GRO GATE

INNHOLD

FORORD

Denne boken vil bli forsøkt tidd i hjel og latterliggjort, og det vil bli gjort sterke forsøk på å diskreditere forfatterne. Det samme har skjedd med mange andre som har vært uheldige nok til å komme bort i det uvesenet vi beskriver, og fortalt om det. Noen har bestemt seg raskt for å holde munn, andre har mistet omdømme eller blitt kjørt i senk økonomisk og/eller mentalt.

Det gjelder enhver som peker på ulovligheter *i samtid*. Avsløringer av forhold som til enhver tid ligger 10-20 år tilbake i tiden slipper lettere gjennom. Det er så lett å avskrive slikt som «historie». Det er derfor med jevne mellomrom kommet «avsløringer» der de ansvarlige har vært døde eller sakene foreldet. Med denne måten å gjøre det på, er vår sak antakelig moden for avdekking rundt år 2010. Så lenge vil vi ikke vente.

Vi våger å publisere denne boken, fordi vi vet vi har rett, fordi vi vet at mange andre vet vi har rett, og fordi vi har gjort det ingen andre tidligere har gjort: Drevet systematisk og omfattende *kontraetterretning* som setter oss i stand til å dokumentere faktiske observasjoner, og skaffet oss inngående kunnskap om den norske etterkrigshistorien på aktuelle områder, herunder mange enkeltsaker, slik at våre observasjoner kan settes inn i et totalt bilde.

En ordinær etterforsker er ikke under overvåking av den han skal etterforske! Vi, derimot, har hele tiden arbeidet med å avdekke disse forholdene parallelt med at vi har vært under overvåking.

Dette har selvsagt hatt stor betydning for våre valg av metoder, og ikke minst medført en rekke begrensninger. For oss har det aller viktigste i lang tid vært et absolutt hemmelighold av flest mulige sider ved vår kontraetterretning. Mange spor er derfor unnlatt etterforsket, fordi risikoen for at motparten skulle bli oppmerksom på vår interesse på dette konkrete punktet har vært for stor.

Kontraetterretningen i seg selv har sannsynligvis de senere årene vært en av de sterkeste drivkreftene for motparten i å trappe opp sin virksomhet overfor oss. Hemmelige tjenester er ikke vant med å bli gått etter i sømmene. Det henger sammen med den indre kultur som utvikles i det hemmelige drivhusmiljøet: De er overbevist om at de har rett i det de gjør. Ingen har tidligere i Norge kommet seirende ut av en konfrontasjon med tjenestene i sin samtid.

Vi har valgt å legge stor vekt på all den etterforskning og granskning som er iverksatt av ulike myndighetsorganer. både vedrørende vår egen sak og mer generelt, fordi vi kan vise at disse komitéer, utvalg, etterforskningsgrupper etc i virkeligheten ikke har hatt til hensikt å få frem den fulle sannhet. Vi har etter mye tro og siden tvil opplevd denne vandring gjennom en uendelig lang «demokratisk tjenestevei» slik at vi hele veien har vært utsatt for rene dekkaksjoner. De ulike organer har tydeligvis hatt som formål å innhente mest mulig informasjon om vår kunnskap, altså *selv fungert som etterretningsorganer*. Vi er oppmerksom på at dette er en sterk påstand, og har derfor brukt mye plass på å dokumentere den med originaldokumenter. Denne utrolig nedslitende prosessen forklarer også hvorfor ingen tidligere har nådd frem. Endelig er det i seg selv et bevis for *at noen har mye å skjule* når det er nødvendig å iscenesette så mye rent lureri og dessuten risikere å kompromittere så store deler av det retts- og justissystem folk *må ha tillit til* hvis demokratiet skal fungere.

De siste snart 6 årene har vi mottatt hundrevis av henvendelser fra personer og organisasjoner som hevder å ha vært utsatt for tilsynelatende koordinerte angrep fra ulike hold som alle har det til felles at de synes hevet over loven. Ofte er motstanderne offentlige etater, noen ganger private med beskyttere trygt plassert i viktige posisjoner. Mange av henvendelsene er useriøse eller rene provokasjoner fra motparten for å skremme, true, villede, avlede og skaffe opplysninger. Likevel har det vært svært mange ekte henvendelser fra fortvilte mennesker. Vi er overbevist om at det i Norge finnes et meget stort antall mennesker som vet at noe er helt galt i Norge, uten at de til nå har forstått hva, hvordan og hvorfor.

Vi regner med at de vil forstå mer når de har lest denne boken. Til disse vil vi si: Nå er tiden til å stå frem. Hvis alle hederlige nordmenn forteller det de vet, skal vi få slutt på uvesenet. Det står et flertall i Stortinget klart til å ordne opp så snart de har visshet. Det kan ta tid før en slik sjanse kommer tilbake.

Vår sak har gått over lang tid, og en del av våre støttespillere er dessverre falt ifra. Blant disse minnes vi med stor takknemlighet avdøde sjefredaktør og major i Etterretnings- og Sikkerhetstjenesten, Chr. **Christensen**. Han var underveis en meget solid støttespiller og bidro med avgjørende informasjoner på flere områder. Vi vil også takke en rekke enkeltpolitikere fra stortingsflertallet, som i disse saker består av alle opposisjonspartier. I særstilling står stortingsrepresentant Ingvald **Godal**, som har utvist et helt usedvanlig politisk og personlig mot og for oss stått som et eksempel på at noen tør der mange tier. Til slutt en takk til de av våre familiemedlemmer, venner og kolleger som sto løpet ut sammen med oss.

Oslo, mars 1996.

Johan M Setsaas · **Hans Henrik Ramm**

INTRODUKSJON

For de fleste vil det være en utrolig historie vi beskriver i denne boken. Men den har hendt. Vi to forfatterne som har fått våre navn knyttet til historien representerer egentlig en gruppe på 20-30 mennesker som alle kan bekrefte hver sine viktige deler. Derfor har det hittil ikke vært så lett for våre motstandere å forklare at vi er overspente paranoikere. Da må mange flere være det også.

Denne bokens troverdighet bygger på fem pillarer:

- *VÅRE EGNE OPPLEVELSER: Mange av disse er solid dokumentert. Spesielt kan vi lett dokumentere en utrolig pågang av provokatører etter at vi har skilt ut genuine henvendelser og den mer forvirrede garde. Enkelte klart dokumenterbare forhold blir likevel ikke dokumentert helt frem her av ulike hensyn, som f. eks. å unngå bevisforspillelse når det en gang blir etterforskning, ikke bare dekkaksjoner. Men andre opplevelser kan etter sin natur ikke dokumenteres utover våre egne vitnemål. Mange av opplevelsene kan isolert sett ha «naturlige» forklaringer og være «sammentreff» (og noen er det sikkert også), men når det blir for mange «sammentreff» tror man ikke på det lenger. Det ville imidlertid være å underslå virkeligheten ikke å ta med alt, sidedokumentasjon eller ikke, alternative forklaringer eller ikke. Leseren får vurdere troverdigheten og sannsynligheten av disse i lys av totaliteten og de andre pillarer. Vi unnlater imidlertid ikke å nevne at førstestatsadvokat Edward Dahl, som henla hele saken etter det vi regner som en ren dekkaksjon, i vitnes nærvær ikke kunne peke på en eneste av våre opplysninger som feilaktig!*

- *MYNDIGHETENES SAKSBEHANDLING: Vi har vært gjennom lag på lag av politi, granskere, påtalemyndigheter og forvaltning. Vi har «fulgt tjenestevei» til punkt og prikke, og utnyttet alle muligheter. Skritt for skritt kan vi bevise at alt av dette som har ligget under Regjeringens innflytelsesområde har vært dekkaksjoner. Her kan leseren selv vurdere direkte.*

- *ANDRES OPPLEVELSER: Vi har gjennomgått hundrevis rapporter i media og litteraturen om andre personers og grupperingers tilsvarende opplevelser, og valgt ut det vi mener er av betydning, samt gjennomgått noen nye, viktige saker direkte med angjeldende personer. Dette materialet har aldri før vært samlet eller sett i sammenheng. Vi kan selvsagt ikke garantere at alt som er sagt og gjengitt her er sant. Men svært meget av dette virker tilforlatelig, ikke minst på grunn av at mange uavhengig av hverandre forteller om bruk av lignende virkemidler og arbeidsformer. Det viser at intet er nytt: Alt vi har vært gjennom, har andre fått smake før. Og mer til.*

- *HISTORISK-POLITISK ANALYSE: Vi har vurdert kjente og ukjente politiske og samfunnsmessige forhold fra krigens dager til idag, og skritt for skritt analysert hvorfor og hvordan de skjulte maktsystemer gradvis har vokst frem og forandret seg fra å dekke et meget respektabelt behov for å trygge landets sikkerhet til et spesielt behov for å trygge bestemte politiske interessers trygghet mot avsløring av kritikkverdige og kriminelle forhold*

- *VEKSELVIRKNINGEN MELLOM DE FIRE FOREGÅENDE: Vi har arbeidet langs alle disse aksene i mange år. Aksjonene mot oss er samtidig trappet opp fra det nokså begrensede til det svært omfattende. Den som leser denne bok vil innse at - til tross for omfattende sikkerhetstiltak fra vår side - må motparten både ha oppfattet dette og at vi bygget opp til et generaloppgjør som ville få et langt bredere grunnlag enn vår sak. Da blir det også lettere å forstå motivet for det omfang aksjonene mot oss etterhvert fikk.*

Boken er ikke inndelt på denne måten. Vi har funnet at det kan virke mer engasjerende for leseren å veksle mellom det beskrivende og det analyserende, mellom våre og andres opplevelser, mellom «felten» og saksbehandlingen. Slik kan leseren lettere selv vurdere om det er sammenheng mellom det empiriske og det deduktive[1].

Kortversjonen av det denne boken handler om er dette: Major Johan M Setsaas var en tid Guatemala-representant for Redd Barna-organisasjoner i syv land. Hjemme ble han etter en tid stevnet av Redd Barna for ulike forhold, men frikjent for alle anklager om uhederlighet. Senere vant han en lang rekke injuriesaker, bl a mot Redd Barna selv. I 1989 ble han enig med forlagssjef Ragnar Aamodt i Leseselskapet A/S om å utgi en bok om korrupsjon i norsk uhjelp og andre forhold fra Guatemala-tiden. I den forbindelse var det også aktuelt å ta med informasjoner han hadde fått angående den såkalte Lillehammer-saken, særlig om aksjonslederens identitet.

Dette medførte at en allerede pågående, men svært begrenset, overvåkingsaksjon mot Setsaas ble trappet opp, og at det også ble iverksatt begrensede overvåkingstiltak mot Leseselskapet A/S. Noen hadde åpenbart fattet en helt spesiell interesse for bokprosjektet. Disse «noen» ble identifisert til Mossad med assistanse av en ikke identifisert norsk tjeneste. Det er interessant å merke seg at lovlige forlag i Norge kan risikere å komme under overvåking for å planlegge en bokutgivelse!

Etter adskillige vurderinger valgte Setsaas å kontakte Politiets Overvåkingstjeneste (POT) for å anmelde disse forholdene. Han meddelte samtidig hva han visste om Lillehammer-saken, i den tro at dette var velkomment. Det viste seg raskt at det var det nok ikke. Fremfor å gjøre noe med informasjonene, ble Setsaas utsatt for stadig sterkere ulovlig overvåking, samtidig som stadig bredere kretser omkring Leseselskapet A/S og det samarbeidende tidsskrift Norsk Oljerevy A/S ble trukket inn. Det viste seg umulig å få dette etterforsket. Sammen med tidligere statssekretær, da og nå ansvarlig sjefredaktør i Norsk Oljerevy og daværende styreformann i Leseselskapet, Hans Henrik Ramm, intensiverte han en kontraetterretning han allerede tidligere hadde drevet i det stille. Dette førte til opptrapping fra den andre siden, mer kontraetterretning osv. Etter at saken fikk publisitet i media fikk vi utallige henvendelser som ga mer informasjon. Studier av hundrevis av bøker og tusenvis av avisartikler fra inn- og utland ga innsikt i historikk og nye sammenhenger.

Vi har vært på enkelte feilspor underveis, men idag vet vi hva vi uforskyldt er kommet borti. I det følgende presenterer vi et sammendrag av hvordan vi mener det vi idag kaller «den fjerde tjeneste» har utviklet seg fra etterkrigstiden til nå. Endel av dette er kjent materiale, men mye er nytt og mye annet trekkes frem fra glemselen. For å gjøre denne introduksjonen mest mulig lettlest, har vi holdt akkurat dette kapitlet fritt for detaljert dokumentasjon. Den kommer i de senere kapitler.

Det vi idag kaller «den fjerde tjeneste» er et hemmelig nettverk med helt spesielle mål og tilgang til helt uvanlige ressurser. Dette nettverk er en fortsettelse av den helt naturlige kontroll Ap hadde med de hemmelige tjenester under «ettpartistaten» frem til 1965, da det ble nødvendig å organisere seg annerledes. Etter en tid da nettverket mest ble benyttet i interne fraksjonsstridigheter i Ap - spesielt for å få Gro Harlem Brundtland på plass som statsminister - er det siden blitt systematisk bygget ut med langt bredere formål. Vi er nå inne i en periode der nettverket bygges ut raskere enn noensinne. Det skjer gjennom systematiske partiutnevnelser, ved at kamerater som allerede er i posisjoner benytter dette til å skaffe maktposisjoner til andre i bytte mot lojalitet og gjensidig beskyttelse og gjennom et dypt hemmelig, offensivt apparat under E-tjenesten/Stay Behind.

Nettverket består av personer fra alle politiske partier (og «upolitiske»), men kjernen og styringen og langt de fleste deltakerne har tilknytning til Det Norske Arbeiderparti, enten direkte gjennom medlemsskap eller ved hjelp av solid lojalitet eller etablert frivillig eller ufrivillig avhengighet. Nettverkets hensikt er å beskytte seg selv og egne maktposisjoner, skaffe eller sikre Arbeiderpartiet regjeringsmakt, uskadeliggjøre farlige motstandere og hindre at «skjeletter detter ut av skapet». Her er Lillehammer-saken det største skjelettet.

I begynnelsen hadde nettverket langt edlere motiver. Betydelige personligheter fra motstandsbevegelsen og den vestorienterte delen av Arbeiderpartiet innså i etterkrigsårene at det ble drevet kommunistisk undergravingsvirksomhet også i Norge, og fant at uvanlige virkemidler måtte tas i bruk. Bortsett fra at vi ville ha anbefalt at det skjedde i åpne og lovlige former, støtter vi fullt opp om det viktige arbeide som ble gjort for å hindre kommunister - ofte styrt fra Sovjet og Øst-Europa - tilgang til posisjoner der de kunne gjøre skade. Det er lett å undervurdere denne trusselen idag. Vi gjør ikke det.

Som sterke tilhengere av rettsstaten og borgerlig frihet vet vi imidlertid at det ligger en evig sannhet i gamle Lord Acton's ord:

---

[1] Empirisk = det man opplever, erfarer. Deduktivt = det man resonnerer og analyserer seg frem til. I vitenskapelig sammenheng er det viktig at man kommer frem til samme konklusjon ad begge veier. Tolkningen av observasjoner i virkeligheten skal stemme overens med en logisk forklaring ut fra mer kjente forhold.

Problemet var at de krefter som motarbeidet kommunistene etter krigen måtte søke sine virkemidler og sin legitimitet på klandestin måte hos det regjeringsbærende Arbeiderpartiet, der også de viktigste personene hørte hjemme. Dermed ble nettverket også først og fremst et Ap-kontrollert nettverk. Fra begynnelsen av benyttet man seg av de hemmelige tjenester som jo hadde samme mål. Disse tjenester ble systematisk befolket av personer med lojalitet til Arbeiderpartiet. Den dag i dag anses det som suspekt i mange av disse miljøene å tilhøre andre partier.

Hemmelighetskremmeriet omkring Arbeiderpartiets totale sikkerhetspolitikk ble etterhvert en kultur. Man måtte f. eks. akseptere politiske beslutninger mot atomvåpen på norsk jord, samtidig som man i virkeligheten godtok allierte besøk av fartøy og fly med kjernefysisk kapabilitet. «Troverdig benektelse» ble et stikkord for både den ytre og den indre sikkerhetspolitikken. Personer i de hemmelige tjenestene eller andre deler av statsforvaltningen man ikke kunne betro slike hemmeligheter enten fordi de var for hederlige eller for venstrevridde måtte omgås, og det utviklet seg etterhvert et omfattende system av uoffisielle kommandolinjer på kryss og tvers mellom parti, tjenester og forvaltning, med et kommandosenter der «noen av oss snakker sammen»; dvs utenom formelle organisasjoner, men nær Arbeiderpartiets maktelite og tungt styrt av APs «gamle bakmenn». Det er dette som fra tid til annen kalles «Alfa».

Det ble en dagligdags sak å opptre klandestint og å tøye grensen for det lovlige. Ønsket man å gjøre noe, ble det mindre spørsmål om hvorvidt det var lovlig, og mer et spørsmål om hvordan man kunne finne hjemler, tolke hjemler, skape hjemler eller konstruere hjemmelsgrunnlag. Det skjedde jo i det godes tjeneste. Hvis venstresiden fikk snusen i noe, ble det benektet som ondsinnet anti-NATO eller anti-forsvars-propaganda. Hvis høyresiden fikk snusen i noe (meget sjelden pga høy grad av naivitet), ble man fort enige om minnelige løsninger siden hensikten var så god.

Det gikk så fint å bruke dette nettverket til å passe på kommunistene at man fant ut at man like gjerne kunne utvide målgruppen. Først ble det vanlige venstresosialister og NATO-motstandere, så ble det EF-motstandere og etterhvert hvem som helst som nettverket betraktet som plagsom, herunder også borgerlige politikere.

Her må vi ta en rask sving tilbake til situasjonen i Ap i den umiddelbare etterkrigstid. Fra London kom en gruppe sosialdemokrater som i utlendighet hadde utviklet seg i svært radikal retning innenfor økonomisk politikk. De la opp til en omfattende reguleringsstat med kvotert produksjon, statskontroll via bransjeråd, omfattende priskontroll, valutakontroll og kredittkontroll. Folkene fra motstandsbevegelsen var langt mer praktiske. De hadde lært at prinsipper, filosofi og ideologi ikke teller når man står overfor geværmunningen. Det var organisasjon og handling som tellet. På det økonomiske området anbefalte de derfor en aktiv stat som bygget nytt, og som ikke rotet for mye med det som virket. Staten som industrireiser ble deres hovedlinje. Etter hvert fikk de avgjørende innflytelse. Dette var samme gruppen som ordnet opp med Norge og NATO. De utviklet en dødsforakt mot andre politiske retninger begge veier. Venstresiden var full av potensielle kommunistagenter, de borgerlige var kraftløse ideologer og smågnagere som gnålte over hva det ville koste å bygge et Jernverk, om ting virkelig lønnet seg, om man virkelig gjorde ting på rett og lovlig vis og andre ubetydelige spørsmål i forhold til det store perspektiv: Å bygge og trygge landet.

Det var derfor ikke å tråkke over noen etisk grense - subjektivt - at nettverket etterhvert rettet seg mot bredere grupper av ofre enn kommunistene. Aps gamlegutter hadde rett, det var de som handlet og sto for «det gode» for fellesskapet. Egg kunne knuses og hjørner kuttes for å hindre at denne byggende kursen ble fraveket.

Særlig gikk Kings Bay-saken inn på dette miljøet. Alliansen mellom SF og de borgerlige var den endelige bekreftelse på at disse grupperingene langt på vei var av samme slag. Begrunnelsen for regjeringskrisen - mangelfull gjennomføring av stortingsvedtak - ble sett på som teoretisk sludder og dekke for å utnytte en arbeidsulykke - som hvem som helst kunne bli utsatt for - politisk. Det verste var at denne uhellige alliansen av forrædere og prateklubber faktisk kunne sparke beina under «de byggende krefter». Det måtte ikke skje igjen. Det måtte skapes sikre systemer for å trygge Arbeiderpartiets maktbase. De rakk ikke å gjøre det før 1965, men Borten-regjeringen ble øyeblikkelig satt under overvåking med sikte på å finne angrepspunkter og muligheter for splittelsestiltak. Også mot Finn Gustavsen, den store forræder, ble det iverksatt en rekke diskrediteringstiltak.

Under Borten-regjeringen mistet systemet mange maktposisjoner. Nettverkets styrke og aktivitetsmuligheter har bølget endel frem og tilbake i 70- og begynnelsen av 80-årene. Hele denne tiden var det sterkt innrettet mot intern justis og disiplin. Etter Willoch-regjeringens fall har det igjen vokst seg sterkere, uhindret av Syse-perioden som nettverket bidro til å gjøre kortest mulig. Det siste tiåret har Arbeiderpartiet under Gro Harlem Brundtland knapt forsøkt å legge skjul på de utallige og ofte brutale partiutnevnelsene i alle slags stillinger. *Når dette er gjort for ansettelser som skjer i full offentlighet; hva får noen til å tro at ikke akkurat det samme har skjedd med stillinger som besettes under fullt unntak av offentlighet?*

Et meget viktig forhold som har forsterket både nødvendigheten av nettverket og dets makt er Arbeiderpartiets mangeårige nære forhold til sitt israelske søsterparti og de norske hemmelige tjenestenes enda nærmere forhold til den israelske etterretningsorganisasjonen Mossad, også som støtteapparat i Norge. Det partipolitiske søsterskap begynte på meget positiv måte med skjebnefellesskapet under nazismen og personfellesskapet i konsentrasjonsleirene, og ut fra dette ble det selvsagt viktig for Norge å yte all slags hjelp og støtte til nazismens ofre, fra de første redningsaksjoner ut fra leirene til mottak av flyktninger og omsorg for foreldreløse jødiske barn. Det var naturlig for Norge å arbeide i første linje for å få opprettet staten Israel og etablere nære og vennskapelige bånd. Alt dette er vi selvsagt stolt over at Norge har gjort, og full av respekt for at det ofte var Arbeiderpartiets folk som gikk foran.

Men etter som tiden gikk og Israel ble sterkere, kom dette nære søsterforhold på partiplan til å danne en beskyttende ytre ramme for det som hele tiden samtidig utviklet seg på klandestint plan.

Også mellom Forsvarets Etterretningstjeneste og Mossad utviklet det seg et helt spesielt forhold fra etterkrigstiden og fremover. Under den allierte okkupasjonen av Tyskland etter krigen ble norske og israelske agenter knyttet sammen i forbindelse med rehabiliteringen av Hitlers etterretningsorganisasjon under Reinhard **Gehlen**, som gikk over til vestmaktene og tilbød sitt kontaktnett i Sovjet som betaling for fritt leide. Dette kontaktnettet besto i stor grad av russiske jøder som var blant de meget få grupper som klarte å holde seg organisert under Stalin. Dette var en av grunnene til at Mossad ble trukket inn. En annen var at Mossad kunne tilby vestmaktene oseaner av etterretning fra russiske jøder som nå kom strømmende til Israel. Norge ble trukket sterkt inn som flankeland i forbindelse med oppleggene for luftetterretning i Sovjet som først ble gjennomført med ballonger («U-1») og senere med U-2-flyene. Forenklet kan man si at Norge var behjelpelig med støtte til luftapparatet og Mossad med bakkeapparatet.

De norske tjenestene oppdaget fort at Mossad var en meget nyttig alliert. Av ulike grunner kom de norske etterretningsfolkene etterhvert på kant med sine amerikanske kolleger, og bragte Mossad inn som en alternativ partner innenfor etterretning og byttehandel. Mossad så på sin side stor nytte i et samarbeid med norsk etterretning: Norge hadde selvstendige kunnskaper om Sovjet og rådet dessuten over tungtvannsteknologien. Fra tidlig av var det høyt prioritert mål for Israel å bli atommakt.

Det utviklet seg således et stadig tettere fornuftsekteskap mellom de norske tjenestene og Mossad. Det fantes også et norskbasert israelsk apparat som ivrig tilskyndet ekteskapet. Svært meget av dette samarbeidet har vært nyttig for Norge og skjedd i korrekte former. Men hemmelige organisasjoner er som løken: Det finnes mange lag. I dypere lag ble det et enda nærmere forhold, og det utviklet seg samarbeidsmønstre som neppe er lovlige i noen av landene og som vi ihvertfall regner med at bare deler av de norske tjenestene kjente til og drev med.

Fra tidlig av medførte dette nære forholdet at Mossad ikke hadde problemer med å organisere seg i Norge. Det har Mossad forøvrig gjort i en rekke land, med mer eller mindre støtte fra lokale myndigheter. I Norge har det vært spesielt nære forbindelser mellom Mossad og «Stay Behind».

De fleste vil naturlig nok finne det meget fremmedartet at vi f. eks. snakker om at Mossad inngår i «Den fjerde tjeneste» eller utfører den og den aksjon i Norge, f. eks. overvåking fra naboleilighet. Hvorfor skulle nå de store Mossad-agentene fra Israel bekymre seg med lokale norske forhold? De som reiser på fjorten forskjellige pass verden rundt som i Ludlum-bøkene? Poenget er at vi snakker om et fast etablert «datterselskap» av Mossad i Norge, bestående av personer med både jødisk og annen etnisk opprinnelse som prioriterer Israels sak og ikke stiller spørsmål. Mossad i etterretningsbransjen er ikke lenger unna enn f. eks. STK Alcatel i kraftbransjen eller bensinstasjoner fra Esso og Shell. Forskjellen er at de ikke er like aktive annonsører og ikke særlig glad i PR. Derfor bruker vi flere steder uttrykket «Mossad Norge» for å gjøre dette tydelig.

Om det i det norske nettverket var en «hensikten helliger midlene»-holdning, var dette bare barnemat mot hva som etterhvert - forståelig nok - utviklet seg innenfor Mossad. Israel følte - med rette - at de bare hadde seg selv å stole på. Israel er ikke medlem av NATO og har ingen spesielle forpliktelser overfor NATO-landene enn det som følger av egeninteresse. Mossad kunne derfor på mange måter operere meget friere enn NATO-landenes tjenester, og gikk f. eks. ikke av veien for å bytte informasjon om NATO-forhold med andre hvis dette tjente israelske interesser. Mulighetene for at NATO-hemmeligheter lekket via Norge og Mossad til østlige tjenester var noe av grunnen til at det ble et kjølig forhold mellom norske og amerikanske tjenester. Mossad var også av sikkerhetsgrunner organisert med «cut-off» i alle ledd, dvs at ingen agent skulle kjenne mer enn én overordnet. Dette muliggjorde aksjoner under lokal ledelse som ikke behøvde å rapporteres oppover. I andre land, som f. eks. Norge, kunne (og kan) Mossad derfor tilby å gjennomføre operasjoner for den lokale tjenesten når denne ikke kunne (eller kan) utføre dem lovlig selv.

For å fremme egne interesser direkte og indirekte ved byttehandel med andre, har Mossad således rike muligheter til å utføre aksjoner på fremmed jord. I Norge ble det etterhvert ikke satt noen grenser for hva Mossad

kunne gjøre på norsk territorium og hva Norge ville gjøre for Mossad. Således ga vi dem atombomben i presang ved å skaffe dem det tungtvann de var nektet alle andre steder, og Norge samarbeidet med Mossad om en svindeloperasjon mot vår allierte Frankrike for å skaffe Israel de franskbygde kanonbåtene Frankrike hadde nektet å eksportere. I 1991 ble det avslørt at norske tjenester tillot Mossad-agenter å avhøre palestinske asylsøkere under dekke av å være norske politifolk og utstyrt med falske norske pass. Vi er dessverre overbevist om at dette bare er overflaten av den etterretningsvirksomhet Mossad tillates å drive på egen hånd i Norge, ofte rettet mot arabiske interesser.

Og så er det Lillehammer-saken. Vi er idag helt overbevist om at det var norsk medvirkning både før, under og etter henrettelsen av Achmed Bouchiki da han gikk av bussen sammen med sin norske gravide kone. Denne medvirkningen er det mange andre som er på sporet etter. I et senere kapitel sammenfatter vi de viktigste informasjoner som idag foreligger om Lillehammer-saken fra et vell av kjente og mindre kjente åpne kilder, og supplerer med enkelte forhold vi selv har best kjennskap til. Vår antakelig oppsiktsvekkende konklusjon er at *det var riktig mann som ble skutt på Lillehammer.* Dekkhistorien om «feil mann» og den omfattende norske medvirkning (og dessverre også medvirkning fra andre land) er hovedgrunnene til at det er lagt et tykt teppe av røyk og et stengsel av hemmeligholdelse og dekkaksjoner omkring hele Lillehammer-saken. Når alt blir kjent vil det antakelig vise seg at den ene anerkjente person etter den andre til syvende og sist skulle vært dømt for medvirkning til drap. For de fleste forholdene har dekkaksjonene vært effektive nok til å sikre at foreldelsesfristene er gått ut. Den er imidlertid ennå ikke gått ut for hovedmannen (Mike Harari), som selv om han idag er ettertrykkelig identifisert til tross for at dette var blant de viktigste faktum å dekke over, fortsatt befinner seg trygt i Israel uten at noen norsk myndighet vil utstede utleveringskrav eller en gang iverksette rettslige skritt for å vurdere dette. Årsaken er selvsagt at hele forholdet til Mossad og den norske medvirkning på Lillehammer da ville blitt rullet opp, og utallige andre ulovligheter ville blitt avdekket.

Å holde Lillehammer-skjelettet på plass i det norske klesskapet er derfor en ubetinget hovedoppgave for «den fjerde tjeneste». Det er andre store skjeletter der også, og helt sikkert en lang rekke små og mellomstore: Ulovlige aksjoner med eller uten Mossad-samarbeide, ulovlig avlytting, ulovlig romavlytting via telefon og fra naboleilighet, ulovlig konspirasjon for økonomisk krigføring, voldshandlinger, psykologisk krigføring, innbrudd og innlåsing, inntrenging i folks privatliv, diskreditering, kriminalisering og ryktespredning, feilinformasjon og desinformasjon overfor Stortinget, diskreditering av opposisjonspolitikere, aksjoner for å felle borgerlige regjeringer, bruk av hemmelige firmaer, brudd på anbudsreglement, forbigåelse ved utnevnelser, tyveri, misbruk av klareringsmyndighet, opparbeidelse og bruk av hemmelige fonds, tapping av statsmidler osv osv.

Men den viktigste oppgaven er å holde AP ved makten, eller skaffe AP makten, og sikre at de riktige personene har makten i AP. Kontrollen over «den fjerde» har derfor alltid ligget først og fremst hos APs bakmenn. Disse styrer virksomheten først og fremst gjennom de deler av E-staben som er underlagt Trond Johansen, og her finner man oppsiktsvekkende nok en hel militær avdeling - det såkalte Spilhaug-apparatet eller Kjettingmannens apparat, som gjennom ett bein i HV og ett i Stay Behind, i alle år har utført kriminelle handlinger for disse formål. Det var dette apparatet som sørget for at Gro ble innsatt som Ap-leder i 1981 uten landsmøtebehandling, dette apparatet som diskrediterte Syse for å felle Syse-regjeringen, dette apparatet som har vært hardest på oss i vår sak - og meget annet!

Tronds deler av E-staben og Spilhaug-apparatet har i alle år systematisk forsøkt å få mest mulig oppmerksomhet omkring misbruk av hemmelige tjenester rettet mot Politiets Overvåkingstjeneste (POT), for å holde seg selv i skyggen. Idag er det full koordinering mellom Trond/E-staben og POT, på førstnevntes premisser!

Det var derfor høyst betimelig at forfatterne av boken «Vi som styrer Norge» rettet søkelyset nettopp mot E-staben[2]:

> *«Hvem finansierte disse kommunistjegerne? De norske skattebetalerne, eller CIA eller britiske MI6? Og hvem finansierte den politiske overvåkingen under EF-striden? Eller telefonavlytting av politikere? Eller overvåkingen av venstresiden?*
>
> *Hvem kontrollerer at E-tjenestens økonomi ikke blir misbrukt i et spesielt partis valgkamper? Ingen av disse spørsmålene kan besvares idag? Men det store spørsmålet nå er om ikke tiden er inne til også å foreta en full gransking av den norske E-tjenesten. Og da ikke bare en økonomisk gransking. E-tjenesten bør granskes for å få avkreftet eller bekreftet at tjenesten - eller «utvalgte» medlemmer av den - hardrevet en indre politisk overvåking og et politisk spill som ikke harmonerer med tjenestens instruks. E-tjenesten*

[2] Viggo Johansen, Pål T Jørgensen og Finn Sjue: «Vi som styrer Norge». Aventura 1992. Side 255 ff

bør granskes for å få avkreftet eller bekreftet at deler av den er blitt misbrukt i gjentatte valgkamper for et bestemt politisk parti. E-tjenesten bør granskes for å få avkreftet eller bekreftet at gradert, ofte toppgradert, informasjon ikke følger vanlig tjenestevei via forsvarsledelsen til forsvarsministeren, men går direkte fra enkeltpersoner til visse statsråder.

Men kanskje viktigst: E-tjenesten bør granskes for å undersøke om den etter krigen har spilt russisk rulett med norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk. Og om det ikke egentlig er E-tjenesten som har styrt vår utenriks- og sikkerhetspolitikk...

- Innad i E-tjenesten er det med jevne mellomrom blitt forsøkt å ta en oppvask på grunn av (de) irregulære kommandoforholdene. Men det er aldri blitt noe synlig resultat av bråket, sier en tidligere E-offiser....

- Etterretningstjenesten har vært en viktig del av Arbeiderpartiets maktapparat, sier tidligere Høyre-leder Erling Norvik i samtaler med oss...»

Siden det er det blitt en offisiell gransking av E-tjenesten - Nygaard Haug-utvalget. Det endte opp med ren hvitvask på en så banal og amatørmessig måte at det ble ledd ut og tvunget til å stenge før tiden. Men mer avanserte hvitvaskeaksjoner er kommet, og mer er i løypa.

Vi har gransket alt dette, og funnet svar eller sterke ledetråder til svar på det meste av dette. Og det er mye verre enn de siterte forfatterne ante.

«Den fjerde tjeneste» driver videre og må drives videre om ikke for annet, så fordi det er så mange hemmeligheter som må beskyttes og særinteresser som må vernes. Man er fanget i eget garn: Gir vi opp nå, kommer hele syndfloden av ødeleggende informasjon inn over oss. Dessuten er man vant til at det er greit å råde over virkemidler ingen andre har. Helt inn i sentrale makttopper er man vant til å få høre at «noen av oss har snakket sammen», «noen av oss har funnet ut at ....», «N. N. tar seg av den jobben, det behøver ikke du å tenke på», osv. Ting skjer og ubehagelige personer blir hensiktsmessig tause uten at man har bedt noen direkte eller noen behøver å vite hvordan.

Leseren skal vite at det ikke har vært lett for oss å trekke disse konklusjonene. Vi hadde - og har - stor sympati og respekt for bestemte grupperingers solide vestlige forankring, deres innsats for å beskytte demokratiet i Norge mot kommunistisk infiltrasjon, deres positive holdning til industriell utvikling og vekst, deres innsats for Israel osv. Som hhv offiser og Høyrepolitiker har vi begge vært med på å avfeie påstander fra venstresiden om lovbrudd og overgrep (idag vil vi begge be venstresiden om unnskyldning, for mye av dette var riktig, men vi visste ikke bedre). Vi har gledet oss over Mossad-aksjoner som i Entebbe, over kidnappingen av Eichmann for å få ham til å møte rettferdighet og over en rekke andre kontante og uredde israelske operasjoner og Mossad-operasjoner.

Vi har underveis sendt utallige signaler om vilje til å samarbeide hvis de ansvarlige iverksatte intern opprenskning. Vi har selvsagt intet ønske om å skade Israel eller vingeklippe normal Mossad-virksomhet. Vi støtter ikke Arbeiderpartiet, men hadde tusen ganger heller ønsket å se at andre kom til regjeringsmakten gjennom normal demokratisk kappestrid enn ved de avsløringer som nå må komme.

Men slik saken har utviklet seg, med absolutt null vilje fra Regjeringen til å rydde opp, har vi intet valg. Nå bretter vi ut en god del av hva vi vet. Det meste kan dokumenteres. Det er mer enn nok. Endel forhold kan av naturlige grunner bare dokumenteres gjennom forhold som er observert av oss selv og andre i vår gruppe. Troverdigheten av dette får leseren vurdere ut fra en totalitetsvurdering og hvor godt vi klarer å knytte dem sammen i en logisk analyse. Vi trekker også endel konklusjoner og presenterer noen hypoteser. Man kan være enig eller uenig i konklusjonene og tilordne ulik sannsynlighet til hypotesene. Vi spiller med åpne kort i forhold til det materialet vi presenterer, men det er en god del materiale vi nå holder tilbake, dels på grunn av usikkerhet og dels for å holde bevismidlene ferske for den reelle etterforskning som må komme. Av sistnevnte hensyn unnlater vi også å konkretisere endel identiteter og andre detaljer.

Setsaas har arbeidet med denne materien i mer enn ti år, og Ramm i 5-6 år. Det har vært meget arbeidskrevende og belastende, ikke minst fordi så mange forståelig nok stiller seg avvisende til så sterke påstander slik de er fremkommet gjennom media. Vi har også vært utsatt for fysisk truende situasjoner, for å bruke en forsiktig uttrykksmåte. Mange spør seg hvordan vi har holdt ut. Står det noen bak oss? Nei, det gjør ikke det. Men vi var en tid heldige nok til å ha egne ressurser og begrensede støttefunksjoner, selv om disse mulighetene nå er ved veis ende. Dessuten har vi den innstilling at vi mener man må prioritere faktum og sannhet fremfor følelser og omdømme.

Idag kommer vi ikke lenger med kontraetterretning eller saksfremlegg til administrative og rettslige organer. Vi vet nok om realiteten og om muligheten til å nå frem under den sittende regjering. Saken er så stor at den må finne en politisk løsning. Skjer det ikke nå, vil denne boken i alle fall dukke opp på loppemarkeder og i

antikvariater lenge nok til at forholdene i 90-årene blir betraktet som historie som kan slippes ut bitvis for å tildekke det som skjer i samtiden, akkurat som man idag innrømmer kriminelle forhold i 60- og 70-årene. Kanskje noen da avslører denne delen av leken også. Hvis det ikke blir for sent, for det inntas nye posisjoner hver dag og tas i bruk ny teknologi hvert år.

La oss for sikkerhets skyld - for å hindre at for ivrige sjeler skal misforstå - understreke at endel fundamentale forhold ikke endrer seg. Selv om enkelte sosialdemokrater har gjort noe galt, er sosialdemokratiet fortsatt en høyst legitim og demokratisk ideologi, og Arbeiderpartiet er fortsatt en viktig demokratisk medspiller hvis store nok deler av partiet viser vilje til å rydde opp. Fordi Mossad har fått lov til å gå for langt i Norge, kan organisasjonen ikke lastes for å fremme sine egne interesser. Israel har akkurat like stor rett til å leve innen sine grenser, fremme sine interesser, ha sin plass blant verdens demokratier og ha sin egen etterretningstjeneste selv om endel israelske ledere har tillatt Mossad å gå for langt.

Det er et notorisk faktum at det er lettere å gjøre gale ting når man i utgangspunktet nyter høy legitimitet - hvis man vil. Arbeiderpartiets vestorienterte deler har med rette meget høy legitimitet i Norge. Motstandskjemperne fra krigen har enorm legitimitet. Fredsforhandlere har høy legitimitet. Israel og det jødiske folk har med rette nær sagt ubegrenset legitimitet etter grusomhetene som er begått mot jøder før, under og etter Hitler. Det betyr ikke at alle grupper med legitimitet utvikler seg i kriminell retning, men det betyr at subgrupper som lever under det samme legitimitetstak har store muligheter for å misbruke denne legitimiteten til å utøve selvtekt, regelbrudd og endog kriminalitet med lavere risiko for å bli avslørt, fordi så mange kvier seg for å ta initiativ som kan misforstås eller snus til generelle angrep på det totalgruppen står for.

En annen side av dette er at kritikk mot det norske motstandsfolk har vært med å utvikle i etterkrigstiden, eller det jødiske organisasjoner foretar seg, lett kan møtes med beskyldninger om at man i virkeligheten har nynazistiske eller antisemittiske motiver.

Vi har stort sett vært spart for dette. Vi håper de som føler seg rammet av denne boken fortsetter å avstå fra slike fornedrende virkemidler. Ingen er så rene og hellige at de kan heves høyere over mistanke enn andre. Uansett bakgrunn og historie, er vi alle mennesker med de svakheter og fristelser som følger med, også fristelse til å utnytte denne typen muligheter. Men loven må være lik for alle.

Til slutt noen ord om bruk av navn: Som hovedregel har vi benyttet betegnelsen «vi» når vi har beskrevet våre egne opplevelser og tanker, ofte også selv om det gjelder andre innenfor den «store» gruppen. Bare når dette blir fremstillingsmessig galt («vi» er f. eks. ikke alltid på samme møte) må vi spesifisere med Setsaas eller Ramm. Våre egne navn er ikke med i navneregisteret bak.

De fleste andre personer introduserer vi med fullt navn, eventuelt også tittel, første gang vi nevner dem *i hver ny sammenheng*, og da med etternavnet i uthevet skrift. Det er medtatt henvisning til disse navnene i navneregisteret nesten hver gang de nevnes, men ikke alltid når navnene kommer pånytt og pånytt på etterfølgende sider, og heller ikke alltid for personer som opptrer så hyppig at dette blir anstaltmakeri (Edward Dahl, Agnes Nygaard Haug, Leif A Lier, Helge O. Spilhaug, Trond Johansen etc.) og personer som omtales side etter side i et bestemt kapitel. Når de er omtalt mer i forbifarten eller i kjente sammenhenger, benyttes bare etternavnet alene eller som navn på en gruppe eller komité («Nygaard Haug-utvalget») uten henvisning i navneregisteret hver gang.

For to personer har vi gjort større unntak: Selv om ingen av oss har møtt Trond Johansen personlig mer enn én gang, synes vi at vi gjennom disse årene er blitt så kjent med ham at vi enkelte ganger faller for fristelsen til å være på fornavn med ham. Det er ment som et litt forsonende element i alt alvoret.

Den andre er avdøde sjefredaktør og major Chr. Christensen, som vi etterhvert fikk så nært og personlig forhold til at vi hverken vil minne oss selv eller andre gang på gang om at han er gått bort, eller markere noe som helst av den avstand som i hans tilfelle følger med titlene og det fulle navn. Han skal huskes som den han var blant sine mange venner, og omtales derfor heretter kort og godt som CC.

Noen ord som leseveiledning:

Denne boken kan leses på flere måter. For den som har tid, gir det best utbytte å starte forfra, fordi man da langt på vei vil kunne følge utviklingen av vår egen gradvise erkjennelse og avdekking av ulike forhold. En viktig del av denne utviklingen har faktisk funnet sted også under selve skrivingen. Av denne grunn endres stil og form seg noe gjennom boken. Tidlige beskrivelser og formuleringer kan iblant virke noe enkle for den som har lest seg gjennom hele boken. Vi har valgt ikke å gjøre så mye med dette - ut over å rette feil og innføre endel nødvendige

henvisninger - nettopp for å beholde den spenning det representerer å oppdage ting noenlunde i samme rekkefølge som vi selv gjorde.

Men det tar nok sin tid, og vi har derfor anstrengt oss for at boken også kan benyttes som et slags leksikon eller oppslagsverk. Det er derfor også absolutt mulig å bruke innholdsfortegnelsen eller navneregisteret til å finne frem til det som interesserer mest til å begynne med. Krysshenvisninger er søkt lagt inn på alle de steder der fakta eller begivenheter er gjengitt i forkortet form eller bare som stikkord, slik at den som vil kan søke mer bakgrunn på annet sted i boken. I en viss grad har denne tilpasningen til leksikon-formen medført noe gjentakelser som kan virke unødvendige for den første typen leser, men vi håper vi har funnet en fornuftig balanse for å gjøre stoffet best mulig tilgjengelig for alle.

1. I FRIGAARDS PRIVATE HULE

En septemberdag i 1990[3] tok major Johan M. **Setsaas** en kort pause foran Politihuset på Grønland og så tilbake på de ti foregående månedene med egen kontraetterretning, etter at han til sin store forbauselse på slutten av 1989 hadde oppdaget en helt uvanlig form for interesse rettet mot seg fra en naboleilighet i boligblokken på Ellingsrud. Med seg hadde han endel av sine nedtegnede data og informasjoner. Han hadde ikke varslet sin ankomst på forhånd og lagt adskillig vekt på å unngå at noen hadde kunnet følge ham.

1.1 Mossad som nabo

Det hadde begynt med at fruen som eide leiligheten hadde avgått ved døden i 1989, mens hennes sønn var i Libanon. Sønnen kom deretter tilbake fra FN-tjeneste i Libanon, og presenterte kort tid etter en kjekk engelskspråklig venninne, senere samboer, som siden viste seg å være av israelsk avstamning. Hun var litt eldre enn ham. Han fortalte Setsaas at han hadde truffet henne på diskotek i London, men det viste seg litt mer enn fire år senere at dette ikke var riktig. I virkeligheten, som Setsaas hadde hatt en sterk mistanke om, hadde han truffet henne i Israel - på en pub i en liten by rett over grensen fra Libanon. Puben var særlig populær blant FN-soldater[4]. Setsaas grublet over hvorfor gutten løy om dette.

Det ble i løpet av noen få dager mye trafikk av israelere i denne leiligheten, og adskillig med håndverksarbeide, samtidig som det ble spilt israelsk musikk på høyt volum. Ved hjelp av tekniske og andre undersøkelser konstaterte Setsaas at han ihvertfall ble romavlyttet gjennom sitt eget tak. Sannsynligheten var i denne sammenheng selvsagt også stor for at en eller annen form for billedoverføring, i verste fall med video, ble overført. Muligheten var teoretisk tilstede for at man overførte fra samtlige rom i Setsaas' leilighet.

Allerede etter tre måneder startet de unge naboene sine ekteskapsforberedelser, og de ble gift sommeren 1990. Setsaas var overbevist om at dette var et såkalt «Mossad-ekteskap», en løsning som ofte brukes når et skikkelig «cover» av ulike årsaker er nødvendig. Dernest gir en slik ekteskapsinngåelse en Mossad-agent en ny identitet, nytt statsborgerskap, nytt pass etc., noe Mossad alltid er på jakt etter.

Vi minner om Lillehammer-saken, der mange operatører hadde både to, tre og fire identiteter med genuine pass. Dette var vanlig for Mossad-agenter[5]:

> *«.. et antall britiske pass forfalsket av Mossad ble funnet i en vesttysk telefonboks. Mossad ser ut til å ha en forkjærlighet for bruk av britiske pass.»*

Slike pass kan igjen senere overføres til andre agenter.

Setsaas hadde i lang tid allerede konstatert at han var romavlyttet via telefon, og selvsagt derfor også telefonavlyttet. Setsaas hadde i lengre tid gjennomført visse mottiltak mot denne romavlyttingen via telefon. Den nye overvåkingsleiligheten ville nå oppheve denne lille fordelen. Allerede før de nye naboene kom, hadde det pågått en «stille krig» mellom romavlytterne og Setsaas.

I tillegg hadde han lagt opp et system som bekreftet at han hadde hyppige «hjemmebesøk» ved litt lengre fravær. Han hadde således i lang tid kjent til at det foregikk en overvåkingsaksjon som var rettet mot ham. Inntil han nå ved årets slutt i 1989 fikk nye naboer, hadde analyser vedrørende hvem operatørene representerte bare vært spekulasjoner. Han kunne utelukke at norske eller andre tjenester hadde noe motiv for å overvåke ham, og langt mindre noen legal hjemmel. Siden han som de fleste andre hadde full tillit til de norske tjenestene, gjennomgikk han først alle mulige hypoteser der disse ikke var involvert. Nå kunne han konstatere at ihvertfall Mossad var involvert, men det var dessverre ikke lett å se at dette kunne skje uten en form for samarbeid med minst én norsk tjeneste, og det forelå etterhvert en rekke indirekte spor til Etterretningsstaben - men ingen bevis.

Arbeiderpartiets innflytelse i E-staben og partiets historiske forhold til Israel åpnet nå i det minste for teoretiske muligheter og sammenkoblinger - dog i strid med norsk lov.

Flere år senere og på et helt annet sted i byen (Lindebergåsen) - etter i mellomtiden å ha avslørt en rekke nye overvåkingsleiligheter - avslørte Setsaas en annen romavlyttingsleilighet. En person som sto frem i media som talsmann for beboerne av denne leiligheten (se kapitel 19) viste seg å ha tjenestegjort i FN-styrkene i samme

---

[3] Fredag 21. september 1990 sen ettermiddag.

[4] Vedkommendes forklaring for den såkalte Dahl-gruppen

[5] Ronald Payne: «Mossad - Israel's most secret service». Corgi books 1990, s. 284 f i paperback-utgaven.

kompani og på samme tid som den første naboen[6]. Andre forhold som vi kommer tilbake til gjorde det særdeles usannsynlig at dette var tilfeldig. I årene som kom ble det trukket adskillige forbindelser og tråder fra denne leiligheten på Ellingsrud til senere begivenheter.

På vei inn til Overvåkingspolitiet var Setsaas glad for at han ihvertfall hadde én tjeneste han kunne «henge bjella på», og at den heldigvis var utenlandsk. Likevel var han selvsagt veldig bekymret for de norske samarbeidspartnerne.

Setsaas hadde spurt seg hvorfor han var interessant for israelsk etterretning. Han kunne ikke forstå at han hadde noe usnakket med Mossad eller for den saks skyld med noen norske myndigheter. Det nærmeste han kunne komme var at han noen år tidligere hadde returnert til Norge etter noe over to år som *Guatemala*-representant for Redd Barna i syv land· Der hadde han bl. a. fått en rekke opplysninger om Mossad-mannen Mike **Harari**, som der opptrådte som en av hovedmennene innenfor den israelske våpenhandel med ulike latinamerikanske land. Hararis nedslagsområde var innledningsvis Mexico og Sentral-Amerika, men ble etterhvert utelukkende Panama der han ble boende en årrekke som meget nær rådgiver til diktatoren Manuel Noriega.

Amerikanske forbindelser i Guatemala hadde fortalt Setsaas at Harari «was in charge of the Little-hammer operation», og hvor man kunne finne bevismaterialet for dette i Washington. Lillehammer-saken var på dette tidspunkt forlengst en «opp og avgjort» sak, og Setsaas tenkte ikke noe mer over dette de følgende årene i Norge, før han begynte å snakke med Ragnar **Aamodt** i 1989 om ulike kuriositeter i en bok som da ble planlagt utgitt på *Leseselskapet A/S.*

En tid etter avsluttet tjeneste ble det reist privat søksmål mot Setsaas fra Redd Barna, med anklager om uregelmessigheter i Guatemala. Det merkverdige var fra starten av at Redd Barnas advokat aldri ønsket å melde saken til politiet, men holde det hele i sin egen hånd. Setsaas ble frikjent fra alle anklager om uhederlighet, og vant senere en rekke injuriesaker[7]. Han visste hele tiden at det var benyttet falske bevismidler i Redd Barnas sakførsel, herunder falske advokater, falske revisorer, falske vitneprov og konstruerte dokumenter. En politianmeldelse av dette ville torpedert hele saken. Setsaas jobbet i denne perioden adskillig med å påvise advokatens bruk av falske, til dels bestilte bevismidler.

Redd Barnas prosessfullmektig var h. r. adv. Annæus **Schjødt**, som i sin tid var forsvarer i Lillehammer-saken og senere ble gift med en av de drapsdømte, Sylvia **Rafael**[8], som senene til tross for en rekke protester fikk oppholdstillatelse i Norge.

Jens Chr **Hauge**, som var av stor betydning for de siktede i Lillehammer-saken, spilte også en rolle i forbindelse med Sylvia Rafael Schjødts oppholdstillatelse.

1.2 Første skritt

Setsaas kjente til at politiinspektør Iver **Frigaard** i Politiets Overvåkingstjeneste (POT) og seksjonssjef Trond **Johansen**, sjef seksjon D i Forsvarets Etterretningsstab (FO/E), var normale norske liasoner med bl. a. Mossad. Han kjente også til at en annen av de drapsdømte på Lillehammer, Dan **Ærbel**, på 80-tallet var blitt sjef for en av Mossads avdelinger som jobbet med utlandet (*Tsafririm*[9]) og derfor ikke bare måtte være en nær bekjent av Frigaard og Johansen, men kanskje sogar en samarbeidspartner. En tidligere drapsdømt for et terrormord på norsk jord hadde nå base i Tel Aviv og var en mulig samarbeidspartner med norske hemmelige tjenester om mulige fellesoperasjoner på norsk jord.

Han var videre også kjent med at Iver Frigaard i 1980 selv hadde tjenestegjort i Libanon[10] som ordonnansoffiser i bataljonen til oberst Ole R. **Rønning**. Endelig visste han at POT hadde assistert ekteparet Schjødt i forbindelse med terrortrusler mot fru Sylvia. Han visste selvsagt ikke om Frigaards befatning med

---

[6] Forklaringer for Dahl-gruppen fra flere, bl a denne andre personen.

[7] Domsavsigelse i Eidsivating lagmannsrett, der Setsaas ble frikjent for beskyldninger om korrupsjon og underslag. Retten hadde kun et annet syn enn Setsaas på en konkret utgiftsfordeling mellom ham og Redd Barna i en mindre sak (en bil man var blitt presset til å gi bort til det korrupte regimet), men dette var et skjønnsspørsmål. Senere vant Setsaas en serie injuriesaker mot Redd Barna og aviser som hadde kolportert beskyldningene. Det har vist seg at anklagene ble oppkonstruert av Setsaas' etterfølgere ved Redd Barnas Guatemala-kontor som forklaring på at disse sa opp det velrenommerte revisjonsfirmaet Price Waterhouse som revisor samt regnskapsfører og advokat, og erstattet disse med personer med forbindelse med de guatemaltekiske dødsskvadronene. Disse personene hadde tidligere samarbeidet med etterfølgerne om grov tapping av et Røde Kors-prosjekt for jordskjelvrammede.

[8] Hans Henrik Ramm ble i Oslo Byrett 27. mars 1995 dømt til å betale erstatning til h. r. adv Schjødt for å ha hevdet at Schjødt hadde nær kontakt med Mossad. Dommen er anket. Vi går derfor ikke her nærmere inn på dette forholdet.

[9] *Tsafririm* (på norsk «morgenbris»): Organiserer jødiske samfunn utenfor Israel, hjelper til med å etablere rammer (selvforsvarsceller/etterretningsceller), på eng. *frames*. Ref Victor Ostrovsky «Ved hjelp av bedrag - Mossad fra innsiden». Aventura 1990. Side 331.

[10] Setsaas var godt orientert om Frigaards forhold i Libanon gjennom en rekke venner og kolleger som tjenestegjorde sammen med Frigaard.

Mossad i det som først sommeren etter skulle bli Mossad/asylsøkersaken[11] (men den pågikk jo allerede!). Han gjorde seg mange tanker om virkningene av å anmelde en kriminell Mossad-aktivitet til norske tjenester i sin alminnelighet, men kom til at han ikke hadde noe valg. Det er i Norge POT som skal beskytte norske borgere mot utenlandske og ulovlige norske aksjoner, og POT ville få saken til slutt uansett. Som lovlydig borger får man stole på lovens håndhevere. Han bestemte seg for å be om å få møte Overvåkingssjefen selv, Svein **Urdal**.

Det var med denne bakgrunn Setsaas en fredag i september 1990 gikk uanmeldt inn på Kriminalvakten på Oslo Politikammer og ba om en samtale med sjefen for Kriminalvakten. Setsaas orienterte kort om at han hadde en viktig sak for overvåkingssjef Svein Urdal, og ba ham ringe opp til Urdal som måneden før var blitt utnevnt av den da sittende regjering Syse.

Det skulle vise seg å bli første skritt inn i en utrolig begivenhetsrekke.

Urdal var dessverre ikke tilstede på kontoret, og det var heller ikke hans nestkommanderende Stein **Ulrich**. Setsaas ble derfor henvist til Iver Frigaard. Kanskje burde han «snudd i døren» og ventet til han fikk tak i Urdal. Ut fra det vi vet idag er det ikke sikkert vi ville ha måttet skrive denne boken hvis han hadde gjort det - ihvertfall ville det blitt en langt mindre bok. Men *så* stor skepsis til Frigaard hadde ikke Setsaas på dette tidspunkt. Dessuten: Hvis det var ugler i mosen mellom liason-delen hos POT og Mossad vedr. aksjonene mot Setsaas, hadde han jo allerede eksponert seg ved å ta telefonisk kontakt med POT.

Frigaard var meget forekommende og ba Setsaas komme opp i toppetasjen, der Setsaas skrev seg inn i vaktprotokollen og ble hentet av Frigaard til Overvåkingstjenestens pent møblerte besøkskontor.

Setsaas nøyde seg innledningsvis med å spørre om Frigaard kjente Annæus Schjødt, og fikk som svar at han hverken hadde noe med Schjødt å gjøre eller kjente ham, men at han som enhver annen visste hvem han var.

Dette var avgjørende for at Setsaas i det hele tatt ville snakke med Frigaard. Men senere viste det seg ikke å være riktig. Selv Schjødt måtte under rettssaken mot Ramm medgi at han kjente Frigaard godt. Hvorfor trengte Frigaard allerede nå å tone ned sitt forhold til Schjødt?

Setsaas fortalte så om deler av den avdekkede virksomheten i naboleiligheten, leverte muntlig anmeldelse mot aktivitetene i naboleiligheten og ba om øyeblikkelig inngrep, fordi overvåkerne nå var i gang med å rigge ned utstyret (de visste at Setsaas skulle flytte uken etter, men det var det ingen andre som visste). Frigaard tok dette tilsynelatende seriøst, men ble under samtalen, slik Setsaas oppfattet det, mer og mer bekymret. Det virket som om han krympet og «gle» ned i stolen. Han lovet imidlertid å aksjonere i løpet av helgen. Han ba Setsaas komme tilbake til nytt møte med ham den etterfølgende mandag for å fortsette sin forklaring, herunder mer utfyllende om den tekniske siden. Kontortiden denne fredagen var nå forlengst slutt, og Frigaard unnskyldte seg med at han måtte inn på operasjonsrommet for å fortsette å jobbe med Kuwait-krisen som nå var under rask utvikling. Setsaas måtte således til slutt låses ut av Politihuset.

På tampen syntes Setsaas det nå også var korrekt å gi Frigaard de informasjoner om Mike Harari som han hadde mottatt i Guatemala. Noen måneder tidligere[12] hadde nemlig stortingsrepresentant Paul **Chaffey** (SV) spurt justisminister Else Bugge **Fougner** (H) om Norge ikke burde kreve Mike Harari utlevert etter at Vegard **Bye** i sin bok «Forbuden fred»[13] hadde identifisert Harari som hovedmann på Lillehammer. Justisministeren forklarte imidlertid at Riksadvokaten ikke mente det fantes en slik rimelig sikkerhet for at det var Mike Harari som var aksjonslederen (se full tekst kap 26.19). Dette var klart i strid med hva Setsaas visste, og nå antok han at det måtte være en arbeidsulykke e. l. som hadde hindret denne kunnskapen i å komme fra Washington til Oslo. Det falt således naturlig for Setsaas å informere Frigaard om dette, slik at Overvåkingstjenesten kunne oppdatere Regjeringen som igjen kunne gi Stortinget utfyllende og korrekte opplysninger. Setsaas hadde ikke noe personlig forhold til denne materien hverken før eller etter hjemkomsten fra Guatemala. Det var den tilfeldighet at Stortinget noen måneder før hadde gjort dette til tema som hadde betydning.

Setsaas merket seg nå at Frigaard ikke virket spesielt glad for denne opplysningen. De bekreftet avtalen mandag. Frigaard spurte om klokken 1000 passet og fikk dette bekreftet, og møtet ble avsluttet.

1.3 En gammel kjenning dukker opp

Helgen forløp, og Setsaas fastslo at politiet ikke aksjonerte slik Frigaard hadde lovet. Tvert imot: Det var hektisk aktivitet i leiligheten med trafikk til og fra i forbindelse med nedriggingen Frigaard var blitt orientert om. Med adskillig øket skepsis møtte Setsaas således frem til møtet mandag klokken 1000. Han skrev seg inn som nesten

[11] I media stort sett kalt «Mossad-saken», men vi må presisere mer fordi det blir mange «Mossad-saker»!
[12] Stortingstidende s. 3948 f (1989-90); 6. juni 1990
[13] Vegard Bye: «Forbuden fred», Cappelen 1990.

første «kunde» i besøksprotokollen den dagen, og la merke til et kjent visittkort som lå på vaktens pult, og plukket opp dette.

«Jaså, så min gode venn Schjødt er allerede kommet?» spurte han vakten konverserende. Vaktene på POT er ikke overvåkere, men pensjonerte ordinære politimenn. «Javisst, han kom for en stund siden og sitter i møte med Frigaard akkurat nå», svarte vakten. Setsaas konstaterte at Schjødt ikke var innført i besøksprotokollen, og fastslo at Frigaard nå ikke bare hadde Kuwait-krisen å håndtere. Riktignok visste Setsaas at Schjødt praktisk talt var nærmeste nabo til Iver Frigaards bror, formannsskapssekretær Knut **Frigaard**, i Vesteråsveien. Selvfølgelig kunne Frigaard i løpet av helgen ha vært på besøk hos sin bror og tilfeldigvis møtt sin brors nabo, for første gang blitt kjent med ham og øyeblikkelig avtalt et møte som medførte kansellering av møtet med Setsaas! Men det virket ikke særlig sannsynlig, særlig ikke fordi han også allerede hadde fått dispensasjon fra den ikke-dispenserbare regel om at alle besøkende måtte inn i besøksprotokollen.

Schjødt var ikke hvem som helst for Setsaas. Han hadde vært prosessfullmektig for Redd Barna i det private saksanlegg Redd Barna reiste mot ham på grunnlag av falske anklager fra etterfølgeren Tore Floden i Guatemala, og Setsaas hadde konstatert omfattende bruk av falske bevismidler under rettsmøtene. Schjødt hadde også representert enkelte av avisene Setsaas selv etter frikjennelsen førte injuriesaker mot. Setsaas kjente også til at Schjødt i 1978 var den ene av to nordmenn som var blitt bortvist fra Sør-Libanon av de norske FN-styrkene[14].
Senere fikk vi opplyst at Schjødt på denne tiden i perioder oppsøkte Frigaard 2-3 ganger i uken (se kapitel 13). Det siste hadde Schjødt «glemt» under rettssaken mot Ramm.

Nå kom overraskelsene i tur og orden. Setsaas fortalte til vakten at han hadde avtale med Frigaard, og vakten ringte inn mens Setsaas hørte på. Han fikk melding om at han måtte vente ca 10 minutter. Setsaas vurderte nå et øyeblikk om han bare burde gå hjem. Dette var tydeligvis en sak som ikke hadde noe hos Frigaard å gjøre, men mer i pressen eller i Stortinget. Likevel bestemte han seg for å kjøre løpet, men nå for å finne ut hva som foregikk.

Kort tid etter kom det en mann ut av jerndøren. Han presenterte seg som politibetjent Roar **Gald** som skulle hente Setsaas. De gikk inn på det samme besøkskontoret som var blitt brukt fredagen. Gald sa nå at det var han som skulle ta møtet, angivelig for å drøfte mer tekniske aspekter. Setsaas lot som ingenting, og lot samtalen med Gald løpe så naturlig som mulig, mens han forsøkte å forestille seg hvilken rolle Frigaard og Schjødt hadde oppi hele materien. For seg selv fastslo han at de begge satt med losjebillett til den forestillingen som pågikk mellom Gald og ham. Så lenge NSBs Sentralbanestasjon er TV-overvåket, får man gå ut fra at POTs møterom ihvertfall er det. Et stykke ute i møtet spurte Setsaas om hva Schjødt gjorde hos POT.

Gald svarte at Schjødt ikke var i huset. (Hvordan kunne han vite det?) Setsaas påpekte at han satt i møte med Frigaard, som han selv skulle hatt møte med. Gald sa at heller ikke Frigaard var i bygget. Setsaas konstaterte at det hele med disse usannhetene var redusert nærmest til en sirkusforestilling. Han foreholdt Gald at han hadde sett Schjødts visittkort, hørt vaktens uttalelse om at Schjødt var i huset og hørt vakten snakke med Frigaard i telefonen. Dette medførte en øredøvende taushet. Etter noen få minutter kom det Setsaas i ettertid antok var «kysten er klar/avslutt møtet»-signalet i form av et spesielt støysignal som gikk rett inn på den høyttalende telefonen fra møteledelsen med losjebilletter.

De to gikk så samlet ut i vaktrommet. Gald tok der frem besøksprotokollen, og pekte triumferende på at Schjødt ikke var innført i den. Setsaas minnet om at han visste det, men at det fantes et visittkort. «Hvor er så det?», spurte Gald. Under møtet var det kommet en ny vakt på plass. Han bekreftet Galds påstand om at hverken Frigaard eller Schjødt var i huset (han kjente tydeligvis Schjødts utseende godt nok til å vite det, og hadde dessuten full oversikt også over hvem som benyttet den andre utgangen fra Politihusets øverste etasje).

Setsaas la imidlertid merke til at skriveunderlaget på vaktbordet var litt hevet i bakre venstre hjørne. Han bøyde seg frem, stakk armen inn og rev vekk skriveunderlaget. Dermed ble Schjødts visittkort avdekket på nytt. Setsaas tok det frem og viste det til Gald, og ba ham lese. Gald kunne ikke gi noen forklaring. Men den første vakten kom nå løpende til unnsetning:

---

[14] Per Jevne, som var presseoffiser i den norske FN-bataljonen, skriver i sin bok «Farlig Fred - Libanon 1978» at en kjent Aftenposten-journalist ankom til leiren sammen med en fotograf og nok en person som virket kjent. Vedkommende presenterte seg så utydelig at Jevne ikke oppfattet navnet, og ba om å få se pressekort. Han «kvakk til» da han så at Schjødt stilte med pressekort fra Aftenpostens journalistklubb. Schjødt forklarte at han var der for å studere norske journalisters arbeidsforhold. Dette fant Jevne tynt, og bragte inn bataljonssjefen, oblt Bjørn Rødland, som etter et kvarter fant at Schjødts tilstedeværelse var «en fare for både ham selv og for vår egen situasjon i et meget urolig område. Han ble da straks hentet og ført ut av området i en fart.». I retten (under rettssaken mot Ramm) hadde Schjødt en annen versjon: Han var kun blitt bedt om å forlate en fremskutt posisjon og vende tilbake til hovedkvarteret, hvoretter han forlot leiren sammen med «de andre journalistene». Han hadde benyttet legitimasjon utstedt av Aftenposten, med anmodning til alle om å yte bistand etc. Slike kort utsteder avisene til journalister som ikke har eget pressekort fra Norsk Journalistlag. Det som er sikkert er at journalist var han ikke. Schjødt benyttet en eller annen form for presekort til å komme med på en pressetur, og opptrådte således under falsk flagg. Dette ble også avslørt.

«Det er jeg som samler på visittkort av kjente personer!» (Han måtte ha kjent Schjødt godt, han óg!). Setsaas repliserte: «Og du har din hobby de første timene om morgenen liggende oppå skriveunderlaget, hvoretter det siden ligger under skriveunderlaget?»

Schjødt var altså fortsatt ikke i besøksprotokollen da Setsaas forlot huset. Hvis Schjødt i mellomtiden hadde forlatt huset, og hvis det første gang bare var en forglemmelse, var den nå gjentatt.

Setsaas meddelte deretter Gald at han ønsket svar på følgende spørsmål:

1. *Hva foregikk i naboleiligheten?*
2. *Hva gjorde Mossad i naboleiligheten?*
3. *Hvorfor var det ikke grepet inn?*
4. *Hvorfor var Schjødt i bygget?*
5. *Hvorfor løy alle?*
6. *Når kunne han få svar på spørsmålene?*

Gald svarte at Setsaas skulle ringe kl 1300 neste dag. Det ble gjort. Det ble opplyst at hverken Frigaard eller Gald var tilstede. Gald skulle være tilbake kl 1315. Setsaas ringte igjen kl 1330, men Gald var fremdeles ute og skulle være det til kl 1430. Da Setsaas ringte kl 1430 fikk han tak i Gald, som ikke hadde noen svar, men ville snakke påfølgende dag kl 1300, siden han da ville kunne gi en forklaring på Schjødts visittkort etc. Enda en forklaring?

Da Setsaas ringte etter avtale onsdag kl 1300 fikk han kun som svar fra Gald: «Vi avventer». Mer hadde han ikke å si. Setsaas ringte da sin advokat h. r. Johan **Hjort** og fortalte om møtene og episodene. Han ba Hjort ringe Frigaard for å få svar på spørsmålene. Men også Hjort måtte snakke med Gald, som gjentok: «Vi avventer». Avventer hva? «Vi avventer».

Siden hørte hverken Setsaas eller Hjort noe fra POT.

Det ser ikke ut til at anmeldelsen om overvåking fra naboleilighet og romavlytting via telefon og en operasjon av Mossad på norsk jord mot norsk statsborger noen gang ble undergitt noen etterforskning av daværende politiinspektør Iver Frigaard. Setsaas har aldri mottatt så meget som en henleggelsesmelding.

1.4 Lier bekrefter

Politiinspektør Leif A. Lier ved Oslo Politikammer, som vi senere henvendte oss til med hele overvåkingssaken (se kap. 7), brukte 3-4 måneder før han i november/desember 1991 motvillig foretok avhør av de to vaktene, og måtte medgi at Schjødt var tilstede i POT på den måten Setsaas hadde forklart (se kap 1) og meddelte deretter dette på møte med Setsaas, Ramm og en tredje person fra vår gruppe. Lier unnlot imidlertid å skrive noe om dette i et meget spesielt internt politidokument som skulle få stor betydning for vår sak i årene som fulgte (en rapport vi først fikk se i 1995)[15].

Gald har senere forklart til Riksadvokatens granskningsutvalg som ble nedsatt sommeren 1993 («Dahl-gruppen», se kapitel 16) at han først skrev rapport om mandagsmøtet to år senere (det vil si mens Kontrollutvalget for Overvåkings- og Sikkerhetstjenesten behandlet vår klage, se kap. 10)[16], men da uten noen referanse til fredagsmøtet. Dette kunne han ha glemt fordi han skrev rapporten så sent, hevdet han. Han husker at det var noe mas om et visittkort, men ikke noe om Schjødt.

Hva slags rapportrutiner har man i POT? Skriver man ikke rapporter før årevis senere endog fra møter man selv innkaller til? Stoler man på sviktende hukommelse? Vi tror ikke det står så dårlig til. Selvsagt skrives det rapporter (dessuten hadde de videoopptak) - men kanskje må de skrives på nytt i friserte former senere, når Kontrollutvalget skal behandle sakene? Forøvrig har vi aldri kunnet kontrollere eksistensen av noen Gald-rapport, eller noe innhold - vi har bare sett hva som ble nedtegnet etter avhør hos Dahl.

Ingen av hovedpersonene Schjødt og Frigaard er senere blitt avhørt hverken av Oslo Politikammer, **Dahl**-gruppen eller Agnes Nygaard **Haug**-utvalget som Regjeringen satte ned våren 1993 for å granske de hemmelige tjenestene og som også tok opp vår sak. Selv om vår sak er blitt «gransket» i lange baner, er det tydeligvis enkelte personer som er varig unntatt fra å bli avhørt.

---

[15] Liers rapport til Mikkelsen av 3. juli 1992

[16] Galds forklaring for Dahl-gruppen. Om Kontrollutvalgets behandling, se kap 5.

1.5 Urdal bekrefter

Vi hadde våren 1993 en lang samtale med en uredd politimester Svein Urdal på hans kontor i Tønsberg, se kap. 13. Urdal tok sjefsansvaret da han gikk av som overvåkingssjef (eller ble presset av Justisdepartementet til det?) på grunn av Frigaards befatning med Mossad/asylsøkersaken som ble avslørt i september 1991[17]. Under møtet med oss (og overfor andre) bekreftet han at han aldri ble informert om Setsaas' anmeldelse av Mossad-overvåkingen og heller ikke orientert om hans informasjoner vedrørende Mike Harari og Lillehammer-saken. Dette holdt mao. Frigaard tett med i tretten måneder for sin sjef før de begge gikk av.

Men det var ikke noe nytt, sa han under møtet med oss[18], for han ble i sin alminnelighet ikke informert om hva Frigaard drev med, akkurat som i Mossad/asylsøkersaken. Det var heller ikke rart at Schjødt var i bygget, sa Urdal, for på denne tiden observerte Urdal at *Schjødt periodevis var på besøk til Frigaard to-tre ganger i uken* uten at Urdal visste hvorfor.

Men hvorfor kom du ikke til oss i Overvåkingspolitiet da, hvorfor gikk du til Frigaard? Visste du ikke at min nestkommanderende var Stein Ulrich? - spurte Urdal innledningsvis underfundig. Senere har *vi* forstått at Frigaard rapporterte på helt andre linjer enn de offisielle (se kap 13). Derfor visste Urdal lite eller ingenting om hva Frigaard holdt på med på enkelte områder. Derimot visste nok både seksjonssjef Trond Johansen, departementsråd Leif A. **Eldring** og sannsynligvis også departementsråd Dag **Berggrav** ved Statsministerens kontor atskillig mer. Det skal vi komme tilbake til.

1.6 Schjødt utelukker ikke

Under rettssaken mot Ramm i 1995 betvilte Schjødt at han hadde hatt møte med Frigaard den angjeldende mandag, men han kunne selvsagt ikke utelukke det. Han viste til sin egen avtalebok der Frigaard ikke var oppført. (Kanskje han brukte samme system som Frigaard? Frigaard førte ikke inn Schjødt i *sin* bok heller!) Schjødt påsto i sin partsforklaring at all hans kontakt med Frigaard hadde vært i forbindelse med trusler mot ektefellen Sylvia. Dette skulle være det eneste tema han hadde hatt kontakt med POT om. Truslene mot Sylvia og behovet for beskyttelse fra POT fant imidlertid sted i 1988, ikke i 1990. Men det var i 1990-91 Urdal sa han ofte var der 2-3 ganger i uken. Når sjefen har registrert det, må det være mange flere av POTs øvrige ansatte som har registrert det samme. Hva gjorde han der da, som hverken han eller andre noen gang er avhørt om, og som han selv «ikke husker noe om»?

Schjødt har imidlertid i en annen sammenheng bekreftet overfor en kilde at han husket at han hadde vært på et møte i POT med Frigaard, der det ble snakk om å skysse ham ut en bakvei e. l. (dvs at det må ha vært personalutgangen direkte ned i garasjen) for å unngå å treffe Setsaas[19]. Det må ha vært den omtalte mandagen, siden Setsaas ikke har hatt andre møter i POT.

1.7 Panikk

Som man forstår startet historien lenge før møtene hos Frigaard. Men disse møtene markerer et viktig tidsskille, fordi de medførte at Setsaas avanserte fra objekt for en begrenset operasjon med begrenset formål til å komme på overvåkernes «Topp Ti»-liste. Dermed kom også hans forlag Leseselskapet, og i neste omgang alle i vårt totale miljø på samme liste. Årsakene var naturligvis at Setsaas hadde avdekket en kombinert Mossad Norge/norsk overvåkingsaksjon mot norsk borger på norsk jord (en kjempeskandale om dette ble kjent samtidig som Mossad/asylsøkersaken var under utvikling). Dessuten kom det han meddelte om Mike Harari som hovedmann på Lillehammer som i sin tur ville kunne avsløre myndighetenes dekkaksjoner omkring dette om dét ble kjent. Det er klart panikken brøt løs.

Det interessante er at det er svært mange indikasjoner på at det på dette tidspunkt kunne være «flere bekker små som ble en stor å», dvs at det faktisk hadde pågått mindre operasjoner mot eller observasjoner av flere innenfor vår gruppe, og at man har trukket alt for vidtrekkende konklusjoner når mange av disse «flyttet inn» på Slemdal (mer om dette i kapitel 3.1 og 26.1.1).

Vi vil gjerne peke spesielt på følgende poenger:

---

[17] Aftenposten 17. september 1991.
[18] Møte på Tønsberg politikammer i 1993
[19] Kilden for dette er en pressekollega hvis identitet vi av kollegiale hensyn ikke kan oppgi. Om nødvendig vil vi ta dette opp med vedkommende i forbindelse med en eventuell reell etterforskning.

- *Setsaas orienterte Ragnar Aamodt og andre om Mike Hararis identitet allerede i 1989 i forbindelse med forarbeidet til den opprinnelige boken og «kuriositeter» i denne. Først senere ble dette navnet offentliggjort av Vegard Bye*[20] *som Lillehammer-lederens identitet. Men navnet fantes i politiets arkiver.*

- *Idag vet alle at det er riktig at Harari var hovedmannen. Det er innrømmet av israelske kilder, og Harari er intervjuet åpent på israelsk TV i et militærsensurert program (se kap. 25.19.)*

- *Tilsammen beviser dette at Setsaas' kilder snakket sant. De var forøvrig diplomater.*

- *Idag er det et etablert faktum at norsk politi og påtalemyndighet i beste fall har unnlatt å foreta helt opplagte etterforskningsskritt for å bringe aksjonslederens identitet på det rene, særlig ved at:*

    - *H. r. adv. Annæus Schjødt under rettssaken mot Ramm*[21] *bekreftet at det aldri var gjort et eneste forsøk på å avhøre hans hustru Sylvia Rafael Schjødt om operasjonslederens identitet, til tross for at hun bodde på Ullern i Oslo ihvertfall i 14 år. Han bekreftet også at Sylvia selvsagt kjente identiteten til sin sjef under Lillehammer-saken.*

    - *Politi og påtalemyndighet hadde kort tid etter operasjonen skaffet seg bilde av Mike Harari. Dette bildet er ikke forevist personer som aksjonslederen var i kontakt med, herunder betjeningen på flere hoteller. Hadde det vært gjort, kunne man fått alt fra sikker gjenkjennelse til tilstrekkelig grunnlag for å etablere slik skjellig grunn til mistanke som er nødvendig for å oppnå utlevering.*

    - *Bildet ble aldri publisert i media med oppfordring til alle som måtte ha sett denne mannen om å melde seg, slik man ellers alltid gjør. Hvem stoppet dette helt ordinære etterforskningsskritt?*

- *Frigaard måtte som Mossad-liason over flere år hatt nær og løpende kontakt med Mossads «utenriksminister» Dan Ærbel som også på 80-tallet bl a var ansvarlig for utdanning av agenter som skulle jobbe i Norge (se kap. 5.7.2). Han kjente selvsagt også sin sjef fra Lillehammer, Mike Harari, siden han selv var blant de dømte fra Lillehammer.*

- *Frigaard måtte således øyeblikkelig ha forstått det alle kan se idag, nemlig at Setsaas opplysninger var korrekte, samtidig som han enten visste fra før eller øyeblikkelig forsto at POT og øvrige norske myndigheter hadde begått en ren dekkaksjon (at det er dekkaksjoner senere er helt på det rene).*

- *Overvåkingsaksjonen mot Setsaas før møtet kan dokumenteres/sannsynliggjøres ved*

    - *Setsaas' egne detaljerte logger fra denne tiden i seg selv og kombinert med etterfølgende kunnskap (av hensyn til når saken senere skal etterforskes og ikke bare tildekkes går vi ikke inn på detaljer herfra).*

    - *Det faktum at Frigaard ikke iverksatte noen etterforskning når det nå viser seg utvilsomt å ha vært i hans interesse å etablere at det ikke var noen aksjon (som Mossad-liason med arbeidsfellesskap langt inn i ulovlighetens område, jfr Mossad/asylsøkersaken, var det en smal sak for ham å finne ut om det var en aksjon).*

---

[20] Vegard Bye: «Forbuden fred», Cappelen 1990. For ordens skyld kan vi også fortelle at så snart Bye hadde gitt ut sin bok, ble det holdt et møte hjemme hos Aamodt med Aamodt, Bye og Setsaas.

- *Det påfallende i at Frigaard over en 13-måneders periode lot være å informere sin sjef Svein Urdal til tross for at han visste at Overvåkingstjenesten var ansvarlig for at Stortinget var feilinformert. (I likhet med i Mossad/asylsøkersaken opptrer Frigaard nå slik at det faller ansvar på en sjef som ikke har gjort noe galt.) Årsaken kan bare være at han fryktet for at Urdal ville aksjonere både i forhold til aksjonen mot Setsaas og i tillegg selvsagt sørge for at Stortinget fikk korrekte opplysninger*[22].

- *Selve møtene Setsaas hadde i POT er dokumentert ved*
  - *At hans navn finnes i besøksprotokollene*
  - *Galds rapport (se kap 1.4) vedr mandagsmøtet som også etablerer fredagsmøtet, hvilket også beviser at Gald overtok Frigaards møte*
  - *Galds telefonsamtale med h. r. adv. Hjort etter møtene*
  - *Liers avhør av vaktene*
  - *at en rekke andre personer, bl a kriminalvakten, vil kunne avhøres*

- *H. r. adv. Schjødts tilstedeværelse er dokumentert/sannsynliggjort ved*
  - *Liers avhør av vaktene*
  - *At han selv iflg en annen kilde som vi her ikke identifiserer husker at han en gang måtte forlate POT en bakvei e. l. for ikke å møte Setsaas, samtidig som det lett er dokumenterbart (besøksprotokollene) at Setsaas bare var der de to gangene*
  - *At ingen uttrykkelig har benektet at Schjødt hadde møte med Frigaard denne mandagen, men mange husker dårlig*
  - *At det ellers er vanskelig å forstå at POT - hvis Schjødt ikke hadde vært der - ikke kunne gitt klar beskjed om dette til Setsaas eller hans advokat og derved fjernet alle mistanker? Kunne det være i noens interesse å la Setsaas gå rundt og tro at Frigaard fikk et plutselig behov for å møte Schjødt på bakgrunn av Setsaas' opplysninger, hvis dette faktisk ikke var tilfelle?*
  - *At Riksadvokatens etterforskningsgruppe ikke en gang avhørte noen av disse personene da den senere ble opprettet for å hindre Stortingets granskning*

- *H. r. adv. Schjødts møte med Frigaard mandag morgen var meget uvanlig, fordi*
  - *Han gikk inn i den avtalen Frigaard hadde gjort etter kontortid fredag, hvilket beviser at det ble arrangert i løpet av helgen, og derved sterkt sannsynliggjør at det hadde med Setsaas' opplysninger å gjøre*
  - *Schjødt ble ikke innført i dem obligatoriske besøksprotokollen hverken ved inn- eller utpassering*
  - *Han forlot kontorene gjennom personalutgangen*
  - *H. r. adv. Schjødt velger selv å si at han ikke tror han var der, men kan ikke benekte det*

---

[21] Nedtegnet av Ramm i notat til h r adv Staff straks etter rettssaken

- *Schjødt i 1990 iflg Urdal ofte besøkte Frigaard flere ganger ukentlig, mens han selv i rettssaken mot Ramm hevdet at han bare var der i forbindelse med truslene mot Sylvia, som var i 1988 - før Urdals tiltredelse!*

- *Det er velkjent at vi mener at h. r. adv. Schjødt har hatt nær kontakt med Mossad. I ærekrenkelsessaken fant Byretten dette ikke bevist (vi fikk på dette tidspunkt ikke lagt frem det materialet vi trengte og heller ikke ført alle vitner). Saken er anket og vi kommer derfor ikke her nærmere inn på dette.*

Mike Hararis rolle som hovedmann er idag et faktum. Selv om foreldelsfristen antakelig fortsatt ikke er gått ut har norske påtalemyndigheter likevel ikke løftet en finger for å få utlevering. Det er heller aldri gitt noen formell korreksjon fra Justisdepartementet/Riksadvokaten til Stortinget av den feilinformasjon statsråd Else Bugge Fougner (H) ga Stortinget. Tvert imot kan vi dokumentere at en rekke tiltak er iverksatt for å hindre klarlegging av Lillehammer-saken (se kap 26.19). Årsaken er i beste fall at det ville avdekke grov og massiv tjenesteforsømmelse, sannsynligvis beordret fra høyeste hold, i men sannsynligvis også samarbeid fra norske tjenester i forbindelse med operasjonen. Vi kommer grundig tilbake til Lillehammer-saken senere.

I forbindelse med «den fjerde tjeneste» er et interessant poeng at Frigaards eneste kjente reaksjon på informasjonene fra Setsaas var å skaffe seg et umiddelbart, men klandestint møte med h. r. adv. Annæus Schjødt. Saken ble ikke rapportert *normal tjenestevei*; hans sjef Urdal var helt ukjent med det hele til flere år etter at han gikk av. Men den ble nok rapport *langs «fjerde tjeneste»-vei*, fordi saken utvilsomt medførte intensivert ulovlig overvåking.

Det er i denne sammenheng av liten hensikt å spekulere mer i *hvorfor* Frigaard hadde det travelt med å treffe Schjødt, *hva* som faktisk foregikk på møtet, *om* dette var ledd i den «fjerde» tjenestevei og *hvilket* av de to ledd (evt begge) i Setsaas' informasjon (Mossad-aksjonen mot ham eller Lillehammer-saken) han eventuelt ville drøfte med Schjødt og *hvorfor* dette måtte skje parallelt med at Setsaas var tilstede.

Nå begynte det å skje både det ene og det andre rundt oss, våre familier og våre medarbeidere.

---

[22] Hadde det vært idag, kunne man kanskje trodd at Frigaard bare lot saken falle fordi det var «enda mer oppspinn fra det forrykte radarparet». Men den gangen var Setsaas ikke kjent fra noen «Ramm/Setsaas-sak», men kjent som mobiliseringsdisponert og krigsskoleutdannet major i NATO's brannkorps.

2. ESLER KAN IKKE TVINGES

Vi våger den påstand at svært mange andre ville ha gitt opp - eller blitt stoppet - lenge før de fikk skrevet og utgitt denne boken. Faktisk er det aldeles «på hekta» for oss selv når vi leverer inn dette manuskriptet for trykking. Når vi likevel er kommet så langt, mener vi det er fordi vi har vært så heldige å ha bakgrunn og - i utgangspunktet - ressursbase som har virket gjensidig kompletterende og som tilsammen har gjort dette mulig.

Denne historien starter for vårt vedkommende i Guatemala på slutten av 70-tallet.

På denne tiden kom menneskerettighetspolitikken i fokus under president Jimmy **Carter**. Våpenhjelpen til alle de korrupte landene i Mellom-Amerika ble stanset. Det var ikke noe problem for kundene, for Israel og Mossads toppagent Mike **Harari** sto klar til å overta salget. Da en amerikansk diplomat en dag overfor Setsaas fortalte at israelerne da rykket inn med våpensalg i Sentral-Amerika og at «the Lillehammer guy» - Mike Harari - var blant operatørene/våpenhandlerne, fattet Setsaas bare moderat interesse, for Lillehammer-saken var for ham da et avsluttet kapitel i Norge fire år i forveien. Mike Harari hadde ledet Golda **Meir**'s personlig utpekte likvidasjonsgruppe for å uskadeliggjøre terroristene fra München-massakren. Aksjonen på Lillehammer var bare en i en lang rekke. At Harari var hovedmannen også på Lillehammer var ifølge diplomaten vel kjent over hele verden, og han opplyste at de nødvendige beviser på dette fantes der de skulle være - i Washington.

Setsaas' syn på saken var vel som nordmenns flest: Vi forsto at Israel ville hevne sine døde og sette en stopper for terrorismen, men syntes det var rart at de tabbet seg ut akkurat i Norge, og vi så på de klandestine drapsekspedisjonene under nesen på andre lands myndigheter med en slags skrekkartet fryd. Bortsett fra at akkurat i Norge, sivilisasjonens fødeland, skulle man ikke opptrådt slik, men skitt au.

Han ofret ikke episoden mange tanker før han forsommeren 1990 leste i avisen hjemme om statsråd Else Bugge **Fougners** svar til Paul **Chaffey** i Stortingets spørretime. - Det var da forunderlig, tenkte han. - Hvorfor vet ikke norske myndigheter 16 år etter hvem hovedmannen var, når identiteten var sikkert fastslått av amerikanerne?

I mellomtiden hadde han fått mer enn nok annet å tenke på. Redd Barna ved prosessfullmektig, h.r.adv. Annæus **Schjødt**, hadde straks etter at Setsaas kom hjem i 1978 reist sivilt søksmål mot ham på grunn av påståtte misligheter mens han var i *Guatemala*. Beskyldningene ble slått stort opp i en rekke aviser, sultne på sosialpornografi om uhjelp og korrupsjon. Setsaas ble overrumplet i Byretten ved en rekke vitnemål fra tilsynelatende troverdige personer fra Guatemala, og tapte på flere punkter.

Men Setsaas reagerte på dette som eselet når det blir dyttet: Bet seg fast og ble stående. Fra nå av ble han privatetterforsker på heltid. Han reflekterte over hvordan skiftet av lokal representant hadde funnet sted. Redd Barna hadde hatt vanskeligheter med å skaffe etterfølger. De som kom ned for overlapping, ble fort passivisert av en kombinasjon av ulands-sjokk og redsel etter å ha opplevet terrorregimet på nært hold. Til slutt ble tiden knapp, og Redd Barna bestemte seg for å overta Røde Kors-representanten Tore **Floden** som jo var godt kjent i Guatemala fra før og hadde ecuadoriansk kone.

Det viste seg at det ikke var rart at Røde Kors gjerne ville kvitte seg med **Floden**. Sammen med sin gode venn Leopoldo **Sajche Sosa**, svoger av Guatemalas korrupte president Carlos **Arana Osorio**, hvis svigersønn var sjef for dødsskvadronene, hadde Floden svindlet Røde Kors' boligreisningsprosjekt for jordskjelvrammede indianere for 5-10 mill kroner. Av ukjente grunner ble dette dekket over av både Røde Kors og Utenriksdepartementet, men Setsaas og ikke minst Kirkens Nødhjelps sjef i Guatemala 1976-77, Arnulf **Torp**, fant de nødvendige beviser.

Ankesaker og injuriesaker fortsatte å løpe. Setsaas' advokat, h. r. adv. Johan **Hjort** klarte å kaste nok tvil over det som var falske bevismidler[23], og Setsaas ble frikjent for alle anklager om uhederlighet. Senere vant han flere erstatningssaker, senest en stor sak mot Redd Barna selv. Underveis avdekket imidlertid Setsaas mer og mer om radarparet Floden/Sajche. Det ble klart at de tilsynelatende troverdige brevvitnene ikke var andre enn Sosa og hans kamerater, som opptrådte som falske advokater og falske revisorer, men presentert i all sin påståtte prakt av advokat Schjødt i retten. Etterhvert ble Setsaas også overbevist om at et bestemt dokument måtte være forfalsket. Han ble også overbevist om at anklagene stammet fra etterfølgerne i Guatemala som trengte en slik sak for å skifte ut det veletablerte og hederlige revisjonsfirmaet Price Waterhouse og sette inn nettopp kjeltringen Sajche Sosa! Også den tidligere ekte og hederlige advokaten ble skiftet ut med «advokat» Sosa, som altså for sikkerhets

---

[23] Dokumentasjonen av at Redd Barna og h. r. adv. Schjødt presenterte falske bevismidler er fremlagt i anmeldelser av disse til Oslo Politikammer samt anker, spesielt grundig i notat av 30.3.92 vedlagt anke til Eidsivating over politikammerets henleggelse.

skyld fikk begge roller uten noen som helst kvalifikasjon for noen av dem. Hans eneste kvalifikasjoner var som tidligere medsammensvoren i svindel og del av maktnomenklaturen[24].

Antakelig ble Redd Barna rett og slett tatt ved nesen. Men Redd Barna måtte ha oppdaget sannheten etterhvert. Hvorfor fortalte man ikke om den og avblåste kjøret? Hvorfor fortsatte man å presentere falske bevismidler i retten? Svaret ble etterhvert lysende klart. Nærmest hvert eneste år søkte Redd Barna om få inntektene fra den årlige humanitære TV-aksjonen. Til slutt fikk de aksjonen for 1990, vedtatt ved årsskiftet 1989/90. Skulle man skværet opp med Setsaas, måtte man forklart alt omkring produserte bevismidler, falske advokater, falsk revisor etc, og da ville hele skandalen i både Røde Kors og Redd Barna selv blitt kjent. Intet godt opinionsgrunnlag for en TV-aksjon!

I 1989 kom Setsaas i kontakt med sin gamle klassekamerat Ragnar **Aamodt**. Han hadde da nettopp stiftet Leseselskapet A/S sammen med Hans Henrik Ramm. Setsaas fortalte om sine opplevelser i «jungelen» i Guatemala og «anklagejungelen» i Oslo, og Aamodt fattet straks interesse. Opplevelsene i Guatemala av mange slag ville gi en spenningsfylt bakgrunn for en bok som også ville dreie seg om korrupsjon og fremleggelse av konstruerte bevismidler, falske advokater og falsk revisor i en norsk rettssal ved en sterk advokat og organisasjon.

Aamodt nedtegnet stikkordmessig - og i svært tilspisset form - endel av det Setsaas i utgangspunktet hadde av usorterte erindringer, og skrev brev til Redd Barna[25] der han siterte disse punktene og ba om samarbeid for å finne frem til de korrekte forhold. I to runder ble dette bryskt avvist av Redd Barnas advokat Schjødt, som ikke sparte på konfekten[26]:

> *«Skulle De imidlertid være ufornuftig nok til å innlate Dem på noe slikt (samarbeid med Setsaas om bok; red. anm.); må De være forberedt på at det kan få alvorlige konsekvenser for Dem.»*[27]
>
> *«Deres uttalelse om ytringsfrihet er uten enhver mening. Det turde nemlig være allment kjent at ytringsfriheten ikke går så langt at den tillater grove ærekrenkelser. I dette tilfellet vil det - etter vår brevveksling - endog være på det rene at ærekrenkelsene fremsettes mot bedre vitende. Både strafferettslig og på annen måte burde det medføre at De må 'være forberedt på at det kan få alvorlige konsekvenser for Dem'»*

Det var nokså sterke reaksjoner på en henvendelse om samarbeide for *å komme frem til* hva som var riktig, Og hva mente han med «på annen måte»? Det stusser vi ikke over lenger, men vi gjorde det den gang!

Året etter innledet Redd Barna en ny mediekampanje, der de påsto å ha lest deler av manuskriptet og at bokens hensikt var å skade innsamlingsaksjonen. Begge deler var beviselig usant, idet boken var planlagt før Redd Barna fikk noen kampanje, og noe manuskript forelå ikke. Det var kun de av Aamodt formulerte spisshypoteser som han hadde gjort oppmerksom på var ment som utgangspunktet for videre undersøkelser. På toppen av det hele benyttet Redd Barna sin egen husstandsdistribuerte kampanjeavis nærmest i sin helhet til et grovt personangrep på Setsaas, der påstandene om å skade kampanjen ble gjentatt.

De gjentatte og meget spesielle sider ved Redd Barnas og advokatens opptreden gjorde Setsaas spesielt vàr på flere områder. Han fortsatte sin systematiske etterforskning av bevisfusk, samtidig som han forlengst hadde konstatert noe annet: Romavlytting fra naboleilighet og via telefon, og derfor også telefonavlytting. Dessuten hadde han «hjemmebesøk» som ikke var etter invitasjon. Foreløpig forholdt han seg taus om denne siden av saken, men i det stille rettet mer og mer av hans kontraetterretning seg inn mot dette feltet.

Dette er bakgrunnen for at Johan M. Setsaas kom i kontakt med Hans Henrik Ramm. Han var seg meget bevisst at han på grunn av flere olje- og industripolitiske feider gjennom årene ble betraktet med svært ublide øyne av Arbeiderpartiets industripolitiske maktelite, men hadde ingen tanker om at dette kunne medføre noe annet enn vanlig politisk strid med blanke våpen.

Sommeren 1990 ble sceneskifte for alle aktørene. Ramm overtok aksjene og redaktørjobben i Norsk Oljerevy. Deretter gikk han på jakt etter partnere som var villige til å hoste opp ny driftskapital og jobbe ulønnet en tid for å få et spennende prosjekt på beina. Partneren fra Leseselskapet, Ragnar Aamodt, og en annen bekjent, Knut **Larsen**, ble med som partnere, og fikk senere samme høst følge av Anne **Mevold** fra Bergen. Revyens gamle kontorer ble vurdert som ubrukelige, og man besluttet at begge selskapene og alle konsulentselskapene skulle gå sammen om felles kontorer. Ramm fant det nå praktisk også å samle kontor og bolig, og kjøpte et stort hus på Slemdal der «alle flyttet inn». Det ble naturlig at også Setsaas brukte lokalene til arbeid med boken og ulik

---

[24] Riktignok også som tidligere Riksrevisor. men uten noen kvalifikasjoner for dette heller unntatt familieforbindelsen til Arana.
[25] Brev fra Leseselskapet til Redd Barna 28. januar 1990
[26] Brev fra Schjødt til Leseselskapet av 22. mai 1990.
[27] Brev fra Schjødt til Leseselskapet av 1. mars 1990.

etterforskningsvirksomhet omkring dette. Salgsavdelingen fikk imidlertid leie lokaler fra Norsk Petroleumsforening i Drammensveien 10.

Dette var situasjonen da Setsaas kom tilbake fra møtene med **Frigaard** og **Gald** i september 1990. På grunn av sine egne erfaringer hadde han fulgt nøye med hvordan telefonene oppførte seg på Slemdal og på Drammensveien, og fikk etterhvert mistanke om at noe var galt. Det holdt han foreløpig for seg selv. Etter møtene i POT bestemte han seg imidlertid for å fortelle om dette og om den kriminelle etterretnings- og overvåkingsaksjonen på Ellingsrud til Ramm og Aamodt.

Ramm hadde på det tidspunktet gjennomgått rettsdokumentene fra Redd Barna-sakene og forstått at Setsaas var en robust person som kunne holde ut og vinne gjennom så mange ubehageligheter og prosesser. Han syntes også det luktet lange veier av Redd Barna/Schjødts brev og den utrolig overdrevne fokusering på Setsaas i Redd Barna-avisen. Men han var i adskillig tvil om det virkelig foregikk overvåking og romavlytting på Ellingsrud, og han hadde vanskelig for å forstå at Frigaard, Gald og Schjødt kunne ha opptrådt slik som han ble orientert om av Setsaas. Var det virkelig Schjødts visittkort, eller hadde Setsaas i iveren blingset på et kort fra Sjødahl eller Schrøder? Kunne det være riktig at Frigaard dekket over de ubehagelige opplysninger om Mossad-overvåking i Norge og Mossad-drapet på Lillehammer, eller skyldtes hans likegyldighet bare tretthet og sunn skepsis til fantastiske historier?[28]

Eller var det forbindelse mellom rettssakene og overvåkingen? Var det bandittene i Guatemala som strakte sine lange armer til Norge? Det var liten tvil om at Mossad og Gua-regjeringen hadde særdeles nære forbindelser. Kunne det tenkes at Mossad gjorde guatemaltekerne en tjeneste? Men hvorfor skulle de bry seg? Kunne det skade dem at det ble avslørt at Floden & Co hadde sendt falske anklager og bevismidler til Norge? Eller kunne det være andre sammenhenger?

Ramm hadde - til tross for mang en strid - levd det meste av sitt liv innenfor demokratiske politiske institusjoner, og trodd fullt og fast på harmonimodellen om at det er to store og ansvarlige partier i Norge som sørger for at de viktigste tingene, grunnpillarene for frihet, rettsstat og demokrati ligger fast. Hele denne tiden hadde han forholdt seg helt avvisende til venstresidens og andres konspirasjonsteorier, også om avlytting, overvåking og misbruk av hemmelige tjenester. Han kjente jo personlig de aller fleste ansvarlige personer i partiene og mange i administrasjon og forsvar. Man kunne være uenige, javel, men det groveste han hadde sett av skjult maktmisbruk var i Tandberg- og Mongstad-sakene, der det i begge tilfeller var vanskelig å se uhederlige motiver.

Som de fleste pragmatiske Høyre-folk hadde Ramm et avveiet syn på Arbeiderpartiet. Høyre og Ap var «de ansvarlige partiene». De politiske ulikhetene var ikke store, men det var hensiktsmessig for begge parter å fokusere på dem for å fremme egen profil og oppslutning. Siden banksosialiseringen hadde Ap ikke gjort så veldig mye galt, men partiets dogmer gjorde det vanskeligere å få til noe spenstig og riktig. Rettsvesen og politi var i Ramms verden bastioner for rettferdighet og hederlighet som ikke burde angripes. Norske politifolk var ikke agenter for utenlandske organisasjoner.

Setsaas forsto dette, ikke minst da folk flest har svært liten kunnskap om hva som skjer i de lukkede rom. Han hadde selv hatt alle de samme illusjonene, og bare gjennom å arbeide systematisk med observasjoner, bevegelsesanalyse og en del spesielle tiltak hadde han kunne overbevise seg selv om at verden ikke var helt slik som den tilsynelatende så ut. Han forsto at også Ramm hadde evnen til å godta selv meget ubehagelige fakta hvis de ble klare nok, men at han strittet mot å godta noe som helst på grunnlag av andre menneskers «blå øyne».

Han hadde imidlertid erfaring for at den forbannelse han selv var utsatt for var smittsom. Blant de første smittede var den tidligere santalmisjonæren, presten Petter **Holst**, som er ekspert på latinamerikanske forhold og flytende i spansk. Setsaas hadde hatt god hjelp fra Holst under arbeidet med å avdekke bevisfusk og arbeid med spanske dokumenter.

I juli 1990 var Holst med på å avgi uttalelser til en større reportasje i NÅ om Guatemala-sakene og Redd Barnas og Schjødts bevisfusk[29]. Det førte forøvrig ikke til noen injuriesak fra Schjødt slik Ramm senere ble utsatt for for langt mindre skadelige uttalelser. Derimot registrerte han fysisk overvåking til fots og i bil, og oppdaget at fremmede rett som det var låste seg inn i leiligheten, kjellerboden, bilen og hustruens garderobeskap på jobben. Ved flere av innlåsingene var det etterlatt tydelige bevis. Det ble også registrert hyppige irregulære forhold ved telefonen, endel av disse klare indikasjoner på romavlytting via telefon. Etter at noen politifolk (!) hadde bedt om få nøkkel til kirken han arbeidet i, ble det innlåsing også der. Bl a ble en kabel til en kopimaskin kuttet. Antakelig var noen på jakt etter bokmanuskriptet - som fortsatt ikke fantes! Men det visste bare noen få.

---

[28] Se kap 1 om senere delvise bekreftelser av episodene på POT

[29] NÅ 18. juli 1991.

Alt ble anmeldt til politiet, men det ble ikke utført noen som helst etterforskning.

Holst var ikke et sekund i tvil om at ulovligheter foregikk. Ramm og Aamodt ville nok også snart bli «smittet». La dem oppdage det selv, uten overflødig hjelp!

Slik gikk det også. Naturligvis var det ikke Ramm selv som først reagerte. Flere ansatte både på Slemdal og i Drammensveien, som knapt hadde truffet Setsaas, begynte å rapportere om telefonproblemer. Vanskeligheter med å få summetone. Hyppige engangsoppringninger uten at noen svarte. Knepping og forlengelse av telefonforbindelser som var avsluttet.. På Drammensveien var de ansatte blitt urolige på grunn av mistanke om at uvedkommende romsterte på kontorene om natten. Selv i enkelte privatleiligheter var det mistanke om innlåsing.

I parentes bemerker vi at viruset fortsatt er i live. En ny medarbeider i Norsk Oljerevy, med bolig og kontor langt vekk fra Slemdal, har nettopp meddelt at vedkommende etter engasjementet plutselig har fått problemer med summetonen og hyppige engangsklemt i telefonen. Dette er svært gode indikasjoner på romavlytting via telefon[30].

Utover våren 1991 ble det stadig mer uroligheter og utrygghet. Setsaas hadde høsten 1990flyttet fra overvåkerne på Ellingsrud og flyttet inn i ny leilighet på Lindebergåsen. Snart oppdaget han at nissen hadde fulgt med på lasset. Det ble plutselige salg, fremleie og samboerskifter i flere av naboleilighetene, og mistenkelige aktiviteter i vegger og gulv. Mange av disse omstendigheter var bemerkelsesverdige. Gjennom registrering og analyser av bil- og personbevegelser, avsløring av sambandsutstyr, tekniske målinger osv ble Setsaas etterhvert overbevist om at flere av leilighetene var de facto overtatt av overvåkerne.

Parallelt med at folkene i Oljerevyen gjorde sine egne oppdagelser, redegjorde Setsaas for sine egne observasjoner i de ulike lokalene. Han redegjorde for teknikken omkring ulike former for avlytting, særlig romavlytting via telefon. Han presenterte amerikansk demonstrasjonsmateriale om hvordan dette virket og hvilke symptomer som fulgte med. Symptomene er selvsagt ikke entydige bevis, men hyppighet og kombinasjon med omstendighetene er viktige tilleggsfaktorer for å vurdere sannsynligheten. Vi kommer senere grundigere tilbake til dette.

Samtidig gjorde Setsaas et gjennombrudd i analysen av Redd Barnas bevismateriale. Ved å betrakte det tvilsomme dokumentet i sammenheng med andre dokumenter fremlagt av motparten, ble det klart at det ikke kunne ha eksistert på det tidspunkt det var datert. Da måtte senere dokumenter og uttalelser vært utformet annerledes. Han ba Ramm gjennomgå materialet, og etter noen netters analyse var han ikke i tvil. Setsaas måtte ha rett.

Det som virkelig fikk Ramm til å sperre opp øynene var Mossad/asylsøkersaken. I september 1991 ble det først i Aftenposten[31] avslørt at Overvåkingspolitiet hadde tillatt Mossad-agenter å opptre med norske pass og forkle seg som norsk politi ved avhør av asylsøkere. Ramm var nå formann i *Norsk Organisasjon for Asylsøkere* (NOAS) og fikk i den egenskap gjennomgått alle detaljer. Det viste seg at overvåkingssjef Svein **Urdal**, som måtte gå, ikke hadde visst noe som helst. Hovedansvarlig var - er det mulig? - Iver Frigaard!

Setsaas hadde hevdet at Mossad drev aksjoner for seg selv og i samarbeid med tildels POT og tildels E-tjenesten, på norsk territorium mot norske borgere. Det var blant de ting som var vanskelig å tro, men nå var det på bordet, svart på hvitt, ihvertfall overfor flyktninger under norsk beskyttelse.

Setsaas hadde bedt om å få snakke med Urdal, men på ett eller annet vis hadde Frigaard skaffet seg møtet på sparket. Frigaard hadde mottatt to sett viktige informasjoner om Mossad som han ikke gjorde noe med, unntatt å kalle inn den tidligere og rettslige motpart i hui og hast. Asylsøkersaken var et helt klart uregelmessig forhold mellom Frigaard og Mossad. Hva drev denne mannen med? Hva drev Mossad med i Norge?

I oktober måtte Urdal og Frigaard gå. Urdal - som var uskyldig - ble nedgradert til politimester i Tønsberg, mens Frigaard - som var skyldig - fikk silkejobb hos Interpol i Strasbourg (ypperlig plassering av en god venn, også sett fra Mossad-synspunkt).

Alt dette bidro til at Ramm gradvis måtte endre sin virkelighetsoppfatning, slik Setsaas allerede hadde gjort. Følelser og innlærte holdninger skrek imot. Risikerer jeg å dumme meg ut som så mange andre som har kommet med avlyttingspåstander har gjort? Så ettertanke: Er det frykten for å dumme seg ut som er barrièren? Den er ihvertfall irrasjonell, og må skyves bort. Er det *saklige* grunner for å anse norske hemmelige tjenester hevet over enhver mistanke, når det er avslørt ulovligheter ved *andre lands* hemmelige tjenester. It can't happen here? Men det skjer her også, i andre maktapparater. Ramm sa til seg selv at han måtte ta høyde for fakta. Han hadde selv avslørt APs intrigespill i Tandberg-saken og maktmisbruket i det gamle Statoil. Ingen har noen gang vært redde

---

[30] Romavlytting via telefon er under enhver omstendighet ulovlig i Norge. Vi kommer i senere kapitler nærmere inn på denne teknologien.

[31] Aftenposten 17. september 1991

for å dumme seg ut ved å ta opp industriskandaler, fra Kings Bay til Mongstad. Kan det være en grunn til at hele den politiske verden går på gummisko for ikke å dumme seg ut akkurat på dette området?

Ramm ble etterhvert av den oppfatning at den problemstillingen i alle tilfelle kom i skyggen av at det var såpass mye uro i bedriften (Norsk Oljerevy var den viktigste bedriften) at det ikke var forsvarlig å la det flyte. Han ønsket en avklaring. Var det virkelig avlytting både her og der? Foregikk det virkelig innlåsing? Det beste ville vært å få en solid rapport fra en dyktig privat etterforsker om at alt hadde naturlige, forklarlige årsaker. Da kunne vi i fred og ro jobbe videre med magasin og bøker.

Med dette lyseblå håp godkjente han at Norsk Oljerevy engasjerte privat etterforsker. Det ble tre av dem, etter hverandre. En trakk seg i tide da han oppdaget hvor stor saken var. Den neste ble skremt vekk. Den tredje gikk over til motparten.

Gradvis ble også Oslo Politikammer trukket inn. Det ble begynnelsen på en årelang prosess med etterforskninger og granskinger. Alt viste seg etterhvert å være eller bli konvertert til dekkaksjoner. Samtidig ble virkemidlene tatt i bruk mot oss grovere, og omfanget opptrappet.

Setsaas hadde holdt på fra første del av 80-årene. Det tok tid også for ham å innse at noe var galt fatt. Men da ble han fast besluttet på å komme til bunns i ulovlighetene.

Hadde «den fjerde tjeneste» nøyd seg med å gå løs på Setsaas hadde han kanskje ikke lyktes i å skaffe seg allierte. (Det har alltid vært deres politikk å isolere ofrene for dermed å forhindre at også andre gjør se samme observasjonene.) Den måtte også gå løs på Ramm og hans omgivelser ganske hardt og tydelig for å få ham til å reagere. Men også Ramm hadde vært ute i hardt vær før. I motsetning til hva folk flest tror om politikerne er det mange av dem som mener at det å opptre i overensstemmelse med logikk og fakta er viktigere enn hva følelser og hensiktsmessighet forteller eller hvilke konsekvenser det måtte få for økonomi og omdømme. Langsomt ble også han stadig sikrere i sin sak. Det utrolige var et faktum. Det fordret handling. Dermed økte etterhvert presset også mot ham og hans omgivelser. Men motstanderne oppdaget - kanskje til sin forbløffelse - at de hadde gått løs på nok en person som lik eselet ikke lot seg dytte rundt.

Uten sammenligning forøvrig, håper vi. Sagt på en annen måte: Vi ble forbannet, og så ingen grunn til å la oss skremme av banen. I det etterfølgende vil vi presentere de videre begivenheter som førte oss dit.

3. PÅ JAKT ETTER UER

I de neste årene skulle vi få hodene fulle av spørsmål. Vi visste at ingen av oss var noe lovlig overvåkingsobjekt for noen. Setsaas hadde vært gjennom og vunnet endel rettslige konflikter med bl a Redd Barna, men dette var på det nærmeste et avsluttet kapitel. Ramm/Aamodt skulle være forleggere for en bok som knapt var på skissestadiet og ingen trusel mot rikets sikkerhet, selv om den til slutt kunne vise seg ubehagelig for Ap og visse sider ved bistandspolitikken.

3.1 Var vi virkelig farlige?

Det gikk etterhvert opp for oss at vi mer eller mindre tilfeldig representerte en ansamling av personer som hver for seg og særlig samlet kunne betraktes som «farlige» hvis det virkelig var ugler i mosen. Setsaas hadde sine kunnskaper om Lillehammer-saken og om Mossad i Guatemala og hadde nå avslørt et gjennomført kriminelt «joint venture» mellom Mossad Norge og en norsk tjeneste, som senere viste seg å være E-staben, og alt assistert og tildekket av Mossads liason politiinspektør Iver **Frigaard** i all hemmelighet, sogar i forhold til Frigaards egen sjef. Avsløringen var nok så eksplosiv i seg selv at de som først var på ville veier og opererte i strid med norsk lov, neppe ville besinne seg, men følge den alminnelige tjenestedynamikk: Sette i gang nye offensive og ulovlige aksjoner for å hindre at informasjonene om de første ulovlighetene kom videre. Sneballeffekten!

Parallelt med dette hadde statsråd Else Bugge **Fougner** feilinformert Stortinget på bakgrunn av Vegard **Byes** bok[32]. Fra juli 1990 løp det en sammenhengende diskrediteringskampanje mot regjeringen Syse til den gikk av i september.

Ramm hadde gjennom 25 år i politikken jaktet på maktmisbruk i olje- og industripolitikken, herunder rullet opp Tandberg-saken og bidratt sterkt til å «vingeklippe» Statoil og senere avsette Arve **Johnsen**. Ramm kom dessuten rett fra sitt tidligere kontor i kontorfellesskap på C. J. Hambros plass med Ronald **Bye**, som nå også utviklet seg til en meget alvorlig trusel (i virkeligheten hadde dette ingen sammenheng, men det kunne ikke analytikerne i tjenestene vite). Aamodt hadde utgitt flere av CCs kritiske bøker om E-tjenesten og andre avsløringsbøker. CC selv var ofte innom på Slemdal med nye prosjekter, og snakket jevnt og trutt med Setsaas. Setsaas selv var knyttet opp til Vegard Bye, som var en akutt trusel pga hans bok om Mike Harari og Lillehammer-saken. Knut **Larsen** (medeier i Norsk Oljerevy) hadde drevet tung etterforskning i kontraktspraksis i Nordsjøen og var selv ikke fremmed for at han var kommet lovlig nær subgrupper i norske tjenester. Og hele dette «reiret» hadde en filial i Drammensveien 10, rett over kontoret til h r advokat Jens Chr **Hauge**!

Fantes det paranoikere med skyldfølelse i det hemmelige apparatet, kunne de meget vel komme til å spørre seg hva som nå var i ferd med skje når så mange folk man helt sikkert hadde god kunnskap om fra før, faktisk nesten alle som på den tiden utgjorde et trusselbilde (nærmere analysert i kap. 26.1) nå «rottet seg sammen». Hva hadde denne gruppen fore med den kunnskapen de hadde? Hva ville de foreta seg?

Det var nå helt naturlig å vente seg at «den fjerde tjeneste» fulgte opp de tidligere aksjoner, men de nye operasjonene måtte selvfølgelig finne sted under et adskillig dypere «cover» på grunn av de første avsløringene. En ny avsløring kunne bli katastrofal. Det var således ikke greit å vite hva vi nå skulle se etter. Fasadene og flere løklag innover ville etter all sannsynlighet være atskillig mer profesjonalisert og by på nye problemer for oss.

3.2 Kontraetterretning året rundt

Komisk nok fikk vi ofte (etter at vår sak ble en mediasak i 1993) spørsmålet «hvem står bak dere» fra besøkende provokatører. Motparten må ha lurt fælt. I virkeligheten var vi hverken mer eller mindre enn vi ga oss ut for, uten mektige bakkrefter (dessverre!). Men trodde motparten noe annet, skulle de få noe annet. Fra nå av gikk vi alle fullt inn for kontraetterretning. Det er noe helt annet enn vanlig etterforskning. Den vanlige politietterforskeren er ikke under full overvåking av den etterforskede lovbryteren. Han kan snakke på telefonen og konversere over middagsbordet uten at forbryteren får vite hva han sier. Han har ikke videokameraer rettet mot sine bolig- eller kontorvinduer. Og innbruddstyven gjør ikke innbrudd hjemme hos eller på kontoret til politimannen.

Det skulle vise seg at det ble ganske effektivt å kombinere militær etterforsknings- og analysekompetanse med journalistisk metode og politisk/samfunnsmessig kunnskap. En annen grunnleggende forutsetning var at vi

32 Vegard Bye: «Forbuden fred», Cappelen 1990

av ulike grunner hadde ganske stor motstandskraft mot provokasjoner og psykologisk krigføring, og kunnskaper og evner til å sette oss inn i motpartens tenkemåte, planlegging og operasjonsmåter. Skal man beseire en mye sterkere motstander, må man også forstå ham, slik at motstøtet kan settes på inn på de svakeste punkter.

Hovedhypotesen for kontraetterretningen ga seg i grunnen selv. Siden *vi* ikke drev med noe ulovlig, måtte aksjonene mot oss være ulovlige (det skulle etterhvert bli stadig mer tydelig). Aksjonenes formål gikk etterhvert over fra avlytting og ordinær overvåking for å innhente informasjon om oss til rene offensive aksjoner for å true oss, og etterhvert forsøk på å hindre vårt arbeide og allerhelst stanse oss helt, i verste fall bokstavelig talt, for å beskytte egen kriminalitet innenfor de hemmelige tjenestene. I perioder følte vi oss hensatt til å være på gaten i Vest-Berlin på 50-tallet (før Muren, under den kalde krigen) eller i Beirut på 80-tallet; vi visste aldri hva som ville skje når eller hvor.

Noe stort, velorganisert og helt ulovlig hadde til hensikt å knuse oss. Hva var det? Det var tydelig at det eksisterte en stor operasjonsledelse med nærmest ubegrensede ressurser med personell, materiell, transport- og sambandsmidler og ikke minst avlyttingskapasitet.

Vi var jo ikke ukjent med eksisterende hovedlitteratur. Vi visste at det var et utilbørlig nært samarbeide mellom Ap og de viktigste delene av de hemmelige tjenestene. Vi visste om endel hovedtrekk i forholdet til Israel og Mossad (tungtvann, kanonbåter, Lillehammer etc.) Vi visste at Ap var rå med partiutnevnelser, ikke minst i tjenestene og i enkelte nøkkelstillinger i forsvarsledelsen. (Det betyr ikke nødvendigvis at dette personell hadde sin partibok, men de hadde stor sympati for og visste godt hvem de var utnevnt av og hvorfor.) Vi visste om mye av det som allerede var avslørt om politisk overvåking fra etterkrigstiden og noen tiår fremover. Vi visste at mange trodde dette nettverket hadde utviklet seg videre. Vi hadde dessuten tilgang til «leksikonet» CC, som med stigende undring hørte på våre spørsmål og ga svar etter evne. Han var, som vi alle vet, et meget fyldig oppslagsverk, men ikke fullt oppdatert de siste ti år.

Vi måtte fra sommeren 1991 i realiteten alle i gang med *kontraetterretning*, som er den aller vanskeligste form for etterforskning, i et miljø der vi hele tiden var under overvåking av motparten. Regel nr. 1 for den slags virksomhet er at motparten ikke må få vite at man driver med den, og ihvertfall ikke hva. Det største problemet innenfor kontraetterretning ligger på *innhentingssiden*, som vanligvis er det enkleste ved andre former for etterforskning eller vitenskapelig forskning. Man må legge mange begrensninger på valg av egne metoder for å kunne holde eksistensen av egen kontraetterretning hemmelig når man er under fysisk og teknisk overvåking. Arbeidet blir da mange ganger langsommere og mer omstendelig enn vanlig etterforskning. Skulle det f. eks. tas bilder, måtte radioen skrus opp for å hindre at romavlytterne hørte klikket i kameraet etc. Dessuten måtte ikke motpartens videoovervåking fange opp hva man viste interesse for. Vinduer med sammentrukne gardiner med smale åpninger ga i årevis «videofrie» vinkler for fotografering.

I utgangspunktet vet man ikke særlig om hva man er ute etter. Man har en følelse av at noe er galt, men kan ikke si mye om hva; langt mindre hvorfor. I denne fasen må derfor nær sagt *alt* i omgivelsene registreres: Inn- og utflyttinger, bilbruk, daglige rutiner, uvanlige begivenheter, fremmede personer/biler osv osv. Man må fange inn *normalsituasjonen* for senere å kunne se kontrastene når endringer skjer. I tillegg til ordinær observasjon benyttet vi også visse *tekniske hjelpemidler* i kontraetterretningen. Det var selvsagt ikke egne søke- og peilestasjoner, men enkle midler som ga gode resultater. *Hva* det var, kan vi dessverre ikke gå inn på her.

Dette medfører enorme konsekvenser for dagliglivet. Kontraetterretning blir en tilværelse. Arbeidet må skje på døgnbasis og årsbasis. Det får konsekvenser for familieliv og jobb. I lange perioder finner man svært lite.

Sikkerhet er et spesielt tema. I det øyeblikk motparten vet at noe i det hele tatt foregår, kommer risikoen for større hyppighet av innbrudd og innlåsing i den hensikt å finne ut hva man vet, hvordan man arbeider og hvor langt man er kommet. De omhyggelig opparbeidede logger, nedtegnelser, analyser, bilder og videofilm må voktes på døgnbasis. Boligen kan aldri stå tom.

Dette er nettopp årsaken til at hemmelige tjenester i alle land - selv på ville veier - får overtaket. Ordinære borgere - hvis de måtte merke noe mistenkelig - kan ikke prioritere kontraetterretning, langt mindre sette inn nødvendige ressurser. Organisert kontraetterretning krever alltid enorme ressurser og stor tålmodighet før resultatene foreligger. Vi forsto etterhvert at det måtte være mye urettferdig kritikk som hadde rammet norsk Overvåkingspoliti gjennom årene for forholdet mellom ressursbruk og antall avslørte spioner.

Vi husket historien som ble fortalt av politiinspektør Ørnulf **Tofte** i Overvåkingspolitiet, kanskje den mest kjente kontraspionasjekapasiteten i Norge. Han jobbet i POT fra etterkrigstiden til og med Treholt-saken. I sin bok «Spaneren»[33] og ellers i media har han fortalt om sin overvåkingssvirksomhet overfor spionen Asbjørn «Osvald» **Sunde**: Han sto på gatehjørner og i portrom dager, kvelder og netter om vinteren i storm og kulde i

---

[33] Ørnulf Tofte: «Spaneren» Gyldendal 1987.

månedsvis før det ble noen resultater. Vi kjente oss igjen. Men Tofte var likevel heldig: Han hadde en mann med en identitet, og denne mannen overvåket ikke Tofte! Så han kunne jo bruke telefonen både på jobb og privat, og innimellom ha et ordinært familieliv uten å være videoovervåket eller utsatt for «Slow Scan Radiation» i hjemmet. Det satte sikkert fru Tofte pris på!

Etter all endeløs rådatainnsamling begynner man å se mønstre. Vi fant f. eks. at det var lurt å se nøye etter sambandsutstyr i biler og skjult under klær. Andre fellesnevnere var at mange operatører hadde *økonomiske problemer, familieproblemer etc.* Noen trodde de jobbet for lovlige tjenester, andre visste kanskje ikke hvem oppdragsgiveren var. Et annet avslørende mønster var når folk over år kun *besøkte* sin egen bopel f. eks. 3-4 ganger daglig, og *alltid forlot boligen i samme klær som de ankom*! Eller: En enslig kvinne som flyttet til byen fra landet, og i løpet av ett år overnattet færre enn 5 ganger i leiligheten sin. Da spurte vi oss om hva boligen egentlig ble benyttet til, når yrke, inntekter og andre omstendigheter utelukket en «bolig for moro skyld». Vi hadde, som leseren forstår, adskillig underholdning underveis!

Når man endelig begynner å gjøre oppdagelser, må man ikke bli for ivrig. Nå gjelder det virkelig å huske at man er overvåket og holde kortene tett til seg, ellers kan man risikere å måtte begynne forfra igjen. Får motparten snusen i at du vet, for ikke å snakke om hva du vet, vil den automatisk gjennomføre alle slags mottrekk: Kamuflasje, rydding, forflytning, sabotasje, avledningsmanøvre, desinformasjon og annen provokativ virksomhet - eller rett og slett nedlegge hele operasjonen og starte pånytt. Dessuten risikerer du nå voldelige mottrekk for å stoppe deg.

All inngående informasjon måtte vurderes kritisk. Etter at vår sak ble kjent, kom det inn tonnevis av materiale. Svært meget av dette var plantet av motparten slik at vi skulle trekke gale konklusjoner. Pressen var i perioder meget interessert, fra de mange genuine til rene agenter som opptrådte som pressefolk eller pressefolk som var agenter. Etter hvert som vi avslørte slike forhold, ga det oss imidlertid *andre* og verdifulle informasjoner.

Et spesielt kompliserende forhold i vår sak var at motparten satte inn *særdeles mangeartet personell* - folk som jobbet for både Mossad, E-tjenesten, POT, tilknyttede virksomheter og endog politiet. I tillegg kom løsmedarbeidere som bare var vervet for anledningen, f. eks. utlendinger, og personer som var mest uskyldige, men «ledet inn i øvelsen» og kanskje trodde de bare utførte en spøk mot god betaling. Bare det å leie f. eks. en arbeids- og pengeløs med skremmende utseende til mot betaling kun å stå og glo i 3-4 timer mot din bolig er kanskje virksomt mot mange, men ikke mot oss.

Etterhvert som vi ringet inn ulike interessante leiligheter, personer, firmaer, organisasjoner og institusjoner fikk vi behov for å vite mer om disse. Spørsmålet om *navn og* identiteter er et problem for seg selv. Ofte opereres det med tildekkede navn, c/o-adresser og hemmelige telefonnummer. Hvem bor der - offisielt og *egentlig?* Hvor jobber de? Hvor har de jobbet før? Hvem eier firmaet? Hva driver konsulentfirmaet med? Hvem har forbindelser med hverandre utenfor det observerbare? Man kan ikke bare spørre folk om hvem de er. Det må bringes på det rene gjennom observasjon og bevegelsesanalyse, og andre virkemidler. Identifikasjon skaffet oss mye arbeide.

Til denne delen av arbeidet trengtes oppslagsverk av alle typer og alle aldre. Telefonkataloger, yrkesregistre, statskalendre, medlemsregistre etc. Vi fikk også god hjelp av ymse dataregistre, som f. eks. den elektroniske telefonkatalogen og avisers databaser. Men bruker man telefonnettet, blir man avlyttet (også våre datasøk ble det). Da må det vurderes: Er nytteverdien av det vi får større enn det vi gir?

Beskyttelseshensyn gjorde det også nødvendig å gå omveier: Ikke ringe på egen telefon, men kanskje på andre. Bruk av mellomperson til å kontakte offentlige etater. Og du kan heller ikke ringe til mellompersonene. Alt må skje på fysiske møter på klarerte steder, og slik at man påser at man ikke blir forfulgt. Det som før tok to minutter, kan nå ta uker.

Etter hvert som de røde tråder kunne trekkes, kunne vi begynne å sette detaljinformasjoner sammen til hypoteser, som i neste runde måtte måles mot andre kjente forhold og så godtas, revideres eller forkastes. Delkonklusjoner måtte settes sammen til hovedhypoteser som pånytt måtte verifiseres etc.

Dette *verifikasjons- og analysearbeidet* er mindre krevende, men må selvsagt finne sted med samme type begrensninger når man har objektet for kontraetterretningen lyttende på seg hele tiden. Samtaler var påkrevet. De måtte foregå til alle døgnets tider på kaféer alle steder rundt om i byen - mange ganger på vårt «stamsted» Jeppe på Vinderen, der de alltid var like serviceminded for de rare stamgjestene som hver gang skulle ha to kaffe og én cola light - uansett tid på døgnet. Våre kafébesøk var i perioder tydeligvis høyt prioritert av våre motparter. Vi hadde mange morsomme opplevelser mellom vårt og deres nattskift - på forskjellige bord og forskjellige kaféer! Folk med svært dårlig hørsel og «høreapparat» likte veldig godt nabobordet vårt!

Mens *innhenting* før den gir resultater er meget mer tidkrevende enn man skulle anta, krever *bearbeidingen og analysen* mindre tid før den blir produktiv. Når råmaterialet er stort nok, vil prioritering av analysesiden ofte være mer lønnsomt enn prioritering av innhentingssiden. Svært ofte vil da analysen ende opp i et spørsmål hvor

svaret allerede ligger i råmaterialet. Har man først endel 100% sikre puslebiter, og man begynner å sette disse sammen med hverandre og annet kjent stoff, kan puslespillet begynne for alvor. Da kan nye og brede arbeidshypoteser settes opp, særlig hvis man har litt kreative hoder. Det hender selvsagt at man kjører inn i en blindgate, men etterhvert blir treffsikkerheten større og større.

Siste element i metodikken er å *forklare* konklusjonene innenfor en større sammenheng. Her er *hva vi har funnet og konkludert med - hvorfor er det blitt slik?* Hvis konklusjonene ikke lar seg forklare i en eller annen kjent historisk/samfunnsmessig sammenheng, må man søke andre forklaringer - og det er akkurat det vi har gjort! Derfor valgte vi betegnelsen «den fjerde tjeneste». Svært meget av denne boken består i beskrive og forklare hvordan denne tjenesten oppsto og hvordan den har levet sitt liv som et ekteskap mellom nøkkelpersoner i Ap, de viktigste delene av de hemmelige tjenestene, Mossad Norge etc.

For å sette våre funn og konklusjoner inn i den store sammenheng, trengte vi kunnskap om etterretning og overvåking i inn- og utland, om norsk krigs- og etterkrigshistorie, maktapparatet i Arbeiderpartiet, Mossad, Lillehammer-aksjonen, spesielle aksjoner, tidligere granskinger, tekniske metoder osv osv.

Vi har trålet loppemarkeder, brukthandler, antikvariater, bokhandlere i inn- og utland og gjennomsøkt norske og internasjonale aviser og databaser gjennom flere år. Vi finner stadig nye interessante informasjoner. Etter at vår sak ble omtalt i media i et par runder, er vi blitt kontaktet av hundrevis av personer som også har bidratt med informasjoner (etterhvert som vi ble flinkere klarte vi også å trekke ut mer og mer informasjon fra og om de mange provokatørene som oppsøkte oss, enten de hadde desinformasjon eller innhenting som oppdrag!). Gjennom årene har vi dannet oss et stadig klarere bilde av hvem som har gått løs på oss. Vi vil videre i denne boken presentere våre konklusjoner fra granskning av åpne kilder vekselvis med våre egne erfaringer og konklusjoner, og etterhvert knytte disse sammen med norsk etterkrigshistorie, de norske hemmelige tjenestene, Arbeiderpartiet og Mossad. Da kommer vi til andre resultater enn enkelte av de autoriserte historiegranskere, og forklarer hvorfor det ble slik.

Vi har lyst til allerede nå å gi en smakebit, som samtidig gir leseren et eksempel på hvordan vår sak er blitt vevet inn i viktige prosesser i norsk etterkrigshistorie og som har vært en del av forklaringen på den massive Ap-desperasjonen mot granskning av vår sak. Etter at Iver Frigaard ikke gjorde sin jobb i forbindelse med aksjonene på Ellingsrud, flyttet Setsaas i 1990 til Lindebergåsen. Der oppdaget han raskt at «nissen fulgte med på lasset», dvs han avdekket flere overvåkingsleiligheter som ble etablert i kjølvannet av hans flytting. Det viste seg etterhvert at flere av de viktigste i overvåkingsoperasjonen, som tilsynelatende ikke hadde noe med hverandre å gjøre, tidligere hadde jobbet på en vernet bedrift ved navn «Norasonde». Denne delen av historien er fortalt senere i større detalj. Men hva var «Norasonde»?

Vi studerte bedriftens historie og grunnleggelse, gikk gjennom persongalleri, produkter og kundeforhold, og oppdaget at vi hadde grepet tak i en flik på en av etterkrigstidens viktigste og bare delvis kjente etterretningshistorier. Denne spesielle del av historien har det aldri tidligere vært skrevet noe om.

Vi har satt den sammen fra utallige små puslebiter, men med helt lovlige virkemidler. Intet av det vi avdekker har betydning for norsk sikkerhet idag, men absolutt for tryggheten til de ulovlige overvåkerne. Skulle noen høye herrer gå løs på oss for å avdekke for mye avslører de derfor seg selv. Når systemene bryter våre borgerrettigheter og nekter å oppklare, har de kun seg selv å takke.

3.3 Om «U-1»

Som vi alle er kjent med, var Sovjetunionen et avstengt område sett fra Vesten fra starten av den kalde krigen i slutten av 40-årene. NATOs forsvarspolitikk var dels basert på gjengjeldelse og dels på en førsteslagsstrategi, i begge tilfelle ved bruk av strategiske atomvåpen. En forutsetning for denne planleggingen var detaljert kunnskap om Sovjetunionens styrkeoppbygging, utviklingsprogrammer vedr atomvåpen og detaljert geografisk kunnskap p slik at man kunne ta ut allierte bombemål. De største problemene hadde NATO med å skaffe seg kunnskap øst for Ural. Etter som Sovjets leveringsmidler ble langtrekkende, ble også flere av deres strategiske våpen plassert fjernere fra Europa og USA.

De fleste burde idag være kjent med de norske bidrag til offensiv etterretning rettet østover på slutten av 40-årene og frem til ca 1955; de såkalte «Finlands-operasjonene» og tilsvarende fra Finnmark. Personer som Magnus

Bratten[34] og Jack (Joachim) **Helle**[35] var begge viktige representanter for daværende oberst Vilhelm **Evang**/sjef E-staben[36] i disse operasjonene.

Et langt mer offensivt tiltak ble iverksatt i januar 1956 fra en rekke NATO-land, herunder også Norge. I tidsrommet 13. januar til 6. februar 1956 ble det fra Gardermoen flystasjon av en større kontingent amerikansk militært personell sendt opp en rekke ballonger for etterretningsformål. Ballongene drev i stor høyde over Sovjetunionen for opptak av film, diverse elektronisk etterretning og kommunikasjonsetterretning. Ballongprogrammet avstedkom en rekke protestnoter fra Sovjet og nedskutt alliert etterretningsutstyr ble utstilt såvel i Praha som i Moskva og Peking. Norges rolle som oppsendingssted for ballonger forble ukjent for Sovjetunionen (vi kjenner ihvertfall ikke noen offisielle protester), og vi mottok kun to protestnoter fra Sverige. Dette prosjektet er i ettertid i Norge uoffisielt betegnet som «U-1»[37].

Ballongprogrammet forårsaket forøvrig at en rekke Osloborgere ble skremt og Oslo-avisene rapporterte om «UFOer»[38]. En ballong eksploderte sogar over Oslo, og en annen styrtet i Hardangerfjorden[39]. Ca 10% av ballongene klarte å krysse det sovjetiske kontinent og skaffet således NATO verdifull informasjon.

Nøkkelpersonell på norsk side foruten etterretningsstaben og noen få norske offiserer var:

- *Daværende byråsjef i UD, Georg* ***Kristiansen***[40].
- *Daværende byråsjef i FD, Fredrik* ***Ramm***[41].
- *Daværende radiosondesjef Kåre* ***Hostvedt*** *ved Meteorologisk institutt, sjef for «Norges radiosondestasjoner»*[42]

Såvel Ramm som Kristiansen tilhørte det engelske krigsskolekull 1943-44 og har hatt parallelle karrierer i hhv FD og UD. De ivaretok begge respektive departementers forhold til norske og allierte hemmelige tjenester. Begge satt også av den grunn i en årrekke i det innledningsvis hemmelige interdepartementale koordineringsorgan for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjenesten under ledelse av senere ekspedisjonssjef ved Statsministerens kontor, Andreas **Andersen**

3.4 Om U-2

Det av nordmenn meget kjente U-2-programmet var fortsettelsen av U-1. U-2 varte frem til 1. mai 1960, da flygeren, kaptein Francis Gary **Powers**, ble skutt ned i Sverdlovsk-området på vei fra Pakistan til Bodø. Toppmøtet i Paris samme år ble avlyst og Norge kom sterkt i fokus. Norske politiske og militære myndigheter benektet enhver befatning med saken, dvs bruk av Bodø flyplass ifbm kryssing av Sovjetunionens område.

Det var ikke helt troverdig, og i ettertid kan det konstateres at det ikke var sant. CC opplyste at han kjente til en general som[43] :

> *«hadde truffet løytnant Frances Powers som ble skutt ned over Sverdlovsk i 1960. 'Det var på etterretningssjefen Vilhelm Evangs kontor...'»*

- og åpenbart ***før*** nedskytingen. Det er også senere blitt kjent at norsk E-tjeneste allerede fra 1958 hadde elektronisk overvåkingskapabilitet til[44]:

---

[34] Odd Isungset og Morten Jentoft. «Verkebyllen». Tiden 1995. Side 13 ff.

[35] Chr Christensen: «Vår Hemmelige Beredskap - Historien Om M. M.» Cappelen 1988. Side 71. Helle var svoger av forsvarsminister Nils **Langhelle** og nær personlig venn av forsvarsminister (1955-61) Nils Kr. **Handal**.

[36] Denne tjenesten har gjennom årene hatt mange ulike navn, bl a E&S-staben og «utenriksavdelingen» (kontor i Forsvarsstaben), men vi benytter konsekvent betegnelsen E-staben av forenklingsgrunner.

[37] Roger W. Sørdahl: «U-1». Cappelen 1985.

[38] Sørdahl, side 9

[39] Sørdahl, side 24

[40] Av Hvem er Hvem 1979 fremgår at Kristiansen gikk britisk krigsskole 1943, var sekretær i Utenriksdepartementet fra 1952, byråsjef fra 1955, underdirektør fra 1959, ekspedisjonssjef 1962-64 og utenriksråd fra 1977

[41] Av Hvem er Hvem 1979 fremgår at Ramm gikk britisk krigsskole 1943-44, var kst byråsjef i Forsvarsdepartementet fra 1954 og kst ekspedisjonssjef 1958-62

[42] Sørdahl, side 24

[43] Chr. Christensen: «Politisak». Atheneum 1984. Side 171.

[44] Odd Isungset og Morten Jentoft: «Verkebyllen». Tiden 1995. Side 111 f, der Evang orienterer president Kekkonen om dette.

Da oppdaget man nok også amerikanske fly, og ville nok slått alarm og blitt informert om dette mystiske flyet om man ikke var blitt det fra før.

I ettertid er det også kjent at russerne i flere år hadde fulgt U-2 på radar og at den norske Sovjetspionen Selmer Nilsen i lang tid hadde foretatt observasjoner på såvel Bodø som Andøya flyplass[45]. U-2 gikk nærmest i rutetrafikk fra Tyrkia eller Pakistan til Bodø eller Andøya og ga meget verdifullt materiale vedr sovjetisk styrkeoppbygging og data for uttak av bombemål.

Det amerikanerne manglet for å gjennomføre sitt U-2-program var for det første flyplasser, og Norge stilte til disposisjon Bodø og Andøya, men dernest gjorde vi en helt uvurderlig innsats på et for offentligheten hittil ukjent område:

En forutsetning for å legge opp U-2's ruter var et markapparat av feltagenter som kunne gi operasjonsledelsen etterretningsdata som grunnlag for å legge opp rutene. Det sovjetiske landterritorium er enormt. Til tross for de høydene U-2 fløy i var det en nødvendighet for å utnytte flytiden at man hadde informasjoner fra bakken før rutene ble lagt opp og dernest korrektiver/supplerende opplysninger fra feltapparatet på bakken etter at flyfotoene var studert. Stalin-tidens terror overfor jødene i Sovjet hadde sveiset denne gruppen sammen på tvers av geografi og språk innenfor store områder i Sovjet. Jødene var i praksis den eneste organiserte folkegruppe «under jorden».

På slutten av 2. verdenskrig hoppet sjefen for Hitlers spionasjeapparat i Øst-Europa og Sovjetunionen, Reinhard **Gehlen**, over til amerikanerne i Tyskland og bragte med seg hele sitt arkiv og i praksis hele sitt spionasjeapparat bak det som senere ble det sovjetiske jernteppet[46]. Reinhard Gehlen hadde ingen illusjoner om krigens utgang, særdeles ikke etter at hans sjef, admiral Canaris, var hengt på en kjøttkrok etter det mislykkede attentatet mot Hitler 20. juli 1944.

Den såkalte «Gehlen-organisasjonen» spilte i årene etter krigen en stor rolle ifbm innsamling av informasjoner fra alle flyktninger som kom fra Øst-Europa og Sovjetunionen til vest og ikke minst var den hovedmottaker for informasjon fra hjemvendte tyske krigsfanger. Vest-Tyskland var således et meget viktig område for etterretningsdata fra østblokken i årene umiddelbart etter krigen. Som følge av dette sørget også oberst Evang for at E-staben fikk besette flere etterretnings- og sikkerhetsoffisersstillinger ikke bare i Tysklands-brigaden, men også i enkelte allierte staber. Det kan således nevnes at Trond **Johansen** allerede i 1948 tjenestegjorde i Tysklands-brigaden (etter at han her hjemme siden krigen hadde jobbet for Evang i ADM.T.P (Administrasjon av tysk personell)[47]. Knut **Frydenlund** avtjente også sin verneplikt i Tysklands-brigaden i dette året[48]. Det var her Trond Johansen og Knut Frydenlund etablerte sitt etterhvert meget nære vennskap[49].

Senere kaptein Trond Johansen ble av Evang i 1954 sendt tilbake til den norske ambassaden i Bonn som liasonoffiser til Gehlen-apparatet[50] og hadde dette oppdraget frem til 1958[51]. I denne tjenestetiden finnes en del av forklaringen på Trond Johansens senere karriere og posisjon.

Som tidligere omtalt hadde også jødene et organisert apparat dypt inne i Sovjetunionen, og den unge israelske stat aktiviserte dette apparatet fra 1956 med tanke på U-2-operasjonene[52]. Det interessante er imidlertid at deler av informasjonene fra Israels feltapparat ble bragt over til norsk etterretningstjeneste via den norske jøden Israel **Krupp** som var en meget nær medarbeider til oberst Evang og som var involvert i U-2-operasjonene[53]. Det er verd å merke seg at Krupp på dette tidspunkt ikke hadde noen formell tilknytning til E-staben, men nærmest opererte som «freelance». Vpl kaptein Israel Krupp foresto i 1948 militæropplæring av unge norske jøder på Jødisk Ungdomsforenings (JUF) hytte i Bærum for å utdanne norske jøder til kamp for den nyfødte israelske stat[54]. Ledelsen i Arbeiderpartiet stilte seg meget velvillig til dette. Allerede nå spilte Krupp på sine sentrale kontakter i Arbeiderpartiet, ikke minst med den mektige redaktør Martin **Tranmæl** i Arbeiderbladet som Krupp hadde vært kurer for under krigen[55]. Mange sentrale personer i Arbeiderpartiet hadde sterke følelser for Israels sak etter å ha sittet sammen med jøder i tysk krigsfangenskap.

---

[45] Ørnulf Tofte: «Spaneren». Gyldendal 1987. Side 204 f.
[46] Reinhard Gehlen: «Spion». Gyldendal 1972.
[47] Viggo Johansen, Pål T Jørgensen og Finn Sjue: «Vi som styrer Norge». Aventura 1992. Side 109 ff.
[48] Samme.
[49] Samme. Dessuten Nygaard Haug-utvalgets innstilling, s. 89 i den stensilerte utgaven.
[50] Gehlen-apparatet fikk forøvrig senere status som den offisielle tyske etterretningstjeneste BND - Bundesnachrichtendienst - med nettopp Reinhard Gehlen som sjef. Gehlen avanserte til general før han ble pensjonert.
[51] Johansen/Jørgensen/Sjue, side 109
[52] CC i samtale med oss.
[53] Chr Christensen: «Det hemmelige Norge». Athenæum 1983. Side 166.
[54] Se f. eks. Karl Emil Hagelund: «Israel - elsket og hatet». Gyldendal 1983.
[55] Se f. eks. Viggo Johansen, Pål T Jørgensen og Finn Sjue: «Vi som styrer Norge». Aventura 1992. Side 222.

Israel Krupp var også mannen som i 1965 skaffet Evang og E-staben deres nåværende lokaler i Platous gt[56].

Israel Krupps rolle i forhold til Arbeiderpartiet og E-staben kan best beskrives på følgende måte: CC, som hadde omtalt Krupp i «Det Hemmelige Norge»[57] erfarte at samtlige som var nevnt ved navn i hans bok ble innkalt til politiavhør under etterforskningen av boken - unntatt Krupp, som overfor CC uttalte at han slapp det - det hadde Trond Johansen sørget for![58] Saken mot CC foregikk således på to plan - med politi og påtalemyndighet på det nederste, mente CC.

Også en annen norsk jøde, Olge J **Adamson**, som var ansatt i E-staben, var dypt involvert i U-2-programmet[59]. Han var ikke bare en nær medarbeider, men også en god venn av E-sjef Evang. Adamson tjenestegjorde på Evangs politiske avdeling, seksjon Øst-Europa og Sovjet[60]. Adamson spilte på flere områder viktige roller på Evangs vegne. Det er bl a kjent at han hadde direkte kontakt med det svenske IB-apparatet[61] (se nedenfor), herunder også personlig vennskap med senere utenriksminister Sten **Andersson** som sammen med Olof **Palme** hadde vært ansatt i den svenske E-staben[62].

Knut Frydenlund tjenestegjorde på ambassaden i Bonn 1953-55, tre år sammen med Trond Johansen[63]. Magnus Bratten, som returnerte til E-staben fra Helsingfors etter Finlands-operasjonene i 1955[64], var også hyppig på ambassaden i Bonn under U-2-operasjonene inntil han 1960-62 var stasjonert som «sosialattaché» i Bonn og overtok da som E-tjenestens mann i Bonn etter Trond Johansen[65]. Som følge av Mossads samarbeid med den norske E-tjeneste ifbm feltagentene inne i Sovjet og trafikken av jødiske flyktninger fra Sovjet ble også Olge J Adamson sendt til ambassaden i Bonn på siste del av 50-tallet[66].

Det er i ettertid kjent at Trond Johansen opparbeidet et meget godt og personlig forhold til flere nøkkelpersoner innenfor Gehlens organisasjon. Han gjorde uten tvil en fremragende innsats for å få bragt frem nødvendig feltetterretning til U-2-programmet, samtidig som deler av israelernes informasjon fra deres apparat ble bragt frem via Adamson og Krupp til Evang og videre til amerikanerne Trond Johansens innsats ifbm U-2-operasjonene må ha vært av formidabel karakter. Ved hjemkomst til E-staben i 1958, etter fire år i Bonn, ble han umiddelbart utnevnt til major bare 34 år gammel og uten en eneste dag med formell militær utdannelse[67].

Det er også all grunn til å tro at den utvandrede norske jøden Bjørn **Dworsky**[68]., som reiste til Israel ifb med etableringen av den nye staten, også gjorde sitt på *Histadruts* kanaler (Histadrut tilsvarer *både* LO og NHO i Norge) Dworsky kom forøvrig tilbake til Norge som Histadruts kontaktperson til LO i tiden 1972-79 med kontor på Youngstorget[69]. (Visste *han* noe om avlyttingen på Youngstorget som Ronald Bye senere avdekket?)

Poenget er at Evang og Johansen på denne tiden sterkt bygget opp sin anseelse i forhold til amerikanerne ved hjelp av Gehlen-apparatet og Mossad. Her starter etter all sannsynlighet den offentlig ikke kjente uavhengighet av amerikansk etterretning ved at E-staben og AP nå etablerte et meget nært forhold til Mossad, noe som ved mange anledninger satte Norge i en sterk forhandlingsposisjon. Det er absolutt grunn til å tro at endel av betalingen for Mossads innsats for norsk etterretning ifbm U-2-operasjonene (1956-1960) var tungtvannet som ble overlatt Israel i 1959 og 1961.

På ytterligere ett område gjorde den norske E-staben en meget betydelig innsats for å sikre informasjonsstrømmen mellom feltapparat og operasjonsledelse i U-2-operasjonen: Sekretær i oberst Evangs eget sekretariat, Ingeborg **Lygren**, gjennomgikk grundig trening her hjemme bl a av CIA-personell i Oslo, for å kunne betjene «døde postkasser» for toveis informasjon i Moskva[70] (normalt forskjellige «postkasser» for inn og ut). Dette var dels for å avhjelpe amerikanerne i Moskva (de var under massiv overvåking) og dels fordi oberst Evang ønsket å betjene sine egne feltagenter. Lygren oppholdt seg i Moskva 1956-59 og skulle senere på grunn av den

---

56 Samtale med CC i 1993

57 Chr Christensen: «Det hemmelige Norge». Athenæum 1983.

58 Chr. Christensen: «Politisak». Atheneum 1984. Side 171.

59 CC i samtale med oss

60 Viggo Johansen, Pål T Jørgensen og Finn Sjue: «Vi som styrer Norge». Aventura 1992. Side 234.

61 Johansen/Jørgensen/Sjue. Side 234.

62 Om svenske politikeres forhold til SAPO og IB, se kap. 24.3.3.3.

63 Trond Nordby (red): «Storting og regjering 1945-1985. Biografier.» Kunnskapsforlaget 1985. Side 204.

64 Odd Isungset og Morten Jentoft. «Verkebyllen». Tiden 1995. Side 110.

65 Isungset/Jentoft, side 99.

66 Trygve Juul Møller: «Studentene fra 1937», Bokkomitéen for studentene fra 1937. Oslo 1962. Side 2, under oppføringen for hans hustru, Bordhild Hildur (Berge) Adamson, kommer opplysningen om Adamsons tjeneste. Denne opplysningen forekommer ikke i det tilsvarende verk av 1935, der Adamson selv er oppført.

67 Statskalenderen.

68 Omtalt flere ganger i Oskar Mendelsohn: «Jødenes historie i Norge gjennom 300 år» bind 2, Universitetsforlaget 1986.

69 Viggo Johansen, Pål T Jørgensen og Finn Sjue: «Vi som styrer Norge». Aventura 1992

70 Alf R. Jacobsen: «Iskyss». Aschehoug 1991.

spionmistanke som ble rettet mot henne fra CIA i 1965[71] bli en av hovedårsakene til at Trond Johansen inngikk et enda tettere samarbeid med Mossad og holdt stadig større avstand til amerikanerne (se nedenfor).

Foruten allerede nevnt personell var også de «gamle» «U-1»-veteranene, henholdsvis byråsjef og underdirektør i UD Georg Kristiansen og byråsjef og ekspedisjonssjef Fredrik Ramm i FD sine respektive departementers ansvarlige i U-2-operasjonen.

3.5 Om «U-3»

Måneden etter at U-2 1. mai 1960 ble skutt ned, 22. juni 1960, ble firmaet *Norasonde* A/S stiftet[72]. Firmaets formål var ved stiftelsen «produksjon av radiosonder og eventuell annen fabrikkdrift». Etterretningsstaben hadde nå en tid på eget initiativ, parallelt med U-2-programmet, eksperimentert med en forlengelse av U-1-programmet, dog med begrenset geografisk operasjonsområde. Man hadde i likhet med Finlands-operasjonene et behov for cover, og unnlot derfor å bruke ballonger produsert hos våre allierte. Man skaffet derfor til veie finskproduserte ballonger. I likhet med Finlandsoperasjonene, der finske Mannerheimsoldater ble trenet av E-staben på 50-tallet dels i Oslo og dels i Finland og deretter ble sendt inn i Sovjet for E-oppdrag, ønsket ikke Norge og NATO å utfordre Sovjet med *vest-produserte* ballonger.

Norasonde inngikk et tett og nært samarbeide med Forsvarets Forskningsinstitutt (FFI) på Kjeller under ledelse av Finn **Lied** og Luftforsvarets Forsyningskommando under ledelse av general Johan Koren **Christie** (som nylig døde med minneord av Jens Chr Hauge). Radiosondesjef Kåre **Hostvedt**, som sto sentralt allerede i U-1-operasjonen (se kap 3.3), ble snart styremedlem i Norasonde. Det ble også general Christie. Fra starten av og i lang tid fremover finner vi som styremedlemmer kjente navn med nær tilknytning til Arbeiderpartiet og flere med betydelig krigsinnsats. Gunnar **Bråthen**, som under krigen tjenestegjorde ved militærkontoret i Stockholm, og i 1945 ble nestformann i LO under Konrad **Nordahl**, ledet i en periode hele Ap/LOs politiske overvåking og var en periode styreformann i Norasonde A/S.

Daværende kaptein Bjørn **Egge**, som i flere perioder arbeidet i E-staben med den offensive etterretningstjenesten, var i 1947 adjutant for forsvarsminister Jens Chr Hauge og stabssjef i Hærens Overkommando under Hauge i 1948[73]. Han var 1968-70 ansatt på FFI[74]. Senere forsvars- og utenriksminister Johan Jørgen **Holst** jobbet på FFI mesteparten av 60-tallet[75]. Det kan forøvrig bemerkes at Holst allerede i 1960 fikk stipend fra den jødisk-kontrollerte organisasjonen «Thanks to Scandinavia» for å studere ved Colombia University[76].

Norasonde ble gitt særdeles god kamuflasje ved at det ble etablert som Norges første såkalte vernede bedrift (for yrkesvalghemmede). Riktignok stusset andre i dette faglige miljøet over at Norasonde ihvertfall i enkelte perioder ikke ville ta imot psykisk utviklingshemmede[77] (forståelig ut fra følsomheten i det man drev med, men ikke hvis man skulle prioritere den sosiale side av saken!), men ingen stilte noe større spørsmålstegn.

En annen genial side ved konstruksjonen var at Etterretningsstaben kunne hente statsmidler rett ut fra Kommunal- og Arbeidsdepartementet ved siden av at CIA støttet opp. Firmaet ble etablert i Lørenveien, vegg i vegg med Løren leir (ref Sinsen/Løren HV som var en del av det såkalte Spilhaug-apparatet, se kap 24.3.2.8) og Televerket. Det ble bygget eget innkvarteringshus for de ansatte. Firmaet inngikk et nært samarbeide med Hydro Aluminium[78], TBK[79], Raufoss Ammunisjonsfabrikker, Kongsberg Våpenfabrik og Standard Telefon- og Kabelfabrikk[80] - alle under ulik grad av innflytelse fra staten v/ Forsvarsdepartementet som viktig kunde og forvaltningsorgan. I 1961, i Norasondes startfase, ble sosialminister Gudmund **Harlem**, far til Gro Harlem **Brundtland**, forsvarsminister.

Det er absolutt grunn til å anta, uten at vi her vil gå inn på for mange detaljer, at firmaet Norasonde i perioder i tillegg til selve produksjon av «radiosonder» m m lot disse inngå i et nytt offensivt etterretningsprogram tilsvarende ballongprogrammet «U-1» med en noe mer begrenset målsetting.

---

71 Viggo Johansen, Pål T Jørgensen og Finn Sjue: «Vi som styrer Norge». Aventura 1992
72 Alle opplysninger om bedriftens tillitsmenn, virke etc er dokumentert med referanser i kap 24.6 der dette er behandlet grundigere
73 Hvem er hvem 1979
74 Hvem er hvem 1979
75 Hvem er hvem 1984
76 Hvem er hvem 1984
77 Samtale med styremedlem i annen vernet bedrift på 70-tallet
78 Akershus Arbeiderblad 21. februar 1989
79 Samme
80 Se kap 24.6.

Svært meget tyder videre på at Norasonde i perioder bidro til produksjon av telefonapparater modifisert for romavlytting via telefon[81]. Disse ble stilt til disposisjon for installasjon både i offentlig og privat sektor. Denne (forøvrig ulovlige) avlyttingsteknikken kom i bruk i Norge på 60-tallet, og er fra Borten-regjeringens tid 1965-72 og frem til idag benyttet i stor utstrekning[82]. Da man på Youngstorget rev ned det manuelt monterte avlyttingssystem som opplyst av Ronald **Bye**[83], i den tro at man da fikk bukt med romavlyttingen (og samtidig som de tilhørende kontaktpersoner i POT sluttet), fortsatte denne likevel, men nå over hele landet (teoretisk mot enhver som hadde telefon; i praksis kun mot dem som hadde mottatt ferdigmodifisert telefon eller senere fått den modifisert av «hjemmebesøkende») med den nye teknologien og nå i regi av E-staben - uten at noen visste om det. Etter hvert tyder alt på at POT har tatt i bruk denne ulovlige teknologien i stor utstrekning.

Vi er kjent med en god del av den operative virksomhet som foregikk i sammenheng med Norasondes virksomhet, men ser ingen grunn til å gå inn på denne her.

Av særskilt betydning for vår sak vil vi gjerne nevne det faktum at vi etter å ha avdekket såkalte overvåkingsleiligheter dessverre også har fastslått at tre personer (innflyttet umiddelbart etter overvåkingsobjektet) involvert i de ulovlige operasjonene var tidligere ansatte nettopp i E-stabens bedrift Norasonde A/S. Disse tre tidligere «U-3»-ansatte koblet seg også opp til en ansatt i Industrivernet som tidligere også fungerte som en dekkorganisasjon for E-staben. På toppen av det hele samarbeidet ovennevnte fire personer med tilknytning til E-staben med andre overvåkere styrt av Mossad Norge (se nedenfor) og Spilhaug-apparatet.

I E-staben var det vanntette skott mellom de forskjellige avdelingene, og Evang styrte personlig de hemmeligste operasjonene direkte ved hjelp av sitt lille sekretariat. Medlemmer av dette sekretariatet var Trond Johansen, Ola **Evensen**, Ellen **Martens** (gift med etterretningsoffiseren Kaj **Martens**) og Ingeborg Lygren (en søster av Lygren var forøvrig også ansatt i E-staben). Evangs ønske om personlig kontroll og maksimal hemmelighet er en av årsakene nettopp til at representantene Johansen og Lygren fra hans eget sekretariat var så dypt involvert i U-2-programmet.

Det er grunn til å tro at Ola Evensen spilte en sentral rolle ifbm «U-3». Ved omorganiseringen av Ap-regjeringen i 1961 ble Ola Evensens svoger, Gudmund Harlem, forsvarsminister. Året før var «U-3» (Norasonde) startet opp. På grunn av sitt dekke som vernet bedrift var det absolutt en fordel for denne operasjon å ha en forsvarsminister med såvel personlig tilknytning til E-staben som medisinsk kompetanse. Harlems personlige engasjement ser man også når man følger endel tidligere ansatte arbeidsledere i Norasonde som får ny jobb i Statens Attføringsinstitutt der Harlem senere blir sjef[84]. Det kan også se ut som om E-staben har trukket på Mossad og Israel i forbindelse med kompetanse og gode råd da man i Israel hadde adskillig erfaring med sysselsetting av funksjonshemmede bl a som følge av Israels kriger.

Det er tydelig at «U-3»-prosjektet (Norasonde) bisto (sammen med FFI og LFK) i en rekke operasjonelle etterretningsfunksjoner, herunder også operasjoner av samme type som senere ble avslørt i Sverige i regi av «Informasjonsbyrån» (IB) som var en filial av den svenske E-tjenesten[85]. Det er interessant å notere at bedriften i 1972 tok de første skritt til å flytte virksomheten bort fra Lørenvn i Oslo, parallelt med at det brygget opp til avsløring av IB-skandalen i Sverige, slik at det så raskt som 21 dager etter avsløringen i Sverige (3. mai 1973) kunne besluttes av Norasondes styre å gjennomføre flyttingen[86]. Vi er usikre på om disse begivenhetene har noen sammenheng, men det er fullt mulig; det ble opplagt en mer tilbaketrukket tilværelse etterpå.

På grunn av det nære samarbeidet med FFI var neppe den nye lokaliseringen på Skedsmokorset tilfeldig valgt. General Christie, sjef for Luftforsvarets Forsyningskommando på Kjeller, var forøvrig nå styremedlem. At hensynet til de yrkesvalghemmede ikke var hovedmålet med virksomheten bekreftes også av at flyttingen og den nye lokaliseringen måtte medføre oppsigelse av alle de yrkesvalghemmede som hadde arbeidet i Norasonde og bodd i hybelhuset i Lørenvn. Sikkerheten ble nå øket ved at man skaffet seg nye yrkesvalghemmede som ble fraktet daglig fra ulike steder rundt om på Romerike.

Problemet for NATO som oppsto 1. mai 1960, da U-2-piloten Francis Gary Powers ble skutt ned over Sverdlovsk på vei til Bodø flyplass var at det nå oppsto et etterretningsteknisk vakuum. Utviklingen foregikk nå høyt prioritert og svært raskt i Sovjet, og vi i Vesten hadde ikke noen sikre etterretningsmidler som kunne holde oss ajour med Sovjets tekniske utvikling. Vi var nå midt i den kaldeste delen av den kalde krigen, noen år før Cuba-krisen i en periode da tankene i Washington hele tiden kretset rundt «den røde knappen».

---

81 Av Akershus Arbeiderblad 10. oktober 1984 fremgår det at bedriften leverte elektroniske komponenter til Televerket.

82 Teknikken her er at man "åpner" telefonlinjen elektronisk for avlytting mens telefonrøret ligger nede på gaffelen. Se forøvrig nærmere om avlytting i kap. 6.

83 Ronald Bye med Finn Sjue og Alf R Jacobsen som medforfattere: «De visste alt», Tiden forlag 1994.

84 Hvem er Hvem samt Trond Nordby (red): «Storting og regjering 1945-1985. Biografier.» Kunnskapsforlaget 1985.

85 Thomas Kanger og Jonas Gummesson: «Kommunistjägarna». Ordfront forlag. Stockholm 1990.

86 Styreberetninger fra Norasonde

Dette vakuum ble så bekymringsfullt at de hemmelige tjenester i de viktigste vestlige land var svært opptatt av det. Hvor viktig «U-3»/ballongetterretningen nå ble i en kort periode lar vi forfatteren Peter Wright (tidligere ansatt i britiske MI-5 der han bl a ledet en rekke av de mest kjente spionjaktene i England, og avanserte så høyt at han i perioder fungerte som nr. 2 eller nr. 3) forklare gjennom sin bok «Spionjegeren» (først utgitt i Australia fordi den ble forbudt i Storbritannia)[87]. Ifølge Wright var ett av russernes viktigste strategiske mål

> *«...å øke og utvikle sin styrke av interkontinentale, ballistiske raketter (ICBM) uten å vekke mistanke i Vesten. Dette var den tiden da man snakket om «rakettforspranget». Frykten for at Russland skulle være på vei til å gå forbi var ett av hovedpunktene i Kennedys kampanje ved presidentvalget i 1960, og han satte seg fore å ta igjen forspranget. Russerne ønsket for enhver pris å overbevise Vesten om at rakettforspranget var en illusjon, og at hvis det var noen forskjell, var det Sovjet som lå etter. En del av årsaken til frykten for at russerne skulle ha fått et forsprang, lå i at når det gjaldt etterretning, var Vesten blind i denne perioden. Det skyldtes at rekognoseringen med U-2-fly opphørte etter at Gary Powers ble skutt ned i mai 1960, slik at man ikke fikk fotorekognosering over Sovjetunionen igjen før den første satellitten ble skutt opp mot slutten av 1962. I mellomtiden var den eneste etterretningen man fikk det man kunne oppfange av telemetrisignaler og radiokommunikasjon fra forsøksfeltene for rakettutskytning i sovjetisk Asia, og dessuten Penkovskij, selvfølgelig.»*

Leseren forstår nok nå hvorfor det bare tok 52 dager fra U-2 ble skutt ned til firmaet Norasonde i all hast ble etablert for reaktivering av den gamle ballongetterretningen!

3.6 De lange linjer

Når vi så i vår sak avslører at tidligere arbeidsledere fra Norasonde (disse var ikke yrkesvalghemmede) opptrer som overvåkere på vegne av E-staben og i samarbeid med andre fast ansatte i E-staben og overvåkere styrt av Mossad samt folk fra POT, skjønner vi godt regjeringen Harlem Brundtlands anstrengelser for å forhindre oppklaring av vår sak. En full oppklaring av «U-3»-bedriften Norasondes virksomhet ville nemlig *ikke bare* avdekke endel ulovlige virksomheter styrt av E-staben og derved også kompromittere både statsministerens far, sosialminister og senere forsvarsminister Gudmund **Harlem** og hennes onkel Ola **Evensen**, ansatt i E-staben, *men også* at en kamuflert arbeidsform for etterretningsvirksomhet (hyppig brukt av allierte tjenester) hadde vært benyttet i større utstrekning enn tidligere antatt her hjemme. Vi er for vårt vedkommende fulle av respekt for genialiteten ved denne operasjonsformen *i sin egentlige hensikt*, men akkurat like irritert over at den har vært *benyttet mot oss som lovlydige norske borgere.*

Hvordan vi kom inn på «U-3» illustrerer hvordan vi gjennom observasjoner omkring oss selv plutselig har funnet oss vevet inn i langt større forhold og begivenheter. Det kommer mange flere slike saker. Men hele historien om alle tre «U-ene» illustrerer også hvordan *de lange linjer* i vår sak faller sammen med *de lange linjer* i den store sammenheng. «U-2», som handler om hvordan Norge v/ norsk etterretning og Israel v/ Mossad kom sammen som støttespillere for amerikanerne i vestlig etterretning mot Sovjet, godt assistert av det tyske Gehlen-apparatet, er for alvor starten på det samarbeid som i tiårene fremover ble sterkere og sterkere mellom arbeiderpartiene i Norge og Israel, Mossad og norsk etterretning, og derfor også helt frem til denne storkoalisjonens *aksjoner mot oss.*

Viktige personer i denne utviklingen er David **Ben-Gurion**, Shimon **Perez**, Golda **Meir**, Ernest **Bergman** (den israelske atombombens far), Jens Chr **Hauge**, Haakon **Lie**, Vilhelm **Evang**, og en som har vært med til alle tider og i alle linjer, nemlig den nylig «pensjonerte» seksjonssjef Trond **Johansen** i E-staben. Vi vil senere (kap. 5.2) trekke opp sammenhengene mellom hans virke i Tyskland sammen med Mossad, Mossads senere etablering i Norge, hvordan Lygren-saken med stor tyngde førte til et kjølig forhold til USA og et varmere samspill med Mossad, samrøret mellom Mossad Norge og norske tjenester og disses gjensidige tvilling- eller trillingforhold med Det Norske Arbeiderparti og mange andre statsetater samt hvordan alle de uoffisielle forbindelseslinjene er blitt til «Den fjerde tjeneste».

---

[87] Peter Wright: «Spionjegeren». J. W. Eides forlag 1987, s. 215,

4. SPENNENDE NABOER

Etter at Setsaas forsto at det ikke var noe hjelp å hente fra POT mot naboovervåkerne på Ellingsrud, flyttet han og hans samboer til Lindebergåsen. Nå var han forberedt. Det første han gjorde, var å skaffe seg oversikt over hvem som på innflyttingstidspunktet bodde i de ulike leilighetene i egen blokk og naboblokkene. Det var de deretter følgende forandringene som ville være interessante å registrere.

4.1 Nissen på lasset

Det tok ikke så lang tid før nissens flyttelass ankom. I løpet av noen måneder hadde Setsaas registrert en rekke salg, fremleie og nye samboere, ofte under påfallende omstendigheter. En leilighet hadde vært avertert i månedsvis, og ble nå plutselig solgt til forlangt pris. I en leilighet som ble fremleiet fikk eieren en hyggelig jobb i en E-tjeneste-tilknyttet etat.

Fra enkelte av leilighetene hørtes det snart heftig boring. Observasjoner og bevegelsesanalyse tydet på omfattende kurervirksomhet og bruk av bærbart og fast sambandsutstyr.

En tid etter at disse aktørene hadde flyttet inn observerte Setsaas et møte mellom to antatte overvåkene. Det fremgikk av samtalen at de kjente hverandre fra før, selv om de normalt opptrådte som om de ikke gjorde det. Det viste seg at de kjente hverandre fra sin felles arbeidsplass - Norasonde A/S.

Vi har nå på forhånd gitt leseren innsyn i hva slags bedrift *Norasonde* - «U-3» - er, eller ihvertfall var. For oss sa det ingenting i samtid. Men vi fikk tak i stiftelsesdokumenter og generalforsamlingsprotokoller og stusset bl a over at en privat bedrift hadde valgt Riksrevisjonen som revisor. Etterhvert fikk vi firmaet skikkelig plassert historisk og innenfor «den fjerde tjeneste». Det var i sin tid utgangspunktet for E-tjenestens verdifulle etterretningsoperasjoner mot Sovjet, antakelig også for «den fjerde tjenestes» mindre hederskronede modifikasjon av telefonapparater for romavlytting. I de senere år redusert til sin egen dekk-identitet, men fortsatt med ansatte, tidligere ansatte og pensjonister lojale til systemet og villige agenter. Også en tredje person på Lindebergåsen hadde tilknytning til Norasonde!

En annen nabo kom først inn i borettslagets styre (hvis formann viste seg å ha tilhørt E-tjenesten i gamle dager[88] og hadde enmannsfirma hjemme i sin pensjonisttilværelse) som trafikkansvarlig lenge før han flyttet inn i en naboblokk med utsikt over parkering og innkjørsel. Siden bruk av biler og registrering av bilnummer etc. er viktige deler av enhver etterretning og motetterretning, kunne det nok være kjekt å ha kontrollen over borettslagets trafikkansvarlige. I perioder viste det seg at biler (en gang en trailer) antakelig ble benyttet som reserve avlyttingssentraler[89] og måtte av den grunn stå feilparkert i lengre tid. Mange borettshavere var opprørt over all feilparkeringen. Etter reglementet skulle disse melde fra til den trafikkansvarlige. Iblant ble feilparkerte biler fjernet, men ikke de mistenkelige.

For å teste dette ut, allierte Setsaas seg med en nabo som ble bedt om å melde en av de mistenkelige bilene. Hun slo opp i informasjon fra borettslaget der den trafikkansvarlige i styret i motsetning til de andre var oppført uten telefonnummer, til tross for at han hevet telefongodtgjørelse! Hun kontaktet styreformannen som opplyste at det var fordi nummeret var hemmelig, men oppga nummeret. Da hun deretter ringte, viste det seg at hun kom frem til en helt annen leilighet et helt annet sted i byen. Senere kunne Dagbladet[90]

> *«... avsløre at en av dem Setsaas har mistanke mot er ansatt i Overvåkingspolitiet.»*

Dette er oppsiktsvekkende av flere grunner, ikke minst fordi hverken Setsaas eller Ramm hittil har vært klar over hvor vedkommende har vært ansatt. Opplysningen er heller ikke offentlig tilgjengelig.»

Etter en del forvirring fant styreformannen ut at han hadde blandet sammen sifrene (når man kjenner numrene og sammenligner dem er det imidlertid ikke åpenbart at det var risiko for en slik sammenblanding) og oppga et annet nummer, som virkelig førte til riktig leilighet[91]. En ren tilfeldighet at det første nummeret gikk til

---

[88] Etter egne uttalelser på Dagsrevyen

[89] I traileren, som ut fra forklaringer til Dahl hadde tilknytning til den ene overvåkingsleiligheten, låste det seg en gang inn uniformerte politifolk som ihvertfall ikke reagerte på feilparkeringen. Den offisielle eieren var ikke politimann. Mange andre operasjonelle forhold, bl a bruk av samband, plassering etc. underbygget vurderingen av bilenes formål.

[90] Dagbladet 11. juni 1993

[91] De faktiske forhold ved denne episoden er bekreftet ved aktørenes forklaringer til Dahl, men selvsagt med avvisning av alle uregelmessige tolkninger.

Overvåkingen, altså. Men vi fant senere ut at den trafikkansvarlige eide sommerhus i Tolvsrød i Vestfold, like i nærheten av en slektning av personen i Overvåkingspolitiet (det er meget få som har dette etternavnet i hele Norge). Også flere andre «spennende personer» viste seg å ha tilknytning til Tolvsrød, som er et slags Bærum for Tønsberg. Her finnes flere militære anlegg, og sikkert også viktige etterretningssentraler.

Vi fikk i denne runden en interessant opplysning også fra NRK-TV. Dagsrevyen bragte intervju med borettslagets styreformann, Claes **Hansson**, som selv opplyste at han hadde vært ansatt i Etterretningsstaben, men det var «bare» i en tiårsperiode etter krigen. Seerne oppfattet da at han nærmest hadde «meldt seg ut» siden. Dette var nytt for oss da Dagsrevyen bragte intervjuet. (Vi tviler på «utmeldingen»; hemmelige tjenester er ikke frimerkeklubber.).

Dette var to meget interessante faktaopplysninger. To personer som hver for seg av oss var mistenkt for å være involvert i operasjonen, og som var i kontakt både med hverandre og andre mistenkte som kunne knyttes opp til de hemmelige tjenester, viste seg nå - for den enes vedkommende - å være ansatt i POT og - for den andre - å ha lang fartstid i etterretningsstaben.

Dagbladet bragte også en annen viktig opplysning:

> *«Den 'mistenkte' hovedpersonen i Setsaas' fortelling - det tidligere styremedlemmet[92] i borettslaget - er ikke registrert med bostedsadresse i den leiligheta som han i styrepapirene står oppført på.*
>
> *Hans offisielle adresse er på en helt annen kant av Oslo. Likevel betales husleia alltid før forfall, og leiligheta har i alle fall fram til i går vært eid av den utpekte.*
>
> *For få dager siden ble den imidlertid overtatt av andre.»*

Dette er selvsagt ikke «bevis» i rettslig forstand. Men vi har før fortalt om andre «tilfeldigheter», og det blir fortalt om flere og flere videre i denne boken. Det går vel et sted et grense for alle for hvor lenge man tror på «tilfeldigheter». Men for ikke å strekke fellen for langt, nøyer vi oss med å fastslå at også den trafikkansvarlige var en spennende nabo. Hvor spennende får bli opp til enhvers tro og tvil.

4.2 Etterretningsfirma

La oss her skyte inn noen ord om E-tjenestens bruk av private firma. Det er etterhvert blitt kjent at E-tjenesten har minst tre lag økonomi og minst tre typer personell. Det øverste laget har alltid stått i statsbudsjettet. Kun den aller øverste ledelsen står i Statskalenderen, resten har offisiell eksistens men hemmelig identitet. Det neste laget var også basert på statsmidler, men dette var gjemt bort i statsbudsjettet inntil 1994 og ble behandlet på superhemmelig vis av en liten gruppe bestående av stortingspresidenten, forsvarsministeren, forsvarssjefen, E-sjefen (les: Trond Johansen), lederen i Stortingets forsvarskomité og en representant for Riksrevisjonen, men aldri i Stortingets plenum.

Over dette budsjettet finansierte man en gruppe E-folk *som både hadde hemmelig eksistens og identitet*. Disse kunne offisielt være ansatt i et ukjent antall tilknyttede dekkfirmaer, fra de store (f. eks. Norasonde og Kjettingfabrikken) til små enmannsfirmaer. Disse ble også finansiert gjennom egen ordinær virksomhet, styrte oppdrag til overpris, en tid (neppe nå) av hemmelige støttemidler fra allierte, inntekter fra salg av informasjon på internasjonale etterretningsbørser, kryssfinansiering fra lønnsomme dekkbedrifter og enkelte andre finurlige måter.

Denne del av finansieringen er senere blitt omlagt (de to deler av E-budsjettet er slått sammen og bevilges åpent), og endel personell er omplassert og pensjonert, se kap 25.9 Denne gruppen personell eksisterer imidlertid fortsatt og er daglig operativ, selv om den blitt endel mindre og fortsatt benytter ekstraordinær finansiering når nødvendig.

Det tredje lag er personer som driver annen virksomhet i det daglige, men som inngår i E-tjenesten på frivillig basis (slik som «Stay Behind»-nettet) eller utfører konkrete oppdrag for betaling eller under press eller ut fra idealistiske eller profesjonelle eller andre helt respektable motiver. Disse kan ha ulikt bevissthetsnivå om sitt forhold til E-tjenesten og særlig de tvilsomme aktivitetene. Noen, f. eks. journalister, kan subjektivt oppleve seg selv som nyhetsoppgravere, mens de i virkeligheten benyttes til å formidle høyst selektiv eller omdiktet informasjon.

Innenfor alle disse delene er det personell som opererer på «den fjerde tjenestes» nett, men de fleste gjør det ikke. Vi kommer tilbake til flere detaljer om «den fjerde» senere.

---

92 «Tidligere» er ukorrekt, se foran

Tenk på hva slags forretning det er mulig å drive når du er alliert med de hemmelige tjenestene. Du kan sørge for avlytting av konkurrentene og kjenne deres anbud. Du kan få dine venner til å advare oppdragsgivere mot konkurransedyktige konkurrenter som «sikkerhetsmessig upålitelige». Du kan få styrte oppdrag til offentlige etater som kontrolleres av nettverket. Er det tilfeldig at Riksrevisjonen i mange år har kritisert særlig etater i Forsvaret for å gi blaffen i anbudsreglementer, overskride alle anleggsbudsjetter og utbetale de mest tvilsomme fakturaer (vi kommer nærmere tilbake til dette i kap. 25.9)?

Mye av kunnskapen om operatørene på annet og tredje nivå fikk vi gjennom samtaler med CC. Dette ga oss etterhvert også forklaringen på et forhold som hadde bekymret oss endel. Vi hadde etterhvert avdekket så mange mistenkelige leiligheter - og ikke bare rundt Setsaas på Lindebergåsen, men også naboer av flere andre i vår store gruppe - at vi lurte på om vi var begynt å se spøkelser. Av naturlige grunner kan vi ikke her gå inn på de enkelte leiligheter og de forhold som gjorde dem til mistenkelige og etterhvert etter vår mening helt sikre overvåkingsleiligheter. Men jo mer vi studerte bilder, logger, arbeidsplasser, familieforhold, tidligere adresser, forbindelser og andre forhold, jo vanskeligere ble det å utelukke noen av disse. Hvordan kunne noen oppfatte oss som så farlige at de skaffet seg så mange overvåkingsleiligheter?

Etterhvert som vi har drevet kontraetterretningen videre og opplevet og avslørt dekkaksjonene forkledd som granskningsutvalg etc., har vi innsett at vi antakelig må ha blitt oppfattet som ganske farlige. Men hvorfor allerede i 1991? Forklaringen var enkel: Etter avslutningen av den kalde krigen måtte alle deler av E-tjenesten nedbygges. Men mange av de hvis eksistens var hemmelig måtte «forhandles» ut av systemet. De hadde levd klandestint i operasjonsleiligheter eller normalt i militærforlegninger, mange var uten offisielle pensjonsrettigheter etc. Det måtte tildels bygges opp nye, sivile identiteter rundt dem, og svært ofte etableres enmannsfirmaer og skaffes leiligheter. Mange måtte også sikkert loves betalte oppdrag fra de aller hemmeligste kassene. Bare etter offisielle opplysninger ble E-tjenesten nedskåret med ca 500 personer de siste 2-3 årene. Når man likevel måtte skaffe så mange nye leiligheter, var det en adskillig greiere sak å anskaffe dem der noen hadde spesielle behov. Ingen spurte om hvorfor man skaffet leiligheter i et bestemt borettslag i Oslo, når pengene likevel var bevilget.

4.3 Ambassadenaboer

En person som ofte besøkte en av de mistenkelige leilighetene viste seg å ha en slektning med enmannsfirma i lås- og nøkkelservice (!) i en leilighet på Drammensveien. Leiligheten var naboleilighet til PLOs representasjonskontor. Vi iverksatte etterforskning og kunne etterhvert konstatere at dette var ett av de foran nevnte dekkfirmaer, forøvrig sannsynligvis med i en kjede av slike innenfor samme familie. Senere fortsatte overvåkingen av to arabiske ambassader.

Da de to siste ambassadenavnene smalt på plass på PC-skjermen, ble vi såpass fælne over effektiviteten av vår etterforskning at vi måtte tenke gjennom konsekvensene. En ting var å etterforske ulovlige virksomheter rettet mot oss. Noe annet var å avdekke E-tjenestens superhemmelige dekkfirmaer som kanskje var på lovlige etterretningsoppdrag mot utenlandske ambassader. Vi tenkte på listesak og schäfer-razziaer. For å gardere oss, sendte vi straks brev og fax til Oslo Politikammer med beskjed om at vi gjennom lovlig søk i Televerkets baser kombinert med egen kunnskap trolig hadde avdekket forbindelse mellom ulovlig overvåking av private norske borgere og mulig lovlig E-virksomhet. Vi forsikret at vi ville stoppe på det punkt og inntil videre holde denne kunnskapen helt for oss selv. Vi ba om Politikammerets umiddelbare reaksjon om det hadde kommentarer.

Vi hørte intet. Men fra neste dag[93] var det ikke mulig å komme inn på Televerkets database fra vår stasjon. Noen blokkerte linjen[94]. Vi hadde i hvert fall skremt opp noen. Det svekket ikke vår overbevisning om hva slags firmaer vi hadde med å gjøre. Hvem er det forøvrig som har mest interesse av å avlytte *PLO* og *arabiske ambassader*? Mest sannsynlig dreide det seg om oppdragsetterretning for *Mossad*, eller et «joint venture». Etterhvert ble nok systemet klar over hva vi nå visste. Idag bor ambassadeavlytteren mutters alene i et eldgammelt kommunalt kjempehus med en kilometer adkomstvei - det sikreste «safe house» i Oslo sentrum!

4.4 Naboer fra tjenestene

Også andre i vår gruppe har hatt eller har spennende naboer. To umiddelbare naboer har far eller bestefar fra E-tjenesten. En potensiell huskjøper (som trakk seg i det øyeblikk avlytterne kunne hørt at dette var oppdaget) var ett år tidligere notert som eier av en bil som hadde utført opplagte spaneroppdrag og viste seg å ha både far og

93 Perioden 1. januar - 14. januar 199x
94 Mer om dette i kapitel 6 om avlytting

bestefar fra E-tjenesten. Vi visste ikke at E-tjenesten hadde så mange ansatte at det var så lett å treffe på livsarvingene deres. Datteren til en i vår gruppe oppdaget at en 10-barns sportsklubb fikk nytt medlem like etter at hun hadde meldt seg inn. Det nye medlemmets far viste seg å være en kontorsjef i E-tjenesten som vi har støtt på i mange andre sammenhenger.

4.5 Ukjent avlytternabo

Etter at våre to første private etterforskere hadde gitt opp sommeren 1991 tok vi kontakt med en tredje etterforsker, Trygve **Lauritzen**, *Sikkerhetskonsulentene A/S.* Han ble i første rekke engasjert for å utføre tekniske undersøkelser i *Drammensveien 10* (Oljerevyens salgsavdeling) og i Setsaas' leilighet på Lindebergåsen. Han skaffet utenlandske toppeksperter som saumfarte begge lokaliteter.

For Drammensveien 10 avleverte han en skriftlig rapport med fotos som levnet liten tvil om at det var meget sterke indikasjoner på avlytting: Redusert ringestrøm og andre måleresultater, fysiske oppkoblinger mot de aktuelle linjene i koblingsboksen osv.[95] Inne i koblingsboksen ble det funnet et standardskjema fra Televerket med et telefonnummer og et fornavn. Telefonnummeret var til *Centraltrykkeriet* og navnet til en person der. Norsk Oljerevy hadde en kort tid benyttet Centraltrykkeriet som trykkeri og lå på denne tiden i tvist med trykkeriet om regninger for «tilleggsordre». Denne ble senere løst og Centraltrykkeriet var nok helt uskyldige i avlytting. Vi antok at papiret var plassert som en avledningsmanøver *av noen som hadde god innsidekunnskap,* for denne tvisten var ikke alminnelig kjent. Ekspertene mente at denne typen avlytting normalt fordret at avlytteren befant seg i samme hus. Det gjorde ikke Centraltrykkeriet.

På denne tiden hadde det også inntruffet begivenheter som kun kunne forklares ved at motparten hadde fått informasjon om avtaler som var inngått over telefon fra Drammensveien.

4.6 Kjent avlytternabo

Lauritzen gjorde like grundige undersøkelser hos Setsaas. Etter at disse var ferdige ble det holdt et rapporteringsmøte på hotell Helsfyr. Tilstede var Ramm, Setsaas, Norsk Oljerevys «overvåkingskoordinator» Knut **Larsen**, vår andre privatetterforsker Arne K. **Tangstad**, Lauritzen og hans to britiske kolleger. Han redegjorde for at han hadde funnet tre typer indikasjoner på avlytting:

- *Målinger ga tre steder utslag som med stor sannsynlighet var fra traktmikrofoner, men også kunne være andre lignende installasjoner hos naboen.*
- *Inne i en stikkontakt ble det funnet avklippede koblinger som vanskelig kunne hatt annen hensikt enn å koble opp skjulte mikrofoner til strømnettet.*
- *Ved et par anledningen hadde uforklarlige og sterke radiosignaler ført til at Setsaas' radio ble midlertidig taus, en indikasjon på at noen av naboene hadde sterkt senderutstyr.*

Ingen av de tre punktene var hver for seg avgjørende.

Ramm: «Jeg er ingen ekspert. Vennligst svar meg på et enkelt spørsmål. Hva ville du gjort hvis du hadde funnet dette i din leilighet.». Lauritzen: «Da ville jeg ha tilkalt alle blålysene.»[96]

Senere nektet Lauritzen å skrive rapport fra Setsaas-undersøkelsene. Også på mange andre måter følte vi at han opptrådte annerledes enn forventet av en innleid konsulent. Etterhvert ble dette meget åpenbart, og idag vet vi med sikkerhet at han «snudde» seg mot oss. Forklaringen oppdaget vi også. Han ble tildelt storoppdrag vedrørende sikkerhetsopplegget på *Lillehammer-OL.* Av Justisdepartementet[97].

---

[95] Rapport fra Sikkerhetskonsulentene AS til Norsk Oljerevy AS.

[96] I avhør hos Dahl husker Lauritzen ikke denne replikken (men mange andre gjør det), og bagatelliserer funnene hos Setsaas. Rapporten fra Drammensveien står han imidlertid ved. Noe annet var vel vanskelig siden han hadde undertegnet den selv.

[97] Fremgår bl a av avhørsprotokollen fra Dahl-gruppen

5. MOSSAD OG DNA

Vi fortsatte altså å støte på operasjoner som luktet Mossad, sist i form av sannsynlig avlytting av den egyptiske ambassade samt PLOs kontor. I analysen og bearbeidingsdelen av kontraetterretningen la vi etterhvert særlig vekt på å finne ut mer om forholdet mellom Norge og Israel, Arbeiderpartiet og dets israelske søsterparti, de hemmelige tjenester og Mossad.

Mange er klar over at det er nære forbindelser mellom Ap og det israelske arbeiderpartiet. Geir Salvesen beskriver det slik i sin bok «Thorvalds verden»[98]:

> *«Det norske Arbeiderparti hadde i etterkrigsårene følt en sterk tilknytning til Israel. I løpet av statsdannelsen og det harde arbeidet som fulgte, delvis basert på 'sosialistiske' fellesskapsløsninger, ble Israel en modell for mange. Båndene ble sterke mellom det israelske og det norske arbeiderparti, det samme var tilfelle med fagbevegelsene.»*

Erling **Borgen** beskriver i sin bok «Diktatoren» Haakon Lies forhold til Israel slik[99]:

> *«Det Israel hadde skapt, var for Haakon Lie sosialisme i praksis. Den kollektive tanken, pionérånden, evnen til å forsvare seg: Dette var alt Haakon Lie hadde kjempet for siden han kom med i arbeiderbevegelsen.*
> *Ja, Israel var nesten som 'et annet hjemland' for Haakon Lie...»*

5.1 Hvem styrer hvem?

Det totalbildet vi fant viser dessverre ikke bare svært nære og gode samarbeidsforhold på ulike plan, men også så mye irregulær sammenblanding og lyssky virksomhet at det er all grunn til å slå alarm. Dette gjelder særlig forholdet mellom deler av Etterretningstjenesten og Overvåkingstjenesten og Mossad. Det foreligger et alvorlig spørsmål om hvem som styrer hvem.

Vi er ikke alene om den oppfatningen. Kåre **Willoch** har uttalt:

> *«Ut fra de ensidige norske synspunktene på Israel/Palestinakonflikten kan det være verd å granske E-tjenestens forhold til Israel.»* [100]

5.2 Det begynte i Tyskland

Vi har mottatt mange underhåndsvink om at det nettopp er i det Willoch peker på at hunden er begravet, og at man må søke tilbake til etterkrigstidens Tyskland for å finne begynnelsen på historien. Den har vi redegjort for i kapitel 3. Særlig mellom senere seksjonssjef Trond Johansen og de Mossad-folkene som ble trukket inn i Gehlen-organisasjonen har det utvilsomt dannet seg sterke bånd, både ut fra faglige, idealistiske og hensiktsmessige forhold. Vi minner om at mye av de etterretninger fra Sovjet som var nødvendige for å gjennomføre U-2-programmet faktisk gikk via Mossad og de norske tjenestene til amerikanerne.

Fra da av har Norge og særlig E-tjenesten kommet stadig dypere inn i dette forholdet.

Etterretningsmessig står norske tjenester nærmere Mossad enn våre allierte. Norge har ved flere anledninger prioritert israelske interesser foran alliertes, særlig ved å skaffe Israel tungtvannet (atombomben) og kanonbåtene. Lillehammer-saken er selve toppunktet. Det er all grunn til å regne med at norske tjenester da ble så innblandet i forhold som ikke kunne fortelles til norsk offentlighet at Mossad har holdt sine norske kolleger fullstendig i sin hule hånd.

Ble Trond Johansen agent for Mossad, slik Ostrovsky antar, fordi han oppdaget at Mossad opererte med kodenavn «Oscar» på ham i sammenhenger der dette var naturlig å gjøre for agenter? Etter vår mening er det et spørsmål som nedvurderer Trond Johansens betydning for norsk, alliert og israelsk etterretning. Trond Johansen er ikke agent for noen. Han er en monumental spiller, en institusjon i sin egen rett og med en agenda som ikke

---

98 Geir Salvesen: «Thorvalds verden». Chr Schibsteds forlag 1994 (bok om Thorvald Stoltenberg). Side 333.
99 Erling Borgen: «Diktatoren». Scanbok 1988. Side 202.
100 Kåre Willoch til TV2 12. november 1992.

styres fra noe parlament eller noen regjering. Hans forhold til Mossad er mye dypere, hjerteligere og viktigere enn noen agent. Som Norge er en av Israels viktigste allierte (uoffisielt) er Trond Johansen en av Mossads viktigste allierte og beste venner. Men det er i meste laget av solospill og delt lojalitet for en som spesifikt er satt til å ivareta *norske borgeres* interesser.

Vi klandrer ikke Mossad. Organisasjonen gjør sin jobb og gjør den godt. Israel er fortsatt i en svært utsatt posisjon og kjemper på mange måter en ensom kamp for å overleve. Vi forstår godt at man da følger sine egne regler og tar de lillefingre som blir tilbudt og de hender, armer og bein som følger etter. Det er den norske siden som skulle ha satt grenser.

Det materiale vi har satt sammen og som vi presenterer nedenfor danner dessverre et bilde av at Norges mangel på grensesetting har ført til en meget alvorlig situasjon, der både landets suverenitet og folkestyret er truet. Det skyldes imidlertid vel så mye den norske sidens behov for tildekkingsaksjoner og for å tildekke dekkaksjonene og de virkemidler det norske systemet har tvunget seg selv til å bruke, som forholdet til Mossad i seg selv.

Vi ville ihvertfall ha godtatt meget nært samarbeide med Mossad hvis det hadde skjedd i lovlige former og under en rimelig grad av åpenhet slik at det ikke var nødvendig å iverksette kriminelle aksjoner mot norske borgere. Et slikt samarbeide er vi overbevist om at også Mossad ville ha foretrukket. Mossad har såvidt vi vet ingen tradisjon for forfølgelse av uskyldige.

5.3 Mossad istedenfor USA

En spesiell side ved Norges, Aps og særlig E-tjenestens forhold til Mossad er at det etterhvert har erstattet og medført alvorlig nedkjøling av forholdet til USA. Vi kommer i etterfølgende kapitler tilbake til endel av de enkeltsakene som vi allerede nå vil fremheve som medvirkende til dette. De første spor finner vi i en episode som ble fortalt av CC i boken «Av hensyn til rikets sikkerhet»[101]:

> *«Som en kuriositet kan nevnes at Evangs kampfelle i Mot Dag-tiden, forfatteren Sigurd Hoel, en gang trakk meg til side i et privat selskap. Han ville snakke om sin gamle venn, Vilhelm. Jeg kan ikke tidfeste dette nærmere enn til en gang sent i 1950-årene. Sigurd Hoel spurte retorisk hva mannen egentlig drev på med.. Uten å vente på svar fortalte Hoel at han hadde tatt en drink sammen med Evang på en av hovedstadens kafeer. Evang hadde snakket meget, men i det alt vesentlige var det beretningen om hvordan han hadde satt stopper for amerikansk (ulovlig) etterretningsvirksomhet i Norge. Dette hadde forundret Sigurd Hoel, som oppfattet russerne og ikke amerikanerne som farlige for oss.»*

Det er klart at det er signifikant at Evang og så mange andre i dette systemet hadde en ganske radikal førkrigsbakgrunn i «Mot Dag» og ellers. Selv om krigen endret synet på Norges utenrikspolitiske orientering, endret det ikke disse personenes grunnleggende *sosialistiske* oppfatning. Det satt sikkert mye skepsis mot USA tilbake (ikke alt uberettiget), og det er kanskje forståelig at den unge og vakre sosialistiske bruden fra Midtøsten kom til å ha sterkere appell.

I perioden 1959-61 solgte Norge tungtvann til Israel - i all hemmelighet, også overfor våre allierte (hele tungtvannssaken i neste underkapittel). Da dette siden ble kjent ba USA om at Norge måtte benytte sin innsynsrett til å forsikre seg om at tungtvannet ble brukt til fredelige formål. Heller ikke det gjorde vi riktig. Ap-regjeringen satte Israels nærmeste venn, Jens Chr **Hauge**, på oppdraget, men han konstaterte at alt var i orden uten en gang å besøke atombombeanlegget.

USA ble altså to ganger ført bak lyset av Norge. Allerede her ser vi en forskyvning i Norges forhold til USA og Israel. Aps lojalitet til Israel var allerede da *større enn* lojaliteten til USA og våre allierte. Dette gjorde seg først og fremst gjeldende bak kulissene, herunder i de hemmelige miljøene.

Forskyvningen ble etterhvert enda mer aksentuert etter nedskytingen av U-2 i mars 1960 og Lygren-affæren i 1965. Det fortelles en del om dette i Alf R. **Jacobsens** «Iskyss» som i stor grad reflekterer E-tjenestens syn på konflikten med CIA og Overvåkingspolitiet i de dager, dvs konflikten mellom E-sjef Vilhelm **Evang** på den ene siden og CIAs mektige kontraspionasjesjef James Jesus (Jim) **Angleton** og POT-sjefen Asbjørn **Bryhn** på den annen[102]:

---

[101] Chr Christensen: «Av hensyn til rikets sikkerhet», Cappelen 1990. Side 122.
[102] Alf R. Jacobsen: «Iskyss». Aschehoug 1991. Side 181-201

«I E-staben følte Vilhelm Evang seg forrådt og dolket i rygge, både av Forsvarets ledelse og sine hemmelige venner i CIA. Han var sunket inn i bitterhet og apati; samarbeidet med amerikanerne var gått i stå......

'Stemningen i staben var forferdelig. Folk var deprimerte og oppriktig forbannet over at CIA hadde gått bak Evangs rygg. Det tok lang tid før sårene var leget,' sier en etterretningsoffiser....

(En CIA-rapport) slo fast at forholdet mellom Angletons Kontraspionasje-stab og de norske hemmelige tjenestene hadde nesten gått i stå, etter Lygrens løslatelse.... Forholdet forble dårlig i de neste årene, viste rapporten. Norske representanter hadde i det stille forblitt rasende på CIA. CIAs stasjonssjefer hadde vært tvunget til å gå på plass for å beholde de mest grunnleggende og formelle forbindelsene......

At Ingeborg Lygren først ble erklært uskyldig og tilbudt erstatning fra USA i 1978, kaster et grotesk lys over CIAs innflytelse på de norske hemmelige tjenestene og - indirekte - på norsk politisk liv.»

I det siste avsnittet reflekterer Alf R. Jacobsen helt sikkert E-tjenestens og Trond Johansens syn. Denne utviklingen var avgjørende for at Trond Johansen etterhvert drev enda dypere inn i Mossads armer på slutten av 60-tallet. Han var E-stabens faste liason til Mossad fra 1968! Vi minner om kanonbåt-saken i 1968 og Lillehammer-saken i 1973. Siden er det blitt verre og verre, ikke minst som følge av UNIFIL-engasjementet i Libanon fra 1978 og Iver Frigaards virksomhet sammen med Trond Johansen fra 1981. De sist avslørte sakene var grensepoliti-saken i 1985 og Mossad/asylsøker-saken i 1990. I denne boken avslører vi meget mer, men det skal vi komme tilbake til.

5.4 Norske tungtvannsleveranser til Israel i 1959-61

Vi viser til hva vi tidligere har skrevet om samarbeidet vedr U-2 og sannsynligheten for at tungtvannsleveransene hadde sammenheng med Mossads bidrag til den norske delen av U-2-programmet. 20 tonn tungtvann ble i perioden 1959-61 levert fra Norge til Israel, angivelig til fredelig utnyttelse i atomkraftverk.

Ironisk nok var det også U-2-programmet som for alvor vekket amerikanske mistanker om at det var under bygging et anlegg for atomvåpenproduksjonen i Dimona, sannsynligvis allerede 1958, ifølge «Tungtvannet som fordampet» av Ole **Walberg**[103]:

«Amerikanerne fikk snart mistanke om hva som foregikk i Dimona. Til å begynne med hevdet israelerne at det var en tekstilfabrikk de var i ferd med å bygge ved hjelp av et stort antall ingeniører midt ute i den folketomme Negev-ørkenen. Deretter ble det sagt at det var en pumpestasjon som var under bygging. Men allerede i mars 1958 - samtidig som forhandlingene om norsk tungtvann kom i gang - begynte den amerikanske etterretningsorganisasjonen CIA å få sine mistanker.

Høyt oppe i det disige luftlaget over Negev ble et uidentifisert fly plottet inn på de israelske radarskjermene. Flyet var åpenbart på rekognosringsoppdrag. To israelske Mystere IV-fly ble sendt på vingene for å avskjære inntrengeren, men nådde ikke høyt nok. To mer avanserte Mystere-fly gjorde et forsøk, men måtte nøye seg med å konstatere at det var et amerikansk spionfly av typen U-2 som av en eller annen grunn hadde lagt kursen over Negev-ørkenen. Flyet var trolig stasjonert på den samme amerikanske basen i Tyrkia som U-2-flyet som ble skutt ned over Sovjetunionen på vei til Bodø i 1960.

Dermed visste amerikanerne om Israels hemmelige prosjekt i Dimona...»

Anleggets formål var ikke bevist ved denne overflygningen, men mistanken var vekket, og Walberg mener at

«..de innerste kontorene i Pentagon og det amerikanske utenriksdepartementet må .. ha vært vel kjent med hva franskmenn og israelere hadde puttet ned i det store hullet...»

Salget av norsk tungtvann fra Noratom A/S ble, fortsatt ifølge Walberg, behandlet på regjeringskonferanse 28. august 1958[104]. Utenriksminister Halvard **Lange** foredro saken. Forhistorien var ifølge Walberg at det israelske arbeiderparti hadde tatt saken opp med Haakon **Lie** (A) og den daværende formann i Stortingets utenrikskomité, Finn **Moe** (A).

---

[103] Ole Walberg: «Tungtvannet som fordampet». Scanbok forlag 1991. Side 35.
[104] Walberg, side 37.

Ifølge Geir **Salvesen**, forfatteren av «Thorvalds verden», var det også en annen innledende kontakt[105]:

> *«Utenriksminister Shimon Perez var i Norge allerede på 1950-tallet. Der fikset han bl a leveranser av norsk tungtvann. Norsk etterretning har i mange år samarbeidet nært med det svært profesjonelle israelske Mossad.»*

Dette gir etter vår mening et meget beskrivende inntrykk av forholdet mellom de to land. Kan man «fikse» tungtvann, kan man også «fikse» litt tildekking etter Lillehammersaken. Da kan man nok også «fikse» en fredspris. Og hva med om nødvendig å «fikse» noen stortingsrepresentanter, ennsi en major og en fhv statssekretær!

Selve salget ble administrert av Gunnar **Randers** (A) og Jens Chr **Hauge** (A), som samarbeidet i Noratom A/S. Jens Chr Hauge var på denne tiden styremedlem i Noratom (se kap. 25.27.1 om senere forsøk på kamuflasje av dette). Avtalen ble etter israelsk anmodning holdt hemmelig. Stortinget var selvsagt ikke inne i bildet.

Randers skrev selv[106]:

> *«Hauge og jeg samarbeider omtrent som dirigent og solist i et orkester, eller omvendt.»*

Offisielt kjente man i Norge ikke noe til at Israel forberedte kjernevåpenproduksjon. Walberg skriver[107]:

> *«Den mest sannsynlige teorien er at Utenriksdepartementet de første årene stuet saken godt bort i sine hemmelige arkiver på bakgrunn av det israelske ønsket om å skape ro omkring bombeprodksjonen i Dimona-reaktoren. Deretter ble (informasjonen) trolig offer for det som UDs Knut Almestad kaller 'institusjonelt hukommelsestap'»*

På denne tiden var Georg **Kristiansen** underdirektør i Politisk Avdeling i UD under utenriksminister Halvard **Lange**, og Fredrik **Ramm** var ekspedisjonssjef i FD.

I det siste er det rettet nytt søkelys på den norske tungtvannseksporten *til Frankrike*. Her skal man være klar over at Dimona-prosjektet var et *fransk* støtteprosjekt for Israel, og at også Frankrike må ha vært innforstått med hensikten. De norske tungtvannsleveransene til Frankrike kan meget vel ha vært en del av pakken som hel eller delvis «betaling» til Frankrike. I så fall har Norge spilt en enda mer sentral rolle for å skaffe Israel (og dermed Sør-Afrika) Bomben enn man hittil har vært klar over!

Norge hadde ingen lovregulering om eksport av tungtvann, selv om Norge var det ene av bare to land i verden med betydelig tungtvannsproduksjon. USA fikk sin lov i 1946 og selv Sverige, Danmark og Finland vedtok lover i begynnelsen av 50-årene. I 1956 nedsatte det norske Justisdepartementet et utredningsutvalg. Som formann ble oppnevnt Jens Chr **Hauge**! Han klarte å trenere arbeidet i 15 år før et utkast ble lagt frem i 1970. Da var det ikke noe vits i lenger: FNs ikkespredningsavtale trådte i kraft samme året. Gunnar **Randers** var formann i tilsynsenheten, Statens atomenergibyrå, fra 1948 til 1958.

Til tross for at avtalen ga mulighet for det, ble det ikke foretatt noen norsk inspeksjon før i 1961 (og ingen senere); ett år før reaktoren i Dimona sto ferdig, og da på amerikansk initiativ! Den som ble pekt ut til å forestå inspeksjonen var - riktig gjettet! - Jens Chr Hauge. I sin rapport av 20. april 1961 konstaterer Hauge at han har sett tungtvannet og tatt prøver av det, og at alt var i behold (det viser bare at det ikke var videresolgt; tungtvann forbrukes ikke ved atomvåpenproduksjon). Han var overbevist om at det skulle brukes til en prøvereaktor for kraftproduksjon, men *hadde ikke besøkt Dimona-anlegget!*

Den nevnte rapport ble holdt hemmelig i 25 år (og ble da bare *delvis* offentliggjort). Hauge skal også ha skrevet en annen rapport fra det samme besøket. Denne er fortsatt hemmeligstemplet[108].

Vi kan forøvrig nevne at Hauge derimot benyttet atskillig tid under dette besøket til andre formål, bl. a. å følge **Eichmann**-saken.

Vår nåværende statsministers *far*, Gudmund **Harlem**, var nå (18. februar 1961) gått inn i Regjeringen som forsvarsminister og meget sentral statsråd. Det var han som sammen med utenriksminister Lange mottok Hauges rapport og sto for hemmeligstemplingen, og som ikke undret seg over at Hauge gikk på Eichmann-saken fremfor virkelig å inspisere Dimona-anlegget og undersøke hva de drev med der.

---

105 Geir Salvesen: «Thorvalds Verden», (forlag), Oslo 1994, s. 333.
106 Gunnar Randers: «Lysår» 1975
107 Walberg, side 78,
108 Bjørn Westlie: «Maktens ansikt», Tiden 1991.

Hadde han gjort det, ville han funnet ut det som CIA allerede fra 1958 hadde mistanke om, men ikke fikk endelig bevis for før i 1986, nemlig at det var en *atombombefabrikk* i Dimona.

I 1986 lot den 31 år gamle marokkanske jøden og teknikeren Mordechai **Vanunu**, som hadde arbeidet i Dimona-anlegget i ni år, seg intervjue av Sunday Times. Han fremla også fotografiske beviser. Hans opplysninger avdekket ifølge Walberg

> *«....et mer omfattende og mer avansert kjernevåpenprogram enn de fleste eksperter var klar over på fornånd...»*

Israelerne regnet ihvertfall ikke det som noen bløff, for de kidnappet Vanunu i Roma og dømte ham til 18 års fengsel for spionasje. Han soner fortsatt dommen i Israel.

Året etter, i 1987, er den norske statsminister Gro Harlem **Brundtland** er blitt verdens «miljømor» og fremlegger innstillingen fra sin «Verdenskommisjon»[109] for FN, der det heter:

> *«...spredning av kjernevåpen er en alvorlig fare for verdensfreden.... Både land som har kjernevåpen og land som ikke har det, bør binde seg til å akseptere sikkerhetskontroll. ..Det er i alle lands interesse å hindre utbredelsen av slike våpen»*

Walberg skriver tørt i boken:

> *«Men det eneste den norske regjering forsøkte å hindre frem til 1987, var at noen skulle begynne med å 'skape oppstuss' om tungtvannssalget til Israel...»*

Det var dristig av statsminister Brundtland å vifte sin pekefinger mot atomvåpenspredning på denne måten. Vi kan ikke hevde at hun er den israelske atombombens mor, men hun er så absolutt dens søster, slektsmessig og politisk. Enda verre er det at hun har bortimot det samme slektskapsforholdet til den sørafrikanske atombomben, som få er i tvil om var en direkte avlegger av den israelske! (Ved hjelp av både norsk tungtvann, israelske prøvesprengninger i Sør-Afrika og senere leveranser av avanserte datastyringssystemer som det pussig nok var lettest å skaffe direkte fra Norge via Frankrike så sent som i 1993.)

Det hadde jo vært et godt bidrag til Verdenskommisjonens arbeide og soning av norske synder dersom Gro samtidig hadde kunnet meddele at Ap hadde utnyttet sitt nære forhold til Israel til å få Vanunu løslatt. Muligheten finnes fortsatt, selv om en så ekspeditt benådning som drapskvinnen Sylvia Rafael fikk i Norge forlengst er for sent for ham, for i desember 1995 gikk den nye fredsprisvinneren Joseph **Rotblat** sterkt inn for løslatelse av Vanadu, og på festen etterpå hadde han statsminister Brundtland til bords, så hun må ha oppfattet signalet[110]. Når også så forskjellige politikere som stortingsrepresentant Annelise Dørum (A) og fylkesmann Kåre Willoch (H) støtter dette[111], får hun neppe problemer med Stortinget. Men påvirkningsmulighetene mellom Norge og Israel går kanskje bare den ene veien?

Det blir i dette perspektiv temmelig teatralsk når Gro og Ap kommer med kraftige protester mot franske og kinesiske prøvesprengninger[112]. Enten man liker det eller ikke har begge landene juridisk sett rett til å gjøre dette, og de gjør det i full offentlighet. Norge bidro til å skaffe Israel og dermed Sør-Afrika atombomben under den dypeste hemmelighet inntil det ble avslørt av andre, og omgjorde da sin inspeksjonsrett til en dekkaksjon for å bløffe verden. Hvor var Gro & Co da det ble avslørt at Israel i all hemmelighet hadde utført prøvesprengninger i det Sørindiske Hav sammen med Sør-Afrika i 1979, antakelig flere ganger[113]? Og da Mossad-spionen Jonathan Jay **Pollard** ble arrestert og dømt i USA for å stjele informasjon fra USA og NATO om arabiske oljefelt og sovjetiske militære installasjoner, slik at Israel kunne innrette sine atomraketter mot disse målene[114]?

Dessuten viste det seg pussig nok at da Sør-Afrika trengte avansert datautstyr til styring av sitt atomvåpenprogram, var det fra Norge det viste seg lettest å skaffe dette, riktignok via en fransk våpenhandler til ære for den norske boikotten av Sør-Afrika[115].

---

[109] «Vår felles framtid». Rapport fra FN's miljøvernprogram 1987.
[110] VG 11. desember 1995
[111] Aftenposten 11. desember 1995
[112] Se bl a Aftenposten 31. juli 1995 om protester mot Frankrike og 18. august 1995 om protester mot Kina.
[113] Seymour M. Hersh: «The Samson Option». Random House 1991. Side 271 ff i paperbackutgave Faber & Faber London/Boston 1993.
[114] Hersh, s 285 ff.
[115] Se f. eks. Aftenposten 29. april 1993

Idag har Israel ifølge Rand Corporation i Washington[116] plutonium nok til 200 atomvåpen, og Sør-Afrika har til 70. I tillegg har India 85, Pakistan 13 og Nord-Korea 4-6. Hvor mange av disse bygger på tungtvann som nedstammer fra Norge?

APs dekkaksjon av Israels atomvåpenprogram og norsk medvirkning stiller selv deltakelse under og årelange dekkaksjoner etter Lillehammeraksjonen i skyggen. USA som mente Israel kunne klare seg med konvensjonelle våpen av 1. klasse har helt siden krigen i 1973, da de første israelske a-våpen var klare takket være norsk tungtvann, vært et gissel for til enhver tid å sørge for at spenningen og konfliktsnivået i Midtøsten har vært holdt under den israelske terskel for å trygge på knappen - dvs «the Samson option».

Den norske støtten til Israels atomvåpenprogram ble noe langt mer enn en utstrakt hånd til en trengt nasjon. Israelerne rettet etterhvert sine kjernevåpen ikke bare mot Cairo og Damaskus, men også mot Moskva[117]! Resonnementet var at det kunne ikke skje noe omfattende arabisk angrep mot Israel uten at Moskva støttet det. Selvsagt visste man hva det ville innebære å angripe Moskva. Israel satte nå i virkeligheten hele verden i pant for sin egen sikkerhet: «The Samson Option»[118]. Skal vi gå under, skal hele verden gå! Og mot hvilken NATO-hovedstad tror man Sovjet innrettet *sine* første gjengjeldelsesraketter for et angrep fra Israel? Det tok neppe lang tid før Moskva kjente til Norges rolle. (Kanskje ikke så rart at Mossad Norge la sitt hovedkvarter til Gjøvik-traktene?)

Norge meldte mao. Israel inn i NATO sett fra Moskvas synspunkt, men uten å spørre eller informere de andre NATO-landene, og uten å bringe Israel inn under det samme **ansvar** og den samme **felles beslutningsstruktur** som alle NATO-land må arbeide innenfor. Et angrep på én (Israel) ville **blitt til** et angrep på alle, uansett om NATO «betraktet» det slik eller ikke.

Denne slutningen skulle man ha trukket på ansvarlig norsk myndighetshold. Gjorde noen det?

5.5 Uran til Israel - operasjon «PLUMBAT»

Den 17. november 1968 forlot en båt Antwerpen med 200 tonn uranoksyd som skulle til Genova for omlasting og videretransport til Tyskland der et Mossad-kontrollert tysk firma ved navn Schulzen var involvert. På dette tidspunkt var det innenfor NATO og daværende EEC streng kontroll med salg av uran, og kontrollen med dette var tillagt Euratom som var opprettet nettopp med dette for øye. Firmaet Schulzen hadde fått alle nødvendige tillatelser, og det samme hadde selgeren som forøvrig var det eneste firmaet innenfor EEC som hadde tillatelse til å lagre og distribuere uran. Underveis til Genova forsvant skipet, og det viste seg senere at uranet mellom Kypros og den tyrkiske kysten var lastet over til israelske skip som fraktet dette til Haifa. Derfra ble uranet fraktet direkte videre til Dimona-anlegget.

Euratoms etterforskning kom ingen vei, da mannskapet på båten var skiftet ut og rederiet som eide og drev båten var solgt flere ganger. Det var meget sterke reaksjoner på saken i Washington. Sjef for CIA, Richard Helms, rapporterte i et hemmelig møte til Senatets utenrikskomite 7.7.70 om operasjon «Plumbat». Euratom la i mange år et lokk over den manglende kontrollen og oppklaringen.

Men i 1973, på Lillehammer i Norge, meddelte en av de arresterte etter drapet på kelneren Achmed **Bouchiki** - danske Dan **Ærbel** - at han hadde mer å fortelle til kriminalbetjenten Steinar **Ravlo**[119]:

> *«Han spurte Ravlo om han hadde fortalt om skipet. Hvilket skip? spurte Ravlo*
> *- Jeg eide Scheersbereg A.*
> *Hva så? undret Ravlo seg.*
> *- Skipet førte uranet til Israel.»*

Ravlo gjorde sine notater og skrev et kort notat på ca 120 ord. Dette ble liggende blant etterforskningspapirene, men førte ikke til noen selvstendig etterforskning.

Det viste seg at det var riktig at skipet som forsvant med uranet het Scheersberg A, men registrert med med en annen eier, Burham Yarisal - uten fast adresse, men med verdensomspennende forretningsaktiviteter. Beskrivelsen passer jo godt på Dan Ærbel som vi i alle fall vet (se nedenfor) opererte med mangfoldige identiteter. I lys av informasjonen vedr kanonbåtaffæren året etter regner vi det som sannsynlig enten at Ærbel og Yarisal var samme person eller at Yarisal var stråmann for Ærbel.

---

[116] NTB-melding referert i Klassekampen 21. desember 1995
[117] Hersh. bl a s 139 og 301.
[118] Etter Bibelen fikk Samson styrke fra Gud til å rive hele sitt tempel ned over seg selv og de okkuperende filistinerene slik at alle døde, da han forsto han var slått.
[119] Elaine Davenport, Paul Eddy og Peter Gillman: «Urankuppet». Norsk utg Aschehoug 1979. Side 164.

Hadde norske påtalemyndigheter fulgt skipsredersporet til Dan Ærbel, hadde både kanonbåtaffæren og uranaffæren kunnet blitt oppklart allerede på det tidspunkt.

5.6 Kanonbåtaffæren i Cherbourg

Israelsk marine hadde på slutten av 60-tallet bestilt ialt 12 kanonbåter ved et verft i *Cherbourg*, men på grunn av en israelsk motaksjon ved årsskiftet 1968/69 i Beirut mot palestinsk terror innledet president Charles **de Gaulle** våpenboikott mot Israel. 5 av de 12 kanonbåtene ble således liggende ved kai i Cherbourg etter at de var ferdigprodusert. Koordinator for de israelske våpenkjøpene var admiral Mordechai **Limon** ved den israelske ambassade i Paris. På denne tiden tjenestegjorde også Lillehammer-aktøren Zwi **Steinberg** ved ambassaden (1968-71). Lillehammer-aktøren Abraham **Gehmer** var førstesekretær ved den israelske ambassaden i Paris 1965-69 (under Lillehammer-saken ble det forøvrig opplyst at Gehmer umiddelbart før avreise fra Tel Aviv til Lillehammer hadde sitt kontor i Forsvarsdepartementet i Tel Aviv).

Direktør i Aker-gruppen, Martin **Siem**, som under krigen hadde deltatt i den sjømilitære etterretningsorganisasjonen «Rygg-Myhre-organisasjonen» (RMO) og etter krigen hadde deltatt i E-stabens offensive etterretning, herunder operasjon *Delfinus* (en del av Evangs offensive etterretningsarbeid på verdensbasis der norske skip drev omfattende etterretning mot Sovjetunionen på Nordflanken og i Østen samt mot arabiske land og China) sammen med Fred **Olsen** og Lars **Usterud-Svendsen** kom nå til å spille en sentral rolle i kanonbåtsaken.

Siem etablerte nemlig et selskap *Starboat*, registrert i Panama, men med postboksadresse i Oslo. Siem henvendte seg til det franske skipsverftet i *Cherbourg* og ba om å få kjøpe kanonbåtene under forehavende av at disse skulle brukes i Nordsjøen som supplyskip. På dette grunnlag fikk Cherbourg-verftet eksporttillatelse, etter at israelerne ved admiral Limon på den israelske ambassaden hadde frafalt det israelske kravet på de fem siste båtene. Siems postboksrederi Starboat hadde i hemmelighet allerede solgt båtene til en israelsk offshorebedrift. Hele denne dekkaksjonen var satt opp etter en avtale mellom Martin Siem og hans nære forretningspartner Mila **Brenner** som var direktør i det israelske fruktskipsrederiet *Israeli Maritime Fruit Carriers*, som hadde kontrahert flere skip fra Akergruppen.

Akergruppen og Martin Siem hadde et så nært og kontinuerlig samarbeid med Mila Brenner og Israeli Maritime Fruit Carriers at de to sistnevnte sogar hadde eget kontor på *Nyland Verft*, vegg i vegg med Martin Siem.

Som vi vet, feirer ikke jødene jul. På julaften 1969 hadde alle parter - E-staben v/ Trond Johansen og hans samarbeidspartner Martin Siem samt Mossad - bestemt at denne dagen kunne være tidspunktet for å få kanonbåtene ut av Cherbourg mens franskmennene feiret jul. På ettermiddagen julaften 1969 ankom så admiral Limon som kort tid i forveien hadde frafalt kjøpet av de fem kanonbåtene til Cherbourg. Han tok inn på hotell sammen med sin sjåfør Zwi **Steinberg**, kjent fra Lillehammer, men for anledningen kalt *Victor* Zipstein. Samtidig skal også Martin Siem ha vært tilstede i Cherbourg, sogar sammen med hovedtillitsmannen i Aker, gammelkommunisten Ragnar **Kalheim**. Siem, som hadde kjøpt 5 kanonbåter for NOK 2 mill pr stk. kontant, hadde «tilfeldigvis» fått assistanse av fem israelske kanonbåtmannskaper, hver på 33 mann, ialt 165 offiserer og menige. Det eneste problemet som gjensto ble også løst: Man trengte bunkersolje fra Cherbourg til Haifa (man kunne under disse sjørøveri-omstendighetene ikke anløpe noen havn og påregne å få etterfylt drivstoff). Her er det Lillehammer-aktøren Dan **Ærbel** kommer inn.

Hadde norsk politi og påtalemyndighet fulgt sporet fra Ærbels avhør med Ravlo vedr Lillehammer-saken (se kap 5.5), hadde man avdekket følgende:

Den 16. oktober 1969 (to og en halv måned tidligere) overtok Dan Ærbel rederiet Biscayne Shipping Traders Corporation, registrert i Liberia. Rederiet hadde en eiendomspost, frakteskipet Scheersberg A - det samme skipet som hadde vært brukt til å frakte uran til Israel (se foran). Like over midnatt 24. desember - tidlig 1. juledag - forlot kanonbåtene Cherbourg. Istedenfor å svinge nordover mot Norge, svingte de sørover. Noen dager i forveien hadde Dan Ærbel's Scheersberg A hentet 150 tonn bunkersolje i Almeria i Spania og lå fra 1. til 2. juledag utenfor Cap Finistere i Portugal der skipet tidlig om morgenen 2. juledag møtte de fem kanonbåtene. I løpet av dagen ble all bunkersoljen overført til kanonbåtene som fortsatte videre. (Lloyd's skips- og posisjonsregister bekrefter at Scheersberg A var i denne posisjon på dette tidspunkt.) Kanonbåtene fortsatte gjennom Gibraltar der de forøvrig ble observert av Lloyd's representant, og fikk en siste etterforsyning av bunkers utenfor Sicilia før de gikk rett til Haifa.

Samarbeidet mellom E-staben og Mossad skulle være nokså tydelig i denne operasjonen. Det etter vår mening meget interessante punkt er at Dan Ærbel neppe var noen ukjent figur for norsk etterretning da han senere dukket

opp på Lillehammer. I tillegg ser vi at herrene Steinberg og Gehmer fra denne operasjonen også gjenfinnes på Lillehammer.

Franske myndigheter var naturlig nok rasende over at Martin Siem hadde lurt dem. De hadde vært så overbevist om at båtene var innkjøpt av Norge at den norske ambassaden måtte avvise franske forespørsler basert på deres antakelse om at båtene førte norsk flagg. I mangel av foranstående opplysninger slo imidlertid franskmennene seg til ro med norske avvisninger om at affæren hadde noe med norske myndighetsorganer å gjøre. Siden president Georges Pompidou nå hadde overtatt som fransk president, ble det ikke noen fransk militær aksjon for å stanse båtene - slik man antok de Gaulle ville gitt ordre til. Man utviste imidlertid admiral Limon.

Den arabiske verden kansellerte alle bestillinger fra Aker og inngikk ikke flere på mange år.

Ærbel hadde kjøpt rederiet og Scheersberg A så sent som 16.10.69 (sannsynligvis en formalsak siden han også eide skipet året før). Som en handlingens mann solgte han skipet allerede 5.1.70 og startet umiddelbart avviklingsprosedyren av det nå tomme rederiet. 24.9.71 ble det i Liberia utstedt et oppløsningssertifikat for rederiet. For alt vi vet kan Ærbel ha kjøpt skipet selv under andre navn på seg selv, rederiet og/eller skipet!

Daværende utenriksminister John Lyng måtte redegjøre for saken i Stortinget, men etter hva vi idag vet måtte denne redegjørelsen være bygget på særdeles sparsom informasjon fra Martin Siem.

5.7 *Lillehammer-saken*

Sent om kvelden 21. juli 1973 ble marokkaneren Achmed **Bouchiki** henrettet av Mossad på Lillehammer ved siden av sin norske hustru, syv måneder gravid. Det er til nå hevdet at Mossad henrettet feil mann. Man trodde angivelig at man henrettet hjernen bak Munchen-massakren, Ali Hassan **Salameh**. Verden har akseptert dette: Når Mossad, som er så opptatt av å være feilfri at de tidligere nesten aldri har innrømmet feil, må det jo være sant når de nå gjør det om Lillehammer-drapet.

Dessuten gjorde de enda en blunder: Mistet seks agenter som ble arrestert av det norske politiet. Dette var Mossads virkelige store tabbe-operasjon[120]:

> *«Omtrent alt som kunne gå galt, gikk galt, til tross for at de norske hemmelige tjenester i hemmelighet samarbeidet med Mossad slik som i kanonbåtsaken.»*

Hvordan kunne det være mulig, når alle var enige om at man i Norge mer enn vanlig opererte på vennligsinnet territorium?[121]:

> *«Mossad ville operere i et territorium som var positivt innstilt til Israel, og der de hadde nære, uoffisielle kontakter med Norges hemmelige tjenester. Situasjonen i Norge var på mange måter ideelle for en Mossad-kontrollert operasjon, i motsetning til i Sverige og Danmark der det fantes pro-arabiske sympatisører og endog spioner innenfor politiet og tjenestene. Kanskje var det derfor generalmajor Zwi Zamir tok den modige beslutning selv å overvåke hele operasjonen og dro til Oslo for det formålet.»*

Men det medførte også øket risiko[122]:

> *«Hvis Mossad-sjefen var blitt arrestert, ville katastrofen vært total.»*

Vi skal senere vise at den ikke bare ville vært total for Mossad, men også for POT, E-tjenesten, Trond Johansen, AP, Jens Chr Hauge og britiske MI6.

5.7.1 Riktig mann!

Men Bouchiki var ingen Salameh. Han var en liten og tynn person (1,70 høy og 65 kg[123]), mens Salameh raget meget høyt med sine ca 1,90[124] og hadde et tydelig arr på venstre kinn[125]. Bouchiki var født i Algerie, mens Salameh var palestiner. Bouchiki hadde i 1973 bodd Norge i syv år, riktignok med endel utenlandsopphold. Han

[120] Richard Deacon: «The Israeli Secret Service». Hamish Hamilton, London, 1977. Side 269.
[121] Deacon, side 265.
[122] Deacon, side 270.
[123] David Tinnin (med Dag Christensen, Aftenposten som samarbeidspartner): «Hit Team». Futura London 1976. Side 155 i paperback-utgaven.
[124] Elaine Davenport, Paul Eddy og Peter Gillman: «Urankuppet». Norsk utg Aschehoug 1979. Side 154.
[125] Davenport m fl, side 154.

bodde sammen med sin hustru i sin egen leilighet, hadde fast jobb som kelner og ekstrajobb som badevakt, mens den Salameh som Mossad var på jakt etter var en fremmed, alltid i følge med livvakter. Dessuten: Bouchiki snakket norsk! Salameh var sønn av sjeik Salameh, kanskje jødenes bitreste fiende under frigjøringskrigen i 1948, da sjeiken også ble drept[126]. Hans kone var av Hussein-familie og en nær slektning av Stormuftien av Jerusalem som i 30- og 40-årene hadde terrorisert jødiske immigranter i Palestina. Han må ha vært velkjent av Israel og kjent gjennom israelske media i mange år, og vært vant til å være overvåket og potensielt attentatoffer siden han var liten gutt[127]. (Han døde til slutt da Mossad endelig fant ham og sprengte en bilbombe ved siden av bilen hans i Libanon i 1979, seks år etter München![128] Da hadde han paradoksalt nok forlengst «inngått fred» med amerikanerne. Allerede i november 1973 hadde han et møte med CIAs visedirektør Vernon Walters, der han lovet ikke å angripe amerikanere. Salameh *ble nå «Svart Septembers» liason til CIA* og bisto med å beskytte amerikanske diplomater i Beirut![129] I 1976 skal han ha besøkt CIA i Washington som ledd i løpende tilnærmingsprosess mellom USA og PLO[130]. Allerede fra 1974 trappet PLO ned internasjonale aksjoner men fortsatte med angrep mot Israel og i de okkuperte territoriene[131])

Per Øyvind **Heradstveit**, som var den eneste journalist som fikk dekke rettssaken (alle andre pressefolk - inklusive CC! - ble utvist fra rettssalen), og som *umiddelbart etter* skrev bok om saken, har problemer med teorien om at Mossad fulgte Kemal **Benamane**, en marokkansk-algirer bosatt i Genève og Svart September-kurér som var snudd og jobbet for Mossad, som «hare» og at Benamane utpekte feil mann[132]:

> *«Benamane er det i alle fall noe rart med. Jeg kan likevel ikke gi noen plausibel forklaring på Benamanes hensikt med reisen til Norge. I etterforskningen måtte man resignere på dette punkt. Kontaktet Benamane en bestemt person under sitt opphold eller var han i kontakt med noen celle? Han var ingen vanlig turist, og hans legale bakgrunn dekker ikke feriereiser som denne. Var kontakten med Bouchiki tilfeldig? Eller dersom ikke Bouchiki var kontaktmannen, skulle han da verves?»*

Heradstveit faller likevel tilbake på «feil mann», fordi han med sin Israel-vennlige innstilling ikke kan tenke seg at Mossad jaktet på noen andre enn Salameh. Dette blir derfor aksiomatisk for ham. Men - som vi skal se etterhvert - gir «feil mann» ingen logisk forklaring på Benamane. Det er det som frustrerer Heradstveit.

Men «riktig mann» forklarer Benamane og hans opptreden på alle måter, og i flere situasjoner.

Bare et blikk på Bouchiki ville avsløre at han ikke var Salameh, for den som hadde fått den minste brief om Salamehs utseende. Og agentene kastet meget mer enn et blikk på Bouchiki. Før skuddene falt, hadde han vært fulgt av agentene på meget nært hold gjennom flere dager. Enhver som i denne tiden observerte ham hjemme, på kafé sammen med sine norske venner, eller på en av arbeidsplassene - ja, hvor som helst! - ville fort måtte forstå at dette var en *lokal innbygger* som hørte til, kjente folk og snakket med folk. Både danske Dan Ærbel og svenske Marianne Gladnikoff må øyeblikkelig ha oppfattet at mannen snakket norsk. *Det gjorde ikke Salameh!* (De andre må ha forstått det samme med eliminasjonsmetoden.) En feiltakelse som denne er rett og slett ikke mulig, for noen, og slett ikke for et veltrenet team av Mossad-agenter.

Angivelig var det Benamane som ledet det forfølgende Mossad-teamet til Lillehammer. Men det bare noen få Mossad-topper[133] visste (men som nå er alment antatt), var at han var snudd og i realiteten agent for Israel. Han opplyste selv at han var på en slags feriereise i Norge. Han oppholdt seg tre dager i Oslo, utelukkende på restauranter og nattklubber og med oppsjekkede damer på hotellet, og fant deretter etter råd fra et reisebyrå på å dra til Lillehammer, der han var da Mossad kom til Oslo. På Lillehammer fant han på å ta en dukkert der Bouchiki var badevakt, og slik kom de to i kontakt. De ble godt kjent med hverandre og snakket mye sammen. I kulissene opererte nå en rekke Mossad-agenter som observerte dem begge. Benamane forlot Lillehammer den 21. juli. Bouchiki ble skutt samme kveld.

Ifølge de arresterte Mossad-folkenes forklaringer skulle Benamane ha ført dem til Salameh. Da de observerte de to i samtale, trodde Mossad-folkene de hadde funnet riktig mann. Benamane visste bedre, men skal i et møte med lederen Mike (dvs Harari) ha bekreftet at Bouchiki virkelig var Salameh[134]. Fortsatt ifølge israelernes

---

126 Dan Raviv og Yossi Melman: «Every Spy a Prince». Houghton Mifflin 1990. Side 189.
127 Tinnin, s 37ff
128 Raviv/Melman. side 192.
129 Barry Rubin: «Revolution Until Victory? - The Politcs and History of the PLO». Harvard University Press 1968. Side 39.
130 Rubin, s. 215.
131 Rubin, s 155.
132 Per Øyvind Heradstveit: «De medskyldige». Aschehoug 1974. Side 161.
133 Tinnin, s. 160 ff
134 Tinnin, s. 98 ff

forklaringer skal han gjort det av frykt for ellers å måtte innrømme at han hadde gjort en dårlig jobb for å lokalisere Salameh. Benamane benektet i sine forklaringer - opptatt i Sveits - imidlertid enhver kontakt med Mossad.

Tinnin setter selv spørsmålstegn ved denne historien[135]:

> *«Hvorfor er Benamane fortsatt i live? Israelerne er i hele den internasjonale etterretningsverden og i hele underverdenen kjent for å være de minst tilgivende av alle arbeidsgivere. Leiemordere nekter å ta oppdrag fra israelerne fordi de er redde for hva som vil skje med dem hvis de bommer. Det er særdeles overraskende at en dobbeltagent ville ha lurt Mossad inn i en grusom tabbe uten at det skulle få fatale konsekvenser for ham selv.»*

Den eneste forklaringen Tinnin - som likevel tar «feil mann»-teorien for god fisk - kommer til, er at Benamane etterpå klarte å hoste opp så mye publisitet og oppmerksomhet omkring ham selv at det ville vekke opp for mange Lillehammer-minner for Mossad å ta ham av dage siden. Men Tinnin er også inne på andre forklaringer: Benamane kan ha vært *trippelagent* og bevisst ledet Mossad på avveier - eller han kan ha vært akkurat det han utga seg for. I det siste tilfellet antar han at Mossad må ha forvekslet Benamane også - «ikke så usannsynlig som det kan høres».

Bouchikis levninger ble fløyet til Marokko der han ble begravet med *fulle militære æresbevisninger*. En marokkansk fagforeningsavis skrøt av ham som «en lysende forkjemper for den arabiske sak i utlandet, og det førte til at imperialistiske terrorister likviderte ham»[136]. Det går også rykter - oppstått i israelsk presse - om at det skal finnes et bilde av Bouchiki sammen med Salahmeh. Enkelte palestinske aktivister har også hevdet at han var informasjonsmann for dem og utga publikasjoner for dem i Norge.

Det er liten grunn til å feste lit til Mossad-versjonen om at Benamane løy om Bouchikis identitet overfor Harari. Hvis han virkelig var deres lojale agent, ville han selvsagt fortalt Harari sannheten. Og agentene hadde selv ingen grunn til å tro at det var Salameh han gikk på restaurant med, fordi han på alle måter var fullstendig ulik Bouchiki. Senere uttalelser om at de «var like som to dråper vann» er desinformasjon som spiller på norske fordommer om at alle arabere ser like ut.

Et annet viktig moment: Hvis Lillehammer-operasjonen hadde vært en så stor skandale som «feil mann»-teorien innebærer, ville det vel blitt oppvask i Israel? Det ble det ikke, unntatt en formell etterundersøkelse. Mossad-sjefen Zwi Zamir, som var i Norge under operasjonen, ble pensjonert etter normal tjenestetid, og Mike Harari fortsatte som sjef for Mossads hemmelige operasjoner etter endog å ha vært medlem av «undersøkelseskomitéen»! Dan Ærbel ble Mossad-sjef i Paris og senere sjef for *Tsafririm*, Mossads enhet for oppbygging og styring av jødiske forsvarsgrupper over hele verden, herunder Norge.

Det er ikke første gang teorien om «riktig mann» presenteres. Etterhvert som etterforskningen skred frem, sluttet nemlig politiets etterforskere å tro på «feil mann», ifølge VG[137]:

> *«(Førstesideoppslag): AGENTENE FEILET IKKE: AHMED BOUCHIKI DØDSDØMT I TEL AVIV: Teorien om at likvideringen på Lillehammer 21. juli var dårlig planlagt og amatørmessig utført blir nå omvurdert. Politiet tror ikke lenger den israelske terrorist-gruppen tok 'feil mann' da den marokkanske kelneren Ahmed Bouchiki ble skutt ned. Alt tyder på at dødsdommen over Bouchiki var avsagt lang tid i forveien på høyt etterretningshold i Tel Aviv.*
>
> *SKJØT IKKE FEIL MANN: Etterforskningen av terrordramaet på Lillehammer er fortsatt under full utvikling .... Etterforskningen har .. ført til at politiet nå ikke lenger tror at terrorgruppen tok 'feil mann' under aksjonen 21. juli. VG får opplyst at alt tyder på at de israelske agentene hadde avsagt dødsdom over Ahmed Bouchiki lenge før den første av likvideringsgruppene satte sine ben her i landet.*
>
> *Dødsdommen ble ventelig avsagt på høyt etterretningshold i Tel Aviv....*
>
> *Faktum er .. at aksjonen på Lillehammer har vært adskillig grundigere planlagt enn hva først antatt. Dette at gruppen leier en leilighet i Bærum - før aksjonen blir innledet - er utvilsomt en bekreftelse på dette.»*

Hvorfor har dette syn aldri slått gjennom, når det er så store svakheter ved «feil mann»-teorien, som dessuten *utelukkende* henger på de Mossad-tiltaltes egne utsagn?

---

135 Tinnin, s. 171
136 Tinnin, s. 173
137 VG 15. august 1973

En del av svaret er rett og slett at *vi idag har en rekke informasjoner som ikke var tilgjengelig tidligere.* Minst like viktig er det at hverken Mossad selv *etter at agentene var tatt* eller organisasjonens kritikere (media, den arabiske verden) hadde noen interesse av å skyte ned «feil mann»-teorien. For Mossad ble det etter arrestasjonene viktigst å fremstå med *den mest akseptable hensikt*, dvs å hevne München-massakren ved å drepe hovedmannen, fordi forholdet til Norge var og er av den aller største betydning for Mossad. Intet sted i verden har man så fritt spillerom som i Norge, og så gode forbindelser direkte til de øverste makthaverne som i Norge. Samtidig som Norge klarer å spille en rolle som objektiv og avveiende aktør, stiller Norge til syvende og sist alltid opp for Israel og Mossad på en måte som ingen andre. Det gjaldt å stå frem så tilforlatelig som mulig *i Norge* dels for å få milde dommer og tidlige benådninger, dels for å beskytte forholdet til Norge. En feil under utøvelse av «den gode hensikt» regnet man med ville virke mer unnskyldelig i norsk opinion. Men opinionen ville aldri ville godtatt *overlagt drap* på ektemannen til en gravid norsk kvinne; en populær lokal halvkjendis som hadde levet og virket på Lillehammer på en utmerket måte i syv år.
På den annen side: Både for internasjonale media og for palestinere var det mye mer å hente på å bidra til å rive ned bildet av den feilfrie, effektive Mossad-organisasjonen ved å fokusere på *den enorme tabben* som nå forelå, faktisk med tilståelse fra Mossad.

Endelig: I *Norge* ble etterforskningen etter politisk press, særlig fra Jens Chr Hauge (se kap 25.18) begrenset til selve drapstiltalen mot de arresterte, og statsadvokat Håkon Wiker fikk beskjed om å holde seg unna all videre graving i Mossad generelt. I Norge har det hele tiden sittet en rekke personer i sentrale posisjoner som har visst eller hatt mistanke om *norsk medvirkning* (se kap. 25.19). Det er opplagt at «feil mann»-teorien er mye tryggere hvis man vi unngå at noen borer for dypt i dette temaet. Et Mossad-team som reiser etter en «hare» med ukjent bestemmelsessted vil ikke ha hatt behov for norsk assistanse. En nøye planlagt operasjon i Norge vil nesten helt sikkert ha omfattet samarbeid med noen i Norge, særlig en så vennligsinnet kollega-tjeneste som den norske E-tjenesten. Også disse grupperinger i Norge har derfor hele tiden hatt en egeninteresse i å fremme «feil mann»-teorien!

Hvis vi tar utgangspunkt i at Mossad *visste hvem de drepte*, faller brikkene meget lettere på plass. I kap. 25.19 skal vi ta for oss de viktigste brikkene vi har (noen av dem helt nye!) og vise frem det totale bildet som da fremkommer. Det er også et bilde der *norsk og alliert medvirkning* blir synlig, klart og tydelig.

5.7.1.1 Arabiske «copy-cats»

I 1985 utførte PLO-terrorister brutale drap på en gruppe angivelige israelske turister i et lystyacht som lå ved havn i Larnaca, Kypros. Ifølge PLO var disse i virkeligheten Mossad-agenter og aksjonen en hevn mot Israel. Den anerkjente britiske journalisten John **Bulloch** skrev da at en av de drepte var Sylvia **Rafael**. Hun var imidlertid på ferie sammen med sin mann Annæus **Schjødt** et helt annet sted i verden. En britisk forfatter, Ronald **Payne**, fant det sannsynlig[138]

> *«at dette var en desinformasjonshistorie produsert av PLO selv i et forsøk på å rettferdiggjøre forbrytelsen».*

De hadde hatt gode læremestre 12 år tidligere.

I tillegg ville PLO selvsagt med dette sende ut et signal om man langt fra hadde glemt Sylvia. Akkurat som Mossad fortsatte jakten på Salameh, ville de vise at de fortsatt jaktet på Sylvia. Dette må man se i sammenheng med all Sylvias virksomhet for Mossad som man nå setter på høyde med Salameh, og de mange senere terror-truslene rettet mot henne i Oslo. De fleste forfattere av Mossad-bøker er enige om at Sylvia fortsatt har vært medlem av Mossad også etter at hun slapp ut fengsel.

5.7.2 Agentene

De mest interessante personer fra listen over agenter i Lillehammer-saken er:

Zwi **Zamir**, som var sjef for Mossad og tilstede på Lillehammer da drapet ble begått. Dermed hadde han selvsagt den egentlige ledelsen. Det er blitt regnet som svært dristig at han var tilstede, og en indikasjon på at det hele må ha vært i forståelse med norske myndigheter. Han var Mossad-sjef fra 1968 og fortsatte ut vanlig tid til 1994, uten noen form for represalier for den påståtte «mislykkede» aksjonen. I 1990 ledet han en undersøkelseskommisjon som etterforsket politiets rolle i den såkalte massakren på Tempelplassen i Jerusalems

[138] Ronald Payne: «Mossad - Israel's most secret service». Corgi books 1990, s. 122 i paperback-utgaven.

gamleby, der et 20-talls palestinere ble drept[139]. Nå er han ett av tre medlemmer i kommisjonen som gransker drapet på statsminister Rabin. I 1989 ble han mistenkt av italienske myndigheter for å være av mennene bak en sabotasjeaksjon mot et italiensk militærfly i 1973, som en hevnaksjon fordi dette flyet hadde vært brukt til å frakte mistenkte palestinske terrorister fra Italia til Malta.

Mike **Harari**, som var sjef for operasjonen og for agentteamet som hadde utført 12 lignende henrettelser tidligere. Harari var født i Tel Aviv i 1927[140]. Han var med i de jødiske geriljaorganisasjonene Palmach og Shai som kjempet for en jødisk stat, og ble med i staten Israels hemmelige tjenester så snart denne var etablert. I begynnelsen tjenestegjorde han i den interne sikkerhetstjenesten *Shin Bet* som sikkerhetsoffiser i utenriksdepartementet. Deretter gikk han inn i Mossad som hemmelig feltagent på «spesielle oppdrag». Han var en nær venn av Golda Meir og ble utpekt av henne personlig til å lede hevnergruppen etter München-massakren i 1972. Etter Lillehammer-drapet ble han Mossad-sjef i Mexico City, den viktigste Mossad-stasjonen i Latin-Amerika. Herfra overvåket man palestinske aktiviteter i regionen og sto for salg av israelske våpen. I 1980 ble han - ihvertfall offisielt - privat våpenhandler på heltid. Mossad «ga» Harari Panama som eksklusivt marked. Formodentlig passet det Mossad best at salget skjedde tilsynelatende privat. Dette kan også ha vært et arragement for å sørge for at Mossad-agenter med lang og tro tjeneste får tjene opp endel skikkelige penger utenom statsregulativet på slutten av sin karrière. Forfatterne Dan Raviv og Yossi Melman av Mossad-historien «Every Spy a Prince» påpeker at

«Man slutter aldri helt i Mossad. Man er alltid til organisasjonens disposisjon.»

Harari ble meget nær venn med Panamas diktator, general Omar Torrijos og hans etterretningssjef, oberst Manuel Noriega, som også etterfulgte Torrijos som president. Gjennom dette vennskapet kombinert med et visst press fra Israel[141] ble Harari utnevnt til Panamas konsul i Tel Aviv, men forble stasjonert i Panama som Noriegas høyre hånd og for å drive våpensalg og våpenopplæring og organisere Noriegas personlige livvakter. I denne perioden drev han også omfattende våpensalg til Nicaragua og Guatemala. Etter hvert gikk all kommersiell handel, ikke bare militær, gjennom Harari og hans kommisjonsberegning. Det fløt nå store penger rundt Noriega og Harari, og Noriega ble tiltalt i USA for narkotikasmugling. I 1989 invaderte USA Panama og arresterte Noriega. Harari slapp unna og vendte tilbake til Israel der han endelig samtykket i å bli intervjuet på fjernsyn (1990)[142]. En teori om hvorfor han slapp unna var at han etter råd fra Israel mot slutten valgte å samarbeide med amerikanerne om å få Noriega pågrepet.

Marie **Tamar**, som skal ha vært en av de to eksekutørene som faktisk avfyrte skuddene mot Bouchiki, men som etter det vi har forstått i virkeligheten ikke var det. Hun skal også ha vært Mike Hararis elskerinne.

Sylvia **Rafael** (senere **Schjødt**) var opprinnelig fra Sør-Afrika, men dro tidlig til Israel for et kibbutz-opphold, der hun ble vervet til Mossad. Før hun kom med i Hararis drapsgruppe var hennes største etterretningsbragd at hun gjennom lengre tid hadde klart å kommet tett inn på Jordans kong **Hussein**, angivelig som den fremtredende kanadiske journalist Patricia **Roxbourg**, men i virkeligheten i etterretningsoppdrag.

Sylvia beskrives slik av en av de fremste britiske etterretnings-journalister[143]:

> *«Sylvia er særlig nevneverdig som et eksempel på den nye, frigjorte, kvinnelige hemmelige agent, den moderne og langt mer effektive parallell til Mata Hari. Å nevne Sylvia i samme åndedrett som Mata Hari er omtrent en fornærmelse mot henne. Hun er på enhver måte bedre: Gjennomført profesjonell, attraktiv, likevel på høyde med hvilken som helst mannlig agent, og hun har en fantastisk personlighet. Sylvia er 'pin-up '-jenta i Mossad, og folk av mange nasjonaliteter som har møtt henne vil bevitne at hun er virkelighetens personifikasjon av den typen kvinnelig spion som alle filmprodusenter drømmer om...... Hun var ikke så dedikert og skruppelløs som Harari-teamets fremste kvinnelige eksekutør (Marie Tamar) ..., men en langt bedre all-rounder, en smart informasjonsoppgraver og i det lange løp en meget mer effektiv spion. Da hun kom tilbake til Israel hadde hennes plutselige berømmelse gått foran henne, og hun ble gitt en mottakelse markert med vaiende flagg, blomster og dans da hun besøkte kibbutzen Ramat-Hakovsh som valgte henne som æresmedlem mens hun satt fengslet.»*

139 Kåre Willoch til Dagbladet 2. januar 1996
140 De fleste personopplysningene fra Dan Raviv og Yossi Melman: «Every Spy a Prince». Houghton Mifflin 1990. Side 350 ff.
141 Raviv/Melman. side 352
142 Raviv/Melman. side 353
143 Richard Deacon: «The Israeli Secret Service». Hamish Hamilton. London. 1977. Side 272.

Det er kjent at Sylvia Rafael reiste rundt i Middelhavslandene sammen med Dan **Ærbel** (se nedenfor). De besøkte bl a en rekke arabiske land, etter all sannsynlighet i etterretningsøyemed for Mossad Vi vet også at ingen av dem reiste under egne navn.

Dan **Ærbel** var dansk forretningsmann med tilknytning til Mossad fra 1963[144] Dan Ærbel hadde 3-4 pass på ulike navn. Det hadde også Sylvia Rafael. Han hadde allerede vært med på kanonbåtsaken (kap 5.6) og uranleveransene (kap 5.5). Før Lillehammer-saken hadde han en dekkleilighet i Roma. Dette knyttet ham til Roma-drapet. I tillegg er det kjent at **Ærbel** foretok en rekke reiser til Libya, trolig etterretningsoppdrag for Mossad.

Dan Ærbel ble etter sin tidlige løslatelse fra Norge utnevnt til sjef for Mossads Paris-kontor. I denne egenskap fikk han i 1979 i oppdrag å håndtere egypteren Yahua **el-Meshad** som var en av Iraks fremste vitenskapsmenn og som var på besøk i Paris for å inspisere leveranser til Tammuz-reaktorene. Primært skulle han rekrutteres, men Dan Ærbel siteres slik av forfatteren Ole **Walberg**[145].

«Hvis han går med på det, er han rekruttert. Hvis ikke, er han død.»

El-Meshad ble oppsøkt av en Mossad-agent mens hans var på besøk hos sin venninne Marie-Claude **Magal**, men avviste enhver kontakt. Senere snek to menn seg inn i suiten og skar over strupen på el-Meshad. En måned senere ble Magal nedkjørt av en svart Mercedes. Walberg konstaterer:

> *«Dan Ærbel var åpenbart tilbake på banen med to nye statssanksjonerte israelske drap på samvittigheten.»*

På dette tidspunkt (fra 1980) var Iver **Frigaard** blitt politiinspektør og avdelingssjef i Overvåkningstjenesten, med spesialansvar som liason med Mossad. Ærbel ble deretter utnevnt til sjef for *Tsafrirım*, Mossads enhet for oppbygging og styring av jødiske forsvarsgrupper over hele verden, og ihvertfall fra dette tidspunkt må det ha vært nær kontakt mellom Frigaard og Ærbel som altså ikke lot en norsk drapsdom hindre ny likvideringsvirksomhet. Det er også klart at Dan Ærbel på 80-tallet hadde et overordnet ansvar for utdannelse etc av nye (og gamle) deltakere i de jødiske selvforsvars- og etterretningsgruppene bl a i Norge i samarbeid med Mossad-sjefen i Norge, Israel Krupp. har bygget opp og styrer israelsk etterretning i Norge idag, bl a basert på det gamle israelske «Stay Behind» under Israel Krupp. Det er dette vi kaller Mossad Norge og som er sterkt sammenfiltret med norske hemmelige tjenester m v i «den fjerde tjeneste». Det må være et tankekors for norske politikere at norske embetsmenn etter all sannsynlighet deltar i intime og hemmelige samarbeidsmøter med en som er drapsdømt i Norge og deretter var ansvarlig for flere drap, ihvertfall to i Paris.

Jonathan **Ingleby** var den andre eksekutøren på Harari-laget. Han het tidligere Jonathan Isaac **Englesberg** og opptrådte som britisk forretningsmann med øst-vest-handel som spesialitet[146]. Han hadde deltatt i flere av Paris-attentatene og bar i Norge en 22-kaliber Beretta i skudlerhylster. Han hadde etter alt å dømme både engelsk og israelsk statsborgerskap.

Abraham **Gehmer** hadde vært offisielt tilknyttet Israels Paris-ambassade fra 1965 til 1969 og hadde vært med på kanonbåtsaken. I Norge opptrådte han som Leslie **Orbaum**, en ekte identitet i Leeds, UK, hvis virkelige innehaver var helt ukjent med sin «navnebror»[147].

Zwi **Steinberg** hadde også vært offisielt tilknyttet den israelske Paris-ambassaden, fra 1968-71 og fikk deretter dekkidentitet som playboy i Paris, finansiert med 3000 franc pr måned fra Mossad (et stort beløp den gangen). Steinberg hadde også brasiliansk pass, som han brukte i Norge[148]. Han var også med i kanonbåtsaken som sjåfør under falsk pass for admiral Limon da denne overvar Siems kanonbåter forlate Cherbourg.

5.7.2.1 Mossads bruk av falske pass - ofte britiske

Vi skal se litt nærmere på Mossads bruk av falske pass. Som nevnt hadde både Dan Ærbel og Sylvia Rafael 3-4 pass på ulike navn.

Dette var vanlig for Mossad-agenter. Ifølge forfatteren Ronald Payne ble[149]:

---

[144] Elaine Davenport, Paul Eddy og Peter Gillman: «Urankuppet». Norsk utg Aschehoug 1979. Side 15.
[145] Kilde for disse Paris-drapene: Ole Walberg: «Tungtvannet som fordampet». Scanbok forlag 1991. Side 69-70.
[146] Elaine Davenport, Paul Eddy og Peter Gillman: «Urankuppet». Norsk utg Aschehoug 1979. Side 146.
[147] Davenport m fl, s 146
[148] Davenport m fl, s 147
[149] Ronald Payne: «Mossad - Israel's most secret service». Corgi books 1990, s. 284 f i paperback-utgaven.

«.. et antall britiske pass forfalsket av Mossad ble funnet i en vest-tysk telefonboks. Mossad ser ut til å ha en forkjærlighet for bruk av britiske pass.»

Det er selvsagt rutine i alle hemmelige tjenester å ha noen falske pass man kan skifte til når den identiteten man har benyttet blir for «varm». Men Mossad ser ut til å ha utviklet kunsten særlig langt.

Et trekk er at man ofte benytter falske pass som formelt sett er ekte, dvs ekte passdokument, ekte stempel, virkelig identitet etc., bortsett fra at det benyttes av en annen person, dvs at passet inneholder den andre personens bilde. Dette kan man oppnå ved først å forfalske underliggende, enklere dokumenter som fødselsattest etc. Den andre personen kan leve i full uvitenhet om dette. Fordelen er at man ved en overflatisk sjekk vil oppdage at identiteten er virkelig, og ofte vil man ved en kontroll slå seg til ro med dette.

En annen metode som vi har sett brukt i vår sak, er at det inngås såkalte «Mossad-ekteskap» slik at agenten får nytt etternavn, nytt statsborgerskap, ny adresse, nytt yrke, ny identitet *og nytt pass*. Det gamle passet kan deretter benyttes av andre agenter, f. eks. ved at man fikser litt på sitt utseende. Særlig kvinner har store muligheter for dette!

Men Mossad har sikret seg så nære forbindelser med mange regjeringens tjenester og myndigheter at det ofte ikke er noe problem med å få disse til å samarbeide. Den kvinnen vi har observert i vår sak må også hatt hjelp av norske myndigheter ved inngåelse av sitt proforma ekteskap basert på dokumenter som i Norge ikke ble kontrollert.

At Norge hjelper Mossad med falske pass er intet nytt. Det skjedde under Mossad/Asylsøkersaken der Mossad-agenter opptrådte med pass som sa de var norske politifolk. Vi er også kjent med at Jonathan Ingleby fra Lillehammer opptrådte bl a med britisk *tjenestepass* utstedt av britiske UD. Det er ikke så mange tjenestepass som skal utstedes hvert år at ikke utstederen vet hva han gjør. Kanskje var det en god del krokodilletårer med i spillet da britene hisset seg sterkt opp etter funnet i den vest-tyske telefonkiosken?

5.7.3 Andre drap

Under etterforskningen av Lillehammer-saken fremkom at det i Mossads dekkleiligheter i Paris ialt ble funnet 11 nøkkelsett som kunne knyttes til Lillehammer-agentene[150]. Zwi **Steinberg** leide f. eks. 8. juni 1973 en leilighet i Paris som han forlot umiddelbart etter drapet på Mohammed **Boudia** 28. juni 1973. Boudia ble sprengt i filler i sin bil. Sylvia **Rafael** ankom Paris 14. mai 1973 og forlot byen 26.juni 1973 - to dager før Boudia-drapet. Abraham **Gehmer** kunne knyttes direkte til Mike **Hararis** leilighet og til skarpskytteren Jonathan **Ingelby's** leilighet (Ingelby unnslapp fra Lillehammer).

Den 8. desember 1973 ble Mahmud al-**Hamshari** drept i sin leilighet i Paris ved hjelp av en bombe som var forhåndsplassert i leiligheten og ble utløst via telefon. Ingelby var i Paris umiddelbart før drapet.

Den 6. april 1973 ble Basil **Kubaissi** skutt i Paris og i Roma ble Wadal **Zwaiter** skutt 6. oktober 1972. Det viser seg i ettertid at såvel Kubaissi som Zwaiter og Bouchiki hver for seg ble skutt med de samme fire våpen (kaliber 22-mm med høyrevridd rifling i løpet). Samtlige skudd var long rifle. All ammunisjon var tysk ammunisjon fra *Rheinisch Westphälische Sprängstof.* Alle patronene var merket «R» og hadde samme (feil) furer ved åpningen. De tekniske ekspertene var således ikke i tvil om at disse tre drapene hang nøye sammen.

Italienske myndigheter hadde tydeligvis samlet atskillig informasjon ifbm drapet i Roma på Zwaiter. Den 15. desember 1980 mottok Utenriksdepartementet i Norge en italiensk begjæring om utlevering av Sylvia Rafael **Schjødt** som var siktet av den italienske riksadvokaten for medvirkning til dette drapet. Etter to og en halv måned, 26. februar 1981, trakk imidlertid italienerne utleveringsbegjæringen tilbake - det er en gåte hvorfor dette skjedde. Norske myndigheter hadde angivelig ikke rukket å behandle denne saken i mellomtiden, til tross for at selve utleveringssaken ut fra Lillehammer-kunnskapene og internasjonal rett burde vært temmelig opplagt (mer om dette inkl referanser - og om et tidligere utleveringskrav! - i kap. 25.18.7).

Da drapene i andre land ble koblet sammen med Lillehammer-saken av norske etterforskere vet vi at h. r. adv., tidligere Milorg-sjef Jens Chr **Hauge** utøvet atskillig press mot påtalemyndighetene for «ikke å ødelegge en av verdens beste etterretningsorganisasjoner» (se kap 25.18.5). Daværende statsadvokat Håkon **Wiker** burde idag kunne fortelle atskillig om hvilke spor han ikke fikk lov å følge i Lillehammer-saken.

---

[150] De andre aksjonene er omtalt i bl a Halvor Elvik og Mentz Tor Amundsen: «Da Mossad kom til Norge». Gyldendal 1974, David Tinnin (med Dag Christensen. Aftenposten som samarbeidspartner): «Hit Team». Futura London 1976, Elaine Davenport, Paul Eddy og Peter Gillman: «Urankuppet». Norsk utg Aschehoug 1979, m fl

5.7.4 Germa Lionel

Det er senere kjent at Mossad har gjort utstrakt bruk av norske skip til spionasje bl a i arabiske havner. I 1984 ble det norske skipet *Germa Lionel* arrestert i Tripoli i Libya og holdt i arrest i lange tider. På bakgrunn av at dette idag er almenkunnskap må det være berettiget å spørre om dette var på bakgrunn av et samarbeid mellom norsk E-tjeneste og Mossad. I lys av hva man idag vet om kanonbåt-affæren (se kap 5.6) og Aker-gruppens deltakelse i denne, og bl a *rederiet Fred Olsens* deltakelse i den offensive etterretningstjenesten er det også på dette punkt all grunn til å se på sammenblandingen mellom E-staben og Mossad.

5.8 Israelsk grensepoliti

I 1985 forsøkte politiinspektør Iver **Frigaard** å få til et samarbeid mellom den norske beredskapstroppen («anti-terror-politiet») og det israelske grensepolitiet. Denne israelske enheten, som er under militær kommando med både militære og politimessige oppgaver, er blant verdens mest kontroversielle operasjonsenheter på grunn av utallige rapporter om brutal fremtreden mot palestinere på Vestbredden og i Gaza-området og i 1989 på Tempelplassen i Øst-Jerusalem.

I 1985 var det bare tre år siden den israelske invasjon i Libanon fant sted. Bare dette ville medført at et norsk samarbeid med det israelske grensepolitiet ville vekket enorm oppsikt.

Frigaard bekreftet i 1992 dette initiativet overfor Klassekampen[151]:

> *«- Jeg hadde kontakt med begge sider, både med antiterrortroppen i Norge og med den tilsvarende styrken i Israel, dvs grensepolitiet. Jeg kjente begge parter. Jeg kunne formidle kontakt og foreslo for antiterrorpolitiet at de inngikk i et samarbeid med det israelske grensepolitiet... Mitt forslag var at de skulle utveksle erfaringer fra anti-terrorarbeidet.»*

Klassekampen så dette i forbindelse med Frigaards nære forhold til Mossad:

> *«I 1980, året før han ble ansatt som politiinspektør i Overvåkingspolitiet med anti-terrorisme som spesialitet, gjorde han tjeneste som kaptein og ordonnanse-offiser i Norbatt V i UNIFIL-styrkene i Sør-Libanon. Det var neppe tilfeldig at han som kommende anti-terrorsjef valgte nettopp denne tjenesten i Midtøsten. Systematisk styrket Frigaard - med årelang norsk praksis og instruks i ryggen - samarbeidet mellom Overvåkingspolitiet og det israelske Mossad...»*

Den norske beredskapstroppen var heller ikke ukontroversiell. Troppens sjef hadde fra 1976 vært Torleiv **Vika**, som bygget opp troppen til en så slagkraftig og egenrådig styrke at man på mange hold ble bekymret for at den skulle bli en slags «stat i staten». Det var heller ikke så rart at Frigaard engasjerte seg, for det var flere episoder der Vika lot seg styre av politiinspektør Iver Frigaard i POT, utenom eller endog på tvers av den ordinære kommandolinjen fra Politimesteren i Oslo. (Frigaard inngikk som vi skal se i kap. 13 i «den fjerde tjenestes» kommandonett og rapporterte når det passet *rundt sin sjef* - Jostein **Erstad** og deretter Svein **Urdal** - til seksjonssjef Trond **Johansen** i E-tjenesten, som igjen rapporterte rundt sine ordinære sjefer til Ap og Youngstorget).

Dette var mye av bakgrunnen for ansettelsen av politimester Willy **Haugli**, som raskt fikk føle problemene på kroppen etter at han tiltrådte i januar 1986 (se kap 21.12). Dette endte med at Vika ble forflyttet og en stor intern strid i politikammeret der bl. a. formannen i Oslo Politiforening, Jon T. **Kvikne** og møbelhandler Arvid **Engen** engasjerte seg for å få Haugli avsatt og Vika tilbake. «Den fjerde tjenestes» kommandolinje til beredskapstroppen var brutt!

At Iver Frigaard også drev saken vedr opplæring i Israel på disse kanalene bekreftes av at Erstad selv har opplyst at han *ikke var informert* så sent som da saken kom opp i 1992, syv år senere[152]:

> *«Dette er fullstendig nytt for meg. Jeg ble aldri informert om dette initiativet, sier Erstad til Klassekampen.*

---

[151] Klassekampen 10. mars 1992
[152] Klassekampen 10. mars 1992

Det dreide seg åpenbart om et viktig og svært kontroversielt spørsmål. Derfor er det helt klart at Frigaard skulle ha gått tjenesteveien og tatt opp forslaget med meg før han i det hele tatt lanserte det for en annen politi-enhet enn overvåkingspolitiet...»

Frigaard påsto imidlertid at han *hadde* informert Erstad[153], mens Erstad fastholdt det motsatte. Vi er ikke i tvil om at det her er Erstad som snakker sant, ikke Frigaard.

Det som er klart, er at Frigaard tok opp saken i et notat til sin gode venn Torleiv Vika, men forslaget om sam,arbeid med det israelske grensepolitiet ble for mye selv for ham, og så langt stanset det der. Frigaard tok det imidlertid pånytt opp med Willy Haugli i 1986, men fikk det blankt avvist også av ham. Hverken den tøffe Vika eller «jern-Willy» ville altså være med på dette prosjektet som Frigaard satset sterkt på i årevis.

Denne saken føyer seg vakkert inn i hele rekken av tjenester fra Norge til Israel og Mossad. Men denne gangen førte den ikke frem. Ville den gjort det hvis statsministeren den gangen hadde vært fra Ap, og ikke fra Høyre?

For enten man vurderer et slikt samarbeide som bra eller dårlig sett fra norsk side, ville også dette vært en gave til Mossad: En ny kontaktflate mot Norge, mer avhengighet, bedre sikring av den beskyttelse Mossad har for sine operasjoner i Norge og nye muligheter for å verve venner og agenter.

5.9 Mossad i Norge

Ved at jødene er bosatt nær sagt i alle land og gjennom århundrer har opplevd systematisk forfølgelse og antisemittisme som kulminerte under Hitlers utryddelsesprogrammer, bestemte man i Israel etter at man etablerte den nye staten i 1948 at man var nødt til å etablere en eller annen beredskap på tvers av landegrensene[154].

Organisasjonen Mossad fikk således tidlig en egen avdeling som ble ansvarlig for å gi unge jøder over hele verden en viss militær utdannelse og motivasjon for Israels sak. Man startet således ganske tidlig med det som ble betegnet som «Frames» - jødiske selvforsvarsgrupper («rammer») opprettet av Mossad over hele verden. Disse gruppene skulle ivareta jødiske interesser der disse var truet. I Norge har Mossad hatt lettere arbeidsforhold. I og med at man har alminnelig verneplikt får også de unge norske jødene sin militæropplæring.

Sentralt i virksomheten står de enkelte lands «JUF» - jødiske ungdomsforeninger. I Israel har man etterhvert utbygget det man betegner som «Hets Va-keshet» («Pil og bue»). Dette er ungdomsleire som Mossad organiserer i samarbeid med jødene over hele verden for å få unge jøder til Israel om sommeren for bl a å sende dem tilbake for å kunne benytte dem til beredskapsmessige og andre spesielle oppdrag for den jødiske stat

Det som Israel Krupp i sin tid var initiativtaker til på JUF's hytte i Bærum var opplæring av unge jøder som skulle sendes til Israel for å slåss for Israels eksistens (se kap 25.19.3 om Krupp). Dette er senere utbygd i Norge i godt organiserte former.

Vi er kjent med at Israel Krupp allerede tidlig på 70-tallet tok kontakt med E-staben for å få til et samarbeid med E-stabens ledelse av «Stay Behind»-nettet i Norge og jødenes eget beredskapsopplegg. Trond Johansen var på daværende tidspunkt ikke ansvarlig for «Stay Behind», men vi ser ikke bort fra at han som E-stabens liason til israelske hemmelige tjenester var den som rådet Israel Krupp til å prøve dette fremstøtet. Offiseren ansvarlig for «Stay Behind» i E-staben avslo ethvert samarbeid. Senere har Trond Johansen også i perioder hatt seg underlagt «Stay Behind», og vi er overbevist om at han har innledet en eller annen form for samarbeid med den israelske beredskapsorganisasjonen på norsk jord. Vårt materiale viser sogar at Trond Johansen etter all sannsynlighet benytter seg av dette apparatet til oppdrag på norsk jord. Forfatteren Victor Ostrovsky bekrefter dette[155].

> *«Ostrovski påstår blant annet at Mossad utfører oppdrag som overvåkingspolitiet enten ikke kan, vil eller tør påta seg.*
> *- Det kan dreie seg om ting som er forbudt ifølge norsk lov. For eksempel telefonavlytting, romavlytting eller lignende ting som loven forbyr norsk politi å utføre. Da sier Mossad: Bare overlat det til oss, vi skal løse problemet.»*

Ostrovsky skiller nok ikke mellom POT og E-tjenesten, neppe Mossad heller. Det er i E-tjenesten Mossad i alle år har hatt de aller beste og mest vennskapelige forbindelsene.

---

[153] Bl a i VG 11. mars 1992

[154] Opplysninger om Mossads organisasjon. jødiske grupper i utlandet m v fra Victor Ostrovsky «Ved hjelp av bedrag - Mossad fra innsiden». Aventura 1990; Victor Ostrovsky: «Kampen om Mossad» Aventura 1994 og Oskar Mendelsohn: «Jødenes historie i Norge gjennom 300 år» bind 2, Universitetsforlaget 1986.

[155] VG 3. februar 1991.

Etter hvert som vi i vår gruppe avslørte den ene overvåkingsleiligheten etter den andre, og etterhvert klarte å identifisere operatørene, gjensto alltid problemet å koble disse opp til deres arbeids- og oppdragsgivere.

Gang på gang kunne vi spore operatørene tilbake til kibbutz-opphold i Israel, ungdomsleir i Israel, jødisk ungdomsforening i Norge, foreningen «Med Israel for Fred» (MIFF), FN-tjeneste i Sør-Libanon etc. Når vi således gang på gang konstaterte at overvåkingsleilighetene kunne spores tilbake til «Hets Va-keshet» og «Frames», og at disse leilighetene sogar samarbeidet med andre overvåkingsleiligheter der overvåkerne kunne spores til «U-3» (Norasonde), falt brikkene på plass.

Det er også interessant å konstatere at da vi to år på rad (1990 og 1991) ba Iver Frigaard (tidligere politiinspektør POT) gripe inn overfor disse overvåkingsleilighetene, gjorde han det motsatte: Ga dem beskyttelse.

En spesiell overvåkingsleilighet som vi har avslørt i forbindelse med vår sak er meget grundig gjennomgått. I tillegg til at overvåkere i leiligheten kunne spores tilbake til «Hets Va-keshet» og «Frames» fulgte vi en rekke andre interessante spor ut fra leiligheten. Ett spor gikk direkte til Iver Frigaards familie. Ett spor gikk til h. r. adv. Annæus Schjødt. Ett spor gikk til organisasjonen «Med Israel for Fred» og personen Roy Skoglund. Ett spor gikk direkte til E-staben. Ett spor gikk til en ansatt i POT (Frigaards seksjon). Ett spor gikk direkte til en provokatør ansatt i norsk presse velkjent for sine artikler og bøker som omhandler avsløring av de hemmelige tjenester. Ett spor gikk direkte til Utenriksdepartementets kontor for Samband, Sikkerhet og Beredskap (SSB).

Kontoret SSB i UD fikk sin nåværende form i 1977 som følge av Georg Kristiansens omorganisering av dette kontoret. Da mistanken mot Gunvor Galtung Haavik kom opp ultimo 1976 ble daværende OECD-ambassadør Georg Kristiansen i all hast tilbeordret som utenriksråd. Haavik-saken hadde nær sammenheng med Lygren-saken og U-2. Kristiansen, som i sin tid hadde vært engasjert i Lygren-saken og U-2 var nå åpenbart den best egnede utenriksråd. Deretter foresto Georg Kristiansen UDs egen etterforskning i Treholt-saken som startet allerede umiddelbart etter at Haavik var arrestert.

Vi har gått meget grundig til verks med vår kontra-etterretning i forhold til de norske hemmelige tjenestene og Mossad. Vi har fulgt operatørene fra overvåkingsleilighetene brukt mot oss med utgangspunkt i «Frames» og «Hets Va-keshet» til også annen meget interessant overvåkings- og avlyttingsvirksomhet her i Oslo: Vi har konstatert at Mossad ikke bare har sitt eget sambandsapparat, men også driver ihvertfall ett eget låsfirma pluss en lang rekke dekkfirma. Vi har også konstatert at de samme Mossad-operatørene som vi har oppdaget i vår sak også har drevet med overvåking av såvel PLOs delegasjon i Oslo, Irans ambassade i Oslo, Egypts ambassade i Oslo og den egyptiske ambassadørens residens i Oslo. Vi har i tillegg flere spor vedrørende dette apparatets virksomhet i Oslo som vi pr dags dato ikke har hatt kapasitet til å følge helt ut.

Det er også interessant å konstatere at norske tjenester utvirker at norske statsetater stiller lokaler til disposisjon for disse Mossad-operatørene, slik at det ikke kan tolkes på annen måte enn at virksomheten mot ambassadene etc skjer i samarbeid med E-staben og ihvertfall en bestemt del av POT.

Det er dog skremmende å se at det blant disse operatørene som har operert både mot oss og mot ambassader på Drammensveien er personell som både er straffet for bruk av narkotika og andre forhold, og at disse av uforklarlige grunner sogar slipper å sone sine straffer. Vi er selvsagt kjent med at det ofte ved utvalg av slike agenter er ønskelig å ha enkelte konkrete forhold «på dem» slik at man om nødvendig kan true og presse dem. I tillegg kan tidligere «irregulær» livsførsel svært ofte være en god kvalifikasjon for å gjøre nettopp slike jobber som vi har beskrevet.

Den avdelingen i Mossad som er ansvarlig for utdannelsen av utenlandsjøder og andre for denne virksomheten heter «Tsafririm», hvilket betyr «morgenbris». Vi har allerede truffet Dan Ærbel under Lillehammer-saken og under kanonbåt-saken, samt at den tidligere eier av Ærbels skip lot 200 tonn uran «forsvinne». I tillegg vet vi at Dan Ærbel - i likhet med hele Harari-teamet - var og er sterkt mistenkt for henrettelser i Paris og Roma (se kap 5.7.3 foran og 25.18.7). Det er da interessant å konstatere at nettopp Dan Ærbel i lange tider på 80-tallet og opp til våre dager har vært avdelingssjef i Mossad for nettopp «Tsafririm» og således utdannet nordmenn for Mossad-oppgaver i Norge. Vi har med andre ord tjenestemenn i norsk overvåkingspoliti (Iver Frigaard) og i E-staben (Trond Johansen) som har fungert som liasoner til Mossad og nettopp hatt å gjøre med Dan Ærbel, dømt for medvirkning til mord og spionasje på Lillehammer. Når da personer som Iver Frigaard og Trond Johansen i tillegg driver et utstrakt samarbeid med dette helt ulovlige apparatet på norsk jord, er situasjonen i forhold til Israel kommet helt ut av kontroll. På toppen av det hele sendte Arbeiderparti-regjeringen Frigaard til Interpol i Lyon - et ønskested for både Frigaard og Mossad - da han måtte fratre sin stilling i POT pga Mossad/asylsøker-saken.

Svært meget tyder på at såvel Trond Johansen som Iver Frigaard har benyttet «Frames» og «Hets Va-keshet» norske avdeling til å gjøre jobber for seg mot norske borgere. I tillegg nyter dette apparatet åpenbart immunitet

mot forfølgelse av justisvesenet eller granskning av Riksadvokat eller regjering, noe som tydelig er dokumentert i vår sak.

Det som ble avslørt ved Mossad/asylsøkersaken var bare toppen av isberget. Regjeringen Brundtlands opptreden var rett og slett spill for galleriet. Regjeringen nektet seg imidlertid ikke anledningen til å fjerne den eneste uskyldige i saken, overvåkingssjef Svein Urdal (utnevnt av Willoch-regjeringen), som ikke hadde annen befatning med Mossad-saken enn at han leste om den i avisen, men ble tvunget til å ta såkalt sjefsansvar og fratre. Arbeiderpartiet kunne da igjen plassere en av sine som sjef for POT.

Trond Johansen var mannen som i 1980 besørget Iver Frigaard ansatt som sjef for den delen av POT som steller med anti-terror, personkontroll og sikring ved statsbesøk. Frigaard og Trond Johansen sørget for å monopolisere forbindelsen mellom de to etater ved at de fikk departementsråd Leif A. Eldring til å avvikle den ordinære liasontjenesten mellom E-staben og POT. I tillegg sørget man for at Iver Frigaard fikk sekretærjobben i Koordineringsutvalget for Etterretnings-, Sikkerhets- og Overvåkingstjenesten. Mossad har således i praksis en meget sterk innflytelse på de norske hemmelige tjenester. Vi har for ordens skyld konstatert at Mossad også har sine folk i Sikkerhetsstaben.

Det er ellers verd å merke seg at det synes som om Arbeiderpartiet etter modell bl a fra Israel (for sitt vedkommende) helt uoffisielt har lagt en slags koordineringsfunksjon for de hemmelige tjenester nettopp under Statsministerens kontor. Andreas Andersen hadde denne funksjonen frem til tidlig på 70-tallet. Deretter har Dag **Berggrav** gjort den samme jobben. Fordelen med dette er at når Ap ikke sitter med regjeringsmakten har man dog kontroll med såvel de hemmelige tjenestene som med den regjering som sitter ved makten.

Sterke krefter i Arbeiderpartiet prøvde sogar å legalisere denne arbeidsformen, men daværende overvåkingssjef Gunnar Haarstad gikk imot dette[156]. Det man imidlertid i all hemmelighet har gjort, er å legge den seksjonen som Iver Frigaard bestyrte fra 1980 til 1991 uoffisielt under dels Trond Johansen og dels Statsministerens kontor i det øyeblikk Haarstad ble pensjonert i 1983. Overvåkingssjef Jostein Erstad hadde således lite eller intet å gjøre med Frigaard - han fungerte nærmest bare som «hybelvertskap». Det samme gjaldt etterfølgeren Svein Urdal (se kap 13). Da Urdal igjen ble etterfulgt av Jan Grøndahl (utnevnt av Leif Eldring), fikk Arbeiderpartiet kontrollen tilbake. Det synes imidlertid som om Grøndahl ante hvor det ville bære hen med ønskene hos opposisjonen i Stortinget om granskning av de hemmelige tjenestene, slik at han ikke ønsket å sitte i stillingen. Han ble etterfulgt av Eldrings mann Hans Olav Østgaard.

5.10 Mossad-saker i andre land

Svært mange vestlige land har hatt (og har) sine egne Mossad-saker som har vært taklet på noe forskjellige måter:

5.10.1 USA

I USA har man slått hardt ned på israelsk spionasje. Den siste store saken på begynnelsen av 80-tallet var Pollard-saken der en amerikaner ble dømt til livsvarig fengsel for spionasje til fordel for Israel.

5.10.2 Storbritannia

I Storbritannia har man ved en rekke anledninger i all hemmelighet - og noen ganger i offentlighet - utvist mange israelske diplomater involvert i spionasje sammen med det jødiske apparat i landet. Et eksempel på dette er da en attaché og en annen diplomat ble utvist fra London som Mossad-spioner, hovedsakelig fordi de styrte agenter som infiltrerte PLO-miljøene i London[157].

5.10.3 Danmark

I Danmark hadde man senest i 1990 Mossad-avsløringer, men som hos oss i 1991 var det kun toppen av isfjellet som kom til syne. Ifbm Israels planlagte leveranse av våpen til Iran ble det klart at disse skulle ha vært lastet ombord på danske skip i Danmark før de satte kursen mot Iran.

---

156 Gunnar Haarstad: «Hemmelig tjeneste». Aschehoug 1988.

157 Dan Raviv og Yossi Melman: «Every Spy a Prince». Houghton Mifflin 1990. Side 352 ff.

5.10.4 Frankrike

Franskmennene har sin egen måte å gjøre tingene på. Utvisningene skjer i stillhet, og franske tjenester legger store vanskeligheter i veien for israelske operasjoner på fransk jord, i den grad de ser seg tjent med det.

5.10.5 Tyskland

Tyskerne har i perioder hatt et nært samarbeid med Mossad, ikke minst ifbm bekjempelse av terrorisme. Mossad har imidlertid ved flere anledninger gått for langt i Tyskland og er blitt satt på plass av føderale myndigheter.

5.10.6 Italia

Vi minner kort om utleveringsbegjæringen av Sylvia Rafael Schjødt (se foran). Det er grunn til å tro at tilsvarende begjæringer er sendt til andre land vedrørende de av fru Schjødts kolleger som det har vært mulig å identifisere og lokalisere.

5.10.7 Norge

Vi minner kort om Mossad/asylsøker-saken i september 1991. Det ble da avslørt at POT v/ Knut Frigaard hadde tillatt israelske Mossad-agenter å utkle seg som norske politifolk og benytte falske norske pass. Det ble endog avslørt at Mossad la press på bl a palestinske og algeriske asylsøkere for å få dem vervet til Mossad og/eller til å utføre drap på arabiske ledere. Bortsett fra at to POT-ledere ble flyttet til andre jobber, ble alt senere bortforklart.

Problemet ifbm avdekking av ulovlige israelske aktiviteter er hele tiden den avveiningen man må foreta slik at motparten ikke gis argumentene «antisemittisme» etc. Dette har også vært et stort problem for våre allierte hver gang de har måttet reagere mot Mossads operasjoner på deres territorium.

5.11 De norske hemmelige tjenestenes og Mossads innflytelse i norske media

Vi har over lang tid med økende forundring konstatert i hvilken grad de norske tjenestene og Mossad er i stand til å manipulere norsk mediaverden. Vi har etter hvert klart å identifisere tjenestenes provokatører i en rekke forskjellige media, og sitter idag med en lang liste over slike samarbeidspartnere. Alle rekorder slår en mann ved navn Roy Skoglund som under forehavende av å være journalist jevnlig opptrer med innlegg og artikler i norske aviser. Mannen har bakgrunn som leiesoldat i Sør-Afrika og er utvist fra Sør-Libanon mistenkt for å drive militær spionasje til fordel for Israel. (Kun én annen nordmann er såvidt vi vet i tillegg til Skoglund bortvist fra Sør-Libanon, nemlig h. r. adv. Annæus Schjødt i 1978[158].)

Skoglund forledet sogar Morgenbladet til å presseakkreditere ham under overvåkingsdebatten i Stortinget, der han som provokatør bl a drev desinformasjon overfor stortingsrepresentanter som nettopp deltok i denne debatten.

Dette temaet kommer vi grundig tilbake til.

5.12 Utlendinger i Mossads tjeneste

Vi har ifbm vår egen sak registrert at flere utenlandske statsborgere brukes i Mossads tjeneste i operasjoner rettet mot norske statsborgere bosatt i Norge, herunder operasjoner der såvel Trond Johansen som Iver Frigaard har vært involvert.

5.13 Mossads sambandsnett i Norge

Mossad har et fullt ferdig utbygd sambandsnett i Norge. I det alt vesentligste består det av norske statsborgere som er radioamatører. I tillegg har vi også konstatert at det finnes en rekke utenlandske statsborgere med såkalt «midlertidig radioamatørlisens» i Norge som jobber for Mossad. Deres sambandsnett og utstyr er så godt at det er fullt mulig f eks å drive spaningsoppdrag i Oslo sentrum som operasjonssentralen i Tel Aviv dirigerer direkte.

---

158 Per Jevne: «Farlig Fred - Libanon 1978»

5.14 Mossads rekruttering i UNIFIL

Vi er meget bekymret over å ha konstatert at unge norske soldater lar seg rekruttere av Mossad mens de er i tjeneste i UNIFIL[159]. Det er således også fra denne synsvinkel meget betenkelig at Arbeiderpartiet gang på gang får tilslutning til å forlenge UNIFIL-mandatet. Vi har dessverre også konstatert at yngre offiserer er rekruttert - både yrkesbefal og vernepliktige, og at dette i enkelte tilfelle dreier seg om personell fra Forsvarets Fellesinstitusjoner, og at disse får jobber på si i Tronds organisasjon «ute i det blå».

5.15 Dekkfirma

Vi har registrert at dekkfirmaer etc som vi har avslørt innenfor E-tjenestens omfattende system, også utfører oppdrag for Mossad, som dessuten selv har egne dekkfirmaer i Norge. Disse bør hurtigst mulig avvikles!

5.16 Israelsk tortur

Et eksempel på norsk hengivenhet overfor Israel er den store forbauselse det vakte i januar 1996 da det ble kjent at det israelske sikkerhetspoliti har tillatelse til å benytte «begrenset tortur» mot fanger som kan mistenkes for å være israelske terrorister[160]. Presidenten i Norges Røde Kors, psykiater og tidligere statsråd Astrid Nøklebye Heiberg skrev således[161]:

> *«...jeg trodde først jeg hadde hørt feil. Var det Israel de sa? Israel som jeg forbinder med grunnlaget for en så stor del av vår etikk, landet der den kristne kultur har sin rot - der kjærlighetens og tilgivelsens budskap først ble hørt? Israels statsminister som sammen med sin forgjenger mottok Nobels fredspris, godtar han tortur? Utrolig!»*

Men det var ikke utrolig. Tortur-lisensen utstedes fire ganger i året, for tre måneder av gangen, og er blitt fornyet på denne måten i årevis. Nyheten om fornyelse er sendt som pressemelding fra israelske regjeringsmøter minst et titalls, sikkert et hundretalls ganger. Først nå, i 1996, slår den gjennom i norske media.

Det går an å si at Israel i det minste er bedre enn de fleste ikke-demokratier og enkelte krøllete demokratier som f. eks. Tyrkia, der tortur drives i massevis, men i dypeste hemmelighet. Det *er* mer ærlig å publisere det åpent. Men har man likevel noen garanti for at de uklare «begresninger» respekteres? I alle fall må Israel måles mot demokratiets målestokk, ikke mot diktaturets. Det vil landet selv.

Men det påfallende er jo at Norge igjen har vært mer israelsk-vennlig enn Israel. En ekkel nyhet som publiseres fire ganger i året i Israel blir ikke-nyhet i Norge.

I 1996 ble en 21 år gammel Hamas-sympatisør funnet død i en israelsk fengselscelle. Slektninger anklager israelske soldater for å ha utøvet vold etter å ha funnet merker etter vold på kroppen[162].

Menneskerettighetsorganisasjonen Amnesty International hevder forøvrig i en ny rapport at 150 palestinere skal ha blitt henrettet på summarisk vis av den israelske hæren siden avtalen mellom Israel og PLO trådte i kraft i 1994. Det benektes av hæren. Er det nedsatt noen granskningskommisjon for dette i Israel? Det blir etterhvert mye å rydde opp, for at Israel skal vinne tilbake den profil vi alle trodde landet hadde.

---

159 Egne observasjoner.
160 NRK Dagsnytt 23. januar 1996
161 Aftenposten 25. januar 1996
162 Arbeiderbladet 3. februar 1996

6. AVLYTTING OG ROMAVLYTTING VIA TELEFON

Vi har til nå fortalt om avlytting i Drammensveien 10 og på Lindebergåsen. I Drammensveien 10 fant man redusert ringestrøm, en indikasjon på ordinær avlytting, og dessuten fysiske koblinger i telefonsentralen, et bevis på direkte lokal avlytting. På Lindebergåsen fant man sterke indikasjoner på avlytting gjennom gulv, tak eller vegg med traktmikrofon, og installering av mikrofon pluss sender tilknyttet strømnettet. Det ble også konstatert ved direkte innkobling på telefonlinjen at det foregikk romavlytting via telefon.

Telefonavlytting kan i Norge finne sted med rettslig kjennelse. Det krever at det ordinære politi eller POT kan overbevise dommeren om at man har skjellig grunn til mistanke om spionasje, terrorisme eller narkotikatrafikk. Ingen andre har lov til å avlytte, og ingen andre formål gir slik rett.

6.1 Romavlytting via telefon

Romavlytting via telefon er noe annet. Det er alltid ulovlig, uansett hvem som utfører den og hvem som er offeret. POT har lenge mast for å få slik adgang, men hittil fått dette avslått. Men romavlytting via telefon foregår i stor stil i Norge. Det oppsiktsvekkende er at hverken presse eller myndigheter innrømmer det eller advarer folk mot det. Hvorfor ikke?

Før vi går videre, er det naturlig å gi noe teknisk informasjon om hvordan romavlytting via telefon foregår.

På forhånd må avlytteren ha modifisert offerets telefonapparat, eller gjort modifikasjoner i nærmeste koblingsboks. Dette kan skje enkelt ved raskt skifte av et elektronisk kretskort som kun kan oppdages av eksperter ved analyse og prøvekjøring. Ellers ser de helt like ut, men de gjør at telefonen oppfører seg annerledes.

På den modifiserte telefonen blir ringesignalet satt ut av funksjon f. eks. ca 40 sekunder etter hver inngående oppringning. Romavlytterne ringer derfor offerets nummer to ganger. Første gang bare akkurat lenge nok til å stoppe neste ringesignal. Det kan oppdages ved meget korte klemt i telefonen.

Vi har oppdaget at avlytterne tilpasser sin taktikk etter som offeret blir var for korte klemt (de hører de jo). I de senere år er det hos oss blitt få klemt, men utallige feiloppringninger eller andre typer formålsløse oppringninger fra ukjente. Siden de 40 sekundene begynner å løpe fra første ring, må de være svært korte. Derfor er mange av feiloppringningene svært kjappe, f. eks. slik: «Er det Jørgensen? Oups, det er det visst ikke. Unnskyld.» Klikk.

Derfor morer vi oss nå med å være svært imøtekommende ved feiloppringninger. «Ja, nå skal jeg hente Jørgensen. Forresten, det er visst flere Jørgensen her. Hvilken er det De skal snakke med?» Osv. Klarer vi å holde samtalen i 40 sekunder, er tiden ute. Kaster oppringeren på røret, er han avslørt.

Hvis offeret løfter røret under resten av 40-sekunders perioden, får han bare summetonen og antar vel at noen oppdaget i tide at de hadde slått feil nummer (det kan det selvsagt også være, men hvor ofte?). Når offeret har slått seg til ro, ringes det på nytt mot slutten av perioden. Offeret hører nå ikke noe fra telefonen, men avlytteren sender et 5-tone-signal (selektiv) som simulerer at offeret tar av røret og åpner samtalen. I virkeligheten ligger røret på, men linjen er nå helt åpent som om det foregikk en samtale, og avlytteren kan høre alt som skjer i rommet. Mikrofonen er meget fintfølende på moderne telefoner (og kan oppjusteres), slik at man også kan høre f. eks. fra naborommet.

Hvis offeret kommer på tanken om å ringe ut mens romavlytting pågår, må avlytteren koble ned og gi summetonen tilbake fortest mulig. Ofte vil han få forhåndsvarsel (noen sier at de vil ringe osv.), men ofte ikke. Selv de beste avlyttere kan da ikke hindre at det tar litt lenger tid enn vanlig å få summetonen. Slappere avlyttere kan føre til at dette blir påfallende. Problemer med å få summetonen er derfor en annen meget god indikasjon på romavlytting via telefon. Hvis utenforstående ringer inn og får opptatt når ingen samtale skulle vært ført, er det et svært sikkert kjennetegn. Skjer alt dette i sammenheng, kan man være sikker. Slik har det vært hos oss.

Presten Petter Holst og hans frue har også registrert disse fenomenene gjennom hele perioden fra rundt 1990, da Holst begynte å assistere Setsaas med oversettelse etc. (de har enkeltlinje). En gang måtte Holst vente i flere minutter på summetone. Hvor hadde avlytteren gjort av seg? Etterhvert ble han så irritert at han brølte en serie vanligvis nokså uprestelige ord inn i røret med adresse til «Trond». Det hjalp. En annen gang fikk han en

oppringning fra en person som kunne referere til forhold han selv bare hadde omtalt over telefon med en helt annen.

Dette illustrerer hvor «smittsomt» det kan være å bli avlyttet. Vi har en rekke ganger observert at personer som kommer i kontakt med oss senere ofte opplever trøbbel med telefonen, eller endog konkrete, registrerbare episoder. Økning i ordinært telefontrøbbel er en forsiktig indikasjon på ordinær avlytting: Når det brukes av ringestrømmen til noe annet, går funksjonssikkerheten ned.

På Norsk Oljerevy er det rullerende serietelefon med seks linjer. Det kan være hektisk, men det hender aldri at alle seks linjer står opptatt samtidig. Innringere vil derfor alltid få ringesignal, selv om det kan ta tid før noen svarer. I perioder får vi plutselig inn den ene telefaxen etter den andre som ber oss ringe tilbake, fordi vedkommende bare får opptattsignal. To ganger har dette merkelig nok inntruffet samtidig med at det har «kokt» i Stortinget om overvåkningssakene, med oss involvert[163].

Har man mistanke, finnes det muligheter for å få sikre bevis. Man kan ringe til seg selv i all stillhet, f. eks. fra en mobiltelefon. Får man opptatt mens man ser på en taus og passiv telefon, er saken klar. Man kan også stikke et lytteinstrument inn i telefonlinjen. Hvis man via høretelefoner får samme lyder fra linjen som man hører fritt i rommet, er saken også klar. Også dette har vi konstatert.

Hvis avlytteren er særlig uheldig eller klønete, kan det skje arbeidsulykker. Vi antar det er rutiner i «lyttebunkersen» som skal hindre slikt (kanskje store røde lys som i radiostudio: «Stille! Avlytting pågår!»?), men alle operatører blir slappe i forhold til rutiner. Kanskje går en avlytter på do eller løper etter en kaffekanne som koker over uten å koble ned. Kanskje en annen avlytter da holder på med å redigere et annet opptak, og lyden fra dette strømmer ut i rommet. Da strømmer denne lyden videre gjennom den åpne linjen ut til offeret. Vanligvis gjør ikke dette noe, for lyden går ikke ut i offerets rom. Men hvis tilfeldighetene er vrange, kan offeret akkurat nå prøve å ringe ut selv, og vil da høre alt.

Oftest vil det intetanende offer ta dette som «krøll på linjen». Men noen ganger kjenner offeret igjen det han hører. Kanskje var det en samtale han hadde tidligere på dagen eller dagen før. Da vil han reagere. Vi har registrert tilsammen 15 beretninger av denne typen siden 1963.

Den første gangen vi har funnet helt sikre bevis på romavlytting via telefon, er i Narvik i mai 1963, rettet mot en SF-politiker[164]. Det er helt naturlig at man begynte med SF på denne tiden. I 1963 var det bare gått noen år siden Orientering-kretsen brøt ut av Ap for å stifte eget parti. I mai 1963 brygget det opp til Kings Bay-krisen som virkelig skremte Ap fordi det var første gang maktmonopolet ble rokket. Allerede fra SF kom på vippen ved stortingsvalget i 1961 så man for seg muligheten for politisk utpressing og mulige SF-allianser med de borgerlige. SF ble selvsagt utpekt som hovedmotstander, og med SF-representant nr 2 på Stortinget (Asbjørn **Holm**) nettopp fra Nordland, er heller ikke geografien overraskende.

Hendelsen ble beskrevet slik av SF-politikeren:

> *«I dag, 21. mai, fikk vi bevis for at telefonen vår er avlyttet. Det hendte slik: Vi skulle ringe ut i byen, løftet av røret, og skulle altså bare ha fått summetonen. Men i stedet ble vi ikke kvitt en samtale som surret og gikk i den andre enden. Stor var vår forbløffelse da vi oppdaget at stemmene i den andre enden var våre egne. Vi fulgte interessert med i tre telefonsamtaler som familiens medlemmer hadde hatt i går, den fjerde samtalen var en timelang passiar jeg hadde hatt med (en bestemt person) om valg, nominasjon osv. Da føk jeg opp på politikammeret i bil og bortførte en politimann fra fremmedpolitiet for å ha et vitne. Han fikk ikke tid til å si amen før han var her nede og fikk presentert telefonrøret hvor min samtale fremdeles var i full gang. Han kjente igjen min stemme - og til dels også (den andre personen)s stemme øyeblikkelig.»*

SF-politikeren anmeldte Telegrafverket for ulovlig telefonavlytting - hun hadde jo helt sikre bevis! Det som skjedde videre er beskrevet slik:

> *«Politimesteren i Narvik satte politibetjent Egil Fronth på saken. Det var interessant i og for seg. Det var nemlig denne mannen som hadde hørt telefonsamtalene hjemme hos (SF-politikeren). Politibetjent Fronth bevitnet i sakspapirene at han selv hadde hørt samtalene og hadde gjenkjent stemmen til (SF-politikeren) og den hun hadde snakket med. Det er på denne bakgrunn høyst merkverdig at saken av politimesteren i Narvik ble henlagt 'pga bevisets stilling'»*

---

[163] Våren 1993 og våren 1994

[164] Ole Jacob Bae og Torstein Eckhoff: «Overvåking i Norge», PAX 1979. Side 28.

Kanskje ikke så merkelig når man ser hvordan det samme har skjedd helt systematisk senere. Alle saker om romavlytting via telefon er bortforklart, latterliggjort eller henlagt, og selve fenomenet er undertrykket som trussel og tema. Politimesteren i Narvik på denne tiden bør gås nærmere etter i sømmene.

De andre episodene er gjennomgått i kapittel 21.

Mange av de avlyttede sto frem i pressen og ble latterliggjort. Alle må jo forstå at avlyttere er så profesjonelle at man ikke merker noe som helst! Ta deg nå et par ukers ferie og stress ned. Typisk nok later alle ekspertene som intervjues av avisene som om offeret påstår å være «normalt» telefonavlyttet, og later som om det ikke finnes noe slikt som romavlytting via telefon. Men det er en meget velkjent teknikk[165] som kan utføres fra en hvilken som helst telefon hvor som helst i verden, mot ethvert modifisert apparat, hvis man kjenner 5-tone-koden.

Om teknikken ikke har vært så kjent i Norge, har ihvertfall vi kunnskap om den og fortalt om den til alle som måtte ønske, inklusive en rekke pressefolk. Men ingen (unntatt i et intervju med Ramm i Stavanger Aftenblad en gang og korte henvisninger i VG og Bergens Tidende) har funnet grunn til å opplyse norsk almenhet om hvordan man kan gardere seg mot denne alvorlige trussel. Selv erfarne og modige «etterretnings-dødare» og «SKUP-journalister» som Finn **Sjue**, Harald **Stanghelle** og Alf R. **Jacobsen** har såvidt vi har kunnet se ikke tatt opp dette temaet i det hele tatt, selv etter at Svein **Muffetangen** (Fellesforbundet) endog mottok bekreftelse fra Riksadvokatens spesielle etterforskere om at han var «avlyttet» da han hørte seg selv avspilt og hadde Jan **Balstad** som vitne (men Riksadvokaten sa intet om romavlytting via telefon da heller og foretok seg intet mer med saken).

Verre er det at tjenestenes egne folk - som meget vel vet hva romavlytting via telefon er, ihvertfall ut fra generell teknisk kunnskap - regelmessig snakker om «uprofesjonelle», «spasmakere», «tekniske problemer» osv når de burde ha advart mot romavlytting via telefon (bl a nåværende overvåkningssjef Østgaard, se kap. 21.40). Om man måtte mene at *vi* er forrykte eller forledede, er det jo mange *andre* som har opplevet nettopp dette. Hvis de norske tjenestene er uskyldige, hvorfor advarer de da ikke folk flest, ved å gi den informasjon vi har gitt i boken? De må vite at et titalls «arbeidsulykker» der folk hører egen eller kjente stemmer må bety at det foregår tusenvis av rutinemessige romavlyttings-oppringninger som aldri blir avslørt, og at dette i så fall må være en meget omfattende kriminell aktivitet. Hvem driver denne? Hvorfor setter ikke POT og E-tjenesten alle kluter til for å finne ut hvem som står for denne kriminaliteten, hvis det ikke er dem selv? Forsvarsminister Jørgen Kosmo har sogar sagt at overvåkningsdebatten skader Norges og norske tjenesters anseelse i utlandet og svekker vår sikkerhet[166]. Oppklaring av dette burde ha aller høyeste prioritet. Men intet skjer. Bare dekkaksjoner. Det skal vi dokumentere etterhvert.

6.2 Romavlytting av Norsk Oljerevy - og en avlyttet flyger

Vi har hatt en rekke lignende situasjoner og forteller her om en meget spesiell avlyttingssak. Den har ikke vært offentliggjort tidligere:

Søndag 26. juni 1994 sent på kvelden[167] (dette var i den perioden vi arbeidet sammen med Riksadvokatens granskningsutvalg) ringte salgsdirektør Anne Mevold til Slemdal for å snakke med Ramm. Hun slo 22490500 som er hovednummeret til Norsk Oljerevy A/S (såkalt rullerende telefonsentral med 6 linjer). Ramm bor i samme huset, og sitter regelmessig på sitt kontor til alle døgnets tider, og vil i så fall svare på kontortelefonen. Denne kvelden var han ikke hjemme. Bare Ramms far, som var sterkt bundet til sengen pga alder og sykdom, lå til sengs i 2. etasje. Mevold ringte på vanlig måte, men fikk ikke ringesignal. Isteden slo linjen direkte inn til et rom, muligens kjeller pga ekko-lyder, der fremmede personer snakket sammen. En kvinne spurte: «Hva gjør vi nå?». En mann svarte: «Vi går over til å lytte på nr. xxxxxxxx[168].». Mevold fikk med seg hele nummeret og noterte det straks ned. Det viste seg å tilhøre en ruteflyger. Vi foretok søk i databaser for å finne ut mer om personen. Det viste seg at han kort tid tidligere hadde korrigert Aftenpostens opplysninger vedrørende nedskytingen av U-2. Det viste seg også at han hadde skrevet artikler om E-tjenestens bruk av norske rutefly til etterretningsoppdrag mot Sovjet. Altså ikke noe telefonnummer trukket ut av hatten. En person som tjenestene med rette eller urette helt sikkert ville være interessert i. Vi har aldri møtt denne flygeren, men vi fortalte en Verdens Gang-journalist om episoden. Journalisten kontaktet flygeren som ikke så noen grunn til at han skulle være avlyttet (men det *var* hans

---

[165] Hvis noen tviler, kan de f. eks. skrive til ACM Technical Seminars, ACM Security, P. O. Box 4021, Gaithersburg, MD 20878, Maryland, USA og be om å få tilsendt lydkassetten «Electronic Eavesdropping in America» eller tilsvarende litteratur.

[166] VG 12. desember 1993.

[167] Fremstillingen bygger på notater fra Anne Mevold og Hans Henrik Ramm nedtegnet dagen etter, samt på senere kontakt med journalister i VG

[168] Vi har ikke behov for å opplyse mer om denne flyger enn det som er nødvendig for å overbevise leseren om historien.

artikler), og heller ikke hadde lagt merke til noe rart med telefonen. Det ble liksom ingen VG-sak når ikke offeret er med på moroa. Samme for oss. Hvis ikke dette er bevis på romavlytting via telefon mot oss, og minst vanlig telefonavlytting, men mest sannsynlig full romavlytting via telefon (siden den utføres av samme personell og ut fra deres uttrykksmåte), av flygeren - må både Mevold og Ramm lyve aktivt. Det har hittil ingen påstått at vi gjør. Hele episoden ble nøye logget ned.

Saken er meget viktig. Forklaringen er denne: Vi er en stor gruppe mennesker som er rutinemessig avlyttet på alle måter, herunder rent kriminell romavlytting via telefon. Episoden viser at det finnes en gruppe operatører, herunder minst en kvinne, som også lytter på en ruteflyger. Hva har vi til felles med denne mannen? Kun informasjon av interesse for POT's kontraspionasjeseksjon og E-tjenestens avdeling for «fuktige» affærer (graden av «fuktighet» betegner ulovligheten) men begge måtte i så fall bryte loven.

Anne Mevold var også avlyttet. Hun har ringt fra sin avlyttede telefon til Slemdal, der det pågikk rutinemessig romavlytting via telefon. Tilfeldigvis hadde romavlytterne nettopp konstatert at det ikke var noe å høre («Hva gjør vi nå?»), og gikk videre til neste på listen. For alt vi vet kan listen omfatte både ulovlige og lovlige avlyttingsofre. Kanskje en tidligere statsminister her og en politiker eller forretningsmann der.

Det kan være ulike (minst to) rent tekniske forklaringer på overslaget mellom den linjen som ble brukt til romavlytting av Norsk Oljerevy og den linjen Mevold ringte på, herunder bl a forhold der avlytterne befant seg. Uansett er det fordi den telefonavlyttede Mevolds ringesignal når frem til Oljerevyen at fenomenet utløses.

I tillegg vet vi at en av linjene gikk fra Televerkets sentral Majorstua via FO/S på Huseby før den ble viderekoblet til Norsk Oljerevy. Det forelå sikkert en viderekobling på internlinje fra FO/S til FO/E i Platous gate - slik at det er mulig at personellet på linjen som avlyttet flygeren befant seg i Platous gate. Trond Johansen ønsket sikkert U-2-informasjon for seg selv og for å vite hvem som hadde fortalt om dette til flygeren. (Se forøvrig om denne saken med fokus på flygeren i kap. 21.16)

6.3 *PC-modem blokkert*

Som ledd i vår kontraetterretning drev vi i romjulen 1992 omfattende søk i ulike databaser, herunder Televerkets elektroniske telefonkatalog. Rundt nyttår oppdaget vi noe vi aller helst ikke ville ha oppdaget, nemlig at agenter som var avslørt på flere operasjonssteder i vår sak kunne knyttes direkte opp til etterretningsoperasjoner som rettet seg mot helt andre mål i hovedstaden, muligens legitime mål for norske tjenester (hva dette var kommer vi senere tilbake til). Det siste vi ønsket var å bli misforstått dithen at vi drev etterretning mot noe som *kanskje* var *lovlig* etterretning, og tenkte på *listesaken.* For å komme motparten i forkjøpet og unngå at vår kontraetterretning kunne brukes innenfor en «strategi for kriminalisering» som et påskudd for å tiltale oss for dette (vi har ingen illusjoner om rettsstaten Norge lenger), varslet vi derfor straks Oslo Politikammer om saken. Vi viste til våre anmeldelser som var blitt henlagt «pga manglende opplysninger om gjerningsmann» (se kapitel 11.4), og fortsatte[169]:

> *«Vi har siden, særlig i romjulen, forsøkt å fremskaffe ytterligere opplysninger om mulige gjerningspersoner, gjennom observasjoner, fotografering (fra og ved anmeldernes boliger) og datasøk i åpne baser. Vi har på denne måten kommet over interessante opplysninger og sammenhenger som vi nå analyserer nærmere. Vi vil gjerne få presentere resultatene for Politikammeret når analysearbeidet har nådd et nivå som gjør dette naturlig.*
>
> *I lys av naturlig begrenset kapasitet hos Politiet og den klare mulighet for at lovstridige handlinger har foregått og fortsatt foregår, som bekreftet av premissene for henleggelsen, regner vi det som en rett og plikt å benytte tilgjengelige åpne kilder for å komme sakens kjerne nærmere. Siden vi gjennom Politiets etterforskning har mottatt forsikringer om at det vi undersøker ikke har utspring i noen form for legal overvåking av legale norske myndigheter, men at det tvert imot er antydet industrispionasje e. l., regner vi det også som opplagt at vårt arbeid ikke kan være til skade for noen slik legal norsk myndighet.*
>
> *Likevel behandler vi det materialet vi opparbeider under full konfidensialitet, bortsett fra at endel både gammelt og nytt materiale løpende blir videreformidlet til enkelte sentrale politikere som har vist interesse for saken.*
>
> *Dersom Politiet har bemerkninger til dette går vi ut fra at vi blir meddelt dette omgående.»*

---

169 Fax/brev fra Hans Henrik Ramm til politiinspektør Leif A. Lier av 2. januar 1993

Vi hørte ikke et ord fra Lier eller noen andre. Altså kunne de senere ikke hevde at vi drev med noe ulovlig. Det har da heller ingen gjort.

Men brevet, som gikk som fax 2. januar, fikk en annen merkelig virkning: Det var fra neste dag ikke mulig å komme inn på Datatorget/Televerket. I fjorten dager forsøkte vi med hundrevis av automatiske oppringninger. Hver eneste gang skjedde det samme. Etter nøyaktig 8,5 sekunder - like lang tid hver gang! - kom det støy (dvs datastyrt) på linjen og forbindelsen ble brutt - «NO CARRIER». Vi hadde ikke gjort noe som helst med hverken PCen, programvarene eller telefonlinjen. Vi benyttet tre forskjellige kommunikasjonsprogrammer og fikk samme resultat med alle - altså ingen maskinvare- eller programvarefeil. Vi ringte opp alle andre databaser vi kjente uten vanskelighet. Altså ingen linjefeil. Etter fjorten dager forsvant problemet like brått som det oppsto, fortsatt uten at vi hadde forandret noe som helst. Men da oppdaget vi at det var foretatt endel strykninger og endringer i katalogen i forbindelse med andre spor vi var i ferd med å følge opp[170]!

Dette viser at man ikke bare avlytter, men også manipulerer telefonlinjer. I dette tilfelle sto det nok et sted tilkoblet en liten mikroprosessor som var programmert til å sende støy hvis den registrerte oppringning til Televerket - «naturlig» støy inntreffer ikke flere hundre ganger etter 8,5 sekunder! Denne datastyringen kan ha funnet sted hvor som helst. Kanskje også denne linjen gikk via en «suppestasjon» på FO/S til Platous gt (se nedenfor, kap 6.5) , eller kanskje blokkeringer var lagt inn foran inngangen til Datatorget - hos Televerket.

For ordens skyld: Her har vi solid bevismateriale. Vi tok videoopptak av PC-skjermen med lydsignalene og lot opptaket panorere mot TV-skjermen som viste dato og klokkeslett. Opptakene ble gjort med alle tre kommunikasjonsprogrammer og viser tidsforløpet gang på gang.

Dahl-gruppen, som senere skulle etterforske dette, kunne ikke gi noen sikker forklaring. Man antok det var «naturlige årsaker», men Dahl innrømmet i møte med oss at han ikke kunne oppgi en eneste «naturlig forklaring» på det som skjedde, og skjulte seg bak «manglende teknisk kunnskap». Siden dette var blant våre viktigste bevismidler for avlytting av telefonlinje, var det svært påfallende. Ville ikke leseren som etterforskningsleder, selv som lekmann på det tekniske, forsikret seg om at det fantes minst én naturlig forklaring og forlangt en slik ut av «teknikerne» på forståelig norsk?

Vi fikk forøvrig siden bla i den tekniske rapporten, men uten rett til å skrive av eller kopiere. Rapporten besvarte overhode ikke noen av spørsmålene, men det ble skrevet flittig og konklusjonsløst om mange mulige og umulige krøll på linjen og elektroniske forstyrrelser, som om oppdraget var å finne frem til alle slags løsninger *forutsatt at det ikke var avlytting* - hvilket de ikke kunne utelukke.

6.4 Fax på egne veier

Det er selvsagt også mulig å avlytte telefax - det er akkurat samme teknologi. Vi har imidlertid oppdaget at vi kan ha vært utsatt også for manipulering med fax. En gang sendte vi ut en viktig pressemelding til et tyvetalls redaksjoner. Mange hevdet ikke å ha mottatt faxen, noen med stor styrke. Det behøver ikke bevise annet enn rot i redaksjonene. Men en meget interessert journalist som ville undersøke om faxen virkelig var rotet bort, opplyste dagen etter at den var ankommet - dagen etter! Ihvertfall ikke fra oss. Men noen kunne jo ha hørt at noen i denne avisen undret seg over hvor den var blitt av, og ville stanse undringen.

6.5 S-tjenesten som sentralbord

Norsk Oljerevy hadde nettopp (1992) flyttet salgsavdelingen opp til Slemdal (de ansatte følte seg meget utrygge pga avlytting, innlåsing og gatespaning på Drammensveien). Telefonkapasiteten måtte da utvides fra fire til seks linjer i serie. På linje 5 begynte det straks å ringe inn folk som trodde de ringte til Forsvarets Overkommando. Dette mente flere var mystisk. Ramm ville tone det ned: «Slapp av, telefonnummer skifter, Huseby er rett over haugen fra Slemdal og det er ikke så rart at de gir slipp på noen nummer og får nye. Dere vet jo ikke en gang om dette nummeret tidligere har vært til kantinen, idrettshallen, gardeleiren, kjøkkenet eller andre uskyldige.»

Det ble likevel undersøkt, og det viste seg at nummeret hadde vært brukt av FO/S - sikkerhetsstaben. Våre egne kontakter sa det hadde vært brukt helt inntil nylig. Oslo Politikammer sa det hadde vært ubrukt i to år. Det tok ikke mer enn et par uker før feiloppringningene ga seg. Da var det jo litt rart om det var to år siden det var gått

---

[170] Under Dahls's etterforskning ble eksperter bedt om å uttale seg. De kunne ikke gi noen forklaring, men viste til at det «sikkert var naturlig forklaring» under henvisning til de mange mulighetene for linjefeil og kompatibilitetsfeil. Flere hundre slike «naturlige» feil, hver gang etter 7,5 sekunder, med ulik programvare, er selvsagt ikke mulig. Vi har video- og lydopptak av PC-skjermen som dokumenterer alt dette.

ut. Hvorfor skulle en rekke folk etter to år samtidig bla frem et gammelt nummer i en 14-dagersperiode, men aldri deretter?

Men den rareste telefonen kom fra Televerket i Ålesund. Teleoperatøren ville ikke akseptere at hun var kommet frem til Norsk Oljerevy. «Jeg ser jo på skjermen at jeg har forbindelse med FO. Noen der må ha viderekoblet telefonen midlertidig[171]. Gå nå pent rundt og finn hvem som er på besøk hos dere fra FO.» Men det var ingen. Da Oslo Politikammer skulle etterforske episoden, var det ingen som kunne huske noe som helst. Men vi fikk et varig minne. På linje 5 merket vi i to år deretter en akkurat så vidt registrerbar forsinkelse med å få summetonen, sammenlignet med de andre linjene[172]. Siden tok vi dette opp med Kontrollutvalget, som dekker både POT og S-tjenesten, men vi fikk aldri høre om noen etterforskning av dette. (Ikke noe annet heller, se senere.).

[171] På digitale apparater kan dette gjøres av abonnenten ved å bruke en kode med # og *.

[172] Dette konstaterte vi regelmessig ved å trykke ned linjetastene 1-6 i jevn rekkefølge. Den faste rytmen «Klikk-Sum» faller da inn i øret og det ørlille avviket kan merkes.

7. HVEM ER TJUV OG HVOR ER POL'TI?

I utgangspunktet nølte vi med å gå til Politiet. Vi visste at Oslo Politikammer lekker som en sil, og åpenbart bytter opplysninger med mediafolk i bytte mot samarbeid om løsning av kriminalsaker. Det er vel og bra, men særlig **Ramm** var svært lite lysten på å bli eksponert og sikkert latterliggjort med påstander om overvåking før dette eventuelt lot seg ettertrykkelig bevise.

På den annen side måtte det altså etableres ro i bedriften, og Ramm gikk med på å anskaffe privat etterforsker. En av Oljerevy-partnerne, Knut **Larsen**, påtok seg å samarbeide med Setsaas for å finne og engasjere en etterforsker. De tok først kontakt med Bjørn **Frang** i *Aktor Sikkerhet*, og la frem hele saken for ham. Han fant den meget interessant, og var med på flere møter. Før han fikk begynt å jobbe, sa han imidlertid nei takk. «Saken var for stor.»

7.1 «I almen interesse»

I mellomtiden var etterforskningen av den falske bevisførselen i saken mellom Redd Barna og Setsaas avsluttet. Ingen var i tvil om at den måtte anmeldes. 6. september 1990 hadde bl a **Setsaas**, **Aamodt** og **Holst** møte med politiinspektør Leif A. **Lier**. Anmeldelsen[173] ble senere henlagt[174] og anket[175] og henlagt[176] igjen. Ikke på noe tidspunkt foretok Lier noen form for etterforskning av saken. Via en journalist med særdeles gode kontakter til systemene fikk **Ramm** senere beskjed om at grunnen til henleggelsen var at Redd Barnas advokat Annæus **Schjødt** hadde pensjonert seg og skulle flytte til Sør-Afrika, slik at det ikke var fare for gjentakelse. Hensynet til Setsaas talte heller ikke for å gjøre noe, fordi han jo «heldigvis» var blitt frikjent. Under omstendighetene var det da liten grunn til å ødelegge navnet til en gammel hederskronet advokat.

På dette møtet kom det ved en tilfeldighet frem at det også kunne være en avlyttingssak på gang. Lier fattet straks interesse.

Da det ble klart at **Lier** var interessert, så **Ramm** mer positivt på å trekke inn Politiet. Erfaringen med Frang var også nedslående for det konkurrerende private markedet. Han kjente Lier fra *Oslo Høyre* og *Oslo Bystyre*, og regnet ham som en venn han kunne ha tillit til, og som sikkert ville sørge for nødvendig diskresjon. Også **Aamodt** hadde et meget godt forhold til Lier. **Setsaas** var meget skeptisk, men ga seg. Dessverre viste det seg senere at Setsaas hadde mest rett. Han hadde bygget sin skepsis på kjennskap til Liers bakgrunn, som vi andre nok la for liten vekt på:

Liers første kjente sak av betydning var faktisk *Lillehammer-saken*, der Lier var en av etterforskerne. Det er velkjent at denne etterforskningen ble manipulert ovenfra ved inngrep fra Jens Chr **Hauge**, oftest via påtalemyndigheten. Vi kjente imidlertid ikke da til den åpenbart nære kontakt Lier må ha hatt med drapsdømte Sylvia **Rafael**, senere Sylvia Rafael **Schjødt**[177]

> *«(Sylvia Rafael) sendte tegninger til kriminalbetjent Leif A. Lier, der hun fremstilte seg selv som lille Rødhette og han som den store stygge ulven - med snadde mellom tennene.»*

I tillegg til de bekjentskapsforhold han måtte ha opparbeidet til ekteparet Schjødt i forbindelse med etterforskningen og rettssaken, har han også deltatt i beskyttelsesaksjoner for ekteparet senere, i forbindelse med terrortrusler mot Sylvia i slutten av 80-årene. Som tillitsmann i Redd Barna hadde han kanskje i tillegg vært godt informert om rettssaken mellom Setsaas og Redd Barna, og hatt kontakt med Schjødt på den måten også.

I 1977 var Lier etterforsker under «*listesaken*»:

---

[173] Anmeldelse innlevert høsten 1991 til politiinspektør Leif A Lier.

[174] Henleggelse primo 1992 overlevert fra Lier, ledsaget av en kommentar om at «Dere må gjerne anke, men resultatet blir det samme.» Han visste hva han snakket om. Senere oppdaget vi at Lier og hans overordnede Mikkelsen i en annen sak ba statsadvokatene i Eidsivating om råd vedrørende etterforskning og konklusjoner *på forhånd*, og i saker vedrørende etterretning og overvåking faktisk rapporterte dit og ikke til Haugli. Et fint utgangspunkt for habilitet i ankebehandlingen!

[175] Primo 1992

[176] Våren 1992 - av Lasse Qvigstad

[177] David B. Tinnin og Dag Christensen: «Nummer Tretten». Cappelen 1976. S. 223.

«De to ganske ukjente politimennene som drev etterforskningen, Arne Huuse og Leif A Lier svingte seg gjennom den opp til å bli rikskjendiser og senere toppfolk i politiet ....»[178]

I 1979 ble han engasjert i en annen sak mellom Ivar **Johansen** og Forsvaret. Striden gjaldt hva som kunne stå på trykk i en norsk utgave av en CIA-bok der Ivar Johansen skulle skrive et ekstrakapittel om «CIA i Norge». Lier var her den som avhørte Ivar Johansen[179]. I forbindelse med begge disse sakene måtte Lier ha arbeidet nært sammen med Trond **Johansen**.

Lier var fra første møte[180] vennligheten selv og meget interessert i saken. Han aksepterte fullt ut at kontakten kunne være uformell uten anmeldelse, for å hindre lekkasje. «Saken berører jo betydelige almene hensyn, så det er helt i orden,» bekreftet han. Alt materiale skulle forbli på hans kontor, i hans safe, inntil videre.

På møte med Lier 8. oktober 1991 ble vi enige om at han skulle kontakte Overvåkingspolitiet for å sjekke om det foregikk noen overvåking man der kjente til, eventuelt basert på misforståelser. Vi la nå stor vekt på å understreke at Lier skulle kontakte Urdal, ikke Frigaard. (Frigaards befatning med Mossad/asylsøkersaken var nå kjent[181] og det var god nok grunn til at Lier burde tatt poenget.) Likevel ringte Lier straks etter tilbake. Han hadde likevel snakket med Frigaard, som erklærte at POT ikke hadde noen overvåkingsaksjon mot noen av oss[182]. «Men han kunne ikke garantere at ikke andre gjorde det,» hadde han lagt til[183]. Vi mislikte sterkt at vi pånytt ble avledet fra Urdal og henvist til Frigaard, denne gangen på grunn av Lier. Men det var greit å få dette bekreftet[184].

Lier hadde også et møte med seksjonssjef Trond Johansen i E-tjenesten. Vi ble meddelt at det heller ikke herfra var noen aksjoner rettet mot oss[185]. E-tjenesten driver ikke med lovlydige norske borgere, må vite.

Lier påtok seg også å få bekreftet episodene i POT hos Frigaard/Gald. I desember ga han foreløpig svar: Schjødt kunne ikke ha vært der, fordi han ikke var inn/ut-skrevet i besøksprotokollen, noe alle måtte gjøre. Men det visste vi fra før. Vi gjentok hva det var Lier skulle ha undersøkt (se kap 1), og endelig kunne han i januar fortelle at han nå hadde avhørt vaktene, og at det var korrekt at Schjødt hadde vært i POT mens Setsaas hadde møte med Gald. Det viste seg å være den eneste nytten vi hadde av Oslo Politikammer[186].

I det hele tatt la vi frem det meste av hva vi hadde i full åpenhet til Lier. Spesielt gjaldt det avdekningen av overvåkingsleilighetene på Lindebergåsen. I ettertid er vi dessverre overbevist om slike informasjoner gikk like fort ut gjennom sprekkene på baksiden som de gikk gjennom døren i Liers safe.

Blant disse var også opplysningene om at vi hadde avdekket overvåkingsleilighetene på Lindebergåsen. Dette må ha vært meget alvorlig, for kort tid etter ble det nærmest arrangert «Best In Show»-oppvisning av schäferhunder i omgivelsene. Overvåkerne måtte ha beskyttelse. Setsaas og Holst pleide nå spøkefullt å konkurrere i hvem som hadde sett flest schäfere på en spasertur i nabolaget. Verre var det at Setsaas en sen kveld ble utsatt for en temmelig truende opplevelse. Han skulle til å kjøre inn i garasjen da det dukket opp en utlending[187] som oppfordret Setsaas til å stige ut av bilen. Da han var i ferd med å gjøre det, oppdaget han en større gjeng sto bak et garasjehjørne klar til å storme frem. Han fant det da tryggest å smelle igjen bildøren og rygge ut i en fart. Episoden ble anmeldt, men etterforskerne slo seg til ro med at gruppen trengte hjelp til å skifte et punktert dekk.

Knut **Larsen**, som var en slags teknisk koordinator for de private etterforskerne innenfor Norsk Oljerevy, landet en gang i denne tiden på Fornebo etter en utenlandsreise. Setsaas var pr telefon fra Amsterdam varslet om ankomstdata og ventet utenfor. Larsen er en meget hyppig flypassasjer som ser ut som - og er - en meget korrekt og pertentlig forretningsmann med helt reglementsmessig dress og normal bagasje. Han hadde aldri vekslet et ord med tollerne på Fornebo. De øvrige passasjerene var en svært broget blanding av alle slags farger og rike muligheter for tollerne til å følge sine vanlige erfaringer eller fordommer om hvem man burde stanse.. Denne gangen ble han imidlertid stoppet bryskt og holdt tilbake til alle andre passasjerer var passert. Han ble da tatt inn i avkledningsrom, og opplevet å få både kropp, klær og bagasje gjennomgått til mindre kvadratmillimeter selv på de mest intime steder. Selv forretningsdokumentene ble tatt fra hverandre ark for ark for å se hva som var mellom.

---

178 Steinar Hansson i Dagbladet 28.10.94

179 Saken er beskrevet som innledning til det aktuelle kapitel i Philip Agee/Louis Wolf: «CIA i Europa». PAX 1979. S. 62.

180 Juli 1991.

181 Startet i Aftenposten 17. september 1991, Urdal/Frigaard gikk av i oktober.

182 Dette fremgår også av Liers rapport til sin overordnede Mikkelsen og deretter til Eidsivating, datert 3. juli 1992

183 Det siste fremgår *ikke* av rapporten.

184 Bekreftet i Liers rapport til Mikkelsen av 3. juli 1992.

185 Bekreftet i Liers rapport til Mikkelsen av 3. juli 1992.

186 Men dette er ikke nevnt i Liers brev til Mikkelsen av 3. juli 1992. Vi var imidlertid tre personer til stede da han bekreftet dette.

187 Vi får understreke at vi selvsagt ikke mener at det er noe spesielt farlig å treffe utlendinger. Det er imidlertid et faktum at vi har mange som oppholder i Norge på Fremmedpolitiets nåde, og derfor kan være særdeles lette å rekruttere til ymse formål hvis de får inntrykk av «øvrigheta» står bak. Mange av våre spor går til Fremmedpolitiet.

Denne typen undersøkelser av reisende skjer bare på grunnlag av meget sterk mistanke. Tollerne måtte ha mottatt et meget troverdig tips. Fra hvem?

Dette bragte opp problemstillingen om kriminaliserende provokasjoner. Det ble ikke funnet noe på Larsen (men han fikk ikke ett eneste ord som unnskyldning), men var dette en advarsel? Hva med neste gang? Kunne det bli plantet noe som kunne bli funnet? Presten Holst tok denne muligheten meget alvorlig. Da han senere var på reise til Ecuador, orienterte han på forhånd Kjell Magne Bondevik om denne risikoen slik at Bondevik om nødvendig kunne være sannhetsvitne i ettertid. Flere av oss andre vurderte faktisk å gjøre avtale med Tollvesenet om fast, forhåndsbestemt kontroll ved hver hjemkomst slik at vi kunne fri oss fra enhver eventuell mistanke om smugling om noe ble funnet. Vi nøyet oss likevel med ulike varianter av Holsts metode.

I det hele tatt var det mye som spisset seg til i denne perioden. Årsaken var nok at motpartens folk gjennom alle våre rapporter til Lier forsto at vi var i full sving med å finne ut mer enn de hadde godt av. En spesiell episode var særlig urovekkende:

Selv om vi hadde begynt med Politiet, fortsatte vi å supplere med privat etterforskning, særlig fordi det i alle tilfelle gikk sent med Lier. Etter at Frang trakk seg trengte vi ny etterforsker. Vi fikk tips om at den tidligere sjefen for Kriminalvakta, Arne K. **Tangstad**, en tøffing som hadde gravd opp lik på søppelfyllinger, drev en slags privat pensjonistpraksis. Han sa ja takk, og begynte i september. I forbindelse med møter med oss fikk han to ganger bilen sin kraftig skadet med manuelle slagvåpen e. l. Han var ikke i tvil om at det hadde sammenheng med hans nye engasjement og sendte regning til oss på skadene.

Tangstad hadde såvidt begynt å jobbe da Mossad/asylsøker-saken førte til sjefsskifte i POT. En ny overvåkingssjef - Jan S. **Grøndahl** - ble utnevnt, angivelig for å rydde opp. Vi trodde dette måtte være «en hvit mann». Tangstad kjente ham fra før, og tilbød seg å ta et møte med ham for å få hele saken løst i minnelighet. Kanskje var det en slags lovlig overvåking på et misforstått grunnlag som kunne ryddes opp? For å forklare alvoret og mulighetene for at det var noen ukontrollerte krefter i sving ville han også redegjøre for en episode en sen kveld på Lindebergåsen der Setsaas på nære nippet hadde sluppet unna en gjeng svært truende personer (en episode som ikke ble etterforsket til tross for politianmeldelse). Vi syntes det var en god ide, og ventet spent på tilbakemeldingen.

Tangstad møtte flere av oss rett etter møtet i en leilighet på Nordstrands-kanten[188], temmelig oppskjørtet, og redegjorde for følgende korte samtale etter at han hadde forklart hvorfor han kom:

> *Grøndahl (med referanse til den truende gruppen personer): - Jaså, begynner han å bli redd nå?*
>
> *Tangstad: - Nei, ikke akkurat redd, men han vil jo gjerne komme til bunns i slike saker.*
>
> *Grøndahl: Jeg skal si deg noe, Tangstad: Du bør ligge unna denne saken, ellers kan det gå deg ille.*

På grunn av dette og bilknusingen kom også Tangstad til at han burde trekke seg fra saken. Kort tid etter flyttet han fra Oslo til Volda, der han tok jobb som mekaniker på en bensinstasjon. Når man ringte hans jobbtelefon, svarte han «Grava». Ironisk nok[189].

Særlig opptatt må motparten ha vært av å få tak i bokmanuskriptet og finne ut mest mulig om hva vi visste. De forsto nok at boken ikke bare ville komme til å dreie seg om Guatemala, men at det også ville bli snakk om avlytting, Mossad Norge, overvåkingsleiligheter og litt av hvert som de ikke kunne vite om vi visste eller ikke. Det var jo riktigere enn de ante. De har hittil klart å unngå Guatemala-boken ved å holde oss sysselsatt med noe mye større og viktigere. Ikke før nå er vi imidlertid kommet så langt med motetterforskningen av dette at det ble grunnlag for bok. Men det kunne ikke motparten gå ut fra da.

7.2 To oppvartere

En av kvinnene i våre omgivelser oppfattet at det ble snakket om militær etterretning, og valgte da å fortelle om opplevelser hun nylig hadde hatt. To ganger hadde hun vært gjenstand for helt usedvanlig oppmerksomhet fra

---

188 17. oktober 1991.

189 I sin forklaring til Dahl-gruppen har Tangstad valgt å ikke bekrefte denne samtalen. Vi fortenker ham ikke for det. Det er flere ved siden av oss som hørt ham fortelle om denne samtalen. En kjent daværende NRK-reporter tryglet ham om å fortelle historien foran kamera, med avtale om at filmen skulle låses ned til han selv ville frigi den, slik at den ihvertfall var oppbevart for historien, men dette fant han heller ikke å kunne gjøre.

kjekke menn på en av byens danserestauranter. Begge gangene hadde hun avtalt møtestedet på forhånd. Begge gangene sto det spesielle «oppvartere» klar på forhånd. Det var ingen tvil om at ventet spesielt på henne (det kunne bare vært organisert ved telefonavlytting), og hun ble så oppvartet på alle bauger og kanter hele kvelden og lenge deretter. En gang forsvant det et sett nøkler til hennes leilighet, funnet igjen uker senere inne i leiligheten på et sted hun så hver dag.

Begge hadde etterlatt seg visittkort. Begge virket som om de hadde uvanlig mye kunnskap om selskapene i Risalléen 53, og begge stilte heftige spørsmål og avga nokså spesielle uttalelser.

Oppvarter nr. 1 het Terje **Buljo**. På hans visittkort var det anført «kontorsjef» og «Forsvarets Overkommando». Det var lett å fastslå at han var kontorsjef i Trond Johansens seksjon i Etterretningstjenesten, bare to nivåer under Johansen. Nr 2 drev et enmannsfirma. Han var radioamatør og kunne på andre måter knyttes til tjenestene.

Lier ble varslet, og kunne snart fortelle at nr 1 bare var ute på vanlig sjekking. Det forklarte vedkommende også til Dahl-gruppen. Nr 2 ble såvidt vi vet bare avhørt av Dahl, med samme forklaring. Rimeligvis.

Begge visittkortene ble fremvist til Ramm, sammen med en grundig redegjørelse om episodene som vedkommende kvinne selv fant mistenkelige. Ramm mente at Setsaas burde få begge historiene førstehånds, og ringte ham for å få ham til å besøke henne privat.

Like etter ble hennes velholdte BMW ramponert. Den sto på gaten sammen med en lang rekke andre biler. Det var ikke stjålet noe fra den. Ingen andre biler var rørt.

Like før Setsaas skulle komme på besøk ringte Lauritzen - den tredje private etterforskeren - og varslet om at hun måtte kontakte Lier. Liers budskap var at hun absolutt ikke måtte slippe Setsaas inn uten at det var politifolk tilstede, for han var farlig. Hun hadde da ikke hatt svært meget med Setsaas å gjøre, så det var lett å skremme henne. Hun ringte derfor straks til Ramm - uten å nevne noe om forhistorien - for at han skulle sitte i telefonen mens en uspesifisert person kom opp i oppgangen og ringte på døren. Først en tid etter at hun hadde hørt Setsaas' skritt nedover trappeoppgangen igjen, våget hun å bryte telefonforbindelsen, og først en tid senere våget hun å fortelle om episoden. Politiinspektør Lier ville overfor VG ikke kommentere noen del av saken[190]. Han ville derimot forklare seg for Riksadvokatens etterforskningsgruppe («Dahl-gruppen»), som da VG omtalte saken var nedsatt, men dit ble han aldri innkalt[191]! (Se kap18.)

Vi kunne ikke begripe motivet for dette. Senere er vi blitt klar over at Lauritzens lojalitet var snudd, og at også Lier motarbeidet oss. Det er da naturlig å anta at det må ha vært noe i leiligheten til medarbeideren man ikke ville risikere at Setsaas oppdaget. Provisorisk avlyttingsutstyr man våget å sette opp hos en som ikke hadde noen slags kompetanse til å oppdage det? Man måtte jo forstå at selve historien om Terje Buljo og hans etterfølger ville bli kjent for Setsaas etterpå likevel. Det ble den selvsagt også.

Det var også et interessant spørsmål hvordan Lauritzen/Lier kunne vite at Setsaas var på vei. Det var bare avtalt over telefon!

En ukes tid senere ble det satt opp ny avtale for Setsaas i denne leiligheten. Det var naturlig å gå gjennom leiligheten. Setsaas var der til rundt midnatt. Da han gikk, observerte han en åpenbar spanerbil og mente å dra kjensel på Terje Buljo bak rattet.

Neste morgen ringte det fra bilfirmaet der den ramponerte bilen var satt inn for salg. Det hadde ingen hensikt å reparere mer etter ramponeringen. Mannen i bilfirmaet spurte om hun hadde noen personlige uvenner. Hun svarte forundret benektende, og ble enda mer overrasket over forklaringen: Bilen hennes var pånytt blitt ramponert av innbrudd i løpet av natten. Gjerningsmannen måtte hatt et enormt strev med å ta seg over den høye inngjerdingen rundt bilfirmaets parkeringsplass. På alle kanter sto det dyre, fine biler med radioer og andre tyv-verdige gjenstander, men bare denne ene var singlet ut - igjen. Mannen fra bilfirmaet hadde aldri sett maken, og var overbevist om at det måtte være en form for personlig hevn.

Ialt fant det sted fire bil-ramponeringer i løpet av få uker. De to andre var biler som ble disponert av etterforskerne Tangstad og Lauritzen. Lauritzens bil var blitt ramponert mens han hadde utført målinger hos Setsaas, altså før han endret oppdragsgiver.

7.3 «Spaner på spanerne»

Setsaas og Holst var både sammen og hver for seg i denne perioden hyppig utsatt for bilspaning.

---

190 VG høsten 1993

191 Vi har ved to anledninger fått anledning til å «gjennomgå» Dahl-gruppens saksdokumenter, dog uten lov til å kopiere eller skrive direkte av, men vi vet hvem som ble avhørt og hvem som ikke ble avhørt.

Også mens Ramm satt på med Setsaas, var han aktiv med å notere ned bilnummer eller be Ramm notere ned. Ramm er hverken ekspert på biler eller samband, og tillot seg å flire av dette. «Har ikke drevet med dette siden jeg samlet på bilnummer på Nesodden som 10-åring», sa han gjerne og la ikke skjul på at han hadde vanskeligheter med denne delen.

Setsaas ventet på en anledning til å la Ramm se for seg selv, og kom en kveld til Slemdal. «Fort deg ut i bilen, og dukk litt ned bak fronten,» sa han, og stakk en liste med fire bilnummer i hånden på Ramm. «Si hvor vi skal kjøre, tilfeldig valgt, og følg med de bilene vi møter». Ramm gjorde det, og vi kjørte på kryss og tvers i småveiene rundt Vindern og Slemdal. Ganske riktig dukket to biler med nummer fra listen opp.

Dette gjorde Ramm ganske fælen. Selv om han på dette tidspunkt holdt det for svært sannsynlig at det var ugler i mosen, hadde han fortsatt meget vanskelig for å akseptere at det skulle være satt så store ressurser inn: Biler, leiligheter etc. (Leilighetene fikk vi siden god forklaring på, se kap. 4.)

Fax ble sendt til Lauritzen (vi visste ennå ikke at han hadde snudd). Kunne han finne ut hvem bilene var registrert på? Kort tid etter innløp svaret: Bilene var registrert på Justisdepartementet. Men Lauritzen hadde varslet Lier, som raskt kom opp med forklaringen: Jo, det var hans biler, men de «spanet på spanerne». Dette var jo en etterforskningsaksjon for oss, for å avdekke hvem som fra før spanet!

Setsaas blåste av denne forklaringen. Disse bilene hadde oppført seg akkurat som alle de andre. Man driver ikke «spaning på spanerne» ved å ligge så kloss opp i offeret som disse bilene hadde gjort hele veien fra Lindebergåsen til Slemdal. Hvis det var noen andre «slemme» spanerne, ville de øyeblikkelig avsløre de «snille» når disse drev så åpenlyst. Så uproffe er man ikke i Oslo Politikammer.

Idag vet vi akkurat hva Oslo Politikammer gjorde og ikke gjorde av etterforskning. Ingen av oss i gruppen på 15-20 personer ble avhørt utover de rapporter noen få av oss leverte inn. Det ble ikke gjort noen åstedsundersøkelser. Det ble ikke sjekket noen telefoner.

Stort sett ble det kun gjort «registerundersøkelser» fra kontoret[192]. Det var særdeles lite sannsynlig at disse bilaktivitetene var ledd i ordinær etterforskning. Sammenholdt med andre forhold vi kommer tilbake til etterhvert, blant annet at det aldri ble tatt fingeravtrykk eller gjort noen undersøkelser hjemme hos presten Petter Holst, var det meget mer sannsynlig at Oslo Politikammer nå skulle beskytte de kriminelle overvåkerne.

Idag vet vi om flere andre meget graverende forhold som bestyrker konklusjonen om at Oslo Politikammer aktivt deltok i aksjonene mot oss samtidig som Lier lot som om han spilte på lag. Ett av disse redegjør vi for nedenfor. Det mest avgjørende sparer vi til litt senere slik at leseren får dele litt av den tvil og spenning vi levde med.

7.4 *Underslåtte brev*

Den 17. november 1991 skrev Petter Holst brev til politimester Willy Haugli. Brevet ble sendt med Setsaas som ordonnans, i lukket konvolutt, og avlevert til Lier med beskjed om at han skulle videreformidle det til Haugli. Brevet var en anmeldelse av telefonavlytting, innbrudd i leiligheten, bilspaning, spaning med hund og innbrudd i hustruens garderobeskap på jobben. Han ønsket den ulovlige overvåkingen bragt til opphør.

Det kom ikke noe svar. I slutten av november 1991 oppdaget Holst faktisk fingeravtrykk etter en innlåsing i leiligheten. Lier ble varslet, og lovet 2. desember å sende folk i løpet av noen dager. De kom aldri. Holst fikk da tak i en privat fingeravtrykkekspert som konstaterte at inntrengeren hadde brukt hansker. Ingen i familien Holst brukte noen gang hansker. Hvorfor ville ikke Lier undersøke? Han visste vel ikke på forhånd at det var hensiktsløst fordi det var brukt hansker?

Holst skrev derfor 13. desember nytt brev til politimester Haugli, også dette levert til Lier for overlevering:

I dette brevet ble det minnet om det forrige, om Liers brutte løfte, og dessuten gjort oppmerksom på at det hadde vært nye innbrudd i leiligheten, innbrudd i bilen og fikling med postkasselåsen.

Holst fikk ikke svar fra politimesteren på dette heller, og undret seg. Haugli var da en hedersmann som svarte på brev?

I august 1992 måtte Holst sende et tredje brev, om innlåsing og denne gangen flytting på møbler. Klassisk psykologisk krigføring. Dette brevet ble også bragt av Setsaas til Lier. Intet svar.

De tre ubesvarte brev er inntatt som vedlegg 3.

Først i 1995 fikk vi forklaringen. Da fikk vi adgang til å gjennomse[193] Oslo Politikammers dokumenter i anledning av injuriesaken reist mot Ramm av Annæus Schjødt. Til vår store forskrekkelse så vi at Lier i sitt

---

192 Liers rapport til Mikkelsen av 3. juli 1992, der det ikke står et ord om «spaning på spanere».

193 Dokumentene ble utlevert til Ramms advokat Tor Erling Staff med de strengeste formaninger om at de ikke måtte kopieres, avskrives eller leveres til noen av oss uten påsyn av Staffs folk. Vi kan således ikke gjengi noe fra disse dokumentene ordrett.

oppsummeringsnotat til politiinspektør Knut Mikkelsen[194] skrev at han «etter konferanse med Holst var blitt enig med ham om» ikke å levere brevet av 17. november til Haugli. Årsaken skulle ifølge notatet være at Lier hadde tilbakevist endel av Setsaas' påstander og at Holst da var blitt enig med ham om å vente med brevet.

Dette er helt nytt for Holst. Han har definitivt ikke bedt om at brevet skulle holdes tilbake. Dette er rent oppspinn, også av følgende grunner:

- *Holst snakket aldri med Lier etter at brevene var skrevet!*

- *Brevet ble levert via Setsaas som bud (det fremgår av brev nr 2), og Holst var ikke i kontakt med Lier om det i det hele tatt*

- *I brevet av 13. desember vises det til brevet av 17. november. Det ville han vel neppe gjort hvis han var blitt enig med Lier om ikke å levere det første?*

- *Ingen av brevene dreide seg om «Setsaas' påstander». De dreide seg om familien Holsts egne opplevelser, bl a beskrevet i kapittel 20.12, og familiens fortvilelse over å bli systematisk plaget på denne måten bare fordi han som ekspert i spansk og latinamerikanske forhold hadde assistert Setsaas i en bevisforfalskningssak og stått frem i et ukeblad om dette!*

- *Ingen av oss er kjent med at Lier på dette tidspunkt en gang selv hevdet å ha tilbakevist «Setsaas' påstander». Tvert imot ga han jo hele tiden inntrykk av å spille på lag og ta saken meget alvorlig. Han var alltid «flink» til å trekke ut telefonkontaktene når vi hadde møter på kontoret hans. Han hevdet å «spane på spanere» osv. Han hadde riktignok funnet eierne av noen bil- og telefonnummer som han oppfattet som harmløse og referert at Terje Buljo hevdet å ha vært på ordinær sjekketur, men det var neppe tilbakevisning. Gjentatte ganger sa han om E-tjenesten: «De dørene kommer jeg jo ikke gjennom, vet du!» Og som vi snart kommer til: I juni ba han oss endog om å innlevere konkrete anmeldelser fordi han nå virkelig ønsket å gå i gang med storstilt etterforskning!*

Lier har altså egenmektig underslått Holsts brev til Haugli av 17. november. Brevet av 13. desember nevnes ikke i rapporten til Mikkelsen, men han må ha underslått det også. Det var han jo nødt til, ellers ville Haugli etterlyse det første som var nevnt i det neste. Av samme grunn kunne han heller ikke henvise til det andre brevet i notatet til Mikkelsen. Et tredje brev fra presten til Haugli året etter ble sikkert heller ikke videresendt, for det ble heller ikke besvart.

Hvorfor underslår Lier disse brevene? Er det fordi han vet at det kan oppkonstrueres mer eller mindre kriminaliserende mistanker mot Setsaas og Ramm, som kan begrunne overvåking, men at det ikke vil være mulig å få konstruert noe på Holst - eller at det ikke ville være troverdig at det tilfeldigvis skulle være politiaksjoner mot mange som selv oppfattet dette som en koordinert aksjon? Var han redd Haugli ville engasjere seg på en helt annen måte hvis han fikk se disse brevene?

Når brevet av 17. november er tatt med i rapporten, og ikke rett og slett underslått der også, må det skyldes at dette brevets eksistens var kjent av andre. Hadde Lier f. eks. vist det til Mikkelsen før brev nr 2 kom og brevunderslagene ble mer komplisert å håndtere?

Å underslå andres brev, særlig brev til en politimester med beskrivelse av kriminelle forhold er meget alvorlig. Enda mer alvorlig er det at Lier også underslår brev der det klages til hans overordnede over hans egne forsømmelser. Det må være motiver bak dette. Vi visste i samtid ikke om brevunderslagene, men vi visste om spaningen med Justisdepartementets biler, om schäferhundene og at det ikke ble tatt fingeravtrykk eller gjort annen ekte etterforskning av betydning. Var det Politikammeret som selv drev med noe de måtte beskytte?

Hvem var tjuv, og hvor var pol'ti?

---

[194] Liers rapport til Mikkelsen av 3. juli 1992.

7.5 *Konvertering og kriminalisering?*

Var det riktig, var det i ferd med å utføres en konvertering av overvåkingen. Både POT og E-tjenesten måtte nå kunne benekte at de drev med noe (og det benektet de, i tur og orden). Selv om det ikke var sant, måtte det - om nødvendig - kunne gis en annen forklaring på påstandene om overvåking hvis disse skulle bli tatt alvorlig eller endog verifisert. Hvis man da kunne opplyse at det fant sted en rent politimessig spaning som dessverre ble forvekslet med overvåking ville ihvertfall presse og politikere miste interessen. Da var det jo en ren kriminalsak.

Men for å begrunne en politiaksjon måtte man jo ha grunnlag for å mistenke oss for noe - eller oppkonstruere et slikt grunnlag. Hva kunne det være? Setsaas visste at det ble satt i omløp skadelige rykter om ham. Blant de han hadde fanget opp, var at han skulle ha skutt på ansatte og drevet bordeller i Guatemala. Men det var usant, og det kunne derfor ikke finnes fnugg av ekte bevis. En reell etterforskning på slikt grunnlag måtte derfor avsluttes raskt.

Ramm hadde noen år tidligere på grunn av tillitsverv i Norsk-Vietnamesisk Vennskapsforening fått testamentfullbyrderrollen for en annen, avdød tillitskvinne som hadde etterlatt alt hun eide til en gruppe vietnamesiske barn som hun hadde tatt seg spesielt av. Noen av barna oppfattet etter dette Ramm som en slags erstatning for den avdøde «tanten». De kom derfor ofte på besøk til ham, og han hadde lagt merke til hevede øyenbryn fra naboene. Det er alltid lett å spre rykter om menn som bor alene og har besøk av barn. Var det det som var blitt brukt, var saken enkel. Det var jo bare å avhøre barna og deres foreldre eller verger, samt Skifteretten og bistandsadvokaten. Igjen, hvis det var en reell etterforskning.

Vår gruppe var som nevnt delt med hensyn til synet på politiinspektør Leif A. Lier. Etterhvert begynte alle å bli litt skeptiske, men tilliten til politimester Willy Haugli var enstemmig. Hvis Lier f. eks. hadde latt seg lure, ville vi ihvertfall raskt komme på talefot med Haugli og få alt oppklart.

Vi ble derfor enige om at Ramm skulle ta direkte kontakt med Haugli. Hensikten var å sikre oss at han var skikkelig informert om avdekkingen av overvåkingsleiligheter osv., og ta opp spørsmålet om Lier kanskje kunne være blitt ført bak lyset og manipulert inn i en form for konverteringsaksjon. Ramm redegjorde derfor for såvel skyting på ansatte som bordeller og vietnamesiske barn. Men Haugli bare lo, og forsikret at det ikke fantes fnugg av mistanke mot noen av oss: «Hadde det vært det, hadde jeg visst om det. Der kan du føle deg helt trygg», sa han.

Det må igjen understrekes at vi på dette tidspunkt ikke hadde trukket noen klar konklusjon om at Lier spilte med dobbelt sett kort. Setsaas var fortsatt skeptisk og ble bestyrket i denne hver dag, og Ramm og de andre etterhvert ble mer og mer betenkt. Ramm noterte seg imidlertid fra møtet med Haugli at han hadde full tillit til Lier «som du også kjenner godt fra Bystyret og Høyre, Ramm». Det var ikke da grunnlag for å ta opp mistanke om noe annet med Haugli. Ramm satt allikevel igjen med en viss bekymring om at Haugli virket svært dårlig orientert og var meget mer interessert i å snakke om sine egne erfaringer med konspirasjon mot ham selv fra ulike deler av politikammeret og POT.

Hva om det var system i sakene? Hva om de samme kreftene som konspirerte mot Haugli generelt også gjorde det i denne saken?

Vi visste at Frigaard holdt sine Mossad-ting borte fra sin sjef. Vi fikk senere vite (se kapitel 13) at Frigaard i sin alminnelighet rapporterte utenom sine sjefer Erstad og Urdal, og at det også gjaldt vår sak. Disse var borgerlig utnevnt. Det var Haugli også. Vi visste at kommandolinjer ble trukket fra Frigaard til Vika utenom Haugli vedr Beredskapstroppen. Kunne det tenkes at det nærmest fast ble rapportert utenom Haugli i alle etterretnings- og overvåkingssaker også?

Senere har vi fått bekreftet at dette faktisk var tilfelle. Etter at justiskomiteen i Stortinget engasjerte seg, tok vi kontakt med Haugli pånytt med sikte på å få ham til å stå frem med det han måtte vite. Men nå ønsket han ikke noe møte. «Du vet, jeg har ikke vært borti den der saken, jeg. Han **Lier** rapporterer jo rett til han **Qvigstad** i sånne saker.», sa han i telefonen. Sånne saker? Etterretningssaker? Trer statsadvokaten da inn i politimesterens sted? Hvorfor?

Da vi i 1995 fikk innsyn i Lier-dokumentene, ble også dette entydig bekreftet. Liers rapport gikk til politiinspektør Knut Mikkelsen. I den heter det at Lier fra tid til annet hadde orientert Haugli muntlig, men det er svært uklart om hva og hvor omfattende. Mikkelsen ønsker nå forholdsordre for hva man skal gjøre videre. Han ber om råd, men ikke fra politimesteren. Saken ekspederes rett til statsadvokaten i Eidsivating! Saken får en påtegning fra statsadvokat Iver **Huitfeldt**.

Innholdet i disse ekspedisjonene kommer vi tilbake til. Det interessante er at vi har oppdaget to åpenbart innarbeidede kommandolinjer utenom de virkelige. Vi er på sporet av «den fjerde tjeneste». Den kjennetegnes

nettopp av at «vennene» er på nett, og at nettverket lett kan knyttes til eller fra ulike punkter i systemet etter behov.

Trolig er det interne (men ikke formelle) kanskje gode begrunnelser for disse to omkjøringene. Det må det jo være for at de omkjørte ikke skal reagere for sterkt. Dette er nok også en del av kunsten: Finn på gode argumenter for å knytte kanaler der vi ønsker dem, slik at de som ikke skal vite ikke får vite, men heller ikke får mistanke om at det er noe galt med kanalene. Da kan vi sende hva det skal være gjennom kanalene. Alle ser at de er der, men det finnes forklaring på det. Da spør man ikke så meget om hva som er inni.

Vi har funnet flere slike kanaler som vi kommer tilbake til. Vi fastslår bare nå at vi idag må innse at Hauglis forsikring om at det ikke var noe «rusk» på noen av oss dessverre var verdiløs. Selv trodde han han ville ha visst om det om slikt fantes. Men det fantes, og Haugli visste ikke.

7.6 Et «sideshow»

Vi skal så komme litt inn på et lite «sideshow». Vi har i kapittel 2 vært inne på at Setsaas avslørte at *Redd Barna* v/ h. r. adv. Annæus **Schjødt** og generalsekretær Hans Chr **Bugge** (også kjent som statssekretær for AP i Departementet for utviklingshjelp 1986-87) hadde benyttet forfalskede beviser under rettssakene mot ham. I oktober 1991 ble dette forholdet anmeldt til Leif A. **Lier**[195], vedlagt omfattende bevismateriale, *i all hovedsak Schjødts egne dokumenter*. Fusk og oppkonstuerte bevis kunne dokumenteres rett og slett ved å legge Schjødts egne dokumenter ved siden av hverandre.

Likevel ble saken henlagt etter fjorten dager[196] med følgende påtegning:

> *«De underrettes om at forholdet er henlagt på grunn av mangel på bevis. Det er heller ikke grunnlag for å sikte noen spesiell person....»*

Dette var jo bare tøv. Anmeldelsen var meget omfattende og inneholdt både saksfremstilling, kronologisk oversikt og særskilt notat for å bevise forsett. Det var dokumentert at Schjødt/Bugge hadde fremlagt bevismidler fra personer som han hevdet var advokater og revisorer, men som beviselig ikke var det. Den ene «advokaten» som ble brukt til en høytidelig advokat-attestasjon viste seg å være Redd Barnas egen agronom, for anledningen omgjort til advokat av Schjødt som kjente mannen godt gjennom dokumenterbare møter. Videre hadde Schjødt/Bugge benyttet et dokument av en bestemt tidlig dato som skulle dokumentere en bestikkelse, men senere dokumenter utferdiget av de samme personene - også fremlagt av Schjødt/Bugge - gjorde det helt klart at ikke noe slikt dokument fantes på det aktuelle tidspunkt. Men noen år etter det igjen fantes det likevel datert på det tidligste tidspunkt! Endelig ble det dokumentert direkte oversettelsesfusk fra de originale spanske dokumenter til de norske oversettelser som ble fremlagt i retten.

Det var ikke foretatt noen som helst etterforskning, ikke en gang avhør av anmelderen eller noen av de anmeldte - ikke en gang av noen *av de tre oppgitte vitner* (Petter **Holst**, hans kollega presten Bjørn **Willoch** og santalmisjonæren Tore **Holmqvist**)*!* Vitnene hadde selv erklært at det omtalte dokument var falskt, at Schjødt/Bugge hadde «omgjort» en kvittering til en regning, at det forelå oversettelsesfusk etc.

Det fantes mao. mer enn nok bevis. Det var heller ingen tvil om at bevisene var brukt i retten av Schjødt/Redd Barna, og at man måtte ha visst at de var falske. Det var derfor også bare tøv at man ikke hadde noen å rette tiltale mot.

Da Lier meddelte Setsaas henleggelsen, sa han at Setsaas gjerne kunne anke, men det ville nok bli samme resultat. Vi antar han visste hva han snakket om (se nedenfor).

Henleggelsen ble i mars 1992 anket til Eidsivating der den ble henlagt pånytt, nå av førstestatsadvokat Lasse **Qvigstad**, som mente det ikke var knyttet almen/offentlig interesse til saken. Når ble det lov å drive kriminalitet som ikke påkaller almen interesse? Heller ikke Qvigstad foretok noen etterforskning.

Underhånden fikk vi informasjon fra Aftenpostens Harald **Stanghelle**, en journalist med svært god kontakt med tjenestene (mer om ham i kap. 19), om at henleggelsen hadde sammenheng med at Schjødt hadde avsluttet sin karrière og snart skulle flytte til Sør-Afrika, og at Setsaas som frikjent ikke hadde lidd noen skade av eventuelle falske bevis. Det var således ikke nødvendig å ta opp saken hverken av almene hensyn eller av hensyn til Setsaas, og dessuten ville det være leit for den gamle hederskronede advokat...

Men vi hadde fått den reelle begrunnelsen fra Stanghelle. I klart språk var det at det finnes visse advokater som rett og slett er innvilget immunitet av sine juristkolleger i påtalemyndigheten - ihvertfall når de samarbeider!

[195] Anmeldelse fra Johan M. Setsaas mot Redd Barna m fl til Oslo Politikammer v/ Leif A. Lier
[196] Henleggelsesbrev fra Oslo Politikammer v/ Svein Olav Kristiansen av 23. oktober 1991

Det vi på dette tidspunktet ikke visste, var at det i mellomtiden var kokt opp falske anklager om at Setsaas rett og slett skulle være «farlig» og en fysisk trusel mot Schjødt! Vi kommer i kap. 18.5 tilbake til bevisene for dette, som vi først fant våren 1995. Det var litt av en melding å få, for den som har sittet lange dager og netter og forfattet det ene grundige klageskrivet etter det andre til rettsvesenet gjennom mange og lange år, fast bestemt på å følge «boken» med samfunnets spilleregler til det ytterste. Det hjelper lite når det samme samfunnet blåser av disse spillereglene selv. Tusenvis av sider med fakta, observasjoner, analyse og argumenter kan altså i Norge feies til side ved å finne noen som kan påstå at man er «voldelig». Da kan man bare henlegge om igjen og om igjen!

Vi syntes ikke det var godt nok. Vi anmeldte derfor i januar 1994[197] Lier og Qvigstad for grov uforstand i tjenesten, og viste bl a til en lang rekke habilitetsproblemer med begge.

Denne anmeldelsen førte ikke til noe mer etterforskning enn de andre. Anmeldelsen ble oversendt til Det særskilte etterforskningsorgan (SEFO) for Eidsivating[198] med anmodning om at SEFO's innstilling skulle sendes Riksadvokaten. Deretter ville det ifølge brevet bli «vurdert om settestatsadvokat skal oppnevnes». Det er imidlertid bemerkelsesverdig at det i oversendelsesbrevet også vises til Riksadvokatens etterforskningsgruppe v/ Edward **Dahl**, og at «det antas at etterforskningsorganet bør kontakte Dahl».

Hvorfor det? Det er jo to helt forskjellige saker. Dahl skulle etterforske ulovlig overvåking etc., mens denne anmeldelsen dreide seg om politiets og påtalemyndighetens neglisjering av en anmeldelse i en sak vedr bruk av falske bevis i retten. Hva skulle de få vite av Dahl?

Vi mottok henleggelsesbrev datert 15. mars 1994[199], og deretter kunne man av alle steder lese i Økonomisk Rapport[200] ved Alf R. **Jacobsen** (mer om ham i kap. 19, 20.4, 26.1.11.2, 26.13 og Etterord) at saken var henlagt, i en sterkt vridd og diskrediterende artikkel.

Vi merket oss at henleggelsen var foretatt av *Økokrim* v/ førstestatsadvokat Arnstein **Gjengedal**, etter at den var innlevert til Oslo Politikammer og derfra sendt det Særskilte etterforskningsorganet (SEFO) som skal ta seg av interne saker (sml. «Internal Affairs» i alle amerikanske kriminalfiler!). Det fremgikk av henleggelsesbrevene at den var «etterforsket av SEFO», men at *Riksadvokaten* i brev av 22. februar 1994 hadde bedt Økokrim behandle påtalespørsmålet (dette brevet har ikke vi sett). Det merkelige var at *Økokrims* henleggelsesgrunnlag var at anmeldelsen var «åpenbart grunnløs». Vi har fått opplyst at dette er et grunnlag man benytter *når man umiddelbart bestemmer at det ikke skal foretas noen etterforskning*. Det stemmer med det vi hadde observert: Intet avhør av anmelderne, sikkert heller ikke av de anmeldte.

Når en sak er etterforsket av SEFO, skal SEFO avgi innstilling, men SEFO avgjør ikke påtalespørsmålet. Når det dreier seg om ordinære politisaker (f. eks. politivold) går saken til vedkommende statsadvokatembete. I dette tilfelle gikk saken direkte tilbake fra SEFO til Riksadvokaten. Normalt skulle Riksadvokaten nå utnevnt *en annen statsadvokat* til settestatsadvokat, slik han allerede hadde gjort med *overvåkingssaken*, der settestatsadvokaten ble Edward Dahl fra Agder.

Hvorfor gjorde han ikke det med *denne* saken?

Her er det to muligheter: Den ene er at *ingen av de andre statsadvokatene ville ha saken*. Edward Dahl hadde mer enn nok problemer med sin setteadvokatrolle. Hva med de andre? Visste de at det var urent trav i saken, slik at Riksadvokaten ikke kunne bruke sin instruksjonsmyndighet? Hadde kan kanskje forsøkt å sende den flere steder, men fått beskjed om at den ønskede henleggelse ikke kunne komme derfra?

Den andre muligheten er at det ble etablert at *Riksadvokaten selv var direkte inhabil*, enten ved egen erkjennelse eller beskjed fra Justisdepartementet. Bare da blir *hele påtaleetaten* inhabil. Hvorfor det? Den eneste forklaringen på dette er at *han allerede hadde hatt anmeldelsen av Schjødt til behandling, og selv vært delaktig i ikke-etterforskning og henleggelse av denne og/eller anken.*

Vi vet fra andre av våre saker at det ikke er uvanlig at den som skal avgjøre en «vanskelig» sak forespør overordnet myndighet først, for å spre ansvar. Vi regner med at mannen som henla ved Oslo Politikammer, Svein Olav **Kristiansen**, har vært innom Eidsivating først. I neste runde måtte så Eidsivating spørre Riksadvokaten, og da ble *han* inhabil.

Men da kommer hele saken i et annet lys. Da har vi her en sak (Schjødts bevisforfalskning) som *først* er så stor og stygg at den ikke kan henlegges uten å spørre Riksadvokaten først (det stemmer med Stanghelles versjon; det er opplagt ikke en politiinspektørs sak å henlegge en sak som *kan* være alvorlig kriminalitet fordi man synes

---

197 Anmeldelse av 10. januar 1994 til Oslo Politikammer.

198 Oversendelsesbrev fra ass riksadvokat Tor-Aksel Busch til SEFO v/ herredsrettsdommer Petter Johnsen av 14. januar 1994

199 To likelydende brev til oss fra førstestatsadvokat Arnstein Gjengedal om henleggelse av hver av de to sakene, datert 15. mars 1994.

200 Økonomisk Rapport 6/94

synd på den mistenkte); og som deretter blir så liten og tåpelig at det er *soleklart* at den måtte henlegges uten etterforskning, så soleklart at det ikke er nødvendig å etterforske om henleggerne gjorde jobben sin.

Vi minner om at Riksadvokaten, SEFO og Økokrim har *samme sjef*: Justisdepartementet, evt Justisdepartementet som saksbehandler for Kongen i statsråd. I virkeligheten står vi overfor det samme i dette «side-showet» som i hovedsaken: «Noen» har snakket sammen og bestemt at alt skal henlegges, uansett. Det gjelder bare å finne en måte å gjøre det på og noen til å gjøre det som er på lag.

8. A-MAKT OG E-MAKT

Vi har vært inne på hvordan brytningen i Arbeiderpartiet mellom London-miljøet og Hjemmefrontsfolkene etter krigen raskt førte til at den radikale sosialistiske ideologiske tenkning ble skjøvet tilside til fordel for Hjemmefrontens sans for «rask og praktisk handling» fremfor teoretisk samfunnsplanlegging. Målet var å bygge landet industrielt, hindre ny okkupasjon og sikre den vestlige forankring. Midlene var en aktiv stat og sterke hemmelige tjenester, og for begge gjaldt det at Arbeiderpartiet var overbevist om at landet var tjent med at Arbeiderpartiet hadde kontroll med dem begge.

Denne tidlige brytning mellom to retninger - etterhvert ble det flere - har bølget frem og tilbake innen Ap i alle år. Det er imidlertid viktig å slå fast at den såkalte *høyrefløy* rundt Jens Chr **Hauge**, Haakon **Lie**, Halvard **Lange** etc aldri har vært noe *liberalt* politisk miljø (en mer liberal fløy er først synbar fra 80-tallet). «Hauge/Lie»-fløyen ble først og fremst definert gjennom *sikkerhets- og utenrikspolitikken.* De trodde også i høyeste grad på en sterk og aktiv stat, ikke minst gjennom *statsdrift* og *statlig kontroll* i industrien. Men de trodde ikke på detaljert planøkonomi og hadde også liten sans for å sosialisere privat virksomhet som gikk greit fra før. Men den private sektor ble alltid vurdert som puslete og svak; det var *staten* som måtte sørge for dynamikken.

Under «ettparti-Norge» frem til **Borten**-regjeringen i 1965 så man liten forskjell på parti og stat. Dette er grundig dokumentert gjennom statsvitenskapelig forskning, f. eks. av Jens Arup **Seip** i hans «Fra embetsmannsstat til ettpartistat»[201], der han bl a skriver:

> *«I 1935 overtok Arbeiderpartiet det gamle samfunns fallitbo til bestyrelse, i 1945 tok det hele staten til odel og eie.*
> *Regjeringen er som politisk apparat skjeftet umiddelbart av partiet, som eksekutivkomité for partiet. Stortinget er forsvunnet som politisk makt. Det er relegert til registreringsapparat. Stortinget har vært i politisk eksil mellom Elverum og Kings Bay.*
> *Altså: Ettpartistaten.*
> *Det fins rene ettpartisoldater, hvor velgerne i valg ikke har noe valg.*
> *Det fins en annen type hvor ett eneste parti har oppsuget all politisk makt, og innforlivet den med seg gjennom lengre tid.*
> *Det er tendens til cæsarisme i stat og parti. Partiførerens og regjeringssjefens makt - forenet på én hånd - er steget til det umåtelige.*
> *Vi har en cæsarisme av vestlig type, og vi har en partimaskin som det vel ikke er maken til i vest utenfor de partier som kaller seg kommunistiske.*
> *Dette er kommet til uttrykk gjennom en enkelt mann. Einar Gerhardsens ånd var tilstede overalt hvor 2 eller 3 var forsamlet da det nye regime ble grunnlagt i 1945.*
> *Veksten av et indre kontrollapparat ledet av et generalsekretariat er noe som har funnet sted både i vest og i øst. Men den har fått en særskilt effektiv form i kommunistpartiene. Gjennom denne prosess blir et parti stålsatt til bruk.*
> *En dobbel bruk: En effektiv valgmaskin som kan levere stemmer, og et redskap som kan formidle impulser ovenfra. Jeg vil kalle dette stalinisme.»*

Det fantes knapt skott mellom den interne parti-justis i parti og fagbevegelse og den statlige virksomhet i regi av tjenestene. Man trengte ingen «fjerde tjeneste». Den eneste trussel var fra *kommunistene*, og da var det i utgangspunktet samsvar mellom Ap/LOs og tjenestenes trusselvurderinger. Dette var også et bredt flertall i det politiske liv og folket enige i. Det var således ingen *partier* unntatt NKP som utgjorde noen trusel. I første del av denne perioden var det heller ingen opposisjon av betydning *internt* i Ap/LO. Om dette skriver Seip:

> *«Kaninene hoppet i takt ettersom partiledelsen bestemte tonen... Partiet ble et samfunn, et hjem, et fellesskap å hvile ut i og til å virke i. Partiets fremgang ble en verdi som kunne gjøre - og gjorde - andre verdier overflødige...*
> *Lojalitetsfølelse er et bånd mellom medlemmer og ledelse ..... et bånd medlemmene hadde om livet og lederen hadde i hånden.»*

---

[201] Jens Arup Seip: «Fra embetsmannsstat til ettpartistat og andre essays». Opprinnelig foredrag i Det Norske Studentersamfund 14. september 1963. Senere utgitt i denne essaysamlingen av Universitetsforlaget i 1963.

Men det skulle bli endringer i dette bildet.

8.1 Aps egen tjeneste

I praksis hadde Ap og LO hadde sin «egen» etterretningsorganisasjon innenfor parti og fagbevegelse helt fra 1945. Den ble nå systematisk bygget ut i samarbeid mellom Konrad **Nordahl** og etterretningssjefen Vilhelm **Evang**. Svært meget av den nødvendige økonomi besørget E-staben, som således i realiteten hadde en rekke Ap-folk og LO-folk på sin lønningsliste. Den drev med registrering av kommunister i partiet, fagbevegelsen og kooperasjonen, og med manipulering av valg av tillitsmenn for å forhindre «gale» valg. Dette var i utgangspunktet en indre organisasjonsjustis som arbeiderbevegelsen fant nødvendig, og som vi andre skal være takknemlig for at de iverksatte og tok belastningene ved. Da får man heller se mellom fingrene med at noen av overvåkerne var litt for ivrige.

Som en konsekvens av dette fant det sted en åpen flyt av informasjon mellom Ap-organisasjonene og tjenestene - begge veier. Samarbeidspartneren fra starten av var først og fremst E&S-staben, men også etterhvert Politiets overvåkingstjeneste.

Men dette var på mange måter også en indre Ap/LO-sak, like meget som det samarbeid Ap/LO hadde med bedriftsledere og borgerlige om å finne frem til kommunistene.

Innledningsvis var ordinær rapporteringsvirksomhet grunnlaget for denne tjenesten, men etter som årene gikk ble *rom- og telefonavlytting* tatt mer og mer i bruk. Det er idag kjent - gjennom Ronald **Byes** bok «De visste alt» - at det ble installert omfattende romavlyttingssystemer i Folkets Hus[202]:

> *«Bak stengte dører og nedrullede persienner i det dystre rom 906 lyttet Youngstorgets sersjanter til husets summende liv - først Ivar Hobbelhagen, så Arne Hjelm Nilsen, deretter Ronald Bye. Og det sluttet ikke med ham.*
>
> *De mest interessante lytteresultatene ble formulert i rapporter som gikk til Overvåkingspolitiet og sentrale tillitsmenn i LO og Arbeiderpartiet - en syntese mellom politikk og spionasje uten sidestykke i skandinavisk og kanskje vesteuropeisk historie*
>
> *I virkeligheten utgjorde den massive og ulovlige lytteoperasjonen selve fundamentet for Youngstorgets eget hysj-apparat, drevet av LO i tett samarbeid først med Forsvarets etterretnings- og sikkerhetsstab, siden med Overvåkingspolitiets politiske avdeling.*
>
> *Lyttesentralen i rom 906 var den dypeste av Youngstorgets dype hemmeligheter.*
>
> *Den eksisterte i hvert fall så seint som i 1974....»*

Rom 906 omfattet et personarkiv «over kommunister og andre upålitelige elementer». På det meste inneholdt det over 6000 navn. Arkivet ble brent av Ronald Bye i 1969[203].

Det finnes også rapporter om avlytting andre steder i landet, men i den første tiden vesentlig innenfor egne rekker. Avlytting med skjulte mikrofoner fant sted til bortimot 1980.

Det er interessant å merke seg at man allerede i den første tiden misbrukte den tillit pressen skal ha for partiets klandestine formål[204]:

> *«Hjelm Nilsen var faglig journalist i Arbeiderbladet, men det var en ren dekkstilling. Han var i virkeligheten feltagent og arbeidet sammen med faglig sekretær Iver Hobbelhagen i Youngstorgets eget hysj-apparat»*

8.2 Jens Chr Hauge

Ved siden av den *praktiske* sans som fortrengte de aller tidligste etterkrigsårenes teoretiske sosialisme arvet det nye Ap-Norge noe mer fra Hjemmefronten gjennom Jens Christian **Hauge** og hans folk: Den spesielle arbeidsstil fra hjemmefrontstiden. Ingen vil ta fra Hauge noe av den heder han rettmessig fortjener for sitt arbeide for Norges sak under krigen. Men krigens krav går lett i blodet. Hauge og hans folk bragte med seg mye av dette inn i det sivile samfunn der denne gruppen også fikk mye makt: Tilbøyeligheten til å arbeide klandestint, selvdefinert legitimitet, forakt for teoretikere, «hensikten helliger midlet» osv. Mye av dette var utvilsomt nødvendig på grunn av *den kalde krigens krav*.

---

202 Ronald Bye med Finn Sjue og Alf R Jacobsen som medforfattere: «De visste alt», Tiden forlag 1994. Side 10 f.
203 «De visste alt», s. 12.
204 «De visste alt», s. 25.

Særlig som forsvarsminister 1945-52, men også i en viss grad som justisminister 1954-55 foresto Hauge opprustingen av både E-tjenesten og delvis også Overvåkingspolitiet som effektive etater i kampen mot kommunistene, sanksjonert fra toppen først ved statsminister Einar **Gerhardsens** Kråkerøy-tale i 1949. Men i 1955 forlot Hauge regjeringen etter et voteringsnederlag i Stortinget, noe han ikke hadde behøvd å gjøre, og frasa seg gjenvalg til Stortinget.

Ask/Westlie forklarer dette slik i sin Hauge-biografi[205]:

> *«Det virket som om Hauge hadde mistet noe av den intense gløden for det politiske arbeidet som fantes hos ham i forsvarsministertiden. Han var blitt kjent med en annen virkelighet, og hadde fått smak på den makten han kunne utfolde i det mer uformelle spillet som styremedlem og som forretningsadvokat med gode politiske kontakter.»*

Det siktes her til at Hauge i perioden mellom de to statsrådsjobbene hadde bygget opp sitt eget advokatfirma samtidig som han var Aps advokat - det ble sogar svart med samme telefonnummer enten man ringte Hauge eller Ap! Men Ask/Westlie peker også på at:

> *«Einar Gerhardsen gjorde ingen særlige anstrengelser for å få Hauge til å fortsette i Regjeringen. Hvorfor lot Gerhardsen ham gå?»*

Professor Nils **Ørvik** mente at Hauge ble «spilt ut over sidelinjen av partiets ledersjikt»[206].

Skal vi tro at det er noe sant i begge teoriene? At Hauge gjennom voteringsnederlaget fikk den endelige avsmak på parlamentarisk arbeid, og innså at bakmannens rolle passet meget bedre for hans krigsbakgrunn? Og kanskje samtidig at Gerhardsen, som «høyresiden» i Ap aldri har stolt på, hadde sine egne tvilstanker om Hauges arbeidsstil, kanskje endog en viss tvil om det samarbeide mellom Ap/LO og E-tjenesten som Hauge hadde bygget opp?

For selv om Hauge forsvant ut av folkevalgte posisjoner, er det åpenbart at han aldri mistet et fnugg av sin *interesse for politikk* Han er siden brukt til allverdens oppdrag av Ap nettopp i styrerommene og bakværelsene, og ikke minst som sentral figur blant de som fra tid til annen «snakker sammen». Hans politiske makt ble ikke det minste forringet i 1955, snarere tvert imot. De som måtte ha vært lei av Hauges forelesninger mens han var i regjeringen, forsto raskt at han var en meget effektiv mann i disse sammenhenger.

8.3 Krigens krav i det sivile samfunn

Vi har notert oss at også tidligere statsminister Per **Borten** har fremholdt at krigens krav ble videreført inn i fredens Norge. Til Akershus Arbeiderblad/Romerikes Blad sa han[207]:

> *«- Folkene rundt Haakon Lie og Jens Chr Hauge tok med seg all skikken fra krigstida inn i etterkrigs-Norge. Og det er derfor det har vedvart så lenge, ...»*

Også Espen **Haavardsholm** skriver i boken «Taushetens pris»[208]:

> *«Det er hevet over tvil at Jens Chr Hauge er en lederskikkelse av helt uvanlige dimensjoner,.... Men hva slags strategier har han brukt for å oppnå alt det han har oppnådd? Og hvor mye av de metodene han lærte i illegalt arbeid under krigen, tok han med seg - som en bevisst eller ubevisst ballast - inn i etterkrigstidens politiske virkelighet?»*

Under krigen var det tillagt Hauge som Milorg-leder å ta beslutninger vedrørende nødvendige henrettelser av tyskere og norske kollaboratører. Følgende beretning er kanskje satt på spissen, men illustrerende: Hauge hadde i vitners nærvær en opphetet diskusjon med motstandsmannen kaptein Ola **Fritzner.** Han mistenkte Fritzner for å ha vært illojal og samarbeidet med tyskerne, og utbrøt etterpå[209]:

> *'Dette var en ynkelig forestilling. Han er ferdig og jeg skal sørge for at han aldri mer kommer opp.'*

---

[205] Alf Ole Ask og Bjørn Westlie: «Maktens ansikt - et portrett av Jens Chr Hauge». Tiden 1991. Side 121.
[206] Nils Ørvik: «Kampen om Arbeiderpartiet. Venstrefløyen og vestorienteringen» Grøndahl 1977. Side 197.
[207] Akershus Arbeiderblad/Romerikes Blad 15. mai 1994
[208] Espen Haavardsholm: «Taushetens Pris». Forlaget Oktober 1995.
[209] Aksel Berentsen: «Ola Fritzner - en norsk kapteins kamp før og etter frigjøringen.» Ane Gimnes forlag 1949.

Hvoretter han ifølge historien, som er grundigere fortalt i kapittel 25.23, skal ha avsagt dødsdom over Fritzner, men han ble av de tilstedeværende overtalt til å droppe den. Etter krigen ble Fritzner frikjent i en landssviksak. For å yte Hauge rettferdighet på dette punkt, må vi også henvise til at CC var meget skeptisk til denne frikjennelsen. Poenget er at Hauge var og er en «handlingens mann».

Vi hevder selvsagt ikke at noen etter krigen har operert med denne typen krigsdomstoler, og slett ikke at Hauge en gang har tenkt den tanken (men Ap-regjeringen kom ***meget nær*** i utkastet til beredskapslovgivningen av 1950[210]), men det som kan påvises er at systemene er så overbevist om at de har rett og om betydningen av det de driver med at de ikke blunker når vanlige borgerrettigheter «må» settes til side eller når enkeltmennesker «må» styrtes ned i håpløshet. Krigens krav er ikke borte, bare tilpasset, men langt fra nok til å tilfredsstille fredens krav slik tidene ble på 60-, 70- og ihvertfall 80- og 90-tallet. Bengt Calmeyer, med mange års deltakelse på innsiden i Arbeiderpartiet, beskriver dette slik i sin bok «Forsinket oppgjør»[211]:

> *«Det dreier seg altså om tro. Om psykologi. Om hat både til en politisk holdning og et handlingsmønster, som etter de dømmendes oppfatning satte landet i fare. Hat til en type 'personlighet', som forrædere og kollaboratører skal være laget av.*
>
> *Alt dette ligger nedfelt i krigsgenerasjonen, og den første etterkrigsgenerasjonen. det har med okkupasjon, motstandskamp og landssvikoppgjør å gjøre. Jeg tilhører de generasjonene selv, et sted midt i mellom for å være presis, og vet at «mine» generasjoner i høyere grad enn mine besteforeldres generasjon, eller mine barns generasjon, er de hatende generasjoner. Det er en arv fra krigen. Gitt signalet går vi i strupen på de som har tenkt å forråde oss.*
>
> *Den politiske svart-hvitt-tro, det vil si på noe absolutt godt og noe absolutt ondt, gjør det mulig, til og med med den beste samvittighet, å knuse et menneske (som ei lus var det en som sa).*
>
> *Den troen tilhører krigen, en krig som ikke tok slutt i 1945, men som fortsatte inn i politisk iskalde år, der man delte det hele inn i venner og fiender, der annerledes tenkende og følende ble forfulgt, spionert på, jaktet på, kastet til siden - og dersom det var nødvendig - knust. Det var en del av spillet.»*

Det var i denne perioden og preget av slike holdninger det ble bygget opp hemmelige tjenester i stat og parti, befolket med den gangen unge folk som er blitt værende i systemene til den dag i dag. Alle fellesskap utvikler en egen kultur og en egen selvrettferdighet. Dette hemmelige fellesskap fikk således en helt spesiell kultur fra begynnelsen. Legg så til at jo mer isolert dette miljø er fra andre, jo mer «drivhus-preget» blir denne kulturen. Det er ikke noe fellesskap som isolerer seg så sterkt som de klandestine. De uoffisielle nettverk innenfor det hemmelige Norge må være noe av de sterkeste kultur-drivhusene som finnes. En kultur med ekstreme særpreg, vel utviklet (og ofte nødvendig) kynisme, enorme ressurser, selvstendige, sterke, og uvanlige maktmidler samt mangel på demokratisk kontroll blir tilsammen *meget farlig*. Samtidig vil det virke svært tilfredsstillende, utfordrende og spennende å ***være medlem av*** slike systemer, og enormt verdifullt for den som er i stand til å ***nyttiggjøre seg dem*** til formål utover det de er ment for - jfr f. eks. det nære vennskapet mellom Knut **Frydenlund** og Trond **Johansen** i 45 år.

Enhver organisasjon har *selvoppholdelsesdrift*. Det er velkjent at offentlige kontorer som ikke lenger har noe å gjøre likevel kan involvere seg i kamp for å fortsette og endog utvide. De systemer vi beskriver i denne boken er selvsagt intet unntak. Men *evnen* er så mye sterkere enn alle andres. En organisasjons *kultur* er også vanskeligere å forandre jo mer selektert rekrutteringen til den er, og jo mer lukket overfor det øvrige samfunn den er. De hemmelige tjenester scorer maksimalt på begge punkter. Dette er forklaringen på at så mye av det Calmeyer beskriver som «hatets kultur» består den dag i dag i de lukkede systemene, og at det etterhvert er rettet mot *alle som ikke er rettroende*[212].

---

[210] Bengt Calmeyer: «Forsinket oppgjør. Arbeiderbevegelsen og den politiske overvåking ». Aschehoug 1993. Side 182. Her omtales et forslag om en «forræderdomstol» som skulle behandle saker med påstand om dødsstraff, og straffen skulle eksekveres øyeblikkelig hvis tiltalte ble kjent skyldig. Forslaget ble trukket fra stortingsbehandling.

[211] Calmeyer, side 181.

[212] I et av de møter vi hadde med Roy Skoglund, som senere viste seg å være provokatør, beskrev han denne lukkede kulturen på en fascinerende måte idet han selv opplyste at han kunne «gå ut og inn av E-tjenesten» akkurat som han ville. Hans faktiske observasjoner faller helt sammen med Calmeyers og med nærværende forklaring på *hvorfor* slikt utvikler seg. Han fortalte at enkelte subgrupper blant E-folkene når de satt sammen foran Dagsrevyen kunne bryte ut i plutselig voldsom, kollektiv fordømmelse av spesielle ansikter på skjermen med uttrykk som «ham skal vi ta!» osv. Mønsteret var nesten entydig slik at dette nesten bare rammet personer som var oppfattet som motstandere av Ap. Som provokatør behøver han ikke ha snakket sant, men oftest er 90% av deres historier sanne for å opparbeide troverdighet for det resterende.

8.4 *«Dette skal vi juge oss fra»*

En viktig del av kulturen er *klandestint* arbeide. Fra «vi vet bedre enn dem» er det meget kort vei til «det de ikke vet har de ikke vondt av». Ap-kulturen helt fra etterkrigstiden gikk - særlig innenfor sikkerhetspolitikken - ut på å si én ting, og å gjøre noe annet. Partihensyn i Ap tilsa at man *offentlig* fattet beslutninger om «ikke atomvåpen på norsk jord», begrensninger i virksomheten på nordflanken osv., men i man *virkeligheten* i all hemmelighet - fornuftig nok - tillot at allierte fartøyer og fly som hadde standardutrustning, herunder ofte sikkert atomvåpen, fikk besøke Norge. Fordi vi var et lite og gjennomsiktig land var det nødvendig med «nødløgner», men etterhvert ble løgnene avslørt.

Dette gjelder forøvrig ikke bare Norge. Det ble nylig meldt fra Danmark at daværende statsminister H. C. **Hansen** i 1957 hadde inngått avtale med USA om lagring av atomvåpen på Grønland og om overflyvning av Grønland med fly bestykket med atomvåpen[213]. En fornuftig avtale! Men offisiell dansk politikk var som i Norge: Ikke atomvåpen på dansk jord! Så tydde man også der til løgnen, helt til den ble avslørt i 1995.

Men Norge er nok blant de verste. Fhv overingeniør Alf **Brahde** i Forsvarets Bygningstjeneste har opplyst[214]:

> *«Mange ganger i min tjenestetid i Forsvaret klaget amerikanske NATO-tjenestemenn over at vi i Norge hemmeligstemplet i hytt og pine. Amerikanerne sa at det skapte unødige problemer i deres behandling av våre dokumenter. Men jeg ble klar over at behovet for hemmelighold ikke først og fremst skyldtes russerne, men behovet for å holde ting hemmelig for det norske folk.»*

Som vi senere kommer tilbake til flere ganger, ble fortielsene og benektelsene helt ekstreme i forhold til Aps egen og statens tre hemmelige tjenesters aktivitet. Omfattende generell politisk overvåking, direkte operasjoner mot arbeiderbevegelsens organisasjoner som f. eks. avlytting i Folkets Hus og mange andre ting som er ettertrykkelig bevist idag, vurderte man det altså som nødvendig å lyve om i samtid og lenge etterpå.

Vi slutter oss til Espen **Haavardsholm**[215]:

> *«Hva betyr det i lengden for høyt betrodde offentlige autoriteter at de av bekvemmelighetsårsaker eller andre grunner velger omgåelse av sannheten som metode overfor neste generasjon?*
>
> *Enkelt sagt undergraver de sin egen troverdighet. De mister sin legitimitet, deres yngre kusiner og nevøer og barnebarn slutter å ha tillit til dem; unge mennesker begynner å få mistanke om at det motsatte av det de offisielle myndighetspersonene sier må være sant.»*

Det er helt riktig, og dobbelt farlig: Vi andre slutter å tro på dem, *selv når de måtte snakke sant!* Er det noen som undres over at folk mister tilliten til politikere, og at enkeltpolitikere som i det minste gir inntrykk av «å snakke rett ut» får enorm oppslutning? Hvorfor har Ap helt opp til idag hatt dette hemmeligholdelsesbehovet? Kan det være noen annen forklaring enn at man fortsatt gjør bruk av metoder avledet av «krigens krav» lenge etter at også den kalde krigens krav sluttet, og med helt andre målsettinger som ingen andre idag vil akseptere?

La oss nevne noen eksempler på Aps behov for å benekte virkeligheten:

- *CC fortalte følgende historie om NTB-redaktør Per **Monsen**, som CC akkurat hadde avløst som formann i Oslo Redaktørforening. Etter at major Svein **Blindheims** offentliggjorde informasjon om den norske Finlandsspionasjen, ønsket CC av forskjellige årsaker å bekrefte opplysningene i Morgenbladet. Men Monsen mente det var galt, og kommenterte*[216]*:*
    - *«Christian, dette skal vi juge oss ifra!»*

---

[213] Aftenposten 1. august 1995
[214] Dagbladet 4. oktober 1994
[215] Espen Haavardsholm: «Taushetens Pris». Forlaget Oktober 1995. Side 74.
[216] Chr Christensen: «Av hensyn til Rikets sikkerhet». Cappelen 1990 s. 177.

- *Da CC utga sin bok «Det hemmelige Norge» i 1983, der han antydet at LO og Youngstorget hadde sitt eget etterretningsapparat, var samme Per* ***Monsens*** *kommentar* [217]*: «Jeg kjenner overhodet ikke til dette.»*

- *Da U-2 ble skutt ned over Sverdlovsk i 1960, nektet norske myndigheter ethvert bekjentskap til saken. Det var ikke sant, se kap 3.4. Statsråd Helge* ***Sivertsen****, som svarte i Stortinget på vegne av forsvarsminister Gudmund* ***Harlem****, som hadde et halsonde, sa senere til fhv overingeniør i Forsvarets Bygningstjeneste, Alf* ***Brahde****, at han hadde svart i samsvar med de informasjoner Forsvaret hadde gitt ham*[218]*. Ikke rart at Harlem, som sikkert visste bedre, fikk vondt i halsen!*

- *Haakon* ***Lie*** *kommenterte i Dagbladet i 1987 avdøde ekspedisjonssjef Andreas* ***Andersens*** *notat fra 1973 vedrørende den politiske overvåkningen som hadde foregått helt fra etterkrigstiden: «Andersens avsløringer kan ikke ha noe med virkeligheten å gjøre.» «Fullstendig latterlig. Dette kjenner jeg overhodet ikke til». «Jeg skjønner ikke hvorfor Christensen skal blære seg på bekostning av avdøde personer.» En sjokkert partisekretær Thorbjørn* ***Jagland*** *gikk ut: «Nå bør alle kort komme på bordet.» Det har Jagland gjentatt hvert eneste år senere når avsløringer er kommet på bordet. Vi trodde Jagland i en rekke år hadde sittet i Aps internasjonale utvalg, sammen med Trond Johansen? Hvorfor ikke* ***legge Trond på bordet****?*

- *I 1987 startet Ap sin såkalte loftsrydning, ved at historikerne Trond* ***Bergh*** *og Olav* ***Riste*** *fikk i oppdrag å granske påstander om samarbeid mellom Ap og overvåkingstjenesten. Historikerne laget en forstudie som viste at det var all grunn til å gå videre. Men så eksploderte Engen-saken, som i høyeste grad dokumenterte samrøret mellom Ap og POT. Hva skjedde? Ble «loftsrydningen» da øyeblikkelig trappet opp? Nei*[219]*:*

    - *«- Arbeiderpartiet har lagt sin egen historiske loftsrydning på is, i påvente av Kontrollutvalgets rapport i den såkalte Engen-saken, sier partisekretær Thorbjørn Jagland til NTB.»* (Utvalget er senere kommet i gang igjen, som et alternativt sted å forklare seg for dem som ikke vil snakke med Lund-kommisjonen, se kap 23)

- *Etterhvert kom det mer stoff, ikke minst fra CC og Ronald Bye. Men Aps egen loftsrydning ligger på is, den dag idag.* Stortinget *har fått satt i gang noen andre ryddefolk her og der, men burde ikke Ap* ***gjort sin indretjeneste selv*** *hvis vi skal få den minste troverdighet til partiets forsikringer om «alle kort på bordet»?*

- *Daværende justisminister Jens Chr* ***Hauge*** *ble i en Odelstingsdebatt i 1955*[220] *stilt et spørsmål om telefonavlytting av kommunister, og svarte:*

    - *«Jeg tror slike former for avlytting og utspionering som den moderne teknikk nå gjør mulig er forkastelig: De støter oss.»*

Jens Chr Hauge må ha vært særdeles fintfølende. Riktig nok har det ikke manglet på forsikringer fra Ap-siden av Jagland-typen om at «alle kort skal på bordet», «skjelettene skal ut av skapet» osv., men hver gang noen i praksis vil kikke på skjulte kort og skjeletter, setter Youngstorgets apparat inn hele kavaleriet, først for å bekjempe så langt det er mulig enhver granskning, deretter for å forhindre at granskerne gransker, og så for å forhindre at granskningen gir det minste resultat. *Alt vi idag vet med sikkerhet om fortidens ulovligheter er kommet frem* ***til tross for*** *en lang rekke granskinger og kontrollutvalg.*

---

[217] Arbeiderbladet 28. januar 1994
[218] Dagbladet 4. oktober 1994
[219] NTB-melding referert bl a i Morgenbladet 20. oktober 1990.
[220] Odelstingstidende 13. mai 1955

8.4.1 I Danmark også

Som eksempel på at tildekking av alvorlige saker ikke er noe ukjent fenomen i Norden, viser vi til at det nylig ble meldt fra Danmark at daværende statsminister H. C. Hansen i 1957 hadde inngått avtale med USA om lagring av atomvåpen på Grønland og å overfly Grønland med fly bestykket med atomvåpen[221]. En fornuftig avtale! Men offisiell dansk politikk var som i Norge: Ikke atomvåpen på dansk jord! Så tydde man også der til løgnen om denne internasjonale avtalen, helt til 1995.

Men så styrtet et av flyene i 1968. Danske mannskaper ble satt inn for å rydde vekk 12000 tonn snø og is som var blitt radioaktivt forurensenset[222]. Mange av ryddemannskapene døde av kreft og andre har fortsatt store plager. Danske myndigheter har i det stille gitt amerikanerne skylden også for beslutningen om å rydde bort snøen. Nå viser det seg at det var en dansk beslutning. Amerikanerne ville sperre av området til snøen gikk om sommeren, og radioaktiviteten ville blitt fortynnet til det helt ufarlige.

Vi tar ikke standpunkt til realitetene, bare konstaterer at det også i Danmark er avslørt et stort, hittil tildekket skjelett i skapet, akkurat som den norske Lillehammer-saken. Hva har tildekkingen i Danmark kostet i ødelagte liv for eventuelle uskyldige eskimoer eller andre som er kommet i nærheten av sannheten men fått de hemmelige systemer der på nakken?

8.4.2 Hemmeligstempling

En forutsetning for «å juge seg bort fra» noe, er at løgnen holder. Da kan man jo ikke regelmessig bli avslørt ved at virkeligheten offentliggjøres.

Mens man i andre land nesten aldri holder noe hemmelig i mer enn 20 år, sitter hemmeligstempelet i Norge fortsatt fast på omfattende materiale fra hele etterkrigstiden. Det er nesten komisk når den «tekniske utviklingen» går så mye langsommere i Norge enn hos våre allierte. Er det slik at man har *helt andre hensyn å ivareta* med hemmeligholdelsen i Norge? CC mente at 20 år måtte være mer enn nok for nær sagt alle hemmeligheter. Dobbelt komisk er det når ledende Ap-folk gang på gang står frem og er sjokkert over avsløringer og forlanger alle kort på bordet - samtidig som de stadig fornyer hemmeligstemplene.

8.4.2.1 Farlig historie

Vi har med interesse notert oss den nærmest frenetiske innsats av Gro's regjering de siste årene for

- *å få sensurert bind 1 av «Norsk Oljehistorie»*
- *å få utsatt og endret opplegget for bind 2 av samme*
- *å få stanset skrivingen av Finansdepartementets historie, selv om departementet allerede hadde betalt for den*

Opplegget for bind 1 og 2 av «Norsk Oljehistorie» var lagt av Norsk Petroleumsforening i mars 1989. Hovedforfattere, referansegruppe og forlag (Leseselskapet A/S) var engasjert, begge bøkene var forhåndssolgt i store opplag og det var gitt generell adgang til Olje- og Energidepartementets arkiver på vanlige vilkår for historikere (spørsmål som man kunne begrunne var fortsatt følsomme skulle drøftes med departementet før kildene derfra ble benyttet). Men da noe av innholdet lekket ut gjennom Aftenposten, ble det reist krav fra Ap-regjeringen om å stryke store deler av det politisk orienterte innholdet. Det førte ikke helt frem, men forfatterne gikk til slutt med på å fjerne endel referanser til kildemateriale fra departementet.

Men dermed ble innsatsen rettet mot annet bind, som skulle dekke bl a debatten om Statoil, Statoils makt og Statoil-reformen. Nå ble plutselig arkivene lukket, og de tre departementsråder fra Næringsdepartementet, Finansdepartementet og Utenriksdepartementet argumenterte sterkt overfor NPF og oljeselskapene om at bind 2 måtte utsettes på ubestemt tid. Dette ble oppfattet av selskapene og dermed av NPF nærmest som en ordre, og med den offisielle begrunnelse at man ikke fikk adgang til kildematerialet ble prosjektet utsatt. Dette var imidlertid ikke reelt, siden historikerne allerede forlengst hadde de kunnskaper de trengte. Hovedforfatteren, den

---

[221] Aftenposten 1. august 1995
[222] Aftenposten 25. august 1995

meget anerkjente historikeren Tore Jørgen **Hanisch**, fikk sparken. Etter et par års utsettelse ble ny redaksjonsplan lagt med mindre vekt på de politiske delene. Nå er prosjektet igjen i bevegelse.

Den samme Tore Jørgen Hanisch inngikk i 1989 under Syse-regjeringen kontrakt med Finansdepartementet om å skrive historien om Norges økonomiske politikk 1965-90, som ett av fire bind som skulle ta hele perioden fra 1814[223]. Allerede året etter fikk andre forfattere beskjed om å droppe de to første bindene, fordi det ble for dyrt. Men Hanisch fortsatte, og på samme måte som i Oljedepartementet fikk han fri adgang til arkivene. Han fikk også kontor i Finansdepartementet der han fortsatt sitter.

Initiativet til prosjektet ble den gang tatt av finansråd Tormod **Hermansen**. I 1995 besluttet imidlertid hans etterfølger, Arne **Øien**, også kjent AP-toppbyråkrat, at utgivelsen av det siste bindet *ikke skulle utgis likevel.* «Det ble for sterkt», sa han til Dagbladet[224]. Men han kunne ikke endre kontrakten, så Hanisch jobber fortsatt med et historieverk som skattebetalerne har betalt for, men som ikke skal komme ut.

Hermansen var nå «glad for» at boken ble stoppet[225]:

> *«Embetsverkets interne virksomhet bør være skjermet for offentligheten. Jeg kjenner Arne Øien som en meget reflektert person. Etter min mening var det en klok avgjørelse å stoppe boka»*

Hva har disse departementene å skjule? Vi har merket oss at i debatten omkring disse historiske verkene er det ikke en eneste ikke-sosialistisk politiker som har bekymret seg. Tvert imot har flere ikke-sosialistiske finans- og oljeministre uttrykkelig sagt at det gjerne må skrives historie for deres skyld - de kan ikke se at det er noe å skjule når stoffet behandles av profesjonelle historikere. Det sosialøkonomiske fagmiljø gikk sterkt til angrep på avgjørelsen[226]. Da gjenstår bare Arbeiderpartiet. Hva er det som må skjules?

Vi kommer tilbake til det i kapitel 25.11.6.

8.4.2.2 Hemmelighold som avledning

Per Helset peker på et annet aspekt av hemmeligstemplings-kulturen i sin bok «Hemmelighold og demokrati»[227]:

> *«Såvidt jeg kan se, blir hemmeligholdet i første omgang ofte opprettholdt for å beskytte regjeringen mot kritikk for tvilsom saksbehandling o. l. Når lekkasjene senere er et faktum, blir interessen bevisst eller ubevisst dreid bort fra lekkasjekildenes påstander (realiteten) og rett over på en diskusjon om hvilke sanksjoner som skal brukes mot dem. På denne måten fører ikke avsløringene til selvransakelse for og kritikk av regjeringen, men til mistenkeliggjøring, «kriminalisering», utelukkelse og forsøk på knebling av utenrikspolitisk opposisjonelle. Taushetspliktsbestemmelsene er et viktig redskap i denne prosessen.»*

Helset trekker frem Loran C-saken (1977) som eksempel. Han mener at man her ikke kunne påberope seg «rikets sikkerhet», bl a fordi alle sider av denne saken med militærstrategisk betydning allerede var kjent i åpne kilder og heller ikke påberopt under saksbehandlingen. Derimot viste lekkasjene at Gerhardsen-regjeringen hadde holdt tilbake opplysninger fra Stortinget, og dessuten avslørte de sterke svakheter ved Schei-rapporten som omhandlet Loran C-saken.

Vi tar ikke stilling til om det også fantes saklige grunner for hemmelighold, men har ingen problemer med å se at Regjeringen hadde egeninteresse av hemmelighold og også i å fjerne oppmerksomheten fra evt feilinformasjon av Stortinget ved å iverksette unødig sterk forfølgelse av selve lekkasjesaken.

Helset griper også fatt i Blindheim-saken, da major Svein **Blindheim** i 1977 bekreftet Ny Tids påstander[228] vedrørende norsk opplæring av finner for spionasje i Sovjet for Norge i 1953 (også CC bekreftet senere dette). Han spør - etter vår mening med rette - om dette kunne skade rikets sikkerhet 25 år senere, og antyder at den virkelige årsaken var at man fryktet åpen debatt om emnet.

Såvidt vi kan skjønne, var Finlands-operasjonene en viktig del av norsk etterkrigsetterretning og et bidrag til Vestens sikkerhet. Vi har ikke tatt noe standpunkt til lovligheten av disse etter daværende norsk lovgivning, og

---

223 Se bl a Dagbladet 13. juli 1995
224 Dagbladet 12. juli 1995.
225 Dagbladet 13. juli 1995
226 Dagbladet 12. juli 1995
227 Per Helset: «Hemmelighold og demokrati». Universitetsforlaget 1981. Side 149 ff.
228 Ny Tid 20. juli 1977

heller ikke undersøkt om de var i strid med datidens offisielle Ap-retorikk (det ville ikke vært uvanlig), men mener man heller får ta eventuell kritikk på disse punktene nå 20-25 år senere fremfor å fortsette hemmeligholdelsen. Etter 20 år burde landets regjering kunne offentliggjøre det hele selv og åpent drøfte eventuelle prosedyremessige hensyn som måtte bli reist.

Begge disse historier og mange andre som også Helset peker på illustrerer hvor galt det bærer avgårde med den suppe Ap-regjeringene i alle år skapte av hemmelige saker og utenrikspolitikk:

- *Noen forhold er besluttet på lovlig måte og holdes hemmelige med saklig begrunnelse*

- *Noen forhold er besluttet på lovlig måte men holdes hemmelig av rent politiske grunner*

- *Noen forhold er besluttet på ulovlig måte av frykt for politiske konsekvenser, men var likevel riktige, sikkerhetspolitisk sett, og i samsvar med et generelt flertallssyn, men må holdes hemmelige på grunn av beslutningsmåten og/eller av saklige grunner*

- *Noen forhold er besluttet på ulovlig måte og ville vært tvilsomme i alle fall og blir hemmeligholdt både for å beskytte seg mot saklig og behandlingsmessig kritikk*

I en enkelt «sak» kan alle fire elementer opptre, og den som retter søkelyset mot saken kan ramme både forhold som bør avsløres og bør holdes hemmelig. Regjeringen kan reagere med sanksjoner ut fra det ene forhold for å dekke over kriminalitet på det andre.

Denne suppen springer ut av Aps hemmeligholdelses- og hensiktsmessighetstenkning og «vi alene vite»-kultur. Med ledere som forholdt seg til Grunnloven, Stortinget og rettsstatens regler hadde det ikke vært nødvendig å hemmeligholde så meget. Det ville ikke vært uklart om Loran C-avslørere, listesaksjournalister og majorer som Blindheim var helter eller banditter. og vi ville unngått den lummerhet som har rådet over mange sider av norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk i alle år etter krigen.

8.4.3 Dokumenter borte

Det er blitt borte mye dokumenter om etterretning og overvåking etterhvert, se f. eks. om heftig dokumentbrenning i POT (kap 23.8) og magre arkiver i E-staben (kap 23.10). Nå leser vi at «noen» har fjernet fra LOs arkiv nesten all korrespondanse med amerikansk fagbevegelse på 50- og 60-tallet. Arbeiderbladet referer fra kinofilmen «Bak din rygg», der det hevdes at[229]

> *«...flere tidligere CIA-offiserer hevder at amerikansk fagbevegelses kontakter i det norske LO ble benyttet til å støtte AP økonomisk i en årrekke etter 2. verdenskrig.»*

Som reaksjon på dette ga LO-leder Yngve Hågensen Arbeiderbladet fullt innsyn i LO-arkivet, men avisen reagerer nå på

> *«... ved gjennomgangen av LOs arkiver for tidsperioden 1950-64, og da spesielt LOs forbindelser med utenlandske fagforbund, viser det seg at mange dokumenter mangler..*
> *Etter det Arbeiderbladet erfarer, var det en høyt betrodd og nå avdød LO-topp som gjennomgikk det omfattende LO-arkivet før dette ble overlatt Arbeiderbevegelsens Arkiv....*
> *....(dette) står i grell kontrast til opplysninger i andre kilder..»*

Avisen viser her til Konrad Nordahls dagbok, der det vises til omfattende kontakt med amerikansk fagbevegelse på denne tiden.

Vi tar opp dette temaet her, fordi avsløringen av Norasonde kan komme som en overraskelse på mange. Kanskje det fortsatt finnes arkiver som ikke er renset for interessante opplysninger om dekkbedriften. Vi anbefaler pressen straks å sjekke arkivene i LO, Finansdepartementet, Sosialdepartementet, Kommunaldepartementet, Rikstrygdeverket, FFI, STK, Televerket, Hydro, Raufoss, Kongsberg og andre som kan

[229] Arbeiderbladet 11. november 1995

ha vært med på etableringen eller vært strategiske kunder deretter. Samt selvsagt arkiver i Forsvaret, i den grad man kommer inn i slike.

Ellers kan det hende «noen» roter gjennom disse også!

8.5 Synet på Stortinget

Alle vet at Arbeiderpartiet har en annen tradisjon enn de øvrige partiene når det gjelder forholdet til Stortinget. I Ap er det *partiet* som bestemmer, i de ikke-sosialistiske partier er det *stortingsgruppene*. Det har ikke manglet på frustrasjon i alle partier hos dem som er blitt sittende i partienes maktfattige deler.

Det er såvidt vi kan huske bare Gro Harlem Brundtland som har frasagt seg den formelle ledelse av *partiorganisasjonen* og likevel i praksis beholdt total makt over alle partiledd. Men hun førte ikke makten til Stortinget, hun overførte den til regjeringskontorene. Og *det* er intet tradisjonsbrudd i Ap.

Også denne tradisjonen kan føres tilbake til etterkrigstiden. Tidligere mangeårige stortingspresident Guttorm Hansen (A), har analysert dette klart[230]:

> *«Jeg har skrevet så mye om partiets holdninger til regjering og stortingsgruppe fordi avstanden jeg opplevde mellom Youngstorget og Løvebakken, og mistroen og skepsisen til Stortinget og dem som var plassert der, eksisterer og har lange tradisjoner i Arbeiderpartiet. Først i 1937 gikk partiets formann inn i Stortinget som medlem. 34 år etter at Arbeiderpartiet ble representert der. Også i etterkrigstida har debatten om partiets ledelse skulle sitte på Stortinget av og til blusset opp. Da Reiulf Steen i 1976, etter å ha blitt valgt partiformann året før, ga uttrykk for at han ønsket å komme på Stortinget, ble det bl a skrevet: 'Det kan ikke være nødvendig å legge en stortingsmannjobb på toppen av ledergjerningen i Arbeiderpartiet for at en skal bli hørt, eller for at meningen skal få større tyngde.»*

Legg merke til at det i sitatet er slik at det å representere folket på Stortinget er «en jobb», men å være formann i Ap er «en gjerning»! Guttorm Hansen fortsetter:

> *«En av de faktorer som veide tyngst i 1945 da Johan Nygaardsvold ble satt utenfor, var en alminnelig skepsis til stortingsrepresentantene og faktisk også til den parlamentariske arbeidsformen. Haakon Lie skriver om dette at det var....»*

Og så fortsetter sitatet fra Lie:

> *«...også en god del skepsis til Johan Nygaardsvold som sjef for en regjering som skulle styre landet i den vanskelige tiden som lå foran oss.*
>
> *Johan Nygaardsvold var statsministeren for en regjering som lot kurs og tempo bli bestemt i Stortingets komitéer og korridorer. De oppgavene vi nå sto foran, ville stille krav til en dristighet som de gamle parlamentarikerne aldri ville godta som vettug politikk'»*

Dette faller helt sammen med vår beskrivelse foran om en kultur sterkt preget av at «hensikten helliger midlene». Man så på etterkrigstidens oppgaver (statlig industrireisning, beslutninger om reguleringsøkonomi, valutakontroll, forsvar mot kommunismen, rask integrering i det vestlige forsvarssystem, utbygging av de hemmelige tjenester osv) som så krevende og viktige at man ikke kunne tillate unødig og tidkrevende snakk om den. Ap visste hva som var best og hadde makta og da skulle den brukes. De som måtte svare for velgerne, var for veike til å knuse de nødvendige egg. Guttorm Hansen fortsetter:

> *«Jeg tror det var mange som tenkte slik, og det var kanskje ikke så rart. Men det var slike tankeganger som førte oss fram til Kings Bay-sakene og de andre industrisakene i 1960-åra. Mangelen på respekt for Stortinget og spillereglene der utviklet seg nok ganske sterkt i de åra vi satt med flertallet. Også embetsverket i departementene ble smittet av denne mangel på respekt for Stortinget. Det var statsråder som var midt i skuddlinja i 60-åra som faktisk ikke kjente til ansvarlighetsloven som er meget streng i sitt krav om fullstendig informasjon til Stortinget. Og mange av embetsverkets mest dynamiske og dyktige folk syntes nok Stortinget var en bremse og et unødvendig forsinkende element når de var i ferd med sine planer og tiltak. Og naturligvis er det slik, men det er prisen vi*

---

[230] Guttorm Hansen: «Etterkrigstid». Aschehoug 1990. Side 153 ff.

betaler for det styresettet vi har og vil ha. Jeg er ikke i tvil om at en del av den situasjon vi kom opp i omkring industrisakene i 60-åra har sin bakgrunn både i statsrådenes ærgjerrige ambisjoner og embetsverkets nonchalante holdning overfor Stortinget. Dette er ikke bare ett departements holdning, men fleres. Jeg har ofte opplevd at det i proposisjoner eller meldinger til Stortinget refereres til tidligere proposisjoner og meldinger uten at man med et ord nevner innstillingen fra stortingskomitéen og behandlingen i plenum. Og det er selvfølgelig den som gir uttrykk for Stortingets oppfatning.....»

Dette er nok noe alle som har vært innom statsforvaltningen kan undertegne på. Sett fra Akersgaten er det ulike ting man ønsker å få gjennomført, og en lang rekke grupperinger i samfunnet man må forholde seg til: Organisasjoner og fagforeninger, bedrifter og banker, fylker og kommuner, utredere og forskere, fremmede stater og internasjonale organisasjoner osv. I tillegg kommer Stortinget - som en blant mange målgrupper som muligens må ha en fot på ballen, som må håndteres, overtales eller manipuleres. Stortinget er aldri *selvstendig part* i de ulike forhandlinger, og det er derfor ønskelig å bringe Stortinget inn så sent som mulig, for å hindre lekkasjer, offentlig debatt og motforestillinger, og for å kunne forelegge Stortinget for en realitet, et *fait accompli*, som man bare kan si ja eller nei til, og da i en feiende fart før mulighetene forsvinner...

Det er heller ikke slik at man i regjeringen har behov for å forelegge Stortinget *alle saker* eller *hele saken*, selv om det dreier seg om store og viktige saker som burde hatt de folkevalgtes sanksjon. Det man spør seg om i regjeringen, er hva man *har fullmakt til*, om eksisterende fullmakter kan *omfortolkes* eller om man må skaffe seg nye fullmakter (eller penger) fra Stortinget. Da blir neste spørsmål om man kan finne på gangbare argumenter for en lovendring eller en stor rammebevilgning. En eller annen enkeltsak som man har sett seg lei på, kan utvirke en omfattende betenkning omkring et reellt eller innbilt samfunnsproblem som konkluderer med noe som *også* kan brukes til det man egentlig hadde i tankene.

Guttorm Hansen skriver:

> *«Hvorfor ble Stortinget så viktig for meg? Det hadde nok sammenheng med det jeg opplevde i 1963-65 da jeg så at Stortinget til slutt reiste bust mot en neglisjering av dets plass i systemet. Jeg har aldri tatt det bokstavelig når det snakkes om at 'all makt var samlet i denne sal'. Makt er det så mange steder i vårt samfunn, og mange utøver den. Men i forholdet til demokratiet har Stortinget en særlig plass. Dersom det svikter det parlamentariske styresettet ved å gi opp sin makt eller forkludre forholdet mellom regjering og Storting, gir avkall på sin plass, da er det farlig også for andre enn Stortinget. Jeg følte etterhvert det var viktig å forsvare Stortinget gjennom å ta vare på de spilleregler, skrevne og uskrevne, som parlamentarismen er bygd på. Mange syntes det ble litt for mange 'parlamentariske snurrepiperier' av formell karakter. Jeg hadde etterhvert lært at formalitet i det politiske livet lett kan bli en beinhard realitet. Jeg så det første gangen i 1963 under Kings Bay og jeg fikk det bekreftet mange ganger senere.»*

Når Guttorm Hansen i 1990 skriver om sitt eget partis forhold til Stortinget, parlamentarismen og demokratiet - helt opp til vår tid - i så kritiske vendinger, kan man lett forestille seg hvilket syn «handlingens menn» i den umiddelbare etterkrigstid hadde på formaliteter og prosedyrer i demokratiets navn. Denne delen av partikulturen fra etterkrigstiden må legges til vår beskrivelse foran, og dette synet på Stortinget må legges til den kultur som da ble skapt innenfor de ulike hemmelige tjenester som idag er sydd inn i et bredt nettverk - «den fjerde tjeneste». Og mens den åpne delen av partikulturen er blitt modifisert, dog aldri helt «demokratisert», er den opprinnelige kulturen blitt sittende i bakmennene, i de skjulte makthavere, i «den fjerde tjeneste».

Vi komme senere til å fortelle om en del *handlinger* vi har observert rettet mot Stortinget av «den fjerde tjeneste», med støtte fra eller stilltiende billigelse av sentrale regjeringsmedlemmer. Det dreier seg om bruk av provokatører for å desinformere Stortinget, forfalskning av beslutningsunderlag og aksjoner for å diskreditere eller endog kriminalisere opposisjonspolitikere. Underveis, før leseren har fått se hele bildet, vil noe av dette virke utrolig i Norge på 90-tallet. Da bør man huske Guttorm Hansens sterke reaksjoner på holdningen til Stortinget (bl a ved rett og slett å se bort fra stortingsbeslutninger!) *fra hans eget parti* til langt opp i vår tid, og hans analyse av bakgrunnen for denne holdningen, og forestille seg i hvilken form kulturen er blitt bevart og videreutviklet i de hemmelige drivhusene til Jens Chr Hauge og Trond Johansen!

8.6 Krigens folk i det sivile samfunn

Hauge tok ikke bare med seg endel av krigstidens *arbeidsmetoder*, men naturligvis også sine folk, som beskrevet av Ask/Westlie[231]:

> *«Hjemmefront-ledelsen som kollektiv utøvet ikke makt i etterkrigs-Norge og kom som samlet kollegium ikke til å spille noen rolle i fredstid. Men i det stille kom mange av dem til å øve sterk innflytelse i samfunnet gjennom yrke, vennskap og krigsprestisje. Jens Chr Hauge tok med seg sitt nettverk fra krigens dager inn i fredens Norge og brukte det bevisst.»*

Dette nettverk ble dessuten koblet sammen med andre solide personligheter som Haakon **Lie**, Rolf **Gerhardsen,** Olav **Brunvand**, Konrad **Nordahl,** Paul **Engstad** sr. og Per **Monsen**.

I E&S-staben ansatte Vilhelm **Evang** svært mange Ap-folk i nøkkelstillinger. I Overvåkingstjenesten derimot, synes ikke partipolitisk bakgrunn å ha spilt noen særlig rolle, men det kom også der inn folk med solid bakgrunn og medlemsskap i Ap.

Hvor viktige mange av disse nøkkelpersonene som selv formelt ikke var ansatt i tjenestene i virkeligheten var, illustreres av en episode fra Ole Jacob **Bae** og Torstein **Eckhoff** 's bok[232]:

> *«Pressefolk har i alle år vært velegnet til bruk for de hemmelige tjenester, både i Norge og andre land. Pressefolk fungerer som velvillige formidlere av stoff de hemmelige tjenester ønsker å få 'plantet', men de fungerer også i stor utstrekning som informanter overfor Overvåkingspolitiet. Journalister har et legitimt behov for å samle informasjoner, stille spørsmål, oppholde seg på møter, arbeidsplasser o. l. Noen sentrale pressefolk har blitt så sterkt involvert i de hemmelige tjenester at de faktisk har fungert som politiske kontrollinstanser for daværende overvåkingssjef Asbjørn Bryhn da han ønsket å få klarert litt politisk kinkige aksjoner. Typisk i så henseende er det da Bryhn skulle sette i gang overvåking av daværende sekretær i Stortingets utenrikskomité, Erik Nord. Overvåkingssjefen gikk ikke til daværende justisminister Jens Haugland for å få klarsignal for operasjonen, - nei, han gikk til daværende generalsekretær i Arbeiderpartiet, Haakon Lie, samt to sentrale folk i Arbeiderpressen, Rolf Gerhardsen og Per Monsen.»*

Haakon Lie innrømmet imidlertid i sin Bryhn-bok av 1994 at[233]

> *«- Kontakten med Overvåkingen var til Per Monsen og Rolf Gerhardsen i Arbeiderbladet, og den var til LO og Konrad Nordahl*
>
> *- Det var LO samt Monsen og Gerhardsen i Arbeiderbladet som hjalp overvåkingspolitiet med opplysninger»*

I tillegg var det direktekontakt mellom sjefen for E&S-tjenesten Vilhelm Evang og LO-sjefen Konrad Nordahl vedrørende «fortløpende forretninger».

Arbeiderbladet påpekte kontrasten mellom de heftige og forargede benektelser fra Haakon Lie som CC ble møtt med da han *i 1983* utga «Det hemmelige Norge»[234], og de innrømmelser Haakon Lie kom med i januar 1994[235] om akkurat det samme: At Ap og LO hadde sin egen etterretningstjeneste. Elleve år senere var det som da måtte lyves bort altså uproblematisk å omtale selv for Haakon Lie!

Om episoden omkring overvåking av Erik **Nord**, skrev Arbeiderbladet i samme oppslag:

> *«Saken irriterte justisminister Jens Haugland sterkt. Han kalte derfor overvåkingssjef Asbjørn Bryhn inn på teppet.*
>
> *- Då Bryhn kom, sa eg at det går ikkje an å setje i verk ein slik aksjon utan å ha rådført seg med justisministeren. Bryhn sa då at han på førehand hadde drøfta saka med sine kontaktmenn på Youngstorget, Per Monsen og Haakon Lie, som også så med mistru på*

---

[231] Alf Ole Ask og Bjørn Westlie: «Maktens ansikt - et portrett av Jens Chr Hauge». Tiden 1991. Side 49.

[232] Ole Jacob Bae og Torstein Eckhoff: «Overvåking i Norge», PAX 1979, side 31

[233] Haakon Lie: «Sin egen fiende - et portrett av Asbjørn Bryhn», referert i Arbeiderbladet 28. januar 1994

[234] Chr Christensen: «Det hemmelige Norge». Athenæum 1983. Her skriver CC bl a at Rolf Gerhardsen spilte en sentral rolle, kanskje som apparatets første leder, fra 1953 til 1970 og at Per Monsen kan ha spilt en ikke uvesentlig rolle. Han fastslo at Arbeiderbladets faglige medarbeider Arne Hjelm Nilsen ledet Aps og LOs private etterretningsvesen på 50-tallet. Per Monsen benektet ethvert kjennskap til dette. Haakon Lie kalte alt «fullstendig latterlig».

[235] Arbeiderbladet 28. januar 1994

Erik Nord, endå han var partifelle. Eg vart då enda meir forarga og sa at korkje Monsen eller Lie var justisminister, skriver Jens Haugland i «Dagbok frå Kongens Råd.»

«Mektigere enn justisministeren?» var avisens overskriftskommentar til dette.

Vi har selvsagt ingen mulighet for å vurdere om det skulle være noe rundt Erik Nord som kunne betinge *lovlig* overvåking. Det er også helt uinteressant, fordi en overvåking klarert av personer i Arbeiderpressen hverken den gang eller idag er lovlig under noen omstendighet.

Derimot kjenner vi godt til at det var motiver for å overvåke Erik Nord *sett fra Aps hemmelige tjenestes synspunkt*. Erik Nord var nemlig blant de første seriøse utenrikspolitiske forskere som utviklet et nyansert syn på Midtøstenkonflikten, i motsetning til det ensidige pro-israelske syn som var eneste gangbare mynt sett ut fra alliansen mellom arbeiderpartiene i de to land og deres respektive fagbevegelser og hemmelige tjenester.

Forhenværende statsminister Per **Borten** har fortalt en tilsvarende historie til Akershus Arbeiderblad/Romerikes Blad[236]:

> *«- Jeg fikk tidlig en fornemmelse av at det var mye som ikke tålte dagens lys. Som et konkret eksempel på det jeg dryppvis fikk vite, husker jeg en jernbanemann fra Nord-Norge som kontaktet meg. Det var en ærlig og redelig DNA-mann som var kommet i overvåkingens arkiv fordi bestefaren hans hadde vært kommunist. Han ville ut av arkivet, men overvåkingspolitiet ga ham bare det råd at da fikk han gå til Haakon Lie for å få dette ryddet opp!»*

Vi kommer senere tilbake til Bortens gode oppfatningsevne og måten han er blitt behandlet på (kap. 25.24).

8.7 Ap/LOs tjeneste i samarbeid med E-tjenesten og POT

I 20 år fra 1945 til Borten-regjeringen kom i 1965 var det som nevnt liten forskjell på parti og stat. De hemmelige tjenestene og Ap/LOs egen tjeneste opererte som selvstendige, ulike avdelinger innenfor samme konsern. Alle skulle passe på kommunistene på sine respektive sektorer som selvsagt overlappet hverandre sterkt, og med tildels forskjellige arbeidsmetoder, men det viktigste av alt: Informasjonsflyten var helt åpen.

8.7.1 Etterretnings- og Sikkerhetsstaben

Forsvarsminister Jens Chr **Hauge** gjennomførte rundt 1950 en omorganisering i Forsvarsdepartementet for å åpne for mer aktiv overvåking av kommunister og kontroll av Forsvarets personell. E-stabens 2. kontor, det såkalte Sikkerhetskontoret, fikk en styrket rolle innenfor E-tjenesten inntil det i 1965 ble skilt ut som egen stab - Sikkerhetsstaben.

I TV-2-programmet «Bak din rygg» kom det i november 1995 frem nye opplysninger om denne prosessen[237]

> *«Ledende Ap-folk deltok i utvelgelsen av Forsvarets første sikkerhetsoffiserer på 1950-tallet: I 1951, midt under den kalde krigen da Jens Chr Hauge var forsvarsminister, skulle Forsvaret ansette sine første offiserer i Sikkerhetsstaben. En av dem som ble innkalt til jobbintervju hos statsråd Hauge, senere sjef for Forsvarets Sikkerhetstjeneste (FO/S), Rolv Aursand, forteller: - Og da vi samlet skulle inn i konferansesalen, viste det seg at vi ikke bare skulle møte ham, men vi skulle møte to andre personer også, som satt der allerede...»*

De to personene var Rolf **Gerhardsen**, bror av statsminister Einar **Gerhardsen** og redaktør av Arbeiderbladet, og Arbeiderpartiets sekretær Haakon **Lie**.

Ap tok mao full kontroll over ansettelsene i de nye delene av E-staben fra første stund etter krigen. Senere har det fortsatt opp til våre dager. Har man full politisk kontroll, gjøres det direkte. En annen metode er den kjente «noen av oss har snakket sammen», nemlig stille manipulasjon. En tredje er Engen-metoden (se bl a kap. 21.12), der man ikke bare manipulerer for å få «riktig» ansatt, men også for å få «upassende» avsatt.

Hauge og Evang satte den trofaste Ap-mannen Jack (Joachim) Helle fra Bergen inn som Sikkerhetskontorets leder, og han fikk følge av en annen like solid Ap-mann fra Bergen, John **Øvrebø**. Det var tydeligvis viktig for Hauge og Evang å få Ap-folk inn i nettopp disse stillingene.

CC skriver at Jack Helle[238]

---

[236] Akershus Arbeiderblad/Romerikes Blad 15. mai 1994

[237] TV 2 20. november 1995, forhåndsomtale i Aftenposten samme dag

«...illustrerer qua person osmosen mellom det politiske sosialdemokratis lederskikt og den militære etterretningstjeneste. Han var i utgangspunktet fabrikkarbeider, ble sersjant i 1940 og offiser i England under krigen. I 1945 ble han sekretær i Bergen forenede Arbeiderparti. Tre år senere plasserte Evang, etter forslag fra medarbeidere, ham som sosialattaché i Helsingfors. Der var han Evangs representant i forbindelse med norske militære operasjoner fra finsk jord inn i Sovjetunionen. Jack Helle har i alle år senere benektet at han hadde noe med manøvrene å gjøre. Etter Helsingfors-perioden ble han arbeidskonsulent i Bergen og formann i Bergen Arbeidersamfund. Så ble han hentet til sjefsstilling i den militære etterretnings- og sikkerhetstjeneste.»

John Øvrebø vandret flere ganger mellom parti og stat. Han var opprinnelig tillitsmann i Bergen Arbeiderparti. Øvrebø fikk i Sikkerhetskontoret ansvaret for den direkte kontakten med Youngstorget om registrering av kommunister og kommunistsympatisører og mottak av etterretninger fra Ap/LOs grunnplan[239]. Han drev dette arbeidet i 8 år, tre år lenger enn Helle som i 1955 var blitt erstattet av Ola **Evensen** (nåværende statsminister Gro Harlem Brundtlands onkel). I 1958 gikk Øvrebø over til jobb som forbundssekretær i *Norsk Tjenestemannslag* der han jobbet med oppbyggingen av LOs overvåkingsapparat[240]. I 1962 ble Ola Evensen utnevnt til sikkerhetsinspektør på Nordkommandoen på Kolsås - av daværende forsvarsminister Gudmund Harlem, Gro Harlem Brundtlands far.

Det gikk ikke like bra med Jack Helle. CC skriver i «Det hemmelige Norge»[241] at «enkelte trodde Vilhelm Evang hadde funnet sin kronprins da Helle ble lansert». Men Helle ble bare fire år hos Evang. Han ble deretter beordret til Kolsås, var deretter kun en kort tid tilbake hos Evang og ble så igjen sendt ut til NATO Defence College og deretter rett ut til sekretærtjeneste i Folk og Forsvar. Helle ble pensjonert som Ombudsmann for Forsvaret. CC mener årsaken må ha ligget i at Helle var en helt genuin Ap-mann med bedre partikontakter og dessuten bedre krigsbakgrunn enn Evang:

«Det kan se ut som om Helle ble Evang en byrde, om ikke direkte konkurrent så en farlig mann i spillet om E-tjenestens 'sidekontakt' til regjeringspartiets tyngdepunkt. Derfor opp og ut med 'pretendenten'....»

E-tjenesten var som nevnt behjelpelig med å låne ut sine folk til sekretærstillinger i Ap, som oftest ved at de forble på E-stabens lønningsliste. Blant disse var Hans **Engebretsen**, en av Evangs menn som ble lånt ut til stillingen som LO-sekretær i Finnmark i 1954. Også John Øvrebø, som var E-mann hele tiden, ble utlånt til Norsk Tjenestemannslag fra 1958.

8.7.2 Overvåkingspolitiet

Samarbeidet mellom Ap/LO og E-staben om kommunistkontroll ble trappet noe ned fra 1956/57 samtidig som Overvåkingspolitiet overtok mer og mer av dette samarbeidet, men E-staben ivaretok fortsatt lenge den finansielle siden. Det er all grunn til å anta at Øvrebø fortsatte i samme bransje, men nå fra sin plass i Tjenestemannslaget og i kontakt med Overvåkingspolitiet. Senere ble han kontorsjef for personalsaker i Forsvarsdepartementet og fortsatte sitt samarbeid med alle tre tjenestene.

Aps egen tjeneste utviklet etter dette et meget godt samarbeide med Overvåkingspolitiet både i Oslo og rundt om i landet. Sentralt var kontaktmannen den geskjeftige og allestedsnærværende Erik **Næss** i Overvåkingspolitiet[242]:

«Erik Næss var politibetjent, sosialdemokrat og arbeidet i Overvåkingstjenestens politiske avdeling. Han sto i nær kontakt med Hjelm Nilsen og Hobbelhagen.»

Likevel var det ikke den typen integrasjon som kom senere gjennom «den fjerde tjeneste», med Trond **Johansen** som en stadig mektigere edderkopp fra begynnelsen av 70-årene. I Ap var det som regel partisekretæren som var hovedoperatøren, og i LO nestformannen, med kraftige bakmenn i bakgrunnen hele veien. Den mektigste har hele tiden vært Jens Chr **Hauge**.

---

238 Chr Christensen: «Av hensyn til rikets sikkerhet», Cappelen 1990. Side 99.
239 Ronald Bye med Finn Sjue og Alf R Jacobsen som medforfattere: «De visste alt», Tiden forlag 1994. Side 39.
240 Roy Andersen: «Sin egen fiende.» Et portrett av Asbjørn Bryhn. Side 183.
241 Chr Christensen: «Det hemmelige Norge». Athenæum 1983. Side 178-79.
242 Ronald Bye med Finn Sjue og Alf R Jacobsen som medforfattere: «De visste alt», Tiden forlag 1994. Side 26.

8.7.3 Beinhardt i Finnmark

Sverre A. **Nilssen** var i 30 år fra 1950 var redaktør av Ap-avisen *Finnmarken*. Han ble intervjuet av Dagbladet i anledning av at han i 1990 utga boken «Redaktør i grenseland»[243]:

> *«Partiet og overvåkingspolitiet gikk helt over i hverandre. Sekretærer i arbeiderbevegelsen ble lønnet av Etterretningstjenesten...*
> *I begynnelsen var det beinharde forhold. Kommunistene sto sterkt i Finnmark og vi i Arbeiderpartiet ble fort trukket inn i brutal kamp mot dem. Jeg fikk beskjed fra Haakon Lie om å lage lister over folk som kunne rapportere om kampene i fagbevegelsen og kooperasjonen. Litt seinere tok Overvåkingspolitiet i Sør-Varanger kontakt. De hadde den lista jeg hadde gitt Haakon Lie og spurte om ikke disse folkene også kunne jobbe for politiet...:*
> *«Vi gjorde nå alt mulig. Som pressemann hadde jeg gode kontakter. Det hendte jeg var i Sovjet. Da rapporterte jeg til norske myndigheter om militære bevegelser. En gang smuglet jeg mikrofilm hjem. Og hjemme opptrådte vi i redaksjonen like ofte i uniform som i sivil. Kampen mot kommunistene var i den første tida like vanlig som skjorta og ræva, som vi sier nordpå.»*

Han forteller videre at han under de store spionsakene «vervet» en dame på telefonsentralen til å spionere på konkurrenten, Høyre-avisen *Finnmark Tidende* (redaktør Erling **Norvik**).

> *«Nilssen hevder at den tidligere AOF-sekretæren Hans Ingebrigtsen bare jobbet for opplysningsorganisasjonen som en ren kamuflasjejobb.*
> *- Han sto på Vilhelm Evang og Etterretningens lønningsliste.*
> *Det var først i 1960-åra Finnmarksredaktøren begynte å bli alvorlig betenkt over det intime samarbeidet mellom parti og overvåking. - Det var da de kom og spurte meg om tidligere statsråd og fylkesmann Peder Holt var til å stole på at jeg virkelig fikk støkken. Samtidig ville de vite om stortingsrepresentant Harry Klippenvåg var til å stole på. Dette skjedde like før hedersmannen Peder Holt døde i 1962....*
> *- Så seint som rundt 1970 fikk jeg beskjed om at alle ansatte i avisen skulle sikkerhetsklareres. Men da ba jeg dem reise og ryke.»*

Det siste punktet er langt mer alvorlig enn det virker ved første øyekast. Frem til 1965 var E- og S-tjenestene sammen i en fellesstab, men fra 1966 er det FO/S (sikkerhetsstaben) som utsteder eller nekter klarering. Grunnlaget for sikkerhetsklarering involverer imidlertid også POT og E-tjenesten. Sikkerhetsklarering er en pågående prosess som utløser omfattende undersøkelser og hemmelig registrering av riktige eller gale personopplysninger i regi av og i alle tre tjenester, og det er både ulovlig og meget grovt å iverksette dette mot personer som ikke frivillig har underkastet seg dette ved med åpne øye å søke stillinger eller virksomheter som krever klarering. I verste fall kan *regulær overvåking* iverksettes.

Ronald **Bye** begynte forøvrig sin overvåkingskarrière som LO-sekretær i Finnmark. Han ble introdusert til Trond Johansen en gang midt i 60-årene i forbindelse med et landsmøte i Ap av E-mannen Halfred **Skau**, major ved grensekommisariatet i Kirkenes som Bye hadde nære forbindelser med, og deretter invitert hjem til Johansen. Senere ble Ronald Bye formann i Øst-Finnmark Arbeiderparti med samme Halfred Skau som sekretær[244].

La oss igjen understreke at vi slett ikke tar avstand fra disse aktivitetene. Tvert imot ble det - kanskje særlig i Finnmark - gjort en fremragende innsats for å bevare Norge fritt, med vaskeekte Moskva-kommunister og spionreir alle veier. For oss er saker av denne typen interessante bare på to måter: Som historisk introduksjon til den gradvise sammensmeltningen mellom Aps hemmelige tjenester og store deler av de tre offisielle, til «den fjerde tjeneste»; og som eksempel på hvorfor den kriminelle utviklingen de siste tiårene fortsatt nødvendiggjør hemmelighold og benektelse, når operatørene fra denne tiden egentlig burde hatt medaljer alle sammen. I full offentlighet.

---

[243] Sverre A. Nilssen: «Redaktør i grenseland.» Tiden 1990.
[244] Viggo Johansen, Pål T Jørgensen og Finn Sjue: «Vi som styrer Norge». Aventura 1992

8.8 Krise: Ap mister makten over tjenestene

«Ettpartistaten» fikk et uventet endeligt da Finn **Gustavsen** veltet statsminister Einar **Gerhardsen** og banet vei for den kortvarige **Lyng**-regjeringen i 1963, og enda mer da Per **Bortens** regjering tiltrådte etter den ikke-sosialistiske valgseieren i 1965.

Inntil da hadde altså Arbeiderpartiet full kontroll med tjenestene, slik at disse kunne arbeide som ulike deler av et «konsern» sammen med Ap/LOs tjeneste, men nå måtte partiet påregne å være langvarig borte fra regjeringsmakten. Det var ikke lenger «konsern-kommunikasjon» mellom Ap/LO-tjenesten og de andre.

Likevel satt det nå «partifolk i alle ombud», ikke minst i tjenestene. Men tilfeldighetene ville at det inntraff begivenheter som sterkt påvirket Aps stilling i tjenestene mens partiet var i opposisjon:

Blant disse var at statsminister Per **Borten** helt fra han tiltrådte opparbeidet et overraskende nært forhold til sin ekspedisjonssjef Andreas **Andersen.** Andersen var Ap-mann og hadde i sin ekspedisjonssjefsstilling nærmest vært sjef for tjenestene helt fra 50-årene. Folk fra tjenestene pleide gjerne å komme til ham for å «klarere» spesielle forhold. Etterhvert ble det imidlertid i meste laget for ham. Da Haakon **Lie** kom tilbake fra Israel etter syvdagerskrigen i 1967, meldte Andersen seg ut av Arbeiderpartiet[245]. Den utløsende årsak var at Lie «tilfeldigvis» hadde vært i Israel da krigen startet og Lies ensidige reisebrev hjem, men generelt var det selvsagt misbruket av tjenestene og Aps forhold til Israel og Mossad som var avgjørende. Andersen fortalte en del av det han visste til Borten[246]:

> *«Andersen kjente til den nære forbindelsen mellom 'haukene i partiet', Jens Chr Hauge, Haakon Lie, Konrad Nordahl og etterretningstjenesten, som ifølge Andersen samarbeidet meget tett.»*
>
> *«Blant annet kunne Andersen fortelle meg at partiet fikk penger av etterretningstjenesten til å ansette sekretærer. Andersen kjente til dette i detalj og informerte meg om saken, forteller Borten. Borten kjenner også til at Andersen selv ble etterforsket av de hemmelige tjenester.*
>
> *Nå må Jens Christian Hauge og Haakon Lie stå fram og fortelle det de vet. Og de vet mye, det vet jeg, sier Borten. Han legger til at en mann som Thorvald Stoltenberg også må bære på hemmeligheter, så langt han kan forstå hans nære forhold til seksjonssjef Trond Johansen...»*
>
> *«Statsministeren fikk besøk av to amerikanske etterretningsfolk, som ba Borten forlate sitt kontor mens de arbeidet, angivelig for å avdekke hemmelige mikrofoner.... Jeg vet idag at dette var etterretningsfolk, og jeg er overbevist om at de hadde nær kontakt med norsk etterretningsvesen. .... Den viktigste hensikten var etter alt å dømme å installere det mest avanserte avlyttingsutstyr på mitt kontor.»*

Umiddelbart etter valget ble Vilhelm **Evangs** sekretær, Ingeborg **Lygren**, arrestert, mistenkt for spionasje. Det langvarige uvennskapet mellom Asbjørn **Bryhn** og Evang helt fra krigens dager og Evangs og flere av hans nærmeste medarbeideres meget radikale fortid kombinert med opplysninger fra den russiske avhopperen Anatolij **Golitzyn** resulterte i denne arrestasjonen. Spionene i MI5 og MI6, senere kjent som «The Five», rekruttert av russerne i det radikale studentmiljøet på 30-tallet kunne lett gi assosiasjoner om at tilsvarende kunne ha skjedd i Norge i de tilsvarende miljøene som nettopp Evang tilhørte. Det er ikke utenkelig at Asbjørn **Bryhn** hadde spionen **Abel** i tankene. Abel oppholdt seg i Oslo på 30-tallet der han drev med spionasje og rekruttering av agenter uten at de norske myndigheter klarte å få nok på ham (senere ble han arrestert som spion i USA og utvekslet mot Powers/U-2).

Offisiell oppreisning for Ingeborg Lygren (og E-staben) kom ikke fra CIA før i 1978, etter arrestasjonen av Gunvor Galtung Haavik. I mellomtiden hadde E-staben gjennomlevet en periode der alle mistenkte alle og amerikanerne ikke hadde mye tillit til noen.

Arrestasjonen av Lygren medførte umiddelbart at den nye ikke-sosialistiske regjeringen delte den gamle E&S-staben i to: Etterretningsstaben og Sikkerhetsstaben. Regjeringen nedsatte videre det såkalte Mellbye-utvalget (etter høyesterettsdommer Jens Chr Mellbye) til å granske de hemmelige tjenestene. (Som vi senere skal komme tilbake til, ble det ikke noe resultat av Mellbye-utvalget, selv om Ronald Bye senere har bekreftet at det da foregikk kontinuerlig ulovlig politisk overvåking ihvertfall rettet mot egne rekker og fagbevegelsen i tillegg til venstresiden.)

---

245 Haakon Lie: «...slik jeg ser det», Tiden 1975, side 356.
246 Dagbladet 2. desember 1993 s. 12.

Opplysningene fra Andersen kan ha bidratt til at Borten-regjeringen reagerte såpass resolutt etter Lygren-affæren. På grunn av oppdelingen ble oberst Evang og politiinspektør Bryhn frabeordret sine stillinger. Evangs etterfølger i den nye E-staben ble oberst Johan Berg, mens oberst Carl Ruge fortsatte som sjef for den utskilte S-staben. Politiinspektør Gunnar Haarstad etterfulgte Asbjørn Bryhn som sjef for Overvåkingspolitiet.

Arbeiderpartiet hadde dermed for en meget kort periode mistet kontrollen over tjenestene.

8.9 Nye oppdrag for Ap/LO-tjenesten

Men Ap/LO hadde fortsatt *sin egen* tjeneste intakt. Denne hadde i mellomtiden gått stadig lenger i *intern* overvåking. Det var ikke bare kommunistene som skulle passes på. Det nye SF var brennemerket som fiendtlig innstilt og svikefullt etter Kings Bay. Den første registrerte romavlytting via telefon kom i 1964, nettopp mot SF (se kap. 6.1). Og tapet av regjeringsmakten i 1965 styrket venstrefløyen internt i Ap. Nils Ørvik skriver[247]:

> *«En kan peke på en rekke årsaker til at venstrefløyens innflytelse økte i Bratteli-perioden. En av de mest åpenbare var tapet av regjeringsmakten...*
> *Når partiet er i opposisjon, vil omstridte ledere stå lettere til for hugg, de kan lettere isoleres og kvistes...*
> *Tap av regjeringsmakten fører også til minsket adgang til å belønne, og til den avstraffelse som ligger i det å ikke belønne. I et parti som overtar regjeringsansvaret vil formannen og den øvrige partiledelsen kunne dele ut en lang rekke stillinger og verv til folk som de regner som særlig effektive støttespillere, eller som de av andre grunner ønsker å belønne. På samme måte kan de også unnlate å utnevne folk...*
> *Tapet av regjeringsmakten vil ofte føre til en jakt på syndebukker... Et politisk nederlag kan skape en slags oppbruddsstemning»*

Det Ørvik nå kaller «anti-virksomheten» mener han

> *«....ble helt tydelig etter at venstrefløyen hadde trådt åpent frem på landsmøtet i 1967, og fått indirekte støtte av selveste Einar Gerhardsen...»*

Ørvik legger ikke skjul på at hans fraksjon så meget alvorlig på den «Kampen om Arbeiderpartiet» som også ble tittelen på hans bok, og som fra litt før midten av 1965 gradvis ble stadig klarere erklært. Ap/LOs egen tjeneste fikk en ny, meget viktig målgruppe: Partiets egen venstreside. Var de ikke der fra før - for å spionere på kommunister i fagbevegelsen - ble det nå installert skjulte mikrofoner i de mange Folkets Hus over hele landet (se kap. 8)

Men den aller viktigste motstanderen var selvsagt *regjeringen Borten* og personene og partiene bak den. Mens Ap/LO-tjenesten kunne gjøre mye med sine indre problemer, var tapet av *de formelle* kommandolinjene til de statlige tjenestene, som hittil også hadde vært *de reelle*, et meget følbart tap, særlig i forhold til behovet for å skaffe ammunisjon mot SF og de borgerlige. Noe måtte gjøres.

8.10 Sammenvevingen begynner

Som følge av urolighetene og utskiftningene i E-staben - iverksatt av statsminister Per Borten - sluttet nå store deler av nøkkelpersonellet. I denne atmosfæren klarte Trond **Johansen** frem til 1967 å manøvrere seg i posisjon.

Trond Johansen begynte sin oppsiktsvekkende karrière i E-tjenesten straks etter krigen, og ble senere norsk etterretningsliason til Gehlen-organisasjonen i Tyskland som etter krigen ble overtatt av amerikanerne og senere omdannet til Forbundsrepublikkens E-tjeneste. Det var i denne perioden han etablerte sine første kontakter med Mossad (se kap. 5.2). Han hadde nok gode kontakter til Arbeiderpartiet fra begynnelsen, selv om han ikke meldte seg inn før i 1960. I mange år var han Aps superhemmelige våpen inntil Dagfinn **Vårvik** i 1977 omtalte Trond Johansens identitet i «Nationen». Det ble da ansett som så grovt sikkerhetsbrudd av en tidligere utenriksminister at han ble truet av sin etterfølger Knut **Frydenlund** med straffeforfølgelse[248]. Siden er han blitt omtalt kun fra tid til annen som en mytisk person i skyggene, inntil det ble satt fullt søkelys på ham i forbindelse med boken «Vi som styrer Norge.»[249].

---

[247] Nils Ørvik: «Kampen om Arbeiderpartiet. Venstrefløyen og vestorienteringen» Grøndahl 1977. Side 48.
[248] Halvor Elvik: «Politi, presse, overvåking». Hvitbok om listesaken. Pax 1977. Side 28.
[249] Viggo Johansen, Pål T Jørgensen og Finn Sjue: «Vi som styrer Norge». Aventura 1992

CC var bekymret for dette i mange år, og valgte å snakke ut bl a i sin bok «Av hensyn til rikets sikkerhet» i 1990, der han bl a peker på at[250]

> *«Skribenter - journalister og forfattere - har vært opptatt av hvem som egentlig var ledere av det sosialdemokratiske politiske etterretningsvesen. Det vil neppe noen gang bli klarlagt. Fordi det ikke var nødvendig med en militært strukturert organisasjon. Man kunne bruke eksisterende apparater, fagforbund, Samorg., sikkerhetstjenesten, den militære etterretningstjeneste. Forbindelsen mellom stat og parti var arbeidsmessig nær.*
>
> *Dette kan illustreres ved at seksjonssjef, tidligere oberstløytnant Trond Johansen, som i hele 45 år har innehatt sentral stilling i det militære etterretningsvesen, også gjennom mange år har vært medlem av Arbeiderpartiets utenrikspolitiske utvalg. Habilitetsspørsmål når Arbeiderpartiet har vært i opposisjon, er aldri reist.*
>
> *To av våre utenriksministre, Knut Frydenlund og Thorvald Stoltenberg, har begge overfor meg sagt at Trond Johansen er en særdeles verdifull rådgiver. Det betviler jeg ikke. Mannen er særdeles intelligent og meget dyktig.».*

Videre sa CC til Klassekampen året etter[251]:

> *«JOHANSENS DOBBELTROLLE ER UAKSEPTABEL: - Seksjonssjef Trond Johansen i E-tjenesten opererer i en følsom dobbeltrolle, en rolle som er uakseptabel.*
>
> *Det sier tidligere E-major og redaktør Chr Christensen til Klassekampen...*
>
> *- Opp gjennom årene har Johansen vært et dobbeltmenneske. Han har vært embetsmann i E-tjenesten, nå sivil seksjonseder. Samtidig har han år etter år også vært aktiv medlem av bl a Arbeiderpartiets internasjonale utvalg. Som en helt sentral mann i E-tjenesten får han enorme mengder med ulik informasjon raskt, før de aller fleste andre...*
>
> *- Dette setter Johansen i en posisjon der han kan informere partiets ledelse på svært tidlige tidspunkter om ulike forhold. For partiledelsen er dette sikkert gunstig..... Men prinsipielt er en slik dobbeltrolle helt forkastelig...»*

Overfor oss har CC gitt mange klare karakteristikker av Trond Johansen. Ved siden av å være intelligent og dyktig, var han i CC's øyne meget strategisk orientert: «Langspilt» og hemmelighetsfull underveis, en «sfinx» når det var hensiktsmessig. Han måtte for all del ikke undervurderes; heller ikke de våpen han disponerte: På mange måter var han «en liten J. Edgar **Hoover**».

La oss få legge til at han må ha vært av helt uvurderlig betydning for Arbeiderpartiet. I perioder med regjeringsmakt var han en kilde til informasjon om opposisjon innenfor og utenfor partiet. I perioder uten regjeringsmakt var Johansen og dermed Arbeiderpartiet likevel informert om alt som skjedde bak regjeringsapparatets ellers lukkede dører. I mange tilfelle kunne nok sentrale Ap-folk vite om hva som skjedde i, rundt og under de borgerlige regjeringer før de visste det selv!

Og som krumtapp i «den fjerde tjeneste» med de *offensive* virkemidler denne råder over, kunne den norske J Edgar Hoover i siste instans råde over enkeltpolitikere og hele regjeringers liv og død. Vi skal senere komme tilbake til hvor nær vi er kommet til dette i Norge. Vi skal etterhvert vise at vi kanskje ikke har så mye å slå oss på brystet for i det norske demokratiet, når vi høylydt har meninger om hva slags regjeringer som kommer og går i urosentre rundt om i verden.

1969 var et viktig år med tanke på Arbeiderpartiets disposisjoner for å gjenvinne kontrollen. Haakon **Lie** sluttet som sekretær i Arbeiderpartiet. Oblt Reidar **Torp**, sønn av Arbeiderpartiets stats- og forsvarsminister Oscar **Torp**, ble håndplukket som etterretningssjef for tiltredelse i 1970. Oblt Sven Aage **Hauge** som var gift med Kari **Sønstebye** ble sendt på Forsvarets Høyskole. Både Torp og Hauge var i 1969 det man i forsvarskretser kaller «forbigått oberstløytnant» hvilket normalt innebærer at alt avansement er stoppet. I 1970 utnevnes ob Johan **Berg** til general og frabeordres E-staben. Oblt Reidar **Torp** utnevnes nå til oberst og beordres til E-staben som sjef. Oblt Sven Aage **Hauge** utnevnes til oberst og beordres til E-staben som seksjonssjef og får Trond **Johansen** som nestkommanderende.

Det tok altså ikke lang tid før det igjen var kommet Ap-folk i sentrale stillinger, og dette skjedde mens Borten var statsminister! Mange undret seg over disse utnevnelsene, som var overraskende både fordi det ble utnevnt Ap-folk, men også fordi disse slett ikke åpenbart hadde de nødvendige kvalifikasjoner.

Vår eneste forklaring på dette er at de fleste ikke-sosialistiske statsrådene, og i særdeleshet forsvarsminister Otto Grieg **Tidemand** Grieg» (H), var godt informert om aktivitetene rettet mot kommunister og venstreradikale,

---

[250] Chr Christensen: «Av hensyn til rikets sikkerhet», Cappelen 1990

[251] Klassekampen 4. oktober 1991

men ikke om utglidningen i retning av overvåking også internt i Ap/LO og etterhvert mot borgerlige. Som skipsreder hadde nok Tidemand også deltatt i oppbyggingen av E-tjenestens nett i handelsflåten og operasjon *Delfinus*. I forsvars- og utenriksspørsmål var det stor nærhet mellom Høyre og Ap, og Tidemand kan meget vel ha samtykket i å utnevne Torp og Hauge, f. eks. for å unngå at disse viktige stillingene havnet som kasteball i koalisjonsregjeringens spill om posisjoner, der det ikke var godt å vite hva man kunne ende opp med. Tidemand er sikkert også blitt fortalt at det ville være et godt signal til Washington å ansette noen «trygge» sosialdemokrater. Det er velkjent at amerikanerne, som var vant til mange år med Ap, var utrygge med en koalisjonsregjering som alternativ til Ap.. Det gikk antakelig mer på frykt for manglende politisk mot, lekkasjefare og uprofesjonalitet enn noe annet. Det er ikke vanskelig å tenke seg hvem som har hatt interesse av å fyre opp under slike forestillinger både i Washington og hjemme. Hauge var dessuten flyger, og Tidemand hadde bakgrunn som krigsflyger.

En av de alliertes viktigste kilder om vurderingen av norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk under borgerlig regjering var utvilsomt *Norsk Utenrikspolitisk Institutt*. Instituttets direktør fra 1960 til 1983 var professor John **Sanness**, som hadde vært ansatt i både Arbeiderbladet og LO[252]. Sanness var en av Haakon **Lie**'s overvåkingsløytnanter - på godt og vondt, og var også sentral sammen med Jens Chr. **Hauge** i et internt Ap-utvalg i forbindelse med partiets atompolitikk (dvs begge ønsket egentlig atomvåpen i Norge).

De ikke-sosialistiske partier levde likevel de siste årene av sin regjeringstid lykkelig uvitende om at det ble arbeidet intenst under deres føtter. Man kan nok mene at EF-saken ville gjort slutt på Borten-regjeringen likevel, men måten og tidspunktet var ikke likegyldig. Samarbeidsforholdene ble surere og surere etter gjenvalget i 1969, og det oppsto en stadig sterkere kløft mellom pressen og statsministeren og mellom Senterpartiet og de tre andre koalisjonspartnerne.

Ramm var i denne perioden stortingsmedarbeider i Morgenbladet, og husker meget godt hvordan Borten det siste året ble motarbeidet av pressen. I ettertid mener han situasjonen kan sammenlignes endel med Syse-saken. Nå vet alle at Borten ikke var perfekt, i likhet med politikere og folk flest. Men berettiget det de *dimensjoner* som pressens mobbing av Borten fikk? Syse-saken ble i sammenligning en mild bris. Borten var på slutten fritt vilt for pressen, inklusive de borgerlige journalistene med eneste unntak for *Nationen*. Ramm innrømmer idag gjerne at han ikke var noe unntak selv. Den i og for seg trivielle lekkasje-saken knyttet til et EF-dokument ballet på seg til de helt store dimensjoner og forårsaket til slutt regjeringens avgang for egen hånd. Under andre omkringliggende omstendigheter hadde det aldri skjedd. Det som skjedde tjente kun Arbeiderpartiet i det lange løp. Ap fikk etablert første byggetrinn i tesen om Aps fullkommenhet og borgerlige regjeringers forgjengelighet.

Med det vi idag vet om E-tjenestens manipulering med pressen, kombinert med stortingsjournalistenes tendens til å søke felles trygghet i felles analyser og holdninger (nok et «drivhus-miljø»), er det lett å tenke seg hvem som fyrte opp. Mange av presseguruene den gangen hadde nære forbindelser til tjenestene. Yngre journalister som **Ramm** selv lyttet imponert til guruenes analyser og kunnskaper og antok de var deres egne.

Ikke minst *Aftenposten* førte an mot Borten. Da Borten hadde gått, og hans kirke- og undervisningsminister Kjell **Bondevik** etterpå forsøkte å sette sammen en ny koalisjon (*«det er von i hangande snøre»)*, var Aftenposten rask med å dømme dette forsøket nord og ned og argumenterte åpent for å la Ap slippe til og gjøre slutt på narrespillet.

Sluttresultatet ble at Ap kom til makten i 1971 og beholdt den i 10 år, avbrutt bare av Korvald-regjeringen et års tid etter EF-nederlaget i 1972.

Da Lillehammer-aksjonen fant sted i 1973 var således forannevnte tre nøkkelpersoner ob. **Torp**, ob. **Hauge** og oblt. **Johansen** i ledelsen i E-staben. Det er verd å merke seg at Trond **Johansen** fra 1967 var E-stabens personlige liason til *Mossad* og de øvrige hemmelige tjenester i Israel. Han hadde da arbeidet sammen med Mossad siden de første etterkrigsårene.

Georg **Kristiansen** (som vi tidligere har omtalt i kapitel 3 ifbm «u-ene») var en annen nøkkelfigur i utenrikstjenesten ifbm de hemmelige tjenestene. I 1970 ble han av den ikke-sosialistiske regjeringen frabeordret sin ambassadørstilling ved NATO og OECD der han hadde sittet siden 1964. Av en eller annen grunn ble han utnevnt som direktør for *Direktoratet for Sivilt Beredskap*, der han ble sittende til 1974. Han ble imidlertid medlem av *Koordineringsnemnda for Etterretnings-, Overvåkings- og Sikkerhetstjenesten* i perioden 1970-74, dvs under Lillehammer-saken.

I 1975 ble ob Reidar **Torp** utnevnt til general og frabeordret E-staben. Seksjonssjef i E-staben, ob Sven Aage **Hauge** ble beordret som sjef for E-staben. Oblt Fredrik Vilhelm **Bull-Hansen** ble utnevnt til oberst og tilbeordret E-staben som seksjonssjef og Trond Johansens sjef (Bull-Hansen etterfulgte således Hauge). I perioden 1975-77

[252] Hvem er Hvem

med oberst Hauge som sjef (under regjeringen Nordli), ble E-staben delt opp i fire seksjoner. Dette var delvis for å øke avansementsmulighetene i E-staben, men også for å gi Trond Johansen sitt eget kongerike - og det helt for ham alene! Oblt Trond **Johansen** ble fra 1977 utnevnt til sjef for seksjon D. Kort tid etter fikk han stillingen omgjort til sivil stilling og fikk tittelen seksjonssjef. Han kunne derved fortsette til han ble 70 istedenfor som offiser av sin årgang å måtte gå av ved 65 års alder.

Fra dette tidspunkt - 1977 - samlet Trond Johansen alle vesentlige innhentingsfunksjoner under sin kommando. I tillegg bemerker vi hans medlemsskap i Arbeiderpartiet fra 1960 (og før det i Oslo Arbeidersamfunn)[253] og dets internasjonale utvalg fra 1973, hans personlige vennskap med bl a bysbarnet Knut **Frydenlund** og ikke minst hans innsats for å bygge opp *Norsk Utenrikspolitisk Institutt* (NUPI - hvorfra vi senere møter flere personer som mottar viktige verv i FD og UD; også i ikke-sosialistiske regjeringer). Tvillingforholdene mellom Arbeiderpartiet og E-staben og E-staben og Mossad ble fra dette tidspunkt ytterligere sementert.

Fra rundt 1970 ser vi at mange av sersjantene og fotfolket fra Ap/LO-tjenesten følger over i de statlige hemmelige tjenestene eller andre nærliggende viktige deler av statsforvaltningen i kjølvannet av at Ap gjenvinner kontrollen - som en slags «osmose» etter at trykket skiftet fra den ene til den andre siden. Det var nå blitt nødvendig å systematisere dette - som man ikke hadde gjort før 1965 - fordi Ap nå måtte møte en ny politisk virkelighet, nemlig eksistensen av et regjeringsalternativ.

8.10.1 Internasjonalt utvalg

Arbeiderpartiets internasjonale utvalg, som Trond Johansen ble medlem av i 1973, er en helt unik institusjon i Norges politiske verden. Det er selvsagt ikke uvanlig at partiene har ulike komitéer og utvalg, men disse er ellers nesten alltid mer for kortlevde utredningsutvalg å regne, eller kortvarige støttegrupper for en fraksjon i en stortingskomité under behandlingen av større saker m v.

Arbeiderpartiet har delvis hatt en annen tradisjon enn de andre partiene. De har blant sine mange utvalg hatt - og har - enkelte svært mektige utvalg som er for *stabsutvalg* å regne. Disse har bestått i mange år med deltakelse fra partiets aller mest sentrale nøkkelpersoner i Regjeringen, LO og bevegelsens andre offisielle og uoffisielle maktsentra. Det forbløffende ved AP-tradisjonen er at man heller ikke har nølt med å trekke inn APs superbyråkrater i det offentlige, f. eks. departementsråder i *relevante departementer*. Dette regnes som «fy-fy» i andre partier og av 99% av embetsverket. Hovedparolen i embetsverket er å holde sine partipolitiske preferanser mest for seg selv og valgurnen. Det finnes selvsagt også en lang rekke embetsmenn som er medlemmer av andre partier (mange fremtredende i f. eks. både Høyre og Sp), og det kan nok hende de tidvis hvisker en partileder noen kvalifiserte råd i øret, men ingen av disse ville en gang tenke på å ta formelle partiverv med tilknytning til eget fagområde.

Et eksempel er APs *oljepolitiske utvalg* der Erik **Himle** var medlem også i den tid han var departementsråd i Olje- og Energidepartementet. Dette utvalgets eksistens er forøvrig nesten for hemmelig å regne. «Alle» vet at det finnes, men det nevnes sjelden offentlig. Det er mulig det er et underutvalg under partiets næringsutvalg.

Men det er APs *internasjonale utvalg* har en særlig sentral posisjon. Det ble første gang oppnevnt av APs sentralstyre i 1946 med selveste Haakon **Lie** som formann, en posisjon han beholdt helt frem til 1965[254]. Da fortsatte han som medlem, men overlot formannsvervet til Reiulf **Steen**. Utenriksminister Halvard **Lange** satt i utvalget i 20 år frem til 1965. Finn **Moe**, som var formann i Stortingets utenrikskomité 1950-65, en særdeles mektig og sentral posisjon han holdt nesten hele ettpartistat-perioden og valgte å sitte i fremfor å gå inn i Regjeringen, var medlem av internasjonalt utvalg 1946-68, i 22 år! John **Sannes**, utenriksredaktør i Arbeiderbladet og senere NUPI-direktør fra 1960 ble oppnevnt i 1946 og satt trolig i utvalget ihvertfall så lenge han var NUPI-direktør, dvs til 1983. (Om NUPIs forhold til E-tjenesten, se kap 24.10) Andre sentrale aktører med svært lange perioder i utvalget var Arne **Ording**, professor i moderne historie, konsulent i UD, rådgiver for den norske delegasjonen til NATO-rådet og redaktør av NUPI-tidsskriftet «Internasjonal politikk»; Konrad **Nordahl**, Aase **Lionæs**, Martin **Tranmæl** og Kaare **Sandegren**.

Senere ble Knut **Frydenlund**, Thorvald **Stoltenberg**, Johan Jørgen **Holst** og Bjørn Tore **Godal** medlemmer av utvalget både før og under (og to av dem etter) hver enkelts tjenestetid i Regjeringen. Thorbjørn **Jagland** har vært medlem lenge. Andre interessante navn er Arne **Karstad** (Karstad-utvalget, statssekretær Forsvarsdepartementet 1986-88), Hans Chr **Bugge** (tidl Redd Barna, ekspedisjonssjef Miljøverndepartemnetet

[253] Nygaard Haug-utvalgets innstilling, side 89 i stensilert utgave.
[254] De fleste av opplysningene om internasjonalt utvalg fra Torstein Hjellum: «Noen av oss har snakket sammen». Alma Mater forlag 1992. Side 35.

1978-82 under Gro, statssekretær Departementet for utviklingshjelp 1986-87), Øystein **Mæland**, Helen **Bøsterud** (statssekretær Sosialdepartementet 1980-81, stortingsrepresentant 1977-93, leder justiskomitéen 1981-86, justisminister 1986-89, nestleder forsvarskomitéen 1989-91), Siri **Bjerke** og Halle Jørn **Hansen** (tidl Venstremann og tidl NRK-reporter, senere Norsk Folkehjelp). Og altså Trond **Johansen**, inntil nylig seksjonssjef i E-tjenesten, utvalgsmedlem fra 1973 og trolig til dags dato[255], dvs hittil i 22 år!

Man må ikke tro at dette er et ***rådgivende utvalg*** som skal representere ulike deler av partiet. Adgangen til utvalget har - muligens med enkelte unntak i nyere år - alltid vært forbehold tilhengere av NATO og EU. Det dreier seg om et *operativt utvalg* som trekkes på for alle slags internasjonale representasjonsoppdrag, der trådene fra parti, fagbevegelse, utenrikstjeneste og hemmelig tjeneste samles og koordineres. Her foregår de dypeste diskusjonene om utenriks- og sikkerhetspolitikk og tilsvarende følsomme innenrikspolitisk forhold. Det er her «alle kort kommer på bordet» (nesten), og taktikk, langsiktig strategi og hemmelig informasjon legges ved siden av hverandre for koordinert handling i de miljøer medlemmene kommer fra. Vi tror ikke informasjon fremlegges i slik bredde i noen andre parti- eller regjeringsorganer. Muligens er utvalget forsynt med et arbeidsutvalg som tar det aller mest følsomme.

Trond Johansens 22-årige deltakelse i dette innerste *sanctum* er en ren skandale. Det representerer en klar favorisering av ett parti i forhold til de dypeste militære hemmeligheter, og verre: I praksis en koordinering av de viktigste deler av E-stabens lovlige og ulovlige virksomheter med dette ene partiets politikk, preferanser, taktikk og strategi. Dette er grunnaksen i «den fjerde tjeneste».

8.11 «Den fjerde tjeneste»

Det er fra denne perioden - fra begynnelsen av 70-årene - man kan snakke om oppbyggingen av «den fjerde tjeneste». Under etterkrigstidens Ap-styre hadde Ap/LO sin egen etterretningstjeneste som riktignok samarbeidet intimt med de andre, som man jo også hadde full kontroll over, men de var ulike organisasjoner med ulike oppgaver. Etter perioden med Borten, som medførte adskillige forandringer og nyoppnevnelser, ofte av personer som ikke var Ap-kaniner, oppsto behovet for et uoffisielt nettverk. I begynnelsen kan det f. eks. bare ha bestått i at Trond Johansen ble trukket direkte inn i Aps rådslagning, men etterhvert ble det utvidet etter behov, som når man siden måtte forbigå overvåkingssjefene Erstad og Urdal og politimester Haugli. Det er nok blitt behov for mange omgåelser og direktelinjer, og etterhvert har det hele utviklet seg til et hemmelig supernettverk, en «fjerde tjeneste» med deltakelse fra «insidere» i de tre ordinære tjenester, AP/LOs egen etterretningstjeneste og andre[256]. Behovet for å beskytte dette nettverk og hindre at forhold hjemmehørende her ble etterforsket førte i neste runde til behov for kontroll med justisvesenet. Det utviklet seg et frenetisk behov for å utnevne «Ap-folk til alle ombud» og forsiktig bringe disse og andre nyttige personer mer eller mindre inn i brorskapet.

Samtidig fikk man til disposisjon ny og mer effektiv avlyttingsteknologi. På 60-tallet ble den gamle mikrofonavlyttingen avlegs og erstattet med ***romavlytting ved hjelp av telefon***. Denne teknologien var det nå E-tjenesten v/ Trond Johansen som innledningsvis skaffet seg. Bedriften Norasonde A/S ble sikkert et meget nyttig instrument der man f. eks. kunne sette sammen romavlyttings-modifiserte telefonapparater. Samtidig har man nok falt for fristelsen til å anvende den nye teknologien også langt utenfor Ap/LO eget territorium. Ulike «farlige» eller «ubehagelige» personer ble satt under avlytting, og dette har nok ihvertfall raskt inkludert Korvald- og Willoch-regjeringene som tiltrådte i 1972 og 1981. Svært mange rapporter om avslørende «uhell» ved bruk av denne teknologien kom på 70- og 80-tallet. Året 1980 var et kronår! Det er sannsynlig at dette var en periode med meget sterk ekspansjon både av «den fjerde tjeneste» og av romavlyttingen, med bruk av mye nytt og ennå ikke godt nok opplært personell. Siden er det blitt lenger mellom de avslørende feilene, men det er nok fordi personellet er blitt flinkere og bedre sikringsmidler og sikringsrutiner tatt i bruk.

---

[255] Han er dog ikke formelt oppført som medlem etter at «overvåkingsbråket» startet i Stortinget.

[256] La oss her for ordens skyld gjøre det klart at vi ikke mener at alle som arbeider i de tre ordinære hemmelige tjenester er med i «den fjerde». Tvert imot. Poenget er jo nettopp at svært mange må forbigås, derfor et eget nettverk. Antakelig er det store flertall meget hederlige embetsmenn og tjenestemenn som er like fortørnet som vi over det endel kolleger deltar i. Men alt tyder dessverre på at de korrumperte delene har stor makt over de ukorrumperte. Nettverket kontrollerer så mange maktposisjoner at de fleste andre av frykt eller lojalitet «ser den andre veien». Derfor er dessverre begrepet «tjenestene» og «den fjerde tjeneste» langt på vei men bare på denne måten synonymer. I denne boken blir det derfor vanskelig i mange sammenhenger ikke å bruke dem synonymt, men vi gjør her en gang for alle klart hva vi mener når vi gjør det.

8.12 «Høyrefløyen» i indre eksil

Men i mellomtiden var det gått riktig galt internt i Ap. Haakon Lie måtte gå av som partisekretær i 1969. EF-motstanden vokste og ble legitimert av selveste Einar Gerhardsen med sin landsmøtereplikk om at «hadde vi ikke hatt noen motstandere, måtte vi skaffet oss noen». Tidlig i 1972 ble neifløyen etablert som formell fraksjon i «Arbeiderbevegelsens informasjonskomité mot EF» (AIK). AKP(m-l) og SF hadde vind i seilene. Etter nei-seieren i 1972 måtte man pånytt gi fra seg regjeringsmakten til nei-partiene under Korvald.

Partilojalitet og solidaritet var tilført dype sår. Venstresiden fikk kraftig uttelling i stortingsvalgprogrammet for 1973-77, vedtatt våren 1973. Ørvik sier[257]:

> *«Når en ser hvor vidtgående venstrefløyens krav var og hvor skarpt de brøt med partiets demokratiske idégrunnlag, er det vanskelig å forstå hvordan partiledelsen som hadde til oppgave nettopp å bevare disse verdiene, kunne falle til fote...»*

Høyre døpte det nye programmet til «det røde program» og var lykkelig over et så lett identifiserbart skremmebilde.

Valget i 1973 ble en katastrofe. SV kom inn med 16 representanter, deriblant flere AIK-desertører. Ap tapte 12. Men regjeringsmakten holdt akkurat såvidt, ved hjelp av SV. Venstresiden gikk nå inn for å skaffe seg makt på regjeringsplan. Noen klare «høyrefløy»-statsråder, som f. eks. Finn Lied, ble kastet ut. Ørvik skriver fra sitt ståsted[258]:

> *«Det ble et utpreget grått ministerium, med lav politisk profil og avdempet holdning til de store stridsspørsmålene som berørte vest-orienteringen.*
>
> *Mens maktbalansen på statsrådplanet kunne betegnes som uavgjort, greide venstrefløyen å sikre seg klare gevinster på statssekretærnivå. Der dukket det plutselig opp en lang rekke kvinner og menn med rent rulleblad av konsekvente Nei-holdninger overfor de hovedpunktene i Aps politikk som gikk tilbake til 60-årene. Der fant man f. eks. Bjørn Skogstad Aamo, en forgrunnsfigur i 'Ut av NATO-kampanjen' og andre tverrpolitiske aksjoner rettet mot partiets utenrikspolitikk. Aamo ble belønnet for sin tidligere virksomhet med statssekretærstillingen i Finansdepartementet, som nå kom under ledelse av statsråd Per Kleppe. Arne Treholt, kjent for standpunkter som lå helt på linje med Skogstad Aamo's, ble sekretær hos havrettsminister Jens Evensen. Kai Ekanger, aktiv NKP'er til helt opp i slutten av seksti-årene, ble statssekretær i Justisdepartementet. Ingrid Eide fikk den ene av statssekretærstillingene i Kirke- og Undervisningsdepartementet...*
>
> *Trygve Bratteli enten prøvde ikke eller maktet ikke å holde igjen...»*

Selvsagt overdriver Nils Ørvik. Mange av de nye, unge statssekretærene hadde forandret seg og måtte tilpasse seg. Det har vi ikke minst sett siden. Det viktige er imidlertid at Ørvik reflekterer det syn som var rådende i den gamle «høyrefløyen» og blant bakmennene, som gradvis ble presset mer og mer ut av offisielle verv, men som forsatt var toneangivende i det revitaliserte hemmelige apparatet. Det var disse som hadde kontakten med Trond Johansen og hans folk i E-tjenesten. Det var disse som fra 1965 hadde jobbet iherdig for å sette opp det nye nettverket, «den fjerde tjenesten».

Overvåkingspolitiet var ikke tilgjengelig i denne perioden. Her satt fortsatt Asbjørn Bryhn, som vel var en god med-overvåker, men ingen venn av Trond Johansen og vanskelig å få inn i det opplegg man trengte nå. Han kunne heller ikke instrueres så lenge Borten-regjeringen satt. I alle fall ble han skiftet ut av Borten-regjeringen i 1967 og erstattet av Gunnar Haarstad, som ihvertfall ikke kunne brukes. Nettet ble derfor først knyttet opp til Trond Johansen og hans seksjon i E-tjenesten.

Kommunistene var feiet av banen. Målgruppene for «den fjerde tjeneste» skulle være SF/SV, de borgerlige og venstresiden i eget parti. Men systemet ble ikke operativt i tide til å hindre det denne gruppen oppfattet som nærmest en maktovertakelse av venstresiden. De gikk nå i et slags «indre eksil» med ett hovedmål for øye: Å gjenerobre makten over Arbeiderpartiet. Lytteapparatet i Folkets Hus som var satt opp ved hjelp av POT sto jo der fremdeles. Ronald Bye spilte på lag inntil han fikk nok og sluttet som partisekretær.

Trond Johansen var således den eneste innfallsvinkel til det som var igjen av Ap/LO-tjenestens tilknytning til de ordinære tjenestene. Etter hvert som «høyrefløyen» mistet sin makt i partiet (og fagbevegelsen) ble det klare

[257] Nils Ørvik: «Kampen om Arbeiderpartiet. Venstrefløyen og vestorienteringen» Grøndahl 1977. Side 73.
[258] Ørvik, side 81.

grenser for hva deres egen tjeneste kunne drive med. Mer og mer av virksomheten måtte overføres dit man hadde kontroll. Trond Johansen ble krumtappen. Han visste å utnytte avhengigheten, og hvem som etterhvert ble reell sjef for «den fjerde» kan være usikkert.

Partiets nedgang, og venstrefløyens innmarsj, fortsatte etter regjeringsomdannelsen i 1973. «Noen snakket sammen», og fikk startet en prosess for en ny partiledelse. Det var relativt enkelt å få Bratteli til å gå av, men hvem skulle overta - Nordli eller Steen? «Høyrefløyens» kandidat var Nordli, og man ville helst hatt ham på begge lederpostene.

Allerede i 1973 startet de første forsøkene på å fjerne Steen. De som sto bak, var bl a Rolf Hansen, Tor Aspengren - og Gudmund Harlem, far til Gro Harlem Brundtland. Sistnevnte sa til Steen at «du vil bli lykkeligere som redaktør»[259].

På dette tidspunktet var det imidlertid svært gode forhold mellom Trond Johansen og Reiulf Steen, som kjente hverandre godt fra tidlig i 60-årene etter introduksjon ved Knut Frydenlund[260]. I 1970 var kontakten blitt fornyet, fortsatt helst i selskapelig forstand rundt Knut Frydenlund, men også ved at Reiulf Steen var behjelpelig med å få Trond Johansen med i Aps internasjonale utvalg fra 1973 og ved at Johansen ble en flittig deltaker på Ap-arrangementer i Oslo. Frydenlund, Holst og Stoltenberg var blant Steens venner, og deres venner var Tronds venner. Denne grupperingen delte ikke «høyrefløyens» frykt for Steen. Trond spilte på begge hester.

Foran Ap-landsmøtet i 1975 startet Johansen sogar kampanje for Steens kandidatur (dog bare som formann!), men passet på å gjøre det gjennom sin kone Grethe Johansen, sentral Ap-politiker i Akershus og medlem av valgkomitéen. Resultatet ble som vi kjenner: «Kompromisset» i 1975 med Nordli som statsminister og Steen som partiformann. Glimrende resultat for dobbeltspilleren.

Dette ble en forunderlig periode der «høyrefløyen» og «den fjerde» fikk uventet hjelp.

Arbeiderpartiets regjering under Odvar Nordli og partiet under Reiulf Steen ble utsatt for en lang rekke problemer som sammen trakk dem dypere og dypere ned i desperasjonen.

Lillehammer-saken ble på et vis «arvet» fra Korvald-regjeringen, og skapte ikke i samtid så store problemer. Men etterhvert vokste den til et stort og guffent skjelett i skapet med betydelige tildekkingsbehov, dog åpenbart først i 90-årene.

Per Kleppes «motkonjunkturpolitikk» virket ikke. Ledighet og inflasjon eksploderte. Nordli trodde han gjorde et kjempekup da han fikk Dagbladets lekkasjesjef Per **Vassbotn** som statssekretær, den tidligere Venstremann uten Ap-tilknytning som hadde terrorisert Aps organer ved å bringe lydbånd-riktige referater i Dagbladet fra indre partimøter. Ikke så overraskende i denne Engen-tiden! Nordli satset enorm personlig prestisje på Volvo-saken, som forsvant da småaksjonærene i Volvo stemte det hele ned og alle andre partier i det norske Stortinget var mot.

Både Nordli og Steen hadde personlige problemer som skapte tvil om partiet hadde noen ledelse i det hele tatt. Reiulf Steen avga et intervju med «Ny Tid» som var så tettpakket med venstresosialistisk arvegods at det ble brukt som propagandamateriale av Høyre i mange år. Odvar Nordli sto i 1979-valgkampen i spissen for en togkampanje fra Oslo til Trondheim som endte i full oppløsning på alle måter. Den er levende beskrevet i Steinar Hansson og Ingolf Håkon Teigenes bok «Makt og mannefall».[261]

Det var mye rot også i utenriks- og sikkerhetspolitikken, med «fotnoter» i NATO, stadig utsettelse og tabulegging av EF-saken osv.

Noen av de statssekretærer og personlige sekretærer som var kommet inn i Nordlis regjering var enten allerede satt under overvåking eller ble det raskt på helt saklig grunnlag av Overvåkingspolitiet. Det var folk som ble kalt «Gerhardsens barn» og flittig deltok i det mappe- og pjolterdiplomati russerne nå la opp til for å skaffe seg nyttige idioter eller rene agenter til å drive desinformasjon eller ren etterretning. En av disse var Arne Treholt, som ble satt under konkret spionmistanke med etterforskning allerede fra årsskiftet 1976-77.

Andre saker innenfor denne materien og i denne perioden var Blindheim-saken, Gunvor Galtung Haavik-saken, listesaken, Hole Jacobsen-saken, Wilkes/Gleditsch-saken, Loran C + Omega etc. (se full oversikt i 8.13 nedenfor).

Det var altså en lang rekke forhold som sammen kom til å komplisere arbeidsforholdene for både Nordli og Steen. I en rekke av sakene ble regjeringen og partiet helt avhengige av Trond Johansens råd og medvirkning. Han hadde under Bratteli vært flere ganger på tale som statssekretær, men man valgte å ikke eksponere ham. I praksis var han gjennom det meste av 70-årene likevel uformelt like mye regjeringsmedlem som noen andre. Både Nordli og Steen, som utvilsomt selv i en periode hadde vært under overvåking, har også på dette plan bragt seg i avhengighetsforhold til ham.

---

[259] Viggo Johansen og Pål T Jørgensen: «Edderkoppen - historien om en møbelhandler». Aventura 1989. Side 36.
[260] «Vi som styrer Norge», side 169.
[261] Steinar Hansson og Ingolf Håkon Teigene: «Makt og mannefall». Cappelen 1992. Side 75 ff.

Men alle ulykkene som de to partilederne bragte ned over partiet ble for mye. «Høyrefløyen» raste og så på det hele som et resultat av den venstreradikale dreiningen. Også for Trond Johansen, som hadde spilt på to hester, ble det for meget. Steen hadde utspilt sin rolle og var blitt en belastning. Steens avgang ble også nøkkelen til Nordlis avgang. Johansens *nærmeste* venner i Ap var tross alt den klassiske «høyrefløyen», som nå var i et slags eksil (dog ikke verre enn at f. eks. Jens Chr Hauge stadig ble benyttet til opprydningssaker i statsindustrien og andre store prosjekter, som f. eks. Volvo-saken, og Finn Lied fikk være styreformann i Statoil) Sammen startet de nå arbeidet med å gjenvinne makten i Ap. Trond Johansen og denne gruppen hadde en viktig felles alliert: Israel og Mossad.

Det nedkjølte forholdet til CIA pga såvel U-2-nedskytningen som Lygren-saken og deretter oppgjøret mellom Evang og Bryhn, samt at E-tjenesten kom under granskning av Mellbye-utvalget, medførte at Trond Johansen inngikk i et stadig tettere samarbeid med og derved en større avhengighet av Mossad. Mossad har alltid «spist sine egne barn»! Den gamle Delfinus-operasjonen til fordel for Norge og våre allierte i NATO ble senest på denne tiden utvidet til bruk for offensiv etterretning til fordel for Mossad når norske skip anløp arabiske havner. Krigene i 1967 og 1973, og frykten for nye kriger, sammen med en påviselig kjølig holdning til Israels selvdefinerte sikkerhetsbehov i Washington, nødvendiggjorde å utnytte de mulighetene som lå i den norske handelsflåten representerte for etterretning mot arabiske havneområder.

Irak-delen av Treholt-saken er et eksempel fra denne perioden på naturlig (og legitimt) samarbeide mellom Trond Johansen og Mossad. Det gjorde ikke saken noe dårligere at all støtte til Trond Johansen i denne perioden samtidig var en støtte til å få Israels og Mossads beste venner tilbake til makten i Ap.

8.13 Seier for «den fjerde», Trond - og Gro!

Valget i 1977 ble ingen ny katastrofe, men heller ingen suksess. Ap tok igjen noe terreng fra SV, men sammen tapte de litt, slik at det de første dagene etter valget så ut som om det forelå en ikke-sosialistisk valgseier. Enkelte sentrumspolitikere var faktisk allerede i ferd med å utpeke sine statsrådkandidater. Men etter noen dager forelå resultatet av den siste «aftentrekningen», og det ble pånytt det knappest mulige sosialistiske flertall: 78-77. En slik nervepåkjenning ville man ikke ha igjen.

Nå var det Odvar **Nordli** og Reiulf **Steen** som sto for hugg. Maktbalansen var forskjøvet igjen. Det som var igjen av partiets «høyrefløy» var på offensiven. Klimaet var klart for et «come-back». Det endte med at Gro Harlem **Brundtland** overtok etter både Nordli og Steen. Steen redegjorde for *sitt* syn på Gros vei til makten i et fortrolig brev til - av alle - møbelhandler Arvid **Engen** datert 11. august 1981. Dette brevet kom senere på avveier, og ble delvis referert i media. Selv om Steen i brevet hadde skrevet at han ville holde det hemmelig i 100 år, valgte han derfor likevel å ta det med i full tekst i boken «Maktkamp» (1989)[262].

Ifølge Steen skal det ha begynt rundt kommunevalgsommeren 1979, etter den katastrofale togreisen. Det skal ha blitt holdt en rekke møter mellom statsminister Odvar Nordli, daværende partinestformann og miljøvernminister Gro Harlem Brundtland, LO-formann Tor **Halvorsen** og partisekretær Ivar **Leveraas** for å diskutere Regjeringens stilling. Steen skriver til Engen:

> *«Det var da Gro Harlem Brundtland begynte å operere som 'fungerende formann' og dessuten gikk rundt og sa at Odvar Nordli hadde 'lovet' henne (sic!) jobben både som partiformann og statsminister.»*

Etter dette kom det en regjeringsomdannelse der bl a Gro Harlem **Brundtland** gikk tilbake til Stortinget og Reiulf **Steen** gikk inn i Regjeringen. Steen sier ikke noe om hvorfor, men Hansson/Teigene mener det var et forsøk fra Nordlis (og Steens!) side på å bremse Gro på hennes aggressive vei mot makten. Det er klart at det var mot hennes vilje[263]

Men Steen er krystallklar om hva som da skjedde:

> *«GHB gikk fra det øyeblikk systematisk inn for å undergrave posisjonen både til statsministeren og meg. Hun etablerte allianser og laget konspirasjoner. Hennes fremste medspiller i stortingsgruppa ble fra først av Hallvard Bakke, som også var bitter etter at han hadde gått av som handelsminister...*
>
> *Utover høsten og vinteren ble det knyttet forbindelseslinjer med Arbeidernes Pressekontor, som etter hvert kom til å spille nøkkelrollen. Ingjald Ørbeck Sørheim ble*

---

[262] Reiulf Steen: «Maktkamp». Tiden 1989. Side 256 ff.

[263] Steinar Hansson og Ingolf Håkon Teigene: «Makt og mannefall». Cappelen 1992. Side 91 ff.

også trukket inn. I Arbeidernes Pressekontor arbeidet nå Alf Hildrum, Hallvard Bakkes tidligere nære medarbeider. Dette utviklet seg etterhvert til en slags 'aksjonsledelse' rettet mot den daværende ledelse og til støtte for GHB. Den sentrale personen ble etter hvert Arvid Jacobsen, som gjerne vil være 'King-maker', eller, som i dette tilfellet, 'Queen-maker'. Redaksjonssekretæren, Arne Karstad, gjorde grovarbeidet, mens Alf Hildrum var kontaktmannen til Hallvard Bakke og Ingjald Ørbeck Sørheim.

I denne perioden ante jeg ikke noe om dette. Jeg hadde mer enn nok med å skjøtte jobbene som handelsminister og partiformann....»

I en annen del av samme bok, dvs ikke i brevet til Engen som skulle ha vært hemmelig, skriver Steen noe lignende[264]:

«Det var bygd opp et uformelt nettverk der bl a Ingjald Ørbeck Sørheim - politisk rådgiver, med lønn som statssekretær, for Gro fra februar 1981 - spilte en operativ rolle. I hans leilighet på Bygdøy, der han var en av Gros naboer, møttes en gruppe med jevne mellomrom i 1980 og 1981. Først ble det planlagt hvordan Gro skulle bli statsminister. Deretter hvordan hun skulle bli formann i partiet.

Et ledd i arbeidet for å svekke min posisjon var å fjerne meg fra Oslo Arbeiderpartis liste før stortingsvalget 1981. Den notoriske Per Karlsen skrev sammen med et par andre et brev til Oslo Arbeiderparti om at jeg måtte ut. Per Karlsen forsøkte også å organisere en aksjon i fagbevegelsen i Oslo, men den ble helt mislykket. Arvid Jacobsen møtte opp i sitt partilag... Han ble nedstemt. Ingjald Ørbeck Sørheim gjorde et tilsvarende fremstøt i Oslo Arbeidersamfunn, landets største partiavdeling. Heller ikke det førte fram.»

Dermed knytter Steen enda en viktig person til aksjonsgruppen, nemlig Per Karlsen, en av de store overvåkerne i AP/LO-systemet, og kontaktmann til Iver **Frigaard** i Tronds filial i POT.

Tilbake til Engen-brevet: Sommeren 1980 kjørte ifølge Steen Arbeidernes Pressekontor (AP) en kampanje for at statsminister- og partiformannstillingen burde samles. Dette tolket Steen og andre som en kampanje for Gro Harlem Brundtland i begge verv, og det var nok riktig. Ifølge Steen ville han ikke være med på spillet og erklærte at han ville stille til gjenvalg som formann. Etter dette mener Steen at Arvid Jacobsen fikk med seg redaktør Reidar **Nielsen** i Finnmark Dagblad og endel andre Nord-Norge-redaktører i A-pressen til å koordinere en serie ledere med krav om skifte i ledelsen. Han hadde også grunnlag for dette:

«I mellomtiden hadde jeg fått mitt eget informasjonsapparat, og jeg visste hele tiden hva som foregikk. Jeg kjente tidspunktet for publiseringen av de ulike ledere i de forskjellige avisene, og jeg kjente innholdet i dem. Artiklene hadde da ligget på AP, klare til distribusjon i hele den øvrige pressen. Fy pokker!»

Steen ble nå satt under press for å avgi erklæring om at han ville gå av, og det ble aksjonert mot hans plass på stortingsvalglisten i Oslo. Steen gikk imidlertid til motoffensiv i TV, og Arne Karstad «slet fortvilet hele natten for å få tak i Arvid Jacobsen», som nå oppholdt seg i Jerusalem (!) på ukjent adresse. Og Per **Vassbotn**, Nordli's «genistrek» som statssekretær fra Dagbladet, var ifølge Steen med i spillet mot sin egen sjef og Steen. Så skriver Steen med akkurat denne typografi:

«ALT DETTE DELTOK GRO HARLEM BRUNDTLAND MEGET AKTIVT !!»

Og fortsetter:

«Men igjen måtte det legges en ny slagplan. Nå tok man sikte på landsstyremøtet som ble holdt på Hamar i desember.»

Det dukket nå opp et forslag fra nordnorske A-aviser om at dette landsstyremøtet burde oppnevne en valgkomité for det kommende landsmøtet, støttet av Hordaland Ap v/ Hallvard Bakke. Såvidt vi forstår Steen var dette ikke i samsvar med vedtekter og praksis, så det måtte «selvsagt» avvises. Men Gro Harlem Brundtland hadde først støttet det. Ifølge Steen

«avslørte (hun) for all verden at hun hadde deltatt i denne konspirasjonen».

Videre:

---

[264] Steen, s 231.

«Tre framstøt var gjort. Ingen av dem hadde ført fram. her må du være klar over aksjonsgruppens måte å tenke på. Man mente at dersom aksjonen skulle føre fram, måtte min skjebne være avgjort før landsmøtet. Man visste at mitt sterkeste kort var landsmøtet, og man regnet med at dersom saken ikke i realiteten var avgjort før, ville jeg vinne Landsmøtet. Det hadde jeg gjort i vanskeligere situasjoner tidligere...

Hvordan kunne man presentere landsmøtet for en fullbyrdet kjensgjerning? Det var en eneste mulighet igjen: Statsministeren måtte vekk, GHB måtte bli utnevnt til statsminister før landsmøtet ... bl a av den enkle grunn at det for meg ville være utenkelig å sitte som partiformann med GHB som statsminister.

Odvar Nordli hadde nå virret fram og tilbake i halvannet år. Noen ganger var han bestemt på å slutte, andre ganger like bestemt på å fortsette. Tor Aspengren og Tor Halvorsen satset på et skifte mellom ham og Rolf Hansen. .... Rolf Hansen stilte seg da velvillig til anmodningen.»

Det later til at dette var akseptabelt for Nordli. Ifølge Steen informerer nå Aspengren ham om at Nordli vil gå av samme høst (1980). Men Nordli ombestemmer seg, kontakter Steen og går inn for å fortsette til valget 1981 hvis han får tillitserklæring fra sentralstyre og stortingsgruppe. Nå ekspederes Bjartmar Gjerde og Inger Louise Valle ut av regjeringen, og Nordli får sin tillitserklæring.

Ifølge Steen fortsetter imidlertid kampanjen:

«Vårt eget pressekontor drev en systematisk undergraving av statsminister, partiledelse og en like systematisk oppbygging av partiets nestformann. Han satte en hel stab på å forfølge statsministeren - i bokstavelig forstand! Man oppdaget at han oppsøkte sin lege på Rikshospitalet, og sendte på det grunnlag ut en melding pm statsministerens sykdom, påspedd spekulasjoner om at han ville gå av og at han ville bli etterfulgt av GHB.

Andre hadde også vært aktive. Vi var nå kommet inn i en fase hvor faren, Gudmund Harlem, var begynt å virke for sin datter. På sitt kontor i NTNF hadde han frokostmøter med deltakelse av forskjellige personer. Der var Tor Aspengren. Mellom GHB og Rolf Hansen var det nå kontakt. Den gamle forbindelsen mellom ham og Einar Gerhardsen ble tatt i bruk. Markarbeidet ble utført av Ingjald Ørbeck Sørheim.»

På et møte i januar 1981 sier nå Nordli at han «praktisk talt» var kommet til at han ville slutte. Alle trodde at Rolf Hansen var villig til å gå på. Det ble så sendt ut pressemelding om Nordli's sykdom. Etter dette ble det nytt møte mellom Bratteli, Nordli, Brundtland, Halvorsen, Leveraas, Hansen og Steen. Hansen var der som statsministerkandidat. Men Steen hadde kontaktet Hansen tidligere på dagen, og da fått vite at han *ikke* hadde gitt tilsagn om å gå på jobben selv, men ville anbefale Gro Harlem Brundtland. Ifølge Steen var det i tillegg til de to bare Gro Harlem Brundtland som visste dette da møtet ble satt.

På møtet refererte Nordli til samtale med Hansen om at han skulle overta. Hansen benektet dette og foreslo Brundtland. Ifølge Steen var nå alle andre enn Gro Harlem Brundtland grundig overrumplet. Men saken var klar, og Brundtland ble utpekt.

«Samtidig var Ingjald Ørbeck Sørheims telegrammer begynt å komme inn.»

Dvs telegrammer fra partiavdelinger landet rundt som ville ha Gro.

Så langt Steens Engen-brev. La oss gjenta at vi forstår at dette ikke bare er et partsinnlegg, men også et som er skrevet i affekt og ikke beregnet for offentliggjørelse. Det er sikkert mye som ikke er riktig, og mye som er upresist eller ufullkomment. Likevel gir det nok en bedre fremstilling av *hvordan Steen opplevde dette i samtid* enn mange senere friserte versjoner ved Steen selv eller andre. Likevel kan de fleste konkrete opplysningene underbygges fra andre kilder, se bl a nedenfor.

Det eneste Steen nå kunne gjøre, var å utsette å meddele sin beslutning om å gå av. Han visste at han var ferdig. Men han gjorde det ikke før selve landsmøtet, og det medførte enda en hemmelig operasjon også referert av Steen et annet sted enn i Engen-brevet[265]:

«...redaktøren i Arbeiderbladet, Per Brunvand, ble med meg på hotellrommet for å vise meg et intervju med Einar Gerhardsen, beregnet på neste dags utgave av avisen....

...(han) ville forelegge meg intervjuet der Einar Gerhardsen gikk inn for Gro Harlem Brundtland som ny formann, før jeg skulle behøve å se det på trykk....

[265] Steen, s 239

Per Brunvand sa at dersom jeg nå ville meddele at jeg kom til å gå av som formann, ville ikke intervjuet bli trykt. Om ikke dette var å bli stilt overfor et ultimatum, vet jeg ikke hva et ultimatum er. Det var selvfølgelig et krav om betingelsesløs kapitulasjon.»

Denne historien er underbygget av et intervju Ragnar **Kvam** jr senere hadde i Dagbladet med Einar Gerhardsen i forbindelse med hans 90-årsdag, der Gerhardsen skal ha angret på intervjuet særlig pga måten det ble brukt på[266].

Intervjuet ble ikke trykket, og Steen trakk seg. Dermed har også Arbeiderbladets sjefredaktør Per Brunvand latt seg bruke *på provokatorisk vis* i en partistrid - en mann som hevder *å opptre på grunnlag av redaktørplakaten!* Hadde det ikke vært for alt annet vi har opplevet, hadde vi sagt at maken til brudd på presse-etikken skal man lete lenger etter, men det behøver man dessverre ikke idag. Hva gjorde Norsk Redaktørforening da de fikk lese Steens bok?

Vi tviler på at man i det hele tatt har tatt opp saken. Nestformannen i Norsk Redaktørforening fra 1983 til 1984 het Per Brunvand. Formannen i samme forening fra 1984 til 1988 het Per Brunvand[267]. Det var neppe stor stemning i ledelsen for å stille spørsmålstegn ved om slike redaktører kan være medlemmer.

Det har man i realiteten hatt i alle år. Per Brunvands far, Olav **Brunvand**[268], er et godt eksempel på det. Han var født i 1912 i Kristiansand, gift 1936 med Åsta Bergliot **Strømme**, tok handelsgymnas i 1932, gikk snekkerlære og teknisk aftenskole før han ble journalist i Sørlandet, Kristiansand (A) i 1935 og deretter i Bergens Arbeiderblad 1939-41. Som viktig motstandsmann ble han sendt i tysk tukthus allerede i 1941 og satt der så lenge krigen varte. Deretter ble han redaksjonssekretær for Bergens Arbeiderblad (1945) og redaktør for Arbeidernes Pressekontor fra 1949 til 1978, avbrutt av en periode som statssekretær i Forsvarsdepartementet 1952-54. Brunvand er i etterkrigsårene kjent som en sentral person i APs etterretnings- og overvåkingstjeneste, der man også benyttet Arbeidernes Pressekontors kontaktnett. Han var f. eks. en av to hemmelige revisorer som kontrollerne bruken av CIA-pengene til Stay Behind (se kap 24.14).

Sønnen Per Brunvand[269] er født i 1937 i Kristiansand. Han tok artium 1956 og studerte noen år sosialøkonomi og politisk historie i Oslo. Han fikk fra han var 20 år gammel kveldsvaktjobber i Arbeidernes Pressekontor av sin far (1957-62). Senere var han journalistvikar i Oppland Arbeiderblad (1960), journalist i Fremtiden (A) (1962), journalist i Arbeiderbladet (1968), redaktør i Rogalands Avis (1971) og ansv redaktør i Arbeiderbladet fra 1975. Brunvand er mao. født og oppvokst i AP, AP-pressen og AP-hysjen, og skylder ihvertfall AP-pressen absolutt hele sin karrière. AP-pressens historie er uadskillelig bundet til APs hemmelige tjenester i alle fasonger, hvilket også dens sentrale rolle via en rekke aktører i Steen-saken viser, der AP-pressen tydelig spiller på lag med bakmennene *mot den egentlige AP-ledelsen.* Vi minner også om at redaktør Per Brunvand øyeblikkelig fjernet Bengt **Calmeyer** fra etterretnings- og overvåkingsstoffet da han i 1984 kom for nær visse ømtålelige forhold, og innsatte den for AP og tjenestene nyfrelste Harald **Stanghelle** isteden (se kap 25.10.3).

Det Steen beskriver i sin bok er en *meget omfattende operasjon* som gjennomføres *over to-tre år* med *bruk av meget betydelige ressurser* og koordinert opptreden av *et stort antall personer.* Operasjonen er også rettet mot *to av de aller mektigste posisjonene i* Norge, nemlig statsministeren og partiformannen i Ap. Alle som har vært med sentralt i partipolitisk arbeid har vært med på lignende, mye mindre operasjoner, og vet hva som kreves. Det som skjer i marken, er bare en liten del. Bakenfor ligger uendeligheter av planlegging, møter, forsiktig og hemmelig involvering av det personell man trenger, og fremfor alt: Etterretning, situasjonsanalyse, politiske vurderinger osv.

En operasjon av denne type forutsetter en så omfattende underliggende virksomhet at det er opplagt at den må ha funnet sted med grunnlag i *en selvstendig maktbase i partiets samlede miljø.*

Steen benytter selv uttrykk som «konspirasjon» og «aksjonsledelse». Han gir Arvid Jacobsen og Arbeidernes Pressekontor en fremskutt rolle. Det må imidlertid være åpenbart at dette langt fra er tilstrekkelig. LO-ledelsen er åpenbart også involvert, men ikke mer enn gjennom noen få personer i toppledelsen. Steen antyder mellom linjene at det er partiets mektige bakmenn som trekker i trådene. Det er nok riktig, men heller ikke disse kunne utført en så stor operasjon uten et betydelig støtteapparat. Svaret er at vi, *basert på Steens observasjoner*, uansett hans egne karakteristikker og vurderinger, ser den nyorganiserte «fjerde tjeneste» i arbeid.

Det er imidlertid meget betydningsfullt at de to Gro-biografene Hansson og Teigene fullt ut støtter opp om hovedtrekkene i Steens versjon, og faktisk kommer med endel ytterligere svært viktige opplysninger.

---

[266] Dette er opplyst i Steen s 240. Vi har ikke rukket å sjekke originalversjonen i Dagbladet.
[267] Institutt for Journalistikk: «Pressefolk 1990»
[268] Personopplysninger fra Hvem er Hvem
[269] Personopplysninger fra Institutt for Journalistikk: «Pressefolk 1990»

Også de beskriver hele utviklingen før og etter den famøse togturen 1979 og hvordan det bredte seg stadig sterkere krav om at både Nordli og Steen måtte gå av. Men samtidig kommer de med informasjon om at det var svært liten støtte for Gro Harlem Brundtland. En gruppering ønsket f. eks. Bjartmar **Gjerde**[270]:

> *«Initiativet skjedde i all hemmelighet, og foregikk stort sett i uka før 15. desember 1980 på kontoret til Thor Andreassen i Samvirke Forsikring. Her møttes noen av Arbeiderpartiets industritopper, blant andre Statoil-direktør Arve Johnsen og veteranen Finn Lied for å fremme Gjerdes kandidatur. Tidspunktet for møtene hadde å gjøre med at søknadsfristen for stillingen som NRK-sjef gikk ut 15. desember og den stillingen ville Gjerde søke. Det var Arve Johnsen som var primus motor for å få Gjerde som statsminister. Han hadde kontakt med Haakon Lie om spørsmålet.*
>
> *Samme dag som søknadsfristen til NRK gikk ut, ba Nordli Gjerde komme opp på sitt kontor. Han hadde fått nyss om møtene i Samvirke. Bjartmar Gjerde må ha trodd at de skulle diskutere statsministerspørsmålet, men Nordi nøyde seg med å si at partiet hadde bruk for ham. Gjerde ble både forbauset og skuffet da det ikke ble snakk om stillingen som statsminister. Han søkte og fikk sjefsjobben i NRK. Dermed var han ute av politikken.*
>
> *Gjerde var en mann med betydelig støtte i de tunge miljøer i Arbeiderpartiet. Hvis det var blitt han, da han bare var 49 år, som hadde tatt over etter Nordli og eventuelt Steen, kunne veien for Harlem Brundtland ha vært blokkert i mange år fremover.»*

Det mest interessante er imidlertid beskrivelsen av Rolf Hansens opptreden[271]:

> *«...når alt kom til alt, hadde ikke Gro Harlem Brundtland noen motkandidat. Han som var utpekt, Rolf Hansen, arbeidet derimot for henne. Flere ganger i løpet av høsten 1980 sa han til henne at det var naturlig at hun tok over som statsminister. Men det var det ikke mange andre enn hun som visste. Det var hennes hemmelige kort,....»*
>
> *«Da Nordli i januar 1981 endelig ga beskjed til medlemmene i seksmannsutvalget som nå ledet partiet at han var sliten og ikke visste om han skulle fortsette, ba Iver Leveraas og Tor Halvorsen ham ta et standpunkt, ikke rote videre. Nordli fortalte at han hadde snakket med Rolf Hansen, som var villig til å ta over. Gro Harlem Brundtland spurte om det var riktig. Nordli gjentok at Hansen var rede..*
>
> *Etter dette snakket Gro Harlem Brundtland igjen med Rolf Hansen, og han sa da at Nordli måtte ha misforstått ham...»*

Torsdag 29. januar ble den berømte pressemelding om Nordlis sykdom og to måneders permisjon sendt ut av Arvid Jacobsen ved Arbeidernes Pressekontor, godt hjulpet av Nordlis statssekretær Per Vassbotn. Etter det var det for sent:

> *«Etter en lang samtale trakk Ivar Leveraas konklusjonen for Nordli: han måtte ga av øyeblikkelig, det var ingen mulighet for å ta en pause eller trekke ut tiden frem til landsmøtet utpå våren.»*

Likevel var det bare noen meget få som visste, ennsi forestilte seg muligheten for, at Gro Harlem Brundtland skulle overta i løpet av påfølgende helg. En av de som åpenbart deltok i kampanjen for henne, redaktør Arvid Jacobsen i Arbeidernes Pressebyrå, siteres slik fra lørdagskvelden:

> *«Hun har ikke en sjanse, hennes kandidatur vil bli valset ned av partiapparatet.»*

Det trodde også apparatet, ifølge Hansson/Teigene. F. eks. sa Tor Aspengren på et av Engens lydbånd:

> *«Du skal ta det helt med ro når det gjelder LOs holdning. Tor Halvorsen er helt klart for Rolf Hansen. Han vil ikke finne på å gå inn for Gro. De har hatt noen sammenstøt så harde at Tor er sikker...»*

Også Trygve Bratteli ville ha Hansen, iflg forfatterne. Likevel gikk det som det gikk. På møtet erklærte Rolf Hansen, den kandidat hele partiet lot til å ha samlet seg om, og som alle trodde ville stille, at hans kandidat var Gro.

---

[270] Hansson/Teigene s 107 ff

[271] Hansson/Teigene s 108 ff. også senere sitater

«Gro Harlem Brundtland er den eneste som er blitt statsminister ved en misforståelse. Da seks personer med avgjørelsen i sin hånd samlet seg i Ullevålsveien kl 1900 søndag 1. februar 1981, var fem av dem bestemt på å utpeke Rolf Hansen - som var tilstede som sjuendemann utelukkende fordi han var statsministerkandidat. Den ene som ikke ville ha Hansen, var Gro Harlem Brundtland. Hun ville bli statsminister selv. Da avgjørelsen falt noen minutter senere var hun valgt - enstemmig.»

Steen hadde klart å få vite dette noen timer før, og Gro visste det hele tiden. Men de fire andre, Nordli, Halvorsen, Leveraas og Bratteli, ble tatt fullstendig uforberedt, og måtte strekke våpen.

Ingjald Ørbeck Sørheim hadde da drevet med sin telegramkampanje hele helgen[272]. Dette er et virkemiddel man ikke bruker ofte. Det er nærmest utenkelig at pressemeldingen og telegramkampanjen ikke var koordinert av noen som visste hva Rolf Hansen egentlig skulle si på møtet. Dette viser at Sørheim var meget innviet - men i hva, og av hvem?

Ved siden av sine nære forbindelser med Gro hadde Sørheim også gjennomgått E-stabens russiskkurs på Forsvarets skole i etterretnings- og sikkerhetstjeneste - et sted der Trond Johansen bestemmer seg for hvem han senere skal satse på som «sine venner».

To uavhengige kilder peker på at Trond Johansen personlig i spillets derpå følgende runde - sikringen av Steens avgang *før* landsmøtet i februar 1981 - kom på døren til Reiulf Steen for å be ham om å tre tilbake som formann. I «Vi som styrer Norge» heter det[273]:

«En dag (like før landsmøtet i februar 1981) ble Steen oppsøkt i sitt hjem, den gang i en av statsboligene i Fritzners gate....

Den kortvokste, tette mannen med lite hår og raske bevegelser gikk rett på sak:

- Det beste ville være om du trer tilbake som partileder og i stedet blir en 'elderly statesman', Reiulf, sa han.

Dødsdommen over Steen som leder av Det Norske Arbeiderparti ble på samme tid forkynt og satt ut i livet i én setning. «Noen hadde snakket sammen.» Budbringeren var Trond Johansen. Den sterke mannen i den militære E-staben satte punktum for Steens plan om å fortsette som partiets leder.

Steen hadde ikke ventet at et slikt budskap skulle komme fra den kanten. Han hadde kjent Johansen som samtalepartner og sympatisør.»

Og i Geir Salvesens bok «Thorvalds verden» heter det[274]:

«Før landsmøtet på Hamar i april 1981 hadde Thorvald troppet opp hos Reiulf og ment at han burde gå av som partileder. Rollen som aldrende statsmann passet bedre for ham nå, mente Thorvald..... Også Trond Johansen, senere omstridt seksjonssjef i etterretningstjenesten og aktivt partimedlem kom på døren til Steen og ba ham overveie å trekke seg.. Men dette var ingen 'koordinert aksjon', slik det er blitt hevdet. Thorvald hadde ikke snakket med Trond Johansen om denne på forhånd»

Dette var jo søtt, men ikke svært troverdig. Litt senere i boken skriver samme Salvesen[275]:

«Thorvald ... betraktet Johansen som en ressursperson av dimensjoner. I likhet med Frydenlund var Trond Johansen også en venn av Thorvalds familie. Og Frydenlunds familie var nære omgangsvenner av Trond Johansen og hans kone...

Thorvald hadde truffet Trond Johansen på slutten av 1950-tallet, gjennom Knut Frydenlund. Etterhvert var de blitt omgangsvenner. Fra 1973 var Johansen blitt medlem av Arbeiderpartiets internasjonale utvalg, et utvalg Thorvald selv skulle bli leder i......

Thorvald brukte ham ellers som konsulent og lot ham gjennomgå manuskripter til taler for å få Johansens faglige vurdeing av dem.»

Vi skal altså tro at disse to omgangsvenner, utvalgsfeller, samarbeidende manusforfattere og i praksis også nesten regjeringskolleger, som utvilsomt i perioder traff hverandre flere ganger i uken, ikke skulle ha snakket sammen og koordinert seg om det mest brennbare temaet i Aps indre liv i denne perioden? Den er for tjukk.

---

[272] Bekreftes også av Hansson/Teigene s 113 f

[273] Viggo Johansen, Pål T Jørgensen og Finn Sjue: «Vi som styrer Norge». Aventura 1992. Side 164.

[274] Geir Salvesen: «Thorvalds verden». Chr Schibsteds forlag 1994. Side 204.

[275] Salvesen, side 298-299.

Åndsfrendene Stoltenberg og Johansen utmerket seg også ved en annen anledning i å ha lært leksen sammen. Vi holder oss fortsatt til Salvesen[276]:

> *«Stoltenberg ble intervjuet av (Nygaard Haug)-utvalget i forbindelse med granskningsrapporten. Han ordla seg så likt med Trond Johansen da han ble bedt om å forklare hvilke kontakter de to hadde og hvilke kontakter Trond Johansen hadde hatt med Knut Frydenlund og Johan Jørgen Holst, at utvalget tydelig slo seg til ro med det. Det fantes ikke noe grunnlag for å fastslå at kontakten med Trond Johansen hadde resultert i noe direkte utilbørlig.»*

Sukkersøtt! Og heller ikke denne gangen hadde de nære omgangsvennene ytret et ord seg i mellom om det som *nå* var det store felles samtaletema?

Trond Johansen hadde således gått hele runden fra Steens «hjertevenn» og valgkampleder, via «sørgende» budbringer om at han måtte forlate formannsjobben, til direkte koordinator av senere diskrediteringsaksjoner. La oss minne om at det å kjøre folk opp og så ned igjen ikke var ukjent i E-tjenesten. Trond Johansens forgjenger, Vilhelm Evang, hadde gjort akkurat det samme med den trofaste Ap-mannen Jack **Helle** (se kap 24.7.2), som mange hadde trodd var Evangs kronprins. Men den rollen fikk Trond Johansen. Kanskje Johansen hadde lært «bruk og kast metoden» fra sin sjef da han først bygget opp Steen til de store høyder, dernest ba ham trekke seg for å bli «eldre statsmann» og så knekket ham helt? Eller kanskje var det Evang som allerede da han kjørte ut Helle hadde lært av Trond?

Steen *ble* «eldre statsmann», men lokalisert i Chile, med minimalisert risiko for ubhagelige uttalelser i Norge. Han indikerer selv i sin bok (se foran) at han nærmest opprettholdt sitt kandidatur for ikke å gjøre det for lett for motstanderen - kanskje for å røyke ham ut?

Det klarte Steen - i det minste. Motstanderen kom på døren.

Vi minner også om at det var gjennom store deler av denne perioden at Ulf **Sand** og Tove Strand og Rune **Gerhardsen** gjorde oppdagelser som viste at minst en av sidene var telefonavlyttet, og at ihvertfall ekteparet Gerhardsen dessuten var romavlyttet via telefon (se kap 21.24). Dette var innflytelsesrike politikere som ikke hørte til noen opplagt fraksjon i disse pågående stridigheter. (Også Reiulf Steen hadde mistanker om avlytting, og spurte Trond Johansen til råds! Se kap. 21.41, hvis man er i tvil om hva Trond Johansen svarte!) Det er opplagt at avlytting var et fremragende virkemiddel for «operasjonsledelsen» for å finne ut hvem som var for og mot hvem - og hvem som ringte Steen for å gi ham sin støtte!

Vi nevner videre at Bengt **Calmeyer** i sin bok «Forsinket oppgjør»[277] ikke synes særlig i tvil om at Trond Johansen og hans nettverk deltok aktivt i manipulasjonen av de «demokratiske» valgene i Arbeiderpartiet i forbindelse med at han skriver om hvordan Engen-saken meget senere, i 1989, ble brukt til å diskreditere Steen for å forhindre at han snakket for meget om partiets virkelige forhold til tjenestene:

> *«...aksjonen mot Steen sommeren 1989 kan føres direkte tilbake til 'elementer' i den militære etterretningstjeneste,....»*
>
> *«Det prinsipielt betenkelige ved at (Trond Johansen) hadde en sterk personlig tilknytning til et parti og deres fremste representanter, var det tydeligvis ingen som våget å ta opp, hverken i partiet, i andre politiske partier, som naturlig nok mislikte dette samarbeidet, eller i mediene - bortsett fra Klassekampen.*
>
> *Årsaken til at det ikke ble tatt et oppgjør med denne utveksten er opplagt - man våget simpelthen ikke å legge seg ut med disse tjenestene, og det risikerte man jo hvis man utfordret en så sterk mann som Trond Johansen....*
>
> *Nå var selvfølgelig Trond Johansen mer enn et utvalgsmedlem og venn av Frydenlund og Stoltenberg. Så naiv kan man ikke være at man ikke forstår at han i realiteten 'klarerte' partifolk som skulle inn i en viktig posisjon. Og 'medvirket' når noen skulle ut...*
>
> *(Reiulf Steen) kunne, hvis han ville, fortelle, han hadde selv vært med på å opprette den nære forbindelsen, eller i det minste kjente han til hvordan Frydenlund hadde fått trukket Trond Johansen inn i utenrikspolitisk utvalg, og hvordan dette samarbeidet var blitt utviklet, og der en stadig større krets av fremadstormende partimenn og redaktører og politiske journalister var trukket inn. Dette apparatet hadde i sin tid arbeidet for Steens kandidatur som partiformann, men da frustrasjonen med ham ble for stor, vendte det seg mot ham og beseglet reellt hans skjebne.*

---

[276] Salvesen, side 301.

[277] Bengt Calmeyer: «Forsinket oppgjør. Arbeiderbevegelsen og den politiske overvåking ». Aschehoug 1993. Side 90 ff.

Steen var dagene etter Dagsnyttmeldingen - da mediene jaktet på partiets forbindelser til POT - å betrakte som en ueksplodert bombe, som måtte uskadeliggjøres.»

Calmeyer skriver også - mer generelt[278]:

«Nå var selvfølgelig (Trond) Johansen mer enn et utvalgsmedlem og venn av Frydenlund og Stoltenberg. Så naiv kan man ikke være at man ikke forstår at han i realiteten 'klarerte' arbeiderpartifolk som skulle inn i en viktig posisjon. Og 'medvirket' når noen skulle ut»

I dette tilfelle: «Klarerte inn» Gro - og «klarerte ut» Nordli og Steen!

Etter Calmeyers mening fant systemet nå frem til Reiulf Steens «hjertevenn», møbelhandler Arvid Engen med sine konspiratoriske samtaler, båndopptak og lekkasjer. Eksponeringen av ham i 1989 var et virkemiddel for diskreditering av Steen.

Det er godt mulig. Hovedsaken er at vi ser sporene av Trond Johansen og «den fjerde tjeneste» overalt.

La oss nå vende et øyeblikk tilbake til seksmannsutvalget som trodde de skulle velge Rolf Hansen, men utpekte Gro til statsminister. Hele nøkkelen for planen var jo nettopp at alle skulle tro at Hansen var villig, mens han i virkeligheten skulle støtte Gro. Var det virkelig slik at dette bare var «en misforståelse», som forfatterne Hansson/Teigene skriver? De er ikke så sikre selv[279]:

«Hvordan var det mulig at så mange hadde misforstått Rolf Hansen? Eller hadde de ikke misforstått? Var de lurt? Spilte Rolf Hansen et bevisst dobbeltspill?.....
....henger et ubesvart spørsmål i lufta. Hvorfor ga han så utvetydige og mange klare signaler til Gro Harlem Brundtland om at hun burde bli statsminister, mens svarene til Nordli og hans sendebud var så uklare at de ble helt misforstått?»

Forfatterne er innom en mulig forklaring om at Hansen hadde vært oppriktig først, men etterhvert fått mindre lyst på jobben, kanskje fordi han ikke ville jobbe sammen med Steen. Men de tror ikke helt på dette heller selv:

«Samtidig hadde han (Hansen) en mektig støttespiller i ryggen, nemlig Einar Gerhardsen. Det er kjent at Gerhardsen også var kommet til at både Reiulf Steen og Odvar Nordli burde trekke seg, og at hans kandidat som partiformann og statsminister var nettopp Rolf Hansen. Men det er ting som tyder på at Gerhardsen og Hansen utover høsten og vinteren 1980/81 snakket sammen om å holde muligheten for Gro Harlem Brundtland åpen. 'Den gamle forbindelsen mellom Rolf Hansen og Einar Gerhardsen ble tatt i bruk', ifølge et av Reiulf Steens utfall. Han har også hevdet at Gudmund Harlem i maktkampens sluttfase var begynt å virke for sin datter. Det kan ikke slås fast med sikkerhet, men resultatet bærer spor av at 'noen hadde snakket sammen' og at Rolf Hansen arbeidet bevisst for den løsningen som kom.»

Der var katta ute av sekken! «Noen hadde snakket sammen». Men denne gangen var «noen» ikke ledelsen i LO og AP, for de lå alle overkjørt tilbake. *Det var noen større!* Av disse skimter man bare Einar **Gerhardsen**. Hva med Haakon Lie, Finn Lied og Arve Johnsen som hadde forsøkt seg med Bjartmar Gjerde? Gikk de deretter over til Gro? Ikke usannsynlig. Men ikke noe av det spiller noen stor rolle. Hovedspørsmålet er: *Hvem fikk hedersmannen Rolf Hansen til å opptre provokatorisk? Hvem bestilte støttefunksjoner fra Arvid Jacobsen, Ingjald Ørbeck Sørheim, Alf Hildrum, Hallvard Bakke, Arne Karstad, Per Brunvand og overvåkeren Per Karlsen? Hvem hadde funnet på og laget generalplanen for Hansen- operasjonen, genial i sin enkelhet, og for strategien for å kaste Steen?*

Ett eneste navn er for stort til at noen av de andre bøkenes forfattere tør nevne det, men egentlig er det opplagt. Rolf Hansen lurer ikke statsminister og LO-topper for hvem som helst, *kun for Jens Chr Hauge* - og som Calmeyer sier: «Elementer i den militære etterretningstjenesten»!

Selv for Hauge ville Hansen kanskje ikke gjort det hvis det ikke for at han sto i nærmest bunnløs takknemlighetsgjeld til APs bakmenn v/ Hauge og Hauges underbruk, Trond Johansen i E-tjensten. La oss minne om alle de ekle sakene som verserte eller dukket opp mens Rolf Hansen var forsvarsminister fra januar 1976 til oktober 1979, en periode da hverken regjeringen eller partiet hadde noen funksjonsdyktig ledelse og Hansen og hele regjeringen ellers fort hadde seilt i vilske på egen hånd:

---

[278] Calmeyer, side 91

[279] Steinar Hansson og Ingolf Håkon Teigene: «Makt og mannefall». Cappelen 1992. Side 115 ff.

- ***Lillehammer-saken** trengte løpende tildekking*

- ***Listesaken** i 1977, da «Ikkevold»-redaksjonen v/ Ivar **Johansen** hadde brukt åpne kilder til å avsløre militære hemmeligheter*

- ***Loran C/Omega-saken** i 1975-77, initiert av kaptein Anders **Hellebust**, ansatt i E-staben, som satte søkelys på norske peile- og lyttestasjoner fordi han mente virksomheten ikke hadde hjemmel i lovlig stortingsbeslutning*

- ***Hole Jacobsen-saken**, da Magnus Hole **Jacobsen** i 1977 gikk ut med opplysninger om politisk overvåking i NSB og Norsk Hydro (se kap 17.17)*

- *Daværende Odelstingspresident **Per Bortens støtte** til Hole Jacobsen kombinert med andre opplysninger basert på de kunnskaper han som statsminister hadde fått bl a fra Andreas Andersen, og behandlingen av alt dette i Stortinget*

- ***Blindheim-saken** i 1978, da major Svein **Blindheim** i 1977 bekreftet Ny Tids påstander*[280] *vedrørende norsk opplæring av finner for spionasje i Sovjet for Norge i 1953*

- *«**Majorsaken**» i 1978, da CC bekreftet Blindheims opplysninger i Morgenbladet*

- ***Stay Behind-avsløringen** v/ Hans Otto **Meyer**-razziaen i 1978, da statsråden først ble villedet av Stay Behind-sjef, oblt Sven **Ollestad** til å lyve bort hele Stay Behind og dernest stikk i strid med det vi antar må ha vært E-sjef Fredrik Vilhelm **Bull-Hansens** ønsker, og sikkert Hansens egne, lot Ollestad fortsette i sin stilling ytterligere fire år til pensjonsalder (se kap 25.19.2.5). Bare Jens Chr **Hauge** kunne overtalt ham til dette - og da sannsynligvis pga Lillehammer-saken! (I enhver annen sammenheng ville Ollestads opptreden fått meget alvorlige konsekvenser! Kanskje det var Hauge selv som sa til Olletsad at han skulle lyve?)*

- *Spionjakten på Gunvor Galtung **Haavik**, som avklarte at det fantes enda en større spion, slik at jakten på **Arne Treholt** startet fra 1978 med de taktiske-politiske vurderinger som måtte vurderees løpende i forhold til at ett eller flere av «Gerhardsens barn» når som helst kunne bli avslørt som spion. (Det endte som kjent med at statsminister Kåre Willoch ble stilt overfor et fait accompli vedr Treholt og Forsvarets Høgskole).*

- *Striden om sensur av deler av innholdet i Ivar Johansens kapittel «CIA i Norge» i den norske versjon av «**CIA i Europa**» bok (1979) (Denne saken var Hansen personlig engasjert i fra 1977 pga den amerikanske utgaven og CIAs rolle i Norge.)*

- *Truslene fra Knut Frydenlund, Trond og Rolf Hansen mot redaktør Dagfinn **Vårvik** i Nationen, tidligere utenriksminister for Sp, da han skrev åpent om Trond Johansens identitet*

I alle disse saker måtte Hansen stole på det uoffisielle bakapparatet med sine sterke bånd til E-tjenesten. Vi er blitt fortalt at det meste av det som skulle skrives og sies om disse sakene fra statsrådens side ble forfattet av eller i regi av Trond Johansen og levert ferdig til statsråden - eller av byråsjef John «SUK» **Sundhagen** som løp inn og ut av statsrådens kontor daglig.

Til gjengjeld ble nok Hansen i neste runde trukket nærmere inn i dette brorskapet. Med Hansens bitre erfaringer som forsvarsminister har det vært en meget enkel oppgave for Hauge & Co å overtale ham om at AP måtte sikres en helt annen type ledelse, og at det ikke kunne overlates til tilfeldighetene.

---

280 Ny Tid 20. juli 1977

Kanskje var det omtrent slik de snakket sammen:

«De» er en gruppering - «den fjerde tjeneste» - som var vant til å ha makten i et velordnet parti. Så fant den seg i et slags indre eksil, der partiet er i hendene på noen tøylesløse drømmere og sangvinikere, som er i ferd med å slippe et hvepsebol av halv- og helkommunister og gjøre Høyre til Norges største parti. *Alle må vekk!* Men hvem skal settes inn? De største bakmennene - Hauge, Lie, Aspengren, *Gubben Harlem*, *Rolf Hansen* - vet de begynner å bli gamle. Det må på plass et nytt, mektig og fremtidsrettet *dynasti*. De kunne lett tatt makten selv direkte ved hjelp av Rolf Hansen. Det var ikke det som var problemet. Problemet var *å sikre makten på meget lenger sikt.* Virkemidlene for det nye dynasti var nettopp ferdig utviklet. Trond Johansen var på plass som konsernsjef for det nye Norge så snart man fant en *leder med vilje til makt.*

Hva med Bjartmar Gjerde? Han kan vi lett få valgt, til og med på et landsmøte, og han er vår mann. Nei, han er for veik! Ingen vilje til makt! Men la oss teste ham. Gi ham tilbudet like før fristen for å søke NRK løper ut. Se om han tør slåss, sette sine lyster i pant for noe større? Sett på Arve og Finn og olje- og industrigjengen.

Gjerde valgte det gode liv, ja? Var det ikke det jeg sa. Men er dere da blinde og døve alle sammen? Har dere ikke fulgt med? Har dere ikke observert den eneste yngre person som på egen hånd allerede har bygget opp sin indre krets og trår til med dødsforakt for å skaffe seg nye posisjoner? Din egen datter, Gudmund. Der er det stål i alle ledd. Og ungdom! Det er fint å ha når man skal bygge opp en maktbase på lang sikt.

Nei, det er for tidlig. Hun har for mange motstandere. Med villa på Bygdøy og gift med en Høyremann klarer vi aldri å få henne valgt på landsmøtet. Hvem snakker om landsmøte? Nordli kan vi feie av banen på to sekunder. Og landet må da ha en statsminister, ikke sant? Jo, men skal det skje utenom landsmøtet blir det i praksis LO som bestemmer, og da blir det ikke Gro. Nonsens. Husker dere da ingenting fra gamle dager? Dette løser vi ved en enkel operasjon. Du skal bli taktiker igjen, Rolf! Her er hva du må gjøre....

Med operasjonene i 1981 var denne tjenestens viktigste oppdrag for 70-årene gjennomført. Det er åpenbart at Steen har rett i at Gro Harlem Brundtland var innforstått med bakmennenes planer. Hun var da 41 år gammel. Hun var oppdratt i Ap-miljø fra både fars- og morsiden, med både Gerhardsen og andre koryféer på hyppige besøk i hjemmet, hadde vært aktiv i AUF og statsråd i fem år, men hun var ung og hadde meget begrenset parlamentarisk erfaring (faktisk møtt som stortingsrepresentant bare halvannet år). Hun var imidlertid utvilsomt like bevisst og bestemt som vi har sett henne senere, og må ha forstått at hun påtok seg en enorm oppgave. Hun har nok sagt ja til å bli kjørt frem på denne måten, men ikke uten å stille betingelser til apparatet som gjorde det: Da skal dere jammen stille opp etterpå også! Men Jens Chr Hauge hadde allerede svaret klart for henne: Goddag, du kjenner vel Trond Johansen?

Det gjorde hun nok. På mange måter er hun født inn i det hemmelige AP-Norge. Hennes far, Gudmund **Harlem**, var i sin tid med på å bygge opp AP-folkene i E- og S-tjenesten (se kap 24.7.14). Han var nær venn av Vilhelm Evang først fra deres felles motdagisttid og senere som forsvarsminister på 60-tallet og snakket alltid pent om sin «gamle venn Vilhelm»[281]. «Gubben» ansatte da også Gros onkel, Ola **Evensen** som «Statens sikkerhetsinspektør», dvs sjef for det som idag tilsvarer FO/S, og han var i mange år en meget aktiv E-mann (se kap 24.7.14).

Gudmund Harlem var også i egenskap av sosialminister, forsvarsminister, leder for Statens Attføringsinstitutt og styreformann i Arbeidstilsynet med på både å bygge opp og finansiere store og viktige AP-deler av E-stabens ytre apparat/«IB-apparatet» (se kap 24.7.14 og kap 24.5-6).

Gro Harlem Brundtland var faktisk også *gift* inn i det hemmelige Norge. Arne Olav **Brundtland**, er for tiden den mest kjente seniorforsker i Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPI) og nær sagt den eneste som har sittet i NUPI uten opphold i en tredveårsperiode. NUPI ble bygget opp og er den dag i dag nær tilknyttet og avhengig av E-tjenesten, særlig Trond Johansen (se kap 24.10).

Også denne bakgrunnen gjorde Gro til en opplagt kandidat som grunnlegger av det nye dynastiet.

Det spiller i denne sammenheng liten rolle hvor detaljert hun den gangen kjente APs hemmelige apparater. Hun må imidlertid minimum ha forstått at disse rådet over helt spesielle ressurser, og deretter forstått å bruke dem selv. Etterhvert ble hun kanskje en slags «trollmannens læresvenn» i forhold til det store potensialet i «den fjerde tjeneste». Det skal vi komme tilbake til.

Det nye dynasti var grunnlagt. Men akkurat for sent til å hindre den ikke-sosialistiske valgseieren i 1981.

---

[281] Chr Christensen: «Av hensyn til rikets sikkerhet», Cappelen 1990. Side 54.

8.14 *Willoch vinner i 1981*

Likevel skjedde det pånytt. I 1981 tapte Ap regjeringsmakten til de borgerlige. Til tross for alle redningsaksjoner omkring Ap-rotet i 70-årene klarte man ikke mer enn å begrense skadevirkningene. Men nå hadde man ihvertfall god partikontroll over tjenestene og de fleste sentrale embetsmenn på utenriks-, forsvars- og justissiden samt ved Statsministerens kontor. Apparatet måtte settes i gang mot den nye regjeringen. Men hvordan? Statsminister Kåre **Willoch** var hederligheten og nøyaktigheten selv. En presserunde da noen oppdaget hans ekstralønn fra Industriforbundet som parlamentarisk leder prellet bare av. Men noe måtte vel finnes?

Den som lytter får vite.

8.15 *Alarm fra offiserene*

I 1982 henvendte to offiserer[282], blant flere, med variert og lang erfaring fra E-tjeneste, seg til daværende statssekretær Erling **Norvik** ved Statsministerens kontor - under gjensidig tillit (felles taushetsplikt). Hensikten var på en diskret måte å gjøre statssekretær Norvik og statsminister **Willoch** oppmerksom på at det etter deres faglige vurdering var behov for å vurdere og klarlegge om de hemmelige tjenester løser sine oppdrag under betryggende parlamentarisk kontroll i overensstemmelse med vedtatt norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk[283]. De påpekte at både E- og S-staben hadde en organisasjon som i prinsippet ble bestemt av Stortinget i 1953, og reiste spørsmålet om ikke stabene trengte en fornyelse med sikte på størreeffektivitet, bedre ledelse og kontroll og mer videreutdannelse av personell.

De advarte mot sammenblanding av partipolitikk og faglig etterretningstjeneste. AP-politikken fikk stadig større innflytelse på analyse- og rapportprosessen. De kjente til at underordnet personell gikk med løpende informasjon som ikke var betryggende vurdert direkte til AP-statsråder, iblant også til ikke-sosialistiske politikere utenom tjenestevei. Ifølge informasjoner de hadde mottatt fra pålitelig personell i spesiell tjeneste kunne man ikke se bort fra at deler av innsamlingsorganene på sambandssiden ble brukt til bl a illegal avlytting. Muligheten for å avlytte regjeringskontorer var tilstede og det ble nevnt at slik avlytting kunne forekomme. De mente også at det var behov for å kontrollere om utenlandske E-tjenesters innflytelse i Norge var underlagt betryggende kontroll.

De anbefalte regjeringen å få spesialutredet disse to stabene, som alltid hadde vært holdt utenfor forsvarskommisjonenes mandat.

Begge offiserene er høyt dekorert for utmerket tjeneste, den ene også for aktiv krigsinnsats og for tjeneste i utlandet.

Norvik informerte Willoch om henvendelsen. Willoch påla sin forsvarsminister Anders C. **Sjaastad** å undersøke forholdet. Etter en høyst overflatisk undersøkelse meldte Sjaastad at det ikke var grunn til å ta henvendelsen alvorlig og saken ble henlagt. De to offiserene ble ikke informert om dette. (Se kap 24.11.1.1.)

Den ene offiseren ble pensjonert året etter og er mye benyttet som faglig rådgiver i okkupasjonshistorie i nord. Den andre fikk opprykk i grad året etter og ble beordret til en viktig operativ sjefsstilling.

Senere ble den lemfeldige behandlingen under Sjaastad brukt av Nygaard Haug-utvalget for å vise at «man den gang ikke tilla påstandene noen vekt»[284]. Nok til at Nygaard Haugs droppet saken[285] (se kap 17.19)!

8.16 *Willoch-regjeringen faller*

Til tross for at alle kluter sikkert ble satt til klarte man tilsynelatende ikke å finne noe man kunne diskreditere folk i regjeringen med eller skape splittelse mellom koalisjonspartnerne[286] om. Likevel falt selv den bunnsolide Willoch-regjeringen for eget grep, og uten at EF lurte i kulissene. Var dette bare en gave fra himmelen for Ap og dets våpendragere, eller skjedde det manipulasjon her også?

---

282 Offiserenes identiteter er ikke nevnt her, for å markere at vil ville ha respektert deres ønske om anonymitet. Mens vi arbeidet med denne boken «blåste» Alf R. Jacobsens deres identitet i boken «Mistenksomhetens pris». I denne boken gjør Jacobsen forsøk på sterk diskreditering av dem begge. Vi går i rette med Jacobsen senere i boken. Siden navnene allerede er kjent, og for å imøtegå Jacobsens diskreditering, bruker også vi offiserenes fulle navn i den sammenhengen, se kap. 25.11.

283 Gjengivelsen fra møtet og innholdet av meldingen fra de to offiserene bygger på flere samtaler med meget sikre kilder. Saken er kjent fra bl a Viggo Johansen, Pål T Jørgensen og Finn Sjue: «Vi som styrer Norge». Aventura 1992, men får her - tror vi - en noe nøyaktigere fremstilling. Bl a er det - antakelig korrekt - hevdet i Jacobsens bok at det ikke bare dreide seg om ett, konkret møte, men mer det som kan beskrives som en noe bredere «henvendelse». Det var også flere enn to offiserer som sto bak.

284 Nygaard Haug-utvalgets rapport..

285 Dette rene tildekningsorganet styrt av Regjeringen Brundtland kommer vi grundig tilbake til.

286 Fra 1983 var Willoch-regjeringen en koalisjon mellom Høyre, Kr F og Sp

Willoch-regjeringens fall kom plutselig. Stortinget hadde lenge vist sviktende budsjettdisiplin. Det skjedde ved at Arbeiderpartiet stemte for å øke utgiftene i alle retninger. Man visste at hver krone foreslått mer enn Regjeringen var en fristelse for noen av koalisjonspartiene eller Fremskrittspartiet. Hver gang en av disse falt for fristeren Gro, ble det dannet flertall for utgiften uten flertall for noen dekning. Statsbudsjettet este opp og truet stabiliteten. Hele Regjeringen var enig om at det måtte statueres et eksempel.

Ap skaffet ofte flertall for Frp's utgifter, men aldri for dekningen. Særlig Willoch oppfattet dette som et guffent spill fra begge parter. Frp's Carl I **Hagen** så det rimeligvis annerledes: Hans velgere skaffet koalisjonen flertall, men han var holdt utenfor alle samarbeidssystemer knyttet til koalisjonen. Da mente han at han kunne spille fritt for å presse frem en plass «i det gode selskap».

Man kan mene hva man vil om en slik politisk strategi, men den er selvsagt helt lovlig. Ingen «fjerde tjeneste» så langt. Men hva skjedde etter at Willoch kjørte utfor stupet og lot seg bli felt på bensinavgiften?

De aller fleste hadde nå ventet seg «et omvendt King's Bay», dvs et tilbakekall av regjerngsmakten i form av et mistillitsforslag ved Brundtland-regjeringens tiltredelseserklæring. Dette ville vært helt normal parlamentarisk prosedyre for å gjenetablere det regjeringsalternativ som hadde flertall i Stortinget. Men neste morgen erklærte den avgående statsminister Willoch at Ap nå skulle få prøve seg, det ville ikke bli tatt noe initiativ for å kaste den nye statsminister Brundtland.

Hvorfor det? Erklæringen kom som en stor overraskelse på de aller fleste innen *alle* koalisjonspartiene.

Beslutningen var tatt av Høyres innerste organer. Man ventet seg en meget vanskelig økonomisk periode og regnet med at det ville gå ut over det eller de partier som måtte ha regjeringen - uansett hvilket eller hvilke. Best å la det være Ap.

Hva var det man ventet ville komme til å gå så galt? Willoch-regjeringen hadde gjort *en god økonomisk jobb*. Prisstigning og arbeidsledighet var *samtidig* på vei ned, et meget sterkt helsetegn. Det var god stemning mellom koalisjonspartnerne. Det lå riktignok problemer i luften som tydet på at en sterk kredittekspensjon var i emning. Var dette nok til at Høyre, som i alle år har prioritert nasjonens interesser fremfor egne taktiske interesser, nå ville søke ly for stormen fremfor å sikre landet den best mulige ledelse - på et tidspunkt da de andre partiene **ikke** prioriterte slike spesielle partihensyn?

I dag ser vi ikke bort fra at det kan ha vært en annen grunn. Fra 1985 falt oljeprisene regnet i norske kroner. Det var spekulasjoner om at de kunne falle virkelig dypt, men de var stort sett bare fra teoretikere som f. eks. Milton **Friedman,** som ingen mistenkte Willoch for å lytte til. De fleste fagfolk trodde fortsatt på en bølgebevegelse mellom ytterpunkter, og at dype fall ville være kortvarige.

Likevel ble det i Willoch-regjeringen utviklet enorm bekymring for oljeprisene. Særlig statsministeren selv kom stadig tilbake til dette. Dels var dette selvsagt et triks for å holde utgiftene nede, men alt tydet på at bekymringen var ekte. **Ramm** husker idag at han flere ganger prøvde å bringe bransjens mer moderate syn frem for finansminister Rolf **Presthus** og statsministeren, men at bekymringene likevel stadig vendte tilbake.

Dette er noe vi ikke vet noe som helst mer om, men det er lov å stille spørsmål: Hvem er det som kan ha så høy troverdighet på dette området at de, selv om de forblir ukjente, tillegges større vekt enn bransjens egne oppfatninger? Hvilken norsk etat er det som kan hevde at den har svært gode etterretninger fra Midtøsten? Vi er ihvertfall kjent med at Trond Johansen i siste del av Willoch-perioden *hadde god kontakt med olje- og energiminister Kåre* ***Kristiansen***[287].

Vi vet jo hvordan det gikk.

Neste byggetrinn - så langt - i Aps arbeid for å ødelegge enhver tro på stabile borgerlige regjeringer var på plass. Syse-regjeringen ble enda ett. Det og annet skal vi komme tilbake til.

8.17 Tvillingforholdet sementert

Idag representerer Gro et utvilsomt maktsentrum i seg selv. I hvor stor grad «bakmennene» fortsatt representerer bindeleddet til «den fjerde», får foreløpig stå som et akademisk spørsmål.

På grunn av all den hjelp og beskyttelse tjenestene ga Arbeiderpartiet i 70-årene, var tvillingforholdet sterkt sementert fra 1981, og enda sterkere da regjeringsmakten ble tatt tilbake i 1986. Det var nå et spørsmål om hvem som kontrollerte hvem. Ingen vet hvor mange og store tilgodelapper Trond **Johansen** hadde skaffet seg. I boken

[287] Kjent i regjeringsmiljøet i den tiden

«Niende etasje» gir Arbeiderpartiets generalsekretær i en årrekke[288], Ronald **Bye**, en levende illustrasjon av dette[289]:

> *«Når forsvarsministeren skulle utpeke forsvarssjefen, rådførte han seg med statsministeren. Derfra gikk det en henvendelse fra Statsministerens kontor til E-sjefen om han hadde noen merknader til de aktuelle kandidatene. Tilbake kom en melding om hvem man burde velge og ikke velge. E-tjenesten manipulerte nesten uten unntak inn 'sin' kandidat, og det var denne forsvarssjefen som siden utnevnte sjefer i E-tjenesten. Ringen var sluttet. Dette systemet førte til at E-tjenesten ble selve plattformen til en videre karrière. Det var påfallende mange generaler og admiraler som hadde vært innom E-tjenesten på veien mot toppen. Norges forsvar ble styrt av et militært og politisk fåmannsvelde, et oligarki...»*
>
> *«Det ble neppe utnevnt en forsvarsminister i Norge uten at E-folkene hadde hatt et ord med i laget. Etterretningssjefen og hans våpendragere hadde fått et ' negativt veto',...»*

Fremfor alt var den nye statsminister Gro Harlem Brundtland ikke bare i takknemlighetsgjeld, men direkte avhengig av bakmennene, den gamle «høyrefløyen» og «den fjerde tjeneste». Første oppgave var å hindre det som så ut til å være et opplagt nederlag ved valget i 1981. Nordli og Steen hadde gitt Høyre politisk drivstoff til å nå opp mot 30%-tallet på meningsmålingene, og utsiktene var kullsvarte.

8.18 Gro samler tøylene

Gro Harlem **Brundtlands** maktovertakelse i 1986 skjedde med et samlet og aggressivt Ap. Hun hadde støtte av alle fløyer i partiet. Venstrefløyen var det etterhvert blitt lite igjen av. De fleste hadde tilpasset seg. Reiulf **Steen** var sendt til Chile, Jens **Evensen** til Haag og Arne **Treholt** til Ullersmo. Andre var rensket ut under nominasjonsprosessene. Hennes politiske strategi ble fra første dag å knekke Høyre gjennom en tre-leddet strategi:

- *å skape inntrykk av at Ap førte høyre-politikk bedre enn Høyre, ihvertfall bedre enn en ikke-sosialistisk koalisjon*
- *fordømme Willoch-regjeringens økonomiske politikk som ble fremstilt som «økonomisk frislepp og jappetid»*
- *fordømme Høyres ansvarsfraskrivelse ved å forlate regjeringsmakten i en kriseperiode og fremstille Ap som partiet som alltid rydder opp*

Dette passet bakspillerne meget godt. De var selvsagt også svært fornøyd med EF-politikken og sikkerhetspolitikken. Ikke noe tull fra Ap lenger.

Den «fjerde tjeneste» hadde lyktes i å skaffe regjeringsmakten tilbake. Nå gjaldt det å beholde den. Alle interne Ap-motsetninger var fjernet.

«Den fjerde» hadde til og med ved hjelp av Trond **Johansen** skaffet seg en midlertidig løsning på problemet som Overvåkingspolitiet representerte. Den voksende terrorist-trusselen ga åpning for en ny løsning. Ansvaret for anti-terror i Norge lå hos POT. Men hvem hadde kunnskapene om terrorisme over hele verden, og særlig om arabisk terrorisme? Etter Norges voksende militære FN-engasjement i en rekke områder var det neppe tvil om at E-tjenestens innhentingsavdeling under Trond Johansen satt på et vell av kunnskaper som var helt nødvendige i utøvelsen av anti-terror-arbeidet i Norge. Men Trond ville ikke stille dette til disposisjon for POT uten videre. Han forlangte den gamle liason-ordningen mellom de to etater erstattet av et mye tettere samarbeide. E-tjenestens mann, Iver **Frigaard** ble nå først (1980) kjørt på tjeneste som kaptein og ordonanse-offiser i Libanon, og deretter inn som politiinspektør i POT med ansvar for anti-terror m. v. E-stabens oblt Ove Bang **Overdale** var i en årrekke

---

288 Årene 1969-75

289 Ronald Bye: «Niende etasje.» Tiden 1993 side 190. Bye bekriver selv boken som en slags «faction», dvs en roman-preget fremstilling av forhold han selv kjenner konkret som hovedlinjer.

liason til POT. Ordningen ble avviklet i 1987/88 av departementsråd Leif Eldring. Trond og Frigaard fikk deretter absolutt monopol på all kontakt!

Men Frigaard rapporterte - som vi allerede har sett i et par saker (Mossad/asylsøkersaken og saken om samarbeid med israelsk grensepoliti) og som vi senere skal dokumentere ytterligere - ikke til POT-sjefene, og hadde støtte fra Justisdepartementet for dette. Da er det bare én mulighet: Hans virkelige sjef var Trond Johansen, nøkkelmann i «den fjerde tjeneste», og rapportlinjen i denne tjenesten var fra Johansen og rett til Youngstorget.

Dermed var apparatet komplett.

Likevel klarte de borgerlige å samle seg enda en gang - i Syse-regjeringen. Den ble ikke noe stort problem i seg selv, men det var uheldig for «den fjerde» fordi den fikk utnevnt enda en ny POT-sjef, nemlig Svein Urdal, slik at «leieboer-tilværelsen» for Frigaard måtte fortsette. Det var også uheldig fordi det nå dukket opp ubehagelige spørsmål om Lillehammer-saken og Mossad. Vi kommer tilbake til dette og til Syse-regjeringens avgang.

8.19 Ronald Byes brev til Gro

Hvor viktig «den fjerde tjeneste» og hele det klandestine apparat var og er for statsminister Gro Harlem Brundtland illustreres av hva som skjedde da Ronald Bye i 1991 skrev brev til Gro med anmodning om å få en opprydning i det han trodde var historiske forhold fra 70-tallet.

Men det skulle vise seg at hans historie om avlytting av Folkets Hus etc fortsatt var en svært varm potet. Det hele utviklet seg til en særdeles spennende «brevsak»[290]:

- *Ronald Bye skrev brev til Gro som partileder 4. november 1991 med anbefaling om å iverksette granskning av avlyttingen som han kjente til, Han ville eventuelt bistå.*
- *Brevet ble åpnet på partisekretariatet og sendt den person på Statsministerens kontor som behandlet Gro's partisaker*
- *Brevet ble ikke ført inn i postjournalen på Statsministerens Kontor*
- *Statsministeren tok det ikke under behandling*
- *En statssekretær ga det i slutten av november til daværende justisminister Kari* ***Gjesteby***
- *Brevet ble ikke journalført i Justisdepartementet*
- *I juli 1992 ga Gjesteby brevet til departementsråd Leif A. Eldring i Justisdepartementet (fra slutten av 70-tallet en nøkkelmann vedr avlytting og overvåking)*
- *Ronald Bye fikk aldri noe svar*
- *Ronald Bye bestemte seg for å utgi bok isteden*
- *Da boken kom ut, ble Ronald Bye kritisert av partileder Thorbjørn* ***Jagland*** *for ikke å ha tatt opp saken på partikanaler først*[291]
- *Da Bye viste til sitt brev av 4. november 1991, nektet både Gro Harlem Brundtland og Torbjørn Jagland for at de hadde sett brevet*[292]

---

[290] Historien til og med Eldring omtalt i Klassekampen 7. juli 1994

[291] Se bl a Klassekampen 27. november 1993

[292] Se bl a Klassekampen 27. november 1993

- *Ronald Bye kunne da vise til at brevet også var blitt sendt Arbeiderbladet, som hadde gjengitt innholdet i et stort oppslag*[293] *(fem spalter med førstesidehenvisning)*

- *Det fremkom også at Arbeiderpartiet har daglig klippservice fra de viktigste avisene, spesielt for statsministerens behov*

- *En kopi av brevet ble til slutt funnet i partiarkivet*

For ikke å ha kjent til brevet, må det altså ha vært underslått for statsministeren som adressat både på partikontoret og Statsministerens kontor, og ikke omtalt for henne av diverse embetsmenn, en personlig sekretær, minst én statssekretær, én justisminister samt redaktører og journalister i Arbeiderbladet, samtidig som hun ikke kan ha lest Arbeiderbladet denne dagen og heller ikke klippsammendraget hun har fått etterpå. Godt gjort!

Richard **Nixons** folk opererte i sin Watergate-tid med det som ble kalt «credible denial», dvs at alle dokumenter etc. måtte utformes slik at en bestemt informasjon senere ikke kunne påvises å ha kommet presidenten i hende.

Til TV-2 uttalte statsminister Gro Harlem Brundtland seg om realitetene i saken[294]:

> *«Statsministeren sier til Tv-2 at hun aldri har lest noe brev hvor noen har fortalt henne om sammenblanding mellom overvåking og Arbeiderpartiet.*
> *- Hadde noen fortalt meg noe slikt, ville jeg tatt aksjon med en gang, sier Gro Harlem Brundtland.»*

Dette var i november 1993. Når statsministeren er så overrasket, må hun ha glemt at det i forbindelse med Engen-saken kom frem at det *nettopp* var slik kontakt mellom Per Karlsen på Youngstorget og Iver Frigaard i Overvåkingspolitiet, og at Per Karlsen, høyst sannsynlig med Gro's medvirkning, deretter ble sagt opp (for syns skyld). Dette var det *til og med redegjort for i hennes egen stortingsmelding om overvåkingstjenesten* som var lagt frem et halvt år tidligere, gjengitt slik i sammendrag i innstillingen fra Stortingets justiskomité[295]:

> *«I 1989 ble forskjellige kontaktformer mellom personer tilknyttet Arbeiderpartiet og overvåkingstjenesten omtalt i media som den såkalte 'Engen-saken'. Det ble også gitt ut en bok om saken. Kontrollutvalget fant at utvalget av eget tiltak ville undersøke de forhold som var tatt opp. Kontrollutvalget fant ikke grunn til å kritisere at overvåkingstjenesten hadde etablert en kontakt sentralt i Arbeiderpartiet. Når det gjaldt opplysninger om at Overvåkingssentralen i denne forbindelse hadde mottatt notater om politikere, påpekte utvalget at opplysninger som tjenesten finner å være uten interesse normalt bør makuleres. Hvis de oppbevares, må de registreres og journalføres. Utvalget bemerket ellers at en kontakt til politiske partier, slik det ble etablert og praktisert i dette tilfellet, tilnærmet ville ha karakter av politisk overvåking, som ikke er tillatt.»*

Er det vanlig at statsministre kontrasignerer stortingsmeldinger de ikke har lest; ikke en gang meget sentrale deler? Statsministeren hadde ingen grunn til å være overrasket. Hun hadde derimot all grunn til å ha dårlig samvittighet, siden hun ikke hadde gjort noe direkte for å rydde opp etter Engen-saken. Nå lot hun som om hun var overrasket, og at hun hadde reagert med en gang hvis hun hadde fått vite noe lignende av det Bye skrev om. Eneste forskjellen var at Engen-saken var *helt moderne*. Men hun gjorde ikke noe mer med Byes opplysninger, heller, annet enn å gi sine tropper ordre om å kjempe med nebb og klør mot alle slags granskinger etter hvert som de ble foreslått i Stortinget, og etterpå sørge for at de ble konvertert til dekkaksjoner. *Såvidt vi vet er det ikke igangsatt en eneste intern etterforskning i Ap om alle overgrep og ulovligheter som ble gjort i den tiden Ap hadde «sin egen» overvåkingstjeneste*. Ikke så rart. Denne tjenesten er der enda, bare i enda mer sentral posisjon, med full kontroll over de statsfinansierte tjenester og med et meget mer omfattende arbeidsområde. Den er nå del av «den fjerde tjeneste».

Reiulf Steen gjengir i «Maktkamp»[296] et intervju Gro hadde med Dagbladet i 1983:

---

[293] Arbeiderbladet 4. november 1993. Bye brev var sendt på fax dagen før og feildatert 4. istedenfor 3. november
[294] Referert i NTB-melding av 25. november 1993, gjengitt bl a i Akershus Arbeiderblad/Romerikes Blad neste dag
[295] Innst. S. nr. 246 (1992-93)
[296] Reiulf Steen: «Maktkamp». Tiden 1989. Side 87.

«- Har du selv aldri deltatt i slike politiske spill?

- Nei. Virkemidlene må være å vise kortene, argumentere og gjennom en saklig og skikkelig argumentasjon få de ulike syn og eventuell uenighet fram, og så komme fram til en løsning. Jeg vil også i framtida holde meg unna intrigespill i politikken helt til min dødsdag.»

Det var sukkersøtt! Reiulf Steen kommenterte intervjuet tørt slik: «Selv vil jeg ikke kunne si noe tilsvarende.». Og Ronald Bye vil vel også kunne trekke på smilebåndet over dette intervjuet etter opplevelsene han hadde med sitt brev til Gro 10 år senere. Pussig - «hu' rør' jo på seg!».

Vi er nå i *begynnelsen av 90-årene*, og systemet behandler fortsatt informasjon om hva som skjedde inntil midten av 70-årene som høyeksplosive saker. Hvorfor? Hvis alt *virkelig* stanset der, var det vel bare for Gro å innrømme alt og skylde på historien og forgjengerne? Men det stoppet jo ikke. Avlyttingen fortsatte med ny teknologi. Denne skulle røklegges mest mulig. Enhver avlyttingsdebatt var uheldig. Derfor måtte Ronald Byes brev undertrykkes. Først da journalist Vidar Ystad i Bergens Tidende tok opp saken med Sivilombudsmannen i januar 1994 kom brevets skjebne frem. Det viste seg da at også personer som departementsråd Bjørn T. **Grydeland** og ekspedisjonssjef Arne **Spildo**, begge ved Statsministerens kontor (og begge godt kjente fra vår sak), hadde vært innom «brevstafetten». Brevet ble gjort til et ikke-brev ved at det aldri ble journalført noe sted og ved at det aldri ble besvart.

Vi tror nå at brevet havnet hos han Trond - som disponerte deretter.

9. FORSVARSSJEF MED EKSTRA ØYE

Utover våren 1992 gikk det svært langsomt med Lier og politikammeret. Setsaas var nå helt overbevist om at det ikke ville føre frem heller. Etterhvert som motetterforskningen skred frem, viste det seg også stadig tydeligere at det var sterke krefter i Forsvarets Etterretningstjeneste som var innblandet, antakelig vel så meget som POT. Forsvarsdimensjonen plaget Setsaas sterkt som mobiliseringsoppsatt major i NATOs brannkorps. Hele saken ville, hvis den forble uoppklart, bli liggende som en udetonert bombe for Forsvaret. Han var klar over at det nå bare var et spørsmål om tid før vi måtte gå videre med de øvrige demokratiske virkemidler vi rådet over som borgere, og nå gjensto Kontrollutvalget - som bare dekket POT og S-tjenesten, men ikke E-tjenesten - og Stortinget. Da ville offentlig omtale bli uunngåelig, med tilhørende risiko for skade på Forsvaret.

9.1 En ryddesjanse

Som offiser følte Setsaas derfor en forpliktelse til å gi Forsvaret selv en sjanse til å rydde opp. I april 1992 forfattet han dette brevet til Forsvarssjefen[297]:

> *«Lang tids undersøkelser/etterforskning har dessverre avdekket at bl a FO/E har stått sentralt i en overvåkingsoperasjon der undertegnede blant flere har vært fokusert. Operasjonen har også involvert mål og midler som synes å være i konflikt med norsk straffelov. Idet jeg forutsetter at Forsvarets organer innledningsvis kan ha vært forledet til iverksettelse av ovennevnte, er jeg beredt til, om Forsvarssjefen det måtte ønske, å søke en intern avklaring/opprydding på den del av ovennevnte der Forsvarets organer har vært involvert. Jeg anmoder Forsvarssjefen om en umiddelbar meddelelse om en slik løsning kan tjene Forsvarets interesser.»*

For å være sikker på at det kom frem på betryggende måte, kontaktet han en kollega, en oberst i Forsvaret for å forespørre om han var villig til å formidle brevet. Kollegaen hadde tilfeldigvis allerede avtalt et møte noen dager senere med Forsvarssjefen, admiral Torolf **Rein**, i en annen sammenheng, og lovet å ta med seg brevet. Setsaas hadde opprinnelig tiltenkt sjefen for E-staben, generalmajor Alf Roar **Berg**, en kopi av brevet, men besluttet å droppe kopien. Det ville være ukorrekt overfor Forsvarssjefen. Obersten rapporterte dagen etter det avtalte møtet at brevet var levert.

Det bemerkelsesverdige var imidlertid at det var sjefen for Sikkerhetsstaben, kommandør I Gunnar **Rio**, som dukket opp på Forsvarssjefens kontor og på dennes vegne for å ta imot brevet, fordi Forsvarssjefen selv var blitt forsinket tilbake fra et tidligere møte. Hvordan kunne det ha seg? *Det var ikke på forhånd redegjort at det skulle komme noe brev eller for brevets innhold.* Det naturlige hadde vært at en person fra Forsvarssjefens egen stab hadde tatt imot et uspesifisert brev. Hvorfor var S-sjefen beordret til å ta imot et brev - og dette brevet? Like rart var det at S-sjefen ba obersten formidle tilbake til Setsaas - fortsatt på Forsvarssjefens vegne - at han ville få svar om et par dager. *Hvordan kunne de med en gang vite at det bare ville ta et par dager?*

Det viser seg at kommandør i Rio var formann for «Koordineringsutvalget for etterretnings- og sikkerhetstjenesten akkurat i 1992»[298]. Det gjør ham plutselig til en svært relevant person til å motta brevet. Men det gjør det enda mer forbausende at han var tilstede for å motta et brev, og et brev av denne karakter. *Informasjonen om at et brev var på vei og hva det inneholdt kunne bare komme fra avlytting av telefonsamtalen mellom Setsaas og obersten (som ble oppringt på sin bopel).*

Forsvarssjef Rein har ikke tenkt særlig raskt!

Nå tok det meget mer enn to dager før det kom noe svar. Setsaas forholdt seg i høy beredskap i den påfølgende periode. Han ventet seg når som helst en umiddelbar beordring om å stille på Forsvarssjefens teppe og få valget om å legge frem det han hadde eller ta imot legehjelp. Det ville vært reaksjonen av en forsvarssjef av general Fredrik V. **Bull-Hansens** kaliber. Men ingen slik ordre innløp. Det skulle ta mer enn ett år.

---

[297] Brev av 29. april 1992 fra major Setsaas til forsvarssjef Rein.

[298] Hvem er Hvem 1994. Vi antar at dette er et internt organ i Forsvaret. Det er uvanlig å nevne slike i Hvem er Hvem. Det kan også være en trykkfeil for Koordineringsutvalget for Etterretnings-, Overvåkings- og Sikkerhetstjenesten, nedstt av Justisdepartementet.

Det hadde nå rent mye vann i havet. Vi var ferdig med politikammer og kontrollutvalg, og var under behandling i Stortinget der det kokte rundt vår og andre overvåkningssaker (alt dette kommer vi tilbake til). Det ubesvarte brevet fra Setsaas ble fremlagt for Stortingets forsvarskomite, der det vekket stor oppmerksomhet. Vi hadde også alliert oss med Dagsrevyen[299], der Lars-Jacob **Krogh** var i fyr og flamme. Han reagerte sterkt på det manglende svaret, og tok kontakt med Forsvarssjefens pressetalsmann oberst Per **Bøthun** for å etterlyse det.

Etter all denne oppmerksomheten ble Forsvarssjefen nødt til å reagere. Endelig ble brevet besvart, men ikke av Forsvarssjefen. Svaret var datert 28. april, postlagt 4. mai 1993 og mottatt dagen etter. Pånytt var det sjefen for S-staben, nå oberst Rios etterfølger, oberst Hans **Dramstad**, som hadde undertegnet[300]:

Brevet viste til FO/S (Sikkerhetsstaben) var blitt forelagt Setsaas' brev for nærmere undersøkelser og uttalelse, at det med bakgrunn i de opplysninger som var gitt ikke «hadde latt seg gjøre å komme til nærmere kunnskap om forhold som er antydet», at Setsaas kunne ta kontakt hvis han hadde tilleggsopplysninger, og at man beklager at det ikke var gitt svar tidligere.

9.2 Det tredje øyet

Det var et bemerkelsesverdig brev. Det som skulle ta to dager, tok et år. I løpet av dette året var det ingen som tok kontakt med Setsaas for å få vite *hva* han siktet til. Brevet fortalte jo ikke stort mer enn *at* det var ugler i mosen og at Tronds kontorsjef Terje Buljo var blant uglene. Men underveis må forsvarsledelsen ha funnet ut hva det var likevel, for nå hadde man tydeligvis gjort et forsøk på å undersøke saken, men problemet var at man ikke kom videre pga mangel på opplysninger. Hvordan visste man hva man skulle undersøke? Trolig har forsvarssjef Rein utviklet et nytt hemmelig våpen: *Clairvoyance* eller klarsyn. Ifølge den tibetanske munk og motstandsmann Lobsang **Rampa**[301] hadde alle menn og kvinner en slik sans via et tredje øye i pannen:

> *«Den gang vandret gudene om på jorden og blandet seg med menneskene. Men menneskene drømte om å erstatte gudene og prøvde å drepe dem av den grunn. De glemte at selv om de kunne se, kunne gudene se enda bedre. Som straff for dette lukket gudene det tredje øyet til menneskene.*
>
> *I de århundrer som er gått, er det er bare få som er født med evnen til å være clairvoyant, og de som har denne evnen, kan utvikle den videre ved å gjennomgå den operasjonen som var blitt foretatt på meg...»*

Gadd vite hva slags operasjoner Forsvarssjefen og Sikkerhetsstaben hadde iverksatt og hvor de hadde sine ekstra øyne?

Hva må ha skjedd? Et så alvorlig brev kan ingen forsvarssjef ignorere. Husk at på dette tidspunkt (i 1992) fantes det ikke noen «Ramm/Setsaas-sak». Aftenposten hadde ikke skrevet sine nedlatende lederartikler ennå, og middagsavisenes morosider hadde ikke boltret seg med Helan og Halvan. Selv om dette i alle fall ville vært usaklige unnskyldninger, kunne det ikke en gang påberopes at det måtte være våre «vanlige skrullete påstander» som man ikke trengte svare på. Og i alle fall fraskrev man seg denne muligheten når svaret til slutt ble sendt - da lot man jo som om man tok det alvorlig!

Det eneste vi vet (men først fra 1995) er at sjefen for Sikkerhetsstaben en gang før 3. juli 1992 diskuterte Setsaas' henvendelse med seksjonssjef Trond **Johansen** i Etterretningstjenesten[302]. Hva som skjedde på dette møtet vet vi ikke, men det er vel god grunn til å anta at Johansen ikke akkurat har oppfordret til å forfølge saken. Ut fra det vi vet om Johansens politiske støttespillere i Ap-ledelsen og Ap-regjeringen og hans rolle når nye forsvarssjefer, E-sjefer og S-sjefer skal ansettes, må vi kunne regne med at hans råd ble tillagt stor vekt av disse personene, for å si det mildt. S-sjefen har nok vært rask med å gi disse rådene videre til Forsvarssjefen.

Forsvarssjefen må ha kommet i adskillig vånde. Det er temmelig opplagt at han ikke selv kunne ta ansvaret for å underslå brevet. Han må ha konsultert sin overordnede, Forsvarsministeren, som da var Johan Jørgen **Holst**. Etter helt ordinær regjeringspraksis har han i sin tur måttet konsultere statsministeren, som i alle fall har alt ansvar for statsrådenes beslutninger. Forsvarssjefen har nok fått klar beskjed: «Legg det dypt ned i skuffen.» Det skulle ikke forundre oss om Johansen, som bl a sentralt medlem av Arbeiderpartiets sikkerhetspolitiske utvalg, allerede hadde klarlagt denne ordre på partikanaler.

---

[299] Det endte med bulder og brak, som vi skal se senere.

[300] Brev av 28. april 1993 fra S-staben til Setsaas

[301] Lobsang Rampa: «Det tredje øye». Ernst G Mortensens forlag 1956.

[302] Dette fremkom under Johansens møte med Lier og er omtalt i Liers notat til Mikkelsen av 3.7.92.

«Den fjerde tjeneste» skulle det ikke rotes borti. Ikke av Forsvarssjefen, og ikke av noen andre heller. Vi har siden fått erfare at det er en *almen* regel under Arbeiderpartiets regjering.

Etter dette skrev Setsaas takkebrev til Forsvarssjefen[303] for at han endelig hadde fått svar og for invitasjonen til å komme med «tilleggsopplysninger». Setsaas beklaget utviklingen, men svarte at han ikke fant det naturlig å gå inn i en formell prosess med Forsvaret, fordi saken var overlatt Stortinget. I et sideskriv sa han seg likevel villig til å ta et møte «uformelt og i ditto omgivelser». Det ble det ikke noe av.

Korrespondansen er tatt med som vedlegg 4.

9.3 Bøthuns bordeller

Underveis i dette fant det sted et lite «ekstra-show»:

Da **Krogh** kontaktet **Bøthun** benyttet sistnevnte anledningen til et forsøk på diskreditering av Setsaas. Han påsto at Setsaas hadde drevet to bordeller i Guatemala i 1976-78, og at han var fratatt sin sikkerhetsklarering. Påstanden om bordeller var åpenbart falsk. Påstanden om fratagelse av sikkerhetsklarering var ukjent for Setsaas.

Dette var meget alvorlig. Uttalelser fra Forsvarets pressetalsmann er jo å regne som uttalelser fra Forsvarssjefen. Hensikten må ha vært å skremme NRK-TV fra å ta opp hele saken. Setsaas tilskrev Forsvarssjefen om Bøthuns påstander[304] og uttrykte sin forbauselse over at pressetalsmannen hadde så fri omgang med sensitive personopplysninger (det hadde ikke vært bedre om påstandene hadde vært riktige). Hvorfor var han ikke i det minste forholdt påstandene før de ble kolportert til pressen?

Selv *etter* at dette brevet var sendt, fortsatte Bøthun å slarve om Setsaas. Nå kom det sogar på trykk i Verdens Gang[305]:

> *«SETSAAS LYVER: Setsaas farer med løgn! Pressetalsmann ved Forsvarets Overkommando, Per Bøthun, slår skarpt tilbake mot major Johan M Setsaas, som hevder at Forsvarets E-tjeneste overvåker ham. Bøthun tilbakeviser alle påstander om overvåking mot Setsaas. Det eneste han vil beklage er det faktum at Setsaas måtte vente et helt år før han fikk svar på brevet han sendte til forsvarssjef Torolf Rein hvor han hevdet seg overvåket.*
>
> *- Vi sjekket de kryptiske opplysningene Setsaas kom med i brevet, men fant de så useriøse og dårlig dokumentert at vi skrinla saken. Forsvaret får hvert år et utall med underlige henvendelser, sier Bøthun.*
>
> *- Burde ikke majoren vært innkalt til en nærmere redegjørelse i en såpass alvorlig sak som påstand om overvåking?*
>
> *- Vi har hatt flere episoder med Setsaas tidligere som tilsa at det ikke var nødvendig, sier Bøthun.»*

Bøthuns forsvar for unnlatelsen av å gjøre noe med saken var en vulgærversjon av det offisielle svaret. Det var jo åpenbart at Setsaas i brevet varslet om et generelt forhold som han var beredt til å samtale videre om. Enhver kan jo se at brevet ikke inneholdt nok opplysninger til å vurdere påstandens seriøsitet, og at brevet heller ikke pretenderte å dokumentere noe som helst. Dette måtte kommet på grunnlag av et returinitiativ fra FO, noe S-sjefen ved mottakelse i realiteten varslet.

Formuleringen om at «vi» (Forsvaret) «har hatt flere episoder med Setsaas tidligere» var særlig stygg. Bøthun fortsatte å publisere fra interne personopplysninger i pressen, denne gang også helt gale opplysninger. Leseren måtte (i beste fall) fått inntrykk av en regulær kranglefant og kverulant som hadde for vane å iverksette de rareste ting. Det fantes imidlertid ingen slike «episoder». Han uttalte seg også ukorrekt i forhold til realiteten: Da det endelig kom et svar, inneholdt det *nettopp* en invitasjon om å få «eventuelle tilleggsopplysninger».

Enda verre var det at Bøthun samme dag orienterte ytterligere, mer detaljert og mer uriktig om personopplysninger vedrørende Setsaas, og det endog til AKP-organet *Klassekampen*[306]*!*

Etter ca tre og en halv måned[307] ble brevet om Bøthuns uttalelser besvart av Stabssjefen, generalløytnant Odd **Svang-Rasmussen**. Han tilbakeviste at det var gitt personopplysninger til media. Bøthun hadde ikke sagt noe om bordeller eller sikkerhetsklarering. Han opplyste imidlertid at sikkerhetsklareringen var *bortfalt* midlertidig fordi det i løpet av et visst antall år ikke hadde vært tjenstlig behov for å opprettholde den. Det var imidlertid et rent

[303] 28. mai 1993
[304] 28. mai 1993.
[305] VG 8. juni 1993.
[306] Klassekampen 8. juni 1993
[307] 9. september 1993.

rutinespørsmål og *ingen fratakelse*. (Ved neste innkallelse ville klareringen bli aktivert igjen.) Også denne korrespondansen er tatt med som del av vedlegg 4.

Svang-Rasmussen tok ihvertfall feil da han benektet at Bøthun hadde gitt media personopplysninger vedr sikkerhetsklarering. Kanskje leser ikke generalløytnanten Klassekampen, men i så fall må ha Bøthun orientert ham feilaktig.

Det er således all grunn til å tro mer på **Krogh** enn Bøthun. **Krogh** har ingen grunn til å diskreditere Bøthun, men Bøthun kan ha gode grunner til å diskreditere Setsaas. Bøthun fortsatte å blafre med både sanne og usanne personopplysninger om Setsaas til VG og endog Klassekampen, også på trykk. Det tyder på at terskelen generelt ikke var så stor, sikkert heller ikke for bordell-preik. Bare Bøthun, ikke Krogh, kunne vite at sikkerhetsklarering var et tema som kunne forvrenges. Hva slags spill var det Bøthun drev?

10. KONTROLLERT KONTROLLUTVALG

Saken om at POT v/ Frigaard tillot Mossad å operere som norske politifolk med norske pass under avhør av og rekrutteringsforsøk mot palestinske asylsøkere ble tatt av dagsorden ved at den våren 1992 ble oversendt Kontrollutvalget for Overvåknings- og Sikkerhetstjenesten for granskning.

Opprettelsen av Kontrollutvalget var det eneste resultatet av Mellbye-utvalgets undersøkelser og anbefalinger. Før det hadde det ikke vært noen kontroll med de hemmelige tjenester. I sin naivitet begrenset utvalget og Borten-regjeringen Kontrollutvalgets mandat til de to av de tre hemmelige tjenestene som hadde *lovlig* adgang til å arbeide med norske borgere; Overvåkningspolitiet (POT) og Forsvarets Sikkerhetstjeneste (FO/S). Kontrollutvalget mottar *klager* fra personer som måtte mene seg urettmessig overvåket og undersøker om det foreligger noen overvåkning og om denne i så fall er lovlig. Enten svaret blir ingen eller lovlig overvåkning, trekker utvalget same konklusjon: «Klagen gir ikke anledning til noen kritikk mot POT eller FO/S.» Ingen får vite om klageren så spøkelser eller virkelig var lovlig overvåket. I noen få saker har Kontrollutvalget kommet med mild kritikk, men aldri på eget initiativ eller bare på grunnlag av en klage. Først når en sak er presentert av media og/eller blitt sak i Stortinget er utvalget kommet etter. Ellers har det alltid vært «ingen kritikk».

10.1 Vi tar kontakt

Likevel er det jo en rett og plikt for norske borgere å bruke og hjelpe de demokratiske kontroll-organer som finnes. Det Setsaas nå var mest opptatt av, var å fullføre den jobben han hadde forsøkt å gjøre overfor Frigaard, nemlig sikre seg at hans Harari -informasjoner og særlig Frigaards behandling av disse kom med i Kontrollutvalgets behandling av Mossad/asylsøkersaken, som burde utvides til å gjelde forholdet til Mossad på bred front. Setsaas tok derfor kontakt med utvalgets formann, h. r. adv. Hans **Stenberg-Nilsen**, for å orientere om dette. Et slikt møte ble holdt 27. april 1992 med Stenberg-Nilsen og utvalgsmedlem Brit Seim **Jahre** tilstede. Sistnevnte var helt ny. Hun erstattet Rakel **Surlien** som ikke ønsket gjenvalg for fireårs-perioden som startet 1. mars 1992.

Dette møtet dreide seg altså om *Mossad-opplysningene* fra Guatemala. Likevel benyttet Setsaas anledningen til å nevne at han og vi andre også hadde vår egen overvåkningssak som kanskje interesserte utvalget. Det gjorde det, og vi ble straks bedt om å sende inn klage.

10.2 Vi klager

Vi gikk deretter i gang med utarbeidelsen av klage til Kontrollutvalget og leverte inn denne 27. mai 1992. Klagen er i sin helhet inntatt som *Vedlegg 2*. Vi var fire som undertegnet klagen: Ramm, Setsaas, Holst og Aamodt. Vi gjorde det klart at vi opptrådte på vegne av mange flere.

Klagen omfattet for det meste forhold vi allerede har omtalt: Avlytting, romavlytting via telefon, overvåkningsleiligheter, møtene hos Frigaard, Frigaards manglende reaksjoner på den første av disse og Harari - opplysningene, h. r. adv Hjorts mislykte anstrengelser for å få disse sakene oppklart med POT, aksjonene mot Holst, Terje **Buljo** & Co, knusing av biler, avlytting av Drammensveien 10, overfallsforsøket mot Setsaas, forholdet til Mossad m v.

Vi angrer idag på ett ord i klagen, ordet *«samvittighetsfull»* i følgende avsnitt:

> *«Politikammeret utførte en samvittighetsfull etterforskning på endel punkter. Enkelte punkter ble tilfredsstillende avklart og er ikke tatt med i fremstillingen foran. Andre punkter ble positivt bekreftet .... Øvrige punkter forble ubesvart. Med de begrensninger som av naturlige grunner foreligger for politikammerets etterforskningsmuligheter i en sak av denne karakter må vi derfor fortsatt regne saken som uoppklart.»*

Siden vi skrev dette har vi hatt nye erfaringer med og fått nye kunnskaper om Oslo Politikammer som gjør at vi med bred penn kan fastslå at kammerets etterforskning var langt fra samvittighetsfull. Det kommer vi tilbake til.

I samtid var formuleringen et kompromiss. Vi var ikke så uenige om at Liers resultater til da var tynne og at mye tydet på at kammeret faktisk var involvert selv. Det var et spørsmål om høflighet og krav til egen bevisbyrde.

Ramm mente det eneste som var helt sikkert var at Lier hadde gjort et par ting som var nyttige for oss og ellers ihvertfall utført endel aktivitet. Dessuten hadde Lier beklaget seg over at han «ikke kom gjennom de dørene du vet», dvs inn til de hemmelige tjenestene. Så lenge det *kunne hende* at dette var sant, burde vi formulere oss ut fra den mest fordelaktige tolkning. Setsaas mente at den lille nytte vi hadde hatt av Lier kom så sent og så motvillig at det var av liten betydning i forhold til alt det negative som *sannsynligvis* forelå og alle de manglene som forelå, og formulere oss ut fra det. Idag er vi enige om at det nok hadde vært det riktigste.

Vi innrømmer gjerne at vi ofte har slike diskusjoner. Ramm er fra sin journalistiske bakgrunn vant til å kreve ulike forhold 100% dokumentert og kildefast før det kan legges til grunn, og - som politiker - inntil da vurdere folk «i beste mening». Setsaas er ut fra sin militære bakgrunn vant til å handle så snart man subjektivt ikke lenger er i tvil for ikke å gi motparten et for stort forsprang, for det kan godt hende at motparten handler på mye svakere grunnlag. Kompromissene blir som regel brukbare. Nesten alltid får Setsaas rett litt senere. Kanskje har vi mistet litt tempo underveis, eller omvendt blitt spart for noen ekstra streifskudd. Det er ikke godt å si.

Kontrollutvalget hadde etter endringen 1. mars 1992 følgene sammensetning: Advokat Hans **Stenberg-Nilsen** (formann), avdelingsleder Anne-Lise **Steinbach**, journalist og fhv stortingsrepresentant Kjell Magne **Fredheim**, adm dir Terje **Nypan** og byrettsdommer Brit Seim **Jahre**. Steinbach og Fredheim er begge medlemmer av Arbeiderpartiet med lang og solid tjeneste. Vi kjenner ikke de andres partibakgrunn. Lagdommer Rakel **Surlien**, tidligere statsråd for Senterpartiet, gikk ut pr. 1. mars 1992. Utvalgets sekretær var dommerfullmektig Aage Thor **Falkanger.**

10.3 Vi undres

Ramm, **Aamodt** og **Holst** ble - på rekke og rad og i den rekkefølge - innkalt til møte i Kontrollutvalget 31. august 1992. Det var beregnet en halvtime på hver. Hvorfor var ikke Setsaas innkalt? Vi var fire likestilte klagere. Også på grunn av den knappe tiden antok vi at møtene bare skulle ha karakter nærmest av «å hilse på hverandre» før man siden gikk i gang med de skikkelige avhørene. To av utvalgets medlemmer hadde jo allerede hilst på Setsaas. Men ikke mer heller!

Ramm forberedte seg likevel grundig. Han regnet Kontrollutvalget som alvorlige saker og var forberedt på grundig krysseksaminasjon. Han var temmelig forbauset da Stenberg-Nilsen kort ba ham sette i gang med sin redegjørelse, og bare ta opp forhold han selv hadde opplevd. Han sa at han måtte ta med mer enn dette, fordi det var 15-20 personer tilsammen som hadde hatt «opplevelser» og mange av dem var det naturlig at han redegjorde for. Dette ble akseptert under formaninger om korthet. Enda mer forbauset ble han mens han redegjorde. Utvalgets medlemmer så ut til å fatte særdeles liten interesse. Noen drodlet på sine ark i kjedsommelighet, andre kikket i blader og aviser. Det kom praktisk talt ikke spørsmål eller avbrytelser. Kjente de stoffet på forhånd? Det var nærmest utenkelig. Men **Aamodt** hadde akkurat samme følelsen. Både **Ramm** og **Aamodt** ble bremset ned etter den fastsatte halvtimen og «kastet ut» noen minutter senere.

Ramm tok opp muntlig et punkt som ikke var nevnt i klagen: Den nye telefonlinjen som kom fra FO/S og muligens fortsatt gikk via denne tjenesten.

Derimot fattet utvalget betydelig interesse for presten Petter **Holst**. Han måtte vente etter at Aamodt var ferdig og fikk opplyst av formannen at det var fordi ett av medlemmene måtte ut et nødvendig ærend og var forsinket. Normalt nok, men: Holst merket seg at det var minst 8, trolig 9 personer tilstede i tillegg til ham selv, deriblant det avgåtte medlem Rakel **Surlien**. Ramm og Aamodt hadde ikke festet seg nøyaktig ved antall og deltakere, men er begge temmelig overbevist om at det var ikke var så mange som 8, dog at Rakel Surlien var med hele tiden.

Hvem var alle møtedeltakerne? Utvalgets medlemmer pluss sekretær utgjør 6. Hvorfor var Surlien tilstede etter at hun var fratrådt? Det var vel ikke ut fra «kontinuitet» i en saksbehandling, for dette var vel utvalgets første møte om denne saken? Kunne det tenkes at hun som lagdommer hadde vært med på å avsi kjennelser? I så fall måtte hun vel være skikkelig inhabil, så det var det vel ikke? Kanskje skulle de rett og slett ha avslutningsfest for det gamle utvalget? Da burde hun vel kommet rett til den? Ikke godt å si, men rart.

Likevel er det ikke mer enn syv. 1-2 personer ankom altså mellom møtet med Aamodt og møtet med Holst. Nødvendigvis personer som ikke var medlemmer av utvalget. Hvem? Hvorfor?

Holst fortalte utvalget om sine brev til **Haugli**, og **Stenberg-Nilsen** spurte om Hauglis reaksjoner på disse. Det var det jo vanskelig for Holst å svare på, siden **Lier** hadde underslått brevene (men det visste han ikke da)! Men den tilsynelatende manglende reaksjon fra Haugli kunne sikkert brukes av utvalget til å bagatellisere Holsts klager.

Holst ble sittende over en time og fikk ytterligere en rekke spørsmål. Mange var naturlige spørsmål. Men det var spesielt mange spørsmål om Setsaas' bok. Hadde Holst lest den? Ville noen nordmenn gidde å lese en bok bare om Guatemala? Hvor befant manuskriptet seg? Hvilken tilknytning hadde Holst til Leseselskapet?

Fra før visste vi at motparten måtte være temmelig i villrede, men enormt interessert nettopp i *hva slags bok* som var på gang, *om* det var et manuskript, *når* det eventuelt ble ferdig osv. Det var ikke like opplagt at Kontrollutvalget skulle fokusere på akkurat dette.

Etter disse møtene trodde vi fortsatt at vi ville bli innkalt - *alle fire* - til nye møter. Ramm hadde bl a orientert om at Setsaas hadde tyngden av bevismaterialet, inklusive logger, fotos, video etc og at ingen av oss andre hadde kunnskap og oversikt over dette. Spesielt fordi vi alle tre ble *pålagt* bare å fortelle om *egne* observasjoner eller aller nådigst (for Ramm) noen av ikke-underskrivernes observasjoner, anså vi det som selvsagt at Setsaas ville få romslig anledning senere.

Det fikk han ikke.

10.4 Vi overkjøres

Vi hørte faktisk ikke et kvidder mer fra utvalget før vi 2. oktober 1992 fikk beskjed om dets avgjørelse: *«Klagen gir ikke grunlag for kritikk mot Overvåkningstjenesten»*. Såvidt vi visste, hadde utvalget ikke foretatt eller iverksatt noen form for etterforskning. Ingen var blitt ytterligere avhørt, det var ikke gjort åstedsbefaringer, vi hørte intet om noen avhør osv. Fremfor alt brant Setsaas inne med alt sitt materiale som var hovedtyngden av hele saken. I ettertid har Stenberg-Nilsen påberopt seg møtet med Setsaas *før* klagen ble levert inn, men det handlet om Harari-saken, og overvåkningssaken ble bare nevnt.

Kun i fire kjente tilfelle, alle medlemmer av Ap, har det vært gitt ekstra service fra POT eller andre myndigheter ved å bekrefte eller avkrefte *lovlig* overvåkning (se kap. 22.5). Vi var en tid et nytt slikt tilfelle (Frigaard hadde allerede sagt dette til Lier (se kap 7), Trond Johansen hadde sagt det til Lier (se kap 11), og justisminister Grete Faremo til Stortingets justiskomité, se kap. 14). **Stenberg-Nilsen** sa nå til Arbeiderbladet[308]:

> *«Det er ingen forbindelse mellom overvåkningstjenesten og de forholdene som gruppen rundt major Johan M Setsaas klaget inn til Kontrollutvalget...»*

Nærmere kunne han ikke komme en forsikring om at det ikke var overvåkning, uten å si det rett ut. I samme artikkel sier han at akkurat *det* kan han ikke gjøre. (Men senere ble vi tatt vekk fra denne listen over spesialbetjente. Til tross for omfattende korrespondanse og krav om formell behandling kunne justisministeren senere ikke en gang finne ut for seg selv om hun tidligere hadde snakket sant eller ikke, langt mindre informere oss; se kap 23).

Det eneste vi ellers har oppdaget at klagen til Kontrollutvalget har utvirket, er at politiinspektør Roar **Gald** nå endelig skrev rapport om sitt møte med Setsaas 24. september 1990 (se kap 1.4). Rapporten er datert 28. august 1992, altså nesten to år senere. Er det vanlig at overvåkningsfolk somler i årevis med å skrive rapporter? Eller var det slik at den opprinnelige rapport ikke var egnet til fremleggelse i Kontrollutvalget? I disse tider med stadig skifte av PC'er, tekstbehandlingsprogrammer og printere er det blitt svært vanskelig å forfalske dokumenter mer enn én PC-generasjon gamle!

Kontrollutvalget har også Sikkerhetstjenesten som ansvarsområde. Kjennelsen nevner ikke denne, selv om ett punkt (telefonen) var knyttet opp dit. Vi er også blitt fortalt at Kontrollutvalget skal melde fra til Justisdepartementet hvis man kommer over saker utenfor utvalgets område som likevel bør forfølges, f. eks. saker vedrørende FO/E. Vi kjenner ikke til at noen slike rapporter ble levert.

Kontrollutvalget var altså en stor skuffelse. Vi kan isolert sett bevise at utvalget bevisst avskar oss mulighet for å presentere tyngden av vårt materiale. Det luktet vondt av at et fratrådt medlem var tilstede og at det også måtte vært andre utenforstående tilstede. Vi mislikte fokuseringen på boken.

Vi noterte oss at flere forhold kunne tyde på at utvalget hadde vært borti saken før.

Det var altså mye rart å merke seg med Kontrollutvalgets behandling da det frikjente POT i vår sak. Men det skulle bli verre.

---

[308] Arbeiderbladet 27. mai 1993

11. TREDAGERS-ETTERFORSKNINGEN

Utover våren 1992 og frem mot klagen til kontrollutvalget - levert 27. mai 1992 - ble det heller tynt med hjelp fra Oslo Politikammer. Likevel fortsatte vi å orientere Lier løpende, bl a på møter 17. og 19. juni og notater datert 25. juni. Det dukket i denne perioden opp stadig nye forhold.

Notatet av 25. juni dreide seg om E-tjenesten. Det ble her redegjort for en rekke forhold, bl a om motivet (å hindre bokutgivelse og/eller finne ut om bokens innhold og utgivelse for å hindre en ny, alvorlig Mossad-sak), at vi hadde avdekket minst ett av E-tjenestens dekkfirma og - ikke minst - behovet for å få avhørt h. r. adv Schjødt før hans emigrasjon til Sør-Afrika som var varslet 2. juli 1992.

11.1 Lier treffer Trond

Samme dag - 25. juni 1992 - hadde Leif A Lier møte med sin gamle bekjente (fra minst tre tidligere saker) Trond **Johansen** i FO/E. Dette fikk vi kjennskap til først da vi i 1995 fikk se Liers rapport til politiinspektør Knut **Mikkelsen**[309]. Ifølge notatet forsikret Trond Johansen da om at E-tjenesten *ikke* hadde noen aksjon gående mot oss. Johansen orienterte Lier om Setsaas' brev til Forsvarssjefen og at han selv hadde hatt et møte om dette med S-sjefen. Lier og Johansen drøftet også saken om Terje **Buljo**, som ifølge Johansen hadde gitt tilfredsstillende redegjørelse internt.

Lier spurte under møtet om Johansen hadde noe imot at det ble iverksatt politietterforskning rundt vår sak. Det hadde Johansen ikke, men han håpet det ikke ble for mye presseomtale. Endelig spurte Lier om hvordan han burde forholde seg overfor S-staben (underforstått var han vel ferdig med E-staben med dette møtet), og Johansen anbefalte at eventuelle nye henvendelser til Forsvaret gikk direkte til Forsvarssjefen.

Setsaas' notat om E-tjenesten er ikke nevnt tatt opp med Johansen i Liers notat til Mikkelsen, men referert innkommet *neste dag* 26. juni 1992. Det avstedkom ihvertfall ingen ytterligere tiltak i forhold til E-tjenesten.

11.2 Lier opp som en løve...

Bare *fire dager etter* Liers møte med Johansen (det visste vi ikke da), 29. juni 1992, ble vi imidlertid innkalt til møte hos Lier. Politikonstabel Gunnar **Larsen** ved vaktavsnittet var tilstede. Vi fikk nå beskjed om at Lier ønsket å opptrappe etterforskningen. Han ville ikke ut med hva som var kommet frem eller hva som var på trappene, men han skapte store forventninger. Nå ville han iverksette den typen tiltak som krevet en formell anmeldelse. Ikke bare det, det hastet. Han måtte ha den dagen etter. Dette kom helt overraskende på oss, og særlig **Ramm** var i tvil. Anmeldelse sto for ham som et *point of no return* i forhold til medieeksponering og mulige negative konsekvenser av det. **Setsaas** var stadig meget skeptisk til Lier. Men vi kunne ikke se bort fra at Lier f. eks. var blitt gitt marsjordre av **Haugli**. Vi hadde også i dagene før gitt Lier nytt og sterkt materiale, og kunne vanskelig trekke oss hvis det var det som var grunnen og hvis vi nå hadde muligheter for en skikkelig avklaring. Fremfor alt kunne det jo tenkes at Lier endelig ville avhøre **Schjødt**, slik det sterkt ble oppfordret til i Setsaas' notat av 25. juni, før Schjødt forsvant til Sør-Afrika. Nektet vi å levere anmeldelse, ville saken bli stanset der. Det ville også bli vanskelig å gå videre, fordi vi ikke hadde utnyttet de ordinære muligheter som sto til disposisjon.

Hva med den korte tiden? Vi kunne jo ikke bare levere venstrehåndsarbeid. Men **Lier** hadde løsningen: Den formelle del av anmeldelsen kunne bare være noen enkle skjemaer ledsaget av korte brev. De kunne innleveres ved hjelp av Larsen under ekstraordinær sikkerhet og behøvde ikke foreløpig kodes inn i datasystemet. Vi kunne senere fortsette å levere oppsummeringer av andre ting til Lier som sidenotater. Ut fra dette gikk vi med på å levere anmeldelser. Den korte tidsfristen medførte at det bare ble fra tre av oss: **Ramm, Setsaas** og **Holst**. **Aamodt** var på reportasjereise og ville ikke rekke hjem i tide. Det mislikte vi sterkt. Frafall av én anmelder i forhold til klagen til Kontrollutvalget kunne av andre bli utlagt som intern splittelse. Uten **Liers** enorme hastverk hadde vi ikke minst av denne grunn selvsagt ventet på ham[310].

309 Liers notat til Mikkelsen av 3. juli 1992.

310 Lier har selv en noe annen fremstilling i sitt notat til Mikkelsen. På møtet den 29. juni 1992 skal han ha sagt at *hvis* vi ville at Politiet skulle gjøre noe mer, måtte vi levere inn anmeldelser. Vi kommer senere tilbake til flere grunner for at denne versjonen ikke kan være sann.

Dagen etter - den 30. juni 1992 om morgenen - stilte vi tre på Politihuset, der det var enormt oppstuss. Ja, vi var ventet i vakta. Vi ble ledsaget av flere tjenestemenn som hadde forberedt et garantert avlyttingsfritt kontor. Anmeldelsene ble behørig nedtegnet på korrekte skjemaer, opplest, vedtatt og undertegnet og de ledsagende brev mottatt. Alle var bestyrtet over de forholdene som var avdekket og nå heldigvis skulle finne sin oppklaring. Ingen visste, men alle følte at noe betydningsfullt var i emning. Dra hjem, slapp av. Saken er i trygge hender.

Det var den, men ikke for oss.

Til tross for all garantert hemmelighetsholdelse bragte *Klassekampen* nokså umiddelbart en grundig redegjørelse for saken, og dermed var mediakjøret løs. Kilden var ihvertfall ikke oss. I Mikkelsen-notatet benekter Lier at den var i politiet, men flere muligheter foreligger ikke (NB. Da saken senere ble henlagt, lekket det også umiddelbart til pressen - *6 uker før vi ble orientert på annen måte.* Da var det *ihvertfall* bare en mulig kilde: Politikammeret selv).

11.3 .... og ned som en skinnfell

Det viste seg iflg. Mikkelsen-notatet at Lier hadde bestemt seg *allerede samme dag* som vi innleverte anmeldelsene for at han skulle nøye seg med å foreta noen såkalte *«diskrete registerundersøkelser»*[311]. Det betyr å sjekke hvem som har bestemte bil-, telefon- og postkassenummer, hvem som har hvilke arbeidsgivere etc. Alt dette hadde han allerede gjort. Han trengte ingen anmeldelser for det.

2. juli 1992 kom Setsaas på Liers kontor med ytterligere materiale, i det tro at det nå skulle bli etterforskning. Spesielt fremla Setsaas ferske fotografier av en av overvåkerne sammen med en mann med sambandsutstyr under jakken. Det var denne mannen som senere viste seg å ha en nær slektning innen lås- og nøkkelbransjen med interesse for PLO og arabiske ambassader på Drammensveien (se kap 4).

Disse bildene må ha kommet meget ubeleilig for Lier, som nå hadde lagt opp til bare å foreta «diskrete registerundersøkelser» og så ikke foreta seg mer. Dette var jo helt konkrete spor som opplagt burde etterforskes ut fra de anmeldelser som var kommet inn og de forventningene han nettopp hadde skapt! I notatet til Knut Mikkelsen, som vi har referert til en rekke ganger allerede, og som altså ble skrevet *neste dag*, 3. juli 1992, hadde Lier tydeligvis behov for å avsvekke Setsaas' troverdighet. Han ble derfor omtalt som «nervøs» og skal ha snakket mye om tilsynelatende vidløftige forhold, han fryktet for egen sikkerhet, snakket om å «iverksette nødvendige tiltak» som han ikke ville spesifisere etc. I denne forbindelse dukket også opp et helt spesielt dokument som vi har nevnt tidligere, men velger å spare til et senere kapittel. I Liers notat til Mikkelsen tjener dette dokumentet samme diskrediterings-hensikt.

Notatet av 3. juli 1992 redegjorde for følgende etterforskningsskritt iverksatt av Lier fra begynnelsen til denne datoen:

- *Han hadde **spurt** Iver **Frigaard** i Politiets Overvåkingstjeneste om de hadde overvåket og fått negativt svar*

- *Han hadde **spurt** Trond **Johansen** i Forsvarets Etterretningstjeneste om de hadde overvåket og fått negativt svar*

- *Han hadde foretatt endel uspesifiserte «registerundersøkelser»*

- *Det ble i notatet vist til Lauritzens rapport vedr avlyttingen i Drammensveien 10, som Lier sier han ikke har mulighet til å vurdere, men han har forstått at Televerket **ikke** har kunnet gi tilfredsstillende svar på rapporten. En som beskrives som «vår mann» (dvs Politiets) i Televerket kunne ikke finne indikasjoner på avlytting selv, men konstaterte at det var «lett adgang for kyndige personer å koble seg inn».*

---

[311] Ifølge notatet til Mikkelsen orienterte Lier Haugli den 30. juni 1992 politimester Haugli om anmeldelsene og om sin samtale med Trond Johansen. Han skal da ha sagt at han i første omgang ville nøye seg med registerundersøkelser. Haugli skal ha sagt at han var enig, men også at han burde konferere med Mikkelsen og vurdere eventuelle videre skritt. Det skal bli spennende om Haugli bekrefter denne fremstillingen.

- *Han var blitt forklart av Terje **Buljo** og antakelig nestemann i samme ærend at de bare var på vanlig «sjekketur» og tatt Trond **Johansens** tilsvarende forklaring for god fisk*

- *Han avkreftet en hypotese basert på et mulig slektskapsforhold mellom en overvåker og en politimann*

- *Han fremskaffet eiernes navn på endel mistenkelige biler og at disse ikke hadde noe med POT å gjøre (men sa muntlig til oss at E-tjenestens dører kom han ikke gjennom - det gjaldt vel også bildører?)*

- *Han bekreftet at et firma vi mistenkte for å være dekkfirma for E-tjenesten hadde postboks ved siden av (fire nummer høyere) E-tjenesten selv*

- *Han bekreftet - sent og motvillig, etter avhør av vaktene - at Schjødt hadde vært i POT under Setsaas' møte og uten å skrive seg hverken ut eller inn (men dette står ikke i notatet)*

Selv trekker han følgende konklusjoner i notatet:

- *Registerundersøkelsene skal ha tilbakevist «mange av» de «fremsatte påstandene» før 31.12.92, men det spesifiseres ikke hvilke som er tilbakevist og **hvilke som ble bekreftet**. (Vi stolte i denne fasen såpass på Lier at vi tok opp med ham alle mulige teorier og hypoteser **nettopp** for å få dem bekreftet eller avkreftet. Er det ikke under normal politietterforskning på samme måten slik at mange hypoteser må forkastes, og er det ikke slik at det viktigste er **at noen blir bekreftet** - da har man jo noe å gå videre på!)*

- *For en del andre forhold skriver Lier at påstandene ikke medførte riktighet ut fra det det var mulig å kontrollere via registerundersøkelser (hvilket tydeligvis ikke utelukket at det kunne vært mulig på andre måter)*

- *Generelt ble det konkludert om alle forhold før de nye som kommer 2. juli 1992 at det - fortsatt ut fra «registerundersøkelser» - ikke var mulig å si noe konkret om våre påstander medførte riktighet eller ikke.*

- *Notatets hovedkonklusjon var at saken **nødvendiggjør ytterligere undersøkelser dersom man skal få bekreftet eller avkreftet påstandene**.*

- *Etter dette fulgte en omtale av møtet med Setsaas 2. juli, der det ble fremlagt nye og viktige opplysninger som det da notatet ble skrevet 3. juli ikke var gjort noe med.*

Den 6. juli 1992 oversendte politiinspektør Knut Mikkelsen notatet med vedlegg til Eidsivating statsadvokatembete med forespørsel om man skal gjøre noe mer enn «ordinære registerundersøkelser». Dette begrunnes med at saken er «spesiell».

Allerede dagen etter, 7. juli 1992, svarte statsadvokat Iver **Huitfeldt** ved Eidsivating at embetet ikke fant å ville gi noen forholdsordre.

Fra 29. juni, da Lier oppfordret oss til å innlevere anmeldelser fordi han aktet å intensivere etterforskningen meget sterkt, og til 3. juli da Lier sendte notat til Mikkelsen, ser det ikke ut til at det ble gjort noe som helst, heller ikke noen såkalte «registerundersøkelser» som stort sett er det eneste Lier hadde drevet med tidligere (bortsett fra å motta forsikringer fra mistenkte om at de ikke hadde gjort noe galt).

Gjennom notatet 3. juli og oversendelsene/påtegningene etter det skaffet Lier og Oslo Politikammer seg ryggdekning for ikke å gjøre noe mer. Det ble heller ikke gjort. Det eneste som foreligger etter dette er et notat av

25. august fra Lier til Truls **Fyhn** der det opplyses at en av de mistenkte som kjørte bil registrert på en død mann ble stanset i rutinekontroll i samme bil, samtidig som det av en eller annen grunn drøftes hvordan Setsaas var kommet undervær med mannens identitet. Her nevnes også de to postboksene, noen møter vi hadde med Lier (vi visste jo ikke at han i realiteten allerede hadde henlagt) og en observasjon fra Setsaas om at en mistenkt alltid gikk ut av sin leilighet i de samme klærne han kom med. (For folk som virkelig bor i sin leilighet er det omvendt; de går ut og kommer hjem med samme klær; dette tydet altså på at mannen var på jobb og at leiligheten var en dekkleilighet.) Ikke noe av dette representerte noen ny etterforskning. Hensikten med notatet er uklart, men til slutt gjentas det samme: Man må ta standpunkt til hvorvidt man skal etterforske ytterligere. Det nevnes to personer som i så fall burde avhøres.

Det ble de ikke. Saksmappen slutter med dette siste uplasserbare dokumentet. Dermed blir notatet av 3. juli 1992 i realiteten stående som avslutning og konklusjon. Den formelle henleggelsen skjedde trolig 25. september 1992.

Liers notat beviser altså at det ikke ble utført noen som helst etterforskning etter innleveringen av anmeldelsene 30. juni, stikk i strid med det som var grunnen til anmeldelsene: Liers påståtte sterke ønske om *opptrapping*. Dette beviset fikk vi først tilgang til 1995 ved at vi i forbindelse med injuriesaken Schjødt vs Ramm fikk saksmappen til gjennomsyn. Før dette har vi bare kunnet bygge på det faktum at vi ikke hadde sett eller blitt informert om noen etterforskning.

Nå kan vi derfor slå fast at Liers ønske om anmeldelser så han kunne trappe opp var et rent narrespill. Vi ble regelrett manipulert og ført bak lyset. Lier visste godt at han ikke kom til å gjøre noe som helst med anmeldelsene da han innstendig ba om å få dem. Den eneste mulige forklaringen var denne: Man kan ikke henlegge en sak som ikke er anmeldt.

Men hvorfor? Hvorfor var det så viktig å få en henleggelse? Det ble stående som et mysterium - en stund.

11.4 Lier henlegger

Saken ble de facto henlagt av Lier da han undertegnet Mikkelsen-notatet 3. juli 1992, tre dager etter løftene om opptrapping. To måneder senere var det blitt formelt.

Pånytt lekket saken fra Oslo Politikammer før den skulle, denne gangen til NRK Dagsnytt. 30. september hadde Dagsnytt henleggelsen på alle morgensendinger. Ifølge Lier var saken henlagt på grunn av bevisets stilling, og Lier lot det skinne gjennom at alt var bare tøv og tull.

Utover dagen satte Lier seg i kontakt med Oljerevyens kontor, men Ramm var på reise, så han fikk først kontakt med Ramm under kveldens turnering i Stortingets bridgeklubb. Han beklaget at saken hadde lekket, og var etter sigende på møte i Stavanger, men lovet å gi full orientering så snart han var tilbake «i løpet av et par dager». Det tok 6 uker før vi fikk møtet, til tross for mange purringer.

Inntil da hadde vi ikke mottatt noe informasjon om henleggelsen, som vi bare kjente fra radio - i seg selv et alvorlig regelbrudd. Da Ramm til slutt alene fikk møte med Lier 16. november 1992, skjøv han en dårlig fotostatkopi av en «print screen»-utskrift fra en PC over bordet. Det skulle være henleggelsen. Alle andre henleggelsesbrev vi har sett er i det minste pent skrevne og undertegnede brev, men vi har hørt at enkle PC-utskrifter iblant brukes om sykkeltyverier etc. Det var mye rart med denne:

- *Henleggelsesgrunnlaget var nå forandret til* «manglende opplysninger om gjerningsmann».
- *Henleggelsesdatoen var 25. september som stemmer med radiolekkasjen men ikke med henleggelsesgrunnlaget*
- *Skjermbildeutskriften var ikke datert*
- *Skjermbildeutskriften var underskrevet av politiinspektør Sveinung* ***Sponheim****, som såvidt vi vet ikke hadde noe som helst med saken å gjøre. Hvem hadde ansvaret for henleggelsesbeslutningen?*

- *Feltet «Etterforsker» var fylt ut med «Etterforsker mangler.». Hvem hadde ansvaret for etterforskningen?*

- *Merknadsfeltet var utfylt med «Ulovlig telefonavlytting», men saken hadde langt flere og større dimensjoner*

La oss gå litt nærmere inn på Sponheim. Dette var en person vi aldri hadde møtt eller hørt om før. Da vi fikk se Liers notat til Mikkelsen, så vi at Sponheim ikke var nevnt med et ord der heller. I likhet med Lier og alle andre på Politikammeret er Sponheim heller ikke avhørt senere av Dahl-gruppen.

Leif A. Lier er ikke jurist. Det er antakelig derfor han måtte ha et annet navn på henleggelseserklæringen. I sin form var den altså bare en «print» fra en dataskjerm. Ingen vurderinger, ingen sammenfatning, ingen analyse. Hva har politiinspektør Sveinung Sponheim foretatt seg? Har ikke han et selvstendig ansvar for å vurdere saken før han henlegger? Eller er det slik at Lier bare løper rundt på gangen for å få en jurist til å kvittere i hui og hast?

Senere har vi altså sett politidokumentene, som med mindre noe fortsatt er holdt tilbake bare består av Liers to notater til Mikkelsen og Fyhn og ekspedisjon frem og tilbake til Eidsivating. Den henleggende politiinspektør Sveinung Sponheim kan ut av dette kun lese at det er foretatt minimale undersøkelser og at noe er avkreftet og noe bekreftet, samt at Eidsivating «gir blaffen».

Hvor kommer forresten den «ukjente gjerningsmann» fra? Han finnes implisitt i Lier-notatet ved at det der innrømmes at ikke alt kan bortforklares, men hvem har sørget for å få ham materialisert som henleggelsesgrunnlag *etter* at Kontrollutvalget gjorde seg ferdig? Sponheim? Hvor er hans premisser for dette? Og for å gå bort fra henleggelse «på grunn av bevisets tilstand»? Ikke i politidokumentene.

Er slik saksbehandling vanlig ved Oslo Politikammer? Hva skjedde da henleggelsesgrunnlaget ble forandret etter Kontrollutvalgets kjennelse? Hva er da vitsen med ordningen om at visse avgjørelser må tas av politijurister? Hvorfor ikke la Lier selv henlegge alle sine saker? Eller la ham få en påskrift av vaktmesteren, som sikkert ville behandlet saken *minst* like grundig som Sponheim gjorde?

Vi har senere med interesse notert oss at samme politiinspektør Sponheim er blitt utnevnt til sjef for *narkotikaavsnittet* ved Oslo Politikammer. Det er en posisjon som åpner mulighet for telefonavlytting i lange baner. Var det hans kvalifikasjoner fra andre avlyttingssaker som skaffet ham denne jobben? Hans opptreden i forbindelse med etterforskning og henleggelse slik vi har sett det lover ikke godt for rettssikkerheten på hans nye arbeidsplan.

Lier selv ble forøvrig utnevnt til sjef for kammerets nye *etterretningsavdeling*.

Vi meddelte Lier etter henleggelsen at vi ville bringe saken inn for Stortinget. Lier hadde selv svært lite å legge til. Han redegjorde for at «manglende gjerningsmann» innebar at man hadde funnet det godtgjort at det hadde funnet sted straffbare handlinger, men at det ikke hadde lyktes å finne frem til hvem dette var. Som begrunnelse for at han ikke kunne etterforske E-staben og Trond sa han at «Du vet, det er visse dører selv politiet ikke kommer gjennom.» Han fortalte ikke om møtet han hadde hatt med Trond Johansen. Det er lett forståelig, så servilt Lier ifølge eget referat opptrådte overfor Trond på dette møtet (se foran). Det hadde ikke mye preg av avhør!

Terje **Buljo** - Tronds kontorsjef, som vi har påtruffet i en rekke andre forbindelser, ble nå forsøkt fremstilt som en som hadde vært på sjekketur. Politiet har mye å lære av E-tjenesten! Vi får håpe Lier har lært litt når han nå skal lede Politiets etterretningsavdeling.

I forbindelse med den ukjente gjerningsmann forsøkte Lier også å lansere muligheten for «industrispionasje» mot Norsk Oljerevy, men den bet vi ikke på.

Det var jo i seg selv en ganske oppsiktsvekkende opplysning. Er det noen som er hevet over loven i Norge? E-tjenesten er fra før unntatt fra innsyn fra Kontrollutvalget. Kan den drive med akkurat hva den vil uten risiko for å bli etterforsket av politiet også?

Det ser faktisk slik ut. Ifølge Alf R Jacobsens bok «Iskyss»[312] opplyses følgende, endog i forbindelse med en spionsak (Lygren-saken) (riktignok uten kildeangivelse, men vi kan vel stole på at Jacobsen har gode kilder?):

> *«I Oslo la Evang ned forbud mot at hans medarbeidere skulle bistå Overvåkingspolitiet med opplysninger. Da han selv ble innkalt til avhør, endte det i en skandaløs konflikt - et verbalt oppgjør som én gang for alle blottla mistilliten mellom ham og Bryhn.»*

---

[312] Alf R. Jacobsen: «Iskyss». Aschehoug 1993. Side 176.

Fortsatt uten kildehenvisning skal Evang ifølge Jacobsen ha sagt:

> *«Jeg har instruert mine folk om ikke å si noe som helst til politiet. Inntil jeg får alle informasjoner på bordet, vil heller ikke jeg forklare meg.»*

Generelt er det et faktum at alt innenfor det militære system i utgangspunktet er under egen jurisdiksjon. Hverken vanlig politi eller POT kan etterforske bak forlegningsportene eller kontordørene i Forsvarets etater unntatt i helt opplagte rene sivile kriminalsaker og selv da normalt etter avtale, eller etter en lang prosess med rettslige kjennelser etc. Forsvaret vil helst etterforske selv, ved Militærpolitiet eller Generaladvokaten, og har i svært stor utstrekning rett til det.

Ut fra det er det ikke rart at Lier ikke fant noe. Han hadde ikke funnet noe som hadde med E-tjenesten å gjøre selv om han hadde villet. Men det var ikke vanskelig, for han ville jo ikke. Men han etterlot likevel inntrykk *utad* av at han hadde *etterforsket nok*, selv om det motsatte klart fremgår av det *interne* dokument.

Enda mer oppsiktsvekkende er opplysningen om «manglende gjerningsmann» i lys av Mikkelsen-notatets opplysninger om at Lier kun hadde foretatt registerundersøkelser og ikke gjorde noe som helst etter innleveringen av anmeldelsene. Det er helt tydelig av notatet at det kunne vært gjort mer for å oppklare etablerte straffbare handlinger, men det skjedde ikke.

Og hvorfor var henleggelsesgrunnlaget endret? Hadde det oppstått en diskusjon på politikammeret etter at Lier bekjentgjorde henleggelsen? Hadde f. eks. Haugli protestert mot underhånden kommando fra høyere makter, og i det minste klart å endre henleggelsesgrunnlaget til vår fordel? Tja. Det besto som nok et mysterium. En stund.

Ett var sikkert: Vi hadde holdt på Lier i nesten ett og et halvt år da henleggelsen kom. Underveis hadde Lier brukt 3 måneder på det eneste han gjorde som luktet av etterforskning, nemlig bekrefte Schjødts tilstedeværelse hos POT, selv om han pussig nok glemte det i sin rapport. Ellers har han ikke gjort mer enn en middels journalist: Skaffe rede på eiere av biler, telefoner og postboksnummer.

Men når mektige Trond **Johansen** kommer på besøk, tar det bare tre dager før Lier setter en ny plan ut i livet: Få inn anmeldelser og få saken henlagt! Gjennomføringen av planen tar bare 10 dager. Etterpå er det bare å vente for at det skal se ut som om det foregår etterforskning før henleggelsen kan lekkes til pressen. Det var ikke rart at Trond Johansen ikke hadde innvendinger mot at det ble iverksatt etterforskning, hvis han visste hva slags etterforsking det ville bli!

Det så stygt ut. Og det ble verre.

12. FOLKESTYRETS SISTE BASTION

Etter at vi hadde møtt veggen med både Oslo Politikammer, Kontrollutvalget og Forsvarssjefen, gikk vi i tenkeboksen. Skulle vi anke politikammerets henleggelse? Vi hadde allerede erfaring for at en anke (saken om falske bevis) bare var bortkastet tid. Vi hadde også mistanke om at høyere makter allerede var innblandet, men fikk ikke dette bevist før i 1995, da vi oppdaget at Eidsivating hadde gitt Lier og politikammeret åpning for henleggelse. Eidsivating som skulle være ankeinstans var altså allerede innblandet og derfor inhabil, så vi er idag fornøyd med at vi ikke kastet bort enda mer tid og krefter på en anke som var avgjort på forhånd.

12.1 Vi går til Stortinget

Det gjensto derfor bare en mulighet: Å gå til Stortinget. Ramm hadde selv arbeidet som gruppesekretær i Stortinget det meste av 70-årene og gått ut og inn i Stortinget i ulike funksjoner i nesten 25 år. Han hadde derfor ingen overdreven ærefrykt for institusjonen, men stor respekt for nasjonalforsamlingens integritet og evne til å reagere når det virkelig er nødvendig. Viktigere var det at han også visste hvordan man må opptre for å få gehør og unngå å havne i de store skuffene og få de verdiløse standardsvarene som blir de fleste til del, ganske enkelt fordi stortingsrepresentantene mottar så enormt mange henvendelser at de fleste må behandles overflatisk. 95% av Stortingets oppmerksom må brukes på de løpende saker, og da blir det ikke mye igjen til å behandle andre saker.

Skal man gå til Stortinget, er det derfor første forutsetning at man har en virkelig alvorlig sak. Man må også ha forsøkt alle tilgjengelige demokratiske virkemidler uten å nå frem. Så langt var det greit.

Videre må man være i stand til å vekke interesse ved å gi en kortfattet, klar fremstilling av saken, og man må være nøye med å dokumentere. Helst bør man også være i stand til å anvise en hensiktsmessig metode for enkeltrepresentanter for å få saken frem til behandling.

Vi gikk derfor først i gang med intensivert kontraetterforskning. Særlig vinteren 1992-93 jobbet vi intenst med graving i åpent kildemateriale av alle slag. Vi søkte etter forbindelser og forklaringer, og jobbet særlig mye med analysesiden. Mye av det overordnede stoffet vi til da hadde kommet frem til har vi presentert foran i denne boken. Vi har også for sammenhengens skyld vært innom noe av det vi først oppdaget senere, men det meste av dette kommer også senere i boken.

12.2 «Vi som styrer Norge»

Mot slutten av 1992 kom boken «Vi som styrer Norge»[313] opp til behandling i Stortinget. Formen var et privat forslag fra SV-representantene Lisbeth Holand, Reidar Johansen og Paul Chaffey [314] om at Stortinget skulle «be Regjeringen nedsette en bredt sammensatt kommisjon for å granske påstander om politisk overvåkning i Norge». I begrunnelsen het det bl. a.:

> *«Bl a på bakgrunn av de forhold som tas opp i boken 'Vi som styrer Norge' bør (det) nedsettes en bredt sammensatt granskningskommisjon for å bringe klarhet i spørsmål om den militære etterretningstjeneste har overvåket nordmenn i perioden 1945 til idag og om kontakten med norske politiske organisasjoner. Det er også aktuelt å få klarhet i om informasjoner fra overvåkingen er gitt videre til norske politiske partier eller grupper innen norske partier.»*

Det var ingen tvil om at SV ønsket å granske *Arbeiderpartiet*, dvs Regjeringen. Legg merke til at selv SV, som da de fremsatte forslaget hadde små forhåpninger om å få det vedtatt, selv *ikke gikk lenger enn til å foreslå en Regjerings-oppnevnt kommisjon*. Det var i 1992. Både SV og Stortinget er kommet mye, mye lenger siden.

I utgangspunktet hadde dette forslaget ikke særlig sjanse. Både boken og forslaget ble av de fleste andre betraktet som ny terping fra venstresiden på vel kjente historiske forhold som det ikke kunne være noen grunn til å mase mer om. Tradisjonelt har det vært et bredt politisk fellesskap om å verne om de hemmelige tjenestene. Man er - som vi har beskrevet i introduksjonen - etterhvert blitt klar over at tjenestene i sin tid gikk vel langt i å

---

[313] Viggo Johansen, Pål T Jørgensen og Finn Sjue: «Vi som styrer Norge». Aventura 1992.
[314] Dok 8:8 (1992-93)

passe på venstresiden, og at det var vel mye sammenblanding med Ap. Men fra Ap til Høyre mente man at dette var gjort i beste mening, sett ut fra det brede flertalls interesser om å verge forsvarsevne og vestlig forankring. Inntil da var det ingen som kunne forestille seg at de samme eller verre overtramp pågår fortsatt og at de er rettet mot et langt bredere publikum.

12.3 Vi blir trodd

Ramm hadde allerede under det hektiske mediakjøret foregående vår orientert endel av sine partifeller, som hadde stilt seg åpne nok, men mange mente det var flere muligheter. Industrispionasje var bl a et vanlig forslag. Nå bestemte vi oss for et mer systematisk informasjonsopplegg overfor enkeltrepresentanter hvis integritet vi hadde særlig gode vurderinger av. I Høyre ble vi fort enige om at vi måtte kontakte stortingsrepresentant Ingvald **Godal**. Han var saksordfører for det foreliggende forslaget og kjent for å være en særdeles solid forsvarsvenn. I utgangspunktet ville kanskje mange mene at det var et problem, fordi det kunne være vanskeligere å overbevise en person jo nærmere og mer lojalt forhold til Forsvaret vedkommende hadde. Men Ramm visste at Godal var en særdeles hederlig politiker som ville vurdere fakta. Dessuten er vi begge akkurat like solide forsvarsvenner som han er og snakker mye samme språk.

Vi tok ikke feil. Godal var i begynnelsen naturligvis skeptisk - i motsatt fall ville vi vært skeptiske til ham - men åpen for faktum og argumentasjon og villig til å lytte. Det tok ikke lang tid før han forsto at det her forelå en alvorlig sak. Omtrent på samme tid fikk Godal tilgang til andre kunnskaper som medførte at han endret grunnholdning til hele problematikken. Under komitébehandlingen av «Vi som styrer Norge» gikk han således bort fra tanken om å avvise granskningsforslaget og gikk isteden aktivt inn for granskning.

Heldigvis behøvde Godal ikke bare stole på våre ærlige ansikter og lange notater. Det var nettopp Godals omfattende kontakter i alle deler av Forsvaret som viste seg å være avgjørende. Hans kontakter omfattet også personer dypt inne i tjenestene som fra nå av og mange ganger senere i hemmelighet bekreftet for ham at vi var på riktig spor og at vi hadde riktige konklusjoner. Det er nemlig svært mange «hvite» i tjenestene; personer som i årtier har ergret seg over enkelte kollegers forhold til Arbeiderpartiet og «høye beskyttere» som muliggjør alvorlige former for misbruk av tjenestenes ressurser og virkemidler.

Godal ble således også overbevist om at det var i Forsvarets mest grunnleggende interesse at disse uhumskheter ble avdekket og fjernet. Ellers ville mistanker og enkeltepisoder fortsette å forsure klimaet mellom Forsvaret, allmennheten og Stortinget. I verste fall kunne det bygge seg opp til en stor eksplosjon med omfattende skadevirkninger.

Denne overbevisning har kostet Godal dyrt i de årene som er gått. Han har mistet mange venner og blir - i likhet med oss - betraktet med skjeve blikk i mange miljøer og tidvis latterliggjort av selvbestaltede forståsegpåere i media eller - verre - anonyme lederskribenter. Men det som har imponert både ham og oss er at partiet Høyre har stått bi hele tiden. Enkelte innen partiet kan være skeptiske, og ikke alle er selvsagt like sikre i alle detaljer, men tilliten er på plass. For å sikre dette har vi selvsagt etter hvert trukket flere inn med detaljinformasjon, men mange andre har sagt at det ikke er nødvendig: Sier Godal det er sånn, så er det sånn.

Samtidig fant presten Petter **Holst** det naturlig å kontakte Kjell Magne **Bondevik** (KrF), som vi også enstemmig besluttet var riktig kontakt ut fra vår vurdering av hederlighet og integritet. Ramm kjente Bondevik godt fra samarbeid både i Stortinget og i Willoch-regjeringen og visste at han var 100% til å stole på. Vi visste at han var i stand til å legge til side alle mer partipolitiske og kortsiktige problemer når det sto om fundamentale spørsmål knyttet til borgerrettigheter og etikk. Det viste seg også å være riktig. Bondevik lyttet og forsto. Dessuten fikk vi en bonus: Bondevik hadde vært utsatt for romavlytting ved hjelp av telefon selv. I sin tid hadde han hørt sin onkel Kjell **Bondeviks** stemme spilt av i telefonrøret. Han var meget interessert da **Setsaas** senere kunne gi ham de nøyaktige tekniske forklaringene på hva dette var (og er!).

Bondevik trakk straks inn sin partifelle Svein **Alsaker**, tidligere statsadvokat fra Bergen. Ramm kjente også ham meget godt fra før, bl a i forbindelse med opprulling av Mongstad-saken der Ramm husket at Alsaker hadde kjørt hardt, offensivt og korrekt.

Stortingsbehandlingen av den saken under Alsakers ledelse var nok avgjørende for at Statoils styre til slutt tok den eneste anstendige avgjørelsen: Gå av og la neste styre skifte ut den egenmektige adm dir Arve **Johnsen**. Johnsen hadde nære forbindelser til «bakmennene» i Aps maktapparat, særlig Jens Chr **Hauge** og Finn **Lied.**

(Finn Lied har utvilsomt i mange tiår stått meget sentralt i Arbeiderpartiets nærings- og industripolitikk. Han dukker opp i enkelte sakskompleks som vi setter i sammenheng med «den fjerde tjenestes» strategi, først og fremst Norasonde (men bare opprettelsen, som kan ha vært uten baktanker ihvertfall fra hans side) og Tandberg-saken, men vi har aldri funnet ham i nærheten av noen av «den fjerde tjenestes» ***ulovligheter*** og heller ikke

involvert i etterretning/overvåkings-Norge. Bare hans opptreden som en «lydig slave» av Hauge i Tandberg-saken kan regnes som *kritikkverdig*. Han behøver ikke å ha kjent til noen bakenforliggende forhold. Selv om Hauge og Lied er to navn som ofte nevnes i sammenheng, oppfattes Finn Lied i de aller fleste kretser som en åpen, ærlig og fagorientert person. Vi er ikke kommet over noe som endrer på dette. Vi er selv litt overrasket over å burde trekke den konklusjon at han neppe har hatt noe med «den fjerde tjeneste» som sådan å gjøre. Derimot tror vi han må vite mye som han bør snakke om.)

Ramm var begeistret over å få arbeide med Alsaker igjen, og den oppfatningen ble fort delt av flere. Det som særlig imponerte oss var Alsakers befriende mangel på illusjoner. Som statsadvokat hadde han tydeligvis fått innsyn i litt av hvert, og visste at kjødet er (minst) like skrøpelig på maktens tinde som i rennestenen.

Vi var i begynnelsen litt nølende med å eksponere for mye av det vi visste om *Mossads* innblanding, på grunn av KrF's meget vennligsinnede syn på Israel. Men vi kom til at vi ikke kunne holde noe tilbake, og ble etterhvert enda mer imponert: KrF-politikerne hadde ingen problemer med å skille mellom en generelt positiv grunnholdning til Israel og Mossad (som vi også har) og evnen til å stille seg kritisk til også nære venners *handlinger*. Den du elsker tukter du! Ingen var i tvil om at lov og rett skal følges i Norge - av *alle!*

12.4 Forsvarskomitéen tar affære

Arbeidet i Stortingets forsvarskomité ble meget tilspisset[315]. Arbeiderpartiet kunne først ikke skjule sin forbløffelse over at granskningsforslaget, som de trodde de skulle ekspedere rett i papirkurven, plutselig lå an til å få flertall i komitéen. I begynnelsen var det sogar tanken at Stortinget selv skulle oppnevne granskningsutvalget. Dette ble møtt med en nærmest hysterisk kombinasjon av fortvilelse, fornærmethet, overlegenhet og forbannelse, og det ble forelest i det vide og brede om Regjeringens og Stortingets prerogativer og hvordan dette var *stortingsregjereri*, innblanding fra Stortinget på områder der Regjeringen allerede sto ansvarlig overfor Stortinget. Mente man noe var galt, fikk man manne seg opp til å kaste regjeringen, men det våget selvsagt ikke denne opposisjonen. Ethvert krav om granskning ville bli oppfattet som en mistillit, fordi man da ville gi troverdighet til de uhyrlige påstandene om Arbeiderpartiet og tjenestene som ble slengt frem i «Vi som styrer Norge». Ble granskning vedtatt, ville Gro-regjeringen gå av. Da fikk opposisjonen steke i eget fett.

Men opposisjonen lot seg ikke skremme. Det skulle være gransking.

9. desember 1992 gikk Regjeringen fra første skanse. Forsvarsminister Johan Jørgen Holst møtte opp i Stortinget med en «pakke» bestående av[316]:

1. *En gruppe **faghistorikere** oppnevnt **i samråd med Forskningsrådene** skulle granske forbindelsen mellom overvåknings- og etterretningsmyndighetene og politiske organisasjoner og miljøer, for **perioden 1947-75.***
2. *Det var igangsatt et **forprosjekt** ved professor og forskningssjef Olav **Riste**, Institutt for Forsvarsstudier, som skulle undersøke kildemateriale for innen 1.4.93 å fremlegge forslag til en studie av E-stabens egentlige og totale virksomhet **fra 1940 til ca 1970.***
3. ***Kontrollutvalget** hadde fått et utvidet mandat som ga det i oppdrag å undersøke påstandene om ulovlig avlyttingsvirksomhet i FO/E **fra 1961 til idag.***
4. ***Departementsråd Dag Berggrav** skulle innen 1.4.93 skrive en betenkning om juridiske og etiske sider ved politisk engasjement og virke for ansatte i etterretningstjenesten.*

Ut fra hva vi vet idag var dette utspillet nærmest rørende i sin naivitet. Alle disse instansene var underlagt Regjeringen. To enmannsoppdrag var allerede tildelt håndplukkede personer. Kontrollutvalget var allerede den gangen betraktet med et mistankens blikk fordi det aldri hadde funnet noe galt, men selv det skulle bare undersøke *avlytting*. Idag vet vi at utvalget lydig spiller etter Regjeringens pipe. De to første punktene som involverte personer som ikke er helt inne i regjeringskjøkkenet skulle som vanlig bare ta for seg minst tyve år

[315] Møtene i Stortingets komiteer er lukkede, og det tas ikke referat. Formelt sett er dette fordi komiteene er betraktet som arbeidsgrupper for Stortinget, og bare den formelle, skriftlige innstillingen skal bli stående i historien. I virkelighetens verden er det annerledes. Komitéene er idag av mye større betydning enn det formelle. Media refererer friskt fra komitémøtene på basis av samtaler med møtedeltakerne osv. Det er det vi også gjør. Av den grunn kan vi ikke referere noe ordrett, og det må tas forbehold for unøyaktigheter. Men de store hovedlinjene og begivenhetene er helt sikre.

[316] Innst. S. nr 101 (1992-93) avgitt 17. februar 1993

gammel historie og bare finne foreldede ting, om noe. Og av alle skulle *Forskningsrådene*, som slikker Regjeringens bevilgende fingre, gi *råd* om valg av *historikere*. Og hvorfor alle de nøyaktige tidsangivelsene og temaavgrensningene? Her hadde man satt opp «merkede skipsleier» tilpasset hver enkelt «farkost».

Men forsvarskomitéen lot seg ikke forlede. Etter et stormfullt møte i komitéen 9. desember kom Holst tilbake 18. desember da han hadde gitt opp en liten skanse: Kontrollutvalget skulle nå ikke bare undersøke avlytting, men også «andre ulovlige aktiviteter rettet mot norske borgere». Senere gikk han med på at historikerutvalget skulle kunne dekke «hele etterkrigstida».

Etter dette tok komitéen punktene 1, 2 og 4 «til etterretning». Det sentrale punkt 3 ble imidlertid pånytt endret av komitéen. Mandatet ble tillagt en formulering om at utvalget også skulle undersøke og rapportere om eventuelle «ureglementerte forhold mellom E-staben og utenforstående miljøer i Norge», dvs at forholdet til Ap kom på dagsorden også i denne sammenheng. Endelig vendte man tommelen ned for Kontrollutvalget til å gjøre denne jobben, og gikk inn for «et eget utvalg». Utvalget skulle være lite og inneha relevant rettslig kompetanse samt ekspertise på forhold som vedrører Forsvaret og etterretning. Komitéen understreket *nødvendigheten av at utvalget skulle være uavhengig.*

Hver eneste skanse som ble oppgitt ble først forsvart med nebb og klør av Regjeringen og Ap-representantene. Til slutt gikk imidlertid Ap med og lot som om resultatet var enstemmig.

Hvem som oppnevnte utvalget fant man etterhvert ikke var så farlig. Regjeringen måtte kunne oppnevne, men Stortinget måtte tas med på råd. Til slutt gikk Ap med på å nedsette et granskningsutvalg, og å orientere Stortinget om oppnevningen. I innstillingen står det bare at utvalget skal nedsettes, og i vedtaket heter det bare at Regjeringen skal iverksette en gjennomgang av E-tjenesten i samsvar med opplegget i innstillingen.

Et mindretall (SV, KrF, Sp) fremmet forslag om at Regjeringen måtte opprette et «kontrollutvalg for Forsvarets etterretningstjeneste med mandat og sammensetning som er tilpasset denne tjenestens karakter». Til da hadde ikke E-tjenesten vært underlagt noen form for kontroll. Flertallet i komitéen ville imidlertid avvente det nye granskningsutvalgets innstilling.

Stortingsrepresentant Ingvald Godal (H) sa i sitt saksordførerinnlegg under stortingsdebatten[317] bl a:

> *«Dei sterke, men udokumenterte påstandane som er sett fram mot Etterretningstenesta rammer ein heil etat av personar som utfører eit svært viktig og vanskeleg arbeid. Vanskeleg også fordi dei ikkje kan tala om det dei driv med til nokon, ikkje eingong til sine næraste. Dei har heller ikkje høve til å forsvare seg mot urettvise skuldingar. Det er og slik at det alltid lett vil oppstå spekulasjonar og mytar omkring det som er hemmeleg. Ein må og rekne med at dei som måtte ynskje å skade våre hemmelege tenester, kan bruke ryktemakeri og lettbeinte påstandar som våpen. Freistande kan det og vera å servere slikt i eiga vinning skuld. Ein kan difor ikkje reagere kvar gong slike påstander dukkar opp.»*

Det var ingen forsvarsfiende eller «tjenestedødare» som talte her. Vi regner med at alle innlærte holdninger og følelser også tilsa at han stanset her. Men nå *visste* Godal bedre, og fortsatte:

> *«Ut frå ei totalvurdering av den aktuelle situasjonen synest det likevel rett med ein grundig gjennomgang av denne materien no. Dette er den einaste måten å reinvaske dei som har vorte utsett for desse skuldingane, dersom dei syner seg å vera grunnlause. Skulle det syna seg at det er noko i dei, er det overlag viktig å rydda opp.*
>
> *Ein kan ikkje sjå bort frå at det kan vera heilt andre enn norsk E-teneste som eventuelt står bak ein del av dei ulovlege fenomen det vert rapportert om på ymse måtar, norske eller utanlandske. I så fall er det like viktig å avsløre desse og å sette ein stoppar for aktiviteten.*
>
> *For å reinske skikkeleg opp i denne saka vil eg understreke at det no kviler eit stort ansvar på Regjeringa for å syte for at undersøkinga vert gjennomført på ein fullt ut truverdig måte. Dette går på både samansetjinga av utvalet og på at det får stilt til disposisjon all den assistanse som det treng...»*

Vi noterer oss at forsvarsminister Johan Jørgen Holst allerede nå pekte på at

> *«Den norske etterretningstjenesten må være en troverdig samarbeidspartner for allierte lands tjenester. Offentlig granskning av udokumenterte påstander om at betrodde medarbeidere i etterretningsstaben har misbrukt sin stilling og gitt til*

[317] Stortingstidende 25. februar 1993

utenforstående informasjoner, som også kan være kommet fra allierte samarbeidspartnere, kunne bli en alvorlig belastning på de alliertes tillit til den norske etterretningstjenesten.»

Idag er det et notorisk faktum at det etterhvert er igangsatt en nær sagt uoverskuelig mengde av granskningslignende undersøkelser, den ene etter den andre nettopp fordi Regjeringen *ikke* tok hensyn til Ingvald Godals ord om at granskningen måtte være «fullt ut troverdig». Det er nettopp *mangel* på troverdighet som har medført at det ene utvalg avløses av det neste, og lite tyder på at det vil ta slutt. Vi må anta at dette *har* påført norske tjenester skade, slik Holst selv uttalte senere, og det er fullt og helt Regjeringens eget ansvar.

Allerede under forsvarskomitéens behandling ble nemlig opposisjonens mistanker skjerpet hver eneste gang et nytt forslag ble lagt på bordet, og Regjeringens og Aps reaksjon hver gang var å innta en nær sagt hysterisk forsvarsposisjon. Hva var det de måtte skjule? Hver eneste senere dekkaksjon har satt nye streker under dette spørsmålet.

Da det første gang i forsvarskomitéen ble klart hva som var i emning, noterte flere borgerlige komitemedlemmer seg at Kjell **Borgen** (A), slo seg til pannen i et utslag av fortvilelse som om han uttrykte at «Herregud, nå kommer det...». Hadde han advart sine partifeller om å stanse mens leken var god...?

I så fall hadde han talt for døve ører. Arbeiderpartiet fortsatte å kjempe som løver på hver eneste skanse. Man bør vel ikke være overrasket om at dette fortsatte under oppnevningen, mandatutformingen, styringen og avgivelsen av det som nå ble det såkalte *Nygaard Haug-utvalget.*

Vi kommer tilbake til dette i et senere kapitel, for vi ble dirigert inn på en annen kurs.

13. URDALS LEIEBOER

Det ble adskillig oppmerksomhet om saken i media våren 1993. Vi ville benytte anledningen til å alliere oss med en kompetent redaksjon som kunne hjelpe oss å bringe frem endelige, avgjørende bevis for flest mulig av våre enkelthypoteser. Når man så alle enkelthypotesene som hver for seg var underbygget opp til et meget høyt sannsynlighetsnivå i sammenheng, kunne ingen være i tvil om totalbildet (til dags dato er det heller ingen som har gått gjennom alt som har vært det), men for å slå skikkelig gjennom ville det vært fint å få endel enkelthypoteser endelig bekreftet hver for seg. Vi allierte oss derfor med NRK-Dagsrevyen, som satte opp et team under Lars-Jacob **Krogh** med dette siktepunkt (siden ble Krogh skjøvet ut og Dagsrevyens geværer rettet den andre veien - mot oss - men det er en annen historie).

Krogh ble for sin del helt overbevist og sterkt engasjert. Igjen var han en mann det var lett for oss å arbeide sammen med: Solid forsvarsvenn som ingen kunne mistenke for å skade nasjonale interesser, en god og gammel venn av Ramm, og en reporter med stor troverdighet og gjennomslagskraft.

Blant de initiativ Krogh tok var å ta en prat med sin gamle venn, tidligere overvåkingssjef Svein **Urdal**, som for oss sto som en viktig brikke. Han hadde vært **Frigaards** sjef i den kritiske perioden, men det så ut som om store anstrengelser var lagt ned i å holde oss unna ham. Det var dessuten svært interessant at han var uvitende om *Mossad*/asylsøker-saken.

13.1 Urdal visste ikke

Urdal opplyste til Krogh det vi allerede antok: Han var akkurat like ukjent med Setsaas' opplysninger om Mossad som med Mossad/asylsøkersaken, bortsett fra det han siden fikk lese i avisene i sin retrettstilling som politimester i Tønsberg. Dette bekreftet han også overfor en radiojournalist, og siden overfor Bergens Tidende[318]. Frigaard hadde ikke fortalt ham noenting! Han hadde heller ikke vært avhørt av Kontrollutvalget.

Vi bestemte oss for å besøke Urdal i Tønsberg, og fikk avtale 31. april 1993. Det ble en usedvanlig hyggelig, åpenhjertig og nyttig samtale.

Det er ikke det morsomste vi gjør å referere private samtaler offentlig. Iblant får man imidlertid i slike samtaler opplysninger som er så viktige at det ikke er mulig å sitte på dem. Stort sett har vi tidligere begrenset oss til å gjengi fra denne samtalen i graderte dokumenter til Stortinget og etterforskere.

Vi vet ikke hvor mye Urdal vil bekrefte idag av det vi gjengir nedenfor. *Uten* som del av helheten i denne boken tror vi nok mye ville fått en annen valør. Vi er imidlertid overbevist om at eventuell videre taushet eller nedtoning ikke vil være frivillig. Vi tror helt enkelt at Urdal er en meget hederlig politimann som - i likhet med mange andre - er klar over at det i dagens Norge kan være farlig å fortelle det man vet om disse sakene. Men det er en viss trygghet i større sammenhenger. Vi tillater oss å tro at Urdal vil tilgi oss når han får se totaliteten i denne boken, og hvordan bitene fra ham faller så klart på plass. Vi håper han forstår at denne totaliteten gir oss alle den beste sjanse til snart å kunne puste og snakke friere.

Denne lille forelesning om bruk av opplysninger fra private samtaler vil også gjelde noen få andre. Samtalen med Urdal hadde i likhet med enkelte andre ingen *uttrykkelig uttalt* forutsetning om konfidensialitet. Slike samtaler er vi selvsagt i alle tilfelle tause om.

13.2 Skjult virksomhet

Urdal bekreftet straks at han ikke var kjent med Setsaas' besøk hos Frigaard. Men det var ikke så rart, sa han, for Frigaards avdeling og virksomhet var i det store og hele skjult for overvåkingssjefen. Slik hadde det vært under forgjengeren Jostein **Erstad**, og slik hadde det vært under Urdal. Da Urdal var blitt utnevnt i 1990, ble han advart av Erstad. Erstad hadde visstnok mest oppfattet dette som et utslag av Frigaards angivelige lett eremittiske karakter; han likte å holde kortene tett til seg og operere på egen hånd. Selv hadde Erstad vært opptatt med andre saker og ikke brydd seg så meget, men han likte det ikke.

Vi minner imidlertid om at Jostein Erstad året før, i 1992, fikk vite av Klassekampen at Iver Frigaard under Erstads tid som POT-sjef, i 1985, hadde forsøkt å etablere et samarbeide mellom det kontroversielle israelske

---

[318] En reportasje i Bergens Tidende ca februar 1994.

grensepolitiet og den norske beredskapstroppen («anti-terror-troppen»). Dette hadde han arbeidet for overfor Oslo Politikammer, men Erstad fikk altså ikke vite noe før syv år senere!

Det må ha vært mange flere slike saker der Erstad i samtid eller i mellomtiden hadde fått kunnskap om Frigaards solospill, siden han valgte å advare Urdal (akkurat denne kjente han jo *ikke* til da). Urdal hadde da tatt dette opp med Justisdepartementet, og sagt at han ikke ønsket en medarbeider som Frigaard. Det fikk bli Frigaard eller Urdal. - Da får det heller bli Frigaard og en annen overvåkingssjef, var svaret. Men da hadde Urdal bøyd av, helt til Mossad/asylsøkersaken. Da hadde han fått lyst til å dra med seg Frigaard til Tel Aviv for å spørre hva slags forhold Frigaard hadde til israelske tjenester, men slik ble det ikke - begge måtte fratre.

Da vi fortalte om alle våre opplevelser med Frigaard, var Urdal lett forbauset. - Men hvorfor kom dere ikke til oss, til Overvåkingspolitiet, dvs meg eller min nestkommanderende Stein **Ulrich**, utbrøt han. (Spøk eller alvor? Det kommer vi tilbake til.)

13.3 Schjødt 2-3 ganger ukentlig

Om Annæus **Schjødt** sa Urdal at han i enkelte perioder var oppe hos Frigaard to-tre ganger i uka, uten at Urdal hadde den minste anelse om hva de drev på med. Men han la ikke skjul på at han visste endel annet om hva Frigaard drev på med «på byen», og at han en vakker dag nok ville fortelle om det også.

Dermed hadde vi den endelige bekreftelsen på det vi lenge hadde hatt mistanke om. Iver Frigaard rapporterte på *andre kanaler enn de offisielle*. Hans virkelige sjef var ikke Svein Urdal og POT. Da måtte hans sjef enten være i Justisdepartementet eller E-tjenesten. Vi kom til at det måtte være det siste.

13.4 Logisk forklaring

Det var også meget logisk. POT hadde og har ansvaret for anti-terror-arbeidet i Norge. Men kilden for slik terror er med årene mer og mer i utlandet, særlig områder i og rundt Midt-Østen. Etterhvert har Norge bygget opp en meget sterk militær tilstedeværelse i disse landene gjennom FN-styrkene. Det betyr også tilstedeværelse av E-tjenesten. E-tjenesten har derfor gradvis kommet nær sagt i monopolsituasjon på de informasjoner POT trenger for å utføre sin anti-terror virksomhet. En form for nært samarbeide var nødvendig.

Men, som vi vet, gis det ikke ved dørene i det klandestine miljøet. Skulle E-tjenesten gi, ville den ha. Den sto heller ikke fritt. Mye av E-tjenestens etterretning er sameie med Mossad i dette ekteskapet. Også Mossad skulle ha betaling.

Anti-terror-avdelingen i POT kunne selvsagt ikke offisielt overlates E-tjenesten. E-tjenesten skal offisielt kun innhente opplysninger fra utlandet, ikke drive politivirksomhet i Norge. En formell overføring ville helt forrykke det offisielle glansbildet av makt- og ansvarsfordeling mellom tjenestene.

Det var heller ikke nødvendig. I systemene er man vant til å operere på flere plan: Det offisielle, det halvoffisielle og det helt irregulære. Vi tror det ble en halvoffisiell løsning på Ap-kanalene: Det ble besluttet å rekruttere Trond Johansens mann (Frigaard) til den aktuelle avdelingslederstillingen i POT, og underforstått at denne personen uoffisielt skulle rapportere til Johansen. Frigaards avdeling ble således ikke mer enn en leieboer hos POT. Denne ordningen er naturlig presentert i berørte byråkratier som en hensiktsmessig arbeidsordning for å effektivisere anti-terror-arbeidet. Dermed var det etablert en særlig sterk gren på nettverket som tilsammen utgjør «den fjerde tjeneste». Når grenen først er etablert, kan hva som helst av informasjon og kommandosignaler passere. F. eks. ville den åpne for nye områder der Mossad kunne operere, slik som palestinske asylsøkere. Og man fikk et sterkt fotfeste i POT slik at man kunne få tidlig beskjed om ubehagelige rapporter om Mossad-aktivitet og sørge for dekkaksjoner etc før disse kom for langt, slik Setsaas fikk oppleve.

Linken til POT har nok gitt enda mer. POT har et helt naturlig videre samarbeide med Oslo Politikammer. Gjennom sin offensive virksomhet mottar POT helt sikkert mye overskuddsinformasjon som er nyttig i politiets alminnelige arbeide med kriminalitet. Ved uoffisielt å fore utvalgte politifolk med slik overskuddsinformasjon kan disse settes i stand til å gjøre tilsynelatende store etterforskningsmessige bragder og avansere i systemet. Det skal det før eller senere også betales for - kanskje ved å sørge for at etterforskning som er ubehagelig for POT, E-tjenesten, Mossad og hele den «fjerde tjeneste» blir så forsiktig og ufarlig som mulig? Kanskje ved at politiet iblant kan overta aksjoner som blir for varme og lettere kan forklares som vanlige politiaksjoner mot vanlige kriminelle forhold?

13.5 Ikke nå, nei

I et Ukesluttprogram i 1993 ble den nåværende POT-sjef, Hans Olav Østgaard, stilt følgende spørsmål av Ramm[319]:

> *«- Når en major i den norske hær kommer til Frigaard og fremlegger konkret materiale som tyder på at det foregår en aksjon mot ham fra en fremmed etterretningstjeneste, sannsynligvis i samarbeid med norske grupperinger og det ikke fører til noen form for etterforskning, og det heller ikke fører til at Frigaards sjef blir informert om det i det hele tatt foreligger noen anmeldelse - hva har vi å gjøre med da? Har vi å gjøre med en person som forestår et alvorlig tjenestebrudd i forhold til sin sjef? Eller har vi å gjøre med en underlig organisasjonsform?»*

Samtalen gikk videre:

> *«Programleder: Nå er jeg spent på svaret fra Østgaard her, for den gangen var han ikke overvåkingssjef.*
> *Østgaard: Jeg kommer heller ikke til å svare på det spørsmålet, selvfølgelig.*
> *Programleder: Nettopp - selvfølgelig!*
> *Ramm: Men hvis det skjedde idag?*
> *Østgaard: Det kan jeg godt svare på. Det jeg ville gjøre da, var å henvise dette som en klage til kontrollutvalget, så ville kontrollutvalget komme til oss og spurt: Hva har dere gjort med dette - så ville vi forklart kontrollutvalget hva vi ville ha gjort....*
> *Ramm: Spørsmålet var hvis du hadde vært overvåkingssjef og oppdaget at en av dine underordnede ikke hadde varslet deg om en viktig anmeldelse, og heller ikke hadde gjort noe med saken før det hadde gått lang tid etterpå.*
> *Østgaard: Ja, jeg kan vel si at det er en saksbehandlingsfeil, i så måte, som jeg nok ville tatt opp internt.*
> *Ramm: Men hvis dette skjedde flere ganger, at f eks samarbeidet med Mossad om en asylsøkeraksjon, som vi jo kjenner til, som du heller ikke var kjent med som overvåkingssjef; hvis han senere fikk henvendelse fra samme gruppen en gang til via oslo politikammer, og fortsatt ikke informerte deg, og du så selv ble avsatt pga den samme saken, og så til slutt ikke blir innkalt til kontrollutvalget når saken havner der...*
> *Østgaard: La meg bare kort få si at det skjer ikke sånn i dag i hvertfall»*

Men alt hadde skjedd mellom Urdal og Frigaard, og det har siden ikke vært mulig å få gransket hverken dette eller utallige andre av Frigaards forhold. Østgaard kunne nok med lett hjerte si at «det skjer ikke sånn idag». For han var allerede på Ap-nettet selv, og nettet hadde intet behov for å omgå *ham!*

13.6 Overskuddsinformasjon

Samme opplegg kan benyttes overfor påtalemyndigheten. Statsadvokater måles etter hvor gode de er til å få tiltalte dømt og saker løst. Igjen fint med litt overskuddsinformasjon eller utradisjonell etterforskning av dem som har apparatet i POT, E-tjenesten eller Mossad Norge. Statsadvokater avanserer, og blir ofte dommere eller embetsmenn. Slik kan lojalitetsbåndene bygges ut i hele justisvesenet. Alt tyder på at akkurat dette har skjedd, særlig effektivt i de siste årene. Ikke bare i vår sak, men i en rekke andre, er det påfallende hvor mange ankesaker som glatt og uproblematisk blir henlagt, helt til topps. Dette er avdekket med stor tydelighet i den såkalte «Leve Videre»-saken som akkurat nå behandles av Stortingets kontrollkomité. Der foreligger det *i beste fall* et regelrett grovt tyveri av privat eiendom som er henlagt fra laveste politietterforsker til høyeste riksadvokat.

Dette er den snille versjonen om hvorfor påtalemyndigheten er blitt så lydig. Vi kommer tilbake til mer håndfaste grunner senere, se f. eks. kap 26.18-19.

---

319 Dagsnytt 1800 27. mai 1993

14. HET VÅR I STORTINGET

Våren 1993 la Regjeringen frem stortingsmeldingen om overvåkningsarbeidet[320]. Siden POT er en del av politiet, gikk denne meldingen i justiskomiteen. Vi ble varslet om at det var en henvisning i den del av meldingen som gjaldt Kontrollutvalget til «Setsaas-saken», men på en litt pussig måte. Det var henvist til 5-6 saker som Kontrollutvalget ville fremheve, deriblant « Setsaaas-saken». De andre var gitt bred omtale, men «Setsaas-saken» bare fikk en henvisning. Ingvald **Godal** (H) hadde nå informert sin partifelle Wenche Frogn **Sellæg** som var Høyres fraksjonsleder i justiskomiteen, og hun forsto straks at det ikke var sammenheng mellom denne sakens dimensjoner og den korte omtalen i meldingen.

14.1 Borgerlig front

Svein **Alsaker** (KRF), som allerede var vel kjent med saken, satt også i Justiskomiteen. Det viste seg også at nåværende stortingspresident Edvard **Grimstad** (SP) på egen hånd hadde fattet sterk interesse for saken. Det ble en meget sterk borgerlig front som nå forlangte en redegjørelse fra departementet.

For vår del stusset vi litt over at saken het «Setsaas-saken». Vi var jo fire likeverdige klagere til Kontrollutvalget, og Setsaas var faktisk den eneste som *ikke* hadde fått møte. I media siden var saken straks blitt døpt «Ramm/Setsaas-saken». Vi husket på at vi hadde et par inntrykk av at Kontrollutvalget kunne ha vært borti saken før. Var forklaringen at det i POT's arkiver var en arkivmappe som het «Setsaas-saken» fra før? Men foreløpig lot vi dette ligge.

Justiskomitéen sendte nå brev[321] til justisministeren med krav om en skriftlig redegjørelse for Kontrollutvalgets behandling av «Setsaas-saken». Statsrådens svar[322] var ikke særlig opplysende:

> *«I årsberetninga for 1992 for Kontrollutvalet står det at utvalet har hatt fleire møter i Engen-, Mossad-, Kosmo-, Løfsnes- og Setsaas-saka, jf vedlegg 10 s 98 i meldinga.*
>
> *Det er likevel ikkje send nokon særskilt rapport om Setsaas-saka til Justisdepartementet. Kontrollutvalet har på spørsmål opplyst at Setsaas-saka gjeld ei felles klage frå fleire personar. Kontrollutvalet har i denne saka ikkje funne grunnlag for kritikk mot overvakingstenesta, og utvalet har underretta klagarane om dette.*
>
> *På denne korte tida har eg diverre ikkje hatt høve til å gå nærare inn i saka enn det eg har gjort greie for ovanfor.»*

Dette var ikke mer enn en brøkdel av hva en middels avisleser for lengst visste. Komiteen var ikke blid, og innkalte statsråden på teppet straks.

14.2 «En liten fillesak»

På Justiskomiteens første møte om «Setsaas-saken» deltok ekspedisjonssjef Leiv **Eldring** og en yngre embetsmann sammen med statsråd Grete **Faremo** (A). De to førstnevnte hadde en kort samtale med Alsaker utenfor møtelokalet. Eldring sa da at «det dreier seg om en liten fillesak».

Komitéen var ikke overbevist om det. Vi hadde informert våre kontakter i komitéen om de mange merkverdighetene ved Kontrollutvalgets behandling, og særlig den mangelfulle etterforskningen (se kap 10.4). Spørsmålene haglet over justisministeren, som bl a måtte erklære at *det ikke var noen form for overvåkning rettet mot Setsaas, Ramm eller andre i vår gruppe*. Midt i et resonnement kom hun til å si noe slikt som at «på den tiden Setsaas var i Guatemala, var også Mossad aktiv der...», men avbrøt og gikk videre med noe annet. Flere stusset på hva denne setningen tilsynelatende uten sammenheng bunnet i[323]. Totalt sett var opposisjonen meget misfornøyd med statsrådens svar, og forlangte møte med Kontrollutvalgets leder, Hans **Stenberg-Nilsen.**

---

320 St meld nr 39 (1992-93)

321 Brev fra komiteleder Olav Akselsen (A) til justisminister Grete Faremo av 19. mai 1993.

322 Brev fra justisminister Grete Faremo til Justiskomiteen av 23. mai 1993

323 Vi tror vi har funnet det ut, og kommer tilbake til saken.

14.3 Stenberg-Nilsen visste at Urdal ikke visste

På neste møte[324] møtte Stenberg-Nilsen sammen med statsråd Faremo. Han fikk straks spørsmål om hvordan utvalget hadde arbeidet med saken, og svarte at utvalget først og fremst forholder seg til den sittende overvåkningssjef. Men hadde Kontrollutvalget avhørt den som var overvåkningssjef på det tidspunkt de påklagede forhold fant sted, Svein **Urdal**? Nei, det hadde man ikke. Hvorfor ikke det? Det hadde ingen hensikt, for Urdal visste ikke noe likevel. Hvem hadde man da avhørt? Ingen. Hva slags etterforskning hadde man utført? Ikke noe særlig. Hvorfor ikke? Fordi det var fast praksis at Kontrollutvalget ikke foretok noen egen etterforskning når saken var eller hadde vært under etterforskning av politiet. I dette tilfelle arbeidet Oslo Politikammer med saken på grunnlag av anmeldelser fra Ramm/Setsaas-gruppen, og da tok man resultatene av politiets etterforskning til etterretning.

14.4 «Ping pong» I

Der kom bomben. Noen av de borgerlige stortingsrepresentantene, som nesten vantro hadde hørt oss fortelle om at hverken politiet eller Kontrollutvalget hadde gjort noen som helst etterforskning, kom til oss etter møtet. Hva var nå datoene for anmeldelse og klage til Politiet og Kontrollutvalget, og for henleggelsene?

Vi bladde i våre papirer, og satte opp denne listen:

27. mai 1992: Klagen til Kontrollutvalget innleveres

30. juni 1992: Anmeldelser innlevert til Politikammeret etter sterk oppfordring fra Lier - nå skulle etterforskningen intensiveres.

25. september 1992: Offisiell henleggelsesdato

30. SEPTEMBER 1992: HENLEGGELSEN BEKJENTGJØRES AV LIER I RADIO: BEVISETS STILLING.

2. oktober 1992: Kontrollutvalget avgjør at det ikke er noe å kritisere POT for.

16. NOVEMBER 1992: ANMELDERNE UNDERRETTES FORMELT. HENLEGGELSESGRUNNLAG ENDRET TIL « UKJENT GJERNINGSMANN».

Nå så vi det alle sammen. Svaret på spørsmålet om hvorfor Lier trengte formelle anmeldelser i hui og hast lyste frem: Kontrollutvalget trengte dette for å unngå å etterforske! Og hvorfor ble henleggelsesgrunnlaget endret? «Ukjent gjerningsmann» var ikke så bra for kontrollutvalget. Han var vel bare konstruert for å legitimere politiets etterforskning overfor oss. Det ble lettere å forklare «at de dørene kommer ikke vi gjennom»! Kom man ikke lenger, så kom man ikke lenger. Politiet hadde gjort så godt de kunne. Da ville vi vel gi opp?

Og Stenberg-Nilsens hadde nok en interessant uttalelse: «Urdal visste jo ikke noe.» *Vi* visste jo det nå. Men hvordan visste Stenberg-Nilsen at Urdal ikke visste? Eller sagt på en annen måte: Hvordan kunne Stenberg-Nilsen *være sikker på* at Urdal ikke visste uten *selv å kjenne til* den uoffisielle særordning for Frigaard's rapporteringsveier som vi nå hadde oppdaget? Og hvordan kunne K*ontrollutvalget* vite om denne særordningen uten å reagere? Det var denne gangen for sent å stille disse spørsmålene i Justiskomitéen.

Senere i boken redegjør vi for hvordan vi etterhvert kom frem til at det måtte være oppkonstruert et grunnlag for å avsi kjennelse for «lovlig» overvåkning, basert på et dokument vi først i 1995 fikk kjennskap til. Dette var i så fall gjort tidlig i 1992 *etter* at Urdal gikk av. Stenberg-Nilsen vil idag muligens kunne si at det var *dette* han henviste til: Urdal visste *ikke noe om disse «mistankene»*. Men det holder ikke. Vi hadde klaget på ulovligheter så tidlig som i 1990 og via Lier nok en gang før dette måtte ha kommet opp. De aller fleste av våre påklagede forhold gjaldt tiden mens Urdal var sjef. Et lontrollutvalg må få med seg *alle* relevante informasjoner og synspunkter. Normalt ville Urdal *visst en masse* som Kontrollutvalget hadde nytte av, selv om han ikke visste om utviklingen etter at han gikk av. Det får være grenser for selv Kontrollutvalgets servilitet: Om tjenestene kan slenge en rettslig kjennelse på bordet *i ettertid* i forhold til påklagende forhold, får man sannelig stille seg såpass kritisk også til denne at man ikke bare setter en strek over alt som gikk foran.

[324] Møte i Justiskomiteen 26. mai 1992

Det vet vi faktisk at utvalget ikke gjorde! Vi er senere blitt oppmerksom på at Frigaards stedfortreder i møte nr 2 med Setsaas, Roar **Gald**, først leverte sin rapport fra møtet to år senere, i forbindelse med Kontrollutvalgets behandling (se kap 1.4). Det må ha vært nettopp for å komplettere behandlingen. Og hvis utvalget var interessert i hva Gald visste fra den tiden, måtte det også vært interessert i hva Urdal visste. Hvis han visste noe!

Derfor fastholder vi at Stenberg-Nilsens replikk om at Urdal «ikke visste» må ha reflektert det faktum vi har etablert på så mange andre måter: Urdal visste *ikke noe om hva Frigaard drev med.*

Selv om det ikke ble boret i akkurat dette, hadde komiteflertallet likevel hørt og forstått mer enn nok. Alt tydet på en samordning mellom Oslo Politikammer og Kontrollutvalget med sikte på gjensidig dekning og legitimering av at ingen av dem utførte noen virkelig etterforskning. *Regjeringens ping-pong-spill,* kalte vi det nå.

14.5 Nå har vi beviset

Dette forsto Justiskomitéens flertall i 1993 på grunnlag av *vår* redegjørelse om mangelfull etterforskning begge steder og *Kontrollutvalgets* tilståelse av at dette var riktig for deres vedkommende. Da kunne vi ikke *bevise* at politikammeret hadde gjort like elendig jobb. Idag kan vi det. Liers notat til politiinspektør Knut Mikkelsen[325] representerer en like direkte innrømmelse som Stenberg-Nilsens.

Blant de som fikk Liers saksmappe sist til behandling i Oslo Politikammer var kriminalsjef Truls **Fyhn**)[326]. I Liers rapport står det (se kap. 11) at det ikke på grunnlag av de «registerundersøkelser» man begrenset seg til å utføre var mulig å få bekreftet eller avkreftet våre mistanker (som vanlig omtalt som «påstander») og at han ba om forholdsordre for om han skulle etterforske mer. Dette spørsmål gjentas faktisk i notatet til Fyhn, der Lier endog har konkrete forslag til mer etterforskning. Men det er absolutt siste dokument i saken. Intet mer skjedde unntatt henleggelse.

Det er da meget dristig av Fyhn å uttale følgende til NTB i forbindelse med Stortingets behandling av samme sak[327]:

> *«Kriminalsjef Truls Fyhn ved Oslo Politikammer avviser kategorisk påstanden om at Oslo Politikammer ikke har etterforsket den såkalte Ramm/Setsaas-saken. .... - Jeg vil fullstendig avvise påstanden. Vi var velvillig innstilt og strakte oss meget langt. Vi gjennomførte undersøkelser, men enten fant vi ikke noe som bekreftet at de fremsatte påstander fra Setsaas/Ramm var riktige, eller så fant vi naturlige forklaringer på forhold de hadde anmeldt, sier Fyhn til NTB.»*

Dette kan bare ha hatt til hensikt å villede Stortinget. Fyhn *visste* f. eks. at Televerket ikke kunne gi tilfredsstillende svar på avlyttingsrapporten fra Drammensvn 10. Han *visste* at Lier hadde sagt at «påstandene» ikke kunne bekreftes eller avkreftes, og at man kun hadde utført registerundersøkelser. (Derfor bruker han snedig utrykket «undersøkelser» og ikke «etterforskning» selv.) Han *visste* at det ikke var gjort noe som helst *etter* innleveringen av anmeldelsene. Han *visste* at det var reist spørsmål om man burde gjøre mer.

Hvorfor vil han villede Stortinget? Sannsynligvis fordi han også visste om samordningen. På hvilket nivå kan Kontrollutvalget og Oslo Politikammer samordnes? Ikke lavere enn Justisdepartementet. Statsråd Faremo måtte vite mer enn hun hadde fortalt. En statsråd ville ikke kunne gjøre slikt uten i samråd med statsministeren. Man luktet skikkelig med ugler i mosen.

14.6 Krav om gransking

Daværende stortingsrepresentant, nå stortingspresident Edvard **Grimstad** (Sp) reagerte særlig sterkt. Vi kjente ikke Grimstad den gangen, og har selv i dag bare truffet ham noen få ganger. Han hadde således ikke fått de orienteringene hans komitekolleger Svein **Alsaker** (KrF) og Wenche Frogn **Sellæg** (H) hadde fått. Vi var derfor meget imponert over hvor raskt han oppdaget sammenhengene og det politiske mot han viste ved personlig å fremsette forslag om parlamentarisk granskning av Ramm/Setsaas-saken.

Grimstads forslag om parlamentarisk granskning[328] lå straks an til å få flertall i komitéen, med støtte fra alle partier unntatt Ap. På denne tiden var det allerede kommet opp såpass mye kritikkverdig om sammensetningen av Nygaard Haug-utvalget at Justiskomitéen ikke aktet å gjøre samme feilen. Vi ga også klar beskjed om at vi ikke

---

325 Liers rapport til Mikkelsen av 3. juli 1992
326 Ekspedisjon fra Lier til Fyhn av 25. august 1992.
327 NTB-melding referert bl a i Dagbladet 2. juni 1993.
328 Fremsettelsen av forslaget ble bl a offisielt bekreftet av Grimstad i Klassekampen 3. juni 1993

ville samarbeide med noe regjeringsoppnevnt organ. Vi visste at den kombinerte dekkaksjonen Politikammeret/Kontrollutvalget måtte vært uttenkt og regissert på regjeringshold, og at alt under Statsministerens hatt ville komme til å fungere på samme måte. Her var det inhabilitet over hele linjen. Vi ble respektert for det synet.

Det ble også fremsatt forslag om å opprette et nytt kontrollutvalg som også skulle omfatte E-tjenesten.

Nå gikk temperaturen i Stortinget rett i taket. NTB skrev 2. juni 1993:

> *«Arbeiderpartiet og Regjeringen ser nærmest med forferdelse på kravet fra Senterpartiet om at Stortinget må nedsette en granskningskommisjon som skal undersøke påstandene om overvåkning satt frem av tidligere statssekretær Hans Henrik Ramm og major Johan M Setsaas.»*

Dagbladet skrev[329]:

> *«BITTER KAMP OM OVERVÅKING: Iskald konfrontasjon mellom Arbeiderpartiet og en samlet opposisjon ... Regjeringspartiet ville for enhver pris unngå at forslaget om å opprette et felles kontrollorgan for politiets sivile overvåking og den militære etterretningstjenesten blir vedtatt i Stortinget. ... Den tidligere Høyre-politikeren Hans Henrik Ramm og major Johan M Setsaas har satt i gang en politisk snøball som Arbeiderpartiet av alle krefter forsøker å stoppe..»*

Aftenposten skrev[330]:

> *«Tirsdag kveld og på morgenkvisten igår var stemningen i Stortinget stor for å iverksette egen granskning på bakgrunn av et nytt brev fra Johan Setsaas og Hans Henrik Ramm. De to mener at de sammen med 20 andre er blitt overvåket. Oslo Politikammer og Kontrollutvalget for overvåkingstjenesten har i tillegg unnlatt å etterforske påstandene om overvåking, mener de to.*
>
> *Ramm, tidligere statssekretær i Kåre Willochs regjering, og Setsaas fortalte om sine mistanker til justiskomiteen allerede i forrige uke. De sa blant annet atdet kan være en fjerde hemmelig tjeneste her i landet - utenfor demokratisk kontroll.*
>
> *Først etter at Ramm og Setsaas sendte et nytt brev til komitéen, datert 31. mars, kom reaksjonene i Stortinget.*
>
> *Justiskomitéens medlemmer i alle partier unntatt Arbeiderpartiet mener at påstandene er så alvorlige at de må etterforskes på en eller annen måte. Tanken om en parlamentarisk undersøkelseskommisjon slo godt an hos de fleste i komitéen.....»*

Aps fraksjonsleder var frustrert[331]:

> *«....Ap-fraksjonen er ekskludert fra å diskutere forslaget med de andre partiene. - Vi må så langt basere oss på rykter og meldinger i media...»*

Aps skyggeordfører, Inger Lise Gjørv (vi skal komme mer tilbake til henne i kap 25.7), uttalte[332]:

> *«Dette vil forrykke maktfordelingen mellom Stortinget og Regjeringen.»*

Det var mange som mente hun like gjerne kunne sagt det rett ut: Forrykke maktfordelingen mellom Stortinget og Arbeiderpartiet.

Selv rutinerte stortingsrepresentanter beskrev nå stemningen som mer amper enn man kunne huske i manns minne. Ikke bare lå det regjeringskrise i luften, det var mye verre. De fleste tilløp til regjeringskriser skjer på sak, eller i verste fall på spørsmål om feilinformasjon i en enkeltsak. Nå oste det mistillit over bordet i justiskomitéen, og den spredte seg i korridorer og kafeteriaer.

Hvorfor alt dette, for *«en liten fillesak»?* Hvis Regjeringen ikke hadde noe å skjule, hvorfor ikke bare la Stortinget granske?

---

329 Dagbladet 4. juni 1993.
330 Aftenposten 3. juni 1993.
331 Arbeider-Avisa 4. juni 1993
332 Arbeiderbladet 4. juni 1993

Spørsmålet om nytt, felles kontrollutvalg ble avklart. Det ble et prinsippvedtak om at man ønsket dette, og et eget utredningsutvalg («Skauge-utvalget» etter formannen Arne **Skauge** (H)) ble nedsatt for å utrede mandat og arbeidsformer. Aftenposten skrev[333]

> *«Påstandene fra Hans Henrik Ramm og Johan Setsaas om at de var blitt overvåket, har ført til krav i Stortinget om et nytt kontrollutvalg...»*

Adresseavisen var enig[334]:

> *«Det er påstandene fra tidligere statssekretær Hans Henrik Ramm og major Johan Setsaas om ulovlig overvåkning som utløste forslaget fra komiteflertallet.»*

Statsråd Faremo (A) gjorde nå et siste forsøk på å få møte i komitéen for å få nedkjempet forslaget, men komitéen gikk nå til det uvanlige skritt å nekte statsråden adgang. Man stolte ikke lenger på statsråden i denne saken, og det gikk mot avgivelse av innstilling.

Media var i høygear. Justiskomiteens borgerlige medlemmer gikk ut av sine kontorer og møterom for å samtale, og nektet å ta med seg personsøkerne som hvem som helst kunne ha plantet bugs i. På Slemdal var det ikke mulig å få summetone, og folk klaget over at alle linjer sto opptatt. Romavlytterne jobbet på spreng. Provokatører kom spaserende inn i Norsk Oljerevys redaksjonskontorer nær sagt hver dag for å lytte og desinformere.

Det må ha vært like hektisk i regjeringsblokken. Vi kan bare ane hva slags krisemøter som ble holdt på Statsministerens kontor. Stortinget måtte avledes. Men hvordan?

Sent på kvelden kom et kreativt hode opp med forslag om et hemmelig våpen.

---

333 Aftenposten 4. juni 1993
334 Adresseavisen 4. juni 1993

15. BUDSKAP FRA CAPITOL

Det er få institusjoner i Norge man oppfatter som hevet over alle særinteresser, som abolutt nøytrale, saklige, rettferdige og «untouchable». H. M. Kongen og hans hus er en slik. Høyesterett er en slik. Neste på listen må vel være Riksadvokatembetet. Riksadvokatens eneste overordnede er Kongen i Statsråd. Riksadvokaten er sjef for statsadvokatene og utgjør sammen med disse landets samlede påtalemyndighet. Den sittende riksadvokat Georg Fredrik **Rieber-Mohn** legger åpenbart stor vekt på å stå frem med en slik profil når han intervjues i Fjernsynet. Knapp. Tilmålt. Korrekt. Saklig.

15.1 Granskning stjeles

Riksadvokatembetet er et slags norsk Capitol.

Riksadvokaten er del av landets samlede forvaltning, men skal være helt uavhengig av de øvrige deler. I prinsippet skal han kunne spasere inn i øverste etasje i Regjeringsbygget og arrestere Statsministeren selv, hvis det er skjellig grunnlag for mistanke om kriminelle forhold. Ingen ville vel drømme om at Riksadvokaten lar seg bruke i et politisk spill mellom regjering og opposisjon for å tildekke kriminalitet i statlig regi.

Ihvertfall ikke medlemmene av Stortingets justiskomité, da forsvarsministeren, statsråd Jørgen **Kosmo** (A), spaserte inn i Stortinget sent om kvelden den 2. juni, mot slutten av den varmeste dag i Stortingets minne. Kosmo var nettopp utnevnt til forsvarsminister. Inntil kort tid før hadde han vært en av dem, leder for arbeidsfellesskapet i Justiskomitéen. Han var sogar et slags overvåkingsoffer, men hadde fått sin sak noenlunde oppklart. Ingen fra Ap-siden kunne ha større troverdighet akkurat da. Den ansvarlige statsråd, Grete **Faremo (A)**, var nektet adgang.

Kosmo kontaktet Wenche Frogn **Sellæg** (H) og bragte henne et enkelt budskap. Hvis Riksadvokaten nedsatte en settestatsadvokat utenfor Eidsivating og satte på Norges beste politietterforskere for å komme til bunns i Ramm/Setsaas-saken, kunne Stortinget da frafalle tanken om parlamentarisk granskning? Det ble en rask konsultasjonsrunde mellom opposisjonspartienes komitémedlemmer og de tilgjengelige parlamentariske ledere. Ingen likte forslaget. Noen, særlig Carl I. **Hagen** (Frp) var overbevist om at det var et nytt tildekkingsforsøk. Men å avvise det var vanskelig. Det ville være en sterk mistillit ikke bare mot Regjeringen, men også mot de uavhengige Riksadvokatembetet. Under tvil ble man enige om at tilbudet måtte aksepteres.

Det er nå interessant å konstatere at Riksadvokaten - den rene og uavhengige - besluttet å nedsette en settestatsadvokat til å vurdere å oppheve Oslo Politikammers etterforskning og eventuelt iverksette sin egen allerede *dagen etter* at justisministeren hadde orientert ham om saken[335]. Hans underordnede, statsadvokat Iver **Huitfeldt** i Eidsivating, brukte hele *tre dager* på å bestemme at Oslo Politikammer gjerne måtte avslutte etterforskningen i *akkurat samme sak* da han fikk den oversendt fra Lier/Mikkelsen året før (se kap 11). Det eneste viktige som nå var kommet i tillegg, var komitéens mistanke om koordinering av Oslo Politikammer og Kontrollutvalget for å unngå etterforskning.

Er det noen som tror at Riksadvokaten kom på banen så fort fordi hans etat, som selvsagt medvirket til koordineringen, plutselig skiftet syn på om vår sak skulle etterforskes videre? Eller kom den *uavhengige* riksadvokaten nå på banen for å redde Regjeringen fra et nederlag i Stortinget? Eller for å unngå parlamentarisk gransking av et forhold som kunne bli meget ubehagelig også for Riksadvokaten?

Carl I. Hagen (FrP) var ikke i tvil[336]:

> *«Illevarslende og skremmende, sier Carl I. Hagen om gårsdagens melding fra Riksadvokaten. Fremskrittsparti-lederen mener at Riksadvokaten har latt seg bruke av Arbeiderpartiet ved å igangsette en etterforskning for å unngå at Stortinget nedsetter en parlamentarisk granskningskommisjon»*

Og[337]:

> *«Også KrF og Sp inntar en skeptisk holdning til Riksadvokatens initiativ....*

---

[335] Riksadvokatens brev til førstestatsadvokat Edward Dahl av 3. juni 1993, der det fremgår at statsråd Faremo hadde orientert ham 2. juni 1993.

[336] Aftenposten 4. juni 1993 morgen s. 2

[337] Arbeiderbladet 4. juni 1992

Frp påstår at Riksadvokaten gjør dette etter press fra Regjeringen, noe Riksadvokaten benekter. .... - Det tar jeg helt avstand fra. Det er meg helt fremmed, sier Rieber-Mohn.»

Andre hadde samme mistanke[338]:

> *«Det er ikke bare Frp som mener at Riksadvokaten i denne sak er blitt brukt politisk. Både SV og KrF antydet det samme igår:*
> *- Det er påfallende at Riksadvokaten tar sin beslutning idag. Påstandene fra Ramm og Setsaas var kjent for justiskomitéen allerede i forrige uke, sier Svein Alsaker. Kr F-representanten understreker at det nå er anmeldelsen fra Ramm og Setsaas som må bli etterforsket - ikke anmelderne.»*

Vi visste ikke at Eidsivating hadde vært inne under Oslo Politikammers behandling, før Riksadvokaten opplyste dette i brevet til **Dahl**[339]. Det visste heller ikke Stortinget dagen før, da de godtok Kosmos forslag. Hadde det da gått like glatt? Nå var det jo tydelig at Riksadvokaten skulle granske en statsadvokat under hans egen jurisdiksjon og innenfor en kollegial beslutningsramme. Det vil si at det ikke kunne utelukkes at statsadvokat Huitfeldt hadde konferert med Riksadvokaten selv. Dermed skulle nå Riksadvokaten granske seg selv. Riktignok ble det gang på gang understreket at førstestatsadvokat Edward **Dahl** skulle stå helt fritt - slik at Riksadvokaten nå kunne beholdes ren som ankeinstans - men er uavhengighet mulig under slike forhold? Hvor lett er det for den underordnede å granske sin sjef?

15.2 Var Riksadvokaten på lag fra før?

Et annet meget alvorlig forhold er at Eidsivating *visste* at saken lå i Kontrollutvalget, om ikke annet så fordi kopi av klagen lå i oversendelsessaken. Hvis **Stenberg-Nilsen** snakket sant om Kontrollutvalgets rutine om ikke å etterforske når politiet gjorde det (det går vi ut fra), måtte statsadvokat Iver **Huitfeldt** ha kjent til at hans avgjørelse i saken og Politikammerets videre arbeid *ville bli helt avgjørende for den viktige granskningen i Kontrollutvalget.* Likevel åpnes i realiteten for henleggelse uten egentlig etterforskning! Dette er nå nå ikke bare å føre oss bak lyset, *men også å føre Kontrollutvalget bak* lyset - hvis det ikke var avtalt spill! Det er bare meget få saker for Kontrollutvalget årlig. Det virker helt utenkelig at Huitfeldt, evt hans sjef Lasse **Qvigstad** på egen hånd unnlater å innskjerpe for kammeret viktigheten av at det gjør en grundig jobb pga Kontrollutvalget, men bare sier «Jeg vil ikke vite noe» om kammerets åpenbare spørsmål om å få slippe å etterforske og bare henlegge.

Dette forhold gjør det meget sannsynlig at Riksadvokaten **hadde** vært inne i bildet, og at det **var** avtalt spill. Koordinert av en enda høyere makt - Justisdepartementet.

Likevel - rundeseier til Regjeringen og Arbeiderpartiet. Ved en kjapp takling av Stortinget en sen og hektisk juninatt hadde de fått ballen tilbake på sin banehalvdel.

Men Stortinget hadde likevel festet en tynn tråd til ballen. I komiteinnstillingen[340] het det:

> *«Komitéen avventer gruppens vurdering og avstår derfor fra å følge opp saken i forbindelse med denne innstilling.»*

På stortingsspråk betyr dette: Vi følger med dere, og tar saken opp igjen i Stortinget hvis vi ikke er fornøyd!

Stortingsrepresentant Inger Lise Gjørv (A) sa det slik[341]:

> *«(Ramm/Setsaas-saken) blir ... gransket av Riksadvokaten og krever derfor ikke flere forføyninger før etterforskningen er avsluttet.»*

15.3 Edward Dahl på banen

De var også snare med å sementere kompromisset: Riksadvokaten sendte ut både pressemelding og brev med mandat til førstestatsadvokat Edward **Dahl** neste morgen (se vedlegg 5 og 6). Mandatet var[342]:

---

338 Aftenposten 4. juni 1993 morgen s. 2
339 Riksadvokatens brev til førstestatsadvokat Edward Dahl av 3. juni 1993.
340 Innst S nr 246 (1992-93)
341 Stortinget 18. juni 1993: St. t. s. 4910
342 Riksadvokatens brev til førstestatsadvokat Edward Dahl av 3. juni 1993.

«... å gjennomgå det foreliggende etterforskningsmateriale (saken forutsettes rekvirert fra Oslo Politikammer) og å avhøre Johan M Setsaas og Hans Henrik Ramm. De må i denne sammenheng oppfordres til å legge frem det materialet de besitter, og deretter må det tas stilling til videre etterforskning, både omfang og ramme. Det forutsettes også at settestatsadvokaten foretar den endelige påtalemessige vurdering og avgjørelse.»

I pressemeldingen het det[343]

«...å opprette en uavhengig etterforskningsgruppe med representanter for Kriminalpolitisentralen (KRIPOS) og under ledelse av førstestatsadvokat Edward Dahl i Agder (som settestatsadvokat) til å gjennomgå den etterforskning som er foretatt av Oslo Politikammer. I lys av den kritikk som er fremsatt fra Setsaas/Ramm og de undersøkelser som disse to skal ha gjennomført, vil etterforskningsgruppen vurdere om det er grunnlag for å gjenoppta etterforskningen og i tilfelle selv foreta de nødvendige etterforskningsskritt.»

Det er her verd å merke seg, for senere vurdering av førstestatsadvokatens arbeide:

- *Dahls mandat dreide seg **kun** om Ramm/Setsaas-saken (senere hevder han - antakelig for å holde tilbake dokumenter - at han også hadde et annet mandat om å etterforske «den fjerde tjeneste», som er identisk med vår sak)*

- *Dahl skulle gjennomgå Oslo Politikammers etterforskning (Dahl avhørte ingen fra Oslo Politikammer)*

- *Dahl skulle rekvirere saksdokumentene fra Oslo Politikammer (vi oppdaget der et sensasjonelt dokument som Dahl ikke gjorde noe med i det hele tatt)*

- *Dahl skulle foreta den endelige påtalemessige vurdering (ingen slik vurdering finnes i saksdokumentene, det foreligger kun en pressemelding)*

- *Dahls gruppe skal «selv foreta de nødvendige etterforskningsskritt» (de viktigste avhør ble siden overlatt til Nygaard Haug-utvalget som heller ikke gjennomførte dem)*

Det er også viktig å merke seg at Stortinget hadde planlagt en granskning av *Justisvesenets* rolle, og særlig den tydelige koordinering mellom Oslo Politikammer og Kontrollutvalget. Det ble gjort klart bl a av **Alsaker** at dette også måtte være forutsetningen for Dahl-gruppen. *Men Dahl utelukket fra første dag hele Justisvesenet fra sin etterforskning.* Hvordan kunne han gjøre det på grunnlag av brev og pressemelding alene? Besluttet han dette i mutters ensomhet med en gang? Eller var Riksadvokatens oppnevningsbrev ledsaget av et annet, uoffisielt og hemmelig mandat? Vi hadde sagt at vi ikke ville møte frem til noe granskningsutvalg oppnevnt av Regjeringen. Dette var formelt sett oppnevnt av Riksadvokaten som rapporterer direkte til Kongen i Statsråd. Burde det gjøre saken anderledes? Dahl var pålagt å avhøre oss. En førstestatsadvokat kan pålegge vitneplikt. Kunne vi risikere å bli pålagt å vitne?

15.4 Hva var Dahl?

Vi hadde alle slags bange anelser. Våre kampfeller på Stortinget likeså. Men de hadde tross alt funnet å måtte akseptere denne veien. Vi følte at vi ikke burde opptre slik at vi satte stortingsflertallet i forlegenhet.

Men det var overhengende fare for at Dahl-gruppen ikke bare var et tildekkingsutvalg, men like meget et utvalg med det formål å innhente mest mulig av våre bevismidler, slik at disse kunne flyte bakover i systemene for nødvendig vasking og rydding i hjørnene. Vi regnet også med å bli utsatt for langvarige avhør for å finne ut om vi hadde brutt noen lover eller regler under kontraetterretningen, eller om vi hadde andre svin på skogen. Det motparten mest av alt ønsket seg, var en måte å kriminalisere oss på.

---

343 Pressemelding fra Riksadvokaten av 3. juni 1993.

Onsdag 16. juni møtte vi til første møte med Edward Dahls etterforskningsgruppe i lokalene til ØKOKRIM i Pilestredet. På veien inn fikk vi kamera og mikrofon fra «TV-2» rettet mot oss, og journalisten spurte:

- Vil dere nå innlevere alt materialet dere sitter på til Dahl-gruppen?

16. LES DIN NÜRNBERG!

Like fort som Riksadvokaten besluttet å iverksette etterforskning i Ramm/Setsaas-saken, like fort fant han mannen til å gjøre det. Flere kilder har forklart oss at dette ikke var så rart: Edward **Dahl** beskrives som Riksadvokatens «gullgutt». Han har vært brukt til mange lignende oppdrag tidligere. Han kjenner Riksadvokatens tankegang og turnerer sakene til Riksadvokatens tilfredsstillelse.

Dahl-utvalget fikk kraftige signaler fra media alt fra starten. Under overskriften «Den store skandalen» skrev Dagbladet[344]:

> *«Dessuten har en gruppe med en tidligere[345] major og en tidligere Høyre-statssekretær i spissen levert materiale som skal vise at det eksisterer 'en fjerde tjeneste' utenfor all kontroll....*
>
> *Har de overvåkede rett i sine fantastiske påstander og antakelser, er dette en av de største overvåkningsskandalene i norsk historie, et norsk 'Watergate'...»*

Førstestatsadvokat Edward **Dahl** er tilsynelatende en meget likandes kar. De som f. eks. møtte både i Nygaard Haug-utvalget og hos Dahl, opplevet to vidt forskjellige atmosfærer. Daværende førstelagmann Agnes Nygaard Haug kunne like gjerne bragt med seg dommerkappen: Spiss, formell, juridisk, anklagende. Dahl kom gjerne i jeans og åpen skjorte, småpludret om hytt og vær, utstrålte sympati og «vi er jo på samme lag»-signaler, inviterte på kaffe og selvsmøring av smørbrød, lo godt av egne og andres morsomheter og fikk sine vitner til å føre seg frie og trygge. Vi er ikke i særlig tvil om hvem som får ut mest - hvis han vil.

Dahl hadde tidligere vært borti noen av de sentrale aktørene, særlig Iver **Frigaard** i forbindelse med den såkalte *Myrdal-saken* (se kap 25.1.10), der Finn **Sjue** og en sannsynlig POT/E-tjeneste-provokatør var de andre sentrale personene. Vi mottok videre henvendelser fra folk som hadde stygt å si om Dahl fra enkelte andre saker. I en av disse hadde han opptrådt sammen med fylkesmann Olaf **Skarpnes** i en sak som også dreiet seg om statlig maktovergrep men som det ikke kom noe ut av. Det var interessant, for Skarpnes var også med på å legge den såkalte *Engerdal-saken* død (så langt). Men vi kunne ikke vurdere de andre sakene, og visste ikke om de virkelig ga grunnlag for kritikk mot Dahl eller var sendt oss på provokatorisk måte for at vi skulle gå ut med anklager mot Dahl som kunne skytes ned[346]. Verden er farlig hvor man går!

Siden førsteinntrykket av Dahl var hyggelig nok, valgte vi å spille med åpne kort. Vi fortalte ham at mange både i Stortinget og ellers var heller overbevist om at han skulle lede en dekk-aksjon, og at vi nok også fant det svært sannsynlig, men at vi ville jobbe åpent og tillitsfullt med ham og hans gruppe inntil vi eventuelt følte at det var nytteløst. **Ramm** anbefalte ham å gå i sitt juridiske historie-bibliotek og lese om igjen sin *Nürnberg*[347], for det tilfelle at han skulle ha glemt noen detaljer siden studietiden (venner har fortalt at Dahl var en svært lystig student). **Setsaas** var mer direkte: Hvis han var hederlig men så naiv at han ikke forsto at han ville bli satt under press, kunne han like gjerne ta ferie med gang. Skulle han ta denne saken, måtte han bestemme seg for enten å bli korrumpert eller skaffe seg hele maktapparatet som motstandere.

Dahl bare flirte til dette, forsikret om at han var hederlig som gull og like motstandskraftig mot press som Norges Bank. Og skulle det skje noe utilbørlig, ville han vite å si fra - rett til Stortinget.

Offentlig meddelte vi at vi nå ville samarbeide fullt ut med statsadvokat Dahl[348]. Dermed stanset vi vår del av den pågående pressedebatten, og vi ba media vise varsomhet med upublisert materiale som de måtte ha fått av oss.

På ett viktig punkt håpet vi at vi skulle trekke nytte av dette nye forholdet. Vi hadde hatt endel temmelig guffne opplevelser som var truende både for vår egen og våre familiers sikkerhet. Noen av disse hadde åpenber

---

344 12. juni 1993

345 «Tidligere» er feil - Setsaas *er* major.

346 Som vi senere skal komme nærmere tilbake til, har vi gjennom disse årene mottatt mange hundre henvendelser fra folk som vil «hjelpe oss» eller «søker hjelp fra oss om lignende saker». Minst halvparten av disse har vi avslørt som provokatører, sendt oss av motstanderne for å desinformere eller få lurt ut av oss informasjon eller endog for p kriminalisere oss eller lure oss inn i farlige situasjoner. For oss som i utgangspunktet gjerne vil være snille og vennlige, har det vært en meget belastende oppgave å skille hvitt fra svart. For mange av disse er helt ekte personer med vrkelige saker. Noen av disse har vi kanskje gjort urett ved å kutte kontakten fordi vi rubriserte dem som provokatører, eller usikre. Får vi anledning, vil vi bidra til at alle disse sakene kan avklares en eller annen vei, men rettferdig. Forøvrig: Vi kan dokumentere alle henvendelsene. Hvis ingen er provokatører, må det være svært mye galt fatt i landet. Hvis mange er det, er det ikke noe bedre. De må jo komme et steds fra.

347 Under Nürnberg-prosessene etter 2. verdenskrig påberopte mange tyske offiserer og andre seg at de grusomhetene de hadde utført var under ordre, og at de derfor ikke kunne holdes ansvarlige. Retten fant at dette ikke ga straffefrihet, fordi alle har et valg, om ikke annet å nekte ordre.

348 Pressemelding fra oss av 16. juni 1993

sammenheng med resten av materien, andre fremsto ikke direkte slik, men vi var ikke i tvil om at de fleste måtte ha en eller annen tilknytning. Hva slags tilknytning var ikke godt å si, men vi regnet ihvertfall med at Riksadvokaten og Dahl ikke ønsket at noe skulle tiltreffe oss mens vi arbeidet med Dahl. Var Dahl-gruppen det den utga seg for, sa jo det seg selv. Var den virkelig en avansert dekkaksjon, var det vel grenser for hva landets fremtredende påtalejurister ønsket å være medvirkende til hvis så galt skulle skje at dette ble avslørt.

Det var også en umiddelbar grunn til at vi nå ville ta dette opp.

16.1 Truck på kaia

Ramm hadde nettopp vært utsatt for en tilsvarende opplevelse, bare tre dager tidligere:

> *Ramm ble fredag 18. juni om ettermiddagen oppringt av en meget dannet person som sa han arbeidet i Saga Petroleum, og oppga gode referanser derfra (flere av Ramms nærmeste bekjente). Han sa han hadde 150 sider dokumenter av største betydning for en sak han hadde gående med direkte betydning for vår sak. Han våget ikke selv å sitte på disse dokumentene men ville overlate dem til Ramm så han nå kunne bringe dem inn i den nye granskningsgruppen. Han ville straks dra til Wilhemsen-bygget på Filipstad der han hadde venner som ville hjelpe oss. Ramm måtte også dra av gårde straks.*
>
> *Ramm bestilte drosje, men tilfeldigvis ankom Setsaas i bil samtidig med drosjen, slik at vi istedet dro ned begge i Setsaas' bil. Det viste seg at «Wilhelmsen-bygget» var et nokså øde og forlatt lagerbygg ytterst på Filipstad-kaia, som også ellers var helt øde og forlatt nå etter kontortid. Innenfor døren finner vi mannen med dokumentene. Han ser nå ut som en lasaron og var det nok også, med råtne tenner og fillete klær. Han blir med ut, og gir noen få dokumenter i lukkede konvolutter (stort sett brune A4 stående ekspedisjonskonvolutter med rutenett for tallrike ekspedisjoner, som benyttes i Staten) til hver av oss, men later nå som om han er redd fordi han ikke kan vite at vi er de vi sier. (Til tross for at bilder av oss er i avisene hver dag og det er* ***han*** *som har ringt oss.) Vi viser legitimasjon, men han er ikke fornøyd. Dessuten må vi snakke, så han må bli med i bilen. Vi må bli med bak noen containere og gå helt ytterst på kaikanten for å treffe en person i en truck som skal være vitne til at han blir med i bilen, og se hvem vi er først.*
>
> *Vi finner nå ikke å burde gjøre dette. Situasjonen er ubehagelig, og hva som helst kan skje mellom rekken av ugjennomsiktige containere og kaikanten. Vi gir ham et siste tilbud om å bli med i bilen og kjører deretter bort. Straks kjører det frem en spanerbil som følger helt ubeskjemmet direkte etter oss helt til Majorstua.*
>
> *Vi åpner de konvoluttene vi fikk. Den ene inneholder en rutetabell fra Oslo Sporveier, de andre bunkevis av identiske kopier av rulleprint fra gammeldagse regnemaskiner der endel 6-sifrede numre er summert. Foran hvert nummer er påført to bokstaver slik at bilnummer indikeres. Altså bare søppel.*
>
> *Det hadde ikke vært meningen at Setsaas skulle vært med. Uten ham ville lasaronen ved en kombinasjon av overtalelse og tvang kunnet få Ramm ut på kaia. Det passerte også forbi en annen person som lasaronen kjente. Hva var hensikten? Saken var åpenbart falsk. Ingen viktige papirer, altså intet å være redd for. Det var også opplagt at lasaronen* ***aldri*** *virkelig kunnet blitt med i bilen for å åpne dokumentene sammen på kafé. Da ville det blitt avslørt at alt var en provokasjon, og lasaronen ville av oss blitt innbragt til Dahl øyeblikkelig.*
>
> *Hva som enn var hensikten, skulle det skje på kaikanten, bak containere som ville hindret enhver observasjon utenfra. Aksjonen var også voktet av minst en spanerbil. Ville Ramm bare blitt banket opp? Satt i en provoserende situasjon og avfotografert? Eller havnet i havnebassenget?*
>
> *Vi informerte straks Edward Dahl om episoden. Ved rask handling ville det vært lett å hanke inn lasaronen. Vi hadde begge hans utseende klart på netthinnen, og en polititegner ville raskt klart å produsere et «composite» portrett.*

16.2 Får vi beskyttelse?

Vi vurderte dette så alvorlig at vi i tillegg til dette skrev til Riksadvokaten[349] og fortalte om et godt førsteinntrykk av Dahl og at vi ville samarbeide med etterforskerne. Vi opplyste at vi hadde opplevet endel ting som vi fant truende for vår fysiske sikkerhet:

---

[349] Brev fra oss til Riksadvokaten av 18. juni 1993

- *Overfallsforsøk mot Setsaas v/ 10-15 personer som kunne ha opprinnelse i Midt-Østen, umiddelbert etter avdekking av en overvåkningsleilighet, anmeldt uten oppklaring*

- *Systematiske forsøk over en strekning på mer 80 km på å presse Setsaas' bil ut av veien ved lastebil/trekkvogn*

- *Episoden på Filipstad-kaia foran*

- *Telefontrusler til Setsaas og hans samboer med beskjed om at han opererer i en «jungel der det finnes krefter som vet å begå det perfekte mord» samt trusler om å bli påført kreft ved hjelp av radioaktiv stråling*

- *Spaning mot oss av tidligere identifiserte biler på vei til/fra møter med Dahl*

- *Et annet alvorlig forhold som av diskresjonshensyn ikke omtales nærmere her*

Vi anmodet derfor Riksadvokaten om straks å iverksette etterforskning av disse punktene og få iverksatt sikkerhetstiltak omkring oss og våre familier.

I et annet brev til Riksadvokaten[350] pekte vi på at hele øvelsen med ny etterforskning måtte bygge på den forutsetning at det *kunne tenkes* at man sto overfor elementer fra E-tjenesten, S-staben, POT og/eller Mossad Norge . Denne muligheten måtte derfor legges til grunn for de sikkerhetstiltak som burde omgi etterforskningen. Vi redegjorde for en rekke tekniske og praktiske punkter som foreløpig ikke var ivaretatt og ba om et møte for å diskutere denne typen sikringstiltak og de mer personlige som var omtalt i forrige brev.

Vi skyter her inn at vi selv *som privatpersoner* i årevis hadde fulgt egne, strenge sikkerhetsrutiner. De lokaler der viktig materiale til enhver tid befant seg *ble aldri tillatt å være ubevoktet*, uansett tid på døgnet. Å møte hos Dahl innebar derfor også bl a engasjement av vakter. Heldigvis stilte gode venner, i første rekke Petter **Holst** opp gratis for å gjøre dette. Det var i mange år en stor belastning og en meget verdifull gave, som han en dag må kompenseres for.

Videre *snakket vi aldri om følsomme ting* på steder som vi visste var avlyttet, dvs våre egne kontorer og leiligheter. Det innebar behov for å forlate disse, skaffe vakthold og møtes på kaféer til alle slags forunderlige tider dag og natt (en takk til Oslo Bystyre som fortsatt tillater alkoholfrie nattkaféer). Vi har ikke tall på hvor mange liter kaffe og cola light som er drukket på slike møter, ofte flere pr natt (også en takk til betjeningen på *Jeppe* på Vindern som like velvillig tok imot oss til alle døgnets nesten-lovlige tider og skaffet oss usjenert bord for å drikke kaffe selv i de mest hektiske julebordtider).

Enhver kan forestille seg et liv under slike arbeidsvilkår, kombinert med frykt for voldsaksjoner, psykologisk krigføring (massevis om dette i et senere kapittel) og en renn av provokatører som man må behandle med et minstemål av oppmerksomhet og høflighet inntil det er klarlagt hva de er.

Det hadde ikke vært urimelig om myndighetene, som handlet på vegne av Stortinget, hade bidratt til litt avlastning og *behandlet våre opplysninger til dem med noe av den samme sikkerhet som vi gjorde selv.*

16.3 Rettsløse!

Men, nei. Riksadvokaten avslo møte og henviste til Dahl[351]. I brevet hevdet han at den mulige overfallssaken ikke var registrert ved Oslo Politikammer. Det er ikke riktig. Setsaas anmeldte saken umiddelbart etterpå pr. telefon. Operasjonsledelsen ved Oslo Politikammer ringte siden tilbake for å meddele at de hadde hatt en patrulje direkte opp til Lindebergåsen, startet avhør og tok identiteter av de personer de traff.. Disse hevdet å be om hjelp til å skifte dekk, men det syntes noe overflødig at 10-15 personer drev med dette - og fortsatt trengte hjelp! Setsaas hadde dessuten spor fra denne gruppen til en av overvåkningsleilighetene.

Vi fikk nå svar av Dahl 14. juli[352] - nesten en måned etter Filipstad-episoden. Han hevdet nå at hans «etterforskning primært tar sikte på å klarlegge om det har foregått ulovlig (straffbar) overvåkning og/eller

[350] Brev fra oss til Riksadvokaten av 28. juni 1993
[351] Brev fra Riksadvokaten til Dahl av 2. juli 1993.
[352] Notat fra Dahl til Setsaas/Ramm av 14. juli 1993.

avlytting». Voldsepisodene mener han nå *ligger utenfor mandatet!* Han mener ingen av forholdene er anmeldt til politiet (bare til en førstestatsadvokat og en Riksadvokat!) og vil selv ikke prioritere etterforskning «nå» (en måned for sent). Han utelukker imidlertid ikke at han kan gjøre det senere!

Dahl *iverksatte således overhodet ingen etterforskning, ikke en gang av den blodferske saken.* Vedrørende sikkerhetstiltak hadde han to tilbud: «Hotline» telefonnummer til Kriminalvakta (Oslo Politikammer!) og mobiltelefoner for å ringe dit eller til Dahls egne etterforskere. (Men de tok nå en måneds ferie sammen med Dahl selv.) Riksadvokatens brev var forøvrig nok en *total ansvarsforskyvning over på Dahl* på absolutt alle måter. Det nevnte vi også for Dahl: «Du burde ta dette mer alvorlig - ser du ikke at du blir satt opp til å ta all skyld hvis noe går galt?» Men Dahl bare smilte.

16.4 Garasjesalg

Vedrørende sikringstiltak for Dahl-gruppens eget arbeide svarte han bare at han ville vurdere dette. Vi så aldri noe til noen slik vurdering. Arbeidet fant sted i en bygning der POT har ansvaret for sikkerhet og E-tjenesten sikkert lett adgang. Kontordørene til Dahl og etterforskerne var ofte ulåste og det samme gjaldt møterommet der det ofte fløt med dokumenter. En gang kom vi litt tidlig til et møte. Da var ingen kommet, og vi kunne ha forsynt oss fritt av avhørsprotokoller med andre. *Vi* avsto fra det. Gjorde alle andre det, eller fant det sted reneste garasjesalg av våre opplysninger der?

I begynnelsen diskuterte vi også arbeidsmetoder med Dahl, ved siden av at medarbeiderne gikk i gang med avhør av oss (disse pågikk i dagevis). **Ramm** hadde skrevet ferdig forklaring, og mente at den bare kunne legges til grunn for eventuelle tilleggsspørsmål, men det kom ikke på tale. Det skulle omhyggelig spørres om alt, alt skulle nedtegnes for hånd, skrives ut med to fingre av polititjenestemenn, undertegnes og vedtas av vitnene (for sikkerhets skyld fikk vi bekreftet at vi hadde vitnestatus og ikke var mistenkte!).

Vi sa deretter at vi ville ha kopi av våre undertegnede forklaringer, men det var ikke mulig, på grunn av «vanlig praksis» (ikke vanligere enn at vi har fått det i andre sammenhenger). Da nektet vi å skrive under. Ramm hadde nå gjennomlest sin forklaring og levert rettelser. Setsaas var ikke ferdig. Dette ble et problem for Dahl. Han løste det ved å konstatere at underskrifter ikke var nødvendig. Dokumentene ble å oppfatte som politimennenes møtereferater. Vi fant oss i det. Senere har vi sett at «møtereferatet» fra avhøret av Setsaas er meget mangelfullt. Det er ikke vår feil. Vi har begge som ***ubetinget*** prinsipp at vi ikke undertegner noe som helst vi ikke har kopi av.

16.5 Lier blir opphevet

Etter at vi var ferdige med avhørene sendte Dahl ut pressemelding[353] (vedlegg 7) om at han hadde opphevet Oslo Politikammers henleggelse og selv ville iverksette ny etterforskning. Det sa ihvertfall sitt om Oslo Politikammer!

Følgende punkter er verd å merke seg fra pressemeldingen:

- *Han har lagt vekt på at flere etater og navngitte enkeltpersoner offentlig har vært satt i forbindelse med påstandene om ulovlig virksomhet (men ingen av disse ble siden avhørt, særlig ingen etater)*

- *Han har lagt vekt på at saken har spilt en rolle i det politiske miljø (men sett helt bort fra at det politiske miljø ville ha gransket **Justisvesenets** opptreden)*

Nå skulle den virkelige etterforskning starte. Vi forklarte til Dahl at vi sto overfor mektige motstandere, som var i stand til å presse hvem som helst, sørge for skreddersydde dekkhistorier, konstruere falske forklaringer osv osv. Vi mente vi for vår del hadde endel generell kompetanse og kunnskap som ikke uten videre kunne overføres til gruppen, og anbefalte at det videre arbeidet ble lagt opp med mest mulig praktisk samarbeide. Politikammeret hadde jo tross alt oppdaget «en gjerningsmann», men ikke funnet vedkommende. Dahls opphevelse av politiets henleggelse måtte jo innebære at han trodde det var mulig å gjøre mer for å finne gjerningsmannen. Når vi således var enige om at det var en motpart, måtte det være best å slå alle krefter sammen for å ha best mulig sjanser for å få oppklart saken. Vi tilbød oss derfor nærmest å gå inn i etterforskningsteamet, ihvertfall slik at vi løpende ikke bare ga, men også mottok informasjon slik at vi kunne bistå med å vurdere den og sette den i rett sammenheng.

---

353 Pressemelding fra Dahl av 23. juni 1993.

De mest sentrale engasjerte etterforskerne, Sturla **Osen** og Bjørn **Tvete-Berger**, la ikke skjul på sin tilsynelatende entusiasme. «Vi skal komme til bunns», «Vi skal ta uvesenet», osv sa de gjentatte ganger, og slo i bordet. De indikerte at de var enige i at operative hensyn burde gå foran formelle.

Men nå ble Dahl den store formalist. Det kunne ikke komme på tale å gi oss noen som helst informasjon, særlig ikke om hva andre sa i avhør. Dette var fast praksis slik at det ikke senere skulle oppstå forvirring om hva vi visste som vitner og hva vi hadde fått vite av politiet, f. eks. i en rettssak. Vi måtte holdes strengt uberørte som vitner. Men hva ville han gjøre mot slutten av saken? Ville han ikke en gang trekke nytte av oss når han hadde fullført alle avhørene, men før han trakk konklusjoner? Vi kunne jo meget vel avsløre falske forklaringer eller gi viktig tilleggsinformasjon som kunne øke sannsynligheten for oppklaring.

Vi ble enige om at vi skulle få et møte med Dahl og hans gruppe når de anså seg ferdig med sin etterforskning, og en orientering om resultater så langt, slik at nettopp dette kunne oppnås. På et grunnlag som var utvidet med våre eventuelle kommentarer ville han så sammenfatte og konkludere. Vi måtte slå oss til ro med det. Men her lurte han oss (se nedenfor).

Derimot så det meget lovende ut at det etterhvert ble satt av store ressurser til arbeidet. På toppen var vel gruppen oppe i 6-8 etterforskene, og en tid var det leid inn eksperter. Det alle gledet seg til var å få bruke et nyinnkjøpt datasystem der alle opplysninger og vitneprov skulle kodes inn for kryss-analyse; en bruk av data i Politiets tjeneste som hadde gitt gode resultater i andre land. Vi så det kom inn en fin PC, og det ble engasjert en spesialoperatør, men noen analyse har vi aldri hørt om.

16.6 Et halvt år med Dahl

Vi holdt på i bortimot et halvt år med Dahl. Hyppige og lange møter med forutgående hundrevis av timer med intenst nattarbeide for å systematisert og nedtegnet vårt materale, som ellers besto av tonnevis av journaler, enkeltrapporter, kopier fra oppslagsverk, bøker, offentlige dokumenter og registre, videotape, bunker med fotos etc etc. I lys av dette var det litt komisk da Dahl i notatet av 14. juli forlangte alt materiale innlevert før 16. august 1993. Det forsto han etterhvert selv også.

Men det var et enormt arbeid i forberedelser, vakthold og møter. Vi gjorde det klart for ham at forutsetningen for at vi gjorde dette, var at han ikke skulle tildekke. Hvis vi avslørte ham som tildekkingsorgan, ville vi reagere sterkt, for å si det mildt. Rundt oss fortsatte det med provokasjoner, avlytting og psykologisk krigføring. Vi rapporterte jevnt til Dahl, men alt gikk inn i «den store sorte gryte». En dag fikk vi noe vi kunne ta med oss.

Vi fikk mye rare brev og sendinger. Mange var fikst utformet for å se ut som mulige brevbomber. En slik hadde en gang også en meget påfallende avsender og utforming av adresseseddel. Den tok vi med til Dahl, og spurte om han ville åpne den. Det ville han ikke. Han holdt seg på trygg avstand mens Setsaas og en av politimennene forsiktig skar den opp etter vanlige sikkerhetsregler, Den var uskyldig nok, men Dahl var vettskremt. Visste han noe om hvem vi var opp mot?

16.7 Justisvesenet slipper

Vår mistanke til Dahl vokste etterhvert. Det ble for mye dekning bak paragrafer. Uansett hvor hyggelig han var, skjedde alt på en slags defensive premisser. Alle avslagene, alt som ikke ble gjort, var forenlig med dekkaksjonen, men ikke med en offensiv vilje til å oppklare. Vi bestemte oss da for å fortsette som før, men holde de viktigste av våre nye etterforskningsresultater tilbake, ihvertfall så lenge vi hadde levert fra oss mer enn nok til å holde gruppen sysselsatt.

Det var på denne tiden vi avslørte E-stabens «U 3» - dekkfirmaet Norasonde. Var det noen opplagt sak å forfølge videre, var det denne. Setsaas nevnte konverserende for en av etterforskerne at dette måtte være noe å gå videre på, men det glapp ut av etterforskeren: «Ja, men Dahl har nektet oss å gjøre det.»[354]

Fra en stortingsrepresentant som hadde snakket med Dahl fanget vi opp at Dahl sa han «ikke prioriterte etterforskning av Justisvesenet». Det kom som et sjokk. Det var jo nettopp poenget fra Stortinget! Vi holdt møte med Dahl, som glatt bekreftet at det var slik. Av saksdokumentene fremgår dette til overmål: Kun én person i POT (Roar **Gald**) og én person i E-tjenesten (Terje **Buljo**) er avhørt. Ellers *ingen* i noen del av Justisvesenet: Oslo Politikammer, Kontrollutvalget, POT, påtalemyndigheten, Justisdepartementet, og slett ikke Mossad eller noen av de hel- eller halvkriminelle provokatører som var benyttet, selv om mange var domfelt for narkotika e. l.! . Den

---

[354] Dette bekreftes ved gjennomgang av sakens dokumenter. De aktuelle personer oppgir Norasonde som del av sine personalia, og det er alt. Ingen spørsmål om hva slags bedrift dette er, dens opprinnelse, hva slags forhold disse har til den nå e. l. Klarte vi å finne ut hva det var, burde vel «landets beste etterforskere klart det»!

som har vært med oss i denne boken så langt, ville nok tenkt på ganske mange å innkalle for å få verifisert våre opplysninger, og gått videre!

16.8 Provokatører slipper

Enda et sjokk ventet: I en lang rekke provokatører var det to som **alle** i Riksadvokatens granskningsutvalg tilsynelatende var enige med oss man skulle ha tak i: Roy **Skoglund** og Egil **Hølmo** (vi kommer senere tilbake til hvem disse var). Ved begynnelsen av etterforskningen var det ikke mulig å få tak i noen av disse; ingen av dem hadde registrert bopel i Norge på ordinært vis. Ifølge Dahl var de nå *etterlyst*. Vi satt ofte sammen med Dahl og etterforskerne og snakket om disse, og alle banket i bordet: Vi skal *ihvertfall* ha avhørt de to før vi gir oss!

Men snart begynte det å dukke opp artikler av Skoglund i Morgenbladet. I én artikkel forsøkte han å blande Ramms navn inn i en suppe sammen med CIA, KGB, kubansk etterretning osv. I en annen hundset han Dahl selv for uprofesjonalisme og manglende sikkerhetsbevissthet ved å legge igjen telefonbeskjeder til Skoglund selv på Forsvarets skole i Etterretnings- og Sikkerhetstjeneste i Lutvann leir. Joda, Skoglund hadde fått pressekort av Morgenbladet og at løp nå stadig i Stortinget. Det var bare å hente ham på Løvebakken eller Morgenbladets lønningskontor. Hølmo satt arrestert i svensk fengsel for annen kriminalitet mot «søta bror», og kunne ikke lett unngå Dahls folk. Men nå, som det var mulig å gjøre det, ble det aldri gjort! (Vi har siden fått vite at Skoglund faktisk ble innkalt, men ba om å slippe å få møte. Da slapp han! Ingen finger ble løftet for å avhøre Hølmo.)

Kan alle vitner i en kriminaletterforskning slippe på forespørsel - eller har noen immunitet? Fra hvem? Trond?

Petter Holst var i denne perioden på reise i Latin-Amerika. Da han kom hjem i oktober 1993[355], la han merke til at han ble fotografert ved ankomsten. Det var ingen tvil om at motivet var Holst selv med frue. Han beskrev mannen for Setsaas, som straks konstaterte at denne beskrivelsen stemte helt med beskrivelsen av Trond Johansens kontorsjef (Terje **Buljo**). Vi ba derfor Dahl om å ordne med en aller annen identifikasjonsprosedyre (plukke ut kontorsjefen fra en samling bilder e. l.), men dette ble rett og slett nektet av Dahl! Hvorfor? Ingen bånd til Trond Johansen skulle avsløres!

Vi ga Dahl løpende kopier av materiale vi hadde fått inn fra en lang rekke andre personer, og mottok kvittering. Dette var en uavklart blanding av ekte saker og provokatører. Siden har vi selv identifisert ihvertfall 6 av disse som provokatører; tilsammen er det helt sikkert minst 10. Noen av disse har løpt i Stortinget for å villede og avlede, i enkelte tilfelle med klart siktemål å latterliggjøre enkeltrepresentanter, i andre tilfelle å diskreditere oss eller andre stortingsrepresentanter. Dette er meget alvorlig. Det er kontroversielt nok i Norge om Politiet skal kunne benytte provokatører mot kriminelle miljøer. Men det er skremmende når kriminelle deler av statsmakten bruker slike metoder til å manipulere Stortinget, er dette et direkte anslag mot demokratiet.

Dahl var helt klar over eksistensen av provokatører, og på det rene med betydningen av å få dem identifisert og avslørt. Men under sin etterforskning klarte han ikke å avsløre noen av dem! I praksis fikk de fritt leide av selveste Riksadvokaten. Vi har avslørt en rekke, men vi har ikke jurisdiksjon til å få dem rettslig avhørt eller tiltalt. Virksomheten fortsetter derfor hver eneste dag.

Disse forholdene til sammen avgjorde saken: Det hadde vært som vi fryktet. Dahl-gruppen var en ren dekkaksjon. Vi måtte tilbake til Stortinget, før eller siden. Vi hadde orientert flere representanter løpende, men øket nå kontakten.

I oktober skrev vi til Stortingets kontrollkomité og gjorde oppmerksom bl a på at Dahl ikke brydde seg om Justisvesenet[356]:

> *«Vi vil senere i en særskilt orientering kunne gi en detaljert gjennomgang av Dahl-gruppens arbeide så langt vi kjenner det. Vår hovedkonklusjon er idag at vi ikke har tro på at Dahl-gruppens arbeid gjennomføres i henhold til Stortingets intensjoner, særlig fordi vi har fått bekreftet at gjennomgang av justisvesenets rolle i forbindelse med saken ikke 'prioriteres' (se vedlegg).»*

Vi vedla også kopi av et omfattende notat om Oslo Politikammer og politiinspektør Leif A. Lier[357] som var egnet til å forklare *hvorfor* det var så viktig for Dahl-gruppen som representant for Justisvesenet å beskytte Justisvesenet. Her ble det pekt på en lang rekke forhold som sterkt impliserte Lier, politikammeret og hans overordnede helt til topps i departementet og hos Riksadvokaten og derfor til Regjeringen også i offensive aksjoner mot oss. Endelige konklusjoner ble ikke trukket. De sparer vi her også til et senere kapittel.

---

[355] 20. oktober 1993

[356] Brev fra oss til Stortingets kontrollkomité v/ stortingsrepresentant Petter Thomassen av 20. oktober 1993.

[357] Originalnotatet datert 7. oktober 1993, stilet til stortingsrepresentant Ingvald Godal og merket Strengt Hemmelig.

Kontrollkomiteens formann, stortingsrepresentant Petter **Thomassen**, reagerte straks. Han gjenga formuleringen foran og tilskrev Riksadvokaten[358]:

> *«Uten at komiteen dermed har tatt saken opp til behandling eller tar stilling til innholdet i brevskrivernes anførsler, ber komitéen om å få opplyst rammene for etterforskningen, herunder hvilke problemstillinger som omfattes av statsadvokatens etterforskning, Særlig bes opplyst om etterforskningen berører de konstitusjonelle forhold ved saken.»*

Thomassen vedla også notatet om politikammeret/Lier, og sendte kopi av alt til justisministeren. Alt ble derfor nå kjent for Riksadvokaten og Regjeringen. Selv om det ikke ble trukket konklusjoner, visste de som visste at krisen var der igjen.

Ramm hadde nå et tilfeldig møte med de to hovedetterforskerne Sturla **Osen** og Bjørn **Tvete-Berge**, uten Dahl tilstede. Han sa rett ut til dem at han nå var overbevist om at de deltok i en dekkaksjon, og spurte hva de selv syntes om det. **Osen** tok utsagnet med stort alvor, protesterte ikke, men sa bare: «Det ville virkelig være forferdelig.» **Tvete-Berge** la til: «Ja, og helt ødeleggende for våre karrièrer!» Tidligere hadde de svoret at de ville slutte øyeblikkelig hvis de mente det var slik. Det gjorde de aldri.

En annen etterforsker som vi regner som helt hvit (han kom sent inn og ble sendt raskt hjem) kommenterte dette tørt: «Karrière? Vi politifolk har ingen karrière. Det er det som skal sikre vår uavhengighet.»

Nå sa vi også rett ut til Dahl at vi mente vi var lurt inn i en dekkaksjon. «Jaja, det har dere vel rett til å mene», svarte han. Men han ble bare blek og fikk ikke sagt et ord da Oljerevyens salgsdirektør, Anne **Mevold**, på et senere møte ble spurt av en av etterforskerne om hun ikke stolte på dem. Hun pekte da på Dahl og utbrøt: «På dere etterforskere, kanskje. Men hva med han der? Hvem i all verden kan stole på ham?»

Etter at vi fikk bragt på det rene at Dahl ikke ville etterforske Norasonde/«U-3», fant vi det riktig å orientere Stortinget i notat av 5. november[359]. Vi var oppmerksom på at dette var meget følsomt. Vi avdekket nå en arbeidsform og organisasjonsform hos Trond Johansen i E-tjenesten som i sin tid naturlig burde være hemmelig, men samtidig deler av virksomheten som også den gangen var svært kritikkverdige, muligens kriminelle. Vi avdekket at tidligere ansatte i bedriften ble benyttet til en type virksomhet man idag neppe aksepterer, og at bedriftens tidlige aktiviteter var knyttet direkte opp til Statsministerens nærmeste familie.

Brevet ble gradert «Strengt Hemmelig», og neppe distribuert videre enn til komitémedlemmene. Men det er nok grunn til å tro at Regjeringen fikk kjennskap til innholdet. Dette samt brevet fra Thomassen og vår direkte erklæring om at vi nå oppfattet Dahl-gruppen som en dekkaksjon førte nok til nye strategimøter i regjeringsbygget.

I disse dagene var det mye uklarhet om Dahl-utvalgets videre arbeid. En av etterforskerne meddelte først **Ramm** at det gikk mot en avslutning i løpet av et par uker. Dagen etter ble han sendt til Slemdal for å dementere: Det var ikke mulig å si noe. Etterforskningen ville fortsette på ubestemt tid, kanskje til langt utpå nyåret (det var nå tidlig november). Enkelte stortingsrepresentanter hadde fått de samme ulike signalene[360]. Men ingen fikk forhåndsvarsel om hva som virkelig skjedde.

16.9 Dahls «pause»

18. november 1993 sendte Dahl ut pressemelding[361] (vedlegg 8), der det etter en rent orienterende innledning het:

> *«Etterforskningsgruppen har gjennomført en omfattende etterforskning med en lang rekke avhør for å bringe klarhet i om Ramm og Setsaas har vært avlyttet og om det eksisterer en 'fjerde tjeneste' slik Ramm og Setsaas påstår. Jeg antar at den gjenstående del av etterforskningen er av mindre omfang.*
> *I samråd med Riksadvokaten har jeg besluttet at det vesentlige av denne gjenstående etterforskning stanses, og at saken stilles i bero inntil Nygaard Haug-utvalget har avsluttet sin granskning og fremlagt sin rapport. Etterforskningen vil deretter bli gjenopptatt og sluttført.»*

Det er verdt å merke seg følgende fra pressemeldingen:

---

[358] Brev fra Stortingets kontrollkomite v/ stortingsrepresentant Petter Thomassen til Riksadvokaten av 3. november 1993.
[359] Notat fra oss til lederne i Stortingets Kontroll- og Konstitusjonskomité, Forsvarskomité og Justiskomité av 5. november 1993.
[360] Bl a Ingvald Godal iflg VG og Romerikes Blad 19. november 1993
[361] Pressemelding fra førstestatsadvokat Edward Dahl av 18. november 1993

- *Den utførte etterforskning beskrives som «omfattende» og Dahl antar den gjenstående «er av mindre omfang», dvs likevel ganske omfangsrik. Denne delen skulle utføres senere. (Det ble den ikke. Ikke noe som helst. Dermed innrømmer Dahl selv at han ikke har gjort fullgod jobb.)*

- *Dahl har søkt å finne om vi hadde vært «avlyttet». Det er her ingen reservasjon om at avlyttingen måtte være «ulovlig». (Senere ville Dahl kun uttale seg om ulovlig avlytting, og ville ikke besvare noen spørsmål om han hadde definert noen avlytting som lovlig. Forøvrig utgjorde avlytting kun en mindre del av totalsaken.)*

- *I tillegg til avlytting hadde Dahl lett etter «den fjerde tjeneste». (Han innrømmer altså at han i forhold til oss bare har etterforsket avlytting, ikke provokatører, psykologisk krigføring, tildekking i rettsvesenet, voldelige handlinger, trusler osv. Av saksdokumentene som vi lenge etter fikk innsyn i fremgår det også at han praktisk talt har sett bort fra alt dette.)*

- *Beslutningen var tatt i samråd med Riksadvokaten. (Riksadvokaten hevdet hele tiden overfor oss at han ikke ville blande seg inn på noen måte, fordi han skulle gjenstå ren og ubesudlet som ankeinstans. Men nå er ankeinstansen med på å svikte Stortinget, som ga jobben fra seg i tillit til at det ikke skulle bringes noen regjeringsoppnevnte granskere inn i bildet.)*

Samme kveld hadde vi «kaffe-møte» med Dahl på *Romani Tar* i Pilestredet. Han sa poenget var å unngå dobbeltarbeide, men hadde ikke noe ellers å legge til pressemeldingen. Han var imidlertid opptatt av å høre hva vi trodde. **Ramm** begynte med «den snilleste teorien», ut fra uttalelsene om å unngå dobbeltarbeid: Det måtte være det samme som dobbeltavhør, og det måtte være av vitner som kunne fortelle om E-tjenestens kriminelle virksomhet mot oss, siden Nygaard Haug bare skulle drive med E-tjenesten og Dahl bare skulle drive med straffbar virksomhet mot oss. Siden Dahl allerede hadde avhørt de vi visste om i E-tjenesten, måtte dette bety at Dahl eller Nygaard Haug hadde funnet en lang liste med nye mistenkte i vår sak.

Dahl smilte og sa at det jo var en god teori. Hva var så den verste? **Setsaas:** At Riksadvokaten er blitt livredd fordi vi og Stortinget har avslørt din gruppe som tildekningsorgan, og skyver ansvaret tilbake på Regjeringen.

Og det var jo det vi egentlig mente. Det var ikke tilfeldig at de i løpet av en uke skiftet mening fra «etterforskningen fortsetter, kanskje til langt ut på nyåret», til «vi tar pause», og i den samme uken som Stortinget ble varslet om Norasonde, manglende avhør av Justisvesenet og fritt leide for provokatører. Riksadvokaten hadde vært lydig mot Regjeringen, men nok er nok.

16.10 «De må ha funnet noe»

I virkeligheten var Ramms «snille» teori den eneste mulige tolkning av uttalelsen om «avhør av felles vitner for senere å gjenoppta etterforskningen», *hvis den var sannferdig* (men det var den jo ikke, for det ble aldri avhørt noen «felles vitner» og aldri gjenopptatt noen etterforskning). På det samme grunnlag ble «pausen» tolket tilsvarende også av andre:

Stortingsrepresentant Petter Thomassen (H), leder av Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité[362]:

> «De må ha funnet noe!»

Stortingsrepresentant Lisbeth Holand (SV), leder av Stortingets justiskomite[363]:

> «Jeg er enig. De må ha funnet noe!»

VG skrev videre:

> «Holand opplyser at hun vil utbe seg en forklaring fra Riksadvokaten på hva pressemeldingen betyr.
> Ingen på Stortinget tør si sikkert hva innholdet i pressemeldingen fra statsadvokaten er. Det skaper i seg selv en betydelig irritasjon, i og med at Riksadvokaten i sin tid 'stjal' Ramm/Setsaas-saken fra Stortinget.

[362] VG 19. november 1993
[363] VG 19. november 1993

Ytterligere irritasjon skaper det at Riksadvokaten ikke vil kommentere saken - men bare henviser til statsadvokat Dahl. Og det eneste Dahl vil svare på spørsmål om hva pressemeldingen betyr, er følgende: Ingen kommentar.

Holand uttalte videre i samme artikkel:

«-Dette er en forferdelig sammenblanding. Nygaard Haug-utvalget er regjeringsoppnevnt, og har en helt annen oppgave enn Dahl-gruppen. Nygaard Haug har ingen fullmakter som Dahl-gruppen trenger å vente på. Denne utsettelsen er påfallende og urimelig.»

Videre heter det:

«Både Lisbeth Holand og Petter Thomassen mener det er utenkelig at Dahl-gruppen er uten konkrete resultater, når etterforskningen skal fortsette.

Stortingspresident Edvard Grimstad beklager overfor VG den nye utsettelsen. Han vil følge Dahl-gruppen og Riksadvokatens videre arbeid nøye.»

Petter Thomassen la til:

«-Gårsdagens merkelige pressemelding er å 'sette fyr på saken'. Han antyder at det kan være en sammenheng mellom Dahls utspill og det brev Stortingets kontrollkomité 3. november sendte til Riksadvokaten. I dette brevet ba komitéen om å få opplyst rammene for etterforskningen av Ramm/Setsaas-saken.»

Dahl må ha likt Ramms «snille teori» så meget at han neste dag i VG[364] gikk bort fra «ingen kommentar» og brukte denne som dekkhistorie:

«DAHL: Politiets etterforskning av Ramm/Setsaas-saken tangerer et regjeringsutvalgs granskning av Forsvarets etterretningstjeneste. Så avventer politiet resultatet av utvalgets arbeide. Det hele er meget udramatisk.

VG: Hvorfor skal din selvstendige gruppe være avhengig av regjeringsutvalget?

DAHL: Ramm og Setsaas har rettet sine mistanker mot personer i de hemmelige tjenester, herunder personer i Etterretningstjenesten. Nygaard Haug-utvalget gransker E-tjenesten. Derfor er det naturlig å få dette utvalgs resultater med i vår vurdering. Vi har tross alt en del felles vitner. Det er ingen grunn til å parallelletterforske nå. Og for disse felles vitner gir vi prioritet til Nygaard Haug-utvalget.

VG: Men Agnes Nygaard Haug sier til VG at det ikke har vært noen kontakt mellom hennes utvalg og din gruppe - så hvordan kan dere vite hvilke felles vitner det er snakk om?

DAHL: Det er riktig at det ikke har vært noen kontakt, bortsett fra i det aller siste, når Riksadvokaten har hatt kontakt med oss begge - etter at vi ble klar over at vi ville bevege oss for nær Nygaard Haug-utvalgets arbeid.»

Men Dahl har ikke overskuet konsekvensene, og kommer på defensiven. Han kan nå ikke påstå at han vet *hvilke* vitner som er felles (det ville være å bekrefte at det var en svær sak på gang), men må innføre Riksadvokaten som initiativtaker ut fra hans antatte bredere oversikt. Det var å slippe katta ut av sekken.

For ordens skyld: De eneste av de aktører vi mistenkte for å drive ulovlig aktivitet mot oss og som vi kunne knytte direkte til E-tjenesten var Terje Buljo, Roy Skoglund, tidligere ansatte ved Norasonde og en tidligere ansatt i E-staben. Skoglund hadde Dahl allerede latt slippe fordi han ikke hadde lyst, og de andre hadde han allerede avhørt. *Hvem var da de «felles vitner»?* (Vi hadde selvsagt mistanke til en lang rekke andre personer, men uten da å kjenne tilknytningen, slik at det ikke var mulig å si om Nygaard Haug ville finne frem til disse. Siden *har vi funnet tilknytningen* for mange flere, til Trond Johansens apparat «ute i det blå», som f. eks. Kjettingfabrikken.)

16.11 Hvorfor pause?

Derfor traff som vanlig Petter Thomassen godt, da han antydet at pausen hadde sammenheng med hans brev nettopp til *Riksadvokaten* og særlig vedlegget om Politikammeret og Lier. Sammen med Norasonde og avsløringen av fritt leide for provokatører, har det brutt ut panikk. Riksadvokaten, som ikke skulle gripe inn, gjorde det likevel.

---

[364] VG 20. november 1993

Hva vet vi? Kanskje noen av etterforskerne begynte å murre, og true med å skrive rapporter hit og dit. Vi vet jo at i det minste noen av dem var hederlige. I alle fall var ikke Dahl-gruppen nyttig lenger. Den hadde gjort sin jobb: Beskytte Lier, Politikammeret, Eidsivating, Riksadvokaten, Forsvarssjefen, Justisdepartementet, Trond Johansen og Regjeringen, ved å hindre at Stortinget gransket disse og unnlate å gjøre det selv. Nå var det avdekket. Det gjensto hvem som skulle få ansvaret for å tildekke E-tjenestens rolle. Det ansvaret ville Riksadvokaten nå ikke ha. Derfor besluttet han å sende den varme poteten tilbake i fanget på Regjeringen v/ Nygaard Haug-utvalget.

Annen forklaring er det ikke på det merkelige forhold som bl a Lisbeth **Holand** meget observant påpekte: At et *utredningsutvalg* uten jurisdiksjon gis forkjørsrett foran et *politiorgan* med alle virkemidler. Ulogisk - hvis man vil etterforske for å klarlegge. Men helt logisk hvis man skal tildekke.

Derfor kunne Dahl ikke fortsette. Men han kunne heller ikke avslutte, for da måtte han nettopp ta stilling også til E-tjenestens rolle. Ergo: Pause. (Finn Sjue hadde sin «autoriserte» forklaring på pausen, men den tror vi ikke på, se kap 20.4.14.).

Idag vet vi jo helt sikkert at «dobbeltarbeid», «felles vitner» og «gjenoppta etterforskning» bare var tåkelegging. Nygaard Haug-utvalget foretok seg ingenting som kunne hjelpe Dahl; Dahl sendte ikke over sine saksdokumenter; Nygaard Haug løy for å tildekke hvorfor hun ikke hadde bedt om dem (se neste kapittel) og Dahl gjenopptok ikke et fnugg av etterforskning.

16.12 Stortinget ført bak lyset

Vi kunne nå konstatere at Regjeringen/Riksadvokaten hadde **ført Stortinget bak lyset:**

- *Da **Riksadvokaten overtok**, ved at Stortinget ikke kjente til den store sannsynlighet for at Riksadvokaten allerede hadde vært inne i henleggelses- og samordningsprosessen (Politikammeret og Kontrollutvalget) og således i realiteten forlengst hadde henlagt vår sak*

- *Mens Dahl-gruppen arbeidet, ved at de ga blaffen i Stortingets ønske om å få gransket justisvesenets rolle særlig i forbindelse med samordningen for å hindre etterforskning (Politikammeret/Kontrollutvalget)*

- *Da Dahl-gruppen «tok pause», ved at Dahl overlot resten av sitt mandat til det regjeringsoppnevnte Nygaard Haug-utvalget, som ikke har noe av Riksadvokatens jurisdiksjon, til tross for at det nettopp var Riksadvokatens jurisdiksjon og uavhengighet av Regjeringen som gjorde at Stortinget motvillig droppet sin egen granskning*

I tillegg til at de selvsagt pånytt hadde lurt oss. Vi hadde nå vært gjennom Overvåkningspolitiet, Oslo Politikammer, Forsvarssjefen, Kontrollutvalget, Oslo Politikammer en gang til, to stortingskomitéer og til slutt arbeidet gratis natt og dag i fem måneder som bikkjeskinn for Dahl.. I tillegg til hele kjøret med egen motetterforskning, systematisering og analyse på daglige og nattlige kafémøter, forstyrret kontinuerlig av avlytting, provokatører, trusler, psykologisk krigføring, osv osv. **Ramm** måtte dessuten utgi sitt magasin og på toppen av det hele tjene penger utenom begge disse aktivitetene for å holde det gående, og **Setsaas** måtte sørge for løpende vakthold og sikkerhet som nesten tok livet av hovedhjelperen Petter **Holst.**

Neste dag[365] ble vi innkalt til møte i Nygaard Haug-utvalget.

---

[365] Brev fra Agnes Nygaard Haug til oss av 19. november 1993.

17. SOFISTISKE GRANSKERE

Men om Dahl tok pause, var det ingen provokatør-pause, ingen avlytter-pause, ingen spaner-pause og heller ingen trakasserings-pause. Vi hadde så langt hatt i det minste et *teoretisk* rettsvern gjennom Dahl-gruppen (tilbud om ett stk mobiltelefon for å møte fremtidige voldshendelser!), men når Riksadvokatens granskning var avdekket som dekkaksjon og Dahl nå i tillegg hadde tatt pause, hadde vi i realiteten ikke noe sted å søke rettsvern. Det viste seg også senere at pausetiden ikke skulle bli helt ufarlig.

Ingen granskning var heller foretatt av de farlige episodene vi hadde vært utsatt for, og som vi for sikkerhets skyld hadde meddelt Riksadvokaten skriftlig for å få ham til å iverksette etterforskning. Vi opplevde således at vi befant oss et sted ute i Ville Vesten og ikke i rettsstaten Norge 1993.

Vi måtte derfor tilskrive Stortinget[366] for å gjøre oppmerksom på dette. Vi var nå enda mer overbevist enn før om at bare en ren parlamentarisk granskning hadde sjansen til å vinne frem, og derfor ba vi pånytt om det. Vi hadde ingen illusjoner om Nygaard Haug-utvalget hverken som rettsvernkilde eller oppklaringsmulighet. Til NTB sa nå stortingspresident Kirsti Kolle **Grøndahl** at anmodningen ville bli behandlet av Presidentskapet med en gang[367].

17.1 Vi slipper ut bevismidler

For å øke mulighetene for å få dette til, slapp vi nå - i november 1993 - ut endel bevismateriale i pressen:

- *Vi lot VG*[368] *publisere bilder av overvåkere utstyrt med sambandsutstyr under klærne og ørepropp i øret på vei inn i en overvåkingsleilighet*

- *VG*[369] *publiserte senere bilde av en annen overvåker (øst-europeer) også med samband under klærne*

- *Vi lot VG*[370] *bringe et spesielt eksempel på psykologisk krigføring ved at tre biler med samme bilnummer og én gjennomgående felles bokstav paraderte godt oppsatt med samband rundt Setsaas' bil samtidig. Oppslaget var ledsaget av et sensasjonelt bilde der to av disse kommer tydelig frem på samme eksponering. Originalnummeret (en av de tre) hørte til en fra før meget sentral overvåkingsbil som bare Leif A Lier kjente til som tema. Disse opplysningene skulle vært trygt innelåst i hans safe. Et tilfeldig sammentreff er matematisk så nær umulig at det kan utelukkes. Det blir ikke mer sannsynlig når man også ta hensyn til flere avslørende sideomstendigheter og at operasjonen også ble gjennomført på samme sted (men annet tidspunkt) mot presten Petter Holst, som ikke kjente noe til Setsaas' opplevelse da han rapporterte sin (mer om denne saken, bl a motivet, i et senere kapittel).*

Oppmuntrende nyheter kom nå fra Carl I. **Hagen** over NTB. Han mente at han selv var «blitt telefonavlyttet i ti år» [371] og uttalte videre[372]:

> *«Både Dahl-utvalget og Nygaard Haug-utvalget bør avvikles. De ledes av personer som i beste fall ikke skjønner sin oppgave og som i verste fall anser seg selv som en del av en dekkoperasjon.»*

---

366 Notat fra oss til Stortingets Presidentskap av 22. november 1993
367 Referert bl a i VG 23. november 1993.
368 VG 20. november 1993
369 VG 27. november 1993
370 VG 27. november 1993
371 Gjengitt bl a i Dagbladet 29. november 1993
372 Dagbladet 29. november 1993

17.2 Faremo bekrefter sammenblanding

Det kom oppmuntrende nyheter fra andre hold også, mot slutten av november 1993 like før vi skulle møte hos Nygaard Haug. VG bragte et meget oppløftende intervju med justisminister Grete **Faremo**[373]:

> *«Statsråd Grete Faremo bekrefter overfor VG at det har foregått en meget tvilsom sammenblanding av de hemmelige tjenesters roller.*
> *Etter å ha fått besøk på justisministerens kontor av folk som har jobbet i de hemmelige tjenester i en årrekke, kan hun slå fast at det har vært uklare kommandolinjer mellom Politiets overvåkingstjeneste og Forsvarets e-tjeneste....*
> *- Jeg har selv hatt besøk på kontoret av folk som hadde jobbet i årevis for de hemmelige tjenester, men som ikke visste hvilken gren de jobbet i. En mann kom til meg for å vitne om ting han hadde gjort. Han trodde han hadde jobbet for Politiets overvåkingstjeneste. Jeg undersøkte saken nærmere. Det viste seg at han ihvertfall ikke hadde vært ansatt der. Ut fra hva han fortalte om hva han hadde gjort, hadde han antakelig vært knyttet til Forsvarets etterretningstjeneste.*
> *Med dette bekrefter justisministeren at tidligere statssekretær Hans Henrik Ramm og major Johan M Setsaas har hatt rett i minst én av sine anklager mot det de to kaller 'Den fjerde tjeneste' - som er fellesbetegnelse for ulovlig bruk av de tre lovlige tjenester her i landet. Ramm og Setsaas påstår at Overvåkingspolitiets og E-tjenestens roller har vært blandet.»*

Men hva gjør nå Faremo med dette? Sender hun det nye vitnet ned i Stortinget? til avhør hos Riksadvokaten? Ber hun Dahl komme tilbake til Oslo? Får Nygaard Haug saken? Nå nei:

> *«Grete Faremo har skrevet brev og formidlet kontakt mellom historiegranskerne og det vitnet hun her snakker om.[374]»*

Som vi har vært inne på tidligere, er det viktig for Arbeiderpartiet å få alle bevis på ulovlig overvåking plassert som *historiske*, helst 10-20 år gamle. Det morsomme er nå at justisministeren *betrakter sin egen statsrådstid som historisk*. Hun er antakelig fremsynt.

Neste dag kommer en svak «presisering»[375] (hun hadde nok nå fått seg en skikkelig dragelse fra sin sjef og resten av det hemmelige Ap-Norge, for sin uoverveide uttalelse), som skal bidra til å dytte denne episoden tilbake til «historisk tid». Men det hjelper ikke, for nå er *Dagbladet* på banen[376]:

> *«FREMDELES ULOVLIG KONTAKT; En tvilsom sammenblanding av de hemmelige tjenesters roller og områder foregår fremdeles. Den er ikke avviklet - blant annet fordi det er uhyre vanskelig rent praktisk å ha vanntette skott mellom POT og FO/E. Dette får Dagbladet opplyst av sikre kilder.*
> *- POT og FO/E har en bred, felles kontaktflate, sier Dagbladets kilder. - Dette må også Justisdepartementets politiske ledelse kjenne til, hevder kildene.»*

Dagbladet fortsetter med å referere Faremos uttalelser i VG og påpekte at hun konsekvent hadde uttalt seg i fortid: «Har foregått», og fortsetter deretter:

> *«Men den tvilsomme rolleblandingen fortsetter fremdeles, etter det Dagbladet får opplyst.*
> *Med sine uttalelser om tegn på sammenblanding av POT's og E-tjenestens roller, åpner også statsråd Faremo for at major Johan M Setsaas og tidligere statssekretær Hans Henrik Ramm kan ha rett i sine påstander om en fortsatt aktiv fjerde hemmelig tjeneste på utsiden av de offisielle: POT, E-tjenesten og Forsvarets sikkerhetstjeneste...*
> *- Alle påstander om ulovligheter i de hemmelige tjenester skal granskes til bunns, sier Faremo.»*

---

373 VG 27. november 1993
374 Altså Regjeringens eget historiker-utvalg
375 VG 28. november 1993. Hun hadde nå hatt kontakt med en person «som fortalte om sin kontakt med de hemmelige tjenestene». Det het at «kontakten oppsto tidlig i 50-årene». Hun hevder ikke direkte at hun er feilsitert. Etter det vi kjenner til om VG's arbeidsmetoder i sin alminnelighet er det klart at VG i sitt opprinnelige oppslag siterte henne korrekt.
376 Dagbladet 29. november 1993

Bare så synd at førstestatsadvokat Dahl nå var reist tilbake til Sørlandet for å ha «pause», og der var det sikkert vanskelig å få tak i Oslo's middagsaviser. Og at førstelagmann Agnes Nygaard Haug som ikke leser bøker[377] sikkert heller ikke er noen aktiv avisleser. For Faremos «påstander» er hittil ikke gransket av noen, bortsett kanskje for at de som lever får se i historiebøkene...

Det var oppmuntrende og uventet å få disse bekreftelsene fra en ubetenksom Faremo. Nå kunne vi vel vente oss rød løper og hornmusikk når vi neste dag skulle til Nygaard Haug? Vi var også glad for Hagens uttalelse, for vi visste at Hagen visste hva han snakket om, denne gangen også. For på dette tidspunkt var det avslørt både det ene og det andre om Nygaard Haug-utvalget.

17.3 Nygaard Haug vet beskjed på forhånd

Onsdag 1. desember 1993 litt før klokken 1230 marsjerte vi gjennom snødrevet over broen fra Festningsplassen til de små bygningene som bl a inneholder Forsvarets Rekrutterings- og Opplysningstjeneste og Forsvarets Bygningstjeneste, bevoktet av én stram gardist som knapt snappet etter snøkornene som var like innpåslitne mot sitt offer som en erfaren overvåker mot sitt. Innenfor satt den humørløse lagdommer Agnes Nygaard-Haug og hennes dødsalvorlige utvalg med et batteri av opptaksutstyr og protokollførere for å sikre maksimalt ubehag for vitnene.

Det var på mange måter et allerede skadeskutt utvalg vi var innkalt til 1. desember 1993 klokken 1230. Men vi visste at det ikke hadde skadet arrogansen. Dagen før hadde vi fått en hyggelig velkomsthilsen fra hu' Agnes[378]:

> *«Det generelle - uroen omkring Ronald Byes bok, om for eksempel meningsytringer fra herrene Ramm og Setsaas og hva som har vært gjort i den anledning - føler jeg er del av et stort politisk spill. Det må jeg si.»*

Tenk om det hadde vært sant! At vi virkelig var del av noe større. Da hadde vi kanskje hatt både sekretærhjelp og fast kontortid. Da hadde kanskje ikke Ramm hatt sitt hus pantsatt til opp over pipa i skattegjeld, og Setsaas hadde kanskje kunnet låne til en leilighet og kjøre en bil med forventet levealder som kunne regnes i hele år.

Men man kjenner vel andre på seg selv.

17.4 Inhabilt utvalg

Vi hadde nemlig overhodet ingen illusjoner om hva slags utvalg vi gikk til denne desemberdagen i 1993. Utvalget hadde tre medlemmer og to sekretærer (en sivil og en militær). Medlemmene var førstelagmann Agnes **Nygaard-Haug,** fhv utenriksråd og ambassadør Georg **Kristiansen** og general Eyvind **Schibbye**. Den militære sekretæren var oberstløytnant Ole **Bakkehaug** og den sivile var byrettsdommer Sam **Harris.** Etterhvert skulle det vise seg at disse var inhabile alle sammen, unntatt kanskje general Schibbye.

Agnes **Nygaard Haug** er gift med regjeringsadvokat Bjørn **Haug,** Det var i seg selv et meget upassende valg etter at Stortinget måtte presses fra å oppnevne et utvalg som var uavhengig av Regjeringen. Selv om Regjeringen til slutt fikk oppnevne, burde den sørget for medlemmer som ikke hadde den typen direkte interessefellesskap med viktige regjeringstillitsmenn. Vi minner om at skatteloven regner ektefeller som direkte «identifisert» med hverandre (dvs har felles interesser) f. eks. ved utløsning av deling av selskapsinntekt og beregning av såkalt personinntekt, at ektefeller ikke kan pålegges å vitne mot hverandre etc. I dette tilfelle var det åpenbart at Stortinget forutså en mulighet for ansvar også for Regjeringen hvis kriminelle forhold ble oppdaget. Da lar man ikke Regjeringen selv granske, heller ikke dens advokat, og heller ikke advokatens hustru. Dette var arrogant nok, men selvsagt gjort i full åpenhet.

I tillegg kom at utvalgets sivile sekretær, byrettsdommer Sam **Harris**, var nokså fersk i sin dommerkappe fra Tromsø. Før det hadde han jobbet nettopp under Regjeringsadvokaten, Agnes Nygaard Haug's ektefelle. Det er greit å holde sekretærene innen familien! (Se mer om hr. Harris' øvrige familieforhold nedenfor!)

Men det ble holdt skjult for Stortinget at den militære sekretæren Ole **Bakkehaug** inntil 1990 hadde vært sjef for Forsvarets Etterretningstjenestes sekretariat[379]. Granskningsutvalget var altså satt opp med sekretær fra den granskede!

---

[377] Hun innrømmet at hun ikke hadde lest Ronald Bye's bok «De visste alt..»
[378] VG 30. november 1990
[379] VG 27. november 1993

Da Bakkehaug ble avslørt av VG[380] hadde allerede flere høyere militære nektet å vitne for Nygaard Haug bare av denne grunn. Nygaard Haug bekreftet selv at ett vitne hadde nektet av denne grunn, og ba om å få snakke med henne alene, men det hadde *hun* nektet! Hun bekreftet også at et annet vitne hadde nektet av samme grunn, og at hun hadde stevnet dette vitnet for retten for å pålegge vitneplikt! (Hvorfor ulik behandling, forresten? Var hun glad til over å slippe den ene?)

Idag vet vi dessuten at Stay Behind-apparatet medvirket ved Lillehammer-drapet (se kap 25.19). Bakkehaug er toppsjefen for ARGUS, den ene fjerdedelen av Stay Behind, som skulle drive etterretning mot fienden under dennes fremrykning under en evt okkupasjon. Han skulle altså granske seg selv!

Som en av toppene i Stay Behind har Bakkehaug sikkert også hatt kjennskap til ett av Stay Behinds mest aktive medlemmer, nemlig Kjettingmannen Helge O. **Spilhaug**, hvis vigilante-apparat den dag i dag trenger til grundig gransking (se kap 24.5 og 25.26), Men som tidligere gode kolleger tror vi ikke Bakkehaug var riktig mann til denne jobben heller!

«Opposisjonen på Stortinget mener det er en skandale», skrev VG - selv uten de siste opplysningene - og siterte Høyres formann Kaci Kullmann **Five:** *«Dette er fullstendig uakseptabelt. Jeg er sjokkert».* VG skrev videre:

> *«Som sekretariatsleder har Bakkehaug hatt ansvaret for lagring - og makulering! - av dokumenter. Enkelte kilder påstår at E-tjenesten har makulert store mengder dokumenter for å skjule virksomheter man frykter skal komme frem i lyset.»*

Carl I. Hagen var som vanlig krystallklar:

> *«Nygaard Haug-utvalget har ikke lenger tillit. Hver gang det skal gjøres noe, prøver Ap å styre undersøkelsene og begrense omfanget av dem. Disse nye opplysningene støtter et samstemt krav fra opposisjonen om en parlamentarisk styrt granskningskommisjon. Og jeg begynner å lure på om ikke Ap bør holdes unna alt arbeid i forbindelse med en slik kommisjon.»*

Stortingspresident Edvard Grimstad sa at han var «meget forundret over oberstløytnantens rolle i utvalget. SV's justispolitiske talskvinne, Lisbeth **Holand**, sa at «dette er igjen en ubehagelig bekreftelse på at Ap ikke er villig til å rydde skikkelig opp i forholdene rundt de hemmelige tjenester.

Selv kjente vi til at Georg **Kristiansen** også var inhabil, og regnet med at det ville bli kjent etterhvert. På veien til møtet fortalte **Ramm** nå den gamle historien om to politikere som møttes. Den ene gratulerte den andre med at han hadde fått så spesiell god omtale etter et foredrag. «Hva sa du egentlig?» «Nå, nei, du vet jo at jeg *sa* jo ingenting.» «Neinei, det vet jeg vel godt, men hvordan uttrykte du seg?»

Men nå skal vi fortelle en ny historie, svarte **Setsaas**, om de to granskerne som møttes: Den ene gratulerte den andre med en vellykket granskning. «Hva fant du egentlig?» «Nå, nei, du vet jo at jeg *fant* jo ingenting.» «Neinei, det vel jeg vel godt, men hvilken *dekkhistorie* brukte du?»

Det eneste vi var spent på, var *hvordan* Nygaard Haug-utvalget nå ville gjennomføre *sin* dekkaksjon.

På vei inn til utvalget møtte vi oberstløytnant **Bakkehaug. Setsaas** kjente ham fra før, og de hilste hyggelig. «Ja, jeg sjekker ut,» sa Bakkehaug. «Vi sjekker inn», sa Setsaas.

Bakkehaug skulle ha sjekket ut mye tidligere, eller lagt på bordet alt han visste om E-tjenestens og Aps bruk av Stay Behind og tilliggende herligheter. Når han ikke gjorde noen av delene, har han plassert seg høyt opp på listen over de som må sjekkes grundig ut når tiden kommer.

Det ble et meget interessant møte med Nygaard Haug og hennes utvalg. Setsaas formulerte seg slik at ihvertfall Georg Kristiansen forsto at vi mente han var inhabil. Han sa ikke et ord under resten av møtet. Nygaard Haug spurte om vi hadde noe som kunne kaste lys over eventuelle ulovligheter i E-tjenesten i forhold til vår sak. Vi forklarte at det hadde vi, men vårt samlede materiale innlevert til Riksadvokaten/Dahl var ikke uttrykkelig kategorisert med tanke på hver enkelt tjeneste eller operatørgruppe. Operasjonen som nå hadde pågått i mange år var blitt gjennomført av «den fjerde tjeneste» uten tanke på at Nygaard Haug en dag ville ønske E-tjenestedelen av operasjonen pent presentert i forhold til et utvalgsmandat. Man måtte derfor gjennomgå hele materialet for å «sile ut» den delen av den 4. tjeneste som gikk under hennes mandat.

Svært meget av vårt materiale var blitt grundig overlatt førstestatsadvokat Edward **Dahl** som etterforsket på vegne av Riksadvokaten, men som nå hadde tatt pause for å unngå dobbeltarbeide, da han mente han og Nygaard

---

[380] VG 27. november 1993

Haug-utvalget hadde felles vitner, nødvendigvis fra E-staben, å avhøre. Vi visste ikke hvilke vitner Dahl hadde i tankene.

Vi hadde jobbet vettet av oss for Dahl i et halvt år ulønnet, og aktet ikke å dublisere det. Vi anbefalte at utvalget skaffet seg Dahl-gruppens materiale, og eventuelt kom med supplerende spørsmål etterpå. - Men var det ikke slik at vi også hadde overlatt endel materiale til endel stortingsrepresentanter? - Nei, disse - og i første rekke Ingvald **Godal** - var delvis informert på endel sektorer bl a i form av noen notater, men ikke overlatt noe bevismateriale, og spesielt ikke bilder, videoopptak etc. Alt dette var hos Dahl. Nygaard Haug bekreftet at hun skulle hente materialet hos Dahl for granskning.

Det ble holdt ett møte til, bare med Setsaas, i den hensikt å få oss til å oppgi navn på andre personer som kunne ha noe å tilføre, samt vedrørende endel presiseringer. Vi hadde noen «store» som utvalget sikkert hadde kommet på selv, og utover dette oppga vi noen kilder som var villige til å la seg avhøre av Nygaard Haug-utvalget. Provokatører utsendt fra E-tjenesten som hadde som oppdrag å forgifte overvåkingsdebatten og villede oss, opinionen og Stortinget, hadde vi overlatt til Dahl for offisiell avsløring.

Noe mer befatning med utvalget hadde vi ikke før rapporten kom. Men det ble mye moro. Erfaringene med Dahl-gruppen og de tidlige avsløringene om Nygaard Haug hadde, sammen med Ronald **Bye**'s bok «De visste alt»[381], nå bidratt til at Stortinget endelig mannet seg opp til likevel å nedsette en parlamentarisk granskningskommisjon, **Lund-kommisjonen.** Den skal vi komme tilbake til senere, men den bidro naturligvis til at Stortinget ikke la fingrene mellom i forhold til Nygaard Haug, for Stortinget var ikke avhengig av hennes utvalg lenger.

17.5 Godal blir stevnet

I mai 1994 ble det kjent[382] at Agnes Nygaard **Haug** hadde stevnet stortingsrepresentant Ingvald **Godal** for retten, for å pålegge ham å oppgi identiteten til personer som hadde viktig informasjon, men ikke var villige til å møte hos Nygaard Haug. Derimot ville de gjerne møte i Lund-kommisjonen. Godal regnet dette som et tillitsforhold til norske borgere som stolte på sin stortingsrepresentant, og nektet å oppgi navnene.

Nygaard Haug trampet nå med dommerstøvler rett inn de grunnleggende konstitusjonelle forhold som regulerer maktfordelingen mellom folkevalgt, administrativ og dømmende statsmakt. Hennes resonnement var enkelt som en 1. avdelings seminarists: Han har sagt han vet om straffbare forhold, og kan som alle andre pålegges vitneplikt. Men en stortingsrepresentant er ikke «som alle andre».

Grunnloven bestemmer at stortingsrepresentanter ikke kan tiltales av den ordinære påtalemyndighet eller dømmes av ordinær rett hvis den formodede straffbare handling er utøvet i embets medfør. Disse bestemmelser betyr at stortingsrepresentanter når de utøver sitt embete er *innenfor Stortingets egen jurisdiksjon.*

Nygaard Haug var på full kollisjonskurs mot Stortinget. Likevel ble stevningen forsvart av Aps talsmenn i Stortinget, og dessuten Regjeringen selv. Men det gikk jo ikke. Stortinget er ikke bare første statsmakt, den er også siden 1884 den bestemmende statsmakt. Slik må det være og slik gikk det. Stevningen ble trukket.

Igjen måtte man undre seg. Var Nygaard Haug en dårlig jurist? Eller var hun en så sneversynt jurist at hun aldi hadde sett på annet enn lovens bokstav? Eller var hun overstyrt. I alle fall skyllet latteren på nytt over utvalget. Man kan mene hva man vil om Stortinget, men man roter ikke med Stortingets stilling som øverste statsmakt siden 1884.

Vi kommer tilbake til denne saken i kap 25.22.

17.6 Georg Kristiansen

Det var ikke slutt med dette. Allerede dagen etter - fortsatt i mai 1994 - kom VG med neste bombe[383]. Det andre utvalgsmedlemmet, ambassadør Georg **Kristiansen**, hadde:

> *«.. i årevis gjennom ulike stillinger i utenrikstjenesten hatt nære forbindelser til det hemmelige Norge og styringen av de hemmelige tjenester...*
>
> - *Fra 1955 til 1964 møtte han hyppig i forløperen til det som ble Koordineringsutvalget for de hemmelige tjenester - ett av Norges hemmeligste utvalg*

---

[381] Ronald Bye med Finn Sjue og Alf R Jacobsen som medforfattere: «De visste alt», Tiden forlag 1994.
[382] VG 18. mai 1994
[383] VG 19. mai 1994

- *Fra 1970 til 1974 var han fast medlem av det samme Koordineringsutvalget*

- *Fra 1977 til 1980 var han overordnet i UD for den som møtte i dette utvalg*

- *I samme periode var han departementsråd - overordnet det såkalte 4. administrasjonskontor i fellesavdelingen - også kalt UD's eget etterretnings- og sikkerhetsorgan, med nær kontakt til de hemmelige tjenester*

- *I 1978 startet et nært samarbeide mellom Kristiansen og daværende overvåkingssjef Gunnar Haarstad. Hensikt: Å lede spionjakten i UD som førte til arrestasjonen av Arne Treholt»*

På denne tiden hadde statsråd Jørgen **Kosmo** nettopp gitt Nygaard Haug-utvalget i oppdrag å granske Lillehammer-saken[384]. Et pikant moment er at Kristiansen satt som medlem av Koordineringsutvalget da drapet fant sted. Var det norsk medvirkning, kan dette utvalget raskt være skyldig. (Idag vet vi med sikkerhet at det var norsk medvirkning, sogar med Stay Behind, Jens Chr Hauges hjertebarn (se kap 25.19). Georg Kristiansen har alltid vært Hauges mann. Det var ikke rart at han ville tildekke Lillehammer.saken!) Her var det helt klart at han gransket seg selv, men det gjaldt i virkeligheten hele perioden generelt.

Et annet moment er at Kristiansen i mange år var nær medarbeider til utenriksminister Knut **Frydenlund** og hadde et nært samarbeid om utenriks-, forsvars- og sikkerhetspolitiske spørsmål med Thorvald **Stoltenberg**, Johan Jørgen **Holst** og Trond **Johansen** både i Aps sikkerhetspolitiske utvalg og i departementene.

Det ble en ny runde reaksjoner. Ingen i Stortinget hadde kjent denne bakgrunnen. «Dette forklarer iallfall hvorfor enkelte vitner har uttrykt mistillit til Nygaard Haug-utvalget,» sa Høyres parlamentariske leder Anders **Talleraas.** «Dette er nytt. Men jeg er ikke forundret, slik Regjeringen har opptrådt overfor dette lukkede system,», sa SV's parlamentariske leder, Kjellbjørg **Lunde**[385].

I Arbeiderbladet ble saken kommentert av journalist Bengt **Calmeyer**[386], som tidligere hadde utgitt boken «Forsinket oppgjør»[387] som er meget interessant med innside-informasjon om maktkamp og overvåking i Ap helt opp til våre dager:

> *«Det politiske Norge og politiske journalister med fartstid over 6 måneder visste ved regjeringens oppnevnelse av det såkalte Nygaard Haug-utvalget hva det innebar å sette inn en gransker som i sin embetskarrière fra tidlig på 50-tallet hadde arbeidet intimt med folk han nå skulle granske, døde og levende, og at han faktisk må ha kjent til en del av de operasjoner som skulle under lupen.»*

17.7 «Ping pong» II - Lillehammer-saken

Neste runde i «moro med Nygaard Haug» kom allerede neste dag igjen - fortsatt i mai 1994. I forbindelse med krav om nedleggelse av utvalget spurte nå VG tilfeldig hvor langt utvalget var kommet i arbeidet med Lillehammer-saken. Forsvarsminister Jørgen **Kosmo** hadde i mai 1993[388] gitt utvalget i oppgave å granske de nye opplysninger som da var kommet frem i NRK Dagsnytt ved Jon **Røssum**[389]. Kosmo mente da at det lå innenfor mandatet. Men Nygaard Haug svarte nå at «utvalget har ikke sett på Lillehammer-saken overhode»[390]:

> *«Vi skrev brev til Forsvarsministeren og spurte om vi skulle granske saken. Da fikk vi brev tilbake. Der het det at vi skulle vente med Lillehammer-saken til vi fikk nærmere signal.»*

Noe slikt signal kom åpenbart ikke, Det Departementet som i forbindelse med stevningen av **Godal** håndnakket hevdet at det ikke blandet seg det aller minste opp i utvalgsarbeidet, viste seg å ha brukt det effektivt som et

---

[384] En annen sak var at det aldri var hensikten at utvalget skulle gjøre dette. Dette var bare opptakten til enda en tildekkingsaksjon. Vi kommer tilbake til dette.
[385] Begge til VG 19. mai 1994.
[386] Arbeiderbladet 21. mai 1994
[387] Bengt Calmeyer: «Forsinket oppgjør». Aschehoug 1993.
[388] Aftenposten 9. mars 1993
[389] Gjengitt i sin helhet som vedlegg
[390] VG 20. mai 1994

dekkorgan for å hindre Lillehammer-granskning, ved først å la Stortinget og almenheten tro at det ble gransket, og så i all hemmelighet å stanse denne.

Da hun fikk jobben sa Nygaard Haug at hun helst ikke ville ha Lillehammer-saken siden den «ikke synes å ha vært rettet mot norske borgere, og derfor ikke ligger under mandatet»[391]. Det var jo en interessant vurdering, i lys av at Bouchiki's gravide hustru sto ved siden av ham på bussholdeplassen da han fikk 14 skudd i kroppen. Hadde noen stjålet sykkelen hennes istedet for å drepe ektemannen, ville vel Nygaard Haug sett anderledes på det?

Kosmo må ha forstått at dette var en noe tynn unnskyldning, for da han i hemmelig brev til utvalget slapp det fri fra oppgaven, var det under henvisning til at Riksadvokaten nå skulle granske. Da var det ikke nødvendig med Nygaard Haug[392]. «Vi var bare opptatt av å unngå dobbeltkjøring, sier Kosmo.» Det er riktig at det ble sendt ut en slik melding fra Riksadvokaten. Den jobben var imidlertid meget mer begrenset, og ble raskt avsluttet uten at noen granskning av de nye opplysningene var foretatt[393].

Vi mintes førstestatsadvokat Dahl, som også skulle «unngå dobbeltarbeid».

Hele året hadde alle utenom Regjeringen /Nygaard Haug trodd at utvalget gransket Lillehammer-saken. På Stortinget var bevisstheten svært stor om at granskning meget vel kunne føre til meget alvorlige avsløringer om norsk medvirkning, og at dette også kunne vise seg å forklare en rekke andre forhold, ikke minst opptrappingen av vår egen sak. Riktignok var mange skeptiske til utvalgets habilitet (for å det mildt), men det ville ihvertfall vært et utgangspunkt. Nå var Stortinget lurt trill rundt av Regjeringen og Nygaard Haug, og det hele var iscenesatt av statsråd Kosmo, som hadde alliert seg med Riksadvokaten. Mer «ping-pong». Dette var annen gang Kosmo i løpet av et halvt års tid iverksatte en tildekningsaksjon for å føre Stortinget bak lyset (mer om denne saken i kap. 26.18).

Det er pussig hvordan det ofte påvirker folks holdninger å bli minister. Ett år tidligere, som leder av Stortingets justiskomité, hadde han imponert Aftenpostens Mossad-avslører og SKUP-prisvinner Harald **Stanghelle**[394] i debatten om Mossad og asylsøkerne:

> *«Debattens eneste lille overraskelse var at lederen for Stortingets justiskomité, Jørgen Kosmo, i klartekst spurte om hvilke interesser Overvåkingspolitiet ønsket å tjene i Mossad-saken, norske eller israelske.*
> *'Jeg tillater meg å stille spørsmål om enkelte innenfor Overvåkingstjenesten i sin interesse for et internasjonalt terrorsamarbeid var vilig til å stille norsk territorium til disposisjon for en etterretningsorganisasjon med helt andre interesser enn våre,' var Kosmos problemstilling.»*

I 1992 boret Kosmo i Mossad hos POT, i 1993 måtte Mossad på Lillehammer tildekkes. Men kanskje Kosmo har stilt sitt interessante spørsmål på interne kanaler?

Etter at Godal-stevningen, Kristiansens inhabilitet og Lillehammer-saken var avslørt hver sin dag i tre dager på rad, hadde Stortinget fått mer enn nok. Det ble reist et unisont krav fra hele opposisjonen i Stortinget om at Nygaard Haug-komedien måtte avsluttes. Det ble forberedt et formelt forslag om dette, vel vitende om at det ville fått flertall og at Regjeringen ville kunne hevde at dette var å gripe inn i Regjeringens fullmaktsområde og derfor medføre kabinettspørsmål. Men nå sto utvalget og Regjeringen så ribbet tilbake at ingen fryktet dette. Til slutt ga Regjeringen beskjed til utvalget om at de fikk få skrevet sin innstilling og avgitt den som straksest og så pakke sammen.

17.8 Trond fikk høre hva Lund ikke fikk se

Etter dette var det over til Lund-kommisjonen, som langsommelig kom i gang utover våren 1994. Men vendettaen ble ikke avblåst. Hva nå Nygaard Haug-utvalget hadde gjort eller ikke gjort, skulle det ikke bli enkelt for det nye Lund-utvalget å få vite om det. Lund ønsket å se protokollene fra møter med folk som hadde forklart seg for utvalget, men det ble avvist fordi de intervjuede var lovet fortrolighet[395]. De intervjuede fikk i brev av 24. februar fra sekretæren Sam **Harris** oppgitt Lund-kommisjonens adresse og fikk selv bestemme om de ville ta kontakt[396]. Det var ikke en urimelig ordning. Men det er nokså forbausende at *Forsvarsdepartementet fikk overlevert alle*

[391] Aftenposten 9. mai 1993
[392] Arbeiderbladet 10. januar 1995
[393] Se eget kapitel om Lillehammer-saken om mer om denne saken
[394] Aftenposten 27. oktober 1993
[395] Aftenposten 28. februar 1994
[396] Vi fikk et slikt brev datert 24. februar 1994

lydbåndopptak[397]! De var jo også omfattet av fortrolighetsløftet, men de intervjuede ble nå bare informert om oversendelsen 12 dager etter at den var utført[398]!

Riktignok sier **Harris** på vegne av utvalget at for dets del kan opptakene makuleres (hvorfor gjør det ikke det, da?), og at en rekke samtykker må innhentes før noen kan spille av osv., men faktum er at den foresatte for den granskede nå har alle muligheter til å blaffen i slike regler og lytte uhemmet. Hva får Nygaard Haug til tro at de som lytter på folks telefoner 24 timer i døgnet skulle ha noen finere fornemmelser for noen *lydbånd* man likevel har adgang til? I praksis er det stor fare for at *Trond fikk høre det Lund ikke engang fikk se.*

17.9 På fanget til Trond

Det skulle bli enda verre. Midt i nedleggelsesdebatten - i mai 1994 - meldte VG[399] at Nygaard Haug-utvalget hadde holdt møte dagen før i lokaler i hovedkontoret for Forsvarets etterretningstjeneste. Det ble siden kjent at Kommisjonen i lengre tid hadde hatt møter og kontorer og foretatt avhør i disse kontorene[400].

Stortinget hadde nå knapt ord igjen. Stort sett ristet man nå bare på hodet. Det var nettopp mistanker om ulovlig virksomhet i Forsvarets etterretningstjeneste Nygaard Haug-utvalget var oppnevnt for å granske. Alle visste nå at E-tjenesten er eksperter på å avlytte møter og overvåke hva folk gjør på sine arbeidsplasser. Det var nå på det rene at de granskede hadde hatt rike muligheter for å holde full oversikt over utvalgets arbeid, herunder dokumenter som bringes inn i lokalene og samtaler om forhold fra utsiden. Dette betydde i seg selv at man måtte ha stor skepsis til utvalgets konklusjoner. I tillegg kommer risikoen for vanlig påvirkning gjennom nære arbeidsfellesskap.

Utvalget forsvarte seg med at dette var praktisk fordi man skulle gjennomgå graderte dokumenter. Et utvalg som virkelig ville granske ville gjort det motsatte: Sørge for sikkerhet og avstand nær sagt for enhver pris. Innhenting av dokumenter og inspeksjon av tjenestens lokaler skulle vært gjort uanmeldt og uavhengig av møtevirksomhet/kontorhold. Slik det var, visste jo de granskede alt om utvalgets planer og bevegelser også på dette punkt.

17.10 Selektive referater

Nå hadde VG noen dager tidligere[401] i mai 1994 meldt at flere vitner hos Nygaard Haug mente at utvalget systematisk utelot brennbare forhold fra referatene. - Referatene er tannløse og utvannede. De er ikke uriktige, men viktige ting er utelatt, hadde VG's kilder sagt. Tidligere statsminister Per **Borten** sa det samme i klartekst til oss, og vi kan ikke tenke oss at *han* har noe imot å bli referert: - *Ikke noe* av det som var viktig kom med i mitt referat, sa Borten. Og vi måtte selv utføre et ganske grundig opprettingsarbeide. (Våre rettelser ble til slutt innarbeidet, men før det ble det gjort et forsøk på å la disse bli stående som en slags «tillegg» til det utvannede referatet, fremfor å opprette det[402]. Den manøveren avviste vi[403]. Gjorde alle det?)

17.11 Gro «giftet seg» med utvalget

Det er da interessant å notere seg at mannen som skrev referater, den sivile sekretæren Sam **Harris**, senere *giftet seg med statsminister Gro Harlem Brundtlands søster,* ***Hanne Harlem***[404]. Mange sperret øynene opp. Tidligere hadde man påpekt det nære forhold mellom Nygaard Haug-utvalget og regjeringen Brundtland gjennom ekteparet Haug, Bakkehaug som skulle granske seg selv og sin sjef, Kristiansen som skulle granske Trond Johansen og andre av sine venner etc. Nå giftet Gro seg med utvalgets rapport!

---

397 Brev fra Etterretningstjenesteutvalget til Forsvarsdepartementet av 30. juni 1994.
398 Oversendelsesbrev til intervjuobjektene av 12. juli 1994
399 VG 25. mai 1994
400 Se bl a Klassekampen 30. mai 1994
401 VG 20. mai 1994
402 Brev til oss fra Etterretningstjenesteutvalget av 1. juni 1994
403 Brev fra oss til Etterretningstjenesteutvalget av 6. juni 1994
404 Se og Hør nr 8/95.

17.12 Til gjennomsyn hos mistenkte!

Utvalgets siste øvelse var å *sende hele innstillingen til gjennomsyn i E-tjenesten*[405] sommeren 1994, offisielt for å se om noen deler burde unntas offentlighet. Deretter ble den oversendt Forsvarets Overkommando og Forsvarsdepartementet der «mange skal lese gjennom rapporten» før den ble offentliggjort. Er det noen som tror at Nygaard Haug ville ha stått solid oppreist på skansen og forsvart utvalgets integritet og selvstendighet hvis noen av disse hadde fremmet krav om strykninger eller endringer?

Men om det var mye å more seg over når det gjaldt utvalgets *sammensetning* og *arbeidsstil*, var det bare å gi seg over i fortvilelse over *rapporten*, som endelig ble avgitt 30. juni 1994 - forøvrig like *etter* at Stortinget hadde tatt ferie!. Selv om det er et offisielt utredningsutvalg og innstillingen fullt offentlig, er det påfallende at den så langt *kun er kommet i en stensilert utgave og inngår ikke i NOU-serien.* Regjeringen kan ikke være *svært* stolt av den!

Eller er det kanskje fordi det er så lett å gjenkjenne dekktiltakene? Det var ihvertfall lett i vårt tilfelle:

17.13 Nygaard Haug lyver

De første dagene etter avgivelsen sommeren 1994 hadde vi bare pressens referater å holde oss til. Om utvalgets behandling av oss opplyses det først i Aftenposten 5. juli 1994[406]:

> *«Punkt for punkt gjennomgås ..... 'Vi som styrer Norge' uten at utvalget har funnet holdepunkter for anklagene....*
> *På samme måte avviser utvalget også påstander fra Hans Henrik Ramm og Johan M Setsaas om at de er blitt utsatt for 'massiv overvåking'. Ramm og Setsaas har hevdet at de har beviser for sine påstander, men utvalget har ikke funnet belegg for at slike bevis faktisk eksisterer...»*

Vi hadde nå allerede 10. juni til vår store forskrekkelse (med vår advokat tilstede) fått opplyst fra Dahl at Nygaard Haug *ikke hadde bedt om eller fått* det materialet vi hadde gitt Dahl-gruppen gjennom et halvt år[407], at Dahl *ikke hadde snakket med* Nygaard Haug og at Nygaard Haug *ikke hadde bedt om noe materiale.* (Nå skriver Nygaard Haug likevel i sin rapport at «det har vært enkelte telefonsamtaler» mellom henne og Dahl og mellom henne og Riksadvokaten. Det er tydelig at partene er uenige om deler av tildekkingshistorien, og at det de eventuelt har snakket sammen om er hvordan materialet *ikke* skal oversendes.)

Utvalget kan derfor ikke på noen måte kunne ha gjennomgått vårt materiale «punkt for punkt» eller på noen annen måte. Vi sendte derfor samme dag ut pressemelding der vi bl a påpekte:

> *«Det faktiske forhold er at Nygaard Haug-utvalget bevisst ikke har sett noe av vårt materiale. Da kan det selvsagt heller ikke ha 'funnet' noe.»*

Vi redegjorde for samtalene våre med utvalget og siterte fra referatet som var undertegnet av *utvalgets egen sekretær* (forøvrig også stataministerens kommende svoger), Sam **Harris**:

> *«'Dette materialet forutsatte nå Ramm og Setsaas var tilgjengelig for Nygaard Haug-utvalget fra Dahl-gruppen, slik at det ikke var nødvendig å dublere dette arbeidet.'»*

Videre fra vår pressemelding:

> *«Agnes Nygaard Haug meddelte oss da at hun ville henvende seg til Dahl for å få ut dette materialet. I møte med Dahl 10.6.94 opplyste han imidlertid til oss at han intet hadde hørt fra Nygaard Haug-utvalget og at han selv heller ikke hadde tatt noe initiativ til å oversende noe materiale.*
> *Dette viser at Nygaard Haug-utvalget bevisst ikke har skaffet seg vårt materiale. Hennes konklusjon er derfor i beste fall tatt ut av løse luften.*
> *Forøvrig har heller ikke Dahl-gruppen etterforsket E-tjenestens forhold til vår sak idet Riksadvokaten overlot ansvaret for en avdekking av E-stabens involvering i vår sak til Regjeringen og Nygaard Haug-utvalget.*

---

[405] Klassekampen 2. juli 1994
[406] Aftenposten 5. juli 1994
[407] Det bekreftet Edward Dahl i sitt møte med oss da han henla saken 10. juni 1994. Mer om dette senere.

Er grunnlaget for Nygaard Haug-utvalgets hvitvasking av E-tjenesten i vår sak typisk for resten av utvalgets rapport?»

Det var den, men det skal vi komme tilbake til. Vår pressemelding ble referert i avisene 6. juli. Agnes Nygaard Haug svarte over NTB den 8.[408]:

> *«LES RAPPORTEN! Hun anbefaler sine kritikere å lese rapporten fra utvalget. Det gjelder tidligere statsminister Per Borten som kaller utvalget for Regjeringens avledningsmanøver, og det gjelder Hans Henrik Ramm som mener utvalget ikke fulgte hans anvisninger for å skaffe bevis for at han og major Johan M Setsaas var utsatt for avlytting. Nygaard Haug sier utvalget fulgte Ramms råd og kontaktet Ingvald Godal - som ikke hadde noen bevis.»*

Vi trodde nå ikke våre egne øyne. Nygaard Haug avslørte nå at utvalget i vår sak hadde fungert som de tre apekattene i det klassiske kinesiske symbol «Se intet, hør intet, si intet», ved *bevisst ikke å skaffe bevismidlene der de fantes* - gjennom å bløffe om hvor vi sa de fantes!

Vi sendte ut ny pressemelding[409]:

> *«Agnes Nygaard Haug taler usant - og mot bedre vitende.»*

Vi er oss meget vel bevisst at man skal være varsom med å benytte ordet «løgn». I en rettssal vil det kreves bevisførsel ikke bare for at det som er sagt er usant, men at vedkommende også var seg *bevisst* at det var usant. Den formulering vi brukte, var så nær «løgn» som det var mulig å komme uten å si det.

Vi siterte for sikkerhets skyld fra *fire steder* i hennes egne referater fra samtalene med oss (ett av sitatene er gjengitt foran) der det var helt klart at utvalget skulle gå til Dahl, og at Godal bare var *forevist* materiale. Ett annet avsnitt er særlig interessant:

> *«Utvalget gjorde imidlertid oppmerksom på at stortingsrepresentant Godal i samtale med utvalget har sagt at han finner det mest naturlig om utvalget får informasjon mv vedrørende E-tjenesten direkte fra Ramm og Setsaas. Dette kan løses på enkleste måte ved at utvalget henvender seg til førstestatsadvokat Dahl og får tilgang til dennes materiale.»*

Dette var altså fra utvalgets møte med Setsaas 21. januar 1994, fortsatt undertegnet av Harris, og viser at utvalget *allerede da* hadde fått beskjed fra Godal som var saksordfører for de hemmelige tjenester i Stortinget om at **han** ikke var adressen, og at den kunnskapen derfor *var innbakt i* vår felles konklusjon om at Nygaard Haug skulle hente materialet hos Dahl. Dette var krystallklart senest fra 21. januar 1994.

Vi konkluderte slik:

> *«Saken er meget alvorlig. Den viser at Nygaard Haug.utvalget har foretatt sin hvitvasking av E-tjenesten på en meget viktig sektor uten i det hele tatt å ha skaffet seg de tilgjengelige bevismidler og dessuten deretter taler usant for å dekke over dette. Hva er hennes grunnlag for å påstå at vi ikke har beviser? E-tjenesten selv? Er det i tilfelle slik hun har foretatt sin hvitvasking på alle andre sektorer?»*

Det skulle seg vise seg komplisert *å få ut* denne pressemeldingen. For det første hadde NTB - som hadde bragt Nygaard Haugs usannheter - store vanskeligheter og brukte tre døgn på å diskutere om de våget sende den ut, og da bare delvis som ledd i en samlereportasje[410]. For det andre meldte flere aviser om at vår direktesendte melding pr telefax ikke var kommet frem. En storavis meldte sogar at den var kommet frem *dagen etter at vi hadde sendt den*, men da etter at de først over telefon hadde varslet oss om at den ikke var mottatt. Hvor tilbragte pressemeldingen dette døgnet? Hadde den et hviledøgn oppe hos S-staben på Huseby som vi tidligere hadde fått opplyst var en suppestasjon for telefoner og derfor også kunne være det for faxer til og fra Oljerevyen?

Det eneste svar vi har registrert fra Nygaard Haug etter dette, er i en annen NTB-melding[411]:

---

[408] NTB-melding 8. juli 1994
[409] Vår pressemelding av 8. juli 1994
[410] NTB-melding 11. juli 1994
[411] Referert bl a i Nationen 12. juli 1994

«Førstelagmann Agnes Nygaard Haug ønsker overfor NTB ikke å kommentere den nye kritikken fra redaktør Hans Henrik Ramm. - Jeg står fast ved det vi har skrevet i rapporten, sier Nygaard Haug.»

Skrevet i rapporten? Til da hadde vi ikke sett den (Departementet har aldri sett det som noen oppgave å gjøre den tilgjengelig), men vi higet selvsagt etter å følge førstelagmannens oppfordring om å lese den. Sto *hele utvalget* bak disse forunderlige manøvre? Etter mye anstrengelser fikk vi tak i et eksemplar, og jammen sto det der også (formuleringene i rapporten er tatt inn som vedlegg 9, mens de aktuelle deler av referatene er vedlegg 10)!

Etter dette besluttet vi høytidelig at vi ville omtale uttalelsene fra Nygaard Haug som **løgn**. Førstelagmannen kunne som enkeltperson påberope seg mentale forstyrrelser e. l., men *ikke hele utvalget bestående av tre personer og to sekretærer*, hvorav fire var tilstede på møtene med oss, en (formannen) hadde diktert referatene og en (Harris) hadde skrevet dem - flere ganger! Dessuten *fastholdt hun formuleringene i innstillingen etter pånytt å være blitt presentert for referatene!* Hva mer skal til for å bevise løgn? Her imøteser vi injuriesøksmålet med stor ro.

17.14 «Hva skulle vi gjort anderledes?»

I ett av sine intervjuer like etter avgivelsen, i juli 1994, spurte Nygaard Haug retorisk: Hva skulle vi gjort anderledes[412]?

Det kan vi fortelle henne: Hun visste at Edward Dahls etterforskningsgruppe eksisterte. Det fikk hun vite av oss; og fra sine samtaler med Riksadvokaten og med Dahl (vi kan jo ikke lenger forutsette at folk i regjeringssystemet leser aviser). Hun visste også at vi hadde holdt på i nær et halvt år og levert inn logger, notater, foto, videoopptak, rapporter osv i massevis[413]. Hun skulle ganske enkelt ha kontaktet Dahl for å få dette oversendt. Var det transportproblemer, kunne vi ordnet det!

Men dette gjorde hun *ikke*.

17.15 «Ping pong» III

Det som skjedde var ny «ping-pong»:

- *Nygaard Haug visste at Stortinget (og vi) trodde at materialet var hos henne*
- *Dahl visste at Stortinget (og vi) trodde at materialet var hos henne*
- *Begge visste at Stortinget (og vi) trodde at Nygaard Haug på dette grunnlaget tok seg av den felles etterforskning av E-tjenesten, men ingen av dem gjorde det.*
- *Begge visste at Stortinget (og vi) trodde at Nygaard Haugs resultater vedr vår sak både skulle inngå i hennes rapport og inkluderes i sluttfasen hos Dahl (men det ble ingen slik sluttfase)*

Dette er noe vi har sett før i vår sak, mellom Oslo Politikammer og Kontrollutvalget: Koordinering mellom to granskere for å tildekke at ingen gransker. Og Nygaard Haug har gjennomført en annen slik øvelse selv: Koordinering med Riksadvokaten for å tildekke at ingen gransket Lillehammer-saken.

17.16 Sofistiske granskere

Nygaard Haugs manøvrering for å slippe å se vårt materiale minner oss om det som kalles sofistisk logikk[414]:

- Hvorfor sier dere i Nygaard Haug-utvalget at Ingvald Godal sitter på materialet fra Setsaas og Ramm?

- Jo, det er for å holde Setsaas og Ramm unna.

---

412 NTB-melding 8. juli 1994

413 Mesteparten av dette var meget mer detaljert enn det vi presenterer i denne boken når det gjelder identiteter, firmanavn, biler, klokkeslett, uttalelser, ansettelsesforhold, slektskapsforhold osv osv og ville gitt enorme muligheter for genuin etterforskning

414 Sofistene, gresk filosofisk skole 450-400 f. Kr., antakelig uberettiget kjent for å utfordre gjennom paradoksal logikk, som f. eks. historien om da en sofist ble spurt om hvorfor han hadde tegnet en stor sirkel i sanden rundt seg. - Jo, det er for å holde tigrene unna, sa sofisten. - Men det er da ingen tigre i Hellas? - Nei, nettopp!

- Men det er jo ikke noe i Setsaas/Ramm-saken?
- Nei, nettopp!

17.17 Statsminister Borten og Nygaard Haug

Per **Borten** sa til Dagbladet[415] etter avgivelsen sommeren 1994 at han «reagerte med avmakt» over både Dahl-gruppen og Nygaard Haug-utvalget. Begge utvalgene hadde bare tatt med «en liten flik av det som har foregått».

Borten har i tillegg opplyst til oss[416] at det var en rekke årsaker til at han ingen tillit hadde til Nygaard Haug-utvalgets konklusjoner. De skulle, i likhet med Mellbye-utvalget, beskytte det hemmelige Ap-Norge.

Det er i seg selv temmelig skammelig at man ikke sørger for at ihvertfall *referatene* fra møter med en tidligere statsminister og sentral politiker gjennom årtier holder standard. Dette gjelder spesielt for Per Borten, som i årevis er blitt hundset for sitt engasjement i dette temaet og burde spares for mer.

Det er ikke første gang Borten har dårlige erfaringer med overvåkingsgranskere. Tidligere personalsjef i Hydro, Magnus Hole **Jacobsen,** gikk i 1977 gikk ut med opplysninger om politisk overvåking i Norsk Hydro etter 18 års erfaring i Hydro og 8 år på personalsiden i NSB. Dette var to nøkkelbedrifter som fremmede makter hadde all grunn til å interessere seg for. Mye av virksomheten var sikkert helt berettiget. Poenget er at Arbeiderpartiet lenge etter fortsatt forlangte hemmelighetskremmeri. Da daværende Odelstingspresident Borten gikk ut med støtte til Hole Jacobsen med de kunnskaper som han som statsminister hadde fått bl a fra Andreas **Andersen,** ble hele komplekset sendt til Kontrollutvalget under ledelse av Jens Chr **Mellbye,** som avviste alle Bortens og Hole-Jacobsens faktiske opplysninger. Borten ble nå diskreditert. Men like i nærheten på *sin* benk i Stortinget satt en annen tidligere statsminister, Trygve **Bratteli,** som visste at Borten snakket sant, for vi vet idag at Bratteli tok imot Mellbye's frikjennende rapporter med den ene hånden, og rapporter om politisk overvåking på Youngstorget med den andre[417]. Og da var Bratteli mer sphinx enn noensinne, samtidig som statsminister Odvar **Nordli** tiet om det *han* visste. To Ap-statsministre lot således den borgerlige statsminister steke under hensyntaken til sitt hemmelige Ap-Norge.

Vi har nå en statsminister som opptrer på samme måte som Nordli og Bratteli den gang gjorde.

17.18 Godals kilder og Nygaard Haug

Nygaard Haug-utvalget klarte å konkludere om Ingvald **Godals** kilder med at «det er lite sannsynlig at deres opplysninger er riktige» - *uten å kjenne dem eller innholdet av deres beretninger!* Det var samme kunsttykke som da hun avskrev våre bevismidler, som hun heller ikke hadde sett.

17.19 Norviks besøkende og Nygaard Haug

Og de to offiserene (se kap 8.15) som under stor risiko henvendte seg til Erling **Norvik** i 1982 ble like enkelt avfeid med at det nok var liten grunn til å ta dem alvorlig *siden ikke noe ble gjort med saken den gangen.*

Det er samme logikk - igjen av tydelig sofistisk karakter - som Morlille ble utsatt for i Ludvig Holberg «Erasmus Montanus»: Anders C. Sjaastad lyttet ikke til E-offiserene. Anders C. Sjaastad lytter ikke til tullinger. Altså er offiserene tullinger.

Og når det gjelder virksomheten i den såkalte Ruseløkka-bunkeren (der det heller ikke skal ha skjedd noe galt), tviler vi sterkt på at Nygaard Haug har fått inn den hele og fulle sannhet. Vi vil senere (i kap 21.39) redegjøre for oppfatningen til en person som var med på iverksette hele Ruseløkka-operasjonen til et bestemt, legitimt E-prosjekt, og senere stusset fælt over at aktiviteten var blitt dimensjonert mye større enn nødvendig for dette, og at informasjonene siden ble rapportert i former som tydet på at nordmenn ble avlyttet. Vi har dessuten selv en meget troverdig annenhånds kilde, dessverre anonym, om at det der skjedde ting som ikke tålte dagens lys.

[415] Dagbladet 6. juli 1994
[416] Vi har vært i kontakt med Borten både på møter i Oslo og ved telefonsamtaler. Borten hadde forøvrig avslørt provokatører der særlig en hadde opptrådt både på Stortinget, hos Borten og hos oss, men statsadvokat Dahl beskyttet provokatøren.
[417] Ronald Bye med Finn Sjue og Alf R Jacobsen som medforfattere: «De visste alt», Tiden forlag 1994

17.20 Sammenblanding og Nygaard Haug

En av de mest sentrale delene av utvalgets mandat var[418]

> *«Utvalget skal, om det måtte komme over forhold, eller bli forelagt påstander som tilsier det, også undersøke og rapportere om det har vært ureglementerte forhold mellom Etterretningsstaben og utenforstående miljøer.»*

Det var to «utenforstående» miljøer som var særlig i søkelyset, POT og Ap/LO. Vi retter i tillegg søkelyset mot E-tjenestens forhold til *Mossad* og dessuten til *justisvesenet.*

Dene boken er full av eksempler på sammenblanding på alle disse sektorer, eller i det minste viktige *innfallsvinkler* som utvilsomt burde vært gransket nærmere. Nedenfor følger oversikter med kommentarer over de av disse forholdene som et grundig arbeidende granskningsutvalg selv ville ha kunnet finne, endog uten de helt spesielle opplysninger som fremkommer i *vår sak.* Denne løy jo Nygaard Haug fra. I kap 17.21 skal vi så informere om hva Nygaard Haug *gikk glipp av* på denne måten, både om sammenblanding og annet, selv om hun kanskje ikke er så lei seg for det.

17.20.1 Sammenblanding E-tjenesten/POT

På dette punkt var jobben nærmest servert på et fat for utvalget. Både selveste justisminister Grete **Faremo** og sikre Dagblad-kilder hadde allerede i november 1993 bekreftet sammenblandingen mellom E-tjenesten og Overvåkingspolitiet (POT). Vi har foran referert våre «forventninger» etter dette, se kap 17.2. Faremo hadde riktignok forsøkt å gi dette et «historisk» tilsnitt ved å sende saken til et historikerutvalg, men hun hadde fått opplysningene i sin egen statsrådstid, og selv **Nygaard Haug** forsto vel at den ikke kunne strekke seg til før hennes mandat begynner i 1961. Var Nygaard Haug like interessert i å presse justisministeren til å oppgi identitetene til de «POT-eller-E-eller-hva?»-operatørene hun hadde besøk av, som i å presse **Godal**?

Ved siden av denne gullkantede muligheten kunne utvalget lett ha funnet ut mer om sammenblandingen med POT ved å granske

- *Virksomheten i Koordineringsutvalget for de hemmelige tjenester*
- *Virksomheten i Regjeringens sikkerhetsutvalg*
- *Forholdet mellom Frigaards kontor i POT og E-tjenesten (se særlig kap.13)*
- *Dekkbedriften Kjettingfabrikken (se kap 24.5) som hørte til i E-staben og utførte meget spesielle oppdrag for POT*
- *Dekkbedriften Norasondes operasjoner i vår sak med beskyttelse fra POT (se kap 3.4.)*
- *Diverse journalister/provokatører som hadde i oppdrag å forlede Stortinget og hvor de ble styrt og fikk sin ammunisjon fra*

17.20.2 Sammenblanding E-tjenesten/Ap/LO

Det andre hovedområdet var eventuell sammenblanding mellom E-tjenesten og Ap/LO. I debatten har dette i nyere tid vært konsentrert om Trond **Johansens** rolle.

I rapporten redegjøres det for at man har intervjuet Trond Johansen og endel andre i E-staben. Det fortelles om hans innmelding i Ap i 1960 og tidligere medlemsskap i Oslo Arbeidersamfunn, samt hans mangeårige medlemsskap i Aps internasjonale utvalg fra 1973. Videre har man intervjuet Thorvald Stoltenberg om hans vennskapelige og faglige forhold til Trond Johansen og hans inntrykk av tilsvarende relasjoner med forgjengerne Frydenlund og Holst. Også enkelte andre politikere og ex-statsråder skal være intervjuet, i tillegg til «endel

---

[418] Fra Nygaard Haug-utvalgets mandat, fastsatt av Justisdepartementet

journalister og forfattere utvalget har vært i kontakt med». Endel av de sistnevnte skal ifølge Nygaard Haug ha hatt som sin oppfatning at det var sammenblanding, men de har ikke kunnet fremlegge primærbevis.

Nygaard Haug klipper så opp Johansens 50-årige karrière, hvorav minst halvparten som viktig Ap-tillitsmann og hele tiden som nær venn av en rekke Ap-topper, i små biter: Nei, det er ikke galt å ha venner som blir utenriksministre i tur og orden. Nei, det er ikke galt å ha masse møter med disse. Nei, det er ikke galt å diskutere politikk med disse eller gi dem råd i sikkerhets- og utenrikspolitiske spørsmål. Nei, det er ikke galt å være medlem av et parti eller utvalg i partiet (dette er forøvrig tvilsomt; alle viktige embets- og tjenestemenn vi kjenner utenom de som er Ap-medlemmer nekter absolutt - etter vår mening korrekt - å være med i partipolitiske utvalg på sitt arbeidsfelt). Nei, det gjør ikke noe om man sitter med masse informasjon om politiske motstandere f. eks. mens disse er i regjeringen, for vi vet jo ikke om disse blir røpet. På dette grunnlag utstedes det frikjennelse: Her er da ikke noe galt.

Dette er nærmest grenseløs naivitet. Det er samme type logikk som å at det finnes ingen stygge ord, siden det ikke finnes stygge bokstaver. Vi vet ikke om sofistene mente det også, men det ligger godt innenfor deres antatte spesialitet med paradoksal logikk.

Man ser fullstendig bort fra alle de muligheter som her foreligger for ureglementert informasjonsflyt, forhåndsvarsling, gjensidig påvirkning, hestehandel, back-scratching osv, og den nærmest umenneskelige oppgave det er å skille roller gjennom så mange år. Man ser også bort fra de opplagte gevinstmuligheter som må virke svært motiverende, og mulighetene for fullstendig hemmelighold av hva som skjer. Nå skal ingen dømmes ut fra muligheter, men her snakker vi om dømmekraft og habilitet hos aktørene. For oss er det opplagt at vi her står overfor en helt annen type embets/tjenestemann enn det meget store flertall som anstrenger seg til det ytterste for å skille roller. Sammenblandingen og det utilbørlige ligger nettopp i å skape miljøer, rutiner og rammeverk uten innsyn slik at ingen kan vite sikkert hva som foregår. En slik analyse - som selv departementsråd Dag Berggrav var inne på i sin betenkning om samme sak - burde Nygaard Haug ihvertfall ha foretatt.

Men det hadde vært fullt mulig å komme lenger også. Nygaard Haug kunne f. eks. tatt utgangspunkt i hva Bengt Calmeyer skrev i sin bok «Forsinket oppgjør»[419]

> *«Det prinsipielt betenkelige ved at (Trond Johansen) hadde en sterk personlig tilknytning til et parti og deres fremste representanter, var det tydeligvis ingen som våget å ta opp, hverken i partiet, i andre politiske partier, som naturlig nok mislikte dette samarbeidet, eller i mediene - bortsett fra Klassekampen.*
>
> *Årsaken til at det ikke ble tatt et oppgjør med denne utveksten er opplagt - man våget simpelthen ikke å legge seg ut med disse tjenestene, og det risikerte man jo hvis man utfordret en så sterk mann som Trond Johansen....*
>
> *Nå var selvfølgelig Trond Johansen mer enn et utvalgsmedlem og venn av Frydenlund og Stoltenberg. Så naiv kan man ikke være at man ikke forstår at han i realiteten 'klarerte' partifolk som skulle inn i en viktig posisjon. Og 'medvirket' når noen skulle ut...*
>
> *(Reiulf Steen) kunne, hvis han ville, fortelle, han hadde selv vært med på å opprette den nære forbindelsen, eller i det minste kjente han til hvordan Frydenlund hadde fått trukket Trond Johansen inn i utenrikspolitisk utvalg, og hvordan dette samarbeidet var blitt utviklet, og der en stadig større krets av fremadstormende partimenn og redaktører og politiske journalister var trukket inn.»*

Eller hun kunne lest *intervjuet* med Thorbjørn **Jagland** i «Vi som styrer Norge», der det heter[420]:

> *«- Har dere bedt Trond Johansen om opplysninger om personer?*
>
> *- Aldri om norske personer, så vidt jeg vet. Selv kontaktet jeg ham i 1988 da jeg skulle til Moskva som partisekretær. Jeg ønsket å vite litt om de personene jeg skulle møte. Hvem de var, og hvem de representerte i systemet. Jeg fikk en grundig orientering om hva de sto for.*
>
> *Dessuten har det fungert slik at noen av oss har tatt kontakt med Trond Johansen etter at vi er blitt kontaktet flere ganger av personell fra øst-ambassadene. Vi har fått svar. Det må være legitimt å kontakte ham i en slik sammenheng.*
>
> *- Jeg mener personlig at han har vært i stand til å skille mellom rollene som medlem i partiet og etterretningsmann, sier Jagland.»*

---

[419] Bengt Calmeyer: «Forsinket oppgjør. Arbeiderbevegelsen og den politiske overvåking ». Aschehoug 1993. Side 91.
[420] Viggo Johansen, Pål T Jørgensen og Finn Sjue: «Vi som styrer Norge». Aventura 1992. Side 117.

Nygaard Haug måtte - hvis hun hadde lest boken, men det hadde hun visst ikke - spurt om E-tjenesten er en alminnelig opplysningssentral om interessante utlendinger. Kan f. eks. Høyres generalsekretær Eirik **Moen** ringe E-tjenesten for å få vite mer om folk han skal treffe på neste utenlandsreise? Kan Sigurd **Allern** få litt inside neste gang han skal til China? - eller USA? Kan *vi* ringe E-tjenesten og få vite hva den vet om Zwi **Zamir** og Mike **Harari**? Eller er det slik at denne tjenesten bare er åpen for *medlemmer av Aps utenrikspolitiske utvalg?* Er det i tilfelle en tjeneste han yter som «medlem av partiet», og er de informasjonene han gir - er de ervervet som «medlem av partiet», og ikke som «etterretningsmann»?

Og hvorfor er det slik at «noen av oss» (de samme som «snakker sammen»?) tar kontakt med *Trond* når de blir kontaktet av øst-spioner? De har jo plikt til å kontakte *Overvåkingspolitiet* i slike saker. Gjør de ikke det? Gjør ikke Trond det heller? Hva gjør han med disse opplysningene, som skulle vært brukt av POT i etterforskningen av øst-spionenes aktiviteter, noe Trond *ikke skal gjøre.*

Er disse spesialfunksjonene Trond yter til «noen av oss» i Ap er lysende eksempel på å «skille mellom rollene som medlem i partiet og etterretningsmann». Hva mener Nygaard Haug?

Alf R. Jacobsen kom også i skade for å løfte litt på disse slør (her brukt som eksempel på Johansens åpenhet, men i iveren etter å rose sitt forbilde avslører han også sammenblanding)[421]:

> *«Før vi la ut på en reise til Øst-Europa for en tid tilbake, ringte for eksempel en Ap-redaktør jeg kjenner til Johansen og ga ham beskjed om hvor vi skulle. Jeg spurte ham hvorfor han ringte. Han svarte; - Jeg vet ikke. Det er bare slik vi pleier å gjøre det.*
>
> *Det er ingen grunn til å legge for stor vekt på episoden som ikke kan utlegges som misbruk av en stilling i de hemmelige tjenester. Men episoden indikerer et fenomen: Johansen ble av mange betraktet som en institusjon, en slags høyere sosialdemokratisk høringsinstans, som man kunne henvende seg til for råd og hjelp.»*

Dette kunne jo ikke Nygaard Haug tatt utgangspunkt i, siden Jacobsens bok kom ut etter utgivelsen, men hun kunne kanskje kommet på sporet av denne «høyere sosialdemokratiske høringsinstans» ved å intervjue Jacobsen eller andre. Det gjorde hun ikke. Men vi må nå spørre hva dette er. Blir Ap-redaktører og andre Ap-folk utstyrt med spesielle beskyttelsestiltak fra Trond når de «varsler hvor de går?». Hva slags nytte har Ap ellers av denne «høyere høringsinstans»? *Har andre adgang til den?* Er ikke dette sammenblanding heller?

Legg så merke til at *dette er forhold til Trond Johansen som Ap-folkene innrømmer.* De tror således at det ikke er noe kritikkverdig i slike forhold. *Men hvor mye mer vet de som de ikke forteller om, fordi de* ***forstår*** *at det er «sammenblanding»?*

Videre kunne utvalget ha studert sentrale politiske begivenheter og bakspillet rundt disse, og se om man kommer over påfallende roller spilt av E-tjenesten i forhold til Aps interesser. I kap 26 er det redegjort for mange slike.

Men E-tjenesten er ikke bare Trond Johansen.

Vi har sikre bevis på at ihvertfall *sjefen for E-tjenesten inntil 1994,* Alf Roar **Berg**, har tilbakeholdt bevis som bekrefter «sammenblanding», både i sitt vitneprov til utvalget og i forhold til vanlig tjenestevei. Dette bevis som aldri tidligere har vært offentliggjort, kommer vi tilbake til i kap 26.12.

Likevel mangler det ikke i media konkrete holdepunkter som utvalget kunne tatt fatt i. Her følger endel saker som vi tar opp i denne boken som også Nygaard Haug burde tatt opp:

- *Virksomheten i Koordineringsutvalget for de hemmelige tjenester*
- *E-tjenestens etablering av dekkbedriften «Norasonde», der det også kryr av kjente Ap/LO-folk i bedriftens styre og omgivelser (se særlig kap. 3 og 25.3)*
- *Tilsvarende forholdet til Spilhaug-apparatet (se kap. 24.3.2.8) som sikkert Nygaard Haug kunne funnet hvis hun ville*
- *Utnevnelser til E-tjenester gjennom årene, særlig mot slutten av 60-tallet da det kom Ap-folk inn i en rekke stillinger til tross for at det satt en ikke-sosialistisk koalisjonsregjering (se kap 8), men også senere, sammenholdt med søkerlistene. Har det vært forbigåelser til fordel for Ap-kaniner?*

---

[421] Alf R Jacobsen: «Mistenksomhetens pris». Aschehoug 1995. Side 227.

- *Andre utnevnelser og ansettelser i Forsvarsdepartementet og ellers, av personer som var trenet opp som overvåkere i Ap/LO's opprinnelige overvåkingstjeneste og ble overført til det offentlige apparat da denne tjenesten fra rundt 1970 skulle fusjoneres med dette. Se spesielt om John Øvrebø og John Sundhagen i kap 24.7.4 og 6).*

- *Opplysningene fra Finnmarks-redaktøren Sverre A. Nilssen om bruk av A-pressen til etterretningsoppdrag hjemme og ute og om krav om sikkerhetsklarering av journalister (kap 8.7.3, som forklart der en meget alvorlig sak som også involverer E-tjenesten)*

- *Opplysninger fra Nilssen og andre (kap. 8.7) om at E-tjenesten i mange år finansierte sekretærer i Ap og Aps organisasjoner for overvåkingsformål*

- *Opplysningene om hvordan Ronald Bye kom inn i Finnmarks-aktivitenene ved at Trond Johansen koblet ham til en lokal E-offiser for at de sammen skulle drive overvåking, senere som formann i sekretær i partilagets styre (kap 24.7.13)*

- *E-tjenesten v/ Trond Johansen har sittet på dokumenter om Kaj Holst-saken, men nekter å utlevere disse slik at et 50 år gammelt mord fortsatt ikke kan oppklares (kap 25.21). Er dette av hensyn til Rikets sikkerhet eller nålevende Ap-koryfeer?*

- *Trond Johansen (A) brukes av Einar Førde (A) til å forhåndskontrollere reportasjer i NRK*[422]

- *Etableringen av og senere bruk av Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPI) til å utdanne politikere fra særlig Ap men også andre partier til lojale medspillere med E-tjenesten (kap25.10)*

Noe av dette er nevnt i Nygaard Haug's rapport. F. eks. innrømmes det at[423]

> *«...E-tjenestens interesser, særlig i den periode også sikkerhetstjenesten lå under E-tjenesten, og før POT var særlig utbygget, kan ha tilsagt et visst samarbeid med arbeiderbevegelsen for å få rapporter derfra»,*

men mener at det må ha vært *før* den periode utvalgets mandat omfatter. Det kan sikkert diskuteres. Men det er ikke særlig viktig. Vi er ikke en gang fortørnet over at det skjedde i datidens klima og med de formålene man da hadde. Men Nygaard Haug utelukker *også dette* som spor til hva som skjedde senere. Mange av nøkkelovervåkerne fra «gamle dager» i Ap/LO-overvåkingen ble senere ansatt/engasjert i E-tjenesten og/eller dennes dekkbedrifter. Dette kunne utvalget *også* funnet ved f. eks. å starte i vårt dagsaktuelle materiale, men det vet vi jo at utvalget *ihvertfall* ikke ville.

Vi gjentar at *vi* har all verdens sympati for virksomheten inntil ca. 60-tallet for å passe på kommunistene, og mer enn villig til å anbefale at samfunnet så mange år etter tilgir eventuelle overtramp. Det vi misliker er *tildekkingspolitikken*, som aldri kan gi klarhet eller skape tillit. Dessverre er dette en gjennomgående metode for alt gammelt man *kan* holde hemmelig og alt nytt man *for enhver pris* må holde hemmelig. Avdekking av gamle synder kommer først når dette blir tvunget frem eller finnes hensiktsmessig for å avlede oppmerksomheten fra nye forhold, og *da blir det «synder»*, selv om operatørene egentlig burde hatt medalje.

Ronald **Bye** har sagt at han fryktet at E-tjenesten ville gå fri etter Nygaard Haug-rapporten, og at overvåkingen skulle få skylden[424]. Vi er enig. Overvåkingen må ta sin del av skylden, men *langt fra* alt.

17.20.3 Sammenblanding E-tjenesten/Mossad

Dette er et tema vi går grundig inn på i denne boken. Det kunne Nygaard Haug også ha gjort. La oss her bare minne om de angrepspunkter vi har funnet:

---

[422] Opplyst til oss i privat samtale med fhv medarbeider i NRK/TV
[423] Nygaard Haug-utvalget, side 87 i stensilert utgave.
[424] Klassekampen 9. juli 1994

- *Lillehammer-saken (se kap 25.18-19), som omhyggelig og i hemmelighet ble manipulert vekk fra Nygaard Haugs mandat, byr på et vell av sammenblanding sannsynligvis både før, under og i alle år etter drapet*

- *Trond Johansens kontakter med Mossad via Gehlen-organisasjonen under hans opphold i Tyskland i 40-årene (se kap. 3.3 og 5.2.)*

- *Tungtvann til Israel (se kap 5.4)*

- *E-tjenestens medvirkning til kanonbåtleveransene til Israel i 1969 (se kap. 5.6)*

- *Sammenblandingen mellom det israelske «stay behind»-apparatet under Israel Krupp og det norske (se kap. 24.3.2.3 og 25.16-19.)*

- *Israel Krupps bistand til å etablere E-tjenesten i Platous gt (se kap 5)*

- *U-2-saken*

- *Virksomheten til Kjettingmannen (se kap 24.5)*

- *Felles bruk av provokatører/korrumpering av journalister (se kap 20)*

- *Germa Lionel-saken (se kap 5.7.4.)*

- *John Fredriksen-saken (se kap.21.9)*

17.20.4 Sammenblanding E-tjenesten/justisvesenet

Her er det mye rart, **særlig hva vi har registrert i vår sak**, men ihvertfall noen innfallsvinkler utvalget kunne ha funnet selv uten våre opplysninger:

- *Riksadvokatens og store deler av justisvesenets innsats for å tildekke Lillehammer-saken (se kap 25.18)*

- *CC's opplysninger om Trond Johansens evne til å utvirke eller frafalle påtalebeslutninger (se bl a kap 21.10.)*

- *Forbindelser mellom E-tjenesten via underavdelingen i POT til å skaffe seg allierte i politi og rettsvesen ved hjelp av «overskuddsinformasjon» som kan hjelpe fint på politifolkenes karrière*

- *Leve Videre-saken (se kap21.4)*

- *John Fredriksen-saken (se kap 21.9.)*

- *Tollefsen-saken (se kap21.10) og mange andre saker i dette kapitel*

17.21 Nok å gjøre

Nå skal fru Nygaard Haug få vite noe av hva hun ville ha fått *fra vårt materiale om vår sak* til granskning vedr E-tjenesten, både ymse sammenblanding og annen snacks, hvis hun ikke hadde løyet seg fra fra dette:

- *Hvilken rolle **Industrivernet**, som i sin tid ble etablert som en av E-stabens dekkorganisasjoner, spilte i vår sak*

- *Hvilken rolle bedriften Norasonde, som i sin tid arbeidet for E-stabens, og denne bedriftens tidligere ansatte spilte i vår sak*

- *Hvilken rolle Kontoret for Samband, Sikkerhet og Beredskap i UD (SSB) spilte i vår sak (ambassadør Georg Kristiansen kjenner dette kontoret meget godt fra sin tid i UD da han foresto UD's spionjakt)*

- *Hvilken rolle en tidligere mangeårig ansatt i Etterretningsstaben, nå borettslagsformann, spilte i vår sak, herunder hans kontakt med en dame ansatt i Politiets Overvåkingstjeneste (POT)*

- *Hvilket personlig engasjement sjefen for E-staben, general Alf Roar Berg, hadde i vår sak*

- *Hvilket personlig engasjement og hvilken bruk av underordnede ledd nestkommanderende og seksjonssjef i E-staben, Trond Johansen, sto for i vår sak*

- *Hvilken rolle Trond Johansen har spilt sammen med Mossad og Mossads apparat i Norge - 'Tsafririms' etterretningsceller ('Frames') (Tsafririm var for noen år tilbake under ledelse av Dan Ærbel, en av de Lillehammer-dømte)*

- *Hvilken rolle Trond Johansen spilte sammen med Iver Frigaard i vår sak*

- *Hvilken rolle Trond Johansens kontorsjef spilte i vår sak, både som samarbeidspartner for andre deltakende og personlig engasjement*

- *Diverse navngitte enkeltmannsfirmaer med sannsynlig tilknytning til E-tjenestens rolle i vår sak*

- *Diverse navngitte radioamatører med oppdrag sannsynligvis også for E-staben i vår sak*

- *Hvilken rolle Spilhaug-apparatet (se kap 24.2.3.8 og 25.26.1) - den norske IB-skandalen har spilt i vår sak*

Nygaard Haug ville således fått nok å gjøre med vår sak om hun hadde ønsket det.

17.22 Uten tillit

Major Anders **Hellebust**, selv etteretningsoffiser fra 1972 til 1975, ble intervjuet av Klassekampen etter avgivelsen av Nygaard Haug-utvalgets innstilling sommeren 1994[425]:

> *«NYGAARD HAUG UTEN TILLIT:*
> *KK: - Stemmer konklusjonene i Nygaard Haug-rapporten med det du kjenner til om e-tenesta?*
> *AH: - Nei, det gjer dei ikkje. Då må i så fall fleire av dei kjeldene eg brukar lyge, og eg har større tillit til kjeldane mine enn til Nygård Haug-utvalet, seier Hellebust.*
> *Hellebust sine kjeldar har arbeidd fleire år i E-tenesta, og ein av dei arbeidde og i Ruseløkka-bunkersen.»*

Hellebust sier videre at han mener Nygaard Haug-utvalget hadde vært «svært ukritiske til Trond Johansens politiske verksemd». Utvalget hadde vært «Svært venleg innstilt til styresmaktane si tolking av saka.». Han savnet også fra Nygaard Haugs side

[425] Klassekampen 7. juli 1994

«..ei drøfting av om det ville være naturleg for dei som arbeidde i Ruseløkka å fortelje at dei har drive ulovleg arbeid - om dei eigentleg er interessert i å seie sanninga.»

Andre kommentarer som nå haglet ned over utvalget fra stortingsrepresentanter og lederskibenter desslike var «et rent bestilingsverk», «hvitvasking av E-tjenesten» og «Ap-lakeier». I et tilsvar sa nå Nygaard Haug:

«..Men kritikken fra selv ansvarlige politikere rettes mot vår hederlighet, tillit og integritet. Det virker krenkende og urettferdig.»

Dristig, av en som vet hun har løyet! Så snur hun kritikken mot Stortinget selv:

«Forsvarsminister Jørgen Kosmo har til meg også sagt at han har søkt råd om valg av enkeltpersoner i utvalget hos relevante politikere og komitéer i Stortinget, spesielt Forsvarskomitéen,»

17.23 Bladde bare i E-arkivene!

Vi har nevnt at Nygaard Haug i ett av sine intervjuer hadde spurt retorisk: Hva skulle vi gjort anderledes[426]?

Vi har senere notert oss at lederen i Stortingets Granskningskommisjon, som ellers tok Nygaard Haug i forsvar, ufrivillig ga veiledning om svaret[427]:

«- Vi går lenger enn Nygaard Haug-utvalget. De har i stor utstrekning funnet sine informasjoner i etterretningsstaben. Vi leter også i arkivene på avdelingsnivå i Forsvaret andre steder i landet.»

Lund avslører mao at Nygaard Haug «i stor utstrekning» baserer sin frifinnelse av E-staben på informasjoner fra E-staben! Var det ikke det vi fryktet? Svaret er derfor ikke så fjerntliggende: Nygaard Haug kunne bygget på en rekke andre informasjonskilder også. Som f. eks. alle de vi hadde gitt til Edward Dahl, men som Nygaard Haug var villig til å lyve for å slippe å få.

Eller hun kunne lest hva selveste justisministeren beskrev i VG (se begynnelsen av dette hovedkapittel): At det blant flere kategorier overvåkere finnes en type teknikere som:

- *ikke vet hvem arbeidsgiver/oppdragsgiver er*
- *tror (uriktig) at arbeidsgiver/oppdragsgiver er justisvesenet/Overvåkingspolitiet*
- *i alle år holdes i denne uriktige tro*
- *også mottar «lønningspose»/utgiftsgodtgjørelse som opprettholder denne uriktige tro*
- *heller ikke er ansatt i E-staben*
- *i virkeligheten er knyttet til E-staben*

Dernest kan vi nevne en annen kategori som:

- *vet hvor de er ansatt (og det er ikke hos de hemmelige tjenester)*
- *samtidig er «tilknyttet E-staben»*

Deler av personellet i begge kategorier opparbeider kontinuerlig sine statspensjonspoeng som følge av sitt formelle ansettelsesforhold - andre overføres til statspensjon med «opparbeidede/tilpassede» poeng først ved oppnådd pensjonsalder eller noe før! Vi vil imidlertid understreke at de fleste i sistnevnte kategori absolutt ikke har hatt behov for samtale med justisministeren, men enkelte burde ha gjort det.

---

[426] NTB-melding 8. juli 1994
[427] Lund til Aftenposten 6. juli 1994

Nygaard Haug vet av sine egne undersøkelser[428] at dette er en egen kategori personer med såkalt løs tilknytning til E-tjenesten. Til tross for at hun hadde mer enn et halvt år på seg etter at justisministeren innrømmet dette forholdet, har hun ikke gjort noe som helst for å granske virksomheten som er drevet og fortsatt drives av disse frittsvevende teknikerne «med tilknytning til E-staben.». **Hun burde forstått at dette var hennes hovedoppgave. Dette er en del av det vi har beskrevet som den «fjerde tjeneste»**, hvis eksistens er benektbar overfor alle som ikke - slik som Nygaard Haug, men hun er en av de meget få - sitter med E-tjenestens oversikt over organisasjon og total økonomi.

Som justisministeren sa til VG[429]:

> *«Det er meget, meget alvorlig når det dukker opp tegn på uklare kommandolinjer mellom Forsvarets E-tjeneste og Politiets Overvåkingstjeneste. Slike forhold er fullstendig uholdbare.»*

Det var nettopp *disse uholdbare forhold* Trond Johansen og Iver Frigaard monopoliserte seg imellom på 80-tallet, og enda mer uholdbart ble det når man skjøtte på med Mossads lokale etterretningsapparat i Norge.

At man måtte se etter noe annet enn *E-tjenesten spesifikt* gjorde vi også klart for utvalget[430]:

> *«..(Vi)..ønsker å få frem at det i det vesentlige er det man kan kalle 'den 4. hemmelige tjeneste', dvs operasjoner med spor til alle de tre hemmelige tjenestene m v, som har opptatt Ramm og Setsaas. De vil derfor i forbindelse med presiseringen søke å få frem at det i mindre grad er snakk om E-tjenesten i egentlig forstand. På spørsmål sier Setsaas imidlertid at det ikke er tvil om at mange av de spor Ramm og Setsaas forfølger, dessverre fører inn til en bestemt del av E-staben.»*

Nygaard Haug «forsto» ikke dette heller. Men kunne man egentlig ha ventet det, så grenseløst tungnem hun var med å oppfatte meget enklere poenger?

Norsk samfunnsliv har de senere årene tilført språket endel nye uttrykk, slik som «en mong» og «en lødd». Hva med «en nygaard-haug»?

17.24 Takk for hjelpen!

Men Statsministeren må ha ment at hun gjorde en førsteklasses jobb. *Under* utvalgsarbeidet ble hun tildelt sin St. Olav.

Hun er ikke den første som er blitt belønnet fra Slottet for sin innsats for E-tjenesten. Ifølge CC ba Vilhelm Evang sin tid sin nestkommanderende Andreas Kielland Rygg om å utvirke at to stay behind-folk, Jens Lien og Rolf Riise, fikk Kongens fortjenestemedalje i gull[431]:

> *«Rygg hadde gode forbindelser i forvaltningen og svigerfaren, byfogd Harald Gram var meget innflytelsesrik. Kommandørkapteinen (Rygg) fikk ikke vite hvorfor hans sjef ønsket at disse to industriledere skulle få utmerkelsen, men sørget for at så skjedde. dette var selvsagt ingen stor sak, men ganske artig. Ved at industrilederne ble tildelt Kongens gull viste Evang overfor Lien/Platou-utvalget hvor bred hans innflytelse var og helt frem til Slottet,»*

Etter at boken var utgitt, ble CC kontaktet av folk som kunne fortelle at både Vilhelm Evang og Trond Johansen hadde utvirket at personer som etter deres mening fortjente det også hadde fått St. Olav![432]

Etter avgivelsen av innstillingen ble Agnes Nygaard Haug belønnet med verv som kst høyesterettsdommer (se kap 25.15.4).

---

[428] Det fremgår av innstillingen at hun har hatt fått informasjon også om E-tjenestens hemmelige organisasjon
[429] VG 27. november 1993
[430] Offisielt referat fra møte mellom utvalget og Setsaas 21. januar 1994, undertegnet Sam Harris
[431] Chr Christensen: «Det hemmelige Norge». Athenæum 1983. Side 135.
[432] CC i samtaler med oss.

18. NÅR ULOV BLIR LOV

Det endte altså pånytt med en koordinert øvelse mellom to organer som kun Regjeringen kunne ha koordinert for å sikre at intet ble gjort for å granske E-tjenestens rolle i vår sak - Dahl-gruppen og Nygaard Haug-utvalget. Dette hadde vi ment lenge, men vi fikk det først endelig bekreftet 10. mai 1994. Da fikk vi endel annet bekreftet også.

18.1 Møte med Dahl

Rundt et møtebord i hotell Savoy sitter denne dagen fem mennesker i et møte som hadde begynt klokken 1000. Førstestatsadvokat Edward **Dahl** fører ordet. Langsomt leser han høyt fra «en pressemelding han hadde forberedt»[433]. Det snakkes om forhold som kunne tyde på avlytting og overvåking, men som mest sannsynlig hadde naturlige, ikke straffbare årsaker; om omstendigheter som kunne være forenlig med ulovlig virksomhet, men som sannsynligvis ikke var ulovlig overvåking og om manglende grunnlag for å rette etterforskning mot de hemmelige tjenestene eller noen andre etater. Det skapes et inntrykk av at det nok kunne ha foregått mye rart, men det kunne ikke bevises at noe var ulovlig. Saken henlegges etter bevisets stilling. Saken henlegges fordi intet straffbart forhold finnes bevist. Saken henlegges.....

Norsk Oljerevys forretningsadvokat Fred **Stokvold**, som ikke har hatt noen tidligere befatning med saken, men nå var medbragt som vitne, noterer flitting og sperrer øynene mer og mer opp. Når Dahl er ferdig. utbryter han: - *Men hvorfor kan du ikke si det rett ut, Dahl? Disse karene har vært utsatt for lovlig overvåking!*

Dahl hadde nettopp skjenket seg en ny kaffekopp. Nå skvatt det kaffe i alle retninger. - *Jeg kan ikke svare på slike spørsmål. Jeg må bare vise til den teksten jeg har lest opp.*

De to siste personene - utenom Dahls etterforsker Arne **Sandstad** som for det meste holder seg taus - er selvsagt Setsaas og Ramm. Setsaas smiler og hygger seg. Han er ikke det minste overrasket. Men Ramm er sjokkert og hiver seg på: - *Er du blitt informert om noen rettslig kjennelse for lovlig overvåking? Har noen latt deg forstå eller instruert deg til å legge til grunn at overvåkingen er lovlig? Har du glemt at justisministeren sa det motsatte i Stortinget? At Frigaard sa det motsatte til Lier? Hvis du har fått slik informasjon, har du brydd deg med å sjekke med statsråden? Burde ikke det vært din plikt?*

Førstestatsadvokaten hadde neppe sittet på den enden av et kryssforhør før. På hvert eneste spørsmål kom det samme, lakoniske svaret, etterhvert mer og mer lavmælt, mens kaffekoppen skalv. Vi følte oss som i en amerikansk kriminalfilm der vitnet beskytter seg bak «the fifth amendment»[434]:

- *Jeg kan ikke svare på det. Jeg kan bare vise til teksten i pressemeldingen.*

18.2 Bitene faller på plass

Den stakkars gjerningsmannen som Oslo Politikammer omsider hadde forhandlet seg frem til etter at Kontrollutvalget raskt hadde rukket å henlegge uten noen gjerningsmann, hadde nå forsvunnet pånytt. Dahl var i virkeligheten helt klar: Vår sak består nå kun av lovlige gjerningsmenn eller av forhold som aldri har funnet sted og derfor ikke har noen gjerningsmann!

Den som har hatt en illsint trailer på støtfangeren over en strekning på mer enn 80 km (se kap 18.6), og den som skal klareres av de største truckene ytterst på Fillipstad-kaia (se kap 16.1), må ha levd i annen verden enn den som observeres av landets Riksadvokat.

Dette møtet markerte slutten på Dahl-gruppen, og slutten på Dahl-pausen. Dahl hadde sørget for at møtet fant sted akkurat før Stortinget tok sommerferie. Håpet var nok at bare to ting skulle stå i hodet på stortingsrepresentantene: Ferien og EU-avstemningen samme høst. Riktignok hadde Stortinget kommet en hårsbredd fra å kaste Regjeringen på Moland-saken, men etter det ventet man bare ett omkved: Regjeringen er fredet til EU-medlemsskap er avklart i en eller annen retning. Kom tilbake i 1995, gutter. De fikk nesten rett. Da vi kom ut fra møtet med Dahl, var alle koffertene pakket. Men vi fikk likevel tak i noen av våre kontakter på

---

[433] Pressemelding fra Riksadvokatens etterforskningsgruppe av 10. mai 1994

[434] Et vitne behøver ikke svare på spørsmål som kan implisere ham i straffbare forhold. Da må det gjentas hver gang: «I refuse to answer on the reason that the answer might incriminate myself.»

Stortinget, som fikk se pressemeldingen og høre fra møtet. De var ikke sene med å få sagt fra om hva de mente (se kap. 18.17).

Møtet var også blitt vridd trill rundt av Dahl i forhold til forutsetningene. En gang i begynnelsen av Dahl-perioden tok vi opp med Dahl at det var en helt spesiell sak av den største samfunnsmessige betydning vi hadde med å gjøre, med uhyre sterke og velutstyrte motstandere. Vi anbefalte at det ble lagt opp til en arbeidsform som tilsvarte denne utfordringen, dvs at Dahl, hans etterforskere og vi burde inngå mer i et samlet team, slik at vi hele tiden kunne få kombinert våre totalkunnskaper og arkiver med deres nye etterforskningsresultater. Uten slik feedback ville en rekke poenger og vinklinger gå tapt og etterforskningen ville bli sporet av mange ganger, ikke minst på grunn av provokatører som de ville møte og som vi hadde god peiling på.

Men dette ble avvist. Vi kunne ikke få tilgang på noe informasjon fra etterforskningen, og slett ikke avhørsprotokoller, for slik var reglene. Men Dahl gikk til slutt med på at vi skulle få et møte med ham og hans gruppe når de anså seg ferdig med sin etterforskning, og en orientering om resultater så langt, slik at vi kunne komme med kommentarer. På et grunnlag som var utvidet med våre eventuelle kommentarer ville han så eventuelt iverksette en ny runde etterforskning, sammenfatte og konkludere. Vi måtte slå oss til ro med det.

Men da pausen begynte å trekke ut, og vi hørte rykter fra Sørlandet om at han snekret på en henleggelse, sendte vi fax der vi minnet om at han skyldte oss et slikt møte før han avsluttet etterforskningen. Vi spesifiserte i detalj den prosess vi var blitt enige om. Samtidig oversendte vi endel konkrete spørsmål som vi varslet vi ville ha svar på. Det kom intet svar, så vi ringte. Han bekreftet i telefonen at han snart ville innkalle til dette møtet, og på de siterte premisser. Vi var imidlertid meget skeptiske, og sendte en ny fax, der vi bekreftet telefonsamtalen og dens innhold. Det kunne ikke være noen tvil: Møtet skulle finne sted *før* han avsluttet og åpne for våre eventuelle bidrag i en ny etterforskningsrunde. At det skulle være en ny etterforskningsrunde etter pausen fremgikk jo også av Dahls egen pause-pressemelding (se kap 16.9)[435] at

> *«..... saken stilles i bero inntil Nygaard Haug-utvalget har avsluttet sin granskning og fremlagt sin rapport. Etterforskningen vil deretter bli gjenopptatt og sluttført.»*

Vi visste at han ikke hadde gjenopptatt noen etterforskning, og følte oss overbevist etter to telefaxer og telefonsamtaler at det ville bli en runde til. Vi trodde ut fra forutsetningene at det var møte som avtalt vi var innkalt til 10. juni. Riktignok visste vi nå at vi hadde å gjøre med en dekkaksjon, men det foresvevet oss ikke at Dahl ikke ihvertfall ville gå gjennom de avtalte formene slik at det *skulle se riktig ut, men isteden eklatant bryte selv uttrykkelig avtalte spilleregler.*

Men Dahl lurte oss. I 13-14-tiden kom vi inn på forhold som gjorde at vi mente Dahl nok fikk skrive om hele pressemeldingen. Da var det han plumpet ut med at det ikke lot seg gjøre, *for den var allerede sendt ut.* Det viste seg at han hadde forhåndsprogrammert trolig Riksadvokatens kontor til utsendelse klokken 1200. Pressemeldingen var allerede klarert med Riksadvokaten og det var ifølge Dahls klare og direkte utsagn *intet, absolutt intet* vi kunne si eller opplyse eller argumentere med som kunne endre et komma!

Vi konstaterte at han hadde brudd alle avtaler. Dahl nektet, og påsto at det ikke var noen avtale. Vi produserte fax nr 1. Dahl sa det var vår oppfatning, ikke hans. Vi nevnte telefonsamtalen. Dahl hevdet vi hadde misforstått. Vi produserte fax nr 2. Dahl innrømmet at han hadde fått den, men at den fortsatt var uttrykk for vår oppfatning. Vi spurte hvorfor han i så fall aldri hadde korrigert denne oppfatningen skriftlig etter to faxer. Han svarte at han hadde ikke hatt tid. Vi spurte om det også var mangel på tid som medførte at han brøt sin egen pressemelding om «ny runde etterforskning». Det ble dårlig med svar.

Det hjalp ikke å karakterisere Dahl. Mens vi satt fanget i møtet var nå hele «den fjerde tjenestes» hær av desinformanter i full sving med å bygge videre på Dahls henleggelse for endelig å knekke oss. Vi bestemte oss likevel for å prøve å få så mye som mulig ut av Dahl, men han forsvant raskt etter dette for å rekke flyet sitt, til tross for at vi hadde varslet at *vi* hadde dagsorden nok til et fulldagsmøte. Det var ikke for mye for langt ut fra alle de fulle dager og netter vi hadde jobbet for ham allerede, ikke minst fordi han avslo å utbetale oss 5 øre for våre utgifter og tapt arbeidsfortjeneste!

Vi var likevel fornøyd med møtet etterpå. Mange avgjørende brikker var kommet på plass, og vi var i stand til å formulere en ganske sikker arbeidshypotese om hva som til da hadde skjedd bak kulissene. Denne hypotsen ble senere bare bedre bekreftet. Idag regner vi den for i all hovedsak bevist. Selv om mye av dette var klart tidligere, og enkelte biter først kom på plass senere, velger vi å redegjøre for den her.

Slik vi så det, var det fire ganger panikken virkelig måtte ha bredt seg i systemet:

---

[435] Pressemelding fra førstestatsadvokat Edward Dahl av 18. november 1993

18.3 Første panikk: Mossad avslørt

Første gang var da Setsaas i september 1990 fortalte politiinspektør Iver **Frigaard** i POT om sine kunnskaper om Mossad på to områder: Aksjoner i Norge, og Mike **Harari** som etablert hovedmann på Lillehammer. De visste nok allerede om vårt bokprosjekt og risikoen for at disse forholdene ble alminnelig kjent. De var også engstelig for at disse sakene skulle vekke opp den på dette saksområde sovende Syse-regjeringen til ny granskning av Lillehammer-saken. Vegard **Bye** hadde jo allerede gitt ut sin bok «Forbuden fred»[436], og nå kom en ny person med hele verifikasjonen. Systemet visste at det allerede var kontakt mellom oss og Bye. Her lå det en udetonert bombe, som måtte uskadeliggjøres. Det førte til aksjoner på bred front, vesentlig i regi av E-tjenesten og Mossads apparat, for å finne ut mer om manuskriptet, lokalisere det og få lest det for iverksettelse av diskreditering og mottiltak, helst stanse hele prosjektet eller ihvertfall utsette det.

Det siste lyktes de forsåvidt i, for vi bestemte oss etterhvert for å komme til bunns i *overvåkingssaken* som et særlig godt «siste kapittel».

18.4 Andre panikk: Overvåkere avslørt

Andre gangen bygget panikken seg opp ettersommeren og høsten 1991. La oss minne om de viktigste begivenhetene denne høsten:

- *Setsaas hadde i mellomtiden (okt 90) flyttet til Lindebergåsen med nissen på lasset. Det dukket opp overvåkere fra Norasonde (se kap 24.6) og Spilhaug-apparatet (se kap 24.3.2.8) på alle kanter og flere overvåkingsleiligheter ble avslørt*

- *Opprullingen av Mossad/Asylsøker-saken i september 1991 ga økt troverdighet til våre opplysninger og kastet økt tvil over Frigaards rolle*

- *Vi ba i september Lier kontakte Urdal for å få stoppet den kriminelle overvåkingen, men fikk beskjed tilbake Frigaard: «Vi overvåker ikke, men kan ikke garantere at ikke andre gjør det». Men kan kunne heller ikke melde om noen tiltak mot «andre» (se kap 7).*

- *6. september 1991 ble Annæus Schjødt anmeldt for bruk av falske bevismidler ved domstolene*

- *I september 1991 ble ny overvåkingsleilighet avdekket, i denne fasen den viktigste. Dette meddeles Lier (se kap 18.7)*

- *I oktober 1991 observerte Setsaas og Holst at det var etablert «kringvern» av patruljerende sivile politimenn med schäfere (se kap 7.1)*

- *det kunne også konstateres bruk av videokameraer med 360 graders dekning*

- *Samme måned ble Setsaas utsatt for overfallsforsøk med 10-15 personer samtidig som OP-poster fra tjenestene og Oslo Politikammer overvåket det hele med videokameraer (se kap 20.13.4)*

- *Da vår etterforsker, tidligere sjef for Politivakta, Arne K. Tangstad, redegjorde for dette overfor POT-sjef Jan Grøndahl, utbrøt denne «Begynner han å bli redd nå?», men da han oppdaget at Tangstad ikke var «på nett» fikk Tangstad beskjed om at han skulle «holde seg langt unna denne saken - ellers ville det gå ham ille» (se kap 7.2)*

- *I oktober og november ble tilsammen 6 biler, herunder biler benyttet av Tangstad, påført betydelige skader (se kap 7.2 og 7.3)*

---

[436] Vegard Bye: «Forbuden fred», Cappelen 1990

- *I oktober oppdaget vår tekniske etterforsker, som senere ble snudd, Trygve Lauritzen, avlyttingsutstyr i Drammensvn 10 (se kap 4.5) og tre uavhengige indikasjoner på avlytting på Lindebergåsen fra avlytterleilighet. Han skrev rapport om Drammensveien men nektet å gjøre det om Lindebergåsen. (se kap 4.6)*

- *To måneder senere påviste Setsaas for ham ved inspeksjon av den nå ledige avlytterleiligheten at det var utført maling/sparkling av borede hull for mikrofoner på de riktige steder i forhold til de tidligere tekniske påvisningene*

- *I samme perioden ble nattklubbvervingen til Tronds kontorsjef Terje Buljo og hans etterfølger avslørt (det hadde foregått tidligere på høsten), og Lier advarte kvinnen som var utsatt for dette mot å ta imot besøk av den «farlige» Setsaas(se kap 7.2)*

- *I desember avslørte vi Justisdepartementets spanerbiler; Lier forklarte dette med «spaning på spanerne» (men han fant ingen andre) (se kap 7.4.)*

- *I desember ga Lier beskjed til h. r. adv. Annæus Schjødt om at Setsaas skulle ha planer om «å ta ham» og oppga registreringsnumre på biler Setsaas benyttet (se kap 18.18)*

- *I januar 1992 ble Lauritzen gitt stort oppdrag av Justisdepartementet i forbindelse med sikkerheten på Lillehammer-OL (se kap 4.6)*

Det som må ha skjedd var at alle våre avsløringer av overvåkere etc. umiddelbart ble bragt videre til disse. Overvåkerne og særlig operasjonsledelsen, som til da var dominert av E-tjenesten og Mossad Norge, fikk dermed panikk og forlangte hjelp og beskyttelse. Lier og Oslo Politikammer fikk beskjed om å fremskaffe denne beskyttelsen, overta ansvaret for overvåkingen ved at denne midlertidig ble konvertert til også en politimessig overvåking, oppholde oss med godt snakk og holde politimester Willy **Haugli** mest mulig utenfor.

La oss her minne om at **Frigaard** hadde uttalt til Lier at *POT* ikke drev med noe mot oss. Trond **Johansen** hadde sagt det samme om E-tjenesten. *Men Oslo Politikammer har aldri avgitt noen slik forsikring.* Justisminister Grete **Faremo** uttalte seg generelt i Stortingets justiskomite om at det ikke var noen overvåking av oss, men må da ha tatt sjansen på at hun senere måtte kunne benekte kjennskap til vanlig politimessig spaning («credible denial»[437]).

Det var da også «credible denial» - benektbarhet - som hadde vært filosofien bak alt som hadde skjedd tidligere, og benektelsene fra både Frigaard og Trond. Det er nettopp det som er poenget med å bruke Spilhaug, Mossad, Industrivernet, Norasonde, Tronds spesialløsninger ved hjelp av sønner og døtre til («forhenværende») E-folk, symbiosemiljøet med AKP(m-l) osv. Etterretning/overvåking/offensive aksjoner via stedfortreder! Blir det avslørt, er det noen private grupper, noen overivrige underordnede e. l., slik at det er *benektbart* hvem som egentlig står bak. Det er dette som er brukt mot oss. Alt skulle være være benektbart - og ble benektet -, inklusive voldelige aksjoner. Men da de voldelige aksjonene og alle truslene hverken nøytraliserte oss, langt mindre stoppet vår kontraetterretning, og vi fant ut mer og mer, måtte akvitetene gis et tryggere skalkeskjul, og man fant på å konvertere dem til «lovlig overvåking» på et oppkonstruert grunnlag. De var ikke lenger *benektbare*, og måtte gjøres *forklarbare.*

Trond skiftet metodikk; en «strategi for kriminalisering» ble tatt i bruk for å skape grunnlaget for den «lovlige» overvåking. Det ble ikke spart hverken på penger eller andre midler. En mangeårig narkoman (pillemisbruker) fikk ansettelse hos Sven Aage Hauge (på E-stabens sekkepost/hemmelige budsjett hos Forsvarets Bygningstjeneste) for innsats som provokatør.

Kriminaliseringsstrategien ble også parallelt supplert med terrorisering mot oss og våre familiemedlemmer for å øke nervepress og fremprovosere uoverveide handlinger som det kunne slås ned på. Terrorisering er en meget vanlig metode hos Trond & Co og kan gi (for den/de det går ut over) tilsiktede tragiske utfall!

---

[437] Amerikansk uttrykk fra E-miljøer som betyr at en offentlig leder som faktisk er informert må forsvares ved forfalskning eller ikke-eksistensen av dokumenter og på annen måte slik at lederen siden kan hevde manglende kjennskap til saken. Se også Bortens analyse av dette i kap 25.24.1.

For å få til kriminaliseringsstrategien dette måtte man oppkonstruere ett eller annet grunnlag for en *rettslig kjennelse* som åpnet for politikammerets og POT's aksjoner. Det ble svært klart da vi senere fikk kjennskap til Liers «advarsler» til Schjødt. En slik konverteringsaksjon måtte ha vært klarert helt til topps hos Riksadvokaten og i Departementet/Regjeringen.

Hva kunne ha vært grunnlaget for rettslig kjennelse? *Vi* visste selvsagt at ikke noe kunne finnes. Man måtte ha oppkonstruert noe som ble tatt for god fisk av en dommer som var tilstrekkelig søvnig eller tilstrekkelig «på nett». Samtidig var det jo helt åpenbart at dette grunnlaget ikke kunne presenteres f. eks. i Stortinget. Da ville vi enten fått vite det med en gang, eller - hvis det hadde vært hold i det - alle dørene til Stortinget ville blitt stengt for oss. Men absolutt ingen vi kjente kjente til noe, og dørene ble bare videre og videre.

Det var som i et puslespill: *Alle andre brikker var på plass.* Vi stirret på et tomt, svart felt med særdeles tydelig profil.

18.5 Lauritzen-rapporten

Av hensyn til leseren velger vi nå å foregripe begivenhetene. *Vi fant den manglende brikken* - men først så sent som våren 1995. I forbindelse med rettssaken Annæus **Schjødt** vs Ramm forlangte nå Ramms prosessfullmektig, h. r. adv. Tor Erling **Staff**, alle politidokumentene fra Liers etterforskning fremlagt. Det var ikke så meget, men mer enn nok: To notater fra **Lier** skrevet sommeren 1992 til henholdsvis politiinspektør Knut **Mikkelsen**[438] og kriminalsjef Truls **Fyhn**[439]. Mikkelsen-notatet hadde sogar vært innom Eidsivating. (Se mer om disse notatene i kapittel 7 og andre steder.)

Staff oppdaget imidlertid at det manglet ett av ca 15 vedlegg til Mikkelsen-notatet, og forlangte å få dette oversendt pr fax. Vedlegget var på to sider med kun noen få linjer på side 2. Da vi fikk se det, men ikke kopiere det, kunne det synes som om skriften på side 2 var litt anderledes. Med de erfaringer vi ellers har med post- og kopi-virus (se kap 23.13) kan vi ikke være helt sikre på om det som nå kom var hele vedlegget, eller om en eller flere påfølgende sider var erstattet med noen få avsluttende linjer for at ikke førstesiden skulle slutte i løse luften. Det vi fikk se var imidlertid ille nok. Faktisk er dette notatet nå ett av våre aller viktigste bevismidler. Hvor ødeleggende det var å måtte levere det ut må man ha forstått i Oslo Politikammer. Derfor forsøkte man nok i det lengste å unngå det ved å skylde på kopimaskinen - et av eksemplene på «post- og kopi-viruset», som altså allerede herjet på Politikammeret!

Vedlegget viste seg å være et notat fra vår privatetterforsker Trygve **Lauritzen** i Sikkerhetskonsulentene A/S, datert i januar 1992[440]. Vi visste at denne personen som var engasjert av oss, allerede var blitt snudd til å arbeide for motparten (han var blitt tildelt et omfattende oppdrag vedrørende sikkerhet på Lillehammer). Vi hadde imidlertid ikke ventet at han ville synke så dypt som han nå gjorde.

Oslo Politikammer hadde lagt spesielle begrensninger på hvordan Staff kunne benytte disse dokumentene. Vi fikk bare lov til å gjennomlese dem, ikke ta kopier eller gjøre detaljerte notater. Notatet er en grotesk mistenkeliggjørelse av Setsaas og fylt til randen av insinuasjoner om at Setsaas selv skulle ha utført eller planlegge kriminelle handlinger, uten at Lauritzen hadde skygge av bevis. Han visste godt at han oppkonstruerte «bevis»!

I notatet ble Setsaas beskrevet over litt over én tettskreven side som en våpenglad type som skulle ha masse våpen hjemme, at han var troendes til å «skape bevis» for sin sak selv bl a ved å knuse biler, at han mente advokat Schjødt var innblandet med Mossad osv. Leif A Lier bygget endog opp under Lauritzen ved *i sitt notat* bl a å påstå at Setsaas på et møte med ham hadde vært «nervøs» og villet «iverksette uspesifiserte tiltak», og *gikk god for Lauritzens notat* gjennom ledsagende kommentar om at dette kunne kaste lys over Setsaas som person.

Notatet var et bestillingsverk. Det falt i tid sammen med at Lauritzen fikk sikkerhets-oppdraget på Lillehammer. Det var datert noen måneder etter at de politimessige konverteringsaksjonene er registrert. Det illustrerte hastverket: Politimessig spaning måtte startes, selv mens man lette etter grunnlaget. Et syltynt grunnlag ble først oppkonstruert av Lier gjennom advarslene til Schjødt. Men man trengte mer, også for å bringe POT inn i konverteringsaksjonen under terrorisme-overskriften - og da måtte man ha rettslig kjennelse.

Det er lett å påvise at *Lier selvsagt visste* at Lauritzen-rapporten representerte falske anklager. Han hadde f. eks. selv forklart at minst én bilknusing skyldtes narkomane (overfor Tangstad og oss, for å bortforklare), og ville

---

438 Liers rapport til Mikkelsen av 3. juli 1992

439 Ekspedisjon fra Lier til Fyhn av 25. august 1992

440 Lauritzens rapport til Lier av 6. januar 1992

meget lett funnet ut om de fleste knusingene var at det var fysisk umulig for Setsaas å ha kunnet utført dem[441]. «Systemet» hadde knust bilene selv for å skremme oss. Da vi deretter analyserte disse aksjonene og foretok bevegelsesanalyser og meddelte Lier resultatene, ble Setsaas amklaget for bilknusingen slik at han kunne settes under overvåking. Dette er *Norge* - ikke en bananrepublikk! Dessuten ble det arrangert overfallsforsøk for å skremme, slik at en annen av våre etterforskere fikk spørsmål «er han blitt nervøs nå?» osv

Leif A. Lier er forøvrig også i andre sammenhenger anklaget for å ha benyttet lignende provokatoriske arbeidsmetoder.

Lauritzen ville aldri våget å levere fra seg så grove anklager uten beskyttelse. Det er videre åpenbart at notatet kun kan ha hatt et meget spesielt formål, siden Lier *ikke iverksatte noen form for synlig etterforskning* om våpenlagrene etc, f. eks. ikke en gang foretok avhør av personer omkring Setsaas eller Setsaas selv.

Det siste er meget alvorlig. Her foreligger det konkrete anklager fra en person som man har så stor tillit til at han får ansvaret for Lillehammer-OL's sikkerhet. Han hevder bl a at han selv har hørt Setsaas redegjøre for at han har og er innstilt på å bruke typeangitte terroristvåpen. Det er en smal sak å konstatere at han ikke er oppsatt med slike militært og ikke ellers registrert innehaver av dem. Ergo måtte de ha vært stjålet eller smuglet inn i landet!

Og her kommer noen viktige poenger:

- *Hvis Lier **fant** Lauritzen-rapporten troverdig, måtte han straks iverksatt tiltak mot Setsaas' mulige besittelse av ulovlige våpen - en meget alvorlig sak, særlig i lys av Liers egne observasjoner om en «nervøs» person som skulle «iverksette tiltak»!*

- *Hvis Lier ikke fant Lauritzen-rapporten troverdig, måtte han selvsagt ikke gi den en slik spredning som derved gjorde Lier skyldig i kolportering av alvorlige injurier*

- *Hva er forklaringen på at han tilsynelatende ikke gjennomførte avhør eller iverksatte etterforskning, men **likevel** sendte Lauritzen-rapport med egne forsterkende bemerkninger rett til værs?*

Den eneste mulige forklaringen er at Lauritzens og Liers notater *hadde et annet formål*, nemlig til bruk for å utvirke en hemmelig *kjennelse for lovlig avlytting/overvåkning, ransaking, hemmelig beslag etc* og en hemmelig beslutning i Politikammeret om å iverksette politimessig *spaning/overvåkning* som en konverteringsaksjon for og i tillegg til den *helt ulovlige virksomhet* ved E-tjenesten og Mossad som vi hadde avslørt, samt tilsvarende for POT.

Dermed var *dommeren* ført bak lyset av Lier, Mikkelsen, Fyhn og Eidsivating - eller selv innblandet. Hensikten med å innhente rettslig kjennelse var nemlig *ikke* å oppklare våpensaken m m (den var oppklart som ikke-eksisterende *før* notatet ble skrevet), men å legitimere systemets egne *helt ulovlige* aksjoner. Tror noen at Eidsivating gjør dette uten å rådføre seg med Riksadvokaten, eller at Riksadvokaten gjør det uten å rådføre seg på regjeringshold?

Det er ikke usannsynlig at Lauritzen-notatet og evt de rettslige kjennelsene også er blitt brukt som grunnlag for samspillet mellom Kontrollutvalget (vår klage ble levert dit i april 1992) og Oslo Politikammer (Lier ba oss innlevere anmeldelser 1. juli) (se kap 14.4). Det forklarer at Setsaas aldri ble innkalt til Kontrollutvalget. Han var jo allerede stemplet som «kriminell» og ikke meningsberettiget i klagesammenheng. De andre var vel ikke ansett stort bedre. Spørsmålet er her bare hvilke medlemmer av Kontrollutvalget som ble lurt, og hvilke som var med på spillet. Og koordineringen kunne *kun ha funnet sted på regjeringsplan!*

Det satt en lagdommer (Rakel Surlien) i kontrollutvalget da vi (ikke Setsaas) møtte, til tross for at hun i Statsråd flere måneder tidligere var skiftet ut som medlem. I 1994 etterfulgte Surlien Killengren som departementsråd i Justisdepartementet.

Med Lauritzen-notatet hadde «den fjerde» skaffet seg et slags grunnlag for overvåkingen av Setsaas fra 1992. Men hva med de tidligere aksjonene? De var sannsynligvis helt uten rettslig grunnlag i det hele tatt, operert av Mossad og E-tjenesten.

Men hva med overvåkingen av Ramm og Norsk Oljerevy? Fantes det oppkonstruert rettslig grunnlag for dette også, bare at vi ikke har sett det ennå? Det er ikke umulig. Provokatøren Roy Skoglunds underlige artikkel i Morgenbladet der Ramm forsøkes innblandet i en saus av russisk og cubansk etterretning (se kap. 20.18) er en

---

[441] Tangstad hade benyttet bilen til en slektning som Setsaas ikke kjente noe til, og bilen som ble knust først på gaten og senere inne på et avlåst område tilhørte en person som ikke kom inn i saken før senere, og ingen andre visste noe om hvor den befant seg

indikator. Hvor langt kan man strekke beingelsene for telefonavlytting? Vi har to eksempler på at det kan strekkes *meget langt*:

Av Aftenposten i februar 1994 fremgår det at[442]:

> *«...telefonavlytting satte politiet på sporet av falskmyntnerne som idag møter i lagmannsretten»*

Selv om rettslig kjennelse bare skal gis i narko-saker og når «Rikets sikkerhet» er involvert, gis det altså for falskmynteri. Hensynet til inflasjonen og Norges Banks balanse inngår altså i «Rikets sikkerhet».

I brev til oss skrev førsteamanuensis Edvard Vogt ved Institutt for rettsutvikling i Bergen, kjent for sin rolle i å avsløre politivolden i Bergen[443]:

> *«Selv har jeg vært overvåket i mange år. Jeg vedlegger kopi av to henleggelser av anmeldelser av telefonovervåking fra henholdsvis Hordaland statsadvokatembeter og fra Oslo politikammer.*
>
> *Begge benytter den bemerkelsesverdige formel: Henlagt som intet straffbart forhold (henholdsvis: 'fordi det ikke er straffbart').*
>
> *Det må jo bety i klartekst at ja, jeg blir telefonovervåket, men dette skjer på legalt vis etter autorisasjon fra dommer....*
>
> *Det spørsmål jeg stiller er hvilket grunnlag jeg ble telefonavlyttet på. det må jo enten være narkotika eller Rikets sikkerhet. Narkotika er noe for usannsynlig. Men hvilken trussel mot rikets sikkerhet kan da jeg representere, som Venstremann, tidligere prest etc.?*
>
> *Realiteten må nok være at den type politivoldsforskning, som jeg hadde drevet, av visse personer .... ble betraktet som samfunnsskadelig.....»*

Henleggelsesgrunnlaget for Vogt ligner jo mye på Dahls i vår sak. Vogt har nok rett i at det forelå rettslig kjennelse. Har han også rett i saksgrunnlaget, ser det - også i lys av falskmyntersaken - ut til at det ikke bare er sikkerhetstrusler med sammenheng til fremmed makt som inngår i tolkningen. Og da blir det jo fritt frem for å tøye og tøye og tøye - helt til vi i virkeligheten snakker om Aps sikkerhet!

18.6 «Inspecteur Fatale»

Det er nå på tide å gå ganske grundig inn på Liers virksomhet. Vi begynner med å oppsummere - dels fra materiale presentert tidligere i denne boken og dels noe som først presenteres her, om Lier:

- *at han kun på ett eneste punkt gjorde nytte for seg ved å bekrefte at Schjødt var tilstede på møtet i POT (kap 1.4), men det først etter flere måneders press og svært motvillig, og dette punkt ble underslått i Liers rapport*

- *at han førte oss bak lyset ved å oppfordre oss til å innlevere anmeldelser slik at etterforskningen kunne opptrappes kraftig - dagen før etterforskningen ble nedtrappet til null og henleggelsesprosess igangsatt (kap 11.2)*

- *at dette var ledd i et samspill med Kontrollutvalget for å legitimere at dette heller ikke løftet en finger for å etterforske og kunne frikjenne POT og Frigaard basert på Liers henleggelse og gi blaffen i klagene på E-staben, S-staben og Mossad (se kap 14.4.)*

- *at Lier eller Oslo Politikammer straks lekket anmeldelsene fra oss med innhold til Klassekampen til tross for forsikringer om det motsatte; og lekket henleggelsen til NRK 6 uker før vi fikk skriftlig melding (se kap 11.2)*

- *at det var manipulert med henleggelsesgrunnlaget - fra bevisets stilling til ukjent gjerningsmann (se kap 11.4)*

---

[442] Aftenposten 28. februar 1994

[443] Brev fra Edvard Vogt til Ramm av 3. juni 1993

- *at hans etterforskning mot E-tjenesten og POT begrenset seg til å spørre Trond Johansen og Frigaard om de drev med noe og etterpå sa til oss at «de dørene kommer jeg ikke gjennom» (se kap 11.4)*

- *at det ikke finnes spor etter etterforskning av Mossad (men han var jo senioretterforsker i Oslo for Lillehammer-saken, se kap 25.19.8, og fikk den gangen hyggelige tegninger fra Sylvia Rafael, se kap. 7.1)*

- *at Lier har hatt en rekke andre kontaktpunkter med ekteparet Schjødt (se kap.7.1)*

- *at Lier advarte Annæus Schjødt mot at Setsaas «skulle ta ham» og at det teaterspill dette medførte kan ha blitt benyttet til å få anmeldelsene mot Schjødt for bevisfusk henlagt også som ankesak (se kap 18.18)*

- *at viktig informasjon om vår kontraetterretning må ha lekket fra Liers jernskap til overvåkerne slik at de kunne planlegge nye aksjoner («13368-saken») (se kap 20.12.1.1).*

- *at Ramms forbindelse med Televerket pr modem ble blokert i 14 dager etter at Lier ble gjort oppmerksom på at vi drev denne typen kontraetterretning (se kap 6.3)*

- *at Lier underslo to brev fra presten Petter Holst til politimester Willy Haugli med opplysninger om alvorlig kriminalitet og klager mot Lier (se kap 11)*

- *at vi avslørte to biler registrert på Justisdepartementet som spanet på oss i trafikken - dette ble av Lier omgjort til «spaning mot spanerne»; helt usannsynlig pga bilenes operasjonsmønster og det faktum at Lier ellers ikke foretok noe som helst etterforskning i marken, og at han heller ikke nevnte denne etterforskningen i sin interne politirapport (kap 11) (OBS: Vi avdekket 2-3 biler til, men har ikke avslørt disse registreringsnumrene ennå) Dermed finnes det minst 8 sjåfører og sidemenn som kunne vært avhørt av Dahl, men det gjorde han ikke!*

- *at det også ble registrert omfattende politispaning med schäfer i omgivelsene rundt Setsaas og Holst - dette er bare et «steinkast» fra Oslo Politikammers hundesentral (også dette var vel offisielt begrunnet med Lauritzen-notatet, men tjente nå som «kringvern» for overvåkerne fra andre deler av «den fjerde» og fortsatte til romavlyttingsleiligheten var tømt)*[444]

- *at politiaksjonene også omfattet deltakelse i 360-graders videoovervåking rundt Setsaas*

- *at operasjonene ved Terje Buljo - kontorsjef hos Trond Johansen - og nok en person med samme operasjonsmønster og egne forbindelser til E-tjenesten - for å verve en person i våre omgivelser som agent for tjenesten av Lier ble lagt til side som rene «sjekkeøvelser» (se kap 7.2)*

- *at Lier advarte vedkommende som hadde vært utsatt for Terje Buljo om at Setsaas, som var på vei for å få vite mer om episoden, var «farlig» og ikke måtte slippes inn! (se kap. 7.2) (hensikten var ihvertfall å blokere denne informasjonen som senere likevel avslørte Trond Johansens kontorsjef, muligens å skaffe tid for å fjerne f. eks. avlyttingsutstyr fra vedkommendes leilighet)*

- *at anmeldelsen av ny overvåkingsleilighet i desember 1992 aldri ble underlagt etterforskning og ikke en gang besvart (se kap 18.7)*

- *at en av Liers politikolleger viste seg å være eieren til en skarp hund som ble forsøkt benyttet til styrt angrep mot Setsaas (denne saken blir omtalt nedenfor i kap 20.11.1)*

- *at det minst en gang på Lindebergåsen ble observert uniformert personnell som låste seg inn i et kjøretøy som ble benyttet som avlyttings- og opptakssentral for avlytting av Setsaas*[445]

- *at han ved henleggelsen totalt bagatelliserte observasjonene på Lindebergåsen og hevdet at det der ikke forgikk noe unormalt, mens «det var mer interssant på Slemdal», dog mest sannsynlig «industrispionasje» - uten at kunne underbygge dette noe eller gjøre noe med det heller*[446]

Lier og Politikammeret har utad latt som om de hadde etterforsket alle våre informasjoner og enten avvist dem eller rubrisert dem som tilfeldigheter. Realiteten er at man ikke klarte å tilbakevise en eneste av våre konkrete observasjoner. Dette må ikke blandes sammen med at kammeret utførte enkelte såkalte «registerundersøkelser» for å fremskaffe innehavere av enkelte biler, postbokser etc., som vi alle kjente på forhånd, men han gjorde ikke noe for å gå disse innehaverne nærmere etter i sømmene. Ifølge Lier fikk man her avkreftet «mange av påstandene». men det betyr som oftest at innehaverne på overflaten virket svært «uskyldige». På den annen side betyr formuleringen at noe måtte ha blitt bekreftet også etter Liers metode, men det har hverken vi eller rapportmottakerne fått informasjon om. I andre saker, der politiet virkelig vil oppklare, arbeider de selv slik at de sjekker mange hypoteser til de finner noen de kan gå videre med. Dette er nok første gang at noen utsjekkede hypoteser er blitt tilstrekkelig grunnlag for å stanse en viktig etterforsknihg!

Lier fikk av oss nok informasjon til å putte enkelte i varetekt, men de jobbet *for systemet* og slapp derfor unna.

Som et eksempel på hvordan Lier hevdet å ha etterforsket, men i virkeligheten dekket til, nevner vi denne saken: En av medarbeiderne i Oljerevyen mottok en samtale med Televerket i Ålesund der operatøren i Ålesund insisterte på at den helt ferske telefonlinjen gikk via Forsvarets Overkommando (FO) på Huseby. Det var ganske sannsynlig, siden vi kunne konstatere at dette telefonnummeret tidligere var benyttet av Sikkerhetsstaben i FO. Lier klarte ikke å finne noen teleoperatør i Ålesund som «husket» dette. Det kaller han kanskje tilbakevisning, Vi kaller det høyden påstand mot påstand og konstaterer dessuten at vi hadde supplerende observasjoner som underbygget en slik kobling, men disse ble aldri etterforsket! Dessuten gjorde Lier ingen undersøkelser på Huseby, hos oss eller i Televerket for å sjekke linjene. For vår del regnet vi med at denne linjen gikk videre til E-staben på militært nett. (Likevel antydet Lier senere at avlyttingen skyldtes «industrispionasje». (I regi av Sikkerhetsstaben?)

Denne saken er imidlertid ikke nevnt i Liers notat. Han fikk også en lang rekke andre opplysninger og bevismidler fra oss som ikke er underlagt noen synlig etterforskning og *heller ikke omtalt i rapporten til Mikkelsen:*

- *Den senere snudde etterforskeren Trygve Lauritzens undersøkelsesresultater på Lindebergåsen der han fant tre uavhengige forhold som hver for seg var konsistent med avlytting fra Norasonde-leiligheten, og hans konklusjon om at han «ville innkalt alle blålysene» om han hadde funnet dette hos seg selv*

- *Lauritzens senere observasjoner sammen med Setsaas om reparasjoner i taket i overvåkingsleiligheten der elektroniske målinger hadde slått ut*

- *Overfallsforsøket mot Setsaas v/ 10-15 utlendinger (her ble vakthavende som mottok den første politirapporten om at disse bare ville ha hjelp til å skifte dekk bedt om å informere Lier, hvilket han gjorde, men Lier gjorde ikke noe med dette heller)*

- *Vår privatetterforsker Arne Tangstads besøk hos den helt ferske POT-sjefen Jan Grøndahl som etter å ha fått informasjon om overfallsforsøket utbrøt «Jasså, begynner han å bli redd nå?» og fortsatte med å true Tangstad om at det ville gå ham ille om han fortsatte å assistere oss (to ganger kort tid etter dette ble bilen til Tangstads samboer påført betydelige skader mens den var parkert)*

---

[444] Observasjoner gjort og logget av Setsaas og Holst
[445] Observasjon gjort og logget av Setsaas
[446] Samtale med Ramm 6 uker etter henleggelsen, 16. november 1992

- *At samme Tangstad kort tid etter dette fraflyttet Oslo og gikk i dekning i Volda med nytt yrke som hjelpemann på bensinstasjon*

- *Terje Buljo's og en annen persons operasjoner (se foran)*

- *En rekke andre skremmeaksjoner mot personer i vår gruppe*

- *Bilspaner-operasjonene (se foran)(Her forstår vi godt at Lier holder tilbake: Vi tror ikke minst 8 politimenn som må ha medvirket i disse operasjonene alle ville stått ved Liers versjon!)*

- *Detaljene omkring knusing av biler tilhørende en person i våre omgivelser og Arne Tangstad (kun Lauritzens generelle vanvittige anklager om at Setsaas selv drev med bilknusing)*

- *«13368-episodene» (se kap. 20.12.1.1..)*

- *Anmeldelsen av ny overvåkingsleilighet*

- *En lang rekke observasjoner, fotos og videoopptak av overvåkerne*

- *En lang rekke observasjoner, fotos og videoopptak av ekte eller falske teleoperatører*

- *Samarbeidsmøter mellom Norasondepersonell og telefolk*

- *Episode med trailer som forsøkte å kjøre Setsaas ut av veien over en strekning på mer enn 80 km*[447]

La oss så se litt på Liers bruk av Trygve Lauritzen. Lauritzen var altså engasjert av oss i oktober 1991 og betalt av oss som *vår* privatetterforsker. Vi var oppmerksom på at han hadde kontakt med Lier, men forutsatte selvsagt at denne kontakten var *som vår representant* på vanlig, saklig måte. Hans notat til Lier om Setsaas er derfor grovt kriminelt både hva gjelder innholdet, og ved at han *gikk bak oppdragsgiverens rygg* med usanne påstander som var egnet til å skade hans oppdragsgiver. Den saken er klar.

Hva med Liers forhold? Vi har tidligere påvist at han må ha vært delaktig i å få frem dette dokumentet som et bestillingsverk. Hadde han *trodd på det*, måtte han iverksatt helt spesielle etterforskningstiltak *om de konkrete sakene tatt opp i notatet som var vedlagt politidokumentet til politinspektør Knut Mikkelsen og Eidsivating*, men det gjorde han ikke. Derimot underbygget og kolporterte han beskyldningene videre i politietaten og til Eidsivating uten å etterforske om de var riktige eller ikke. Derav må man slutte at *notatet* hadde *andre hensikter*. Vi antar at POT/Grøndahl på ihvertfall dette forfalskede grunnlag fikk den rettslige kjennelse de trengte og de nødvendige virkemidler for å stoppe Kontrollutvalget. Dette er en politimessig arbeidsform vi bare trodde eksisterte i mafianasjoner og historiens Sovjet.

Vi ser ikke bort fra at Lier vil benekte dette, og forsøke å forklare Lauritzen-notatet på en annen måte for å gjøre det legitimt. Men da må han også svare på hvorfor han i sitt notat til Mikkelsen ikke har redegjort for *andre forhold* som Lauritzen kjente til. Skulle Lauritzen først settes i Liers tjeneste, måtte han vel rapportere om *alt* han visste av betydning, og bringe *også dette* videre i *Liers* rapport? Men det skjedde ikke, f. eks. om disse punkter som Lauritzen hadde førstehånds kjennskap til:

- *Lauritzens funn i Setsaas' leilighet*

- *Lauritzens funn i avlyttingsleiligheten*

- *Lauritzens kunnskap om knusing av biler, bl a bilen tlhørende Arne Tangstads samboers*

---

[447] Setsaas egen beretning. Vi oppgir ikke detaljer her.

- *Lauritzens kunnskap om Tangstads erfaringer og reaksjoner etter møtet med Grøndahl*
- *Mange rapporter til Lauritzen fra ansatte i Oljerevyen og andre om innlåsing på kontorer og leiligheter, episoder med telefonen og gatespaning*
- *Overfallsforsøket på Setsaas, idet Lauritzen fikk god kjennskap til hvordan dette kunne spores til overvåkerne, selv om det fant sted før han kom inn i bildet*

Lier måtte ha visst at hans rapport i neste omgang ville bli grunnlaget for POTs rettslige kjennelser og deretter Kontrollutvalgets avgjørelse. Disse lange listene med tilbakeholdte opplysninger, hvorav de aller fleste fortsatt sto ikke-etterforsket, ville medført en helt annen form for behandling i Kontrollutvalget.

Var Liers overordnede i Politikammeret innforstått med alle unnlatelsene? I så fall er alle medansvarlige i å ha forfalsket saksunderlaget til Kontrollutvalget og henleggelsesgrunnlaget. I motsatt fall har Lier ikke bare holdt Haugli utenfor, men selv ført Mikkelsen, Fyhn og Eidsivating bak lyset. Dessuten visste Lier at Stortinget var ført bak lyset.

Vi har registrert[448] at h. r. adv. Tor Erling **Staff** under rettssaken om det såkalte «Skrik»-tyveriet kalte Leif A. Lier en «feiging», fordi han benektet at han selv hadde kontaktet en av de nå tiltalte i tyverisaken for at denne skulle forsøke å få maleriet tilbake. Denne personen skulle altså penetrere kriminelle miljøer og opptre provokatorisk på Liers vegne. Staff påpekte at denne personen selvsagt aldri ville blitt tiltalt hvis Lier hadde innrømmet dette forholdet. Staff viste til to andre tilfelle der den samme personen var brukt til provokatorisk etterforskning: En gang av Lier selv i forbindelse med etterforskningen av Nygaard-attentatet og en gang av Tønsberg politikammer i forbindelse med et annet kunstkupp[449]. Staff mente at årsaken til at Lier holdt mannens virkelige rolle skjult var at «riktig politimann» (Lier selv, iflg VG) skulle få æren for oppklaringen. Liers politirapport er meget mangelfull i beskrivelsen av mannens rolle. - Lier var blant de mest innflytelsesrike politifolkene. Det blir opp til dommeren om han er det etter denne saken, sa Staff.

Vi er jo godt kjent med at Lier i mangel av kriminelle sørger for å skaffe seg noen ved hjelp av provokatører, slik som bruken av provokatøren Trygve Lauritzen mot oss. I dette tilfellet har Lier tydeligvis også kastet sin egen provokatør i gryten for å få en god nok sak. Vi er også godt kjent med Liers rapportskrivingskunst.

Bruk av provokatører for å oppklare kriminalsaker er velkjent fra amerikanske kriminalfilmer, men langt fra hverdagskost i Norge. Med den utrolige tillit norske domstoler gjerne har til politiets forklaringer er en slik arbeidsform meget farlig for rettssikkerheten. Skal den godtas, må man som amerikanerne ha et helt annet pågående og effektivt internetterforskningsapparat i politiet, og det må stilles meget strenge krav til moralsk og etisk standard hos polititjenestemennene. Men også i USA er nok den etiske standard varierende. I O. J. Simpson-saken i USA kom det nylig frem bevis som viste at hovedvitnet fra politiet i Los Angeles jevnlig hadde fabrikeret «skjellig grunn» for ransakelser og fabrikert bevismateriale i sin alminnelighet. Der gjøres det mot den av LA-politiet stigmatiserte «hat-gruppe», nemlig «niggere» (men om dette har noen betydning for Simpson-saken, lar vi dommeren der avgjøre).

Men det er dessverre ikke nødvendig å gå til USA. Den indre kultur i «den fjerde tjeneste» har definert sine «hat-grupper» (se Calmeyer kap 8.3). Dette slår over i manipuleringen av Politiet, der man finner folk som Leif A. Lier med en særdeles lemfeldig omgang med sannheten og med autorisasjon fra Justisdepartementet for å tildekke den. Er det aktiv bruk av provokatører uten kjøreregler og kontroll han nå er satt til å drive med på fast basis som «etterretningssjef» i Oslo Politikammer med Ap-regjeringens forlengede arm Ingelin C. Killengren som sjef, er vi på på rask vei til å få politistatlignende forhold i Norge!

Denne arbeidsformen kan drives så langt at det til slutt er umulig å vite hvem som er (mest) kriminell og hvem som ikke er det. Lier har forlengst overskredet denne grensen!

18.7 Tredje panikk

I desember 1992 anmeldte vi til Oslo Politikammer v/ Leif A. **Lier**[450] vi hadde avslørt en ny overvåkingsleilighet. De nye leieboerne fremleide denne fra eieren, som i all hast hadde fraflyttet leiligheten. Eieren av leiligheten viste seg å ha sitt faste ansettelsesforhold i Utenriksdepartementet, der han hadde spesiell kontakt med kontoret for

448 TV 2-nyheter 30. august 1995 kl 1830
449 VG 31. august 1995
450 Brev/anmeldelse fra Johan M Setsaas til Leif A. Lier av 18. desember 1992.

Samband, Sikkerhet, og Beredskap (SSB) - tett befolket av folk fra tjenestene. Senere har vi konstatert at leiligheten - som vi nå kalte «fjerde etasje» - ble operert av bl a Mossad Norge. Denne måtte nå beskyttes. Konverterings- og beskyttelsesaksjonen ble enda mer nødvendig, og det ble stadig farligere å få forholdet avslørt. (Det er vel unødvendig nå å informere leseren om at det aldri ble gjort noe som helst med denne anmeldelsen heller.)

Og så klarer vi ut på våren å erte opp Stortinget til å kreve parlamentarisk granskning! Dette var **tredje gang** panikken nådde de store høyder. Med hele påtalemyndigheten, Justisdepartementet og Regjeringen involvert forstår man nå hvorfor det var en utenkelig tanke å få en granskning utenom systemets kontroll. Justisvesenet *måtte* beskyttes. Grimstads forslag *måtte* stanses. Med Kosmo's intervensjon, som førte til at Riksadvokaten ble satt på av Regjeringen, vant man tid, ihvertfall til etter stortingsvalget samme høst. Med nytt storting ville det komme nye folk og komitemessige omplasseringer. Stortinget ville glemme. Sysselsett bråkmakerne lengst mulig. La dem snakke og levere inn sine saker til Dahl. Gjør hva dere vil, rot bare ikke med Justisvesenet. Etterhvert ville alle bli mer og mer konsentrert om EU. Vinn aller helst tid til stortingsferien begynner, da er vi kvitt dem til langt inn i 1995. Så lenge kan de da ikke holde ut?

18.8 Fjerde panikk

Dette ble bare en halv rundeseier, for det oppsto en ny krise halvveis, allerede i november 1993. Nygaard Haug-utvalget utviklet seg til et mareritt for Regjeringen. Stortinget ble mer og mer forbannet, og vi klarte å mobilisere Stortinget enda en gang, da vi og siden Stortinget oppdaget at Riksadvokatens etterforskere (Dahl-gruppen) hadde «nedprioritert» justisvesenet, og da vi informerte Stortinget om at provokatører mot Stortinget ble ikke avhørt og om Norasonde/«U-3». Kontrollkomitéen i Stortinget skrev brev til Justisdepartementet med krav om klarlegging av Dahls mandat. Petter **Thomassen** (kontrollkomitéens formann) var på sporet! Dahl-utvalget *kunne nå ikke fortsette*. Man kunne risikere et pålegg om å avhøre Justisvesenet og provokatørene og grave i E-tjenestens dekkfirma.

Det var også meldt om at det var på vei en ny bok: «De visste alt.»

Dette var *fjerde panikkbølge*, og man sendte første sjokkmelding til Dahl: Bli ferdig. Få det hele henlagt fortest mulig. *Det ble meddelt oss og flere stortingsrepresentanter at man ville avslutte uken etter.*

Men like fort oppdaget man at Dahl *ikke* kunne avslutte. Stortinget var akkurat nå i ferd med å definere Kontrollkomitéens nye arbeidsreglement. Det var på vei inn en regel om at komitéen ikke skulle ta opp saker som var under etterforskning. Fra Regjeringens lytteposter på Stortinget må det ha kommet panikksignal tilbake: Stopp for Guds skyld ikke Dahl - da får vi Petter Thomassen på nakken! *Ny melding fra Dahl-gruppen til Ramm/Setsaas og stortingsrepresentantene: Forrige melding var feil. Vi fortsetter. Vet ikke hvor lenge, kanskje til langt ut på nyåret.* (Vi fikk disse informasjonene fordi man begge ganger trodde de var endelige.)

Hva skulle de gjøre? Dahl-gruppen måtte eksistere som beskyttelse mot Petter Thomassen. Men den kunne ikke være i virksomhet. Svaret? Ta pause! Finn på en unnskyldning. Bruk Nygaard Haug. Dra hjem til Sørlandet, og smekk til med henleggelse så snart Stortinget er oppløst og pressen uforstyrret kan klippe i stykker Ramm og Setsaas.

(Tjeneste-«dødaren» Finn **Sjue** hadde en annen tolkning (se kap 20.4.14): Nygaard Haug var blitt forbannet fordi Dahl gikk inn på hennes enemerker og krevet å granske alene. Sjues hensikt var å legitimere Dahl. Men i virkelighetens verden fantes ikke fnugg av konflikt mellom de to tildekkingsorganene. Bare panikk.)

Fullføring av tredje runde og full seier i fjerde. Vi satt tilbake med arrogante artikler og kronikker, nytt provokatørrenn, oppgitte familiemedlemmer, mistenksomme forretningsforbindelser, nye møter på nattkafeer og omsorgsfulle venner som spurte om vi ikke nå like gjerne burde droppe det hele og tenke på å leve et normalt liv.

Midt i denne perioden traff Setsaas en kveld en av sine tidligere sjefer, nå pensjonert general. «Dere jakter på'n Trond?,» spurte generalen. «Ja, det gjør vi, general.» «Ja, men han er meget dyktig. Da må dere sannelig løpe fort!» «Det gjør vi også, og vi puster'n snart i nakken!» «Lykke til, major!».

18.9 Pause-perioden

Og dermed er vi tilbake der vi slapp Dahl-gruppen sist i kap 16, dvs da Dahl erklærte sin berømmelige «pause» 8. november 1993. Det skjedde mye rart i perioden fra pausen startet frem til Dahls henleggelse: Vi ble innkalt til Nygaard-haug-utvalget, Lund-kommisjonen ble opprettet i februar 1994, vi hadde vårt ene møte med Lund-kommisjonen for å få dem til å finne bevismidler på Lindebergåsen, Dahl ble i hui og hast sendt ned i

Kommisjonen for å snakke dem fra det - og klarte det! -, Nygaard-Haug-utvalget utviklet seg til den reneste komedie og ble tvangsavsluttet. (Se egen omtale av alle disse sakene.)

I denne perioden hadde vi ingen direkte kontakt med Dahl utover endel brev- og notatutveksling som vi kommer tilbake til. Derimot hadde vi endel telefonisk kontakt med den ene av hans sjefsetterforskere, Sturla **Osen**. Osens motiv for denne kontakten var å få vår støtte til hans og kollega Bjørn **Tvete-Bergers** intense lobby-arbeid for å komme med i Lund-kommisjonen. Vårt motiv var å få ham til å snakke om sitt syn på Dahl-gruppens arbeide. Ingen av delene lyktes, men de to klarte til slutt å komme seg med likevel, uten vår hjelp. Underveis var Osen svært vankelmodig i spørsmålet om å ta et møte med oss. Han ville gjerne, men utsatte og utsatte. Vi gjorde det klart at møtets hensikt måtte være at han snakket nok til å overbevise oss om at han var «clean», så skullle vi nok hjelpe til. Men dealen var nok ikke aktuell for ham. Han unnskyldte seg med at han var så klemt «mellom barken og veden», og kontakten kokte bort.

18.10 Hundeangrep og rettsløshet

Under pauseperioden hadde det funnet sted flere mistenkelige begivenheter. Den alvorligste var at Setsaas ble forsøkt angrepet med skarp hund på Lindebergåsen. Hele denne historien er omtalt i kap. 20.11.1 og 18.10.

18.11 Utflytting fra avlyttingsleilighet- bevisforspillelse

Vi var under etterforskningsperioden og senere opptatt av at Dahl skulle sikre bevis fra avlyttingsleilighetene. Særlig mente vi at vi hadde meget grunnlag for at han skulle kunne foreta undersøkelse av den såkalte «fjerde etasje». Utpå sommeren 1993, mens etterforskningen pågikk, gikk det mot sommerferie for Dahl. Det gjorde det tydeligvis også for personellet i denne leiligheten, for den ble tømt *dagen etter at Dahl tok sin sommerferie* - og etter en heidundrende avslutningsfest. Leiligheten sto nå tom i ukevis, og det hadde vært meget enkelt å komme seg inn via borettslaget for å sjekke vegger og tak og ta evt fingeravtrykk. Men det gikk selvsagt ikke, når politiet har ferie!

Heller ikke etter avsluttet ferie fant Dahl grunn til å gjøre noe med saken. På dette tisspunkt var sikkert også alle spor borte. Nå sto leiligheten tom inntil Dahls plutselige pause. Da kom det straks liv i «fjerde etasje» igjen, samt i en annen avlytterleilighet som hadde vært passivisert en stund. *I begge* rykket det inn håndverkere straks etter at Dahl tok sin pause.

Vi hadde fått opplyst at Dahl fortsatt offisielt behandlet vår sak under pausen. Skjedde det noe akutt, skulle vi kontakte Osen eller Tvete-Berge. Nå kontaktet vi Osen, slik at man i det minste kunne konstatere ved selvsyn at håndverkere holdt på dag og natt i de to leilighetene og finne ut hva de drev med. Men Osen ville ikke gjøre noe uten klarsignal fra Dahl. Derfor skrev vi brev til Dahl, men han ville ikke gjøre noe. Han hadde pause!

Senere forsøkte vi å få Stortingets granskningskommisjon - Lund-kommisjonen - til å sikre spor fra denne leiligheten, men det var like nytteløst, se kap 23.11.

18.12 Hvem Dahl ikke avhørte - og ikke gjorde

Vi hadde med oss til møtet 10. mai en lang liste over personer vi hadde rapportert til Dahls gruppe som mulige overvåkere, provokatører, operasjonsledere etc. Vi visste allerede at Dahl hadde «nedprioritert justisvesenet», og fikk ved begynnelsen av dette møtet beskjed om at Dahl fra første dag hadde sett bort fra alle offentlige etater etc som objekter for etterforskning, og hadde derfor svært bange anelser da vi begynte øverst på listen.

- Har du avhørt Leif A. Lier?
- Nei
- Har du avhørt Iver Frigaard?
- Nei
- Har du avhørt Trygve Lauritzen?
- Ja

Etterhvert som vi summerte opp, kom vi frem til ca 30% «treff». Etter å ha holdt på med oss i mer enn et halvt år og satt oss i arbeide natt og dag for å fremlegge våre bevismidler gjennom egnede notater etc., hadde han brydd seg med å avhøre ca tredjeparten av våre «interessante» personer. Det viste seg senere at dette nesten bare var «feltoperatører» som på denne måten fikk anledning til å legge frem sine dekkhistorier (men det manglet en lang rekke av disse også).

Vi kom aldri gjennom hele listen. Mange av unnlatelsene var så forbausende at det utløste diskusjoner. Men plutselig kom Dahl på at han måtte rekke flyet. Han skyflet sammen papirene i en fart og styrtet på dør. Vi var ikke en gang halvveis i listen, og Dahl hadde ikke en gang svart på en serie spørsmål vi tidligere hade varslet ham pr fax at vi ville ha svar på.

Men selv om Dahl hadde avhørt endel interessante personer, var dette langt fra noen garanti for at Dahl og hans etterforskere hadde stilt de interessante spørsmålene! Det fikk vi klart bekreftet da vi noen måneder senere endelig fikk avhørsprotokollene fra Dahl til gjennomsyn. Det viste seg imidlertid at han forlangte at vi måtte leie advokat for at vi mens advokatens taksameter gikk skulle få bla gjennom Dahl-dokumentene på dennes kontor, uten adgang til kopiering eller mer enn sporadiske notater.

For sikkerhets skyld hadde Dahl gjort det ekstra komplisert for oss ved at alle avhør var tatt med i mappene 2-3-4 ganger, slik at materialet lot til å være tre ganger så stort som det egentlig var. Det tjente selvsagt også til at han kunne skryte av hvor mye arbeid hans gruppe hadde nedlagt: Tre tykke mapper! I virkeligheten var det bare én mappe; resultatet av opptil 8 manns arbeide i et halvt år!

Vi fikk en sjanse til til å gjennomgå dokumentene, da de kom til h r adv Staff på de samme premissene ifbm Schjødt-saken. Tilsammen har vi et visst inntrykk av hvem Dahl avhørte og hva de i hovedtrekk sa - *og ikke sa eller ble spurt om* - , men vi har ikke hatt mulighet for kryss-sjekking mot egne meget omfangsrike arkiver og ingen mulighet til å gi presise gjengivelser.

Tilsammen avhørte Dahl og hans medarbeidere 55 personer ifbm vår sak. Han har også avhørt enkelte andre. Vi vet om f. eks. CC, Svein Muffetangen og Tormod Hermansen. Disse avhørsprotokollene har vi ikke fått se. Dahl forklarer det med at han har hatt «to oppdrag» - vår sak og «den fjerde tjeneste». Dette fremgår ikke av pressemeldingen om oppnevnelsen, som ensidig gikk på å etterforske våre anklager. Det er også nokså meningsløst, fordi det på det tidspunkt bare var vi som hadde snakket om en «fjerde tjeneste», og da ut fra hva vi hadde registrert i våre omgivelser. Det kunne ikke være etterforskningsgrunnlag for «den fjerde» utenom vår sak - den gangen. (Senere er uttrykket brukt av flere, bl. a. om Stay Behind-apparatet etc.) Årsaken var nok at Dahl ville ha en mulighet for å holde enkelte protokoller *helt utenom* vår innsynsrett!

Av de 55 personer var 18 personer «i vår gruppe», dvs oss selv, våre familier, ansatte i Norsk Oljerevy, familiemedlemmer av disse igjen m v. 33 personer var «fotfolk» utpekt av oss som overvåkingsmistenkte, som fikk presentere sine dekkhistorier. Dessuten Lauritzen, vår snudde privatetterforsker, to som ikke hadde noe med saken å gjøre, og de eneste unntak fra regelen om «ingen fra offentlige etater», nemlig Roar Gald i POT og Terje Buljo i POT, men sistnevnte bare om sine «sjekketurer».

Han hadde *ikke* avhørt Leif A. Lier, som han burde holdt på med i dagevis, se alle temaene foran!

Heller *ingen* andre som hadde deltatt i det ping-pong-spill mellom Oslo Politikammer som *det hadde vært Stortingets hensikt å granske:* Mikkelsen, Fyhn, Sponheim, Qvigstad, Stenberg-Nilsen, resten av Kontrollutvalget, Eldring, Killengren, Faremo, Liers «spanings-sjåfører» osv.

Unntatt Gald - som husket sånn måtelig men kunne ikke benekte Setsaas' opplysninger fra sine møter i POT - var *ingen* fra disse begivenhetene avhørt: Frigaard, Schjødt, vaktene i POT eller Setsaas' advokat Hjort.

Vi hadde gitt Dahl opplysninger om bråtevis av provokatører (mange opererte også mot Stortinget) men *ingen* av disse var avhørt, herunder hverken Skoglund (se kap 20.6.1.2.), Hølmo (se kap 20.6.1.1) eller Nordeide (se kap 20.6.1.3). Han hadde heller *ikke* etterforsket noen av de voldspregede episodene vi hadde vært utsatt for, oppsummert i kap.16.2.

Vi hadde også gitt Dahl opplysninger om transportfirma, trailere og tallrike mulige spanerbiler med observasjonstid, bevegelser, registreringsnummer etc. Noen av disse var involvert i de voldelige operasjonene. Vi kan ikke se at han har gjort noe med dette. Mange av disse sporene pekte i retning av Oslo politikammer og E-staben. Det kan da være på sin plass å minne om at vi ikke behøver å gå lengre enn til Sverige for å finne avslørte eksempler på at politiet har benyttet halvkriminelle dekkfirma til å utføre spanings-, transport- og andre operasjoner med bil[451]:

> *«Polisens hemliga bilbolag Carac Leasing - grundat av rikskriminalens chef, Tommy Lindström, betalade varje måned ut 10.000 kronor til en 'servicemann'. Men nogot avtal fanns det inte. Och servicemannen hade heller inga inkomster. Pengarna 'försvann ut i tomme intet'....*
>
> *Tommy Lindstrôm misstänktes som ansvarig för bilbolaget bland annet för bokförings- og trolöshetsbrott och andra förseelser på inte mindre än tolv punkter....*

[451] Aftonbladet 9. februar 1990

Det fanns dessutom misstankar om att Carac Leasing dragits in i illegalt spel och narkotikabrottslighet..

I 1983 hyrde Carac Leasing ett garage på Kungsholmen i Stockholm i tredje hand. Förstahandskontraktet hade et bolag som ägdas av den så kallade Mr X och två andra personer. Mellan mr X og Carac Leasing fanns en jurist som hjälpte Tommy Lindström att sköta bolaget och dessutom hyrde ut spaningsbilar...

Sammenlagt betalte polisen ut 937462 kronor til juristen med andrahandkontraktet...»

Vi sier ikke at det er akkurat slike forhold i Norge, men vi vet at rent kriminelle er brukt mot oss i samspill med med ulike former for bilbruk, herunder spaning, og at det forekommer ulike transportfirma m v hvorfra spor kan trekkes til f. eks. E-tjenesten eller andre involverte parter. Det kan derfor godt være like samrørte forhold i Norge, men heller ikke dette har Dahl interessert seg for.

Vi ble underveis orientert om at Dahl-gruppen hadde satt på to etterforskere som bare skulle drive med Mossad. I de papirene vi har sett, finnes *ikke spor* av deres arbeid. Setsaas hadde ved en anledning foreberedt et omfattende foredrag med 20 overhead-plansjer om Mossads virksomhet i Norge. Tilhørerne fra Dahl ga uttrykk for at de var meget imponert. Men intet spor av eller referanser til dette finnes i dokumentene.

Vi ble også orientert om at gruppen hadde skaffet seg en super dataekspert og et hypermoderne etterforskningsprogram, der alle informasjoner skulle legges inn og systematiseres. Det så vi heller aldri noe til - bare den *ytterst usystematiserte* sammenraskingen av multikopierte avhørsprotoller i tre mapper som skulle vært én!

Det ble aldri foretatt en eneste teknisk undersøkelse eller åstedsbefaring. Det skyldtes at Dahl plutselig dukket opp med noen av oss ukjente utenlandske eksperter til tross for at vi hadde sagt at vi ville ha anledning til å sjekke åstedsbefarernes bakgrunn først. Da vi ikke ville ta imot disse på dagen, ble de sendt hjem. De laget så en egen rapport basert på etterforskernes referater av våre forklaringer. Vi har ikke hatt mulighet for å gå inn i denne i detalj på grunn av arbeidsbetingelsene, men så nok til å konstatere at dette var en ren oversikt over alle andre tenkelige kilder til ulike forstyrrelser og begivenheter enn avlytting, hvorav de ikke klarte å forklare de viktigste observasjonene med noen av disse teoriene. For mange observasjoner innrømmet de at de var «konsistente med avlytting». Selv om de ikke fant noen spesiell «naturlig forklaring» observasjonene også var konsistente med, trodde de nok at det måttes finnes noen slik likevel!

Det var nok lurt av oss ikke å slippe dem inn.

Av en eller annen grunn (se kap. 25.9) er tydeligvis Tormod Hermansen blitt avhørt om «den fjerde tjeneste», men åpenbart *ikke* om vår sak, da skulle protokollen vært vist oss. Dvs at han *ikke* ble avhørt om alle de personene fra Televerket vi hadde bilde av eller video av eller øyenvitneberetninger om, *ikke* om romavlytting via telefon brukt mot oss, *ikke* om Ålesund-episoden og linje til Norsk Oljerevy via S-staben, *ikke* om den mystiske blokeringen av Ramms PC eller hvorfor det var gjort endringer i mellomtiden.

Konklusjon: Dahl hadde hatt fem hensikter:

- *Forhindre Stortingets granskning*
- *Være innhentingsorgan for alt vi hadde av opplysninger*
- *Være tildekkingsorgan, bl a ved å etablere dekkhistorier for alt feltpersonell*
- *Gi oss et solid tilbakeslag i publikums øyne*
- *Redde Riksadvokaten fra å bli avslørt for sin rolle også i Lillehammer-saken (se kap 16.19)*

18.13 Dahl og Lauritzen-rapporten

Det aller beste eksempel på mangelfulle avhør og mangelfull etterforskning er at Trygve Lauritzens diskrediteringsrapport av 6. januar 1992 *ikke er nevnt av Dahl i det hele tatt.*

Dahl-gruppens aller første arbeidsoppgave var å gjennomgå Oslo Politikammers etterforskning. Da må han også ha funnet Lauritzen-rapporten og Liers oppbygging omkring denne, sammen med Liers notater til Mikkelsen og Fyhn. Vi har allerede påvist hva det betyr at Lier mottok Lauritzens rapport, støttet den og sendte den videre i kammeret og til Eidsivating, *uten å etterforske de viktigste anklagene i notatet*: Det hadde en annen hensikt.

Edward Dahl er ingen dumskalle. Han må også ha reagert på Lauritzens rapport og lurt på hva som var blitt gjort med den (hvis han da ikke allerede var detaljorientert om hele sammensvergelsen). Hvorfor sto det ikke noe i rapporten om at Setsaas var oppsatt med våpen? Hvorfor hadde ikke Lier konfrontert Setsaas med anklagene? Hvorfor var det ikke redegjort for at man hadde gjort noe med de alvorlige anklagene om våpenbesittelse og terrorisme-antydninger i notatet i det hele tatt? Dahl må ha forstått at det her enten forelå en utrolig tjenesteforsømmelse eller at *Lauritzens rapport tjente en annen hensikt.*

La oss nå huske på at Stortinget hadde vært i ferd med å *granske justisvesenets behandling av vår sak*, da Dahl ble overlatt oppgaven. Det kom også klare meldinger fra Stortinget om at justisvesenet måtte etterforskes. Her hadde han *umiddelbart* et angrepspunkt for dette. Han *måtte* jo nå avhøre Lauritzen, Lier, Mikkelsen, Fyhn, Qvigstad og andre i Eidsivating, Setsaas selv, Ramm osv om saken.

Men det gjorde han ikke. På møtet med oss bekreftet han at han *ikke* hadde avhørt Lier eller noen annen ved politikammeret. Tvert imot skriver Dahl ettertrykkelig at det ikke på noe tidspunkt var grunnlag for å rette noen etterforskning mot noen del av justisvesenet. Av avhørsprotokollen med *Lauritzen* fremgår det at rapporten *ikke ble tatt opp i det hele tatt.* Ingen av *vår gruppe* ble avhørt om Lautitzen-rapporten, langt mindre *informert* om eksistensen av rapporten.

Det blir verre: *Vi* var klar over at Dahl skulle gjennomgå politidokumentene fra Oslo Politikammer og ba allerede fra begynnelsen av, i juni 1993, om å få gjennomgå disse dokumentene selv, under henvisning til vår innsynsrett som part. *Men Dahl nektet det!.* Først nesten to år senere fikk vi se disse dokumentene, som i realiteten langt på vei oppklarer Setsaas/Ramm-saken. Det var som en konsekvens av saksanlegget fra h. r. adv. Annæus **Schjødt** mot Ramm. Vi er Schjødt stor takk skyldig for å ha gitt oss dette gjennombruddet!

Men det viser også hvor ulovlig *Dahl* opptrådte. Motivet er jo nå opplagt. Hadde vi *den gangen* fått se Lier-papirene og fått informert Stortinget om dem mens saken ennå var i friskt minne hos den sittende justiskomitéen, *ville jo hele saken eksplodert der og da* - stortingsferie eller ikke.

Historien fra november 1991 om *spanerbilene* som tilhørte Justisdepartementet, og som Lier hevdet «spanet på spanerne» (se kap 7.4), var heller *ikke nevnt* i Liers rapport. Men Dahl kjente den fra pressen (Justisdepartementets pressemelding av 10. juni 1993, se kap 14 og 26.4) og fra oss. Hva gjorde han med denne saken? Forsøkte han å få klarlagt hvilket oppdrag bilene hadde, f. eks. ved å avhøre sjåførene? Nei - *ingen* på politikammeret ble avhørt.

Alle må begripe at en *hederlig* Dahl-gruppe simpelthen *måtte* ha gjennomført disse avhørene, *enten* med sikte på å få gjort mer med vår påståtte kriminalitet, eller finne ut hvorfor Lier & Co opptrådte som de gjorde . Var det noe som var deres oppgave, var det *nettopp* dette. Her foreligger *det helt avgjørende bevis* for at Dahl drev et narrespill overfor Stortinget hele tiden, og at gruppens *virkelige mandat* var et helt annet enn det offisielle. «De alvorlige anklagene mot justisvesenet» som Riksadvokaten henviste til i sin pressemelding måtte jo i stor grad bli bekreftet ved gjennomgangen av Liers notat, kombinert med et minstemål av analyse. Når Dahl likevel ikke på noe tidspunkt har grunnlag for å etterforske den veien, *må det være en ordre mottatt fra høyere hold.* Dahl *skulle ikke finne noe annet enn* ***hva vi og våre visste****, bare tildekke, og ellers sikre seg å få festet til papiret en serie dekkhistorier fra ulike småagenter etter hvert som disse ble klare.*

Fordi Dahl-gruppens arbeid *heller ikke medførte noen undersøkelser* omkring selve anklagene i Lauritzen-notatet, er det klart at Dahl *visste* eller *ble informert om* at disse i virkeligheten var oppkonstruert. Igjen: Hvis han var ærlig, måtte han informert oss og/eller tatt ut tiltale ihvertfall mot Lauritzen, samt kryssforhørt Lier grundig. *Men han lot de falske anklagene ligge.*

Når han visste at de var oppkonstruert, må han også ha visst eller blitt fortalt *hvorfor.* Vi kan ikke se noen annen hensikt med dette enn - som allerede redegjort for - som unnskyldning for politiaksjoner mot oss og som forfalsket grunnlag for en rettslig kjennelse, slik at også POT kunne settes inn i konverteringsaksjonen, nå med «terrorisme» som unnskyldning. *Dette er derfor også uomtvistelig bevis på at Dahl da han møtte oss* ***visste*** *at det forelå en kjennelse for overvåking, og dessuten at han* ***visste*** *at denne var falsk. Derfor* ***visste*** *han også at det grunnlag han hadde for å avskrive alle våre observasjoner med («ikke ulovlig overvåking») i virkeligheten var «lovlig overvåking»* ***men på falske og oppkonstruerte premisser.*** *Han må derfor igjen ha* ***visst*** *at Lier/POT enten hadde ført vedkommende dommer bak lyset eller at* ***dommeren var med på konspirasjonen.***

Og han må ihvertfall ha forstått at ikke noe av dette kunne skje uten dypt hemmelig dekke av Justisdepartementet - hans egen reelle oppdragsgiver!

Ikke rart at kaffen skvulpet over hele tiden! Dahl hadde fått i fanget ansvaret for å *beskytte Arbeiderpartiet og dets fjerde tjeneste* samt *elementer i Justisvesenet og Regjeringen,* mot avsløring av rene kriminelle forhold!

18.14 Dahl, Muffetangen og Hermansen

Tydeligvis som ledd i Dahls eget påfunn om at han hadde et selvstendig grunnlag for å etterforske «den fjerde tjeneste» i tillegg til vår sak, fant Dahl grunn til etter henleggelsen av vår sak å autorisere to helt andre avlyttingsofre: Svein Muffetangen og Tormod Hermansen.

Hvorfor det?

Avlyttingen av Muffetangen er helt genuin. Han er endog den eneste som har vitne på at han fikk sine samtaler tilbakespilt over telefon og derved sikkert bevis på både romavlytting via telefon og selvsagt telefonavlytting. Det var ikke godt å avvise det, hvis Dahl først skulle utenom vår sak.

Men hvorfor skulle han det?

Her ble Dahl brukt av systemet som lynavleder, fordi det i denne perioden kom opp en rekke andre meldinger om romavlytting via telefon og ordinær avlytting, men ubehagelig få ofre blant Aps betrodde kadre (noen få på venstresiden e l, men det hjalp ikke mot mistanken om politisk avlytting). Det var derfor svært hensiktsmessig å få frem Tormod Hermansen. Denne saken har vi gått grundig gjennom i kap 26.9. En helt lik sak vedrørende Inger-Lise Gjørv er gjennomgått i kap 26.7.

Bonusen for Dahl var at han fikk ekstra honnør for tilsynelatende godt politiarbeide. F. eks. sa KRIPOS-sjef Kai-Erik **Tørdal** til Dagbladet[452] om Muffetangen-saken:

> *«Etterforskerne, ledet av førstestatsadvokat Edward Dahl, har møysommelig gravd seg frem til de personene som det var påstander om kunne ha vært avlyttet.»*

Og:

> *«Jeg har selv i ettertid avgitt to av mine aller beste etterforskere til Lund-utvalget - de samme etterforskerne som fikk frem opplysningene vedrørende Muffetangen.»*

Det er ikke det at vi har så stort behov for å ha vært med på alt, men denne uttalelsen gir inntrykk at at Dahl-gruppen virkelig har utført en aktiv etterforskning for å avsløre avlytting. Det har de aldeles ikke, og det er ikke morsomt at etterforskerne Sturla **Osen** og Bjørn **Tvete-Berge** trenger denne form for stjålne fjær som inngangsbillett til Lund-kommisjonen. Det er tvert imot meget bemerkelsesverdig at også sjefen for Kriminalpolitisentralen her åpenbart, endog med klare usannheter, benyttes i Regjeringens spill for å øke legitimiteten til Dahls tildekningsgruppe og drive PR-kampanje for de to etterforskerne fra samme gruppe man etter store anstrengelser hadde fått plassert hos Lund (mer om denne kampanjen i kap 24.5.1). Hvorfor lar han seg bruke på den måten?

Det faktiske forhold vedrørende Muffetangen var at han og Ramm året før hadde drukket noen hyggelige pjoltere sammen under Norsk Oljerevys Hammerfest-konferanse på Hotell Rica. Samtalen hadde da kommet inn på avlytting, og Muffetangen betrodde Ramm denne historien, som han hadde holdt for seg selv i årevis - *nettopp av frykt for å bli latterliggjort*, og at han hadde Jan Balstad som vitne. Ramm hadde da påpekt at han måtte være den eneste i Norge som hadde vitne, og derfor den som først burde våge å si fra så snart det bød seg en god anledning. Det var han enig i. Da Dahl-kommisjonen kom i arbeid, var vi pånytt i kontakt, og ble enige om at han burde vitne for Dahl.

Dahl-gruppen fikk altså denne saken servert på et sølvfat og uten noen som helst egeninnsats. Antakelig ville de helst ikke hatt den. Når de til slutt måtte bekrefte, var det fordi de ikke kom unna at det fantes et vitne. Men selv da tildekket de, ved ikke å påpeke at dette var *romavlytting ved hjelp av telefon*, og ved ikke å etterforske *hvem som sto bak dette.*

Det er meget bemerkelsesverdig at Tørdal legitimerer manglende etterforskning:

> *«Etter Tørdals oppfatning er det ikke naturlig at bekreftelsen til Muffetangen i denne omgang får en påtalemessig oppfølging, men en oppfølging av det stortingsoppnevnte Lund-utvalget. - Så vidt jeg vet har Dahl-gruppa orientert Lund-utvalget, som skal undersøke påstander om ulovlig overvåking av norske borgere, om forholdene de har etterfosket, sier Tørdal.»*

Dahls begrunnelse var at Muffetangen-saken var foreldet. Formodentlig er det slik Tørdal også «tenker». Får vi ikke straffet den skyldige, er det ikke så farlig, da er det historie som andre kan ta seg av. Men det holder ikke.

---

[452] Dagbladet 4. juli 1994

Både Dahl og Tørdal ver utmerket godt om helt tilsvarende rapporter om romavlytting ved hjelp av telefon som *ikke* er foreldet. Disse blir *heller ikke* etterforsket. Fordi man her ikke først har produsert et bekreftelsesbrev, eller ikke har vitne? Har det ikke ramlet dem inn at de kanskje kunne finne spor til de ikke-foreldede saken ved å oppklare den foreldede? Kanskje det sogar var det samme forbryterredet?

Hvis ti mennesker forsvinner under like omstendigheter, og ett lik blir funnet myrdet etter at mordsaken er foreldet, begraver man da uten videre dette liket uten å utnytte de etterforskningsmuligheter det gir for å oppklare de ni andre forsvinningsnumrene (som ikke er foreldet)? Selvsagt ikke. Her foreligger embetsforsømmelse hos både Dahl og Tørdal, og ingen henvisning til noen kommisjon kan frita dem fra det (særlig ikke når kommisjonen «ikke tar enkeltsaken»; dette kommer vi tilbake til).

Vi forstår det derfor godt når Tørdal også sier[453]:

> *«For Hans Henrik Ramm og Johan M Setsaas, som var klagere og den direkte årsak til at Riksadvokaten nedsatte Dahl-gruppe, betyr bekreftelsen på avlyttingen ingen ting. - Dahl har tidligere, i full offentlighet, gjort klart at det ikke ble funnet bevis vedrørende Ramms og Setsaas' påstander.»*

Neida, det betyr ingenting at det blir bevist at den forbrytelse vi hevder har funnet sted mot oss (romavlytting via telefon), og hvis blotte eksistens undertrykkes av hele systemet (se bl a neste kapittel), plutselig må bekreftes når den finner sted mot andre, *på grunn av bevisets tilstand* - beviset var dessverre for sterkt! Det betyr ingenting, fordi *de som har makten over etterforskningen* vet at de ikke kommer til å følge dette sporet som kunne oppklart saken for Setsaas og Ramm også.

18.15 Stortinget avviser Dahl

Den eneste avisen som lot til å forstå poenget, var Arbeiderbladet, som presenterte nyheten om henleggelse med overskriften[454]:

> *«- AVLYTTING IKKE ULOVLIG»*

Om dette skyldes ufrivillig løs omgang med spesialkunnskap, skarp analyse eller tilfeldighet, vet vi ikke, for avisen hadde ennå ikke mottatt vår tilsvarende analyse av pressemeldingen.

Men det fikk de de nærmeste dagene, sammen med grundig orientering om angrep ved truck, trailer, overfallsgjeng og skarp politihund, samt trusler, diskreditering, provokatørvirksomhet mot Stortinget og mot oss, Mossad-operasjoner i Norge, romavlytting via telefon etc. uten at det interesserte avisen. Mente den alt dette var «ikke ulvolig» også?

I artikkelen med den skarpsindige overskriften redegjorde avisen for politiske reaksjoner:

> *«To ledere av stortingskomitéer, Lisbeth Holand (SV) i justis og Petter Thomassen i kontroll og konstitusjon, sammen med saksordfører for de hemmelige tjenestene, Ingvald Godal (H), mener det vil være naturlig for den stortingsoppnevnte granskningskommisjonen ledet av Ketil Lund å se på Ramm/Setsaas-saken...*
>
> *- Det er vanskelig å slå seg til ro med henleggelsen når den begrunnes med slike kryptiske meldinger. Det kan virke som om etterforskningen ikke har kommet til bunns i hva som har foregått, at noe fortsatt er litt åpent, sier Lisbeth Holand til NTB.»*

Verdens Gang skrev[455]

> *«-STORTINGET HOLDT FOR NARR: - Saksordfører for granskingen av de hemmelige tjenester, Ingvald Godal (H), mener Riksadvokatens hysj-etterforskning har ført Stortinget bak lyset.*
>
> *Wenche Frogn Sellæg, som forlot Stortinget etter siste valg, presiserer at hun ikke kjenner Dahl-gruppens resultater. Men ut fra hva hun har lest om henleggelsen - at hverken justisvesenet eller de mange innblandede offentlige etater er blitt etterforsket - har hun dette å si:*

---

[453] Dagbladet 4. juli 1994
[454] Arbeiderbladet 11. juni 1994
[455] VG 13. juni 1994

- Om saken er blitt rktig fremstilt, må henleggelsen enten skyldes dårlig etterforskning eller et meget dårlig mandat fra Riksadvokatens side.

Stortingsrepresentant Godal er tindrende klar i sin dom:

- Stortinget er holdt for narr! Ett år er bortkastet i forsøkene på å finne ut hva som egentlig har foregått i de hemmelige tjenester...

Godal fremholder at Riksadvokatens initiativ tok innersvingen på den folkevalgte granskning som lå i kortene i juni i fjor:

- Vi ville ha undersøkt om våre systemer fungerer. Vi ønsket bl a forklaringen på hvordan Ramm og Setsaas kunne bli oppfordret til å anmelde sin sak, for så å oppleve at saken ble henlagt av Oslo Politikammer uten etterforskning. Når dette ikke er undersøkt av Dahl-gruppen, er det ille.

- Du har selv vært avhørt av Dahl-gruppen?

- Ja, og da ga jeg temmelig klart uttrykk for hva Stortinget var interessert i.

- Hvem har holdt Stortinget for narr?

- Ja nettopp. Godt spørsmål. Jeg vil ikke svare mer på det.»

Dette er svært viktig. Både Sellæg og Godal bekrefter her at Stortingets vilje var å få *gransket justisvesenets befatning med vår sak*, spesielt forholdet mellom Liers plutselige etterforskningsiver som like fort ble vekk, og Kontrollutvalgets ikke-etterforskning.

18.16 Regjeringen hadde lurt Stortinget

På dette tidspunkt visste vi at Dahl

- *hadde gjennomgått Oslo Politikammers dokumenter og måtte vite alt om denne «etterforskningen»*
- *hadde funnet det nødvendig å oppheve Oslo Politikammers henleggelse*
- *hadde fått beskjed ved å lese avisene forut for oppnevnelsen av ham og ihvertfall fra Ingvald Godal at dette var hovedpunktet for Stortinget*
- *likevel ikke hadde gjort noe som helst med denne siden av saken, herunder ikke avhørt en sjel ved Oslo Politikammer, Eidsivating eller POT (dette innrømmet han i møte 10. juni og fremgår av mappene med avhørsprotokoller som vi senere har fått bla i).*

Senere har vi funnet ut:

- *Av Liers notat til Knut Mikkelsen fremgår det helt klart at Lier ikke utførte den aller minste form for etterforskning etter anmeldelsene. Dette notatet måtte Dahl ha lest helt i begynnelsen av sitt arbeid. Han må derforha oppdaget narrespillet for å dekke over Kontrollutvalgets manglende etterforskning.*

Kan det dokumenteres klarere at Riksadvokaten og Dahl ga blaffen i Stortingets ønsker og bevisst unnlot å granske de aller viktigste sider ved saken?

Etter å ha funnet Liers Mikkelsen-notat var det jo såre enkelt å innkalle Lier til krysseksaminasjon: Hadde han fått beskjed om å utvirke anmeldelsene, slik at det ble noe som kunne ikke-etterforskes og deretter henlegges for å legitimere Kontrollutvalgets ikke-etterforskning? *Hvor kom denne beskjeden fra?* Hvorfor i all verden skulle han ha anmeldelsene siden han dagen etter visste han ikke kom til å gjøre noe med dem?[456]

Vi tipper Lier ganske fort hadde pekt oppover hvis Dahl hadde gjort jobben sin skikkelig.

Denne saken gir uhyggelige perspektiver på det nå nedlagte Kontrollutvalgets historie, og kan bidra til å forklare forbauselsen i Stortinget over at utvalget praktisk talt aldri fant noe å kritisere. Alt dette utvalget har foretatt seg gjennom årene med ulike saker må nå granskes/kontrolleres.

---

[456] Selv om Dahl måtte ha trodd på Liers egen litt avvikende versjon (se foran), måtte Dahl ha forstått at det var svært påfallende at Lier ikke hadde advart oss mot å anmelde, ut fra alt han visste om vårt syn på å unngå unødig offentlighet. I så fall burde Dahl i alle fall ha spurt de aktuelle vitner som kunne kaste lys over dette om hvor initiativet til anmeldelsene kom fra. Vi hadde mange å stille opp med, og mange av disse ble avhørt likevel uten at dette ble berørt!

18.17 Hva nå, justiskomité?

Men det gjorde han jo ikke, og en rekke gamle og nye stortingsrepresentanter sa sin klare mening om det. Nå angret de nok at de hadde gitt fra seg ballen til den regjerings-styrte Riksadvokaten og hans Dahl-gruppe.

Men Stortinget hadde den gangen likevel festet en tynn tråd til ballen. I komiteinnstillingen[457] het det:

> *«Komitéen avventer gruppens vurdering og avstår derfor fra å følge opp saken i forbindelse med denne innstilling.»*

På stortingsspråk betyr dette: Vi følger med dere, og tar saken opp igjen i Stortinget hvis vi ikke er fornøyd!

Selv Aps hovedtalsperson, stortingsrepresentant Inger Lise Gjørv (A), åpnet for at saken kunne komme tilbake til Stortinget[458]:

> *«(Ramm/Setsaas-saken) blir ... gransket av Riksadvokaten og krever derfor ikke flere forføyninger før etterforskningen er avsluttet.»*

Etter vår mening måtte det være helt naturlig at justiskomitéen etter Dahl-gruppens henleggelser og de meget kritiske stortingskommentarene, kombinert med den gamle justiskomitéens skepsis allerede den gangen (se kap 14), forlangte en redegjørelse for hva Riksadvokaten hadde gjort med den granskningen han hadde stjålet fra dem. Men det har den ikke. Den «avventer» fortsatt, nå antakelig Lund-kommisjonen.

Det var mer fart i den forrige justiskomitéen. Vi tror det er fart i den nåværende lederen, Lisbeth **Holand** (SV), men Anders C. **Sjaastad** (H) (se kap. 25.11) er nok en vesentlig mindre motivert fraksjonsleder enn Wenche Frogn **Sellæg** var for Høyre. (Dessuten er Svein **Alsaker** (KrF) ute, og det er synd. Men mulighetene er jo stadig tilstede!

18.18 Lier og Dahl bryter politiinstruksen

Etter at vi nå hadde avsluttet vårt forhold til politi og påtalemyndighet, og leseren vet det meste av det vi vet om hva disse visste, sa og gjorde, vil vi gjerne et øyeblikk inn på enkelte formelle sider. Man kan forsåvidt si at formalitetene her er pølser i slaktetiden i forhold til de massive dekkaksjoner som er avdekket, men de kan ha betydning som angrepspunkter nettopp for å bryte gjennom tildekkingen. De som tildekker, anstrenger seg nemlig alltid til det ytterste for å følge de rent formelle, rammeverksmessige spilleregler, slik at den som bare ser overflatisk på enkeltsektorer ikke vil ha noe å bemerke, og slik at mest mulig siden kan kokes ned til «skjønn» og «misforståelser».

Vi har notert oss at politiinstruksen, påtaleinstruksen etc., som vi må anta ikke bare poliinspektør Leif A. **Lier**, men også førstestatsadvokat Edward **Dahl** med sine Kripos-folk var underlagt, er referert og vurdert i stortingsmeldingen om Mossad/asylsøkersaken[459].

Her heter det bl. a.:

> *«I politiinstruksen, som gjelder for hele politiets virksomhet, heter det i § 3-1, fjerde ledd:*
>
> *'Under tjenesteutøvelsen skal politimannen være sannferdig, saklig og upartisk.'*
>
> *...Det skal forøvrig nevnes at påtaleinstruksen foreskriver at 'uriktige opplysninger' ikke må brukes ved avhør av siktede (§ 8-2, fjerde ledd) eller ved avhør av vitner (§ 8-6, sjette ledd).*
>
> *Sannferdighetskravet, som er fastslått i politiinstruksen og påtaleinstruksen, tar blant annet sikte på å forhindre at tjenestemenn ved uriktige opplysninger forleder avhørte til å gi sin forklaring på bakgrunn av uriktige premisser....*
>
> *Prinsippet om at det under et avhør ikke skal gis uriktige opplysninger må antas å omfatte såvel uriktige opplysninger om det bakenforliggende saksforhold, som uriktige opplysninger om rammen omkring avhøret. Ettersom hensikten må være å forhindre at avhørte forledes til å forklare seg på grunnlag av uriktige, faktiske opplysninger, må prinsippet også anvendes for å forhindre at avhørte forledes til å forklare seg på grunnlag av uriktige opplysninger om de formelle rammer omkring avhøret.*

---

[457] Innst S nr 246 (1992-93)
[458] Stortinget 18. juni 1993: St. t. s. 4910
[459] St. meld. nr. 22 for 1991-92

Med 'uriktige opplysninger' må også forstås unnlatelse av å gi øvrige relevante opplysninger som har betydning for avhøret.

...det kan (likevel) oppstå situasjoner som kan få helt avgjørende følger for Norges eller dets alliertes sikkerhet, der ovennevnte grunnregel og normer må vike for mer høyverdige interesser. Her er det imidlertid nødrettsbetraktninger som må legges til grunn ved vurderingen av fremgangsmåten. Etter departementets vurdering var vi ikke i nærheten av en slik situasjon under Gulf-krisen.»

Riktignok hadde hele vårt forhold til Lier karakter av *samtaler* frem til anmeldelse ble inngitt (se kap. 11). Det var likevel forutsetningen at det skulle pågå *etterforskning*, og vi kan ikke se at ikke instruksene skulle gjelde tilsvarende i denne fasen. *Etter* anmeldelsen var det ikke mye kontakt, men den lille som var må rimeligvis oppfattes som avhør av anmelderne.

Vi skal raskt gjøre oss ferdig med at vi idag regner både Lier og Dahl som ledd i «den fjerde tjenestes» samlede aksjon/dekkaksjon mot oss, og at dette selvsagt ved siden av å være ulovlig i seg selv opplagt nok er i strid med instruksene.

Men la oss se endel på enkelthetene. Det er et åpent og kjent forhold at Frigaard og Lier noen år tidligere hadde hatt ansvaret for ekteparet Schjødts sikkerhet i forhold til arabiske terrorister. Vi kjenner idag til at Lier *mens han hadde uformell kontakt med oss* samtidig advarte Schjødt mot Setsaas som påstått trusel mot han (Setsaas skulle angivelig «ta ham»), oppga registreringsnumrene på de biler han benyttet etc[460].

La oss nå først ta den «snilleste» versjonen: At han var i god tro på dette punkt (det kan han ikke ha vært, siden det ikke finnes et fnugg av bevis om voldsbruk mot en mann som har kjempet med rettslige og andre rent legale virkemidler i 20 år, men likevel). Kan en politietterforsker behandle en mistanke om kriminell virksomhet fra én part og *samtidig* drive operasjoner for en mulig motpart ut fra mistanker om *motsatt rettet kriminalitet*, før noen av delene er bevist - og holde det siste skjult for den første? Er ikke det ganske åpenbart i strid med kravet til «sannferdighet, saklighet og upartiskhet»? Må ikke et politikammer sørge for at disse sakene holdes adskilt, ihvertfall inntil det er avklart hvem som har rett? Det kan jo sogar hende at *begge* har rett. I alle fall kan politimannen siden finne seg i vitneboksen mot en forsvarer som - uansett hvilken vei det gikk - kan påvise at politimannen en periode *arbeidet for motpartens sak?*

Vi vet videre at han iverksatte bilspaning mot oss, siden søkt kamuflert som «spaning på spanerne», og endelig at han hadde et forhold til *vår etterforsker* Trygve **Lauritzen**, åpenbart basert på at denne var snudd, *uten at vi visste det*, som bl a omfattet bruk av denne etterforsker til etterretning/desinformasjon fra vårt miljø (rapporten om Setsaas' våpenarsenaler etc.). Dessuten vet vi at han like grunnløst skremte en person i våre omgivelser med påstander om at Setsaas var farlig og at hun ikke måtte slippe henne inn. Her utelukker «god tro» seg selv. Norske borgere må kunne komme i frimodighet til politiet for å fremme sine mistanker, uten å risikere at politiet verver infiltratører blant ansatte/engasjerte eller på annen måte iverksetter provokasjoner og etterretning. Når Lier deretter sprer Lauritzen-rapporten til kolleger og påtalemyndighet, dreier det seg også om bevisst desinformasjon og injurier. Hva nå med «sannferdig, saklig og upartisk»?

Hva så når Lier *syv måneder etter bilspaningen* og *seks måneder etter Lauritzen-notatet* vil ha anmeldelse innlevert på rappen, angivelig så han kan sette i gang kjempeetterforskning? Hvordan forholder hans puslete forslag om kanskje å iverksette noen flere registerundersøkelser (som blir til null) til dette, i lys av regelen mot å gi «uriktige opplysninger om de formelle rammer omkring avhøret»? Unnlatelse av å gi opplysning om at det ikke blir noen etterforskning når man ber om anmeldelse og *lover* omfattende etterforskning må vel vurderes tilsvarende?

Og hva når Setsaas' siste besøk hos Lier før han skriver sitt Mikkelsen-notat[461] med Lauritzens brev vedlagt utnyttes til å *underbygge Lauritzens påstander* ved egne påstander fra Lier om at Setsaas «var nervøs» og snakket om uspesifiserte aksjoner? Da forelå det anmeldelse, og instruksen måtte ihvertfall gjelde.

Og så til Dahl. Dahl var kjent med alle dokumenter fra Oslo Politikammer, *herunder Lauritzens rapport*. Han må ha stilt seg akkurat de samme spørsmål om denne som vi har gjort foran - hvis man ikke skal tro at han var del av konspirasjonen hele tiden. Han må derfor *enten* ha kjent til at Lier hadde drevet utilbørlig provokativ virksomhet mot oss *eller* blitt fortalt at dette materialet var benyttet som grunnlag for politimessig etterforskning *mot* oss, rettslig kjennelse for avlytting e. l. Han informerte oss ikke om noen av delene. La oss nå ta de to tilfellene:

---

[460] Dette har Schjødt selv uttalt til en svært troverdig person som foretok nøye nedtegnelser, og som igjen er vår kilde. Av formelle grunner kan personen ikke fremstå som kilde.

[461] Liers rapport til Mikkelsen av 3. juli 1992

Hvis han *ikke* trodde på Lauritzen/Lier, samtidig som han ut fra det som står i hans pressemelding[462] helt fra begynnelsen av *utelukket justisvesenet fra etterforskning*, ser han fra begynnelsen av bort fra åpenbare brudd på politiinstruksen, unnlater å etterforske disse og *lar oss forbli i troen på at dette blir gjort*, fordi det var en helt tydelig forutsetning fra Stortinget. Var ikke det «unnlatelse av å gi øvrige relevante opplysninger som har betydning for avhøret»? Hadde vi visst det, hadde vi spasert ut fra Dahs møterom første dagen.

Det er imidlertid meget mer sannsynlig at Dahl er blitt instruert i å legge Lier/Lauritzen, og dermed såkalt «lovlig» etterforskning rettet mot oss, samt avlytting med «lovlig» kjennelse, til grunn, som vi har forklart foran. Generelt gjelder det at hvis Dahl *forutsatte at vi var under mistanke for kriminelle forhold og visste vi var under etterforskning* at hele det halvt år lange avhøret av oss og de 20-25 andre i vår gruppe *var en ren politiprovokasjon*. Det må være aldeles opplagt at dette var en tilbakeholdt opplysning «om de formelle rammer omkring avhøret» som hadde enorm «betydning for avhøret», ikke bare av oss, men av alle de andre. Er det lov å avhøre personer som mulig skadelidte, når de i virkeligheten er mistenkte i en hemmelig prosess *omkring samme tema*?

Etter norsk og all annen demokratisk rett kan ikke mistenkte tvinges til å vitne mot seg selv. I dette tilfelle ble vi lurt til å vitne i den den tro at det var for å oppklare *våre* mistanker, mens hele forutsetningen for avhørene var at *det skulle ikke gjøres - justisvesenet skulle ikke etterforskes.* Våre familiemedlemmer og medarbeidere er på samme måte lurt til å vitne i en slik forfalsket ramme. Er ikke dette i strid med nevnte politi- og påtaleinstrukser, vet vi ikke hva som er det.

Vi vet ikke om Lier og Dahl vil påberope seg «nødrett» og «rikets sikkerhet». I så fall må de slå Gulf-krisen. Det eneste vi kan tenke oss som var truet sterkere enn freden i Gulfen, var freden for Arbeiderpartiets regjering og for «den fjerde tjeneste» til å fortsette *sin* kriminelle virksomhet.

---

[462] Pressemelding fra Riksadvokatens etterforskningsgruppe av 10. mai 1994

19. URENT FARVANN

Det var lettere før da herrene Michael Grundt **Spang** og Per Øyvind **Heradstveit** seilte i åpen båt med stø kurs. Idag er det ikke så lett. Nå skiftes det fort kurs. Vi har ført logg fra overvåkingsseilasen i norske media i den korte tiden vi har deltatt. Her er det mye urent farvann, mange skjær, trange sund og underlige skruer. Man må kort sagt ha tunga rett i munnen.

På fjellet heter det at man skal «søke råd hos erfarne fjellfolk». Det kan man gjøre i overvåkingsfarvannet også. Der finner vi mange erfarne sjøulker, slik som Alf R. **Jacobsen**, Finn **Sjue**, Olav **Versto** og Harald **Stanghelle**, som til og med har drevet rekefangst i Ishavet. Men disse karene pløyer et farlig farvann der intet er sikkert og ingen kan stole på noe - her hvor piratene kan dukke opp selv bak nærmeste isfjell. I noen av havområdene treffer man også på havfruer som lokker med gull og grønne skoger hvis du bare vil skifte kurs. Så skal man søke råd hos noen ulker, skal man helst ha litt erfaring selv, for de tenker seg godt om før de svarer, og da kan det være mangt og meget som skal leses mellom ordene og linjene og snus og vendes på før man kan være sikker på hva de mener.

Ta nå f. eks. Alf R **Jacobsen**, radikaleren fra AKP (m-l)-miljøet, også med fartstid fra m-l-avisen *Klassekampen* som ut fra sine meget gode kontakter i E-staben har skrevet tre bøker[463] med avsløringer om hysj-folkene og deres aktiviteter og for den siste fikk sin SKUP-pris. Da han her i fjor kommenterte farvannet omkring førstelagmann Agnes Nygaard Haug etter at hun hadde levert sin granskningsrapport der hun overhodet ikke fant noe som helst, fikk man inntrykk av at det forbauset ikke den gamle sjøulken[464]. Den tidligere sjefen for E-staben, kontréadmiral Jan Ingebrigtsen,[465] , som Jacobsen hadde arbeidet sammen med før han utga sin første bok i 1985, ga uttrykk for full tillit til Nygaard Haug (som også skulle granske ham) allerede ***før*** hennes rapport var skrevet[466]. Admiralen irriterte seg kanskje over at Aftenposten hadde plassert hans artikkel ved siden av en annen med overskriften «Taushet er gull».

Man skulle jo i utgangspunktet tro at en som har avslørt mye stygt selv, kanskje ville stille *noe høyere krav til en førstelagmann* enn det å ikke finne noe som helst! Men nå må man kikke dypere. For hva er det egentlig Nygaard Haug har gjort? Jo, hun har studert mer enn 30.000 offisielle årsverk i E-tjenesten og slått fast at *alt av ulovligheter allerede er funnet*, av Alf R **Jacobsen** og hans ulkevenner. De har simpelthen gjort en så *makeløs* jobb at det ikke er mer å finne. En så riktig analyse må naturligvis berømmes.

Det er også i det lys man må se samme Alf R. Jacobsens bredside[467] mot de to landkrabbene Setsaas og Ramm som slår om seg med allehånde påstander om lumske farvann og fet fangst. Siden de to sistnevnte aldri har møtt herr Jacobsen og langt mindre gitt ham adgang til f. eks. noe av det materialet denne boken er basert på, ville enkelte kanskje finne det noe underlig at Jacobsen i sin kronikk opererer med en rekke «kjensgjerninger», slik som at «landets skarpeste politifolk» nøye hadde gransket vårt materiale, og at han ut fra det kunne slå fast at det «viste seg å være en forvirret mikstur av fantasterier og tilfeldigheter» og «ville historier». Selv de som henla sakene hadde ikke sagt noe av dette, men fant faktisk både gjerningsmenn og forhold som kunne tyde på det ene og det andre. Ikke noe sted i de politidokumenter som *vi* har hatt innsyn i som parter i saken (men ikke han, vel?) er *ett eneste punkt tilbakevist som feilaktig*, bare definert vekk, tolket vekk eller - mesteparten - bare vekk[468].

Men den som måtte tro at den gamle revolusjonskjempen er gått i kloster på sine gamle dager, og uten videre tar «klassepurkens» ord for god fisk, må tro om igjen. Pånytt er det selvsagt en helt annen form for *visshet:*

---

[463] «Muldvarpene» i 1985, «Svartkammeret» i 1988 og «Iskyss» 1991.

[464] Dagbladet 14. juli 1994

[465] Jan Ingebrigtsen var sjef for E-staben 1979-85. Han var således Trond Johansens sjef i nærmere 7 år. Fra 1982-1984 hadde Ingebrigtsen og Johansen tidl E-sjef Sven Aage Hauge, som Forsvarssjef. Hauge hadde vært Trond Johansens sjef 1970-77, de to siste årene som E-sjef. I 1982 ble Hauge utnevnt til sjef for Forsvarets Byggetjeneste (FBT) der han satt frem til pensjonsalderen. I tre år var Hauge nå FBT-sjef samtidig som Ingebrigtsen var E-sjef, se senere om dette tema.

Alf R. Jacobsen ga ut bøkene «Muldvarpene» i 1985, «Svartkammeret» i 1988 og «Iskyss» 1991. Ingebrigtsen var således sjef for E-staben under Treholt-jakten, der E-staben naturligvis var dypt involvert og Trond Johansen gjorde en fremragende jobb, bl a i et helt nødvendig samarbeid med Mossad om Irak-delen av Treholt-saken. Jacobsen må således i forbindelse med sin første bok ha hatt et nært samarbeid både med Ingebrigtsen og Johansen i lang tid før 1985 og også senere vedrørende hans to andre bøker som bl a ledet frem til SKUP-prisen. Dette bærer bøkene også preg av, da de alle tre er meget presise og usedvanlig informative om temaer som alle har vært innelåst i skapet til Trond. Det er imponerende av en gammel Klassekampen-journalist!

[466] Aftenposten 31. mai 1994

[467] Dagbladet 14. juli 1994

[468] Vi minner om at Leif A Lier «ikke kunne bekrefte eller avkrefte». Førstestatsadvokat Dahl svarte på direkte spørsmål fra oss i sluttmøtet der vi hadde med advokat som vitne at «han ikke kunne huske at noe (vi) hadde gitt av opplysninger var galt». Dahs etterforsker Sandstad var også tilstede.

Sjøulken har trålet dette havet i 50 år, sommer som vinter, i regn, storm og tåke, *og funnet alt som er å finne!* Når noen amatører nå kommer inn fra en liten lysttur i fullt solskinn og forteller om *den* stimen av storfisk de *nesten* hadde fanget, ja, da var det jo bare å fnyse gjennom snadden: «Fiskehistorier!»

Som f. eks. da Klassekampen og AKP's stortingsrepresentant avslørte at Overvåkingspolitiet i en årrekke hadde ført lister over nordmenn som skulle interneres i en krigssituasjon[469]:

> *«...politikere (har) i fleng blitt intervjuet om hva de visste, og svaret er det samme: Vi visste ingenting. Hvis politikerne snakker sant, er dette et demokratisk problem. For da har vi nok en gang fått demonstrert at overvåkingspolitiet har drevet som tankepoliti utenfor demokratisk kontroll.»*

Da er det at Jacobsen kommer Overvåkingspolitiet til hjelp og refser sin gamle avis og sin stortingspresentant: *Dette er da ikke noe nytt!* Det var nevnt i Mellbye-utvalgets rapport av 1967, den gang riktignok hemmeligstemplet, men nedgradert i 1987. Ifølge Jacobsen er problemet at flere politikere som må ha visst om dette, har hyklet og latt som det motsatte. *Lytt til gamle ulker*, Folkvord!

Vi hører den opplyste lesers høylydte protester: Det kan ikke være slik at Alf R Jacobsen regner nærmest alt som allerede avslørt, for han ble da vitterlig med da Ronald **Bye** skulle skrive boken om hva som foregikk der oppe i niende etasje[470]! Da måtte han jo ha akseptert at det i havet fantes noe som han selv ikke hadde sett?

Javisst, det er derfor vi har forklart at det *ikke er enkelt* å forstå disse sjøulkene. Når man først mener man har et bilde av dem, kommer det noe som gjør at det glipper. Men for å lede leseren inn på sporet skal vi fortelle en liten historie fra dette miljøet:

> *En tjeneste-dødar sto i kø foran Perleporten. Da han kom frem til St. Peter, ble han spurt om sitt yrke, og han svarte nå som sant var, han var tjeneste-dødar.*
>
> *- Da får du vente noen år, sa St. Peter. - Vi har allerede mer enn nok av tjeneste-dødare her inne.*
>
> *Men vår tjeneste-dødar var snartenkt. Han gikk rundt på baksiden og hvisket noen ord gjennom gjerdet. Like etterpå sprang alle tjeneste-dødarne som var innenfor Perleporten ut og kavet seg avgårde til Oslo.*
>
> *- Nå var du heldig, sa St. Peter da vår tjeneste-dødar kom tilbake. - Det er bare å stige på, vi må jo ha ihvertfall én tjeneste-dødar her. Men tjeneste-dødaren ble stående og skrape med føttene.*
>
> *- Tja, jeg tror nok kanskje jeg tar meg en tur ned til Oslo, jeg også, sa han.*
>
> *- Hvorfor det?*
>
> *- Jo, du ser, alle de andre sprang avgårde fordi de hørte et rykte om at Ronald Bye skulle legge frem nye bevis for avlyttingen på Youngstorget.*
>
> *- Men det kan da ikke være sant; det var jo du selv som satte ut historien, jeg har da forstått såpass.*
>
> *- Jooo - men det kan jo være noe i det likevel!*

Således må man jo forstå at det er en ting å ta som gitt at landkrabbenes fiskehistorier ikke kan være riktige, ut fra at man selv vet så mye. Noe helt annet er det når det begynner å gå rykter om at landkrabbene *faktisk har fanget en fisk.* Da gjelder det å komme seg ut på feltet og få bordet dem fortest mulig. Det kunne jo hende det var noe i det! Er man først ombord, kan man kappe snøret og ta seg av fisken selv senere. Klarer man ikke det, kan man ihvertfall komme med på bildet sammen med amatørene når de bringer fisken til land, og da vil jo alle forstå hvem som *egentlig* har stått for fangsten.

Her ser man faktisk et ganske klart *atferdsmønster* blant de gamle sjøulkene på overvåkingshavet. En annen gammel marxist-leninist er Finn **Sjue**, som har *fortsatt* i AKP som redaktør og journalist i *Klassekampen* fremfor å infiltrere kapitalismen slik Jacobsen har gjort gjennom *Økonomisk Rapport*. Han har likevel ikke hatt hatt problemer med visum til USA eller adgang til det amerikanske Riksarkivet[471] og kanskje flere, der man kan granske både amerikanske og norske tjenester. M-l'eren hadde oftere enn andre intervjuer med sjefen for E-staben, Alf Roar **Berg**, og har i mange år vært i god kontakt med Iver **Frigaard** i POT. Sjue-ulken gjennomførte akkurat den samme øvelsen overfor Ronald Bye som Jacobsen; den ene dro i 1993 med den andre inn til «9. etasjes leksikon» der de begge ble Bye's medforfattere. Her kunne det være mye å få på kroken. Sjue hadde sogar gjort det en gang tidligere, da amatørene Pål T. **Jørgensen** og Viggo **Johansen** meddelte at *de to* skulle skrive sin

[469] Klassekampen 18. juli 1994
[470] Ronald Bye med Finn Sjue og Alf R Jacobsen som medforfattere: «De visste alt». Tiden forlag 1994
[471] Aftenposten 27. oktober 1993 s. 10 iflg Sjue selv

andre bok fra overvåkingshavet[472]. *De hadde vært på lydbånd-fiske før, men hadde de bært i land all fangsten?*, har nok Sjue tenkt, da han tok kontakt og tilbød dem *sine tjenester*, bokstavelig talt.

Noe annet man må være klar over før man søker sjøulkene om råd er *at man slett ikke kan regne med å få samme råd.* Da Sjue var med på boken til Jørgensen/Johansen i 1992, ble han angrepet av en tredje vanligvis både snill og blid sjøulk, Olav **Versto**, som nå var veldig sint. Sammen med den tidligere E-sjefen Jan **Ingebrigtsen** - som hadde hjulpet **Jacobsen** med hans bok i 1985 - torpederte Versto-ulken boken til **Sjue** i beste sendetid på TV, beskrevet slik av Sigurd Allern[473]:

> *«Boka («Vi som styrer Norge») var ikke uten svakheter, bl a fordi den i så stor grad bygde og måtte bygge på anonyme kilder. Men den traff, og overvåkingsfolkene skrek av smerte.*
>
> *Verdens Gangs Olav Versto (som nå skriver entusiastisk om avsløringen av 'den fjerde tjeneste') gikk til voldsomt angrep på boka og beskrev Trond Johansens virksomhet i positive ordelag.»*

Dette skrev Allern da han senere lett forbauset konstaterte at dødare-døderen Versto nå var blitt bare dødare, siden han i denne periode kjørte «en rekke større oppslag om avlyttingen og trakasseringen som Hans Henrik Ramm og Johan M Setsaas mener å ha blitt utsatt for». Selv for ham var det ikke lett å holde orden på «ulkene»!

Bye skrev i 1987 boken «Sersjanten»[474] som inneholdt endel opplysninger om hva man visste i «9. etasje». Da kom angrepet på Ronald Bye's hustru Tove Heggen **Larsen** om det meget kjente «boblebadet»[475]. Til tross for dette var Ronald Bye i 1991 lojal nok til å varsle statsminister Gro Harlem **Brundtland** om at hun burde igangsette granskning av samrøret mellom de hemmelige tjenester og Youngstorget. Han stilte seg sogar til disposisjon for et slikt arbeide, men han fikk aldri noe svar[476]. Bye opplyste dette etter at Ap-lederen i 1993, Thorbjørn Jagland, da «De visste alt»[477] ble lansert, angrep Bye for ikke å ha tatt dette opp i partiet først. Men Bye hadde sitt på det tørre med brevet. Senere undersøkelser viste at brevet hadde vært innom Aps partikontor, men sendt ut igjen uten at fru Brundtland hadde fått det, og visstnok på samme vagabondske måte vært innom Statsministerens kontor, men der måtte man jo prioritere hva man kunne plage statsministeren med! Formodentlig har det flakset videre til «han Trond» for forføyning.

Ikke noe svar fra Gro, men heldigvis fikk Bye nå straks allianse med to gamle ulker **Jacobsen** og **Sjue**, som endog var storslagne nok å legge sine tidligere motsetninger bak seg, for å assistere der Gro sviktet. Han var heldigere enn oss, for da vi skrev til Forsvarssjefen for å rydde opp, skjedde *intet*.

Allerede i 1992 reagerte det skarpe hodet til Tron **Øgrim**, som hadde oversikt over hele havet, alle bankene og alle ulkene. Øgrim skrev to kronikker der han fremhevet at *han* lot seg ihvertfall ikke lure. Han konkluderte rett og slett: «Lamme greier» [478] når han så de gamle ulkene fly på kryss og tvers mellom bankene.

Alle gleder seg derfor nå til Alf R Jacobsens avsløringer i boken som han skal skrive *om og med han Trond*! Men den kommer selvsagt ikke før Lund-kommisjonen har sagt sitt. Nå som vi har utgitt bok, kan *vi* kanskje få være med å skrive, slik Jacobsen fikk bli med Bye? Hva kommer da Sjue til å si?

Men det blir mer komplisert blant sjøulkene. Når noen ulker en tid har fisket sammen på samme bank, hender det at en eller to forlater denne fiskebanken og slår seg sammen med andre ulker på en annen bank.

Ta f. eks. **Sjue**, som fisket sammen med **Jacobsen** i boka til Ronald **Bye**. Han drar straks til en annen fiskebank såsnart **Nygaard Haug**-utvalget kommer på banen. Mens **Jacobsen** og **Ingebrigtsen** fisker *sammen med* Nygaard Haug, går **Sjue** kraftig *ut mot* Nygaard Haug-fisket[479]:

> *«HVITVASKING: Nygaard Haug-utvalget er helt fundamentalistiske i sin tro på at de har funnet sannheten. I mangel på bevis har de rett og slett bestemt seg for hvem de skal tro på. Slik bærer hele rapporten preg av regulær hvitvasking....*
>
> *Rapporten bærer i forbausende grad preg av reservasjonsløse påstander....*

---

[472] «Den slagkraftige duoen Viggo Johansen/Pål T Jørgensen» kunngjorde allerede i Arbeideravisa 11. oktober 1990 at det var på trappene en «Edderkoppen II» som senere ble «Vi som styrer Norge», Aventura 1992, med Sjue som medforfatter etter at han senere hadde meldt seg og anbefalt at man slo kreftene sammen.
[473] Klassekampen 9. juni 1993
[474] Ronald Bye: «Sersjanten». Gyldendal 1987.
[475] Denne historien har Bye skrevet om i «Oppgjør», Tiden 1992.
[476] Se kapitel 8 om alle detaljer i denne «brevsaken»
[477] Ronald Bye med Finn Sjue og Alf R Jacobsen som medforfattere: «De visste alt», Tiden forlag 1994
[478] Klassekampen 19. og 20. november 1992.
[479] Dagbladet 5. juli 1994

Jeg er forbløffet over at (Kosmo) lar seg friste til å offentliggjøre denne rapporten og fremstille den som den endelige sannhet. Han må ha kortsluttet helt. En slik oppførsel viser at Kosmo forsøker å frifinne på sviktende grunnlag. Men da blir det regulær hvitvasking.»

Inntil Dahl-utvalget ble nedsatt, hadde **Sjue** vært på lag med oss, men så «avslørte» han oss og gle over til **Dahl** i løpet av 10 dager[480]. I motsetning til sin medulke Jacobsen, som valgte Nygaard Haug, satset Sjue på **Dahl.** Seks måneder (desember 1993) før Dahl avsluttet *sin* dekkaksjon kjente Sjue allerede på ulke-gikta at pauseutvalget til Dahl er den riktige fiskebanken. Dahl og hans etterforskere ble nå skrytt opp i skyene[481].

Hva må nå den konsekvente *dødaren* Sigurd **Allern** ha tenkt om «ulkene», forvirret som han allerede var over **Versto's** skiftende luner, når lunene nå sogar skiftet like raskt i hans egen redaksjon?

Men da Dahls henleggelsespressemelding endelig kom i juni året etter, ble Sjue stående nokså alene. For etter å ha holdt på et år klarte Dahl-gruppen bare å finne én forbryter og to forbrytelser. Den første forbrytelsen var mot Svein **Muffetangen**[482] (den fikk Dahl av oss ferdig avslørt), den andre mot Tormod **Hermansen**[483] (han også) og selvfølgelig var begge foreldede, så det var ingen vits i å starte noen etterforskning etter forbryterne. Det tredje forholdet og den eneste forbryteren som ble avslørt av Dahl var en hund som Dahl fant ut gjentatte ganger hadde klatret opp på sin eiers kjøkkenbenk for å bemektige seg en svær kjøkkenkniv som den lykkelig må ha løpt rundt med før den til slutt ble pent parkert på dørmatten en etasje lenger nede for skikkelig å skremme husets herskerinne når hun kom hjem.

Olav **Versto** er, som vi alle vet, er en meget dyktig og hyggelig politisk journalist med direkte kontakter til Faremo, Gro og Trond. Innledningsvis assisterte han oss i å få publisert hva vi hadde avdekket av hemmeligheter[484]. For endel detaljer var det slik at vår motpart ikke visste at vi visste før de fikk se det på trykk..

I likhet med **Sjue** fisket også **Versto** litt på Ramm/Setsaas-banken en stund, men forlot oss så gradvis.

I mai 1994 kunne Versto fortelle hvorfor Nygaard Haug-utvalget var nedsatt[485]:

> *«Regjeringen og Arbeiderpartiet har ... stilt seg i halstarrig forsvarsposisjon. De vil riktignok få gransket til bunns den skitne overvåkingen som allerede er avdekket. Men de vil gjøre det selv.*
>
> *Det var derfor Regjeringen utnevnte Nygaard Haug-utvalget til å granske Forsvarets E-tjeneste. Det var også derfor Regjeringen beveget Riksadvokaten til å granske påstanden om en såkalt 4. tjeneste fra de eksentriske herrer major Johan Setsaas og forhenværende statssekretær Hans Henrik Ramm.»*

For oss «eksentriske herrer» var dette klar melding. Det Regjeringen ønsket å finne i vår sak visste vi ville være lik null. Regjeringen måtte i så fall finne seg selv!

En særlig celeber dyst mellom ulike dødare fant sted etter at SV's fhv partisekretær Lasse **Jahnsen** først i en kronikk i Dagbladet[486] i oktober 1994 viste til de hemmelige tjenestenes praksis med å bruke «provokatører og infiltratører overfor grupperinger og partier på venstresiden» og stilte spørsmålene:

> *«Hva har egentlig AKPs rolle vært i forhold til disse tjenestene, og hvor står 'overvåkingsdødaren' Finn Sjue i dette bildet?»*

Bakgrunnen for denne saken var at Jahnsen, da politiet dukket opp i forbindelse med 'listesaken' i 1977, fikk gjemt listene hos en venninne, som fikk panikk og overlot dem til Egil **Ulateig** som i sin tur ga dem til AKP og Finn **Sjue**[487].

> *«Samtidig som han (Sjue) nå satt på arkivet tordnet han i Klassekampen mot SV om å få 'agentlistene på bordet' og 'papira offentleggjort snøgt'»*[488]

I en reportasje i Dagbladet sa Jahnsen[489]:

---

[480] Klassekampen 16. juni 1993, se nedenfor
[481] Klassekampen 15. desember 1993
[482] Førstestatsadvokat Edward Dahl i brev til Svein Muffetangen 28. juni 1994.
[483] Bl a Dagbladet 5. juli 1994
[484] Se en rekke viktige reportasjer i VG.
[485] VG xx. mai 1994
[486] Dagbladet 26. oktober 1994
[487] Se bl a Steinar Hansson i Dagbladet 28. oktober 1994
[488] Fortsatt Hansson i Dagbladet 28. oktober 94
[489] Dagbladet 26. oktober 1994

«Hva har Klassekampen gjort med disse listene - har de brent dem? Har de sendt dem til Kina? Eller har de gitt dem til Politiet? De har ihvertfall aldri offentliggjort noe av materialet om Forsvarets Etterretningstjeneste.»

I TV Norge-programmet LJK[490] samme dag anklaget han Klassekampen og Finn Sjue «for å ha gått i ledtog med Overvåkingspolitiet».

I TV Norge hevdet også[491] SV'eren Ivar **Johansen** at Klassekampens journalist Per **Bangsund** skulle ha levert egne lister over høyre-ekstremister til FO/E.

Det var bl a det at Sjue og Klassekampen ikke selv offentliggjorde listematerialet Jahnsen fant påfallende og grunnlaget for å påstå «ledtog». Nåværende redaktør i Klassekampen, Sigurd **Allern,** kalte dette brønnpissing[492]. Man fikk vurdere Sjue ut fra hans journalistikk.

I et intervju med Klassekampen svarte Sjue[493]:

«Jeg begynner å bli vant til at det settes ut rykter om at jeg er agent for den ene eller andre tjenesten.» .....

Til Dagbladet utdypet Sjue dette slik[494]:

«I sin tid hvisket noen at jeg var agent for al-Fatah og PLO. Senere hvisket noen andre at jeg var agent for en tidligere antiterrorsjef i POT. Og idag går noen i høyreorienterte kretser rundt og hevder at jeg egentlig er agent for en tidligere seksjonssjef og Ap-mann i den militære E-tjenesten. Snart hvisker vel noen at jeg i bunn og grunn er agent for Gro Harlem Brundtland.»

Det er dårlig gjort å sette ut rykter. Man bør begrense seg til å se på hva psykologen og journalisten Sjue selv skriver og ikke skriver. Det mente forøvrig også Aftenpostens Harald **Stanghelle**, som tok fatt i Jahnsens argumentasjon. Om Klassekampen, som ifølge Jahnsen forlangte agentlistene på bordet, men satt musestille med dem selv, skrev han[495]:

«Fornuftig nok men helt uten dobbeltmoral er jo ikke et slikt markert skille mellom teori og praksis.»

Stanghelle refererte videre fra en kronikk av Lasse **Jahnsen**[496] der Jahnsen avsluttet med spørsmålet:

«Hva er egentlig AKP's rolle i forhold til disse tjenestene, og hvor står overvåkingsdødaren Finn Sjue i dette bildet?»

Stanghelle kommenterte dette spørsmålet slik[497]:

«Det er leseren som undrende må trekke konklusjonen om at Klassekampens mest kjente journalist gjennom årtier har vært overvåkingstjenestens mann, og at det var der de omstridte listene havnet....
Men det ville være like lettvint som uredelig å la Lasse Jahnsens spørsmål bli stående ubesvart. Spesielt fordi alle som nøye har fulgt Finn Sjues journalistikk vet at påstanden om ham som skjult agent eller provokatør er bare tull.»

Stanghelle lærte denne formen for krystallklar argumentasjon for sine standpunkter da han startet sin journalistiske karrière hos Arthur **Berg** i *Dagen*. *«Mossad/asylsøkersaken»* med Iver Frigaard er avsløringen[498] Stanghelle ble kjent for, og som deretter ga ham SKUP-prisen.

Sjue oppfattet selv forannevnte anklage slik[499]:

---

[490] Referert bl a i Dagbladet 27. oktober 1994
[491] Dette er referert i Ny Tid 40/94
[492] Til Ny Tid 40/94
[493] Klassekampen 27. oktober 1994
[494] Dagbladet 6. november 1994
[495] Aftenposten 28. oktober 1994
[496] Dagbladet 26. oktober 1994
[497] Aftenposten 28. oktober 1994
[498] Aftenposten 17. september 1991
[499] Dagbladet 25. november 1994

«Tvert imot mener Jahnsen at jeg var gått på handletur med listene til Overvåkingspolitiet og fått noen godbiter som takk.»

Litt selvkritikk tok han likevel[500]:

«Når jeg ser meg tilbake, blir jeg ikke akkurat stolt. Vi burde ha håndtert denne saken på en annen og mer moden måte.»

Inntil nylig hadde de fleste tenkt på 'listesaken' som en sak om dokumenter som for det første var innhentet delvis på ulovlig måte. Videre hevdet Forsvaret at opplysningene sammensatt ulovlig åpenbarte lovlige, men hemmelige installasjoner. Dernest forbinder de fleste listesaken med de trusler som ble fremsatt om å publisere nær sagt komplette navnelister på ansatte i det som den gangen var *tre* norske tjenester. Noen mente det var forståelig at Klassekampen og Sjue vegret seg for å publisere slikt materiale, selv om det ikke akkurat bidra til deres revolusjonære profil.

Nå hadde Lasse **Jahnsen** allerede pekt på

«...disse tjenesters bruk av provokatører og infiltratører overfor grupperinger og partier på venstresiden i norsk politikk..»

En annen SV'er - Jan Otto **Hauge** - knyttet dette direkte opp til listesaken[501]. Han mente at det i listematerialet lå

«... f eks milelange intervjuer med norske hemmelige agenter, som detaljert forteller om hvordan de på vegne av overvåkingspolitiet meldte seg inn i vekselvis SF og NKP»

Det kom nå frem at slik infiltrasjon faktisk hadde funnet sted. Politispaner Ole **Tinghaug** fortalte i 1993 at han i 1981 hadde infiltrert en gruppe rundt AKP, på oppdrag fra POT[502]. AKP's mangeårige formann Pål **Steigan** sa da om dette[503]:

«Dette føyer seg godt inn i resten av avsløringene som finner sted i disse dager. Denne epsioden hadde vi ikke snøring på.»

Psykologen Sjue, som skrev sin hovedoppgave på Universitetet om «psykologi og makt», var forøvrig som medforfatter til Ronald **Bye** med på å avsløre at POT bl a hadde infiltratører på AKP's sommerleir på Tromøya utenfor Arendal i en årrekke, og også indirekte drev andre former for infiltrasjon[504]. Ingen av disse var navngitt.

Vi kan for vår del nå avsløre at Sjues pressekontakt Iver **Frigaard** også en periode oppholdt seg i AKP (m-l) miljøet[505], men det har ikke avslørerne i *Klassekampen* fått vite før nå, og det av oss.

Vi kommer tilbake med mer stoff om tjenestenes infiltrasjon i AKP (m-l) i kap 24.5. Nå tilbake til Sjue:

Fra det tidspunkt våre avsløringer begynte for alvor, hadde vi lenge samarbeid med Sjue. Han ville gjerne hjelpe oss med avsløringer, samtidig som han samarbeidet med Frigaard om en rekke saker vedrørende høyreekstreme miljøer, bl. a. diverse Myrdal-saker.

I juni 1993, ti dager etter at Riksadvokaten hadde startet gransking av saken vår, og vi hadde avslørt en overvåkingsleilighet på Lindeberg som i media ble omtalt som «4. etasje», publiserte Sjue plutselig en helsides artikkel med en angivelig beboer, en tidligere FN-soldat[506], som under fullt navn sto frem som talsmann for beboerne i denne leiligheten. Ifølge artikkelen hadde han bodd der i minst tre måneder (leiligheten hadde selv fungert som overvåkingsleilighet i 7 mnd), og det var ikke noe rarere med den enn et hvilket som helst kollektiv av Palestina-venner. Hva vi visste var imidlertid at FN-soldaten hadde «flyttet inn» der kun fem dager før artikkelen ble publisert.

Kvelden før hadde Ramm i 20-tiden fått en kort telefonmelding fra Sjue om at det i neste dags utgave av Klassekampen ville komme en artikkel med intervju med ansvarshavende i leiligheten som ville torpedere våre opplysninger om at denne leiligheten inngikk i en overvåkingsaksjon. Sjue sa at mannen var en gammel kjenning av Sjue fra Palestia-miljøet. Sjue oppga også navnet på vedkommende.

---

500 Sjue til Dagbladet 29. oktober 1994
501 Ny Tid 41/94
502 VG 2. desember 1993
503 VG 2. desember 1993
504 Ronald Bye med Finn Sjue og Alf R Jacobsen som medforfattere: «De visste alt», Tiden forlag 1994. Side 60-61 og 114.
505 Fotrolige opplysninger fra privat kilde til Ramm og Setsaas
506 Klassekampen 16. juni 1993

Etter en kort rådslagning ringte vi tilbake for å be ham stoppe artikkelen, i det vi kunne legge frem adkillig materiale til støtte for våre opplysninger. Det førte ikke frem. Neste dag da artikkelen kom, sto FN-soldaten med aktivt engasjemet for palestinernes sak frem, med sitt navn som var et helt annet enn det Sjue hadde oppgitt.

Palestina-soldaten var uheldig, fordi han dessverre nå på kort varsel var kommet inn i en leilighet der de fleste andre spor vi hadde avdekket gikk til Mossad - men Mossad liker ikke Sjue, til tross for hans gode forhold til Frigaard Mossad tok Sjue avstand fra allerede da han var i kibbutz i Israel[507]. I 1970 var han første formann i Palestina-komitéen[508]. Det var sikkert derfor Sjue ble invitert av Yassir Arafat da Arafat traff «noen av dem som opp gjennom årene har deltatt i støttearbeid for Palestina» en sen kveld i november 1993[509].

Palestina-soldaten, stakkars, som etter kun 5 døgn i leiligheten skulle ta på seg ansvaret for 7 måneders virksomhet på vegne av beboerne, og selv gi inntrykk av å ha bodd der i minst 3 måneder var ytterst uheldig. De fleste andre spor fra leiligheten gikk nettopp til Mossad, Israel, Sørafrika, UNIFIL, Libanon, JUF[510] og MIFF[511]. Hårda bud!

Sjue nevnte at han kjente soldaten fra Palestina-miljøet fra lang tid tilbake, men glemte å nevne at han i februar 1990, midt under Kuwait-krisen, da en strøm av palestinere og andre arabere kom til Norge (og det blant disse kunne finnes enkelte som representere en trussel mot rikets sikkerhet[512]), hadde en hel førsteside pluss en hel side inne i avisen om nettopp denne soldaten[513]. Da fortalte han, nettopp hjemkommet fra FN-tjeneste, at Israel vervet norske FN-soldater til bl a å lytte på det norske FN-sambandet i Sør-Libanon. For å unngå å bli gjenkjent av Israel-sympatisører og Mossad her hjemme sto soldaten frem anonymt og på et bilde med ryggen til. Soldatens holdninger vakte sikkert stor sympati i Palestina-miljøet og ble sikkert tatt imot der med stor begeistring.

Soldaten løp nå stor risiko for palestinernes sak ved å oppholde seg i dette miljøet som Frigaard og Mossad nå infiltrerte, men de avslørte tydeligvis ikke **Sjues** mann som hadde røpet opplysninger til skade for Israel i Klassekampen. **Sjue** holdt nok også selv tett om dette overfor Frigaard på deres møter.

To år senere, i 1992, tok soldaten sjansen på en ny FN-periode i Sør-Libanon[514], og håpet sikkert at han ikke skulle bli avslørt av Mossad. Denne gangen tok han neppe sjansen på permisjonsreiser til Israel! Det hadde han imidlertid gjort i 1989 og 1990, i sin første kontingent. Det viste seg at han som nå, i 1993, ble tryllet frem som talsmann for beboerne i én overvåkingsleilighet, den gangen (1989) tjenestegjorde i Libanon *i samme kompani* og på samme tid som *en annen FN-soldat* som Setsaas hadde avslørt et annet sted i byen allerede i 1990. Denne FN-soldaten ikke bare eide en overvåkingsleilighet, men giftet seg dessuten med en israelsk pike som han «traff» like over grensen i deres felles tjenestetid (se kap 4). Det var hans leilighet som ble brukt i en romavlyttingsoperasjon i 1990 i samarbeid mellom Mossad Norge og E-tjenesten og tildekket av Frigaard.

Maken til uhell med Palestina-engasjementet! Det er sannelig godt å vite at Finn Sjue kan innestå for den førstnevnte soldatens troverdighet i palestinamiljøet, selv om han iblant kan komme i skade for å forveksle vennens navn med andre venners!

Vi håper endelig ikke at Palestina-miljøet i Oslo trekker andre slutninger enn at soldaten var ytterst uheldig med valg av bolig og medbeboere når denne boka kommer ut. Vi regner selvfølgelig med at Finn Sjue gjør sitt for å hindre at misforståelser oppstår.

Vi forstår at FN-soldaten kan ha behov for å leve et omflakkende liv, men vi forstår ikke hvorfor han hadde behov for å lure sin gamle venn **Sjue** trill rundt om sin botid på Lindebergåsen, som nettopp var det sentrale grunnlaget for «torpederingen». Det er forskjell på 5 dager og 3 måneder! Og hvorfor lot den kløktige dobbeltsjekker Sjue seg lure så lett? Sjue, som hadde «hjulpet» oss så lenge, måtte jo vite at vi gjerne ville ha hjulpet ham til gjengjeld!

Men mot, det hadde soldaten. Ikke bare flytter han inn i Norges på den tiden mest media-fokuserte leilighet (Erling **Borgen** spurte sogar om leilighetes indre mål - se kap 20.7.1), men påtar seg dertil hele ansvaret for alt som *ikke* hadde foregått der i løpet av de foregående 2 måneder og 25 dager!

Vi tror forøvrig at Sjues privattelefon må være avlyttet på grunn av alle avsløringene, for selv om vi ringte til Sjue privat fra forskjellige, garantert ikke avlyttede telefoner, og alle mulige etterhvert nokså proffe tiltak ble iverksatt for å unngå at noen skulle følge oss til møter med Sjue, konstaterte vi at møtene med Sjue både inne og

---

[507] Aftenposten 27. oktober 1993

[508] Aftenposten weekend 26. november 1993

[509] Aftenposten weekend 26. november 1993

[510] Jødisk Ungdomsforening

[511] Med Israel for Fred

[512] Bl a fordi Saddam Hussein ifb med Kuwait-krisen opplyste at han hadde sendt agenter rundt i verden for å spre terror og frykt.

[513] Klassekampen 17. februar 1990

[514] Klassekampen 17. februar 1990 kombinert med egne undersøkelser

ute dessverre var overvåket (bilnumrene og sjåførenes identitet publiserer vi kanskje ved høve). Det er betryggende å vite at POT fortsatt følger med i hva «tjenestedødarne» foretar seg!

For man kan forstå at en stakkars tjeneste fort kan bli forvirret. Ta f. eks. Harald **Stanghelle**, oppvokst i et hjem der Arthur **Bergs** sterkt pro-israelske avis «*Dagen*» fyller mye av hverdagen, og som i 1971 startet sin journalistiske karriere som 15-åring samme sted.

I 1979 fikk Stanghelle, uten ungdomsskoleeksamen og uten journalistutdannelse[515], jobb som presseassistent i Libanon, der han like før han dro hjem såvidt traff Iver **Frigaard** som kom til UNIFIL i mars 1980. Han begynte nå i Arbeiderbladet og ble straks avisens autoriserte **Treholt**-kommentator under redaktør Per **Brunvand**, sønn av den gamle politiske overvåker Olav **Brunvand**. En av avisens redaktører, Bengt **Calmeyer**, som ikke bare hadde lang fartstid i Arbeiderbladet, men også som var mangeårig observasjonspost til det hemmelige Ap-Norge fra Per **Monsens** og Rolf **Gerhardsens** tid i avisen, fikk i denne sammenheng først et muntlig, så et skriftlig skriveforbud ifb med Treholt-saken av Brunvand. Calmeyer oppfattet tydelig at Brunvand i så henseende var presset ikke bare innenfra, men også utenfra[516]. Vi tillater oss å formode at fornavnet til «hr. utenfra» var «Trond»!

I 1983 fikk Stanghelle belønning og ble den eneste journalist som ble innvilget audiens og intervju nettopp hos den da fortsatt topp-hemmelige Trond **Johansen.**

I parantes: Da Dagfinn **Vårvik** i 1977 omtalte Trond Johansens identitet i «Nationen», var det ansett som så grovt sikkerhetsbrudd av en tidligere utenriksminister at han ble truet av sin etterfølger Knut **Frydenlund** med straffeforfølgelse[517]. Men i 1983, ifb med debatten om CC's bok Chr Christensen: «Det hemmelige Norge»[518], måtte Trond på banen, men da skulle det være med Stanghelle! I sin «bok om boken», «Politisak», skrev CC[519]:

> *««Pressen bragte nyheter om ransaking i forlaget med etterfølgende avhør av forlagssjefen. Jeg traff en aktiv arbeiderpartimann på gaten. Han sa: 'Dette smaker ikke godt, det minner meg om da far ble tatt under krigen. For meg er det rene Gestapo-metoder. Det må stå noen bak som tenker - nå har vi sjansen til å ta knekken på Christian-' Helt på jordet var han nok ikke.*
>
> *Journalister jaktet på seksjonssjefen i e-tjenesten, men tidligere oberstløytnant Trond Johansen garderte seg bak kledelig beskjedenhet og tilkjempet funksjonærstatus. Først efter måneder måtte han gi seg og innrømme Arbeiderbladet, antakelig Harald Stanghelle, et intervju. I dette skuffet seksjonssjefen; det eneste han kunne tilføre offentligheten var han 'ikke trodde noen tok CC seriøst'»*

Der tror vi Trond tok feil, og mer feil skal han få! Men den unge Stanghelle var nok lett å lure - eller kanskje ikke?

I 1988 ble Stanghelle klarert inn på Forsvarets Høyskole og fikk ikke lenge etter jobb i Aftenposten der han gjorde en rask karrière. I 1990, mens han arbeidet med å avsløre Mossad-skandalen i 1990, ringte han til Mossad-avhopperen Victor **Ostrovsky** for å fritte ham ut om hva som ville komme i Ostrovsky's bebudede bok om Mossads virksomhet[520]. Ved at Mossads ulovlige virksomheter blant asylsøkere i Norge ble avslørt oppnådde Ap-regjeringen og Trond Johansen nå å få avsatt Svein **Urdal** - som ikke hadde gjort noe galt - som overvåkingssjef. Justisdepartementets mangeårige departementsråd Leif A. Eldring satte nå inn to av sine protegéer, Jan **Grøndahl** og Oluf **Johansen** i ledelsen for POT. Kanskje etter «å ha snakket sammen» med Trond under ett av Eldrings hyppige møter med ham i Platous gate?

Stanghelle fikk året etter SKUP-prisen for sine Mossad- og Israel-avsløringer og ble derved kanonisert som «tjenestedødare», nesten på størrelse med Finn **Sjue**. Dårlig gjort når man er fostret opp av Arthur Berg og reiser rundt med Bibelen i bagasjen[521]! Hva sa familien, f. eks. den halvannet år yngre John **Stanghelle** i Vårt Land med erfaring fra Misjonsselskapet og avisen «Dagen», og forfatter av boken «Drømmen om Sion»[522]? Han må ha vært meget skuffet.

Harald Stanghelle avslørte sin nest viktigste kilde, Victor Ostrovsky, som «upålitelig» da Ostrovsky i 1993 kom med sin siste bok[523] *der han på sin side* avslører Stanghelle. Mossad på sin side mener at Ostrovsky er så

---

515 Det vesentligste av personopplysninger om Stanghelle er fra Norsk Presseforbund: «Biografisamling», Institutt for Journalistikk 1990. Journalistene oppgir her selv sine data til forlaget.
516 Bengt Calmeyer: «Forsinket oppgjør. Arbeiderbevegelsen og den politiske overvåking ». Aschehoug 1993. Side 123-124.
517 Halvor Elvik: «Politi, presse, overvåkning». Hvitbok om listesaken. Pax 1977. Side 28.
518 Chr Christensen: «Det hemmelige Norge». Athenæum 1983.
519 Chr. Christensen: «Politisak». Atheneum 1984. Side 81.
520 Victor Ostrovsky «Ved hjelp av bedrag - Mossad fra innsiden». Aventura 1990.
521 Dagbladet 22. mai 1995.
522 Norsk Presseforbund: «Biografisamling», Institutt for Journalistikk 1990.
523 Victor Ostrovsky: «Kampen om Mossad» Aventura 1994.

troverdig at de ikke bare gjorde sitt ytterste for å stoppe boken, men også forfatteren selv: Senere gikk den tidligere kringkastingssjefen i Israel, Josef **Lapid**[524], inn for at Mossad burde likvidere Ostrovsky.

Midt oppe i alle disse Stanghelle-avsløringene viser det seg at han også har lest den hemmelige delen av Treholt-dommen! Han hadde neppe kjøpt den i Narvesen. Og lenge før dette, endog *før* rettssaken mot Treholt åpnet, kunne han korrigere andre pressefolk i sentrale Treholt-spørsmål, ved å operere med «en sikker kilde»[525]. For sine egne folk er Trond «sikker» nok!

Deretter ble Stanghelle politisk redaktør i Aftenposten og står for Aftenpostens frikjenning av Finn Sjue i forhold til anklagene fra SV-hold om at Sjue gikk POT's ærend (se foran). Det gjorde han ved å bruke argumentet om at man måtte jo lese hva Sjue hadde skrevet opp gjennom årene. Det er en fornuftig metode som *vi* har brukt.

I 1995 ble han redaktør for Dagbladet. Etter mange fagre ord om å fortsette Dagbladets tradisjon med å vokte om enkeltmennesket mot maktovergrep, pådro han seg sine leseres vrede da han i august 1995 konstaterte at «samtlige aktører har opptrådt ryddig» i den såkalte Landås-saken[526] - som ser ut til å ende i ingenting etter at den siktede hjelpepleier hadde sittet 4 måneder i varetekt utsatt for sammenhengende kryss-eksiminasjon og politiet hadde foretatt 2000 undersøkelser uten å finne noe annet enn et usikkert statistisk materiale og opplysninger «fra miljøet rundt» om «avvikende atferd hos kvinnen».

Juristen Håvard **Saude** karakteriserte denne hvitvaskingen som «et spadetak i Dagbladets grav»[527]:

> *«Det oppsiktsvekkende er at Dagbladets redaktør unnlater å ta fatt i det forødende traume siktede, hovedpersonen, har vært utsatt for. Han tar ikke tak i det tragiske i saken: At et menneske har vært innesperret under Kongens hånd og i måneder vært gjenstand for hjernevask og utmattelse fra statens tjenestemenn....*
>
> *I stedet konstaterer Dagbladets redaktør med embetsmannsmine at hun fremstår i media som bitter! Og avslører samtidig sitt minmum av mennsekselig fantasi.*
>
> *Det urovekkende er at kommentaren avslører at Dagbladet ikke lenger stiller seg på enkeltmenneskets side lenger. De liberale ideene, idealene, er kastet på båten. Enkeltmenneskets våpenløse kamp mot overgrepet, mot løgn og bakvaskelser, mot den rene Kafka-prosess, forties i stillhet. I stedet kneler Dagbladets redaktør like servilt overfor politi og embetsmannsvelde som Aftenposten gjør...*
>
> *Jeg tror Dagbladets faste lesere ser at denne saken dreier seg om langt mer enn forskjellen meollom 'skjellig grunn til mistanke' og 'skyldig uten rimelig tvil'. Med et slikt ståsted som Dagbladets redaktør ser denne saken fra, trygt plantet blant politi og statsadvoktare, vil Dagbladet som avis ganske raskt få et troverdighetsproblem.*
>
> *Da har ikke Dagbladet lenger noe å selge.»*

Endelig merker vi oss at de første endringer i Dagbladets ledelse under Harald Stanghelle omfatter at to lojale Ap-folk bringes inn i redaksjonsledelsen som administrerende redaktør og nyhetsredaktør samtidig med et forstanding og fortjent (og uunngåelig?) opprykk til politisk redaktør og stedfortredende sjefredaktør for John Olav **Egeland.** Ny administrerende redaktør etter Erling **Ramnefjell** er Gro **Møllerstad**, tidligere journalist i Dagbladet, personlig sekretær i Sosialdepartementet under Tove Strand **Gerhardsen** og informasjonssjef i Administrasjonsdepartementet. Ny nyhetsredaktør etter Egeland er blitt Hans Kristian **Amundsen**. Amundsen begynte som journalist i Finnmark Dagblad (A) i 1980 og var siden politisk journalist og nyhetsredaktør i Arbeiderbladet, der han etterfulgte Harald **Stanghelle** som spesialmedarbeider for etterretningssaker. Vi formoder at han også har overtatt Stanghelles gode kontakter. Han overtok ihvertfall Stanghelles syn på Mossad-avhopperen Victor Ostrovsky da sistnevnte hevdet at Mossad opererte med kodenavn «Oscar» på «en navngitt nordmann» og at det kunne tyde på at Mossad betraktet ham som agent. Ostrovsky ble da for Amundsen en «ondsinnet ryktespreder» som bragte nordmannen i en «Kafka-lignende» situasjonen[528]. Vi tar ikke standpunkt til hva slags formelt forhold som eksisterer mellom Mossad og Trond Johansen, som den forsvarsløse nordmannen heter, men konstaterer at de har mye å snakke om og utvilsomt har gjort det. Amundsen, derimot, er helt sikker: «Nordmannen» har alltid vært «ekstremt tilbakeholden overfor Mossad», ja, «rent ut vanskelig å samarbeide med»! Så han har ihvertfall *gode kilder!*

Et annet fenomen man støter på når man ferdes rundt på overvåkingshavet, er de såkalte *gravegrupper*. På denne tiden ble f. eks. gravegruppa i Aftenposten ledet av journalist Knut **Falkenberg,** utvilsomt riktig mann med

---

[524] Klassekampen 11. oktober 1994
[525] Bengt Calmeyer: «Forsinket oppgjør. Arbeiderbevegelsen og den politiske overvåking ». Aschehoug 1993. Side 125.
[526] Dagbladet 24. august 1995
[527] Dagbladet 31. august 1995
[528] Dagens kommentar i Arbeiderbladet 11. oktober 1994 ved nyhetsredaktør Hans Kristian Amundsen

solid bakgrunn som sønn av sin far, kommandørkaptein Dag **Falkenberg** med lang tjeneste i E-staben. Han dukket opp på vårparten 1993 og lovet oss å sette hele gravegruppa i Aftenposten på saken vår hvis han fikk dokumenter av oss. Han fikk sine papirer og siden har vi ikke hørt et ord hverken fra ham eller graverne. Kanskje vi hadde misforstått formålet med gravegrupper? Hva det nå måtte være, får vi håpe at han ihvertfall nå setter graveguppa på Aftenpostens egne mikrofoner, så skal heller vi grave alene etter våre.

Et beslektet fenomen er en type *freelancejournalister* (vi ante ikke det fantes så mange), som kommer med grundige notater, skarpe blyanter og bunkevis med filmruller for både foto og video. De har fått spennende freelance-oppdrag om å intervjue oss så mye de kan om spesielle utvalgte tema. Det rare med disse folkene er at de til slutt ikke får noe av stoffet sitt på, eller bare et bitte lite kutt, enten de hadde oppdraget for aviser, radio eller fjernsyn. Det er egentlig veldig rart, for de vi traff var svært godt skolerte og vel orienterte. Noen snakket sogar arabisk og det er vanskelig det. Når så flinke folk ikke får stoff på, må det være magre tider i freelance-bransjen. Ihvertfall på overvåkingshavet. Vi er glad vi har fast forlagskontrakt på forhånd.

Men selv om det ofte kan gi dårlig avkastning å drive fangst på dette havet, er det noen som får det til. Er man riktig heldig, kan man få SKUP-priser, redaktørjobber eller begge deler. Men da trenger man nok en god los.

I dette kapitlet har vi tatt leseren med på et lite cruise, men bare gjennom deler av overvåkingshavet. Det er andre deler, der de gamle sjøulker bruker helt andre farkoster enn de vi hittil har møtt. Her er det meget mer spennende, men farvannet er faktisk så uryddig at vi ikke kan drive noen form for cruisevirksomhet. Det er synd, for der finnes også virkelige perler og svært lønnsomme fiskebanker. Problemet er at disse også tiltrekker de mer blodtørstige haiene.

La oss nå peke på at Stanghelle avsluttet sin artikkel om Jahnsen og Sjue slik[529]:

> *«Vi ser gjerne at det kommer dokumenterte avsløringer også om journalisters forhold til de hemmelige tjenester.»*

Han er ikke den første som har vært på sporet. Victor **Marchetti** og John D. **Marks** skriver i sin CIA-bok[530]:

> *«The CIA is perfectly ready to reward its friends. Besides provison of big news breaks such as defector stories, selected reporters may receive 'exclusives' on everything from US government foreign policies to Soviet intentions. Hal Hendrix, described by three different Washington reporters as a known 'friend' of the agency, won a Pulitzer prize for his 1962 Miami Daily News reporting of the Cuban missile crisis. Much of his «inside story» was truly inside: It was based on CIA leaks.»*

Nå kan det hende at slike «venner» også iblant kommer i klemma når det kommer *virkelige avsløringer* tikkende inn på telexene. I 1994 kunne Klassekampen referere en ny doktoravhandling om hvordan Dagsrevyen synes styrt av sterke interesser[531]. En spesiell episode ble fremhevet: da Klassekampen i mars 1990 bragte en amerikansk avsløring om at USA skulle avlytte telenettet i Norge[532]. Dette ble slått opp mange andre steder, men ikke bragt av Dagsrevyen før neste dag. Forklaringen skulle være, ifølge Finn Sjue i Klassekampen:

> *«Det var NRK-veteranene Lars-Jacob Krogh og Christian Borch som bidro sterkt til at saken ble stoppet. Krogh var programleder, mens Borch var jourhavende for utenriksnyhetene. Begge har gjort seg bemerket med gode kunnskaper om forsvar, sikkerhet, etterretning og overvåking. Samtidig har kunnskapene vært trygt forankret innenfor et sterkt vest-orientert perspektiv, og like sterkt begrenset av dette perspektivet. De har for lengst gått hovedkurset ved Forsvarets Høgskole.»*

Forbrytelsen var at Krogh/Borch først bragte nyheten dagen etter, og da med supplerende kommentarer fra en statssekretær hos statsminister Jan P. Syse. Vi forstår godt at et par gamle krigere kan komme til å begå slike «forbrytelser», særlig hvis de ikke var nok inne på nettverket til å få saken klarert av selveste etterretningssjefen selv, slik Sjue fikk (samme reportasje som henviser tilbake til oppslaget i 1990):

---

529 Aftenposten 28. oktober 1994
530 Victor Marchetti and John D. Marks: «CIA - The Cult of Intelligence». Dell Publishing Co 1974.
531 Amanuensis Knut Helland ved Insitutt for Statsvitenskap, referert i Klassekampen 11. juni 1994
532 For ordens skyld: Realitetene i saken ble både benektet og delvis bekreftet. *Vi* tar selvsagt ikke standpunkt til denne siden av saken her.

«Samtidig ba Klassekampen E-sjef Alf Roar Berg om å kommentere saken: Han sa at 'jeg kan ikke utelukke at USA driver til dels storstilt avlytting av telesambandet i Norge»

Intet er så galt at det ikke er godt for noe! Sjues kollega, Sigurd Allern, svingte seg til de store høyder (samme reportasje):

> *«HIS MASTERS VOICE: ...*
> *Hva slags redaksjonell styring er det når to sikkerhetsklarerte journalister, som har avgitt militært taushetsløfte, får lov til å overprøve sin egen nyhetssjef? Er medarbeidere på Forsvarets Høgskole overordnet nyhetslederne i visse spørsmål?*
> *Jeg har tidligere foreslått at både pressen og NRK bør frasi seg de årlige plassene på Forsvarets Høgskole. Men NRK-ledelsen burde raskt sørge for at medarbeidere med slike bindinger holdes unna dette stoffområdet. Det ville også rense lufta internt.»*

Det er lett å forstå at Klassekampen mener at journalister som arbeider i Dagsrevyen er «his masters voice» når de kommer fra Forsvarets Høgskole. Hva med journalister som arbeider i Aftenposten og kommer fra Forsvarets Høgskole? Er de «His masters voice?» Hverken Sjue eller Allern synes å mene det. Kan det være fordi Aftenpostens Høgskole-elev, Harald Stanghelle, var elskverdig nok til å utstede «dødare-legitimasjon» til Sjue? - slik[533]:

> *«Spesielt fordi alle som nøye har fulgt Finn Sjues journalistikk vet at påstanden om ham som skjult agent eller provokatør er bare tull.»*

Kanskje Sjue har rett[534]:

> *«..de har forlengst gått hovedkurset ved Forsvarets Høgskole..... og viser et spesielt ansvar for å sikre at 'rikets sikkerhet' blir forvaltet slik the Establishment krever.»*

Det har skjedd mer på overvåkingshavet siden (og før). Det kommer vi tilbake til.

---

533 Aftenposten 28. oktober 1994 - resten av historien er referert tidligere i dette kapitel
534 Klassekampen 11. oktober 1994

20. FULL KRIG

Hemmelige tjenester benytter mange ulike kategorier personnell i sin offensive virksomhet. Internt kan vi finne store staber med analytikere, planleggere, teknikere og psykologer som vurderer terrenget, definerer mål og forbereder virkemidler og innhold i ulike aksjoner, ikke minst innenfor psykologisk krigføring.

Ute i felten opererer mange slags *agenter*, hvorav igjen mange arbeider med logistikk og andre stabs- og tekniske funksjoner. Men den viktigste typen agent er *provokatøren.*

Vi har vært borti mange provokatører gjennom vårt arbeide med denne saken. På dette grunnlag har vi søkt å finne definisjoner, systematisere og kategorisere innenfor *vårt erfaringsgrunnlag*. Det kan selvsagt finnes helt andre typer for bruk i kald krig og full krig, stridende tjenester imellom osv., men det har ikke vi gått inn i.

20.1 Psykologisk krigføring

En *provokatør* er del av en større strategi for *psykologisk* krigføring.

Denne strategien er like gammel som agentyrket, gjerne beskrevet som «verdens nest eldste yrke». Kineseren Sun Tsu forfattet ca 500 år f. Kr. «Regler for politisk-psykologisk subversjon». Reglene ble gjengitt i Norsk Oljerevy i januar 1993 i forbindelse med et intervju om industrispionase med sjefen for Sikkerhetsstaben, kommandør Gunnar Rio, og hans medarbeider, advokat Caspar Kielland Aanesen. Ramm og hans kolleger i Oljerevyen syntes dette var et morsomt apropos til de aksjoner som da forlengst var igangsatt mot dem. Vi kjente jo igjen de fleste metodene[535]:

> *«Den høyeste kunst består i å bryte ned fiendens motstand uten kamp på slagmarken. Kun på slagmarken er krigens metode nødvendig, men bare de indirekte fører til virkelig seier.*
>
> *Bryt ned alt som er godt i mostanderens land. Dra representanter for det herskende sjikt ned i forbrytersk virksomhet, undergrav også på andre måter deres posisjon og anseelse, kompromitter dem offentlig og la medborgernes forakt skylle ned over dem!*
>
> *Inngå samarbeid med de nedrigste og avskyeligste mennesker.*
>
> *Forstyrr med alle midler Regjeringens virksomhet!*
>
> *Så splid og strid mellom borgerne i det fiendtlige land! Opphiss de unge mot de eldre!*
>
> *Ødelegg med alle midler utstyr, forsyninger og orden innen fiendens væpnede styrker!*
>
> *Latterliggjør tradisjon og de gamle guder.*
>
> *Vær raus med tilbud og gaver for å kjøpe opplysninger og medarbeidere. Plasser hemmelige agenter over alt. Spar overhode ikke på penger eller løfter - det gir høye renter!»*

Det finnes flere typer provokatører:

- Fast ansatte *som kan benyttes til de fleste typer oppdrag, men helst ikke oppdrag med høy risiko for avsløring eller oppdrag som av sin kriminelle karakter innebærer høy risiko for skade på tjenesten ved avsløring*

- *Fotfolk eller freelancere med jevn forbindelse til tjenesten som har en posisjon i det «sivile liv» som gir nødvendig cover og legitimitet overfor og/eller naturlig adgang til etterretningsobjekter*

- *Enkeltpersoner som tar betalte oppdrag, men som svært ofte ikke er orientert om hvem deres reelle oppdragsgiver er. Dette gjelder særlig hvis det dreier seg om personer fra mer eller mindre kriminelle miljøer eller andre som er sterkt avhengige av politiet (f eks utlendinger på usikre oppholdstillatelser etc.) og derfor lett kan både rekrutteres og - om nødvendig - ofres.*

- *Helt uskyldige og intetanende personer som blir manipulert inn i provokatorisk opptreden (denne og foregående type kan iblant faktisk tro at han er ute i et uskyldig betalt oppdrag for rett og slett å holde ap med en bestemt person)*

- *Pressefolk som også kan være helt uvitende om at de blir brukt, eller som gradvis trekkes inn i fortrolighetsforhold og tilbys eksklusivt stoff de ikke kan si nei til*

- *Infiltratører som har et ganske fast forhold til tjenesten og må være enormt gode skuespillere som påtar seg å spille en spesiell rolle over mange år, kanskje store deler av et liv*

- *Naboer, som kommer tett innpå ofrene eller åpner adgang for nærovervåking på annen måte, og som selv kan være alt fra nesten intetanende til fulltids operatører for tjenesten*

Større tjenester har hele avdelinger med massevis av folk som enten selv er provokatører eller styrer provokatører. Mange av disse er *psykologer.*

20.2 Psykologi i tjenestenes tjeneste

I parantes bemerket: Vi støter stadig på psykologi og psykologer. fra Terje **Buljo** som er gift med en psykolog til tjenestedødaren Finn **Sjue** som er utdannet psykolog. Det var også IB-sjefen Birger **Elmér**. IB skulle være forlengelsen av den svenske E-tjenesten «ute på dypet»; de skulle ut av kontorene og uniformene og skaffe informasjon gjennom fordekte agenter som skulle etablere personlige relasjoner. Da trengtes adskillig forståelse for mennskets indre psyke. Det trengte også de tallrike provokatører vi har hatt rennende med dokumenter og historier som hver især ofte er en studie i anvendt psykologi.

Major Svein Blindheim skriver i sin bok «Offiser i krig og fred» om en typisk CIA-agent at han er[536]

> *«....ikkje berre kunnskapsrik og intelligent. Han har òg stor kunnskap om motstandsrørsler og fagmilitære spørsmål. Det er ikkje lett å plassere han. Dersom bakgrunnen er fagmilitær, må han ha psykologisk-sosiologiske universitetsstudiar i tillegg.»*

Våre tjenester - og helt sikkert «den fjerde» - forstår nok også betydningen av anvendt psykologi. De har sikkert også gode kurs. Men vi er ikke helt borte vi heller, og er dessuten oppsatt med egen motkompetanse i vår gruppe.

Hva nå med *fagetikken?* Er deltakelse i *psykologisk krigføring* mot norske, lovlydige borgere forenlig med medlemsskap i *Psykologforeningen*?

Infiltratøren kan direkte betraktes som en provokatør, men kan også *brukes* som provokatør overfor tredjepart, som f. eks. kan føle det som en betryggelse at personen er fra den infilterte organisasjonen. *Provokatøren* opptrer oftest overfor offeret i egen identitet, men kan også benytte lånt identitet eller tilpasset identitet eller for den saks skyld være anonym. Kontakten med offeret er nøye planlagt ut fra kunnskp om offeret og hensikten med aksjonen, som kan være å innhente informasjon, plante desinformasjon, påvirke offeret til bestemte handlinger, legge igjen inntrykk som virker skremmende, skremme direkte, verve personen som agent for egen side, eller påføre fienden hva som helst av skadeverk.

Provokatøren opptrer gjerne med en ferdiglaget dekkhistorie som skal være inngangsbilletten eller påskuddet for samtalen. Provokasjonshistorien må være så nær opp til sannheten eller hva man på forhånd vet er mottakerens ønsker at denne er tilbøyelig til å tro at historien er sann. Svært ofte kan dets serveres historier "av lavere sannhetsgehalt", men da kun i den hensikt å skape tvil og usikkerhet. Tjenestene må da på forhånd selvsagt ha vurdert nøye objektet som skal lures/forledes. Svært ofte kan agenten ha som tilleggsoppdrag (eller hovedoppdrag) å skaffe informasjon f. eks. ved å lure denne ut av objektet.

Vi nevner kort noen av kriteriene for å velge ut en mer løst tilknyttet person som *bevisst* skal opptre som provokatør:

- *provokatøren har på forhånd selv vært overvåket og kontrollert og er svært ofte tidligere straffede eller på annen måte ureglementære personer som gjerne har levd klandestint i forhold til jobb, ekteskap, familie etc.*

- *svært ofte har de økonomiske problemer og er ikke så nøye på oppdragene bare de får godt betalt*

---

535 Norsk Oljerevy nr 1/93.
536 Svein Blindheim: «Offiser i krig og fred». Det Norske Samlaget 1981. Side 205.

- *tjenesten har på forhånd et eller annet "på dem" (gjerne straffbart) slik at man når som helst kan kutte vedkommende ut som agent og være sikker på at denne tier stille*

- *det bør helst ikke være noe i deres yrkesmessige bakgrunn som gjør at de på denne måten kan knyttes opp til noen av tjenestene*

Bruk av provokatører er et fullt integrert og helt tradisjonelt virkemiddel i enhver krig eller strid mellom profesjonelle, såvel i forsvars- som angrepsstrid. Dyktig utført er dette ofte langt mer avgjørende for utfallet enn selv batterier med kanoner. Provokatører kan brukes i et omfattende sjakkspill der den ene legitimerer den andre ved å fremstå som motstander, tilhenger eller offer. En kan skremme, den andre kan tilby trygghet eller samarbeid. En kan være satt opp for å bli avslørt slik at den neste - med et avvikende «modus operandi» - ikke blir det.

Vi har avslørt flere slike «samløp». En person som i utgangspunktet kunne synes grå, blir etterhvert mer og mer hvit fordi han kommer innpå deg og oppnår troverdighet ved å hjelpe til med å avsløre den andre. Her spilles det på psykologi og følelser. Offeret er ute i kulden, og er sulten etter trygge allierte. Offeret er på forhånd nøye analysert, og doseringen tilpasset. Bare ved meget kjølig og følelsesløs analyse av begges bakgrunn og opptreden klarte vi i slike tilfelle å oppdage at spillet var planlagt på forhold og begge i virkeligheten «svarte». Såsnart metoden var oppdaget, var det bare å spille med - og kanskje det da var vi som fikk mest ut av spillet? Men for folk flest, som er uforberedt, er det svært lett å falle i fellen.

Mulighetene er uendelige for den som kan spillet og har ressursene.

Vi kan i vår sak dokumentere hundrevis av henvendelser fra personer og organisasjoner som oppgir at de vil hjelpe oss eller gi oss informasjon, søke hjelp eller få informasjon, tilby sine tjenester etc. Noen *titalls av disse* er uten tvil ekte, og få andre innenfor kategorien «forvirret», direkte syke eller med forhold som ligger milevidt unna materien. Det store flertall er etter vår mening like utvilsomt provokatører. En mellomstor gruppe er vi - rimeligvis - fortsatt usikre på. Det er selvsagt ikke mulig å gjennomgå alle grundig nok til å vite sikkert. De vi med sikkerhet vet er ekte har vi i perioder hatt et godt samarbeid med, noen har vi løpende samarbeid med. Til de som har henvendt seg til oss med helt ærlige hensikter uten å føle respons, kan vi bare si at vi ikke har rukket å klarere dem ut ennå, men vil komme tilbake - før eller siden. Noen få kan vi selvsagt ha vurdert urett; det vil vel også avklares en gang.

Det pussige er at provokatører mot oss gjerne kommer «i sverm», dvs f. eks. 5-10 innenfor en uke eller to, men så kan det være stille lenge. Det er naturlig hvis vi har vært i sterkt mediafokus, men ofte er det ikke slik. Da er det ganske opplagt at vi står overfor en koordinert aksjon. Selv om vi avslører den, kan motparten likevel mene at de har nytte av den, fordi man ofte går på litt ulike personer innenfor vår totalgruppe på 15-20 personer og totalbildet vises først etter noen dager.

Et annet interessant aspekt er at mange av provokatørhistoriene har *kryssreferanser til hverandre*. Dette er selvsagt gjort for å gi dem gjensidig troverdighet. «Dette ser riktig ut, for det har vi vært borti før...». Men når vi først har avslørt provokatørene som sådanne, beviser dette et annet punkt: Deres historier må være koordinert av en operasjonssentral! Dermed utelukkes ihvertfall for denne gruppen teorien om «einstøinger» og «smårare» som driver på egen hånd for å more seg.

De fleste sivile er ikke oppmerksom på eksistensen av provokatører, og derfor ikke på vakt mot dem. Aller minst venter man seg provokatorisk opptreden fra gamle, nære bekjente og venner, men selv dette er fullt mulig. Vedkommende kan da selvsagt være direkte snudd (trusler og penger er virksomme virkemidler, selv i Norge), men er mer sannsynlig manipulert uten å vite det selv, til å bringe frem en bestemt oppfatning, et stykke (des)informasjon, gi et råd, oppføre seg på en bestemt måte etc., som alt igjen vil ha innflytelse på offeret.

Såsnart det gikk opp for oss at vi var utsatt for et kjør av provokatører, måtte vi legge en strategi for hvordan vi skulle møte problemet. Hver enkelt henvendelse ble som nevnt foran vurdert som genuin, provokatorisk eller ubestemt. De provokatoriske ble analysert for å finne ut hva som var formålet og hvilke deler av brevet eller samtalen som skulle skape legitimitet og hvilke deler som var selve provokasjonen (ofte bare en liten tilfeldig utseene bit). Vi kategoriserte, sjekket og kryss-sjekket.

Vi etablerte etterhvert som regel for hele gruppen at vi måtte snakke åpent ut om alt. Ingen måtte være redd for å varsle om ting av frykt for å dumme seg ut. Ingen måtte ruge på tvilstanker. Det måtte skrives rapporter om alle kontakter der overvåkingssaken ble tatt opp eller der det var andre forhold som gjorde dem uvanlige. I begynnelsen var mange redde og vegret seg for å takle problemet. Etterhvert ble vi alle mer og mer rutinerte, noen til og med fandenivoldske, og spurte de mest mistenkelige rett ut hvem som hadde sendt dem. Det ga ofte

uventede reaksjoner! Når noen som kunne være provokatører begynte å spørre, ga vi bare omtrentlige svar innenfor velkjente områder, eller sa vi bare at vi ville komme tilbake til svar og kommentarer fra vår side når vi hadde diskutert henvendelsen med andre. Det at vi hele tiden har vært *en stor gruppe* har vært en uvurderlig styrke, ikke minst i forhold til psykologisk krigføring, som vi skal komme tilbake til.

I forbindelse med vår sak kan vi identifisere følgende *hovedmålgrupper* for provokatørene:

- *Stortinget, særlig en gruppe nøkkelpersoner, men også mindre berøte representanter*
- *Oss selv*
- *Visse spesielle enkeltpersoner av betydning for sakskomplekset*
- *Almenhet og opinion, oftest via media*

Vi vil gjerne her bemerke at endel personer i den tredje kategorien tidligere har vært aktive politikere; regjeringsmedlemmer og/eller stortingsrepresentanter. For eksempel har Per Borten vært utsatt for systemets kriminalitet ikke bare i sin tid som aktiv politiker, men pånytt i de siste årene som eldre mann og pensjonist. Det er i seg selv en skam at man *igjen* setter i gang kriminalitet mot ham. Men det viser at ingen som først har vært borti systemet kan regne seg fri. Man kan bli angrepet igjen og igjen som ringvirkninger av *nye saker.*

Vi kan videre identifisere følgende ulike *operasjonstyper* for provokatørvirksomheten:

- *Desinformasjon*
- *Informasjonsinnhenting*
- *Trusler, skremsler og voldsforsøk*
- *Psykologisk krigføring*
- *Økonomisk krigføring*
- *Kriminalisering*
- *Diskreditering*
- *Avledningsmanøvre, tidstyveri*

Alle målgruppene er blitt utsatt for desinformasjon. Vi er blitt utsatt for hele listen. Enkelte andre er også blitt utsatt for forsøk på diskreditering.

Vi vil nedenfor beskrive og i en viss grad bringe eksempler på *tre hovedkategorier* av provokatører (infiltratatører, journalister og naboer), både generelt og ut fra egne erfaringer, og deretter bringe eksempler fra vår sak på de åtte ulike *operasjonstyper:*

20.3 Infiltratører

En *infiltratør* er en person som gjerne kan være fast ansatt i tjenesten eller rekruttert på langtidsoppdrag. Infiltratøren forandrer over lang tid vesentlige sider ved sin identitet i den hensikt å vinne innpass i motstanderens organisasjon som en av dem, og må derfor kanskje i årevis leve et meget krevende dobbeltliv der kun meget få kan kjenne vedkommende egentlige lojalitet, livsstil og overbevisning. Utad må infiltratøren virke meget aktiv og engasjert i den infiltrerte organisasjonens virksomhet og formål. Hensikten med infiltrasjonen kan dekke hele spekteret: Innhenting av informasjon, planting av desinformasjon, manipulasjon, sabotasje osv osv

En meget viktig oppgave for infiltratører er å fremskaffe *tidlig varsling* av motpartens offensive tiltak («early warning»). I det store spillet inngår infiltratørene i en større sammenheng der også bruk av satelitter og alle andre slags etterretningsmidler inngår.

Det er idag velkjent at særlig overvåkingspolitiet i Norge gjennom årene har benyttet *infiltratører* overfor organisasjoner på venstresiden (i virkeligheten dreier det seg i første rekke om *E-tjenesten;* det skal vi komme tilbake til). En god del eksempler på dette er gjengitt i forrige kapittel.

Sigurd **Allern** skrev i Klassekampen i 1993[537]:

> *«Verdens Gang trykte tidligere denne uka en reportasje om to politiagenter som i 1981 deltok med IRA-parole i en demonstrasjon under Dronning Elisabeths statsbesøk. Metiden er ikke ny. Under en rettssak i Oslo Tinghus 27. og 28. mai 1970 oppdaget Klassekampens fotograf en sivilkledd som først deltok som demonstrant, men da politiet angrep demonstrantene deltok han aktivt i å slå og drive bort demonstranter. Mannen ble avbildet i Klassekampen og i nr 7/8 1970 identifisert som (en navngitt person) ansatt i politiets trafikkavdeling.»*

Ronald **Bye** har uttalt[538]:

> *«Jeg vet med sikkerhet at overvåkingen hadde agenter eller rapportører i AKP, det har jeg fått refefert..... Når det gjelder NKP bygger jeg mer på indisier og antakelser. Det er bl a lite trolig at det ble tatt i bruk spesielt nye arbeidsmetoder da AKP oppsto.»*

Ole Jacob **Bae** og Torstein **Eckhoff** skriver i sin bok «Overvåking i Norge»[539]:

> *«Vinteren 1970 ble en student i Oslo oppsøkt av en politimann som sa at han jobbet for Overvåkingspolitiet. Dette var en gammel bekjent av ham. Navnene på de to involverte skal ikke trekkes frem i denne sammenheng, men vedkommende politimann jobber fortsatt ved Oslo Politikammer. Ved en injuriesak ved Oslo Byrett i 1977 bekreftet den tidligere studenten overfor retten det som hadde skjedd 7 år tidligere. Den tidligere studenten forteller hva som skjedde:*
>
> *- Han (politimannen) ønsket at jeg skulle la meg engasjere i spionasje overfor SUF og FSF (Faglig Studentfront på Universitetet i Oslo). Begrunnelsen for at han valgte nettopp meg til dette, var at han mente jeg var pålitelig, ansvarsbevisst og villig til å slå et slag for landets sikkerhet når det - som nå - var påkrevet.*
>
> *Jeg skulle skaffe meg innpass i SUF via studiegrupper, som han fortalte meg var satt i gang for SUF-sympatisører. Videre skulle jeg skaffe meg abonnement på diverse interne SUF-organer, deriblant Bolsjevik. Endelig fikk jeg utlevert en maskinskrevet artikkel, angivelig forfattet av hans sjef og en psykolog ansatt i Overvåkingspolitiet. Denne måtte jeg skrive av og brenne i hans nærvær. Jeg skulle utgi artikkelen for min egen, og prøve å få den inn i Klassekampen. Han fortalte at artikkelen skulle virke politisk umoden...»*

Videre redegjøres det for at han vel innenfor skulle skaffe medlemslister, identifisere SUF-sympatisører, identifisere møtesteder og finne egne steder for plassering av mikrofoner.

Det fremgår ikke om artikkelen virkelig ble sendt Klassekampen, men om det ikke gikk med den ene studenten, gikk det vel med den andre. Det var godt for SUF og AKP at psykologen Finn **Sjue** ble redaktør i Klassekampen fra 1973, slik at den ene psykologen kunne avsløre den andre!

Vi aksepterer naturligvis slike arbeidsformer mot *virkelige* fiender av Norges sikkerhet og demokrati: I den kalde krigen, mot spioner og femtekolonnister, potensielle kommunist-kollaboratører etc. Vi vil ikke ha noen oppfatning om bruk av infiltratører mot mot f. eks. SUF (m-l) og AKP (m-l) i deres mest aggressive og erklært revolusjonære perioder på 60- og 70-tallet. Vi nøyer oss med å fastslå at dette kan ha vært meget fristende og helt sikkert gjort i den aller beste hensikt for å trygge Norge som rettsstat og demokrati. Men vi fastslår også at metoden synes *velbrukt og velkjent* for norske tjenester, også brukt overfor *norske borgere - og tross alt lovlige norske partier.* Har man først ervervet kompetanse og rutine på et område, blir den ikke borte.

I løpet av 70-tallet festnet Ap sitt grep om de hemmelige tjenester. Kommunister og maoister mistet betydning som motstandere, slik de hadde vært for Ap/LO's egen etterretningstjeneste i 1950- og 60-årene. Den største trusel mot Ap var nå de borgerlige partier som hadde i sin makt å kaste ut Ap når og hvis de klarte å samarbeide. Disse partiene, og særlig samarbeidsforkjemperne innenfor dem, ble nå hovedfiender. Så lenge jakten på venstresiden stort sett hadde funnet sted innenfor *egne organisasjoner* og bare med hjelp fra og i samarbeid med tjenestene, som var lojale likevel, var det tilstrekkelig med en egen Ap/LO-organisasjon. Nå måtte blikket rettes

---

537 Klassekampen 4. desember 1993
538 Arbeiderbladet 29. november 1992
539 Ole Jacob Bae og Torstein Eckhoff: «Overvåking i Norge», PAX 1979, side 39

mye videre. Det ble starten på det uoffisielle nettverk som nærmest ble morkonsern for Ap/LO-tjenesten og store deler av de statlige tjenestene. Nettverket spant seg stadig sterkere rundt tjenestene, noen av departementene, Youngstorget og etterhvert deler av politi og rettsvesen - *den fjerde tjeneste*. SF/SV måtte også på motstanderlisten, for dette partiet svekket Ap og kunne inngå taktiske allianser med de borgerlige. Ikke minst må man huske på at den tidligere NKP-formann og senere reform-sosialisten Reidar **Larsen** var SV's industripolitiske hovedtalsmann i glanstiden etter valget i 1973. Han samarbeidet gjerne med de borgerlige for å avsløre industriskandaler og begrense f. eks. Statoils makt, og la ikke skjul på at Ap-regjeringen bare fikk gå av hvis den ikke fant seg i flertallskritikken på dette feltet.

Som vi skal komme tilbake til senere, er vi idag overbevist om at *den fjerde tjeneste* sto bak flere av de kjente diskrediteringskampanjene mot opposisjonspolitikere som Finn Gustavsen, Kåre Kristiansen, Albert Nordengen, Rolf Presthus og - helt sikkert - Jan P. Syse. Vi kjenner også til *forsøk* på diskrediteringskampanjer mot Ingvald Godal, Anders Talleraas og Wenche Frogn Sellæg.Vi skal også komme tilbake til meget alvorlig *provokatørbruk* mot Stortinget, alt dette de aller seneste årene.

Dette viser at en lang rekke av offensive tjenesters tradisjonelle virkemidler allerede er tatt i bruk mot Stortinget og opposisjonspartiene. Hvorfor skulle man ikke også tatt i bruk *infiltratører?* Vi har fått tips fra sikker kilde om at det skal finnes slike også i ikke-sosialistiske partier, og gjort oss våre egne tanker, som vi skal redegjøre for i en kommende, ordentlig gransking.

Vi har hatt forsøk på infiltrasjon og *infiltratører* i vår sak. En rekke provokasjonsagenter (blant dem Terje **Buljo**, se kap.7.3), hadde i tillegg til informasjonsinnhenting også i oppgave å verve personer innenfor vår krets - dvs som forrædere. Men det lyktes ikke.

Bortsett fra med Trygve **Lauritzen** i Sikkerhetskonsulentene A/S, som ble engasjert av Norsk Oljerevy for å søke etter avlytting i Drammensveien og på Lindebergåsen. Han fant sterke indikasjoner begge steder, men skrev kun rapport fra Drammensveien. Deretter ble han snudd, ved at han fikk hovedjobben som sikkerhetskonsulent for Lillehammer-OL - engasjert av *Justisdepartementet*. Han nektet nå å skrive rapport fra Lindebergåsen og gjorde ingen flere egentlige etterforskningsjobber. Isteden begynte han å opptre provokatorisk. Han lanserte teorier om at Setsaas kunne ha plassert spor og stått for mange av de mistenkelige episodene selv, og fortsatte med å rette uspesifiserte beskyldninger mot en av salgskonsulentene om at *denne* var provakatør. Hans verste bidrag var imidlertid notatet om diskreditering av Setsaas[540] (se kap 18.5) - og dette i samarbeid med Leif A Lier som i det siste nettopp har vært under ild fra en rekke advokater for nettopp å opptre provokatorisk!

Men det har vært flere, dels av samme typen som Terje Buljo & Co, dels svært likt disses operasjonsmønster pga dimensjoner på det personlige plan, og dels helt typiske infiltratører. Vi skal ikke gå særlig i detalj om disse, men nøye oss med å konstatere at de har skapt svært mye tvil og strid, kostet mange penger og ergrelser og såret mange følelser. Når disse sakene blir avdekket, vil det sette oppdragsgiverne og personene i et skammelig lys. Det dreier seg om utnyttelse av tillit og lojalitet, og «den fjerde tjenestes» utnyttelse av menneskelige svakheter mht. økonomi, pillemisbruk, alkoholavhengighet eller rett og slett ambisjoner for å nå bestemte etterretningsmål mot vår gruppe. Avdekking vil vise seg tragisk for både agenter og oppdragsgivere.

En del fremgangsmåter/metoder vil skremme norsk offentlighet og sette E-tjenesten (Trond, Alf Roar Berg, Sven Aage Hauge) i et dårlig lys. Man ansetter ikke narkomane eller pillemisbrukere i Forsvarets Bygningstjeneste. Det gjøres kun av E-tjenesten i vår sak når Trond tror det er noe å hente!

20.4 Pressefolk

Et særlig følsomt tema er bruk av *pressefolk som provokatører*. Dette er følsomt fordi

- *det ikke er noen annen yrkesgruppe de aktuelle delene av tjenestene er mer interessert i å kontrollere og styre*
- *det er ikke noen annen yrkesgruppes arbeidsmønster som ligger nærmere agentens*
- *det er ikke noen annen yrkesgruppes mål og etikk som ligger fjernere fra agentens*

540 Lauritzens rapport til Lier av 6. januar 1992

De to første punktene øker risikoen for en pressemann til å bli trukket inn som agent eller betraktet som agent. Det siste gjør denne realitet eller oppfatning særdeles farlig. Grensene er flytende, og konsekvensene av å komme på gal side er store.

Derfor ble det også i USA i 1977 innført et uttrykkelig forbud mot bruk av pressekort og presseidentitet for CIA-agenter. Ikke bare det, CIA fikk heller ikke lov til å bruke kirkesamfunn eller det amerikanske fredskorpset eller media på noen måte som cover for etterretningsvirksomhet[541], unntatt i *helt spesielle tilfelle.*

Slike spesielle tilfelle ble definert av CIA-sjefen John **Deutch** som[542]

> *«..situasjoner der journalister har adgang til terrorister som holder amerikanske gisler, og/eller til en nasjon eller en gruppe som har mulighet til å angripe USA med masseødeleggelsesvåpen».*

Men i Norge har Ap-tjenestene, i stor grad ved Stay Behind og svært ofte ved Lindus-baserte[543] journalister, drevet på siden krigen, og over hele feltet: Narkotika og økonomisk kriminalitet, overvåking av politikere og offiserer, politisk etterretning og overvåking og som innhentingsagenter, provokatører, infiltratører og spredere av desinformasjon!

Men britiske MI5 og MI6 er like ille - se kap.20.4.11.

20.4.1 Arne Hjelm Nilsen

Den mest klassiske agent under journalist-dekke var Arne Hjelm **Nilsen** som i en årrekke koordinerte hele Ap-tjenesten fra sitt journalistkontor i Arbeiderbladet. Ifølge Bye, Sjue og Jacobsen[544] ga jobben i Arbeiderbladet

> *«...ham en beleilig plattform, siden et perfekt dekke for å avlede oppmerksomheten fra hysj-jobben.»*

Sier Sjue og Jacobsen!

Rett som det var iverksatte han aksjoner der også *andre pressefolk* ble trukket inn:

I sin bok «Av Hensyn til Rikets Sikkerhet»[545] beskriver CC en omfattende kampanje i regi av det hemmelige Ap-Norge i 1962 han var med i for å oppnå en bestemt holdning i media til en sak om ansettelse av sjefen for Velferdskontoret i handelsflåten. Den mest kvalifiserte person og åpenbare kandidat var medlem av SV, og måtte unngås. Et uspesifisert «man» hadde fått frem en annen, «klarert» partikanin: Gunnar **Sand**. Koordinatoren var Arbeiderpartiets sjefsovervåker Arne Hjelm Nilsen, med tette bånd til Overvåkingspolitiet. De følgende sitater er fra boken:

> *«Hjelm Nilsen antok at Dagbladet ville ytre seg negativt og kalle utnevnelsen for en partipolitisk favorisering. Følgelig var det viktig at Sjøfartstidende og Morgenbladet var positive. Aftenposten kunne man nok mestre, sa han.*
>
> *Jeg var vegelsinnet. Gunnar Sand kjente jeg endel til. Jeg hadde truffet ham i Stockholm under krigen, da han drev en arbeiderpartivirksomhet jeg dengang så skjevt til. Noe kontakt hadde jeg hatt med ham i hans egenskap av generalsekretær i Folk og Forsvar. Jeg hadde ikke hatt noen innsigelser mot hans virke i organisasjonen, men misbilliget opprettelsen av Folk og Forsvar, hva jeg anså som en arbeiderpartikontrollert konkurrent til Norges Forsvarsforening...*
>
> *For meg var Gunnar Sand prototypen på en Arbeiderparti-karrièrepolitiker. Han var postbudet som ble medlem av AUF og deretter brukt i viktige ombud.....*
>
> *Jeg husker at Hjelm Nilsen kom med en tilleggsopplysning: Gunnar Sand har gjennomgått Forsvarets Høgskole. Kanskje var denne replikk utslagsgivende. Olav Maaland og jeg erklærte oss beredt til å bidra...»*

Olav **Maaland** var mangeårig sjefredaktør av Bergens Tidende.

> *«Jeg hadde en lang samtale med Morgenbladets sjefredaktør Birger Kildal, som jeg i parantes bemerket avløste kort tid efter. Han var åpen for forståelse. Noe mer gruet jeg*

---

[541] Aftenposten 17. februar 1996
[542] Aftenposten 24. februar 1996
[543] Lindus er etterretningsdelen av Stay Behind, se kap 24.3.2
[544] Ronald Bye med Finn Sjue og Alf R Jacobsen som medforfattere: «De visste alt», Tiden forlag 1994. Side 56.
[545] Chr Christensen: «Av hensyn til rikets sikkerhet», Cappelen 1990, fra side 156

meg til å møte Sjøfartens sjef, Terje Baalsrud. Men også han tok poenget, dog under prinsipielle motforestillinger.»

Og systemet nådde frem:

> *«Dagbladet var alene-skeptiker i norsk presse. De borgerlige aviser var taust aksepterende. Det større samfunn rundt pressen forholdt seg også stille.»*

Denne aksjonen fant sted mens CC var i Libertas. Det ble flere slike sammen med Hjelm Nilsen, også mens CC var i Morgenbladet. Det er lett å tenke seg atmosfæren ved slike organiserte personlige samtaler. Når gode venner som vanligvis har annet å bruke tiden sin til kommer på personlig besøk med ansiktet i avorlige folder, må det være noe viktig. Saken lukter av rikets sikkerhet, noe underliggende som det høyden kan hintes om. Og mellom gode venner finnes det alltid et gjensidig «gi og få»-forhold; idag deg, imorgen meg. Klart man «tar poenget», selv om man har «prinsipielle motforestillinger».

20.4.2 POT bekrefter «hjelpere»

Da den hemmelige delen av Mellbye-utvalgets innstilling ble offentliggjort i 1987[546] kom det frem at

> *«...man anser det for å være av grunnleggende betydning at man har et godt utbygget kontaktnett utenfor (Overvåkings)politiets egne rekker.*
> *Det heter at overvåkingspolitiet i sitt arbeide søker direkte bistand fra personer utenfor politiet...*
> *...det må utvises den største forsiktighet ved valg av 'hjelpere og mellommenn'. Deres anonymitet må sikres så langt det er mulig....*
> *Kontaktene får sjelden noen betaling for den bistand de yter....*
> *Som regel vil kontaktenes oppgave være å rapportere når de kommer over opplysninger av betydning....*
> *...der det er gjennomsiktige forhold, kan det være nødvendig å følge med i objektets bevegelser ved hjelp av opplysninger fra kontakter eller ved skjult stasjonær observasjon...»*

Det interessante er at man *allerede innenfor POT's helt ordinære virksomhet* åpner for bruk av rekrutterte free-lance-overvåkere ihvertfall til informasjonsinnsamling og spaning. Hva slags «nett av hjelpere» har da de *andre deler av systemet*, som ikke har noen problemer med å betale rundhåndet, gi ut selektive ekte informasjoner tilbake og bruke mildt press for å rekruttere eller beholde 'hjelpere'?

Det er all grunn til å tro at *pressefolk* er en særlig interessant gruppe å få rekruttert som «hjelpere» for både *lovlige og ulovlige* virksomheter innenfor tjenestene.

Her kan man finne hele spekteret av *formål* for «hjelpen», fra planting av ekte informasjon som passer godt der og da, via spredning av desinformasjon til innhenting og provokasjoner. De pressefolk som blandes inn kan være alt fra uskyldig manipulert selv til helt bevisste agenter, og i så fall igjen over hele spekteret fra at man tror på at det er i en god saks tjeneste til det stikk motsatte, f. eks. ren vinning.

20.4.3 Avdeling D - eller E?

Per Øyvind **Heradstveit** har skrevet om provokatører generelt og bruk av pressefolk spesielt [547]:

> *«Villedende informasjon har som mål å 'lure fienden eller offeret'. Avdeling D mater offeret med en type informasjon som får offeret til å dra de konklusjoner avdelingen gjerne vil det skal dra. Dette setter strenge krav til informasjonens karakter, og narrespillet må gjennomføres raffinert og utspekulert for at det ikke skal avsløres. Stoffet må med andre ord være realistisk, rimelig, alltid i nærheten av det offeret vil holde for sant og riktig. Godtar offeret informasjonen som autentisk stoff, er virkningen oppnådd 100%, men en effekt av uro og tvil hos offeret er også lagt på vei en suksess. I enkelte tilfeller vil myndighetene karakterisere infoirmasjonen som falsk og gjenkjenne kilden. Men det spiller ingen rolle for avdeling D dersom bare opinionen og massemediene tror*

[546] Se bl a Aftenposten 24. november 1987

[547] Per Øyvind Heradstveit: «Hemmelige tjenester». Aschehoug 1973.

på den, eller i alle fall sprer den. Derfor er journalister et viktig middel for avdeling D. På mange underlige måter kan man få smuglet inn artikler eller store oppslag i vestlig presse med den ønskede effekt. De som står bak «spesialoperasjonene» må ha inngående kunnskaper om opinionen man tar sikte på å nå, men må ha stor psykologisk innsikt og nøye vurdere virkningene av den form desinformasjonen blir gitt i.»

Heradstveit's avdeling D er innenfor det tsjekkiske etterretningsvesen. Han ser ut til særlig å ha i tankene de mange desinformasjoner som på 60- og 70-tallet ble plantet i norske media om hemmelige telex-meldinger som skulle vise at NATO planla massearrestasjoner, statskupp, internering osv. Her har han helt rett. Men som *virkemiddel* brukes dette i alle slags beslektede organisasjoner - enten de heter A, B, C, D - eller E!

20.4.4 Rolf Gerhardsen og Per Monsen

Vi minner i denne sammenhengen kort om at noen av de tyngste bakmenn i Aps egen tjeneste nettopp var folk fra *arbeiderpressen.* Arbeiderbladet ble i mange år en slags overvåkingssentral som syntes overordnet endog Overvåkingspolitiet.

Vi har tidligere gjengitt opplysningene fra Ole Jacob **Bae** og Torstein **Eckhoff**[548] om bl a

«... da Bryhn skulle sette i gang overvåking av daværende sekretær i Stortingets utenrikskomité, Erik Nord. Overvåkingssjefen gikk ikke til daværende justisminister Jens Haugland for å få klarsignal for operasjonen, - nei, han gikk til daværende generalsekretær i Arbeiderpartiet, Haakon Lie, samt to sentrale folk i Arbeiderpressen, Rolf Gerhardsen og Per Monsen.»

Haakon Lie for sin del hevdet at[549]

«- Kontakten med Overvåkingen var til Per Monsen og Rolf Gerhardsen i Arbeiderbladet, og den var til LO og Konrad Nordahl

- Det var LO samt Monsen og Gerhardsen i Arbeiderbladet som hjalp overvåkingspolitiet med opplysninger»

Vi husker også at daværende justisminister Jens Haugland ble kraftig forbannet over episoden, men han kunne intet gjøre.

20.4.5 Journalist-tyveri

Haakon Lie er nok fortsatt mektigere enn mange. I vårt meget urene mediefarvann hadde vi lenge løpende og god kontakt med Erling **Bøe** i Verdens Gang, som er blant de hederligste pressefolk i Norge. Han trengte etterhvert dypt inn i stoffet og forfattet mange viktige reportasjer. I fjor ble han «stjålet» av Haakon **Lie**, som ikke kunne tenke seg noen andre til å skrive hans biografi. Vi har full forståelse for at dette måtte være en av de beste og mest spennende oppgavene en journalist kan få, men i mellomtiden ble norsk mediaverden fattigere på dette saksfeltet.

Omtrent på samme tiden gikk hans sjef, Per **Norvik**, over til Aftenposten. Tilsammen gjorde tapet av disse to at overvåkings-dekningen i VG sank til nær null.

20.4.6 E-tjenesten i alle redaksjoner?

En som i nyere tid har vært svært interessert i temaet pressefolk og etterretning er redaksjonssjef i NRK-P2, Per Olav Reinton, tidligere rektor på Journalisthøyskolen. Han skrev i en bok bl a at[550]:

«Etterretningstjenesten har folk i nesten alle de store nyhetsredaksjonene her i landet»

Dette vakte en storm av reaksjoner. Reinton ble gjennom flere uker mobbet og uglesett av nesten alle kolleger.

Siden presiserte han sitt syn slik[551]:

---

[548] Ole Jacob Bae og Torstein Eckhoff: «Overvåking i Norge», PAX 1979, side 31

[549] Haakon Lie: «Sin egen fiende - et portrett av Asbjørn Bryhn», referert i Arbeiderbladet 28. januar 1994

[550] Per Olav Reinton: «30-åring skutt i hodet» 1990.

[551] Trondheimsavisa 21. oktober 1990

«PRESSEN ER KONTROLLERT: -Dette med etterretningstjenesten var litt klossete av meg. Jeg ble tolket slik at det satt forkledde politifolk rundt omkring i redaksjonene her i landet. Det mener jeg ikke, jeg har i alle fall ikke beviser på det. Vi har bare ett kjent tilfelle av at slike metoder er brukt, det var da en agent ble plantet i Arbeiderbladet midt på 60-tallet, sier Reinton.

Hans poeng er ikke at pressefolk blir direkte vervet, men at det i stedet oppstår en fortrolighet mellom journalister og kilder i for eksempel E-tjenesten.

- Alt dette skjer under forutsetning av at kilden ikke blir oppgitt. Det er vanskelig for redaksjonen å skaffe seg opplysninger om slike hemmelige tjensester på andre måter, dermed kan kilden fullstendig kontrollere hva journalisten skriver.»

Dette er selvsagt riktig. Men Reinton hadde ikke behøvd å trekke seg fullt så langt tilbake hvis Bengt Calmeyers bok «Forsinket oppgjør» hadde kommet ut tre år tidligere. Der er en annen dimensjon av Tronds ulike tentakler ut til pressen beskrevet[552]:

«(Reiulf Steen) kunne, hvis han ville, fortelle, han hadde selv vært med på å opprette den nære forbindelsen, eller i det minste kjente han til hvordan Frydenlund hadde fått trukket Trond Johansen inn i utenrikspolitisk utvalg, og hvordan dette samarbeidet var blitt utviklet, og der en stadig større krets av fremadstormende partimenn og redaktører og politiske journalister var trukket inn. Dette apparatet hadde i sin tid arbeidet for Steens kandidatur som partiformann, men da frustrasjonen med ham ble for stor, vendte det seg mot ham og beseglet reellt hans skjebne.»

Det slutter ikke med det heller. Vi kommer tilbake til flere innfallsvinkler til dette tema.

20.4.7 Kontrollert avsløring av ubehageligheter

En variant av dette er å benytte utvalgte pressefolk som man føler man «kan snakke med» til å presentere ubehagelig stoff man vet er på vei til å bli alminnelig kjent i alle fall. Et eksempel på dette som ikke har noe med de hemmelige tjenester å gjøre, er da daværende Bergens Tidende-journalist Bjørn Vidar **Lerøen** etter et imponerende og grundig journalistisk arbeide hadde avdekket den enorme kostnadsøkningen ved byggingen av Statoils Mongstad-raffineri. Da olje- og energiminister Arne **Øien** (A) kom undervær med dette, tipset han Arbeiderbladet i Oslo og lot en journalist der - sikkert uvitende om Bergens Tidende - få saken «exclusive», men selvsagt på «mykere» premisser, for *denne* journalisten rakk ikke å fremskaffe noen andre kilder[553].

Hvis Øien kjente denne taktikken, må vi regne med at tjenestene er eksperter. Hvor mange ventede «avsløringer» er kommet frem først i en påpyntet form på denne måten?

Pressefolk og andre som bare *manipuleres* ufrivillig inn i en provokatørrolle er naturligvis uskyldige og selv ofre. I den motsatte enden kommer provokatører som er seg helt bevisst hva deres rolle er.

20.4.8 Skråplanet

Det er sannsynlig - som i all verving - at det skjer en gradvis utvikling. Det er for enhver journalist en opplagt og helt legitim rolle å skaffe seg «*gode kontakter*» også i tjenestene. Det er fortsatt legitimt om disse kontaktene selv har en interesse av kontakten; slik er symbiosen mellom journalister og informasjonsfolk i alle bransjer i hele verden. Gi og ta.

Forskjellen er at alle andre opererer i organisasjoner som er bygget inn i en god del kontrollmekanismer. En privat bedrift har styre, aksjonærer, advokater og revisorer som passer på. Man våger ikke å opparbeide et for tvilsomt forhold til en journalist, fordi dette fort kan bli avslørt. Men de som arbeider i det hemmelige, svarer i praksis bare til seg selv. De informasjonene som mottas er ofte så spesielle at det ikke lar seg gjøre å dobbeltsjekke dem. Journalisten som skal samarbeide med tjenestene må derfor være seg dette svært bevisst og utvise stor varsomhet og kritisk sans.

Ellers kan det lett bære inn i en gråsone: Iveren etter å bringe stadig nye «scoop» som man får som belønning kan medføre at man for ukritisk bringer tjenestenes eget stoff. Spør man seg alltid i hvilken hensikt *akkurat dette kommer akkurat nå?* Er man på vakt mot skjev fremstilling og ren desinformasjon? Man bringes fort forbi

---

552 Bengt Calmeyer: «Forsinket oppgjør. Arbeiderbevegelsen og den politiske overvåking ». Aschehoug 1993. Side 90 ff.

553 Lerøen fikk likevel sin hevn i tide. Han ble igjen i løpet av natten tipset av gode venner i Departementet slik at han fikk ut saken med riktige informasjoner i sisteutgaven utpå morgenkvisten. Mongstad-saken førte til fullt regimeskifte i Statoil, og Lerøen er nå en verdsatt medarbeider under det nye regimet.

grensen for uavhengig reportasje til karrièrejakt basert på ett helt spesielt forhold. *De hemmelige tjenester kan raskt bygge opp en journalist fra intet til de store høyder, hvis de vil.*

I neste runde kan tjenestene begynne å be om tjenester som ikke har noe med journalistikken å gjøre. I begynnelsen av denne fasen blir man smigret som «innsiktsfull og klok», «helt til å stole på», «en av gutta» osv. Tjenestene vet godt hvilke områder der deres interesser faller sammen med journalistens holdninger. For en journalist på venstresiden er det nå meget kort vei til å kombinere innhentingen av råstoff til den journalistiske dekning av nynazisters virksomhet med innsamling av litt ekstra som man kan gi sine gode venner i tjenestene - og omvendt for en journalist på høyresiden. Det koster ingenting, gir ekstra velvilje og faller sammen med det man selv tror på. Men i prinsippet er man nå *blitt agent i tillegg til journalist.* Neste skritt blir å få dekket reise- og diettutgifter (kanskje romslig), deretter tapt arbeidsfortjeneste, deretter å motta ekstrahonorar etc. Og så kan vektleggingen mellom primær- og sekundærinformasjon forskyves, man overtales til å spane på sine egne, etterhvert ser man mellom fingrene på om det man får tilbake er helt riktig eller nærmer seg desinformasjon, man lar seg bruke til å *skape* nyheter fremfor bare å *informere* om dem osv osv - til man er blitt 100% agent plantet i en redaksjonell sammenheng.

Med den sammenblandingen vi har i Norge mellom de egentlige tjenester, Mossad Norge og Ap-tjenestene til en kombinert «fjerde tjeneste» er det enda lettere å trå feil. Man går lenger hvis man tror man samarbeider med noe som er 100% ekte og lovlig. Hva når man så - ofte for sent - innser at det var noe annet?

Vi sier ikke at noen norske pressefolk har gått hele linjen. Vi er i likhet med andre overbevist om at mange er på sklibrettet og på vei inn i gråsonen, eller dypt inne i denne.

Det er selvsagt grunn til å kritisere de som lar seg utnytte på denne måten. Men de virkelige skyldige er oppdragsgiverne, som bevisst driver sin psykologiske krigføring også for å rekruttere gjennom gradvis «å lede inn i øvelsen».

Og igjen er det én ting om man bruker pressefolk på denne måten til mer legitime forhold som virkelig kan ha noe med rikets sikkerhet å gjøre. Noe helt annet er det hvis hensikten er f. eks. å manipulere opinionen og Stortinget.

20.4.9 Pressefolk brukt til diskreditering

Vi må også gå inn på *diskreditering ved hjelp av pressefolk.* Advokat Viktor **Westlye**, aktiv Venstre-politiker på 60-tallet, fortalte i 1990[554]:

> *«I forbindelse med et valg i Venstre, ble jeg kontaktet av en nokså sentral politisk skribent i en Venstre-avis. Vedkommende oppga at han ringte på vegne av en Venstre-politker. Jeg fikk da informasjon som svært vanskelig kan stamme fra andre enn overvåkingstjenesten. Det gjaldt visse sider ved vedkommende kandidat...*
>
> *Seinere viste det seg at de opplysningene jeg fikk dels var uriktige, dels var de forvrengt. Den politikeren som sto på valg var jeg med å skade. Det ble svært vanskelig for denne mannen seinere, og jeg er innforstått med at jeg var med å skape disse problemene. Den det gjelder ble rammet meget hardt.*
>
> *I ettertid har jeg vært usikker på om mine partifeller ble brukt av overvåkingstjenesten, eventuelt om det motsatte var tilfellet. Jeg tror kanskje realiteten er at det kan ha vært slik at partene har hatt gjensidig nytte av hverandre...»*

Dermed vet vi at de kunne kunsten å bruke pressefolk til diskreditering av politikere allerede på 60-tallet. Den er blitt mer raffinert siden. Diskreditering av norske politikere skal vi komme grundig inn på i neste kapittel. Der er også pressefolk implisert! Ikke dårlig: Den annen statsmakt bruker den fjerde mot den første.

Hva er så grunnlaget for den form for diskreditering som f. eks. Westlye forteller om (og som vi bringer mange flere eksempler på i neste kapittel)? En meget viktig ingrediens i produksjonen av diskrediterings-historiene er telefonavlytting (som f. eks. fra Ruseløkka-bunkeren), romavlytting og romavlytting via telefon. Tenk på telefonen på nattbordet på soveværelset (eller hotellrommet), som meget vel kan stå der og se uskyldig ut med røret pent liggende nede på gaffelen, selv om den lytter på alt som skjer i rommet! Informasjoner bl a samlet inn på denne måten bearbeides så videre, blåses opp eller bygges ut, til bruk for diskreditering av politikere, bl a ved hjelp av pressefolk.

Også Reiulf Steen har vært inne på dette tema[555]:

---

[554] Dagbladet 4. september 1990

[555] Reiulf Steen: «Maktkamp». Tiden 1989.

«Så har vi, særlig i de siste årene, fått en eksplosjon av rykter som blir produsert og omsatt av underholdningsindustrien. Private bagateller blir utstyrt med dommedagsoverskrifter. Private handlinger blir pakket inn i spekulasjoner og konspirasjonsteorier og tillagt all verdens betydning. Fjær forvandles til hele hønsegårder, gjerne krydret med litt sex og champagne, av profesjonelle ryktemakere som kan injurieloven til siste komma....

Men aller mest må vi frykte systematisert, profesjonell ryktespredning med politiske mål. Ville historier på sladdernivå farget av politiske holdninger har alltid sirkulert om politikere....

Men at personrykter om politikere blir skapt, plantet og utnyttet av profesjonister i faget som ledd i en politisk maktkamp, har hittil ikke vært vanlige metoder. Ikke hos oss.»

Mon det? Kanskje Steen hadde sine anelser. Men en viss partilojalitet strekker seg nok helt til Santiago.

I neste kapittel kommer vi også tilbake til disse operasjonene.

20.4.10 Kumbelsk Aftenpost

Den danske dikter Kumbel (Piet Hein) har i sin vidtspennende rikdom av poenger også vært innom temaet diskreditering. Et av hans mest kjente *gruk* er dette:

En yndet form for polemik
Består af det probate trick
At dytte folk en mening paa
Hvis vanvid alle kan forstaa!

Et utmerket eksempel på dette er Andreas Norland i Aftenposten, som i sin sludrespalte «I margen» hadde denne visitten til oss i juni 1993[556]:

«SOMMER OG TID FOR DET UTENKELIGE: ...Mest utenkelig av det som er skjedd er oppstyret omkring de hemmelige tjenester. Etter siste opptelling er det tre hemmelige tjenester som vi vet om. I tillegg påstås det at vi har en fjerde som er så hemmelig at ingen har visst om den.

Akkurat i åpningsfasen kunne det naturligvis være en teoretisk mulighet for at noen hadde drevet overvåking utenfor det apparat vi har for denslags. I våre dager lønner det seg ikke å si aldri selv til det mest utenkelige. Allikevel var påstanden i seg selv så uhyrlig at i Aftenposten fant vi all grunn til å se på dette med skepsis, inntil det forelå noe i retning av bevis.

Affæren begynner nå å få et nærmest komisk preg, en episode som utelukkende ville ha vært et nokså muntert innslag i en varmebølge, hvis ikke enkelte hadde tatt dette mer alvorlig enn det var grunnlag for. Denne blandingen av parkerte biler, avlytting, overvåkede og overvåkere minnet etterhvert mistenkelig om tilstander i et land som i hvertfall ikke kunne være Norge. Det er det da heller ikke. Heldigvis.»

Den oppmerksomme leser av denne bok, vil forlengst vite at vi *ikke* mener det er 3+1 tjenester, men *en fjerde* som binder sammen deler av de tre pluss pluss. Det har også vært (og trolig *er*) deler av denne tjeneste blant Norlands kolleger. Så når han har lest denne boken, kan han kikke rundt i kantinen selv.

Noen måneder senere, i november, hadde Rikssadvokatens «Dahl-utvalg» nettopp tatt «pause», dvs i virkeligheten overlatt hele etterretningsdelen av sitt mandat til Nygaard Haug-utvalget. En rekke stortingsrepresentanter hadde allerede forstått at det var ugler i mosen både hos Dahl og hos Nygaard Haug. Vi hadde gitt uttrykk for at vi ikke trodde på noen oppklaring hvis ikke Stortinget tok saken i egnehender. Men i Aftenposten ble det på lederplass i kjent stil [557]:

«La det ikke være noen tvil om at den såkalte Ramm/Setsaas-saken skal granskes til bunns. Når to nordmenn hevder at de har vært gjenstand for kriminell overvåking, iverksatt av en ukjent, fjerde hemmelig tjeneste, kan intet overlates til tilfeldighetene.

[556] Aftenposten 19. juni 1993
[557] Aftenposten 24. november 1993

Men de to bør selv forstå at kravet om en egen parlamentarisk granskning er en avsporing. Det eventuelt nødvendige parlamentariske oppgjør vil komme når alle forhold er klarlagt.

Stortingets presidentskap bør følgelig avslå deres anmodning under henvisning til at forholdet allerede er under etterforskning. At den er stilt i bero i påvente av innstillingen fra det regjeringsoppnevnte utvalg under ledelse av førstelagmann Agnes Nygaard Haug betyr selvsagt ikke at 'det samlede forvaltningssystem ikke ønsker noen oppklaring'.

Tvert om er det betryggende at etterforskerne vil se Ramm/Setsaas-saken i sammenheng med den bredere gransking av mulige overtramp innenfor de hemmelige tjenester. I denne sak skal alle kort på bordet.

Ramm og Setsaas er i sin fulle rett når de nekter å uttale seg til Nygaard Haug-utvalget. Men de tjener ikke sin egen sak når de forklarer sin uvilje mot å stille opp ved en henvisning til at utvalget er oppnevnt og rapporterer til Regjeringen 'som selv til syvende og sist meget vel kan være ansvarlig for de kriminelle forhold'.

Selv om det mot enhver formodning skulle vise seg at de har rett, kan de være trygge for at enhver dekkoperasjon vil bli avslørt - og det i samme øyeblikk som utvalget har avsluttet sitt arbeid. Nå bør Ramm og Setsaas la saken gå sin gang i trygg forvissning om at alle forhold vil bli klarlagt.»

Takk for «god natt»-eventyret! Den gamle tanten i Akersgaten er nærmest rørende i sin naivitet. *Selv om* det skulle være slik at Regjeringen er ansvarlig, er det bare å vente på at den samme regjeringen skal «legge alle kort på bordet», etter god, gammel, parlamentarisk skikk. *Deretter* skal Stortinget få spille med kortene, og *da vil* «det parlamentariske oppgjør komme». *Da vil* «enhver dekkaksjon bli avslørt».

Tenk om Washington Post hadde tenkt på samme måte i Watergate-saken: Rettet strenge pekefingre til Senatets granskningskomité og sagt: Såså, la nå saken gå sin gang. La nå Richard Nixon granske seg selv (som også han helst ville!), og legge alle kortene på bordet. *Etterpå* kan dere få spille med kortene, og da vinner nok den beste.

Hva fikk Aftenposten til å tro at Regjeringen med underlagte ledd, der vi nå kan påvise at de aller fleste aktuelle har vært mer eller delaktige i det som skal etterforskes, frivillig ville gi fra seg all trumfen og billedkortene til Stortinget, eller at representantene ut fra sin gudbenådede posisjon skulle avsløre at de var tildelt falske kort?

I slutten av november var forøvrig Nygaard Haug kraftig avslørt allerede, men ikke av Aftenposten. I denne boken kan vi bevise at Oslo politikammer, Kontrollutvalget, Forsvarssjefen, Riksadvokatens Dahl-gruppe og Nygaard Haug-utvalget alle var dekkaksjoner. Hvor mange av disse har Aftenposten avslørt? Selv for oss, som *visste*, tok det tid å finne bevisene. Men Aftenposten med alle sine gravegrupper har ikke avslørt noe som helst, snarere tvert imot.

Men iblant samler begivenhetene seg til å avgi små ironiske smil. Etter denne belæringen fra Aftenposten til Stortingets presidentskap om å holde seg unna en «avsporing», tok det bare et par dager før det tatt opp forslag om parlamentarisk gransking overfor Presidentskapet, som startet den prosess som endte med Stortingets granskningskommisjon for de hemmelige tjenester («Lund-kommisjonen»), *både* fordi man ikke hadde tillit det såkalte «Nygaard Haug-utvalget», som ble det mest latterliggjorte utredningsutvalg i Norgeshistorien for sin kløncte tildekkingsvirksomhet, *og* fordi man hadde sine bestemte mistanker om Dahl-gruppen med sin mystiske pause. Det er godt ikke Aftenposten bestemmer alt lenger.

Nå er det «vinter to og et halvt år senere og tid for det utenkelige». Også det som er utenkelig for den vanligvis snille og hyggelige Andreas Norland, som når det røyner på viser seg å være snillest og hyggeligst langs minste motstands vei, dvs den veien som passer de sterkeste makthaverne.

Vi vet ikke om Norland fortsatt finner det «uhyrlig» at noen mener det har vært «drevet overvåking utenfor det apparat vi har for denslags». Har han f. eks. lest Ronald Bye's bøker «De visste alt» og «Norges hemmelige hær»? Er han fortsatt i tvil om at Ap/LO hadde sitt helt private overvåkingsapparat, eller er det slik at han regner dette som *innenfor* «det apparatet vi har for denslags»?

Aftenposten har desidert vært den mest passive avisen i overvåkingssakene. Deltakelsen har begrenset seg til noen få drypp diskreditering av oss, og noen store og særdeles ekle doser med diskreditering av Ingvald Godal.

Politikere blir ofte kritisert av media for at de aldri innrømmer feil. Innrømmer media feil? Kan Aftenposten innrømme feil? Nå er sjansen der. Også for Andreas Norland til å pludre seg frem til ny erkjennelse.

20.4.11 UK også

Forfatteren Stephen **Dorril** skriver i sin bok «The Silent Conspiracy» om hvordan den britiske etterretningstjenesten (MI6) benytter seg av ulike kategorier «løsmedarbeidere», herunder journalister[558]:

> *«Deres .. verdi er deres spesielle tilgang til grupper eller mål som tjenestene har i siktelinjen, men ikke kan nå på egen hånd. Og hvis noe går galt, kan tjenestene alltid ty til sitt velbrukte forsvar 'troverdig benektelse'. Disse 'respekterte korrespondentene' eller 'autoriserte uoffisielle agenter' er ikke alltid like høyt verdsatt av etterretnings-utøverne...»*

Det er interesssant å notere seg at MI6 brukte en tilsynelatende helt uskyldig etat som dekkorgan for denne virksomheten:

> *«I strid med den offisielle linjen at MI6 ikke skulle operere på britisk jord, omdannet MI5 den London-baserte 'Produktforskningskontrollen' til en styringsorganisasjon for hundrevis av forretningsmenn, journalister og akademikere som samlet inn informasjoner...»*

Videre skriver Dorril[559]:

> *«Journalistikk har vært en naturlig beitemark for de hemmelige tjenester. John le Carré, som arbeidet for MI6 fra 1960 til 1964, kom med den overraskende uttalelse at 'de britiske hemmelige tjenester kontrollerte store deler av britisk presse, slik som de meget vel kan gjøre idag'. I 1975, i kjølvannet av senatshøringer om CIA som avdekket eksistensen av en etat som rekrutterte både britiske og amerikanske journalister, opplyste kilder at halve utenriksredaksjonen i en britisk dagsavis var på MI6s lønningsliste. «*

Vi minner om hva Per Olav **Reinton** sa om E-tjenestens innflytelse i norske redaksjoner allerede i 1990 (se kap. 20.4.6 foran)!

Fortsatt Dorril:

> *«I midten av 80-årene, mottok (Dorril) fra en erfaren Observer-journalist en liste med fem utenriksjournalister i en søndagsavis som hadde opptrådt som korrespondenter for etterretningstjenesten. Denne praksis fortsetter utvilsomt idag.»*

Aftenposten bragte i 1990 en reportasje fra avisens London-korrespondent Kjell **Dragnes** om den britiske sikkerhetstjenestens (MI5) diskreditering av britiske og nord-irske politikere[560]:

> *«PINLIG OPPRULLING OM MI5: Britisk sikkerhetstjeneste, MI5, drev en bakvaskelses- og desinformasjonskampanje mot Labour-politikere og konservative i Nord-Irland i begynnelsen av 70-årene. ...*
>
> *Statsminister Margareth Thatcher har innrømmet at MI5 drev en egen kampanje som ikke var sanksjonert på politisk plan, og at hun selv var blitt ført bak lyset...*
>
> *Dermed har hun bekreftet endel av de opplysningene som en tidligere informasjonsoffiser i den britiske hær, Colin Wallace, er kommet med.. Wallace ble avskjediget i 1975 etter at han hadde lekket et hemmelig dokument til pressen, og ble senere dømt for drap.*
>
> *Wallace hevder at han sammen med andre hadde til oppgave å drive en omfattende desinformasjonskampanje, spesielt rettet mot britiske arbeiderparti-politikere, men også mot kjente konservative, som tidligere statsminister Edward Heath. Han 'lekket' - med sikkerhetstjenestens godkjennelse - en rekke opplysninger som kunne bringe disse i miskreditt. Da han etterhvert fikk kalde føtter, ble han avskjediget fra hæren, og i 1981 ble han dømt for drap på en venn. Wallace hevder at anklagen var en ren fabrikasjon, og i en bok som utkom ifjor, anklages sikkerhetstjenesten for å ha stått bak et komplott mot ham.....*

---

558 Stephen Dorril: «The Secret Conspiracy». Mandarin 1994. Side 274 i paperback-utgaven.
559 Dorril, side 281.
560 Aftenposten 2. februar 1990

De nye opplysningene synes også å bekrefte påstandene i boken 'Spionjeger'[561] av den tidligere etterretningsoffiseren Peter Wright. Han hevdet bl a at sikkerhetstjenesten forsøkte å undergrave statsminister Harold Wilson og hans arbeiderpartiregjering...»

Det holder ikke å forsvare diskrediteringen av nord-irske politikere med at det der pågår krig. Nord-Irland er del av United Kingdom og deres politikere lovlig valgt. Diskrediteringen omfattet også andre, ikke-irske britiske politikere. I alle tilfelle viser eksempelet hvordan tjenestene kan operere utenfor *demokratisk* kontroll - og *tilsynelatende* utenfor *regjeringskontroll.*

Det har i alle år vært et bredt og nært samarbeid mellom MI5/MI6 og norske tjenester, ikke minst ved Jens Chr **Hauge**, Vilhelm **Evang**, Trond **Johansen**, Hans **Ringvold**, Sven **Ollestad** og senere Stay Behind-sjefer. Vi minner f. eks. om Lillehammer-saken (kap 25.18/19) og Espen **Lie**/IRA-saken (kap 24.3.2.1.2).

Det er én stor forskjell mellom Norge og Storbrittannia: Der er det de konservative som har hatt makt så mye og lenge at de har bygget opp sine egne nettverk og kontroll over tjenestene; her er det Arbeiderpartiet. Det er ikke ideologien som korrumperer, men makten. Bytt om Margareth Thatcher og Gro Harlem Brundtland, Harold Wilson og Kåre Willoch, Edward Heath og Ronald Bye, så blir det ikke så ulikt.

Se bare på historien om innsettelsen av Gro (kap 8.13), avsettelsen av Syse (kap 25.1) og den lange rekken av diskrediteringsaksjoner mot norske politikere (kap 21.45). Og når noen antyder at deler av pressen ikke er helt uavhengig av de skjulte krefter som bedriver dette, blir de møtt med mobbing eller tiet ihjel (se om Reinton og Bengt **Calmeyer** i kap 24.5.7).

20.4.12 Solstad traff tidlig

Bevisste lekkasjer fra tjenestene i politisk øyemed ble tatt opp av redaktør Arve **Solstad** i Dagbladet allerede i 1977[562]:

> *«RAPPORT FRA HYSJ-HYSJ-LAND: ALLE LEKKER, MEN NOEN LEKKER MER:....*
> *Lekkasjer fremstilles alltid av en eller annen gruppe som noe forbrytersk. De er rent ut sagt kriminelle. Og det er vel av og til tilfelle, men likevel er det den politiske situasjon som avgjør graden av forbrytelsen. Og det er sjelden at heleren får like hard medfart som stjeleren, hvis da ikke det er statsmyndighetene selv som lekker. Og det gjør den daglig!..*
> *Årets første store politiske reportasje kom i Aftenposten torsdag 17. februar da avisen med henvisning til førstehånds kilder kunne referere deler av innholdet fra de høyst fortrolige samtaler som hadde vært mellom president Urho Kekkonen og den norske regjering.....*
> *Resutatet av lekkasjen på kort sikt ble et alvorlig tilbakeslag for det gode tillitsforholdet som var i ferd med å bygges opp mellom Norge og Finland....*
> *Klok som Knut Frydenlund kan være, nøyde han seg med å beklage reportasjen, samtidig som han bestemt benektet at norske myndigheter skulle ha 'plantet' reportasjen. Det er som kjent en ikke uvanlig fremgangsmåte i alle land.*
> *Men ett eller annet taushetsløfte var brutt, i åpenbar politisk interesse. Ingen var forbannet på Aftenposten fordi opplysningene ble presentert i avisen..... Og ingen 'rørleggere' ble krevd engasjert for å reparere eller lokalisere lekkasjen.»*

Solstad viser så til at forsvarsminister Rolf **Hansen** nettopp hadde beklaget seg over «alle slags lekkasjer og brudd på taushetsløfte», og fortsatte:

> *«(Forsvarsministeren) benekter kategorisk at det finnes noen sammenheng mellom de enkelte sakene, men opinionen sitter likevel med det inntrykk at alt faenskapet stammer fra samme aksjonsgruppe. Og dette skjer i en valgkamp, hvor taktiske og prinsipielle interesser dikteres ut fra velgergevinst. Ikke merkelig at vår partipolitiske presse selv aktivt deltar i enhver moralsk oppbyggelse, uten å sortere sakene.*
> *Når sikkerhetssystemene svikter, er dette en meget alvorlig sak for landets myndigheter. Men av og til er det like alvorlig når moralisme og naivitet inngår i en høyere enhet i reaksjonene på politiske lekkasjer, som alle politiske systemer lever med og må leve med, ja, som til og med gjør at det overlever!»*

---

[561] Peter Wright: «Spy Catcher»/«Spionjegeren». J. W. Eides forlag 1987. Boken ble forbudt i Storbritannia, og Wright måtte emigrere til Australia.

[562] Halvor Elvik: «Politi, presse, overvåking». Hvitbok om listesaken. Pax 1977. Side 158 og videre.

Politisk hensiktsmessige lekkasjer fra en hensiktsmessig «aksjonsgruppe» som siden kan hensiktsmessig benektes på høyere plan, altså. Det skulle ikke forundre oss om denne aksjonsgruppe har noe å gjøre med den superhemmelige aksjonist som Dagfinn **Vårvik** like før hadde navngitt, og som Harald **Stanghelle** fikk et eksklusivt intervju med!

At det skjer adskillig koordinering mellom denne «aksjonsgruppen» og de som trenger «hensiktsmessige lekkasjer» er velkjent. CC var bekymret for dette i mange år, og valgte å snakke ut bl a i sin bok «Av Hensyn til Rikets Sikkerhet» i 1990[563], der han bl a peker på at

> *«Skribenter - journalister og forfattere - har vært opptatt av hvem som egentlig var ledere av det sosialdemokratiske politiske etterretningsvesen. Det vil neppe noen gang bli klarlagt....*

Og:

> *«...Trond Johansen, som i hele 45 år har innehatt sentral stilling i det militære etterretningsvesen, også gjennom mange år har vært medlem av Arbeiderpartiets utenrikspolitiske utvalg...».*

Vi noterer forøvrig at Arve **Solstad** og Dagbladet er oppsiktsvekkende alene om å ta opp dette særdeles ømtålelige tema om systemenes bevisste bruk og misbruk av sensasjonshungrige pressefolk til å plante hensiktsmessig informasjon. Det passer godt med hva vi observerte fra pressedekningen av vår sak: Det var i realiteten bare Dagbladet - og da Dagbladets journalist Arne **Holm** - som klarte å avdekke nye konkrete forhold som fikk betydning for å drive saken fremover - de andre «avslørerne» drev for det meste dobbeltspill.

20.4.13 Diskreditering

Noen av de mest hensiktsmessige lekkasjene er slike som er egnet til å diskreditere motstandere, særlig politiske motstandere. Espen **Haavardsholm** beskriver i «Taushetens Pris»[564] hva som er særlig godt råstoff for hensiktsmessige lekkasjer:

> *«Det er mitt bestemte inntrykk at det som nok i 1940-åra kan ha begynt som en kamp for å isolere NKP, ganske snart ble en kamp innad i den ikke-kommunistiske delen av arbeiderbevegelsen[565]*
>
> *Og det er neppe grunn til å tvile på at også rent private og personlige forhold - ungdomssynder av ulik karakter, flekker på rullebladet, slekt med spesielle forhold fra krigens dager, forhold til rusmidler, gammelt nabofiendskap, utroskaphetsaffærer, seksuell legning - kunne komme inn i bildet som et nyttig bakgrunnsmateriale i samband med denne overvåkingen av fagforeningskamerater som de faglig-politiske sekretærene og deres betrodde folk sto for ute på arbeidsplassene.*
>
> *Ikke i den forstand at opplysninger av denne typen ble brukt utad i avispolemikk eller liknende, det skjedde bare i ytterst sjeldne tilfelle. Nei, denne typen materiale skulle snarere tjene som mulig bakgrunnsstoff ved passende leilighet, noe som det kunne hentydes til, gjerne i en mest mulig vag og ubestemt form...»*

Det siste er aldeles riktig, bortsett fra at Haavardsholm like gjerne kan snakke i presens. Vi har vært borti de aller fleste av elementene foran benyttet i stille diskrediteringskampanjer mot oss eller andre, nesten alltid fullstendig oppkonstruert omkring noen få fakta som i virkeligheten lett kan forklares med helt andre forhold. Felles for all slik diskreditering er også ganske riktig at den ikke tåler dagens lys og derfor bare kan brukes selektivt i buskene. Og fortsatt er pressefolk en meget viktig målgruppe for den «vage og ubestemte» diskrediteringen: Dette kan selvsagt ikke skrives, men du må ha det i bakhodet... Da dukker det opp murer der det før var åpent, skjeve smil og øyekast der det før var tillit, ironisk eller kritisk omtale av personer som før var helter osv..

Vi pleier å snakke åpent ut om slikt for å gardere oss. Da vi skulle gjøre det overfor Ronald Bye, avbrøt han bare: «Ta det med ro, gutter, dette her vet jeg alt om!»

---

563 Chr Christensen: «Av hensyn til rikets sikkerhet», Cappelen 1990

564 Espen Haavardsholm: «Taushetens Pris». Forlaget Oktober 1995. Side 41 og videre.

565 Det er vel etterhvert blitt ganske ettertrykkelig etablert. Men etter at *også dette* virket så fint, er målgruppen utvidet pånytt og pånytt til alle slags motstandere, konkurrenter og «ubehagelige personer» etc.

20.4.14 Sjue

Vi skal nå ta for oss et helt fremragende eksempel på manipulerende bruk av media til å oppnå bestemte ønskelige beslutninger ved hjelp av kombinasjonen diskreditering/oppskryting.

I desember 1993 hadde **Dahl**-gruppen tatt sin «pause» (se kap 16.9-11). Dette vet vi idag var fordi Dahl var kommet under press bl a fra Stortinget som nettopp hadde oppdaget at justisvesenet var blitt holdt helt utenfor granskningen. Det forelå et skarpt brev fra Stortingets kontrollkomité. Samtidig visste systemet at vi hadde eksponert dekkbedriften Norasonde overfor Stortinget og informert Stortinget om at Dahl ikke hadde klart det samme til tross for god hjelp. Også Dahl visste dette, og derved måtte han forstå at også han var avslørt. Nygaard Haug-utvalget var også på klar vei til latterdalen som åpenbar og klumsete dekkaksjon.

Stortinget var nå på sikker kurs i retning av den parlamentariske granskningskommisjon man lenge hadde ønsket seg, men tidligere måtte oppgi på grunn av motstand eller manipulasjon fra Regjeringen.

Med begge granskningsgrupperinger avslørt var nå heller ikke Regjeringen /Ap lenger tjent med å kjempe mot den nye Kommisjonen. Alternativet var nå behandling av Dahl, **Nygaard Haug** og Norasonde i Stortingets kontrollkomité, og det kunne blitt litt av en festforestilling! Siden det også var nytteløst å kjempe mot, skiftet Ap nå taktikk raskere enn vanlig for å bli med. I Stortinget fant Ap seg rolig som en pusekatt i å bli sittende alene med en mann i det forberedende utvalget til stortingspresident Edvard **Grimstad**, og deretter å ikke ha noen tydelig Ap-person i granskningsutvalget. Hvorfor?

Fordi en ny strategi allerede var i gang. To av leddene i denne strategien var:

- *Bidra til å gjøre mandatet så vidt og bredt som mulig, historisk og saksmessig*

- *Sørg for at våre systemer kontrollerer så mye som mulig av infrastrukturen og personellet rundt Kommisjonen*

I kapittel 23 vil vi ta for oss de andre delene av denne strategien og hvordan den totalt sett ble implementert.

Her skal vi ta for oss den del av strategien som gikk ut på å få de mest erfarne etterforskerne fra Dahls tildekningsgruppe over til den nye granskningskommisjonen.

La oss nå minne om at det som utløste arbeidet for en ny kommisjon var Nygaard Haugs avsløring av seg selv, vår avsløring av Dahl og trioen Bye, Jacobsen og Sjue's avsløring av avlyttingen i Folkets Hus[566]. Klassekampen-journalisten og tjenestedødaren par excellance, Finn **Sjue**, skulle nå få påstandene i sin egen bok gransket.

Hans bidrag til dette kom i Klassekampen i desember 1993[567]. I et kjempeoppslag over begge midtsidene med masse bilder som blikkfang analyserer Sjue nå de ulike pågående og kommende granskninger, og ender opp med denne hovedkonklusjonen, som er reportasjens siste ord:

> *«..(Kommisjonen)... bør inkludere de erfarne etterforskerne fra Dahl-utvalget i sin midte.»*

Det er ikke rart at han trenger to sider for å komme frem til denne meget oppsiktsvekkende konklusjon. Flere stortingsrepresentanter har nå åpent tilkjennegitt dyp skepsis til Dahl, endog at Dahl har ført Stortinget bak lyset (se kap 18). Sjue har nå forlengst gitt opp kontakten med oss (det skjedde da han avslørte seg selv overfor oss ved å utstede frikjennelsesattest for den ene overvåkingsleiligheten), og har overhodet ikke vært i kontakt med oss - som var Dahls indirekte oppdragsgivere - for å høre hva *vi* mente om Dahl og etterforskerne. Det er virkelig en rørende tillit som nå utvises av den revolusjonære marxist-leninist til klassestatens klassepurk som selv småborgerskapet mistenker for å stå i ledtog med overvåkerne. Ikke bare utsteder han frifinnelsesattest til de flinkeste etterforskerne under Dahls kateter, men han anstrenger seg til det ytterste for å få dem inn som etterforskere på de hjertesaker han selv har vært med på å skrive bok om!

Gud give at enhver imperialistisk klassestat hadde så snille «revvolusjonære»!

Artikkelen ville nok passert med glans som en eksamensoppgave på E-tjenestens skole for anvendt psykologi. For naturligvis ville det ikke vært troverdig *bare* å skryte opp Dahl og hans etterforskere. Konklusjonen må komme ut fra en beskrivelse av komplisert bakenforliggende trådtrekking og kompetansekiving fra skyggenes dal

---

[566] Ronald Bye med Finn Sjue og Alf R Jacobsen som medforfattere: «De visste alt», Tiden forlag 1994
[567] Klassekampen 15. desember 1993

der bare den virkelig innsiktsfulle vet hvem som er helter og skurker. Slik formulerte Sjues sin overskrift og ingress (innledning):

> *«UTVALG TVUNGET TIL PASSIVITET:*
> *Bak kulissene har det i lengre tid eksistert en skarp konflikt mellom de to viktigste utvalgene som gransker hysj-tjenestene: Nygaard Haug-utvalget som gransker E-tjenesten og Dahl-utvalget som undersøker Ramm/Setsaas-saken.*
> *Da Nygaard Haug-utvalget oppdaget at det andre hysj-utvalget krysset deres spor, reagerte det kraftig og negativt. Så kraftig at Dahl-utvalget måtte legge seg på været.»*

Dermed er scenen satt i en ramme som alle som har vært borti statsapparatet kjenner til: Kompetansestrid! Den «slemme» Nygaard Haug med Forsvarsdepartementet i ryggen overkjører den «snille» Dahl med Riksadvokaten og Justisdepartementet i ryggen. Vi ser for oss en endeløs serie med møter der en utslitt statsminister til slutt sier: «Jaja, Grete, du får gi deg, og få Dahl til å ta seg en pause!» Dahl, som er *førstestatsadvokat* under den meget korrekte og *uavhengige* Riksadvokat, som er så høyt hevet at justisministeren ikke en gang tør spørre Kongen om hun kan få holde et møte med ham? I kapittel 22. forteller vi om hvordan vi forsøkte å få Regjeringen til å undersøke hva Riksadvokatens etterforskning i vår sak egentlig bygget på. Men da hadde hun ingen formell mulighet til en gang gjennom Kongen i statsråd å stille ham slike spørsmål. Det er tydelig at en justisministers makt varierer temmelig raskt om dagen.

I virkeligheten finnes det *ikke et eneste spor* av noen konflikt mellom de to utvalgene eller de to statsrådene. Det finnes heller *ikke en eneste grunn* til at Nygaard Haug skulle reagere mot Dahl. Nygaard Haug gjorde jo sitt ytterste for å få *sitt mandat innsnevret* ifb med Lillehammer-saken. Nygaard Haug nøyet seg med å rote i E-tjenestens arkiver[568], mens Dahl helt uttrykkelig hadde *unntatt* alle tjenestene fra sin etterforskning[569]. Den eneste konkurranse var om hvem som klarte å avhøre og granske *minst!*

Så kommer bidraget til en annen del av strategien (dette er ikke tilfeldige, løsrevne sitater; vi holder fortsatt på med Sjues ingress (innledning)):

> *« • Utvalget som undersøker E-tjenesten ser ut til å bruke metoder som får viktige kilder til å vike unna og holde munn. Dahl-utvalget har derimot etter hvert fått tillit - men er satt ut av spill.*
> *• Sektor-utvalg er nå dømt til å mislykkes. Bare en brei og kompetent kommisjon satt ned av Stortinget og som undersøker «alt», har en viss mulighet for å klare oppgaven.»*

Vi vender nå tilbake til Sjues siste konklusjonsdel, og tar nå med *hele dette avsnittet:*

> *«Den skarpe konflikten mellom de to utvalgene som ble utløst av Nygaard Haug-utvalget, viser først og fremst at det nå trengs en parlamentarisk kommisjon som har et så vidt mandat at 'alt' skal under lupen. Sektor-utvalgene som likevel må trenge inn i det meste av etterkrigs-Norges hysj-historie for å oppklare sin bit, bør nå ha utspilt sin rolle. Det er lite sannsynlig at de finner hva de er ute etter, og i tillegg oppstår det destruktive konflikter. Utvalgene burde nå stille materialet til disposisjon for den nye granskningskommisjonen. Den nye kommisjonen må være brei, allsidig og kompetent om den skal kunne lykkes. Det betyr også at den bør inkludere de erfarne etterforskerne fra Dahl-utvalget i sin midte.»*

Sjue beskriver nå akkurat den «holistiske etterforskning» som vi i ettertid har opplevd fra Lund-kommisjonens side. Joda, **Lund**-kommisjonen er «brei» og skal granske «alt», fra 1945 til idag, fra Washington til Moskva, fra Lindesnes til Nordkapp. Bare ikke enkeltsaker! For de tar jo *politiet* seg av (se kap 23.7).

Midt-delen av Sjues reportasje består videre i å *diskreditere Nygaard Haug* (en lett oppgave; se kap 17.) og *skryte opp Dahl.* I Sjues verden er Dahl

> *«... i virkeligheten stanset.»*

Videre:

> *«Når det gjelder Dahl-utvalget ligger altså dette 'på været' og venter på hva Nygaard Haug-utvalget har å legge frem.»*

---

[568] Se bl a høyesterettsdommer Ketil Lunds påpekning av dette i kapitel 17.23
[569] Se Dahls pressemelding av 10. mai 1994 og omtalen ellers i kapitel 18

Det tok ikke så lang tid etter dette før nær sagt hele Stortinget var enige med Sjue. Nygaard Haug ble avslørt som en dekkaksjon og et bestillingsverk, og ble meget håndfast avviklet gjennom press fra Stortinget (se kap 17.). Da skulle man vel vente at kysten var klar for den heroiske Dahl og hans

> *«...to svært erfarne Kripos-etterforskere, politiførstebetjent Sturla Osen og politiførstebetjent Bjørn Tvete-Berger.»*

Pussig da at Dahl i sin pausetilstand på Sørlandet ikke benyttet anledningen når «erkerivalen» Nygaard Haug var ute av bildet til å få gjort det han ble «tvunget» til å la ligge. Pussig at han ikke innkalte sine fremragende etterforskere, og ikke foretok seg noe som helst annet enn å snekre sammen en pressemelding om full henleggelse. Pussig at han som hadde overlatt hele E-tjenesten til Nygaard Haug satt stille og visste at Nygaard Haug *aldri hadde sett en eneste linje av* alt det materialet som Dahl selv og hans prima etterforskere hadde samlet sammen gjennom et halvt år. Pussig at han ikke sørget for å gjenreise sin egen posisjon og prestisje når han visste at Nygaard Haug sogar løy for å undertrykke det utmerkede arbeidet han selv og hans etterforskere hadde utført (se kap 17.13).

Det må jo ha vært svært bittert for Dahl å bli «tvunget til passivitet» når

> *«... etter det Klassekampen kjenner til har dette utvalget etter hvert oppnådd en tillit blant mange kunnskapsrike kilder som det andre utvalget ikke har fått. Dette er spesielt interessant ettersom Dahl-utvalget ble møtt med stor skepsis i breie kretser av personer som kanskje kunne vite noe om en fjerde tjeneste eller et uformelt nettverk på kryss og tvers. Klimaskiftet skyldes neppe politisk renkespill bak kulissene. Det skyldes ganske sikkert de metodene som Dahl-utvalget ser ut til å ha brukt.»*

Nygaard Haug driver altså renkespill i kulissene for å få Dahl passivisert, men ikke Dahl, nei! Sjue vet at tilliten til Dahl *økte* underveis fordi han var så flink:

> *« (1) For det første er det tydelig at utvalget følger «god skikk og bruk» i etterforskning. Først samler de kunnskap, tålmodig og systematisk...... (Så) kommer turen til makthavere, hysj-sjefer og operatører som kanskje har noe å skjule. Prinsippet er såre enkelt: Du skal vite hva du spør om før du konfronterer en mulig mistenkt...*
>
> *Ettersom utvalget ble nødt til å gå fra aktiv etterforskning over i passiv venting, er det et åpent spørsmål om utvalget i det hele tatt har kommet til aktiv konfrontasjons-fasen....*
>
> *(2) Videre er det tydelig at Dahl-utvalget har fulgt andre metoder enn Nygaard Haug-utvalget når det gjelder viljen til å oppsøke kilder. I stor grad ser det ut til at Dahl-utvalget har brukt den enkle, fornuftige metoden med å banke på døra hjemme hos kildene når det har vært nødvendig..... Ofte skaper hjemme-hos-metoden langt større trygghet.....»*

Her er det grunn til å gratulere Sjue med *imponerende innsyn i Dahl-gruppens arbeide.* Han hadde helt rett i at det ikke hadde vært en eneste «aktiv konfrontasjon». Han hadde også helt rett i at Dahls avhør av en rekke småoperatører hadde karakteren «hjemme hos» enten det var hos den avhørte eller Dahl.

Hvordan kunne han vite det i desember 1993? Endel av dette *ante oss*, men selv vi visste ikke hva som hadde vært av konfrontasjoner, hvem som var avhørt og hvem som ikke var avhørt, og hva slags tone og klima som hersket. Men da vi et halvt år senere fikk avhørsprotokollene til ettersyn, ble *alt dette tindrende klart.*

Men det *ble også klart* at Dahl *aldri hadde til hensikt* å konfrontere «makthavere, hysj-sjefer og operatører»; disse var *omhyggelig unntatt fra begynnelsen av* (se kap 18). Visste Sjue det også?

Enda så mye Sjue visste, hadde han ikke oppfattet at vurderingen av Dahl *i Stortinget* utviklet seg den stikk motsatte veien av den han oppfattet, selv om dette ble uttalt helt åpent i pressen av to komiteformenn og en saksordfører i Stortinget (se kap 18). Men selv Sjue kan vel innvilges en viss «kunstnerisk frihet» til å se litt bort fra fakta fra tid til annen for å få bildet vakrest mulig.

Men noe *innrømmet han* at han ikke visste:

> *«Om metodene som Dahl-utvalget bruker har ført til konkrete resultater, vet sannsynligvis bare utvalget og Riksadvokaten. Ramm/Setsaas-saken er komplisert. Å finne fram til kritikkverdige og/eller ulovlige forhold krever stor evne fra etterforskerne til å skille snørr fra bart, myte fra virkelighet.*

Uansett hva de måtte ha funnet eller ikke funnet, er det betenkelig og skadelig at utvalget ikke får fortsette sitt arbeid med å avklare om det finnes en slags fjerde tjeneste.»

Også her kan vi lette på sløret: Når all dobbel-kopiering er fjernet, har Dahl-gruppen etterlatt seg *en eneste A4-mappe* inneholdende tilsammen 55 avhør, hvorav 17 av oss selv og andre fra vår gruppe. Resten er ulike personer som vi har vist til, enten som mulige småoperatører og avlyttere, eller som personer som kan underbygge våre forklaringer. Kun i et par helt perifere saker har etterforskerne foretatt seg noe på egen hånd for å kontrollere forklaringene. Praktisk talt alle forklaringer fra våre mistenkte blir stående som skreddersydde dekkhistorier uten noen form for eksaminasjon, kontrollerende etterforskning e. l. Til tross for at Dahl anskaffet en super-datamaskin med super-programvare for å registrere og kryss-sjekke alle data og opplysninger osv.!

Det var synd at det var nødvendig også for Sjue å tråkke så hardt på Nygaard Haug. Til slutt ble det så ille at Sjues gode venn og med-forfatter Alf R. **Jacobsen** måtte på banen. Han ga til gjengjeld en *fabelaktig positiv*[570] karakterisikk av Nygaard Haug-utvalgets arbeide. Underlig hvordan man finner seg selv i skiftende roller i dette spillet!

Men det alle granskere og «dødare» var enige om, var at det ikke var noen vits i *å høre på oss*. Sjue minnet om at man overfor oss måtte skille «snørr og bart» og «myte og virkelighet», og Jacobsen fradømte oss all ære og troverdighet. Det er hyggelig at «dødare» og tildekkere kan være enige om *noe, iblant!*

Sjues artikkel var særdeles velplassert. Det var opplagt de borgerlige denne gangen ville foretrekke ihvertfall noen representanter for venstresiden i den nye granskningskommisjonen, fremfor Arbeiderpartiet. Særlig i venstreradikale kretser er Sjue guru, men selv i borgerlige kretser har psykologen Sjue - som en meget dannet og kultivert person - alltid møtt åpne dører. Ville *han* ha inn de to etterforskerne, måtte vel det være klokt!

Selv gjorde Osen og Tvete-Berger så godt de kunne. I denne perioden løp de høyt og lavt for å få innpass i alle deler av det politiske miljø og drive lobby-virksomhet for sin egen deltakelse hos Lund. Osen kontaktet sogar *oss* flere ganger for å få vår støtte, men vi stilte som betingelse at de skulle legge alle kort på bordet for oss om sitt forhold til Dahl. Osen lovet å vurdere dette, men kunne ikke. Han var så fælt mellom barken og veden[571].

Vi gjorde så godt vi kunne for å få politikerne til å innta samme holdning. Lenge gikk det bra. Ingen ville hjelpe dem.

Plutselig var de med likevel. Hva hadde skjedd?

Vi mottok nå informasjon om at de i april hadde vært på besøk hos stortingspresident Edvard Grimstad. Ifølge én kilde, i hovedtrekk bekreftet av en annen, hadde de her sagt at Dahl gang på gang hadde hindret dem i å etterforske viktige spor, og at de derfor struttet av iver for å gå videre på disse hos Lund. Det finnes intet i Dahl-papirene som tyder på at dette er sant, og heller intet ved Osen/Tvete-Bergers opptreden hos Lund heller. Men for Grimstad kan det ha virket meget troverdig. Noen må man jo stole på!

Etter et møte i Stortingets kontrollkomité på bakgrunn av at vi sendte et notat bl a om dette dit, ble det reist en viss tvil om nøyaktigheten av denne kildens gjengivelse av møtet med Grimstad. Vi har aldri fått bekreftet eller avkreftet om dette møtet virkelig var utslagsgivende for at de faktisk kom til Lund. Men vi har vanskelig for å se andre forklaringer.

Hvis det er riktig, står vi overfor nok et meget alvorlig tilfelle av manipulerende provokatørvirksomhet mot Stortinget. Ingen kan i så fall klandre Grimstad, og episoden trekker i så fall ikke det minste fra Grimstads enestående arbeid med opprettelsen av Lund-kommisjonen. Det er grenser for hva man i det norske Stortinget selv i 1993-94 kunne tenke seg brukt av virkemidler mot Stortinget.

Spøk til side: I kapittel 23 gjennomgår vi alle de spor vi ser etter arbeidet fra «den fjerde tjenestes» side på å manipulere etter den strategien vi har beskrevet foran. Innser man først at det har foreligget en slik koordinert manipulatorisk øvelse, må man bli slått av hvor elegant Sjues artikkel passer inn i denne.

Vi har tidligere vært gjennom Sjues seilas i urent farvann i ulke-havet, og bl a redegjort for Sjues bruk av «gammel venn» til hvitvasking av ulovlig overvåking. Der refererer vi også til de anklager som ble rettet mot Sjue fra flere hold i SV om at han hadde gått tjenestenes ærend.

Det er interessant å merke seg at det ikke bare er fra dette hold som står langt til venstre for oss som har vært inne på dette. Det gjelder også hold som står langt til høyre for oss, som f. eks. i en artikkel i Morgenbladet av Paul **Bisgård** i 1992[572]:

[570] Dagbladet 14. juli 1994
[571] Telefonsamtaler, for det meste med Ramm.
[572] Morgenbladet 24. januar 1992

«Klassekampen og AKP (m-l) har i flere år vært Overvåkingspolitiets forlengede arm, og den beste informant om alt som de tror beveger seg på høyresiden. Det er underlig at overvåkingspolitiet skal bruke et ytterliggående politisk parti til å overvåke sin motstander..... Også Overvåkingspolitiet må være gjennomsyret av venstrekrefter...»

Nå tror vi kanskje ikke det er slik at Overvåkingspolitiet er gjennomsyret av venstrekrefter, men at enkelte venstrekrefter er gjennomsyret av deler av Overvåkingspolitiet på vegne av «den fjerde tjeneste». Både Sjue og andre AKP-ere har jo en rekke ganger konstatert at de er blitt infiltrert av de hemmelige tjenester (se også om dette i kapittel 25.2).

Det eneste spennende er nå *hvem dette er*. Skulle det nå vise seg å være f. eks. den svært dannede og velutdannede Finn Sjue, mener nå vi vestorienterte forsvarsvenner at han kan ha gjort landet meget store tjenester i SUF's og AKP's mest revolusjonære tid, som så mange andre som spilte skjulte kort på samme måte. Bare så tragisk at det gikk som det gikk senere.

20.4.15 Fagerli/TV-2

En annen av de mange bemerkelsesverdige episodene vi har hatt med media, er følgende med TV-2-journalisten Hans Petter **Fagerli** i hovedrollen.

Vi traff ham først[573] som en meget hyggelig, velvillig og kunnskapsrik TV2-journalist som ønsket å følge opp Dahl-gruppens bekreftelse på at Muffetangen nok virkelig var avlyttet med et omfattende intervju med oss, som ikke hadde fått medhold av Dahl. Han stilte opp sammen med et kjempeoppbud av teknikere på Slemdal og festet Ramms redegjørelser for temaet til videotape i et timelangt opptak. - Dette var kjempestoff, mente han, det skulle virkelig slå på skjermen.

Beklageligvis ble det ikke sendt et sekund av opptaket. Årsaken ble forklart slik i privat brev[574]:

> *«Kjære Hans Henrik Ramm*
> *Som du sikkert er kjent med, er presseyrket fullt av overraskelser. Min var i går at jeg endelig fkkk napp på hvem 'nummer to' var - og det var som du sikkert fikk med deg i går, Tormod Hermansen.*
> *Derfor falt intervjuet med deg ut, noe jeg beklager, men jeg håper å holde kontakten med deg. Intervjuet er jo gjort og jeg vil gjerne høre mer fra deg hvis noe nytt skjer.*
> *Vennlig hilsen H P Fagerli.»*

Dette var pussig. Intervjuet med Ramm burde ikke få *mindre* interesse fordi man nå kjente *to*, og ikke bare en, som i motsetning til oss hadde fått medhold hos Dahl. Det var absolutt intet ved opptaket som gjorde det mindre aktuelt mandag 4. juli enn søndag 3. juli.

Vi merket oss også at det nettopp var den ellers nokså ukjente Fagerli som hadde klart å spore opp at Dahl-bekreftelse nr 2 nettopp var gått til Tormod Hermansen (se mer om denne saken i kapittel 25.9). Det var alminnelig kjent at det var en slik nr. 2, og hele gjengen av journalister hadde jaktet intenst på dennes identitet.

Vi for vår del trodde dette måtte være Ole C Østlund (se kap 21.6), som i likhet med Muffetangen hadde andre bevismidler som støttet opp under hans egen forklaring. Det tipset vi Fagerli om, og etter masse arrangementer fikk vi tak i Østlund, som velvilligst stilte seg til disposisjon for et intervju i Frognerparken søndag 3. juli.

Dette ble heller aldri sendt! Det ble riktignok klart at han ikke var «nummer 2», men for en kritisk journalist som ville se på hva Dahl hadde avslørt eller ikke, var han jo gullgod som eksempel på alle Alexander Kielland-avlyttingene (se kap 21.6). Det ville jo vært fantastisk flott TV å bringe Østlund og alle de andre, og så spørre Dahl hvorfor han kunne bekrefte Hermansen, men ikke noen av de andre? (Bortsett fra Muffetangen, da. Kanskje er det «oppklaringskvoten» hos Riksadvokaten, slik at hele Kielland-problematikken måtte klare seg med én?.)

Nå begynte vi å bli betenkt. Da Fagerli tok kontakt med oss igjen for å lage et nytt intervju, denne gang om provokatører, ville Setsaas avvise hele intervjuet. Men Ramm syntes fortsatt det var leit å avvise tilsynelatende vennligsinnede journalister før man var *helt sikker*, og stilte opp igjen. Nytt timelangt intervju og masse «kunstneriske» billedopptak uten lyd, slik som nærbilder av ansikt, detaljer på kontorpulten etc[575].

Helt mot slutten spurte Fagerli om hvorfor vi en tid tidligere tidligere hade navngitt Roy Skoglund som provokatør. Ramm svarte at det bl a var for å advare Stortinget.

---

[573] 3. juli 1994

[574] Brev fra Hans Petter Fagerli til oss av 4. juli 1994 på TV 2-brevark

[575] Opptak i Norsk Oljerevys lokaler 12. juli 1994 på ettermidagen.

Ved avslutningen var det blitt kveld og skumring. Ramm spurte intervjueren om han trodde *TV2* ville våge å bruke navnet, som ingen andre media hadde våget da det var aktuelt. «Det kommer an på om vi får tak i Skoglund før vi sender», svarte han.

Allerede få timer senere kom TV2-nyhetene med stort førsteoppslag[576]: «Han slår tilbake mot Setsaas/Ramm.» Det ble vist kutt fra et intervju med Skoglund i en nydelig park i strålende solskinn. Dette ble gjentatt i den senere hovednyhetssendingen. Det eneste som kom med fra flere timers intervju med Ramm var nå kokt ned til 5-10 sekunder der Ramm fikk si én setning («av hensyn til Stortinget» etc.). Ellers ble det fokusert på en rekke visuelt «negative» detaljer, som overfylte askebeger, rot på pulten, store røykskyer, endeløse dobbelthaker etc.

Deretter gikk man over til en billedskjønn setting med grønt løv og varmt solskinn, der Skoglund vandret rundt og lot seg intervjue om at han bare var journalist og forsker, ikke med på noen overvåking osv., og at vår navngivning av ham hadde satt ham i stor risiko, og det ville han kreve erstatning for.

Biten med Skoglund var alstså tatt opp *før* Ramm ble intervjuet, til tross for at Fagerli opplyste det motsatte. Rammen for innslaget var således også forhåndsbestemt, og de to lange opptakene kun staffasje. Det er opplagt at Ramms svar ville blitt anderledes hvis han hadde visst at dette var det eneste som ville bli sendt (det naturlige når man vet et totalopptak må kuttes sterkt er å gi korte og knappe svar for å spare tid). Sammen med bakgrunns-oppsettingen var det klart at dette var planlagt som en diskreditering av Ramm og hvitvasking av Skoglund.

Hvis man likevel hadde Skoglund disponibel, hvorfor ikke invitere oss sammen til debatt? *Det* hadde blitt friskt og godt TV, kan vi garantere. Men andre hensyn enn de journalistiske må ha rådet.

Noen ord i parantes om bruk av kamera til diskreditering: Dette er meget velkjent blant TV-fotografer og andre på begge sider av kamera. Enhver fotograf med en viss trening vet hvordan han skal velge nærbilde eller fjernbilde, utsnitt, skygge og lys, profil eller en face osv osv for å fremstille intervjuobjektet mest mulig fordelaktig eller ufordelaktig. Man må ha orden som Willoch og skjønnhet som Bo Derek for å ikke å ha sider ved seg som kan forstørres hundre ganger av kameraøyet. Ramm har aldri påstått å ha noen av delene, og er selvsagt et lett offer. Han og mange andre som rutinemessig blir intervjuet vet derfor at de er 100% i fotografens makt (denne typen TV-vridning lar seg ikke innklage til Kringkastingsrådet!) og velger derfor nesten alltid å samarbeide med kameramannen for å beholde et vennskapelig forhold, og fordi kameramannen alltid klarer å fange inn det negative likevel - hvis han vil.

Et lignende klassisk eksempel som vi kommer på i farten var en pressekonferanse i regi av SV for mange år siden. Den ble holdt et sted i Folkets Hus der det i alle år har hengt bakgrunnsillustrasjoner fra arbeiderbevegelsens kamp gjennom historien, uten at noen «legger merke» til dem i det daglige. Denne gangen ville TV-teamet latterliggjøre en SV-talsmann, og fikk til en billedbruk som ringet vedkommende inn av en kakofoni av røde flagg, hammere og sigder så man skulle tro det var sending rett fra Peking!

Tilbake til Fagerli og innslaget med Ramm og Skoglund: Denne saken hadde også klar karakter av provokasjon. Men hvem som var bevisst, hvem som ble brukt og hvem som ble manipulert er ikke godt å vite.

Vi ble imidlertid tipset fra andre pressefolk: Det skulle finnes minst to personer i TV 2-staben med særdeles nære forbindelser til E-tjenesten, sannsynligvis med tidligere engasjement eller ansettelse der.

Da spurte vi oss: Hvor ble det av timene med videoopptak som aldri ble sendt?

Vi syntes nå det var på tide å kikke litt på Fagerlis øvrige journalistikk - etter «Stanghelle-metoden».

Det viste seg at forrige gang det begynte å storme omkring den nå oppsagte formannsskapssekretær Knut Frigaard (bror av overvåkeren Iver Frigaard med sine Mossad-forbindelser), mannen som sto sentralt i «avsløringene» som diskrediterte Albert Nordengen og som fikk reise som valgobservatør til Mossads samarbeidsland Sørafrika der han bl. a. fikk sjansen til å treffe sin tidligere nabo Annæus Schjødt, fikk han god hjelp nettopp av Fagerli. I TV2 bragte han[577] hyggelig intervju med Frigaard og frikjennende reportasje.

Det viste seg at hans gode forhold til Knut Frigaard ikke var ervervet i TV2. Allerede i 1991, da Albert Nordengen ga en levende beskrivelse av Frigaard i sin bok[578], lot Fagerli Frigaard slå fritt tilbake: «Nordengen fantaserer»[579],da i Aftenposten!

Det lot også til at Fagerli allerede i sin Aftenposten-tid hadde gode kontakter med tjenestene. I 1993[580] bragte han f. eks. en morsom hverdagsreportasje fra E-tjenestens vaktrom i Platous gate. På et eksternt videokamera hadde vaktene fanget inn en taxi-sjåfør som trodde seg ubemerket da han bevilget seg et lite heroin-skudd i en

---

[576] TV-2 12. juli 1994
[577] TV2 19. januar 1994
[578] Albert Nordengen: «Fra mitt tårn» 1991
[579] Aftenposten weekend 8. november 1991
[580] Aftenposten 28. juni 1993

bakgate. Han dekket en rekke overvåkingssaker, bl. a. Steen-Olsen-saken og i denne sammenheng beslektede saker som narkotikatrafikk, sikkerhetspolitikk, øst/vest-forhold etc der tjenestene kan være svært gode kilder.

Det var jo interessant, for i sin senere jobb i TV2 tyder jo meget på at Fagerli enten direkte eller indirekte var under sterk innflytelse av de krefter som ønsket å bygge oss ned og Skoglund opp.

Vi har også notert at Fagerli må være svært ansett i Ap-ledelsen. Nylig var det han som i TV-2 fikk bringe langt intervju med Thorbjørn Jagland når det skulle sendes ut signal om etterfølgeren til Gro ved et kommende statsministerskifte[581] (som aldri er svært langt unna når man samarbeider med media om denne typen signaler).

Så et raskt tilbakeblikk på opptakene som aldri ble sendt, med Østlund om Kielland-ulykken. Det bemerkelsesverdige er at den samme Ole Østlund *16 måneder senere* pånytt ble invitert av TV-2 til å fortelle om Kielland-ulykken. Denne gangen er det imidlertid Dokument 2-redaksjonen ved Odd **Isungset** og Runar **Kristiansen** som inviterer. *Disse var tydeligvis helt ukjent med de to timer med opptak som var gjort året før*, og benyttet ikke noe av dette i det nye programmet. *Var det faktisk slik at de var borte fra TV-2's arkiver?* Denne gang ble det imidlertid et utmerket program der Østlund og representanter for de etterlatte fikk komme frem med sitt. Redaksjonen hadde endog gjort betydelig verifikasjonsarbeide på egen hånd og funnet nye eksperter som støttet eksplosjonsteorien.

Men det ble siste program i serien Dokument 2, ett av TV-2's mest populære, Hvorfor? Og hvorfor ble de sensasjonelle opplysningene undertrykket av en nær sagt enstemmig presse etterpå?

Også Ola Lars Andresen i Klassekampen lurer under overskriften «Vingeklippet media» på hvorfor Dokument 2 ble nedlagt[582]:

> *«Samme dag som TV-2 etter tre års drift solgte sitt første egenproduserte program på det internasjonale markedet, ble redaksjonen som som skaffet Norges viktigste kommersielle TV-stasjon denne fjæren i hatten i realiteten vedtatt oppløst og nedlagt....*
> *...ifølge Oslo-avisa vurderer enkelte Dokument 2-journalister å forlate stasjonen.*
> *Redaksjonsklubbens leder har kalt vedtaket 'rått og kynisk', og det vil sikkert mange journalister samstemme i, men beslutningen er først og fremst forunderlig»*

Andresen gjennomgår foreliggende redaksjonelle og driftsøkonomiske argumenter for nedleggelsen, men finner ingen holdbare, og fortsetter:

> *«Så gjenstår spørsmålet: Hvis begrunnelsene som gis eksternt og internt skulle vise seg ikke å holde vann, hva er da de underliggende motivene? Jeg kjenner meg som en dåre som spør, for jeg er temmelig sikker på at ingen vil svare. Men jeg gad vite hva aksjonærene mener om problemstillingen, selv om de naturligvis ikke blander seg i noe som ligner på redaksjonell virksomhet - og heller ikke profilering?»*

Andresens konklusjon er at nedleggelsen er en «uvelkommen gavepakke til NRK's monopol på å forvalte den 'offisiøse' norske virkelighetsbeskrivelsen.»

Vi synes saken virker meget enkel. Det finnes hverken journalistiske eller økonomiske argumenter for å kutte ut programmer som er seer-magneter. Det er åpenbart at det er betydelige fraksjonsstridigheter internt i TV-2. Redaksjonsklubbens leder, hvem det nå er, bør nok kikke enkelte av sine kolleger nærmere i kortene og grunne litt over den opplysning vi har fått om at det finnes flere TV-2-medarbeidere med bakgrunn i E-tjenesten.

20.4.16 Alf R. Jacobsen

Alf R. **Jacobsen** er en av «ulkene» som iblant opptrer som innsiktsfulle «tjenestedødare» og iblant glemmer seg bort fra den rollen. Han fikk en spesielt alvorlig black-out da han skrev en artikkel i Økonomisk Rapport i mars 1994[583] etter at Økokrim hadde henlagt våre anmeldelser mot politiinspektør Leif A Lier og statsadvokat Lasse Qvigstad om uforstand i tjenesten da disse uten den minste form for etterforskning henla Setsaas' anmeldelse mot h. r. adv. Annæus Schjødt og Hans Chr Bugge for bevisfusk i retten på vegne av Redd Barna (alle disse anmeldelsene er som sådan behandlet i kap. 7.7).

Meldingen går over nesten en hel side i bladet, som vanligvis er et fagøkonomisk tidsskrift, med overskriften «Nytt tilbakeslag for Ramm/Setsaas: Leif A. Lier renvasket» og henleggelsesbrevet vedrørende Lier gjengitt i faksimile og et ikke spesielt flatterende bilde av oss fra en pressekonferanse. Vi gjengir like gjerne hele teksten:

---

[581] TV-2 8. juli 1995 kl 2100
[582] Klassekampen 11. november 1995
[583] Økonomisk Rapport 6/94

«Førstestatsadvokat Arnstein Gjengedal i Økokrim har henlagt anmeldelsen fra tidligere statssekretær Hans Henrik Ramm (H) og major Johan Setsaas mot politiinspektør Leif A. Lier for grov uforstand i tjenesten. Anmeldelsen er henlagt som 'åpenbart grunnløs', den sterkeste form en slik henleggelse kan ha.

- Jeg er glad for den markering som ligger i henleggelsen, ikke minst fordi Ramm og Setsaas har utfoldet en betydelig aktivitet overfor politiske miljøer hvor jeg har vært aktiv, sier politiinspektør Lier til Økonomisk Rapport. - Jeg håper alle legger merke til statsadvokatens klare vurdering.

Ramm og Setsaas presterte i fjor å sette Norge på hodet med voldsomme påstander om at de i flere år var blitt overvåket av en angivelig dypt hemmelig 'fjerde tjeneste'. 'Tjenesten' skulle angivelig være et illegalt brorskap av kontakter mellom den militære etterretningstjenesten, sikkerhetstjenesten, politiets overvåkingstjeneste, flere departementer og offentlige etater.

Anklagene var skremmende fordi de insinuerte at hemmelige militære og sivile avdelinger var blitt brukt i et illojalt og strengt ulovlig maktspill. I forlengelsen florerte rykter om planlagte statskupp og politiske drap.

Politimester Willy Haugli satte inn sine beste folk. Blant annet gjennomførte den anerkjent dyktige inspektør Lier et tyvetalls møter med de to - uten å finne grunnlag for å foreslå siktelse mot noen personer.

Etter debatten før jul i fjor om politisk overvåking kom Riksadvokaten til et annet resultat - lydhør som Georg Fr. Rieber-Mohn er for signaler fra opinionen. Et etterforskningsteam under ledelse av førstestatsadvokat Edward Dahl ble beordret til å gjenoppta saken. Samtidig slo Ramm og Setsaas til i vrede. Lier ble anmeldt for grov uforstand i tjenesten..

Dahl-gruppens etterforskning har hittil skjedd i taushet. Men etter det Økonomisk Rapport har grunn til å tro, skal heller ikke denne erfarne gruppen av Kripos-etterforskere ha funnet fnugg av dokumentasjon for påstandene om 'den fjerde tjenesten'. Henleggelsen av anmeldelsen mot politiinspektør Lier synes å være en ny bekreftelse på hva som kan skje - hvis fantasien får overta der kalde fakta slutter.

BILLEDTEKST: Den fjerde tjenesten: Da tidligere statssekretær Hans Henrik Ramm og major Johan Setsaas ikke fikk det som de ville, ble politiinspektør Leif A. Lier anmeldt for uforstand i tjenesten. Nå er anmeldelsen henlagt som 'åpenbart grunnløs'.»

Artikkelen er skrevet etter vanlig kokebok for å legge igjen inntrykk av hvem som er tullinger og hvem som er de gode folkene: *Vi* «presterer», «setter Norge på hodet», «fremmer voldsomme påstander», «insinuerer», «florerer rykter», «slår til i vrede» og «lar fantasien overta», alt subjektive vurderinger ved journalisten som smugles inn i en tilsynelatende journalistisk reportasje. *De andre* parter «sier», «gjennomfører», «vurderer» og «finner» og er «de beste folk», «anerkjent dyktige», «lydhøre» og «erfarne». Hvis det er dette Jacobsen mener, hvorfor lar ikke *han* fakta tale for seg fremfor å bruke dette eldste knepet i kokeboken?

Kan det være fordi fakta ikke passer? Som f. eks. disse:

- *Anmeldelse ble ikke ikke bare innlagt mot Lier, men også statsadvokat Lasse Qvigstad*
- *Anmeldelsen hadde ingenting med «fjerde tjeneste» eller Liers etterforskning av denne å gjøre, men Liers og Qvigstads henleggelser av anmeldelser av Schjødt/Bugge-saken om produksjon og anvendelse av falske bevismidler - dette er fullstendig undertrykket i artikkelen og erstattet med den helt gale opplysning at dette skulle være en «vrede»-aksjon fordi Lier ikke fant noe under sin etterforskning av overvåkingssaken*
- *Det var nokså forsinket vrede. Lier henla overvåkingssaken 25. september 1992. Anmeldelsene mot Lier og Qvigstad i Schjødt/Bugge-saken ble innlevert 10. januar 1994 - 15-16 måneder senere. Vi er dog ikke så langsinte!*
- *Vi har aldri snakket om «planlagte statskupp og politiske drap», men vi har gitt konkrete henvisninger til mistenkelige dødsfall i andre saker enn vår. Her fisker han nok fra sin egen fantasi.*

- *Riksadvokatens gjenopptakelse kom aldeles ikke pga lydhørhet overfor opinionen, men som løsningen på Aps kriseproblem da et flertall i Stortinget ville granske nettopp Leif A. Liers og Kontrollutvalgets samordning for ikke å etterforske noe som helst (se kap 15.1.)*

Han kan ikke ha fått med seg at NTB 2. juni 1993 meldte at «Arbeiderpartiet og Regjeringen ser nærmest med forferdelse på kravet fra Senterpartiet om at Stortinget må nedsette en granskningskommisjon som skal undersøke påstandene om overvåking satt frem av tidligere statssekretær Hans Henrik Ramm og major Johan M Setsaas» og at Riksadvokaten kom på banen neste dag etter å ha blitt orientert om denne forferdelsen?

Det er andre interessante sider ved artikkelen:

- *Dette var første gang anmeldelsene og henleggelsen var omtalt offentlig. Men den var offentlig nok for den som går i Økokrims postjournaler. Men den som gjør det, finner henleggelsesbrevet vedrørende Qvigstad liggende ved siden av. Den som ikke har vært i journalene, må ha fått brevet fra avsenderen, mottakeren eller gjenpartsadressen (oss). Vi hadde selvsagt ikke sprunget til pressen med henleggelsen.*

- *Det er ikke godt å se av henleggelsesbrevet hva anmeldelsen gjelder. En helt grønn journalist kan kanskje unnskyldes hvis han hopper på gale konklusjoner, men ikke en «tjenestedødare» med SKUP-pris for hysj-avsløringer, som dessuten intervjuer den anmeldte. Lier visste godt hva saken gjaldt, men lar seg også intervjue som om den gjaldt selve* ***overvåkingssaken****. Det er selvsagt riktig at vi har vært i omfattende kontakt med Høyre-miljøer med den, men vi har ikke plaget disse miljøene med Schjødt/Bugge-saken.*

Det er selvsagt Liers klare rett å gjøre pressen oppmerksom på saken, men det er ikke særlig tilbørlig å late som om den gjelder noe helt annet.

- *Hvordan kunne Jacobsen skrive at Dahl-gruppen ikke hadde funnet «fnugg av dokumentasjon»? På dette tidspunkt hadde Dahl «pause» i påvente av Nygaard Haug-utvalgets avhør av felles vitner fra E-staben. Henleggelsen kom først fire måneder senere, men selv da måtte Dahl innrømme at han hadde funnet forhold som var konsistente med det vi hevdet, men at dette ikke førte lenger frem. (Rent bortsett fra at Dahl i likhet med Lier ledet rene dekkaksjoner.)*

Vi synes også det er synd at «tjenestedødaren» ikke fant grunn til å drive litt oppsøkende reportasje omkring saken selv, som f. eks.:

- *Å intervjue* ***en av*** *oss om saken (ingen av oss har noen gang truffet denne mannen som mener han vet alt om oss)*

- *Å undersøke hvorfor den var henlagt av Økokrim når den på normal måte burde vært etterforsket av SEFO og påtalebehandlet av statsadvokatene i Eidsivating. Kanskje han da - som oss (se kap 7.7) - hadde funnet ut at det var fordi hele riks- og statsadvokatetaten var inhabil og at Riksadvokaten derfor måtte ha vært inne i saken allerede som anmeldelse/ankesak mot Schjødt/Bugge?*

- *Å undersøke hvorfor en sak man først må spørre Riksadvokaten til råds om, siden kan henlegges som «åpenbart grunnløs», dvs uten et fnugg av etterforskning?*

- *Å interessere seg for selve realitetene i Schjødt/Bugge-saken - kanskje kunne det være stoff her, hvis ikke journalisten på forhånd var så sikker på at det var vi som tok feil?*

Vi er også lei oss fordi Jacobsen har så dårlig hukommelse. I boken «De visste alt»[584], der Jacobsen var medforfatter, het det:

---

[584] Ronald Bye med Finn Sjue og Alf R Jacobsen som medforfattere: «De visste alt», Tiden forlag 1994

- *På side 11: «I virkeligheten utgjorde den massive og ulovlige lytteoperasjonen selve fundamentet for Youngstorgets eget hysj-apparat, drevet av LO i tett samarbeid først med Forsvarets etterretnings- og sikkerhetsstab, siden med Overvåkingspolitiets politiske avdeling»*

- *På side 12-13: «De fakta som nå legges frem, viser altså at LO med støtte av Ap, og med utgangspunkt i Folkets Hus, drev omfattende politisk overvåking i samarbeid med Overvåkingstjenesten - og at denne virksomheten både omfattet personregistrering og politisk analysevirksomhet med massiv rom- og telefonavlytting som en hovedkilde.»*

- *På side 52 om «det tette samarbeidet mellom Overvåkingspolitiet og Youngstorgets etterretningsapparat», og et «samspill mellom overvåkingspoliti, etterretning og Youngstorget»*

- *På side 18 at bl a Setsaas/Ramm-saken, sammen med Engen-saken, Mossad-saken og Kosmo-saken etter deres mening «forsterket inntrykket av irregulære aktiviteter og kontakter»*

Det var november 1993, det. Det viser seg altså at han *allerede 5 måneder senere* - i mars 1994 - må ha glemt alt sammen, for nå blåser han bare hånlig av *andre* som mener *stort sett det samme*[585], og som han selv hadde fremhevet hadde «forsterket inntrykket» av irregulære forhold i tjenestene!

Det må være en hard mental påkjenning å være «tjenestedødare». Jacobsens kollega og medforfatter Finn Sjue gjennomgikk faktisk akkurat samme slags parallelle hukommelsestap, og han bare på én måned!

Ikke bare glemte Jacobsen det han hadde skrevet 5 måneder tidligere, men også hva han skrev i boken «Iskyss» i 1991[586]:

> *«Denne tjenesten var (Vilhelm) Evangs instrument til å holde øye med det indre politiske liv i Norge - blant annet basert på et utstrakt nett av informanter i Arbeiderpartiet og fagbevegelsen.....*
>
> *Det toppet seg da Evang i 1962 utnevnte oberstløytnant Ola Evensen til ny sikkerhetsinspektør..... Evensen var aktiv Ap-tilhenger og ble av de kalde krigerne oppfattet som partiet og Evangs mann i ett og alt.*
>
> *.....*
>
> *Det er idag ingen tvil om at (Asbjørn) Bryhns overvåkere helt frem til midt på 70-tallet var et politisk politi som i vesentlig grad konsentrerte seg om å kartlegge den politiske opposisjonen i Norge.»*

Kanskje han har glemt at han fikk SKUP-pris for «Iskyss» også? Det ville virkelig være synd!

Dessverre har hans black-out også rammet andre viktige funksjoner:

- *På side 211 står det i boken at «Mange vil finne det som legges frem i denne boken nærmest utrolig. Det er atter et bevis på at virkeligheten overgår fantasien og at det usannsynlige kan være det sannsynlige».*

Det gjelder svært ofte i bransjen vår!

Det er ekstra synd at Jacobsens black-out også har ødelagt hele *hans* fantasi og tar det for gitt at *andre* fantaserer når de legger frem forhold som i likhet med de *han* la frem «mange vil finne utrolig». Hvordan skal det gå når Jacobsen skal skrive Trond Johansens memoarer? Han har sikkert endel «utrolige» historier å komme med, han også.

Nå mener kanskje Jacobsen at ikke noe av det han var med på å avsløre *simpelthen kan ha fortsatt opp til våre dager*, for da ville jo Lier og Dahl ha funnet det? Men da må han ha glemt noe annet han var med på å skrive:

- *På side 11 står det: «Siden de første ryktene begynte å spre seg på syttitallet om samarbeid med Overvåkingstjenesten om registrering av kommunister og andre politiske avvikere, har ledende tillitsmenn i Ap og LO stått i kø for å benekte at et slikt apparat eksisterte. Og hvis det ble ført*

[585] Ihvertfall om alt som kan dyttes på POT; i virkeligheten har Jacobsen vært E-tjenestens talerør hele tiden, men skapt seg inntrykk av å være objektiv og krtisk ved å kolportere alle Trond Johansens anklager mot POT

[586] Alf R. Jacobsen: «Iskyss». Aschehoug 1991. Side 163-64.

hemmelige lister over radikale elementer, skjedde det i femtiårenes politiske istid - ikke seinere. Tåketeppet har vært tykt...»

Det er leit at denne glemsomheten fører til at Jacobsen nå opptrer overfor oss - som sier at det nå pågår tildekking av det som skjer på 80- og 90-tallet - akkurat slik han påpeker at «ledende tillitsmenn i Ap og LO sto i kø» for å benekte det som han selv sier skjedde på 60- og 70-tallet. Men verden er kanskje blitt bedre siden da, og risikoen for at politinspektører og statsadvokater tildekker (eller selv er ofre for tildekking) blitt helt til å se bort fra, selv for en som vet at statsministre, justisministre, LO-ledere og Ap-formenn gjerne «står i kø» for å tildekke?

Vi hører gjerne Jacobsens syn på Liers etterforskning etter det vi har presentert i denne boken, f. eks. Liers Mikkelsen-notat av 1992[587] der Lier med egne ord forteller sannheten om den etterforskning han ikke utførte, men påsto overfor Jacobsen at han utførte, og hans syn på Liers metodebruk når han har fått vite om Trygve Lauritzens bestilte diskrediteringsnotat[588] etter at Lauritzen var snudd ved hjelp av fint oppdrag på Lillehammer og deretter opererte som dobbeltagent for Lier og Justisdepartementet med diskreditering, etterretning og provokasjoner som oppdrag.

Jacobsen hadde en ny visitt til oss i Dagbladet i juli 1994[589] i en kronikk med meget sterke påstander, der han bl a hevdet at han visste som kjensgjerning at «bevismaterialet som Ramm og Setsaas påberopte seg, viste seg å være en mikstur av fantasier og tilfeldigheter». Hensikten var å sette den siste spikeren i vår «likkiste» etter at både Dahl og Nygaard Haug hadde satt inn sine. Nå klarte vi å banke ut Nygaard Haug's spiker med en gang ved å påvise at hun løy for å slippe å se våre bevismidler i det hele tatt, og kom godt i gang med Dahls spiker også.

Jacobsens glapp imidlertid med en gang. Vi svarte[590] og forklarte hvorfor vi mener at de instanser som tilsynelatende har gransket våre bevismidler i virkeligheten var tildekkingsorganer. Vi utfordret ham til å legge frem bevis på at ***ett eneste av våre bevismidler*** var «fantasi» eller på annen måte gale, slik han hadde hevdet *var en kjensgjerning.* Men det kom aldri noe svar!

I januar 1996, ett og et halvt år senere, fikk Jacobsen bruk for etterforskerne igjen. Da gjaldt det å diskreditere oss fordi vi bragte frem ny informasjon om Lillehammer-saken (evakueringsøvelsene m v)[591], og det het nå i hans penn: «Når man fremsetter uhyrlige påstander, må man selv finne seg i skarpt søkelys. Det er velkjent at herrene Ramm og Setsaas i årevis har slynget ut voldsomme utsagn om navngitte personer. Tross intens politietterforskning har påstandene aldri latt seg bevise.»[592]. Jacobsen må gjerne ha de fordommer mot oss han måtte ønske, men det er nokså pinlig journalistikk når han ser bort fra de svar og motspørsmål han tidligere hadde fått og ble svar skyldig på, og bare gjentar seg selv ved neste korsvei.

Vi er ikke ferdig med Jacobsen. Det blir verre senere.

20.4.17 Forsvarets presse- og informasjonstjeneste

Med all den innflytelse Trond & Co har i Forsvaret, og all innflytelse i pressen, er det vel neppe noen stor overraskelse at han også har sine tette forbindelser til Presse- og informasjonsavdelingen i Forsvarets Overkommando. Veien er jo ikke så lang etter vanlig tjenestevei heller, men Trond har alltid sine «snarveier» i tillegg. I en periode satt daværende oberst Bjørn **Egge** som sjef for P&I - en typisk trondsk snarvei.

De senere årene har også datter av kommandørkaptein Bjarne **Thorsen** (nettopp fra E-staben!), Astrid **Thorsen**, vært ansatt i P&I. Bjarne Thorsen og Trond er svogre og begge har vært all sin tid i E-staben. Trond er således «onkel» til sekretæren i P&I.

La oss da minne om pressetalsmann Per **Bøthuns** sterke og uforklarlige innsats for å diskreditere Setsaas i mai 1993 (se kap 9.3). Hvorfor skulle han det, bare på bakgrunn av et kort varslingsbrev fra Setsaas til Forsvarssjefen? Trond hadde nok også da en «snarvei» til Bøthun. Men til tross for Bøthuns uttalelser til Lars Jacob **Krogh** og Klassekampen, som stabssjefen senere måtte benekte, fikk det ingen ugunstig innvirkning på Bøthunskarrière. Uttalelsene falt sommeren 1993, og Bøthun fikk (før Trond «sluttet» i 1994) to opprykk fra oberst I til generalløytnant og sjef ØKN (Øverstkommanderende for Nord-Norge) - en meget betydelig stilling. (Se også opprykkene som ble gitt E-sjef Alf Roar **Berg**, kap. 25.12).

---

[587] Liers rapport til Mikkelsen av 3. juli 1992
[588] Lauritzens rapport til Lier av 6. januar 1992
[589] Dagbladet 14. juli 1994
[590] Noen dager senere
[591] VG 5. januar 1996.
[592] Samme

Trond og Ap har alltid hatt sin egen måte å være tilstede på alle steder i media. Vi kan i den forbindelse nevne en annen mediakuriositet med den gamle garde i kulissene. Norsk Redaktørforening har en sekretær som er datter av Haakon **Lie**. Det er vel og bra! Men hvorfor trives hun ikke med sin fars etternavn? Hun skriver nemlig navnet sitt Gro ***Li*** **Dragland**! Bare et spørsmål.

20.5 Naboer

Vi har tidligere vært grundig inne på naboer i vår sak. Mest kjent er alle naboene til Setsaas på Lindebergåsen, men også andre innenfor vår gruppe har hatt og har «spennende» naboer. Flere av naboene er enten barn eller barnebarn av folk i Etterretningstjenesten, og noen har selv hatt oppdrag for E-tjenesten. Det er selvsagt i seg selv ikke kriminaliserende - langt ifra! - men hyppigheten av slike personer som naboer eller potensielle huskjøpere er påfallende høy. Det samme gjelder den økonomiske standard gjerne unge folk stiller opp med. Er det ca 3000 personer fra E-tjensten i Norge og ca 1 mill husstander, er det en husstand blant hver 3-400, evt en pr hundre om man regner barn og barnebarn. Vår kvote er meget høyere enn det, særlig når man tar i betraktning at langt de fleste E-folk bor i nærheten av de viktigste E-installasjonene i Norge, og det gjør ingen av disse.

Og hva skal vi si om oppvekstmiljøet når en nabos syvåring kommer på besøk og forlanger å få utlevert nøkkelen til verandadøren «slik at han kan få avfotografert den»?

Men tjenestene kan benytte seg av mange slags folk som naboer. Hovedpoenget er å få *tilgang* til leiligheten. Naboen selv behøver ikke gjøre noe som helst. I aller beste fall behøver naboen ikke en gang å *vite* noe som helst. La oss si at en venn eller et familiemedlem sitter barnevakt eller passer huset en gang i blant; vedkommende har da rik anledning til å installere og kamuflere avlyttings- eller observasjonsutstyr og vedlikeholde dette. Noen kartonger eller kofferter til oppbevaring kan gjøre stor nytte, osv.

Naboer som dette, som ikke er bevisst innblandet eller bare meget lite innblandet, kan representere *førstelinje* i en overvåkingsorganisasjon. Signaler kan overføres derfra over strømnett, TV-kabelnett, telefonnett eller ved hjelp av en meget svak radiosender til en litt mer tilbaketrukket leilighet der *operatørene*, *opptaksutstyret* etc. befinner seg. I nødsituasjoner kan dette utføres i *trailere* eller *campingvogner* som plasseres midlertidig i nærheten.

20.6 Desinformasjon mot Stortinget

Mest *alvorlig* er bruk av provokatører overfor *Stortinget*. Dessverre kan vi påvise at dette finner sted i vår tid, i den hensikt å beskytte og dekke over kriminell misbruk av tjenestene.

En ting er at Stortinget blir feilinformert eller manipulert *som ledd i den ordinære politiske prosess* mellom Regjeringen og Stortinget. Vi har allerede vært innom en rekke eksempler på det, fra justisminister Faremo som ikke fikk møte mer i justiskomitéen fordi ingen trodde på henne, via Eldring og Stenberg-Nilsen som bagatelliserte Ramm/Setsaas-saken til Jørgen Kosmo som tvert imot skulle sette på et kjempeapparat under Riksadvokaten for å unngå en parlamentarisk granskning - og så viser det seg den nye granskningen er en ren dekkaksjon[593]. Alt dette er omtalt tidligere.

Dette er en form for desinformasjon som Stortinget har vært på vakt mot siden 1884. Å feilinformere Stortinget, eller holde tilbake viktig informasjon, er dødssynd nr 1 for enhver statsråd - sett fra Stortingets side[594]. Derfor var reaksjonene i justiskomitéen våren 1993 så kraftige.

20.6.1 Provokatorisk opptreden

Rent teknisk kan selv slik feilinformasjon i normal kommunikasjon beskrives som *provokatorisk opptreden*. Men i slike saker har Stortinget ihvertfall i formen bygget opp et forsvar: Nasjonalforsamlingen kan reagere med mistillit, uten å begrunne det nærmere. Føler man at Regjeringen juger, kan den kastes. Ferdig med det. (At det i dag og ofte ellers er endel *politiske* vanskeligheter med å få slikt gjort, er en annen sak. De kan hvis de vil.)

Noe annet er det når regjeringssystemet sender ulike agenter eller representanter til Stortinget *utenom* de offisielle kanalene for å utføre ulik påvirkning fra «lobbying» over hele spekteret til «manipulering», *forkledd som noe annet*.

---

[593] Kosmo personlig kan gjerne ha vært helt uskyldig her. Men ett eller annet sted er det vedtatt en provokatorisk aksjon mot Stortinget for å lure Stortinget til å finne seg i at en virkelig granskning blir erstattet av en dekkaksjon.

[594] Dessverre følger mange statsråder likevel «GSG-prinsippet»: Går det så går det. Og med en avmektig opposisjon går det dessverre alt for ofte.

CC nevner i samme bok en mer humoristisk og uskyldig episode som ikke desto mindre er av klart provokatorisk karakter:

I 1965 ble det åpnet en turistpassasje mellom Norge og Sovjetunionen: Skafferhullet ved Boris Gleb. Dette var gjort i avspenningens og det gode naboskaps navn. Men i militære sirkler og etterretningsmiljøer ble dette ansett som en sikkerhetsrisiko. CC skriver[595]:

> *«Hjelm Nilsen tok saken opp med Olav Maaland og meg. Han ville proppe hullet. Vi var enige. Maaland og jeg tok affæren opp med politikerne. Vi vant ikke gehør. En dag kom Arne Hjelm Nilsen til et møte på en luguber kafé. - Vi har klart det, sa han, - Skafferhullet er proppet.*
>
> *Han hadde henvendt seg til hva han kalte Norges sterkeste fagforening - Stortingets avholdslosje. Overfor den hadde han berettet om vodka-importen til Norge, gjennom Skafferhullet.»*

Vodkaen spilte ingen rolle for Hjelm Nilsen & Co. Men når man ikke kom frem på direkten, gikk man en omvei. Dette var en opplagt manipulering av Stortinget for å få det til å vedta noe det egentlig ikke ønsket: Å stenge for en del av avspenningsprosessen av frykt for sikkerhetsrisiko. Men vodka var noe annet.

I dette tilfelle kan man kanskje si at manipuleringen hadde et godt formål, at manipuleringen bare dreide seg om å fortelle om en annen side av sannheten og ingen interesser egentlig ble skadet. Altså en morsom og søt historie. Men *metoden* er provokatorisk, og kan gjentas med andre og mer alvorlige parametre. Det har vi i høyeste grad sett i vår sak.

La oss før vi går videre her minne om at det gradvis har vokst frem et tettere og tettere forhold mellom Ap og de korrumperte deler av de hemmelige tjenester og Mossad i Norge. Det er ikke sikkert at de som deltok i dette på Ap-siden hele tiden har vært klar over hva slags partner man innlot seg med, og hva slags bredt spekter av virkemidler som er benyttet. Ganske spesielt er det grunn til å håpe at man ikke visste om hvordan deler av tjenestene har hatt for vane å samarbeide med *rent* kriminelle miljøer. Problemet er at mål og midler etterhvert er blandet sammen i en eneste stor suppe der det overordnede etterhvert er blitt å *hindre avsløring*, både av sammenblandingen parti/tjenester og av de virkemidler som er benyttet dypest nede i den felles organisasjonen. Etterhvert er det blitt så komplisert at avsløring av én bit ville føre til opprulling hele veien. Idag har derfor de mer «siviliserte» delene av systemet (Regjering, departementer, justisvesen) intet annet valg enn å delta i å dekke over *alt*. På den annen side vil bevisstheten om dette effektive, mektige og tette beskyttende *lokk* motivere de mer «råbarkede» og kyniske delene av systemet til å iverksette *enda farligere og mer kriminelle metoder*, kanskje til den politiske delens store fortvilelse. Men man er gift likevel, i gode og onde dager.

Det er på denne bakgrunn man må se den provokasjonsvirksomhet som ble igangsatt særlig våren og forsommeren 1993, parallelt med overvåkingsdebatten i Stortinget (og i media). De hemmelige tjenestene sendte nå ut en sverm av provokatører for å villede, avlede eller desinformere. Målgruppene var opinionen, media og stortingsrepresentantene - og vi selv. De fleste av disse provokatørene var agenter med betalte enkeltoppdrag.

Vi avslørte i denne perioden alene mer enn 60 slike som tok kontakt med oss. Svært mange oppga sin reelle identitet. (I Norge er det farlig å opptre med falsk navnt - det er for stor risiko for å treffe noen man kjenner.) I andre tilfelle er denne bragt på det rene av oss.

Mange av disse ble også satt inn mot Stortinget. En spesielt interessant gruppe har kunnet legge frem *genuine* brev og dokumenter fra offentlige organer, advokater etc som ledd i en sannsynligvis konstruert historie. Det skal bli spesielt interessant en gang å gå disse - og de som må ha medvirket - etter i sømmene!

Da Stortinget arbeidet med Overvåkingsmeldingen, var provokatørvirksomheten mot Stortinget så heftig at vi mente vi burde advare Stortinget. I et utkast til brev til Stortingets justiskomité[596] skrev vi bl a :

> *«Stortinget er satt under angrep fra det vi hele tiden overfor Stortinget har valgt å kalle 'den fjerde tjeneste'....*
>
> *Vi snakker om den psykologiske krigføringen som nå er igangsatt av 'den fjerde tjeneste'; en krigføring som har til hensikt å påvirke den politiske utvikling i en retning organisasjonen ønsker og desperat nå trenger...*
>
> *'Tjenesten' har tilgang til et profesjonelt apparat som i krig kan avgjøre store slag ved hjelp av nettopp dette middel...*
>
> *De psykologiske krigsmidler er forlengst tatt i bruk i offensiven mot de folkevalgte..*

---

[595] Chr Christensen: «Av hensyn til rikets sikkerhet». Cappelen 1990, s 161.

[596] Datert 2. juni 1993 men ikke sendt av grunner som det er redegjort for

...det finnes en god del politiske 'seniorer' i alle partier ... som i de første tiårene etter krigen deltok aktivt i en eller annen form for overvåking eller politiske registreringer av sine omgivelser på hjemsted eller arbeidsplass.

Dette var et meget nødvendig og viktig bidrag til vår daværende sikkerhetspolitikk på hjemmebane,..... (men) uten at vi har vært villig til å erkjenne dette faktum...

Det finnes tonnevis av skriftlig materiale av denne typen som 'den fjerde tjeneste' disponerer for fremleggelse om den så måtte ønske...

Åpen fremleggelse av dette materialet nå, uten at den tidlige innsats er klarlagt og offentlig verdsatt for det den var - vil føre til en sammenblanding av den daværende lovlige og berettigede virksomheten med de senere kriminelle aktiviteter som pågår den dag idag...

Svært mange vil føle seg kriminalisert samt fremstå for mange (de korttenkte) som forrædere/angivere av kolleger, medlemmer av fagforeningen eller partiet osv...

Provokatører fra 'den fjerde tjeneste' er nå ute blant disse 'seniorene'våre - de 'gamle krigere' med beskjed om at denne type materiale vil kunne bli offentliggjort. Trusselen om denne offentliggjøringen utsetters nå 2-3 dager av gangen i takt med utviklingen i Stortinget og den politiske holdningen til granskning etc.

'Den fjerde tjeneste' truer på denne måten vår foreldregenerasjon, de som gjorde sin innsats for landet under og like etter krigen, med at de nå skal kriminaliseres som takk for sin innsats!....

Er det således rart at mange blant våre avholdte seniorer i alle partier i disse dager er i kontakt med Stortinget og uttrykker en lunken om ikke skeptisk holdning til opprydning av 'den fjerde tjenesten'?

Endel av disse, som tidligere var for en opprydning, har nå i sin pensjonisttilværelse snudd om av frykt for å bli hengt ut...

Dette er psykologisk krigføring i fredstid og det med krigens virkemidler...

Partiene i justiskomiteen bør hurtigst mulig konferere med sine partiledere for på bred basis å iverksette mottiltak....»

Vi viste først brevet til to gode venner, stortingsrepresentant Ingvald **Godal** og programredaktør Håvard **Narum** (NRK-radio). Godal var helt enig, og Narum utelukket heller ikke at dette kunne være riktig. Men begge advarte oss sterkt mot å distribuere det. Stortinget var allerede i kok på grunnlag av forhold som var alvorlige nok, men dog ikke av disse dimensjoner. Det vi skrev om var så hinsides de flestes forestillingsevne at det ville slå tilbake på oss, og vi ville risikert å miste verdifull støtte. Det var gode råd, som vi fulgte. Idag har mer vann rent i havet, og de fleste av oss har mistet mange flere illusjoner, men vi forstår at dette fortsatt er sterkt. Dessverre kan vi altså bevise at det virkelig skjedde.

To helt spesielle provokatører ble i denne perioden benyttet på alle fronter, også mot Stortinget. Vi fant det så påkrevet å advare Stortinget og almenheten mot disse at vi senere valgte å navngi dem i en pressemelding. Bare Skoglund reagerte med injuriesøksmål. Etter at vi avviste forlik, har vi ikke hørt noe mer fra ham. I denne boken tar vi med noen til.

Vi kunne tatt med mange fler, men vi har ikke prioritert mer enn et «representativt utvalg» denne gangen. I neste omgang kan vi tenke oss å unngi en bok med hele persongalleriet.

20.6.1.1 Egil Hølmo

Egil **Hølmo** hadde dels i oppdrag å desinformere og dels å innhente informasjon fra nøkkelpersoner i det politiske miljø, media og andre spesielt viktige aktører. Han brukte konsekvent falsk navn (bl a Holstad og Olsen). Vi er kjent med at han ihvertfall har vært i kontakt med følgende: Per **Borten**, Kjell **Fjørtoft**, Rune **Gerhardsen**, Ingvald **Godal**, Oslo-pressen og Ramm/Setsaas. Det er all grunn til å tro at han var i kontakt med flere nåværende og tidligere stortingsrepresentanter. Han lovet mange av disse å skaffe til veie dokumenter som viste politisk overvåking. Dokumentene skulle ha stammet fra Nord-Norge. En tidligere ansatt i POT skulle ønske å få disse offentliggjort for å vise den politiske bredden i denne typen overvåking. Han gjorde konkrete avtaler om overlevering uten at han eller dokumentene dukket opp.

Hovedhensikten med Hølmos budskap var at hans dokumenter ville vise at en rekke kjente politikere i mange partier i sin tid hadde gjort sin borgerplikt ved å besvare spørsmål fra de hemmelige tjenestene vedr familie, kolleger, venner etc. Denne borgerplikten ville idag - grepet ut av sin sammenheng - kunne beskrives som en form for angiveri, noe de færreste av våre senior-politikere ville ha noe ønske om. Poenget var å skremme disse slik at

de påvirket sine partigrupper til ikke å kjøre så hardt på å be om parlamentariske granskninger. Vi er overbevist om at Hølmo var en fremragende agent for tjenestene!

Mange av oss ble fortalt at dokumentene også skulle overleveres til Per **Borten**, som på grunn av sitt engasjement i materien selvsagt ville sørge for offentliggjøring.

Sist kjente adresse i Oslo var Enoks vei, der han disponerte en seng. Hans politiske bakgrunn var kommunestyret (Ap) i Nittedal kommune hvorfra han forsvant sporløst i 1990. Han er ettersøkt for hotellbedrageri i Norge, men ble senhøsten 1993 arrestert i Sverige, mistenkt for et angivelig smykketyveri. Hølmo befant seg forøvrig på galleriet i stortingssalen under overvåkingsdebatten våren 1993 (for skolering?).

Dahl-gruppen ble tidlig informert om provokatorisk virksomhet overfor Stortinget og innstendig anmodet om å starte etterforskning av dette meget alvorlige forhold. Dahl-gruppen ga overfor oss uttrykk for at de regnet det som meget viktig å få tak i Hølmo. Vi fikk likevel på møtet med Dahl 10. juni 1994 beskjed om at Hølmo *ikke* var avhørt til tross for at Dahl-gruppen visste de kunne finne ham i svensk fengsel. Ved å avsløre Hølmo og hans oppdragsgiver kunne Riksadvokaten avdekket en meget alvorlig og kriminell arbeidsform hos de hemmelige tjenestene som også ville gitt forklaring på en rekke sider vedr vår sak. Dette er et spor som går enten til POT eller FO/E eller begge - og som ikke er fulgt av Dahl-gruppen.

Senere har Hølmo sluppet ut av fengselet og gjenopptatt sin provokatørvirksomhet, bl a ved å kontakte medlemmer av Lund-kommisjonen. Fortsatt bruker han falsk navn, visstnok oftest *Holstad.*

20.6.1.2 Roy Skoglund

Roy **Skoglund** har fungert nærmest på hel tid som provokatør, primært med desinformasjon, men også med informasjonsinnhenting. Skoglunds målgruppe har vært stortingsrepresentanter, media og enkeltpersoner i overvåkingsdebatten, herunder oss selv. Skoglunds varemerke har vært avisartikler/kronikker, enten signert Skoglund eller under psevdonym. Artiklene handlet om overvåkingsmaterien eller forholdene i Midt-Østen og er sannsynligvis skrevet av eller under innflytelse av oppdragsgiveren som sannsynligvis er FO/E og Mossad Norge. Skoglund kan best karakteriseres som "en av fotfolkene". Videre er Skoglund en av to kjente nordmenn som er blitt bortvist fra Libanon, (advokat Annæus Schjødt er den andre).Skoglund var mistenkt for militær spionasje til fordel for Israel Det spesielle ved bortvisningene var at de sogar var utført av norske militære myndigheter i Sør-Libanon, som en burde anta skulle ha adskillig toleranse overfor nordmenn.

Skoglund har i lang tid vært artikkelleverandør til Morgenbladet, og har vært utstyrt med adgangskort til Stortinget gjennom Stortingets Presselosje. Dette har gitt ham ubegrensede muligheter til påvirkning og desinformasjon av stortingsrepresentanter, hvilket vi har fått bekreftet.

Skoglund oppgir sin adresse dels til Lutvann leir (FO/E) og dels til c/o-adresser på Mysen, i Trøndelag og i Nord-Norge. Han benytter primært eget navn.

Dahl-gruppen bekreftet også overfor oss at de anså det svært viktig å få avhørt Skoglund. Til sist klarte de å få innkalt ham, men slo seg til ro med at han nektet å møte. Et klart spor til FO/E og Mossad som ikke er fulgt av Dahl-gruppen.

Det er her verd å merke seg at Dahl var oppmerksom på at vi kunne få bekreftelser fra Stortinget om alvorlige sider ved Skoglunds opptreden (provokatørvirksomhet mot Stortinget turde ellers være alvorlig nok). Det kunne således ikke bare være «oppfinnelsen» fra vår side. Hvis Dahl virkelig hadde til hensikt å etterforske, måtte han *ihvertfall* ha avhørt Skoglund, om nødvendig pålagt ham rettslig vitneplikt. Det eneste som kunne hindret dette, var *om noen kunne gitt Skoglund immunitet.* E-tjenesten kan gi sine folk immunitet mot vitneplikt! Hvis man legger til grunn at Dahl har gjort sitt beste, *er ihvertfall Skoglund under beskyttelse av E-tjenesten som en av deres medarbeidere.* Hvis Skoglund *ikke* har fått slik beskyttelse, har Dahl ihvertfall *ikke* gjort jobben sin.

Dette bare for tvilere. Det dokumenterer at *det er noe* ***meget galt*** *med én av de to.* Selv vet vi jo at det gjelder begge.

20.6.1.3 Alfred Nordeide

Alfred **Nordeide** er tannlege på Grefsen, ansatt i Oslo Kommune. Han henvendte seg til oss sommeren 1993, angivelig for å få råd om hvordan han burde forholde seg til sine egne problemer, herunder overvåkingsoperasjoner og terror rettet mot ham. Han la frem en lang og komplisert lidelseshistorie der det i begynnelsen var vanskelig å finne tråden, men etterhvert trådte det frem enkelte linjer som kunne gjort den

troverdig. Dette var i samsvar med planen, for vi skulle være «ekspertene» som hjalp det «plagede enkeltmennesket» med å analysere sine opplevelser. Mye psykologi var lagt ned i forberedelsene til denne saken!

Vi sjekket imidlertid opp både tannlegen og historien hans mot egne kilder og data, og kom frem til ting som ikke stemte. Vi trappet ned vår kontakt med ham. Etterhvert fant vi imidlertid ut at han hadde løpt endel på Stortinget for å presentere sin sak, og møtt forståelse hos mange. Hensikten var at stortingsrepresentantene skulle ta opp hans sak, og så skulle han senere overdrive og spille gal slik at alle måtte forstå at Stortinget hadde dummet seg ut. Dermed kunne man ramme de andre *genuine* sakene, som vår egen, «Leve Videre», Issa/Engerdal, Wiborg/Gardermoen-saken osv som det da ble arbeidet med i Stortinget: «De dumme stortingsrepresentantene har latt seg lure av enda en gærning, som vanlig...». Men denne gangen gikk det ikke. Representantene var på vakt etter å ha blitt oppmerksom på Roy Skoglund, og gikk ikke på limpinnen.

Før vi trappet ned kontakten fortalte Nordeide om mange underlige og ubehagelige opplevelser han hadde hatt i lokalmiljøet. Selv om mange enkeltbegivenheter kanskje kunne forklares som barnestreker etc., følte han at det dreide seg om en godt organisert kampanje for å skremme ham, uten at han kunne finne noe skikkelig motiv. Etter å ha gjennomgått hans bakgrunn og kontakter fant vi fortsatt ikke noe opplagt motiv, men kunne ikke se bort fra visse ting der han uforvarende kunne ha tråkket personer med forbindelser «in high places» på tærne. Mannen virket helt stabil, meget intelligent og helt oppriktig. Han besto dog ikke alle tester og røpet ved enkelte anledninger muligheten for «å være dårlig forberedt».

Han virket ganske «husvarm» i tjenestene etc ved at han slo om seg med navn fra både POT, E-staben, Kontrollutvalget og Politikammeret, også navn som var svært lite eller ikke kjent offentlig. Det var dette som først gjorde oss skeptiske.

Nordeide redegjorde for hva han tidligere hadde gjort for å få oppklaring, og refererte en rekke kontakter med ulike aktører som også var kjent fra vår sak og andre overvåkingssaker. Ved nærmere analyse at hans materiale slo det oss at han «snudde ting opp-ned», dvs at personer/instanser som vi mente opptrådte *tildekkende* var oppfattet av ham som svært velvillige og hjelpende, mens andre som vi oppfattet som kritiske mot misbruket av tjenestene ble presentert i et mistenkeliggjørende lys. Det var imidlertid meget tilforlatelig gjort og slett ikke påfallende uten en meget nitid analyse av alle enkeltpunkter.

Vi hadde 4-5 møter med Nordeide. Han la frem endel dokumenter om *sin* sak, og han ba oss innstendig om å hjelpe ham med å få den vurdert av Dahl-gruppen og også få Stortinget interessert. Ikke på noen måte kom det frem at han visste noe om *vår* sak.

Etter det holdt vi ham på avstand og hadde ikke kontakt av betydning før i november 1994. Derimot er vi kjent med at han i samme periode løp adskillig i Stortinget, bl a til Ingvald **Godal** (H), med stort sett samme historie og «opp-ned»-fremstilling. Vi kom etterhvert frem til at det nettopp var dette som var hensikten. Både vi og stortingsrepresententene skulle forvirres: Hvem kunne vi stole på? Tok vi feil om den og den? Overfor oss skulle anylysearbeidet kompliseres, overfor representantene var hensikten å oppnå en følelse av usikkerhet som kunne bidra til at man skjøv sakene fra seg. Nordeide hadde imidlertid ingen mulighet for å vite at vi forlengst hadde nådd denne konklusjon - det holdt vi for oss selv.

7. november 1994 gjorde Setsaas avtale *over avlyttet telefon* om å møte Lund-kommisjonens medlem, general Torkel **Hovland**, to dager senere, 9. november 1994.

På akkurat denne dagen, 9. november 1994, før møtet skulle finne sted, dukket Nordeide opp på døren på Slemdal, uten avtale. Ramm hadde ikke tid til å snakke med ham personlig, men tannlegen insisterte overfor de ansatte i Norsk Oljerevy på å få ta kopier av tre brev han ville vise frem, og etterlot seg disse kopiene. Brevene vedlegges i sin helhet (vedlegg 11).

To av brevene var til politimester Tore **Johnsen** ved Drammen politikammer, det ene datert 2. november 1994, det andre et følgebrev av 3. november der det fremgår at det første brevet først er fullført den 3[597]. Johnsen har tidligere vært POT-mann i mange år, og er ellers best kjent som mannen som søkte stillingen som overvåkingssjef etter Jostein Erstad på oppfordring av møbelhandler Arvid **Engen**!

Det andre var et brev til Stortingets Granskningskommisjon (**Lund**-kommisjonen) av 2. august 1994[598]. Dette handlet om *vår sak* og var skrevet ca 3 mnd tidligere enn da vi nå fikk se det.

Brevet til Lund-kommisjonen gjelder overraskende *kun vår* sak - en lang redegjørelse! Det opplyses sogar om tidligere brev fra tannlegen - brev vi til dags dato aldri har sett, hvorav ett tydeligvis i samarbeide med en annen av oss godt kjent provokatør (som Dahl heller ikke hadde etterforsket)! Overraskende, fordi vi i møtene med tannlegen (av rutine og prinsipp) hadde *lyttet*, og fortalt minst mulig om vår sak, og slett ikke en rekke kjente og

---

[597] Brev av 2. og 3. november 1994 fra Alfred Nordeide til politimester Tore Johnsen, Drammen Politikammer

[598] Brev av 2. august 1994 fra Alfred Nordeide til Lund-kommisjonen

ukjente detaljer som nå dukket opp i brevet. Tannlegen hadde heller ikke i de møtene ytret et rusk om vår sak. Hans kontakt med oss var angivelig utelukkende for å få hjelp til sin egen sak! Brevet inneholder en blanding av enkelte riktige forhold som forutsetter detaljert kjennskap til saken langt utover det han kunne ha fått fra media, noen forhold som *kunne* være riktige, og noen gale eller helt utenforliggende forhold som måtte være lagt inn for ytterligere å lage en helt uoversiktlig og usannsynlig lapskaus..

Det riktigste var henvisningen til Leif A Lier og formuleringen

> *«... da Setsaas oppdaga den overvåking han ble utsatt for, overtok spaningsavsnittet ved Oslo Politikammer, for her var det snakk om en mulig alliert til en av de store terroristene...»,*

dvs et henvisning nettopp til den *konverteringsaksjon* vi selv hadde mistanke om. Men vi hadde bare mistanke, og hadde selvsagt ikke luftet noe om dette til Nordeide. Først våren 1995 fikk vi bevis for at det var oppkonstruert et grunnlag for politimessig overvåking (Lauritzen-rapporten, se kap 18.5), dog ikke av den størrelsesorden Nordeide antyder. *Men **tannlegen** (evt den som hadde skrevet brevet for ham) visste om konverteringsaksjonen i august 1994!* - mer enn 8 måneder ***før*** vi fant beviset for dette!

Det er antakelig også riktig at han en gang høsten 1993 traff Ramm på gaten, og det kan godt ha vært utenfor Tanum som Ramm besøker svært hyppig. Datoen er trolig gal. Det han vil antyde er antakelig at han nå «overtok» en mann som spanet på Ramm. Det er nok oppkonstruert.

Det er selvsagt riktig at Mossad var inne i opprinnelsen til vår sak. Men på dette punkt begynner Nordeide å bli fantastisk. Det skal være en Oslo-lærer som skal være Mossad-agent med et «enormt agent-nett» som skal ha satt i gang aksjonene mot oss, etter sigende etter en samtale mellom læreren *og tannlege Nordeide!* Dette var jo bare tøv.

For den som ikke kjenner tannlegens bakgrunn fra første runde i 1993, slik den ble forelagt **Dahl**-gruppen, slik som f. eks. Ketil **Lund** selv, levner brevet lett følgende inntrykk:

- *Mannen kommer med en rekke påstander som svarer til de som kommer fra Ramm/Setsaas, og må være «på parti» med dem, og like smårar og fantasifull!*

- *Påstandene er fantastiske og svært vanskelige å tro på*

Forskjellen er imidlertid at de fleste av Nordeides påstander også ***er svært lette å skyte ned***, selv med de minste undersøkelser. Det er også det som er hensikten med dem. Nordeide hadde da han skrev brev til Lund i august *ikke* konferert med oss, *ikke* informert oss om eller gitt oss informasjon om brevet til Lund - og heller ikke på noen annen måte vært i kontakt med oss om sine «oppdagelser». Det hadde jo vært naturlig hvis han virkelig ønsket «å hjelpe oss».

Hvordan vil dette virke inn på Lund-utvalget, som allerede er tre kvart overbevist om at Lier og Dahl hadde gjort sin jobb og at det ikke var noe i Ramm/Setsaas-saken, som derfor måtte være oppspinn fra noen ihvertfall lett forvirrede personer? -et utvalg som i sin midte har noen gode kolleger og spesialrådgivere som tidligere har vært med på å trekke akkurat denne konklusjonen? I utgangspunktet vil det selvsagt virke ***bekreftende***, og gjøre Lund & Co ***sikre på*** at denne Ramm/Setsaas-gruppen, som nå også viser seg å omfatte en helsprø tannlege, ikke har noe annet enn tøv og tant å fare med. ***Lund*** har jo ingen forutsetninger for å vite at tannlegen ikke har noe som helst med oss å gjøre. Det vet kun Riksadvokatens granskningsutvalg og Lunds spesialrådgivere Osen og Tvete-Berger. Vips, inn i mappen sammen med de andre «gale».

Hvor mange andre «tannleger» har vært hos Lund på samme måten? - og havnet i samme mappen? Hvor mange andre måter har man funnet for å forsterke konklusjonen utenpå mappen? Flere provokatører - som Skoglund og Hølmo? Vi kommer tilbake ***til enda en*** nedenfor, og vi vet om mange flere.

Men i november (3 mnd etter tannlegens brev og 2 mnd etter et møte hos Oljerevyen der Ingse Stabel deltok) inntraff en strek i regningen. Setsaas avtalte som nevnt 7. november *over avlyttet telefon* i Norsk Oljerevy å møte general Hovland i Lund-kommisjonen to dager senere, 9. november 1994. Dette var et trekk man ikke hadde ventet. Vi regner med at Nordeides oppdragsgivere visste at det ikke var noen risiko for at vi ville bli innkalt til Lund på lenge (vi var i realiteten allerede avvist), sannsynligvis ikke i det hele tatt, og ihvertfall ikke hvis man på denne og andre måter fikk overbevist utvalget om at vi alle var mer eller mindre gale. Men Hovland lar seg ikke lure så lett. Han ble etterhvert den eneste i kommisjonen vi følte vi kunne stole 100% på. Han var - i motsetning til det øvrige utvalg - seg så bevisst Stortingets hensikt med kommisjonen og stortingsflertallets syn på sitt oppdrag at han straks sa ja til et møte.

Dessuten har Hovland selv bakgrunn i E-staben. Han kjenner arbeidsformen «bruk av provokatører» og lar seg hverken skremme, kjøpe eller manipulere. Det er helt avgjørende for et slikt granskingsoppdrag. Vi kan forøvrig nå opplyse at utvalgsformannen Ketil **Lund** under oppnevnelsen forsøkte å unngå at Hovland ble oppnevnt!

Nå oppsto akutt risiko for at Nordeide-provokasjonen ville bli avslørt. Hovland kunne forventes å presentere Nordeides brev for Setsaas og spørre hva slags tullinger vi hadde på lag. Da ville det komme frem at vi ikke visste noe om dette brevet, og dessuten alle de andre omstendighetene, som f. eks. at vi allerede hadde informert Dahl om en mulig provokasjon (mot oss og enda mer mot Stortinget) som ikke var etterforsket av de to som nå var Lunds egne spsialrådgivere, og det ville virket meget påfallende.

Det kan ikke ha vært lett å finne på mottiltak. En kopi av brevet måtte bringes til oss straks, helst før møtet, slik at Setsaas da ville si at han kjente til det. Men samtidig ville Nordeide fremstå *for oss*, og kanskje dermed for Hovland, som provokatør,. Man kunne ikke vende tilbake til Nordeides opprinnelige rolle som overvåkingsoffer, men man kunne kanskje få ham transformert fra den farlige provokatør-klassen til avdeling for tullinger, også *i våre øyne*. Det var høyt spill!

Vi antar at POT mellom den 7. og den 9. i all hast komponerte et nytt brev, nå til politimester Tore Johnsen. Dette brevet - som alle kan lese selv i vedlegget - er en fullstendig skrullete fremstilling av Nordeides *egen sak*, en enorm suppe av innblandede navn og saker fra Esso og Ostrovsky til «RP» Pettersen og ymse andre kriminelle, Mike Harari, flere Oslo-lærene som var Mossad-agenter, løperen Ben Johnson, Jonas Wold, sigøynerkupp, heroinsmuglere osv., samt en rekke «normale» personer som Peter Lødrup, Kåre Tofte, Trond Johansen, Hans Stenberg-Nilsen, formannen i Turistforeningen osv osv. Dette var noe absolutt **alle** måtte forstå var gal manns verk!

Vi antar videre at Johnsen var forhåndsinformert. Hvis han fikk spørsmål om tannlege Nordeide, skulle han bare si at man ikke måtte høre på ham, for han kjente man godt gjennom mange år som aldeles gal paranoiker. Både Hovland, Lund, vi selv og kanskje stortingsrepresentanter kunne komme til å ringe ham hvis de fikk se brevene.

Brevet til Johnsen ble nå tilbakedatert noen få dager (begrenset hva som kan gjøres pga journalføring etc.), og lagt sammen med brevet fra august. Så har Nordeide styrtet avgårde for å få det avlevert til oss helst før møtet, men ihvertfall slik at vi ikke ville måtte purre opp Lund-brevet hvis det dukket opp på møtet. I praksis ble brevene avlevert **samme dag** som Setsaas hadde sitt første møte med Hovland og før møtet fant sted (er det fortsatt noen som tror på tilfeldigheter?), men Setsaas fikk ikke sett det før etterpå. Møtet med Hovland denne dagen varte kun noen minutter for å avtale et nytt møtested der sikkerhetsstaben ikke hadde ansvaret for sikkerheten, slik de hadde hos Lund-kommisjonen.

Avleveringen av brevene bekreftet for oss ytterligere Nordeides provokatørrolle, og en ny og interessant fase i denne - og ga oss nytt innsyn i hvilke problemer analytikerne i motpartens avdeling for psykologisk krigføring nå måtte slite med.

Brevene er *bevis* på at det er satt inn minst én provokatør mot Stortingets egen granskningskommisjon, og en som allerede har gjort provokatørjobber mot oss, Dahl og Stortinget. Alternativene til at han er provokatør er ikke mulige:

- *Tannlege Nordeide er* ***ikke*** *gal. Til det opptrådte han altfor troverdig i 1993 overfor både oss og stortingsrepresentantene. (Og var han gal, ville vel ikke Oslo Kommune latt ham fortsette å rotfylle skolebarns tenner, operere røntgenutstyr, skrive ut resepter og sette sprøyter i år etter år? - Hva vil reseptkontrollen si når de leser tannlegens brev?)*

- *Tannlege Nordeide opptrådte ikke uavhengig. Da ville han ikke hatt den detaljkunnskapen som dels kommer direkte frem, og dels er nødvendig for generelt å knytte sin fremstilling så tett opp til vår. Han må ha vært nøye briefet og instruert av et bakenforliggende apparat som ikke bare har ekspertise på psykologisk krigføring, men også langsiktig operativ planlegging i forhold til å føre Stortinget bak lyset. Det er nok her brevene opprinnelig er skrevet*

- *Med mindre man tror det var tilfeldig at han måtte avlevere disse brevene personlig og på sparket akkurat denne dagen (etter så lang tid kunne han jo brukt posten eller inngått avtale for å være sikker på å få møte), må han ha hatt informasjon om møtet med Hovland. Denne kunne kun*

kommet fra avlytting av telefonen i Norsk Oljerevy, evt at - enda verre - en ansatt hos Lund indirekte eller direkte har informert tannlegen og dennes oppdragsgivere i POT

- *Et lite tilleggsmoment: Alle tre brevene er skrevet på samme skrivemaskin. Systematiske feil i tegnsettingen (mellomrom før punktum og komma) viser at det er skrevet av samme, ukyndige person. Et par andre feil viser at brevene er skrevet etter diktat: «Clairvoyance» er f. eks. blitt til «clear audience». Ikke noe av dette er feil som Nordeide ville gjøre selv. Hvor sitter sekretæren hans? Stiller Oslo kommune kontordamekapasitet til disposisjon for sine skoletannlegers private brev - eller skal «tullingen» som nå skriver av psykologens brev gjøre slike opplagte feil? Det er vanlig praksis på et visst «tullingprovokatørnivå».*

Det er da morsomt å notere seg at Nordeide og hans oppdragsgiverne ikke kan ha vært sikre på at vi for vår del hadde kategorisert ham som gal mann på det inntil da foreliggende grunnlag. 24. mars 1995 kom det nytt brev fra Nordeide til oss, uten annen åpenbar hensikt enn *å fjerne all tvil om at Nordeide var sertifiserklar*[599]:

> *«Hans Henrik Ramm.*
> *Fredag 24. mars 1995.*
> *Jeg hadde ikke tenkt å kontakte deg mer, men jeg gjør det likevel, og håper denne gang at du har et minimum av gangsyn - greier å skille klinten fra hveten -, og jeg håper du kan gjøre en minimal gjenytelse.*
> *Jeg har nå skrevet et sammendrag av min historie fra 1978 til idag, 25-30 sider, en historie om et unikt justismord. Jeg forsøker å få forlag interessert, og oppnå konsulentbistand med henblikk på å utgi en roman. Parallellt med skriveprosessen forsøker jeg å spa fram fakta om den ulovlige overvåkningen jeg har vært utsatt for. Jeg har nå overlatt dette utkast til roman til formann i Stortingets justiskomité - Lisbeth Holand - , og i Oslo Rådhus til ordføreren, og der har jeg hatt samtale med hennes saksbehandler. Her vil jeg spørre deg om litt politisk drahjelp, for det er vanskelig å få slike folk i tale. Jeg er heller ikke så godt orientert om mine borgerrettigheter og muligheter.*
> *Min sak er et justismord uten sidestykke, jeg kjenner saken min nå meget godt, men støter på omfattende dekkaksjoner, det er tungt å slå seg igjennom. Jeg kjenner et vell av detaljer, et vell av episoder, et vell av personer. Men problemet er å få hull på byllen.*
> *Jeg holder fast med min tidligere fremstilling av at din overvåkningssak har sammenheng med min egen. Jeg er hundre prosent sikker, og den mann som leda overvåkning, trakassering, av meg som kommunalt ansatt, var Høyre-ordfører og hysj-hysj-ansatt: nemlig Albert Nordengen. Jeg ble nemlig «en slags offisiell spion» i 1982-198? etter 4-5 års lureri og provokasjoner kom jeg med en personlig innrømmelse, visstnok. Albert Nordengen bygde da opp et slags borgervern som drev organisert påvirkning, trakassering, overvåkning. Det var dette borgervernet - ledet av Albert Nordengen - som starta opp overvåkningen av deg i 1991.*
> *Jeg har massevis av sikre indikasjoner på dette. Også Michael Tetzschner er helt på Overvåkningspolitiets og Nordengens og Trond Johansens side. dette er Alte Kameraden fra Hjemmefrontens dager, som har fallert pga. utstrakt samarbeide med nazister og forbrytere i sin kommunistjakt - reell og innbilt. Dette er folk som har gjort «jobben» for CIA i hele etterkrigsperioden, og vil kjempe vilt for å unngå å bli avslørt som narkomane og sadistiske forbrytere.*
> *Jeg regner med at du er interessert i å se på hva jeg har av konkrete opplysninger, av episoder, for disse to saker henger nøye sammen. Jeg håper på et samarbeide.*
> *Jeg vil minne deg på at i 1993 hadde du ikke hørt om Trond Johansen, det tyder ikke på at Albert har vært særlig hjelpsom med reelle og relevante og nyttige opplysninger.*
> *I 1993 var dere også på Enerhaugen og fotograferte bilparken til politiet, etter at jeg hadde fortalt at det var offisielle politimyndigheter som hadde overtatt overvåkningen på et tidlig tidspunkt. Dette visste en ansatt på POT og sa dette til meg. Her er også utvilsomt Albert Nordengen eller Michael Tetzschner inne i bildet.*
> *Kampen din mot Frigaard og Schjødt har også vært ment som avledning og for å kjøre deg i grøfta. Stillingen din er ikke bra så lenge dette forblir uoppklart, så jeg håer du legger deg i selen og bidrar til at min prosess kan få litt drahjelp Jeg tror du har flere fiender enn du aner, det har jeg fått erfare.*
> *Jeg skriver med kulepenn, håper det er leselig.*

599 Brev fra Alfred Nordeide til Hans Henrik Ramm av 24. mars 1995

Alt 1. Hvis du ser på dette som vrøvl, vennligst si det
Alt 2. Skjult samarbeide
Alt 3. Åpent samarbeide
Jeg har nok spor og fakta til å få sannheten frem i lyset og avsløre dette maktmisbruket. Men det er mektige motstandere, så det er best å innkassere seieren når den er vunnet, og ikke på forhånd.
Vennlig hilsen Alfred Nordeide.»

Slik brevet er skrevet, kunne Nordeide like gjerne ha sendt Ramm diagnoser fra hele den samlede psykiatrikerstab på Gaustad og Dikemark, kombinert med tilståelse fra jordmoren som bragte ham til verden at hun kom til å slippe babyen i gulvet med hodet først en 6-7 ganger...

(I tillegg er det hengt ut et lite snøre i håp om å komme i ny kontakt med oss, angivelig om samarbeid med bok og sak, men her er det lag på lag: Oppdragsgivernes mål er at vi skulle regne tannlegen som gal. Skulle vi ta ny kontakt, måtte det - fra vårt syn - være for å finne ut hva denne gale mannen *ellers* måtte fly rundt og påstå, ikke minst om Ramms virkelige venner (se nedenfor). Bok etc er derfor lagt frem som tilbud om et agn *vi kunne* bruke overfor tannlegen med dette formål. Men oppdragsgiverne hadde i så fall *sine egne hensikter* med denne typen fornyet kontakt (mer desinformasjon, oppkobling videre til andre personer e. l..)

Det var iflg Noreide ikke lenger den stakkars Mossad-læreren som hadde iverksatt overvåkingen av oss, men Albert Nordengen og Michael Tetzschner, som «hysj-folk», «Alte Kameraden», og borgervernsledere med nærkontakt både til Trond Johansen og nynazister! Fine greier. Enhver - unnskyld - idiot vet at Ramm har sittet i Bystyret med Nordengen som ordfører i 8 år, at Nordengen etterfulgte Ramm som styreformann i NOAS og at de i alle år har hatt et meget nært og vennskapelig forhold. Nordengen er også blant de mest opplagte *ofre* for «den fjerde tjeneste» (uthengningen; vi tar ikke stilling til selve saken), og det gjør det i seg selv enda grovere at man nå trekker ham inn igjen på denne måten. Det skal heller ikke mer enn 5 minutter til for å finne ut at Tetzschner er en av Ramms aller beste og nærmeste venner, at de har kjent hverandre siden tenårene og vært sammen om det meste siden. At noen av disse skulle stått bak det alle minste av aksjoner mot oss enn si det aller minste av alt det andre Nordeide påstår, er omtrent like sannsynlig som at jorden plutselig skulle bestemme seg for å gå den andre veien rundt solen.

Praktisk alt *alt annet* i det siste brevet fra Nordeide er også galt. Ikke bare har han nå produsert *en helt annen historie for sin egen sak* enn den opprinnelige, det er også *en fullstendig anderledes versjon av «vår sak» enn den allerede 80% forfalskede han presenterte for Lund-kommisjonen i august - og nå 100% forfalsket!*

Denne saken er meget alvorlig, og vi vil komme tilbake til den i større sammenheng senere.

20.6.1.4 Tor Thomassen

Tor **Thomassen**[600] er en meget kreativ og aktiv Ap-mann på Sørlandet, blant dem som opererer i grenselandet mellom næringsliv og politikk, for å se hva slags muligheter som gir seg. Han oppgis å ha betydelige kvalifikasjoner innen data og elektronikk, hvilket vi ikke har grunn til å betvile.

Han synes ikke å være «anybody» før han i 1981 tydeligvis gjorde en helt ekstraordinær innsats for Ap i valgkampen[601]. Samme året fikk han finansiert en forprosjektstudie innen optisk lagring av Industrifondet. Året etter ble han ytterligere belønnet ved å bli oppnevnt til Aps sentrale skatteutvalg og datautvalg. Det var ikke det «innerste» i Aps utvalgsstruktur, men fint nok til at han traff både Kristen **Nygaard** og Ingjald Ørbeck **Sørheim**.

Advokat Ingjald Ørbeck Sørheim[602] har bl a utdannelse fra Forsvarets skole i E- og S-tjeneste (FSES) (russiskkurset). Han har bl a vært sekretær for Aps stortingsgruppe, ekspedisjonssjef i Miljøverndepartementet under Gro Harlem Brundtland og politiske rådgiver for Gro i hennes første statsministerperiode. Siden 1983 har han praktisert som advokat.

Sørheim er en slags «altmuligmann» i dette grenselandet politikk/næringsliv. Han var en livslang venn av Johan Jørgen Holst, herunder klassekamerat på FSES. Han fremtrer som en meget likandes og jovial hurragutt på Aps ytterste høyreside med sans for kjappe og spenstige business-arrangementer. For en bred omtale av Sørheim, se kap. 25.5.1.

Thomassen og Sørheim må ha funnet hverandre øyeblikkelig. I 1984 begynte de sammen å interessere seg for høyteknologimiljøet på Byremo i Vest-Agder. I begynnelsen av 1985 stiftet Thomassen firmaet Data Visual

---

600 De fleste informasjoner om Thomassens virksomhet fra hans egne fremstillinger. Vi har forsøkt å skille sannhet fra bløff.
601 Brev av 20. mai 1994 fra Tor Thomassen til Stortingets granskingskommisjon (gjelder alle opplysningene i dette avsnittet)
602 De fleste personopplysningene fra «Hvem er Hvem 1994»

A/S[603], med Sørheim om advokat. Samme år tok Thomassen (etter eget utsagn) initiativ til å stifte investeringsselskapet SørInvest A/S på Byremo. Sørheim ble også dette selskapets advokat og koordinator for initiativgruppen[604], som ikke omfattet Thomassen, men en rekke fremtredende næringslivsfolk i Vest-Agder.

SørInvest A/S ble stiftet 20. desember 1985 som et investeringsselskap for Sørlandet[605]. Det skulle «medvirke til å skape, utvikle og styrke lønnsomme virksomheter i utpekte utbyggingsområder etter distriktsskattelovens §10», men «gjennom deltakelse ved aksje-eie i andre selskaper» etc. Selskapets første styre var på fem medlemmer. Tre var fra industrien på Sørlandet, bl a adm dir Bjarne **Skeie**. De siste var dir Fredrik Vogt **Lorentzen** (Elkem) og *lege Gudmund Harlem*. Adm dir var Kjell **Løland**, Vågsbygd[606]. Fra stiftelsen i 1985 var Harlem styreformann.

Selskapets stiftelseskapital var på NOK 5 mill som ble tegnet halvparten av Bjarne Skeie og halvparten av Sparebanken Sør. Etter vedtektene skulle aksjekapitalen være mellom NOK 10 og 40 mill. Minimumsbeløpet på kr 10 mill var garantert av et konsortium av sørlandsindustri, herunder igjen Skeie og Sparebanken Sør[607], men ble såvidt oppnådd. Sparebanken frafalt på generalforsamlingen 1986 sitt krav på å få dekket arbeide ved etableringen av prosjektet, herunder utlysning på Oslo Børs. Ca 1 mill var da brukt opp[608].

I 1988 skrev Kapital om selskapet[609]:

> *«Kong Midas var i besittelse av den forunderlige evnen at alt han rørte ved ble til gull. Sør-Invest har også en slik særegenhet, men med motsatt fortegn; alt ledelsen tar i blir til gråstein....»*

De som ble spesielt kritisert for misèren var selskapets adm. dir. Kjell E. Løland (siv ing og dr ing materialteknikk) og adv Torgils **Skajaa**. Begge var medlemmer av garantikonsortiumet[610]. Disse hadde sitt eget konsulentfirma Rebus A/S som ga råd til SørInvest A/S om investeringsprosjekter. Løland fikk sparken i 1988[611] pga de negative konsekvensene av disse rådene og hans mulige dobbeltrolle.

De siste årene gikk det rett nedfor bakke. Det som var igjen av selskapet ble i 1989 fusjonert inn i RY-invest A/S[612]. På generalforsamling 26. august 1989 ble SørInvest A/S som sådan vedtatt oppløst. Hele det sittende styre *unntatt Gudmund Harlem*, pluss en varamann, ble valgt til avviklingsstyre. Harlem var heller ikke tilstede[613].

Hverken Thomassen eller Sørheim er særlig synlige i SørInvest-historien etter stiftelsen. Men det som skjer her er at en lokal Ap-pamp får med seg to Ap-størrelser fra Oslo, den ene den tidligere og kommende statsministerens far som garantister for å få mer enn 10 mill kroner ut av gode næringslivsfolk på Sørlandet, hvoretter pengene forsvinner i tvilsomme investeringsprosjekter gjennom et annet sørlandsselskap, Rebus. Det skriver Thomassen lite om i sine egne brev - han fremhever bare sin rolle ved stiftelsen.

I samme periode interesserte Thomassen seg sterkt for Kongsberg-selskapet SysScan A/S, et av rest-firmene etter oppløsningen av Kongsberg Våpenfabrik. SysScan rådet over meget avansert teknologi med militære anvendelser, trolig attraktivt for både den ene og den andre, men selskapet var alltid i dype økonomiske problemer. Det fremgår aldri av Thomassens papirer hva slags rolle han egentlig spilte i forbindelse med dette selskapet før helt på slutten, bortsett fra en kort henvisning til en felles anbudsinnleggelse. Thomassen beskriver imidlertid et meget nært forhold til Thore Jan **Johansen**, som gikk over fra IBM (som lenge interesserte seg for SysScans teknologi) til konsernsjef for SysScan i 1988. Da hadde de kjent hverandre fra 1986 da Thomassen presenterte sitt eget firma Data Visual for IBM. SysScan ble i mai 1987 kjøpt opp av ES-invest på vegne av Mads Erik **Monsen**, en av de som er antatt å sitte på en betydig del av Jahre-formuen og Høegh Invest AS[614]. I 1989 ble SysScan stykket opp. De viktigste delene ble fusjonert med et amerikansk og et britisk selskap til Cimage Inc. og Ltd. i de to landene. Noen restbedrifter og en avdeling av Cimage ble i Norge.

---

603 Samme
604 «Offentlig emisjon - aksjetegning SørInvest A/S under stiftelse.» Tilrettelagt av Sparebanken Sør i samarbeid med ABC-bank, Aksjonærservive. Tegningstid 18. -29. november 1985. Se også f. eks. brev fra Finansdepartementet til initiativgruppen v/ Sørheim av 10. mai 1985.
605 Protokoll av 20. desember 1985 fra konstituerende generalforsamling i SørInvest AS.
606 Melding til Mandal Handelsregister, reg 23. desember 1985 nr 148/85.
607 Stiftelsesdokument av 2. oktober 1985 Sør-Invest A/S under stiftelse
608 Protokoll fra generalforsamling 13. juni 1986
609 Kapital 22. oktober 1988
610 Aftenposten 19. november 1985
611 Aftenposten 22. oktober 1988.
612 Protokoll fra generalforsamling 28. august 1989.
613 Melding til Mandal Handelsregister, reg 11. oktober 1989 nr 15/89.
614 Økonomisk Rapport 17. september 1993

22. desember 1988 ble Thomassens partner i Data Visual, Terje **Aasen**, funnet død i sin bil på Byremo. Politiet lukket saken som selvmord (kullosforgiftning), men Thomassen (med støtte fra en av sine ansatte) insisterer på at det kunne observeres store mengder blod, uforenlig med kullosforgiftning. Det ble ingen obduksjon, og Thomassen er overbevist om at Aasen ble tatt av dage på grunn av deres mistanker om industrispionasje mot Data Visual og SysScan[615].

I 1989-90 gjennomførte Thomassen en rekke reiser til Polen der han satte opp avdelingskontor for Data Visual[616]. Hensikten var antakelig å utnytte billige og gode polske programmerere for videre utvikling av DV's egen teknologi. Her ble han involvert med en polsk kvinne som senere viste seg egentlig å være russisk og datter av en fremtredende KGB-offiser. Fra et siste Polen-opphold i begynnelsen av 1990 fremgår intet om hvordan det gikk med avdelingskontoret. I april 1990 begynte Thomassen som salgsagent for Cimage Norge, den eneste formelle tilknytning til SysScan (forgjengeren til Cimage) som fremgår. Gjennom 1990 mottar han imidlertid meldinger fra kvinnen i Polen om at hun ønsker å «hoppe av» og selge informasjon, og at det er farlig for Thomassen å dra til Polen. Senere får han melding om at kvinnen er død.

25. januar 1991 tok Thomassen kontakt med tidligere stortingsrepresentant Osmund **Faremo** (A), far til justisminister Grete **Faremo**, for å få ham til å skaffe hjelp fra E-tjenesten til Thomassen vedrørende identiteten og skjebnen til den den polsk-russiske kvinnen og hennes far. Dette resulterte i brev fra Faremo av samme dag til E-sjef Alf Roar **Berg** med anmodning om han kunne iverksette en etterretningsaksjon i Polen, hvilket han gjorde (om hele denne historien, se kap. 25.12.2).

4. mars 1991 ble Thomassen tvangsinnlagt på Vest-Agder Sykehus, Psykiatrisk avdeling[617].

Dette er hovedstammen i Thomassens historie; de delene som formodentlig er sanne. De forteller i beste fall om en gründer-type som aldri lyktes med noe som helst; i verste fall om to-tre købenickader omkring andres penger. Men det får vi aldri vite bare på basis av Thomassens brev.

Han slapp fra sykehuset i mai 1991. Fra sommeren 1993 starter et helt nytt liv for Thomassen. Han har nå lagt inn en lang rekke oppsiktsvekkende og fantasifulle elementer i historien foran hvorav selvfølgelig noen flere kan være sanne, men det meste åpenbart oppkonstruert etterpå slik at Thomassen skulle få en «lidelseshistorie» å klage på.

Det begynte trolig med brev til oss av 3. juli 1993[618]. Frem til 9. november 1994 produserte han minst 55 brev (sannsynligvis mange fler) som han sendte oss enten som original, adressert til oss, eller kopi, adressert til Stortingets kontrollkomité, Stortingets justiskomité, Stortingets kontrollkommisjon, Kontrollutvalget eller førstestatsadvokat Edward Dahl. Særdeles porsjonsvis og innviklet serveres nå en fantastisk historie. Vi har full oversikt over alle brevene og unnlater i det følgende å gi referanse til hver enkelt «opplysning»:

I 1984 fikk han beskjed om at «han skulle knekkes» ved bokettersyn, men forklarer ikke noe mer om bakgrunnen for denne truselen så tidlig. Bokettersynet kom sommeren 1986, og det er sikkert riktig nok. Samme høst fikk han løfte fra Industridepartementet om utviklingsmidler hvis han fant en statlig partner. Samtidig ble han enig med Norwegian Petroleum Consultants (NPC) om å etablere et selskap sammen med Data Visual.

DU-sjef Leif **Aune**, assistert av sin nestkommanderende Harriet **Andreassen**, skulle nå av en eller annen grunn ha bestemt seg for å knekke Thomassen og hans selskap Data Visual bl a ved hjelp av POT, til tross for støtten i Industridepartementet. I 1987 oppfylte DV Industridepartementets krav ved å få en utviklingskontrakt med Sjøforsvarets Forsyningskommando (SFK), men denne blir islagt ved hjelp av Aunes snedige manipulasjoner og krav om vurderinger etc. Så begynte det å luske folk rundt DV fra et firma som senere ble gjenkjent som raidere av SysScan.

I 1988 mener Thomassen seg utsatt for overvåking, avlytting, terrorisering, uforklarlige uttalelser som tyder på rykespredning, hemmelighetskremmeri og stadig mer industrispionasje. Bl a observerer han lokale POT-folk - deriblant sin egen fetter! - på Kjevik unormalt ofte når han kommer hjem. Dette topper seg ved Aasens død.

I neste runde følger en spennende historie om hvordan han nærmest blir lurt til å starte opp i Polen av to mystiske personer som idag begge har forlatt landet, men da var tilknyttet IBM og NATO-kirken i Bærum. Disse fører ham rett i armene på den sjarmerende polsk-russiske agenten; et drama som ender lik i mange spionfilmer: Hun «faller» for ham, tilstår hvem hun er og vil gå over til vesten, men blir så drept av sine egne. Presten fra NATO-kirken tilstår så at han er KGB-agent, og de får begge nervøst sammenbrudd ved å lese Johannes' Åpenbaring, sammenlignet med hva de har opplevet. Hele historien er oppspedd med endel skandalehistorier fra Alf R **Jacobsens** klipparkiv over egne og venners artikler, utvalgt fordi de kan knyttes opp meget perifert med

615 Brev av 20. mai 1994 fra Tor Thomassen til Stortingets granskingskommisjon
616 Forholdet til Polen er omtalt i en lang rekke brev og notater fra Thomassen.
617 Brev av 17. januar 1994 fra Tor Thomassen til det Spesielle Etterforskningsorganet for Vest-Agder.
618 Brev av 3. juli 1993 fra Tor Thomassen til Ramm/Setsaas

Thomassen. Eksempler: VG-artikkel fra 1994 om palestinske terrorister i Norge[619], har intet med Thomassen å gjøre unntatt at det nevnes at de kan tenkes å dra nedover mot Sørlandet. VG-artikler fra 1987 om Bjørn Egon **Dale** i Nye Eldak, Horten, dømt for forsikringssvindel[620], har intet med Thomassen å gjøre unntatt at det hevdes at han en gang skal ha vært kunde av Thomassen.

Thomassen med hjelpere klarer også å oppkonstuere et inhabilitetsforhold for Kontrollutvalgets leder Hans **Stenberg-Nilsen** fordi denne også er Bjørn **Bettums** advokat i forbindelse med gravingen etter Jahres utenlandsformue. Begrunnelsen er at mannen som i 1987 kjøpte opp SysScan er antatt å sitte på deler av denne formuen. Det er temmelig fjernt fra Thomassen som riktignok har hatt stor interesse for SysScan, men ingen synbar reell forbindelse unntatt som selger for det etterfølgende datterselskapet Cimage Norge. Dette inhabilitetsforholdet terpes det imidlertid på i det uendelige.

Slik som Thomassens historie er krydret med appetitt-vekkere fra Alf R Jacobsens arkiver, ikke minst at Bettum og Jahre skal trekkes inn her også, gjør at vi ikke vil være det minste forbauset om det viser seg at nettopp Jacobsen har vært på laget som har hjulpet Thomassen å konstruere sin historie.

Et annet forhold som peker i samme retning, er at Thomassen gang på gang gjentar at han føler han har støtte i E-tjenesten, at han stoler på militær etterretning etc. (hvilket materialet ikke viser at han har den minste grunn til å mene; E-sjefen iverksatte riktignok en etterretningsaksjon i Polen for Thomassen, men det fremgår ikke ett eneste sted om han fikk vite om resultatene eller fikk noen annen hjelp!). På den annen side utpekes POT og Kontrollutvalget som de store skurker, engasjert av Leif Aune, som ovenikjøpet har alliert seg med en av de aller største KGB-toppene i Europa for å knekke ham! Dette har han heller ingen holdepunkter for, unntatt at han har truffet noen POT-folk på Kjevik, oftest sin egen fetter!

Dermed kommer vi til hva som er motivene for bruk av Thomassen som provokatør. Disse er:

- *Først og fremst **etterretning**. Første fase i tilnærmingen til stortingsrepresentanter, oss og andre er et passe utvalg fra historien som skal skape inntrykk av at han er et genuint overvåkingsoffer. Det skal skaffe adgang og muligheter for å spørre og grave, sannsynligvis oppsatt med opptaksutstyr*

- *Dessuten **desinformasjon:** Stadige henvisninger til industrispionasje skal lede oppmerksomheten bort fra E-tjenesten, og det samme skal utpekningen av POT som syndebukk pluss hvitvask av E-staben*

- *I andre sammenhenger der man kan vente en grudigere analyse (f. eks. Lund-utvalget) - en avansert form for **diskreditering**, ved at en lang rekke enkeltpunkter ligner på virkelige saker som f. eks. vår sak og Leve Videre-saken, f. eks. utpekning av samme tilsynelatende troverdige personer som motstandere (Dahl, Stenberg-Nilsen), mistenkelige dødsfall som nektes etterforsket med obduksjon etc. (En grundig analyse viser en lang rekke paralleller). Når dette er formålet legges hele registeret helt til Johannes Åpenbaring på, slik at alle skal forstå at det hele bare er tøv og sprøyt og at mannen må være gal (har dessuten vært innlagt) - **jfr parallell til tannlege Nordeide!** (Det er ikke mulig å holde orden på hvem som har fått hvilke dokumenter når; her opereres det med originalbrev, kopier og notater i et grundig sammensurium). Enda en grunn for f. eks. Lund til å legge alle disse gale folkene med sine «enkeltsaker» i skuffen!*

For ordens skyld: Vi ser ikke bort fra at Tor Thomassen i en eller annen fase *kan* ha hatt «den fjerde tjeneste» på seg. Enkelte ting som ikke kan avskrives som oppdiktede kan peke i den retning. Årsaken kan ha vært at Thomassen har rotet rundt i avleggermiljøene rundt Kongsberg med «smarte prosjekter» e. l. som ikke har vært betraktet med milde øyne av Kongsberg-systemets og Aps bakmenn; at «noen som snakker sammen» ble forbannet fordi Gubben Harlem eventuelt ble lurt pga SørInvest-opplegget e. l. Dette blir imidlertid bare hypotetisk. Thomassen er fra begynnelsen av på Ap-nett og kan være bragt inn som provokatør på hvilken som helst måte.

For noe annet kan han ikke være når han, som har så gode forbindelser med Gubben Harlem - statsministerens far -, Osmund Faremo - justisministerens far -, Ingjald Ørbeck Sørheim, Aps altmuligmann og endog E-sjef Alf Roar Berg, er «nødt til» å klage til Kontrollutvalget med den «inhabile» leder Stenberg-Nilsen på ulovligheter

---

619 VG 23. oktober 1994 av Lars-Erik Nygaard
620 VG 24., 26. og 27. oktober 1987 av Alf R Jacobsen

som POT under justisministerens og statsministerens ansvar skal ha stått for! Og når han så i neste omgang må løpe til Stortinget «for å få hjelp»! Han må straks i varetekt når en seriøs etterforskning starter, i likhet med en rekke andre provokatører som regjeringen Brundtland og de Ap-styrte hemmelige tjenestene betaler med skattebetalernes penger for å forvirre og forlede Stortingets medlemmer!

Det alvorlige at mange gikk fem på. Det er ikke greit å avsløre provokatører, som er nøye skapt og instruert av tjenestenes beste psykologer, når man ikke er forberedt nettopp på det.

20.7 Desinformasjon mot offentligheten

Følgende er et spesielt godt eksempel på *helt åpenlys desinformasjon*, og sogar i regi av en provokatør *som har en meget høy stilling*, nemlig selveste overvåkingssjef Hans Olav **Østgaard**, da han ble intervjuet av Aftenposten i juli 1994[621], etter at Dahl-gruppen hadde måttet innrømme avlytting av bl a Svein **Muffetangen** (i virkeligheten romavlytting via telefon):

> *«OVERVÅKINGSSJEF ØSTGAARDS TEORI: AVLYTTING FOR Å PROVOSERE: Amatørmessig avlytting kan være en provokasjon mot dem som føler seg avlyttet eller mot 'de hemmelige tjenester'. Det sier overvåkingssjef Hans Olav Østgaard, men utelukker så absolutt ikke at det foregår reell ulovlig avlytting.*
>
> *Provokasjons-teorien holder han som en sannsynlig mulighet i en rekke saker som er grundig gransket av overvåkingspolitiet og KRIPOS. Dette gjelder saker der ' den avlyttede' hører sin egen stemme i telefonrøret fra en tidligere telefonsamtale. Spøkefugler antydes også som en løsning, som er påvist i flere saker.*
>
> *- Det anses ikke som usannsynlig at noen ønsker å bringe 'de hemmelige tjenester' i vanry eller vil ramme eksempelvis polikere eller andre som opplever belastningen ved å stå frem når de føler seg avlyttet. Jeg vil uansett anbefale dem som har slike opplevelser å stå frem og inngi anmeldelser. Før eller senere finner vi en flik det er mulig å nøste videre på i vår etterforskning.*
>
> *I 1981 konkluderte et ekspertutvalg med representanter fra Teledirektoratet, Sentralinstituttet for Indusiell forskning, Overvåkingssentralen og Forsvarets sikkerhetstjeneste med at 'de hemmelige tjenesters' lovlige avspilingsutstyr ikke ville bli avspilt. Den slags avlyttinhg mente man amatører sto bak hvis hensikten var å provosere.»*

Intervjuet og artikkelen fortsetter med nøyaktig samme innhold i et intervju med overingeniør i Teledirektoratet, Kjell **Sune.**

Vi merker oss først at det siterte utvalget har helt rett i at «'de hemmelige tjenesters' lovlige avspilingsutstyr ikke ville bli avspilt». Nei, den som driver med *ordinær, lovlig* telefonavlytting sitter trygt tilkoblet telefonledningen et sted underveis og tapper bare *ut* signaler. Han vil neppe etterpå aktivt ringe opp offeret for å spille av opptaket som en slags kvittering. Det tror ikke vi heller. Men hvis det drives *romavlytting via telefon*, vil *nettopp dette kunne skje*, fordi linjen da ligger helt åpen begge veier, helt frem til offeret og helt ned i lyttebunkersen. Som vi har vært gjennom i kapittel 6, er dette en meget vanlig og utbredt metode som er totalforbudt i Norge, men teknologien er velkjent. Hvordan den virker, hva som er symptomene og hva som er sikre bevis, amerikanske kilder på selve teknologien etc er gjengitt i kap 6.

Både Østgaard og Sune *later som om romavlytting via telefon* ikke finnes! Alle sier glatt at *siden* tjenestenes overvåkerne bare driver med ordinær, lovlig avlytting, som ikke oppføres seg slik, *må det være noen andre.*

Man kan kanskje forstå at Østgaard som overvåkingssjef gjør denne forutsetningen for *sin egen etat*, men hva med de andre? Har han innsyn i de to andre tjenestene, slik som ingen andre har? Men hans grove forsømmelse er at han også undertrykker fenomenet romavlytting via telefon. En Overvåkingssjef *må* kjenne til denne teknologien. Han *må* også forstå at det er nødt til å dreie seg om romavlytting når offeret kommer rett inn i en avspilling av seg selv eller andre *uten å ha hatt en oppringning!* «Spøkefugler» kan ikke åpne linjen uten ringesignal. *Ingen* kan gjøre det uten at telefonen eller nærmeste sentral er modifisert. Overvåkingssjefen må således bevisst undertrykke denne meget farlige form for avlytting, som det *burde vært hans plikt å informere og advare folk mot, og dessuten å etterforske, avdekke og straffe!* Hvorfor gjør han det? Kan det være noe annet svar enn *at han vet eller frykter at de norske tjenestene driver med slike ulovligheter?* Alternativet ser vi bort fra - en så stor grad av blindhet og inkompetanse at han må fratre stillingen straks av den grunn.

[621] Aftenposten 12. juli 1994

Østgaards bemerkning om at det kan være krefter som vil bringe de hemmelige tjenester i vanry er et spesielt ekkelt angrep mot de borgere som ikke har noe mot at tjenestene gjør sin jobb mot fienden, stoffpushere og landssvikere, men ikke setter pris på å få ulovligheter brukt i en kamp mot demokratiske prosesser og lovlydige borgere. Han vet at det ikke kan være sant, og at han undertrykker den eneste mulige forklaring, nemlig bruk av romavlyttings-teknologien.

20.7.1 Dagsrevyen

Det har ligget i sakens natur at det har vært begrenset hva vi til enhver tid har kunnet gå ut med i media av detaljer. Vi har vært svært forsiktige med å identifisere personer, adresser, firmanavn osv., av mange grunner:

- *vi vet ikke hvilke av våre mistenkte som også kan drive lovlig etterretning; vi vil så langt som råd er beskytte slik virksomhet*
- *ved eksponering av vår detaljkunnskap er det stor risiko for bevisforspillelse før en virkelig etterforskningsenhet dukker opp*
- *selv om vi er sikre nok i vår sak selv, er det alltid vi som må føre bevis som holder for den type omvendt bevisbyrde som kreves av injurielovgivningen*
- *også kriminelle har i vårt samfunn et visst personvern, ikke minst av hensyn til deres familie, og i denne saken snakker vi bare sjelden om «klassisk» kriminelle; for alt vi vet kan en bestemt person spille en underordnet rolle i vår sak men ha gjort landet store tjenester i andre saker*

Bare når vi er kommet til at vi kan se bort fra alle disse punktene, har vi gått ut med slike detaljer. Noen ganger har vi valgt mellomløsninger, dvs gitt endel indirekte beskrivelser som ikke eksponerer, men gjør at den som vet vil vite at *vi* vet. Vi følger langt på vei samme linje i denne boken, men har gjort enkelte revurderinger bl a slik at noen flere identiteter «slippes».

Poenget er at denne selvpålagte, men nødvendige restriksjon har gjort oss sårbare. Vi valgte ikke selv å sette i gang media. Den første lekkasjen var fra Oslo Politikammer. Etter det har pressen i perioder skreket seg hese på «bevis», dvs nettopp slike identitets-detaljer. Uten slike kan episoder vi forteller om ikke dobbelsjekkes, og noen blir stående basert på våre egne observasjoner. (Likevel har vi bilder, video, logger, støttevitneprov etc som sammen når tiden kommer vil kunne felle, og vi har en ganske god total vitnekraft i og med at vår gruppe utgjør 15-20 personer som kan gi hver sine beretninger.)

For å hindre at slike forhold skulle svekke vår totale troverdighet, var vi en tid på leting etter en sterk redaksjon som kunne gjennomgå alt materiale sammen med oss. Vi ville velge ut flere forhold som ved hjelp av ekstra etterforskning fra redaksjonens side - med virkemidler og handlefrihet vi ikke har - kunne løftes opp til et nivå der alle kriterier for offentliggjørelse var møtt. I 1993 tenkte vi på NRK Dagsrevyen, og vurderte en tid om vi burde ta kontakt og med hvem.

Ramm hadde en tid notert seg at det på serietelefonanlegget når han kom tilbake på kontoret sent om kvelden ofte lyste en lampe ved en av de utgående linjene, slik at det så ut som om denne var i bruk. Han visste at noen av medarbeiderne benytter øretelefoner som krever at man etter samtalen må trykke en knapp for å bryte samtalen, ellers vil en slik lampe fortsette å lyse. Dette var velkjent, og det var da bare å utføre denne operasjonen fra riktig apparat. Nå viste det seg iblant at lampen likevel fortsatte å lyse, og den ga seg ikke før strømmen ble kuttet for hele telefonanlegget. Ramm begynte nå å følge med på dette, og sjekket rutinemessig at alle lamper var svarte før han som siste person forlot kontoret. Likevel hendte det nå at en lampe lyste senere på kvelden, uten at noen hadde vært innom, og lampen lot seg ikke slukke på ordinært vis. Dette var såpass uvanlig at det *kunne* være en indikasjon på romavlytting via telefon, uten at vi betraktet dette som noe viktig eller sentralt bevis.

Derimot syntes vi det var greit å få fenomenet dokumentert. Siden vi likevel hadde bestemt oss for å kontakte Dagrevyen, tok Ramm en kveld en linjelampe lyste på denne måten kontakt med Dagsrevy-sjef Tom **Berntzen** som sa ja til en samtale med en gang. Ramm orienterte nå kort om *hele saken* og om denne spesielle delen. Han sa at dette ikke nødvendigvis var noe stort, men ihvertfall noe som senere *kunne* vise seg ihvertfall å bli en TV-illustrasjon på romavlytting via telefon hvis vi sammen fikk dette bevist. I alle fall ønsket vi et bredt samarbeide om hele saken.

Dette kom så brått på Berntzen at vi ikke klandrer ham for å ha overvurdert «lampeepisoden» i ettertid. Han sendte straks et kamerateam opp til Slemdal og fikk filmet telefonene med «lys på». Dette gikk såpass fort at ingen husker nøyaktig hva som ble sagt, men det var klart at det dreide seg om en *registrering* av en observasjon og at vi ikke påsto noe som helst - det er er klart det kunne være naturlige forklaringer (selv om man har overvåkingsapparatet på seg kan det likevel hende *andre* pussige ting innimellom, særlig fordi man blir mer observant). Bildene skulle ikke sendes uten at man var enige om det som ledd i et bredere samarbeid.

Berntzen satte straks programredaktør Lars-Jacob **Krogh** på saken. Som tidligere nevnt, var vi meget fornøyd med det, ikke minst fordi Krogh var og er en meget god venn av Ramm som han har fullt tillit til. I møter med Berntzen og Krogh diskuterte vi siden arbeidsopplegget. Vi forklarte at vi hadde et meget omfattende materiale med observasjoner, logger, fotos, videos, dokumentasjon etc. som vi mente tilsammen ga et meget klart og skremmende bilde, men at vi trengte å få svært mange enkeltbiter bragt opp til rettslig holdbart bevisnivå ved hjelp av journalistisk tilleggsetterforskning. Vi oppfattet oss således som *kilder* for Dagsrevyen med tilhørende *kildevern*. De to fra Dagsrevyen understreket på sin side at de ikke kunne sende noe som helst som ikke var fullt ut verifiserbart, og dermed var vi skjønt enige: Intet skulle bringes på skjermen før det holdt skikkelig vann og vi alle sammen, inklusive vi selv og juristene i NRK var enige i det.

Alt dette burde også være selvsagt, selv om det ikke var blitt sagt. Men såpass ble ihvertfall sagt.

Vi satt nå i en rekke nærmest heldagssamtaler over et par uker sammen med Krogh og flere andre Dagsrevy-medarbeidere, og la frem vårt materiale i stor detalj. Krogh var den som fulgte best med, og han hadde også meget gode forutsetninger fra sin tid på Forsvarets Høyskole og mangeårig journalistisk interesse for forsvars- og sikkerhetsspørsmål. Vi var på alle måter på linje. Ingen av oss hadde noe ønske om å skade Forsvaret eller nasjonale interesser, men vi var like hjertens enige om at slike uttrykk ikke måtte tillates benyttet for å dekke over lovstridig virksomhet. Både Krogh og noen av de yngre medarbeiderne ble etterhvert helt overbevist om at vi var på sporet etter noe meget alvorlig, og vi ble raskt et team som ivret etter å finne ut av dette.

Etterhvert ble Erling **Borgen** bragt inn. Han skulle som Dagsrevyens beste «undersøkende journalist» stå for det meste av selve gravearbeidet under Kroghs overordnede ledelse. Han deltok imidlertid ikke i særlig utstrekning på møtene, men reiste raskt avgårde, angivelig til *Guatemala*, der han også ville grave i denne delen av bakgrunnen for saken. For å få skikkelig bakgrunn for dette, fikk han utlevert dokumeneter fra oss! (Men senere ble det sagt at han ikke «kom lenger enn til Florida».)

Midt under dette kunne NRK-Dagsnytt (radio) bringe en mindre nyhet innenfor materien noen timer før Dagsrevyen. Det førte angivelig til endel irritasjon i Dagsrevy-redaksjonen og det ble holdt noen møter der Krogh ble kritisert. Også endel andre interne tumulter i NRK virket visstnok forstyrrende. Krogh hadde deretter noen dagers avspasering, og da opphørte plutselig all vår kontakt med Dagsrevyen - midt i løpet! Og vi var *langt fra ferdig* med vår presentasjon.

Plutselig brøt det løs: I to programmer[622] ble vi systematisk angrepet og diskreditert av Erling Borgen, uten varsel. Enhver stor eller liten institusjon eller organisasjon vi hadde vært såvidt innom under fremleggelsen av materiale i dagevis, selv på uskyldigste vis, ble nå listet opp på en rulletekst som løp over skjermen mens Erling Borgen forklarte at Ramm og Setsaas mente alle disse konspirerte sammen for å overvåke oss: Flere departementer, Televerket, Redd Barna, Oslo Sporveier, Politikammeret, en budbiltjeneste, Norges Statsbaner osv osv. *Så* gale var vi, men det var ikke slutt med det. Vi beskyldte også uskyldige, hederlige personer for å være spioner, og nå ble en rekke naboer intervjuet: Overvåke Setsaas? Haha, selvsagt ikke. For noe sludder. Og så ble opptakene av telefonlampen vist, med Borgens kommentar: Ramm/Setsaas mener dette er beviset på telefonavlytting, men eksperter sier at dette er *bare tull*.

Ett interessant punkt kom uforvarende frem. Vi hadde vært innom borettslagets styreformann, som nå var blant de som fikk stå frem på TV. Han forklarte nå at det forsåvidt var riktig at han hadde arbeidet 10 år i Etterretningstjenesten, men det var «lenge siden». Vi hadde ikke ant noe som helst om dette! Antakelig var dette en ren tabbe: Noen må ha *antatt* at vi hadde identifisert mannens E-bakgrunn og at han derfor måtte få bagatellisere dette på TV.

Vi måtte nå holde pressekonferanse for å forsvare oss[623]. Her møtte også Erling Borgen med kamerateam, og plutselig spurte han Ramm: «Er det riktig at du i møte med Dagsrevyens journalister sa ....», og så fremkom som påstand en bestemt teori som var blant de vi hadde luftet. Ramm ble overrumplet (ingen venter at profesjonelle pressefolk refererer offentlig fra samtaler med sine kilder) og svarte klossete, og dette var omtrent

---

[622] Dagsrevyen og/eller Kveldsnytt to ganger ca 11-12. juni 1993. Vi har ikke utskrifter og kan ikke gjengi ordrett, men hovedtrekkene er riktige.
[623] Mandag 14. juni 1993

det eneste som ble sendt, sammen med diverse spørsmål om den såkalte «4. etasje-leiligheten» til Setsaas. Borgen hadde også vært innom der (etter at den var fraflyttet) og ikke funnet noen spioner!

Tre programmer på TV's beste sendetid hadde nå systematisk diskreditert oss ved hjelp av påstander om at vi påsto hva vi ikke påsto, av å gjøre arbeidshypoteser til påstander som flatt ble avvist og ved å velge omhyggelig ut detaljer fra ukelange redegjørelser som kunne trekkes ut fra kildevernbeskyttede samtaler og brukes mot kilden. Det var et knusende slag, og pessimismen spredte seg i våre rekker. Men heldigvis hadde Borgen overdrevet: Vi oppdaget etterhvert at folk flest hadde reagert selv. Dette var ikke reportasje, det var uthengning. Skepsisen blant folk flest mot NRK i sin alminnelighet og Erling Borgen spesielt viste seg å ha tatt brodden av det hele.

Særlig Ramm var som gammel pressemann rystet. Aldri hadde han opplevet eller endog hørt om et så opplagt og grovt brudd på kildevernet i pressen. Mens andre media beskytter sine kilder så langt at de heller tar fengselsstraff hvis de får rettslig pålegg, hadde Dagsrevyen *selv* uten varsel snudd våpnene mot sine egne kilder og benyttet kildenes uttalelser i sterkt fordreid form til å latterliggjøre dem, til tross for de hadde lovet ikke å publisere noe som man ikke var enige om holdt mål.

Under en etterfølgende korrespondanse med Tom Berntzen skrev Ramm bl a[624]:

> *«Uten at det ordet ble benyttet, er det utvilsomt at NRK behandlet oss som kilder som derved er underlagt et klart presseetisk kildevern. Eller tror man det var en rekke pressekonferanser som ble holdt? I så fall kunne vi jo ha invitert hele pressen.*
>
> *På minst tre punkter har Dagsrevyen behandlet dette materialet i strid med dette etter at vi plutselig og av for oss fullstendig ukjente årsaker mistet all kontakt med dere:*
>
> *1) Visning av et opptak med "påliggende linjer" i Risalleen 53*
>
> *2) Offentliggjøring av identiteten til et transportfirma*
>
> *3) Gjengivelse foran åpent kamera på en pressekonferanse av en opplysning jeg angivelig skulle ha gitt under møtene med NRK-TV, riktignok formulert som et spørsmål.*
>
> *I tilknytning til pkt 1-2 ble det hevdet at vi hadde "bevis" eller "påsto" spesielle forhold. Realiteten er at dette inngår som enkeltpunkter ingen ennå har etterforsket ferdig. Vi har aldri uttalt oss slik, heller ikke i lukkede møter med NRK-TV.*
>
> *I tilknytning til punkt 3 kan det være fristende å spørre om alle uttalelser som falt fra NRK-TV's side under våre samtaler nå også skal regnes som offentlige? Kan jeg på neste åpne møte f. eks. i Kringkastingsrådet spørre om det er riktig at person X har gitt visse spesielle opplysninger om sjef Y?*
>
> *Dagsrevyen må nå alvorlig tenke gjennom sitt forhold til sine kilder. Vi kan sies å være ressurssterke og tåle en støyt. Det gjør vi også. Men hva med vanlige mennesker i samfunnet som føler, men ikke kan bevise at urett begås mot dem? (Vi har nå registrert 30-40 slike henvendelser.) Tror du de synes det er moro å gå til Dagsrevyen etter den behandling vi har fått? Kanskje de velger TV2 isteden?»*
>
> *Det får nå være ditt problem. Selv er jeg aldri langsint, og mer enn villig til å skvære opp i denne saken.»*

Noe forsøk på å skvære opp eller annet svar har vi ikke mottatt.

Hva var det som hadde skjedd? Vi har senere diskutert begivenhetene med Lars-Jacob Krogh som ikke kan bidra med annet enn at det ikke var ørens lyd å få for denne saken da han kom tilbake fra sin reise, og at han var like uforberedt på Borgens plutselige angrep. Han oppfattet seg selv som skjøvet ut. Alt tyder på at dette er riktig. Krogh har også senere sluttet i NRK.

Men det er ingen tvil om at Erling **Borgen** opptrådte provokatorisk hele tiden.

Uansett når og hvordan noen måtte ha bestemt å kutte den prosess vi var inne i, og istedet gå inn for å diskreditere oss, måtte Borgen deretter ha visst at vi ble ført bak lyset. *Selv om* man måtte være kommet over opplysninger som tydet på at vi f. eks. forsøkte å manipulere NRK, måtte enhver anstendighet og presseetikk tilsi at vi ble varslet og fikk sjansen til å oppklare dette. Videre måtte vi blitt formelt meddelt at man ikke lenger ville benytte oss som kilder. Alt som var blitt sagt og gjort tidligere måtte da vært å anse som bortfalt. Først da kunne man på etisk vis ha «skiftet hest» og gjort *oss* til gjenstand for «etterforskende journalistikk» (dog *fortsatt* under klare saklighetskrav og uten de groteske forvridningene, og selvsagt skulle vi ha kommet til orde i alle fall!).

Hadde noen vært på NRK og Borgen? Hadde noen kommet med sterkt kompromitterende informasjon om oss? For å opptre som man gjorde, måtte dette vært *meget* alvorlig og til det *ytterste* dokumentert. Hvorfor er det i så fall ikke kommet frem? *Vi* vet at noe slikt ikke kan finnes uten eventuelt som forfalskning (vi ble senere kjent med ett slikt dokument som vi skal presentere i den sammenheng), og at NRK i så fall må ha latt seg lure trill

[624] Brev fra Hans Henrik Ramm til Tomm Bentsen av 18. juni 1993

rundt. I *beste* fall er således Borgen å anse som en ufrivillig manipulert provokatør, som dertil handlet meget overilet og overraskende ved at han begikk så klare brudd på vanlig presseskikk.

20.7.2 Dagbladet

Dagbladet har på mange måter vært blant de sakligste media, og faktisk den eneste avis som *selv* har gjort viktige avsløringer. Vi fikk en gang i juni 1993 anmodning om å komme ned til Drammensveien 10 for å bli fotografert, siden Dagbladet dagen etterpå skulle ha en reportasje om avlyttingen der nede.Vi fikk ikke vite mer, men stilte opp. Det ble avtalt at vi skulle møtes på det ene hjørnet av gården. Da fotografen ankom, trakk han straks opp kameraet for å ta bildet. Ramm var imidlertid kjent på stedet og varslet - spøkefullt - om at det neppe var rette bakgrunnen. Der hang det nemlig et digert skilt med ordene «MENTAL BARNEHELSE».Vi fikk deretter flyttet fotograferingen til hovedinngangen.

Oppslaget som kom neste dag var et forsøk på å skyte ned Trygve Lauritzens rapport om avlytting i Drammensvn 10. Denne rapporten var skrevet mens han var en vanlig engasjert teknisk etterforsker og var meget profesjonelt utført. Nå kunne Dagbladet imidlertid intervjue en person i Securitas som aldri hadde sett rapporten, men likevel kjente «forklaringen»: Securitas hadde i sin tid satt inn *adgangskontrollsystemer* i disse lokalene. For ukyndige kunne disse forveksles med avlytting. Uten å gå inn på det tekniske, var det helt opplagt at dette var galt. I Statoil - som hadde hatt kontorene tidligere - kjente man godt til Securitas-systemet. Men ingen der kunne forklare avlyttingsrapporten, som gikk på måling av egenskaper ved telefonlinjene og koblinger til «jumpere» i koblingsboksen. Securitas-systemet var et akustisk system som ikke hadde noe med telefonnettet å gjøre!

Et bilde av oss med bruddstykker av ord som «mental» og «helse» i bakgrunnen sammen med denne artikkelen hadde tatt seg fint ut!

Denne saken har provokatoriske trekk, men behøver ikke vært en provokasjon - bare en tilfeldighet og litt slumsete journalistikk. Men den *kan* ha vært det, i så fall med manipulatorer i bakgrunnen.

Forøvrig gjorde Lauritzen aldri noe forsøk på å forsvare sin rapport mot Dagbladets gale hypotese. På dette tidspunkt var han forlengst snudd.

20.7.3 «Våpengal militærfanatiker»

En pussig form for desinfomasjon inntraff etter at Dahl-gruppen hadde tatt sin «pause», flere i Stortinget hadde tolket det som at «Dahl måtte ha funnet noe» (noe Dahl benektet), Stortinget var i ferd med å vedta opprettelse av en egen stortingsoppnevnt granskningskommisjon, og systemet var i sving for å få avsvekket vår sak mest mulig slik at denne ble fokusert minst mulig i forarbeidene til den nye kommisjonen, og særlig å få med i den nye kommisjonen de etterforskerne som var blitt brukt til tildekking i Dahl-gruppen.

I Danmark hadde det nå brygget opp en egen avlyttingssak. EkstraBladet hadde avslørt at det var funnet en avlyttingsmikrofon i telefonen til en kjent professor som var på vei inn i et viktig verv. Et problem var at hele saken var avhengig av vitnemålet til den som angivelig fant mikrofonen og fikk den fjernet, en rådgiver hos Universitetets rektor. Det hindret ikke at saken ble tatt så alvorlig at det ble opprettet både en parlamentarisk granskningskommisjon og gitt granskningsoppdrag til en statsadvokat.

Inntil Danmarks «Aftenpost», Berlingste Tidende, gikk ut med kraftig diskreditering av rådgiveren. Dermed snudde saken i danske media, og det «passet» å bringe historien i Norge. Dagbladet innledet sin reportasje slik[625]:

> *«AVLYTTINGS-BLØFF? Danske politikere med statsminister Poul Nyrup Rasmussen i spissen har latt seg lure trill rundt av en fantasifull militærfanatiker. Det ser nå ut til at hele den såkalte avlyttingsskandalen i Danmark er oppspinn fra ende til annen.»*

Og avsluttet slik:

> *«Ingen kan bekrefte om (rådgiverens) påstander er riktige. Og selv kan han ikke sannsynliggjøre noe av det han har sagt. Tvert imot virker hele historien mindre og mindre troverdig.*
>
> *TATT VED NESA: Tilbake sitter statsminister Poul Nyrup Rasmussen med en parlamentarisk granskningskommisjon og en statsadvokat som har fått i oppdrag å undersøke affæren.*

[625] Dagbladet 29. november 1993

Slik saken står nå, virker det som hele det politiske miljøet i Danmark er blitt tatt ved nesa av en våpengal militærfanatiker med velutviklet fantasi og stor sans for agenter og hemmelige tjenester.»

Vi tar ikke stilling til sakens realiteter i Danmark. Den kan være alt fra oppkonstruert til helt riktig. Vi tar heller ikke stilling til Dagbladets motiver eller bevissthet ved å bringe denne historien. Det morsomme er at den passer som hånd i hanske til situasjonen i Norge. Der finnes det også en offiser som forsøkes stemplet som «våpengal militærfanatiker med velutviklet fantasi». Og der finnes også et parlament som skal forklares at det «er blitt tatt ved nesa» av denne mannen.

Nei og nei, så likt. Finnes det våpengale offiserer i Danmark som vrøvler om avlytting, kan det vel også finnes slike i Norge. Det er jo logisk. Eller kan det være mer logisk at tjenester som samarbeider daglig med hverandre tidvis bruker de samme metoder for desinformasjon og diskreditering og tidvis gir hverandre litt drahjelp når det trengs? For nå trengtes det jo, etter Dahls påfallende pause og behov for å nøytralisere en truende parlamentarisk granskning i Norge.

20.7.4 Kronikker og leserbrev

Avisenes spalter for «Brev til leserne», «Meninger om Mangt» osv. kan være et eldorado for desinformanter. Her er leserkretsen stor, kravene til saklighet lave og muligheten for å komme på trykk stor. Her kan man angripe den man vil helt opp til grensene mot injurielovgivningen, lansere alle slags teorier osv. Ofte er det endog lov å operere med psevdonym eller falskt navn. Vi har også sett at selv kronikkplass i avisene blir brukt til desinformasjon, fordi avisredaksjonene ikke alltid sjekker like nøye.

20.8 Desinformasjon mot oss

Det har vært gjort tallrike forsøk på å få oss til å bite på overvåkingshistorier, historier om trakassering etc. Hensikten har vært at vi skal inngi oss i et «samarbeide» med disse, slik at vi knytter vår sak til deres overfor media, stortingsrepresentanter etc. Når det er for sent å snu, ville den nye saken utviklet seg slik at vi ble stående latterliggjort - eller verre. Så langt har det aldri kommet, for vi har oppdaget de fleste forsøk i tide.

20.8.1 Bergens Tidende

Den *morsomste* episoden av disse begynte da journalist Bjarne **Kvam** (etter hav vi forstår en meget habil og rutinert journalist) i *Bergens Tidende* ringte til Ramm i januar 1994[626] og fortalte at han hadde fått inn en fantastisk sak. Det hadde, ifølge Kvam, spasert inn en person, nærmest en uteligger, i redaksjonen og sagt at det var han som hadde avløst de drepende skuddene på Lillehammer. Alle hadde jo antatt at også eksekutørene var to israelere (Jonathan **Ingleby** og **Tamar**), og man kan tenke seg hva som kunne komme frem hvis det viste seg at dette var en nordmann, jfr diskusjonen om mulig norsk medvirkning. Ifølge Kvam ville man nok vanligvis ikke trodd på mannen, men han hadde enormt detaljert kunnskap om Lillehammer-aksjonen, herunder forhold som bare var kjent i spesielt godt informerte kretser; forhold en vanlig uteligger aldri kunne kommet over på egen hånd (våpenets kaliber, deltaljer om visse biler og bilturer etc.). Det interessante var at mannen *hadde oppgitt hvor drapsvåpenet lå begravet.* Dette ville man sjekke opp, og hvis det holdt, hadde man århundrets historie!

Men Ramm lo bare godt i telefonen og sa til Kvam at han høyst sannsynlig var tatt ved nesen. Andre journalister i Bergens Tidende (Atle **Skjærstad** og Vidar **Ystad**) arbeidet jo med Lillehammer-saken langs helt andre vinklinger (dette visste angivelig ikke Kvam) og det var helt naturlig å sende ut provokatører for å lure Bergens Tidende til å trykke ting som kunne skytes ned som rent tøys, slik at alt annet BT skrev ville kunne henvises samme veien. Den muligheten hadde Kvam ikke tenkt på, men han lovet å være kritisk, og ville gjerne holde kontakten. Han skulle til Oslo uken etter og ville gjerne ha et møte da.

Ramm var dagen etter i Bergen i annet oppdrag, og satt plutselig med noen timer han måtte slå ihjel. Han tok da like godt kontakt med Kvam for å høre hvordan det gikk. Det kom nå frem at det var en helt ganske ukjent *freelance-journalist* (Egil **Sunde** fra Sør-Hordaland) som hadde bragt inn uteliggeren. Sunde hadde vært på et arrangement for uteliggere og kommet i kontakt med denne mannen som nå sa han fryktet for sitt eget liv på grunn av rykter, og derfor valgte å stå frem. Likevel hadde Kvam og BT nå funnet ut at mannen var falsk. Han hadde sittet inne under Lillehammer-aksjonen, og ble beskrevet som «lystløgner».

---

[626] 5. januar 1994

Det kom videre frem at Sunde, fremfor å gå til en av hovedstadsavisene som ville betalt kjempesummer for en ekte sak, bare skulle fakturere timebruk til BT. Ramm spurte videre om det ikke var påfallende at mannen hadde ventet i 20 år med å tilstå, men bare noen dager etter at *vi* hadde sendt et notat til Stortinget om nye sammenhenger i Lillehammer-saken[627], og kort tid etter at andre BT-journalister hadde begynt å følge disse sporene. Det var også på vei en melding i BT om at Lillehammer-saken var noe av bakgrunnen for Ramm/Setsaas-saken.

Vi var oppriktig talt nokså forbauset over at et notat fra oss som ble distribuert i romjulen allerede etter så kort tid skulle avstedkomme provokative aksjoner. Det lekker nok flitting i Stortinget, men her er det iverksatt en enorm aksjon på den andre siden av Langfjellene med lasaron, freelance-journalist etc, midt i nyttårshelgen. Det var imponerende raskt og velkoordinert mellom Oslo og Bergen! (At man benytter denne tyen personell er imidlertid ikke nytt. Bruk av pressefolk som kan være alt fra helt uskyldige til helt bevisste er velkjent, og at politiet når som helst kan mobilisere sine «klienter» til disposisjon for egne eller andres øvelser, er velkjent. Billige er de også, og så lite troverdige at det ikke gjør noe om de avsløres.)

Til Kvam sa Ramm: «Men *der* har du jo en kjempehistorie. Du må finne ut hvem som har sendt provokatøren og avsløre hele operasjonen.» Men da mistet Kvam plutselig interessen. Heller ikke andre BT-journalister som vi varslet en tid etterpå (og som da ikke kjente noe til Kvams sak) tok fatt i dette aspektet. Ikke en linje om hele uteligger-saken kom noen gang på trykk.

Vi fant det for del også påfallende at *Kvam ringte til oss*, for vår sak var på det tidspunkt aldri blitt knyttet til Lillehammer-saken i media. Skjærstad/Ystad visste det, men det hadde ikke vært kontakt mellom dem og Kvam (bekreftet av alle tre). Det hadde heller ikke vært kontakt mellom Kvam og Jon **Røssum** i NRK, som også kjente denne sammenhengen.

Kvam var forøvrig interessert i Mossad/asylsøkersaken, fordi han hadde vært tilstede på det SKUP-seminaret der Harald **Stanghelle** hadde fortalt om sitt arbeid med denne saken som førte frem til SKUP-prisen. Her hadde Stanghelle fortalt at han var kommet på sporet ved å lese Victor **Ostrovsky's** første bok[628] og så hadde intervjuet 15-20 asylsøkere før han hadde fått «fast fisk». Dette trodde Kvam ikke noe på. Informasjonen var nok kommet mye lettere, lekket av noen som hadde interesse av det.

Under samtalen i Bergen var journalist Kvam imidlertid meget interessert i å snakke om en helt annen affære, som dreide seg om noen personer som var involvert i den såkalte «politivold-saken» i Bergen. Disse skulle ha snytt noen venner i en annen såkalt «hestesak». Nå ble «vår egen venn», førstestatsadvokat Edward **Dahl**, trukket inn som skrekkeksempel på at ofrene i denne saken ikke fikk noen hjelp, og at de mektige ble beskyttet.

Forøvrig dukket nå denne spesielle saken opp fra flere ulike, men tvilsomme kilder, samtidig (vi har aldri hørt om den hverken før eller siden). «Noen» hadde fått det for seg at vi skulle ledes inn i en øvelse her. Det lyktes ikke. Det var dårlig utnyttelse av hestene - de passer nok bedre som pølse på brødskiva!

Her ble det altså gjort forsøk på å trekke oss inn i *to* saker, som sikkert ikke hadde noe godt i seg for oss - noen av dem. Først fikk vi sjansen til å gå på teorien om norsk drapsmann. Hadde vi lansert den, ville vi nok fort blitt skutt ned. Deretter fikk vi sjansen til å rote oss bort i en obskur hestesak og gå ut med angrep mot Dahl som kanskje senere ville vise seg grunnløse.

Dette var provokatorisk opptreden. Var Kvam bevisst sin rolle som provokatør? Det er usikkert. Han kan ha blitt ledet inn i øvelsen av andre. Var freelance-journalisten provokatør? Mer sannsynlig, men også han kan ha blitt ledet inn i øvelsen. Hva med uteliggeren? Fantes han i det hele tatt? Ikke godt å si. Men hvis alle snakket sant her, er det *meget bemerkelsesverdig* at BT ikke gikk løs på å avsløre en provokasjon som i så fall måtte ha vært rettet *først og fremst mot BT selv.*

20.8.2 Mange flere

Vi har hatt besøk av mange andre desinformatører:

"Kristen libaneser": Denne desinformant var sannsynligvis israeler. Han opererte med falske legitimasjonspapirer hvis identitet ble overlevert Dahl-gruppen. Han hadde også informasjonsinnhentingsoppdrag samt i oppdrag å true oss. Han kom uanmeldt på besøk til Ramm på Slemdal, der han som ledd i en lang historie hevdet han var medisinstudent som hadde vært tvunget til å samarbeide med POT i Bergen. Også han stilte i utsikt dokumenter, men nektet å samarbeide mer da han ikke fikk med seg Setsaas på tomannshånd. I

[627] Notat av 30. september 1993 fra oss til justiskomitéen v/ Anders C Sjaastad

[628] Victor Ostrovsky «Ved hjelp av bedrag - Mossad fra innsiden». Aventura 1990

virkeligheten var han agent for POT og/eller Mossad. Dahl-gruppen har overhodet ikke etterforsket dette sporet til POT og/eller Mossad.

"Norsk-israeler": Denne personen var allerede ankommet Nobel bar i Oslo da vi og to VG-journalister ankom etter at vi ca en time tidligere pr telefon hadde gjort avtalen. Han var da eneste gjest, og satt og skrev, angivelig i forbindelse med sine studier (antakelig den eneste som bartenderen har sett bruke dette stedet til studier noensinne). Da en av oss gikk på toalettet, fulgte "studenten" etter og overleverte der et håndskrevet notat vedr navngitte nordmenn og overvåkingsmaterien. Igjen var nok formålet at vi skulle rote oss bort i dårlige saker som ville diskreditere oss. Mannens identitet er senere bragt på det rene. Hans bopelsadresse er den samme som en person ansatt i FO/S. Begge disse sakene indikerer at norske tjenester samarbeider med Mossad om aksjoner mot norske borgere på norsk jord. Dahl-gruppen etterforsket heller ikke dette spor mot FO/S og Mossad.

Referanser til tidligere regjeringsmedlemmer: Enkelte av desinformanterne vi har hatt på besøk har kommet med historier der det endog er referanser til *tidligere regjeringsmedlemmer*! Dette er antakelig også i første omgang for å vekke troverdighet. I neste omgang har vi avdekket at det iblant virkelig foreligger slike bånd eller slektsskapsforhold.

20.9 Avlyttingssamfunnet

Et særlig forbløffende forhold er at talsmenn for Regjeringen og de hemmelige tjenester faktisk *våger å kreve stadig utvidede avlyttingsfullmakter* i en tid som er preget av stadig synkende tillit til den måten de eksisterende fullmakter utnyttes og omgås, og av mangel på etterforskning av et voldsomt omfang av ulovlig avlytting og overvåking.

Særlig overvåkingssjef Hans Oav **Østgaard** har flere ganger har gått i første rekke for å oppnå *tilpasning av det sivile samfunn for å forenkle avlytternes arbeid*[629].

> *«Etter vår mening bør bare selskaper som forplikter seg til å legge forholdene til rette for lovlig telefonkontroll få konsesjon til å innføre nye telekommunikasjonssystemer, sier overvåkingssjef Hans Olav Østgaard.»*

Det blir mye verre. Ap-staten er allerede kommet langt i jakten på særlig det i prinsippet avlyttingssikre NetCom GSM-systemet og nordmenns muligheter for å benytte det verdensomspennende Internettet.

20.9.1 Enkeltmenneskets teknologi

La oss først se på hva vi nå er i ferd med å miste, nesten før vi har fått det.

GSM er en internasjonal standard utviklet for ti år siden, *og da var det en forutsetning at det skulle være umulig å avlytte*[630]. Det ble gjort av teknologer og statsledere som mente at de var sine kunders og folks tjenere, ikke herrer - eller ihvertfall ikke så mulighet for å opptre anderledes. *Privatlivets fred* har alltid vært en respektert menneskerettighet i alle rettsstater.

Den elektroniske kommunikasjon på Internett er en fantastisk mulighet til å effektivisere informasjonsflyt og utvide våre mellommenneskelige relasjoner og til skape et bedre samfunn på alle måter. Så lenge utviklingen skjer *på brukernes premisser* vil konkurransen mellom informasjonsleverandører og formidlere sikre at det finnes både åpne og sikrede kanaler, og at fortrolig eller privat informasjon kan skje ved hjelp av passord, lukkede systemer og krypterte signaler. Den som slipper inn uvedkommende, vil snart være ute av business!

Internettene gir oss en helt ny verden. I prinsippet betyr de at all informasjon noen ønsker å bringe frem, kan plasseres på en oppslagstavle på Internett og hentes ned på noen sekunder av alle som har adgang til en PC og en telefonlinje, og privat informasjon vil kunne formidles i lukket form like raskt. Om noen år kan vi være kommet dit at man ikke en gang trenger en telefonlinje; da vil alle kunne koble seg direkte opp til kommunikasjonssatelittene. Selve PCene vil kunne bli så kraftige at selv små lommemaskiner som lett kan smugles ut og inn over alle grenser kan utføre jobben.

En slik fri informasjonsflyt er alle diktatorers og maktmisbrukeres store frykt. Det blir umulig å benekte og fortie, forfalske historien, underslå informasjon og føre folkevalgte bak lyset. Sannheten vil alltid tvinge seg frem og undergrave maktbaser basert på løgn.

---

629 Klassekampen 8. mars 1993
630 Informasjonsdirektør Gunnar Grythe i NetCom, Aftenposten 10. februar 1996

I motsetning til skrekklitteraturen fra 50- og 60-tallet - «1984», «Brave New World» etc. - vil den nye teknologien kunne gi uinnskrenkede ressurser *til enkeltmennesket* og ikke bare til staten.

I tillegg innebærer den nye kommunikasjonsteknologien enorme *økonomiske* muligheter. Verden vil spare milliarder av dagsverk på unødvendig dublering av datainnsamling og databehandling, på tungvinte og tidkrevende manuelle informasjonssøk etc., og effektiviteten vil øke dramatisk ved at man vil slippe å vente på fysisk forsendelse av store dokumenter, disketter etc. Tid og penger i store mengder vil innspares ved at det blir mindre nødvendig å reise på møter og konferanser. Arbeidsreiser for utallige mennesker vil kunne innspares ved at mange helt eller delvis kan arbeide fra hjemmekontor. Nyskapning og kreativitet vil stimuleres av rask og fortrolig kommunkasjon mellom forskere og utviklere uavhengig av lokalisering. Sentraliseringsutgifter for samfunnet kan unngås og distriktene få helt nytt liv ved at alle slags virksomheter lettere kan bestå av nettverk av mange små enheter. Alt dette vil redusere presset på gods- og persontransport, og dermed etterspørselen etter drivstoff. Det vil igjen bety raskere og lettere løsning på antatte klimaproblemer osv osv.

I det lange løp er det tvilsomt om denne utviklingen lar seg stanse. Men det vil være fullt mulig ihvertfall å utsette den ganske lenge, og vanskeliggjøre mulighetene for å utnytte den i enkeltland, som f. eks. Norge.

Det avgjørende spørsmål er hvem som har kontrollen over telefonforbindelsene - og på lengre sikt satelittene. Så lenge man er avhengig av jordbundne samband, kan makthaverne likevel gjøre datarevolusjonen til et mareritt.

20.9.2 Aukrust-utvalget

Det er akkurat det vår Ap-regjering nå sikter mot.

I november, midt oppe i alle avsløringene om kjettingmannen og annen overvåking, dukket det opp nyheter på dette området som ikke er til å tro. Justisdepartementet hadde nedsatt en arbeidsgruppe som [631]

> *«...vurderer politiets muligheter til å kikke all digital telekommunikasjon i kortene...*
> *....skal (også) vurdere mulighetene for at overvåkingspolitiet skal få anledning til å bryte ned ... kryptert informasjon på lik linje med adgang til telefonavlytting i narkotika-saker og saker som berører rikets sikkerhet. Det må i tilfelle skje ved at leverandørene av slike elektroniske tjenester, for eksempel Internett-leverandører, blir pålagt at systemene er tilrettelagt slik at kontroll kan gjennomføres på en effektiv måte.» (Vår uthevning)*

Utvalget ledes av avdelingsdirektør Magnar Aukrust i Justisdepartementet og har ellers representanter fpr Overvåkingspolitiet, Oslo politikammer, Telenor og Samferdselsdepartementet. Med andre ord: *Ingen* fra brukersiden, *ingen* fra bransjen., *ingen* som ser saken fra annet enn avlyttingsvinkel!

Enda verre: Da justisminister Grete Faremo fikk spørsmål i Stortinget om saken, anmodet hun Stortinget[632]

> *«...om å vise tilbakehold med å søke informasjon om akkurat dette på en måte som gjør at vi får en offentlig debatt»*

Går det an å diskvalifisere seg fra et embete tydeligere og mer aktivt enn dette? Justisvesenets (og derfor Justisdepartementets) oppgave i samfunnet er *først og fremst å sikre borgernes rettigheter mot overgrep fra enhver makt, også offentlig makt.* Nå vil hun imidlertid i så dyp hemmelighet som mulig innføre adgang til inngrep i folks privatliv som går langt utover det vi har drømt om hittil.

Justisministeren må jo vite at nettopp digital informasjonsformidling vil bli nær sagt den eneste praktiske måte å kommunisere på i fremtiden, enten det gjelder post, telefon, videomøter, bestilling, betaling, film, video, radio, TV, billedoverføring, oppslagsverker, reklame, underholdning, opplæring og meget annet vi idag ikke en gang kan drømme om. Det som skjer på fremtidens Internett og andre nettverk vil omfatte den innerste informasjon om vårt privatliv og vårt familieliv, om våre vaner, holdninger, legninger og drømmer, om våre venner, vårt selskapsliv, våre elektroniske og virkelige side-eventyr, om vår økonomi, våre reiser, vårt forbruksmønster, om vår utdannelse, våre jobber, våre økonomiske forhold, våre bedrifter, eiendommer, idéer, patenter og forretningshemmeligheter og så videre i det uendelige.

Redaktør Roar Nerdal i Computer World spør[633]:

> *«- Ville du gi fra deg husnøkkelen til politiet? Det er hva spørsmålet dreier seg om.»*

---

631 Arbeiderbladet 30. november 1995
632 Samme
633 Samme

Ånei, det dreier seg om mye, mye mer: Nøkkelen til din safe, dine hemmelige skuffer, din bankkonto, din bankboks og til syvende og sist ditt hode og ditt hjerte, for det meste av innholdet av alt dette vil flittige overvåkere være i stand til å analysere seg frem til når de vet alt annet.

I februar i år avga utvalget innstilling. Bare deler av innstillingen er offentliggjort, og justisministeren vil ikke svare på spørsmål om offentliggjøring eller om saken skal fremlegges for Stortinget[634].

Ett av utvalgets forslag er at NetCom GSM-systemet skal pålegges *ombygging for 50-200 millioner kroner slik at det skal bli mulig å avlytte!*[635]

Det er nesten ikke til å tro. Sikkerheten mot avlytting bygger på internasjonal standard. Skal Norge inn med egen ordning, vil norske GSM-telefoner ikke lenger kunne brukes i utlandet![636]

Og hva gjør den kritiske pressen når myndighetene gråter over sitt problem om at de ikke får lytte? Den fjerde statsmakt, alltid på vakt mot overgrep mot individet? Aftenpostens journalist Per Kristian Bjørkeng har *ett eneste kritisk spørsmål å stille, nemlig dette*[637]:

> *«- Burde ikke dette problemet vært løst allerede da systemene ble tatt i bruk, Aukrust?»*

Og hva svarer avdelingsdirektøren?

> *«- Vi har nok ikke sett faresignalene, utviklingen har gått fort. Samtidig har teleoperatørenes utgangspunkt vært å tjene kundene, ikke politiet»*

Det høres nærmest ut som en forbrytelse. Og det lar journalist Bjørkeng avdelingsdirektøren si uten glimt av reaksjon. Langt mindre ett eneste spørsmål om det virkelig er slik at alt liv i samfunnet skal kretse omkring statens og overvåkernes krav om å få se borgerne i kortene. *Alle kortene.*

Justisdepartementets utvalg forlanger altså at forbrukerne, som først har betalt for et trygt produkt, dernest skal betale for å gjøre det utrygt, og samtidig miste muligheten til å ringe i utlandet!

Dette skjer etter at det i årevis har vært avdekket massiv og omfattende avlyttingsvirksomhet i Norge, hvorav bare en liten del kan være lovlig. Dette er sogar innrømmet av overvåkingspoliti og justisvesen selv, som gang på gang skylder på utenlandske interesser, industrispionasje osv for å forklare det vanlige folk opplever (se hele rekken av episoder i kapitel 21!). Men aldri har noen hørt om at noen av dem har nedlagt et eneste dagsverk i å avsløre denne kriminelle avlyttingen. Det er derfor en enestående freidighet at de som etter eget utsagn etterlater borgerne fullstendig ubeskyttet mot kriminell spionasje og avlytting, nå krever at borgerne selv skal betale for å ødelegge den lille beskyttelse de selv har skaffet seg. Rent bortsett fra at det selvsagt for det meste *er akkurat de samme som driver med både lovlig og ulovlig avlytting i Norge!*

Utvalget tar også opp spørsmålet om kryptering, som blir den siste forsvarslinje hvis alt skal tilpasses avlytting. Dette omtales visstnok mest i ett av de hemmelige vedleggene. Rolf **Mikkelsen** ved SINTEF Tele og Data sier til Klassekampen[638]:

> *«Skal styresmaktane komme unna problema med at kommunikasjon kan krypterast, må dei i prinsippet laga lovforbud mot kryptering»*

Det pekes også på at telekommunikasjon nå smelter sammen med all nettkommunikasjon, dvs også all dataoverføring, Internett etc. Skal kryptering forbys i noen del av dette, må det gjelde alt for å bli effektivt.

Et annet forslag[639] er at det skal opprettes et eget forum der myndighetene og teleoperatørene holder hverandre gjensidig orientert om forhold knyttet til telefonavlytting, og at Personellsikkerhetsdirektivet skal utvides til å omfatte ansatte hos private teleoperatører! Konsekvensen av dette er at «den fjerde tjeneste» får full kontroll med hvem som skal ansettes også i de private firmaene, og at disse «frivillig» må underlegges de samme personkontrollsystemer som offentlig ansatte i følsomme stillinger, dvs at tjenestene får vite alt de gjør. Dermed ligger mulighetene fabelaktig til rette for å rekruttere disse som nye overvåkings- og etterretningsagenter gjennom et vakkert krysspress av kooptering og pressmuligheter fra dyneløfting. Etter hvert skal altså alle som sitter på telekommunikasjons-knutepunkter være på lag med overvåkingsstaten mot folket.

---

[634] Klassekampen 19. februar 1996.
[635] Aftenposten 10. februar 1996
[636] Samme
[637] Samme
[638] Klassekampen 19. februar 1996.
[639] Klassekampen 19. februar 1996.

Dette er det storebrorsamfunnet Ap ønsker - med seg selv som storebror!

Vi minner om at Telenor *har vært med i utvalget*, og tydeligvis uten å dissentere. Det er det beste bevis på at navneendringen fra Televerket til Telenor bare er bløff og staffasje. Tormod Hermansens system er ikke blitt det grann mer av en forbrukervennlig bedrift - *da skulle han ha instruert sin mann om å tale for Telenors kunders interesser!*

Derfor noterer vi med glede at NetCom nå har flyttet all sin trafikk bort fra Telenors linjer, og leier linjer av Oslo Lysverker isteden[640]. Det er fordi det er billigere, og det er bra. Men enda bedre fordi intet som har med Telenor å gjøre kan stoles på lenger.

20.9.3 Skal vi eller avlytterne tilpasse?

Begrunnelsen er ønskeligheten av effektiv etterforskning av kriminalitet. Vi deler helhjertet ønsket om at politiet skal være best mulig skikket til å ta kriminelle. Men har det ikke slått avdelingsdirektør Aukrust og overvåkingssjef Østgaard at det for oss som vet hva som foregår, ikke virker særlig troverdig når disse samtidig gjør hva de kan - slik som beskrevet i kap 20.7 foran og i massevis av eksempler i kap 21 - for å *underslå* informasjon om *kriminell bruk av avlytting mot lovlige norske borgere*. Tror han vi blir mer lystne på å få flere kikkhull innmontert i dører og vegger så lenge det hersker det minste tvil om at det er *banditter og bare banditter* man ønsker å spionere på?

Problemstillingen er meget interessant prinsippielt. Skal den lovlydige delen av samfunnet akseptere risiko for «1984»-tilstander, i den hensikt å gjøre det lettere å pågripe lovbryterne? I ytterste instans ville selvsagt det greieste vært at Østgaard & Co hadde all verdens rettigheter til å bryte seg inn hvor som helst og når som helst, lytte på alle på alle måter, ha videokameraer surrende overalt, ligge on-line på alle slags dataregistre med full rett til å koble dem sammen og vite nøyaktig hvor enhver person er, hva han gjør, hva han kjøper og hvem han er sammen med til enhver tid. Da måtte det også være på det strengeste straffbart å låse ytterdører, ha haspe på vinduene, ha lås på postkassene, lime igjen konvoluttene og bruke mer avanserte koder enn barnekoder i brevene. Kanskje også forbud mot å hviske eller ha radioen eller badekarskranene på mens man snakker ville være hensiktsmessige tiltak!

Alle forstår at dette er ren Orwell, men hvor går grensen, hvis man først velger prinsippet om at samfunnet skal tilpasse seg overvåkerne?

Vi kan ikke tenke oss at Eidsvollsmennene engang forestilte seg denne problemstillingen da de i 1814 skrev Grunnlovens §102, som aldri er blitt forandret senere:

> *«Hus-Inkvisitioner maa ikke finde Sted, uden i kriminelle Tilfælde.»*

Det sies derfor ikke noe direkte om «tilpasning», men det er åpenbart at grunnlovsbudet har til hensikt å skjerme privatlivets fred; et prinsipp som er nedfelt i alle vestlige lands konstitusjoner, og dessuten kommet svært klart til uttrykk i FN's menneskerettighetskonvensjon som Norge er rettslig forpliktet av:

> *«Ingen skal bli utsatt for tilfeldig eller ulovlig inblanding i sitt privatliv, familie, hjem eller korrespondanse,....»*

Her er det viktig at «tilfeldig/vilkårlig» («arbitrary») setter grenser for hva som kan være lovlig. Det kan ikke gis lover som fører til det blir så enkelt å blande seg opp i privatliv, familieliv, hjem og korrespondanse at nær sagt hvem som helst kan gjøre det. Og blir det lettvint for statens tjenester i jakten på liten og stor kriminalitet, blir det lettvint for både staten og private ut fra «tilfeldige/vilkårlige» og kriminelle hensyn også!

Vi minner også om Grunnlovens §101:

> *«Nye og bestandige Indskrænkninger i Næringsfriheden bør ikke tilstedes Nogen for Fremtiden.»*

I grunnlovssammenheng skal «bør» leses nesten som «må». Riktignok er dette en paragraf som er blitt skikkelig uthulet gjennom årene, og få vil vel gå inn for at alle begrensninger i næringsfriheten som har funnet sted siden 1814 (denne paragrafen er heller ikke endret) skal oppheves. Men paragrafen må først og fremst tolkes i borgerrettslig sammenheng, og en gradvis tilpasning det har hersket høy grad av enighet om kan ikke påberopes for et direkte grunnlovsbrudd ved å innføre et tilpasningsprinsipp som bredt krav overfor all produksjon av

---

[640] Aftenposten 7. februar 1996

verneutstyr mot inntrengning eller utstyr som krever slikt vern for å fungere etter forutsetningen. Enhver ny uthuling av Grunnloven er en alvorlig sak som ihvertfall ikke kan behandles på Faremo-måten *uten debatt!*

Hypotetisk sett var vi kanskje villige til *en viss grad av tilpasning* hvis vi a) Hadde 100% tillit til lovgiverne, b) hadde 100% tillit til politet c) hadde 100% tillit til påtalemyndighetene d) hadde 100% tillit til domstolene og e) hadde 100% tillit til at personer som fikk slik makt *deretter ville fortsette å være like hederlige og ikke falle for fristelsen til å misbruke den.* Men kjenner noen noe samfunn der slik utrolig tillit eksisterer? Finnes det mennesker som for all tid er hevet over fristelsen til å utnytte makt til egen fordel? («Makt korrumperer - absolutt makt korrumperer absolutt»[641]). Erkjennelsen av at svaret på begge spørsmål er nei har vært grunnlaget for at alle frie samfunn har lagt vekt på å begrense statens makt overfor enkeltmennesket. Dessverre undergraves dette i mange land, særlig i Norge, nå fra innsiden.

Så lenge Ap kontrollerer viktige deler av E-staben og bruker denne kontrollen for å holde seg ved makten, og E-staben assisterer Aps justisvesen med sin enorme datakapasitet og observasjonsmulighet fra satelitter, åpner POTs tese om fullt myndighetsinnsyn i alle private forhold nye og enda mer skremmende muligheter for Tronds arvtakere og Ap-staten!

Idag er det slik at vår tillit til justisvesenet og tjenestene er blitt så frynset at vi synes det er mye mer interessant å diskutere hva de *ikke* bør fortsette å gjøre enn hva slags nye fullmakter de skal ha. Faktisk vil vi si at de erfaringer vi har - både fra Norge og de fleste andre land - tyder på at risikoen for at statsmakt brukes til kriminalitet er så stor at den bør begrenses mest mulig. Det blir mer og mer åpenbart at Arbeiderpartiets indre strateger arbeider for å få et «storebror-samfunn», der makthaverne vet alt om alle og kan bruke det for å sikre makten, *men vi tror ikke det er mange andre som vil ha det.*

Svaret på krav om *tilpasning* av samfunnet til overvåkernes behov bør rett og slett besvares med: *Tilpass dere selv!* Så lenge vi lovlydige borgere ikke er trygge, forbeholder vi oss retten til å bruke avlyttingssikker teknologi, kryptere våre Internett, installere dirkfrie låser og sende brev i lukkede konvolutter - helst forseglet hele veien rundt - selv om det betyr at tjenestene får skaffe seg de lytteredskaper, røntgenapparater og dirker som måtte være nødvendig for å gå etter lovbryterne hvis og bare hvis de har *lovlig* kjennelse, eller for å etterforske på andre måter hvis vi borgere finner beskyttelse som er 100% effektiv. Det blir kanskje litt *dyrere (*Østgaard sier det vil kreve «store ressurser»[642]), men det er prisen for frihet og demokrati. Antakelig koster *ulovlighetene i statens navn* samfunnet idag mange ganger så mye. Tjenester etc som *bare* opererer mot kriminelle vil nok få råd til å gjøre det effektivt nok. Stortinget vil nok sørge for bevilgningene når tilliten blir sterk nok. Men tenk så mye penger Ap-staten vil spare hvis den sluttet å overvåke lovlige borgere!

Vi tar med oss følgende visjon fra signaturen Bacchus «Søndag/Søndag»[643]:

> *«NÅR POLITIET MISTER SUMMETONEN: ...Dermed har politiet plumpet uti og sagt det, uten å ha 'sagt det': Telefonavlytting er idag nesten like utbredt som selve telefonen...*
> *Allerede idag er våre liv tilgjengelig på titusenvis av statlige dataskjermer. Må vi i fremtiden kontakte en illegal hacker, som stryker vilt i de statlige registre han klarer å 'bryte' seg inn i? En slik hacker vil for oss kunne fremstå som den reneste Robin Hood. Eller vil han også risikere å bli ettersøkt som 'terrorist'?»*

Venstres Lars **Sponheim**, Høyres Ingvald **Godal** og Fremskrittspartiets Terje **Nyberget** er blant de stortingsrepresentanter som har vært spesielt klare når det gjelder motstand mot tilpasning til lytte- og overvåkingssamfunnet. Vi håper det står et solid flertall sammen med dem, om å si til tjenestene: Kom tilbake når dere har ryddet opp hos dere selv, så skal vi diskutere hvordan dere skal utrustes for *å bekjempe forbrytere*, og la lovlydige folk beskytte seg selv.

Vi vil gjerne sitere litt fra Terje Nybergets innlegg i overvåkingsdebatten[644]:

> *«Fremskrittspartiet ønsker å forsvare den personlige integritet og frihet og sette klare grenser med hensyn til personvernet. Det bør være et overordnet mål at staten ikke sikres makt til å få innsyn i privatlivet til enkeltmennesker. Fremskrittspartiet er derfor sterkt skeptisk til telefonavlytting og andre former for overvåking. Derfor er Fremskrittspartiet på linje med Datatilsynet, som i sin høringsuttalelse til Sikkerhetsutvalgets innstilling ikke vil gå inn for at Overvåkingspolitiet skal kunne benytte*

---

641 Lord Acton
642 Klassekampen 8. mars 1993
643 Søndag/søndag 13. mars 1994
644 Stortingstidende 18. juni 1993. Side 4913.

seg av hemmelig TV-overvåking på generelt administrativt grunnlag, ei heller hemmelig ransaking i forbindelse med etterforskning...

Videre er Fremskrittspartiet sterkt skeptisk til at det skal kunne nyttes romavlytting. Selv om slike etterforskningsmetoder er under streng kontroll, mener Fremskrittspartiet at disse metodene bryter kraftig med de etablerte forestillinger om personlig integritet og personvern. Fremskrittspartiet vil derfor allerede nå signalisere sin motvilje mot å innføre nye utradisjonelle etterforskningsmetoder.»

Vi håper det kommer et stort flertall av personer som Sponheim, Godal og Nyberget inn på Stortinget i tide før vi kikker inn i Storebrors Øyne alle sammen.

Vi merker oss forøvrig at professor dr juris Jon **Bing** ved Institutt for Informatikk har pekt på[645]:

> *«Dersom mulighetene for avlytting av taletelefonsystemet økes i tråd med Overvåkingspolitiets ønsker, oppstår det dilemma at datasystemet samtidig gjøres mer sårbart i forhold til problemet med hackere og andre uvedkommende på nettet.»*

Selv om det måtte være en prislapp på demokratiet, slik Østgaard hevder, viser det seg at avlyttersamfunnet *også har en prislapp.* Ikke bare kostnadene ved tilpasning av systemet, men de enorme kostnadene ved *svakere datasikkerhet* og *annen telefonsikkerhet.* For så lenge Østgaard ikke kan garantere at det ikke finnes *noen form for spionerende kjeltringer* (men den dagen vi har et slikt Utopia trenger vi neppe noen Østgård heller), vil avlyttersamfunnet koste enorme beløp i form av hackeres herjinger, spredning av datavirus, industrispionasje, datamanipulasjon osv osv., og/eller de minst like store kostnader private må betale for å finne andre måter å beskytte seg på (scramblere i begge ender, møter fremfor telebruk, store systemer for snakking i kode osv osv.) Til syvende og sist er det dette som sterkt kan forsinke eller ødelegge hele *datarevolusjonen* som f. eks. skal overflødiggjøre en masse møte- og reisevirksomhet, som igjen skal redusere tidsforbruk, energiforbruk, forurensninger og klimakrise!

I dette perspektiv blir gamleguttas behov for å beskytte seg selv og lyttelekene sine nærmest bare kvalmende.

Sikkerhet mot inntrengning i privatlivets fred og roting av uvedkommende i forretningshemmeligheter og private forhold er den viktigste politiske enkeltsaken i dagens Norge.

Vi sender med dette ut følgende opprop:

1. *Forsvar folkets rett til å sende brev i lukkede konvolutter, installere dirkfrie låser, montere innbruddssikre vinduer, snakke i avlyttingssikre telefoner og beskytte trygg kommunikasjon mellom alle verdens datamaskiner uten inntrengning av spioner og innbruddstyver av alle slag.*
2. *Send om du kan alt utstyr kjøpt fra Telenor tilbake, adressert «Telenors avlyttingsavdeling v/ Tormod Hermansen». Ha minst mulig å gjøre med Telenor.*
3. *La oss alle som forbrukere gi telebransjen et kraftig signal om at vi vil ha leverandører som tjener kundenes interesser, ikke overvåkerene, ved å handle mest mulig hos NetCom og andre private firmaer med samme klare holdning.*
4. *Kjøp bare GSM-produkter fra TeleCom. Uansett hva avlytterne klarer å få til av lovregler etc vil det ta tid å ødelegge all beskyttelse i dette systemet, hvis begge parter bruker det.*
5. *Unngå hvis mulig å bruke Telenors linjer hvis du og mottakeren kan samtale med NetComs GSM mobiltelefon.*
6. *Du bør frakoble alle Telenors telefoner fra nettet når de ikke er i bruk for å hindre romavlytting via telefon. GSM-systemet garderer også mot dette.*
7. *Stem bare på partier som forplikter sine representanter til å avvise alle forsøk på å tilpasse samfunnet til avlytterne! Send blomster til politikere som Sponheim, Godal og Nyberget som taler makten imot!*
8. *Krev at Stortinget avviser hele Aukrust-utvalget og lignende tiltak før politikerne har sikret oss solid lovvern for privatlivets fred!*

Når tilpasningskravene er avvist, og de grenser, murer og hvelv som skal sikre privatlivets fred og borgernes rettigheter inn i en ny tid er på plass, kan vi se på andre hensyn. Som f. eks. vern mot internasjonal terrorisme,

[645] Akershus Arbeiderblad/Romerikes Blad 11. mars 1994

som vi bare har hatt to alvorlige tilfelle av i Norge, og det ene med A-statens medvirkning (Lillehammer-saken); og som f. eks. tiltak mot grovkornet pornografi, som tross alt er et begrenset problem i denne sammenheng. Men bruk ikke vår frykt for slike ting til å legge et helt folk under makthavernes mikroskop! Er ikke alle hensyn mulig å forene, får vi heller leve med litt privat kriminalitet iblant, *for statskriminalitet blir alltid mye verre.*

Men fru Faremo begynner i den andre enden: Her er noe nytt å overvåke! La oss fra begynnelsen av - før folk forstår hva som er i ferd med å skje og uten debatt - få innført spilleregler som gjør *at dette skjer på Ap-overvåkingsstatens premisser,* la oss kreve at hele teknologien fra første stund *spekkes med kikkhull som vi som har makt kan bruke mot borgerne.*

På skolen lærte vi at rettsstaten var til for borgernes skyld. Men når A-makt kombineres med E-makt snus det hele på hodet.

20.10 Informasjonsinnhenting

Provokatørvirksomheten er selvsagt bare en del av den samlede innsats for å hente inn informasjon om offeret. De vanligste virkemidlene er telefonavlytting, romavlytting via telefon, romavlytting fra naboleilighet, romavlytting ved plassering av radiobugs e. l., videoovervåking, innlåsing for å kopiere dokumenter og brevåpning.

Bruk av provokatører er imidlertid en metode i særklasse, fordi man da kan *styre* hva slags informasjon man ønsker seg, og fordi man på en helt annen måte kan få registrert offerets *vurderinger, oppfatninger og holdninger.* I praksis har derfor de aller fleste provokatører innhenting av informasjon som *tilleggsoppgave*, uansett primæroppgave.

Vi har tidligere (kap 7.3) redegjort for Terje **Buljo** og en med tilsvarende opptreden. Det var de første, men langt fra de siste provokatører av denne type.

Fenomenet er repetert til det kjedsommelige i agentlitteraturen og ditto filmer. Der er det selvsagt takknemlig, fordi alt slikt må ha en romantisk vinkling. Men det er nesten like vanlig i virkeligheten, der de fleste film-temaer i praksis er hentet fra. Casanova og Mata Hari-aktiviteter er jo avslørt i bunkevis i Storbritannia, Tyskland og Frankrike, og et helt ordinært virkemiddel for KGB i gamle Sovjet. (I mange av disse tilfellene er poenget mer på diskrediterings- og utpressingssiden, se nedenfor.)

Hos oss er hensikten altså i overveiende grad informasjons-innhenting. Tjenestene antar at informasjon flyter fritt på dansegulvet, over rødvinen på fireøyners-nachspilet og selvsagt deretter. Årsaken er at offeret slapper av, føler seg utenfor sitt ordinære vaktsomme miljø, har fått inn litt alkohol, og vurderer partneren ut fra den aktuelle rolle og derfor helt ufarlig. Dessuten har offeret gjerne behov for å skryte litt, gjøre seg viktig etc. Ofte er dette helt riktig vurdert.

Vi må dessverre konstatere at det i vårt miljø har vært få angrep på mennene, men desto mer på kvinnene. Dessverre - ikke fordi vi menn savner denne form for betjening, men fordi de reflekterer et kvinnesyn hos tjenestene som vi synes synd på dem for: At kvinnene er svakere og mer løsmunnede. Da kjenner de ikke kvinnene i vår gruppe, selv etter bråtevis av «oppvartere».

Det tegner heller ikke godt for forsvaret av Nordflanken at mange av «oppvarterne» er så lette å avsløre. Den første - Terje **Buljo** - ga jo fra seg visittkortet (og har senere brukt dette som argument for at det ikke kan ha vært bakenforliggende hensikter). Det har hendt om igjen. Sjelden er det noe problem å identifisere personene (Norge er et lite land, mange kjenner hverandre, det er ikke lett å ikle seg falsk identitet). Påfallende mange viser seg å ha tilknytning til Youngstorget, flere til politi eller påtalemyndighet, og en gang var sogar en ekspedisjonssjef hos hu' Gro selv på Amor's vinger (uten at det tiltenkte offer, som mest moret seg over det klossete fremstøtet, et øyeblikk trodde det var alvorlig ment). Noen andre viste seg å ha en mer snirklete tilknytning.

Her skal man selvsagt være litt forsiktig. I Oslo er det mange som faller inn under summen av de totalkategorier som gjør oss mistenksomme: Politi, påtalemyndighet, partikamerater, folk fra bestemte departementer, selvsagt tjenestene osv., særlig hvis man inkluderer annetledds kontakter. I Norge kan man jo knytte seg frem til hvem som helst via to ledds bekjentskaper (alle har en venn som har en venn som kjenner målpersonen, eller kortere). Vi har vært oss det bevisst, og ikke registrert aftensangens frimodige riddere som provokatører uten at det fremgår også av deres *opptreden.*

20.10.1 Utpressing

Svært ofte har Casanova/Mata Hari-provokatørene også *diskreditering* og *utpressing* som formål. Dette er ikke så aktuelt i vår sak (vi har ingen sikre tilfelle av dette), for i våre omgivelser er det ingen som tar seg så nær av hva

folk foretar seg mellom laknene, og derfor ingen som lar seg presse. Kanskje er det fordi vi så ofte forteller historien om *prins Sihanouk* da han var på høyden som Cambodia's monark:

> *«Prinsen var på møter i Moskva, og KGB hadde selvsagt sørget for besøk av både Olga og Karina og noen til på hotellrommet. Små kameraøyne fanget opp hver bevegelse. Neste dag ble Sihanouk innkalt til møte med KGB der de satte ham foran en skjerm og begynte avspillingene. Nå hadde de taket på ham!*
>
> *Men prinsen bare klappet i hendene og kom med små gledesutbrudd, slo seg og KGB-agentene på lårene og sa:*
>
> *- Å, kjære venn, Boris, og gamle kamerat Ivan, vær så snill: Kan jeg få 5, nei 10, nei 15 kopier av denne fine filmen med meg hjem til Cambodia? Dere forstår, jeg har 6 koner som kan lære et trick eller to av Olga, og 6 barn som kan ha godt av å se hvor sprek far de har, og så kanskje noen kopier for cambodiansk fjernsyn, for hele folket må få se at det fortsatt koker av virilitet i prinsen deres!»*

Det er en alvorlig undertone i denne historien. Utpresnings-provokatører har aldri lettere spill enn inn i miljøer der fordommer, sjalusi, hykleri og intoleranse florerer. Jo lavere terskel for sosial fordømmelse, jo mindre skal det til før målet er nådd og offeret spreller i garnet. Skal man gi seg i kast med profesjonelle tjenester, er det selvsagt viktig selv å ha holdt «sin sti ren», men hva er *definisjonen på det*? Er den slik som vår er, er den romslig nok til at de færreste får problemer. Vi nevnte for en av våre gode bekjente at det gikk rundt rykter om at en av oss (eller begge) skulle ha besøkt bordeller, og vedkommende (i en meget høy og ansvarsfull stilling), bare blåste: «Bordeller? Hvem faen har'kke vært på bordeller?»

Det er viktig å vite at man uansett kan gå med hodet reist og svare «So what?» når bandittene kommer med ett eller annet som de tror er utpresningsgrunnlag. Gjør det for sikkerhets skyld i alle fall. Uansett hva man måtte frykte av sosial fordømmelse, så er den i praksis mindre enn det helvete utpresserne vil ha deg inn i. Og jo før og jo klarere du sier det, glemmer de nok hele opplegget i alle fall. (Hvis ikke *diskreditering* er et selvstendig mål - det er det slett ikke alltid - vil utpresserne neppe gjøre *alvor* av sine trusler. De vil heller prøve å samle litt mer for å oppnå sin *egentlige* hensikt med utpressingen.)

20.11 Trusler, skremsler og voldsforsøk

Dette er blant de aller alvorligste sider ved saken.

I forbindelse med vårt forhold til Dahl-gruppen (kap 16) redegjorde vi for endel voldsforsøk som vi anmeldte til Riksadvokaten, som sendte anmeldelsene til Dahl som ikke gjorde noe med dem. To av disse redegjorde vi for der i full detalj:

- *Overfallsforsøk mot Setsaas v/ 10-15 personer som kunne ha opprinnelse i Midt-Østen, umiddelbert etter avdekking av en overvåkningsleilighet, anmeldt uten oppklaring*
- *Ramm invitert til Filipstad-kaia for å diskutere med truck*

De andre sakene som ble anmeldt var disse:

- *Systematiske forsøk over en strekning på mer 80 km på å presse Setsaas' bil ut av veien ved lastebil/trekkvogn*
- *Telefontrusler til Setsaas og hans samboer med beskjed om at han opererer i en «jungel der det finnes krefter som vet å begå det perfekte mord» samt trusler om å bli påført kreft ved hjelp av radioaktiv stråling*
- *Spaning mot oss av tidligere identifiserte biler på vei til/fra møter med Dahl*
- *Et annet alvorlig forhold som av diskresjonshensyn ikke omtales nærmere her*

20.11.1 Hunde-saken

Like etter at Dahl-gruppen hadde tatt pause, i november 1993 (se kap 18) hadde Setsaas nok en ubehagelig opplevelse:

> *En sen kveld kjørte Setsaas inn i garasjen på Lindebergåsen. På vei ut skulle han akkurat til å løse ut åpningsmekanismen for garasjeporten, da han brøkdelen av et sekund før ble oppmerksom på at det sto en illsint Rottweiler-lignende hund utenfor. Han hadde noen øyeblikk før også hørt et plystresignal. Hunden var åpenbart skarp og i angrep.*
>
> *Setsaas gikk nå tilbake til bilen og fikk aktivert åpningsmekanismen uten å forlate bilen. Hunden gikk nå til angrep på bilen, men fikk så ny plystrekommando og luntet deretter straks rolig avgårde. Setsaas fulgte etter hunden, og oppdaget at den til slutt ble sluppet inn i en leilighet som tilhørte en som forlengst var mistenkt for å delta i overvåkingen, en politimann ved Oslo Politkammer.*

Denne saken ble straks anmeldt[646] og opplevet en imponerende runddans mellom ulike etater uten at noen annen etterforskning ble gjort enn at politimannen fikk forklare at han bare luftet hunden[647] (dette er det redgjort for i kap 18).

Det vil føre for langt å gå i detalj med alle sakene. Her er en liste over andre provokatoriske saker innenfor dette området:

- *En kabel til en kopimaskin på et prestekontor benyttet av presten Petter Holst ble kuttet etter at politifolk fra Oslo Politikammer hadde bedt om nøkkel for å spane på narkotibrukere*[648]
- *Setsaas fikk et livstruende angrep av et ukjent virus like etter at han hadde spist wienerbrød med en person som vi allerede hadde etablert som provokatør*
- *Vi har mottatt en rekke telefonsamtaler fra forståelsesfulle fremmede som vet så meget om 'den fjerde tjeneste' og Mossad og vil advare oss mot at de begår mord, helst 'det perfekte mord'*
- *Vi har mottatt tilsvarende telefonbeskjeder om at man fort kan dø av kreft som følge av bestråling*
- *En bestemt taxisjåfør dukker stadig opp for å fortelle at han er overvåket og livredd og hver gang engstelig for at «de» har gjort noe mot oss*
- *En anonym kvinne ringte Petter Holst og fortalte at hun også var overvåket og ruinert og i likhet med ham selv fryktet for sitt eget liv og vurderte å forlate landet, slik hun hadde lest i VG at han hadde sagt. Men det hadde han ikke.*
- *Vi er blitt gjort kjent med at det finnes en rekke E-offiserer som har vurdert å fortelle om hva de vet, men avstår fra det på grunn av frykt. Mange er i en slik alder at plutselig bortgang ikke ville virke unaturlig. Noen er allerede døde; en av plutselig kreft*

Noe av det nifseste er følelsen av *rettsløshet*. Vi har beskrevet i kapittel 18 hvordan vi opplevet ikke å få truende eller voldelige ting etterforsket. Selv blodfersk kriminalitet ble to ganger sendt avgårde som ringen: «La den vandre fra den ene til den andre». Hva hadde vi gjort for å fortjene det? Selv barnemordere og likskjendere har i Norge krav på rettssikkerhet. Vi hadde ikke, og har vel ikke noe nå heller.

Dette er noe 'den fjerde tjeneste' allerede vet om. Sett i gang provokasjoner. Sørg for at ofrenes anmeldelser ikke blir tatt alvorlig (i vår sak *deltok* endog politiet i de kriminelle aktiviteter det selv skulle etterforske), og la dem føle rettsløshet, oppgitthet og frykt!

Legg så til at *vi vet* at Lillehammer-saken er en meget viktig del av vår sak, og at Mossad Norge er innblandet både med motiver og virkemidler. Legg til at vi er rettsløse, og at de vet at vi er rettsløse. Legg til at vi oppdager at det samles inn kriminaliseringsmateriale som bare kan benyttes til å forfalske et grunnlag for aksjoner mot oss

[646] Se kapitel 18
[647] Se kapitel 18
[648] Rapport fra Holst foreligger

overfor Mossads sjefer i Tel Aviv (se nedenfor). Da blir telefonhenvendelser om «det perfekte mord» noen grader mer alvorlige enn ellers!

20.12 Psykologisk krigføring

Dette er et enormt kapittel. På en måte er all provokatørvirksomhet del av psykologisk krigføring, men en meget stor del av aktivitetene har *kun* dette formål. Psykologisk krigføring er hovedvirkemiddelet i en gradvis knekking av offerets selvtillit og motstandskraft, slik at andre virkemidler etterhvert blir mer effektive, inntil totaliteten knekker offeret helt.

I denne sammenheng skal vi snakke om psykologisk krigføring som bare har til hensikt å forvirre, skape usikkerhet og utrygghet eller utløse irrasjonelle handlinger fra offerets side. En type aksjon som ble rettet mot Petter Holst kan trekkes frem som et slags «kokebok»-eksempel på hva man kan gjøre med enkle midler:

> *En bileier låser opp bilen og finner en skrue i førersetet. Han stusser, kikker seg omkring, finner ikke noe sted skruen kan ha kommet fra, kaster den avgårde, kjører og tenker ikke mer på saken.*
>
> *Inntil han noen dager senere finner en ny skrue, av samme type, på samme sted. Han stusser. Kastet jeg ikke den første avgårde? Kanskje jeg puttet den i lommen og så har den ramlet ut? Denne gangen legger jeg den i hanskerommet.*
>
> *Etter noen dager finner han en tredje skrue. Den andre ligger fortsatt i hanskerommet. Hva er dette? Lekker det skruer fra taket? Kjøper ektefellen pakke på pakke av skruer som lekker mens hun har bilen? Best å spørre - men kona vet ingenting om skruer. «Det er vel du som har en skrue løs, tenker jeg.»*
>
> *Nå tar det lang tid. Mannen har nesten glemt skruene. Så en dag ligger en skrue til i førersetet. Han kan ikke fortelle det til kona. Hvem kan han snakke med? Folk som finner skruer i tide og utide blir fort til latter. Men noen driver da tydeligvis med dette? Hvem? Hvorfor? Spøk? Advarsel? Innbilning?*

Historien kan slutte på to måter: Mannen fortsetter å ruge på problemet, våger ikke fortelle noen om det, blir mer og mer besatt hver gang han finner en skrue, lurer på om han selv innbiller seg ting, overbeviser seg selv til slutt om at han er gal - og blir gal. Eller: Han forteller sine omgivelser om sine skruer og jakten på skruemannen, folk ler først, regner ham så for eksentrisk og etterhvert som gal. Til slutt blir han gal, på denne måten også.

For enten man velger det ene eller andre; tilsynelatende *kan* historien ikke være sann. Unger kan kanskje spøke på denne måten en kort stund, men hvordan kommer de inn i bilen mens den står parkert på vidt forskjellige steder i byen, og kanskje utenbys? Voksne folk driver ikke med slikt, ihvertfall ikke med fly rundt i byen og landet for å plassere skruer. Åja, det er vel de hemmelige tjenester. Ha ha. Hvorfor skulle de legge fra seg skruer? Er du sikker på at det ikke er små grønne menn eller ekle smånisser?

Men akkurat slik opererer tjenestene. I Ronald Bye's «faction»-bok lar han bokens Overvåkingssjef uttale[649]:

> *«- Jeg skal gi deg et par læresetninger trukket ut av erfaringene fra krigens dager og over ti år her på terrassen:*
>
> *- Jeg har strevd mye med begrepene sannsynlig og usannsynlig. Hva er sannsynlig og hva er usannsynlig? Jeg datt flere ganger ned i kløften mellom begrepene, inntil jeg lærte: Det mest usannsynlige blir ofte det mest sannsynlige - nettopp fordi det er det mest usannsynlige. Det usannsynlige er det sannsynliges beste kamuflasje, usannsynlighetene er den konspirative virksomhetens tryllemiddel - jo mer usannsynlig, jo mer sannsynlig..»*

Klarer man å holde seg rasjonell og analysere saken, er det ikke vanskelig å finne ut hva det er. Hadde mannen i eksempelet hatt venner med kjennskap til psykologisk krigføring, hadde de gitt ham dette gode råd: Hver gang du finner en skrue, noterer du tid og sted, putter lappen med skruen i en konvolutt og gir den til meg. Hvis du noen gang tviler på deg selv, kom til meg så får du se at du husker riktig. Hvis noen ler av deg, send dem til meg, så skal jeg vise dem skruene og forklare hva slags mektig våpen de kan være.

---

[649] Ronald Bye: «Niende etasje.» Tiden 1993

20.12.1 Psykologisk krigføring mot oss

Vi har hatt en lang rekke helt tilsvarende provokasjoner:

- *En slektning av en av oss fant flere kvelder på rad den samme kjøkkenkniven liggende på dørmatten da hun kom hjem om kvelden. Etter den første gangen forsikret hun seg om at den var på plass oppe på kjøkkenbenken i en egen beholder, men tilbake til dørmatten ville den* (se kap 18 om hvordan førstestatsadvokat Dahl oppklarte denne saken)

- *Petter **Holst** og hans hustru oppdaget at deres hund, som ikke tåler kjøttben, en gang de hadde vært borte likevel hadde vært nede i fryseboksen og hentet frem en kotelett som hadde påført den endetarmsblødning og diarré*

- *Små treskruer på gulvet i bilen, én og én (se foran)*

- *Fra et avstengt krypeloft over leiligheten hørte ekteparet Holst stadig lyder og gjenstander falle ned. Ingen naboer hadde vært der.*

- *Rett som det var oppdaget de at blomstervaser og annet på øverste hylle på kjøkkenet var flyttet på (de gamle plassene var synbare som spor i støv)*

- *Pyntegjenstander i stuen ble byttet om mens de var borte*

- *Holsts hustrus skap på hennes arbeidsplass ble åpnet (ikke brutt opp) og eiendelene innenfor romstert med*

- *Ekteparet Holst har registrert «besøk» i bilen, kjellerboden og hytta. På hytta sto lyset på selv om de ikke hadde vært der på 6 måneder og strømforbruksmåleren ikke hadde rørt seg.*

- *Ved innlåsing ble det funnet tydelige fingermerker som viste seg å være fra en hånd med hansker. Ingen i familien Holst bruker hansker.*

- *Etter «besøk» i leiligheten var aldri noe av verdi fjernet, kun noen ganger bestemte dokumenter.*

- *Etter at uvedkommende hadde låst seg inn i leiligheten til salgsdirektør Anne **Mevold** i Norsk Oljerevy ble alle indre dører samt verandadøren funnet på vidt gap av hennes fetter, revisor Jørgen **Jentoft**, som også var den siste som hadde forlatt leiligheten. Men intet var stjålet.*

- *En liten sprengladning ble utløst mens Petter Holst var i garasjen, nødvendigvis med fjernkontroll*

- *Petter Holst opplevde flere ganger på rad at garasjedøren åpnet seg da han var på vei mot den, uten noen synlig forklaring og uten at folk var i eller kom ut av garasjen*

- *Setsaas' samboer oppdaget at bilen var flyttet fra sin vanlige merkede og betalte parkeringsplass til en annen plass i den andre enden av garasjen*

- *Høsten 1991, midt oppe i alle diskusjonene om bevisfusk fra Setsaas' tid i Guatemala, Harari i Guatemala osv., dukket en person opp på Slemdal for å kjøpe et par lyktestolper av Ramm, som den eneste henvendelse etter at to telefoniske svar på en rubrikkannonse ikke hadde ført frem. Under et møte innendørs stakk personen et visittkort i hånden til Ramm, som deretter oppdaget at han var konsul for Guatemala.*

- *Tjenestene nekter seg ikke engang å utnytte dødsfall i familien: Da Ramm's far Wilhelm Ernst* ***Ramm*** *døde i februar og før han var begravet, dukket det opp en helt ukjent person som fryktelig gjerne ville skrive nekrolog. Han etterlot seg et manuskript til en fødselsdagsomtale av seg selv som han hadde sendt Aftenposten. I et siste avsnitt hevdet personen at han hadde vært trakassert av de hemmelige tjenester. To steder i manus var det henvisning til hans meget gode venn og nære kollega Wilhelm Ernst Ramm. Ved nærmere ettersyn var disse linjene skrevet med litt mindre skrift, dvs at de gamle linjene var radert vekk og erstattet med nye for å bringe inn navnet Wilhelm Ernst Ramm.Det siste avsnittet om overvåking var side 2 i dokumentet, tydelig forfalsket siden siste linje på side 1 også var forandret. Var hensikten å skape frykt for en ukjent side ved den avdøde farens liv? Eller inngangsbillett for en provokatør som kunne dekke seg over de etterlattes eventuelle dårlige samvittighet for ikke å kjenne alle sider ved farens liv, supplert med et ekstra agn? Vi fikk aldri vite, for provokatørene hadde gjort en bommert: Det var referert til feil Wilhelm Ernst Ramm. Det oppdaget nok også provokatørene - for sent. Eller var det del av provokasjonen?*

- *Ved en begravelse i Setsaas' familie dukket det opp provokatører som skulle samle informasjonen i et antatt ubevoktet øyeblikk. Lærdommen var at man ikke kan være trygg selv i de mest private sammenhenger; man må alltid være oppmerksom. Fra da av ble 24 timers vakthold bestemt.*

- *På Slemdal oppdaget vi flere ganger at et par kjellervinduer sto på vidt gap uten at noen hadde åpnet dem (de blåser ikke opp av seg selv!)*

- *På redaksjonskontoret var en morgen et innervindu tatt ned og plassert i kjelleren uten at noen kjente personer kunne ha gjort det (det var på plass da alle var gått kvelden før)*

- *I kjelleren på Slemdal ble det funnet blodflekket papir som ingen kjente til. Den som fant papiret puttet det dessverre i toalettet, hvilket ga Dahl-etterforskerne som denne gangen ble varslet gleden av å melde tilbake at papiret bare hadde spor av dritt!*

- *Vi fikk vite at en pressemann som hadde bragt ubehagelige nyheter for tjenestene og Mossad plutselig fikk besøk av dørselgere som ville selge israelske alarmsystemer, uten at noen naboer hadde hatt slike besøk. På grunn av dette og andre forhold droppet han Mossad-saken han arbeidet med og tok ut alle permisjoner og avspaseringer han kunne opparbeide for å holde seg hjemme, og måtte en tid undergå psykiatrisk behandling. Til Setsaas sa han at han måtte brenne alt han hadde liggende om samme sak - det var for farlig! (Denne saken bragte vi inn for Riksadvokatens etterforsker Dahl, som denne gangen slapp billig, fordi pressemannen var for nervøs til å møte Dahls gruppe.) Også lenge etter ble det kjørt aksjoner mot samme person for å holde ham unna følsomme temaer. Dette er en spesielt stygg sak som må oppklares slik at pressemannen kan få skikkelig erstatning/oppreisning.*

- *Flere i vår gruppe har meldt om personer som uten noen spesiell grunn stiller seg opp rett foran dem for bare å stirre på dem, som om de kom fra en annen planet*

- *En medarbeider (historien er fortalt i et tidligere kapittel) ble utsatt for anonymt tips til tollerne som medførte full bagasje- og kroppsvisitering*

- *Erindringen om denne saken førte i flere år til at han og vi andre har vært engstelige for å få narkotika plassert i bagasjen på utenlandsreiser (ihvertfall Mossad er jo alle steder!). Flere ganger har vi vurdert ulike måter å gardere oss mot dette - men var også engstelige for å bli ledd ut av de innenfor politi eller tollvesen man måtte finne på å varsle (med krav om forhåndsavtale om kroppsvisitering eller hva?). Da Petter Holst skulle reise til Latin-Amerika valgte han å varsle en sentral politiker, som i tilfelle kunne stå frem og fortelle om at han hadde vært engstelig for dette på forhånd. Andre varslet likevel Dahl-etterforskerne. Ville det hjulpet?*

- *Frykten for at dette likevel skulle skje utløses lett når man er på reise. Under et besøk i Paris opplevet noen i vår gruppe at en person kom vandrende med et kamera, stilte seg opp vel og lenge før han tok nærbilde av akkurat disse personene, og så vandret videre. Et tilfeldig motivvalg eller «Storebror ser deg selv i Paris?» Spiller ingen rolle. Når grunnlaget for frykt er skapt, kan den utløses av hva som helst når som helst.*

- *Da Petter Holst kom tilbake fra Latin-Amerika ble han singlet ut ved ankomst til Fornebo av en person som grundig avfotograferte ham - og bare ham*

- *Provokatøren Trygve Lauritzen gjorde hva han kunne for å skape splid innad i vår gruppe, dels ved å anklage Setsaas for å ha plantet en masse bevis selv, og dels ved stadig vekk å anklage en medarbeider i Norsk Oljerevy for å være infiltratør som vi måtte se til å få vekk - selv en gang sent på kvelden, ventende i trappeoppgangen til Anne Mevold som var den anklagedes sjef*

- *Lauritzen og en venninne dukket også opp og henvendte seg til Setsaas' daværende samboer etter at hun hadde vært alene på en jazklubb. Hensikten var å desinformere, presse og villede.*

Leseren vil ha merket seg at en særlig systematisk psykologisk krigføring er rettet mot familien Holst. Dette er spesielt skammelig. Hva man enn måtte mene om Ramm og Setsaas, er det eneste Holst har gjort å bidra med oversettelser og lokalkunnskap og en gang å ha stått frem med en ærlig oppfatning av at det var fusket med bevismidler. Hvorfor gå løs på ham, hans hustru og hans barn? Andre enn denne familien ville antakelig ha trukket seg raskt ut og latt Setsaas og Ramm være Setsaas og Ramm, men slikt materiale er ikke de laget av. Petter **Holst** har nedlagt et uvurderlig arbeide i å registrere nøyaktig hva han har opplevet, skrive grundige rapporter og hjulpet til med vårt arbeid på en rekke andre måter: Vakthold i timer og døgn, analysearbeid, kreative ideer osv osv. Ikke minst ut en bakgrunn som er forskjellig fra vår har han også vært en viktig ved å se sakene fra en annen side, og med sin mennskekunnskap og omsorgserfaring har han også flere ganger hjulpet andre i vår gruppe til å leve med usikkerhet og frykt, og snu frykt til pågangsmot. Ingrid **Holst**, hans frue, har også utvist en enestående tålmodighet med at en sak som egentlig ikke angikk dem har forandret deres liv, trukket ektemannen alt for mye ut av huset og påført den løpende utrygghet. Det gjelder forøvrig også andre i våre familier som har vært utsatt for stigende press og tvil ettersom saken har tatt sin tid og ubehagelighetene tårnet seg opp. Problemet er at vi av flere grunner har måttet begrense informasjonsgangen, slik at de som sitter nær uten å kunne gjøre annet enn å vente utsettes for atskillig mental slitasje. Dette har bragt oss i mange vonde valgsituasjoner.

Alle etterretningstjenester (særlig Mossad) er kjent for ofte å ville ønske å etterlate seg sine helt spesielle spor - ofte for kuriositetens skyld, altså en slags kjennetegn, men bare slik at miljøet selv kan oppdage det. Dette gjelder både systemene og ikke minst endel av nøkkelpersonellet. Trond Johansen har også ofte, i likhet med Alfred Hitchcock, likt å opptre i en egen liten og rask enkeltscene i sin egen film/forestilling. Dette synes for oss å ha utviklet seg til en slags mani hos Johansen, den «lille Hoover»,

Det er blitt oss fortalt at Trond **Johansen** ved en eller to anledninger under listesaken «tilfeldigvis» dukket opp utenfor kaféer der involverte personer snakket om saken, med nesen presset mot vinduet.

Forfatteren Pål T. **Jørgensen** forteller i sin bok[650] at han en time etter at han en søndag kveld hadde ringt til tre offiserer som tidligere hadde arbeidet i E-tjenesten mottok følgende telefon:

> *«- Det er Trond Johansen. Kan du ikke være så vennlig å la være å ringe venner av meg på søndag kveld? Jeg får hele kvelden ødelagt ved å sitte i telefonen. For med en gang du ringer dem, så ringer de meg. Vær så vennlig å slutte med det.»*

CC, som hadde arbeidet tett sammen med oss om vår sak de siste 12 månedene, mottok våren 1993 plutselig telefon fra Trond Johansen med invitasjon til hans kontor. CC hadde ikke snakket med Johansen på mange år, og hadde aldri tidligere mottatt noen invitasjon fra ham. Trond sendte bil med sjåfør og hentet CC . De gamle herrer inntok sin kaffe og snakket bare om gamle dager. Ikke et ord om vår sak som nå huserte på Stortinget fra Trond; ikke et ord fra CC. CC var overbevist om at dette var Hitchcock på banen.

Det ble ikke flere kaffeinvitasjoner på CC. Neste gang de to møttes, var i CC's begravelse. Vi hadde for vår del nå lenge studert den psykologiske siden av Trond Johansen. Før vi gikk i begravelsen var vi overbevist om at

---

[650] Viggo Johansen. Pål T Jørgensen og Finn Sjue: «Vi som styrer Norge». Aventura 1992. Side 271.

Trond Johansen kom til å sette seg ved siden av oss. Vi bestemte oss da for selv «å trykke nesa på ruta til Trond» ved å sørge for at det *var* ledige plassser ved siden av, og på forhånd bestille pressefotograf for å forevige episoden. Det siste lyktes dessverre ikke, for journalisten vi snakket med trodde ikke dette ville skje[651].

Men det gjorde det.

Vi satte oss ned diskret på en benk et stykke bak i det store kapellet på Vestre Gravlund. Det var meget god plass, bl a to plasser til høyre for oss. Bakfra kommer nå en person som bestemt inntar den ene plassen. Noen øyeblikk senere kommer nettopp Trond Johansen bakfra og setter seg på den andre plassen, som tydeligvis var holdt av. Det utveksles et par skjeve smil. Han strekker hånden ut mot hver av oss to - forbi personen imellom - og håndhilser høflig. Vi svarer like høflig. Mannen i midten spør Johansen: «Men - kjenner du de karene der da?» Han svarer: «Nei, men de kjenner visst meg.»

Tidligere hadde han diktert til Leif A **Lier** at han ikke hadde noe gående mot oss. Nå hadde han plutselig valgt å hilse på personer han hverken kjente eller overvåket. Det var jo hyggelig.

Vi hygget oss over vår private psykologiske seier (det gjorde nok Trond også), og syntes nok vi kunne forestille oss et lite smil fra CC hvor han nå måtte ha sitt observasjonspunkt.

Det var ikke første gangen vi hadde stiftet bekjentskap med den «pressede nese». Vi har foran fortalt om Guatemala-konsulen som dukket opp for å kjøpe lyktestolper midt oppe i et hektisk overvåkingskjør. Selv om Trond her ikke brukte sin egen nese, syntes han nok dette var morsomt. Det syntes vi også. Vi syntes ikke det var så vanskelig å kjenne metoden igjen.

Trond Johansen hadde utviklet en mer humoristisk form for nesepressing siden listesaken. På Arbeiderpartiets landsmøte i 1992 satt han - antakelig som vanlig - anonymt på bakerste benk, for til da var det ikke mange som kjente hans utseende. Men nå var «Vi som styrer Norge» på vei ut, og antakelig var NRK's reportasjeteam varslet. Plutselig oppdager han et TV-kamera foran seg, og snur seg raskt bort - for bare å stirre inn i et nytt kamera! Knut **Olsen** i Dagsrevyen trykket nå *sin* nese på Tronds vindu! Han ble også fulgt av kamera i front på vei ut av møtesalen. Norges hemmeligste mann fikk nå for første gang smake sin egen medisin. Til slutt kunne han ikke gjøre annet enn å smile avvæpnende og gi noen spredte kommentarer.

Senere gjentok det samme seg i forbindelse med et møte i Stortinget mellom forsvarsledelsen og forsvarskomitéen der Trond Johansen også deltok. Han forsøkte nå på nytt å unngå kameraene, men klarte det ikke. Etterhvert ble han mindre og mindre hemmelig, og ble mer og mer «han Trond» for alle TV-tittere!

Tro ikke at vi ikke har respekt for Trond Johansen. Ved siden av at han har gjort landet enorme tjenester, er han uten tvil meget dyktig og dertil etterhvert utstyrt med en god del humoristisk sans. Det er synd vi er blitt motstandere. I den verden han har levet og den kultur han tilhører mener han sikkert subjektivt at han hele tiden gjør riktige ting.

En vakker dag skal *vi* invitere Trond på kaffe.

20.12.1.1 Reg nr 13368

Den siste historien innenfor dette tema er så oppsiktsvekkende og spesiell at vi vil fortelle den i full detalj:

> *Våren 1992 kjørte Setsaas en ettermiddag langs Ringveien på vei til Slemdal. En time tidligere hadde han avtalt møte med Ramm pr avlyttet telefon.*
>
> *Like før Økern-krysset ble han oppmerksom på bilen DD 13368 som han kjente godt fra før. Bilen var registrert på en forlengst avdød norsk person, men kjørt av en polsk statsborger. Setsaas hadde i ca ett år hatt både bilen og polakken i søkelyset. Det var vel kjent hvilken rute bilen fast kjørte. Den var aldri observert annet enn parkert på og kjørende mellom to forskjellige steder. Setsaas hadde forlengst gitt politiinspektør Leif A Lier en rekke interessante informasjoner om saken, og Lier hadde låst notatene om dette inn i sin safe der Lier garanterte de ville forbli. Lier var nå orientert om at kun Holst og Setsaas jobbet med saken. Ingen andre enn disse tre kjente til eksistensen av vårt fokus på et meget bredt felt der bilen og polakken var en viktig brikke. (Etterforskningen fra vår side var da gjort på en så spesiell måte at ingen andre kunne kjenne til den.)*
>
> *Dette var første gang bilen ble påtruffet i bytrafikken.*
>
> *Dessuten registrerte han nå mobil sambandsvirksomhet rundt sin egen bil.. Disse forhold medførte at han tok frem sitt kamera og startet fotografering rundt seg.*

---

[651] Men vil sikkert bekrefte at vi ringte hvis det skulle være nødvendig.

Polakken kjørte nå brått av mot Økern før Setsaas rakk å ta bilde av denne bilen. (Men den er grundig avbildet både før og senere!) Men han startet nå fotografering av andre biler i trafikken rundt. Etter ca 30 sekunder ble Setsaas oppmerksom på en bil som sto parkert med åpent motorpanser på høyre side. Føreren sto bøyd over motoren, og man kunne se sambandsutstyr inne i hans skjorte. Og bilnummeret? VD 13368!

Setsaas fotograferte alt han kunne, kjørte 200 meter videre, kjørte til side og stanset over nærmeste bakketopp usett fra den andre bilen. Mindre enn ett minutt senere var motoren i orden og VD 13368 kom i venstre fil. Setsaas fotograferte bilen bakfra og kjørte opp på siden av bilen mens han hele tiden fotograferte. Plutselig oppdaget han en bil med registreringsnummer DB 13368 foran VD 13368 (sistnevnte har tydeligvis tatt igjen førstnevnte). Setsaas fotograferte nå DB 13368. Fra Sinsen-krysset fulgte Setsaas den tredje 13368-bilen til Sagene Brannstasjon, og skyndte seg å få fremkalt filmen før han sa et ord til noen.

Bildene ble skarpe og klare. Til alt overmål oppdagt han nå at kameraet hadde sett den tredje bilen før han selv, og på en og samme eksponering endog fått med ***begge de sistnevnte 13368-bilene med tydelige registreringsplater****!*

Først nå fortalte Setsaas om denne historien til Ramm og viste ham bildene. Ren nøkternhet tilsa at bevismateriale om mulig burde sikres først.

En uke eller to senere kom Petter Holst, som ikke kjente til Setsaas' opplevelse eller bilder, til Setsaas. Han fortalte om akkurat ***samme opplevelse på samme sted*** *- bare noen hundre meter forskjøvet! Men han kunne jo ikke bevise noe, og hadde lurt på om han burde holde alt for seg selv - det var jo for utrolig! (Det var vi enig i.* ***For*** *utrolig.)*

Hvor stor er nå sannsynligheten for at noe slikt skal inntreffe to ganger med tre biler med samme registreringsnummer og én felles bokstav, og med «riktig» publikum på plass begge ganger? Vi er overbevist om at det er lettere å få full pott i Lotto hver uke i årevis. Kanskje noen lesere kan hjelpe oss med noen regnestykker?

For førstestatsadvokat Dahl fra Kristiansand, som avhørte alle sjåførene, var imidlertid dette en helt ordinær tilfeldighet. Men hans etterforskere så ikke direkte uenige ut da vi foreslo at sjåførene burde settes på vann og brød inntil de la kortene på bordet og fortalte hvem deres oppdragsgiver var.

Norsk påtalemyndighet er jo ikke helt ukjent med sannsynlighetsberegning som bevismateriale. I den såkalte «Landås-saken» påberopte påtalemyndigheten seg som det eneste kjente bevis nettopp at det man observerer ikke regnes som sannsynlig uten at det ligger noe straffbart bak. Det var godt nok «skjellig grunn til mistanke» til å holde hjelpepleieren i varetekt i 4 måneder og foreta 2000 undersøkelser[652]. Vi vil gjerne ha de sannynlighets-kompetente statsadvokater fra Landås-saken til å ta over der Dahl slapp. Da blir det mye vann og brød i saken vår!

Vi - i motsetning til Landås-saken[653] - har dessuten mye underbyggende bevismidler i tillegg, f. eks. bilder som viser at alle tre bilene/sjåførene var godt oppsatt med samband og endel andre interessante sideopplysninger. (Hvis det også var tilfeldig, må det være mange som går rundt med sambandsutstyr under skjorta i Oslo.)

Hvis statsadvokatene i Kristiansand og Bergen byttet plass, kunne det fort bli vei i vellinga også i vår sak. Da bør man etterpå se nærmere på dekkhistoriene. Hvor kom de fra?

Hva var hensikten? Historien går jo rett inn i klassisk psykologisk krigføring. Uten foto, ville Setsaas - som Holst i begynnelsen - måttet vurdere nøye om han i det hele tatt burde fortelle episoden til noen. Motparten hadde jo allerede løpt rundt i årevis og forklart at mannen så spøkelser på høylys dag, stakkar, han var nok blitt svært sliten og trett (les: temmelig gal) av å ha holdt på så lenge med retsssaker og alt slags styr. Selvsagt trodde mange på dette, og det ville ikke bli bedre med vanvittige historier om å bli forfulgt av like bilnummer.

Aksjonen ville nok underveis blitt tilpasset hva Setsaas foretok seg:

De kan f.. eks. ha håpet at Setsaas som ledd i sin etterforskning selv stoppet ved den ene bilen og konfrontert sjåføren med anklager om overvåking. Operasjonsledelsen ville nå f. eks. ha forberedt igangsettelse av slagsmål e. l. og påfølgende anholdelse av Setsaas for angrep på tilfeldig, sakesløs person. Vitner ville fortalt at det var Setsaas som stanset og gikk på sjåføren.

Kanskje var det planlagt repetisjoner av operasjonen inntil noe lignende inntraff. I alle fall fikk de sendt signal om at «storebror ser deg» osv.

Men tjenestenes kokebok hadde ikke regnet med at offeret skulle kunne **dokumentere** opplevelsen, og enda mindre publisere den i VG med bilder.

---

[652] Dagbladet 24. august 1995

[653] I øyeblikket er den siktede hjelpepleieren løslatt, og media - se f. eks. Dagbladet 24. august 1995 - regner med at saken blir frafalt.

Vi forunder oss stadig over at Riksadvokaten & Co tror de kan slippe unna denne saken. Man kan naturligvis forsøke å dekke seg bak at det ikke er straffbart å bringe tre biler med nesten samme registreringskode til samme sted. Var det bare det om å gjøre, ville det vært riktig. Men her var Riksadvokaten gjort klart oppmerksom på at dette var ledd i *psykologisk krigføring* med et langt videre siktemål. Kanskje hadde akkurat denne aksjonen til hensikt å fremprovosere straffbare handlinger på stedet. Da var den i seg selv straffbar. Den hadde imidlertid helt klart til hensikt å bidra til å skade enten offerets *mentale helse* eller offerets *omdømme*, muligens som forberedelser/«cover» for meget alvorlige forbrytelser. Da ville det vært *meget straffbart.* Endelig måtte dette selvsagt forfølges grundig som spor til den totale, koordinerte aksjon.

Selv om det ville vært mer enn nok av innfallsvinkler, illustrerer saken at vi i Norge ikke er vant til *organisert kriminalitet* og at norsk lovgivning er svak - f. eks. i forhold til amerikansk - på sektoren *konspirasjon.* I Norge vil organiserte kriminelle alt for lett slippe unna ved at man vurderer hvert enkelt delelement av en konspirasjon for seg som om helheten ikke eksisterte, med mindre man kommer frem gjennom *medvirkningsbestemmelsene.* Etter amerikansk lov er alle som kan knyttes til konspirasjon automatisk skyldige i den alvorligste forbrytelse innenfor konspirasjonen, og de kan også settes under tiltale for denne selv om resten av nettet ikke er rullet opp. Her må nok også norsk jus oppdateres.

20.13 *Politiets klienter stiller villig opp*

Dagbladet bragte i februar 1994 følgende nyhet[654]:

> *«HYSJ-AGENT BAK RP-DRAPET: En 47-åring som er siktet for drapet på spritsmugleren Rolf Pettersen, også kalt RP, har tidligere samarbeidet nært med norsk overvåkingspoliti, etter det Dagbladet får opplyst.*
>
> *Han skal ha drevet et angivelig farlig og nervepirrende dobbeltspill som infiltratør i grupper fra Midtøsten med spesielle interesser i Norge - og rapportert direkte tilbake til øverste etasje i Politihuset i Oslo.»*

Vi har undersøkt saken litt nærmere, og bragt på det rene at 47-åringen i utgangspunktet er en kriminell person som har drevet sin virksomhet bl a i det samme spritsmuglermiljø som «RP». Det dreier seg *ikke* om en tidligere POT-agent som *siden* er blitt kriminell, men en kriminell som ofte er blitt *benyttet* til å utføre agentjobber for POT, og sikkert ville blitt det igjen, om han ikke var blitt tiltalt for RP-drapet.

Saken avslører dermed noe vi visste fra før, nemlig at «den fjerde tjeneste» ved hjelp av sine «avdelinger» i POT, Oslo Politikammer og Fremmedpolitiet, benytter seg av sine klienter til å utføre oppdrag de ikke selv kan utføre. Det dreier seg ikke bare om kriminelle, men for Fremmedpolitiets del også personer som er sterkt avhengig av dem pga sin status i Norge, dvs. utlendinger med usikker oppholdstillatelse. *Kriminelle utlendinger* er derfor en svært villig gruppe, fordi de *både* kan tilbys hestehandling med sin kriminalitet og med eventuell utvisning eller ikke. Det elegante med å bruke slike personer er at de dessuten har meget lav troverdighet. Hvis de påstår at et bestemt ulovlig oppdrag var på vegne av politiet, kan dette avvises bryskt som en vill historie for å «slippe unna».

Vi har vært utsatt for denne typen «freelancere» i mange forskjellige utgaver. Det vanligste er en form for åpenlys spaning som har til hensikt å skremme. Det skjer ved at personer med skremmende utseende og opptreden, mange av dem utlendinger, følger etter personer i vår gruppe, stiller seg opp for å granske personen med øynene, snakker til personen på skremmende vis, bruk av tvetydigheter o. l. som ofte viser at opplegget er innlært, venter på oss i bil utenfor serveringssted lenge etter at alle andre har forlatt stedet osv.

Andre opptrer som regelmessige provokatører. Endel slike er nærmere beskrevet i kapittel 20.

20.13.1 Taxi-sjåfører som etterretningsagenter

Andre er utenlandske drosjesjåfører med uklar arbeidstillatelse som trolig får betalt for å cruise i Vindern/Slemdal-området for å få så mange turer til Ramm/Norsk Oljerevy som mulig, slik at de kan slå av «en tilfeldig prat» med personer i vårt miljø - en tilsynelatende tilfeldig og derfor uskyldig kontakt som kan gi verdifull etterretning. Kanskje er det innmontert opptaksutstyr i bilene. Det kan selvsagt også hende at arbeidstillatelsen er meget klar, men drosjeeieren og sjåføren fra tjenestene! Dette er fullt mulig uten at Taxisentralen behøver å ha den minste mistanke.

---

[654] Dagbladet 9. februar 1994

20.13.2 Mulig drapsforsøk

Episoden da Ramm skulle lures alene ned på Filipstad-kaia er tidligere beskrevet i kapittel 16.1. Hovedoperatøren på kaia var utvilsomt en rekruttert småkriminell. Minst to personer til var innblandet. Hverken Dahl eller Riksadvokaten ville etterforske denne saken, som godt kunne vært et drapsforsøk. Vi har bevismidler som fortsatt *kan* oppklare denne saken.

20.13.3 Polakk og politimann

Blant overvåkerne på Lindebergåsen fantes både en polakk med omfattende oppgaver og en politimann fra Fremmedpolitiet. Vi har konkrete bevis som involverer begge. F. eks. var polakken innblandet i «13368»-episoden (se kap. 20.12.1.1) og politimannen i «hundesaken» (se kap 20.11) og begge i flere andre sammenhenger..

20.13.4 Overfallsforsøk

Vi har tidligere vært innom overfallsforsøket mot Setsaas:

Vi minner om at Setsaas skulle til å kjøre inn i garasjen da det dukket opp en person som på meget gebrokkent norsk oppfordret Setsaas til å stige ut av bilen. Da han var i ferd med å gjøre det, oppdaget han en større gjeng sto bak et garasjehjørne klar til å storme frem. Han fant det da tryggest å smelle igjen bildøren og rygge ut i en fart. Episoden ble anmeldt, men etterforskerne slo seg til ro med at gruppen trengte hjelp til å skifte et punktert dekk. Lier ville ikke gå videre med saken. Ved fornyet henvendelse der denne saken ble satt inn i sin sammenheng nektet pånytt både Dahl og Riksadvokaten å etterforske.

Vi avslører nå for første gang at vi har bilde av denne gruppens sannsynlige «føringsoffiser», en person som åpenbart var i kontakt med gruppen umidderbart etter overfallsforsøket. Vi har vist bildet til personer med god kjennskap til spritmiljøet, og fått sikker identifikasjon av mannen som tilhørende nettopp et firma/miljø som har vært under etterforskning for spritsmugling, dvs det samme miljø som 47-åringen og «RP» Pettersen. Våre kilder antyder også at etterforskningen mot disse miljøene ikke synes å bli prioritert svært høyt. Det er endog brukt et uttrykk som «untouchable».

Hvis Lier, Dahl eller Riksadvokaten hadde brydd seg med å innkalle Setsaas til å avgi forklaring om episoden ville de selv lett kunnet finne mannen og oppklart saken.

20.13.5 Ny «Mossad-sak»

Legg også merke til at 47-åringen iflg Dagbladet hadde vært brukt bl a til infiltrasjon i grupper fra Midtøsten. Vi har konkret kunnet verifisere at han infiltrerte Palestinafronten. Hvilken saklig interesse har det norske POT for å drive denne form for infiltrasjon i en lovlig norsk politisk gruppering som ikke skiller seg ut på annen måte enn ved et avvikende syn på et utenrikspolitisk tema? Det er ikke lett å se. Mest sannsynlig har den reelle oppdragsgiver i disse operasjonene vært en annen «avdeling» i «den fjerde tjeneste», nemlig Mossad Norge, dvs at vi her står overfor en sak som tilsvarer Mossad/asylsøkersaken: Ordinært norsk politi rekrutterer spesialagenter fra kriminelle miljøer, stiller disse til disposisjon for POT som igjen sender dem ut på oppdrag for sin intime samarbeidspartner Mossad Norge. *Mossad/asylsøkersaken kan for den saks skyld ha hatt som direkte siktemål også å rekruttere agenter til bruk i Norge, ikke bare til mordoperasjoner i Midtøsten slik det allerede er kommet frem.*

20.14 Verving

Vi kjenner en rekke eksempler på at provokatører har forsøkt seg på å verve noen på «innsiden» av vår gruppe til sine formål. To av disse episodene er fortalt tidligere (kap 7.3.).

20.15 Splitt og hersk

I et oppsiktsvekkende tilfelle av åpenhet uttalte en agent for det britiske MI6 (tilsvarer E-staben) til BBC i 1993[655] at

> «...et av MI6's favorittopplegg er å spille folk ut mot hverandre. 'De ødelegger hverandre. Det er ikke du som ødelegger dem.»

Måten å gjøre dette på er å manipulere ulike personer som i utgangspunktet sto sammen ved hjelp av stille påvirkning i deres respektive omgivelser, uten at de er oppmerksom på det selv. På denne måten kan venner, familiemedlemmer, forretningskolleger, partifeller etc langsomt kjøres mot hverandre ved at det bygges opp motsetninger på helt andre områder, noen påvirkes til å opptre slik at det vekker andres mistenksomhet, rykter om hva andre har sagt og gjort resirkuleres og forstørres, andres mindre feil eller ugjennomteknte bemerkninger forstørres og settes inn i tvilsomme sammenhenger osv. Dette er et meget følsomt område, og det er en særlig usympatisk provokasjonsform fordi den kan skape meget lange og dype sår. Vi er dessverre ikke ukjent med denne arbeidsformen heller.

20.16 Økonomisk krigføring

For de fleste av oss er økonomi viktig. Svikter den, øker bekymringene, personlig slitasje, slitasje mellom medarbeidere og familiemedlemmer etc etc. Økonomisk sammenbrudd er det første avgjørende mål for angriperen. Veien dit går via informasjonsinnhenting (grunnlag for alt annet), diskreditering/kriminalisering (ødelegger intern og ekstern troverdighet), psykologisk krigføring (svekker motstandskraften) og **direkte** økonomisk krigføring.

Her er hva vi antar hører med fra våre opplevelser (det er litt mer usikkerhet knyttet til dette fordi det er så mange som kan ha andre motiver for å foreslå litt snusk og sjusk, eller legge kjepper i hjulene for konkurrenter, men igjen: Totaliteten er for stor for vår ordinære sannsynlighetskvote):

- *En av Norsk Oljerevy's nøkkelmedarbeidere har de siste årene fått gjentatte og helt uvanlig gunstige tilbud om overgang til andre jobber, noen reelle og i høyeste grad fortjent, andre latterlig overdrevne og mistenkelige på annen måte.*

- *Medarbeidere i et konkurrerende tidsskrift har flere ganger skrytt av at de vet alt som foregår i Oljerevyen og endog skal sitte på «ubehagelige» lydbåndopptak*

- *Motparten fikk uventet hjelp da Oljerevyen pådro seg pipebelånt eieransvar for et nabohus (i ettertid vurdert som et alvorlig feilgrep, i samtid vurdert som nødvendig bl a for å få samlet alle medarbeidere i ett trygt fellesmiljø da den psykologiske krigføringen startet som verst), som deretter ble en hvit elefant. Motparten grep situasjonen begjærlig da huset senere måtte selges og sørget for en lang rekke angivelige huskjøpere som forhandlet og trenerte i uker og måneder hver seg før de trakk seg og neste dukket opp.*

- *Da Setsaas trengte å leie ut hybler for å finansiere en bolig han hadde på fremleie, ble potensielle leietakere systematisk skremt vekk før de rakk å komme på besøk*

- *Oljerevyen har fire ganger vært utsatt for at leveranser av magasiner til viktige internasjonale konferanser/messer ikke har kommet frem eller ikke kommet frem i tide - for mange til å være tilfeldig, og en av gangene under en serie på 8-10 hver seg uavhengige «feil» hos speditøren som ingen av dem burde inntreffe!*

- *Det settes regelmessig ut rykter om at Ramm er nedkjørt og alkoholisert og dødssyk og aldri vil kunne fortsette lenge som redaktør, i situasjoner der potensielle investorer nettopp vurderer hvor mye som ville vært igjen av Oljerevyen hvis han falt fra. Det eneste av dette som er i nærheten av sant er at Ramm ble behandlet for høyt blodtrykk i siste liten før det ble skadevirkninger av dette sommeren 1993, men erklært frisk som en fisk noen uker senere. Alkohol bruker ingen av oss i det*

---

655 Referert i Stephen Dorril: «The Silent Conspiracy». Mandarin, London, 1994, s. 482.

hele tatt uten i et selskap e. l. en gang i måneden eller så (av praktiske arbeidsmessige grunner - vi er ikke blitt puritanere!)

- *Dahl-gruppen fungerte i seg selv effektivt som økonomisk krigføring mot oss. I over et halvt år ble vi sittende hos Dahl i hyppige og milelange møter med fremleggelse av notater etc. som krevde omfattende saksforberedelser. Ramm, som er avhengig av omfattende inntektsbringende ekstraarbeid, mistet den tiden han skulle brukt på dette og bygget i perioden opp betydelig ny gjeldsbyrde.*

- *Saken totalt kommer i samme gate: Vi bruker ikke bare tid, men pådrar oss etterhvert enorme utgifter til bilbruk, møter på kafeer, leie av sikre hotellrom, reiseutgifter etc - for ikke å snakke om injuriesaker som vi egentlig burde ha pådratt oss langt flere av, og ville gjort det hvis vi skulle tilfredsstilt pressens krav om detaljer, men hittil er det bare blitt en (det sier også endel om riktigheten av alle de detaljer vi likevel har gått ut med)*

20.17 Kriminalisering

Den beste måten å knekke et offer på er naturligvis å få et helt *annet* påskudd for arrestasjon, tiltale og straff. Den største oppdagelsen man kan gjøre ved hjelp av informasjonsinnhenting er et *virkelig* straffbart forhold i offerets bakgrunn. I skikkelige politistater sørger man derfor for å ha så mange lover, regler, påbud og forbud at *alle* før eller siden er nødt til å bryte loven. De hemmelige tjenester registrerer da bare rutinemessig opplysninger om straffbare handlinger på hver enkelt innbyggers rulleblad, men gjør ingenting mot venner, medspillere, nyttige idioter eller uinteressante personer. Den dagen man trenger påskuddet, er det bare å finne det frem.

Hvor langt er Norge kommet i denne retning? Mange vil nok mene at f. eks. alt det regelverk som etterhvert er kommet omkring *næringsvirksomhet* gjør det nærmest håpløst for småbedrifter å overholde alt. Straffelovens bestemmer mot *diskriminering* mot ulike grupper, inklusive diskriminerende uttalelser, *kunne* skapt slike forhold hvis de var blitt praktisert anderledes av påtalemyndighet og domstoler, men det har ikke skjedd. De nye lovene mot besittelse av visse former for *pornografi* rammer vel idag bare såpass små grupper at det ikke blir noe alment problem. Begge disse lovene beveger seg imidlertid inn i et vanskelig grenseland der man har begynt å kriminalisere *uttalelser* og *besittelse av trykt skrift*, og man bør være klart på vakt mot utglidning. Det finnes de som gjerne så strengere anti-diskrimineringslover, totalforbud mot all pornografi og - etterhvert - enhver form for bruk og besittelse av tobakk. Får disse gjennomslag, blir mulighetene legio for å «få noe på» nær sagt hvem som helst, særlig hvis man *også* får bredere fullmakter til avlytting, husundersøkelser etc begrunnet med kamp mot mer alvorlige forbrytelser uten strenge regler mot å forfølge mindre lovbrudd som måtte bli oppdaget på jakt etter de store.

Vi skal ikke her male fanden på veggen, men det er et tankekors at vi på enkelte områder bare synes å være en gradsforskjell unna *bred automatisk kriminalisering* av store befolkningsgrupper, antakelig nærmest for næringsdrivende gjennom skatte- og regnskapslovgivningen. Det er også på dette området truselen om farligere forhold er størst, for det finnes alltid nye utredniner mot økonomisk kriminalitet, og lav bevissthet blant politikere, media og almenhet for den taushetsskapende effekt dette kan ha hos store grupper som er viktige for samfunnsdebatten.

Men om man ikke *finner* kriminalitet, kan den *skapes*. Provokativ *strategi for kriminalisering* består i legge forholdene så godt til rette som mulig for offeret til å bryte loven, først gjennom *økonomisk krigføring* som øker behovet for raske penger, dernest ved *provokatører* som *leder inn i* øvelsen ved å komme med forslag om måter å skaffe penger på:

- *En av de angivelige huskjøpere (se forrige avsnitt) ville betale meget godt bare selgerne (Oljerevyen) undertegnet en seksjoneringsmelding for huset. Men den ville vært ulovlig fordi huset ikke forskriftsmessig kunne deles i to selvstendige boligseksjoner.*

- *Ramm fikk henvendelse fra en som vi avdekket som eiendomssvindler som så gjerne ville gjøre noe godt for asylsøkere, bare Ramm ville legge inn et godt ord for ham overfor sine NOAS-forbindelser i Utlendingsdirektoratet for å få en av hans eiendommer godtatt som asylmottak, og da kunne det sikkert vanke litt provisjon på kjøpet*

- *Det dukket opp flere tilbud om deltakelse i oppdragsringer for brennevinssmugling*

- *Flere personer i vår gruppe er blitt utsatt for forsøk på å bli assosiert med nynazistiske miljøer, en gang med åpenbare spor til E-tjenesten*

Noen konkrete eksempler på dette:

- *En særlig velbrukt metode er å ringe oss og forklare hvor glad vedkommende er fordi noen engasjerer seg, stå på osv., og gradvis lede samtalen inn på andre områder: Person xx er en forferdig banditt og morder, ikke sant? Jødene eier og styrer alt, vi skulle hatt det gamle grunnlovsforbudet tilbake, ikke sant? Hensikten er å få ut injurierende eller anti-semittiske uttalelser som kan fanges på bånd og brukes mot oss. Hvor lett er det ikke å jatte med enhver plageånd i telefonen mens man jobber med noe annet!*

- *Tilsvarende metode benyttes også tilpasset til brevskrivningsformen. Delvis håper man på svar, delvis kan selv et brev fra N. N. til oss brukes i ulike sammenhenger kombinert f. eks. med foto som viser at N. N. har vært på besøk, samtaler ved samme kafebord osv., som skal vise at vi er «samme ulla»*

Forsøk på å assosiere oss med nynazisme, rasisme og anti-semmittisme er spesielt opprørende, men reiser også et tankekors: Slikt materiale er ikke brukbart i Norge. *Ingen* i Norge vil tro på at f. eks. Ramm, som har arbeidet i NOAS i mer enn ti år og vært formann i flere år, og som gjennom en generasjon har gjort seg kjent for stikk motsatte systematisk anti-rasistiske oppfatninger, skulle ha et minste å gjøre med slike grupperinger eller holdninger. Det samme gjelder Setsaas, som har arbeidet i årevis med humanitært arbeide og på alle måter hatt klar avstand fra slikt.

Hvorfor driver de da med det?

Det eneste mulige svaret er skremmende: Målgruppen må være utenfor landet, og da antakelig i Israel, der Mossad trenger «bevismateriale» for å gjennomføre aksjoner mot enkeltpersoner i utlandet. Det er ingen grunn til å tro at israelske myndigheter skulle ha bedre kontroll med Mossad enn andre har med sine, men heller ingen grunn til å tro at de ikke *forsøker*. Litteraturen[656] om Mossad forteller om rettslig pregede høringer der Mossad må godtgjøre et *moralsk* grunnlag for å aksjonere mot personer i utlandet. Vi er overbevist om at det er riktig. Den israelske stat er tuftet på et livssyn av meget høy moralsk og etisk standard, og det er all grunn til å anta at den stiller strenge etiske krav til sine beskyttelsesinstrumenter i utlandet.

Vi har *intet* usnakket med Israel eller jødisk tro eller jødiske fellesskap eller personer av jødisk opprinnelse, men stor respekt for alt dette. Vi *hadde* heller ikke noe usnakket med den saus av Ap-makt, hemmelige tjenester og Mossad avdeling Norge som vi finner her i landet, inntil denne 'fjerde tjeneste' bestemte seg for å gå løs på oss.

Det kan således være all grunn til å frykte at Mossad-delen av *denne norske uhellige allianse* av brodne kar i flere leire må legitimere sine uvanlige aksjoner oppover i systemet. Å få oss fremstilt som nynazister og anti-semitter er således ikke en del av kriminaliseringen i Norge, *men overfor høyere lag i Mossad og eventuelt overfor myndighetene i Tel Aviv.*

Det verste forsøk på kriminalisering er selvsagt Lauritzen-rapporten til Lier (se kap 18). Den representerer et eksempel på en metode man kan frykte er benyttet oftere: Unøyaktige eller svakt underbyggede rapporter fra politifolk, tystere eller andre forbindelser legges til grunn for hypotesemakeri på høyere nivåer som etterhvert kan akkumuleres til grunnlag for å avsi kjennelser om lovlig overvåking. Som vi har vært inne på tidligere, er det all grunn til å tro at Lauritzen-rapporten direkte eller indirekte har gitt grunnlag for «lovlig overvåking» ihvertfall av Setsaas. Men det må være første gang i Norges-historien en slik kjennelse bygger på så svakt grunnlag at *ingen* senere kjenner til den og en statsråd som møter i Stortinget foretrekker å erklære at *ingen* overvåking finner sted fremfor å bringe en slik kjennelse opp.

---

[656] Bl a Ostrovsky - den sterkt kritiske Mossad-avhopperen - sier at Mossad kun henretter den de mener «har blod på hendene»

20.18 Diskreditering

Dette er et tema vi har vært innom mange ganger, og grenser opp mot kriminalisering. Diskreditering har da også til hensikt dels å forenkle kriminaliseringsarbeidet, dels å bygge opp under den økonomiske og psykologiske krigføringen fordi offeret mister støtte fra sine omgivelser, dels å svekke den alminnelige motstandskraft, og fremfor alt å ødelegge offerets troverdighet overfor media og politikere etc når det kommer for å få hjelp.

Vi har tidligere redegjort for endel av den diskreditering Setsaas har vært utsatt for: Påstander om at han skal ha drevet to bordeller og skutt mot de ansatte i Guatemala, og - fra Lauritzen: At han er våpenglad og har masse våpen hjemme, og at han er troendes til å «skape bevis» selv ved å knuse biler, true en advokat osv. Leif A Lier bygger opp ved å fortelle at han er «nervøs» og vil «iverksette uspesifiserte tiltak» osv. Verre er antakelig den generelle bakgrunnsdiskreditering: Det er synd på Setsaas, han har holdt på så lenge, det var sikkert endel urett mot ham i begynnelsen, men du vet hvordan det går med personer som er så ensidig besatt av «SAKEN» sin; det er ikke til å unngå at de blir litt slitne og nedgjørt, kanskje etterhvert med litt psykiske problemer. Dessuten er det vel bare psykopater som er så sta og ikke gir seg,

Ramm har også vært utsatt for forsøk på ryktespredning. Vi har tidligere vært inne på at hans kontakt med vietnamesiske barn etter at han fikk en testamentfullbyrderrolle *kunne* blitt benyttet. Vi har indikasjoner på at den *er* blitt benyttet. Men ved siden av å stå i med vietnamesiske smågutter, skal han også ha stått i med en ferm og flott samejente som visstnok skal ha vært spion for KGB[657]. Og i en særdeles sausete artikkel av Roy Skoglund i Morgenbladet ble Ramms arbeid for SMOG i noen år rundt og etter 1970, og SMOG's kontakt til den genuine russiske eksilorganisasjonen NTS, forsøkt snudd trill rundt til antydninger om cubanske og øst-europeiske spioner rundt Ramm - særlig i hans bridgeklubb[658]! Intet av dette ble referert og har heller aldri dukket opp igjen, så det er vel ikke mange som har trodd på det heller. Herr Skoglund glemte å opplyse at Ramm senere ble sikkerhetsklarert i 1972 (forespurt om militærtjeneste ved SHAPE), 1973 (ansettelse i Høyres stortingsgruppe), 1975 (utredningsopphold i NATO's parlamentarikerforsamling med ubegrenset adgang til NATO/Zawentem), 1981 (statssekretær i Oljedepartementet) og 1983 (oljerådgiver i Finansdepartementet).

Men Ramm har som nevnt også vært utsatt for endel indirekte diskreditering (syk, nedslitt, mye alkohol osv, se foran).

Vi har også grunn til å tro at det pågår endel *helt uspesifisert diskreditering* av oss begge, av typen: «Hva synes du om Ramm/Setsaas-saken?» «Å, jeg vet ikke riktig, men det lukter ikke så bra, gjør det vel?» «Hvordan da?» «Vel, jeg har snakket med noen som vet alt om de sakene der, og de sier det er noe alvorlig galt med de karene der, men for Guds skyld, jeg vet ikke jeg, ikke legg for stor vekt på det....»

Vi tror vi er ganske godt beskyttet av vår egen bakgrunn og bekjentskapskrets. Det er grenser for hva man kan si om en krigsskoleutdannet major og bli trodd uten sterke bevis. Og Ramm er det så mange som kjenner personlig, særlig innen de viktige gruppene politikk og media, at uspesifiserte rykter heller ikke om ham lever særlig lenge. De få gangene vi har registert dem, har det vært i rimelig nærhet til sannsynlig primærkilde, dvs at de ikke ser ut til å komme mye lenger.

Men selvsagt er det i alles liv forhold og episoder man ikke direkte ønsker å få brettet ut, selv om de ikke er kriminelle e. l. Blir diktningen og ryktespredningen heftig nok, kommer noen før eller senere i nærheten av slike ting. Vi ser ingen grunn til at noen skal ha krav på innsyn i andre menneskers privatliv bare fordi tjenestene eller andre driver diskrediteringskampanjer. Vi anbefaler derfor alle som blir konfrontert med rykter om nekte å føre diskusjon på slikt lavmål. For hva skjer hvis man aksepterer å stille opp for ryktespredernes domstol? Man kan avvise falske påstander gang på gang, men så kommer en påstand som kan være delvis riktig om et slikt forhold som man gjerne ville holdt for seg selv. Hva betyr det å si «Ingen kommentar» etter å ha sagt «Nei» ti ganger? Det er identisk med «Ja». En seier bandittene ikke har fortjent.

Ennvidere: Hvis noen av skulle være så uskyldshvit at vedkommende knapt har levet, og *har råd* til å svare ja eller nei; stå til rette for ethvert svar, bør vedkommende *likevel* avstå fra å gjøre det, for ikke å legitimere tilsvarende pågang på andre som ikke er like begeistret for gatens standrett.

Så vi har bestemt oss for at vi kun avgir ett slags svar på *ethvert* diskrediterende rykte vi måtte bli bedt om å kommentere, og det er «Det får du ikke vite noe om. Av prinsipp.»

Det må ikke bli slik at det bare er de helt uskyldshvite som tør stå frem i konfrontasjon mot sniklytterne og dyneløfterne. I denne saken er en fartsbot, en liten skatteunndragelse, et slagsmål, en uskeielse i Paris, en runde

---

[657] Begge disse historiene er presentert på Stortinget av provokatører, men ingen der trodde på dem. Vi har ikke registert dem ellers, så det kan ikke ha vært så mange andre som trodde på dem heller.

[658] Etter nærmere granskning av bridgeklubbens annaler sammen med journalist Erling Bøe - er vi kommet til at den eneste mulige spion i klubben må ha vært Erling Bøe selv, for han kjenner en person som en gang har besøkt Cuba!

med et kjønn man offisielt ikke har runder med, en gang man glemte å sjekke fødselsdato osv. for småtterier å regne. Skulle noen av småtteriene være straffbare, får det bli avdekket på vanlig måte eller forbli i glemselen. Og er det vesentlig *mer* enn småtterier, har tjenestene helt andre virkemidler enn ryktespredning, i alle fall.

20.19 Avledningsmanøvre, tidstyveri

I noen tilfelle har vi avdekket provokatører som ikke gjør annet enn å snakke og avlevere kilovis med dokumenter, uten at vi kan se noen spesiell hensikt. Vi er kommet til at det til og med ligger en hensikt bak dette: Rett og slett å stjele tid og oppmerksomhet, og sende oss avgårde på sidespor som leder rett ut i ødemarken.

20.20 Fotografering

Vi har nevnt et par fotograferingsepisoder i forbindelse med psykologisk krigføring. Vi har hatt flere, bl a en gang systematisk fotografering av huset på Slemdal av helt ukjent person. (Men ganske god sammenfall i beskrivelse med en overvåker fra Lindebergåsen.)

Fotografering er i utgangspunktet del av et rekognoseringsoppdrag. Man skal identifisere personer, bygninger, omgivelser og infrastruktur som grunnlag for planlegging av offensive fremstøt. Det innebærer at den som blir fotografert kan vente seg et angrep

Hvorfor skjer det da ofte så alle kan se det? Nettopp i vissheten om at det skaper frykt. Fotograferingen blir i seg selv et ledd i den psykologiske krigføringen. Og det er alt for enkelt å anta at fotografering man ser bare er terror, ikke virkelig rekognosering. Det kan være det ene eller det andre, eller begge. Da skapes mest frykt og usikkerhet.

20.21 Sammendrag

Vi håper leseren nå har fått et inntrykk av hvordan provokatørvirksomhet inngår i en bredere plan for å knekke en motstander, og hvordan ulike typer for provokasjoner settes inn for å forberede og legge grunnlaget for andre. *Innhenting* skal gi informasjon til den totale strategi. Først ser man etter virkelige kriminelle forhold og deretter etter virkelige lovbrudd som kan blåses opp. Finner man ikke noe slikt, fortsetter man med psykologisk og økonomisk krigføring i håp om å presse reaksjoner ut av offeret: Mentale sammenbrudd, opptreden som medfører isolasjon fra omgivelsene, ukontrollerte sinne- eller fryktreaksjoner mot virkelige eller innbilte overvåkere, short-cuts i næringsvirksomheten, begynnende underslag osv osv. Virker ikke dette heller, får man konstruere opp noe. Diskreditering på i og for seg ikke-kriminelle, men følsomme områder (sexliv, tvilsomme business-foretakende, våpenbruk etc) øker troverdighetsgrunnlaget for senere grove kriminaliseringsforsøk.

Som regel er det ikke nødvendig å drive øvelsen helt frem til pågripelse, tiltale og dom for fremprovoserte eller oppdiktede forbrytelser. Det er tilstrekkelig å «avsløre», sørge for at flest mulig «vet» noe etc. Man oppnår stigmatisering, jobb-utelukkelse, miste av jobb, økonomiske problemer, kredittanmerkninger, slutt på kredittverdighet, familieoppløsning osv., og i neste runde forslumming av personen, redusert selvrespekt, oppgitthet etc., og *til slutt* kommer *virkelig* alkoholisering, småkriminalitet, vagabondisme og langsom glemsel og ødeleggelse, hvis ikke offeret i tide ser hvor det går og forlater landet eller tar sitt eget liv, avhengig av hvor mye ressurser som er igjen.

Vi går videre ut fra at man forstår at vi har hatt en provokatørsverm av dimensjoner på oss. Systemet må ha utnyttet sine ressurser til det ytterste, for vi har etterhvert klart å krysskoble den ene provokatør til andre og til tjenestene osv., familiemessig, arbeidsmessig og på andre måter. Om nødvendig kan vi legge frem kilo på kilo av brev og rapporter fra telefonsamtaler og møter. Dette er ikke noe vi har funnet på!

Og, som sagt, selv om *noen* er helt ukoordinerte tullinger, er de fleste helt normale mennesker som kommer med en i utgangspunktet tillitvekkende historie. Og selv om noen av dise er *ekte*, kommer alle de andre *ett eller annet sted ifra*. Hvor fra da? Hvem tror man har ressurser til det?

At *alle* er enten gale eller ekte, faller på mengden, de mange krysskoblingene og provokatørenes tendens til å komme *i sverm* også når intet skjer i media. Og var det så mye bedre om de aller fleste historiene om ulovlig overvåking, terror og statskriminalitet var *sanne?*

Systemet er brutalt, hensynsløst og utspekulert. Men det er som en slags omvendt Trollmannen fra Oz. Ved første møte virker han stor, allmektig og og usårbar. Forstår man hva som foregår og tar sine forholdsregler, er systemet maktesløst. For vår del har vi dessuten stått på, en rekke ganger klart å røke ut moststanderen, og levert anmeldelse etter anmeldelse ledsaget av detaljobservasjoner og bevismateriale som ville vært nok til å avsløre

hvis man hadde gjort virkelige forsøk. Derfor kunne man ikke engang forsøke! Derfor måtte Stortinget stoppes, og granskning snus til dekkaksjoner. Og jo fler dekkaksjoner, jo flere bevismidler i våre hender, og jo mer å dekke over. Systemet er nå ved veis ende. Vi har sett Trollmannen. Vi er ikke redd ham.

21. FRA ANDRE DELER AV SLAGMARKEN

Vi har nevnt at det blant de hundrevis av henvendelser vi har fått gjennom årene også har vært en hel del ekte saker, dvs virkelige ofre for statskriminalitet, høyst sannsynlig ved «den fjerde tjeneste». I tillegg har vi fulgt med i samtidsdebatten og registrert lignende saker. Vi har gått ganske langt tilbake i tid, men vært oss svært bevisst at vi da fort kommer inn i det vanskelige grenseland i den perioden da virksomheten gikk over fra å være en høyst forståelig og viktig forsvarskamp for vårt land mot femtekolonnister, og til ren politisk overvåkning og det som verre er siden.

I dette kapitlet redegjør vi for mange saker der enkeltpersoner er rammet. Vi kjenner til mange flere, og kan kort fastslå at litteraturen og media gjennom årene er fulle av tvilsomme saker og skjebner som i samtid nærmest ble rubrisert som tragiske omstendigheter. Idag finner vi det sannsynlig at mange av disse har tilknytning til samme materie. Vi har likevel droppet en lang rekke saker, særlig de som er såpass gamle at det har liten hensikt, men også halvgamle og nye saker som vi rett og slett mener dreier seg om *berettiget overvåking* eller der muligheten for dette er såpass stor at vi har latt det bli avgjørende i vår vurdering.

De fleste av sakene står på egne ben og vil finne sin egen løsning. For oss er de viktige, fordi de viser at den såkalte Ramm/Setsaas-saken ikke er den eneste. Den er i sitt utgangspunkt heller ikke den viktigste, men er blitt det fordi vi er de eneste som er kommet såpass langt og sitter med konkrete bevismidler. Dette kapitlet burde dokumentere at intet av det som vi sier har skjedd rundt oss, er «nytt under solen». Alt har skjedd før, og mer til. Vi håper denne oversikten siden vil sette dagsorden for en solid opprydningsaksjon som kan gi oppreisning til og løse livsflokene for så mange som mulig av de som har vært utsatt for overgrep, og andre som fortsatt sitter musestille.

21.1 Knutstad-saken

Vi begynner med byråsjef Erik **Knutstads** sak. Den er dessverre velkjent nok. Knutstad er krigsskole-utdannet offiser (1956), og det er over 20 år siden **Setsaas** oppfattet i Forsvaret at Knutstad-saken angivelig skulle hatt en sammenheng med Arbeiderpartiets og Jens Chr **Hauges** innstilling til denne offiserskategorien.

Etter Krigsskolen tok Knutstad amerikansk handelshøyskole (1958) og gikk UD's aspirantkurs i 1960. Han var president i ANSA (Association of Norwegian Students Abroad) 1960-62. I 1960-61 var han sekretær for Nordisk samarbeidsutvalg for atomenergi, der Jens Chr. Hauge var norsk representant. Han tjenestegjorde 1962-63 som attaché ved den norske ambassaden i Warszawa og hadde tjenestefri for å ta stillingen som generalsekretær i Senterpartiet 1964-66. Etter den ikke-sosialistiske valgseieren i 1965 var han den kommende statsminister Per **Bortens** meget viktige medarbeider under regjeringsforhandlingene, og i den første delen av regjeringsperioden en av Bortens nærmeste rådgivere.

Spesielt var Knutstad Bortens rådgiver under og etter Lygren-saken. De uholdbare anklagene mot Lygren og den feiden som i 1965 ble avslørt mellom overvåkingssjef Asbjørn **Bryhn** og etterretningssjef Vilhelm **Evang** ble en politisk varm potet. Det ble reist krav om granskning fra både Stortinget og pressen, og i romjulen 1965 ble det arbeidet intenst med saken i Regjeringen. Som krigsskoleutdannet offiser med UD-erfaring er det klart at Knutstad, som fortsatt var generalsekretær i Sp, var en helt opplagt rådgiver for Borten. Forhandlingene endte med at Borten i Stortinget annonserte nedsettelsen av etterkrigstidens første utredningsutvalg vedr de hemmelige tjenestene, med høyesterettsdommer Jens Chr **Mellbye** som formann. Etter dette ble Borten «aldri tilgitt i det hemmelige Norge»[659]. *Neppe Knutstad heller.*

Det gjorde ikke saken noe bedre for de sterkt Ap-infiserte tjenestene at han også var - og er - en meget sterk tilhenger av ikke-sosialistisk samarbeide.

Bengt Calmeyer opplyser om dette i «Forsinket oppgjør»[660]:

> *«Det var Knutstad som sørget for at Senterpartiet og Kristelig Folkeparti gjensidig trakk lister i endel strategisk viktige fylker. På den måten sikret han borgerlig flertall i Stortinget...»*

Dessuten: Han var grunnlegger for det som ble Folkebevegelsen mot EEC.

---

[659] Alf R. Jacobsen: «Iskyss». Aschehoug 1993. Side 184.
[660] Bengt Calmeyer: «Forsinket oppgjør. Arbeiderbevegelsen og den politiske overvåking ». Aschehoug 1993. Side 82.

Selv mente han at det først og fremst var det siste som måtte ha bragt ham i de hemmelige tjenesters søkelys. I et intervju med VG i 1963[661] hadde overvåkingssjef Asbjørn Bryhn brennemerket EF-motstanderne:

«....Vi er for tiden utsatt for en sjarmoffensiv på alle samfunnslivets fronter. Den har bare ett eneste mål: Å bryte ned vår motstand, ødelegge vår forsvarsvilje, Derfor gjelder det for dem å få kontakter på alle områder, søke selskapelige forbindelser overalt, snakke seg hyggelig innpå oss, så vi langsomt og sikkert pådyttes synspunkter som er i strid med våre interesser - for eksempel å få folk til å protestere mot Fellesmarkedet, som vel egentlig bare Østblokkens land har noe å frykte fra»

Intervjuet utløste en storm i media - primært fordi POT-sjefen aldri burde ha uttalt dette offentlig. Det ga også vann på mølla til Bryhns motstandere.

Knutstad gikk tilbake til UD fra Senterpartiet i 1966, og var førstesekretær og chargé d'affairs i Tel Aviv og senere førstesekretær i Rabat før han igjen tok fri fra 1967 for å ta stillingen som direktør for Royal Caribbean Cruise Lines. Mens han var her fikk hans sjef, skipsreder **Sigurd** Skauen, to ganger oppringninger fra «noen» om at Knutstad var en sikkerhetsrisiko, og han måtte etterhvert slutte i rederiet (1970)[662]. Han avanserte likevel videre i UD til konsulent I fra 1971.

Hans observasjoner som tydet på overvåking startet etter at de diskrediterende opplysningene kom til skipsreder Skauen. Knutstad har den dag i dag ikke kjennskap til hva som ble sagt til Skauen eller hvem som sa det, og Skauen er død. I motsetning til de fleste andre som går rundt i stillhet og grunner over slike observasjoner, tok Knutstad aksjon og anmeldte forholdet. Det medførte at han ble forsøkt tvangsinnlagt på Dikemark sykehus i juli 1973! Etter en kort undersøkelse der ble han imidlertid erklært så frisk som noen. Kort tid etter dette - i september - ble han utnevnt til byråsjef (under **Korvalds** regjering). Men overvåkingen fortsatte. I 1974 gikk han ut i pressen, og la nå ikke skjul på sin oppfatning overfor noen, hverken i inn- eller utland. Han klaget også til Kontrollutvalget, og fikk standardsvaret «ingen kritikk mot POT». I 1976 ble han «satt på loftet», dvs gitt en «tom» byråsjefstilling uten en eneste arbeidsoppgave. Der har han sittet med sin overvåkingssak og sine arbeidsrettssaker til han i 1995 med endelig virkning tapte retten til sin stilling, etter at han ble formelt oppsagt i 1991 ved Kongelig Resolusjon (nødvendig for oppsigelse av embetsmenn) - i nesten 20 år! Det endelige oppsigelsesbrevet fra UD vedlegges. Såsnart dommen var rettskraftig, reduserte Regjeringen Knutstads lønn til 2/3, selv om det er Stortinget som skal ta stilling til hva slags lønn som skal ytes avskjedigede embetsmenn frem til pensjonsalder. Denne saken ligger nå til behandling i Stortinget.

Ramm har hørt om Knutstad-saken gang på gang som skrekkeksempel på hvordan det gikk med den som fablet om ulovlig overvåkning. Idag virker det pussig at alle tok det for god fisk at Knutstad var plassert «på loftet» i UD uten arbeidsoppgaver fordi han var «gal» nok til å påstå at norske hemmelige tjenester overvåket ham. Men slik var det, og når man en sjelden gang var på annet besøk i UD's øverste etasje, listet man seg med skrekkblandet fryd forbi den velkjente kontordøren som ihvertfall for Ramms generasjon ikke var knyttet til noe ansikt, bare et navn med en forbannelse hengende over seg. Som en mann på torvet i gapestokken til advarsel for alle andre som måtte finne på noe lignende. Og hver gang temaet overvåking av en eller annen grunn ble tatt opp av noen, var omkvedet: «Du vil vel ikke bli en ny Knutstad?»

Nei. Det var det aldri noen som ville bli.

Det hele er en stor tragedie. Vi har interessert oss endel for Knutstad-saken, og oppdaget at mange andre har gjort det samme i mange år, men i det stille. Når det kommer til stykket, er det svært mange som privat mener at Knutstad er blitt utsatt for et alvorlig overgrep. Vi er også kjent med at det ble gjort forsøk på å fremforhandle en løsning under Willoch-regjeringen[663]. Man var imidlertid bare kjent med «den offisielle siden» av saken, og det lyktes ikke å nå frem til en løsning som tilfredsstilte alle parter, og som bl a innebar at Knutstad ville bli gjeninntatt i full tjeneste, og nå på ambassadørnivå. Det er verd å merke seg at dette må ha skjedd uten at tjenestene våget å protestere. Hadde de hatt troverdige mistanker å fremlegge mot Knutstad, hadde de selvsagt forsøkt å hindre en gjeninnsettelse. Hadde de i det hele tatt hatt virkemidler mot dette, ville de brukt dem, siden gjeninnsettelse på dette tidspunkt ville vært et voldsomt prestisjenederlag. Knutstad stilte imidlertid visse motkrav som ikke kunne oppfylles. Det er idag lett å se at dette var et alvorlig feilskjær som satte hans sak minst 10 år tilbake.

Knutstads problem har vært at han ikke har hatt noen konkrete **bevis** på selve operasjonene mot ham, utover egne observasjoner. Slike bevis er også særdeles vanskelig å registrere. Aksjonene legges nettopp opp slik at de

---

661 VG 6. juli 1963
662 Bengt Calmeyer i Arbeiderbladet 8. juni 1985
663 Sikker kilde i samtaler med oss.

aldri kan skilles helt fra bakgrunnen, og nesten alltid bortforklares med «naturlige forhold» eller «tilfeldigheter» hver for seg, eller avskrives fordi det ikke finnes øre- eller øyenvitner eller foto/video etc. Den som utsettes for dem, forstår at de ut fra mengden og hyppigheten ikke kan være tilfeldige, men da vil omverdenen forlengst ha stemplet offeret som paranoiker. Kun noen få typer operasjoner, som f. eks. romavlytting med telefon, kan bevises 100%, dog bare med tekniske hjelpemidler kombinert med adskillig teknisk kunnskap - eller flaks når avlytteren gjør en av sine sjeldne feil.

Noen indirekte bevis har han: Forsøket på tvangsinnlegging (gjør en «uskyldig» stat slikt?), det forhold at han måtte slutte i rederiet, Bryhns uttalelse om EF-motstandere, og en bekreftelse på at det finnes en file på ham i CIA's hovedkvarter i Langley i Washington[664] (norske myndigheter har ikke vært tilsvarende åpne). Det støtter også hans oppfatning at han systematisk er blitt nektet innsyn i UD's saksmappe på ham. Han ble også nektet innsyn i eventuelle POT-dokumenter, selv om denne forespørselen fra Knutstads advokat Johan Hjort ble anket helt til Kongen i Statsråd (og behandlet der)[665].

Da Knutstad informerte oss om at han hadde tatt med seg sin polske hushjelp hjem til Norge i 1964, etter sin ambassadørtid i Polen, og at hun hadde barn tilbake i Polen[666], ble vi overbevist om at Knutstad i sin tid ble utsatt for overvåkning på dette grunnlag, mest sannsynlig **lovlig** - i begynnelsen. Alle ambassadefunksjonærer i Warszawa hadde selvsagt polske hushjelper, men det var neppe vanlig å ta dem med hjem. Knutstad varslet selvsagt POT om dette på vanlig måte og de hadde ingen innsigelser. Det burde de nok hatt! Hvorfor hadde de ikke det? Var dette en gave fra himmelen for de som gjerne så at man «fikk noe» på en sentral Sp'er?

Det er ihvertfall sannsynlig at det ble betraktet som en gave fra himmelen for *polsk* etterretning. Hushjelper ble alltid i datidens Øst-Europa utsatt for press og trusler for at de skulle spionere på sine vestlige oppdragsgivere. Da hun fikk bli med til Norge uten sitt barn, har sikkert jubelen vært stor.

Det ville vært en feil av tjenestene ikke å sette Knutstad og hushjelpen under overvåking. Dette er den type overvåking som enhver opplyst statsansatt er innforstått med at man kan bli utsatt for, endog rutinemessig, som ledd i sikkerhetsklarering etc. Det forsto helt sikkert f. eks. politiinspektør Ørnulf Tofte, som var i POTs kontraspionasjeavdeling fra 1948 til ca 1987, og som i sin bok «Spaneren» viser at han har god kjennskap til KGB-metodene som ble benyttet i Øst-Europa[667]:

> *«Det er selvsagt at personellet ved de vestlige ambassadene i Øst-Europa er gjenstand for konstante forsøk på 'dyrking' og rekrutteringer. Både på frivillig basis og ved at det settes opp forskjellige feller for dem, slik at de senere kan presses til samarbeide.»*

Tofte kjente nok godt til Knutstads hushjelp, og forsto sikkert med en gang hvilke implikasjoner dette *kunne* ha. En slik årvåkenhet hos våre overvåkingsmyndigheter skal vi være glad for!

De norske tjenestene hadde også kjennskap til uttalelser fra en avhopper om at KGB hadde taket på en norsk embetsmann som hadde oppholdt seg i Øst-Europa på 50- eller 60-tallet og muligens også var politiker. Dette kunne passe på Knutstads partifelle, ambassadør Erik **Braadland**, som også selv sa at han regnet med at han «sto høyt på Bryhns liste over mistenkte muldvarper i den norske statsadministrasjonen». Dette bygget han på samtaler med Asbjørn Bryhn i forbindelse med Lygren-saken, da han fikk inntrykk av at Bryhn ikke stolte på ham. Det verserte en sak om en annen norsk diplomat som i 50-årene skulle ha lekket et notat forfattet av Braadland til østlig etterretning. Denne nektet og det ble aldri reist noen sak[668]. Vi vet ikke hvor lenge overvåkingen av Braadland varte, men han var jo også en nær medarbeider til Borten, og dette kan meget vel ha vært brukt som tilleggsargument for overvåkingen av Knutstad. Det er også meget mulig at man kan ha benyttet den tvil som var tilstede på mange hold om det virkelig var Ingeborg Lygren som var den spionen som var blitt utpekt av avhopperen Anatolij Golitsyn.

Ifølge Roy Andersen «Sin egen fiende»[669] sørget forsvarsminister Otto Grieg Tidemand for et hemmelig møte i Norge mot slutten av 1966 med Golitsyn og sjefen for CIA's kontraspionasje, James Jesus (Jim) Angleton:

> *«Det var forsvarsminister Otto Grieg Tidemand som ba de to komme over, ikke for å sette frøken Lygren under lupen enda en gang, men for å få nærmere detaljer om en annen av Golitsyns historier: Vervingen av en høytstående norsk embetsmann. Ifølge de*

---

664 Bekreftet av justisminister Mona Røkke i Stortinget 10. november 1983
665 Kgl res av 22. november 1985
666 Muntlig informasjon fra Knutstad til oss.
667 Ørnulf Tofte: «Spaneren». Gyldendal 1987. Side
668 Informasjonene om Braadland fra Alf R. Jacobsen: «Iskyss». Aschehoug 1991. Side 174-75 og 181-82.
669 Roy Andersen: «Sin egen fiende.» Et portrett av Asbjørn Bryhn

opplysningene Golitsyn hadde gitt til Bryhn under de to samtalene i november 1964, skulle denne agenten befinne seg på ambassadør- eller statsrådnivå...

-Vi presset ham temmelig hardt, sier Grieg Tidemand. - Men han hadde ingen navn, bare opplysningene han hadde hørt om at det var vervet en embetsmann på høyt nivå.»

Når dette nå kom opp igjen i 1966, kunne det tidsmessig passe godt med at Knutstads sjef i Royal Caribbean Cruise Lines, skipsreder Sigurd Skaugen, ble advart året etter. Muligheten for at dette var Knutstad, kunne berettige en viss forlengelse av overvåkingen.

Alle disse forhold stiller statens argumentasjon under rettsbehandlingene av avskjedigelsessaken i et underlig lys. Staten har i prosessene mot Knutstad *benektet* at det foregikk overvåking[670]:

«Etter statens oppfatning er det imidlertid ikke noe hold i Knutstads påstand om overvåking; .....

Det er da heller ingen rimelig grunn til at myndighetene skulle ha engasjert seg i en årrekke i å overvåke Knutstad. Det er for øvrig usannsynlig at man ville latt ham bli i tjenesten helt til 1991, dersom Utenriksdepartementet virkelig lot ham overvåke fra 1966, slik han påstår.....

Knutstad er preget av vrangforestillinger som medfører at han må anses uskikket som byråsjef.»

Vi har her påvist at det var helt naturlig å overvåke Knutstad inntil forholdene vedr hushjelpen var avklart. Det er direkte tøv av statens prosessfullmektig å argumentere med at eventuell slik overvåking i seg selv skulle ført til avskjed. Han ble jo åpenbart klarert ut «ren» gjennom overvåkingen! Problemet oppsto fordi man har den ubegripelige praksis å ikke gi renvaskede overvåkingsobjekter oppreisning etterpå, slik at tvilen består, og i at man isteden benyttet anledningen til å konvertere den lovlige overvåkingen til ulovlig og da i regi av E-tjenesten (se nedenfor).

Departementsråd Leif Eldring i Justisdepartmentet gikk i pressen mye lenger enn statens prosessfullmektig våget å gjøre i retten[671]:

«Justisdepartementet har tidligere direkte overfor byråsjef Erik Knutstad og i forbindelse med avisoppslag tilkjennegitt at nevnte byråsjef aldri har vært gjenstand for overvåking av norske myndigheter. ..»

Dette er jo meget oppsiktsvekkende. Hvorfor utsteder han denne attesten? Hvorfor gjør departementsråden det? Praksis er jo at slik informasjon *ikke* gis, og de få gangene man unntaksvis har gjort det, har det vært ved overvåkingssjefen. Enten må Eldring ha bløffet, eller så har norske tjenester gjort en dårlig jobb.

Et meget viktig domspremiss var statens påstand om at Knutstad siden 1981

«...ikke utførte noe arbeid og vegret seg for å utføre arbeidsoppgaver etter gjentatte oppfordringer og advarsler...»

I forbindelse med fremleggelsen av lønnssaken for Stortinget gikk Aftenposten enda lenger i diskreditering av Knutstad på dette punkt[672]:

«(Knutstad) ble avskjediget ... etter å ha møtt frem på jobb i 10 år uten å utføre et eneste av oppdragene han ble pålagt...»

Forholdet var jo at Knutstad riktignok ble utnevnt til byråsjef, men han ble sittende uten å være sjef for noe kontor slik byråsjefer vanligvis er. **Ramm** og alle andre som har kjent til hvordan Knutstad ble omtalt i UD-miljøet kan bekrefte at det alltid er blitt sagt at mannen var gal og derfor «satt på tørkeloftet uten arbeidsoppgaver». Det viser seg nå at han fra tid til annen likevel er bedt om å skrive enkelte rapporter. Noen har han skrevet, mens andre ifølge ham selv er blitt overført til andre som var bedre egnet, eller fordi de klart lå under byråsjefnivå. Staten hevder han har avvist endel oppgaver. Ut fra den alminnelige oppfatning av Knutstads stilling i UD er det imidlertid opplagt at disse oppdragene ikke hadde annen hensikt enn nettopp å lokke Knutstad inn i en felle slik at man kunne bruke arbeidsnekt mot ham i retten.

---

670 Fra statens forklaring referert i domspremissene fra Eidsivating lagmannsrett 2. desember 1994 (Knutstads ankesak i hans søksmål mot staten for usaklig oppsigelse)

671 Arbeiderbladet 21. mars 1985

672 Aftenposten 20. august 1995

Vi regner med at overvåkingen av Knutstad *kan ha startet i Warszawa*, mest sannsynlig på lovlig vis, kanskje allerede i 1962-63, og fortsatte i Oslo fra 1964. Vi vet ikke hva overvåkerne fant ut om hushjelpen, men man skal ikke se bort fra at f. eks. CIA eller Mossad kunne ha observert vedkommende hushjelp sammen med sin føringsoffiser i Warszawa.

På denne tiden hadde tjenestene fortsatt et nært forhold til Arbeiderpartiet, som betraktet det som en katastrofe da partiet i 1965 mistet regjeringsmakten. I en blanding av bevisste ønsker om å «få noe på» noen i eller rundt den nye regjeringen, primitive holdninger om at dette var en ikke-profesjonell regjering der man ikke kunne stole på noen (i en viss grad fremelsket av enkelte allierte som visste hva de hadde men ikke hva de fikk og selv var skeptiske særlig til innslaget av EF-motstandere), kom mange ikke-sosialistiske politikere i søkelyset.

Da så Lygren-saken dukket opp, svirret det av rykter om andre spioner. Det er i dette lys ikke sikkert det i noen år har vært så vanskelig å få forlenget rettslige kjennelser mot Knutstad, selv om man ikke hadde fått noe på ham. Overvåkingen fortsatte nok i Knutstads tid i Tel Aviv og Rabat, assistert av Mossad.

Det er imidlertid åpenbart at de ikke har funnet et rusk å utsette på Knutstad, siden det aldri er blitt reist noen sak og han tvert imot i 80-årene fikk tilbud om å gjeninntre i en ambassadørstilling.

Da burde det hele ha stoppet en gang i siste halvdel av 60-tallet, slik det stoppet for Braadland, selv om det er godt mulig at overvåkingen av ham ble drevet lenger enn rimelig var også, f. eks. på grunn av hans innsats for å skape klarhet i Lygren-saken.

Forskjellen var at Braadland ruget på det han opplevde og i høyden snakket i det stille til noen få, mens Knutstad handlet og anmeldte. Forskjellen var også at Knutstad var en effektiv og sikker måte for å ramme statsminister Per Borten, som etterhvert begynte å ymte frempå om sine mistanker vedrørende ulovlig overvåking og fikk konkret kunnskap fra ekspedisjonssjef Andreas **Andersen** (som han gikk offentlig ut med i 1977). Kunne man latterliggjøre mannen som ga råd, kunne man latterliggjøre statsministeren som tilsynelatende lyttet til disse rådene. Knutstads bakgrunn ifbm Folkebevegelsen mot EEC har nok også bidratt. I virkeligheten henger Borten-sakene og Knutstad-saken nøye sammen. Det er et mesterstykke fra tjenestenes side at de har klart å holde disse adskilt i alle år - inntil nå.

Vi er altså overbevist om at de eventuelle kjennelser tjenestene skaffet seg på lovlig vis, ble utnyttet til det ytterste og på den ene eller annen måte strukket og forlenget (hvis man ikke enkelt og greit fortsatte uten kjennelser så snart «den fjerde tjeneste» var etablert) lenge etter at alle saklige mistanker måtte være bortfalt, av rent politiske grunner, etter at Ap hadde gjenvunnet sin kontroll over tjenestene med sitt nye «nettverk».

Vi minner om at det først og fremst var i *E-tjenesten* at Ap gjenvant sin kontroll fra rundt 1970. Vi har allerede forklart hvordan dette skjedde (kap. 8) og vil mot slutten av boken komme nærmere tilbake til konkrete bevis på dette. I denne sammenheng vil vi peke på at det er ganske sannsynlig at *POT* startet den eventuelle *lovlige* overvåkingen av Knutstad, men at det så gikk videre som *ulovlig politisk overvåking* i regi av E-tjenesten. La oss også minne om at Trond Johansen - selv offiser uten militær utdannelse - aldri hadde spesielt varme tanker om *krigsskoleutdannede offiserer.*

Vi er også ut fra Knutstads beretninger overbevist om at det er benyttet virkemidler i Knutstad-saken - i likhet med i vår sak - som i alle tilfelle er ulovlige: Sannsynligvis romavlytting via telefon, temmelig sikkert løpende psykologisk krigføring, terrorisering og diskreditering osv. Det mest opprørende er kanskje forsøket på å få en helt frisk og uskyldig mann innlagt på mentalsykehus fordi han forteller sannheten. Dette trodde vi bare skjedde under Stalin i Sovjet, men er jo faktisk en helt virkelig og verifiserbar begivenhet. Har noen etterforsket den?

En gruppe partifeller (odelstingspresident Per **Borten** og stortingsrepresentantene Erland **Asdahl**, Bjørn **Unneberg** og Arne **Asper**) mente at Knutstad *hadde vært utsatt for lovlig overvåking* som måtte ha ført til frikjennelse, og tilskrev i mai 1981 justisminister Bjørn **Skau** i Gro Harlem **Brundtlands** første regjering med anmodning om at Knutstad og andre ex-overvåkede måtte få en form for oppreisning[673]:

> *«Undertegnede vil be Justisministeren overveie måter å avslutte feilslåtte tiltak på. Det er innlysende at man av og til må ta feil; det vet man på forhånd. Hensynet til de uskyldig rammede bør da tilsi en verdig avslutningsprosedyre. F. eks. kunne statsråden selv ellèr en meget høytstående embetsmann gi vedkommende personlig underretning ledsaget av en offisiell beklagelse. En slik offisiell bekreftelse på ens vandel, ens hederlighet eller ens nasjonale troverdighet ville utvilsomt forebygge store mentale påkjenninger.»*

---

[673] Brev fra fire Sp-representanter til justisministeren av 26. mai 1981.

Man kan diskutere i det vide og brede om Knutstad alltid valgte de riktigste og klokeste virkemidlene i denne uhyre vanskelige situasjonen og senere. Vi har notert oss at domsavsigelsene har bygget på et par spesielle episoder i Finnland og i den finske ambassaden i Oslo, der Knutstad bl a skal ha bedt om politisk asyl i Finland. Disse episodene var så sent som i 1983, 1984 og 1990, altså 17-24 år *etter* at overvåkingen og trakasseringen begynte. Knutstad har en annen fremstilling av disse møtene. Så lenge etter starten på «Knutstad-saken» må alle vitneforklaringer tas med en klype salt. Alle som rapporterte til UD visste nå at UD «trengte noe på ham», så de som var i UD-systemet har neppe tolket begivenhetene *fordelaktig* for Knutstad.

Men ansvaret for hans reaksjoner må i alle tilfelle nå ligge på dem som visste de drev ulovlig og ikke sørget for å be om godt vær. Istedet har systemet arbeidet for å få ham erklært utilregnelig og oppsagt i vanære, og rettslig sett fullført verket så sent som i år (se den uverdige form på oppsigelsesbrev med vedlegg, vedlegg 12 bak i denne boken.). Det er synd og skam og må ikke få bli stående et sekund lenger enn nødvendig. Det første neste regjering må gjøre er å sørge for at alle aksjoner mot Knutstad blir stoppet, at hans sak blir oppklart og at han får skikkelig oppreisning i full offentlighet.

Vi kan ikke unnlate å sammenligne Knutstad-saken med alle «Gerhardsens barn» som ble satt under overvåking i tur og orden på 60- og 70- og 80-tallet. Bortsett fra Treholt, hadde alle disse sakene og Knutstad-saken det felles at man ikke fant noe å bygge noen anklage på. Da må sakene lukkes, og ikke fortsette i årevis på svak mistanke. Det skjedde med alle *Ap-folkene*. Noen av dem fikk sogar offisiell meddelse om at de hadde vært overvåket, men blitt frikjent. Og praktisk talt alle disse har fått kjempestillinger etterpå, og blitt del av Youngstorgets totale nettverks-basar. Vi unner dem all oppreisning, men synes forskjellsbehandlingen mellom disse og Knutstad er temmelig grotesk.

Vi tror det som har vært avgjørende for den behandling Knutstad har fått er hans, Bortens og Senterpartiets holdning til deler av de hemmelige tjenester og deres innsats for å stanse politisk overvåking.

21.2 Byråsjef Helga Merckoll

Dette er en sak med klare likhetstrekk til Knutstad-saken, bortsett fra at offeret så langt i motsetning til de fleste andre har fått medhold i rettsvesenet.

Byråsjef Helga Merckoll var inntil 1990 sjef for Privatskolekontoret i Kirke-, Utdannings- og Forskningsdepartementet. Hun har arbeidet i departementet siden 1962, vært byråsjef siden 1973, hovedverneombud, leder av departementets juristforening og leder for funksjonærforeningen.

Hun representerer Høyre i Bærum kommunestyre.

I 1990 ble kontoret delt i to. All saksbehandling vedrørende privatskolene ble overført til det nye Privatskolekontor II. Byråsjef Merckoll ble sittende igjen i kontor I kun som utreder.

Hennes advokat, Per Danielsen, forklarte saken slik[674]:

> *«- Dette er en departemental politisk intrige mot en lojal embetsmann som ønsket å gi norske privatskoler den rett til støtte de har etter loven - uansatt skiftende statsråder og deres politiske syn på privatskoler.*
> *Det var det sosialistiske embetsverk som konstruerte en personalintrige. - For så vidt er dette en del av debatten om det hemmelige sosialistiske maktapparat.»*

Et slikt engasjement og slike uttalelser kan medføre visse permanente lekkasjer i advokatens telefonsystemer. Det har andre advokater med tilsvarende saker og uttalelser meddelt oss at de har observert.

Selv sa hun:

> *«I en sjikanerende form ble det fremholdt at jeg var umulig å samarbeide med...*
> *Det har ikke vært én klagesak mot meg - før det plutselig står en person i døren og sier at 'det er noe grumsete med din lederstil'.*
> *De satte meg på et bøttekott, lot meg beholde tittelen byråsjef, lot meg beholde lønnen, men fratok meg alle de viktigste funksjonene som leder for Privatskolekontoret»*

Som Knutstad ble «satt på loftet» i UD, ble Merckoll satt i «bøttekott» i Kirkedepartementet!

Retten ga henne medhold:

[674] VG 19. august 1995

> *«Selv om staten her har en sterk styringsrett, har den her overtrådt styringsretten på en usaklig måte.»*

Retten slo videre fast det ikke fantes normale hensiktsmessighetsmotiver for omorganiseringen. Det hele ble gjort for å løse en personalkonflikt. Retten viste til at det hadde vært lite av konkrete ankepunkter å anføre mot Helga Merckoll, og det hadde ikke vært en eneste skriftlig advarsel eller irettesettelse. Retten dømte staten til å omgjøre omorganiseringen og betale alle saksomkostninger. Vi kjenner ikke til om saken er blitt anket av staten.

Vi kjenner saken bare fra VG, men ser ikke bort fra at det kan være mer i den, under overflaten. Vårt råd til Merckoll er i alle fall å følge med i sine omgivelser og hvordan telefonen oppfører seg. Hvis summetonen viser tegn til fravær eller forsinkelse, nye naboer begynner å bore i gulv, vegger eller tak, eller hvis det dukker opp rare skruer i bilsetet, bør hun straks melde fra til oss for videre veiledning!

Det advokat Danielsen kaller «det hemmelige sosialistiske maktapparat» har ennå ikke latt en sølle lagrettedom stanse seg!

21.3 Synnøve Taftø

Den tidligere nestlederen ved Norges delegasjon til EFTA i Genève, Synnøve **Taftø**, var ikke like heldig. Vi skal også medgi at hun rent formelt antakelig også hadde en svakere sak. Hun ble fradømt sin stilling av Byretten (i april 1995 bekreftet av Lagmannsretten)[675] for grov uforstand i tjenesten og for å ha forsømt sine tjenesteplikter.

Ifølge VG's referat startet saken i da hun høsten 1991 ble hjembeordret fra tjenesten i EFTA. Årsaken skulle være at hun «ved flere anledninger sterkt kritiserte ambassadør Erik **Selmer** og norsk politikk».

Våren 1992 sa hun i et intervju med NTB at delegasjonen i Genève

> *«representerer et bunnivå av hva landet kan forvente av sine representanter når det gjelder faglig dyktighet og etterrettelighet».*

Omtrent samtidig skrev hun et notat til Norges Råfisklag med sterk kritikk mot den norske fiskeriløsningen i EU-forhandlingene. Viktige deler ble karakterisert som «elendige» for Norge. Notatet ble senere lekket til pressen. Synnøve Taftø er medlem av Senterpartiet og motstander av EU.

Flere anklager er ikke nevnt i VG. Det er i utgangspunktet påfallende at de to konkrete sakene gjelder forhold som daterer seg til *etter* at striden var oppstått. På den annen side er det klart at en statsråd ikke skal behøve å finne seg i at hans embetsmenn forer politiske motstandere med informasjon og argumenter i en viktig sak.

Det som gjør saken interessant, er at den i virkeligheten har en bakgrunn som går meget lenger tilbake. Synnøve Taftø har opplyst til oss at hun i sin tid forsket i krigsbrudenes skjebne, og da ble interessert i Jens Chr **Hauge**. Hun hadde i originalmanuskriptet til Krigsbarnutvalgets innstilling funnet rettinger med Hauges håndskrift som etter hennes mening beviste at han var pådriver i arbeidet med forfølgelse av norske borgere med tyske fedre. Han hadde ifølge Taftø stått bak særlovgivningen mot tyskgifte kvinner og lignende diskriminerende tiltak gjennomført av ham som sjef for Erstatningsdirektoratet. Hun hadde også interessert seg for en bestemt henrettelse av en nordmann under krigen, og merket seg at Hauge som forsvarsminister hadde besluttet at den ikke skulle etterforskes.

Mange av disse opplysningene bekreftes av det vi kjenner til fra andre kilder.

Selv mener hun at tilbakekallingen fra Genève hadde sammenheng med dette. Hun hadde sendt ut «et lite signal» om at hun kjente til hvem som sto bak krigsbrudlovgivningen, og blitt hjemkalt dagen etter at det var teknisk mulig at Hauge kunne ha mottatt «signalet».

Det stemmer også med det vi kjenner til fra andre kilder at «den fjerde tjeneste» ikke er nådig med de som roter for mye borti Hauges og andres syn på at krigens hevn skal følge i flere slektsledd.

Det spørs hva Synnøve Taftø har opplevet tidligere. Hvis «apparatet» har vært på henne lenge, kan hennes ureglementerte handlinger senere komme i et annet lys. Ikke alle snur det andre kinnet til, eller finner de smarteste reaksjonsformene når presset blir sterkt.

---

[675] VG 22. april 1995

21.4 Leve Videre

«Leve Videre»-saken er for tiden til behandling i Stortingets Kontrollkomité og kan derfor kun omtales forholdsvis kortfattet her[676]. «Leve Videre» er en frivillig støtteorganisasjon for potensielle selvmordskandidater og pårørende til selvmordsofre. I løpet av kort tid ble den bygget opp til et meget imponerende aktivitetsnivå med hovedsekretariat i Arendal. Under statsråd Tove **Veierød** (A) ble «Leve Videre» hovedsamarbeidspartner for Sosialdepartementet med meget godt skussmål. Organisasjonen særpreget seg ved å betrakte selvmord ikke bare som et psykisk problem, men også som et samfunnsproblem ved å rette søkelyset særlig på gjeldsofrenes situasjon, men også andre sider ved samfunnet og politikken som kunne virke drivende på selvmordstanker. Dette var klart fra begynnelsen, men ble siden et ankepunkt mot organisasjonen.

Organisasjonen Mental Helse, del av «Youngstorgets Basar» og ledet av den tidligere Ap-politiker Harriet **Andreassen**, viste tidlig tegn til misunnelse og kom ut med følere om samarbeid som ble avvist, bl a nettopp fordi «Leve Videre» ikke ønsket for sterk vekt på «mental helse»-siden. Etter dette løp man inn i uventet motstand mot et bestemt arrangement og fikk motgang på mange måter. Det ble avslørt en radiobug i telefonen til organisasjonens grunnlegger og drivende kraft, Laila Strand **Bugge**, og registert mange andre symptomer på telefonavlytting. Etter dette begynte en heftig diskrediteringskampanje i media. Denne forplantet seg raskt til Stortinget og Regjeringen, og ble nå brukt som unnskyldning av den nye sosialministeren Grete **Knudsen** for å holde tilbake statsstøtte som allerede var lovet med bekreftelse om at man kunne forskuttere kostnadene, og senere om å bryte hele forholdet til «Leve Videre» og «overføre innsatsområdet til foreningen 'Mental Helse'».

I den mest kritiske perioden ble ett av Laila Strand Bugges barn utsatt for en særdeles usmakelig og ubegrunnet barnevernssak, med trusler om tvangsflytting av barn bort fra foreldrene kun på grunnlag av en anonym henvendelse som viste seg å være grunnløs. Men i mellomtiden måtte Laila Strand Bugge ta permisjon, og dermed gikk styringen av organisasjonen en kort tid over i hendene på andre personer som senere viste seg å ha et nettverk av dobbelte interesser og til slutt etter alt å dømme ble betalt av Sosialdepartementet. Disse brøt alle vedtekter og medvirket nå til et storstilet tyveri av samtlige dokumenter og gjenstander i «Leve Videres» to kontorer i Arendal og Tønsberg til fordel for «Mental Helse». Ved siden av samtykke fra den ene av disse **etter** at han hadde fratrådt alle verv var aksjonen basert på et samtykke fra statsråd Knudsen i å ta tilbake «eiendeler innkjøpt for statsmidler» idet dette skulle være en klausul som kunne påberopes ved misligheter, programavbrudd etc.

Det er meget tvilsomt om departementet gikk lovlig frem i bruken av «statsmidler»-klausulen, men helt sikkert at en rekke dokumenter og midler blant tyvegodset falt utenfor denne. Regnskaper, protokoller og klientjournaler kunne ikke omfattes. Heller ikke utstyr beviselig kjøpt **før** man fikk statsmidler og/eller av kontingentpenger eller innsamlede midler, og selvsagt ikke en rekke spesifiserte ting som var privateid og stilt til velvillig disposisjon. Et komisk innslag var at man endog stjal en diktafon som tilhørte Trygdekontoret i Arendal. Dette er den eneste gjenstand som til dags dato er levert tilbake - etter krav fra Riksrevisjonen! (Staten kan stjele så mye den vil fra andre, men ikke fra Staten!)

Det mest alvorlige ved saken er at statsråd Grete **Knudsen i ettertid** og overfor Stortinget bekreftet at det hele hadde foregått slik hun og departementet ønsket.

«Leve Videre» kom på beina igjen etterpå under ledelse av Laila Strand **Bugge** og Berit **Krogh.** Disse to modige damer har de siste årene kjempet en tapper kamp mot «den fjerde tjeneste». Det mest oppsiktsvekkende ved denne saken er at ***hver eneste anmeldelse*** de har innlevert, fra Risør politikammer i sør til Oslo politikammer i nord, på avlytting, ryktespredning, terrorisering, svindel og selvsagt det helt åpenbare grove tyveriet er systematisk henlagt uten fnugg av etterforskning fra politikamrene og helt opp til Riksadvokaten.

Det er her snakk om store verdier, alvorlige anklager mot en av landets større humanitære organisasjoner og Sosialdepartementet, kreditorsvindel med betydelige beløp, tusenvis av meget følsomme klientjournaler på avveie, og regnskaper som er søkk borte mens de var i Sosialdepartementets eller Sosialdepartementets bemyndigedes varetekt; regnskaper som bl a vil vise hvordan statsmidler er benyttet. Dette er intet sykkeltyveri som kan henlegges av kapasitetsgrunner.

På toppen av det hele omfatter saken minst ett mistenkelig dødsfall. Det gjaldt en advokat som hadde bragt seg inn i en alvorlig inhabilitetssituasjon ved å ta oppdrag fra departementet om å nedlegge «Leve Videre» samtidig som han var tillitsmann i organisasjonen. «Leve Videre» hadde nå kontakt med med advokaten bl a pr korrespondanse for å finne ut hva han visste etc. Midt i denne prosessen ble han *funnet hengt* i en alder av 42 år.

---

676 All informasjon i dette avsnittet baserer seg på vår detaljerte totalkjennskap til saken. «Leve Videre» kan dokumentere alt til minste detalj.

Akkurat samtidig ble «Leve Videres» PC, der omfattende både gammel og ny korrespondanse med advokaten var lagret, angrepet av virus: All korrespondanse med advokaten ble slettet, men intet annet[677]. Det ble øyeblikkelig fremsatt krav om obduksjon av advokaten, men dette ble såvidt vi vet ikke etterkommet (dette var Edward Dahls statsadvokatdistrikt). Heller ingen annen etterforskning av denne saken er så vidt vi vet foretatt. Saken ble henlagt som selvmord. Såvidt vi vet fantes det intet selvmordsbrev.

Omtrent på samme tid fant det sted en annet plutselig dødsfall. Også dette var en yngre person med nær tilknytning til «Leve Videre»-saken. Vi vet ikke mer om dette dødsfallet, men finner det naturlig at det også blir underlagt fornyet etterforskning for evt å klarlegge at det hadde naturlige årsaker.

Den fullstendige henleggelse av *hver eneste* anmeldelse, endog av helt åpenbart kriminelle forhold som tyveri av privateide gjenstander, klientjournaler og interne organisasjonsarkiver er svært påfallende. Ikke minst vet vi fra andre saker at klientjournaler på avveie rutinemessig medfører omfattende etterforskning og regnes som en meget alvorlig sak. I dette tilfelle kjenner man sogar en begrenset gruppe mistenkte uten at noen etterforskning er rettet mot dem.

Den eneste mulige forklaring på påtalemyndighetens totale passivitet er at den *ikke ønsker* at etterforskning skal finne sted. Det kan igjen bare være fordi noen innenfor den antatt uavhengige og rettferdige påtalemyndigheten og dens øverste sjef er beordret til det eller av annen grunn velger å beskytte spesielle interesser. Vi vil i et senere kapitel dokumentere ett alvorlig forhold som alene beviser at «den fjerde tjeneste» har pressmidler mot Riksadvokaten og hele hans kontor (se kap 25.18.17). Det er imidlertid mer sannsynlig at systematisk utnevnelsespolitikk og rekrutteringspolitikk gjennom lengre tid har etablert et eget nettverk for «den fjerde tjeneste» i betydelige deler av påtalemyndigheten (se kap 24.2).

Det pågår for tiden en interessant korrespondanse mellom lederen for Stortingets kontrollkomité, Petter **Thomassen** (H) og sosialminister Hill-Marta **Solberg** (A). I et brev fra departementet[678] er det bl a bekreftet at departementet har utbetalt konsulenthonorarer til de tillitsmennene som brøt organisasjonens vedtekter og medvirket til tyveriet. Vi følger spent med videre.

21.4.1 Billighetserstatning til byråkrati-ofre

Blant «Leve Videres» mål er å hjelpe klientene til å løse sine egne problemer, bl a ved å bryte ut av det evige avhengighetsforholdet til sosialsektoren som nesten alltid blir etablert når enkeltpersoner eller familier kommer ut for økonomiske problemer. Det er en velkjent problemstilling hvordan nettopp sosialdemokratisk politikk og filosofi fører til forlengelse av klienttilværelsen fordi støttetiltakene ikke er egnet til eller rett og slett hindrer folk i å komme på fote igjen.

Blant de mange som ble oppmuntret av «Leve Videre» til å reise seg mot sosialbyråkratiet og stille krav om en hjelpeform som pekte fremover, var ekteparet Else og Roar **Henriksen** i Bamble. De oppnådde støtte fra Rikstrygdeverket til å starte gullsmedforretning, og sosialkontoret i Bamble skulle være koordinerende ledd. Men lokale sosialmyndigheter slo kontra. Historien utviklet seg til vrangvilje, avslag på ordinære søknader om støtte til strømregning, barnevernssaker som senere måtte droppes som grunnløse, og regelrett mobbing og utskjellig fra kommunale organer.

Men ekteparet ga seg ikke. De skrev bok om sine opplevelser[679] og ble utsatt for ny mobbing. De søkte om billighetserstatning i 1992, men fikk avslag etter negative innstillinger fra departementet. Siden søkte de på nytt og sørget for grundig orientering av justiskomitéen. Det ga resultater. Til tross for omfattende forsvarsskrifter fra kommunen ble de i november 1995 tilkjent kr 80.000 i billighetserstatning av Stortinget etter enstemmig komitéinnstilling[680]. Saksordføreren, Jan **Simonsen** (Frp) understreket at

> *«Offentlige myndigheter skal følge objektive kriterier når de behandler folk. Sympati og personlige vurderinger skal ikke spille inn.»*

Dette ekteparet var offer for mafia-lignende metoder i en Ap-dominert kommune, der offentlig myndighet brukes tilfeldig mot private ut fra utenforliggende hensyn - her uvilje mot at noen skal klare å reise seg igjen gjennom privat næringsdrift. En parallell til Ap-nettverket på nasjonalt nivå, nå i det lille samfunnet, men med fellesskap nok til at maktmisbrukerne beskyttes på landsplan inntil Stortinget våkner. Hvor mange andre mindre steder i

---

[677] Disse brevene og notatene var ikke lagret på en måte som gjorde det tenkbart at det var en feil; de var stokket sammen med andre slik at det som ble strøket måtte vært selektert ut fil for fil.

[678] Brev fra statsråd Solberg til Kontrollkomitéen av 16. mai 1995.

[679] Else og Roar Henriksen: «Onde år»

[680] Dagbladet 2. november 1995

Norge er i hendende på lignende mafia, som også har høyere makters beskyttelse? I neste kapittel skal vi til et annet sted i Norge der dette er hverdagen.

21.5 Engerdal-saken

Denne saken startet ved at en modig hotelleier i Engerdal, Jane **Issa**, så seg lei på den omfattende korrupsjon i en rekke offentlige etater hun ble vitne til i lokalsamfunnet, med forgreninger over hele fylket. Ved å dokumentere at hun var blitt presset til å utstede falske kvitteringer som tjenestemenn senere fikk refundert, oppnådde hun at det ble ryddet opp i enkelte etater. Avdekkingen av de videre forgreninger ble imidlertid stanset etter at Regjeringen hadde satt fylkesmann Oluf **Skarpnes**, kjent for tidligere samløp med førstestatsadvokat Edward **Dahl**, på saken, men siste ord er neppe sagt ennå.

Vi har interessert oss spesielt for sterke indikasjoner på avlytting og romavlytting via telefon som ble observert av Issa. Dette bragte Issa inn for Edward Dahls etterforskningsgruppe, men der forsvant den sammen med alt annet som ble etterforsket bort. Denne avlyttingen ville ikke vært foreldet, så man kunne ikke bekrefte, men måtte henlegge, og deretter la være å etterforske de kriminelle for å unngå å oppklare saken, slik som i Muffetangen-saken (se nedenfor).

21.6 Kielland-saken («Kings Bay-syndromet»)

Alexander Kielland-katastrofen[681] 27. mars 1980 var den største arbeidsulykke i Norges-historien. I dens kjølvann oppsto to debatter om behandlingen av vraket. En gruppe etterlatte forlangte riggen snudd for at de døde skulle kunne begraves i kristnet jord. En gruppe fagforeningsfolk og ingeniører var svært bekymret over en rekke indikasjoner på at det avbrukne plattformbenet var tatt av en sprengning (sabotasje) og ikke av slitasje. Disse ønsket også snuing, men skrek ikke like høyt. Da Willoch-regjeringen tok over i oktober 1981, var det mest liv i de etterlattes krav. Vi har snakket med flere personer som da mente og idag fortsatt mener det var en sprengning. Alle disse - unntatt en - valgte den gangen raskt å holde kjeft med denne teorien, «etter utallige oppfordringer». Det kan være derfor sprengningsteorien kom såpass dårlig frem i debatten.

Ramm, som fra oktober 1981 var statssekretær i Olje- og Energidepartementet, kan idag ikke erindre at sprengningsteorien var noe særlig fremtredende tema i regjeringskretser. Det som preget Kielland-diskusjonen, var de etterlattes enorme press for snuing. Selv mellom snuingen og senkningen var det liten debatt om sprengningsteorien. Oppfatningen i regjeringskretser var at dette var en svært perifer og spekulativ sak. *Senere* har vi fått presentert en lang rekke tekniske og andre forhold som vi må innrømme virker svært sterkt, men det er langt fra vår sak å vurdere dette.

La oss likevel nevne at det i TV-2 13. november 1995 ble presentert en rekke forhold som støttet sprengningsteorien. Det gjaldt formen på bruddet og bruddflaten, som tydet på en eksplosjon, ikke slitasjebrudd; oppvarmingseffekter rundt bruddstedet som viste at det hadde vært utsatt for enormt høyere temperaturer enn andre deler av plattformen, et hull som var boret i nærheten av der en eventuell sprengladning ville ha sittet; det påfallende ved at dykkere som skulle ta prøver av staget måtte gjøre dette i nattemørket; at ingen vitner hadde signert sine politiforklaringer etc

Mange har også festet seg ved at det kun ble oppnevnt en granskningskommisjon, og ikke holdt sjøforklaring, slik man rutinemessig kunne ventet. Granskningskommisjonen skulle etter sitt mandat[682]

> *«..undersøke forholdene omkring ulykken og om mulig bringe ulykkens årsak på det rene.»*

Likevel valgte man å **ikke** ta opp sprengningsteorien[683]:

> *«Rapporten og dens vurderinger er begrenset til den type ulykke man her nar stått overfor. Rapporten beskjeftiger seg således ikke med andre ulykkessituasjoner, f. eks. eksplosjonsulykker. Enhver rimelig tidsramme for arbeidet ville i så fall ha blitt overskredet.»*

681

682 Justisdepartementets mandat av 1. april 1980

683 Kommisjonens innstiling «Alexander L. Kielland-ulykken», NOU 1981:11, s. 11. Det fremgår at det hadde vært kontakt mellom Kommisjonen og departementet på minst ett punkt om forståelsen av mandatet.

En rekke personer som krevet snuing av Kielland-plattformen har opplyst at de på begynnelsen av 80-tallet var utsatt for telefonavlytting, for det aller meste allerede i 1980, og alle på en slik måte at det måtte være romavlytting via telefon (man hørte sine egne telefonsamtaler avspilt). Det gjelder Odd Kristian **Reme**[684] (leder av etterlatte-aksjonen), Aksel **Kløster** (formann i Kielland-fondet og medlem av granskningskommisjonen)[685], Norvald **Haugsdal**[686] (LO's offshore-sekretær i Stavanger og Muffetangens kontakt i Stavanger), Georg W. **Tønnesen** (hovedtillitsmann for de ansatte på Kielland-plattformen)[687] og Svein **Muffetangen**[688] (daværende offshore-sekretær i LO) og minst to fra ingeniør-siden[689]. Romavlyttingen skal for noen av disse ha funnet sted både på kontoret og hjemme[690].

For **Reme's** vedkommende er det verd å merke seg at han[691]

> *«Høsten 1982, like etter at han hadde flyttet inn i Folkets Hus i Stavanger, opplevde å få avspilt slutten av en telefonsamtale han hadde like før, da han skulle ringe igjen.»*

Folkets Hus igjen! Nå forstår vi hvorfor Ap kaller sine eiendomsinvesteringer landet rundt for «Folkets Hus». For som i Guds Hus har det mange rom. Mange avlyttede rom.

En av de avlyttede ingeniørene er Ole C. **Østlund,** som allerede i 1989 av forskjellige årsaker tok kontakt med oss. Han er en meget anerkjent ingeniør som bl. a. var gruppeleder for det såkalte Johannes **Moe**-utvalget[692] og snuleder for Alexander Kielland inntil 1983. I sin bok «Sabotasjen mot Kielland»[693] har han redegjort for eksplosjonsteorien, de mange tekniske bevis for dette som foreligger og Østlunds forgjeves fremstøt for å få denne skikkelig vurdert. Boken beskriver også hvordan Østlund ble utsatt for telefonavlytting (her har han konkrete, fysiske bevismidler for ordinær, lokal avlytting), overvåkning, trakassering, diskreditering og økonomisk krigføring.

På ett tidspunkt var Østlund i kontakt med POT v/ Iver **Frigaard**[694]:

> *«Midt på 80-tallet ringte Østlund til Iver Frigaard og spurte om han var under overvåkning, hvilket Frigaard benektet, og tilføyet: 'I tilfelle måtte det være noen andre'».*

Dette hadde vi hørt før («Vi overvåker ikke, men kan ikke garantere at andre ikke gjør det»)! Hva betyr den? Her må man huske på at POT ikke bare har som oppgave å overvåke når det foreligger skjellig grunn til mistanke om en forbrytelse mot rikets sikkerhet, men også å *beskytte norske borgere* mot fremmede makters overvåkning. Hvis man «ikke kan utelukke» f. eks. fremmed makt eller private overvåkere, måtte POT straks satt i gang etterforskning om dette! Når man ikke gjør det, hva slags overvåkning er det da som «ikke kan utelukkes» og hvorfor gjør man ikke noe med det? Hvis man da i det hele tatt kan legge noen vekt på uttalelser fra Iver Frigaard.

Østlund forsøkte i 1993 å få sin sak oppklart gjennom Dahl-gruppen, men **Dahl** gjorde ikke noe med denne saken til tross for at Østlund hadde fysiske bevismidler.

Denne saken er uhyre interessant. Det er nå kjent at minst 5 personer ble utsatt for romavlytting via telefon. I tillegg kommer Østlund og ytterligere minst en person som vi kjenner til som er sikre på at de ble avlyttet, ialt 7-8 personer som ville ha riggen snudd av ulike grunner. Dette er åpenbart en koordinert aksjon. Hva kan formålet ha vært? Det må jo ha en tilknytning til Kielland-ulykken. Lytting for å finne noe diskrediterende, psykologisk krigføring etc. virker ikke sannsynlig her. Noen trengte å vite hva disse folkene visste.

---

684 VG 6. juli 1994

685 Bergens Tidende 7. juli 1994

686 Bergens Tidende 7. juli 1994

687 Bergens Tidende 7. juli 1994

688 Avlyttingen av ham ble bekreftet av Dahl-gruppen (se f. eks. Dagbladet 4. juli 1994), men bare som avlytting. I virkeligheten var også dette romavlytting via telefon, idet hans egen samtale ble avspilt. Hverken Dahl, KRIPOS eller Riksadvokaten vil etterforske *hvem* som kunne stå bak denne ulovligheten. Se også f. eks. Bergens Tidende 4. juli 1994 der det fremgår at Muffetangen hadde sin forbundsleder Jan Balstad som vitne. Dette er antakelig hovedgrunnen til at Dahl ikke slapp unna å måtte bekrefte akkurat denne saken. Motivene for avlytting av Muffetangen kan være flere, se senere i dette kapittel.

689 Den ene var Østlund, den andre bekreftet dette i private samtaler med oss, det kan være enda en

690 NTB referert bl a i Klassekampen 7. juli 1994

691 VG 6. juli 1974

692 Johannes Moe-utvalget: «Kostnadsanalysen Norsk Kontinentalsokkel». NOU XX:XX

693 Ole Østlund: «Sabotasjen mot Kielland». FALK forlag 1992. Et lite poeng her er at Østlund i boken forteller at han i 1981 uten å lykkes forsøkte å komme i kontakt med daværende gruppesekretær i Høyre i Stortinget, Hans Henrik Ramm - som tydeligvis ikke var særlig interessert!

694 Samme, s. 185-6.

Reiulf Steen, som da var handelsminister og fikk ansvaret for ulykken i Regjeringen, kaster lys over stemningen i Ap like etter ulykken[695]:

> *«(ulykken) ... krevde all oppmerksomhet.....*
> *Stilt overfor denne ufattelige tragedien ble det vi ellers hadde å slite med av problemer smått.*
> *Regjeringen satte i gang et stort undersøkelsesarbeid for å finne årsakene til kantringen. Store ressurser ble satset på å få snudd Alexander Kielland. Arbeidet tok lang tid, og ryktene gikk om årsaken til ulykken. Stadig ble jeg oppsøkt av folk som hadde ulike teorier....*
> *Undersøkelseskommisjonens konklusjon ble aldri helt ut akseptert....*
> *Vi slet med Kielland-ulykken gjennom storparen av 1980. Men etterhvert som våre politiske problemer ble mer akutte og krevde løsninger, måtte vi rette mer oppmerksomhet mot dem....»*

Kan det tenkes at *etterretning/overvåking* var blant virkemidlene i det «store undersøkelsesarbeidet»? Kan Trond Johansen ha assistert her - med eller uten tillatelse? Trond Johansen og Reiulf Steen kjente hverandre godt fra lang tid tilbake, frem til Johansen og de andre som «snakket sammen» bestemte seg for at Steen var oppbrukt og måtte fjernes som partiformann i 1981 (se kap. 8.12-13).

Steen traff Johansen allerede tidlig i 60-årene etter introduksjon ved Knut **Frydenlund**. Johansen spilte da sin rolle som «skeptisk til kalde krigere» og «moderat sikkerhetspolitiker» og omtalte Asbjørn **Bryhn** og POT som «cowboyer»[696]. I en periode var de alle tre omgangsvenner.

I 1970 ble kontakten fornyet, fortsatt helst i selskapelig forstand rundt Knut Frydenlund, men også i Ap's internasjonale utvalg fra 1973 og ved at Johansen ble en flittig deltaker på Ap-arrangementer i Oslo. Foran Ap-landsmøtet i 1975 startet Johansen sogar kampanje for Steens kandidatur sammen med sin kone Grethe **Johansen**, sentral Ap-politiker i Akershus og medlem av valgkomitéen.

Da aksjonene mot Steen var i gang for alvor foran landsmøtet i 1981, fikk han mistanke om at han var utsatt for telefonavlytting[697]:

> *«Han spurte Trond Johansen om dette var mulig. Ble han utsatt for telefonavlytting? Steen kunne ikke forklare enkelte anrdre episoder på annet vis. E-stabens sterke mann svarte at han anså dette som en 'teknisk umulighet'. At det ikke kunne skje 'uten medvirkning fra Televerket', og at det var 'utenkelig' at Televerkets folk ville gjøre slikt 'uten domsavsigelse'. Dette slo Steen seg til ro med, han hadde tillit til Trond Johansen»*

Dette er bortforklaringer *vi* har hørt mange ganger før. Var Steen virkelig så naiv, også om Trond Johansen som allerede forlengst var blant hovedmennene i renkespillet mot ham, og som høyst sannsynlig avlyttet både den ene og den andre? Ja, han var vel det. Det finnes gode mennesker som tror godt om sine medmennesker inntil det motsatte er bevist. Steen er blant disse.

Poenget er likevel at Steen, som regnet Johansen som sin venn helt opp til våren 1981, også helt sikkert gjorde det etter Kielland-ulykken ett år tidligere. Var Trond Johansen del av det «store undersøkelsesarbeid» Regjeringen, dvs Steen iverksatte?

Den omfattende telefonavlyttingen viser i alle fall at vi høyst sannsynlig står overfor «Den fjerde tjeneste.», uansett hvem som hadde gitt marsjordre.

Hvorfor skulle «den fjerde» engasjere seg?

Den «snilleste» teorien er at romavlytting via telefon og ordinær telefonavlytting rett og slett er brukt som ledd i den ordinære etterforskningen rundt havariet, og da gjerne gjennom et uspesifisert initiativ fra Steen via Trond Johansen. Det er opplagt at de aktuelle personene kunne ha eller motta informasjoner av betydning. Kunne man mistenke dem for å holde tilbake slike? Muligens, hvis de kunne skade slektninger eller foreningsmedlemmer. Det som ikke er bra med denne teorien, er at den i tilfelle viser at de ordinære etterforskningsorganer benytter «den fjerde tjenestes» som underleverandør med sine kriminelle etterforskningsmetoder (romavlytting via telefon). Er det vanlig? Var politi og påtalemyndighet integrert i «den fjerde» allerede i begynnelsen av 80-årene? Det kan se slik ut etter det tette samarbeid mellom bl a Trond

---

695 Reiulf Steen: «Maktkamp». Tiden 1989. Side 216
696 Viggo Johansen, Pål T Jørgensen og Finn Sjue: «Vi som styrer Norge». Aventura 1992. Side 169.
697 «Vi som styrer Norge». Side 175.

Johansen, Knut Frydenlund, Johan Jørgen Holst, Thorvald Stoltenberg, Rolf Hansen, Riksadvokaten og Justisdepartementet fra 1975 til 1981!.

Men at det også da var full integrasjon av *Arbeiderpartiet* og «den fjerde» er på det rene. En mellomteori - som vi foreløpig velger å holde oss til - er derfor at vi står overfor det vi kan kalle et «Kings Bay-syndrom». Kings Bay-saken var sett med Ap-briller at Regjeringen ble felt på en arbeidsulykke. Var avlytterne bekymret for at det kunne bli avdekket forhold som kunne skade Arbeiderpartiet foran det viktige 1981-valget, og ønsket «early warning»? Eller håpet de å finne noe som kunne skade koalisjonen, og si «takk for sist» for Kings Bay? Alexander Kielland forliste under Ap-regjering, men det meste av saksbehandlingen skjedde under koalisjonen.

Den tredje teorien er en ganske forferdelig tanke. Er det noe ved Kielland-ulykken som gjør den til et like stort skapskjelett for Norge og «Det Kongelige Norske Arbeiderparti» som Lillehammer-saken tydeligvis er - eller større? Kan det være noe i sprengningsteorien? De undertrykte bevismidler er svært overbevisende, og har aldri vært skikkelig vurdert. Gjenopptakelse av granskningen med eksplosjonsteorien inkludert har vært avvist tre ganger[698].

Vi har som nevnt fått presentert en lang rekke momenter som peker i denne retning (også andre enn de som er nevnt foran) og vet at det finnes flere svært tunge personer som mener det var sabotasje, men disse holder fortsatt munn om det. Vi føler at vi ikke har kompetanse til å vurdere dette og at sakens realitet også faller utenfor rammen av denne boken. Det interessante for oss er avlyttingen.

Tankekorset er at det er så vanskelig å finne motiv for en sprengning. Da må man ta fantasien til hjelp, og det avstår vi fra her.

«Noen» har i alle fall drevet kriminell telefonavlytting og romavlytting via telefon. Har «noen» snakket sammen?

21.7 Plattformsjef Margareth Øvrum

Margareth **Øvrum** var plattformsjef på Gullfaks A (den ene av to kvinnelige plattformsjefer i hele verden) da det fant sted en meget farlig gasslekkasje på plattformen. Almenheten har antakelig aldri fått vite hvor nær denne hendelsen var en totalkatastrofe. Erfarne bransjefolk har sagt at de ikke kan fatte og begripe hvorfor den varme og sterke gass-strømmen ikke tok fyr - det beskrives som et «under»[699].

I Stavanger Aftenblad[700] fortalte Margareth Øvrum at hun kort tid *etter* ulykken hadde hørt sine egne samtaler avspilt i telefonen. Dermed er det etablert at også hun var utsatt for romavlytting via telefon.

Saken er interessant sett i sammenheng med den tilsvarende avlytting etter Kielland-ulykken (se foran). Pånytt er det en ulykke som utløser avlytting av en meget sentral aktør.

At det var mange flere avslørte tilfelle etter Kielland-ulykken, kan lett forklares med at teknologien den gangen var adskillig nyere og mindre utprøvd, og at operatørene var dårlig opplært/hadde mindre erfaring. Som vi har forklart i kapittel 6.1, er det rike muligheter for at *menneskelig feil* blant avlytterne kan medføre denne form for avsløring. Kfr også historien til Anne **Mevold** (se kap 6.2) der hun hører avlytterne snakke sammen *i en situasjon der de føler seg trygge*, fordi det ikke er noen tilstede hos offeret.

For hver gang det begås en tabbe, blir selvsagt disiplinen innskjerpet i «lyttebunkersen». Det er sikkert også med årene blitt installert massevis av varsellys, dødmannsknapper og hosteknapper som skal redusere mulighetene for feil, og avlytterne slipper sikkert å koke kaffe selv. Alt dette vil dramatisk redusere *feilprosenten*. At det i det hele tatt fortsatt forekommer feil, indikerer derfor heller at *aktivitetsnivået er økende* og at det kanskje ofte kommer inn nytt, uerfarent personell.

21.8 Statoil - Drammensvn 10

Vi har tidligere (kap 6.2) redegjort for hvordan vi avdekket avlytting av telefonene i lokalene til Norsk Oljerevys salgsavdeling i Drammensvn 10. Rapporten tydet på at avlyttingen var aktiv helt frem til den ble avdekket. Likevel så vi ikke bort fra at den kunne ha vært *igangsatt* og *installert* for å lytte på den tidligere leietaker - Statoil. Statoil hadde brukt disse kontorene sporadisk som Oslo-kontor særlig for toppledelsen. Arve Johnsen skal ha brukt dem flittig, mens Harald Norvik kun brukte dem sjelden og fikk dem avviklet. Det mest interessante er at kontorene *på slutten av Johnsens tid* ble benyttet av personell fra Olje- og Energidepartementet mens disse arbeidet med å etterforske *Mongstad-saken*. Det var under dette arbeidet man avdekket at Arve Johnsen fikk

---

[698] Se bl a Adresseavisen 30. juni 1990

[699] I samtaler med Ramm - og slett ikke bare arbeidstakerrepresentanter!

[700] Stavanger Aftenblad 30. september og 1. oktober 1994, se også VG 17. oktober 1994.

beskjed om overskridelsene minst to ganger på tidspunkter da det ville vært langt mer lønnsomt å stanse hele prosjektet enn å drive det videre, og hver gang ga beskjed om videreføring uten å legge saken frem for hverken styret, departementet, Regjeringen eller Stortinget. Disse avsløringene medførte at Arve Johnsen måtte gå av og det ble *totalt regimeskifte* i Statoil.

Det er opplagt at «den fjerde tjeneste» og/eller andre kunne ha stor interesse av å følge med hvor nær sannheten disse departementsfolkene kom.

Det er interessant å merke seg at den tidligere sjef for Forsvarets Etterretningstjeneste, generalmajor Alf Roar **Berg**, da spørsmålet om avlyttingen hadde pågått i Statoils tid ble reist i pressen, straks hadde klar beskjed til NTB[~01]:

> *«STATOIL VAR IKKE AVLYTTET; - Fullstendig uhørt. Jeg fatter ikke at de greier å få til slike koblinger. Slik reagerer tidligere sjef for Forsvarets etterretningstjeneste, generalmajor Alf Roar Berg, på påstandene om at E-tjenesten har avlyttet Statoils kontorer i Oslo...*
> *Det er helt utelukket at norsk militær etterretningstjeneste har drevet overvåking av norske borgere og norske institusjoner i min tid som sjef. Jeg kan heller ikke forestille meg at det har skjedd tidligere.»*

For ordens skyld hadde ikke *vi* hevdet noe som helst om *hvem* avlytterne i Drammensveien 10 var. Hadde Berg dårlig samvittighet? Vi hadde fått *dokumentert* at avlytting fant sted. At lyttingen *begynte under Statoil* har vi påpekt som *en mulighet* - i så fall fant man det like godt å fortsette med Norsk Oljerevy.

Derimot fikk stortingsrepresentant Ingvald **Godal** mer konkrete informasjoner fra sine kilder[~02]:

> *«DEN FJERDE TJENESTEN: STATOIL AVLYTTET: Høyres forsvarspolitiske talsmann, stortingsrepresentant Ingvald Godal, mener å vite at statsoljeselskapet Statoil er blitt overvåket. Godal viser til kontakt med høyt plasserte offentlige kilder.*
> *Ifølge kildene, som Godal har tillit til, ble Statoils lokaler på Drammensveien i Oslo overvåket. Disse lokalene overtok tidligere statssekretær i Olje- og energidepartementet, Hans Henrik Ramm, da deler av hans firma Norsk Oljerevy flyttet inn i lokalene i 1989[~03]»*

Vi har nå vært innom fire offshore-relaterte saker. Vi har mottatt mange flere ekte henvendelser som også har spor til oljevirksomheten, uten at vi har kunnet undersøke fler. Det sier seg imidlertid selv at denne bransjen må være av stor interesse for «den fjerde tjeneste».

21.9 John Fredriksen

Norges rikeste mann, skipsreder John **Fredriksen** fra Eidsvoll og Vålerenga, en 100% ekte levendegjøring av legenden om arbeidergutten som skapte seg sin formue fra to tomme hender, ble i juni 1986 arrestert og varetektsfengslet, samtidig som politiet finkjemmet hans bolig og hans kontorer[~04]. Han ble sittende i varetektscelle med brev- og besøksforbud i fire måneder. Han ble anklaget for tyveri og forsikringssvindel og for å satt mannskapers liv og helse i fare. Fire år senere ble hele saken forlikt. Uten å innrømme skyld aksepterte Fredriksen et forelegg på to millioner kroner for uaktsomt bruk av drivstoff som kunne økt eksplosjonsfaren. Da hadde Fredriksen etter eget sigende tapt et par milliarder kroner, staten hadde brukt utallige millioner på etterforskning og advokathjelp til andre tiltalte, og Fredriksen var blitt grundig diskreditert gjennom årelang terping i alle slags media.

Vålerenga-patrioten som aller helst ville fortsatt å være norsk nordmann med norsk flåte, og akkurat da i 1986 vurderte å flagge sine skip hjem til det nye NIS med tilhørende valuta- og skatteinntekter, trakk seg etter dette gradvis ut av Norge inntil han i 1994 besluttet å kutte alle bånd med hjemlandet - nettopp med «bedragerisaken» som en av årsakene[~05]. Etter det *vi* forstår, var denne saken en nokså dominerende bakgrunn for beslutningen - Fredriksen stoler ikke på den norske rettsstaten lenger.

En mann som nærmest på egen hånd kunne løst bankkrisen var derved blitt effektivt mobbet ut av landet av de samme myndigheter som når de skal gjøre sine hoser grønne i Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) gråter krokodilletårer om at vi har så smått med privatkapital i Norge.

[~01] Referert bl a i Adresseavisen 9. juni 1993
[~02] VG 8. juni 1993
[~03] Årstallet skulle vært 1990.
[~04] Se f. eks. sammendragsartikler i VG og Dagbladet 26. september 1989 og omfattende pressedekning da dette foregikk.
[~05] Det var slik han formulerte seg i et intervju med Dagens Næringsliv 2. desember 1994.

Vi må ha god råd i Norge. Kan man forestille seg noe annet ikke-kommunistisk land som hadde gjort det samme mot sin fremste privatkapitalist? I de fleste land ville den blitt hysjet ned og løst på kammerset, i de beste rettsstatene ville den blitt behandlet på et helt annet nivå etter sin dimensjon, høyden slik som Kongsberg-saken ble behandlet i Norge - inntil skyld eller frifinnelse var blitt avklart. Ble toppdirektøren i Kongsberg Våpenfabrik satt i fire måneders varetekt da Toshiba-saken dukket opp? Ble hans hjem ransaket? Hva gjorde politi og påtalemyndighet da det ble klart at den daværende Statoil-ledelsen hadde ført styre, regjering og Stortinget bak lyset, med stor risko for bevisforspillelse?[706]

Men i Norge gjelder ulike lover. Fredriksen var allerede skyldig, fordi han var *annerledes*. Han var rik og demonstrerte det åpenlyst ved tidvis å ønske alle venner velkommen til sitt bord - av morsomme mediefolk døpt «Kharg Island» - på Theatercaféen, og ved å være raus med tipsen. Han løp ikke opp og ned i statsmaktens korridorer for å logre lojalitet. Han forbeholdt seg den uhørte rett til ikke å brette ut alle detaljer om sin internasjonale virksomhet, holdt ikke pressekonferanser, arrangerte ikke presseturer til Limmasol og Costa Brava og stilte helst ikke opp for å dumme seg ut i NRK's lørdagsprogrammer til glede for det norske folk. Og han tilhørte samfunnsklassen *skipsredere* som utgangspunktet skal regnes som mistenkelige!

Klart han måtte dukkes av den norske Jante-staten, ved norsk politi og påtalemyndighet som ellers spyr ut henleggelsesbrev som løpesedler i en valgkamp, men som nå fant det nødvendig å beskytte interessene til arabiske oljesjeiker selv om de aldri hadde klaget et sekund!

Det var også *klare* og *flerfoldige partipolitiske gevinster* å hente på aksjonen mot Fredriksen - akkurat som det var det i Kosmos-saken og Reksten-saken. *Først* får man den partipolitiske gevinsten ved at «kapitalistisk» virksomhet gang på gang henges ut som kraftig kriminalitetsbefengt og mer og mer suspekt. Det gir *dernest* legitimitet til å finne på allverdens nye lover og krav og ikke minst *innsynsmuligheter* i privat virksomhet i det hele, slik at nær sagt *hvem som helst* om ønskelig kan kriminaliseres. Og *endelig* kan man føye spott til skade når man har tatt knekken på de tunge privatkapitalister som har klart å komme seg opp *til tross for* alle andre hindringer i Norge, ved stadig å påpeke at det *ikke finnes handlekraftig privatkapital* i Norge, slik at man må *stole på staten* når noe stort og skikkelig skal gjøres!

Vi påstår ikke at John Fredriksen har noe renere samvittighet enn folk flest. Han kan til og med for alt vi vet ha kuttet både det ene og det andre hjørnet rundt om i verden, noe verden ser ut til å ha tatt liten skade av, skal man dømme etter hvor respektert mannen er i sine *andre* fedreland.

Men i Norge *måtte* det konstrueres en sak. Poenget er at det i virkeligheten *aldri* var noen sak. Her er hovedtrekkene[707]:

- *En rekke ansatte forklarte at de hadde medvirket til å stjele råolje, diesel, jetolje etc av lasten og brukt dette som bunkers (drivstoff). Dette var rapportert til Fredriksens driftsselskaper som oppsamling av restolje og oljerester, hvilket er lovlig.*

- *Det forelå imidlertid ingen anmeldelser om tyveri. Hver gang mottaker hadde registrert for lavt losset volum, ble dette avregnet etter ordinære rutiner.*

- *Fredriksen hevdet at det i Gulfen ofte var overlasting av olje, fordi særlig iranerne ga «godt mål» på grunn av unøyaktige målemetoder og et godt forhold til rederiet. Derfor ble det tappet fra lasten. Sjøfolkene må ha trodd dette var ulovlig fordi det var et kjent fenomen i all skipsfart som man alltid ellers snakket lavt om. Ombord i Fredriksens båter ble det imidlertid snakket helt åpent.*

- *Det kunne etter Fredriksens mening ikke dreie seg om tyveri, fordi det ikke fantes noen fornærmet, og heller ikke forsikringssvindel, fordi det ikke var krevet erstatning og fordi alle mankosaker var forlikt eller avregnet.*

- *En annen grunn til at det ikke kunne være tyveri, etter Fredriksens mening, var at varene var overlatt i Fredriksens varetekt. Skulle man mene at noe av varene var fjernet rettsstridig, dreide*

[706] For den som ikke husker: Svarene er nei for KV og ingenting for Statoil.

[707] Det meste av dette fremgår av tiltalebeslutning fra Statsadvokatene i Eidsivating av 20. november 1986 og Kapitals intervju med Fredriksen i Kapital nr 2/90. Fremstillingen er komplettert med egne kilder.

det i norsk jus i så fall om underslag og ikke tyveri, og da gir norsk lov ikke adgang til å forfølge forhold utenfor Norges grenser. Ingen kjøpere eller selgere var norske.

- *Alle de aktuelle skip var registrert på Kypros. Sjødyktighetsloven gjelder ikke for skip registert i andre land i trafikk utenfor norsk farvann. En henvendelse fra myndighetene på Kypros gjorde det helt klart at de anså seg selv å ha jurisdiksjon, ikke Norge. Norge hevder selv flaggstatsretten i NIS-sammenheng.*

- *Det er ikke forbudt å benytte råolje eller produkter som bunkers. Det finnes internasjonale regler for hvordan ulike typer petroleum skal brennes som bunkers, slik at det ikke foreligger eksplosjonsfare. Ifølge Fredriksen var det klare instrukser om dette i hans båter. Ingen ulykker hadde forekommet.*

Vi tar ikke stilling til alle enkelthetene i dette. Vi finner det imidlertid særdeles påfallende at påtalemyndighetene setter i gang en så stor prosess og går til ransaking, arrestasjon og fire måneders varetektsfengsling med fullt PR-opplegg når en middels jurist på 10 minutter måtte funnet ut at lovgrunnlaget i beste fall var syltynt. Den voldsomme diskreditering av Fredriksen står ikke på noen måte i forhold til den eventuelle tvil som måtte være igjen om punkter som aldri ville kunne vært prøvet for noen norsk rett. Ingen påtalemyndighet i land som var berørt på lignende måte (UK), som eventuelt representerte skadelidte (ulike land i Midt-Østen) eller som hadde den direkte jurisdiksjon (Kypros) viste den minste interesse for saken. Selv der hvor tvil måtte gjenstå (var det underslag eller overlasting; ble reglementet for bruk av last til bunkers fulgt og hvem hadde i motsatt fall ansvaret?) ville det nok vært meget vanskelig å finne fellende bevis, selv for en domstol med jurisdiksjon.

I løpet av de fire årene saken trakk enormt på politiets og påtalemyndighetens ressurser, fortrengte den arbeid med en lang rekke andre saker som utvilsomt var under norsk jurisdiksjon og med helt klare ofre. Hvor mange enslige gamle ble i samme periode slått ned på T-banen med beskjed om å ta T-banen til nærmeste politistasjon for å anmelde forholdet?

Hva var hensikten? Gjør nå den øvelse vi har gjort: Plukk vekk fra hjernecellene all diskrediteringen, all mystifiseringen og all misunnelsen som er basunert inn i de kollektive norske ører. Tilbake står en norsk meget vellykket forretningsmann som *enten* har vært så gode busser med araberne at han har fått en slump olje ekstra *eller* rappa litt fra dem. Og tilbake står endel skipsmannskap som *selv* - og det gjelder *alle* ombord på båtene - har tjent gode penger på å kjøre endel av denne oljen over i maskinen og *enten* gjort det etter alle kunstens regler *eller* gitt litt blaffen siden raketter blåser rundt ørene deres og miner driver rundt baugen likevel, *enten* på egen hånd *eller* slik at hovedkontoret visste om det.

Da har man John Fredriksen slik som påtalemyndighetene så ham *før* de satte i gang heksejakten.Hva ville *du* gjort etter å ha lest din lovbok og sett at alle *enten*-alternativene var frikjennende og at ingen av *eller*-alternativene likevel kunne pådømmes i Norge? Etter at du også hadde kikket i din innkurv med bunkevis av kriminalitet *i Norge mot nordmenn* du ikke har folk til å gjøre noe med? Ville du handlet slik det ble gjort? Hvis svaret er nei, må vi lete etter *andre motiver*. PR - for å vise at du kan få til noe? Nei, fordi de visste de ikke kunne vinne. Løve til skinnfell igjen. Hensikten må nødvendigvis ha vært nettopp *diskreditering* og *kriminalisering*. Fra listen over *provokatorisk krigføring*. Aksjonen mot Fredriksen var *en rent politisk handling, besluttet på høyeste politiske nivå.*

Den som har lest i denne boken hvordan politi og påtalemyndighet *og delvis endog dommerstanden* i sak eller sak *nettopp* har stilt opp for å utføre oppdrag for og særlig for å dekke over virksomhetene til «den fjerde tjeneste», oftest med klart partipolitiske siktemål, fra tungtvanns-sak, Lillehammer-sak og Mossad/asylsøker-sak til Leve Videre-sak, Wiborg-sak, Tollefsen-sak, Engerdal-sak og vår sak, vil ikke forbauses over denne konklusjonen.

Men det er også flere andre interessante muligheter ved saken:

Vi vet at E-tjenesten/Mossad vervet norske sjøfolk i forbindelse med operasjon *Delfinus* fra 50-tallet og opp til 80-tallet[708]. Mossad-avhopperen Victor **Ostrovsky** bekrefter at ihvertfall Mossad driver med dette den dag idag[709]:

708 Chr Christensen: «Vår Hemmelige Beredskap - Historien Om M. M.» (kommandørkaptein Alf Martens Meyer) Cappelen 1988. Side 43 ff

709 Aftenposten 9. oktober 1994

«Det er 758 norske handelsfartøyer som går til havner over hele verden. Og Mossad rekrutterer folk på skipene, slik at de kan ta bilder av havner og lignende der skipene ferdes. De norsk-eide oljetankerne seiler regelmessig til arabiske og andre oljeproduserende land som har havneanlegg av sikkerhetsmessig interesse for israelerne.»

Fredriksens skip trafikerte en rekke arabiske land og tjente inn gode penger. Israel er disse landenes erkefiende og Mossad er selvsagt interessert i fotos/video og annen etterretning fra arabiske havner. Det har ikke vi bemerkninger til; Israel har rett til å drive sin egen etterretning - men det blir annerledes når man blander inn andre intetanende norske borgere som fort kan komme i ildlinjen hvis slikt blir oppdaget - akkurat som *Germa Lionel*, som ble satt i arrest av Libya pga spionasjeanklager.

Det er imidlertid også store muligheter for at *disse agentene* samtidig har rapportert om forhold ombord i Fredriksens båter direkte til Tel Aviv, eller via *norsk etterretning*. Tvillingforholdet mellom Mossad og E-tjenesten/deler av POT i Norge er nå vel etablert. Det er heller ingen tvil om at Arbeiderpartiet har betraktet «avsløringer og skandaler» om Reksten, Kosmos osv som meget god politisk ammunisjon. Flest mulig storkapitalister skal «avsløres» som skatte- og valutasvindlere og halvkriminelle. Det vet Tel Aviv godt. I dette spiller gir man gaver og mottar gaver. John Fredriksen kan meget vel være blitt levert pent innpakket i julepapir fra Tel Aviv til Platous gate for videre ekspedisjon til Youngstorget og dets forlengede armer i Justisdepartementet og Eidsivating, som vi i denne boken grundig har bevist spiller 100% på lag når systemet iverksetter og tildekker ulovlige aksjoner.

I tillegg finnes en annen mulighet. Allerede på 70-tallet ble det i USA avslørt at amerikanske, canadiske og britiske tjenester systematisk avlytter det internasjonale kommunikasjonssatellitt-sambandet. Senere er dette utvidet til også å omfatte samband til skip på alle verdens hav, fly og oljeinstallasjoner. De har ikke adgang til å lytte på *egne borgere* uten etter kjennelse, men *bytter* avlyttingsoppdrag og informasjoner mellom hverandre. På denne måten kan f. eks. den norske E-tjenesten ved hjelp av gode venner i USA/UK/Canada ha avlyttet sambandet til/fra Fredriksens skip overalt i verden, enten det er ringt fra hovedkontoret i Oslo eller fra en telefonskiosk i Wien! Og er det om å gjøre, avlytter E-tjenesten i Norge direkte den del av sambandet det er teknisk mulig å monitore fra reell avlytting av bakkestasjonene/satellittene direkte på *norsk jord*.

Vi finner det høyst sannsynlig at en av disse metodene - eller selvsagt helt «ordinær» og strengt ulovlig romavlytting via telefon i Norge - har gitt det norske justisvesenet nok informasjon på forhånd til at de våget razziaen mot Fredriksens villa og kontorer. *Noe* måtte de vite at de fant for ikke å bli sittende tilbake bare med den norske misunnelsen.

Vi er klar over at saken tilsynelatende startet som en mankosak fra august 1984 meldt til forsikringsselskapet Gard. Denne saken ble imidlertid i begynnelsen behandlet på normal måte, men ett år senere utbetalte Gard på egen hånd et betydelig beløp. Det var uvanlig. Det gikk enda et år før det dukket opp en Fredriksen-kaptein som avga en tilsynelatende ødeleggende forklaring mot Fredriksen som grunnlag for den politianmeldelse som startet politiaksjonene i juni 1986. Hvem mobilserte ham? Det var i denne perioden all verdens muligheter for Mossad og/eller den norske E-tjenesten til å fiske i rørt vann og få frem både en og flere forklaringer og politianmeldelser.

La oss til slutt legge til at vi meget godt forstår at Fredriksen valgte å flytte nær sagt lengst mulig unna dette systemet. Vi har vært sterkt inne på tanken selv. Men hva om det ikke hjelper?

Det er mange som har forundret seg over hvordan folk som blir uvenner med systemet skal kjøres nedover og nedover - det blir aldri nok! (Snakk med Erik Knutstad, Jane Issa og damene i Leve Videre - les om Jan Wiborg og Vebjørn Tandberg som ingen nå kan tråkke lenger ned!). Med de teknologiske muligheter som nå utvikles, finnes det *muligheter* for et system som «den fjerde tjeneste» - som ikke bryr seg om loven - å forfølge folk nær sagt over hele verden. Hva hindrer systemet i å betale noen «Kypros-turister» til å bryte seg inn på Fredriksens kontorer eller bolig der og gjøre den ti sekunder lange operasjonen å modifisere telefonen slik at den kan åpnes for romavlytting fra Norge eller Tel Aviv? (Eller bestikke vaskedamen eller hvem som helst?) Hva hindrer systemet med sin tilknytning til hele det allierte elektroniske etterretningssystem å finne på en unnskyldning slik at man får satelittfotografere Fredriksens eiendommer osv på Kypros - med den utrolige oppløsning slik fotografering idag gir? Hva blir mulig neste år?

Israel/Mossad skjøt i år opp sin første satellitt for kommunikasjon og overvåking i Midtøsten. Hageselskapene til Fredriksen på Kypros kan således om ønskelig direkte overføres på fast linje via Tel Aviv til Trond Johansens kontorer i Platous gt. og gi nye muligheter for Lars Oftedal Broch, Lasse Qvigstad, Georg Fr. Rieber-Mohn og Grete Faremo! (Se forøvrig mer om satellittsamband i kap. 25.23 og om Ap og Mossad i kap. 5)

Maler vi nå fanden på veggen? Tja. Poenget er at hvis *mulighetene* er tilstede, trengs det bare tilstrekkelig *motivasjon*. Vi er overbevist om at systemet ikke har lukket sin Fredriksen-mappe. Får de det riktige dokument

eller fotografi via Mossad-kanaler, INMARSAT-kanaler eller offensive overvåkingstiltak, risikerer John Fredriksen fortsatt å bli arrestert neste gang han viser seg på Fornebo, og bli kastet rett på glattcelle igjen, samtidig som et super-trimmet desinformasjonsapparat blir satt i verk overfor den norske opinionen. Kunne de gjøre det en gang, kan de gjøre det igjen.

21.10 Tollefsen-saken

Forbundssekretær Bjarne **Tollefsen** i Norsk Kommuneforbund gikk i 1993 ut i et intervju med Akershus Arbeiderblad/Romerikes Blad[710] med informasjon om at han i en årrekke (startet på 60-tallet, men mest i 80-årene inntil 1992) hadde vært utsatt for «hele apparatet»: Stemmer og trusler på telefonen, manglende summetone, ekstra telefonlinje tillagt hans hus, stjålne dokumenter, åpnet reisebagasje, diskreditering og ryktespredning, innbrudd i bilen og på kontoret, flere ganger bil som presset ham av veien i 90 km/t, hærverk på bilen osv. Fra 1992 var det registrert bare noen «merkelige opplevelser i telefonen».

Da telefonkabelen i nabolaget ble kuttet av ved et uhell i 1991, mistet alle andre forbindelsen. Ikke Tollefsen! Det viste seg at han hadde en «ekstralinje» sammen med en annen abonnent. Dette ble aldri oppklart. Det lokale televerk henviste til ledelsen i Televerket.

Tollefsen konkluderte slik i intervjuet:

> *«Jeg er kommet til at jeg har vært utsatt for noe av det samme som det statssekretær Hans Henrik Ramm og major Johan M Setsaas kaller 'den fjerde tjeneste' - en politisk overvåkning med bruk av de tre hemmelige tjenester her i landet...»*

Det var nok av motiver i hans bakgrunn: Vietnam-protestant, fastlønnet tillitsmann gjennom mange år og mange konflikter med kommunene, tidligere NKP-medlem, radikal Ap-mann siden midten av 70-årene etc. Tollefsen har deltatt i mange politiske sammenhenger med Arne **Kokkvoll**, senere sjef for Arbeiderbevegelsens arkiv. Det er også interessant at han hadde engasjert seg sterkt i antatt avlytting på *Ullensaker sosialkontor*.

Forfatteren og journalisten Kjell **Fjørtoft**, som har arbeidet med materien i flere tiår, selv vært telefonavlyttet og hatt masse ubehageligheter med tjenestene bl a etter at han skrev boken «Spionfamilien» (1986) hadde dette å si om Tollefsen-saken, i samme avis[711]:

> *«TOLLEFSEN BLE OVERVÅKET. FJØRTOFT KJENNER IGJEN METODENE: - Jeg tror på historien til Bjarne Tollefsen...*
>
> *(Fjørtoft) tror ikke det finnes noen egen hemmelig 'fjerde tjeneste' på siden av de eksisterende tjenester som driver for seg selv. Men at samarbeidet mellom overvåkningspolitiet, etterretningstjenesten, LO og Ap er blitt 'den fjerde tjenesten'*[712].
>
> *Det har utviklet seg en subkultur som henger der fremdeles. Dette er personer som går rundt og vet mye om andre, og bruker denne informasjonen, eller lar være. Alt som foregår i skjulte kulisser, er en abnorm kultur...»*

Vi vurderer det slik at det ikke er usannsynlig at Tollefsen pådro seg en masse ekstra ubehageligheter og trakassering på grunn av sin kjennskap til forhold omkring den kjente møbelhandler Arvid **Engen** på Jessheim. Engen var i denne sammenheng ingen «hvem som helst». Engen ringte iflg Edderkopp-boka[713] personlig til politimester Tore **Johnsen** i Drammen og ba ham søke overvåkningssjefsstillingen etter Jostein **Erstad**. Johnsen hadde tidligere vært nestkommanderende ved Overvåkningssentralen i 11 år (1974-85)[714], herunder **Frigaards** sjef de siste fem år[715]. Engen lovet å øve press gjennom sine politiske kanaler, og ringte deretter til Tor **Aspengren** for at han skulle hjelpe Johnsen med å få stillingen. En ting er nå hva en eller annen møbelhandler måtte mene og telefonere om, men det interessante er at politimester Tore Johnsen virkelig søkte stillingen[716]! Det

---

[710] Akershus Arbeiderblad/Romerikes Blad 30. november 1993

[711] Akershus Arbeiderblad/Romerikes Blad 1. desember 1993

[712] For ordens skyld: Dette er identisk med vår egen definisjon av «den fjerde tjeneste», men det er litt flere deltakere.

[713] Viggo Johansen og Pål T. Jørgensen: «Edderkoppen». Aventura 1989, s. 143.

[714] Gunnar Haarstad: «I hemmelig tjeneste». Aschehoug 1988, s 175

[715] Gunnar Haarstad: «I hemmelig tjeneste». Aschehoug 1988, s 177. Frigaard kom direkte til denne stillingen fra Sør-Libanon der han i bataljonen til oberst Rønning hadde stillingen som ordonnans-offiser. Det er grunn til å tro at Trond Johansen var den øverste koordinatoren for at Frigaard først tilbragte 6 mnd i Sør-Libanon før han overtok stillingen som sjef for anti-terror, personkontroll og sikringstjeneste ved statsbesøk samt overvåkningstjenestens liason til bl a Mossad. Frigaard gikk som kjent av som følge av Mossad-skandalen oktober 1991 etter 11 år i stillingen.

[716] Viggo Johansen og Pål T. Jørgensen: «Edderkoppen». Aventura 1989, s. 143.

var to søkere - Johnsen og *den sittende overvåkningssjef Jostein Erstad.* Uheldigvis for Johnsen (og Engen) ønsket Erstad en liten forlengelse av sin åremålskontrakt før pensjonen - og det fikk han.

Tollefsen hadde således stukket hånden inn i et vepsebol.

Allerede i 1989 hadde Tollefsen, fortsatt ifølge Akershus Arbeiderblad/Romerikes Blad[717], hatt møte med politimester Willy Haugli om sin sak i full bredde. Haugli hadde under samtalen vist Tollefsen et bilde av en mann Tollefsen gjenkjente som den som hadde presset ham av veien kort tid tidligere. Likevel måtte Haugli oversende saken til politimester Knut **Austad** ved Romerike Politikammer fordi den lå under hans jurisdiksjon. Austad henla imidlertid saken «av kapasitetshensyn».

I samme artikkel bringer AA/RB et intervju med Austad:

> *«.- Men er det ikke verdt å se nærmere på påstander om alvorlig forfølgning og trakassering?*
> - *Jo, slik denne saken fremstilles nå, kan det være grunn til det. Jeg ser ikke bort fra at vi setter i gang etterforskning....*
> - *Er du overrasket over at de reneste mafiametoder benyttes i det moderne Norge?*
> - *I utgangspunktet er jeg det. Med en viss sunn skepsis i bakhodet må disse forholdene undersøkes nærmere....*
> - *Samarbeider Overvåkningspolitiet med Forsvarets Etterretningstjeneste?*
> - *Det kan jeg heller ikke uttale meg om. Men de to tjenestene har avgrensede oppgaver som går på helt forskjellige områder som ikke har noe med hverandre å gjøre....»*

Vi finner politimesterens hurtige henleggelse av kapasitetshensyn den gangen og hans senere uttalelser (han leser tydeligvis hverken Dagbladet eller VG) svært interessante, fordi:

- *Justisminister Grete Faremo i Verdens Gang, 27. november 1993(8 dager før Austads uttalelser foran) fortalte at det hadde foregått «en meget tvilsom sammenblanding av rollene til POT og E-staben». Hun så meget alvorlig på saken og ville ha full granskning av de hemmelige tjenester. Dagbladet konstaterte 29. november at denne tvilsomme sammenblandingen foregikk helt opp til våre dager, og at Justisdepartementets ledelse iflg Dagbladets kilder måtte være fullt innforstått med dette.*

- *Gjerningsmannen som presset Tollefsen ut av veien* ***allerede var identifisert*** *fra et bilde fremvist av politimester Haugli*

- *Nettopp politimester Knut Austad* ***var frem til 1980 politiinspektør Iver Frigaards forgjenger i POT,*** *som sjef bl a for personkontrollsaker og anti-terror-virksomhet*[718].

Hvor ble det av Austads gjenopptakelse av etterforskningen? Ingen har hørt noe om den.

Vi vet fra vår egen sak at folk tilknyttet de hemmelige tjenester/politiet som utfører KGB-oppdrag slik som disse mot Tollefsen, *aldri blir etterforsket.* Det gjelder ikke bare på politimesterplan: Det gjelder selv Riksadvokaten, som ikke etterforsket vår lange liste av voldsepisoder, oversendt ham i to ekspedisjoner av 18. juni 1993 og 3. desember 1993, herunder en sak (i den første ekspedisjonen) helt identisk med Tollefsens bilsaker og (i den siste) en sak om angrep ved skarp politihund tilhørende en politimann som allerede var involvert i vår sak.

Er man imidlertid heldig med overvåkningssjefen, kan man få en forklaring i klart språk. Vi avdekket i september 1991 en romavlyttingsleilighet. Dette var romavlytterne klar over. Umiddelbart etter unnslapp Setsaas med nød og neppe et overfallsforsøk fra 10-15 utlendinger mindre enn 300 meter fra nevnte leilighet. Anmeldelsen forsvant på Oslo Politikammer hos politiinspektør Leif A Lier. Vår private etterforsker Arne K. **Tangstad** tok dette opp med den nyutnevnte overvåkningssjef Jan **Grøndahl**, som repliserte: «Jasså, begynner Setsaas å bli redd?». Dette saksfeltet var ihvertfall Grøndahl godt orientert om. Det interessante med disse

---

[717] Akershus Arbeiderblad/Romerikes Blad 5. desember 1993

[718] Gunnar Haarstad: «I hemmelig tjeneste». Aschehoug 1988.

utlendingene var at de kunne spores direkte tilbake til en støtteleilighet i overvåkningsoperasjonen som Lier kjente godt til.

Selv Gro's to granskningskommisjoner som behandlet vår sak etterforsket ikke slike metoder, når de kan henføres til tjenestene og politiet.

Det er flere som har opplevd at det er sterke krefter i gang når det gjelder etterforskning av forhold i tilknytning til de hemmelige tjenester i Norge. CC skrev i sin bok «Politisak», i forbindelse med at han var siktet for brudd på sin militære taushetsplikt at[719]:

> *«Min sak bearbeides på to plan med politiet som det nederste.»*

CC henviste i boken selv direkte til seksjonssjef Trond **Johansen** som det øverste. Johansen var ifølge CC[720]

> *«...en mann med makt også når det gjelder politiets etterforskning i kriminalsaker.»*

Vi kan bare slutte oss til dette. Det synes som om denne makten ikke er blitt noe mindre etter at Trond Johansen er gått av med pensjon. Det er for tiden lettere å få etterforsket mafia-metoder i Italia og USA enn i «ettpartistaten» Norge.

Vi merker oss videre denne lederkommentaren fra Akershus Arbeiderblad/Romerikes Blad[721]

> *«EN FJERDE TJENESTE? ...På samme måte som det nå etter alt å dømme er tale om grupper med tilknytning til Overvåkningspoliti og E-tjeneste - men som de formelle organer ikke har noen kontroll med - skjedde nøyaktig det samme i Ap og LO. Det får ikke hjelpe at det var ledende tillitsmenn som sto for dette. Like fullt var det ulovlig og et moralsk svik mot organisasjonene.*
> *Hensikten helliger slett ikke midlene.*
> *Problemet nå er hvordan myndighetene skal få kontroll med disse som driver 'på siden' av overvåknings- og etterretningssystemene etter at politikerne ønsker å vaske opp.»*

Lederskribenten konkluderer slik:

> *«Til tider - som i Tollefsens tilfelle - kan det virke som man i disse gruppene har med til dels farlige og uberegnelige folk å gjøre. For noen kan det skyldes idealisme på misforstått grunnlag. Det farlige er at de av outsiderne som regner seg som 'samfunnets støtter', legger spiren til en ren mafiavirksomhet.»*

Det var kanskje ikke så rart at **Austad** henla Tollefsen-saken, for alt tyder på at det *nettopp* var «den fjerde tjeneste» som han selv og hans etterfølger Iver **Frigaard** var sentrale elementer i, som anmeldelsen var rettet mot! Og det er kanskje heller ikke så rart at Iver Frigaard nettopp søkte seg til dette politikammeret, der det skal holdes et tett lokk på Tollefsen-saken, som Austads etterfølger[722] da han måtte gå av med pensjon i 1994?

Men Statsministerens kontor har nok tenkt at **Frigaard** nå var for eksponert og belastet ifb med Mossad/asylsøkersaken. Det var ikke nødvendig å gi ham denne stillingen. Man valgte en annen form for sikring av lokket på Tollefsen-saken og andre lignende saker. Den skal vi avsløre i kapittel 25.8.

Men Tollefsen-saken - som handler om trakassering av en fagforeningsmann av de hemmelige tjenester så sent som på 80- og 90-tallet - er for viktig til å forbli under lokket. Vi går derfor ut fra at fagforeningene selv tar seg av denne saken.

Vi gleder oss også til å se hvordan «tjenestedødarne» **Jacobsen**, **Sjue**, **Stanghelle** og **Versto** kan nyttiggjøre seg denne informasjonen. Her kan det ligge minst én SKUP-pris i horisonten!

21.10.1 Fjerde tjeneste på Øvre Romerike

Vi fortsetter med et nytt sitat fra lederforfatteren i Akershus Arbeiderblad/Romerikes Blad[723]:

---

719 Chr Christensen: «Politisak». Athenæum 1984 s. 171.
720 Samme
721 Akershus Arbeiderblad/Romerikes Blad 2. desember 1993
722
723 Akershus Arbeiderblad/Romerikes Blad 2. desember 1993

«Det er all grunn til å feste tillit til Bjarne Tollefsens skrekkhistorier om trakassering og forfølgning. Mange som opplevde lignende episoder på Øvre Romerike på 80-tallet, er fortsatt livende redde for å stå fram.»

Det er da ikke så rart at politimester Knut **Austad**, tidligere POT, er rask med å henlegge Tollefsen-saken. Det er heller ikke så rart at vi finner Iver Frigaard på søkerlisten etter Austad. Begynner man med å oppklare ting, kan det fort bli det reneste ras som kan ta både den ene og den andre med seg!

Hvordan kan det ha seg at det er i de mest solide Ap-distriktene (Romerike og Hedmark, jfr Issa-saken) at vi også finner slik frykt for lokal mafia?

21.11 Tandberg-saken og Jens Chr Hauge

Den 14. desember 1978 ble konkurs åpnet i Tandberg Radiofabrik A/S. 30. august samme år hadde selskapets gründer og daglige leder gjennom 38 år (og *deretter* 7 år i styret), Vebjørn **Tandberg**, sitt eget liv, etter at han var nektet adgang til bedriften, som var det eneste han hadde å leve for. En helt spesiell del av norsk industrihistorie endte på den mest tragisk mulige måte. Tandberg var på alle måter en mønsterbedrift og en foregangsbedrift. Han trakk de ansatte inn på alle måter og skapte et bedriftsdemokrati ingen har sett maken til før eller senere. Bedriften var økonomisk solid nok, et indre samhold velegnet til å møte de fleste kriser (men ikke den som kom) og var i fremste rekke tenologimessig; på enkelte områder helt i verdensklassen. Den ble systematisk men sikkert kjørt i senk ved hjelp av statsmakt.

Tandberg hadde en konkurrent som het *Radionette A/S*[724]. Denne var grunnlagt og bygget opp av Jan **Wessel**, en sentral person fra Hjemmefronten som utvilsomt fortjente all mulig ære for det. Styreformannen i Radionette A/S var h. r. adv. Jens Christian **Hauge**, Wessels meget gode venn fra krigens dager.

I 1971 tok Radionette - som var på vei utforbakke - kontakt med Tandberg om samarbeide mellom de to bedriftene. (Dette var tilfeldig nok like etter sammenbruddet av Borten-regjeringen.) Vebjørn Tandberg var ikke interessert. Han så det som en fordel at det var to konkurrende bedrifter. Typisk for hans romslighet var imidlertid at han tilbød seg å yte konkurrenten faglig assistanse ved f. eks. å stille med representanter i styret.

Tandberg hadde sitt egen utvidelsesprosjekt på Skullerud. For å realisere dette trengte han å legge ut et såkalt partialobligasjonslån på 20 mill. Dette er en ren markedsfinansiering, men i samsvar med den tidens strenge statsregulerte kredittpolitikk var slike lån underlagt konsesjon fra Finansdepartementet. 12. mai 1971 møtte Tandberg hos industriminister Finn **Lied** (A) for å diskutere saken. Man er kjent med at mulig fusjon med Radionette ble tatt opp på dette møtet, og at Tandberg på nytt avviste dette. Korrespondanse mellom Hauge, Lied og Finansdepartementet tyder på aktivitet i denne perioden for å få til fusjon. Vebjørn Tandberg skrev selv i et notat i 1978 at[725]:

«Jens Chr Hauge i 1971 fikk industriministeren til å overtale meg til å overta Radionette.»

Den 8. juni ga Industridepartementet positiv uttalelse til partialobligasjonslånet. 12. juli ga Finansdepartementet tilsagn. 5. januar 1992 startet formelle fusjonsforhandlinger mellom Radionette og Tandberg, avsluttet og gjennomført 19. mai 1972.

Det er aldri blitt direkte bevist at det forelå en kobling mellom lånetilsagnet og fusjonen. Men Industridepartementet under Finn **Lied** [726]

«så positivt på et utvidet samarbeid og sammenslutning mellom de to selskapene som et ledd i styrkingen av norsk elektronikkindustri».

Dette må sees i sammenheng med den industripolitikk som fortsatt var rådende i Arbeiderpartiet. I en noe senere stortingsmelding[727] ble det uttalt mange forblommede ord om «videreutvikling av en nasjonal elektronikkindustri» og «Tandberg som en nøkkelbedrift innen norsk elektronikkindustri».

---

[724] Når intet annet er bemerket, er opplysningene hentet fra innstilling fra Stortingets industrikomite om utviklingen ved Tandbergs Radiofabrikk A/S (Innst S. nr. 288 for 1978-79), fellesmerknader og største fraksjons merknader (H, Sp og KrF)
[725] Notat av 15. juli 1978.
[726] Referert i St. meld. nr. 60 (1978-79) som departementets syn i 1971-72
[727] St. meld. nr 67 (1974-75) «Om norsk industris utvikling og framtid»

Det er verd å merke seg at Finn Lied to år tidligere hadde regnet sammenslutning av de to konkurrerende bedriftene som «et ledd i styrkingen» av denne industrigrenen, som man altså øremerker som «nasjonal» og satsningsområde.

Ap's tankegang er helt klar: Øremerking av en industrigren som nasjonalt satsningsområde betyr at staten skal lede an med føringer, velvilje og støtte. Det betyr at man ikke kan tillate splittende konkurranse. Kreftene må samles. Dermed passet Finn Lieds *politiske* motivasjon helt sammen med Jan **Wessels** og Jens Chr **Hauges** *partsinteresse* i å redde Radionette fra å gå dukken ved å få det fusjonert med den vellykkede bedriften Tandberg.

Forfatterne Ask/Westlie kaster mer lys over den *industristrategiske tenkning* i sin bok «Maktens ansikt»[728]:

> *«(Hauge) så for seg en ny elektronikkstruktur basert på tre hjørnestensbedrifter: Kongsberg Våpenfabrik, Elektrisk Bureau (EB) og Tandberg. Dette mente Hauge også ville bli en gunstig løsning for Tandberg. Han ville få til en aktiv, offentlig omstilling for å øke konsentrasjonen i norsk elektronikkindustri.»*

Som følge av fusjonen kom Jens Chr Hauge inn Tandbergs styre.

Såsnart fusjonen var et faktum, ble det klart at Radionette-delen (nå kalt TR-5 Sandvika) var en forferdedelig belastning. Hele bedriften ble trukket ned og trengte etterhvert ikke-kommersiell likviditetsstyrking. Industrifondet var statens instrument for slikt. Industrifondet hadde den gangen en svært realistisk administrativ ledelse, men denne var under løpende overstyring av departementet. Såsnart Fondet var bragt inn, ble det krevet formell statlig representasjon i styret. Styret hadde allerede Jens Chr Hauge, og ba om at han fikk spille rollen. Dette ble godtatt, slik at Hauge fra april 1976 også formelt var Regjeringens representant i tillegg til Jan Wessel. Regjeringen var imidlertid ikke fornøyd, og i mars 1977 måtte Vebjørn Tandberg tre av som styreformann til fordel for nok en formell statsrepresentant, den nettopp avgåtte industriminister Finn Lied! Utenom de ansattes representanter var kun Vebjørn Tandberg og en person til medlem av styret. Fra dette tidspunkt ble Tandberg *de facto* styrt av Arbeiderpartiet *direkte.*

Det som følger er en lang og sørgelig historie som daglig dreide seg om TR 5 Sandvika - tidligere Radionette. Flere uavhengige konsulentrapporter - bl a fra Habberstad A/S - gjorde det krystallklart at TR 5 måtte nedlegges om Tandberg skulle overleve. Styret kastet dem nærmest rett i søplekassen og kjørte sin linje - TR 5 skal bevares. For å få hele styret med på dette bløffet Industrifondets «kontaktmann» Jens Chr Hauge: Nedleggelse av TR 5 «ville bringe Tandberg i motsetningsforhold til Industrifondet[729]». I virkeligheten var dette helt ukjent for Industrifondet, der administrasjonen i realiteten var enig med konsulentene og siden henviste til disse.

Vebjørn Tandberg ble fortrengt som administrerende direktør, men etterfølgerne sluttet i tur og orden så snart de oppgavet styrets vanvittige kurs. Våren 1978 trengte man desperat mer penger, og Tandberg ble fullsosialisert ved en refiansiering som innebar at staten overtok alle aksjer. Under stortingsbehandlingen ble Stortinget ført bak lyset ved at hele den avgjørende problemstillingen rundt Radionette ble underslått.

Mot bedriftsøkonomisk fornuft, mot de uavhengige konsulenters råd, over flere direktørers oppsigelse, ved å føre Stortinget bak lyset og ved å bløffe Tandberg selv og de ansatte tviholdt Regjeringen, Hauge og Lied på TR 5 (ex-Radionette), helt til hele konsernet var ødelagt i desember 1978.

Saken førte til politisk storm. Høyre, KrF og Sp forlangte uavhengig granskning, men fikk dette nedstemt. De igangsatte da sin egen granskning - temmelig uvanlig i Stortinget - og kjørte hele resultatet inn i stortingsinnstillingen. Venstre ga halvhjertet støtte og SV var heller ikke nådig. På grunn av ulike premisser for kritikken ble statsråd Olav **Haukvik** og Regjeringen sittende. Hauge og Lied trengte etterpå 23 sider i brev til Stortinget og en hel side i Aftenposten for å rase ut mot det de kalte «vinkelskriveri», men de kom ikke unna sakens realiteter.

Ett viktig spørsmål hang igjen, og er blitt hengende igjen til den dag i dag: Hvorfor var det så viktig å beskytte gamle Radionette så langt at det ble Tandberg-selskapets endeligt?

Man kunne tilsynelatende forklare fusjonen: Den reddet driften i Radionette og passet med Ap-politikken om en «nasjonal elektronikkindustri». Eller gjorde den det? Burde ikke den ellers så innsiktsfulle Finn Lied forstått at det ikke blir noe godt resultat av å helle inn et råttent egg i en ellers frisk omelett? Og at Hauge ville hjelpe sin gamle venn var jo søtt, men var det virkelig *så* viktig?

Men ingen kunne forklare hvorfor TR 5 (ex-Radionette) på død og liv måtte holdes i live *helt til det siste*, lenge etter at alle måtte forstå at det eneste bidrag denne biten kunne gi til Aps storslagne industrivisjoner var selv å oppgi ånden. Det fikk da være måte på å beskytte et livsverk. Det virket nesten som en slags vendetta: Skal jeg

---

[728] Alf Ole Ask og Bjørn Westlie: «Maktens ansikt - et portrett av Jens Chr Hauge». Tiden 1991. Side 154.

[729] Styreprotokoll i Tandberg 7. mars 1977

gå, skal jeg ta deg med meg! Men Vebjørn **Tandberg** hadde aldri noe usnakket med Jan **Wessel**, like lite som med noen andre.

Vi kan nå svaret.

Radionette leverte fra 50-tallet og i mange år fremover sambandsutstyr til Jens Chr Hauges hjertebarn «Stay Behind» som ble bygget opp av E-tjenesten[730].

Vi antar at det av ulike grunner ikke var noen alternativer til Radionette i 1971 og gjennom første del av 70-tallet. Det kan ha vært pga generelle krav til sikkerhet og hemmelighet, spesielle spesifikasjoner som krevet helt spesielt sikkerhetsklarerte arbeidsledere eller økonomiske grunner, som f. eks. kryss-subsidering med andre langsiktige statskontrakter - eller det kan ha vært rett og slett av frykt for at noen ville «snakke» hvis ikke staten sørget for en redning.

21.12 Willy Haugli

Willy **Haugli** ble utnevnt til politimester i Oslo i 1985 av justisminister Mona **Røkke** under Willoch-regjeringen. I sin bok «Tøffe år»[731] refererer han til daværende ekspedisjonssjef Herman **Berger** i Justisdepartementet om bakgrunnen for valget av Haugli: Han skulle rydde opp i det som var blitt en stat i staten - beredskapstroppen ved Oslo politikammer og den nære forbindelsen til sjef for terroravdelingen ved Politiets overvåkingstjeneste, Iver Frigaard. Mona Røkke sluttet imidlertid kort tid senere,og Haugli følte at han siden aldri fikk skikkelig politisk ryggdekning for oppgaven.

21.12.1 Vika og Frigaard

Det fremgår klart av boken hvorfor det var maktpåliggende å rydde opp omkring Iver **Frigaard** og hans forhold til Beredskapstroppen - ledet av Torleif **Vika**. Under Willoch-regjeringen var Frigaard flere ganger blitt innkalt til Herman Berger og forklart at POT ikke skulle blandet seg inn i innsatsoppgavene til beredskapstroppen, som var underlagt Oslos politimester. Men det hjalp ikke.

I april 1985 fikk POT et tips om tre mulige terrorister på vei til Fornebo. POT varslet Vika direkte, og beredskapstroppen rykket ut til Fornebo, der politimester Arnfinn **Øverkil** i Asker og Bærum reagerte skarpt. Vika ble bedt om å holde sine folk i ro inntil han fikk korrekt ordre. Likevel sendte Vikas to av sine folk ut i avgangshallen i strid med Øverkils ordre. Øverkil sendte senere en krass henvendelse til Haugli, som ikke hadde vært inne i bildet i det hele tatt.

I januar 1986 inntraff noe lignende: POT mottok en uklar melding om mulige terroraksjoner mot jødiske mål i Skandinavia. Denne gangen fikk Haugli meldingen, og aksepterte å sette inn beredskapstroppen, men understreket: «Ingen hjelmer og maskingevær.» På TV samme kveld så han beredskapstroppen ved den jødiske synagogen i full mundur *med* hjelmer og maskinpistoler.

I februar 1986 ble Vika frabeordnet som sjef for beredsskapstroppen av Haugli. Dette medførte etter Hauglis mening en serie med hevnaksjoner mot ham og aktiv innsats fra bl. a. Jon **Kvikne** (leder for Oslo politiforening), møbelhandler Arvid **Engen**, beredskapstroppens tidligere tillitsmann Ole Didrik **Nyhus**, den gang i Økokrim, politiinspektør Iver Frigaard og andre for å få ham kastet som politimester.

21.12.2 Diskreditering og sabotasje mot Thatcher-besøk

Det begynte med en voldsom mediekampanje etter frabeordringen av Vika[732]:

> *«Det var en mesterlig kampanje. Jeg hadde bare gjort min embetsplikt og forsto ikke den gangen at Kvikne hadde kontakt med den største manipulatøren og mediepåvirkeren i norsk etterkrigshistorie, nemlig møbelhandleren Arvid Engen fra Jessheim, også kalt 'Edderkoppen'...*
>
> *Noe måtte være galt, all den tid både media og mange politikere gikk aldeles løpsk....*
>
> *På vegne av justiskomitéens formann, Helen Bøsterud, stilte Jørgen Kosmo et sterkt kritisk spørsmål om hva statsråden ville gjøre med den påstått manglende personalpolitikk ved Oslo politikammer. I ettertid er det klart at Norsk Politiforbund hadde*

---

[730] Chr Christensen: «Vår Hemmelige Beredskap - Historien Om M. M.» (kommandørkaptein Alf Martens Meyer) Cappelen 1988. Side 28.

[731] Willy Haugli: «Tøffe år». Aschehoug 1995.

[732] Haugli, side 42

arbeidet hardt for å få spørsmålet stilt nettopp i Stortinget. Også krefter i LO som var under Edderkoppens innflytelse, forsøkte å vippe meg av pinnen. Men heller ikke det visste jeg noe om på senvinteren i mitt første år som politimester i Tigerstaden.»

Haugli legger frem overbevisende dokumentasjon på at dette var starten på en *velregissert og koordinert sabotasjeaksjon*[33]:

- *I februar 1986 mottok statsråd Wenche Frogn Sellæg trussel om at «hvis hun ikke gjeninnsatte Vika som leder, ville en absolutt drepende artikkel om saken komme på trykk i en av landets største og mest innflytelsesrike aviser»*

- *Politiforeningen foret mediene med påstander om angivelig ulevelige tilstander ved Oslo politikammer*

- *Dagbladet oppfant begrepet «Jern-Willy», og det ble sirkulert desinformasjon om at mannskapene ikke våget gå på vakt uten å ta valium av frykt for politimesteren. Apoteket på Majorstua skulle være utsolgt for valium. Haugli fikk nytt klengenavn: Willy Valium.*

- *8. august (da hadde Ap overtatt regjeringsmakten og det var en måned igjen til den britiske statsministerens Margareth Thatchers Oslo-besøk) skrev redaktør Per Norvik i VG en «drepende» artikkel, der han bl a hevdet at Norge var i ferd med å miste det vern Beredskapstroppen representerer, at Haugli hadde revet ned resultatet av 10 års møysommelig oppbyggingsarbeid -* ***og at han ventet at samtlige medlemmer av Beredskapstroppen ville innlevere sine effekter og be om å bli overført annen tjeneste****. Hvordan visste han det?*

- *Ti dager senere viste det seg at Norvik var sannspådd: Alle tjenestemennene ved Beredskapstroppen sendte likelydende ønske om annen tjeneste*

- *Like før Thatchers besøk lot en anonym representant for troppen seg intervjue med forvridd stemme av Østlandssendingen: Siden troppen hadde mistet sin sjef kunne man ikke garantere Thatchers sikkerhet i Norge!*

- *Dagen før festmiddagen på Akershus for Thatcher fikk Haugli besøk av «en pålitelig kilde som sto Blitz-miljøet nær». Han fortalte at det var planlagt en demonstrasjon som tok sikte på å ødelegge arrangementet på Akershus. Hvem var det? Var det en provokatør som hadde til hensikt å sikre at Haugli ikke etterpå skulle kunne unnskylde seg med at angrepet kom overraskene?*

- *Klokken 1830 11. september meldte politispanere på Fridtjof Nansens plass, der en demonstrasjon mot besøket fant sted, at en gruppe demonstranter hadde begitt seg på vei til Akershus festning.* ***Samtidig brøt hele politisambandet sammen****. Politledelsen på Akershus mottok aldri meldingen! Først klokken 1855 kom beskjeden frem, men da var det for sent: Demonstrantene var allerede inne på festningsområdet.*

- *Beredskapstroppen hadde ikke tatt med seg megafoner*

- *Situasjonen utviklet seg meget kritisk, til et enormt basketak. Selv om hunder ble satt inn, klarte man ikke å få situasjonen under kontroll. Heldigvis klarte en tjenestemann i UD å lukke og bolte porten til Indre Slottsgård.*

- *To polititjenestemenn svevet en stund i livsfare. Da kalleropet «Kollega i fare» gikk ut over det «scramblede sambandet»*[34]*, kom det ordinære sambandet plutselig tilbake igjen. Noen hadde fått kalde føtter! Deretter ble det raskt ryddet opp.*

- *Det viste seg at **begge kanalene hadde falt ut - de var «jammet»**. Haugli konstaterer at dette kan gjøres ved hjelp av bærbare radiosett som enhver har tilgang til i politiet - ved å trykke inn senderknappen. Men det må to sett til for å jamme to kanaler. Jammes begge, kan ingen snakke sammen.*

- *Haugli visste på forhånd at det var broen over Kongens gate som ville være vanskeligst å forsere for demonstrantene. Han hadde derfor gitt beskjed om at denne skulle sikres. Men «noen» hadde oppfattet dette slik at politiet skulle stå **under** broen kun for å varsle, angivelig fordi man trodde militære mannskaper sikret selve broen. Det var ikke tilfelle, og demonstrantene løp lett over.*

Den som husker, husker nok også hvor kjapt bl a NRK-TV var med å dekke denne «politi-tabben». Haugli konkluderer[735]:

> *«Jeg tror ikke at radiokanalene falt ut av seg selv. Så mye kan ikke gå galt på en og samme tid med så mange trenete politifolk i aksjon - uten at det står en regissør bak. Og at radiosambandet ble lammet, var genialt i all sin kynisme.»*

Haugli antyder at ekspedisjonssjef Herman Berger godt forsto hva som hadde skjedd og gjorde sitt for å hindre at annet enn det opplagte formelle ansvar ble lagt på Haugli. Og: «UD hadde sine klare oppfatninger om situasjonen og la på ingen måte sten til byrden for meg.»

Vi noterer at Haugli opplagt har vært utsatt fra en meget velregissert sabotasjeaksjon. Den omfatter både strategisk plasserte trusler, manipulering av media, desinformasjon og ryktespredning, direkte operasjonelle tiltak i felten og mulig bruk av provokatører. *Dette er mer enn en møbelhandler og en fagforeningsformann kan ta seg av!* Vi har nok igjen å gjøre med «den fjerde tjeneste», som ikke satte pris på å miste kontrollen over sitt private politi! Sporene er klare nok, fra Vika, Kvikne og Engen til Frigaard og derfra til Trond Johansen og Youngstorget.

For å hevne seg og skape en situasjon som kunne medføre avsettelse av politimesteren, satte man altså i gang en sabotasjeaksjon som bragte politmenns liv i fare, og som lett kunne bragt Storbritannias statsminister i fare. Pånytt viser det seg at det er noen som setter Aps sikkerhet foran Rikets sikkerhet!

Haugli tror forøvrig at troppens mannskaper ble «brukt i et spill som de ikke forsto rekkevidden av», og legger til[736]:

> *«Det mener jeg til en viss grad også gjelder Vika. Hans nære kontakt med Iver Frigaard i Overvåkingspolitiet var neppe av det gode. Den samme Frigaard hadde forøvrig i en signert avisartikkel i februar, da uroen rundt Bredskapstroppen toppet seg, gått ut med kraftig kritikk av meg og min handlemåte - ikke bare overfor Vika, men også rent politifaglig.*
>
> *Overvåkingssjef Jostein Erstad visste ikke om artikkelen før han så den på trykk. Han tok umiddelbart kontakt med meg, slik at jeg ikke skulle tro han sto bak et så illojalt utspill. Erstad var dypt ulykkelig og fortvilet over at en av hans nærmeste medarbeidere kunne gjøre noe sånt.*
>
> *Artikkelen avslørte den nære kontakten mellom Frigaard og Vika. Jeg tok saken opp med Frigaard, som bekreftet vennskapet....*
>
> *At en inspektør i Overvåkingspolitiet, uten at hans sjef er orientert, kan gå ut med offentlig kritikk av Oslos politimester og hvordan sikkerheten rundt terrorutsatte mål blir ivaretatt, kan trolig bare skje i Norge. Det er verdt å merke seg at utspillet heller ikke fikk konsekvenser for Frigaard....»*

Haugli noterer seg også at alle problemer med Beredskapstroppen forsvant så snart en permanent, ny leder for troppen var kommet på plass.

---

733 Sammentrengt oppsummering av Haugli side 57 ff, men med våre uthevninger og spørsmål

734 Haugli forklarer ikke mer hva dette er, men vi formoder at det må være et mer grovmasket samband som ikke kunne erstatte hovednettet for selve operasjonene

735 Haugli, side 73

736 Haugli, side 79

21.12.3 Den fjerde tjeneste

Hauglis meget oppsiktsvekkende beretning føyer seg pent inn i det bildet av «den fjerde tjeneste» med bl. a. politiinspektør Iver Frigaard i en sentral rolle som vi hadde dannet oss lenge før Haugli publiserte sin bok. Haugli skriver[737]:

> *«...Beredskapstroppen gikk sine egne veier, sammen med Overvåkingspolitiet, hvis man anså det nødvendig. Bak denne egenrådighet sto Iver Frigaard, kongelig utnevnt politiinspektør ved Politiets overvåkingstjeneste og ansvarlig for den avdeling som skulle forebygge og bekjempe terror og sabotasje.*
>
> *Poenget var at Frigaard ikke skulle ha operative oppgaver, en begrensning han likte dårlig. Da han begynte å stille opp i felten under VIP-besøk sammen med livvakt-laget og mannskaper fra Beredskapstroppen, tvang en opprydding seg frem. Det ble holdt gjentatte møter, hvor Frigaard ble instruert om hvordan han skulle forholde seg.*
>
> *Jeg kan ikke si at det nyttet særlig over tid, til tross for 'refselser' fra Justisdepartementet og kritikk både fra overvåkingspolitiet og meg. Iver Frigaard tillot seg å opptre som 'libero', som det heter på fotballspråket. Han gjorde som han ville, vel vitende om at han var utnevnt i en spesiell stilling. Ingen kunne kommandere ham vekk, hvis han ikke selv ville.»*

Dette var ikke nytt for oss. Gjennom samtaler med overvåkingssjef Svein **Urdal** og «Mossad/asylsøker-saken» visste vi fra før at Frigaard drev sin egen «butikk» bl a ved at han ikke rapporterte gjennom sine formelle sjefer Erstad og Urdal, men på helt andre kanaler; de Ap-forbeholdte kanaler vi har beskrevet som «den fjerde tjeneste». Frigaard rapporterte til Trond **Johansen** og - under Ap-styret - til Justisdepartementets innvidde. Av Urdal-samtalen fremgikk også at Frigaard i Ap-styrte tider *hadde høyere beskyttelse*, dvs i Justisdepartementet, helt til topps. I andre tider stammet nok støtten fra departementsrådsnivået, hos Leif Eldring, som i skiftende grad klarer å holde sin ikke-sosialistiske statsråd på lag eller uinformert, eller ikke klarer det. Ansettelsen av Haugli var et eksempel på at Eldring *ikke klarte det.* Den sviktende backing Haugli fikk siden tyder på at Eldring etterhvert klarte å isolere den politiske fra hva som foregikk.

En som *ikke* var blant de innvidde, Frigaards beskyttere, var åpenbart ekspedisjonssjef Herman **Berger** i Justisdepartementet. Vi siterer fra Aftenpostens oppfølging etter utgivelsen av Hauglis bok[738]:

> *«Tidligere ekspedisjonssjef Herman Berger i Justisdepartementet benekter idag ikke at opplysninger om at Frigaard fem-seks ganger var inne 'på teppet' i departementet.*
>
> *- Frigaard fulgte ikke anvisningene han fikk. De enkelte enheter kan ikke drive et spill seg imellom. Overvåkingspolitiet kan ikke beordre innsats, sier Berger, som ellers ikke vil kommentere en sentral overvåkingskildes beskrivelse av Frigaard som en uregjerlig drivende mine.»*

Vi vet allerede av hva Urdal har fortalt offentlig og til oss at dette ikke hjalp det minste på Frigaards uregjerlige rolle innenfor POT inntil han måtte forflyttes til Interpol pga Mossad/asylsøker-saken. Vi minner om at også Urdal trakk Frigaard inn til departementet for å kreve at departementet valgte mellom ham og Frigaard. Da fikk han beskjed om at Frigaard ihvertfall skulle bli. Dette viser at Frigaard hadde beskyttelse av «høyere makter» - høyere enn f. eks. Berger - etter Willoch-regjeringens fall i 1986 - selv under Syse-regjeringen.

Vi visste også at politimester Willy Haugli selv ble holdt utenfor de reelle kommandolinjer *i vår egen sak*, ved at politiinspektør Leif A. Lier rapporterte direkte til Lasse **Qvigstad** i Eidsivating, trolig i alle saker som hadde med overvåking/etterretning å gjøre. Vi visste bl a at Lier bevisst holdt tilbake to brev fra Petter Holst til politimester Haugli vedr. klager på manglende etterforskning av innbrudd etc hos ham, og at Lier usannferdig opplyste internt til andre enn Haugli at tilbakeholdelsen av det første var i forståelse med Holst (mens han helt underslo det andre, som ville ha avslørt at det ikke var sant at det forelå noen forståelse).

Vi hadde dermed tidligere etablert tre uoffisielle kommandolinjer som utvilsomt en del av «den fjerde tjenestes» kommandoapparat: Trond Johansen direkte til Youngstorget (utenom E-sjef/forsvarssjef), Frigaard til Trond Johansen og/eller Justisdepartementet (utenom Erstad/Urdal) og Lier til Qvigstad (utenom Haugli). Hauglis bok beretter om en fjerde: Frigaard til Vika og beredskapstroppen (utenom Haugli). Vika-forbindelsen er meget betydningsfull, og viser at «den fjerde tjeneste» ihvertfall var i ferd med å skaffe seg kontroll med beredskapstroppen på direkte, internt Ap-nett. Det var ikke rart at Willoch og Røkke ville rydde opp i dette! Vi

---

737 Haugli, side 19

738 Aftenposten 1. november 1995

vet ikke hvor mye de forsto eller tenkte seg, men i det mønsteret vi nå ser var vi på god vei til å få en direkte partikontrollert polititropp gående løs i Norge! (Og da er det heller ikke noe rart at de som ble snytt for et slikt våpen ble forbannet!)

Men Haugli forsto at noe var helt galt[739]:

> *«I denne sammenheng sier det seg selv at Overvåkingspolitiet, som er - og må være - omgitt av den dypeste hemmelighet, ikke bør ha kommandoen over en innsatsstyrke som Beredskapstroppen. Denne må til enhver tid være under åpen og full demokratisk kontroll.*
>
> *Etter de åpenhjertige samtalene før tiltredelsen satt jeg igjen med et sterkt inntrykk av at politiavdelingen i Justisdepartementet fryktet at man var i ferd med å miste styringen over et av de viktigste elementene i politiet, nemlig Beredskapstroppen.*
>
> *Det var tydelig at Berger og Singsaas[740] mente at troppen var i ferd med å utvikle seg til en stat i staten»*

Nei - ikke en stat i staten, men verre: En del av Aps «fjerde tjeneste». Det man var i ferd med, var å etablere en kommandolinje til Vika-troppen *på rene Ap-kanaler*, slik man gjorde på så mange andre områder.

Det få hadde mer enn fragmentarisk kunnskap om[741] før utgivelsen av Ronald Byes siste bok[742] er at en annen hemmelig tjeneste, E-tjenesten, i alle år har ledet en annen hemmelig hær, nemlig Stay Behind; beredskapsgrupper som skal motarbeide fienden under en eventuell ny okkupasjon. Inkorporeringen av Stay Behind i E-tjenesten er formodentlig lovlig, men har skjedd i så dyp hemmelighet at Hauglis problemstilling aldri har vært fremme i denne sammenheng, men det er klart at den er akkurat like gyldig. Og «the proof of the pudding is in the eating»: Under dette tynne dekke av legalitet har det utviklet seg et enormt misbruk av Stay Behind, dels ved at Stay Behind inngår i en kommandolinje på rene Ap-kanaler, og dels ved at deler av nettet, slik som Kjettingfabrikken (se kap. 25.26) brukes til ulovlige operasjoner mot norske borgere i fredstid, direkte styrt av Ap eller et eget maktsenter i Ap. Ap-nettverket var derfor grådig da det ville skaffe seg kontrollen over *enda en* operativ enhet, nemlig Beredskapstroppen. Det var like før Ap hadde både sin private hær (Stay Behind), sin private vigilantebevegelse (Kjettingfabrikken) og sin private polititropp.

Faktisk er det kommet frem en slags femte kommandolinje gjennom Hauglis bok, kombinert med hva vi ellers vet: Så lenge Herman **Berger** satt som ekspedisjonssjef, trodde han åpenbart at han var Iver Frigaards overordnede, og at han var i en posisjon til å refse og instruere Frigaard. Nå vet vi at det var en illusjon. Fra 1986 hadde Frigaard beskyttelse av høyere makter, dvs at hans *virkelige* sjefer satt høyere enn ekspedisjonssjefen; på politisk plan (men uten at dette ble eksponert gjennom forvaltningsvedtak). På papiret opprettholdt man hele tiden de *formelle* linjer, men det var de *uformelle* som bestemte.

Det fremgår forøvrig av samtalene mellom Engen og Kvikne, gjengitt i «Edderkoppen»[743] at Herman Berger var på møbelhandler Engens liste over personer som måtte fjernes fra sine stillinger!

Siden er behovet for disse omgåelsene eliminert. Erstad, Urdal, Haugli og Berger er ute av dansen, og erstattet med lojale medspillere, slik at de formelle og uformelle linjer igjen kunne falle sammen. Det er jo det ideelle for systemet. Det betyr imidlertid ikke at dette nettverket blir legalt, men at de kommandoer og den konspirasjon som ikke kan skje i legale, forvaltningsmessige former likevel lett kan finne sted i ly av de formelle linjer. Kameleonen har skiftet farge, og går nå i ett med bakgrunnen.

Haugli trekker ikke noen av disse konklusjonene i sin bok. Tilsynelatende er han utsatt for et Kafkask kobbel av aggressive enkeltpersoner

21.12.4 Qvigstad istedenfor Huuse

Haugli forteller videre om hvordan Lasse **Qvigstad** ble ansatt som visepolitimester fremfor Hauglis egen kandidat, Arne **Huuse**[744]. Huuse var eldste fagsjef og allerede Hauglis stedfortreder. Men i mars 1985 leverte Reiulf Steen en oppsiktsvekkende kraftsalve i Stortinget:

---

[739] Willy Haugli: «Tøffe år». Aschehoug 1995. Side 17.

[740] Ekspedisjonssjef Herman Berger og sjefinspektør Kåre Singsaas i Justisdepartementet

[741] Stay Behind ble kjent i 1978 da politiet stormet våpenlageret til Hans Otto Meyer i en spritsmuglersak, men det fremkom svært begrenset informasjon om denne beredskapshærens virksomhet og omfang i nyere tid

[742] Ronald Bye og Finn Sjue: «Norges Hemmelige Hær». Tiden 1995.

[743] Viggo Johansen og Pål T Jørgensen: «Edderkoppen - historien om en møbelhandler». Aventura 1989.

[744] Haugli, side 86 ff

«Dessuten er det ikke av veien med et bestemt råd til elefanten Arne Huuse om at han bør holde seg langt unna porselensbutikker.»

Steens utspill (hvem hadde «ledet ham inn i øvelsen»?) hadde bakgrunn i Huuses befatning med Ikkevold-sake og Listesaken i hans tid i POT. Nå kom det som et forvarsel om at Ap ønsket sin mann inn som visepolitimester. Og så snart stillingen var foreslått på statsbudsjettet, dukket Lasse Qvigstad opp hos Haugli, som ga klar beskjed om at han ville anbefale Huuse. På det samme statsbudsjettet var det også opprettet en ny stilling som assisterende riksadvokat. Qvigstad søkte og fikk denne stillingen. Haugli trodde da han ikke var aktuell som visepolitimester.

Det fremgår at justisminister Helen Bøsterud en tid var på jakt etter en ny kandidat. I mangel av noen slik ble det tydeligvis besluttet en rask rokering: Plutselig søkte Qvigstad likevel. Riksadvokat Georg Fr Rieber-Mohn hadde ingen problemer med det, og ansatte Tor-Aksel Busch i Qvigstads jobb som assisterende riksadvokat. Qvigstad ble ansatt av den politiske ledelse. Men han fungerte bare ca et år, før *han ble tatt opp på Forsvarets Høyskole* i 1989. Deretter ble han konstituert førstestatsadvokat ved Eidsivating og blokkerte visepolitimesterstillingen. Likevel fungerte Huuse i denne til 1990.

Og Qvigstad fikk fast stilling i Eidsivating som førstestatsadvokat. Etter det vet vi at Lier rapporterte til ham - utenom Haugli - i overvåkingssaker. Skal vi tippe at han gjorde det før også, dvs til Qvigstad det året han var visepolitisjef og fungerte i stillingen, og at dette var poenget med å overtale ham til å klatre et stykke ned på rangstigen noen år - «for den gode saks skyld»?

Huuse ser ikke ut til å ha vært på møbelhandler Engens «ti på topp» heller. I en samtale med Kvikne der denne forteller at Huuse skal «ha kikka til Akershus, til Romerike» etter sin neste jobb, utbryter Engen: «Å faen!» Romerike er Engens hjemmeterritorium!

21.12.5 Engen, Kvikne - og Lier

Haugli legger ikke skjul på at han har enorm tillit til politiinspektør Leif A. **Lier**. Det kan vi dessverre idag konstatere at han ikke hadde grunn til. Men Lier har hele tiden hatt enormt god kamuflasje bl a som aktiv Høyre-mann og ved å stille opp som motkandidat til Kvikne i politiforeningen. Haugli satte også Lier på som midlertidig sjef for Beredskapstroppen etter Vika, inntil den nye permanente sjefen Jørgen **Flood** kunne overta. Det er interessant å merke seg at Engen fisker kraftig etter hvordan Kvikne oppfatter Lier (telefondsamtale fra Engen-båndene gjengitt i «Edderkoppen»):

> *«Engen: Men si meg en ting, helt sånn...et konkret spørsmål som er veldig vanskelig for deg å svare på, men som jeg gjerne vil ha et svar på, hvis ikke det.....men er Leif A Lier med på dette, kan Lier være med på det der, eller er han....så de har et lite sideblikk til Lier, altså...*
> *Kvikne: Ja, altså, du vet, Leif Lier og jeg, vi har jo vært omgangsvenner i mange år, vi har vært naboer sågar, og alt dette herre her...Leif stilte jo opp som motkandidat mot meg i år og alt dette, og Leif er litt av den typen, for å si det rett ut, at han går litt over lik for personlig vinning.*
> *Engen: Ja....*
> *Kvikne: Han har veldige ambisjoner, Leif, så jeg har aldri følt meg helt sikker på ham på det området, det har jeg ikke...»*

Det er åpenbart at Kvikne var i tvil om hvilken side Lier var på. Engen var meget interessert i hva Kvikne trodde. Var det fordi Engen visste og ville sjekke Liers «cover» - eller fordi også han var usikker?

21.12.6 Haugli, Huuse, Engen og VG

Haugli skriver at han en vinterdag i 1987 møtte en kjent journalist i Akersgaten. Journalisten fortalte at det eksisterte et komplott mellom politikere, journalister og andre for «ta ham» og få ham avsatt som politimester. Naturlig nok fant Haugli opplysningene «for fantasifulle til at (han) tok dem helt alvorlig - noe så utrolig kunne umulig skje i Norge»[745].

Men senere samme sommer fikk Haugli besøk av den tidligere nestkommanderende for narkotikaseksjonen ved Oslo politikammer, Knut **Holen**, da selvstendig næringsdrivende. Det var Holen som nå fortalte Haugli om møbelhandler Arvid Engen, «som gjennom en årrekke hadde gjort det politiske intrigespill til en diabolsk kunst - en livsfarlig kannestøper som dirigerte deler av norsk presse, tillitsmenn i LO og sentrale politikere i Ap». Det var ifølge Holen Engen som administrerte spillet mot Haugli, for å få Haugli fjernet. Engen hadde «forført» Beredskapstroppen. Holen fortalte om møter mellom Engen, Vika og andre politifolk som etterpå førte til

[745] Haugli, side 105 ff

presseoppslag mot ledelsen i Oslo politikammer. Særlig skulle Per **Norvik** i VG være flittig benyttet til slike formål.

Haugli husket da at også Arne Huuse hadde vært utsatt for VG. Det hadde der dukket opp en artikkel om at Huuse skulle ha benyttet sin tjenestebil ulovlig, bl a at Huuses familie brukte bilen i strid med reglementet. Alt usant, ifølge Haugli. Huuse hørte også rykter om at dette skulle være en ouvertyre til noe enda verre. Han tok derfor kontakt med VG's sjefredaktør Tim Greve, som lovet å stanse saken. Greve hadde opplyst at saken om privat bilbruk var kommet gjennom avisens politiske avdeling, og det hadde *Greve* funnet merkverdig.

Det viser seg så at forfatterne av boken «Edderkoppen»[746] - som hadde klart å få tak store stabler av Engens lysbånd - kom over en samtale mellom Engen og Kvikne og refererte den i boken:

> *«Engen: Du holdt på å ta knekken på ham for to år tilbake, da han brukte disse bila sine.*
> *Kvikne: Ja, riktig.*
> *Engen: Da satt han nede på VG og grein og ba om nåde.»*

Dette blir nå svært så interessant. Opprinnelsen til bilbrukhistorien har åpenbart vært Kvikne, som formodentlig har bragt den til Engen som har plantet den i VG. Det interessante er hvordan Engen vet om samtalen mellom Huuse og Greve, og endog om detaljer som at Huuse hadde tatt til tårene.

Senere fikk Haugli opplyst at «den politiske ledelsen i Justisdepartementet var på møbelhandlerens parti»[747]. Han gikk da til statsråd Bøsterud og konfronterte henne med dette. Hun benektet selvsagt og hevdet at hun aldri hadde hørt om eller møtt Arvid Engen. Det stiller vi oss tvilende til! Men Haugli aksepterte statsrådens forsikringer. Senere fikk han imidlertid vite av hennes rådgiver Ole **Steen-Olsen** at man i departementet etter møtet hadde regnet Haugli som «overspent og utslitt». En vanlig taktikk mot folk som kommer på sporet! Siden fikk Haugli bare møte departementsråd Hans **Vaalund**.

Senere i 1987 hadde Haugli truffet tidligere statsminister, da fylkesmann Odvar Nordli, som fortalte at Engen hadde holdt på i 7-8 år. Der var også tidligere stortingsrepresentant, da fylkesmann Gunnar Alf Larsen, som kommenterte «Mye lenger. Han var jeg utsatt for i 70-årene.»[748]. Haugli minner om at Dagbladets Per Vassbotn hadde brukt Engen som kilde for sine utrolig detaljerte referater fra interne Ap-møter i mange år på 70-tallet før Vassbotn ble statssekretær hos Nordli i januar 1980, hvoretter Engen deltok i kampanjen for avsettelse av Nordli.

Haugli gjør her en viktig observasjon[749]:

> *«Som kilde må han ha vært et sant overflødighetshorn for de impliserte journalistene. Noen av dem hadde regelrett skapt sine navn og karrièrer på sine telefoner til Jessheim. Det var ikke det minste rart at en av hans mest sentrale skribenter forsvant på ferie i flere uker, da Engens virksomhet omsider ble avslørt. Det fantes nemlig en nattside ved Engens virksomhet, som journalistene enten ikke forsto eller ikke ville forstå: De kom i et avhengighetsforhold og ble brukt som redskaper av ham. Det var ikke slik at Engen bare ga nøytrale opplysninger. Han manipulerte og påvirket i en grad som få kilder har værti stand til i norsk pressehistorie.»*

Ifølge Haugli stanset den Engen-baserte hetsen i VG mot Haugli og kammeret etter at Haugli hadde en samtale med den nye sjefredaktøren Andreas **Norland** i august 1987.

Haugli nevner en annen interessant episode knyttet til Aspengren. Etter valget i 1987 ble det gjort fremstøt fra Ap om å få Aspengren inn som kommunens representant i tilsettingsrådet ved Oslo politikammer, som i tillegg består av politimesteren og en representant for de ansatte. Med det forhold Haugli hadde til politiforeningen, var han avhengig av å kunne bygge allianser med kommunens mann, som inntil da hadde vært Per **Gjermshus** (H). Nå gikk politiforeningen ved sin formann Jon Kvikne løs på Gjermshus, med sjikanøse anførsler ledsaget av et anonymt brev, angivelig fra et foreningsmedlem.

Det var dårlig tenkt av Kvikne. Hadde dette vært gjort på en skikkelig måte, kunne Høyre sikkert vurdert å gi et verv til en gammel kjempe som Aspengren, og Gjermshus kunne fått bedre posisjoner. Men å fjerne Gjermshus på grunn av anonym sjikane kom selvsagt ikke på tale. Han ble sittende, og Haugli pustet lettet ut.

---

746 Viggo Johansen og Pål T Jørgensen: «Edderkoppen - historien om en møbelhandler». Aventura 1989.
747 Haugli, side 109
748 Haugli, side 111
749 Haugli, side 113

21.12.7 Steen-Olsen

Haugli er også innom Steen-Olsen-saken[750]. Programsekretær Arne Wam i Dagsnytt bragte i juni 1989 melding om at Bøsteruds rådgiver Ole Steen-Olsen var under etterforskning av POT pga angivelige nære kontakter til KGB. POT-sjef Jostein Erstad og hans nestkommanderende Stein Ulrich sa umiddelbart at dette bare var tull og understreket det samme sterkt for Wam på et eget møte. Wam (som er gift med Sissel Rønbeck, tidligere stortingsrepresentant for Ap, nå ass. dir. hos Riksantikvaren og medlem av Nobelkomiéen) ga seg imidlertid ikke, fordi han hevdet *å ha sikre kilder*. Og *etter dette møtet* bragte NRK-Dagsnytt en ny melding om at sentrale tillitsvalgte i Ap flere ganger skulle ha bedt POT granske Steen-Olsen, samtidig som Erstads og Ulrichs dementi ble underslått. Etter dette besluttet Erstad og Ulrich å sende ut en krystallklar pressemelding om at Steen-Olsen ikke var mistenkt for eller etterforsket for noe som helst.

Dermed brøt de et gammelt prinsipp om ikke å informere fra eller til om bestemte personer var under overvåking (det har vært gjort noen få ganger ellers, alltid som service til Ap-folk). Den i POT som nå for en gangs skyld holdt seg til regler og formaliteter, var Iver Frigaard, som anbefalte kun å si «ingen kommentar».

Haugli spekulerer på hvem som var Wams «sikre kilde». Siden er det blitt kjent at Wam var blant Engens gjester, og aksen Engen-Frigaard er etterhvert også nokså kjent. Det forklarer vel det meste. Haugli forteller forøvrig at han siden hadde spurt Frigaard om hans forhold til Engen. Frigaard hevdet da at han ikke kjente ham, til tross for at han ifølge Haugli beviselig hadde møtt Engen i den kritiske delen av Vika-konflikten. Frigaard sa at han bare hadde oppvartet Engen som takk for støtte til vennen Vika. Utover det kjente han ikke personen Engen. «Jeg tillot meg da å anføre at han enten var var uforsiktig med sannheten, eller en slett overvåkingsleder», avslutter Haugli det kapitlet.

21.12.8 Større edderkopper

Haugli kommer stadig tilbake til sin engstelse for å bli latterliggjort hvis han snakket for meget om det han oppdaget omkring møbelhandler Engen. Han var blitt advart av Bøsteruds alter ego Steen-Olsen og ville ikke gå inn i historien som «politimesteren med et møbelhandlersyndrom». Det kan vi forstå at han garderer seg ved å trekke grenser mot andre mer «pananoide»[751]:

> *«Skal man få norske journalister til å gå totalt fra konseptene, er det bare å nevne overvåking, telefonavlyting og etterretningsvesen i én og samme setning. Da ser en samlet journaliststand ut til å miste alt som heter kritisk sans, og oppdage både 'den fjerde tjeneste' og det som verre er bak hvert hushjørne.»*

Politimester Willy Haugli er blant de meget få ofre som har klart å drive sin motetterforskning såpass langt at han har fått identifisert endel av sine motstandere. Det som er litt synd er at han selv ikke i sin bok har mistet nok illusjoner til å kunne tro at det nettopp var «den fjerde tjeneste» som var på jakt etter ham. Haugli kommer ikke lenger enn til Engen, og tror at Engen er «edderkoppen».

Haugli kretser mye rundt Frigaard. Han spør[752] f. eks, om hvem som holdt Engen orientert om interne forhold ved kammeret og POT. Han kjenner Engens kontakt med Per Karlsen. og Karlsens kontakt med POT gjennom personsikringsgruppa under Frigaard. «Men hvem var strategen bak som ikke bare dirigerte Per Karlsen, men også formidlet informasjon direkte til Arvid Engen, som igjen kunne få informasjonen ut til de innflytelsesrike krefter som kunne bidra til å realisere strategenes mål?»

Det ser ut som om Haugli leter etter en liten, lokal edderkopp som spiller opp til Engen, og tror det er Frigaard uten å si det rett ut. Men han overvurderer nok Engen og undervurderer Frigaard, samtidig som han ikke ser at det står større edderkopper bak disse,

21.12.9 VG

Vi skal komme litt tilbake til VG med bakgrunn i Hauglis erfaringer. Samtalen mellom Huuse og Greve reiser flere spørsmål: Var Greves kontor avlyttet? Eller hadde Greve gitt detaljert referat til sine medarbeidere, som igjen hadde fortalt Engen om dette?

---

[750] Haugli, side 115 ff
[751] Haugli, side 114
[752] Haugli, side 163

Vi kjenner godt til VG fra utstrakt kontakt om vår sak. En viktig person i avisen er Olav **Versto**. Versto er sønn av den gamle Ap-kriger Aslak **Versto** med solid krigsbakgrunn. Olav Versto er selv ihuga Ap-mann, av den gamle skole som virkelig elsker partiet. Olav Versto har aldri lagt skjul på at han er en nær venn av Trond Johansen og hele hans familie. Samtidig har Versto markert seg som en av «ulkene» blant overvåkingsjournalistene (se kap. 19). I motsetning til de andre ulkene har han aldri egentlig latt som om han var særlig kritisk til de hemmelige tjenester. Han er hverken ekte eller falsk «tjenestedødare». Han fremstår oftest som forsvarer av Trond Johansen, E-tjenesten og Aps forhold til tjenestene, men har tidvis vært åpen for nyheter og argumenter som peker i annen retning. Vi tror Versto først og fremst er så glad i sitt parti og i sine venner at *han rett og slett ønsker og håper* at det ikke er noe galt fatt med dem, og at han derfor også lett kjøper versjonene som kommer fra den siden. Vi tror han *subjektivt* oppfatter seg som seriøs journalist. Det medfører trolig at kolleger oppfatter ham tilsvarende, hvilket gjør ham til en god kanal inn i VG for tjenestene.

Vi har på den annen side oppfattet Per Norvik (i 90-årenes VG **før** Alf R Jacobsen) som ganske kritisk til Ap og Aps nettverk rundt tjenestene. VG var i en lang periode den avis som etter vår mening dekket vår sak mest saklig og objektivt, og som også delte vår interesse for å få oppklaring. VG vek heller ikke tilbake fra å kjøre både våre og andres nyheter og uttalelser som var kritiske til Ap og tjenestene. Norvik var utvilsomt en verdifull støttespiller for de journalistene som gjorde en utmerket jobb i så måte. Disse - og vi - beklaget meget sterkt at han gikk over til Aftenposten.

Vi har aldri diskutert Engen og Haugli med Per Norvik, men ser ikke bort fra at innspill og inspirasjon kan ha kommet via tips fra Olav Verstos kanaler, og at Norvik i begynnelsen har betraktet møbelhandleren som en seriøs kilde. I denne perioden var det ikke lett å skille folk fra hverandre (ikke nå heller). Arne Huuse - som ble uberettiget hengt ut i VG - var tross alt fra POT og hadde kjørt et temmelig hardt løp mot venstresiden. Det berettiger selvsagt ikke at man bringer falske meldinger, men her kan VG ha vært i god tro hvis meldingen kom fra hold som ble oppfattet som seriøst. Norvik kan også ha trodd at han støttet «den gode sak» ved å støtte Vika og Beredskapstroppen. Det er også godt mulig at han senere har forstått at han ble manipulert av Engen, kanskje med sekundær bekreftelse/dekning fra Verstos kanaler.

Det er ikke godt å si hvordan alt henger sammen. La oss bare gjenta fra kapitel 19 at vi har å gjøre med et svært urent farvann i forholdet mellom de hemmelige tjenester, «den fjerde tjeneste» og media. Noen pressefolk er genuint opptatt av å beskytte våre lovlige, hemmelige tjenester mot usaklige angrep og har samtidig kommet i skade for å undertrykke virkelig kritikk som skulle vært rettet mot «den fjerde». Andre er mer eller mindre direkte talerør for Trond, se kap 25.11 om Alf R **Jacobsen** som nå er ansatt i VG. På den annen side finnes det kritikere som ikke skiller mellom lovlig hemmelig virksomhet og ulovligheter, og noen ganske få som har forstått hva det hele dreier seg om.

For «den fjerde» er pressen og media kanskje den høyest prioriterte målgruppe. Det er opplagt at Norges største avis er rangert tilsvarende. Vi tror man finner flere av hovedkategoriene av journalister/redaktører i VG. Det er ikke rart at en VG-redaktør kan finne ting merkverdige, slik Greve fant dem i Haugli/Huuse-sakene. Slaget om VG vil i ettertid bli et av de mest spennende temaer å skrive historien om. Ingen har vunnet det hittil.

For så å vende tilbake til Greve og Huuse: Det er høyst sannsynlig at «den fjerde» benytter alle etterretningsmidler mot den viktige valplassen VG. Det ville nesten vært rart om ikke Greves kontor var romavlyttet ved hjelp av telefon. Vi er kjent med at andre i VG senere har hatt sterke mistanker om avlytting, men de har ikke klart å verifisere det og således ikke kunnet skrive om det[753]. Antakelig er dette svaret. Vi kan nok tenke oss at Greve for å stanse videre forfølgelse av Huuse har nevnt til sine medarbeidere at Huuse hadde vært på hans kontor, men ikke at gentlemannen Greve har videreformidlet de andre detaljene fra møtet.

21.12.10 Små poenger

Vi noterer oss med interesse fra Hauglis bok at

- *Jon **Kvikne**, politiforeningsformannen som sto sentralt i aksjonene mot Haugli, siden fikk sin belønning: Han ble utnevnt til politiavdelingssjef - etter direkte inngrep av statsråd Grete **Faremo** - rett før Haugli selv gikk av*[754].

- *Avdelingsdirektør Jon **Gotaas** i Justisdepartementets Politiavdeling var mannen som gikk sterkt inn for å forfremme Kvikne, og at Gotaas mente Haugli opptrådte «umodent og uverdig»*[755]

[753] VG-folk i private samtaler med oss

- *At dette er den samme Jan Gotaas som kom i klammeri med Oslos ligningssjef, Ingrid* ***Tvedt****, i forbindelse med departementets manøvreringer i Moland-saken, og som tok opp sine samtale med henne på lydbånd for å offentliggjøre selektive utdrag, og at Haugli ikke er i tvil om at Gotaas manøvrerte henne inn i en felle*[756]

- *Haugli konstaterer forøvrig også at hans etterfølger, Ingelin C.* ***Killengren****, etter hans mening ikke i det hele tatt var kvalifisert for å være politimester.*

- *At Aftenposten ved Egil* ***Sundar*** *hele tiden ga full støtte til Haugli, og at Haugli etter en samtale med Sundar fikk følelsen av Sundar visste mer enn han ville ut med*

- *Haugli spilte ved å advare Departementet en rolle i å forhindre at Arvid Engen lyktes i å fjerne POT-sjefen Jostein Erstad, se ellers kap 21.10. om denne saken*

- *At Haugli forsøkte å få daværende politifullmektig Anne* ***Holt*** *som informasjonssjef ved Oslo politikammer, men at hun glapp tilbake til NRK fordi Justisdepartementet ikke ville gi henne et ekstra lønnstrinn eller to*[757]*, og at Anne Holt idag er en berømt forfatter som debuterte med romanen «Blind gudinne» der hun ut fra sine erfaringer fra Oslo politikammer beskriver en narkotikaring drevet av kjente Oslo-advokater og beskyttet av departementet fordi inntektene gikk til E-tjenestens ulovlige operasjoner. Vi har merket oss at også andre har stusset over at enkelte kriminelle miljøers synes å ha en slags beskyttelse fra høyere makter.*

21.13 Jan Wiborg/Hurum-saken

Sivilingeniør Jan Wiborg (47) ble funnet død 21. juni 1994 nedenfor et knust vindu i 3. etasje i Hotel Cab-Inn, Fredriksberg i Danmark. Det avsluttet flere års terrorisering han var utsatt for fordi han på faglig grunnlag hadde påvist manipulasjon ved målingene utført av Meteorologisk Instititutt og verifisert i den såkalte Hafnor-rapporten (etter Ole Andreas **Hafnor** i Veritas). Disse målingene medførte at man til slutt opphevet Stortingets vedtak om Hurum som lokaliseringssted for ny hovedflyplass. Dødsfallet er offisielt registrert som selvmord. Bare kort tid før han skal ha hoppet ut gjennom vinduet i 3. etasje hadde han i detalj fortalt flere stortingsrepresentanter[758] om systematisk bruk av psykologisk krigføring, trusler og overvåkning og om at han fryktet for sitt liv. Vi minner om at Arne **Kokkvoll**, tidligere leder for Arbeiderbevegelsens Arkiv, har beskrevet nettopp denne metoden som velkjent: Systematisk psykologisk krigføring og trakassering inntil offeret selv velger enkleste vei ut (se kap 20.1 og 20.12). Wiborg-saken er *i beste fall* et eksempel på dette. Som vi skal komme tilbake til, er dette *beste fall* ikke særlig sannsynlig!

Jan Wiborg var ingen smågutt i denne bransjen. Han var utdannet som elektroteknisk ingeniør ved Federal Institute of Technology i Sveits[759] (1964-69) og holdt seg kontinuerlig faglig oppdatert gjennom en lang rekke seminarer og treningsopplegg i Norge, Sverige, Belgia, UK og USA. Han var bl a en periode hos General Dynamics i USA der han fikk innføring i kvalitetssikring. I 70-årene tok han en lang rekke tekniske kurs i Storbritannia og Sverige og ved Norges Tekniske Høyskole og Norges Teknisk Naturvitenskapelige Forskningsråd om kvalitetskontroll og -sikring, pålitelighetsanalyse og sikkerhetsforskning/sikkerhetsvurdering.

Han var instruktør i våpenkontroll i Hæren 1970-71, forsker innen måleteknikk og og automatisering ved Sentralinstituttet for Industriell Forskning 1971-74 og senioringeniør i et sveitsisk forskningsprogram vedr høypresisjons elektrooptikk m v 1974-76. Han ble så engasjert av Forsvarsdepartementet og Forsvarets materielltjeneste for kvalitetssikring i forbindelse med F 16-programmet. I perioden 1980-83 arbeidet han for Det norske Veritas med vedlikeholdsanalyse, sikkerhetsforskning og sikkerhetsvurdering, og i 1984-85 for A/S Veritec på tilsvarende fagfelter relatert til offshorevirksomheten. Herfra kom han i 1986 inn i Geco (Geophysical

[754] Haugli, side 91
[755] Haugli, side 91
[756] Haugli, side 91
[757] Haugli, side 188
[758] Vi har snakket med stortingsrepresentantene.
[759] Personopplysningene fra Aftenposten 7. mai 1992 og Wiborgs eget CV som er vedlagt en imponerende bunke diplomer og attester.

Company of Norway, nå Schlumberger Geco-Prakla), der han frem til 1989 arbeidet som leder for sikkerhet og kvalitetssikring, bl a med å bygge opp selskapets sikkerhetssystemer til lands og til sjøs. Han snakket fire språk og hadde utført flere selvstendige oppdrag i inn- og utland, bl a i Libya, der han i en syvmånedersperiode i 1990 bygget opp et sikkerhetssystem for offshorevirksomheten til oljeselskapet Agip. Frem til sin død drev han eget konsulentfirma.

Wiborg hadde forfattet en rekke faglige rapporter og seminardokumenter.

Aftenposten skrev om Wiborg da han la frem sin rapport om Hurum-målingene[760]:

> *«Han har tilsynelatende trengt lenger i den tekniske materien omkring værmålingene på Hurum enn noen annen tidligere utenforstående...*
>
> *Som tidligere kvalitets- og sikkerhetssjef i Geco burde han ha forutsetninger for å vite hva han gjør. Dagens ledelse i selskapet gir Wiborg toppkarakter for det arbeidet han i sin tid utførte for selskapet, ikke minst når det gjaldt hans utarbeidelse av kvalitetsmanualer. Men de innrømmer at de trengte lang tid til å fordøye hans resultater.*
>
> *Ingen av de selskaper innenfor faget som Aftenposten har vært i kontakt med har kunnet kritisere Wiborg faglig.»*

Vi har altså her å gjøre med en mann som var blant Norges fremste eksperter på elektroteknisk måling, kvalitetssikring og pålitelighetsanalyse av alle typer avanserte instrumenter og systemer - om ikke den fremste. Han var en ren fagmann uten noen sterke politiske oppfatninger eller noe sterkt syn på flyplassaken. Han skulle ha gjort Norge tjenester på dette avgjørende området i mange flere år.

Hans ulykke var at han tok et vanlig, kommersielt konsulentoppdrag som uheldigvis førte til at han kom i konflikt med Norges mektigste, hemmelige krefter, fordi hans faglige vurderinger viste seg å være farlige for deres mål.

Dette minner meget om hvordan vi kom inn i dette spillet. Ingen av oss hadde noen andre målsettinger enn å fortsette våre respektive virksomheter hhv i Forsvaret og som magasinredaktør. Men vi kom like uforvarende som Wiborg i besittelse av informasjoner som de hemmelige krefter ikke kunne tillate kom til almenhetens kunnskap.

Vi ble etterhvert farligere fordi vi gikk i gang med kontraetterretning og gradvis forsto mer og mer. Wiborg gjorde ikke det, men var desto farligere i utgangspunktet. Som enestående ekspert med en analyse neppe noen kunne og ville gjøre ham etter, var det også stor gevinst å hente i å stoppe ham helt - da ville man oppnå at hele problemet ble borte!

Man bør merke seg at dette kan hvem som helst komme ut for. Jane Issa i Engerdal-saken er et tredje eksempel, Tollefsen et fjerde. Hvor mange er det vi ennå ikke vet noe om?

Det kan ramme høyt og lavt, hvor som helst og når som helst, i hvilken som helst sammenheng der det hemmelige Ap-Norge driver sine operasjoner. Det kan skje ved å delta i en løsmunnet pjoltersamtale der noen forsnakker seg, ved at man undrer seg over politiske eller forretningsmessige forhold og selv igangsetter undersøkelser, eller ved at noen aktivt betror seg til deg.

Dette er en meget alvorlig sak som aldri er blitt skikkelig etterforsket. Hvis Wiborg hadde rett i at de oppsiktsvekkende nye tåkemålingene som til slutt tvang Stortinget i kne i flyplass-saken var manipulert - og det er det all grunn til å tro -, er dette en skandalesak av de aller største i Norge. Dessverre vil det føye seg pent inn i det vi har avslørt i andre sammenhenger, nemlig at «den fjerde tjeneste» benyttes til manipulering og desinformasjon av Stortinget for å hindre folkeviljen i å slå gjennom.

Wiborg hadde selv samme konklusjon i et notat til stortingsrepresentant Ingvald Godal (H) av mars 1993[761]:

> *«Den velkjente parlamentariske akse fra Folket til Stortinget til Regjering er grei, mens derimot den diamentrale akse fra statsforvaltning til Stortinget til media nok har utviklet seg noe ukontrollert. Jeg kjenner ikke til i detalj hvordan eller hvem kontrollerer hvem her, men dersom miniatyriserte politiske fagprosesser kjøres i planlagt samarbeid og bakvendt gjennom denne akse eller varianter av dette, får man et 'faenivoldsk' system, sett fra mitt eller folkets side, som nok grenser til det totalitære. Det er så vidt jeg vet flere arbeidsplasser i kommunal og statlig virksomhet enn i privat industri. Dersom disse organisasjoner[762] i prosess-samarbeid med f. eks. media opptrer i skjult samarbeid mot folket og ikke med, så har ikke folket (les: privat virksomhet/enkeltpersoner) mys sjangs.*

---

[760] Aftenposten 7. mai 1992

[761] Brev fra sivilingeniør Jan Wiborg av 22. mars 1993 m/ vedlegg til stortingsrepresentant Ingvald Godal.

[762] Wiborgs formuleringer her kan bringe tankene inn på offentlig ansattes organsiasjoner, men det er helt sikkert ikke i hans tanker. Etter vår mening har hans poeng om mange offentlig ansatte bare relevans som illustrasjon på hvor omfattende virksomheten under

Det er i første rekke organisasjonsmoral som må til for å få slutt på dette, og et riktig sted å begynne vil være ved roten, dvs i senteret for den faglige manipulasjon, slik avdekket.»

Dette må oppfattes mer som en beskrivelse av hva Wiborg har opplevet, enn som en presis analyse, som han hverken hadde kunnskaper om eller forutsetninger for.

Wiborg hadde oppdrag fra flyfaglige miljøer i Norge å foreta en kvalitetsrevisjon av Halnor-utvalgets rapport om den værmessige tilgjengeligheten på Hurum[763]. Wiborgs rapport ble forelagt Samferdselsdepartementet 24. juli 1991. I rapporten ble det påvist alvorlige mangler ved kvalitetssikringen av det arbeidet som var dokumentert i Hafnor-rapporten.

Wiborg oppdaget «systematiske avvik» i underlagsmaterialet. Ved den senere behandling i faginstanser og Samferdselsdepartementet ble det avslått å analysere dette. Avvikene førte til at det konstant ble observert for dårlig sikt på Hurum, og progressivt kraftigere nedvurdering av sikten ved lave siktverdier.

Avvikene var helt systematiske og gjaldt alle måleinstrumenter benyttet på Hurum, og dette hadde avgjørende betydning for vurderingen av Hurum. Avvikene skal ha blitt påpekt av Sveriges Luftfartsverk og den tyske værtjenesten, men ignorert av alle norske myndigheter. Wiborgs konklusjon:

«Måleinstrumentene var justert slik at de hadde et systematisk avvik som førte til at Hurum ikke kunne komme i nærheten av kravene som var stilt til den værmessige tilgjengeligheten av en hovedflyplass. Avvikene ble påpekt både av Sveriges Luftfartsverk og Deutscher Wetterdienst. Hvem hadde ansvaret for kalibrering av måleinstrumentene? Hvorfor ble det ikke tatt aksjon da avvikene ble påpekt?»

Wiborg skriver i notatet til Godal at han «...stanget imot flyplassmuren med tilhørende system. Det har neppe eksistert større krefter i norsk politikk enn i flyplass-saken, og min nøytralitet i denne ble ikke tatt hensyn til.» Og videre:

«..kort fortalt avdekker historien en sammenblanding av faglige og politiske prosesser. Å kjøre fagprosesser bak fram med gitt konklusjon på forhånd er en uting som krever en fagmoral (eller mangel på sådan) som inntil denne saken har vært meg ukjent».

Wiborg legger frem meget omfattende faglig dokumentasjon for sine oppdagelser. Vi har ikke mulighet for å vurdere disse, men begriper nok til at det meget langt fra dreier seg om løse påstander. Den faglige fremstillingen er så omfattende og detaljert at den som er objektiv og forstår faget vil kunne gi en konkret vurdering.

Det hører med til historien at det også ble påpekt en rekke *saksbehandlingsfeil* og *inhabilitetsforhold i Hurum-saken.*.

Som legfolk på dette feltet har vi imidlertid festet oss ved ett punkt som vi kan forstå: Skal man måle riktig, må man kalibrere instrumentene, dvs slik at de viser korrekte verider under kjente og kontrollerbare forhold, i dette tilfellet klar sikt. Kalibreringen blir riktigere jo klarere sikten er. Ifølge Wiborg kreves faglig sett 40 km sikt. Herav defineres instrumentenes nullpunkt.

Kritikken fra det Svenske Luftfartsverk var at Meteorologisk Institutt bare hadde 10 km sikt ved sin kalibrering. Svenskenes målinger ble av Meteorologisk Institutt kritisert for sin filterbruk, men selv korrigert for dette var det store feil. For minst ett av de fire instrumentene i bruk var det teknisk umulig for feilen å oppstå uten som resultat av bevisst manipulering. Dette lille eksempelet yter Wiborgs fremstilling langt fra rettferdighet. Men vi har ikke mulighet for å gå dypere inn i den tekniske materien.

I en konklusjon skrev Wiborg[764]:

«Disse 19 oppsummerte feil er klare brudd på valgte ISO paragrafer. Det ville ikke være vanskelig å fortsette med dokumentasjon av flere brudd på detaljnivå, men dette har liten hensint, bortsett fra som et forsøk på å sette rekord.

Men det er noe systematisk ved den type brudd som er registrert her for alle organisasjonsenheter, noe som tyder på at en systematisk organisajonsfeil er tilstede.

Normalt vil en velorganisert veldrevet bedrift har små vanskeligheter med å tilfredsstille ISO (slik jeg dokumenterer det) men samferdselssektoren synes milevis unna?

---

forvaltningens kontroll er. Dessverre er det lettere for «den fjerde tjeneste» å infiltrere disse arenaer enn rent privat virksomhet - selv om det også absolutt forekommer.

763 Opplysningene i disse avsnittene fra Wiborgs notat datert 14.2.92.

764 «Oppsummering av brudd på ISO-9001», Jan Wiborg 25.9.92.

Det er brudd ifra kvalitetsmålsetting i topp til korrektive tiltak i bunn. En enkel og opplagt forklaring er at hele organisasjonssystemet er snudd opp ned, der hver faglige medarbeider prøver å overholde sin egen spesielle kvalitetspolitikk, mens ledelsen bestemmer når det skal gjøres generelle korrektive tiltak (les f. eks. politiske beslutninger...

Dersom bare én av den berørte statsforvaltnings organer hadde fulgt ISO's systemdefinisjoer skulle feilen ha blitt oppdaget og rettet.»

Til Aftenposten sa Wiborg[765]

«..det kan kun finnes én forklaring på disse forholdene: Justeringen av siktinstrumentene på Hurum ble holdt skjult ved å lodde på en ekstern motstand på et kretskort for logaritmekonverteringen til alle instrumentene. På denne måten ble forsterkningen i instrumentene etterjustert med 6% opp til full skala. Dermed ble feilen aldri oppdaget.»

Om Hafnors verifikasjonsrapport sa han[766]:

«Jeg har aldri tidligere sett dårligere arbeide fra en verifikasjonsgruppe. Objektiviteten mangler i gruppens sluttrapport. Det som gjenstår er ruller med tall. Jeg kunne slaktet rapporten ned.»

Det Wiborg her i realiteten sier er at det på forhånd var bestemt hva resultatet av Metorologisk Institutt skulle bli. Dette skjedde snedig nok ved at man la opp til et elendig system for målesikkerhet slik at mange feil oppsto, og så sørget prosjektledelsen for å få korrigert bare de feil som gikk «den gale veien» - hvis vi har forstått ham noenlunde riktig. I tillegg er enkelte instrumenter manipulert. I ettertid finnes ingen instrukser om å svindle, bare en serie «småfeil», som «tilfeldigvis» medfører at Stortinget må velge en annen hovedflyplass enn de egentlig ville.

Det er da *særdeles interessant* å notere seg at Hafnor selv fraskrev seg alt ansvar og valgte å legge seg nærmest helt flat i debatten[767]:

«Direktør Ole Andreas Hafnor i Veritas sier at hans gruppe ikke hadde noen mulighet til å avsløre svindel på Hurum.»

Dette kan bare bety én ting: Veritas ønsket ikke å stille seg bak målingene fra Metorologisk Institutt!

Hafnor skjøv derved Svarteper over nettopp til Meteorologisk Institutt. Og herfra - ved Knut **Harstveit** - manglet det ikke på sterke ord[768]:

«Harstveit skriver at Jan Wiborgs rapport, som omfatter meteorologiske og instrumentelle forhold, lider av en rekke unøyaktigheter og alvorlige feilslutninger. - Hans analyser viser en blanding av kunnskap og gjettverk som av og til er vanskelig å nøste opp. Det synes som han har endel kunnskap, men at han ikke har oversikt over sin egen kompetanse. Wiborg henter mye stoff fra andre kilder. Det fremlegges sammen med egne tolkninger av stoffet på en måte som gjør det uklart hva som er kildenes mening og hva som er Wiborgs tolkninger. Hans usikkerhetsberegninger baserer seg både på feilinformasjoner og feiltolkninger. Derved faller også hans hovedkonklusjon om at tilgjengeligheten på Hurum er vesentlig bedre enn antatt.»

Det sier seg selv at rapporten slo ned som en bombe i det politiske miljø, da Wiborg sendte den til Stortinget 8. mai 1992, samtidig som Regjeringens Gardermoen-forslag ble fremlagt. Hurum-tilhengerne hadde nesten resignert etter de knusende tåke-målingene. Nå forlangte man imidlertid uavhengig gransking. Kravene kom fra hele opposisjonen[769].

Det var da svært hensiktsmessig for Regjeringen at man etterhvert hadde skaffet seg en god venn i tidligere miljøvernminister, lagdommer Rakel **Surlien** (Sp). Hun var nå blitt dyrket av det hemmelige Ap-Norge og av Ap-regjeringen siden 1986 (se kap 24.12) og fått meget Ap-regjeringsvennlige holdninger. Hun hadde selvsagt ingen

765 Aftenposten 6. mai 1992
766 Aftenposten 5. juni 1991
767 Aftenposten 6. mai 1992
768 Aftenposten 13. juni 1991
769 Se f. eks. Aftenposten 21. juli 1992.

forutsetninger for å vurdere det tekniske stoffet, men sikkert meget gode forutsetninger for å oppfatte hva som var hensiktsmessig og ventet av henne!

Hun sørget således for at Wiborg-rapporten i sin helhet ble lagt til side, og støttet Meteorologisk Institiutt - med få forbehold.

Utenom Instituttet selv og Surliens utvalg er det ikke mulig å finne noen som går mot Wiborgs konklusjoner om overstyring, instrumentmanipulasjon og selektiv undertrykkelse av feil. Det er også meget påfallende at Regjeringen presset Stortinget til å gjøre vedtak **før** Surlien-rapporten ble avgitt[770]. Tror noen Regjeringen ville tatt sjansen på det uten å være 100% sikker på konklusjonen på forhånd?

Vi sier i likhet med hva det i 1993 ble sagt om vår sak:

> *«Hvis dette er riktig, er det en av de største skandaler i etterkrigshistorien. Hvis det ikke er riktig, er det en av de dyktigst utførte desinformasjonsaksjoner i etterkrigshistorien.»*

Men hvis dette er desinformasjon fra noen skumle bakkrefter i Hurum-ligaen, hvorfor opptrer disse så sent i bildet? Burde de ikke presentert sin desinformasjon **før** den spennende voteringen i Stortinget i 1988 da alle trodde Gardermoen skulle vinne, men utbrytere fra Ap sikret Hurum i siste sekund? Og hvorfor skulle Wiborg begå selvmord hvis han var desinformant? Og hvem skulle de mektige bakkreftene være? For *ikke-norske* flyselskaper er jo Gardermoen bare fint; det øker kostnadene for norske flyselskaper i konkurransen om ruter i Europa (og er likegyldig for ruter på Norge).

OK, vi kan allerede høre det hviskes til oss: *Mannen var gal.* Ja, selvsagt. Det er jo så mange gale personer i Norge: Knutstad, med sin sagnomsuste krigsskoleeksamen, er gal. De to offiserene som gikk til Norvik ble gale med en gang de hadde vært der. Damene bak «Leve Videre» ble «gale» så snart det ble skiftet statsråd i Sosialdepartementet. Alle de 10-15 personene som har hørt sin egen stemme avspilt i telefonen har mer eller mindre offentlig fått beskjed om å ta seg en god lang ferie i Syden (se nedenfor). Og ja - *vi* er jo spik sprøyte gale, ifølge både den ene og andre «tjenestedødare» og andre «informerte».

Så hvorfor skulle ikke en sivilingeniør bli gal? Bare så synd at det gikk så fort med ham. Da han fikk oppdraget var han ikke bare 100% frisk, men jobbet verden rundt som anerkjent ekspert. Han må ha blitt smågal allerede 12. juni 1991 da han påpekte feilene i Hurum-målingene i sin rapport. Han må gradvis ha blitt galere og galere etterhvert som departementet nektet å behandle rapporten og forsvarte seg med prat og snakk, slik at han konkluderte med at det forelå politisk overstyring i oppsummeringsrapporten av 25. september 1992.

Det var også svært pussig at galskapen plutselig skulle slå ut på et så spesielt område, midt i eget fagfelt, etter at ingen hadde hatt annet enn toppkarakter å gi ham for hans faglige arbeide gjennom 20 år. Hva slags mental sykdom er dette, som slår ut ved at man plutselig går fra superekspert til superidiot i eget fag? Ingen vi har hørt om.

La oss avfeie slikt tøv. De stortingsrepresentanter som møtte Wiborg hadde ingen grunn til å tvile på mannens forstand. Vi har aldri møtt ham, men finner ingen spor etter gal manns verk i dokumentene. Det er sant at *det er overraskende* at han kom til en konklusjon om at målingene var manipulert - hvis man tror at Norge fortsatt er den koselige politiske andedammen der alle er hederlige og snille og stemmer over sine mindre uenigheter.

Men når man som vi - og leseren - vet at det *også på andre fronter* pågår aktiv desinformasjon mot Stortinget, bruk av media til systematisk diskreditering av stortingsrepresentanter og andre, bruk av provokatører med falsk navn og falske historier osv., *da blir det ikke så overraskende lenger.*

Det er på samme måte *tilsynelatende overraskende* at en sivilingeniør som har kommet med en ren faglig mening forteller om langvarig trakassering, trusler og overvåking. Men for dem som har lest om Leve Videre, Tollefsen-saken, Engerdal-saken, Knutstad-saken og *vår sak* blir *heller ikke dette særlig overraskende.* Tvert imot stiller vi da spørsmålet om *hvorfor det var nødvendig* å sette apparatet inn mot Wiborg, *med mindre han hadde rett?* Hvis han tok feil, var det ikke noe problem. Man behøvde bare å innkalle et panel av verdens fremste eksperter for å påvise det. Men *det ble ikke gjort.* De utlendinger som *var* trukket inn, hadde alle konklusjoner lik eller nær Wiborgs.

Men hadde han rett i at torpederingen av Hurum var en planlagt aksjon med manipulering av instrumenter, målinger og beregninger, var han en trusel mot Ap-regjeringen, alle bakmennene og hele «den fjerde tjeneste»; en større trusel enn noen kunne ane. Ikke i noen annen sak i manns minne hadde Regjeringen satset så mye på å få et bestemt vedtak i Stortinget. Vi forstår fortsatt ikke alle underforliggende motiver, men at det i toneangivende Ap-

---

[770] Aftenposten 2. oktober 1992

kretser var betraktet som *helt utenkelig* med flyplass noe annet sted enn på Gardermoen er et faktisk historisk forhold.

Vi vet at apparatet sto til disposisjon. Hvorfor ikke bruke det i denne enormt viktige saken? Så lenge Wiborg gikk løs kunne saken blitt reversert når som helst og alle Ap-aktører skandalisert, antakelig også straffet. Selv når Gardermoen måtte være kommet så langt at det var blitt for sent å snu, var disse truslene fortsatt til stede. *Mannen måtte «nulles ut».*

Vi minner om Bengt **Calmeyers** beskrivelse av «hatets generasjoner» (se kap 8.3):

> *«Den politiske svart-hvitt-tro, det vil si på noe absolutt godt og noe absolutt ondt, gjør det mulig, til og med med den beste samvittighet, å knuse et menneske...*
> *Den troen tilhører krigen, en krig som ikke tok slutt i 1945, men som fortsatte inn i politisk iskalde år, der man delte det hele inn i venner og fiender, der annerledes tenkende og følende ble forfulgt, spionert på, jaktet på, kastet til siden, og - dersom det var nødvendig - knust. Det var en del av spillet.»*

Vi har i denne boken vist hvordan nettopp denne kulturen satte sitt preg på de hemmelige tjenester som ble bygget opp etter krigen, og som idag videreføres som et stadig mer aggressivt klandestint nettverk i Ap's tjeneste. Vi har også vist hvordan dette systemets fiendebilde har endret seg til å omfatte alle som *ikke er rett-troende*. Vi sier ikke nødvendigvis at alle *brukerne* av dette systemet er preget av samme kultur, men de har ingen mulighet til å velge bort kulturen når de først har gjort seg avhengig av systemets tjenester. Flyplass-saken var en av de største politiske saker i moderne tid, med - av en eller annen grunn - enorm prestisje og meget sterke følelser knyttet til Gardermoen. Her ble de toneangivende på politisk plan først *forrådt* av sine egne, slik at det ble nødvendig å drepe Hurum-alternativet så ettertrykkelig at saken kunne tas opp igjen i Stortinget. *Den jobben* tok nok systemene seg av, på egen hånd eller etter hint eller anmodninger. Kanskje ble det helt øverst ikke spurt om virkemidlene, men når ledelsen sier A, sier som kjent fotsoldatene hele alfabetet. *Jobben skal gjøres. Målet skal oppfylles.* Man kan tenke seg reaksjonene når det etter at en operasjon med forfalskede målere, selektive kontrollsystemer etc. dukket opp *en eneste ubehagelig person* som var i ferd med å avsløre det hele og kanskje hindre måloppfyllelsen *som var så nær!* Det ble ikke nok at ledelsen fikk organisert en av sine velkjente *dekkaksjoner*. Kraftigere lut måtte til - personen måtte knekkes.

I krig mot en definert fiende bruker de hemmelige tjenestene psykologisk krigføring. Fienden skal forvirrres. Planting av desinformasjon skal fremkalle usikkerhet og tvil slik at fienden går i indre oppløsning. Brukt mot enkeltpersoner skal det i fase I utføres tallrike småoperasjoner som hver for seg kan tenkes innbilt eller bortforklart, men som offeret husker klart i dagen. I fase II viser det seg om offeret velger å gå ut offentlig eller holde tingene for seg selv. Hvis vedkommende velger å fortelle om sine opplevelser, vil verden snart anta at han er gal. Brygger han på det selv, kan man oppnå at vedkommende gradvis *blir gal.* I begge tilfelle vil det være grunnlag for å hevde dette senere. I fase III kjører man uhemmet videre til sammenbruddet er totalt, evt med selvmord. Og blir det forsinket, går man til fase IV: Mord, kamuflert som selvmord: «Stakkar, han var jo blitt så gal.»

Dette er *mot fiende i krig.* Vi *vet* at man benytter fase I, II og III i Norge. Hva skal til før noen - kanskje uten ordre, men for å få løst en sak og vise at man kan levere - tyr til fase IV? *Har politietterforskningen virkelig utelukket dette?* Vi har ikke sett politidokumentene, men vi håper neste granskningskommisjon krever dem fremlagt.

21.13.1 Siste nytt: Vi HAR sett politidokumentene - og de sjokkerer!

Etter at foranstående var skrevet, har vi likevel fått tak i de danske politidokumentene[771] - og det er sjokkerende lesning.

Det første oppsiktsvekkende punkt fremgår allerede av første side: Saken er kun behandlet av *Ordenspolitiet, og avsluttet med ferdig rapport i løpet av fem dager, uten obduksjon, konklusjon: Selvmord* Det betyr at dødsfallet *ikke er etterforsket som mistenkelig*, hvilket man normalt skal gjøre med alle selvmord som ikke helt tydelig er det, f. eks. pga selvmordsbrev - *men det fantes ikke.*

Det neste er at *all etterforskning av betydning er utført av tre vanlige politikonstabler* som ble tilkalt kl 0731 til hotellet «hvortil der var rekvireret en ambulance ... idet en mand var faldet ud af et vindue», *dvs på et tidspunkt*

[771] Rapport vedr. dødsfald, datert 26. juli 1994, fra politikreds nr 2, Ordenspolitiet, Fredriksberg, undertegnet vicepolitiinspektør John Pedersen.

da dette like gjerne kunne vært en ren ulykke! De tre er pa. Knud Børge **Hvass**, pb Peter **Geertsen** og vpk Henrik **Rasmussen**.

De to konstablene ble fortalt at «en mand var sprunget ud af et vindue fra 3. sal. Han var for kort tid siden blevet kørt til skadestuen med en ambulance.» Wiborg var mao. *fortsatt i live da han ble funnet.* Han døde på sykehuset uten å komme til bevissthet. Konstablene besigtiget så parkeringsplassen: «Der fandtes mange glasskår og en blodpøl tæt ved hotellets nordligste mur. På 3. sal sås en rude knust, hvorfra førnevnte glasskår stammede.»

Allerede nå burde varselbjellene ringt for fullt. En mann hopper ut fra 4. etasje (i Danmark kalles første etasje «stuen») *uten å åpne vinduet først?* Vi ser gjerne dokumenterte eksempler på at virkelige selvmordsofre har gjort det på den måten!

Men tvert imot anser Rasmussen seg ferdig med saken *allerede etter en kort inspeksjon av hotellrommet ved 8-tiden samme morgen*: «Etter besigtigelse af værelse 307 fandt vpk. Henrik Rasmussen ikke, at der forelå et strafbart forhold, men at det var tale om selvmord. Han rekvirerte herefter Frederiksberg Brandvæsen til rengøring av gården, hvor afdøde landede.» *Uten å innkalle kriminalteknisk personell for å sikre mulige bevis - de ble bare vasket bort.*

På dette tidspunkt var det ikke opptatt en eneste forklaring.

Klokken 0815 ble anmelderen, resepsjonisten Søren Greve, avhørt av Geertsen. Greve hadde møtt kl 2345 og det var ingen gjester som sjekket inn i løpet av natten. Han hadde ikke hørt støy eller larm eller fått klager om dette. Noen franske turister hadde vendt tilbake til hotellet midt på natten etter en bytur, ellers hadde ingen andre ankommet. Greve var blitt bedt av den andre resepsjonisten, Helle Westermann, om å tilkalle en ambulanse etter at hun var blitt varslet mens hun sjekket ut en gruppe franske turister (det fremgår ikke om det er de samme). I denne sammenheng hadde Greve hørt av en av de franske turistene at denne hadde hørt et «crash» ca kl 0615, like før han forlot hotellet *sammen med ca 30 andre turister.* Greve gikk ut på gaten for å dirigere ambulansen inn, hvoretter Wiborg ble kjørt avgårde. Han gikk så opp til Wiborgs værelse, men gikk ikke inn, i påvente av politiet.

Den andre resepsjonisten, Helle Westermann, ble avhørt kl 0825. *Det første avhøret hadde således tatt mindre enn ti minutter.* Hun hadde sittet på vakt siden kl 0655 og arbeidet med å sjekke ut gjester.

> *«Pludselig kom en av hotellets gæster, vitnet Ole Bech Knudsen, hen til hende og sagde, at der lå en mand ude i gården. Hun kaldte straks på anmelderen, Søren, og bad ham rekvirere en ambulance, hvilket han straks gjorde».*

Hun løp så ut i gården:

> *«hvor hun så afdøde ligge på ryggen.*
>
> *Hun mener at han lå med hovedet pegende skråt bagud til højre fra hotellets nordligste mur. Afdødes højre arm var bøjet og vendte opad. Hun så ikke tegn på liv hos afdøde og skyndte sig tilbage til receptionen, idet hun ikke kunne gå hen til afdøde, fordi hun var chokeret.»*

Neste avhør begynte ca kl 0840, dvs «hele» 15 minutter senere:

Ole Bech Knudsen, Århus, bodde på rom 006 i 1. etasje («stuen»). Han hadde bestilt telefonvekking til kl 0645, men våknet

> *«ca kl 0600 ved lyden av meget kraftige bump fra et sted i hotellet. Kort etter hørte han lyden av glass, som falt ned på jorden. Han kikkede ud af vinduet, uten dog at åbne det, og så mange glasskår, som lå på jorden umiddelbart uden for hans værelsesvindue. Der lå ikke andet på jorden. Han lyttede herefter om der skulle være aktiveret en brandalarm, men da dette ikke var tilfeldet, lagde han seg til at sove igen.*
>
> *Han ble efterfølgende vækket kl 0645 .... Kl 0730 hørte han et bump uden for og kiggede igen ud af vinduet. Ved første øyekast troede han, at det var en madras, som lå udenfor hans vindue, men så dog hurtigt, at det var en mand,*
>
> *Manden var fuldstændig nøgen og lå på ryggen med hovedet mot hotellets nordligste mur. Benene vendte skråt bagud til høyre for husmuren.*
>
> *Vitnet løp herefter straks ud i receptionen og bad Helle Westmann tilkalle en ambulance...»*

Imens hadde Hvass avhørt en av naboene, Birte Jensen, som hadde utsikt over åstedet. Hun sto opp kl 0710 da hun så Wiborg første gang:

«Han sad med overkroppen ud af et vindue på 3. sal... Ryggen vendte ud mod gården. Han holdt fast i vindueskarmen med den ene hånd. Der sad han i mindst 5 minutter. Han sad stille og rolig. Afh tænkte ikke på, at afdøde hadde selvmordstanker...

Afh gik rundt i sin leilighed, men kikkede derover engang i mellem. Hun så, at afdøde trak hovedet og overkroppen ind i lejligheden. Kort efter kom overkroppen igen ud af vinduet, og det så ud til at afdøde ville tage fat i vindueskarmen, men det nåede han ikke, idet han faldt bagover og ud af vinduet....

Afh så ingen andre personer i afdødes lejlighed på noget tidspunkt. Afh så ikke afdøde på jorden...

Afh havde tit set, at gæster sad i vinduet på hotellet, dog ikke med overkroppen ud af vinduet, men det var grunden til at hun ikke tilkaldte hjælp før...

Afh var ikke at træffe på bopælen de næste 14 dage, idet hun opholdt sig på landet....»

Det følger så en beskrivelse av hotellværelset. Det er på ca 2,5 x 3 meter med 2 vinduer a 0,5 x 0,5 m med 2-lags termoglass og 30 cm bred vinduskarm. Det er tre senger, separat bad og telefon. Det er smekklås på døren. Låsen åpnes av nøkkelkort som leses elektronisk, samt med systemnøkkel. Det er fri adgang til resepsjonen og værelsene fra gaten utenfor.

Ved undersøkelsen fungerte låsen feilfritt. Telefonrøret var tatt av veggtelefonen og lå på vinduskarmen. Det østlige vinduet var knust. Det var blod på glassrestene. Wiborgs lommebok inneholdt kontanter, førerkort, sykeforsikring, kredittkort m v.

Videre:

«På vindueskarmen umideelbart inden for den knuste rude lå ekskrementer, formodentlig fra afdøde. I ekskrementene sås et cigaretskod med filter.

Nedenfor den knuste rude lå et hvidt håndklæde med blod på.

Endvidere lå der på gulvet et par bukser og en trøje. I vaskekummen på badeværelset lå en skjorte og et par sorte sokker.

Der fantes intet afskedsbrev i værelset.

Gården hvor afdøde faldt er belagt med sf-sten. Umiddelbart neden for den knuste rude, lå mange glasskår, ligesom det også var en blodpøl.»

Det er ikke opplyst noe om ekskrementene dekker sigarettstumpen eller ikke.

Etter dette kjørte konstablene til sykehuset, der de kl 0855 avhørte sykepleier Rikke Bondorff. Det var en time og 24 minutter etter at de rykket ut fra stasjonen. På denne tiden hadde de gjort ferdig all etterforskning og rukket å sette seg ned med riktig sykepleier.

Bondorff forklarte at Wiborg hadde hjertestans ved ankomsten. Han blødde kraftig fra ørene, og brystregionen «var meget løs». Han hadde brudd på ryggraden. Det ble derfor ikke foretatt gjenopplivningsforsøk. Wiborg ble erklært død kl 0745 av lege Joan Meyer på Fredriksberg Hospital.

Konstablene observerte deretter den avdøde:

«På afdødes person sås følgende synlige skader: Kraftige snitsår på begge arme og på ryggen, han blødte kraftig ud af ørene. Endvidere var han kraftigt hevet på højre side af forhovedet og over højre øje....

På afdødes krop sås adskillige små glassplinter. Han havde dagsgamle skægstubbe og nikotinfarvede fingre på venstre hånd. Endvidere sås begyndende ligpletter på de nedadvendte dele.»

Klokken 1105 underrettet Hvass norsk politi «om afdødes selvmord» via telefax. Kl 1232 bekreftet norsk politi at Wiborgs foreldre var underrettet.

Det ble gjort ett mislykket forsøk på å få tak i en tredje resepsjonist for avhør.

Samme ettermiddag ankom Wiborgs bror, Ludvig Wiborg, og hans mor, Solveig Wiborg, og ble avhørt kl 1705 på politistasjonen. Broren hadde sist sett Wiborg 22. mai, dvs ca en måned tidligere. Det ble gitt visse opplysninger ifb en 12 år gammel skilsmissesak som etter vår mening ikke vedkommer saken og som vi utelater her, bortsett fra - for ordens skyld - at han pga denne nylig (?) hadde mottatt psykiatrisk bistand. Det ble også gitt opplysninger om Gardermoen-saken, herunder at Wiborg «for ca 3-5 mnd siden truet med selvmord nærmest i spøg, for at skræmme/tvinge et resultat ud af nogle politiker i Stortinget, som han havde lavet en afhandling til om nogle undersøkelser om flyvepladsen». Saken er gjengitt meget dårlig i forklaringen, hvilket utvilsomt

skyldtes den danske pa Dorthe Olssons manglende oppfatningsevne, idet de avhørte «ikke ønsket at gennemlæse» sin forklaring.

Det samme gjaldt forøvrig *samtlige* avhørte: *Ingen* ønsket å gjennomlese sine forklaringer. Det kan tyde på at ingen av dem er blitt spurt eller at konstablene har nedtegnet forklaringene med håndskrift slik at det ville by på praktiske problemer å vente på renskriving eller få dem tilsendt senere. Vi antar at folk flest gjerne vil lese gjennom en forklaring hvis der er mulig på stedet, men at de fleste også fort gir seg når det blir upraktisk.

Kl 1845 kjørte politiet de pårørende til Kastrup og avsluttet saken. Formelt omslagsdokument ble utferdiget 26. juli av visepolitiinspektøren uten at det der fremkommer andre nye opplysninger enn at pårørende «ikke motsatte seg obduksjon» og at rettslig liksyn ble avholdt 22. juni, dagen etter, uten obduksjon. Saken ble henlagt som selvmord.

I det foranstående er alle relevante opplysninger gjengitt nøyaktig. Intet av betydning er utelatt. Ville leseren i visepolitiinspektørens sted ha henlagt saken like raskt?

Her er de viktigste klokkeslettene:

2345	***Resepsjonist Greve på jobb***
Natt	***En gruppe franske turister kommer tilbake***
0600 ca	***Knudsen hører flere «meget kraftige bump», lyden av glasskår, og ser skårene ligge utenfor vinduet***
0615	***Fransk turist hører «chrash»***
??	***Fransk turist forlater hotellet sammen med ca 30 andre***
0655	***Resepsjonist Westermann på jobb, begynner å sjekke ut gjester***
0710++	***Naboen Jensen ser Wiborg sitte i vinduet med ryggen ut i minst 5 minutter***
0720++	***Jensen ser Wiborg falle bakover og ut av vinduet***
0730	***Knudsen hører nytt bump, ser Wiborg, varsler, Greve tilkaller ambulanse***
0731	***Politiet varsles og rykker ut***

La oss se på hvordan de fakta vi kjenner kan settes sammen til en selvmords-versjon:

Wiborg har i Oslo vært på Stortinget og snakket med Ingvald Godal, som vi vet var meget forståelsesfull. Dette må ha vært et av de første positive møter han hadde på Stortinget. Han forteller at han blir mobbet og terrorisert og frykter for sitt liv, og blir trodd. Likevel har han hatt så mye motgang at han bestemmer seg for å avslutte livet. I den hensikt reiser han til Danmark og tar inn på et lite hotell på Fredriksberg, og ber om rom i øverste etasje, selv om dette bare er 4. etasje (på norsk). Før han legger seg om kvelden legger han omhyggelig skjorte og strømper til vask i håndvasken. Han kan kanskje ha tatt seg noen pjoltere ute - det vet vi ikke noe om - men det finnes ikke spor etter alkohol på rommet. Han går stille til køys.

I sekstiden står han opp for å gjennomføre sitt forsett. Han akter å drepe seg ved å hoppe ut av vinduet på 0,5 x 0,5 meter. Selv om vinduet kan åpnes (det er bekreftet gjennom naboens vitnemål; hun så stadig gjester lufte seg ved å sitte i vinduskarmen), bestemmer han seg for å knuse vinduet. Han binder et håndkle rundt neven og slår gjennom to glassruter med flere kraftige slag, men skjærer seg likevel slik at håndkleet blir blodig. Ca et kvarter senere går han pånytt løs på vinduet med enda et slag.

I tillit til at dette ikke hadde vekket oppmerksomhet, tar han seg nå en times pause. Han tenker fortsatt ikke på å skrive selvmordsbrev, og går ikke på toalettet. Kvart over syv bestemmer han for å prøvesitte selvmordsposisjonen. Han kler seg naken, om han ikke hadde sovet naken allerede, vender ryggen til det knuste vinduet og trekker kroppen opp og ut slik at han blir sittende på glass-splintene i de to knuste vindusrutene. Så bøyer han seg kraftig sammen for å få hodet og overkroppen ut av det trange vinduet, og henger der en stund. Han holder seg fast i vinduskarmen med den ene hånden og tar seg en røyk med den andre. Han tar av telefonrøret og lurer på om han skal ringe til sin mor eller bror før det skjer, men lar røret ligge igjen på vinduskarmen. Slik sitter han i fem minutter før han stumper røyken mellom beina. Nå skal det skje. Han manøvrerer hodet tilbake gjennom det trange vinduet og slipper seg ned på gulvet uten å trekke med seg sigarettstumpen, tar spenntak og klarer nå å hoppe baklengs gjennom det knuste vinduet. Anstrengelsen medfører at avføring slippes ut i spranget og dekker sigarettstumpen som fortsatt blir liggende på vindushyllen. Til tross for den viljestyrke som nå utvises, nekter underbevisstheten å være med, og forsøker å iverksette en siste redningsaksjon ved å gripe etter vinduskarmen, men det lykkes ikke, og han faller. Fallet er imidlertid ikke langt nok til at døden inntreffer momentant. En person som er ekspert i å kvalitetssikre enhver prosess har feilvurdert sin siste.

La oss så se på en annen måte å sette sammen fakta på:

Etter møtet med Godal i Stortinget forteller Wiborg tilfreds sine omgivelser at han endelig er i ferd med å komme i inngrep med Stortinget. Dette fanges opp ved spaning, evt rom- eller telefonavlytting og utløser frykt hos noen som ikke ønsker at Wiborgs meninger skal nå frem. Han blir kontaktet av en provokatør som sier han sitter inne med dokumenter e. l. som vil bevise at Wiborg har rett. Denne personen befinner seg i København og tør ikke reise til Norge. Wiborg må ta inn på et navngitt lite hotell på Fredriksberg der han vil bli kontaktet.

Under dekke av å være turist tar en ukjent person inn på hotellet i god tid før Wiborgs ankomst. Wiborg blir oppringt eller ringer et avtalt nummer for å avtale møte neste dag, og oppgir romnummer for det tilfelle at det må bli forandringer. Litt før seks låser den ene personen seg inn med utstyr som enhver profesjonell organisasjon råder over, mens Wiborg ligger naken og sover. Personen er instruert i å få ut av Wiborg all mulig informasjon før han hjelpes til selvmord. Kanskje har det vært et møte med ham kvelden før for å få ut informasjoner på «vennlig» måte, uten at man er fornøyd. Kanskje måtte operasjonen utføres så tidlig fordi Wiborg ellers ville reist fra hotellet.

Han blir purret og halt opp av sengen. Det oppstår et basketak, og Wiborg blir flere ganger dunket mot vinduet, som til slutt uheldigvis knuses. Mens dette pågår får Wiborg revet av telefonrøret i et forsøk på å tilkalle hjelp, men mislykkes. Wiborg blir bragt under kontroll og presset til å fortelle alt han vet, hvem han har kontaktet, hva de har sagt etc. Til slutt blir han løftet opp på vinduskarmen og overkroppen blir presset ut av vinduet slik at han såvidt balanserer. Smerten og truselen om å skyve ham helt ut skal gi de siste informasjoner. Frykten medfører at det kommer avføring på vinduskarmen. Til slutt trekker den ukjente personen, som hele tiden har passet på å holde seg skjult, sitt offer halvveis inn fra vinduet, men skyver ham så kraftig ut igjen. Drapsmannen tenner seg en røyk, tørker vekk blod med et håndkle som kastes på gulvet, stumper røyken i vinduskarmen og sniker seg ut av rommet. Han har selvsagt brukt hansker hele tiden. Vel inne på eget rom kan han holde seg i ro så lenge det skal være.

Hva virker mest sannsynlig? Begge versjonene har svakheter, men vi mener selvmordsversjonen er bortimot umulig å tro på, når alle de enkeltopplysningene som foreligger skal settes sammen. Ingen planlegger, langt mindre utfører et selvmord på denne måten. Vinduet er ifølge politirapporten så smalt at en mann nærmest må tres gjennom det.

Det er mange svakheter ved den siste versjonen også. Det har sikkert ikke foregått slik. Virkeligheten er alltid mer kompleks og overraskende enn hva man kan tenke seg. Noe er helt sikkert gått galt slik at improvisering ble nødvendig.

Vi mener ikke med dette å anklage noen. Vi bare konstaterer at de foreliggende fakta kan settes sammen på mange måter, og at den løsning som det danske politiet hoppet på etter mindre enn halvannen time, og ikke forandret etter en skandaløst svak etterforskning ikke er den eneste mulige, og heller ikke den mest sannsynlige.

Vi kjenner til svært mange mistenkelige dødsfall tilknyttet norsk etterretnings- og overvåkingsmaterie, noen med omstendigheter som gjør det meget vanskelig å utelukke kriminalitet. Det påfallende er den manglende etterforskning og den dype taushet. Og at det ofte dreier seg om «selvmord» av den typen som ikke er noe hyggelige, fordi det er så lett å «gi hjelp».

21.14 Otto Lyng

Da tidligere stortingsrepresentant Otto **Lyng** (H) kom innom sitt kontor i Stortinget klokken to en natt i 1962, fant han safen åpen og to mann som viste seg å være fra E- og S-tjenesten romsterende rundt alle hans papirer. Lyng var da nestformann i Stortingets militærkomité (senere forsvarskomitéen). Forsvarsministeren var på dette tidspunkt Gudmund **Harlem** (A), far til Gro Harlem **Brundtland**. Lyng la frem sin historie i et intervju med Adresseavisen i 1993[772], der reportasjen fortsatte:

> *«Senere tok Lyng en oppklaringsrunde med sine 'sekretærer':*
> *Lyng: Forsvaret stilte høytstående offiserer til disposisjon for oss som faglig sekretærhjelp, og jeg tok en alvorlig samtale med dem. Da fikk jeg bekreftet at jeg var overvåket av sikkerhetsmessige grunner. Jeg ble videre forklart at mange samfunnstopper ble utsatt for tilsvarende ransaking. Den gang aksepterte jeg dette, og gikk aldri videre med saken. Jeg hadde deltatt aktivt under krigen, innforstått med demokratiet måtte forsvares, sier Otto Lyng.*

[772] Adresseavisen 2. desember 1993

Adr.: Hadde du noen mistanke om samrøret mellom Arbeiderpartiet og de hemmelige tjenestene i 1962?

Lyng: En slik kobling var utenkelig. Det var ikke i mine tanker at informasjoner som eventuelt ble funnet hos meg, kunne havne i hendene på sentrale folk i Arbeiderpartiet. I ettertid, etter hvert som det intime samkvemmet mellom overvåkningstjenestene og sentrale Ap-folk er kommet til overflaten, er jeg blitt skikkelig forbannet....

Etterhvert som årene har gått, er jeg også blitt klar over at vi har vært utsatt for et spill som gikk langt ut over behovet for å ivareta rikets sikkerhet...

... Ja, jeg er overbevist om at hele Stortinget ble overvåket. Jeg tror også det skjer idag...

Disse folkene tuslet nok jevnlig rundt i Stortinget på nattetider..»

Denne episoden, og Lyngs kommentarer, illustrerer hvordan Arbeiderpartiet og «den fjerde tjeneste» *i alle år* har utnyttet de ikke-sosialistiske partienes nasjonale innstilling og lojalitet til enhver Regjerings forsvars- og sikkerhetspolitikk *til egen vinning på deres bekostning.* Hensynet til Rikets sikkerhet ble brukt som skalkeskjul for beskyttelse av *Ap's sikkerhet,* Lyng har helt rett i at det blant sentrale politikere i alle år har vært en slags forståelse av at den som har viktige verv, også må finne seg i å bli kikket i kortene. Når f. eks. muligheten for avlytting er bragt på bane, er det ofte blitt hvisket om at det er våre egne, men det må de få lov til, for de skal jo passe på oss alle sammen og hindre at vi blir lurt på villstrå[773].

Dette har altså alle funnet seg i, *i tillit til at alle partier og alle tjenester spilte ærlig spill.* Denne tilliten, som har vært en helt avgjørende forutsetning for norsk sikkerhet og vestlig forankring i alle år, har altså Arbeiderpartiet *ikke bare misbrukt til de grader, men også hver eneste dag satt på spill i uærlig, partiegoistisk hensikt.*

Vil Stortinget la dette fortsette?

21.15 Aftenposten - Wilhelmsen

Den skjulte avlyttingen av et møterom i Aftenposten kom tilsynelatende et stykke mot oppklaring 26. mai 1995 da Finn Aage **Hjelmerud** i ingeniørfirmaet Bjørn **Hovmork** forklarte at han hadde stått for installasjonen angivelig etter bestilling fra ingeniørkontoret i Aftenposten[774], ledet av teknisk direktør Hans H. **Riddervold**, og at dennes far, daværende adm dir Hans J. **Riddervold** vært tilstede under monteringen (både far og sønn Riddervold er siden gått bort). Det ble også gitt en slags forklaring på at mikrofoner som i utgangspunktet skulle vært synlige ble bygget inn i taket[775]:

> *«VG: Hadde det ikke vært greiest for dere å montere mikrofonene synlige i taket, hvis alt skjedde i full åpenhet uten hensikt å drive hemmelig avlytting?*
>
> *FAH: Jo, det er klart. Men jeg heller mer til den oppfatning at det var om å gjøre få mikrofonene vekk fra bordet. Alt skulle gjøres veldig ordentlig i Aftenposten, og det kan være forklaring nok på at mikrofonene ble skjult i taket..*
>
> *VG: Med datidens teknologi, ville ikke opptakene blitt mye bedre hvis anlegget ikke var skjult bak takplatene?*
>
> *FAH: Jo, det er klart. Men hvorfor det måtte være slik må du spørre andre enn meg om.»*

Dagen etter, 27. mai 1995, ga Hjelmerud en litt anderledes versjon i intervju med Aftenposten[776]:

> *«- Jeg husker at mikrofonene ble installert helt midlertidig fordi vi hadde så dårlig tid. Det var meningen at at vi skulle komme tilbake senere og gjøre jobben skikkelig. Mikrofonene ble derfor festet med limbånd oppe under takplatene. Vi ville fått skjenn hvis vi hadde latt mikrofonene henge løst ned fra taket, i Aftenposten skulle alt gjøres skikkelig.*
>
> *Hjelmerud sier at han er feilsitert i gårsdagens VG, som skriver at daværende Aftenposten-direktør Hans J. Riddervold må ha visst om at mikrofonene ble installert.*
>
> *• Det var sønnen hans, Hans H. Riddervold jr., som kom og lurte på hva vi drev med før han jagde oss ut. Jeg fikk inntrykk av at han ikke visste noe om mikrofonene.*

---

773 Ramm har selv hørt dette resonnementet mange ganger i sin tid i politikken

774 VG 26. mai 1995

775 Intervju med Hjelmerud i VG 26. mai 1995

776 Aftenposten 27. mai 1995

Årsaken til at jeg husker jobben, var at det ble en amper stemning mellom oss og Riddervolds sekretær. Hun skulle forberede et møte og ringte opp til Riddervold og klaget over at møterommet var opptatt av 'noen løse eksistenser'..... kort tid etterpå kom Hans H Riddervold jr styrtende og ville vite hva som foregikk før han nærmest jaget oss ut. Han ringte til den ingeniøren i Aftenposten som hadde gitt oss oppdraget og ga ham en overhaling. Så kom denne ingeniøren og ba oss avslutte arbeidet...

Flere ganger i tiden etterpå forsøkte han å komme inn på møterom 702 for å avslutte oppdraget i forbindelse med andre jobber i Aftenposten, men møte rommet var alltid opptatt. - Jeg reagerte litt på at vi ikke ble bedt om å gjøre jobben ferdig, men tenkte at noen kanskje hadde blitt sure i forbindelse med den episoden som oppsto....»

Monteringen skulle angivelig ha funnet sted ca. 1965.

Ifølge Aftenposten 29. mai 1995 finnes det en tidligere ansatt i avisen som 27. mai hadde tatt kontakt med avisens nåværende adm dir Kaare **Frydenberg** med bekreftelse av Hjelmelands siste versjon[777]:

« - Han fortalte at mikrofonene ble ble montert helt åpent for å lage dokumentasjon fra møter og understreket at monteringen ikke skjedde i dølgsmål, forteller Kåre Frydenberg. Han vil imidlertid ikke oppgi den tidligere ansattes navn, fordi dette nå er en politisak.

- *Han fortalte at mikrofonene etter en test aldri ble tatt i bruk. Etter som jeg forsto, var årsaken at lydkvaliteten var for dårlig....*

Begge to **(den ansatte og Hjelmerud)** *opplevet at teknisk direktør Hans H Riddervold jr kom inn og avbrøt mikrofonmonteringen. Den tidligere ansatte var i tillegg med på å teste anlegget senere.*

Kaare Frydenberg anser likevel ikke saken som avsluttet før politiet sier at etterforskningen er kommet til veis ende.

- *Vi har jo hørt litt ulike versjoner...»*

Det synes altså som om hele «oppklaringen» henger på Hjelmeland og en anonym ex-ansatt. Det foreligger ingen andre bevis på at noen i Aftenpostens ledelse har vært involvert. Historien fra de to skulle bety at en person i teknisk avdeling *uten hans sjefers kunnskap* skulle ha bestilt mikrofonene og at disse *ved en arbeidsulykke* bare ble midlertidig installert ved å bli klistret fast under takplatene, og at arbeidet aldri ble gjort ferdig *til tross for at ingeniørfirmaet hadde flere andre oppdrag i huset.* Man må forstå det slik at *noen andre* senere tildekket mikrofonene ved å ferdigstille taket. Dette skulle ha ført til at *det bestilte anlegget* ikke kunne brukes på grunn av dårlig lydkvalitet *uten at dette noensinne ble påklaget eller rettet av bestillerne.*

Hjelmeland-forklaringen støtter forøvrig ikke opp om den populære teorien om at avlyttingen var ledd i en familiefeide i Aftenposten. Riddervold'ene var jo ikke informert før de oppdaget noen «løse eksistenser». Denne teorien er ikke særlig sannsynlig. Et møterom i Aftenposten var *felles territorium* der familiene i tilfelle møtte *sammen.* De interne rådslagningene fant nok sted i private villaer eller hos dyre advokater. Det var *der* man ville hatt nytte av avlytting.

Ellers er selvsagt mulighetene mange. På 60-tallet var selvsagt Aftenposten et mulig mål for *politisk overvåkning.* Vi minner om at daværende redaktør Sverre A **Nilsen** i Ap-avisen *Finnmarken* innrømmet[778] at han såvidt vi kan forstå av intervjuet nettopp rundt 1960 «vervet» en dame på sentralbordet i den konkurrerende Høyre-avisen *Finnmark Tidende* for å lytte bl a på avisens daværende redaktør Erling **Norvik**. Avlytting av aviser er således ikke ukjent fra før!

Frydenberg ville avvente politietterforskningen. Den skulle vise seg ikke å bli noe å vente på.. Etter bare 14 dager kunne politiinspektør Gunnar **Larsen** fortelle at «det dreier seg om lovlig montering av for å ta opp samtaler under møter til senere referatbruk»[779]. Og: «-Hvis dette utstyret også ble tenkt brukt til intern overvåkning, vil vi vel aldri få svar, siden de personene som måtte kjenne til det, er døde.» Kort tid etter ble saken henlagt.

Var **alle** døde? Også eventuelle «konsulenter» i dertil egnede tjenester? Hvis politinspektør Gunnar Larsen har brukt samme etterforskningsmetoder overfor disse som han sammen med sin nære kollega Leif A **Lier** brukte i *vår* sak, har han spurt et par seksjonssjefer i POT og FO/E om de har noe kjennskap til saken, og så har de sett på ham med store blå øyne og sagt «Å, nei, vi gjør ikke sånt, vet du.»

---

[777] Aftenposten 29. mai 1995
[778] Dagbladet 1. september 1990
[779] Aftenposten 15. juni 1995

Gunnar Larsen, daværende politiassistent, var Liers nærmeste medarbeider i vår sak. Bl a var det Larsen som påtok seg ansvaret for å ha «spanet på spanerne» da vi avslørte sivile politibiler brukt under spaning mot oss (se kap 7.4).

Også i rederiet *Anders Wilhelmsen & Co A/S* ble det funnet mikrofoner «skjult bak himlingene i møterommets tak»[780]. Såvidt vi vet ble denne saken ikke oppklart, og de som arbeider i bedriften idag var helt uten kunnskap om forholdet. Legg merke til likheten i de to sakene!

Både Aftenposten og Wilhelmsen-rederiene hadde i sin tid nær kontakt med de hemmelige tjenestene i sammenhenger som vi idag stort sett anser som legitime og helt berettigede. Hvilke konsekvenser har dette hatt for disse og andre etterhvert som samarbeidspartneren har fått stadig sterkere innslag av korrupte elementer uten at dette er blitt avslørt? Har tjenestene i sin tid spilt en rolle i installasjonen av internt lytteutstyr? Det er ikke usannsynlig. Her er mange muligheter åpne, ikke minst fordi begge avlyttingsforholdene tydeligvis gikk i glemmeboken etter kort tid (det tok jo lang tid før noen forklaring fremkom i Aftenposten).

Hvis ikke «deltakerne i familiefeidene» lyttet - gjorde noen andre det?

21.16 Flyger-saken

Vi har i kapittel 6 redegjort for denne saken, som startet søndag 26. juni 1994[781] sent på kvelden da salgsdirektør Anne Mevold ringte til Slemdal for snakke med Ramm. Men hos Ramm var ingen tilstede, og hun kom isteden direkte inn i en samtale mellom to fremmede personer. En kvinne spurte: «Hva gjør vi nå?». En mann svarte: «Vi går over til å lytte på nr. xxxxxxxx[782].». Eieren av denne telefonen var en flyger i Braathens SAFE som kort tid tidligere hadde korrigert opplysninger i Aftenposten vedrørende nedskytningen av U-2. Det viste seg også at han hadde skrevet artikler om E-tjenestens bruk av norske rutefly til etterretningsoppdrag mot Sovjet. Han var aktiv i en flygerorganisasjon og hadde vært sentral i en kampanje mot flytting av flymuseet. Dessuten hadde han hatt kontakt med russiske og polske offiserer om eventuelt kjøp av museumsgjenstander til Norge. Episoden ble umiddelbart nøye logget.

Som redegjort for tidligere, beviser denne episoden:

- *Minst ordinær telefonavlytting av flygeren*
- *Minst ordinær telefonavlytting av Anne Mevold*
- *Helt sikkert romavlytting via telefon av Norsk Oljerevy*

Flygeren ble kontaktet via VG på bakgrunn av en begrenset orientering til avisen. Han så ingen grunn til at han skulle være avlyttet. Ikke vi heller, ut fra det vi har kjennskap til. Hans opplysninger om U-2 om flight-høyde og nedskytingsvåpen kan ikke true norske interesser idag, og bruk av rutefly til etterretning mot Sovjet var kjent i hele Bodø-miljøet der han angivelig fikk vite om dette under sin militærtjeneste. Heller ikke det kan true norske interesser idag. Men alt dette kan brukes som *påskudd* for avlytting, f. eks. hvis han i annen sammenheng anses som «ubehagelig». Det vil være av den største interesse å få en regjering som virkelig ønsker å granske til å bringe på det rene om det foreligger kjennelse for avlytting av denne sannsynligvis helt uskyldige flygeren. Det vil bl a kunne belyse om de domstoler som behandler slike saker har selvstendig *kompetanse* til å vurdere slike begjæringer og tilstrekkelig *kritisk sans* til å verne borgernes interesser mot den minste vifting av gammelt etterretningsvrakgods foran dommerens nese.

VG fant ut at det «ikke var noen sak» når Setsaas/Ramm påsto at *en annen person* er avlyttet, men denne andre ikke trodde noe på det. Det var vi forsåvidt enig i, slik saken måtte vært presentert isolert og i tabloid-format. Men den er uhyre viktig, og den offentliggjøres således for første gang i denne boken.

---

780 Se bl a Økonomisk Rapport 5/94

781 Fremstillingen bygger på notater fra Anne Mevold og Hans Henrik Ramm nedtegnet dagen etter, samt på senere kontakt med journalister i VG.

782 Vi har ikke behov for å opplyse mer om denne tredjeparten enn nødvendig for å overbevise leseren om historien.

21.17 Simonnæs-saken

Tidligere førstestatsadvokat, nå dommer i Bergen Byrett, Svein **Simonnæs,** sa i 1993 at han hadde mistanke om at han ble avlyttet i forbindelse med rettssaken mot ham[783]:

> *«Han har ingen beviser, og han vet ikke om samtaler som kan ha vært tatt opp på hans privattelefon ligger arkivert.*
> *- Du føler at de kan peile seg inn på din personlighet, din tilstand - det du holder for seg selv, sa Simonnæs til Bergens Arbeiderblad»*

Vi finner det interessant at en tidligere førstestatsadvokat gir uttrykk for slike mistanker. Vi noterte oss også da vi presentere *vår sak* i Stortinget at kanskje den som hadde aller minst problemer med å forstå hva vi kunne være kommet ut for var en annen tidligere statsadvokat, daværende stortingsrepresentant og nåværende fylkesmann Svein Alsaker (KrF).

Dette er personer med mange års erfaring med justisvesenet, der vi ellers ofte finner personer som på det heftigste benekter at noe er galt. Det samme gjelder for privatpraktiserende advokater: De fleste har sterke meninger på den ene eller andre siden. Kan det hende det er fordi *mange vet*, men bare noen *tar avstand fra det?* Kan det også hende at mange forstår at det finnes kanaler via Riksadvokaten til Justisdepartementet og tjenestene, som gjør det mulig å iverksette ulovlig avlytting/overvåking etter ordre «fra høyeste hold», men slik at *bare noen få* er klarert, innenfor beslutningsprosessen og tillatt å bruke slikt materiale?

Vi er overbevist om at dette er forklaringen.

21.18 Tor R. Boland

Dette er en underlig sak og en av de siste som er kommet frem. Vi kjenner den bare fra Dagbladet[784].

Kaptein Tor R. Boland ved Garnisonen i Porsanger ble engasjert for å skrive boken til Garnisonens 75-års jubileum. Boken foreligger, men GP-ledelsen har forlangt inntatt en setning i forordet om at «enkelte ting i boka ikke er i tråd med garnisonens offisielle syn». Det eneste konkrete om dette som opplyses er at Boland har «nektet å skrive et glansbilde» og bl a fortalt om norske soldater som etter krigen tvangsklippet ungjenter som hadde forelsket seg i tyske soldater. Selv kaller han boken like fullt et «forsvarsskrift for Forsvaret». Hans politiske bakgrunn i Fremskrittspartiet gir liten grunn til å tvile på det.

Like fullt redegjør Boland for at han er blitt utsatt for «hele maskineriet»:

> *«Telefonavlytting og åpning av privat post, trakassering og forsøk på sensur.*
> *Dette er virkemidlene kaptein Tor R Boland mener Forsvaret tok i bruk for å stoppe utgivelsen av jubileumsboka for Garnisonen I Porsanger..*
> *Kaptein Tor R Boland mener han kan dokumentere at hans telefon er avlyttet og at hans private post er blitt åpnet.*
> *I går sto også tidligere ordfører Aina Hanssen i Porsanger frem i Finnmark Dagblad og fortalte at hun flere ganger hadde kommet til Forsvarets sentral når hun slo Bolands hemmelige private nummer.*
> *(Dagbladet) Men hvilke motiv kan Forsvaret ha hatt for å overvåke deg?*
> *(Boland) Motivene kan være flere, men det vil jeg ikke si noe om over telefon. Jeg skal nå diskutere saken med min advokat om forholdene skal anmeldes. Etter at jeg fikk oppdraget med å skrive boka, har Forsvaret hele tida forsøkt å kneble meg og torpedere hele prosjektet. Folk som tror de sitter på maktens tinde har funnet på mye dævelskap, fremholder Boland.»*

Opplysningen om viderekobling til Forsvarets sentral kan tyde på at det er lagt opp et avlyttingssystem der samtale på Bolands ordinære linje blir koblet inn på Forsvarets eget nett og videreformidlet over militær linje f. eks. til E-tjenesten i Oslo.

---

[783] Bergens Arbeiderblad 18. juni 1993
[784] Dagbladet 22. august 1995

21.19 Arne Kokkvoll

Arne **Kokkvoll**, tidligere leder av Arbeiderbevegelsens Arkiv, har fortalt at han hadde kjennskap til flere *selvmord* som følge av vedvarende psykologisk krigføring, overvåkning og terrorisering. Vi minner om Jan Wiborg-saken (kap 21.13), som *i beste fall* er et typisk eksempel på nettopp dette. Han visste også om angivelige selvmord blant personer i E-tjenesten som hadde snakket om å gå offentlig ut med hva de visste om kriminalitet.

Det fremgår av en melding fra NTB[785]:

> *«- Det var ikke bare Folkets Hus i Oslo som ble avlyttet. Avlyttingen var satt i et landsomfattende system, og jeg mener bestemt at Folkets Hus også andre steder i landet ar overvåket, sier Arne Kokkvoll, tidligere leder av Arbeiderbevegelsens Arkiv, til NTB.*
>
> *Tidligere partisekretær Ronald Bye forteller at han var med da det ble montert mikrofoner på kontoret til Kokkvoll i 1968. Kokkvoll sier idag at han visste at han var avlyttet, og at han ikke er overrasket over opplysningene som blir presentert i boka 'De visste alt'...*
>
> *- Jeg er aldeles overbevist om at avlyttingen ikke bare begrenset seg til Folkets Hus i Oslo. Særlig i Nord-Troms og Finnmark ble Folkets Hus avlyttet, og dette har også skjedd andre steder i landet. I Bergen har det i fler år vært kjent at Folkets Hus i byen ble avlyttet, sier Arne Kokkvoll.»*

21.20 Svein Muffetangen

Romavlyttingen ved hjelp av telefon mot Svein **Muffetangen** er omtalt i avsnittet om «Alexander Kielland» foran. Vi ser ikke bort fra at han kan ha vært langt mer systematisk avlyttet enn denne ene gangen. Tjenestene har hatt flere slags motiver for å avlytte ham, helt fra han organiserte støttekomite for Magnus **Hole-Jacobsen** da denne avslørte overvåkningen i *Norsk Hydro*. Han har hele tiden hatt sentrale verv på oljesiden innenfor LO og Jern og Metall/Fellesforbundet og er kjent for å ha selvstendige standpunkter.

Dahl-gruppen måtte innrømme avlytting av Svein **Muffetangen**[786]. Noe annet var vanskelig, siden Muffetangen hadde et vitne, Jan Balstad, som også hadde hørt avspillingen av Muffetangens gamle samtale i telefonrøret. Men Dahl nevnte ikke med et ord «romavlytting via telefon», til tross for at vi hadde diskutert det temaet med ham mange ganger. Overvåkingssjef Hans Olav **Østgaard** ble intervjuet i det vide og brede om avspilling av tidligere samtaler i telefonrøret *uten overhodet å nevne «romavlytting via telefon»*. Heller ikke Televerket kom på denne tanken da deres folk ble intervjuet ved samme anledning.

Dahl-gruppen iverksatte ingen etterforskning vedr *hvem som hadde lyttet på Muffetangen*. Ingen andre heller. Saken var foreldet. Men i lys av de tallrike lignende sakene helt frem til idag burde det selvsagt vært gjort som *spor mot noe som fortsatt pågår*. Hvorfor gjorde man ikke det?

21.21 Tomtefesterforbundet

Et styremedlem i Tomtefesterforbundet fortalte i januar 1996[787]:

> *«Jeg snakket i telefonen med trygdekontoret i Hurum om beskatning av krigspensjonen min. Noen dager senere skulle jeg ringe til Oslo, og fikk nærmest sjokk da jeg løftet av røret og hørte min egen samtale med trygdefunksjonæren fra noen dager i forveien.*
>
> *Ingvald Wahl, styremedlem i Tomtefesterforbundet, er ikke i tvil om at telefonen hans blir avlyttet.*
>
> *- I de siste årene har det vært noen underlige lyder i telefonen min....*
>
> *Også Arne Olafsen, en annen av lederne i Tomtefesterforbundet, hevder at telefonen hans blir avlyttet.*
>
> *- Tre ganger har jeg fått den avspilt den forrige samtalen når jeg skal ta en ny. Ukjente lyder i telefonen startet for ca ett år siden.»*

---

785 Akershus Arbeiderblad/Romerikes Blad 26. november 1993
786 Se bl a VG 4. juli 1994
787 Arbeiderbladet 17. januar 1996

Begge disse er åpenbart både telefonavslyttet og romavlytting via telefon. De sier de ikke vet hvem som står bak eller hvorfor. Det gjør ikke vi heller, men det skal bli spennende å se om noen politimyndigheter *gidder å etterforske denne blodferske meldingen om telefonavlytting og romavlytting via telefon før den blir foreldet!*

21.22 Leif Haraldseth/Erik Nilsen

Leif **Haraldseth**, daværende nestformann i LO, har uttalt[788] at han i året 1980 «hørte flere historier om personer som hadde pussige opplevelser med telefonen». En av de historiene han kan ha hørt, er denne:

Erik **Nilsen** var LO-leder Tor **Halvorsens** personlige sekretær. I oktober 1980 hadde han en samtale med Athen. Like etter denne samtalen, ringte Nilsens kone. Mens de snakket sammen i telefonen, hørte begge det meste av samtalen med Athen[789].

Siden samtalen var med Athen, er det rimelig opplagt at det var Nilsen som var avlyttet, og formodentlig også *romavlyttet ved hjelp av telefon* (ved overslag fra annen linje). Tor Halvorsen sa da at «mye tydet på at avlyttingen skjedde ved vår egen koblingssentral i Folkets Hus». Men hvorfor fant man ikke da *båndopptakeren* som må ha vært i bruk? Halvorsen burde jo vite hva han snakket om, han som var sjef for overvåkningen hos Hydro på Herøya[790].

Legg merke til at dette er *etter* den tid Ronald **Bye** har beskrevet. Det store antall rapporter akkurat fra 1980 tyder på at dette er en periode da utstyr for romavlytting via telefon ble installert i stor skala, og i Folkets Hus til erstatning for de gamle metodene. Også Muffetangen ble nå romavlyttet. Hyppigheten av «feil» må skyldes mangelfulle rutiner og opplæring av nyrekruttert personell.

Halvorsen, som overvåkningsekspert, må ha hatt kunnskap om denne teknologien. Vi må jo også anta at hans nestkommanderende, Haraldseth, som satt i den jobben som tradisjonelt har vært tillagt ledelsen av Ap/LOs etterretnings- og overvåkingsvirksomhet, har rapportert til ham om alle de underlige telefonhistoriene. Hvorfor nøyet han seg med en lite troverdig beskyldning mot sentralbordet, og unnlot å iverksette ytterligere undersøkelser?

21.23 Sverre Berntsen

Sverre **Berntsen**, Eidsvoll, var formann i Øvre Romerike faglige samorganisasjon fra 1974 til 1984. I 1978 fikk han overlevert to lydkassetter fra en «tillitsmann med gode forbindelser inn i sekretariatet». På kassettene var det opptak fra møter i LO-sekretariatet. Historien ble offentliggjort i Akershus Arbeiderblad/Romerikes Blad i november 1993[791]:

> *«- Hvorfor tror du du fikk de oppsiktsvekkende lydkassettene?*
> *- Vedkommende var blitt mer og mer misfornøyd med at LO og partiet var mer venstreorientert enn gjennomsnittet. Akkurat som jeg. Jeg følte at han ville kvitte seg med hele greia. Uten å ødelegge noe. Han trodde kanskje jeg kunne nyttiggjøre meg båndene bedre enn ham, da jeg har bakgrunn fra Forsvaret og noe kunnskap om etterretning....*
> *Berntsen har mange ganger stilt seg spørsmålet: Hvor kom kassettene fra? Uten å ende opp med noe entydig svar.*
> *- Men jeg kjenner til at deltakere i politiske møter har hatt hemmelige båndopptakere på leggen.*
> *- På leggen?*
> *- Ja, dette ble oppdaget ved en tilfeldighet. Vedkommende ble fratatt opptaksutstyret så lenge møtet varte.*
> *- Hva var hensikten?*
> *- Jeg ser slik overvåking som ledd i et spill om makt. Man ville skaffe seg informasjon så tidlig som mulig - for å komme med mottrekk.*
> *Han utelukker ikke at slike metoder ble benyttet av flere fraksjoner i bevegelsen.»*

---

[788] Arbeiderbladet 4. juli 1994
[789] Arbeiderbladet 5. juli 1994
[790] Tidl generaldirektør Johan B Holte i telefon til Chr Christiansen, referert i sistnevntes: «Av hensyn til rikets sikkerhet» Cappelen 1990
[791] Akershus Arbeiderblad/Romerikes Blad 26. november 1993

Berntsen ødela lydkassettene, som i seg selv ikke er noe stort poeng. Men historien sier særdeles meget om *kultur* og *klima* på Youngstorget i slutten av 70-årene. Partiet var da delt opp i mange fraksjoner og nede for telling i den økonomiske politikken, og i mange sider av utenriks- og sikkerhetspolitikken. Noen i den innerste kjerne visste at Treholt-saken var på vei opp. Det ble fortsatt drevet systematisk avlytting i Folkets Hus, og stadig flere hadde nok kunnskaper eller ihvertfall mistanker om dette.

Vi har hørt om en periode i Bergen Høyre da fraksjoneringen var så heftig at noen begynte å ta med seg sine advokater på møtene. Snart satt det advokater bak hver eneste stol. I LO/Ap skjedde tydeligvis det samme med andre virkemidler: Når toppene avlyttet og gjorde sine opptak, måtte de andre fraksjonene gjøre det også.

Berntsen hadde flere interessante observasjoner. Han var f. eks. ikke særlig overrasket over Ronald **Byes** avsløringer:

> *«- Partisekretærene i Det norske Arbeiderparti har jeg alltid sett på som små-Krustsjover.*
> *- Men du forteller om LO-opptak. Ronald Bye skriver også om LO og Folkets Hus..*
> *- Ja, men helt opp til rundt 1980 var alt dette innfiltret i hverandre. Jeg anser det som temmelig sikkert at overvåkingen krysset grensene. For eksempel sitter jeg inne med førstehånds underretning om at enkelte navn i partiets medlemskartotek var utstyrt med med betegnelsen 'K.symp' for kommunistsympatisør...»*

21.24 Rune og Tove Strand Gerhardsen

Tidligere statsråd Tove Strand **Gerhardsen** har fortalt at hun den 4. oktober 1980, da hun var statssekretær i Finansdepartementet hadde en telefonsamtale med sin sjef, finansminister Ulf **Sand**. De snakket begge på sine privattelefoner. Da hun *hadde lagt på røret og deretter løftet det igjen* hørte hun denne samtalen avspilt på nytt [792] hjemme hos seg på Stovner. Dette viser at ekteparet Rune og Tove Strand Gerhardsen var utsatt for romavlytting via telefon ved siden av vanlig telefonavlytting. Saken ble meldt til Justisdepartementet og fire personer, som Tove Strand Gerhardsen antok var fra POT, fant ingenting.

I 1992 måtte Tove Strand Gerhardsen tre ut av Regjeringen på en merkelig måte. De ble gitt flere lag med begrunnelser. Den offisielle var at man måtte endre departementsstrukturen, og derfor skifte statsråd her (men i norsk politikk har man solid tradisjon for om nødvendig å gjøre det omvendt - tilpasse departementsstrukturen til de politikerne man vil ha inn).

Dagbladets Per Vassbotn - velkjent med indre intriger mellom Ap-dynastiene fra sin tid som statssekretær for Odvar Nordli - minnet om utkastelsen av Tove Strand Gerhardsen da han under kommunevalgkampen nylig kommenterte «Dynastiene i to kanaler»[793]:

> *«(Rune Gerhardsens) understrekning av de nære familiære og politiske band mellom Gerhardsene og Harlemene står meget godt i stil med hovedbudskapet på Oslo-partiets plakater. Nå trenger han nemlig Gros hjelp.*
> *Men hans familie har neppe glemt at familiebåndene og maktkonsentrasjonen som følger med, var den grunn Gro oppga da Tove Strand Gerhardsen måtte ut av Regjeringen. Da passet det godt å sende EU-motstanderen Tove ut i kulda. Det er en av de få gangene kritikken av dynastiene og maktkonsentrasjonen er påberopt som årsak til en beslutning statsministeren har fattet.»*

Vassbotn har rett i at den halvoffisielle begrunnelsen - som vel også ble brukt som tilleggsbegrunnelse - var at det forelå et «for nært forhold» mellom administrasjonsminsisteren og lederen for Oslo Byråd, Rune Gerhardsen, og også i at Ap ellers aldri har sett slikt som noe problem. Han har nok også rett i at den «kvartoffisielle» begrunnelsen - den gang bare halvhjertet benektet - var at Gro ville helle ut EU-motstandere, men det pussige er jo at hun lot andre bli igjen!

Var den virkelige begrunnelsen at man hadde fortsatt å lytte på familien Gerhardsen, og hørte noe man ikke likte?

---

[792] Fortalt til VG først 31. oktober 1991 og senere også i i Bergens Tidende 4. desember 1993 og VG 4. juli 1994
[793] Dagbladet 30. august 1995.

21.25 Ulf Sand

Gerhardsen-saken viser at *enten* ekteparet **Gerhardsen** (som i alle fall var romavlyttet) *eller* Ulf **Sand** var utsatt for ordinær telefonavlytting. Ulf Sand har selv trukket samme konklusjon[794]:

> *«- Eg er temmeleg sikker på at telefonen min eller hennar vart avlytta. Det kunne like gjerne vere Tove Strand Gerhardsen sin telefon som min, seier Sand til Bergens Tidende.»*

Mest sannsynlig var begge avlyttet på begge måter. Sand opplyste

> *«...at han i dei to åra han var finansminister, frå oktober 1979 til oktober 1981, stadig opplevde klikk i privattelefonen medan røret låg på.*
>
> *• Eg opplevde det aldri før eg vart finansminister, og eg har aldri opplevd det etter at eg gjekk av som finansminister. Dette meldte eg også frå om då eg informerte justisministeren om episoden mellom Tove Strand Gerhardsen og meg, opplyser Sand.*
>
> *Sand opplyser athan også kjenner til at andre politikarar, mellom desse somme statsrådar, har hatt den same opplevinga som han sjølv.*
>
> *Etter det Bergens Tidende kjenner til, kan slike 'klikk' i telefonen vere klare teikn på at det pågår romavlytting via telefonen.»*

Det er lett å forestille seg hvorfor akkurat disse to var utsatt for omfattende avlytting. Sand tiltrådte som finansminister under Odvar **Nordli** 8. oktober 1979. Da var Arbeiderpartiet oppe i en av sine aller mest kritiske perioder. Per **Kleppes** «motkonjunkturpolitikk» gjennom hele 70-tallet lå i ruiner, og det gikk mot stigende inflasjon og ledighet. Ap hadde bak seg en elendig kommunevalgkamp, Steen og Engen hadde sine konspirative telefonsamtaler, og kontakten mellom de to var kjent i Regjeringen. Treholt-saken brygget opp. Det var tett som hagl med lekkasjer fra partiets stortingsgruppe og sentralstyre, og de heftige fraksjonsstridighetene ble i tur og orden eksponert for all verden. Striden sto mellom Nordli og Steen, men med Gro Harlem Brundtland, den gamle «høyrefløyen» og «den fjerde tjeneste» klar i kulissene. Denne toppet seg frem til statsministerskiftet 4. februar 1981, da Gro **Harlem Brundtland** ble utnevnt «etter at noen av oss hadde snakket sammen». Det var ingen tvil om at «gamlegutta» i Ap hadde grepet inn.

Vi har i kap 8.12-13 vært inne på hvordan «den fjerde tjeneste» vant tilbake makten fra det man oppfattet som «venstresiden» og nærmest tvangssamlet partiet under Gro Harlem **Brundtland**.

I denne meget uoversiktlige situasjonen med mange fraksjoner og skiftende allianser er det opplagt at systemet måtte vite hvor de ulike spillerene sto. Ulf Sand var en politisk tungvekter uten dynasti-tilknytning og har sikkert opptrådt svært korrekt og balansert. Han var først og fremst fagmann og ville legge vekt på gjenreisningen av finanspolitikken. Også etter dannelsen av Gro-regjeringen ville det være naturlig å kartlegge utviklingen av de ulike statsrådenes lojalitet til det nye regimet.

Motivene for avlytting florerte.

21.26 Reiulf Steen

Også Steen selv følte seg avlyttet i den siste perioden før han ble kastet som formann.

Ifølge Arbeiderbladet juli 1994[795] hadde Reiulf **Steen** i møte med **Lund**-kommisjonen diskutert ulovlig avlytting av ham

> *«som kan ha funnet sted mens Steen arbeidet som samferdselsminister 1971-72 og i hans funksjonstid som leder av Arbeiderpartiet 1975-81.»*

Avisen refererer også tidligere overvåkningssjef Jostein **Erstad**, som skal ha avvist at Steen ble overvåket (se foran). Dette er sannsynligvis sant, siden Iver Frigaard som holdt sine sjefer uvitende om hva han drev med, tiltrådte først helt på tampen (oktober 1980). Den siste av de nevnte periodene var en tid med mye lederstrid og turbulens i Ap. Det er sannsynlig at avlyttingen av Steen nå skjedde med nytt utstyr («Bye-metoden» gikk «av mote» ca 1974) og i regi av Trond Johansen og «den fjerde tjeneste».

Vi har i kapittel 8.12-13 redegjort for «den fjerde tjenestes» medvirkning til aksjonene for å fjerne Nordli og Steen fra sine lederposter i Ap og bane veien for Gro Harlem Brundtland. Det patetiske her er at Trond Johansen

---

[794] Bergens Tidende 4. desember 1993
[795] Arbeiderbladet 7. juli 1994

og hans gamlegutter forlengst hadde iverksatt aksjoner mot Steen da Steen, som fortsatt trodde Trond Johansen var hans venn, spurte ham til råds om avlyttingsmistankene. Leseren husker kanskje svaret:

> *«E-stabens sterke mann svarte at han anså dette som en 'teknisk umulighet'. At det ikke kunne skje 'uten medvirkning fra Televerket', og at det var 'utenkelig' at Televerkets folk ville gjøre slikt 'uten domsavsigelse'. Dette slo Steen seg til ro med, han hadde tillit til Trond Johansen»*

Men Trond Johansen og E-tjenesten har ikke det minste bruk for Televerket for sine rom- og telefonavlyttings-aksjoner; kun ved enkelte vanskelige og risikofylte operasjoner som under vår sak, da Trond trengte adskillig assistanse fra Televerket for spesialløsninger for transport av lyd ved hjelp av *ekstra* telefonlinjer.

21.27 Dagfinn Habberstad

Daværende forbundsleder i Norsk Tjenestemannslag (NTL), Dagfinn **Habberstad**, hørte ifølge Abeiderbladet[796] sin tidligere samtale med Ulf **Sand** avspilt da han senere tok av røret for å ringe pånytt. Dette var to og et halvt år etter at NTL hadde knyttet seg til hovedsentralen på Folkets Hus. Saken ble meldt til POT, som ikke fant noe.

21.28 Ragni Welle Strand

Lektor Ragni **Welle Strand**, uavhengig sosialist, meldte til Televerket at hun i mars 1979 skulle ta en telefonsamtale og fikk avspilt sin egen samtale med svogeren rett før. To montører fra Televerket fant ikke avlyttingsutstyr. Kontrollutvalget fant ikke noe å kritisere[797].

21.29 Per Mathiesen

Lederen for Institutt for samiske studier ved Universitetet i Tromsø, Per **Mathiesen**, fikk avspilt slutten av forrige telefonsamtale da han skulle ta en ny fra sin telefon på kontoret i november 1980. Saken ble henlagt måneden etter.[798]

21.30 Viggo Fjellberg

Lederen i Tromsø Arbeiderparti, Viggo **Fjellberg**, fikk tilbakespilt en tidligere telefonsamtale på sitt kontor i Tromsø Havnevesen i februar 1981[799].

21.31 Inge Staldvik

Inge Staldvik, som da fortsatt var stortingsrepresentant for Ap[800], var Arbeiderpartiets «enfant terrible» i EF-saken. Han rapporterte i november 1992[801] at han hadde sterk mistanke om at han var blitt avlyttet i 3-4 år fordi han hadde

> *«...hyppige problemer med telefonen. Han blir ofte avbrutt og får ikke gjenopptatt kontakten, har har store problemer med å få summetonen sent på kvelden da det er lite trafikk på telefonlinjene, og han får ofte ukjente stemmer inn på linja. Staldvik mener også han har bevis for at avlytting skjer ved at han har fått gjengitt fortrolige samtaler med en person fra et annet hold.*
>
> *.... Staldvik utelukker ikke at det har vært kontakt mellom dem som avlytter ham og ledelsen i Arbeiderpartiet. Han viser til den kontakten som beviselig har vært mellom Overvåkningen og Ap tidligere. Det er særlig spørsmålet om å danne en Nei-til-EF-organisasjon i Ap som Staldvik mener kan ha gjort ham til et interessant avlyttingsobjekt.»*

---

[796] Arbeiderbladet 5. juli 1994
[797] Arbeiderbladet 5. juli 1994
[798] Arbeiderbladet 5. juli 1994
[799] Arbeiderbladet 5. juli 1994
[800] Han meldte seg senere over i SV
[801] NTB, se bl a Arbeiderbladet 19. november 1992

Problemer med å få summetone er en typisk indikasjon på romavlytting via telefon. De andre fenomenene kan være indikasjon på vanlig avlytting, fordi ringestrømmen reduseres. Forbindelsen faller da lettere sammen eller det oppstår andre feil.

Til VG sa Staldvik[802]:

> *«Jeg ser ikke bort fra at partiledelsen kan få kjennskap til det som snappes opp, jeg er ikke sikker på om alle 'rutiner' vi har hørt om er endret...»*

Som vanlig ble Staldviks mistanke bare blankt avfeid *uten* at noen nevnte muligheten for romavlytting via telefon. En anonym representant for Televerket sa til NTB at 'forstyrrelsene'[803]:

> *«...kan skyldes vanlige tekniske feil på linjene. Det er for eksempel ganske vanlig at summetonen blir borte på kveldstid når folk blir oppfordret til å ringe inn til populære direktesendte fjernsynsprogrammer...»*

Overfor Arbeiderbladet[804] kunne divisjonssjef Magne **Thorvaldsen** i Televerket skråsikkert si:

> *«HELT UTELUKKET: - Det er utelukket at Inge Staldvik er blitt telefonavlyttet.*
>
> *• Nei, noen slik avlytting er bare ikke mulig. Det blir bare gitt grønt lys til avlytting når for eksempel rikets sikkerhet står på spill. Staldvik har antakelig opplevd tekniske feil på linja. Selv om vi har færre tekniske problemer enn for bare noen få år siden, er de fremdeles å finne.*
>
> *Han understreker at en uautorisert avlytting av Staldviks telefon er svært lite sannsynlig.»*

Vi var også trygge og skråsikre den gangen *vi* levde i vår barnetro.

21.32 Sosialdemokrater mot EF

Sekretær for organisasjonen «Sosialdemokrater mot EF» og leder for AUF i Akershus, Stein Ove **Gudmundsrud**, sa til Akershus Arbeiderblad/Romerikes Blad i 1993[805] at han fryktet han nylig var blitt avlyttet:

> *«Sosialdemokrater mot EF har nylig flyttet inn i nye kontorer i 8. etasje i Oslo Samfunnshus. Gudmundsrud forteller at under en av hans første dager på kontoret, fikk han en telefon. Plutselig hører han noen rare pipelyder på linja og stemmer bryter inn for så raskt å forsvinne igjen.*
>
> *Gudmundstad som skal være korttidssekretær for SME ut året, understreker at han ikke legger så alt for stor vekt på episoden. Men har ser heller ikke bort fra at det fortsatt kan sitte igjen noen gamle 'småhøvdinger' rundt omkring, som ikke har lagt av seg sine gamle uvaner.»*

Vi legger heller ikke så stor vekt på selve episoden, som *ikke* dokumenterer romavlytting via telefon siden det dreier seg om en åpenbart inngående samtale, men finner vurderingen interessant.

21.33 Carl I Hagen

Fremskrittspartiets formann, Carl I Hagen, uttalte i 1993[806] at han hadde mistanke om at han var blitt telefonavlyttet i ti år:

> *«Ap vil alltid ha interesse av å vite hva som skjer i de borgerlige partiene Høyre og Frp, sier Hagen, som ikke har noe bevis for sine påstander. - Jeg har ikke lagt dette frem for politiet, fordi jeg mener det ville være nytteløst...»*

---

802 VG 19. november 1992
803 Samme
804 Arbeiderbladet 19. november 1992
805 Akershus Arbeiderblad/Romerikes Blad 26. november 1993
806 NTB bl a referert i Dagbladet 29. november 1993

Vi går ut fra at Hagen som mange andre baserer sin mistanke på konkrete erfaringer med bruk av telefon og telefoniske informasjoner på avveie. Vi kjenner ikke disse, og kan derfor ikke vurdere om mistanken er riktig. Men vi er helt enig med Hagen i at *motivet* utvilsomt er tilstede. Er det noe som er viktig for Ap, er det at det er så mye splittelse innenfor Frp som mulig og så lang avstand fra Frp til Høyre som mulig, for å opprettholde Ap som «eneste regjeringsalternativ». Alt som kan plukkes opp ved avlytting og forstørres, er av verdi.

Carl I Hagen er også *personlig* en meget alvorlig trusel mot «den fjerde tjeneste». Han følger meget godt med i timen, og er ikke redd for å si fra. Han har hele tiden vært i første rekke med å peke på den ene dekkaksjon etter den andre: I vår sak, i Liland-sak, i Lillehammer-sak, i Bjugn-sak osv osv. Det er også verd å merke seg at Hagen har vært så uredd at han har rettet søkelyset direkte mot justisvesenet og domstolene. I Liland-saken ville han ha dommerne gransket, men det ble for mye for de andre. (Men etter vår mening er det høyst påkrevet å ikke ta for gitt at alle dommere er hevet over all mistanke, etter at Regjeringen har oppnevnt både Leif A. Eldring og Agnes Nygaard Haug til Høyesterett. Om hvem er det som sitter og avsier kjennelser for lovlig avlytting på oppkonstruert grunnlag?)

Vi synes ikke det er noe rart at Hagen blir avlyttet.

Det skulle også ellers gå frem av denne boken at Hagen ikke var særlig på jordet da han antok at politianmeldelse ville være nytteløst.

21.34 Øystein Hedstrøm

Stortingsrepresentant Øystein Hedstrøm (Frp) var redd for at hans kontor i Stortinget var avlyttet, og ville i 1993 be en privat avlyttingsekspert gjennomgå kontoret. Tjenestemennene i Stortinget overbeviste han imidlertid om at han burde benytte Forsvarets Sikkerhetstjeneste, men etterpå angret han seg[807]:

> *«Etter at fire mann fra Forsvarets sikkerhetstjeneste har gått gjennom hans eget stortingskontor, føler han seg nå i tvil om hvilken side de egentig er på.*
>
> • *Hvilken garanti har vi for at ikke Forsvarets sikkerhetstjeneste sitter på begge sider av bordet under granskningen av hemmelige tjenester? Og hvilken garanti har vi for at dise menneskene ikke har vært involvert i samrøre mellom politikk og overvåkning? spør Hedstrøm.*
>
> *Frp-representanten mener Stortinget bør hente ekspert fra andre steder enn Forsvaret når nasjonalforsamlingen skal sikkerhetssjekkes....*
>
> • *De overkjørte meg, jeg tenkte det var ok at de tok den jobben. I ettertid ser jeg at jeg burde latt min egen ekspert går gjennom det først. Derfor vil jeg nå be ham om å se på et annet Frp-kontor på Stortinget...*
>
> *I to dager gjennomgikk de (FO/S) kontoret hans. - jeg fikk ikke lov til å være på kontoret mitt. jeg måtte banke på døra hver gang jeg trengte noe. Da de var ferdige, var det vanskelig å få informasjon om hva de hadde funnet...»*

Hedstrøm setter her ord på hva mange tenker. Han bør hviske noen ord i øret på Lund-kommisjonen, som nettopp lar Forsvarets S-tjeneste sørge for kommisjonens sikkerhet. Vi minner om Nygaard-Haug-utvalget, som var så fryktløst at det endog hadde møtelokaler *midt inne i kontorene til E-tjenestens innhentingsavdeling under Trond Johansen.*

Hedstrøm bør imidlertid være oppmerksom på at ikke alle «private» etterforskere er helt «private». Noen drives sogar av sønner av ansatte i E-tjenesten, mens andre har så nære forbindelser med Lier i Oslo Politikammer og/eller med POT at de løper dit først hvis de finner spor av statskriminalitet. Vi har også selv vært borti en privat avlyttingsekspert - Lauritzen - som viste seg å «sitte på begge sider». Han tok endog betalt fra begge sider, men Hedstrøm slapp ihvertfall å betale S-folkene.

21.35 Avlytting av Regjeringen Borten

Per Borten uttalte i TV-programmet «På Sparket» i 1991[808] med referanse til sin statsministertid:

> *«Det er ingen tvil om at telefonen ble forsøkt tappet, men jeg har ingen formening om hvem som skulle ha gjort det.»*

---

807 VG 31. desember 1993

808 Gjengitt bl a i Arbeiderbladet 5. juli 1994

Ifølge riksadvokat L. J. **Dorenfeldt** ble saken etterforsket i 5 år uten at noe kunne bevises eller motbevises[809].

Til Dagbladet fortalte Borten i 1993[810]:

> *«Statsministeren fikk besøk av to amerikanske etterretningsfolk, som ba Borten forlate sitt kontor mens de arbeidet, angivelig for å avdekke hemmelige mikrofoner.... Jeg vet idag at dette var etterretningsfolk, og jeg er overbevist om at de hadde nær kontakt med norsk etterretningsvesen. .... Den viktigste hensikten var etter alt å dømme å installere det mest avanserte avlyttingsutstyr på mitt kontor.»*

(Se også kap. 25.24)

21.36 Avlytting av Regjeringen Korvald

KrF's parlamentariske leder, daværende statssekretær ved Statsministerens Kontor, Kjell Magne **Bondevik**, har fortalt[811] at han sommeren 1973 hørte en telefonsamtale mellom seg selv og sin onkel, tidligere statsråd Kjell **Bondevik** avspilt over sin telefon. Det viser at Kjell Magne Bondevik var utsatt for romavlytting ved bruk av telefon og Kjell Bondevik minst for vanlig telefonavlytting.

Bondevik var nå en raskt stigende stjerne i Kristelig Folkeparti. Partiet var med i den sittende Korvald-regjeringen. Det gikk raskt mot en meget viktig stortingsvalgkamp der Ap hadde til hensikt å ta tilbake makten.

«Den fjerde tjeneste» hadde for sin del et meget aktivt år. Det var ubåtjakt i Sognefjorden, IB-skandalen ble avslørt i Sverige, det ble av den grunn nødvendig i all hast å flytte den viktige norske dekkbedriften Norasonde («U-3»), og på toppen av alt var det Lillehammer-saken, ihvertfall den etterfølgende tildekning, høyst sannsynlig også forberedelsene. Det var nå 10 år etter at vi første gang hører om bruk av romavlytting via telefon. På Youngstorget satt Ronald Bye med sine øretelefoner og sendte rapporter til Trygve Bratteli, og Borten gikk rundt og grublet over hva han skulle gjøre med sine kunnskaper.

Det var det året Ap forsto at man var så avhengig av Trond Johansen at det ikke nyttet med sporadiske kontakter. Nå måtte man ha faste partimessige møter med ham. Derfor ble han dette året kjørt inn i Ap's utenrikspolitiske utvalg.

Ut fra det vi idag vet om avlytting av Willoch- og Syse-regjeringene, må vi regne med at også Korvald-regjeringen var under avlytting. Bondevik var på det tidspunktet langt fra det viktigste avlyttingsobjektet. Når man lyttet på ham, lyttet man nok på mange høyere oppe også.

Det er også naturlig at systemet i denne fasen spesielt ønsket å registrere Kristelig Folkepartis oppfatninger om Mossad-aksjonen (politiets innsats, POTs mangel på innsats, E-staben, politiske vurderinger etc.). Kunne man vente støtte der for en «snill» behandling av Mossad-agentene? (Avlytterne ble skuffet - se kap. 25.9.)

21.37 Avlytting av Regjeringen Willoch

Våren 1982 fikk daværende statssekretær Erling **Norvik** henvendelse fra flere offiserer, hvorav særlig to (se kap 8.15) som ville advare om at om at avlytting av Regjeringen kunne forekomme som ledd i illegal avlytting ved deler av E-tjenesten, at det fant sted sammenblanding mellom partipolitikk og faglig etterretning og at det var behov for å se nærmere på kontrollen av utenlandske tjenesters virksomhet i Norge. Saken kokte imidlertid bort (eller ble kokt bort) den gangen (se kap 24.11) og ble senere avfeiet av Nygaard Haug-utvalget (se kap 17.19).

Nedenfor viser vi til eksempler/uttalelser som sammen med offiserenes henvendelse viser at Regjeringen Willoch *må ha vært under massiv avlytting.*

Det dramatiske er at *minst tre statsråder, kanskje flere*, hver for seg og i samtaler med hverandre hadde klare mistanker om at de ble avlyttet (se nedenfor), men *uten å være informert om* henvendelsen fra de to offiserene til Willoch/Norvik, og at Willoch/Norvik på sin side satt med denne kunnskapen *uten å kjenne til de andre statsrådenes mistanker!* Årsaken er selvsagt igjen *frykten for å bli latterliggjort*. Det går igjen hos statsråd Heløe og mange andre steder at «man fleiper» om avlytting. Fleip og spøk er blant menneskenaturens virkemidler for å ta opp alvorlige spørsmål uten å måtte ta ansvaret for dem. Man fleipet blant sine nærmeste, men hverken Willoch selv eller noen av statsrådene tok saken opp med kollegiet i plenum. Det virket ikke «seriøst» nok.

---

[809] Samme.

[810] Dagbladet 2. desember 1993 s. 12.

[811] I samtaler med oss

Men *idag* - når vi kjenner det hele i sammenheng - blir det *meget alvorlig*. Vi skal senere komme tilbare til den fjerde tjenestes *motiver* for å sette Willoch-regjeringen under massiv avlytting - og andre angrep.

21.37.1 Tidlig ute

Rett etter stortingsvalget i 1981, da det ble flertall for en ikke-sosialistisk regjering, fikk daværende gruppesekretær Hans Henrik **Ramm** en telefon på kontoret i Stortinget tidlig en morgen. Telefonen var fra den gamle krigshelt Gunnar **Sønsteby**, som Ramm bare kjente fra krigshistorien. Sønsteby gratulerte Ramm med det viktige verv han skulle få og sa at han og Ramm ville få mye med hverandre å gjøre. Det pussige var at Ramm selv på dette tidspunkt ikke visste hva slags oppgave han ville få i den kommende Willoch-regjeringen. Han hadde selvsagt gitt uttrykk for enkelte ønsker, og underhånden - men helt internt - forlengst fått bekreftet at han ville komme med på statssekretærnivå (men ikke hvilket departement), men selv det var virkelig ikke alment kjent!

Senere ble Ramm utnevnt til statssekretær i Olje- og Energidepartementet, og første besøkende var ganske riktig Gunnar Sønsteby. Det viste seg at han representerte *Getty Oil* i Norge. Dette selskapet hadde under Ap-regjeringen fått løfter om gode oljekonsesjoner som ledd i en deal der Getty bestilte to LPG-båter fra det kriserammede *Nor-Offshore* i Sandnessjøen. Til Sønstebys store fortvilelse fantes det ikke et eneste papir på denne avtalen, som derfor ikke var verd noe som helst under ny regjering. Det fantes ikke noen måte å tildele Getty konsesjon på uten å bryte alle regler i søknadsprosedyrene og overkjøre Oljedirektoratet på det groveste, selskapet var rett og slett ikke kvalifisert. Dette fikk Sønsteby klar beskjed om av Ramm. Likevel oppfylte Getty sine forpliktelser til punkt og prikke. Båtene ble bygget ferdig, og deretter øyeblikk solgt til enorme tap. Getty hadde aldri hatt bruk for dem.

To spørsmål melder seg etter denne episoden:

- *Hadde den avgåtte regjeringen til hensikt å gi konsesjon eller ikke? Var det virkelig så viktig å gi Getty konsesjon og bryte alle slags oljepolitiske prinsipper for noen riktignok ganske fete oppdrag til et verft i Sandnessjøen? Eller lå det mer bak? Alternativt: Ville man gått fra løftet, og lagt igjen et inntrykk av det som anses verre enn korrupsjon - ta bestikkelsen og glemme ytelsen?*

- *Hvordan kunne Sønsteby vite at Ramm ville bli statssekretær i Olje- og Energi-departementet, som var det eneste departement han kunne komme i der han ville få mye med Sønsteby å gjøre? På dette tidspunkt var det kun på den kommende statsministers kontor slikt ble diskutert blant meget få personer. Var det kontoret avlyttet, slik at dette var kjent i bestemte kretser der Sønsteby intetanende kan ha plukket det opp? Eller var Willochs telefon avlyttet da han diskuterte statsrådjobb med den kommende olje- og energiminister Vidkunn* ***Hveding?***

21.37.2 Leif Arne Heløe

Sosialiministeren i Willoch-regjeringen, Leif Arne **Heløe**, uttalte til VG i november 1993[812] at flere Høyre-statsråder hadde mistanke om at de ble avlyttet:

> *«-Hjemmetelefonen oppførte seg merkelig stadig vekk mens jeg var statsråd. Først da regjeringen fant, ble telefonen normal igjen, sier Leif Arne Heløe til VG.*
> *Jeg opplevde mange ganger at det vi tidligere hadde snakket om på telefon, kom tilbake som et ekko senere, sier Heløe. Dessuten var det hele tiden skiftende lydstyrke på samtalene. For Heløe virket det som om telefonen ble tappet.*
> • *Vi fleipet internt i familien med at vi ble avlyttet. Men jeg tok det aldri så alvorlig at at jeg slo alarm om det. Hadde det skjedd idag, hadde jeg fått saken undersøkt med det samme, sier Heløe.*
> *Telefon-problemet var imidlertid så alvorlig at han snakket med andre regjeringskolleger om det. Da fikk han vite at også de hadde opplevd lignende rare ting med telefonen.*
> • *Jeg er ikke sikker, men mener det bl a var Arne Rettedal og Astrid Gjertsen.»*

---

812 VG 28. november 1993

Daværende forbrukerminister Astrid **Gjertsen** kunne overfor VG ikke huske noe vedrørende avlytting. Her kan Heløe huske feil. Men ikke angående **Rettedal**:

21.37.3 Arne Rettedal

I samme artikkel som intervjuet med **Heløe**[813] bekreftet daværende kommunalminister Arne **Rettedal** «at han hadde såpass mye problemer med kontortelefonen at daværende departementsråd Tormod **Hermansen** gikk til det skritt å anmelde forholdet, uten at det kom noe ut av det.» (Se mer om Hermansen i kapittel 25.9) Men Rettedal vil ikke *påstå* at telefonen ble avlyttet.

I Bergens Tidende kort tid etter gis det flere detaljer[814]. Det fremgår her at saken hadde vært

> *«...meldt til politiet, men fekk inga forklaring.*
> *Rettedal som var statsråd i heile Willoch-perioden frå 14. oktober 1981 til 9. mai 1986, tidfester overfor Bergens Tidende telefontrøbbelet sitt til tidlegast i 1983, etter at departementet hadde flytta frå Shell-bygget i Pilestredet til nye lokaler i Møllergata, eller eigentleg Hammersborg torg 1 der departementet leiger av OBOS...»*

Det er således på det rene at både Heløe og Rettedal har hatt alvorlige mistanker, og trolig minst en statsråd til hvis Heløe husker feil om Gjertsen.

21.37.4 Wenche Frogn Sellæg

Da Wenche Frogn Sellæg var justisminister (1985-86) fikk hun ifølge intervju med Aftenposten[815] beskjed av departementsråd Leif A. Eldring om at *hennes kontor ikke var trygt nok for samtaler med overvåkningssjef Jostein Erstad. Eldring ba om at møtene måtte bli holdt på hans kontor.*

Hva slags justisministerkontor er det Eldring hadde innredet?

Hun fortalte videre til Aftenposten i samme intervju:

> *«En dag jeg kom litt tidlig til mitt kontor, var departementsråden der sammen med to menn som koblet min telefon. Jeg fikk på forespørsel beskjed om at telefonen ble kryptert (forvrengt). men til tross for gjentatte forespørsler fikk jeg aldri noen bruksanvisning før jeg gikk av som justisminister. Og ingen av de øvrige regjeringsmedlemmene fikk kryptert sin telefon for sikre samtaler.»*

Det er all grunn til å ta disse episodene meget alvorlig. Var det ikke nettopp det man kan lese ut av disse linjene et par tapre E-folk varslet statssekretær Erling Norvik om under Willochs regjering?

Aftenposten hadde også intervjuet Eldring:

> *«Eldring mener møter med overvåkningssjefen kan ha skjedd både på hans og justisministerens kontor, men husker det ikke sikkert....*
> *Såvidt jeg vet har vi bare en kryptert telefon i Justisdepartementet. Den er på politiavdelingen...*
> *Jeg husker ikke episoden med telemontørene på statsrådens kontor, men det er mulig at hun fikk installert en telefon knyttet til 'det grønne nettet', Forsvarets separate telefonnett.»*

Vi får håpe hukommelsen er bedre hos de som idag sitter i Høyesterett!

Arbeiderbladet spurte hvorfor Wenche Frogn Sellæg ikke hadde foretatt seg mer, og avsluttet retorisk[816]:

> *«Oppfattet hun seg som en som bare var på kontor-besøk?»*

Det *vi* tror, er at Eldring & Co hadde et slikt syn på sine borgerlige statsråder.

---

[813] VG 28. november 1993
[814] Bergens Tidende 4. desember 1993
[815] Aftenposten 7. juli 1994
[816] Arbeiderbladet 8. juli 1994

21.37.5 Kåre Willoch

Forhenværende statsminister Kåre **Willoch** selv er kjent som en meget korrekt person. Han sier ikke mer enn han vet han kan stå inne for, ofte mindre.

Dagbladet ba ham i 1993 svare på om han selv noen gang i sin politiske karrière hadde hatt grunn til å tro at han ble avlyttet. Willoch svarte[817]:

> *«Jeg vil ikke svare på det. Svaret kan fort komme til å bli blåst opp i massemedia, sier Willoch.*
>
> *Han legger imidlertid til at han aldri har hatt for vane å røpe hemmeligheter over telefon.*
>
> *- Denne skepsisen til telefonen henger igjen fra krigens dager. Jeg har alltid ment at det er dumt å føre hemmelige samtaler på telefonen. Hvem som helst kan overvåke et telefonnett, ikke bare de hemmelige tjenester, sier Willoch...»*

Vi legger bare merke til at det hadde vært lett for Willoch bare å besvare spørsmålet med nei, dersom han ikke hadde hatt sine mistanker. Vi skal vokte oss vel for å legge Willoch ord i munnen, men finner det karakteristisk at Willoch ikke vil gå inn på et slikt tema i det hele tatt kun på grunnlag av eventuelle mistanker. Han krever dokumentasjon for sine uttalelser.

Willoch uttalte videre:

> *«Kåre Willoch presiserer også at ingen i samfunnet kan be seg fritatt for etterretningstjenestens og overvåkingspolitiets skjerpede blikk.*
>
> *- Vi kan ikke ha et samfunn der for eksempel statsråder og statssekretærer ikke skal overvåkes. Spionasje-mistenkte må naturligvis granskes også om de blir statsråder.*
>
> *Men dersom overvåkingspolitiets opplysninger kommer på avveie, oppstår en komplett uakseptabel situasjon, sier Willoch, og sikter til den gjensidige kontakten mellom arbeiderbevegelsens overvåkere og overvåkingspolitiet som ble innarbeidet etter krigen. Dette vekselbruket har eksistert helt frem til våre dager, sier Willoch og sikter til den såkalte Engen-saken. Der ble det påvist meget nær kontakt mellom enkeltpersoner i Ap og overvåkingspolitiet.»*

Den forsiktige Willoch kaller det «vekselbruk». Vi har vært mer rett på sak og kalt det «den fjerde tjeneste». Med de dokumentasjoner vi nå kan legge frem, kan kanskje noen hver oppgradere sine valg av betegnelser.

21.38 Avlytting av Regjeringen Syse

Fhv statsminister Jan P. Syse ble i juli 1994 spurt av VG om han mente han kunne ha blitt avlyttet i sin statsministertid[818]:

> *«- Ja, men dette kappløpet som nå pågår, ønsker ikke jeg å delta i. Jeg har overhodet ingen kommentarer til denne saken. Jeg vil avvente Lund-kommisjonens konklusjoner før jeg uttaler meg om dette temaet, sier Syse til VG.»*

Selv skriver VG:

> *«Syse oppdaget avlyttingsspor på sin hjemmetelefon på slutten av sin statsministertid. ... Folk som ringte ham, opplevde å få siste del av samtalen avspilt etter at Syse hadde lagt på...*
>
> *Syse har aldri ønsket å gjøre noe vesen av de erfaringer han hadde med sin privattelefon som statsminister. Men privat skal Syse ha uttrykt frykt for at han var avlyttet.*
>
> *De rare telefonopplevelsene opprørte både medarbeidere, partifeller og venner. Foruten at deler av telefonsamtalene kom i reprise for folk i andre enden av røret, var det stadig ulyder og unormal støy i Syses privattelefon*
>
> *Syses privattelefon oppførte seg etterhvert så merkelig at Syse til slutt skiftet både telefonapparat og telefonnummer»*

---

[817] Dagbladet 2. desember 1993
[818] VG 7. juli 1994

Vi forstår godt Syses forsiktighet. Etter de erfaringer han har hatt med Akersgatens latterliggjørings-apparat, er det rimelig at han ikke ønsket en ny runde som paranoid avlyttingsoffer. Men VG's opplysninger er aldri dementert, og er etter det vi får opplyst riktige.

Naturligvis skulle systemet bortforklare disse meldingene også:

> *«Overfor VG gir personer med kompetanse i etterretnings- og overvåkingsspørsmål uttrykk for at det er lite sannsynlig at norske, offisielle tjenester kan stå bak.*
>
> *Bare tjenestenes avanserte utrustning gjør det lite sannsynlig at det er de som kobler seg inn på linjer på en så amatørmessig måte at det blir oppdaget.*
>
> *Større sjanse er det da for at det er andre interessenter, krefter eller enkeltpersoner som har stått bak avlyttingene.*
>
> *- Men i så fall er det en skandale at det ikke er avslørt, blir det hevdet overfor VG.»*

21.39 Solid bevis for avlytting...

Tilsammen tegner den lange listen av saker et tydelig dokumentert bilde av at det finner sted omfattende avlytting i Norge. Vi har utelatt alle saker som smaker av *virkelig* lovlig avlytting. Ikke mot noen på denne listen er det reist tiltale eller finnes fnugg av mistanke om trusler mot rikets sikkerhet eller narkotikaomsetning, som er de eneste lovlige kriterier for ordinær *telefonavlytting*.

Like før utgivelsen av CC's bok «Vår Hemmelige Beredskap»[819] av (1988), ble CC og andre intervjuet i Aftenposten om temaet telefonavlytting av norske politikere og andre norske borgere[820]:

> *«E-STABEN TROLIG BRUKT POLITISK: Den militære etterretningstjeneste kan i mange år ha blitt brukt til å utføre hemmelig telefonavlytting, både av politikere og andre norske borgere. Det er fagfolk Aftenposten har vært i kontakt med som sier det.*
>
> *Chr Christensen ... hevder ifølge VG at avlyttingssentralen befant seg i en gammel bunkers tyskerne bygget under Ruseløkka skole i Oslo.*
>
> *....*
>
> *En profesjonell kilde sier til Aftenposten at det 'ikke er usannsynlig' at etterretningstjenesten ble brukt til å avlytte enkelte norske borgere. Virksomheten må ha startet tidlig i 50-årene og ha fortsatt til langt ut i 70-årene...*
>
> *Avlytting av sivile norske borgere har lite eller ingenting med militær etterretning å gjøre. Slik avlyttingen var organisert ble også betryggende kontroll med at virksomheten ble utført i tråd med lover og retningslinjer, nærmest illusorisk. For etterretningstjenesten selv representerte virksomheten en fare....:*
>
> *...tjenesten (kunne) lett bli trukket inn i det politiske spill i Norge og bli hindret i å bygge opp ekspertise som et profesjonelt og uavhengig militært etterretningsvesen....»*

Dette viser hvor god innsikt i temaet Aftenposten hadde i 1988. Pussig nok var denne blitt hele borte seks år senere. Da Nygaard Haug-utvalget nærmest uten videre utelukket at det hadde skjedd noe kritikkverdig i Ruseløkka-bunkeren, hørte vi ikke noe fra Aftenposten eller avisens fagfolk fra 1988...

I CC's bok[821] forteller kommandørkaptein Alf Martens **Meyer** (MM) om hvordan han tok initiativ til og fikk etablert virksomheten i Ruseløkka-bunkeren for å understøtte *Delfinus*-programmet som innebar internasjonal etterretning ved hjelp av den norske handelsflåten. Det nye *Muldvarp*-programmet skulle avlytte motpartens handelsdelegasjoner, ambassader, skipssamband etc. CC forteller så om MM's senere inspeksjoner i bunkeren:

> *«Han ville ha rapporteringssystemet noe endret samt skjemaer forenklet, og det bød ikke på vanskeligheter. Men han var noe overrasket over hvor mange medarbeidere Kaj Martens hadde i sin underjordiske hule. Han tenkte raskt at det nok var behov for teknikere, russisk-kyndige oversettere og kontorassistenter, men allikevel syntes han operasjonsenheten var vel stor til bare å løse et begrenset oppdrag for Delfinus.*
>
> *Noen tid senere nevnte han dette for Hans Ringvold[822]. Etter en liten tenkepause sa Ringvold at han kunne tenke seg at Evang utnyttet stasjonen også til andre etterretningsformål av såvel offensiv som defensiv art når Muldvarp først var etablert.*

---

819 Chr Christensen: «Vår Hemmelige Beredskap - Historien Om M. M.» (kommandørkaptein Alf Martens Meyer) Cappelen 1988

820 Aftenposten 26. september 1988

821 Side 59 og videre

822 Hans Ringvold var en etterretningsoffisier som beskrives av CC som en slags «hovedliasonsoffiser» mellom E-tjenesten og næringslivet, og en av dem som hadde bygget opp Evang.

Dette er jo mulig, men det er ikke min sak, var MM's kommentar.»

Major Kaj Martens var satt direkte på av Vilhelm Evang som sjef for «Muldvarp». Han var gift med Evangs personlige sekretær Ellen Martens, en av de mest innflytelsesrike under Evang. Allerede dette peker i retning av at Evang betraktet *Muldvarp*-operasjonen som noe helt spesielt og sensitivt.

Evang bestyrte i denne perioden den samlede Etterretnings- og Sikkerhetstjeneste som var én etat, dog i to ulike avdelinger. Siden Kaj Martens rapporterte om *Muldvarp* direkte til Evang var den således på et vis en kombinert E- og S-operasjon, selv om behovet stammet fra E-siden (MM og *Delfinus*).

Når Ringvold så overfor MM åpner for at Evang kan ha brukt *Muldvarp* som både offensiv og defensiv etterretning, følger dette samme oppdeling: Den *offensive* etterretning, rettet mot utlandet for å vite mest mulig om fiendens evner og bevegelser, var E-stabens ansvar. Den *defensive* etterretning, å lete etter og avsløre spioner i Norge, var en del av S-stabens ansvar. Det Ringvold derfor i virkeligheten sa, var at Evang også kunne la latt *Muldvarp* gjøre jobber for S-staben, dvs lytte på norske borgere.

To år senere kom CC ut med sin neste bok[823] «Av hensyn til Rikets sikkerhet». Her skriver han nå:

> *«Under arbeidet med denne bok har jeg hatt kontakt med mennesker som har noe kjennskap til avlyttingsvirksomheten. De har ikke vært beredt til å gi opplysninger. Det eneste jeg har fått ut av samtalene, er at det var omfattende virksomhet i Ruseløkka-bunkeren, mange mennesker i tjeneste, også håndplukkede vernepliktige soldater. Samt at materialet fra bunkeren ble sendt til Evangs sikkerhetsavdeling for bearbeidelse. Hvis dette siste er riktig, betyr det entydig at avlyttingen ikke bare var begrenset til å dekke den offensive etterretningstjenestes interesse.*
>
> *Det er mulig Ruseløkken-mysteriet aldri blir eksponert. Bunkeren er revet[824], installasjonene borte, saksarkivene destruert, de impliserte bundet av en noe tvilsom taushetserklæring. Skjønt - en dag tar vel et menneske bladet fra munnen.»*

«Den offensive etterretning» betyr igjen avlytting av norske borgere.

Det var ingeniør Asbjørn **Mathiesen** som var teknisk ansvarlig for E-tjenestens avlyttingsvirksomhet i Ruseløkka-bunkeren[825]. Mathiesen er idag 70 år gammel, men ville ikke uttale seg til Dagbladet etter at Nygaard Haug-utvalget konkluderte med at de ikke fant noe galt med virksomheten i bunkeren. Samtidig med denne omfattende jobben, som han hadde i 40 år, drev han eget ingeniørfirma. Mest sannsynlig var han opprinnelig ansatt i tjenesten, men ble siden satt opp med eget firma for å levere tjenester til sin tidligere arbeidsgiver - og til andre! Dette er ihvertfall et vanlig mønster. Firmaet benyttes da som et dekkfirma, som også kan utføre offensive oppdrag. Samtidig kan firmaet fakturere ekstra romslig slik at man betaler «usynlig» også for de andre oppdragene.

Vi har snakket med kilder som har førstehånds kjennskap til Ruseløkka-virksomheten og som ikke legger skjul på at det foregikk «mye rart» der. Også andre har rapportert om slike anonyme kilder. Til idag har ingen med egen kunnskap stått direkte frem, men de tre sterke indikasjonene CC peker på (bruken av Kaj Martens, den alt for store kapasiteten og rapporteringen til S-siden) taler sitt tydelige språk, men f. eks. Nygaard Haug-utvalget har ikke forstått en glose av dette.

21.39.1 ... og for romavlytting via telefon

Legg også merke til at bunkeren ble revet først i slutten av 80-årene, og at Aftenpostens kilder snakker om aktiv avlytting til slutten av 1970-årene. Dette stemmer meget godt tidsmessig overens med utfasingen av avlyttingen f. eks. i Folkets Hus. Fra ca 1980 kommer nemlig ny teknologi, bl a *romavlytting via telefon*, på banen i full skala. Denne teknologien har vært anvendt i mange år tidligere (den første historien er fra 1964), men i 1980-81 er rapportene fra folk som får sine egne samtaler o. l. avspilt særdeles tallrike. Avdøde overvåkingssjef Gunnar **Haarstad** skriver i boken «Hemmelig tjeneste»[826]:

> *«Vi hadde tidligere hatt noen klagesaker hvor folk opplyste at de ved bruk av telefonen hørte samtaler de tidligere hadde deltatt i. Det var ikke ofte slike tilfeller ble*

---

823 Chr Christensen: «Av hensyn til rikets sikkerhet», Cappelen 1990. Side 186.
824 Rivningen skjedde i slutten av 80-årene
825 Dagbladet 5. juli 1994
826 Gunnar Haarstad: «Hemmelig tjeneste». Aschehoug 1988. Side 186-87.

kjent, men høsten 1980 kom de plutselig i mengdevis. Bare i løpet av to måneder tolv saker - de fleste i oslo, men også på Vestlandet og i Nord-Norge...

Meldingene fortsatte å komme til langt utpå vårparten 1981 da det hele dabbet av. Politiet etterforsket i alt 23 slike saker, med stor geografisk spredning....»

Vi skal komme tilbake til Haarstad.

Vi har i dette kapitlet beskrevet *seksten* slike rapporter som vi har funnet gjennom vårt arbeid, eller *sytten* hvis vi regner med oss selv, der ihvertfall Anne **Mevolds** opplevelse vedr «flyger-saken» skulle være talende nok. Alle disse viser helt tydelig *romavlytting via telefon.* I ytterligere *tre* saker er det klare indikasjoner på det samme.

Det er nå påfallende at vi i hele vårt materiale av avisutklipp med dekning av disse sakene, kommentarer fra avisene, kommentarer fra myndighetene osv., kun finner *to-tre steder* der romavlytting via telefon *er nevnt som fenomen.* Det er først VG i juli 1994[827]:

«Andre ... mener at de angivelige båndavspillingene også kan skyldes uhell i forbindelse med 'infinity transmitter' - en spesiell form for romavlytting via telefon.»

«Andre» er her ingen annen enn Setsaas selv, som har redegjort for dette fenomenet for alle som ønsker informasjon, men bare journalistene **Bøe** og **Sønstelie** i VG - som er 100% hederlige journalister og meget godt informert - har bragt det videre til leserne.

Den andre referansen er Stavanger Aftenblad i oktober 1994[828]:

«ROMAVLYTTING ER FORKLARINGEN: - Folk som hører sine egne telefonsamtaler avspilt, har vært utsatt for både telefonavlytting og romavlytting, sier redaktør Hans Henrik Ramm i Norsk Oljerevy i en kommentar til den mulige avlyttingen av Statoils plattformsjef Margareth Øvrum....»

Deretter gjengis et intervju med Ramm som helt korrekt og presist beskriver den teknologien vi har redegjort for her i boken for *romavlytting via telefon.* Også her har vi å gjøre med en helt uavhengig og 100% hederlig journalist, oljemedarbeideren Arnt Even **Bøe** i Aftenbladet.

21.40 Men temaet er unevnelig!

Det vi finner merkelig, er at oljemedarbeideren Arnt Even Bøe raskt kommer på sporet etter dette temaet, interesserer seg for det og skriver om det *etter at han som oljejournalist er kommet borti Øvrum-saken* som tross alt bare er én sak, mens *ingen andre* i pressen *synes å ha viet temaet en eneste linje gjennom et tiår* (unntatt de fem linjene i VG) *til tross for at det har vært bortimot tyve anledninger til dette.* Vel er Bøe en meget dyktig journalist, men *så* mye bedre enn alle andre? Beveger de seg ikke utenlands? Leser de ikke faglitteratur? Har de så svakt utviklet kombinasjonsevne at de ikke klarer å assosiere «avspilling av egen samtale i telefon» med helt tilsvarende beskrivelser av romavlyttingsteknologien? Eller er de så autoritetstro at de svelger desinformasjon slik som fra Østgaard og Furre (se forrige kapittel og nedenfor)?

Men en ting er pressen. Det er langt verre at *norske myndigheter* ikke bare systematisk undertrykker eksistensen av den trussel som norske borgere åpenbart er utsatt for, men også *aktivt desinformerer* for å kamuflere hele temaet romavlytting via telefon.

Den tidligere statssekretær i Justisdepartementet, Thor-Erik **Johansen**, ble intervjuet av VG i oktober 1991[829]:

«Johansen utelukker ikke at det var fremmede makter som ville teste beredskapen som sto bak telefonavlyttingene tidlig på 80-tallet.

- *I ettertid tror jeg det kunne være fremmede makter som i en politisk turbulent tid ville teste Norges sivile beredskap, som var årsaken til at sentrale folk i regjeringen og LO ble avlyttet...»*

Det var interessant. I 1991 måtte Johansen ha notert seg de fleste av de minst 13 publiserte rapportene som dokumenterte at norske borgere ble utsatt for romavlytting via telefon. Johansen, som hadde vært

---

827 VG torsdag 7. juli 1994

828 Stavanger Aftenblad 1. oktober 1994

829 VG 31. oktober 1991

nestkommanderende for Norges totale sivile beredskaps- og overvåkningsvirksomhet burde da forlengst ha vært vel kjent med denne teknologien, for han ble vel grundig briefet av POT om dette?

De fremmede makter som testet vår beredskap mot romavlytting ved hjelp av kontor, ikke bare på kontorene til Ap- og LO-folk, men også hjemme hos ekteparet Gerhardsen på Stovner, hos en rekke personer rundt Kielland-saken osv, må ha levert en meget optimistisk rapport til sine oppdragsgivere: Norge har *ingen* beredskap mot dette i det hele tatt! Det ser ikke ut som om noen *engang vet om at dette går an!* Stå på, tavarisjer, neste romavlytting blir melkebutikken på Grefsen!

Og etterhvert må de fremmede makter ha blitt mer og mer begeistret: De bare *snakker om fremmede makter*, Boris og Ivan, men det er bare for å avvise påstander om at de driver med det selv, det *foregår ingen verdens etterforskning* rettet mot romavlytting via telefon, *og befolkningen blir holdt fullstendig uvitende* om hva som truer dem!

Men kanskje vi dømmer den tidligere statssekretæren for hardt? Kanskje er han faktisk like uvitende om temaet som alle sjøulkene som aldri skriver om det? Kanskje har POT rett og slett aldri informert sine sjefer om temaet, igjen til tross for de minst 13 publiserte tilfellene?

Vi vet jo allerede at overvåkningssjef Hans Olav **Østgaard** på provokatorisk vis har desinformert *det norske folk* (se kap 20.9) om dette tema. Vi minner om at det var etter at Dahl-gruppen hadde måttet innrømme avlytting av bl a Svein **Muffetangen.** Dahl, som ikke hadde annet valg siden Muffetangen hadde et vitne, nevnte ikke med et ord «romavlytting via telefon», til tross for at vi hadde diskutert det temaet med ham mange ganger. Østgaard ble intervjuet i det vide og brede om avspilling av tidligere samtaler i telefonrøret *uten overhodet å nevne «romavlytting via telefon».* Heller ikke Televerket kom på denne tanken da deres folk ble intervjuet ved samme anledning.

21.41 Et hint fra Haarstad?

En annen overvåkingssjef, avdøde Gunnar **Haarstad**, klarte å skrive fulle to sider om fenomenet avspilling av egne samtaler, uten en eneste gang å nevne temaet «romavlytting via telefon». Etter å ha konstatert den store hyppigheten av saker høsten 1980 fortsatte han[830]:

> *«Etterforskning ble foretatt i alle sakene, men bare to ble oppklart. I det ene tilfellet skyldtes 'tilbakespillingen' bruk av et callinganlegg ved et sentralbord. I det andre tilsto en mann at han hadde tatt opp en telefonsamtale på lydbånd og med hensikt (antakelig for å more seg) spilt den av under en senere samtale på telefon med samme partner. I de andre sakene ga etterforskningen intet resultat.»*

Senere siterte han fra den undersøkelsen Teledirektoratet foretok i 1980:

> *«...nesten hvem som helst, selv med minimal teknisk bakgrunn, ville vært i stand til å ta opp en telefonsamtale på bånd og sende den tilbake på linjen.»*

Dette er imidlertid *bare riktig dersom det allerede finnes en linje som forbinder avspilleren med offeret.* Det gjør det når det pågår romavlytting via telefon. Skal det gjøres uten de modifiserte telefonapparater og den teknologi dette ellers krever, må det først *ha vært foretatt en oppringning.* Det sier seg selv at den som allerede har hørt ringesignal og tatt telefonen og *deretter* hører sin egen stemme straks vil forstå at det er en oppringer som spiller av et lydbånd. I alle de sakene vi har kunnet sjekke er det anderledes: Man skal selv ringe ut, *får ikke summetone*, og hører så stemmene. Riktignok kunne det tidligere forekomme «kryss på linjen» eller at det ringes inn *i samme øyeblikk* røret løftes av, men da er det totalt tilfeldig hvem man får inn på denne måten. Ingen «spøkefugl» kan planlegge slikt.

Det interessante er at Haarstad i mellomtiden faktisk i detalj har beskrevet Tove Strand **Gerhardsen**'s opplevelse, som han *helt korrekt* beskriver slik:

> *«Umiddelbart etter at samtalen (med Ulf Sand) var avsluttet, skulle hun bruke telefonen igjen. I stedet for summetonen hørte hun en del av den samtalen hun nettopp hadde hatt med Sand..»*

---

830 Gunnar Haarstad: «Hemmelig tjeneste». Aschehoug 1988. Side 186-87.

Dette er sterkt. Haarstad forsøker å forklare dette fenomenet med «spøkefugler» eller som noe «hvem som helst» kan gjøre, *samtidig* som han referer denne ganske typiske saken som avviser begge bortforklaringer: Ulf Sand er ikke viten kjent som «spøkefugl», ihvertfall ikke en slik som krever politietterforskning av egen spøk. Og «hvem som helst» må ringe eller oppringes med summetone først. *Kun* romavlyttingsteknologien kan forklare denne saken. Likevel skriver Haarstad:

> *«Jeg var sikker på at hennes fremstilling var korrekt. Men jeg følte meg like sikker på at det her ikke dreide seg om en innkopling for å få greie på hva det ble snakket om, dvs det en vanligvis forbinder med avlytting. Var* **det** *formålet, måtte lytterne ha opptrådt usedvanlig klønete.»*

Dette er muligens mer interessant enn det kan se ut til ved første øyekast. Vi kan ta som gitt at Haarstad meget godt kjente til teknologien «romavlytting via telefon». Den eneste grunnen til at han ikke tar opp temaet når det ligger *så godt til rette for det*, er at den gamle krigeren av gammel vane betrakter det som «ikke-tema» som det ikke skal snakkes om, f. eks. fordi han vet at dette ulovlige virkemiddel fra tid til annen blir brukt likevel.

Likevel: Legg merke til at det han utelukker, er «det en vanligvis forbinder med avlytting». Ved nærmere øyekast *utelukker han derfor ikke* romavlytting via telefon. Kanskje har han sterke mistanker om at en viss annen tjeneste driver i stor stil med dette, uten at han kan bevise det? Og kanskje er det en liten hilsen til denne konkurrenten at avlytteren «måtte ha opptrådt usedvanlig tjeneste»?

Vår generelle oppfatning av Haarstad er at han holdt god avstand til «den fjerde tjenestes» ulovligheter. Men hadde hadde selv interesse i å begrense for mye spekulasjoner, samtidig som han hverken kunne bevise romavlytting via telefon eller en gang nevne temaets eksistens. Kanskje var hans hensikt likevel å gi et forsiktig signal til dem som måtte forstå. Det er synd han ikke lenger er blant oss, for han kunne nok fortalt mye til nye granskere.

21.42 Lærenem Furre

Etter Haarstad og etterfølgerne Erstad og Urdal ble det, som vi vet, verre. Den nåværende POT-sjef spiller i lys av den heftige debatt som pågår idag utvilsomt rollen som en ren desinformant. Og han har hatt ihvertfall én lærenem elev: For hva sier ikke medlem av Stortingets Granskningskommisjon, Berge **Furre**, om rapportene fra ikke mindre enn fem personer rundt Alexander Kielland-saken som *også* har hørt sine egne samtaler avspilt[831]?

> *«Berge Furre karakteriserer slike hendelser som tabber, og sier at dette vitner om at avlyttingen ikke har vært utført av en profesjonell overvåkningsorganisasjon.*
>
> *Furre mener det kan ha vært utenlandske økonomiske interesser som kan ha stått bak overvåkingen.*
>
> *..Furre ber om at saken blir gransket av det stortingsoppnevnte Lund-utvalget. Furre er selv medlem...*
>
> *Det kan se ut som om avlyttingen skulle virke som en form for terror, sier Berge Furre til NRK Dagsnytt. Furre mener at et profesjonelt overvåkingsorgan ikke ville ha gjort slike avlyttingstabber som det de fem hevder å ha opplevd.»*

Til NTB sa Furre[832]

> *«- Jeg kan ikke fatte at en offentlig tjeneste som har tilgang til fagkunnskap og fagfolk, kan gjøre så mye tabber. Det virker jo som om båndene nærmest konsekvent blir spilt tilbake..*
>
> *Furre mener det er fristende å spørre om motivet kan ha vært å skremme og drive terror fremfor å avlytte.»*

Her er Furre fullstendig på jordet, i beste fall lurt trill rundt av samme argumentasjon som ble brukt av **Østgaard**. Furre starter i likhet med Østgaard med forutsetningen om at norske tjenester bare driver med normal avlytting, ikke den ulovlige romavlytting via telefon. Slike avlyttere ringer selvsagt ikke aktivt opp til ofrene for å spille av etterpå, det må jo enhver idiot forstå!

---

[831] Bergens Tidende 7. juli 1994
[832] Referert bl a i VG 7. juli 1994

Som vi har forklart tidligere, viser avspilling av egne samtaler at linjen ligger åpen mens det lyttes, og at ringesignalet er satt ut av funksjon. Dette krever en helt annen teknologi, bl a at ofrenes telefoner er modifiserte. Furres «tabbere» og Østgaards «spøkefugler» må således ha gjort minst 5 innbrudd på helt forskjellige steder og visst på forhånd nøyaktig hva slags telefon de 5 hadde for å få med riktig kretskort.

Hvis Furre ikke *vet om* romavlytting via telefon, selv etter så lang tid i Lund-kommisjonen, er han ikke kvalifisert for noen granskningskommisjon. Hvis han *uten videre tar det for gitt* at de norske hemmelige tjenestene bare bruker lovlige metoder, burde han ikke kaste bort sin tid på å sitte i noen granskningskommisjon! Hvis bestemte tekniske ting ikke virker profesjonelt utført for Furre, kan ikke han utlede av det at forøverne ikke tilhører en overvåkningsorganisasjon som vanligvis opptrer profesjonelt - deres kriminalitet er ikke alltid profesjonelt utført.

Det er ille nok at Overvåkningssjefens desinformasjon har lurt Lund-kommisjonens medlem Berge **Furre**. Det er like ille at *Televerket* driver samme desinformasjon som her anonymt overfor NTB i forbindelse med Staldvik-saken i november 1992[833] (se også Televerkets herr Sune i kap. 20.7).

> *«Mangel på summetone er ingen indikasjon på avlytting, men heller en indikasjon på at det er teknisk feil et eller annet sted på telenettet, opplyser Televerk-representanten.»*

Kan noen tenke seg noen annen forklaring enn at POT selv eller noen de beskytter (E-staben?) *driver med dette?* Send troverdige forklaringer til oss og bli med i trekningen av ti telefonapparater garantert sammensatt på Taiwan.

21.43 Ubekymrede Ap-ledere

Den som har fulgt nøye med i det foregående, vil også ha registrert at alle de toppfolk fra Ap som har uttalt seg, og alle underordnede ledd i statsadministrasjonen, systematisk har pekt på «spøkefugler», «amatører», «utenlandske tjenester» eller «industrispionasje» som forklaringer på den endeløse rekke av mistanker og historier om avlytting, særlig romavlytting via telefon. Det pussige er, for den som ser på listen, at det nesten utelukkende er ikke-sosialistiske politikere, personer på venstresiden (også innenfor Ap) eller personer som uforvarende kommer borti saker Ap er redd for, som er utsatt for spøk, amatører, utledninger eller industrispioner.

Det pussige er imidlertid at de samme Ap-topper er så ubekymrede for den massive avlytting som må ha funnet sted. Hvis det er amatører, spøkefugler, utlendinger eller industrispioner må vel de når som helst kunne kaste seg over Ap-folk også? Men når har de vært bekymert over dette, unntatt som rent ordgyteri når oppmerksomheten skal forsøkes flyttet andre veier? Når instruerte de sine underordnede ledd til å iverksette en like massiv etterforskningskampanje mot disse, med noe i nærheten av samme entusiasme som de motarbeider granskning av seg selv og sine? Hvorfor går de rundt så ubekymrede, alle Ap's statsministre og partisekretærer?

Det meldes iblant om avlytting også av Ap's toppfolk, men historiene er få og lite konkrete.

En av historiene er fra Odelstingspresident Inger Lise Gjørv (A) og meget interessant som spor i jakten på svar på spørsmålene. Hun dukket nemlig opp i serien av bekjennelser om å være avlyttingsobjekter i juli 1994, omtrent samtidig som Televerk-direktør Tormod Hermansen (A). Da hevdet hun at hun hadde hun vært avlyttet i 16 år! Og hun, som bl a har sittet i Arbeiderpartiets utenrikspolitiske utvalg sammen med Trond Johansen m fl, mente også det måtte være «utlendinger» - uten at det bekymret henne nok til å ta initiativ til en flik av etterforskning mot «utlendingene»! (Se kap 25.7)

21.44 Romavlytting via telefon, reg. nr. 17 - februar 1996!

Hvis noen nå mot formodning skulle mene at vi i de siste analysekapitlene har strukket fellen vel langt, har vi gleden av å presentere følgende lille melding i Aftenposten 4. februar 1996 - *etter* at vi har skrevet alt det foregående (det kan bevitnes; vi har brukt konsulenter). Journalisten heter Ole Magnus **Rapp**. Vi gjengir *hele* hans reportasje, og tillater oss å bryte inn med noen små «hva har vi sagt»-kommentarer[834]:

> *«Hvem avlytter sensitiv Tromsø-telefon? Tromsø kommune har politianmeldt noe de mener er telefonavlytting av flyktningkontoret.*
>
> *Tromsø: Opptak av en samtale på flyktningkontoret ble avspilt da en annen ansatt løftet av røret et kvarter senere.»*

---

[833] Referert bl a i Arbeiderbladet 19. november 1992

[834] Aftenposten 4. februar 1996

Merk at det her - i likhet med de fleste andre sakene - presiseres at avspillingen starter *idet røret løftes av*, når man normalt skulle få summetone, og at det åpenbart ikke har vært innringningssignal først. Det utelukker «spøkefugler» som må ringe opp offeret først og *viser at linjen var åpen idet røret ble løftet av*.

> *«Ledelsen i Tromsø kommune har reagert sterkt på episoden, spesielt siden flyktningekontoret behandler svært sensitive personopplysninger.»*

Jfr Mossad/asylsøker-saken, da E-tjenestens filial/leieboere i Overvåkingspolitiet tillot Mossad-folk å bruke falske norske pass og opptre som norske politifolk i avhør av asylsøkere.

> *«Kommunens informasjonssjef, Paul Henrik Kielland, legger ikke skjul på en viss tvil på Telenors forklaring.*
>
> *Servicesjef Jens Enoksen i Telenor sier til avisen Nordlys at det dreier seg om en teknisk feil. Da man sjekket saken fant man enda to lignende tilfeller der samtaler er blitt tatt opp av Telenors personsvartjeneste.*
>
> *- Vi anser det som svært alvorlig at vi har funnet slike feil, og arbeider med å finne ut hva som egentlig kan ha skjedd, sier Enoksen.»*

Kielland gjør rett i å tvile, for Kiellands forklaring er ikke mulig. At *svartjenesten*, som bare skal kobles inn når det sendes et bestemt tonesignal med utgangspunkt i *summetone*, misforstår de digitaliserte samtalesignalene høres usannsynlig ut, men kan kanskje ikke utelukkes. I så fall skulle maskinen ha lagret flyktningekontorets telefonnummer og avspilt samtalen til *inngående oppringere* i den tro at dette var en «vi er til lunch»-beskjed. Men det er ikke det den gjør: Den returnerer beskjeden tilbake til de som skulle være til lunch, dvs omprogrammerer sin egen grunnfunksjon. Det virker enda mindre sannsynlig. Men det mest imponerende er at datamaskinen i mellomtiden må ha skaffet seg armer, bein, innbruddsverktøy og et modifisert kretskort for å modifisere flyktningerådets telefon slik at det blir mulig å åpne linjen uten ringesignal *mens røret ligger på*, slik at det blir mulig for den ansatte å høre avspillingen uten via egen oppringning eller innringning med ringesignal, bare ved å løfte av røret. *Og dette må jo Enoksen vite!*

> *«Politiavdelingssjef Einar Pedersen, Troms politikammer, avkrefter at politiet har stått bak eventuell avlytting:*
>
> *- Vanligvis kommenterer vi ikke politiavlytting, men i dette tilfelle kan jeg definitivt si at politiet ikke har avlyttet, sier han.*
>
> *Han kan ikke svare på om tjenester utenfor politiet kan tenkes å ha drevet avlytting.»*

Siden Pedersen kan uttale seg skråsikkert om politiavlytting, må han være lokal POT-mann. Da må han også ha full teknisk kunnskap til teknologien som heter romavlytting via telefon, som vi har beskrevet grundig og som er vel kjent i all internasjonal faglitteratur. Det er nærmest sensasjonelt at han gjør som vi nettopp har anklaget resten av det hemmelige Norge for: Undertrykker eksistensen av hele dette fenomenet. Her er hva han skulle ha sagt[835]:

> *«Pedersen opplyser at episoden har alle kjennetegn på romavlytting via telefon, i tillegg til vanlig telefonavlytting. Romavlytting via telefon er strengt ulovlig i Norge, og utføres selvsagt ikke av norske tjenester. Dessverre får vi likevel ofte helt tilsvarende rapporter, og det er liten tvil om at denne kriminelle avlytting pågår i utstrakt grad i Norge. Det er all grunn til å advare folk mot dette. Alle som hører samtaler e. l. når de løfter av røret uten å ha vært innom summetonen må melde dette til politiet; det samme gjelder vedvarende problemer med å få summetonen eller rapporter fra innringere om at de får opptattsignal når telefonen ikke er i bruk.*
>
> *Som i andre saker er politiet helt avhengige av tips fra publikum. Slike saker er vanskelige å etterforske, men eksperter vil kunne finne spor i form av modifikasjoner av telefonanlegget og kunne arbeide seg tilbake til opprinnelsen av disse og dermed komme på spor etter avlytteren. Det er av meget stor betydning å få has på denne kriminaliteten, som er en fare både for individets sikkerhet og rikets sikkerhet, fordi vi vet at også stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer utsettes for det samme.»*

Hvorfor sier han ikke dette? *Hvorfor sier POT aldri noe i nærheten av dette?* Hvorfor tyr Televerkets talsmenn alltid til ubrukelige bortforklaringer når også de må vite nøyaktig hva dette i virkeligheten er?

---

835 Dette er altså *ikke* et sitat fra Aftenposten 4. februar 1996!

Er det fordi man vet noe om «tjenester utenfor politiet» som «kan tenkes å ha drevet avlytting» - og romavlytting via telefon? Og fordi noen andre, som er sjefer for alle tjenester, har beordret POT til å være musestille om temaet?

Og hva med Aftenposten, som har så sterke meninger om det hemmelige Norge og gir så solid bakgrunn for egne meninger: Er det fortsatt ingen der som har hørt om denne teknologien og kjenner den igjen. Hva med Per Norvik, som vi vet kjenner til dette - har han fått munnkurv? Leser han ikke sin egen avis?

Hvorfor er det blitt slik at avlyttingsrapporter nærmest behandles som underholdningsstoff i avisene?

Situasjonen i avlyttings-Norge er nå så alvorlig at det alene nødvendiggjør å skifte ut tildekkerne, de som er sjefer for alle tjenester og kan kreve at den ene dekker over den andres forbrytelser!

21.45 Diskreditering av politikere

21.45.1 Finn Gustavsen

Tidligere leder av SF og stortingsrepresentant Finn **Gustavsen** sikret seg en solid plass i Norges-historien da han til slutt kastet SF's to stemmer i ja-skålen for mistillitsforslaget mot Einar **Gerhardsen** i 1963. Samtidig sikret han seg en solid plass på «hat-listen» i sosialdemokratiske sirkler. Han var også en meget profilert og godt likt politiker som hadde betydelig stemmepotensiale, og var defor en *løpende* trusel mot Ap.

Etter at POT-sjef Asbjørn **Bryhn** hadde avgitt sin beryktede uttalelse om EF-motstandere som sikkerhetsrisiko i juli 1963[836], meldte Gustavsen i april 1964 en interpellasjon i Stortinget der han ba om at Stortinget måtte «bli informert om hva overvåkingstjenesten stelte med og at en form for demokratisk kontroll» måtte vurderes. Han var dermed den første som i Stortinget begynte å blande seg inn på «tjenestenes enemerker». Han fikk imidlertid aldri noe svar før **Lygren**-saken dukket opp, til tross for etterlysning ved Venstres parlamentariske leder, Bent **Røiseland**, våren 1965.

Både *av politiske Ap-grunner* og av *tjenestenes selvforsvarsgrunner* var Gustavsen derfor markert for «utnulling».

Han ble dermed den første norske topp-politiker som fikk føle piskeslagene fra den systematiserte diskreditering. Han skulle ha løpt naken gjennom Nygaardsparken i Bergen, mistet edlere kroppsdeler i Moçambique osv. Alt var selvsagt kokt i hop av Youngstorgets diskrediteringsapparat.

21.45.2 Statsminister Per Borten

Daværende statsminister Per **Borten** var den andre topp-politiker som ble rammet. Han var fritt vilt for en samlet presse unntatt hans eget partiorgan Nationen etter regjeringens gjenvalg i 1969 og frem til avgangen på lekkasjesaken i 1971. Borten var en kontroversiell politiker og vi sier ikke at han ikke burde kritiseres, men i ettertid er det lett å se at dimensjonene av pressens diskreditering ble helt forvridd i forhold til realitetene. I ettertid er det også lett å se likhetspunktene med kampanjen mot Syse.

Vi regner det idag som sannsynlig at det ble fyrt kraftig opp under kampanjen av den «fjerde tjeneste» som nettopp rundt 1970 var blitt funksjonsklar etter at Ap mistet den «konsernmessige» kontrollen etter Lygren-saken og noe nytt måtte organiseres etter «nettverk-modellen». Særlig når man ser de mange diskrediteringssaker i sammenheng må man tenke alvorlig gjennom likhetstrekkene og hvorfor dette skjer.

Grunnlaget for det som i samtid ble oppfattet som en tillitskrise mellom Borten og pressen var et par saker som man mente illustrerte mangel på hederlighet. I enkelte tilfelle hadde Borten på statsministerens faste pressekonferanser benyttet seg av statsministerens prerogativ om å anse spørsmål ikke stilt til andre formål enn det egentlig skulle dekke: Rikets sikkerhet, kommende devalueringer o. l., der en «ingen kommentar» måtte oppfattes som en bekreftelse. Nå ble det f. eks. en gang brukt i forbindelse med en mindre lokaliseringsstrid mellom koalisjonspartiene. Det var også en episode da Borten fremstilte nettopp fratrådte utenriksminister John Lyng i et uheldig lys og senere ikke ville vedstå seg pressens referater.

Normalt ville slike småsaker sklidd over etter noen dager, om ikke helt like glatt som vi siden har sett at vår nåværende statsministers feilskjær preller av som fra teflon. Men da bygget dette seg opp til en brutal diskrediteringskampanje.

---

836 VG 5. juli 1963

21.45.3 Kåre Kristiansen

Kåre **Kristiansen** ble den tredje som ble rammet.

Han var også et meget viktig mål. Ikke bare var han en meget populær og karismatisk politiker som sanket bøttevis av stemmer for KrF, men dessuten en krystallklar talsmann for ikke-sosialistisk samarbeide.

Mot ham ble det igangsatt en ganske speielt ondsinnet ryktekampanje om all slags utskeielser på det intimt personlige området. Det førte til at han måtte trekke seg som partiformann, riktignok samtidig som partiet ga han full oppreisning og tok avstand fra rykteflommen. *Vi* vet at alle ryktene var totalt løgnaktige.

En Oslo-journalist interesserte seg for dette, og forsøkte å nøste noen av ryktene tilbake. Vi har snakket med ham[837]. Forbausende mange spor gikk tilbake til Youngstorvet, og til tre navngitte personer. Konklusjonen var at ikke alle ryktene nødvendigvis var *produsert* der, men ganske tydelig *satt i kraftig bevegelse* derfra..

Kåre Kristiansen må snarest få full oppreisning.

21.45.4 Rolf Presthus

Idag er det ingen som riktig forstår noe av latterliggjørings-kampanjen mot avdøde tidligere Høyre-formann og finansminister Rolf **Presthus**. Han hadde akkurat de samme to hovedegenskapene som Kåre **Kristiansen**: Som finansminister hadde han bygget opp en helt enestående respekt, kombinert med romslighet, jovialitet og menneskelighet. Ingen annen finansminister hadde klart dette. Dessuten var han også ikke bare talsmann for, men også gjentatte ganger *arkitekt og byggmester* for borgerlig samarbeid.

Når **Willoch** holdt sin regjering populær og sammensveiset på grunn av kompetanse og saklighet, visste alle at en fremtidig statsminister Presthus ville nå enda bedre resultater ved hjelp av den profil han hadde etablert som finansminister og hans enestående smidighet og evne til å forlike i samarbeidets ånd. En slik regjering kunne vise seg nær sagt umulig å knekke.

Det er ingen tvil om at «den fjerde tjeneste» hadde *motiv*.

Selve kampanjen mot Presthus har preg av en lang rekke småpussige enkelttilfeller: Partiet vil strigle ham opp, det benyttes teknologi for å bedre fremføringen på talerstol, han får personlige småproblemer på talerstolen men snakker videre osv osv. Mye av pressedekningen (men ikke all!) er ved journalister som er hevet over mistanke for å gå noens ærend. Det rare var at hver enkelt sak virket *latterliggjørende*. Man kan tenke seg hvilken profil dekningen av tilsvarende begivenheter hadde hatt hvis hovedpersonen hadde vært f. eks. Gro Harlem Brundtland. Innholdet kunne gjerne vært det samme. Det er nyanser i ordbruk, billedbruk, tittelvalg etc som gjør forskjellen.

Vi har hittil ikke med sikkerhet kunnet finne sammenhengene i kampanjen mot Presthus, men finner *motivet* så opplagt og *resultatet* så opprørende at dette en gang må granskes. Ganske særlig hvis det er slik at man her har benyttet avanserte provokatør-metoder til å lede hederlige pressefolk «inn i øvelsen».

21.45.5 Albert Nordengen

Albert **Nordengen** ville aldri blitt rikspolitiker, men at han var en betydelig stemmesanker for Høyre i hovedstaden og en sikker talsmann for ikke-sosialistisk samarbeid, er hevet over tvil. Etter en menneskealder med døgndrift til beste for Oslo by, gjorde han en på slutten av perioden visse velkjente feil. Vi tar ikke her stilling til selve saken, bortsett fra at vi ikke finner sammenheng mellom feilen og uthengningen.

Det interessante for oss er at de private avtaler som hadde skapt situasjonen var inngått på lukket rom under fire øyne. Hvordan kom informasjonen om disse avtalene fra dette lukkede rom til Iver **Frigaard's** bror, formannsskapssekretær Knut **Frigaard**, som ga dem videre til RV i Bystyret? Det er bare to muligheter: 1) vanlig telefonavlytting eller romavlytting via telefon, eller 2) ulovlig ransaking eller gjennomgang av Albert Nordengens arkiver hjemme eller på kontoret.

Vi ble for en tid siden informert om at man fortsatt ikke lar Albert Nordengen i fred. I fjor fikk han brev fra en person som «tilsto» at han hadde spilt en rolle i denne saken, men som mer sannsynlig opptrådte provokatorisk. *Han* bør gjennomgås og det grundig.

---

[837] Han får selv bestemme til hvem han vil fortelle om dette

21.45.6 Ronald Bye og Tove Heggen Larsen

Ekteparet Ronald **Bye** (A) og Tove Heggen **Larsen** (A) er blant de modigste maur vi kjenner. Som alle vet, deltok Ronald Bye selv aktivt som operatør i og senere leder av Ap's egen hemmelige tjeneste. Det vil selvsagt noen kritisere, men vi har for vår del gjort det klart at vi har stor forståelse for den delen av denne virksomheten som ærlig og redelig tok sikte på å hindre at Norge ble sovjetrepublikk, selv om man benyttet ukonvensjonelle metoder. Ronald Bye kom inn i virksomheten på disse premissene, og som ung mann med stor respekt for sitt politiske oppvekstmiljø, og i en tid da man lyttet til den eldre generasjon. Han begynte som LO-sekretær i Finnmark, og ble presentert for Trond Johansen en gang midt i 60-årene på et landsmøte i Ap, av E-mannen Halfred Skau, major i E-staben, nå ved grensekommisariatet i Kirkenes[838]. Senere ble Ronald Bye formann i Øst-Finnmark Arbeiderparti med Halfred Skau som sekretær (det sier også noe om «samrøret» i denne perioden!). Senere ble han som kjent partisekretær for hele Ap.

Men Bye ble etter hvert mer og mer betenkt over hva virksomheten etterhvert utviklet seg til. Etter et forvarsel i boken «Sersjanten»[839] (1986) gjorde han i 1991 et mislykket forsøk på intern opprydning (se kap 8.19). Da dette ikke førte frem, bestemte han seg for å la partipisk og partilojalitet være hva det ville, og slapp det han visste ut i sine bøker.

Det ble selvsagt tatt ille opp av «den fjerde tjeneste», som etter «Sersjanten» selvsagt var klar over at Bye var en trussel og sikkert satte ham under overvåking med det samme.

I 1989 ble Tove Heggen Larsen trukket inn i den pågående korrupsjonsopprydning i Oslo kommune, med det berømmelige «boblebadet». Da Ronald Bye året etter ble spurt om han syntes hun i denne saken hadde gjort noe galt, svarte han[840]:

> *«Nei, ikke ut fra den partikultur hun er vokst opp med og oppdratt i. I Arbeiderpartiet har vi tette bånd og kameratslige forhold. Ap driver 'kameraderi' i positiv forstand.»*

Den fremste pådriveren i korrupsjonssaken, RV's Erling **Folkvord**, mente at disse ordene fra Bye var «ei viktig sannhet», og fortsatte (fra boken «Sannheta om boblebadet» som han utga sammen med Espen **Mathisen**)[841]:

> *«Så klar tale er sjendan kost. I dagane etterpå kom den noverande partisekretæren, Thorbjørn Jagland, med sterkt personretta åtak på Ronald Bye, istadenfor å ta den politiske utfordringa til partileiinga og deler av partikulturen som ligg i Bye sin analyse....*
>
> *Fleire kjelder i rådhusmijøet i Oslo seier at tidlegare varaordførar Tove Heggen Larsen var utsett for eit slags 'komplott'. Da presset mot den korrupte rådhuseliten auka på utover hausten 1989, var det 'noen som snakka sammen'. Det var nødvendig å ofre einkvan. Tidlgere varaordfører Heggen Larsen stod lagleg til. Det var lettast å ofre henne. Ho hadde minst sjanse til å forsvare seg. Faren for at ho skulle trekke andre med seg, var ikke alt for stor.*
>
> *Saka om boblebadet hennar var etterkvart ein gjengangar i media og i ulike meir og mindre grundige granskingsrapportar. Boblebadet vart eit slags havseriøst symbol på Oslo-korrupsjonen. Litt dristig og avslørandre, fordi det handla om en tidlegare varaordførar. Samtidig litt useriøst og litt komisk fordi det kanskje ikkje var anna enn eit stort badekar, og kva kan no eigentleg det vere å mase om? Boblebadet i Symreveien på Ekeberg i Oslo fekk ein dobbel funksjon. Det var både symbol og lynavleiar. De siste er viktigast. Boblebadet trekte søkjelyset vekk frå dei store sakene, vekk frå millionforretningane, vekk frå dei mennene som avgjorde slike saker og som framleis er aktive i politikken...»*

Tove Heggen Larsen kunne altså «ofres». Se hvilken kontrast dette står i til f. eks. Moland-saken! Er man på «innsiden» i Ap blir man beskyttet og forsvart til det aller siste. Er på «utsiden», kan man ofres for at de andre kan gjemme seg bort. Er noen i tvil om at Tove Heggen Larsen kom på «utsiden» på grunn av ektemannens forhold til overvåkingsmaterien?

La oss her bemerke en side av Aps «kameraderikultur» som Ronald Bye ikke hadde tenkt på i 1990, men som han sikkert forstår nå: Ved å utnytte politisk makt til å skaffe Ap-politikere og andre pamper små fordeler fra «kameraten» som favoriseres, eller fra næringsdrivende som forstår det skal smøring til, eller på byggeplasser der

[838] Viggo Johansen, Pål T Jørgensen og Finn Sjue: «Vi som styrer Norge». Aventura 1992

[839] Ronald Bye: «Sersjanten». Gyldendal 1987

[840] Aftenposten 11. oktober 1990.

[841] Erling Folkvord og Espen Mathisen: «Sannheta om boblebadet». Cappelen 1991. Side 15 ff.

det ikke stilles så store spørsmål om svinn, eller gjennom skattesnyteri ved at «bytte av arbeid» blir til «vennetjenester» etc., *kriminaliserer man i virkeligheten alle sine egne.* Alle småfolkene får sine små biter av det store komplott, og blir *delaktige.* Samtidig går det paroler om at man ikke «må drite i eget rede», dvs holde kjeft med hva man vet om all slags snusk og kriminalitet, ellers *går det dem selv ille.* Dette er en viktig forklaring på at *så mange må vite*, men nesten alle *holder kjeft* om den politiske kriminaliteten i Norge.

Ronald Bye har fått smake dette tredobbelt: Først gjennom boblebadet, siden ved alle reaksjonene på at han *skulle ha økonomiske motiver for å «sladre»,* og dessuten ved at hederlige deler av arbeiderbevegelsen har vanskeligheter med *å tilgi Ronald Bye for selve deltakelsen i avlyttingen.* Alt er deler av straffen som henger over hodet på den som vurderer å snakke.

Systemet er ikke ulikt det som rådet i KGBs Sovjet. Nesten alt var forbudt, helt ned til det å selge et brød til andre. Da ble man *svartebørsprofitør.* Men alle gjorde slikt, fordi de måtte. Sirlig ble alle «lovbruddene» arkivert i KGB til den dagen man trengte dem - av helt andre årsaker. Da kom hele listen frem, og den prosess som ville oppskaket Vesten hvis den hadde vært rettet mot en anderledes-tenkende ble bare en sak om *økonomisk kriminalitet.* Vel, vel, kanskje lovene er litt strengere, men ikke noe å reagere mot...

«Boblebadet» var en advarsel til «kameraten» som hadde begynt forsiktig å sladre og vel kunne tenkes å fortsette. Men Ronald Bye og Tove Heggen Larsen lot seg ikke skremme. Til tross for at ufine metoder var tatt i bruk, prøvde Ronald Bye seg en siste gang på opprynding tjenestevei: Brevet høsten 1991 til Gro med varsel om hva som fant sted og om at det måtte ryddes opp. Men brevet forsvant overalt (se kap. 8.19).

Nå hadde Ronald Bye pådratt seg systemets vrede også tidligere:

I boken «Vi som styrer Norge» er det gjengitt en episode som kanskje definerer det punkt da Ronald Bye første gang skar seg ettertrykkelig på en mektigere mann i «den fjerde tjeneste», Trond **Johansen**[842]. Ifølge boken fikk Bye uventet besøk av Johansen i mai 1973:

> *«(Johansen) slår i bordet foran en overrumplet Ronald Bye, og spør: nærmest truende.*
> *- Når var du sist i kontakt med Birger Elmér og Ingvar Paues?»*

Bakgrunnen var at det svenske «IB» nå nettopp var blitt avslørt av det svenske «Folket i Bild» og journalistene Jan Guillou og Peter Bratt:

> *«Alt er brettet ut; Bye leser om agenter i Øst-Europa, samarbeid med USA, infiltrasjon i fagforeninger og politiske partier, innbrudd i ambassader, brudd på Sveriges grunnlov og nøytralitet...*
>
> *Og, blir det presisert, hovedpersonene er Birger Elmér og Ingvar Paues - to personer som Ronal Bye har hatt jevnlig kontakt og en rekke personlige møter med gjennom flere år.*
>
> *Trond Johansen er mørk i ansiktet.*
>
> *- Når var du sist i kontakt med Elmér og Paues?*
>
> *Han er uvennlig, nærmest truende i tonefallet: - Jeg vet at du treffer dem og gir dem følsomme opplysninger. Det er spionasje for en annen nasjon. Det kan rammes av straffelovens paragraf 90, spionparagrafen.»*

Selv uttalte Bye til forfatterne:

> *«- Hele opptrinnet fikk meg til å føle at Trond Johansen måtte ha fulgt meg, skygget meg, partisekretæren i DNA, eventuelt avlyttet telefonene mine. Jeg forsto da at han kunne ha fått vite om mine kontakter med IB.... For de hadde neppe fortalt...»*

Forfatterne opplyste videre:

> *«Det Ronald Bye ikke visste, var at Trond Johansen hadde kjent til Ronald Byes kontakt med det svenske sosialdemokratisk styrte IB ganske lenge. For helt i starten av 70-årene, før IB-avsløringen i 1973, oppsto den en kraftig konflikt mellom Johansen på den ene siden og IB-sjefen Birger Elmér på den andre siden. Og stridens kjerne var nettopp kontakten mellom IB og Ronald Bye....*
>
> *Det er grunn til å tro at Elmér tolket dette som et resultat av nærmest sjalusi og kompetansestrid. At Trond Johansen mente at Youngstorget og den norske arbeiderbevegelse skulle være Trond Johansens revir.»*

---

[842] Viggo Johansen, Pål T Jørgensen og Finn Sjue: «Vi som styrer Norge». Aventura 1992

Det er nok helt riktig. Trond Johansen - Ap-medlem siden 1960 - hadde møysommelig arbeidet seg inn i den maktposisjon han nå hadde fått, og skulle ikke ha noen konkurranse. Ap ville kontrollere E-tjenesten gjennom ham, da fikk de finne seg i at han var sjef for det som var igjen av Ap's egen tjeneste.

Utover i 70-årene ble det bl a aktuelt å utnevnte Trond Johansen til statssekretær i Forsvarsdepartementet i en kabal for endringer i Bratteli-regjeringen der Ronald Bye var påtenkt som forsvarsminister. Sammenstøtet foran forklarer godt hvorfor det ikke lot seg gjøre. Derfor kom ingen av dem til FD. Bye ble isteden samferdselsminister. Etter dette gikk det mot slutten for Ronald Bye og Tove Heggen Larsen i Ap-ledelsen. Bye ble mer og mer kritisk til Johansen og hele nettverket og begge havnet etterhvert ute i kulden med boblebadet.

21.45.7 Tusentips

I forbindelse med Stortingets behandling av overvåkningssakene, er vi kjent med at det ble gjort forsøk på å diskreditere minst tre stortingsrepresentanter: Wenche Frogn **Sellæg**, Ingvald **Godal** og Anders **Talleraas**. Det ble også ringt inn «tusentips» e. l. til Oslo-avisenes redaksjoner, men i alle tilfellene fant redaksjonene påstandene så urimelige at sakene ble droppet[843].

Når vi i løpet av kort tid plukker opp tre slike forsøk, hvor mange er det over et år? Hvor mange rykter er det som på en eller annen måte kommer videre? Hvor mange politikere er gjennom årene bragt til taushet fordi avlytterne har funnet noe *virkelig*, uansett smått, som kunne blåses opp slik det skjedde f. eks. med Nordengen og Syse, og «noen» har valgt å *true med å bruke det*, fremfor å gjøre det?

Den mest alvorlige av disse sakene er diskrediteringen av Jan P. Syse. Vi kommer tilbake til denne saken i full bredde i et senere kapittel, fordi den hører hjemme i en annen sammenheng.

21.45.8 Psykologisk planlegging

La imidlertid allerede nå peke på den omhyggelige *psykologiske planlegging* som ligger bak disse diskrediteringsaksjonene. Se på denne oppstillingen:

Finn Gustavsen	***SV***	***Latterliggjøring***
Per Borten	***Sp***	***Manglende hederlighet***
Kåre Kristiansen	***KrF***	***Privatliv***
Rolf Presthus	***H***	***Latterliggjøring***
Tove Heggen Larsen	***A***	***Smøring***
Albert Nordengen	***H***	***Økonomiske forhold***
Jan P Syse	***H***	***Økonomiske forhold***

Tema for diskrediteringen er i hvert enkelt tilfelle valgt med omhu.

Gustavsen representerte SF som på den tiden slet - nettopp *med å bli tatt alvorlig*. Gustavsen ble betraktet som *vittig og morsom*, og SF som *oppkvikkende og spennende*, men var de seriøse politikere, eller en slags *surdeig* eller *underholdere*? *Alle* historiene om Gustavsen gikk på å svekke hans *seriøsitet*.

Idag forstår vi med tilbakeblikkets klarsyn hvorfor **Borten** måtte tas nettopp på *hederlighet*. Han var jo begynt å ymte frempå om at det kunne være noe galt med norske hemmelige tjenester, og disse visste selvsagt at han hadde fått informasjoner av Andreas Andersen! Ap's bakmenn var jo nettopp kommet over sin sjokktilstand etter reorganiseringene som brøt partiets kontroll med tjenestene, og hadde møysommelig puttet kontaktene tilbake igjen. Nå måtte det ikke skje mer av samme slaget! Det er opplagt at Borten måtte diskrediteres av denne grunn, og selvssagt også for å så splid i koalisjonen.

Det er også i samsvar med folks fordommer å angripe Senterpartifolk på dette området. Byfolk liker å snakke om «bondefulhet» og fremstille bønder som mer egoistiske og mindre sannferdige enn andre.

At man måtte ramme en KrF-politiker som Kåre **Kristiansen** på *privatlivets område* er opplagt, og like klart at Høyre-folk er mest følsomme overfor anklager om *økonomiske misligheter*. I Ap må man ikke meske seg selv eller gå private særinteressers ærend på bekostning av *fellesskapet*..

Presthus har nok vært gjennomgått grundig for å finne noe på det økonomiske området, men som skarp jurist med en god kollega som tok seg av alt mens han var politiker var nok dette en håpløs jakt. Men som jovial og humørfylt politiker var nok den neste muligheten å angripe hans *seriøsitet*. Det var lett å snu den

[843] Samtaler med journalister

oppsiktsvekkende populariteten han hadde fått som finansminister til en profil om *popularitetsjakt*, og hans tålmodige samarbeidsvilje med allehånde fotografer og gimmick-søkende journalister til useriøs *PR-kåthet*.

Det er mange år siden nye politikere fikk høre følgende lekse fra garvede kolleger:

> *«Høyre-folk må passe på lommeboka si. Venstrefolk må passe på søpla. Ap-folk må passe seg for fagforeningskassa, og KrF-ere må passe på buksesmekken!»*

Da er vel nok sagt om de psykologiske vurderinger som må ha ligget til grunn ved planleggingen av kampanjene mot Tove Heggen **Larsen**, Albert **Nordengen** og Jan P. **Syse**.

Kan det være noen tvil om at det ligger et gjennomgående *operasjonsmønster* bak disse sakene? At det et sted må ha sittet noen med stor psykologisk kompetanse som har lagt sin slagplan og så møysommelig plantet idéer og forslag hos sannsynligvis for det meste intetanende pressefolk (men Syse-saken var ihvertfall enda verre; den skal vi komme tilbake til, og der har vi beviser for hvem som sto bak).

Adresseavisen skrev i februar 1994 om Ronald **Bye's** avsløringer[844]:

> *«Avsløringene viste at mektige personer i det 'statsbærende' parti tok diktaturets metoder i bruk for å overvåke rivaler og motstandere.....*
> *Vi utelukker ... ikke at at kommisjonen kan komme over andre og hittil ukjente opplysninger som ikke begrenser virksomheten til overvåkning av venstresiden i norsk politikk.»*

Dette var fremsynt tale.

---

[844] Adresseavisen 2. februar 1994

22. IKKE SE, IKKE HØRE, IKKE LUKTE

Etter «tilbakemeldingsmøtet» med førstestatsadvokat Edward **Dahl** var vi sikre på at legitimeringen av hans arbeide var at det måtte foreligge en kjennelse for «lovlig» overvåkning, som vi en tid hadde hatt mistanke om. Leseren vet nå hva som etter all sannsynlighet har vært brukt: Provokasjonsnotatet fra Trygve **Lauritzen**[845], muligens i en enda verre utgave enn den vi senere fikk se. Men på dette tidspunkt kjente vi fortsatt ikke eksistensen av Lauritzen-notatet.

22.1 Provokatorisk «lovlig» overvåking

Vi var imidlertid like sikre på at grunnlaget måtte være provokatorisk. Enkelt nok subjektivt: Ingen av oss har noensinne drevet med noe som kvalifiserer til rettslig kjennelse. Det kan jo ikke andre vite like sikkert. Men egentlig også enkelt nok objektivt: Overvåkningen hadde funnet sted mot Setsaas i over 10 år og mot Ramm ihvertfall i nesten 4 år (muligens meget lenger i en begrenset form), uten at det forelå den minste anelse av anklage, tiltale e. l. - og likevel fortsatte det! Justisministeren hadde høytidelig meddelt Stortingets justiskomité at det *ikke* var noen form for overvåkning. Overvåkningspolitiet hadde meddelt Leif A **Lier** at *de* ikke drev på med noe. Det fremgikk også av Liers notat til Knut Mikkelsen som vi først fikk se senere, og i dette notatet var også Trond **Johansen** sitert: E-staben drev *ikke* med noe som helst.

De eneste som ikke direkte hadde forsikret oss om sin uskyld var faktisk Oslo Politikammer selv! Dét stemte ved våre antakelser om at det pågikk en konverteringsøvelse, der Politiet måtte finne på en eller annen dekkhistorie for den ulovlige overvåkningen som mest sannsynlig folk i E-tjenesten og Mossad Norge hadde drevet med (og fortsatte med). Det kunne ihvertfall forklare en masse spanervirksomhet med biler og hunder. Men hva med avlytting? Kan det vanlige politiet drive telefonavlytting utenom i narkotikasaker? Er ikke det ellers reservert for rikets sikkerhet og anti-terror som hører hjemme under POT? Jo, det ser slik ut. F. eks. fremgår det av Aftenposten at politiet benyttet telefonavlytting mot *falskmynteri*[846]. Da begynner mulighetene å utvide seg. Er det en skikkelig utglidning i systemet for hvordan «rikets sikkerhet», «terror» osv defineres? Ikke utenkelig. En begjæring fra Politiet om avlytting for et eller annet påskudd innenfor det rent *kriminelle* kunne altså tenkes å ha passert en dommer, og gjemt på gull av avlytterne siden. Da hadde forsåvidt POT og E-tjenesten sitt på det tørre: Ingen av oss!

Men hva med justisministeren i Stortinget? Hva med Politiets henleggelse pga ukjent gjerningsmann? Hva med romavlytting, som *alltid* er kriminelt? Hva med provokatører mot oss - og mot Stortinget? Hva med voldstruende aksjoner, trusler, psykologisk krigføring?

22.2 Rettslig kjennelse - mot alle?

Og hva med hele kretsen på 20-25 personer som er utsatt for dette? Hadde man rettslig kjennelse på *oss alle sammen?* Både Setsaas og Ramm? Presteekteparet **Holst**? Alle ansatte og medarbeidere i Norsk Oljerevy? Irene **Ramm**? Det var litt av en liga. Var vi alle kriminelle, burde vi vel vært bak lås og slå forlengst?

Og hvorfor rykker stortingspresidenten ut og sier at Lund-kommisjonen må granske Ramm/Setsaas-saken, og ikke legge vekt på Dahl-gruppen? (Og en rekke lignende uttaleser fra andre representanter?) Etter to tidligere runder med rabalder i Stortinget, så alvorlig at flere utenriksministre har klaget over konsekvensene for norsk etterretnings troverdighet blant våre allierte, burde man ihvertfall nå sørget for diskret informasjon til de korrekte organer i Stortinget om at Ramm, Setsaas & Co er banditter som de må slutte å støtte opp om. Hvorfor går vi fortsatt fritt, også ut og inn av Stortinget?

Og hva var vitsen med hele Dahl-øvelsen hvis det var *lovlig* overvåkning? Hva sier Riksrevisjonen til at antakelig millioner av skattekroner ble brukt til et skuespill der den ene statsadvokaten gransker den andres helt lovlige virksomhet? Dahl er en eneste stor selvmotsigelse. Den ene dagen er det *ikke* lovlig overvåkning, for var det det ville etterforskning vært meningsløst. Neste dag er det blitt lovlig overvåkning, for det var nødvendig for at Dahl skulle slippe å etterforske justisvesenet. Men ikke lovligere enn at det må holdes hemmelig for Stortinget!

Med andre ord: Justisministeren stenger for «lovlig overvåkning». Dahl-gruppen åpner på vidt gap for «lovlig overvåkning».

---

845 Lauritzens rapport til Lier av 6. januar 1992
846 Aftenposten 28. februar 1994

22.3 Kun til innvortes bruk

Vi kom til at systemet måtte drive en ganske utrolig balanseakt. En eller annen kjennelse måtte være i bruk for fremvisning i korridorer i Tinghuset, Politihuset og Justisdepartementet, men den kunne ikke brukes i Stortinget, og langt mindre overfor oss, noen av våre advokater eller media. Det måtte være syltynne greier som ville sprekke som trollet i solen så snart noen begynte å stille ubehagelige spørsmål. (Det vet vi jo idag, siden vi nå kjenner til Lauritzens rapport.) Det kunne derfor kun brukes overfor personer som *ikke* stilte spørsmål fordi de forsto hensikten og at spørsmål ikke *burde* stilles. Med andre ord: *Kun til innvortes bruk!*

22.4 Dahl var innvortes

Det var godt at førstestatsadvokat Dahl var innvortes fra begynnelsen av.

Men hvem var ellers innvortes eller utvortes? Riksadvokaten? Justisministeren? Statsministeren? De øvrige regjeringsmedlemmene? Statssekretærene? Det ville vi røyke ut, samtidig som vi ville foreta en endelig kvalitetskontroll på vår konklusjon om at det måtte finnes en lyssky kjennelse.

Det ble starten på en humoristisk, og svært avslørende korrespondanse.

I begynnelsen av juli 1994[847] skrev vi til Riksadvokaten med krav om å få opplyst om lovlig overvåkning var grunnlag for Dahls etterforskning, hva grunnlaget var og hvorvidt det fortsatt mentes å foreligge. Videre krevet vi å bli siktet eller tiltalt snarest hvis svaret var ja, eller få bekreftet at mistankene var frafalt og når overvåkningen hadde opphørt.

22.5 Noen får ekstraservice

La oss her skyte inn at det er vanlig i Norge at privatpersoner ikke får svar på spørsmål om *hvorvidt* det har vært eller er overvåkning. Årsaken er selvsagt at negative svar ikke skal brukes til antitetisk tolkning av ikke-svar, som man naturligvis må gi når sakene er reelle. Men det foreligger i nær historie minst *fire* unntak fra denne regel, ifølge Harald **Stanghelle** i Aftenposten[848]: Både Thorvald **Stoltenberg**, Ole **Steen-Olsen**, Reiulf **Steen** og Jørgen **Kosmo** fikk bekreftelse på at de *ikke* hadde vært overvåket.

Felles for disse er de alle er Ap-folk og derfor selvsagt krav på ekstra service. Offisielt heter det gjerne f. eks. at saken hadde vekket *stor almen oppmerksomhet og politisk interesse*, og at man derfor gjorde unntak fra hovedregelen for å forebygge unødvendig politisk rabalder og granskning. Når sakene er så få og spesielle, behøver man ikke frykte antitetisk tolkning. Ramm/Setsaas-saken er utvilsomt ikke bare i samme kategori, men klar rekordholder i oppmerksomhet og interesse i Stortinget. Det ville mao. *vært meget enkelt* for Riksadvokaten å svare oss noe slikt som: «OK, sorry, vi trodde dere drev med slik og sånn, det er over, ta det med ro.» Hvis det hadde vært sant!

22.6 Riksadvokaten er innvortes

Men det gjorde han ikke. Riksadvokaten sendte vår henvendelse til Dahl[849], som vi allerede visste nektet å besvare spørsmålet (det gjorde han selvsagt nå også)! Men på veien fikk Dahl noen interessante anførsler:

- *Han er «etter riksadvokatens oppfatning brevets rette adressat» (vårt brev)*

- *Han blir gjort oppmerksom på (brevet er stilet Dahl som er «De») «at den etterforskning De har utført* ***ikke*** *har vært under særskilt styring/kontroll herfra» og at «resultatet av etterforskningen ble heller ikke fremlagt for Riksadvokaten til avgjørelse»)*

- *Når henleggelsespressemeldingen fra Dahl var forelagt Riksadvokaten før den ble sendt, var det «til orientering, men naturlig nok ikke til godkjennelse»*

---

847 Brev fra oss til Riksadvokaten av 3. juli 1994.

848 Aftenposten 27. mai 1993

849 Brev fra Riksadvokaten til førstestatsadvokat Edward Dahl av 7. juli 1994 med *kopi* til oss.

- *Riksadvokaten hadde «ikke etablert» det vi beskrev som «denne forutsetning» (lovlig overvåkning)*

Makan til forsøk på ansvarsoverskyvning til et underordnet ledd skal man lete lenger etter. Stakkars Dahl!

Men en Riksadvokat er ikke bare en brevdue i Norge. Han har et selvstendig ansvar, ganske spesielt fordi han «knabbet» granskningen fra Stortinget og selv oppnevnte Dahl m/ mandat. Det han har fått vite, vet han, enten det kommer fra Dahl eller oss eller er til orientering eller annet. Han kan gjerne sende saker videre, men når intet skjer har han ansvar også for *det.*

Det verste er at Riksadvokaten ikke iverksetter saksbehandling på vårt krav om å bli siktet/tiltalt hvis det foreligger mistanke om straffbare forhold. I de fleste land finnes lovgivning som gir borgere visse rettigheter i slike situasjoner: Påtalemyndigheten må når slikt krav fremsettes enten reise saken eller droppe den innen en viss tidsfrist. Slik lovgivning har vi selvsagt ikke i forvaltningsstaten Norge, som på 17. mai utropes til rettsstat. Vi fikk altså fortsatt ikke vite *om* vi anses som kriminelle, *hva* vi eventuelt har gjort, om det er slutt eller *fortsatt pågår*, eller hvor lenge de har tenkt å spenne oss på pinebenken. Ikke en gang rett til å bli siktet og tiltalt fikk vi innvilget!

Vi krysset av på sjekklisten: *Riksadvokaten er innvortes.*

22.7 Justisministeren er innvortes

Neste var justisministeren. Vårt brev til henne i slutten av juli[850] hadde denne overskriften:

> *«KRAV OM AT JUSTISMINISTEREN TAR STILLING TIL GRUNNLAGET FOR RIKSADVOKATENS ETTERFORSKNING I RAMM/SETSAAS-SAKEN M. V.»*

Merk «grunnlaget for». Vi ba *ikke* justisministeren ta stilling til eller overprøve selve etterforskningen. Merk også «m. v.» - vi er flere enn Ramm og Setsaas!

I brevet minnet vi justisministeren om hennes uttalelse i Stortinget våren 1993, da hun «bl a bekreftet at det *ikke* forelå lovlig overvåkning av oss». (Ikke i noen del av den etterfølgende korrespondanse eller i noen annen sammenheng har hun benektet å ha sagt dette.). Vi minnet henne videre om forslaget om parlamentarisk granskning som ble trukket pga. at statsråd **Kosmo** trakk Riksadvokaten opp av hatten, og viste endelig til Dahls henleggelse m/ pressemelding.

Vi gjennomgikk våre resonnementer fra forrige kapittel om at Dahl måtte ha forutsatt *lovlig overvåkning*, og at Dahl i møte med oss pluss vitne bekreftet at han hadde unnlatt å etterforske en rekke forhold som var kriminelle enten overvåkningen var lovlig eller ikke. Vi ga uttrykk for at Dahl ikke hadde kunnet legge lovlig overvåkning til grunn uten medvirkning av Riksadvokaten og at han således var inhabil.

Videre gjennomgikk vi Dahl-gruppens «elegante» samspill med Nygaard Haug-utvalget, slik at *ingen av dem etterforsket E-tjenesten*, og dokumentere usannhetene fra Agnes **Nygaard Haug** (dette var forøvrig i god tid *før* Faremo konstituerte Nygaard Haug som høyesterettsdommer), alle våre samlede forgjeves forsøk på å skikkelig etterforskning, slik leseren kjenner til, og vår mislykkede korrespondanse med Riksadvokaten.

Vi gjorde så Faremo oppmerksom på at *alternativet* til «lovlig overvåkning» er særdeles mangelfull og slett etterforskning, hvilket vi kan dokumentere bare ut fra førstestatsadvokatens egne bekreftelser på hva han *ikke* har gjort, at Riksadvokatens unnlatelse av å gripe inn mot denne etablerer inhabilitet og medansvar, og at Regjeringen og justisministeren har et selvstendig ansvar for å vurdere disse forholdene bl a på grunn av Kosmo-initiativet overfor Stortinget.

Ut fra dette formulerte vi følgende krav om at justisministeren:

> *«A. Undersøker hvorvidt Riksadvokatens etterforskning virkelig - i strid med Deres forsikringer overfor Stortinget - bygget på at det forelå lovlig overvåkning.*
>
> *B. Dersom et slikt grunnlag foreligger:*
>
> - *vurderer holdbarheten av dette og av konsekvensene for 20-25 personer over mange år*

---

[850] Brev fra oss til justisminister Grete Faremo av 22. juli 1994.

- *tar de nødvendige skritt overfor de embets- og tjenestemenn som har ført Dem og Stortinget bak lyset*
- *orienterer Stortinget*
- *enten sørger for at saken mot oss blir frafalt og at vi blir orientert i fullstendighet eller utvirker at vi snarest blir formelt siktet og/eller tiltalt*

C. Vurderer om det er i samsvar med rettsstatens prinsipper at rent kriminelle forhold, herunder meget alvorlig voldskriminalitet, ikke blir etterforsket, og at en gruppe på 20-25 mennesker i praksis er rettsløse, og orienterer oss om hva De vil foreta Dem i sakens anledning.»

Vi ga justisministeren for sikkerhets skyld til slutt endel konkrete informasjoner og formaninger, slik at hun ikke skulle kunne påberope seg noen misforståelser siden:

- *at det var likegyldig om den påberopte overvåkning var ved POT/rikets sikkerhet eller rent politimessig;*
- *at det hvis det var det siste måtte det være en dekkaksjon;*
- *at det også var likegyldig om man mente det var andre krefter enn norske tjenester/myndigheter, fordi man i så måtte beskytte oss mot disse (aldri gjort forsøk på);*
- *at eventuelle mistanker mot én eller flere ikke berettiger overgrepene mot 20-25 personer og at hele saken må vurderes i forhold til hver enkelt;*
- *at vi innen rimelighetens grenser kunne være villige til å avslutte saken i minnelighet og alltid så langt det måtte være nødvendig for å sikre Rikets vitale interesser;*
- *at vi kjente til at alt oppstyret etter Regjeringens mening virket skadelig overfor allierte og at det da var et tungt ansvar for Regjeringen å holde tilbake informasjon som kunne ha avklart vår sak;*
- *at vi ville anke til Kongen i statsråd ved avslag på formelt grunnlag; at det ville være uklokt av henne å avskrive oss for å «se spøkelser eller fare med tøv», fordi vi har helt konkrete bevismidler;*
- *at førstestatsadvokat Dahl i vitnes nærvær hadde svart at han ikke kunne huske noen del av vårt materiale som var galt;*
- *at han heller ikke kunne forklare hvorfor våre konkrete bevismidler på bl a romavlytting var avskrevet som «naturlige årsaker»;*
- *at vi holdt Stortinget og dets granskningskommisjon løpende orientert*
- ***at vi sto til disposisjon for en spesialorientering for henne personlig og evt hennes nærmere medarbeidere om våre bevismidler, forutsatt at det tilsammen ble avsatt tilsvarende en full arbeidsdag***

Brevet hadde 7 vedlegg:

- *Dahls henleggelsespressemelding*[851]

- *Våre tre pressemeldinger, den siste med omfattende vedlegg*[852], *der vi redegjør i detalj for hvorfor vi ikke kan trekke annen konklusjon enn at Dahl har bygget på «lovlig overvåkning», for hvorfor dette på alle måter var å føre Stortinget bak lyset, for ialt 23 i alle fall ulovlige, dokumenterbare forhold som Dahl selv innrømmet han* ***ikke*** *hadde etterforsket, og endelig i detalj for navngitte, ikke avhørte provokatører som hadde gått løs på Stortinget, for romavlytting med telefon og vanlig romavlytting*

- *Vår pressemelding samme måned*[853] *der usannhetene fra Agnes Nygaard Haug og hennes utvalg* ***dokumenteres***

- *Vårt brev til Riksadvokaten og hans svar - sendt til Dahl (se foran)*

Tilsammen - med vedleggene - var dette en *meget sterk salve.* Ingen normal justisminister kan overse den informasjonen vi fremla uten å reagere. Det er for grov sjanse å satse på at vi er «gale» eller lignende. Var vi det, ville Dahl tatt oss i fusk. Det har han ikke gjort, og det kunne justisministeren funnet ut med en eneste telefon. Varselbjellene burde ringe høyt og støyende over den lange listen av unnlatelser og samspillet med **Nygaard Haug** som måtte lyve for å tildekke at ingen av dem gjorde noe med E-tjenesten. Hennes eget forhold til Stortinget tilsa alene at saken burde vært tatt *meget alvorlig.* Hun burde ihvertfall kostet på seg som forsikring av egen politisk fremtid et møte med oss for å gjøre seg opp sin egen mening om vi var sprø eller ikke, ikke minst i lys av at den mentale sykelighetsprosenten hos krigsskoleutdannede majorer, statssekretærer med mange års fartstid og redaktører av fagtidsskrifter ikke er synderlig høy i Norge.

Hva gjorde hun? Sendte brevet til Lund-kommisjonen! Vips, alt statsrådsansvar borte. All manglende etterforskning av kriminelle forhold. Hele problemet om hun selv hadde feilinformert Stortinget eller ikke. Risikoen for at hennes egne underordnede ledd sender provokatører til Stortinget, oppkonstruerer falske anklager og svindler til seg rettslige kjennelser som brukes til å rettferdiggjøre alle slags rene ulovligheter.

Hvis De var justisminister, leser: Ville De forsikret Dem om alt dette skjedde under Deres ansvar eller ikke, og eventuelt ryddet opp selv, eller risikert å få det i ansiktet fra et granskningsutvalg året etter?

Vår justisminister er vel modigere enn oss vanlig dødelige, da. Slik lød brevet vi mottok, egenhendig undertegnet av Grete **Faremo**[854] med daværende departementsråd Ingelin Killengren som saksbehandler (**Killengren** var tidligere ekspedisjonssjef i Politiavdelingen og ble senere Politimester i Oslo):

> *«Det stortingsoppnevnte granskningsutvalget med høyesterettsdommer Ketil Lund som formann skal som kjent granske alle forhold knyttet til påstander om at Politiets overvåkningstjeneste, Forsvarets sikkerhetstjeneste og Forsvarets etterretningstjeneste, eller personer knyttet til disse tjenestene, har vært engasjert i ulovlig overvåkning. Jeg har derfor oversendt Deres brev til granskningsutvalget, slik vedlagte kopi viser.*
>
> *Til den fremsatte kritikken av etterforskningen, vil jeg bemerke at justisministeren ikke er overordnet påtalemyndigheten. Jeg kan derfor hverken iverksette etterforskning eller overprøve de avgjørelser som er tatt. Med vennlig hilsen....»*

Tilforlatelig nok. Det var bare noen små problemer:

- *Justisminister Grete Faremo hadde glemt å vedlegge kopi av oversendelsesbrevet, slik hun skulle gjort ifølge brevet*

- *Justisminister Grete Faremo hadde glemt å sende ved våre 7* ***vedlegg***, *der alle faktaopplysningene fremgikk, i sin ekspedisjon til Lund-utvalget*

---

851 Pressemelding fra førstestatsadvokat Edward Dahl av 10. juni 1994
852 Våre pressemeldinger av 10. juni, 13. juni og 14. juni
853 Vår pressemelding av 8. juli 1994 om Nygaard Haug-utvalgets usannheter
854 Brev fra justisminister Grete Faremo til oss av 22. august 1994

- *Da vi senere fikk ettersendt kopi av oversendelsesbrevet*[855], *viste det seg at justisminister Grete Faremo fra hun skrev svaret til oss til hun skrev dette brevet hadde glemt hva begrunnelsen for oversendelsen var:*

- *Til oss kunne hun altså ikke gjøre noe fordi «justisministeren ikke er overordnet påtalemyndigheten»*

- *Til Lund het det: «Med utgangspunkt i granskningsutvalgets arbeid og den etterforskning som har funnet sted, finner Justisdepartementet det ikke riktig å imøtekomme ønsket om engasjement i saken på det nåværende tidspunkt»*[856]

Med andre ord: Til oss skrev hun at hun *ikke kunne* gjøre det vi ba om, til Lund at hun *ikke ville.*Dette var interessant. For selvsagt *kunne* hun.

En justisminister som våren 1993 *kunne* si til Stortingets justiskomité at det *ikke* var lovlig overvåkning, *kunne* selvsagt - hvis hun ville - skaffe seg samme slags informasjon sommeren 1994. Og en regjering som *kunne* utvirke avgitt bekreftelse til fire sentrale Ap-folk om at de *ikke* var lovlig overvåket, *kunne* selvsagt utvirket det samme for en Høyre-mann og en major.

En regjering som *kunne* utvirke at Riksadvokaten igangsatte en storstilt gjenopptakelse av en henlagt sak *tilfeldigvis* den dagen Regjeringen var hysterisk redd for en stortingsgranskning, *kunne* nok også invitert den samme Riksadvokaten og hans leiesvenn på kaffe for å spørre om det var noe i det med lovlig overvåkning, og om det virkelig var riktig at de hadde unnlatt å etterforske en rekke kriminelle forhold.

Men hvis man vil ha dans om formaliteter, skal man få dans om formaliteter. Vi skrev nå til statsråd Grete Faremo for å finne ut hva som var de riktige kompetanseforhold[857]:

> *«Vi er oppmerksom på at «Justisministeren ikke er overordnet påtalemyndigheten» (Deres brev til oss), og at Riksadvokatens foresatte er Kongen i Statsråd. Vi formoder imidlertid at Justisministeren på dette punkt er Kongens saksbehandler og som sådan både formidler informasjon og har et selvstendig ansvar for at Kongen har muligheter for å utøve sitt ansvar som Riksadvokatens foresatte.*
>
> *Justisministeren er imidlertid foresatt for all politimyndighet, herunder Politiets Overvåkningstjeneste, og dermed ansvarlig for all lovlig overvåkning og andre aksjoner iverksatt mot norske borgere av disse myndigheter. Justisministeren har således også har et ansvar for eventuelle premisser lagt av disse etater for virksomheter i andres regi, herunder Riksadvokaten. Justisministeren har også alle muligheter til å innhente opplysninger fra egne underlagte etater om disses aksjoner mot norske borgere.*
>
> *Justisministeren er dessuten overordnet departementets representanter i Koordineringsnemnda for EOS-tjenestene og har like klare muligheter for å innhente den informasjon disse måtte besitte.*
>
> *Når Justisministeren en gang har gitt organer i Stortinget informasjon om en konkret sak som gjelder egne underordnede ledd, antar vi videre at Justisministeren må ha et selvstendig konstitusjonelt ansvar for å undersøke om disse informasjoner må korrigeres eller oppdateres. Dette er et ansvar som må oppfylles overfor Stortinget, og som ikke kan delegeres til noe organ under Stortinget.*
>
> *Vi har notert oss at Justisministeren i sin ekspedisjon til Stortingets granskningskommisjon ikke har tatt noe forbehold om manglende kompetanse i forhold til påtalemyndigheten, men her bekjentgjør en forvaltningsavgjørelse om ikke «å imøtekomme ønsket om engasjement i saken på det nåværende tidspunkt». Dette står i strid med brevet til oss ... og underbygger vår formodning om at Justisministeren likevel har et slikt ansvar som vi beskriver under dette punkt.*
>
> *Vi tillater oss derfor å be om å få besvart:*

---

855 Vårt purrebrev til statsråd Grete Faremo av 7. september 1994, og kontorleder Wenche Hovlands beklagende ekspedisjon med kopien av 8. september 1994

856 Brev fra justisminister Grete Faremo til Stortingets granskningsutvalg av 22. august 1994, også med Killengren som saksbehandler

857 Brev fra oss til justisminister Grete Faremo av 14. september 1994.

a) Om våre antakelser om Justisministerens ansvar ... er riktige, eller i motsatt fall hva som er Justisministerens nøyaktige ansvar. Vi understreker at vi på dette punkt ber om generelle opplysninger om ansvarsforhold og ikke om noe som berører vår sak spesielt.

b) Hvorvidt Justisministerens beslutning om ikke å undersøke hvorvidt forutsetningene for den av Riksadvokaten underlagte etterforskning ved Edward Dahl er påvirket av en forutsetning om lovlig overvåkning, i så fall nødvendigvis etablert av Justisministerens underlagte organer (siden de av Forsvarsministeren underlagte organer ikke kan ha stått for noen lovlig aksjon), er å betrakte som en forvaltningsavgjørelse slik det ser ut som i Deres ekspedisjon til Lund-utvalget, eller et utslag av manglende kompetanse, slik det ser ut som i Deres ekspedisjon til oss.»

Kan du ikke eller vil du ikke, kjære Grete? Og hva er det du eventuelt kan? Det var visst vanskelig. Tiden gikk, men intet svar kom. Vi syntes da det var på tide å repetere litt[858]:

[858] Brev fra oss til justisminister Grete Faremo av 26. oktober 1994

MAJOR JOHAN M SETSAAS

SJEFREDAKTØR HANS HENRIK RAMM Oslo, 26. oktober 1994

Statsråd Grete Faremo

Det Kgl Justisdepartementet

Boks 8005 Dep

0030 Oslo

PURRING PÅ SVAR PÅ BREV AV 14.9.94

1. 22.7.94 sendte vi brev med vedlegg til Dem.

2. 22.8.94 svarte De at brevet var videresendt Lund-kommisjonen i samsvar med vedlagt kopi av et oversendelsesbrev dit. Kopien var ikke vedlagt.

3. 7.9.94 måtte vi derfor i særskilt brev til Dem be om å få oversendt oversendelsesbrevet som var glemt.

4. 8.9.94 mottok vi dette i ekspedisjon fra Deres kontor.

5. Vi konstaterte da at det i de to ekspedisjoner til henholdsvis Lund-kommisjonen og oss var gitt to forskjellige begrunnelser for Justisdepartementets manglende saksbehandling av vårt brev.

6. 14.9.94 sendte vi på denne bakgrunn brev til Dem med spørsmål om å få klarlagt departementets kompetanseforhold og hvorvidt Deres manglende saksbehandling var basert på en forvaltningsavgjørelse eller manglende kompetanse. Brevet er fortsatt ubesvart.

7. 3.10.94 mottok vi brev fra Stortingets granskningskommisjon. Av dette fremgår at De da De oversendte vårt brev av 22.7.94 til Kommisjonen hadde unnlatt å oversende de syv tilhørende vedleggene. Kommisjonen ble heller ikke orientert om at De hadde gitt ulike begrunnelser til den og til oss.

8. Vi forutsetter heretter at De betrakter våre brev og vedlegg som en helhet også ifbm evt ekspedisjoner videre. Slike vedlegg oversendes ikke for moro skyld, men for å underbygge momentene i hovedbrevet slik at fremstillingen blir mest mulig fullstendig. Ved fjerning av vedleggene oppnår departementet lett det motsatte.

9. Vi forutsetter at vårt brev av 14.9.94 nå blir besvart innen utløpet av neste uke (4.11.94) da vi ellers må anta at De ikke har til hensikt å besvare brevet.

Med vennlig hilsen

(Johan M Setsaas) (Hans Henrik Ramm)

Nå kom det svar fra Faremo prompte[859] (igjen med Killengren som saksbehandler):

> *«Spørsmålene som stilles gjelder i det alt vesentlige de samme forhold som er omhandlet i tidligere brev av 22. juli d. å., og jeg viser derfor til mitt svarbrev av 22. august d. å.»*

Dernest fulgte beskjed om at også vårt siste brev og Faremos siste svar var sendt Lund-kommisjonen! Ta den ring og la den vandre...

Eller kunne det tenkes at statsråden rett og slett var *lei av oss?* Noen kranglevorte brevskrivere som bare ikke *ville forstå* at de ikke ville få noe svar, uansett? Noen mennesker er da så håpløst urimelige og masete for de *reneste* bagateller.... Kan de ikke holde kjeft?

Vår tolkning var litt annerledes: Nytt kryss på listen. *Justisministeren er innvortes!*

22.8 Statsministeren er innvortes

Neste stasjon: Statsministeren og regjeringsmedlemmene.

Vi hadde allerede - i vårt første brev - varslet justisministeren om at vi ville anke til Kongen i Statsråd hvis hun selv dekket seg bak formaliteter. *Det var akkurat det hun gjorde.* Derfor ankesak.

Vi anket nå følgende forhold til Kongen i Statsråd i form av nytt brev til Faremo[860]:

> *«a) Justisdepartementets avslag i brev av 22.8.94 på våre krav i brev av 22.7.94, A-C, om bl a å undersøke hvorvidt Riksadvokatens etterforskning («Dahl-gruppen») virkelig bygget på en antakelse om lovlig overvåkning i strid med justisministerens forsikringer overfor Stortinget, holdbarheten av og konsekvensene av dette, samt å vurdere om denne eventuelle antakelse og derav følgende henleggelse hadde som konsekvens at rent kriminelle forhold ikke ble etterforsket.*
>
> *Det gjøres oppmerksom på at det av Justisdepartementets brev fremgår at departementet faktisk har avslått å foreta slike undersøkelser, ikke bare avslått å orientere oss om eventuelle resultater av dette.*
>
> *b) Justisdepartementets de facto avslag i brev av 28.10.94 på å besvare spørsmål bl a om departementets kompetanseforhold i saker som gjelder påtalemyndigheten, etter at departementet hadde gitt to ulike begrunnelser for sitt avslag under a) til oss og til Stortingets granskningskommisjon.»*

Det siste innebar at anken formelt måtte fremmes i to alternativer, fordi Faremo selv hadde skapt uklarhet om hun *manglet kompetanse* eller *hadde tatt en forvaltningsavgjørelse.* Vi opplyste at brevet *enten* måtte oppfattes slik at saken ble krevet forelagt for første gang til kompetent myndighet (Kongen i Statsråd hvis Faremo ikke var kompetent), *eller* som anke til anneninstans etter forvaltningsloven på Justisministerens avgjørelse - hvis hun hadde tatt en avgjørelse selv.

Vi understreket i ankebrevet:

> *«at de omfattende ulovligheter som denne saken omfatter og den helt uholdbare situasjonen som foreligger ved at 20-25 personer er gjort rettsløse gjør det uforsvarlig av Justisdepartementet og evt. Kongen i Statsråd å sende saken fra seg. Stortingets granskningskommisjon har mer enn ett år igjen av sin funksjonstid og ingen umiddelbar mulighet for å gjenskape nødvendig rettssikkerhet. Vi klarer selv å orientere Kommisjonen ifb dennes mandat. Saken er nå et ansvar for Kongen i Statsråd og dette ansvar kan ikke sendes videre.»*

For å være ærlige hadde vi ikke regnet med at saken nå endelig skulle løse seg opp. Det viktigste for oss nå var å sørge for at både *statsministeren og alle statsrådene* ble informert, involvert og gjort medansvarlige. Derfor passet vi på å understreke:

> *«Vi understreker også at vi krever denne ankesak behandlet uansett om man sikter mot å orientere oss om utfallet av denne og evt undersøkelser eller ikke. Som selvstendig krav ber vi*

[859] Brev fra justisminister Grete Faremo til oss av 28. oktober 1994
[860] Brev fra oss til justisminister Grete Faremo av 14. november 1994

imidlertid også om å bli orientert ut fra sakens meget spesielle karakter. Vi peker også på forholdet til Stortinget som i seg selv gjør det nødvendig å foreta undersøkelser og orientere Stortinget om disse.»

Justisministeren skulle ikke få bruke som unnskyldning at «man aldri underretter noen om de er overvåket eller ikke, så det er ingen vits i.». Vi krevet som selvstendig punkt at *Regjeringen orienterte seg selv*, og som separat punkt at vi fikk vite om det. Man kunne meget vel gjøre det første og avslå det siste.

Vi regnet det nå som ganske sannsynlig at endel av statsrådene ikke var «innvortes», dvs at de var ukjent med omfanget av dekkaksjonene og kriminaliteten og som sådan uskyldige. Vi *håpet* at noen av disse kanskje ville reagere slik at en intern prosess kunne starte, men regnet altså ikke med det. Vi ønsket imidlertid ihvertfall ikke å risikere at uskyldige statsråder ble gjort medansvarlige bare på grunn av vanlige arbeidsmessige forhold (i daglig regjeringsarbeide er det helt umulig å følge mer enn en liten del av sakene). Vi ville vite hvem som *virkelig var* «innvortes», ikke bondefange noen. For å opptre med *helt åpne kort* og så *rettferdig som mulig* overfor statsrådene sendte vi således brev til statsministeren og hver enkelt statsråd (ikke justisministeren) personlig med kopi av ankesaken og all korrespondanse med vedlegg. I brevet[861] het det bl a:

> *«Saken sendes som gjenpart med dette følgebrev til hvert enkelt regjeringsmedlem fordi vi frykter at anken ellers vil bli underlagt rutinemessig, summarisk behandling. Dersom anken ikke godkjennes vil det i så fall oppstå et juridisk og parlamentarisk ansvar for hver enkelt statsråd, som vi tror størstedelen av regjeringsmedlemmene ikke i utgangspunktet fortjener. Hver enkelt statsråd må selv studere det vedlagte materiale og deretter stille de spørsmål og ta de standpunkter man finner nødvendig for å være overbevist om at man ikke deltar i en dekkaksjon og derved utsetter seg for parlamentarisk og strafferettslig forfølgelse på et senere tidspunkt.*
>
> *Kort fortalt dreier denne saken seg om omfattende ulovlig overvåkning med tilhørende psykologisk krigføring og voldelige handlinger. Antakelig benyttes en påberopt lovlig overvåkning som begrunnelse for å avvise våre klager. Dette er imidlertid i strid med justisministerens forsikringer til Stortinget om at lovlig overvåkning ikke foreligger. Evt lovlig overvåkning kan heller ikke forsvare den omfattende deltakelse fra Mossad og FO/E som er registrert, og heller ikke romavlytting via telefon eller fra naboleilighet/nabohus og en rekke andre utvilsomt kriminelle handlinger, herunder voldelige angrep som hverken Politiet eller Riksadvokaten vil etterforske.*
>
> *Hvis det ikke ryddes opp i sammenblandingen mellom Mossad, norske tjenester og Justisdepartementets ledelse, kan dette påføre Norge alvorlige internasjonale skadevirkninger, herunder ødelegge Norges rolle som fredsmegler i Midt-Østen etc.*
>
> *Vi regner med at enkelte statsråder er blitt fortalt at denne saken er oppkonstruert, basert på misforståelser e. l., og ferdig etterforsket av bl a Dahl-gruppen og Nygaard Haug-utvalget. Ved å studere det materiale som er vedlagt vil De selv kunne se at saken er reell og at de nevnte etterforskninger allerede fra starten av var forutsatt å være dekkaksjoner. Vi anbefaler at De selv leser Nygaard Haug-utvalgets innstilling i sammenheng med våre kommentarer til utvalgets arbeide i vedlagte dokumenter.*
>
> *Vi er kjent med at De mottar en lang rekke henvendelser om å engasjere Dem i saker De ikke er direkte ansvarlig for. Denne saken har imidlertid sammenheng med en lang rekke andre lignende saker. Sammen med Ronald Bye's avsløringer var Ramm/Setsaas-saken de eneste to saker som ble nevnt av Stortinget som begrunnelse for opprettelsen av den nye granskningskommisjonen, og også de eneste som ble nevnt av Skauge-utvalget. Stortingets vedvarende press mot Regjeringen i disse saker gjør at De må forstå at samfunnet utenom de direkte ansvarlige innen regjeringsapparatet har et helt annet syn på hele denne problematikken og på den såkalte Ramm/Setsaas-saken enn det som trolig gjør seg gjeldende innenfor det miljø De arbeider i. De kan således ikke stole på at de som normalt er ansvarlige innenfor Regjeringen ønsker å behandle denne saken korrekt og bør derfor nøye vurdere Deres egen stilling i denne forbindelse.*
>
> *Vi anbefaler således sterkt at De som statsråd avkrever såvel statsministeren som justisministeren full redegjørelse i regjeringskonferanse, slik at alle kort legges på bordet ihvertfall i dette forum. Vi er kjent med at det innenfor Statsministerens kontor,*

[861] Brev fra oss til statsministeren og statsrådene av 14. november 1994

Utenriksdepartementet, Forsvarsdepartementet og Justisdepartementet sitter høytstående embetsmenn som er vel innforstått med de alvorlige realiteter.

Vi har alltid sagt at vi står til disposisjon for spørsmål/redegjørelser og gjentar dette nå til hver enkelt statsråd. Vi har også alltid sagt at vi er villige til å vurdere minnelige ordninger for å beskytte legitime hensyn til Rikets sikkerhet hvis slike skulle bringes på banen, dog ikke på bekostning av lov og rett, og gjentar også dette nå.»

En bestemt statsråd som vi setter særlig pris på fikk dessuten et indirekte, muntlig vink om å være så snill for sin egen skyld å vurdere saken seriøst.

Dette kan se ut som anstaltmakeri, men Ramm har selv erfaring fra regjeringsarbeide og vet hvordan man blir sittende på sin egen sektor der man allerede har *alt for mye å gjøre*, og hvordan det til alle departementer hagler inn med brev fra alle slags mennesker som søker hjelp med sine små og store saker. Man vil så gjerne, men kommer aldri en gang halvveis ned i bunken i eget departementet, og slett ikke i nærheten av andres. Og særlig Justisdepartementet mottar tonnevis av appeller om anker og benådninger osv osv som på regjeringsplan må gis meget summarisk behandling, vanligvis som en linje på store lister av saker der man ikke kan gjøre noe som helst. Vi regnet med som sikkert at vi i beste fall havnet på en slik liste og derfor ikke ville bli oppdaget av noen uten særskilt melding.

Nå skjedde det mye rart. Det kom de påfølgende dager en ny runde med provokatører. Vi registrerte flere helt åpenlyse spanerbiler rundt huset på Slemdal. (Hva tror man f. eks. det er når vi kommer kjørende fra sentrum midt på natten og ser det står parkert biler utrustet med ekstra sambandsutstyr og med folk inni ved flere veikryss, og til slutt en tilsvarende rett utenfor innkjørselen til Ramms hus på Slemdal med en sjåfør som folder sammen avisen og kjører i samme øyeblikk han ser oss, og tilsvarende observasjoner gjøres flere ganger?) Nå var det så åpenlyst at det opplagt skulle oppfattes som en advarsel.

Det gjorde ikke saken bedre at vi de siste ukene hadde mottatt rapporter om fire uventede dødsfall blant personer som enten var i gang med å vitne for Lund-kommisjonen eller ville blitt benyttet som vitner i tilknyttede saker. Ett av dem var et påfallende selvmord som burde vært etterforsket som mistenkelig dødsfall uten at dette ble gjort.

Vi sendte derfor et nytt brev til samtlige regjeringsmedlemmer[862], der vi gjorde oppmerksom på den økte aktiviteten og minnet om at vi hadde vært utsatt for voldstruende aksjoner tidligere og fått disse avvist fra etterforskning, og at vi i praksis var rettsløse. Vi minnet videre om hver enkelt statsråds personlige ansvar for saker til Kongen i Statsråd etter Grunnlovens paragraf 30 og gjorde justisministeren og de øvrige regjeringsmedlemmer ansvarlig for liv og helbred for oss og et tyvetalls andre personer.

Den siste og noen andre formuleringer ble nok av enkelte oppfattet som vel dramatiske, men vi legger ikke skjul på at selv vi som har vært i hardt vær før nettopp denne uken faktisk følte *frykt* krype oppover ryggraden. Vi skulle tatt mer hensyn til at man i slike situasjoner må være varsom med uttrykksmåten, for selvsagt kom det nå artikler der sterke formuleringer ble tatt ut av sin sammenheng og ga en lett latterliggjørende effekt[863].

Et påfallende sammentreff var at dette brevet kom midt oppi andre tumulter i regjeringsposten. Kvelden etter at vi hadde postlagt våre brev kom det melding i TV om at det var kommet brev med innlagt patron i til statsministeren, og senere noe lignende til fiskeriministeren. Samtidig fikk VG's Olav **Versto** noe som kunne ligne en brevbombe i posten. Alt dette ble sett i sammenheng med EU-saken. Våre «bomber» var vel alvorlige nok, men dog mer siviliserte i sin form. Likevel kan det se ut som om vi var uheldige, for EU-patronene førte til streng brevkontroll i regjeringssystemet. Vi fikk etterhvert bragt på det rene at vårt brev av 20. november bare var blitt journalført i Forsvarsdepartementet, mens det første av 14. november var journalført i de fleste departementer.

Vi mottok et interessant brev datert 24. november 1994 fra Statsministerens kontor[864]

«Det vises til brev av 14. november d. å. sendt til statsministeren og statsrådene.

Ankesaken til Kongen i statsråd forberedes av Justisdepartementet på vanlig måte og resultatet av ankebehandlingen vil bli meddelt fra dette departement når anken er behandlet.

Statsministerens kontor vil imidlertid for eget vedkommende ta avstand fra den antydning som er gitt på side 2 i brevet om at 'Vi er kjent med at det innenfor

---

862 Brev fra oss til statsministeren og statsrådene av 20. november 1994

863 F. eks. en NTB-melding fem måneder senere som rekapitulerte korrespondansen, uten at vi på noen måte vil antyde at det var noen dårlig vilje fra NTB's side.

864 Brev fra Statsministerens kontor til oss av 24. november 1994 undertegnet av departementsråd Bjørn T. Grydeland og parafert av ekspedisjonssjef Trygve Schiøll

Statsministerens kontor, Utenriksdepartementet, Forsvarsdepartementet og Justisdepartementet sitter høytstående embetsmenn som er vel innforstått med de alvorlige realiteter'.

Statsministerens kontor vil for ordens skyld understreke at ingen embetsmenn ved dette kontor har kjennskap til at det på noe tidspunkt har foregått noen ulovlig overvåking.»

Brevet var undertegnet av departementsråd Bjørn T. **Grydeland** og parafert av ekspedisjonssjef Trygve **Schiøll**.

Vi merket oss tre punkter ved dette brevet:

- *Det bekreftet mottakelsen av vårt brev av 14. november, men ikke brevet av 20. november.*

- *Statsministerens kontor lot til å forutsette at* ***det ville bli*** *ankebehandling (senere ble hele saken avvist uten ankebehandling)*

- *Statsministerens kontor benekter kjennskap til «ulovlig overvåkning», men dette er bare en del av det vi henviser til som 'alvorlige realiteter'. Hovedpoenget er jo nettopp at vi mistenker systemet for* ***å ha konvertert*** *ulovlig overvåkning til lovlig, ved å konstruere forfalsket grunnlag for rettslig kjennelse. Dessuten dreide det seg om en rekke* ***i alle tilfelle*** *kriminelle forhold. Hvorfor benekter man ikke kjennskap til disse andre punktene?*

Da vi så endel uker senere fikk bekreftet at bare ett departement hadde journalført det siste brevet, innså vi - også i lys av det første punktet foran - at det var en viss risiko for at dette kunne ha blitt borte under «patron-kontrollen», til noen eller flere av statsrådene, og kanskje statsministeren. For sikkerhets skyld sendte vi derfor nytt brev til statsministeren og statsrådene[865] der vi vedla ny kopi av brevet av 20. november.

I mellomtiden (13. desember) hadde vi mottatt brev fra justisminister Grete **Faremo**[866] :

«KLAGE PÅ RIKSADVOKATENS AVGJØRELSE.

Det vises til Deres brev av 14. november 1994 hvor ovennevnte klage fremsettes.

Riksadvokaten har den overordnede ledelse av påtalemyndigheten. Etter straffeprosessloven §56 annet ledd er det bare Kongen i Statsråd som kan gi bindende pålegg om utføringen av hans verv. Riksadvokaten er ikke underlagt noen statsråd i faglig sammenheng. Det er ingen formell klagerett over hans beslutninger.

Av prinsippielle grunner har Justisdepartementet alltid vært meget restriktiv med hensyn til å fremme klager over Riksadvokatens avgjørelser for Kongen i statsråd.

Jeg kan ikke se at det foreligger klagerett til Kongen i statsråd over de forhold som tas opp i Deres brev.»

Det lønner seg å stå på. Vi forsto selvsagt hele tiden at systemet med nebb og klør ville hindre enhver klargjøring. Poenget var å få dette avslørt. Nå hadde vi presset justisministeren til å fuske, og det i en situasjon der både statsministeren og alle statsrådene var fullt orientert.

Justisministeren avslår nemlig nå en ankesak vi aldri har fremmet. Elegant konverteres vår ankesak av *hennes egen forvaltningsavgjørelse* om ikke å gjøre noe med vår henvendelse av 14. november, til en *anke av Riksadvokatens avgjørelse*[867]. Men den har vi aldri anket!

Det er nå blitt så maktpåliggende å hindre behandling ved Kongen i Statsråd (og derved i regjeringskonferanse i plenum først), kanskje på grunn av andre statsråders ansvarsforhold, at justisministeren må *omdefinere* vårt ankegrunnlag for at det skal passe inn i noen regler som gjør at den kan avvises for behandling!

Dette kan justisministeren umulig ha gjort uten å samrå seg med statsministeren, som har fått kopi av alle våre brev. *Statsministeren er innvortes!*

---

[865] Vårt brev til statsministsren og statsrådene av 23. januar 1995

[866] Brev fra justisminister Grete Faremo til oss av 13. desember 1994

[867] Alternativt blir vårt krav om at Kongen i Statsråd som eneste kompetente myndighet ihht til den ene av statsrådens to «kompetanse-versoner» skal undersøke *forutsetningene gitt Riksadvokaten for hans gransking, trolig fra andre etater*, konvertert til et ordinært forsøk på å anke *Riksadvokatens avgjorelse.*

22.9 Statsrådene er uten luktesans

For å kvalitetssikre denne konklusjonen, og få en endelig sjekk på statsrådene, skrev vi nytt brev til justisministeren i januar 1995[868].

Vi påpekte nå at justisministeren etter vår oppfatning lovstridig hadde enten

> *«a) tilbakeholdt ankesaken fra Kongen i Statsråd, eller*
> *b) tiltatt Dem kompetanse som hører hjemme hos Kongen i statsråd»*

Vi understreket nå at alt vi ba om var:

> *«..at det gjennomføres en formell saksbehandling på regjeringsplan for å klarlegge om vi virkelig er/har vært utsatt for formelt lovlig overvåkning, og om denne er berettiget, eller om dette på annen måte er lagt som premiss for Riksadvokatens granskning i regi av den såkalte Dahl-gruppen.»*

Videre skrev vi:

> *«Vi finner dette ønske høyst berettiget i lys av at De selv tidligere har forsikret Stortinget om at det ikke foreligger lovlig overvåkning, at Dahl-gruppen ikke kan finne bevis for ulovlig overvåkning og nekter å besvare spørsmål om lovlig overvåkning, og at bevismaterialet for at både overvåkning og rent ulovlig virksomhet forekommer er overveldende, og i nødvendig grad tilstillet både Dem og Regjeringens øvrige medlemmer.*
> *Denne siden av saken har ikke noe med behandlingen i Lund-kommisjonen å gjøre fordi den berører forhold under Regjeringens, evt Kongens, direkte ansvar. Deres oversendelse av vårt brev av 22.7.94 til kommisjonen er således ren ansvarsfraskrivelse. Det gjør ikke saken bedre at De i oversendelsen dit underslo 7 vedlegg, slik at saken ble umulig å behandle for kommisjonen..»*

Vi viste til at saksbehandlingen var blitt komplisert ved at justisministeren selv hadde skapt to uklarheter:

> *«a) De har - jfr tidligere korrespondanse - dels hevdet (brev til oss av 22.8.94) at De ikke har kompetanse i saken, og dels at De rett og slett ikke ønsker å gjøre noe med dette (brev til Stortingets kontrollkomite av samme dato, som ikke var vedlagt brevet til oss slik det skulle vært og som vi først fikk se ved ekspedisjon av 8.9.94 etter purring 7.9.94).*
> *b) Mens vi har sendt en henvendelse direkte til Dem om å undersøke forhold som Riksadvokaten ikke har tatt stilling til, later De i Deres siste brev som om vi påklager Riksadvokatens avgjørelse. Vi mener således at De er førsteinstans etter forvaltningsloven, mens De selv hevder å være anneninstans.»*

Vi påviste at uansett hvilken kombinasjon av valgene under a) og b) som måtte legges til grunn (fire alternativer) forelå det *brudd på forvaltningsloven*, som alltid gir rett til ankebehandling ved én overordnet instans.

Vi minnet også om at vi (brev av 14.9.94) hadde bedt om å få en redegjørelse for de formelle forhold, herunder kompetansespørsmålet, men selv dette hadde vi ikke fått svar på.

Vi konkluderte slik:

> *«Det er meget påfallende at De griper til lovstridige tiltak og skaper saksbehandlingsmessige uklarheter når det vi ber om turde være så enkelt og selvsagt at ethvert regjeringsmedlem burde være interessert i en klargjøring. Vi er nødt til å konkludere at det foreligger forhold som gjør at De ikke våger å bringe hele Regjeringen og H. M. Kongen inn i saken. Vår frykt for at dette var tilfelle medførte at vi så det påkrevet å informere øvrige regjeringsmedlemmer selv. Det fortsetter vi med.*
> *Vi ber nå om et minimum av respekt for våre borgerrettigheter og rettssikkerhet ved at saken fremlegges Kongen i Statsråd straks. Dette er også nødvendig for Regjeringen for å få klarlagt om De har feilinformert Stortinget eller om Riksadvokatens etterforskningsgruppe er*

---

868 Vårt brev til justisminister Grete Faremo av 23. januar 1995

ført bak lyset av noen i Regjeringens tjeneste. Kontinuerlig avvisning av dette innebærer stadig oppbygging av juridisk og parlamentarisk ansvar.»

Vi sendte pånytt kopi til alle regjeringens medlemmer med følgeskriv[869] der vi bl a pekte på hver enkelt statsråd nå ble medansvarlig for eventuell lovstridig tilbakeholdelse av sak fra Kongen i Statsråd, ut fra den informasjon de nå hadde mottatt.

Videre gjentok vi overfor statsrådene:

> *«Vi vil gjerne minne om at alt vi har bedt om er at Regjeringen som helhet klarlegger hvorvidt statsråd Faremo tidligere talte sant da hun informerte Stortinget om at vi ikke var utsatt for lovlig overvåkning, og om at Regjeringen selv sørget for å få svar på - for sin egen del - det vi ikke kan få svar på, nemlig om mulig lovlig overvåkning hadde noe med premissene for Riksadvokatens («Dahl-gruppens») etterforskning og henleggelse å gjøre.»*
> *De vil være vel kjent med at personer utsatt for påberopt lovlig overvåkning i Norge ikke har noen mulighet for å forsvare seg selv mot de anklager som måtte være fremsatt. De vil også være kjent med at Stortinget har vist nåværende kontrollsystemer på dette området så liten tillit at hele systemet er under reorganisering. Når statsråd Faremo tidligere har valgt å undersøke saken og informere Stortinget, må det være fullt mulig for henne å undersøke også på vegne av Regjeringen og dermed imøtekomme vårt ønske om at mulig feilinformasjon av Stortinget og/eller Riksadvokaten blir avklart på regjeringsplan.»*
> *Vi er meget forbauset over statsråd Faremos besynderlige aktivitet for å forhindre at denne saken kommer opp på regjeringsplan og/eller hos Kongen i Statsråd. Det virker så om å gjøre å hindre dette at hun samme dag både benekter og bekrefter at hun har kompetanse i forhold til Riksadvokaten, og siden later som om vi fremmet en klage på Riksadvokatens avgjørelser som vi ikke har gjort, siden det er forhold Riksadvokaten ikke har behandlet. Men i alle tilfelle bryter statsråd Faremo forvaltningsloven, jfr vedlagte brev.»*

Vi ba så regjeringsmedlemmene støtte vårt krav om at saken måtte bli behandlet av regjeringen som kollegium og deretter av Kongen i Statsråd. Det viktigste for oss i denne fase, skrev vi, var at saken får full belysning og ikke holdes innenfor ett enkelt departement som oppfører seg mistenkelig defensivt. Vi så at vi selvsagt ville sette pris på enhver tilbakeinformasjon, men at dette var et separat spørsmål.

Vi avsluttet slik:

> *«Vi står som før til disposisjon for en samtale for å besvare ethvert spørsmål fra Dem personlig. Vi gjentar at De ikke bør ta det for gitt at vi og 15-20 personer i vår krets er forledet eller forvirret, slik De utvilsomt blir fortalt. De vet godt at vi tas alvorlig i Stortinget og i andre partier enn Deres. De bør vurdere grundig hvilke konsekvenser det vil ha hvis bare en del av det vi hevder senere skulle vise seg å være riktig.»*

Nå ville ikke Faremo mer. Hun sendte nå vårt siste brev på lang vandring i departementets korridorer. Til sist - i februar 1995 - fikk vi dette svaret[870]:

> *«Vi viser til tidligere korrespondanse i saken, senest ved Deres brev av 23. januar 1995 til justisministeren. Saken er overført til departementets sivilavdeling for besvarelse.*
> *Etter departementets vurdering er det ikke noe i Deres siste brev som endrer det standpunkt i saken som kom til uttrykk i justisministerens brev av 13. desember 1994.»*

Brevet var undertegnet av fung. byråsjef Thorunn **Falkanger** og parafert av førstekonsulent Jørgen **Jansen**.

Dette hadde selvsagt to hensikter: Overfor media (ikke oversett av NTB[871]) signaliserte man nå at departementet hadde sluttet å ta «de to bråkmakerne» alvorlig, saken var sendt ned på fungerende byråsjef-nivå. Til oss signaliserte man at vi like gjerne kunne gi opp, for *uansett hva vi måtte komme med* ville vi få samme svar: Se vårt forrige ikke-svar. Neste brev fra oss ville nok bli besvart av en annenkonsulent og parafert av en sekretær, og deretter av vaktmesteren og parafert av vaskekonen.

---

869 Vårt brev til statsrådene av 23. januar 1995
870 Brev fra Justisdepartementet til oss av 21. februar 1995
871 NTB-melding av 9. mars 1995

Ikke en lyd fra noen av de øvrige regjeringsmedlemmene, med ett unntak: *Landbruksdepartementet* hadde i mellomtiden skrevet til oss[872]. Der ble det henvist til våre brev av 14. november 1994 og 25. januar 1995 (men - som vi hadde fryktet - *ikke* brevet av 20. november 1994), og tilføyet:

> *«Saken gjelder et spørsmål som ligger utenfor Landbruksdepartementets ansvarsområde, og vi kan derfor ikke ta den til behandling.»*

Men så hyggelig ihvertfall å få *ett eneste sannferdig svar*, om enn ikke fra selveste Gunhild **Øyangen**, men fra hennes departementsråd Per Harald **Grue** og ekspedisjonssjef Arni **Hole**!

Vi må gjenta: Hvorfor hele denne rekke av krumspring? Justisministeren hadde sagt i Stortinget at det *ikke* var lovlig overvåkning. Dahl hadde sagt at det *ikke* var *ulovlig overvåkning*. Hvis dette hadde vært sant, ville intet hindret Justisministeren i å avslutte saken kontant f. eks. slik, *og på hvilket som helst tidspunkt av korrespondansen:*

> Kjære Ramm og Setsaas!
>
> Takk for brev. Vi har behandlet den saken dere reiser i overensstemmelse med gjeldende lover og regler, og Regjeringen er for sin del tilfreds med resultatet av saksbehandlingen.
>
> I samsvar med gjeldende praksis, som dere også er inne på, kan vi dessverre ikke gi dere noen formell beskjed om resultatet av saksbehandlingen, men min statssekretær kan gjerne drikke en kopp kaffe med dere en dag.
>
> Vennlig hilsen....

Hvis det altså var *sant* at det ikke foregikk noe som helst skummelt. Det ville ikke gitt oss stadig nye angrepsvinkler, og gjort det mulig å gi oss de uoffisielle signaler man måtte ønske.

Hvorfor gikk det ikke slik? Fordi *det var helt umulig for Justisministeren å behandle saken på forskriftsmessig måte.* Da måtte hun ha lagt den frem i det minste for regjeringskonferensen, og da måtte hun laget et regjeringsnotat som ihvertfall ga endel konkrete opplysninger. *Men da måtte det lyves for regjeringskollegene.* For ikke å snakke om hva som *kunne komme av spørsmål.*

Det tyder på at ihvertfall noen av regjeringsmedlemmene *kan være utvortes.* Men hvorfor har de da ikke reagert på all den informasjonen de har fått av oss? De kan naturligvis tro at vi er forvirret og gale. Da er det lett å la dokumenter gå i skuff og papirkurv *uleste.*

Men har da ingen av dem merket et snev av dårlig lukt i luften? Her holder vi oss til hva en god venn med lang fartstid i arbeiderbevegelsen sa da vi stilte ham det samme spørsmålet:

> *«Lukte noe? Pøh. Du må da forstå at luktesansen er det første du må legge fra deg i døra hvis du skal inn i Gro sin regjering!»*

Men ansvarlige er de, uansatt hvor mange sanser de måtte ha lagt fra seg.

Etter det siste konsulent-brevet tok det bare 2-3 uker før NTB oppdaget saken (ingen hadde interessert seg for korrespondansen tidligere, til tross for at det meste etterhvert ble journalført). I en kommentar skrev vi da i Aftenposten[873] bl a.:

---

[872] Brev fra Landbruksdepartementet til oss av 14. februar 1995
[873] Aftenposten 30. mars 1995

«Justisministeren har nektet å opplyse seg selv om hun har feilinformert Stortinget eller om den såkalte Dahl-gruppen .. bygget på uriktige forutsetninger...

Vi har konstatert at Dahl-gruppens henleggelse bare kan bygge på en antakelse om atdet har foregått lovlig overvåkning..., I så fall er dette i strid med justisministsrens forsikringer overfor Stortinget og Overvåkningspolitiets opplysninger til Oslo Politikammer...

Vi ba derfor Justisministeren undersøke om noen andre statlige organer kunne ha gitt Riksadvokaten og Dahl-gruppen opplysninger om noe annet, slik at etterforskningen der skjedde på galt grunnlag. I så fall måtte jo justisministeren ha gjort noe med dette, dvs rettet sine gale opplysninger til Stortinget eller korrigert Dahl-gruppens forutsetninger.

Vårt hovedanliggende var at Regjeringen selv måtte skaffe seg visshet i denne saken... Det er dette Justisdepartementet har nektet å gjøre..

(Det er) svært påfallende at Regjeringen ikke vil opplyse seg selv om den har feilinformert Stortinget, eller om en etterforskning som erstattet en parlamentarisk granskning skjedde på uriktig grunnlag...

Hvorfor det, hvis man ikke har noe å skjule?»

En gang dreide det seg om Rikets sikkerhet. Nå dreier det seg om Ap-regjeringens sikkerhet.

22.10 Ny situasjonsanalyse

Etter at vi var ferdige med brevvekslingen med Faremo, oppdaget vi altså privatdetektiv Trygve **Lauritzen's** notat til politiinspektør **Lier**, og Liers notat til politiinspektør Knut Mikkelsen. Disse ga oss, som beskrevet i kapittel 18 de siste puslebitene på forklaringen:

Etter Frigaard-møtene (se kap 1) ble E-tjenestens og Mossad Norges overvåkning av oss forsterket - og vi iverksatte motetterforskning (se bl a kap 2-4). All informasjon om denne nådde «systemet» via politikammeret[874]. Så ble det gjennomført en serie bilknusinger (se kap 7) som ikke hadde den skremme-effekt den skulle. Avlytting var bevist i Drammensveien (se kap 4) og var i ferd med å bli bevist på Lindebergåsen (se kap 4). Panikken bredte seg blant operatører i avlytningsleiligheter og ellers. Det måtte gjennomføres en konverteringsøvelse for å gi overvåkningen et skinn av lovlighet. Justisvesenet v/ Oslo Politikammer tok jobben. Privatdetektiv Lauritzen fikk jobben med Lillehammer-OL[875] slik at han i siste liten forsto at han skulle nekte å skrive rapport fra avlyttingen på Lindebergåsen. Han var brukbar til mer: Han skrev rapport om Setsaas til Lier[876], der Setsaas ble beskyldt for å være våpengal, besitte mengder av våpen i sin leilighet og sannsynligvis ha knust de aktuelle bilene selv. Lier følger opp med å redegjøre for at Setsaas virket nervøs og hadde mumlet noe om å gjennomføre visse uspesifiserte tiltak[877]. Han finner Lauritzen-rapporten opplysende og sender den med anbefaling videre oppover til politiinspektør Knut Mikkelsen som sender den til Eidsivating. Senere er den innom kriminalsjef Truls **Fyhn**[878]. Men ingen av disse iverksetter avhør av Setsaas. Hvis de undersøkte, ville de oppdaget at Setsaas ikke kunne hatt noe *lovlig* våpenarsenal, ergo måtte det dreie seg om *ulovlige* våpen.

I kapittel 18 har vi påvist at Lier visste at Lauritzen-rapporten var et bestillingsverk med falske anklager, og at Lauritzens og Liers notater må ha hatt som eneste formål å utvirke en hemmelig *kjennelse for lovlig avlytting/overvåkning* og en hemmelig beslutning i Politikammeret om å iverksette politimessig *spaning/overvåkning* som en konverteringsaksjon for den *helt ulovlige virksomhet* ved E-tjenesten og Mossad Norge som vi hadde avslørt.

Men grunnlaget er så tynt at systemet puster letter ut etter å ha lurt dommeren, vel vitende om at andre som får se det vil skyte ned innholdet med en gang. Lautitzen/Lier-notatene kan derfor bare anvendes *til innvortes bruk* - blant personer innforstått med konverteringsaksjonen. Dette forklarer

- *hvorfor Lier i praksis henla saken bare timer etter at han hadde forlangt anmeldelser fra oss for å opptrappe etterforskningen **for** oss (se kap 11)*

---

[874] Vi fører i kapittel 20 ett konkret bevis på at Lier lekket informasjon til «den fjerde tjeneste» («13368-saken»)

[875] Bl a Lauritzens forklaring til Dahl

[876] Lauritzens rapport til Lier av 6. januar 1992

[877] Liers rapport til Mikkelsen av 3. juli 1992

[878] Ekspedisjon fra Lier til Fyhn av 25. august 1992

- *hvorfor det eneste vi ser av politietterforskning er* ***rettet mot oss*** *(«spaning på spanere», se kap 7.3; patruljering med schäfere, se bl a kap 7.4)*

- *hvorfor det måtte iverksettes en samordningsaksjon mellom Politiet og Kontrollutvalget for å hindre at det siste startet etterforskning (se kap 14.5)*

- *hvorfor Regjeringen fikk panikk da Stortinget truet med parlamentarisk granskning av Justisvesenet og Riksadvokaten ble bragt inn over natten (se kap 15)*

- *hvorfor grunnlaget for Riksadvokatens granskning måtte snus rundt over neste natt, og omhyggelig* ***utelukket*** *Justisvesenet fra avhør og granskning (se kap 18) til tross for at det akkurat var det Stortinget forutsatte man ville gjøre (se kap 14-15)*

- *hvorfor Riksadvokatens Dahl-gruppe kunne henlegge under omhyggelig påpekning av at det ikke var* ***ulovlig overvåkning*** *- den var i mellomtiden gjort «lovlig»! (se kap 18)*

- *hvorfor Dahl-gruppen som hadde Liers og Lauritzens notater aldri avhørte hverken disse eller Setsaas eller noen andre om påståtte våpenarsenaler og bilknusing v/ Setsaas*[879]

- *hvorfor hverken Oslo Politikammer, Kontrollutvalget, Riksadvokaten eller Dahl noen gang iverksatte den minste antydning av etterforskning av romavlytting med telefon eller klare voldspregede eller andre rent ulovlige forhold*

- *hvorfor en skarp hund etter angrepsforsøk lusker inn døren til en politimann allerede involvert i saken uten at noen vil etterforske saken (se kap 18.10)*

- *hvorfor den nye overvåkningssjef Jan Grøndahl kunne si «Jasså, begynner han å bli redd nå» (om Setsaas' reaksjon på en av de voldspregede aksjoner), til en tidligere kriminalsjef han må ha trodd var «på lag», allerede dagen etter at han hadde tiltrådt*

- *hvorfor den daværende politimester Willy Haugli ble holdt utenfor hele saken og Lier/Mikkelsen rapporterte direkte til Eidsivating*[880]

- *hvorfor man ikke kunne ansette noen «utvortes», som f. eks. de erfarne politifolkene som søkte, som Hauglis etterfølger, men måtte utnevne Justisdepartementets egen ekspedisjonssjef/departementsråd og saksbehandler for justisminister Faremo - Ingelin Killengren (se kap 25.15)- til tross for at hun ikke har en eneste times politierfaring. Men hun hadde en annen kvalifikasjon: Hun var «innvortes»!*

Og endelig:

- ***hvorfor statsråd Grete Faremo ikke kunne iverksette noen som helst saksbehandling som ville involvere alle regjeringsmedlemmene og risikere vanskelige spørsmål!***

Det *vi* opplever, er at systemet henger sammen som erteris fra bunn til topp, og at det ikke er mulig å få etterforsket noe som helst av det *vi* ønsker etterforsket og heller ikke mulig å få besvart ett eneste av *våre* spørsmål. Selv ikke appeller til samtlige regjeringsmedlemmer fører frem.

---

879 Gjennomgang av Dahl-papirene og møtet med Dahl 10. juni 1994

880 Først meddelt til Ramm av Haugli selv pr telefon, senere bekreftet gjennom behandlingsprosedyren av Liers oppsummeringsrapport som vi endelig fikk se i forbindelse med Ramm/Schjødt-saken

Koordineringen av politiet/Kontrollutvalget, bestillingen av Riksadvokaten, konverteringen av Stortingets granskningsmandat, misbruken av falske anklager til å oppnå rettslig kjennelse osv kan umulig ha funnet sted uten medvirkning fra høyeste hold i Regjeringen. Derfor må vi spørre:

Alle dine krumspring, omfortolkninger og brudd på forvaltningsloven for å unngå å stille noen enkle spørsmål for fremleggelse i samlet regjeringskollegium, statsråd Faremo: Kan det være fordi dere i Justisdepartementet gikk rundt og tenkte

«We have met the enemy - and the enemy is us»?

23. HOLISTISKE GRANSKERE

«- Jeg håper Lund-kommisjonen klarer å avdekke så mye som mulig om ulovlig overvåking, men vi skal være klar over at det nå foregår en beinhard kamp om hvem som skal skrive historien. De som er skeptiske til kommisjonen ... har sendt ut en budstikke om at det er legitimt å være oppriktig overfor historikerne som forsker på disse forholdene, men at det ikke er nødvendig med den samme oppriktighet overfor Lund-kommisjonen......

Det er en stille hviskekampanje, det som foregår... Et forsøk på å vinne tilslutning til en id'e om at skal 'vi' ta hånd om historien, så er neppe Lund-kommisjonen det rette stedet...

Det er de gamle, harde krigerne som har sin historiske forankring i krigens og den kalde krigens dager. Blantdem er svært mange sosialdemokrater....»

(Ronald Bye til Arbeiderbladet oktober 1995.[881])

Utover høsten 1993 mistet vi - som tidligere beskrevet - restene av tillit til Dahl-gruppen, og beynte å orientere oss tilbake til Stortinget. Vi orienterte om de avslørende unnlatelsessyndene hos Dahl, og mange i Stortinget begynte å bli alvorlig betenkt. Kontrollkomitéen avkrevet Riksadvokaten en redegjørelse etter at vi hadde påvist at Edward Dahl saboterte Stortingets ønske om å få gransket justisvesenet.

23.1 Stortinget vil ha sin egen kommisjon

Etterhvert begynte det også å dukke opp informasjon om at Nygaard Haug-utvalget ikke hadde den integritet og avhengighet som man hadde forutsatt .

Det som denne gangen virkelig økte temperaturen i Stortinget igjen, var Ronald **Byes** nye avsløringer[882] om forholdene i Folkets Hus og kontaktene med Overvåkingspolitiet. Dette beviste at sentrale Ap-folk tidligere hadde løyet om hva de visste, og at tidligere granskningskommisjoner hadde vært eller vært gjort til rene dekkaksjoner. Mange så alt dette i sammenheng og angret seg på at man ikke den foregående våren hadde stått fast på kravene om parlamentarisk granskning.

Mot slutten av høstsesjonen 1993 utviklet det seg enighet mellom alle opposisjonspartier om at det nå måtte bli en parlamentarisk granskningskommisjon som *dekket hele området* for politisk og annen misbruk av de hemmelige tjenester.

Det pussige var at det denne gangen var svært liten motstand fra Arbeiderpartiet. Med begge granskningsgrupperinger avslørt var nå heller ikke Regjeringen /Ap lenger tjent med å kjempe mot den nye Kommisjonen. Alternativet var nå behandling av Dahl, Nygaard Haug og Norasonde i Stortingets kontrollkomité under ledelse av den fryktede Peter **Thomassen**, og det kunne blitt litt av en festforestilling!

Legg merke til at det må ha vært for ytterligere å gardere seg mot dette at Dahl-gruppen bare tok «pause» - da kunne man fortsatt hevde at saken var under etterforskning og således ikke kunne tas opp av kontrollkomitéen. Dette kunne likevel ikke demme opp mer enn noen måneder. Det var ikke lenger noe håp for Regjeringen å få granskningen underlagt seg. Derfor valgte man å bli med på ferden og gjøre det beste ut av det.

Ap ble nå tilsynelatende mobbet i flere faser, og fant seg i det som den reneste pusekatt. (Bare ett år tidligere ble det truet med kabinettspørsmål og regjeringskrise ved enhver antydning til «stortingsregjereri», som Ap kaller det, f. eks. når Stortinget vil granske selv.)

Ap ønsket at Kommisjonens mandat og sammensetning skulle vedtas av Presidentskapet under ledelse av førstepresident Kirsti Kolle Grøndahl (A)[883].

---

[881] Arbeiderbladet 24. oktober 1995

[882] Ronald Bye med Finn Sjue og Alf R Jacobsen som medforfattere: «De visste alt», Tiden forlag 1994

[883] NTB, referert bl a i Bergens Tidende 6. desember 1993

Senterpartiets sentralstyre[884] vedtok imidlertid ut fra en bestemmelse i Stortingets forretningsorden at det måtte nedsettes *en egen gruppe* for å forberede kommisjonens mandat og sammensetning, og at denne måtte ledes av Stortingets annenpresident Edvard **Grimstad** (Sp). Dette kunne fort vært tolket som mistillit til Presidentskapet og førstepresident Kirsti Kolle **Grøndahl** (A).

Høyre ønsket primært at dette arbeidet skulle gjøres av Kontrollkomitéen under Petter Thomassen (H). Man skulle kanskje tro at Ap ville foretrukket dette, siden partiet der var representert på vanlig måte. Men Ap foretrakk en Grimstad-gruppe. Grunnen var selvsagt igjen at man fryktet at Petter Thomassen og andre «støvere» på den borgerlige siden deretter skulle bli Kommisjonens «foresatte» i Stortinget. En gruppe med visepresidenten og de parlamentariske ledere ville ikke bli en permanent «kontroll- og appell-gruppe» den nye Kommisjonen, som derved ville få leve sitt eget liv i større grad. Høyre støttet også Sp-forslaget subsidiært, og slik ble det.

Det første stortingsvedtaket var «å nedsette en særskilt komité som skal avgi innstilling til Stortinget om oppnevning og mandat for en granskningskommisjon for å granske påstander om ulovlig overvåkning» [885].

Komitéens medlemmer ble oppnevnt av Stortingets valgkomité dagen etter[886]: Stortingspresident Edvard **Grimstad** (S) (leder[887]) og stortingsrepresentantene Tom **Thoresen** (A), Johan J **Jacobsen** (S), Anders **Talleraas** (H), Kjellbjørg **Lunde** (SV), Kjell Magne **Bondevik** (KrF), Carl I **Hagen** (Frp), Lars **Sponheim** (V) og Erling **Folkvord** (RV).

I og for seg var denne sammensetningen en sensasjon. Stortinget oppnevner nesten alltid sine organer *proporsjonalt*, dvs med flest fra Ap, ca halvparten sosialister/ikke-sosialister, osv. Nå brukte den samlede opposisjon en åpning i forretningsordenen til å ta *nesten hele komitéen* unntatt ett eneste medlem fra Ap, ved å velge formann fra Presidentskapet og dernest alle de parlamentariske lederne. Det var et sus over dette som minnet om Venstres flertallsvalg av hele Lagtinget forut for riksrettssaken av 1884.

Ap hadde hele tiden ligget så flatt at noen i Ap til slutt kunne gjøre tapre forsøk på å ta æren for hele initiativet til en Kommisjon![888]

Til slutt fant Ap seg i at det ikke ble ett eneste medlem av granskningsutvalget med tydelig Ap-bakgrunn. Hvorfor?

Fordi en ny strategi allerede var i gang, slik:

- *Gjør så mye som mulig for å påvirke de andre partienes valg av medlemmer*
- *Bidra til å gjøre mandatet så vidt og bredt som mulig, historisk og saksmessig*
- *Sørg deretter for at våre systemer kontrollerer så mye som mulig av infrastrukturen og personellet rundt Kommisjonen*
- *Bruk all innflytelse til å få Kommisjonen til å granske saker som ikke kan medføre ubehageligheter for den sittende Regjering, Justisvesenet eller nåværende ledere av tjenestene*

Dette visste selvsagt ikke vi da. At denne strategien var blitt lagt, er noe vi har tolket oss frem til ut fra de senere begivenhetene.

23.2 Grimstad-gruppen

Særlig komitéens formann, stortingspresident Edvard Grimstad, (KRF) gjorde et uhyre godt og meget modig arbeide. Komitéens innstillinger[889] og Stortingets og Odelstingets[890] etterfølgende vedtak var oppsiktsvekkende og skapte parlamentarisk historie:

---

884 VG 5. desember 1993
885 Stortingstidende 8. desember 1993
886 9. desember 1993, jfr Innst S nr 60 (1993-94)
887 Formelt valgt som leder av komitéen selv
888 Thorbjorn Jagland
889 Innst S nr 60 (1993-94), avgitt 18. januar 1994 og Innst O nr 24 (1993-94), avgitt 17. februar 1994
890 Stortingstidende 1. februar 1994 og Odelstingstidende 22. februar 1994

- *Stortinget nedsetter uhyre sjelden parlamentariske kommisjoner i det hele tatt, enda sjeldnere granskningskommisjoner.*

- *Det har aldri før forekommet at Stortinget viser slik indirekte mistillit til Regjeringen at den nedsetter sin egen granskningskommisjon på områder Regjeringen allerede gransker, og i realiteten granskning av Regjeringen*

- *Stortinget vedtar praktisk talt aldri lover på eget initiativ. Den nye granskningskommisjonen ble utstyrt med egen særlov uten at Stortinget brydde seg om å diskutere saken med Regjeringen, langt mindre be om lovutkast. Det har heller aldri skjedd før.*

- *Den nye loven gir Stortingets kommisjon jurisdiksjon til bl a å pålegge vitner å forklare seg, og omfatter straffebestemmelser for falsk forklaring. Aldri noen gang har den lovgivende makt sitt sine egne organer slik jurisdiksjon som alltid har ligget under den utøvende makt og domstolene.*

- *Stortinget påla Regjeringen å frita alle tjenestemenn for taushetsplikt, igjen uten å spørre Regjeringen*

- *Stortinget ga blaffen i Regjeringens krav om å la Sikkerhetstjenesten (FO/S) sikkerhetsklarere kommisjonens medlemmer - FO/S var selv mistenkt - og fattet klareringsvedtak selv*

- *Kommisjonen fikk bevilget kr 7 millioner for 1994 og klar beskjed om å komme tilbake hvis det var noe som helst som virket begrensende på dens arbeid*

- *Kommisjonen skulle arbeide i minst to år. Lund selv ble innvilget tilsvarende permisjon fra Høyesterett*

Det kunne ikke herske noen tvil om at Regjeringen og Arbeiderpartiet var satt på tiltalebenken like så sikkert som riksrettstiltalen mot Høyre-regjeringen i 1884. Det er faktisk ikke mulig å finne noen mer dramatisk maktforskyvning fra Regjeringen tilbake til Stortinget enn nettopp den gang.

Alle må derfor forstå at Stortinget tok saken meget alvorlig, og at man på ingen måte ventet at alle de utredningene, etterforskningene og granskningene som pågikk under Regjeringens instruks ville gi den avklaring Stortinget nå forlangte. Det er helt bemerkelsesverdig at den samme regjering som mindre enn ett år tidligere hadde truet med å gå av hvis det ble fattet *langt mindre vidtrekkende vedtak*, nå så seg nødt til å stemme for alt dette. Stortinget *har* makt, når det vil.

Disse vinterukene i begynnelsen av 1994 var en festforestilling for det norske demokratiet, den norske rettsstaten og det parlamentariske styresett. Uansett hvordan man vurderer utviklingen i den nye kommisjonen etterpå, har særlig stortingspresident Grimstad sikret seg en sentral plass i Norges-historien. Ingen må tro at det kan ha vært enkelt å gjennomføre denne prosessen. *Vi* vet at det både i denne perioden og tidligere løp provokatører opp og ned i stortingskorridorene for å desinformere og fremme usikkerhet og splittelse[891].

Stortinget er vanligvis meget tilbakeholdne med å ta opp enkeltsaker, enten det er i komitéinnstillinger eller plenumsdebatter. Kun to saker ble trukket frem under den korte stortingsdebatten[892] som del av begrunnelsen for å nedsette Kommisjonen:

- *Ronald Byes bok «De visste alt»[893] (av Grimstad, Thoresen, Bondevik og Lunde)*

- *Ramm/Setsaas-saken og/eller «den fjerde tjeneste» (av Lunde, Vihovde og Hagen)*

891

892 Stortingstidende 1. februar 1994 (vi regner ikke med eldre og velkjente saker som ble nevnt i en mer historisk sammenheng)

893 Ronald Bye med Finn Sjue og Alf R Jacobsen som medforfattere: «De visste alt», Tiden forlag 1994

Også av pressens dekning og politikernes uttalelser til pressen[894] fremgår det med all tydelighet at disse sakene måtte bli helt sentrale for Kommisjonen.

Vi tar med utdrag av innlegget fra stortingspresident Grimstad[895]:

> *«Med det vedtak denne spesialkomitéen inviterer Stortinget til å gjøre idag, håper jeg sannheten omkring disse sakene skal komme frem...*
>
> *Vi skal så langt det er mulig få sannheten frem. Det er nødvendig av hensyn til dem som har følt at de muligens er blitt overvåket. De har et krav på et svar om det er noe i dette, eller om det ikke er det. Det er nødvendig å få ro av hensyn til dem som skal arbeide innenfor dette vanskelige området i E-tjenesten og Overvåkningstjenesten. De skal også ha ryddige arbeidsbetingelser.*
>
> *Det er viktig å få ryddet opp i subkulturer eller grupper som kan ha vokst opp og levd sitt eget liv i nærheten av eller i skyggen av de offentlige tjenester.*
>
> *Enhver borger i dette land som holder seg loven etterrettelig, har krav på trygghet for at de ikke blir overvåket eller avlyttet.*
>
> *Jeg håper og føler meg forvisset om at denne kommisjonen vil gi et vesentlig bidrag til dette, til at sannheten kommer frem, til oppklaring og avklaring, til stabilitet og ro, og til at rettssikkerhet og integritet for det enkelte menneske blir respektert i fremtidens Norge.»*

Legg merke til at det er helt tydelig at Grimstad snakker om forhold i nær fortid og i fremtiden. Dette er viktig for forståelsen av mandaten og vurderingen av Kommisjonens egen forståelse, som vi kommer tilbake til.

23.3 Oppnevning av Lund-kommisjonen

Stortingets granskningskommisjon for de hemmelige tjenester fikk denne sammensetning:

- *Høyesterettsdommer Ketil Lund (leder)*
- *Advokat Regine Ramm Bjerke*
- *Professor Berge Furre*
- *Generalmajor Torkel Hovland*
- *Likestillingsombud Ingse Stabel*

Det hadde ikke vært noen enkel jobb å komme frem til denne sammensetningen[896]. Man skulle kombinere politisk bredde (uten direkte partipolitiske referenser) med Stortingets vanlige krav i hvertfall til kjønnsmessig fordeling, og dessuten gå en vanskelig balansegang mellom faglig kompetanse og habilitetshensyn. Det vktigste for flertallet var at medlemmene måtte være uavhengige og ikke ha tilknytninger som kunne svekke deres evne og vilje til å oppklare.

Man ble raskt enige om at lederen burde komme fra Høyesterett, og at det burde være Ketil Lund. Lund var oppfattet som saklig, uavhengig og ubestikkelig. I denne sammenheng var det en fordel at han hadde vært aktiv på venstresiden i studentpolitikken og vært engasjert av venstresiden i enkelte feider med tjenester og øvrighet. Da mente man han ihvertfall ikke ville løpe Ap-regjeringens ærend. Aftenposten skrev under «Navn i nyhetene»[897]:

> *«En genistrek, mente mange da Ketil Lund i januar ble oppnevnt som leder av den parlamentariske kommisjon som skulle granske påstandene om ulovlig overvåking. For få tunge jurister nyter som Lund tillit i de brede politiske leirer.*
>
> *Kanskje ikke derfor et så stort paradoks at nettopp flere på høyresiden i norsk politikk nå legger det store forventningspressetpå den 'gamle' radikalerens skuldre. For i motsetning til*

894

895 Stortingstidende 1. februar 1994 s. 1987

896 Fremstillingen her baserer seg på samtaler med stortingsrepresentanter

897 Aftenposten 6. juli 1994

Regjeringens egen granskningskommisjon, Nygaard Haug-utvalget, vil den stortingsoppnevnte Lund-kommisjonen ikke ha noe behov for å tilsløre eventuelle kritikkverdige forhold som måtte bli avdekket, blir det hevdet.

Selv tar Lund forventningspresset med stor ro. I disse dager er han mest bekymret over hvordan han skal klare å stue vekk et flyttelass med møbler fra Italia - etterlevninger fra et gammelt hus som hans halvt italienske kone har solgt. For praktisk arbeide er ikke det som ligger lettest for høyesterettsdommeren, ifølge hans nærmeste omgivelser. Og desto mindre når andre forteller ham hva han skal gjøre.

At Lund ikke lar andre fortelle ham hvor skapet skal stå, viser ikke minst yrkeskarrièren klart. Få jurister har hudflettet rikets øverste dommere og 'øvrighet' slik han har gjort. Og gjennom sitt engasjement i bl a Alta-saken og ikkevold-saken demonstrerte han sine radikal-anarkistiske holdninger....»

Videre måtte man ha minst en person som hadde omfattende kvalifikasjoner i forhold til de hemmelige tjenester, og helst kjenne dem fra innsiden samtidig som uavhengighet og lojalitet til Stortingets oppgave var helt utvilsom. Heller ikke her var det vanskelig å finne personen: Generalmajor Torkel Hovland var kjent for å være uredd, dyktig og pågående, med et særdeles bevisst forhold til hva som er rett og galt i forhold til statsforfatningen og rimelig distanse til tjenestene, samtidig som han hadde vært i E-tjenesten selv. Paradoksalt nok var den beste bekreftelse på at man hadde funnet riktig mann den reaksjon man møtte fra forsvarssjef Torolf Rein: Det kom ikke på tale å avgi Hovland. Han var uunnværlig. Men Grimstad-utvalget ble sikrere i sin sak og instruerte forsvarsministeren til å sørge for at Hovland ble stilt til disposisjon, og slik ble det.

Det er mer uklart hvordan de øvrige medlemmene kom med. Høyre hadde en kandidat nr. 2 som hadde meget sterke kvalifikasjoner tilsvarende Hovlands, men nådde ikke frem med vedkommende. Berge Furre skal ha blitt bragt i forslag av Arbeiderpartiet og jublende akseptert av SV, og dermed var han på plass fordi den overvåkede venstresiden måtte ha sin plass i kommisjonen. Til sist var nok problemet å finne et par ikke alt for ukvalifiserte kvinner, og nå ble det lett blant juristene. Paret Regine Ramm Bjerke/Ingse Stabel kom visstnok inn nokså raskt på tampen som en kombinasjon med en viss politisk bredde.

Det var bare Berge Furre som hadde en helt klar partipolitisk bakgrunn (SV). Kommisjonen er oftest omtalt som Lund-kommisjonen.

23.4 Lund og de andre granskerne

Aftenposten skrev[898]:

> *«Ketil Lund og hans kommisjon er blitt overvåkernes overvåkeres overvåker. Alle venter på Lund-kommisjonens konklusjoner.»*

Det var nå store forventninger til Lund. Nygaard Haug-utvalget var nærmest ledd ut som den pinligste dekkaksjon i manns minne. Stortinget oste av skepsis til Riksadvokatens Dahl-gruppe. Kontrollutvalget var «avsatt» og detronisert. Politi og påtalemyndighet var gjenstand for stadig fornyet krav om gransking. Aftenposten hadde helt rett: Lund-kommisjonen skulle stille seg like kritisk til sine granskende forgjengere som til de primærgranskede.

Lund var egentlig heldig. Etter Ronald Bye's avsløringer kom det klart frem at en annen, eldre granskningsprosess iverksatt under en Ap-regjering hadde fungert som en ren dekkaksjon: Da det daværende kontrollutvalg i 1977 under ledelse av en annen høyesterettsdommer - Jens Chr Mellbye - skulle granske påstandene fra daværende odelstingspresident Per Borten, ledet det også til full frifinnelse. Men daværende stortingsrepresentant Trygve Bratteli mottok da Ronald Bye's rapporter med den ene hånden og Mellbye-utvalgets frifinnelse med den andre, uten å si fra.

I 1994 *visste* derfor Lund at selv høyesterettsdommere kan manipuleres ved hjelp av sammensvergelser for tildekning. Det var bevist av Ronald Bye. Det var derfor all grunn for ham til å gå løs med øks og sag på Nygaard Haug-utvalget og Dahl-gruppen, for å se om de var ofre for eller utøvere av samme slags konspirasjon.

Forsto Lund dette?

Det er ikke mye som tyder på det. Tvert imot. Ifølge Aftenposten [899]

---

[898] Aftenposten 6. juli 1994

[899] Aftenposten 6. juli 1994

«..iler han førstelagmann Agnes Nygaard Haug til unnsetning. Sjelden eller aldri har et norsk granskningsutvalg møtt tøffere kritikk. Etiketter som Ap-lakeier og hvitvaskere av E-tjenesten og Regjeringen er blitt benyttet.

- *Det var ikke heldig at to utvalg gransket samme spørsmål. dette kan selvfølgelig ikke Nygaard Haug-utvalget lastes for, og jeg synes under enhver omstendighet det er meningsløst å antyde at utvalget går Ap's ærend, sier Ketil Lund.»*

Også i NRK-TV uttalte han at stortingsrepresentantene hadde tatt Nygaard Haug-utvalget for hardt[900].

Det var litt av en hilsen å sende til sin egen oppdragsgiver; det Stortinget som nettopp hadde vist ham sin ytterste tillit. For hva sier han egentlig?

- *Det eneste problemet han ser er at det ble «to utvalg». Det kan ikke Nygaard Haug lastes for. Hvem «laster han» i realiteten for dette? Selvsagt **Stortinget** selv, som lot Regjeringen oppnevne sitt og deretter oppnevnte sitt eget.*

- *Lund tar avstand fra kritikken mot Nygaard Haug - og hvor finner man mange av de hardeste kritikerne? Nettopp i **Stortinget.***

- *Lund melder at han ikke tror Nygaard Haug-utvalget kan ha gått Ap's ærend (implisitt: har gjort en hedelig jobb), og beviser derved klar **forutinntatthet** til selve hovedsaken i det nettopp **Stortinget** vil han skal granske: Han frikjenner dem som har frikjent den E-tjenesten og den Regjering som er satt under etterforskning, **for han har loftet et papir i sin egen granskning!***

Hvorfor sier han det ikke rett ut: «Nygaard Haug har gjort en god og saklig jobb, og det er bare tull av Stortinget å oppnevne en ny kommisjon som bare forkludrer saken.»

Allerede før dette hadde Lund demonstrert ved engasjement av etterforskere at han *hadde full tillit til Riksadvokatens Dahl-gruppe* (se nedenfor). Senere viste det seg direkte at Lund inntok *akkurat samme holdning til Dahl-gruppens konklusjoner.* Når den hadde sagt sitt, var det ikke noe mer å snakke om (se nedenfor om Lunds behandling av Ramm/Setsaas-saken og Østlund-saken).

Hvorfor tok Lund jobben i det hele tatt, når den allerede var gjort og en ny kommisjon bare var herk (bortsett fra et noe utvidet mandat)? Kanskje en gammel ringrev med god kjennskap til Stortinget og granskninger var inne på noe[901]:

> *«Nei, du vet det kommer aldri til å komme noe fra Lund-kommisjonen. De folka der er kommet til Himmerike for jurister og historikere, de. De har fått lomma full med penger og flotte kontorer og kan drive med akkurat det de syns er gøy i år etter år. Bare vent: Når de to åra er ute, må de fortsette, og det kan aldri Stortinget si nei til. Og mange her i Stortinget syns det er helt fint å ha et sted å sende sånne vanskelige saker til.»*

23.5 Lund-kommisjonens infrastruktur

Stortinget slapp taket etter at Kommisjonen var utnevnt med medlemmer, mandat, bevilgning og særlov. Kunne det gjøres bedre? Nå var det bare å avvente jobben. I Stortinget var det en gjengs oppfatning at man ikke skulle gjøre om de feilene Regjeringen hadde gjort med *sine* utvalg: Å blande seg opp i arbeidet med løpende samtaler, brevveksling og instruksjoner. Man fikk ha tillit til dem man hadde oppnevnt.

Men hadde *Regjeringen* tenkt å forholde seg like respektfullt? Kunne man vente at de krefter som hadde satt himmel og jord i bevegelse for å tildekke så langt, nå plutselig la ned årene?

Hvordan det skjedde skritt for skritt vet vi lite om, men realiteten er at det inntrådte et slags tidsskifte i Kommisjonen i mai-juni 1994. Da hadde Kommisjonen fått på plass sitt sekretariat, som besto av[902]:

- *Førstestatsadvokat Hans-Petter Jahre, Økokrim (leder)*

---

900 «Sommeråpent» i NRK-TV 7. juli 1994
901 Privat samtale med Ramm.
902 VG 5. juni 1994

- *Spesialrådgiverne Terje Ingstad og Gunnar Fjæra, Økokrim*
- *Historikeren Knut Kjeldstadli*
- *Politietterforskerene Sturla Osen og Bjørn Tvete-Berger, Kripos*
- *Politimann Sigurd Nilsen, Sarpsborg politikammer*
- *Sekretær Berit Utaker, Kristelig Folkepartis stortingsgruppe*

Det er verd å merke seg at utvalget nå hadde skaffet seg en infrastruktur som kun med unntak av Kjeldstadli og Utaker var under daglig kontroll av det samme justisvesen som Stortinget hele tiden hadde forsøkt å få gransket; det samme justisvesen som Dahl-gruppen hadde fritatt fra enhver granskning; det samme fravær av granskning som var blant Stortingets viktigste beveggrunner for å nedsette hele Lund-utvalget! Faktum er at personer under direkte kommando av forvaltningen inkl justisvesenet nå hadde inntatt alle de personellmessige nøkkelposisjonene rundt Kommisjonen.

23.5.1 Kripos-etterforskerne fra Dahl

Lund-kommisjonens to hovedetterforskere er *akkurat de samme som Dahl-gruppens!* På dette tidspunkt var det eneste Lund-kommisjonen kunne vite om Dahls arbeide - utover hva han selv måtte fortalt dem - at det var sterk skepsis i Stortinget og at *vi* - Dahls indirekte oppdragsgivere - mente Dahl drev en dekkaksjon.

Dahl hadde på dette tidspunkt pause, og Lund hadde ingen mulighet for å vurdere hans arbeide - særlig fordi Lund var under det inntrykk av Dahl's etterforskning «skulle fortsette». Men Dahl måtte i all hast - og 4 mnd før (mars 1994) den Nygaard Haug-rapport han hadde pause for å avvente forelå - få kommet inn til Lund for å få gitt en foreløpig orientering om vår sak, slik at han fikk forhindret at Lund startet undersøkelser på Lindebergåsen!

Faktisk kom også *den tredje etterforskeren* - Nilsen - fra Dahl, men han spilte nok en mer tilbaketrukken rolle.

Hva slags tankegang ligger bak dette? Lund-kommisjonen må ha vært fullstendig på det rene med at justisvesenets forhold til de hemmelige tjenester var tema.. Selv om de holdt seg strengt til mandatet etterforskningsmessig, var det klart at justisvesenet hadde fått prøve seg flere ganger uten å finne noe, og at Stortinget nå *ville ha et nytt lag.* Hvorfor da hente fra *det gamle laget* i bøtter og spann?

Hvem som var lur og hvem som var lurt vet vi ikke så mye om. Men litt vet vi. Det har vi gjengitt i detalj i et tidligere underkapittel i dette kapittel (kap 20.4.14). Det dreier seg mest om Finn Sjue, og om hvordan hans elegante «innsideopplysninger» som senere viser seg å være aldeles gale benyttes på utstudert psykologisk vis til å konstruere motsetninger bak kulissene som skal legitimere de to Dahl-etterforskernes innmarsj hos Lund, og hvordan desinformasjon overfor Stortinget sannsynligvis ble benyttet for å avgjøre saken.

23.5.2 Økokrims etterforskere og deres sjef

Hva med etterforskerne som kom til Lund-kommisjonen fra *Økokrim?* Vi kjenner ikke disse noe til disse personene. Men vi vet noe om deres sjef, Lars Oftedal **Broch**. Han er født i 1939 i Oslo[903]. Hans mor er Mathilde Oftedal som i 1950 giftet seg med rådmann Peter Theodor Broch, som året før hadde avsluttet en fireårsperiode på Stortinget, innvalgt av Arbeiderpartiet. Før det hadde han vært ordfører i Narvik 1934-45. Hans foreldre var oberst Ole Jacob Broch som var Generalkrigskommissær i London-regjeringen og Henny Salvesen. Mathilde Oftedal var datter av statsråd Lars Oftedal (A) og Alice Stephansen. Hennes bror var statsråd Sven Oftedal (A), sosialminister i samlingsregjeringen og Gerhardsens første regjering fra 1945 til sin død i 1948. Han var også valgt inn på Stortinget. Uner krigen hadde han sittet på Grini, og var en periode leirlege[904]. Som sosialminister engasjerte han seg sterkt i integrering av hjemløse jøder i Norge[905]

903 Personopplysningene fra Hvem er Hvem, ulike årganger
904 Oskar Mendelsohn: «Jødenes historie i Norge gjennom 300 år». Bind 2. Side 60-61.
905 Mendelsohn, side 289.

Mathilde Oftedal Broch var et usedvanlig prektig menneske[906]. Umiddelbart etter krigen drev hun hjelpearbeid for hjemløse jøder i Tyskland. Deretter - i 1949-50 - var hun forstanderinne for Europahjelpens Barnekoloni på Grefsrud ved Holmestrand (hennes nærmeste medarbeider var Esther Ryssdal) en virksomhet med mer enn 100 ansatte, der 200 jødiske barn fra Nord-Afrika fikk et nytt liv. Virksomheten ble drevet i nært samarbeid med jødiske hjelpeorganisasjoner. De hadde både israelske og norske lærere. Flere politikere stilte opp med aktiv støtte til prosjektet. Det gjaldt særlig Einar Gerhardsen og Jens Chr Hauge, som i Aftenposten er avbildet som «lekeonkler». Barna ble fysisk styrket og fikk opplæring før de reiste til Israel, der de idag beskrives som en gruppe svært ansvarlige borgere innen undervisning, administrasjon og forretningsliv. Mathilde Oftedal Broch har senere besøkt denne gruppen i Israel flere ganger.

Ekteparet Broch engasjerte seg opp gjennom årene en rekke ganger for Israels og jødenes sak, bl a gjennom opprop. Peter Theodor var blant initiativtakerne til en internasjonal organisasjon mot jødeforfølgelse og ledet selv den norske komitéen[907]. Ved Israels 10-års jubileum i 1958 overrakte han gave fra norske venner til Det hebraiske Universitet i Jerusalem[908]

Lars Oftedal Broch har all grunn til å se opp til sin mor, og sikkert også sin far. Men det er ikke poenget i denne sammenheng. Poenget er at både hans far og mor tilhørte solide Arbeiderparti-dynastier. Bestefaren var solid involvert i den norske eksilregjeringen i London der formodentlig også faren oppholdt seg som Narvik-ordfører i eksil før han ble innvalgt på Stortinget for Ap i 1945. Moren var datter av en sentral Ap-statsråd og hadde åpenbart meget nære forbindelser til de største Ap-koryféene etter krigen, særlig Gerhardsen og Hauge. Det sier seg selv at hun må ha hatt enda nærmere forbindelser til etterkrigstidens jødiske miljø i Norge. Hennes bror, statsråd Sven Oftedal, var en av de drivende krefter i det norsk-israelske samkvemet, ifølge Erling Borgen[909]:

> *«Det var fra første stund Haakon Lie som var dynamo i det norsk-israelske samkvemet. Til Wendelbo[910] har Lie opplyst at det aldri var noe bredt formalisert samarbeid på partiplanet. 'Det var det personlege venskapet som kom til å prege samarbeidet. Det var især Martin Tranmæl, Olav Larssen, Sven Oftedal og Haakon Lie som var opptekne av Israel.»[911]*

Selv var Lars Oftedal Broch på samme alder som de 200 jødiske barna hans mor hadde omsorg for. Her fikk han utvilsomt mange svært gode venner som idag er i sentrale posisjoner i Israel.

Ikke noe av dette er galt, men alt knytter Økokrim-sjefen solid opp til de miljøer som i 50- og 60-årene etablerte *Arbeiderpartiets E&S-tjenste* i tett samarbeid med de norske hemmelige tjenestene, hvorfra våre dagers «fjerde tjeneste» med tett forhold til Mossad Norge har utviklet seg, og som dessuten knytter ham flere veier opp til de norske miljøer og sterkeste enkeltpersoner som la grunnlaget for den solide bindingen mellom det norske Ap og Israel fra begynnelsen. Igjen er vårt problem at vi er fulle av sympati og tilslutning for det som skjedde i disse årene, men tar like klar avstand fra det som skjer idag, i en situasjon der *ingen har full oversikt over trådene fra den gamle tid til idag* og derfor ikke kan vite hva slags bindinger, avhengighetsforhold etc som foreligger, herunder med Mossad, og hvem som har fortsatt inn i de nye virksomhetene *som nettopp er hva Lund-kommisjonen skal granske.*

Nå er det like før Lund-kommisjonen skal avgi sin innstilling, og nå er Lars Oftedal Broch utnevnt til høyesterettsdommer. Agnes Nygaard Haug ble som vi husker fung høyesterettsdommer da hun var ferdig med sine dekkaksjoner.

Vi kan heller ikke unnlate å minne om at det i vår egen sak nettopp var *Økokrim* som henla våre anmeldelser mot Leif A Lier og Lasse Qvigstad etter deres summariske henleggelser av anmeldelsen mot Annæus Schjødt og Hans Chr Bugge (Redd Barna, statssekretær for Ap i Departementet for utviklingshjelp 1986-87) for bevisfusk. Denne påtalesaken skulle vært behandlet av Riksadvokaten eller en settestatsadvokat, og må ha endt hos den påtalemyndighet som var villig til å ta den ønskede avgjørelsen (se kap 7.7 og 20.4.16 om hele denne påfallende saken). Dette må sees i lys av at det fra Stortingets side nettopp var en forutsetning at *justisvesenet* ble gransket da Riksadvokaten overtok granskningen av vår overvåkingssak, men at dette ikke ble gjort, hvilket beviser at Riksadvokaten var dypt involvert også i denne tildekkingsaksjonen.

---

906 Mange av opplysningene i dette avsnittet fra Aftenposten 1. november 1994
907 Mendelsohn, side 383 og 602.
908 Mendelsohn, side 385.
909 Erling Borgen: «Diktatoren». Scanbok 1988. Side 202.
910 Borgen siterer Hans Svein Urdahl Wendelbo: «DNA og Midt-Austen» (Hovedoppgave)
911 Borgen/Wendelbo har i farten glemt Jens Chr Hauge.

Selv om Økokrim-etterforskerne under ledelse av statsadvokat Hans-Petter **Jahre** fra Økokrim er avgitt til Lund, er det opplagt at de rapporterer til sin ordinære sjef og spør ham til råds- i likhet med Kripos-folkene. Det er også helt naturlig. *Men det gjør etter vår mening også disse etterforskerne inhabile* når de er underlagt en sjef med så nær tilknytning nettopp til de miljøer og personer som skal etterforskes.

23.5.3 Kommisjonens egen sikkerhet

Hva gjorde Kommisjonen med *sin egen sikkerhet?* Dahl-gruppen lot alt flyte åpent i Økokrims lokaler, og Nygaard Haug flyttet inn på fanget til Trond Johansen. Lund i intervju med Aftenposten[912]:

> *«-Frykter Kommisjonen avlytting og annen overvåking? Avisene har de siste dager vært fulle av folk som føler seg avlyttet, og granskningskommisjonen må vel være et spesielt interessant avlyttingsobjekt?*
> *- Ja, vi har tatt våre forholdsregler. Vårt databaserte informasjonssystem og lokalene er i overensstemmelse med kravene til behandling av gradert materiale.»*

Hvilke krav? Naturligvis krav *utformet av norske dertil egnede tjenester*. Og hvem hadde fått i oppdrag å *implementere kravene* ved å gjennomgå alt utstyr og alle lokaler? Riktig igjen: *Forsvarets sikkerhetsstab.*

Lund kjente kanskje ikke til at det allerede fra flere stortingsrepresentanters side var reist som åpenbar mulighet (se kap ....) at FO/S kanskje ikke bare *fjernet andres*, men iblant *satte inn sine egne avlyttingssystemer?* Flere enkeltsaker der FO/E er innblandet antyder denne praksis. At justisministeren hadde bekreftet at det fant sted *sammenblanding mellom tjenestene* og at det derfor ikke var godt å si hvem de egentlig arbeidet for, de som angivelig kom fra FO/S?

Oj, uff: Kan vi ikke ha tillit til våre egne tjenester?

Goddag, mann. Det er grenser for tillit til den som settes under granskning. Og Lund må i det minste ha lest i sitt eget intervju at[913]

> *«Lund-kommisjonen skal .. granske E-tjenesten, men skal i tillegg gjennomgå Forsvarets Sikkerhetsstab ..... Meningen er å klarlegge om det har foregått ulovlig overvåking eller om de hemmelige tjenester har hatt irregulære forbindelser med politiske partier eller andre kritikkverdige kontakter.»*

Men jobben var jo gjort. Siden det ikke var noe galt, kan vi bruke de granskede som granskere og garantister for at granskningen går trygt og godt for seg. Og om de skulle sitte med sine øretelefoner og høre på alle forhandlinger i Kommisjonen, eller om de skulle ha nøkler til våre dirkfrie låser, gjør det jo ingen ting, *for vi må jo ha tillit til dem!*

Vi har merket oss at det finnes andre som har bedre vett:

Tidligere statsminister Harold Wilson søkte hjelp fra CIA, ikke britiske tjenester, da han fikk mistanke om et diskrediteringskomplott rettet mot ham v/ MI5. Heller ikke det britiske Kongehus stolte på britiske tjenester da det fikk mistanke om avlytting av de kongelige. Bl a dukket det opp en tape fra en telefonsamtale the Princess of Wales hadde hatt. Denne ble forsøkt avskrevet som et «amatøropptak» (det har vi *også* ofte hørt i Norge), men nærmere undersøkelser viste noe annet. «The Guinness Book of Espionage» skriver[914]:

> *«For å understreke Kongehusets betydelige bekymring for kongelig privatliv og avlytting, brøt prins Charles i 1992 med vanlig tradisjon og ansatte et uavhengig, privat sikkerhetsfirma fremfor politiet eller MI5 til å gjennomsøke Kensington Palace for å finne eventuelle avlyttingssystemer.»*

Og tilsvarende med prinsesse Diana[915]:

> *«...beskyldninger hun er overbevist om at elementer i sikkerhetstjenesten har medvirket til for å forsøke å stille henne i et dårlig lys.*

---

[912] Aftenposten 6. juli 1994
[913] Aftenposten 6. juli 1994
[914] Mark Lloyd: «The Guinness Book of Espionage». Da Capo Press, New York, 1994. Side 223.
[915] VG 20. november 1995

Prinsessen har til og med latt et privat amerikansk etterretningsfirma installere antiavlyttingssystemer i sitt hjem Kensington Palace.»

Harold Wilson, prins Charles og prinsesse Diana har forstått adskillig mer enn den norske Lund-kommisjonen!

23.6 Lund-kommisjonen i arbeide

Kommisjonsleder Ketil Lund redegjorde[916] i juni 1994 - etter at kommisjonen hadde brukt de første to månedene til å planlegge sitt arbeide - for at man regnet med å bli ferdig før utgangen av 1995. Da skulle minst 200 personer være avhørt. Lund oppfordret folk om å melde seg: *«Har de noe som de mener vi kan ha interesse av, må de ta kontakt.»*

En av de som kort tid etter *tok kontakt*, var sivilingeniør Ole C. Østlund, som hadde vært snuleder for Alexander Kielland-plattformen. Vi var spesielt interessert i Østlund/Kielland-saken fordi den ligner svært meget på vår egen: Den er meget vel dokumentert, det er *mange vitner*, den har *gått gjennom hele mølla i justisvesenet*, den har vært hos Dahl, den er beviselig ikke-etterforsket alle steder.

Først ble saken tatt opp i VG[917], der hele historien om omfattende telefonavlytting av Østlund og romavlytting med telefon av andre rundt Kielland-saken, bl a Svein Muffetangen, ble repetert (se kap21.6). Østlund hadde vært hos Dahl, men Dahl hadde selvsagt ikke funnet noe.

Lund satt jo nå med Dahls papirer, og kunne selv se at Dahl ikke hadde gjort noe. Ut fra bl a meldingen i VG, burde Lund nå straks innkalt Østlund og andre for å gå i gang med Kielland-saken. Lund husket vel Kings Bay-saken, og burde ha fantasi nok til å se muligheten for at Ap-regjeringen nå fryktet en repetisjon, og hadde tatt «sine» hemmelige tjenester i bruk for å få tidlig varsel om hva som kunne brygge opp.

Østlund hadde i likhet med oss vandret i mange korridorer med denne saken, og som lovlydig borger forsøkt å få hjelp av de dertil egnede organer. I virkeligheten er hans engasjement langt fra på egne vegne, men «på vegne av» Norges største industrikatastofe, regnet i antall dødsfall og på andre måter.

Etter ikke å ha kommet noen vei hos Dahl, avventet han - særlig etter VG-oppslaget - initiativ fra Lund. Da dette ikke kom, skrev han til Lund-kommisjonen i november 1994[918]. I brevet redegjør han for sitt forhold til Dahl-gruppen. I likhet med oss skulle han få innsyn i Dahls dokumenter vedrørende Kielland-saken. Dokumentene skulle sendes til Trondheim Politikammer der han skulle få se i dem, antakelig på samme sterkt begrensede måte som vi fikk se i våre.

Men Østlunds sak må også ha vært regnet som «farlig», for nå slo et virus vi kjente fra før til også i Østlund-saken: Da han fikk se i dokumentene, oppdaget han at flere viktige dokumenter manglet[919], bl a protokollen fra avhøret av ham selv. På spørsmål forklarte Dahl mangelen av ett dokument med «kopimaskinfeil»[920]. Andre manglende dokumenter ble ikke forklart. Slike feil har vi vært borti mange av. Det kommer vi tilbake til nedenfor.

Det heter videre i Dahls brev til Østlund:

> *«Etter at de innledende avhørene var foretatt i saken, ble den lagt til side fordi andre oppgaver ble prioritert. Saken er ikke formelt avsluttet, idet saksdokumentene er utlånt til Stortingets granskningskommisjon. De kan imidlertid ikke påregne at det vil bli foretatt ytterligere etterforskning fra etterforskningsgruppens side.»*

Vi skriver nå *november 1994*. Dahl-gruppen, som ble oppnvent *utelukkende for å arbeide med Ramm/Setsaas-saken*, men likevel tok inn i dette enkelte beslektede oppgaver, henla den sak den i henhold til sitt mandat arbeidet med 10. juni 1994, et halvt år tidligere. Da hadde den hatt et havlt års «pause» uten etterforskning. Dahl hadde mao sittet et år på Sørlandet uten etterforskere og hadde ihvertfall ikke noe oppdrag på dette området etter 10. juni.

Hvordan kan Dahl si at saken «ikke er formelt avsluttet»? Hvem skal avslutte den? Lund, som ikke har noe med politisaken å gjøre - og som bare har «dokumentene på utlån»? Eller eksisterer Dahl-utvalget fortsatt ett eller annet sted i dypeste hemmelighet? Med hvilket mandat?

Realiteten er at Dahl kun utførte «innledende avhør» og deretter ga blaffen i hele Kielland-saken - Norges største industrikatastofe. Dahl var blitt grundig orientert av oss om «den fjerde tjenestes» motivasjon og operasjoner. Han var

---

[916] VG 5. juni 1994
[917] VG 6. juli 1994
[918] Brev fra Ole J Østlund til Lund-kommisjonen av 18. november 1994
[919] Brev fra Ole J Østlund til førstestatsadvokat Edward Dahl av 31. oktober 1994
[920] Brev til Ole J Østlund fra førstestatsadvokat Edward Dahl av 14. november 1994

blitt orientert av oss om at en rekke personer ifb med Kielland-saken (se kap 21.6) hadde viktig informasjon om overvåking. (Det hadde da Østlund fortalt oss.)

Likevel la han saken til side - men «avsluttet» den ikke! (Her skal vi også ha i bakhodet at Stortingets kontroll-komité ikke kan arbeide med saker under etterforskning!)

Utover sommeren 1994 sto en rekke av Kielland-vitnene frem i media og ga forklaringer som nøyaktig pekte i retning av romavlytting ved hjelp av telefon. Fortsatt reagerte ikke Dahl, som i november fortsatt ikke hadde «avsluttet» saken, men sa at man ikke «kunne påregne mer etterforskning».

Men dokumentene var «utlånt» til Lund. Hvordan ser den dokumentmappen ut? Har kopimaskinen spist opp dokumenter også ved denne oversendelsen?

Det kan se slik at: Lund-kommisjonen brukte bare 4 dager på mulig avlytting, romavlytting med telefon og annen overvåking i forbindelse med Norges største industrikatastrofe. Etter at Østlund hadde tilskrevet Lund-kommisjonen 18. november fikk han svar 22. november[921]:

> *«Vedlagt returneres de mottatte dokumenter. Det kan ikke ses at de inneholder opplysninger av betydning for kommisjonens arbeid.»*

Hva i all verden er dette? Har Lund & Co i det hele tatt sett i papirene? Hadde det gått dem fullstendig forbi at en lang rekke uavhengige og troverdige personer ifb med Kielland-saken (se kap 21.6) samme sommer hadde beskrevet nøyaktig hva som skjer når man blir romavlyttet med telefon? Er de så historieløse at de ikke begriper den potensielle politiske sprengkraft ved Kielland-saken, herunder bare antydningene om tildekning av en mulig sprengningsteori, at de som måtte kunne bestyre hemmelige tjenester til egne partipolitiske formål måtte boble over av fristelse til å gjøre dette?

Ihvertfall kommisjonens medlem Furre kjente jo til alle avlyttingshistoriene. Han ble jo bedt om å kommentere dem i media. Der bagatelliserte han dem imidlertid som uprofesjonell «terror»-virksomhet etc., akkurat som overvåkningssjef Østgaard kalte det «spøkefugler» i sin desinformasjon.

Har hele Lund-kommisjonen i likhet med sitt medlem Furre latt seg lure av Østgaard? Har det ikke falt dem inn med en tanke at de som er mistenkte i en så alvorlig granskning ikke alltid snakker sant?

Men kanskje trengte de bare fire dager på å avvise hele Kielland-saken fordi Dahls kopimaskin hadde vært sulten? Eller kanskje lå det noe i mappen til Lund som *ikke* Østlund hadde fått se? Kanskje hadde man klart å gjennomføre en *konverteringsaksjon* mot Østlund også, ved å koke opp grunnlag for «lovlig overvåkning»? Så servilt som Lund-kommisjonen forholder seg til justisvesenet, tar de kanskje enhver slik kjennelse for god fisk?

23.6.1 Etterforskerne i arbeide

I kapitel 20.6 har vi redegjort for fire navngitte provokatører som alle har arbeidet mot Stortinget, mot oss - og mot Stortingets kontrollkommisjon. Alle har drevet etterretningsarbeid. Alfred Nordeide og Tor Thomassen har dessuten hatt som oppgave å diskreditere selve det å være overvåkingsoffer, og spesielt oss, ved å legge frem oppkonstruerte og utrolige saker som alle må forstå er gal manns verk. Ved å legge inn tallrike paralleller og henvisninger til vår sak, og late som om de er på parti med oss, skulle de oppnå at vi ble lagt «i samme skuff». Roy Skoglund har som vanlig hatt en rekke oppgaver, herunder antakelig å antyde forhold som skulle skremme kommisjonsmedlemmene fra å gjøre jobben sin.

To av provokatørene var allerede avslørt under Dahl-gruppens arbeide. De to etterforskerne Sturla Osen og Bjørn Tvete-Berger sverget da sammen med Dahl i vårt nærvær at de ihvertfall skulle avhøre disse om det så var det eneste de fikk gjort før de avsluttet. Men det skjedde ikke, til tross for at anledningen bød seg for begge. Skoglund ble innkalt, men nektet å møte, *og fikk slippe!* Hølmo satt i svensk fengsel, og ble ikke innkalt (eller oppsøkt).

Det skulle ikke forundre oss om det var disse to provokatørene de to etterforskerne viste til da de besøkte stortingspresesident Edvard Grimstad i Stortinget for å skape inntrykk av at de var uavhengige av Dahl og forklarte at det var funnet viktige spor de ikke hadde fått etterforske. Osen/Tvete-Berger kjente også til de to andre og muligheten for at også disse kunne være provokatører.

Såvidt vi vet er imidlertid ingen av disse fire provokatører innkalt til Lund og avhørt som sådan. Tvert imot er det mye som tyder på at Skoglund har fått spille en slags rolle som «ekspert» i kulissene av utvalgets arbeide, *til tross for*

---

[921] Brev til Ole J Østlund fra Lund-kommisjonen av 22. november 1994

at systemet faktisk hadde regnet ham som avslørt og «forhåndslagret» dette ved hjelp av Finn Sjue i boken «Norges Hemmelige Hær», dog uten navns nevnelse[922].

De to etterforskerne Osen og Tvete-Berger lar altså alle provokatørene spille sine roller og gjøre sin jobb uten innblanding, til tross fra de vet fra Dahl-gruppen og til tross for at ihvertfall Osen har meget nær omgang med Sjue, som *også vet at ihvertfall Skoglund er provokatør*. Hvorfor har ikke Sjue informert Osen om dette? Hvorfor er ikke Skoglund arrestert? Selvsagt fordi både Sjue og etterforskerne har som jobb å beskytte dem og hverandre så lenge som mulig. Sjues «avsløring» skal bare suppleres med navnet når det en gang blir nødvendig å bruke forhåndslagringen til avdramatisering og beskyttelse av Sjue.

Journalisten og psykologen Finn Sjue har bl a spilt en nøkkelrolle ifbm terrorberedskapen, dvs rutinemessig viderebragt informasjoner fra Blitz-miljøet, AKP (m-l), Palestinamiljøet, nynazistene og innvandringsmotstanderne, herunder kretsen rundt Arne Myrdal. Frigaard og Sjue har arbeidet provokatorisk og har også ved enkelte anledninger maktet å «forstørre» trusselen sterkt der den i virkeligheten ikke var *så* stor - ref Myrdalsaken.

Roy Skoglund redegjør selv jevnlig for sin tilknytning til E-tjenesten. I tillegg arbeider han for Mossad, og kan meget vel også være benyttet av Kjettingmannen. Egil Hølmo er styrt fra POT, også med mulige forbindelser til Kjettingmannen. Det samme gjelder tannlege Alfred Nordeide, som dessuten er HV-oppsatt som kaptein og tannlege og sannsynligvis tilknyttet Stay Behind og dermed meget mulig også Kjettingmannen. Tor Thomassen later til å være styrt på E-tjenestens partikanaler og kan også meget vel ha med HV/Stay Behind å gjøre.

Alle disse beskyttes av Finn Sjue, kjettingmann som i årevis har jobbet for systemet via POT, særlig i Frigaards tid, og som utvilsomt også har et forhold til Mossad. Sjue spilte en viktig rolle i å manipulere de to etterforskerne på plass hos Lund (se kap 20.4.14) og har hatt rutinemessige, hemmelige møter med Osen siden.

Lund-kommisjonen har «den fjerde tjeneste» ved sitt møtebord, på sin lønningsliste, blant sine «eksperter», i sine korridorer, skuffer og arkiver (foruten selvsagt i gardiner, blomsterpotter, stikkontakter og telefoner). Oppfyllelse av hele mandatet kan gjøres uten å gå ut av døren! - hvis kommisjonen vil.

23.7 *Etterforsker ikke enkeltsaker!*

I tillegg fremkommer følgende sensasjonelle opplysning om Lund-kommisjonens oppfatning av sitt eget mandat i svarbrevet til Østlund:

> *«For ordens skyld opplyses at kommisjonen ikke etterforsker enkeltsaker.»*

Ni ord i et enkelt oversendelsesbrev.

Vi kan enkelt si at da vi så dette brevet, fant vi hverken munn eller mæle på flere minutter. Lund-kommisjonen etterforsker ikke enkeltsaker. Kan det være sekretærfeil? Nei - Lund hadde undertegnet brevet selv. Kan det være feilskrift for «alle enkeltsaker»? Nei. Østlund kunne legge på bordet flere brev. I sitt svarbrev til det siterte spurte han, rimeligvis, hvor han nå skulle gå[923]. Han hadde vært alle steder, og Dahl hadde stengt butikken etter kun «innledende avhør» i hans sak. Nå kom nytt svar - igjen egenhendig undertegnet av Lund[924]:

> *«Kommisjonen driver ikke etterforskning av enkeltsaker. Som jeg opplyste over telefonen er det politiet som etterforsker kriminelle forhold her til lands og som derfor er rette vedkommende for anmeldelser.»*

Dette svaret trengte Lund seks uker på å skrive, men avvisning av hele Østlunds sak trengte altså bare fire dager.

Vi prøvde med godviljen: Var det vekt på «*etterforske*», i en slags formalistisk grenseoppgang mot politiets oppgaver: Vi gransker, politiet etterforsker? Nei. Lund *hadde sendt alle Østlunds papirer tilbake og avvist hele saken*, i realiteten hele *Alexander Kielland-saken*.

Det tydet på at «enkeltsaker» heller ikke var feilskrift for «små enkeltsaker». Det fikk vi også til overmål bekreftet av Kommisjonsmedlem Furre, som uttalte seg til Telemark Arbeiderblad i desember[925]:

---

922 Ronald Bye og Finn Sjue: «Norges Hemmelige Hær». Tiden 1995. Side 180.
923 Brev fra Ole J Østlund til Lund-kommisjonen av 13. desember 1994
924 Brev til Ole J Østlund fra Lund-kommisjonen av 25. januar 1994
925 Telemark Arbeiderblad 23. desember 1994

«Lillehammerdrapet i 1972 ligger utenfor Lund-kommisjonens mandat. Det mener historikeren og teologen Berge Furre, som er medlem i kommisjonen.

- Jeg er redd vårt mandat i liten grad berører Lillehammerdrapet i 1972, sier Berge Furre.

- Skal vi granske saken nærmere, må vi få vite det fra vår oppdragsgiver, som er Stortinget.»

Igjen forlanger man altså at opplagte tolkninger av mandatet skal spas inn til utvalget med skjeer. For Furres uttaelse var *nettopp avgitt som svar på en uttalelse fra stortingshold:*

«LILLEHAMMERDRAPET MÅ GRANSKES. Stortingsrepresentant Ingvald Godal (H) forventer at Lund-kommisjonen undersøker om norsk etterretning var involvert i Lillehammerdrapet i 1972.

I går oppsummerte Ingvald Godal Stortingets høstsesjon, sett med hans øyne. Som saksordfører i Ramm/Setsaas-saken kom Godal inn på Lillehammerdrapet i 1972.

- Det ligger noe under teppet i den saken og lukter. La oss få det ut til offentligheten, og bli ferdig med det, var hans oppfordring.

- Hva er det som lukter?

- I forbindelse med Lillehammerdrapet har det stadig vært antydet at norske hemmelige tjenester har medvirket. Saken er aldri blitt gjennomgått skikkelig. Nå blir Lillehammer-drapet stående som et slags 'Kennedy-mord'...»

Hva tror Furre? At Godal bare finner på dette, helt på egen hånd? Har han ikke oppfattet at mange har reagert på lureriet omkring Nygaard Haug-utvalgets behandling av Lillehammer-saken? Er det ikke alvorlig nok når en så sentral representant som Godal krever granskning av om norske hemmelige tjenester var innblandet? Faller ikke saken da automatisk innenfor mandatet, som nettopp er å granske mulige forhold der de hemmelige tjenester har gjort ulovligheter? Den eneste måten å få denne saken utenfor mandatet på, er å *forhåndsfrikjenne* tjenestene fra dette. Hvordan kan Furre gjøre det, i lys av en serie dokumenterte tildekkingsaksjoner rundt Lillehammer-saken?

Realiteten er ikke bare at Lund ikke etterforsker enkeltsaker. Lund tar ikke i dem i det hele tatt. Store eller små.

På dette tidspunkt (vårparten 1995) visste vi jo at Kommisjonen heller ikke ville ta vår sak. Den tar altså ikke enkeltsaker som Alexander Kielland, Lillehammer-saken eller Mossad Norge/«fjerde tjeneste».

Da tar den vel heller ikke enkeltsaker som Knutstad-saken, Borten-saken, Willoch-saken, Sellæg-saken, Lyng-saken, Leve Videre-saken, Engerdal-saken, Øvrum-saken, Tollefsen-saken, meteorolog-saken, Steen-saken, Syse-esaken, Heløe-saken, Rettedal-saken, Aftenposten-saken, Wilhelmsen-saken, flyger-saken, Haraldseth-saken, Nilsen-saken, Gerhardsen-saken, Habberstad-saken, Welle Strand Welle-saken, Mathisen-saken, Fjellberg-saken, Staldvik-saken, Gudmundsrud-saken, Bondevik-saken, Hagen-saken, Hedstrøm-saken, eller noen av provokatør- og diskrediterings-sakene rettet mot Stortinget?

Å, unnskyld. Lund har visst vært innom Steen-saken. Høyesterettsdommere strekker seg vel langt for ambassadører.

Men hva gjør Kommisjonen, hvis den ikke tar enkeltsaker?

Den nøyaktige avisleser vil allerede ha registert at Lund selv har gitt svaret[926]:

«- Vi går lenger enn Nygaard Haug-utvalget. De har i stor utstrekning funnet sine informasjoner i etterretningsstaben. Vi leter også i arkivene på avdelingsnivå i Forsvaret andre steder i landet.»

Akkurat! Nygaard Haug, som allerede var frikjent av Lund, hadde funnet sine informasjoner i etterretningsstaben! Og der fant hun ingen «generalplan om avlytting, romavlytting, desinformasjon, provokasjon og trakassering av ubehagelige venstresosialister, borgerlige, majorer og annet rask». Da drev man vel ikke med slikt, da? Åjo, kanskje noen uryddige elementer utenfor Oslo. Dét skulle Lund ta seg av. Slike som den tidligere POT-sjef i Nord-Norge, som *Kommisjonen har besøkt seks ganger for å tvinge ham til å bryte taushetsløftet om ting i fjern fortid* (se nedenfor).

23.8 Forbrenningsovnene går

Kanskje kan man unnskylde den som tror man finner bevisene for kriminalitet i den kriminelles egne arkiver med *en viss naivitet.* Men bare noen uker før Lund avga sine uttalelser til Aftenposten hadde *Kontrollutvalget* (for POT og

926 Lund til Aftenposten 6. juli 1994

Sikkerhetsstaben, men ikke E-tjenesten) avslørt at forbrenningsovner og makuleringsmaskiner *hadde gått på høygear hos Overvåkningspolitiet* mens Stortinget forberedte sine granskninger.

Selv Kontrollutvalget reagerte[927]:

> *«Våren og sommeren 1993 slettet Overvåkningspolitiet en rekke dokumenter som ikke burde vært ødelagt.»*

Det ble ikke opplyst noe om hva slags dokumenter, men uttrykket «slettet» tyder på elektronisk lagring, og da kan dokumentene ikke ha vært så gamle. Virksomheten skal ha vært stanset da det kom nye instrukser fra departementet.

Samtidig bekreftet Kontrollutvalget at det hadde funnet sted politisk overvåking så sent som i 1987[928]

Høyres parlamentariske leder Anders Talleraas uttalte[929]:

> *«Opplysningene om politisk overvåking og utstrakt makulering av er alarmerende...*
> *Dette bekrefter dessverre at politisk overvåking ikke tilhører historien, men har forgreninger opp til vår tid. Det er skuffende, men ikke helt overraskende.»*

Senterpartiets Johan J Jacobsen sa:

> *«- Hvis kontrollutvalget har påvist at gradert stoff er blitt makulert så sent som i 1993, svekker dette ytterligere tilliten til det overvåingssystem vi har idag. Ingen kan hindre at det skapes en berettiget mistanke om at det er noe å skjule.»*

Kristelig Folkepartis leder Kjell Magne Bondevik sa:

> *«- På det tidspunktet visste alle at det kom en gjennomgåelse av de hemmelige tjenester, noe som også politiet måtte vente. Jeg synes opplysningene om makulering er uhørt, og det skjerper ytterligere mistanken om at man har noe å skjule...*
> *Han regner med at Lund-kommisjonen kommer til å følge opp flere av opplysningene som nå kommer frem...»*

Men Aps parlamentariske leder, Thorbjørn Jagland, var «helt ukjent med rapporten og ønsket derfor ikke å kommentere». Overvåkningssjef Hans Olav Østgaard selv kjente *ikke* til at det hadde vært makulert dokumenter som ikke burde vært ødelagt:

> *«-Vi har hatt stående ordre om rutinemessig makulering av dokumenter ut fra hensynet til rettssikkerheten. Derfor har det tidligere vært et mål for oss å sanere eldre eller overflødig registrering...*
> *..det er ikke slettet dokumenter som kan ha interesse for granskningen av de hemmelige tjenestene...»*

Hadde noen ventet at han skulle sagt noe annet?

Nå viste det seg at Lund *var* klar over makuleringsiveren.Kommisjonen oppdaget under sine reiser sogar at det var[930]

> *«...skjedd omfattende makulering i Overvåkingspolitiets arkiver i landsdelssentralene og de lokale avdeiingene. Det er særlig arbeidsregistre som er blitt ødelagt. Arkivene og registrene er ødelagt så seint som i første halvår 1994. Lund karakteriserer makuleringene som 'uheldige'. Det har altså skjedd etter at overvåkningssentralen høsten 1993 innførte makuleringsstopp så lenge granskning av de hemmelige tjenestene pågår.»*

Klassekampen hadde fått tak i Lund-kommisjonens brev til Justisdepartementets ledelse om dette[931]:

> *«Lund-kommisjonens brev er såpass skarpt og berører et så ømtålig tema at det raskt havnet hos den politiske ledelsen i departementet. Som et resultat av Lund-kommisjonens*

927 Aftenposten 8. juni 1994
928 I sin årsberetning, referert i Aftenposten 8. juni 1994
929 Aftenposten 8. juni 1994
930 Klassekampen 12. juli 1994, melding med samme innholdt utsendt av NTB og referert bl a Aftenposten samme dag
931 Klassekampen 12. juli 1994

reaksjon har overvåkningssjef Hans Olav Østgaard nå sendt ut et skriftlig pålegg til landsdelssentralene og lokalavdelingene om at de skal stanse 'all sanering og makulering av dokumenter samt eventuell informasjon på andre lagringsmedia'. Stppen skal gjelde inntil Kommisjonen er ferdig med sitt arbeid.»

Dette er, hvis man skulle være til tvil, den *samme Østgaard* som bare fire uker tidligere hadde forsikret om at (se foran):

«..det er ikke slettet dokumenter som kan ha interesse for granskningen av de hemmelige tjenestene...»

Hva så med tror man da har skjedd i *E-tjenesten*, som ikke en gang har et «Kontrollutvalg» til å passe på seg?

Aftenposten tok opp arkivene i E-tjenesten med Lund[932]:

«(Aftenposten) - Professor Knut Einar Eriksen beskriver ifølge Nygaard Haug-utvalget E-tjenestens arkivmateriale som 'velordnet', men egentlig slående lite sammenlignet med det som finnes i Overvåkningspolitiet. Kommentar?

(Lund) - Det er skjedd mye makulering i Forsvaret, men jeg har ikke grunnlag for å si at makuleringen i E-tjenestens arkiver avviker fra det generelle bildet ut fra det vi foreløpig har undersøkt. Det er aktuelt å granske ledelsen både sentralt, regionalt og lokalt i Norge for å få et representativt bilde av virksomheten. Det kan også bli aktuelt å foreta undersøkelser utenlands.»

Vet ikke Lund at aktivitetsomfanget i POT og E-tjenesten er som i en melkebutikk sammenlignet med hele landbrukssamvirket? Er det ikke da bemerkelsesverdig at E-tjenestens arkivmateriale oppgis til å være «slående lite» i forhold til POT's? Hva vet Lund om det finnes helt andre arkivrutiner, eller for den saks skyld helt andre arkiver? Hva vet han om hva som er makulert og hva som er overført til små, fine pakker med CD-disketter og gravd ned på trygge steder?

Kort sagt: Tror man virkelig at den som gjennom 50 år har drevet med ulovligheter sitter pent i måneder og år og venter på at først Nygaard Haug og så Lund & Co skal komme på besøk og kikke i arkivene? Og selv *etter at* Kommisjonen selv har kritisert makuleringspraksisen i skarpe ordelag, baserer man seg fortsatt på å finne bevismaterialet i arkivene?

Så nå vet vi endel om hva Lund-kommisjonen har gjort. Den har bestemt seg for å tro på Nygaard Haug. Den har lyttet til *Dahl* og slukt dennes konklusjoner selv om han aldri avsluttet sin etterforskning. Den har vært på lange reiser rundt i Norge for å fullføre Nygaards Haug med å kikke i gjenværende arkiver, for det tilfelle at det skulle finnes noen syndere i Nord-Norge som måtte være dumme nok til å la kriminaliserende materiale overleve forbrenningsovnene. Den har kikket litt i noen departementeters arkiver (men neppe *etter enkeltsaker der)* og kranglet om innsynsretten. Den har reist til Moskva og Washington (se nedenfor) for å se om tjenestene har avlagt skriftlige tilståelser om sine overtramp i Norge til allierte og fiender. Den har sikkert snakket med dusinvis av O-folk, E-folk og S-folk, som alle med store blå øyne har fortalt dem det de er blitt fortalt at de skal fortelle: «Vi gjør intet galt». (Vi kjenner til fra en sikker kilde at nær sagt alle vitner fra tjenestene blir grundig briefet av Trond Johansen & Co før de skal i Kommisjonen. Man må forøvrig være passe naiv for å tro noe annet.)

Rett skal være rett: Kommisjonen har også gjort mange riktige ting. Den hadde f. eks. mange møter med CC før han brått døde, og det skulle vært mange flere møter med ham. Men vi er i tvil om hvor nøye Lund & Co lyttet. CC sa nemlig til dem[933] at han personlig gjerne bekreftet at det hadde vært omfattende politisk overvåkning mot venstresiden i 50- og 60-årene, og mente at Kommisjonen burde skaffe seg et par vitner til, som f. eks. Ronald Bye, og så kunne man regne den saken som oppklart. Kommisjonen burde heller ofre tid på all den ulovlighet som fortsatt foregår, mente CC. Vi vet også at CC sa til Kommisjonen at den burde gå i gang med Ramm/Setsaas-saken som en innfallsvinkel til å finne konkrete beviser fra de siste årene, og at Kommisjonen ville sette seg selv i et meget ugunstig lys historisk hvis den trodde på Dahl og avskrev oss. Dette fikk Ingse Stabel, som ledet møtet, «inn med teskje».

Kommisjonen har osgå hatt møter med flere stortingsrepresentanter som har gitt Lund lignende beskjeder og konkrete opplysninger om hvem de ellers kan avhøre som vil gi samme beskjed.

---

932 Lund til Aftenposten 6. juli 1994
933 Våre egne samtaler med CC

Men Lund-kommisjonen stoler på justisvesenet, tar ikke enkeltsaker, lar den mistenke etterforske og leter i brannsvidde arkiver.

Vi står derfor ikke bare overfor en gruppe *holister*, men også en gruppe *naive holister*, i filosofisk litteraur definert slik[934]:

1. ***Å erkjenne helheten anses som så selvfølgelig at man ikke engang problematiserer erkjennelsesgrunnlaget for en slik helhetsinnsikt.***
2. ***Delene fortolkes slik at de alltid stemmer overens med og bekrefter helheten.***
3. ***Alle nye størrelser som føyer seg inn i helheten tolkes slik at de bekrefter den etablerte helhet.***
4. ***Deler eller alternative helheter som ikke stemmer overens med den naive holismens helhet erklæres som gale eller ikke-eksisterende.***

Hva er det man tror man har med å gjøre? Noen rampete søndagsskolegutter som tilstår bare man ser strengt på dem?

Hva ville man sagt om en politimester som var satt til å oppklare en mordbølge, men som uttalte at «jeg kan ikke hefte meg med enkeltmord»? Oppklarer man kriminalitet ved å ignorere alle spor etter kriminalitet og nøye seg med å kikke i dagbøker velvilligst utlånt av de kriminelle? Benytter en rutinert etterforsker de mistenkte som spesialetterforskere? Lar han den mistenkte i demokratiets og godviljens ånd være tilstede på møtene i etterforskningsgruppen og være konsulent for programmering av etterforskernes datautstyr?

Vi forlanger ikke at Lund skal *dømme på forhånd*. Men vi forlanger at høyesterettsdommeren heller *ikke skal frikjenne på forhånd*.

Dernest forstår vi ikke visdommen med å etterforske uten å ta enkeltsaker. Det må være en ny, hypermoderne etterforskningsteknikk som vi aldri har hørt om. Douglas Adams[935] har skrevet en bok om «Dirk Gently's Holistic Investigation Agency.» Noen tror at alt science fiction-forfattere skriver om blir virkelig. Her har de igjen fått rett. Norge har fått en Kommisjon med holistiske[936] granskere.

Lund-kommisjonen kan ikke basere sine granskninger på arkiver. Profesjonelle tjenester etterlater bare de arkiver som de ønsker funnet. Her kan man ikke spørre «Kjære Trond», om man ønsker å få ukjente ulovligheter på bordet.

Resepten er og blir: Gransk enkeltsaker. Alle må forstå at det var dette som var Stortingets mandat. Når man velger å rote i ufarlige arkiver fremfor å etterforske kanskje farlige enkeltsaker, er det å sabotere Stortingets mandat. Men går man etter enkeltsaker, treffer man på forhold som involverer den sittende Regjering. Hvorfor er Lund så redd for det?

Det finnes intet som kan utløse riksrettssaker mot sittende regjeringsmedlemmer i arkivene i Washington og Moskva. I høyden kan finne noe man kan kritisere avdøde politikere og tjenestefolk for. Men hvis Lund går løs på ti enkeltsaker blant de mange vi har tatt opp her - *og som Lund kjenner til* - kan det fort ende i like mange riksrettssaker. Lund later nå til å ha brukt opp de fleste av sine milloner på Gerhardsen & Co. Når skal han bruke noen på Brundtland & Co?

Mulig pågående kriminalitet og ferske forhold fra 80- og 90-tallet var ihvertfall like viktig for Stortinget som oppgaver for Lund-kommisjonen, som mulige historiske forhold, se bl a sitatet fra Grimstads innlegg foran.

Men *nyere forhold* kunne fort ramme noen av Lunds juristvenner i styre og stell, og kanskje noen av hans etterforskere eller deres sjefer. Det kan vel dog ikke være årsaken til Lunds omvendte prioriteringer?

23.9 Skauge forsto meget mer

Stortinget kunne ikke ventet at utviklingen i Lund-kommisjonen skulle ta denne vendingen. Når det først blir kjent hvor forkjært Lund-kommisjonen har arbeidet, vil det sikkert bli forsøkt snudd til kritikk mot flertallet i Stortinget. Men de gjorde så godt de kunne. De kunne ikke forutse den kombinasjonen av naivitet og dumhet på den ene siden og planlagt, provokativ virksomhet på den annen som kombinert har gitt så gale resultater.

Det kan bevises ved å se på den andre kommisjonen som ble nedsatt på bakgrunn av justiskomiteens innsats i juni 1993. Den såkalte Skauge-kommisjonen ble nedsatt «av regjeringen i samråd med Stortinget v/ presidentskapet»[937] (i praksis 5 oppnevnt av Regjeringen og 6 oppnevnt av Stortinget) for

---

934

935 Forfatteren av «The Hitch-Hikers Guide to the Galaxy»

936 Nytt moteord fra bl a medisinen som beskriver en «helhetlig» tilnærming til problemet, dvs at om man gjør noe tilsynelatende ikke-tilknyttet i en ende, løser man et problem i en annen

937 Opplysninger og sitater under dette delkapittel fra NOU 1994:4 «Kontrollen med de hemmelige tjenester»

«å utrede og klargjøre de spørsmål som etableringen av et slikt felles kontrollutvalg reiser, herunder instruks og eventuelle avgrensninger av tjenesten og forholdet mellom regjering og Storting.».

Kommisjonens formann var tidligere stortingsrepresentant Arne **Skauge** (H).

Det var da allerede vedtatt at det nye kontrollutvalg skulle føre kontroll med alle de tre tjenestene, og at det skulle oppnevnes av Stortinget. Vi skal ikke gå inn på utvalgets vurderinger og konklusjoner forøvrig, bare gjengi noen av utvalgets betraktninger omkring sitt mandat. Disse er så fornuftige at det kanskje kunne ha hjulpet Lund om han hadde lest dem. Men det kan han ikke ha gjort, selv om innstillingen ble fremlagt så tidlig som 7. februar 1994.

I motsetning til Lund-kommisjonen hadde Skauge-kommisjonen klart for seg hvilke *virkelige saker* som hadde opptatt Stortinget i forbindelse med oppnevnelen:

«Årsaken lå bl a i en del kontroversielle saker kontrollutvalget hadde behandlet, særlig 'Mossad-saken', se St. meld. nr 22 og 65 (1991-92), og 'Setsaas/Ramm'-saken. Samtidig behandlet forsvarskomitéen spørsmål oppstått omkring etterretningstjenesten og dens forhold til det politiske miljø. Utspring for dette var bl. a. utsagn i boken 'Vi som styrer Norge'. Det vises herom til Innst. S. nr. 101 (1992-93) fra forsvarskomitéen.

Kommisjonen oppfatter justiskomitéens tilråding som resultat av en samordning av disse to politiske forløp....

Kommisjonen anser stortingsvedtaket som sitt egentlige mandat»

Dette var et godt utgangspunkt. Som gammel parlamentariker har Arne Skauge - godt hjulpet av andre solide kommisjonsmedlemmer som Svein **Alsaker** (KRF), Johan **Buttedahl** (SP) og Arent M. **Henriksen** (SV) forsto Skauge at hans kommisjon ikke skulle begynne på noe nullpunkt, men sørge for *å omsette Stortingets vilje i praksis*. Det hadde vært lurt av Lund å begynne med også.

Videre skriver Skauge-kommisjonen:

«I forhold til mandatet oppfatter kommisjonen uttrykket 'de hemmelige tjenestene' som et funksjonelt begrep, ikke som et organisatorisk.. Kommisjonen kan følgelig ikke avgrense sitt arbeid til virksomheten i tjenestenes organiserte ledd. Behovet for kontroll med etterretnings-, sikkerhets- og overvåkingsvirksomhet i politiet og forsvaret i sin helhet må vurderes. Kommisjonen må ta hensyn til at slik virksomhet eller bistand til det også blir utøvet i andre deler av forvaltningen og i statlig virksomhet som Televerket og Postverket. I en viss utstrekning utøves det også beslektet virksomhet i privat sektor, f. eks. i sikkerhetsorganer i næringslivet. Kommisjonens synsvinkel blir noe videre enn den tradisjonelt faglige. Den vil bl a omfatte taktisk etterretning og sikring med militære feltavdelinger.

Kommisjonen ser det som sin oppgave å klarlegge kontrollbegrepet og vurdere hvilke former for kontroll som skal utøves.»

Dette representerer en meget viktig erkjennelse. Man kan nærmest lese mellom linjene at Skauge-kommisjonen forstår at det som skal kontrolleres er hva slags uoffisielle kommunikasjons- og kommandolinjer som går alle veier rundt i det offentlige system og deler av det private - «den fjerde tjeneste». Kanskje har de også forstått at en ikke uvesentlig del av virksomheten drives helt utenfor alle «organiserte ledd», dvs i dekkfirmaer av enmannstypen eller Norasonde-typen, eller via mellomledd?

De har ihvertfall forstått at Lunds «holistiske» tilnærmingsmåte ikke holder. Skal «den fjerde tjeneste» avsløres - eller hindres gjenoppbygget i fremtiden - må kontrollbegrepet utvides tilsvarende. Skal man hindre at deler POT får andre sjefer enn de organisatoriske holder det ikke å ta en telefon til Iver Frigaard eller kikke litt i arkivene i Politihusets toppetasje mellom kaffekoppene. Skal man hindre at Televerkets teknikere brukes til ulovlig avlytting, må man begynne med *fotfolket* som installerer avlyttingsutstyret. Og skal man avsløre *E-tjenestens* vidtstrakte nettverk, må man stå opp tidlig om morgenen og nøste opp sporene fra *der man finner dem i terrenget*.

Forskjellen mellom Skauge og Lund er at Skauge og hans viktigste kommisjonskolleger *har levet med og i Stortinget* og dermed oppfattet tilstrekkelig av den virkelighet stortingsrepresentantene er blitt eksponert for, mens Lund gikk rett inn i oppgaven fra en pyntet og polert verden i justisvesenet, intetanende om de ulver som sto klar til å ødelegge for ham.

23.10 Lund-kommisjonens problemer

Men Lund-kommisjonen har ikke bare hatt problemer med seg selv.

Det viste seg raskt at ikke alle uten videre var villige til å bøye seg for Stortingets opplegg, ihvertfall ikke slik det nå ble praktisert av Kommisjonen. Bl a vedtok Stortinget at alle som hadde hatt, hadde eller ville få noe med tjenestene å gjøre skulle fritas for enhver taushetsplikt overfor Kommisjonen. Hva med dokumenter?

23.10.1 Koordineringsutvalgets dokumenter

Det viste seg at det ikke skulle bli så lett for Lund å få tak i de dokumenter han trengte. Av helt avgjørende betydning er selvsagt eventuelle referater fra Regjeringens koordineringsutvalg for E- og S-tjenestene[938]:

> *«Stortingets granskningskommisjon støvsuger departementenes arkiver på jakt etter mulige beviser på ulovlig eller irregulær overvåking av norske borgere. Men de kan ikke regne med å få se alle dokumentene.*
>
> *...etter det Arbeiderbladet erfarer, har granskningskommisjonen vist spesiell interesse for referatene fra møtene i det såkalte 'Koordineringsutvalget for overvåknings-, etterretnings- og sikkerhetstjenesten. Dette utvalget ble opprettet etter 2. verdenskrig og hadde medlemmer fra de hemmelige tjenestene samt fra Statsministerens kontor og Utenriksdepartementet...*
>
> *...I UD opplyserambassadør Per Ravne i Nedgraderingsutvalget til Arbeiderbladet at de dokumentene som UD har fra Koordineringsutvalget stort sett er kopier.*
>
> *- Det er derfor ikke opp til oss å avgjøre om dokumentene skal nedgraderes, det er opp til Statsministerens kontor og Politiets Overvåkningstjeneste (POT), sier Ravne.*
>
> *Mens Andreas Andersen var ekspedisjonssjef ved Statsministerens kontor ble møtene i Koordineringsutvalget holdt på Statsministerens kontor. Senere ble sekretariatsfunksjonen overført til POT. Der skal politiinspektør Iver Frigaard i sin funksjonstid ha laget referatene...*
>
> *Også NATO-arkivet i UD har fanget interesse hos de stortingsutnevnte granskere. NATO-arkivet, som innad i UD også kalles journal 5, er fullstendig unntatt offentlighet. Arkivet inneholder stort sett opphemmelige dokumenter fra NATO's hovedkvarter i Brussel.*
>
> *- Jeg kan ikke se noen hensikt i at kommisjonen skal se på disse dokumentene. Der står det ingenting som dette utvalget har noen interesse av, mener ambassadør Per Ravne i Nedgraderingsutvalget i UD. Ravne avviser også at det er aktuelt å gi kommisjonen innsyn i akkurat dette arkivet...»*

Vi tenderer faktisk til å være enig med Ravne i at akkurat NATO's militære forsvarsplaner ikke er det første vi ville vente at Lund skulle kaste seg over. *Men Koordineringsutvalget er noe annet!* Det er all grunn til å tro at en rekke saker av høyst tvilsom karakter er behandlet her. Hvor mye som er kommet med i protokollene er annen sak, men de bør i høyeste grad utleveres kommisjonen. Vi vet ikke hvordan dette til slutt endte, men vi har notert oss at Regjeringens berømmelige historikergruppe, som var en avledningsmanøvrene overfor Stortinget, visstnok heller ikke fikk se Koordineringsutvalgets papirer[939].

Forøvrig reagerer vi på ett forhold i intervjuet med Ravne: Kan en ambassadør i UD «avvise at det er aktuelt» å gi innsyn til en stortingsoppnevnt granskningskommisjon? Stortinget har uttrykkelig pålagt Regjeringen å oppheve enhver taushetsplikt overfor Kommisjonen. Gjelder ikke det også dokumenter? Det er i alle fall en helt umulig tanke at Stortingets granskning kan stanses etter vedtak i forvaltningen. Hvis Lund har latt seg stanse av slikt uten å underette sin oppdragsgiver, er han like skyldig selv.

23.10.2 E-tjeneste-papirer

Nylig dukket det opp en annen sak vedrørende visse etterretningsdokumenter i E-tjenesten. Ifølge Arbeiderbladet[940] har professor Per Riste, som arbeider med å kartlegge E-tjenestens etterkrigshistorie etter oppdrag fra Forsvarsdepartementet, fått innsyn i slike dokumenter. Lund-kommisjonen skal ha ønsket å sjekke om det her finnes

---

938 Arbeiderbladet 24. august 1994
939 Aftenposten 24. desember 1992
940 Arbeiderbladet 19. august 1995

opplysninger av betydning for den, og skal ha «krevd at Ristes papirer gjøres tilgjengelige». Forsvarsminister Jørgen Kosmo svarte så at han ikke ville pålegge Riste å utlevere «sine egne notater eller arbeidsdokumenter», og at «Lund-kommisjonens egne etterforskere har hatt tilgang til de samme arkivene som Riste».

Her er mye uklart. Hva er det Lund har bedt om å se? Originaldokumentene eller Ristes egne arbeider? Det virker opplagt at Lund-kommisjonen må få se alle originaldokumenter, men nesten like opplagt at en historiker i arbeid må få ha sine *egenproduserte* ting for seg selv. Og hva er avslått?

Dessuten: Hvilke «etterforskere» har tidligere hatt adgang til originaldokumentene? Osen og Tvete-Berger, som jobbet med *vår sak* i Riksadvokatens granskningsgruppe (Dahl-gruppen). Var de i E-tjenestearkivene den gangen, til tross for at Dahl bestemte at det ikke skulle utføres noen etterforskning den veien? Har de ikke samme tilgang til dem nå? Hvorfor ikke? Og hvordan kan Lund og Stortinget i tilfelle vite at det er sant, ut fra det vi nå vet om Dahl og hans etterforskere? Eller var det Økokrim-etterforskerne, som såvidt vi vet ikke har vært brukt av noen «granskere» før - eller har de det?

Ifølge Arbeiderbladet har Lund også gitt uttrykk for at «et avslag kan bety forsinkelser i kommisjonens arbeide.» Det er første gang vi har sett antydet, men vi har ventet på det. Vi minner om hva vår gamle ringrev sa til oss da Kommisjonen ble oppnevnt:

> *«Nei, du vet det kommer aldri til å komme noe fra Lund-kommisjonen. De folka der er kommet til Himmerike for jurister og historikere, de. De har fått lomma full med penger og flotte kontorer og kan drive med akkurat det de syns er gøy i år etter år. Bare vent: Når de to åra er ute, må de fortsette, og det kan aldri Stortinget si nei til. Og mange her i Stortinget syns det er helt fint å ha et sted å sende sånne vanskelige saker til.»*

23.10.3 Helge Claussen

Lederen for Overvåkningspolitiet i Nord-Norge, Helge **Claussen**, har gjort det tindrende klart at han ikke ville bryte sin taushetsplikt, bl a i samtale med Dagbladet[941]:

> *«...han akter ikke å fortelle alt han vet til Lund-kommisjonen.*
> • *Nei, jeg har gitt et løfte og kan ikke si noe om hvorfor en kilde ble en kilde. De hjalp ikke meg, men Norge, sier Claussen.»*

Claussen var 43 år i overvåkningstjenesten og var sjef fra 1978 til 1993, og sa videre i et senere intervju med Dagbladet[942].

> *«- Gjennom mine 43 år i tjenesten har jeg gitt en lang rekke mennesker over hele Norge mitt ord på at det de forteller, skal forbli i taushet til evig tid. Jeg vil ikke gjøre meg sjøl til løgner....*
> *- Men arkivet ditt oppbevares fortsatt ved overvåkningspolitiets Nord-Norge-sentral i Bodø, og er tilgjengeligfor Lund-utvalget...*
> *- Heldigvis er ikke alt skrevet ned, det får jeg være glad for...*
> *- Men den kalde krigen er en avsluttet epoke, er ikke tida nå moden for å snakke ut om alle sider ved hysj-tjenestene?*
> *- Mitt råd er å glemme hele saken, sett en tjukk strek over alt. Granskningen er bare tøv og politisk spillfekteri. Jeg har lest mandatet for granskningsutvalget, der er det mye som er meningsløst. Mange gode nordmenn gjorde etter sin overbevisning en innsats for landet. Det er fullstendig galt at man idag skal vurdere hva som var rett og galt for 30 år siden. Hva i all verden er det de håper å finne?....»*

Forfatteren Kjell Fjørtoft kommenterte dette slik[943]:

> *«-Dessverre har vi alt for mange bevis for at overvåkningstjenesten ikke holdt seg til spillereglene. Det skjedde en utstrakt politisk overvåking.....*

[941] Dagbladet 31. januar 1994
[942] Dagbladet 30. mai 1994
[943] Dagbladet 30. mai 1994

...det er vel for tungt å medvirke til å avsløre egne ulovligheter. Hvis de ikke har noe å skjule, hvorfor legger de da ikke alt på bordet?»

I mai 1995 ble Claussen også intervjuet i et bredt oppslag i Nordlandsposten[944]. Av denne reportasjen fremgår det at Claussen hittil *er blitt avhørt ikke mindre enn seks ganger* av Lund-kommisjonen. Om sine erfaringer sa han:

«- Det å føle seg satt under etterforskning som om det skulle være en kriminalsak, er helt forferdelig. Jeg stoler ikke på Lund-utvalget så lenge Berge Furre er medlem. Jeg vil ha meg frabedt å bli avhørt i besøksstolen på mitt eget kontor. Men jeg har ingen ting å skjule....
- Du har ren samvittighet og ikke noe å skjule. Hvorfor da gi Lund-kommisjonen en kald skulder?
- Fordi granskerne bruker spesialetterforskere fra Kripos som ikke vet noe om overvåkingstjenesten, men som gir undersøkelsene et kriminelt tilsnitt.
- Og fordi SV'eren Berge Furre er medlem. Bekrefter du ikke med det tjenestens politiske skjeløydhet?
- Jeg protesterer ikke mot SV'eren, men mot et kommisjonsmedlem som selv har brutt sin taushetsplikt. Kommisjonen har mandat til å løse oss fra vårt taushetsløfte når det gjelder sensitive ting. Det er uaktuelt for meg. Jeg står ved de løfter jeg har gitt, ikke minst overfor et kildenett som har snakket i trygghet om taushet.»

Nå har faktisk *vi* mer sans for det Claussen *sier*, enn f. eks. Fjørtoft har. Også vi mener at et ord er et ord og en mann er en mann, og at ingen Konge eller komité automatisk kan kreve å komme foran det - *moralsk sett.* Men dette er et vanskelig spørsmål. Claussen er hverken stortings- eller tillitsmann, men *embetsmann* og har også et lojalitetsforhold til sin øverste arbeidsgiver - Stortinget - å ta hensyn til. Noen ganger vil vi oppleve at rett står mot rett, og det finnes inget annet *moralsk* korrekt svar enn å la konflikten spille seg ut. Men det er klart betinget av at *motivasjonen* er hederlig på begge sider.

Enda mer sans har vi for Claussens betraktninger om det som skjedde for 30 år siden osv. Her kjenner vi til at CC sa noe i likhet med dette til Kommisjonen like før han gikk bort[945]:

«Ja, det ble drevet politisk overvåkning. Ja, jeg vetdet, for jeg var med på det. Nei, det var ikke lovlig men vi mente det var riktig likevel. Så får vi være enige eller uenige.
Noter nå det ned. Det er sannheten. Og kast ikke mer tid bort på å jage spøkelser fra fortiden. Det er mye verre ting som foregår idag. Bruk tiden på å stanse pågående kriminalitet, ikke historiske småsynder.»

Dette er vi helt enig i. Vårt problem er at det mangler et par elementer i Claussens utsagn, særlig punktet om å etterforske hva som skjer *nå.* Siden han sluttet så sent som i 1993, er det dessverre muligheter for at han har kunnskap om *ulovligheter i vår tid.* Da er det veldig enkelt å skyve spøkelsene fra 60-årene foran seg og bruke dem som gisler mot vitneplikt. Hadde vi vært Lund-Kommisjonen. ville bi begynt med å stille spørsmål om *nåtiden.* Så får man vite hvor han *egentlig* står.

Som det har gått, ser det ut til at Lund-kommisjonen har *reist seks ganger til Bodø for å snakke om fortiden.* Da slutter vi oss 100% til Claussens ergrelse. Det er godt mulig at han har rett i at han ikke har noe å skjule vedrørende den type kriminalitet som Stortinget var ute etter og *vi* er ute etter. I så fall er det nærmest en provokasjon av Lund-kommisjonen *mot Claussen* å plage en gammel hedersmann som gjorde sin jobb på denne måten. Og det er ihvertfall en provokasjon *mot oss og alle andre som har saker de ikke får behandlet av Lund* å bruke tid og ressurser på Claussen som skulle vært brukt til å *avsløre løpende kriminalitet.*

23.10.4 Arne Hein

Vi vet ikke om det er fordi han har lest om **Claussen** i avisene, men vi har notert oss at den pensjonerte overvåkingsbetjent Arne **Hein** vil brenne sitt omfattende historiske om forholdene langs den norsk-russiske grensen fra 1954 til slutten av 80-årene av frykt for at det skal ende i andres hender[946]. Han har også avgitt taushetsløfter som

[944] Nordlandsposten 19. mai 1993
[945] I samtale med oss like etter et av hans møter med Kommisjonen
[946] Dagbladet 3. juni 1993

han vil stå fast ved personlig. Professor Randi Rønning **Balvik** ved Statsarkivet i Tromsø er forskrekket og ber om å få materialet dit, og også ordfører Alfon **Jerijærvi** i Sør-Varanger kommune ber om bevaring. Styremedlem i Sør-Varanger historielag Tor **Aarnes** kaller det «kulturmord» å brenne.

Vi har aldri ment at et krav om gransking skulle medføre denne slags resultater. Vi har krevet etterforskning av ulovligheter uansett hvem som har begått dem og sagt vi mistenker et nettverk rundt Ap, tjenestene og endel andre som vi har kalt «den fjerde tjeneste». Vi tror ikke det er mye å finne om *aktuelle* ulovligheter i Claussens hukommelse og Heins arkiver. Det fremgår ikke om Lund-kommisjonen har bestilt billetter til Kirkenes, men det skulle sannelig ikke forbause oss. Send et brev til Hein isteden, og si at han trygt kan la professor Balvik i Tromsø få arkivene til seg!

23.10.5 Haakon Lie m fl

Derimot erklærte Haakon Lie at han gjerne ville forklare seg. Arbeiderbevegelsens Arkiv ville med glede legge frem de såkalte Paul Engstad jr-dokumentene. Sjømannsforbundets arkiver ville bli åpnet.

Felles for alt dette var at det handlet om *gamle ting*.

23.10.6 Russiske arkiver

Vi har i forrige avsnitt allerede vært inne på Lund-kommisjonens problemer med å skaffe seg adgang til enkelte av *Regjeringens arkiver*. Her er det mer:

Blant de mange sysselsettingstiltak Lund-kommisjonen, siden den ikke tar enkeltsaker, måtte finne på for seg selv var ifølge Aftenposten å få *adgang til sovjetisk arkivmateriale som angår Norge*[947]:

> *«Lederen av Stortingets granskningskommisjon for de hemmelige tjenester, høyesterettsdommer Ketil Lund, beskylder historikeren Sven Holtsmark ved Institutt for Forsvarsstudier for regelrett å blokere Kommisjonens adgang til sovjetisk arkivmateriale som gjelder Norge.*
>
> *Bakgrunnen er at Lund-kommisjonen ønsker innsyn i kopier av dokumenter fra årene 1945-63 som norske og russiske forskere har samlet fra åpne arkiver i Moskva.....*
>
> *Det norske forskningsinstituttet har imidlertid konsekvent avvist å utlevere den omfattende mengden dokumentkopier som allerede befinner seg her i landet...*
>
> ....
>
> *- Lund-kommisjonen kan søke innsyn og be om kopier av avgraderte dokumenter fra Sovjet-epoken på lik linje med alle andre i Moskva...»*

Etter dette gjorde Lund som anbefalt, og ba bl a om innsyn i diplomat- og KGB-rapporter fra Oslo under den kalde krigen. Ifølge Aftenposten het det i brevet som Lund sente til Moskva:

> *«Siden disse (de tre norske) tjenestenes virksomheter hadde bakgrunn i den internasjonale situasjon og utvikling i disse årene, er det av interesse å få adgang til endel utenlandske arkiver hos makter som hadde betydning for norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk».*

Selv uttalte Lund videre til Aftenposten:

> *«..en representant fra den norske granskningskommisjonen vil reise til Moskva for å lete i arkivene dersom man får de nødvendige tillatelser.»*

Senere ble tilsvarende initiativ tatt overfor amerikanske myndigheter om la Lund-kommisjonen grave i CIA's arkiver og en rekke andre amerikanske arkiver[948]. Det får de nok, siden «tjenestedødar» Finn Sjue forlengst har pløyet disse markene. Så store som disse arkivene er, må nok hele kommisjonen reise. Tidlig høst pleier å være en fin tid i Washington. Når man først gransker holistisk, kan løsningen like gjerne være i Washington som i Oslo. Eller i Ulan-Bator. Og hva med Tel Aviv? *Der* burde ihvertfall Lund bruke noen millioner for å komme inn i arkivene.

Ta nå ikke spøk for spøk og alvor kun alvorligt: Vi ser ikke bort fra at det kan finnes viktige ting i KGB's eller CIA's arkiver. Snarere tvert imot: Hos KGB kan man finne sovjetspioner i Norge, og hos CIA kanskje kunnskap om

---

[947] Aftenposten 8. januar 1995 (også påfølgende sitater)
[948] VG 10. mars 1995

enkelte ulovligheter fra gammelt av. Men det er påfallende hvor store anstrengelser Kommisjonen gjør for å lete på de vanskeligste stedene etter ting fra 50- og 60-årene når bøttevis av muligheter for å gå rett på dagsaktuelle forhold ignoreres!

23.11 Lund-kommisjonen og Ramm/Setsaas-saken

Vi var naturligvis overlykkelige over Stortingets førsteklasses innsats for å få oppnevnt en parlamentarisk kommisjon, og ventet ivrig på å få samarbeide med den.

Så snart det var blitt klart at det ville bli en parlamentarisk granskning, var Setsaas «tilfeldigvis» blitt sagt opp fra fremleiekontrakten med styret i borettslaget på Lindebergåsen[949]. Det første vi ønsket å få gjort sammen med Lund-kommisjonen, var å få undersøkt denne leiligheten og helst også naboleilighetene grundig. Men det tok tid før Lund-kommisjonen kom i gang, og Setsaas måtte bli boende på «overtid» med trusel om tvangsutkastelse over seg, for å sikre viktig bevismateriale for Kommisjonen. Vi tok da kontakt med formannen, Ketil Lund, på hans kontor i Høyesterett, nabokontoret til høyesterettsdommer Leif A. Eldring, for å gi ham en foreløpig orientering og forberede en forespørsel om å få gjennomgått denne leiligheten.

Lund var svært forekommende, meget interessert og svært takknemlig for orienteringen[950]. Selvsagt kunne han ikke foregripe Kommisjonens beslutning, men han lovet at vi skulle få legge frem saken for Kommisjonen snarest mulig.

I begynnelsen av mars fikk vi møte hele Kommisjonen[951]. Det var før de var begynt å planlegge sitt arbeid, så vi forsto meget godt at møtet nå måtte begrenses til den bakgrunn som var nødvendig for å begrunne anmodningen. Møtet varte ca tre timers tid, og vi følte at Kommisjonen reagerte meget forståelsesfullt. Det eneste som «skurret» var at ett av medlemmene - Regine Ramm Bjerke - syntes å fungere mer som «ekstra-sekretær» enn som medlem: Hun noterte flittig ned hvert eneste ord som ble sagt i konkurranse med møtesekretæren og stilte nesten ingen spørsmål.

I en røykepause fikk vi krystallklare reaksjoner fra Furre og Hovland: De var overbevist om at vi hadde en alvorlig sak - her var *alt for mange «tilfeldigheter»* - og her måtte det tas affære *øyeblikkelig.*

Vi var derfor rimelig overrasket over svaret, som kom i brevs form uken etter til Setsaas, undertegnet av Lund selv[952]:

> *«Anmodning om undersøkelser av leilighet i Lindebergåsen 60 C med sikte på å avdekke ulovlig avlytting.*
> *Det vises til møte med Granskningskommisjonen 7. mars 1994 hvor De møtte sammen med Hans Henrik Ramm og begrunnet Deres anmodning om at kommisjonen måtte iverksette undersøkelser i Lindebergåsen 60 C.*
> *Den redegjørelse De ga i møtet inneholder opplysninger av interesse for kommisjonen. Såvidt forstås har De og Hans Henrik Ramm dessuten opplysninger/bevismateriale som verken er kommet til politietterforskernes eller Nygaard Haug-utvalgets kunnskap. Dette materialet er kommisjonen interessert i å få tilgang til så snart som mulig. Kommisjonen vil kontakte Dem i denne anledning.*
> *Når det gjelder spørsmålet om undersøkelse av leiligheten, ga De uttrykk for atpåvisning av avlyttingsutstyr i dag neppe er noen reell mulighet, men at undersøkelser vil kunne avdekke spor som viser at avlytting har funnet sted. De spor det dreier seg om er etter Deres oppfatning borehull - idag gjensparklet - hvor det tidligere har vært stavmikrofoner, et støpsel hvor det kan ha sittet avlyttingsutstyr og en strømkrets som går innom leiligheten under Deres. Videre ga De uttrykk for at de nødvendige undersøkelser vil være svært ressurskrevende - De antydet selv beløp i størrelsesorden kr 100.000.- - og at den ekspertise som er påkrevet for å gjennomføre dem etter omstendighetene bare er tilgjengelig i utlandet.*
> *Etter de opplysninger som foreligger antar granskningskommisjonen at det idag er små muligheter for at en undersøkelse av leiligheten vil avdekke spor som kan gi rimelig klare holdepunkter for at avlytting har eller ikke har funnet sted. Det er således ikke grunn til å regne med at undersøkelser vil kunne bringe noe vesentlig nytt i forhold til det som tidligere*

---

[949] Oppsigelsesbrev av .... begrunnet med....... Vi minner om at styreformannen i borettslaget til NRK-TV bekreftet en fortid i E-tjenesten.
[950] Møte mellom Setsaas, Ramm og Lund ....
[951] Møte mellom hele Lund-kommisjonen og Setsaas og Ramm 7. mars 1994
[952] Brev til oss fra Lund-kommisjonen v/ formannen av 14. mars 1994

er kommet frem, bl. a. gjennom politietterforskning i saken. Etterforskningen er forøvrig ikke avsluttet.

Hensett til dette og til de meget ressurskrevende undersøkelser det dreier seg om, finner granskningskommisjonen ikke å kunne iverksette de undersøkelser De har anmodet om.»

Dette var et ganske forbløffende svar, særlig i lys av:

- *Ramm/Setsaas-saken var en av to navngitte saker som var nevnt blant begrunnelsene for nedsettelse av Lund-kommisjonen under debatten i Stortinget*

- *Blant de første dokumenter som lå på Kommisjonens bord var gjenpart av dette brevet fra Stortingets Kontroll- og konstitusjonskomité til oss[953]:*

  «VEDR SETSAAS/RAMM-SAKEN '4. TJENESTE': Det vises til brev av 20. oktober 1993 m/ vedlegg som kontroll- og konstitusjonskomitéen har mottatt fra Dem vedr ovennevnte sak.

  I den forbindelse kan opplyses at komitéen foreløpig har stilt denne saken ' bero'. Komitéen ønsker bl a først å avvente resultatet av arbeidet til kommisjonen som skal granske påstandene om ulovlig overvåking. Vi antar at Setsaas/Ramm-saken kan bli en del av dette arbeidet. Etter dette vil kontroll- og konsitusjonskomitéen vurdere om denne saken skal tas opp i komitéen til behandling»

  Brevet er undertegnet av stortingsrepresentant Petter Thomassen, komitéens leder, og datert 27. januar 1994. Dette er ikke et vanlig oversendelsesbrev som benyttes når man vil kvitte seg med en sak. Da sies det ikke noe om hva mottaker bør gjøre. Når Thomassen spesifikt «antar at saken kan bli en del av dette arbeidet» og varsler ny vurdering i neste runde, er dette en klar oppfordring og meningsytring som ikke kan gjøres sterkere siden Kommisjonen skulle stå fritt innen sitt mandat.

- *Kommisjonen hadde fått bevilget 7 millioner kroner, hadde ennå ikke brukt et øre, og kunne når som helst få mer. Lund hadde selv uttalt[954]:*

  «- Vi har nok av ressurser til å gjøre en god jobb. På årets budsjett står 7 mill kroner og (jeg) ser ikke bort fra at (vi) trenger like mye neste år.»

  (Senere har vi konstatert at Lund-kommisjonen ikke nøler med å bruke penger når den skal reise til Nord-Norge for å grave i fortiden, se foran.)

- *Noen av de mest sentrale bevismidlene i saken, hvis eksistens allerede var etablert av Lauritzen i møte med en rekke vitner før han ble «snudd», ville umiddelbart gå tapt hvis det ikke ble handlet*

- *Stortingspresident Grimstad hadde i Stortinget på Kommisjonens vegne sagt bl a:*

  «Med det vedtak denne spesialkomitéen inviterer Stortinget til å gjøre idag, håper jeg sannheten omkring disse sakene skal komme frem...

  Vi skal så langt det er mulig få sannheten frem. Det er nødvendig av hensyn til dem som har følt at de muligens er blitt overvåket. De har et krav på et svar om det er noe i dette, eller om det ikke er det.»

- *Lund og kommisjonen var grundig orientert av oss om vår skepsis til Dahl og at det var høyst tvilsomt om hans etterforskning virkelig «ville fortsette» - etter den «pausen» han var inne i.*

- *Lund og hans Kommisjon måtte forstå at forholdene ikke var oppdiktet fra Setsaas' side - for da ville han selvsagt ha flyttet ut på utkastelsesdato og konstatert at bevismidlene var gått tapt på grunn av slapphet og sendrektighet i granskningssystemene*

---

[953] Brev til oss fra Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité av 27. januar 1994 med gjenpart til Lund-kommisjonen
[954] Aftenposten 6. juli 1994

Det ville han i så fall *ihvertfall* gjort etter dette svaret. Men han fortsatte å «bo» på overtid, selv om flyttelasset var gått, nærmest barrikadert og med løpende utsettelses- og ankekorrespondanse til borettslaget, for å forsøke et fornyet fremstøt. Vi skrev nå nytt brev til Kommisjonen der det bl a het[955]:

«Vi finner det likevel høyst påkrevet å ta opp saken pånytt, fordi vi er overbevist om at den beslutning Kommisjonen har tatt er slik at man vil angre sterkt på den senere, etter hvert som Kommisjonen har fått anledning til å sette seg dypere inn i saken......

Vi tillater oss i dette brevet:

- *å peke på visse punkter i svarbrevet der vi åpenbart må ha uttalt oss ufullstendig i møtet slik at viktige punkter er misforstått eller uteglemt*
- *å peke på visse andre punkter der vi har en annen forståelse av forutsetningene for Kommisjonen enn den som kommer til uttrykk i svarbrevet*
- *å fremsette et nytt forslag som, dersom Kommisjonen finner å ville opprettholde sine budsjettmessige betraktninger, vil kunne gjøre undersøkelsen vesentlig rimeligere enn tidligere antydet*

Det er riktig at vi frykter at det meste av det egentlige avlyttingsutstyr innsatt i gulv/tak og vegger fra naboleiligheter er fjernet, bl a fordi tidligere etterforskere konsekvent har avslått våre gjentatte anmodninger om å søke etter dette. Et viktig unntak - som vi pekte på under møtet - er den sannsynlige eksistens av en eller flere aktive eller «døde» radiobug(s) inne i leiligheten eller i noen av de gjenværende møbler/elektrisk utstyr eller installasjoner etc som det ikke har vært mulig å fjerne de siste halvannet år pga. kontinuerlig vakthold i leiligheten.

En viktig grunn til at vi mener slike gjenstander kan finnes er flere observasjoner av mistenkelige kjøretøyer ikke hjemmeværende i området som i lengre tid har stått trafikkfarlig og ulovlig parkert i rundkjøring, flere kjøretøyer endog i ukevis på prøveskilter, uten at borettslagets trafikkansvarlige har besørget fjerning....

Det er også riktig at vi mener man vil kunne finne andre spor, bl a i form av gjensparklede borehull som omtalt i brevet. Mulighetene strekker seg imidlertid lenger enn dette. Man vil kunne finne spor etter mikrofoner tilknyttet strøm- eller telefonkabler i forbindelse med stikk-kontakter og/eller konstatere at isolasjon er fjernet i kabler i gulv (mistenkt leilighets tak) ved inngrep fra den mistenkte leilighet. Det er videre ikke sikkert at våre observasjoner/analyser er uttømmende og at helt andre spor kan finnes.

Det er således umulig å akseptere brevets konklusjon om at «det i dag er små muligheter for at en undersøkelse av leiligheten vil avdekke spor som kan gi rimelig klare holdepunkter for at avlytting har eller ikke har funnet sted». Etter vår mening er mulighetene svært gode, og antakelig den eneste mulighet Kommisjonen i det hele tatt vil få til å avdekke tekniske bevis.

Det anføres i brevet at det en undersøkelse neppe «vil kunne bringe noe vesentlig nytt i forhold til det som tidligere er kommet frem, bl a gjennom politietterforskningen i saken». Vi vil gjerne peke på at absolutt alt man måtte få frem vil være nytt i forhold til all tidligere etterforskning med unntak av A/S Sikkerhetskonsulentenes undersøkelser v/ herr Trygve Lauritzen, som det dessverre hefter usikkerhet ved ....

Hverken Oslo Politikammer, POT, Kontrollutvalget eller Dahl-gruppen har foretatt seg noe som helst for å finne disse spor. Dahl-gruppen har sogar - etter at den tok «pause» - avslått å gripe inn i forbindelse med omfattende utflytting av utstyr fra de to mest sentrale mistenkte leiligheter og dessuten avslått å konstatere sammenfallende oppussing av disse og å undersøke om også dette kunne dreie seg bevisforspillelse.

Vi må meget sterkt få understreke at Kommisjonen ikke må forutsette noe som helst på bakgrunn av tidligere politietterforskning. Selve årsaken til at Stortinget har oppnevnt Deres Kommisjon er jo nettopp at man har funnet politiets og påtalemyndighetens etterforskning påfallende mangelfull og lite troverdig. Dahl-gruppen måtte oppheve Oslo Politikammers henleggelse fordi vi kunne påvise at dette ikke hadde gjort jobben sin. Nå har vi overfor Stortinget påvist at også Dahl-gruppen har unnlatt å forfølge viktige spor og dessuten forsømt seg grovt når det gjelder etterforskning av justisvesenet, hvis besynderlige opptreden også hele tiden har vært blant beveggrunnene for ulike initiativ i Stortinget, senest oppnevnelsen av Kommisjonen. Dette vil utvilsomt kunne bekreftes av de aktuelle

---

[955] Brev fra oss til Lund-kommisjonen v/ formannen av 18. mars 1994

representanter. Senest våren 1993 forelå det forslag om egen parlamentarisk granskning av «Setsaas/Ramm-saken» i Stortingets justiskomite. Dette utløste Riksadvokatens oppnevnelse av Dahls gruppe.

Vi finner det videre urovekkende at Kommisjonen anfører at «etterforskningen (ikke er) avsluttet» som argument for ikke å utføre bestemte undersøkelser. Dahl-gruppen er pålagt en form for «pause» for å vente på Nygaard Haug-utvalgets arbeide, og er derfor nå fullstendig inaktiv. Den har konsekvent avvist å reagere på en rekke forhold vi har tatt opp med dem under «pausen». Det siste er imidlertid at gruppen likevel skal avslutte sitt arbeide uten å avvente Nygaard Haug-utvalget, dvs uten å kjenne viktige vitnemål som den selv har innrømmet å ha behov for. Vi er blitt meddelt av Dahl at han nå bare venter på den tekniske rapporten fra SINTEF m fl og at denne ventingen kan ta flere måneder. Dette finner vi også svært forunderlig, fordi disse ekspertene heller ikke har gjort noen som helst undersøkelser. Den avventede rapport kan høyden basere seg på muntlige og skriftlige rapporter om ulike telefonopplevelser, hvorav alle ble presentert for Dahl-gruppen i dens tidlige fase før sommeren 1993.

Vi forstår at Kommisjonen som vi alle ønsker å opptre økonomisk ansvarlig, men forutsetter at Kommisjonen likevel følger sitt mandat, nemlig

«.... granske alle forhold i forbindelse med påstander om at politiets overvåkningstjeneste, Forsvarets sikkerhetstjeneste og Forsvarets etterretningstjeneste, eller personer knyttet til disse tjenester, har vært engasjert i ulovlig eller irregulær overvåking av norske borgere. De eventuelle saker og spor som måtte finnes i de offentlige tjenester skal følges og avklares så langt dette er mulig.»

Vi peker også på at det i innstillingen heter at

«Komiteen vil understreke at kommisjonen til enhver tid kan ta eventuelle lovmessige eller andre hindringer for dens arbeid opp med Stortinget.»

og

«I den utstrekning granskningskommisjonen har behov for kontakt med Stortinget, skjer dette til Stortingets presidentskap».

Det turde være klart at økonomiske begrensninger er blant slike «hindringer» som komiteen her har hatt i tankene.

Vi vil også gjerne peke på at vår sak er blant de få klart identifiserte sakene som Kommisjonen er gjort oppmerksom på av Stortinget. En gjennomgang av stortingsdebatten viser at det ved siden av «Setsaas/Ramm»-saken og Ronald Bye's avsløringer bare er 1-2 andre saker som det såvidt er henvist til. Det kan også nevnes at «Setsaas/Ramm»-saken er en av to saker som er konkret nevnt i det såkalte Skauge-utvalgets innstilling.

Såvidt vi vet er denne saken også den eneste som er oversendt Kommisjonen fra Stortingets Kontroll- og Konstitusjonskomite.

Årsaken til at vår sak står så sentralt er at dette er den eneste grundig dokumenterte sak som dreier seg om pågående ulovligheter og antakelig den eneste sak som direkte kan medføre full opprulling for det organ som virkelig går inn for grundig etterforskning.

Vi forutsetter at Kommisjonen finner det viktigst å avdekke ulovligheter som fortsatt finner sted, både fordi sporene her er ferske og derfor omfattes av den største risiko for bevisforspillelse, fordi foreldelsesfrister raskt løper ut og fordi det ut fra en almen oppfatning er mer alvorlig jo lenger virksomheten har pågått.

....

Vi har til nå bare truffet Kommisjonen i ca tre timer, og det vil ikke være rart om Kommisjonen ennå ikke har kunnet gjøre seg opp noen mening om vår troverdighet, og derfor hvor store ressurser man vil spandere på basis av våre opplysninger. Vi vet imidlertid at det finnes grupperinger som har stort behov for å svekke vår troverdighet, og at disse grupperinger har mulighet for å gjøre dette gjennom personer man ikke har forutsetninger for å stille spørsmålstegn ved.

Vi vil imidlertid peke på at vår troverdighet åpenbart må være høy innenfor det flertall i Stortinget som har presset frem Kommisjonens oppnevnelse og forutsetter at dette må være retningsgivende for Kommisjonen inntil den har dannet seg sin egen oppfatning. Både førstestatsadvokat Edward Dahl og en av hans etterforskere har uavhengig av hverandre bekreftet for oss at Dahl-gruppen ikke har funnet noe galt i de opplysninger vi har fremlagt for Dahl-gruppen. Den aktuelle etterforsker har også bekreftet at Dahl-gruppen kun fant svært positive forhold i bakgrunnen for hver enkelt av oss. Vedkommende vil utvilsomt gjenta dette når han får anledning til å møte Kommisjonen.

Vi er kjent med at førstestatsadvokat Dahl har vært i møte med Kommisjonen, men selvsagt ikke med hva han måtte ha sagt der....

.....

Vi har tidligere redegjort for de enorme praktiske problemer som er knyttet til det fortsatt løpende 24 timers vakthold over leiligheten. Vi kan fortsatt ta ansvar for dette vaktholdet inntil førstkommende onsdag 23. mars klokken 1200, men etter dette tidspunkt vil i praksis enhver gjerningsmann kunne ta seg inn i leiligheten og fjerne, kamuflere eller plante spor ved hjelp av arbeid fra alle tre leilighetene, og dermed kunne gjøre alle senere undersøkelser verdiløse. Som nevnt er vi overbevist om at det vil komme en tid da man vil angre sterkt, dersom en slik utvikling ikke forhindres.

Vi foreslår derfor:

a) Kommisjonen overtar ansvaret for vakthold fra nevnte tidspunkt.

b) Det foretas i det minste først bygningstekniske undersøkelser ved norske, habile eksperter, idet slike skulle være lettere å finne i Norge enn «sikre» eksperter innenfor radio/elektronikk. Dette vil bli vesentlig rimeligere enn å hente folk fra utlandet.

c) Etter at de bygningstekniske undersøkelsene er gjennomført, kan man ta standpunkt til om man likevel vil gå videre med utenlandske eksperter innenfor radio/elektronikk.»

Dette syntes vi var gode argumenter, og dessuten foreslo vi en langt billigere løsning. Men det hjalp ikke. Uken etter innkom svar fra Lund der det bl a het[956]:

«Jeg viser til Deres brev av 18. mars 1994, hvor De anmoder kommisjonen om å ta saken opp på nytt ved å overta vaktholdet av leiligheten fra 23. mars 1994 og iverksette bygningstekniske undersøkelser med sikte på å avklare nødvendigheten av eventuelt å engasjere utenlandske eksperter.

Deres anmodning er behandlet av granskningskommisjonen. Kommisjonen har ikke funnet at det er fremkommet opplysninger som gir grunnlag for å ta spørsmålet om undersøkelse av leiligheten i Lindebergåsen 60 C opp på nytt....»

Vi var nå helt forbløffet. Vi visste at førstestatsadvokat Dahl hadde vært i Kommisjonen. Det fremgikk også klart av endel formuleringer i Lunds første brev. Hadde Dahl virkelig klart å snakke Lund-kommisjonen rundt? Han, som hadde tatt pause for å overlate E-tjenesten til Nygaard Haug og ikke hadde noen avsluttet sak å legge frem?

Vi kom til at han sikkert hadde gjort et stort nummer av at vi hadde nektet hans tekniske spesialister adgang til våre eiendommer. Når vi nektet de undersøkelser vi hadde mast om å få gjort, var det sikkert bare oppspinn. Men han hadde sikkert ikke forklart omstendighetene:

- *Da ekspertene kom, var vi allerede temmelig sikre på at Dahls arbeide var en dekkaksjon.*
- *Derfor hadde vi i god tid varslet om at vi ville kjenne identiteten til eventuelle eksperter på forhånd for å sjekke dem ut selv før de fikk adgang.*
- *Dahl ignorerte dette og kom direkte på døren til Setsaas med ukjente briter som luktet «Special Branch» lang vei - kameratene til Trond Johansen*
- *Britene ville ikke legitimere seg*
- *En norsk «spesialist» hadde da allerede ringt Ramm fra Trondheim på åpen telefon for å gjøre avtale om å undersøke mulig telefonavlytting!*

Vi viser til flere historier med statsråder og stortingspolitikere som har hatt denne typen uvarslede besøk av «eksperter» som skal «kontrollere», og som politikerne siden har fått mistanke til: Skulle de installere eller kontrollere? Vi kunne ikke vite om disse skulle de-installere eller kontrollere!

Paranoid? Neppe, i lys av alt man vet om temaet idag. Utaktisk? Kanskje. Det fikk ikke hjelpe.

---

[956] Brev til oss fra Lund-kommisjonen v/ formannen av 23. mars 1994

Vi hadde antakelig ikke fått denne siden av saken klart nok frem for Lund-kommisjonen. Nå var det i alle fall for sent. Vi fikk finne oss i at bevismidlene på Lindebergåsen var tapt, og vente på neste runde. Lund hadde jo i sitt første brev skrevet (se foran):

«Den redegjørelse De ga i møtet inneholder opplysninger av interesse for kommisjonen. Såvidt forstås har De og Hans Henrik Ramm dessuten opplysninger/bevismateriale som verken er kommet til politietterforskernes eller Nygaard Haug-utvalgets kunnskap. Dette materialet er kommisjonen interessert i å få tilgang til så snart som mulig. Kommisjonen vil kontakte Dem i denne anledning.»

Vi ventet nå på dette initiativet fra Lund. Kalenderen viste ultimo mars 1994.

Det kom ikke noe initiativ. Hva foregikk? En tid fikk vi vite at Kommisjonen bare drev med å planlegge og administrere seg selv. Så skulle den på reise. Vent, vent, de innkaller ikke vitner ennå.

Så hørte vi om at det ble innkalt vitner. Ikke oss.

Hadde Lund glemt oss? Etter hans dype takksigelser på vårt første møte med ham alene? Etter all forståelse på det ene plenumsmøtet vi hadde vært i? Etter løftet i brevet foran? Eller hadde de - som vi fryktet - begynt i «gal ende»: 1945, istedenfor 1994? Da kunne de holde på lenge før noen pågående kriminalitet ble avslørt. Og tjenestene ville selvsagt begeistret fore dem med eldgamle saker, der man fikk avslørt folk som hadde vært døde i 20 år og avdekket ulovligheter som forlengst var foreldet. «Som vi sa - dette er historie!» Samtidig ville tjenestene naturligvis sørge for at Kommisjonen ble like neddynget i nye, men «umulige» saker. Vi hadde jo bunkevis av slike liggende, fra provokatører som opptrådte med oppkonstruerte lidelseshistorier som falt fra hverandre ved lyset fra første morgengry.

Kunne de være så ukloke at de gikk på denne limpinnen? At de lot seg lede inn i at «alt nytt er fra gale folk - men det er mye spennende å granske bakover»? *Det* skulle ikke forbause oss. Minst to kommisjonsmedlemmer spilte selv en rolle i «historien», dvs overvåkningen av venstresiden og arbeiderbevegelsen i 50-70-årene, og kunne ha mest interesse for dette. En av dem var sogar historiker. Vi var usikre, men avventet.

10. juni fikk vi saken henlagt i Dahl-gruppen.

Det manglet nå ikke på politiske reaksjoner. Arbeiderbladet skrev[957]:

«To ledere av stortingskomitéer, Lisbeth Holand (SV) i justis og Petter Thomassen i kontroll og konstitusjon, sammen med saksordfører for de hemmelige tjenestene, Ingvald Godal (H), mener det vil være naturlig for den stortingsoppnevnte granskningskommisjonen ledet av Ketil Lund å se på Ramm/Setsaas-saken...

- Det er vanskelig å slå seg til ro med henleggelsen når den begrunnes med slike kryptiske meldinger. Det kan virke som om etterforskningen ikke har kommet til bunns i hva som har foregått, at noe fortsatt er litt åpent, sier Lisbeth Holand til NTB.»

Overfor Verdens Gang uttalte Ingvald Godal at [958]

«... Riksadvokatens hysj-etterforskning har ført Stortinget bak lyset.»

Både han og tidligere stortingsrepresentant Wenche Frogn Sellæg bekreftet i reportasjen (gjengitt utførlig i kap 18) at Stortingets forventning var å få etterforsket justisvesenet og de mange innblandede offentlige organer. Godal sa det slik:

«- Vi ville ha undersøkt om våre systemer fungerer. Vi ønsket bl a forklaringen på hvordan Ramm og Setsaas kunne bli oppfordret til å anmelde sin sak, for så å oppleve at saken ble henlagt av Oslo Politikammer uten etterforskning. Når dette ikke er undersøkt av Dahl-gruppen, er det ille.

- Du har selv vært avhørt av Dahl-gruppen?

- Ja, og da ga jeg temmelig klart uttrykk for hva Stortinget var interessert i.

- Hvem har holdt Stortinget for narr?

- Ja nettopp. Godt spørsmål. Jeg vil ikke svare mer på det.»

Stortingspresident Edvard Grimstad (S), som hadde ledet arbeidet med nedsettelsen av Lund-kommisjonen, uttalte[959]:

---

[957] Arbeiderbladet 11. juni 1994

[958] VG 13. juni 1994

«-Den stortingsoppnevnte Lund-kommisjonen må ta fatt på Ramm/Setsaas-saken uten å legge for stor vekt på de konklusjonene som er trukket av Riksadvokatens etterforskning..

Grimstad sier han har full tillit til at Lund-kommisjonen også vil granske denne saken med friske øyne. Han betegner det som forbausende at ... Dahl ... har besluttet å henlegge etterforskningen av påstandene om ulovlig avlytting og overvåking.»

Merk forøvrig Grimstad's ekstrapoeng: Han har oppfattet at Dahl i praksis *henla etterforskningen*, ikke bare saken!

Nå hadde ihvertfall Lund fått klar beskjed fra Stortinget, ikke bare om at man manglet tillit til Dahls etterforskning, og forlangte at Lund gjorde jobben, men også *hvorfor:* Justisvesenet var ikke gransket. «Ping-pong-spillet» mellom Oslo Politikammer og Kontrollutvalget var ikke gransket. Dahl kunne ihvertfall ikke snakke seg bort fra *dette*.

Så avga Lund selv en kommentar[960]

«Den stortingsoppnevnte granskningskommisjonen for de hemmelige tjenestene kommer til å se nærmere på Ramm/Setsaas-saken. Dette bekrefter høyesterettsdommer Ketil Lund, som er leder for Kommisjonen...

- I utgangspunktet er det gjennomført en betydelig etterforskning i saken. Men de spørsmålene som saken reiser, ligger jo ikke utenfor vårt mandat, og det er derfor ikke unaturlig at vi ser på spørsmålene, sier Ketil Lund til Radio Nettverk.

Lund sier at de opplysningene som fremkommer underveis vil avgjøre i hvor stor grad kommisjonen vil jobbe videre med Ramm/Setsaas-saken.»

Dette var vel positivt - eller? De lå en kjølig undertone under kommentarene. «Ikke utenfor». «Ikke unaturlig». Hadde han egentlig ikke lyst? Hvorfor? Og hva slags «opplysninger» skulle avgjøre «i hvor stor grad»?

Vi regnet ihvertfall med at vi etter dette og de klare meldingene fra Stortinget ville få svar på vårt brev og bli innkalt til samtaler med utvalget. For sikkerhets skyld sendte vi nå (3. juli) brev til utvalget[961], der vi skrev:

«Vi viser til tidligere kontakt og til uttalelser nylig avgitt til media ved stortingspresident Grimstad, stortingsrepresentant Godal m fl og bekrefter pånytt at vi stiller oss til disposisjon for kommisjonen.

Vi er i møte med førstestatsadvokat Edward Dahl 10. juni d. å. blitt meddelt at hans etterforskningsmateriale, herunder omfattende bidrag fra oss, er stilt til disposisjon for Deres kommisjon. Slik denne granskningen utviklet seg føler vi et sterkt behov for å kontrollere hvorvidt vårt omfattende materiale virkelig er kommet frem til Kommisjonen i sin helhet.

Vi ber derfor om at Deres kommisjon tar en form for initiativ slik at vi kan få utført en slik kontroll på betryggende måte.

Vi gjør oppmerksom på at Dahl brøt viktige avtaler med oss, og at dette må ha fått negativ betydning for Dahl-gruppens konklusjoner. Avtalene gikk ut på at vi etter at «innsamlingsperioden» var over skulle få innsyn i de forskjellige sektorene som angikk oss for om nødvendig å gi supplerende eller korrigerende opplysninger, slik at sluttfasen av etterforskningen skulle skje på et best mulig grunnlag. Det skulle holdes et eget møte før Dahl trakk sine sluttkonklusjoner. Vi ble derfor meget forbauset da vi fikk høre at Dahl hadde vært i Deres kommisjon og åpenbart redegjort for konklusjoner uten at noen slik kontakt med oss hadde funnet sted.

Da vi endelig ble innkalt til møtet 10. juni, trodde vi det skulle ha en karakter som nevnt. Vi ble imidlertid pånytt meget overrasket over at Dahl - uvisst av hvilke grunner - åpent brøt sine tidligere løfter, som sogar var bekreftet pr telefon og telefax. Han ville nå bare gi en orientering om avgjørelsene som allerede var tatt *og meddelt Riksadvokaten noen dager tidligere, og som ble meddelt offentligheten ved at han hadde iverksatt irreversibel utsendelse av pressemelding mens vi satt i møte med ham!*

En alvorlig side av dette er at vi vet at det i statsadvokatens materiale finnes bl a usannferdige vitneforklaringer som statsadvokaten er blitt gjort oppmerksom på. Han har

---

959 Dagbladet 14. juni 1994
960 Radio Nettverk 24. juni 1994
961 Brev fra oss til Lund-kommisjonen av 3. juli 1994

således ikke utført sine plikter. Det kunne han ha gjort ved bl a å samarbeide med oss iht inngåtte avtaler.

For å illustrere statsadvokatens arbeidsform og arbeidsmåte kan vi opplyse at statsadvokaten 10. juni ikke en gang hadde vurdert omfanget av vår innsynsrett *på et tidspunkt da han allerede hadde trukket sine konklusjoner og sendt ut pressemelding. For ordens skyld: Vi minnet om avtalen og ba om skriftlig redegjørelse for omfanget av vår innsynsrett flere måneder før møtet.*

Vi har videre fått opplyst at stortingspresident Grimstad er blitt meddelt at etterforskere i Dahl-gruppen har uttrykt at de er oppbragt over at de ble stoppet i sin etterforskning da de var «på sporet» av ulovlige handlinger *ifb med vår sak. Vi tillater oss å tro at dette forhold også kan ha hatt betydning for Grimstads uttalelse til NTB referert i pressen 14. juni der han henviser til at «Lund-kommisjonen vil granske denne saken med friske øyne» og «uten å legge for stor vekt på de konklusjonene som er trukket av Riksadvokaten», idet han finner det «forbausende» at Dahl «har besluttet å henlegge etterforskningen av påstandene om ulovlig avlytting og overvåking».*

I tillegg til Dahls pressemelding vedlegger vi våre tre etterfølgende pressemeldinger der det fremgår at vi er overbevist om at Stortinget er ført fullstendig bak lyset av såvel Riksadvokaten som Regjeringen. Derfor ankes saken selvsagt ikke inn for Riksadvokaten, som selv på en rekke måter har diskreditert seg som ankeinstans.

Som følge av Riksadvokatens granskning og disposisjoner har vi funnet det korrekt å sende to klager direkte til Stortingets kontroll- og konstitusjonskomite (vedlegges).

For fullstendighetens skyld vedlegger vi også våre opprettede *forklaringer til Nygaard Haug-utvalget, der det bl a fremgår at vi viser til våre redegjørelser for Dahl-gruppen og anbefaler Nygaard Haug å skaffe seg disse, hvilket fru Haug sa hun ville gjøre. Iflg. Dahl hadde han imidlertid pr 10. juni ikke mottatt noen slik henvendelse. Dahl, som selv hadde stoppet etterforskningen av vår sak for å «unngå dobbeltarbeide» i påvente av Nygaard Haug-utvalgets arbeide, hadde heller ikke selv tatt noe initiativ overfor Nygaard Haug.* Istedenfor dobbeltarbeide med vår sak ble det derfor intet arbeid - og det av to regjeringskontrollerte organer! *(En fremgangsmåte som forøvrig også ble fulgt mellom Nygaard Haug-utvalget og Riksadvokaten i Lillehammer-saken.)*

Som følge av Dahl-gruppens opptreden og vår stigende skepsis unnlot vi å legge frem for Dahl-gruppen endel «videregående» materiale da vi forsto at dette i beste fall ville være bortkastet. I tillegg har vårt kontinuerlige arbeide med saken frembragt adskillig nytt materiale.

Vi anbefaler derfor at vi snarest får gjennomført i rekkefølge:

Kontrollen med at Deres kommisjon virkelig har fått alt materiale vi har avlevert til Dahl-gruppen

Innsyn i Dahls øvrige materiale slik at vi bl a kan få pekt på usannferdige vitneforklaringer bl a av vitner vi har forlangt avhørt

På grunnlag av dette få satt opp en liste over vitner som Dahl til tross for oppfordring fra oss ikke har avhørt og andre nye vitner

Fremleggelse av gammelt og nytt materiale ukjent for Dahl-gruppen»

Brevet hadde følgende vedlegg:

a) Statsadvokat Dahls pressemelding av 10. juni 1994
b) Vår pressemelding av 10. juni 1994
c) Vår pressemelding av 13. juni 1994
d) Vår pressemelding av 14. juni 1994 m/ vedlegg
e) Vårt brev til Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité av 20. juni 1994 vedr «klage - rettssikkerhetsmessig krise»
f) Vårt brev til Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité av 20. juni 1994 vedr «klage - dekkaksjoner»
g) Brev fra Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité av 3. november 1993 til Riksadvokaten
h) Kopi av Verdens Gang 13. juni 1994 - «Stortinget holdt for narr» (Ingvald Godal)
i) Kopi av Dagbladet 14. juni 1994 - «Lund tar saken» (Edvard Grimstad)
j) Brev fra Agnes Nygaard Haug-utvalget v/ sekretær Sam E. Harris til oss av 29. juni 1994
k) Brev fra oss av 3. juli 1994 til Nygaard Haug-utvalget

Dokumentet besto i alt av 44 A4-sider. Hovedbrevet er vedlagt (vedlegg 13). Årsaken til at vi vedla pressemeldingene (a-c), som pressen dessverre gjorde lite ut av, var at disse var meget grundige og detaljrike og viste punkt for punkt hvor Riksadvokatens granskning dels hadde sviktet og dels hadde vært en ren dekkaksjon.

Nå måtte det vel skje noe. Lund måtte vel i det minste *lese* brevet og vedleggene etter alle oppfordringene fra Stortinget. Da måtte han forstå at vi hadde litt av hvert å fare med, slik stortingsflertallet lenge hadde forstått.

Men nei da.

Mot slutten av september var vi i ferd med å avskrive hele Lund-kommisjonen, da en forbannet salgsdirektør Anne Mevold i Norsk Oljerevy stormet inn til Ramm i redaksjonen og forkynte at hun nå hadde satt en brann i baken på Lund-utvalget. Ingse Stabel var på vei opp[962]!

Anne Mevold, som i sin stilling som salgsdirektør bruker telefon hele tiden, opplevet jevnlig store problemer som hindret henne i hennes arbeid. Denne dagen hadde det vært helt uvanlig mye tøv med telefonen. De andre i Oljerevyen har større toleranse overfor summetoneproblemer, feiloppringninger, brutte samtaler, «romvirkning» i lokalsamtaler, «kryss på linjen» osv., men salgsdirektør Mevold sitter i telefonen hele dagen. Denne dagen var hun skikkelig oppgitt. Og når hun er på hugget, er det ikke lett å si nei!

Ingse Stabel innfant seg i løpet noen timer sammen med sine to adjutanter som vi kjente fra før: Sturla Osen og Bjørn Tvete-Berger (mao hadde Lund-kommisjonen ikke bare sett bort fra at disse kunne være tvilsomme å ha med etter Stortingets sterke kritikk mot Dahl etc., men den hadde endog satt dem tilbake som etterforskere *på vår sak*).

Naturlig nok kunne Stabel & Co ikke gjøre mye med telefonene, men Ramm benyttet nå anledningen til å spørre om Lund-kommisjonen snart ville svare på brevet vårt. - Ja, sa Ingse Stabel, hun hadde lenge hatt på blokken sin at hun skulle spørre om det. Hvorfor hadde vi bare sendt første side av brevet?

Det viste seg nå at vårt brev av 3. juli på ikke mindre enn 44 sider inkl vedlegg var journalført og mappeinnsatt i Lund-kommisjonen *kun med første side og uten vedlegg!* Ingse Stabel kunne selv etter nærmere undersøkelser ikke forklare hvordan dette hadde gått til[963]:

> *«Det er dessverre ikke mulig for meg å si nøyaktig om sendingen kom samlet for så senere å ha blitt forlagt ved en ekspedisjonsfeil, men jeg har selv aldri sett mer enn side 1 i brevet.»*

Det mest interessante er at Lund-kommisjonen således satt i to og en halv måned med første side av vårt brev uten å gjøre anskrik. Det fremgikk med all tydelighet av brevets første side hvem som var avsender og at det var flere sider.

Senere viste det seg at *Justisministeren*, da hun oversendte Lund-kommisjonen hele vår ekspedisjon til henne, et brev med 7 omfattende vedlegg, *bare hadde sendt brevet uten vedlegg* til Lund-kommisjonen!

På møtet på Slemdal ble det nå avtalt at vi skulle gjennomgå Dahls dokumenter så snart vi mottok disse for å gi Kommisjonen våre kommentarer, ytterligere opplysninger etc., og at Kommisjonens arbeide med vår sak så skulle fortsette på det grunnlag.

Da dokumentene langt om lenge endelig ankom fra Dahl, viste det seg imidlertid at han forlangte at vi måtte leie advokat for at vi mens advokatens taksameter gikk skulle få bla gjennom Dahl-dokumentene på dennes kontor, uten adgang til kopiering eller mer enn sporadiske notater, og uten mulighet for kryss-sjekking mot egne arkiver. Når disse arkivene - som man er oppmerksom på i Stortinget - utgjør rundt 40 hyllemeter, sier det seg selv at dette er en helt umulig arbeidsform. Vi har således ingen kontroll med hvilke dokumenter fra Dahl-gruppen som befinner seg hos Lund-kommisjonen, langt mindre hva disse dokumentene inneholder. Det var etter dette helt umulig for oss å gjøre den jobben for Kommisjonen som var avtalt.

Derfor skrev vi i oktober til Lund-kommisjonen med ytterligere oversendelse av dokumenter[964], denne gang 7 vedlegg som «forsvant» mellom Justisdepartementet og Lund-kommisjonen. Brevet omfattet også anmodning om anledning til å gjennomgå Dahl-gruppens dokumenter uten de uakseptabelt strenge begrensningene. I sitt svar til oss i november utviser Kommisjonen en fullstendig servil holdning til Riksadvokaten og dennes granskning. Vi siterer[965]:

> *«....og kan ikke overprøve den vurdering statsadvokat Dahl her har gjort.»*

Hun kunne like gjerne skrevet at hun ikke kunne overprøve de beslutninger «den fjerde tjeneste» hadde tatt!

---

[962] 22. september 1994

[963] Brev fra Lund-kommisjonen v/ Ingse Stabel til oss av 3. oktober 1994

[964] Brev fra oss til Lund-kommisjonen av 25. oktober 1994

[965] Brev fra Lund-kommisjonen v/ Ingse Stabel til oss av 9. november 1994

Når den stortingsoppnevnte granskningskommisjonen her selv skriftlig har gitt uttrykk for en slik fullstendig mangel på forståelse for hvorfor de er nedsatt av Stortinget, har vi siden denne datoen ikke sett oss tjent med å bruke mer tid på Lund-kommisjonen.

Vi anser Lund-kommisjonens opptreden overfor oss som en ny dekkaksjon styrt og kontrollert av justisvesenet. Justisvesenet skulle granskes, var Stortingets ordre til Riksadvokaten. Dette ble ikke gjort av Dahl-gruppen. Nå er det Lund-kommisjonen som følger i Riksadvokatens spor og nærmest boikotter Stortingets krav om granskning av justisvesenet (og de hemmelige tjenestene).

Når vi så legger til opplysningen fra brevet til siv. ing. Ole Østlund (se foran), om at Kommisjonen ikke «etterforsker enkeltsaker», synes det som om, etter vår oppfatning, at Kommisjonen opptrer svært fjernt fra Stortingets intensjoner og direktiver om hvordan og hva som skal granskes.

Vi noterte oss følgende fra høyesterettsdommer Ketil Lunds intervju med NTB 9. mars 1995:

> *«Lederen for kommisjonen, høyesterettsdommer Ketil Lund, vil ikke gi konkrete opplysninger om enkeltsaker. Han svarer slik på spørsmål fra NTB om Ramm/Setsaas-saken er tema for Lund-kommisjonen:*
> - *Vi er ikke blitt anmodet av vår oppdragsgiver om å ta spesielt stilling til denne saken. Men Ramm/Setsaas-saken er en del av det vi vurderer i forhold til vårt mandat.»*

Dette tok vi som en bekreftelse på at han ikke hadde til hensikt å granske vår sak. Vi går ut fra at Lund leser aviser og kjenner de stortingsdokumenter og debatter som lå til grunn for oppnevningen av hans eget utvalg. Han regner altså helt tydelige uttalelser fra to komitéformenn, en saksordfører og en stortingspresident som «ikke noen anmodning fra vår oppdragsgiver», dvs Stortinget. En statsråd som hadde vært så tungnem i å oppfatte signaler fra Stortinget hadde måttet gå på dagen. En høyesterettsdommer kan muligens sitte på sin høye hest og bare følge eksplisitte vedtak i Stortinget, men det kan ikke en leder for en stortingsoppnevnt kommisjon. Men Lund tror visst det: Han *vil ikke uten å bli direkte tvunget.*

Det var i mars 1995. I september 1995 følte visst Kommisjonen seg i en tvangssituasjon likevel. Da hadde den brukt 90% av den tiden den hadde til disposjon uten å interessere seg for oss i det hele tatt. Men så hørte vi rykter om at Kommisjonen hørte rykter om at vi holdt på med å skrive bok. Da skjedde det noe: Den ene av våre «gamle venner» fra Dahl-gruppen, Bjørn Tvete-Berge, kontaktet oss over telefon og mente det var gått lang tid siden sist og at vi hadde avgitt en så interessant forklaring for 18 måneder siden. Men det var et problem at forklaringen fra oss, fra det første møtet (da vi kun argumenterte for akutt bevissikring på et bestemt sted - som ble avslått), ikke var undertegnet.

Vi syntes dette var tynne greier. Formålet med denne henvendelsen var åpenbart bare å få vite hva som skulle komme i boken, slik at Kommisjonen ikke ble stående igjen på en for tåpelig måte i forhold til hva vi hadde funnet og kommet frem med.

Vi var ganske riktig midt oppe i heftig bokskriving og følte ikke noe sterkt behov for å forsinke boken ytterligere hvis det bare var for å begynne med Adam og Eva for vi husker snart ikke hvilken gang med ymse etterforskere og kommisjoner. Derimot ville vi fortsatt respektere den avtale vi inngikk med Ingse Stabel 13 mnd tidligere: Først skikkelig gjennomgang av Dahl-gruppens papirer, så kunne vi starte på det grunnlaget. Vi sendte derfor 1. oktober 1995 følgende brev til Lund-kommisjonen[966]:

> *«VIDERE MØTER M V MELLOM OSS OG KOMMISJONEN*
> *1. Vi takker for den kontakt Kommisjonen nå har tatt med oss pr telefon og brev, senest av 28. ds., og for muligheten for endelig å få tatt opp det samarbeide med Kommisjonen som Stortinget forutsatte.*
> *2. Vi viser til at man pr telefon mellom Setsaas og Tvete-Berger ble enige om møter i uke 40. På det tidspunkt som nå foreslås i uke 41 er Setsaas dessverre forhindret fra å møte. Ramm er på ferie til og med 14. oktober.*
> *3. Vi vil ikke unnlate å gi uttrykk for det påfallende at man nå fremlegger referat fra møte 7. mars 1994 til godkjennelse 18 måneder senere (referatet inneholder en rekke feil og dessuten forenklinger som gir et galt inntrykk). Dette møtet var som De vil huske av svært avgrenset og innledende karakter og hadde kun som formål å forklare hvorfor vi ønsket at Kommisjonen skulle sikre bevismidler på Lindebergåsen da Setsaas på dette tidspunkt måtte*

[966] Brev fra oss til Lund-kommisjonen av 1. oktober 1995

fraflytte sin leilighet pga oppsigelse. Disse bevismidler ville etter all sannsynlighet ha avdekket romavlytting med spor bl a til en spesiell del av E-tjenesten som da ville blitt avslørt in flagranti. Etter dette var vi forberedt på å gi Kommisjonen omfattende orienteringer om en rekke andre ulovlige handlinger mot oss og mot Stortinget/offentligheten.

Dessverre avslo Kommisjonen denne anmodningen to ganger. Til tross for at Kommisjonen samtidig ga uttrykk for likevel å ville ta ny kontakt med oss skjedde det ikke før på tilfeldig måte meget senere og etter at mesteparten av et brev fra oss til Kommisjonen m/ vedlegg var blitt borte i Kommisjonen.

Da vi nå hadde et kort møte med Ingse Stabel i Risalleen 53 avventet vi oversendelse av dokumentene fra Dahl-gruppen ut fra vår innsynsrett. Vi inngikk avtale med Ingse Stabel om at vi ville gjennomgå Dahl-papirene og rapportere til Kommisjonen hvordan vi vurderte disse. Det viste seg dessverre ikke å være mulig å gjøre dette på grunnlag av ekspedisjonen fra Dahl, siden Dahl underla vårt innsyn meget strenge betingelser/begrensninger som gjorde det umulig å gjøre mer enn å bla raskt gjennom dem, langt mindre gi en forsvarlig vurdering.

Vi gjør også oppmerksom på at omfattende deler av Dahl-dokumentene ble unndratt vårt innsyn fullstendig, fordi Dahl i strid med sitt mandat oppkonstruerte en todelt etterforskning der den andre delen skulle ha å gjøre med "den fjerde tjeneste" og følgelig ikke med oss. På denne måten ble vår sak delt i to med en del vi ikke fikk noe innsyn i.

Vi anmodet da Kommisjonen om å utvirke at vi fikk tilgang til Dahl-dokumentene på en slik måte at vi kunne utføre det oppdrag vi hadde fått fra Kommisjonen, men også dette ble avslått.

4. Vi legger ikke skjul på at vi finner Kommisjonens opptreden svært påfallende, fordi:

- Kommisjonen var kjent med at Riksadvokatens etterforskningsgruppe ("Dahl-gruppen") fortrengte en parlamentarisk granskning som ellers ville blitt vedtatt, gjennom direkte inngrep fra forsvarsministeren i justiskomiteens behandling og direkte initiativ fra Regjeringen for å utvirke den uavhengige Riksadvokatens engasjement neste dag

- Kommisjonen var vel kjent med at Stortinget først og fremst ønsket gransket justisvesenets opptreden i forhold til vår sak inntil da, særlig det åpenbare samspill mellom Oslo Politikammer og Kontrollutvalget som medførte at ingen av disse gjennomførte noen etterforskning (idag kjenner vi politirapporten som bekrefter dette vedr Oslo Politikammer; Kontrollkomiteens formann bekreftet ikke-etterforskning i komiteen)

- Kommisjonen var kjent med at Dahl-gruppen ikke i det hele tatt etterforsket noen del av justisvesenets rolle, slik Stortinget hadde forutsatt

- Kommisjonen kjente reaksjonene i Stortinget både da Dahl "tok pause" og da han henla saken

Realiteten er at Regjeringen ved hjelp av Riksadvokaten og Dahl klarte å forhindre en ubehagelig parlamentarisk granskning og førte deretter Stortinget bak lyset ved at Dahl-gruppen ble en ren innhentings/dekk-aksjon for å beskytte E-tjenesten, Mossads virksomhet i Norge og POT og ikke minst Regjeringens egen dekkaksjon.

Vi anså det som en helt åpenbar plikt for Stortingets granskningskommisjon for de hemmelige tjenester å etterforske om justisvesenet virkelig hadde gjennomført en dekkaksjon og ført Stortinget bak lyset for å hindre at kriminelle forhold knyttet til tjenestene ble avdekket. Dette anser vi fortsatt som Kommisjonens - og vår - viktigste oppgave. En slik etterforskning vil også avdekke en rekke andre ulovligheter, herunder provokasjoner og desinformasjon mot Stortinget og forsøk på diskreditering av stortingsrepresentanter.

Slike aksjoner mot Stortinget fra Regjeringen m/ underliggende ledd innebærer en undergraving av hele vårt demokratiske fundament.

Skal Stortingets Kommisjon ha noen mening i det hele tatt, må det være å beskytte nettopp Stortinget mot å bli ført bak lyset og utsatt for ulovlige aksjoner fra statsforvaltningen.

5. Kommisjonen har selv tidligere konstatert at den beste fremgangsmåten for å få vurdert Riksadvokatens etterforskning er at undertegnede får gjennomgå Dahl-dokumentene. Etter vår mening kan det ikke være tvil om at Kommisjonens mandat gir den mulighet til å overprøve påtalemyndighetens usaklige avgjørelser vedr begrensninger i vår innsynsrett når dette også viser seg å hindre at vi får utført vårt arbeide for Kommisjonen. Ved ikke å kreve disse begrensninger opphevet assisterer i virkeligheten Stortingets egen Kommisjon tildekkingen av aksjoner mot Stortinget m m.

6. Å komme videre med etterforskningen av Dahl-gruppen og dermed justisvesenets tidligere dekkaksjoner må være ekstra viktig siden det ikke bare er oss, men også Stortinget

selv som er skadelidende. Hvis formelle hensyn skulle virke begrensende for å oppklare kriminalitet mot Stortinget og mot norske borgere, må Kommisjonen selvsagt ta dette opp nettopp med Stortinget som oppdragsgiver.

7. Vi viser til at vi er blitt avhørt av Oslo Politikammer, av Kontrollutvalget (ikke Setsaas), gjennom løpende møter og nattarbeide i et halvt år av Dahl-gruppen og endelig av Nygaard Haug-utvalget uten at dette har ført til annet enn at disse organene og deres oppdragsgivere har fått oversikt over vårt bevismateriale og dermed alle muligheter til å tildekke og rydde bort videre. Vi finner det grovt urimelig om Stortingets kommisjon nå krever at vi igjen skal begynne forfra når det er fullt mulig å bygge på materialet fra Dahl bare dette blir korrigert og supplert, og når denne korreksjonsprosessen også vil avsløre Riksadvokatens dekkaksjon.

8. Vi fastholder derfor at vårt videre samarbeide må skje på denne måten. Deretter vil vi selvsagt samarbeide fullt ut med redegjørelser om alt som har skjedd og som vi har funnet både før, under og etter Dahl-gruppen og som denne ikke ble kjent med.

9. Vi ber også om at Kommisjonen nøye vurderer hvordan og hvem som skal behandle denne saken på Kommisjonens og Stortingets vegne i lys av en rekke inhabilitetsforhold Kommisjonen selv sikkert forstår foreligger.

10. Dersom Kommisjonen fortsatt ikke vil gå frem på denne måte, forutsetter vi at saken innrapporteres Stortinget.

Med vennlig hilsen
Johan M Setsaas/Hans Henrik Ramm»

Det var visst en nøtt. Idet boken går i trykken *like før påske 1996*, har vi ikke fått noe svar. Dermed avslutter dette vårt forhold til Lund-kommisjonen. Det var et interessant, men ikke særlig hett forhold. Synd, for i motsetning til Kommisjonen har vi konsentrert oss om 80- og 90-tallet, hvilket vi tror ihvertfall Stortinget interesserer seg for.

23.12 Kommisjonsmedlemmenes habilitetsforhold

Hvorfor var Lund-kommisjonen så redd for å ta i vårt materiale - og jobbe sammen med oss på en seriøs måte, som vi hele tiden hadde bedt om? Hvorfor måtte den dekke seg bak en tøvete byråkratisk regel funnet på av Edvard Dahl når Kommisjonen ellers kunne iverksette de mest omfattende prosesser for å skaffe seg hva den ønsket, selv (tvilsomt) upubliserte rånotater i forskeres eie? Dette ønsket vi svar på. Da måtte vi gå Kommisjonens medlemmer litt nærmere i sømmene.

Med det mener vi først og fremst å undersøke deres *habilitet*. Dette er et forhold som ofte blir lite påaktet, og når det blir påaktet, ofte misforstått i Norge.

Vi skal ikke utgi oss for eksperter på habilitetsteori, men finner det likevel riktig å knytte noen raske kommentarer til hva vi for vår del oppfatter som rimelige avgrensninger ut fra et lekmannsskjønn, på noen få områder:

La oss først slå fast at det ikke er noen anklage om noe kritikkverdig å fastslå at en person er *inhabil*. Det som ligger til grunn for inhabiliteten *kan* være kritikkverdig, og det *kan* være kritikkverdig at man ikke selv holder seg unna når man burde forstått man var inhabil, men det er andre spørsmål.

Inhabiltet oppstår når det *ikke kan utelukkes* at personens bakgrunn, arbeidsforhold, familieforhold e. l. er av en en slik karakter at man kan ha en annen, sterkere særinteresse enn den som skal ivaretas i den aktuelle posisjonen. Det kan gjerne ha *sannsynligheten mot seg*, men det endrer ikke noe så lenge det gjenstår *en mulighet*. Man må være særlig på vakt når inhabilitetstemaet er skjult eller dårlig kjent.

Men man må også være varsom, slik at man ikke går så langt at *fagkompetanse* utløser inhabilitet. Fagkompetanse hører ofte sammen med bestemte yrker, og i vårt samfunn er bestemte yrkesgrupper ofte oppe til behandling. Habilitetshensyn må ikke medføre at den fagkompetanse som hører til yrket ikke blir tilgjengelig i sammehenger der dette yrkets eller næringsgrens forhold vurderes. Noen ganger settes også offentlige utvalg etc sammen slik at det nettopp er interessegruppene som skal representeres. Da er det på en måte slik at den mest inhabile nettopp er mest habil, fordi det er klart og tydelig at det er særinteressen som skal frem.

Det er således *ikke automatisk* slik at en bonde er inhabil til å sitte i landbrukskomitéen i Stortinget, eller at en som har en far som er fisker ikke kan være ekspedisjonssjef i Fiskeridepartementet. Men begge bør *fratre* hvis saksbehandlingen kommer for tett inn på egne eller familiemedlemmers særinteresser.

Man må gjerne være komponist og likevel sitte i juryen for «Melodi Grand Prix». Men hvis man selv, en nær slektning eller en nær venn *kan tenkes å være deltaker*, f. eks. anonymt, må man ut av juryen.

I *Granskningskommisjoner* må man være særlig varsom. Her ligger det i sakens natur at det foreligger usikkerhet - ellers trengte man ingen granskning. Personer som på forhånd har inntatt sterke standpunkter til realiteten må betraktes som inhabile selv om de ellers ikke har særinteresser, fordi de er *forutinntatt*. Dette praktiseres daglig ved utskytning av jurymedlemmer. Det samme gjelder personer som kan komme i en eller annen forlegenhet eller knipe hvis granskningen viser seg å lede i retning av en bestemt, på forhånd ikke utelukkbar, løsning. En person som har tillitsverv i Naturvernforbundet eller er ansatt i et oljeselskap bør således normalt ikke sitte i en kommisjon som skal vurdere virkningene av bruk av fossile brensler på klimaet, selv om begges syn er helt akseptable og lovlige - med mindre det *nettopp er derfor de er med, og da helst begge.*

Lund-kommisjonen skal granske de hemmelige tjenestene, etter et meget vidt mandat der det skal undersøkes misbruk av disse eller misgjerninger ved disse i regi av eller overfor andre. Stortinget har gjort det klart at *justisvesenets* mulige medvirkning til å *dekke over* for de hemmelige tjenestene eller deler av disse er granskningstema. Er da alle i justisvesenet inhabile? Er alle som er i eller har vært i en av de hemmelige tjenestene inhabile?

Det vil vi ikke hevde. Det ville vært nettopp å utelukke *fagkompetanse* som må være med. Men begge disse yrkestilknytninger gjør at det opplagt ville vært riktig å *reise spørsmålet* og få det diskutert åpent i hvert enkelt tilfelle.

Hvis det på forhånd var klart at en jurist eller etterretningsperson hadde *spesielle* tilknytninger til *spesielle* forhold eller personer som man kunne regne med ville kunne bli forholdsvis sentrale tema under granskningen, ville inhabilitet foreligge. Hvis slike situasjoner skulle oppstå underveis, burde medlemmet fratre helt eller delvis. Til syvende og sist blir det et skjønnsspørsmål, der skjønnet bør falle i retning av inhabilitet *jo mindre kjent og uavklart* tilknytningen og forholdet måtte være. Et forhold som er gjennomdiskutert, avklart og velkjent er et mindre problem.

Vi syntes det var riktig å presisere dette, fordi vi er kommet til at det for enkelte av Lund-kommisjonens medlemmer foreligger bakgrunnsforhold som betinger *inhabilitet* eller mulighet for *forutinntatthet*. Vi ønsker ikke på noen måte på denne måten å mistenkeliggjøre eller oppfattes slik at vi fremsetter påstander. Et habilitetstema er det *stikk motsatte av en straffesak:* I en straffesak må skyldtema bevises over enhver rimelig tvil, dvs i praksis regnes som den *eneste* mulighet. I en habilitetssak er det nok at det aktuelle tema finnes som *en av mange muligheter*.

23.12.1 Regine Ramm Bjerke

Ved siden av lederen, er Regine Ramm **Bjerke**[967] en dyktig jurist i Kommisjonen. Vi tillot oss tidlig[968] å gjøre stortingspresident Edvard Grimstad og Kommisjonens formann Ketil Lund oppmerksom på flere imhabilitetsskapende forhold for henne.

Hennes *også av oss* meget vel ansette far, Fredrik **Ramm,** hadde som embetsmann, senest ekspedisjonssjef, i Forsvarsdepartementet deltatt i «U-1», U-2 og «U-3»-programmene (se kap 3) og var en svært nær kollega av Georg **Kristiansen** i Nygaard Haug-utvalget (se kap.17.6). Fredrik Ramm var også blant de tidligere embetsmenn som måtte forklare seg for det såkalte «Granskningsutvalget Loran C - Omega» (Schei-rapporten)[969]. Han møtte i lang tid i Koordineringsutvalget for EOS-tjenestene. Fredrik Ramm var i mange år en av nøkkelmedarbeiderne til Jens Chr **Hauge** som er Alfa og Omega i det hemmelige Norge, selv om han aldri delte Hauges politiske oppfatninger.

Ramm ble i 1967 adm dir i Den Norske Bryggeriforening. Det var nettopp rundt Bryggeriforeningen og dens medlemmer at store deler av det norske «stay behind»-apparatet ble bygget opp av E-tjenesten. Dette fremgår av CC's bok «Av hensyn til rikets sikkerhet»[970] :

> *«Hans Ringvold sier at Theodor Platou var mannen som i løpet av få uker kunne stable på bena et landsomfattende nett, fordi hans kontaktmengde var unik og fordi han i stor grad utnyttet bryggeriforeningen. Han var også formann i Den norske Bryggeriforening (1939-1942 og 1946-1951)»*

Det er idag er et etablert faktum at «stay behind» ble etablert av og fortsatt er en del av E-staben og derfor meget vel kan være del av eller samarbeidspartner med de nettverk som siden har bundet sammen deler av tjenestene, Mossad/Norge og Arbeiderpartiet - «den fjerde tjeneste».

---

967 Ja, i slekt med Hans Henrik Ramm, men en helt annen og sterk adskilt gren av familien, så hun er ikke inhabil av *den grunn*.
968 Notat fra oss av 7. februar 1994 til stortingspresident Edvard Grimstad med kopi til Lund-kommisjonens formann
969 «Loran C og Omega». Innstilling fra undersøkelsesutvalget avgitt 4. april 1975. Pax forlag. Side 19.
970 Chr Christensen: «Av hensyn til rikets sikkerhet», Cappelen 1990. Side 63.

Vi vil senere (se kap 24.3.2.8) fortelle hele historien om at «stay behind» ble benyttet som base for infiltrasjon av SUF/AKP-miljøer så sent som på 70-tallet, altså i Fredrik Ramms periode som adm dir i Bryggeriforeningen. Vi har idag informasjon om at dette systemet også er benyttet for infiltrasjon i *andre partier*, også ikke-sosialistiske. Som redegjort for i kap. 24.5.3, må man regne med at systemets SUF/AKP-infiltratører fortsatt er i bruk på ulike måter, gjerne fortsatt med sitt tidligere SUF/AKP-dekke, men idag med *helt andre arbeidsoppgaver* innenfor generell tildekking, desinformasjon og diskreditering av ikke-sosialistiske og andre politikere som er betraktet som «ubehagelige».

Dette er et *spesielt viktig tema* for Kommisjonens oppdragsgiver, Stortinget.

Det er således åpenbart at Fredrik Ramm har hatt en nær identifikasjon med de hemmelige tjenester og en rekke av de personer som Granskningskommisjonen skal granske. Mange av disse personer kan ha vært faste husgjester i Regine Ramm Bjerkes barndomshjem. Det vil være særdeles vanskelig å finne noen del av granskningsområdet der det ikke finnes forbindelser til Fredrik Ramm, og Regine Ramm Bjerke kan lett komme i den situasjon at hun må granske sin far!

Dette hevdet vi ved innledningen til Lund-kommisjonens arbeide. Idag vet vi at *nettopp* forholdet mellom Stay Behind, E-tjenesten og det ulovlige «støtteapparatet» omkring, herunder Kjettingmannen/Spilhaug-apparatet, er et helt sentralt tema for Lund-kommisjonen. Vi finner det svært sørgelig at Stay Behind som hedersmannen Fredrik Ramm var med på å starte ble det det ble, helt sikkert i strid med Ramms ønsker, og også svært sørgelig at Regine Ramm Bjerke er satt i den skivs-posisjonen hun dermed er kommet i.

Dette er den ene hovedsektoren som etaberer *åpenbar* inhabilitet for Regine Ramm Bjerke.

Den andre gjelder Regine Ramm Bjerke som partner i advokatfirmaet Hjort, Eriksrud & Co ANS. En annen partner i dette advokatfirma er Else Bugge **Fougner**. Sistnevnte var justisminister på det tidspunkt det kom opp offentlig spørsmål om Mike Harari's identitet, og hun svarte på spørsmål i Stortinget at denne ikke kunne bringes på det rene. Siden er det blitt klart at *dette var en gal informasjon til Stortinget.* Historien var rett og slett forfalsket av Iver Frigaard i POT og av Riksadvokaten - og, må vi anta, av Else Bugge Fougner, inntil hun kommer på banen med en bedre forklaring (se kap 25.18).

Vi er nå sikre på at deler av de norske hemmelige tjenester har arbeidet for å tildekke Hararis identitet av frykt for avsløring av *egen medvirkning i Lillehammer-saken* (se kap 25.19), og det må vel nå være åpenbart for alle at *den sittende regjering* gjør alt den kan for å hindre ny granskning rundt dette spørsmål.

Dette *kan meget vel* være en av de aller største misligheter innenfor tjenestene og i høyeste grad et tema for Kommisjonen, også fordi dette har tilknytningspunkter til en rekke andre saker. Det vil i så fall måtte komme opp et nytt spørsmål: *Ble Bugge Fougner villedet? Visste hun at hun svarte galt i Stortinget - eller burde hun visst det? Fikk hun senere vite det?* Vi kan ikke forestille oss annet enn at Else Bugge Fougner må ha forklart seg om disse forhold for Kommisjonen.

Hennes justisministerrolle i denne sammenheng har den største betydning for *vår sak*, på den måten som er nevnt og fordi hun var overordnet en rekke personer under vår mistanke, dvs sentrale personer i Justisdepartementet, POT, Oslo Politikammer etc.

Else Bugge Fougner har i telefax til oss i februar 1994 selv bekreftet at det foreligger en nærhet mellom henne og Regine Ramm Bjerke som er inhabilitetsskapende. I en telefax til oss nektet hun å møte oss *med henvisning direkte til sitt kollegiale forhold med Regine Ramm Bjerke*[971]:

Else Bugge Fougner *er en av to personer som har nektet å møte oss* (den andre er Tormod Hermansen som bare lot være å besvare henvendelser). Dette standpunkt fra Else Bugge Fougners side med begrunnelse må *i beste fall* tolkes slik at hun mener eventuell påvirkning av henne mer eller mindre automatisk også vil påvirke kollegaen, for hun kan ikke antas å antyde at *de begge* er *lekkasjerisikoer* for Kommisjonens konfidensielle informasjoner. Hun informerer dermed om *et meget sterkt identifikasjonsforhold* mellom de to. Det hele er imidlertid såpass påfallende at man må spørre om det kan ligge *enda mer bak*.

Ville Stortinget oppnevnt fhv justisminister Else Bugge Fougner eller fhv departementsråd Fredrik Ramm til Lund-kommisjonen? Hvis svaret på ett eller begge av disse er nei, gjelder det samme for Regine Ramm Bjerke. Et direkte livsarvings-forhold vil nesten alltid bli å regne som identifiserende. Om et kollegialt forhold innenfor et advokatfirma stiller seg generelt tilsvarende er ikke så sikkert, men her må hvilken som helst av de to parters egen erklæring bli avgjørende. Det foreligger en slik fra Else Bugge Fougner. Hennes potensielle forhold er dessuten svært

[971] Telefax til oss fra Else Bugge Fougner av 3. februar 1994

graverende. *Vi* mener derfor begge spørsmål må besvares med nei, og at Regine Ramm Bjerke ikke burde vært utnevnt.

Vi mener videre at Kommisjonens formann, Ketil Lund, ihvertfall etter at vi reiste temaet, burde iverksatt en undersøkelse omkring disse forhold. Da ville det meste av det vi har påpekt her kommet frem (vi var ikke oppmerksom på alle disse forholdene den gangen). Hvorfor gjorde han ikke det?

Et kanskje ikke så viktig punkt er at Regine Ramm Bjerke faktisk er i slekt med Hans Henrik Ramm. Slektskapet er meget fjernt, og de to kjenner ikke hverandre utover den meget begrensede sammenhengen med Kommisjonen. Likevel *kan* dette i en gitt situasjon benyttes til å kaste tvil over eventuelle konklusjoner Kommisjonen måtte gjøre som bekrefter *de konklusjoner vi har trukket*.

Tilsvarende er Regine Ramm Bjerke's seniorpartner, h. r. adv. Johan Hjort, Johan M Setsaas' viktigste advokatforbindelse, spesielt som prosessfullmektig for Setsaas gjennom alle rettssaker i forbindelse med Redd Barna og påfølgende injuriesaker. Også fhv byråsjef Erik Knutstad i Utenriksdepartementet benyttet dette advokatfirmaet i sin sak, som i høyeste grad må være tema for Kommisjonen.

Vi gjentar at ikke noe av det vi har sagt om Fredrik Ramm må oppfattes kritikkverdig. Vi har meget stor respekt for Fredrik Ramm og slutter oss til alt det det er kjent at han selv har vært med på. Det ligger imidlertid *i hele denne sakens natur* at noe som de fleste av oss gjerne vil gi honnør for *senere* dessverre har utviklet seg i en helt annen retning, og det er helt uklart hva slags forbindelseslinjer som foreligger mellom tidsepokene i dette miljøet. Det burde tilsi den aller ytterste varsomhet med habilitetsvurderingene.

Det samme gjelder selvsagt Regine Ramm Bjerke. Vi ville med all verdens entusiasme gjerne anbefalt henne til et utall av andre svært tillitskrevende verv. Vi betviler ikke hennes integritet, men habilitet er altså noe annet.

23.12.2 Ingse Stabel

Kommisjonens tredje jurist er tidligere likestillingsombud, fra 1994 lagdommer i Eidsivating, Ingse **Stabel**. Før hun ble likestillingsombud i 1988 hadde hun arbeidet i Justisdepartementet som konsulent og underdirektør 1971-86 og som advokat hos Regjeringsadvokaten 1986-88. Siden det er Regjeringens og i stor grad Justisdepartementets underordnede ledd som er under granskning, og siden det i Stortinget er stor interesse for å få vite hvilken rolle Regjeringen og Justisdepartementet har spilt i flere tildekkingssaker, vil vi anta at ansatte i departementene og hos Regjeringsadvokaten *automatisk* ville blitt regnet som inhabile. Det kan ikke sies det samme om *tidligere ansatte*, men ihvertfall etter vår mening legger Ingse Stabels yrkeskarriére beslag på en god del av «inhabilitetskvoten». Det burde ikke kommet opp særlig mange andre forhold.

I perioden 1990-93 var Ingse Stabel medlem av utvalget som vurderte «Strafferettslige regler i terroristbekjempelsen»[972]. Utvalgets formann var ekspedisjonssjef Morten **Ruud** i Justisdepartementets Polaravdeling, og det tredje medlem var ass. riksadvokat Tor-Aksel **Busch**. Utvalget hadde 19 møter. Det redegjøres i innstillingen for at man har hatt møter med representanter for NUPI og Overvåkingspolitiet. Det er naturlig. Vi finner det imidlertid påfallende at den eneste utvalget har hatt møte med utenom disse er *journalist Finn **Sjue** i Klassekampen*. Vi peker en rekke steder i denne boken (se kapitlene 19, 20.4.14, 23.5 og 25.1.10) på at Sjue har opptrådt provokatorisk mot Stortinget og mot Granskningskommisjonen selv ved viktig medvirkning til at tildekker-etterforskere fra Dahl-gruppen ble spesialrådgivere hos Lund og spredt desinformasjon om *vår sak*. Alt dette har enten åpenbart eller med stor sannsynlighet skjedd i hemmelig samarbeid med deler av de hemmelige tjenestene, i første rekke Overvåkingspolitiet, som Sjue også offisielt - i egenskap av journalist - har har hatt meget nær kontakt med, ved bl a politiinspektør Iver Frigaard og POT/Frigaard-agenten Tom **Krømcke**. Hva slags kompetanse var det han spesielt kunne bidra med til dette utvalget? Hvorfor ble han innkalt på lik linje med representanter for offentlige og halvoffentlige organer?

Vi tror det er *fordi han faktisk representerer et offentlig organ*, sannsynligvis Stay Behind. Vi har annet sted pekt på at han etter all sannsynlighet har vært benyttet av Stay Behind som leder av og ekspert på etterretning mot f. eks. Blitz-miljøer, høyre-ekstreme miljøer og palestinamiljøer i forhold til potensiell terrorisme. I denne egenskap var han helt naturlig en ressursperson for Ruud-utvalget, og representerte E-siden/Stay Behind like naturlig som at POT var representert blant de få innkalte eksperter.

---

[972] NOU 1993:3 «Strafferettslige regler i terroristbekjempelsen».

Vi har i kap 18.5 dokumentert at det i vår sak har vært konstruert opp falske anklager om våpenfanatisme, ulovlig våpenbesittelse etc. Disse falske anklager har vært benyttet som unnskyldning for å iverksette konvertering av ulovlig virksomhet v/ Mossad Norge og E-tjenesten til tilsynelatende lovlig politispaning v/ Oslo Politikammer (samt politiaksjoner til beskyttelse av de førstnevnte aksjoner), samt overvåking, telefonavlytting og hemmelige beslag av POT (ved å føre dommeren bak lyset med falsk bevisførsel).

Slik hjemmel må i tilfelle ha kommet under henvisning til en form for terrorismebegrep. Det må ha skjedd midt under Ruud-utvalgets arbeid. Vi kan ikke se bort fra Ingse Stabel kan ha vært orientert om denne saken under arbeidet i utvalget, f. eks. som et eksempel på et grensetilfelle for terroristbegrepet. Det kan heller ikke utelukkes at Sjue har tatt opp denne saken. Vi skulle gjerne visst svaret på dette. Er det ja, foreligger det umiddelbar inhabilitet.

Vi viser videre til vår dokumentasjon gjennom hele denne boken på at både Justisdepartementet og Riksadvokaten har vært aktivt deltakende i arbeidet med å tildekke og unngå etterforskning i vår sak, at Justisdepartementet også må ha initiert en rekke av aksjonene mot oss, og at Riksadvokaten må ha kjent til dem. Gjennom deltakelse i 17 møter i et tremannsutvalg der de to andre kommer fra nettopp disse institusjoner, som hun selv tidligere har arbeidet i for begges vedkommende, oppstår det nødvendigvis et tett bekjentskap og en kollegialitet som nærmer seg identifikasjon. Etter vår mening fyller denne utvalgsdeltakelsen med tilhørende usikkerhet opp mye av den resterende «inhabilitetskvote», og overfyller den i forhold til *vår sak*.

Ut fra møter og korrespondanse er det likevel tydelig at hun er tildelt et slags saksbehandleransvar i vår sak. Dette er ikke uten videre kritikkverdig, fordi Lund-kommisjonen ikke kjenner til alle de forhold vi har nevnt foran, men godtgjør at man *i ettertid* må betrakte henne som inhabil i forhold til hennes vurderinger om *vår sak*. Har hun selv vært eksponert for denne tidligere, vil det ha vært utilbørlig av henne selv *ikke* å erklære seg inhabil i forhold til vår sak.

Ved *å ta vår sak* har hun dessuten - hvis meningen var å oppfylle Stortingets intensjoner - påtatt seg å granske sine «adjutanter» Oser og Tvete-Berger, Dahl og Riksadvokaten. Var hun beredt til det - eller var det sak som allerede var blitt en ikke-sak hun påtok seg?

Det som etter vår mening mer enn fyller opp inhabilitetskvoten er endel forhold og uttalelser hun avga i et intervju med Aftenposten i mars 1994[973].

Ingse Stabel sa da dette om sin nye kollega i Eidsivating lagmannsrett:

> *«Så jeg er fornøyd med at jeg er blitt utnevnt til dommer i Eidsivating lagmannsrett under Agnes Nygaard Haug. Hun er en dyktig jurist og noe så sjeldent som klok.»*

Dette er den samme Agnes Nygaard Haug som ledet Nygaard Haug-utvalget. Allerede før Ingse Stabel avga denne uttalelsen var det avslørt at dette utvalget nærmest kokte over av inhabilitet og andre kritikkverdige arbeidsformer. *Senere* ble utvalget utropt til Norgeshistoriens mest opplagte tildekkings- og hvitvaskingsutvalg (se kap ....). Ingse Stabels nesegruse beundring for sin nye sjef, kombinert med sin tidligere ansettelse under Nygaard Haugs Nygaard ektemann (det opplyses forøvrig at Bjørn Haug sogar «slo kloa i henne» som også viser hvor høyt hun ble verdsatt tilbake), tegner ikke bra for hennes deltakelse i granskningen *nettopp* av Nygaard Haug-utvalgets forhold eller av forhold som kan sette dette utvalgets arbeid i et dårlig lys. Vår sak er full av slike omstendigheter!. Når Agnes Nygaard Haug ikke har funnet det minste fnugg å utsette på E-tjenesten, skal det mye til at ekteparet Haugs nære forbindelse Ingse Stabel skal gjøre det.

I kapittel 25 påviser vi at tallrike kritikkverdige forhold innen tjenestene kan føres direkte tilbake til statsministeren. Det er da også urovekkende at Ingse Stabel har et *enda mer nesegrus beundring* for Gro Harlem Brundtland:

> *«-Er du fan av Gro Harlem Brundtland?*
> *-Jeg er en uforbeholden beundrer. Hun har en imponerende kapasitet og et format som nesten er for stort for Norge. På toppen av maktens tinde tør hun å være kvinne; varm og generøs og med følelser som synes. Og likevel med en autoritet som aksler henne til statsminister - i verdensmålestokk. Egentlig burde vi sende statsministeren vår ut i verden. Men ikke som generalsekretær i FN. Den jobben er for liten.»*

Når Ingse Stabel mener Gro Harlem Brundtland er så stor og flott at selv generalsekretærjobben i FN blir for liten, virker det ikke mye sannsynlig at hun vil jakte med full iver på forhold som meget vel kan trekke denne beundrede statsminsteren rett ned fra skyene til Riksretten i Norge.

---

[973] Aftenposten 5. mars 1994

At hun virkelig mener at Nygaard Haug og Brundtland er spesielle, fremgår av hennes neste svar:

> «-Er det noen toppledere i næringslivet du vil gi en god attest?
> - Jeg deler ikke ut karakterbøker idag......»

Bare to. Som til gjengjeld fylles med alle de gullstjerner hun kan lete frem.

Uttalelsene om statsministeren og Nygaard Haug viser et helt spesielt beundrerforhold. Nygaard Haug er oppnevnt av regjeringen og har frikjent E-tjenesten en bloc, med full tillslutning fra statsministeren. To personer som Ingse Stabel har som forbilder og beunder over alt i verden har altså *knyttet meget sterk prestisje til et bestemt utfall av Lund-granskningen: Ny frikjennelse.* Dette skaper inhabilitet så det suser, i tillegg til forutinntatthet.

Vi noterer forøvrig at det ser ut som om Ingse Stabel og Sturla Osen er en slags parhester i Kommisjonen. Det er åpenbart de som behandler *vår sak* i den grad den behandles, og det ser også ut som om de tar seg av offiserer som virkelig har noe å fortelle. Leseren vet hva vi mener om Osen og det skandaløse i at han settes på vår sak, om ikke annet så av inhabilitetsgrunner. Vi har imidlertid også registert at man ikke skal gå mye rundt i Oslo uten å oppdage Osens nære kontakt med Finn Sjue, og det gjør ikke saken bedre.

23.12.3 Berge Furre

Vi kommer så til kommisjonsmedlem, professor Berge **Furre**. Furre er historiker og blant de grunnleggende medlemmer av SF, senere SV. Han var opprinnelig medlem av Arbeiderpartiet, der han tilhørte den såkalte Orienterings-fløyen som var kjernen i partiets venstrefløy og som motarbeidet partiets linje i utenriks- og sikkerhetspolitikken. I 1961 ble han og hele Orienterings-kretsen ekskludert fra Ap. Dette var utgangspunktet for dannelsen av Sosialistisk Folkeparti (SF), der han var partisekretær fra starten i 1961 til 1964. Han var også sentralstyremedlem helt fra begynnelsen, og satt kontinuerlig i SF's og senere SV's toppledelse helt frem til 1985: Sentralstyremedlem SF 1961-71; nestleder SF 1971-76; leder SV 1976-83 og sentralstyremedlem SV 1983-85. Han representerte SV på Stortinget i perioden 1973-77.

Berge Furre er det eneste medlem av Lund-kommisjonen som er blitt offentlig omdiskutert pga mangel på habilitet.

Saken ble tatt opp av Haakon Lie i et brev til Stortinget[974], offentliggjort i Aftenposten 8. oktober 1994, der Lie viste til at Furre brøt sin taushetsplikt som stortingsrepresentant ved å lekke informasjon om navigasjonssystemet Loran C. Det ble da reist krav om riksrettstiltale, men dette ble avvist av Odelstinget med 4 stemmers overvekt. Avvisningen hadde ikke sammenheng med realitetene i saken som var innrømmet, men slik at Furre mente det var berettiget å informere fordi Loran C-saken opprinnelig hadde vært ulovlig behandlet. Flertallet valgte imidlertid å avstå fra tiltale, mest fordi man ikke ville sette i gang det store riksretts-apparatet. Lie kritiserte også Furre for hans befatning med den såkalte «listesaken» i 1977, da han støttet «listeføreren» Ivar **Johansen**.

Vi er faktisk helt enig med Haakon Lie, allerede på disse premissene. Berge Furre har engasjert seg så sterkt og i beste fall så på grensen av det lovlige i forhold til overvåkingsmaterien at det er all grunn til å tro at han bærer på sterke følesesmessige oppfatninger og engasjementer som kan være egnet til å forkludre hans rolle i granskningen. Det kan slå ut på ulike måter, f. eks. ved at han bevisst eller ubevisst vil ønske å granske i spesielle retninger og ligge unna andre retninger, alt fra hva slags forhold han venter/frykter å avdekke og hvordan det vil virke inn på ham selv, kolleger og motstandere. Vi mener *enhver form* for forutinntatthet eller mulighet for spesialinteresser bør unngås.

Kommisjonsleder Ketil Lund så imidlertid ingen problemer og avviste å vurdere Furres habilitet[975].

Det gjorde imidlertid en av Furres historikerkolleger, dr. philos. Helge **Pharo** ved Universitetet i Oslo[976]:

> «Haakon Lie har et poeng i at Berge Furre er tidligere formann i Sosialistisk Venstreparti. Vanskelighetene med en nøktern analyse må vel bli spesielt store for en tidligere aktiv politiker som kan komme til å møte sine partifeller i arkivene».

Men en meget alvorlig sak dukket opp i Aftenposten 13. oktober 1994. Over en hel side ble det presentert en artikkel av Trygve **Monsen** med tittel «Østtyske arkiver kaster lys over SF»[977]. Trygve Monsen er, som mange vet, sønn av Per **Monsen**, en av grunnleggerne av Ap's hemmelige tjenester. Foranledningen til artikkelen var at arkivmatriale fra

[974] Referert i Aftenposten 8. oktober 1994.
[975] Aftenposten 9. oktober 1994
[976] Aftenposten 11. oktober 1994
[977] Aftenposten 13. oktober 1994

DDR som nå var blitt tilgjengelig omfattet tidligere topphemmelig informasjon om øst-tysk etterretnings forhold til bl a norske venstresidepolitikere. Her finnes stoff om Berge Furre:

- *Som teologistudent i 1959 på gruppereise i DDR iflg øst-tysk referat: «Her i DDR har vi funnet det nye Tyskland; hvor fascismen, militarismen og imperialismen og krig er tilintetgjort.»*

- *Gruppens samlede syn: «De hadde fått et sannhetstro bilde av livet og utviklingen i DDR»*

- *Brev fra Furre noe senere til en øst-tysk redaktør: «Naturligvis kan ikke en slik dyptgripende forvandling skje uten vanskeligheter som man kan kalle 'tvang' eller 'trykk'. Men slike begrep er ikke særlig relevante i denne sammenheng. Heller kunne man stille spørsmålet slik: Hvordan kan man gjennomføre en slik omvandling med et minimum av av menneskelige tragedier og lidelser? Hvis man stiller spørsmålet slik, faller trolig en sammenligning mellom metodene i DDR og de vestlige landene ut til DDRs fordel.»*

- *Furre på samme tid sitert i en rapport fra en* ***Stropp****, lederen i den østtyske handelsdelegasjonen i Oslo: «Furre og Løfsnes finner det taktisk riktig om man nå vender seg til et antall norske aviser som aldri eller sjelden får utenlandsinvitasjoner, men som likevel har en stor utbredelse og blir godt lest»*

- *Samme Stropp i rapport fra middag hjemme hos ham 1. juni 1960 med Furre, Løfsnes og Gustavsen: «Gustavsen kom som ventet til å snakke om den kjensgjerning at vi ikke hadde offentligjort noen annonser i Orientering. Jeg forsikret ham om at vi ville endre det. Han ønsker få store fremfor mange små annonser. Han tenker seg annonser til 1000 kroner året.» Stropp nevner annonser for feriereiser i DDR. Stropp skriver at avisen på det daværende tidspunkt hadde annonseinntekter på ca 3000 kroner året og legger tl: «Annonsene må utformes slik at de ikke ser ut som støtteannonser.» (Stropp ble utvist fra Norge i 1961.)*

I en rammeartikkel ved siden av hovedartikkelen tas det endel forbehold om tolkningen av materialet, bl a at rapportøren selvsagt var interessert i å fremstille resultatene av sitt arbeide i best mulig lys. Samtidig legges det imidlertid ikke skjul på at det finnes mer:

> *«...Arkivet er nå en del av det tyske utenriksdepartementets eiendom, og ble gjenåpnet i sommer. Mappene som omhandler Norge er nokså tynne, men kan gi interessante detaljer om hvordan kommunistene i øst så på Norge og nordmennene.»*

Om journalisten er seg dette bevisst eller ikke er underordnet; han må ha hatt kilder: Artikkelen med de avslørende «smakebiter» og meldingen om at det finnes mer, er en klar advarsel til Berge Furre. Tidspunktet (5 dager etter Håkon Lie's inhabilitetsutspill) er selvsagt ikke tilfeldig.

Etter dette ble Berge Furre inhabil i dobbelt forstand. I tillegg til risikoen for påvirkning pga egne interesser og den gamle Orienterings-gruppens interesser, kommer nå den frykt han må nære for at de som skal granskes, og kan sitte med mer kompromitterende materiale om ham, følger med hans virke i Kommisjonen og når som helst kan bruke det de vet til nye straffeekspedisjoner ved at det reiser nye journalister til Bonn for å kikke i mappene.

Vi har fra sikker kilde fått opplyst at det *faktisk finnes* slikt materiale. Vi er også blitt fortalt hva det gjelder. Siden kilden ikke kan stå frem, er vi avskåret fra å fortelle hva. Men vi er overbevist om at Furre vet - og frykter.

Verdens Gang påpekte en tredje side av saken[978]:

> *«Vi kjenner ikke til at Furre er blitt legalt overvåket av våre hemmelige tjenester. Men han hadde kontakter som den gang kunne gi grunnlag for slik overvåking. Dette gir i seg selv grunn til å reise spørsmål om hans habilitet til å granske de hemmelige tjenesters aktivitet.»*

Mao: Hva har *norske overvåkere* på Furre som kan benyttes på samme måte?

---

[978] Lederartikkel i VG 2. november 1994

Nå skal vi være de siste til å si at overvåkerne skal kunne kvitte seg med ubehagelige granskere bare ved å iverksette overvåking av dem og lekke dette slik at de blir inhabile på det grunnlag. Hadde vi f. eks. opplevet Berge Furre som en sterk og klar pådriver for å få oppklart løpende kriminalitet, skulle vi gjerne blåst av både Stropp, Lie, Aftenpost og VG. Men det er ikke akkurat slike signaler han sender ut som medlem av Kommisjonen. De gangene han har uttalt seg, har det vært *mot* å granske og *for* å bagatellisere:

- *Flere ganger har han etterplapret overvåkingssjef Hans Olav Østgaard og andre som avskriver rapporter om romavlytting via telefon som spøkefugler, amatører, utlendinger og alt annet enn norske tjenester (se kap ....). Ikke særlig professoralt!*

- *Han har offentlig uttalt at «Lillehammer-saken ligger utenfor Lund-kommisjonens mandat»*[979]*.Hvis det er riktig at Lund-kommisjonen mener det, er det intet mindre enn en kjempeskandale!*

- *Toppen kom da han i forbindelse med vår sak og «den fjerde tjeneste» uttalte til en annen person i vår gruppe at Lund-kommisjonens mandat bare omfattet de tre kjente tjenestene*[980]*!*

- *I samme samtale sa han at Kommisjonen ikke burde engasjere seg i Setsaas/Ramm-saken, fordi han «ikke hadde noen grunn til ikke å stole på Dahl», men innrømmet ikke å ha kjennskap til saken, ikke å ha oversikt over hva Dahl-gruppen hadde oversendt og ikke å kjenne til omstendighetene rundt oppnevnelsen av Dahl-gruppen*

- *I samme samtale bortforklarte han alle andre av de observasjoner han ble orientert om som «naturlig forklaring», «spøk», «vanskelig å tro» eller «tilfeldigheter»*

- *I samme samtale avskrev han overfallsforsøket mot Setsaas med «innvandrerbander» - dvs viser null innsikt i tjenestenes arbeidsformer, psykologisk krigføring, strategi for kriminalisering og om nødvendig voldelige aksjoner*

23.12.4 Torkel Hovland

Kommisjonens siste medlem, generalmajor Torkel **Hovland**, har selv i sin tid vært i E-tjenesten, men som ledd i en fremragende og meget bredere militær karrière der han gjentatte ganger har bevist sin integritet, uavhengighet og lojalitet til det som er grunnleggende. Dette underbygges av hva vi kjenner til om hans virke i vervet som medlem av Lund-kommisjonen, uten at vi vil gjøre nærmere rede for dette. Han er etter vår oppfatning det eneste kommisjonsmedlem som det *ikke hefter et eneste spørsmålstegn ved - bare utropstegn!*

23.12.5 Ketil Lund

Vi har ikke kunnet finne noe problematisk med høyesterettsdommer Ketil **Lunds** bakgrunn, til tross for at vi finner hans opptreden og virkelighetsfjernhet høyst eiendommelig - for å si det mildt. Det vi så langt er blitt stående ved, er at Lund må ha en enestående tillit til *hele justisvesenet som sådan - og endog til tjenester han skal granske!*. Alle de forhold vi finner besynderlige kretser om dette tema: *Dahl* ville nok ha funnet det, hvis det var noe å finne i veggene på Lindebergåsen, *politiet* etterforsker konkrete enkeltsaker, *Dahl* har jo arbeidet så meget med Ramm/Setsaas-saken, *Kripos-etterforskerne* er jo så flinke politimenn, *Økokrim* er et trygt sted å hente folk fra, *Sikkerhetsstaben er de beste til å sikre Kommisjonen mot avlytting* osv.

Vi har referert bunkevis av uttalelser fra stortingsrepresentanter og mediafolk som *slett ikke* har denne automatisk frikjennende holdning. Det foreligger også fra oss og andre omfattende *faktamateriale* som beviser koordinering for å unngå etterforskning etc. Tilliten til sin egen yrkesstand må være *meget stor* når man tar verv som

[979] Telemark Arbeiderblad 23. desember 1994
[980] Notat etter samtale med Berge Furre 20. april 1994

granskningsformann og suverent ser bort fra alle disse ikke-yrkesbrødrenes vurderinger. Så stor at vi vil si at den ihvertfall virker *naiv*.

Vi har også påvist at Lund systematisk har overhørt signaler fra Stortinget, presentert både i stortingsdebatter, media og i møter i Kommisjonen, om å ta ***vår sak*** alvorlig. Isteden har han altså lyttet til Edward Dahl, til tross for Stortingets like klare advarsler *mot* å gjøre dette. Spesielt bemerkelsesverdig er det at han aksepterte Dahls redegjørelse på et tidspunkt da Dahl *etter eget utsagn hadde pause* mens han overlot hele den viktige E-tjeneste-sektoren *ugjort* til Nygaard Haug-utvalget!

Vi hadde selv hatt møte med både Lund selv og hele Kommisjonen *før* Dahl slapp til, og følte - understreket ved sterke uttalelser fra flere utvalgsmedlemmer - at vi hadde fått «snøret i bånn». Er disse folkene så svake at de holder seg til «sist ærede taler» til enhver tid?

Vi viser til en rekke av hans vurderinger og avgjørelser gjengitt tidligere i dette kapitlet, herunder hvordan han har valgt ut etterforskere som dels kommer direkte fra tildekningsutvalget til Edward Dahl, og dels er underlagt Økokrim-sjefen Lars Oftedal Broch som har vokst opp i kombinasjonen av to Ap-dynastier med alle slags Ap-toppfolk som husgjester, og sammen med 200 jevnaldrende jødiske barn som idag har sentrale posisjoner i Israel.

Det hadde ikke vært vanskelig å finne solide politifolk rundt om i landet som ikke hadde noen slags forbindelser til de overvåkingskåte Ap-dynastiene eller Israel med sitt Mossad.

Legg så til gjennomgangen av tre av de øvrige kommisjonsmedlemmene foran. Noen personer med tvilsom habilitet kunne man forstå, men er virkelig Ketil Lund så grenseløst naiv at *ingen bjeller har ringt - og ingen undersøkelser eller vurderinger er gjort* - enten vi snakker om Regine Ramm Bjerke, Ingse Stabel, Berge Furre, Sturla Osen, Bjørn Tvete-Berger eller Lars Oftedal Brochs underordnede. Han tar sjanser!

En av sjansene er at han lider Nygaard Haug's skjebne: De som burde snakke til Kommisjonen, tør ikke. Vi kjenner til at det faktisk er blitt slik:

- *Det finnes folk fra E- og S-staben som ikke tør forklare seg pga Regine Ramm Bjerke og hennes far*
- *Det finnes folk i Justisdepartementet som ikke tør forklare seg pga Ingse Stabel og hennes nære vennskapsforhold til ekteparet Bjørn og Agnes Nygaard Haug og indirekte til Statsministeren og Faremo samt mange andre i Justisvesenet*
- *Det finnes folk som reagerte da Ketil Lund uttalte i NRK/TV[981] at Nygaard Haug var blitt tatt for hardt av noen stortingspolitikere. Det var en kjempetabbe av Lund å delta i denne debatten, der han ikke hadde noe som helst å gjøre! Han har ikke lært at det finnes anledninger «der det gjelder å holde munn»?*
- *Endelig vet jo alle at Haakon Lie nektet å snakke med Berge Furre tilstede, ut fra en viss moralsk tyngde. Vi er redd for at det finnes andre som har tenkt lenger, og ikke vil møte i noen Kommisjon med Furre som medlem.*

Vi skulle også gjerne vite hvorfor Finn Sjue - som vi har fått opplyst - har så lett adgang til Kommisjonens medlemmer og etterforskere - er dette godkjent av Lund?

23.13 Post- og fax-virus

Til slutt kan vi ikke unnlate å nevne at Lund-kommisjonen har vært angrepet to ganger av det tidligere nevnte «post- og fax-virus». Vi benytter anledningen til å gi en samlet oversikt over dette virusets opptreden så langt vi har registrert det:

- ***Det angrep førstestatsadvokat Edward Dahls kopimaskin da han skulle sende Østlund-dokumenter til Trondheim politikammer, og tre sentrale dokumenter ikke nådde frem (se kap 21.6.)***

[981] «Sommeråpent» i NRK-TV 7. juli 1994

- *Det angrep førstestatsadvokat Edward Dahls kopimaskin hver gang han skulle sende sine dokumenter ut til innsyn, slik at det nå ble produsert mange kopier av hvert avhør - mange av disse rene dekkhistorier - slik at det så ut som om man hadde gjort tre ganger så mye arbeid som i virkeligheten*[982]

- *Dette var et pussig virus, for selv om noe ble kopiert mange ganger, ble mange andre dokumenter, bl a alt som omfatter Mossad, ikke kopiert i det hele tatt! Og omfattende fotografisk materiale, video etc er heller ikke kommet frem eller omtalt. Litt av en apetitt for en kopimaskin!*

- *Det angrep Justisdepartementets posttjeneste da Justisministeren skulle sende ved sitt oversendelsesbrev til Lund som vedlegg til hennes første brev til oss, og ikke gjorde det (se kap 22)*

- *Det angrep Justisdepartementets kopitjeneste da man ved samme anledning skulle sende vårt brev til Lund og bare kopierte brevet, ikke vedleggene (se foran)*

- *Det angrep hele Regjeringens posttjeneste da Gro fant patroner i posten og ett av våre brever syntes bare å ha nådd frem til noen få adressater (se kap 22)*

- *Det angrep Lund-kommisjonens posttjeneste da bare første side i vårt brev til dem ble journalført, uten de to neste og uten alle vedlegg (se foran) (her er det gunstige forhold for virus, for all post sendes først på sirkulasjon før den journalføres, dernest må journalføreren være nokså lite motstandsdyktig og endelig må det ansvarlige kommisjonsmedlem som satt med den ene siden i hånden i månedvis uten å reagere være det samme)*

- *Viruset angrep ikke tannlege Alfred Nordeides brevkopieer til Kommisjonen (se kap 20.6.1.3) direkte, men det gikk rett videre på Kommisjonsmedlem Ingse Stabel som ikke informerte oss om alle «de oppsiktsvekkende nye informasjonene» om vår sak som sto i brevet, da hun hadde møte med oss ca en måned senere*

- *Det angrep Leif A Liers kopimaskin da han oversendte dokumentene i vår sak til sin sjef Knut Mikkelsen, for der var alle «upassende» dokumenter fra oss og andre oppspist på veien*

- *Det angrep Leif A Liers kopimaskin da han skulle sende over politidokumentene fra første fase i Ramm/Setsaas-saken til h. r. adv Tor Erling Staff (dette var i forbindelse med byrettssaken reist av Schjødt), og kopimaskinen bare ikke ville kopiere det kompromitterende notatet fra Lauritzen til Lier (se kap 18.5)*

- *Fra «Leve Videre»-saken kjenner vi til en rekke postmessige ulykker, bl a en som medførte at Oslo Politikammer klarte å henlegge en sak som aldri hadde forlatt Tønsberg Politikammer (de er flinke!)*

- *Også fra «Leve Videre»-saken: Umiddelbart etter at en meget sentral advokat hadde avsluttet sitt liv ved hengning i en alder av 42 år, ble «Leve Videres» PC, der omfattende både gammel og ny korrespondanse med advokaten var lagret, angrepet av virus: All denne korrespondansen ble slettet.*[983]

---

982 Det er etterhvert mange som har sett disse mappene, bl a to av våre advokater
983 Leve Videre til oss

Det eneste sted vi kjenner til som er virusfritt, er Kontrollutvalget v/ Hans Stenberg-Nilsen, som hverken ville motta eller produsere et eneste gram papir med bevismateriale. Der hadde viruset ikke noe å gjøre.

Så smittsomt som dette viruset er, anbefaler vi Kommisjonen å gå på virus-jakt. Kanskje enda en oppgave for Sikkerhetsstaben?

23.14 Fremsynt Øgrim

Den *ekte* marxist-leninist Tron Øgrim var farlig fremsynt da han i 1992 skrev[984]:

> *«Men, venner: Hva hvis Stortinget ikke klarer å få til ei gransking med tenner?*
> *I så fall er det ingen grunn til å gi opp. Men da må granskinga fortsette, utafra og nedafra. Fra pressen, raddisene, folket.*
> *De vil også nå fram. For hemmelighetene sprekker nå, med eller uten sentral granskning...»*

For vår del har vi ikke så stor tro på pressen lenger. Og noen av de mest opplagte «raddisene» har vist seg å være noe ganske annet. Her har Tron Øgrim en stor jobb å gjøre for å gjenreise den kritiske raddis-siden. Fra folkets side gir vi med denne boken vårt bidrag. Vi tror også det kommer mer fra folket, når først snøballen er kommet i gang!

[984] Klassekampen 7. desember 1992

24. DEN FJERDE TJENESTE

24.1 Maktarrogansen - det ytre kjennetegn

«Maktarroganse» er blitt et sentralt tema i norsk politikk. Vi siterer stortingsrepresentant Lars Sponheim (V)[985]

> *«Med Arbeiderpartiets maktarroganse, der de bruker makten for å beholde makten, har Norge aldri vært nærmere adelsskapet enn idag.»*

Så langt kan vi vel si at det dekker

- *Arbeiderpartiets åpenbare praksis med å plassere egne partifeller i alle mulige posisjoner i forvaltningen og gjerne andre maktposisjoner*
- *Arbeiderpartiets overbevisning om at regjeringsmakten er forbeholdt dem for uoverskuelig fremtid fordi opposisjonen er maktesløs og bare bjeffer, ikke en gang i takt, og langt mindre biter!*
- *Arbeiderpartiets lett skjulte oppfatning om at det også er godt for samfunnet, for det er bare Ap som er egnet til å styre landet likevel*
- *Arbeiderpartiets tendens til bare å trekke på skuldrene når de tas «med buksa nede» og erte opposisjonen med uttalelser som like gjerne kunne vært «går det så går det, og det går hver gang, fordi dere er så maktesløse»*
- *Arbeiderpartiets generelle syn på Stortinget som et sekundært arbeidsfelt, en «målgruppe» blant mange andre som man kanskje må ta med i en prosess, men like gjerne kan utelate eller manipulere for å få til det man ønsker, et sandpåstrøingsorgan etter at «makta» har talt (se kap 8.5)*
- *I det aller siste ser det ut til at det går opp for alle oss andre at Ap ikke bare setter inn sine folk for å være snill med dem, men også for at de skal levere. Vi må regne med at de fleste partiutnevnte inngår i et uformelt nettverk der opplysninger sklir uhindret på lukkede kanaler, de som er i posisjon sørger for å rekruttere fler og alle gjør så godt de kan for å styrke Aps sak.*
- *Partiets mottakelse av Høyres bok om Aps maktmisbruk er i seg selv et eksempel på maktarroganse. Typisk var partisekretær Dag Terje Andersen (den «nye» Jagland) som i Dagbladet[986] avviste det hele med at det var «skittkasting» og den håpløst anti-intellektuelle uttalelsen: «Politikk dreier seg om å utøve makt. Hvorfor i all verden kjemper alle partier om makt hvis det ikke er for å bruke den?» Han vet selvsagt meget godt at det er forskjell på å bruke makt og å misbruke makt i en rettsstat der det finnes spilleregler som også makthaverne ventes å respektere og dessuten en god del anstendighetsgrenser. Når Ap rett og slett ikke gidder å diskutere om det foreligger misbruk er dette maktarroganse. At de ser ut til å slippe unna med det er enda verre.*

Med denne boken håper vi å få lagt til to punkter på listen:

- *Det er ingen forskjell mellom den maktarroganse man ser i full offentlighet og den som kommer til uttrykk innenfor det hemmelige Norge. Det gjelder utnevnelser, nettverk og krav om leveranser, og har i virkeligheten vært slik i nesten hele etterkrigstiden. Og hvorfor skulle det ikke være slik?*

---

985 Dagbladet 14. august 1995
986 Dagbladet 10. august 1995

Hvorfor skulle man ikke i det hemmelige Norge gjøre det man kan gjøre nesten uten risiko for å bli oppdaget, når man så glatt gjør det der man helt sikkert blir oppdaget?

- *Maktarrogansen er et vitnesbyrd om partiets bevissthet om sin samlede makt - også den som utøves i hemmelighet. Den er derfor et ytre kjennetegn på «den fjerde tjeneste»*

La oss nevne noen få eksempler på maktarrogansen i **den åpne sektor**:

- *Krav fra Statsministerens kontor sommeren 1995 om at embetsverket bidrar til Aps valgkamp (vi har vært detaljert inne på denne saken i kap. 24.9.3.)*

- *Manipulering med brevjournaler og dermed på hvem som blir informert: Klassekampen skrev som kommentar til foregående sak at forvaltningen «unntar alt for mye av den registrerte korrespondanse fra offentlig innsyn - de siste årenes avsløringer kan tyde på at dette er et lite problem i forhold til all den korrespondansen som overhode ikke registreres»[987]. Avisen tenker nok her på Ronald Bye's problemer med å få brev frem til Gro Harlem Brundtland (se kap 8.19) og på den nye saken der embetsverkets fremgravde valgkampopplysninger bare skulle kunne «offentliggjøres» på Youngstorget...*

- *Moland-saken er godt nok kjent; la oss bare konstatere at Odd Einar Dørum (V) karakteriserte den som «et foreløpig høydepunkt i en serie plasseringer av sine egne i viktige statsembeter»[988] Selv Aftenposten, som ikke i utide kritiserer regjeringspartiet, skrev: «...det bør være grenser for hvor arrogant det er mulig å opptre overfor det som ubestridelig er et flertall i nasjonalforsamlingen. Stortingets flertall kan ikke finne seg i å bli hånet av regjeringspartiets leder i en sak hvor hele opposisjonen står samlet om å kreve selvkritikk fra Aps side. Dersom stortingsflertallet aksepterer Thorbjørn Jaglands fremferd, er det knapt grenser for noe lenger.»[989] Jagland hadde da sagt noe slikt som at kritikken mot Finansministeren i Moland-saken var av ren surhet og misunnelighet over hans vellykkede økonomiske politikk.*

- *Tre tidligere Ap-statsråder sitter som departementsråder: Arne Øien i Finansdepartementet, Ulf Sand i Kommunaldepartementet og Eldrid Nordbø i Sosialdepartementet. Per Harald Grue i Landbruksdepartementet var personlig sekretær i Brattelis regjering. Anne Kari L. Hasle i Barne- og familiedepartementet har hatt tillitsverv i Oslo Ap, dvs tilsammen 5 med åpenbar Ap-tilknytning. Kun én departementsråd har klar tilknytning til et annet parti og nok en kan antas å ha det. Vi har ikke tellet ekspedisjonssjefer.*

- *Ihvertfall følgende 19 sentrale statsinstitusjoner o. l. er ledet av erklærte Ap-folk: Arbeidsdirektoratet, Arbeidstilsynet, Statens Forurensningstilsyn, Forbrukerrådet, Likestillingsrådet, Folketrygdfondet, Kredittilsynet, Statistisk Sentralbyrå, Direktoratet for sivilt beredskap, NRK, Statoil, Telenor (tidl Televerket), Norges Bank, Statkonsult, Oljedirektoratet (ikke tiltrådt), Statkraft, Postverket, Trygderetten, NORAD og Statens Nærings- og Distriktsutbyggingsfond.*

- *Bruk av dette formidable apparatet i forberedelse og gjennomføring av de saker man ønsker, samtidig som Stortinget betraktes som et sandpåstrøingsorgan som man kanskje må ha med seg i endel saker, men ellers bare som en av mange målgrupper man ikke behøver å ta så mye hensyn til eller like gjerne kan ignorere, jfr de mange industrisaker, oppbyggingen av Statoil, behandlingen av bankkrisen osv osv*

---

987 Klassekampen 22. juni 1995
988 Aftenposten 20. september 1994
989 Aftenposten 13. mai 1994

- *Partiansettelser skjer også i stor grad på kommunenivå. Stortingsrepresentant Tore A Liltvedt (H) har redegjort for personlige erfaringer fra Sørlandet*[990]*: «Det er meget tett samarbeid mellom f. eks. Kommuneforbundet og Ap på kommuneplan. Her styres mange ansettelser og lokale lønnstillegg....Det er et meget velutviklet belønnings- og straffesystem innen mange kommuner.... Alle visste at uten «boka» var sannsynligheten for å få arbeid innen det offentlige så godt som null...» Noen som kjenner seg igjen?F. eks. i Trondheim, der ryktene sier at alle koomunaldirektørene nærmest måtte melde seg inn i Ap? Slike forhold finnes overalt i landet.*

Poenget er at den «synlige» maktarrogansen (som diskuteres mest), og som vi har gitt smakebiter på foran, og den «usynlige» i form av det vi har valgt å kalle «den fjerde tjeneste», i virkeligheten er to sider av samme sak. Det er ikke *ett* Ap-nettverk i departementer, justisvesen osv. og *et annet* i de hemmelige tjenestene. *Det er bare ulike deler av akkurat samme nettverk.* Det er derfor man ser at misligheter og kriminalitet som kan spores i retning av de hemmelige tjenester bare dekkes til - av nettverkskolleger i andre grener av systemet. *Men hver enkelt behøver ikke vite om tilknytningen.*

Vi regner med at personer i de mer åpne deler av systemet, i den grad de kjenner de lukkede, ser på de siste med en blanding av *ærefrykt, vanlig frykt, respekt og beundring* for disse delenes handlekraft, kynisme og manglende respekt for formaliteter, regler, konvensjoner og bindinger - omtrent slik datiden må ha sett på Gjest Baardsen eller Robin Hood, og nåtiden ser på Mossads dristige, og oftest helt ulovlige aksjoner. «Det er guttene sine, det». «Glad jeg ikke er motstanderen deres.» Osv. *Men de ser nok på dem fra avstand. At de selv kan bli trukket inn i koordinert aksjon med det hemmelige, vet bare noen få.*

Partikulturen i det synlige Ap-systemet og kulturen i det usynlige nettverket er nemlig to grener som nedstammer fra samme kilde, nemlig Aps handlekraft- og hensiktsmessighetstenkning fra etterkrigsårene, *krigens krav* som ble ført videre i det sivile samfunn, etterhvert avdempet der man fikk brede kontaktflater men bibeholdt og dyrket de hemmelige kanalene, jfr drøftelsen om dette i kap. 8, og ikke minst observasjonene fra tidligere stortingspresidents Guttorm Hansen (A) gjengitt der. Vi minner om at han bl a pekte på:

- *At det var Nygaardsvolds tendens til behandle saker parlamentarisk som førte til at han ble skiftet ut med mer handlekraftige menn*

- *At Haakon Lie hadde uttalt at «de oppgavene vi nå sto foran, ville stille krav til en dristighet som de gamle parlamentarikerne aldri ville godta som vettug politikk»*

- *At «mangelen på respekt for Stortinget og spillereglene der utviklet seg nok ganske sterkt i de åra vi satt med flertallet. Også embetsverket i departementene ble smittet av denne mangel på respekt for Stortinget.»*

- *At han selv ble spesielt opptatt av Stortingets plass da han i 1963-65 «så at Stortinget til slutt reiste bust mot en neglisjering av dets plass i systemet»*

- *At dersom Stortinget «svikter det parlamentariske styresettet ved å gi opp sin makt eller forkludre forholdet mellom regjering og Storting, gir avkall på sin plass, da er det farlig også for andre enn Stortinget»*

For vår del konstaterer vi at den kultur som selv Aps egen stortingspresident reagerer mot som nærmest ukonstitusjonell og udemokratisk helt opp i vår tid, avslepet gjennom mange tiårs deltakelse i dette systemet, likevel lever videre i Aps bakrom og subsystemer. «Den fjerde tjeneste», som for noen av Aps frontfigurer er en høyst velkommen og anvendbar realitet, for andre kanskje en fortrengt mistanke og for atter andre et tilbakevendende mareritt som man intenst håper man kan tvinge tilbake på plass til underbevissten, uten å måtte svare for den i den virkelige verden. (Kanskje slik som Kjell **Borgen**? - som slo seg fortvilet til pannen da marererittet på nytt ble bragt frem i justiskomitéen, se kap. 14.1).

For den første gruppen er det også *vissheten om at man har et slikt system* - selv om bare få kjenner omfanget og detaljene - som skaper den selvsikkerhet som igjen gir grunnlag for arrogansen. Enkelte vet meget godt at man

---

990 Aftenposten 1. juli 1995

får eller kan påkalle ekstraordinær hjelp mot ubehagelige motstandere, som om nødvendig kan «nulles ut» fra trusselbildet.

Men det er sikkert nødvendige regler for «need to know». De fleste i det «hemmelige i det ikke-hemmelige» er sikkert uvitende om det «hemmelige i det hemmelige».

24.2 «Noen av oss har snakket sammen»

Dette, som nærmest er blitt et stående uttrykk, har i mange år vært ment å symbolisere sentrale beslutningsprosesser i Arbeiderpartiet. Det symboliserer et totalsystem som er sammensatt av flere fraksjoner, organisasjonsledd eller miljøer, hvert av disse med sine ledere som *i praksis* har makt til å ta beslutninger ved å stikke hodene uformelt sammen. Blant slike åpenbare maktsentra er fagbevegelsen, partiorganisasjonen med ulike fraksjoner, stortingsgruppen, AUF og Framfylkningen, A-pressen, AOF og, selvsagt, når man har den: Regjeringen.

Men det ligger mer i begrepet: Kanskje de viktigste blant «noen av oss» er bakmennene i Ap, uten formelle posisjoner, men likevel med enorm makt på grunn av sine brede kontaktflater; «gamlegutta» symbolisert mest typisk med h. r. adv. Jens Chr. Hauge. Et annet av Youngstorgets «subsystemer»; ikke så viktig lenger, er «Youngstorgets basar»: Kooperasjonen og rekken av andre frivillige og veldedige organisasjoner med sterk tilknytning til Ap/LO, slik som Norsk Folkehjelp med mange tilknyttede ledd, Arbeiderbevegelsens Lotteriselskap, Arbeidernes Edruskapsforbund, Tiden forlag, Folk og Forsvar etc.

Det bør imidlertid ikke være tvil om at det etter hvert er grodd frem **en ekstra serie slike maktsentra** med egne nettverk, helt uten formelle bånd til Youngstorget, men med vel så sterke uformelle. Det er f. eks. gruppen av *«superbyråkrater»* av typen Erik **Himle**, Tormod **Hermansen**, Arne **Øien**, Bjørn Skogstad **Aamo** og (tidligere) Andreas **Andersen**, Dag **Berggrav**, Eyvind **Erichsen**, Leif **Eldring** etc. Nær tilknyttet dette vokser det frem et *finansbyråkrati* med Torstein **Moland** som sentral figur inntil hans avgang, og med mange gode partifeller plassert i Kredittilsynet, statens to bankfonds, storbankenes styrer osv.

Denne boken avslører at det i dette systemet også finnes *ytterligere minst to velorganiserte maktsentra* med hver sine meget omfattende nettverk: *Ap-nettverket i de hemmelige tjenester*, som daglig har vært styrt og trolig fortsatt styres av Trond **Johansen**, med bånd oppover til Youngstorget og Aps utenrikspolitiske utvalg, og nedover til alle Tronds underlagte ledd, herunder deler av de ordinære organisasjonsledd, Stay Behind, deler av POT, deler av FO/S, dekkfirma av typen Norasonde og Kjettingfabrikken, mindre dekkfirma og hele Tronds apparat «ute i det blå». Det siste nettverket er det mest overraskende og mest forskrekkende: Et nettverk som må omfatte *meget store deler av påtalemyndigheten fra Riksadvokaten* og nedover, ihvertfall flere av statsadvokatembetene samt deler av politietaten, med forlengede ledd helt til topps i Justisdepartementet. Det siste nettverket har sogar skaffet seg fotfeste innenfor domstolene, herunder temmelig sikkert de deler som utsteder rettslige kjennelser for overvåking, og er utvilsomt på rask vei inn i andre deler, med Høyesterett som det feteste målet.

Den mest aktive utbygingsfasen, med ansettelse av lojale partikaniner i ledige stillinger overalt i disse systemene, har funnet sted i den tiden Gro Harlem **Brundtland** har vært statsminister. Dette er en virksomhet som er notert og kritisert der den har funnet sted i statsetatene. Det må ha skjedd meget mer diskret i justisvesenet (dog med enkelte spektakulære unntak som f. eks. Gros «kvinneslepp», se kap 25.15), og selvsagt i den dypeste hemmelighet i de hemmelige tjenestene.

Det er denne nettverksbyggingen i tidligere mer eller mindre nøytrale interessesfærer, med inntakelse av nøkkelposisjoner og etablering av uoffisielle kommandolinjer rundt ikke-kaniner så lenge de sitter, samt oppknytning av de nye nettverk til «de som snakker sammen», som etterhvert har skapt «en fjerde tjeneste» allerede med en imponerende slagkraft.

Vi har merket oss at forfatteren Kjell **Fjørtoft** i 1993 uttalte til Akershus Arbeiderblad/Romerikes Blad[991]:

> *«Kjell Fjørtoft tror ikke det finnes noen egen, hemmelig tjeneste på siden av de eksisterende. Derimot tror han at samarbeidet overvåkingspolitiet, etterretningstjenseten, LO og Ap er blitt det vi kaller 'Den fjerde tjeneste'»*

Vi er takknemlig for at et uttrykk vi skapte samme år ihvertfall i Akershus Arbeiderblad/Romerikes Blad og hos Kjell Fjørtoft er blitt akseptert som et etablert uttrykk. Hans definisjon er nesten lik vår. Vi tror heller ikke det finnes en «fjerde tjeneste» *på siden av* de eksisterende. Men vi tror heller ikke den omfatter *alle deler av* de andre

[991] Akershus Arbeiderblad/Romerikes Blad 1. desember 1993

tjenestene. Nettopp for ikke å ramme de uskyldige, brukte vi et slikt uttrykk. Det er *deler av* de to tjenestene Fjørtoft nevner og *deler av* Ap og LO som er med, men dessuten også *deler av* den tredje ordinære tjenesten (Sikkerhetsstaben) og *deler av* politi, påtalemyndighet, departementer, Televerk - og endog domstolene. Dessverre omfatter delene også *toppene* i flere av disse.

«Den fjerde tjeneste» er altså *vårt* uttrykk. Senere er det flittig brukt av andre. Vi vet ikke hvordan deltakerne i systemet omtaler den selv. Antakelig har den ikke noe eget navn, bare varianter av at «noen av oss har snakket sammen».

I denne boken bruker vi «den fjerde tjeneste» dels i videste forstand som beskrevet foran, dels i noe snevrere forstand som betegnelse på de deler som fra før ikke har vært synlige, dvs deler av de hemmelige tjenester og deler av justisvesenet.

24.3 Aps etterretningsarbeide fra krig til fred

24.3.1 Ap organiserer seg og etterretningsarbeidet under krigen

Det tok tid før motstands-Norge kom på plass etter okkupasjonen 9. april 1940. De ikke-sosialistiske partienes organisasjoner gikk som sådan i oppløsning og kom først haltende i gang etter frigjøringen. Bare Arbeiderpartiet, og til en viss grad Kommunistene, klarte å holde organisasjonene gående.

Det vokste raskt frem norske miljøer i Stockholm og London. Den norske eksilregjeringen fikk sitt sete i London med en egen statsrådsavdeling ved den norske legasjon i Stockholm. Denne levde mye sitt eget liv, og skal de første årene ha vært mest opptatt av få sendt flyktninger fra Norge hjem igjen, slik svenske myndigheter ønsket. *Svenskene* trodde at Tyskland ville vinne krigen, og tilpasset seg det, bl a ved å tillate de tyske troppetransportene gjennom Sverige til Norge i lukkede jernbanevogner. Stortingspresident Carl Joachim **Hambro** fikk taleforbud i Sverige, og også Marin **Tranmæl** møtte vanskeligheter.

Men det vokste frem en sterk sosialdemokratisk gruppe i Stockholm *rundt* statsrådsavdelingen, under ledelse av Martin Tranmæl. Fra dette miljøet reiste personer som Konrad **Nordahl**, Einar **Gerhardsen** og Halvard **Lange** tilbake til det okkuperte Norge for å ivareta arbeiderbevegelsens tarv. Parolen i arbeiderbevegelsen var i disse årene: «Hver kvinne og mann skal bli på sin post og gjøre sin plikt. I arbeidslivet som i tillitsvervene.» Det var besluttet i både LO-sekretariatet og partiet[992]. Man ønsket at arbeiderbevegelsen skulle holde seg intakt ved å tilpasse seg, ikke risikere fengsling, henrettelser etc. Som vi vet, var det mange som ikke fulgte denne parolen.

Det sto ikke mye bedre til i London i de første årene. Britiske myndigheter hadde selvsagt en helt annen holdning enn de svenske, og den norske eksilregjeringen kunne fungere som sådan. Men den var preget av motsetninger og møtte kritikk fra ikke-sosialister i London. Men 15. oktober 1941 kom Konrad Nordahl til London. Ifølge Vidar **Haugen**[993]

> *«...søkte (han) forbindelse med statsminister Nygaardsvold. Han la frem de planene som var diskutert i Stockholm om etablering av LO-kontorer i London og Stockholm. Nygaardsvold sa han var sterkt interessert og hadde tenkt på det samme. Han anbefalte Nordahl å sende brev til Regjeringen om de planene LO hadde og samtidig anbefalte Nygaardsvold ham å søke Regjeringen om finansiell støtte til virksomheten.. Dette ble gjort.*
>
> *Finansdepartementet i London bevilget penger til virksomheten. Departementet la særlig vekt på at LO's tillitsmenn ved det planlagte arbeid og gjennom sine kanaler til det illegale faglige apparat i Norge, effektivt kunne stimulere en viktig del av Hjemmefronten. Finansdepartementet gikk videre ut fra at det ble etablert et samarbeid mellom Forsvarsdepartementets etterretningskontor og LO's eksilkontor i London.»*

Den norske Regjeringen var blant de få eksilregjeringer som hadde penger til disposisjon. Disse ble seilt inn av den norske handelsflåten som utførte oppdrag for de allierte. London-regjeringen forvaltet også *Nortraship's hemmelige fond*, som ble bygget opp av differansen mellom norske og britiske sjøfolks lønninger som for å unngå forskjellsbehandling skulle utbetales etter krigen, men det skjedde først etter mange års strid og med brøkdeler av det opptjente beløp.

Haugen fortsetter:

---

[992] Ap-historikeren Vidar Haugen, referert i Chr Christensen: «Av hensyn til rikets sikkerhet», Cappelen 1990. Side 132.
[993] Fortsatt som sitert i CC's bok s. 133-34.

«Dette er i korte trekk bakgrunnen for den aktivitet LO utøvde fra Stockholm og London. Opprettelser av LO-kontorer i Sverige og England fikk stor innflytelse på gjenreisningen av den faglige og politiske arbeiderbevegelsen i Norge etter krigen, ikke minst på grunn av det planleggingsarbeid som ble utført med utgangspunkt i de to sekretariatene. Både i London og i Stockholm ble det opprettet partiutvalg for Det norske Arbeiderparti med sikte på å forberede gjenreisningen av partiorganisasjonen og utarbeide forslag til etterkrigsprogram for partiet.»

CC kommenterer videre i sin bok «Av hensyn til rikets sikkerhet»[994]:

«Med andre ord tenkte og handlet Aps tillitsmenn i krig og okkupasjon med freden for øyet. De diskuterte og forberedte seg på å ha planer klare og den politiske apparater i beredskap for å sikre seg den politiske makt i et frigjort Norge.»

Ap klarte også å organisere seg i undergrunnsorganisasjoner i Norge, fangeleire i Norge og endog konsentrasjonsleire i Tyskland. Det var ingen ikke-sosialistisk konkurranse. Borgerlige nordmenn i England og Sverige kritiserte denne politiske aktiviteten. Man mente Ap ble favorisert ved statlige midler til partiarbeid. Det er opplagt at Ap i 1945 var parat og godt forberedt på regjeringsmakt, hvilket de ikke-sosialistiske slett ikke var. CC skriver:

«Mange - blant dem jeg - fant dette dypt urettferdig. Men hvis nå tillitsmenn i LO og Ap, som borgerlige politikere, hadde vært av den oppfatning at krig ekskluderer partipolitisk virksomhet - hva da? Jeg lat foreløpig spørsmålet henge i luften.»

Den eneste konkurrenten Ap så, ifølge CC, var Hjemmefrontens Ledelse (HL). Denne kunne selvsagt i en gitt situasjon bli regjeringsdannende.

Men man ble også oppmerksom på kommunistene midt under krigen. Så lenge Hitler-Stalin-pakten gjaldt, spilte disse en tilsvarende rolle i Norge. Men etter Hitlers angrep på Sovjet ville de bli med i motstandsarbeidet. Det ble kontant avvist. Kommunistene forsøkte seg så på å vinne sympati ved å kjøre en tilsynelatende mer aggressiv linje mot tyskerne enn Hjemmefrontens Ledelse, som Aps sentralstyre var representert i. CC mener at Ap etterhvert kom til å betrakte kommunistene som «en farlig konkurrent», men ikke en nasjonal trusel. I endel offisielle vedtak ville man endog ha samarbeide med kommunistene.

Andre i Ap så allerede under krigen på kommunistenes forehavender med skepsis. Det ble etablert et *samarbeide mellom LO-sekretariatet i London og Forsvarsdepartementet.* Ifølge CC spilte dette neppe stor rolle i praksis pga få kommunister i UK. Men det etablerte «et arvegods». Samtidig søkte Sjømannsforbundet i London under Ingvald **Haugens** ledelse å kartlegge kommunistisk infiltrasjon i handelsflåten. Og i Stockholm registrerte norske sosialdemokrater systematisk norsk kommunistisk virksomhet i Stockholm og i det okkuperte Norge. CC forteller videre om dette:

«Man lokaliserte kommunistisk aktivitet, listeførte aktive kommunister og noterte navn på offiserer som mottok invitasjoner til den sovjetiske legasjon.
En ung mann som var aktiv i dette arbeidet het Arne Hjelm Nilsen.»

I kapitlet «Ap og de hemmelige tjenester» har vi forklart hvordan disse folkene og denne kulturen etablerte seg i etterkrigstidens Norge: Oppbyggingen av Aps egen tjeneste, samarbeidet mellom denne og de statlige tjenestene. «konsernstyringen» av alle tjenestene så lenge Ap hadde regjeringsmakt, avlyttingen av Folkets Hus, rivningen mellom ulike aktører og de saker som var med på underminere Aps kontroll fra man i 60-årene mistet regjeringsmakt, hvordan makten etterhvert ble vunnet tilbake, hvordan den gjennom 70-årene måtte benyttes mest til interne oppgaver, og hvordan parti, bakmenn og nettverk fra 80-årene sluttet indre rekker og frem til idag har rettet oppmerksomheten utad, men nå mot alle som representerer en trusel mot Ap-makten.

24.3.1.1 CIA-finansiering

Et forhold som mange har hatt mistanke om, men som i alle år har vært benektet på det heftigste, er at LO/Ap heller ikke unnslo seg for å ta imot CIA-støtte til dette arbeidet. Men blant de mange nyhetene som strømmet på utover høsten 1995 var nettopp at[995]

---

[994] Chr Christensen: «Av hensyn til rikets sikkerhet», Cappelen 1990. Side 135 ff.
[995] Arbeiderbladet 9. november, forhåndsdekning av TV-2-programmet «Bak din rygg» som ble sendt dagen etter.

«CIA støttet Ap økonomisk gjennom en årrekke etter 2. verdenskrig...

Betydelige beløp ble kanalisert til Ap gjennom internasjonal fagbevegelse og LO. Dette hevder tidligere CIA-agenter...

En del av pengene ble trolig brukt til å finansiere den omfattende kommunistkartleggingen som Youngstorgets maktapparat iverksatte på slutten av 1940-tallet og begynnelsen av 1950-tallet.

- CIA skaffet økonomisk bistand til det sosialdemokratiske partiet i Norge, på samme måte som vi gjorde det overfor et stort antall partier i Tyskland, Frankrike, Italia og andre land, sier eks-offiser Victor Marchetti.

LO-leder Yngve Hågensen stilte seg igår uforstående til påstandene CIA-offiserene kommer med....

Men etter det Arbeiderbladet kjenner til, økte LO's valgkampbidrag til Ap fra rundt 125.000 kr i 1949 til hele 1,2 mill kr i 1953.»

En annen av de amerikanske kildene var Cord **Meyer**, i en årrekke sjef for CIAs hemmelige operasjoner. Opplysningene ble bekreftet av tidligere CIA-stasjonssjef i Helsingfors, David **Whipple**. Haakon **Lie** nektet å kommentere.

Og det var det. Her var det bekreftet, svart på hvitt, av tre navngitte CIA-agenter, det mange hadde trodd og mange hadde benektet. Da det vinteren 1967-68 ble oppdaget at AUFs internasjonale samarbeidsorganisasjon, IUSY, var CIA-finansiert (altså ikke AUF selv), vakte dette voldsom oppstandelse og øyeblikkelige krav om at formannen, Ola **Teigen**, måtte gå av - bare fordi *han visste*. Til slutt tok han sitt eget liv[996].

Når det nå, i 1995, *viser seg at Ap-ledelsen har løyet om dette i 50 år*, høres knapt et host. Bare en million klikk fra trøtte TV-seere som kikker på hverandre og sier «Dette var da forferdelig», før de gjesper og legger seg.

Vi synes ikke nødvendigvis at det var så forferdelig at Ap i akkurat denne kritiske epoken fikk hjelp til å passe på kommunistene. Det forferdelige er at det har vært løyet om dette også i alle år, og at det overhodet ikke reageres på løgnen når den avsløres.

Er folk villige til å finne seg i absolutt alt fra teflon-Gro?

24.3.2 Den første etterkrigstiden - og sporene frem til idag

Vi skal nå se nærmere på de deler av systemet som helt eller delvis har vært holdt utenfor formell fundamentering, som selv den som har adgang til de høyest graderte dokumenter ikke orienteres om uten å være «innsider», og dertil med «need to know».

I den første tiden etter frigjøringen fortsatte mange av nettverkene fra krigens dager. London-regjeringen omfattet flere ideologiske drømmere som skulle skape det planøkonomiske paradis i Norge. En gruppering rundt Hjemmefrontens leder Paal **Berg** håpet på ham som leder for en nasjonal samlingsregjering, men det lyktes aldri. Den sterkeste grupperingen var Ap-delene av hjemmefronten rundt Milorg og Jens Chr **Hauge**, de mer handlingsorienterte sosialdemokrater som skulle bygge opp Norge og allerede betraktet kommunistene som den største trussel i det frigjorte Norge.

Den Gerhardsen-ledede samlingsregjering ble en kort episode før valget, som ga stort flertall for Ap. Hauge spilte i noen år en helt sentral rolle da han gikk i gang med å kjøre sine folk fra skauen, Stockholm og London inn i viktige posisjoner i staten, og da først og fremst Forsvaret og de hemmelige tjenester som skulle bygges opp til mye mer slagkraftige enheter enn tidligere. Ap/LO-tjenesten ble dels rekrutteringsgrunnlag, dels samarbeidspartner for de offentlige tjenestene (se kap 8).

I boken «Maktens ansikt» av Alf Ole **Ask** og Bjørn **Westlie** gjengis og kommenteres en replikkveksling i Dagbladet i 1978[997]:

> *«I desember 1978 uttalte daværende forsvarsminister Rolf Hansen til Dagbladet: 'De må huske på at det i den første etterkrigstida skjedde mye rart i denne sammenheng. Milorg var jo fortsatt aktiv, men fra 1950 gjorde Forsvaret sitt beste for å få kontroll.' Jens*

---

996 Bjørn Gunnar Olsen: «Torgprinsene». Aschehoug 1975 og Reiulf Steen: «Maktkamp». Tiden 1989, s 77 ff

997 Alf Ole Ask og Bjørn Westlie: «Maktens ansikt - et portrett av Jens Chr Hauge». Tiden 1991. Side 97.

Chr Hauge reagerte spontant på Hansens uttalelser og rykket inn et svar der han karakteriserte uttalelsen som 'historisk uriktig og krenkende' for Milorgs ettermæle[998].

I realiteten kunne både Hauge og Hansen ha rett. Det var ikke Milorg som organisasjon som startet dette arbeidet, men enkeltpersoner som under krigen hadde vært aktive i Milorg. At tidligere Milorg-folk var forsvarspolitisk aktive og at de brukte sitt gamle nettverk er hevet over enhver tvil. Vi har i denne boken dokumentert hvordan sentrale folk fra motstandsbevegelsen går igjen i Hauges nettverk etter krigen. Han er selv et eksempel på hvor langt man kunne komme som forsvarspolitiker bare man hadde Milorg-bakgrunn. Et annet eksempel på de gamle Hjemmefront-folkenes bekymring for forsvarspolitikken er opprettelsen av organisasjonen Folk og Forsvar. Initiativet til denne organisasjonen kom fra tidligere Milorg-ledere som så seg lei på kampanjene mot NATO og Forsvaret i 1949. Folk og Forsvars første formann ble Tor Skjønsberg, en av de tidligere sentrale Milorg-lederne.»

Ut fra hva vi vet idag, ser det nok ut som om sannheten lå svært nær Rolf **Hansen**. Hauges Milorg-apparat og dets etterretningstjeneste XU, samt etterretningsmiljøene fra Stockholm og London, fortsatte sin virksomhet etter frigjøringen, men i endrede former. Endel ble, som vi allerede har sett, straks kjørt inn i Ap/LO's egen etterretningstjeneste, og endel ble kjørt inn av Hauge i de nyskapte deler av E-staben.

Men Hauge bygget ikke bare opp E-staben, han bygget også opp Heimevernet i de tidlige etterkrigsår. Heimevernet skulle ha spesielle oppgaver i forsvaret mot en inntrenger. Særlig i Oslo-området skulle HV bevokte og forsvare viktige institusjoner: Regjeringsbygningene, Stortinget, Norges Bank, NRK, samferdselsmessige knutepunkter etc. Det ble etablert et spesielt nært forhold mellom HV i Oslo og E-staben. HV skulle f. eks. i forkant holde vakthold rundt og ellers sikre de objekter (VIPs) E-stabens Blue Mix skulle evakuere. Intet sted i landet har samarbeidet mellom E-staben og Stay behind vært mer intimt enn nettopp i HV-02 (Stor-Oslo). Et stikkord som kuppberedskap skulle kunne illustrere nettopp hvor nødvendig samarbeidet mellom HV-02 og E-staben har vært.

Det var i HV Hauge kjørte inn mange av sine egne operative folk fra Milorg og XU; folk med konkret erfaring fra felten, de tøffeste folkene fysisk sett. Det var innenfor dette rammeverk man kan snakke om Milorg-grupper som fortsatte i fredstid. Noen av dem utviklet et aktivitetsnivå og en karakter som gikk langt ut over ordinært HV-arbeide, og som helt fra starten av var i sterk konflikt med norsk lov.

Også disse gruppene ble basis for Aps totale overvåkings- og etterretningsnettverk, men på en annen og farligere måte enn det vi hittil har omtalt. Vi kommer tilbake til dette.

Det er også helt på det rene at Hauge og Ap ikke bare kjente til, og så gjennom fingrene med, men sogar aktivt støttet *tilsvarende virksomhet av jødiske interesser*, som etter hvert omfattet Haganah-leiren i Bærum i regi av Israel Krupp (og antakelig minst en annen leir i Sør-Fron nær Krupps gård) der man drev regelrett våpentrening for å forsvare det nye Israels interessser, og for å bygge opp jødiske forsvarsgrupper i Norge og i bunn og grunn legge grunnstenen til det som senere ble Mossad..

Selv om de ikke-sosialistiske *partiene* lå nede, betydde det ikke at Ap var alene om å ha fungerende nettverk fra motstandstiden. Det fantes et mylder av mindre grupperinger, mange av dem med basis i næringslivsgrupperinger som rederstanden (som hadde vært aktiv under hele krigen), bryggerinæringen, mekanisk industri m v. I likhet med Hauge var de livredde for kommunistene og så dessuten med skepsis på Ap som før krigen hadde vært anti-militaristisk og i en fortsatt ikke glemt tid endog Moskva-orientert. De fryktet alle de unge motdagistene som ble plassert i nøkkelstillinger, ikke minst i de hemmelige tjenester. Parolen ble den samme som Hauges: Aldri mer 9. april! Okkupasjonen hadde lært dem at Norge måtte ha en helt annen beredskap enn før krigen. De eksisterende nettverkene ble derfor videreført i det sivile samfunn, og dannet basis for nye grupperinger som beholdt sine våpen, bygget opp nye våpenlagre og fortsatte å holde seg operative med sikte på helst å avdekke og forhindre eventuelle kommunistiske kupplaner, men ihvertfall stanse en gjennomføring av slike.

Ifølge den nå offisielle versjonen ble Jens Chr Hauge og Ap klar over alt dette «private» initiativ - næringslivsgrupper, Milorg-grupper, HV-grupper etc rundt 1948. I virkeligheten var det bare næringslivsgruppene han eventuelt ikke kjente til. Milorg- og HV-gruppene var stort sett det samme, bygget opp av Hauge selv.

Det var ikke aktuelt å undertrykke noe av dette. Hauge ville samle alle gode krefter. Men han ville ha kontroll. Selvsagt hadde han allerede full kontroll over sine egne grupper, og det samarbeid han ønsket med den jødisk-baserte virksomheten. Men eksistensen av de næringslivsbaserte gruppene tvang frem handling. Det var

---

998 Bare referansen til Hauges svar er oppgitt: Dagbladet 11. desember 1978.

ikke aktuelt å la høyresiden beholde sine våpen (heller ikke kommunistene). Kun Aps og Hauges egne folk kunne tillates det.

Det var Vilhelm Evang som direkte sto for innkorporeringen av næringslivsgruppene, men[999]:

> *«Bak Evang skimtes Hauge. Som en grå eminense trengte han inn overalt - ihvertfall hans ånd. Han kunne selvfølgelig ikke være operativ overalt selv om han aldri så gjerne ville. Men han var så tett innpå det hele at han deltok i Stay Behind-møter og drøftet også spørsmål på det operative detaljplanet»*

Ifølge Ask/Westlie ble det en gang rundt 1950-51 skrevet en rapport (bestilt av Hauge fra bl a Vilhelm Evang i E&S-staben og Asbjørn Bryhn i POT i fellesskap - dette var vel før de helt sluttet å snakke med hverandre!) om disse gruppene, der det bl a het[1000]:

> *«Etter hvert som den internasjonale situasjonen har tilspisset seg i løpet av de siste par år, er det rundt om i landet stadig dukket opp nye etterretningsgrupper initiert av personell innen Heimevernet eller med personell uttatt blant HV-mannskaper, ved siden av andre grupper av aktive og nasjonalt innstilte norske borgere som bygget opp igjen sine organisasjoner fra okkupasjonstiden....*
>
> *...arbeidet var satt i gang fordi de ikke trodde noe ble gjort...*
>
> *Den situasjon som forelå de første år etter 1945 tilsa en viss grad av forsiktighet fra myndighetenes side, men dette forhold er nå vesentlig endret, slik at ingen lenger behøver å være ubekjent med at det innen politiet er bygget opp en organisert overvåkingstjeneste»*

Rapporten er antakelig skrevet som en ettertidsbeskrivelse av det som ble gjort de siste årene på 40-tallet: Ved hjelp av kombinert press og løfter fikk Hauge etterhvert de private grupperingene inn under sin nylig reorganiserte etterretnings- og sikkerhetstjeneste. Offisielt skulle de nå inngå i en beredskapsenhet som i hovedsak skulle ligge inoperativ i dypeste hemmelighet inntil en eventuell ny okkupasjon faktisk truet. Deretter skulle gruppene tre i funksjon. Deres første oppgave skulle være å bringe medlemmene av Regjeringen og andre sentrale personer ut av landet og i sikkerhet. Siden skulle de operere bak fiendens linjer for å drive spionasje og sabotasje mot fienden. Det var dette som ble Stay Behind.

Offisielt ble alle gruppene behandlet likt. Men idag vet vi at Hauge ikke var like ivrig etter å inkorporere/nedlegge sine egne (Aps) Milorg/HV-grupper som næringslivsgruppene. Noen ble bare inkorporert, men likevel ikke nedlagt og fortsatte med en fot i hver leir. Det samme gjaldt de jødiske gruppene, som neppe ble inkorporert i det hele tatt, men etterhvert gikk over til å bli Mossad Norge og bragt inn i et tett samarbeide ved at bl a Mossad-sjefen Israel Krupp også ble meget sentral ikke bare i Stay Behind, men også i forhold til ledelsen i E-staben og fra 60-tallet direkte til Trond Johansen.

Og minst én gruppe med Milorg-bakgrunn ble tilknyttet på en meget spesiell måte - hvis den ikke allerede hadde vært det, da de andre ble oppdaget.

Ifølge Bye/Sjue[1001]:

> *«Lange skygger av noe uforklarlig la seg også innover mange av de involverte. Dette hadde ikke noe med trusselen fra Sovjet å gjøre, men noe som hang igjen fra krigens dager. Det var noe uoppgjort mellom 'venner', fraksjonsstridigheter, trusler bak hemmeligheter som måtte forbli hemmelige, kunnskapene om at ikke alt av private grupper var blitt temmet og 'sosialisert' av Evang....»*

24.3.2.1 «Norges hemmelige hær» på Aps nett!

Omtalen av «Norges hemmelige hær» («Stay behind») i Ronald Byes og Finn Sjues bok av samme navn[1002] er så fersk at vi ikke skal kaste bort plass på å repetere for mye fra boken.

Hovedlinjene - den offisielle versjon - er altså at det etter krigen ble etablert en rekke private grupper som skulle drive privat overvåking/etterretning mot kommunister og mulige femtekolonnister etc. Myndighetene fikk

---

[999] Ronald Bye med Finn Sjue og Alf R Jacobsen som medforfattere: «De visste alt», Tiden forlag 1994. Side 66, med ny referanse til Svein Blindheim (ikke-publisert intervju 1988).

[1000] Alf Ole Ask og Bjørn Westlie: «Maktens ansikt - et portrett av Jens Chr Hauge». Tiden 1991. Side 96.

[1001] Ronald Bye og Finn Sjue: «Norges Hemmelige Hær». Tiden 1995. Side 66.

[1002] Ronald Bye og Finn Sjue: «Norges Hemmelige Hær». Tiden 1995.

snusen i dette, men Jens Chr Hauge valgte altså som forsvarsminister å «sosialisere» virksomheten fremfor å stanse den. Den ble underlagt og inkorporert i E-tjenesten. Derfor kunne Vilhelm **Evang** stolt skryte av at vi allerede hadde gjort jobben da britisk og amerikansk etterretning begynte sitt arbeid med å få i stand slike grupper hos alle allierte og startet med Norge, ved at vi allerede hadde etablert «Stay Behind».

Og Jens Chr Hauge «var den politiske hovedpersonen og garantisten»[1003].

Denne tjenesten hadde omfattende våpenlagre og var å betrakte som en egen «hær» underlagt E-tjenesten. På det meste omfattet den 1000-1200 personer.

Vi vet ikke med hva slags hjemmel i norsk lov eller stortingsvedtak Hauge kunne gjøre dette - om noe. Inntil 1978 var virksomheten superhemmelig og tjente formodentlig sitt formål. Statsminister Borten kjente ikke til eksistensen av dette apparatet. Heller ikke Ronald Bye som hadde vært partisekretær, sjefsovervåker og leder for forsvarskommisjonen av 1974[1004].

Vi forarges ikke særlig over at man den gangen eventuelt tøyde legalitetsgrunnlaget for å legge en slik virksomhet under E-tjenesten. I sin natur måtte selve eksistensen av «Stay behind» sikres den ytterste beskyttelse, og da var det ikke rom for mye politisk saksbehandling eller prinsipp-tenkning rundt maktbalansering i et demokratisk samfunn.

Men jo lenger man kommer inn i etterkrigstiden, jo større spørsmålstegn må stilles ved at en ren militær avdeling (som skal fungere i krig på norsk jord) er underlagt en avdeling (E-staben) og en mann (Trond) som kun skal ha utenlandsrettede etterretningsoppgaver (Humint). Her er veien kort til misbruk - og det er nettopp det Ap/Trond Johansen er ansvarlige for, ved å ha misbrukt også Stay Behind til rent kriminelle oppgaver.

Også i fredstid må demokratiske land ha tjenester med tilstrekkelige virkemidler og meget lite offentlig innsyn. Men mangelen på innsyn betyr i seg selv begrenset kontroll uansett hva slags kontrollordninger man ellers innfører. Derfor må en av forutsetningene for tjenestene være at man holder seg strengt til formålet. Stor makt og lav kontroll betyr enormt potensiale for maktkonsentrasjon og maktmisbruk, og en væpnet organisasjon innen en slik sammenheng er idag helt uakseptabelt.

I 1980 ble forsvarsminister Thorvald Stoltenberg informert fullstendig om enkelthetene ved «Stay behind» av misfornøyde medarbeidere, som bl a var betenkt over at apparatet kunne igangsettes og styres av britiske myndigheter alene og om risikoen for at britisk etterretning med alle sine russiske spioner kjente til alle koder etc for dette formål. Da hadde eksistensen av apparatet vært kjent et par år pga politirazziaen mot Hans Otto **Meyer**[1005].

Fra da av var eksistensen av «Stay behind» kjent for alle, også at den var og er en del Forsvarets organisasjon. Statsminister Willoch, som overtok i 1981, sa i TV-2 at man ikke hadde hatt tid til å arbeide noe særlig med denne saken i hans regjering. Det alminnelige inntrykk var at det ikke var så mye igjen av den gamle organisasjonen, og at de store våpenlagrene var en slags overlevering fra fortiden. Dette inntrykket er blitt stående for mange inntil i fjor høst.

Uttalelser fra Kåre **Willoch** i Klassekampen[1006] tyder på at Forsvarskommisjonen av 1990 ble orientert i en viss grad, og slo seg til ro med det. Det ble imidlertid ingen formell saksbehandling fordi man oppfattet «Stay behind» som del av E-tjenesten og som sådan ikke gjenstand for særskilt behandling iht Kommisjonens mandat.

Såvidt vi vet har det således aldri - unntatt det man måtte kunne påberope seg fra 1948 - vært fremmet noen sak eller en gang gitt noen orientering i Stortinget om rammebetingelser for denne type virksomhet. Det kan selvsagt ha skjedd i de såkalte «organer», men det kan ikke i sin alminnelighet påberopes som noe legalitetsgrunnlag[1007]. Etter 1978 , da det ble alminnelig kjent at det finnes et «Stay behind», har det heller ikke vært hensiktsmessighetshenyn som tilsa at man ikke ihvertfall da skaffet virksomheten et solid konstitusjonelt grunnlag. Da ville man fått en prinsippiel diskusjon ikke bare om eksistensen av et slik beredskapsapparat - som vi tror det ville vært stor enighet om - men også om rammebetingelser og særlig om tilknytningsform til Forsvaret. Det hadde ikke vært noe problem å gjøre dette på en slik måte at det likevel kunne opprettholdes full

---

[1003] Ronald Bye og Finn Sjue: «Norges Hemmelige Hær». Tiden 1995. Side 67.

[1004] Klassekampen 23. november 1995

[1005] Se bl a Klassekampen 23. november 1995.

[1006] Klassekampen 23. november 1995

[1007] Med «Stortingets organer» menes som regel den utvidede utenriks- og konstitusjonskomité, som er en ganske stor forsamling. Møtene i denne komiéen er hemmelige og omfattet av taushetsplikt, men det er likevel lite sannsynlig at en eventuell orientering der ville forblitt ukjent i mange år. Men det viktigste er at hensikten med denne komitéen er om mulig å skape et bredt konsensusgrunnlag i samtid for hvordan Regjeringen benytter fullmakter den allerede har, særlig i utenriks-, forsvars- og sikkerhetspolitikken. Komitéen er ikke vedtaksfør og kan ikke gi noe nytt konstitusjonelt hjemmelsgrunnlag for Regjeringens aktiviteter. Selv Stortinget eier ikke staten; alle beslutninger må ha grunnlag i formelle hjemler med røtter i Grunnloven.

hemmelighet om alle andre sider ved dette apparatet enn dets blotte eksistens som jo fra da av likevel var offentlig kjent.

Istedet lot man den situasjon Bye/Sjue beskriver fortsette[1008]:

> *«Den interne kulturen hadde utviklet seg i en retning hvor det ble mer akseptabelt å ignorere norske regler og lover. Den interne kontrollen var det også all grunn til å sette spørsmålstegn ved.*
>
> *Forholdet til de politiske organene, særlig Regjeringen, ble fullstendig neglisjert. Politisk innsyn og kontroll eksisterte ikke. Det politiske direktivet som en påberopte seg var fra1948.»*

Den eneste vi vet om som må ha vært fullt orientert, er Thorvald **Stoltenberg** i 1980. Ap har mao visst alt, mens andre har visst ytterst lite. Så lenge ikke-sosialistiske regjeringer har visst om eksistensen, kan man kanskje likevel si at de hadde et eget ansvar for å gjøre seg informert. Men vi vet lite om hva de eventuelt er blitt fortalt, dersom de har bedt om informasjon.

Vi skal likevel ikke legge oss så mye opp i eksistensen av «Stay behind» og den mangelfulle politiske basis rent historisk, og vi kan forstå at Willoch på basis av sin begrensede kunnskap om dette tema ga uttrykk for at det her var lite å kritisere.

Men det Willoch aldri har visst, er at den organisasjonsmessige plassering av «Stay behind» under E-tjenestens Trond Johansen *også* bringer «Stay behind»-hæren inn under «den fjerde tjenestes» kommandolinjer, der beslutninger tas ved at «noen av oss snakker sammen».

Det særdeles betenkelige er denne sammenblandingen. Vi har å gjøre med et system som i visse sammenhenger er vant til og mener det har rett til å bryte norsk lov, og som av den grunn blir beskyttet og holdt på interne kanaler av Ap, *samtidig som dette systemet har såvel egen ledelse som usedvanlig stor operativ kapasitet.*

Dette er naturligvis også grunnen til at det siden 1978 aldri har funnet sted noen egentlig reetablering av «Stay behind» på normalt legalt fundament. Da kunne mye av det andre komme for dagen! - og kommandolinjene kunne bli forrykket bort fra «den fjerdes»!

I prinsippet har altså Ap hatt og har fortsatt kontroll over denne hemmelige hæren på sitt eget nett, og har også inntil 1995 vært alene om å ha full kjennskap til dens plassering og kapasitet - hvis da alt er kommet frem (og det er det ikke)..

Derimot er det ikke slik at alle Stay Behind-folk er Ap-folk - langt derifra. Deler av Stay Behind var i sin tid rekruttert delvis fra næringslivet, og det setter nok fortsatt sitt preg på endel av deltakerne.

Men «den fjerde tjeneste» - som kontrollerer kommandolinjene - har likevel hatt full anledning til å aktivere «Stay Behind» i fredstid - og har gjort det. «Stay Behind» er organisert slik at ingen kjenner mer enn noen få andre medlemmer, og i en pyramidal struktur som gjør at ordre kan sendes nedover uten begrunnelse eller sjekkmulighet. Er ordrene ikke for påfallende, kan hele organisasjonen på denne måten brukes i «den fjerdes tjeneste». Men blir det for opplagt at noen misbruker organisasjonen som helhet til usaklige formål, er det stor risiko for at andre vil reagere.

Vi tror derfor det er klare grenser for hvor langt man har våget å benytte ***hele*** «Stay Behind» som «Aps private hær». I denne omgang nøyer vi oss med å påpeke ***mulighetene*** for dette - fordi organisasjonen er underlagt «den fjerde tjenestes» kommandonettvërk.

Men bare muligheten er skremmende. Bare se på Lillehammer-saken!

Stortingsrepresentant Paul **Chaffey** (SV) var forutseende da han i 1990 ba forsvarsminister Johan Jørgen **Holst** redegjøre for Stay Behind[1009]:

> *«(Chaffey:) ... både oppgaver, omfanget og den nasjonale kontroll over organisasjonen må opp til debatt..»*

Lillehammer-saken reiser et stort spørsmålstegn. Alt peker i retning av at det som skjedde var at «Den fjerde» ut fra sitt samarbeide med Mossad, MI6 og IB/svensk E-stab (evt tilsvarende nettverk som misbruker disse) brukte sin de facto kommando over Stay Behind til å få planlagt og iverksatt en evakueringsøvelse som i realiteten tjente andre formål. Her kunne man gjøre det, fordi enkeltpersonene ikke hadde noen mulighet til å identifisere den spesielle «fjerde tjeneste»-bakgrunnen for operasjonen.

[1008] Ronald Bye og Finn Sjue: «Norges Hemmelige Hær». Tiden 1995.

[1009] Aftenposten 21. desember 1990.

Men historien om misbruk av Stay Behind slutter aldeles ikke her. Selv om det er grenser for hvor langt man har kunner misbruke *hele* Stay Behind, har det ikke vært grenser for hvor langt man har gått i å benytte *utvalgte deler av Stay Behinds personell.* Dette er da også gjort til gagns. Stay Behind har hele tiden hatt et «alter ego» som har vært benyttet til *paramilitære* aktiviteter; som en viktig del av «den fjerde tjenestes» offensive og kriminelle operasjoner innen infiltrasjon av politiske partier, etterretning, desinformasjon, overvåking, sabotasje, psykologisk krigføring etc. - alt rettet mot norske borgere. Deler av denne virksomheten har dessverre vært rettet inn *mot* det politiske Norge - herunder Stortinget! Det er her den tidligere så hemmelige, men nå plutselig så berømte Kjettingmannen kommer inn som leverandør av «aktivt» personell til disse formål. Vi skal om noen få sider gå nærmere inn på dette.

Først viser vi til to saker der det er helt klart at Stay Behind-personell er blitt benyttet i langt fra «sovende» tilstand:

24.3.2.1.1 Stay Behind i Finland/Sovjet

Dagbladet skrev i november 1995[1010]:

> *«NORSKE AGENTER OPERERTE I UTLANDET: Stay Behind-agenter gjennomførte flere etterretningstokt i Finland og Sovjetunionen på 50- og 60-tallet....*
> *Dagbladets kilder er tidligere E-offiserer og Stay Behind-agenter.*
> *- Vi gikk inn i Finland for å kartlegge og overvåke sovjetisk aktivitet på finsk territorium.*
> *Ved en anledning ble det også gjennomført et oppdrag i den sovjetiske svartehavsbyen Odessa. Målet for etterretningsoppdraget var den sovjetiske middelhavsflåten....»*

Idag vil få beklage de faktiske *aktivitetene*. De har nok som alt annet hjulpet til å hindre at vi snakker russisk i Norge. Men det er åpenbart at dette var et misbruk av *Stay Behind-nettet.* Poenget var jo nettopp at disse agentene skulle ligge musestille i fredstid for å være fullstendig usynlige når krigen startet. Enhver annen bruk bidro til eksponering og til å underminere hensikten. Saken viser at man allerede kort tid etter at nettet var etablert hadde begynt å ta denne siden av saken mindre alvorlig. «Terskelen» for bruk i fredstid var senket.

24.3.2.1.2 Stay Behind, Espen Lie, MI5, MI6 og IRA

I november 1992 avslørte VG at den britiske MI5-agenten John **Venning** hadde vervet den tidligere norske leiesoldaten Espen **Lie** for bl a å infiltrere IRA. Et meget omfattende journalistisk arbeide hadde ført til at avisen bl a klarte å fotografere de to sammen[1011]. Noe senere ble det bekreftet at det var en norsk oberstløytnant som sommeren 1991 hadde opprettet kontakt mellom de to[1012].

24.3.2.1.2.1 Vel kvalifisert

Espen Lie er etter befalskole og noe tjeneste vernepliktig løytnant i Forsvaret. Han har tjenestegjort i Libanon. Mest kjent er han idag som tidligere leiesoldat i Libanon og som pengeinnkrever («torpedo»). Lie var på det tidspunkt domfelt to ganger etter egne opplysninger[1013].

Han hadde således alle «kvalifikasjoner» en slik operasjon med bruk av en agent utenfra skulle tilsi iht vanlig praksis.

Tjenesten i Libanon er interessant. Vi har avslørt flere som er involvert i de kriminelle operasjoner mot oss med helt identiske kvalifikasjoner som Espen Lie! Det kan være agenter fra Trond direkte eller via Spilhaug-apparatet. På Tronds vegne synes Frigaard og Tronds kontorsjef Terje **Buljo** samt Spilhaug-apparatet å ha vært koordinatorene i felten vis-a-vis «føringsoffiserene» til noen av de «Unifil-agentene» vi har møtt.

Denne delen av jobben på dette nivå er en drittjobb der hverken Stay Behind-ledelsen, Spilhaug eller langt mindre Trond eksponerer sin tilstedeværelse vis-a-vis en skarve «førings/caseoffiser». Det er ikke rart at fru Faremo fikk besøk av folk som trodde de jobbet for POT, men som etter alle undersøkelser (merk formuleringen) «trolig har vært knyttet til Etterretningsstaben» - dvs uten eget vitende (se kap. 17.2).

1010 Dagbladet 9. november 1995
1011 VG 13. november 1992
1012 VG 18. november 1992
1013 VG 23. november 1992.

Formålet med Espen Lies oppdrag for MI5 var å få avslørt hvordan stjålne norske våpen kunne havne hos IRA i Nord-Irland. MI5 skulle således utføre en militær opererasjon på norsk jord med Espen Lie som innleiet hjelp. Meningen var at han skulle *bryte seg inn i et norsk våpenlager*, tilby våpnene til IRA, smugle dem til Nord-Irland og følge dem til målet slik at IRA ble avslørt og kompromittert. Det var altså snakk om gjentatte grove brudd på norsk og britisk lov.

24.3.2.1.2.2 Skulle ende i henrettelser

Ikke usannsynlig er denne operasjonen planlagt slik at våpentransporten/overleveringen skulle ende i en henrettelse av mottakerne. IRAs mottakere av våpenleveranser vil alltid være i høy beredskap og tungt bevæpnet. En regulær arrestasjon vil neppe være mulig. Med stor sannsynlighet ville man kunne forutse at det på stedet i løpet av et øyeblikk ville utvikle seg en skyteepisode med rettet ildgiving. Ingen offensiv tjeneste ville gå inn i en slik situasjon uten på forhånd å ha avgjort resultatet (dvs uten egne skader/tap). Operasjonen skulle således med stor sannsynlighet ende i en ren henrettelse av mottakerne under overleveringen.

MI5/MI6 kunne således ikke bare rive opp anskaffelsesapparatet hos IRA, men også skremme vettet av deres fremtidige «mottakelseskomitéer».

Alternativet ville jo være å levere ut våpnene for siden å ta IRA-folkene hvilket synes helt utenfor en offensiv tjenestenes planlegging.

Norsk E-tjeneste/Stay behind deltok således i planleggingen av og på en rekke punkter som understøtter av en operasjon der de visste eller i det minste måtte ha forstått at operasjonen var planlagt med en henrettelse av mottakerene i enden av transporten.

Operasjonen er ikke ulik Lillehammer-saken der nettopp både MI6 og Stay Behind/E-staben gjennomførte en øvelse sammen med Mossad med ønske om en rekke psykologiske signaleffekter til såvel den arabiske verden som muligens også til IRA (se kap 25.19.12.1).

Det er ikke uvanlig at britiske tjenester gjennomfører rene likvidasjoner av IRA-terrorister, se bl a om henrettelsen av tre IRA-folk i Gibraltar i 1988 (kap 25.19.2.2).

24.3.2.1.2.3 Stay Behind-sjefen selv

Senere ble det kjent at oberstløytnanten faktisk var den daværende sjefen for Stay Behind[1014]. I 1995 ble det kjent at hans navn var Finn **Horvei**, Stay Behind-sjef siden 1988[1015].

Ifølge Espen **Lie** selv hadde Stay Behind-sjefen sagt at E-tjenesten først hadde forsøkt å finne en mann i egne rekker som britene kunne benytte, og at ledelsen i E-tjenesten var orientert[1016].

At man først forsøkte å «finne en mann i egne rekker» (Stay Behind) gir en pekepinn på hvilken holdning til norsk lov som preget ledelsen i E-tjenesten på dette tidspunkt

At ledelsen ble orientert ble benektet av E-sjefen, generalmajor Alf Roar **Berg**. Forsvarsminister Johan Jørgen **Holst** sa at han følte seg overbevist om at E-ledelsen ikke kjente til saken, som dermed ble omgjort til en ren personalsak overfor Stay Behind-sjefen. Men ingen ga heller noen opplysninger om hva personalsaken endte med[1017].

Imidlertid vil ingen Stay Behind-sjef idag våge å medvirke til en operasjon som dette uten at E-sjefen (da Alf Roar Berg) hadde samtykket. Dessuten ville Trond som liason til MI5/MI6 være fullt orientert i alle fall. En gransking av denne saken vil absolutt ha muligheter til å få avdekket at såvel Alf Roar Berg som Trond har vært involvert og således ført offentligheten bak lyset ved å la Stay Behind-sjefen Horvei ta støyten - ihvertfall tilsynelatende, overfor offentligheten.

Også VG siterte innside-kilder som fant det «lite trolig» at ingen i E-tjenesten hadde kjent til Stay Behind-sjefens rolle, og at det var «unaturlig at han ikke hadde ryggdekning for sin operasjon».

Espen Lie har forklart at han etter ett møte med MI5 i London henvendte seg til POT med spørsmål om han ville få beskyttelse hvis han gjennomførte våpentyveriet[1018]. Det viste seg at POT var informert om planene generelt, men ikke om selve våpentyveriet - før Lie meldte seg med sitt spørsmål.

At POT skulle være delvis informert, men E-staben ikke, må de dra lenger ut på landet med!

1014 Klassekampen 10. desember 1992.
1015 Ronald Bye og Finn Sjue: «Norges Hemmelige Hær». Tiden 1995. Side 166.
1016 VG 23. november 1992
1017 VG 14. desember 1992.
1018 Klassekampen 10. desember 1992

24.3.2.1.2.4 Avblåst og oppsagt

Espen Lie fikk imidlertid senere kalde føtter da han og fikk negativt svar på spørsmålet til POT.

Aksjonen ble således avblåst, ihvertfall med Espen Lie og Finn Horvei i noen rolle. Horvei ble beordret bort fra Stay Behind og sendt tilbake til Unifil[1019].

Saken har mange alvorlige sider:

- *Den er et nytt eksempel på at Stay Behind opererer utenfor sitt klart definerte ansvarsområde: Beredskap i forhold til okkupasjon av norsk territorium*
- *Den viser at Stay Behind ikke nøler med å assistere sine allierte tjenester i interne, innenrikspolitiske konflikter som faller utenfor NATO-samarbeidet, endog i strid med norsk utenrikspolitikk. I Nord-Irland-saken er norsk politikk **ikke** ensidig støtte til britene, men støtte til likeverdige forhandlinger. Det rimer godt med den hemmelige ensidige støtten til Israel (f eks. avlytting av motparten) når vi offisielt driver fredsforhandlinger. Blir det neste en hemmelig aksjon mot baskerne i Spania eller kurderne i Tyrkia? I USA har man ihvertfall forsøkt å rydde opp når CIA har drevet utenrikspolitikk på egen hånd, her dekker vi over!*
- *Den avslører en kultur der man uten å blunke tar i bruk halvkriminelle personer til kriminelle operasjoner*
- *Den avslører at norsk E-tjenestene villig ville la MI5 utføre kriminelle handlinger på norsk jord og seld medvirket dertil*
- *Den indikerer etter all sannsynlighet et tildekkingssystem basert på «troverdig benektbarhet» ved at en sak som har alle tegn på noe annet søkes gjort til «solospill» og «personalsaker» på begge sider, uten at det får andre konsekvenser enn omplassering*

Enda et eksempel på norsk statskriminalitet som må opp til ny grundig gransking!

Hele denne saken burde forøvrig tydelig illustrere at gransking av hemmelige tjenester bør foretas av fagpersonell og ikke av jurister eller politifolk. De får ta sin jobb når når granskingsresultatene foreligger servert på et fat av fagfolkene.

Lund-kommisjonen er en tragedie for det norske demokratiet og vil ikke i utgangspunktet tillates å avdekke mer enn det Ap og tjenestene måtte mene er tilstrekkelig for å sikre Kommisjonens legitimitet og derved en gang for alle (tror Ap) stoppe all diskusjon om de hemmelige tjenester og ulovligheter i forhold til ettpartistaten.

24.3.2.2 Stay Behind - for forrige krig?

Etter utgivelsen av Ronald Byes siste bok «Vår hemmelige hær»[1020] er det bekreftet av forsvarsministeren at Stay Behind fortsatt eksisterer som «Avdeling for Okkupasjonsberedskap». Frank **Siljeholt** (se kap 24.4) har - hittil ustraffet - kunnet fortelle forfatterne at sjefen heter oblt Anders **Fossesholm**. Stay Behind har kontorer i tilknytning til E-tjenestens i Platous gate, men vegg i vegg i Grønlandsleiret, i etasjene over og under Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPI), se kap. 24.10.

Vi skal ikke grave så mye i selve Stay Behind. Vi respekterer at beredskapsgruppene som sådan og i den grad de «sover» i fredstid er en del av landets totalforsvar og bør forbli hemmelig. Vi er likevel bekymret for misbruk av ihvertfall deler av apparatet i fredstid, og vil komme tilbake til dette.

Vi noterer oss imidlertid at det i Byes bok opplyses at den tidligere sentrale CIA-medarbeideren Victor **Marchetti**, senere kritisk forfatter, har sagt at «deler av CIA hadde avskrevet stay behind-strategien som ubrukbar allerede i 1955».

Var dette et nytt eksempel på at man ofte planlegger for å utkjempe *forrige krig?* «Stay Behind» har såvidt vi forstår aldri vært vurdert av noen forsvarskommisjon, i likhet med resten av E-tjenesten. Kan det tenkes at hele

---

[1019] Ronald Bye og Finn Sjue: «Norges Hemmelige Hær». Tiden 1995. Side 167.
[1020] Ronald Bye og Finn Sjue: «Norges Hemmelige Hær». Tiden 1995.

systemet er blitt beholdt i alle år *vesentlig på grunn av det misbruket som skjer under dets dekke og i dets ytterkanter?*

24.3.2.3 I Stay Behinds ytterkanter

I fredstid skulle det offisielle Stay Behind-nettet kun ha en funksjonerende ledelse som skulle drive løpende planlegging og sørge for at alt var forberedt. Hele apparatet skulle selvsagt ha visse øvelser, men ellers eksponeres minst mulig og «sove» i fredstid for å være mest mulig ukjent for fienden under okkupasjon.

Vi tror imidlertid det hele tiden var underforstått at det i virkeligheten var flere oppgaver ihvertfall for deler av nettet endog i fredstid, slik som å rapportere inn kommunistiske aktiviteter på linje med Ap/LO-nettverket. Og var nå alle gruppene fornøyd med en ren beredskapstjeneste? Hva slags kompromisser og underforståtte konsesjoner måtte gis for å få i stand en full samling? Og ble i virkeligheten alle gruppene med, eller fortsatte noen på privat basis, for senere kanskje å inngå andre former for forståelse med e-systemet? En kilde hos Bye beskriver situasjonen slik[1021]:

> *«Noen småkonger har dødd, og gruppene med dem. Andre grupper er sovende. De er ikke lagt ned, de har ledelse, utstyr og planer. Men er altså ikke i aktivitet før klarsignalet går. Enkelte er blitt holdt i live trass i et visst generasjonsskifte og har fortsatt ved hjelp av knoppskyting og rekruttering. Noen er betydelige i styrke, andre er små og svake. Enkelte er helt og fullt uoffisielle og private. Men har en usynlig hjemmel i kraft av beredskapsloven. De fleste blir brukt for hva de er verdt. Noen ganger kan de også fungere som syndebukker, dersom de offisielle instansene har behov for å avlede oppmerksomheten fra noe som ellers kan bli ubehagelig.*
>
> *Disse gruppene danner tilsammen et større nettverk. Nyttig for tjenestene. Særlig viktig er det å merke seg at en god del av medlemmene i gruppene også har vært og er med i Stay Behind-cellene. Slik sett går det an å snakke om en del av de private gruppene som et slags privat nettverk bak det statlige Stay Behind. Forbindelsene går med andre ord på kryss og tvers. Dette kan ofte være svært nyttig. Og det er omtrent umulig å oppdage dette nettverket for en som står utenfor det hele - enn si oppdage det og så skjønne hvordan det fungerer.»*

En navngitt kilde, Kristen **Ringvold** (sønn av Fernando **Ringvold** og nevø av Hans **Ringvold**, begge sentrale Stay Behind-mann fra starten; se forøvrig kap 24.5.6), sier i boken:

> *«Det er bare en liten del av historien at den store Lien/Platou-gruppen ble overtatt og delvis 'sosialisert' av Hauge og Evang og de mange andre gruppene oppløst. Det er grunn til å tro at minst 10-12 private og uoffisielle grupper fortsatte å leve videre i Oslo. Det fantes også noen grupper i Bergen. Gruppene eksisterte ikke bare opp gjennom 50-tallet, men også på 60-tallet. Mange mistet nok mye av sin kraft ved inngangen til 70-årene. Men likevel fortsatte de fleste å eksistere. Noen med en viss kraft. Enkelte hadde også et landsomfattende nett. Jeg regner med at de eksisterer den dag i dag.»*

I boken nevnes endel slike grupper:

*Lisa **Nielssens** gruppe* skal ha hatt et nært forhold til Libertas og jaktet på kommunister og venstreorienterte til midten av 60-tallet, og døde ut i 70-årene.

*Per **Røeds** gruppe («Base»)* sprang ut fra et Milorg-distrikt i Oslo-området og fortsatte etter krigen som en HV-avdeling med spesialstatus. Lederen Røed ble noen år senere rekruttert til Stay Behind der han var med på å bygge opp Rock-nettet (sabotasje). Mange andre var med begge steder. Gruppen drev i den eller andre egenskap omfattende etterretning og overvåking mot mulige spioner, venstreorienterte og radikale og rapporterte både til POT og E-tjenesten via Stay Behind. Dette beskrives som et «betydelig etterretningsnett», halvt offisielt, halvt privat. Formelt ble gruppen nedlagt i 1980, men Byes kilder *mener den eksisterer fortsatt.* «Base» hadde et særlig ansvar for registrering av venstreorienterte og radikale personer på Hydro/Herøya (jfr Hole Jacobsen-saken, kap. 21.45.2 og 25.24) der senere LO-formann Tor **Halvorsen** startet sin karriere som overvåker (se kap. 24.7.16).

*Andreas **Hauges** gruppe* beskrives som en høyreorientert HV-gruppe med subgrupper som skeiet skikkelig ut. Det virker som om den har opphørt.

[1021] Bye/Sjue, side 179

Terje R. ***Diesens*** *gruppe* som ble forankret utenfor HV, i Infanteriregiment 2, men i realiteten var den privat, besto av gamle Milorg-folk og ble ledet av Milorg-mannen Diesen og sanksjonert og beskyttet av general Fredrik Pran. Dette beskrives som en stor gruppe som Hauge/Evang ikke klarte å få tak i i 1948. Den drev omfattende spaningsoperasjoner etter at Norge gikk med i NATO i 1949. Forfatterne sier at mye tyder på at den holdt det gående svært lenge, og at *det er et åpent spørsmål om den fortsatt eksisterer.* Diesens gruppe fikk iflg boken en rekke oppdrag fra *Spilhaug-apparatet (Kjettingmannen)* - som i motsetning til de andre gruppene *bare har vokst og vokst!*

Forfatterne antar at det finnes flere grupper, også aktive idag. Vi vet at det er riktig, uten at det gir oss noen foranledning til å beskrive dem, idet vi ikke kjenner nok om deres faktiske aktivitetsnivå.

24.3.2.4 «Spillet»

Forløperen til Ronald **Byes** siste bok var romanen «Spillet»[1022], som skulle være 10% fakta og 90% roman. Vi har en mistanke om at de organisasjonsformer som beskrives i denne boken er ment å skulle skildre et mulig miljø som kan ha utviklet seg med en fot i Stay Behind og en meget operativ fot utenfor, slik de ulike gruppene foran, inklusive Kjettingmannens, er beskrevet.

I korte trekk beskrives her en bedriftsleder som også er leder for en topphemmelig organisasjon «Alfa Centauri». Alle medlemmene er også medlemmer av Stay Behind, men Stay Behind-ledelsen kjenner ikke til dens eksistens. Hensikten er å kunne operere aktivt i dagens norske samfunn ved å besette kommandoposter i Stay Behind-systemet slik at personer underlagt den beviste kjernen kan gis kommandoer fra «Alfa Centauri» på en slik måte at de tror de kommer fra Stay Behind. Bedriftslederen har - ukjent for de andre - sin egen sjef som opererer i maktens aller øverste klaviaturer. Han deltar i sin tur i en hemmelig internasjonal klubb med tilsvarende formelle eller uformelle makthavere i mange NATO-land, som hver for seg styrer tilsvarende nettverk i de ulike landenes Stay Behind-organisasjoner. Sammen bruker de dette super-nettverk til å utvirke ulike klandestine operasjoner der det trengs, når de nasjonale regjeringene «svikter».

Denne toppmannen har dessuten en «muldvarp» innenfor Stay Behind-ledelsen som forsyner ham med identiteter på Stay Behind-personell for siderekruttering til «Alfa Centauri». Hva han igjen ikke vet, er at muldvarpen er privat agent for en høytstående person i E-tjenesten *over* Stay Behind-ledelsen som sikrer at «Alfa Centauri» befolkes med agenter *han* i en gitt situasjon kan kontrollere. Denne E-mannen har også gode kontakter med «den store» sjefen, og samarbeider tilsynelatende med ham, men driver også sitt eget spill, og begge har nære relasjoner til Mossad. Den sentrale E-mannen kan derfor ukjent for de fleste sette i gang flere prosesser og bremse opp, stanse eller aksellerere den ene eller den andre etter som det passer, i stor grad ved å bruke det samme personell langs ulike kommandolinjer.

Det er ikke vanskelig å kjenne igjen hovedpersonene, og det er slett ikke usannsynlig at et slikt apparat - eller flere - kan eksistere omkring miljøer som ble tillatt å eksistere som halvautonome i Stay Behinds ytterkanter. Når det gjelder den konkrete *handlingen* i «Spillet» - et abortert statskupp i Norge - er den åpenbart ren fiction (se likevel kap 25.1 om Syse-saken!). De lett gjenkjennbare hovedpersonene er jo i høyeste grad i levende live, men det er de ikke når «Spillet» slutter.

«Spillet» skulle være *ett mulig eksempel* på hva vi kan ha med å gjøre i dagens Norge. Dagbladets anmelder, Dag **Kullerud**, synes ikke å være så uenig[1023]:

> *«Jeg har mer følelsen av å ha lest et godt og tankevekkende dokument enn en roman.»*

Vi slutter oss til Kullerud.

24.3.2.5 Den lærenemme Trond

Før vi går videre med «Alfa» , skal vi vende en tur tilbake til hvordan Trond **Johansen** i perioden 1954-58, under sitt opphold i Tyskland, skaffet seg nære og gode kontakter med den tyske **Gehlen**-organisasjonen og med israelsk etterretning (se kap 5.2). Gehlen-organisasjonen ble etterhvert til vest-tysk etterretning og israelerne etablerte Mossad. Trond har dyrket disse kontaktene i alle år siden, både på offisielle (og helt legale og respektable) og uoffisielle kanaler.

[1022] Ronald Bye: «Spillet». Tiden 1995
[1023] Dagbladet 31. oktober 1995

Både han og hans israelske venner lærte mye av Gehlen-organisasjonen - og av hverandre. Blant det viktigste var betydningen av å bygge opp et stort ytre apparat som kunne utføre oppdrag på kanten av og endog over grensen for det legale. Offensiv etterretning kan ikke alltid vente på de formelle kvernene. Motparten har vide fullmakter og trenger sjelden rettslige kjennelser. Skulle den kalde krigen vinnes, måtte vi ha samme type virkemidler. De ansvarlige i de hemmelige organisasjonene fikk ta det på sin kappe uten å blande inn departementer og politikere. Slik ble det etterhvert resonnert i de hemmelige systemene i hele den vestlige verden - ikke minst i USA, der man også kopierte Gehlen!

Gehlen-organisasjonen hadde i nazi-Tyskland - slik som de nye motparter i øst - hatt de vide fullmakter typiske for diktaturet. Derfor hadde den et stort ytre apparat bestående bl a av dekkbedrifter av alle slag. Det kunne dreie seg om et vidt spekter av bransjer, fra de mer klassiske (rengjørings- og vaktholdsbedrifter for å utføre nattlige spionasjeoppdrag, låsesmeder, elektrikere osv.) til de mer raffinerte (finansieringsselskaper, import/eksport-bedrifter, advokatfirmaer osv.) etterhvert som mer spesialiserte behov dukket opp. Formelt var bedriftene selvstendige, reellt knyttet på løsere eller fastere vis til organisasjonen, som kunne tilføre dem oppdrag, betale godt under bordet osv og motta gjenytelser når det trengtes. I etterkrigstiden ble målet for denne typen virksomheter i Tyskland og andre steder å få så mange innkikkspunkter som mulig på alle slags østlige aktiviteter, fra ambassader til flyselskaper og datterbedrifter.

General Gehlen selv drev også sin lille enmannsbedrift med firmabil og egen reklame; et eksempel på tysk grundighet.

Denne lærdommen tok Trond med seg hjem. Det danner bakgrunnen for forhold vi skal beskrive senere.

Trond Johansen var ikke alene om denne tanken. Den sentrale Stay behind-mannen Alf Martens Meyer fremmet sogar konkret forslag, ifølge CC[1024]:

> *«MM gikk i forslaget inn for å løsrive representasjonen utad fra Forsvarsstaben. Han hadde foreslått at det ble etablert sivile dekkfirmaer som skulle drive regulær forretningsvirksomhet under e-tjenestens fulle kontroll, for å utnytte aksjeselskapene i den offensive tjenesten. Fordelen, hadde han ment, var at e-offiserene da ikke behøvet å opptre som offisielle militærpersoner overfor kontakter og agenter. Han understreket at det etter hans mening var fullt mulg å starte cover-firmaer uten noen større økonomisk risiko....*
>
> *Men han hadde aldri fått noe svar på forslaget (fra Evang eller Trond).»*

Det var ikke så rart, for Trond hadde allerede lært dette fra Tyskland og var i full sving med å realisere det allerede. At han gjorde det og hvordan hadde han selvsagt ikke til hensikt å orientere Meyer om, for han var ikke Ap-mann. Kunnskapen om og ledelsen av disse ytterst hemmelige virksomhetene måtte forbli på Ap-kanaler!

Vi har ingen bemerkninger til at dekkbedrifter etc ble benyttet til å forsvare Norge mot kommunistene. Det som ble bygget opp var utvilsomt med på å redde Norge og andre land fra å bli nye sovjet-republikker. Civil courage er noen ganger å gjøre moralsk riktige ting selv om de ikke er hjemlet i lov av et kanskje mykere storsamfunn enn det ytre forhold krever. Forutsetningen er at man selv tar ansvaret, og stiller rakrygget til ansvar når det eventuelt måtte bli nødvendig. Og for storsamfunnet er det nødvendig å reagere etter loven også mot moralsk riktige ulovligheter. Dette er blant de evige dilemmaer i demokratiets ideologi, og kan ikke løses anderledes.

Men idag er det meste av kampen mot en aggressiv kommunistisk fiende historie, og vi finner det riktig at den behandles som det.

Hvis det hadde stanset der, og hvis det ikke fra begynnelsen av hadde vært deler av dette som ble misbrukt til innenriks partipolitisk manipulering, hadde denne boken neppe vært skrevet.

Det var forøvrig ikke bare Trond som var lærenem. Stephen **Dorril** beskriver tilsvarende organisasjonsformer i Storbritannia (om ikke britene har kunnet slikt i mange hundre år allerede, det er nok ikke umulig)[1025]:

> *«(en uoppklart drapssak) illustrerer ihvertfall i hvilket omfang MI5 og andre tjenester er avhengige av samarbeide med private bedrifter for sine 'benektbare' operasjoner. Det ble delvis avslørt eksistensen av et nettverk av enkeltpersoner som utførte 'skitne oppgaver' som var for følsomme for de offisielle tjenestene og som måtte holdes på armlengdes avstand fra operasjoner som kunne bli politisk kjedelige hvis de gikk galt......*

[1024] Chr Christensen: «Vår Hemmelige Beredskap - Historien Om M. M.» (kommandørkaptein Alf Martens Meyer) Cappelen 1988. Side 95

[1025] Stephen Dorril: «The Secret Conspiracy». Mandarin 1993. Side 262 f.

....det var vanlig praksis å benytte private selskaper for hemmelige statlige operasjoner. Disse selskapene var ofte mottakere av spesialinformasjon fra tjenestenes arkiver. Noen var nasjonalt kjente sikkerhetsfirmaer som ble brukt fra tid til annen som skalkeskjul for MI5, som også, ved andre anledninger, skapte sine egne dekkfirmaer for lignene formål.»

Dette gjaldt også MI6 (tilsvarende E-tjenesten):

> *«Til tross for den offisielle politikk om at MI6 ikke skulle operere på britisk jord, ble (en offentlig etat) omskapt til 'en agent-styrende organisasjon' med hundrevis av forretningsmenn, journalister og akademikere til å drive etterretning...»*

Vi minner om den *offentlige etaten* HV/HV-02, Sinsen/Løren HV-område, Nordstrand/Bekkelaget HV-avsnitt - Jens Chr Hauges, Gros og Tronds maktbase og fundament for E-stabens avdeling Spilhaug (se kap 24.3.28 nedenfor), tilsvarende svenske IB i Norge! Dessuten Stay Behind og den *halvoffentlige* vernede bedrift Norasonde (se kap 24.6 nedenfor) - det er nok av norske paralleller!

24.3.2.6 Den kvasilegale del

I Norge ble det bygget opp et stort ytre apparat rundt E-tjenesten. Man kan si at norsk etterretningstjeneste har bestått av tre deler, alle hemmelige: Den helt legale som har fått sine midler bevilget åpent over statsbudsjettet, hvis eksistens er kjent men bare få av identitetene i den; den kvasilegale som fikk side midler fra en hemmelig del av statsbudsjettet, og den helt legalitetsløse som ikke hadde noen formell tilknytning til det offentlige, ihvertfall ikke som etterretningsorganer.

Budsjettet for den kvasilegale del ble inntil budsjettåret 1994 aldri behandlet av Stortinget i plenum, og figurerte aldri i de offentlige budsjettdokumenter, bortsett fra muligens som en uspesifisert del av «ymse»-posten e. l. Vi bare nevner dette her, og kommer nærmere tilbake til dette i kapitlet om det såkalte Karstad-utvalget, kap. 24.14.

24.3.2.7 «Alfa» i Norge

Nå skal vi vende tilbake til det mystiske «Alfa», som så langt er et navn fra en 90%-roman. Men navnet «Alfa» har dukket opp fra tid til annen både i Norge og Sverige lenge *før* Ronald **Bye** skrev sin bok. Arne **Kokkvoll** later til å være overbevist om det finnes en slik organisasjon[1026]:

> *«Kokkvoll vil ha kortene på bordet rundt den private etteretningsorganisasjonen Alfa.*
> *- Det var et ganske omfattende privat system. Alt tydet på at det var private grupperinger som drev en omfattende virksomhet. Folk har fortalt meg ting i enerom som de ikke tør stå frem med. En del har deltatt i den kalde krigen på randen av en varm krig, og er redd for å bli rammet av de samme midlene.»*

Ifølge Ronald Bye i et intervju etter at han utga «Spillet» var navnelikheten ikke tilfeldig[1027]:

> *«ALFA VAR DEN FJERDE TJENESTEN. Ronald Bye hevder at det eksisterer en ukjent hemmelig etterretningstjeneste i Norge. 'Alfa' hadde så seint som på 70-tallet direkte kontakt med både CIA og engelske MI5. Bye nøler ikke med å karakterisere tjenesten som farlig og hevder at den disponerte våpen. 'Alfa'-miljøet var ifølge Bye villig til å likvidere.....*
> *Det kan dokumenteres at det finnes en hemmelig tjeneste bak de hemmelige tjenestene i Norge. Tidligere er det kjent at det etter krigen ble etablert et apparat under navnet 'Stay Behind' - beredskapsgrupper som skal tre i aksjon ved krise eller krig. - Min research har ført meg lenger, til en enda mer hemmelig gruppering.*
> *Ronald Bye har ikke full oversikt over grupperingen, eller strukturen som han kaller den. 'Alfa' er et navn som Bye vet er brukt om hele eller deler av denne ultra-hemmelige grupperingen.*

[1026] Aftenposten 9. november 1995
[1027] Dagbladet 23. oktober 1995

Tidligere har avsløringer om ulovlig overvåking handlet om 50- og 60-årene. Nå mener Bye å kunne dokumentere at virksomheten fortsatte.

- Jeg vil i første omgang konsentrere meg om 70-tallet. Det kan dokumenteres at 'Alfa' sto bak avlytting, utførte innbrudd for å hente ut materiell, gjennomførte skyggeoperasjoner, utførte beredskapsoperasjoner og infiltrasjon. Dette vet jeg idag med sikkerhet, men jeg vil ikke dokumentere det i Dagbladet, sier Ronald Bye..

- Vet du hvem som står bak det du kaller 'Alfa'?

- Her må jeg være forsiktig, men for meg synes det klart at personer med nære forbindelser til de legitime hemmelige tjenester har sentrale posisjoner, sier Bye....

- Eksisterer 'Alfa' idag?

- Mitt inntrykk er at grupperingen er på vei til å dø ut på grunn av manglende rekruttering. Men jeg kan bekrefte at det idag eksisterer rester av 'Alfa'. og jeg utelukker absolutt ikke at liknende grupperinger fortsatt er operative i Norge.

- Snakker du om en hemmelig 4. tjeneste, slik redaktør Hans Henrik Ramm og major Johan M Setsaas tidligere har hevdet?

- Jeg vil nødig involveres i Ramm og Setsaas' påstander.»

Likevel er det ikke småtteri som faller sammen. Ronald Bye nøster seg fremover fra de forhold og personer og den tid som han kjenner, og har nå dekket 70-tallet. Da mener han at «flere hundre personer sentralt på Østlandet var involvert i 'Alfa'». Men han vet selvsagt lite om 80- og 90-tallet. *Vi* har begynt med operasjonene rundt oss selv og nøstet den andre veien. Det *vi* har funnet faller meget godt sammen med Byes beskrivelser. «Alfas» aktiviteter er en god beskrivelse av de aktiviteter vi har hatt rettet mot oss. Sporene til de ordinære hemmelige tjenester, særlig til E-tjenesten, Stay Behind og Mossad er de samme, men vi har også spor i andre retninger, bl a POT og FO/S og selvsagt justisvesenet.

I Byes siste bok avslørte han sammenhengen mellom «Alfa» og Spilhaug-apparatet[1028]:

«Det har vært et voldsomt nettverk i og rundt Stay Behind-systemet.

Den dag i dag eksisterer apparatet - selv om omgang og styrke er redusert.

En offiser med betydelige kunnskaper om de private gruppene føyer til:

- Bortsett fra 'de menige' har de sentrale skikkelsene i denne organisasjonen sittet i sentrale posisjoner i næringsliv. forsvar og samfunn forøvrig. Kort sagt, personer i maktposisjoner. Jovisst, det har vært en betydelig beredskaps- og etterretningsorganisasjon. Den har operert i gråsonen mellom privat etterretning og overvåking og de hemmelige tjenestene. Den har også vært et apparat for mektige venner og deres venner. Det er i det hele tatt utrolig at de som har ledet et så virksomt apparat med så mange forgreninger til andre grupper og nettverk har maktet å holde dette totalt skjult - til nå.

Kjettingmannens gruppe må ha vært en av de aller viktigste av de private gruppene - kanskje den viktigste. Han kunne spille på langt flere kontakter enn de han rekrutterte fra Blackgjengen og fra Heimevernet. Sammen med flere andre ulike grupper har hans apparat vært en viktig del av det uoffisielle nettverket bak de hemmelige tjenestene. Som et slags sterkt mørklagt Stay Behind bak det offisielle Stay Behind og de øvrige tjenestene. Fra dette nettverket går det sannsynligvis bånd vestover - til Storbritannia og USA. Til MI6 og CIA.

Dette mørklagte nettverket opererer bak og sammen med de offisielle tjenestene. Nettverket har mest sannsynlig oppdragsgivere høyt på strå - og i det offisielle Norge. Vi har lagt fram noen fragmenter av denne strukturen. Mye står tilbake å bringe fram i lyset. Men vi har satt bumerket på strukturen.

Det er dette nettverket som noen kaller Alfa.»

Med Kjettingmannen som det sentrale element!

En helt selvstendig bekreftelse av denne fremstilling kom allerede i slutten av mai 1995 (dvs før Bye/Sjues bok) i svensk presse. Den forhenværende (1970-78) svenske överbefälhavare (forsvarssjef), general Stig Synnergren uttalte da[1029]:

«Jag har stött på namnet (Alfa). Som jag minns rörte det sig om en självständig organisasjon som samarbetade med stay-behind i Norge.»

[1028] Ronald Bye og Finn Sjue: «Norges Hemmelige Hær». Tiden 1995. Side 204.

[1029] I en artikkelserie i Falun-avisen Dala-Demokraten i mai-juni 1995.

Synnergren vet hva han snakker om. Ved siden av å være svensk forsvarssjef i mange år var han også sjef for det svenske IB-apparatet - og forsøkte sogar å få det med seg under sin private ledelse da han ble pensjonist!

IB-apparatet var[1030]:

> *«... ett underrättelseorgan direkt i den socialdemokratiska rörelsens tjänst. Dess uppgift var att hjälpa SAP:s partiledning att behålla full kontroll över såväl de fackliga organisationerna som de egna partiorganisationerna.»*

Mao akkurat som alle systemene som er avdekket i Norge - bare at i Norge er det gått mye verre. Her er den ulovlige etterretning/overvåking også rettet mot Stortinget, andre partier og hvem som helst i sin alminnelighet som ikke er «likt» av Ap-systemet!

IB samarbeidet meget tett med både det svenske og det norske Stay Behind, og Trond Johansen var den norske liason og hovedkontakt med IB. IB er i svenske media sammen med sosialdemokratisk kontrollerte deler av de ordinære tjenestene omtalt som SAPO (Sosialdemokratiske Arbeiderpartiets Politi), med den mangeårige partisekretæren Sten Andersson (Sveriges «Haakon Lie») som sjef (se kap 24.3.3, særlig 24.3.3.6, og 25.27.2.1).

Det svenske IB måtte delvis videreføres i et «Krigs-IB» og samorganiseres med den svenske beredskapsoppsetningen, dvs svenske «Stay Behind», etter at det ble nedlagt forbud mot registrering av politiske meninger og IB ble avslørt. Det betyr at IB (gjennom «Krigs-IB») og «Stay Behind» som trolig var to forskjellige organisasjoner med ulik historisk bakgrunn fra 1977 ble én, ihvertfall for alle praktiske formål, med sitt eget Alfa-nett omkring seg. Synnergren gikk av i 1978.

I tillegg til «bånd vestover» burde man ha lagt til «bånd sydover» - til Israel og Mossad. Man burde også ha nevnt en opplagt parallell til de andre gruppene med «en fot innenfor og en fot utenfor Stay Behind», nemlig Israel Krupp og hans Mossad Norge. I likhet med de andre var han med i Stay Behind, og samtidig i alle år sentral i og trolig leder for Mossads faste virksomhet i Norge gjennom lokale jødiske forsvarsgrupper, beredskapsorganisasjoner for evakuering av jøder fra Norge etc. Dette apparatet har selvsagt på akkurat samme måten som de andre inngått i det samlede «mørklagte nettverk» som har operert dels bak, dels sammen med de øvrige tjenestene og spesielt sammen med subgrupper i tjenestene - den samlede «fjerde tjeneste».

24.3.2.8 Kjettingmannen i Tronds og Jens Chr Hauges innerste hemmelige rom

I virkeligheten er «Alfa» i hovedsak sammenfallende med den del av hva vi har kalt «Den fjerde tjeneste» som opererer innenfor de kjente hemmelige tjenester. «Alfas» hensikt er 1) å sikre at Ap beholder eller får regjeringsmakt, 2) å sikre at Aps ledelse til enhver tid består av de «riktige» personer, og 3) å bistå med oppbygging, ledelse og internjustis i det øvrige Ap-nettverk i departementer, etater, media osv.

Kjettingmannen - Helge O. Spilhaug - og hans organisasjon er det viktigste *operative* instrument for «Alfa» (det kan være andre, kanskje noen som på vegne av «Alfa» passer på Kjettingmannen; i dette spillet er alt mulig under neste lag av løken).

Det er all grunn til å tro, ut fra hva vi har erfart, at Trond har sørget for at det også innenfor Spilhaug-apparatet finnes dekkfirmaer av ulik type som skaffer ytterligere kamuflasje for kriminelle operasjoner! (Alltid nye lag i løken!).

24.3.2.8.1 Kjettingmannens bakgrunn

Helge O. **Spilhaug** ble født i Kragerø i 1925. Faren (Oscar Wilhelm **Spilhaug**) var sjømann, og stiftet siden Kjettingfabrikken. Spilhaug var før krigen politimann. Han forsøkte å verve seg til Vinterkrigen, men var for ung og ble avvist. I 1940 deltok han i motstandskampen ved Vinjesvingen i Telemark. Han gikk ut av politiet da tyskerne avkrevde lojalitetserklæring og ble hjelpearbeider ved Per Kure på Hasle ved Sinsen i Oslo. Han ble med i Milorg 1-32, studerte jus fra 1942 og drev etterretning mot tyskerne fra et dekkontor i Osterhaus gate. Han var med på å ta imot flyslipp i Nordmarka, og ble en gang arrestert, men slapp unna. Han var etterretningsmann i XU. Så langt omtalen hos Bye/Sjue[1031].

[1030] Thomas Kanger og Jonas Gummesson: «Kommunistjägarna». Ordfront förlag. Stockholm 1990. Side 107.
[1031] Bye/Sjue side 191

I virkeligheten var Spilhaug enda mer sentral i Milorg. Han var ifølge bedriftens jubileumsbok med i Milorgs sentralledelse sammen med Jens Chr **Hauge**. Av denne fremgår det også at «en god del av firmaets personell ble engasjert i motstandsbevegelsen»[1032]. Han giftet seg i 1944 med Gerd-Anne **Bergdahl**.

Etter krigen gikk han inn i farens bedrift og ble dens leder fra 1957 da faren fratrådte. I 1973 trådte han ut av bedriftens daglige drift for[1033] :

«å få tid til å gjennomføre endel spesielle oppgaver i sitt private arbeidsområde»,

men fortsatte som styreformann. I mai 1977 opprettet han Kjettingkonsulenten A/S (se nedenfor).

24.3.2.8.2 Kjettingmannens organisasjon

Av det som er kommet frem hittil, dvs i boken «Norges hemmelige hær» og TV-serien «Bak din rygg», er det gitt inntrykk av at Kjettingmannen er en slags privat organisasjon. Vi har sett nærmere på de tilsynelatende avsløringer som er kommet frem i TV-2 og denne boken. Dessverre er «avsløringene» på mange punkter misvisende. De mange hederlige personer som har stått bak dem, har dessverre vært utsatt for en desinformasjonskampanje iverksatt av E-staben ved hjelp av Frank **Siljeholt** og Finn **Sjue** for å komme mer avslørende avsløringer i forkjøpet. Vi skal komme tilbake til dette nedenfor (se kap. 24.4). I virkeligheten er det slik:

- *Spilhaug-apparatet er en regulær del av Forsvarets organisasjon, ved at lederen av organsasjonen er HV-offiser. I utgangspunktet er det en HV-gruppe ledet av major Helge O. Spilhaug i egenskap av først (fra 1947) områdesjef i Sinsen HV og siden avsnittssjef i HV 021 (Bekkelaget, Nordstrand, Oppegård og Nesodden), og således under kommando av Generalinspektøren for Forsvaret og sjefen for HV-02 (Oslo). Alt nøkkel/stabspersonell har innehatt stillinger i Oslo HV og Stay Behind/E-staben.*

- *I sitt «alter ego» er apparatet formelt knyttet til E-staben under Trond Johansen, som en Stay Behind-gruppe*

- *I en tredje skikkelse er selve bedriften Kjettingfabrikken A/S og søsterselskapet Kjettingkonsulenten A/S klassiske dekkbedrifter for E-staben. Kjettingfabrikken driver ordinær virksomhet, men personell derfra kan benyttes til spesielle oppdrag. Kjettingkonsulenten er trolig en ren dekkbedrift og antakelig den enhet som håndterer formalitetene knyttet til «de spesielle oppdrag» fra opprettelsen i 1977.*

- *I stor grad dreier det seg om de samme personene som kryssrekrutteres og forflyttes etter behov. Spilhaug selv og de viktigste lederne **er militære personer.***

- *Kjennskapen til dets blotte eksistens har vært forbeholdt noen få*

- *Det har benyttet flere av de øvrige andre «private gruppene» som underleverandører til Kjettingmannen[1034]. Det gjelder ihvertfall **Diesen-gruppen og Andreas Hauges gruppe** (se foran).*

- *Allerede i 1973 anmodet daværende E-sjef ob Reidar Torp pga IB-avsløringen i Sverige en av sine medarbeidere om en vurdering av de såkalte «private gruppene» - herunder Spilhaugapparatet (Kjettingfabrikken). Offiseren konkluderte med at virksomheten var i strid med norsk lov og måtte stoppes! Men det ble den ikke!*

Kjettingfabrikken er nok blant de første av E-stabens dekkbedrifter som ble etablert som sådan etter at Trond **Johansen** hadde vært hos Gehlen i Tyskland på «spionskole» (se kap 24.3.2.5). Vi ser nå også hvorfor Alf

---

[1032] Helge O. Spilhaug: «Kjættingfabriken Fram 1909-1989». Industritrykk, Oslo 1989. Side 93.
[1033] Samme, side 136.
[1034] Bye/Sjue side 193 og 200.

Martens **Meyer** aldri fikk noe svar på sitt forslag om å opprette dekkbedrifter. Høyresiden skulle ikke vite at det bare var gruppene på den siden som var blitt «sosialisert» inn i Stay Behind, mens Aps fortsatte med ny fysisk basis nettopp i dekkbedrifter (og HV).

24.3.2.8.3 Kjettingmannens oppdrag

Helge O. Spilhaug har alltid vært Ap-mann[1035]. Hans organisasjon har utført oppdrag for Ap-staten som ikke kunne utføres på andre måter[1036]:

- *innenlandsk etterretning og overvåking mot venstresiden, sentrum og høyresiden i takt med Aps skiftende prioriteter*
- *infiltrasjon/rekruttering i antakelig samtlige andre politiske partier, studentorganisasjoner og ungdomsorganisasjoner; spesielt tung infiltrasjon i SUF (m-l), AKP (m-l) og Klassekampen*
- *infiltrasjon av media - NRK og dagsaviser*
- *overvåking av «suspekte offiserer», og rapportering av offiserer over hele landet der Spilhaugs HV-ungdommen avtjente førstegangstjeneste*

Vi mener at overvåking av offiserer (som oftest krigsskoleutdannede) må ha vært prioritert meget høyt, siden denne yrkeskategorien er den eneste som i virkeligheten har utgjort noen trusel i forhold til å sprenge Aps «fjerde tjeneste» - den norske IB-skandalen! Dette har Jens Chr Hauge, Forsvarssjefen, E-sjefen, Trond, Stay Behind og Spilhaug vært fullt klar over, og det har selvsagt også vært årsaken til at også meget alvorlige voldelige aksjoner har vært satt inn mot oss for å få oss av veien.

Vi er etterhvert blitt rystet over å se aksjoner mot andre offisierer som Ap/Trond & Co har vurdert som trusler i forhold til avsløring av den «fjerde tjeneste».

Videre:

- *etterretnings- og overvåkingsoppdrag i utlandet*
- *etterretning og overvåking mot spioner, narkotikaforbrytere og annen kriminalitet både i inn- og utland, herunder infiltrasjon av kriminelle miljøer*
- *«opprydning» på Karl Johan*
- *ekstra-«politi» (dvs etterretning mot miljøer som kunne true gjennomføringen) ved store arrangementer (Kong Olavs død 1991, Fredsprisen 1994)*

Vi kommer tilbake til flere oppsiktsvekkende oppgaver og aktiviteter i kap. 25.26.

24.3.2.8.4 Kjettingmannens finansiering

I utgangspunktet har Kjettingmannens gruppe mottatt ordinær finansiering over HV-budsjettet og over Tronds inntil 1994 hemmelige budsjett. Enkelte aktiviteter vil la seg finansiere over Stay Behind-budsjettet. I tillegg er det all grunn til å tro at det er blitt operert med særskilt finansiering av særskilt ømtålige partioppdrag etc., f. eks. gjennom kontrakter med Forsvaret eller andre offentlige organer utenom anbud, med saftige tilleggsregninger etc. *I prinsippet er det alltid mulig når det sitter folk fra Ap-nettverket på begge sider av bordet!*

For Kjettingmannen ser vi følgende muligheter[1037]:

- *Helge O. Spilhaug eide en stor bygård med adresse Hasleveien. Her kan det ha vært operert med gunstige utleiekontrakter - den ene eller den annen vei.*

1035 Bye/Sjue side 190.
1036 Bye/Sjue side 190 f.
1037 Opplysningene herfra fra Helge O. Spilhaug: «Kjættingfabriken Fram 1909-1989». Industritrykk, Oslo 1989

- *I mai 1977 opprettet Helge O. Spilhaug firmaet «Kjettingkonsulenten A/S». Samme år ble Gudmund Harlem, far til statsminister Brundtland, oppnevnt som styreformann for Arbeidstilsynet. Konsulentfirmaet hadde ved etableringen av firmaet allerede nok å gjøre: Det hadde fått oppdrag fra Arbeidstilsynet om «en landsomfattende opplæring av kontrollører av laste- og losseredskaper»[1038] - firmaet som var etablert for å drive kriminell etterretning og overvåking etter oppdrag fra Ap, Trond & Co.!*

- *I 1980 kjøpte Kjettingfabrikken en eiendom på Finnsnes i Lenvik, Troms, som «prøvestasjon». I dette området ga Distriktenes Utbyggingsfond fete investeringstilskudd. Der var de tidligere Ap-statsrådene Leif **Aune** og Ingvald **Ulveseth** henholdsvis adm. dir. og styreformann. Investeringen omfattet også en stålhall som ikke kunne brukes og ble leid ut. Ble det gitt tilskudd til kjøpet av den også?[1039] Hadde han leieboere f. eks. med tilknytning til E-tjenesten som deltok i kryss-subsidieringen den ene eller adre veien? Er eiendommen solgt, og hva skjedde i tilfelle da?*

- *Det skulle ikke forundre oss om Kjettingfabrikken gjennom årene har hatt betydelige leveranser til Forsvaret, selv om det ikke er nevnt noe om det i jubileumsboken.*

- *Ca 1990, i forbindelse med Spilhaugs pensjonering fra Kjettingfabrikken A/S, gikk eiendommen Gnr 83 Bnr 62 over fra å være grunnbokført på Spilhaug til Oslo Kommune[1040]. Vi kjenner ikke til om det har vært eiere i mellomtiden. Skattetakst var ca 9,4 mill., dvs at eiendommen må ha vært verd 2-3 titalls millioner. Fra 1990 til 1991 gikk Spilhaugs formue ned fra 8,6 mill til null[1041], dvs at han enten må ha gitt bort enorme midler eller investert meget kraftig med lånefinansiering nok til å nulle ut hele formuen. I disse årene har det i alle fall vært betydelige pengetransaksjoner med offentlig myndighet involvert. Disse transaksjonene må granskes grundig.*

24.3.2.8.5 Kjettingmannens personell

Ved siden av major Helge O. Spilhaug selv, har vi registrert følgende identiteter knyttet til apparatet[1042]:

- *Frank **Siljeholt**, rekruttert fra HV 02-105 (Nordstrand/Bekkelaget) i 1962, da sersjant. Sivil ansettelse hos Wilh Wilhelmsen fra 1953. I 1973 rekruttert videre inn i Stay Behinds sentrale administrasjon i full stilling som sjåfør hos Stay Behind-sjefen Sven **Ollestad**.*

- *Jan-Erik **Ripel**, Spilhaugs og Lindus/Stay Behinds infiltrasjonsekspert. Utdannet optiker. Hærens Jegerskole. Rekruttert til Spilhaug fra Sinsen HV, siden med i Bekkelaget HV. I 1974 videre rekruttert til Stay Behind til Lindus-nettet (etterretning)*

- *Asbjørn **Kilde**, Kjettingmannens faste sjåfør og livvakt. Rekruttert fra «Black-gjengen» til Sinsen HV i 1956 (se dramatisk historie hos Bye/Sjue om hvordan Spilhaug rekrutterte 40 personer fra denne motorsykkelgjengen fra Karl Johan[1043])*

- *Per «Svarte-Per» **Runddal**, også fra Black-gjengen. Altmuligmann. «Spesielle operasjoner». Våpenglad. Da han døde i 1990 overtok organisasjonen et enormt våpenarsenal: Plastisk sprengstoff, miner, bombekastergranater, håndgranater, ulike håndvåpen m m*

- *Bjørn **Grotting**. Våpenekspert for Kjettingmannen, E-tjenesten og Stay Behind. Spesielt god på lyddempere!*

[1038] Helge O. Spilhaug: «Kjættingfabriken Fram 1909-1989». Industritrykk, Oslo 1989. Side 138.
[1039] Samme, side 140.
[1040] Skattetakstmatrikkel for Oslo, se Oslo Adressebok bind 2 for 1988/89 og 1991/92
[1041] Ligningsboka for Oslo 1990 og 1991
[1042] De fleste opplysninger fra Bye/Sjue.
[1043] Bye/Sjue, side 188

- *Roger «Kongo-Jack»* ***Sulland****. I 50-årene i sivil stilling ved Oslo lysverker. FN-soldat i Kongo. Rekruttert fra Bekkelaget/Nordstrand HV. Våpenkunnskaper. Altmuligmann. Ansatt i Kjettingfabrikken fra 1976, fra 1987 som avdelingsbestyrer ved Oslo-avdelingen*

24.3.2.8.6 Kjettingmannens spesielle talentspeider

Vi har sett at Kjettingmannen har rekruttert mye av sitt personell fra HV, og plassert noen av disse videre inn i Stay Behind. Det er ingen grunn til å tro at rekrutteringen ikke også har gått motsatt vei. I «Vi som styrer Norge» beskrives rekrutteringspolitikken til Stay Behind. Man har benyttet spesielle «talentspeidere», helst folk med erfaring fra hemmelig arbeide under krigen, herunder Linge-folk, som dessuten skal ha god oversikt over nærmiljøet på stedet, det politiske miljøet, foreningsmiljøet osv.[1044].

En person må ha vært en helt spesiell talentspeider[1045]:

> *«Sentralt plasserte kilder kan bekrefte at den gamle LO-lederen Tor Aspengren inntil ganske nylig var en slik talentspeider i sitt miljø, dvs i LO sentralt, på Youngstorget og til dels i fagbevegelsen forøvrig.»*

Tor Aspengren var blant kjempene i Ap. Han var blant de få utvilsomme deltakere i «noen av oss har snakket sammen», Aps bakmenn, den innerste kretsen rundt Jens Chr. Hauge, dvs ledelsen av det som også kalles «Alfa» - eller av oss «den fjerde tjeneste». At han hører til i den operasjonelle ledelsen er klart, bl a ut fra hans rolle i «Gro-kuppet» i 1981, se kap. 8.12-13. I 1965-69 var han LO-ansvarlig for etterretnings- og overvåkingsarbeidet i egenskap av nestformann. Deretter var han LO-sjef 1969-77, nær venn av Jens Chr **Hauge** og talentspeider for Stay Behind i mer enn 20 år[1046].

Hvem er det som rekrutteres i Aspengrens miljø? Selvsagt trofaste og kvalifiserte Ap-folk. Ingen må tro at dette talent av en talentspeider, som også er sterk nok til nærmest å kommandere folk til tjeneste, bare jobbet for å skaffe frem «sovende» Stay Behind-agenter for en ordinær beredskapsorganisasjon av NATO-typen. Vi må også huske at disse skulle være vanlige «grå» mennesker som ikke hadde gjort seg bemerket på noen måte, slik at de ikke kunne mistenkes eller risikere å bli internert av fienden ut fra kjente roller. Hvor mange slike finner man i Aspengrens miljø på Youngstorget?

Aspengren speidet nok etter folk som kunne brukes langt mer aktivt og offensivt. Personer av en type og på et nivå som Spilhaug ikke ville finne i HV. Personer som kunne brukes som mellomledere i «den fjerdes» operative ledd.

Formelt rekrutterte nok Aspengren til Stay Behind som sådan, men vel vitende om at nettopp disse ville bli vidererekruttert til mer aktiv tjeneste i «Alfa» - i første rekke nettopp til Kjettingmannens apparat - og direkte til Lindus i Stay Behind!

Vi minner om at[1047]

> *«I 1973 begynner den merkelige kontakten mellom møbelhandleren (Engen) og Tor Aspengren. En kontakt som varer helt fram til nå.»*

Årstallet (fra «Edderkoppen») behøver ikke være riktig, men det er åpenbart at det er et meget spesielt forhold mellom Arvid Engen og Tor Aspengren. Bortsett fra Steen, som Engen etablerte kontakt med familieveien, hadde han i virkeligheten få andre innfallsvinkler på dette nivået. Vi tipper Engen er blant Aspengrens rekrutter fra den tid Engen jobbet som kantinebestyrer på Gardermoen. Husk at en av oppgavene for Spilhaug-apparatet nettopp var å spionere på «suspekte offiserer». En kantine er et glimrende sted for å oppfange rykter om offiserene. Engen kan fra Stay Behind ha vært rekruttert videre til Spilhaug, men etterhvert etablert seg mer som en småkonge for seg selv, se forøvrig kap 25.1.

Dessuten hadde en rekke av HV-ungdommene fra områdene Sinsen/Løren og Nordstrand/Bekkelaget - dvs fra Spilhaugapparatet - i oppdrag å rapportere på sine offiserer når de møtte til førstegangstjeneste. Rapportene gikk via Spilhaug direkte til Stay Behind. Og på Gardermoen først via Engen..?

[1044] Viggo Johansen, Pål T Jørgensen og Finn Sjue: «Vi som styrer Norge». Aventura 1992. Side 209

[1045] Samme, se også Alf Ole Ask og Bjørn Westlie: «Maktens ansikt - et portrett av Jens Chr Hauge». Tiden 1991. Side 109.

[1046] Alf Ole Ask og Bjørn Westlie: «Maktens ansikt - et portrett av Jens Chr Hauge». Tiden 1991. Side 109.

[1047] Viggo Johansen og Pål T Jørgensen: «Edderkoppen - historien om en møbelhandler». Aventura 1989. Side 28.

24.3.2.8.7 Kjettingmannen og POT

I tildekkingsarbeidet for Spilhaug/Kjettingmannen gis POT en bred plass. POT har betinget adgang til å drive i Norge, slik at avstanden fra hva som er lov til Spilhaugs aktiviteter blir mindre. Dessuten skifter POT-sjefene fortere, mange er døde og noen er «utenom klanen», slik at det koster lite å la POT ta skylden. Spilhaug *har hatt og har visse forbindelser med POT likevel, men **etter ordre** fra Jens Chr Hauge, Gro og/eller Trond*:

- *Av samme grunner som POT nå brukes som syndebukk har mye av Tronds virksomheter vært kanalisert gjennom Tronds innsatte leieboer i POT, Iver Frigaard, så lenge han var der, og av tilsvarende «kontaktpersoner» senere*

- *Disse kontaktene - og POT selv - har dessuten «fått betalt» for dekkjobben ved at Spilhaug fra tid annen også kan brukes til formål nyttige for dem*

- *Det er nok riktig som beskrevet i «Norges Hemmelige Hær»[1048] at Spilhaugs/Kjettingmannens kontakter i POT var Sverre **Krokaas** på 50-tallet, Erik **Næss** fra en gang på 60-tallet og Steinar **Stavseng** 1977-80 (alle Politisk avdeling)*

- *Etter dette var det psykologen Sjues venn og samarbeidspartner Iver **Frigaard** i 12 år fra 1980 til 1992, avdeling for personellkontroll, anti-terror og beskyttelse ved statsbesøk (glemt av forfatterne!)*

- *Idag er det sikkert riktig at det er Mona **Samuelsen** i Politisk Avdeling[1049] som er «daglig-kontakt» - forøvrig også daglig kontakt til Sturla **Osen** i Lund-kommisjonen!*

- *Det er imidlertid all grunn til å tro at forholdet mellom POT-sjef Hans Olav Østgaard og Trond er hjerteligere enn Tronds forhold til alle tidligere POT-sjefer. Vi minner om at Østgaard søkte etter søknadsfristen da han ble ansatt av departementsråd Leif Eldring i 1993 (de bedre søkerne som hadde søkt i tide var ikke på Ap-nett!); det gjør man bare når man blir bedt om det*

- *Vi er kjent med at Østgaard er aktiv i samme del av HV som sønnen til Spilhaug og at de to gjerne stikker hodere sammen under øvelse. Dette er den delen av HV som Spilhaug har ledet i alle år, som han har rekrutteret folk fra og bruker som cover på alle måter.*

- *Dessuten var Steinar **Østgaard** sjef for Lindus fra slutten av 70-tallet til 1983[1050]. Han overtok etter Andrew **Torp** (nevø av statsminister Oscar **Torp** og fetter av E-sjef Reidar Torp). (NB: Det er meget viktig for Ap å kontrollere Lindus. I 1983 overtok major Finn **Horvei**[1051] frem til 1988, deretter ble han sjef for Stay Behind)*

- *Da redaksjonen (Gerhard **Helskog**) i TV-serien «Bak din rygg» sendte brev til POT vedr informasjon om Spilhaug, ble brevet ganske enkelt oversendt Spilhaug-apparatet, nærmest som «rette vedkommende» innenfor samme organisasjon. Det har de forsåvidt vært - med Trond som operasjonssjef!*

1048 Bye/Sjue, side 193
1049 Samme
1050 Ronald Bye og Finn Sjue: «Norges Hemmelige Hær». Tiden 1995. Side 92.
1051 Kjent fra IRA-skandalen, se kap. 24.3.2.1.2

24.3.3 «Alfa», Stay Behind og IB i Sverige

24.3.3.1 «Alfa» - Sverige

Sverige hadde i 1973 sin «IB»-skandale, da denne private sosialdemokratiske etterretningsorganisasjonen ble avslørt etter å ha eksistert som sådan siden 1964. (Det er hittil gått 23 år før vi får vår avsløring - i år?) I tillegg har Sverige også hatt en løpende debatt om politisk misbruk av tjenestene og «eksistensen» av det såkalte SAPO (Sosialdemokratenes Politi) som et eget nettverk bortgjemt i og finansiert av E-staben.

Er så dette alt? Meget tydet på at selv det organiserte superhemmelige, private Sverige hverken startet eller stoppet med IB. Sommeren 1995 bragte den svenske Falun-avisen Dala-Demokraten en artikkelserie som åpnet en helt ny front - nemlig eksistensen av et «Alfa» i Sverige.

Avisen hadde fått tak i en bunke dokumenter som angivelig skulle være utarbeidet av en organisasjon ved navn «Alfa» i Sverige. Bl a hadde den fått deler av et register over svenske borgere som hver var vurdert som en sikkerhetsrisiko etc., og på noen av disse fantes det dossierer fremkommet ved spaningsvirksomhet. Disse skulle ha vært overlevert svenske SÄPO som hadde verifisert dem. Da avisen undersøkte disse dokumentene, viste det seg at alt innhold korresponderte med faktiske forhold (om enn ikke nødvendigvis vurderingene). Det fremgår også av dokumentene at det ikke bare dreide seg om en ren leveranse, men at Alfa og SÄPO hade en tett og nær dialog om sakene og virksomheten. SÄPO nektet å kommentere saken for avisen, men en tidligere SÄPO-medarbeider bekreftet at vurderingene av en av personene med eget dossier på falt 100% sammen med SÄPOs. Han hadde behandlet vedkommende sak.

Ifølge avisen hadde den fått dokumentene fra en CIA-agent som hadde opplyst at de i 1984 var blitt overlatt en stiftelse/tidsskrift ved navn Contra i Sverige og derfra levert den svenske avdelingen av den norske paramilitære organisasjonen International Volontary Aid For Freedom (IVAF), opprettet i Oslo på begynnelsen av 80-tallet. IVAF var i realiteten en gruppe leiesoldater. Dokumentene skulle gått fra det svenske til det norske IVAF og derfra til det norske Alfa. Implisitt bekreftes dermed også det norske Alfa, som avisen på dette grunnlag antar eksisterer den dag i dag, av en kilde i CIA. Denne kilden hadde også gjort det klart at den norske Alfa-gruppen «sysslat med just stay behind-verksomhet.»

Dala-Demokraten siterer enda en kilde, en høyt rangerende politimann med etterretnings- og FN-tjeneste bak seg[1052]:

> *«Alfa? Var det inte det som Sten Andersson og Giesecke sysslade med? Som hade kontor uppe ved rikspolitistyrelsen....»*

Mannen som hadde benyttet dette kontoret oppgis å ha vært Bertil **Gålne**, den sist kjente kontorsjefen i Stay Behind. han gikk av i 1988. Den siste kjente øverste leder var Curt-Steffan **Giesecke**, arbeidsgiverforeningens sjef. Sten **Andersson** var «Sossernas» partisekretær.

Contra beskrives som en stiftelse og et tidsskrift på høyresiden med nedslagsfelt både i deler av Folkpartiet og Moderaterne og i utenomparlamentariske, mer ytterliggående grupper. Initiativtakeren Carl G **Holm** var da han stiftet Contra i 1975 ett år tidligere ansatt i det svenske industriforbundets samfunnsavdeling. I 1976 skrev han innledningen til boken «Kan kapitalismen överleva» der forordet ble skrevet av Curt-Steffan Giesecke, sjefen for den svenske arbeidsgiverforeningen SAF, som var bokens utgiver. Svenske Moderat Ungdom, som svarer til Unge Høyre, reagerte på sammenblandingen med Contra som ble betraktet som ytterliggående og ekskluderte Holm, men Holm beholdt partimedlemskap i moderpartiet.

Den svenske IB-sjefen Stig **Synnergren** mente altså at Alfa var en selvstendig organisasjon som samarbeidet med Stay Behind i Norge (se kap 24.3.2.7). Det stemmer jo helt med «Norges hemmelige hær», der Alfa er definert som Kjettingmannens nettverk kombinert med andre overlevende, hemmelige private grupper fra etterkrigstiden med en eller flere felles mektige ledere/oppdragsgivere rundt maktens tinder.

All finansiering av dette systemet ser ut til å komme i form av gode og romslige kjøps- og konsulentoppdrag fra Forsvaret, HV, E-staben, Stay Behind og andre etater som f. eks. Arbeidstilsynet v/ Gudmund **Harlem** - det skulle klargjøre hvem den reelle eier/bruker er!

Men det finnes også et svensk Stay Behind, som ifølge avisen bare var kjent av et fåtall ministre og de som skulle «vekke» organisasjonen når tiden kom. Det er også en referanse til svensk Stay Behind hos Bye/Sjue[1053]:

[1052] I en artikkelserie i Falun-avisen Dala-Demokraten i mai-juni 1995.

[1053] Ronald Bye og Finn Sjue: «Norges Hemmelige Hær». Tiden 1995. Side 74 f.

«Hans Ringvold forteller at han tidlig i 50-årene tilrettela et møte på farens eiendom i Singlefjorden utenfor Halden. Stedet ble valgt fordi det var lett å komme dit sjøveien - ubemerket. På møtet deltok Vilhelm Evang og Alf Martens Meyer, folk fra CIA og MI6, den svenske E-tjenesten og Stay behind-systemet. Ringvold har en vag erindring om at Jens Chr Hauge og William Colby også var med på møtet. Selv deltok han ikke i møtet. temaet var åpenbart samarbeid mellom norsk og svensk Stay behind, spesielt .. felles Blue Mix-operasjoner.»

Svensk Stay Behind forble hemmelig inntil begynnelsen av 90-tallet, da også denne organisasjonen ble avslørt av Dagens Nyheter. Det egentlige Stay Behind var etablert etter amerikansk initiativ, men Synnergren og Bye er begge inne på at både de ordinære tjenestene og private grupperinger på egen hånd har drevet «sidevirksomhet» som er langt fra sovende i påvente av okkupasjon. Både i Norge, Sverige og Finland fantes det ildsjeler som ikke var fornøyd med Stay Behind slik det så ut, mente Synnergren.

I 1990 sa myndighetene at svenske Stay Behind da var avviklet, men Dagens Nyheter kunne året etter bevise at organisasjonen var aktiv ihvertfall langt inn på 80-tallet.

Da Dala-Demokraten bragte sin artikkelserie sommeren 1995 krevde den sosialdemokratiske riksdagsmannen Lars-Erik **Lövdén** «alla kort på bordet», og SÄPO-sjefen Anders **Eriksson** lovet å granske. Vi har hørt om dette før, i Norge!

Den mest kjente person i IVAF er nordmannen Ole Christian **Olstad** (36). Han ble for noen år siden dømt for brudd på den svenske regnskapsloven i forbindelse med påståtte misligheter i organisasjonen Svenska Barnfondet i Falun, som han drev inntil da. I begynnelsen av 80-årene fremsto han i avisuntervjuer som leiesoldat for major Haddad Israel-støttede armé i Sør-Libanon. Senere startet han IVAF som ble beskyldt for å verve unge nordmenn til leiesoldatvirksomhet, men det benektet han senere. Han skal også ha truet med å blåse PLO-kontoret i Oslo i lufta[1054]. På midten av 80-tallet vekket han oppmerksomhet i Sverige for å ha kjent til personopplysninger om svenske politikere som bare SÄPO kunne kjenne til, og hevdet at han hadde fått dem fra Contra. Både SÄPO og Contra benektet dette[1055].

En annen norsk gruppe som spekulativt har vært knyttet opp til Alfa er *Viking*, som i Dagsrevyen i sommer ble beskrevet som en bortimot nynazistisk gruppe som drev våpentrening med AG-3 og M-72 i Nordmarka[1056].

24.3.3.2 Ulik historie

De samlede kilder lever liten tvil om at det har eksistert både Stay Behind og Alfa i både Norge og Sverige. Det er også på det rene at de norske delene av dette fortsatt er særdeles operative, og sannsynlig at det samme er forholdet i Sverige. Det er også klart at de samarbeider nøye.

Når man leser om disse organissjonene fremkommer dog en viktig forskjell. Mens vi i Norge bare med visse ubetydelige unntak knytter de uformelle båndene til Arbeiderpartiet, oppfattes de i Sverige i hovedsak å befinne seg på «høyresiden», med minst én Stay behind-leder fra arbeidsgiverforeningen og «avleggere» langt utover på høyresiden.

Dette har utvilsomt sin historiske forklaring. I Norge lå det etter krigen an til dyp og alvorlig strid mellom Ap på den ene siden og næringslivet og særlig Høyre på den annen. I løpet av krigen hadde motdagistene posisjonert seg i Ap og sildret etterhvert inn i de hemmelige tjenestene. Det lå an til omfattende iverksettelse av sosialistisk planøkonomisk politikk, og Ap hadde ingen tillit i næringslivet - og vice verca. Med ett mindre unntak ser det ut til at Hauge i 1948 mente alvor med å tvinge de næringslivsorientete/ikke-sosialistiske grupperingene inn i Stay Behind under solid Ap-militær kommando. Den største gruppen, Lien/Platou-utvalget som stammet fra næringslivet, ble helt nedlagt som sådan. Men Hauge lot flere Milorg-grupper forsette å være «våkne» og aktive, og særlig Kjettingmannen som helt klart var og er Ap-mann. Dermed kom Stay Behind-ledelsen under Ap-kontroll, og bare de Ap-kontrollerte gruppene fikk spille fritt og bli til «Alfa», der Milorg-tradisjonen med Hauge som høvding forble sentral.

Sverige var ikke okkupert og fikk ikke noe tilsvarende avbrudd i sine politiske tradisjoner eller radikalisering av det sosialdemokratiske partiet eller de hemmelige tjenester. I Sverige var det da opplest og vedtatt at staten var sosialdemokratisk enten den opptrådte slik eller sånn, og det forholdt de svenske kapitalistene seg til. Det har vært typisk for Sverige inntil for noen tiår siden at storkapitalen og den sosialdemokratiske staten har samarbeidet og tilpasset seg hverandre. Derfor er Sverige paradoksalt nok både et av verdens mest kapitalisiske land og et vestens

---

1054 VG 1. juni 1995.
1055 Tidningernas Telegrambyrå (TT) 31. mai 1995.
1056 Dagsrevyen 27. juni 1995.

mest sosialistiske land: Teigene er delte, kapitalen privat og profittorientert, men på velferdsstatens og reguleringsstatens premisser, og staten tilhører sosialdemokratene.

Det er derfor slett ikke overraskende om det som skjedde var at det i Sverige ble næringslivet som fikk i oppdrag å besvare den amerikanske henvendelsen om å bygge opp et Stay Behind. Det kunne åpenbart ikke gjøres på partikanaler på grunn av den svenske nøytraliteten, som var bibel, katekisme og evangelium i partiet. Skulle det gjøres, måtte det bli av helt andre miljøer, under total hemmelighet og i forståelse kun med de mest pragmatiske lederne i det svenske forsvaret, partiet og fagbevegelsen. Også dette svarer helt til den svenske dobbeltmoralen i alle år: Sterk verbal avstandtaken fra NATO og blokkpolitikken og fredsfremstøt mot øst, samtidig som det på kammerset ble samarbeidet flittig med det norske forsvaret, den svenske militære strategien ble tilpasset NATOs atomparaply, det ble samarbeidet om evakueringsprogrammer begge veier, det ble utviklet atomvåpen i dype svenske kjellere (også de fra norsk tungtvann?) osv.

Etter at det viste seg også Sverige - senere enn i Norge - at det sosialdemokratiske maktmonopolet ihvertfall iblant lot seg rokke i valg, ble det nok litt anderledes. De svenske næringslivsorganisasjonene har nok da øket sin interesse for grupperinger på høyresiden, men typisk i begynnelsen klossete og ukritisk, slik at man iblant er havnet sammen med for ytterliggående miljøer, med sidevirkninger for Stay Behind/Alfa. Men det kunne til den dag dag ikke hindre at Sossarna og næringslivet - «Andersson og Giesecke» - måtte passe på sine gamle hemmeligheter sammen.

Dette forklarer også hvorfor de få høyre-ekstreme gruppene som opptrer i denne sammenheng har svenske forbindelser. De hører ikke sosialt eller på noen annen måte hjemme i de norske Stay Behind/Alfa-miljøene, unntatt muligens via Mossad (jfr Olstad som Haddad-soldat, forøvrig også fra en meget Israel-vennlig familie). Siden det i Norge også har vært nær sagt fullstendig tette skott mellom den demokratiske sentrum/høyre-siden og den rasistiske/ny-nazistiske høyre-siden (egentlig ble grensen trukket enda tettere, jfr C. J. Hambros dramatiske brudd med Libertas), har denne i Norge hverken hatt noe miljøfellesskap av betydning med Stay Behind/Alfa i Norge (unntatt de få som ble med helt fra begynnelsen og holdt absolutt kjeft med det) eller det høyreekstreme miljøet rundt disse i Sverige. De norske ikke-sosialistiske partiene har antakelig vært den gruppering i Norge/Sverige (og for den saks skyld hele Skandinavia) som har visst minst om den hemmelige ulveverden som har omgitt dem.

I 1977 ble IB delvis omgjort til Krigs-IB og lagt organisasjonsmessig sammen med beredskapsdelene av den svenske forsvarsstaben, dvs sammen med «Stay Behind», og det er derfor god grunn til å anta de deretter i praksis har smeltet mer eller mindre sammen. Det svenske Alfa har sikkert hele tiden interessert seg for begge som en slags halvprivat del av det samlede SAPO-systemet (se følgende underkapitler).

24.3.3.3 IB og SAPO

På samme måten som i Norge ble det av sosialdemokratene drevet etterretning og overvåking mot kommunister og venstreorienterte på svenske arbeidsplasser etter krigen, som grunnlag for å kaste kommunistene ut av fagbevegelsen og hindre dem i å få nye posisjoner. Mistankene om dette og enkelte avsløringer førte til at man i 1975 etablerte begrepet «SAPO» (Sosialdemokratiska Arbeiderpartiets Polis) som et ordspill over det ordinære «SÄPO» (Säkerhetspolisen)[1057]. Jakten på denne antatte hemmelige organisasjonen mislyktes inntil det viste seg at det man var på jakt etter var den hemmelige, doble funksjon til et SAPO som var der hele tiden, dog uten at forkortelsen ble brukt så ofte: «Sosialdemokratiske arbetsplatsombudssorganisasjonen.» Partiet (SAP) hadde nemlig en egen slik organisasjon av faglige kontakter som drev helt åpenlyst, men i hemmelighet var den *også* en etterretnings- og overvåkingsorganisasjon helt på linje med den Ap/LO-tjenesten som fantes i Norge, men tydeligvis knyttet mer til SAP og mindre til LO enn i Norge. Sjefene for SAPO var partisekretærene Sven **Aspling** (1948-62) og Sten **Andersson** (1963-82).

Det statlige SÄPO drev også registrering av kommunister, men det synes som om SAPO ikke benyttet seg av det fordi det ikke var omfattende nok. Det hadde kun personkontroll i spesielle stillinger som formål, mens SAPO ønsket seg et fullstendig politisk kart over alle ansatte på større arbeidsplasser. På agentplanet skal det likevel ha vært et klart samarbeide, men mest ved at SAPO informerte SÄPO[1058]. I Norge var det et mye tettere samarbeide via Erik Næss m fl.

På 50-tallet var kommunistene grundig utrensket, og behovet gikk over til et mer generelt behov for å uybygge og styrke SAPs makt. Det ble i 1957 besluttet å etablere en ny, hemmelig enhet 100% kontrollert av

---

[1057] Thomas Kanger og Jonas Gummesson: «Kommunistjägarna». Ordfront förlag. Stockholm 1990. Side 24.
[1058] Kanger, s 60

SAP innenfor Forsvarets organisasjon. I august ble Carl Gustav Birger **Elmér**, da 38 (utdannet som militærpsykolog og sikkert forbilde for Finn Sjue!) ansatt som førstesekretær ved forsvarsstabens innenriksavdeling. Han avanserte etter seks uker til byråsjef og sjef for et nytt kontor i avdelingen. Sven **Andersson**, tidligere partisekretær og kommunikasjonsminister, og arkitekten bak å overføre etterretningsdelen av SAPO-virksomheten til forsvaret, ble samtidig forsvarsminister etter Torsten **Nilsson** som hadde vært mot tanken[1059].

Den nye enheten ble kalt «Fst/In grupp B» for «forsvarsstabens innenriksavdeling, gruppe Birger», med oppgaver ukjent for resten av avdelingen. I virkeligheten var de å skaffe opplysninger om sikkerhetstruende personer og virksomheter i Sverige, i begynnelsen ren kommunistregistrering. «Birgers gruppe» benyttet et grønt stempel med koden «S-UND» for sikkerhetsundersøkelser. Birger Elmér var en personlig venn av Olof **Palme**. De hadde begget arbeidet sammen i den ordinære svenske E-tjenesten 1953-54. Han hadde også drevet halvoffisiell etterretningsvirksomhet i Øst-Europa bl a ifbm at Raoul **Wallenberg** forsvant[1060].

Parallellene til Norge, der Ap/LO-tjenestens virksomhet ble koordinert med og etterhvert gradvis overført til Trond **Johansen**, venn av Knut **Frydenlund**, i fremskutt posisjon i E-staben, er forbløffende! (Man savnet bare en Vilhelm Evang på plass fra begynnelsen, slik at en helt ny enhet måtte opprettes.)

I begynnelsen hadde Birgers gruppe ikke feltpersonell, slik at innsamlingsfunksjonen fortsatt ble ivaretatt av SAPO. Allerede året etter begynte imidlertid Birger å rekruttere tidligere overvåkere fra partisekretariatene. På grunn av den dype hemmelighet virksomheten måtte omgis med, ble de ansatt i dekkstillinger bl a i Försvarets fabriksverk og Fortifikasjonsförvaltningen. Det ble også i 1958 anskaffet et privat dekkfirma, skredderbedriften Alf Lidvall Aktiebolag som skiftet navn til Collector Ltd Aktieselskap og så til Collector AB, for å drive «opplysnings- og inkassotjenester». Dette selskapet ble benyttet til å ansette Birgers agenter og skaffe dem leiligheter og biler[1061].

Igjen er parallellene til Norge oppsiktsvekkende, med partirekruttering og ansettelse i dekkstillinger f. eks. i Forsvarets Bygningstjenestene, og opprettelse av dekkfirmaer for etterretningsvirksomhet, som Norasonde A/S!

For fortsatt å beskytte dekkansettelsene, flyttet Birger sitt kontor - som etterhvert ble en egen avdeling - ut av forsvarets kontorer og flyttet en tid rundt i Stockholm sammen med sine nærmeste medarbeidere som altså formelt var ansatt andre steder. I 1965 ble Birgers kontor slått sammen med det såkalte T-kontoret, etterfølgeren etter krigstidens G-, senere C-kontor (etter sjefenes fornavn), som var den eneste del av den svenske statsforvaltningen som aktivt samarbeidet med nordmennene i Stockholm og ga bistand til den norske kurérvirksomheten. Dette kontorets oppgave var nå «på uoffisiell måte å drive etterretning i utlandet», dvs Humint. Det fantes i samme seksjon 2 i forsvarsstaben også Fst/In og Fst/Und, ordinære paralleller til de norske FO/S og FO/E. Ved sammenslutningen av B- og T-enhetene ble de løftet ut av seksjon 2 og etablert som IB, som fra 1965 *rapporterte direkte til Forsvarssjefen.* Fra 1970 var forsvarssjefen Stig Synnergren, solid sosialdemokrat som lenge hadde stått SAP-ledelsen nær. Birger Elmér ble sjef for IB som da hadde 20-30 ansatte[1062].

Ifølge Thomas **Kanger**/Jonas **Gummesson** er navnet «Informasjonsbyrån» en misforståelse som oppsto da Folket i Bild/Kulturfront avslørte IB i 1973. I virkeligheten sto IB for «Innhämtning Birger»[1063] - samme kodenavn som ble brukt på Kjettingmannen Helge O. Spilhaug i Norge!

IB ble et høyeffektivt registreringsverktøy som registrerte alle som kunne tenkes å ha den minste tilknytning til kommunistene (husk at i Sverige dekker VPK også den del av partispekteret som i Norge dekkes av SV) eller Øst-Europa, herunder alle som reiste østover uansett partitilknytning. Også SAPs indre opposisjon ble kartotekført. IB rekrutterte informanter i alle ulike venstresideorganisasjoner og sendte iblant inn infiltratører. All informasjon ble stilt til disposisjon for SAP, mens det ordinære Fst/In (=FO/S) kun fikk informasjon om klare sikkerhetsrisikoer og da bare noen av informasjonene vedrørende disse. IB var en klar sosialdemokratisk dekkorganisasjon innen det svenske forsvaret som rapporterte direkte til SAPs partisekretærer, SAPO-sjefene Sven **Aspling** og Sten **Andersson**. (Moderorganisasjonen SAPO fortsatte sin virksomhet. Det var bare etterretningsdelen som var overført IB. Selve ryddearbeidet måtte partiet utføre selv.) Men Elmér hadde også direkte kontakt med de fleste formennene i SSU, partiets ungdomsforbund. Den viktigste av disse var Ingvar **Carlsson** (1961-67), senere svensk statsminister[1064].

Ifølge Reiulf Steen[1065] spilte

1059 Kanger, s 87 f
1060 Kanger, s 88 f
1061 Kanger, s 91 ff
1062 Kanger, s 96 f
1063 Kanger, s 100
1064 Kanger, s 105
1065 Reiulf Steen: «Maktkamp». Tiden 1989. Side 84.

«IB også en viktig rolle i spionasjen mot Sovjet fra finsk jord».

Steen opplyser også at[1066]:

«(IB) utvekslet opplysninger både med CIA og Mossad»

Kanger/Gummesson tillegger IB mye av «æren» for at man i Sverige ikke fikk en norsk/dansk utvikling med etablering av et SF/SV mellom VPK og SAP. Poenget skal være at man fikk ekskludert potensielle utbrytere, særlig rundt studentgruppen Clarté (sml Orienteringsgruppen og senere AIK i Norge) i tide enkeltvis, før de kunne bli en selvstendig kraft som kunne gi grobunn for en koalisjon mellom utbrytere fra de to partiene. Dette ble mulig fordi Clarté-folkene ble registrert tidlig[1067].

IB bygget etterhvert opp et enormt kontaktnett ikke bare på arbeidsplassene, men i organisasjoner, offentlige etater, politiet, andre skandinaviske land osv. Nettet sies å ha omfattet 260 ulike «innganger», dvs hovedkontakter som kunne ha mange flere personer bak seg, tilsammen kanskje 4-5000 personer (dette kan være et akkumulert tall; ikke alle behøver å ha vært aktive samtidig). Industrins försvarsbyrå (sml Industrivernet) var del av nettet. Nettet omfattet ikke bare informatører, men også agenter av alle ulike slags yrkesgrupper som kunne komme godt med i offensiv virksomhet: Håndverkere, våpenhandlere, advokater, bilreparatører, elektroinstallatører, fotografer, ingeniører, glassmestere, leger, reisebyråer, journalister, trykkere, sveisere osv. Det var også rent kriminelle agenter, f. eks. skapsprengere[1068]. Igjen det samme som i Norge: Tronds nett «ute i det blå»!

Reiulf Steen skriver[1069]:

> *«Et sted underveis gikk de langt ut over grensene for det akseptable. De hadde fått altfor vide fulmakter og benyttet dem fullt ut. De foretok ulovlige aksjoner mot fremmede ambassader, de infiltrerte palestinske miljøer, de hadde et utall av dekkadresser og dekkfirmaer og var i realiteten utenfor enhver kontroll. De svenske sosialdemokratene brukte ihvertfall ikke de mulighetene de hadde til å bremse dem».*

Akkurat som i Norge! Dvs ulovlige aksjoner mot ambassader og infiltrasjon av palestinske miljøer - en blåkopi av Tronds virksomhet ved hjelp av sin underavdeling, Spilhaug-apparatet. Det er ihvertfall positivt at Reiulf **Steen** ser ut til å ha forstått hva Lund-kommisjonen ikke kommer til å forstå (når den som vi frykter vil føre Stortinget bak lyset ved å gi POT skylden for Spilhaug), dvs at de to IB-systemene (i Norge Spilhaug) er underavdelinger av de respektive Ap-systemer, dirigert og finansiert via de respektive E-staber.

I 1969 klarte rikspolitisjefen, som var blitt irritert over IBs konkurranseforhold til SÄPO, og sikkert også for at SÄPO i opinionen måtte ta ansvaret for den mye mer offensive, men hemmelige IB-etterretningen, å presse Regjeringen til å nedlegge IBs etterretningsvirksomhet, ved hjelp av følsomme opplysninger om IB-virksomhetens kobling til SAP. Offisielt skulle IB deretter bare drive utenlandsetterretning, men det viste seg at innenlandsspionasjen likevel fortsatte. Sjefen for innenriksavdelingen, Ingvar **Paues**, ble overført til en helt annen statsetat, men journalistene (Peter **Bratt** og Jan **Guillou**) som da skygget ham og andre IB-folk mente han fortsatte å drive med sine gamle ting derfra[1070].

Birger Elmér gikk offisielt av med pensjon like før IB ble avslørt i 1973, men fortsatte som sjef til 1974 og som «konsulent» til 1979. Det samme gjorde Ingvar Paues, da han ble pensjonist[1071]. Enda en parallell til Trond Johansen!

De to journalistene som avslørte IB ble avhørt av «spionåklagaran» Carl-Axel **Robèrt** i politiet. De trodde at avhørene skulle forberede et oppgjør med kriminaliteten innen IB, og samarbeidet villig. Men i virkeligheten ga avhørene grunnlag for å arrestere journalistene og sikte dem for spionasje, sammen med deres viktigste kilde i IB![1072] Igjen ser vi paralleller til Norge: Leif A Liers avhør av oss førte til kriminalisering av oss og høyst sannsynlig rettslig kjennelse for avlytting for å dekke over tidligere, pågående og etterfølgende ulovlig overvåking (siden han ikke fant noe grunnlag i avhørene måtte dette bygge på den falske Lauritzen-rapporten, se kap 18.5) - og Riksadvokatens Dahl-gruppe hadde kun som siktemål å innhente alle våre bevismidler som grunnlag for tildekking og diskreditering av oss. Ut fra det svenske eksempel kan vi visst være lykkelige over

---

1066 Steen, side 85.
1067 Kanger, s 106
1068 Kanger, s 112 f.
1069 Steen, side 85.
1070 Kanger, s 132 ff
1071 Kanger, s 137
1072 Kanger, s 137

ikke å ha blitt tiltalt selv! (Men nettopp denne risiko hadde vi forutsett i god tid og tatt alle forholdsregler, ved å holde våre stier helt rene i forhold til norsk lov.) Både Lier og Dahl brøt politiinstruksen (kap 18.18), og det må da også denne svenske varianten ha gjort? Enda en norsk parallell er klar: Politiet bidrar til å dekke over Ap-tjenestenes ulovligheter!

All annen gransking og etterforskning av IB i Sverige endte i ikke noe, akkurat som alle norske granskinger. Blant forklaringene finner vi enda en parallell til Norge: Eksperten i den ene granskningskommisjonen («Rosénska underrättelseutredningen»), Bertil **Wenblad**, viste seg å ha vært nestkommanderende i IB og selv ansvarlig for oppbyggingen av kommunistregisteret! Det var ukjent for de fleste, også at utvalget omfattet enda en person som var agent for de granskede[1073].

Men la oss minne om at det er helt likt Nygaard Haug's etterretningstjenesteutvalg i Norge, som hadde som medlem utenriksråd Georg **Kristiansen** som hadde hatt ansvar for og kontakt med hemmelig virksomhet det meste av sin karrière (kap 17.6) og som sekretær oblt Ole **Bakkehaug** som var både sjef for E-stabens (Tronds) sekretariat samt sjef for Stay Behind-avdelingen Argus - som vi forøvrig er overbevist har deltatt i overvåkingen av oss (kap 17.4)! Dessuten også tilsvarende Nygaard Haugs utvalgssekretær Sam **Harris** som giftet seg med Gros søster; og hvis far hadde helt spesielle forbindelser med Israel. Man får de beste granskningsrapporter når granskerne skal granske seg selv!

Vi minner også om at det ligner på oppnevnelsen av Regine Ramm **Bjerke** til Lund-kommisjonen i Norge. Hun er datter av tidl ekspedisjonssjef i Forsvarsdepartementet, Fredrik Ramm som i 20 år var meget sentral i det norske Stay Behind og en trofast medspiller til Jens Chr Hauge. Det er lite sannsynlig at *hans* datter vil nagle Gro, Hauge, Trond og Ap for den norske IB-skandalen, nemlig Tronds underavdeling Kjettingfabrikken og virksomheten i Stay Behind.

Resultatet i Sverige ble full hvitvasking - akkurat som Nygaard Haug i Norge - og en mindre omorganisering: IB ble lagt tilbake til seksjon 2 med nytt navn: GBU for «Gemensama byrå for underrättelser». Elmér, som offisielt var pensjonert, ble etterfulgt av Gösta **Lundström**, kjent krigsflyver og spaltist i Dagens Nyheter, og ansett som «militærblå» og langt fra SAP. Videre var det jo allerede vedtatt at IB fra 1969 bare skulle drive etterretning i utlandet[1074].

Men SAPO var fortsatt ikke avslørt.

Det ble den i 1975, men bare med et gløtt. Det begynte med at Aftonbladet avslørte at en tjenestemann i sykehusforvaltningen i Gøteborg, Jan **Lindqvist**, spionerte på de ansatte ved et sykehus, og la skylden på SÄPO. Men SÄPO nektet og det ble spekulert i en hemmelig partiorganisasjon som ble døpt SAPO. En rekke granskninger hvitvasket det hele. Underveis hadde justisminister Lennart **Geijer** benktet SÄPOs rolle. Etter en uke snudde han. Det hadde vært mistanker om terroristceller på sykehuset. Det lokale SÄPO hadde bedt om en agent. SÄPO-sjefen Hans **Holmér** innrømmet det hele, og at det var han som først hadde feilinformert Geijer. Dette var en dekkaksjon med visse elementer av sannhet. Men det var frykten for marxist-leninister på sykehuset som hadde startet aksjonen, ikke terrorister. Det fremgikk av et hemmelig PM skrevet bl a av Holmérs og Geijers felles informasjonssekretær Ebbe **Carlsson**. Carlsson var særlig kjent som parhest med Holmér[1075].

Men forfatterne kan fortelle at statsminister Olof **Palme** etter Aftonbladets avsløring straks tok kontakt med forsvarssjefen, Stig **Synnergren**. Etter denne kontakten kunne Geijer benekte SÄPOs rolle. Det hadde senere også vært et møte med bl a Palme, Synnergren, Geijer og Carlsson. Det var her det ble bestemt at SÄPO likevel skulle ta ansvaret, for å beskytte SAPO og IB (nå GBU).

Etterhvert kom Aftonbladet på sporet, og journalister der avslørte at Lindqvist ikke var agent for SÄPO, men SAPO, som de trodde hadde vært identisk med IBs tredje seksjon så lenge den eksisterte. SAPOs toppsjef skulle være Palme selv. Reportasjen ble stanset etter inngrep fra partiet (Aftonbladet er SAP-tilknyttet) for ikke å avsløre hva SAPO egentlig var.

En gransking av justisombudsmannen ble nøytralisert ved at forsvarssjef Stig Synnergren personlig hevdet overfor ombudsmannen at Gøteborgs-hendelsene hadde sammenheng med den militære beredskapsplanleggingen. Det skulle ved okkupasjon etableres en hemmelig regjering der bl a LO- og SAF (Svenske arbeidsgiverforeningen) skulle inngå. Til denne skulle det knyttes en motstandsbevegelse som bl a skulle ha folk i sykehusene for bl a lett å kunne skaffe opplysninger fra evt skadede fiendesoldater som ble innbragt. Derfor var Lindqvist plassert. Dette var et nytt nivå med blanding av løgn og halvsannheter som ombudsmannen slukte. Men blant halvsannhetene var eksistensen av en beredskapsorganisasjon.

1073 Kanger, s 139
1074 Kanger, s 140 f
1075 Hele sykehushistorien: Kanger, s 145 ff

I 1976 ble det ikke-sosialistisk koalisjonsregjering som iverksatte ny gransking ved en embetsmann i Justisdepartementet, Ingvar **Gullnäs**. Han fattet interesse for Synnergrens historie om en okkupasjonsregjering etc., og kom på sporet etter enda en hemmelig organisasjon, *Krigs-IB*. Men ellers ble han møtt med en mur av taushet, og konstaterte at han hadde møtt betydelig motvilje i forsvarsstaben. Han trodde det var IB som var innblandet, men kunne ikke bevise det. Han anbefalte at han fikk lede en ny granskningskommisjon med større ressurser og skjerpede virkemidler. Men i mellomtiden hadde SAP manøvrert i Riksdagen slik at trepartiregjeringen var blitt erstattet med en ren Folkparti-regjering! Denne var nok lettere å manipulere. I den tremannsgruppe som nå ble oppnevnt - uten Gullnäs - var IB selv representert! Det ble en tildekkingsutredning, enda et svensk Nygaard Haug-utvalg!

Forfatterne avslører selv den virkelige forklaringen på sykehushistorien[1076]:

Da innenriksvirksomheten til IB offisielt ble nedlagt i 1969 (effektivt fra 1970), ble den ikke gravlagt, bare frosset. Stillingene ble beholdt, men var ubesatt. Allerede i 1971 var sjefen for denne virksomheten, Ingvar Paues, tilbake i en av disse. Det ble noen år av 2-4 ansatte lagt planer for gjenopptakelse av aktivitetene under dypere dekke, bl a fordi en ny lov forbød meningsregistrering. Det skulle skje gjennom en samordning med beredskapsplanleggingen. Her fantes - i den ordinære sikkerhetsstaben - fra før planer for internering av personer som ville representere en sikkerhetsrisko ved krigsutbridd (i Norge ligger disse i Stay Behind - også i Sverige?). Og en kommunist var vel en sikkerhetsrisiko? Den gjenopprettede innenriksavdelingen i IB ble derfor i praksis sammensmeltet med Krigs-IB. SAPO fortsatte som informasjonsinnsamler, og arkivene ble plassert i sikkerhetsstaben. Konsekvensen var at listene vokste til de dekket *partiets behov* for å holde kontroll på arbeidsplassene. Nå kunne nesten hvem som helst regne med å bli internert ved krigsutbrudd!

Det var nettopp innsamling til dette register som fant sted ved sykehuset, som på tusenvis av andre svenske arbeidsplasser. Der var overvåkeren Lindqvist blitt ansatt av den fortjente SAP-politikeren Leif **Andersson** som også var mobiliseringsoppsatt i Krigs-IB, ganske riktig for å registrere kommunister og venstreradikalere, men nå kamuflert innenfor beredskapslovgivningen. Til syvende og sist var det virkelig SAPO som var oppdragsgiver.

Sykehussaken var således særdeles farlig. og Andersson hadde opptrådt dumt ved ansettelsen og Lindqvist hadde oppført seg altfor åpenlyst som agent. Andersson hadde ikke klart å holde kjeft for Gullnäs om Krigs-IB selv om dette ikke ga svaret for Gullnäs. Men fortsatt boring i sakene hadde kunnet avsløre alt sammen. og ifølge forfatterne blottlegge kjernen i en virksomhet som hadde foregått i 30 år, meningsspionasjone mot svenske arbeidere ved hjelp av det militære system - og eget system. Det ble helt maktpåliggende for «Sossarna» å stanse dette - derfor all løgnen, alle dekkhistoriene og alle tildekkingsgranskingene.

Ett spørsmål stilles ikke i boken: Var det så maktpåliggende at man også måtte få skiftet regjering i Sverige? Det ville heller ikke vært uten paralleller til Norge!

24.3.3.4 Krigs-IB

Krigs-IB ble først skikkelig avslørt i Sverige i 1988, igjen i Aftonbladet. Sten **Andersson** - nå utenriksminister - og fhv forsvarssjef Stig **Synnergren** forklarte at dette var en motstandsbevegelse som skulle aktiveres i krig - dvs «Stay Behind»-konseptet[1077].

Krigs-IB ble bygget opp på slutten av 50-tallet, parallelt med IB. Mens IB drev kommunistkontroll i samarbeid med hele partiorganisasjonen ned til arbeidsplasskontaktene i SAPO, besto Krigs-IB av rundt 100 av SAPs partitopper. Disse ble offisielt mobiliseringsplassert av Birger Elmér i Krigs-IB etter forslag fra SAPs partikontor! (Disse omfattet imidlertid etterhvert noen få næringslivsrepresentanter.) Krigs-IB skulle først og fremst være en etterretningstjeneste for den lovlige svenske regjering - som «selvsagt» var en SAP-regjering!

Ifølge Kanger/Gummesson var imidlertid Krigs-IB *ikke* identisk med svenske Stay Behind[1078]:

> *«Någon aktiv motstandsrörelse, ett ord som närmast förknippas med människor som kämpar med vapen i hand mot en ockupant, handlade det dock inte om. När Sten Andersson 1988 hävdade att Krigs-IB var en latent «motstandsrörelse» gjorde han sig skyldig till en politisk betingad överdrift. Förberedelser för en sådan organisation fanns också, men det var inte Krigs-IB.»*

[1076] Kanger, s 172 ff
[1077] Om Krigs-IB: Kanger, s 168 ff
[1078] Kanger, s 169 f

Krigs-IB var det svenske sosialdemokratiske arbeiderpartiets private Stay Behind, finansiert, administrert og kamuflert av Forsvaret. Hensikten var å sikre SAPs stilling *etter* en eventuell okkupasjon gjennom etterretningsarbeide gjort *under* okkupasjonen. Men samtidig hadde Krigs-IB en fredstidsfunksjon som etterretningstjeneste for IB. Samme oppgave, forskjellig målgruppe: I krig fienden, i fred det svenske folket. På toppen av det hele representerte ordningen en liten særfordel for partipamper: Mobiliseringsplasseringen i krigs-IB innebar at de slapp repetisjonsøvelser (de «øvet» på jobben)!

Vi antar på vår side at Krigs-IB og det svenske Stay Behind må ha glidd mye nærmere hverandre og i praksis sikkert langt på vei blitt det samme etter at Krigs-IB ble lagt sammen med Stay Behind som en beredskapsenhet. Det var jo stort sett det samme de drev med, både offisielt og uoffisielt!

Krigs-IB ble gjemmestedet for kommunistregistreringen etter forbudet av 1969, og det antar forfatterne det er den dag idag (dvs 1990 da boken kom ut). Birger Elmér ble forlangt «avviklet i løpet av inneværende døgn» av den moderate justisministeren Eric Krönmark i 1977, men det ble han bare formelt. Stig Synnergren forsøkte å få fortsette som sjef for Krigs-IB da han gikk av med pensjon i 1978, men det gikk ikke. SAPO som arbeidsplassorganisasjon finnes fortsatt, og det er ingen grunn til å tvile på at den fortsatt mottar informasjoner fra Krigs-IB.

Det var vært endel bruduljer i Sverige, som har medført endel omgrupperinger og enkelte riper i lakken for enkeltpersoner, men det er alt.

Nå er det stille og business as usual.

Forresten ikke fullt så stille. Systemet dukket opp til overflaten igjen i vinter, da en privatdetektiv engasjert av det sosialdemokratiske partiets eget reklamebyrå ble tatt for å overvåke og stjele dokumenter fra en kjent TV4-journalist, Bim **Enström**[1079]. Dokumentene ble så overlevert adm dir i boligkooperasjonen HSB i Stockholm, Ulrik **Fällmann**. Reklamebyrået har sin opprinnelese i den svenske A-pressen. Styreformann er tidligere partikasserer Bosse **Sundling**, og ett av styremedlemmene er Sten **Olsson**, sekretariatsleder for riksdagsgruppen. Byrået er visstnok så langt mest kjent for en voldsom PR-kampanje for Mona **Sahlin** som var partiets kommende statsministerkandidat inntil det ble for mye kredittkortbruk. Dets daglige leder, som beskrives som sosialdemokratenes reklameguru, Harald **Ullmann**, har mistet jobben. Ullmann og Fällmann skal tidligere ha arbeidet nært sammen innenfor partiet.

Bakgrunnen for overvåkingen var at Enström hadde avslørt korrupsjon i HSB, slik at Fällmanns forgjenger Rolf **Trodin** måtte gå av. Det er da ikke særlig troverdig når Fällmann benekter at han har bestilt overvåkingen, særlig ikke når han måtte innrømme å ha tatt imot de stjålne dokumentene.

Bim Enstrøm fikk vite om overvåkingen allerede i juli. Den pågikk inntil den omhyggelig ble avslørt i januar.

For oss ser dette ut som en ny arm av den svenske «fjerde tjeneste» SAPO, mest sannsynlig en dekkbedrift for det nå underjordiske og fullt levende Krigs-IB.

Aftenposten skrev:

> *«Vi mistenker ikke den sosialdemokratiske partiledelse for å være oppdragsgiver. Men hva vi her får avslørt, er en ukultur som henger nøye sammen med at sosialdemokratene gjennom årtier har sittet med bukten og begge endene i svensk samfunnsliv, så vel i posisjon som i opposisjon.»*

Såvel i posisjon som i opposisjon! Når vil Aftenposten si like klart fra om hva som er i galt i Norge?

Arbeiderbladet skrev:

> *«Spionbesøket i TV4 kaster en skygge av svensk Watergate over det sosialdemokratiske partiet.»*

24.3.3.5 «Ebbe og Hasse»

Ebbe **Carlsson** og Hans **Holmér** er i Norge mest kjent ifbm Palme-drapet og overvåking av kurdiske miljøer for å få skylden for drapet lagt der. Det var tredje gangen dette radarparet var i vinden. De hadde først hjulpet regjeringen med å dysse ned en telefonavlyttingsskandale. I sykehussaken spilte de også bare en lynavlederrolle. De to skal ikke ha noe med IB å gjøre. Kanger/Gummesson beskriver dem mer som «politiske torpedoer» for SAP.

[1079] Opplysningene fra Arbeiderbladet 10. januar og Aftenposten 12. januar 1996.

Men Holmér var nå SÄPO-sjef, og for oss er det interessant å notere seg at svensk presse stadig kommer tilbake til den spesielle *kultur* som eksisterte innenfor SÄPO. Da den tidligere svenske politisjefen Hans Holmér sammen med fem andre i 1990 sto i retten dømt for ulovlig avlytting av kurder-miljøene ifbm Palme-drapet, skrev f. eks. Aftonbladet[1080]:

> *«De, eller noen av dem kan ha hatt helt akseptable grunner for, i enkelte tilfeller å bryte loven.... Med det omfang avlyttingen hadde fått, ifølge mange opplysninger gitt i forundersøkelsesprotokollen, viser det seg at lovbruddene var begynt å løpe amok i SÄPO.*
> *Det er vanskelig å fri seg fra forestillingen om at det skjedde fordi sikkerhetspolitiet hadde låst seg fast i forestillingen om at påtale og dertil rettergang mot dem ville være svært vanskelig å føre frem.*
> *....De kunne ikke drømme om at det ville skje. Enda mindre deres underordnede.*
> *Derfor gjorde de som de gjorde, og knipen vi alle er havnet i er meget lik det mareritt de aldri brydde seg om å drømme.»*

Senere ble bl a Ebbe Carlssson dømt for ulovlig smugling av avlyttingsutstyr. Under rettssaken refererte Göteborgsposten statsadvokatens omtale av to av de andre tiltalte[1081]:

> *«(de) har levd i en verden der avlytting ble brukt som etterforskningsmetode og dit vi nå vet at avlyttingsutstyr ble innført for sikkerhetspolitiets regning uten å bli fortollet.*
> *- De har levd i et miljø der tankegangen har vært 'hensikten helliger midlene'. Lever man i et slikt miljø og sjerene ikke giper inn og retter det opp, er det spørsmål om det er rimelig at underordnede skal ta hele ansvaret.*
> *- Såvidt jeg forstår har selv Ebbe Carlsson kommet i kontakt med denne verden og blitt smittet.»*

Det er også interessant at det under rettssaken besto uklarhet om hvem som hadde gitt ordre til importen, fortsatt ifølge Göteborgsposten:

> *«Overanklageren Ola Nilsson sier at han selv tror at det var et enkeltinitiativ, uten sjefenes kunnskap. - Det er ikke helt enkelt, sa han med oppgitt stemme...*
> *Ifølge Nilsson er det Ebbe Carlsson som har vært motor i hele saken.... De tre andre anklagene .... kan slippe unna med betinget dom og kraftige bøter ...*
> *- Det er ikke utelukket at de trodde at hele aksjonen var sanksjonert av rikspolitisjefen, SÄPO-sjefen og justisministeren...*
> *Men ikke en gang rikspolitiledelsen har rett til å ta inn gods her i landet uten å fortolle det. Derfor må alle ha forstått at det dreide seg om smugling...»*

24.3.3.6 De norske kontaktene

Reiulf Steen skriver[1082]:

> *«(IB) samarbeidet også over landegrensene med tilsvarende organer i Norge, den norske militære etterretningstjenesten og Youngstorget».*

Av IB-historien fremgår at både IB og Krigs-IB hadde god kontakt med Norge. Det fremgår også at Krigs-IB ble innordnet under beredskapslovgivningen og enten til sist blitt en del av svenske Stay Behind eller ihvertfall blitt en meget nær samarbeidspartner. Det gjelder nok sikkert også det svenske Alfa, som beskrives som en ytre krets av grupper som samarbeider med Stay Behind i Sverige, som i Norge. Hvor mye alt dette er samme fenomen eller ulike organisjoner er ikke godt å si, men nær hverandre står de i alle fall, og i alle fall var Stig Synnergren i mange år sjef for det hele, i realiteten på vegne av det sosialdemokratiske partiet.

Mossad opererer også i Sverige, og i god kontakt med hele dette miljøet, jfr Contra, IVAF etc., og fortroppen av Mossads Lillehammer-lag som holdt møter med IB før de dro til Norge (kap 25.19.5.1).

På samme måte må vi regne med at det samlede norske miljøet rundt Trond, Stay Behind, Alfa/Kjettingmannen, Norasonde etc har god kontakt med Sverige, og at ihvertfall lederne for disse miljøene i de to land har vært svært godt informert om hverandre.

1080 Aftonbladet 4. september 1990

1081 Göteborgsposten 23. mai 1991

1082 Reiulf Steen: «Maktkamp». Tiden 1989. Side 84.

Ronald **Bye** bekreftet i 1989 at han var informatør for de norske hemmelige tjenestene fra 1963 og at han i den forbindelse hadde svenske kontakter. Han slo fast at dette hverken var det sivile overvåkingspolitiet eller regulær militær etterretning. Arbeiderbladet fastslo da at det kun gjensto ett alterativ: Den svenske hemmelige tjeneste IB - «sosialdemokratiets spesielle tjeneste» - som ble opprettet formelt i 1965 og avslørt i 1973[1083]. I 1991 bekreftet Bye for Klassekampen at det dreide seg om IB, og at også seksjonsleder Trond **Johansen** i E-staben hadde slik kontakt[1084]. På dette tidspunkt ble det også hevdet at sjefen for LO-skolen, Jacob **Grava**, hadde hatt nær kontakt med IB.

Senere skrev Ronald Bye at det var Arne Hjelm **Nilsens** venninne, Ingrid **Haugen**, som satte Bye i kontakt med svenske IB da Bye overtok etter Hjelm Nilsens død i 1967[1085]. Ingrid Haugen var enke etter Ingjald **Haugen** som døde tidlig etter å ha ledet det såkalte Faglig Utvalg som i realiteten styrte det ikke-nazistiske LO under krigen og foresto overgangen i LO fra krig til fred.

Men hovedliasonen i Norge til Sverige og IB med videre var Trond Johansen, som ble rasende da han oppdaget at Ronald Bye hadde hatt sine kontakter. Det var på et tidspunkt da IB var avslørt i Sverige og det var risiko for avsløring av de tilsvarende systemer i Norge, dvs Spilhaug-apparatet. Norasonde hadde tatt skritt til å flytte sin virksomhet fra Lørenvn (vegg i vegg med HV-brakka til Sinsen HV/Spilhaug) før IB-avsløringen (mens det brygget opp?), og fikk gjennomført disse i enorm hastighet da det skjedde.

Det understreker på nytt at Stig **Synnergren** visste hva han snakket om, da han uttalte at[1086]

> *«Jag har stött på namnet (Alfa). Som jag minns rörte det sig om en självständig organisasjon som samarbetade med stay-behind i Norge.»*

Gjennomgangen av den svenske historien omfatter kort og godt så utrolig mange paralleller til Norge at det er mulig å tenke seg annet enn informasjon og idéer har fri flyt mellom hele det svenske SAPO-systemet med ymse underlagte ledd og det tilsvarende systemet på norsk side.

24.4 Storaksjon for kontrollert avsløring

I kapitel 25.26 vil vi redegjøre for endel av Spilhaug-apparatets (Kjettingmannens) virksomhet frem til idag. Det er hevet over tvil at dette i alle år har vært Aps spesielle forlengede arm og det viktigste operative element for den «fjerde tjeneste», med formål å utføre klandestine og kriminelle aksjoner mot alle som av en eller annen grunn er utpekt til motstandere/risikoelementer, ut fra hensynet til å sikre Aps makt og/eller bringe Ap til makten, samt sikre at de «riktige» har makten i Ap. Gjennom HV og Stay Behind er dette en del av staten som er reservert for dette formål for Ap alene og styrt av Aps bakmenn, i forståelse med Aps ledelse, unntatt på slutten av perioden med Nordli og Steen da det ble satt inn for å bringe Gro til makten.

Herunder er dette apparatet ihvertfall siden ca 1989 satt inn mot oss - og mange andre vi kjenner til.

24.4.1 Panikk

I 1993 fikk hele systemet, og særlig Spilhaug-apparatet. panikk på grunn av Dahls pause og pressemeldinger om nært forestående arrestasjoner av folk i E-systemet etc. (se kap 18.8). Vi mener at justisminister Grete Faremo da fikk besøk fra Spilhaug-apparatet med klare krav om beskyttelse og videre tildekking (se kap 25.26.6). Ved siden av all annen tildekking i mellomtiden, har nok den generelle bekymring for at vi eller Lund-kommisjonen skulle avdekke Spilhaug-apparatet eller andre ubehagelige forhold knyttet til Stay Behind ledet til den konklusjon at man skulle gjøre som man gjorde sammen med Harald Stanghelle i Mossad/asylsøkersaken, nemlig komme med en kontrollert avsløring i en maskert versjon for at den skulle gjøre minst mulig skade.

Oppgaven ble gitt til topp-mannen i Stay Behind og Spilhaug-apparatet Frank **Siljeholt** og dypagenten. psykologen Finn **Sjue**: De skulle lede Gerhard **Helskog** og Ronald **Bye** «inn i øvelsene» (Bye har nok hatt sine egne motiver for å la seg trekke med - det kommer vi tilbake til!).

Helskog planla fra begynnelsen av 1995 å lage en dokumentarfilmserie og en TV-serie om etterretningstjenesten. Han fikk 4,7 mill kroner i støtte fra det såkalte AV-fondet. Både han og Bye ble oppsøkt av Finn Sjue som fortalte at han kunne levere en sprell levende toppkilde fra E-tjenesten: Frank Siljeholt.

1083 Arbeiderbladet 6. november 1989.
1084 Klassekampen 4. oktober 1991
1085 Ronald Bye med Finn Sjue og Alf R Jacobsen som medforfattere: «De visste alt», Tiden forlag 1994. Side 62.
1086 I en artikkelserie i Falun-avisen Dala-Demokraten i mai-juni 1995.

24.4.2 «Avhopperen» Siljeholt

Det var litt av en fangst! Den norske E-tjenesten, som aldri før i historien har vært «sviktet» av en eneste avhopper (det kan man ikke kalle de to offiserene som uhyre diskret og under full taushetsplikt informerte sine høyeste overordnede på politisk plan om mulige tjenestemessige avvik etc.) hadde nå tilsynelatende mistet kontrollen over en av sine mest betrodde menn, og det via «marxist-leninisten» Finn Sjue! Og denne betrodde offiseren velger altså å gå til Sjue og deretter lage bok og TV-serie fremfor å gå til den stortings-oppnevnte Lund-kommisjonen, som det i seg selv er så farlig å gå til at ingen andre E-folk har våget det (eller direkte til Riksadvokaten)!

Selv i bridge blir spillerne opplært til å være på vakt mot uventede gaver, slik som når motstanderen frivillig spiller ut og legger død sin egen ubeskyttede konge. Men dette er ikke bridge, ikke en gang poker, det er verdens mest avanserete narrespill med motstandere som har 50 års erfaring i provokasjoner og desinformasjon. Det eneste som ville vært merkeligere var hvis Trond Johansen selv stilte opp og berettet alle sine synder!

Siljeholdt er inngen hvem som helst. Han har ihvertfall siden ca 1970 vært *nestkommanderende* i Spilhaug-apparatet, og ble i 1973 fast ansatt hos Sven Ollestad sentralt i Stay Behind. Fra 1973 var han sjåfør og altmuligmann for det sentrale Stay Behind-apparatet. Dette er mannen som fremstår nærmest som en avhopper fra Stay behind/E-staben overfor Sjue og trekkes med til Bye og deretter Helskog.

Og han forteller villig vekk, endog intervjuet i egen person i TV-2!

Alvorlig talt! Har man ikke lest Watergate? Den viktigste kilden til Woodward og Bernstein het aldri mer enn «Deep Throat» og møtte med solbriller og oppbrettede frakkekrager da journalistene møtte ham f. eks. nede i mørke garasjer. Når vi møter våre kilder, er det tilsvarende på gatehjørner eller ensomme kafébord etter at begge parter har skiftet bil og drosje flere ganger. Men Helskog & Co møter sin i et flombelyst TV-studio! Og virker det som om Siljeholt frykter noen represalier?

Ingen har vel på lange tider til de grader brutt sin taushetsplikt som nettopp Frank Siljeholt! Riktignok har alle fått fritt leide til å fortelle om *ulovligheter*, men Siljeholt har blottlagt en masse detaljer omkring Stay Behinds *helt ordinære og lovlige virksomhet* - herunder f. eks. *lederens identitet*, som ut fra Stay Behinds natur virkelig skal være hemmelig!

Det måtte også forsvarsminister Jørgen Kosmo innrømme da han kommenterte avsløringene i media i november 1995[1087]: «Nå har en rekke tidligere ansatte (i Stay Behind) brutt sitt taushetsløfte.» Samtidig kom det et lite ymt over NTB[1088] fra den kjente tildekningsetterforsker Lasse Qvigstad om at *forfatterne* Bye og Sjue, men også flere av kildene, «kunne komme til å bli etterforsket».

Dette begynner å bli interessant. Qvigstad truer først og fremst *forfatterne*, enda han godt vet at han ikke kan få dømt noen av dem til 5 minutters samfunnstjeneste. De har ikke brutt noen taushetsplikt! De er i sin fulle rett til å sitere kilder, uavhengig av kildenes taushetsplikt, særlig fordi det her er åpenbart at Siljeholt går ut på bred front: I boken, i TV og til avisene. Hvorfor truer ikke Qvigstad TV-2 og Helskog med etterforskning? Svaret er nok at de trenger ikke den ekstra troverdighetshjelpen som Sjue gjør. Skulle noen komme i tvil om hvem han tjener, er det godt å bli litt truet av påtalemyndigheten!

Men Siljeholt navngis ikke, hverken av Kosmo eller Qvigstad. Det blir til «flere ansatte» og «flere av kildene». Men det er jo først og fremst han som har brutt taushetsplikten! Nå er det gått fire måneder, og vi har ikke hørt et kvidder om etterforskning av eller tiltale mot Siljeholt, fra hverken Qvigstad, Rieber-Mohn, Kosmo, Faremo eller Forsvarssjefen.

Men vi har hørt fra *talerøret!* Lederskribenten i VG, utvilsomt Alf R Jacobsen, gikk kraftig ut mot boken og forfatternes vurderinger av Stay Behind-systemet i forhold til politisk kontroll etc. Det er slik rollespillet skal være. Men samtidig hevder han, helt uriktig for en som skal være ekspert, at hovedtrekkene i boken «var kjent fra før» og at det bare bringes «noen nye og interessante opplysninger i tillegg til endel sladder og løst snakk»[1089]. I virkeligheten måtte Trond via Siljeholt slippe ut en masse hemmeligheter for at det skulle bli noe å trykke og sende på TV sammen med desinformasjonen som skulle redusere betydningen av og kamuflere plasseringen av Spilhaug-apparatet. I ettertid, derimot, passer det å tone ned dette for å beskytte Siljeholt. Det sier *talerøret* også rett ut:

> *«Vi mener det er galt å slepe noen av de impliserte for retten. Det kan så være at enkelte opplysninger om okkupasjonsberedskapen slik den er idag, har skadet organisasjonen. Men skaden er helt sikkert ikke uopprettelig.».*

1087 Referert trolig fra radio i Vårt Land 28. november 1995.
1088 Referert i Aftenposten 26. november 1995.
1089 VG 26. november 1995

Vi minner om at CC, som var den første som åpent omtalte Stay Behind[1090] (unntatt det lille som kom frem ved avsløringen av Hans Otto Meyers våpenlager i 1978) ble avhørt, siktet og etterforsket i årevis før saken ble henlagt, selv om han *ikke* brøt noe taushetsløfte. Men Siljeholt, som bryter sitt løfte på punkt etter punkt, er det ingen som en gang vil avhøre, med full støtte fra landets største avis! Men han skal visst «assistere» Qvigstad som nå for n'te gang «går løs på» Lillehammer-saken!.

Det er ikke så rart. Hvis det ble reist siktelse mot Siljeholt - som han selvsagt på forhånd er blitt garantert mot - ville det fort komme frem hvordan hele denne gigant-aksjonen var iscenesatt som et forsøk på å gravlegge Spilhaug-apparatet som en «privat gruppe» og overlevning etter etterkrigstiden, før Lund-kommisjonen eller andre fikk anledning til å avsløre det som det det er: Tronds forlengede arm og Stay Behinds «alter ego» med nok et bein i HV. Og kom man så langt, ser vi ikke bort fra at det kunne bli reist siktelse mot den ene av medforfatterne, men i så fall på et helt annet grunnlag!

24.4.3 Forvridd «avsløring»

Vi vet at Lund var sporet etter Stay Behinds evakueringsøvelse og Stay Behind-offiseren Israel Krupps medvirkning i Lillehammer-saken (se kap. 25.19). Derfor skulle Siljeholt presentere Krupp og antydninger om hans medvirkning på forhånd, på en slik måte at det så ut som om dette var solospill fra Krupps side og at han selv og Stay Behind-ledelsen var helt ukjent med saken. (Her mener vi at Siljeholt også hadde personlige motiver. Det er høyst sannsynlig at han medvirket selv, se kap. 25.19.3.1 og 25.19.12.2!)

Imidlertid kan vi påvise (kap 25.19.3.1) at han i boken/TV-serien holdt tilbake ett stykke meget viktig og oppsiktsvekkende informasjon om Lillehammer-saken, og det på en så påfallende måte at han like godt kunne sagt det motsatte. Noen måneder senere ble det imidlertid hensiktsmessig for Trond-systemet at Siljeholt kom med denne informasjonen også. Dette viser hvor styrt og selektiv «avsløringen» var!

Vi tror også Lund-kommisjonen var begynt å grave i etableringen av Stay Behind og på sporet etter grupperinger som fortsatte som identifiserbare enheter i eller rundt Stay Behind. Enten hadde de funnet Spilhaug-apparatet eller lå an til å finne det. Vi vet imidlertid at vi selv etterhvert var begynt å komme ganske nær.Vi hadde allerede avslørt Norasonde og visste at det måtte være en mye større, fortsatt operativ enhet i tillegg. Vi visste i hvilket område av byen den måtte finnes, og at den var tilknyttet Stay Behind, muligens også HV. Det var bare et spørsmål om tid før vi ville avsløre Spilhaug-apparatet som Tronds operative arm ved å observere agentene i marken og jobbe med deres identiteter. *Og hva vi visste, visste dessverre systemet - vi lever under full, daglig og teknisk raffinert overvåking!*

Dette var meget kritisk. Siljeholt/Sjue fikk derfor i oppdrag å foreta også en kontrollert «avsløring» av Spilhaug, samtidig som de skulle skape et bilde av Spilhaug-apparat som «overlevende og utdøende privat gruppe», mest mulig distansert fra E-tjenesten, men med tilkytningspunkt til POT. Det skulle være interessant å vite om Sjue var med på Helskogs og Byes intervjuer med Spilhaug - for å passe på!

Legg merke til at Spilhaug i alle intervjuer med ham stadig benekter ethvert forhold til E-tjenesten, men det er jo umulig! Spilhaugs ene ben er solid festet i Stay Behind, som er en regulær avdeling under E-tjenesten. I virkeligheten er Spilhaug-apparatet et slags «alter ego» av Stay Behind. Kjettingfabrikken er som dekkbedrift operasjonsledelse og administrativ ledelse for Aps Stay Behind-aktivisters virksomhet i «ikke-sovende» tilstand, mens den operative rammen ligger i HV - *også en militær avdeling*. Denne koordineringen mellom militære avdelinger og underhold av en dekkbedrift kan selvsagt ikke gjøres av POT!

Spilhaug/Kjettingmannens apparat er således en mye verre kopi av den svenske IB-affæren. Vi snakker om Aps egen hær, kamuflert i og finansiert av statsapparatet, for på alle lovlige og helst ulovlige vis å holde Ap ved makten. Bare apparatets slette eksistens som «organisasjon av militær karakter» er et grovt brudd på straffeloven, og å kjøpe tjenester fra dette - som POT, politi og påtalemyndighet og hele systemet gjør - er medvirkning!

24.4.4 Regjering og påtalemyndighet blunker ikke!

Pga i det minste alle *bruddene på* taushetsplikten - egentlig enda mer for desinformasjonen - burde Siljeholt allerede vært satt i varetekt av førstestatsadvokat Lasse **Qvigstad**, som nå angivelig skal etterforske Lillehammer-saken på nytt, og bli sittende der til han forteller alt han vet om Lillehammer-saken og om alle sine og andres Spilhaug-aktiviteter m m. Hvis ikke Qvigstad forstår det, bør han i neste omgang havne der selv, sammen med Siljeholt.

[1090] Chr Christensen: «Det hemmelige Norge». Athenæum 1983

Siljeholts fremtreden *er etter vår mening autorisert på høyeste hold* - det interessante er myndighetenes motiv for å gjøre dette i Lund- og Lillehammer-tider! - og påtalemyndighetens motiv for å medvirke ved å dekke over! For begge er motivene selvsagt at *de selv vil falle hvis Spilhaug faller* - fordi de har vært «Kjettingkunder» alle sammen og medvirket til at helt ulovlig virksomhet har funnet sted.

Siljehjolt var (og er?) nestkommanderende i Spilhaug-apparatet (kjernen i «Alfa» og Stay Behinds «alter ego»). Der må politi- og påtaleapparatet i perioder ha vært storkunde. Det er nemlig opplyst at Spilhaugs folk infiltrerte både narkomiljøer og kriminelle miljøer[1091]. Hvem tror man har vært oppdragsgivere for disse operasjonene? Og hvem tror man i neste runde har hatt stor glede og nytte av rapportene?

E-tjenesten styrte Spilhaug-apparatet, og *visste* at det man drev var ulovlig[1092]. For å dekke seg, sørget Trond for at Spilhaug-apparatet ble nyttig for andre, særlig, POT, politi og påtalemyndighet. *De måtte også forstå at dette var ulovlig, og dermed var de trukket inn som medansvarlige.* For hver dag folk i justisvesenet har visst om og brukt systemet, jo mer medskyldige er de blitt. Derfor må nå *alt* Spilhaug og Trond driver med dekkes over, for å redde justisfolkenes egne skinn!

Som for eksempel Spilhaug-overvåkingen av «suspekte offiserer»[1093] og tidligere statssekretærer[1094] dvs oss. Vi minner om at vi av nåværende sjef for E-seksjonen på Oslo politikammer Leif A. Lier, ble bedt om å anmelde denne kriminelle overvåkingen (slik at anmeldelsen kunne henlegges), men at det da straks ble opprettet direktekontakt Lier-Qvigstad om nye dekkaksjoner!

Når man vet at Spilhaug er beskyttet av de aller høyeste politiske sfærer, og hver dag leser i avisene at disse politikerne kommer til å sitte til Dommedag, er det jo ikke noe særlig risiko ved det likevel!

Til overmål ble Siljeholt gitt ekstra troverdighet *som avhopper* ved at man lot E-tjenestens talerør Alf R **Jacobsen** gå til frontalangrep på ham ved å plassere ham inn i sin oppdiktede verden om en majoritet av bitre og hevnlyste E-folk som i 50 år har konspirert mot de Vilhem Evang og Trond Johansen[1095]!

24.4.5 Tildekking av Trond og Frigaard

Sjues påvirkning fremtrer forøvrig gjennom flere klare mangler i boken til Bye/Sjue. Det er to identiteter som nesten aldri trekkes frem i forbindelse med Stay Behinds «omgivelser»: Trond Johansen og Iver Frigaard. Det er svært forbausende:

Trond Johansen, E-tjenestens mektigste mann i det meste av 50 års karriére der, var overordnet «Stay Behind», sjef for «Humint», liason til MI6, CIA og ikke minst Mossad, og dessuten mannen med alle kontaktene mot maktens tinder - herunder Jens Chr Hauge - og han som sitter på pengesekken. Vi finner det like opplagt at han har kjent til alle «omgivelsene» og utnyttet og videreutbygget og finansiert dem aktivt som deler av sitt apparat «ute i det blå». Boken beskriver tydelig E-tjenesten som oppdragsgiver også til de ytre gruppene, og forløperen «Spillet» levner ingen tvil om at den romanfiguren som er til forveksling lik Trond har direkte styringsmuligheter både til det egentlige Stay Behind og til «Alfa»-apparatet omkring, og kan spille dem sammen, hver for seg eller mot hverandre etter ønske!

Iver Frigaard er heller ikke nevnt av Bye/Sjue selv om han fortsatte virksomheten som Erik Næss drev i POT, den politiske kartleggingen/overvåkingen og samarbeidet med Ap/LO-tjenesten som i mellomtiden i stor grad var overflyttet til Trond og E-tjenesten. Forfatterne ignorerer at Frigaard var en ren leieboer hos POT og i realiteten underlagt Trond Johansen, og at dette er forklaringen på forfatternes undring over at POT og E-tjenesten samarbeider så mye. Vi regner med at de POT-sjefene som var nødt til å leve med dette, dvs Erstad og Urdal, og Urdals nestkommanderende Ulrich, har endel å fortelle om Frigaards «operasjoner ute på byen» - dvs kriminelle aksjoner ute på byen sammen med Tronds mest operative avdeling, det såkalte Spilhaugapparatet (se kap 24.3.2.8 nedenfor) - når de føler at de kan og tør gjøre det!

Frigaards inntreden som politiinspektør i POT er interessant. Trond gjorde allerede i 1972 et forsøk på å få inn nettopp Frank Siljeholt fra Spilhaugapparatet i POT. Vi antar at POT-sjef Haarstad da satte foten ned vis-a-vis Trond slik at Siljeholt ikke fikk stillingen. Bedre gikk det imidlertid med Frigaard som også opprinnelig - sammen med Finn Sjue - kom fra det merkelige symbiose-miljøet som gjennom 70-tallet utviklet seg rundt AKP/SUF, POT, E-tjenesten og dets Spilhaug-apparatet (se nedenfor); et miljø med plasserte infiltratører, vervede agenter og ekte AKP-ere som ble trukket inn i et samarbeide om å spionere og overvåke på venstre- og høyresiden

---

1091 Ronald Bye og Finn Sjue: «Norges Hemmelige Hær». Tiden 1995. Side 191.
1092 Vi vet konkret om at ulovligheten av dette ble klarlagt
1093 Det er opplyst i Bye/Sjue side 197 og det kan vi «suspekte» bekrefte!
1094 Det er ikke opplyst andre steder, men det kan vi også bekrefte - og det gjelder flere!
1095 VG 13. januar 1996

(se kap 25.2). Frigaard tok befalsskolen, fullførte sitt juridikum og ble under Brundtland-regjeringen (1980) sendt til Unifil (Bn Rønning) der han hadde sine 6 måneder som kaptein og ordonnanseoffiser og som sådan benyttet til avtaler, kontakter og kontrakter med den sørlibanesiske befolkningen. Etter minst et par forsøk fikk således Trond sin mann (Frigaard) inn i POT.

Utelatelsen av Frigaard er faktisk ganske skrikende, særlig når man ser på følgende avsnitt[1096]:

> *«Kontakten (med POT) ble etablert på et HV-kurs på Nesodden i 1950. Kontaktmannen var Sverre Krokaas, som ble den første leder av det som den gang het Politisk avdeling....*
> *Et stykke opp i 60-årene fikk Spilhaug ny kontakt i Politisk avdeling. Denne gangen var det politiinspektør Erik Næss, som siden ble avdelingsleder.*
> *Før Næss gikk av i 1977, fikk Spilhaug ny kontaktmann, denne gang Steinar Stavseng fra Trøndelag. Fortsatt har Spilhaug fast kontaktperson på Overvåkingssentralen. Nå er det Mona Samuelsen som tar seg av kontakten med Kjettingmannen.»*

Bare Stavseng og Samuelsen på 18 år? Nå nei. Fra 1980 til 1992, dvs i 12 av disse årene, het Spilhaugs kontakt Iver Frigaard. Hvordan kunne Finn Sjue glemme sin gode venn fra ungdomstiden i AKP og senere nært samarbeid for å bekjempe nynazister, passe på palestinamiljøet og skrive innsiktsfulle artikler i Klassekampen (se kap 25.2)? (Dessuten artikler som skulle skape legitimitet for agenter som de sammen sendte inn i Palestina-miljøet på 80-90-tallet?)

Forfatterne vet jo utmerket godt at Frigaard, uansett hans rapporteringslinjer, har vært den som har styrt en rekke offensive operasjoner og hatt ansvaret for anti-terror, personkontroll og sikring ved statsbesøk etc., og derfor selvsagt den som må ha vært oppdragsgiver til det meste av Spilhaug/Kjettingmannens oppdrag for POT (se kap 24.3.2.8 nedenfor), i virkeligheten for ham selv, Trond og Ap.

Dessuten må Frigaard ikke bare ha vært den som i POT var ansvarlig for sikkerhetsklareringen av kandidater til Stay Behind, men også vært mangeårig instruktør/foredragsholder på Stay Behind-kurs!

Hvorfor holdes Frigaard og Trond tilbake i skyggene av Bye/Sjue, dvs i praksis Sjue? Kanskje fordi Sjues vennskap og samarbeide med begge - og dermed også Spilhaug - *har vært i nærmerste laget?* Og at å minne for mye om disses forhold til infiltrasjon i AKP etc kan føre til at leseren gjør seg «ubehagelige» assosiasjoner?

Kanskje fordi han også vet det deltakerne i «spillet» vil at andre ikke skal vite; at Frigaards sjefer var nettopp Trond, og i de høyeste sfærer Jens Chr Hauge!

Høsten 1995 var heller ikke første gangen desinformasjon for å beskytte Spilhaug-apparatet var lagt ut:

I boken «Vi som styrer Norge» (1992)[1097] beskrives to henvendelser på 70-tallet til ansvarlig hold i E-tjenesten/Stay Behind om nærmere samarbeide. Den ene var ikke navngitt, men trolig nettopp Helge O. Spilhaug, mens den andre var Israel Krupp på vegne av Mossad. Begge skal ha blitt avvist. Dette er åpenbar desinformasjon, fordi begge var integrert med E-tjenesten/Stay Behind, allerede fra få år etter krigen. Hensikten da var å forhåndslagre en oppdiktet avstand mellom de private gruppene og Mossad på den ene siden, og E-tjenesten/Stay Behind på den annen. I fjor høst ble dette mer akutt, og en meget bred forhåndslagring måtte til (se nedenfor).

24.4.6 Om å skille sant fra usant

Hvordan kan man vite om hva som er riktig og hva som er desinformasjon i hysj-litteraturen? Noen få av de aktuelle norske forfatterne er intetanende, og tar imot alt som kommer med begeistring. Det er fortsatt mange som tror at den journalistiske bragd er *å få de hemmelige tjenester til å snakke*, og at dette er et spørsmål om å bygge opp tillit. Slik er det på mange andre områder journalister dekker. Men når man har med offensive tjenester å gjøre, er det noe annet. De gir ikke ved dørene. De vurderer omhyggelig til enhver tid hva som bør slippes av *sann informasjon* for å skape troverdighet og oppmerksomhet omkring *den desinformasjon og de fortielser som følger med.* Dette er jo deres ekspertområde! - helt forskjellig fra en informasjonssjef i Bondelaget! Det bør Kjetil Lund merke seg!

Det som slippes er *prisen* for det som skal oppnås. Hvis man f. eks. frykter at noe kommer til å bli avslørt, blir kostnadene ved at man slipper dette selv nær null, og det blir netto fortjeneste hvis man kan oppnå noe annet - eller få «avsløringen» formet slik man selv ønsker. *Derfor er alltid noe sant og noe usant og noe fortiet.* Bare skikkelig våkenhet om at det er slik og nøye analyse av hva som er hva gjør at man kan snu det hele: Bruke den riktige informasjonen, og nyttiggjøre seg de ekstra informasjoner man kan avlede av fortielsene og falskhetene.

[1096] Bye/Sjue side 193.

[1097] Viggo Johansen, Pål T Jørgensen og Finn Sjue: «Vi som styrer Norge». Aventura 1992. Side 213 og 225.

24.5 *Kjettingmenn og kjettingkunder*

Når 60-årene gikk mot slutten, gikk også Norges Kommunistiske Parti og Moskva-orienterte kommunister mot slutten som trusel av betydning for noe som helst i Norge. Egentlig skjedde det vel før, men dette er en bransje som ikke stoler på kortsiktige utviklingstrends!

Fortsatt holdt den kalde krigen seg nok et decennium eller to, og truselen om spionasje var særdeles reell opp gjennom 70-årene og godt etter Treholt. Men ingen kunne med hånden på hjertet lenger hevde at det fantes noe dynamisk politisk miljø som fostret potensielle landssvikere, utenom to små grupper som man hadde svært så god oversikt over: De siste dagers hellige i NKP, og deltakerne i det nye pjolterdiplomatiet med Sovjet - «Gerhardsens barn».

Det sysselsatte jo endel av apparatet, men det ble liksom ikke noe behov for massiv politisk overvåking av det. Det var ingen skjellsettende kamp mellom diktaturets og demokratiets kamp på arbeidsplassene lenger. Det var ingen politisk folkebevegelse man kunne skremme med for å holde liv i et nettverk av arbeidsplasskontakter og en hærskare av klipp-og-lim-overvåkere, avlyttere og arkivførere. Strengt tatt var det ikke lenger noe behov for Ap/LOs egen tjeneste, som også var på vei inn i de statlige tjenestene, men heller ikke var det noe saklig behov for den politiske overvåkningen som ble drevet der og i regi av «Alfa», Kjettingmannen og alt det andre.

Men ett behov hadde ikke forandret seg: Aps generelle behov for å overvåke alle andre de ikke likte, og for et apparat som kunne ta offensiv aksjon mot allehånde ubehagelige personer og organisasjoner.

Det *nasjonale behov* for innenlandsk overvåking/hemmelige operasjoner, overdrevent som det allerede var, smuldret bort, og kunne komme til å forsvinne som sikkert, trygt og vel tildekket arbeidsmiljø for det *partipolitiske behovet.*

Da kom utbruddet av SUF fra SF og den påfølgende fremveksten av det marxist-leninistiske miljøet i Norge på 70-tallet som nærmest en gudegitt gave. Plutselig tråkket det igjen vaskeekte kommunister med vaiende røde flagg nedover Karl Johan så alle kunne se dem. Vidunderlige kommunister, som snakket om «væpna revvolusjon», likvidasjonslister over små- og storborgerskapet (les: Ap og Høyre), «tvers gjennom lov til seier» osv. De drev endatil infiltrasjon i store og små organisasjoner og var i stand til å iverksette aksjoner med massevis av mennesker som flere ganger viste at de kunne både kaste stein, rive ned gjerder og grise til med maling. De klarte endog å infiltrere to eller tre bedriftsklubber, inklusive Oslo sporveier, og iverksette politiske streiker, og på toppen av det hele få Sigurd Allern valgt til soldattillitsmann og iverksette kludder innenfor Forsvarets egne rekker!

Overvåkere i alle byråkratier laget til nye mapper, nye arkivkort og nye utklippsbøker, og gikk øyeblikkelig i gang med sin nye store oppgave, en blåkopi av hva de hadde lært i 50-årene om kampen mot NKP og truselen fra øst.

Det var bare ett problem: De nye røde horder fant seg et fyrtårn ubehagelig langt borte, i Peking, i en riktignok ildrød kommunistisk nasjon, men en som man selv ikke innenfor Alf R Jacobsens «konservative E-falanks» kunne omtale som noe norsk nasjonalt sikkerhetsproblem uten å bli skyllet bort i rå latter. Det var *ingen kombinasjon* mellom m-l-ernes *politiske aktiviteter* eller *aksjonisme* og noe rekrutteringsgrunnlag for noen fremmed makts offensive virksomhet mot Norge.

I virkeligheten hadde vi nå kun å gjøre med en bølge av operette-kommunisme, og innerst inne visste vi det meget vel alle sammen, antakelig mange på rollelisten inklusive.

Mens man med NKP kunne hevde at det var flytende overgang mellom å overvåke *en potensiell femtekolonnist* og en *politisk aktivist*, kunne man ikke det med SUF og AKP. Tvert imot. Marxist-leninistenes hat mot «sosialimperialismen» overskred langt hatet mot «imperialismen» med forakt tillagt på toppen. Så underlig det kan høres om kommunister som ber aftenbønn til Mao Tse-Tung, hadde vi å gjøre med *en dypt nasjonal bevegelse uten en eneste forræder mot Norge* (unntatt de som etterhvert forrådte Norge til fordel for Ap).

M-l-bevegelsen skulle vært en jobb for ordenspolitiet, og ingen andre.

Men nå var det at vi på høyresiden sviktet. Vi vil iherdig forsvare vår foreldregenerasjon som gjorde felles sak med Ap mot Moskva-kommunistene, men må ta alvorlig selvkritikk på vegne av vår egen generasjon som ikke forsto at en mer outrert profil hos de nye kommunistene ikke var ensbetydende med at de lå like langt eller lenger ut på *aksen for sikkerhetsrisiko.* Selv om de lå langt fra sentrum politisk, skulle de *aldri vært marginalisert i forhold til demokratiet.*

Nå ble alle med å legitimere en oppmerksomhet mot m-l-bevegelsen fra halvhemmelige, helhemmelige og kriminelle deler av Aps offensive nett som pånytt ga dem et stort og herlig operasjonsmiljø der de kunne kamuflere alle andre offensive aktiviteter.

I parantes bemerket gjentok SUF/AKP etter kort tid det samme sviket selv. De utpekte en liten og forvirret, men akkurat like ufarlig, gruppe av rasister, nynazister og gatepøbel til hovedmotstandere, og satt selv først stille, men sluttet seg senere aktivt til, mens også denne lurvete gjengen ble bygget inn i Ap-systemets legitimitetsgrunnlag for å fortsette med politisk overvåking og holde svære hemmelige miljøer i arbeid.

Sannheten er også for disse gruppene at de aldri skulle vært noen oppgave for andre enn ordenspolitiet. Uansett hvor forskrudd, er de ikke noe arnested for femtekolonnister, fordi det ikke finnes noe land som er interessert i dem som kolonne av noen rang! *Heller ikke de skulle vært marginalisert i forhold til demokratiet - av andre enn velgerne.*

Men i alle de hemmelige kontorene fikk også de brune og svarte gruppene sine mapper, sine utklippsbøker og sine overvåkingsskjemaer. Etter hvert ble de også en slags katalysator for utviklingen av et for Norge helt unikt og merkelig submiljø mellom hysj-Norge og m-l-Norge. Det skal vi komme tilbake til.

Her er hvordan det begynte:

24.5.1 Kjettingmannens infiltrasjon i AKP(m-l)

Avdøde overvåkingssjef Gunnar **Haarstad** skiver i sin bok «Hemmelig tjeneste[1098]:

> *«...Tross alt snakk om 'væpna revolusjon', og en oppbygning og organisasjonspraksis som hadde likhetspunkter med en undergrunnsbevegelse, så vi det slik at det ikke var grobunn her i landet for voldelig eller annen systematisk bruk av ulovlige midler i den politiske kamp. Problemet kunne likevel ikke feies under teppet. Vi måtte følge med i det som foregikk også på dette området.»*

Haarstad sier lite om *hvordan* man valgte «å følge med», bare

> *«..ledersjiktet og medlemmene i disse bevegelser har i alle fall hatt overdrevne forestillinger om graden og omfanget av vår oppmerksomhet.»*

Hva med *metodene?* Det er mange ganger kommet frem at m-l-gruppene ble *infiltrert* i stor utstrekning. Politispaner Ole **Tinghaug** fortalte i 1993 at han i 1981 hadde infiltrert en gruppe rundt AKP, på oppdrag fra POT[1099].

SV's fhv partisekretær Lasse **Jahnsen** har ofte pekt på[1100]:

> *«...disse tjenesters bruk av provokatører og infiltratører overfor grupperinger og partier på venstresiden i norsk politikk..»*

Ifølge Ronald **Bye** m fl i boken «De visste alt», mente Overvåkingspolitiet de hadde god grunn til å infiltrere SUF-miljøet[1101]:

> *«Ved å vise til programposten om 'væpnet revolusjon' mente Overvåkingspolitiet at denne formen for infiltrasjon var på sin plass. Overvåkingspolitiet hadde som oppgave å undersøke om m-l-erne mente alvor med programmet.»*

At det faktisk foregikk infiltrasjon, ble også bekreftet i boken, med utgangspunkt i Erik **Næss**, en årrekke kontaktmann til Aps egen hemmelige tjeneste på 60- og 70-tallet[1102]:

> *«(I en rapport) er det ikke tilfeldig at at Næss bruker formuleringen 'rapporter fra SUF's sommerleir på Tromøya ved Arendal i år (10. - 17. august), forteller...'. For allerede da (1969) hadde Overvåkingspolitiet plassert en av sine yngre tjenestemenn blant sommerleirdeltakerne.*
>
> *I de neste årene infiltrerte Overvåkingspolitiet sommerleire ikke bare med én, men noen ganger med flere tjenestemenn. Dette var unge menn som på ingen måte stakk seg ut fra de øvrige 'fremmedelementene'»*

Et annet sted i Ronald Bye's bok fortelles det om en annen metode[1103]:

[1098] Gunnar Haarstad: «Hemmelig tjeneste». Aschehoug 1988. Side 200-201.
[1099] VG 2. desember 1993
[1100] Dagbladet 26. oktober 1994
[1101] Ronald Bye med Finn Sjue og Alf R Jacobsen som medforfattere: «De visste alt», Tiden forlag 1994. Side 114.
[1102] Ronald Bye med Finn Sjue og Alf R Jacobsen som medforfattere: «De visste alt», Tiden forlag 1994. Side 114.

«Næss var flink til å utnytte spesielle kontakter. En av de mest spesielle og nyttige kontaktene var en industrileder i Oslo. 'Birger' var dekknavnet hans som de få innvidde i tjenestene brukte når han skulle kobles på oppdrag.

Nå gikk bedriften som han også eide, ganske bra. Mannen kunne sikkert nøyd seg med den. Men han var sosialt engasjert. Blant annet plukket han opp noen unge arbeidsløse outsidere, hjalp dem og lot dem få jobb i fabrikken. De fikk hjelp av ham, og som takk fikk også 'Birger' hjelp av dem.

For 'Birger' var også politisk interessert - på sin måte.

Fra de tidlige etterkrigsårene hadde 'Birger' hatt kontakt med E-tjenestens E-14-avdeling, senteret som styrer den dypt hemmelige beredskapshæren i Norge - det såkalte stay behind-nettet. Etter hvert fikk han også kontakt med Overvåkingspolitiet, og særlig med Erik Næss.

Begge hadde gjensidig nytte av hverandre. Etter som striden mellom SF og ungdomsorganisasjonen SUF tilspisset seg på slutten av 60-tallet, mens Vietnam-demonstrantene bølget frem og mens studentopprøret også tok form i Norge, lot bedriftslederen enkelte av sine takknemlige og ytterst lojale ungdommer og ansatte infiltrere venstrevridde universitetsmiljøer, politiske ungdomsorganisasjoner og enkelte andre miljøer i Oslo.

Erik Næss samarbeidet med bedriftseieren og hans disipler. Han fikk en god del interessant informasjon ut av samspillet. Og ikke en kjeft oppdaget hva som foregikk, ikke en gang de mest skarpsynte og årvåkne i SUF (m-l) som ble til AKP (m-l) i 1973.

Ikke uten grunn ble Næss kalt 'infiltrasjonseksperten' i engere kretser.»

Senere har Bye/Sjue[1104] bekjentgjort at Birger er identisk med Helge O. Spilhaug. Det var altså Spilhaug-apparatet, i virkeligheten en integrert del av E-tjenesten, som utførte infiltrasjonsoppdragene, iblant med POT som cover, for å skaffe et «legitimt» dekke for Kjettingmannens operasjoner på vegne av sine virkelige sjefer i FO/E. Derfor har en og annen POT-tjenestemann tatt seg en sommerleir på Tromøya, men tyngden av «deep cover» agenter kom nok fra Spilhaug, dvs E-tjenesten og Trond!

24.5.2 Iver Frigaard - kjettingmann

Vi er for vår del blitt informert om at Iver **Frigaard** også en periode oppholdt seg i AKP (m-l)-miljøet[1105]. Om det i utgangspunktet var av revolusjonær glød og overbevisning (gode kvalifikasjoner for hans senere jobber?) eller av andre grunner, kjenner vi ikke til, men vi finner bakgrunnen for Frigaards inntreden som politiinspektør i POT interessant. Trond gjorde allerede i 1972 et forsøk på å få sin mann - Frank Siljeholt - fra Spilhaugapparatet inn i POT[1106]. Vi antar at POT-sjef Haarstad da satte foten ned vis-a-vis Trond slik at Siljeholt ikke fikk stillingen.

Bedre gikk det imidlertid med Frigaard. Etter juridikum og befalsskole ble han under Brundtland-regjeringen (1980) sendt til Unifil (Bn Rønning) der han hadde sine 6 måneder som kaptein og ordonnanseoffiser. Han ble som sådan benyttet til avtaler, kontakter og kontrakter med den sørlibanesiske befolkningen. Deretter fikk Trond sin mann Frigaard inn i POT etter minst et par forsøk. (mer om dette forholdet, se kap 13).

At Frigaard har vært Tronds mann i mange år før 1980, og derved også i hans AKP-tid, tar vi for gitt. Vi legger derfor til grunn at Frigaard enten ble vervet til Tronds apparat *etter* innmelding i SUF/AKP *eller* at han var infiltratør, *og i begge tilfelle tilknyttet Spilhaug-apparatet.* Heretter skal vi legge til grunn til *at Frigaard var en kjettingmann, han også.*

24.5.3 Den forunderlige symbiosen

Spilhaugs Kjettingfabrikk er altså nå avslørt som et integrert organisasjonsledd i Forsvaret, underlagt E-tjenesten, men i blant også som oppdragsgiver for POT, når dette passer E-tjenesten oggir den ekstra dekke. POT «har lov til» mer enn Trond!

1103 Ronald Bye med Finn Sjue og Alf R Jacobsen som medforfattere: «De visste alt», Tiden forlag 1994. Side 60.
1104 Ronald Bye og Finn Sjue: «Norges Hemmelige Hær». Tiden 1995.
1105 Fotrolige opplysninger fra privat kilde til Ramm og Setsaas
1106 Ronald Bye og Finn Sjue: «Norges Hemmelige Hær». Tiden 1995.

Vi har foran vist til beskrivelsen i boken «De visste alt» (av Bye, Sjue og Jacobsen)[1107] av Spilhaug i rollen som «Birger»:

> *«(Erik Næss/POT og Kjettingmannen/Birger) hadde gjensidig nytte av hverandre. Etter som striden mellom SF og ungdomsorganisasjonen SUF tilspisset seg på slutten av 60-tallet, mens Vietnam-demonstrantene bølget frem og mens studentopprøret også tok form i Norge, lot bedriftslederen enkelte av sine takknemlige og ytterst lojale ungdommer og ansatte infiltrere venstrevridde universitetsmiljøer, politiske ungdomsorganisasjoner og enkelte andre miljøer i Oslo.»*

Vi skal nå merke oss at selv dette ikke var helt nytt. Det ble omtalt slik i «Vi som styrer Norge» (av Johansen, Jørgensen og Sjue) [1108]:

> *«En del av E-tjenestens politiske overvåkingsvirksomhet bunner nok også i de spesielle Stay Behind-gruppene. Mye tyder på at disse gruppene ikke bare skal konsentrere seg om eventuelle utenlandske okkupasjonsstyrker i tilfelle ny krig. Ifølge våre kilder er en av deres oppgaver også å 'nøytralisere' potensielle landssvikere i tilfelle Norge kommer i krig. Og skal man nøytralisere noen, må man vite hvem 'noen' er. Med andre ord; en oversikt over det politiske nærmiljøet er av stor viktighet for disse gruppene.»*

Og så kom altså Bye og Sjue med «Norges hemmelige hær», der det ble meddelt at Birger var lik Spilhaug!

Og fellesnevneren mellom alle bøkene er Finn Sjue, som er medforfatter til alle tre og etteranmeldt til to av bøkene! Det skal vi komme tilbake til.

Det vi vil ta opp nå, er totalbildet av relasjoner mellom E-tjenesten, Stay Behind, Spilhaug, POT og SUF, senere AKP-miljøet, inklusive avisen Klassekampen, slik det utviklet seg gjennom årene. I begynnelsen var det neppe tvil om hvem som var overvåket og hvem som var overvåker.

Men la oss nå bygge inn de høyst uklare grenselinjer mellom POT og FO/E, **Frigaards** POT-avdelings de facto inkorporering i FO/E under Trond **Johansen**, utviklingen av «den fjerde tjeneste» og dennes økende interesse for andre deler av det politiske spektrum. Etter hvert som SUF/AKP ble mindre revolusjonært og mindre truende, og «den fjerde tjeneste» rettet sin oppmerksomhet mer og mer i høyreretning, både mot de demokratiske partiene representert på Stortinget og de mot ytterliggående rasist-grupperinger, får gamle overvåkere og gamle overvåkede stadig mer felles interesser.

Nøkkelen er de to tilsynelatende fjerntstående miljøenes felles interesse for den ekstreme høyresiden, rasister og nynazister.

Vi regner med at «POT's unge tjenestemenn» og «Birger's lojale arbeidere» er blitt satt på overvåking av disse gruppene, både direkte og spesielt i sine AKP-roller. Ved å late som om de gjør dette i egenskap av AKP'ere slår man to fluer i ett smekk: De får meget bedre «cover» som infiltratører i AKP-miljøet, og gjør samtidig nytte i aksjonene mot høyresiden. Det betyr ingenting for oppdragsgiveren, som i realiteten er den «den fjerde tjeneste», dvs Trond og E-tjenesten/Stay Behind/Spilhaug, men i sin tur kamuflert som POT gjennom Frigaard, om noen av infiltratørene etterhvert skulle begynne å identifisere seg med det moderniserte AKP. Tjenestens forhold til genuine AKP'ere behøver etterhvert ikke fortone seg som ulikt forholdet til de opprinnelige infiltratører. Her kan være et særdeles komplisert psykologisk og politisk spill i grenselandet mellom gjensidig infiltrasjon, hestehandling og symbiose, og vi kan ha med aktører å gjøre som er dels infiltrert, dels vervet og dels kooptert inn i et merkelig grenselandsmiljø.

SV'eren Ivar Johansen har f. eks. i TV Norge gitt uttrykk for at Klassekampens journalist Per Bangsund leverte egne lister over høyre-ekstremister til FO/E[1109].

Når dette symbiosemiljøet først er etablert med «den fjerde» som sterkeste medspiller, er det selvsagt også «den fjerde» som gjennom sine best plasserte og mest lojale personligheter som slår an tonen. Fra en felles interesse i å ta seg av den ekstreme høyresiden er veien nå ikke lang til å verve personer i dette miljøet til å ta seg den moderate høyresiden, de vanlige politiske ungdomsorganisasjonene, opposisjonspartiene på Stortinget, problembarn internt i Ap osv.

Legg også merke til det elegante i at tjenestene lærer seg til mer og mer å overvåke via stedfortreder. Mens Stortinget i begynnelsen i realiteten aksepterte overvåkingen av gammel-kommunistene, er det etterhvert kommet

[1107] Ronald Bye med Finn Sjue og Alf R Jacobsen som medforfattere: «De visste alt», Tiden forlag 1994
[1108] Viggo Johansen, Pål T Jørgensen og Finn Sjue: «Vi som styrer Norge». Aventura 1992. Side 162.
[1109] Dette er referert i Ny Tid 40/94

forbud mot overvåking på rent politisk grunnlag. Det er et velkjent fenomen at den som blir nektet en pågående aktivitet man trives med, fremfor å følge pålegget gjerne ser seg om etter utveier og omveier til å fortsette.

E-tjenesten/Stay Behind drev ikke noen virksomhet i Norge, nei, det var POT! Og POT drev ikke politisk overvåking selv, nei det var A/S Kjettingfabrikken mot SUF og AKP (m-l) etc, og SUF og AKP (m-l) mot alle andre. POT kunne ikke noe for det om det (svært motvillig?) fikk seg oversendt en og annen rapportkopi derfra, og kunne ikke hindre at originalen gikk til Trond!

Personell i dette symbiotiske grenseland definerer vi med dette som kjettingmenn, for det er hevet over tvil at den sterkeste innflytelse i dette miljøet kom nettopp fra Spilhaug-apparatets infiltrasjonseksperter. Om personene opprinnelig er infiltrert, «vervet» eller bare kooptert er i denne sammenheng av underordnet betydning, også hvilke avdelinger/personer innen «den fjerde» de etterhvert har knyttet seg mest opp til.

24.5.4 Hvor er de nå?

Så hva har skjedd gjennom årene med aktørene i dette symbiotiske miljøet fra slutten av 70- og 80-tallet? Hvem er de? Egentlig kan det jo være hvem som helst som var sånn rundt i de tidlige 20-årene i 60-årene, dvs er i sine tidlige 50-år i 90-årene, som den gangen var innom SUF/AKP-miljøene og gjerne har vært det senere.

Det vil jo ikke være unaturlig å lete etter dem blant personer som har fortsatt som operatører innenfor hysj'ens fagområde?

Kanskje noen som er blitt store journalister og forfattere på basis av sine kunnskaper fra den tiden?

Kanskje en som vi allerede kjenner, Iver Frigaard, og som siden fikk god jobb i POT, der fant den gamle rotekassen etter Erik Næss og oppdaget at han hadde mer til felles med gamle venner fra studiedagene og m-l-tiden enn han ante selv, og nå vekket til live dette gamle fellesskap?

La oss slutte å gå rundt grøten: Vi har på ulike måter i denne boken konstatert at journalistene, «dødarene» og forfatterne Alf R Jacobsen og Finn Sjue gjennom sin journalistiske virksomhet og sine forfatterskap har spilt så mange forskjellige roller, opptrådt så selvmotsigende i forhold til en ren journalistisk identitet og dukket opp i så mange påfallende sammenhenger at den samlede virksomheten klart tjener «den fjerde tjenestes» interesser.

Finn Sjue faller umiddelbart innenfor definisjonen av «kjettingmann». Han har i mange år samarbeidet nært med POT/Frigaard om tiltak mot den ekstreme høyresiden og benyttet denne forbindelsen til å skaffe seg stoff ingen andre enn han og Alf R Jacobsen har muligheter for. Vi skal komme tilbake til at han fortjener å være kjettingmann på enda flere måter enn dette.

Vi har lyst til å minne om hva de to selv, sammen med Ronald Bye, skrev om en annen journalist, Arne Hjelm Nilsen og hans jobb i Arbeiderbladet [1110]:

> *«Denne jobben ga ham en beleilig plattform, siden et perfekt dekke for å avlede oppmerksomheten fra hysj-jobben.»*

Vi har også lyst til å minne om hva Stephen Dorril skrev om MI6 (den britiske E-tjenestens) forhold til bl a journalister[1111]:

> *«Deres .. verdi er deres spesielle tilgang til grupper eller mål som tjenestene har i siktelinjen, men ikke kan nå på egen hånd. Og hvis noe går galt, kan tjenestene alltid ty til sitt velbrukte forsvar 'troverdig benektelse'. Disse 'respekterte korrespondentene' eller 'autoriserte uoffisielle agenter' er ikke alltid like høyt verdsatt av etterretnings-utøverne...»*

Det er interesssant å notere seg at MI6 brukte en tilsynelatende helt uskyldig etat som dekkorgan for denne virksomheten:

> *«I strid med den offisielle linjen at MI6 ikke skulle operere på britisk jord, omdannet MI5 den London-baserte 'Produktforskningskontrollen' til en styringsorganisasjon for hundrevis av forretningsmenn, journalister og akademikere som samlet inn informasjoner...»*

Akkurat som Kjettingfabrikken!

[1110] Ronald Bye med Finn Sjue og Alf R Jacobsen som medforfattere: «De visste alt», Tiden forlag 1994. Side 56.

[1111] Stephen Dorril: «The Secret Conspiracy». Mandarin 1993. Side 274 i paperback-utgaven.

24.5.5 Finn Sjue - kjettingmann

Vi skal nå se nærmere på disse våre to fremste «tjenestedødare», som vi allerede har hilst på flere ganger. Vi skal starte med den kjente «Harald **Stanghelles** metode om hvordan man skal vurdere journalisters rolle», nemlig «nøye å følge deres journalistikk» (se kap 19). Vi skal begynne med Finn Sjue. La oss oppsummere endel av hva vi allerede har notert oss om hans journalistikk:

- *Ingen journalist har gjennom mange år hatt så gode kilder dypt inne i de hemmelige tjenester som den angivelige AKP-redaktør/journalist Finn Sjue. Hver eneste gang noe tema er kommet opp, har Sjue øyeblikkelig hatt mulighet for å fylle opp med omfattende detaljrikdom og feature-beskrivelser. Dette meget påfallende forhold for en person som er dømt for ulovlig offentgjørelse av forsvarshemmeligheter og angivelig en motstander av alt norsk sikkerhetspolitikk bygger på, uten at det er etterforsket mer enn den ene gangen, er i seg meget påfallende. Ser man nærmere etter, er det imidlertid sjelden han bringer* ***reelle*** *avsløringer som ikke allerede var fremkommet eller måtte ventes å dukke opp.*

- *Det er kjent at Sjue hadde visum til USA også i den periode visum ikke skulle gis til medlemmer av kommunistpartier. Sjues partifeller og selv stortingsrepresentanter fra SV ble nektet*[1112]*.*

- *Sjue var en svært viktig aktør i den såkalte «Myrdal-saken», der Arne* ***Myrdal*** *etter hva vi finner godtgjort ble uvederheftig bygget opp av «symbiose-miljøet» rundt Frigaard og Sjue fra en liten aksjonist som kunne tenke seg å knuse vinduer i asylmottak, eventuelt tenne på en falleferdig brakke som demonstrasjon, til en middels terrorist som angivelig skulle være med på å planlegge dynamittangrep (se kap 25.1.10)*

- *Sjue opererte i denne saken sammen med Frigaard-agenten Tom* ***Krømcke***

- *Da Viggo* ***Johansen*** *og Pål T* ***Jørgensen*** *hadde skrevet «Edderkoppen»*[1113]*, og varslet om at de ville komme med ny bok («Vi som styrer Norge»)* [1114]*, sørget Sjue for å bli med som etteranmeldt medforfatter, etter vår mening for å sikre sine symbiotiske venner forhåndsinnsyn og påvirke innholdet mest mulig*

- *Da Alf R Jacobsen ga ut sin hvitvaskingsbok for E-tjenesten og Trond*[1115] *- en av Norgeshistoriens mest ensidige trykksaker - sto Sjue langt fremme i rekkene av gratulanter og køen av tidligere Trond-kritikere som skulle ta «sjølkritikk». Han gjorde intet forsøk på å forsvare sitt eget produkt «Vi som styrer Norge» mot Jacobsens blodbad-lignende slakt av denne boken! (Se kap 25.11).*

- *Da Ronald Bye hadde skrevet romanen «9. etasje»*[1116] *og varslet om at han ville komme med de virkelige avsløringene i en ny bok*[1117]*, sørget Sjue for å bli med som etteranmeldt medforfatter og trakk med seg en annen kjettingmann, Alf R Jacobsen, etter vår mening av samme grunner som boken med Jørgensen/Johansen*

- *Til tross for at Sjue har interessert seg for overvåking og avlytting i en årrekke, kan vi ikke se at han har interessert seg spesielt for temaet romavlytting via telefon og hvorfor det undertrykkes i Norge (se kap 6.1)*

- *Da det ifjor ble fare for at Lund-kommisjonen skulle komme på sporet av miljøet rundt Stay Behind og «Kjettingfabrikken», ble det svært viktig for «den fjerde» å presentere sin egen*

1112 Egne kilder.

1113 Viggo Johansen og Pål T Jørgensen: «Edderkoppen - historien om en møbelhandler». Aventura 1989.

1114 Viggo Johansen, Pål T Jørgensen og Finn Sjue: «Vi som styrer Norge». Aventura 1992

1115 Alf R Jacobsen: «Mistenksomhetens pris». Aschehoug 1995.

1116 Ronald Bye: «Niende etasje.» Tiden 1993.

1117 Ronald Bye med Finn Sjue og Alf R Jacobsen som medforfattere: «De visste alt», Tiden forlag 1994.

tilpassede versjon, som bl a sterkt måtte neddempe Kjettingmannens tilknytning til Forsvaret, HV og Trond, og istedet skape som kamuflasje mest mulig tilknytning til POT. Denne jobben ble gitt til Spilhaugs tidligere nestkommanderende Frank ***Siljeholt*** *og Finn Sjue, som fikk meg seg Ronald* ***Bye*** *(se kap 24.4) (meningen var å lure Bye, men vi er ikke så sikre på hvem som lurer hvem)*

- *Sjue var i en innledningsfase - da vårt materiale var langt fra så solid og komplett som det er nå - meget interessert i å samarbeide med oss og bruke sine journalistiske ressurser til å videreutvikle våre spor. Vi noterte oss imidlertid at han flere ganger bare la bort svært interessante spor og, kom tilbake med gale og villedende opplysninger. Vi satte ham da på en prøve ved å gi ham et stykke helt nytt og helt ekte informasjon som han som AKP-er ville måtte slå opp i Klassekampen med det samme, men som han ikke ville få lov til å gå videre på hvis han i virkeligheten var styrt av Trond. Det kom aldri noe oppslag. Til slutt bragte han selv i Klassekampen en oppkonstuert dekkhistorie for en av operasjonsleilighetene rettet mot oss (se kap. 18.7, 19 og 20.4.14) uten å varsle oss før det var for sent å gjøre noe med utgivelsen og uten å gi oss sjanse til å kommentere saken. Da han varslet oss sent kvelden før etter trykkstart oppga han endog et galt navn på hovedpersonen, muligens for å gi oss sjansen til å diskreditere oss selv.*

- *Spilhaug-agent Jostein* ***Mølbach****, som ble hjulpet av Sjue til denne dekkaksjonen, ved at han angivelig selv skulle være blant beboerne av denne leiligheten, ble selv ved hjelp av en dekkhistorie skrevet av Sjue i Klassekampen infiltrert inn i Palestina-miljøet som en av Frigaard/Sjues agenter under Kuwaitkrisen. Han hadde også vært i Libanon i samme tropp som en Spilhaug/Mossad-overvåker (Hans Petter* ***Hagen****) som tidligere hadde operert mot Setsaas på Ellingsrud fra en annen overvåkingsleilighet i samarbeid med Mossad Norge! (se kap 1).*

- *Jostein Mølbach ble forøvrig også benyttet som dekkbeboer av en leilighet i forbindelse med overvåkingen av Oddmund* ***Hammerstad*** *mens han satt i Karstad-utvalget*

- *Lenge før* ***vi*** *hadde avslørt Sjue fattet SV-kretser mistanke til Sjue for å samarbeide med de hemmelige tjenestene, på bakgrunn av «listesaken» etc. SV's fhv partisekretær Lasse* ***Jahnsen*** *spurte[1118]: «Hva har egentlig AKPs rolle vært i forhold til disse tjenestene, og hvor står 'overvåkingsdødaren' Finn Sjue i dette bildet?» Bakgrunnen for denne saken var at Sjue hadde fått tak i listene uten selv å offentliggjøre dem, men[1119]«...tordnet .. i Klassekampen mot SV om å få 'agentlistene på bordet' og 'papira offentleggjort snøgt'»[1120] I en reportasje i Dagbladet sa Jahnsen[1121]: «Hva har Klassekampen gjort med disse listene - har de brent dem? Har de sendt dem til Kina? Eller har de gitt dem til Politiet? De har ihvertfall aldri offentliggjort noe av materialet om Forsvarets Etterretningstjeneste.» I TV Norge-programmet LJK[1122] anklaget han Klassekampen og Finn Sjue «for å ha gått i ledtog med Overvåkingspolitiet». Sjue protesterte, selvsagt. (Se hele historien i kap 19)*

- *Finn Sjue er psykolog. Han skrev sin hovedoppgave på Universitetet om «psykologi og makt», et grunnfag innen hemmelige tjenester.*

- *Da Dahl-gruppen tok pause, bragte Sjue et dobbeltsidig oppslag i Klassekampen om den angivelige årsaken, som skulle ligge i rivalisering mellom Dahl og Nygaard Haug-utvalget. Han roste Dahl-gruppen opp i skyene og kritiserte Nygaard Haug. Hensikten var å bidra til en pågående aksjon mot Stortinget for å få manipulert hovedetterforskerne Sturla* ***Osen*** *og Bjørn* ***Tvete-Berger*** *i Dahl-gruppen inn i den nye Lund-kommisjonen. Hovedelementene i historien var helt gale, men hensikten åpenbar for å avlede oppmerskomheten fra hva som virkelig skjedde. Et fremragende desinformasjonsopplegg som må analyseres grundig (det er gjort i kap 20.4.14)*

[1118] Dagbladet 26. oktober 1994
[1119] Se bl a Steinar Hansson i Dagbladet 28. oktober 1994
[1120] Fortsatt Hansson i Dagbladet 28. oktober 94
[1121] Dagbladet 26. oktober 1994
[1122] Referert bl a i Dagbladet 27. oktober 1994

- *Det forekommer stadig rapporter om at Sjue pleier meget hyppig omgang med den ene av de nevnte hovedetterforskerne som nå er i Lund-Kommisjonen*

- *Det hører med til den forannevnte historien at Sjue visste meget mer om Dahl-gruppen enn vi som møtte der daglig gjorde selv!*

- *Sjue var den eneste som utredningsutvalget for «Strafferettslige regler i terroristbekjempelsen» hadde møte med utenom NUPI og Overvåkingspolitiet [1123]. Utvalgets formann var ekspedisjonssjef Morten **Ruud** i Justisdepartementets Polaravdeling. Utvalget hadde 19 møter. Hvorfor ble han behandlet nærmest som en myndighetsperson? Der satt også Ingse **Stabel** som nå er i Lund-kommisjonen. (Se kap 23.12.2)*

- *Kristen **Ringvold** - mer borgerlig person skal man lete lenge etter, også både sønn og nevø av Stay Behind - valgte å gå til Sjue i Klassekampen da han etter mange års taushet plutselig fortalte historien om «DnC-notatene om SUF» - se nedenfor. Hvorfor? Gammelt vennskaps skyld?*

- *I den forbindelse visste Sjue at nestformann Odd **Højdahl** i LO var sjef for LO/Aps etterretningsnett. Det visste ingen andre - da.*

- *Finn **Sjue** var sjefsutrederen for Erling **Folkvord** og Espen **Mathisen** da de forfattet «Sannheta om boblebadet»[1124] vedr Ronald **Bye** og Tove Heggen **Larsen** m m. Dette var ledd i «korrupsjonsjakten» i Oslo kommune der Iver **Frigaards** bror Knut **Frigaard** helte bensin på bålet fra sine gjemmer.*

Det spesielle og bemerkelsesverdige med Finn Sjue er at han i sine medforfatterskap er dristig nok til å medvirke til å bringe frem en rekke opplysninger som meget vel kan dreie seg om hans egen infiltrasjonsvirksomhet, som f. eks.

- *Som medforfatter til Ronald **Bye** var han med på å avsløre at POT bl a hadde infiltratører på AKP's sommerleir på Tromøya utenfor Arendal i en årrekke, og også indirekte drev andre former for infiltrasjon[1125]. Ingen av disse var navngitt.*

- *I begge Bye-bøkene Sjue er med på samt «Vi som styrer Norge» redegjøres for «Birgers[1126]», senere Spilhaug-apparatets infiltrasjon i SUF/AKP, sogar at det skulle være en agent sentral i selve Klassekampen! - og agenten er til dags dato ikke avslørt! Hvem kan det være, Sjue? Hvor mange er det som har vært i Klassekampen i alle disse årene?*

Andre steder kan ha hatt seg selv mer generelt i tankene:

- *I «Vi som styrer Norge» lar han en anonym kilde si[1127]: «Det finnes mange personer fra ulke deler av norsk næringsliv i nettet (Stay Behind). Det finnes også en god del journalister, som ikke har markert seg politisk» (det siste for at det ikke skal peke for tydelig på Sjue)*

- *I samme bok heter det[1128]: «Noen celler skal ... skaffe informasjon og etterretning til bruk i militære operasjoner og i psykologisk krigføring». Sjue er psykolog!*

1123 NOU 1993:3 «Strafferettslige regler i terroristbekjempelsen».
1124 Erling Folkvord og Espen Mathisen: «Sannheta om boblebadet». Cappelen 1991.
1125 Ronald Bye med Finn Sjue og Alf R Jacobsen som medforfattere: «De visste alt», Tiden forlag 1994. Side 60-61 og 114.
1126 «Birger» er ifølge psykologen Sjue det kodenavn som innvidde brukte på Spilhaug i hans Milorgtid sammen med Jens Chr. Hauge. Vi holder en knapp på at den norske Birger mer sannsynlig er oppkalt senere, og av sine kolleger i Tronds systemer, etter det svenske IB («Innhenting Birger»), i sin tur oppkalt etter sjefen, psykologen Birger Elmér. Begge «Birger»-avdelingene (den svenske i ny skikkelse) driver med kriminell politisk overvåking m v for sine respektive arbeiderpartier!
1127 Viggo Johansen, Pål T Jørgensen og Finn Sjue: «Vi som styrer Norge». Aventura 1992. Side 210.
1128 Samme, side 211.

- *Dessuten[1129]: «Bare folk som en kan regne med vil ha sterk overlevelsesevne under en okkupasjon, blir rekruttert til Stay Behind». Selvskryt!*

Hvorfor gjør han det? Dels er det selvsagt mulig at opplysningene stammer fra andre, og at de ikke lot seg stanse, men vi tror det nettopp her ligger atskillig psykologi. La oss minne om følgende historiene:

> *En mann kjørte over en tollgrense med en svær lastebillast med gress. Tollerne lot seg ikke lure, og saumfarte alt gresset, uten å finne noe.*
> *Det samme gjentok seg neste dag, og neste dag, og neste dag. Tollerne var enige om at dette var en smart smugler: - Han skal etablere en rutine, og den dagen vi slutter å saumfare høyet, da begynner han å smugle, sa de til hverandre. Men vi kan også litt psykologi!*
> *Dette fortsatte i uker og måneder, ja år. En dag fortalte mannen tollerne at det var hans siste tur. Tollerne så forbauset på ham. - Du vil ikke fortelle meg at hele hensikten med alt dette bare har vært å kjøre gress? Nånei, svarte mannen, og etter at han hadde flyttet bilen trygt over grensen kom han tilbake og hvisket tollerne i øret: «Det dere ikke forsto, var at jeg smuglet lastebiler!»*

Intet er så godt kamuflert som det lettest synlige!

Men selv psykologer kan snuble hvis psykologien blir for utspekulert!

Finn Sjue var I 1970 var han første formann i Palestina-komitéen[1130]. Han kom med i den daglige ledelsen av Arbeidernes Kommunistparti (m-l) fra dets stiftelse i 1973 til et stykke ut på 80-tallet[1131]. Men han var ikke med i m-l-bevegelsen fra begynnelsen. De virkelige gründerne var den gruppen som overtok makten i SUF i 1968 og brøt med SF og omdannet organisasjonen til SUF (m-l) året etter: Tron **Øgrim**, Pål **Steigan**, Sigurd **Allern** og Sverre **Knutsen**. Sjue kom imidlertid også med i SUF (m-l)-ledelsen på et senere tidspunkt.

Fra 1972 da avisen ble ukeavis ble Sigurd Allerns posisjon som eneredaktør bare en formalitet og Finn Sjue ble senest da den virkelige redaktør. Sjue ble også formelt redaktør fra januar 1973. I løpet av et par år steg opplaget fra 10.000 til 20.000. Etterhvert ble også Sjue mer en gallionsfigur. Hans viktigste oppgave ble å være AKP's sekretær, men ringte inn politiske direktiver og rettelser/godkjenninger til redaksjonen. Den som i størst utstrekning hadde det reelle redaktøransvaret var Roald Helgheim.

Sjue har både under redaktøransvaret og direkte som journalist stått for en lang rekke «avsløringer» om det hemmelige Norge og om Forsvaret og NATO. I 1981 ble han med 3 mot 2 stemmer av Høyesterett dømt til 10 måneders ubetinget fengsel for avsløringer i forbindelse med «Team-Work»-øvelsen i 1976[1132].

Vi finner det helt åpenbart at Finn Sjue er en kjettingmann, og at han den dag i dag har det sterkeste interessefellesskap med Aps totale hemmelige system. Tilknytningspunktet var i mange år E-tjenestens avdeling Frigaard, kamuflert som leieboer i POT.

24.5.6 Alf R Jacobsen - kjettingmann

Og så hva vi har notert av Jacobsens journalistikk - fortsatt etter «Stanghelle-metoden» om å vurdere journalisters virkelige lojalitet ut fra hva de skriver:

- *Boken «Iskyss» (1991) som ble oppfattet som en «avsløringsbok» er en ensidig avsløring av POT og Bryhn og* ***reflekterer for det meste E-tjenestens og Evangs oppfatninger*** *om denne interne striden (kap 5.3). Også «Muldvarpene» (1985), som er mer en historisk-dokumentarisk bok uten brodd, reflekterer E-tjenestens syn og er mer reklame enn avsløring. Også «Svartkammeret» (1988) bygger tydelig på informasjoner E-tjenesten var tjent med å få ut.*

- *Den siste boken «Mistenksomhetens pris» (1995) er en* ***ren hvitvasking av E-tjenesten****, Vilhelm Evang, og Trond Johansen som dertil nærmest kanoniseres, og systematisk diskreditering av offiserene som kom til Erling Norvik, Norvik selv, CC, en rekke ikke-sosialistiske politikere og selvsagt POT (kap 25.11), bl a ved hjelp av et helt uvanlig bredt galleri av invektiver. Det*

1129 Samme, side 209.
1130 Aftenposten weekend 26. november 1993
1131 Sverre Knutsen i antologien «(ml)», Ad Notam 1989. Side 143.
1132 Rune Ottosen og Bjørn Westlie i antologien «(ml)», Ad Notam 1989. Side 196.

interessante er at han i iveren etter å skryte av Trond og E-tjenesten overdriver så mye at han et par ganger uforvarende kommer til å frembringe momenter som andre vil oppfatte som negative. Ett eksempel er at han refererer en bestemt opptreden fra E-staben og Trond i Forsvarskommisjonen i den hensikt å beskrive systemets romslighet, men den i virkeligheten avslører de uryddige maktforhold og Ap-sammenblandingen (kap 25.12.2). Et annet eksempel er hans enorme iver med å beskrive hvor sentral og verdifull Trond Johansen i alle år var for Ap og hvilken enorm innflytelse han hadde i de indre sirkler, og samtidig kommer i skade for å torpedere andre Ap-politikeres påstand om hvordan Aps forhold til Trond var basert på omhyggelig skille mellom rollene som E-mann og A-mann (kap 25.11).

- *En interessant parallell til «Mistenksomhetens pris» er Per Øyvind Heradstveits «Hemmelige tjenester» av 1973, som var en hurtigprodusert* ***hvitvasking av POT*** *etter Lillehammer-drapet (se kap 25.18.2 og 25.19.12.6).*

- *Jacobsen ble trukket inn av Sjue etter at Sjue hadde bedt om å få være med på å skrive «De visste alt» sammen med Ronald Bye. Det ga Jacobsen ekstra prestisje som «dødare», men alle avsløringer var Byes. Og alt gikk ut over POT og Ap,* ***ikke noen flekker på FO/E!*** *Men boken «Vi som styrer Norge», som også Sjue ble medforfatter av som etteranmeldt, blir slaktet av Jacobsen i «Mistenksomhetens pris».*

- *Jacobsen var* ***eneste journalisten vi har lagt merke til som 100% støttet opp om og roste Nygaard Haug-utvalgets*** *hvitvaskende innstilling nettopp om E-tjenesten (men Sjue slaktet Nygaard Haug og roste noen andre tildekkere: Dahl-gruppen). Dette utvalget ble tatt for en lang serie inhabile forhold, useriøse vurderinger, tildekking av Lillehammer-saken, direkte løgn for å unngå å måtte vurdere materialet i Ramm/Setsaas-saken og utrolig sammenblanding av egen gransking med infrastruktur og personer hos den granskede. Dette var en av grunnene til at Stortinget bestemte seg for å oppnevne en egen parlamentarisk granskingskommisjon (kap 17 og 19)*

- *Jacobsens rykte som «tjenestedødare» har således* ***utelukkende vært opparbeidet som «POT-dødare».*** *Bare når POT og E-tjenesten har felles interesser, forsvarer han POT også. F. eks. da AKP's Erling* ***Folkvord*** *i 1994 avslørte at POT førte interneringslister over nordmenn for en eventuell krigssituasjon, avfeide Jacobsen det som «ikke nytt» og at problemet mer var hyklende politikere. Årsaken er enkel: E-tjenestens avdeling Stay Behind fører akkurat samme slags lister! (Forutsatt at det er gode og saklige grunner for internering og listene bekreftes av nøytral rettsinstans har ikke vi merknader til realiteten; det var ikke poenget her.)*

- *Ingen av oss har såvidt vi vet noensinne truffet Jacobsen (men han er nok blant ansiktene «i forbifarten»), og han har aldri forsøkt å kontakte oss. Allikevel vet han nok om oss til at han flere ganger har frakjent oss enhver troverdighet og ære. Tidlig i 1994 fikk han fra sine kilder tak i en henleggelse av en anmeldelse fra oss mot bl a politiinspektør Leif A Lier som dreide seg om manglende etterforskning av bevisfusk i retten i «Redd Barna»-saken og ikke om overvåking i det hele tatt. Han benyttet dette i det ellers fagøkonomiske tidsskriftet «Økonomisk Rapport» til et* ***frontalangrep på oss og hvitvasking av Lier*** *i den helt andre saken om ulovlig avlytting og overvåking. Lier ble intervjuet uten å korrigere denne eller en rekke andre feil i artikkelen, men vi ble selvsagt ikke spurt (kap 20.4.16)!*

- *På dette tidspunkt var vår sak til etterforskning hos Dahl-gruppen, som riktignok henla den fire måneder senere, men allerede i ØR-artikkelen «visste» Jacobsen at Dahl-gruppen ikke «hadde funnet fnugg av dokumentasjon».* ***Dette var faktisk galt****, fordi Dahl-gruppen måtte bekrefte ganske mye, selv om den også var et tildekkingsorgan (kap 18).*

- *Etter at Dahl* ***hadde henlagt*** *oss sommeren 1994 og Agnes Nygaard Haug hadde løyet for å forklare at vårt materiale aldri kom til og langt mindre ble vurdert av hennes utvalg, skrev Jacobsen en lang kronikk i Dagbladet der han bl a presenterte som* ***«en kjensgjerning» at***

*«**bevismaterialet som Ramm og Setsaas påberopte seg, viste seg å være en mikstur av fantasier og tilfeldigheter» og «ville historier»**. Dette er rent faktisk galt, uansett hva man ellers måtte mene. Av Oslo Politikammers rapport fremgår det at man henla fordi man «hverken kunne bekrefte eller avkrefte», og henleggelsen var sogar med «ukjent gjerningsmann». Riksadvokatens etterforsker Edvard Dahl har i nærvær av flere vitner bekreftet at hans gruppe ikke fant noe galt ved de opplysninger vi ga den. De hadde faktisk funnet forhold som var forenlig med avlytting, men kunne ikke bevise «ulovlig overvåking» (kap 18). Dette gjorde vi Jacobsen kjent med i et langt tilsvar i Dagbladet. Da utfordret vi ham til å legge frem sine «kjensgjerninger» ved selv å bevise at så mye som ett eneste av våre bevismidler var fantasi eller ville historier. **Det kom aldri noe svar!** (Kap 20.4.16).*

- *Vi forklarte da også grundig hvorfor vi mener at de instanser som tilsynelatende har gransket våre bevismidler i virkeligheten var tildekkingsorganer. Heller ikke det ville Jacobsen diskutere den gangen. Men i januar 1996, ett og et halvt år senere, fikk Jacobsen bruk for etterforskerne igjen. Da gjaldt det å diskreditere oss fordi vi bragte frem ny informasjon om Lillehammer-saken (evakueringsøvelsene m v, se kap 25.19.14.2), og det het nå i hans penn: **«Når man fremsetter uhyrlige påstander, må man selv finne seg i skarpt søkelys. Det er velkjent at herrene Ramm og Setsaas i årevis har slynget ut voldsomme utsagn om navngitte personer. Tross intens politietterforskning har påstandene aldri latt seg bevise.»**. Jacobsen må gjerne ha de fordommer mot oss han måtte ønske, men det er nokså pinlig journalistikk når han ser bort fra de svar og motspørsmål han tidligere hadde fått og ble svar skyldig på, og bare gjentar seg selv ved neste korsvei (kap 20.4).*

- *Vår nye informasjon ble sogar bragt av VG selv som VGs egen nyhet på samme side i avisen, etter at VG hadde fått den bekreftet av en annen kilde.Jacobsen overrasker altså ved å **diskreditere avisens egne kilder og ta avstand fra avisens egne nyheter**. Det skjedde i en situasjon der VGs løssalg må ha lidd kraftig fordi avisen ikke var på banen i Lillehammer-saken. Dagen etter **meldte Jacobsen VG helt ut av saken** ved på lederplass å fastslå at det meste eller alt av «det som svirrer av rykter» (også kalt «avsindige rykter») er uten grunnlag i virkeligheten, der alt er i skjønneste orden. Litt av et utgangspunkt for Norges største tabloidavis og dens kritiske, etterforskende journalister! (Se kap 25.19.14.2)*

- *Jacobsen er en mester i å benytte det velkjente, men **uetiske og banale, journalistiske tricks** å bruke verdiladede ord i en tilsynelatende nøytral reportasje. Det klassiske eksempel er at noen «hevder» eller «påstår», mens andre «understreker» eller «påpeker», når man meget vel kunne latt alle «si» eller «uttale». Et annet er bruk av «herr» eller «herrene» som virker nedvurderende uten at man egentlig kan klage på det. En analyse av hans journalistiske produkter viser at han får formidlet omfattende nedvurdering av noen og oppgradering av andre uten dekning av fakta, men bare med manipulering av ord (se kap 20.4.16 og 25.11 - og punktet foran!). Hvem har han lært en så avansert versjon av denne psykologiske desinformasjonsmetoden av? Neppe VG's redaktør.*

- ***Jacobsen var den som startet Syse-saken** (kap 25.1) med verdenskrigsoverskrifter i VG som «politisk mareritt», «dobbeltrolle i industriskandale» osv etter at han privat hadde sagt i telefonen til Petter Thomassen: «Dere må faen ikke tro dere kan vri dere ut av dette. Denne gangen skal vi virkelig ta dere.» Det viste seg raskt at saken var **totalt uten innhold** og helt uberettiget. Er det VGs politikk generelt «å ta folk» for «takingens» egen skyld? Neppe. I kap 25.1 drøfter vi hele Syse-saken med omkringliggende omstendigheter og konkluderer med at den var ledd i en koordinert diskrediteringsaksjon, trolig med siktemål å avskaffe Syse-regjeringen og gjennomført ved manipulering av media. I kap 25.1.11.2 påviser vi at Jacobsen burde forstått at han hadde en ikke-sak slik han senere forklarte at han ble «tipset» og arbeidet seg videre.*

- *Jacobsen hevdet siden at han slo fritt «til høyre og venstre», men heller ikke han eller andre deltakere i Syse-kampanjen reagerte med et øyeblunk da det noen uker senere viste seg at den*

kommende statsminister ***Gro Harlem Brundtland hadde et mye verre forhold til Brønnøysund*** *enn Syses (kap 25.1.8.1). Her var han ikke verre enn de fleste andre, men kanskje hadde han et større ansvar som den som «skulle ta» Syse og Thomassen og startet Syse-saken?*

- *Jacobsen har såvidt vi kan se aldri nevnt temaet* ***«romavlytting via telefon»****, i likhet med de andre tilsynelatende «tjenestedødarne» og hele det offisielle hysj-Norge (kap 6.1 og 21.41)*

Og så Jacobsens bakgrunn:

- ***Jacobsen har bakgrunn fra bl a Finnmark Dagblad****. Finnmark er et distrikt der det gikk særlig kaldt for seg i den kalde krigen , og der Ap/LO-tjenesten var virksom til langt opp i 60-årene. F. eks. ble Ronald Bye vervet og satt i kontakt med Trond Johansen i midten av 60-årene i Finnmark. På denne tiden ble også A-pressen i Finnmark benyttet som operasjonssentra for denne tjenesten (se kap 8.7.3), akkurat som Arbeiderbladet.*

- *Jacobsen var senere ved Ny Tids Nord-Norge-kontor og deretter Klassekampen, der han må ha overbevist redaktøren om at han var en god m-l-er. Han har siden såvidt vi vet aldri fremstått som noe annet enn en slags AKP (m-l)-tilhenger. Denne bakgrunnen gjør det i seg selv* ***meget påfallende at han har fått så god innpass i E-tjenesten*** *og særlig hos Trond Johansen at han får frem enorme mengder av ellers hemmelig informasjon. Når man så oppdager at det aller meste av denne informasjonen er positiv for E-tjenesten og til slutt benyttes til ren hvitvasking, blir det enda mer påfallende.*

- *Det er etterhvert blitt kjent at det såkalte Spilhaug-apparatet, også kjent som «Alfa» eller Kjettingmannens apparat, drev aktiv infiltrasjon i SUF og AKP (m-l) på slutten av 60-tallet og opp gjennom 70-tallet (kap 24.5). Trolig var det mye studenter som ble benyttet, for dette var primærmiljøet. Jacobsen beskriver seg selv som «halvstudert røver» (kap 25.1.11.2).* ***Han er av samme generasjon.***

- *Vi beskriver nedenfor hvordan infiltratørene i SUF/AKP etterhvert som m-l-bevegelsen på 80-tallet ble mindre «farlig» senere ble brukt av deler av POT og E-tjenesten som overvåkere og provokatører mot først rasistiske/nynazistiske grupperinger og senere moderate ikke-sosialistiske miljøer ved at aktivitetene fremsto som genuine m-l-aksjoner, og hvordan det etterhvert fikk mindre betydning om det var virkelige m-l-ere eller infiltratører som samarbeidet med «den fjerde tjeneste». En annen felles interesse Ap/«den fjerde» hadde med den moderniserte m-l-bevegelse var* ***diskreditering av fremtredende personer i næringslivet*** *og derved diskreditering av ikke-sosialistisk politikk. Jacobsen begynte sin forfatterkarrière nettopp i 80-årene med bøker som «Eventyret Anders Jahre», «Dynastiet Bergesen», «Børshaiene» og «Kampen om Kosmos». I likhet med de senere etterretningsbøkene er disse preget av fremragende innsidekunnskap, nå mye fra justisvesen og politi, og en enestående evne til å se sakene fra påtalemyndighetenes synspunkt.*

- *Vi aner klare spor etter Alf R Jacobsen i materialet som benyttes av provokatøren Tor Thomassen; faktisk som om han lagt igjen «kjennemerke» - se kap. 20.6.1.4.*

Konklusjon: Alf R Jacobsen er talerør for E-tjenesten og ingen vanlig journalist. Han vasker hvitere enn Blenda! Med røde kraftperler?

Vi er ikke ferdig med Jacobsen. Etter at han kom tilbake til VG, er denne avisen dessverre forvandlet fra en avsløringsavis til en tildekkingsavis, ihvertfall i forbindelse med Lillehammer-saken som er det debatten har handlet om de siste månedene. Vi tar opp tråden igjen på slutten av kap 25.19.

Jacobsen har alle forutsetninger for å være kjettingmann. Gjennom jobben i Klassekampen er han også plassert godt i det nevnte symbiose-miljøet, som han i realiteten aldri har forlatt.

24.5.7 Andre m-l-folk i pressen

Kikker man etter, finner man i mange media personer med bakgrunn fra SUF, AKP og Klassekampen, og disse har bemerkelsesverdig ofte klart å posisjonere seg på «hysj-sakene». AKP-bakgrunnen gir god legitimitet. Deres bakgrunn forklarer interessen for hysj-saker, partiets sammenbrudd med mange tilsynelatende politisk «desillusjonerte og hjemløse» gjør dem tilforlatelige, og på toppen av det hele vil de av folk flest ikke mistenkes for å løpe tjenestenes ærend, mens det på grunn av den spesielle bakgrunnen tvert imot er kjemperisiko for at det er nettopp det de gjør.

Vi oppfordrer alle landets redaktører til å bruke Stanghelle-metoden - om å se på hva de skriver - på alle hysj-journalister og alle journalister med m-l-bakgrunn!

Vi minner om at det i USA siden 1977 har vært forbudt for CIA-folk å opptre som pressefolk. (Se kap 20.4.) Hadde Jacobsen og Sjue og alle de andre drevet på i USA slik som de driver på i Norge, hadde de forlengst sittet under stormende kryssild i Senatets etterretningskomité - sammen med sine sjefer Spilhaug, Trond etc.

Vi minner om to analyser av Tronds innflytelse i norsk presse som vi tidligere har vært innom.

Først nåværende redaksjonssjef i NRK-P2, Per Olav Reinton, tidligere rektor på Journalisthøyskolen, i «30-åring skutt i hodet»[1133]:

> *«Etterretningstjenesten har folk i nesten alle de store nyhetsredaksjonene her i landet»*

Etter at Reinton gjennom flere uker ble mobbet og uglesett av sine kolleger, hvorav mange burde ha vært bedre på vakt, presiserte han sitt syn slik[1134]:

> *«PRESSEN ER KONTROLLERT: -Dette med etterretningstjenesten var litt klossete av meg. Jeg ble tolket slik at det satt forkledde politifolk rundt omkring i redaksjonene her i landet. Det mener jeg ikke, jeg har i alle fall ikke beviser på det. Vi har bare ett kjent tilfelle av at slike metoder er brukt, det var da en agent ble plantet i Arbeiderbladet midt på 60-tallet, sier Reinton.*
>
> *Hans poeng er ikke at pressefolk blir direkte vervet, men at det i stedet oppstår en fortrolighet mellom journalister og kilder i for eksempel E-tjenesten.*
>
> *- Alt dette skjer under forutsetning av at kilden ikke blir oppgitt. Det er vanskelig for redaksjonen å skaffe seg opplysninger om slike hemmelige tjensester på andre måter, dermed kan kilden fullstendig kontrollere hva journalisten skriver.»*

Dernest Bengt Calmeyer tre år senere i «Forsinket oppgjør»[1135]:

> *«(Reiulf Steen) kunne, hvis han ville, fortelle, han hadde selv vært med på å opprette den nære forbindelsen, eller i det minste kjente han til hvordan Frydenlund hadde fått trukket Trond Johansen inn i utenrikspolitisk utvalg, og hvordan dette samarbeidet var blitt utviklet, og der en stadig større krets av fremadstormende partimenn og redaktører og politiske journalister var trukket inn. Dette apparatet hadde i sin tid arbeidet for Steens kandidatur som partiformann, men da frustrasjonen med ham ble for stor, vendte det seg mot ham og beseglet reellt hans skjebne.»*

Taktikken mot Calmeyer var en annen, jfr Tom **Lotherington** i Klassekampen[1136]:

> *«Fortielse som sensur:....*
>
> *Forfatteren ble ikke satt i fengsel. Det ble ikke en gang reist det minste injuriesøksmål mot ham. Ingen tok alvorlig til motmæle i pressen. Denne mangelen på reaksjon bekrefter stilltiende at Calmeyer har rett i sine hårreisende påstander[1137].....*
>
> *Det viser seg når det røyner på at vi har en temmelig servil og ensrettet presse. Det viste seg med uhyggelig tydelighet i tilfellet Calmeyer...*
>
> *I virkeligheten er ikke presseorganene friere enn sine redaktørers fordommer. Hver enkelt journalist er ikke friere enn at han forstår sine egne interesser. Vanligvis behøver*

1133 Per Olav Reinton: «30-åring skutt i hodet» 1990.
1134 Trondheimsavisa 21. oktober 1990
1135 Bengt Calmeyer: «Forsinket oppgjør. Arbeiderbevegelsen og den politiske overvåking ». Aschehoug 1993. Side 90 ff.
1136 Klassekampen 30. september 1995
1137 Det Lothrington fester seg ved, er Calmeyers påstander vedr Treholt-saken, som vi ikke er enige i. Men «tie i hjel»-taktikken virket jo like godt på alle deler av boken!

ikke redaktøren nedlegge formelt skriveforbud om noen sak. Det er nok med et nikk og et vink....»

Vi har underbygget både Reintons og Calmeyers analyser mange steder i denne boken, og i dette kapitlet som lovet presentert en tredje. Vi har også vært innom enkelte andre. La oss oppsummere:

- *Utnyttelse av **politisk lojalitet,** ved at Trond & Co har etablert et miljø rundt seg selv innenfor Arbeiderpartiet, som igjen har kooptert folk i A-pressen, herfra også rekruttert til andre media*

- *Utnyttelse av **prestasjonspress og karrièrejakt**, ved at mange journalister er «kvasi-rekruttert» av Trond & Co etter metoden beskrevet av Reinton*

- *Nyttige ettervirkninger av Spilhaug-apparatets **infiltrasjon i AKP-miljøene** som bragte en generasjon meget dyktige og skriveføre unge aktivister inn i et symbiosemiljø mellom m-l-bevegelsen og Tronds egne systemer, som beskrevet foran*

- *Vi kjenner også til at mer eller mindre **profesjonelle E-folk** har fått en ny karrière som pressefolk, eller opererer som freelancejournalister og/eller fotografer*

- *Utnyttelse av **familiebånd**; vi har registrert flere tilfelle av at journalister som jobber med etterretnings- og overvåkingsstoff har en av sine foreldre i E-tjenesten eller den gamle Ap/LO-tjenesten og åpenbart er påvirket av dette og i enkelte tilfelle benyttes som innhentingsagenter for E-tjenesten*

- *Systematisk **videreoppbygging** av allerede etablerte «Trond-venner» slik at disse gjennom tilsynelatende store prestasjoner vinner «SKUP»-priser og blir ettertraktet for rekruttering til stadig høyere nivåer - til slutt som redaktører.*

Vi har sagt det før, og gjentar det: Ikke noen yrkesgruppe er så *viktig* å infiltrere for en offensiv tjeneste som journalistyrket. Ikke noe yrke er så lett å bruke som *skalkeskjul* for etterretning og overvåking enn journalistyrket, fordi mye av de samme arbeidsmåtene benyttes. Ikke noen annen yrkesgruppe enn mediafolk skal leve etter etiske og moralske normer så *ulike* etterretning og overvåking. Derfor er det ingen som har større behov for å *unngå den minste mistanke* om slik infiltrasjon enn nettopp pressen.

Norsk Presseforbund og Norsk Journalistlag har en svær og meget ubehagelig jobb foran seg! Det har også Stortinget.

24.5.8 DnC-notatene om SUF (m-l)

En annen type informasjonsinnsamling og distribusjon var de såkalte «DnC-notatene om SUF(m-l)» som ble laget høsten 1970 og siden «avslørt» av Dagbladet[1138]. Det første notatet omhandlet SUFs ideologi, økonomi og organisasjon og bragte endel mer eller mindre kjente SUF-navn. Det andre notatet omhandlet ulike dekkorganisasjoner, og det tredje gjaldt demonstrasjonene mot Verdensbankens møte i København i 1970. Notatene var skrevet av Kristen **Ringvold**, som nettopp var ansatt i DnCs informasjonsavdeling. Ringvold var kjent studentpolitiker og medlem av Den Konservative Studenterforening (DKSF). Ved avsløringen av 1971 benektet han at han var forfatteren, men han så ingen grunn til å slå om seg med falsk beskjedenhet for det:

> *«Det er den beste analyse og fremstiling av disse venstrebevegelsene jeg har sett, sa Ringvold til Dagbladet»*

De som kjente Ringvold, syntes ikke denne uttalelsen økte troverdigheten av benektelen av farskapet. 22 år senere, i *Klassekampen* i desember 1993, i et intervju med «tjenestedødaren» Finn **Sjue**, fortalte Ringvold likevel helt frivillig at *det var han* som var forfatteren. Han hadde skrevet dem på oppdrag av bankens informasjonssjef Birger **Christiansen.** Til Klassekampen opplyste han nå like frivillig at han var meget godt egnet til oppdraget. Ved siden av å være DKSFer og viseformann i et konservativt styre i Studentersamfundet et semester, hadde han

---

1138 Dagbladet 21. januar 1991

- *allerede som gymnasiast og formann for Elevutvalget i Oslo på **anmodning** utført oppgaver for Overvåkingspolitiet: Rapporter om venstreradikal virksomhet på gymnasene.*

- *etter E-stabens russiskkurs tjenestegjort åtte måneder som vernepliktig i E-stabens hovedkvarter i Platous gate*

- *løpende god kontakt med politiavdelingssjef Erik **Næss**, kjent som POT's mann i «samrøret» med Aps egen etterretningstjeneste, men også med POT-sjefene Asbjørn **Bryhn** og Gunnar **Haarstad***

Det Kristen Ringvold fortsatt ikke var overivrig med å fortelle, var at han

- *er nevø av Hans **Ringvold**, nær medarbeider av Jens Chr **Hauge** under krigen, en av de viktigste grunnleggerene av Stay Behind, leder av Lindus i en tiårsperiode og sentral i Stay behind til denne dag, herunder som foresatt for Asbjørn **Mathisen** & Co som arbeidet med avlytting i Rusesøkka-bunkersen (som derfor også ble inspisert under full drift av Ringvold)*[1139]

- *er sønn av Fernando **Ringvold**, også sentral Stay Behind-mann fra starten*

- *før sine åtte måneder som vernepliktig i Platous gate gjennomførte E-stabens russiskkurs ved Forsvarets Skole i Etterretnings- og Sikkerhetstjeneste (FSES), i likhet med Ingjald Ørbeck **Sørheim**, Johan Jørgen **Holst**, Einar **Førde** m fl*

- *at det først og fremst var gjennom Stay Behinds «alter ego», Alfa/Spilhaug-apparatet, infiltrasjonen i m-l-miljøene fant sted, og at POTs rolle kun var å gi et visst skalkeskjul for Erik Næss som egentlig jobbet for Ap/LO-tjenesten som nå var på full fart til å bli «underlagt» Trond i E-staben ved at han personlig hadde et nært forhold til Stay Behind*

Det fremgår heller ikke av intervjuet hvem som hadde den opprinnelige idéen til notatene, hvis det ikke var Birger Christiansen selv (usannsynlig). Men Ringvold bekreftet i Klassekampen at

> *«Også Overvåkingspolitiet mente en slik skriftlig oversikt ville være av stor interesse for hele næringslivet»,*

dvs at POT ihvertfall *hadde kjennskap til prosjektet på forhånd.* Da notatene var skrevet, fikk han henvendelser *både fra Christiansen og Næss* om at notatene var av stor interesse for LO, og at *begge* understreket at de måtte leveres til LOs nestformann Odd **Højdahl**, som var «rette adressat for saker og spørsmål som handlet om politisk kartlegging». Inntil intervjuet i Klassekampen hadde Odd Højdahl aldri vært kjent som LO's overvåkningssjef. Dette var altså en vel bevart hemmelighet inntil 1993, men da kunne Finn Sjue fortelle at:

> *«Klassekampen har fra tidligere tjenestemenn i Overvåkingspolitiet fått bekreftet at Odd Højdahl spilte en sentral rolle som 'hysj-mann' i LO-toppen mens han var LO's nestformann.»*

La oss for vår del peke på at dette virker troverdig. I perioden 1945-50 var det Gunnar **Bråthen** som var nestformann i LO og senere sentral i E-stabens «vernede» dekkbedrift Norasonde. Også han ledet LOs overvåkings- og etterretningsvirksomhet. Det er rimelig å anta at denne jobben hørte fast til denne posisjonen. Senere (1965-69) hadde Tor **Aspengren** denne nestformannsjobben. Deretter var han LO-sjef 1969-77, nær venn av Jens Chr **Hauge** og talentspeider for Stay Behind i mer enn 20 år[1140].

Når både Birger Christiansen og Erik Næss visste om dette og dessuten bestemte seg for å informere Ringvold om det samtidig, viser det at det var kontakt mellom disse to, og at Næss var innforstått med planene. Norske forretningsbanker finner ikke på å iverksette politisk etterretning på egen hånd. Så da var det vel POT som fant på hele greia?

Men stopp en halv.

[1139] Sikker kilde som ikke navngis her

[1140] Alf Ole Ask og Bjørn Westlie: «Maktens ansikt - et portrett av Jens Chr Hauge». Tiden 1991. Side 109.

Selv om Kristen Ringvold hadde en velkvalifisert bakgrunn *for å skrive notatene*, trengte han jo tilgang på ferske informasjoner. *Hvor fikk han dem fra?* Det var vel ikke så mange m-l-ere som hadde konto i DnC?

Nei, det var nok informasjon som var hentet inn gjennom Tronds avdeling Kjettingmannen/Spilhaug, et miljø Ringvold hadde meget god kontakt med gjennom sin familie og tjenestetid i E-tjenesten. Med sin doble Stay Behind familiebakgrunn, FSES-tjeneste i Platous gate og deltaker i den politiske overvåkingen ville det vært naturlig for Trond/E-staben å plassere også Ringvold i Stay Behind - Lindus med arbeidsoppgaver som politisk overvåking i fredstid og som russisktalende agent i tilfelle en russisk invasjon!

Hvis det er tilfelle, kan det være forklaringen på at Stay Behind-mannen Ringvold, i tillegg til at han sto frem i Klassekampen om DnC-notatene, også sto til tjeneste for psykologen Sjue, sannsynligvis også Stay Behind-mann, i Bye/Sjues siste bok der nettopp Tronds Spilhaug-apparat knyttet opp til HV og Stay Behind ble offentliggjort på «kontrollert» vis - og ikke først avslørt offentlig av oss eller Lund-kommisjonen.

Så her er det lag på lag: Stakkars gamle og snille, nå avdøde, Birger Christiansen, var nok bare et skalkeskjul for Ringvold selv, slik som POT ble brukt som et skalkeskjul for E-staben.

Notatene fikk ganske bred spredning innen næringslivet og enkelte politiske organisasjoner. Ramm, som da var 2. viseformann i Unge Høyres Landsforbund, husker godt at de sirkulerte flittig i DKSF og Unge Høyre og syntes da det var aldeles utmerket. Den foranrangerende viseformannen, Helge Ole **Bergesen**, skrev imidlertid åpent brev til Johan Melander med kritikk av bankens etterretningsvirksomhet. Kritikken flagret ellers fra alle kanter: Dagbladet, VG, Anders **Bratholm**, AUF, Trygve Bull og daværende NKP-formann Reidar T **Larsen** er blant de som nevnes i Klassekampens reportasje.

Dessuten fortelles at Ronald **Bye** uttalte til Dagbladet at:

> *«..'han ikke liker den slags virksomhet' og at 'han av prinsipp er for at politisk virksomhet skal drives av de politiske partier og organisasjoner.»*

Ut fra hva idag vet om Ronald Byes virksomhet på den tiden, kan vi trygt slå fast at han i virkeligheten mente at politisk overvåking bare burde skje i regi av tjenestene - og Arbeiderpartiet! Dog viser dette at Ronald Bye allerede i 1970-71 ikke var «insider» nok til å være informert om dette opplagte samarbeidsprosjektet mellom Trond, Tronds/Aps mann i POT, Ap/LO og DnC.

Vi skal ikke på noen måte ha sagt at det var *galt* å infiltrere SUF i disse tidlige årene med særdeles utfordrende virksomhet og uttrykksmåte, eller *galt* av banker og industribedrifter å overvåke. Det vi interesserer oss for, er hva dette *ble til senere, som beskrevet foran.* For ordens skyld: Vi har ingen grunn til å anta at Kristen Ringvold har noe med det å gjøre.

24.5.9 Erling Borgen - kvasi-kjettingmann

Vi viser til redegjørelsen i kap. 20.7.1 om hvordan vi i 1993 tok kontakt med Dagsrevyen for å få i gang et samarbeide med sikte på ved journalistisk bistand å bringe våre mistanker og bevismidler frem til publiserbare reportasjer om vår sak. Vi minner om at vi satt i Dagsrevyen i mange heldagssesjoner med flere av Dagsrevyens journalister under ledelse av Lars-Jacob **Krogh**, som øyeblikkelig forsto det hele og såvidt fikk begynt å jobbe videre, da han plutselig ble skjøvet tilside og vi mistet all kontakt med Dagsrevyen. Da hadde Erling **Borgen** overtatt, og han ga blaffen i reglene for kildevern og objektiv journalistikk, og benyttet alt vi hadde sagt og mer til mot oss i to grovt forvridde reportasjer som også tjente tildekkingsformål for motparten. Til slutt ga han seg til i spørsmåls form å sitere direkte fra våre beskyttede samtaler på en åpen pressekonferanse. I mellomtiden hadde han fått utlevert dokumenter av oss i forbindelse med at han angivelig skulle til Guatemala for å undersøke forhold omkring sakens opprinnelse, men i virkeligheten reiste han til Florida.

Dette betyr at han først opptrådte som *innhentingsagent*, ved å motta omfattende informasjoner fra våre mange og lange møter med Dagsrevyens journalister (møtene kan for alt hva vi vet ha blitt tatt opp på lydbånd), og dessuten ved å få fra oss Guatemala-dokumenter for en reportasjereise han neppe hadde til hensikt å gjennomføre. Dernest opptrådte han som *desinformasjonsagent*, særlig ved å gi en så forvridd beskrivelse av våre oppfatninger og informasjoner at alle «måtte forstå» at dette bare var sludder, og endelig som *tildekkingsagent*, ved at en rekke personer som vi hadde mistanker til uten videre ble «frikjent» av folkedomstolen NRK og fikk anledning til å slippe til med sine egne dekkhistorier. Hadde Dagsrevyen istedet gjort hva avtalen opprinnelig var, å etterforske videre *sammen med oss* for å avkrefte eller bekrefte mistanker, hadde hele det norske hysj-problemet funnet sin løsning der og da.

Vi har foran påvist hvordan det ved hjelp av infiltrasjon av agenter i SUF og AKP (m-l) ble skapt et underlig miljø mellom deler av m-l-bevegelsen, Tronds avdeling Kjettingmannen/Spilhaug-apparatet og Tronds personell i

POT, med felles interesse i å overvåke og diskreditere personer og miljøer på høyresiden (samtidig som etterretning fra m-l-organisasjonene selv fløt fritt inn til Trond). I dette miljøet begynte det særlig med nynazistiske og rasistiske objekter, men personer rekruttert fra dette miljøet og/eller opprinnelig innplassert i det fortsatte med lignende virksomhet (diskreditering) rettet mot sentrale personer i næringslivet og (etterretning og desinformasjon) ikke-sosialistiske politikere.

Erling Borgen stammer ikke fra dette miljøet. Han ble leder for SFs ungdomsorganisasjon SFU (1970-71) etter at det tidligere SUF hadde brutt med SF og blitt SUF (m-l).

Borgen er født i 1948 i Oslo, tok artium 1967 og studerte sosiologi og statsvitenskap ved Universitetet i Oslo. Han var en fremtredende studentpolitiker og pressemann for SF: Redaktør av Orientering 1969-74, redaktør for Universitas 1974-76, journalist i i Forbrukerrapporten 1976-77, journalist i Arbeiderbladet 1977-79 og deretter programsekretær i Dagsrevyen. Han er mest kjent som en hardtslående «avslører», særlig om forhold i rederinæringen. Om dette tema har han skrevet bøkene «Rekstens eventyr» (1982), «Huset Bergesen» (1984), «Anette» (1986) og TV-serien om Kosmos og Anders Jahre. Han har vært sterkt engasjert i jakten på Jahres utenlandsformue. Han skrev også profilboken «Diktatoren» (1988) om Haakon Lie.

Borgens journalistikk og forfatterskap bærer preg av meget grundige informasjoner og viser at han har hatt førsteklasses kilder. Disse kildene kan være både politi, påtalemyndighet og ikke minst E-staben. I denne boken har vi påvist det meget sterke avhengighetsforholdet mellom deler av politiet, påtalemyndigheten og E-staben, og hvordan hele Ap-nettverket utnytter slik informasjonsflyt til politiske formål, for å skaffe seg medspillere i media og for å få frem desinformasjon.

Vi konstaterer at denne typen journalistikk har en rekke fellestrekk med de mer typiske «kjettingmenn» omtalt foran, særlig Sjue og Jacobsen. Uten våre egne erfaringer med Borgen behøvde det isolert sett ikke betydd så mye. Alle kilder er lov å bruke så lenge man bevarer journalistisk uavhengighet. Men den mistet Borgen ettertrykkelig da han brøt kildevernet og ga blaffen i presse-etikken i forhold til oss. I den saken fremsto han gang på gang som provokatør og agent. Det gjør at man generelt må stille spørsmålstegn ved hans journalistiske uavhengighet og verdien av hans andre produkter.

I likhet med **Sjue** og **Jacobsen** har han skaffet seg et visst ry som «tjenestedødare», spesielt gjennom den tidlige avsløringsboken «Storebror ser deg» (1973)[1141], forfattet sammen med John E. **Andersson**. I lys av hva vi senere har sett av «etteranmeldte» medforfattere til avsløringsbøker (Sjue/Jacobsen), kunne det vært interessant å vite hvem av disse to som satt på initiativet og stoffet. Leseren er vel heller ikke nå så overrasket over å få opplyst at alt kritikkverdig også i denne avsløringsboken går ut over POT, mens E-staben holdes helt utenfor.

Erling Borgen er ikke kjettingmann, men nærmer seg så stygt at det ikke er store forskjellen, og den ligger kun i bakgrunnen, ikke i resultatet.

24.5.10 Tore Johnsen - Kjettingkunde

Nåværende politimester i Drammen, Tore Johnsen, rykket sterkt ut i vinter i forbindelse med debatten om mulig norsk medvirkning til Lillehammer-saken[1142]: «Jeg kan garantere at slik medvirkning ikke fant sted».

Hvordan kan han vite det? I juli 1973 var Johnsen ung embetsmann ved Oslo politikammer. Det var først høsten 1974 han ble utnevnt til politiinspektør og nestkommanderende for POT-sjef Gunnar Haarstad. Da var tildekkingsaksjonene allerede i full virksomhet (se kap 25.18) og det var ingen grunn til å gi nyansatte noe mer avslørende informasjon.

Johnsen hevder videre at det var han personlig som opprettet den første kontakten mellom norsk overvåkingstjeneste og Mossad, trolig høsten 1975[1143], etter oppdrag fra Haarstad:

> *«Den formelle avtalen mellom POT og Mossad omfattet regelmessig kontakt med utveksling av informasjon om bl a terrorisme. Som andre avtaler av denne art inneholdt den også nærmere definerte spilleregler mellom tjenestene. Blant annet erklærte Mossad at organisasjonen på egen hånd ikke ville gjennomføre aksjoner på norsk jord. - Det er et løfte israelerne har holdt, sier Johnsen.»*

Det er sikkert riktig at man i 1975 gikk gjennom en øvelse med å etablere en formell avtale e. l., slik at man til andre kunne si at man hadde begynt «på ny frisk». Men at dette skulle være den første kontakten mellom POT og

1141 Erling Borgen og John E. Andersson: «Storebror ser deg». Pax 1973.
1142 VG 4. januar 1996
1143 Samme

Mossad, må man være usedvanlig naiv for å tro. Vi viser til (for en lengre liste om POTs medvirkning, se kap 25.19.12.4).

- *hele rekken av forbindelser og klandestine aksjoner mellom Norge og Mossad siden krigen (kap 5); selv om E-tjenesten har vært hovedoperatør er de planlagt på Aps nett, og POT har hatt Ap- og Stay Behind/E-tjeneste-liasoner hos seg hele tiden*

- *at etter München-massakren utnevnte det amerikanske utenriksdepartementet en egen anti-terror-gruppe med medvirkning av både CIA og FBI, og i nært samarbeid med NATO-organene og hvert enkelt medlemslands etterretning[1144]. De fleste forfattere har tatt det som selvsagt at det bare var POT som representerte Norge, og det ga f. eks. støtet til den antakelige forveksling mellom Gunnar Haarstad og personell i E-staben (Trond) som kom til uttrykk ifbm Tinnin/Christensens bok (se kap. 25.18.9). At E-tjenesten krevet føringen i dette arbeidet tviler vi ikke på, men at POT var helt utenfor er utenkelig, siden POT har hatt ansvaret for anti-terror-arbeidet hele tiden (dog ikke formalisert med egen avdeling før i slutten av 70-årene)*

- *at den israelske generalen Sahmuel Eyal opplyste til Ukeslutt i 1993[1145] at «det var et samarbeid mellom de hemmelige tjenestene i Norge og Israel» - dvs begge - men at han imidlertid ikke kunne «gi detaljer om de metoder som Israel og Norge har tatt i bruk i fellesskap for å bekjempe terroriske». Igjen er det utenkelig at POT har vært holdt utenfor som hovedansvarlig for anti-terror.*

- *at Erik Næss og Ørnulf Tofte på Stay Behind-kurs høsten 1973 innrømmet at POT lot to av de viktigste Mossad-agentene unnslippe fra Norge med Kiel-ferjen etter Lillehammer-henrettelsen (se kap 25.18.1). Det var vel Siljeholt som var kilden for denne opplysningen som må være genuin nok, men benyttes av E-staben/Trond som del av strategien for å legge all skylden på POT, på et tidspunkt da de ikke regnet med at Stay Behind-øvelsen ville bli avslørt.*

Den siste delen om en avtale fra Mossads side om ikke å gjennomføre aksjoner på norsk jord etter 1974 er særlig syltynn. Var det bare en bommert at man ikke hadde fått en slik avtale tidligere?

Det er ihvertfall er faktum at POT og E-tjenesten begge representerer og befinner seg i samme land, og et land som i Mossads verden er kategorisert som «base country», dvs vennligsinnet (at ihvertfall E-tjenesten har hatt nær sagt et tvillingforhold til Mossad i alle år er hevet over tvil). Andre land er «target countries», dvs motstandere. På vennligsinnede territorier samarbeider man med de lokale tjenester, i fiendtligsinnede ikke[1146].

Kan noen innbille seg at Mossad regnet Norge som fiendligsinnet inntil 1973, *og deretter så vennligsinnet at man akkurat i 1974 var villige til å inngå en avtale?*

Den unge Tore Johnsen kan kanskje ha gått på slikt tøv og spilt en uvitende rolle i er slikt rent bløffmakerspill i 1974. Idag er det ikke mulig at Johnsen tror på det han selv sier. Den kategoriske avvisning og garanti og den naive forestilling om at en avtale i 1974 sikret samarbeid og hindret solo-aksjoner fra Mossad er langt mindre troverdig enn om han hadde sagt at «selvsagt var det kontakt, men det var før min tid, men jeg har aldri hørt antydninger om at POT hadde noe kjennskap til Lillehammer på forhånd». Så langt som han nå går, viser at det er ugler i mosen.

Vi minner videre om:

- *At Tore Johnsen som politimester i Drammen hadde ansvaret for KV/Toshiba-saken, som endte med at en eneste utlending - Bernhard Green - ble domfelt. Saken oste av at Green var valgt ut til syndebukk slik at hans sjefer og styre - med mange Ap-folk - gikk fri.*

- *At Tore Johnsen ble oppfordret av møbelhandler Arvid Engen til å søke på stillingen som POT-sjef og derved avsette Jostein Erstad etter dennes første åremålsperiode - **og fulgte rådet!***

[1144] Per Øyvind Heradstveit: «De medskyldige». Aschehoug 1974. Side 67 f.
[1145] Ukeslutt, NRK, 9. mai 1993 kl 1230
[1146] Dette generelle forhold er godt kjent fra Mossad-litteraturen.

- *At Tore Johnsen benyttes så flitting av provokatøren og tannlegen Alfred Nordeide som har desinformasjon av Stortinget som hovedoppgave at det er vanskelig å tro at han ikke var innforstått med det*

I sin tid i POT var Tore Johnsen som alle andre selvsagt storkunde hos Trond og hans Spilhaug-apparat når det gjaldt å få utført jobber man selv ikke kunne gjøre (se Ronald Bye og Finn Sjue: «Norges Hemmelige Hær».). Han er dermed viklet inn i akkurat samme avhengighetsforhold som andre i POT og hos påtalemyndigheten: De har selv visst om og benyttet seg av dette ulovlige apparatet, som de skulle ha arrestert og sprengt i det øyeblikk de fikk vite om det. Men idag må de bare følge Tronds direktiver - og gjør det, selvsagt.

Slik som i VG.

24.6 Norasonde A/S

Vi har i kapittel 3 redegjort for hvordan *vi* kom på sporet av og etterhvert oppdaget E-tjenstens dekkbedrift «Norasonde»: Vi hadde avdekket flere overvåkingsleiligheter på Lindebergåsen og oppdaget siden tre personer som bemerkelsesverdig viste seg hver for seg å ha tilknytning til Norasonde. De hadde alle flyttet inn i slike leiligheter i samme oppgang som Setsaas, og *etter ham*.

I leiligheten under Setsaas bodde en enslig dame i slutten av førtiårene - Ruth Synnøve **Haug**. Det ble forøvrig senere fastslått at hun var (blitt?) ansatt i Industrivernet - en av E-stabens dekkorganisasjoner. Hun fikk ny «boyfriend», Ola **Aune**, tidligere ansatt i E-stabens dekkbedrift Norasonde.

Parellellt fikk en annen beboer i samme oppgang, som lenge hadde forsøkt å selge sin leilighet, et kjempetilbud, og flyttet i ekspressfart. Der flyttet også inn to personer, begge tidligere ansatt i dekkbedriften Norasonde: Harald Nevander **Andersen** og Marianne **Lindsjø**. Nevander Andersen het forøvrig kun Andersen da han var ansatt i Norasonde, men fant det formålstjenlig å legge til Nevander etter at han sluttet der, en ikke uvanlig prosedyre for folk ansatt hos Trond med oppgaver «ute i det blå».

Vennen fra Norasonde, Ola Aune, fikk Ruth Synnøve Haug til å fraflytte leiligheten umiddelbart, og inn rykket Spilhaug, Mossad og Trond som igangsatte full romavlytting nedenfra og opp av alle Setsaas' rom i etasjen over. Den som flyttet inn i leiligheten var den unge kvinnen Siw **Løkken** som kjørte trailer, men selv besøkte hun sin leilighet kun en sjelden gang og lot Spilhaug & Co som hadde egne nøkler hente lydbånd i leiligheten kver kveld. Utstråling fra mikrofoner for romavlytting ble senere påvist.

Senere modifiserte man enkelte tekniske forhold, og en ny mann fra Spilhaug & Co, Leif Oddvar **Grøtting**, dukket opp som «boyfriend» hos en annen enslig dame i førtiårsalderen i samme oppgang. Grøtting var radioekspert og proff på transport av lyd (han er også radioamatør, dog fjernet fra offisiell oppføring) og utførte således andre deler av den tekniske jobbing for romavlytterne. Grøtting har også deltatt på andre fronter innenfor den totale overvåkingsoperasjonen.

Vi har døpt «Norasonde» for «U-3» fordi bedriften viste seg å være ledd i en naturlig videreføring av U-1 (ballongprogrammet) og U-2 (spionflyprogrammet som ble avbrudd ved nedskytning). Vi skal her redegjorde for de miljøene som deltok i starten og oppbyggingen av «Norasonde» fra okkupasjonstiden og fremover, og hvordan dette ble et fellesprosjekt for miljøer i Ap og de hemmelige tjenester som alle sprang ut fra miljøer fra okkupasjonstiden, der de allerede hadde etablert et samarbeide om etterretning.

Idéen hadde nok Trond Johansen fått fra Israel og Tyskland, under sitt opphold ved «Gehlen-skolen» i Tyskland 1954-58. I begge land hadde man behov for å yrkestrene mange krigsskadede personer. Ved siden av et tilforlatelig ytre og arbeidstakere som sikkert stiller færre spørsmål enn andre, oppnådde man endog å skaffe statsstøtte over Kommunaldepartementets budsjett til den ytre, ikke legalt baserte etterretningsvirksomheten. I den grad bedriften ikke skiftet karakter, fikk man senere også flere kommuner og Akershus fylke med på finansieringen gjennom stadige innskudd av aksjekapital (se nedenfor).

Seskapet ble stiftet 31. oktober 1960[1147]. Formålet var «produksjon av radiosonder og eventuell annen fabrikkdrift». Det het også at «selskapet skal i sin produksjon i størst mulig utstrekning sysselsette yrksvalghemmede».

Vi skal se på endel interessante styremedlemmer og varamenn:

- *Byråsjef (fra 1967 dommer i Trygderetten) Ole Fredrik* ***Fredriksen****, Oslo (formann 1960-1965).*

[1147] Stiftelsesdokument registrert 15.11.60 ved Oslo Handelsregister, tinglyst 14.12, jnr 1737/1960.

- *Verkstedeier Johan* ***Bentzen****, Oslo (nestformann 1960-1965 og 1967-1972, medlem 1965-67)*

- *Personalsjef Oddvar* ***Halvorsen****, Oslo (medlem 1960-61), Standard Telefon- og Kabelfabrik. Hans viktigste kvalifikasjoner var nok som medlem av den illegale bevegelse under krigen, politisk overvåker i Stockholm og etter krigen i Norge og senere generell storpamp i Arbeiderpartiet (se kap...)*

- *Kontorsjef Hans* ***Munkebye****, Oslo (medlem 1960-62)*

- *Sjefsekretær Øystein* ***Egelund****, Oslo (medlem*[1148] *1961-72, deretter varamedlem) , representant for Norsk Folkehjelp, en humanitær organisasjon med sterk tilknytning til LO/Ap, beskrives som en drivende kraft i arbeideridretten siden 1922*[1149]

- *Radiosondesjef Kåre* ***Hostvedt****, Bærum (medlem*[1150] *1963-ca 1967), som hadde vært en sentral medarbeider i «U-1»-operasjonene*[1151]

- *Direktør Gunnar* ***Bråthen****,Oslo (formann 1965-67, medlem 1967-ca 1970) Ap/LO's mest betydelige motstandsmann i Nord-Norge under krigen, etter krigen nestformann i LO og leder for Ap/LO's etterretningsapparat i en årrekke (se kap 24.7.9). Han var bl a sjef for Magnus* ***Bratten*** *som var med på å organisere Finlands-operasjonene (se kap24.7.5.), og for Ivar* ***Hobbelhagen****, kjent gjenganger i etterretningsapparatet (se kap 24.7.10.)*

- *Generalmajor Johan Koren* ***Christie****, Kjeller (medlem noen år fra 1967), Luftforsvarets Forsyningskommando*

- *Fabrikksjef Ole J* ***Bjørnstad****, Oslo (medlem noen år fra 1970), personalsjef Forsvarets Byggetjeneste 1962), sjef for personellavdelingen for sive i Forsvarets Overkommando fra 1970 (personalsjefer i Forsvaret har alltid nære kontakter til E&S-stabene) og avdelingsdirektør og direktør for Direktoratet for sivilt beredskap fra 1983*[1152]

- *Disponent Ole B.* ***Egelund****, Lillestrøm (medlem noen år fra 1972, det året Øystein Egelund gikk ned til varamannsplass)*

Av generalforsamlingsprotokollen 1973 fremgår det at selskapets eiere da var Kommunal- og Arbeidsdepartementet og Norsk Folkehjelp[1153]. Siden styreformannen fra begynnelsen av var fra Kommunaldepartementet, må man anta at dette var tilfellet fra begynnelsen av. Det betyr at det var statsråd Andreas Cappelen (se kap 24.7.18) som signerte stiftelsesdokumentene for staten.

Andreas Zeier **Cappelen**[1154], f. 1915, var cand. jur. i 1939 og h. r. adv. i 1952, g. m. Christiane **Borchgrevink** 1941og Olene **Liberg** 1948. Han var ekstrabetjent ved Eidsivating lagdømme 1939-40. Som kst statsadvokat i landssviksaker for Rogaland 1945-47 var han regnet som en av Jens Chr **Hauges** menn og var således alltid del av Aps «indre krets». Han var kommuneadvokat og lønnsjef (1947-57), finansrådmann (1957-58 og 1966-67), byrettsdommer (1967-69) og byrettsjustitiarius (1969-81) i Stavanger når han ikke var statsråd: Kommunalminister 1958-63, Finansdepartementet 1963-65, Utenriksdepartementet 1971-72 og Justisdepartementet 1979-80. Til tross for de kommunale jobbene og dommerjobbene i Stavanger var han medlem av Stavanger bystyre for Ap 1945-47, 1952-57, 1967-71 og 1984-91, sogar medlem av formannsskapet 1952-56, varaordfører 1953, formann i Rogaland Ap 1956-57 og formann i Stavanger Sosialistlag. Cappelen var medlem

[1148] Melding til Handelsregisteret reg 4.11.61, tinglyst 6.12.61, jnr 2529/1961
[1149] Aftenposten 3.2.93
[1150] Melding til Handelsregisteret reg 11.1.63 (et halvt år for sent), tinglyst 12.2.64, jnr 3051/1963
[1151] Melding til Handelsregisteret reg 24.8.65, jnr 1312/1965
[1152] Aftenposten 16.7.91
[1153] Norasondes generalforsamlingsprotokoll 21.3.73
[1154] Formelle personopplysninger fra Hvem er Hvem og/eller Trond Nordby (red): «Storting og regjering 1945-1985. Biografier.» Kunnskapsforlaget 1985. Side 118-119.

av representantskapet (1966-71) og direksjonen (1971-77) i Norges Bank, medlem av utvalget til å vurdere suspensjon, forflytting m m av embetsmenn (1966-71), medlem av utvalget til å gjennomgå pengevesenet og Norges Bank (1968-83) og formann i det såkalte bankdemokratiseringsutvalget (1975-76). I perioden 1978-82 var han offentlig representant i representantskapet i DnC.

Han brydde seg tydeligvis lite om dobbeltroller og var en meget anvendelig mann på alle de sentrale posisjonene der absolutt partilojalitet var fordret.

Hans bror, Hans Zeier **Cappelen**[1155], f. 1910, g. m. Margot **Schaefer** 1940 og Eddie Weyergang **Ellefsen** 1967 var sekretær i Sosialdepartementet i London 1943-45 og senere sosialrådmann i Oslo 1951-72 (før det bystyremedlem (A) 1946-51). Sommeren 1945 intervjuet Cappelen overlevende fra Auschwitz for Arbeiderbladet[1156] Da seksdagerskrigen brøt ut i 1967 igangsatte Jens Chr Hauge og Trygve **Lie** en hjelpekomité for gjenreisning i Israel. Hans Cappelen var medlem av hovedkomitéen[1157]. Dette ser ut til å ha vært forløperen for «La Israel Leve»-organisasjonen som ble startet etter Yom Kippur-krigen 1973. Ved siden av jobb som lege og overlege på Statens attføringsinstitutt i mange år og professorjobben på NTH

Daværende sosialminister Gudmund **Harlem** hadde vært lege (1946-53) ved Statens attføringsinstitutt og overlege samme sted fra 1953 til han ble sosialminister 1955-63. Etter ytterligere to år i Forsvarsdepartementet gikk han tilbake dit og ble senere professor i arbeidslivsvitenskap ved NTH. Han var formann for NTNFs arbeidsmiljøforskningskomité, styreformann i Statens arbeidstilsyn fra 1977, medlem av forsikringsrådet fra 1978 og forsikringslovutvalget fra 1980, president i Rehabilitation International 1966-72, teknisk ekspert for FN i attføring i Italia og Egypt 1955 og for WHO på Malta i 1971. Harlem var utvilsomt blant Norges fremste eksperter på attføring (om ikke den fremste), og allerede vel etablert som sådan da han var sosialminister.

I Norasondes stiftelsesår 1960 var således Andreas Cappelen den formelt ansvarlige minister i Kommunaldepartementet, hans bror Hans Cappelen var sosialrådmann i Norasondes hjemby Oslo, og Norges kanskje fremste attføringsekspert, Gudmund Harlem, var sosialminister. Alle tre var Jens Chr Hauges folk, og begge familiene hadde tydelige bånd til jødenes sak og Israel. Vi er overbevist om at det var denne tremannsgruppen som først og fremst ble satt til jobben å etablere vernede bedrifter som dekkbedrifter for E-staben, etter at idéen var klekket ut av Evang og Trond etter mønster fra Tyskland (Gehlen) og Israel, der behovet for begge deler selvsagt allerede var enormt.

I 1973 ble det besluttet å flytte selskapets forretningskontor fra Løren til Skedsmo. Dette skjedde muligens som konsekvens av at det brygget opp til avsløring av IB i Sverige, se kap. 24.3.3.3.

I 1975 gikk seks kommuner på Nedre Romerike inn som aksjonærer i selskapet[1158]. Dette kan kanskje sees på som starten på en gradvis «normalisering» av selskapet. Året etter og flere ganger senere måtte kommunene skyte inn mer aksjekapital. Akershus fylke ble medaksjonær i 1982[1159] og utvidet aksjekapitalen fra 100.000 til 400.000 i 1985[1160]. I 1988 trakk staten seg ut, og kommunene og Akershus fylke måtte kjøpe statens andel[1161]

Som navnet tilsier, ble bedriften opprettet for å produsere værsonder som skulle sendes ut med ballonger. Offisielt var dette til meteorologiske formål, men i lys av opprettelsen like etter U-2-nedskytningen er det all grunn til å anta at det reelle formålet var produksjon av utstyr til bruk i spionasjen mot Sovjet.

Bedriften ble trolig også benyttet til en rekke andre etterretningsformål.

Selskapet har levert elektroniske komponenter til Televerket[1162]. Vi har fått bekreftet at prototypen for Televerkets standard norske telefoner ble utviklet ved E-stabens «hovedfirma», Forsvarets Forskningsinstitutt på Kjeller, Norasondes nære nabo etter 1973, og at denne var optimalisert for avlyttingsformål[1163].

Optimalisering for ordinære avlyttingsformål er ett spørsmål, et annet er konkret modifikasjon av elektronikken slik at apparatet også kan anvendes til *romavlytting via telefon.* Dette er, som man husker, et tema som er systematisk undertrykket som fenomen i Norge, men ikke desto mindre bevist ved en rekke vitneprov. Dette reiser det interessante spørsmål om prototypen fra FFI også har vært optimalisert for romavlytting via telefon? Sannsynligvis vil det bety at det er sørget for systemstandardisering slik at den faktiske modifikasjonen bare innebærer utskifting av én enkelt komponent som vanskelig kan kan skilles fra standard-komponenten.

1155 Formelle personopplysninger fra Hvem er Hvem
1156 Oskar Mendelsohn: «Jødenes historie i Norge gjennom 300 år» bind 2, Universitetsforlaget 1986. Side 592.
1157 Mendelsohn, side 602.
1158 Melding til Romerike handelsregister reg 20.10.75
1159 Aftenposten 10.10.84
1160 Aftenposten 13.3.85
1161 Aftenposten 23.6.88
1162 Akershus Arbeiderblad/Romerikes Blad 10.10.84
1163 At prototypen kom fra FFI og at den var konstruert for optimale avlyttingsmuligheter er bekreftet av privat kilde

Ett av Norasondes stiftende styremedlemmer (Oddvar Halvorsen) var i tillegg til å være Ap/LO-overvåker også arbeider, personalsjef (1946) og direktør (1953) ved Standard Telefon- og Kabelfabrik (se kap 24.7.11). STK har vært en viktig leverandør for norske tjenester, Televerket etc i mange år. Det var f. eks. ved et samarbeide mellom E-tjenestens sambandsoffiser Bjørn **Rørholt** og STKs overingeniør Kåre **Meisingseth** man fikk utviklet og produsert en fjernskriver med et fremragende chiffersystem - ETCRRM (Electronic Teleprinter Cryptographic Regenerative Repeater Mixer) i 1949[1164]. Systemet ble NATO standard i 1953.

Vi finner det opplagt at STK må ha vært en viktig leverandør av tele-utstyr til Televerket i mange år, herunder som leverandør av avlyttingsoptimaliserte telefoner. Dette er neppe ulovlig, siden telefonavlytting under visse forutsetninger er lovlig i Norge og krever ytterligere tekniske tiltak. Også idag kreves det åpenlyst fra POT etc at elektroniske systemer skal optimaliseres for dette behov.

Men hva var det Norasonde leverte? Hva gjorde en STK-mann i styret de første årene?

Det er nå nærliggende å anta at den spesielle type arbeidskraft og den begrensede kapasitet man har hatt på Norasonde må ha vært benyttet til forholdsvis enkle sammensetningsoppgaver av enheter i mindre serier. Bedriften passer særlig godt for å utføre oppgaver av denne type når de også er *ulovlige*. Kan det være slik at de store serier telefonapparater ble levert av STK direkte til Televerket, mens mindre serier gikk i usammensatte komponentpakker via Norasonde, der én vital komponent ble skiftet ut med en annen før sammensetning og viderelevering? Og at den kombinerte Ap-overvåker og STK-mann var svært velegnet for en styreplass i et par år for å ivareta de ymse grensesnittene ved denne operasjonen? Kanskje slik at hans sjefer i STK trodde det var helt andre grunner til at noen serier skulle leveres usammensatt?

Vi vet at *det finnes apparater ferdigmodifisert for romavlytting via telefon*, med utseende og innpakning fullstendig lik de ordinære. Et sted må de ha vært satt sammen. En dekkbedrift for E-staben selv med maksimalt cover slik som Norasonde ville vært det ideelle stedet, slik at hverken STK, FFI eller Televerket selv behøvde å trekkes inn i noen ulovlig aktivitet.

Hva har skjedd siden? Romavlytting via telefon foregår bare mer og mer. Norasonde virker mer og mer «normalisert» etterhvert som kommunene kom inn og staten trakk seg ut. Med kommunene inne må det ha vært farlig å fortsette pådenne måten. Har det skjedd ved andre dekkbedrifter? Eller har man rett og slett kastet alle hemninger, og latt modifikasjonen bli standard? Muligheten for *det* er noe av det mest skremmende.

Norasonde har likevel fortsatt med visse etterretningsmessig interessante produkter like til disse dager:

I 1989 ble det opplyst at Norasonde hadde to hovedavdelinger, elektro- og mekanisk avdeling. I tillegg hadde man et trykkeri og og en avdeling for tekniske hjelpemidler for funksjonshemmede. Norasonde var blant Norges største i leveranser av *datakabler*, og et annet viktig produkt var *veggkontakter for* telefon, het det.[1165] I 1995 averterte man bl a datakabler, herunder fiberoptikk, elektronikk og elektromekanisk montasje[1166].

Norasonde levet et ubemerket liv, med unntak av endel vennligsinnede PR-reportasjer i lokalpressen, frem til 1992 da det ble mye oppstuss omkring bedriften på grunn av en oppsigelsessak. Det medførte mye besøk av pressefotografer, hvoretter det ble innført fotoforbud, forklart slik[1167]:

> *«Vi har fått påtale av våre kunder fordi det tidligere er gjengitt bilder inne fra Norasonde i massemedia, sier direktør Taraldsen til AR. - Derfor kan vi ikke lenger tillate pressefotografering inne i lokale.*
> *- Hvorfor har kundene bedt om forbud mot fotografering?*
> *- Det har sammenheng med nye sikkerhetssystemer, uten at jeg kan gå i detaljer.»*

Bedriften hadde tydeligvis fortsatt sikkerhetsbevisste kunder så sent som i 1992!

Det finnes 610 vernede bedrifter i Norge. De mottok oppmot en milliard kroner i statsstøtte årlig. Ifølge NHO medfører statsstøtten at bedriftene kan dumpe sine priser og utkonkurrere bedrifter uten støtte.

24.7 Evangs og Tronds avansementssystem

«Den fjerde tjeneste» er meget mer enn et uformelt kontaktnett mellom personer med felles interesser. Den representerer også f. eks. *karrièremuligheter* for deltakerne - et av de aller viktigste kjennetegnene på et fast organisatorisk fellesskap. Akkurat som *kommandolinjene* følger *avansementsmulighetene* dels de formelle organisasjonsveier og dels sine helt egne veier, alt etter hvilke deler av organisasjonskartene som er under

---

[1164] Alf R Jacobsen: «Mistenksomhetens pris». Aschehoug 1995. Side 88.
[1165] Akershus Arbeiderblad/Romerikes Blad 21.2.89
[1166] Teknisk Ukeblad 3.8.95
[1167] Akershus Arbeiderblad/Romerikes Blad 4.8.92

kontroll. I tillegg har disse folkene, som ofte tjener minst to sjefer, de *ordinære* avansementsmuligheter - som kan brukes til å bygge «den fjerde» videre ut - og endelig *de rent partipolitiske*.

Dette systemet stiller ingen krav om formell utdannelse eller ordinær utlysning og åpne ansettelsesprosedyrer. Her kan man komme rett fra dreiebenken til de store høyder, og her blir avansementene ordnet ved at «noen snakker sammen» - og så vurderer man hvilket minstemål av formaliteter som må ivaretas.

La oss vise noen eksempler på folk som har gått fra små feltoperatører e. l. til større jobber i systemet:

24.7.1 Paul Engstad jr

Ifølge Ronald Bye var kontorsjef i LO, Paul **Engstad** sr., den viktigste tilretteleggeren da Folkets Hus ble gjort til avlyttingssentral[1168]. Avgjørelsen var tatt av LO-formann Konrad **Nordahl** og den viktigste operatøren var Arne Hjelm **Nilsen.**

Engstads sønn var Paul **Engstad** jr. (f. 1926), g. m. Renée Silverman (datter av skreddermester Eric Silverman og Gertrude Bromberg), statsvitenskapelige studier i Oslo 1948-50, College Oxford 1950-51. Engstad jr. var journalist i Arbeiderbladet 1948-61. I 1961-68 var han organisasjonssekretær i Arbeiderpartiet og deretter informasjonssjef i NORAD, hvoretter han i 1971 ble informasjonssekretær for Aps stortingsgruppe. I 1976 ble han kalt til statsministerens kontor som statssekretær for Odvar Nordli. I 1980 ble han presse- og kulturråd i Tel Aviv og avsluttet sin karrière som generalsekretær i Folk og Forsvar 1983-92. Han sitter nå visstnok i London for å skrive bok basert på endel hysj-materiale som Ronald Bye overlot Haakon Lie i 1969.

Dette er den formelle biografien. La oss se hva vi kan lese ut av den.

Engstad jr var altså 22 år gammel da han begynte i Arbeiderbladet, skal vi tro trukket inn av sin far? Arbeiderbladet var nå selve operasjonssentralen for Ap/LO-tjenesten, og ifølge Ronald Bye var det akkuar denne delen han skulle drive med[1169].

Han ble forøvrig avslørt som overvåker i forbindelse med en landskonferanse i NKP i 1955. I Ronald Bye's «De visste alt» heter det[1170]:

> *«Til tross for at Paul Engstad jr., en av Youngstorgets agenter, ble positivt identifisert blant dem som foretok avlyttingen, fremkom det (i Kontrollutvalgets konklusjoner) intet som ga 'holdepunkt for at politiet hadde avlyttet møtet'.*
>
> *Denne meningsløse konklusjonen fikk både Riksadvokatens og Justisdepartementets tilslutning, en skremmende illustrasjon på hvor rettsløs NKP var i disse årene.»*

Han viste seg imidlertid sikkert å være en meget dyktig etterretningsmann, slik at han kom med i tjenestens ledelse på partikontoret i 1961, med tittelen organisasjonssekretær.

Utover i 60-årene ble Norges utviklingshjelp byget sterkt ut, og Engstad ble utnevnt til informasjonssjef i NORAD som etterhvert ble en stor organisasjon der man hadde tilgang på mye informasjon fra utestasjonene. Det var et hensiktsmessig sted for E-tjenesten å ha en av sine gode kontakter! Det var sikkert også hensiktsmessig med en lyttepost mot Borten-regjeringens virksomhet på denne sektoren. I 1971 falt Borten-regjeringen, og det brygget opp til EF-avstemning. Engstad jr ble trukket inn som gruppesekretær i Stortinget der han kunne bygge opp kontakten med de politiske journalistene. Senere var det sikkert hensiktsmessig å ha ham der noen år, for det brygget opp til fraksjonsstridigheter i Ap og det var kjekt å ha en observatør som var lojal til gamlegutta.

I 1976 ble det opprettet et nytt statsselskapet for salg av bensin, NOROL A/S, etter en fryktelig politisk strid med hele opposisjonen. I kampens hete ble det avgitt voldsomme politiske løfter som ikke lot seg oppfylle, og man fikk behov for en lojal partimann som kunne fremstille resultatene i et så rosenrødt lys som mulig for å hindre at opposisjonen fikk «vann på mølla». Den som fikk jobben som informasjonssjef her var Oluf **Fuglerud**, som kom fra statssekretærjobb ved Statsministerens Kontor. Det viser forøvrig hvor høyt man prioriterte denne stillingen i NOROL!

Ved statsministerens kontor hadde trolig Fuglerud, i en tid sammen med Erik **Himle**, ivaretatt koordineringsarbeidet mellom de Ap-kontrollerte områdene i alle hemmelige tjenester. I mange år hadde ekspedisjonssjef Andreas **Andersen** hatt denne jobben. Han ble imidlertid snudd av statsminister Per **Borten,** og var ikke brukbar til dette etter at Borten falt i 1971. Det var da man kjørte inn Erik Himle (inntil han måtte over i Forsvarskommisjonen) og Oluf Fuglerud som statssekretærer, fordi Andersen satt helt til 1974 og det ville ta tid å kjøre inn en etterfølger (som ble Dag **Berggrav**, på mange måter et eksperiment siden han ikke var partimedlem).

1168 Ronald Bye med Finn Sjue og Alf R Jacobsen som medforfattere: «De visste alt», Tiden forlag 1994

1169 Ronald Bye beskriver Engstad jr som «med i Youngstorgets korps av såkalte feltagenter».

1170 Bye, «De visste alt», side 20.

Paul Engstad jr. ble da en naturlig etterfølger etter Fuglerud. I 1980 var man imidlertid blitt helt trygge på at Berggrav ville ivareta Aps interesser selv under den borgerlige regjeringen som nå bare et mirakel kunne hindre ved valget året etter, og Paul Engstad jr kunne frigjøres. Han fortjente vel en tjenesteperiode utenlands og var med sin familebakgrunn førsteklasses egnet til å overta stillingen som presseråd i Tel Aviv, sett fra Aps og ikke minst Tronds synspunkt. Her hadde man en mann også Mossad kunne snakke med. Men dette var egentlig en diplomatisk stilling som UD-systemet bare såvidt tåler at man gir til rene partifolk, og da skal de nok ha skikkelig pressebakgrunn. Men hvis Trond ville ha ham ut fra «nasjonale hensyn», gikk det nok.

Etter 35 års lang og tro tjeneste var det naturlig at Engstad jr fikk seg en mindre arbeidskrevende posisjon med høy prestisje og gode vilkår. Han endte derfor som generalsekretær i Folk og Forsvar fra 1983 til han gikk av med pensjon.

Da Ronald Bye brente personarkivet i avlyttingssentralen i Folkets Hus, tok han vare på en del analyser og rapporter som senere ble overlatt til Haakon Lie. Han ga arkivet videre til Paul Engstad jr., som for tiden sies å arbeide med en bok på dette grunnlag[1171]

24.7.2 Jack Helle

Jack (Joachim) **Helle** (f. 1912) (sønn av kontrollør i Arbeidstilsynet Joachim Andreas Helle og Amanda Zachariassen, gift 1939 med Aagot Adelaide Engelsen, forøvrig eldre bror av Egil Helle, mangeårig journalist i arbeiderpressen, pressetalsmann i UD og informasjonssekretær i Olje- og Energidepartementet) hadde middelskole i Bergen og startet i yrkeslivet som fabrikkarbeider (1930) og veier i Bergens kommunale slaktehus (1936-40). Han var sersjant i 1940 og oppholdt seg i London under de første årene av okkupasjonen. Der tok han befalsskolen (1942) og vendte siden tilbake til Norge der han mot slutten av krigen var kontaktmann i Bergen for Norsk Skotøyarbeiderforbunds illegale «Faglige Utvalg». Han reorganiserte i 1944 det illegale arbeidet i Bergen og de omkringliggende distrikter etter at apparatet i disse områder var blitt rullet opp.

I 1945 ble han sekretær for Bergens forente Arbeiderparti. Han var attaché ved legasjonen i Helsingfors fra 1948, arbeidskonsulent i Bergen fra 1950, ansatt i Forsvarsstaben fra 1951, Nordkommandoen Kolsås fra 1955 og Forsvarsstaben fra 1958. Han var generalsekretær i Folk og Forsvar fra 1962 og kontorsjef hos Ombudsmannen for Forsvaret 1968-77.

Han hadde en rekke politisk verv i Arbeiderpartiet: Formann AUF-kretsstyre i Bergen 1936-38, medl Bergen Bystyre 1945-47, skolestyret og forsorgsstyret 1945-48, formann Bergens Arbeidersamfund 1950-51, medlem av komitéen for Psykologisk Forsvarsberedskap 1952-53 og formann for samordningsutvalget for opplysningsvirksomhet om landets forsvar. Han hadde deltakermedaljen med rosett og Haakon VII's 70 års-medalje[1172].

Jack Helle ble i 1950 håndplukket av E-sjef Vilhelm Evang og forsvarsminister Jens Chr Hauge for å ivareta kontakten med og bistå Ap/LO's etterretningstjeneste som da var under oppbygging[1173]. Til dette formål ble det opprettet en byråsjefstilling og et kontor som fikk navnet Sikkerhetskontoret. Helle tok med seg sin gode venn Øvrebø (se foran) som konsulent. Ifølge CC var Helle Evangs mann allerede før dette[1174]:

> *«Operasjoner fra finsk jord ble diskutert. E-tjenesten var godt orientert om finske forhold. Evang hadde helt fra 1948 hatt en mann plassert i den norske ambassade i Helsingfors, sosialattaché Joachim (Jack) Helle. Attachéen var offiser fra 1942, utdannet i England og hadde vært sekretær i Bergens forente Arbeiderparti (1945-48) før han ble postert i Finland. Helle ... løste sin oppgave i Finland på en fremragende måte.»*

24.7.3 Gunnar Røise

I 1941 kom det i stand et samarbeidsutvalg mellom kommunistene og LO, der det ble besluttet å utgi en avis av «orienterende art» for å rekruttere folk til illegalt arbeid. Daværende kontorsjef i Norsk Kommuneforbund, Gunnar **Røise**, fikk redaktøroppdraget for avisen som ble hetende «Norsk Tidende». Røise måtte senere dra til Sverige og England, men bladet fortsatteå komme ut[1175].

[1171] Bye, «De visste alt», side 12.
[1172] Personopplysningene fra Hvem er Hvem 1984.
[1173] Ronald Bye med Finn Sjue og Alf R Jacobsen som medforfattere: «De visste alt», Tiden forlag 1994. Side 39.
[1174] Chr Christensen: «Vår Hemmelige Beredskap - Historien Om M. M.» (kommandørkaptein Alf Martens Meyer) Cappelen 1988. Side 71.
[1175] Alfred Skar: «Fagorganisasjonen under okkupasjonen». LO/Tiden 1949. Side 556 ff.

Ifølge CC[1176] ble Røise ansatt i Forsvarsdepartementets E-kontor i London, senere i FO II, og var ved hjemkomsten i 1945 sivilkaptein underordnet major Vilhelm Evang. I likhet med Evang hadde Røise vært motdagist før krigen, men i motsetning til Evang spilte han en ledende rolle.

Røise ble sendt som sosialattaché til ambassaden i Moskva samme år (1948) som Jack Helle (se kap 24.7.2). ble sendt til Helsingfors i samme rolle. Ifølge CC skjøt Røise seg under oppholdet der. CC kjente ikke til hvorfor.

24.7.4 John Øvrebø

John **Øvrebø's** offisielle CV ser slik ut: Aktiv i motstandsbevegelsen i Hordaland under krigen, konsulent i Forsvarsdepartementet 1950-58, forbundssekretær i Norsk Tjenestemannslag fra 1958 til mot slutten av 60-tallet, deretter byråsjef i Forsvarsdepartementet, kontoret for personellsaker.

Bak de tørre biografiske data ser vi for oss dette bildet av Øvrebø, basert også på andre opplysninger om ham:

Han hadde gjort en fremragende innsats under krigen. Som AUF-medlem var han den første kurer som ble benyttet av det illegale faglige utvalg i Bergen til å knytte kontakter i distriktene. Han besøkte de aller fleste større steder med instruks om kontaktpersoner, informasjon om stikkord, og planlegging av det illegale arbeidet. Dette arbeidet ble overtatt av Øvrebøs gode venn Magnus Bratten da Øvrebø måtte dra til Sverige[1177]. Øvrebø var også blant lederne for distribusjonskorpset for 'Fri Fagbevegelse[1178]'. Han fikk meget god erfaring med klandestint arbeide under dette motstandsarbeidet.

Øvrebø var siden en verdifull tillitsmann i Bergen Arbeiderparti sammen med Jack (Joachim) Helle. Helle ble i 1950 håndplukket av E-sjef Vilhelm Evang og forsvarsminister Jens Chr Hauge for å ivareta kontakten med og bistå Ap/LO's etterretningstjeneste som nå var under oppbygging[1179]. Til dette formål opprettet forsvarsminister Jens Chr Hauge en byråsjefstilling og et kontor som fikk navnet Sikkerhetskontoret. Helle tok med seg sin gode venn Øvrebø som konsulent ved dette kontoret. I 1958 kjørte Ap Øvrebø over til forbundssekretærjobb i *Norsk Tjenestemannslag*[1180], trolig fordi den nye Ap/LO-tjenesten ble operativ og hadde behov for erfarne ledere.

Etter at Borten-regjeringen tiltrådte, og det ble klart at man kunne få lange perioder med borgerlige regjeringer, måtte hele apparatet gjenreises og reorganiseres. Uten mulighet til å instruere vanlige embets- og tjenesemenn på ordinære kanaler måtte det sikres at det var flest mulige lojale personer i strategiske stillinger i departementene og tjenestene selv, slik at det kunne etableres et alternativt nettverk/styringssystem for perioder i opposisjon. De som hadde vært i Forsvarsdepartementet måtte kalles tilbake dit - det var det letteste posisjonene å besette. John Øvrebø ble plassert som kontorsjef i Forsvarsdepartementet med ansvar for personellsaker. Dette var det viktigste kontoret i forhold til samarbeid med E- og S-staben og POT om personkontroll, og det ble holdt på Aps hender i flere tiår senere.

24.7.5 Magnus Bratten

Magnus **Bratten** (f. 1917, sønn av industriarbeider Einar Bernhard Bratten og Gudrun Alvhilde Jørgensen, g. m. finske Ellen Nieminen til 1957.) ble cand. philol. i 1949, hadde utenlandsopphold i Østerrike i 1957, statsstipendium og Finlandsopphold 1959, stipendieopphold Danmark 1962. Etter en solid motstandsinnsats ble han sekretær for LO 1945-49 (assistent til cand. filol. John Sanness da Sanness ble ansatt som leder av LO's presse- og informasjonskontor samme år[1181]), sosialattaché ved ambassaden i Helsingfors 1950-55, rådgiver i utenrikspolitikk for Forsvarsstaben 1955-60, sosialattaché ambassaden i Bonn 1960, personlig sekretær for Lønns- og prisministeren 1960-62, opplæringssjef i Staten 1962. Han har skrevet organisasjonshistorie, avhandlinger om sosialpolitikk og en rekke artikler om økonomiske, sosiale og politiske spørsmål. Han var medlem av regjeringsdelegasjonen til ILO i 1947 og 1948. Han hadde deltakermedaljen og var ridder av Finlands Hvita Ros[1182].

Magnus Bratten var en god venn av John Øvrebø allerede fra AUF-tiden under krigen, og det var også Bratten som overtok kurérjobben da Øvrebø dro til Sverige. I slutten av 1944 måtte også Bratten flykte til Sverige da han

---

1176 Chr Christensen: «Vår Hemmelige Beredskap - Historien Om M. M.» (kommandørkaptein Alf Martens Meyer) Cappelen 1988. Side 72.

1177 Alfred Skar: «Fagorganisasjonen under okkupasjonen». LO/Tiden 1949. Side 472.

1178 Skar, s. 554.

1179 Ronald Bye med Finn Sjue og Alf R Jacobsen som medforfattere: «De visste alt», Tiden forlag 1994. Side 39.

1180 Roy Andersen: «Sin egen verste fiende.» Et portrett av Asbjørn Bryhn. Side 183, der det heter at Øvrebø også i denne perioden var «aktiv i oppbyggingen av LO's overvåkingsapparat».

1181 Skar, side 654.

1182 Personopplysninger så langt fra Trygve Juul Møller: «Studentene fra 1937». Bokkomitéen for studentene fra 1937, Oslo 1962.

fikk vite at han var ettersøkt av Gestapo[1183]. Magnus Bratten var også sammen med Øvrebø i ledelsen av distribusjonskorpset for «Fri Fagbevegelse»[1184].

Magnus Bratten etterfulgte Jack Helle som sosialattaché i Helsingfors da «Uppsalaoverlegningene» (planleggingen av Finlands-operasjonene) tok til. CC skriver[1185]:

> *«Om Bratten visste MM (Alf Martens Meyer, samtalepartneren som var grunnlaget for CC's bok) bare at han var en arbeiderpartikoryfé, og kjente ikke til om mannen hadde noen etterretningsbakgrunn. Bratten fikk senere et høyt embete i Lønns- og Prisdepartementet.*
>
> *Under Uppsala-rådslagningene reiste MM til Helsingfors for å konferere med Bratten, snakke med noen av Brattens forbindelser og et par av sine egne kontakter. Efter et kort Finlands-opphold konkluderte MM med at det ikke var aktuelt å sende nordmenn inn i Sovjetunionen fra finsk jord. Han mente efter de samtaler han hadde hatt at finnene ville oppfatte en slik operasjon som en meget uvennlig handling, hvis den ble avslørt.»*

Det ble senere besluttet å bruke finske «Mannerheim-soldater» til operasjonene. Endel slike ble engasjert og opplært i Norge. Spørsmålet var så hvor de skulle operere fra. CC skriver[1186]:

> *«Man vendte i tankene tilbake til Karelen som bedre egnet operasjonsmark. Magnus Bratten gikk på Evang med forslag om å flytte hele Uppsala-aktiviteten til Finland. Bratten mente han nu hadde så mange og gode finske forbindelser at det var enkelt å skaffe dekkleiligheter i finske byer samt egnede treningssteder. Evang godtok dette....*
>
> *Uppsala-virksomheten ble flyttet til Finland. Ny case-offiser efter Tore Snefjellaa ble Fredrik Seeberg fra Drammen som skulle samarbeide nært med Svein Blindheim og Magnus Bratten.»*

24.7.6 John Sundhagen (Suk)

John **Sundhagen**, vanligvis omtalt som «Suk», ble byråsjef for soldatsaker, et område som John Øvrebø hadde hatt ansvaret for før Sundhagen. Sundhagen var fagforeningsmann fra jernbanene og i mange år faglig-politisk sekretær hos Haakon **Lie** og senere kontorsjef på Youngstorget - av Ronald **Bye** beskrevet som «en av sersjantkorpset»[1187]. Ifølge «Vi som styrer Norge»[1188] var «Suk» en av de viktigste deltakere i Ap/LO's overvåkingsapparat. Det heter videre i boken:

> *«I 1974 forsvant han over i Forsvarsdepartementet, først som konsulent, senere som byråsjef på 'Kontoret for soldatsaker'. Siden havnet han som generalsekretær i Europabevegelsen, der han fremdeles henger med. Sundhagen var en nær venn av Erik Næss, og har i en årrekke vært Haakon Lies fortrolige - 'svært fortrolige', sier enkelte.»*

Erik Næss var Ap/LO-tjenestens kontaktmann i Overvåkingspolitiet (se kap 8.1). Boken fortsetter om «Suk»:

> *«Det er han som organiserer møtene mellom Lie og Jens Chr Hauge, Rolf Hansen, Tor Aspengren og enkelte andre av Lies gamle venner når den gamle høvdingen vender hjem fra sin vinterresidens i Florida.»*

Og sikkert også Trond Johansen. «Noen av oss snakker fortsatt sammen.»

> *«Da Rolf Hansen var forsvarsminister i Odvar Nordlis regjering fra 1976 til -79, fikk Sundhagen raskt et nært forhold til statsråden. - Han løp inn til Hansen når han hørte noe i korridorene. Han var mer en slags politisk sekretær enn byråsjef for soldatsaker, sier en offiser som kjenner Sundhagen.*
>
> *I tidligere år var Sundhagen en av de få utvalgte som dro rundt i landet med CIA's 'arbeider-attachéer', som var stasjonert på Drammensveien i Oslo. Opp gjennom 80-årene*

[1183] Alfred Skar: «Fagorganisasjonen under okkupasjonen». LO/Tiden 1949. Side 475.
[1184] Skar, side 554.
[1185] Chr Christensen: «Vår Hemmelige Beredskap - Historien Om M. M.» (kommandørkaptein Alf Martens Meyer) Cappelen 1988. Side 72.
[1186] Christensen, side 78.
[1187] Ronald Bye: «Sersjanten». Gyldendal 1987
[1188] Viggo Johansen, Pål T Jørgensen og Finn Sjue: «Vi som styrer Norge». Aventura 1992

har han stadig forsøkt å tilby 'jobber' til folk kan kjenner, eller har kjent. Han har aldri lagt skjul på at det er 'korttidsjobber' som kan kombineres med annen reisevirksomhet. Særlig nordover. Og jobben vil gi bra økonomisk avkastning. Folk som kjenner Sundhagen, karakteriserer ham som en fikser av rang.»

Dette systemet var organisert av Haakon Lie.

Det sier seg selv at det ikke er mulig å forklare at jernbanemannen og partisekretæren Sundhagen går nærmest rett over i byråsjefjobb i Forsvarsdepartementet uten at det har en helt spesiell bakgrunn. Bakgrunnen er selvsagt at han hadde vist seg som en meget verdifull etterretningsmann i Ap/LO-apparatet og hadde gjort seg fortjent til raskt avansement. Han fikk en posisjon som var en verdifull lyttepost under borgerlige regjeringer og en «ekstra» politiker i Forsvarsdepartementet når Ap selv hadde ledelsen.

24.7.7 Kristian Gleditsch

I januar 1940 var det ingen som tenkte seg en tysk okkupasjon av Norge, men en klar mulighet var at vi bli trukket inn likevel og bli utsatt for «blitz-bombing» slik London var blitt. For evt å møte en slik situasjon oppnevnte LO 17. januar 1940 et tremanns evakueringsutvalg med bl. a. Kristian **Gleditsch** som medlem (han var allerede medlem av det tilsvarende kommunale utvalg). 27. februar ble han ansatt som lønnet sekretær for utvalget på to måneders kontrakt. Bl a arbeidet utvalget med sikring av fagbevegelsens arkiver. Planene var ikke ferdige før 8. april og ble kullkastet av invasjonen, og 10. april brente Gleditsch det eneste eksemplar på Lillehammer[1189]. Han dro deretter straks «på skauen»[1190]. Senere samme vår var Gleditsch med i aksjonsgruppen som fikk bragt Norges Banks gullbeholdning i sikkerhet i England[1191].

24.7.8 Ola Evensen

Gro Harlem Brundtlands mor, Inga Harlem, sto en tid under krigen for skrivingen av stensilene til den illegale utgivelsen av «Fri Fagbevegelse». Også daværende student Ola **Evensen**, Inga Harlems bror og nåværende statsminister Gro Harlem Brundtlands onkel, var med i den gruppen som produserte avisen. Han var da konduktør ved Bærumsbanen, og ble etter krigen knyttet til Forsvarets Overkommando.

Ola **Evensen** erstattet i 1955 Jack Helle som sjef for det spesielle sikkerhetskontoret som ivaretok forbindelsene med Ap/LOs eget overvåkingsapparat. I 1962 ble Ola Evensen utnevnt til sikkerhetsinspektør på Nordkommandoen på Kolsås - av daværende forsvarsminister Gudmund Harlem, som var utnevnt året før[1192].

Evensen var medlem av Evangs sentrale sekretariat som assisterte ham med de hemmeligste operasjonene. Øvrige medlemmer av dette sekretariatet var Trond **Johansen**, Ellen **Martens** (gift med etterretningsoffiseren Kaj **Martens**) og Ingeborg Lygren (en søster av Lygren var forøvrig også ansatt i E-staben). Det er grunn til å tro at Ola Evensen spilte en sentral rolle ifbm «U-3» (Norasonde).

24.7.9 Gunnar Bråthen

Gunnar **Bråthen** (f. 1896, g. m. Ruth Marthinsen), folkeskolen og teknisk aftenskole, var elektriker fra 1913. Han ble sekretær i Jern- og Metallarbeiderforbundet i 1924 og i Hedmark faglige samorg. i 1931. Han gjorde en meget betydelig motstandsinnsats (se nedenfor). Han var sekretær for Jern og metall fra 1934, sekretær og nestformann i LO og sekretær for Samarbeidsnemnda Ap/LO 1945-49 og direktør i Arbeidsdirektoratet 1950-63, avbrutt av oppdrag som statsråd (Lønns- og prisdept.) i Gerhardsens regjering 1955-59. Han var medlem av Oslo Bystyre 1923-25 og Aps sentralstyre 1949-57, og hadde en lang rekke øvrige partitillitsverv og medlemsskap i offentlige styrer, råd og utvalg, herunder Det Økonomiske Samordningsråd[1193]. Han var formann for valgkomitéen på Aps landsmøter i 1953, 1955 og 1957 og nedla som sådan en stor innsats for å holde «gamlegutta» ved makten og hindre utskiftninger[1194].

Bråthen var leder av LO's Tromsø-kontor (fra 1938) ved krigsutbruddet i 1940. Norge opp til Sør-Trøndelag samt Narvik by var okkupert, og resten av Nord-Norge måtte organisere seg selv. Bråthen og det lokale

---

1189 Alfred Skar: «Fagorganisasjonen under okkupasjonen». LO/Tiden 1949. Side 16 ff. og 22.
1190 Skar, s. 39.
1191 Skar, s. 63.
1192
1193 Personopplysningene fra Hvem er Hvem 1984 og Torstein Hjellum: «Noen av oss har snakket sammen». Alma Mater forlag 1992. Side 33 og 40
1194 Hjellum, side 40 ff

tilsynsutvalget konstituerte seg straks som ledelse for fagorganisasjonen i Nord-Norge og kunngjorde over nord-norske radiostasjoner at alle henvendelser etc skulle sendes dit[1195]. I desember 1940 ble han utsatt for rykter om at han skulle ha sluttet seg til Nasjonal Samling, og rykket da inn en sterk erklæring i alle nord-norske aviser der dette ble ettertrykkelig dementert med formuleringen «Jeg har hatt og har min bestemte politiske oppfatning, og denne er ikke til salgs.» Året etter ble han arrestert sammen med en rekke andre nord-norske fagforeningsfolk[1196].

Gunnar Bråthen slapp i 1943 ut av fengsel, og sluttet seg da til det illegale motstandsarbeidet. Han hadde meldeplikt, og derfor begrenset handlefrihet, men kamuflerte illegale aktiviteter som «feriereiser» og «sølvbryllup»[1197]. Sommeren 1944 ble det etter forslag fra Bråthen organisert et fast illegalt utvalg i Tromsø. Han var et absolutt midtpunkt for alt illegalt arbeid i Nord-Norge inntil han ble arrestert igjen i september 1944[1198].

I begynnelsen av 1945 ble han overført til Grini. Der ble han straks medlem av det hemmelige Ap-partiutvalget som kommuniserte med partiet utenfor leiren ved hjelp av smuglede beskjeder[1199].

Da LO-sekretariatet ble rekonstituert den 10. mai etter frigjøringen, var Konrad Nordahl nettopp kommet hjem fra Sverige, da Gunnar Bråthen troppet opp i ryggsekk og Grini-lue[1200]. 16. mai ble han av LO-sekretariatet utnevnt til det ene av tre styremedlemmer i Arbeidernes Opplysningsforbund (AOF), var således med på å stifte Arbeidernes Opplysningsforbund (AOF) senere samme måned[1201]. Han ble også valgt til en samordningskomite som skulle koordinere rekonstitueringen av de ulike fagforbundene[1202]. På LO's første representantskapsmøte etter krigen, 18. september 1945, ble Gunnar Bråthen valgt til førstesekretær (nr 4 etter formann, nestformann og hovedkasserer) med den forutsetning at han skulle rykke opp til nestformann hvis den valgte Lars Evensen ble statsråd. Konrad Nordahl ble formann[1203]. På LO's første kongress etter krigen, 6. mai 1946, ble Bråthen valgt fast til nestformann i LO. Han var medlem av samarbeidskomitéen LO/Ap[1204] og av Aps første programkomité etter krigen[1205]

Det er interessant å merke seg at Bråthen var LOs representant på en konferanse 20. juli 1945 der partiet klarla sin holdning til «kvinner som hadde gått med tyskerne under okkupasjonen». Det ble her gjort vedtak som har hatt store konsekvenser til den dag i dag for kvinner som bare var ungjenter under krigen. Det ble etablert tre kategorier: 1) Kvinner som hadde vært medlemmer av NS; disse ble overlatt landssvikoppgjøret. 2) «Tyskertøser» som under krigen hadde forbindelse med tyskerne «mer eller mindre som forretning», herunder også angivere; disse skulle ikke godtas på noen arbeidsplass før de hadde fått sitt rettslige oppgjør. 3) Kvinner som av forskjellige grunner var kommet i selskapelig og annet samvær med tyskerne; disse «fikk adgang til å begynne i bedrifter med behov for kvinnelig arbeidshjelp»; de kunne og burde være medlemmer av fagorganisasjonen, men skulle utestenges fra tillitsverv. De som ikke behøvde å arbeide skulle straffes ved at det ble dannet «isfront»[1206].

Gunnar Bråthen hadde på Grini deltatt i forhandlinger mellom Ap-laget og NKP-laget i leiren, der man konkluderte med at partiene burde slås sammen[1207]. Han var også med i samlingsforhandlingene med NKP som startet like etter frigjøringen. LO's to representanter, Konrad Nordahl og Gunnar Bråthen, var henholdvis formann og sekretær for forhamdlingsmøtene. Ap møtte med Einar Gerhardsen, Martin Tranmæl og Trygve Bratteli. Pga Nordahls hyppige fravær kom Bråthen til å lede mye av forhandlingene[1208]. Møtene gikk etterhvert over til et «fellesstyre» som skulle forberede en felles kongress. Etterhvert ble det imidlertid klart at kommunistene ikke ønsket noe rell sammenslutning. De somlet med fremdriften og rettet mye diskreditering mot Ap-folkene. Så forlangte de Tranmæl fjernet fra møtet. Etter dette forlangte LO visse avklaringer og konstaterte 23. august at forsøket på samling var strandet.

Bråthens deltakelse i og i stor utstrekning ledelse av endeløse møter med kommunistene, utvilsomt med mange spissfindige og nytteløse diskusjoner, og til slutt hans oppdagelse av at kommunistene bare drev spillfekteri, har sikkert gitt ham grundig forståelse av deres mål og natur.

1195 Alfred Skar: «Fagorganisasjonen under okkupasjonen». LO/Tiden 1949. Side 64 ff
1196 Skar, s. 223 ff
1197 Skar, s 486
1198 Skar, s. 489
1199 Vidar Haugen: «Det norske Arbeiderparti 1940-45». Tiden 1983. Side 60.
1200 Skar, s. 642
1201 Vidar Haugen: «Det norske Arbeiderparti 1940-45». Tiden 1983. Side 156.
1202 Skar, s. 645 ff
1203 Skar, s. 651
1204 Haugen, side 170.
1205 Haugen, side 239.
1206 Haugen, side 162
1207 Haugen, side 209
1208 Skar, s 657 ff

Gunnar Bråthen startet den faste tradisjonen i LO om at det var nestformannen som var den reelle leder av Ap/LOs overvåkingsorganisasjon. Dette fremgår bl a av Konrad Nordahls dagbok, der det f. eks. for 30. januar 1950 heter det om engasjementet av Hobbelhagen[1209]:

> *«Kl 1200 konferanse med Bråthen og Hobbelhagen angående hans arbeide. Var enig om at han skulle bli finansiert av H. L.»*

Senere (1965-69) hadde Tor **Aspengren** denne nestformannsjobben. Deretter var han LO-sjef 1969-77, nær venn av Jens Chr **Hauge** og talentspeider for Stay Behind i mer enn 20 år[1210].

Det var han som ved Arne Hjelm **Nilsens** død i 1967 «som operasjonsleder beordret Ronald **Bye** inn til Youngstorget - og niende etasje»[1211]. Senere var også Odd **Højdahl** som LO-nestformann koordinator for de hemmelige tjenestene (se nedenfor).

Bråthen ble senere styreformann (1965-67[1212]) i E-tjenestens nye og meget viktige dekkbedrift Norasonde A/S som i full fart måtte stables på bena etter nedskytningen av U-2. Han var vanlig styremedlem 1967-ca 1970.

24.7.10 Ivar Hobbelhagen

Ivar **Hobbelhagen** jobbet før krigen ved Hydros anlegg på Rjukan og Herøya[1213]. Han startet sin virksomhet i motstandsbevegelsen da de gjenværende tillitsmenn i Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund i november 1942 konstituerte seg som «avd. 300» med Halfdan **Jønsson** som formann. Hobbelhagen var med i dette 5-manns-utvalget[1214]. Etterhvert som nazistene tok over ledelsen i LO ble det organisert en illegal fagbevegelse der Det Faglige Utvalget (FU) var ett av de sentrale organer. Han var også med Aps illegale ledelse (Partiutvalget - PU)[1215]. Ivar Hobbelhagen ble utnevnt som medlem og sekretær i FU fra januar 1945[1216].

Etter frigjøringen hadde FU kontorer i Torggt 10, der Hobbelhagen og sekretæren i Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelforbund, Aron **Ask**, skrev ut passersedler til arbeiderbevegelsens eiendommer, etter oppgave fra den illegale ledelse i hvert enkelt forbund e. l. Det ble ført streng kontroll, og mange ble avvist inntil de var blitt «klarert»[1217]. Hobbelhagen deltok også på det første møte i LO-sekretariatet etter krigen (8. mai), idet dette var et fellesmøte med FU. Ledelsen av LO ble nå ført tilbake til de ordinære organer, men de ledende folkene fra FU fortsatte lenge å møte i Sekretariatet, blant dem Hobbelhagen[1218].

Ivar Hobbelhagen var den første av Youngstorgets «sersjanter» som bestyrte det hemmelige rom 906 der man lyttet på alt og alle i Folkets hus etc.[1219]. Ifølge Ronald Bye var[1220]

> *«hans formelle stilling i LO fra 1950 uklar.*
> *Sannsynligvis var Hobbelhagen en av de 'sekretærer' som ble finansiert over E-stabens budsjett, og som hadde til oppgave å samle inn og kanalisere etterretninger fra fagbevegelsens grunnplan til Øvrebøs register i E-staben.»*

Jfr henvisningen til «H. L.» i sitatet fra Konrad Nordahl foran. Det var nok Haakon Lie som formidlet disse koblingene.

Det fremgår også av Konrad Nordahls dagbøker hva Hobbelhagen skulle gjøre[1221]:

> *«Han er vår etterretningsmann, samtidig som han skal organisere fraksjonsvirksomheten når det gjelder valg til landsmøter, til forbundslandsmøter og kongressen.»*

Ronald Bye skriver[1222]:

1209 Ronald Bye med Finn Sjue og Alf R Jacobsen som medforfattere: «De visste alt», Tiden forlag 1994. Side 53
1210 Alf Ole Ask og Bjørn Westlie: «Maktens ansikt - et portrett av Jens Chr Hauge». Tiden 1991. Side 109.
1211 «De visste alt», side 63.
1212 Norasondes generalforsamlingsprotokoller
1213 «De visste alt», side 53.
1214 Alfred Skar: «Fagorganisasjonen under okkupasjonen». LO/Tiden 1949. Side 503.
1215 Vidar Haugen: «Det norske Arbeiderparti 1940-45». Tiden 1983. Side 38.
1216 Skar, s 616.
1217 Skar, s. 639.
1218 Skar, s. 640 og 644.
1219 Ronald Bye med Finn Sjue og Alf R Jacobsen som medforfattere: «De visste alt», Tiden forlag 1994. Side 10.
1220 «De visste alt», side 39.
1221 «De visste alt», side 54.
1222 «De visste alt», side 53.

«Han var en nøkkel-operatør i de hemmelige aktivitetene på Youngstorget. I dette arbeidet samarbeidet han med den militære E-tjenesten, dels med en egen 'arbeiderbevegelsens hemmelige tjeneste' som besto av utvalgte tillitsmenn og rapportører på arbeidsplassene rundt om i landet. Han var knyttet til både LO og Arbeiderpartiet, og i særlig grad til Konrad Nordahl. Det var han som organiserte registreringen av kommunister.....

Og det var Hobbelhagen som sørget for å kanalisere slike opplysninger videre til sine samarbeidspartnere i de offisielle hemmelige tjenestene.»

Bare opplysningen om at Hobbelhagen, som var finansiert av E-tjenesten, sto for «fraksjonsvirksomheten» foran valg på alle de viktige LO-møtene, og sikkert også innenfor Ap, er oppsiktsvekkende og gir en selvstendig bakgrunn for det grep de E-folkene som visste om dette (Trond **Johansen**!) må ha hatt i mange år på toppfolk i Ap og LO.

Hobbelhagen døde i januar 1964.

24.7.11 Oddvar Halvorsen

Oddvar **Halvorsen** (f. 1911, sønn av telekontrollør og stortingsrepresentant Harald Halvorsen og Mina Johnsrud, g. m. Margit Hauger) tok artium i 1930 og Gøteborgs Tekn. Inst i 1936. Han var journalist i Arbeidermagasinet 1933, arbeider ved Standard Telefon- og Kabelfabrik fra 1934, senere formann (1935), tekniker (1936) og personalsjef samme sted[1223].

Under okkupasjonen kom Halvorsen med i redaksjonen for den illegale arbeiderbevegelsens avis «Fri fagbevegelse». Som redaktør for avisen oppnevnte LO's sentralledelse Arnfinn Vik fra februar 1942. Viks form var imidlertid så kjent fra mange år som redaktør for «Arbeiderungdommen», slik at han ville bli avslørt hvis han skrev selv. Dette ble ordnet slik at det ble Oddvar Halvorsen som faktisk skrev avisen i samråd med Vik, i perioden februar 1942 til oktober 1943, da han måtte gå i dekning. Han hadde også før dette vært med i redaksjonen. Fra våren 1944 ble avisen trykket i Sverige, der Oddvar Halvorsen fikk ansvaret for redaksjon av den siste utgivelsen før frigjøringen. I mellomtiden var redaktøren Alfred **Skar**[1224].

I Sverige var Halvorsen knyttet til presseavdelingen i den norske legasjon i Stockholm, dvs midt i overvåkingsmiljøet der. Etter krigen fortsatte han i det som da ble det sentrale overvåkingsmiljøet, Arbeiderbladet (fra 1945). I 1946 ble han personalsjef i STK (en bedrift som i alle år har hatt et nært forhold til E-tjenesten) der han var direktør fra 1953.

Han har vært medarbeider i Arbeidernes Leksikon, medlem av Statens Rasjonaliseringsråd 1949-66 (formann etter 1951), formann Statens Effektiviseringskommisjon av 1953, formann Tollstyret 1957-66, Statens Attføringsinstitutt 1961-64, formann i Forsvarets Rasjonaliseringsråd, medlem av komitéen for Arbeidsfysiologi og arbeidspsykologi, formann for jernbanekomitéen av 1960, medlem Rasjonaliseringsutvalget Oslo kommune siden 1964 og medlem av forstanderskapene i Akers Sparebank og Oslo Sparebank hhvis 1960 og 1971.

Halvorsen var medlem av styret i E-tjenestens dekkbedrift Norasonde 1960-61. Både som STK-mann (leveranser av telefonapparater etter FFIs avlyttingsvennlige prototyp[1225], kabler og annet utstyr) og Norasondemann (sammensetning av telefonapparater) hadde han nok god kontakt med de hemmelige tjenesters folk i Televerket og i E-staben.

24.7.12 John Sanness

John **Sanness** (1911-1984), sønn av sekretær Stian **Sanness** og Hanna Theodora **Munthe**, g. m. Dagny **Goa**) var som professor og dr. philos. aldri noen smågutt, men ble allikevel systematisk bygget opp av Ap-systemene fra vanlig politisk overvåker i Arbeiderbladet til nasjonal utenrikspolitisk guru.

Han tok artium i 1931, ble cand. philol i 1940 og dr. philos. i 1959. Han var ass. konsulent i UD (London) 1942-45[1226]. Etter krigen ble han i august 1945 ansatt som leder for LO's presse- og informasjonskontor, med

1223 Personopplysninger fra Hvem er Hvem 1984.
1224 Alfred Skar: «Fagorganisasjonen under okkupasjonen». LO/Tiden 1949. Side 216, 383, 560, 563 og 597.
1225 At prototypen kom fra FFI og at den var konstruert for optimale avlyttingsmuligheter er bekreftet av privat kilde
1226 Endel personopplysninger fra Hvem er Hvem 1984.

forannevnte stud. fil. Magnus **Bratten** som assistent[1227]. Under krigen har vi ihvertfall funnet ham som foredragsholder om «den utenrikspolitiske situasjon» på en illegal Ap-konferanse i 1941[1228].

Han var utenriksredaktør i Arbeiderbladet 1946-50, forskningsstipendiat 1951-54, medarbeider Arbeiderbladet 1954-60. Han var medlem av Aps utenrikspolitiske utvalg i alle år fra 1945 og dermed sittet i årevis sammen med Frydenlund, Stoltenberg, Holst og selvsagt Trond Johansen. I 1960 ble han første direktør i Norsk Utenrikspolitisk Institutt og satt der i 23 år til 1983. Han var professor i historie ved Universitetet i Oslo siden 1966 og redaktør for Samtiden 1964-67. Han var medlem av Stortingets Nobelkomité (fra 1970) i likhet med f. eks. Kaare **Sandegren** - en annen «doldis» fra det samme miljø. Sanness skrev eller bidro til flere historiske bøker og verk.

NUPI var (se kap.24.10) en genial oppfinnelse for å konvertere E-tjenestens hemmelige informasjoner og analyser til utenrikspolitisk forskning og prestisjefull kompetanse. Institusjonen har i alle år vært Ap-kontrollert og 100% avhengig av E-tjenesten og spesielt av Trond **Johansen** på de kombinerte faglige/politiske kanalene.

24.7.13 Ronald Bye

Ronald **Bye** (f. 1937, sønn av brannformann Gunnar Bye og Tora Olsen, g. m. Tove Heggen Larsen) er selv et eksempel på at det å begynne som overvåkningssoldat i Ap-tjenesten var et godt utgangspunkt - så lenge du spiller på lag.

Ronald Bye var yrkesskoleutdannet og fagutdannet til maskinreparatør og begynte som maskinreparatør ved Progress Verktøymaskinfabrik. Han ble sekretær i AUF i 1960, og LO-sekretær i Finnmark i 1963. Bye var sekretær for Det Norske Arbeiderparti 1969-75. Han var adm. dir. for Norsk Folkeferie i to perioder 1975-78 og 1982-83. I mellomtiden (1979-81) var han samferdselsminister, og etterpå adm. dir. for Landslaget for Reiselivet, senere NORTRA. Fra 1988 har han drevet eget konsulentfirma - Ronald Bye Consulting A/S[1229].

Bye har hatt en lang rekke verv i styrer, råd og utvalg, bl a formann for Forsvarskommisjonen 1976-78 og styreformann Arbeiderbladet 1974-75.

Han ble presentert for Trond Johansen en gang midt i 60-årene av E-mannen Halfred Skau, major i E-staben, nå ved grensekommisariatet i Kirkenes (se kap 8.7.3.). Senere ble han formann i Øst-Finnmark Arbeiderparti med Halfred Skau som sekretær og endelig partisekretær og sjefsovervåker for hele Ap i samarbeid med POT til 1973. Han var også påtenkt for de aller største generalstabsoppgaver i «den fjerde tjeneste» - f. eks. som forsvarsminister. Det var endog aktuelt å gi han selveste Trond Johansen som statssekretær! Hadde Ronald Bye spilt på lag og dette blitt gjennomført, ville det vært toppen av maktarroganse: Direksjonen i «den fjerde» rett inn i Regjeringen (men fortsatt med et annet styre!). Men det ville neppe ha gått, ikke bare av de grunner som gjorde at tanken endelig *ble* forlatt (bl a at Tronds virkelige funksjon var blitt eksponert i Nationen), men fordi Trond sikkert ville gått inn for å være reell sjef selv, men det ville neppe Ronald tillatt!)

Men slik gikk det ikke. Ronald Bye hadde fått nok. Han var en stund «bare» samferdselsminister, men trakk seg etterhvert ut av politikken. Han slet endel år mellom partilojalitet og samvittighet og forsøkte å rydde opp internt, men ble belønnet for det med taushet, avvisning og boblebad, og valgte til slutt å gå ut offentlig med det han visste.

En av de meget få feil i Trond Johansens «grand design».

24.7.14 Gudmund Harlem

Gudmund **Harlem**, Gro Harlem **Brundtlands** far, var født i Oslo i 1917, sønn av agent Gudmund **Harlem** og Olga **Haug**. Han giftet seg i 1938 med Inga **Brynolf** (f. 1918)[1230]. Han ble cand. med. i 1946 og dr. med. i 1976. Han var assistentlege ved Hygienisk institutt 1946-48, lege ved Statens attføringsinstitutt 1946-53 og deretter overlege samme sted til han i 1955 ble sosialminister i regjeringen Gerhardsen. I 1961 overtok han Forsvarsdepartementet og kom tilbake på samme sted etter den kortvarige Lyng-sommeren 1963. Da Gerhardsen falt for godt i 1965 ble Harlem ass lege på Rikshospitalet, men vendte i 1966 tilbake som overlege og faglig leder ved attføringsinstituttet, direktør samme sted 1970-77. Han var professor i arbeidslivsvitenskap på NTH 1977-79 og adm dir i NTNF fra 1980 til pensjonsalder. Han døde i 1988.

[1227] Alfred Skar: «Fagorganisasjonen under okkupasjonen». LO/Tiden 1949. Side 654.

[1228] Vidar Haugen: «Det norske Arbeiderparti 1940-45». Tiden 1983. Side 52.

[1229] Endel personopplysninger fra Hvem er Hvem 1984 og 1994.

[1230] Personopplysninger fra Hvem er Hvem 1984 og 1994, og/eller fra Trond Nordby (red): «Storting og regjering 1945-1985. Biografier.» Kunnskapsforlaget 1985. Side 273 f.

Han var bl a medlem av NAVF 1949-57, formann i Vanføreomsorgskomitéen 1952-55, formann i Sentralrådet for yrkesvalghemmede 1955-57 og 1966-70, formann i NTNFs komité for forurensningspørsmål 1970-76, varaformann i styret for Rikshospitalet 1970-81, medlem av Statens idrettsråd fra 1974, styreformann for Norges Idrettshøyskole fra 1976, formann for NTNFs arbeidsmiljøforskningskomité 1977-80, styreformann i Statens arbeidstilsyn fra 1977, formann for forsikringsrådet fra 1978 og forsikringslovutvalget fra 1980, president i Rehabilitation International 1966-72, teknisk ekspert for FN i attføring i Italia og Egypt 1955 og for WHO på Malta i 1971. Harlem var utvilsomt blant Norges fremste eksperter på attføring (om ikke den fremste), og allerede vel etablert som sådan da han var sosialminister.

Ekteparet Inga og Gudmund Harlem var aktive i det illegale arbeidet under krigen og måtte flykte til Stockholm, der det norske miljøet var aktivt engasjert i etterretningsarbeidet mot det okkuperte Norge. Gudmund Harlem kom der med i det såkalte landsutvalget som skulle forberede gjenreisningen av partiet etter krigen, og i ungdomsutvalget, et underutvalg av landsutvalget[1231]. Harlem ble formann i Studentersamfundet 1945, medlem av Oslo bystyre 1946-47, medlem av Oslo skolestyre 1948-55, sentralstyremedlem AUF 1946-49, styremedlem i The International Union of Socialist Youth (IUSY) 1946-51, varaformann Oslo Ap 1952-57 og varamedlem til Arbeiderpartiets sentralstyre 1953-57.

Som styremedlem i IUSY fikk han uten tvil kjennskap til at organisasjonen ble finansiert av CIA. Han kom jo fra Aps etterretningsmiljø i Stockholm, og var nok «klarert» innsider. Inntil IUSY-tiden hadde Harlem gått møysommelig gradene i AUF og partiet (vi vet ikke hvorvidt eller i hvilken grad han i denne tiden ble trukket inn i den interne etterretningen). Men etterpå fikk han lynkarriere helt til topps, og siden gjorde han så god jobb for det hemmelige Ap-Norge her at belønningen ble forlenget til endog å omfatte neste slektsledd!

Som sosialminister og en av Norges fremste eksperter på attføring etc (se kap 24.6) har han nok vært sterkt engasjert i stiftelsen av Aps og E-stabens dekkbedrift Norasonde i 1960, sammen med daværende kommunalminister Andreas Zeier **Cappelen** som formelt må ha undertegnet stiftelsesdokumentene på statens vegne og Cappelens bror Hans Zeier **Cappelen** som var sosialrådmann i Oslo (og selvsagt Nils **Handal** som var forsvarsminister). Som nevnt foran er vi overbevist om at det var denne tremannsgruppen som først og fremst fikk jobben med å etablere vernede bedrifter som dekkbedrifter for E-staben, etter at Evang og Trond hadde klekket ut ideen etter mønster fra Tyskland (Gehlen) og Israel, der behovet for begge deler selvsagt allerede var enormt.

I 1962, året etter at Gudmund Harlem var blitt forsvarsminister, utnevnte han Ola **Evensen** som sikkerhetsinspektør på Nordkommandoen. I likhet med Evang og Harlem (de to var gamle venner!) var Evensen motdagist og Ap-mann og han sto meget fjernt fra å oppfylle de formelle krav stillingen var utlyst med. På førsteplass innstillingen fra Sjefen for Hæren sto den krigsskoleutdannede major Olaf **Knutsen** og på annen plass senere sjef for E- og S-skolen, daværende major Nic. **Dons**. Evensen var først innstilt som nr 3, men ble altså kjørt til topps av *sin svoger forsvarsministeren.* Saken fikk et kraftig etterspill i Stortinget, der Harlem ble reddet med sosialistenes stemmer.

Det var også forsvarsminister Gudmund Harlem som sammen med utenriksminister Hallvard Lange mottok Jens Chr Hauges feilaktig frikjennende rapport vedrørende Israels bruk av det norske tungtvannet og som sto for hemmeligstemplingen, og som ikke undret seg over at Hauge gikk på Eichmann-saken fremfor virkelig å inspisere Dimona-anlegget og undersøke hva de drev med der (se kap 5.4).

Det er all grunn til å tro at Gudmund Harlem som forsvarsminister på 60-tallet sørget for betydelige leveranser fra Kjettingfabrikken til norske og allierte formål. Han satt jo i Jens Chr Hauges statsrådsstol, og med hele sitt nære forhold til Hauge hadde han neppe noe imot å understøtte nettopp Aps/Jens Chr Hauges eget overvåkings- og etterretningsapparat ved hjelp av statens midler.

Allerede fra 1973 var Gudmund Harlem med på «den fjerde tjenestes» arbeid for å fjerne Reiulf Steen (se kap 8.13). Da dette arbeidet lyktes i 1981 ble hans datter partiformann og statsminister.

Som styreformann i Statens arbeidstilsyn fra 1977 var han med på å godkjenne betydelige konsulentoppdrag til «kjettingmannens» spesielle sugerør i statskassen, Kjettingkonsulenten A/S som ble stiftet samme år. Det er neppe noen tilfeldighet at disse to ting skjedde samtidig i 1977: Harlem ble styreformann i Arbeidstilsynet, og Spilhaug overflyttet sin overvåkings- og etterretningsvirksomhet fra Kjettingfabrikken til et nystiftet firma, Kjettingkonsulenten A/S. Kjettingkonsulenten knyttet seg så opp til Arbeidstilsynet/Harlem der hvorfra pengene kunne rulle ved hjelp av rundhåndet betaling for konsulentarbeid. Og Kjettingkonsulenten var altså kamuflasje for Aps/Hauges E&O-virksomhet!

1231 Vidar Haugen: «Det norske Arbeiderparti 1940-45». Tiden 1983. Side 72 og 86.

Da var det ikke så rart at Harlem også spilte en sentral rolle bak kulissene da «gamlegutta» konspirerte for å få vekk Nordli og Steen og få inn en ny partleder, nemlig Harlems egen datter Gro - og heller ikke så rart at «gamlegutta» syntes Gro var en kjekk jente å få inn som sin kandidat!

Gudmund Harlem var fra selskapet ble stiftet i 1985 til det ble oppløst i 1989 styreformann for det mislykkede investeringsselskapet SørInvest A/S. Initiativtaker til dette var etter eget utsagn en Ap-mann fra Kristiansand ved navn Tor **Thomassen**, sammen med sin venn og advokat, den kjente Ap-altmuligmannen Ingjald Ørbeck Sørheim med utdannelse fra Forsvarets Skole i Etterretnings- og Sikkerhetstjeneste. At han var koordinator for selskapets initiativgruppe fremgår av tegningsinnbydelsen[1232]. Det var også han som sto for korrespondansen med Finansdepartementet[1233].

Vi har i denne boken avslørt Thomassen for to ting: Han benyttes flittig som provokatør mot Stortinget, Lund-kommisjonen, Dahl-gruppen, Ronald Bye - og oss (se kap 20.1.6.4). Det var også han som fikk Osmund **Faremo** til å rekvirere en privat Ap-etterretningsoperasjon i Øst-Europa fra E-sjef Alf Roar **Berg** - *som gjennomførte denne* (se kap 25.12.3.)! Denne er altså en mann som lenge hadde samarbeidet nært med en av Aps fremste advokater og sammen med ham var i stand til å rekvirere selveste Gubben Harlem til styreformann for sine luftige finansidéer.

24.7.15 Arne Tovsrud

Rittmester Arne **Tovsrud** er en av Tronds gamle menn fra Forsvarsstaben som gikk over som konsulent i Forsvarsdepartementet fra 1969. Der avanserte han til byråsjef for Tronds nøkkelkontor, kontoret for befal og sivile i 1980. Fra 1978 arbeidet han sammen med John (Suk) **Sundhagen** som da hadde overtatt en tilsvarende byråsjefstilling i kontoret for soldatsaker. Også oblt Alf Roar **Berg** arbeidet på denne tiden i departementet som underdirektør og sjef for begge. Han knyttet også til seg Osmund **Faremo** som konsulent. Tovsrud har vært innblandet i vår sak.

24.7.16 Tor Halvorsen

Tor **Halvorsen** (f 1930 i Skien) var utdannet rørlegger, og kom fra Norsk Hydro da han i 1969 ble sekretær i LO og senere LO-formann (fra 1977)[1234]. Han var miljøvernminister 1973-74 og sosialminister 1974-76. Han døde i 1987.

Halvorsen var medlem av Skien bystyre 1963-71, formann Herøya arbeiderforening 1965-68, styremedlem AOF 1969-73 og medlem av Folketrygdens hovedstyre fra 1968.

På Herøya var Tor Halvorsen sjef for den interne overvåkingen etc. i Hydro[1235]. (Se også Hole Jacobsen-saken kap 25.24).

I oktober 1980 hadde Tor Halvorsens personlige sekretær Erik **Nilsen** en opplevelse som tydet på at Nilsen var avlyttet og formodentlig også *romavlyttet ved hjelp av telefon* i Folkets Hus. Tor Halvorsen, med sin overvåkingskompetanse fra Hydro, bagatelliserte saken og unnlot å iverksette undersøkelser. Dette var *etter* den tid Ronald **Bye** har kunne dokumentere avlytting i Folkets Hus (se kap 21.22). Også Halvorsens nestkommanderende, Leif **Haraldseth**, rapporterte om underlige telefonhistorier (kap 21.21), og Svein **Muffetangen** har siden fått bekreftet at han da ble telefonavlyttet (i virkeligheten også romavlytting via telefon) (kap 21.20).

24.7.17 Odd Højdahl

Odd **Højdahl** var født i Oslo i 1921[1236]. Hans foreldre var formann Jacob **Højdahl** og Anna Augusta **Myhrvold**. Han ble gift 1946 med Gerda **Rustbøle** (f 1922). Han tok handelsskole i 1941, kriminalteknisk kurs i Stockholm i 1944 og yrkerettlederkurs i 1947 og gjenomgikk et Trade Union Program ved Harvard i 1954. Han var politikonstabel i 1945, sekretær for Yrkesopplæringsrådet i 1946 og ansatt i Arbeidsdirektoratet i 1948. Han ble nestformann i Norsk Tjenestemannslag 1951, sekretær for Statstjenestemannskartellet 1957, sekretær LO 1960,

1232 «Offentlig emisjon - aksjetegning SørInvest A/S under stiftelse.» Tilrettelagt av Sparebanken Sør i samarbeid med ABC-bank, Aksjonærservive. Tegningstid 18. -29. november 1985.

1233 Se f. eks. brev fra Finansdepartementet til initiativgruppen v/ Sørheim av 10. mai 1985.

1234 Tekniske personopplysninger fra Hvem er Hvem 1984 og 1994.

1235 Tidl generaldirektør Johan B Holte i telefon til Chr Christiansen, referert i sistnevntes: «Av hensyn til rikets sikkerhet» Cappelen 1990. Side 96.

1236 Tekniske personopplysninger fra Hvem er Hvem 1984 og 1994.

formann Statstjenestemannskartellet 1964, nestformann LO fra 1969, avbrutt av sosialministerjobb 1971-1972 i Brattelis EF-forhandlingsregjering og direktør i Statens arbeidstilsyn fra 1977. Han var medlem av Oslo Bystyre 1951-59 og varamann til Stortinget 1961-65. Højdahl døde i 1994.

I 1993, da de såkalte DnC-notatene om SUF (m-l) fra 1970 ble avslørt (se kap 24.5), fortalte mannen bok notatene, Kristen **Ringvold**, bl a at det i LO's ledelse var nestformannen Odd Højdahl som var den rette adressat for saker og spørsmål som handlet om politisk kartlegging. Han var blitt forklart at Højdahl hadde et sentralt ansvar i LO når det gjaldt spørsmål om politisk registrering og overvåking[1237]:

24.8 Industrivernet

Industrivernet er fra gamle dager av en dekkorganisasjon for E-staben. Den har vært i virksomhet i vår sak.

Generalløytnant Paal **Frisvold**, som var direktør for Industrivernet 1968-77 gjorde normalt ingen hemmelighet av det under sine redegjørelser til de engere «forsamlinger» som var på besøk for omvisning og orientering i denne perioden. «Vi er i realiteten en dekkorganisasjon for E-staben.»

Frisvold (f. 22. januar 1908 i Harstad, gift 1936 med Kirsten Semb) har bl a militær høyskole (1934), Senior Officers School (1946) og NATO Defence College (1960-61). Han var løytnant i infanteriet i 1932, aspirant i Generalstaben 1935-38, sekretær i Forsvarsdepartementet 1938-40, stabssjef i Generalstaben 1940, sjef for norske representanter ved general Thornes stab 1944-45, stabssjef norske polititropper i Sverige 1945, kontorsjef i Forsvarsdepartementet 1945-46, sjef for Krigsskolen 1946-49, hovedlærer for Hæren ved Forsvarets Høgskole 1949, militærattaché i Stockholm og Helsingfors 1950-52, og tjenestegjorde deretter ved en rekke avdelinger i Norge inntil han ble sjef for Hæren i 1961, forsvarsattaché i Washington i 1966, og Norges representant ved NATOs militærkomité 1966-67, da han ble utnevnt til direktør for Industrivernet der han satt til han ble pensjonert i 1977. Han satt i en lang rekke styrer og utvalg og var høyt dekorert.

Karriêren viser tydelig hvor han hørte hjemme: Krigsinnsats, tjeneste i det norske miljøet i Sverige, kjørt inn i Forsvarsdepartementet hos Jens Chr **Hauge** etter krigen, militærattaché i Stockholm/Helsingfors under Finlands-operasjonene og så rett til topps i NATO. Han har alle tegn på å være Hauges mann og senere også Tronds mann!

Gassøvelser, tilfluktsrom, A-beredskap, kampen mot kommunistene på arbeidsplassene, evakuering av folk, dokumenter og kritiske komponenter fra viktig industri etc. er noen nøkkelord for hvorfor det alltid har eksistert et meget nært forhold mellom Industrivernet og E-staben opp til våre dager.

Etterfølgeren til genlt Frisvold, var dir. Jan Fredrik **Wold-Hansen**, som forøvrig gikk på Forsvarets Høgskole på midten av 70-tallet. Han har bistått Trond ifbm vår sak. Det var nødvendig å få «tømt» en naboleilighet som skulle brukes til romavlytting av Setsaas ved hjelp av Spilhaug/Mossad/E-staben.

I denne naboleiligheten bodde en enslig dame i slutten av 40-årene, Ruth Synnøve **Haug**, som man således måtte utvirke fraflyttet fra sitt hjem i løpet av kort tid. Hun fikk i ekspressfart en ny «boyfriend», Ola **Aune**, tidligere ansatt hos Norasonde. Han klarte det kanskje ingen andre ville ha klart på denne korte tiden: Å få frigjort leiligheten.

Trond er forøvrig - som vi med all tydelighet har sett mange steder i vår sak - ekspert på plutselige romanser som oppnår det utroligste.

Leiligheten ble deretter overtatt (uleid til) Trond/Spilhaug/Mossad, og inn flyttet en kvinnelig trailersjåfør som nesten aldri var hjemme. Leiligheten ble preparert med mikrofoner i alle tak (Setsaas' gulv) og lydbåndene avhentet hver kveld av en fast gjeng.

Den utrolig effektfulle «romansen» var lenge et mysterium inntil det ble fastslått at Ruth Synnøve Haug var (blitt?) ansatt i Industrivernet. Det var Industrivernet og Norasonde som var deltakele i romansen - ikke Ruth og Ola!

Direktøren i Industrivernet, Jan Fredrik Wold-Hansen er i tillegg nestleder i Landsrådet for Heimevernet under Kjell Magne **Fredheim** som er leder. Fredheim sitter også i Kontrollutvalget for Overvåkings- og Sikkerhetstjenesten.

Industrivernet har siden 1949 hatt ansvaret for et meget viktig utvalg: Sivilforsvarsnemnda for drivstofforsyningen, adresse Industrivernet.

Som sjef for denne meget viktige forsyningsnemnda skulle man tro at Wold-Hansen utnevnte en forsynings/drivstoff-spesialist. Nei, han utnevnte i 1989 lagmann Rakel **Surlien**, som samtidig satt i Kontrollutvalget for Overvåkings- og Sikkerhetstjenesten, året etter sammen med Fredheim.

1237 Klassekampen 1. desember 1993

Fredheim og Wold-Hansen er begge i arbeidsutvalget for HV-rådet og skal der beskytte Spilhaug-apparatet på HV-fronten. Klager til Kontrollutvalget mot Spilhaug & Co, Industrivernet etc. tar Fredheim og Surlien seg av på sin sektor av «kringvernet»!

En gang het det «Venstrefolk i alle ombud», og slike politikere ble ofte kalt «Tordenskiolds soldater» fordi de gikk igjen så mange steder, i likhet med Tordenskiolds evne til å late som om han hadde mange flere mann enn han i virkeligheten hadde. Det er bemerkelsesverdig at endel Ap-politikere med ulike former for bånd til de hemmelige tjenester også har en tendens til å gå igjen hyppig i statlige utvalg, styrer, nemnder og råd. På den måten hjelper de - på hvert sitt bevissthetsnivå - til å sikre kontroll mot avdekning av det underliggende kriminelle Ap-systemet. Kanskje vi heretter bør begynne å snakke om Trondenskiolds soldater?

24.9 Brødrene Frigaard

Vi har kommet mange ganger inn på den tidligere POT-seksjonslederen, politinspektør Iver **Frigaard**. Hans mest fremtredende roller er som man husker som agent i AKP-miljøet; rundt møtene med Setsaas september 1990, da h. r. adv. Annæus **Schjødt** dukket opp, etter at Setsaas hadde klaget på Mossad osv.; «vi overvåker ikke, men kan ikke garantere at ikke andre gjør det»; som hovedmann i Mossad/asylsøkersaken; mannen som alltid holdt sin sjef utenfor og ble beskyttet av Justisdepartementet; mannen som etterfulgte den senere tildekkings-politisjef Knut **Austad** på Romerike og til slutt ville etterfølge ham også der; osv.

Iver Frigaards posisjon i POT, der han i virkeligheten bare var leieboer (se kap 13), ble etablert som en elegant fullføring av «den fjerde tjeneste» i en kommandolinje som gikk fra Frigaard til Trond Johansen og til Aps bakmenn og Youngstorget. Ettersom Urdal protesterte på dette overfor Justisdepartementet, som imidlertid støttet Frigaards praksis, er det på det rene at denne høyst irregulære og høyst virkelige kommandolinje var sanksjonert på høyeste hold. La oss minne om hvordan den slo ut:

- *Det er velkjent at Frigaard ikke informerte sin sjef Erstad om sitt initiativ i 1985 vedr det israelske grensepoliti (se kap 5.8) - Erstad fikk vite det syv år senere, i 1992*

- *Likevel advarte Erstad sin etterfølger Urdal om at Frigaard aldri informerte sin sjef, da Urdal etterfulgte ham i 1990. Selv uten forannevnte eksempel visste Erstad nok om dette forholdet til å gi denne advarselen.*

- *Urdal visste i sin tur ingenting om at Frigaard hadde tillatt Mossad å operere forkledd som norske politifolk og med falske norske pass for å avhøre palestinske asylsøkere, før dette ble avslørt offentlig i 1991. Likevel hadde han allerede da irritert seg så mye over forholdet at han overveiet en åpen konfrontasjon like i forveien (se kap13)*

- *Bl a hadde Urdal lagt merke til at h. r. adv. Annæus Schjødt tidvis var 2-3 ganger ukentlig på besøk hus Frigaard uten at Urdal hadde den minste anelse om hva han gjorde der*

- *Urdal ble aldri informert av Frigaard om møtene med Setsaas i 1990, da Setsaas ga oppsiktsvekkende informasjon om både en ulovlig Mossad-aksjon i Norge og en ny mulighet for å bevise identiteten til hovedmannen på Lillehammer, og visste intet om noe av dette før fra media i 1993*

- *Urdal ble heller ikke informert av Frigaard da politinspektør Leif A Lier formidlet vårt forslag om å oppklare eventuelle misforståelser e. l. til Frigaard (mens vi hadde bedt uttrykkelig om at henvendelsen gikk til Urdal) og derfor fortsatt ikke om våre mistanker om ulovlig overvåking og at vi om mulig søkte en minnelig løsning, og visste heller ikke noe om dette før i 1993*

Noe klarere bevismateriale på at Frigaard hadde en helt annen stilling i POT enn det Stortinget og offentligheten til dags dato har trodd, skal man lete lenge etter. Vi har i denne boken samlet kjente og tidligere ukjente opplysninger om saken og forklart hvordan vi ser sporene etter den forutgående prosess samt den sannsynlige måten forholdet ble etablert på. Dette er blant de aller klareste bevisene på eksistensen av «den fjerde tjeneste».

I POT hadde Frigaard liason-ansvaret med Mossad, og selvsagt også Mossad Norge, som siden midten av 80-tallet har vært styrt av den tidligere drapsdømte Dan Ærbel fra Lillehammer. Ærbel fortsatte med å iscenesette politiske mord som Mossad-sjef i Paris (se kap. 5.7.2). Det er overveiende sannsynlig at det har vært svært nær kontakt mellom den norske embetsmannen Frigaard (og hans etterfølger) og drapsmannen Ærbel - både offisielt og uoffisielt, og om både lovlige og ulovlige forhold (som f. eks. Mossad-saken og tildekking av Lillehammer-saken).

24.9.1 Machiavelli?

Vi har også såvidt vært innom hans bror, fhv formannssekretær Knut **Frigaard** i Oslo Kommune, som til slutt måtte gå pga noen uregelmessige reiseregninger etc., men som i mange år var kjent som en meget aktiv bakspiller i partipolitikken i Rådhuset, bl a ved medvirkning til diskreditering av Albert **Nordengen**. Nordengen kalte ham gjerne «Rådhusets Machiavelli», men vi vil av hensyn til Machiavelli være varsomme med sammenligningen.

Knut Frigaard's hustru, førstestatsadvokat Siri **Frigaard**, er nestleder i Eidsivating under førstestatsadvokat Lasse **Qvigstad**. Kommunikasjonslinjene mellom Trond **Johansen**, hans avdelingskontor i POT under Iver **Frigaard** og Eidsivating var således i den perioden Frigaard var i POT svært korte - om man ønsket å benytte dem. Men for ordens skyld: Vi har ikke oppdaget et eneste fnugg av ukorrekt opptreden fra Siri Frigaards side.

24.9.2 Sør-Afrika

Vi har notert oss at Knut Frigaard var «hagegjerdenabo» med h. r. adv. Annæus Schjødt, men at broder Iver og advokaten er svært ivrige etter å distansere seg fra hverandre til tross for den rolle Mossad spiller i begges bakgrunn.

Men vi må anta at broder Knut har opprettholdt kontakten med sin gamle nabo, for han ble utnevnt av Regjeringen til valginspektør for Sør-Afrika og reiste dit i 1993, etter at Schjødt hadde flyttet dit. Det har også vært imponerende hyppig reisevirksomhet til Sør-Afrika av norske topper, f. eks. daværende utenriksminister Johan Jørgen Holst i 1993[1238] og statsminister Gro Harlem Brundtland i år.

Det viser seg så at Knut Frigaard, etter at han fikk sparken i Oslo Kommune, fikk jobb i Utenriksdepartementet, ansatt i en ettårs engasjementsstilling i UD's rettsavdeling. Den som ansatte ham var en annen person med sterk interesse for Sør-Afrika, nemlig ekspedisjonssjef Bjarne **Lindstrøm** i Administrasjonsavdelingen[1239], som var generalkonsul i Cape Town fra 31.1.86 til april 1990. Knut Frigaards oppgave skulle være å «jobbe med juridiske utredninger i forhold til utviklingsland».

Alle vet at det i alle år har vært *svært nære forbindelser mellom Israel og Sør-Afrika* og deres respektive etterretningstjenester. Alle forstår vel også nå at det har vært *enda nærmere forbindelser mellom Israel og Norge* og deres respektive etterretningstjenester. Tilsynelatende har imidlertid *Norge og Sør-Afrika* vært som hund og katt så lenge apartheidtiden varte, bortsatt da fra at vi indirekte kom til å skaffe Sør-Afrika atombomben via Israel.

Dessuten skjedde det dessverre at da Sør-Afrika trengte avansert datautstyr til styring av sitt atomvåpenprogram, pussig nok var fra Norge det viste seg lettest å skaffe dette, riktignok via en fransk våpenhandler til ære for den norske boikotten av Sør-Afrika[1240].

Det er hyggelig, nå som apartheid-tiden er borte, at vi har en gruppe nordmenn med svært sterke bånd til hverandre, som tidligere og nå har hatt både Israel og Sør-Afrika som felles interessefelt!

24.9.3 Lydige valgkampsekretærer

Pussig nok ble samme ekspedisjonssjef Lindstrøm som utnevnte Knut Frigaard uten å ville kommentere ansettelsen, heller ikke om Frigaard vil kunne fortsette etter det ene året, få dager senere landskjent som den aller mest lydige embetsmann etter at statssekretær Svein Roald **Hansen** (A) ved statsminister Gro Harlem **Brundtlands** kontor hadde sendt sitt rundskriv rundt om til embetstoppene i departementene med krav om bidrag til Arbeiderpartiets valgkamp. Lindstrøm sendte nemlig ordren sporenstreks videre til *samtlige avdelinger i UD*[1241].

[1238] Se f. eks. Aftenposten 29. april 1993
[1239] Dagbladet 14. juni 1995
[1240] Se f. eks. Aftenposten 29. april 1993
[1241] Dagbladet 18. juni 1995

I Hansens brev het det bl a[1242]:

> *«Det er viktig at det skrives i en form som gir partifeller ute argumenter og fakta i den politiske debatten foran kommunevalget. Ha i mente hva som er kritikken mot vår politikk i de ulike sakene.»*

Og spesielt om distriktspolitikken:

> *«Dette må skrives slik at det avliver Sp's forsøk på mytedannelse om rasering av distriktspolitikken og utarming av distriktene.»*

Men Lindstrøms kollega, departementsråd Bjørn T. **Grydeland** ved Statsministerens kontor,

> *«...mener at statssekretær Svein Roald Hansens notat ikke på noen måte representerer noe overtramp overfor embetsverket.»*

Det er ille nok, men kanskje ikke så rart at en som kommer rett fra Finansdepartementet ikke har særlig innsikt i konstitusjonelle spørsmål, som f. eks. embetsverkets konstitusjonelle rett og plikt til å gi den politiske ledelsen *sine egne meninger* uavhengig av om de faller sammen med f. eks. Senterpartiets eller ikke. Merkeligere er det at herr Grydeland med bakgrunn i den fryktede økse- og kutteavdelingen (finansavdelingen) i Finansdepartementet ikke ser de *økonomiske konsekvensene* av at personell i allehånde departementer benyttes som valgkampsekretærer for Ap.

Men det er han ikke alene om. Ekspedisjonssjef Lindstrøm er jo helt enig, han som ansatte den kjente Ap-rev Knut Frigaard til å utrede om utviklingslandene. Det skulle ikke forundre oss om det finnes et avsnitt om utviklingspolitikk i statssekretær Hansens brev også, kanskje med en ekstrainstruks som f. eks. dette:

> *«Dette må skrives slik at det avliver KrF's forsøk på mytedannelse om at u-hjelpen må brukes mer til fordel for norsk næringslivs eksportinteresser overfor u-landene, og Høyres dumme påstander om at mer frihandel med klær og matvarer kan fremme u-landenes interesser.»*

Og hva med en liten pensjonistjobb i Forsvarsdepartementet for'n Trond for å

> *«skrive slik at vi torpederer alle opposisjonspartienes påstander om sammenblanding mellom Ap og de hemmelige tjenestene»?*

24.10 Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPI)

I 1958 kom Trond **Johansen** tilbake fra sin tjeneste i Tyskland som liasonoffiser til general Reinhard **Gehlens** tyske etterretningsapparat (Gehlen-organisasjonen, som senere ble forbundsstatens etterretningstjeneste fortsatt under Gehlens ledelse). Han hadde da gått fire år «i lære» hos Gehlen om hvordan man driver etterretningsarbeide og bygger opp en etterretningsorganisasjon bl a ved hjelp av etablering av dekkbedrifter, dessuten å etablere forhold til andre organisasjoner og institusjoner man kunne ha mer eller mindre kontroll over og nytte av. Ved hjemkomsten fikk han av Evang uten noen militær utdannelse opprykk til major, bare 34 år gammel. Han hadde åpenbart vokst sterkt på det han lærte i Tyskland. Året etter fattet Stortinget vedtak om opprettelse av Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPI). Som sjef fra 1960 (og til han fratrådte i 1983) ble ansatt John **Sanness**. som hadde vært medlem av Aps utenrikspolitiske utvalg siden 1946 og kom rett fra overvåkingsmiljøet i Arbeiderbladet. En annen kjent Ap-overvåker, Kaare **Sandegren** (idag næringsbyråd i Oslo) var nestleder ved NUPI 1967-69 (tjenestefri fra UD).

NUPI står for de aller fleste av oss idag som et fjellsolid og meget seriøst forskermiljø, høyt hevet over ymse partipolitiske og andre nasjonale stridsspørsmål. Seriøst og kompetent er det nok også, men omstendighetene omkring opprettelsen av NUPI og forutsetningene for NUPI's virksomhet har hatt viktige konsekvenser for nettverkslinjer og lojaliteter i og gjennom offentlige etater og politiske partier.

Frem til ca 1970 het den nåværende E-staben «Forsvarsstabens Utenriks- og Etterretningsstab». Innenfor denne staben har man hatt både innsamlings- og analysevirksomhet. Alf R **Jacobsen** har i «Mistenksomhetens pris»[1243] redegjort for arbeidsområdet til det politiske analysekontoret som i 1970 ble reorganisert i et eget kontor under ledelse av oblt Arne **Ekeland**:

[1242] Dagbladet 18. juni 1995

[1243] Alf R Jacobsen: «Mistenksomhetens pris». Aschehoug 1995. Side 20 f.

«Uansett hvor i verden det oppsto en politisk krise som kunne få innflytelse på situasjonen i nord - i Øst-Europa, Midtøsten eller andre steder - måtte Ekelands stab være i beredskap. Forsvarets sjefer og regjeringen trengte oppdaterte og kjølige analyser for å avgjøre hvilke tiltak som eventuelt skulle settes i verk. Det var viktige sikkerhetspolitiske produkter Ekelands kontor skulle levere, rapporter som kunne tjene som beslutningsverktøy for landets ledelse.

Nitti prosent av informasjonene som statsviterne trengte, ble samlet inn fra et bredt spekter av åpne kilder. De siste ti prosentene skulle gi rapportene den endelige foredling, selve forgyllingen. Men slike diamanter av innsikt fantes ikke i Ekelands ryddige arkivskap. De kom enten fra signaletterretningen eller fra Trond Johansens spesielle og dypt hemmelige avdeling.

Ble det meldt om uroligheter i Gdansk, var det mye å lære av radio, TV, aviser, tidsskrifter og UD-rapporter. Kunne man i tillegg få kvalifisert førstehåndsinformasjon fra lyttestasjonene, eller kilder som selv hadde observert hva som skjedde, ville det gi enhver rapport en ekstra dimensjon. 'Sigint' måtte i tilfelle skaffes fra oberst Erling Kruse, som tidlig på syttitallet ledet elektronisk seksjon. 'Humint' kunne man få hos Trond Johansen - øyenvitneskildringer fra sjøfolk ombord i anløpende skip, rapporter fra agenter på land eller materiale mottatt i bytte fra CIA, MI& og andre samarbeidende tjenester[1244].»

Det omfattende innsamlingsapparat ble bygget opp under Vilhelm **Evang** i 50- og 60-årene. Det ble fra begynnelsen etablert et samarbeide med USA, som kjøpte informasjon i store mengder. Jacobsen hevder sogar at denne dataeksporten[1245]

«i perioder har gjort E-tjenesten til en av våre mest betydelige valutakilder - nesten på linje med skipsfarten. Kilder har fortalt meg at beløpene til tider har vært så vesentlige at Norges Bank har hatt problemer med å kamuflere dem i sine regnskaper.»

Nå er dette stort sett tøv, men det er riktig at denne aktiviteten ga visse inntekter som ledd i gjensidige langsiktige avtaler om etablering, bemanning, opplæring og finansiering av det tekniske innsamlingsapparatet, tolkning av materialet og utveksling av alle typer data, samt visse bidrag fra britene. Dette var ikke fordi Evang var så dyktig, men fordi Norges geografiske beliggenhet gjorde at våre allierte hadde betydelig interesse i få etablert et slikt apparat i Norge. Det kan imidlertid ha vært riktig at Finansdepartementet - mer enn Norges Bank - hadde problemer med kamuflasjen, ikke på grunn av beløpenes størrelse, men fordi de totale inntektene og utgiftene knyttet til E-tjenesten måtte holdes hemmelige av hensyn til rikets sikkerhet. Men Jacobsen peker på en viktig konsekvens:

«På den ene side skulle (Evang) reise en bedrift som var avhengig av amerikansk kapital, og derfor måtte levere produkter som til sjuende og sist kom de amerikanske supermaktinteresser til gode. På den annen side skulle han holde Onkel Sam på armlengdes avstand. Innenfor rammen av samarbeidet måtte norsk ekspertise og dømmekraft utvikles, slik at E-staben ble i stand til å utføre sin primære oppgave - å levere et mest mulig selvstendig etterretningsbilde, slik at regjeringen og forsvarsledelsen kunne ta avgjørelser, uavhengig av det bildet som stormaktene til enhver tid projiserte.»

Amerikanerne mottok det meste av materialet som rådata, og returnerte ferdig tolkede data. Disse gikk sammen med våre egne rådata til E-tjenestens egne analysefolk, som nødvendigvis måtte bestå av erfarne offiserer, som bearbeidet totalmaterialet til spesifikt norske forhold - av vital betydning for vår egen forsvarsplanlegging. Av forskjellige grunner (se kap. 5.3) ønsket Vilhelm Evang og senere Trond Johansen m. fl. å distansere seg endel fra amerikanerne, men de «sivil-militære» i E-staben kunne ikke vente å få noe særlig bidrag fra sin egen profesjonelle militære analyseavdeling til noen «alternativ virkelighetsoppfatning» for norske halvradikale etterretningsfolk.

Ifølge «Vi som styrer Norge» opplevde Ekelands avdeling - riktignok senere, etter 1970 - problemer med Trond Johansens avdeling, men disse kunne godt også ha oppstått tidligere[1246]:

[1244] Jacobsen glemmer stadig å nevne Mossad, som i alle år har vært E-tjenestens aller viktigste partner.
[1245] Jacobsen, side 214
[1246] Viggo Johansen, Pål T Jørgensen og Finn Sjue: «Vi som styrer Norge». Aventura 1992. Side 120.

«De beskriver hvordan den (anm: Johansens avdeling) overkjører analyse- og vurderingsavdelingen, og de som er overordnet denne avdelingen. De understreker at det er grunn til å være forsiktig når det gjelder den informasjon som kommer fra denne avdelingen.»

Jacobsen ser det fra motsatt side:

«At (Ekeland) var avhengig av Trond Johansens kontor for hemmelig informasjon, skapte grunnlag for rivalisering og mistenksomhet. Hvor mye fikk man egentlig vite? Var begrunnelsen om vern av kilder bak Jernteppet reell, eller holdt Johansen noe for seg selv, for å briljere i andre fora?»

Naturligvis ønsket ikke Ekeland og hans folk å få kjennskap til kildene, de ønsket bare faktiske data. Teorien om at Johansen ville holde noe for seg selv overfor «andre fora» virker mer interessant. Hvilke andre fora? Hans kontakter i Ap, selvsagt, fra han ble medlem der i 1960, og særlig i Arbeiderpartiets utenrikspolitiske utvalg, som han ble medlem av i 1973. Og vi er overbevist om at det nettopp var det Ap-ledede NUPI som hele tiden fra opprettelsen ble benyttet til å tolke E-tjenestens informasjoner og halvfabrikata parallelt med tjenestens interne analytikere - men med monopol på utvalgte biter fra Trond Johansens seksjon. Jacobsen skryter uhemmet av at Johansen hadde en mye mer moderat vurdering av den sovjetiske sikkerhetstruselen. Så sent som i 1991 skal det f. eks. ha vært et møte i Forsvarskommisjonen under ledelse av Kåre Willoch[1247]

«...først gir (E-sjef) Berg og hans NK sine vurderinger av den internasjonale politiske situasjonen og den sikkerhetspolitiske situasjonen i våre nærområder. Når de har snakket ferdig, skrider den tredje gjesten til verket. Han går i rette med sine sjefer, han taler dem rett imot. Trond Johansen tegner sitt bilde av situasjonen. Et bilde som blottlegger åpne konflikter mellom seksjonssjefen og de to formelle sjefene...»

Dette er en gjennomgangsmelodi i all vennligsinnet omtale av Trond Johansen. Alf R Jacobsen, som har sine egne grunner (se kap 25.11) for å omtale som et «massivt konservativt flertall» det som i virkeligheten var upolitiske offiserer som gjorde sin jobb, omtaler Trond Johansen som en moderat avspenningspolitiker som tar avstand fra alle mer «krigerske» personligheter[1248]:

«Johansen var faktisk E-stabens modererende element - i motsetning til det massive konservative flertall, som mer enn gjerne ville 'overdimensjonere' ...»

En annen av «Tronds venner», Thorbjørn Jagland, gjør en innsats på samme felt. Til forfatterne av «Vi som styrer Norge» uttalte han[1249]:

«(Trond Johansen) har meget gode kunnskaper om sikkerhetspolitiske spørsmål. Han har alltid stått for en moderat linje. Det vil si at han ikke ukritisk kaster seg på en pro-amerikansk linje. Han godtar aldri de sterke argumentene fra det en kan kalle haukene i partiet, representert ved Rolf Hansen og hans meningsfeller...»

Dessuten var både Evang og Trond Johansen svært opptatt av å holde sin egen profil i forhold til amerikanerene og operere selvstendig, vidt og fritt internasjonalt, uavhengig av USA med andre former for bytte og omsetning av tolkede data på grunnlag av det helt spesielle norske apparat. Ikke minst kunne man nok på denne måten utvikle videre det helt spesielle forhold til Israel og Mossad som Ap utviklet på partikanaler.

Trond Johansens egen avdeling hadde tilgang på egne data og data fra «Sigint», bearbeidede data fra amerikanske kilder og kollegene, informasjon fått via liason-ansvaret bl a med Israel og andre land med hvilke Trond hadde monopol på liaisonforbindelsene etc. I tillegg har han disponert sitt eget apparat «ute i det blå» både innenlands og utenlands.

Men hvor fikk han tilgang på de «alternative» forsvars- og sikkerhetspolitiske vurderinger, slik at han kunne briljere i f. eks. Forsvarskommisjonen i 1991?

Selvsagt fra NUPI. NUPI ble vedtatt opprettet i 1959 og underlagt en leder, professor John **Sanness**, som allerede hadde meget solid erfaring fra etterretning og overvåking. Vi viser til kap 24.7.12. for et fullstendig

[1247] Jacobsen, side 289, som igjen refererer «Vi som styrer Norge» s 248 ff.
[1248] Jacobsen, side 229
[1249] Viggo Johansen, Pål T Jørgensen og Finn Sjue: «Vi som styrer Norge». Aventura 1992, s. 116.

resymé av hans bakgrunn, men nevner kort om at han bl a var ass. konsulent i UD (London) 1942-45[1250] og at han etter krigen i august 1945 ble ansatt som leder for LO's presse- og informasjonskontor, med den kjente Ap-overvåker Magnus **Bratten** som assistent[1251] (se kap. 24.7.5); etterhvert som nye bøker blir utgitt får vi vite stadig mer om Brattens deltakelse i Finlands-operasjonene og overvåking her hjemme, f. eks. av den spionasjemistenkte lønns- og prisminister Gunnar **Bøe**[1252]). Sanness var medlem av Aps utenrikspolitiske utvalg i alle år fra 1945. Han var utenriksredaktør i Arbeiderbladet 1946-50, forskningsstipendiat 1951-54, medarbeider Arbeiderbladet 1954-60.

Dette var den perioden Ap/LO's egen overvåkingstjeneste hadde et av sine «avdelingskontorer» nettopp i Arbeiderbladet. Sentrale personer Sanness jobbet sammen med var LO-sjefen Konrad **Nordahl** og hans nestkommanderende Gunnar **Bråthen** som bygget opp LO's overvåkningsapparat (Bråthen ble senere statsråd og etter dette styreformann for E-tjenestens dekkbedrift Norasonde hvorfra vi har avslørt overvåkere); videre Paul **Engstad** sr., senere eksponert som en sentral overvåker, Ivar **Hobbelhagen** m fl.). Overvåkningsapparatets offisielle talsmann i kampen mot kommunistene var således nettopp John Sanness, som her fikk sin grunnutdannelse i Aps etterretning og overvåking. Sanness tilhørte i sin tid som overvåker i Arbeiderbladet (14 år unntatt muligens tre som stipendiat) den mest konservative fraksjonen innenfor overvåkingsbevegelsen (rundt Per **Monsen**, i motsetning til den mer moderate delen rundt Rolf **Gerhardsen**)[1253].

Sanness har også hatt et meget nært forhold til «sjefsovervåkeren» Jens Chr. **Hauge** som i 1959 fikk i oppdrag av Aps sentralstyre å lede et utvalg som skulle vurdere partiets forsvars- og utenrikspolitikk. I dette firemannsutvalget deltok også John Sanness. Innstillingen ble brukt i Aps arbeidsprogram 1962-65[1254].

I 1971 utga general Reinhard **Gehlen** sin selvbiografi. Allerede året etter ble den utgitt i både amerikansk og norsk[1255] utgave. Gehlen var leder for den tyske østspionasjen under krigen og gikk etter krigen over til de allierte med alt sitt materiale. I samarbeid med de allierte som nå styrte etterkrigstyskland ble det bygget opp et eget etterretningsapparat under ledelse av general Gehlen, det såkalte Gehlen-apparatet som senere ble omgjort til den tyske forbundsstatens etterretningstjeneste Bundesnachrichtendienst (BND). Det spesielle med denne organisasjonen var dens ekspertise med dekkfirmaer og dekkorganisasjoner. Gehlen drev selv sitt eget lille firma! Det er interessant å notere at det var John Sanness som skrev forordet til den norske utgaven av denne sensasjonelle boken, den første i sin art . Det var altså ikke noen forsvarssjef eller e-sjef-kollega som gjorde dette, men overvåknings- og etterretningsmannen Sannnes. Hadde Sanness vært en alminnelig utenrikspolitisk ekspert, ville dette ikke vært noen oppgave for ham, men det var svært naturlig for en etterretnings- og overvåkningekspert!

Sanness ble senere i samme egenskap oppnevnt som sakkyndig i listesaken[1256], der det trengtes solid etterretningskompetanse. En annen NUPI-mann, John Kristen **Skogan** (senere statssekretær i Forsvarsdepartementet under regjeringen Syse), ble forøvrig senere brukt som sakkyndig i Treholt-saken[1257].

I 1964 ble det kunngjort en rapport fra en internasjonal sosialistisk arbeidsgruppe som konkluderte med at jødene i Sovjet var diskriminert. Sanness var med i denne gruppen[1258]. Han har i alle år vært en sterk forkjemper for Israels sak.

NUPI har i alle år fått en passende sidestrøm av rådata og ferdig tolkede data fra E-staben slik at de kunne representerere en bredere utenrikspolitisk forståelse enn bare det som kom fra E-stabens egne militære analytikere. At NUPI må ha hatt tilgang til denne typen data sier seg selv. Hvis E-stabens egen analyseavdeling var så avhengig av bl a Trond Johansens innhentingsavdeling for de siste, viktige 10% av data som Jacobsen skriver (se foran), er det klart at NUPI må ha vært enda mer avhengig av Trond. Men dermed har også frykten blant E-stabens egne analyse-offiserer om at viktig materiale ble unndratt dem for presentasjon i andre fora (NUPI) blitt skapt og/eller forsterket, og slik har Trond Johansen til enhver tid hatt tilgang til de aller nyeste analyser og tanker, avvikende fra det han kunne skaffe seg eller ønsket seg innen sin egen tjeneste, men like godt og like moderne, fordi det bygget på de samme sensitive rådata - noen av dem også helt eksklusive, kanskje basert på operasjoner Trond Johansen spesielt iverksatte med tanke på bearbeidelse for Ap i nettopp NUPI. Det er dette forholdet som CC i alle år var bekymret for: Trond Johansens dobbeltrolle som E-mann og A-mann, særlig når

---

1250 Endel personopplysninger fra Hvem er Hvem 1984.
1251 Alfred Skar: «Fagorganisasjonen under okkupasjonen». LO/Tiden 1949. Side 654.
1252 Alf R Jacobsen: «Mistenksomhetens pris». Aschehoug 1995.
1253 Bengt Calmeyer: «Forsinket oppgjør. Arbeiderbevegelsen og den politiske overvåking ». Aschehoug 1993. Side 17 og 67.
1254 Alf Ole Ask og Bjørn Westlie: «Maktens ansikt - et portrett av Jens Chr Hauge». Tiden 1991. Side 90.
1255 Reinhard Gehlen: «Spion». Gyldendal 1972.
1256 Jan Otto Hauge: «Spionen som ble vekk». Side 146.
1257
1258 Oskar Mendelsohn: «Jødenes historie i Norge gjennom 300 år» bind 2, Universitetsforlaget 1986. Side 381.

Ap var i opposisjon. Ap kunne da fra Stortinget ha både bedre og tidligere informasjoner enn Regjeringen selv! Vi minner forøvrig om at Tronds venn Knut **Frydenlund** var formann i utenrikskomitéen i mange år. Det er neppe uten grunn at general Fredrik Vilhelm **Bull-Hansen**, som både har vært Tronds sjef, sjef for E-staben og Forsvarssjef, gang på gang har sagt at etterretningsfolk ikke bør drive med partipolitikk.

Norsk Utenrikspolitisk Institutt har de siste årene hatt adresse Grønlandsleiret 25, 6. etasje. I 3. og 4. etasje i dette bygget flyttet det for 20 år siden inn et annet «forskningsinstitutt»[1259] - som senere har vist seg å være «Stay behind»!. E-tjenesten har adresse Platous gt 16. En observant gatevandrer vil se at de to byggene ligger vegg i vegg, slik at man selvsagt har fysisk forbindelse direkte mellom Stay Behind og E-staben. Og har ikke NUPI i 6. etasje sin egen inngang, får de sikkert lov til å bruke inngangen i 3. eller 4.

Det er to hensyn som gjør at E-staben og NUPI nå kunne flytte sammen. Det utenrikspolitiske ved at den kalde krigen er slutt, og det innenrikspolitiske ved at Karstad-utvalgets rapport forble ubehandlet av Syse-regjeringen og at Trond kunne dels begrave og dels kremere store deler av sammenblandingen mellom Ap og de hemmelige tjenestene. NUPI og E-staben kan derfor nå dele bord og seng på Grønland selv om de ennå ikke har kunngjort sitt langvarige ekteskap.

I Danmark har man ikke brydd seg med å etablere et eget institutt. Der inngår det tilsvarende danske utenrikspolitiske institutt som en organisatorisk del av den danske E-staben - med fullt kontorfellesskap, ikke kamuflert som to ulike institusjoner på to tilsynelatene ulike adresser.

Gjennom NUPI fikk Norge et pretisjetungt utenrikspolitisk kompetansemiljø, repektert over hele verden, og selvsagt i Norge, der NUPI's ord er lov og NUPI-utdannede fagfolk utenrikspolitiske guruer for alle. Men de som er utdannet fra NUPI er klar over hva og hvem som er kilden og hovedsamarbeidspartner for deres arbeid. NUPI har bragt frem mange fremragende folk som senere er brukt i de aller mest sentrale posisjoner både i Ap og Høyre. Men samtidig har de bragt med seg et felles referansegrunnlag og forståelsesverden som fra begynnelsen av er skapt, vedlikeholdt og kontrollert av Ap og Trond Johansen - nå i 35 år.

Det er folk fra dette miljø som i Norge har vært dominerende i de fleste utenrikspolitiske sammenhenger. Særlig ser vi mye personfellesskap mellom NUPI, ledelsen i Forsvars- og Utenriksdepartementet og f. eks. Nobelkomitéen og Aps utenrikspolitiske utvalg. Det er verd å merke seg at Aps senere oppnevninger til Nobelkomitéen i så måte mer typisk er hentet fra dette «nettet», mens man tidligere var mer parlamentarisk orientert ved oppnevnelsene.

NUPI-folk har vært opplært til å betrakte E-tjenesten meget positivt, som hele forutsetningen for deres karrière. De har også vært informert om hva E-tjenesten driver med og ikke driver med, kanskje også om deler av det ytre apparatet med dekkbedrifter, E-stabens hemmelige budsjett, andre ekstraordinære finansieringskilder etc., og fått forståelse for at ikke enhver politiker fra landet kan informeres like detaljert som de selv kan. (Johan Jørgen Holst var nok den NUPI-mannen som hadde størst innsikt i Tronds apparat «ute i det blå».)

Personer med en slik bakgrunn vil instinktivt stille seg avvisende til enhver kritikk mot de hemmelige tjenester og deres daglige samarbeidspartnere innenfor disse, fordi kritikken nesten alltid vil komme fra folk de mener har liten greie på det de snakker om mens de selv har stor innsikt og vet bedre. Noen raske telefoner til riktig vedkommende vil også oppklare enhver sak og «forklare» ethvert fenomen.

NUPI har også hatt en viss fast tilknytning til Forsvarets Høyskole, jfr generalmajor Arne **Haugan**[1260]:

> *«Som lærer ved Forsvarets Høyskole be jeg automatisk medlem i styret i NUPI, som var en ganske ny institusjon under ledelse av professor John Sanness. Selve styrevervet har ikke etterlatt seg noe uutslettelig inntrtkk, men man ble kjent med mange interessante personer. Og tilknytningen til instituttet førte til meget, bl a dannelsen av Sikkerhetspolitisk studiegruppe, som spilte en viktig rolle i de påfølgende år, utredet en rekke større saker, og bidro med stoff til tidsskriftet Internasjonal Politikk. Leder for studiegruppen var i den første tid Nils Ørvik, og John Sanness og Per Frydenberg var meget med i våre diskusjoner. Senere også Arne Olav Brundtland. Vi utarbeidet en større utredning om nedrustning og våpenkontroll.»*

NUPI har vært benyttet til å bygge opp en lang rekke betydelige forskere, spesielt Johan Jørgen **Holst.** Holst gikk Forsvarets russiskkurs (organisert av E-staben) straks etter artium[1261]. I 1960 fikk han stipend fra den jødisk-kontrollerte organisasjonen «Thanks to Scandinavia» for å studere ved Colombia University[1262]. Han ble mag.

1259 Da «Stay behind» lå vegg i vegg med den britiske ambassaden i Ths Heftyes gate, hadde de et stort skilt på veggen der det sto «Forsvarsinstituttet».

1260 Arne Haugan: «Minner og tanker». Tiden 1983.

1261 De fleste personopplysningene fra Hvem er hvem 1984

1262 Hvem er hvem 1984 og Aftenposten ....

art. (statsvitenskap) i 1965, og var under studiene stipendiat på Forsvarets Forskningsinstitutt (FFI)[1263] (1961) og på Center for International Studies (Harvard) (1962). Han var forsker på FFI 1963-69 med permisjon 1967-69 som forsker ved Hudson Institute. Fra 1970 var han gjesteforeleser ved Carleton University, Ottawa.

Holst fikk etterhvert sterk tilknytning til NUPI, som forskningssjef 1969-76 og direktør 1981-1986 og 89-90. Fra 1976 var han sammenhengende og inntil sin død enten statssekretær eller statsråd i Forsvars- eller Utenriksdepartementet, med unntak av Willoch- og Syseregjeringene da han satt i sin sjefsstol på NUPI hvor han var sjef fra 1981. Dvs at han fra 1958 til sin dødsdag befant seg sammenhengende i «Trond's verden». I likhet med **Frydenlund** og **Stoltenberg** ble han en av Trond Johansens beste venner og Johansen en av hans viktigste rådgivere[1264]. Holst var medlem av Aps internasjonale utvalg fra 1970.

NUPI bygget også opp folk fra andre partier, særlig Høyre-folk som Anders C. **Sjaastad**, Arne Olav **Brundtland** (Gro's ektefelle), John Kristen **Skogan** m fl. Sjaastad og Brundtland var inntil Sjaastad ble valgt til Stortinget i 1981 et slags «radarpar» i Oslo Høyre og Høyre generelt med felles bakgrunn fra Den Konservative Studenterforening (DKSF) og NUPI. Begge satset på Stortinget foran nominasjonene i 1981, men Brundtland trakk sitt kandidatur da Sjaastads fikk vind i seilene; han innså at det ikke var plass til begge.

Anders C. Sjaastad ble mag. art. (statsvitenskap) i 1969 og straks ansatt som forsker på NUPI (fra 1970, og fra 1973 som informasjonssjef). Dette var den eneste stillingen han hadde før han ble vararepresentant til Stortinget og umiddelbart forsvarsminister i Willoch-regjeringen i 1981. Ved ommøbleringer i regjeringen helt på slutten (1986) ble Sjaastad flyttet til Stortinget, der han fra 1985 var valgt til fast representant. Sjaastad var medlem for Høyre i Forsvarskommisjonen av 1974 (ledet av Ronald Bye) og viseformann i Oslo Høyre 1977-84.

Arne Olav Brundtland ble gift med nåværende statsminister Gro Harlem Brundtland i 1960 og ansatt som forsker ved NUPI i 1963 (mens Gudmund Harlem var forsvarsminister), der han er fortsatt. Han er en av de meget få som har vært ved instituttet kontinuerlig i en tredveårsperiode.

Det bærer hans kommentarvirksomhet preg av. Etter avslutningen av den «hete våren» i Stortinget 1993 (se kap 14) sto Arne Olav Brundtland fast på skansen for de siste dagers hellige med argumentasjon for at E-tjenesten fortsatt skulle være umulig å kontrollere for Stortinget[1265]. Han hadde festet seg ved at *vi* hadde fremmet «påstander om overvåking», og lot som om Stortinget *hadde misforstått oss:*

> *«Men interessefeltet ble utvidet til også å omfatte E-tjenesten, som er noe helt annet....»*

Han redegjør for E-tjenestens helt ordinære og lovlige oppgaver og aktiviteter, som om det var en del av skaperverket at en tjeneste da også holder deg til dette, og uttrykker sin store forundring for hvorfor diverse politikere angivelig benytter seg av opphøret av kald krig til å slå politisk mynt på E-tjenesten:

> *«At Fremskrittspartiet inntok populistiske standpunkter er ikke å undre seg over. Men at Høyre og Kristelig Folkeparti lot hvert sitt avtroppende medlem av justiskomitéen ture frem, er egnet til å forundre. Hvorfor Kjell Magne Bonevik, som jo tidvis minner om at han har vært utenriksminister, og sikkert ønsker å bli det igjen, ikke stoppet Alsaker er merkelig. Men ikke så merkelig som at Kaci Kullman Five ikke ville sette foten ned overfor Frogn Sellæg. Kaci vil jo gjerne bli statsminister.»*

Arne Olav Brundtland reduserer altså hele saken til et mysterium uten svar innenfor en verden av ren partitaktikk og personlige ambisjoner. Han ser fullstendig bort fra at de aktuelle politikere kan mene litt av det de sier! - og kanskje sitte med informasjoner som gir grunn til det? Dette er en uforskammet og nedlatende holdning overfor Stortinget som en seriøs forsker bude holde seg for god for.

Så må vi huske at Arne Olav Brundtland hadde vært utenrikspolitisk forsker *i tyve år* da han skrev denne artikkelen. Han må ha forsket i all verdens hemmelige tjenester og deres virksomhet, og kan umulig ha oversett at denne er proppfull av overtramp og eksempler på at E-tjenester slett ikke unnser seg fra å rette sine voldsomme virkemidler mot egne borgere; det er nok å nevne USA, Storbritannia, Sverige og Italia som ferske eksempler som Brundtland selvsagt visste om. Hvis han hadde vært en *uavhengig* forsker og NUPI et *uavhengig* institutt ville det selvsagt ha lyttet med interesser til signalene fra Stortinget, holdt det opp mot sine utenrikspolitiske kunnskaper og drøftet om det kanskje kunne være mulig at ett og annet skjedde her hjemme også. Hva var forutsetningene og

[1263] FFI var i alle år hjertebarnet til Jens Chr Hauge og Finn Lied, og pleiet selvsagt nær kontakt med E-tjenesten
[1264] Dette er helt gjennomgående kunnskap i all litteratur.
[1265] Bergens Tidende 24. juni 1993

politiske betingelsene for det som skjedde i andre land? Kunne slike tenkes å oppstå i Norge? Hva vet man allerede om Trond Johansens forhold til Ap, etc etc?

Men det var altså ikke i Brundtlands tanker i det hele tatt å søke i den retningen. Hans eneste hensikt var å diskreditere Stortinget ved å trekke motivene ned til de smålige partipolitiske som alle ler av, og implisitt hvitvaske hele den norske E-tjenesten - mot bedre vitende.

Det er jo ikke så rart i forhold til hva vi vet idag. Et Storting som kikker E-tjenesten for mye i kortene vil meget raskt bringe både Brundtlands hustru og Brundtlands arbeidsgiver i søkelyset. Når familien og den gode jobb trues, trer de fleste i forsvarsposisjon!

John Kristen Skogan, en noe senere DKSF'er, har vært ved NUPI fra 1975 til idag, avbrutt med en periode som statssekretær for forsvarsminister Per Ditlev-Simonsen i Syse-regjeringen.

General Fredrik Vilhelm **Bull-Hansen** tjenestegjorde i Tysklandsbrigaden 1952 og Midt-Østen 1956-57. I 1967-68 var han stipendiat ved NUPI, og han ble styremedlem 1974-80. I 1975 ble han som daværende oberstløytnant frabeordret Hærens Stabsskole, utnevnt til oberst og seksjonssjef i E-staben. I 1977 ble han deretter sjef for E-tjenesten (frem til 1979). Det er vel kjent at Ap-systemet satset på feil hest når de kjørte Bull-Hansen via E-staben og håpet å utvikle de samme systemlojaliteter og avhengighetsforhold som Trond dessverre har klart å utvikle hos noen andre høyere offiserer. General Bull-Hansen, som senere ble utnevnt til forsvarssjef i 1984 skal ifølge velinformerte ha forsøkt å rydde opp innenfor Trond's domene, hvilket han dessverre ikke klarte. Vi håper det ikke blir lenge til den høyt respekterte, upolitiske og kunnskapsrike tidligere forsvarssjef, general Bull-Hansen forteller hva han vet. Vi er mange som venter på det.

Arne **Treholt** var vit. ass. ved NUPI 1971-73. Han var en av de mange som brukte NUPI som et springbrett til Utenriksdepartementet. Han er heller ikke den eneste fra NUPI som har vært overvåket.

Halle Jørn **Hanssen**, som var NUPI-forsker i noen år, er idag medlem av Aps utenrikspolitiske utvalg og daglig leder av Norsk Folkehjelp, en av Youngstorgets mange humanitære organisasjoner.

Det er nå god grunn til å stille spørsmål om statsminister Kåre Willoch i 1982 visste om at han i sin regjering hadde en forsvarsminister med et så nært forhold til Trond Johansen, når de sendte ordre til Sjaastad om å undersøke offiserenes anklager mot Ap og Trond Johansen?

Og om statsminister Jan P. Syse visste at ved siden av at han hadde en forsvarsminister (Per Ditlev-Simonsen) fra en skipsrederfamilie som både hadde vært aksjonær i ett av Trond's etterretningsskip og selvsagt deltatt i E-stabens operasjon *Delfinus* på verdensomspennende basis[1266], også hadde en statssekretær (John Kristen Skogan) i samme departement som hadde samme forhold til Trond som Sjaastad hadde og at det var disse som skulle ta imot og behandle Karstad-utvalgets rapport som nettopp var Aps og Tronds viktigste dekkoperasjon over bl a sammenblandingen Ap/tjenestene? Vi sier ikke at noen av disse gjorde noe galt, men det hadde kanskje vært et moment av verdi å ha tatt med da kabalen ble lagt etter at det var meldt om avlyttingsmistanker m v fra flere ikke-sosialistiske regjeringer og man hadde behov for 100% uavhengige og kritiske folk i forhold til Trond Johansen? Hadde Syse-regjeringen gått løs på Karstad-utvalgets rapport hadde det kanskje ikke blitt noen regjeringskrise, og vi kunne ha sluppet alle granskningskommisjonene og nye dekkaksjoner fra Ap siden. Det var kanskje ikke så rart at vi fikk den såkalte Syse-saken som ble startet av Alf R Jacobsen.

Vi forsvarer selvsagt ikke de tiltalte i listesaken eller Treholt-saken, men av prinsipielle grunner bør det kanskje spørres om retten fikk opplyst nok om bakgrunnen til Sanness og Skogan som uavhengige sakkyndige i forhold til påtalemyndigheten, som reellt sett var Trond Johansen ihvertfall i listesaken?

24.11 Anders C. Sjaastad

24.11.1 Sjaastad i 1982

24.11.1.1 Advarslene fra offiserene

I kap. 8.15 redegjorde vi for henvendelsen våren 1982 til statsekretær Erling **Norvik** ved statsministerens kontor fra to offiserer som ville advare om at om at avlytting av Regjeringen kunne forekomme som ledd i illegal avlytting ved deler av E-tjenesten, at det fant sted sammenblanding mellom partipolitikk og faglig etterretning og

1266 Familierederiet Ditlev-Simonsen var aksjonær i spionskipet Eger fra 1956 sammen med E-staben. Se Chr Christensen: «Vår Hemmelige Beredskap - Historien Om M. M.» (kommandørkaptein Alf Martens Meyer) Cappelen 1988. Side 145.

at det var behov for å se nærmere på kontrollen av utenlandske tjenesters virksomhet i Norge. Norvik varslet **Willoch** som overlot saken til daværende forsvarsminister Anders C. Sjaastad, og der ble den. Intet skjedde.

Det foreligger svært motstridende og uklare versjoner av hva Sjaastad foretok seg.

La os først se på hva han *burde* gjort. Han burde naturligvis straks tatt en viktig henvendelse fra statsministeren opp med *Forsvarssjefen*, som skulle vært pålagt å fremskaffe alle oversikter over ansatte, tjenestesteder og tjenestefunksjoner, inklusive det «ytre apparat», og deretter sørge for å få avhørt personell under Trond **Johansen**. Det skjedde ihvertfall *ikke*.

Ifølge Nygaard Haug-utvalget varslet han hverken Forsvarssjefen, E-sjefen eller noen andre i Forsvarets ledelse[1267]. Det er mulig at han samtalte med daværende forsvarsråd Caspar **Stephansen.** Hva Stephansen i så fall gjorde, vet ingen, men det kom ihvertfall intet ut av det. Stephansen anses imidlertid i Forsvaret for å stå Trond Johansen svært nær. Hvis Stephansen som Sjaastads kollegiale medarbeider hadde kontaktet noen i forsvarsledelsen ville dette vært det samme som at Sjaastad gjorde det, men det er utelukket, jfr Nygaard Haug.

Det eneste vi således vet helt sikkert, er at ingen *formell* saksbehandling ble iverksatt, og at forsvarsledelsen aldri ble trukket inn i det hele tatt.

Første gang Sjaastad orienterte offentlig om saken, var i NRK i forbindelse med utgivelsen av «Vi som styrer Norge»[1268] der Norvik fortalte om møtet, referert slik i Klassekampen[1269]:

> *«Først sier (Sjaastad) at han ikke husker henvendelsen fra Norvik...*
> *Men snart husker han bedre. Da sier Sjaastad at han tok saken opp med folk i E-tjenesten (ikke sjefen). Som svarte: Slapp av, det er bare tull. Så avlyttingspåstanden var - og er - ikke noe å bry seg om.*
> *Så forteller Sjaastad at han fikk foretatt sikkerhetssjekk av Trond Johansen...»*

Vi kan ikke stå inne for Klassekampens gjengivelse, og har ikke hatt anledning til å sjekke primærkilden. Men vi har også fått referert at Sjaastad - som ellers er kjent for utmerket hukommelse - husker lite om saken - kanskje den mest alvorlige i hans statsrådtid[1270]. At han ikke kontaktet noen i Forsvarets ledelse stemmer med Nygaard Haug-utvalget.

Vi vet ikke om det er riktig at han kontaktet noen andre i E-tjenesten eller hvem det i så fall var. Derimot er vi overbevist om at Sjaastad - i motsetning til Norvik - har mottatt advarslene fra de to offiserene med betydelig skepsis og ulyst, på grunn av hans bakgrunn fra NUPI (se foran). Sjaastad hadde bare sittet et halvt års tid som minister, og det er høyst usannsynlig at han i denne perioden var blitt så godt eksponert mot andre enn topplederne i Forsvaret at det var naturlig å forbigå disse og isteden kontakte noen nede i systemet. For å gjøre det, må man ha meget gode personlige forbindelser/venner som lar seg kontakte på denne måten og deretter glemme kontakten uten straks å vise til eller rapportere til overordnede. En sak som dette ville ingen «normal» tjenestemann våge å holde unna egne sjefer. *Så fortrolige kontakter* kan Sjaastad kun ha skaffet seg på NUPI, og i så fall fra innhentingsseksjonen som var NUPI's hovedleverandør, dvs Trond Johansen. Dette er i så fall konsistent med opplysningen om at han kontaktet E-tjenesten, men ikke sjefen. Når Sjaastad aldri har opplyst *hvem* han kontaktet, viser det også at det var en privat underhåndskontakt, ingen offisiell forespørsel eller saksoversendelse. I seg selv er dette meget ukorrekt og sterkt kritikkverdig opptreden av Sjaastad. Men hvis det virkelig var Trond Johansen han kontaktet - selve hovedmistenkte - har han jo fått det svar han ventet, trodde og ønsket: Dette var bare tull. Kanskje han også har fått visse diskrediterende «opplysninger» om de to oberstløytnantene?

Det var ihvertfall daværende E-sjef i 1982, Jan **Ingebrigtsen**, inne på i 1992. Ifølge Tron **Øgrim** i Klassekampen hadde han bl a dette å si, her i Øgrims sikkert noe fargerike språkdrakt ledsaget av Øgrims egen kommentar:

> *«Alle store organisasjoner har sine særlinger. Og han visste ikke, men trodde han kunne gjette hvem som kom til Norvik. Og vedkommende var kjent for å være koko (sa E-sjefen, med litt andre ord).*
> *Et billig poeng er at E-sjefen innrømmer at han hadde ansatte som 'alle' visste var så sprø at de ikke kunne skille fantasi fra virkelighet! (Som sjef stiller han vel da i samme klasse som han som ansatte busssjåføren som ikke kunne forskjell på høyre og venstre?»*

1267 Nygaard Haug-utvalget side 50 i den stensilerte utgaven.
1268 Viggo Johansen, Pål T Jørgensen og Finn Sjue: «Vi som styrer Norge». Aventura 1992
1269 Tron Øgrim, Klassekampen, 19. november 1992
1270 Samtale med sikker, privat kilde

Som Øgrim selv sier, har nok ikke de samme ordene vært benyttet. Men realitetene stemmer med våre øvrige opplysninger. De to offiserene, som begge hadde hatt en meget solid og ærefull militær fortid, ble fra møtet med Norvik systematisk diskreditert i buskene og gjennom indirekte uttalelser, slik det er tydelig Ingebrigtsen benytter her. To 100% friske offiserer ble etter dette stigmatisert som «sykere og sykere».

Det beste bevis på dette får man faktisk ved å lese kritisk i Alf R **Jacobsens** «Mistenksomhetens pris», og selv gjøre seg opp en mening, eller lese vår egen analyse av Jacobsen nedenfor (kap 25.11). Da vil man se at Jacobsen - som virkelig anstrenger seg for å støtte versjonen om «syke» offiserer, må ty til grove forvrengninger, fortielser og konstruksjoner for å få det til, og fortsatt har så svake resultater at han i neste runde må ty til sirkelbevis (ikke hør på det de sier fordi de er gale, at de er gale forstår vi ut fra det de sier).

Hva så med den påberopte «sikkerhetssjekken»? Hva mener han med en «sjekk»? Var det etter foreliggende rutiner skulle han kalt det en «sikkerhetsundersøkelse». *Normalt* skulle den blitt utført ved henvendelse til justisministeren for instruks til POT. Det skjedde ikke. Sjaastad kunne selvsagt også gått via Sikkerhetsstaben i Forsvaret, men han kunne vel ikke kontakte noen i forsvarsledelsen om sikkerhetsundersøkelsen, samtidig som vedkommende ble holdt uvitende *om sakens egentlige innhold*, som Sjaastad sier han bare orienterte noen underordnede om?

Iverksatte Sjaastad virkelig en slik undersøkelse? Eller noe annet, uoffisielt utenom reglementet? Hvem utførte i tilfelle jobben? Hvorfor er det ikke redegjort for dette i Nygaard Haug-utvalgets innstilling? Dette virker meget uklart.

I alle fall er en ordinær sikkerhetsundersøkelse helt irrelevant her. Den ville ikke avdekket om noen av E-stabens noen tusen ansatte lyttet på Regjeringen (ingen har hevdet at dette var i fremmed makts tjeneste). Å iverksette en sikkerhetsundersøkelse i 1982 på Trond Johansen, en førsteklasses etterretningsmann som hadde befestet sin stilling siden krigen virker i alle fall lettere komisk. Johansen kjenner nok innholdet i sin egen personellmappe like godt som om han selv skulle laget den! Det virker omtrent like relevant som å spørre en lokal politimester om J. Edgar **Hoover** kunne mistenkes for å være kommunist.

Et annet uklart spørsmål er hva slags tilbakemelding som ble gitt til Willoch. I 1992 skal han ha sagt til media at påstandene ble kontrollert godt nok av Sjaastad[1271]. Willoch er dannet og ville aldri ha kritisert en tidligere regjeringskollega åpent, men ville neppe ha uttrykt seg like kategorisk uten et eller annet grunnlag. Han kan være feilsitert. Imidlertid vil alle som har arbeidet sammen med Willoch (Ramm gjorde det på nært hold i Stortinget 1974-1981) kjenne til den willoch'ske systematikk. Han holdt nøye orden på sine forespørsler til sine medarbeidere og ville nok etterlyst et svar om intet var kommet. Noe må således Sjaastad ha svart Willoch, som fikk ham til å slå seg til ro. Det er vanskelig å tenke seg at Willoch ville akseptert kun en orientering om at Sjaastad hadde spurt Johansen, fått hans forsikring om at han var snill gutt og ikke mistenkt for å være utenlandsk agent, og gitt seg med det.

Har Sjaastad gitt en korrekt tilbakemelding til Willoch?

Det virker klart at det aldri ble gitt noen generell orientering til statsrådene. Flere av statsrådene i Willoch-regjeringen (ihvertfall **Heløe**, **Rettedal**, **Sellæg**) hadde senere opplevelser som gjorde at de fikk mistanker om avlytting. Noen av dem snakken sammen om det, iflg Heløe (se kap 21.37). Hvis de var blitt orientert om offiserenes advarsel allerede i 1982 ville deres egne meldinger kommet *i tillegg*, og det ville helt sikkert blitt en mye større sak, der det også ville kommet opp at det var samme mistanker i regjeringene **Borten** og **Korvald**.

Jo flere helt uavhengige mistanker om avlytting, jo «sykere» måtte jo nå de to offiserene være. Diskrediteringen av dem har fortsatt til den dag i dag, jfr Jacobsen (kap 24.11). De må nå få oppreisning.

Samtidig venter vi på å få besvart endel spørsmål: Hvorfor kontaktet ikke Sjaastad Forsvarssjefen? Hvorfor kontaktet han ikke E-sjefen? Nygaard Haug-utvalget konstaterer at anklagene (av Sjaastad) ikke ble tatt alvorlig. Hvorfor?

24.11.1.2 Sjaastad og Hauge

Daværende forsvarssjef Sven Aage **Hauge** var seksjonssjef i E-staben 1970-75 og E-sjef 1975-77. Som E-sjef omorganiserte han Tronds avdeling til fire seksjoner og opprettet en sivil stilling skreddersydd for Trond (sjef seksjon D), slik at han kunne fortsette til han ble 70. Hauge ble sjef for Operasjonsstaben i FO 1977-78, stabssjef 1978-82 (dvs overordnet E-staben) og Forsvarssjef 1982-84 (herunder ansvarlig for opptaket av Treholt på Forsvarets Høyskole, se nedenfor).

[1271] Klassekampen 19. november 1992.

Fra 1970 til 1982 hadde Hauge vært direkte overordnet Trond (unntatt ett år), som i våre og andres øyne (ref Ronald **Bye**) «klarerte» Hauge rett til topps med sin kombinerte E-makt og A-makt.

Hauge hadde også i alle disse år (ihvertfall 1970-77) hatt NUPI og dermed Sjaastad som direkte samarbeidspartner. Det var også Sjaastad som sto for utnevnelsen av Hauge til Forsvarssjef i 1982, akkurat mens Treholt-saken nærmet seg den avgjørende Høyskolefase. Dette var en historisk utnevnelse, fordi hans forgjenger, general Sverre **Hamre**, trakk seg ett år før tiden fordi han fikk et sivilt jobbtilbud «he couldn't refuse». Dette har ikke hendt før eller siden, og vi er heller ikke kjent med det fra utlandet. Hauge ble således brått fungerende forsvarssjef under prosessen med opptak av **Treholt** på Høyskolen.

Hvorfor snakket ikke Sjaastad med general Hauge om avlyttings-, overvåkings- og Mossad-anklagene mot Trond? Det var *bare* en grundig undersøkelse iverksatt av Hauge, som hadde erfaring og kunnskap fra E-staben, som kunne imøtekomme oppdraget fra statsministeren til forsvarsministeren. Og hvorfor snakket ikke Sjaastad med E-sjef Jan **Ingebrigtsen** som Sjaastad hadde kjent fra 1978-82? Dette er en gåte.

24.11.1.3 Treholt på Høyskolen

I denne perioden utviklet *Treholt-saken* seg parallelt med avlyttingssaken. Som beskrevet senere (se kap 25.10) var det internt i Ap stor frykt for hvordan denne saken kunne bli brukt av POT og Høyre til å vise hvordan det var skapt brede miljøer i Ap som ikke var å stole på. Men for Willoch-regjeringen utviklet hovedproblemet seg til å bli det tilsynelatende *fait accomli* som forelå ifbm opptaket av Treholt på Forsvarets Høyskole. Dette ble et umulig og livsfarlig valg mellom sikkerhetshensyn på kort og lang sikt. Ble Treholt ikke sikkerhetsklarert, kunne han forstå at det var mistanke mot ham. Da ville han varsle KGB og gå «i dvale» slik at bevismidlene ville bli for svake til å få ham dømt, og da ville KGB ha i behold en verdifull agent som kunne aktiveres igjen senere - kanskje når han hadde nådd høye verv. Fikk han komme inn på Høyskolen, ville han få tilgang til de dypeste norske og allierte hemmeligheter med tilsvarende risiko økonomisk og sikkerhetsmessig.

Den kompliserte og høyst konspiratoriske bakgrunnen for at Regjeringen kom i dette dilemma er beskrevet i kap. 25.10. Når saken først var kommet så langt, var POT, som var ansvarlig for etterforskningen, nødt til å gå inn for klarering selv om man egentlig var sterkt mot opptaket på Høyskolen og hadde innstendig anmodet UD v/ utenriksråd Kjell Eliassen om å få hindret dette. Forsvarssjefen, general Sven Aage Hauge, som burde ha protestert på det aller sterkeste og truet med å gå av, satt passivt på sidelinjen og ville iverksette klarering, forutsatt at det var ***regjeringen som tok beslutningen***. Det bemerkelsesverdige er at forsvarssjefen og S-staben tidligere, i 1975, ***før*** Treholt var etablert som en av de hovedmistenkte, hadde nektet ham tilsvarende klarering. Da var Hauge sjef for E-staben!

Alle regjeringens rådgivere, fra POT og departementsråd Leiv Eldring til E-staben og Forsvarssjefen, inklusive selvsagt departementsråd Eliassen og UD, var nå enten eksplisitt eller stilltiende eller nødtvungent for at Regjeringen måtte vedta klarering. Det gjorde den etter stor tvil, uvitende om hvilket spill som hadde bragt dem opp i denne situasjonen og om de egentlige konsekvensene, fordi Hauge unnlot å redegjøre for de mulige økonomiske konsekvensene og ikke minst forholdet til våre NATO-allierte hvis Treholt ble opptatt (Sjaastad, med sin bakgrunn, måtte selv kjenne konsekvensene, men han fulgte med på ferden). Men siden ble Willoch og hans regjering utsatt for drepende kritikk for å ha spolert «flere forsvarsbudsjetter» verd «50 mrd kroner»[1272] - av det samme sosialdemokratiske establishment som Johansen var en del av.

Sjaastad hadde altså anbefalt og - som den eneste statsråden med tilgang til data om de totale økonomiske og militære konsekvensene - fått vedtatt en kurs i Treholt-saken som hadde snudd den politiske effekten trill rundt: Istedenfor fokus på problemene med den infiltrerte generasjonen av unge Ap-folk - «Gerhardsens barn» - og konsekvensene av Aps omfattende pjolterdiplomati østover, ble man etterhvert sittende med Svarteper selv: Høyskole-saken.

I E-staben - som ifølge Hoem og Ekeland meget vel kunne ha avlyttet regjeringen - visste man at Sjaastad gjennom denne saken allerede hadde strukket sin posisjon i regjeringen langt. Utover høsten 1982 måtte Sjaastad antakelig gi en eller annen form for tilbakemelding vedrørende de meget alvorlige anklagene fra de to offiserene. Sett fra Trond Johansens side måtte de avvises, og tjenesten hvitvaskes. Det så ikke ut til å være problem å få Sjaastad til å droppe saken. Men ville han ha troverdighet nok i regjeringen? Ville statsministeren kunne mistenke Sjaastad for å stå for nært E-tjenesten, og iverksette noe selv? Det måtte ikke skje.

Det er da interessant å notere at Arbeiderpartiet, som alltid har lagt meget stor vekt på nasjonal enighet i forsvarspolitikken, under behandlingen av forsvarsbudsjettet denne høsten valgte *å fremsette mistillitsforslag mot*

[1272] Iflg senere forsvarssjef Bull Hansen under rettssaken - se «Treholtdommen».

Sjaastad. Bakgrunnen var betalingsopplegget for visse deler av NATO's infrastrukturprogram som gjaldt fellesfinansieringen av programmet for utplassering av mellomdistanseraketter i Europa, et svar på den sovjetiske utplasseringen av SS 20 og del av det såkalte «dobbeltvedtaket» som skulle presse Sovjet til forhandlingsbordet. Dette var et NATO-opplegg Ap selv hadde medvirket til og godkjent i regjeringsposisjon i 1979. Det gjaldt også hovedlinjer i finansieringsopplegget, dvs at man først godkjenner visse rammer og fordelingsregler, og så siden bevilger midlene over hver sine budsjetter rent teknisk. En komitéinnstilling fra året før som antydet at man sto friere, var implisitt blitt rettet av statsråd Sjaastad under debatten, men ble nå brukt til å hevde at Regjeringen ikke hadde dekning i Stortinget for å påbegynne utgiftsføringen (det var ikke snakk om å «utbetale», for Norge var netto mottaker av infrastrukturmidler). Internt i Ap utviklet det seg en strid der venstresiden ønsket å utsette saken for at Norge ikke skulle fremstå som «spydspiss». Det ble derfor hevdet at utgiftsføringen var et taktisk spill for å øke splittelsen i Ap. Dette forslaget var så tynt og så atypisk for Ap at ingen kunne begripe hvorfor det var blitt fremsatt[1273], og det fikk bare stemmene fra Ap og SV og noen få utbrytere.

Men en virkning hadde det: Det markerte at Ap var sinna på Sjaastad, og styrket Sjaastads posisjon i Høyre.

Det var ihvertfall ikke til skade for «den fjerde tjeneste» som nå kjempet mot å bli avslørt.

24.11.1.4 Sammendrag

1. *Arbeiderpartiet sto dette året foran en sikker politisk katastrofe pga den kommende Treholt-avsløringen, hvis ikke noe ble gjort*
2. *Tidlig dette året ble regjeringen advart av to offiserer om at avlytting av Regjeringen kunne forekomme som ledd i illegal avlytting ved deler av E-tjenesten, at det fant sted sammenblanding mellom partipolitikk og faglig etterretning og at det var behov for å se nærmere på kontrollen av utenlandske tjenesters virksomhet i Norge.*
3. *Det var allerede kjent ved selvstendige observasjoner at det sannsynligvis hadde vært avlytting av Borten- og Korvald-regjeringene*
4. *Likevel lot ansvarlig statsråd Sjaastad advarselen fra offiserene løpe ut i sanden, til tross for sine gode E-kontakter fra NUPI (eller på grunn av dem)*
5. *Flere Høyre-statsråder snakket i denne tiden sammen om at de hadde mistanke om telefonavlytting.*
6. *Den ekspress-innsatte forsvarssjef Hauge og Sjaastad anbefalte i mai Willoch å utstede sikkerhetsklarering som bragte Treholt inn på Forsvarets Høyskole*
7. *Høsten 1982 - under budsjettbehandlingen - reiste Ap mistillitsforslag mot Anders C. Sjaastad for virkningene av Aps eget dobbeltvedtak!*
8. *Sjaastad husker lite eller ingenting om hva han gjorde med offisererens henvendelse.*
9. *Nygaard Haug-utvalget konstaterte at Sjaastad ikke tok opp saken med noen i Forsvarets ledelse.*

24.11.2 Sjaastad i 1983

Det interessante er imidlertid at de kreftene som i 1982 kjempet for å få lagt død informasjonene fra de to offiserene, i 1983 i realiteten avslørte seg selv, men det er det ingen som har oppdaget før vi nå kan referere fra statskalenderen. Vi får da heller foregripe avsløringen av identiteten til den ene offiseren, som vi ellers ville ha spart til et senere kapitel for å markere hvem (Alf R Jacobsen) som først opptrådte i strid med offiserenes ønske om anonymitet.

Det viser seg nemlig at Trond, E-sjef Jan Ingebrigtsen, Forsvarssjef Sven Aage Hauge, forsvarsråd Caspar Stephansen og forsvarsminister Anders C. Sjaastad året etter, i 1983, utnevnte den ene av de to, oblt Edvard **Hoem** til oberst, og beordret ham til tjeneste som sjef ved Infanteriregiment nr. 8/Forsvarsdistrikt nr. 8 med sete i Stavanger[1274] og ansvar for totalforsvaret av oljehovedstaden Stavanger, de fleste oljeselskapenes hovedkvarterer, flere ilandføringssteder for gass og olje og en stor del av offshore-installasjonene! Enda viktigere: Innenfor hans ansvar ligger også forsvaret av hovedkvarteret for Forsvarskommando Sør-Norge, som er ett av de få viktige militære kommandosentra i Norge i fred som i krig.

Det går ikke an av en forsvarssjef og en forsvarsminister å avskrive en meget alvorlig henvendelse fra en oberstløytnant det ene året som tull, løgn og fanteri fra en gal mann, for så neste år å utnevne den samme mannen

[1273] Høyres Håndbok 1983.
[1274] Statskalenderen

til en av de mest ansvarsfulle operative sjefsfunksjoner på Sørvestlandet! Var henvendelsen til Norvik rent oppsinn, løgn eller hallusinasjoner, var dette en gal mann.Var han gal i 1982, var han gal i 1983. *Da måtte Sjaastad ha reagert, og ikke sendt saken videre til statsråd med sin underskrift.*Mer to the point: *Kunne han utnevnes til oberst i 1983, burde man ha lyttet til ham og iverksatt helt andre tiltak i 1982.*

24.11.3 Sjaastad i 90-årene

24.11.3.1 Sjaastad og Gardermoen

I 1988 stemte Stortinget med knapt flertall for å velge *Hurum* som lokaliseringssted for ny hovedflyplass. Ap-regjeringens forslag om *Gardermoen* ble nedstemt ved hjelp av en håndfull utbrytere fra Ap. Disse ble grundig utskjelt av Ap-ledelsen til tross for tradisjonen om at representanter kan følge lokalpartiet i lokaliseringssaker. Ap hadde knyttet stor prestisje til Gardermoen og mislikte flertallsvedtaket sterkt. I Aps beretning for 1987-88 heter det knapt[1275]:

> *«Regjeringen foreslo å bygge ny hovedflyplass på Gardermoen for Østlands-området. Stortingsflertallet gikk imidlertid inn for Hurum. Regjeringen har fulgt opp vedtaket ved å starte planarbeidet for å forberede bygging av ny hovedflyplass på Hurum.»*

Uventet og ubehagelig for stortingsflertallet dukket det etterhvert opp en ny rapport om værforholdene på Hurum, den såkalte *Hafnor-rapporten* (om alle sidene ved Hurum-saken, se Wiborg-saken, kap. 21.13). I første omgang er derved Hurum skutt ned. Syse-regjeringen foreslo i 1990 at man skulle utrede delt løsning Gardermoen/Fornebo, men dette ble nedstemt i Stortinget, som åpnet pånytt for Gardermoen-utbygging.

Men 8. mai 1992 - samme dag som Regjeringen la frem sitt forslag om Gardermoen-utbygging for Stortinget - leverte sivilingeniør Jan **Wiborg** sin rapport om at Hurum-målingene var systematisk forfalsket. Det kom også en rekke andre henvendelser som var kritiske til målingene. Det heter i Høyres Håndbok[1276]

> *«Stortinget mottok i sakens anledning også brev fra Norsk Flygerforbund, Norsk Flygelederforening, Luftfartens Funksjonærforening og Norsk Kabinforening. Høyre fant at kritikken mot værmålingene etterhvert var blitt så omfattende at partiet henvendte seg til Presidentskapet, i brev av 12. mai 1992, og ba Presidentskapet vurdere å initiere en uavhengig granskning av værmålingene. Samtidig fremmet Fremskrittspartiet i Stortinget et konkret forslag om at Stortinget selv nedsatte en granskningskomité.*
>
> *Presidentskapet valgte å oversende til samferdselskomitéen alle henvendelser i denne saken. Under komitébehandlingen tok Høyre til orde for at man ikke burde realitetsbehandle Fremskrittspartiets forslag før det forelå en ekspertvurdering av Wiborgs rapport. Komitéens flertall, alle partier unntatt Fremskrittspartiet, samlet seg om å kreve at Regjeringen får foretatt en uhildet, faglig gjennomgang av kvaliteten på værmålingene. Komitéen gikk svært langt i å spesifisere overfor Regjeringen at man forutsatte bruk av uavhengige eksperter og at Regjeringen informerte Stortinget snarest mulig om resultatet av en slik granskning.»*

Vi merker oss først at Wiborg ikke bare var kritisk til værrapportene, han hevdet sogar at de var forfalsket at Ap-regjeringens underordnede ledd. Her er - i beste fall - et nytt eksempel på Stortingets naivitet. Man lar Ap granske seg selv i troen på at norsk politikk bare dreier seg om *ulike meninger* og at alle partier er ærlige nok til å gjøre sin egen skittentøyvask. Naturligvis skulle man gransket parlamentarisk - uansett forslagsstiller! Men Høyre *tok til orde for å utsette dette forslaget i påvente av en ekspertvurdering - fra Regjeringen!*

Høyres fraksjonsleder var Anders C. Sjaastad.

17. juni 1992 utnevnte Ap-regjeringen Rakel **Surlien** til formann for en tremannskommisjon (de to andre var rene tekniske eksperter) som skulle vurdere Jan Wiborgs rapport[1277]. Surlien var som Sp-medlem og tidligere statsråd i Willoch-regjeringen tilsynelatende et troverdig valg. I realiteten hadde hun gjennom flere år vært systematisk dyrket av Aps ulike systemer (se kap 24.12). Med den enorme prestisje Regjeringen satset på Gardermoen var det opplagt at denne posisjonen måtte besettes med en person som minst ville være velvillig

---

1275 Beretning 1987-88. Det norske Arbeiderparti. Side 65,

1276 Høyres håndbok 1992. Stortingssesjonen 1991-92. Høyres Hovedorganisasjon 1992. Side 115.

1277 Utvalget ble oppnevnt av Samferdselsdepartementet 17. juni 1992 og kom i arbeid i midten av august. Saken ble behandlet av Stortinget 8. oktober, men da var Surlien-gruppen ikke ferdig.

innstilt til Regjeringens syn og tolke mest mulig tvil i deres retning. Vi holder det som mer sannsynlig at oppgaven var enda klarere: Å få undertrykket Wiborgs konklusjoner gjennom en dekkaksjon.

Det blir jo helt tydelig ved at Regjeringen tok sjansen på å presse Stortinget til å gjøre vedtak **før** den ble avgitt[1278]. Tror noen Regjeringen tok sjansen på dette hvis den fryktet motsatt konklusjon fra Surlien?

Og hvordan kunne Høyre, som hadde presset slik på for å få denne granskningen, gå med på å realitetsbehandle Gardermoen *mens det fortsatt var muligheter for at Wiborg hadde rett og Hurum-vedtaket derved burde stå ved lag?* Men det gjorde partiet - trolig på basis av råd fra Anders C. Sjaastad.

Høyre gikk nå inn for å få utredet hovedflyplass på *Hobøl.* Ap ville ha Gardermoen, og mellompartiene «delt løsning». Ap klarte nå å skremme Høyre til likevel å stemme for Gardermoen i første voteringsrunde fordi Ap selv truet med å stemme for «delt løsning» hvis Gardermoen falt. Det ble ingen ærefull utgang på hovedflyplass-saken for Høyre.

Alle viktige beslutninger om Høyres opptreden i Stortinget tas selvsagt av hele stortingsgruppen. At Høyre som i 1988 hadde seiret med Hurum, i 1992 kom så elendig ut med Gardermoen og egen snuoperasjon, selv om ny seier for Hurum og et fryktelig slag mot Ap høyst sannsynlig lå åpent tilgjengelig i Wiborg-rapporten, er imidlertid en sørgelig historie. Wiborg har etterlatt seg papirer der han er forbauset over hvor negativ han oppfattet Sjaastad. Uten å trekke de sterkeste konklusjonene i denne saken, tror vi Høyre gjør klokt i å kikke litt i styre- og gruppeprotokollene for å revurdere de rådene man fikk fra sin fraksjonsleder.

24.11.3.2 Sjaastad og Dahl-gruppen

Vi har i kapitlene 14.6 og 15 beskrevet den drabelige kampen i justiskomitéen frem til sommerferien 1993. Da var Wenche Frogn **Sellæg** Høyres fraksjonsordfører, KrF var representert med Svein **Alsaker** og Sp med Edvard **Grimstad** - et drabelig trekløver som i sak etter sak - og særlig denne - gjorde livet surt for justisministeren.

Vi minner om at komitéens flertall helst ville hatt en parlamentarisk granskning av justisvesenets rolle i vår sak, og at det medførte at Regjeringen v/ Riksadvokaten «stjal» hele granskningen. Vi minner også om at de tre var heller skeptiske til Riksadvokatens intensjoner og understreket at poenget var å få gransket justisvesenet.

Da Riksadvokatens «Dahl-gruppe» et år senere henla hele saken uten et sekund å ha etterforsket justisvesenet og etter å ha overlatt hele E-staben til Nygaard Haug som ga blaffen og måtte lyve seg ut av dette, ga de tre fra den gamle komitéen klare beskjeder om hva de mente om det. Men nå var de ute av komitéen. Sellæg og Alsaker var helt ute av Stortinget, og Grimstad var blitt president.

Den nye justiskomitéen har ikke gjort et slag i forhold til at Regjeringen åpenbart førte Stortinget bak lyset i denne saken. Den har en unnskyldning å dekke seg bak, nemlig Lund-kommisjonen. Men ingen makt i verden hadde kunnet hindre ikke-sosialistene i justiskomitéen i å boltre seg i denne fabelaktige saken mot Ap-regjeringen hvis de hadde hatt lyst.

Høyres fraksjonsordfører i den nye komitéen er en som tre ganger tidligere heller ikke hadde lyst. Han heter Anders C. **Sjaastad.**

24.12 Rakel Surlien

Rakel **Surlien**[1279] er født 1944 i Svelvik i Vestfold (datter av gårdbruker Magnus **Surlien** og Marit Elisabeth **Eriksen**). Hun tok artium i 1963 og juridikum i 1970 (folkerett som spesialfag). Hun var lærervikar 1963-64, saksbehandler i Justisdepartementet 1970-71, saksbehandler hos Sivilombudsmannen 1972-74 og 1976-78, og dommerfullmektig i Sandefjord 1974-75.

Surlien ble sekretær for Stortingets justiskomité 1979-83. Hun gikk direkte fra denne jobben til taburett som statsråd for Senterpartiet i Miljøverndepartementet (tidligere Gros departement) ved utvidelsen av Willoch-regjeringen i juni 1983 og satt der til Regjeringens avgang i mai 1986. Høsten 1986 og våren 1987 var hun elev ved Forsvarets Høgskole. I desember 1986 ble hun utnevnt til lagdommer i Eidsivating med tiltredelse 1. mai 1987. Fra 1990 var hun lagmann.

Fra lagmannsstillingen gikk hun i 1994 over til stilling som prosjektleder i Justisdepartementet og ble utnevnt til departementsråd samme sted med tiltredelse 1. januar 1995[1280].

[1278] Aftenposten 2. oktober 1992
[1279] Personopplysninger bl a fra Hvem er Hvem 1994, Trond Nordby (red): «Storting og regjering 1945-1985. Biografier», Kunnskapsforlaget 1985, Side 705, Statskalenderen 1995 og Oversikt over statlege utval, styre og råd m v 1995.
[1280] Utnevnt i statsråd 10. november 1994 iflg Aftenposten neste dag

Dette var ledd i det samme «kvinnesleppet» som utnevnte Agnes Nygaard Haug til fung høyesterettsdommer. Surlien etterfulgte Ingelin C **Killengren** (se kap 25.15.5-6), som da ble politimester i Oslo.

Surlien var formann for Senterungdommens juniorutvalg 1963-65 og formann for Senterpartiets studentlag i 1966. Hun dukket da ikke opp igjen i politikken før hun i 1971 ble medlem av bydelsutvalg 05, Ila i Oslo - antakelig omtrent den eneste person i den bydelen som var medlem av Sp! I 1975 ble hun 2. varamann for Senterpartiets ene representant Arne **Haukvik** i Oslo Bystyre og medlem av bydelsutvalg 01, Frogner/Vika. Hun fikk ett eneste kommunalt verv som medlem av Skatteutvalget (20 medlemmer).

I 1980 ble hun medlem av Straffelovkommisjonen, varamedlem til Rådet for rettsinformasjon og revisor i Oslo Senterparti. I 1982 ble hun medlem av FNs ekspertkomité vedr avskaffelse av kvinnediskriminering. Hun har vært varamedlem til Norsk Kvinnesaksforenings Landsstyre fra 1982.

Surlien ble oppnevnt som medlem av Kontrollutvalget for Overvåkings- og Sikkerhetstjenesten i 1988 og satt til 1. mars 1992 (1. april 1992 overtok Brit Seim **Jahre**). Hun var medlem av styret i A/S Vinmonopolet 1987-93. I 1989 ble hun leder for Sivilforsvarsnemnda for drivstoffforsyningen (en nemnd nedsatt av Industrivernet) og i 1990 for beredskapsrådet for skipsfarten.

Sivilforsvarsnemnda for drivstoffforsyningen er en del av *Industrivernets* virksomhet, og dermed del av *E-stabens beredskapsplanlegging*. Forsvarets overkommando er representert i nemnda ved kommandørkaptein Odd Arne **Høiland**. Sekretæren for nemnda er Atle **Faleide**, ansatt i Industrivernet fra 1980.

I 1991 ble hun oppnevnt til styremedlem i Statens Banksikringsfond sammen med adm dir Tormod **Hermansen** i Televerket og professor Einar **Hope**[1281]. I 1994 ble hun utnevnt til medlem av Norges Forskningsråds hovedstyre der hun bl a sitter sammen med Hans Chr **Bugge** (nestleder i styret, statssekretær for Ap i Departementet for utviklingshjelp 1986-87), og som 3. varamann til Stortingets Nobelkomité (2. varamann er Kaare **Sandegren**, Ap).

Surliens yrkesmessige karrière hadde allerede passert en topp da hun var tilbake som saksbehandler hos Sivilombudsmannen som tidligere dommerfullmektig forut for ansettelsen i Stortinget i 1979, 35 år gammel. Politisk var hennes viktigste posisjon 2. varamann for den dominerende Sp-representanten Arne Haukvik i Oslo Bystyre.

Vi kjenner ikke til hvordan hun i 1979 ble sekretær i Stortingets justiskomité, men vi har kjennskap til en del lignende ansattelser i Stortinget: Ap kjører nesten alltid frem en typisk partipolitisk departementskonsulent. Hvis vedkommende møter motstand fordi det er bedre, upolitiske søkere (som Ap alltid frykter egentlig er klart ikke-sosialistiske), inngås helst et forlik med mellompartiene om en kandidat med skygge av tilhørighet hos ett av disse. I 1979 var det 5 Ap-medlemmer og 5 ikke-sosialister i justiskomitéen. Jo **Benkow** (H) var formann slik at det «egentlig» var ikke-sosialistisk flertall. Dette var nettopp en situasjon der det ofte ble forlik mellom Ap og sentrum, og i et politisk klima da det ikke-sosialistiske samarbeidet var inne i en bølgedal. På den annen side er det fullt mulig at Surlien ble ansatt av det ikke-sosialistiske flertallet eller etter en prosess som kan ha endt enstemmig. Poenget er at kandidater med partipolitisk tilknytning har svært gode sjanser på en søkerliste der de fleste ellers er upolitiske.

I alle fall ble denne ansettelsen en karrièremessig rakett for Rakel Surlien, som i løpet av fire år ble toppsjef for et departement og deretter raskt lagdommer, lagmann og høyeste administrative sjef i samme departement. Det er liten tvil om at hun meget fort lærte alt om å spille på de politiske vinder!

Surlien er idag et eksempel på en aktør som ikke tilhører Arbeiderpartiet, men som i det minste må ha kunnskap om endel av de irregulære forhold omkring det vi kaller «den fjerde tjeneste», og sannsynligvis blitt involvert sterkere etterhvert.

24.12.1 Surlien og Wiborg-saken

I 1992 ble hun av samferdselsminister Kjell **Opseth** oppnevnt til formann for en gruppe som gjennomgikk rapporten fra sivilingeniør Jan **Wiborg** som ifølge ham avdekket manipulasjon med måleutstyr og en rekke andre faglige og formelle feil som medførte at Hurum ble tilkjent mye dårligere sikt enn i virkeligheten, og at dette måtte være politisk styrt (se kap 21.13). Surlien hadde med seg sivilingeniør Erik **Jersin** og direktør Harald **Thunem**, begge ved SINTEF, Trondheim. Gruppen avviste på de aller fleste punkter Wiborgs konklusjoner og støttet Televerkets.

Det påfallende er at Regjeringen, etter å ha blitt presset av Stortinget til å besørge en uavhengig gransking av Wiborgs konklusjoner, likevel presset Stortinget til å fatte vedtak *før innstillingen var avgitt!* Hvordan kunne

[1281] Dagens Næringsliv 3. april 1991

Regjeringen - og Stortinget for den saks skyld (se foran) - ta sjansen på det? Visste Regjeringen hvilken konklusjon Surlien ville komme til *før hun ble oppnevnt?* Visste noen i Stortinget hva det gikk i retning av *mens utvalget jobbet?* I så fall - hvem lekket? Og hvem godkjente at Stortinget kunne gå til realitetsbehandling uten *å ha sett innstillingen?*

Detaljene i denne saken er omtalt i kap 21.13, der vi konkluderer med at det meste tyder på at Wiborg hadde rett. Han ble offer for en regelmessig nedkjørings- og terroriseringsaksjon inntil han ble funnet død på bakken foran et hotell i Fredriksberg i Danmark. Saken ble av det danske politiet henlagt som selvmord etter en meget slett etterforskning som bare varte noen få timer.

Hvis Wiborg hadde rett, var Surlien-rapporten en dekkaksjon. (Det har vært mange slike.) Det er ikke mulig at så stor avstand som det var mellom disse to mostridende påstander *i en rent teknisk sak* kunne avskrives som «ulik tolkning», «saklig uenighet» e. l. Her må man bare fastslå at *enten ble målingene manipulert, eller de ble det ikke.* Men Surlien behøver ikke vært 100% klar over dette. Hun fungerte i så fall bare ut fra at hun hadde lært hva som var *hensiktsmessig* for de hun var *lojale* til. Ingen jurist kan likevel gå dypt inn i den tekniske materien. Som man sier i bridge: Er du i tvil, spill spar!

24.12.2 Surlien og vår sak

Et svært påfallende forhold er at Rakel Surlien deltok i Kontrollutvalgets behandling av vår sak 31. august 1992, et halvt år *etter* at hun var blitt skiftet ut ved Kgl. Res. og nytt medlem oppnevnt. Dette kan vi ikke se at det er adgang til, og forholdet er i seg selv irregulært. Hvilken etat representerte hun nå? Eller bare seg selv som privatperson? Det føyer seg inn i en rekke andre irregulære forhold ved denne behandlingen, som redegjort for i kap. 10. La oss minne om:

- *Utvalget visste at Setsaas hadde omfattende bevismateriale å legge frem, men innkalte ham aldri til utvalget i det hele tatt, selv om han uttrykkelig hadde bedt om å få gi en omfattende redegjørelse og det var han som hadde langt de fleste observasjonene og han som oppbevarte og systematiserte gruppens bevismateriale samlet*

- *Utvalget hadde kun halvtimes møter med de tre andre anmelderne, som ble pålagt bare å snakke om egne opplevelser. For to av anmelderne virket det som om medlemmene knapt var interessert i det de holdt på med*

- *Da den tredje (presten Petter Holst) møtte, var det for mange tilstede i utvalget i tillegg til Surlien*

- *Utvalget har medgitt at det ikke utførte noen etterforskning, fordi Oslo Politikammer hadde fått anmeldt og deretter «etterforsket» saken - ikke en gang avhør av Svein Urdal som var POT-sjef i 1990-1991; et sentralt tidsrom i vår klage*

- *Vi har tidligere (kap14.4) påvist at kravet fra Oslo Politikammer v/ Leif A. Lier om at vi skulle innlevere anmeldelser må ha vært for å legitimere at Kontrollutvalget ikke skulle etterforske, dvs at det forelå en koordinert dekkaksjon mellom de to organer. Denne måtte være iverksatt av Justisdepartementet.*

- *Medlemmene av Kontrollutvalget (og de andre som møtte, inklusive «freelanceren» Surlien) må ha forstått det uvanlige ved at Setsaas ikke var innkalt og enten vært med på dekkaksjonen eller blitt ført bak lyset*

- *Det er sannsynlig at det forfalskede grunnlag for Politikammerets politiaksjoner mot oss, herunder Lauritzen-rapporten (se kap. 18.5) var kjent for medlemmene av Kontrollutvalget som begrunnelse for ikke å innkalle Setsaas og for å frikjenne POT på så mangelfullt grunnlag. I virkeligheten var dette grunnlaget for regjeringens konverteringsaksjon, som ble oppkonstruert* ***etter*** *at Urdal gikk av i oktober 1991. Når Stenberg-Nilsen nå holdt seg kun til Grøndahl ga han blaffen i at vi hadde påklaget forhold flere år* ***før*** *Grøndahl tiltrådte.*

- *Vi har i kap 18 bevist at Riksadvokatens etterforskere (Dahl-gruppen)* ***må*** *ha lagt til grunn en kjennelse for lovlig overvåking, basert på dette forfalskede grunnlag. Det betyr at POT* ***har drevet*** *overvåking på forfalsket grunnlag - bestilt, kjøpt og betalt - og fått dette godkjent av Kontrollutvalget.*

- *Det skriftlige forfalskede grunnlaget gjelder såvidt vi vet kun Setsaas. Er det kokt sammen overvåkingsgrunnlag for flere av oss? Ramm? Aamodt? Holst? Hvor mange av vår gruppe på 20-25 personer? Er vi kriminelle alle sammen? Eller er det slik at rettslig kjennelse mot* ***en*** *person gir overvåkerne rett til å overtre alle borgerrettigheter for* ***alle*** *i vedkommendes omgivelser?*

- *Vi vet også at den mot oss illojale etterforsker som skaffet det forfalskede grunnlaget fikk betalt* ***praktisk talt samtidig*** *ved stor-oppdrag på Lillehammer - av Justisdepartementet!*

Videre vet vi at Rakel Surlien var lagdommer og senere en av seks lagmenn mens hun satt i Kontrollutvalget. Hennes sjef var her førstelagmann Agnes Nygaard Haug, siden kjent som leder av Norges-historiens mest grundig avslørte dekk-aksjon og gift med Regjeringsadvokaten. Vi har bevist at fru Haug måtte lyve offentlig for å dekke over tildekkingen.

Rakel Surlien har selv gitt uttrykk for at det er et spesielt forhold mellom henne og søstrene Nygaard[1282]:

> *«Lagdommeren er hjertens enig i at vi trenger flere kvinner i politi og rettsvesen. -- Vi er altfor få. Fortsatt bare tre kvinnelige dommere ved Eidsivating lagmannsrett av ialt 28; førstelagmann Agnes Nygaard Haug, hennes søster Eva Nygaard Ottesen og meg selv»*

Vi har intet imot kvinnelige lagmenn, men trodde det ihvertfall her var slik at man først og fremst trengte de beste juristene. Vi har heller intet imot at kvinnelige lagmenn regner seg som spesielle og gjerne stikker hodene sammen. Vi bare noterer at det er svært sannsynlig at Rakel Surlien og de to søstrene har kjent hverandre meget bedre enn de 28 lagdommerene generelt gjør.

En kjennelse om lovlig overvåking kan ha vært avsagt av Agnes Nygaard Haug eller en lagdommer/lagmann hun har oppnevnt. Det er derfor en *mulighet* for at Rakel Surlien har avsagt kjennelse eller kjent til denne, eller at en av hennes nære kolleger har gjort det. (Selv om det er mest sannsynlig at den er avsagt i Oslo Byrett ved byrettsjustitiarius Hans **Bendiksby**, tidligere statssekretær for Ap, som behandler slike saker der.) Det gjør det i så fall enda mer irregulært at hun deltok i Kontrollutvalget som privatperson under behandlingen av vår sak.

24.12.3 Surlien som departementsråd

På bakgrunn av alt dette er det påfallende at Rakel Surlien ble ansatt som Ingelin C. Killengrens etterfølger som departementsråd i Justisdepartementet. «Kvinnesleppet» var allerede sterkt preget av posisjonering i justisvesenet av hensyn til de mange pågående overvåkingssaker (tildekkingsaksjoner).

Killengrens utnevnelse til Oslo Politikammer er svært påfallende, og kan kun forstås når man tar i betraktning at det der var nødvending med «innside-folk» for å sikre lokk på alle informasjonene som ligger der. Behovet for fortsatt bruk av «insidere» var ikke noe mindre for denne posisjonens vedkommende.

Som departementsråd i den posisjon som tidligere hadde vært innehatt av Leif **Eldring** og Ingelin Killengren må Rakel Surlien ha fått kjennskap til svært mange av de aktiviteter Justisdepartementet selv driver på overvåkingsområdet. Med sin bakgrunn i justisvesenet og Kontrollutvalget må hun hatt alle forutsetninger for å fatte de fleste sammenhenger, herunder Justisdepartementets mange tidligere krumspring i forhold til Stortinget, Lillehammer-saken, vår sak, avsløringen av utvalget til Agnes Nygaard Haug som var Surliens tidligere sjef og andre saker i overvåkingsmaterien generelt.

Nå var hun jo også blitt sjef for Politiavdelingen, som under Ingelin Killengren samordnet «ping pong»-aksjonen mellom Oslo Politikammer/Leif A Lier og Kontrollutvalget.

Hun må jo også ha notert seg utgangen av Jan Wiborg-saken (se kap 21.13) som endte på fortauet i Danmark, etter at hun hadde gransket fra ham all ære. Sjekket hun på sine kanaler hva som var skjedd med mannen i

---

[1282] Intervju med Aftenposten 27. mai 1989

mellomtiden? Sørget hun for evt gjenopptakelse av etterforskningen? Utviste hun noen følelser for denne mannens skjebne i det hele tatt?

Ved å delta i Kontrollutvalgets behandling var Rakel Surlien ihvertfall blitt *innblandet* i den dekkaksjon som denne behandlingen representerte. Hun må således ha fått plikt til å være spesielt aktpågivende i denne saken. Hvis hun var helt uvitende om at dette var en dekkaksjon, må hun i alle fall ha notert seg og senere undret seg over de irregulære sider ved behandlingen av en sak som siden fikk meget bred offentlig omtale, og som hun til sist i departementet må ha fått meget god detaljkunnskap om, særlig på grunn av vår korrespondanse med justisministeren som strakk seg godt inn i tiden etter at hun tiltrådte 1. januar 1995. Mest sannsynlig *deltok* hun selv i dekkaksjonen i denne forbindelse, slik vi vet hennes forgjenger gjorde ved å være saksbehandler for statsråden.

Samlet sett må Surlien ha fått så god kjennskap til hele *vår sak* fra sin tid som lagmann med nært forhold til Nygaard Haug, medlem og møtende ikke-medlem av Kontrollutvalget og til sist som departementsråd at hun må ha forstått at det forelå en dekkaksjon. Både direkte og gjennom vår korresponsdanse kjenner hun også til alt om Riksadvokatens dekkaksjon v/ Dahl. Ved fortsatt ikke å reagere på dette øker hennes ansvar og sannsynligheten for at hun er aktivt innforstått med alle dekkaksjonene.

Det øker også sannsynligheten for at Surliens oppdrag i Hurum-saken også var en dekkaksjon. Det er mer enn nok av selvstendige fakta som underbygger dette (se kap 21.13).

Vi minner også om at vår klage til Kontrollutvalget gjaldt også gjaldt *Mossad* og *E-tjenesten*. Etter reglene skal Kontrollutvalget selvsagt ikke selv avgjøre slike saker, men etterforske og rapportere til *departementet*. Har Utvalget gjort det? Hva har departementet gjort med disse delene? Vet Surlien noe om det? Og hva med våre klager vedrørende S-staben, som Kontrollutvalget skulle behandlet, men ikke en gang tok med i sin avgjørelse? Gjorde hun noe med den som departementsråd?

24.12.4 Surliens glideflukt

For å summere opp, synes vi at historien om Rakel Surlien etter at hun gikk av som statsråd hos Willoch gradvis minner svært lite om en person med fotfeste i Senterpartiet og mer og mer om en med fotfeste i Gro Harlem Brundtlands og Trond Johansens nettverk:

- *Høsten 1986 og våren 1987 var hun elev ved Forsvarets Høgskole. Denne utdannelsen gir meget godt innsyn i og kontakt med de hemmelige tjenestene. Vi kjenner til at Trond Johansen gjerne lar sine egne betrodde folk gå der som elever for skaffe seg nye venner og medspillere blant andre elever.*

- *I desember 1986 ble hun utnevnt til lagdommer av Ap-regjeringen*

- *På dette tidspunktet uttalte hun seg likevel fortsatt som en ivrig tilhenger av ikke-sosialistisk samarbeide[1283]:*

> *«(Spørsmål) Når skal Rolf Presthus bli statsminister?*
> *(Svar) - Det blir i løpet av våren, og nå må de borgerlige partiene snart overta igjen.»*

- *Hennes meninger hadde ikke endret seg da hun i august 1987 var fersk lagdommer og kandidat på Senterpartiets liste ved kommunevalget i Oslo[1284]:*

> *«...en stemme på Surlien er en stemme for et fortsatt ikke-sosialistisk flertall i Oslo...*
> *- Jeg mente og mener fortsatt at det riktigste ville ha vært å ta makten tilbake, få dannet en borgerlig regjering. Men jeg aksepterer partiledelsens vurdering av at dette måtte skje på en konkret sak. En helt annen sak er om det var riktig av Willoch-regjeringen å gå av ifjor vår. ... Jeg forsvarer det vi gjorde ut fra situasjonen den gang. Men i et historisk perspektiv vil det kanskje vise seg at det ikke var særlig klokt å gå av....*

1283 Intervju med Aftenposten 27. desember 1986
1284 Intervju med Aftenposten 22. august 1987

- (Willoch) er en veldig fin mann; ordentlig. Han er til å stole på.»

- *I 1988 ble Rakel Surlien oppnevnt til medlem av Kontrollutvalget for Overvåkings- og Sikkerhetstjenesten - av en Ap-regjering.*

- *I mai 1989 hadde hun skiftet oppfatning fullstendig om ikke-sosialistisk samarbeid[1285]:*

> « Nå har det seg slett ikke slik at den forrige miljøvernministeren har forlatt Senterpartiet og står på spranget fra Tinghuset og Eidsivating lagmannsrett i Grubbegaten over til et eller annet av Ap-regjeringens statsrådkontorer. Fru Surlien er tvert i mot så tro mot sitt politiske ståsted at hun forsvarer Sp's Arbeiderpartivennlige linje siden 1987...
>
> Til forskjell fra partiledelsen sier eksstatsråden klart: - Det er viktig at et av de mindre partiene sørger for at vi har en styringsdyktig regjering!
>
> Rakel Surlien gjentar riktignok ikke en understrekning fra Oslovalgkampen i 1987 om de borgerliges felles regjeringsløfte....»

- *Samme år fikk hun viktig posisjon som leder for Sivilforsvarsnemnda for drivstoffforsyningen, en del av Industrivernets virksomhet. Industrivernet er i realiteten en del av E-stabens beredskapsorganisasjon der også Stay Behind, som skjuler det såkalte Spilhaug-apparatet (se kap 24.5), inngår.*

- *I 1990 ble hun utnevnt til lagmann*

- *I mars 1991 ble hun av Ap-regjeringen utnevnt til en av tre styremedlemmer i Statens Banksikringsfond med Tormod Hermansen som formann[1286]. Tormod Hermansen er (se kap 25.9) dypt involvert i Gro's og Trond's nettverk. Det er opplagt at Ap-nettverket har sett dette fondet som en gylden anledning til å plassere sine folk rundt omkring i bankstyrene, og må ha lagt stor vekt på å ha lojale styremedlemmer i dette fondet. Vi minner om at det i vedtektene for banksikringsfondet heter[1287]:*

> «..fondet skal stille vilkår for å yte statslån.Vilkårene kan gjelde både det enkelte private sikringsfondet og den enkelte bank. Det betyr for eksempel at staten kan forlange styrerepresentasjon i norske banker så lenge de står i gjeld til Statens banksikringsfond.»

- *I februar 1992 hadde Surliens forhold til den ikke-sosialistiske opposisjonen i Stortinget utviklet seg videre - nå fant hun grunn til å **refse Stortinget**[1288]:*

> «- Man skulle tro at Stortinget hadde viktigere saker å arbeide med enn å gå til sterke angrep på enkeltstatsråder. I den store sammenheng er det snakk om relativt ubetydelige ting som ikke står i forhold til de store problemene som skal løses i dette landet.»

- *I juni 1992 ble hun av Ap-regjeringen utnevnt til formann for en tremannskommisjon som skulle vurdere Jan Wiborgs påpekning av politisk manipulasjon av tåkemålingene på Hurum, etter at disse målingene hadde torpedert Stortingets første Hurum-vedtak[1289]. Med den enorme prestisje Regjeringen satset på først å hindre Hurum-vedtaket og dermed på å piske sine utbrytere på plass for å få det snudd er det opplagt at denne posisjonen måtte besettes med en person som minst ville være velvillig innstilt til Regjeringens syn og tolke mest mulig tvil i deres retning. Vi holder det som mer sannsynlig at oppgaven var enda klarere: Å få undertrykket Wiborgs konklusjoner gjennom en dekkaksjon. Man bør legge merke til at Regjeringen anbefalte for Stortinget om å*

1285 Intervju med Aftenposten 27. mai 1989
1286 Utnevnt 24. mars 1991iflg Dagens Næringsliv neste dag
1287 Som referert i Aftenposten 3. april 1991
1288 Atenposten 10. februar 1992
1289 Utvalget ble oppnevnt av Samferdselsdepartementet 17. juni 1992 og kom i arbeid i midten av august. Saken ble behandlet av Stortinget 8. oktober, men da var Surlien-gruppen ikke ferdig.

skifte til Gardermoen i mai 1992 ***etter*** *at man kjente Wiborg-rapporten uten å foreta seg noe mer med den. I Stortinget kom de da krav om uavhengig gransking, som medførte at man nedsatte Surlien-gruppen. Men i oktober 1992 presset Regjeringen Stortinget til å gjøre vedtak* ***for*** *Surliens rapport ble avgitt*[1290]*. Tror noen Regjeringen tok sjansen på dette hvis de fryktet motsatt konklusjon fra Surlien? De kjente nok resultatet* ***i god tid på forhånd.*** *I så fall: Hva slags «nøytral» kommisjonsleder var Surlien?*

- *I august 1992 deltok hun irregulært i Kontrollutvalget under behandlingen av vår sak.*
- *I 1994 var hun «utlånt» som prosjektleder i Justisdepartementet*
- *I november 1994 ble hun utnevnt til departementsråd samme sted med tiltredelse 1. januar 1995. Det er vel nå helt overflødig å minne leseren om at akkurat denne stillingen må være en av de aller viktigste i hele statsadministrasjonen å beholde kontroll over for Gro/Trond-nettverket. Hver dag Surlien sitter i den uten å slå alarm om alle ulovligheter som dekkes over av justisvesenet er en bekreftelse på dette.*

Vi konstaterer:

- *Rakel Surlien hadde opprinnelig byråkratisk bakgrunn fra Justisdepartementet og som sekretær for Stortingets justiskomité da hun ble statsråd. Hun har svakt sosialt, organisastorisk eller annet rotfeste i Senterpartiet.For de som var på jakt etter å skaffe en lojal system-støttespiller med alibi på opposisjonssiden var Rakel Surlien utmerket råmateriale.*
- *Det var rike muligheter for en tidlig bearbeiding for en slik konvertering under oppholdet på Forsvarets Høgskole og deretter via kontaktene etablert der. En naturlig psykologisk tilnærming var selvsagt først kun å opparbeide vennskapet med de tilsynelatende upolitiske hemmelige tjenester uten å utfordre den partipolitiske lojalitet, slik man ser av hennes politiske uttalelser av 1968 og 1987.*
- *Det er verd å merke seg at 1986-uttalelsene var en var støtte til den såkalte «vårjakten» på Ap-regjeringen etter at «høstjakten» hadde vist seg som en fiasko. På dette tidspunkt var Sp sentralt i ferd med å orientere seg bort fra «jaktlaget» og over på Ap-laget*
- *Hennes uttalelser i 1987 reflekterte derfor ikke bare Oslo Senterpartis positive syn på* ***lokalt*** *ikke-sosialistisk samarbeide, som partiet sentralt var meget lite begeistret for, men var dessuten en* ***kritikk*** *mot Sp for* ***ikke*** *å ha gjort sin jobb under «vårjakten» (da man bare ville stemme for sine egne mistillitsforslag på konkrete Sp-saker og ikke på generelle forslag som kunne felle regjeringen). I disse årene* ***var hun altså langt mer for å avskaffe Ap-regjeringen og få en ikke-sosialistisk regjering enn partiet var.***
- *Det er da påfallende at Surlien og partiet to år senere* ***har byttet plass****. I mai 1989 var Sp i full sving med å vende tilbake til den ikke-sosialistiske leir med initiativ til Lysebu-forhandlinger om et nytt regjeringsgrunnlag - akkurat det Surlien av 1987 argumenterte så sterkt for. Men nå har Surlien et helt annet syn: Det er best at Sp fortsatt støtter Ap-regjeringen...* ***Nå er Sp for, og Surlien mot, ikke-sosialistisk samarbeid.***
- *I 1992* ***identifiserer Surlien seg fullstendig med den nye Ap-regjeringen*** *og refser Stortinget for å angripe Gro's statsråder. Stortingets kontrolloppgave reduseres derved som en pine og plage for de seriøse byråkratene som arbeider med «de store problemene som skal løses her i landet» - en helt ordinær holdning for en god regjeringsbyråkrat som betrakter Stortinget som en lekegrind og regjeringskvartalet som Mekka for all visdom*

[1290] Aftenposten 2. oktober 1992

- *I mellomtiden har Gro oppnevnt Rakel Surlien til jobber alle må forstå er av helt avgjørende betydning for Ap-nettverket: I 1988 Kontrollutvalget,1991 Banksikringsfondet, 1992 Hurum-kontrollgruppen og 1995 departementsrådsstllingen*

- *Hun er innblandet i en helt sikker og en sannsynlig dekkaksjon*

Vi hevder *ikke* at Rakel Surlien er vervet som agent for E-tjenesten eller «den fjerde», men at hun bl a gjennom Forsvarets Høgskole og den oppvartningen hun har fått der, gjennom Kontrollutvalget, samarbeid med Nygaard Haug og sikkert også Hermansen, og trolig på uformelle kanaler har vært sterkt utsatt for systematisk påvirkning for å få en sympatisk innstilling til tjenestene og skepsis til deres kritikere.

Vi hevder heller *ikke* at Rakel Surlien er blitt innskrevet medlem av Ap. Det ville virket alt for påfallende og er selvsagt ikke ønskelig hverken for henne selv eller nettverket eller Ap, som helst ser at flest mulig av påvirkningsmulighetene overfor Senterpartiet beholdes.

Vi hevder ikke en gang at hun er noe slags hemmelig Ap-medlem, men at hun gradvis også er blitt trukket inn faglig og sikkert sosialt i et person-nettverk omkring statsministeren, justisministeren og kolleger i justisvesenet der alle snakker vakkert om Ap-regjeringen og Gro og de fleste snakker nedsettende om et Storting som bare bjeffer men ikke handler, og dessuten er i ferd med å bli så desperate etter saker at de faller for alle slags folkeforførere som skal slå mynt på å ødelegge bl a de hemmelige tjenester.

Vi snakker altså om en meget dyktig gjennomført *strategi for holdningspåvirkning*, trolig nøye planlagt gjennom flere år, som får objektet til å opparbeide de riktige følelser, sympatier og antipatier uten å overstige noen formell grense.

Såpass at hun ble anvendelig for oppgaver der det gjaldt å ta subtile signaler og forstå verdien av *hensiktsmessighet*, i et større perspektiv der det ikke kan tas hensyn til pinlig nøyaktig *sannhet* når det

«...i den store sammenheng er snakk om relativt ubetydelige ting som ikke står i forhold til de store problemene som skal løses i dette landet.»[1291]

Hver dags taushet fra kontoret ved siden av justisministerens blir derfor påfallende. Vi finner det nødvendig å påpeke dette, fordi Rakel Surlien som tidligere statsråd for Senterpartiet har muligheter for å påvirke innenfor sitt parti. Det er da viktig at hennes partifeller kjenner de motforestillinger de må ta i betraktning.

24.12.5 Dommere i Kontrollutvalget

Vi vil i forbindelse med denne saken reise spørsmålet om den tilsynelatende etablerte praksis med å ha *dommere i Kontrollutvalget*. Rakel Surlien var lagdommer/lagmann mens hun satt i utvalget, og Brit Seim Jahre var byrettsdommer fra hun ble oppnevnt til i vår.

Det er åpenbart at regelverket ikke er til hinder for dette. Vi vet ikke om det er etablert rutiner som hindrer at den dommer som sitter i utvalget også avsier kjennelser om lovlig overvåking - eller om man tvert imot måtte anse slike *dobbeltroller som en fordel* så lenge de ikke er uttrykkelig forbudt. Vi velger ikke å tro det siste som ville vært særdeles kritikkverdig.

Det er imidlertid nokså likegyldig, fordi det i alle fall vil være nære arbeidskolleger av dommerne som har avsagt de rettslige kjennelser. Det er også snakk om hemmelige rettsmøter, slik at ingen *kan vite* om det foreligger dobbeltroller eller ikke. Det er mao høy risiko for direkte eller indirekte forutinntatthet hos vedkommende dommer. Dette er særlig alvorlig fordi nettopp dommere vil ha meget høy legitimitet i et slikt kollegialt utvalg og andre medlemmer vil svært lett akseptere dommerens vurdering pga bedre kompetanse og kjennskap til sakene. Det vil dessuten virke som en fornærmelse mot dommeren, evt kollegene, å kritisere domstolens avgjørelser.

Det skulle 6heller ikke forundre oss om Utvalget oppfatter det som utenfor sitt mandat å kontrollere domspremissene for slike kjennelser.

Nå er det slik at Overvåkingspolitiet **må** ha rettslig kjennelse for å iverksette overvåking. Overvåking **uten** rettslig kjennelse er i alle fall ulovlig og vil i tilfelle bli holdt på helt andre kanaler og aldri bli forelagt Kontrollutvalget i det hele tatt. Kommer det en klage på slik overvåking må man som i vår sak ha klar en konverteringsplan som kan iverksettes på kort varsel. **Alle** saker for Kontrollutvalget kommer derved i denne stilling.

[1291] Atenposten 10. februar 1992

Hva da med det saksunderlag som Overvåkingspolitiet har forelagt dommeren? Hvor greit er det for Kontrollutvalget å avsløre feil eller svakheter ved dette med en dommerkollega i sin midte - enn si i sin alminnelighet? Det vil alltid bli hevdet at eventuelle slike feil eller svakheter selvsagt var vurdert av dommeren og at det tilligger *Domstolen* å foreta konkret vurdering av de bevis som fremlegges av politiet. Selv uten en dommer i utvalget kan dette brukes som unnskyldning for å skyve problemer tilside, og *med en dommer* i utvalget må kritikk mot saksunderlaget i en sak der rettslig kjennelse er gitt nærmest innebære en beskyldning om at domstolen var inkompetent til bevisvurdering og hadde latt seg føre bak lyset. Ugreit!

Vi tror at mye av forklaringen på at Kontrollutvalget nesten aldri har kritisert Overvåkingspolitiet nettopp ligger her. I alle konkrete overvåkingssaker foreligger rettslig kjennelse - før eller siden. Da vil utvalget meget lett kunne ikle sine behagelighetshensyn en formell vurdering om at saken er i orden siden den er vurdert av dommeren, og man kan ikke overprøve hverken dommerens bevisvurdering eller avgjørelse. I tillegg kommer den praksis som tilfeldig ble kjent i 1992, at Utvalget ikke i det hele tatt etterforsker hvis saken finnes angivelig er til etterforskning ved vedkommende politikammer. *Det* er meget lett å utvirke hvis man finner det *hensiktsmessig* - slik vår sak har bevist: Man får bare Leif A. **Lier** til å be om anmeldelse som han så henlegger, og - vips! - er saken etterforsket.

Dermed avskjærer utvalget seg også mulighet for å skaffe seg direkte kjennskap til *faktum* i sakene, og har heller ikke denne muligheten til å finne feil i Overvåkingspolitiets saksfremstilling. Når denne dessuten også er forelagt og godkjent av dommeren, kan man heller ikke overprøve *vurderingen av faktum*.

Konklusjon: Lur dommeren, og du har lurt Kontrollutvalget. Eller: Sørg for dommer på lag, og et Kontrollutvalg som er nok på lag til at de spiller sine statistroller med nødvendig suffisanse.

For Kontrollutvalget ser nå ut til kun å være en høytidelig kommisjon som skal se om det er satt de riktige stempler på papirene. Det har nok overvåkingssjef Hans Olav **Østgaard** lært seg å passe på.

Utvalget avløses nå av Stortingets nye kontrollorgan for EOS-tjenestene. Det avgående Kontrollutvalgets historie bør nå virkelig gås etter i sømmene. Når E-tjenesten, Mossad og Spilhaug-apparatet har drevet kriminell virksomhet som påklages til Kontrollutvalget der saken bare forsvinner, er det bare igjen uttrykk for at det er Aps sikkerhet som skal ivaretas.

24.13 Televerkets Ap-gruppe

Det er ingen hemmelighet at det i Televerket finnes en gruppe som arbeider sammen med politiet og de hemmelige tjenester. I prinsippet skal de assistere med avlytting når rettslig kjennelse foreligger. I virkeligheten har dette gått mye lenger. Vi er ikke i tvil om at denne gruppen i realiteten er 100% på «den fjerde tjenestes» Ap-nett og flittig samarbeider om alle slags avlyttingsoperasjoner, trolig også romavlytting via telefon, som i alle tilfelle er helt ulovlig.

Det har det vært lett for denne gruppen å gjøre, fordi den enkelt kan skyve ansvaret over på oppdragsgiverne. Resonnementet er helt sikkert: «Kommer norske myndigheter til oss, må de ha rettslig kjennelse. Da er det ikke vår oppgave å overprøve dommeren».

Tradisjonen går helt tilbake til den opprinnelige Ap/LO-tjenesten og avlyttingen på Youngstorget, endog med linjer til andre bygninger i området. Det er åpenbart at Televerket må ha medvirket til det[1292].

Vi har selv førstehånds observasjoner av nært samarbeid mellom E-staben, Spilhaug, Industrivernet, Norasonde, Mossad og Televerket ifbm avlytting av oss.

Den velkjente Ruseløkka-bunkeren (se kap 25.26.3) ble valgt til avlytting fordi den lå nær inntil en av Televerkets sentraler. Dette var et enormt elektronisk anlegg som selvsagt ble etablert med Televerkets medvirkning. Hvis ikke, er det opplagt at Televerket ville merket dets eksistens som må ha innvirket på driften.

Vi har i vår sak journalført en lang rekke begivenheter knyttet til avlytting med Televerket på banen. Vi har også fotografier og videoopptak av teleoperatører i arbeid. En lang rekke av disse sakene er beskrevet på ulike steder i denne boken. Vårt materiale vil øyeblikkelig lede til identifikasjon av medarbeidere i Televerket (eller verre: agenter utkledd som Televerksfolk og med Televerksbiler) som har deltatt i installering og/eller fjerning av ulovlig avlyttingsutstyr. Vi viser også til episodene vedr avdekking av lytteinstallasjoner hos Norsk Oljerevy i Drammensvn 10 (kap 4.5), der Televerket aldri ville bidra til oppklaring, omstilling av en av Norsk Oljerevys linjer til å gå via Sikkerhetsstaben på Huseby, innrømmet av en telebetjent (se kap 6.5) og blokkeringen av Ramms PC-modem på Slemdal (kap 6.3) da det endog viste seg at interessante deler av Televerkets elektroniske

[1292] Ronald Bye med Finn Sjue og Alf R Jacobsen som medforfattere: «De visste alt», Tiden forlag 1994. Side 71.

katalog, som vi da hadde arbeidet opp mot, var blitt modifisert i mellomtiden. I alle dissse sakene må Televerket ha vært direkte involvert.

Vi har også vært utsatt for provokatører hjemmehørende i Televerket. Under dekke av selv å være utsatt for avlytting etc., har de kommet for å «hjelpe oss», men i virkeligheten hatt etterretnings- og desinformasjonsoppdrag som så mange andre.

Vi viser videre til det påfallende ved at tidligere stortingsrepresentant Anne-Lise **Steinbach** med sin livslange tilknytning til Televerket/Telenor og flere kontaktflater mot E-tjenesten er medlem av Kontrollutvalget for Overvåkings- og Sikkerhetstjenesten (se kap. 25.23), og til den hensiktsmessige men lite troverdige historien om at Televerkets/Telenors sjef Tormod **Hermansen** selv skulle ha vært utsatt for avlytting (se kap. 25.9).

24.14 Karstad-utvalget

Skal man undersøke Trond Johansens virksomhet, og spesielt den ulovlige delen, må man kjenne til **Karstad-utvalget**. Vi har notert oss at alle de offisielle «tjenestedødarne» holder seg langt borte fra både eksistensen av og innholdet i denne utvalgsinnstillingen, som dreide seg om E-tjenestens hemmelige budsjetter og finansieringsformer, tjenestens totale organisasjon med totalt ca 3400 ansatte (fast + deltid) inklusive den ytre - «ute i det blå» - istedenfor det halvoffisielle tallet på ca 1100 (eller maksimalt 2000 ifølge Alf R Jacobsen, se kap. 25.11, og *ikke i noen av disse tallene er «Stay behinds» 1000-1500 personer eller Mossad Norges ukjente styrke medregnet)*, og om hvordan alle disse «ikke-eksisterende» statsansatte kunne «hvitvaskes» og innpasses i offentlige, halvoffentlige eller private organisasjoner der de bl a kunne få ordinær pensjon og helst statspensjon. Poenget var at disse hadde utført alle slags oppgaver, ikke bare oppgaver til landets beste under den kalde krigen, men også oppdrag til Aps beste og systemets beste mot utpekte lovlydige, norske borgere.

Det hadde lenge murret i E-rekkene for å få orden på dette, og i god tid før store deler av gruppen nådde pensjonsalder. Men det hadde ikke vært mulig å gjøre det så lenge regjeringen Willoch satt. Såsnart Gro fikk tilbake regjeringsmakten ble det derfor igangsatt et forberedende arbeide som så førte til at Brundtland-regjeringen ved forsvarsminister Johan Jørgen **Holst** nedsatte Karstad-utvalget i 1989[1293].

Medlemmer av utvalget var tidligere statssekretær i Forsvarsdepartementet (1986-88), Arne **Karstad** (A) (formann) (han sluttet sikkert som statssekretær i 1988 for å forberede seg på denne jobben), den mektige Ap-byråkraten Erik **Himle**, på dette tidspunkt departementsråd i Olje- og Energidepartementet, tidligere statssekretær i Forsvarsdepartementet Oddmund H. **Hammerstad** (H) og tidligere forsvarssjef Sverre **Hamre**. Meningen var selvsagt at utvalget skulle rapportere til den samme regjeringen, men «uheldigvis» tapte Ap valget. Således var rapporten høsten 1990 på vei til forsvarsminister Per **Ditlev-Simonsen** (H). Det man trolig foreslo var bl a dels begravelse, dels kremasjon av deler av Aps og Tronds apparat som aldri hadde inngått *formelt* i E-staben, men som hadde vært «ute i det blå», *men bare deler, for apparatet finnes fremdeles, og er i aktivitet hver eneste dag.*

Dette apparatet - som Trond hadde bygget opp bl a etter mønster av Reinhard **Gehlen** - besto eller består av dekkbedrifter slik som enkeltmannsfirma, lås- og nøkkelfirma, rengjøringsfirma, finansieringsselskaper og større produksjonsbedrifter av typen Norasonde og Kjettingfabrikken, deler av «Stay Behind»-apparatet og enkeltpersoner som utfører ulike oppdrag, herunder også personer rekruttert fra kriminelle miljøer benyttet som faste provokatører, desinformanter, infiltratører etc. Det har vært finansiert på ulike måter.

Det som det for Karstad-utvalget var viktigst å få ordnet opp i, var en finansieringsform som vi kan kalle *kvasilegal*, dvs *den hemmelige delen av statsbudsjettet.* Dette budsjettet ble inntil budsjettåret 1994 (da var det - ved hjelp av Karstad-utvalgets arbeid - bygget såpass ned at det kunne behandles åpent sammen med den helt legale delen) aldri behandlet av Stortinget i plenum, og figurerte aldri i de offentlige budsjettdokumenter, bortsett fra muligens som en uspesifisert del av «ymse»-posten e. l... Det ble hvert år, sannsynligvis fra 1960 og inntil 1994 godkjent av en gruppe bestående av stortingspresidenten, lederen i Stortingets forsvarskomité, forsvarsministeren, forsvarssjefen, etterretningssjefen (les: Trond Johansen), og en representant for Riksrevisjonen.

Dette utvalget fikk ikke mer enn et høyst overflatisk innsyn i hva midlene gikk til, og Riksrevisjonen drev kun teknisk regnskapskontroll uten å vurdere den operasjonelle bruk av pengene. Vi kjenner ikke til om dette budsjettet var gitt noen form for legalitet gjennom hemmelig lov, forretningsorden e. l., men antar at dette i alle tilfelle var i strid med Grunnlovens bud om Stortinget som bevilgende myndighet[1294]. En annen meget betenkelig

---

1293 Alle informasjoner vedr Karstad-utvalget fra VG 14. desember 1993 og fra våre samtaler med CC som visste alt, men skrev intet om dette

1294 VG konstaterte 14. desember 1993 at dette *var* i strid med Grunnloven. Daværende utenriksminister Johan Jørgen Holst kunne kun svare «Jeg vil ikke tro finansieringen er i strid med Grunnloven .... det kommer an på øynene som ser.» Han snakket om

side er at denne ordningen i alle år må ha lagt betydelige føringer på valget av stortingspresident og formann for forsvarskomitéen. «Noen må ha snakket sammen» for å kvalitetssikre disse valgene, uansett parti, i forhold til budsjettets kvasilegale karakter. Men disse temaene fortjener idag neppe større oppmerksomhet enn den historiske - og kanskje en og annen juridisk doktorgradsavhandling. Det som er viktig er å få bragt visshet om hvorvidt midler fra det hemmelige budsjettet er brukt til ulovlig virksomhet *innenlands* - rettet mot nordmenn og det politiske Norge.

Dessverre er vi overbevist om at deler av det hemmelige budsjettet som er brukt til bl a Stay Behind er misbrukt på denne måten. Likeså penger som har havnet hos endel av Tronds dekkfirmaer som også i sin portefølje har utført aksjoner i strid med norsk lov. Kjettingmannen har som en av mange finansieringskilder fra Forsvaret/Staten utvilsomt også mottatt penger fra det hemmelige budsjettet både direkte fra Trond og via Stay Behind - i tillegg til penger fra Gubben **Harlem** (Arbeidstilsynet - se kap 24.3.2.8.4), Distriktenes Utbyggingsfond og Forsvarsdepartementet.

De medvirkende stortingspolitikere har selvsagt unnlatt å stille for mange spørsmål, fordi de har antatt at pengene ble brukt til nyttig spionasje mot øst (hvilket også *mesteparten* ble brukt til, men langt fra alt!).

Noe av årsaken til at slike sentrale politikere på Stortinget har akseptert ordningen i alle år ligger sikkert i at Riksrevisjonen tross alt var tilstede som garantist. Riksrevisjonen er Stortingets eget organ (de fem riksrevisorer med like mange vararepresentanter, som leder denne meget omfattende etaten, er alltid tidligere stortingsrepresentanter), som det alltid har hatt stor tillit til, jfr Tim **Greve**[1295]:

> *«Det har vært en lykke for statsrevisjonen at den bare i helt spesielle perioder i vår historie har vært trukket direkte inn i den politiske strid. Det skjedde først og fremst i maktkampen mellom storting og regjering i siste halvdel av det forrige århundre. Men selv da var statsrevisorenes antegnelser i forbausende liten grad preget av det man kan kalle partipolitiske hensyn.*
>
> *Revisorkollegiet har selv ikke spilt noen spesiell politisk rolle, og det er karakteristisk at det forholdsvis sjelden forekommer viktige dissenser blant de stortingsoppnevnte revisorer....»*

Spørsmålet er om denne fred kan opprettholdes, nå som Stortinget og Regjeringen nærmer seg et nytt oppgjør som kan sette «siste halvdel av det forrige århundre» - dvs begivenhetene frem mot Riksretten i 1884 - i skyggen!

Og om ikke Riksrevisjonen har vært trukket inn i den politiske strid, har den ihvertfall vært trukket inn i det hemmelige Ap-Norge i nesten hele etterkrigstiden. Etter at Stay Behind var på plass og amerikanerne blitt skikkelig imponert over at Norge sogar hadde vært på forskudd da CIA og MI6 bragte frem idéen på NATO-kanaler, åpnet CIA pengesekken. CC forteller[1296]:

> *«Midlene som ble stilet til disposisjon gikk til Evang og hans administrasjonsoffiser Johan Refsdahl som efterhvert fikk oberstløytnants grad. Det ble etablert en spesialrevisjon med Riksrevisjonens Thor Sire og sjefredaktør Olav Brunvand (statssekretær i Forsvarsdepartementet 1952-54) som 'hemmelige revisorer'.»*

Vi antar at dette var forløperen for den senere ordningen. Det ble nok behov for å supplere de amerikanske midlene med norske. Men aktivitetene som skulle finansieres var fortsatt like hemmelige. Det ville vært for farlig å bryte Grunnlovens bud om Stortinget som bevilgende statsmakt helt direkte ved å supplere med norske midler uten å gå veien om Stortinget - på en eller annen måte. Den gangen hadde man jo full kontroll over Stortinget likevel. Prinsippet om hemmelig finansiering og revisjon var i 1960 allerede etablert. Antakelig hadde man allerede en tid supplert med ulovlig norsk finansiering, slik at etableringen av gruppen som omfattet personer fra Stortinget i 1960 sikkert fremsto som en tilpasning til lovlige forhold. Det er ikke umulig at det nettopp var Riksrevisjonen - som jo er Stortingets organ - som har insistert på dette som betingelse for å være med videre!

Riksrevisjonen ble med. Representanten for Riksrevisjonen i den nye gruppen som fra 1960 behandlet det hemmelige budsjettet har hele tiden vært Kjell Henry **Gjelstad.** Han har enten personlig gjort jobben eller vært overordnet den som i praksis har gjort den. Han ble byråsjef i Riksrevisjonens 4. kontor i 1960[1297]. Fra 1968 var han ekspedisjonssjef i Avdeling II, der 4. kontor befinner seg. Da Gjeldstad fylte 67 år i 1992 ble han sogar

midlene fra utlandet, men disse ble senere supplert med norske midler. Det er imidlertid i denne sammenheng uvesentlig, fordi alle inntekter og utgifter skal føres over statsbudsjettet/statsregnskapet.

1295 Tim Greve: «Riksrevisjonens Historie». Universitetsforlaget 1966. Side 131.

1296 Chr Christensen: «Vår Hemmelige Beredskap - Historien Om M. M.» (kommandørkaptein Alf Martens Meyer) Cappelen 1988. Side 40.

1297 Greve, side 136

utnevnt til *revisjonsråd* og var således fortsatt aktiv i etaten ihvertfall inntil Statskalenderen for 1995 ble trykket (formodentlig pensjonert ved fylte 70 år, det passer også med at femårsperioden for «begravelsen» da var ferdig; den kan ha vært tilpasset nettopp hvor lenge man kunne holde på Gjelstad og dessuten på departementsråd Dag Berggrav ved Statsministerens kontor, som *også* fikk pensjonistjobb da han fylt 67 i 1992! - se kap 25.26.2). Denne «pensjonistjobben» ble åpenbart etablert og skreddersydd for Gjelstad slik at han kunne fortsette inntil alle regnskaper og andre forhold knyttet til denne finansieringsformen kunne avsluttes. Noen tilsvarende stilling finnes ikke i Statskalenderen 1990[1298]! Det er åpenbart at det ikke er ønskelig å spre innsynet i Tronds hemmeligheter til yngre personer!

Vi merker oss forøvrig parallellen til Trond selv: Også for ham ble det opprettet en egen, sivil stilling som gjorde det mulig for ham å fortsette til han fylte 70!

Gjelstad har imidlertid kun hatt muligheter for en regnskapsmessig avstemming og (i en viss utstrekning) å følge hemmelige penger til dekkfirmaer, men ikke til å forestå en operativ/operasjonell gjennomgang av hvordan Trond/Ap har benyttet pengene *i forhold til norsk lov* og det øvrige politiske Norge - politisk overvåking til denne dag!

Med økende oppmerksomhet omkring dette tema var det åpenbart en risiko for at det ble etterhvert likevel ble stilt for mange spørsmål omkring det hemmelige budsjettet, slik at de ulovlige aksjonene kunne bli avslørt. Det ble derfor påkrevet å få denne ordningen bort. Man hadde sannsynligvis etterhvert funnet frem til så mange andre raffinerte finansieringsformer at denne ikke lenger var strengt nødvendig. Og noe kunne man jo øke de åpne bevilgningene når man siden proklamerte at den hemmelige delen skulle bli åpen.

I tillegg til disse problemene rundt det hemmelige budsjettet hadde man altså det problem at svært mange i Tronds ytre apparat nærmet seg pensjonsalder. Det var bl a disse forhold som medførte etableringen av Karstad-utvalget. Dessuten var det allerede da tegn på at den kalde krigens tid gikk mot slutten.

Det gjaldt for utvalget å få flest mulig av personellet inn i ordnede pensjonsforhold, helst på statspensjon eller gunstige private pensjonsordninger. Vi tror hundrevis av Tronds håndgangne menn idag er å finne offisielt som pensjonister i ulike statsetater - som f. eks. Forsvarets bygningstjeneste (FBT) under ledelse av fhv forsvarssjef Sven Aage Hauge, Forsvarets Tele- og Datatjeneste - eller vennligsinnede storbedrifter som Hydro, Statoil, Aker, STK etc. Disse etater og bedrifter tror naturligvis at de gjør en god og viktig nasjonal innsats, og aner intet om den fulle rolle mange av deres nye pensjonister har spilt (eller spiller fortsatt, for den saks skyld).

For å få dette til, hadde man gjennom endel år satt av betydelige hemmelige fonds for å finansiere de nye lønns- og pensjonsutgiftene. (Det fremgår av VG at tjenestene fikk tilskudd som ble kamuflert gjennom sekkeposter på de ordinært vedtatte budsjetter for bl a Forsvarets Forskningsintitutt, Forsvarets Tele- og Datatjeneste og Forsvarets Bygningstjeneste). Dette var nok forberedt i Finansdepartementet over lang tid, i hele finansråds Eivind **Erichsens** tid i nært samarbeide med Aps finansministre. Også ikke-sosialistiske finansministre kan ha medvirket, men da uten kunnskap om at det ofte var «Aps sikkerhet» og ikke «Rikets sikkerhet» som skulle beskyttes.

Da Erichsen til slutt falt for aldersgrensen etter å ha valgt å fortsette helt til fylte 70 år var Willoch-regjeringen fortsatt ved makten. Det var maktpåliggende at Erichsen satt lengst mulig, inntil man kunne få inn en ny finansråd som var «på nett» når den kommende «Karstad-operasjonen» skulle gjennomføres. Derfor gikk man inn for å få Tormod **Hermansen** ansatt som finansråd. I Finansdepartementets politiske ledelse (og store deler av embetsverket) var man nå temmelig lei av Erichsens rolle som «flaskehals» for alle slags saker og ønsket å kopiere andre departementer som hadde åpnet direkte kommunikasjon mellom ekspedisjonssjefene og statsrådene/statssekretærene. Den nye tenkningen var at departementsråden burde være mer en slags «administrerende direktør» som tok seg av departementet *som organisasjonen* og ikke departementets *beslutninger*. Her hadde Hermansen posisjonert seg ypperlig ved å innføre akkurat en slik departementsrådsrolle i Kommunaldepartementet, og han ble nærmest det selvsagte valg som organisasjonsmessig ryddemann for det i denne sammenheng meget overmodne Finansdepartementet. Uten denne bakgrunnen kunne finansminister Rolf **Presthus** lett funnet frem til en upolitisk eller endog mer Høyre-orientert kandidat. Det ville kunne vært katastrofalt for «den fjerde tjeneste», for en slik finansråd kunne fort begynt å stille spørsmålstegn når han oppdaget all forhåndslagringen av ressurser for det kommende Karstad-utvalget.

Under enhver omstendighet ble det nok trukket mange lettelses sukk i systemene da Willoch-regjeringen lot seg felle i 1986 og deretter valgte å forbli i opposisjon.

1298 Statskalenderen 1990 og 1995.

De to medlemmene av Karstad-utvalget som ikke var på Ap-nettet, avdøde forsvarssjef Sverre Hamre og fhv statssekretær Oddmund Hammerstad fikk neppe detaljert informasjon som kunne sette dem på sporet av den ulovlige delen av virksomheten. Nøkkelmannen i dette utvalget var nok departementsråd Erik Himle.

Hvis en ny granskningskommisjon skulle klare å kombinere det Himle sitter med, det revisjonsråd Gjelstad vet og endel kunnskap om organisasjonen i marken, vil svært meget kunne rulles opp. F. eks. vil man da sikkert oppdage en finansieringsform vi er overbevist om er blitt brukt meget flitting, nemlig «tapping» av andre statsinstitusjoners budsjetter. Vi vet allerede at Norasonde tappet arbeidsmarkedsmidler fra Kommunaldepartementet (og registererer at Tormod Hermansen var en periode innom dette departementet), muligens også fra Sosialdepartementet, at infiltratører/provokatører har vært finansiert over helsebudsjettet og at Tronds avdeling Spilhaug - det «norske IB» - har vært finansiert over Arbeidstilsynet og trolig på mange andre måter (se foran)

Gjelstad vil ved en ny og *reell* granskning kunne legge frem *informasjon som vil være meget ubehagelig* for «den fjerde». Det er grunn til å tro at han også har vært med på oppbyggingen av de hemmelige fonds og planene for disponering av disse, og bare gjennom sin mangeårige kontakt med materien må han kjenne til en stor mengde detaljer om bruken av E-tjenestens hemmelige penger.

Bl a må han ha gjort seg sine tanker om den meget sterke kritikk Riksrevisjonen flere ganger har reist mot Forsvaret for overskridelser, manglende anbudskonkurranse og omfattende bruk av dyre konsulenter som endog kan fakse over enkle fakturaer for umiddelbar forskuddsutbetaling av penger. Han har sikkert notert seg eventuelle koblinger mellom firmaer som har nydt godt av overskridelser fra ymse deler av Forsvarets åpne budsjettkapitler og firmaer han har støtt på i Tronds kvasilegale verden!

I 1994 avdekket Riksrevisjonen feil og mangler ved flere store bygningsprosjekter i Forsvaret[1299]:

> *«Forsvaret får kritikk fra Riksrevisjonen for håndteringen av enkelte bygge- og anleggsprosjekter i Forsvarets bygningstjeneste. Et av prosjektene som er undersøkt, er nybygget til Forsvarets sikkerhets- og etterretningstjeneste på Lutvann utenfor Oslo. En kontroll viser at flere store utbetalinger er gjort på grunnlag av fakturaer utstedt før utstyr er levert eller arbeider utført. Dette er i strid med regelverket, mener revisorene.*
>
> *Bruddene på betalingsreglene har ført til at Forsvarets regnskap for 1992 ble belastet med 25 mill kroner for mye. Pengene skulle egentlig vært utbetalt først i 1993, mener Riksrevisjonen...*
>
> *Enkelte av millionutbetalingene har skjedd uten at det forelå originalfakturaer. De private selskapene har nøyd seg med å sende en telefax med faktura for å få pengene så fort som mulig. Samtidig har Forsvaret gått glipp av renteinntekter som følge av at kredittiden ikke er benyttet.*
>
> *Betalingsrutinene har dessuten ført til flere feilposteringer i regnskapet. Ifølge Riksrevisjonen er innkjøp av inventar og utstyr for 2,7 mill kr belastet prosjektkonti som egentlig skulle dekke forberedende utgifter. I den forbindelse har revisorene etterlyst dokumentasjonen fra byggeprogrammet for etterretningstjenestens leir ved Lutvann.*
>
> *Riksrevisjonen påpeker at undersøkelsen bare gjelder et begrenset utvalg av det totale antall prosjekter for 1992. Revisorene regner derfor med at de kritikkverdige forholdene også kan gjelde andre prosjekter og dermed omfatte langt større beløp.....»*

Forsvarsdepartementet måtte også nedsette et utvalg etter at Riksrevisjonen hadde slått ned på bruken av konsulenttjenester - ialt ca 235 mill kroner årlig (1989), ifølge Arbeiderbladet[1300], som også redegjorde for bakgrunnen:

> *«Det vakte betydelig oppsikt da det ble kjent at konsulentfirmaet Railo International fikk to millioner i forskudd for et ledertreningsprogram i Luftforsvaret.... (Denne avtalen) er bare et eksempel på hvordan Forsvaret er melkeku for mer eller mindre seriøse konsulentfirmaer. Innenfor Forsvarets Bygningstjeneste og data- og teletjenestene er det man regner med at de fleste millionene forsvinner.*
>
> *Et annet problem er militært personell som hopper av Forsvaret og starter for seg selv, og går fra en lønn på statsregulativet til en timepris på mellom 500 og 600 kroner. Men de gjør ofte bare sin gamle jobb. Utvalget, som har brukt måneder på å utrede konsulenttjenestene i Forsvaret har ikke greid å anslå omfanget av dette. De hevder det er betydelig...»*

[1299] Aftenposten 11. oktober 1994
[1300] Arbeiderbladet 6. november 1995

Mye av dette fant altså sted nettopp i Forsvarets Bygningstjeneste etter at fhv forsvarssjef Sven Aage **Hauge** var blitt sjef der. Alle konsulentmillionene representerer selvsagt fremragende muligheter for Trond's enkeltmannsfirmaer o. l. Betalingsrutinene med telefax, lange rentefrie forskudd etc er jo slikt ingen vil gjøre med mindre man er svært vennskapelig innstilt til leverandøren, og ønsker å yte ekstra hjelp og service. Og det må vi jo regne med Trond og Hauge var med sine dekkfirmaer....!

Karstad-utvalget la opp til en fem års «overgangsperiode» 1990-95 for skrittvis gjennomføring av overføringene og «pensjoneringene». Det innebærer at statsminister Brundtland har sittet sammenhengende som sjef for denne begravelses- og kremasjonsprosessen. De første skritt var for lengst tatt: Hermansen var kommet inn i Finansdepartementet, Sven Aage **Hauge** var på plass i FBT siden 1984 og det var dessuten gjort endel personellmessige endringer i Statens Pensjonskasse, slik at man fikk inn folk med ekstra stor forståelse for Rikets sikkerhet (vi er imidlertid overbevist om at de sistnevnte ikke visste at Pensjonskassens medvirkning også dreide seg om begravelse/kremasjon av deler av Tronds apparat som delvis hadde vært benyttet til ulovligheter for å beskytte Aps sikkerhet). Dessuten var Tronds mann, Alf Roar **Berg**, på plass som E-sjef, se kap. 25.12.

Men i Finansdepartementet må alt sammen ha vært kjent. Vi ser ikke bort fra at det kan være en av årsakene til at Finansdepartementet plutselig fikk det så travelt med å stanse sitt eget historieprosjekt.

Hittil har ingen «dødare» våget å drive sin «oppsøkende journalistikk» eller sette sine «gravegrupper» på Karstad-utvalget. Heller ikke har noen av granskningskommisjonene brydd seg synderlig. Vi ba Agnes Nygaard Haugs utvalg se på dette - men det ble selvsagt ikke gjort! Det ville heller ikke vi gjort, hadde det ikke vært for at Karstad-utvalget ikke bare gjorde en riktig og nødvendig jobb for å slette endel av sporene etter den kalde krigen, men samtidig har tildekket eller slettet sporene etter «den fjerde tjenestes» ulovlige virksomhet. Det er denne siste delen som må frem i lyset. At det samtidig blir noe lys på den første, er en uungåelig konsekvens som ikke vil skade noen, heller ikke rikets sikkerhet.

24.15 Internasjonal avlyttingsbørs

Ifølge boken «Spyworld»[1301] har det eksistert (og da er det ingen grunn til å anta at det ikke eksisterer fortsatt)[1302]

> *«ordninger der de ulike (NATO-)landenes avlyttingsorganisasjoner har fått hjelp til å spionere på egne statsborgere for å omgå lovforbud mot slik avlytting».*

Nå ser det ikke ut til at Trond har så fine fornemmelser at han er avhengig av slike omveier, men det er interessant å merke seg at dette er en mulighet - og hva slags mentalitet man dessverre finner i flere av de tilsvarende tjenestene.

Overfor NTB hevdet en av forfatterne den avhoppede canadiske etterretningsagenter Michael Edward Frost, at[1303]

> *«Norge har, bak ryggen på sine franske NATO-allierte, avlyttet kommunikasjonen mellom Frankrike og separatistene i den canadiske Quebec-provinsen....*
>
> *Avlyttingen skal ha begynt på slutten av 70-tallet og ... pågikk fortsatt i 1990.*
>
> *Den norske forsvarsledelsen avviser påstandene.*
>
> *Den canadiske etterretningsorganisasjonen Communications Security Establishment (CSE) skal ha vært oppdragsgiver for avlyttingen og ha mottatt store mengder utskrifter fra Norge mot betaling*
>
> *Vi spurte våre venner i norsk etterretning om de på en eller annen måte kunne avlytte kommunikasjonen mellom Frankrike og Quebec, sier Frost...*
>
> *- Dette gjorde de for oss, og vi fikk store mengder materiale, såvidt jeg kan huske først og fremst telekser. Jeg så selv flere av disse utskriftene...*
>
> *Vi spurte også Sverige og Danmark, men fikk uten sammenligning mest materiale fra Norge....»*

Boken avslørte

> *«Canadas topphemmelige avlyttingssentral, plassert i en godt bevoktet, anonym bygning i Ottawa, der 900 medarbeidere arbeider døgnet rundt med å fange opp meldinger over telefon, fax, radio og elektroniske datanett...*

1301 Michael Edward Frost og Michel Gratton: «Spyworld». xxxxxxxxxxxxxx

1302 Gjengitt i Aftenposten xxxxxxxxxxxxxx

1303 Referert i Aftenposten xxxxxxxxxxxxxxxx

I 1947 inngikk CSE avtale med tilsvarende organisasjoner i USA og Storbritannia om utveksling av informasjoner. Senere har også Australia og New Zealand sluttet seg til avtalen

Ifølge (nyhetsmagasinet) Maclean's har samarbeidet vært svært gunstig for Canada...»

Undres på hvordan handelsbalansen for posten «avlyttingstjenester» i utenriksregnskapet balanserer i Norge?

Vi har jo mange eksportprodukter. Romavlytting av ambassader ved hjelp av Tronds avdeling Spilhaug m. m. er ett eksempel (se kap 25.16). Og Espen Lie/IRA-saken (se kap 24.3.2.1.2) viser at det sikkert er masse etterspørsel etter IRAs utenlandssamband som Norge sikkert har kunnet bidra med. Vi viser til det nære samarbeidet mellom norsk E-tjeneste og bl a MI6 under Lillehammer-saken (se kap 25.19.2.1)

Vi kjenner forøvrig til at det omtalte samarbeidet senere er utvidet til også å omfatte samband til skip på alle verdens hav, fly og oljeinstallasjoner. På denne måten kan f. eks. den norske E-tjenesten ved hjelp av gode venner i USA/UK/Canada ha avlyttet sambandet til/fra norske skip overalt i verden, enten det er ringt fra hovedkontoret i Oslo eller fra en telefonskiosk i Wien! Og er det om å gjøre, avlytter E-tjenesten i Norge direkte den del av sambandet det er teknisk mulig å monitore fra reell avlytting av bakkestasjonene/satellittene direkte på *norsk jord.*

Om Trond ikke trenger utenlandsk hjelp for å lytte på oss i Norge, er derfor det skremmende med dette at *han kan følge oss over hele verden* - hvis det anses viktig nok. Dessuten er det lite hyggelig å tenke på hva denne norske «eksportvaren» kan ha medført av skade for enkeltpersoner i andre land!

25. GROGATE

Leseren vil huske hvordan massemedia i *Watergate*-saken bragte store billedgallerier med president Richard **Nixon** i midten. Etterhvert som saken skred fremover, var det satt store røde kryss over alle portrettene, men bare et stort spørsmålstegn over Nixons. Det var da han frivillig trakk seg. Det ble aldri bevist at han hadde personlig kunnskap om innbruddet eller dekkaksjonene. Alle gikk ut fra at han hadde det, og han tok til slutt selv den *politiske* konsekvensen, etter å ha fastholdt gang på gang: «I am not a crook.»

Man vil videre huske at flere europeiske statsledere tok heller lett på Watergate. Man hevet øyenbrynene over all oppmerksomheten og de dramatiske konsekvensene saken fikk i USA, og syntes mer forferdet over dét enn over det som var avslørt. Det skinte gjennom at det ikke var særlig ukjent i Europa hvordan makten ter seg.

Ikke minst i Frankrike.

Men selv i Frankrike slo det ned som en bombe for noen uker siden da det ble kjent at den nylig med pomp og prakt avdøde franske landsfader, sosialistpartiets ukronede konge, sosialdemokratiets aller største høvding i Europa (blant mennene, selvsagt) og *Gro Harlem Brundtlands nære venn og samarbeidspartner*, president François **Mitterand** i årene 1981-95 lot avlytte mer enn 2000 personer, herunder 128 journalister, 20 advokater, fem dommere, Aga **Khan**, en minister - og Mitterands egen elskerinne! Dette avsløres nå i en bok[1304] av journalistene Jean-Marie **Pontaut** og Jérome **Dupuis** som kommer ut først *etter* begravelsen. Det er neppe hverken på grunn av pietet eller engstelse for å bli motsagt, men fordi det ikke var noe godt klima for slike bøker tidligere. En annen forfatter, Jean-Edern **Hallier**, kommer ikke ut før om 14 dager med en lignende bok[1305] fordi Mitterrand mens han levde klarte *å skremme 17 forleggere fra å utgi den!*

Etter fransk lov har presidenten adgang til å beordre avlytting av personer som truer rikets sikkerhet. Ut fra det kjente fenomen at stor makt, liten kontroll og adgang til virkemidler ofte summerer seg opp til aktiv kriminalitet, har Mitterrand gitt blaffen i denne begrensningen og kontrollert[1306]

> *«alle besværlige motstandere og folk som kunne tenkes å sitte inne med vitale opplysninger, samt kontrollere hva elskerinnene hadde fore.*
>
> *Således ble alt disse menneskene sa i telefonen avlyttet: Politiske synspunkter, tørrprat, planlagte feriereiser, bestilte flybilletter, sladder, rykter, private problemer, alt ble like nøyaktig bokført.»*

Mitterrand måtte sogar ansette en egen avlyttingsgruppe med en visedirektør ved presidentens kontor, Gilles Ménage, som sjef.

Blant de avlyttede var den forannevnte forfatter Hallier, fordi han var den eneste i Frankrike som våget å snakke høyt om Mitterands høye stilling i Vichy-regimet i det okkuperte Frankrike og dessuten omgikkes en kjent krigsforbryter i mange år etter krigen. Alle hans slektninger og venner ble også avlyttet. Da han oppdaget det, sluttet han å betale telefonregningen, men telefonen ble aldri avstengt og det kom ingen inkassokrav!

«Selvsagt» avlyttet han sin egen statsminister Laurent **Fabius** og de fleste medlemmer av den sosialistiske regjeringen, men også ikke-sosialistiske konkurrenter: Jacques **Chirac**, Charles **Pasqua**, Giscard **d'Estaing** m fl.

Flere toneangivende intellektuelles telefoner, bl a André **Glucksmann** var faktisk *fast tilkoblet Elyséepalasset*, og Det franske akademi var også fast avlyttet. Ialt har forfatterne kartlagt over 2000 avlyttingsofre. Det finnes imidlertid mer enn 3000 personmapper i avlyttingsavdelingen hos Mitterrand.

Ifølge de siste meldinger var Mitterand ikke alene. Ikke mindre enn fem franske *statsministre*, både konservative og sosialister, godkjente på 80- og 90-tallet omfattende telefonavlytting av advokater, politikere og journalister[1307].

Saken har en rekke likhetstrekk til *Grogate*. Men Mitterrand var uforsiktig. Han hadde operasjonssenter og dokumentarkiv inne i presidentkontorene, der forfatterne fikk tak i endel - utvilsomt ved hjelp av personer som på den måten ville lette sin samvittighet. I Norge er det gjort mye smartere. 50 år i bransjen har utviklet et mye

---

1304 Jean-Marie Pontaut og Jérome Dupuis: «Les Oreilles du President». Paris 1996. Referert fra anmeldelse i Aftenposten 31. januar 1996.

1305 Jean-Edern Hallier: «L'Honneur Perdu du François Mitterrand», jfr samme anmeldelse.

1306 Alle sitater og opplysninger om Mitterrand fra samme anmeldelse i Aftenposten.

1307 Journal du Dimance, 25. februar 1996, refefert fra NTB-Ap i Arbeiderbladet neste dag.

tryggere og farlige system enn Mitterrands 14 år. Her er statsministeren beskyttet av lag på lag med benektbarhet, slik at det kreves voldsomt mye mer arbeid, kunnskap og innlevelse å se hele bildet.

Men samtidig er det i Norge så mye verre. Så langt er 90% av det som er kommet frem om Mitterrand ren avlytting, med visse skremmeaksjoner mot forleggere som det eneste element av offensive tiltak (men vi vet jo ikke om det slutter der!). I Norge finnes det et eget apparat for kriminelle, offensive aksjoner som kan rettes mot hvem som helst når som helst, også det solid beskyttet.

Det er vel ingen ledere som før Mitterrand døde hadde så mye felles som han og Gro: Begge ubestridte sosialistiske ledere gjennom en generasjon, begge meget aktive spillere i utenrikspolitikken, også på det rent personlige plan, begge representanter for det som kalles den demokratiske sosialistiske bevegelse som skal stå som et forbilde for nye demokratier i øst og sør med budskapet: *Det går an å kombinere sosialisme og demokrati. Se, vi gjør det her i Vest-Europa*: Et budskap som nå gjentas med referanse ikke minst til disse to personene av kommunistiske kandidater i hvert eneste valg i Russland og Øst-Europa.

Vi skal ikke her si at dette budskapet er avlivet, men beviskraften for den demokratiske troverdighet for sosialdemokratiet i Europa er blitt kraftig avsvekket, særlig når man legger til IB-affæren i Sverige som fortsatt er langt fra ryddet opp i.

Vi skal heller ikke på noen måte hevde at sosialdemokratiske ledere *er alene om å undergrave* demokratiet. I den senere tid er det kommet en lang rekke avsløringer som har vist at det er nok av maktmisbruk å avsløre også i vår egen europeiske kulturkrets, fra både den ene og den andre del av den politiske himmelkrets, i tillegg til Frankrike, Sverige og Norge:

- *Den **tyske** E-sjefen (sjefen for Bundesnachrichtendienst, BND), Konrad Porzner, måtte førtidspensjoneres i februar 1996 pga flere skandalesaker, bl a smugling av plutonium og interne stridigheter i E-tjenesten*

- *Den italienske statsministeren, Guido **Andreotti**, er tiltalt for å ha beordret drap på en italiensk journalist[1308] og dessuten anklaget i retten for kontakt med mafiaen[1309]. Italias forrige statsminister, Silvio **Berlusconi**, er tiltalt for bestikkelser[1310].*

- *Frankrikes statsminister Alan **Juppé** unngikk såvidt tiltake for å ha skaffet seg leilighet til spottpris da han var viseborgermester iParis, selv om det ble fastslått av statsadvokaten at han hadde begått lovbrudd.Før dette forsøkte hans justisminister å få avsatt lederen for et kontrollorgan mot korrupsjon fordi han var på sporet. Nå rulles det opp en politisk finansieringsskandale som trekker inn den franske finansminister Jean **Arthuis** og to andre regjeringsmedlemmer. Generalsekretæren i regjeringskoalisjonspartiet CDS, **Froment-Meurice**, er tiltalt for misbruk av offentlige fond, bedrageri og dokumentforfalskning[1311]*

- *I Spania er det bevist at regjeringen under ledelse av statsminister Felipe **González** har drevet en hemmelig krig mot baskiske separatister, bl a ved bruk av leiemordere[1312]. Spanias Høyesterett vedtok nylig å sikte den tidligere spanske innenriksminister José **Barrionuevo** for bl a å ha dannet dødsskvadroner, og sosialistpartiet frykter at González selv kan bli trukket direkte inn[1313]. Klassekampen antyder at González selv er «Señor X», den reelle lederen for dødsskvadronen GAL.[1314], som etter alt å dømme er et underbruk av **den spanske E-tjenesten, CESID**[1315]!*

- *NATO's generalsekretær Willy **Claes** måtte gå pga korrupsjonsanklager fra hans tid som politiker i Belgia («Agusta-skandalen»)*

En britisk forsker med korrupsjon som spesialitet, Michael **Pinto-Duschinsky** uttalte[1316]:

1308 NRK Dagsnytt 5. november 1995 kl 0500.
1309 Aftenposten 25. oktober 1995
1310 Aftenposten 25. oktober 1995
1311 Arbeiderbladet 25. oktober 1995
1312 Aftenposten 25. oktober 1995
1313 Arbeiderbladet 24. og 25. januar 1996
1314 Klassekampen 22. februar 1996
1315 Dagbladet 11. september 1995
1316 Aftenposten 25. oktober 1995

«Jeg tror ikke det er tilfeldig med så mye på en gang. Det er teflontider hvor alt preller av, og det er tiden med mistillit. Litt av årsaken kan ligge i at den kalde krigen er over og folk flest våger å kritisere sine politikere sterkere uten å frykte at det skal ende i politisk opprør.»

«Teflon-effekt» er noe vi er velkjent med i Norge. Her er den nok videreført en tid også etter den kalde krigen; gjennom vår egen innbyrdeskrig om EU. Men nå den også over, og teflonen kanskje litt slitt?

I Norge vil det aldri bli nødvendig å påvise at statsministeren *personlig* har visst om eller tatt beslutninger om kriminelle forhold. I motsetning til i USA har vi et parlamentarisk system der Stortinget uten begrunnelse kan feie ut enhver statsminister det lukter vondt av.

Spesielt Ap-regjeringer har også gjennom årtier holdt prinsippet om statsrådenes kollegialitet høyt hevet. Et mistillitsforslag i Stortinget rettet mot én statsråd blir øyeblikkelig besvart med kabinettspørsmål fra statsministeren på vegne av hele regjeringen. Det er slik det skal være. Statsrådene er medlemmer av Kongens Råd og formelt underlagt instruksjonsmyndighet fra Kongen, utøvet av statsministeren. Statsministeren er *sjef.* I Ap-regjeringer er dette også en blodig realitet. Statsministeren forholder seg til *partiet*, *stortingsgruppen* og *LO*, men *gir ordre* til sine regjeringsmedlemmer. (Slik er det ikke i borgerlige koalisjonsregjeringer, der flertallet i Regjeringen normalt bestemmer med utgangspunkt i de enkelte partiledernes konsultasjoner bakover i sine partier. Når statsministeren kontrasignerer med Kongen, er det en statsminister som allerede bærer i seg kompromissene fra koalisjonen.)

Det er dårlig med *riksrettspraksis* i Norge, men det er vanskelig å se at en statsminister skal kunne holdes utenfor en eventuell prosess mot en enkeltstatsråd, siden ansvaret er knyttet sammen på alle andre måter.

Statsministeren har således både et *konstitusjonelt*, et *reelt* og et *politisk* ansvar for hva *statsrådene* foretar seg. *Statsrådene* har på sin side *konstitusjonelt og reelt* ansvar for det som foregår i det underliggende embets- og tjenesteverk samt undeliggende etater. Det *politiske* ansvaret er i Norge ikke blitt like tett mellom statsråd og dennes underordnede som det er mellom statsministeren og statsråden. Hvis det er skjedd noe kritikkverdig i forvaltningen som statsråden *ikke visste* og heller *ikke burde ha visst*, vil statsråden som regel slippe unna mot et løfte om å rydde opp.

Mens man i USA ventet på beviset for at Nixon *visste*, er det i Norge tilstrekkelig å konstatere at en statsråd visste eller burde vite. Er saken alvorlig nok for statsråden, faller statsministeren automatisk etter.

Det omfattende system - «den fjerde tjeneste» - som vi har beskrevet i denne boken, kan ikke eksistere uten at Arbeiderpartiets ledelse kjenner til hovedtrekkene i det og aktivt eller passivt lar det drive videre. Når det som vi har påpekt har vært nødvendig å trekke inn justisvesenet så sterkt og så mange ganger, og sterkere jo mer aksjonene får preg av dekkaksjoner, er det utvilsomt at koordineringen og dermed operasjonsledelsen har vært på regjeringsplan, dvs enten blant politikere eller - mer sannsynlig - mellom embetsmenn som står Ap-regjeringer nær.

I *tillegg* er det en rekke saker og forhold som gjør at det er overveiende sannsynlig eller åpenbart at den nåværende statsminister Gro Harlem **Brundtland** *har vært innblandet personlig.*

I det følgende tar vi opp denne siden av enkelte kjente forhold og bringer endel nye.

Mange vil nok bli sittende med en slags «klump i halsen» etter hvert som logikken i *Grogate* rulles opp. Endel vil temmelig sikkert også bare nekte å tro, uansett hvor mye fakta og dokumentasjon som legges frem. For er ikke Gro selve «landsmoderen»; hun som styrer der ingen andre kan eller vil; hun som har en arbeidskraft og innsatsvilje som en elefant; hun som har gjort Norge kjent over hele verden med sine kvinner, sitt miljøvern og sitt fredsarbeide?

Det pussige er at slik var det med Nixon også. Da han fikk sitt Watergate, var han på høyden av sin popularitet, nettopp på grunn av sin *utenrikspolitiske* innsats. Han hadde gått veier så originale at ingen demokrat før han hadde våget, særlig for å nå frem til det lukkede *China.* Åpningen til dialog med Peking var et mesterstykke. Han var også i ferd med å vikle USA ut av Sørøst-Asia og åpne kanaler til reelle nedrustningsforhandlinger. Alt dette er han husket for den dag i dag, og det blir aldri tatt fra ham.

Gro Harlem Brundtland vil også bli husket som en stor og betydningsfull statsminister, igjen nettopp på det *utenrikspolitiske* området.

Men det er ingen tilfeldighet at det er likhetspunkter her. Det er helt naturlig at systemer som frykter innenrikspolitisk kriser rettet blikket utenfor grensene. I gamle dager brygget man sammen til krig, for å samle folket. Idag er det ikke gangbar mynt. Men prestisje og ikke minst innsats for *fred* er virkningsfullt. Jo mer det kan sies at en statsleder er uunnværlig for fredens og verdens skyld, jo vanskeligere er det å kritisere og angripe statslederen hjemme.

Vi sier ikke at dette nødvendigvis er en bevisst strategi, og langt fra uhederlig. Det er mer en *uunngåelig mekanisme*. Jo større problemer hjemme, jo mer virker det naturlig å prioritere arbeidsoppgaver som gir positive resultater.

Vi har også lyst til å sitere Finn Gustavsens tilbakeblikk på da han avsatte statsminister Einar Gerhardsen i 1963[1317]:

> *«Hos dem som er vokst opp i PARTIET, ligger svakheten for Einar Gerhardsen alltid på lur. Vi kan visst aldri helt frigjøre oss fra den respekt og hengivenhet til mannen som vi fikk i 1945, da han plutselig var der, på toppen av det norske samfunnet som vi trodde skulle føres over i et sosialistisk samfunn.*
>
> *Selv om jeg siden var aldri så overbevist når jeg angrep Einar Gerhardsen, som under mine hardeste angrep i 1963. hadde jeg nesten alltid visse skrupler, noe jeg aldri har hatt overfor andre politikere. Hva skyldes denne holdningen til Gerhardsen? Hos andre - og hos meg?*
>
> *Etterkrigsstemningen med fredsrus, fellesprogram og gjenreisinga av landet vårt ble av avgjørende betydning for Einar Gerhardsens populariet og langvarige maktstilling.»*

Likevel var Gustavsen i 1963 ikke i tvil om at Gerhardsen måtte fjernes. Det var blitt for mye makt, og for mye maktarroganse.

Gro Harlem Brundtland har bygget opp mye av den samme nimbus som Gerhardsen hadde. *Fredsrusen* i 1945 er gjenskapt gjennom *fredsforhandlingene* i norsk regi i Midt-Østen og andre steder. *Gjenreisninga* er gjenskapt ved at Gro har lagt til side sine sosialistiske barnedogmer og skapt inntrykk av pragmatisk innsats for å gjenopprette norsk økonomi etter det hun liker å fremstille som «frislepps- og jappetid», og at hun fortsetter å samle bredt i arbeids- og næringsliv ved å føre det som oftere og oftere kalles «høyrepolitikk» både av de som liker det og de som ikke gjør det.

Men bak alt glitter og all fremgang ligger den gamle fallgruven: Popularitet gir makt, men makt korrumperer. Skal vi så aldri komme oss ut av dette dilemma?

25.1 Syse-saken

Som man husker, ble det endelig bragt orden i Aps hus da Gro Harlem **Brundtland** ble statsminister i 1981. Partiet hadde til da vært preget av intens fraksjonsstrid. Nettverket av bakspillere og andre som fra rundt 1970 bygget opp «den fjerde tjeneste» var engasjert i å ta tilbake makten i Ap fra «venstrefløyen», en oppgave som etterhvert nesten løste seg selv gjennom den indre oppløsningen av Bratteli- og Nordli- regjeringene. Gro Harlem Brundtland ble hentet frem for å fylle den dobbelte oppgave å gjenskape enheten *innenfor partiet* og *mellom partiet og bakmennene/«den fjerde tjeneste»*.

Tett integrert i alle de interne Ap-bruduljene var den såkalte Engen-saken.

Hvem var møbelhandler Arvid Engen? I Stortinget ble det i 1989 stilt spørsmål om hans eventuelle tilknytning til både POT og E-tjenesten. Statsråd Else Bugge **Fougner** (H) svarte vedrørende POT enkelt at POT ikke ga slike opplysninger, og at spørsmålet hverken kunne besvares eller kommenteres[1318]. Spørreren, Magnar **Sortåsløkken** (SV), mente det var grunn til å tro at Engen hadde vært engasjert av POT.

Statsråd Per **Ditlev-Simonsen** (H) svarte på en annen måte vedrørende E-staben[1319]:

> *«Etter grundige undersøkelser i Etterretningsstaben må jeg fastslå at svaret på spørsmålet er nei. Møbelhandler Arvid Engen har ikke vært deltaker i eller på noen måte hatt kontakt med gamle beredskapsgrupper eller senere aktiviteter innen etterretningstjenesten. Ingen ledd innen etterretningstjenesten har hatt kontakt med Arvid Engen. Det gjelder også den tjenestemann som er spesielt nevnt i boken.»*

Spørreren, Magnar Sortåsløkken, regnet da saken ute av verden og konstaterte at Engen *ikke* hadde vært engasjert av E-tjenesten.

Her har man jo ingen garanti for at en statsråd får riktige opplysninger. Det som er sikkert er at det som foreligger om Engen peker mot det totale Ap-apparatet - «den fjerde tjeneste». Muligens var Engen en

---

1317 Finn Gustavsen: «Rett på sak». PAX 1968.

1318 Stortingstidende s 994 f (1989-90). 29. november 1989.

1319 Stortingstidende s 1655 (1989-90). 13. desember 1989.

overvintrende del av Ap/LO's egne etterretningssystemer lenge etter at disse var inkorporert i de andre tjenestene som del av «den fjerde», og da med sitt gamle kontaktpunkt i POT i behold.

Han var imidlertid venn med og hadde i alle år direkte kontakt med Tor **Aspengren**, som er en nær venn av Jens Chr Hauge og i mer enn 20 år var LOs og Aps viktigste kontaktmann til og talentspeider for Stay Behind (se kap 24.3.2.8.6). Engen hadde også god kontakt med tidligere forsvarsminister Rolf **Hansen**. Spilhaug/Stay Behind hadde som vi husker som oppgave å spane, overvåke og angi «suspekte offiserer». Engen var på Ap-nettet og var i mange år kantinebestyrer på Gardermoen - en glimrende utkikkspost for observasjon av og innsamling av informasjon om offiserene der! Her ligger nok forklaringen på Engen-fenomenet.

Det er sannsynlig at han var en etterhvert mer og mer frispillende del av «den fjerde tjeneste» som ble beruset av den makt dette apparatet skaffet ham og at han til slutt falt som offer for denne beruselsen. Men i mellomtiden utøvet han makt. Forfatterne Viggo **Johansen**/Pål T. **Jørgensen** spør[1320]:

> *«Kan en møbelhandler på Jessheim felle en statsminister i Norge? Nei, svarte det politiske miljøet her i landet da spørsmålet ble reist i forbindelse med Engen-saken sommeren 1989. Men er svaret virkelig så enkelt?»*

La oss minne om at det systemet Engen tilhørte også gjorde sitt beste for å få avsatt både politimester Willy Haugli (se kap 21.12) og overvåkingssjef Jostein Erstad (se nedenfor), og at Ronald Bye i sin «faction»-bok «Spillet»[1321] beskriver at man i de hemmelige tjenesters subgrupper fra tid til annen endog diskuterer statskupp her hjemme i Norge.

Kan hele det systemet Arvid Engen var en brikke i felle en statsminister i Norge?

Men det har det da allerede gjort, minst én gang, da statsminister Odvar Nordli ble erstattet av Gro Harlem Brundtland, se kap. 8.13. Nordli var riktignok klar til å gå likevel; kuppet besto i å få inn en statsminister *nesten ingen andre enn hun selv og «systemet» på det tidspunkt ønsket* - og det var litt av en operasjon!

Når et «internt kupp» kunne gjennomføres på denne måten av bakmennene/gamlegutta sammen med Aps folk fra og rundt E-staben, er det neppe mye som holder dem tilbake fra tilsvarende operasjoner mot *andre partier*.

Som f. eks. mot statsminister Jan P. Syse.

Fra Gro Harlem Brundtland ble statsminister og partileder i 1981 kunne dette systemet - «den fjerde tjeneste» - fordi all konkurranse internt i partiet var slått til bakken - konsentrere seg om å arbeide mot *ytre* motstandere: «Bruke makten for å beholde makten», for å sitere Lars **Sponheim** (V) (se kap. 24.1). Allerede avlyttingen av regjeringen Willoch fra 1981 (se kap. 21.37) var et resultat av «den fjerde tjenestes» mobilisering for å skaffe Ap regjeringsmakten.

Men dette apparatet var fortsatt i 1989 ikke sterkt nok til å hindre at de ikke-sosialistiske partiene i juni 1989 la frem «22-punkts-erklæringeen» der de forpliktet seg til å forhandle om en regjeringsdannelse, at det pånytt ble ikke-sosialistisk flertall i Stortinget i 1989, at de ikke-sosialistiske partiene på Lysebu ble enige om et felles regjeringsgrunnlag, eller at regjeringen Syse ble dannet.

Lysebu-erklæringen var ikke verdens mest solide regjeringsfundament. EØS-saken lå under som et uløst problem. Men partiene var blitt enige om å leve med dette problemet så lenge som mulig, i praksis inntil det måtte tas en avgjørelse om EØS. De fleste mente at Regjeringen satt på oppsigelse, men det var umulig å kjenne oppsigelsestiden. «Den fjerde tjeneste» var fast bestemt på å gjøre den så kort som mulig.

25.1.1 Klimaet omkring de hemmelige tjenestene i 1989-90

En ting var at Aps nye dronning ikke var satt inn for å blomstre i skapet, og at den nye (om man vil reorganiserte) tjenesten ikke var gjort operativ for å tvinne tommeltotter. Langt viktigere var det at det fra slutten av 80-årene og inn i 1990 kom en rekke illevarslende meldinger om initiativer angående de hemmelige tjenester som skapte frykt i systemene for at en ikke-sosialistisk regjering kunne finne på å iverksette granskninger som kunne medføre full opprulling av både historie og samtid.

25.1.1.1 CC

Inntil CC kom på banen med sine bøker fra 1983 hadde det hemmelige Norge bare vært under spredte angrep fra venstresiden, som ikke hadde noen troverdighet i disse spørsmålene (samt Borten og Hole Jacobsen). Den lot seg

[1320] Viggo Johansen og Pål T Jørgensen: «Edderkoppen - historien om en møbelhandler». Aventura 1989. Side 70.
[1321] Ronald Bye: «Spillet». Tiden 1995.

lett feie av banen ved politimessige tiltak og alminnelig mistenkeliggjøring og latterliggjøring. Med CC var det verre. Ingen kunne betvile hans motiver. Allerede «Det hemmelige Norge» fra 1983[1322] hadde vært ubehagelig, selv om hovedtemaet hadde vært overvåkningen av kommunistene og CC's oppfatning om at man burde vise større åpenhet og ta æren for denne virksomheten fremfor å benekte den og behandle den som en mørk hemmelighet. Man nøyet seg da med sette CC under tiltale ogderetter droppe den som en slags advarsel, beskrevet i «Politisak» året etter. Men boken «Vår Hemmelige Beredskap - Historien Om M. M.» (kommandørkaptein Alf Martens Meyer) som kom i 1988[1323] var virkelig farlig, for her kom det frem opplysninger som pekte i retning av bredere og mer alvorlige forhold, som f. eks. politisk overvåking og avlytting som gikk lenger enn det historiske perspektiv. CC antydet nå eksistensen av aktiviteter som forlengst burde vært stanset, samtidig som han gjentok at man burde ta æren av å ha passet på kommunistene i etterkrigstiden. Om man ikke hadde gjort det før, satte man selvsagt CC under avlytting nå, og fikk vite at enda en bok var på gang, det som skulle bli «Av hensyn til rikets sikkerhet» og som også kom ut i 1990[1324].

25.1.1.2 Møbelhandler Engen avsløres

I 1989 kom Viggo **Johansen** og Pål T **Jørgensen** med «Edderkoppen - historien om en møbelhandler»[1325], og brettet ut hele Engen-saken. Den som tenker gjennom denne saken i ettertid må forbløffes av at vi alle den gangen så lett kjøpte forestillingen om at møbelhandler Arvid Engen var et enkeltstående fenomen, en eksentrisk person med sterke meninger, gode kontakter og utradisjonelle virkemidler. Hvordan hadde han bygget opp dette kontaktnettet, så enestående at han kunne ringe til regjeringsmedlemmer, LO-ledere, stortingsrepresentanter, politimestre og på blunket få dem engasjert i samtaler om de mest følsomme indre partiforhold og offentlige ansettelsesforhold? Bare meget få pressefolk, av de aller beste, har klart å opparbeide seg et slikt kontaktnett og en slik tillit. Intet tydet på slike menneskelige kvaliteter hos Engen. Og hvor hadde han lært seg til å ta systematiske lydbåndopptak, arkivere og holde orden på dem - og til hvilket formål? Det kan minne litt om Youngstorget!

Vi er overbevist om at Engen var en renegat fra «den fjerde tjeneste», en gang en meget betrodd operatør som mange visste var viktig, etterhvert besatt av overmot og drevet av sin egen agenda. Hadde han begynt som menig avlytter og stukket kopi av særlig følsomme bånd tilside for privat bruk senere? Ikke vet vi, men på en eller annen måte må han ha etablert seg i en maktposisjon som et slags underbruk eller Romerike/Gardermoen-filial av Trond Johansen, men uten klokskap til å kjenne begrensningens kunst. Fra han brøt løs og startet å spille med sine kort overfor media, varte det ikke lenge før medias søkelys ble vendt tilbake mot ham selv. Han brøt den første regel i de hemmelige tjenester, om å utøve makt fra skyggene. Men makten hadde han, lenge etter at han ble frispillende og farlig. Han satte i gang sitt eget intrigespill mot politimester Willy **Haugli** (sammen med bl a politiinspektør Iver **Frigaard**, se kap. 21.12), og gikk inn for å avsette statsminister Gro Harlem **Brundtland** (sammen med Per **Karlsen** fra Youngstorgets overvåkingssystemer).

Engen forsøkte også å «avsette» overvåkingssjef Jostein **Erstad**, som i 1988 ønsket å fortsette de to årene han kunne frem til 1990 (da han ville nå pensjonsalder) av sin andre åremålsperiode, etter den første seksårsperioden som begynte i 1982. De fleste mente dette var temmelig selvsagt. Men ikke Arvid Engen og Per Karlsen. Engen ville ha Drammens politimester Tore **Johnsen** i stillingen, og begynte med å ringe Tor **Aspengren**[1326]:

> *«Engen: Jeg har så lyst til at Johnsen kunne få den jobben!*
> *Aspengren: Ja, det skjønner jeg, men sitter ikke Erstad nokså sterkt?*
> *Engen: Jeg vet ikke. Han er konservativ og en veldig lukket mann. Johnsen er partimann og gjorde en veldid god jobb på Kongsberg med KV-saken. Det ville være noe helt annet å få ham, og gutta ville bli mer motivert for å jobbe.*
> *Aspengren: Jeg lurer på om ikke Per Karlsen holder på med noe der, jeg, Arvid. Etter det jeg har forstått sonderer han terrenget både med den ene og den andre.*
> *Engen: Han må ha din støtte, vet du!*
> *Aspengren: På det? At jeg skal gå ut, mener du?*
> *Engen: Nei, ikke gå ut. Men det er jo du som kjenner de store gutta.*
> *Aspengren: Å, sånn, mener du. Det som ville være klokt, var å finne en som er litt avbalansert og nøktern, og hviske Gro i øret. Si til Gro at nå ligger landet sånn og sånn.*

1322 Chr Christensen: «Det hemmelige Norge». Athenæum 1983
1323 Chr Christensen: «Vår Hemmelige Beredskap - Historien Om M. M.» (kommandørkaptein Alf Martens Meyer) Cappelen 1988
1324 Chr Christensen: «Av hensyn til rikets sikkerhet», Cappelen 1990
1325 Viggo Johansen og Pål T Jørgensen: «Edderkoppen - historien om en møbelhandler». Aventura 1989.
1326 Fra båndene gjengitt i Johansen/Jørgensen: «Edderkoppen».

Jeg vet ikke hvem Per Karlsen har snakka med. Han tok opp det med Tore Johnsen med meg også. Da sa jeg til Per Karlsen at 'Nå skal du gå varsomt i dørene så du ikke ødelegger i stedet for å hjelpe til.' Da er det bare et spørsmål om hvem som skal ta dette her og hvordan innfallsvinkelen skal være.

Engen: Ja....

Aspengren: Jeg tror ikke Nils Totland er den rette til å ta opp dette, nei. For å si det rett ut, så sa jeg vel til Per at jeg for min del skal snakke litt med Jens Chr. for å undersøke om han kjenner denne konservative mannen. Men han er den eneste som kan påvirke på denne måten, altså.

Engen: Kan du virkelig snakke med Jens Chr. Hauge om dette?

Aspengren: Jeg har ingen problemer med det. Vi snakker veldig åpent. Og vi kan skjelle hverandre ut. Men vi er like gode venner når vi går igjen, og vi respekterer hverandre. Jeg har nok hatt mange rarere meninger av og til.

Engen: Du skjønner, at nå skal hele den hysj-avdelingen omorganiseres, og der sitter Johnsen som medlem av utvalget. En yngre mann som kan legge om dette til en moderne stil. Han Erstad driver...

Aspengren: Er'n negativ?

Engen: Negativ og konservativ. Han er statsadvokat....han er en flink statsadvokat, men ingen politimann.

Aspengren: Han venter bare på pensjonen, kanskje. Jeg skal ta kontakt med Jens Chr. Han kommer ikke hjem før mandag. Jeg nevnte det for Per også, at jeg hadde kontakt med Jens Christian.»

Ut fra dette tok Engen nå kontakt med Tore Johnsen for å oppfordre ham til å søke. Det gjorde han, og det ble et stort slag med Aspengren, Hauge & Co på Johnsens side. Haugli - som selv hadde Engen på nakken - skriver i sin bok[1327] at han tidlig signaliserte til statsråd Helen **Bøsteruds** rådgiver, Ole **Steen-Olsen**, at han burde være kritisk til hvem og hva han lyttet til. Det medførte at Steen-Olsen var beredt da han ganske riktig begynte å motta diskrediterende informasjon om Erstad. Erstad ble anbefalt, men striden fortsatte ifølge Haugli internt i Regjeringen helt til siste regjeringskonferanse, dagen før gjenoppnevnelsen fant sted av Kongen i Statsråd.

Innenfor systemet må man ha vært livredd denne frigjengeren. Hva kunne han komme til å avsløre? Hva kunne forfatterne som skrev boken om ham finne ut? Heldigvis viste det seg at «Edderkoppen» hurtig kunne ufarliggjøres ved å ofre Engen, Karlsen og delvis Reiulf Steen. Men så fikk man i 1990 varsel om en oppfølgingsbok - «Edderkoppen II». (Som ble til «Vi som styrer Norge»[1328] med et annet fokus i 1992. Finn **Sjue** dukket opp som medforfatter etter at planen om en ny bok ble kjent.)

25.1.1.3 Per Olav Reinton

Også i 1990 kom Per Olav **Reinton** med sin bok «30-åring skutt i hodet»[1329], der han bl a hevdet at E-tjenesten hadde sine folk i de fleste avisredaksjoner. Nytt ubehagelig fokus. Men Reinton var lett å skyte ned. Han hadde ikke bevis og hadde formulert seg slik at han ertet på seg selv uskyldige kolleger. Han ønsket nok heller ikke å pådra seg en serie av injuriesaker som systemet sikkert ellers ville sørget for å igangsette. Dette var et meget farlig tema for Ap og «den fjerde tjeneste». Bruken av journalistjobben som dekke for overvåkingsagenter startet jo med Arne Hjelm Nilsen i Arbeiderbladet i 50-årene.

25.1.1.4 Ronald Bye

Ved siden av CC's offensiv var det imidlertid Ronald **Bye's** aktiviteter som skremte mest. Han visste jo! (Og hvor mye han egentlig vet er det fortsatt ingen andre som vet!). Han hadde i 1987 kommet med boken «Sersjanten»[1330], og droppet til stadighet nye opplysninger og hint i media. Det var ingen hemmelighet at også han planla nye bøker. (Da det ble skikkelig alvorlig, fikk også han Finn **Sjue** og dessuten Alf R. **Jacobsen** som medforfattere til boken «De visste alt»[1331] (1994).) .

1327 Willy Haugli: «Tøffe år». Aschehoug 1995. Side 165.
1328 Viggo Johansen, Pål T Jørgensen og Finn Sjue: «Vi som styrer Norge». Aventura 1992
1329 Per Olav Reinton: «30-åring skutt i hodet» 1990.
1330 Ronald Bye: «Sersjanten». Gyldendal 1987
1331 Ronald Bye med Finn Sjue og Alf R Jacobsen som medforfattere: «De visste alt», Tiden forlag 1994

25.1.1.5 Konrad Nordahl

Fhv LO-sjef Konrad Nordahls dagbøker fra 1950-75, som ble utgitt i 1993[1332], var også litt vel åpenhjertige. Ronald Bye skriver[1333]:

> *«Særlig bind II inneholder et vell av informasjoner som sporer inn på arbeiderbevegelsens forhold til hemmelige aktiviteter. Dagbøkene avslører også de utenriks- og sikkerhetspolitiske spenningene som skar som en kniv inn mellom sentrale Arbeiderparti-politikere. Disse dagbøkene avslører og bekrefter det mange har trodd.»*

Av Nordahls notater fra 9. januar fremgår det f. eks.:

> *«Hadde en samtale med Hobbelhagen kl 18. Han er vår etterretningsmann som holder meg underrettet om det som skjer innen den kommunistiske leir og om den russiske infiltrasjon i norske kretser, ikke minst innen statsministerens familie.»*

25.1.1.6 Tungtvannet til Israel

Tungtvannssalget til Israel var også blitt et tema med mange uløste aspekter. Samtidig var nå Mossad Norge begeistret over at vennene i Ap hadde klart å stokke beina, og fått bygget opp nye, effektive kommandolinjer under egen kontroll på tvers av alle de offisielle. De hadde sikkert hjulpet godt til og skulle nå ha betaling. Det medførte bl a at Mossad-folk nå løp rundt i Oslo med norske pass og ved siden av norske politiuniformer for å avhøre palestinske asylsøkere. Andre Mossad-folk lå langs Drammensveien for å lytte på arabiske ambassader og drev alle andre slags operasjoner. Det var nok mange innenfor «den fjerde» som selv hadde hjertet i halsen. Hva ville skje hvis dette ble eksponert under en ikke-sosialistisk regjering?

25.1.1.7 Karstad-utvalget

På toppen av det hele var det såkalte «Karstad-utvalget» (se kap. 24.14) på vei til politisk behandling. Dette var den mest følsomme saken om E-tjenesten som noensinne var bragt frem til regjeringsplan. Som man vil huske, dreide den seg om E-tjenestens hemmelige budsjetter og finansieringsformer, tjenestens ytre organisasjon med totalt ca 3400 hel- og deltidsansatte istedenfor det halvoffisielle tallet på ca 1100 og om hvordan alle disse «ikke-eksisterende» statsansatte kunne «hvitvaskes» og innpasses i offentlige, halvoffentlige eller private organisasjoner der de bl a kunne få ordinær pensjon og helst statspensjon. Poenget var at disse hadde utført alle slags oppgaver, ikke bare oppgaver til landets beste under den kalde krigen, men også oppdrag til Aps beste og systemets beste mot utpekte lovlydige, norske borgere.

Det hadde lenge murret i E-rekkene for å få orden på dette, og i god tid før store deler av gruppen nådde pensjonsalder. Men det hadde ikke vært mulig å gjøre det så lenge regjeringen Willoch satt. Såsnart Gro fikk tilbake regjeringsmakten ble det derfor igangsatt et forberedende arbeide som så førte til at Brundtland-regjeringen ved forsvarsminister Johan J. **Holst** nedsatte Karstad-utvalget i 1989. Således var rapporten høsten 1990 på vei til en Høyre-forsvarsminister, Per **Ditlev-Simonsen**. Det man var nødt til å gjennomføre var dels begravelse, dels kremasjon av deler av Aps og Tronds apparat som aldri hadde inngått organisasjonsmessig i E-staben, men som hadde vært ute i det blå.

Ble det av regjeringen Syse stilt for mange spørsmål om hva «det ytre apparat» hadde drevet med, kunne det bli månelyst. (Vi vil for all del peke på at den absolutt største del av dette apparatet har hatt sine oppgaver rettet mot farene fra øst, dels ute og dels hjemme. Men noen av Tronds tropper har også syslet med andre hjemlige oppdrag - *og gjør det den dag i dag*!)

Aldri før hadde det vært så mange for Ap farlige baller i luften. Aldri før hadde noen seriøse aktører virkelig gått inn for å kikke tjenestene og Aps forhold til disse skikkelig i kortene. Og det skjedde mens det satt en ikke-sosialistisk regjering, sogar en koalisjonsregjering som i denne sammenheng om den handlet ville ha et solid stortingsflertall bak seg! Hvis noen av disse mange sakene ble bragt frem for Regjeringen, ville den raskt tenne på alle pluggene. Dette ville igjen ha medført at Regjeringen ville ha gått skikkelig løs på Karstad-utvalgets ymse rapporter og meldinger når disse ble fremlagt. Da ville det ikke hjelpe at man hadde en forsvarsminister og en

---

[1332] Utgitt av sønnen Ketil A. Nordahl i 1992.
[1333] «De visste alt», side 18.

statssekretær (med bakgrunn fra NUPI) fra Høyre som i utgangspunktet var velvillig innstilt til tjenestene og sikkert ville hjulpet dem forbi mindre kneiker, for her lå det mer i kortene som ingen fra Høyre ville latt passere, dersom tiden hadde tillatt et dypere studium.

25.1.1.8 Lillehammer-saken

Det var i dette klima av frykt at det på vårparten 1990 i Stortinget ble reist spørsmål om Lillehammer-saken, hovedmannens identitet og mulig norsk medvirkning. Her var det en stor og stygg og løpende dekkaksjon som kunne bli avslørt med et smell. Det dreier seg om omfattende norsk og alliert medvirkning, påvirkning av rettsapparatet, systematisk tildekking, historieforfalskning, desinformasjon og fortløpende forfalsket informasjon fra Gro & Co til Stortinget.

Det begynte i 1989 da Vegard **Bye** hadde startet arbeidet med sin bok «Forbuden Fred»[1334], og meddelte Riksadvokaten om at Mike Harari var hovedmannen på Lillehammer. Parallelt med dette drev Mossad og E-staben en ulovlig overvåkingsaksjon mot major Setsaas på Ellingsrudåsen. Setsaas er en person som ikke kan overvåkes *lovlig*, men den fjerde tjeneste hadde gitt blaffen i lov og rett og brukte apparatet «ute i det blå» for spesielle oppdrag. I utgangspunktet var nok dette betraktet som et mindre, avgrenset operasjon ut fra private interesser som hadde Mossad og E-staben til disposisjon. Etterhvert har man gjennom disse operasjonene forstått at Setsaas planla å skrive bok, og at han hadde avslørt den pågående aksjonen mot ham.

Dette må ha blitt særlig urovekkende da Setsaas kom i kontakt med Vegard Bye sommeren 1990 på et møte hos forlagssjef Ragnar Aamodt i Leseselskapet A/S, som skulle utgi boken. Ihvertfall fra dette tidspunkt ble de klar over at Setsaas var klar over sprengkraften i de informasjonene han hadde vedrørende Mike Harari og Lillehammer-saken, opplysninger som ingen uinnvidd nordmann burde kjenne. Setsaas' bok ville kunne bli mye farligere enn Bye's, fordi Bye ikke hadde konkrete kilder slik Setsaas hadde. Dessuten hadde han både direkte og via allierte kanaler direkte til Regjeringen og kunne varsle denne når som helst.

Dessuten visste «den fjerde tjeneste» altså at Setsaas var i ferd med å avsløre en joint venture mellom E-staben og Mossad der romavlytting, telefonavlytting, videoovervåking, husundersøkelser m v var hovedingrediensene. Avsløring av dette ville også avdekke de irregulære kommandolinjene fra Trond **Johansen** i E-tjenesten til Iver **Frigaard** i POT, utenom POT-sjefen Svein **Urdal** - «den fjerde tjenestes» egen kommandolinje.

Både da Bye henvendte seg til Riksadvokaten og ved utgivelsen av boken i 1990 og dette utløste spørsmål i Stortinget, må det ha funnet sted omfattende notatutvekslinger og møtevirksomhet om Lillehammer-saken mellom departementer, tjenester og etater og Ap. Det må ha blitt stilt mange spørsmål internt. Vi tipper at man allerede var temmelig utkjørt av å dekke alle disse brannene, hindre spredning av problemstillinger, berolige, presse, true og kamuflere slik at saken til slutt kunne legges død av statsråd Else Bugge **Fougner** - justisminister i regjeringen Syse.

Men Else Bugge Fougner feilinformerte Stortinget. Iver Frigaard og Riksadvokaten hadde forfalsket den historien som ble presentert for henne. Hvor mye av denne forfalskning hun selv forsto eller burde ha forstått eller senere fikk vite om må avklares siden. Faktum er, som vi skal komme tilbake til, at hele systemet siden da har løyet for å tildekke fakta som finnes offentlig tilgjengelig bare man setter dem sammen, og som finnes i lysende klarhet i hemmeligstemplede dokumenter.

Oppklaring av Lillehammer-saken vil føre til et gediget manne- og kvinnefall. Vi skal komme tilbake til dette.

La oss i denne sammenheng nøye oss med å konstatere at *de som vet*, også *vet hva de hadde å frykte* da Lillehammer-saken begynte å å våkne til live *mens det satt en ikke-sosialistisk regjering ved makten*. Derfor måtte den vekk!

25.1.1.9 Kommandosentral på Slemdal?

Men helt død kunne den ikke legges. Majorene CC (med sine mange bøker) og Setsaas, «Edderkoppen»-forfatterne og Ronald Bye var fortsatt usikrede, farlige spillere. Karstad-rapporten var på vei frem. Mossad/Asylsøker-saken kunne sprekke når som helst. Og spesielt farlig må det ha sett ut da Aamodt - CC's forlegger - allierte seg med Ramm og etablerte både tidsskrift og forlag i en stor villa på Slemdal, der Setsaas begynte å oppholde seg ganske fast og CC kom innom rett som det er, både i forbindelse med hans bokutgivelser på Leseselskapet A/S og som start på sine hyppige møter med oss om overvåkingsspørsmål. Setsaas var allerede

[1334] Vegard Bye: «Forbuden fred», Cappelen 1990

knyttet opp til Vegard Bye, og analytikerne i E-staben må også ha funnet det svært påfallende at Ramm på sitt forrige kontorsted i Oslo sentrum (C. J. Hambros plass) hadde hatt Ronald Bye som nabo i samme korridoren. Det siste var riktignok en tilfeldighet, for Ramm kjente ganske riktig Ronald Bye godt fra denne og andre sammenhenger, men de hadde til da aldri snakket noe særlig sammen om overvåking etc. Likevel var det raskt for analytikerne å konstatere at nær sagt alle de farlige folkene kunne knyttes direkte opp til dette store huset på Slemdal, og dessuten konstatere at enda en partner (medeier i Norsk Oljerevy, Knut Larsen), hadde drevet omfattende etterforskningsvirksomhet innen kontraktsforhold i oljesektoren og selv mente han hadde sett hemmelige tjenester i kulissene. Og hvorfor hadde de etablert en filial (salgsavdeling for Norsk Oljerevy - i virkeligheten ikke noe annet heller) i etasjen over kontorene til h. r. adv. Jens Chr Hauge på Drammensveien 10? Gud vet hva denne gjengen nå planla! Hvem sto bak dem? Var det en svær Høyre-operasjon i vente?

Det har tatt oss lang tid å komme på og sette sammen alle disse elementene som tilsammen for «den fjerde» må ha sett ut som en ny, koordinert kommandosentral for nye angrep, nå dominert av Høyre-folk med kanaler rett inn til Syse-regjeringen. I virkeligheten var det ikke mer enn vi ga oss ut for, i første rekke et oljetidsskrift med et lite forlag på si', og der en bok som da egentlig skulle dreie seg om korrupsjon i u-hjelpen, Setsaas' kunnskap fra Guatemala og prosessene mot ham i Oslo med bruk av falsk og konstruert bevismateriale, bl a bruk av falske advokater. Men i denne bransjen tror man ikke på tilfeldigheter. Det har også vi sluttet å tro på (selv om alle kan ta feil iblant!).

Om man ikke var redd på grunn av alt det andre og Karstad-utvalget, fikk de selvsagt panikk nå. Avskaffelse av Syse-regjeringen gikk gradvis over fra å være ønskelig til å bli et meget akutt mål.

Vi vet allerede at Jan P. Syse var utsatt for telefonavlytting/romavlytting via telefon i sin statsministertid (se nedenfor) Dette føyer seg fint inn i mønsteret. Det var nok iverksatt et omfattende telefon- og romavlyttingsarbeid samt gransking av alle slags arkiver for å finne noe å bruke, først og fremst mot statsministeren. Det var ikke mye de fant, men det ble utnyttet til det ytterste, og i tillegg ble en rekke forhold direkte oppkonstruert.

25.1.2 Ikke første gang

La oss kort minne om at vi i kapittel 21.45 har gjennomgått en rekke kjente diskrediteringsaksjoner mot *andre* politikere som Ap og «den fjerde tjeneste» hadde alle motiver til å iverksette:

- *Tidl stortingsrepresentant og partiformann Finn Gustavsen*
- *Tidl statsminister og partiformann Per Borten*
- *Tidl stortingsrepresentant og partiformann Kåre Kristiansen*
- *Tidl finansminister og partiformann Rolf Presthus*
- *Tidl ordfører Albert Nordengen*
- *Tidl partisekretær Ronald Bye og tidl varaordfører Tove Heggen Larsen*

Bare noen av disse sakene kan direkte tilbakeføres til Youngstorget, men alle lukter stygt. Vi minner om at vi har påvist en meget grundig psykologisk forståelse av ofrenes situasjon ved valg av diskrediteringstemaer og virkemidler i hver enkelt sak. Syse-saken, som vi skal presentere nedenfor, føyer seg helt presist inn i dette mønsteret. Husk hva de gamle rådgivere sa: «Høyre-folk skal passe på lommeboken sin......» og så videre.

25.1.3 Oppvarming v/ Alf R Jacobsen

Det er nok ingen tilfeldighet at det første som skjedde var at daværende (og nåværende) VG-journalist Alf R. **Jacobsen** gikk på banen i august 1990. Jacobsen var nå i ferd med å avslutte arbeidet med sin bok «Iskyss»[1335] som handlet om Lygren-saken og forutsatte et omfattende samarbeid med viktige folk i E-staben, særlig Trond Johansen.

Petter **Thomassen**, som da var næringsminister, skrev i sin bok «En regjerings fall»[1336]:

[1335] Alf R. Jacobsen: «Iskyss». Aschehoug 1991

[1336] Petter Thomassen: «En regjerings fall». Cappelen 1991. Side 106.

«Sent en ettermiddag, etter kontortidens slutt, ringte telefonen på mitt kontor. Det var journalist Alf R. Jacobsen i VG som ringte, mannen med AKP(m-l)-fortid. Han var meget pågående, ja, nærmest krigersk. Han fortalte kort hva han hadde funnet ut om Syses investeringer med tilknytning til Anker-Sønnak-saken. Kjente jeg til det? Var ikke statsministeren inhabil når konsesjonssaken skulle avgjøres? Og så videre. Og så videre. Spørsmålene raste ut av ham og så snart jeg prøvde å gi svar, ble jeg avbrutt enten av motargumenter eller nye spørsmål. Til slutt sa jeg fra at jeg ikke forsto hvorfor han ringte til meg når han overhodet ikke var interessert i å høre på mine svar. Og da smelte han virkelig til: 'Dere må faen ikke tro at dere kan vri dere ut av dette. Denne gangen skal vi virkelig ta dere', nærmest brølte han i telefonen. Han virket lettere hysterisk, og jeg gjorde så godt jeg kunne for å roe ham ned. Hvorfor ville han ikke høre på mine svar? spurte jeg gjentatte ganger. Han nærmest bare blåste og stablet motargumentene oppå hverandre til et komplett uoversiktlig sammensurium. Jeg gjentok og gjentok at han skulle få svar på alle sine spørsmål i den grad jeg kunne besvare dem, men han måtte gi meg sjanse til å svare.

Til slutt ga jeg opp og forlangte at han skulle sende sine spørsmål på telefax til meg så skulle han få skriftlig svar meget raskt...»

Anker-Sønnak-saken var meget enkel. Anker Batterier var privatisert ved stortingsvedtak i Jan P Syses industriministertid i Willochs regjering, på linje med en lang rekke andre bedrifter. Selskapet ble delt opp i et driftsselskap som senere, under Aps regjering, ble solgt til finske interesser, og et eiendomsselskap som senere bli solgt til to norske ansvarlige selskaper, som så ble stående som utleiere til Anker-Sønnak. Etter at han var sluttet som industriminister og før han ble statsminister hadde Syse etter råd fra finansmannen Leon **Bodd** og uten å kjenne tilknytningen til Anker-Sønnak kjøpt 1% i ett av utleierselskapene.

De finske kjøperne av driftsselskapet hadde ved kjøpet måttet forplikte seg til et visst program for å undersøke mulighetene for å skaffe nye eiere og fortsatt drift hvis de selv senere ønsket å legge ned. En slik situasjon oppsto i 1990, og næringsminister Petter Thomassen skulle avgjøre om dette konsesjonskravet var oppfylt. Finnene hadde prøvd seg mange veier i inn- og utland uten å lykkes, og hadde reellt oppfylt kravet da de ansatte å forsøke seg på overtid. Thomassen klarte å forhandle frem en mulighet for dette, men heller ikke dette lyktes. Det var midt i denne prosessen herr Jacobsen plutselig «oppdaget» Syses ene prosent i et av selskapene som var utleier av lokalene til Anker-Sønnak, og gjorde dette til en skandalesak.

Etter den refererte «samtalen» forteller Thomassen at det likevel ikke kom noen telefax fra Jacobsen. det hindret ikke VG i å bringe saken noen dager senere i august 1990, med verdenskrigsoverskrifter[1337]: «Politisk mareritt». «Dobbeltrolle i industriskandale». «Syse huseier for privatisert statsbedrift». Først etter dette kom spørsmålene, som ble grundig besvart. VG trykket senere et utdrag av Thomassens svar, lett forvridd.

Det var intet irregulært i saken i det hele tatt. Saken skulle behandles, og ble korrekt behandlet. Den gikk noen uker i media med ettervirkninger i Stortinget, men etterhver forsto alle at det ikke fantes et rusk av dekning for hverken «mareritt», «dobbeltrolle» eller «industriskandale». Det var like dumt som om noen skulle «avsløre» at Gro Harlem Brundtland eide 10 aksjer i Kreditkassen idag.

Men nå var media, Regjeringen og Stortinget varmet opp. Underveis hadde både den ene og den andre i Regjeringen og blant ikke-sosialistiske stortingsrepresentanter tildelt hverandre mange småsår som ikke grodde med en gang. Og siden det ikke er noen som elsker å gå i flokk som dagspressejournalister gjør, var det pløyet gode markfurer for neste stykke plantet informasjon.

25.1.4 harde døgn for Syse

Det kom også i VG knapt en måned senere, i september 1990, akkurat mens de siste krusningene etter forrige sak ebbet ut. Presis timing! Nye krigsoverskrifter: «Syse brøt aksjeloven!»[1338].

Bakgrunnen var at Syse lenge hadde eid én og siden kjøpt en annen boligeiendom som ble rehabilitert, hvoretter mange leietakere fikk kjøpe sine leiligheter til meget gunstig pris. Syse var selv styreformann og advokat John **Elden** var forretningsfører i begge selskaper. Elden var ikke verdens mest handlekraftige advokat, og hadde somlet med revisorskifte og generalforsamling, slik at fristen for å innlevere regnskaper til Brønnøysund ble brutt for begge. Syse hadde - nettopp for å slippe å måtte huske på slike formaliteter - planlagt å gå av allerede på generalforsamlingen 1989, men den ble avlyst pga statsministerens plikter.

[1337] VG 16. august 1990.
[1338] VG 14. september 1990.

Forholdet var selvsagt ukorrekt og styreformannens ansvar. Men denne typen mindre regelbrudd begås hver eneste dag av alle slags personer over hele Norge. Pressen blåste imidlertid saken opp til vanvittige dimensjoner: «Syse i storm». «Nye lovbrudd avsløres». «Slaktes av revisorene». «Bør gå av», osv.

Det ble kastet inn en rekke andre forhold; beskrevet slik av Thomassen:

> *«Det heftet formelle feil ved lånetransaksjoner mellom selskap og aksjonær, skattemessige forhold ble trukket inn, det ble satt søkelys på forholdet til lov om borettslag, lov om eierseksjoner, kommunal forkjøpsrett med videre ved overdragelsen av Pilestredet 88A og 88B til A/S Blaasenborg-Pilestredet 88.*
>
> *Det ble fort en meget komplisert materie å overskue realitetene i. VG's hardkjør etterlot det inntrykk at her måtte det være mye som var galt. Antakelser, spekulasjoner og påstander ble koblet sammen med fakta på en slik måte at statsministeren ikke en gang hadde en teoretisk mulighet til å forsvare seg eller til å forklare hva som var galt og hva som ikke var det.*
>
> *Selvsagt ble mediebildet dominert av denne saken. Politikere uttalte seg i øst og vest om det bare var en journalist som spurte dem. Og Ap og Gro Harlem Brundtland bruste allerede med fjærene. Den alltid velvillige til å uttale seg og dømme om andre moral, professor Jacob Jervell, var tidlig ute med å forlange at statsministeren måtte gå av. VG kunne forøvrig opplyse at 'Jacob Jervell tror han finner noe av forklaringen på Syses handlemåte i hans bakgrunn i næringslivet'*
>
> *Hva vet teologiprofessoren om det?»*

Men NRK-radio hadde da allerede vært ute før Jervell. Allerede første dag[1339] reiste Bjørn **Honerød** spørsmål om ikke statsministeren måtte gå av. Thomassen:

> *«Tre dager senere rykket NRK-radio enda lenger ut på banen. Nå var det ikke lenger spørsmål om statsministeren skulle gå av, men når han skulle gå av. Parhestene Per Arne Bjerke, lederen av politisk avdeling i radio, og Bjørn Honerød jobbet effektivt og holdt det nærmest kontinuerlig gående med sine spekulasjoner om Syse-saken til hele det norske folk. Først laget de sine reportasjer for deretter å kommentere på bakgrunn av de reportasjer de selv hadde laget. I skrivende stund er Per Arne Bjerke pressetalsmann hos statsminister Gro Harlem Brundtland og Bjørn Honerød er leder for politisk avdeling i radio. Også lønn som fortjent?»*

Thomassen omtaler så et meget interessant forhold:

> *«Det ble etter hvert også kjent at VG hadde engasjert advokathjelp for å hjelpe til med å kommentere spørsmål og utrede de tildels vanskelige juridiske spørsmål som dukket opp i Syse-saken.. Advokatene fikk altså betalt fra VG for å si sin mening i VG i en sak som VG hadde tatt initiativet til, og som VG kjørte så knallhardt mot statsministeren. Er det slik at moralens voktere unndrar sine egne? VG's lesere ble ikke gjort kjent med at det var betalte advokater som opptrådte i pressen og som nærmest betraktet VG som sin klient. Dagbladet kunne imidlertid etterhvert avsløre sammenhengen.»*

Etter råd fra justisministeren engasjerte Syse for sin del h. r. adv. Håkon **Løchen** for å gjennomgå sakene. Hensikten var en uavhengig vurdering, men Thomassen påpeker at det var uheldig at Syse engasjerte Løchen personlig:

> *«Det skapte de inntrykk at det var et partsinnlegg man kunne forvente seg fra hans hånd. Det var ikke det statsministeren var ute etter og det var heller ikke det han fikk....*
>
> *Både statsministeren og Løchen kunne vært spart for ubegrunnede spekulasjoner i denne sammenheng om statsministeren f. eks. hadde bedt Den Norske Advokatforening oppnevne en uavhengig ekspert...»*

Thomassen fortsetter:

> *«Presseoppmerksomheten var utrolig omfattende og spekulativ. Det virket som om statsministeren var rettsløs. Journalistene kappsprang i sine forsøk for å finne stadig nye innfallsvinkler for størst mulig overskrifter. Men i realiteten var det bare to journalister*

[1339] NRK Dagsnytt 14. september 1990

som gravet frem nytt stoff av noen betydning, og det var Pål Jørgensen, VG, og Skjalg Fremo, NTB. De andre journalistene opptrådte nærmest i flokk og vegeterte på det stoffet de to frembragte...»

Den 18. september (fire dager etter VG's Brønnøysundoppslag) kom det en «Syse-nyhet» i Dagbladet[1340]. Det ble i et stort oppslag «Syse gjorde hyttekupp» hevdet at Syse hadde kjøpt en eiendom på Tjøme for 45.000 mens verdien i virkeligheten var 2-4 millioner. Det viste seg imidlertid at det første kjøpet dreide seg om en liten kolle, mens verdianslaget gjaldt hele Syse-familiens nedarvede familieeiendom. Dementiet og Dagbladets beklagelse kom langt inne i avisen med fåmælt typografi.

I Aftenposten kom det også en direkte gal historie - også stort oppslått - allerede dagen etter VG's første artikkel. Syse skulle ha overdratt også en tredje eiendom - Lyder Sagens gt 12 - til Blaasenborg-selskapet. I reportasjen benektet Syse ethvert kjennskap til denne eiendommen. Likevel kjørte Aftenposten saken, og impliserte derved at Syse løy. Det viste deg at historien baserte seg på en ombrekningsfeil i Aftenpostens egen spalte for eiendomsoverdragelser. Avisen bragte en liten dementi, men ingen beklagelse, i aftenutgaven samme dag, men aldri i den langt videre distribuerte morgenutgaven som hadde bragt den første saken.

Den 20. september reagerte Stavanger Aftenblad på lederplass:

> *«Mediene har en vesentlig oppgave som sannhetssøkere, som frie, uavhengige institusjoner med både mot og evne til å overprøve og etterprøve de store og de mange.*
>
> *Men det må ikke forveksles med domstolenes oppgave. I stadig sterkere grad ser vi hvordan ikke bare avisene, men også NRK, ikler seg dommerkappen og avsier kategoriske dommer om lovbrudd og skyld. Det er en farlig utvikling. Skyld er ikke fastsatt før dom foreligger. Verst er det når medienes saksbehandling blir en slags 'folkedomstol'-...*
>
> *Den aktuelle Syse-saken må nødvendigvis bli personorientert, fordi det er statsministeren som er involvert. Bakermester Nilsens forhold til aksjeloven er sjelden viktig. Det har imidlertid forekommet oppslag om verdistigning på hytte o .l., som kunne vært skrevet om svært mange av oss, og som ikke bør ha noe med den aktuelle sak å gjøre.. Og det er viktig å være klar over at slendrian overfor formalprosedyrer langt fra er det samme som uhederlighet....*
>
> *Med økt pågåenhet følger også betydelige krav til dimensjonering av begivhetener , til presisjonsnivå i stoffbehandlingen, til varsomhet...»*

Da Løchen-rapporten forelå 21. september, sammen med en en rapport fra revisorfirmaet Birkeland & Uvholt, holdt Syse pressekonferanse og uttalte bl a:

> *«Jeg erkjenner fullt ut at manglende påpasselighet har ført til at jeg ikke har handlet i samsvar med lovbestemte regler vedrørende regnskapsførsel og registrering. Dette beklager jeg dypt. Jeg klandrer meg selv for det. Disse brudd på lovregler har ikke skjedd i vinnings hensikt. De har ikke påført andre skade. Og jeg har ikke forsøkt å skjule forhold som skulle vært åpne.»*

Han viste videre til at Løchen hadde gjennomgått alle andre skattemessige, selskapsrettslige borettsspørsmål og privatøkonomiske forhold og konstatert at intet her var i strid med loven med ett mulig unntak, som gjaldt periodisering av en inntektspost, dvs om skatten skulle vært betalt i 1989 eller 1990. Dette var en skjønnsmessig vurdering som Løchen mente var feilvurdert av Syse. Syse beklaget at det her eventuelt var skjedd en feil. Det viste seg imidlertid senere at Ligningskontoret ikke gjorde noe med den eventuelle feilen[1341].

Dette er forøvrig samme dag som Setsaas er hos Frigaard med sine følsomme opplysninger. Tre timer etter dette ble advokatfirmaet Schjødt engasjert i Syse-saken.

Så lite var det altså tilbake av saken som hadde rystet Norge i over en uke. En statsminister hadde under stillingens hardkjør ikke rukket å få trukket seg som styreformann og deretter ikke rukket å passe på at advokaten hadde gjort de rutinemessige arbeidsoppgavene. Intet mer, intet mindre. At Syse i selve det bakenforliggende, reelle forhold hadde gjort en lang rekke takknemlige familier til selveiere ved å ta langt mindre betalt for leilighetene enn de var verd, ble undertrykket.

En av de som etter få dager ikke bare forsto at denne saken hadde gått over alle støvleskafter, men også hadde mot til å gå mot strømmen, var Dagbladets Gudleiv Forr[1342]:

[1340] Dagbladet 18. september 1990

[1341] Arbeiderbladet 14. januar 1991.

[1342] Dagbladet 22. september 1990

«Syse-saken vil bli husket som en av de merkeligste episoder i vår politiske historie. På overflaten er den et pikant mediedrama om uryddig forretningsførsel. Men under foregikk et ubarmhjertig spill der media og de politiske partiene har vært aktører. Politikk dreier seg ikke så mye om moral, men om makt.

Dramaet har utspilt seg i aviser, i radio og fjernsyn. Men pressen opererer ikke i et vakuum. Presselosjens medlemmer henter sin føde i Stortingets korridorer og kontorer. De søker bakgrunnsorienteringer og snapper opp hardtslående politiske ytringer. De beveger seg i et miljø av kryptiske politiske røyksignaler og klare maktpolitiske resonnementer...

Spillet var likevel ikke mulig uten den lange rekke av journalister som i utgangspunktet også hadde interesse i at Jan P. Syse falt. For ellers er jo journalistenes oppgave å avsløre, ikke å spille med eller mot de politiske aktører. Men mange av oss hadde spådd regjeringens død helt siden den ble dannet i fjor høst. Nå begynte det å haste med dødsattesten....

....Vi lever nok i massemedias glanstid. Men i Syse-saken var det andre som fisket i det vannet media fikk rørt opp.»

Den mest fremtredende fiskeren het Gro Harlem Brundtland.

25.1.5 Ap vil ha makten

Bare en måned senere - 29. oktober 1990 - innleverte Jan P Syse sin avskjedssøknad. Den hadde ikke direkte sammenheng med «Brønnøysund-sakene», men skyldtes at koalisjonspartiene gled fra hverandre i spørsmål tilknyttet EØS-forhandlingene. Det var imidlertid på det rene at det ikke var selve forhandlingene som på dette tidspunkt nødvendiggjorde splittelsen. Det var mer et snakk om politisk posisjonering. Det er liten tvil om at «Brønnøysund-sakene» hadde skapt et klima som gjorde at det etterhvert ble mindre som holdt partiene sammen.

Denne siden av saken må nå tillegges større vekt og sammenholdes med Gro Harlem **Brundtlands** samtidige iverksettelse av en kraftig sjarmoffensiv mot Senterpartiet.

Allerede midtveis mellom «oppvarmingen» og Brønnøysund-oppslaget i VG - 29. august - skal Gro Harlem Brundtland under en Afrika-reise med utenrikskomitéen ha gått i gang med bearbeidingen av Senterpartiets daværende parlamentariske leder, Anne Enger Lahnstein, ifølge VG[1343]:

«Det finnes indikasjoner på at de to snakket forholdsvis fortrolig sammen om regjeringssituasjonen allerede under utenrikskomitéens tur til Afrika...»

Omtrent på dette tidspunkt startet den synlige prosessen i Senterpartiet som førte til Syse's avgang,

Den 19. september 1990 fortalte statssekretær Anton Skulberg (Sp) i Miljøverndepartementet til to av sine statssekretærkolleger fra Høyre (Arne Eidsmo og Odd R. Olsen) at Sp hadde bestemt seg for at Syse måtte gå[1344].

Den 20. september innkalte Sp sitt Landsstyre til møte 13, og 14. oktober.

I hele perioden fra 8-dagers-kjøret til regjeringen gikk av fortsatte Gro Harlem kanonaden. Etter Løchen-rapporten forsøkte hun i VG 24. september[1345] å skape tvil om rapportens riktighet, insinuere at det likevel kunne være vinnings hensikt, påstå at det likevel forelå brudd på borettsloven og spørre om det forelå unndragelse av arveavgift. Ifølge VG hadde hun «slaktet rapporten»[1346]. Likevel brukte hun rapporten *mot* Syse i Aftenposten[1347] (det var det ikke grunnlag for):

«(Det er) .. umulig å utvikle full tillit til statsminister Syse etter det vi nå vet om innholdet i materialet som foreligger fra revisor og skattejurist.»

Alt var rene påstander tatt ut fra luften. Thomassen:

«Her var det såvisst ikke almenpreventive eller moralske hensyn som lå under, men rene kyniske, partipolitiske vurderinger. Saken skulle åpenbart brukes i kampen om regjeringsmakt. Statsministeren skulle svekkes så mye som mulig. Da spilte det mindre

1343 VG 30. oktober 1990
1344 Thomassen, side 156.
1345 Dette var samme dag som Setsaas var hos Frigaard annen gang og oppdaget at Schjødt var i kontorene
1346 VG 24. september 1990.
1347 Aftenposten ca 24. september 1990

rolle at Gro Harlem Brundtland måtte oppkaste seg som dommer på et ytterst tynt juridisk grunnlag for å få det til. Ettertiden har da også vist at hennes anklager overhode ikke holdt. Tåler hun gjensynet med sine uhyre sterke uttalesler fra den gang?»

Den 27. september skrev Gro Harlem Brundtland på vegne av Aps stortingsgruppe til Regjeringen med krav om «iverksetting av en uavhengig gjennomgang av statsminister Jan P Syses befatning med to aksjeselskaper med videre.»

Senterpartiet vaklet da dette kravet ble fremsatt. Anne Enger Lahnstein uttalte til NTB 27. september[1348] :

«Når det største opposisjonspartiet ber om en uavhengig gransking, skal det meget gode grunner til for å si nei.»

Men nå gikk bl a professor dr. juris. Johs Andenæs på banen[1349]:

«Ingen av regelbruddene er av den art at de reiser tvil om Syses personlige moral og hederlighet. Riksadvokaten og skattedirektøren har funnet at forholdet ikke er av den art at det gir grunn til strafferettslig etterforskning. Det må man ta til etterretning.»

Regjeringen avviste 5. oktober 1990 alle krav om ekstraordinær granskning og henviste til de ordinære instanser som hadde behandlet eller ville behandle saken. Men fortsatt krevet Ap saken tatt opp i Stortinget.

Den 14. oktober 1990 vedtok Sps Landsstyre at man *ikke* skulle felle Regjeringen på Brønnøysund-saken. Derimot la man opp en sikker strategi for å få Regjeringen felt på forholdet til EØS. Det gjorde man ved å fatte et vedtok som innebar et krav om at industrikonsesjonsloven måtte forbli uendret. dette visste man var umulig, fordi denne loven - faktisk i motsetning til jordkonsesjonsloven - inneholdt direkte nasjonale diskrimineringer. Denne dagen brøt Sp Lysebu-erklæringen, der man bl a gikk inn for «konsesjonsordninger som gir nasjonal kontroll med forvaltningen av ressurser og miljø, bygget på gjensidighetsprinsippet..». «Nasjonal kontroll» er ikke i strid med EU/EØS-prinsippene, bare privilegier for bestemte nasjoners statsborgere. Disse forutsettes gjensidig fjernet, dvs «gjensidighetsprinsippet». 8. juni samme år hadde Anne Enger Lahnstein selv sagt at «vi må selvsagt på norsk side være innstilt på å vurdere en omlegging av vår konsesjonslovgivning».

Gro Harlem Brundtland oppfattet straks signalet, og fortsatte sin fisketur på dette temaet under trontaledebatten 18. og 19. oktober. Hun snakket nå om «å ta vare på våre nasjonale styringsredskaper», «være varsom med privatiseringsiveren» etc. Videre la hun frem en «sekspunktsplan» for å styrke norsk kontroll over næringslivet. Det meste av dette var gammelt nytt som alle kunne være enige i, men nå var det politikk i gang. Brundtland fridde til mellompartiene, og Lahnstein lot som om hun hadde hørt at Brundtland gikk inn for å «opprettholde dagens konsesjonsordning» (det gjorde Brundtland ikke, tvert imot ble den selvsagt endret til å være ikke-diskriminerende senere).

Den 25. oktober holdt handelsminister Kaci Kullmann Five (H) sin redegjørelse i Stortinget for forhandlingene mellom EFTA og EF. Redegjørelsen ble satt opp til debatt 29. oktober. Slik som industrikonsesjonsloven var fokusert ville Regjeringen måtte ha en klar holdning i denne debatten. Hadde man ønsket, kunne man holdt det gående lenger, men Sp's kjør i trontaledebatten gjorde det helt klart at denne saken nå ville bli kjørt frem på spissen i alle fall. Regjeringen nedsatte en egen statsrådsgruppe for å løse saken, men Sp ville ikke fire en tomme. Både Høyre og KrF forsøkte med en rekke kompromissforslag.

På regjeringskonferanse 28. oktober var det klart at Regjeringen ville sprekke. Statsminister Syse gjennomgikk da alle mulighetene for å fortsette samarbeidet uten Sp i regjeringen mens EØS-forhandlingene ble sluttført. KrF hadde et landsmøtevedtak som hindret partiet i å regjere sammen med Høyre alene (hadde Venstre vært representert i Stortinget da, hadde saken vært løst). Syse forsøkte da å få tilslutning til at en ren Høyre-regjering kunne ta mellomperioden basert på et bredt samarbeid med de andre partiene i Stortinget. KrF ga positive signaler, Sp ga skeptiske signaler, men ingen av partiene forpliktet seg for eller mot denne løsningen. Det lå an til et meget krevende balansespill i Stortinget.

Akkurat neste morgen, 29. oktober 1990, presterte nå Tromsø-ordføreren Erlend Rian (H) å uttale at Høyre måtte ha ekstraordinært landsmøte for å kaste partiledelsen. Rian hadde da som formann i valgkomitéen et halvt tidligere anbefalt og fått tilslutning til valg av nettopp denne ledelsen. Noen måtte ha lurt ham trill rundt. Nå virket denne uttalelsen bare til å underminere ledelsens autoritet - på et tidspunkt da det var sjanser for å få fortsette med en ren Høyre-regjering! Rian ble da også raskt klippet ned av en rekke andre Høyre-talsmenn.

1348 NTB 27. september.

1349 VG 4. oktober 1990.

Den planlagte EØS-debatten ble utsatt. 29. oktober 1990 redegjorde Syse for Stortinget om at han ville innlevere sin avskjedssøknad og gjorde dette straks etterpå på Slottet. Han anbefalte Kronprinsregenten om å benytte stortingspresident Jo Benkow til å undersøke grunnlaget for den neste regjering. Høyre gikk gikk nå inn for en ren Høyre-regjering som skulle basere sitt arbeide på Lysebu-erklæringen inntil de andre ville være med igjen - et meget generøst tilbud! *Forslaget ble straks støttet av Kristelig Folkeparti.* Sp lot imidlertid spenningen bygge seg opp, og valgte å bekjentgjøre sitt standpunkt på direkten i Dagrevyen. Ap måtte overta. Det var to begrunnelser: Ap hadde ikke tatt formelt ja-standpunkt til EF-medlemsskap, og en Høyre-regjering ble antatt å gi en viss innflytelse til Fremskrittspartiet. Under de interne drøftelser hadde man bl a trukket frem Erlend Rians uttalelser for å «vise» at Syse ikke hadde full oppslutning i eget parti - og da kunne han vel heller ikke være statsminister!

Det hade vært uenighet innad i Sp. Partiets olje- og energiminister, Eivind Reiten, var uenig i at Sp gikk ut av Regjeringen i det hele tatt. Bistandsninister Tom Vraalsen var lite fornøyd. Johan J Jacobsen selv var svært fornøyd med regjeringssamarbeidet. I Stortinget sa Magnus Stangeland klart fra om at Høyre burde ha fått jobben.

Arbeiderpartiet hadde arbeidet hardt med Sp i Stortinget, først for å skape mest mulig tvil og mistillit mot Syse personlig, så for å friste Sp politisk.

Petter Thomassen skriver:

> *«Arbeiderpartiet var fortsatt ikke fornøyd. (Brønnøysund)-Saken måtte tas opp i Stortinget. Arbeiderpartiet lot ikke saken falle før Arbeiderpartiet igjen hadde overtatt regjeringsmakten. Da var det plutselig ikke så viktig lenger!*
> *Kan det avsløres mer effektivt hva Syse egentlig var utsatt for?»*

Petter Thomassen skriver at «saken og alt oppstusset omkring den medførte en svekkelse av statsministerens autoritet og hans stilling i eget parti» og at det var blitt lettere for de som ønsket å avslutte regjeringssamarbeidet å få dette til tidlig «med en svekket statsminister som måtte bruke tid på å rydde opp i personlige affærer.»

Forfatterne av «Edderkoppen»[1350] reiste spørsmålet om en møbelhandler kan avsette en statsminister i Norge. De tenkte på forsøkene på avsettelsen av Gro, og mente at spørsmålet slett ikke kunne avvises.

En koalisjonsregjering er dessverre en ganske følsom konstruksjon. Alle deltakere bør føle at de er på plussiden hele tiden. Det skal herske *både* et godt politisk forhold og et godt *personlig* forhold. Statsrådene må trives, trives sammen og være motivert, ellers inntrer disintegrasjonskreftene. «Brønnøysund-sakene» hadde forsuret arbeidet og skapt vantrivsel. Den innebar at sammenbruddet kom *meget tidligere enn det ellers ville gjort*, og *under omstendigheter som var langt mindre verdige enn de burde vært*, og derfor langt mer diskrediterende for ikke-sosialistisk samarbeid i den store sammenheng. Det er etterhvert blitt nesten forbausende hvilke rare saker ikke-sosialistiske partier går på: En lekkasjesak, en bensinavgift og (slik de aller fleste husker det) et Blaasenborg-regnskap. (Uten kjøret mot Syse ville antakelig flere av de følsomme overvåkingssaker kommet frem i dagen under denne regjeringen. Dette ville vært så alvorlige saker at vi er overbevist om at regjeringspartiene ville funnet en praktisk måte å holde regjeringen på ikke-sosialistiske hender også gjennom EØS-saken, slik både Høyre og KrF faktisk gikk inn for.)

I virkeligheten har det ligget dypere årsaker bak hver gang. Og i stigende grad har man vært utsatt for

> *«...andre som har fisket i det vannet media fikk rørt opp»*

eller enda bedre: «andre som har rørt opp det vannet media fisker i.»

25.1.6 Oppsummering av begivenhetene

Vi skal nå oppsummere de anklager som ble rettet mot Syse og presentert i løpet av 8 hektiske dager på løpende bånd, samt den ene som ble brukt som «oppvarming» - i omtrentlig rekkefølge:

- *Inhabilitet og dobbeltrolle i Anker-Sønnak-saken* ***(riktig forhold, helt grunnløs kritikk)***
- *Regnskaper til Brønnøysund ikke innlevert i tide* ***(riktig forhold, kritikkverdig, men liten sak)***

[1350] Viggo Johansen og Pål T Jørgensen: «Edderkoppen - historien om en møbelhandler». Aventura 1989. Side 70.

- *Et tredje boligselskap som var holdt hemmelig med antydning om at statsministeren løy* ***(rent tøv, basert på ombrekningsfeil i Aftenposten)***

- *Grov profitt på kjøp av eiendom* ***(totalt feilaktig, sammenblanding av en liten og en stor eiendom)***

- *Lovstridig lån fra selskapet til Syse som aksjonær* ***(riktig forhold, feil tolkning av loven)***

- *Ukorrekt oppløsning av boligsameie i forhold til borettsloven* ***(feil tolkning av loven)***

- *Overdragelse av bygårder uten varsling for eventuell kommunal forkjøpsrett* ***(feil tolkning av loven)***

- *Skatteunndragelse* ***(ulike tolkningsmuligheter vedr hvilket år inntekten skulle føres, selvangivelsen ble godkjent)***

- *En ukjent anklage «som overgikk alle de andre tilsammen», forsøkt plantet i Dagbladet men aldri publisert* ***(rent oppkonstruert sak, se nedenfor)***

- *En helt tilsvarende anklage forsøkt plantet i NRK*

- *To saker med beskyldninger om at Syse benyttet svart arbeide, ingen av dem publisert* ***(rent oppkonstruerte saker, se nedenfor)***

De fire siste sakene er ikke nevnt tidligere. (Det var sikkert også flere påstander som *ble* publisert; vi har neppe funnet alle.)

Det er Jan P Syse selv som har fortalt om at han under 8-dagers perioden fikk henvendelse fra Dagbladet om at de hadde mottatt et tips om et bestemt forhold. Syse hadde som sant var forklart at dette var ham totalt ukjent og 100% usant. Dagbladets journalist hadde gitt uttrykk for at han stolte mer på sin kilde enn på Syse, men at han for ordens skyld ville forelegge saken for avisens advokat siden Syse så sterkt benektet saken. Senere fikk Syse beskjed om at advokaten var kommet til at Syse hadde rett og tipset var feil - så saken ble ikke publisert. Hva om journalisten ikke hadde fått tak i Syse eller unnlatt å kontakte advokaten?

Den ene av de to siste sakene på listen - vedr svart arbeide - gikk det en tid rykter om i pressemiljøet, men de vi har snakket med som hørte ryktene fikk dem aldri verifisert. Det skulle dreie seg om at Syse hadde engasjert en person til å bygge en brygge basert på svart betaling. Denne har ikke vi hatt mulighet til å følge videre opp. Vi kjenner imidlertid til en annen lignende sak som vi har gjennomgått og undersøkt. Denne kommer vi tilbake til nedenfor.

Betrakt nå listen foran. Et titalls saker som dukker opp i løpet av 6-8 dager, nøyaktig én måned etter den første «oppvarmingssaken». «Oppvarmingssaken» var en av to som bygget på et helt reellt forhold. Den som hadde tatt initiativet til den visste selvsagt at den ikke ville føre til noen kritikk. Men den var velegnet som første angrep, fordi den hadde et overraskelsesmoment: «Jøss, har Syse private interesser i dette?» Det ville ta tid før den kunne skytes ned. Ved behending å holde tilbake enkelte informasjoner og forstørre andre, måtte Regjeringen - i dette tilfelle Thomassen - jobbe noen dager med å bringe alle faktiske forhold på det rene. For ikke å levne noe til tilfeldighetene, opptrådte også journalist Alf R. Jacobsen slik at noen kommentar fra Thomassen ble umulig før kokepunktet var nådd, men han kunne hevde at han hadde vært i kontakt med Thomassen hvis noen spurte, f. eks. sjefer i redaksjoner. Jacobsens opptreden er opplagt provokatorisk. Han må ha visst meget godt hva han gjorde. Vi skal siden komme tilbake til ham.

Så - etter at hvert gram av nytte er trukket ut av denne saken, og den har etterlatt seg en generell guffen, defensiv følelse blant ofrene og et forvirret inntrykk om at «var det ikke noe annet kluss med Syse for noen uker siden?» blant folk flest, spiller man ut det eneste kortet med hold i: Brønnøysund-saken. Dette virker bekreftende på de følelser mange satt igjen med etter forrige sak, og overrumpler fullstendig. Syse kommer i skade for å forsøke seg på en bagatellisering, som alle andre enn han selv med rette kunne gjøre. Diskusjonen når toppunktet:

Kanskje ikke en stor sak, men mannen er jo statsminister! Statsministre må vise eksempel for andre og respektere sine egne lover. Men hvem kan bli statsminister hvis man aldri kan gjøre en eneste feil? Osv.

Under dekke av den «ekte» saken hiver man så inn to rent oppkonstruerte, som man vet vil bidra til hysteriet en dag eller to før de faller til jorden. For fortsatt å kaste bensin på ilden og kamuflere at det hadde dukket opp to oppkonstruerte saker kjører man nå hele revisorlisten (Alle som har drevet firma vet hva vi mener: Den første listen som revisor setter opp mens han gjennomgår regnskapene for siden å sjekke andre forhold og undersøke reglene nærmere før han avgjør om det skal bemerkes eller ikke). Alle saker som trenger et minstemål av undersøkelse før spørsmålstegnene kan fjernes kjøres i tur og orden med de aller verst mulige tolkninger og med de størst mulige dimensjoner.

Til slutt skal man kjøre den virkelige «godbiten». En sak som ikke bare var oppkonstuert, men der rollene var fordelt og aktørene utpekt til en god, klassisk «set-up» eller «framing» av offeret[1351] på en måte som ville etterlate ord mot ord, men «bevis» bare til fordel for anklagerne; en sak der Syse aldri hadde kunnet bevise sin uskyld.

Hadde den siste saken kommet alene, ville alle trodd på Syse. Men etter den foregående kanonaden var hans troverdighet kuttet ned bit for bit. Klimaet var blitt slik at man kunne tro hva som helst. Og realiteten i saken var bevisst lagt slik at det ikke var noen overdrivelse. Skattesnyteri er noe mange gjerne vil gjøre, bare noen tør, og alle fordømmer.

Kan noen være i tvil om at denne serien var nøye planlagt?

- *Alle detaljinformasjonene måtte komme fra noen med* ***«unormalt innsyn»****, som hadde samlet i lader for en samordnet innsats (se nedenfor)*

- *Regnskapene måtte være gjennomgått av faglig kvalifisert revisorkyndig eller regnskapsjus-kyndig personell som var innforstått med at poenget ikke var å finne ut hva som* ***var kritikkverdig****, men hva som kunne* ***fremstilles som kritikkverdig***

- *Samme fagkyndige personell må ha bistått i å* ***velge ut delinformasjoner*** *i hver enkelt sak og holde tilbake andre slik at maksimalt negativ tolkning kunne oppnås*

- *Skarpskodde psykologer måtte nøye ha planlagt* ***rekkefølgen*** *av sakspresentasjonene og vurdert tiltakene opp mot Syses personprofil og hans psykologiske terskler dvs hans motstandskraft vis-a-vis psykologisk krigføring*

Alt dette viser at hele Syse-saken fra begynnelse til slutt var kjørt fra en *operasjonssentral* med høy kompetanse i provokativ virksomhet og psykologisk krigføring. Gjennom romavlytting via telefon (se nedenfor) har man kunnet få tilbakemeldinger om hvordan Syse og hans omgivelser reagerte som veiledning for videre dosering. Det er ikke umulig at dette kan ha blitt ledsaget av andre former for psykologisk krigføring som vi ikke vet noe om, men som kan ha skapt ekstra tvil og uvisshet. Det er vel kjent at hardkjøret var en enorm påkjenning for Syse og hans familie.

Denne sentralen måtte ha til disposisjon kanaler som fikk plantet hver enkelt sak tilsynelatende naturlig i hver enkelt redaksjon. Vi tror dette var svært enkelt i tilfellet Alf R. Jacobsen. De andre journalistene som deltok antar vi var helt uskyldige. De fikk nok sakene opp i hendene fra andre, fikk småtips som «ledet dem inn i øvelsen» etc. Og en spesialengasjert juridisk rådgiver i VG ser ikke ut til å ha hjulpet VG det minste med å finne riktig tolkning av og dimensjon på sakene. Vi skal komme tilbake til denne advokaten også.

25.1.7 Syse ble avlyttet

Vi har påpekt foran at noen måtte ha «unormalt innsyn» i Syses affærer for å kunne samle så mye detaljert stoff. Fra før vet vi at Syse *ble* avlyttet, se kapittel 21.38 der vi bl a refererer at fhv statsminister Jan P. Syse i juli 1994 ble spurt av VG om han mente han kunne ha blitt avlyttet i sin statsministertid[1352] og han bl a svarte:

[1351] Vi har ikke en gang noe godt ord på norsk for denne velkjente amerikanske teknikk med å skape og plante bevis som skal felle det uskyldige offeret som ikke blir levnet noe annet enn sitt eget ord på at han er uskyldig.
[1352] VG 7. juli 1994

«- Ja, men dette kappløpet som nå pågår, ønsker ikke jeg å delta i. Jeg har overhodet ingen kommentarer til denne saken. Jeg vil avvente Lund-kommisjonens konklusjoner før jeg uttaler meg om dette temaet, sier Syse til VG.»

VG skrev for egen regning:

«Syse oppdaget avlyttingsspor på sin hjemmetelefon på slutten av sin statsministertid. ... Folk som ringte ham, opplevde å få siste del av samtalen avspilt etter at Syse hadde lagt på...

Syse har aldri ønsket å gjøre noe vesen av de erfaringer han hadde med sin privattelefon som statsminister. Men privat skal Syse ha uttrykt frykt for at han var avlyttet.

De rare telefonopplevelsene opprørte både medarbeidere, partifeller og venner. Foruten at deler av telefonsamtalene kom i reprise for folk i andre enden av røret, var det stadig ulyder og unormal støy i Syses privattelefon....

Syses privattelefon oppførte seg etterhvert så merkelig at Syse til slutt skiftet både telefonapparat og telefonnummer.»

Som referert der, ble saken avfeiet overfor VG av «personer med kompetanse i etterretnings- og overvåkingsspørsmål». Som vanlig ble det hevdet at «tjenestenes avanserte utrustning gjør det lite sannsynlig at det er de som kobler seg inn på linjer på en så amatørmessig måte at det blir oppdaget» og at «Større sjanse er det da for at det er andre interesser, krefter eller enkeltpersoner som har stått bak avlyttingene». Dette var også en av anledningene som Berge Furre i Lund-kommisjonen benyttet til tilsvarende bagatellisering. «Andre interesser?» Var det fremmede makter som lyttet på statsministeren? Hvorfor skulle det tas så lett på det?

Vi har imidlertid en rekke ganger påpekt og underbygget ved tallrike andre saker at det er ikke slik at man kan benytte metoden «romavlytting via telefon» uten risiko for oppdagelse. Vi har også i denne boken lagt frem et selvstendig bevis for dette fra vår egen sak (Flyger-saken, se kap. 21.16.). Dette er grundig påvist også i internasjonal litteratur *og meget vel kjent av norske tjenester*. Likevel har aldri noen av disse advart mot denne kriminaliteten, aldri etterforsket den og langt mindre avslørt noe. Heller ikke i Syse-saken var det annet enn avfeiing å få fra disse hold. Har noen noensinne hørt POT-sjef Hans Olav Østgaard beklage at avlyttingen av landets statsminister ikke ble oppklart? Eller - hvis man tror det er *utlendinger*, som iblant er et alternativ for dem som bagatelliserer - hva har Trond Johansen, sjef for «spesielle tjenester» og liason overfor utlandet - og E-tjenesten forøvrig - gjort for å avsløre dem? Har noen av Tronds venner - Frydenlund, Stoltenberg, Holst, Jagland eller Brundtland - beklaget at de mange angrep mot ikke-sosialistiske politikere - slik som Syse - ikke er blitt oppklart?

25.1.8 Teflon-Brundtland

Kanskje er det fortsatt noen som tror at pressekjøret mot Syse var utslag av helt naturlig, men muligens noe overivrig «oppsøkende journalistikk». Var *det* riktig, ville man vel gjort jobben like grundig - og ivrig - uansett hvilket parti statsministeren kom fra?

Men det er mye rart i journalistikkens verden. Etter at én statsminister var mobbet bort av den kritiske presse, fikk vi en ny. Med spesielle kraftperler og teflon-effekt. En effekt som virker på oppsøkende journalister som rottefangerfløyter på barn fra Hameln.

25.1.8.1 Familien Brundtland A/S

Alle husker Syse-saken. Er det noen som husker saken om familien Brundtland A/S - også kalt «Analytisk Kommentar A/S»?

Nei, det er det nok ikke. Det er ganske pussig, for denne saken ble faktisk kjent *etter* Syse-saken, ca én måned etter, i oktober 1990. Det er også pussig fordi denne saken *var adskillig grovere* enn Syse-saken:

«Analytisk Kommentar A/S» ble stiftet i 1986 av ekteparet Gro Harlem og Arne Olav Brundtland og deres barn for å drive med aksjespekulasjon og selge kommentarartikler[1353]. Skal vi gjette på hvordan Gro's apparat hadde brukt allerede dette *formålet* hvis det hadde vært Syses selskap? Vi synes vi ser det for oss: «STATSMINISTER BRUKER EKTEFELLE TIL Å KAPITALISERE SIN INNSIDEKUNNSKAP OM

[1353] Søndag Søndag 20. oktober 1990.

AKSJEMARKEDET» - «STATSMINISTER PROFITERER PÅ SALG AV FOREDRAG UNDER FALSK FLAGG» - «MULIGHETER FOR FORTJENESTE PÅ LEKKASJER FRA REGJERINGEN».

Vi ville aldri gå så langt, men det er klart at det ikke ville vært uinteressant å undersøke aksjetransaksjoner i regi av «Analytisk Kommentar A/S» sammenholdt med behandling av ulike forvaltningssaker vedrøredne børsnoterte bedrifter. Var det den minste størrelse på virksomheten, ville det vært nær sagt umulig å ikke finne et selskap e. l. som hadde vært behandlet i Regjeringen parallelt med et kjøp eller salg fra Brundtand-regjeringens lille sparebøsse. Men gjorde noen det? Ånei.

Det er heller ikke helt udiskutabelt at statsministerens ektefelle driver syndikalisert kommentarvirksomhet mot betaling. Gjør han det om informasjon han får over frokostbordet? Det skal sikkert ikke mye analyse av artiklene til for å finne noe man kan *påstå* det om. Gjorde noen det, på den måten man fremmet rene *påstander* om Syse? Ånei.

Det ville ikke vært unaturlig om pressen hadde stilt endel slike spørsmål til statsministerekteparet. Kanskje ville de blitt tilfredsstillende besvart. Syse kunne det (utenom Brønnøysund-saken), men han ble aldri gitt tid til å svare. Det er imponerende hvor mer dannet og disiplinert norsk presse ble i løpet av noen få uker! Idag vet vi ikke engang om statsministeren kunne gitt fullgode svar på *disse* spørsmålene.

Det vi derimot vet, er at hun hadde *et meget dårligere svar* på spørsmål om Brønnøysund enn det Syse hadde. Selskapet «Analytisk Kommentar A/S» ble stiftet i 1986, *men ble aldri engang registrert på forskriftsmessig måte i Brønnøysund. Og etter 1986 hadde selskapet til statsminister Brundtland & familie ikke sendt inn ett eneste regnskap.* Det hadde *heller ikke meldt fra om endringer av virksomhetsområde, kapitalutvidelse, ny styresammensetning eller ny forretningsfører.*

Statsministeren hadde mao. brutt hele fire lovbestemmelser, og forholdet hadde pågått i mer enn fire år.

Hun hadde dessuten nettopp overtatt etter Syse, og kunne ikke en gang unnskylde seg med statsministerjobbens mange plikter.

Hva skjedde da Morgenbladet tok opp saken? - *Dette vil jeg ikke kommentere*, sa teflon-Brundtland. Så ble saken referert i Søndag-Søndag, og i en og annen liten notis i andre aviser. Så ble det dødsens stille.

Ingen Alf R. Jacobsen med brøl om at «denne gangen skal vi ta dere» på telefon til Arne Olav Brundtland. Ingen Honerød/Bjerke-duo med daglige øvelser om avsettelse av statsminister Brundtland. Ingen Jabob Jervell som mener å vite at slikt statsministersnusk har med oppavlingen i arbeiderbevegelsen å gjøre. Ingen advokat som blir engasjert av VG for å vurdere hver minste mulighet for snusk. Ingen krav om granskning og politietterforskning. Ingen krav fra Tromsø-ordførere eller andre om Gros avgang som partileder. Ingen argumenter i Sp's landsstyre om at Gro ikke kunne bli statsminister fordi hun ikke hadde full tillit i eget parti. Kort sagt: Ingenting.

I stortingsrestauranten satt de samme journalistene som hadde henrettet Syse og diskuterte hvorfor det ikke var stoff i Brundtland-saken. Snurrige greier.

25.1.8.2 Grosnusk

Grunnen kan ikke ha vært at Gro Harlem Brundtland hadde 100% plettfri vandel tidligere. Det hadde Syse, men det hjalp ikke ham. Men Gro Harlem Brundtland hadde det ikke!

Bare en måned tidligere - mens Syse-saken gikk på det verste - minnet avisen Søndag-Søndag[1354] om at Gro i 1975 var blitt avslørt av Dagbladet for skatteunndragelse. Det var ingen svært stor sak, men helt klar: Hun hadde ikke ført opp privatkjøring med regjeringsbil på selvangivelsen. Dette er noe «alle vet» man skal gjøre. Hun ble således *ilagt straffeskatt*, hvilken man ikke får med mindre ligningsmyndighetene mener det er bevisst unndragelse. Ellers får man i høyden etterligning med tilleggsskatt. *Syse fikk ikke noe av dette.*

I 1975 ble saken slått stort opp av Dagbladet.

Det ble minnet om at Gro nettopp hadde tordnet om behovet for «å verne om samfunnsmoralen» på Kommuneforbundets landsmøte. Selv unnskyldte hun seg med at hun «kjørte svært lite privat». (Akkurat det hadde regjeringssjåfører Ramm siden snakket med sine egne meninger om, og en drosjesjåfør som hadde kjørt den avgåtte statsminister etter regjeringsskiftet i 1981 fortalte at hun var blitt så vant med ekstraservice at hun da vedkommende kjørte henne ikke ville forlate bilen før han hadde lukket opp døren og bukket.)

Det var midt i en periode da pressen avdekket at Ap-regjeringen i 70-årene heftig hadde utnyttet de såkalte «blåkortene» på SAS til gratisreiser for seg selv og familien uten å føre dette på selvangivelsen; at Per Kleppe lot sin svenske kone bruke statens biler vederlags- og skattefritt til familiebesøk i Sverige og at Gro selv brukte

---

[1354] Søndag Søndag 30. september 1990.

Forsvarets jetfly for å rekke partimøter i Norge etter statsoppdrag i Finland. Jetflysaken var den minste og den siste, ikke uhederlig men neppe særlig «musikalsk». Store og fete overskrifter ble det av alt sammen. Unntatt i Arbeiderbladet, som bagatelliserte:

> *«Dagbladet har slått saken stort opp som 'skattesnusk'. Vi synes hele oppslaget er snuskete. For øvrig ber vi alle gode krefter hjelpe til så vi nå ikke havner helt nede på Molbo-stadiet i dette landet».*

I 1975 presterte Statsministerens kontor å hevde at «hun ikke trengte å opplyse til ligningskontoret at hun hadde gratis bil». I 1990 sa det samme kontor v/ sekretær Grete Berget at «Gro måtte ha hatt for dårlige skatterådgivere»!

Men det var i 70-årene, det.

Da hele pressen kastet seg over Syse 15 år etter, og Gro ropte korsfest fra kulissene så høyt hun kunne, var det ikke mange som minnet om disse forholdene. Stort sett ble det med Søndag-Søndag med sin temmelig smale leserkrets. Heller ikke var det noen som unnskyldte Syse med «dårlige rådgivere». Eller noe Arbeiderblad som advarte mot molbo-tilstander da Aftenposten nærmest beskyldte Syse for å lyve fordi han benektet avisens egen ombrekningsfeil!

25.1.8.3 Brudd på alkoholloven

Men selv i 1995 (september) slapp ihvertfall én avsløring om Gro-regjeringen gjennom i media - om brudd på alkoholloven[1355]. «Teflon-effekten» var der fortsatt: Skylden ble lagt på kulturminister Åse **Kleveland** som visstnok var den statsråd som hadde vært på Polet, men Gro var tilstede «som midtpunkt» og burde hatt ansvaret. Og det var ikke mye oppfølging av saken i pressen utenom VG, og helt taust i NRK.

Saken gjaldt et privat julebord for Regjeringens medlemmer med ektefeller 20. desember 1994 i lokaler på Norsk Folkemuseum. Det var kjøpt inn vin og brennevin direkte fra Polet. Ca 25% av de totale utgiftene på nesten 30.000 kroner ble dekket av egenandeler, resten av statskassen.

Norsk Folkemuseum har skjenkerett, og de aktuelle lokaler er knyttet til denne skjenkeretten.

Alkoholloven ble således tilsynelatende brutt på to punkter:

- *Det ble skjenket medbragt alkohol i lokaler knyttet til en skjenkebevilling*

- *Alkohol ble solgt av person uten skjenkebevilling (egenandel av totalkost er forlengst definert inn som salg av alkohol)*

Dette er en høyst ordinær problemstilling som er kjent landet over av hver eneste velforening, ungdomslag eller musikkorps som vil arrangere en fest. og av tusenvis av privatpersoner som har ønsket å feire barnedåp, konfirmsjon eller bryllup utenfor hjemmet. Bestemmelsene i alkoholloven er diskutert utallige ganger i alle slags offentlige organer fra bydelsutvalg til Regjering og Storting og burde være 100% kjent for enhver politiker. Ingen kan selge alkohol uten bevilling. Bevilling er knyttet til en person og et lokale og kan ikke adskilles. Skal man leie et lokale med bevilling, må man be stedets personell stå for både salget og skjenkingen. Vil man selge selv, må man ha bevilling selv. Vil man servere uten bevilling, må man spandere, men ikke i bevillingslokale. Ferdig med det.

Slik er alkolloven. Hensikten er å unngå såkalte «svarte våninger» som også tusenvis av Ap-politikere har snakket seg varme om i alkoholdebatter over hele landet. At det samtidig gjør det svært vanskelig for vanlige folk å feire sin 50-årsdag med flere venner enn de som inngår i OBOS-leiligheten og nesten umulig å holde spleiselag er et sørgelig faktum, men det har altså våre politikere ofret på alkoholpolitikkens alter. Og det er tildelt bøter i massevis for akkurat de samme brudd på skjenkeloven; det mest typiske av de alle: Leie et ordinært selskapslokale, ikke si noe om skjenking til utleieren, og likevel selge alkohol. Strafferammen er fengsel inntil 6 mnd.

Det verste er at den stakkars kulturminister - sikkert under instruks fra statsministeren - forsøker å snakke seg bort fra saken selv i ettertid:

> *«- Fra Norsk Folkemuseum har jeg fått opplyst at de har rett til å servere alkohol til egne og lukkede arrangementer...*

[1355] VG 2. september 1995

...hun hadde ikke noen grunn til å tvile på at det var, og er, tillatt å servere alkohol i lokalene til Norsk Folkemuseeum...
- Inntil det motsatte er bevist, har Norsk Folkemuseum og vi holdt oss innenfor reglene, hevder Kleveland.»

Selv i ettertid vet altså landets kulturminister ikke at skjenkebevilling ikke er noe som tildeles et lokale, men bestemte personer for bestemte lokaler! Finnes det ikke en sosialminister i denne regjeringen som kan opplyse kulturministeren?

Saken ble ikke bedre da VG neste dag[1356] kunne bringe kopi av Klevelands regning til statskassen for utlegg til drikkevarer. Det var ikke vedlagt originalbilag fra Vinmonopolet! Regningen var hverken attestert eller anvist. Begge forhold er i strid med statens regnskapsregler. Departementsråd Bjørn T. Grydeland ved Statsministerens kontor unnskyldte seg med at det også var blitt innbetalt egenandeler på statens konto og at inn- og utbetalingene var «bare teknisk». Men jo mer man knytter Klevelands regning til innbetalte egenandeler, jo mer klart er det at alkoholen var *solgt* i strid med alkoholloven!

I mellomtiden hadde man mobilisert Folkemuseets styreformann Peter **Butenschøn** som uttalte:

«Museets medarbeidere foresto all servering og skjenking, og hadde således selv ansvaret for å håndtere bevilling. Det er ikke nødvendig å innhente skjenkebevilling når museet som eier selv er vertskap for lukkede arrangementer.»

Han hevdet også at det var Folkemuseet som hadde planlagt arrangementet. Men VG kunne opplyse at firmaet som sørget for kulturelle innslag hadde fått oppdraget fra Kulturdepartementet, og at kokken som lagde maten fikk oppdraget fra Åse Kleveland. I tillegg til at Kleveland kom med alkoholen.

Vi synes nok advokat Christian J. Aubert i Forbundet for Overnattings- og Serveringsnæringen har et poeng når han påpeker:

«- Det blir for dumt å hevde at Norsk Folkemuseum sto som arrangør. Man inviterer ikke Regjeringen og så kommer statsråden bærende på alkohol i bøtter og spann. Regjeringsmedlemmene har forøvrig betalt for alkoholserveringen - og da skal det uansett foreligge en skjenkebevilling.»

Det ble iverksatt en slags politietterforskning, men etterforskerne slo seg til ro med museets forklaring om at de var vertskap. Dermed er det i rettspraksis innført et trylleord som gjelder foran loven. Har dere merket dere det, alle innehavere av «svarta våninger»! Dere trenger bare si at dere er vertskap, da gjør det ikke noe om vertskapspliktene delegeres i sin helhet til gjestene, som kan medbringe både kokk og musikk og brennevin i bøtter og spann. Så kom det noe godt ut av saken for noen!

Og der sluttet det. Ingen graving fra hysteriske media i alle Regjeringens, Gros og andre regjeringsmedlemmers selskaper for å se om det fantes lignende forhold. Eller var det som vi tror, at den «gravegruppa» som ble brukt i Syse-saken satt et helt annet sted under en helt annen kommando, som denne gangen ikke hadde noe motiv for å bistå?

25.1.8.4 *Diskreditering og tildekking*

Trenger vi stave helt ut hva disse historiene forteller oss? La oss gjøre det, for sikkerhets skyld:

- *I 1975 var Ap-regjeringen i full oppløsning. Internt i Ap var de gamle bakmennene som styrte opbyggingen av «den fjerde tjeneste» i indre eksil og alle tjenestens ressurser innrettet på å skaffe tilbake makten i partiet. Den hadde ennå ikke bygget opp sitt apparat for å kontrollere norsk presse. Per Kleppe, Trygve Bratteli, Annemarie Lorentzen og Knut Frydenlund pluss 12 andre statsråder kunne ikke beskyttes mot «blåkort»-saken, og Gro måtte tåle søkelys på sitt skattesnusk - om enn på et forholdsvis rimelig nivå. Ingen av disse sakene medførte den typen hets som Syse fikk.*

- *I 1990 var «den fjerde tjeneste» 100% operativ og siden 1981 100% samkjørt med Ap-ledelsen under Gro's regime. Våpnene var forlengst rettet mot de ikke-sosialistiske partier, og motiveringen for å avskaffe Syse-regjeringen meget sterk. Systemet ble satt inn for å plante en riktig, en rekke feiltolkede og flere rent forfalskede anklager mot Syse. Et profesjonelt og offensivt diskrediteringsapparat i arbeid, som man kjenner det fra internasjonal litteratur.*

- *Men i 1990 klarte «den fjerde tjeneste» ikke bare å* ***overdrive*** *Syse-saken fra nesten ingenting til en vanvittig heksejakt, men den klarte også å* ***tildekke*** *ekteparet Brundtlands egen sak selv om den var* ***mer alvorlig enn Syses*** *til absolutt ingenting og dermed* ***tildekke Ap-lederens åpenbare dobbeltmoral*** *- som er dét faglig bevisste pressefolk alltid sier er forutsetningen for at de vil grave i politikernes skittentøy.*

Dette viser at media i 1975 behandlet denne typen saker med like kritisk søkelys uansett parti (husk Willochs industriforbundslønn, ingen gikk fri den gangen), men i 1990 ble det heksejakt av det da det gjaldt Syse, men ingen verdens ting da verre forhold en måned senere ble avslørt om Brundtland. Hvorfor? Alt tyder på at noen har klart å skaffe seg en form for kontroll over media. Vi vil gjerne se bedre forklaringer presentert, i lys av alle andre opplysninger.

Vår tidligere liste over diskrediterte topp-politikere (se kap. 21.45) må også sees i denne sammenheng i nytt lys:

Diskreditering i 60- og 70-årene (Gustavsen, Borten og Kristiansen): Gustavsen og Kristiansen ble tatt ved hjelp av rene rykter, Borten ved hjelp av pressen. Bare en av tre ganger klarte man å erte opp pressen.

Diskreditering i 80- og 90-årene (Presthus, Nordengen, Bye, Heggen Larsen og Syse): I *samtlige* tilfelle ble det aller meste av media benyttet.

Vi er fristet til å si som Perry Mason: «We rest our case». Men det er slett ikke tiden for det. Her kommer mer:

25.1.9 Også kjent fra andre land

Vi har vist at Syse *bare er den siste i en lang serie* av diskrediterte topp-politikere i Norge. Vi har vist at det pussig nok bare er «renegatene» Ronald Bye og Tove Heggen Larsen med Ap-tilknytning som er på denne listen, selv om det kunne vært *minst* like gode grunner for å gå løs på f. eks. Ap-dronningen selv. Vi har vist at det i Syse-saken må ha eksistert en operasjonsledelse, der etterretning, juridisk/regnskapsmessig kompetanse, psykologisk kompetanse og virkemidler for å plante saker i norske redaksjoner sitter samlet. Vi har vist at denne operasjonsledelse har skaffet seg en helt annen kontroll over pressen enn i 60- og 70-årene, og at denne også har skaffet Gro Harlem Brundtland en «teflon-drakt» som alt preller av på. *Intet galt skal komme i pressen om Gro!!*

For det tilfelle at noen på dette stadium av lesingen fortsatt skulle tvile på at *hemmelige tjenester* er i stand til å blande seg inn på statsministernivå etc., skal vi nå rette blikket mot utlandet:

25.1.9.1 Sterkere enn MI5

Vi kan ikke være helt sikker på hvem som har lært av hvem (vi minner om at diskrediteringsaksjonene i Norge har pågått helt fra Finn Gustavsen på 60-tallet), men vi har ihvertfall oppdaget én gang - i 1974 - da Trond Johansens gode kolleger over Nordsjøen, MI 5, planla en *helt tilsvarende* aksjon mot statsminister Harold Wilson (det er stort sett omvendte forhold i UK når det gjelder politikk og hemmelige tjenester). Fra «Guinness' Book of Espionage»[1357]:

> *«Det hevdes at en gruppe MI5-tjenestemenn i 1974 faktisk klekket ut en sammensvergelse om å kaste Harold Wilson som statsminister. Denne gruppen, som vi understreker aldri var stor, planla å lekke til pressen diskrediterende konfidensiell informasjon om Wilson, hans regjering og viktigste støttespillere i fagbevegelsen.. Beskyldninger om at Wilson var mistenkt for å være Sovjet-agent mente man med sikkerhet ville få ham til å skrive ut nyvalg uten noen sjanser til å drive effektiv valgkamp.*
>
> *Sammensvergelsen ble stanset ved at overordnede MI5-tjenestemenn nektet å ha noe med den å gjøre. Da saken kom til etatens toppsjefs kunnskap noen år senere ble flere av de innblandede disiplinert, men forsinket. Harold Wilson, som ihvertfall hadde en anelse om saken, tilga tjenesten aldri. Etter at han gikk av i 1976 (en avgang som ikke hadde noe å gjøre med press fra tjenestene), fremsatte han en rekke beskyldninger mot MI5, og søkte endog assistanse av CIA for å finne ut om noen av deres operatører hadde vært implisert.»*

[1356] VG 3. september 1995

[1357] Mark Lloyd: «The Guinness Book og Espionage». Da Capo Press, New York 1994. Side 216. Sitatet oversatt av oss.

Men i Norge vet vi jo at vi ikke har noe så ubehagelig som overordnede tjenestemenn som er i stand til å stoppe noe som helst. Trond Johansen var mektigere enn E-sjefen, og Iver Frigaard var mektigere enn POT-sjefen. Begge var på et helt annet, mye viktigere, mye mektigere og helt ulovlig kommandonett som under en ikke-sosialistisk regjering fører til Youngstorgets katakomber. Der var det neppe noen som fikk kalde føtter.

Vi merker oss at Wilson søkte hjelp fra CIA - ikke britiske tjenester. Heller ikke det britiske Kongehus stolte på britiske tjenester da det fikk mistanke om avlytting av de kongelige. I 1992 ansatte prins Charles et uavhengig, privat sikkerhetsfirma for å rydde opp i Kensington Palace (se kap. 23.5.3.)! Vi skulle ønske at og norske høyesterettsdommere/granskere snakket like ofte med britiske prinser og statsministre som Trond Johansen snakker med MI5/MI6!

25.1.9.2 Spansk E-tjeneste avlyttet Kongehuset og andre

Den spanske avisen «El Mundo» har de senere årene avslørt en lang rekke tilfelle av korrupsjon og maktmisbruk ved den spanske sosialistregjeringen.

Avsløringene er for det meste gjort av journalistene Antonio **Rubio** og Manual **Cerdán**, forlengst utropt til Spanias «Woodward og Bernstein».

Blant avsløringene var at den spanske miliære E-tjenesten, CESID, hadde avlyttet kong Juan Carlos, en tidligere utenriksminister og en rekke journalister, advokater og forretningsmenn[1358]. Da dette ble bevist, hevdet regjeringen at det dreide seg om «biprodukter» under rutinemessig avlytting av den spanske «radio-elektriske sfære» og ikke ulovlig. Men «El Mundo» kunne senere avsløre at CESID hadde eksplisitte fullmakter til å avlytte privatpersoners telefoner, åpne deres post og på andre måter krenke privatlivets fred. En av journalistene som er blitt berømt for avsløringene sa:

> *«Jeg tilhører selv venstresiden og har alltid gjort det. De sakene vi har avslørt, finnes jo der. Vi har dokumentert alt. Jeg anser ikke PSOE (sosialistpartiet) for å være et korrupt parti, men det finnes folk i systemet som er det....*
> *Etter min oppfatning må disse folkene ha trodd at staten var deres.»*

25.1.10 Hvordan siste spikeren skulle settes i kisten

Midt under Syse-saken fant følgende sted:

En journalist som jobbet for tjenestene innkalte en småkriminell mann til et møte på sitt kontor. Mannen hadde ved flere anledninger tidligere jobbet som provokatør for tjenestene (og for journalisten).

Journalisten dikterte et brev som provokatøren skrev ned og som han deretter egenhendig undertegnet for selv å sende det tilbake til samme avis og samme journalist.

Innholdet gikk i korthet ut på at provokatøren tidligere skulle ha jobbet svart for statsminister Jan P. Syse og at han ønsket å fortelle om det til vedkommende journalist for å få det på trykk i avisen.

Den siste spikeren skulle settes i kisten for Syse som statsminister og den ikke-sosialistiske koalisjonen.

Av årsaker som vi ikke kommer inn på her (men det var hverken tjenestene, vedkommende avis eller journalisten som stoppet det), ble brevet aldri sendt. Det ble likevel gjort helt klart til å postlegges.

Denne saken skulle i et nøtteskall vise hvordan Ap/tjenestene arbeider i Norge for å sikre seg makten og bli sittende ved makten.

25.1.11 Aktørene

Vi skal nå se litt nærmere på enkelte av aktørene i Syse-saken. Vi kjenner flere av dem igjen fra en rekke andre sammenhenger i denne boken. Det er nok ikke bare fordi Norge er et lite land:

25.1.11.1 Klassekampen

Flere av aktørene i Syse-saken hadde bakgrunn fra Klassekampen, selvsagt først og fremst Alf R. Jacobsen og Finn Sjue. Tidligere journalister fra Klassekampen dukker forøvrig opp i andre media rett som det er og har en

[1358] Aftenposten 13. juli 1995

egen evne til å få arbeide med «hysj-Norge». La oss derfor her gå gjennom hva slags «journalistskole» Klassekampen er[1359].

Avisen «Klassekampen» kom ut første gang i februar 1968 i forbindelse med bruddet med SF. Redaktører var Anders M Andersen og Finn Asheim. Senere ble Sigurd Allern eneredaktør, men det var bare en formalitet ihvertfall fra 1972 da avisen ble ukeavis og Finn Sjue ble den virkelige redaktør. Sjue ble også formelt redaktør fra januar 1973. I løpet av et par år steg opplaget fra 10.000 til 20.000. Etterhvert ble også Sjue mer en gallionsfigur. Hans viktigste oppgave ble å være AKP's sekretær, men ringte inn politiske direktiver og rettelser/godkjenninger til redaksjonen. Den som i størst utstrekning hadde det reelle redaktøransvaret var Roald Helgheim.

Gjennom store deler av 70-årene ble Klassekampen distribuert ved hjelp av egne m-l-bud. I virkeligheten var det økonomiske grunner for dette fra begynnelsen av, men det ble presentert som et sikkerhetstiltak for å få skikkelig oppslutning fra de ideologisk bevisste. (Ved ordinær distribusjon var man angivelig redd for at Overvåkingspolitiet ville få alle navnene.) Alle partimedlemmer *måtte* abonnere, og det var en ideologisk plikt å gå bud. Noen gikk i timevis i mange år, drillet til det ytterste i klandestin opptreden. Noen mente at budsystemet også var en strategisk forberedelse til et illegalt landsomfattende nettverk. Men det var ikke mulig å holde gløden mer enn noen år. Gjennom 80-årene måtte hele systemet gradvis avvikles.

Klassekampen var ingen vanlig avis, og Sjue var ingen redaktør med selvstendig ansvar og redaktørplakat. Han måtte følge detaljerte redigeringsdirektiver fra partiledelsen. Regel nr 1 var at alt stoff fra partiledelsen skulle rett på trykk; det var ikke en gang adgang til å endre en mellomtittel. Deretter vedtok partiledelsen en detaljert prioritering av stofftyper og hensikten med å bringe hver enkelt type stoff.

Journalister ble valgt etter lojalitet - kalt «politisk styrke», ikke journalistisk ferdighet. Man trengte også en rekke andre fagfelt i avishuset: Sosionomer, lærere, leger, jurister, psykologer og filmfotografer. Men for alle gjaldt det at de først måtte «kadervaskes» og «skrubbes» for å passere lojalitetsnåløyet, og den faglige kompetansen kom etterpå. En fotograf med lang praksis ble plassert som typograf, og hans virkelige fag først «oppdaget» lenge etterpå. Alle arbeidet for luselønn under parolen om at et «korrekt klassestandpunkt» ga styrke til å jobbe hardt, tidlig og sent. Den som ble utslitt og ville slutte var en «sviker», det måtte være noe galt med klassestandpunktet. Finn Sjue håndhevet dette hardt og brutalt. Og i likhet med redaktøren var det intet som het journalistisk frihet eller presseetikk. Det var propaganda man skulle drive.

Rune Ottosen og Bjørn Westlie skriver i boken «m-l»:

> *«En journalist i Klassekampen skulle være journalist av en ganske annen type enn den man fant i andre aviser. Klassekampen skulle være et propagandainstrument og en organisator av arbeiderklassen for å få den til å tilslutte seg AKP. I lys av dette ble også journalistene vurdert som verktøy og ikke som selvstendige skribenter med kreativiet ut fra egne premisser. Journalistene skulle være partifunksjonærer med lojalitet til partiet og dets målsettinger mer enn noe annet...*
>
> *Bare et lite mindretall av journalistene i Klassekampen var det første året organisert i Norsk Journalistlag. Årsaken til at noen fikk lov til å organisere seg, var ikke at deres faglige rettigheter skulle sikres, men at de skulle drive politksk arbeid i Journalistlaget i oslo.*
>
> *I Klassekampen fantes det ingen fagforeninger eller det en vil kalle normalt bedriftsdemokrati. Det var den demokratiske sentralismen som styrte bedriften. Det var partiets organer som avgjorde alt gjennom politiske kommisærer, partifunksjonærdirektiv og partiavdelingene...*
>
> *Den sterke mann i ole Deviks vei var den gang den mektige og myndige Sverre Knutsen som fungerte som en slags politisk vaktmester og holdt overoppsyn med stedets aktiviteter...*
>
> *I den atmosfæren som rådet i Ole Deviks vei var det ikke mye rom for lønnsforhandlinger eller diskusjoner om arbeidstid. det skulle jobbes så lenge det var nødvendig, alt annet ble stemplet som politisk avvik.»*

Særlig i perioden 1977-78 gjennomførte man meget strenge sikkerhetstiltak. Det var nattevakter i alle AKP-virksomheter. AKP-medlemmer tok selv ansvaret for å vaske lokalene - ingen utenforstående skulle slippe inn! Navnene på journalistene ble ikke nevnt i avisen. Flere ganger ble det dokumentert at enkeltmedlemmer av AKP og partiets lokaler ble avlyttet. Helt til 1980 var det hemmelig hvor redaksjonen faktisk var! Offisielt var den i

---

[1359] De fleste av opplysningene i dette underkapittel fra Rune Ottosen og Bjørn Westlie i antologien «(ml)», Ad Notam 1989. Side 166.

Øvregate 7, og der var det alltid en journalist på skift for å skape inntrykk av at dette var redaksjonen! Selve partiet var enda bedre skjult. Det ble brukt dekknavn og koder i telefonsamtaler etc.

Etterhvert fikk journalistene bruke navn i reportasjene, men da skulle det være dekknavn. Disse ble også brukt når man ringte ut.

Først da Sigurd Allern tiltrådte som redaktør ble Klassekampen «normalisert» og folk fikk bruke sine egne navn etc. Da gikk også journalistene inn i Norsk Journalistlag under eget navn. AKP (m-l) hadde skiftet til «masselinja».

25.1.11.2 Alf R Jacobsen

Mannen som startet hele Syse-saken med en runde oppvarming heter Alf R. Jacobsen. Han beskriver seg selv som «halvstudert røver»[1360] som tidligere hadde arbeidet bl a i Finnmark Dagblad i Hammerfest, Ny Tid (Nord-Norge-kontoret) og altså Klassekampen før han begynte i VG i 1985. Da hadde han også være freelance-journalist i mange år og skrevet en rekke bøker. Bøkene kan utenom romanen «Kharg» (1988) klassifiseres i to kategorier: «Avsløringer» av fremtredende næringsdrivende, slik som «Eventyret Anders Jahre» (1982), «Dynastiet Bergesen» (1984), «Børshaiene» (1985) og «Kampen om Kosmos» (1986), og «avsløringer» om det hemmelige Norge, slik som «Muldvarpene» (1985), «Svartkammeret» (1988), «Iskyss» (1991) og nå sist hvitvaskingen av E-tjenesten i «Mistenksomhetens pris» (1995), se kap. 25.11 om denne.

Næringslivsbøkene er både grundige og ensidige, tydelig skrevet av en person med svært kritisk syn på næringsdrift, og med detaljerte og omfattende kunnskaper. Det er liten tvil om at han må ha hatt særdeles gode kilde, men neppe på næringslivssiden! Og bøkene om de hemmelige tjenester viser minst like gode innsidekilder. Flere av dem handler om konfliktene mellom E-tjenesten og Overvåkingspolitiet, og da, kan Jacobsen ikke skjule at hans sympati ligger hos E-tjenesten, Vilhelm Evang og Trond Johansen. En gjennomgang av hans journalistikk (se bl a kapitlene 19, 20.4.16, 25.11 og 25.19.13 m m) viser også helt uvanlig gode kilder i E-tjenesten og stort sammenfall med interessene til det vi i denne boken har avslørt som «den fjerde tjeneste», med enkelte unntak der han tilsynelatende opptrer som «tjenestedødare» (men selv da i virkeligheten kun som «POT»-dødare!). Alf R. Jacobsen er blant de norske journalister vi synes har et særdeles usunt forhold til sine kilder i det hemmelige Norge, dvs til E-tjenesten. Det var således ingen overraskelse at det var han som startet Syse-saken. Både denne saken og enkelte senere produkter fra hans hånd reiser spørsmålet om hvem det er som yter tjenester til hvem.

Selv sa han til Søndag-Søndag[1361] at VG (han selv?) ble tipset om Anker-Sønnak-saken gjennom «en henvendelse». Dette skal ha ledet til oppdagelsen av Syse som «en av investorene». Hvis det er sant, må jo Jacobsen også med en gang ha sett hvor bagatellmessig Syses rolle var og at den var helt uten forbindelse med oppdelingen av selskapet som medførte at driften ble belastet ordinære husleieutgifter.

Avisen spurte om han «hadde kokt suppe på en spiker». Men det benektet han.

Han hevdet imidlertid at han hadde «konfrontert Syse med saken»:

> *«Og hva skjer? Han blir rasende! Han øver et voldsomt press på oss for at vi ikke skal trykke saken. Vi ble forbløffet. Vi undret oss over hans dømmekraft. Etter lange interne diskusjoner trykket vi saken. Det var redelig journalistikk.»*

Vi kjenner for vår del ikke noe til hans samtale med Syse, men vi har lest Petter Thomassens beskrivelse av den samtalen Jacobsen hadde med ham (se foran). Om Syse var blitt utsatt for det samme, tror vi han kan ha hatt god grunn til å bli rasende!

Også Blaasenborg-saken kom ifølge Jacobsen til VG i form av «et tips». Om denne og hele resten av Syse-historien sa han til Søndag-Søndag at alt VG hadde skrevet var korrekt, og fikk spørsmålet:

> *«- Korrekt? Senere har det versert en rekke spekulasjoner som har vist seg å være langt fra korrekte!*
> *- Syse nektet oss innsyn. Vi fikk ikke snakke med ham, bare hans pressetalsmann. Det reiste mange tvilsspørsmål, men vi har alltid forelagt alle spekulasjoner for ham - og vi har ikke påstått at ting var slik eller sånn. Vi har aldri lagt skjul på overfor våre lesere at det er forskjellig syn på lovverket.»*

[1360] Søndag-Søndag 29. september 1990
[1361] Søndag-Søndag 29. september 1990

Men det er ingen unnskyldning for å spre ugrunnede spekulasjoner om uhederlighet at offeret velger å uttale seg via en pressetalsmenn, eller at avisen tar mindre forbehold på side 43. Det er overskriftene som teller! - Akersgatens gapestokk!

Vi merker oss også at Jacobsen i sin fremstilling av sin objektivitet sier - fortsatt til Søndag-Søndag:

> *«Vi skal øve kritikk både til høyre og venstre...»*

Antakelig er det trykkfeil i intervjuet. Jacobsen må ha sagt «kritikk mot Høyre og Venstre». Det gjaldt ihvertfall ikke Arbeiderpartiet, for bare 3 uker etter at dette intervjuet kom på trykk ble det kjent i Morgenbladet og Søndag-Søndag at Gro Harlem Brundtland hadde et mye verre forhold til Brønnøysund enn Jan P. Syse. Men da var Jacobsen ikke interessert...

25.1.11.3 Finn Sjue

Finn Sjue var med i den daglige ledelsen av Arbeidernes Kommunistparti (m-l) fra dets stiftelse i 1973 til et stykke ut på 80-tallet[1362]. Men han var ikke med i m-l-bevegelsen fra begynnelsen. De virkelige gründerne var den gruppen som overtok makten i SUF i 1968 og brøt med SF og omdannet organisasjonen til SUF (m-l) året etter: Tron Øgrim, Pål Steigan, Sigurd Allern og Sverre Knutsen. Sjue kom imidlertid også med i SUF (m-l)-ledelsen på et senere tidspunkt. Som nevnt foran, ble han raskt Klassekampens reelle redaktør, men fikk siden jobben som partisekretær i tillegg og måtte redigere avisen pr telefon. Han har både under redaktøransvaret og direkte som journalist stått for en lang rekke «avsløringer» om det hemmelige Norge og om Forsvaret og NATO. I 1981 ble han med 3 mot 2 stemmer av Høyesterett dømt til 10 måneders ubetinget fengsel for avsløringer i forbindelse med «Team-Work»-øvelsen i 1976[1363].

Det var altså Sjue som skulle sørge for å oppkonstruere en sak som skulle bli siste spiker i Syses kiste. Sjue gjorde også sitt ytterste for å få flere partifeller av Syse til å avgi negative uttalelser mot ham.

25.1.11.4 Annæus Schjødt

Vi minner om at Petter Thomassen i sin bok skrev

> *«Det ble etter hvert også kjent at VG hadde engasjert advokathjelp for å hjelpe til med å kommentere spørsmål og utrede de tildels vanskelige juridiske spørsmål som dukket opp i Syse-saken.. Advokatene fikk altså betalt fra VG for å si sin mening i VG i en sak som VG hadde tatt initiativet til, og som VG kjørte så knallhardt mot statsministeren. Er det slik at moralens voktere unndrar sine egne? VG's lesere ble ikke gjort kjent med at det var betalte advokater som opptrådte i pressen og som nærmest betraktet VG som sin klient. Dagbladet kunne imidlertid etterhvert avsløre sammenhengen.»*

Advokaten var fra begynnelsen av h. r. adv. Ole Løken. Senere kom også advokatfirmaet Annæus Schjødt inn i samme rolle, offisielt ved Schjødts arvtaker og høyre hånd Cato Schiøtz. De to skrev i et innlegg i Aftenposten[1364]:

> *«1. Forut for fredag 21. september hadde ingen i advokatfirmaet Schjødt deltatt i debatten omkring statsminister Syses forhold. Annæus Schjødt var spurt av NTB om han i påkommende tilfelle ville være tilgjengelig fpr kommentar, og Cato Schiøtz hadde gitt en kort generell orientering til Aftenposten.*
>
> *2. Fredag kveld ved 19-tiden ble Cato Schiøtz oppringt fra VG. Løchen-rapporten var ventet rundt kl 2030, og han ble anmodet om å komme til VG's redaksjon og foreta en faglig vurdering av rapporten. Dette var et vanlig juridisk oppdrag: for VG var det naturlig å forespørre en advokat om å forestå en uhildet vurdering av Løchens konklusjoner.*
>
> *3. Cato Schiøtz var i VG's redaksjon fra ca kl 2030 til ca kl 0200. Han vurderte selvsagt raporten på et fritt og uavhengig juridisk grunnlag - i overensstemmelse me VG's forusetning»*

1362 Sverre Knutsen i antologien «(ml)», Ad Notam 1989. Side 143.
1363 Rune Ottosen og Bjørn Westlie i antologien «(ml)», Ad Notam 1989. Side 196.
1364 Aftenposten 1. oktober 1990

Fredag 21. september er «tilfeldigvis» den dagen Setsaas hadde sitt møte med Frigaard, da han fortalte om Mossad/E-tjeneste-aksjonene mot ham og sine kunnskaper om Lillehammer-saken/Mike Harari. Dette medførte at Frigaard fikk et umiddelbart behov for å ha møte med Annæus Schjødt den påfølgende mandag 24. september. Det er svært interessant at det også var 21. september ved 19-tiden advokatfirmaet Schjødt engasjerte seg i Syse-saken! (Og at det var i denne perioden iflg. Urdal at Schjødt iblant var på besøk hos Frigaard 2-3 ganger i uken.)

Forlagsdirektør Andreas Skartveit tok opp de etiske spørsmål ved advokater som engasjereres av spesielle parter mot betaling og så fremstilles som «objektiv» ekspertise:

> *«Til Dagbadet sier Ole Løken, som har ytra seg klårt pg sterkt i i NRK i Sysesaka, at han i denne saka har spela advokatens rolle og følgt sin klients målsettingar....*
> *Det Løken no seiar er at han, som engasjert spesialist og advokat, ser på VG som part i saka, i rettsleg forstand, ettersom han ser på seg sjølv som advokat i rettsleg forstand. Ein part, i rettsleg forstand, er ikkje uavhengig.*
> *Samtidig med at han er det, er han også uavhengig ekspert i NRK. Det er oppsiktsvekkjande, og det reiser spørsmål. På leiarplass seker Dagbladet at han dermed steller seg i same posisjon som Håkon Løchen, som var engasjert av Syse. det er ikkje sant. Når vi las utgreiinga frå Syse-Løchen, visste vi kven han var. Han hadde sagt frå om det, og fått kjeft for det. Når vi høyrde VG-Løken i NRK visste vi ikkje kven vi høyrde, vi visste ikkje at han spela advokatrolle for VG, og difor var så hard mot Syse...*
> *Cato Schiøtz uttalar seg meir forsiktig enn Ole Løken, og han seier han kjenner seg fri andsynes klientens målsettingar. Men også han har hatt betalt oppdrag av VG, og uttaler seg i NRK som Løken.»*

Men Annæus Scjødt og Cato Schiøtz fastholdt at Schiøtz uttalte seg til VG (og senere til Ukeslutt, Dagbladet og Bergens Tidende) «på fritt og uavhengig juridisk grunnlag». De fortsatte i sitt felles innlegg i Aftenposten:

> *«Advokater har profesjonell etikk. En del av denne går ut på at de står inne for sine faglige uttalelser, både overfor klientene og overfor almenheten. Kravet til advokatenes integritet tilsier st de ikke lar seg kjøpe til å fremme synspunkter de ikke har. Det Skartveit ikke skjønner, er at det er mulig å betale for arbeidet med å foreta en uhildet vurdering av en annen advokats utredning. Det har VG tilbudt å betale for. Og det har VG fått.»*

Vi fristes til å sitere Stutum. «Store ord flyr forbi!» Dette er - for å si det mildt - en særdeles uvanlig oppfatning av objektivitet og uhildethet. Det Schjødt/Schiøtz forøvrig unnlater å gjøre oppmerksom på, er at de dessuten er VG og Aftenpostens faste advokatforbindelse. Når de f. eks. prosederer injuriesaker for en av disse avisene, er de da «helt uhildet og objektive» slik at man forsåvidt like gjerne kunne avskaffet både motpartens advokat og dommeren? Når kan man da vite om en advokat fra dette firmaet opptrer som partsrepresentant og når som uhildet? Vi må jo vente at de i hver enkelt innlegg, svar, prosedyre eller bemerkning begynner med: «Goddag, i dag er jeg uhildet», eller «Idag representerer jeg min klients syn», for det er tydeligvis ikke av betydning om *man er engasjert av en klient* eller ikke?

Eller kan det være slik at det *akkurat på dette tidspunktet* var av avgjørende betydning å styrke troverdigheten til det VG og NRK hadde presentert, f. eks. fordi Senterpartiet hadde innkalt til Landsstyremøte og «noen som snakket sammen» hadde fellesinteresser i å få avskaffet Syse-regjeringen?

25.1.12 Kronologisk oversikt over Syse-saken m v

For den som ønsker et nærmere selvstudium av de mange spesielle begivenheter i Syse-saken sammenholdt med andre relevante forhold har vi utarbeidet en kronologisk oversikt:

1987: Ronald Bye utgir «Sersjanten» og legger ikke skjul på at han vet meget mer

1988: CC utgir «Vår hemmelige beredskap»

1989: Viggo Johansen og Pål T. Jørgensen: «Edderkoppen»

1989: Tungtvannssalget til Israel kommer i et kritisk lys

04.10 1989: Lysebu-erklæringen fremlegges

16.10 1989: Syse-regjeringen utnevnes i Statsråd.

Høst 1989: Johan M Setsaas inngår avtale med Leseselskapet A/S om bokutgivelse

Høst 1989: Vegard Bye henvender seg til Riksadvokaten vedr Lillehammer-saken og hovedmannens identitet. Iver Frigaard (POT) forfalsker historien: Sier at politiet under etterforskningen hadde utelukket Harari. Det motsatte var sant. Han var identifisert og etterlyst. Riksadvokaten modifiserer versjonen (ikke nok grunnlag for å identifisere), og må derfor ha behandlet saken.

Jan 1990: Det etableres kontakt mellom Bye, Setsaas og Aamodt i Leseselskapet A/S om Lillehammer-saken. Avlyttet møte mellom de tre. To «Harari»-kjennere møtes!

Vår 1990 : Vegard Bye utgir boken «Forbuden Fred» der Harari identifiseres

06.06.90: Justisminister Else Bugge Fougner feilinformerer Stortinget vedr hovedmannen på Lillehammer

1990: Per Olav Reinton: Bok om E-folk i alle redaksjoner

Sommer 90: Hans Henrik Ramm m fl flytter inn på Slemdal der det opprettes kontorer og opererer personer som direkte eller via nær tilknytning representerer det aller meste av truselbildet for «den fjerde», sett fra dennes synspunkt

Høst.90: Karstad-utvalgets rapport (om det ikke-legale ytre apparat) på vei til Regjeringen, og rykter om avsløring av Mossad/asylsøker-saken verserer

14.08.90 (ti): Alf R. Jacobsen konfronterer næringsminister Petter Thomassen med Anker-Sønnak-saken, «vi skal ta dere nå».

16.08.90 (to): VG kjører saken med verdenskrigsoverskrifter, hverken Syse eller Thomassen kommer til orde

16.08.90 (to): Thomassen sender etter oppfording VG fax med detaljert orientering om saken.

18.08.90 (lø): Thomassens svar kommer på trykk. Saken dør langsomt ut over noen uker

29.08.90 (ti): Utenrikskomitéen på Afrikatur. VG: Gro Harlem Brundtland og Anne Enger Lahnstein «snakket forholdsvis fortrolig sammen om regjeringssituasjonen»

14.09.90 (fr): VG kjører Brønnøysundsaken med verdenskrigsoverskrifter.

15.09.90 (lø): Syse engasjerer revisor og advokat

15.09.90 (lø): Aftenposten påstår «tredje bygård». Syse nekter, Aftenposten kjører likevel. I ettermiddagsorganet dementeres saken, som skyldtes Aftenpostens egen ombrekningsfeil.

17.09.90 (ma): NRK-radio (Honerød): Når må Syse gå?

17.09.90 (ma): Aftenposten på lederplass: Syse må gå!

18.09.90 (ti): Karstad-utvalget avgir innstilling

18.09.90 (ti): Dagbladet med «Syses hyttekupp». Stort oppslag, dementeres siden i lite oppslag

19.09.90 (on): Statssekretær Anton Skulberg (Sp) røper for to kolleger fra Høyre at Sp hadde bestemt seg for at Syse måtte gå.

20.09.90 (to): (Ca.) Finn Sjue forsøker å sette «siste spiker» i Syses kiste

20.09.90 (to): Sp innkaller til ekstraordinært landsstyremøte..

20.09.90 (to): Stavanger Aftenblad: Pressen må roe seg ned.

21.09.90 (fr): Setsaas i møte med Frigaard/POT, informerer om Mossad/norsk tjeneste i aksjon mot ham med romavlytting m v, nevner at eneste kjente motstander er Redd Barna/Annæus Schjødt og avslører sine kunnskaper om Lillehammer-saken og om at Else Bugge Fougner må ha feilinformert Stortinget. Avtaler nytt møte mandag 24.10 kl 1000.

21.09.90 (fr): Syse legger frem rapporter fra revisor og advokat. Kun Brønnøysund-saken tilbake som kritikkverdig. I mellomtiden er det reist en lang rekke andre «Syse-saker» som viser seg basert på gal lovfortolkning etc

21.09.90 (fr):Advokatfirmaet Schjødt engasjerer seg i Syse-saken

22.09.90 (lø): Gudleiv Forr i Dagbladet: Noen fisker i rørt vann.

24.09.90 (ma): Setsaas på annen gangs besøk i POT etter avtale med Frigaard som var opptatt, møter Gald og oppdager at Frigaards møte er med Schjødt. Urdal til oss senere: I denne perioden hendte det at Schjødt besøkte Frigaard 2-3 ganger i uken. Gald: Ring imorgen.

24.09.90 (ma): Gro Harlem Brundtland «slakter» advokatrapporten. «Umulig å ha full tillit til Syse.» Petter Thomassen: Saken skulle åpenbart brukes i kamp om regjeringsmakt.

25.09.90 (ti): Dagbladet avslører at advokat Ole Løken som i VG har fremstått som objektiv ekspert faktisk var engasjert og betalt av VG

25.09.90 (ti): Setsaas ringer Gald i POT. Gald: «Vi avventer». Ventet han på regjeringsskifte?

26.09.90 (on): H r adv Hjort ringer Gald: Gald: «Vi avventer».

27.09.90 (to): Gro Harlem Brundtland krever granskning av Syse-saken.

27.09.90 (to): Sp vakler i spørsmålet om granskning

28.09.90 (fr): Andreas Skartveit stiller spørsmål om advokaters «betalte meninger»

30.09.90 (sø): Søndag-Søndag minner om blåkortsaker og Gro's straffeskatt i 1975. Ingen reaksjon om dobbeltmoral.

01.10.90 (ma): Annæus Scjødt og Cato Schiøtz svarer Skartveit, påberoper seg uhildethet selv om VG betaler

04.10.90 (to): Professor Andenæs avviser behov for granskning

05.10.90 (fr): En samlet regjering avviser granskning, henviser til ordinære myndigheters saksbehandling. Ap vil ta opp saken i Stortinget.

14.10.90 (sø): Senterpartiets landsstyre avviser å kaste Syse på Brønnøysund-saken m v men legger opp strategi for regjeringskrise på EØS-saken. Krav om at industrikonsesjonsloven ikke må endres er brudd på Lysebu-erklæringen.

18.10.90 (to): Gro Harlem Brundtland legger ut politiske agn vedr industrikonsesjonsloven etc til Sp under trontaledebatten

20.10.90 (lø): Morgenbladet og Søndag-Søndag avslører at familien Brundtland gjennom fire år har brutt Brønnøysund-bestemmelser etc. etter minst fire paragrafer i en sak mye verre enn Syse-saken, men ingen andre media «legger merke til» dette.

25.10.90 (to): Handelsminister Kaci Kullmann Five legger frem EØS-redegjørelse i Stortinget. Redegjørelsen legges ut for behandling 29.10. Industrikonsesjonsloven vil bli hett tema. Regjeringen nedsetter regjeringsutvalg.

28.10.90 (sø): Utvalget har ingen løsning. Sp meddeler at partiet vil forlate Regjeringen. Statsministeren foreslår fortsettelse uten Sp, evt bare Høyre. Ingen standpunkter til dette fra de andre.

29.10.90 (ma): Syse kunngjør sin avgang for Stortinget, innleverer avskjedssøknad til Kongen, og henviser til stortingspresident Jo Benkow for å finne det beste regjeringsgrunnlag.

29.10.90 (ma): NRK klarer å få Tromsø-ordfører og valgkomiteformann Erlend Rian (H) til å kreve Syses avgang som partileder.

29.10.90 (ma): Høyres Arbeidsiutvalg foreslår ren Høyre-regjering basert på Lysebu-erklæringen inntil de andre vil tre inn igjen. Kristelig Folkeparti sier ja til forslaget. Senterpartiet erklærer at Ap må overta regjeringsmakten.

30.10.90 (ti): Stortingspresidenten i formelle møter med parilederne. Drar til Slottet og anbefaler Kronprinsregenten å innkalle Gro Harlem Brundtland.

30.10.90 (ti): Gro Harlem Brundtland mottar oppdraget, holder samtaler med Sp, SV og KrF og melder til Kronprinsregenten at hun kan danne regjering.

03.11.90 (lø): Gro Harlem Brundtlands tredje regjering utnevnes i Statsråd.

25.2 Aps private spionasje mot Stortinget

Ifølge Bye/Sjues bok heter det at [1365]

> *«Helge Spilhaug har ledet en egen organisasjon som har drevet med ulovlig overvåking og kartlegging - på oppdrag fra de hemmelige tjenestene»*

Sjue vet hva han snakker om. Vi har allerede konstatert (kap 24.5) at Spilhaug-apparatet var og er en vaskeekte del av det norske forsvar, reservert for Aps bruk ved hjelp av en superhemmelig tilknytning til HV og E-tjenesten v/ Trond, og oppdragsgiver for mange «kjettingmenn», en av dem Sjue selv.

Vi har også redegjort for hvordan dette apparatet faktisk klarte å *skaffe seg mer eller mindre kontroll over et politisk parti* - helt eller delvis - til å stå for endel av de øvelser som «den fjerde» ikke kunne utføre i klesdrakten til FO/E og ikke en gang i Tronds datter-avdeling som var leieboer i POT. Da tok man bare på seg de mørkerøde gevanter som henger klart i skapet til bruk til enhver tid, og utfører operasjonene i den forkledningen. Det dreier seg nok om et særdeles fargesprakende klesskap, som kan åpne dører både til den ene og den andre politiker i og utenfor Stortinget, og løsne tungebånd til å fortelle om med- og motspillere både i eget parti og i andre. Er forkledningen god nok, tenker nok ikke den intervjuede seg at alle indiskresjonene man forteller den hyggelige og dannede gammel-AKP'eren kan komme til å gå direkte langs usynlige kanaler til Spilhaug/Frigaard og derfra til Trond, Youngstorget og statsministeren!

Klassekampen har, vel fortjent, fått rykte på seg for å drive redelig journalistikk. Det man forteller «off the record» blir behandlet tilsvarende. Alle sitater er vanligvis korrekte. Da kan man snakke fritt. Lite aner man at det bare er *en del av videformidlingen* som blir redigert etter Sigurd Allerns solide presseetiske prinsipper!

Det er forbløffende hvordan virkeligheten kan fortone seg anderledes i felten enn f. eks. i Stortinget, og enda mer anderledes enn f. eks. i Nygaard Haug-utvalgets verden. Vi har kanskje vært for streng mot henne. Hun skulle jo bare granske E-tjenesten, og nøyde seg med å kikke i noen arkiver som det med store bokstaver står E-tjenesten utenpå. Hun kunne jo ikke vite at hun burde ha gransket både Faremo, kjettingfabrikker, vernede bedrifter og marxist-leninister (ved siden av en rekke andre, f. eks. Forsvarets Byggetjeneste under general Sven Aage **Hauge**). Kanskje også Frimurerlosjen, se kap. 25.26.2).

Men for Stortinget må dette være viktig informasjon. Vi har identifisert ihvertfall to karer som i årevis har operert i forhold til statsråder, stortingsrepresentanter og andre, tilsynelatende med normal journalistisk virksomhet. Samtidig har de fremstått med den aller største troverdighet som kunnskapsrike avslørere og forfattere.

[1365] Ronald Bye og Finn Sjue: «Norges Hemmelige Hær». Tiden 1995.

Det skulle gi et meget klart bilde av hvordan Ap og deler av de hemmelige tjenester betrakter Stortinget som institusjon. Det er lenge siden de leste om Grunnloven, parlamentarismen og «All makt i denne sal». I regjeringskontorene brer det seg en sykdom der Stortinget i beste fall betraktes som en slags målgruppe og meningsdanner på linje med media og fagpressen, og derfor åpen mark for manipulering på linje med de andre. Langs kjettingkanalene anses Stortinget neppe som mer enn et samlingssted for plageånder som iblant kommer i veien for den virkelige maktutøvelsen her i landet.

Her kommer også inn en del av forklaringen på Aps tilsynelatende politiske moderasjon og frimarked-orientering: Hvorfor bråke med å skaffe seg kontroll-lover i Stortinget når vi likevel kan bestemme hvem som skal leve og hvem som skal dø (nå snakker vi om bedriftslivet!) helt direkte i hvert enkelt tilfele? Det er ikke så galt med et fritt marked når vi kan plassere en uendelighet av usynlige tommeltotter på veiemekanismene i dette markedet!

Vi har notert oss at anmelderen Jon **Selås** i VG undrer seg over hvorfor Gerhard **Helskogs** TV-2-programmer «Bak din rygg» ikke avslørte[1366]:

> *«ett ord .. om AKP-ernes væpna rev'lusjon - som eventuelt en overvåking kunne avslørt. Og det enda Finn Sjue sitter i filmens redaksjon...»*

Eller nettopp derfor?

Vi har også notert oss en kommentar i Arbeiderbladet ved bladets medarbeider Are Kalvø, der han først dystert skuer ut over en fremtid med stadig nye romaner, nøkkelromaner, avsløringsbøker, TV-programmer etc. om «Mørke i de hemmelige rom uten lys» i stadig nye varianter, forfattet av Finn Sjue, Alf R Jacobsen, Ronald Bye og Gerhard Helskog. Han konkluderer[1367]:

> *«Er alt dette tilfeldig? Er det eit ledd i noko større? Blir vi ført bak lyset av disse mandige mennene? Eg berre spør. Og svara er mer skremmande enn vi kan tenke oss.»*

Vi ville, som man forstår, nøyd oss med to av disse navnene. Bortsett fra det, gjør vi Kalvøs tre spørsmål til våre. Hadde vi bare hatt noen dusin Kalvøer i dette landet!

25.2.1 Ingebrigtsen ler

Den da avtroppende E-sjef, kontreadmiral Jan **Ingebrigtsen**, ble i et intervju med Aftenposten i 1985 spurt om det finnes påvikningsagenter som driver desinformasjon i Norge[1368]:

> *«- Det måtte være norsk presse, ler Ingebrigtsen. - Den militære etterretningstjeneste har ikke dette felt som ansvarsområde,»*

Men den gjør det, likevel[1369].

Journalisten var forøvrig Knut **Falchenberg**, sønn av en av Ingebrigtsens mest betrodde E-kolleger, dessuten frimurer og medlem av veteranlosjen[1370]. Hans intervjuobjekt Ingebrigtsen er et annet losjemedlem[1371]! *Det* er ihvertfall ikke desinformasjon! (Om betydningen av frimurer-fellesskapet, se kap. 25.26.2).

Og mens Ingebrigtsen ler, spør vi: Hvor kommer de fra, alle provokatørene som periodevis renner ned korridorene i Stortinget, kontorene til granskerne og dørene våre?

25.3 Statsministerens kontor

25.4 Gro bruker dekkhistorie

Vi skal nå gå grundigere inn på et forhold knyttet til «den hete våren» 1993 i Stortinget, tidligere omtalt i kapittel 14. Vi minner kort om:

[1366] VG 9. november 1995

[1367] Arbeiderbladet 25. november 1995

[1368] Aftenposten 7. september 1985

[1369] I visse tilfelle er desinformasjon endog i Norge et legitimt arbeidsfelt for E-tjenesten, men det er under krig eller i en krigslignende situasjon. I fredstid må desinformasjon kun rettes mot fiendtlige nasjoner og deres representanter - men aldeles ikke mot lovlydige norske borgere eller Stortinget!

[1370] Matrikkel over Den norske frimurerorden 1994/95, side 302.

[1371] Matrikkel over Den norske frimurerorden 1994/95, side 360.

- *at justiskomitéen undret seg over hva «Setsaas-saken» var*

- *at det på gangen i forbindelse med et møte i komitéen der statsråd Faremo og departementsråd Leif A. Eldring deltok ble opplyst at det var «en liten fillesak»*

- *at justisministeren forsikret om at det ikke pågikk noen overvåkingsaksjon mot oss*

- *at komitéens ikke-Ap-del etter avhør av Kontrollkomitéens formann, h. r. adv. Hans **Stenberg-Nilsen,** som møtte i et nytt møte sammen med statsråd **Faremo**, og ekspedisjonssjef Ingelin C **Killengren**[1372], fattet mistanke om en samordnet aksjon mellom Oslo Politikammer og Kontrollutvalget*

- *at komitéflertallet mente det kunne være langt mer i vår sak enn det som ble opplyst*

- *at komitéen nektet statsråd Faremo å komme i et tredje møte der hun ville orientere om Oslo Politikammers etterforskning; nå hadde komitéen mistet tillit til statsråden og ønsket ikke høre mer på henne*

- *at flertallet nå mente at særlig justisvesenet trengte granskning*

- *at det ble fremmet forslag fra nåværende stortingspresident Edvard **Grimstad** (Sp) om parlamentarisk granskning*

- *at forsvarsminister Jørgen Kosmo «stjal» granskningen ved å bringe Riksadvokaten og hans «spesialgransker», førstestatsadvokat Edward Dahl, på banen*

Under denne prosessen hadde vi orientert justiskomitéen og endel av dens enkeltmedlemmer så godt vi kunne. Blant de enkeltpunkter som ble bragt opp, var episoden i november/desember 1991 da vi avslørte flere biler som spanet på oss. Vi fikk sjekket bilnumrene på to av bilene, som viste seg *å være registrert på Justisdepartementet.* Vi kan her avsløre at det ikke bare var to, men minst fire og muligens fem biler.

Da vi meddelte dette til vår engasjerte privatetterforsker Trygve **Lauritzen** (på dette tidspunkt regnet vi ham fortsatt som «vår»), tok det ikke lang tid før han kom tilbake med tilbakemelding fra politiinspektør Leif A. **Lier** ved Oslo Politikammer: Ja, det var hans biler, men det var del av hans etterforskning i vår sak: De «spanet på spanerne» som vi hadde klaget på. Det trodde ikke vi på, fordi vi ikke hadde sett noen annen etterforskning fra hans side (siden fikk vi bevist at den var så nær null som den kunne komme, og at den siste fasen beviselig var ren tildekning, se kapittel 11). Vi hadde allerede på dette tidspunkt mistanker om at Oslo Politikammer hadde påtatt seg en såkalt «konverteringsaksjon» for at den ulovlige overvåking ved E-tjenesten/Mossad skulle beskyttes mot avsløring og samtidig kamufleres som en politimessig overvåking, men vi kunne den gangen ikke bevise det.

Vi meddelte justiskomitéen *både* om vår avsløring av spanerbilene, Liers forklaring og at vi ikke trodde på den.

Etterhvert ble historien kjent for pressen, herunder at det var *Justisdepartementets* biler. Det kom reportasjer i både VG og Dagbladet, og det ble avgitt endel kommentarer fra politikere. Dette var *etter* at vår sak i komitéen var blitt «løst» av Kosmo, og *mens* komitéen behandlet spørsmålet om et helt nytt kontrollutvalg som også skulle omfatte E-tjenesten.

10. juni 1993 kunne Bergens Tidende melde[1373]:

> *«STATSMINISTEREN VIL ROE NED 'HYSJ-SAKEN': Statsminister Gro Harlem Brundtland kastet seg i går med full tyngde inn i Ramm/Setsaas-saken for å få en slutt på konfrontasjonen i justiskomitéen mellom Arbeiderpartiet og en samlet opposisjon...*

[1372] Arbeider-Avisa 28. mai 1993
[1373] Bergens Tidende 10. juni 1993

Samtidig har Justisdepartementet sendt ut en pressemelding som avviser at departementet eller ansatte i departementet skal stå bak eller være involvert i ulovlig overvåking.»

Dagen før hadde statsministeren innkalt de parlamentariske lederne for å drøfte den parlamentariske krisen[1374]. *Samme dag*, 9. juni 1993, ble det holdt et topphemmelig møte i E-tjenestens hovedkvarter i Grønlandsleiret. Med på møtet var ihvertfall den sittende E-sjef Alf Roar **Berg** og hans nestkommanderende Trond **Johansen**, tidligere E-sjef Jan **Ingebrigtsen**, tidligere E-sjef og forsvarssjef Sven Aage **Hauge** og tidligere E-sjef og forsvarssjef Fredrik V. **Bull Hansen**[1375]. Det var opplagt at møtet hadde sammenheng med krisen i Stortinget, men ellers er intet kjent fra møtet.

Denne møtevirksomheten og statsministerens personlige engasjement viste at hele problematikken nå ble behandlet på absolutt høyeste plan både i Regjeringen og Forsvaret.

Det er således liten grunn til å betvile at man på dette plan ihvertfall var orientert om, eventuelt hadde utvirket, den pressemelding som samme dag ble sendt ut av Justisdepartementet, referert slik i VG[1376]:

«Justisdepartementet går nå i rette med Hans Henrik Ramm og major Johan M. Setsaas, som anklager folk i departementet for å være delaktige i ulovlig overvåking.

Departementet gikk i går til det oppsiktsvekkende skritt å sende ut en lang pressemelding hvor man avviser en av påstandene fra Ramm/Setsaas. Pressemeldingen protesterer mot to reportasjer i VG, én i Dagbladet, og mot uttalelser fra Høyres Kaci Kullmann Five og Ingvald Godal i sakens anledning.»

Aftenposten refererte slik[1377]:

«Justisdepartementet slår tilbake mot påstandene major Johan M. Setsaas og redaktør Hans Henrik Ramm har fremsatt i flere media, om at sentrale personer helt til topps i departementet har medvirket til å overvåke dem. Deres 'bevis' var angivelig at to biler registrert på Justisdepartementet be observert utenfor Ramms kontorer i Risalléen i november 1991. Departementet gjør det klart at de to bilene tilhørte Oslo politikammer, og at alle politiets biler selvfølgelig er registrert på Justisdepartementet. De to sivile bilene var satt inn i spaning på Setsaas og Ramm nettopp for å klarlegge de påstander de to tidligere hadde kommet med. Dette ble de to orientert om.»

Ikke noe av dette var nytt for oss, eller for justiskomitéen. Vi hadde ikke hevdet at det var folk i departementet som *personlig* hadde kjørt rundt i bilene, eller en gang kjente denne spesielle operasjonen. Men vi var overbevist om at «spaning på spanerne» var en bløff. Det var i tilfelle det *eneste* Politikammeret gjorde utenom skrivebordet for å *oppklare*, men det dukket etterhvert opp en rekke andre offensive aksjoner fra kammeret mot oss (se kap 18.6). Heller ikke i Liers rapport ble denne spaningen nevnt.

KrF's justispolitiske talsmann, Svein **Alsaker**, hadde denne kommentaren:

«- Det er forbausende at Justisdepartementet går inn og påvirker holdningen til en sak som skal granskes uhildet.

Justisdepartementet opplyser i pressemeldingen at to spesielle biler som er anmeldt for spaning på Ramm/Setsaas, i virkeligheten spanet på andre som skulle ha spanet på majoren og den tidligere statssekretæren.

- At politiet har opplyst dette, fremgikk allerede i Ramm og Setsaas' brev til Stortingets justiskomitén, sier Alsaker.

I brevet som Ramm/Setsaas sendte til Stortingets justiskomité (delvis offentliggjort i VG fredag), skriver de to om sin anmeldelse av bilene som spanet på dem:

'Politiinspektør Lier hevdet, da han ble konfrontert med dette, at det var han som hadde hatt spanerbiler ute for å spane på mulige spanere.'

Setsaas har følgende kommentar til hvordan de to bilene, omtalt av Justisdepartementet, oppførte seg:

- Jeg oppdaget og noterte dem i Sinsen-krysset, mens jeg var på vei til Ramms bolig på Slemdal. Politiets kjøretøy la seg plutselig helt opp i bakenden på min bil. Den lå der hele

---

1374 Bergens Tidende og VG 10. juni 1993

1375 VG 10. juni 1993

1376 VG 10. juni 1993

1377 Aftenposten 10. juni 1993

veien - en strekning på omtrent en mil. Hvis denne bilen spanet på en annen som spanet på meg, spanet de på en bil som var mindre enn halvannen meter lang.

Alsaker viser til et brev justiskomitéen tirsdag fikk fra justisminister Grete Faremo. I brevet skriver hun om anklagene om ulovlig overvåking:

'Det er viktig at slike påstander blir etterforsket og undersøkt på betryggende måte.'

- Jeg tiltrer hvert ord, sier Alsaker tørt.»

Den gangen kjente vi hverken Liers notat til politiinspektør Knut **Mikkelsen** eller den vedlagte rapport fra «vår» etterforsker Trygve **Lauritzen** med Liers ekstra underbyggende «observasjoner». Det gjør vi nå, og vi kan idag sette kunnskapene derfra sammen med disse episodene. Vi skal nå gå kronologisk til verks:

Gjennom 1991 ble det klart for Lier og derved for overvåkerne at vi hadde avslørt en rekke operasjoner mot oss, særlig organisert av E-tjenesten og Mossad Norge. Lauritzen hadde skrevet rapport om avlytting avslørt i Drammensveien 10 (vedlegg 1), og hadde avslørt meget sterke indikasjoner på romavlytting mot Setsaas' leilighet på Lindebergåsen.

Det ble nå tvingende nødvendig å «snu» Lauritzen. Like etter nyttår 1992 fikk han tildelt et stort oppdrag *for Justisdepartementet* vedrørende sikkerhetstiltak under Lillehammer-OL. *Han gjorde oss, som allerede var hans oppdragsgivere, ikke før i mars-april oppmerksom på at han hadde tatt et oppdrag for vår formodede motpart og den opplagte interessekonflikt som dermed oppsto.* Vi oppdaget det først senere. Nå nektet han å skrive rapport fra funnene på Lindebergåsen.

(Lauritzen gikk nå inn i Kripos-sjef Arne **Huuses** Lillehammer-team. Huuse er tidligere nestkommanderende for Overvåkingspolitiet (POT) 1977-79, nær venn og kollega av Leif A. **Lier** ved Oslo Politikammer og sjef for Kripos-etterforskerne Sturla **Osen** og Bjørn **Tvete-Berger** som ble avgitt til Edward **Dahls** etterforskningsgruppe. De to etterforskerne har nå et spesielt ansvar i å passe på at **Lund**-kommisjonen, som de nå jobber for, ikke snuser for mye i sporene som alle disse har etterlatt seg!)

Det ble også tvingende nødvendig å kamuflere de ulovlige aksjonene ved «den fjerde tjeneste». Det måtte gjøres ved en kombinert beskyttelses- og konverteringsaksjon som beskrevet foran. Men hvis det skulle igangsettes en politiaksjon, *måtte det foreligge et grunnlag.*

6. januar 1992 skrev Trygve Lauritzen rapport til Lier om Setsaas' våpenarsenaler, våpengalskap, Lauritzens tro på at Setsaas bl a hadde gjort hærverk på flere biler selv og hvor farlig han var for h. r. adv. Annæus **Schjødt**. (NB. Vi har ingen garanti for at dateringen er korrekt. Notatet kan godt være skrevet senere og tilbakedatert for alt vi vet.)

Rundt neste månedsskifte inntraff bilepisoden, dvs at Oslo Politikammer plutselig dukker opp som overvåkere, bare få uker etter at Lauritzen har levert sin rapport, trolig benyttet som forfalsket grunnlag for rettslig kjennelse om «lovlig overvåking»!

27. mai 1992 innleverte vi klage til Kontrollutvalget.

30. juni 1992 innleverte vi formelle anmeldelser til Oslo Politikammer etter sterke anmodninger fra Leif A Lier som nå ville intensivere sin etterforskning.

3. juli 1992 skrev Leif A Lier sitt notat til politiinspektør Knut Mikkelsen, der han redegjorde for sin «etterforskning» så langt, og foreslo «kun å utføre enkelte registerundersøkelser», dvs ikke noe som helst mer enn han allerede hadde gjort og kunne gjøre uten anmeldelse. Vedlagt notatet la Lier rapporten fra Lauritzen, og Lier bygget i sitt notat iherdig opp under dette ved å si at den kunne kaste lys over Setsaas' person, at Setsaas var svært nervøs, at han snakket om å utføre uspesifiserte handlinger osv. Mikkelsen sendte notatet til Eidsivating som ikke hadde noen oppfatning om det burde etterforskes mer (i de offisielle dokumentene).

25. august 1992 sendte Lier et kort notat til kriminalsjef Truls Fyhn der det redegjøres for mellomliggende aktivitet, som kun omfatter spekulering om hvordan Setsaas kunne blitt kjent med en bestemt persons identitet, og nytt spørsmål om man skal gjøre mer. *Hverken notatet til Mikkelsen eller notatet til Fyhn omtaler «spaning på spanerne».* Var det

> *a) Fordi denne spaningen i virkeligheten hørte til* ***i en annen rapport i en annen sak****, nemlig «saken om etterforskning* ***av*** *Setsaas fordi han var farlig for Schjødt», dvs i virkeligheten den formelle legitimeringsdelen av beskyttelses- og konverteringsaksjonen for overvåkerne? - og/eller:*
>
> *b) Fordi Lier ønsket å beskytte seg selv, siden han visste at «spaner på spaner»-versjonen ikke var sann og at avhør av sjåførene ville avsløre dette?*

Vi antar faktisk at det var *begge* disse grunnene. Det er ihvertfall ikke lett å se noen andre. *Hvis det var sant* at bilene «spanet på spanerne», ville det klart vært i Liers interesse å ta det med, fordi det bygget opp under hans åpenbare ønske om å legge vår sak død (han oppdaget neppe *noen andre spanere)*, og ga ihvertfall et visst inntrykk av *at han hadde gjort noe.* Ellers var notatet tynne greier på begge punkter. (Vi må selvsagt alltid ta

forbehold om det fæle fax- og post-viruset som også herjer i Politihuset. Kanskje finnes det flere politidokumenter som ikke ble utlevert slik de skulle. Vi mottar dem i så fall så gjerne - og vil da saumfare dem også for mulige forfalskningsvirus!)

30. september 1992 meddelte Lier i radio at vår sak var henlagt ut fra bevisets stilling.

2. oktober 1992 konkluderte Kontrollutvalget at det ikke var noe å kritisere POT for.

16. november 1992 mottok vi endelig den offisielle meldingen, der henleggelsesgrunnlaget var blitt endret til «ukjent gjerningsmann». *Det* kunne man ikke ha sagt til Kontrollutvalget, og det var slett ikke det Lier sa til oss: «De dørene kommer ikke politiet igjennom». Men *etterpå* kunne man prøve seg med et henleggelsesgrunnlag som kanskje ville gjøre det mulig for oss å droppe hele saken «med ansiktet i behold».

26. mai 1993 sa Stenberg-Nilsen til justiskomitéen (i møte der også Faremo og Killengren deltok) at Kontrollutvalget ikke etterforsker selv, når politiet gjør det, og at man stoler på politiets avgjørelse. (Selv om politiet ikke kan komme gjennom «visse dører». Kan ikke Kontrollutvalget heller?). Komitéflertallet og vi forsto at det her måtte være en samordnet «ping pong»-aksjon mellom politiet, som sa de etterforsket men ikke gjorde det, og Kontrollutvalget, som ikke sa noe før i komitéen, men som heller ikke etterforsket fordi politiet angivelig gjorde det. Nå kom kravet om parlamentarisk granskning, Kosmos inngripen etc., og meldinger i pressen om «spaner-saken».

De som var på innsiden visste nå hva ingen andre visste, nemlig at «spaningen» var høyst virkelig og offisielt ledd i en hemmelig etterforskning mot «farlige Setsaas». Det var nok det sjåførene hadde trodd. De visste at det fantes et fabrikert grunnlag for denne hemmelige offisielle etterforskningen, som i virkeligheten var en beskyttelses- og konverteringsaksjon. De visste at justisministeren nettopp hadde benektet alle former for overvåking av oss. Hvis media og politikere nå festet tillit til vår versjon, risikerte man at det ble gravet videre, og at enten en domsavsigelse for lovlig overvåking, en pressemann som gikk på sjåførene eller hint om Lauritzens rapport ble kjent. Hvert av disse elementene ville blåst hele saken himmelhøyt og ført til at Stortinget straks ville tatt saken tilbake igjen. *Vår versjon måtte derfor nå ettertrykkelig torpederes.* Den allerede benyttede dekkhistorien om «spaning på spanerne» måtte gis all mulig støtte og autoritet.

26. mai, 31. mai og 4. juni 1993 sendte vi ytterligere orienteringer til komitén. I den første av disse redegjorde vi for spaningen med biler fra Justisdepartementet, og om Liers dekkhistorie.

Ca. 1. juni 1993 ønsket justisministeren å komme på et tredje møte i komitéen for «å orientere om Oslo Politikammers etterforskning». Vi hadde jo informert komitéen om at den hadde vært praktisk talt ikke-eksisterende. Komitéens flertall hadde imidlertid nå mistet tillit til statsrådens orienteringer og var i gang med å utarbeide et forslag om parlamentarisk granskning av Ramm/Setsaas-saken.

Ap-fraksjonen i Stortinget og Regjeringen reagerte nærmst hysterisk på dette forslaget. Dagbladet skrev at Ap motsatte seg det «med nebb og klør»[1378]. Hvorfor det? Hvis Regjeringen hadde rent mel i posen, slik deres egne granskninger «viste» et år senere, var det jo bare å la Stortinget granske og finne ut dette. Hvis det var *lovlige aksjoner* basert på *reelle* mistanker eller bevismidler, var det jo bare å si fra om det, så ville Stortinget lagt saken død med en gang. Men det skjedde ikke.

2. juni 1993 uttalte kriminalsjef Truls Fyhn seg til Dagbladet[1379]:

> *«POLITIET SJEKKET: Kriminalsjef Truls Fyhn ved Oslo Politikammer avviser kategorisk påstanden om at politikammeret ikke har etterforsket den såkalte Setsaas/Ramm-saken.*
> *Hans Henrik Ramm og Johan M Setsaas hevder i et brev til Stortingets justiskomité tirsdag at saken ikke ble undersøkt.*
> *- Jeg vil fullstendig avvise påstanden. Vi var velvillig innstilt og strakte oss meget langt. Vi gjennomførte undersøkelser, men enten fant vi ikke noe som bekreftet at de framsatte påstander fra Setsaas/Ramm var riktige, eller så fant vi naturlige forklaringer...»*

Hvorfor denne beskrivelsen av etterforskningen er fullstendig forvridd i forhold til det vi selv visste og de fakta som vi senere fikk se av Liers rapporter til Mikkelsen - *og Fyhn* - har vi gjennomgått tidligere, i kapittel 11.

Vi noterer imidlertid her at kriminalsjef Fyhn etter alt å dømme lar seg bruke på få døgns varsel til å få frem den orientering til justiskomitéen som statsråden *ikke* hadde fått gi. Hadde dette vært en *korrekt* beskrivelse er det ikke noe å si på det. Men det er det ikke. Det er ledd i arbeidet for å dekke over den koordinerte aksjonen mellom politiet og Kontrollutvalget for *ikke å etterforske* som Stortinget nå var på sporet av, og derfor ledd i statsrådens kampanje for å hindre parlamenarisk granskning.

[1378] Dagbladet 4. juni 1993.
[1379] Dagbladet 2. juni 1993

Men det virket ikke. Forslaget om granskning gikk videre i komitéen. Ap kjempet en desperat, men tapende kamp i komitéen under ledelse av særlig odelstingspresident Inger Lise Gjørv, som hadde hovedansvaret på Ap-siden i egenskap av «skyggeordfører»[1380].

Samme dag, ***2. juni 1993***, ble Riksadvokaten ifølge hans egen pressemelding[1381] kontaktet av statsråd Faremo som nå orienterte ham om innholdet i ett av våre notater. Bare timer senere kan statsråd Jørgen **Kosmo** dra ned i Stortinget for å fremlegge tilbud til komitéen om en «løsning» der Riksadvokaten igangsetter etterforskning mot at Stortinget dropper sin egen granskning.

Allerede neste morgen, ***3. juni 1993,*** sendte Riksadvokaten ut pressemelding om at han hadde nedsatt en etterforskningsgruppe under ledelse av førstestatsadvokat Edward **Dahl**.

Det er åpenbart at systemet arbeidet på absolutt høytrykk i regjeringskontorene i denne perioden for å hindre granskningen. Det er bemerkelsesverdig hvordan både landets kriminalsjef og landets riksadvokat stiller opp for Regjeringen nærmest på minuttet, mens det naturlige for etater som dette skulle vært å holde seg langt unna så lenge en sak ble behandlet i Stortinget. Dessuten trenger en Riksadvokat *alltid* en viss tid på å vurdere en sak av denne type og eventuelt iverksette tiltak. Nå skjedde det med overlydshastighet!

Kan det være noen tvil om at denne kategorien embetsmenn må ha marsjordre direkte fra Statsministeren for å opptre på denne måten? I tillegg må de ha forstått at de begge var så grundig innblandet fra før at de visste de selv ville komme inn i betydelige problemer hvis Stortinget fikk trenge til bunns i deres egen medvirkning.

Komitéflertallet hadde bestemt seg for at det vanskelig å motsette seg «Kosmo-løsningen», men hadde svært bange anelser (se kap 15). Adresseavisen skrev f. eks. at [1382]

> *«reaksjonene var tildels meget sterke i Stortinget - forståelig nok».*

Blant de uttalelser som ble avgitt denne dagen (flere er referert i kap 15) minner vi om Carl I. Hagen til Arbeiderbladet[1383]:

> *«Fremskrittspartiet reagerer meget skarpt på Riksadvokatens beslutning om å granske Ramm/Setsaas-saken....*
> *Dette har fått Frp-leder Carl I. Hagen til å reagere skarpt; han påstår at Riksadvokatens initiativ skyldes press fra Regjeringen...»*

VG skrev[1384]:

> *«Opposisjonen så straks Regjeringens hånd bak vrien, men kunne intet gjøre. Det 'politiske håndgrepet' gjorde det unødvendig med en parlamentarisk gransking...*
> *Nyheten var knapt kjent før opposisjonen svarte: I en pressemelding på 16 linjer krevde justiskomitémedlemmene fra Høyre, Frp, SV, KrF og Sp at Stortinget skal opprette et felles kontrollutvalg for politiets overvåkingstjeneste og den militære etterretningstjenesten. Det skal ersatte dagens kontrollutvalg for overvåkingstjenesten, oppnevnt av Regjeringen...»*

Etter at de hadde måttet gi fra seg vår sak, gikk de således med fornyet kampvilje for alvor i gang med neste sak!

Fortsatt ***3. juni 1993***, ifølge Adresseavisen[1385]

> *«(samlet) samtlige opposisjonspartier i Stortingets justiskomité .. seg om et forslag som det åpenbart ligger utrolig mye sprengkraft i: Stortinget skal opprette og styre et felles kontrollorgan - med utvidet mandat - for Overvåkingspolitiet og den militære etterretningstjenesten...*

[1380] Under behandlingen av en sak utpeker en stortingskomité en såkalt «saksordfører» som skal organisere arbeidet med komitéens innstilling, ha den felles kontakten med departementet etc. Saksordføreren skal også ha første innlegget under stortingsdebatten og har et spesielt ansvar der for å presentere hele innstillingen og redegjøre for alle forhold komitéen har felles. Når det på forhånd er klart eller senere viser seg at komitéen blir delt på viktige punkter, vil den fraksjon som ikke har saksordføreren utnevne en «skyggeordfører» som har tilsvarende ansvar på «den andre siden av bordet». Dette er ikke noen formell posisjon i forhold til Stortinget, men skyggeordføreren vil likevel spille en meget fremskutt rolle under stortingsdebatten.

[1381] Pressemelding fra Riksadvokat Georg Fr Rieber-Mohn av 3. juni 1993

[1382] Adresseavisen 4. juni 1993

[1383] Arbeiderbladet 4. juni 1993

[1384] VG 4. juni 1993

[1385] Adresseavisen 4. juni 1993

Slik formannen i justiskomitéen, Olav Akselsen fra Ap, ordla seg, kan det ikke tolkes på annen måte enn at partiet setter Regjeringens fremtid inn på å få avverget at Stortinget overtar ansvaret for å kontrollere de hemmelige tjenester....

Det er påstandene fra tidligere statssekretær Hans Henrik Ramm og major Johan Setsaas om ulovlig overvåking i stort omfang som utløste forslaget fra komitéflertallet....»

Vi hadde forøvrig ikke bedt om noe slikt forslag. Vi ønsket en parlamentarisk granskning og prøving av bevismidlene i vår sak, særlig dekkaksjonen mellom politiet og Kontrollutvalget. Men vi har visst fått æren eller skylden for dette også, og får bare notere oss det.

I denne perioden var det et meget spent forhold mellom flertall og mindretall i komitéen. Aftenposten skrev f. eks.[1386]

«Partienes holdninger ble i går hele tiden kunngjort i form av pressemeldinger og uttaleser til journalister. Det reagerte Ap sterkt på...

Akselsen og Gjørv reagerer også på at Ap overhode ikke fikk vite noe om de andre fem partienes forslag før det ble lansert for offentligheten. - Vi ble ekskludert fra deres drøftelser....»

4. juni 1993 bragte VG innholdet av et nytt notat fra oss til komitéen[1387]:

«JUSTISDEPARTEMENTET ANKLAGET: Justisdepartementet er en av de hovedanklagede i Ramm/Setsaas-saken, som departementets egne underordnede - riksadvokaten og politiet - skal granske.

Dette oppsiktsvekkende faktum kommer frem i et fortrolig notat medlemmene av Stortingets justiskomité får på sitt bord idag. VG kjenner innholdet i notatet, som slår bena under troverdigheten i det initiativ til gransking riksadvokaten tok i går - etter påtrykk fra Justisdepartementet.

Anklagene går ut på at toppfolk i departementet er involvert i en ulovlig etterretningsvirksomhet som overfor Stortinget er blitt kalt «Den fjerde tjeneste».»

Spesielt bringer VG nå historien om Justisdepartementets spanerbiler:

«November 1991: To biler registrert på Justisdepartementet ble identifisert som spanerbiler med utgangspunkt i Ramms bolig.»

La oss nå huske på at *vi* hele tiden hadde bedt om en *parlamentarisk gransking*, og sagt at vi ikke ville samarbeide med noe eller noen som var underlagt Regjeringen. Etter at komitéen hadde måttet gi seg, holdt *vi* dette spørsmålet åpent inntil 16. juni, da vi meddelte at vi under omstendighetene likevel ville opptre på linje med stortingsflertallets forutsetninger. *Men før det var dette usikkert.* Ble det stående at *vi hadde meget gode grunner* til å mistenke Justisdepartementet, ville det virke troverdig at vi nektet å samarbeide med Riksadvokaten, og denne dekkaksjonen ville falle til jorden.

Nå - ***9. juni 1993*** - var det statsminister Gro Harlem Brundtland ifølge Bergens Tidende «kastet seg inn med full tyngde i Ramm/Setsaas-saken». Det førte bl a til Justisdepartementets pressemelding der man ettertrykkelig fastslår «spaning på spanerne» - som var en ren dekkhistorie! Men når den ble kjørt så hardt, ble det stående som «påstand mot påstand». Det virket. Stortingets sommerferie inntrådte, og vi så nå ingen mulighet for på egen hånd å legge Dahl-gruppen død fra begynnelsen av. Vi fikk møte opp, og se hva som kom ut av det.

La oss videre notere at pressemeldingen - som også generelt «frikjente» departementene på både politisk plan og embetsplan - nå fungerte som en *instruks* til Dahl - om han ikke allerede hadde fått den underhånden. Han måtte legge til grunn at det ikke skulle foretas noen granskning av det liljehvite Justisdepartementet - og det fulgte han fra dag én!

Dermed var Stortingets gransking *ikke bare «stjålet»* av Regjeringen, slik mange aviser senere beskrev begivenheten, men også effektivt *skrinlagt* fra dag én. Det Dahl foretok seg, hadde intet med forutsetningene for den planlagte stortingsgranskingen å gjøre.

Med de maktforholdene som alle vet hersker i Regjeringen må ingen fortelle oss at Justisdepartementet i denne utrolig dyktige operasjonen handlet på egen hånd, uten statsministerens vitende. I tillegg har vi nå pressens ord for at hun i høyeste grad var i farta. Ingen må heller fortelle oss at Lauritzen skrev sin falske rapport til Lier uten klarering fra sin reelle oppdragsgiver, Justisdepartementet, eller at Lier tok sjansen på disse operasjonene uten ordre fra samme sted.

1386 Aftenposten 4. juni 1993
1387 VG 4. juni 1993

Ut fra det vi idag vet går det direkte linje fra de helt ulovlige aksjonene ved E-tjenesten, POT og Mossad Norge, til samspillet mellom politiet og Kontrollutvalget, til oppkjøpet av Lauritzen, til beskyttelses- og konverteringsaksjonen basert på Lauritzens notat, til «tyveriet» og skrinleggingen av Stortingets granskning, til Justisdepartementets pressemelding der man viser sitt eget og statsministerens ansikt åpent, og til justisminister Grete **Faremo**, departementsråd Leif A. **Eldring** og ekspedisjonssjef Ingelin C. **Killengren** (det var f. eks. disse tre som undertegnet pressemeldingen) *under statsminister Gro Harlem Brundtlands instruks og egen «innkasting med full tyngde»*.

Er det noen som nå forundres over at samme Ingelin C. Killengren - helt uten politibakgrunn - måtte bli politimester i Oslo, forbi en rekke svært kvalifiserte søkere fra politiet? Her finnes det fortsatt kunnskap som det *må* holdes lokk på. Killengren hadde jo spilt 100% sammen med sin statsråd, herunder under villedningen av Stortinget.

Dagbladet, som - slik vi tidligere har pekt på - er det eneste medieorgan *som for egen maskin* har avslørt viktige nye forhold i tilknytning til vår sak, og som derfor sikkert på dette tidspunkt ante at det kunne være adskillige ugler i mosen, skrev ***12. juni 1993***[1388]**:**

> *«DEN STORE SKANDALEN: På få sommeruker er det inntrådt en grunnleggende endring i Høyres holdning til de hemmelige tjenester og de kontrollordninger som er etablert for å overvåke overvåkerne. Avgjørende for denne nyorienteringen sies å være en håndfull henvendelser fra antatt troverdige personer til et av Høyres medlemmer av forsvarskomitéen. Dessuten har en gruppe med en tidligere major og en tidligere Høyre-statssekretær i spissen levert materiale som skal vise at det eksisterer en 'fjerde tjeneste' utenfor all kontroll...*[1389]
>
> *Uansett hvordan Ramm/Setsaas-saken og de andre av Høyres hysj-historier ender, står vi overfor en formidabel skandale. Har de overvåkede rett i sine fantastiske påstander og antakelser, er dette en av de største overvåkingsskandalene i norsk historie, et norsk Watergate...»*

Vi foretrekker å kalle det et solid «Grogate». For i denne saken har det under statsministerens ansvar og instruks vært gjennomført ulovlig diskreditering og tildekking og løyet overfor Stortinget og hele befolkningen.

25.5 Spesielle statsministermetoder I

Ingjald Ørbeck **Sørheim**[1390] er født 1937 på Østre Toten (sønn av skoledirektør Kristen Ørbeck **Sørheim** og lærer Hjørdis **Engelsen**), enkemann etter adjunkt Kari **Schou**. Han tok artium i 1956 og E-stabens språkkurs i russisk 1958 (dvs på Forsvarets skole i E- og S-tjeneste (FSES)), studerte i Moskva i 1960 (selvsagt med oppdrag fra E-tjenesten i disse spennende tider med U-2 etc.) og ble cand. jur. i 1965.

Sørheim var vit. ass ved Juridisk fakultet 1964 og sekretær for videreutdanningskomitéen av 1965. Han var sekretær for Aps stortingsgruppe 1966-69, seksjonsleder (distriktshøyskoler) i Kirke- og Undervisningsdepartementet fra 1969, ekspedisjonssjef i Handelsdepartementet fra 1975 og i Miljøverndepartementet under bl a Gro Harlem **Brundtland** 1979-1982, med unntak av perioden med Gro Harlem Brundtlands første statsministerperiode i 1981, da han fulgte med som hennes politiske rådgiver. I Miljøverndepartementet var han kollega av ekspedisjonssjef Hans Chr **Bugge**, en annen fremtredende Ap-byråkrat, nå medlem av Aps utenrikspolitiske utvalg der Trond **Johansen** har dominert i all sin tid. Bugge har også vært i Redd Barna og vært statssekretær for Ap i Departementet for utviklingshjelp 1986-87

En annen av Sørheims kolleger fra Miljøverndepartementet er Tore-Jarl **Christensen**. som var statssekretær der 1975-79 under Gro Harlem Brundtland og senere statssekretær i Justisdepartementet under Helen **Bøsterud**[1391] (1986-89) og Kari **Gjesteby** (1990-92) som fikk Mossad/asylsøkersaken å hanskes med. Fra 1990 har Christensen vært lagdommer i Agder - førstestatsadokat Edward **Dahls** rike.

I 1982 ble Sørheim adm. dir. ved Studentsamskipnaden i Oslo, og tok opp advokatpraksis fra 1983 som partner i advokatfirmaet Lyng & Co (Jon **Lyng**, statssekretær i Justisdepartementet 1985-86 for Høyre), der en annen partner er en annen av Aps etterretningsmenn, tidligere byrettsjustitiarius og statssekretær i Justisdepartementet for Ap, blant de som har avsagt rettslige kjennelser for overvåking, Hans **Bendiksby** (se kap

---

1388 Dagbladet 12. juni 1993

1389 To småfeil: Setsaas er *fortsatt* major; og vi hadde ikke levert originalmaterialet, men notater, og *forevist* originalmaterialet. Stortinget hadde nemlig ikke til hensikt *selv* å gå inn i detaljene.

1390 De fleste personopplysningene fra Hvem er Hvem 1984 og 1994.

1391 Stortingsrepresentant 1977-93, bl a leder for justiskomitéen 1981-86 og nestleder for forsvarskomitéen 1989-93

24.12). Bendiksby markerte seg spesielt da Agnes Nygaard Haug krevet rettslige avhør som skulle tvinge frem kilder som meget berettiget ikke hadde tillit hverken til henne eller hennes utvalg.

Nylig har Sørheim valgt seg en annen av Høyres politikeradvokater som partner, nemlig Morten **Steenstrup**, tidligere stortingsrepresentant og statssekretær i Finansdepartementet 1985-86 og ved statsministerens kontor i 1986.

Sørheim var formann i Det norske Studentersamfund 1963, formann i Kringkastingsrådet 1963-70, formann Oslo Arbeidersamfunn 1968-69, vararepresentant til Stortinget 1969-73, styremedlem Pax forlag 1969-74, sekretær Aps prinsipprogramkomité 1978-81, medlem av Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Forskningsråd 1979-83, nestleder styret Oslo Nye Teater fra 1988 og styremedlem Det Norske Oljeselskap (DNO) fra 1993.

Sørheim ble utnevnt til styremedlem i Den norske Bank i 1993, sammen med sin partifelle, rådmann (i Ap-høyborgen Gjøvik) Kari **Blegen**, statsekretær i Industridepartementet 1986-87 og søster av den mer kjente Aud Blegen **Svindland**, som representanter for majoritetseieren, staten v/ Gros superstatskapitalist Tormod **Hermansen** (se kap 25.9). I Den norske Bank finner man forøvrig også som en av toppdirektørene Jens Ulrik **Holst**, som er fetter av Johan Jørgen **Holst**. Sørheim var en livslang venn av Johan Jørgen Holst, herunder klassekamerat på FSES. Etter Holsts død var det Sørheim som var advokat for «Johan Jørgen Holsts minnefond».

Sørheim er en slags Aps «altmuligmann» i grenselandet politikk/næringsliv/Aps hemmelige tjenester. Han fremtrer som en meget likandes og jovial hurragutt på Aps ytterste høyreside med sans for kjappe og spenstige business-arrangementer.

Ingjald Ørbeck Sørheim er ikke bare en nær nabo av Gro Harlem Brundtland politisk og arbeidsmessig, men også fysisk og sosialt. Han bor et stenkast unna familiens Brundtland på Bygdøy og er en fast deltaker i Ap-toppenes selskapsliv som alltid kretser rundt Gro (se f. eks. Reiulf Steen: «Maktkamp»[1392]).

Mange sier at et besøk fra Sørheim er så nær et besøk fra Gro selv som det lar seg gjøre!

Da Nordli og Steen skulle kastes av Aps bakmenn - «den fjerde tjeneste» - i 1981, og Gro skulle settes inn, sto Sørheim sentralt (se kap 8.13).

Ifølge Steen var det opprettet en 'aksjonsledelse' i Arbeidernes Pressekontor. I denne forbindelse nevnes Alf **Hildrum**, som Steen beskriver som Hallvard **Bakkes** tidligere nære medarbeider. Hovedpersonen var redaktør Arvid **Jacobsen** (gikk Forsvarets Høgskole i 1975), som benyttet sin redaksjonssekretær Arne **Karstad** (statssekretær i Forsvarsdepartementet 1986-88 i Gros annen regjering) til å gjøre grovarbeidet, mens Alf Hildrum var kontaktmann til Hallvard Bakke og Ingjald Ørbeck Sørheim. Sørheims oppgave besto bl a i å ringe landet rundt til hundrevis av partifeller, partilag og helgekurs for å få dem til å vedta resolusjoner og sende støttetelegrammer for Gro som statsminister til partikontoret i Oslo[1393]:

> *«På Bygdøy satt (Gros) ivrige nabo og partivenn Ingjald Ørbeck Sørheim og ringte for å få enda flere telegrammer. I løpet av helga kom det inn 100 telegrammer til partikontoret i Oslo med krav om at hun måtte bli statsminister».*

Vi minner om at Sørheims samarbeidspartner Arne Karstad senere ble formann for Karstad-utvalget, som fikk oppdrag å begrave eller kremere deler av Tronds ytre apparat (som besto av ca 3400 personer «inne» og «ute») der det var for utsatt og få Tronds medarbeidere «ute i det blå» inn i faste jobber og/eller faste pensjonsforhold.

Steen antar altså at disse fem var en slags operativ hovedgruppe for den aksjonen som ble innsatt. Også Gros far, Gudmund Harlem, var med. «Gubben» hadde også et direkte forhold til Trond - som Gro arvet - fra den tid han var med på å bygge opp Tronds apparat ute i det blå. Den sentrale spilleren i topplanet for Ap/LO's beslutningsprosess var imidlertid Rolf Hansen, som i sin tid som forsvarsminister hadde vært helt avhengig av Trond Johansen i en lang rekke saker (se kap 8.13, der det fremgår at også Trond personlig opptrådte som operatør for å fjerne Steen). Hansen førte nesten hele Ap/LO-ledelsen, som aldeles ikke ønsket Gro som statsminister, bak lyset ved å si at han ville påta seg dette vervet selv, for så å gå inn for Gro i aller siste runde, hvilket Gro selv hadde kjent til hele tiden. Denne form for provokatorisk opptreden overfor toppene i eget parti ville Hansen aldri funnet på alene, eller en gang vurdert å utføre uten meget sterk henstilling fra meget bestemte personer. Siden «alle ønsket» ønsket ham og ikke Gro, er den eneste som kan ha anmodet Hansen om å gjøre det Jens Chr **Hauge** personlig,

Alt tyder således på at Ingjald Ørbeck Sørheim var med på et organisert komplott ledet av Aps bakmenn ved Jens Chr Hauge, kanskje også Haakon Lie og Einar Gerharsen, og nokså sikkert Gudmund Harlem, for å velge

---

[1392] Reiulf Steen: «Maktkamp». Tiden 1989. Side 201.

[1393] Sitatet er fra Steinar Hansson og Ingolf Håkon Teigene: «Makt og mannefall». Cappelen 1992. Side 112. Se også Steen, side 263.

best mulig tid for Nordlis avsettelse slik at Gro kunne settes inn uten innblanding av Aps landsmøte. Dette er også «den fjerde tjeneste» i aksjon innen eget parti. (Om hele historien, se kap 8.13).

Av Steens bok fremgår det også at Sørheim må ha vært *en svært sentral deltaker*[1394]:

> *«Det var bygd opp et uformelt nettverk der bl a Ingjald Ørbeck Sørheim ... spilte en operativ rolle. I hans leilighet på Bygdøy, der han var en av Gros naboer, møttes en gruppe med jevne mellomrom i 1980 og 1981. Først ble det planlagt hvordan Gro skulle bli statsminister. Deretter hvordan hun skulle bli formann i partiet.*
>
> *Et ledd i arbeidet for å svekke min (Steens) posisjon var å fjerne meg fra Oslo Arbeiderpartis liste før stortingsvalget 1981. Den notoriske Per Karlsen skrev sammen med et par andre et brev til Oslo Arbeiderparti om at jeg måtte ut. Per Karlsen forsøkte også å organisere en aksjon i fagbevegelsen i Oslo, men den ble helt mislykket. Arvid Jacobsen møtte opp i sitt partilag... Han ble nedstemt. Ingjald Ørbeck Sørheim gjorde et tilsvarende fremstøt i Oslo Arbeidersamfunn, landets største partiavdeling. Heller ikke det førte fram.»*

Her bringer Steen også inn Per **Karlsen**, en av de store overvåkere i Ap/LO-tjenesten og kontaktmann til Iver Frigaard i POT. Enda en aktør var Per **Brunvand** (sønn av sjefsovervåker Olav **Brunvand).** Arbeiderbladets sjefredaktør som skulle presse Steen fra å stille til gjenvalg ved å true med å trykke et intervju med Einar **Gerhardsen** (se fortsatt kap 8.13) og som derved opptrådte rent provokatorisk og utvilsomt i strid med redaktørplakaten. Steen antydet i sitt Engen-brev at Sørheim kjente til hvordan også Brunvand var organisert inn i planen[1395]:

> *«Ingjald Ørbeck Sørheim, som i flere henseende er et barn, unnså seg ikke i seierens øyeblikk for å skryte av metodene som var blitt benyttet. Dette var vel bakgrunnen for at historien om intervjuet med Einar Gerhardsen lekket ut og ble kjent av pressefolk under landsmøtet.»*

La oss også minne om Bengt Calmeyers analyse[1396]:

> *«(Reiulf Steen) kunne, hvis han ville, fortelle, han hadde selv vært med på å opprette den nære forbindelsen, eller i det minste kjente han til hvordan Frydenlund hadde fått trukket Trond Johansen inn i utenrikspolitisk utvalg, og hvordan dette samarbeidet var blitt utviklet, og der en stadig større krets av fremadstormende partimenn og redaktører og politiske journalister var trukket inn. Dette apparatet hadde i sin tid arbeidet for Steens kandidatur som partiformann, men da frustrasjonen med ham ble for stor, vendte det seg mot ham og beseglet reellt hans skjebne.»*

Vi ser altså at Sørheim må ha vært del av det meget interne nettverk som sto for operasjonen om å innsette Gro som statsminister mot det meste av Ap/LO-miljøenes vilje, og uten å spørre Ap-landsmøtet. Dette var et nettverk ledet av bakmenn som Hauge, Lie, Gerhardsen, Trond, «Gubben» Harlem m fl., med Rolf Hansen som viktigste operatør, Bakke, Jacobsen og Sørheim som mellomledere og Per Karlsen, Hildrum, Karstad, Brunvand m fl som fotfolk - dvs en side av «den fjerde tjeneste».

Fra kap 20.6.1.4 minner vi om at Sørheim har hatt god og vennskapelig kontakt med Ap-provokatøren Tor **Thomassen,** som har hatt desinformasjon overfor Stortinget som en hovedoppgave, siden de traff hverandre på partikanaler senest i 1982. I 1984 begynte de sammen å interessere seg for høyteknologimiljøet på Byremo i Vest-Agder. I begynnelsen av 1985 stiftet Thomassen firmaet Data Visual A/S[1397], med Sørheim som advokat. Samme år tok Thomassen initiativ til å stifte investeringsselskapet SørInvest A/S på Byremo. Sørheim ble også dette selskapets advokat og koordinator for initiativgruppen[1398], som ikke omfattet Thomassen, men en rekke fremtredende næringslivsfolk i Vest-Agder. Gudmund **Harlem** ble hentet inn, sikkert av Sørheim, for å være selskapets styreformann. Begge prosjektene gikk meget dårlig, inklusive et forsøk på å etablere en filial av Data Visual i Polen. Det var etter det at Thomassen fikk E-sjef Alf Roar **Berg** via brev fra Osmund **Faremo** til å

1394 Steen, s 231.
1395 Steen, s 265
1396 Bengt Calmeyer: «Forsinket oppgjør. Arbeiderbevegelsen og den politiske overvåking ». Aschehoug 1993. Side 90 ff.
1397 Samme
1398 «Offentlig emisjon - aksjetegning SørInvest A/S under stiftelse.» Tilrettelagt av Sparebanken Sør i samarbeid med ABC-bank, Aksjonærservive. Tegningstid 18. -29. november 1985. Se også f. eks. brev fra Finansdepartementet til initiativgruppen v/ Sørheim av 10. mai 1985.

iverksette en etterretningsaksjon i Polen for Thomassens private interesser (se kap 25.12). Senere ble Thomassen provokatør for E-staben, mot Stortinget, Lund-kommisjonen og oss (se kap 20.6.1.4). Det er etter det vi vet om Sørheims deltakelse i operasjonen for å få valgt Gro og hans bakgrunn forøvrig all grunn til å spørre om Sørheim i praksis *har vært en slags «føringsoffiser» også for Thomassen i hans provokatør-virksomhet mot folkets representanter i Stortinget.*

Med Sørheims utdannelse ved FSES, hans opptreden på det politiske plan, opphold i Moskva og russiskkunnskaper gjenstår spørsmålet om også han inngår i Stay Behinds Lindus-apparat. Vi minner i denne sammenhengen også om Johan Jørgen Holst, Kristen Ringvold og Einar Førde; alle med utdannelse fra E-staben (russiskkurset) og deres påviste forbindelser med E-staben/Trond.

Bengt Calmeyers karakteristikk «elementer i den militære etterretningstjeneste»[1399] er den mest presise beskrivelsen av den virksomhet og de omgivelser som Sørheim befant seg i den gang og gjør idag. «Elementet» Sørheim er representativ for det vi kaller «den fjerde tjeneste».

Ingjald Ørbeck Sørheim er observert i kulissene i forbindelse med vår sak også i en annen sammenheng. Det er tydelig at den «fjerde tjeneste» finner ham meget anvendelig.

25.6 Spesielle statsministermetoder II

I mai 1993 - mens det bygget seg opp i Stortinget - var vi utsatt for en av de flommer av henvendelser fra alle kanter av landet som inntraff iblant, av personer som skulle fortelle om sine overvåkingserfaringer og anmode oss om hjelp. Dette var en blanding av virkelige saker, den mer virkelighetsfjerne garde og rene provokatører, utsendt fra POT og E-tjenesten, med godkjennelse helt fra toppen, men det tok tid å skille mellom disse. Vi holdt så mange møter som vi rakk over, og avleverte i juli 1993 en rekke saker til Riksadvokatens granskningsutvalg (Dahl-utvalget): Dels til førstestatsadvokat Edward Dahl direkte, dels til etterforskerne Sturla **Osen** og Bjørn **Tvete-Berger** og dels til andre av Dahls etterforskere.

Blant sakene som Dahl fikk uten endelig konklusjon (som etterforskerne ønsket, «for å spare tid»), var en som var presentert av skoletannlege Alfred **Nordeide**, ansatt i Oslo Kommune[1400]. Samtidig ble de gitt en grundig orientering om at Nordeide også hadde vært på Stortinget, i likhet med de klare provokatørene Roy **Skoglund** og Egil **Hølmo** (se kap 20.6), og *muligheten for* at han var provokatør.

For oss ble det etterhvert helt tydelig at Nordeide var provokatør. Hele Nordeide-historien er beskrevet i kap. 20.6.1.3.

Vi minner om de ulike formål med Nordeide som provokatør:

- *Overfor oss i første fase **etterretning**, og i neste **desinformasjon** ved at vurderinger av og informasjoner om nøkkelpersoner ble presentert motsatt av våre egne konklusjoner slik at vi skulle bli usikre på disse*

- *Overfor Stortinget i første fase **desinformasjon** for å oppnå **diskreditering**, dvs lokke representanterut på glattisen ved å komme med en historie som lett kunne skytes ned; i neste omgang **diskreditering** av oss ved at han selv fremsto som gal og samtidig «på vårt lag»*

- *Overfor Stortingets granskningskommisjon åpenbart den samme **diskreditering** av oss som i forrige punkt, meget grundig gjort, men også avslørende*

Vi minner også om at det ikke finnes noen annen måte å tolke Nordeide på enn som provokatør. Det er alt for stor avstand mellom innholdet av hans «galeste» brev, hans mer troverdige brev og særlig hans ordinære posisjon i samfunnet som betrodd skoletannlege, til *at han virkelig er gal.* Det er også alt for mange konkrete informasjoner *som er riktige* og som *kun kan komme fra sentralt innvidde og/eller via telefonavlytting* til at de er gal manns oppdiktede verk. Et helt avgjørende eksempel er at han vet om at systemene hadde konvertert ulovlige overvåkingsaksjoner m v til «lovlig» politimessig overvåking på oppkonstruert grunnlag *mens vi selv bare hadde mistanker som vi holdt for oss selv* og lenge før vi fikk dette bekreftet! Hva får en normalt begavet tannlege til å skape det misvisende inntrykk at han er forrykt? Hvordan kan en normal tannlege vite alt han vet av riktige ting

---

1399 Calmeyer, side 90.

1400 Innlevert til Dahl-gruppen 15. juli 1993, som bekreftet ved kvittering fra spesialetterforskerne. I denne ekspedisjonen var det 10 saker. Det ble innlevert mange andre ved andre anledninger.

når han ønsker å opptre troverdig? Det er åpenbart at han driver et provokatorisk spill, og det må være på vegne av og i regi av dem som skaffer ham informasjoner!

La oss nå minne om at Lund-kommisjonens to hovedetterforskere, Sturla **Osen** og Bjørn **Tvete-Berger**, *var vel kjent med tannlege Nordeide.* De ble begge manøvrert over fra Dahl-gruppen med god hjelp av Klassekampens Finn Sjue, som alle nok nå kjenner godt. De kjente til hele Nordeides «sak» (vi har deres personlige kvittering for mottakelsen av bl a tannlegesaken datert 15, juni 1993) og *visste* at *vi* holdt god og armlengdes avstand til ham. *Vi* hadde jo overlevert hele tannlegen med alle hans dokumenter pluss redegjørelse til *nettopp disse to* i egenskap av Riksadvokatens nøkkeletterforskere, og sterkt understreket mulighetene for at tannlegen var provokatør, og at provokasjonene i så fall også var rettet mot Stortinget, som han trafikerte grundig. Disse to kjente jo *også vår sak ut og inn*, og derfor ihvertfall hva *vi mente* var opprinnelsen og bakgrunnen for dette - og det var aldeles ikke en prat mellom en lærer og en tannlege på et lærerværelse! De kjente også meget godt til at det løp *andre provokatører i Stortinget.* Minst én (Egil **Hølmo**) opererte under falsk navn (Holstad), én (Roy **Skoglund**) under falsk flagg og flere kom med falske historier/dokumenter.

Hvis disse *ønsket å oppklare*, var jo dette en gylden anledning, for de visste jo at mannen *ikke var på lag med oss*, slik den uinformerte måtte tro. De måtte også se at tannlegen hadde mottatt endel kunnskaper som bare kunne komme fra overvåkerhold. *Disse to etterforskerne* hadde derfor alle forutsetninger for å avsløre tannlegen som provokatør, og til å konstatere at han opererte mot *oss*, tidligere mot Dahl, mot Stortinget og nå mot Lund. Hva burde de gjort? Selvsagt varslet oss, varslet Lund og varslet Stortinget. Men *vi* har ihvertfall ikke hørt noe, selv om Osen og Tvete-Berger *måneden etter* at tannlegens brev var levert Lund-kommisjonen (mens det var ukjent for oss), var på besøk hos oss på Slemdal, der de uttrykkelig ble spurt om kommisjonen hadde mottatt noe som kunne virke diskrediterende mot oss, men forsikret at det ikke hadde vært et knyst!

Under Dahl var Osen/Tvete-Berger med på å unnlate å avhøre helt opplagte provokatører som Roy Skoglund og Egil Hølmo, til tross for at de hadde alle muligheter og på forhånd hadde sverget at *det* skulle de ihvertfall gjøre. Skoglund er vel nå repatriert under Lund-kommisjonen? Hva med Nordeide? Har de avhørt noen av de *ofre* som de har vært satt på, slik som *oss* som kan fortelle om flere, eller noen av stortingsrepresentantene som de skulle diskreditere og/eller desinformere? Ikke som vi vet om.

Det de i realiteten *gjør*, er å fortsette sin jobb fra Dahl - å *etablere kringvern for provokatørenes virksomhet.* Nordeides innspill hadde til hensikt å forhindre oppklaring av *vår sak* som de to allerede har tildekket selv. De har således egeninteresse i å beskytte Nordeide - de assisteres de facto av Nordeide

Spørsmålet er nå om også Lund-kommisjonen har mottatt noen av brevene som skal *fjerne all tvil* om at Nordeide er gal. Har de f. eks. etterhvert mottatt kopi av brevene til politimester Tore Johnsen, tidligere nestkommanderende i POT og sjef for Iver Frigaard? Har de da stilt noen spørsmål om *Johnsens* rolle oppi dette? Vi ser frem til å få vite mer om dette! Det er vi overbevist om at Stortinget mener skulle ha vært blant Lund-kommisjonens viktigste oppgaver.

Avhør av provokatører - og vi har i arkiv *mange flere* i tannlegekategorien - konfrontert med deres *ofre, som svært ofte har vært stortingsrepresentanter bl a i forsvars- og justiskomitéen* - er en helt sikker vei til å få avdekket deres oppdragsgivere, og dermed til avsløring av den kriminalitet anno 1996 som Lund hittil ikke har vært i nærheten av, såvidt vi vet. Hvilken rolle spiller Osen/Tvete-Berger her? Har de desinformert Lund og resten av utvalget? Hvem er i så fall *deres* virkelige oppdragsgivere?

Hvordan kan det ha seg at vi *ikke er det minste forbauset* over at det var Finn Sjue som satte inn det sentrale støt for å få disse to inn til Lund, og at vi hører at det fortsatt rett som det er er hyppige møter mellom Osen og Sjue?

En avsløring av Nordeide vil også medføre avsløring av Osen og Tvete-Berger: To tilsynelatende førsteklasses politimenn som etter eget utsagn «kom mellom barken og veden» og valgte barken. Er det noen som tror at deres opptreden, som har medført at Lund-kommisjonen etter alt å dømme *unnlater* å forfølge noen av de *sikreste* sporene til den mest alvorlige kriminaliteten til «den fjerde tjeneste» - den som er innrettet mot Stortinget - er mulig uten instruksjon og/eller aksept fra *de høyeste hold?* Husk på at dette innebærer å skjule *kriminell opptreden mot Stortinget på skattebetalernes bekostning.*

Vi tror ikke det. Vi vet at når stortingsflertallet en dag iverksetter etterforskning, vil man avdekke den mest alvorlige del av *Grogate.*

Forøvrig forutsetter vi nå at når Kripos-etterforskerne ikke etterforsker tannlegen, vil nok såvel Fylkestannlegen, Skolesjefen i Oslo, foreldrene til tannlegens pasienter, Tannlegeforeningens etiske utvalg og Resept/medisin-kontrollen starte etterforskning. Enten må tannlegen fratas hele sin tannlegeportefølje, eller så må han avsløres som provokatør fra høyeste hold for å forhindre at Stortinget får fakta på bordet. Og da får han neppe mye tid til rotfylling. Så vi tror tannlegehistorien vil finne sin løsning den ene eller den andre veien.

Men da Ingse Stabel, tydeligvis «ansvarlig» for vår sak i Lund-kommisjonen, var på besøk hos oss måneden etter at hun hadde mottatt tannlegens brev, sa hun *intet* om dette, selv på spørsmål om det var kommet noe til Kommisjonen som virket diskrediterende på oss. Det var til tross for at CC hadde gitt Kommisjonen og fru Stabel klar melding om at dens ettermæle ikke ville bli noe særlig hvis den ikke tok vår sak alvorlig - og CC visste hva han snakket om!

Vi er derfor glad for at det ikke var *henne* vi ringte i november 1994, da vi kontaktet Hovland. Hun ville selvsagt ikke utgjort noen trusel mot Nordeide og hans oppdragsgivere. Det hadde spart ham og analytikerne for mye arbeide, og *vi* ville ikke hatt disse bevismidlene.

En meget interessant konklusjon er at general Hovlands blotte nærvær i Lund-kommisjonen bidrar til å avsløre Regjeringens offensive tiltak, dvs provokatører og desinformasjon, mot Stortinget og Stortingets granskningskommisjon. I tillegg avdekkes at Lund-kommisjonen er full av tildekkere som må slåss for sitt eget være eller ikke være.

Alt tyder forøvrig på at tannlegen blir dirigert av POT v/ overvåkingssjef Østgaard. Det synes som om avdelingen for kontraspionasje jobber for fullt med den psykologiske krigføringen mot Stortinget (og dessuten mot oss), med provokasjons-cover for tannlegen stilt til disposisjon av politimesteren i Drammen, tidligere nestkommanderende hos POT, Tore **Johnsen**, som møbelhandler Arvid **Engen** ville ha som sjef for POT. Det tegner ikke bra for demokratiet i Norge!

Vi kan også opplyse at provokatører kommer for å villede oss og stortingsrepresentanter helt fra fra Hamar politidistrikt der tidligere POT-sjef Jan **Grøndahl** nå sitter som politimester. Om dette har sammenheng med Grøndahls trusler mot vår etterforsker Arne Tangstad og Grøndahls behov for å skremme oss, vet ikke vi, men det forekommer oss mer og mer klart at vi i toppetasjen i Politihuset er definert nærmest som en fiendtlig fremmed makt - i mangel på annet meningsfylt arbeide på området.

Når operasjonene mot Stortinget (og mot oss) ledes av POT-sjef Hans Olav Østgaard - avdøde departementsråd Eldrings, statsråd Faremos og statsminister Brundtlands mann - bl a ved hjelp av avdelingen for kontraspionasje, var det neppe tilfeldig at en bekymret politimann Odd Berner Malme fra POT satt ved siden av Østgaard under den hektiske avslutningen i Stortinget juni 1993.

Malme var fremme i lyset i forbindelse med Treholt-saken, der han bl a samarbeidet med FBI i New York[1401]. Malme var da på spionjakt!

Vi er ingen spioner. Vi arbeider kun i selvforsvar med å registrere, bearbeide og analysere POT's egne kriminelle dumheter. På publikumsgalleriet samme aften i juni 1993, da Malme, Østgaard, Kontrollutvalget og Killengren satt i diplomatlosjen, kunne man se POT-provokatøren Egil Hølmo, som også gikk under navnet Holstad. Tilfeldigheter?

Han har vært satt inn mot Stortingets forsvarskomité, justiskomitéen, tidligere statsminister Borten, en rekke pressefolk m v, og mot oss for å fordreie og plante informasjon, skremme og true. Dahl nektet å avhøre Hølmo til tross for at han omsider ble lokalisert i fengsel i Sverige, der han var tatt i en svindelsak. Vet kanskje Østgaard, Malme, Killengren og Faremo hvorfor Hølmo ikke ble avhørt?

I en debatt i radio der bl a Ramm deltok ble Østgaard av programlederen spurt om det ville vært mulig å avsløre en mulig «sub-kultur» i POT, og han svarte[1402]:

> *«Med felles anstrengelse så skal man nok kunne gjøre det. Da jeg hørte om dette, var min umiddelbare reaksjon at det er nok neppe grunnlag for å ta slike påstander som Ramm kommer med her alvorlig etter mitt skjønn.*
> *Programleder: Du avviser påstandene og mener det er tøv?*
> *Østgaard: Det som ble antydet her, er at det er en slags avart av overvåkingstjenesten som idag fungerer på egen hånd, og det er klart at noe spor av dette har jeg ikke sett i overvåkingstjenesten.»*

Da han senere i programmet ble konfrontert av Ramm om forholdene under Urdal, da Frigaard ikke informerte sin sjef om Mossad/asylsøkersaken, og heller ikke informere om Setsaas' anmeldelser og opplysningene om Harari, svarte han til slutt:

> *«La meg bare kort få si at det skjer ikke sånn i dag i hvert fall.»*

[1401] «Treholtdommen». Universitetsforlaget 1985. Side 238.
[1402] Ukeslutt, NRK P1 27. mai 1993

Østgaard har sine uttalelser på det tørre. Det som skjedde under Urdal, hadde han ikke sett, og det er ingen grunn til å tro at noen holder noe hemmelig for POT-sjefen *nå*. Nå er han selv del av «den fjerde» og i full kontroll av hele POT.

Og *alt* kan rulles opp, hvis noen som ikke bare er ute etter å tildekke iverksetter avhør av tannlegen, noen andre provokatører og de folkene de har opptrådt mot. Da ruller det fort oppover, til høyeste nivå i Regjeringen!

25.7 Inger Lise Gjørv

Daværende odelstingspresident Inger Lise **Gjørv** var - som det fremgår av forrige kapittel - skyggeordfører for Ap under behandlingen av overvåkingsmeldingen, og gikk opp i denne rollen med den aller største entusiasme: Hun kjempet «med nebb og klør» mot ethvert forslag fra opposisjonen, fra parlamentarisk gransking av vår sak til det nye, stortingsoppnevnte, kontrollorganet. Som skyggeordfører hadde hun rapportansvaret fra Stortinget til Regjeringen, og må ha rast som en pendel mellom Stortinget, Justisdepartementet og Statsministerens Kontor i ukevis etter at hun først må ha slått alarm da de første spørsmål om «Setsaas-saken» dukket opp.

Regjeringen må ha fryktet dette hele det foregående år. Der har man jo visst om samordningen mellom politiet og Kontrollutvalget sommeren 1992 for ikke å etterforske, og grudd seg for å legge frem en melding som ga Stortinget anledning til å bore i dette - for vi hadde jo samme høst gitt klar beskjed til Lier om at vi ville gå til Stortinget. Denne høsten utkom også «Vi som styrer Norge»[1403] med nye muligheter for bråk i Stortinget. Vi meldte også senhøstes til Lier at vi hadde avdekket en ny overvåkingsleilighet. Det var nok høy beredskap i Justisdepartementet, og sikkert av disse grunner at meldingen ble forsinket og vår sak kamuflert ned til ett eneste ord - «Setsaas-saken» - under en opplisting. Men man holdt nok øyne og øre åpne, enda mer fra «bråket» startet i forsvarskomitéen, og disse øyne og øre tilhørte i første rekke *fru Gjørv*.

Inger Lise Gjørv hadde sittet på Stortinget siden 1977 og skulle ikke ha gjenvalg. Den siste perioden hadde hun sittet i justiskomitéen, men hadde aldri tidligere hatt ordet i Stortinget i noen overvåkings- eller etterretningssak. Det hadde hun heller ikke de foregående fire årene da hun satt i energi- og industrikomitéen.

Det må således ha vært helt andre årsaker til at Inger Lise Gjørv ble betraktet som velegnet til å prosedere Regjeringens sak i komitéen. Det beviste hun også, ved i komitéen systematisk å motarbeide så godt hun kunne alle forslag om gransking eller reformer.

Under debatten i Stortinget ble oppgaven en annen: Å late som om Arbeiderpartiet nærmest fløt over av vilje til å oppklare[1404]:

> *«En annen grunn til Arbeiderpartiets avventende holdning har vært at man ønsket først å se resultatet av granskningskommisjonen, det vil si det såkalte Nygaard Haug-utvalget. Alle påstander, rykter og mistanker om tidligere misbruk skal granskes. Gjennom denne granskningen skal alle eventuelle skjelett ut av skap og opp av kjellere.*
>
> *På grunnlag av denne granskningen skulle så konklusjoner trekkes for kontrollen av tjenestene i fremtiden...»*

«Avventende holdning» er her en eufemisme for «bitter, men tapende forsvarskamp», se kapittel 14. Det er vel en lovlig omskrivning for en politiker.

Verre er det at det her innrømmes at Nygaard Haug-utvalget skulle brukes som prøvesten på om en ny kontrollordning var nødvendig. For «innsiderne» i Ap var jo nå allerede på det rene med at dette var et rent hvitvaskingsutvalg. Så betrodd som Gjørv var, visste hun nok det. Og hun visste nok også at Nygaard Haug i dypeste hemmelighet hadde sluppet å ta Lillehammer-saken. Så «skjelettet» fra Lillehammer ville ihvertfall forbli i skapet!

Videre sa hun:

> *«Det er med stor interesse vi vil følge oppklaringen av årsaken til .. den fullstendige helomvending i disse to partier (H og Frp)...*
>
> *Til dette spørsmål står det forøvrig en meget interessant artikkel i Aftenposten idag av Harald Stanghelle. Den avkrefter ikke vårt inntrykk av at Høyre har bygget sin helomvending på rykter som er så løse at ingen tør stå frem, langt mindre anmelde dem.»*

Og fire setninger senere:

[1403] Viggo Johansen, Pål T Jørgensen og Finn Sjue: «Vi som styrer Norge». Aventura 1992

[1404] Stortingstidende 18. juni 1993. Side 4909.

«En tredje årsak til at Arbeiderpartiet har vært forbeholden, er den konkrete sak som synes å ha hatt avgjørende virkning så Fremskrittspartiet og Høyre skiftet mening, nemlig den såkalte Setsaas/Ramm-saken. Denne blir imidlertid gransket av Riksadvokaten...»

Har det gått fullstendig virvarsen for Gjørv? I det ene øyeblikket er vår sak så løs at vi ikke tør stå frem, langt mindre anmelde, og i det neste øyeblikket kjenner hun ikke bare våre navn, men er kjent med at Riksadvokaten nå har fått vår henlagte anmeldelse til behandling!

Men for at ingen skal misforstå «forbeholdenheten», avsluttet hun[1405]:

«Og helt til slutt vil jeg understreke igjen at Arbeiderpartiet har ingenting å skjule og har ikke noe ønske om å skjule noe som helst i forbindelse med de hemmelige tjenester!»

Fru Gjørv har nok hørt historien om den taleren som skrev i sitt manuskript: «Svakt argument - hev stemmen!». Hun fikk svar fra Lisbeth Holand (SV)[1406]:

«Når Gjørv sier at Arbeiderpartiet har intet å skjule, har jeg to små kommentarer til det. Hvordan vet hun det? Kan hun ikke like gjerne si at Arbeiderpartiet har intet mer å skjule? Jeg har jo aldri hørt at Arbeiderpartiet har hatt noe å skjule når det gjelder de hemmelige tjenestene, men avsløringene har kommet....»

Gjørv hadde ikke så mye nytt å svare med[1407]:

«Jeg tror ingen kan vite idag hva som ligger i fortiden med hensyn til hva som ar skjedd i de hemmelige tjenester, og det er jo nettopp derfor vi skal få granskning av dette. Men Arbeiderpartiet aksepterer ikke idag noen form for gråsone mellom overvåking eller E-tjeneste. Vi aksepterer ikke noen form for lovbrudd, som det er ved ulovlig overvåking. Det er derfor jeg sier: Arbeiderpartiet har ingen ting å skjule!»

- bortsett fra at det i det siste innlegget kom inn et lite ord - «idag» - som kanskje kan tas som en aldri så liten innrømmelse vedrørende «igår»?

Det er da svært interessant å notere at Gjørv, etter å ha overtatt jobben som fylkesmann i Nord-Trøndelag (en av de få som får sitt eget hjemfylke!) som takk for lang og tro tjeneste, i *juli* 1994 dukker opp som deltaker i serien av bekjennelser om å ha vært avlyttingsobjekter. Det skjer *etter at både Dahl-gruppen og Nygaard Haug-utvalget har gjort seg ferdig,* og omtrent samtidig som Televerk-direktør Tormod Hermansen (A) blir «autorisert» som avlyttingsobjekt av Edward Dahl (se kap 25.9). Ifølge VG[1408]

«..holder (Gjørv) det for sannsynlig at hun ble ulovlig telefonavlyttet i 16 år...
Med jevne mellomrom gjennom hele hennes tid på Stortinget var hun utsatt for uregelmessigheter på telefon...
Uregelmessighetene oppsto i telefonene i stortingsleiligheten i Parkveien i Oslo og hjemme på Sandvollan i Nord-Trøndelag....fra 1977 til 1993.»

Men mens overvåkingssjef Hans Olav **Østgaard** & Co nøyer seg med å skylde på spøkefugler og amatører (se kap 21.41), har Gjørv et annet syn (det ville jo være rart med samme spøkefugl både i Oslo og Nord-Trøndelag i så lang tid):

«(Hun) tror ikke det er Norges hemmelige tjenester som har avlyttet henne. Derimot utelukker hun ikke at utenlandsk etterretning står bak.
...Jeg tror mer på at det kan være andre lands hemmelige tjenester eller økonomiske interesser som er ansvarlig.»

Men det må da være enda mer alvorlig!Gjørv må i sine 16 avlyttede år (1977-93) ha notert seg den ene etter den andre av meldingene fra *andre* som har ment seg avlyttet, og forstått at dette i tilfelle må dreie seg *om en meget omfattende offensiv aktivitet fra fremmed makt.* Hvis vi hadde hatt normale forhold her i landet - som Gjørv med

1405 Stortingstidende 18. juni 1993. Side 4910.
1406 Stortingstidende 18. juni 1993. Side 4914
1407 Stortingstidende 18. juni 1993. Side 4916
1408 VG 5. juli 1994

slik styrke hevdet i justiskomitéen - ville jo de egnede norske organer satt himmel og jord i bevegelse for å oppklare dette. Vi hadde jo kald krig til langt inn på 80-tallet!

Hva gjorde hun så med dette?

> *«Likevel har Gjørv aldri vurdert anmeldelse. Det gjør hun heller ikke nå.*
> *- Jeg bestemte meg for å leve med det. Noe annet ville føre til reneste forfølgelsesvanvidd. Denne saken vil man likevel aldri komme til bunns i.*
> *Hun var imidlertid svært bevisst på at hun aldri kunne være sikker på om utenforstående overhørte hennes samtaler...*
> *På midten av 80-tallet kontaktet hun imidlertid Televerket.... - Men de fant ingen forklaring.»*

Hva slags vurderingsevne er dette? Gjørv har vært svært engasjert i utenriks- og sikkerhetspolitikk og sittet i organer som diskuterer meget følsomme nasjonale spørsmål, og *venter til den kalde krigen er slutt* med å foreta seg noe i det hele tatt? Og selv da syntes hun ikke det var så bekymringsfullt at fremmede etterretningstjenester avlyttet henne og mange andre norske politikere og andre borgere, at hun gadd trekke politiet inn i saken? I 1990 ble hun utnevnt til medlem av Arbeiderpartiets mektige internasjonale utvalg, der hun satt sammen med Trond **Johansen**, Johan Jørgen **Holst**, Thorvald **Stoltenberg**, Thorbjørn **Jagland**, Per Arne **Bjerke** og Kaare **Sandegren** inntil hun forlot Stortinget[1409]. Orienterte hun denne komitéen om avlyttingen etter 11 avlyttede år? Var det da Trond Johansen forklarte henne at det måtte være utenlandske tjenester? Besluttet utvalget da at disse farlige utlendingene skulle etterforskes? Eller kanskje Trond forklarte at det var vennligsinnede, utenlandske tjenester som utførte følsomme avlyttingsoppdrag på vegne av «den fjerde»? Hvorfor sørget han i så fall ikke for å avblåse avlyttingen av utvalgets egne medlemmer?

I januar 1992 ledet Gjørv en delegasjon til Guatemala for å rette søkelyset mot forfølgelsen av fagbevegelsen og undertrykkingen av urbefolkningen i landet. Hun hadde sikkert fått vite av sin komitékollega Trond Johansen om Guatemalas nære samarbeid med Mossad, men tenkte hun seg ikke muligheten av at denne alliansen kunne ha lyttet på henne for å ødelegge for delegasjonen? Hun har sittet i parlamentariske organer som diskuterer meget følsomme nasjonale spørsmål, bl a styret for Arbeiderpartiets stortingsgruppe (og selvsagt Presidentskapet) og synes ikke det er særlig bekymringsfullt at fremmede etterretningstjenester avlytter henne og mange andre norske politikere og andre borgere? Hun satt i 8 år i Stortingets industrikomité som behandler store og hemmelige industrisaker, og tar det med knusende ro at «økonomiske interesser» lytter dag ut og år inn?

Som «innsider» måtte hun jo forstå at *Televerket* bare er riktig adresse for *tekniske problemer*. Mistanker om ulovlig avlytting *skal i Norge meldes til politiet.*

Hvordan kunne hun være så sikker på at etterforskning var nytteløst (det *er det jo* ut fra det *vi vet*, men det har årsaker som Gjørv benekter!), når hun visste hun var under *regelmessig* avlytting? Hvorfor kontaktet hun bare Televerket én gang, men hverken politiet, POT eller f. eks. departementsråd Leif A. **Eldring** i Justisdepartementet, som Hermansen gjorde? Hvorfor holdt hun både egne og ikke-sosialistiske regjeringer uvitende?

Da hun kjempet mot hvert eneste granskningsforslag i justiskomitéen, satt hun altså selv med denne kunnskapen om å være avlyttet selv. En ting er jo at hun ikke ville sløse bort penger på en unødvendig granskning av *norske* tjenester som hun slett ikke mistenker. Men hun var heller ikke det minste bekymret over at de samme norske tjenestene *ikke ser ut til å komme noen vei* med å finne de virkelige synderne, enten de er spøkefugler, industrispioner eller utenlandske E-folk. Burde hun ikke med sin overbevisning om at *avlytting finner sted, av noen*, sørge for at justiskomitéen ihvertfall bevilget skikkelig med penger til *forsterket etterforskning* av denne kriminaliteten?

For det *vi* har bedt om er jo nettopp at *sakene om avlytting* skal etterforskes, uansett hvor man kommer. Det var Gjørvs egen regjering som nedsatte Nygaard Haug-utvalget, som gikk motsatt vei: Kikket i tjenestenes arkiver og slo seg til ro med at intet skummelt var å finne der.

Så det store spørsmålet: Hvorfor går hun *etter 17 år* ut med denne historien akkurat *etter* at Dahl og Nygaard Haug har frikjent Regjeringen og tjenestene, men slik at nesten ingen andre tror på dem? Hvorfor gikk hun ikke selv til noen av etterforskerne med sine «observasjoner»? Kan det være fordi hun har en anelse om at det kanskje *ikke er utlendinger som driver mest med avlytting i dette landet likevel?* Kan det være fordi det nå dukket opp dusinvis av avlyttingshistorier fra personer *som man godt kan tenke seg at Ap-ledelsen hadde motiv for å avlytte*, men sørgelig få som tilhører *den indre Ap-makten og dens lojale medspillere*, som man jo skulle tro sto øverst på

[1409] Om endel av vervene etc., se Arbeiderpartiets beretning 1990-92.

avlytternes liste hvis det var *noen andre? Kan det tenkes at det aldri var noen avlytting av Gjørv i det hele tatt?* Kan det tenkes at «noen hadde snakket sammen» og funnet ut at Dahls og Nygaard Haugs troverdighet måtte styrkes ved å bringe inn utlendinger og økonomiske interesser siden «spøkefuglene» ikke hadde gått så bra? Kan det tenkes at «noen» fant ut at man skulle finne en lojal vingårdsarbeider som kunne «ta jobben»?

Og hvem kan det hende at «noen» var? «Noen» som har ekspertkunnskap om desinformasjon, «noen» som kan finne ut hvem som i årenes løp har innlevert småklager på telefonen og «noen» som lett kan kommandere sine tropper?

Som mange vet, er det få som har så gode grunner til å takke sitt parti for sin karriére som Inger Lise Gjørv.

25.8 Tollefsen-saken

Det materielle innhold i denne saken, som gjelder forbundssekretær Bjarne **Tollefsen** i Norsk Kommuneforbund, er gjennomgått i kapittel 21.10.

La oss kort minne om at han i 20-25 år var offer for en koordinert strategi som omfattet kriminalisering, diskreditering, innbrudd/tyveri, voldshandlinger med biler og trusler pr telefon, samt avlytting og trakassering.

Vi minner spesielt om at det i 1991 ble avslørt at det i Tollefsens bolig var installert en «ekstra telefonlinje» - ukjent for ham - som han delte med en annen person. Dette er en velkjent avlyttingsmåte når man kan lytte fra en fast base i nærheten. Da han tok opp denne saken med det lokale Televerk, fikk han klar beskjed[1410]:

> *«Skal du få rettet på dette, må du gå helt til topps i Televerket.»*

Det vil si til tidligere departementsråd og finansråd, og daværende og nåværende teledirektør Tormod **Hermansen** (mer om Hermansen i kap. 25.9).

Vi minner videre om at Tollefsen hadde et møte med Oslo's politimester Willy **Haugli**, som på slutten av samtalen viste Tollefsen et bilde av en person og spurte om dette var sjåføren av bilen som presset ham av veien. Tollefsen var ikke i tvil[1411]:

> *«Mannen på bildet var samme person som hadde presset meg av Mosseveien».*

Haugli hadde imidlertid ikke jurisdiksjon, og sendte saken til Romerike Politikammer, der den ble gravlagt av politimester Knut **Austad**, *Iver Frigaards forgjenger i Overvåkingspolitiet!*

Hvem sto bak? Tollefsens egen vurdering var[1412]:

> *«Jeg er kommet til at jeg har vært utsatt for noe av det samme som det statssekretær Hans Henrik Ramm og major Johan M Setsaas kaller 'den fjerde tjeneste' - en politisk overvåkning med bruk av de tre hemmelige tjenester her i landet...»*

Akershus Arbeiderblad/Romerikes Blad's vurdering var[1413]:

> *«EN FJERDE TJENESTE? ...På samme måte som det nå etter alt å dømme er tale om grupper med tilknytning til Overvåkningspoliti og E-tjeneste - men som de formelle organer ikke har noen kontroll med - skjedde nøyaktig det samme i Ap og LO. Det får ikke hjelpe at det var ledende tillitsmenn som sto for dette. Like fullt var det ulovlig og et moralsk svik mot organisasjonene.*
>
> *Hensikten helliger slett ikke midlene.*
>
> *Problemet nå er hvordan myndighetene skal få kontroll med disse som driver 'på siden' av overvåknings- og etterretningssystemene etter at politikerne ønsker å vaske opp.»*

Til tider - som i Tollefsens tilfelle - kan det virke som man i disse gruppene har med til dels farlige og uberegnelige folk å gjøre. For noen kan det skyldes idealisme på misforstått grunnlag. Det farlige er at de av outsiderne som regner seg som 'samfunnets støtter', legger spiren til en ren mafiavirksomhet.»

Forfatteren og journalisten Kjell **Fjørtoft**'s vurdering var[1414]:

[1410] Akershus Arbeiderblad/Romerikes Blad 30. november 1993
[1411] Akershus Arbeiderblad/Romerikes Blad 1. desember 1993
[1412] Akershus Arbeiderblad/Romerikes Blad 30. november 1993
[1413] Akershus Arbeiderblad/Romerikes Blad 2. desember 1993 på lederplass
[1414] Akershus Arbeiderblad/Romerikes Blad 1. desember 1993

«TOLLEFSEN BLE OVERVÅKET. FJØRTOFT KJENNER IGJEN METODENE: - Jeg tror på historien til Bjarne Tollefsen...

....samarbeidet mellom overvåkningspolitiet, etterretningstjenesten, LO og Ap er blitt 'den fjerde tjenesten'[1415]*.*

Det har utviklet seg en subkultur som henger der fremdeles. Dette er personer som går rundt og vet mye om andre, og bruker denne informasjonen, eller lar være. Alt som foregår i skjulte kulisser, er en abnorm kultur...»

Det er neppe overraskende at det også *er vår vurdering.*

Hva gjør så denne saken så spesiell at vi kommer tilbake til den for annen gang? Fordi den er nær sagt den eneste saken som har fått en lykkelig løsning! Vi varslet i kap. 21.10 at vi ville komme tilbake til hvordan lokket endelig ble satt på denne saken, slik at det ikke ble nødvendig å ansette Iver Frigaard som lokkvakt, når han søkte politimesterstillingen på Romerike etter sin POT-forgjenger Knut **Austad**. Slik gikk det til, først som beskrevet offentlig i Akershus Arbeiderblad/Romerikes Blad[1416]:

«SAMFUNNSTOPPENE SOM REDDET MEG: Men Bjarne Tollefsen har ikke latt seg vippe av pinnen. Han har gått på jobb hver eneste dag.

- Hvordan har du greid det?

- Redningen er at jeg ikke har gått med dette alene. Hadde jeg blitt avvist av politimester, partisekretær og LO-leder, hadde jeg vært ille ute. Da kunne jeg ha sluttet å stole på meg sjøl»

Merk at det bare er én «partisekretær» i Ap, nemlig Youngstorg-sjefen sjøl, den gangen Thorbjørn **Jagland**. Det er også bare én LO-leder, Yngve **Haagensen**. Det er flere politimestre, men det fremgår klart at den eneste som hjalp Tollefsen, var politimester Willy Haugli.

I personlig samtale med oss har Tollefsen opplyst at det høsten 1992 kom en henvendelse til ham om denne saken fra *Statsministerens kontor*. Vi kjenner ikke til innholdet, men etter dette ble *aksjonene mot Tollefsen plutselig avblåst.*

Ut fra disse opplysningene antar vi følgende har skjedd: Systemet har kjørt som vanlig mot Tollefsen, og glatt manipulert bort selv de åpenbare bevis som lå i identifikasjonen av terrorist-sjåføren fra Hauglis bilde og den 'ekstra' telefonlinjen. Systemet har god erfaring med at dette går bra, fordi man har kontroll med politi og påtalemyndighet og vet at nesten alle gir opp når de ikke kommer noen vei der. Men Tollefsen gikk videre. På samme måte som *vi* gikk til Stortinget, gikk Tollefsen til en høyere makt: Sin egen toppsjef, LO-sjef Haagensen. Vi vet ikke hvor dypt Haagensen er involvert i systemet - om i det hele tatt - men kan levende forestille oss at han ihvertfall er blitt forbannet fordi Gro & Co har satt apparatet inn mot *LO's egen forbundssekretær!* Vi tipper Haagensen har tatt med seg Tollefsen til Jagland og lest opprørsloven for ham.

Jagland har selvsagt da løpt til Gro og Trond. Alle visste at det nå brygget opp til rabalder omkring vår sak og boken «Vi som styrer Norge», og de må ha kommet til at det viktigste var å holde fronten mot Stortinget. En to-fronts krig mot *både* LO *og* Stortinget var ikke tenkelig. Derfor måtte det sluttes fred med Tollefsen. Slik ordre ble da gitt, og aksjonen stoppet nesten helt opp. Siden har det kun vært noen merkelige opplevelser med telefonen, iflg Tollefsen[1417]. Det er vel ikke urimelig om systemet fortsatte å sjekke om han holdt seg på matta ihht avtale?

Nå gjorde han ikke det, i og med at han gikk ut med hele historien vinteren 1993. Forklaringen han ga var[1418]:

«- Hvorfor står du nå fram og forteller din historie?

- Både LO-lederen og partilederen har sagt at alle kort nå må på bordet. Mitt håp er at all ulovlig politisk overvåking og trakassering skal opphøre en gang for alle.»

Som man reder, så ligger man. Man kan ikke stole på noen nå til dags. Selv de man har fått satt lokk på skal på død og liv ta en bokstavelig! Forbannet ergerlig. Men om Tollefsen lot som han var naiv, tror vi han var snedig. Han visste at han hadde LO-beskyttelse.

Vi noterer oss derved at det er langt bedre å ha beskyttelse av LO enn av Stortinget.

[1415] For ordens skyld: Dette er identisk med vår egen definisjon av «den fjerde tjeneste», men det er litt flere deltakere.

[1416] Akershus Arbeiderblad/Romerikes Blad 30. november 1993

[1417] Akershus Arbeiderblad/Romerikes Blad 30. november 1993

[1418] Akershus Arbeiderblad/Romerikes Blad 30. november 1993

Det er intet i Tollefsens sak vi ikke har kjennskap til: Ekstra telefonlinjer, bilterror, trakassering, kriminalisering, innbrudd osv osv. Vi har *også* tatt kontakt med «samfunnstoppene»: Grete, Gro, politi, påtalemyndighet & Co, men *vi* har ikke fått noen hjelp. Ikke Ronald Bye heller, forresten, selv om også han skrev brev til Gro!

Vi må forstå det slik at «den fjerde tjeneste» frykter LO, men manipulerer Stortinget. Det er nesten som vi får lyst til å ringe Haagensen for å høre om han har egnede major- og redaktørforbund å tilby medlemsskap i.

Hvem er så denne ledelsen av «den fjerde tjeneste»? Aldri er vi kommet nærmere. Sporene er fulgt til Jagland og Brundtland. Om ikke de utgjør ledelsen personlig, er det opplagt at de har makt til på øyeblikket å stanse «den fjerde tjenestes» operasjoner. Da må de ihvertfall *kjenne* ledelsen, ganske intimt vil vi tro, og sitte på toppen av noen topphemmelige kommandolinjer.

Kan aksjoner *iverksettes* like glatt som de kan *stoppes* gjennom disse kommandolinjer?

Vi slutter oss til Tollefsens sitat fra Torbjørn og Gro: «Alle kort må på bordet!» Men da må nok Torbjørn og Gro på bordet selv.

25.9 Tormod Hermansen

25.9.1 Hvem er Tormod Hermansen?

Teledirektør Tormod Hermansen (cand oecon 1964) er født i Holmestrand i 1940. Hans far var skiftarbeider og moren var hjelpepleier. Broren Robert **Hermansen** er adm. dir. ved Odda Smelteverk[1419].

Hermansen har arbeidet ved FN's utviklingssenter i Geneve, vært førstelektor ved Universitetet i Bergen (fra 1971) og sekretær i Norsk Forskning. Før han nådde til topps i staten var han i Sosialdepartementet og Kommunaldepartementet som underdirektør[1420].

Hermansen var statssekretær for finansminister Per Kleppe et halvt år i 1979. Han var departementsråd i Kommunal- og Arbeidsdepartementet 1980-86 og etterfulgte deretter Eivind **Erichsen** som finansråd inntil han i 1989 ble adm. dir. i Televerket/Telenor.

I 1991 utnevnte Brundtland-regjeringen ham til styremedlem i Statoil.

Samme år utnevnte Ap-regjeringen ham også til formann i styret for Statens Banksikringsfond, sammen med styremedlemmene Rakel **Surlien** og Einar **Hope**. Han fratrådte i 1993, da Einar Hope tok over som formann og advokat Kristine **Schei** kom inn som nytt medlem. Han ble i 1991 også utnevnt til nestleder i styret for Statens Bankinvesteringsfond der han fratrådte i 1994. Her fortsatte advokat Ellen **Mo** (A) som formann med følge av Hermod **Skånland** (A) og Stein **Reegaard** (A).

I oktober 1994 utnevnte Ap-regjeringen ham til ny styreleder i Postbanken.

Hermansen er med andre ord en av Arbeiderpartiets fremste og mest anvendbare super-byråkrater.

25.9.2 Stor-statskapitalisten Hermansen

Da Hermansen fikk styreledervervet i Postbanken beskrev VG ham som[1421]:

> *«Norsk kapitals mektigste mann de siste årene»*

I Vidar Helgesens bok «Partiet, makten og staten»[1422] påpekes det at Hermansen gjennom tre år som styreleder i Bansikringsfondet

> *«har fått dyptgående kunnskap om norske bankers økonomi og styring - blant annet bedriftshemmeligheter. På denne måten kjenner Hermansen Postbankens konkurrenter ut og inn. Som om ikke det er nok, er Telenor en viktig leverandør av bankenes fremtidige informasjonsnett, og den blir derfor en avgjørende forhandlingsmotpart for både Postbanken og andre banker. Dessuten har Telenors egen databedrift Teamco ansvaret for driften av Kreditkassens dataanlegg, og er i stadige forhandlinger med BBS om samarbeid av og kjøp av tjenester. Dette vil gjøre at Hermansen får en finger med i nesten all betalingsformidling i Norge.*

[1419] Dagens Næringsliv 24. juni 1995.
[1420] Dagbladet 5. juli 1994
[1421] VG 25. oktober 1994
[1422] Vidar Helgesen: «Partiet, makten og staten». Høyres bibliotek 1995. Side 162 ff.

Utnevnelsen av Hermansen vakte sterke reaksjoner fra Kreditkassens direktør Borger Lenth og andre i bankvesenet, fra pressen og en tverrpolitisk opposisjon[1423]. Regjeringen kunne imidlertid ikke se noen habilitetsproblemer ved utnevnelsen[1424]. Det kunne heller ikke Tormod Hermansen[1425].»

Innenfor det statskapitalistiske system representerte således Hermansen i denne perioden en hel sektor av «nettverket» helt personlig!

Der hvor Hermansens sektor slutter, tok andre Ap-folk over: Sjefen for Kredittilsynet, som skal kontrollere bl a Postbanken og Hermansen, er Hermansens tidligere statssekretær, Bjørn Skogstad **Aamo**. Høyeste embetsmann i det organ som skal kontrollere Hermansen i egenskap av leder for banksikringsfondet etc. er tidligere Ap-statsråd Arne **Øien**. Lederen for Statens Bankinvesteringsfond, som kanaliserte de pengene som ga grunnlag for Hermansens makt over bankene gjennom Banksikringsfondet, er partifellen advokat Ellen **Mo**. Norges Bank, som har en rekke av kontrollfunksjonene med hele finansvesenet, ble de siste par år ledet av tidligere statssekretær for Ap, sentralbanksjef Torstein **Moland**[1426]. I landets største sosialiserte bank, Den norske Bank, kontrollerer fondet partifellene Kari **Blegen**, Ingjald Ørbeck **Sørheim** og Rolf **Rønning**. Her er forøvrig en av banksjefene bror til avdøde utenriksminister Johan Jørgen **Holst**.

Det er verd å merke seg at krisen for både Den norske Bank og Kreditkassen forlengst er overstått. Det blir derfor ikke noe nytt kapitalbehov. I en avtale av 14. januar 1995 med Statens Banksikringsfond ble således Bankinvesteringsfondet overdratt alt ansvar for å forvalte og utøve alle statens eierinteresser i bankene[1427]. Det innebærer at dette fondet alene kontrollerer 71,96% av aksjene i Den norske Bank, 68,89% av aksjene i Kreditkassen (nok til å bestemme vedtektsendringer i begge). I fondets siste årsberetning heter det[1428]:

«Bankinvesteringsfondet skal derfor videreutvikles slik at det best mulig ivaretar oppgaven med å sikre et nasjonalt eierskap i de to største forretningsbankene.»

«Nasjonalt eierskap» må her nødvendigvis være ensbetydende med «statlig eierskap». Bankinvesteringsfondet etableres derfor nå gradvis som et «overstyre» for de to største norske forretningsbankene. Alle muligheter er således tilstede for i det stille å samkjøre de to til en overmektig «Statens forretningsbank» som Ap alltid har drømt om, men aldri våget å foreslå direkte.

Det er grunn til å synes synd på den bankkunde som kommer i konflikt med noen av Aps mektige herrer (eller kvinner), eller som av andre grunner kommer på bakmennenes «hat-lister». Slik «den fjerde tjeneste» opererer, er det ikke vanskelig å trekke i trådene i nettverket på en måte som gjør at de som lystrer slett ikke behøver å vite hvem som trekker eller hvorfor! Slik er det mulig å kjøre bedrifter og personer nord og ned på denne måten også.

Forøvrig eier Banksikringsfondet 97,9% av aksjene i Fokus Bank, og Bankinvesteringsfondet 43,7% i Sparebanken NOR, samt mindre aksjeposter BN Bank, Bergens Skillingsbank, Uni Storebrand og Vital. Via de tre majoritetseide bankene har Staten flertall i Europay Norge A/S (56,3%) og i praksis kontrollerende interesser i Bankenes Betalingssentral (48,2%), Bank Axept A/S (45,2%) og VISA Norge A/S (40%).

Ifølge Dagbladet har Hermansen avgjørende innflytelse eller sterk påvirkningsmulighet på forvaltningen av ca 200 milliarder kroner pr år[1429]:

- *Som daglig leder i Telenor omsetter Tormod Hermansen for 20 mrd kr*
- *Som styremedlem i Statoil påvirker han omsetningen av 100 mrd kr*
- *Gjennom vervet som styreformann i Postbanken forvalter han i inneværende år pluss minus 66 mrd kr*
- *Han influerer også på noen hundre omsetningsmillioner gjennom stiftelsen Asplan.*

1423 VG, Aftenposten, Dagens Næringsliv 25-28. oktober 1994

1424 Samferdselsminister Kjell Opseth i Stortinget 26. oktober 1994

1425 NTB 26. oktober 1994

1426 Moland gikk av i november 1995 fordi Ap-regjeringen ikke våget å holde på ham lenger etter at Oslo Ligningskontor hadde ilagt ham straffeskatt for «Airbus-saken»

1427 Vidar Helgesen: «Partiet, makten og staten». Høyres bibliotek 1995. Side 179.

1428 Statens Bankinvesteringsfond. Beretning 1994.

1429 Dagbladet 31. desember 1995

Dagbladet nevner også eksempler på Hermansens kontaktnett:

- *Til regjeringen via statsråd Kjell **Opseth***
- *Han har nær kontakt med Arnfinn **Hofstad** i Norske Skog fordi Hofstad er både styreformann i Telenor og styremedlem i Statoil. Hofstad sitter sentralt i hele samvirkebevegelsen.*
- *Styreformannen i Statoil er Helge **Kvamme**, med videre kontakter til Det norske luftfartsselskap (styremedlem) og forsikringsselskapene Gjensidige og Forenede (styreformann i begge)*
- *Gjennom Statoil-styret kjenner han også godt Yngve **Hågensen** og Else Bugge **Fougner***
- *Nestformannen i Postbankstyret, der Hermansen er formann, er Ketil **Stene**, daglig leder i Den norske advokatforening, nestformann i Norges Medisinaldepot og vervi LO*
- *I Asplan møter han tidligere Sp-stortingsmann Bjørn **Unneberg** og Stein Holst **Annexstad**, en industrimann med sentral tilknytning til banker, Dyno og Unitor.*

Norge er et lite land, og vi har alle våre kontaktnett som via ikke så mange mellomledd kan knytte oss uoffisielt opp til ganske mange. Men man skal nok lete lenge etter så korte linjer til så store og mektige deler av samfunnet (politikk, bank, forsikring, industri, olje, fagbevegelse, kooperasjon, juristmiljøet og samferdsel, samt selvsagt det hemmelige Ap-Norge) som det Hermansen kan stille opp med!

25.9.3 Telenor i vår sak

Hermansen har vært sjef for Televerket/Telenor siden 1989, dvs under brorparten av den avlytting vi har registert rettet mot oss. La oss kort minne om hva vi har observert:

- *Romavlytting via telefon mot Setsaas i flere av hans boliger, bl a dokumentert ved tekniske prøver (se kap 4 og 6)*
- *Mens Setsaas bodde på Lindebergåsen gjorde han dessuten en rekke observasjoner (samt videofotografering!) av angivelig Televerks-personell som monterte og/eller demonterte egne sambandslinjer og/eller linjer for overføring av avlytningslyd mellom en rekke overvåkingsleiligheter som Setsaas hadde avslørt, samt i Setsaas' egen lokale koblingsboks under spesielle omstendigheter som også ble registrert av naboene. Da man ved en anledning sjekket dette ble det også fra Televerket benektet at det hadde vært noen der, men benektelsen ble senere trukket tilbake. Det er verd å merke seg at bruk av privat leide telefonlinjer til avlyttingsformål er kjent fra Youngstorget, der Televerket satte opp en egen lyttelinje mellom Folkets Hus og Bygningsarbeidernes Hus*[1430]
- *Lokal telefonavlytting mot Norsk Oljerevy i Drammensvn 10, dokumentert ved omfattende rapport fra spesialetterforskere, rapportert i detalj til Televerket som trengte innpå ett år for å svare at «det ikke var noe som tydet på at noen stjal tellerskritt» (se kap 4.5)*
- *Romavlytting via telefon mot Ramm/Norsk Oljerevy på Slemdal, dokumentert ved (i begynnelsen) markeringslys for påliggende linje som hadde åpnet seg selv, hyppig registering av sterkt forsinket summetone (pussig nok særlig plagsomt to ganger sammenfallende med viktige overvåkingsdiskusjoner i Stortinget), telefax fra innringere som bare mottok opptattsignal selv om det var nok av ledige linjer, og den såkalte «flyver-saken» (se kap 6.2) da Oljerevyens salgsdirektør sogar kom direkte inn i avlytternes «bunkers» - samt en lang rekke merkelige avbrudd, begivenheter som måtte bygge på informasjon fra avlytting etc*

[1430] Ronald Bye med Finn Sjue og Alf R Jacobsen som medforfattere: «De visste alt», Tiden forlag 1994. Side 68 f.

- *En linje til Norsk Oljerevy som i årevis gikk via Forsvarets sikkerhetsstab, dokumentert bl a ved uttalelser avgitt av Televerk-personell i Ålesund til eget vitne i vår gruppe, men aldri gjenfunnet av Oslo politikammer (se kap 6.5.)*

- *Avlytting og blokkering av modemlinje fra Ramms PC (se kap 6.3) i 14 dager, hvoretter vi konstaterte at det var gjort tilslørende forandringer i oppføringer vi forut for det hadde interessert oss for*

- *Observasjoner konsistente med romavlytting via telefon hos flere innenfor vår gruppe og hos våre ytre forbindelser (se bl a kap 6.1)*

- *I en periode hyppige observasjoner av angivelige Televerks-personer i telefonstolpen hos Norsk Oljerevy, ved en anledning benektet av Televerket at noen hadde noe der å gjøre*

De gangene vi har bedt Televerket om hjelp, har det mao ikke vært mye å få. Vi er da også gjort oppmerksom på at det finnes en egen hemmelig avlyttingsgruppe innen Televerket med direkte kommandolinje til tjenestene.

I «De visste alt» heter det f. eks. om dette[1431]:

> «Desuten deltar 'Tor', en dyktig teletekniker som er nøkkelpersonen i denne typen operasjoner. Hele det tekniske avlyttingsopplegget er hans verk. Han er ansatt i Televerket, den delen som heter Oslo Telefon Anlegg/OTA. Det er uklart om han gjør denne typen jobber i Folkets Hus på en slags politisk og vennskapelig basis eller om han er en av dem som assisterer Overvåkingssentralen fast når rom- og telefonavlytting skal gjennomføres. Under enhver omstendighet - «Tor» er uten tvil en svært dyktig fagmann. Han er en mester til å montere og skjule de små mikrofonene .. og til å koble de rette ledningsforbindelsene.»

I Liers rapport til Mikkelsen (se kap. 18) omtales også «våre folk» i Televerket.

Det er vanskelig å tenke seg en så omfattende avlyttingsaktivitet på mange ulike måter uten en form for medvirkning fra Televerket, og uten at Televerkets toppsjef var informert. Det er meget lettere å forestille seg at Hermansen som den anvendbare og sentrale Ap-byråkrat han er nettopp ble plassert der for å tilrettelegge for tjenestenes virksomhet, om ikke annet, så for de helt lovlige delene av dette. At han dermed også tilrettelegger for de ulovlige, behøver han forsåvidt ikke være klar over.

25.9.4 Hermansen som avlyttingsoffer

Men vi stusset ikke så lite da det ble bekjentgjort at nettopp teledirektør Tormod **Hermansen** var den ene av de to personene som førstestatsadvokat Edward **Dahl** (Riksadvokatens etterforskningsgruppe) med brask og bram utropte til avlyttingsofre etter at han hadde henlagt oss[1432]. Den andre var vaskeekte nok, nemlig Svein Muffetangen (se kap 21.20.). Men en *avlyttet Tele-direktør?*

25.9.4.1 Avlyttet privat

Selv sa han iflg Bergens Tidende[1433] at han hadde vært utsatt for romavlytting hjemme på Kløfta. Mens han var departementsråd og senere som teledirektør hadde han stadig opplevd mistenkelige forhold knyttet til telefonen.

Ifølge Hermansens opplysninger hadde de en tid hatt en serie merkelige opplevelser med telefonen i privatboligen på Kløfta, både tilbakespilling av tidligere samtaler og annet, slik som endret frekvens og «klikk». I 1984 fant hans kone to «sukkerbiter» innmontert i telefonrøret. «Vi rørte ikke telefonen, og jeg informerte departementsråd Leif Eldring i Justisdepartementet», sa Hermansen i 1993. Eldring kontaktet Overvåkingspolitiet som kom et par dager senere. Da var «sukkerbitene» borte, men de fant spor av at noe hadde vært innmontert. På grunnlag av konas forklaring kom det til at det måtte ha vært en mikrofon og en radiosender.

[1431] Ronald Bye med Finn Sjue og Alf R Jacobsen som medforfattere: «De visste alt», Tiden forlag 1994. Side 71.
[1432] Bl a Dagbladet 5. juli 1994
[1433] Bergens Tidende 4. desember 1995

Dette var i så fall meget enkelt avlyttingsutstyr, som hvem som helst kan bestille nærmest på postordre. Denne teknologien muliggjør ikke at den avlyttede hører tilbakespilte samtaler. I så fall må Hermansen *også* ha vært romavlyttet via. Men Hermansen trekker selv ikke den konklusjonen. Er det med avspilte samtaler bare lagt på som godt mål, kanskje først 10 år senere for å være mer «trendy» med de andre avlyttede?

I alle fall var det noen usedvanlig snedige postordreavlyttere, som både hadde sneket seg inn i Hermansens hjem for å plassere utstyret, og dessuten sett sitt snitt til å fjerne det *etter* at det ble oppdaget og ekteparet var på vakt, men *før* POT rakk frem!

Hermansen skal ha varslet sin kollega, departementsråd Leif Eldring i Justisdepartementet. Eldring husket overfor Bergens Tidende denne henvendelsen, og at han hadde bedt Hermansen *kontakte politiet*. Ifølge Eldring fikk han aldri den konkrete informasjonen om de to «sukkerbitene» og heller ikke noen tilbakemelding om hva politiet fant ut.

Derimot skriver Bergens Tidende for egen regning at Eldring ba Hermansen kontakte daværende ekspedisjonssjef Dag Berggrav ved Statsministerens kontor. Berggrav kan imidlertid på spørsmål fra BT ikke huske at han fikk noen slik henvendelse fra Hermansen. Eldring er tydeligvis heller ikke BT's kilde for denne opplysningen. Da gjenstår bare Hermansen selv, men hverken han eller BT sier noe om hvorvidt han virkelig gjorde det.

Hvorfor skulle Hermansen forøvrig kontakte Berggrav? Det ville vært naturlig, f. eks. for å varsle om at «den fjerde tjeneste» hadde fått uventet konkurranse, hvis Eldring/Hermansen visste det vi vet, at Andreas Andersen og senere Dag Berggrav var koordinatorene for de hemmelige tjenestene ved Statsministerens kontor samt krumtapper i «den fjerde tjeneste». Ordinær tjenestevei fra Eldring ville jo ellers vært til POT, som Eldring også selv sier. Skal vi anta at Hermansen kom i skade for å gi BT denne følsomme opplysningen, men siden fikk kalde føtter og ba om ikke å bli sitert, fordi han skjønte at han lik Eldring burde holdt ham utenfor?

Eller skal vi ta det i beste mening og anta at Hermansen varslet Berggrav *for at Berggrav skulle advare statsministeren* om at en av hans sentrale embetsmenn var avlyttet, og at andre da kunne være det også? I så fall blir neste spørsmål hvorfor Berggrav i tilfelle *ikke husker noe av saken* - var det nettopp fordi han ikke hadde varslet Willoch, for det er det jo åpenbart at han ikke gjorde!

Uansett hvor mange Ap-departementsråder som nå *visste*, delte de ikke denne kunnskapen med sin regjering.

Vi minner om at *Eldring* for sin del ikke husket at han en gang i 1985-86 hadde varslet daværende justisminister Wenche Frogn Sellæg om at hennes statsrådskontor ikke var trygt nok for møter med POT-sjefen, og heller ikke at hun hadde overrasket ham sammen med to andre menn som utførte operasjoner på hennes telefon (iflg Eldring den gangen, fortalt av Sellæg, for kryptering, som ikke ble installert hos noen andre statsråder og aldri tatt i bruk). Heller ikke noe av dette ble meldt til statsministeren, fordi Sellæg ikke rakk å gruble seg ferdig med episodene før regjeringen gikk av.

25.9.4.2 Avlyttet på jobb

Fortsatt ifølge Hermansen, som fortalt til Bergens Tidende, fikk han høsten 1984 eller vinteren 1985 høre en strengt fortrolig samtale mellom en Høyre-statsråd og en annen politiker da han løftet av telefonrøret på sitt kontor for å ringe en samtale. Hermansen - som også da var departementsråd i Kommunal- og Arbeidsdepartementet - opplyser at han straks varslet sin statsråd, Arne Rettedal.

Rettedal hadde på sin side, ifølge Hermansen, hatt flere merkelige opplevelser med sin kontortelefon, og hadde instruert sin sekretær om å ta dette opp med Hermansen. Hermansen skal ha meldt Rettedals problemer til politiet, uten resultat. Rettedal tidfester selv dette i samme artikkel til tidligst i 1983, etter at departementet hadde flyttet til nye lokaler. Dvs at dette mest sannsynlig hadde skjedd *før* Hermansen angivelig oppdaget sin avlytting (rekkefølgen mellom disse er uklar i Hermansens uttalelser til BT).

Det er interessant å notere seg at Rettedal ikke kommenterer avlyttingen av Hermansen overfor Bergens Tidende i den her siterte BT-reportasjen av 4. desember 1993. Det gjorde han heller ikke da VG 28. november 1993 - en uke før - kom med meldingen om at flere statsråder i Willoch-regjeringen hadde følt seg avlyttet og intervjuet Rettedal om dette[1434]. Det ser således ut til at han husker sine egne telefonproblemer av 1983 eller noe senere, men ikke Hermansens av 1984-85. Det fremgår også at Rettedals problemer ble politianmeldt, men ikke at Hermansens problemer med sin *kontortelefon* ble det - bare sukkerbitene i *privattelefonen*

Hermansen kjente nå ifølge det han idag forteller *til tre forskjellige avlyttingssaker*: Ham selv hjemme, ham selv på kontoret og Rettedals. Rettedal kjente neppe mer enn sin egen, og var åpenbart så mye i tvil om dette at

---

[1434] VG 28. november 1993

han i likhet med andre statsråder ikke gjorde annet enn iblant å snakke med andre kolleger om det - «over kaffen». Men for Hermansen som angivelig to steder helt konkret hadde hørt avspillinger over telefonen og helt konkret funnet avlyttingsutstyr, var det intet grunnlag for tvil. Han burde selvsagt ha tatt initiativ til en skikkelig orientering for statsministeren og Regjeringen. Hvorfor gjorde han aldri det?

25.9.4.3 Avlyttet som teledirektør

Hermansen forklarte til BT i 1993, da han hadde sittet som teledirektør i fire år:

> *«Det har også heilt fram til idag, etter at vi har flytta to gonger, vore opplevingar med telefonen som kan indikere avlytting»*

Dette er jo virkelig sensasjonelt. Hadde postordreavlytteren med «sukkerbiten» i lommen fortsatt å låse seg inn i Hermansens leilighet i stadig nye boliger? I så fall - hvorfor skrudde de ikke opp mikrofonen, slik de allerede hadde gjort en gang, og oppdaget de nye «sukkerbitene»? Nei, nå må det ha vært mer avanserte avlyttere. Så avanserte at en teledirektør ikke råder over ressurser til å avsløre det? Vi vet jo fra Østgaard & Co at slike avanserte avlyttere opererer slik at *det ikke er mulig å oppdage det.* Men vi vet at det er fort gjort å oppdage spor etter *romavlytting med telefon*, f. eks. ved å høre avspilte samtaler slik Hermansen gjorde to ganger. Som teledirektør også?

Hvis dette er sant, må Hermansen etterhvert ha blitt temmelig lei. Når han så også i denne perioden fikk lese om hele den milelange serien av andre avlyttingsofre, og lest at det ihvertfall ikke var de norske profesjonelle tjenestene som sto bak, men kanskje utenlandske interesser, måtte han vel som teledirektør ha satt i gang et svært apparat for å finne ut hvem som sto bak? Nå hadde han jo både *egeninteresse og almeninteresse* i dette, og ikke minst et klart *ansvar som sjef for servicebedriften Telenor at han leverte sine kunder «rene» produkter!*

Intet tyder på at han har gjort dette. Derimot fikk han plutselig behov for å meddele seg til offentligheten om all avlyttingen gjennom nesten 10 år, han som aldri varslet sin egen regjering, han som må ha uttrykt seg så uklart om sine egne problemer at Rettedal ikke har festet seg særlig ved dem, han som aldri iverksatte noe som teledirektør, og han som aldri hadde hatt noe slikt behov i mellomtiden.

Men vi var jo vel kjent med at mange var redde for å dumme seg ut, så vi bestemte oss for å få vite mer om Hermansens sak. Var han virkelig et avlyttingsoffer, kunne vi sammen med ham i hans sterke posisjon kanskje få hull på byllen. Derfor tok vi i februar 1994 kontakt med ham pr telefax[1435]:

> *«Kjære Hermansen,*
>
> *Min 'kampfelle' Setsaas og jeg har merket oss at du ved flere anledninger har utvist en ekte vilje til å komme til bunns i bestemte saker, og at det foreligger en viss mulighet for at du har vært utsatt for forhold som er beslektet til det vi selv har opplevet.*
>
> *I den anledning vil vi be om en samtale med deg. Jeg foreslår at du velger et passende tidspunkt og møtested. Beskjed kan gis pr telefon eller fax.*
>
> *Beste hilsen Hans Henrik Ramm.»*

Hvis Hermansen virkelig var et ufrivillig avlyttingsoffer *både hjemme og i Departementet og som teledirektør*, måtte han være enormt interessert i å få våre opplysninger. På dette tidspunkt hadde førstestatsadvokat Edward Dahl tatt pause, og en rekke stortingsrepresentanter og andre hadde ivrig spekulert i at «han må ha funnet noe» (se kap. 16.10). Vi var mao fortsatt hverken henlagt eller gravlagt og burde i høyeste grad fremstå som troverdige og interessante for Hermansen.

Men *det ankom aldri noe svar*, og det var ikke mulig å få telefonkontakt etterpå. Dette gjorde oss bekymret.

Derimot fikk vi en annen henvendelse «fra Hermansen». Midt i en av provokatørersvermene kom to mann som presenterte seg med full Telenor-legitimasjon. De ville «hjelpe oss», og forklarte friskt om all den ulovlige avlytting som foregikk i regi av Telenor, om E-tjenestens egne folk i bedriften osv. En nærmere analyse overbeviste oss om at de i virkeligheten var innhentingsagenter. Hva visste vi? Hva kunne vi bevise?

Hvem hadde sendt dem?

[1435] Telefax fra oss til Tormod Hermansen av 12. februar 1994

25.9.5 Hermansen, Dahl og Fagerli

I månedsskiftet juni/juli ble det kjent blant media at Fellesforbundets sekretær Svein Muffetangen hadde fått offisiell bekreftelse av den såkalte Dahl-gruppen om at han hadde vært utsatt for avlytting i 1980, i forbindelse med Alexander Kielland-katastrofen[1436]. Dahl sa samtidig at han hadde sendt samme bekreftelse til en til, men ville ikke oppgi navn.

Media startet en vill jakt på dette navnet. Merkelig nok var det den tilsynelatende temmelig ferske TV2-journalisten Hans Petter Fagerli som klarte å finne ut at dette var Tormod Hermansen. Fagerli er blant de journalister vi har merket oss har et svært godt forhold til tjenestene (se kap 20.4.15). Han bragte saken i TV2 søndag 3. juli.

I Dagbladet het det dagen etter[1437]:

> *«Statsadvokat Edward Dahl bekrefter overfor NTB at Tormod Hermansen ble ulovlig avlyttet. Det er Hermansens private telefon som er tappet. Avlyttingen skal ha foregått i tida 1984-85....*
> *Det er hovedsakelig Hermansens egne forklaringer, og ikke tekniske undersøkelser, som ligger til grunn for denne konklusjonen. Det er utenlandske avlyttingseksperter som har kommet frem til at Muffetangen og Hermansen kan ha blitt avlyttet.»*

Dagen før hadde Dahl sagt til VG[1438]:

> *«Vi fikk et tyvetalls henvendelser fra personer som mente seg avlyttet. De aller fleste sakene lot vi ligge. Vårt hovedanliggende var jo Ramm/Setsaas-saken....»*

Nå reiste det seg mange spørsmål:

- *Hvorfor hadde man valgt ut Hermansen blant alle de tyve som kom med henvendelser? Som redegjort for av Hermansen selv foran hadde han ikke annet bevis enn sin egen påstand om å ha funnet «sukkerbiter» som Overvåkingspolitiet aldri fant? Både vi selv og mange andre (se hele kap. 21.) hadde jo* ***mye bedre bevis****, men ingen av disse fikk noen bekreftelse!*

- *I vår sak, som var Dahls hovedanliggende, hadde de utenlandske ekspertene også medgitt at det forelå forhold som var forenlige med avlytting. Det ble hevdet at de likevel trodde mest på naturlige årsaker, men hadde ingen slike årsaker som forklarte observasjonene å bidra med. Dahl bekreftet for oss (med vitne tilstede) at han selv ikke hadde gjort noe forsøk på å komme til bunns i våre grundig dokumenterte avlyttingssaker og at han selv ikke kunne oppgi en eneste «naturlig forklaring». Hvorfor så ukritisk overfor Hermansen? Dahl bekrefter selv at man kun la Hermansens egen forklaring til grunn.*

- *Hvis det var fordi Dahl hadde grenseløs tillit til Hermansen (i motsetning til alle andre), hvorfor bekreftet han avlyttingen av Hermansen* ***privat,*** *men* ***ikke*** *den han angivelig skulle ha vært utsatt for på sitt departementskontor senere? (Hvis Hermansen av en eller annen grunn ikke hadde fortalt om denne, var den jo kjent fra BT et halvt år tidligere.)*

- *Siden Hermansen likevel må ha vært inne for å forklare seg i denne saken - hvorfor benyttet ikke Dahl anledningen til å avhøre Hermansen om Televerkets rolle i avlyttings-Norge? Dahl hadde jo fått mer enn nok av oss å spørre om, herunder bilder og videoer som viste angivelige Televerk-folk på svært spesielle montasjeoppdrag på Lindebergåsen. Ingen slike avhør er med i de mapper med forklaringer vi har sett som skal omfatte alt som dreier seg om vår sak. Hvorfor ikke? Hvis alle disse folkene hadde lovlige gjøremål, måtte det jo være fint for systemene og Dahl å få det frem? Men slik var det nok ikke. Dette var nok blant grunnene til at Dahl fra første stund fikk ordre om*

1436 Se bl a VG 4. juli 1994
1437 Dagbladet 5. juli 1994
1438 VG 4. juli 1994

ikke å avhøre noen fra justisvesenet eller andre offentlige myndigheter eller etater om vår sak (men tydeligvis gjerne om sine egne!)[1439]

Vi har i kap. 25.7 pekt på at stortingsrepresentant Inger-Lise Gjørv gikk ut med en 17 år gammel avlyttingshistorie på egne vegne akkurat samtidig som Dahl utstedte avlyttingssertifikater til Muffetangen og Hermansen. Vi fant omstendighetene omkring dette så påfallende at vi spurte om det kanskje ikke hadde vært noen avlytting av Gjørv i det hele tatt, men at det var et greit utspill for å skape inntrykk av at alle avlyttingsmeldingene som i denne tiden kom på løpende bånd *også rammet trofaste Ap-folk.*

Hermansen ventet riktignok bare ni år, men han fikk til gjengjeld med seg Dahl, som vi tidligere har påvist ledet en ren dekkaksjon. Når Dahl kunne tildekke avlytting som faktisk fant sted, kan han vel også avdekke avlytting *som aldri fant sted?*

Det kan han nok, men vi tror ikke det er så enkelt i dette tilfellet. Vi se ikke bort fra det kan ha funnet sted en primitiv avlytting med mikrobugs i Hermansens hjem i sin tid. Disse ble oppdaget av hans kone, og det ble sendt anmeldels til POT. Dermed er historien sannsynligvis kontrollerbar, og ikke nyfabrikert (med mulig unntak for den merkelige avspillingen som ikke er mulig med dette utstyret).

Det er to besynderlige forhold med denne historien: Det ene er at Dahl, som ellers ser bort fra og henlegger så godt han kan (bortsett fra Muffetangen med det ubehagelige ekstra vitnet, som *ingen andre har*) autoriserer Hermansen *på grunnlag av hans egen fremstilling* og uten at de tekniske ekspertene har fått noe som helst av teknisk karakter å holde i hånden. Det er opplagt at *Dahl har funnet dette hensiktsmessig.*

Det andre er at man *hverken den gang eller senere har funnet noen avlytter.* Denne typen bugs har nemlig bare en meget begrenset rekkevidde, og med så spredt bebyggelse som det er rundt Hermansen på Kløfta, er det ikke mange å velge mellom. Sannsynligvis må Hermansen selv ha hatt en meget god idé om hvem som sto bak - men ikke funnet det hensiktsmessig å forfølge saken den gangen. Ni år senere ble den imidlertid gullgod!

Hermansens historie om *avlytting på kontoret* som han gikk ut med et halvt år tidligere, ble *ikke* bekreftet av Dahl. Hvorfor ikke? Selvsagt fordi denne historien er *identisk* med de 15-20 andre som hart fortalt om avspilte samtaler over telefon, og som av hele det norske overvåkingsestablishment er avskrevet som spøk, innbildning eller linjefeil og hånlig avvist som ihvertfall ikke deres verk, for de er mye flinkere avlyttere. Skulle Dahl autorisert *denne* historien, måtte han ha autorisert de andre også, *og da hadde en omfattende bruk av romavlytting via telefon vært et offisielt bekreftet faktum i Norge.* Det kunne han bare ikke!

Hvilket formål tjente Hermansens kontorhistorie da?

Da må vi huske på at han kom med den historien i Bergens Tidende 1. desember 1993, tre dager etter at Verdens Gang hadde bragt en stor reportasje om avlytting av statsråder i Willoch-regjeringen. Som vi husker, var vi nå midt inne i granskningstiden med bl a anklager nettopp om avlytting av politiske motstandere i nyere tid. Det var derfor svært hensiktsmessig å få på banen en kjent Ap-byråkrat som også hadde vært utsatt for avlytting - kanskje? - på samme måten som f. eks. daværende sosialminister Leif Arne Heløe forklarte[1440]:

> «Jeg opplevde mange ganger at det vi tidligere hadde snakket om på telefon, kom tilbake som et ekko senere.»

Var denne avlyttingshistorien fabrikert i full fart i 1993 med dette formål? Kanskje. Vi har ikke sett noen tidligere henvisning til den, men er noe i tvil siden Hermansen tross alt våger å hevde at han den gangen rapporterte til Rettedal.

Poenget er at historien jo var akkurat like god i 1985. Det var jo i etterkant nettopp av den perioden da ulike statsråder i Willoch-regjeringen hver for seg følte seg avlyttet og noen av dem snakket sammen om det. Det ble selvsagt den gangen registrert av avlytterne, som også forsto at disse erfaringene når som helst kunne støte sammen med kunnskapen om de to offiserenes advarsler til Norvik og Willoch - og da lett antenne en eksplosjon!

Her har man i tilfelle forklaringen på at Hermansen, hvis historien oppsto den gangen, behandlet saken så diskret som å omtale den så varsomt overfor Rettedal at den nok ville bli husket på oppfordring, men ellers ikke feste seg så sterkt, samt nøye seg med det, og ikke pånytt innkalle politi slik Rettedal sikkert selv insisterte på da han hadde sine mistanker tidligere. Og selvsagt å holde alle tre sakene unna Regjeringen. Hvis det *ikke* ble noen

[1439] Vi minner om at Skauge-utvalget (NOU 1994.4) som utredet den fremtidige kontrollen med tjenestene (se kap ....) hadde et klart syn på at også bistand og virksomhet knyttet til tjenestene ved andre statsetater, slik som Televerket, skulle kontrolleres like meget som selve tjenestene, se bl a side 15

[1440] VG 28. november 1993

stor avlyttingssak i Regjeringen, var det jo ikke vits i å puste til ilden. Hvis det *ble*, kunne saken lett bringes frem som en lynavleder fra konklusjonen om *politisk avlytting*.

Det ble *ikke*. Men 8-9 år senere oppsto samme situasjon, og nå tjente historien sitt formål.

Ble da Hermansen virkelig avlyttet på sitt kontor? Tja. Det vet bare Hermansen. Og Trond.

Uansett er det helt ubegripelig at Hermansen gjennom 10 år som avlyttingsoffer, hvorav fire som teledirektør, ikke foretar seg noe alvorlig med saken i det hele tatt bortsett fra det han ikke kunne unngå (innkalle POT hjem) og det som på to tidspunkter hadde åpenbar virkning som lynavleder mot tanken om politisk avlytting av Willoch-regjering. Ubegripelig - hvis det da ikke er særdeles begripelig som et nytt «case Gjørv»!

25.9.6 Ubehagelig historie

Vi minner om at Hermansen i 1989 på vegne av Finansdepartementet var initativtakeren for en kontrakt med Tore Jørgen Hanisch om å skrive historien om Norges økonomiske politikk 1965-90 (se kap 8.4.1.1), og at kontrakten deretter ble inngått *under regjeringen Syse*. Hermansens etterfølger, Arne **Øien**, også kjent Ap-toppbyråkrat, besluttet imidlertid i 1995, under Ap-regjering, at utgivelsen av det siste bindet *ikke skulle utgis likevel*.

Hermansen var nå «glad for» at boken ble stoppet[1441]:

> *«Embetsverkets interne virksomhet bør være skjermet for offentligheten. Jeg kjenner Arne Øien som en meget reflektert person. Etter min mening var det en klok avgjørelse å stoppe boka»*

Hva hadde skjedd mellom 1989, da Hermansen inngikk kontrakten kort tid før han ble Teledirektør, og 1995, da han jublet over at den ble kansellert?

Kan det ha hatt noe å gjøre med kalde føtter etter at Karstad-utvalget hadde avsluttet den jobben han hadde påbegynt?

25.9.7 Gjengangeren Hermansen

Det er sagt at Tormod Hermansen er anvendelig - som poteten. Jobbmessig, sikkert. Vi har for vår del merket oss at han opptrer i en lang rekke roller med relevanse til vårt tema:

- *Underdirektør og departementsråd i Kommunal- og Arbeidsdepartementet, som hadde dekkbedriften Norasonde blant sine klienter, og som utvilsomt må ha tatt sin del av jobben med å gjøre forberedelser for Karstad-utvalget (vi minner om at KAD's underlagte ledd Arbeidstilsynet var stor-oppdragsgiver for Spilhaug-apparatet gjennom konsulentoppdrag til firmaet Kjettingkonsulenten, se kap. 24.3.2.8.4.)*

- *Departementsråd i Finansdepartementet etter Eivind Erichsen, strategisk plassert tidsmessig for forberedelsene til Karstad-utvalget også i dette departementet (herunder oppbygging av fonds og konti for forflytning/pensjonering av personell, kamuflert nedbygging av gamle, hemmelige finansieringsordninger etc.)*

- *I denne egenskap mannen som stanset Finansdepartementets historie, fordi Ap i motsetning til alle andre partier mente den kom for nær «nyere tid», f. eks. den tiden da man gjennomførte Karstad-utvalget*

- *Sentralt plassert i det nye statskapitalistiske banksystem med alle muligheter for påvirkning av enkeltbedrifters forhold i samvirke med hele Ap's nettverk i offentlige etater og hemmelige tjenester*

- *Nært plassert Rakel Surlien (se kap 24.12.) og Einar Hope[1442] (som læremester?) mens disse orienterte seg langsomt mot sympati for Ap's politikk og sikkert enda mer for sine nye verv...*

[1441] Dagbladet 13. juli 1995

[1442] Statens banksikringsfond, som forvalter statens eierinteresser i bankene og utnevner styremedlemmer m. v., fikk ved opprettelsen i 1991 teledirektør Tormod Hermansen som styreleder og lagmann Rakel Surlien og Hermansens meget gode venn (se bl a Dagens

- *Hevder å ha vært profesjonelt avlyttet og fått tidligere samtaler tilbakespilt, etter at statsråder i Willoch-regjeringen begynte å snakke forsiktig om avlytting*

- *Tilsynelatende privat avlyttingsoffer hjemme på Kløfta etter funn av «sukkerbiter» ved fru Hermansen, men da ved en amatørmessig metode som hvem som helst kan bestille på postordre*

- *Hevder likevel å ha fått tidligere samtaler tilbakespilt også på Kløfta, selv om dette er umulig med denne avlyttingsteknologien, uten å nevne at dette er bevis på romavlytting via telefon*

- *Hevder at privatavlyttingen har fortsatt i to nye boliger også etter at han ble teledirektør, uten å opplyse hva han har gjort for å etterforske og stanse den*

- *Først på banen som avlyttingsoffer i meget hensiktsmessig periode uten andre brukbare avlyttingsofre fra Ap som lynavledere fra politisk overvåking enn (senere) Inger-Lise Gjørv, etter at han har gått på tykke gummisåler om sine avlyttingsproblemer gjennom 10 år og aldri informerte sine foresatte i Willoch-regjeringen*

- *Sjef for Telenor som vi har tatt på fersk gjerning med installasjoner i samband med avlyttingsaksjoner flere ganger, dokumentert med video som ble vist Riksadvokatens tildekker Dahl*

- *Høytidelig sertifisert som avlyttingsoffer at tldekkeren Dahl, som tildekket alle andre avlyttinger selv om de var langt bedre dokumentert enn Hermansens*

- *Sjef for Telenor som så godt det kan samarbeider med avlytterne og som aldri har iverksatt en eneste aksjon for å oppklare de tallrike rapporterte avlyttingssakene som også skaper stor tvil om det produkt bedriften Telenor leverer*

- *Sjef for Telenor-provokatører som later som om «de vil hjelpe oss» - mot ledelsen i Telenor!*

- *En av de to eneste personer som har nektet å treffe oss*

- *Sjef for Telenors representant i Aukrust-utvalget (se kap 20.9) som er kommet med det alvorligste angrep hittil på menneskerettighetene om privativets fred - med krav om at samfunnet skal tilpasse seg avlytterne og at folket skal betale utallige millioner for å bli lettest mulig avlyttet - samtidig som det bløffes med at «Telenor» er en blitt en kundevennlig bedrift! (Det må i så fall være hvis det er Ap-staten som betraktes som kunde!)*

Hermansen har mao hatt sine føtter plassert i ulike deler av Ap-nettverket/«den fjerde tjeneste», delvis sekvensielt, delvis parallelt, og ved hjelp av etablering av nye nettverk fått med så mange fingre at han etterhvert kan sies å operere kontinuerlig i alle:

- *«Old boys»-nettverket av Ap-topper i departementene (ofte departementsrådsposisjoner)*

- *Bank- og kredittvesenet og kontrolldelene for disse, der man har kunnet kontrollere kreditter og finansiering til bedriftene (som sammen med en skattepolitkk som holder de fleste på lave*

Næringsliv 11. mars 1995), professor Einar Hope, som styremedlemmer. Hermansen er kjent Ap-medlem, Rakel Surlien er tidligere Sp-statsråd men har siden endret sin profil i Ap-retning, se kap. 24.12. Hope er uten partimedlemsskap; en liberal økonom som i mars 1994 opplyste at han tidligere hadde stemt Høyre men at «de siste årene er det Ap som har ligget nærmest mine verdier (Dagens Næringsliv 11. mars 1995). Da var han en måned tidligere blitt utnevnt til direktør for Konkurransetilsynet (fra 1988 var han medlem av Kredittilsynets styre). Broren Bjarne Hope ble en måned senere utnevnt til prisdirektør. Einar Hope overtok som leder for Banksikringsfondets styre da Hermansen trakk seg fra dette vervet i 1994. Rakel Surlien ble nestleder og nytt medlem ble advokat Kristine Schei.

marginer og makt over offentlige innkjøp m v langt på vei gjør at man kan bestemme over liv og død for bedriftene)

- *Telenor, som er sentral i all avlyttingsvirksomhet, og der tjenestene/Ap/«den fjerde» har sin egen gruppe*
- *Direkte i forhold til Aps nettverk i de hemmelige tjenester fordi alle hans posisjoner har representert brede kontaktflater dit, herunder forberedende arbeid til Karstad-utvalget*

På toppen av dette opplever vi en gjennomhullet historie om at Hermansen skal ha vært avlyttet hjemme (på Kløfta) og som departementsråd under Willoch-regjeringen, og at dette presenteres som et «verifisert faktum» av Riksadvokatens etterforskningsgruppe («Dahl-gruppen») selv om denne ikke utførte noen egen etterforskning hverken av Hermansens eller noen andres avlyttingshistorier og derfor kun valgte Hermansen «ut av hatten». Det er vanskelig å se noen annen hensikt enn å legitimere både Hermansen og Dahl-gruppen, sistnevnte som avledningsmanøver for å tildekke svært mange andre kriminelle forhold, herunder de som vi hadde rapportert.

En grundig gransking av Hermansen av virkelig uavhenige granskere vil åpenbare et helhetlig atferdsmønster som vil øke forståelsen av hvordan Ap ved hjelp av «den fjerde» holder seg ved makten. Vi har ingen illusjoner om at Lund-kommisjonen er kommet i nærheten av dette tema eller av Hermansens rolle.

Ifølge Dagbladet blir Hermansen[1443]

> *«...av mange betegnet som landets mektigste mann».*

25.10 Forsvarets Høyskole

Den 20. oktober 1981 - rett etter regjeringsskiftet - ble justisminister Mona **Røkke** orientert av POT-sjef Gunnar **Haarstad** om det som da var blitt en meget sterk spionmistanke mot byråsjef Arne **Treholt**. 24. oktober ble statsminister Kåre **Willoch** og utenriksminister Svenn **Stray** orientert av Haarstad.

Arne Treholt var en kjent ung og lovende Ap-politiker med gode kontakter og mange venner, ikke minst i media. Treholt var en de fremste fanebærere for venstresiden i Ap og hadde vært Jens Evensens protegè bl a som statssekretær i Jens **Evensens** midlertidige havrettsdepartement. Han var sjarmerende og talefør, og var generelt godt likt i de fleste leire. Det eneste som forundret mange, var hans åpenbare hat til USA og alt amerikansk, selv om han langt fra hadde noen profil som en sosialistisk puritaner, hvilket ikke minst var blitt observert av venner og bekjente på besøk hos Treholt under hans tjenesteopphold i «The big apple».

Arne **Treholt** er født i 1942 og tok artium i 1961. Han tok endel deleksamener ved Universitetet i Oslo (statsvitenskap, sosialøkonomi og politisk historie) 1963-66. Han var lærer 1962-65 og journalist i Arbeiderbladet 1966-71. I 1971 fikk han ansettelse som vit. ass. på Norsk Utenrikspolitisk Institutt, og fikk herfra et spesialoppdrag som konsulent for Utenriksdepartementet i 1972. NUPI ble således et springbrett til UD, der han kom inn på aspirantkurset i 1973 (vanligvis kreves embetseksamen for å komme inn på aspirantkurset). Han fullførte imidlertid ikke kurset fordi han da Jens Evensen ble handelsminister i 1973 ble hans personlige sekretær (den tredje politiske stilling i departementet). Evensen tok ham så med seg da han etablerte sitt Havrettsdepartement for å starte grenselinje- og «gråsone»- forhandlingene med Sovjet i 1974. I 1976 fikk han opprykk til statssekretær i Havrettsdepartementet. Han ledsaget alltid Evensen i forhandlingsmøtene helt frem til den såkalte midlertidige fiskeriordningen i Barentshavet («gråsoneavtalen») ble inngått (og kritisert sterkt av alle andre partier for å gi Sovjet for store fordeler). Fra 1979 til han kom tilbake for å stille på Forsvarets høyskole høsten 1982 var han konstituert ambassaderåd ved Norges faste delegasjon til FN. Etter høyskolen ble han som kjent byråsjef før han ble arrestert.

To ting ble klart for Willoch og justisminister Mona Røkke som var de første til å bli orientert: Avsløringen av Treholt ville kunne bli en enorm belastning for Arbeiderpartiet, som i alle år hadde tatt alt for lett på den aktivitet det man kalte «Gerhardsens barn» hadde drevet med; et slags selvbestaltet pjolterdiplomati med Sovjet-Unionen gjennom hyppig og jovial nærkontakt med sovjetiske og øst-europeiske miljøer som selvsagt var fulle av KGB-folk; og dernest at Treholt ville kunne nå de store høyder i norsk samfunnsliv hvis han ikke ble avslørt. Og verre: De ble fortalt at hvis Treholt og hans oppdragsgivere fikk mistanke om mistanken uten at fellende bevis

[1443] Dagbladet 13. juli 1995

foreslå, at han ville kunne bli lagt «på is» som spion til alt gled over, slik at han kunne aktiveres igjen på nye høye plan i statsstyret eller diplomatiet.

Den siste problemstillingen ble etterhvert til en stor nøtt for Willoch-regjeringen. I mai 1982 presenterte forsvarsminister Anders **Sjaastad** regjeringen for en søknad fra Forsvarets Høyskole om sikkerhetsklarering NATO Cosmic Top Secret (Strengt hemmelig) for Arne Treholt. Det var et uhyre vanskelig dilemma. Det hadde angivelig funnet sted en tabbe i Utenriksdepartementet. Tjenestemenn som ikke visste om spionmistanken hadde tilbudt Treholt en plass på Forsvarets Høyskole. Det var for sent å snu, nettopp fordi man da ville vekke mistanke på et for tidlig tidspunkt. Fellende bevis forelå ikke. Men på Høyskolen ville Treholt få tilgang på mange av Norges aller mest hemmelige informasjoner, vitale for landets forsvar. Disse ville bli kompromittert, og regningen kunne bli høy. Men det var farligere å risikere en spion i dvale, mente Sjaastad, med støtte fra utenriksminister Svenn **Stray**, justisminister Mona Røkke, departementsrådene og forsvarssjef Sven Aage **Hauge**. Likevel kunne Forsvaret ikke utstede sikkerhetsklarering for Treholt ut fra foreliggende instruks. Det måtte regjeringen beslutte selv. Og slik ble det. Treholt gikk sin tid på Forsvarets Høyskole og fortsatte å overlevere hemmelig informasjon til KGB, men nå var det meget mer alvorlige saker enn før.

Den 20. januar 1984 sendte NTB ut en melding om at POT hadde arrestert en byråsjef i UD, siktet for spionasje til fordel for Sovjetunionen. Redaksjonene la seg langflate for å finne ut hvem det var. I Arbeiderbladet visste de råd: Ring til Arne, han vet sikkert hvem det er! Det var effektiv journalistikk. Svaret var klart før journalisten rakk å si et ord, for telefonen ble ikke besvart av Arne Treholt, men av en politimann fra overvåkingspolitiet.

Treholt ble dømt til 20 års fengsel, som en mye større spion enn før han kom inn på Høyskolen.

I ettertid ble saken meget ubehagelig for Willoch-regjeringen, som måtte forsvare seg mot alle slags angrep for å ha forlist flere års forsvarsbudsjetter eller «femti milliarder kroner»[1444]. I praksis ble dette en glimrende avledning av den debatt om Ap og «Gerhardsens barn» som ellers ville kommet opp. Svarteper var overført fra Ap til Høyre. Noen hadde maktet å legge tauet rundt både Willoch-regjeringen og Treholt! To fluer i ett smekk.

Vi har arbeidet med denne saken i flere år, og er kommet frem til at dette dessverre ikke var noen tilfeldighet. Ap hadde tapt valget og mistet mye terreng under høyrebølgen frem til 1981. Partiet slet med interne problemer og maktkamp. Willoch-regjeringen ble «ledet inn i øvelsen» av «den fjerde tjeneste» som nettopp fikk marsjordre for å hindre en ny og meget alvorlig politisk belastning for Ap. Forholdene i UD var slett ikke så slepphendte som det ble hevdet. Tvert imot måtte det mye ekstraordinære håndgrep til for å hindre at rutinene tidlig nok avverget ulykken.

Under arbeidet med denne boken og selvsagt også med Treholt-saken har vi måttet evakuere to leiligheter som etterhvert ble for kompromittert av alle slags overvåkingsutstyr. Overvåkerne har dessverre hatt alle muligheter til å oppdage hva vi arbeidet med, og ta sine forholdsregler. La oss si det slik at vi ikke ble overrasket over at Treholt-saken var det viktigste tema da Alf R **Jacobsen** kom ut med sin bok «Mistenksomhetens pris»[1445] noen måneder før denne boken kommer ut, og at han i denne boken lanserer en ny versjon av Treholt/Høyskole-saken som har til hensikt å klistre Svarteper enda sterkere til Høyre enn før, og enda fjernere fra Ap enn før. Vi tar oss av denne boken og denne versjonen i neste underkapittel. Det vil vise at Jacobsens versjon er helt udokumentert og uholdbar på alle punkter, og sammenrasket i full fart som fremstillingen bærer preg av. Konklusjonen later til å ha kommet lenge før argumentene ble funnet. Men på enkelte punkter gir han ufrivillig noen få bidrag som hjelper oss til å bevise enda klarere hva som virkelig skjedde.

25.10.1 «Gerhardsens barn»

Fhv overvåkingssjef Gunnar **Haarstad** beskriver i sin bok «I hemmelig tjeneste» hvordan KGB arbeidet mot norske ungdomspolitikere i 60-årene[1446]:

> *«Særlig i slutten av 1960-årene kom vi over mange opplysninger som tydet på at KGB hadde satt i gang en bredt anlagt offensiv for å infiltrere de politiske ungdomsorganisasjonene. Ungdomspolitikere fra nær sagt alle partier og politiske menigheter ble oppvartet av Sovjet-diplomater som vi visste var KGB-offiserer - og etter hvert klarte å skaffe seg en imponerende kontaktflate....*

[1444] Et anslag som spesialister ved en rekke anledninger ga uttrykk for i media

[1445] Alf R Jacobsen: «Mistenksomhetens pris». Aschehoug 1995.

[1446] Gunnar Haarstad: «Hemmelig tjeneste». Aschehoug 1988. Side 209 ff. Når det i det følgende er refefert til Haarstads bok med sidetall, gjelder det som regel alle opplysningene i samme avsnitt eller kontekst.

For KGB-folkene var siktepunktet å skaffe seg opplysninger som de vanskelig kunne få på annen måte og - dersom de så det som en mulighet - å knytte kontaktene til seg i et slikt avhengighetsforhold at de på kortere eller lengre sikt kunne verves som etterretningsagenter. Med dette som formål var det selvsagt av særlig betydning for dem å pleie unge, lovende politikere i sitt parti eller i statsapparatet. Det var hva vi kaller 'perspektivagenter' de var ute etter...

Dette fikk etterhvert et slikt omfang og en slik karakter at jeg i 1968-69 hadde samtaler med justisminister Elisabeth Schweigaard Selmer om problemet. Jeg snakket også med Helge Seip som da var medlem av Regjeringen (kommunalminister) og satt i Venstres ledelse.»

Haarstad forteller om enkelte av de aktuelle ungdomspolitikere som selv følte at det gikk vel langt og på egen hånd kontaktet POT. Det gjaldt f. eks. Knut **Ringstad**, sentralstyremedlem i Unge Venstre. En tidligere nestformann i Unge Venstre, Bjørn **Johannessen**, ga i et avisintervju i 1970 uttalelser som måtte oppfattes som en advarsel mot KGB.

25.10.2 Treholt vekker oppmerksomhet

Haarstad skriver videre[1447]:

«Det var Overvåkningssentralens kontraetterretningsseksjon som hadde med disse sakene å gjøre, og som også oppdaget at Beljajev opprettholdt kontakt med Arne Treholt på en halvveis konspiratorisk måte.. Noe grunnlag for konkret mistanke mot Treholt forelå ikke da. Men for ham, som for en rekke andre som ble pleiet av KGB-folkene, var det nødvendig for oss å skaffe opplysninger om bakgrunn, arbeidsfelt m. v. Treholt var aktiv i partiarbeidet og journalist i Arbeiderbladet.»

Dessuten[1448]:

«... Ronald Bye (forteller) i sin bok 'Sersjanten' at hans venn Erik Næss fra overvåkingspolitiet 'allerede i 1970 (kanskje tidligere)' varslet ham om Arne Treholt som da 'inngikk i en gruppe unge mennesker fra arbeiderbevegelsen som ble intenst kurtisert fra den russiske ambassade'. Jeg kan .. ikke huske at Næss ble bedt om å snakke med Bye om dette. Det er mulig, men han kan også ha gjort det på eget initiativ.»

«Det hemmelige Norge» og «det hemmelige Ap» var altså spesielt oppmerksom på Treholt senest fra 1970. Er det særlig sannsynlig at det tette og sikkerhets/etterretnings- og overvåkingsbevisste systemet på Youngstorget klarte å holde slik informasjon unna sentrale personer f. eks. i Aps utenrikspolitiske utvalg i særlig lang tid?

Det må ihvertfall ha vært satt et spesielt merke ved Treholt da forsvarssjefen, general H. F. Zeiner Gundersen, nektet å utstede klarering for NATO Cosmic Top Secret/Strengt Hemmelig for Treholt i 1974, i forbindelse med Treholts virksomhet i Handelsdepartementet. Formelt ble søknaden trukket tilbake etter at det ble klart at den ikke ville bli innvilget. POT hadde lagt frem ny informasjon som styrket spionmistanken. Haarstad opplyser[1449]:

«FO/S fikk nærmere detaljer om en KGB-mann Evgenij Beljajevs kontakt med Treholt - en kontakt som i alle fall fra Beljajevs side langt på vei ble lagt opp etter velkjent konspirativt mønster...»

Til tross for at Treholt altså var en av de som var sterkest i søkelyset av «Gerhardsens barn» gjennom 70-årene, ble han i tur og orden engasjert på NUPI (1971), gitt spesialoppdrag for UD (1972), tatt opp på aspirantkurset uten embetseksamen (1973), utnevnt til personlig sekretær i Handelsdepartementet (1973) og Havrettsdepartementet (1974), utnevnt til statssekretær i Havrettsdepartementet (1976), konstituert som ambassaderåd for FN-delegasjonen (1979), og tatt opp påForsvarets Høyskole (1982), hvoretter han tiltrådte som byråsjef i UD (1983).

Ved alle disse korsveier ble Treholt undergitt sikkerhetsundersøkelser eller andre former for sikkerhetsvurdering[1450]. Det sier svært mye om hans posisjon i partiet, kontaktnett og innflytelse at han likevel

---

[1447] Haarstad, side 105.
[1448] Haarstad, side 210
[1449] Haarstad, side 276
[1450] Endel av disse er beskrevet i Haarstad, s 275 f.

avanserte så raskt til tross for at POT's advarsel fra 1970 må ha kommet opp igjen og igjen, til tross for at han ble nektet klarering i 1974, og til tross for manglende formell utdannelse og manglende avsluttet aspirantkurs. Det var som en høyere makt beskyttet ham og førte ham fremover. Eller kanskje det sier mer om Aps lemfeldighet - eller Trond Johansens innflytelse, med sitt foraktelige syn på «haukene» i POT?

Et slikt syn på POT hersket ihvertfall i Handelsdepartementet[1451]:

> *«Daværende statssekretær Magnussen ga som vitne i senere rettsmøte i Treholtsaken en god beskrivelse av hvordan Treholt, han og andre så på sikkerhetstjenesten og overvåkingstjenesten og hvordan de moret seg over det tjenestene drev med...»*

25.10.3 Trond & Co bruker Treholt

Flere kilder[1452] beskriver den underlige kontakt som lenge pågikk mellom Knut **Frydenlund**, Trond **Johansen** og Arne **Treholt** i form av «kaffemøter» på en av kaféene i Vika nedenfor Victoria Terrasse. De fleste har antatt at dette var en slags konspirasjon mot Jens Evensen eller at de ihvertfall hadde til hensikt å føre litt oppsyn og kontroll med først Handelsdepartementet og siden Havrettsdepartementet og de følsomme felles interesser disse hadde med UD.

En langt mer interessant teori som også kan forklare denne kontakten lanseres av Bengt **Calmeyer** i «Forsinket oppgjør»[1453]:

> *«En annen sak er i hvilken grad Treholts politiske foresatte kjente til, eventuelt hadde oppmuntret til kontakt med russerne/KGB.*
>
> *En del i den indre krets er for eksempel ikke i tvil om at havrettsminister Jens Evensen i sterkere grad enn det som kom frem under saken, kjente til Treholts gode kontakter med Gennadij Titov i Oslo-perioden (1972-76).*
>
> *Det er også klart at utenriksminister Knut Frydenlund var interessert i Treholt som en uoffisiell link til russerne. Tidligere hadde Herman Pedersen i Arbeiderbladet ... med sine gode og autoriserte forbindelser med russerne, blant annet til presseattachéen Vadim Makarov, på mange måter fungert som liaison mellom russerne og utenriksminister Knut Frydenlund på syttitallet. Frydenlund mente det var viktig å opprettholde en nær og uforbindtlig kontakt da Pedersen gikk tilbake i diplomatiet. Arne Treholt kom i en periode på mange måter til å spille den samme link-rollen og hadde den samme ryggdekning som mange andre tydeligvis hadde, i Trond Johansen, Frydenlunds gode venn, rådgiver og seksjonssjef i Etterretningsstaben.*
>
> *Enda mer påfallende enn Einar Førdes taushet om sine kontakter ... var derfor Jens Evensens og Knut Frydenlunds taushet om hva de hadde kjent til, eventuelt oppmuntret til, og faktisk også fått vite under hånden og privat fra nettopp Arne Treholt.»*

Dette er mildt sagt oppsiktsvekkende opplysninger. I praksis dyrket altså Trond Johansen og Knut Frydenlund Treholt som en slags agent på egen hånd for å fortsette den naive russiskvennlige virksomheten som i sin tid ble drevet av Einar og Werna **Gerhardsen** og Andreas **Andersen**, i begge tilfelle på siden av alle faglige instanser, regler og ansvarsforhold, og i realiteten bare godkjent på Aps egne lukkede topp-kanaler.

Johansen/Frydenlund drev denne leken uten i samarbeid med de som hadde ansvar for kontraspionasjen, nemlig POT - eller Sikkerhetsstaben for den saks skyld. Etter hvert som spionmistankene mot Treholt ble sterkere ut over på 70-tallet, og Johansen/Frydenlund visste at de selv var med på å styre ihvertfall en del av den aktiviteten som ga grunnlag for mistankene, måtte de også forstå at de på egen hånd i realiteten styrte en privat mulig dobbeltagent. De trodde nok de hadde full kontroll, men i virkeligheten var dette en farlig lek, som altså eksploderte rett i ansiktet på Trond & Co da det ble klart at deres agent i virkeligheten var spion for russerne.

I mellomtiden har de selvsagt avfeiet alle motforestillinger mot Treholt, herunder nektelsen av sikkerhetsklarering, i den tro at de «de uinformerte haukenes» skepsis bygget på observasjoner av en virksomhet Trond Johansen og Frydenlund selv hadde autorisert og «visste» var bonafide. Derved har de altså medvirket til å slippe Treholt lenger og lenger inn i spionens sfære.

[1451] Haarstad, side 278

[1452] Se f. eks. Viggo Johansen, Pål T Jørgensen og Finn Sjue: «Vi som styrer Norge». Aventura 1992. Side 113, om slike møter i 1976

[1453] Bengt Calmeyer: «Forsinket oppgjør. Arbeiderbevegelsen og den politiske overvåking ». Aschehoug 1993. Side 152

De visste også at Gennadij **Titov** ikke var noen smågutt, men hadde med hele KGB-apparatet i ryggen og adskillig profesjonalisme i å «fange inn» og snu folk som manglet kunnskap om den russiske spionrekrutteringens psykologi og infamiteter. Like fullt lot de ham løpe linen ut.

Opplysningene stemmer også forbløffende med at Arne Treholt ble plassert på NUPI rett fra journalistjobb i Arbeiderbladet. Som dokumentert i kap. 24.10, skjedde det lite på NUPI uten Trond Johansens medvirkning. Trond Johansen må således i 1971 ha hatt full tillit til Treholt og sett ham som en potensielt nyttig medarbeider til tross for at han helt sikkert har kjent til POT's mistanker fra 1970. Litteraturen om Trond Johansen, særlig Alf R Jacobsens «Mistankens pris» kommer stadig tilbake til at Trond hadde et langt mer avslappet forhold til dette tema enn POT.

Og med det samme: En agent ansatt i UD og styrt nærmest privat i regi av en utenriksminister fra Ap og en underordnet seksjonssjef i E-staben i strid med alle instrukser og ansvarsforhold - kan man komme nærmere «den fjerde tjeneste»?

En observasjon i Calmeyers bok *en side tidligere* - tolket anderledes av ham i boken - kommer i nytt lys på denne bakgrunn. Det gjaldt en samtale Calmeyer hadde med Einar **Førde** i 1984 med bakgrunn i at Calmeyer var fortørnet over at det ikke ble reist forslag om Riksretts-tiltale mot regjeringen Willoch[1454]:

> *«Jeg tok opp spørsmålet om grunnen til Arbeiderpartiets unnfallenhet på bakgrunn av blant annet Willoch-regjeringens klart ulovlige sikkerhetsklarering av den spionsiktede. Førde var pint. Han nøyde seg med å gi en smule moralsk støtte for at jeg i Arbeiderbladet hadde tatt opp mer tvilsomme sider ved Treholt-saken. Han og partiet kunne ingenting gjøre. De var bastet og bundet lot han meg forstå: - Vi vet jo ikke hva slags bumerang som kommer hvis vi gjør politikk ut av dette.»*

På dette tidspunkt hadde selvsagt Førde som nestformann i Ap deltatt i samtaler på topplan om den kommende «oppvasken» etter Treholt-arrestasjonen og en eventuell fellende dom. Da er han tydeligvis blitt informert om en eller annen tvangssituasjon og en mulig «bumerang»-effekt. Ironisk nok har Calmeyer kanskje skrevet om begynnelsen av bumerangen på neste side i boken - han har bare ikke sett observasjonene i sammenheng! - og derfor feiltolket dem som en politi/politikerprovokasjon. Men man kunne ikke stole på at han ville fortsette å overse sammenhenger. I 1984 fikk således redaktør Calmeyer - som ikke bare hadde lang fartstid i Arbeiderbladet, men som også var mangeårig observasjonspost til det hemmelige Ap-Norge fra Per **Monsens** og Rolf **Gerhardsens** tid i avisen, fikk i denne sammenheng først henstillinger om å ligge unna, så et muntlig og så et skriftlig skriveforbud ifb med Treholt-saken av avisens redaktør Per **Brunvand**. Calmeyer oppfattet tydelig at Brunvand i så henseende var presset ikke bare innenfra, men også utenfra[1455]:

> *«Det var rent vondt å se hvordan Brunvand vred seg i situasjonen...*
> *Brunvand hadde aldri tidligere forsøkt å innskrenke min adgang til spaltene»*

Vi tillater oss å formode at fornavnet til «hr. utenfra» var «Trond»!

Istedet ble en yngre journalist, sogar en som hadde konvertert fra Unge Høyre til Arbeiderpartiet etter en periode som hvalfanger, nemlig Harald Stanghelle, satt på Treholt-saken. Han var forlengst «sikkerhetsklarert» for Treholt-saken av Trond og Arbeiderbladets redaktør. I 1983 ble han som journalist i Arbeiderbladet den eneste journalist som ble innvilget audiens og intervju hos den da fortsatt topp-hemmelige Trond Johansen (se kap. 19 om Stanghelle). Stanghelle hadde tidligere hatt jobb som presseassistent i Libanon, der han like før han dro hjem såvidt traff Iver **Frigaard** som kom til UNIFIL i mars 1980.

Årsak for utskiftningen: Calmeyer gravde for meget. Han var kommet opp med hvordan Trond Johansen og Knut Frydenlund *benyttet seg av Treholt* mens spionmistanken vokste seg til andre steder (POT/Youngstorget). Calmeyer ville ikke gi seg før han fant ut hvorfor Ap vek tilbake for riksrett mot Willoch. «Noen snakket sammen» og fryktet at han ville finne svaret. Skriveforbudet er det beste bevis på at han så langt *var på rett spor*. (At Stanghelle aldri forsøkte å finne tilbake til dette sporet er et annet «godt tegn».)

Calmeyer er såvidt vi vet den eneste journalisten som oppdaget en bumerang og som så virkningene av den. Dessverre ble han tatt av saken i Arbeiderbladet da han ellers sikkert før eller siden vile ha oppdagen hva bumerangen var.

[1454] Calmeyer, side 151

[1455] Bengt Calmeyer: «Forsinket oppgjør. Arbeiderbevegelsen og den politiske overvåking ». Aschehoug 1993. Side 123-124.

25.10.4 Ap får sikker beskjed

Gjennom siste del av 70-tallet kom det frem stadig mer som styrket mistanken mot Treholt. Det må ha bekymret Trond Johansen og Knut Frydenlund enormt, og også eventuelle andre som kjente til deres bruk av Treholt,. Tryggheten om at Treholt var «deres mann» må ha gradvis endret seg til tvil, mistanke og endelig visshet.

I POT ble man etter Haavik-arrestasjonen i januar 1977 bestyrket i mistanken om at det fantes minst en større agent, og at vedkommende var å finne i UD eller andre statsorganer som stelte med utenriks- og sikkerhetspolitiske spørsmål (dvs FD, tjenestene og NUPI!). Ulike forhold pekte på at presseattaché Vladimir I. **Zjizjin** hadde noe med denne agenten å gjøre. Senere i 1977 ble oppmerksomheten konsentrert om UD. Haarstad[1456]:

> *«I det omriss vi kunne skimte på bakgrunn av de sparsomme opplysningene, var det flere som kunne passe inn - og Arne Treholt var en av dem...*
>
> *Noen kunne vi nokså snart stryke fra listen. Av de som sto igjen, var det av flere grunner Arne Treholt vi festet oss ved som den mest sannsynlige»*

Den 3. januar 1978 ble Knut **Frydenlund** og hans utenriksråd Georg **Kristiansen** formelt orientert av POT om de foreliggende opplysninger (da ble nok Trond orientert dagen etter, om nødvendig). Det ble presentert «noen navn», herunder Treholts, uten at dette navnet ble fremhevet[1457]. Ingen andre i UD skulle gjøres kjent med opplysningene. Kristiansen og Haarstad skulle holde kontakten personlig seg imellom. I slutten av mars 1978 ble justisminister Inger Louise **Valle** orientert på samme måte. 15. oktober 1979 ble Andreas **Cappelen**, ny justisminister, orientert, og senere også Leif **Eldring** da han tiltrådte som departementsråd.

I august 1980 dukket Zjizjin opp i New York. I POT hadde man ventet på å se om dette skjedde, fordi KGB var kjent med å forsøke å holde de personlige forbindelsene i slike saker. Mistanken mot Treholt ble nå atskillig sterkere[1458]. I september ble FBI koblet inn. 10. oktober ble enda en ny justisminister, Oddvar **Berrefjord**, orientert, også om nye tiltak som var iverksatt i USA. I UD hadde den nye utenriksråd Kjell **Eliassen** overtatt ansvaret, og Frydenlund og Trond Johansen ble naturligvis holdt løpende orientert.

25.10.5 Når visste Trond?

Vi vet allerede at Trond Johansen og Knut Frydenlund holdt løpende kontakt med Arne Treholt på sine «kaffemøter» der de styrte ham etter sine egne behov - trodde de. Men i 1975 ble Treholt nektet klarering for NATO Cosmic Top Secret/Strengt Hemmelig. Trond var selvsagt var involvert i prosessen som ledet frem til dette, men avgjørelsen ble tatt av forsvarssjef H. F. **Zeiner Gundersen** som Trond i utgangspunktet betraktet som ytterste høyrefalanks. Zeiner Gundersen visste på sin side selvsagt ikke at det i stor grad var Trond og Frydenlund som klarerte Treholts russermøter som POT og S-staben rapporterte om og som ga grunnlaget for nektelsen. Etter det har Trond nok spilt på flere strenger med Treholt, men selvsagt beholdt en meget sterk interesse i mannen, og vi tipper det fortsatt tok en tid før han forsto at han hadde mistet kontrollen - som en sjokkartet opplevelse! Med den foreliggende bakgrunn kunne saken utvikle seg til en enorm belastning for E-kongen Trond personlig.

Enhver god journalist vet at han kan få ut nær sagt hvilke som helst opplysninger uten å korrumpere noen under to forutsetninger[1459]:

1. *Du vet at opplysningen finnes*
2. *Den er kjent av mer enn 2-3 personer*

For en god etterretningsmann, som har hele registeret fra avlytting til bestikkelser for hånden, lyder regelen slik:

1. *Du vet at opplysningen finnes*
2. *Den er kjent av minst én person*

Trond hadde et enormt motiv for å følge med Treholt - også i ren egeninteresse. Litt redd var han nok! Vi tar det som selvsagt at han visste det meste som var å vite hos POT hele tiden. Men til overmål hadde POT, ifølge Haarstad[1460]

[1456] Haarstad, side 273 (gjelder foregående avsnitt og sitatet)
[1457] Haarstad, side 274
[1458] Haarstad, side 280
[1459] Tviler noen på dette, spør en fagmann.

«funnet det nødvendig under taushetsløfte å informere en sentralt plassert offiser i Forsvarets Overkommando for at han skulle hjelpe oss i visse spørsmål. Forsvarssjefen og forsvarsministeren var derimot ikke kjent med de opplysningene vi hadde, og om mistanken mot Treholt.»

Denne offiseren er senere av flere kilder identifisert som Trond Johansen[1461]. Det fremgår imidlertid ikke hos Haarstad *når* Trond Johansen ble informert, men det virker som om også det kan ha vært nærmest løpende.

Alf R Jacobsen antyder at Trond ble informert ihvertfall samtidig med (eller før) Frydenlund[1462]:

«Jeg tror det er et betydningsfullt poeng at den aller første som ble innviet i Haarstads hemmelighet, var utenriksminister Knut Frydenlund, som hadde E-stabens Trond Johansen som rådgiver og personlig venn. Det skjedde i et møte 3. januar 1978...

Helt frem til Frydenlund gikk av som utenriksminister ved regjeringsskiftet høsten 1981, opptrådte Trond Johansen som politiets sentrale samtalepartner i Treholt-etterforskningen.»

Det Jacobsen antyder, er således at bakgrunnen for at POT trakk inn Trond, var at Knut Frydenlund uoffisielt medelte POT at dette var hva han ønsket. Naturligvis var dette svært følsomt i forhold til alle mellomordnede ledd, og derfor naturlig at Haarstad i sin bok var diffus.

Og med det nære forholdet mellom Trond Johansen og Knut Frydenlund kan man anta at det den ene visste, det visste også den andre.

25.10.6 Når visste Gro?

Når ble Gro Harlem Brundtland informert? Ifølge Aftenpostens referat etter Treholt-høringene i Stortinget i april 1989 visste hun[1463]

«da hun var regjeringssjef i 1981 at Overvåkingspolitiet var på jakt etter en annen spion etter Gunvor Galtung Haavik. Det sa en meget motvillig statsminister som igår skyndte seg ut etter vitneprov under Treholthøringen i Stortingets kontrollkomité med et kobbel av fotografer og journalister i hælene...

Etter hva Aftenposten erfarer, skal statsministeren overfor komitéen ha sagt at hun ble informert om en mulig spion, men ikke om navnet. Hun skal ha forklart komitéen at det ikke ble ansett som nødvendig og at hun heller ikke ønsket å kjenne navnet ettersom det var kontroll med saken gjennom andre i Regjeringen. Var det behov for å foreta seg noe, ville utenriksminister Knut Frydenlund ta seg av det.

Odvar Nordli, som var hennes forgjenger i statsministerstolen, visste imidlertid at Treholts navn var knyttet til spionmistanken. Det sa Odvar Nordli til Aftenposten før komitéhøringen han deltok i før påske.

Gro Harlem Brundtland skal ellers ha fortalt kontrollkomitéen igår .... at man i Arbeiderpartiet visste at Arne Treholt ikke ville få noen plass ved Kongens bord som regjeringsmedlem. Det var heller ikke snakk om å bruke ham som gruppesekretær i Stortinget. Treholt hadde en relativt sideordnet rolle i partiet og han var så knyttet til havrettsminister Jens Evensen at hans stilling var ganske spesiell i så henseende.»

Dette viser at Gro Harlem Brundtland ihvertfall visste om at det fantes en spion og at hun *kunne* fått vite navnet om hun ville. Man kan jo selv lure på om hun i virkeligheten klarte å motstå fristelsen om å få ihvertfall forbokstaven hvisket i øret.... Hvis ikke var det nok hennes fremragende kvinnelige intuisjon som gjorde at hun henviste til *utenriksminister Frydenlund* «hvis det var behov for å foreta seg noe», for hvis hun ikke i hvert fall intiutivt visste hvem spionen var, ville hun vel henvist til den ansvarlige statsråd, justisministeren. Utenriksministeren kom jo bare inn som Treholts arbeidsgiver!

Det er også interessant at Gro ikke ville bruke Treholt som gruppesekretær - tydeligvis pga de mer eller mindre konkrete spionmistankene - men at «spesiell tilknytning» til Evensen ikke hadde kunnet hindre at han ble statssekretær hos Evensen med medansvar for de ytterst følsomme forhandlingene nettopp med Sovjet. Dette viser at Treholts ymse plasseringer *hele tiden åpenbart har vært tema i Ap, og da selvsagt også på Ap-nettverket med Trond Johansen* i tillegg til de ansvarlige i POT.

1460 Haarstad, side 288

1461 Sist av selveste Alf R Jacobsen i «Mistenksomhetens pris». Aschehoug 1995. Side 237.

1462 Jacobsen, side 235.

1463 Aftenposten 5. april 1989

I lys av at Gro visste at Treholt ikke kunne brukes som gruppesekretær i Ap, er det interessant å notere seg at en annen tidligere gruppesekretær, Kjell Arne **Bratli**, uttalte til «Gjengangeren»[1464]

> *«at det for Bratli ikke er første gang Arne Treholt er nevnt som agent og at Treholtsaken ikke kom som noe sjiokk på ham i det hele tatt!»*

Det gjorde det imidlertid for alle andre deler av Stortinget. Når Gro bruker stillingen som gruppesekretær som eksempel på jobber Treholt ikke kunne fått og hennes egen gruppesekretær (i motsetning til alle andre på Stortinget) forlengst var kjent med spionmistanken, tyder de to forsnakkelser sett i sammenheng på at tanken om Treholt som gruppesekretær har vært reist i gruppeledelsen, sannsynligvis ved konstitueringen av den nye gruppen etter stortingsvalget i september 1981 (da alle skulle ha nye gruppesekretærer), men droppet nettopp pga spionmistankene. Og gruppeledelsen var jo lik Gro. Det finnes ingen annen mulig forklaring på Bratlis kunnskap enn at han har fått den nettopp fra Gro, medbragt fra statsministerens kontor, så tett som denne informasjonen ble holdt.

Sitatet forann viser at ihvertfall Odvar Nordli kjente til de konkrete Treholt-mistankene fra en gang før februar 1981. Kanskje allerede i 1978? Det er ihvertfall et skandaløst uttrykk for virvaret og sikkerhetsrotet i 70-årene at Treholt fikk komme russerne helt inn på livet som statssekretær for gråsoneforhandlingene. Her hadde han virkelig muligheter for å overlevere dokumenter og påvirke til fordel for motparten!

25.10.7 Aps frykt

Ved siden av at Trond Johansen og Knut Frydenlund må ha næret en helt spesiell frykt på grunn av deres ansvar for Treholt, spredte det seg en alminnelig frykt i Ap fra 1980 da mistankene begynte å nærme seg visshet. Bengt Calmeyer skriver[1465]

> *«...i POT (spesielt i det sjikt som befinner seg noe under sjefsplan) var det en sterk stemning for å bruke Treholt-saken til å eksponere det som der ble oppfattet som en femtekolonne i DNA såvel som i media, NRK såvel som Akersgata. Svært lite skjedde, og det er ingen tvil om at bremsen satt i Forsvarets etterretningstjeneste...»*

Det er vel nå ikke så vanskelig å gjette hvem i FO/E som var mest bremsemann.

Calmeyer skriver videre at det også var ønske om avdekking av KGB-kontaktene på politisk hold, men at dette ble motvirket av truselen om riksrett mot Willoch. Calmeyer antar at disse to truslene mot hvert av de to store partiene medførte en borgfred som medførte at saken raskt ble tatt av den partipolitiske dagsorden.

Det er ihvertfall ingen tvil om at Aps frykt var sterk. Jacobsen skriver[1466]:

> *«Jeg tror det er viktig for å forstå den seinere debatt at saken ikke bare endret karakter for overvåkingspolitiet. Den endret også karakter for Frydenlund og Johansen, som begge tilhørte Arbeiderpartiets utenrikspolitiske elite.*
>
> *Treholt var sosialdemokrat og tilhørte en hel krets unge radikalere som representerte morgendagens menn i Arbeiderpartiet. Han var allerede etablert som utenrikspolitisk ekspert. Han var populær og hadde vunnet erfaring som statssekretær i samme regjering som Frydenlund. Det var all grunn til bekymring for den dagen Treholt skulle vende hjem fra USA for å gjenoppta sin karrière i politikken og diplomatiet. Foreløpig var identifikasjonen usikker. Det fantes ingen beviser - hverken for spionasje eller tjenesteforsømmelse. Hvem kunne vite hvor en mann med hans talenter og ambisjoner ville ende, hvis han ikke ble avslørt? Som utenriksminister? Som stjernediplomat? Som KGB's forlengede arm i norsk sikkerhetspolitikk, hvis Gordievskij hadde rett?*
>
> *Jeg er overbevist om at både Knut Frydenlund og Trond Johansen fra første øyeblikk forsto Treholt-sakens eksplosive politiske potensial. Hvis Arne Treholt var spion, ville det kunne utnyttes som selve beviset for at høyresiden hadde hatt rett - til tross for Bryhns feilgrep. Jakten på forrædere gjennom etterkrigstiden hadde ikke vært forgjeves. Man kunne ikke stole på Arbeiderpartiet. Treholt var den levende dokumentasjon,*
>
> *De to må ha hatt en betydelig følelse av avmakt Et initiativ for å løse saken før det var for sent, ville øyeblikkelig bli misforstått - i lys av historiens gift. Det var lett å forestille*

[1464] «Gjengangeren» refefert i Aftenposten 28. januar 1984
[1465] Calmeyer, side 153
[1466] Jacobsen, side 238

seg hva opposisjonen ville anføre, hvis noen fra Arbeiderpartiets ledelse forsøkte å snakke Arne Treholt til rette. Her hadde partiet grepet inn for å beskytte seg selv og sine egne. Et umulig dilemma.»

Ingen dårlig beskrivelse av stemningen i Ap i 1979-80. Hvordan tror Jacobsen det artet seg etter valget i 1981, med en Høyre-regjering ved makten? Trusselen må ha fortonet seg formidabel; dilemmaet gordisk. Men Jacobsen, som ellers har slik tillit til Trond Johansens evne til å løse flokene, har nok undervurdert ham på dette punkt. Dilemmaet ble løst. En trussel mot Ap måtte møtes med en like stor trussel mot Høyre, slik at en byttehandel kunne komme i stand. Hvor kunne en slik trusel komme fra?

Arne Treholt var i New York da Willoch ble orientert 24. oktober 1981 og hadde ennå ikke hørt om noen plass på Forsvarets Høyskole. Den hørte han om først 11. mars 1982 eller kort tid før denne dato - dvs ca 135 dager etter at Willoch fikk saken i fanget. Mer enn god nok tid for en offensiv tjeneste til å legge sine planer og utføre dem.

25.10.8 Treholt trivdes i New York

Treholt tiltrådte som kst. ambassaderåd ved FN-delegasjonen 1. februar 1979. Alle som besøkte ham der, kunne se hvordan han trivdes som fisken i vannet. Utover i 1980, mens Trond & Co grublet på hvordan de skulle unngå at han rev partiet med seg i sitt kommende fall, hadde han ingen planer om å vende tilbake til Oslo før nødvendig.

Den ikke-sosialistiske valgseieren i 1981 har selvsagt ikke medvirket til noen øket hjemlengsel. Det lå ingen lysende politiske verv i vente for ham i Willoch-regjeringen, som også utvilsomt ville holde ham på lavest mulig embetsmannsplan innen UD. Vi har også vanskelig for å forestille oss at KGB skulle ha noe stort ønske om å få ham til Oslo, der det hadde tatt over en regjering som deres spion ikke hadde noen innflytelse på eller innsyn i.

En gang tidlig i 1982 må han ha mottatt det vanlige rundskriv fra UD's Administrasjonsavdeling som oppfordret interesserte til å søke om plassen på Forsvarets Høyskole. Det gikk rett i papirkurven.

I Oslo hadde det vært møte mellom POT, Willoch, Stray og Røkke 24. oktober året før. Derfra forteller Haarstad[1467]:

> *«.Treholt hadde vært ved FN-delegasjonen i over to år. Han skulle da ha igjen omtrent like lang tid før det etter normal omskriftningstakt ble aktuelt med nytt tjenestested for ham. Jeg tok likevel på møtet opp spørsmålet om hans fremtidige plassering. Jeg sa at vi ønsket at han i noen tid - kanskje ett år - fortsatt ble i New York for å se om FBI's opplegg ga resultater. Når det ble aktuelt med fytting ønsket vi at han kom til UD i en stilling hvor hans reisemuligheter i embets medfør ble små.*
>
> *Dette ønsket ble senere av ..(andre i POT)... gjentatt overfor utenriksråd Eliassen, og det ble da tilføyet det i og for seg selvsagte - at Treholt burde få et arbeid hvor han ikke hadde tjenestlig behov for kontakt med øst-diplomater.»*

Så langt var altså Treholt og spanerne i sporet hans skjønt enige. Men 11. mars 1982 ble Haarstad varslet av politiinspektør Ørnulf Tofte at man gjennom telefonkontroll (Haarstad opplyser ikke hvor kontrollen ble foretatt, men det var vel Treholts bolig eller kontor i New York? - eller hans kones bolig i Oslo?) hadde oppdaget at Treholt av UD var blitt spurt om han ville begynne på Forsvarets høyskoles normalkurs samme høst. Haarstad fortsetter[1468]:

> *«Dette var ikke bare bekymringsfullt. Det var også merkelig - sett på bakgrunn av det vi hadde bedt UD om...»*

Ja, det var merkelig. Hva hadde skjedd?

25.10.9 Kontoret for Sikkerhet, Samband og Beredskap (SSB)

Før vi gir oss inn på svaret, må vi redegjøre for dette spesielle kontoret i UD.

Alle departementer har sine etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetsfolk i huset. De har også alle tilsvarende funksjoner/oppdrag. Departementene er meget utsatt for alle slags spionasje og sikkerhetsproblemer, og alle som arbeider i departementene er orientert om hvem de skal henvende seg til i sikkerhetsspørsmål. Et departement er

---

[1467] Haarstad, side 282
[1468] Haarstad, side 283

også - ved siden av avlytting - en ytterst viktig *informasjonskilde* (for «Humint») på grunn av alle de forvaltningssakene, møtereferatene, reisereferatene osv som passerer daglig. Ved å motta kopier av bestemte typer notater og ekspedisjoner får man her førstehånds informasjon. Endel saker er av en slik karakter at ingen andre enn saksbehandlerne skal ha adgang til dem. Vi vet ikke hvordan informasjonsflyten i ulike sakstyper er innenfor det enkelte departement, men tipper at det er en nokså uensartet og slapp praksis. I virkelighetens verden har alle som sitter innenfor et departement rik anledning til å se det meste, unntatt det som er underlagt helt særlige sikkerhetsregler - og da trekkes gjerne sikkerhetsfolkene inn *av den grunn.*

Disse medarbeiderne er såvidt vi vet alltid plassert i Administrasjonsavdelingen og som regel rekruttert fra eller utlånt fra E- eller S-staben eller POT.

Kontoret for Sikkerhet, Samband og Beredskap (SSB) i UD's Administrasjonsavdeling fikk sin nåværende form i 1977 som følge av Georg Kristiansens omorganisering av dette kontoret. Da mistanken mot Gunvor Galtung Haavik kom opp ultimo 1976 (Haavik-saken hadde nær sammenheng med Lygren-saken og U-2) ble daværende OECD-ambassadør Georg Kristiansen i all hast tilbeordret som utenriksråd[1469]. Han var krigsskoleutdannet i London og Jens Chr. Hauges mann. Han hadde i en årrekke vært medlem av koordineringsutvalget for Etterretnings, Overvåknings- og Sikkerhetstjenestene og sjef for Politisk avdeling i UD. Kristiansen, som hele 50-, 60- og 70-tallet hadde hadde arbeidet med Aps hemmeligheter , samarbeidet med de hemmelige tjenester og dels sittet i lederfunksjoner i så henseende, var nå den best egnede utenriksråd for Ap.

Han bygget opp SSB som sentral for omfattende overvåking og intern etterretning i UD etter at det i Haavik-sakens kjølvann straks kom opp sterke mistanker om en større spion, og som et dynamisk liason-kontor til Sikkerhetsstaben, POT og Trond Johansen i E-staben, og da selvsagt også for Trond's «separate opplegg». Vi antar det var nettopp Trond Johansen som kom på idéen om Kristiansen som ny utenriksråd.

Deretter foresto Georg Kristiansen UD's egen etterforskning i Treholt-saken som altså startet senest 3. januar 1978 da Haarstad orienterte Frydenlund og Kristiansen (og Trond Johansen!).

Sjefen for SSB var byråsjef Olav **Lilleløkken** (f 1923) som kom til UD som konsulent i 1971. Han var befalsutdannet i London, hadde Krigsskolen og Hærens Stabsskole i Norge samt omfattende militær utdannelse fra USA. Etter annen tjeneste i Forsvaret var han fra 1967 kontorsjef i Forsvarets Overkommando/Sikkerhetsstaben. Han kom til UD som konsulent II i 1971 og ble byråsjef og sjef for SSB i 1977[1470].

Spesialrådgiver Knut **Finstad** (f 1920) hadde bl a Statens politiskole, E-stabens russiskkurs og ulike kurs i sikkerhetstjeneste. Han var ved Oslo Politikammer 1948-1966, unntatt 1962-64 da han var kansellist ved Moskva-ambassaden. Han var i Forsvarets Overkommando/Sikkerhetsstaben som konsulent 1966-78, og tjenestegjorde i denne perioden også et par år i Moskva (1970-71). Konsulent i SSB fra 1978.

Konsulent Martin **Flølo** var sambandsutdannet i Luftforsvaret og tjenestegjorde i E-staben 1972-77, da han ble ansatt som konsulent i SSB.

Hvilken sentral rolle dette kontoret har fremgår bl a av en reportasje i Arbeiderbladet[1471]:

> *«SAMARBEID MED HYSJ-FOLK; Den militære etterretningstjenesten har sammen med overvåkingspolitiet hatt et tett og intimt samarbeid med Norges Eksportråd helt siden Rådet ble opprettet i 1945.*
>
> *Stillingen som viseadm. dir. i Norges Eksportråd har opp gjennom årene også vært identisk med stillingen som sikkerhetssjef i rådet.*
>
> *I forhold til det sistnevnte har vedkommende hatt SSB-staben ... i UD som sin overordnede. Ved flere anledninger har hysj-hysj-tjenesten spilt en svært så aktiv rolle ved ansettelser, oppsigelser og strategiplaner i Eksportrådet.*
>
> *Tidligere vise-adm. dir. Per Aarstad, som gikk av i 1987 og som fikk med seg den største fallskjermen i Eksportrådets historie, er en av dem som har hatt denne dobbeltrollen.*
>
> *Som rådets sikkerhetssjef sto han i alle år under kommando av byråsjef Olav Lilleløkken og spesialrådgiver Knut Finstad i SSB. Begge disse jobbet den gangen i UD for overvåkingspolitiet[1472]...»*

Dette kontoret ble av utenriksråd Georg **Kristiansen** fra 1977 satt så sterkt opp med folk med sikkerhets- og etterretningsbakgrunn at det kunne være et effektivt organ i den spionjakten innen UD som man allerede hadde

[1469] UDs kalender 1979 side 259
[1470] Personopplysningene fra disse tre fra UD's kalender 1979.
[1471] Arbeiderbladet 30. mars 1994
[1472] Spesielt å nevne POT her er nok en forenkling. Begge kom fra FO/S og sto nok den militære side, herunder Trond Johansen, nærmere enn POT.

erfaring for gjennom Haavik-saken, og som nå skulle kjøres for fullt med de nye mistankene. Riktignok hadde Kristiansen lovet å holde de nye mistankene for seg selv, herunder spesielt Treholts identitet, men det virker naivt å tro at han satte opp dette kontoret for å holde det i uvitenhet. Det er all grunn til å tro at Georg Kristiansen har gitt sine private orienteringer til SSB.

Det er enda mer grunn til å anta at SSB-kontoret er blitt informert og dirigert fra annet hold, nemlig fra Trond Johansen, som også har hatt dette som «sitt» kontor i UD, ikke minst etter anvisning fra den «nære venn» Knut Frydenlund. Det er også opplagt at Trond har sørget for *å holde seg informert* om utviklingen på alle tilgjengelige måter, også gjennom SSB.

25.10.10 Motbrann

Vi er overbevist om at Trond Johansen tenkte så det knaket på hvordan han skulle få tent en motbrann mot den eksplosjonsbrann som teoretisk når som helst ville slå mot Ap. Han visste godt om at erkefiendene i POT ville fyre opp, men kjente lite til tankegangen i Høyre. Derfor sørget han selvsagt også straks for løpende avlytting av sentrale Høyre-statsråder, som nettopp to offiserer varslet Norvik om de tekniske muligheter og risikoen for primo 1982 og som gang på gang senere ble bekreftet ved at statsråder i Willoch-regjeringen uvitende om advarslene senere meldte fra om avlyttingsmistanker, uten at dette noen gang ble et tema for regjeringen. Heller ikke for Riksadvokaten eller andre som etterforsket, bortsett fra Dahl-gruppen i 1993 som oppdaget avlyttingen av Tormod Hermansen privat, men ikke den han skulle ha opplevet på jobb

Trond fikk sikkert sine mistanker bekreftet. Det ble neppe lagt noen strategi for å utnytte situasjonen blant Høyre-statsrådene, men mellom de få personene som visste, har det sikkert vært tenkt lystige tanker over hvordan media etter dette ville slakte Ap - noe det også ble spredte tilløp til.

En motbrann måtte således ramme både Høyre og POT. Altså noe på linjen POT - Justisdepartementet - Statsministeren. En beslutning de måtte tvinges til å ta som for andre ville virke meningsløs og svært skadelig.

Samtidig kjente Trond selvsagt tankegangen i POT. Han visste hvor opptatt de var av at Treholt ikke måtte få mistanke om mistanken, jfr alle påleggene om at kunnskapen om mistanken måttes holdes blant en håndfull personer. Han var også kjent med POTs stadige mas om at man måtte planlegge Treholts retur slik at han fikk en ny stilling som passet til situasjonen. Det var da ikke langt frem til konklusjonen: Regjeringen /POT måtte bringes i en situasjon der de måtte akseptere en stilling for Treholt der nye, store hemmeligheter ble kompromittert.

Men det måtte skje raskt! UD hadde akseptert at ledelsen måtte ta ansvar for prosessen som ledet til Treholts nye stilling, når den tid kom, men da i samarbeide med POT. En Trond-styrt prosess måtte derfor *komme tidligere*, skulle overstyring unngås. Vel kunne Trond sikkert regne med samarbeid fra utenriksråd Georg Kristiansens etterfølger Kjell **Eliassen** og SSB, og utenriksminister Svenn **Stray** ville kanskje la seg manipulere. Men hans statssekretær Eivinn **Berg**, selv UD-mann med god nese i korridorene, var neppe manipulerbar.

Da måtte noe skje allerede i 1982, *før* departementsledelsen begynte å planlegge Treholts hjemkomst. Det måtte være av en slik art at Treholt ikke kunne vente noen måneder, men måtte komme hjem raskere enn planlagt. Forsvarets Høyskole oppfylte alle kravene. For den plassen ville prosessen starte raskt. En annen fordel var at Treholts føringsoffiserer sikkert ville legge press på ham for å få Treholt som trivdes så godt i New York og ikke hadde noe i Oslo å gjøre til å si ja, når det var Forsvarets Høyskole og ikke en byråsjefstilling på et tørkeloft det dreide seg om.

25.10.11 Utvalgsprosessen

Hittil har nesten all oppmerksomhet knyttet seg til beslutningen om å sikkerhetsklarere Treholt. Nesten alle har tatt UDs unnskyldning for god fisk: Bare noen få i ledelsen visste om spionmistanken, men de visste ikke at Treholt var på vei til Høyskolen før det var for sent. «Vanlige rutiner» hadde allerede låst saken slik at det ville virke påfallende å snu.

I utgangspunktet burde det vært stilt flere spørsmålstegn ved dette. Norske departementer - selv ikke UD - er ikke større enn at det ihvertfall flyter rundt endel sladder, særlig om posisjoneringer og personer. Det er rimelig at det ikke ble sladret om *spionmistanken*, men at det ikke ble snakket såpass om fremmedelementet og politikeren Treholt, eller om hvem skulle få årets plass på Forsvarets Høyskole, slik at en liten alarm ringte i hodet på en av de informerte er usannsynlig, men selvsagt mulig.

Et annet moment er at man hadde helt usannsynlig uflaks når den som kom øverst ut av utvelgelsesprosessen viste seg å være UDs *eneste* spionmistenkte, av en gruppe på mulige kandidater som må ha utgjort minst 100

personer[1473]. Hadde man fulgt tombolametoden hadde det derfor vært mindre enn 1% risiko for å treffe spionen. «Rutinene» burde vil sikre bedre mot å få personer med sikkerhetsrisiko inn på Høyskolen enn tombola?

Vi har sett på hver enkelt fase frem til den endelige beslutning i UD om å hjemkalle Treholt til Høyskolen:

25.10.11.1 Utlysning og ordinære soknader

UDs ene plass ved Forsvarets høyskole blir først lyst ut til alle, trolig med rundskriv.

I et innslag i Dagsrevyen i 1985 kom det frem følgende om resultatet av utlysningen[1474]:

> *«Da plassen ble lyst ledig, var det kun en søker, nemlig Jon Bech, som idag er byråsjef i UD. På det daværende tidspunkt var han ambassadesekretær, ...»*

Det kunne vært interessant å vite om det var vanlig med så svak søkning til denne plassen. Det er vi ikke kjent med, og vi ser ikke bort fra at mange kan se på det som et sidespor i forhold til vanlig karrière, så vi har ikke festet oss noe spesielt ved utlysningen.

Jon Bech var i 1982 38 år gammel og hadde vært 1. sekretær ved ambassaden i Dar es Salaam siden november 1980. Han ble utnevnt til byråsjef i 3. administrasjonskontor i september 1983, og var således bare ett år «for tidlig ute» i forhold til det stillingsmessige kvalifikasjonskravet. I perioden 1988-90 ble han sekretær for Stortingets utenriks- og konstitusjonskomité. Man må derfor kunne anta at dette var en meget solid person uten noen sikkerhetsmessige svakheter.

Fordi han ikke var byråsjef, ble han sett bort fra.

25.10.11.2 Telefonrunde

Fortsatt fra Dagsrevyen:

> *«....og da studieplassen skulle besettes av en byråsjef eller en ambassaderåd, ble det rettet forespørsler til andre om de kunne tenke seg å søke. To personer svarte på denne forespørselen. Den ene var Arne Treholt...»*

Å sende noen på Forsvarets Høyskole var ikke noe man gjorde første gang. Det var 1. administrasjonskontor som hadde ansvaret for alle utnevnelser, forflyttinger osv., herunder denne saken. Vi må nå huske på at departementet av Georg Kristiansen var blitt satt i alarmberedskap etter Haavik-avsløringen. Det er greit at 1. kontor ikke visste om mistanken mot Treholt, men da de konstaterte at de måtte prøve å fremskaffe en kandidat, visste de at det dreide seg en sikkerhetsmessig meget følsom studieplass som krevde klareringen Cosmic Top Secret. Det er heller ikke død rutine, selv for 1. kontor.

Det er under denne ringerunden man «uheldigvis» kommer til å treffe Arne Treholt. Vi vet ikke hvor mange man ringte, men hvis man valgte tilfeldig var det mindre enn 1% sjanse for å velge Treholt for hver ny man valgte. Siden man ikke valgte tilfeldig, ville det vært naturlig å tro at man ventet i det lengste med å ringe Treholt. Selv om man ved kontoret ikke kjente til spionmistanken, visste man at det allerede hadde så sent som i 1978 var strid om utnevnelsen av Treholt til ambassaderådstillingen i New York. Haarstad skriver[1475]:

> *«Om de motforestillingene som gjorde seg gjeldende i UD's administrasjon og hos FN-ambassadøren, når det gjaldt spørsmålet om ambassaderådsstilling for Treholt, er det senere gitt opplysninger, bl a i utenriksminister Strays redegjørelse i Stortinget i november 1985. Motforestillingene bygget på ansiennitetshensyn, og bl a det forhold at Treholt manglet formell kompetanse og ikke hadde gjennomgått UD's aspirantutdannelse. Sikkerhetshensyn kom åpenbart ikke med i vurderingen...»*

«UD's administrasjon» er jo her nettopp den innstillende myndighet, dvs 1. kontor. De var mot å gi Treholt stillingen i New York! - på grunn av manglende ansiennitet og formell utdannelse og fordi han ikke hadde fullført aspirantkurset. Det var bare denne avgjørelsen - som 1. kontor hadde vært mot - som nå gjorde at Treholt oppfylte *stillingskravet* til Høyskolen! Når det var ervervet på så svakt grunnlag, kombinert med den alminnelige kunnskap

1473 Av «Utenriksdepartementets kalender 1979» fremgår det at UD da hadde 56 embetsmenn og 8 helårsengasjerte på minst tilsvarende nivå (byråsjef og over, som var kravet for opptak. Dessuten var det 107 sendemenn I-III, ambassaderåder og spesialråder og 7 helårsengasjerte tilsv i utenriksrepresentasjonen, tilsammen 178. Selv om Forsvarets Høyskole kanskje var under verdigheten for toppsjiktene, må ihvertfall rundt 100 personer være i den aktuelle kategori.

1474 Aftenposten 14. november 1985

1475 Haarstad, side 275

om at Treholt hørte til på ytterste venstre fløy, og med at han allerede etter kontorets mening hadde avansert for raskt, tror vi kontorets linje må ha vært å spørre svært mange før Treholt. Men dét vet vi selvsagt heller ikke.

Vi vil videre finne det helt unaturlig at det ble overlatt til en saksbehandler å bestemme hvem man skulle ringe til og i hvilken rekkefølge. Denne avgjørelse var det naturlig å ta ihvertfall på byråsjefsnivå.

Om man til tross for foranstående *likevel* valgte å vurdere Treholt, ville Treholts personellmappe kommet frem *før* han ble kontaktet telefonisk. Vi kan ikke tenke oss annet enn at helt ordinære rutiner forutsatte dette, pga utdannelse, erfaring, tidligere tjeneste, ansiennitetsspørsmål, flytteplikt, tid i siste stilling, sikkerhetsklarering etc. Der ville det ihvertfall fremgå at Treholt ikke hadde sikkerhetsklarering for Cosmic Top Secret. Det ville også vært naturlig at det i mappen befant seg et notat e. l. hvor det i minste ble vist til korrespondansen vedr en søknad fra Handelsdepartementet i 1975 om å få Treholt klarert for nettopp dette nivå; en søknad som ble trukket fordi det ble gitt klar beskjed om at den ikke ville bli innvilget! *Selv om det ikke* befant seg noe slikt spor i personellmappen (selve korrespondansen lå nok i SSB-arkivene), ville den erfarne byråsjefen vanligvis stusset over hvorfor Treholt som hadde deltatt i gråsoneforhandlinger med russerne og vært statssekretær ikke hadde slik klarering, og undersøkt det nærmere. Da måtte han tatt kontakt med 4. kontor - SSB.

SSB - kontoret for Sikkerhet, Samband og Beredskap er *nettopp* opprettet bl a for å være en støtte på personnellsiden. SSB hadde nå under ledelse av byråsjef (major) Olav Lilleløkken (Tronds mann) drevet spionjakt i UD siden 1976-77. SSB *visste selvsagt* om klareringsnektelen av 1975. Og SSB jaget også selv på spionen Treholt, for det var jo hele poenget da Georg Kristiansen i all hast ble utnevnt til utenriksråd og reorganiserte kontoret og fikk tak i tre personer fra E- og S-tjenestene til å utgjøre hovedstammen i dette kontoret. SSB var selvsagt i samarbeide med både POT og E-staben v/ Trond. Internt rapporterte SSB direkte til Georg Kristiansen og deretter Kjell Eliassen i slike saker.

I det øyeblikk 1. kontor kontaktet SSB med navnet Treholt, ville det vært stopp fordi informasjonen om Høyskolen da ville ha møtt informasjonen om spionmistanken. Fant 1. kontor selv informasjon om klareringsnekten i 1975 fra dokumentene, ville det forstått at Treholt ikke bare var mye svakere kvalifisert enn Bech men sannsynligvis helt uaktuell, og enten droppet begge eller under omstendighetene innstilt Bech og latt telefonen til Treholt være. Alle vet at den som en gang er prøvet for en klarering og ikke nådd opp, har enorme vanskeligheter med å få den samme klarering senere.

Det er mao. særdeles usannsynlig at 1. kontor - før Treholt mottok tilbudet - skulle ha oversett klareringsnektelsen fra 1975 hvis normale rutiner var blitt fulgt, men det er kanskje ikke helt umulig. Vi synes imidlertid sannsynligheten for at man *rutinemessig* kom i skade for å tilby Treholt stillingen nå er blitt så liten at det er vanskelig å få øye på den.

I virkeligheten *ble* Treholt spurt pr. telefon, med 99% sikkerhet i strid med normale rutiner. Dette måtte ha skjedd på grunnlag av en eller annen påvirkning utenfra. Hva besto den i? Hvem sto for den?

25.10.11.3 Innstillingen

Det heter videre i Dagsrevyens innslag[1476]

> *«....den andre (som sa ja etter telefonrunden) var Torbjørn Aalbu, som idag er underdirektør i UD...*
> *Da søknadene kom frem for embetsmannsrådet, som skulle foreta tildeling av plassen, hadde en tjenestemann som var uvitende om spionmistanken mot Treholt, innstilt nettopp ham som nr. en.....*
> *Pressetalsmann Per Paust forklarer hvorfor Treholt med en alvorlig mistanke knyttet til sin person ble valgt fremfor Aalbu: Aalbu stilte betingelser med hensyn til videre tjenestegjøring og det fant ikke administrasjonen å kunne akseptere..»*

Det heter i Aftenposten [1477]:

> *- Min betingelse var at jeg skulle få tilbake min gamle jobb, opplyser byråsjefen, nå underdirektør Torbjørn Aalbu... Utenriksdepartementets pressetalsmann Per Paust fremholder at dette var en uakseptabel betingelse for UD.»*

[1476] Referert i Aftenposten 14. november 1985
[1477] Aftenposten 14. november 1985

Torbjørn Aalbu var 43 år gammel i 1982. Han hadde vært byråsjef siden 1975 og var nå byråsjef og sjef for 5. politiske kontor, som var det sentrale NATO-kontoret der det må stilles helt spesielle sikkerhetsmessige krav. Aalbu var således en kandidat det ikke kunne stilles det minste spørsmålstegn ved på noen måte.

Arne Treholt var 40 år gammel og tjenestegjorde altså som kst ambassaderåd ved FN-delegasjonen, utnevnt drøye to år tidligere og med normalt like lang tjenestetid tilbake.

Når innstillingen skal skrives, står man altså med to kandidater, Treholt og Aalbu. *Absolutt senest før enhver innstilling om personalbeordringer sendes oppover fra 1. kontor skal SSB kontaktes.* Dette var nå siste sjanse for rutinene. I det øyeblikk SSB ble kontaktet, skulle saken ha stanset, fordi informasjonen om spionmistanken da ville møtt informasjonen om Høyskolen.

Man satt nå med valget *mellom en bunnsolid byråsjef fra UD's aller viktigste NATO-kontor* på den ene siden, *og en spionmistenkt venstreradikaler med klareringsnekt på den andre.* Det skal overhode ingen fantasi til for å forstå det katastrofale ved å sende sistnevnte på Høyskolen. *Likevel går 1. kontor inn for det, fordi den andre kandidaten har bedt om å få komme tilbake til sin byråsjefstilling etterpå!*

Her må igjen noe helt ekstraordinært ha skjedd. Hva? Hvem?

Sjefen for 1. administrasjonskontor, som nå undertegnet innstillingen fra dette kontoret, var Leif Erling **Halvorsen** som hadde en meget omfattende karrière i UD bak seg. Han ble kort tid etter, i 1983 og i god tid før arrestasjonen av Treholt med påfølgende offentlig debatt, utnevnt til generalkonsul i Hong Kong der han ble til pensjonsalder, ca 1990. Han døde 23. februar 1996[1478]

25.10.11.4 Tjenestevei

Halvorsens nærmeste sjef *fra denne dagen*, 15. mars 1982, var underdirektør Sven Knudsen[1479]. Han ankom direkte fra ministerrådsstilling i London og hadde neppe noen innflytelse på denne saken, første dagen på nytt kontor. Vi har heller ikke sett referanse til hans påtegning noe sted.

Derimot fremgår det flere steder at avdelingens *ekspedisjonssjef* hadde undertegnet innstillingen[1480], som den siste før den ble sendt til embetsmannsrådet. Det var ekspedisjonssjef Roald **Knoph**, som var ekspedisjonssjef for administrasjonsavdelingen fra 1981 til 1984[1481]. Han var deretter ambassadør til Europarådet.

Hvis det ikke hadde vært ekstraordinære forhold inne i bildet, ville selvsagt ekspedisjonssjefen som den aller siste kontrollinstans tatt kontakt med SSB dersom SSB's uttalelse ikke fremgikk av ekspedisjonen til ham.

25.10.11.5 Kjell Eliassen

Utenriksråd Kjell Eliassen tiltrådte 9. juni 1980. Han hadde da vært ambassadør i Beograd siden 1977. Eliassen hadde befalsutdannelse i 1948 og cand. jur. i 1952, og ellers en ordinær karrière i UD. Siste stopp i UD før Beograd var som ekspedisjonssjef i Rettsavdelingen fra 1973. Han ble siden ambassadør i Washington fra september 1984.

Eliassen har opplyst at han først ble kjent med Høyskole-prosessen 15. mars 1982, da innstillingen fra administrasjonsavdelingen forelå. Ifølge den offisielle verson *var det først nå de to kritiske bitene informasjon møttes:* Høyskoleopptaket og spionmistanken.

Som nevnt foran ble POT oppmerksom på forespørselen til Treholt 11. mars - på basis av POT's egen telefonavlytting. Vi minner om at Haarstad fant dette ikke bare *bekymringsfullt*, men også *merkelig!* I Haarstads bok heter det[1482]:

«Det var flere grunner til at vi ikke ønsket Treholt som elev på Forsvarets høyskole...»

Disse årsakene var - kort referert fra boken - de betydelige informasjoner han ville få; etterforskningsmessige problemer pga vanskelige spaningsforhold og omfattende reiseprogram ved skolen og problemet med ikke å kunne informere berørte allierte om at de hadde en spion blant de besøkende nordmenn når de reiste i utlandet. Derfor konkluderte Haarstad:

1478 Aftenposten 28. februar 1996.
1479 «Norges diplomatiske og konsulære representasjon i utlandet», UD 1992.
1480 Se f eks Haarstad s 286 og intervju med Kåre Willoch, Aftenposten 16.11.85.
1481 Samme
1482 Haarstad, side 283 ff

Han ba sin nestkommanderende, politiinspektør Tore **Johnsen**, og politiinspektør Ørnulf **Tofte** om straks å sette seg i kontakt med utenriksråd Kjell Eliassen. Etter noen dager - ifølge Haarstad senest 15. mars - fikk POT kontakt med Eliassen. Da viste det seg at Treholt hadde akseptert tilbudet 12. mars[1483]. POT ba intenst om Eliassen kunne finne en måte å hindre opptaket uten at Treholt luktet lunten, men Eliassen viste *aldri den minste kreativitet i dette oppdraget.*

Et interessant punkt er at Eliassen senere (under bevisopptak for Høyesterett) hevdet at det var han som hadde orientert POT, og ikke omvendt[1484]. Haarstad regner med at denne uklarheten skyldtes at Eliassen var blitt informert 15. mars da han mottok innstillingen fra administrasjonsavdelingen (se nedenfor). Dette var samme dag som han møtte de to fra POT på et møte. De kom mao hver for seg med samme, nye informasjon. Men det står fast at *det var POT som ba om møtet.* Derfor vet vi ingenting idag om *når* Eliassen hadde hatt *til hensikt* å informere POT.

Hele tiden var det kun det at de som arbeidet med Høyskole-saken *ikke visste om spionmistanken* som ble brukt som unnskyldning for «arbeidsulykken». Først i mai ble Haarstad kjent med klareringsnektelsen av 1975. I alle årene imellom hadde Haarstad trodd at klarering ble gitt *til tross for* POT's advarsler, sikkert fordi Treholt bare fortsatte å bli utnevnt til nye posisjoner. *I denne fasen kom derfor dette temaet ikke opp i samtalene.* (Denne utrolige mangel på kommunikasjon mellom tjenestene i en slik sak må i seg selv være et tankekors.)

Eliassen hadde kjent til spiomistanken helt siden han tiltrådte og hadde selvsagt gjennomgått Treholts bakgrunn grundig sammen med SSB. Naturligvis *visste han om klareringsnektelsen av 1975.*

Legger man til grunn Eliassens opplysning om at han første gang fikk vite om Treholts Høyskole-kandidatur 15. mars 1982 gjennom innstillingen til embetsmannsrådet, *var det der og da og bare hos ham at informasjonen om spionmistanken møtte informasjonen om Høyskole-kandidaturet* - i tillegg til hos POT noen dager før, som Eliassen fikk vite senere samme dag.

Legger man videre til grunn *normale forhold rundt Eliassen* er det opplagt at synet av innstillingen måtte sjokkere ham grenseløst. Han hadde selv påtatt seg ansvar overfor POT for at Treholt senere skulle geleides inn i en kontrollert ny posisjon uten tilgang på for sensitivt stoff. Samtidig måtte det umiddelbart gå opp for ham *at Treholt som spionmistenkt aldri ville komme inn på Høyskolen.* Treholt hadde vært nektet den nødvendige klarering én gang, og ville ihvertfall ikke få den nå. (At det ikke gikk slik er en annen sak og skyldes utelukkende at det i Forsvarssjefens stol satt en mann som kom til å spille et helt annet spill enn man skulle vente av en Forsvarssjef. Det er én stor *unormal* forutsetning; at Eliassen *visste om det var også en.)*

Normalt burde Eliassen nå forstått at han raskest mulig og med minst mulig bråk måtte skaffe Treholt en annen, akseptabel jobb og få den dødfødte Høyskole-plassen over i historien. Han skulle iverksatt en hektisk aktivitet. Med hele Norges sikkerhet og UD's prestisje på sine skuldre, helt alene, skulle han nå ha handlet fast og bestemt.

Først skulle han sporenstreks ha tatt kontakt med 1. kontor for å finne ut hvor mye som var sagt til Treholt. Endel tyder på at han gjorde dette, og ble informert om at Treholt hadde takket ja. Senere er det blitt hevdet at Treholt også var fortalt at den andre søkeren hadde stilt de nevnte betingelsene. Såvidt vi kan se, sies det ikke noe sted at *han var kjent med innstillingen.* Det er også usannsynlig, fordi innstillingen ble avgitt fra saksbehandler 1. kontor og godkjent av byråsjef, muligens avdelingsdirektør og ekspedisjonssjef i løpet av dagen. Etter dette var det fortsatt tid for Eliassen til å holde møtet med POT. Det tyder på at innstillingen ikke kunne være klar før rundt lunchtider norsk tid (0600 New York-tid) men at Eliassen må ha fått den høyden et par timer senere, dvs før kontortidens start i New York. Det er nesten umulig å tenke seg at noen kunne ha rukket å ha informert ham om innstillingen. Og så lenge innstilling ikke var avgitt, kunne alt skje: Nye kandidater, Aalbu kunne ha trukket sitt krav etc.

Eliassen skulle så ha instruert 1. kontor om å holde seg helt i ro og selv dratt ned til POT (hvis de ikke allerede var på vei, som de var) for å legge alle kort på bordet (herunder de andre kandidatene og klareringsnektelsen av 1975) og komme frem til den raskeste og beste handlingsplan.

Videre burde han forstått at klareringsnektelsen av 1975 selvsagt var noe både Treholt og KGB kjente til. *Den gangen medførte nektelsen ikke at Treholt ble lagt på* is - hvorfor skulle eksistensen av den syv år senere virke annerledes? Det var hans velkjente joviale omgang med russere som hadde medført nektelsen; en liten omkostning han forlengst hadde vennet seg til å leve med og som ikke hadde hindret hans karrière så langt. Tvert imot hadde han i Handelsdepartementet og ellers spøkt og ledd over haukene i POT, FD og FO/S som ikke forsto

---

1483 Haarstad, side 289

1484 Haarstad, side 286

seg på diplomati. Den diplomatiske russerkontakten var ikke blitt mindre på 7-8 år, tvert om et greit dekke for spionvirksomheten, og det var ikke å vente at haukene skulle ha endret mening. Mao måtte Treholt allerede ha forstått at det var *henvendelsen om å få plassen som var unormal*, og både han og hans føringsoffiser Titov ville allerede ha fattet mistanke om at det var en felle.

Både Treholt og Titov visste selvsagt også at det etter Haavik pågikk spionjakt i UD. Det skulle ikke mange kollegiale samtaler mellom Treholt og hjemmepersonell eller mottakelser i Drammensveien for å bli oppmerksom på det! Av åpne kilder kunne russerne se omorganiseringen av SSB. At «haukene» i POT, FO/S og FD *sogar under en Høyre-regjering* ikke slappet av, var ikke rart. Men særlig for Titov må det ha sett meget mistenkelig ut at en Høyre-regjering skulle oppheve klareringsnekten som Ap-regjeringen hadde innført! *Det var det som luktet felle lange veier.*

På det møtet som ble holdt med POT skulle Eliassen ha presentert dette resonnementet. Det gjorde han ikke, og POT hadde selv ingen mulighet for å utvikle det, *fordi POT ikke visste om klareringsnektelsen.* Tvert imot presenterte Eliassen *det forløpne som normalt, og en tilbaketrekking av plasstilbudet som unormalt.* Derfor kjørte hele problemstillingen seg fast i det unormale ved at tilbudet eventuelt ble trukket tilbake, og risikoen for at *dette* «unormale» ville vekke mistanke. *Dette sporet klarte siden hverken POT eller noen andre å komme seg ut av.* I FO/S og i Regjeringen var man fortsatt lenge uvitende om at det fantes en Høyskole-sak.

Ikke bare det. Eliassen burde også øyeblikkelig ha sett at det var en annen, eldre, mer erfaren og på alle måter mer kvalifisert søker - og informert POT om det. Det eneste problemet med ham var at han gjerne ville ha et løfte om å komme tilbake i samme byråsjefstilling. Det skulle ikke engang kreativitet til for å forstå at det ikke ville ta mer enn 5 minutter å sette denne solide embetsmannen inn i situasjonen og forklare hva han ville redde ved å trekke ved å trekke dette kravet tilbake. Intet hindret heller Eliassen i å gi ham alle slags underhåndsløfter, eller for den saks skyld å akseptere det meget moderate krav, selv om dette ikke var vanlig. *Denne opsjonen ble heller ikke forsøkt, igjen fordi Eliassen holdt eksistensen av den andre søkeren for seg selv.*

Det er ikke klart når Haarstad fikk vite om denne søkeren. Det fremgår av boken at det å bruke denne søkeren aldri ble drøftet mellom Eliassen og POT. Haarstad skriver selv i ettertid i sin bok[1485]:

> *«Likevel mener mange, og jeg vil ikke motsi dem, at det måtte ha vært mulig å komme seg ut av dette. Det var en annen og velkvalifisert kandidat som hadde sagt seg interessert, men som hadde satt visse vilkår for høyskole-opptaket, vilkår som normalt ikke aksepteres. Den situasjonen som forelå, var heller ikke normal, og hvis man underhånden hadde snakket med denne kandidaten, informert ham og fått ham til å trekke sine forbehold; kunne saken kanskje vært løst uten at det hadde virket påfallende.»*

Her bør man merke seg uttrykksmåten: «Jeg vil ikke motsi dem». Dette tyder på denne handlingsopsjonen ville kommet frem om Haarstad hadde hatt de nødvendige kunnskaper om de andre kandidatene.

Dette fremgår av Aftenposten[1486]:

> *«Treholts forsvarer under lagmannsrettssaken, advokat Ulf Underland, var inntil i går ikke kjent med at Treholt hadde hatt en konkurrent til elevplassen ved Forsvarets Høyskole.... Ulf Underland var tilstede i lagmannsretten på alle rettsmøtene.....»*

Når eksistensen av en annen kandidat-ikke kom frem i retten, viser det at dette var en kunnskap som var svært begrenset i vårmånedene 1982, helt til Dagsrevyen fikk rede på det tre år senere. Det underbygges også av Aftenposten[1487]:

> *«Utenriksminister Svenn Stray benektet igår at han tidligere skal ha sagt at det bare var en søker til høyskolen. Men konfrontert med at forsvarsminister Anders C. Sjaastad tidligere har sagt nettopp dette, svarte Stray: - Til hans forsvar vil jeg si at han antakelig ikke visste at det var flere søkere.»*

Det interessante i denne sammenheng er at også dette tyder på at POT ikke ble informert om dette heller av Eliassen.

1485 Haarstad, side 286
1486 Aftenposten 14. november 1985
1487 Aftenposten 15. november 1985

POT visste mao hverken om klareringsnektelsen eller den andre kandidaten, de to forhold som ville ha gjort det svært enkelt å stanse opptaket den 15. mars 1982 og i flere uker etterpå., og var dessuten uforvarende penset inn på feil spor om hva som Treholt ville oppfatte som unormalt og mistenksomhetsskapende.

Dette var særdeles unormalt.

Hvis Eliassen hadde opptrådt normalt, ville det på et felles møte med ham og POT der alle var fullt informert raskt kommet opp flere ulike opsjoner:

1. *Bygge på den gamle nektelsen som ikke ville forbause noen; ved at en fra avdelingen snarest mulig informerte Treholt i kollegiale former om at det rett og slett var gjort en liten feil; saksbehandleren visste ikke om den lille saken fra 1975, men SSB hadde nettopp gjort dem oppmerksom på det, og nå var det ikke tid tilbake. Ny, korrigert innstilling (trolig utsettelse) kunne ettersendes rådet samme dag eller senest dagen etter..*
2. *Ta kontakt med Aalbu som nevnt foran og få ham til å trekke tilbake sitt stillingskrav ved skriv datert samme dag. Ettersendelse av endret innstilling.*
3. *Skaffe ny, bedre kvalifisert søker på samme måte.*
4. *Forklare Treholt at man hadde sett på hele kabalen og funnet ut at man ikke hadde noen kvalifiserte folk ledige til å overta i New York, at man ikke kunne bruke hvilken som helst kald kriger i FN i disse viktige avspenningstider og tilby ham fast ansettelse i den stillingen han var konstituert i med et par års videre funksjonstid - så fikk evt Høyskolen komme senere. (Treholt trivdes i New York og ville funnet dette meget attraktivt.)*
5. *Tilby Treholt en annen og bedre stilling i UD, f. eks. i nedrustningskontoret eller annet sted der hans egenskaper og erfaringer ville være særlig nyttige*

De to siste punktene kunne sogar vært benyttet på et hvilket som helst senere tidspunkt før Treholt faktisk vendte hjem!

Disse punktene - og kanskje flere til - burde Eliassen lagt frem for POT som ulike alternativer for gjennomdrøfting. Sammen ville de nok da ha kommet frem til en fornuftig strategi som kunne spart Regjeringen for enorme problemer og landet for enorme utgifter og sikkerhetsrisiko. Men POT selv hadde ingen forutsetninger for å foreslå noe av dette selv uten kunnskap om sikkerhetsnekten av 1975 og Aalbus søknad, og uten nødvendig innsyn i UD ellers.

Vedr. pkt 2: I samtid var den offisielle versjonen at UD *ikke ville* imøtekomme Aalbu's ønske om å beholde stillingen. *Senere* har Eliassen forklart at det etter hans mening i alle fall var risiko for at Treholt ville fått mistanke om mistanken, og «bli lagt på is», nærmest uansett begrunnelse. *Men Haarstad var av en annen mening, uheldigvis bare lenge etterpå når han fikk vite om den andre kandidaten.* Og det var jo POT og Haarstad som burde få vurdere hva som ville få Treholt til å få mistanke! POT tryglet og ba Eliassen gang på gang om å komme med forslag til løsning, *men ingen forslag kom.*

Eliassen hadde ihvertfall hele tiden fra 15. mars til møtet i embetsmannsrådet skulle holdes 24. mars til å finne en løsning, og et par av våre forslag hadde altså lenger holdbarhet. Men POT hørte bare nei, nei, nei.

Imens satt hele regjeringen og statsminister Willoch fullstendig uvitende om hva som brygget opp under dem.

Hvorfor denne uforklarlige opptreden av Eliassen?

25.10.11.6 Embetsmannsrådet

Fortsatt Dagsrevyen etter Aftenpostens referat i 1985:

> *«I embetsmannsrådet satt angivelig[1488] daværende utenriksråd Kjell Eliassen, som var kjent med spionmistanken. Ifølge Dagsrevyen kunne man på dette nivå i saksbehandlingen latt Treholt og Aalbu bytte plass på innstillingslisten uten at noen av dem ville stille spørsmål om forbigåelse eller forskjellsbehandling. Dette skjedde ikke......»*

Dette var 24. mars. Rådet sluttet seg til innstillingen. Eliassen var tilstede, men sa ikke et ord. Overfor POT hevdet han at han ikke kunne intervenere uten å røpe mistanken. Dette står ikke til troende. Det fremgår tydelig av Haarstad at Eliassen ikke drøftet taktikken på dette møtet med POT. Eliassen kunne enkelt ha sagt at innstillingen dessverre baserte seg på noe mangelfulle kunnskaper om den ene kandidatens bakgrunn, samt at han syntes Aalbu

[1488] Eliassen var der, jfr Haarstad

som den meget kvalifiserte søker han var, burde få sjansen til å revurdere sitt unormale krav. Hvis han syntes dette virket påfallende, måtte det være en smal sak å alliere seg med andre medlemmer av rådet som hver for seg kunne komme opp med disse momentene. Kom det fra personer som Treholt oppfattet som «høyrefalangister» ville han ikke bli det miste forbauset om han så fikk skriftlig referat.

Man vil kanskje spørre *hvem vi er* som overprøver fagfolks vurderinger her. Det får så være. Vårt hovedpoeng er at de som var de virkelige fagfolkene - POT - ble holdt helt utenfor til tross for at de tryglet om forslag.

Etter rådets beslutning ble det nok vanskeligere, men som nevnt var det fortsatt visse opsjoner.

Saken var sluttbehandlet, Treholt ble hjemkalt - og Forsvarets Høyskole søkte Sikkerhetstaben om klarering for NATO Cosmic Top Secret/Strengt hemmelig for den spionmistenkte ArneTreholt!

Et spesielt punkt er at sjefen for Høyskolen var Reidar Torp (sønn av Aps statsminister Oscar Torp). Da Treholt ble nektet klarering i 1975 var Torp etterretningssjef og Sven Aage Hauge seksjonssjef i E-staben og «sjef» for Trond Johansen. Alle disse tre var da kjent med nektelsen. Nå, 1984, er de samme fortsatt aktører som forsvarssjef (Hauge), sjef for Høyskolen (Torp) og seksjonssjef og E-guru (Trond). Det er høyst sannsynlig at de to andre uoffisielt er blitt orientert om spionmistanken av Trond. I alle fall virker det påfallende at Torp så glatt bare ekspederer søknaden til FO om klarering av Treholt uten å ta kontakt med Hauge. Men kanskje han gjorde det likevel?

25.10.12 I Willochs fang

14. mai hadde Haarstad et møte med oberst Inge **Torhaug**, sjefen for Sikkerhetstjenesten i Forsvarets Overkommando[1489] om en helt annen sak. Under møtet nevnte Torhaug likevel søknaden fra Høyskolen om klarering og at han for sin del var lite villig til å innvilge søknaden siden en tilsvarende søknad tidligere var avslått. Torhaug kjente iflg Haarstad ikke til mistankene mot Treholt.

Først ved dette tilfeldige møtet fikk Haarstad kjennskap til klareringsnektelsen av 1975, først nå fikk han bekreftet at UD/Eliassen hadde gitt opp alle forsøk på å hindre skandalen, og først nå at det i tillegg var et stort klareringsproblem i mellomtiden, med risiko for voldsomme reaksjoner fra Forsvarssjefen og Regjeringen (han kunne jo ikke vite at forvarssjef Hauge var snill som et lam eller hvorfor!). Haarstad forsto at det nå var nødvendig å gi Forsvarets toppledelse full orientering. Han tok opp saken i et møte med justisminister Mona Røkke og hennes departementsråd Leiv Eldring 19. mai[1490]. Dette var første gang regjeringen kom i berøring med problemet Treholt på Høyskolen, mer enn to måneder etter at det oppsto.

Haarstad sa på møtet at han ikke kunne godta noen løsning som ville ødelegge etterforskningen, og måtte på dette møtet gi uttrykk for at man heller fikk ta opp Treholt og gi ham den klarering som trengtes hvis det ikke fantes noen annen løsning på tvangssituasjonen. Han fikk full støtte av departementsråd Eldring.

Den 21. mai ble forsvarsminister Anders C. **Sjaastad** og forsvarssjefen, general Sven Aage Hauge, formelt orientert av POT[1491] (men Hauge hadde fra 1970-1982 vært Trond Johansens sjef i 11 år, herunder 5 år som seksjonssjef i E-staben, 2 år som E-sjef og 4 år som stabssjef i FO[1492], så vi er temmelig overbevist om at Hauge hele tiden fra 1975 visste like mye som Trond visste om Treholt, dvs adskillig mer enn han nå fikk vite av Haarstad). Reaksjonene fra de to som skulle passe på landets sikkerhet blir av Haarstad kun beskrevet som «motvilje». Det eneste de ba om var at det skulle gås en ny runde med UD, men Eliassen fastholdt at det ikke fantes noen løsning uten at Treholt ville forstå årsaken.

Statsminister Kåre Willoch fikk ikke mange dagene på seg til å behandle denne enomt vanskelige saken etter at den var havnet i hans fang; et umulig dilemma i valget mellom landets sikkerhet på kort eller lang sikt. Allerede 26. mai godkjente statsminister Kåre Willoch, utenriksminister Svenn Stray, forsvarsminister Anders C. Sjaastad og justisminister Mona Røkke at Regjeringen skulle gi Treholt den klarering Forsvarssjefen selv nektet å gi på egen hånd. Senere ble dette Willochs aller vanskeligste sak å håndtere. Kritikken haglet fra alle kanter, og kravene om Riksrett fikk nesten ingen ende da Hauges etterfølger som Forsvarssjef, general Fredrik Vilhelm Bull-Hansen, i retten skarpt uttalte at Regjeringens avgjørelse hadde kostet flere forsvarsbudsjetter verd 50 milliarder kroner samt skader som aldri ville la seg reparere[1493]. Vi tror nok han adresserte sin forgjenger - general Hauge.

Det forunderlige var at *de bakenforliggende begivenheter*; selve prosessen i UD, nesten ikke fikk noen oppmerksomhet i debatten. Bare da Dagsrevyen meldte om flere søkere, ble det et lite blaff rundt dette.

1489 Haarstad, side 287
1490 Haarstad, side 288
1491 Haarstad, side 289
1492 Det tolvte året 1977-78 var han sjef for Operasjonsstaben i FO, dvs største bruker av Tronds informasjoner
1493 Treholtdommen, side 51

25.10.13 Ynkelig Hauge

Opplysningene om «flere forsvarsbudsjetter» og «50 milliarder» var det etter det vi har fått vite ingen forsvarssjef eller forsvarsminister som meddelte Willoch i løpet av de maidagene dette sto på i 1982. For da het forsvarssjefen Sven Aage Hauge, som hørte til Tronds tropper. Få fagmilitære begriper idag hvorfor han ikke skrek av protest og deretter fratrådte sin stilling øyeblikkelig - og hvorfor ikke forsvarsministeren gjorde det samme.

Verre er det at både Hauge og Sjaastad visste om alle de militære konsekvensene av de hemmelighetene som ville bli kompromittert. Pensumlister og innhold av foredrag på FHS er vel kjent av både E-sjefen (Jan Ingebrigtsen), Forsvarssjefen (Sven Aage Hauge), sjefen for FHS (Reidar Torp), forsvarsministeren (Anders Sjaastad) og selvsagt Trond Johansen.

Når general Fredrik Wilhelm Bull-Hansen med bakgrunn fra fire år i E-staben og som Forsvarssjef kan beregne skadene ved Treholt på FHS til 50 milliarder + ikke-reparerbare skader, kunne selvsagt de tre generaler, statsråden og Trond gjort det samme.

Det general Bull Hansen, så vidt vi vet ikke (av hensyn til rikets sikkerhet?) ønsket å meddele var de videre forutsigbare skader. Treholts kull ble bl a orientert om de planer (norke og allierte) som forelå om bruk av taktiske atomvåpen i tilfelle en russisk invasjon av Norge, og vår manglende evne til å stoppe russisk fremrykning innenfor et visst geografisk område. Orienteringen gjaldt førsteslagstaktikk og et tilsvarende tidsskjema (tidligste tidspunkt!). Med slike opplysninger verifisert fra Treholt kunne Norge ha risikert - om en invasjon hadde funnet sted kort tid senere - at Sovjetunionen selv ville ha gjennomført en førsteslagsaksjon med nettopp taktiske atomvåpen. Hva dette ville gitt russerne av taktiske/strategiske fordeler innledningsvis er å få frysninger av for oss som dessuten må basere vårt forsvar på NATO og unnsetning fra alliansen tidligst mulig.

Sammen med andre opplysninger fra Treholt om bl a våre nøyaktige systemer/prinsipper og tekniske hjelpemidler for å sette sammen indikatorer/informasjoner for og de politiske/militære varslene for å utløse våre krigsforberedelser (mobilisering/alliert unnsetning) kunne vi ha riskiert

1. *Et bortimot helt overraskende sovetisk angrep med vesentlig mindre varslingstid enn før Treholt*
2. *Forsinket alliert unnsetning til Norge*
3. *Et russisk tidsskjema for å sikre seg førsteslag av taktiske atomvåpen*

Hvor mange ekstra tusener av norske liv dette innledningsvis ville ha kostet, og konsekvensene av hvor forsinket den allierte hjelp ville blitt kan en knapt forestille seg.

Men i denne sluttfasen satt forsvarsledelsen og forsvarsministeren tafatt på sidelinjen mens Regjeringen måtte akseptere kravet fra POT og Eldring om klarering. Det ironiske er at dette var en posisjon POT aldeles ikke ønsket å være i. POT var selv manipulert inn i denne rollen av Utenriksdepartementet. Men hvem hadde manipulert Utenriksdepartementet?

25.10.14 Den usynlige hånd

La oss raskt rekapitulere det vi vet: Trond Johansen og Knut Frydenlund hadde brukt Treholt som en slags privat agent for sin egen, private gren av «den fjerde tjeneste» inntil de i 1975 må ha fått kalde føtter og medvirket til at Treholt ikke ble sikkerhetsklarert. Informasjonen om denne nektelsen ble imidlertid holdt på meget indre kanaler i FO/S og UD inntil det var blitt for sent i 1982. Etterhvert som POT nærmet seg Treholt som spion ble saken stadig mer alvorlig for de to, og Trond må ha fulgt med nærmest fra dag til dag.

Offisielt fikk Frydenlund og hans departementsråd Georg Kristiansen vite om mistanken mot Treholt og noen til i 1978. POT var hele tiden opptatt av å holde mistanken på meget snevre kanaler. Dette ble bl a benyttet til å holde utenfor statssekretærene Eivinn Berg i UD og Oddmund Hammerstad i FD. Begge kunne ha bidratt til et helt annet saksforløp hvis de hadde visst. Dette ble også benyttet av UD som «forklaring» på at Treholt ble forespurt om Høyskole-plassen og godtok denne før POT fikk kjennskap til det og fikk reagert. Da het det at administrasjonen i UD - fra den aktuelle konsulent til ekspedisjonssjefen - dessverre ikke var orientert om spionmistanken og derfor ikke hadde noen grunn til å fravike en «ordinær» utvelgelsesprosess.

Det som den daværende utenriksråd Kjell Eliassen, etterfølger etter Georg Kristiansen fra juni 1980, underslo for POT og Haarstad i denne fasen, var at prosessen slett ikke var ordinær. Da den «lille biten» informasjon om klareringsnektelsen i 1975 som gjorde den helt ekstraordinær dukket opp, utløste dette annen dramatikk som gjorde at ingen trakk denne konklusjonen før vi gjør det nå.

Det ekstraordinære ved dette - som vi har beskrevet i stor detalj foran - kan egentlig kokes ned til to setninger: ***SSB-kontoret skal alltid konsulteres i utnevnelsessaker; det er bl a det det er til for. SSB visste om klareringsnekten (og sannsynligvis om spionmistanken), og fra det øyeblikk - uansett når - SSB ble konsultert ville saken normalt stanset.***

Fra POT ble oppmerksom på saken til den var endelig avgjort av UD, ble samme utenriksråd tryglet og bedt av POT om å finne en løsning. Eliassen avviste alle forslag. Haarstad beskriver prosessen detaljert og påpeker manglende kreativitet fra Eliassens side og antyder dessuten en god porsjon vrangvilje.

Flere år etterpå dukket et annet stykke «liten informsjon» opp. Det var en annen, vel kvalifisert kandidat som kunne ha vært innstilt foran Treholt, men Eliassen prioriterte en intern regel i UD-byråkratiet om ikke å gi forhåndsløfter om stilling ved tilbakekomst foran det katastrofale for Norges sikkerhet ved å la Treholt komme inn på Høyskolen. Eliassen unnlot sogar å opplyse om denne andre kandidaten og foreslå at han ble informert og bedt om å samarbeide. Det viser seg (se Underlands uttalelser foran) at den andre kandidaten aldri kom frem i rettssaken, hvilket tyder på at denne informasjon heller ikke ble gitt til POT eller regjeringen. Dette er i så fall mildt sagt ubegripelig opptreden av Eliassen, og ihvertfall tjenesteforsømmelse (vi vet dog ikke når Stray ble informert om kandidat nr 2).

To små puslebiter som ingen har vist særlig oppmerksomhet unntatt avdøde Gunnar Haarstad, og da bare den ene, før vi har satt dem på plass nå, river ned hele byggverket og teorien om en forståelig arbeidsulykke fordi rutinene fikk gå sin gang. *Det var nettopp det de ikke fikk!*

Hva og hvem var det som la seg opp i rutinene?

Noe må ha skjedd som fikk 1. kontor og dets overordnede til å tro at klareringsnekten fra 1975 bare kunne ses bort fra. Den eneste muligheten for det var at noen hadde fortalt dem at det allerede var avklart at Treholt nå ville få full klarering. *Men det var ikke sant, jfr S-sjefens uttalelser til Haarstad.* Hvem serverte dem denne historien? Det er bare to muligheter: Utenriksråden selv, eller den korrekte instans i departementet for slike saker, SSB/4. kontor. Men utenriksråden kunne ikke gjøre det, for han skulle jo etterpå fortelle at han ikke visste om Høyskoleplassen, og at kontoret ikke visste om spionmistanken! Eliassen og 1. kontor kunne ikke ha drøftet saken i det hele tatt! Da gjenstår SSB - kontoret som ifølge Arbeiderbladet rapporterer til E-tjenesten og POT vedrørende Norges Eksportråd. I praksis tjenestenes kontor.

Og i denne saken i praksis Trond's kontor. Hvorfor? Fordi Knut Frydenlund forklarte kontoret at det var Trond Johansen som var hans personlige saksbehandler i spionsakene, og statsrådens representant i alle relasjoner til POT. Det er også den generelle beskjeden de har fått fra Georg Kristiansen. En slik beskjed virker på byråkratisk vis på et departementskontor, og overlever et regjeringsskifte inntil de får en annen beskjed. Og Trond's generelle maktaura fanget disse inn, som alle andre.

Konklusjonen må bli at Trond's motbrann ble tent ved at han instruerte SSB om å meddele 1. kontor at Treholt ville få sin sikkerhetsklarering, og at man bare kunne gå i gang med å spørre ham. Enten har SSB tilbakeholdt hele sikkerhetsnektelsen fra 1975, eller de har sagt at dette ikke lenger var noe problem, og ville bli ordnet glatt opp i.

Det var akkurat det som skjedde. Vi har fått sikker informasjon fra troverdig kilde om at SSB ga 1. kontor grønt lys for Treholt. Vi beklager at kilden ikke kan oppgis - av naturlige grunner. Derfor presenterer vi våre resonnementer - basert på åpne kilder - som entydig pekte i denne retning før vi også fikk det direkte bekreftet.

Muligens har det vært nødvendig med ekstra fotarbeid for å få vekk andre gode søkere. SSB-kontoret kan forsåvidt ha vært i god tro i samtid, men ihvertfall senere må det ha gått opp for kontorets sjef, byråsjef Olav Lilleløkken, at det måtte være noe muffens. For hvordan kunne det ha seg at det var avklart at Treholt ville bli klarert, når hverken UD-ledelsen eller FO/S på det tidspunktet kjente til opptakssaken?

Like før nyttår 1992 - 10 år senere, og akkurat i den tiden den ene etter den andre av ubehagelige overvåkingssaker og etterretningssaker var begynt å røre på seg (se en beskrivelse av dette klimaet i kap. 25.1.1), *ble Lilleløkken funnet skutt og drept.* Konklusjon på etterforskningen: Selvmord.

Den som ble skikkelig tatt ved nesen under UD's behandling, var byråsjef Leif Erling Halvorsen i 1. kontor. Det var nok han som fikk den fatale meldingen fra Olav Lilleløkken. Bortsett fra et opphold i Havanna på 50-tallet hadde han hatt en usedvanlig grå og kjedelig UD-karrière. Som plaster på såret ble han året etter *utnevnt til generalkonsul i fargerike Hong Kong der han ble hele sin gjenværende tjenestetid.* Også behagelig langt borte dersom noen skulle stille nærgående spørsmål.

Det er interessant å merke seg at underdirektørstillingen sto ubesatt i de kritiske dagene, og at man skyndte seg med å få frem innstillingen før den nye underdirektør Sven Knudsen var kommet i normalt arbeide. Hva som har skjedd med og rundt ekspedisjonssjef Roald Knoph vet vi ikke. Han hadde kanskje ikke stort annet å gjøre hvis han ble meddelt at SSB hadde gitt sin velsignelse - og kanskje anbefaling. Det kan ha blitt hintet at dette var

noe de og de krefter *ønsket* som en slags test. Selv om Knoph ikke visste om spionmistanken, visste han jo at det pågikk en spionjakt. Han var tross alt det linjemessige mellomledd mellom SSB og utenriksråden.

Hva så med Eliassen? Han har like sikkert blitt forledet til å spille på lag i den perioden hans rolle var avgjørende. Hvorfor? Svaret er nok å finne i samtalene med hans forgjenger, utenriksråd Georg Kristiansen, som forlot UD da det trakk opp til ikke-sosialistisk valgseier. Kristiansen er en av gamlegutta til han Trond, se f. eks. i kap. 3

Kristiansens beskjed til Eliassen har nok vært å holde seg til Trond og SSB i alle sammenhenger. Beskjeden fra Trond/SSB har nok vært at han skulle holde seg i ro og ikke foreta seg noe som helst. I en krysspress-situasjon var nok dette også det enkleste.

Og hva med forsvarssjef Hauge? Også på Tronds lag. Det finnes ingen annen forklaring på hans passivitet. Bakgrunnen er beskrevet foran.

Videre: Hva var forklaringen på at det var så lite oppmerksomhet rettet mot UD-behandlingen, unntatt det lille blaff? Hvorfor har ingen tidligere gått inn på konsekvensene av «de to små biter informasjon» som ble holdt tilbake lengst mulig?

Svaret er enkelt: Da angrepene ble rettet inn mot regjeringen ble den helt avhengig av hjelp, støtte og beskyttelse fra sitt embetsverk. Til dags dato har *den ikke-sosialistiske siden* følt seg i forsvarsposisjon og på samme lag som UD, Forsvaret, E-tjenesten og POT - i denne saken. Ingen på denne siden av politikken har hatt interesse av å se kritisk på sine allierte.

Men ingen hadde interesse av det på den andre siden heller - fordi de visste hva som ville komme frem!

Dette er også forklaringen på Bengt Calmeyers mange store spørsmålstegn: Hvorfor i all verden ville ikke hans eget parti ha Riksrettssak mot Willoch-regjeringen? Naturligvis fordi en Riksrettssak med sitt store apparat av forsvarere og dommere med stor sannsynlighet ville gå adskillig dypere til verks enn de høringer som ble holdt i Stortinget. Og da ville sannheten kunne komme for en dag!

Ganske spesielt skulle man tro det lå godt til rette for en riksretssak mot utenriksminister Svenn Stray, for det var i hans departement og under hans parlamentariske ansvar det sviktet i første omgang. Men selv om Stray i det daglige kan ta lett på sitt forhold til saksdokumenter og være lett å manipulere av byråkratiet (for når sant skal sies, kunne nok en mer dyptpløyende utenriksminister gitt sin statsminister mer early warning og kanskje i tide ryddet opp selv), er han ingen liten jurist og ville nok visst å finne det riktige forsvar - og da ville ihvertfall manipuleringen av hans underordnede kommet frem. Og hvem ville da stå i neste rekke for Riksrett?

Og nå forstår man jo også hvorfor Calmeyer måtte tas av Treholt-saken i Arbeiderbladet. Så ivrig som han var på Riksrett, kunne han kanskje klart å hisse opp en opinion for det? Eller tvert imot - han kunne komme til å grave så dypt at han selv - som ikke på noen måte er en person som noen gang har falt lett inn i rollen som partikanin - forsto ett og annet *og skrev om det.*

25.10.15 Konklusjon

Operasjon «Motbrann» var blitt vellykket gjennomført av «den fjerde tjeneste» på følgende måte:

1. *SSB ble instruert til å gi byråsjefen for 1. kontor grønt lys for å kontakte Treholt uten å bekymre seg for klareringsproblemet - «det blir ordnet»*
2. *Eliassen ble sikret som Tronds medspiller av Georg Kristiansen ved utenriksrådsskiftet og fikk beskjed om ikke å foreta seg noe for å hindre opptaket, dessuten å holde tilbake viktige informasjoner fra POT*
3. *Forsvarssjefen og forsvarsministeren ble nøytralisert slik at de ikke varslet om og protesterte mot tapet av sikkerhet og forsvarsevne og «fulgte med på ferden»*

Hvordan kan en byråsjef, en utenriksråd og en forsvarssjef instrueres og nøytraliseres på denne måten? Særlig at en forsvarssjef kan styres inn i en situasjon der han blir ansvarlig for fullstendig kompromittering av Norges og NATO's sikkerhet og derved kanskje hjemfallen til påtale og straff under de riktige omstendigheter virker svært underlig. Ikke desto mindre må dette være forklaringen. «Noen» sitter med maktmidler andre knapt kan tenke seg. Noen som også er villige til å bruke alle slags maktmidler for å sikre seg at de beholder makten.

Tre faktorer trengs for å gi fellende bevis: *Motivet* var jo der: Å hindre en katastrofe for Ap, og for å hindre avsløring av Knut Frydenlund og Trond Johansens befatning med Treholt gjennom 70-årene. *Våpnene* har vi fremlagt her. Og det politiske *offeret* har ligget i klart syne hele tiden.Få er klar over hvor mange *andre ofre* som

ble rammet i samme operasjon; i realiteten hele vårt folk som gikk inn i en periode med sterkt redusert sikkerhet, ja, faktisk hele NATO. Aps sikkerhet ble satt foran Norges sikkerhet - og endog foran NATO's sikkerhet.

25.10.16 Hadde vi bare hatt Gro....!

Det er blitt sagt at «Hadde Gro vunnet valget i 1981 hadde Treholt ikke begynt på Forsvarets høyskole.»

Fordi Gro løser alle tvangssituasjoner? Eller fordi det *i så fall ikke var nødvendig å skape en?*

25.11 De mistenksommes pris - Alf R. Jacobsen

Nordmenn er ikke kjent som et folkeferd med ubendig trang til å ta selvkritikk., bortsett fra de som i hine hårde dager løp rundt med den lille røde bok der de bl a leste om «marxismen-leninismens devise om kritikk og selvkritikk». Nå var det riktignok to slike blant de tre antatte «tjenestedødare» som i november sto frem og bekjente sine synder mot den feilfrie norske etterretningstjenesten, men bemerkelsesverdig var det likevel.

Det begynte med at at den nytilsatte VG-journalist, Alf R. **Jacobsen** (tidligere grundig presentert i denne boken, se særlig kap 20.4.16 og 25.1.11.2), presenterte sin bok «Mistenksomhetens pris»[1494], som er en fullstendig hvitvasking av Ap, Vilhelm **Evang**, Trond **Johansen** og E-tjenesten, enkelt oppsummert slik av ham selv på pressekonferansen, referert av VG[1495]:

> *«Jacobsen hevder at etteretningstjenesten kan ha stått bak overtramp på 50-tallet, men finner ikke fnugg av bevis for at dagens påstander om at massive ulovligheterer begått på 80- og 90-tallet, i hemmelig samarbeid med Ap.»*

VG selv konstaterer:

> *«Alf R Jacobsen har med sin nye bok gitt ut et forsvarsskrift for tidligere e-sjef Vilhelm Evang og seksjonsleder Trond Johansen.»*

Gjennomgangspoenget hos Jacobsen er at alle mistanker om E-tjenesten fra krigens dager og fremover er fremsatt av misunnelige høyrekrefter: Først de etter krigen som måtte se på at Ap-gutta fra skauen, London og Stockholm rykket inn fra Aps egen tjeneste til E-tjenesten, deretter den kjente «høyreekstremist» Asbjørn **Bryhn** som aldri kom overens med Vilhelm Evang om hvem som skulle ha kontroll med den tredje tjenesten (Sikkerhetstjenesten), senere «1497 konservative av alt 1500 E-ansatte» som var misunnelige på «de eneste tre» Ap-folkene: Vilhelm Evang, Ola **Evensen** og Trond Johansen og gjorde hva de kunne for å sverte dem, dessuten CC som levde i samme tradisjon, og til sist Erling **Norvik** og Kåre **Willoch** m fl som satte det konservative parti i ledtog med sverterne i POT og de konservative E-folkene. Denne enorme «konservative» konspirasjonen har stått bak alle mistanker mot E-tjenesten helt uten grunn og som rene hevnaksjoner. (Men Jacobsen nevner *oss* bare én gang i forordet som de som medvirket til paranoia i Stortinget, uten antydning om at vi skulle være med i denne konspirasjonen. Dårlig gjort!)

Denne konspirasjonen har vært så solid at den endog har villedet Jacobsen selv. Den største skurken i denne sammenheng er **CC**, som Jacobsen nå beskriver i de groveste ordelag noen måneder etter at han er gravlagt. Det får være hans eget problem at han på denne måten avslører at han ikke en gang rekker CC til ankelen som gentleman. Stort lenger rekker han heller ikke hva angår kunnskap, analyse og *bredde* når det gjelder kilder. CC representerte aldri noen spesialinteresse.

Derimot er det interessant å notere at Jacobsen bekrefter at han er en journalist som er i stand til å bli indoktrinert - og det bare på en dag!:[1496]

> *«Jeg ble indoktrinert om mistankene mot Anderas Andersen en vårdag i 1984 av CC[1497]....»*

Vi noterer oss også at Jacobsen videre bekrefter at han er lett å påvirke i sitt forfatterskap[1498]:

[1494] Alf R Jacobsen: «Mistenksomhetens pris». Aschehoug 1995.

[1495] VG 8. november 1995

[1496] Samme, s 191.

[1497] I virkeligheten har imidlertid Jacobsen aldri hatt særlig nær kontakt med CC og sjelden delt CC's synspunkter. Når Jacobsen ved utgivelsen av denne boken flere ganger påberoper seg å ha blitt påvirket av CC, har nok det sammenheng med at han finner det hensiktsmessig å fremstå som «angrende synder» for å skape fellesskap med andre som trenger et grunnlag for «omvendelse». CC er ikke lenger tilstede for å oppklare dette selv.

[1498] Samme, s. 268

«I boken 'Muldvarpene' (Oslo, 1984) s. 299 f. er Røise-saken omtalt. CCs påvirkning på det jeg skrev, er åpenbar[1499].»

Ifølge Dagbladet mente Jacobsen at han[1500]:

«..tegner et mer nyansert bilde av virkeligheten enn norske journalister trolig har gjort tidligere. Alf R Jacobsen selv inkludert ...
- Mange med meg er blitt ført bak lyset og har ikke utvist den kritikk journalister bør gjøre med kilder og kildenes motiver.»

På pressekonferansen ble han samme dag referert slik av Arbeiderbladet[1501]:

«JOURNALISTENE BLE LURT: Alf R Jacobsen tar i sin bok et oppgjør med seg selv og sine pressekolleger som han mener er manipulert til å tro at Ap har brukt E-staben til å overvåke politiske motstandere.
....(han) vedgikk... at også han er blant de journalister som er blitt «lurt» av høyrefløyen i E-staben..[1502]»

Samme dag var en annen tjenestedødare, Harald **Stanghelle**, nylig tiltrådt som redaktør av Dagbladet, rask med å slutte seg til selvkritikken på vegne av journaliststanden og underkaste seg Jacobsen som guru[1503]:

«Nå har vi vent oss til alle avsløringene og kan begynne å sette sammen et helhetsbilde. Mer analytisk og lidenskapsløst enn tidligere.
Alf R Jacobsens bok 'Mistenksomhetens pris' er et glitrende eksempel på denne utviklingen. Av alle oss som har hatt 'Det hemmelige Norge' som en slags journalistisk hobby, er Alf R Jacobsen den som har størst kildenett, bredest kunnskaper og sterkest vilje til å finne frem til de lange linjene bak enkeltavsløringene. Jacobsens nye bok er uten tvil den viktigste boka om 'det hemmelige Norge' som er utgitt. På viktige områder er Alf R Jacobsen i nærheten av å tegne et helhetsbilde der vi tidligere bare kjente usammenhengende biter.»

Fortsatt samme dag sto også en tredje tjenestedødare, denne gangen han mange trodde var den mest krigerske av dem alle, Klassekampens refser Finn **Sjue**, medforfatter til «Vi som styrer Norge» og «De visste alt», frem i sin egen avis med bekjennelser[1504]:

«Jeg står fortsatt på at det har skjedd irregulære ting og partipolitisk misbruk i e-tjenesten. Samtidig har jeg bidratt til å fremstille Trond Johansen for negativt og for konspiratorisk. Denne erkjennelsen har jeg lagt frem i mange sammenhenger de siste to åra. Og den forteller meg at det trengs et mer nyansert bilde av hva som har skjedd.»

Den ellers tilsynelatende hardtslående Finn Sjue gjør i sin anmeldelse ikke et eneste forsøk på å ta til motmæle mot det bloddryppende slakt som blir «Vi som styrer Norge»[1505] til del hos Jacobsen - en bok han altså selv var en av tre forfattene til. Her er noen sitater fra Jacobsen om Sjue & Co:

«Ti år etter dette drama utkom boken 'Vi som styrer Norge' hvor alle de gamle anklagene mot Vilhelm Evang, Trond Johansen og Arbeiderpartiet var kokt sammen.»[1506]
«I min egen bok 'Muldvarpene' (1984) s. 279 ff, finnes et ekko av CCs tankegang[1507], som åtte år senere har fått et håpløst oppkok i 'Vi som styrer Norge'. s. 51 ff., hvor tilfeldige brokker av informasjon. anonyme påstander og spekulasjoner er rørt sammen i

---

1499 En nærmere studie av «Muldvarpene» viser at det ikke er lett å finne noen «åpenbar påvirkning» fra CC her. Vi kommer tilbake til dette.

1500 Dagbladet 8. november 1995

1501 Arbeiderbladet 8. november 1995

1502 En nærmere analyse av Jacobsens forfatterskap viser at han praktisk talt systematisk har vært talerør for E-staben, og aldri reflektert noe kritisk syn på denne, hverken fra innsiden eller utsiden. Derimot har hans kritikk mot Asbjørn Bryhn og Overvåkingspolitiet tjenesten ført til at Jacobsen har fått et tilsynelatende ry som «tjenestedødare». Denne kritikken reflekterer imidlertid like systematisk E-tjenestens posisjoner i striden mellom de to etater. Han kunne være medforfatter til Ronald Bye i «De visste alt» fordi dette først og fremst rammet POT.

1503 Dagbladet 8. november 1995

1504 Klassekampen 8. november 1995

1505 Viggo Johansen, Pål T Jørgensen og Finn Sjue: «Vi som styrer Norge». Aventura 1992

1506 Side 257

1507 En nærmere studie av «Muldvarpene» viser at det ikke finnes mye av CC's tankegang her heller.

et usjekket sammensurium, som synes å ha et eneste formål - å konstruere en mistanke mot Vilhelm Evang.»[1508]

«Skal man forstå de mistanker ... som slynges ut i 'Vi som styrer Norge'...»[1509]

Disse og andre karakteristikker legger altså Finn Sjue seg flatt for, samtidig som han beskriver Jacobsens hvitvaskingsdokument som «kunnskapsrik og interessant» og «et nødvendig innlegg i striden om hvordan historien om den kalde krigen skal skrives og fortolkes.» Tonen i Sjues anmeldelse er som skolegutten som står til rette for rektor og nærmest ber om å få et par slag av spanskrøret over baken. Hva sier dere til denne nye rollen fra medforfatteren som hengte seg på prosjektet deres, Viggo **Johansen** og Pål T **Jørgensen**?

Det pussige er at en av de mer kritiske anmeldelser av Jacobsens bok kom fra en journalist som av naturlige åraker har vært svært lite kritisk mot E-tjenesten, og ihvertfall ingen «tjenestedødare», nemlig Olav Trygge **Storvik** i Aftenposten, som helt eksplisitt tar avstand fra de andres påstander om bokens objektivitet[1510]:

«DRIVENDE GOD - IKKE OBJEKTIV: Boken er ingen objektiv historie om de hemmelige tjenester i Norge etter krigen, og gjør heller ikke forsøk på å fremstille seg som det. Boken er en skildring av enkelte sider ved disse tjenestene, sett utenfra og med Alf R Jacobsens øyne......

Det finnes en kildeoversikt i boken, men problemet er at kildene ikke kan kontrolleres eller overprøves. Dermed kan man heller ikke kontrollere holdbarheten i forfatterens hovedtese, bokens røde tråd, at det helt opp til vår tid pågikk en kamp om makt mellom de hemmelige tjenester og delvis innad i tjenestene selv. Motsetningen mellom Asbjørn Bryhn i Overvåkingspolitiet og Vilhelm Evang i Forsvarets etterretningstjeneste er vel kjent, og var neppe særlig heldig. Men hvor langt er det mulig å trekke konklusjoner på dette området?»

Og selv i Arbeiderbladet får Bengt Calmeyer lov å skrive i sin spalte om[1511]

«...Alf R Jacobsens forsvarsskrift for etterretningen.»

Aller mest interessant er imidlertid Arne Strand, også Arbeiderbladet[1512]:

«Spioner i svart og hvitt - nå ser vi frem mot Lund-kommisjonen: 'En form for selvoppgjør', kaller journalist Alf R Jacobsen sitt oppgjør med mytene om den militære e-tjenesten. Idag føler Jacobsen seg ført bak lyset. Men hvem andre enn nettopp Jacobsen og hans likesinnede på ytterste venstre fløy er det som har fremsatt de fleste påstander om ulovlighet og samrøre med Ap? Jacobsen har nok ført seg selv bak lyset...

Og i NRK/radios 'Politisk kvarter' onsdag innrømmet medforfatter av 'Vi som styrer Norge', Finn Sjue, at Trond Johansen hadde fått for hard medfart i hans bok

De forbigåtte, politisk reaksjonære etterretningsoffiserene[1513] *fikk bekreftet sin oppfatning av Ap-styret og dermed en delvis personlig oppreisning i 'Vi som styrer Norge'. Alf R Jacobsen fremholder imidlertid i sin bok Ap-folkene nærmest som et bolverk mot høyreorientert bruk av de hemmelige tjenester.*

Når bøker skrives i sort og hvitt på denne måten, er det ikke så vanskelig åse hvor kildene sitter skjult. Hvor tett har f. eks. Alf R Jacobsen samarbeidet med Trond Johansen?....

Lund-kommisjonen trengerikke nedlegge sine verv etter de gamle venstreradikales selvoppgjør.... Det er mer stoff bak de hemmelige dører.....»

Men i det store og hele ble Jacobsen stående med palmer i hendene som den som endelig ryddet opp i sakene. Det må være en god følelse å få så mye støtte, særlig fra alle kollegene i pressen. *Men problemet er at da man jo ikke rett! - ifølge hans egne utsagn*[1514]:

1508 Side 269
1509 Side 270
1510 Aftenposten 8. november 1995.
1511 Arbeiderbladet 11. november 1995
1512 Arbeiderbladet 9. november 1995
1513 Her er riktignok også Strand ført bak lyset, de var hverken forbigåtte eller reaksjonære, se nedenfor.
1514 Sitert i Vi Menn nr 11/96 - om Jan Erik Langangen og UNI Storebrand

«Når pressen jager i flokk, gjelder det å være på vakt. Det massivt selvnytende flertall er som regel et upålitelig barometer. Jeg regnet med at en mann og et selskap som sto alene, sannsynligvis hadde gjort noe som var rett...»

Det er jo en fin filosofi! Enten har man gleden av være del av et selvnytende flertall, som Jacobsen kan synes å være nå, eller så kan man stå alene og ha rett, slik som vi. Vi minnes en dr Stockmann som hadde en lignende filosofi. Han ble også utsatt for heftige angrep fra de som ville skjule korrupsjonen i samfunnet. Men så kan det plutselig snu seg, og de som har rett, blir mange. Tar de da feil? Vi tror ikke Ibsen mente det, ihvertfall.

Men for å holde oss til Jacobsens bok: Hvordan kan det ha seg at det plutselig befinner seg hvitvaskere i store media som Dagbladet, VG og Klassekampen, mens man må til Arbeiderbladet for å finne noen som sier fra om dødarnes nye klær? Har «den fjerde tjeneste» vært så opptatt av å øke sin innflytelse i «borgerlig presse» at den har glemt å konsolidere bakover?

Hva var det som fikk Jacobsen, Stanghelle og Sjue, med sine tidligere bøker, avsløringer og SKUP-priser, til å stille opp så plutselig og enstemmig for folkedomstolen og (tilsynelatende) bekjenne sine synder? Hva slags pris er det de nå venter seg for sin samordnede hvitvasking? Medaljen for syndenes forlatelse?

Hvorfor er det at de folk flest trodde var de mest kritiske journalister som på dagen - og like kildekritikkløse som de beskylder seg selv for å ha vært tidligere - nå henger seg i frakkeskjøten på Jacobsen mens han foretar sin snuoperasjon, samtidig som mer klassiske institusjonsvernere rolig konstaterer at Jacobsens påstander ikke lar seg verifisere - og kaller boken et forsvarsskrift?

For å forstå det, må vi ta et blikk på selve boken.

25.11.1 Diskreditering

Jacobsen tar utgangspunkt i henvendelsen fra to offiserer til daværende statssekretær Erling **Norvik** i 1982 (se kap. 8.15), som refereres i et tendensiøst sammendrag . Jacobsen avslører for første gang begges identitet[1515]. Det dreier seg om oberstløytnantene Arne **Ekeland** og Erling **Hoem** . Jacobsen går deretter direkte over til å gi en glansbildeaktig beskrivelse av Johansen[1516]:

«Trond Johansen. Et alminnelig norsk navn. I mange år hvisket med ærefrykt og beundring blant de informerte. Og samtidig, i enkelte kretser, omtalt med hat og nesten patologisk misunnelse....

En av Forsvarets skarpeste politiske og militærstrategiske analytikere. Samtidig var han Norges mest erfarne etterreningsoffiser, trent i varm krig mot tyskerne, i kald krig mot sovjetrussere...

Et gnistrende intellekt gjorde ham til etterspurt samtalepartner - med generaler, diplomater og politikere...»

I sin alminnelighet er det ikke ofte Jacobsen nevner Johansen uten i en sammenheng der han blir beskrevet som «E-stabens mest erfarne og skarpeste analytiker» o. l.

Deretter fortsetter den «nyanserte og balanserte fremstilling» med å gå rett over på et omfattende forsøk på diskreditering av Ekeland og Hoem. De beskrives som «det mest selsomme radarpar som Forsvaret i Nord-Norge noen gang har fostret»[1517]. Begge hadde «stått for adskillige bravader i hemmelig tjeneste». De hadde «etterhvert rykket opp i mistenksomhetens og konspirasjonsteorienes elitedivisjon» og «utviklet sagnomsuste evner til å se sammensvergelser hvor andre kun så tilfeldige sammentreff».

Realiteten er at Hoem inntil da hadde vært sagnomsust som mannen som avslørte storspionen Selmer Nilsen. Det kan Jacobsen ikke skjule, men klarer å fremstille omstendighetene som «en halsbrekkende ekspedisjon» og «cowboymetoden», tilsynelatende en impulshandling og solospill fra Hoems side, en operasjon helt utenfor de ansvarlige etaters ansvar. (Alt dette er galt; se nedenfor). Jacobsen kan heller ikke skjule at Hoem etter det fikk en meget fremskutt jobb i E-tjenesten (Stay Behind), men antyder at det i virkeligheten ikke var noen forfremmelse. Det Jacobsen likevel skjuler, er at Hoem året etter henvendelsen til Norvik ble utnevnt til oberst og beordret til overtakelse av en meget ansvarsfull operativ lederstilling (se kap 24.11.2).

Ekeland fremstilles som «en eiendommelig personlighet» uten at Jacobsen på noen måte klarer å underbygge det. Han kan ikke skjule Ekelands fremragende krigsinnsats og heller ikke Ekelands deltakelse i utbyggingen av

---

1515 Vi har kjent dissse identitetene lenge, men ville ha respektert deres ønske om anonymitet dersom ikke Jacobsens diskreditering av dem hadde krevet et solid gjensvar.

1516 Alf R Jacobsen: «Mistenksomhetens pris». Aschehoug 1995. Side 12 ff

1517 Samme, side 14 ff

lyttestasjoner i Nord-Norge, et tema som Jacobsen ellers gang på gang skryter grenseløst av som Vilhelm Evangs fortjeneste. Endelig klarer han heller ikke å skjule at Evang sendte Ekeland til Finland for å rydde opp etter Ap/LO's Finlands-operasjoner og det dårlige forholdet mellom Finland og Norge som hadde utviklet seg under hans forgjengere (i hovedsak agenter rekruttert rett fra Youngstorget, se kap 24.7). Heller ikke kunne han skjule at Ekeland klarte oppgaven med glans ved sitt samarbeide med den finske generalstaben i egenskap av militærattacahé.

Men så bringer Jacobsen det han kaller «en pussighet»[1518]:

> *«Da Ekelands etterfølger, en annen av Evangs krigsveteraner, major Adolf Harbitz Rasmussen, skulle tiltre i januar 1958, dukket det opp sinte artikler i finsk presse. Harbitz Rasmussen ble kalt NATO-spion og fikk sitt dekke blåst. Hvem hadde interesse av å sverte den nye militærattacheen?»*

En dårlig skjult insinuasjon. Men i Jacobsens fotnote blir «sinte artikler» til en eneste artikkel i avisen Uusi Suomi, der Rasmussen kun beskrives som «tidligere NATO-etterretningsoffiser» og ellers stort sett ga uttrykk for at man var lei seg fordi Ekeland måtte forlate sin offentlige stilling som militærattache i det landet han var blitt glad i, samt at det ble antydet at Rasmussen kanskje var samme type som Magnus Bratten, som altså forlengst var omtalt som en upopulær mann i Finland. Og i fotnoten tør Jacobsen forsterke sin insinuasjon:

> *«Evangs skepsis til Ekeland meldte seg allerede på dette tidspunkt, fordi han mistenkte ham for å være kilde til lekkasjen.»*

Hvordan han vet det, sier Jacobsen ikke noe om. Heller ikke om Evang eventuelt hadde skygge av grunn for en slik mistanke. Slett ikke om hvorfor Evang eventuelt hadde avskrevet den mest naturlige forklaring; at dette var sovjetisk propaganda plassert i en utvalgt finsk avis, slik KGB på denne tiden hadde for vane. Men Jacobsen innrømmer på neste side at Ekeland 12 år senere, i 1970, ble håndplukket til å lede et nytt sikkerhetspolitisk kontor i E-stabens avdeling for bearbeiding av innsamlede etterretninger. Og dette bruker nå Jacobsen til å oppkonstruere et vendetta-motiv mot Trond Johansen hos Ekeland:

> *«At han var avhengig av Trond Johansens kontor for hemmelig informasjon, skapte grunnlag for rivalisering og mistenksomhet.»*

Den eneste kilde Jacobsen kan fremskaffe for denne teorien er det etter hans mening «sammenraskede sammensurium» - boken «Vi som styrer Norge»! - der det heter[1519]:

> *«De beskriver hvordan den (anm: Johansens avdeling) overkjører analyse- og vurderingsavdelingen, og de som er overordnet denne avdelingen. De understreker at det er grunn til å være forsiktig når det gjelder den informasjon som kommer fra denne avdelingen.»*

Unektelig en noe annen valør enn i Jacobsens «nyanserte» fremstilling!

Jacobsen har altså anstrengt seg til det ytterste for å finne noe negativt å skrive om de to offiserene *før* de begynte å målbære sine mistanker om urent trav i E-tjenesten, og for å finne usaklige motiver for deres senere mistanker mot Trond Johansen. Resultatet var altså syltynt, og det syltynne kan meget vel være oppdiktet.

Jacobsen klarer ikke en gang å knytte de to offiserene til noen av de sentrale deltakere i den «store konservative konspirasjonen», bortsett fra møtet med Norvik. De var jo ikke Bryhns folk, tvert imot var de flittig benyttet av Evang selv. Jacobsen kan heller ikke redegjøre for noen partitilknytning, bortsett fra en ubegrunnet påstand om at Ekeland var «ultrakonservativ».

Etter dette er resten et rent sirkelbevis. Jacobsen refererer endel av Ekelands mistanker og observasjoner vedrørende ulovligheter, mulige kriminelle handlinger, romavlytting etc., og bruker disse samt avvisningen av anklagene (som hvis Ekeland hadde rett selvsagt var systemets eget selvforsvar) til latterliggjørelse. Han sier altså at man ikke skal lytte til offiserenes beskyldninger, fordi de fremsetter slike tåpelige beskyldninger. Stryk til forberedende prøve i logikk.

Og så kommer konklusjonen[1520]:

[1518] Side 19
[1519] Viggo Johansen, Pål T Jørgensen og Finn Sjue: «Vi som styrer Norge». Aventura 1992. Side 120.
[1520] Jacobsen, s. 24.

«Hadde Erling Norvik hatt sans for historie og husket sin egen lite gloriøse fortid i Stortingets protokollkomite, ville han utvilsomt ha oppfattet et veldig ekko av førti års hviskende ryktemakeri, av brønnpisseri og bakvaskelser, av hat og personlig strid. Mer enn noe annet renner de mumlende anklager om forræderi som en stinkende, mistenksomhetens flod gjennom de hemmelige tjenestenes historie. Norvik ville ha forstått at det ikke var noe nytt de to oberstløytnantene kom med. Det var giftig slagg som hadde flytt rundt helt siden annen verdenskrig, og som igjen og igjen kom til overflaten.»

Fortsatt i Jacobsens analytiske, lidenskapsløse og nyanserte stil, selvsagt.

Dermed er vi kommet til en annen av personene som Jacobsen skal diskreditere, nemlig Erling Norvik. Norviks fryktelige gjerning var at han fortalte forfatterne av «Vi som styrer Norge» om sitt møte med de to offiserene, da ikke navngitt. Det skal han ikke få dø i synden for!

På side 24 får vi av Jacobsen altså høre om «Norviks lite gloriøse fortid i Stortingets protokollkomité.» Hva var det? Det høres nærmest ut som en sammenhengende periode av slendrian og skandaler. Først når vi kommer til side 109 får vi vite hva Jacobsen mener. Det «lite gloriøse» var at Norvik i 1964 var fraksjonsordfører for mindretallet i Protokollkomitéen (Norvik og Per Borten) som reagerte på at Ola **Evensen** var blitt ansatt som sikkerhetsinspektør og dermed kontrollør av E-sjefen Vilhelm **Evang**. Evensen hadde vært motdagist i likhet med Evang, han var (selv ifølge Jacobsen) fjernt fra å oppfylle de formelle krav stillingen var utlyst med, han var partifelle og nær venn av Evang og han var kun innstilt på tredjeplass av sjefen for Hæren, men ble likevel ansatt *av sin svoger*, forsvarsminister Gudmund **Harlem** (også motdagist og Gro Harlem **Brundtlands** far). På førsteplass i Hærsjefens innstilling sto den krigsskoleutdannede major Olaf **Knutsen** og på annen plass senere sjef for E- og S-skolen, daværende major Nic. **Dons**.

Denne eklatante parti- og familieansettelse med forbigåelse av to velkvalifiserte offiserer blir av Jacobsen fremstilt som det eneste gode og riktige. Da Knutsen senere selvsagt klaget til protokollkomitéen - som var hans selvsagte rett og hjemlet i etablerte rutiner - og fikk medhold av et ikke-sosialistisk mindretall (men ble nedstemt av det sosialistiske flertall), blir dette hos Jacobsen til «forsøk på torpedering» av Evensen, og deretter til «en lite gloriøs fortid» for Erling Norvik, som altså kun hadde gjort sin jobb og tatt et standpunkt som for de fleste andre vil regnes som velbegrunnet. Er dette fortsatt «et glitrende eksempel» på «analytisk og lidenskapsløs» journalistikk av Jacobsen, Stanghelle?

Norvik bringes også inn i forbindelse med at bl a Høyre gikk mot å innvilge billighetserstatning til Ingeborg **Lygren** i 1968. Det kan man mene hva man vil om, og praksis for billighetserstatninger er antakelig utvidet siden, men det har aldri vært slik at noen som har vært mistenkt og fått sin sak henlagt ut fra bevisets stilling, enn si frikjent, har noe umiddelbart krav på erstatning. Dessuten var det sider ved Lygren-saken som Jacobsen burde kjenne som ihvertfall i 1968 absolutt forble meget urovekkende!

Jacobsen konstaterer imidlertid at Høyre da var på «feil side», og setter det i sammenheng med Høyres engasjement for å få oppklaring av overvåkingssakene i vår tid. Begge dele skal være bevis for den store konservative konspirasjonen mot Vilhelm Evang, Trond Johansen, Ap osv. Men Jacobsen kommer i skade for å forsnakke seg:

«Sist Høyre var på feil side var i 1968...»

Sist? Jacobsen klarer altså ikke å plassere Høyre i sin konspirasjonsteori mellom Lygren-saken i 1968 og 'Vi som styrer Norge', Ramm/Setsaas-sak etc. i 1993 - over 25 år!

Realiteten er selvsagt, som alle observatører vet, at Høyre var solid støttespiller for *alle* de hemmelige tjenestene og ikke øynet hva som etterhvert utviklet seg før det kom enkelte advarsler på 70- og 80-tallet, men likevel valgte å forsvare dem mot alle angrep inntil det i 1993 ble for mye - ***akkurat som vi selv og 99% av landets forsvarsvennlige majoritet hadde gjort nesten like lenge!*** Før dette var det kun venstresiden ved Jacobsen/Sjues eget AKP(m-l) og tidvis SV som deltok i det «konservative komplott». Bare dette faktum skulle være nok til å sette hele Jacobsens hovedteori i sitt rette lys.

Tror Jacobsen at folk ikke har hukommelse? Når man forstår at den partipolitiske forbindelse må tas vekk, koker det hele ned til den gamle og velkjente historien om motsetninger mellom Bryhn i POT og Evang i E-staben.

25.11.2 Bryhn mot Evang

Det er også dette de aller fleste av bokens 260 sider handler om. Jacobsen beskriver hvordan Vilhelm Evang, Kristian **Gleditsch**, Trond **Johansen** og Ola **Evensen** ble rekruttert inn i E-staben etter krigen og reaksjonene fra flere hold på at så mange tidligere Mot Dag-ister - Mot Dag var en erklært kommunistisk organisasjon - kom inn via sin krigsinnsats for Arbeiderpartiet. Dette fremstiller nå Jacobsen - bl a i en kommentar til CC's spørsmål om dette og om Evangs manglende militærutdannelse - som «destillert infamitet» fra CC, som også beskrives som «giftflodens illeluktende kilde, selve mistenksomhetens egentlige utspring». Jacobsen er flink til å finne på skjellsord mot CC, som Jacobsens altså beskriver som sin egen tidligere kilde og læremester[1521]. Men hans fremstilling er fullstendig fri for «de lange linjene bak enkeltavsløringene» som Stanghelle roser ham så sterkt for. Her gjøres intet forsøk på å sette diskusjonen inn i en riktig historisk sammenheng, som selvsagt lå bak CC's problemstillinger.

Jacobsen ser helt bort fra hva slags Arbeiderparti vi hadde før og i mange år etter krigen: Det første nasjonalbudsjettet som var et rent GOSPLAN-dokument for detaljregulert planøkonomi; striden om de ytterliggående pris- og rasjoneringslovene som ville gi all makt over næringslivet til Finansdepartementet, og kanskje mest skremmende: Striden om beredskapslovgivningen, som i sine første utkast (og ganske mye i det som ble vedtatt) ville satt Ap-regjeringen i stand til når som helst å innføre politistaten. Når man samtidig husker hvordan sovjetrusserne i tur og orden nedla randstatene og statene i mellom-Europa ved hjelp av korrumpering av ofte nettopp de radikale arbeiderpartiene, må man begripe at denne systematiske foringen av den militære E-tjeneste med troende Ap-folk, forbi profesjonelle militære, vakte bekymring i samtid.

Et annet sted i boken - og i en annen hensikt - kommer Jacobsen uforvarende til å bringe frem et forhold som måtte ha gitt enda mer saklig begrunnelse for denne bekymring. I 1942 var Evang og Gleditsch etablert under London-regjeringen som et eget etterretningskontor, med oppgaver som postsensur, listeføring av nazister og generell overvåking av nordmenn i London. En annen etat under London-regjeringen, Forsyningsdirektoratet, oppdaget at deres arkiver jevnlig ble brutt opp om natten og gjennomgått. Det viste seg å være Evang og Gleditsch som sto bak på grunnlag av et rykte som viste seg å være feilaktig. Dette startet allerede da en debatt i London om mulig partipolitisk misbruk av E-tjenestens overvåking. I 1943 kom statsadvokat Andreas **Aulie** i Bergen til London der han ble «rikspolitisjef». Han viste til at all overvåkingstjeneste før krigen lå under Justisdepartementet, og ville av rettssikkerhetsmessige grunner overta den sivile overvåking i henhold til foreliggende instruks. Men Evang/Gleditsch slo tilbake, ifølge Jacobsen[1522]:

> *«I tillegg var i hvert fall Evang imperiebygger av natur. Frivillig kom det ikke på tale å gi fra seg makt til politifolk på den reaksjonære fløy.»*

De var ifølge Jacobsen imidlertid enige i at Justisdepartementet overtok overvåkingstjenesten med bl a postsensur. men forlangte selv å beholde avhør av nyankomne, all kontakt med britiske tjenester, kontraspionasjen, kartotekene over nazister og angivere etc:

> *«I virkeligheten ville man skyfle alle trivielle oppgaver over til politiet og selv beholde kontrollen over de vitale etterretningskildene.»*

Dette førte ifølge Jacobsen til en «hvitglødende debatt», særlig etter at også daværende politifullmektig Asbjørn Bryhn kom til London. Det førte til at Bryhn etter regjeringsbeslutning fra 1. januar 1944 ble leder for det nye Rikspolitiets Etterforskningskontor, som bl a skulle ha avhør av nyankomne, den lokale overvåkingstjenesten og utarbeiding av arrestlister foran rettsoppgjøret. Jacobsen hevder riktignok at det ikke ble trukket opp klare grenselinjer mot Evangs militære etterretning, men slår fast med dårlig skjult skadefrohet:

> *«Men Gleditsch og Evang beholdt sine forbindelser til britisk hemmelig tjeneste og fortsatte å føre egne lister over mistenkte nazister og angivere.»*

Det ser ut som om Jacobsen finner det heltemodig at Evang/Gleditsch fortsatte denne listeføringen selv om den opplagt av Regjeringen var tillagt Bryhn. Men den konklusjon Jacobsen ikke trekker. er at Bryhn således allerede fra London hadde god grunn til å være skeptisk mot denne grupperingens manglende lojalitet til lovlig fattede beslutninger. Evangs E-tjeneste var allerede i ferd med å bli en stat i staten.

1521 Uriktig, se tidligere fotnoter
1522 Side 61

Etterhvert gjennomgår Jacobsen i tur og orden alle store konfliktsaker mellom POT v/ Bryhn og E-tjenesten v/ Evang. En dominerende del av Jacobsens bok er viet Lygren-saken, Haavik-saken, Werna Gerhardsen-saken, U-2-saken osv., som alt dreier seg om forholdet mellom Bryhn og Evang. Jacobsens tese er at Bryhn lot seg friste til å arrestere Ingeborg Lygren på grunnlag av svake bevis fra amerikanske avhoppere og CIA-folk og sin egen umettelige tørst etter å få knekket Vilhelm Evang. Evang ogTrond Johansen fremstilles på sin side som forfulgte uskyldigheter og heltene som senere avslørte Gunvor Galtung Haavik. Dette er tyngden av Jacobsens bevismidler for at det i alle år skal ha vært en gjeng hevngjerrige «konservative» på jakt etter Evang og senere Trond Johansen. Men intet er nytt stoff. Jacobsen har selv skrevet bøker om disse tema tidligere.

Men denne striden mellom Bryhn og Evang er i virkeligheten helt uinteressant i forhold til spørsmålet om *Arbeiderpartiets bruk og misbruk av de hemmelige tjenestene (særlig i nyere tid).* Faktum er jo *at de begge lot seg bruke, dels parallelt, dels med ulik vekt i hver sine perioder.*

F. eks. bekrefter han det som alle vet fra perioden like etter krigen[1523]:

> *«...overvåkingstjenestens økonomiske midler var sterkt begrenset, og det ble derfor til at Fst II finansierte en vesentlig del av det apparat som ble bygget opp for å kontrollere virksomheten i fagbevegelsen.*
>
> *Jeg tror E-staben (Fst II) på dette tidspunkt allerede hadde startet et samarbeid med Sjømannsforbundet om å registrere kommunister....»*

Om avlyttingen i Folkets Hus på 50-tallet skriver han[1524]:

> *«Alt taler idag for at romavlyttingen ble utført av et helt annet, tilknyttet apparat, LO's kommunistjegere - med teknisk støtte av folk som arbeidet for politiet og den militære etterretningstjenesten.»*

Og i en fotnote bekrefter Jacobsen det alle vet, og som nylig også ble bekreftet av Haakon Lie i NRK-TV, nemlig at[1525]

> *«Aps apparat i Ronald Byes tid (fra 1967) ikke hadde noe som helst med E-staben å gjøre. Det ble drevet som en filial av overvåkingspolitiets politiske avdeling.»*

Det er ikke nødvendig å føre dette videre. Vi viser til vår egen fremstilling om forholdet mellom Ap og de hemmelige tjenester i kap. 8. Uansett strid mellom POT og E-tjenesten, opererte de begge i mange år under det uforstyrrede Ap-hegemoniet frem til i praksis 1965 som ulike etater i et «storkonsern» der det også befant seg en etat med sete på Youngstorget. (Etter dette er det spunnet et nett rundt alle deler av det hemmelige Norge som skal sikre Aps tilgang til mest mulig av dets ressurser uansett hvem som «vikarierende» ikke-sosialistiske regjeringer måtte klare å plassere i ulike sjefstoler, ved at disse enkelt og greit omgås i de reelle beslutningslinjer inntil de kan fjernes.)

Striden mellom Bryhn og Evang var således en strid *innenfor* Ap-konsernet. Den kan ikke brukes som bortforklaring av mistankene om Aps bruk og misbruk av *alle* de hemmelige tjenestene. Var det noen «giftstrøm» i denne striden, var det en helt annen enn den påstått brede giftstrøm fra den påståtte samordnede «konservative» side. Og sistnevnte giftstrøm blir det fint lite igjen av når vi fjerner alle strømmene mellom Bryhn og Evang.

Dessuten kan disse forholdene heller ikke brukes til å bortforklare at det nære forhold mellom maktelitene i Norge og Israel har medført Mossad-operasjoner på norsk jord over stokk og stein. For også på dette punkt har begge tjenestene vært like gode.

25.11.3 «Konservative E-folk»

La oss se på den påståtte «indre opposisjon» i E-tjenesten. Enkelte navngitte E-folk beskrives av Jacobsen som «rabiate antikommunister» og «hauker», og vi tviler ikke på at det kan ha vært svært ulike meninger om vurderingen av den sovjetiske trusel fra tid til tid. Men Jacobsen klarer ikke å dokumentere at det han eksistert noen gruppering innen E-tjenesten som skulle ha motiver for å kolportere usanne opplysninger om forholdet til Ap, enn si noen som har sagt noe særlig om dette i det hele tatt unntatt Hoem/Ekeland og CC etter at han trådte ut av tjenesten. Det virker heller ikke særlig sannsynlig at Evang frivillig bygget opp sin etat med utelukkende «erkekonservative motstandere» hvis Jacobsen har rett i at «giftflommen» fra disse startet straks etter krigen.

[1523] Side 79
[1524] Side 77
[1525] Side 275

Heller ikke at E-tjenesten under så sterk innflytelse av Trond Johansen skulle ha fortsatt med å rekruttere «brønnpissere» helt opp til vår tid.

Realiteten er nok den helt motsatte: Det har vært påfallende taust fra E-folk som må ha reagert på Aps misbruk, men nesten ingen har våget å gjøre noe med det av frykt for konsekvensene. Unntakene er Hoem/Eikeland (som etter vår mening har vært like modige som Ronald Bye). Andre har ikke våget seg like langt frem. De har selvsagt sett seg ut noen «i familien», noen de kjente godt og visste ville respektere deres anonymitet. Hvem andre enn CC? Det er selvsagt årsaken til at CC har vært den som har reflektert uroen innenfor E-tjenesten. Men han har selvsagt ikke vært «talerør for den konservative falanks som arbeidet for å gjøre de hemmelige tjenestene til et redskap i den politiske kampen mot alt som smakte av sosialisme». Noen slik falanks har aldri eksistert. Hadde den det, hadde den nok hatt styrke og mot nok til å vise såpass ansikt at Jacobsen hadde kunnet vise det frem. Men intet slikt finnes, heller ikke hos Jacobsen. Alt vi kan se, er meget varsomme fremstøt fra anonyme personer som betror seg til den de har tillit til, bl a om sin frykt for det helt motsatte: Den løpende virksomheten for å sørge for at de hemmelige tjenestene forblir et redskap i den politiske kampen for Arbeiderpartiet.

CC var for sin del med rette også bekymret for at den partitro Trond Johansen, bl a gjennom sitt medlemsskap i Aps utenrikspoltiske utvalg og hans nære vennskap med Knut Frydenlund, Thorvald Stoltenberg og Johan J. Holst, var i stand til å gi Ap hurtigere og mer fyldig informasjon om utenriks- og sikkerhetspolitiske (og endel innenrikspolitiske) saker enn selv Regjeringen fikk - i perioder med ikke-sosialistisk regjering. Det går ikke an å avfeie en slik problemstilling, slik som Nygaard Haug-utvalget og Jacobsen gjør, med at alle har rett til å ha et partimedlemsskap og å ha nære venner uten at det skal telle mot dem. Trond Johansen har i en menneskealder vært i en helt spesiell posisjon med makt og informasjonstilgang ingen andre har kunnet komme i nærheten av. Dette burde tilsi en helt spesiell varsomhet i forhold til det partipolitiske liv, noe Trond Johansen aldri var i nærheten av, jfr Jacobsens egen beretning sitert nedenfor om Johansen som «en institusjon, en slags høyere sosialdemokratisk høringsinstans, som man kunne henvende seg til for råd og hjelp»; Jacobsens stadige påpekninger av Trond Johansen som «del av Arbeiderpartiets utenrikspolitiske elite»; Jacobsens egen forklaring om at Johansen var med på å plassere Arne Treholt på et sidespor i partiet (se nedenfor) osv.

Ved nærmere ettertanke må selv Jacobsen forstå at denne problemstilling var vel begrunnet.

Så langt består altså Jacobsens byggverk av den naturlige skepsis i tiden under og etter krigen mot motdagistene og Ap-folkene som ble plassert i sjefstillinger i E-tjenesten (en skepsis de selv hadde mer enn nok av ansvar for og som er meget lett forklarlig ut fra datidens forhold), den velkjente føljetong om striden mellom Evang og Bryhn som *Borten-regjeringen* ryddet opp i, og helt udokumenterte og meget lite troverdige påstander om at advarslene opp gjennom årene til CC, Erling Norvik og andre fra varsomme E-folk i virkeligheten var noe helt annet: En velorganisert kampanje fra 1497 «konservative» E-folk for å diskreditere tre «dyktige» Ap-folk.

Men ofte tar det heldigvis ikke lenge før sannheten kommer for en dag. I TV-2-programmet «Bak din rygg» kom det i november 1995 frem nye opplysninger om hvordan E-tjenesten ble bygget ut etter krigen (Sikkerhetsstaben, slik den omtales nedenfor, var et nytt kontor i den daværende E-tjenesten, skreddersydd for å starte samarbeidet med Ap/LO's nye etterretningstjeneste)[1526]:

> *«Ledende Ap-folk deltok i utvelgelsen av Forsvarets første sikkerhetsoffiserer på 1950-tallet: I 1951, midt under den kalde krigen da Jens Chr Hauge var forsvarsminister, skulle Forsvaret ansette sine første offiserer i Sikkerhetsstaben. En av dem som ble innkalt til jobbintervju hos statsråd Hauge, senere sjef for Forsvarets Sikkerhetstjeneste (FO/S), Rolv Aursand, forteller: - Og da vi samlet skulle inn i konferansesalen, viste det seg at vi ikke bare skulle møte ham, men vi skulle møte to andre personer også, som satt der allerede...»*

De to personene var Rolf Gerhardsen, bror av statsminister Einar Gerhardsen og redaktør av Arbeiderbladet, og Arbeiderpartiets sekretær Haakon Lie. Ap som parti tok mao. full kontroll med nyansettelsene i den fra før meget svake E-staben. Tror man denne gjengen overlot resten til tifeldighetene, etter at man hadde ansatt «tre enormt dyktige personer» som tilfeldigvis var Ap-folk, slik at alle andre som ble ansatt var «konservative»?

25.11.4 Nydiktet Treholt-sak

Jacobsen må selv ha forstått at dette ikke var nok. Det faktum som er åpenbart for alle, at E-tjenesten nøt like stor beskyttelse fra ikke-sosialistiske partier som fra Ap under årtier med angrep fra venstresiden, og at de ikke-

---

1526 TV 2 20. november 1995, forhåndsomtale i Aftenposten samme dag

sosialistiske partienes mistanker mot hemmelige tjenester først ble vekket særdeles langsomt fra 70- til 90-tallet (med unntak for Per Borten som hadde mest kunnskap), måtte settes under angrep for å få frem verdensbildet av den uskyldige E-tjenesten mot den store konservative, hevngjerrige og giftspredende falanks.

La oss først konstatere at Jacobsen nå later som om de ikke-sosialistiske partienes mistanker på 90-tallet ensidig *er rettet mot E-tjenesten*. Dette er nødvendig for å få dem innpasset i teorien om Evang, Johansen og Evensen mot de mange konservative i POT, den indre «falanks» og i Stortinget (der særlig Høyre fremheves, selvsagt i et forsøk på å splitte de ikke-sosialistiske partiene). Men i virkeligheten har de ikke-sosialistiske partiene (med rette) rettet sine mistanker og sine granskningsbeslutninger *mot deler av alle de hemmelige tjenester*. Man vil sikkert huske at det heteste sted tidligsommeren 1993 nettopp var i *Justiskomitéen* der man rett og slett ikke trodde på *Overvåkningspolitiets* uskyldighet. Men det finnes overhodet ingen analyse av striden i 1993 i Jacobsens bok - bare spredte (og meningsløse) påstander om at dette skulle være ledd i den koordinerte «giftfloden» mot E-staben.

Det ser Jacobsen glatt bort fra. For å finne andre holdepunkter for sin teori har han måttet grave dypt, og kommet opp med to saker: Reaksjonene mot utnevnelsen av Ola Evensen, og avstemningen over billighetserstatning til Ingeborg Lygren. I begge disse sakene sto Erling Norvik sentralt - derfor nå den sterke diskrediteringen av ham!

Men Jacobsen må ha forstått at dette var syltynt. Noe måtte krone byggverket. Derfor har han kokt sammen en helt ny versjon av Treholt-saken, som aldri tidligere har vært noen del av overvåkingsdebatten (men blir det nå - og ikke bare i Alf R. Jacobsens versjon!). Dette er - bortsett fra en annen, mindre viktig sak - det eneste «nye» i boken, hvilket andre media selvsagt oppfattet, for det var dette som ble hovedoppslaget. Til gjengjeld er dette absolutt den verste delen av boken ved siden av alle de grove skjellsordene som brukes mot **CC**, Erling **Norvik** og Ingvald **Godal** (som av den «analytiske og lidenskapsløse» Jacobsen kort avskrives som «et skadeskutt neshorn» som var «opplagt ute av balanse»![1527]).

Jacobsen mener nå at feilen *ikke* var at Treholt ble sluppet inn på Forsvarets Høyskole. Dette er i seg selv overraskende, fordi det nettopp var denne beslutning som ble tatt på øverste regjeringsplan som hittil har vært grunnlaget for alle angrep på Willoch-regjeringen vedr Treholt-saken. Det har av alle hittil vært sagt at det var oppholdet på Høyskolen og de særdeles følsomme informasjoner Treholt fikk der som forstørret ham fra en liten spion til en stor spion. Det var det som kvalifiserte til 20 års fengsel og kostet flere års forsvarsbudsjetter - femti milliarder kroner.

Poenget er at denne versjonen ikke passer inn i Jacobsens hypotese, for i *den beslutningen* var hele den militære siden, herunder E-tjenesten, delaktig med klare råd til Regjeringen om å slippe Treholt inn etter at et *fait accompli* var inntruffet (se kap.25.10). Derimot fikk *overvåkningspolitiet* - som ledet etterforskningen - først beskjed om hva skjedde etter at det tilsynelatende var for sent, og Haarstad var forbannet over beslutningen. Det passet ikke. Det var overvåkingssjefene Gunnar **Haarstad** og Jostein **Erstad** som skulle fremstilles slik at de ønsket seg en størst mulig spion som revansj etter Lygren/Haavik-sakene og dermed plasseres inn i mønsteret med «høyresiden» mot «E-tjenesten». Det var *POT's* rolle sammen med Høyres som måtte fremstilles som kritikkverdig for å få virkeligheten tilpasset teorien.

Derfor var det det forhold at Treholt ikke ble stoppet *før han reiste til Helsingfors 13. mai 1983* som måtte bringes opp. Ifølge Jacobsen var det *da* «Kåre Willoch og hans regjering sviktet»[1528]. Da møtte Treholt nemlig Gennadij **Titov** og ga ham gradert materiale fra Forsvarets Høyskole. Da blir skylden pent lagt på POT underlagt Justisdepartementet og Willoch-regjeringen, uten noe ansvar for E-tjenesten og forsvarsledelsen.

Denne flyttingen av fokus faller på sin egen urimelighet. Alle må begripe at Treholt hadde enhver mulighet for å få gradert materiale overlatt til russerne hele tiden, i Oslo. KGB hadde «postkasser» for sine agenter overalt. Uansett spaning: Hvem kunne hindre Treholt i å ta med seg en konvolutt på joggetur i Marka (som han hadde regelmessig) og i et usett øyeblikk legge den igjen under en avtalt trerot 12 km inne i Nordmarka, slik at den kunne plukkes opp av en russisk (eller norsk) jogger senere? Hvem kunne hindre ham i å putte dokumenter i en nøytral konvolutt med vanlige frimerker og postlegge denne til hvem som helst fra en hvilken som helst ordinær postkasse?

Vi vet ikke noe om han *faktisk* gjorde det. Men *muligheten* kunne aldri vært avvist, og dermed at norske hemmeligheter *med høy sannsynlighet* var blitt kompromittert, med akkurat den samme kostnad og sikkerhetsrisiko.

1527 Side 258
1528 Side 244

Uansett vurderingen av dette, svikter Jacobsen totalt på neste punkt: Å knytte denne avgjørelsen opp til den påståtte politisk-taktiske vurdering om å gjøre Treholt til storspion. Jacobsen spør[1529]:

> *«Hvem var til stede og foresto de nerveslitende overveielser, da man 10. mai ble klar over at Arne Treholt var på vei til Helsingford med verdier tilsvarende flere forsvarsbudsjetter i attachékofferten - og det ennå var fem døgn før den fatale overlevering skulle finne sted? Kort sagt, hvem godkjente at Arne Treholt fikk lov å reise?*
> *Svarene på spørsmålene ligger i Kåre Willochs redegjørelse til Stortingets kontrollkomité 7. mars 1989....»*

Men svaret var ikke som Jacobsen ønsket. Det nærmeste man der kommer Helsingfors-turen er[1530]:

> *«Lederen: Ble du på noe tidspunkt orientert om den pågående etterforskning av Treholt som vi nå snakker om, i mai 1982 og frem til pågripelsen av Treholt i januar 1984?*
> *Willoch: Her er det litt vanskelig å svare helt bestemt, for erindring om etterfølgende orientering kan lett bli forskjøvet i tid. Det jeg kan si, er at jeg ikke ble særlig overrasket...»*

Her må man merke seg at Willoch i 1989 selvsagt ikke kjente til at Jacobsen i 1995 ville gjøre dette til noe sentralt tema og derfor ikke hadde noen grunn til å svare unnvikende på spørsmålet. Realiteten er selvsagt at Willoch som den korrekte mann han er, etter diskusjonene vedrørende Høyskolen i mai 1982 overlot den videre etterforskning og de videre vurderingene til overvåkingssjefen som rette vedkommende.

Siden Jacobsen - utvilsomt til hans store skuffelse - ikke fant noe som tydet på at Willoch og regjeringen visste om Treholts planlagte reise til Helsingfors, blir han nødt til å innrømme det «selvsagt delvis var den nye overvåkingssjef Jostein Erstads ansvar» at det ikke «ble tatt initiativ til et møte for å overveie saken på nytt»[1531] forut for Treholts avreise til Helsingfors. Jacobsen mener man på det tidspunkt hadde nok beviser, fordi POT i juli/august 1982 «sannsynligvis» hadde mottatt informasjon fra MI6 om at en ny sovjetisk avhopper, Oleg **Gordievskij**, kunne identifisere Treholt som «en av de 10 viktigste agentene som KGB hadde i Vest-Europa»[1532]. Dette er således Erstads ansvar, og vi går ut fra at han før eller siden svarer på dette.

Likevel presterer Jacobsen å hevde at «det også var Willochs ansvar»[1533], fordi

> *«...(Willoch) etter våren 1982 syntes å ha distansert seg fra saken. Hvorfor gjorde Kåre Willoch det? Hvorfor synes han å ha lukket øynene?»*

Dette er altså anklagepunkt nr 1 mot Willoch. Han *distanserte seg fra saken*, slik at han ikke sørget for å få vite at han kunne (burde) gripe inn mot Helsingfors-reisen! Dette er mildt sagt et fantastisk resonnement. Jacobsen mener altså at Willoch skulle kastet vrak på alle saksbehandlingsregler og etablert rutiner som ville gjøre det mulig for ham å gripe direkte inn i en pågående politimessig etterforskning! Hvis han *hadde gjort det*, hadde det virkelig vært grunn til kritikk. Nå blir Jacobsens anklage bare tøv.

Men det blir verre[1534]:

> *«Det foreligger ett moment som aldri tidligere har vært bragt inn i saken. Nettopp i 1982 ..... fikk .. Norvik sitt foruroligende besøk....*
> *Norvik var, etter det som hevdes, selv ikke informert om etterforskningen mot Arne Treholt. Han var derfor høyst sannsynlig også uvitende om Johansens spesielle rolle som overvåkingspolitiets rådgiver i saken.*
> *Men 'rette vedkommende som Norvik gikk til ... var bedre informert. Det var hans statsminister Kåre Willoch og forsvarsminister Anders Sjaastad.*
> *Hvis Willoch og Sjaastad hadde et minimum av fantasi, må Norviks orientering ha gitt dem et iskaldt sjokk. Hvorfor skulle Trond Johansen, Frydenlunds nærmeste venn ogrådgiver, avlytte regjeringens medlemmer midt i en så sensitiv situasjon?»*

Jacobsen besvarer ikke spørsmålet (men det har vi gjort, se kap. 25.10). Derimot konstaterer han at Regjeringen visste om at ihvertfall Frydenlund visste om Treholt og at man sikkert antok at Trond Johansen visste. Og nå kommer - sammenheng eller ikke - anklage nr 2:

1529 Side 245 ff
1530 Etter Jacobsens referat, s 247.
1531 Side 254
1532 Side 243
1533 Side 254
1534 Side 255-6

«Jeg tror anklagene mot Arbeiderpartiet og Trond Johansen, som nådde Willoch og Sjaastad i det avgjørende år 1982, har hatt en effekt - bevisst eller ubevisst. Jeg tror ikke den økte regjeringens lyst til å gripe inn og stanse saken mot Arne Treholt på det tidspunkt da den kunne minimaliseres. Det var ikke bare for Overvåkingspolitiet det var viktig å få til en skikkelig spionsak eller fiaskoen med Lygren/Haavik-saken.

Også for Høyre, som i tidligere saker notorisk hadde vært på feil side, var det viktig å få et oppgjør - ikke med Treholt, men med Arbeiderpartiet.

Jeg tror ikke det bare var 'risikoen ved å få en KGB-agent i slike posisjoner i samfunnet' som var skremmende for Kåre Willoch og Høyre. Like skremmende må det må det ha vært å ha et Arbeiderparti som brukte den militære E-staben til politiske formål - og ikke vek tilbake for de groveste ulovligheter. Det forutsetter naturligvis at landets daværende politiske ledelse tok anklagene alvorlig. At de gjorde det, synes parties adferd å bekrefte, da mistankene på ny brøt frem på 90-tallet.»

Dette presterte altså landets fjernsyn og aviser å presentere som verdifull ny innsikt i Treholt-saken! Ved nærmere ettersyn er det hele absolutt verdiløst. For det første er det all grunn til å tro at Willoch overlot alle beslutninger vedrørende etterforskningen til POT, og således ikke engang kunne vurdere om det var noen taktisk fordel eller ulempe å vente eller ikke, langt mindre gripe inn. For det andre hadde ikke Regjeringen noe usnakket med Trond Johansen eller E-tjenesten. Vi regner med at Erling Norvik, som *ikke* kjente til Treholt, tok Hoem/Ekeland alvorlig. Willoch ønsket saken vurdert og sendte den til forsvarsminister Sjaastad, som siden fortalte til Nygaard Haug-utvalget at han *ikke* tok dem alvorlig, og han gjorde heller ikke noe med saken (se kap. 24.11.1.1.).

For vår del mener vi regjeringen Willoch i høyeste grad *burde ha tatt de to offiserene alvorlig*, men rent historisk sett gikk det ikke slik. Da faller også hele Jacobsens *motiv* bort, i tillegg til at vi allerede har påvist at regjeringen hverken hadde *anledning* eller *virkemidler* til den «bevisste eller ubevisste» unnlatelsessynd den anklages for.

Dessuten: Hvis Jacobsen har rett vedr. Gordiveskij, *hadde man jo allerede nok bevis mot Treholt.* Som eventuelt propagandanummer mot Ap var han jo derfor allerede mer enn god nok. *De eneste som har motiv for å flytte oppmerksomheten i Treholt-saken fra opptakelsesbeslutningen til Helsingfors-reisen er således Trond Johansen og hans E-tjeneste selv*, av grunner som vi solid har dokumentert i kap. 25.10.

I tillegg gjør Jacobsen så godt han kan for å diskreditere Willoch på andre måter. Om det firesiders utdrag fra høringen med Willoch i Stortingets kontrollkomité - for langt til å gjengi her - sier han[1535]

«I min verden er Kåre Willochs svar blant de minst sympatiske han ga i sin tid som statsminister... Ved nærmere etterprøving er få av Willochs vurderinger holdbare, et fenomen som etter mitt skjønn karakteriserer Høyres adferd i mange av de kontroversielle saker om spionasje og hemmelige tjenester etter krigen. Partiet har rett og slett manglet ryggrad.»

Hva er det mannen sikter til? Referatet inneholder ikke noe nytt. Alt er kjente vurderinger vedr opptaket på Høyskolen. I motsetning til Jacobsen bruker Willoch som vanlig aldri personkarakteristikker, skjellsord eller insinuasjoner.

Og hva mener han med at få av vurderingene er holdbare? Den eneste av Willochs vurderinger han konkret drøfter er[1536]:

«Det fantes, ifølge Willoch, én hovedgrunn til at Treholt slapp inn på Forsvarets Høgskole, og siden fikk lov til å gi sovjetrusserne norske forsvarshemmeligheter verdt femti milliarder[1537]: Han måtte forhindres i å havne ved Kongens bord, fordi det kunne medføre verre skade.

Logisk spørsmål: Hadde Arne Treholt sjansen til å havne ved Kongens bord? Mitt svar er nei, og jeg skal begrunne det i flere etapper...»

Jacobsens første argument er at Treholt allerede var «en merket mann i Aps indre utenrikspolitiske krets». Han var blitt plassert som styremedlem i Uranienborg lag av Oslo Ap «og var i praksis satt utenfor» (æren for dette plasserer Jacobsen selvsagt hos Frydenlund/Johansen).

Dette kan godt være riktig, men svært naivt tenkt. «Den indre utenrikspolitiske krets» er en kortlivet affære. Hva ville hindret Treholt i å slå seg opp f. eks. via nei til EU-kampanjen, bli en populær folkeforfører for

---

[1535] Side 250

[1536] Side 250

[1537] Dette er selvsagt ikke noe referat fra Willoch, men Jacobsens tendensiøse gjengivelse

venstresiden og etterhvert slå seg videre opp? Det er bare å se på hva som har skjedd *etter at han ble solid dømt*: Det har vært nok av dem som har tvilt på hans skyld, og i utlandet fantes det Amnesty-avdelinger som adopterte Treholt som politisk fange!

Jacobsens andre argument er en variant av det første: Man kunne pågrepet Treholt tidlig, og fått ham dømt f. eks. for tjenesteforsømmelse:

> *«Og selv om han var blitt frikjent - ville han med sine tillitsbrudd, brettet ut for all verden, fortsatt ha kunnet avansere i politikk og utenrikstjeneste? Naturligvis ikke. En pågripelse av Arne Treholt ville ha medført at han aldri ville kunnet havne hos Kongens bord.»*

Hvis han ikke f. eks. ble kanonisert som martyr for fredssaken og igjen kjørt til værs av venstresiden, bestemødre mot atomvåpen osv. En tiårsperiode i SV for så å vende tilbake til faderhuset ville vært en fremragende omgående bevegelse... Eller en periode som forbundsleder i et LO-forbund. Eller hva annet han måtte ha funnet på: Jacobsen må ikke glemme at mannen er intelligent og kan være uhyre sjarmerende. Og han ville i tillegg hatt alle KGB's ressurser i ryggen, med rike muligheter f. eks. for tilgang til personopplysninger, bestikkelser og desinformasjon.

Jacobsens tredje argument er så dumt at det knapt fortjener å bli sitert: Han mener man skulle snudd Treholt til å bli dobbeltagent! Hvis han har 1% av den innsikt i etterretningsmaterien han blir tillagt av sine klakører, vet han selvsagt at dobbeltagenter er det skumleste av det skumle: Ingen vet hvem de *egentlig* er lojale til. Fra dobbel blir man trippel, kvadruppel osv. Selvsagt ville han grepet sjansen og hva ville så ha skjedd? Hva kan f. eks. hindre en dobbelt- (trippel-) agent i å iscenesette et tilsynelatende fremragende etterretningskupp etter endel år og deretter med palmer i hendene komme inn fra kulden for å gjenoppta sin politiske karrière?

Men det som *ettertrykkelig* slår Jacobsens kritikk mot Willochs resonnement ihjel, er hva han selv hadde skrevet 12 sider tidligere, om situasjonen da Treholt ble flyttet til toppen av listen over mistenkte[1538]:

> *«Jeg tror det er viktig for å forstå den seinere debatt at saken ikke bare endret karakter for overvåkingspolitiet. Den endret også karakter for Frydenlund og Johansen, som begge tilhørte Arbeiderpartiets utenrikspolitiske elite.*
>
> *Treholt var sosialdemokrat og tilhørte en hel krets unge radikalere som representerte morgendagens menn i Arbeiderpartiet. Han var allerede etablert som utenrikspolitisk ekspert. Han var populær og hadde vunnet erfaring som statssekretær i samme regjering som Frydenlund. Det var all grunn til bekymring for den dagen Treholt skulle vende hjem fra USA for å gjenoppta sin karrière i politikken og diplomatiet. Foreløpig var identifikasjonen usikker. Det fantes ingen beviser - hverken for spionasje eller tjenesteforsømmelse. Hvem kunne vite hvor en mann med hans talenter og ambisjoner ville ende, hvis han ikke ble avslørt? Som utenriksminister? Som stjernediplomat? Som KGB's forlengede arm i norsk sikkerhetspolitikk, hvis Gordievskij jadde rett?»*

Legg merke til at Jacobsen her forutsetter at man kjente Gordievskij's vitnemål, og at bevissituasjonen mot Treholt således i denne sammenheng for Frydenlund/Johansen *var nøyaktig den samme* som for Willoch på det tidspunkt Jacobsen regner det som et svik at Willoch ikke grep inn.

Forskjellen er at når Frydenlund og Johansen fra Aps utenrikspolitiske elite sier at Treholt på dette bevisgrunnlaget, hvis man ikke fikk mer, kunne endt som utenriksminister eller stjernediplomat, så er det sant som en stentavle fra Gud i Jacobsens verden. Når Willoch sier *nøyaktig det samme*, er det «blant de minst sympatiske svar», «uholdbar vurdering», «en karakterisikk av Høyres atferd», et uttrykk for at Høyre «mangler ryggrad» og dessuten aldeles galt - i Jacobsens verden.

Hørte vi *nyansert*, Sjue?

25.11.5 Jacobsens kilder

Det er godt gjort å skrive en så ensidig bok som denne. Og det er godt gjort av kollegene **Stanghelle** og **Sjue** å stille opp med tilsynelatende «sjølkritikk» og dernest geniforklare Jabobsen på dette grunnlag. En som ikke kunne delta i øvelsen med sjølkritikk - fordi han stort sett har ment som Jacobsen hele tiden - er VG's Olav Versto, som ikke er mindre panegyrisk:

[1538] Side 238

«Alf R Jacobsen dokumenterer ... hvordan et flertall på Stortinget og store deler av norsk offentlighet er blitt forledet til å tro at E-tjenesten er befolket av banditter som har vært mer opptatt av å spionere på sitt eget folk enn på Sovjetunionen.»

Det dokumenterer Jacobsen aldeles ikke (men for å se det må man studere boken). I virkeligheten gjør han ikke det minste forsøk på å gjennomgå hva som har vært grunnlaget for stortingsflertallets mistanker. Noe av dette vet han ikke noe om, så det er naturlig nok. Men hadde han intervjuet representanter for dette flertallet (intet tyder på at han har gjort det, for de avfeier han bare som «skadeskutt neshorn» o. l.) eller simpelthen sjekket hva de har sagt, ville han funnet ut at det er mer enn godt nok grunnlag for mistanke i *den serie åpenbare dekkaksjoner som har funnet sted* i Lillehammer-saken, i en milelang rekke avlyttingssaker, hos Nygaard Haug-utvalget og ikke minst i behandlingen av Ramm/Setsaas-saken i en rekke ledd, som leseren nå kjenner godt til, Stortinget kjenner til, men Jacobsen synes helt uvitende om.

Det eneste Jacobsen gjør, er å *konstruere en annen teori* og forsøke å føre bevis for denne. Innholdet av denne teori og bevismidlene som sådan har vi tatt oss av foran. Nå skal vi se litt nærmere på Jacobsens kildebruk og kildekritikk, som han selv er svært opptatt av å kritisere andre for.

Vi minner om hans egne uttalelser ved utgivelsen av boken:

«- Mange med meg er blitt ført bak lyset og har ikke utvist den kritikk journalister bør gjøre med kilder og kildenes motiver.»

25.11.5.1 Diskreditering og misbruk av CC

Jacobsen benytter seg av avdøde CC på tre måter: Først hevder han å ha vært «indoktrinert», «påvirket» og «et ekko» av ham (se foran). Hensikten med dette er å bidra til den store omvendelsesfesten sammen med to andre såkalte «tjenestedødare», Stanghelle og Sjue, slik at de tre kan si i kor at de har tatt feil eller ihvertfall overdrevet. Når de verste «dødarene» nå er med på hvitvaskingen, må det vel være riktig?

Som tidligere påpekt i fotnoter, var Jacobsen *aldri* noen disippel av CC. Hele hans forfatterskap er gjennomsyret av å være et talerør for Trond Johansen og E-tjenesten. Han er aldeles ingen «omvendt, angrende synder». Hans ry som «tjenestedødare» er ensidig bygget opp gjennom hans stillingtaken til fordel for Evang/Johansen mot Bryhn/Haarstad/Erstad, dvs FO/E mot POT.

Tre steder hevder Jacobsen at han i boken «Muldvarpene»[1539] har vært skrevet under påvirkning av CC.

Først[1540] hevder han at «CC's påvirkning av det jeg skrev, er åpenbar» med referanse til den såkalte Røise-saken. Gunnar Røise var enda en motdagist omvendt til Ap som Evang bragte med seg inn i E-tjenesten, for siden å sende ham til Moskva som sosialattaché, der han kort tid etter skjøt seg. CC's sier at man[1541] «fant bare en forklaring, Gunnar Røises umåtelige skuffelse over sin ungdoms kjærlighet - det kommunistiske paradis.» og kommenterte dette slik: «Menn som Asbjørn Bryhn syntes nok amatørskapet hadde fått vel store vilkår...».

Slår man så opp i «Muldvarpene» der Jacobsen mener han var påvirket, finnes overhodet ingen refleks av teorien «skuffelse over det tapte paradis» eller kritikk mot amatørskap. Her er en ren faktisk beskrivelse, kun med et lite hint om at saken muligens ble etterforsket mindre enn vanlig[1542].

Et annet sted[1543] mener han at han i «Muldvarpen» var «et ekko» av CC's sammenligninger mellom de fem britiske forræderne Kim Philby m fl med motdagistene i Norge som kom inn i E-tjenesten. Det pussige er at de sider i Jacobsens egen bok han nå viser til ikke dreier seg om dette tema i det hele tatt, kun en omtale av Lygren/Haavik-sakene. Er det en feil her? Ihvertfall forsvinner også på dette punkt ethvert underlag for Jacobsen som CC's «omvendte disippel».

På det tredje sted[1544] hevder han at han ble «indoktrinert» av CC om mistankene mot ekspedisjonssjef Andreas Andersen en vårdag i 1984 (se foran). Her er det ikke lett å kontrollere hva Jacobsen tidligere har ment eller for den saks skyld mener nå. Han viser ikke til noen av sine tidligere bøker e. l., og gir nå bare en beskrivelse

---

[1539] Alf R. Jacobsen: «Muldvarpene», Pax 1982.

[1540] Fotnote s 268 til bokens side 46 vedr «Muldvarpene» side 299 f

[1541] Chr Christensen: «Det hemmelige Norge». Athenæum 1983. Side 124 ff

[1542] I «Mistenksomhetens pris» kommer nå en ny versjon: Selvmordet skyldtes at UD hadde avslørt at han hadde bragt med seg en kvinne som ikke var hans kone til Moskva, og ukorrekt hadde hevet forsørgelsestillegg for henne. Jacobsen kan bringe et brev fra Røise der han på dramatisk vis ber om hjelp. Så skyter han seg likevel før brevet nådde frem. Det er klart at dette kan være en like god teori som CC's, evt at det var begge i kombinasjon. Hvorfor presenteres imidlertid denne teorien først etter at CC er død? CC var den gangen i Sikkerhetsstaben og må ha hatt førstehånds kjennskap til saken. Visste han også noe han ikke ville ut med da?

[1543] Fotnote s 269 til bokens side 52, vedr «Muldvarpene» s 279

[1544] Alf R Jacobsen: «Mistenksomhetens pris». Aschehoug 1995. Side 191.

av hele saken (som er interessant nok, fordi den munner ut i at det må ha vært en annen meget vel plassert sviker i Regjeringens eller embetsverkets toppledelse i 1957).

Dernest - og det går gjennom hele boken, skjeller han ut CC ved hjelp av de mest fantasifulle og grove invektiver. Noen er allerede sitert, i tillegg har vi bl a funnet uttrykk som «infamitetens usaklige mester i mistenksomhetens mosaikk»[1545]; «destillert infamitet»[1546]; «hans fremstilling ... var - som mye annet han skrev - usjekket, upresist og på helt avgjørende punkter feil»[1547]; «han var ute med hestehoven»[1548]; «han hatet virkelig motdagistene og brukte mesteparten av åttiårene på å overføre sin vendetta til en ny generasjon journalister»[1549]; «den stillferdige mobbing som etter hvert ble CC's spesialitet»[1550]; «pustet til ilden fra sidelinjen»[1551]; «..som skribent i tretti år var talerør for den konservative falanks som arbeidet for å gjøre de hemmelige tjenestene til et redskap i den politiske kampen mot alt som smakte av sosialisme»[1552] etc. I over halvparten av tilfellene Jacobsen nevner CC, skjer det sammen med slike diskrediterende uttrykk.

Hensikten med dette er selvsagt å frata CC så mye troverdighet som mulig.

Likevel er Jacobsen tydeligvis usikker på om denne diskrediteringen er tilstrekkelig. Mot slutten av boken kommer tredje type taktikk: Jacobsen får plutselig behov for å ha CC som alliert igjen. Nå tolkes en an CC's bøker på snilleste måte for Evang. Dessuten påstår han at CC «hadde altså, på sine gamle dager, snudd», ved å påberope seg et ikke dokumentert personlig brev fra CC til E-sjef Alf Roar Berg der han skal ha beklaget at han «hadde hengt ut Trond Johansen». Brevet har ingen kildehenvisning og det er ikke sitert direkte. Vi tviler på at det kan eksistere i en slik form, men selvsagt har CC alltid vært dannet og på gentlemannens vis søkt å glatte over unødige *personlige* motsetninger. At han hadde «snudd», er utelukket. Vi hadde nær sagt daglig kontakt med CC helt til hans plutselige bortgang, og kjenner godt til f. eks. hva han fortalte Lund-kommisjonen og hva han ellers hadde mistanke om. Og det var i utvetydige ordelag noe helt annet enn Jacobsens hvitvasking!

Hensikten med dette er selvsagt å få folk til å tro at «selv mesteren» før sin død var «kommet på bedre tanker», akkurat som disiplene som levde videre og rakk å formulere disse. Men det hele er en stor bløff. Jacobsen har alltid vært CC's motstander. Nå manipulerer han med CC etter hans bortgang på an aldeles ufyselig måte ved å trekke ham opp og ned etter forgodtbefinnende for så å slenge ham i den «stinkende, mistenksomhetens flod» som «infamitetens usaklige mester» sammen med annet «giftig slagg».

Hvoretter Jacobsen utropes til Gud, Allah og Buddha av kollegene Stanghelle, Sjue og Versto!

25.11.5.2 Diskrediteringen av oberst Hoem

Diskrediteringen av oberst **Hoem** i forbindelse med Selmer **Nilsen**-saken bygger iflg Jacobsen på Kjell **Fjørtofts** «Spionfamilien»[1553] og hans egne påberopte samtaler med anonyme impliserte. Det foreligger ingen sitater eller annen konkret kildeangivelse.

Dette er Jacobsens versjon (uthevninger foretatt her)[1554]:

> *«Den firskårne og krigerske Erling Hoem, som siden er blitt en velkjent aktivist i Norske Reserveoffiseres Forening, skapte sitt ry gjennom en halsbrekkende ekspedisjon på egen hånd - et uortodokst vågestykke som nesten hadde kostet ham karrièren. I knappetelt i Indre Troms vinteren 1967 hørte han en ung korporal fortelle om dramatiske krigsår i det avfolkede Bakfjord, om sovjetiske partisaner og tyskernes herjinger. Han spisset ørene da unggutten fortalte at det ennå fantes en radosender nedgravd i hjembygda.*
>
> *Som kompanisjef på Setermoen hadde Hoem naturligvis ingenting med hva som eventuelt fantes i en gudsforlatt fjord hundrevis av kilometer i nord. Men Hoem var lidenskapelig interessert i spionasje og konstant på vakt mot KGB's renkespill. Han hadde dessuten i yngre år tjenestegjort som etterretningsmann i Finnmark Landforsvar, og der fått vite om merkelige radiosignaler som helt siden 1949 hadde satt grå hår i hodet på den lokale peiletjenesten. Brått så han sjansen til å oppklare et gammelt mysterium. Han*

[1545] Side 45
[1546] Side 30
[1547] Side 46
[1548] Side 51
[1549] Side 51
[1550] Side 96
[1551] Side 108
[1552] Side 265
[1553] Kjell Fjørtoft: «Spionfamilien». Aschehoug 1995.
[1554] Jacobsen, side 14

lovte korporalen permisjon, hvis han ville fortelle hvor senderen var gjemt - og rekvirerte sivilt sjøfly til Alta.
Det ble en eventyrlig ekspedisjon.»

Senere beskriver Jacobsen Hoems innsats slik;

«...Hoem, som ved cowboymetoder og nærmest på egen hånd hadde oppklart saken,..»

Inntrykket leseren sitter tilbake med, er av en ukontrollert, udisiplinert og klønete person som plukker opp en tilfeldig historie og så iverksetter en øyeblikkelig, ikke-planlagt og hasardiøs ekspedisjon, som til slutt bare lykkes på grunn av rene tilfeldigheter.

Når man leser Fjørtofts bok viser det seg imidlertid at dette gir et særdeles skjevt bilde. Det viser seg iflg Fjørtoft at det var POT som oppdaget at sønnen til den man da hadde som hovedmistenkt (Selmer Nilsens svoger) tjenestegjorde på Setermoen og orienterte Hoem om dette, hvoretter Hoem begynte å snakke seg inn på Selmer Nilsens nevø (mao ikke noe «han hørte» tilfeldig fordi han «spisset ørene»). Det viser seg at Hoem og nevøen først avtalte at de «en gang i løpet av vinteren» skal ta en tur til Bakfjord sammen for å få faren til å fortelle om tre russiske partisaner familien hadde skjult i Bakfjord under krigen. Det viser seg videre at Hoem måtte bearbeide nevøen lenge før han *i januar* fikk vite om radiosenderen. Årsaken var at nevøen etter lange vurderinger til slutt kom til at han burde fortelle Hoem, som han nå hadde et godt forhold til, om senderen, fordi han mente at det var det beste for onkelen som levde «en kummerlig tilværelse» og var i sterk tilbakegang «både psykisk og fysisk». Det var altså slett ikke riktig at nevøen ble tilbudt «permisjon hvis han ville fortelle hvor senderen var gjemt», men dypeste alvor hos begge. Problemet var at nevøen stilte som forutsetning at politiet ikke ble bragt inn.

Etter dette - *i februar - skrev Hoem brev* til en politibetjent i Alta med disse informasjonene (ifølge Jacobsen ble politiet først bragt inn etter at to turer til Bakfjord var avsluttet og de avgjørende bevisene funnet). Dermed ble politimester Victor **Kongelstad**, i Hammerfest orientert. *Det var sammen med ham det ble besluttet* at problemet skulle løses ved at Hoem skulle ta nevøen med seg til Bakfjord, uten at politiet *formelt* ble bragt inn, pga nevøens betingelse. Også sikkerhetsoffiseren ved Finnmark Landforsvar skulle bli med på turen (denne fremstilles av Jacobsen som en tilfeldig «kapteinskollega» som Hoem «tok med seg» først på en senere tur til Bakfjord). *Først 16. mars* reiste de tre fra Alta til Bakfjord første gang - fjernt fra Jacobsens fremstilling om at Hoem «brått» rekvirerte sjøfly etter å ha overhørt hva nevøen fortalte i et knappetelt.

Virkeligheten etter Fjørtoft[1555] er altså milevis fra Jacobsens fremstilling. Det er *ikke noe igjen av de diskrediterende forholdene* når man leser originalhistorien.

Hvor kommer da de fra? «Samtaler med flere av de impliserte»[1556]? Jacobsen har gode nerver når han viser til Fjørtoft, men omdikter hans historie fullstendig på grunnlag av anonyme kilder.

Som man husker fra kap. 24.11.1.1, var det forsvarsminister Anders Sjaastad som fikk oversendt Hoems og Ekelands advarsler fra Norvik og Willoch. Etter en mystisk og særdeles mangelfull saksbehandling gjorde Sjaastad ikke noe mer med saken, dvs at han ikke festet tillit til de to daværende oberstløytnantene. Han har sikkert fått tilsvarende beskjed fra Trond & Co som det Jacobsen nå kolporterer fra samme hold: Dette var nokså forskrudde folk med syke tanker.

Det pussige er imidlertid at Trond Johansen, E-sjef Ingebrigtsen, forsvarssjef Hauge, forsvarsråd Stephansen og statsråd Sjaastad året etter utnevnte Hoem til oberst! Han ble sjef for Infanteriregiment nr. 8/Forsvarsdistrikt nr. 8 med sete i Stavanger[1557], med ansvaret for forsvar av Norges oljehovedstad, de fleste oljeselskapenes hovedkvarterer, viktige ilandføringssteder for gass og en stor del av oljeinstallasjonene offshore! Enda viktigere: Innenfor hans forsvarsdistrikt ligger også hovedkvarteret for Forsvarskommando Sør-Norge, som er ett av de få viktige kommandosentra i Norge i tilfelle krig.

Er det til slike jobber man setter forskrudde folk med paranoia og giftige tvangstanker?

Fortalte ikke Trond det, da Jacobsen satt på fanget hans og drev sin eminente oppsøkende journalistikk om E-tjenesten? Så leit at superreporteren Jacobsen *uten Trond* ikke en gang klarer å slå opp i statskalenderen!

25.11.5.3 Diskrediteringen av oblt Ekeland

Vi har allerede nevnt Jacobsens udokumenterte påstand om at Evang mistenkte oberstløytnant Ekeland for å stå bak en artikkel i en finsk avis vedr hans etterfølger ifb med Finlands-operasjonene. Som nevnt har Jacobsen ellers

1555 Fjørtoft, side 274.
1556 Iflg Jacobsens egen fotnote bygger han på «et sammendrag» av Fjørtoft og disse samtalene.
1557 Statskalenderen

ikke noe annet enn sirkelbevis, dvs gjengivelse av hva Ekeland skal ha sagt om aksjoner m v mot ham. Her hevder Jacobsen at Ekeland skal ha sagt «han var i livsfare», «nye naboer på Hovseter» hadde «båret våpen inn i leiligheten», «noen ville ta ham av dage», «det kom merkelige lyder fra naboleiligheten - som om noen var i ferd med å bore seg gjennom veggen», «drapsforsøk» på to etterretningsoffiserer ved hjelp av «alvorlige biluhell» etc.

Ekeland skal videre ha vært utskjelt av forsvarssjef Herman **Zeiner-Gundersen** for sine påstander, som likevel skal ha vært etterforsket uten annet resultat enn at det var en vaskemaskin i gang hos naboen. Også andre rapporterte forhold om avlytting og drapsforsøk var blitt etterforsket uten resultat. Til slutt ble han av E-tjenesten parkert på sidespor, og hans kontor nedlagt[1558].

Ikke en eneste av disse opplysningene er dokumentert av Jacobsen. Vi ser imidlertid ikke bort fra at mye av det er riktig. Begivenheter rundt overvåkingsdebatten er fulle av uoppklarte, mistenkelige dødsfall. Vi har selv opplevet og gjennom dokumenterte kilder påvist klare forsøk på å presse biler ut av veien ved hjelp av trailere (jfr kap 18.6) og Tollefsen-saken, kap 21.10). Romavlytting via naboleilighet florerer friskt i hele materien, og det er helt vanlig at ingen etterforskninger medfører resultat, om anmeldelsene er aldri så godt dokumentert. Forsåvidt kan Jacobsens fremstilling godt være sann, og Ekelands informasjoner og frykt like godt være riktig.

Det vi ikke vet noe om, er hva som er sant og hva som er overdrivelser, hvilke nyanserte vurderinger Ekeland kan ha kommet med, hva slags beviser han har hatt, premissene for henleggelse av sakene osv osv.

Jacobsens hensikt er å underbygge sin egen påstand om at Ekelands informasjoner til Norvik var uttrykk for «bitterhet og frustrasjon» fra en «antikommunist og ultrakonservativ .. herre, som med hissige skritt marsjerte gjennom Oslos gater», «konspirasjonsteorier», «hviskende ryktemakeri», «brønnpissing og bakvaskelser», «hat og personlig strid», «mumlende anklager om forræderi som en stinkende, mistenksomhetens flod», «giftig slagg» etc. Alt dette er uttrykk knyttet til Ekeland og Hoems besøk hos Norvik og alle er benyttet innenfor tre avsnitt i Jacobsens bok.

Alf R. Jacobsen er mye flinkere til å finne på skjellsord enn å dokumentere grunnlaget for dem.

I virkeligheten kan det dokumenteres at det *ikke* er noe grunnlag for dem. Det tyngste bæreelementet for alle skjellsordene og teorien om en stor konspirasjon mot Evang og hans menn, som Hoem og Ekeland angivelig skulle tilhøre, er Lygren-saken, som denne konspirasjonen begjærlig skulle ha utnyttet. I virkeligheten så Ekeland ikke på denne saken på noen annen måte enn alle hennes øvrige kolleger i tjenesten, og han utviste personlig stor omsorg for henne. Det fremgår bl a av Tom Mangolds profilbok om James Jesus Angleton[1559]:

> *«En annen kollega fra E-tjenesten, oberst Arne Ekeland, fortalte senere til venner at Lygren var hadde brutt helt sammen i fengselet gjennom traumaet av beskyldninger og den behandlingen hun fikk som en maksimum-sikret fange under 24-timers vakt. Lysene hadde brent i cellen hennes dag og natt. 'Da hun slapp ut', forklarte han, 'var det en vegg mellom henne og andre. Flere år senere forsøkte jeg å få henne til å snakke om det, men hun nektet å åpne seg. Hun var fullstendig innestengt. Det var en tragedie.»*

25.11.5.4 Trond i Ap-utvalget

For å avmystifisere Trond Johansens mangeårige medlemsskap i Arbeiderpartiets utenrikspolitiske utvalg hevder Jacobsen at oppnevnelsen i 1973 «var med generalenes samtykke». Denne påstanden er udokumentert. (Det kan selvsagt godt være riktig - men av hvilke generaler?)

25.11.5.5 Johansen og Johansen

Jacobsen redegjør for at

> *«da Trond Johansen høsten 1976 fikk se Ivar Johansen stå og notere bilnummer på gaten utenfor sitt kontor, gjorde han et trekk som mange vil kalle typisk. Han gikk ut på gaten, presenterte seg og inviterte pasifisten på kaffe. Det ble den første av flere samtaler hvor Trond Johansen advarte sin navnebror mot å fortsette...*
>
> *I den opphissede debatten som fulgte i kjølvannet av politiets aksjon mot Johansen og avisen Ny Tid året etter, ble Trond Johansens motiver for å gripe inn mistenkeliggjort. Han hadde drevet 'snarefangst' angivelig i samarbeid med politiet, og snedig fôret Ivar Johansen med gradert informasjon for å sikre at pasifisten siden kunne domfelles.*

[1558] Jacobsen, side 22-25

[1559] Tom Mangold: «Cold Warrior: James Jesus Angleton». Simon & Schuster 1991. Side 123.

Det var å snu saken fullstendig på hodet. Idag finnes det solid dokumentarisk belegg for å hevde at Trond Johansen genuint forsøkte å redde Ivar Johansen fra en straffesak....»

Solid dokumentarisk belegg for å hevde....? Muligens, for hva vi vet. Men intet belegg gjengis i boken.

25.11.5.6 Storvik har delvis rett

Disse stikkprøvene viser dels klart misbruk av kilde (CC og Fjørtoft), dels bruk av anonyme kilder når disse lett kunne vært dokumentert innenfor konteksten («generalenes samtykke»), dels løse påstander om eksistensen av kilder uten at disse oppgis og uten noen åpenbar grunn til dette («Johansen og Johansen» samt CCs brev til Hauge - hvorfor dokumenteres ikke dette?), dels oppsiktsvekkende mangel på kildestudier (Hoems utnevnelse til oberst), dels snøskred av invektiver der kilder ikke finnes og dels et vell av anonyme kilder.

Jacobsen er selv meget opptatt av kildebruk og kildekritikk. det vil si at *han snakker om det* og *kritiserer andre for deres svakheter*, men må selv tildeles strykkarakter, ihvertfall i denne boken som vi har analysert grundig.

Noen ord om det vanskelige tema anonyme kilder. Alle må fra tid til annen bruke slike. Det er medias rett og plikt å stille sin tyngde og troverdighet inn mellom enkeltpersoner som ønsker ønsker å meddele seg anonymt når de har skjellige grunner for dette. Pressens kildevern fyller en meget viktig samfunnsmessig funksjon.

Nettopp derfor må anonyme kilder benyttes med varsomhet, og den som benytter slike må stille de strengeste presseetiske krav til seg selv. Kildens troverdighet i en anonym situasjon er absolutt avhengig av kildevernerens troverdighet. Og det på konteksten omkring denne må måles.

Med det mener vi for det første at vedkommende journalist eller forfatter må være pinlig nøyaktig med sin *øvrige kildebruk.* Sitater skal være korrekte, og sammendrag representative for helheten. For det andre bør man så langt som mulig bygge inn den anonyme kilden med åpne forhold som bidrar til å kaste lys over samme sak fra andre synsvinkler eller rammebetingelser i den aktuelle situasjonen slik at påstanden ikke henger i løse luften. Dvs at bare kjernebudskapet må henge på mediets troverdighet; dokumentasjonen må trenge inn til det dypest mulige grensesnitt.

Vi tviler ikke på at det er mye hos Jacobsen som er korrekt gjengitt fra de angitte kilder, selv om vi ikke har kunne sjekke alt, og sikkert også mye som er korrekt gjengitt fra anonyme «private samtaler». Men troverdigheten av dette svekkes når man ser hvor lemfeldig og tildels helt ukorrekt Jacobsen ellers er.

Jacobsen bruker så mange anonyme kilder at man sett i sammenheng med det som kan kontrolleres får inntrykk av at disse er hentet herfra og derfra for å settes inn i et på forhånd bestemt mønster. De er derfor ikke troverdige.

Olav Trygge Storvik har derfor rett, men bare delvis rett, når han (se foran) konstaterer at Jacobsens kildebruk ikke lar seg verifisere og derfor mister verdi. På enkelte punkter, jfr Bakfjord-saken, *lar den seg kontrollere, og viser seg feilaktig,* og på andre punkter lar det seg gjøre å vurdere om anonymitet *virkelig var nødvendig* og om innholdet er sannsynlig ut fra konteksten - eller mangel på sådan.

Vi har i denne boken forsøkt å være svært nøyaktig med kildebruken, og vi benytter svært mye direkte sitat samt kildehenvisning. Det har ført til at vi har måttet bruke mange flere sider enn vanlig i denne typen bøker, men vi mener det er verd prisen at 99% av informasjonene kan etterprøves av leseren i en bredere kontekst i originalkilden, både «på direkten» og ved å slå opp. Når vi forteller om *egne opplevelser* er kildene ikke anonyme, de er oss selv, men av samme grunn selvsagt ikke dokumentarbare ved hjelp av andre. Disse må vurderes ut fra konteksten og hva vi kan påvise av andres opplevelser av samme type. Endelig har *også vi benyttet anonyme kilder eller ikke identifisert konkrete bevismidler* vi sitter på. Vi har imidlertid begrenset det til få, sentrale punkter og gjort klart oppmerksom på dem. Samtidig har vi forsøkt å bygge opp så godt som mulig i konteksten. Det som blir igjen aksepterer vi må vurderes ut fra den totale troverdighet.

25.11.6 Trond som kilde

Ifølge Stanghelle (sitert foran) er Jacobsen den av

«...alle oss som har hatt 'Det hemmelige Norge' som en slags journalistisk hobby, ... den som har størst kildenett, bredest kunnskaper og sterkest vilje til å finne frem til de lange linjene bak enkeltavsløringene.»

Størst kildenett? Mon det. Vi har gjennomgått boken også med dette for øye, og funnet at det er lett å konstatere at Jacobsen *har aldeles utmerkede kilder* i E-tjenesten, helt sikkert Trond Johansen personlig, for fra denne vinkel kan han fortelle lett, fritt, detaljert og kolorittfylt om alle slags begivenheter og detaljer, oftest helt uten egen dokumentasjon. Her er han nærmest primærkilde. For det er ingen oppsøkende, kritisk journalistikk som ligger bak dekningen av E-tjenesten. Alt er hyggelig og rosenrødt!

Fra andre deler av Forsvaret, POT og S-staben benyttes kjente, åpne kilder. Stortinget og det politiske liv forøvrig later han til ikke å ha noe innsyn i i det hele tatt, her går det på misforståelser, harelabber og skjellsord. Størst journalistisk verdi i boken finner man i intervjuene med ulike tidligere sovjetiske aktører, gjort etter demokratiseringen av Russland. Heller ikke disse lar seg imidlertid lett kontrollere. (Vi er ikke mot bruk av anonyme kilder, for det er ofte nødvendig og det gjør vi noen ganger selv. Men troverdigheten av slik bruk er dels avhengig av at innholdet kan sannsynliggjøres gjennom den samlede kontekst, og dels av forfatterens nøyaktighet i kildebruk forøvrig.)

La oss ta noen eksempler på Jacobsens intime kunnskaper om E-tjenesten og Trond:

Først en beskrivelse av det Jacobsen selv sier er «den ultrahemmelige Seksjon D, E-stabens innsamlingsseksjon (Humint)» - dvs Trond Johansens seksjon[1560]:

> *«Humint, det er menneskelige etterretninger - alt det som et satelittfotografi ikke ser og et oppfanget radiosignal ikke avslører. Humint er å trenge seg inn i og forstå det som foregår i motpartens hode og lete seg frem til hva en potensiell fiendes hensikter egentlig er. Det krever agentoperasjoner dypt inne på fiendtlig territorium, et nett av klandestine internasjonale kontakter og et kalkulerende intellekt.*
>
> *Få, om noen, i norsk offentlig tjeneste kan ha hatt et mer ekstraordinært fag enn Trond Johansen. Et gnistrende intellekt gjorde ham til etterspirt samtalepartner - med generaler, diplomater og politikere. Rundt ham grodde myter, og han gjorde ikke mye for å avlive dem - særlig ikke når han hemmelighetsfull, i brun borsalino, ble observert til og fra fortrolige møter med sosialdemokratiske ministre...»*

Når det gjelder å kjenne identiteten på de ultrahemmelige E-folk, går Jacobsen listesak-folkene en høy gang[1561]:

> *«Til å ta seg av samtidens jordskjelv ble en ny generasjon statsvitere engasjert. Det dreide seg om E-stabens nye og velutdannede elite, en ungdommelig sikkerhetspolitisk hjernetrust. Det var folk som Turid Sand, som siden ble avdelingsdirektør i Miljøverndepartementet, Per Morten Vigtel, som ble direktør i Norges Rederiforbund, Jan Berggraf, som ble direktør i Oslo Handelsstands Felleskontor, Finn Landsverk, som ble avdelingsdirektør i Forsvarsdepartementet, Jon Barkenæs, Rolf Baltzersen og Finn Havrevold. En annen var kaptein Anders Hellebust....»*

Hvor i Statskalenderen finner man denne oversikten? Under E-tjenesten oppgis bare de to-tre øverste offiserene.

Jacobsen fortsetter med en detaljert beskrivelse av denne analysegruppens arbeidsoppgaver og nøyaktig oppgavefordeling i forhold til Trond Johansens ansvarsområde. Dette er noe Jacobsen kan godt. Han har sikkert også fått vite om bakgrunnen for og konsekvensene av etableringen av Norsk Utenrikspolitisk institutt (NUPI) som arbeidet med omtrent samme oppgaver som denne gruppen (se kap. 24.10), men det fortelles det ikke noe om.

Et annet sted forteller Jacobsen detaljert om en middag i 1958 hjemme hos daværende E-sjef Lars Robsahm **Heyerdahl** med russisk gjest[1562]:

> *«...den sovjetiske marinekapteinen Jevgenij Ivanov, som få år senere skapte seg et verdensnavn. Fra Oslo var han blitt forflyttet til London, hvor han opptrådte som Christine Keelers elsker, affæren som felte den britiske krigsminister Lord Profumo. Med sin speedbåt 'Elma' og flotte enebolig på Bygdøy var Ivanov en kjent selskapsløve i militære og diplomatiske sirkler i Oslo. En av dem han forsøkte seg på var daværende major Lars Robsahm Heyerdahl, sjef for etterretningsstaben i Evangs E-stab.*
>
> *Da Heyerdahl og kona ble invitert hjem til Ivanov - forhåndsgodkjent av Evang - forsøkte russeren å drikke sin etterretningskollega under bordet med stadige skåler i vodka. Men Heyderdahl hadde tjenestegjort i London etter krigen og vært en av Eisenhowers aadjutanter i SHAPE i Paris. Han mestrets diplomatiets drikkevaner og tålte*

[1560] Side 12 f
[1561] Side 20 f
[1562] Side57

et glass eller to. Det han ikke likte, var Ivanovs plumpe atferd. Han besluttte å ta hevn og ba kona skaffe sild og salte godt. Selv dro han på Polet og kjøpte tre flasker akevitt. Ivanovs gjenvisitt i det heyerdahlske hjem ble en heidundrende affære. Til slutt måtte den sovjetiske marinekaptein bæres hjem.

Heyerdahls kommentar var tørr:

- Han plaget meg aldri mer.»

Dette har Heyderdahl ifølge fotnote fortalt Jacobsen i intervju 18. juni i år. Kan hvem som helst nå intervjue tidligere E-sjefer om ymse diplomatiske begivenheter i fortiden, når de fleste ellers beinhardt forsvarer sin taushetsplikt selv overfor offentlige granskningskommisjoner?

Et annet referat fra E-tjenestens selskapsliv var fra Trond Johansens besøk i Washington i forbindelse med Lygren-saken:

> *«Møtet ble en eiendommelig seanse. Det ble servert Budweiser. Foran seg hadde Angleton en attachékoffert som han hele tiden stirret ned i. Det hele var temmelig hemmelighetsfullt. Det var ting i kofferten som nordmennene åpenbart ikke skulle få se. Til slutt ble Johansen lei. Han slo i bordet, forlangte skikkelig europeisk øl og spurte etter nærmeste butikk. Det var et trekk som vakte Angletons interesse. Offiserer som kjøpte øl hadde han ikke møtt før.*
>
> *Etterhvert ble stemningen lettere. Et bedre måltid på den fasjonable restaurant Rive Gauche til astronomisk pris smeltet isen. Under avslutningen på en kinesisk restaurant samme natt imponerte Angleton med å sende rundt lapper med kinesiske skrifttegn.»*

To hyggelige historier som viser hvor flinke E-tjenestens folk er til å turnere diplomatiet med menneskelige finesser. Det er mange slike. Men vi får vite mye mer om E-tjenestens menneskelighet, f. eks. om familiære forhold, om hvordan Ingeborg Lygren ble tatt vare på og vist omsorg av sine E-kolleger i alle faser osv. Hele Lygren-saken og den etterfølgende Haavik-saken røper også en enorm tilgang på intern E-informasjon. Men det blir aldri slik i beskrivelsen av andre miljøer, og slett ikke POT. Nær sagt alle andre aktører beskrives kaldt og overflatisk, de fleste som skurker, uten at det avsløres et snev av innsikt i hvordan disse følte og tenkte, deres familiære forhold, deres sosiale begivenheter etc etc.

Slik har det vært med det meste av Jacobsens forfatterskap. Den store sannhetssøkende journalist med sitt brede kildetilfang har klart å åpne lokket for de mest detaljerte intimiteter hos den «ultrahemmelige» E-tjenesten, men kommer aldri innenfor skinnet på andre miljøer.

25.11.7 Tronds talerør

En slik ensidig journalistisk innsats mot ett delmiljø innenfor et fagområde man pretenderer å dekke fullstendig svekker i seg selv verdien av konklusjonene og helhetsbildet, men er likevel ikke nødvendigvis kritikkverdig. Det forhold at alt som presenteres er i den rosenrøde fullkommenhetens skjær, bringer likevel allerede tankene inn på at kommunikasjonen mellom kilde og journalist kanskje ikke bygger på journalistens premisser. Naturligvis *kan det tenkes* at alt bare er vakkert og harmonisk rundt Trond Johansen (altså unntatt brønnpisserne), men er det helt virkelig?

I «Mistenksomhetens pris» har Jacobsen konstruert sin nye teori som skal katalogisere all mistanke og kritikk mot E-tjenesten som «brønnpissing og giftstrømmer» fra ymse «konservative» hold. Dette bruker han til å avvise at det har vært noe misbruk av tjenesten fra Aps side eller andre kritikkverdige forhold mellom de to. Men vanligvis er det å ha en alternativ teori bare én del av en slik utredningsoppgave. Skal man stå til troende, må man også gjennomgå de forhold som finnes og som peker i annen retning, og i tilfelle tilbakevise disse. Videre må man i sin indre-journalistikk fra det prøvede miljø også finne frem til forhold og momenter som støtter andre enn sine egne hypoteser, og analysere disse. Ellers blir hypotesen aldri skikkelig prøvet.

På slike punkter er Jacobsen temmelig blank. De forhold som måtte tilsi at Ap *faktisk* måtte ha et ukorrekt forhold til E-tjenesten etc. har Jacobsen stort sett sett bort fra.

Vi skal bare kort gjennomgå forhold som er delvis offentlige, eller som Jacobsen med sitt solide innsyn i E-tjenesten burde ha oppdaget selv, for å gi sine lesere et komplett grunnlag for egne vurderinger:

- *E-tjenestens forhold til Iver **Frigaards** avdeling i POT, som Jacobsen vet at vi betrakter som en egen kommandolinje i «den fjerde tjeneste» og at vi kan underbygge det (se kap 13), er ikke nevnt. Frigaard er ikke nevnt i det hele tatt!*

- *E-tjenestens 50 år lange* ***tvillingforhold til Mossad*** *omtales ikke i det hele tatt! - heller ikke Trond Johansens personlige engasjement.*

- *Forsøkene på å kaste politimester Willy* ***Haugli*** *og overvåkingssjef Jostein* ***Erstad*** *(se kap. 21.12) er ikke nevnt.*

- *Møbelhandler Arvid* ***Engen*** *(se kap. 21.12), en åpenbar renegat fra E-tjenesten med spesiell fraksjonering i Ap som oppgave, er ikke nevnt*

- *Trond Johansens rolle i Koordineringsutvalget for EOS-tjeneste er såvidt nevnt i en forbifart*

- *En rekke personer som må ha spilt en meget viktig rolle i Trond Johansens kontaktnett, som Georg Kristiansen, Fredrik Ramm, Erik Himle og Tormod Hermansen er ikke med i boken*

- *NUPI som kunde av og instrument for E-tjenesten (se kap. 24.10) er ikke nevnt, som sagt selv om det tilsvarende E-kontoret er beskrevet i detalj*

- *Det såkalte Karstad-utvalget (se kap 24.14) som skulle ordne opp med E-tjenestens 3400 hel- og deltidsansatte, hvorav mer enn 2000 uhjemlede, er ikke nevnt, heller ikke at det nettopp var Trond som disponerte det ytre apparat (tvert imot beskrives Tronds avdeling som en liten avdeling med noen titalls ansatte (det er bare administrasjonen), og E-tjenesten skal på det høyeste ha hatt 2000 ansatte)*

- *CC's påpekning av at E-tjenesten er i stand til å styre justisvesenet (se kap 21.10) er ikke nevnt*

- *Lillehammer-saken eller det sentrale spørsmål om Mike Hararis identitet etc er ikke nevnt en eneste gang selv om Trond Johansens og E-tjenestens rolle i denne idag er nærmest etablert (se kap. 25.19.), og det samme er Gro-Regjeringens heftige dekkaksjoner (se kap 25.18)*

- *Jacobsen har ikke oppdaget et eneste av E-tjenestens mange dekkfirmaer, til tross for at han kjenner til Tronds opplæringsperiode hos Gehlen og må ha lest Gehlens memoarer med John Sanness' forord, der dekkfirmaer fremheves som en viktig del av etterretningen (se kap. 24.7.12). Vi har avslørt flere dekkfirma, spesielt Norasonde, (se kap 24.6) uten Jacobsens gode kilder*

- *Johansens og E-tjenestens forhold til svenske «SAPO», herunder svenske IB/krigs-IB/StayBehind er ikke nevnt til tross for at dette er omtalt i litteraturen flere steder, herunder Tronds bryske opptreden overfor Ronald Bye for å ha denne kontakten for seg selv (se kap. 24.3.3.6.)*

- *Parallellen mellom «SÄPO» og det påfallende like norske opplegget er ikke drøftet*

- *Den såkalte ALFA-organisasjonen i E-tjenestens ytterkant, senere identifisert av Ronald Bye som en rekke halvprivate grupper med kjerne i Kjettingmannens operative organisasjon, er ikke nevnt (se kap24.5.), og heller ikke den svenske general Stig Synnergrens rolle i forhold til Norge og hans kommentarer i svensk presse (se kap. 24.3.2.7.) har Jacobsen funnet frem til*

- *Nygaard Haug-utvalget er ikke drøftet i sammenheng med kritikken av utvalget som åpenbart hvitvaskingsorgan og dekkorgan (se kap 17)*

- *Ingen eksempler på at Ap-folk har henvendt seg til E-tjenesten for å få ulovlig hjelp er funnet av Jacobsen med sin voldsomme detaljkunnskap - men vi som lever og skriver under full overvåking har ihvertfall klart å bevise ett (se kap.25.12)*

Det morsomme er imidlertid at Jacobsen er kommet i skade for å omtale det siste punktet generelt, men uforvarende, som eksempel på Johansens åpenhet[1563]:

> *«Før vi la ut på en reise til Øst-Europa for en tid tilbake, ringte for eksempel en Ap-redaktør jeg kjenner til Johansen og ga ham beskjed om hvor vi skulle. Jeg spurte ham hvorfor han ringte. Han svarte; - Jeg vet ikke. Det er bare slik vi pleier å gjøre det.*
>
> *Det er ingen grunn til å legge for stor vekt på episoden som ikke kan utlegges som misbruk av en stilling i de hemmelige tjenester. Men episoden indikerer et fenomen: Johansen ble av mange betraktet som en institusjon, en slags høyere sosialdemokratisk høringsinstans, som man kunne henvende seg til for råd og hjelp.»*

E-tjenestens mektigste mann som råd- og hjelpesentral for Ap-folk? Og som meldestasjon for østlige besøk slik at Johansens hemmelige nett kunne passe på at de ikke kom i trøbbel? Er denne tjenesten åpen også for andre partier? Hvordan kan Jacobsen ta så lett på dette temaet, hvis han arbeider normalt etterforskende journalistisk?

Men *normal* journalistikk er nettopp det han ikke driver. Fakta forvrenges og undertrykkes for å passe inn i en bestemt teori. Nye under-teorier uten fnugg av fakta-base konstrueres opp med samme formål. Nesten ikke et eneste kjent moment som taler mot Jacobsens teori drøftes, og hans fantastiske kilder i E-tjenesten kommer heller ikke opp med ett eneste slikt moment.

Dette kaller vi en *klart selektiv informasjonsstrøm* fra Trond Johansen og E-tjenestens indre. En virksomhet som for andre er topp-hemmelig og utilgjengelig åpnes for Jacobsen, *men bare de deler som man ønsker skal vises frem.* I tillegg kommer rosemalingen av Trond og E-tjenesten, og en endeløs rekke av skjellsord og diskreditering av Hoem, Ekeland, CC, Bryhn, Haarstad, Erstad, Norvik, Willoch etc.

Denne boken kunne ikke vært skrevet hvis CC eller Haarstad hadde levet. Men Jostein Erstad er absolutt i live, og må stille på banen straks.

Hva er Jacobsen når han lar seg bruke til å kolportere en strøm av selektiv og ofte forvridd informasjon, en skjønnmaling av noen og en grov utskjelling av andre? Nyansert, analytisk og innsiktsfull? Vi tror vi skal søke etter andre uttrykk. Jacobsen har selv kalt CC for *talerør* for den «konservative falanks som arbeidet for å gjøre de hemmelige tjenestene til et redskap i den politiske kampen mot alt som smakte av sosialisme». Da kan det ikke være injurierende av oss å kalle Jacobsen for *talerør* for Trond Johansen og deler av E-tjenesten og disses behov for å hvitvaske og kamuflere bruken av dem *som et redskap for Ap i den politiske kampen.*

Og hva er da de andre «tjenestedødarne» - Stanghelle, Sjue og Versto? Som må ha lest boken og ikke oppdaget noe av det vi har oppdaget, eller funnet det i skjønneste orden? Som geniutroper Jacobsen til Norges største ekspert og boken til en troverdig, seriøs, balansert, historisk sammenfattende og en masse annet som den aldeles ikke er? Og hvorfor blir to av dem så overveldet av denne elendige prestasjonen at de sporenstreks slår trill rundt og tar over seg selv bøttevis med selvkritikk? Hva er dere for slags nikkedukker, Stanghelle og Sjue?

For den som har fulgt med i denne boken fra begynnelsen ser man nå et helt annet scenebilde: En vakker og velregissert kinesisk ballett med fire dansere, som spenner over en rekke akter, noen dramatiske, noen tragiske, med kjærlighetsscener og sverdscener, med solodans, pardans og firkantdans, alt under skiftende scenebilder i et forrykende tempo, så publikum mister oversikten over hvem som er hvem, til de på det siste crescendo plutselig står på rad, fire identiske krigere i rosenrøde gevanter med Trond Johansens ansikt stigende opp i bakgrunnen som den lyserøde sosialdemokratiske morgensol.

Vi skal ikke legge oss opp i hvordan koreografien er ordnet. Men det er ingen tvil om at her er brukt offentlige ressurser og statsansatt psykologisk kompetanse til å bringe til torvs en type særdeles selektiv og forvridd informasjon egnet til å desinformere og forvirre almenheten og Stortinget, og som ledd i dette at andre offentlige organer og ansatte og ikke minst medlemmer av Stortinget og tidligere statsministre er blitt æreskjelt på det groveste.

Det er det nok ikke hjemmel for i Stortingets bevilgningsreglement eller Grunnloven.

25.11.8 Sann reklame?

Vi siterer fra Aschehougs reklame for Jacobsens siste bok[1564]:

1563 Side 227
1564 Bl a VG 9. november 1995

«En avslørende dokumentar om de hemmelige tjenesters historie i Norge. Her blir dette kompliserte og konfliktfylte stoffet gjort levende og begripelig - og uhyre spennende. Spioneksperten og thrillermesteren har pånv levert en journalistisk bragd.»

Loven om sann reklame gjelder visstnok ikke forlagsbransjen.

25.12 Gros etterretningssjef - Alf Roar Berg

Alf Roar **Berg**[1565] er født i 1933 i Skoger ved Drammen (sønn av næringsdrivende og kaptein Alf Sebjørn **Berg** og Olga Sofie **Pedersen**), gift 1985 med bankfunksjonær Josephine J. Phares **Jensen**. Han tok Luftvernartilleriets befalsskole i 1954, Krigsskolen i 1957, Luftforsvarets stabsskole i 1969 og NATO Defence College i 1980.

Berg hadde forskjellige stillinger ved tropp og stab 1957-65, ble sjef for NIKE-batteri 1966-67, FN-observatør i Midtøsten 1967-68, skolegruppesjef Luftforsvarets skoler, Stavern 1969-71, sjef Luftvernbataljon Ørland 1975-77, innbeordret offiser Forsvarsdepartementet 1977-82, avdelingssjef E-staben 1982-84, underdirektør Forsvarsdepartementet 1984-86, seksjonssjef E-staben 1986-88 og sjef for E-staben 1988-93.

Han ble løytnant i 1957, kaptein i 1961, major i 1970 og oberstløytnant i 1976. Frem til da syntes Bergs karrière å være helt normal i forhold til de opprykksregler som gjaldt den gang.

Luftvernartilleriet - som Berg tilhører - har alltid vært en del av Luftforsvaret som av faglige årsaker har hatt et nært samarbeide med E-staben.

I perioden 1977-82 tjenestegjorde Berg i Forsvarsdepartementet. Dette omfattet perioden med alle problemene for Ap og statsråd Rolf **Hansen** i forhold til en lang rekke etterretnings- og overvåkingssaker (se hele listen i kap 8.13!), som toppet seg samtidig. Haakon **Lies** «sersjant»[1566], John «Suk» **Sundhagen** (se kap 24.7.6), var da konsulent og siden (1978) byråsjef i Forsvarsdepartementet. Han løp daglig opp til forsvarsminister Rolf Hansen som «meldingsbud».

I 1982-84 var oberstløytnant Berg innbeordret til E-staben som avdelingssjef for Hær/Sjø/Luft og innsamling, bearbeiding, analyse, vurdering og rapportering - dvs den avdelingen i E-staben som samarbeider tettest med nettopp seksjonssjef i seksjon D, Trond **Johansen**, sjef for innhenting/humint og liason til alle utenlandske tjenester.

I denne toårsperioden la Berg sannsynligvis grunnen for det som på et senere tidspunkt skulle bli nærmest et kometopprykk.

Oblt Berg ble i 1984 og frem til Willoch-regjeringens fall innbeordret til Forsvarsdepartementet som underdirektør ved avdeling II (personell- og organisasjonsavdelingen). Ekspedisjonssjef og sjef avd II var Per Egil **Saastad**. Underdirektør Berg var således hans nestkommanderende. Avdelingen har fire kontorer: 1) Personellkontoret, 2) Organisasjonskontoret, 3) Utdannings- og øvingskontoret og 4) Kontoret for soldatsaker.

1. kontor ble bestyrt av byråsjef og rittmester Arne **Tovsrud** (Tronds mann med bakgrunn fra Forsvarsstaben!), og 4. kontor av Sundhagen.

I de siste 18 månedene av Willoch-regjeringen (1984-86) var også Osmund **Faremo** innleid (under Berg) som konsulent for å bistå 1. kontor (Tovsrud) med diverse spørsmål vedrørende pensjonsordningene/betingelser/lønn etc for krigsinvalidene. Berg, Faremo og Tovsrud (samt Sundhagen) hadde således et nært samarbeid i denne tiden - og Berg hadde selvsagt funksjoner tilsvarende sin jobb i 1982-84 også mens han i denne perioden satt i Forsvarsdepartementet under Willoch-regjeringen!

Koalisjonen under Willoch falt i mai 1986. En interessant observasjon er at Berg da gikk på 10. året som oberstløytnant og etter all sannsynlighet hvert år de foregående 4-5 årene var funnet for lett av opprykksrådene for opprykk til oberst II. Ti år som oberstløytnant betydde i 1986 at toget nærmest var gått, og det en gang for alle - dvs at Berg da bortimot befant seg i kategorien «forbigått oberstløytnant».

Ap og Trond hadde samtidig et enormt press på seg for å få begravd/kremert deler av apparatet «ute i det blå», og det var da uhyre viktig å ha solide Ap-folk, lojale til Trond, i E-stabens nøkkelstillinger.

I tidsrommet mai 1986 til sommeren 1988 (ca to år) rykket den praktisk talt forbigåtte oberstløytnant og underdirektør Berg opp til oberst II, oberst I og generalmajor og sjef for E-staben! Tre opprykk på ca. to år for en forbigått oberstløytnant er sannsynligvis unik i NATO-sammenheng på denne tiden.

[1565] De fleste personopplysninger fra «Hvem er Hvem 1994»

[1566] John Sundhagen, Frank Andersen, Bjørn Bergh og Inge Scheflo beskrives alle som restene av Haakon Lies sersjantkorps på Youngstorget i begynnelsen av 70-årene i Ronald Bye: «Sersjanten». Gyldendal 1987. Side 97.

Bergs opprykk drar også med seg andre helt spesielle opprykk internt i E-staben. Sjef for Stay Behind (1982-88), oblt Roar Jens **Haugen**, som ble utnevnt til oberstløytnant i 1986, rykket opp til oberst og nestkommanderende i E-staben i 1988 etter to år som oberstløytnant - dvs mange år før alt normalt opprykk!

Sjef Lindus (politisk og annen ulovlig overvåking), major Finn **Horvei** (kjent fra IRA/Espen **Lie**-saken, se kap 24.3.2.1.2), overtok i 1988 etter Haugen som sjef Stay Behind.

Det er tydelig at Trond/Ap på dette tidspunkt ikke ønsket noen utenforstående inn i Stay Behind eller E-stabens ledelse. Da setter man om nødvendig alle opprykksregler til side. Det kunne man gjøre med Johan Jørgen **Holst** som statsråd og Arne **Karstad** som statssekretær.

Både virksomheten i Stay Behind/Spilhaug-apparatet og det forestående Karstad-utvalget nødvendiggjorde etter vår mening disse ekstraordinære disposisjoner for Ap og Trond.

Kombinasjonen Trond, Osmund Faremo, Sundhagen, Gro og Holst sørget for Alf Roar Bergs kometopprykk. Dette kommer Faremo tilbake til i et hyggelig brev som neste kapitel handler om.

25.12.1 «Kjære venn»

Arbeiderpartiets omfattende bruk av de hemmelige tjenester - og omvendt - har vært et kjent tema i mange år. Det er vel etablert at Etterretningstjenesten fra 50-tallet og ihvertfall ut 70-tallet finansierte overvåkningspersonell («faglige sekretærer») ansatt i Arbeiderpartiet, LO og fagforbundene, og at det i den samme perioden var et nært samarbeid mellom Aps egen overvåkingstjeneste og POT, koordinert av politiavdelingssjef Erik **Næss** i POT, om ulike «utrygge» elementer som skulle holdes utenfor verv og innflytelse i Ap og LO, avlytting av Folkets Hus etc.

Vi har tidligere gjennomgått hvordan Ap i sin tid klarte å få inn sine folk i nøkkelstillinger i E-tjenesten, og hvor sentral Trond **Johansen** var i E-staben i 50 år og innenfor Ap i mange tiår. Han var under Bratteli/Nordli-regjeringene på 70-tallet sogar på tale som statssekretær både ved Statsministerens kontor og i Forsvarsdepartementet, men man valgte til slutt å fortsette å holde ham bak gardinene.

Vi har i denne boken påvist hvordan E-tjenesten har vært blandet inn i vår sak på en rekke måter, og hvordan det er særlig lett å se at tildekkingen av vår sak har krevet koordinering og aktive beslutninger helt på statsministerplan.

CC har vært svært bekymret for «samrøret» og kommet tilbake til temaet mange ganger i sine bøker. Inntil dette har det imidlertid manglet *enkle, håndfaste bevis* på «samrøret» mellom E-tjenesten og Ap utover i utnevnelsespolitikken og tilfellet Trond Johansen. Årsaken er naturligvis at systemet er innkjørt i sikkerhetsregler: Skriftlige eller fysiske bevis *skal ikke finnes*. «Noen av oss har snakket sammen», helst personlig, om nødvendig pr telefon. Ymse kafébesøk i Vika-området har nok løst mange problemer i årenes løp.

Etter at vår sak ble medieeksponert, har det strømmet på med alle slags henvendelser - som redegjort for flere ganger tidligere. Mye av dette har vært omfattende skriftlig materiale. Vi har bare rukket å lete gjennom deler av dette. Men her er det muligheter for storfangst. Vi har gjort flere allerede. Bl a det første *enkle, håndfaste bevis* på «samrøre».

I januar 1991 skrev fhv stortingsrepresentant Osmund **Faremo** brev til generalmajor Alf Roar **Berg**, som nå hadde vært sjef for Etterretningsstaben siden 1988. (Berg kom inn tilbake til E-staben som seksjonssjef, foran, etter Willochs fall i 1986. Han hadde da vært oberstløytnant og underdirektør i Forsvarsdepartementet fra 1984.)

Idag er Osmund Faremo's *datter*, justisminister og sjef for POT, Grete **Faremo**, adskillig mer omtalt enn faren. Særlig de som har lest seg så langt som dette i denne boken vil være vel kjent med hva vi mener om hennes forhold til «den fjerde tjeneste».

Familien er fra bondemiljø i Setesdal.

Osmund **Faremo** er født 1921 i Valle i Setesdal (sønn av gårdbruker og urmaker Ånund **Faremo** og Gro **Rysstad**), og ble i 1947 gift med Tora **Aamlid**. Han tok befalsskole 1938-40 og var trafikkelev NSB 1941-43. Han hadde således startet sin befalsutdannelse ved krigsutbruddet i 1940, og ble en av de aller yngste blant de sentrale Milorg-menn fra begynnelsen. Han gjorde sitt land enorme tjenester før han ble arrestert og dømt til døden i 1943. Han overlevet likevel frem til 1945 som NN-fange i diverse fangeleire i Tyskland og Østerrike, bl a de fryktede leirene *Natzweiler og Dachau*. I denne tiden ble han torturert på det groveste[1567]. Han ble reddet av «de hvite bussene» våren 1945 og ble så sersjant i polititroppene. Han var telegrafist 1945-59, ekspeditør 1959-64 og turist- og tiltakssjef for Aust-Agder 1964-69.

Han var vararepresentant for Ap i Aust-Agder på Stortinget 1958-65 og fast representant i perioden 1965-85. Før det hadde han hatt et utall kommunale verv og siden en ytterligere mengde rikspolitisk utnevnte verv.

[1567] Personalia fra bl a «Hvem er hvem 1994» og stortingshåndboken.

Blant disse var at han var medlem av Postrådet i 6 år. Vi minner også om at han etter krigen arbeidet i 20 år i NSB som telegrafist og ekspeditør, og om den viktighet som post, telegraf og NSB ble tillagt i etterkrigsårene i beredskapssammenheng. Det er all grunn til å tro at Faremo allerede i disse årene har gjort en verdifull jobb for rikets sikkerhet på disse sektorene.

På Stortinget var han kjent som en rund og blid kollega, til tider noe mer egenrådig enn partiledelsen satte pris på, men aldri slik at det kunne reises en skygge av tvil om hans lojalitet til partiet. Forsvars- og sikkerhetspolitikken var blant hans hjertebarn. Han var noen år medlem av Aps landsstyre og visepresident i den norske gruppe av den Interparlamentariske Union.

Faremo hadde således alle de kvalifikasjonene som i etterkrigsårene ble tillagt vekt i partiet ifb med oppbygningen av Forsvaret og de hemmelige tjenestene.

Da han sluttet etter 20 år på Stortinget hadde han bak seg ca 40 års politisk virksomhet i Arbeiderpartiet, lokalt, regionalt og sentralt, og fikk da konsulentoppdrag i Forsvaret, trolig for å skjøte på yrkesfasen de få gjenværende årene frem til Stortingets pensjonskasse kunne overta (se foran).

Ut fra Faremos bakgrunn er det ikke noen stor overraskelse at det nettopp er fra Faremo det dukker opp et avslørende brev. Vi er overbevist om at Faremo aldri hadde en skygge av følelse av at han var med på noe galt. Han har i all sin tid vært del av den kultur som ble skapt under krigen og tilpasset forholdene under oppbyggings-Norge: Opptatt av handling og fremgang, lite interessert i teori, ideologi og formaliteter. Regjeringsmakt var til for å brukes, til de oppgaver som til enhver tid sto på dagsorden. Så fikk man rydde veier til det, om nødvendig tvers igjennom noen sperringer som bare var der for andre.

Det var nok nettopp denne bramfrie holdning, kombinert med stor avstand fra Byglandsfjord til Huseby, som gjorde at Faremo rett og slett satte sitt ark i skrivemaskinen og begynte sitt brev til E-sjef Alf Roar Berg slik:

> *«Kjære gode venn!*
> *Takk for sist - og om alt for seint: Ein hjarteleg gratulasjon med det viktige og høge verv du har fått!»*

I brevet - som er vedlagt som vedlegg 14 - ba Faremo om hjelp for en venn, Tor **Thomassen**. Thomassen var i 1981 valgsekretær for Arbeiderpartiet i Kristiansand og fra 1982 medlem av Aps sentrale skatteutvalg og det sentrale datautvalget[1568]. Det var således ett sentralt Ap-medlem som ba et annet sentralt Ap-medlem om hjelp fra den sistes «gode venn» i E-staben (se kap 20.6.1.4).

Da brevet ble skrevet hadde statsminister Gro Harlem **Brundtland** nettopp overtatt etter Jan P. **Syse**. Overvåkningspolitiet var fremdeles ledet av Svein **Urdal**, oppnevnt i august 1990 av Syse-regjeringen. (Han skulle ikke bli lenge i sin stilling - det sørget «den fjerde tjeneste» for!)

I brevet ba Faremo om at det måtte iverksettes en egen etterretningsaksjon i *Polen* for å få konstatert om en navngitt russer bosatt i Polen representerte KGB samt om skjebnen til russerens datter. Faremos venn, som hadde bedt om dette, trengte denne assistansen i forbindelse med at han hadde drevet et firma i Polen sammen med en annen Ap-topp, altså et *rent privat formål.*

Brevet *finnes også som vedlegg til en klage til Kontrollutvalget for Overvåknings- og Sikkerhetstjenesten* datert 13. mai 1994. Vi minner om at *Kontrollutvalget* skal oversende mulige kritikkverdige saker de kommer over til *justisministeren* hvis disse gjelder E-tjenesten. *Gjorde det det*? I så fall sørget vel *justisministeren* for å sende det til *Nygaard Haug-utvalget*, som nettopp hadde som oppgave bl a å undersøke «ureglementerte forhold mellom Etterretningsstaben og utenforstående miljøer» (fra mandatet)[1569]. *Gjorde hun det, hun som så mange ganger har forlangt alle kort på bordet?* Eller sendte hun det til historikerutvalget, under ledelse av Trond **Bergh** i Arbeiderbevegelsens Arkiv, der hans sjef Børre **Pettersen** har Trond Johansens datter (Kjersti **Børsum**) som sekretær - slik fru Faremo gjorde i en annen sak? Og hva gjorde i så fall Nygaard Haug - eller historikerne?

Nå hadde heldigvis Nygaard Haug-utvalget en sjanse *til selv å finne ut av dette*, for utvalget har jo avhørt brevets adressat, E-sjef Alf Roar Berg selv, og *han* hadde selvsagt plikt til å fortelle det han visste om alle slags «ureglementerte forhold mellom Etterretningsstaben og utenforstående miljøer» slik både hans egen minister og justisministeren hadde sagt han skulle («alle kortene på bordet!»). Men vi har fingransket Nygaard Haug-utvalgets innstilling, og kan ikke finne noe om brevet der. Derfor gjengir vi hele brevet her i boken som vedlegg.

Det er bare to muligheter. Enten har Berg holdt sin kunnskap om brevet tilbake, eller så er det undertrykt av Nygaard Haug. Begge deler er fullt mulig. Men hvis Berg først hadde lagt «kortene på bordet», ville han vel også

1568 Dette har den hjelpetrengende vennen opplyst direkte i brev til oss.

1569 Vi minner om følgende del av mandatet: «Utvalget skal, om det måtte komme over forhold, eller bli forelagt påstander som tilsier det, også undersøke og rapportere om det har vært ureglementerte forhold mellom Etterretningsstaben og utenforstående miljøer.»

vært hederlig nok til å slå alarm hvis de var blitt borte i Nygaard Haugs ermer. Derfor har vi som hovedhypotese at han aldri sa noe selv. Og det er helt opplagt i strid med den ordre han fått fra sine overordnede, ihvertfall de som Regjeringen har fortalt Stortinget og almenheten den har utstedt: Alle kort på bordet!. At brevet faller inn under Nygaard Haugs mandat er like opplagt.

Dette er svært alvorlig for en høyt rangerende embetsmann - en general - som vitner for en granskningskommisjon nedsatt av landets regjering etter press fra landets nasjonalforsamling. Og det er ikke hvilklen som helst general, men sjefen for landets *etterretningsstab.* Han har sogar vært selveste sjefen for den granskede etat og skulle ha anstrengt seg til det aller ytterste for å samarbeide. Isteden holder han tilbake vital informasjon og sender signaler til alle sine tidligere underordnede, herunder (ihvertfall formelt) Trond Johansen og hans betente seksjon. Det er all grunn til å tro at Stortinget vil se meget alvorlig på denne saken, som kommer på toppen av alt det andre man idag vet om Nygaard Haug-utvalget. Utvalgets eventuelle siste rest av troverdighet blir jo helt borte når man får vite at *selv den tidligere sjefen for den granskede tjeneste har holdt tilbake nettopp slike opplysninger som utvalget skulle ha funnet.*

*Vi minner om at dette beviset skulle ha nådd utvalget **også på en annen kanal:** Fra Kontrollutvalget v/ advokat Hans Stenberg-Nilsen via justisminister Grete Faremo.* Men det er ingen spor etter dette heller, hos Nygaard Haug. Hvem har undertrykket det - Stenberg-Nilsen eller Nygaard Haug?

Til tross for at hedersmannen Faremo selv sikkert ikke visste bedre (men Berg burde i aller høyeste grad gjort det), avslører jo brevet nettopp «samrøre-kulturen» som Faremo var oppvokst med og hadde praktisert i en menneskealder og derfor tok for gitt uten å spørre. Tjenestene var Aps eiendom og bruk av dem Aps prerogativ. Men en stortingsrepresentant *skulle ha visst* at adressaten for en henvendelse av denne karakter i rekkefølge er Overvåkingspolitiet lokalt (i dette tilfelle i Kristiansand), overvåkningspolitiet i Oslo, Justisdepartementet, evt. Forsvarsdepartementet og evt. Forsvarssjefen, ikke «kjære gode venn» rett til sjefen for E-staben. «Takk for sist», «kjære gode venn» og de «hjartelege gratulasjoner» tyder på at disse to kjenner hverandre svært så godt fra før. Det måtte vel ha vært på partikanaler, i tillegg til felles tjenestetid i Forsvarsdepartementet? (Vi minner om at de av Ap utnevnte E-sjefer godt vet hvem de er utnevnt av og hvorfor, jfr. bl. a. Ronald Byes «Niende etasje», sitert tidligere[1570], samt Faremos del av bakgrunnen for utnevnelsen av Berg, se foran!)

Nå ville ikke historien vært fullt så interessant dersom E-sjefen hadde sendt brevet til høyere myndighet for forholdsordre og tjenestemessig korrekt behandling; aller helst i retur til Faremo med litt voksenopplæring. Men det fremgår av andre dokumenter pluss tilleggsinformasjon at E-sjefen Berg ca. 10. februar 1991 (dvs ca en måned etter «kjære venn»-brevet) redegjorde for resultatene og bekreftet at E-staben hadde sendt ut en «tracing» (sporing) på hovedpersonen og at Faremos venn personlig ved besøk i den norske ambassaden i Warszawa 25. mai 1992 fikk bekreftet at man der *hadde* behandlet saken for E-staben.

Det Berg skulle ha gjort (dvs hvis han ikke «hadde visst hvorfor han var blitt E-sjef og hvem som hadde utnevnt ham») var selvsagt å sende brevet oppover til Forsvarssjefen samt statsråden og dessuten med kopi til POT. POT burde deretter (kanskje?) tatt saken og kontaktet Faremo, kanskje først med litt voksenopplæring.

Vi var klar over at dette var en meget varm potet, og det ville være interessant å vite om også Ap-nettet betraktet saken slik, dersom det indirekte ble kjent med at brevet var kommet i «gale» hender. Vi gjorde en journalist oppmerksom på saken. Han kontaktet E-sjef Berg og spurte hva han hadde gjort med brevet. Svaret var: Sendt det til POT uten noen videre tiltak. Berg ble redd!.

Men det Berg ikke visste, var at *vi allerede var klar over* at han forlengst hadde aksjonert som forespurt og at det ikke var noen vei ut. For hadde han virkelig sendt det til POT, ville jo POT sendt brevet til Justisdepartementet som senere ble ledet av datteren Grete Faremo. *Hun* ville selvsagt ikke sendt det tilbake til E-sjefen, men måtte, i likhet med det andre tilfellet kommentert foran, far eller ikke far, sendt det til hu' Agnes, som *nettopp* skulle granske uregelmessige kontakter mellom E-tjenesten og politiske partier. Det faktum at brevet *ikke* er nevnt av Nygaard Haug, beviser på nytt at Berg ikke har opptrådt korrekt og dessuten talt usant for å skjule det.

Berg hadde forøvrig allerede minst en gang tidligere tilbakeholdt denne informasjonen. Det var da han møtte flere ganger i Stortingets forsvarskomité våren 1993 sammen med Forsvarssjefen og Trond Johansen. Da var temperaturen høy og nettopp sammenblandingen mellom Ap og E-staben temaet, noe som selvsagt ble benektet.

Vi noterte oss videre at det etterretningsoppdrag herr Faremo ba om var «i første omgang». Hva har han bedt om i neste omgang? Kun en ekte granskning vil kunne vise det.

Saken viser at den gamle garde i Ap betrakter Etterretningstjenesten som en slags service-institusjon som utfører etterretningsoppdrag på deres private forespørsler/ønsker - og at tjenesten har funnet sin plass i dette systemet.

[1570] Ronald Bye: «Niende etasje.» Tiden 1993. Side 190.

Gadd vite hva slags service man hadde fått om man *ikke* tilhørte denne garde? Kunne f. eks. «Nei til EU» gitt E-tjenesten i oppdrag å fremskaffe interessante, hemmelige sakspapirer fra EU-kommisjonen? Kan firmaet Myntboden anmode E-tjenesten om å finne ut hvor i Russland man få kjøpt gamle russiske sølvmynter billig? Kan fru Hansen anmode E-tjenesten om å holde rede på hva hennes utro ektemann driver med på Copacabana? Eller kan fru stortingsrepresentant X få vite hvem som besøker ektemannen under møter i Nordisk Råd? *Det siste* vet nemlig herr Trond!

Osmund Faremos datter Grete overtok kort tid etter brevskrivningen statsrådjobben i Justisdepartementet. Dermed fikk hun kontroll med Overvåkingspolitiet, gjennom POT-sjefene Grøndahl og Østgaard (sistnevnte ble ansatt av Faremo). Det er interessant å se hvordan noen ganske få kan «snakke sammen» med familien Faremo og bestyre det meste av det hemmelige Norge. Enda mer interessant å se Grete Faremos mange uttalelser om at det må ryddes opp, f. eks. den gangen hun innrømmet «samrøre» på personellsiden mellom POT og FO/E, f. eks. da de «ansatte» trodde de var ansatt i POT, men var lønnet av Trond (se kap 17.2)? Men når en opprydning fører like lukt ned i privat familiekorrespondanse, er det kanskje lettere å forstå at hun med «opprydning» mente å la saken gå til en historikergruppe!

Vi gjentar at Faremo's anliggende gjaldt *private* formål. Thomassen hadde også mange andre *private* gjøremål som han også fikk god hjelp til på andre Ap-nett:

Det tilsynelatende «lille partimedlem» Tor Thomassen (han var likevel ikke mindre enn at han var medlem av Aps sentrale skattelovsutvalg og datautvalg) som hadde fått Faremo til å rekvirere en etterretningsoperasjon direkte fra sin «kjære venn», Alf Roar Berg, hadde i 1985 ikke hatt noen vanskeligheter med å få med seg sin venn og advokat, den kjente Ap-altmuligmannen Ingjald Ørbeck **Sørheim** på å være advokat for sitt eget firma Data Visual og dessuten til å iverksette etableringen av investeringsselskapet SørInvest A/S.

Etter eget utsagn var Thomassen initiativtaker til stiftelsen av SørInvest. Sørheim var koordinator for selskapets initiativgruppe[1571]. Det var også han som sto for korrespondansen med Finansdepartementet[1572]. Sammen hadde de to ingen vanskeligheter med å rekruttere Gro Harlem Brundtlands far, Gudmund **Harlem**, til styreformann!

Hva slags nytte Thomassen hadde av SørInvest, som det gikk meget ille med, vet vi ikke.

Fra 1993 ble Tor Thomassen brukt som provokatør for «den fjerde tjeneste» mot stortingsrepresentanter, Stortingets organer og granskningskommisjon, mot oss og andre. Hele historien om Thomassens virksomhet i skyggelandet mellom næringsdrift, Ap-politikk og etterretning står i kapitel 20.6.1.4.

En illustrasjon på de korte veier i A-klanen er at nettopp mens alle Thomassen-viderverdighetene sto på, i 1986, satt daværende oblt. og underdirektør Alf Roar Berg de siste 18 måneder av Willoch-regjeringen i Forsvarsdepartementet (under Sjaastad) nettopp sammen med daværende innleide konsulent Osmund Faremo. En annen er at i 1991, da Osmund Faremo skrev til Alf Roar Berg, satt Sørheims livslange venn Johan Jørgen **Holst** som Bergs sjef i Forsvarsdepartementet, og SørInvest-styreformann Gudmund Harlems datter Gro var statsminister..

Går det an å blande sammen E-tjenesten og Ap mer enn dette, med så mange prominente Ap-personer involvert? Dette skulle være en E- og A-lapskaus av sterkeste slaget!

25.12.2 Gros etterretningssjef i Forsvarskommisjonen

I 1991 var det møte i Forsvarskommisjonen under ledelse av Kåre Willoch, referert slik i «Vi som styrer Norge»[1573]:

> *«Tre gjester er tilstede. Det er sjefen for Forsvarets etterretningstjeneste, generalmajor Alf Roar Berg, hans NK, hvis navn og grad holdes nemmelig - og seksjonsleder Trond Johansen.*

1571 «Offentlig emisjon - aksjetegning SørInvest A/S under stiftelse.» Tilrettelagt av Sparebanken Sør i samarbeid med ABC-bank, Aksjonærservive. Tegningstid 18. -29. november 1985.

1572 Se f. eks. brev fra Finansdepartementet til initiativgruppen v/ Sørheim av 10. mai 1985.

1573 Viggo Johansen, Pål T Jørgensen og Finn Sjue: «Vi som styrer Norge». Aventura 1992. Side 248.

For medlemmene i Forsvarskommisjonen er det noe uklart i hvilken egenskap Johansen er med på møte. Seksjonssjefen holder seg da også litt i bakgrunnen. Mens E-sjefen og hans NK tar plass ved langbordet, sitter Trond Johansen for seg selv i den andre enden av rommet.

Men det viser seg snart at ikke bare plasseringen skiller de to militære offiserene fra den sivile seksjonssjefen. Først gir Berg og hans NK sine vurderinger av den internasjonale politiske situasjonen og den sikkerhetspolitiske situasjonen i våre nærområder. Når de har snakket ferdig, skrider den tredje gjesten til verket. Han går i rette med sine sjefer, han taler dem rett imot. Trond Johansen tegner sitt bilde av situasjonen. Et bilde som blottlegger åpne konflikter mellom seksjonssjefen og de to formelle sjefene., de som egentlig skal være sjefene i E-tjenesten.

Johansen og de to er uenige om mye, for eksempel om østlige ubåter har krenket norsk og nordisk territorium. - Det finnes ingen konkrete beviser for at fremmede ubåter har krenket nordisk territorium, hevder Trond Johansen. - Bortsett fra U-137 selvfølgelig, legger han til[1574]*.*

.....

Overfor medlemmene av kommisjonen står Trond Johansen frem som en liberaler, et etablert korrektiv til de militære karriéreoffiserene. Seksjonssjefen gir forsamlingen inntrykk av at han er Mannen Med Oversikten. Han tegner et langt mer moderat bilde av stormakten i øst og vårt forhold til den enn hans to sjefer gjør.

Innlegget virker overbevisende. Trond Johansens stil er ikke de store, bredt anlagte foredrag, men de innsiktsfulle og i etterhånd korrigerende bemerkninger. Etterpå sitter enkelte medlemmer av Forsvarskommisjonen tilbake med et klart inntrykk: Dette er mannen som styrer E-tjenesten. Andre medlemmer av kommisjonen sitter tilbake med et annet: Hva hadde egentlig Trond Johansen der å gjøre? Enig eller uenig i hans bilde, hva slags maktdemonstrasjon var de egentlig vitne til? Og de kunne godt tenkt videre: Hva vet vi egentlig om denne lukkede tjenesten? Hvem fører kontroll? Og hva slags kontroll er det når alt kommer til alt?»

Det var gode spørsmål. Et enda bedre spørsmål hadde vært: Hva er det E-tjenesten egentlig mener? Hvilken av de to virkeligheter som ble lagt frem for Forsvarskommisjonen står man på og anbefaler lagt til grunn? Hva slags sjef er det som hevder ett syn selv, og så for hyggens skyld lar en underordnet plukke dette i små biter etterpå? *Forsvarssjefen skal informere entydig!*

Det interessante er at den innsiktsfulle og kilderike Alf R Jacobsen allerede har besvart alle disse spørsmål, både de som reises i «Vi som styrer Norge» og de som vi stiller i forrige avsnitt[1575]:

«Hvis forfatterne hadde spurt generalmajor Berg, ville de ha fått svar på alle sine spørsmål. Det hele var avtalt spill, lagt opp på forhånd for å demonstrere for Forsvarskommisjonen at E-staben ikke var en stivnet og enøyd monolitt, men et forum for levende debatt...»

Siden Jacobsen vet hva Berg ville svart, må vi anta at han har spurt selv, og at dette er hva Berg faktisk har meddelt Jacobsen. Vi finner det ytterst oppsiktsvekkende. Etterretningssjefen på NATO's Nordflanke, Alf Roar Berg, la mao. opp til den reneste teaterforestilling for Forsvarskommisjonen; en forestilling som hadde til hensikt å gi Kommisjonen det han og Trond mente ville gi et godt bilde av *E-staben* - og fremfor alt å reklamere for Trond Johansen -, og som derved gir på båten å gi Kommisjonen - som skal ta avgjørende beslutninger om Rikets forsvar - *entydige og riktigst mulige informasjoner om truselbildet.* Det er et sjefsansvar å sammenfatte alle interne syn til én tilråding, ikke å sitte som ordstyrer for et tilfeldig studentersamfunn.

Men Jacobsens hensikt var å fremstille Johansen som en sikkerhetspolitisk *moderat* ekspert, i motsetning til «en sterkt konservativ falanks ... som mente at ekkoet av enhver delfin representerte en sovjetisk ubåt.» At Berg ved å fortelle dette til Jacobsen samtidig kommer i skade for å fortelle sannheten om seg selv, er bare en sidevirkning.

Medlemmene av den daværende forsvarskommisjonen leser nok nå Jacobsens bok med stor undring, når de fem år senere får opplyst at de var publikum for en ren teaterforestilling.

Det er *Gros etterretningssjef* som derved førte Forsvarskommisjonen bak lyset ved å lage en teaterforestilling som skulle tilfredsstille egne, byråkratiske behov og Tronds prestisjebehov, fremfor å oppfylle sin egen

---

[1574] U-137 var «Whisky on the Rocks»; ubåten som gikk på grunn utenfor Karlskrona.

[1575] Alf R Jacobsen: «Mistenksomhetens pris». Aschehoug 1995. Side 290.

sjefsoppgave. Men han hadde kanskje ikke noe valg, siden det var Trond som var teatersjef og ansatte skuespillerne.

Skuespill er forøvrig ikke noen uvanlig arbeidsform innen etterretning. Forestillingene bør dog ikke spilles for en norsk forsvarskommisjon.

25.12.3 Gros etterretningssjef i Stortinget

Vi har foran vært inne på at tidligere E-sjef Alf Roar **Berg** har avgitt forklaring for Nygaard Haug-utvalget, som nettopp skulle undersøke påstandene om sammenblanding mellom E-tjenesten og Ap, der han forklarte at det ikke var noe slikt, til tross for at *vi* kan fremlegge ihvertfall ett helt konkret bevis (brevet fra Osmund **Faremo**) på hvordan E-staben sto til disposisjon for Aps folk som en ren service-bedrift, herunder ved å iverksette etterretningsaksjoner i Øst-Europa for Ap-folkenes private forretningsbehov.

Vi vil her bare kort påpeke at den samme E-sjef Berg *også var flere ganger hos Stortingets forsvarskomité* i forbindelse med debatten om de hemmelige tjenester våren 1993. Ifølge opplysninger i media og fra annet hold benektet han da at det var noen sammenblanding eller misbruk mellom Ap og E-staben. Men han fremla ikke brevet fra Osmund Faremo eller redegjorde for hva han hadde gjort med det.

Saken er særdeles pikant fordi brevet med etterretningsoppdraget kom på partikanaler fra et lite partimedlem (Tor Thomassen) via et stort partimedlem til etterretningssjefen. Det spesielle var at det «store medlemmet» var justisministers Grete Faremos far, som nå nettopp sammen med statsministeren var i Stortingets søkelys denne våren da man endte opp med flere granskningskommisjoner, og at enda flere partimedlemmer var involvert i denne *private* saken (se kap. 25.12.1).

Hvor mange slike forespørsler får Berg pr år? Hvor mange får Trond selv? De fleste slike kommer nok på de vanlige «noen har snakket sammen»-kanaler. Vi tviler f. eks. på at Frydenlund, Stoltenberg og Holst som stadig drakk kaffe med Trond, brydde seg med å sende så mange brev. Men iblant blir det praktisk vanskelig (slik som fra Setesdalen) å unngå å sende rekvisisjonen skriftlig, for f. eks. en gammel rev som Faremo vet at man naturligvis ikke kan bruke telefonen til slike spesielle partioppdrag.

Hva gjorde så Alf Roar Berg med henvendelsen fra Faremo? Hvis han hadde ment at Faremo var på ville veier, ville han returnert henvendelsen med en enkel påskrift om at den var E-tjenesten uvedkommende og at Faremo burde henvendt seg til POT i Kristiansand, og da ville han med god samvittighet kunne fortalt komitéen om episoden. Han kunne forklart komitéen at det ikke var noen sammenblanding, men derimot endel forsøk på å få det til - som Berg selv satte stoppere for. Men dette kunne ikke Berg meddele komitéen. Hvorfor? Fordi det ikke var sant.

Når så Berg i 1994 hevder (se foran) at han sendte Faremos brev til POT (underlagt Grete Faremo, *brevskriverens datter*) uten selv å iverksette Ap-rekvisisjonen, står ikke dette til troende. Dessuten har vi flere ganger muntlig, og dessuten skriftlig fått meddelt at E-sjefen iverksatte det han ble bedt om i Polen for sin Ap-venn. Det fikk nemlig det «lille medlem» Tor Thomassen ikke bare opplyst fra den norske ambassaden i Warzhawa under besøk der, men også på forhånd direkte fra Osmund Faremo!. POT-oversendelsen er nok komponert i ettertid (våren 94), etter at Berg ble kontaktet av en journalist vedr brevet. Det begynte å brenne under føttene hans, for da hadde han vært både i forsvarskomitéen og hos Nygaard Haug - der han begge steder hadde undertrykket *hele eksistensen* av brevet. Derfor måtte man også alarmere «lille-medlemmet» Tor Thomassen som allerede for de hemmelige tjenestene var etablert som provokatør overfor Stortinget og Stortingets granskningskommsjon i debatten om de hemmelige tjenester og som hadde pøst inn dokumenter og opplysninger i den hensikt å forvirre og narre enkeltrepresentanter og kommisjonsmedlemmer, Thomassen måtte nå derfor bidra til å slukke den brannen som var underveis. Thomassen skrev således 12.8.94 til Stortingets Granskningskommisjon med gjenpart til Stortinget og oss at Alf Roar Berg allikevel ikke hadde effektuert oppdraget, men hadde oversendt det til POT, og at E-sjefen angivelig skulle ha gitt disse opplysningen til en VG-journalist 25.5.94[1576].

Politisk brannslukning og etterslukning i alle ender!

Vi understreker at embets- og tjenestemenn normalt møter i Stortinget ledsaget av en representant for den politiske ledelse (Regjeringen), oftest statsråden, eller ihvertfall møter etter oppdrag fra denne[1577]. Det innebærer at det de sier ligger under statsrådens og statsministerens politiske og parlamentariske ansvar. Her er det løyet for

---

[1576] Brev av 12. august 1994 fra Tor Thomassen til Stortingets granskningskommisjon for de hemmelige tjenester, oversendt oss og utvalgte stortingsrepresentanter

[1577] Dette kan muligens bli endret etter beslutningen om åpne høringer i Stortinget.

Stortinget ikke bare på et avgjørende punkt, men vedrørende det hele saken dreide seg om! - og det av den nasjonale etterretningssjef.

Det kan neppe finnes noe mer alvorlig enn løgn overfor Stortinget fra en etterretningssjef. Hva som skjer i en E-tjeneste er det helt umulig for Stortinget å kontrollere på annen måte. (Selv med egne granskningskommisjoner er det uhyre vanskelig, selv når granskerne er Riksadvokaten selv, og helt umulig når de nedsettes av Ap-regjeringen selv, jfr Nygaard Haug!) Derfor *må* etterretningssjefen snakke sant når han blir innkalt til Stortinget (og selvsagt granskningsorganene)!

Derfor kunne stortingsrepresentantene etter at Berg hadde sagt sitt ikke forestille seg annet enn at det måtte være riktig. Som følge av dette påpekte de derfor at ihvertfall Berg umulig kunne ha kontroll med hva Trond Johansen hadde holdt på med i flere tiår. Det visste nemlig bare Trond!

Når Trond - som vi har fått opplyst - briefer alle som skal til Lund-kommisjonen, har ihvertfall Berg fått ordre om hva han skulle si til Stortingets forsvarskomité. Men Bergs løgn er like fullt under statsministerens ansvar. Slik går det når Stortinget skal granske Ap og de hemmelige tjenestene med Ap sittende i regjeringskontorene.

25.12.4 Alf Roar Berg og Ramm/Setsaas-saken

Generalmajor Alf Roar Berg har vært personlig dypt involvert i vår sak. Det gjelder både overordnet ledelse og personlig engasjement i ulike operasjonelle løsninger. Trond Johansens kontorsjef, Terje **Buljo** (Tronds liason til Spilhaug-apparatet), valgte også mot normalt å engasjere seg personlig på en rekke sektorer innenfor vår sak. Da Buljos personlige engasjement av oss ble avslørt på en rekke sektorer, og sogar Forsvarssjefen, admiral Torolv **Rein**, var blitt varslet skriftlig om dette av oss (se kap 9), ble Buljo sporenstreks sendt til Roma for en nedkjølingsperiode ved NATO Defence College. Deretter, ved hjemkomst, ble han «overført» til ABB (Elektrisk Bureau), hvor han idag er kontorsjef, og derved «hvitvasket».

EB er ikke noe nytt arbeidssted for E-staben og familien Buljo. Da dobbeltagenten (i beste fall! - i verste fall den russiske spionen) Vasilij Fofanov etter en tid i E-stabens hjerte med Vilhelm Evangs velsignelse hadde oppholdt seg i Smestad leir, hvor ledelsen av bl a Stay Behind-appraratet befant seg, ble også han overført til EB for observasjon av E-staben. Der fant han seg godt til rette og ble til E-stabens tilfredsstillelse god venn med finnmarkingen Harry **Buljo**, som også var finskspråklig[1578].

Ledelsen av det ytre apparatet, herunder Spilhaug-organisasjonen, som har vært meget dypt involvert i vår sak, kan formelt kun ha vært underlagt enten Forsvarssjefen direkte eller E-sjefen, Alf Roar Berg. At Spilhaug-apparatet i praksis har vært ledet og dirigert av Trond Johansen som en del av hans Humint-apparat[1579] brukt mot norske borgere på norsk jord, er en annen sak. Vi minner om at man også i Sverige tidvis hadde IB-ledelsen direkte under Forsvarssjefen, i andre perioder direkte under E-sjefen.

Det skulle således være klart at Alf Roar Berg, som vi tidligere har pekt på for det første unnlot å fortelle om sitt forhold til rekvirenter i Ap vedr private Ap-etterretningsoperasjoner, men også har ført Stortinget fullstendig bak lyset om ihvertfall at Trond Johansen med underlagte ledd har deltatt i operasjonene mot oss og dessuten tilbakeholdt sitt personlige engasjement som bl a kommer til uttrykk i vår sak gjennom en del av E-stabens operasjonelle løsninger som peker direkte på personen Alf Roar Berg.

Endelig må dessuten Alf Roar Berg enten ha vært overordnet/kommandomessig foresatt eller på kommandolinjen fra Forsvarssjefen til Spilhaug-apparatet, som har vært dypt involvert i Ramm/Setsaas-saken. Vi kan ikke idag med sikkerhet si om Spilhaug-apparatet har vært underlagt Forsvarssjefen direkte. I så fall har også han personlig ført forsvarskomitéen bak lyset også vedr Spilhaug-apparatet. Forøvrig er Forsvarssjefen selvsagt overordnet og derfor selvsagt med ordinært sjefsansvar for alle slags operasjoner ved Alf Roar Berg eller andre i Forsvaret. Dette gjelder helt til topps, til statsminister Brundtland.

Slikt sjefsansvar er ikke noe man tar lett på. Vi kan ikke tenke oss at operasjoner som har foregått så lenge, vært så brede og ha omfattet så mange endog voldelige forhold som i vår sak, kan ha vært gjennomført uten at E-sjefen og Forsvarssjefen har sikret seg ryggdekning direkte fra statsministeren (vi minner om at statsministerens far i egenskap av sosialminister, forsvarsminister, leder for Statens Attføringsinstitutt og styreformann i Arbeidstilsynet var med på både å bygge opp og finansiere store og viktige Ap-deler av E-stabens ytre apparat/«IB-apparatet», herunder såvel Spilhaug-apparatet som Norasonde). Senest så snart vår sak ble en politisk sak for Stortinget (ultimo 1992), var de jo nødt til å gjøre det!

[1578] Odd Isungset og Morten Jentoft. «Verkebyllen». Tiden 1995. Side 181.

[1579] Humint = Human intelligence = Etteretningsarbeid ved hjelp av personell

For å ha kunnet holde både eksistensen og ikke minst partibruken av et «Ap/IB-apparat» hemmelig, må man i alle år ha hatt en helt spesiell Ap-klareringsprosess av generaler til stillingene E-sjef, forsvarssjef og muligens også stabssjef[1580]. Dette er blitt pekt på av såvel CC som Ronald Bye og understrekes meget sterkt av ikke bare det vi vet om dette apparatets bruk innenfor Ramm/Setsaas-saken men selvsagt også av all den offentlige informasjon som nå er kommet opp omkring Spilhaug-apparatet. I denne klareringsprosessen er det nettopp Trond Johansen med sine forbindelser direkte til Knut Frydenlund og hans etterfølgere (og selvsagt til statsministeren) som har vært nøkkelen.

25.13 Statsministre på nett

Det er etter hvert blitt vel kjent at det har vært svært nære kontakter mellom Aps ulike forsvars- og utenriksministre og E-tjenesten, særlig ved Trond **Johansen**. Men hva med den sittende og den av Gro utpekte kommende statsminister?

25.13.1 Familien Brundtland og E-staben

Det har ikke vært noen tilsvarende iver etter å knytte statsminister Gro Harlem **Brundtland** opp på samme måten som hennes utenriksministre. For sikkerhets skyld, som et ledd i teflon-effekten? La oss se på noen forhold som viser hvor tett forholdet mellom familien Brundtland og E-tjenesten virkelig var - og er:

- *Gro Harlem Brundtlands far, Gudmund **Harlem**, var i sin tid med på å bygge opp Ap-folkene i E- og S-tjenesten (se kap 24.7.14)*

- *Harlem var i likhet med Vilhelm Evang motdagist og snakket senere som forsvarsminister på 60-tallet alltid pent om sin «gamle venn Vilhelm»*[1581]

- *En av disse var Gros onkel, Ola **Evensen**, i mange år en meget aktiv E-mann (se kap 24.7.14), som bl a ble ansatt av Gudmund Harlem som «Statens sikkerhetsinspektør», dvs sjef for det som idag tilsvarer FO/S*

- *Gudmund Harlem var også i egenskap av sosialminister, forsvarsminister, leder for Statens Attføringsinstitutt og styreformann i Arbeidstilsynet med på både å bygge opp og finansiere store og viktige Ap-deler av E-stabens ytre apparat/«IB-apparatet», herunder såvel Spilhaug-apparatet som Norasonde (se kap 24.7.14 og kap 24.5-6)*

- *Da Aps private overvåkings- og etterretningsorgan under ledelse av Helge O. Spildhaug i 1977 etablerte Kjettingkonsulenten som nytt dekkfirma for virksomheten, forutsatte det finansiering av Arbeidstilsynet. Samme år ble nettopp Gudmund Harlem styreformann i Arbeidstilsynet. Under hele den ikke-sosialistiske regjeringstid på 80-tallet hadde således Gro i opposisjon til disposisjon dette apparatet finansiert bl a over statsbudsjettet ved hjelp av hennes far (se kap 24.7.14)*

- *Gro Harlem Brundtland er gift med Arne Olav **Brundtland**, for tiden NUPI's mest kjente seniorforsker og nær sagt den eneste som har sittet i NUPI uten opphold i en tredveårsperiode, og derfor selvsagt må ha bygget opp et meget nært forhold til NUPI's viktigste informasjonsleverandører i E-tjenesten, særlig Trond Johansen, som også åpenbart må motta jevnlige brief om NUPI's analyser for å kunne fremstå med synspunkter alternative til E-tjenestens offisielle (se kap 24.10)*

- *Statsministerens kontor er representert i det såkalte Koordineringsutvalget for EOS-tjenestene ved departementsråden som rapporterer direkte til statsministeren. Regjeringens sikkerhetsutvalg ligger direkte under Statsministerens kontor.*

[1580] Vi er temmelig sikre på at også «ikke-klarerte» forsvarssjefer har kjent til Spilhaug-apparatet/Norasonde som en del av E-stabens ytre apparat i arbeidet mot østlige interesser etc, men de har selvsagt ikke vært informert om hva vi peker på - den spesielle Ap-bruken. Vi er kjent med at ihvertfall en forsvarssjef har følt meget stor uro omkring muligheten for slikt Ap-bruk.

- *Gro Harlem Brundtland nedsatte Karstad-utvalget og overtok sluttbehandlingen av det etter at Syse-regjeringen gikk av*

- *Gro Harlem Brundtland og Thorbjørn Jagland har jevnlige møter med Trond Johansen, på samme måte som Frydenlund, Holst og Stoltenberg hadde*[1582]

- *Og selvsagt det banale - at ingen utenriksminister eller noen annen i en regjering vil unnlate å holde sin statsminister informert om sentrale kontakter og informasjon mottatt fra slike*

I virkeligheten er Gro født inn i det hemmelige Ap-Norge som både hennes far og hennes onkel Ola Evensen har vært meget sentrale medspillere i. Hun ble også bragt inn i formanns- og statsministerstolen av de hemmelige Ap-Norge. I denne hovedkapitel finnes 20-30 saker som viser at hun må være sterkt involvert selv også. Hun har dessuten fått mer enn nok advarsler og informasjon og hatt mer enn nok makt til å rydde opp om hun hadde villet.

Reiulf Steen gjengir i «Maktkamp»[1583] et intervju Gro hadde med Dagbladet i 1983:

> *«- Har du selv aldri deltatt i slike politiske spill?*
> *- Nei. Virkemidlene må være å vise kortene, argumentere og gjennom en saklig og skikkelig argumentasjon få de ulike syn og eventull uenighet fram, og så komme fram til en løsning. Jeg vil også i framtida holde meg unna intrigespill i politikken helt til min dødsdag.»*

Hun var imidlertid fortsatt spill levende da hun på sin førjuls pressekonferanse 22. desember 1995 uttalte seg om Thorbjørn Jaglands beundrende bokbrev til Haakon Lie, og uttalte[1584]:

> *«Jeg vet ingenting om Haakon Lies metoder.»*

Nei, hun mottok jo aldri Ronald Byes brev (se kap 8.19) da han i 1991 skrev til henne nettopp for å advare om at disse metodene hadde vært brukt, og at det måtte tas et oppgjør, hverken da det kom til partikontoret eller til statsministerens kontor. Hun fikk heller ikke sett det referert i Arbeiderbladet eller i partiets interne presseklipptjeneste. Litt pussigere er det at hun i 1995 pånytt har glemt det, for i 1993 måtte hun svare på spørsmål om brevet i TV-2.

For at hun skal ha beholdt sin Snøhvit-uskyld i alle år må vi også forutsette at hun aldri snakket med sin far om hva han drev med i politikken; at hun aldri hadde hørt om Spilhaug-apparatet; at Trond aldri hadde fortalt henne noe interessant på deres hyppige møter og at hun ikke forsto noe av Karstad-utvalget, hverken da hun oppnevnte det eller fikk det tilbake til behandling i 1990!

25.13.2 Thorbjørn Jagland

Thorbjørn Jagland er nå offisielt utropt som neste Ap-leder, evt også statsminister.

Jagland hadde en svært så radikal profil som AUF-formann, da han var mot både EU og NATO og mye annet. Det var så ille at Haakon Lie skal ha sagt at man burde rømme landet hvis Jagland fikk avgjørende innflytelse i Ap. Som AUF-formann var han også interessert i de hemmelige tjenester. Ifølge Halvor Elvik[1585] uttalte han under valgkampen i 1977:

> *«Vi må få en skikkelig og betryggende kontroll med de hemmelige tjenester, en garanti for at politiske meninger ikke blir overvåket - hva alt tyder på at de iallfall har vært.»*

Påpekningen «iallfall har vært» var langt på siden av offisiell Ap-politikk den gangen, da man fortsatt benektet det meste av historien om tjenestene og Ap.

Men etterhvert gikk Jagland over i «voksen-Ap» og ble partisekretær.

1581 Chr Christensen: «Av hensyn til rikets sikkerhet», Cappelen 1990. Side 54.
1582 Viggo Johansen og Pål T Jørgensen: «Edderkoppen - historien om en møbelhandler». Aventura 1989. Side 150.
1583 Reiulf Steen: «Maktkamp». Tiden 1989. Side 87.
1584 Referert bl a i Dagbladet 23. desember 1995
1585 Halvor Elvik: «Politi, presse, overvåking». Hvitbok om listesaken. Pax 197. Side 104.

Da Dagbladet i 1987 offentliggjorde da avdøde Andreas Andersens notat fra 1973 med mange avsløringer om at Ap/LO hadde drevet med overvåking (se kap 25.28), svarte Haakon Lie at det aldri hadde skjedd og at notatet ikke hadde noe med virkeligheten å gjøre, og Thorbjørn Jagland sa: «Nå bør alle kortene komme på bordet.»[1586]

Det har han forlangt mange ganger siden også. Men i mesteparten av denne tiden har andre *måttet ta fra ham kortene*, ett etter ett.

Kanskje med ett - ufrivillig! - unntak:

Da Jagland, som fra 1987 var formann for Aps utenrikspolitiske utvalg[1587], der Trond Johansen var medlem, ble intervjuet av forfatterne av «Vi som styrer Norge», var han overstrømmende i sin ros av Trond Johansen[1588]:

> *« - (Johansen) har meget gode kunnskaper om sikkerhetspolitiske spørsmål. Han har alltid stått for en moderat linje. Han godtar aldri de sterke argumentene fra det en kan kalle haukene i partiet, representert ved Rolf Hansen og hans meningsfeller. Derfor har han i perioder vært uglesett av den fløyen.*
>
> *- Han er nasjonalt, amerikansk orientert. Norge skal ikke være noe lydrike for USA, men vi skal ha en klar vestlig forankring. Slik plasserer jeg ham sikkerhetspolitisk...*
>
> *- Han har på en overbevisende måte satt sovjetiske troppeforflytninger inn i en ramme. Han har kunnet fortelle hvor mange sovjetiske fartøyer som var stasjonert i forskjellige områder, og hva det betyr. På den måten har han ofte tonet ned skremmebildene av Sovjetunionen som er blitt tegnet med bred penn. Han har hatt kunnskaper og kompetanse på enkelte felt, som andre i utvalget manglet.*
>
> *- Har dere bedt Trond Johansen om opplysninger om personer?*
>
> *- Aldri om norske personer, så vidt jeg vet. Selv kontaktet jeg ham i 1988 da jeg skulle til Moskva som partisekretær. Jeg ønsket å vite litt om de personene jeg skulle møte. Hvem de var, og hvem de representerte i systemet. Jeg fikk en grundig orientering om hva de sto for.*
>
> *Dessuten har det fungert slik at noen av oss har tatt kontakt med Trond Johansen etter at vi er blitt kontaktet flere ganger av personell fra øst-ambassadene. Vi har fått svar. Det må være legitimt å kontakte ham i en slik sammenheng.»*

Vi har vært innom dette sitatet tidligere og stilt alle spørsmålene om hvem som ellers kan benytte Trond som sin spesielle Michelin-guide for personer man kan vente å treffe på sine reiser. Vi har en mistanke om at «noen av oss» er, ja nettopp: «Noen av oss», og ikke noen andre. Det er sammenblanding og sikkert ofte brudd på taushetsplikten av Trond å gi personopplysninger han kjenner som E-mann til utvalgte Ap-venner. For det er vel som E-mann Jagland og andre blant «noen av oss» blir spurt, ikke som medlem av Ap-laget på Eiksmarka med god nabokunnskap ervervet ved samtaler over hekken?

Således vedgår nå Jagland at han tilhører «noen av oss». Det har vi hatt mistanke om lenge. Det er nemlig for lengst avslørt at Gro Harlem Brundtland og Thorbjørn Jagland har jevnlige møter med Trond Johansen, på samme måte som Frydenlund, Holst og Stoltenberg hadde[1589].

Da er det interessant å lese om dagens Thorbjørn Jagland som vet nok om Haakon Lie-tiden til å skrive hyldningsartikkel om ham, som har jevnlige møter med Trond og stadig bestiller reiseinformasjon fra ham, på den annen side sier at han[1590]

> *«vet ingen ting utover det jeg leser i avisen»*

på spørsmål fra Dagbladet om han som partileder vet mer enn folk flest om hvilke metoder de hemmelige tjenester bruker og har benyttet.

Nei, han vel også fortrengt brevet fra Ronald Bye (se foran), og at han ga Ronald Bye kjeft for ikke å ha tatt opp saken på partikanaler først da Bye bestemte seg for å utgi bok isteden!

Og det blir rent ut rørende når han i samme Dagblad-intervjuet presterer å uttale:

> *«Jeg tok initiativet til Lund-kommisjonen. Jeg tok også initiativet til en historiegranskning som partiet var villig til å betale for.»*

1586 Viggo Johansen, Pål T Jørgensen og Finn Sjue: «Vi som styrer Norge». Aventura 1992. Side 24.
1587 Aps beretning 1987-88.
1588 Viggo Johansen, Pål T Jørgensen og Finn Sjue: «Vi som styrer Norge». Aventura 1992. Side 116 ff.
1589 Viggo Johansen og Pål T Jørgensen: «Edderkoppen - historien om en møbelhandler». Aventura 1989. Side 150.
1590 Dagbladet 17. desember 1995

Vi minner om (kap 14) at dette er formannen for det samme Ap som i 1993 så «nærmest med forferdelse på kravet fra Senterpartiet om at Stortinget må nedsette en granskningskommisjon»[1591]; som «av alle krefter forsøkte å stoppe» [1592] denne granskningen og som mente at «dette vil forrykke maktfordelingen mellom Stortinget og Regjeringen.» [1593]. Dette er også formannen for det parti som iverksatte dekkaksjonene ledet av Nygaard Haug og Riksadvokaten, og som førte til at Stortinget mitstet tålmodigheten med dette partiet, dets ledere og dets dekkaksjoner, og derfor gikk løs på å forberede en parlamentarisk gransking likevel.

For ordens skyld: Hvem som tok «initiativ» og hvem som ga seg i november 1993 ble oppsummert i samtid slik av Bergens Tidende[1594]:

> *«Allerede torsdag la Arbeiderbladet seg paddeflat for kravet fra de andre politiske partiene i Stortinget om krav om parlamentarisk gransking av påstandene om ulovlig overvåking.. I møte med parlamentariske lederne, sa Ap-leder Thorbjørn Jagland at han ville ha en regjeringsoppnevnt kommisjon. Dette ble, etter det Bergens Tidende kjenner til, blankt avvist av de andre partiene.*
>
> *Da Jagland møtte pressen etter dette møtet, sa han at det var uklart hvilken form granskingen ville få, til tross for at han visste at en kommisjon oppnevnt av Stortinget ikke var til å komme forbi.*
>
> *Det tok ytterligere ett døgn før Arbeiderpartiet henvendte seg til Stortingets presidentskap og ba presidentskapet ta initiativ til en offentlig gransking....*
>
> *Jagland holder fortsatt fast ved at det er uklart hvordan en slik kommisjon skal oppnevnes......»*

25.14 Aps sikkerhet foran Rikets sikkerhet

Basert på konklusjonene fra vår egen sak, har vi bygget opp et meget bredere materiale gradvis, for ytterligere å påvise ikke bare «osmosen» som på «uforklarlig vis» presser systemets lojale folk gjennom det som skulle vært et skille mellom partipolitikk og forvaltning, men også den mer omfattende «sammensmelting» mellom Aps mektige bakkrefter og store deler av de hemmelige tjenester og andre deler av det administrative apparat - «den fjerde tjeneste».

Vi visste at hensikten med dette apparatet var å bruke alle midler for å sikre interessene til Ap som parti og maktbase samt de private interesser til alle som er innviet i systemet. Vi har oppdaget at det er meget verre. Ikke bare har man regnet «Rikets sikkerhet» som synonymt med «Aps sikkerhet» fra 1945 til idag, men sogar bevisst underordnet «Rikets sikkerhet» sin egen når det har vært nødvendig.

25.14.1 Historiske eksempler

Det er nok av eksempler fra historien:

- *Under den kalde krigen opprettholdt Ap-regjeringen av politiske bekvemmelighetshensyn i sak etter sak en dobbelthet mellom hva man faktisk gjorde og offisiell politikk, slik at man gang på gang ble tatt for dobbeltmoral i sikkerhetspolitikken. Ofte ble fornuftige sikkerhetspolitiske tiltak endog besluttet på ulovlig vis f. eks. uten dekning i Stortinget eller i strid med stortingsvedtak som Ap endog selv kunne ha initiert. f. eks. i atompolitikken. Dette førte til at den som avslørte saksbehandlingsmessige ulovligheter også kunne beskyldes for å komme reelle sikkerhetsmessige hensyn for nær, og at regjeringen kunne dekke sine egne ulovligheter eller kritikkverdige forhold bak virkelige eller tilsynelatende nasjonale interesser. Dermed brukte regjeringen «Rikets sikkerhet» til å beskytte «Regjeringens sikkerhet», slik også Per* ***Helset*** *peker på i boken «Hemmelighold og demokrati»[1595], se mer om dette i kap. 25.14.. Men disse rene partipolitiske hensyn og manglende vilje til åpenhet og ærlighet omkring nødvendige sikkerhetspolitiske tiltak har i hele etterkrigstiden skapt en* ***stemning av lummerhet og mistenksomhet*** *omkring norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk som utvilsomt har svekket oppslutningen om den og dermed* ***svekket Rikets sikkerhet****.*

1591 NTB 2. juni 1993
1592 Dagbladet 4. juni 1993.
1593 Arbeiderbladet 4. juni 1993
1594 Bergens Tidende 27. november 1993
1595 Per Helset: «Hemmelighold og demokrati». Universitetsforlaget 1981. Side 149 ff.

- *Den hemmelige, men **de facto**, utenrikspolitiske nyorientering mot Israel med et tilsvarende kjøligere forhold til USA etter Lygren-saken medførte åpne skott mot Mossad, som var kjent for kun å prioritere israelske interesser, og som i gitte situasjoner ikke vek tilbake fra å bruke NATO-hemmeligheter som byttemidler i egen hestehandel med østmaktene.*(Se omtale i kap 5.)

- *Det faktum at Norge skaffet Israel tungtvannet og dermed atombomben (og høyst sannsynlig skaffet Sør-Afrika atombomben i samme slengen) var i strid med norske offisielt vedtatte sikkerhetspolitiske interesser og forpliktelser i forhold til NATO og FN* (Se omtale i kap 5.4).

- *Den avgjørende norske medvirkning til å få kanonbåtene ut av Cherbourg var en direkte fornærmelse av vår allierte Frankrike og egnet til å svekke Norges posisjon i NATO og dermed våre egentlige sikkerhetspolitiske interesser* (Se omtale i kap 5.6)

- *Gjentatte norske reservasjoner mot NATO's strategi (f. eks. atompolitikken) som ikke kunne gjennomføres, men medførte nødvendighet for tildekking og løgn, hadde også - i likhet med løgnen - bare grunnlag i Aps innenrikspolitiske sikkerhet mot stemmetap til venstre! Reservasjonene svekket vår sikkerhet direkte og løgnen indirekte, fordi NATO-motstanden ble gitt grobunn.*

- *Iscenesettelsen av sabotasjeaksjonene i forbindelse med statsminister Margareth Thatchers statsbesøk i Norge i 1989, som medførte at demonstrantene kom helt inn i festningsområdet under festmiddagen i en ukontrollert situasjon som kunne bragt Thatcher og andre internasjonale gjester i livsfare (se kap. 21.12).*

- *Helt tilsvarende politikk vedrørende virksomheten i de hemmelige tjenester har i alle år hatt helt tilsvarende konsekvenser.*

- *Den eklatante mangel på samarbeide med Italia i forbindelse med italienernes arbeid for å oppklare et drap i Roma som bl a Sylvia Rafael var mistenkt for må ha svekket vår troverdighet som Interpol-deltaker og derved vår sikkerhet mot internasjonal kriminalitet*

- *Mossad/asylsøker-saken var en sikker belastning på vårt forhold til den arabiske verden og dermed en risiko for sikkerheten til norske FN-styrker og andre nordmenn i området. Anti-terror-effekten kunne vært oppnådd ved egne krefter*

- *Det hittil største og groveste eksempel er hvordan Arne Treholt ble manipulert inn på Forsvarets Høyskole for å skape en «motbrann» mot de politiske belastninger Ap ellers måtte ventet seg i Treholt-saken*

- *I 1995 måtte Ap-systemet sørge for «organisert og modifisert avsløring» av Israel Krupps medvirkning til Lillehammer-henrettelsen og eksistensen av Spilhaug-apparatet. For å vekke nok oppmerksomhet og gi troverdighet til den falske avhopperen Frank Siljeholt lot man ham avsløre en rekke forhold som bare hadde med rikets sikkerhethet å gjøre og ikke tjente noe avsløringsformål, se kap 24.4 - og det ble ingen reaksjoner mot Siljeholt fra påtalemyndigheten om dette!*

25.14.2 Pjolter for fred

La oss se på et annet tema som gjelder vår nære fortid: Arbeiderpartiets forhold til sine egne ektefødte barn, også kalt «Gerhardsens barn», som i naivitet eller maktlyst lot seg lokke inn i den «pjolter for fred»-prosess KGB la opp til på 60-, 70- og langt inn i 80-tallet for å øke sin innflytelse blant unde radikale norske politikere, og i beste fall skaffe seg etterretnings- og/eller påvirkningsagenter fra dette miljøet.

Unge politikere særlig fra Ap og Venstre, men også noen spredte fra Sp, mottok hyppige invitasjoner til cocktail-parties i ambassaden på Drammensveien, der det ble knyttet gode forbindelser og etablert tallrike «vennskapsforhold» med dyktig utdannede KGB-agenter. De mest lovende ble i neste runde invitert til deltakelse i Sovjet's masseindustri av fredskongresser eller delegasjonsturer til skoler, sykehus, fabrikker og andre institusjoner i Sovjet og Øst-Tyskland omhyggelig designet for dette bruk og kun bemannet med lojale KGB-skuespillere. Resultatet var en bølge av øket sympati og forståelse for de østlige regimer i norske «progressive» kretser, og en rekke hjemkomne «eksperter» på disse landene som vidt og bredt fortalte om alle «de positive sider ved sosial- og arbeidspolitikken i det kommunistiske system».

De fleste ble selvsagt ikke overbeviste kommunister, fordi de tross alt var oppmerksom på at det var noe som het demokratiske valg etc. som manglet i disse landene, men forbausende mange inntok holdninger om at det kanskje var et godt system «for disse folkene» og nærmest bare et spørsmål om pritoritering mellom demokrati og sosial trygghet. Og at vi måtte gjøre alt mulig av ensidig vestlig nedrustning fordi de hyggelige russerne ikke var noen trusel - «tenk, de bare planlegger for forsvar, de», var gjennomgående tema for fredsbevegelsen i lange perioder.

Til tross for at Overvåkingspolitiet - på dette tidspunkt ikke del av «den fjerde tjeneste» - advarte intenst mot den generasjon av «Gerhardsens barn» som utviklet seg, ville ikke eller maktet ikke Ap å ta fatt på noen effektiv barneoppdragelse. Størsteparten av Ap fulgte istedet den brede vei ved å delta i den unyanserte Vietnam-protesteringen, endog slik at fremtredende ledere i Ap selv marsjerte i demonstrasjonstog side om side med den nord-vietnamesiske ambassadør, ledsaget av dypt fornærmende karakteristikker av vår fremste allierte. Hensikten var vel partitaktisk som alltid: Å demme opp mot SF og senere SV (nytt eksempel på prioriteringene i sikkerhetspolitikken). Vi får håpe de FNL-ledere de manifesterte sin støtte til takker dem fra sine celler i vietnamesiske omskoleringsleire idag, hvis noen av dem fortsett lever etter at alle ble arrestert i 1975.

Som beskrevet foran, ofret Ap i 1982 både et av «Gerhardsens barn», flere forsvarsbudsjetter og dermed deler av landets og våre alliertes forsvarsevne for å redusere skadene på Ap for denne dårlige barneoppdragelse, og beviste enda en gang at rikets sikkerhet måtte underordnes Aps sikkerhet.

Ap manipulerte Treholt inn på Forsvarets Høyskole og ut i avgrunnen for å forhindre det fryktede politiske oppgjør og en forsinket oppdragelse av «Gerhardsens barn» som ville funnet sted om Treholt ikke hadde kommet inn på Høyskolen. En politisk sak ble en politisak under trusel om Riksrett for Willoch-regjeringen, i den hensikt å forhindre oppgjøret og barneoppdragelsen.

Vi har ingen sympati for uskikkelige politiske barn, men synes det er langt verre når foreldrene som har ansvaret for barna selger dem unna i stedet for å oppdra dem. Foreldre som ofrer sine barn for å verge seg selv fratas normalt foreldrerettighetene.

25.14.3 «Hold kjeft om vår møkk!»

I 1993 uttrykte Kosmo bekymring for alliert skepsis til norske tjenester og indirekte mulige store fremtidige ekstrautgifter pga uroen omkring overvåkingsmaterien og Stortingets krav om et kontrollutvalg også for E-tjenesten[1596]:

> *«SVEKKET TILLIT TIL NORSK E-TJENESTE: Norges allierte har gitt forsvarsminister Jørgen Kosmo beskjed: - Tilliten til norsk etterretning er sterkt svekket. Det innrømmer Kosmo i dette intervjuet med VG.*
>
> *Kosmo sier at uroen omkring de hemmelige tjenester kan føre til at vi blir satt utenfor viktige deler av etterretningssamarbeidet i NATO.*
>
> *Dette kan igjen føre til at Norge må ut med mye penger for å bygge opp et etterretningsapparat vi idag samarbeider med andre om.. Det kan bli dyrt.»*
>
> *Kosmo ble også intervjuet av NTB[1597]:*
>
> *«ALLIERT URO OVER NORSK E-TJENESTE: Forsvarsminister Jørgen Kosmo bekrefter at det fra alliert hold er stilt spørsmål ved måten etterretningsinformasjon fra våre allierte behandles i Norge.*
>
> *- Vi har fått henvendelser om de generelle opplysninger vi mottar behandles på en måte som våre samarbeidspartnere kan føle seg trygge på ikke kommer på avveie, sier Kosmo til NTB.*

[1596] VG 12. desember 1993
[1597] Referert bl a i Akershus Arbeiderblad/Romerikes Blad 13. desember 1993

- Er det stortingsvedtaket om parlamentarisk kontroll med norsk etterretningstjeneste som er mest kritisk for tillitsforholdet mellom norsk og allierte e-tjenester, eller er det de mange granskningsutvalgene som allerede er i sving?

- Uttaler jeg meg om dette, ville uttalelsen lett kunne oppfattes som et forsøk på å styre Stotingets forberedende arbeid med det parlamentariske kontrollutvalget...»

Men hadde ikke Ap misbrukt tjenestene, ville aldri slike politiske krav fremkommet. Ap må selv bære ansvaret for dette. Kosmo snudde hele saken og la skylden på Stortinget. Det var freidig - omtrent som den som kritiserer *politiet* for å avsløre kriminalitet, slik at verdien på folks boliger synker!

Vi forstår utmerket godt NATO-landenes hemmelige tjenester på dette punkt. Det er absolutt en øket sikkerhetsrisiko for lekkasjer etc. når en rekke politikere i verste fall fra dag til dag skal kunne kontrollere indirekte også allierte hemmelige tjenester.

Dessuten får vi nå et system der en politiker som er uenig i en sikkerhetsmessig alliert disposisjon i verste fall kan gjøre anskrik og dermed også utsette våre allierte for risiko. Dette betyr som Kosmo rikitg påpeker at vi kanskje kan bli «holdt utenfor» i enkelte sammenhenger. Hvem har så skylden for det, Kosmo?

Og hvem har skylden for at vi tidvis *får* mer sikkerhetspolitisk opposisjon enn nødvendig, om ikke det parti som siden krigen har hatt en hemmeligholdelsespolitikk som har krevet løgn for å hindre at sannheten blir kjent, og dermed skapt grobunn for mytedannelse og misforståelser, når dette igjen *bare var nødvendig for Aps innenrikspolitiske sikkerhet?*

25.14.4 Foreldreretten bør mistes

Kynikerne i Ap ofrer hva som helst av rikets sikkerhet når det trengs til fordel for sitt eget parti - om nødvendig også sine «egne barn».

Denne notoriske hensynsløsheten for å bevare ettpartistaten har også vi møtt daglig i mange år i form av kriminalisering, diskreditering og trusler og voldelige anslag og til slutt dekkaksjoner under personlig ledelse av statsministeren, justisminsteren og forsvarsministeren i nært samarbeid med landets riksadvokat.

Konsekvensene av Aps behandling av «Gerhardsens barn» og Aps misbruk av de hemmelige tjenester, både i forbindelse med Treholt-saken og ellers, gjør at vi må konstatere at vi har en «landsmor» som ofrer både barn og rikets sikkerhet til fordel for egen velvære.

Da må hun fratas den politiske foreldreretten.

25.15 Partiansettelser - «fjerde tjeneste»

Det er de senere årene blitt rettet stadig sterkere oppmerksomhet mot Aps maktmisbruk i forbindelse med *partiansettelser i sin alminnelighet.* Dette er grundig belyst av dagspressen og ikke minst av TV-2. Vi gjør ikke en gang et forsøk på å kopiere den enorme listen over Ap-folk i alle slags ombud som f. eks. ble presentert av TV-2. Vi nøyer oss med å minne om den brede og tverrpolitiske (utenom Ap) forargelse dette avdekket, og ikke minst universitetsrektor Inge **Lønning's** påpekning av at det var kritikkverdig nok, men at det *virkelige ansvar* lå på opposisjonen, som fortsatt tillater Ap å drive på på denne måten.

25.15.1 De ansatte skal levere

Det vokser samtidig frem en generell forståelse av at dette partipamp-systemet *ikke bare er en måte å belønne partikolleger på,* men også *ledd i et system for å bevare og trygge Aps makt.* Den nylig avslørte saken med en statssekretær som setter i gang halve embetsverket med å forfatte valgpropaganda for Ap mot alle andre partier er bare en liten flik av dette. De som blir utnevnt skal nemlig også «levere» på en eller annen måte.

Vi ber om at man nå noterer seg at dette - som nå nær sagt alle synes å forstå - ikke er annet enn det vi i årevis har hevdet *skjer i de hemmelige tjenestene*, og som også Ronald **Bye** har påpekt: *De utnevnte vet hvem som har utnevnt dem og hvorfor* (se kap 8.17). De behøver derfor ikke nødvendigvis ha partiboka i orden, bare de forstår *det* prinsippet. Det er dette vi har kalt «den fjerde tjeneste», fordi de egentlige tjenestene systematisk er blitt befolket med personer som *også tjener en annen herre* og er medlemmer *av et annet nettverk.*

Men i de hemmelige tjenestene har det vært mange som *ikke er utnevnt på denne måten,* som f. eks. overvåkingssjefene Haarstad, Erstad og Urdal. Overvåkingspolitiet som sådan var derfor lenge utenfor, men så fikk man ordnet seg med Iver Frigaard's avdeling som «leieboer» (se kap. 13) (Senere fikk man full kontroll.) Dette er et slående eksempel på hvordan «den fjerde tjeneste» ordner seg med *halvoffisielle eller uoffisielle*

kommandolinjer som går rundt de uinnvidde. Det samme skjedde i Oslo Politikammer der man måtte omgå politimester Willy **Haugli**.

Tilsvarende nettverk og omgåelser finnes selvsagt mer eller mindre fast etablert mellom alle de andre «kaninene» som er plassert i alle slags etater.

25.15.2 Offentlig og hemmelig - samme system

Det system som er avslørt av TV-2 osv., og det system *vi* har beskrevet, er således ikke annet enn *to sider av samme sak*. Til syvende og sist er det ett gedigent nettverk, én «fjerde tjeneste». Men slett ikke alle er klar over hva de andre delene driver med. Mange forstår at de tjener *partiets sak*, svært få at andre deler av nettverket gjør dette med direkte kriminelle virkemidler. Noen - særlig i justisvesenet - har i oppgave å beskytte de sistnevnte delene, men antakelig fortsatt med varierende kunnskap om hva de egentlig beskytter.

Vi skal her gå litt nærmere inn på en endel nylige ansettelser som ligger i grensefeltet mellom de *åpne og åpenbare partiansettelser*, som alle kan se, *og de helt hemmelige parti- og kaninansettelser*, som heller ikke vi kan (eller ønsker å) se.

25.15.3 POT-sjefene Grøndahl og Østgaard

Vi har i kapittel 13 beskrevet hvordan Mossad/asylsøkersaken *tilsynelatende* førte til en opprydning, mens det som *virkelig* skjedde var at man benyttet en gylden anledning til å kvitte seg med den helt uskyldige overvåkingssjef Svein **Urdal** ut fra *et sjefsansvar som i virkeligheten lå i Justisdepartementet*, samtidig som den egentlig skyldige, Iver **Frigaard**, fikk en *langt bedre og mer fremskutt* jobb i Interpol - for han var på lag!

Samtidig fikk systemet inn sine egne på de ledige plassene (den også uskyldige nestkommanderende i POT, Stein **Ulrich**, hadde allerede trukket seg i protest mot Frigaard).

I første omgang fikk man på plass Jan **Grøndahl** som ny overvåkingssjef.

Grøndahl (f 1934 i Oslo) tok befalskole i 1952 og ble cand. jur. i 1962. Han tok NATO Defence College i 1976 og Forsvarets høyskoles totalforsvarskurs 1985. Han var politifullmektig ved politikammeret i Sør-Varanger (Kirkenes) mens den senere POT-sjefen Gunnar Haarstad var politimester der[1598]. Dette er i praksis en ren POT-avdeling på grunn av beliggenheten. Grøndahl kom senere tilbake som politimester (1972), tjenestegjorde en periode som sysselmann på Svalbard (1978-82) og var politimester i Hamar da han ble kalt til Oslo som kst POT-sjef etter Urdal (1991-93) og vendte deretter tilbake til Hamar.

Oluf **Johansen** ovetok stillingen etter Iver Frigaard. Han kom fra Asker og Bærum politikammer, der han må ha samarbeidet med Frigaard ifbm asylsøkersaken. Vi har også notert at han to ganger er benyttet som referanse av provokatører i vår sak.

Grøndahl skulle imidlertid bare holde stillingen inntil man fant en mer varig løsning. Dette ble daværende ekspedisjonssjef Hans Olav **Østgaard**, som var alet opp av departementsråd Leif A. Eldring. Østgaard hadde bl a vært sjef for departementets Polaravdeling som steller med jurisdiksjon og diverse andre saker i de polare strøk, herunder Svalbard, Jan Mayen og div andre øyer. I alle disse områder har forøvrig såvel POT som FO/E omfattende interesser. Østgaard var således Eldrings og partiets mann og sannsynligvis den eneste som Regjeringen stolte på ifbm overvåkningsdebatten etter sjefsskiftet. Østgaard ble utnevnt på basis av søknad innlevert *etter fristens utløp* etter anmodning fra Justisdepartementet v/ Faremo, Eldring og Killengren ved forbigåelse av ca 20 korrekte søkere, hvorav mange var svært godt kvalifisert.

Etter dette var POT «i trygge hender». Ingen forbipasseringer var lenger nødvendig.

25.15.4 Eldring og Nygaard Haug til Høyesterett

Det finnes ingen institusjoner som ikke kan gjøres gjenstand for denne typen ansettelser. Således ble departementsråd Leif A. **Eldring** selv - da det ble for hett - utnevnt til *høyesterettsdommer*.

Leif Eldring (f 1933 i Vadsø) hadde infanteriets befalskole (1954), postutdannelse og cand. jur. (1963). Han jobbet som postmann og postfullmektig 1955-63, sekretær i Samferdselsdepartementet 1963 og konsulent hos Stortingets ombudsmann for forvaltningen (1964-74), avbrutt av et år som sysselmannsfullmektig på Svalbard (1970). I 1974 ble han sysselmann på Svalbard og var deretter et år kontorsjef hos ombudsmannen (1978) før han

---

[1598] Gunnar Haarstad: «Hemmelig tjeneste». Aschehoug 1988. Side 112. Øvrige personopplysninger fra Hvem er Hvem.

ble kst ekspedisjonssjef i Justisdepartementet 1978 og departementsråd året etter. Han døde i 1994 etter en kort tid som høyesterettsdommer.

Han hadde således en *meget* langsom karrière frem til 1978, da han plutselig rykket til topps i Justisdepartementet. Dette er et departement vi har sett at Ap har lagt meget stor vekt på å holde kontroll med. Kan det ha sammenheng med at man i sine to perioder på Svalbard hadde hatt et meget nært samarbeid med de hemmelige tjenestene? I alle fall fikk han det som departementsråd og derved «sjef» for POT samt møterett og koordinering ifbm Koordineringsutvalget for EOS-saker.

Den dristigste utnevnelsen var likevel utnevnelsen av daværende førstelagmann Agnes **Nygaard Haug** til kst. høyesterettsdommer i 1994.

Agnes Nygaard Haug (f. 1933 i Oslo og gift 1956 med dommer i EFTA-domstolen Bjørn Haug, regjeringsadvokat til 1993) var cand jur i 1957. Hun ble ansatt i Justisdepartementet i 1959 og ble byråsjef i 1970 og underdirektør i 1973. Hun ble lagdommer i Eidsivating 1977, lagmann i 1986 og førstelagmann i 1989[1599]. Også hennes karriére er heller langsom inntil den tar seg kraftig opp mot slutten.

Det skulle ikke være nødvendig å si mer om henne til den nøyaktige leser av denne boken. La oss også legge merke til at hun, så vidt vi vet, er blant de dommere som er klarert for å avsi kjennelser for iverksettelse av lovlig overvåking, og at hun som førstelagmann formodentlig har kunnet ha en viss innflytelse på fordeling av saker.

La oss også konstatere at statsråd Faremo visste om Nygaard Haug's løgn for å tildekke vår sak. Allerede i juli 1994 informerte vi statsråden om[1600]

> *«at førstelagmann Agnes Nygaard Haug for å dekke over dette beviselig har måttet ty til usannheter som endog omfatter misbruk av stortingsrepresentant Ingvald Godals navn»*

En pressemelding (datert 8. juli) som nærmere dokumenterte den usanne tale - med referanse til utvalgets eget offisielle referat fra samtalen med oss sammenholdt med hennes uttalelser - var vedlagt.

Statsråden var mao kjent med løgnen, og måtte forventes å bringe på det rene om dette virkelig var løgn pga en bevisst dekkaksjon (om hun ikke som vi mener visste om dette forlengst) eller en usannhet med bakgrunn i ren inkompetanse; i begge tilfelle klart diskvalifiserende for en høyesterettsdommer. Selv om man skulle oppfatte dette på mildeste måte: Hva slags dommer kan bli avsagt av en dommer som ikke kan lese sine egne referater? Det kan forøvrig heller ikke være særlig kvalifiserende for en høyesterettsdommer at hennes utvalg uansett punktene foran unnlot å innhente og vurdere meget viktige bevismidler på helt selvstendig grunnlag. At hun ikke kjente til Dahl-gruppens arbeide uavhengig av møtene med oss er helt usannsynlig (vi ble innkalt til hennes utvalg dagen etter Dahls «pause» som nettopp ble tatt under henvisning til Nygaard Haug-utvalget), og det er tilsvarende opplagt at Dahls arbeid måtte ha betydning for Nygaard Haug-utvalget.

Det er forøvrig ingen tvil om at statsråd Faremo selv har lest brevet fra oss, siden hun egenhendig har undertegnet både det første svaret til oss av 22. august (vedl.) og et oversendelsesbrev til Lund-kommisjonen av samme dato.

Vi skal ikke klandre Nygaard Haug så meget for tildekkingen av Lillehammer-saken, for denne spesielle «ping pong» med Riksadvokaten er grundig avslørt som Regjeringens eget påfunn. Men vi synes Nygaard Haug underveis ga uttrykk for et *innvandrersyn*, et *rettssikkerhetssyn* og et *kvinnesyn* som ikke akkurat burde kvalifisere ekstra for Høyesterett. Som man husker, benyttet Nygaard Haug begrunnelsen «ingen norsk statsborger var skadelidende» for at saken lå utenfor hennes mandat. Vi husker at

- *Ahmed Bouchiki hadde hatt fast oppholds- og arbeidstillatelse i Norge i syv år og var ved henrettelsen i jobb som badevakt - skal da ikke han ha samme rettsvern som norske borgere?*

- *Ahmed Bouchiki's hustru, Toril **Larsen**, var ihvertfall fullverdig norsk statsborger. Bør ikke i det minste rettsvernet for en norsk borger omfatte beskyttelse mot mord på ektefelle (det gjelder visst fortsatt tyveri av sykkel)?*

- *hustruen sto ved siden av mannen på bussholdeplassen da han fikk ...... skudd i brystet. Ville «jernkvinnen» Agnes Nygaard Haug regnet seg som «ikke skadelidende» dersom herr*

1599 Tekniske personopplysninger fra Hvem er Hvem.
1600 Vårt brev av 22. juli 1994, pkt 6, til statsråd Grete Faremo

regjeringsadvokat Bjørn ***Haug*** *var blitt skutt ned på samme måten? (Statsråd Grete Faremo og Regjeringen må ha kjent til også denne uttalelsen, som fremkom offentlig.)*

Utnevnelsen av Agnes Nygaard Haug var særlig klanderverdig i lys av at hennes meget kontroversielle innstilling da hun ble utnevnt ikke var behandlet av Stortinget (og er det fortsatt ikke).

Stortinget vil måtte behandle det allerede etablerte forhold at Nygaard Haug gjennom stevningen av en stortingsrepresentant har et syn på parlamentarisk sedvanerett som er sterkt i strid med Stortingets eget syn og derved ved en grunnpillarer i vårt konstitusjonelle demokrati, nemlig Stortingets egen suverenitet og selvjurisdiksjon. Hun har med Regjeringens aktive støtte forsøkt å forrykke hele den etablerte maktbalanse mellom statsmaktene med uanede konsekvenser dersom det hadde lyktes. Dette burde i seg selv diskvalifisere til utnevnelse til den dømmende statsmakt som er tillagt vitale oppgaver i den konstitusjonelle prosessen. Stortingsbehandlingen av innstillingen er Stortingets første anledning til å trekke konklusjoner av dette.

Stortinget vil dessuten måtte behandle spørsmålet om de mange oppsiktsvekkende sider ved utvalgets oppnevning, arbeid og konklusjoner innebærer at det hele i virkeligheten var et bestillingsverk og/eller dekkaksjon, slik vi og mange andre allerede har påvist.

Det virker svært provoserende at Nygaard Haug ble utnevnt før Stortinget har behandlet disse forhold. Regjeringen v/ statsråd Kosmo har forøvrig forlengst bundet seg i media til å forsvare Nygaard Haug-utvalget, slik at man allerede vet at saken kan få parlamentariske dimensjoner.

Vi vet ikke om det er vurdert hvorvidt et ekteskapsforhold mellom en høyesterettsdommer og Regjeringsadvokaten etablerer generell inhabilitet. Vi går imidlertid ut fra som opplagt at Nygaard Haug må fratre Høyesterett ved hver eneste sak der staten er part. Gjør hun det?

25.15.5 Kvinnesleppet

Utnevnelsen av Agnes **Nygaard Haug** til høyesterettsdommer skjedde som del av et større «kvinnesprang» i Statsråd i september 1994[1601]. Dette var en fremragende kamuflering av en serie opplagte ansettelser av partifolk og systemlojale. Vi finner det bemerkelsesverdig at minst tre av de utnevnte har hatt direkte befatning med kontroversielle overvåkingsspørsmål, herunder behandlet vår sak, og at en fjerde sogar er søster av Agnes Nygaard Haug. Sistnevnte fikk forøvrig også St. Olav midt under utvalgsarbeidet og er sannelig belønnet i bøtter og spann for sin innsats, bl a ved å lyve for å tildekke.

En annen av de utnevnte var daværende departementsråd Ingelin C. **Killengren**, som ble utnevnt til politimester i Oslo. Hun var forøvrig allerede høsten 1993 utnevnt til departementsråd etter Leif A. Eldring etter at *han var blitt utnevnt til Høyesterett.* Utnevnelsen av Killengren var en forbigåelse av en lang rekke meget kvalifiserte politifolk til fordel for en embetsmann uten den ringeste politierfaring, ut over at hun tidvis var blitt omtalt uoffisielt som «rikspolitisjef» i media. Dette var i egenskap ekspedisjonssjef i Politiavdelingen, da hun var linjeansvarlig for politiet og POT i departementet og for departementets medvirkning i Koordineringsnemnda (hun har også møtt i nemnda). Hennes stilling i Politiavdelingen må nå sees i sammenheng med den rolle Oslo Politikammer, andre politikamre og POT har spilt i en rekke saker der departementet har vært eller opplagt burde vært involvert, herunder nevnte koordineringsøvelser.

Daværende byrettsdommer Brit Seim **Jahre**, ble videre utnevnt til førstebyskriver i Oslo. Hun er medlem av Kontrollutvalget for Overvåknings- og Sikkerhetstjenesten, et utvalg som har vært så kritisert for passivitet i sitt kontrollarbeid og også, ikke minst for den koordinerte dekkaksjon i vår sak, mistet så mye tillit i Stortinget at det nå blir avløst av et nytt kontrollutvalg. Vi minner om at hun var det eneste utvalgsmedlem som møtte Setsaas sammen med Stenberg-Nilsen *før* vi innga anmeldelse, og derfor sammen med Stenberg-Nilsen den eneste som helt sikkert visste at dette ikke på noen måte kunne erstatte vanlig avhør av ham og berettige avskjæring av hans rett til å fremlegge bevismateriale. (De som møtte i utvalget ble formant alvorlig om bare å snakke om «egne opplevelser».) Brit Seim Jahre er derfor helt sikkert innforstått med dekkaksjonen om ikke alle de andre medlemmene er det.

Endelig ble altså søster av Agnes Nygaard Haug, tidl ekspedisjonssjef i Sivilavdelingen i Justisdepartementet, Eva Nygaard **Ottesen**, utnevnt til førstebyfogd i Oslo i samme runde. Vi vet ikke noe mer om henne, men finner det mindre sannsynlig at hun spiller på helt andre lag enn sin søster.

[1601] Offisielt fra statsråd 16. september 1994

25.15.6 Godt planlagt?

Vi har forøvrig med interesse merket oss at Rakel Surlien var utlånt fra Lagretten til en prosjektlederstilling i Justisdepartementet **før** hun søkte på stillingen som departementsråd. Dette fremgår av Aftenposten 29. oktober 1994, to dager etter at søknadsfristen for departementsrådsstillingen gikk ut. På dette tidspunkt var hun allerede i gang som prosjektleder, ifølge artikkelen i Aftenposten, der det også het[1602]

«Det kan ikke utelukkes at Surlien er bedt om å søke.»

Hvilken lagmann tar en prosjektlederstilling i Justisdepartementet - selv på «utlån» - dersom det ikke er som forberedelse til noe større? Denne mellomposisjonen tyder sterkt på at Surlien var forhåndsutpekt til denne jobben, hvilket også tyder på at Ingelin C. Killengren var forhåndsutpekt til politimesterjobben i Oslo! Alle disse stillingene var utlyst og skal først besettes etter nøye vurdering av alle søkeres bakgrunn og kvalifikasjoner. Forhåndsutpeking ved Ap-ansettelselser i staten er imidlertid et velkjent fenomen.

Likevel uttalte Rakel Surlien i et intervju med Aftenposten[1603]:

> *«Til min og mange andres overraskelse, ble stillingen etter Ingelin Killengren som departementsråd ledig.»*

Det var svært mange *andre* som var overrasket - men er det sant at Rakel Surlien ble det?

Alle disse utnevnelsene gjøres av Kongen i Statsråd og er derfor kontrasignert av statsministeren.

25.16 Drammensveien

Avlytting av ambassader er et svært følsomt tema. Generelt tolkes internasjonal lov slik at dette er forbudt, og det fremgår av praksis at det ihvertfall oppfattes som særdeles udannet[1604]. Likevel er det opplagt at det har forekommet i utstrakt grad under den kalde krigen. Det ble avslørt at CIA avlyttet øst-ambassader i Wahington 70-årene og at MI5 og MI6 gjorde det samme i London. Mest kjent er kanskje den nybygde amerikanske ambassaden i Moskva der det før innflyttingen en gang i 80-årene viste seg at KGB hadde bygget inn så store mengder mikrofoner at bygget ikke kunne brukes, og visstnok står tomt fortsatt. På den norske ambassade i Moskva på 50-60-tallet - og sikkert senere - var det vanlig praksis å forutsette full avlytting og derfor føre alle følsomme samtaler ute på gaten og i parker. Sikkerhetsstaben har da også jevnt og trutt funnet avlyttingsutstyr i norske ambassader i Øst-Europa. Den norske småspionen Ole Martin Høystad slapp i 1972 russerne helt i ambassadens chifferrom[1605].

Som en hovedregel kan man si at ingen egentlig blir eller har grunn til å bli overrasket eller opphisset over at avlytting skjer mellom land som er i et åpenbart motsetningsforhold, slik som mellom øst og vest under den kalde krigen, og at avlytting må være helt akseptabelt mot ambassader fra stater som er kjent for å drive kriminell virksomhet gjennom disse. Når man nyter vennskapelige og fredelige forhold eller når man ligger i oppriktige forhandlinger, vil det derimot være rimelig at man avstår fra avlytting - selv om det sikkert kan være fristende å kikke forhandlingsparten i kortene.

25.16.1 Lytter vi på ambassadene i Oslo?

Owen **Wilkes** og Nils Petter **Gleditsch** hevdet i en forskningsrapport som i 1981 ble utgitt som «Onkel Sams kaniner»[1606] at en norsk stasjon utenfor Oslo drevet av E-staben for avlytting av sambandstrafikk til/fra

---

[1602] Aftenposten 29. oktober 1994

[1603] Aftenposten 12. januar 1995

[1604] En drøftelse av dette er å finne i Owen Wilkes og Nils Petter Gleditsch: «Onkel Sams kaniner». Pax 1981. Side 70 f. Man tar utgangspunkt i artikkel 27 i diplomatkonvensjonen der det heter at vertslandet skal gi ambassader m v «kommunikasjonsfrihet for alle offisielle formål», og refererer vide til fortolkningen av dette i Eileen Denza: «Diplomatic Law», Dobbs Perry, New York, 1976. (Denza tilhører det britiske utenriksdepartementets rettsavdeling.) Her pekes det på at kommunikasjonen med hjemlandet ikke ville ha noe verdi hvis avlytting av tillatt, og på at regjeringene i mellom normalt følger en praksis der man ihvertfall offisielt følger en slik tolkning: Det gjøres anstrengelser for å legge skylden på underordnede funksjonærer når avlytting oppdages. Selv i krigstid har man normalt ikke gjort krav på formell avlyttingsrett unntatt i noen få tilfelle (Israel 1948-49 og UK under første verdenskrig.)

[1605] Per Øyvind Heradstveit: «Hemmelige tjenester». Aschehoug 1973. Side 151.

[1606] Owen Wilkes og Nils Petter Gleditsch: «Onkel Sams kaniner». Pax 1981. Bl a s 37.

ambassader. (Dette er del av et mye større kompleks: Elektronisk overvåking.) Det var såvidt vi vet første gang dette er blitt åpent hevdet i Norge.

Andre gangen vi har sett det er i Jacobsens hvitvaskebok «Mistenksomhetens pris», der han iblant er litt for flink til å fortelle om hvor flink E-tjenesten er til å passe på *utlendinger*. Det fremgår av boken[1607] at E-tjenesten driver avlytting av ambassader i Norge. Og i E-tjenesten har Jacobsen gode kilder!

Vi minner også om at det i alle år har vært hevdet (bl a av Nygaard Haug-utvalget) at den meget omfattende, beviste telefonavlyttingen fra Ruseløkka-bunkersen var *rettet mot utlendinger*. Det var nok begrenset hvor mange utenlandske skip det den gangen var aktuelt å lytte på, og skal det være noe hold i denne påstanden, må det ha pågått grundig ambassadeavlytting, uten at det hindrer at man på toppen av det hele drev massiv avlytting av norske borgere (og aller helst av Stortinget og Regjeringen)!

Wilkes/Gleditsch ble idømt bot og betinget dom, men det var for å avsløre lokaliseringen av bestemte anlegg; retten fant det ikke bevist at ambassadeavlytting fant sted og tok ikke standpunkt til de tiltaltes påstand om at denne i så fall var ulovlig[1608].

Det interessante var imidlertid at seksjonssjef for den elektroniske avdelingen i E-staben, Knut **Bakke**, i sin vitneforklaring i mai 1981 hverken ville bekrefte eller benekte at den angjeldende stasjon ble benyttet til ambassadeavlytting, og begrunnet dette med at spørsmålet hadde *mindre betydning*[1609]:

> *«...siden ambassadene sto fritt til å sende i kode, og koder kan ikke lenger brytes. Algoritmene for ubrytelige koder er nå fritt tilgjengelig på markedet. Bakke ville anta at ambassadene bruker chiffer, slik at innholdet av deres meldinger ikke kan avlyttes. Han mente dessuten at avlytting av radiosambandet til en ambassade best ville kunne gjøres fra huset ved siden av ambassaden.»*

Det han her bl a tenkte på var et forhold som ble oppdaget av en av toppene i MI5, Peter Wright[1610] : Når man befinner seg på kloss hold av en radiomottaker, er det mulig effektivt å avsløre hvilken frekvens den mottar på.

I det hele tatt åpner det seg et vell av muligheter for etterretning og overvåking ved å ha kontroll over naboleiligheter/hus til et avlyttings/overvåkingsobjekt:

- *Avsløring av mottaksfrekvens ved den såkalte RAFTER-metoden*[1611]
- *Avsløring av selve meldingen i klarspråk, evt kodet*
- *Utstråling fra elektrisk dekoder, slik at man kan avsløre koden og avsløre meldingen i klartekst, samt identifisere koden/kodesystemet slik at man kan knekke avlyttede kodede meldinger fra det samme landet også ellers i verden*
- *Monitoring av utgående samband og frekvensbruk, også til hjelp ved avlytting ellers i verden*
- *Overvåking/videofilming av trafikk til og fra amabassaden for å registrere bevegelsene til ambassadepersonell, egne statsborgere og andre besøkende, og for å planlegge innbrudd hvis det anses nødvendig (det ble avslørt at det svenske IB drev med innbrudd i ambassader*[1612]*; dessuten har vi nok av innbrudd/innlåsing ved «den fjerde tjeneste» i vår sak, dvs ved det «norske IB», Tronds avdeling Spilhaug, også kalt Kjettingmannen m v).*
- *Romavlytting av vinduer, dessuten romavlytting og avlytting av skrivemaskiner, diktafoner etc ved hjelp av bugs plassert ved innbrudd eller i felles vegg/gulv/tak*
- *Utstråling fra PC*

1607 Alf R Jacobsen: «Mistenksomhetens pris». Aschehoug 1995. Side 282.

1608 Owen Wilkes og Nils Petter Gleditsch: «Forskning eller spionasje?». Institutt for fredsforskning 1981. Side 377 ff.

1609 Wilkes/Gleditsch: «Forskning eller spionasje?». Side 157.

1610 Peter Wright: «Spionjegeren» (norsk ovs fra «Spy Catcher»): J W Eides forlag 1987. Side 100.

1611 På nært hold kan man lett fange opp mottakerens oscillatorfrekvens, dvs frekvensen for de svake sekundærsignalene mottakeren uunngåelig avgir. Har man denne, er det lett å beregne mottaksfrekvensen.

1612 Expressens ekstrautgave 4. mai 1973 gjenga tidsskriftet «Folket i Bild» der IB rulles opp, og her er det nevnt ambassadeinnbrudd - ifølge Viggo Johansen, Pål T Jørgensen og Finn Sjue: «Vi som styrer Norge». Aventura 1992. Side 190. Se også Reiulf Steen: «Maktkamp». Tiden 1989. Side 85: «IB foretok ulovlige aksjoner mot fremmede ambassader».

Bakke visste nok hva han snakket om når han foretrakk å være ambassadenabo for å lytte. (Eller mer presist: Kombinasjonen av å være ambassadenabo og dessuten ha lytte- og peilestasjoner og bunkers for telefonavlytting gir de beste resultater.)

Vi vil som nevnt finne det helt naturlig at østlige ambassader i Norge ble avlyttet i den kalde krigens dager (det fremgår av Ørnulf Toftes bok[1613] at man i forbindelse med Treholt-saken sogar romavlyttet ambassadepersonell), og like naturlig at man på 70-tallet overvåket ambassaden til Nordkorea (det ble i 1976 avslørt at «samtlige tjenestemenn ved den nordkoreanske ambassade drev en meget omfattende og ulovlig innførsel av narkotika, brennevin og sigaretter»[1614]), men i det store og hele bør det nok stoppe omtrent der idag.

Som nevnt foran, bør vennligsinnede land ikke lytte på hverandre, selv ikke når man ligger i harde forhandlinger. Hva ville vi f. eks. sagt hvis Norges EU-delegasjon oppdaget at tyske og franske tjenester skaffet seg naboleiligheter/kontorer for å iverksette hele eller deler av den foranstående listen av tiltak? Da hadde det nok blitt enda flere nei-stemmer. Man regner det som selvsagt at slikt ikke skjer.

Men «den fjerde tjeneste» og Mossad tar det ikke så nøye. Også på dette området går Aps egne interesser foran rikets sikkerhet.

25.16.2 PLO, Egypt - og oss

Vi hadde ikke bekymret oss så meget for dette temaet, hadde det ikke vært fordi en rekke av oss har avslørt nabohus og naboleiligheter benyttet til overvåking av oss, mest for romavlytting. Ett av disse stedene registrerte vi operatører som betjente minst en av avlyttingsleilighetene. Da vi fulgte disse operatørenes aktiviteter andre steder, oppdaget vi at de her i Oslo *hadde tatt i bruk naboboligene til PLO's representasjon, den egyptiske ambassade og den egyptiske ambassadørresidens*, åpenbart med sikte på overvåking, etterretning/avlytting og muligens også sambandsavlytting som beskrevet foran - godt i samsvar med Knut Bakkes påpekning av mulighetene ved bruk av nabobolig. Det er en rekke forhold som knytter aktivitene rundt oss sammen med ambassadenaboene. Vi legger imidlertid ikke frem de detaljerte bevisene her, av hensyn til den gransking som må komme før eller senere.

Det vi konstaterer er at at de samme operatører/tjenester som drev romavlytting og terrorisering av oss også drev tilsvarende virksomhet mot Egypt og PLO. Dessuten «sorterer» denne type operasjoner under avdelingen til Trond i E-staben og delvis (hvis det ikke gjelder kontraspionasje) under Iver Frigaards tidligere avdeling i POT. Disse er begge liasoner til Mossad og med en slik tilknytning til Ap at opplysningene uansett vil komme til Mossad via Ap-kanaler. Dessuten må det undersøkes om Mossad Norge var/er direkte involvert i selve operasjonene, og/eller om f. eks. Kjettingmannen var det. Vi holder en knapp på det siste alternativet.

En av operatørene vi oppdaget hadde kriminell bakgrunn (narkotika), fengselsopphold og opphold i kibbutz i Israel. Dette utgjør en personprofil som mer passer til Tronds Spilhaug-apparats utvalgskriterier enn til de fast ansatte i tjenestene. Dessuten er det bekreftet fra Bye/Sjues bok at Helge O. Spilhaug har drevet omfattende virksomhet mot ambassadene her i Oslo[1615] og i tillegg har god kontakt med Mossad[1616].

Denne avlyttingen har altså foregått mens Norge har fremstått som fredsmegler mellom palestinerne og Israel. En fredsmegler er den siste man venter skal overvåke og drive etterretning mot den ene part, *særlig i samarbeid med den andre!*

Vi er rett og slett rystet over Ap/Tronds hensynsløshet i samarbeidet med Israel og Mossad overfor egypterne og PLO. Vi skjemmes!

At *Mossad virkelig mottok avlyttingsinformasjon om PLO i Norge* ble faktisk bekreftet da innenriksdepartementet i Tunis i oktober 1993 arresterte en Adnan Hassan **Yassin** som offisielt var PLO-agent, og ansvarlig for PLO-ledernes sikkerhetsopplegg under reiser i utlandet - herunder i Oslo! I virkeligheten var han Mossad-agent. Dette kom frem da han tilsto[1617]:

> *«Under de hemmelige forhandlingene i Oslo, Washington og Madrid sørget Yassin for at Mossad hele tiden fikk kjennskap til PLO's opplegg og taktikk.*
>
> *Under den siste, avgjørende forhandlingsrunden i Oslo var Mossad spesielt godt orientert. Yassin hadde sørget for å plassere avansert lytteutstyr på kontoret til Abu*

[1613] Ørnulf Tofte: «Spaneren». Gyldendal 1987. Side 154, der det refereres en samtale mellom KGB-offiseren Zjizjin og hans frue. Den kunnebare vært registrert med romavlytting.
[1614] Gunnar Haarstad: «Hemmelig tjeneste». Aschehoug 1988. Side 252.
[1615] Bl a Ronald Bye og Finn Sjue: «Norges Hemmelige Hær». Tiden 1995. Side 202.
[1616] Samme
[1617] Vi menn 2. desember 1993

Mazen - mannen som undertegnet fredsavtalen for PLO i Washington, og Yassir Arafats høyre hånd.

Liksom Arafat hadde også Mazen ryggplager, og lot Yassin sist sommer bestille en svensk spesialstol. Underveis ble spesialstolen utsatt for et 'kirurgisk inngrep' av Mossad....

Den....inneholdt flere 'smarte' mikrofoner, som ble aktivert av Mazens kroppsvarme....»

Kontorstolen var plassert i PLO's hovedkontor i Tunis.

En Mossad-agent som skal se ut som en PLO-agent kan ikke være alle steder på en gang, og kan heller ikke løpe rundt med båndopptaker. Avlyttingen må organiseres fra faste punkter, som kontorstoler (kanskje denne, som var svensk, var levert fra en av IBs dekkbedrifter?), naboleiligheter etc. Har man gode venner som kan overvåke utekontorene hele tiden og dessuten levere il-rapporter mens forhandlingene pågår i Oslo, er det jo særlig flott.

Ifølge VG i februar i år[1618] skal direktøren for det iranske utenriksdepartements Europa-kontor, en Ebrahim **Rahimpur**, som ledd i en klassisk ordkrig mot Norge ha uttalt at norsk utenrikspolitikk ikke bare skal være styrt av CIA, som vanlig retorikk tilsier, men nå også av Mossad. Vi lurer på om mullahene i Teheran i det hele klarer å gjenfinne munn og mæle når det viser seg at Mossad er med her også!

Vi synes også det er temmelig dårlig gjort mot egypterne. Begge presidentene Anwar **Sadat** (som også er nobelprisvinner!) og Hosni **Mubarak** har i mange år gjort Egypt til spydspiss blant de arabiske land for fred med Israel (jfr Sadats historiske besøk i Israel 19.-20. november 1977) og fått en skikkelig dose av ubehageligheter for det både hjemme og fra andre arabiske land. Sadat ble jo høyst sannsynlig drept for denne innsatsen!

Det er ikke første gang Norge har ydmyket egyptiske interesser. Det fremgår av Hagelund[1619] at den egyptiske ambassade i Oslo var aktiv mens man i Oslo i 1975 vurderte benådningen av Sylvia **Rafael**. Det lett å forstå. Den som skal snakke moderasjon i den arabiske verden får det ikke lettere hvis det så tydelig viser seg at den vestlige verden behandler partene i Midtøsten så forskjellig!

I 1985 ble den omstridte sjefen for beredskapstroppen, Torleiv **Vika**, intervjuet om en flykapring der et egyptisk fly var kapret av arabiske terrorister og tvunget ned på Malta. Der stormet egyptiske elitestyrker flyet. Resultatet ble 60 drepte. Dette benyttet Vika til å skryte av at det ikke hadde skjedd hvis det hadde vært hans tropper. Willy **Haugli** skriver at dette nærmest førte til diplomatiske forviklinger, og mente «Vika ordla seg uten finesse og omtanke for sakens tragiske dimensjoner.»[1620]. Det kan man trygt si. Antydninger om at egyptiske tropper ikke gjorde sitt beste for å spare menneskeliv hjalp den moderate egyptiske ledelsen hverken i innenrikspolitikken eller i forholdet til resten av den arabiske verden.

Vi kommer tilbake til fredsforhandlingene i kap 25.17.

25.16.3 Sørflaten og Lauritzen

Overingeniør Bjørn **Sørflaten** i Justisdepartementets politiavdeling (tidl kaptein i Sikkerhetsstaben) er blant de fremste norske romavlyttingseksperter. Han har plukket ut mange mikrofoner fra Norges ambassader i Øst-Europa. Vi har mange ganger gjort hans sjef, statsråd Grete Faremo, oppmerksom på all den romavlytting som foregår i Norge, *også på Drammensveien*. Har hun spurt Sørflaten til råds om dette?

Vi hadde som man vet i 1991 en etterforsker ved navn Trygve Lauritzen, som avdekket telefonavlytting *et annet sted på Drammensveien* (Norsk Oljerevy, Drammensvn 10) og laget rapport om dette, og deretter fant han tre uavhengige, hver for seg sterke indikasjoner på romavlytting i Lindebergåsen (i regi av Tronds Kjettingmenn) og sa at hvis slike funn var gjort hos ham, ville han «innkalle alle blålysene», men så nektet han kort tid etter å skrive rapport. Det var fordi han da uten at vi visste det fikk fin jobb av Justisdepartementet på Lillehammer-OL, der han skulle arbeide *sammen med Sørflaten*. Siden bidro han til en konverteringsaksjon for den samme avlyttingen ved i januar 1992 å produsere en falsk rapport som trolig ga grunnlag for rettslig kjennelse om politimessig overvåking - nå i kombinasjon av POT og den allestedsnærværende Lier som anmodet oss om anmeldelse kort tid etter!

[1618] VG 9. februar 1995

[1619] Karl Emil Hagelund: «Israel - elsket og hatet». Gyldendal 1983. Side 127.

[1620] Willy Haugli: «Tøffe år». Aschehoug 1995. Side 20.

25.16.4 Sverige og Danmark

Da den hemmelige sosialdemokratiske etterretningsorganisasjonen IB ble avslørt i Sverige, kom *Expressen* med en ekstrautgave der det bl a het som referat fra det avslørende tidsskriftet *Folket i Bild*[1621]:

> *«Alt er brettet ut ... agenter i Øst-Europa, samarbeid med USA, infiltrasjon i fagforeninger og politiske partier, registrering av 20000 personer, innbrudd i ambassader, brudd på Sveriges grunnlov og nøytralitet....*
> *Og, blir det avslørt, hovedpersonene er Birger Elmér og Ingvar Paues - to personer som Ronald Bye har hatt jevnlig kontakt og en rekke personlige møter med gjennom flere år...»*

Det siste var til Trond Johansens store irritasjon, for han hadde de samme kontaktene og ville helst holdt dem for seg selv, se kap 24.3.3.6.

I Danmark ble det i 1969 avslørt at den danske etterretningstjenesten tappet teleks- og telegramsambandet mellom Danmark og utlandet fra en stasjon i Kejsersgade[1622].

25.17 Aps store internasjonale spill

Norge har i Brundtland-tiden pådratt seg en lang rekke store, internasjonale oppgaver, som fredsmegler i Midtøsten og Guatemala, med militære FN-styrker i Libanon og det tidligere Jugoslavia, i Sør-Afrika med valgobservatører, i Eritrea med store prosjekter etc. Det er påfallende hvor mange av disse stedene vi også møter israelske interesser.

25.17.1 Libanon etc

I *Libanon* og Midtøsten forøvrig er jo dette åpenbart. Alt tyder på at Mossad og Israel har hentet enorme fordeler ut av det norske engasjementet. Hyppigheten av UNIFIL-bakgrunn for personer vi gjenfinner tilknyttet «den fjerde tjeneste» som igjen er kraftig sammenblandet med Mossad Norge er meget høy. Vi regner det som meget vanlig at Mossad rekrutterer norsk FN-personell under disses besøk til vannhull på den israelske siden, og at det ikke er få FN-soldater som under permisjon eller etter endt tjeneste har levd det gode liv i spesielle dertil egnede *kibbutzer*. Dessuten noen som «giftes bort til Mossad» - dvs inngår ekteskap som primært har en eller flere hensikter for Mossad, herunder skaffe nye identiteter, personpapirer, statsborgerskap etc.

Dette forklarer også Aps stadige ønske om å fornye vårt engasjement i Libanon (det samme har bl a KrF ønsket, men det har nok vært på et helt annet oppriktig grunnlag).

25.17.2 Fredsprosessen i Midt-Østen

Dette, samt den nære tilknytning mellom tjenestene/Ap og Mossad/Israel her hjemme i Norge, uttrykt ved en lang rekke historiske forhold som bl a tungtvanns- og kanonbåtsakene, og i nyere tid Mossad/Asylsøker-saken, aktiviteter rettet mot arabiske delegasjoner på Drammensveien (se kap 25.16) etc, danner en spesiell bakgrunn for *fredsforhandlingene*. Den såkalte Oslo-kanalen, Oslo-avtalen etc har gitt Norge mye PR og det norske Ap med Gro i spissen mye hjemlig prestisje. Spørsmålet er hvor reellt det norske bidraget har vært. Vi finner det svært sannsynlig at man i Tel Aviv var kommet til at tiden likevel var inne til å iverksette en kontrollert fredsprosess, og at ingen var bedre egnet som medkontrollør eller hadde gjort seg bedre fortjent til den medfølgende prestisjen enn Ap-Norge. I Norge hadde man et intimt og beskyttet samarbeide med alle de hemmelige tjenestene; i Norge hadde man hemmelige makthavere med enorm innflytelse som nesten elsket Israel høyere enn sitt eget land. Her kunne man få lett hjelp til overvåking og avlytting av motparten, som beskrevet i forrige underkapitel (25.16), og all mulighet til å påvirke også den norske meglerrollen.

Blant all den overflatiske litteraturen som jubler over fredsprosessen finnes også noen kritiske observatører som underbygger det foranstående.

Forfatteren Barry Rubin, professor ved bl a Universitetet i Tel Aviv, påpeker at oppfatningen om hovedparametrene for fredsforhandlinger og fredsløsning utviklet seg i samme retning hos både Yassir Arafat i PLO og Peres/Rabin i Israel etter regjeringsskiftet i Israel i juni 1992. Begge sider hadde nå også et sterkt politisk

---

1621 Referert i Viggo Johansen, Pål T Jørgensen og Finn Sjue: «Vi som styrer Norge». Aventura 1992. Side 190.
1622 Owen Wilkes og Nils Petter Gleditsch: «Onkel Sams kaniner». Pax 1981. Side 112.

press på seg for å få frem en fredsløsning basert på avgivelse av territorium fra Israel til palestinerne mot at palestinerne avsto fra ytterligere territorielle krav. PLO hadde også sterke økonomiske motiver, fordi bl a Saudiarabia holdt tilbake økonomisk støtte inntil en fredsløsning forelå.

Av ulike grunner ønsket nå begge å skyve lokale palestinske ledere på Vestbredden tilside og forhandle direkte mellom PLO og den israelske regjering. Dermed var Washington-prosessen, som ikke førte noe sted, blitt uegnet, og man måtte se seg om etter en ny, «nøytral» møteplass. Nå dukket det opp et svært hensiktsmessig initiativ fra Norge (neppe helt tilfeldig!), som den israelske siden fant passet med situasjonen[1623]:

> *«Peres foretrakk Norge delvis fordi Norge gikk med på at kommunikasjonen skulle holdes hemmelig for USA»*

PLO hadde åpenbart heller ingen innvendinger, og det gikk i praksis greit å bli ferdig.

Det israelske ønske om å finne en kanal for direkte kommunikasjon utenom USAs ører kan meget vel ha vært fornuftig i denne situasjonen. Det skal ikke vi ha noen mening om. Men det interessante er at *Israel fant Norge mest troverdig på dette punkt* - til tross for Norges medlemsskap i NATO og tilsynelatende nære forhold til Washington. Forklaringen kan bare ligge i det norske Aps og de norske tjenestenes årelange *mye nærmere forhold til Israel* og Israels gjentatte erfaringer med at Norge under Ap-styre har prioritert dette foran USA, NATO og Norges egen sikkerhet, jfr bl a tungtvannssaken.

Men det er lag på lag også i denne løken. Det offisielle lag er at Norge var en fremragende forhandlingsleder.

Det første uoffisielle lag er funnet av Rubin: Kortene var nesten på plass allerede, og man trengte bare en siste runde på nøytral grunn utenom Washington-prosessen og USAs innsyn/medvirkning. Det kan også hende at dette underhånden ble formidlet Yassir Arafat, som sikkert har vært tilfreds med det. Her ser vi også årsaken til den nokså kjølige holdningen USA har hatt til Norges rolle i fredsprosessen. Siden det gikk bra, kan man ikke annet enn smile, men alle kan se at smilet er skjevt: Norge og Israel kokkelurer *igjen!*

Men det som aldri ble fortalt Arafat eller skrevet av Rubin, før vi gjør det her, er at det finnes et tredje lag av løken: *I Norge kunne Israel få visse spesielle ekstratjenester av Ap, slik som avlytting og overvåking av motpartens hovedkvarter og utvilsomt også forhandlere.* Det skulle gi ekstra gevinster i siste fase selv om hovedsaken allerede var på plass!

Vi noterer oss nå at *også Sverige* skal mekle i fredsprosessen, nå vedrørende Jerusalems fremtid. Det er Sveriges tidligere sosialdemokratiske utenriksminister Sten **Andersson** som skal få jobben[1624]. Det er jo fint, for Sten Andersson var sjef for «SAPO» - Det sosialdemokratiske arbeiderpartiets politi - dvs hele Alfa-, Stay Behind, IB og Krigs-IB i Sverige, alle med solide Mossad-kontakter, i sin tid som SAPs partisekretær 1963-82 (se kap. 24.3.3.3).

Statssekretær Jan Egeland i det norske Utenriksdepartementet forsikret at «det ikke er snakk om noen konkurranse mellom broderfolkene om hvem som er best til å mekle». Det er tydelig at Israel og Mossad også kan bekrefte det! Her er man *like gode!*

Vi synes det snart må være på tide å slutte å lure stakkars nyvalgte president Yassir **Arafat**.

25.17.3 Guatemala

Av alle underlige land å engasjere seg i har Norge også i mange år spilt en sentral rolle i forhandlingene mellom fraksjonene i Guatemala. Vi er jo svært så oppmerksomme på at Norge der har en viss bakgrunn med Redd Barnas, Kirkens Nødhjelps, Røde Kors' og senest Norsk Folkehjelps representasjon, men det er et langt skritt fra humanitært arbeide som drives over hele verden til aktiv rolle i det lokale politiske spillet. Men også her har vi vært megler, og her er det inngått «Oslo-avtalen».

Latin-Amerika har lenge vært et viktig område for Mossad. Organisasjonen har sentrale utestasjoner i Mexico City, Rio og Buenos Aires. Mossad passer på de jødiske befolkningsgruppene i Brasil og Argentina og følger med på utviklingen av samarbeidsprosjekter mellom latinamerikanske land og arabiske land. Mossad er kjent for å belønne sine agenter med å la dem ta private oppdrag som våpenselgere. Noen av landene har også leiet Mossadfolk som «sikkerhetskonsulenter» for å få råd om hvordan intern opposisjon kan undertrykkes best mulig. Israelske leiesoldater driver med trening og opplæring av anti-gerilja-personell i flere land, ikke minst Guatemala, Honduras, Colombia og El Salvador.

[1623] Rubin, Barry: «Revolution Until Victory?» - The politics and History of PLO». Harvard University Press, London, 1994. Side 196.

[1624] Arbeiderbladet 31. januat 1996

Mossad og Israel har hatt spesielt sterke interesser i Guatemala siden ihvertfall 1975. Allerede i 70-årene, i god tid før den amerikanske våpenembargoen i 1980, men trolig som konsekvens av at president Jimmy Carter i stadig sterkere grad koblet sin utenrikspolitikk til evaluering av menneskerettighetstilstandene i de ulike land, hadde Guatemala inngått langsiktige våpenkontrakter med Israel: Anti-gerilja-fly (ARAWA), lette maskingevær/maskinpistoler (Uzi og Galil) etc.[1625]. Allerede i 1975 var Israel Guatemalas viktigste leverandør av våpen og kompetanse for bekjempelse av opprørsgerilja, og Israel bygget opp sin militærhjelp inklusive militære rådgivere like raskt som USA bygget ned fra 1977. Mot slutten av 70-tallet er det også rapportert at Israel leverte avansert kommunikasjonsutstyr, organiserte kooperativer (*kibbutzer!)* for trening av personell mot opprørsstyrker og spesiell opptrening i kamp mot bygerilja[1626]. Kontakten var antatt å ha startet for alvor da en guatemaltektisk militærdelegasjon i 1975, ledet av en spesialrådgiver til president Kjell Garcia Laugerud, besøkte Israel[1627]. Det plaget ikke Israel og Mossad at mange guatemaltekiske offiserer hadde åpenbare nazi- og antisemmitiske synspunkter. Det plaget heller ikke amerikanerne at Israel overtok ettersom USA selv måtte trappe ned. Faktisk er det meget mulig at det var på grunnlag av sterke anmodninger fra amerikansk etterretnings- og sikkerhetsbyråkrati, ukjent for Presidenten, at Israel tok denne rollen.

I 1980 ble Guatemala-hjelpen et innenrikspolitisk stridsspørsmål i Israel. Lederen for israelsk LO (Histadrut) skrev til statsminister Menachem Begin og forlangte våpenhjelpen stanset fordi menneskerettighetsovertrampene i Guatemala var «en fornærmelse mot all humanisme og sivilisasjon»[1628].

Det var altså lagt et solid politisk grunnlag da Mike Harari fra Lillehammersaken og andre israelske våpenselgere begynte å opererte i området[1629]. Guatemala, El Salvador og Nicaragua tok alle begeistret imot de israelske våpenhandlerne. Også datautstyr spesielt designet for registrering og identifikasjon av opposisjonelle var god handelsvare. Direkte etterretningskompetanse fra Mossad skal ha vært særlig viktig ifb med en meget vellykket aksjon mot bygeriljaen i 1981[1630].

Det er altså mye som tyder på at Isaels engasjement i Guatemala bl a hadde til hensikt å hjelpe vennene i de amerikanske hemmelige systemene. Vi vet at Israel ikke er så nøye med sine alliertes forhold til menneskerettigheter etc.; det er velkjent at særlig apartheid-Sør-Afrika i mange år var Israels nærmeste uoffisielle allierte. F. eks. hadde Israel og Sør-Afrika et felles prøvesprengningsprogram for atomvåpen, basert på tungtvann fra Ap (se kap 5.4)

Nå, 20 år senere, er den kalde krigen slutt, og dermed betydningen av de latin-amerikanske landene i CIA's globale strategiske spill. Det er sikkert et svært lite poeng for israelsk-amerikanske forbindelsene idag om Israel lærer opp geriljajegere i Guatemala eller ikke. Vi kan tenke oss at det er derfor Israel de siste årene har fattet interesse for fredsforhandlinger.

Men det er fortsatt jødiske befolkningsgrupper i regionen, og Israel har sine egne intereser å ivareta. Derfor er det ikke likegyldig hvordan Israel i tilfelle trapper ned sitt engasjement. Det må gjøres på riktig måte; dvs en «fred» på Israels og Israels venners premisser.

Det er derfor Norge er trukket inn i fredsforhandlingene i Guatemala. Det er derfor sjefen for Guatemalas beryktede «morderskole», Carlos Peña Ortiz, er i Oslo nå i januar 1996, sammen med Guatemalas marinesjef og pressetalsmannen for hæren. Ifølge VG skal de[1631]

> *«studere norsk forsvar, vår FN-innsats og diskutere Guatemalas fremtid med norske topp-politikere og -diplomater.*
> *- Skal man redde folk i helvedes forgård, må man snakke med 'styggen sjøl'. Det er eneste mulighet for å nå målet om fred og forsoning i Guatemala, sier Petter Skauen, utenriksdepartementets fredstilrettelegger og Kirkens Nødhjelps lokale sjef i Guatemala.*
> *Kaibil-skolen i Peten-jungelen eren kombinasjon av krigsskole og spesialskole for de tøffeste soldatene. Historien om den beryktede skolen er mange:*
> *Alle får utdelt hver sin hund ved skolestart, en hund som de tar vare på, lever sammen med og blir glad i. På siste skoledag skal hver enkelt elev drepe hunden sin, tilberede og spise den.*

[1625] Michael McClintock: «The American Connection: Guatemala». Zed Books ltd., London, 1985. Side 187.
[1626] McClintock, side 192ff.
[1627] McClintock, side 194.
[1628] McClintock, side 193.
[1629] Dan Raviv og Yossi Melman: «Every Spy a Prince». Houghton Mifflin 1990. Side 354 ff.
[1630] McClintock, side 219.
[1631] VG 17. desember 1995

Alt i et forsøk på å få soldater og offiserer til å heve seg over et normalt følelsesliv. Soldater fra Paraguay, Chile, Argentina og Mexico har også fått spesialutdanning på Kaibil....

Hærens landsbymassakrer de siste tiårene er ganske sikkert ledet av folk som er utdannet på Kaibil-skolen. Paramilitære dødsskvadroner kan også ha utspring på det som kalles 'morderskolen'...

For å nå frem til det innerste av Guatemalas forsvar, har det norske fredsdiplomatiet fått hjelp av Israel, som har et spesielt godt forhold til Guatemalas myndigheter.

En topp-tjenestemann i israelsk UD som deltok i PLO-forhandlingene, har sørget for å åpne de stengte dørene til de sterkeste maktmenneskene i Guatemala...

Flere hemmelige møter er arrangert med israelsk støtte...»

Hva slags spill er nå dette? På samme måte som med Israel og Midtøsten-forhandlingene kan neppe Guatemalas militære fasciststyre tenke seg noen bedre fredsmegler enn Norge. Norge er det land i verden som Guatemalas nære venn Israel og Mossad har mest intime forbindelser med. Igjen kan Mossad via Norge sørge for en *kontrollert* fredsprosess på egne premisser, *med avlytting av motparten når møtene er i Norge, og med åpne kommunikasjonskanaler for all slags informasjon fra begge parter fra fredsmeglerens UD, regjering og Ap-folk via Mossads venner i norsk E-tjeneste og Mossad selv tilbake til Guatemala-regjeringens egne tjenester.* Slik ville Mossads venner i Guatemala vite alt om motparten, men motparten ville bare få vite hva den skulle vite.

Samtidig som Norge tilsynelatende er en ekte «eksportør av fred» til enda en del av verden.

Bare vent til forhandlingsmotparten i Guatemala oppdager dette. Men igjen spør vi: Hvorfor skulle vi ikke gi Mossad noen guatemaltekiske indianere, når vi ga dem atombomben - og en kelner på Lillehammer?

25.17.4 Sør-Afrika

Israel og Sør-Afrika var i mange år de to landene i verden som følte seg mest isolert. Sør-Afrika hadde det selvsagt verst, og med god grunn pga apartheid-politikken. Når det oppsto et så nært forhold mellom de to landene, skyldes det nok fra Sørafikas side mest et behov for å ha en slags kvasi-alliert og et pustehull mot resten av verden i mange sammenhenger, mens det fra Israels side trolig var mer praktisk, businessmessig og ikke minst militært betont. Man skal imidlertid ikke se bort fra at ihvertfall ekstreme jødiske grupper kan ha sett et visst fellesskap i at Sør-Afrikas regjering kjempet for den hvite rase mot «Afrikas horden», mens Israel var like utsatt med sitt jødiske kulturelle, etniske og religiøse fellesskap i konfrontasjon mot overveldende arabiske folkemasser. Rent militært sett var det stor likhet i at de begge var i en «stole på seg selv»-sitasjon.

Men det gikk altså så langt at de hadde et felles utviklings- og prøvesprengningsprogram for atomvåpen, basert på norsk tungtvann. En av Mossads mest prominente agenter, «vår egen» Sylvia Rafael **Schjødt**, var opprinnelig sørafrikaner, vervet til Mossad under et kibbutz-opphold. Hun er sikkert ikke den eneste. Hun bor nå i Sør-Afrika sammen sin ektemann Annæus Schjødt.

Norge har vist en betydelig interesse for Sør-Afrika opp gjennom årene. Det gjaldt selvsagt først og fremst i kampen mot apartheid, der Norge bl a var aktiv for å få etablert en handelsboikott (selv om vi beholdt endel unntak når det var i vår egen interesse.)

I 1982 gikk Thorvald Stoltenberg - som da hadde vært både statssekretær og statsråd i Forsvarsdepartementet og statssekretær i Utenriksriksdepartementet - inn som styremedlem i den topp-hemmelige anti-apartheid-organisasjonen IDAF (Internasjonal Defence and Aid Fund), som via hemmelige konti i Sveits kanaliserte hundrevis av millioner kroner til apartheid-ofrene. Norge var en av de store bidragsyterne[1632]. Stoltenberg var medlem av styret i 10 år.

Ifølge foreliggende opplysninger klarte IDAF det mange andre ikke klarte, nemlig å få midler frem til de afrikanske mottakerne uten å bli stanset av sørafrikansk etterretning, som hadde utallige metoder for å fange opp overføringer (og sende pene, falske takkebrev!), etablere sine egne falske støttekomitéer og diskreditere de ekte osv.[1633].

Vi har ingen grunn til å betvile Norges og Stoltenbergs ekte motstand mot apartheid, eller at IDAF var så vellykket som det hevdes. Men det er opplagt at IDAF må ha vært en kraftig irritasjonsfaktor for sørafrikansk etterretning, som altså hadde et meget nært samarbeide med Mossad.

Nå vet vi at samarbeidende etterretningsorganisasjoner bytter informasjon som frimerker, og det gjorde selvsagt det sørafrikanske med Mossad, akkurat som Mossad i alle år har gjort med den norske E-tjenesten, som

---

[1632] Geir Salvesen: «Thorvalds verden». Chr Schibsteds forlag 1994. Side 100.
[1633] Arbeiderbladet 2. januar 1996.

igjen Thorvald Stoltenberg hadde og sikkert har et meget nært forhold til, arvet etter Knut Frydenlund. Sørafrikanerne må ha vært villige til å betale hva som helst for informasjon om f. eks. IDAF. Og her er spørsmålet hvor tette skottene mellom Mossad og Trond/Stoltenberg har vært. Når man har å gjøre med offensive E-vesener, er det ikke lett å holde på hemmeligheter, hvor vennligsinnede de enn sies å være.

Vi ville ihvertfall ha vært bekymret over å ha en av Trond Johansens venner i IDAF-styret, hvis vi var bidragsytere eller tilgodesette av organissjonen. Men dette er altså en bemerkning om hva som *kan ha vært konsekvensene* av vårt høye spill med Mossad, ikke om de norske motivene i apartheid-politikken.

Da Sør-Afrika for få år siden trengte avansert datautstyr til styring av sitt atomvåpenprogram, var det pussig nok fra Norge det viste seg lettest å skaffe dette, riktignok via en fransk våpenhandler til ære for den norske boikotten[1634].

Under avviklingen av apartheid-tiden viste Norge også meget stor interesse. Det har vært imponerende hyppig reisevirksomhet av norske topper, f. eks. daværende utenriksminister Johan Jørgen Holst i 1993[1635] og statsminister Gro Harlem Brundtland i 1995 og i 1996 sammen med utenriksminister Bjørn Tore Godal. Oslos avgåtte formannsskapssekretær, Knut Frigaard, bror av Iver Frigaard og tidligere nabo til Annæus Schjødt, var i Sør-Afrika i 1993 som valginspektør - enda et produkt fra det norske konsulentfirmaet A/S Fred fra Norge.

Samtidig vet vi at dette firmaet også har levert spesielle meglertjenester med innebygget avlytting av motstander m v til det tilsvarende israelske selskapet, som bl a ut fra egne erfaringer selger produktet «ensidig kontrollert fred» til f. eks. Guatemala. Har man solgt dette produktet til Sør-Afrika også? Har det vært noen norske underleveranser til det?

25.17.5 Norge i FN

Det er ikke noe nytt at norsk utenrikspolitikk ofte henger nøye sammen med Norges forhold til Israel. Karl-Emil Hagelund skriver f. eks.[1636]:

> *«Den 14. oktober (1974) ble Marianne Gladnikoff frigitt, etter å ha sonet halvparten av den dommen hun var idømt....Den samme dagen stemte den norske delegasjonen i FN - på direkte ordre fra den norske utenriksminister Knut Frydenlund - for å la Yasser Arafat tale i hovedforsamlingen. Den israelske regjeringen ga deretter sin ambassadør i Oslo beskjed om å protestere overfor Norges stemmegivning i FN.*
>
> *Møtet mellom ambassadøren og sjefen for den politiske avdelingen i det norske utenriksdepartementet ble referert til Jerusalem. Ifølge referatet skal Kjell Vibe ha fortalt ambassadøren om et møte i New York i september, der utenriksminister Knut Frydenlund hadde en samtale med den israelske utenriksminister Yigal Allon. Yigal Allon skal da ha bedt Frydenlund om hjelp til å få fangene frigitt. Vibe skal senere ha fortalt den israelske representanten at som en 'erstatning' for den norske stemmegivningen i FN, så ville Knut Frydenlund nå overveie hvilke muligheter som forelå for å få Dan Ærbel løslatt....*
>
> *Israel merket man seg at Norge den 22. november (1974) hadde stemt imot forslaget om å gi PLO permanent observatørstatus i FN, bare litt over en måned etter at den samme delegasjonen hadde sagt ja til at Yassir Arafat entret talerstolen i FNs hovedforsamling bevæpnet med pistol. Det var en politikk det ikke var helt lett for utenverdenen å forstå sammenhengen i.»*

Kanskje det ikke var så vanskelig. Kanskje var man blitt enige om å påbegynne en trinnvis løslatelse med Marianne Gladnikoff, og at Norge skulle slippe til PLO på en engangsvisitt i FN for å hindre at dette ble for påfallende. En stakkars gang var ikke så farlig. Men permanent observatørstatus var noe annet, og det var da heller ikke nødvendig.

25.17.6 Mossads fredsapostel i Norge

Jan **Egeland** (38) har vært statssekretær for utenrikssaker i Utenriksdepartementet siden 1992. Han har markert seg som en aktiv deltaker i Ap-regjeringens ulike fredsprosesser verden rundt. Som vi har sett, passer disse engasjementet pussig nok meget godt sammen med Mossads og Israels prioriterte områder: Midtøsten,

---

1634 Se f. eks. Aftenposten 29. april 1993
1635 Se f. eks. Aftenposten 29. april 1993
1636 Karl Emil Hagelund: «Israel - elsket og hatet». Gyldendal 1983. Side 128.

Guatemala, Sør-Afrika, Eritrea. Og Norge passer godt med Israels forhandlingsstrategi: Kontrollerte prosesser, der man også kontrollerer fredsmegleren.

Da er det ikke så rart at det viser seg at han bl a er utdannet ved Truman-instituttet i Israel, ved siden av Henri Dunant-instituttet i Genève og Berkeley University i California. Forøvrig har han journalist-bakgrunn fra Rogalands Avis, Arbeiderpressen og Dagsnytt og Dagrevyen i NRK.

25.17.7 Andrawes - nok en brikke?

Norge har altså tidligere koblet kriminalpolitikk i forhold til terrorister til sitt internasjonale spill, der forholdet til Israel synes å bli stadig viktigere. Vi fulgte derfor spent med i den såkalte Andrawes-saken, som lignet så sterkt på Sylvia Rafael-saken, men som ble underlagt en ganske annen pinaktig og langdryg beslutningsprosess.

Palestinske Sohaila Sami **Andrawes** var en av de underordnede deltakerne ved terrorangrepet på Lufthansa-flyet i Mogadishu i 1977, den gangen under navnet Soraya **Ansari**[1637]. Hun var imidlertid den eneste overlevende, og ble dømt til 20 års fengsel, dog benådet etter 18 måneder. Etter 12 år på ukjent oppholdssted, muligens Kypros, kom hun til Norge som asylsøker i juli 1991 og fikk oppholdstillatelse på humanitært grunnlag. Hun hadde med seg mann og barn. Mannen er en palestinsk journalist som sterkt har støttet fredsforhandlingene.

Tyskland har siden 1977 hatt en stående arrestordre på Ansari. I 1994 skal man i Interpol ha blitt oppmerksom på hennes nye identitet og bopel, og det ble sendt pågripelsesanmodning fra Interpol og utleveringsanmodning fra Tyskland. Saken har siden versert for norske domstoler i mange varianter, og det foreligger nå rettskraftig dom for at Andrawes, som har innrømmet at hun er Ansari, kan utleveres. Utlevering er nå gjennomført etter at Kongen i Statsråd avslo siste appell.

Det er mange som har sammenlignet Andrawes-saken med Sylvia Rafael **Schjødt**-saken. Som beskrevet i forrige avsnitt var Rafael siktet for drap i Roma i oktober1972. På grunn av sterkt politisk press ble hun benådet etter bare et drøyt år (mai 1975) og meget raskt utvist til Israel. Dette skjedde til tross for at man i Norge *hadde mottatt utleveringsbegjæring (se kap 25.18) og det var enighet mellom Norge og Italia om at de skyldige høyst sannsynlig var det samme Mossad-teamet.* Da Sylvia Rafael kom tilbake til Norge gift med Annæus Schjødt, og etter nytt press fra Jens Chr Hauge & Co fikk permanent oppholdstillatelse her, kom det ny utleveringsbegjæring, som skal ha blitt avvist før den deretter ble trukket. Det er opplagt at den norske opptreden her hindret rettferdig prosess etter drapet i Roma.

Vi har selvsagt absolutt ingen sympati for den personen som i 1977 deltok i terroraksjonen i Mogadishu, i og for seg enda mindre sympati enn for de som sto for Lillehammer-drapet. Men vi har også reagert på forskjellsbehandlingen i de to sakene:

- *Sylvia Rafael fikk før og etter sitt ekteskap spesialbehandling på alle måter til tross for at dette var **lenge før** fredsprosessen i Midt-Østen. I mellomtiden har både Rafael's og Andrawes' sjefer i det begge oppfattet som en krigssituasjon den gangen fått fredspris av Norge. Det roper av dobbeltmoral at den ene terroristen slipper så billig **for** sjefene blir «tilgitt», mens den andre skal straffeforfølges lenge etter at sjefene er blitt helter. En slags «omvendt Nürnberg»!*

- *Andrawes spilte en klart mer underordnet rolle i sin terrorsak enn Rafael, som var fast medlem av Harari-teamet*

- *Andrawes var allerede dømt for sin forbrytelse i Somalia, men Rafaels sak fra Roma ble aldri prøvet for noen rett*

- *Andrawes ble riktignok benådet svært så raskt i Somalia, så vi forstår tyskernes ønske om egen rettslig prøving, men Rafael ble benådet nesten like raskt i Norge (18 og 22 mnd), så her har ikke vi mye å snakke om*

- *I en utleveringssak spiller «tilknytning til Norge» og ulike rimelighetshensyn en sentral rolle. I 1980 hadde Rafael hatt normal tilknytning til Norge i ca ett år (fengselstiden skal neppe medregnes!), mens Andrawes hadde vært her mer enn tre år da begjæringen ble fremmet. Rafaels*

[1637] Opplysningene om Andrawes-saken er hentet fra Aftenposten 20. oktober 1994 og 12. juli 1995

ekteskap med norsk statsborger må telle med, men det må også Andrawes ekteskap til en mann med ubestridt oppholdstillatelse og ikke minst rimelighetshensynene til hennes barn (det er et gjennomgående problemtema i norsk utlendingspolitikk at barneloven er underordnet fremmedloven). Blant rimelighetshensyn bør også telle at Andrawes er invalidisert.

Vi finner denne forskjellsbehandlingen høyst påfallende. Vi tar ikke stilling til hva som i og for seg måtte være juridisk «korrekt» i den rettslige delen av Andrawes-saken, selv med en Rafael-presedens, men stiller spørsmålstegn med *hvorfor* de administrative myndigheter la opp til denne forskjellsbehandlingen. Vi minner om at de fleste sider av slike saker i utgangspunktet er administrative avgjørelser, der de berørte parter kun kan kreve *lovligheten* av myndighetenes avgjørelser rettsprøvet, mens domstolene sjelden overprøver saksbehandlingens *skjønn*. I fremmedsaker etc. er lovgivningen utpreget fullmaktspreget. Dette betyr at Justisdepartementet og Regjeringen i realiteten har hele saken i sin hånd både før, under og etter den rettslige behandling.

Det er en annen side ved saken vi fester liten tillit til, og det er teorien om at norske myndigheter ikke kjente til at Andrawes var identisk med Ansari. Man kan mene hva man vil om at hun ikke selv la alle kortene på bordet i asylsaken, men det er helt usannsynlig at dette ikke ble oppdaget. Ansari var siden 1977 ettersøkt gjennom Interpol som terrorist. Hun ble skutt ned og overlevet bare såvidt i Mogadishu, og det er rutine at spesialstyrker fra SAS (UK) og de tyske grensestyrkene (VAR DE I MOGADISHU?) tar fingeravtrykk/foto av døde eller etterlatte terrorister. I alle fall har norske myndigheter, dvs POT/Frigaard og E-staben/Trond gjennom Interpol fått de samme identitetsdata som tyske myndigheter har lagt til grunn for sin begjæring. Disse data har derfor foreligget i Norge under behandlingen av Andrawes' søknad, og alle asylsaker skal sjekkes mot slike data på internasjonalt ettersøkte personer (det kommende data- og fingeravtrykksamarbeidet i EØS er noe helt annet og langt mer omfattende som gjelder fremmedkontrollen generelt).

Det er da også kommet frem at kunnskapen om Andrawes' identitet har *vært tilstede i Oslo* helt fra hun ankom til Norge. Ifølge Aftenposten[1638]:

> *«Etter det Aftenposten får opplyst, hadde tysk politi etter mer enn 17 års intens leting klart å lokalisere nøyaktig bostedsadresse for den palestinske kvinnen og hennes familie. Mye tyder på at tyskerne kan ha basert sine opplysninger på lokale informanter i den norske hovedstad.*
> *Overvåkingssjef Hans Olav Østgaard benekter imidlertid at politiet i Norge hadde innledet et samarbeid med tysk politi før pågripelsesbegjæringen overraskende dukket opp via Interpol....*
> *- Vi hadde overhode ikke kjennskap til at den etterlyste terroristen befantseg i Oslo.....»*

PLO's representant i Oslo, Omar **Kitmitto**, sa til Aftenposten[1639]:

> *«- Jeg har lenge kjent den 41-årige kvinnens bakgrunn som flykaprer, og antok at også norske myndigheter visste dette.*
> *Selv har han pleiet personlig kontakt med den palestinske kvinnen - kjent som flykapreren Soroya Ansari, men som har gått under navnet Souhaili Sami Andrawes»*

Ut fra det vi idag vet om avlytting av, infiltrasjon i og etterretning mot palestinske miljøer i Norge virker det helt usannsynlig at Kitmitto's kunnskap om Andrawes ikke skulle ha nådd POT *i tillegg til informasjonen fra Interpol*, og lenge før det fremkom offentlig. Vi kjenner bl a til at Finn Sjue, kjent partner av Palestinakomité-infiltratøren Jostein Mølbach, også operativ ifb med en av våre avlyttingsnaboleiligheter, hadde god kontakt med Kitmitto.

Vi har notert oss at Senterpartiets leder, Anne Enger **Lahnstein**, og Kristelig Folkepartis leder, Valgerd Svarstad **Haugland**, begge gikk mot utlevering av Andrawes[1640].

Også Arbeiderbladet[1641] oppdaget forskjellsbehandlingen mellom Rafael og Andrawes:

> *«Souhaila Andrawes gjorde seg skyldig i overgrep som betinger straff. Men hun er allerede dømt for sin handling, og har sonet under harde forhold før hun ble benådet og utvist fra Somalia. Når denne dommen av noen avfeies som uten betydning, er det en*

[1638] Aftenposten 22. oktober 1994
[1639] Aftenposten 20. oktober 1994
[1640] Aftenposten 28. juli 1995
[1641] Arbeiderbladet 26. august 1995

nedvurdering av rettspraksis i den tredje verden. Vi våger påstanden om at (hvis) Andrawes var blitt dømt, hadde sonet og senere var blitt benådet i et vestlig land, , ville det aldri vært reist noen sak om utlevering. Vi trenger ikke gå lenger enn til vårt eget land for å finne eksempler på at forholdsvis mild behandling av terrorister er akseptert så sant det skjer innenfor vår egen kulturkrets. Tre av medlemmene i den israelske terrorgruppa på Lillehammer i 1974, som ble dømt til fengsel for medvirkning til drap, sonet ikke lenge før de ble benådet. En av dem fikk til overmål oppholdstillatelse til Norge. Vil Norge opptre konsekvent, kan utlevering av Souhaila Andrawes derfor vanskelig forsvares.»

Lederskribenten kunne også lagt til at Norge avstår fra å kreve utlevering «fra samme kulturkrets» *selv av en sjefsterrorist*, når denne først er kommet seg avgårde, selv om man har bevis i massevis til å gå til et slikt skritt!

Etter hvert som regjeringens unnfallenhet i hele Lillehammer-saken de siste ukene er blitt åpenbar for alle, ser flere også den slående kontrast til Andrawes-saken. Det gjelder f. eks. også. h. r. adv Arne Haugestad[1642]:

«Haugestad mener det er dårlig samsvar mellom regjeringens iver etter å utlevere den palestinske flykapreren Souhaila Andrawes og norske myndigheters manglende pågåenhet i etterforskningen av det overlagte drapet på Bouchiki.»

Vi syntes mye pekte i retning av at Andrawes ble brukt som brikke i et langt større spill. Hun var sannsynligvis fra ankomsten «lagt på is» for evt senere bruk, og hennes sak ble holdt i luften så lenge som mulig for det tilfelle at man skulle få bruk for den, f. eks. ifb med fredsforhandlingene. Det er mulig at hun ikke kunne utnyttes hensiktsmessig på et tidlig tidspunkt i prosessen.

Men til slutt var det ikke mulig å holde saken flytende lenger. En avgjørelse måtte tas, formodentlig uten at man hadde noe spesielt å bruke denne brikken til. Da var det nok mest opportunt å utlevere Andrawes, slik at man i hvertfall i denne saken - der Israel ihvertfall ikke hadde noen innvendinger - kunne prioritere Norges internasjonale forpliktelser.

Hun blir nå tiltalt for flykapring og aktiv medvirkning til drap og risikerer livsvarig fengsel[1643]. Sylvia fikk 22 måneder.

25.18 Tildekkingen av Lillehammer-saken

En av de aller viktigste oppgavene for «den fjerde tjeneste» har vært tildekkingen av Lillehammer-drapet, sannsynligvis medvirkning *før drapet*, overveiende sannsynlig *umiddelbart etter drapet* og 100% sikkert Regjeringens, Frigaards og Riksadvokatens *tildekking av tildekkingen* i alle år senere.

Vi har redegjort for selve Lillehammer-saken og vår oppfatning om at *man i virkeligheten skjøt riktig mann* i kapittel 5.7.

Vi skal nå ta for oss den etterfølgende *tildekkingen.*

25.18.1 Tildekking ventet

Flere av de arresterte ga under avhørene inntrykk av eller direkte uttrykk for at *de ventet tildekking.* Ifølge Elvik/Amundsen sa f. eks. Dan **Ærbel** i avhør med politibetjent Steinar **Ravlo**[1644]:

«Som du skjønner er ikke dette en politisak. Det er en politisk sak og jeg ber deg om å ta kontakt med den israelske ambassaden. Da vil du få bekreftet hvorfor vi kom hit, og hvem som har sendt oss. Så vil denne saken bli bragt ut av verden. Eller få Abraham til å gjøre det. Han vil ordne dette, så skal du se at saken vil bli dysset ned i løpet av noen få dager, og vi blir sluppet fri....»

Dette ble også direkte bekreftet av Ravlo i Ukeslutt i mai 1993[1645]:

«I det andre avhøret vedgjekk Dan Ærbel at det var Mossad ... som sto bak drapet. Steinar Ravlo seier at Ærbel var overtydd om at han og dei andre arresterte agentane kom til å bli sette fri berre han fortalte kven som sto bak...»

[1642] Dagbladet 3. januar 1996

[1643] Arbeiderbladet 17. januar 1996.

[1644] Halvor Elvik og Mentz Tor Amundsen: «Da Mossad kom til Norge». Gyldendal 1974, s 156.

[1645] NRK radio, Ukeslutt lørdag 8. mai 1993 kl 1330

Fullt så bra gikk det ikke, sett fra Ærbels side. De som var tatt, måtte for retten. Men bytt ut «et par dager» med «et par år», så fikk Ærbel rett.

En mer detaljert versjon av Ærbels uttalelser til Ravlo finnes i en annen kilde[1646]:

> *«Han hevdet at Lillehammer-aksjonen var godkjent på høyeste hold i Israel. Ærbel forklarte at da han så politibilen kjøre forbi Bouchikis boligblokk lørdag formiddag, følte han seg overbevist om at de norske myndigheter medvirket i operasjonen. Det gikk opp for Ravlo at Ærbel trodde at den norske og den israelske statsledelse hadde utarbeidet Lillehammer-planen sammen.»*

Ut fra det vi vet idag, kan man nok trygt si at Ærbel var inne på noe!

Men hvem hadde orientert Ærbel om at man i Norge ville «dysse saken ned»?

Vi kan kaste noe lys over dette ved å vise til informasjon fra Ronald **Bye**, som beskriver en forelesning for Stay Behind-staben ved politiavdelingssjef Erik **Næss** og politiinspektør Ørnulf **Tofte** i august 1973 (én måned etter drapet!). Etter forelesningen spørres det om Lillehammer-saken[1647]:

> *«- Men var dere involvert? Og uansett måtte det vel være mulig å stoppe Mossad-agentene før de klarte å flykte fra Norge?*
>
> *En kjørerute på 200 km gjennom tre politidistrikter burde sant å si ikke være den enkleste fluktruta like etter at skuddene smalt på Lillehammer denne sene lørdagskvelden.*
>
> *Parhestene nøler. Bevegelsene blir ekstra langsomme. De veksler igjen blikk. Sekundene blir lange og mange. Ved hjelp av talende kroppsspråk og få ord er det igjen Næss som svarer:*
>
> *- Vi kunne nok ha sørget for at noen av dem ikke hadde kommet seg ombord på Jahre Lines Kiel-ferje.*
>
> *Han antyder også noe om at de, det vil si de innvidde på Overvåkingssentralen, hadde fått et 'signal' om å la dem gå.»*

Vi har ikke sett noe dementi. Men etter alle løftene om å komme til bunns i Lillehammer-saken skulle man jo tro at det etter utgivelsen av denne boken ble foretatt avhør av Tofte (Næss er død). Aktuelle spørsmål må da være: *Hvorfor* lot man Kiel-passasjerene dra? En av dem var trolig Jonathan **Ingleby**, som sammen med Marie **Tamar** avfyrte de drepende skuddene! Var det nettopp for å dekke over egen medvirkning? Og fra hvor kom «signalet» om å la dem gå? Neppe fra regjeringen Korvald!

Mange har forundret seg over hvorfor det profesjonelle Mossad, som nesten alltid får ut sine folk, fikk seks personer arrestert akkurat i Norge der man har så mange gode venner som nesten sikkert var informert eller medvirkende, og ihvertfall stilltiende innstilt på å se den andre veien. Det er vel også det som var poenget: De ble slappe i tilliten til at de nærmest var på hjemmebane, men samtidig kjente de for dårlig til organiseringen av det norske politiet. Om de hadde fått «fritt leide» fra Ap, POT og E-tjenesten, var det ikke bare å glemme det ordinære lokale politiet, som *ikke kunne* informeres på forhånd og trolig er mye sterkere, velutstyrt og bedre koordinert relativt til POT enn i mange andre land.

En annen forklaring er at de antakelig ikke var vant til *de små forholdene i Norge*, spesielt ikke det *gjennomsiktige* Lillehammer-samfunnet, som gjorde det mulig raskt å få identifisert en bil på grunnlag av et par sifre i et registreringsnummer og en grovbeskrivelse av bilen, og deretter en lynsjekk på et begrenset antall mulige bilutleiefirmaer. I store metropoler som Paris, Roma og Athen ville det tatt mye lenger tid.

25.18.2 Tildekking I - Per Øyvind Heradstveit

Drapet fant sted 21. juli 1973. Det var da igjen 8 virkedager i ferie-juli. I begynnelsen av august kunne publikum kjøpe boken «Hemmelige tjenester - Etterretning, Spionasje og Overvåking» av Per Øyvind Heradstveit[1648]. Forfatterens forord var datert «Oslo, juli 1973.»

Litt over fire sider midt inne i et kapitel om Overvåkingspolitiet dreier seg om Lillehammer-saken[1649]! Og det er ikke lite Heradstveit har rukket å gjøre seg opp en mening om på mindre enn 8 dager:

1646 Elaine Davenport, Paul Eddy og Peter Gillman: «Urankuppet». Norsk utg Aschehoug 1979. Side 161.
1647 Ronald Bye og Finn Sjue: «Norges Hemmelige Hær». Tiden 1995. Side 113.
1648 Per Øyvind Heradstveit. «Hemmelige tjenester». Aschehoug 1973.
1649 Heradstveit, side 87-91

- *«Norsk politi må ha gjort et godt arbeid under etterforskningen, bedre enn de fleste ville ha trodd var mulig, og fremfor alt sannsynligvis meget bedre enn israelsk etterretningsvesen hadde regnet med.»*

- *«Eksperter hevder at tallet 15 (agenter) var i fullt samsvar med operasjonens vanskelighetsgrad og natur»*

- *«Også (tallet på leiebiler) var profesjonelt fastlagt, terroristene trengte faktisk så mange biler..»*

- *«Det er på det rene at gruppens medlemmer fulgte Ben Amanes bevegelser på norsk jord like til han forlot Lillehammer»*

- *«Det finnes ingen holdepunkter idag som støtter hypotesen om at marokkaneren var innblandet i 'Svart September'-aktiviteter»*

- *«Da den israelske gruppen hadde fulgt Ben Amane til Lillehammer og der sett at han tok kontakt med Bouchiki, må de ha tatt bestemmelsen om at marokkaneren på Lillehammer var den de var på jakt etter, og som derfor skulle likvideres»*

- *«Lillehammer-saken var enestående, og den kom uventet på både politiet og de politiske myndigheter her i landet. Dette er viktig å få slått fast på bakgrunn av påstander om intimt samarbeid mellom israelsk etterretningstjeneste og tilsvarende norske tjenester. Et slikt intimt samarbeide eksisterer etter alt å dømme ikke. Det synes opplagt at kontakten til det norske overvåkingspolitiet bare har vært minimal og rutinepreget»*

- *«Påstander i pressen om at to av de arresterte skulle oppholde seg i Norge i forståelse med Overvåkingspolitiet savner ethvert grunnlag. Dette kan man logisk resonnere seg fram til uten at det her er nødvendig å gå i detalj. Det synes å være helt klart at Overvåkingspolitiet var like uforberedt på aksjonen som alle andre.»*

- *«Påstander om at det under etterforskningen skulle ha vært vansker i samarbeidet mellom det ordinære kriminalpolitiet og Overvåkingssentralen er ikke riktig.»*

- *«(POT) var f. eks. med på arrestasjonen i Tuengen allé. Så kan man spørre: Hvorfor fant ikke Overvåkingspolitiet ut at leiligheten tilhørte en israelsk diplomat? To faktiske forhold forklarer dette: Politiet måtte handle raskt. Det hastet med å undersøke denne leiligheten som var oppgitt å tilhøre en El Al-representant. Da politiet grep inn, sto den ene israeleren i ferd med å forlate landet pr. tog. Man hadde ikke avlyttet diplomatens telefon forut for arrestasjonen. Dette er kategorisk tilbakevist etter en leder med påstand om det motsatte i en Oslo-avis. Politiet avdekket gruppens kontakt med dette spesielle telefonnummeret gjennom avhøret av de arresterte. Det var et hemmelig telefonnummer, og Televerket opplyste at innehaveren het Eyal Zigal. Om denne personen hadde politiet ingen opplysninger, da navnet dessuten var feilskrevet. Man hadde ingen indikasjon på at det bodde en diplomat i leiligheten. Riktignok hadde trolig de som var arrestert forut for aksjonen i Tuengen Allé opplyst politiet om forbindelsen med det offisielle Israel. Men hverken politi eller påtalemyndighet trodde egentlig på dette. Det virket for urimelig...»*

- *«Mye tyder på at et par opplysninger i pressen i sommer kan (være desinformasjon). Det gjelder meldingen om at de to arresterte i Tuengen Allé skulle være 'klarert av norsk politi' og oppholdt seg i Norge 'i forståelse med myndighetene'. Påstanden var helt uriktig, men hvor kom den fra, og hvem hadde interesse av å få den publisert?»*

- *«Pressen kunne også melde at den israelske overvåkingssjefen hadde kommet til Norge og at et møte med mellom ham og overvåkingssjef Gunnar Haarstad fant sted i den israelske ambassaden i Oslo. Noe slikt møte har aldri funnet sted, og påstanden om denne kontakten var 'plantet'.»*

- *«Det ble også påstått at den israelske embetsmannen i første omgang hadde fått løfte av Utenriksdepartementet om besøk hos de arresterte i fengselet. Meldingen kom via et israelsk pressebyrå. Norsk UD opplyser at påstanden savner ethvert grunnlag.»*

Det var ikke småtterier Heradstveit hadde klart å finne ut i løpet av noen få dager! Nyhetsoppslagene kretset selvsagt derfor også omkring akkurat disse fire sidene, og folk gispet i tynn luft over denne fantastisk dyktige Heradstveit som hadde klart å skrive bok om Lillehammer på en ukes tid.

Men kollegene ergret seg: Pokkers fetter Anton! Her må han ha drevet i månedsvis med å snekre på et manus om hemmelige tjenester, og så har han slik griseflaks at Mossad begår i mord i Norge akkurat noen dager før manuskriptet skulle leveres til forlaget!

Var det slik det var? Det finnes andre forklaringer. Vi hopper over muligheten for at mordet var hyggelig bistand til markedsføringen av en god venns bok. Vi tror heller ikke noe særlig på at det øvrige manuskript hadde ligget ferdig i ukevis og nærmest bare ventet på et Lillehammer-mord. Da gjenstår bare at det helt usannsynlige skjedde at *han akkurat var ferdig med alt det andre*, eller at det ble gjort en kjempeinnsats de siste dagene *for å fullføre 234 sider samtidig som all den journalistiske etterforskningen skulle utføres.*

Bare rent arbeidsmessig tror vi ikke på noen av disse mulighetene. Noen er for usannsynlige; den siste gjør Heradstveit til et supermenneske som ikke bare kan arbeide uten mat og søvn, men også har bortimot telepatisk evne til å kjenne andres tanker nesten uten å snakke med dem, og dessuten et tredje øye til å finne ut hvem som snakker sant eller ikke.

Et annet moment er at den som leser boken vil spørre hvor det er blitt av Heradstveit. De fleste oppsøkende journalister skriver litt omkring intervjuene, hvor man traff dem, hva de snakket sammen om, hvordan vedkommende selv gikk frem, reagerte, forsto osv. I Heradstveit neste bok, «De medskyldige» er det mer av dette (om ikke så påtrengende som hos enkelte andre forfattere), og man får mye mer inntrykk av å være tilstede der det skjer. «Hemmelige tjenester» virker mer som en kvasi-departemental saksfremstilling, og skifter også ofte stil fra kapittel til kapittel. Det er også påfallende at det er meget dårlig med kildebruk, faktisk slik at Heradstveit må ta høyde for det i boken. Er det fordi det faktisk er kildene som skriver?

Vi regner således med at det var et stort antall personer som i virkeligheten skrev boken. Hvor finner man mange personer med etterretnings- og overvåkingskompetanse som raskt kan settes inn for å gjøre en jobb uten betaling og uten å få navnet sitt på førstesiden? I de hemmelige tjenestene selv.

Hvorfor skulle de bistå på denne måten midt oppe i en hektisk etterforskning? Fordi de så seg tjent med det. De hadde informasjon - *eller desinformasjon* - de ønsket å få frem.

Til alt overmål finner vi et opplagt stykke desinformasjon nederst på siden før Lillehammer-kapitlet[1650]:

> *«Det er en vanlig feiloppfatning av mennesker som mener de blir avlyttet, at det gir seg tekniske utslag i apparatet. Moderne lytteutstyr røper seg ikke! Da ville jo poenget med operasjonen falle bort. Det heter jo hemmelig avlytting, og ekspertene kan fortelle at den i sannhet er hemmelig. (se eget kapitel om lytteutstyr)»*

Her undertrykker boken - slik det har vært gjort av POT og E-tjenesten i alle år i Norge - at man ved bruk av teknologien romavlytting via telefon iblant *blir avslørt* ved ulike tekniske utslag i apparatet - forsinket summetone, opptattsignal til innringere når telefonen ikke brukes, underlige samtaler og tilbakespilling av egne samtaler osv. - se kap 21.39-43. Dette blir enda mer påfallende fordi det annet sted i boken[1651] finnes tre sider som detaljert beskriver nettopp denne teknologien («infinity transmitter»), men fortsatt uten å nevne noen av symptomene man selv kan være på vakt mot for evt å avsløre dette!

Det skal mye til å vite så mye om romavlytting via telefon som Heradstveit tilsynelatende gjør uten samtidig å forstå hvordan den kan oppdages. Alle andre kilder ville ha beskrevet dette. Bare dette tyder på at to kapitler i boken er skrevet av personer som er interessert i å tildekke, ikke opplyse mer enn nødvendig for å etablere troverdighet rundt produktet.

1650 Heradstveit, side 86.
1651 Heradstveit, side 197

Hvorfor skulle Heradstveit låne ut sitt navn til et slikt prosjekt? Vi er alle mennesker. Har man først tillit til noen, slik Heradstveit utvilsomt helt oppriktig hadde til POT, virker det ikke så galt f. eks. å ta imot en bunke «råutkast» til et manus istedenfor å gå gjennom tidkrevende intervjuer. Man har jo kontrollen selv! Og resultatet er ikke å forakte: Et kjempescoop ingen andre har sjansen til. Dessuten opparbeider man et så godt forhold til dem som bestemmer at man siden, under rettssaken, får være den eneste journalist som får være tilhører under den lukkede del av rettssaken, som selv den tidligere major i E&S-staben CC ble nektet adgang til. Og resultatet: Nok en bok ingen andre kunne skrive!

Og hvorfor akkurat Heradstveit? Såvidt vi kan se, hadde han ikke vært mye innom dette tema før. Men det hører kanskje med til saken at han har en bror, Daniel **Heradstveit**, som ble ansatt på Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPI), med de forbindelser vi idag vet at NUPI alltid har hatt til Aps deler av E-staben, i 1969. Nå var dette først og fremst en hvitvasking av POT, som E-tjenesten og Trond **Johansen** vanligvis ikke ønsket noe særlig godt, men her var en enormt stor sak der både POT, E-tjenesten og Ap hadde svin på skogen. POT hadde frontrekkeansvaret og var nok det svake punkt som man måtte gå sammen om å støtte opp. Ingen av de to brødrene behøver å ha kjent til slike sammenhenger, sannsynligvis forsto de ikke bedre; de ble «ledet inn i øvelsen».

Dette er *før vi det hele tatt har begynt å ta for oss hva Heradstveit faktisk skriver om Lillehammer-saken.* La oss her bare kort konstatere at *alt dreier seg om ros og hvitvasking av POT.* Alt kritisk som kom frem disse første dagene avvises blankt. Heradstveit finner selv intet å sette fingeren på (heller ikke utenom det vi har sitert).

For flere av punktene på listen foran gjelder det at det motsatte av hva han skriver virker meget mer sannsynlig. Noen av dem vet vi er gale. I resten av dette og i neste hovedkapitel gjennomgår vi de fleste av disse punktene i ulike sammenhenger, og vil da holde Heradstveits førsteukes-konklusjoner opp mot dette. Til slutt skal vi oppsummere Heradstveit.

25.18.3 Mange spor etter hovedpersonene

Følelsen av å spille på hjemmebane og de gjennomsiktige forholdene i Norge er nok også hovedforklaringen på at selv hovedmennene, herunder Mossad-sjefen Zwi Zamir, har etterlatt seg såpass mange spor både i Oslo og rundt Lillehammer. Riktignok benyttet de alle dekknavn, men de har likevel benyttet så mye hoteller, åpne spisesteder osv at det er tydelig at de mente de hadde lite å frykte.

At Zamir var i Oslo er forøvrig nylig bekreftet grundigere enn noensinne[1652]:

> *«NTB har fra fire forskjellige kilder i Israel fått bekreftet at Zamir selv var i Norge da Bouchiki ble drept.*
> *- Jeg har fått bekreftet fra en 100% sikker kilde at Zamir var i Norge.... sier journalisten Moshe Zonder i den israelske avisen Ma'ariv til NTB.»*

Nedenfor følger en oversikt over det vi har registrert til nå om ledernes kontaktpunkter med personer i Norge som senere kunne identifisere dem fra bilder:

- *En «høytstående israeler» som kalte seg Joseph Gonen tok inn på hotell Filadelfia i Oslo 19. juli, og fikk naborommet til Michael Dorf, som allerede bodde der. Gonen og en annen israeler dro fra hotellet fredagen før drapet. Gonen var identisk med Zwi Zamir*[1653].

- *Zwi Zamir med assistent/livvakt bodde på Olrud Hotel (idag Rica Olrud Hotel) noen km nord for Hamar*[1654]*. De kjørte en danskregistrert bil med diplomatskilt!*[1655]

- *Mike Harari og Marie Tamar bodde på Continental i Oslo fra onsdag til natt til lørdag (drapsdagen) og tok da inn på Victoria hotell på Lillehammer inntil noe før drapet*[1656]

1652 NTB referert i Arbeiderbladet 17. januar 1996. En annen av NTB's kilder er Yossi Melman, sammen med Dan Raviv forfatter av «Every Spy a Prince». Houghton Mifflin 1990. Dette er tidligere også hevdet i David Tinnin (med Dag Christensen, Aftenposten som samarbeidspartner): «Hit Team». Futura London 1976, der han også hevder at Zamir møtte overvåkingssjef Gunnar Haarstad, noe Haarstad da heftig benektet. Kunne Tinnin ha blandet sammen våre hemmelige tjenester og ment f. eks. Trond?

1653 Ukeslutt 9. mai 1993

1654 Heradstveit, s. 155 og Ukeslutt 9. mai 1993

1655 Ukeslutt 9. mai 1993

1656 Per Øyvind Heradstveit: «De medskyldige». Aschehoug 1974, s. 137 (Heradstveit benytter dekknavnet Laskier men navngir Tamar, riktignok som Tamara)

- *Mike Harari møtte Sylvia Rafael, Dan Ærbel, Gustav Pistauer og minst en agent til på Theatercaféen onsdag morgen/formiddag*[1657]

- ***Mike Harari og Marie Tamar ble observert kjørende UT fra en sidevei (grusvei) østfra og inn på riksveien med kurs sydover ca 15 minutters kjøring syd for Lillehammer ca 3 timer etter henrettelsen (ca kl 0145)*** [1658]***. (Dette spor mot norsk medvirkning er såvidt vi vet aldri blitt etterforsket.)***

- *Zwi Steinberg møtte Harari på Theatercaféen torsdag og på trappen ved Rådhuset i Oslo søndag morgen etter drapet og spiste lunch sammen med ham i Oslo sentrum samme søndag*[1659]

- *Mike Harari spiste middag sammen med Marie Tamar, Abraham Gehmer og minst to agenter til på Tivoligrillen torsdag*[1660]

Det må således ha vært en meget lang rekke vitner som i disse dagene hadde sett Harari, som stort sett gikk under dekknavnet Edouard Laskier (men «Mike» mellom agentene) og dessuten både Zamir og Tamar på nært hold. Det er også åpenbart at Harari/Tamar hadde oppholdt seg noen timer i et «safehus» rett syd for Lillehammer. Dette skulle selvsagt vært undersøkt/etterforsket til den minste detalj, men da ville jo den norske medvirkningen blitt avdekket og Mossad-sjefen Zwi Zamirs deltakelse blitt oppdaget. (Mange av disse opplysningene må ha vært «i boks» da *Heradstveit* skrev «Hemmelige tjenester» - men ingen av dem var kommet med i boken.)

I hvor stor grad ble det virkelig utført etterforskning mot alle de agentene som hadde sluppet unna? Det ser ut til at man relativt raskt bragte Zwi Zamirs identitet på det rene. Men hva ble gjort for å knytte Mossad-sjefen direkte til drapet? det vet vi ikke.

Hva ble gjort for å bringe Hararis identitet på det rene, ved å vise bildet av ham som det senere viste man hadde til dem som hadde møtt ham? Det vet vi heller ikke sikkert. Den offisielle påstanden fra norsk justisvesen siden 1989 har vært at man ikke har hatt tilstrekkelig grunnlag for å si at hovedmannen «Laskier» virkelig var Harari. Er det sant, må det ha vært gjort en særdeles slett jobb overfor vitnene. Men annen informasjon *tyder på at dette ikke er sant.* Harari ble etterlyst, og sakens aktor Håkon **Wiker** mente man hadde god nok grunn også til utlevering (se nedenfor). *I så fall har politiet antakelig gjort jobben sin på dette punkt.* Det var høyere makter som siden ikke ville!

25.18.4 Korvald-regjeringen: Offer for dekkaksjon og avlytting da, diskreditering nå

Vi vet idag at det fant sted romavlytting via telefon av daværende statssekretær Kjell Magne **Bondevik** (KRF) samt ordinær telefonavlytting av både ham og hans onkel Kjell **Bondevik** etter drapet (se kap 21.36), og derfor høyst sannsynlig også av en rekke andre i Korvald-regjeringen. Hensikten med dette må ha vært å avdekke særlig KRF's, men også de andre regjeringspartienes holdning til saken, slik at tjenestene holdt seg orientert om hva slags motstand eller støtte ulike tildekkingstiltak ville finne i Regjeringen.

Men det var ingen hjelp å hente fra statsminister Lars **Korvald**, som i denne saken viste at han var *norsk* statsminister, og at KrF var et *norsk* parti som forholdt seg til norsk lov - positivt syn på Israel eller ikke. Ifølge Hagelund[1661]

> «...(kom det) som en kalddusj på den israelske regjeringen da statsminister Korvald uttalte:
> Skulle den videre etterforskning og den etterfølgende rettssak klarlegge at det eventuelt er en direkte forbindelse til israelske myndigheter, så vil dette forhold representere en belastning for Norges forhold til Israel.»

Korvald-regjeringen vurderte sogar utvisning av den israelske ambassadøren i Oslo[1662]!

[1657] David Tinnin (med Dag Christensen, Aftenposten som samarbeidspartner): «Hit Team». Futura London 1976. Side 92 i paperback-utgaven.
[1658] Heradstveit, s. 138
[1659] Heradstveit, s. 115 f, referat fra Steinbergs forklaring
[1660] Halvor Elvik og Mentz Tor Amundsen: «Da Mossad kom til Norge». Gyldendal 1974. Side 76.
[1661] Karl Emil Hagelund: «Israel - elsket og hatet». Gyldendal 1983, s. 123.

Dette sto i skarp kontrast til den manipulering og tildekking fra Ap som man allerede da kunne spore, men som senere har vokst til en voldsom verkebyll. Det er altså ikke noe problem at man har *holdninger*, så lenge man også har *hederlighet*.

Samme høst var det stortingsvalg, og Trygve **Bratteli** kom i oktober tilbake som statsminister. *Han* uttalte *etter dommen* at [1663]

> *«saken ikke vil ha noen alvorlig virkning på forholdet mellom Norge og Israel.»*

Bratteli deltok også på en mottakelse hos den israelske ambassadøren Itzhak **Keenan** 10. februar 1974, ifølge Hagelund «et signal som Israel merket seg». Men den nye utenriksminister Knut **Frydenlund** må ha kommet til å forsnakke seg («Hva hjertet er fylt av....») da han siden uttalte[1664]:

> *«...at Regjeringen hadde det håp at Lillehammer-saken ikke vil påvirke det gode forholdet mellom Israel og Norge.»*

Håp? Er det naturlig at en person som ligger slått ned i gaten reiser seg og sier til overfallsmannen at «jeg håper ikke dette skader vårt gode forhold?». Frydenlund kom til å uttrykke seg *som om Israel var den skadelidte part*. Og for de innvidde så det kanskje slik ut: Mossad var lovet en problemløs likvidasjon i Norge, men Norge holdt ikke ord: Noen ble arrestert og dømt!

Ble det ut fra denne bakgrunn for hett for Mossad-agentene i Norge, kunne Israel true med å bekjentgjøre at det forelå norsk medvirkning. Denne lett kamuflerte trusel *ble fremsatt av en høytstående israelsk embetsmann* til ambassadør Petter **Graver** i Tel Aviv i november 1973, nettopp med ordene «saken kan bli en stor belastning for det bilaterale forhold mellom våre to land» - hvis ikke påtalemyndigheten i Norge la om kursen (se nedenfor).

Dette er forklaringen på at all trumfen hadde byttet plass mellom Norge og Israel ved regjeringsskiftet. Korvald-regjeringen var helt uskyldig og ante ikke noe om norsk medvirkning. Korvald kunne derfor erklære at «saken kunne bli en stor belastning», dvs *at Norge kunne komme til å bli forbannet på Israel*, mens Frydenlund måtte «håpe» at «saken ikke ville påvirke det gode forhold», dvs *at Israel ikke ville bli forbannet på Norge!*

Denne trusselen har ringt i alle ledende Ap-folks ører til den dag i dag, og medført tildekking over en lav sko.

Vi tror Israel også merket seg at Knut Frydenlund ble utenriksminister og Trond **Johansen** ble medlem av Aps utenrikspolitiske utvalg denne høsten da man hadde så desperate tildekkingsbehov etter Lillehammer-drapet og derav følgende kontakt-behov med Mossad og Israel. Frydenlund var ikke på noen måte den opplagte utenriksministerkandidat. Han hadde bare en periode bak seg som stortingsrepresentant og ingen tidligere regjeringserfaring. Thorvald Stoltenberg hadde vært statssekretær i Utenriksdepartementet i Brattelis første regjering. Han var bare fire år yngre enn Frydenlund, men måtte i 1973 fortsatt ta til takke med statssekretærstilling - i Forsvarsdepartementet. Han var antakelig fortsatt ikke regnet som helt «opplært» av Trond & Co. Frydenlund var imidlertid allerede Tronds bysbarn og bestevenn, ikke minst etter at de hadde tjenestegjort sammen ved Bonn-ambassaden etter krigen, og kjent som svært Israelvennlig. Vi aner at Jens Chr Hauge sto bak og trakk i trådene i denne spesielle situasjonen etter Lillehammer-drapet!

Trond var forøvrig på denne tid i en periode på tale sogar som statssekretær ved Statsministerens kontor og også i Forsvarsdepartementet, og da muligens med Ronald Bye som statsråd. Det skulle blitt en huskestue!

25.18.4.1 Etter 22 år: Forsok på å gi Korvald skylden

Etterhvert som diskusjonen om mulig myndighetsmedvirkning i Lillehammer-saken har tilspisset seg, er det tydeligvis noen som har fått behov for å skyve foran seg regjeringen Korvald, som var så uheldig å sitte under selve drapet. Det er gått 22 år siden de uttalelser og begivenheter vi har referert foran, og det er **mer enn nok til å spille på folks historieløshet.**

Tidligere Ap-statssekretær i Justisdepartementet (1980-81), advokat Thor-Erik **Johansen**, som representerer Bouchikis enke, men som nok iblant også representerer sine partiinteresser, har et par ganger vært inne på at lemfeldigheten med Mossad må ha hatt sammenheng med at Israel-vennlige Lars **Korvald** (KrF) var statsminister. Til Aftenposten sa han[1665]:

1662 Hagelund s 125 gjengir Dagbladet 4. februar 1974: «Regjeringen Korvald og Utenriksdepartementet overveide en meget strengere reaksjon som også omfattet skritt mot den israelske ambassadør i Oslo.» Det er ensbetydende med utvisning - andre reaksjoner har man ikke.

1663 Hagelund, s 125

1664 Samme

1665 Aftenposten 31. desember 1995

«- Dersom det var kontakt mellom israelske og norske myndigheter i denne saken, må det ha vært en telefonsamtale mellom Golda Meir og daværende statsminister Lars Korvald, sier Johansen.»

Men det aller verste var en artikkel i Aftenposten i romjulen 1995[1666]. Her het det:

«REGJERINGEN INNKALTE AKTOR: Korvald-regjeringen grep direkte inn i rettssaken mot de tiltalte i Lillehammer-drapet.

7. januar 1974 startet rettssaken etter drapet på Achmed Bouchiki. Allerede i innledningen tok daværende utenriksminister Dagfinn Vårvik direkte kontakt med aktor og ba om at dørene ble lukket, av hensyn til staten Israel. Det samme skjedde igjen en uke senere.

I dokumenter frigitt av Utenriksdepartementet igår, fremgår det at regjeringen var så betenkt over de mange detaljer om Israels etterretningsvesen som ble kjent under rettssaken, at aktor ble bedt om å stramme tøylene. Det fremgår at israelske myndigheter presset på for at det skulle skje.

Dagfinn Vårvik sier idag at han ikke husker at han innkalte statsadvokat Håkon Wiker til sitt kontor, slik det fremgår av dokumentene....

Det fremgår av de frigitte notatene at utenriksminister Dagfinn Vårvik den 6. januar innkalte aktor, statsadvokat Håkon Wiker, til møte på sitt kontor. Der presiserte han at retsssaken kunne påvirke Genève-forhandlingene om fred i Midt-Østen, og at det forelå en formell israelsk anmodning om lukkede dører....»

Artikkelen er ledsaget av bilde av bl a Dagfinn Vårvik. Den ser ut til å være forfattet av Arild **Jonassen** og/eller Per Kristian **Bjørkeng**, som har felles «byline» på samleoppslaget.

Den av disse som måtte ta ansvaret for artikkelen, må øyeblikkelig tilbake på skolebenken. Forholdet er nemlig, som leseren selvsagt allerede vet, at Norges utenriksminister i januar 1974 het Knut **Frydenlund** og var medlem av Trygve **Brattelis** annen regjering, utgått av Det Norske Arbeiderparti. Korvald og Vårvik fråtrådte 16. oktober 1973, etter stortingsvalget.

Det er således ikke noe rart at Dagfinn Vårvik «ikke husker». I januar 1974 var han tilbake som sjefredaktør i *Nationen*.

Hvordan kan en slik artikkel bli forfattet av Aftenpostens politiske avdeling og komme på trykk i avisen «med solid bakgrunn for egne meninger»? Selv landets femteklassinger svarer i Fjernsynet riktig på hovedlinjene i landets regjeringsperioder. Har det vært total blackout hele veien fra journalist til avdelingssjef til desksjef til redaktør? Da foreslår vi at alle sammen skiftes ut med nyeksaminerte ungdomsskoleelever.

Eller var man i denne redaksjonen, som mange mer og mer oppfatter som Aps og de hemmelige tjenestenes viktigste beskytter i Akersgaten, så opptatt av å få fjernet oppmerksomheten derfra og plassert på stakkars Korvald og Vårvik, at man grep til en såkalt «interessebetinget erindringsforskyvning», som såvidt vi forstår er et injuriefritt uttrykk? Eller var det ren *desinformasjon*, plantet Gud vet hvordan?

Dagen etter bragte Aftenposten en bitte liten dementi godt gjemt bort dypt inne i en lang artikkel. Den ble kanskje sett av noen få prosent av de som hadde lest selve oppslaget. Hvis dette var bevisst, er det et meget snedig virkemiddel. Det blir alltid hengende igjen et inntrykk av at «hadde ikke Korvald-regjeringen noen svin på skauen?». Og da kan det hende man oppnår at KrF, Sp og Venstre idag i sine indre diskusjoner sier «best å ligge lavt nå. Det kan slo tilbake på oss selv.»

Men vi er overbevist om at hverken Kjell Magne **Bondevik**, Anne Enger **Lahnstein** eller Lars **Sponheim** lar seg lure. Kjenner vi dem rett, vil de forstå at det er enda større grunn til å reagere skarpt mot hele systemet når man kan oppleve slikt i Norges påstått mest seriøse avis.

Det verste er at det fortsatt finnes noen som tror at Aftenposten **er** solid bakgrunn for egne meninger. Vi har ihvertfall kommet over ett sted det er kommentert videre på grunnlag av Aftenpostens «tabbe», nemlig avisen «Aften Aften» som i likhet med så sørgelig mange andre ikke skal bekyldes for å ha «egen bakgrunn mot Aftenpostens forvrengninger». I avisens hovedkommentar ved siden av lederen heter det etter en lang innledning med harselering omkring **Korvald** og hans regjering at[1667]

«Derfor er det nesten rørende naturlig hva som skjer i 1973: Etter anmodning fra sine venner i den 'fremmede makt' innkaller Korvald påtalemyndigheten og regisserer en hysj-

---

[1666] Aftenposten 28. desember 1995
[1667] Aften Aften 6. januar 1996

hysj-farse. Det blir Norges oppgave å verne Israels gode rykte og dets strålende etterretningstjeneste.

Rettssalens dører blir lukket. De drapsdømte soner symbolske straffer. Etterpå blir de ekspedert over grensen i ekspressfart. Slik må det nødvendigvis gå når en regjeringssjef styrer etter Bibelens profetier.

Regjeringen Korvald er kanskje det nærmeste vi har vært et fundamentalistisk regime i Norge. Heldigvis var den ikke begavet nok til å anrette alvorlig skade.»

Nå har Jostein **Mosnes**, som har forfattet denne dypsindige analyse, like godt latt Korvald sitte endog det meste av 1975 med sitt «fundamentalistiske regime». Det var jo hyggelig av det sosialistiske flertall som ble valgt høsten 1973!

Spørsmålet er hvor mange andre enn Mosnes som i sin historeløshet har kjøpt denne historeforfalskningen etter ikke å ha oppdaget Aftenpostens bortgjemte dementi?

Realiteten er - for å gjenta det - at det ikke noen spor som peker på at Korvald-regjeringen blandet seg inn. Tvert imot ble Korvalds regjering utsatt for en ren avlednings-, desinformasjons- og dekkaksjon to dager før aksjonen! (Det kommer vi tilbake til). Etter aksjonen kom statsminister Lars Korvalds helt korrekte holdning «som en kalddusj» på den israelske regjeringen (se foran), og Korvald-regjeringen vurderte sogar utvisning av den israelske ambassadøren i Norge[1668]!

Allerede mandagen etter drapet, da Korvald-regjeringen fikk vite at det var Mossad, ble forøvrig ambassadøren innkalt til Utenriksministeren i den regjering som «ble styrt etter Bibelens profetier» og orientert om at det kunne være sammenheng mellom drapsmennene og israelske myndigheter, og at det i så fall ville være svært alvorlig for forholdet mellom de to landene[1669]:

«Ambassadøren ba tynt om at pressen ikke skulle bli informert umiddelbart, noe UD høflig avviste.»

Hva hadde skjedd hvis den Frydenlund som var redd for at Israel skulle bli sint på Norge hadde sittet i stolen allerede da? Da hadde det nok blitt lagt lokk på hele saken; det ville blitt utgitt bøker om at det kanskje var Mossad som hadde vært på Lillehammer og dette ville i 23 år blitt blankt benektet, endog fra Stortingets talerstol!

Forfatteren Karl Emil **Hagelund** - selv svært Israel-vennlig - beskriver et omfattende politisk og diplomatisk spill *såsnart regjeringsskiftet hadde funnet sted og i flere år fremover*[1670], og da med sentrale Ap-personer som Jens Chr **Hauge**, Aase **Lionæs**, Trygve Bratteli, Bjartmar **Gjerde** og selvsagt Knut Frydenlund, hvis navn skal settes inn i sitatet foran istedenfor Dagfinn Vårviks hvis vi skal tro at resten av referatet fra UD-dokumentet er korrekt.

Men de ble neppe telefon- og romavlyttet, slik som Korvalds folk ble.

25.18.5 Tildekking II - lyssignaler tillatt

Mens de tiltalte satt i varetekt, oppdaget politiet at det ble kommunisert i morse med lyssignaler mellom Marianne Gladnikoffs celle på Bredtvedt og en leilighet i en boligblokk i nærheten[1671]. Leiligheten ble identifisert, *men det ble ikke utført noen etterforskning eller gjort noe forsøk på å hindre virksomheten.*

Foreliggende personopplysninger vedr Marianne Gladnikoff sannsynliggjør at hun som fersk Mossad-rekrutt nylig hadde gjennomgått trening i morse, og/eller et tilsvarende signalsystem basert på hebraiske skrifttegn.Ved å bruke et hebraisk signalsystem eller kommunisere i morse på transkribert hebraisk kunne man effektivt unngå at selv andre morse-kyndige som måtte observere signalene uten videre kunne forstå hva det handlet om.

Det behov man hadde under varetekt med brev- og besøksforbud var å få kommunisert alle detaljene i dekkhistorien om «feil mann» - se nedenfor - inn blant fangene. Dette må ha vært formålet med signalene. Dermed fikk man dekket inn de to kvinnelige fangene som satt på Bredtvedt. De mannlige fangene ble dekket på annen måte (se kap. 25.19.9).

Beboerne av denne leiligheten er de samme nå som da, og de nekter ethvert kjennskap til saken. Ikke desto mindre foreligger det en politirapport som også viser at intet ble gjort. Det kan bare bety at noen hadde grepet inn, og at disse noen *ønsket* at fangene skulle bli orientert om dekkhistorien. Dette er særdeles grovt fordi det på dette

---

1668 Dagbladet 4. februar 1974

1669 Arbeiderbladet 12. januar1996

1670 Karl Emil Hagelund: «Israel - elsket og hatet». Gyldendal 1983. Side 123 ff.

1671 Vi er i siste liten før trykking gjort oppmerksom på dette punktet som har gått i radio- eller TV-nyhetene uten at vi var oppmerksom på det da, og har ikke i farten fått registrert primærkilden. Slik vi fikk referert saken, må signalene ha funnet sted under varetektsperioden, idet fangene ikke hadde noen begrensninger i kommunikasjonen med omverdenen under soning.

tidspunkt fortsatt må ha sittet en *regjering som ønsket saken oppklart - Korvald-regjeringen.* «Noen» må ha vært i regjeringens tjeneste og handlet bak dens rygg. Dette må oppklares!

25.18.6 Tildekking III - press mot Wiker - milde straffer

Den gode Israel-vennen og Dagblad-journalisten Karl Emil **Hagelund** forteller i sin bok[1672] om hvordan han under rettssaken var blitt forundret og skremt over at statsadvokat Håkon **Wiker**

> *«gikk så hardt ut for å avdekke operasjoner, f. eks. i Paris....*
> *Det var blitt meget om å gjøre for aktoratet å bevise at Lillehammer-gruppen ikke var en engangsforeteelse, men at gruppen hadde operert i andre land.»*

Hagelund skrev da en artikkel der han kritiserte Wiker:

> *«Men denne virksomheten er ikke alle interessert i blir avdekket, aller minst de etterretningsorganisasjoner i Europa som regelmessig får tips fra en israelsk kjede som uopphørlig holdt øye med arabiske terrorister og deres planer utenfor Midt-Østen. Vi kan derfor lett tenke oss at det også her i Norge er mange som med uro følger statsadvokatens iherdige forsøk på å avdekke mest mulig av israelsk etterretningsarbeid i Europa....»*

Det hadde Hagelund sikkert rett i. Aner vi en liten telefonpassiar med venner i Platous gate som kilde for hva «man lett kan tenke seg»? Hvor mange andre pressefolk ringte man til derfra? Her ser vi et element i en kampanje for å manipulere presse og opinion til å støtte en avgrensning av sakens tema slik at man kan få opplagte domsfellelser for medvirkning til overlagt drap redusert til medvirkning til uaktsomt drap (se nedenfor)!

Straks fikk Hagelund sitt klapp på skulderen. Han forteller selv:

> *«Noen timer etter at avisen var på gaten, fikk jeg en oppringning fra riksadvokat L J Dorenfeldt. Han fortalte meg at han hadde lest artikkelen og at han syntes det var en fornuftig betraktning....*
> *Riksadvokaten satt selvfølgelig med det øverste ansvar for hva påtalemyndigheten foretok seg i saken. Men ikke alle aksjoner ble forelagt ham, det ville være umulig. Statsadvokat Wiker hadde en utstrakt handlefrihet og la opp sin prosedyre meget etter sitt eget hode. Men på et punkt i saken virket det som om han nå begynte å trå forsiktigere, og jeg trakk personlig den konklusjon at riksadvokaten hadde hvisket ham noen ord i øret....»*

Hagelund kunne også fortelle om rykter om at

> *«en tidligere Ap-statsråd hadde oppsøkt påtalemyndigheten med spørsmålet: 'Skjer det med riksadvokatens samtykke at statsadvokaten er i ferd med å ødelegge en av de beste etterretningstjenester i verden?'»*

Men det Hagelund ikke forsto, er at det *var meget større krefter enn han selv som hadde fått fart på Dorenfeldt.* Og det var ikke bare en hvilken som helst tidligere Ap-statsråd. Vegard **Bye** fikk nemlig senere hele sammenhengen[1673]:

> *«Dorenfeldt ... ga (Wiker) en slags 'refs'; han ga aktor en klar antydning om å 'ligge litt lavere' når det gjaldt den rollen israelsk etterretning hadde spilt.*
> *Wiker tok poenget, selv om han aldri følte seg utsatt for noe direkte press fra riksadvokaten. Men han antok at det lå noe mer bak Dorenfeldts bekymring. Etter det han hadde 'forstått' hadde det vært en direkte kontakt mellom Golda Meir og Jens Chr Hauge. Hauge skulle ha gått videre til Dorenfeldt med spørsmålet: 'Skjer det med riksadvokatens samtykke at statsadvokaten er i ferd med å ødelegge et av de beste etterretningsvesener i verden?*
> *Wiker begynte å forstå at det her måtte trås litt varsomt. Da 'Mike's rolle som kommandogruppens hovedmann gikk klart opp for ham, skjønte han derfor at det ikke var opportunt å forlange ham utlevert fra Israel. Han var ikke i tvil om at det var formelt*

1672 Hagelund, s 120 ff.
1673 Vegard Bye: «Forbuden fred», Cappelen 1990, s. 79.

grunnlag for det. Men han regnet det som umulig å nå frem med en slik begjæring. Han trakk derfor den slutningen at det ikke var noen grunn til å utsette forholdet til Israel for en ytterligere belastning ved å sette fram et slikt krav.

...Rettssaken gikk uten at hovedmannen fikk noen annen rolle enn den mystiske mr. X. Golda Meir hadde klart å beskytte Mike Harari ved hjelp av sitt nettverk blant Israel-vennene i Det norske Arbeiderparti...»

Mossads redningsmann var således ikke Dagbladets Hagelund, men Golda Meir via Jens Chr Hauge via Dorenfeldt til Wiker! Ikke rart at Dorenfeldt ringte til Hagelund. Det er tross alt bedre at en Riksadvokat «lytter til gode råd fra media» enn at han gir etter for press fra fremmed makt og Jens Chr Hauge!

I romjulen 1995 ble det avslørt at det (om mulig) var *enda høyere krefter* enn Jens Chr Hauge som blandet seg inn[1674]. Det viser seg nemlig at *Utenriksdepartementet* v/ utenriksminister Knut Frydenlund og etter press fra Israel rett ut forlangte store deler av rettssaken ført for lukkede dører, og at Frydenlund sogar 15. januar innkalte statsadvokat Håkon Wiker med *samme budskap han allerede hadde fått fra Dorenfeldt* - bekymring over alt som kom frem om Mossad generelt.

Det viser seg nå at dette igjen skjedde etter israelsk press. Allerede i november 1973 hadde det vært en høyerestående israelsk embetsmann på besøk hos ambassadør Petter **Graver** i Tel Aviv (se mer denne Ap-ambassadøren i kap. 25.19.8) for å orientere om «visse aspekter», dvs statsadvokat Håkon Wikers[1675]

«overivrighet når det gjaldt å knytte saken sammen med begivenheter i andre hovedsteder som Roma og Paris».

«På israelsk side måtte man nødvendigvis spørre seg hva man på norsk side mente å oppnå ved å internasjonalisere saken. Den israelske regjering var for sitt vedkommende bekymret over at man ved å internasjonalisere saken ville forårsake at den igjen ble til «blikkfang» for verdenspressen....

Dette ville lett kunne føre til en situasjon som kunne bli en stor belastning for det bilaterale forhold mellom våre to land.»

Det var selvsagt to ting israelerne ville oppnå:

- *Hindre at Wiker trakk inn i rettssaken at Harari-teamet var Golda Meirs faste henrettelsesteam som hadde foretatt 12 henrettelser tidligere, hvilket ville rive bort enhver sjanse for å få en mildere dom enn «medvirkning til overlagt drap» (dvs forhindre at de dømte pga lange fengselsstraffer startet å snakke om norsk medvirkning)*

- *Begrense presset mot andre europeiske regjeringer for å kreve utlevering etc. og skape et bedre klima for press mot/hestehandler med disse for å unngå slikt (se nedenfor)*

Når norske myndigheter ga etter for dette presset, hadde det selvsagt (se foran) sammenheng med at Ap-regjeringen visste at israelerne ikke bløffet om at det kunne bli «en stor belastning». Norske Ap-styrte grupperinger hadde bak den sittende regjerings rygg medvirket til drapet! Formuleringen var selvsagt en skjult trusel om å gjøre dette kjent. Det var også risiko for at en av de tiltalte sprakk og begynte å snakke (Ærbel hadde allerede vist tilbøyeligheter!)

I Aftenposten hadde man imidlertid feilaktig byttet ut Bratteli-regjeringen med Korvald-regjeringen og Frydenlund med Vårvik (se foran) - enten avisens største tabbe dette århundre eller noe mye verre. Men Ap satt med regjeringen fra oktober 1973 og da alt dette skjedde!

Vi minner om at Knut Frydenlund var en god gammel venn av daværende oblt Trond Johansen, E-tjenestens liason til Mossad, som han også før og senere benyttet løpende som rådgiver. I oktober 1973 ble Frydenlund på grunn av valgresultatet, 3 mnd etter drapet, utenriksminister og Johansen øyeblikkelig medlem av Aps utenrikspolitiske utvalg. Dette var begges store gjennomslag i politikken - hver på sin måte. Ved å oppnå en avgrenset, lukket rettssak og en avgrenset etterforskning med etterfølgende tildekking, reddet disse nå Aps bakmenn og allierte i tjenestene (dvs at Trond selvsagt også reddet seg selv) fra en skikkelig skandale.

Hvilke konsekvenser fikk dette presset?

For det første førte det selvsagt til *mye mildere dommer enn det som ville vært rettferdig*, fordi opplysningene *om 12 tidligere drap* ble tilbakeholdt. Ingen av de dømte ble dømt for medvirkning til overlagt drap. Selv om

---

1674 Aftenposten 28. desember 1995

1675 Klassekampen 19. januar 1996

drapet var overlagt, og retten mente at noen av de tiltalte kanskje burde forstått mer ut fra situasjonen på Lillehammer, fant retten det ikke bevist at de tiltalte *visste* at aksjonen ville ende med drap. Dermed ble det bare medvirkning til uaktsomt drap. Men hadde retten fått vite f. eks. at italienske påtalemyndigheter mistenkte *samtlige 14* som var identifisert i Norge for å ha deltatt i Roma-drapet, og at ihvertfall fire av de seks var medlemmer av det faste Harari-teamet (de kan knyttes opp til tidligere henrettelser), hadde det nok blitt meget strengere dommer!

For det andre medførte presset at endel etterforskning som *politiet* faktisk utførte senere er blitt tildekket (se nedenfor), og at mye annen etterforskning ble stanset, som f. eks.

- *Hvor kom Harari og Tamar fra da ble sett kjørende ut fra en gårdsvei nord for Hamar (se nedenfor)?*

- *Dan Ærbels tilståelse om at han hadde vært delaktig i uransmuglingssaken (se kap 5.4-5.5)*

- *Betydningen av de Oslo-telefonnummer som ble funnet på en rekke av agentene og som etter enkelte informasjoner skal ha gått til «prominente personer» og til «åpne serier som bl a benyttes av de hemmelige tjenestene», muligens også til myndighetspersoner, uten at noe av dette er klarlagt selv da muligens en blanding av kodede og ukodede numre ble offentliggjort i januar 1996. To personer med slike nummer (hvis de ikke var kodet) har bekreftet at de aldri ble kontaktet av politiet og det finnes bare opplysninger om at én er blitt det (se kap 25.19.8)*

- *Opplysningen om at Zamir m/ følge kjørte en danskregistrert bil med diplomatskilt - det skulle vel ikke være så vanskelig å finne ut mer om denne bilen fra dansk UD?*

Håkon Wiker lot seg intervjue under vinterens Lillehammer-debatt[1676]. Han benektet å ha vært utsatt for noe slags press, og det kan vi godt forstå, for i realiteten må han i en viss grad faktisk *ha gitt etter for presset*. Da er det bedre å etterrasjonalisere!

At han har gitt etter, er også lett å forstå i lys av at han så også opplyser at

> *«han og hans familie ble utsatt for trusler om drap og kidnapping i forbindelse med rettssaken.»*

(Vi minner om at det også de siste årene er fremkommet mange meldinger om trusler o. l. Advokaten til den ene etterlatte-parten, Thor Erik Johansen, fikk politibeskyttelse etter at han fant en skummel pose på kontortrappen. Den andre partens advokater, John Arild **Aasen** og Tor-Erling **Staff**, orienterte politiet om trusler og anmodet om politiets vurdering. Statsministeren selv fikk i en hektisk periode før EU-avstemningen en patron i posten, og fiskeriministeren fikk servert en på reise i Nord-Norge, og dette medførte postkontroll og sikringstiltak. Olav **Versto** i VG fikk en farlig pakke i posten. Den sa PUFF for å protestere mot hans EU-syn og ble etterforsket av POT og politiet. Men ingen av sakene er noensinne blitt oppklart. Det er et interessant mønster i seg selv.)

På det ene punktet som gjaldt lukkede dører viste Wiker til en henstilling fra nederlandske myndigheter om ikke å bli blandet inn pga den pågående oljekrisen, idet et par av telefonnumrene som ble funnet på agentene var den israelske ambassaden i Haag, også kommunikasjonssentral for Mossad i Europa. Denne forklaringen fra Wiker er lite troverdig, fordi det eventuelt ikke ville vært noe problem å lukke dørene bare mens akkurat dette forholdet ble omtalt. Det må ha vært andre grunner, men det er tydelig at Wiker har bestemt seg for å være dannet overfor landets daværende myndigheter.

Wikers bortforklaring av telefonnumrene er heller ikke troverdig:

> *«Jeg husker to typer telefonnumre. Det var utenlandske numre til blant annet Haag og Paris, og det var numre til den israelske ambassaden. De øvrige norske telefonnumrene knyttet vi til agentenes arbeid med å skaffe seg leiligheter i Oslo og Bærum.»*

Vi vet nå at minst en av de som numrene ledet til idag sier han ikke en gang visste om det før nå, og aldri ble kontaktet av politiet om saken. Flere andre stiller seg helt uforstående til hvorfor agentene hadde deres nummer (se kap 25.19.8). Enten lyver disse, eller så taler de sant, og da kan det ikke være etablert at de var mulige utleiere

---

1676 Bl a i Dagbladet 5. januar 1996

- det ville de husket, hvis de var blitt spurt om det og svart bekreftende! I begge tilfelle er det noe fundamentalt galt med Wikers bagatellisering. Var han ført bak lyset av noen? Senioretterforskeren i Lillehammer-saken het Leif A. **Lier**.

Videre hevdet han bestemt at hverken det ordinære politi eller POT hadde medvirket (for POTs vedkommende må dette sammenlignes med Kriminalpolitisentralens uttalelser til Ukeslutt i 1993 om at man ikke fikk noen hjelp hverken fra POT eller FO/E, se kap 25.18.16). Her kan Wiker være i god tro, eller uttrykker seg slik fordi han mener at POTs evt medvirkning (se kap 25.19) var en slags konsekvens av andre, sterkere makters innflytelse. Det eneste som kom helt klart og tydelig frem, var hans understrekning av at han kun uttalte seg om *politiet*. Hva andre tjenester (les: E-tjenesten) hadde gjort, *visste han absolutt intet om*. Det er på det språk som føres nå til dags nesten ensbetydende med at han vet, men vil ikke si - foreløpig. Her er hvordan han uttrykte seg i Dagbladet:

> *«- Hva visste den militære etterretningstjenesten om Bouchiki-drapet? Det er et av de få interessante, ubesvarte spørsmål som gjenstår 23 år etter drapet på Lillehammer....»*

25.18.7 Tildekking IV - benådning av Sylvia m fl i 1975

Etter dommen startet straks en iherdig lobbyvirksomhet fra Israel og de norske vennene, særlig fra h. r. adv. Jens Chr. **Hauge**[1677], for tidlig benådning. To av de tiltalte var blitt løslatt ved rettssakens avslutning (se nedenfor). Marianne **Gladnikoff** ble frigitt i oktober 1974, etter halv tids soning. I januar 1975 slapp Dan **Ærbel** ut. Og 26. mai 1975 ble Abraham **Gehmer** og Sylvia **Rafael** løslatt. De hadde da sonet ett år og 10 mnd inkl varetekt av straffen på 5½ år, som var den strengeste idømt i saken. Det var rekordrask benådning! La oss se på bakgrunnen:

I Italia var Sylvia Rafael ifølge NTB[1678] siktet for drap på PLO-representanten Adel Wael **Zwaiter** i Roma i oktober 1972. (Det gjaldt forøvrige *samtlige seks som var tiltalt i Norge)* I oktober 1973 var politiavdelingssjef Rolf **Jahrmann** i mordkommisjonen i Italia for å drøfte saken med italiensk politi, og skrev deretter en rapport der han knyttet de to sakene sammen: «Sporene på hylser og prosjektiler er så like at muligheten for at samme våpen er benyttet i de to drapene er store.» (se forøvrig kap 5.7.2).

I januar 1974, dvs umiddelbart før eller under rettssaken, ba italiernere om å få avhøre de arresterte. Det ble stanset av en erklæring fra h. r. adv Annæus **Schjødt** på vegne av dem alle om at de tiltalte ikke ville la seg avhøre![1679] Det har de selvsagt rett til, men det burde vært tolket på norsk side i skjerpende retning og som en understøttelse av de følgende utleveringskrav.

Også *fransk politi*[1680]

> *«ønsket å avhøre alle de tiltalte - samt ni andre (israelere) som var i Norge da drapet skjedde - i forbindelse med de to drapene i Paris (i 1973)»*

Fransk politi beskrives som «å overgå seg selv» i anstrengelser for å gi nordmennene bevismateriele om Paris-drapene[1681]:

> *«Den erfarne kvinnelige norske politietterforskeren, inspektør Ingrid Aanestad, som fløy til Paris i forrige uke, er blitt fortalt at Sylvia er en 'profesjonell terrorist', skrev (en sørafrikansk journalist) med fransk presse som kilde»*

I juni 1974 ba italiensk politi om å få tilsendt de norske Lillehammer-dokumentene. Da var Sylvia Rafael allerede dømt til fem og et halvt års fengsel i Norge, og italienerne antok vel nå at de hadde god tid på å arbeide videre med saken.

Italierne ble imidlertid tatt skikkelig ved nesen. Mindre enn ett år senere ble altså Sylvia benådet (sammen med Gehmer), til tross for at man i Norge visste at italienerne arbeidet med sin sak og det var enighet om at de skyldige med stor sannsynlighet var det samme Mossad-teamet. Det er opplagt at den norske opptreden her hindret rettferdig prosess etter drapet i Roma.

Så langt basert på NTBs versjon om at utleveringsbegjæring fra Italia ble sendt Norge først i 1980 (se nedenfor).

Vi har imidlertid funnet en artikkel i Arbeiderbladet fra mai 1975, der avisen bringer meldingen om benådning av Rafael og Gehmer. Der heter det imidlertid[1682]:

[1677] Se f. eks. Klassekampen 21. juli 1993
[1678] Opplysningene om Sylvia Rafael Schjødt og Italia er fra NTB-melding 30. desember 1994
[1679] Klassekampen 19. januar 1996
[1680] Samme
[1681] Samme

«Dette innebærer også i praksis at italienske myndigheters begjæring om utlevering av de to ikke er imøtekommet.»

Det daværende regjeringsorganet har vel neppe i 1975 drømt opp en utleveringsbegjæring som først ble mottatt fem år senere? Hvis ikke, lå det altså *formell utleveringsbegjæring fra Italia* på bordet allerede da de to agentene ble benådet og løslatt. *Hvorfor ble de ikke da sendt rett til Italia, som Norge i så fall var forpliktet til?*

En del av svaret kom frem i januar 1996 da noen av UD's dokumenter ble frigitt[1683]:

«I et referat fra en samtale som Frydenlund hadde med sin israelske kollega 19. desember 1974, framgår det at Frydenlund allerede da ga løfter om at Gehmer, Rafael og Ærbel ville bli benådet når de hadde sonet 1/3 av straffen.

Fengselsloven tillater løslatelse kun når halvparten av straffen er sonet.»

Fem og et halvt år er 66 måneder. En tredjedel av 22 måneder, eller ett år og 10 måneder, *som også er nøyaktig den tiden Rafael og Gehmer sonet!* Frydenlund holdt sitt løfte, fengselslov eller ikke!

Da blir det ikke mye igjen av det som ble brukt som offisielle begrunnelser for benådningen[1684]:

«Sylvia Rafael hadde en organisk lidelse som tilsa benådning, mens Gehmer hadde ekstraordinært vanskelige forhold i hjemmet»

De legene som klarte å finne på slike fantasifulle formuleringer, het Leo **Eitinger** og **Hornemann**, begge psykiatere. Det var godt at h. r. adv. Schjødt klarte å finne frem til slike kloke leger som mirakuløst kunne sørge for at sykdomsbildet hos begge utviklet seg akkurat i takt med utenriksminister Frydenlunds løfter om 1/3 soning, så han slapp å bli stående i forlegenhet! - og det norsk-israelske forholdet ikke ble forverret!

Rettsavdelingen i UD hadde før avgjørelsen om å godta erklæringene ble tatt i sin uttalelse tørt kommentert[1685]:

«Vi må vel regne med visse vanskeligheter med å bli trodd om også de to siste Lillehammer-fangene benådes på grunnlag av ovennevnte legeerklæringer.»

Derimot gikk både riksadvokat Magnar **Flornes**, POT-sjef Gunnar **Haarstad** og sakens aktor, Håkon **Wiker**, inn for benådning[1686]! Uvanlig. Hvorfor det?

Korrespondanen mellom departementene i denne saken[1687] viser også at statsrådene (utenriksministeren og justisministeren) mest diskuterte *hvordan man kunne begrunne* benådningen, ikke *hvorvidt de skulle benådes*. Det var jo allerede avgjort mens rettssaken pågikk!

Vi merker oss også at:[1688]

«Begge ble benådet før benådningssøknadene var ferdigbehandlet i Regjeringen.»

Dette må vi se i sammenheng med at Frydenlund «håpet på» at det ikke ble problemer mellom de to landene. Både det og den hemmelige benådningsavtalen, som må ha vært en gjenytelse for noe, tyder på at han kjente til at det hadde vært norsk medvirkning. Dessuten var jo Trond hans nærmeste rådgiver! For det var jo det som måtte tildekkes! Gjennom avtalen med Israel oppnådde man at de holdt kjeft om det, og hastverket med å oppfylle den før italienerne kom viser hvor viktig det var - pluss selvsagt at italienerne kanskje kunne få Rafael til å snakke!

Det viser seg også at den helt ordinære utvisningssaken som følger med benådning og hjemsendelse av straffedømte utlendinger ikke engang var behandlet av norske myndigheter da Sylvia første gang vendte tilbake til Norge 31. desember 1976, nygift med Annæus Schjødt, og straks søkte om oppholdstillatelse. Først 10. mars 1977, ett år og 10 måneder etter at Sylvia første gang forlot Norge, ble utvisning stadfestet av Justisdepartementet[1689] (men opphevet igjen i 1979!). På den måten fikk Sylvia et uberettiget opphold i Norge på 2½ mnd. Det er mer effektivitet ved behandlingen av utvisningssakene idag!

1682 Arbeiderbladet 24. mai 1975
1683 Arbeiderbladet 12. januar 1996
1684 Samme
1685 Klassekampen 12. januar 1996
1686 Aftenposten 13. januar 1886
1687 Samme
1688 Arbeiderbladet 12. januar 1996
1689 Aftenposten 13. januar 1996

Antakelig hadde man tenkt å la den ligge i det evinnelige hvis det ikke var blitt oppmerksomhet omkring den da Sylvia vendte tilbake.

25.18.8 Tildekking V - ikke-utlevering av Sylvia i 1980

Vi antar italienerne etterhvert har forsøkt - uten hell - utlevering fra Israel og/eller Sør-Afrika. Da Sylvia Rafael kom tilbake til Norge gift med Annæus **Schjødt**, og etter nytt press fra Jens Chr Hauge & Co fikk permanent oppholdstillatelse her, har den italienske oppmerksomheten rettet seg mot Norge. Vi må anta at dette var kjent eller forutsett både i Oslo og Tel Aviv. Da italienerne sendte den andre formelle utleveringsbegjæring på Sylvia Rafael Schjødt, mottatt i Norge 15. desember 1980, var nok beredskapen høy.

Advokat Heidi **Bache-Wiig**, som representerte Sohaila Sami **Andrawes**, (se kap 25.17) og påberopte seg Sylvia Rafael-saken som presedens, opplyste i Oslo Forhørsrett i desember 1994 at norske myndigheter da gikk inn for å avvise utleveringsbegjæringen[1690]. Begjæringen ble så trukket 26. februar 1981. Vi regner med at dette må ha skjedd etter påtrykk fra Israel, evt en hestehandel mellom Israel (Norge?) og Italia, i lys av det antatt nytteløse i å få utlevering fra Norge likevel.

Benådningen, mangel på samarbeide med italiernerne og opphevelse av utvisning er alt forhold som er sterkt i strid med norsk fremmed- og kriminalpolitikk. Ikke å samarbeide om utlevering av terrorister er klart i strid med Norges internasjonale forpliktelser.

Vi har notert oss at h. r. adv. Annæus Schjødt i 1994 tok parti til fordel for Andrawes[1691]:

> *«Souhaila Andrawes har lidd nok. Hennes tidligere ledere hylles nå for fredsinnsatsen mellom palestinere og israelere. La Souhaila bli i Norge.»*

Det var klokt av ham. Vi er ikke imponert over de uttalelser han og Sylvia selv har gitt i Italia-saken. I 1981 uttalte Schjødt - på *begges* vegne[1692]:

> *«TULL: - Vi stiller oss aldeles uforstående til at Sylvia skal ha vært med på et attentat mot en PLO-mann i Roma i tiden rundt 1973. Dette er tull fra ende til annen. Hun var ikke i Roma på dette tidspunkt.... Den daværende forsvareren (mens Sylvia satt i varetekt) og norske myndigheter kunne dokumentere at Sylvia ikke hadde vært i Roma i 1972/73.»*

Det har de to naturligvis lov til å hevde, og det er høyst forståelig at de gjør det. Men italienske myndigheter trodde det ikke. De var nok klar over at «Sylvia Rafael» heller ikke hadde vært på Lillehammer - der var det «Patricia Roxbourg» som var - helt til hun først under selve hovedrettssaken skiftet navn! De var også klar over at det var det samme, håndplukkede teamet som hadde stått for alle 12 aksjoner før Lillehammer, oppsatt med så mange ulike pass de trengte.

Italiernerne hadde sikkert flere bevis, men ingen av sidenes bevis ble rettslig prøvet, fordi Norge ikke ville samarbeide på normalt vis med italiensk politi og rettsvesen. *Grovheten i den norske opptreden illustreres imidlertid av at det forlengst forelå en norsk rapport som fant det overveiende sannsynlig at drapspersonene var de samme.*

Det vekker heller ikke tillit at Sylvia Rafael Schjødt 13 år senere sa til NTB at hun[1693]:

> *«...ikke kjenner til at det kom en begjæring om utlevering.»*

Det var jo en begjæring hennes ektemann i 1981 hadde avvist som «grunnløs»! Riktignok uttalte Schjødt under sin rettssak mot Ramm i 1995 at de to ektefellene aldri diskuterte Lillehammer-saken sammen, men i 1981 visste han nok om hennes syn på *Roma-saken* til å kunne uttale seg på begges vegne. Det ville jo vært underlig om ektemannen i 14 år holdt den italienske utleveringsbegjæring skjult for sin kone!

Hvordan skal vi tolke hele denne saken?

Det er helt tydelig at det var maktpåliggende for Norge å hindre at Sylvia Rafael kom for en italiensk rett. Sylvia Rafael var - i motsetning til det inntrykk hun og hennes ektemann i alle år har forsøkt å skape - *en meget sentral person i Golda Meirs håndplukkede drapsgruppe*[1694]. Var det bare for å hjelpe henne, Mossad og Israel,

---

1690 NTB 30. desember 1994

1691 Dagbladet 25, oktober 1994

1692 NTB 30. desember 1994

1693 Samme

1694 Sylvia beskrives slik av Richard Deacon: «The Israeli Secret Service». Hamish Hamilton, London, 1977: «Sylvia is especially worthy of mention as an example of the new emancipated female secret agent, the modern and much more efficient counterpart of Mata Hari. Indeed, to mention Sylvia in the same breath as Mata Hari is almost to insult her: She is in every respect her superior, professional throughout, attractive, yet the equal of any male agent, and a delightful personality. Sylvia is the 'pin-up girl' of the Mossad and people of many nationalities who have met her testify to her real life personification of the kind of female

som Norge hadde gjort så mange ganger før? Eller var det noe Sylvia visste, som man fryktet ville komme ut i en italiensk rett? Kan hun ha vært *blant de seks som traff Israel Krupp* en måned før drapet (se neste underkapitel)? Eller kjente hun på andre måter til *norsk medvirkning?* Eller var det rett og slett fordi det var så viktig å tåkelegge hovedmannens identitet (og vi skal senere se hvor enormt viktig det etterhvert må ha blitt), som hun selvsagt kjente fullstendig etter en rekke aksjoner sammen?

Noe var det - og vi lukter tildekking av dette også.

I januar 1996 ble lukten til en klar stank. Det viser seg at etter at UD har opplyst at 99,5% av UDs 1000 sider dokumenter om Lillehammer-saken frem til 1980 er frigitt, har man fortsatt hemmeligstemplet 15 sider som bl a dreier seg om utleveringssaken med Italia[1695] (det betyr i så fall at det riktige tallet er 98,5%, ikke 99,5%). Hva står det der?

25.18.9 Tildekking VI - press mot forfattere; tildekking av Zamir i Oslo

I 1976 - etter at Mossad hadde forsøkt å stanse hele prosjektet se (kap. 25.18.27) - forsøkte justisminister Inger Louise **Valle** (A) å stanse utgivelsen av boken «Nummer Tretten»[1696], den norske oversettelsen (men helst også alle utgivelser i alle land[1697]) av «Hit Team» som var skrevet av David **Tinnin** med Dag **Christensen**, Aftenposten som samarbeidspartner[1698]. (I den norske versjonen fremsto de som likestilte medforfattere.) Årsaken var bl a følgende avsnitt[1699]:

> *«Israelerne hadde åpenbart den oppfatning at de norske myndighetene ville dekke over saken og løslate de arresterte agentene. Hvordan kunne de ha kommet til en slik feilslutning?*
>
> *Ingen utenforstående vet sikkert, og det norske justisdepartementet benekter at det var noen tidligere forståelse mellom de to etterretningstjenestene. Men det kan spekuleres over om Zwi Zamir og sjefen for norsk kontraspionasje hadde nådd en slags vag forståelse. De var vel kjent og hadde møttes to ganger årlig på de hemmelige konferansene som ble holdt mellom sjefene for de vestlige etterretningstjenestene, som isaelerne deltok i. Under operasjonene i Roma og Paris hadde Zamir og Mike minst et underforstått samarbeid med de franske og italienske etterretningstjenestene. Det er naturlig å anta at de ville ha søkt å oppnå noe tilsvarende i Norge.*
>
> *General Zwi Zamir hadde besøkt Norge et par måneder før aksjonen som gjest hos sin norske kollega. I mer enn et år hadde israelerene fanget inn signaler om at Svart September planla en operasjon mot en israelsk ambassade, bolig eller El Al-kontor i Skandinavia. Det ville vært rart om de to kollegene ikke hadde snakket om muligheten for israelske mottiltak som kunne komme i form av et israelsk attentat-team i Norge. Kanskje den norske kontraetterretningsjefen sa noe slikt som: 'OK, men bli nå ikke tatt'.»*

Dette ble oppfattet slik at **Zamir** hadde hatt møter med POT-sjefen Gunnar **Haarstad**, som heftig benektet dette.

Det er senere grundig bevist at Zamir var i Norge *under* aksjonen, og sterkt sannsynliggjort at han også var det noen måneder før. Det kommer vi tilbake til.

Resultatet av Valles initiativ, som ble underbygget med trusler fra Håkon **Wiker** - da generaladvokat - om bruk av «rettslige skritt», ble at 1-2 sider ble fjernet fra den norske oversettelsen. Idag sier Christensen at han trodde på Haarstad, men fortsatt mener Zamir var i Oslo og hadde møter. Så heter det i intervjuet med ham:

> *«Christensen mener det oppsto misforståelser omkring oversettelsen av boken fra engelsk til norsk, og at det kan ha vært representanter for Forsvarets etterretningstjeneste som Mossad-sjefen hadde møter med - og ikke politiets overvåkingstjenestene.»*

Der finner vi meget sannsynlig. Tinnin bruker nemlig uttrykket «Norwegian counterintelligence», men presiserer aldri hva han mener med det. I mange land er dette del av det militære system. Normalt ville vi i norsk

---

spy all film producers dream about...... She was ... not so dedicated and ruthless as the Hit Teams chief female killer...., but a better all-rounder, a shrewd digger of information and in the long run a more efficient spy.... When she got back to Israel her sudden notoriety had preceded her and she was given a reception marked by flag waving, flowers and dancing when she visited the kibbutz Ramat-Hakovsh which voted her an honorary member while she was in prison.»

1695 Arbeiderbladet 12. januar 1996

1696 VG og Klassekampen 13. januar 1996

1697 Vi menn nr 4/96.

1698 David Tinnin (med Dag Christensen, Aftenposten som samarbeidspartner): «Hit Team». Futura London 1976.

1699 Tinnin, s. 148 f

sammenheng tenkt på POT, men hvis Tinnins kilder var utenlandske, ville det ikke bli presisert. Men det dypeste og sterkeste samarbeidet med Mossad har i alle år gått via E-tjenesten og Trond **Johansen**. Det var E-staben som var lekekamerater i Mossads vektklasse, ikke lille POT. Det var Trond Johansen det var naturlig for Zwi Zamir å treffe, ikke Gunnar Haarstad.

Et annet kontroversielt punkt der Tinnin brukte uttrykket «Norwegian counterintelligence» var dette[1700]:

> *«Norsk kontraetterretning ... nektet å samarbeide med det norske politiet under etterforskningen og unnlot å informere statsadvokat Håkon Wiker om etterretningsaspektene rundt saken.»*

Nå mener *vi* at dette er dekkende for *både* POTs og E-tjenestens opptreden. Men det er mest åpenbart for E-tjenesten, og mest sannsynlig at det var den veien Tinnin lettest kom frem til en slik konklusjon dvs at han også her tenkte på E-tjenesten.

Men det gjenstår et springende spørsmål. Hvis Christensen *idag* forstår at Tinnin mente E-tjenesten, *hvorfor forsto han ikke det i 1976? Hvorfor sørget man ikke bare for riktig oversettelse i den norske utgaven slik at det dreide seg om møter i E-tjenesten, ikke POT?*

Christensen benekter idag at han var utsatt for press, da han og Tinnin valgte å «endre» den norske versjonen.

Mon det?

25.18.9.1 Korrekturleser Schjødt

Dag Chistensen forteller forøvrig en annen liten historie om bokutgivelsen[1701]:

> *«Den minst ' truende' interesse ble forøvrig vist av høyesterettsadvokat Annæus Schjødt like før boken ble utgitt på Cappelen i 1976. Som forsvarer i drapssaken ba han om å få lese manus for å bidra til at eventuelle feilaktige opplysninger ikke kom på trykk.*
>
> *Jg ble forbauset da kommentarene hans ikke gikk på fakta,men på rene bagateller, og nesten utelukkende dreide seg om en av de dømte, Sylvia Rafael. Mer forståelig ble utspillet da jeg i avisene noe senere så at de to skulle gifte seg.»*

25.18.10 Tildekking VII - «valgamnestiet»

Mike **Harari** hadde tidligere ledet en serie drapsaksjoner som sjef for Golda **Meirs** håndplukkede team. Ialt hadde det vært 12 aksjoner før Lillehammer. Flere drap hadde funnet sted i europeiske hovedsteder, f. eks. Paris, Athen og Roma. I Norge visste man ihvertfall at agentene kalte hovedmannen 'Mike' og 'Youssi'.

Vi vet videre at hovedmannen hadde vært sett av så mange i Norge på hoteller og restauranter at svært mange mennesker ville kunne identifisere ham fra bildet, og vi vet at Kripos *hadde* bilde av den virkelige Mike Harari. Det kan ikke være annen forklaring på det enn at man må ha fått fra bildet fra Interpol eller andre land som hadde hatt besøk av Harari tidligere, f. eks. Frankrike eller Italia. Harari var en topphemmelig israelsk agent som israelske pressebyråer neppe sendte ut bilder av i forbindelse med intervjuer og fødselsdagsomtaler. Det var opplagt nærmeste hypotese å anta at «Mike» var «Mike Harari» og så få det bekreftet/sannsynliggjort ved å vise bildet til vitnene.

I løpet av den meget korte tiden Mossad-mappen på Lillehammer var åpen I 1993, fikk bl a NTB en kikk i den. I mai 1993 sendte NTB ut en melding som ble referert slik av Aftenposten:

> *«Ifølge NTB ble det den 10. mars 1977 sendt et telegram fra Interpols Oslokontor med ordene: 'Innstill ettersøkningen for samtlige personer nevnt i telegrammet'. Detetter ble de ettersøkte agentene navngitt, deriblant den antatte lederen Mike Harari som opererte under dekknavnet Edouard Laskier.*
>
> *Av de undersøkelser som NTB og NRK har foretatt, fremgår det at det var politimester Victor Kongelstad i Lillehammer som ga beskjed om å trekke tilbake den internasjonale etterlysningen. Dette gjorde han etter en samtale med sjefen for Kriminalpolitisentralen, Rolf Harry Jahrmann.*
>
> *Av dokumentene som NTB har studert, fremgår det også tydelig at politiet hadde et fotografi av den etterlyste Mike Harari, som også knyttes til andre lignende saker.»*

[1700] Tinnin, s. 149.
[1701] Vi menn nr 4/96

Ut fra denne meldingen må man forutsette at man før 1977 hadde kjennskap til Mike Hararis identitet. Dette er også en av kildene for at det fantes bilde av ham, og det er heller aldri benektet.

Av en annen kilde[1702] kan det imidlertid se ut som om etterlysningen av Harari var utstedt på dekknavnet «Edouard Laskier», og at Jahrmann begrunnet tilbaketrekningen med at «identiteten til de ettersøkte ikke var korrekt angitt». Dette var i alle fall en gal opplysning vedrørende de fleste andre ettersøkte, herunder særlig den kombinerte MI6 og Mossad-agenten Jonathan **Ingleby** (den ene eksekutøren), som opererte med ekte britisk tjenestepass på sin korrekte britiske identitet (se kap 25.27.1.3) og dessuten var dobbeltidentifisert av Interpol med den israelske identiteten Jonathan Isaac **Englesberg**, meddelt Norge fra Interpol i august 1976[1703].

Når det gjelder Harari, fremgår det av Ukeslutt-programmet i mai 1993[1704]:

> *«..Likevel klarte norsk politi å avsløre leiaren for (dei) israelske agentane som var etterlyst av norsk politi etter drapet:*
> *- Av en av de anholdte i saken, har vi fått opplyst at vedkommende som i Norge benyttet seg av navnet Edovard Laskier, formentlig er identisk med Harrar, Yosef. Israelsk borger, bopel ca 5 kilometer nord for Tel Aviv. Ansatt i det israelske forsvarsdepartementet. Gift med 'Penina'.*
> *Kriminalpolitiet hadde i røynda avslørt Mike Harari - lederen for den spesielle drapskommandoen i Mossad. I nesten tjue år har det ligge eit bilete av Edouard Laskier, alias Mike Harari, i en avlåst safe på Kriminalpolitisentralen i Oslo.»*

Midtavsnittet er fra politirapporten av 1973.

Alt tyder på at Yosef Harrar er den *den helt nøyaktige identiteten.* Det stemmer perfekt med at de agentene som sto ham nærmest kalte ham «Youssi». At Mike Harari virkelig er Yosef Harrar, hvis identitet man altså helt sikkert kjente i 1973 som identisk med «Mike» og «Youssi» og «Edouard Laskier», underbygges ved at *«Mike Hararis»* ektefelle i nyere reportasjer kalles *«Pnina»*[1705], dvs «Penina» fra politirapporten av 1973.

Og siden har jo «sjefsgranskeren» Lasse **Qvigstad** (se kap 25.18.17) bekreftet at politiet i 1973 gjorde jobben sin, og det må bety at de har dobbeltsjekket disse opplysningene ved å vise frem bildet til alle de folkene man den gangen visste Harari hadde møtt i Norge (se foran), og da har de utvilsomt fått mer enn nok identifikasjoner på Mike Harari = Yosef Harrar = Edourd Laskier = Mike = Youssi.

Alle disse sammenhengene forelå i 1973:

- *Vedkommende arrestant etablerte at* ***Lillehammer-teamets*** *sjef var «Mike» = «Youssi» = «Edouard Laskier» = «Yosef Harrar»*

- *«Mike Harari» var navnet på bildet man fikk fra Interpol e l som hovedmannen i* ***det faste drapsteamet***

- *Det var da neppe noen stor intellektuell øvelse å konstatere at den faste hovedmannen «Mike Harari» var hovedmann også på Lillehammer: «Mike» = «Mike» og «Harrar» = «Harari»!*

Kripos har altså på et eller annet tidspunkt faktisk sendt ut internasjonal etterlysning på Mike Harari, Jonathan Ingleby og ihvertfall 6 andre[1706], og *da* ment at de hadde bevismessig grunnlag for det. Ifølge Vegard **Bye** var statsadvokat Håkon **Wiker** «ikke i tvil om at det var formelt grunnlag» for å begjære Harari utlevert fra Israel, men han «regnet det for umulig å nå frem med en slik begjæring» og «at det ikke var noen grunn til å utsette forholdet til Israel for en ytterligere belastning»[1707].

Etterlysningen gjennom Interpol skal normalt komme i tillegg til en utleveringsbegjæring til Israel, dvs at disse handlinger krever omtrent samme bevisgrad. Det faktum at *han ble etterlyst* viser at man hadde fått nok identifikasjon til å sende ut etterlysning og dermed til å kreve utlevering- også bekreftet av Wiker. Det tyder også på at identifikasjon via bildet *ble utført med positivt resultat.*

I januar 1996 var NTBs Nils-Inge Kruhaug i Tel Aviv. I sin reportasje skrev han bl. a.[1708]:

1702 Klassekampen 19. januar 1996
1703 Samme
1704 Ukeslutt 8. mai 1993
1705 NTB-melding gjengitt grundig i Vårt Land og delvis i Arbeiderbladet 25. januar 1996
1706 Klassekampen 19. januar 1996
1707 Vegard Bye: «Forbuden fred», Cappelen 1990, s. 79
1708 NTB-melding gjengitt grundig i Vårt Land og delvis i Arbeiderbladet 25. januar 1996

«Mannen som ledet den israelske etterretningsorganisasjonen Mossads dødsskvadron på Lillehammer i 1973, het Michael Harari og lever i dag i beste velgående i Tel Aviv.
Et titalls Mossad-kjennere NTB har vært i kontakt med i Israel er ikke i tvil, og stiller seg undrende til norsk påtalemyndighets manglende interesse for Harari.....»

Når eksperter i Israel undrer seg på Riksadvokatembetet i Norge, og Stortinget gang på gang føres bak lyset (jfr Paul Chaffeys mange forsøk på oppklaring og Ingvald Godals uttalelser om klarhet) av Riksadvokaten, som skulle være rettsstatens høye beskytter og fremste garantist, er det ikke da snart på tide at Stortinget griper inn for å gjenreise rettsstaten - bl a ved å renske opp i hele påtalemyndigheten?

- Harari var Mossads operasjonssjef på denne tida og fikk i oppdrag å lede hevndrapene etter München-massakren. Verken han selv eller noen andre innen Mossad har noensinne benektet dette, sier en kilde i Israel som i nærmere 30 år har pleid nær omgang med sentrale etterretningsfolk.
- Alle med kjennskap til Mossad vet at Harari ledet Lillehammer-aksjonen. det har han selv forøvrig fortalt en rekke ganger, sier den israelske historikeren, forfatteren og etterretningseksperten Benny Morris i Jerusalem.
- At Harari ledet Lillehammer-aksjonen, avslørte vi allerede i 1988. Ingen har noensinne tilbakevist eller forsøkt å tilbakevise dette faktum, sier journalist Eli Tavor i Israels største avis Yediot Ahronoth.
- Kildene til opplysningene om Hararis rolle på Lillehammer er så mange og så pålitelige at det ikke finnes tvil, sier forfatteren og journalisten Yossi Melman i Maariv.»

Sistnevnte journalist Yossi Melman er forøvrig ingen hvilken som helst journalist i Tel Aviv, men en meget anerkjent Mossas-ekspert som bl a er medforfatter til boken «Every Spy a Prince»[1709].

I reportasjen bringes nok et bilde av Harari, tatt i 1990 med referanse Shalom Bar-Tal. Det er høyst sannsynlig at bildet ble offentliggjort i Israel etter at det ble tatt.

Men allerede i 1973 visste norske etterforskere det samme. Det er senere dekket over, så vi kan bare forsøke å anta hva som kan ha skjedd:

Hararis identitet var kjent, og gruppens oppdragsgiver/arbeidsgiver (Mossad) var kjent. Aktor Håkon Wiker hadde allerede fått påpakning av Dorenfeldt for for stor tjenesteiver, og bestemte seg for ikke å fremsette noe utleveringskrav.

Det ble heller ikke gjort i forhold til Jonathan **Ingleby,** den ene av de to som *faktisk avløste de drepende skuddene mot Bouchiki,* til tross for at *ingen noen gang har påstått tvil om* hans identiteter, den står å lese i Heradstveits bok[1710] av 1974!

Men de ble alle etterlyst. Intet tyder imidlertid på at etterlysningen ble kjent for offentligheten. Vegard **Bye,** som alle har antatt var den første som bragte opp Mike Hararis navn offentlig, er i sin bok f. eks. under inntrykk av[1711]:

«Noe av det mest påfallende ved den norske påtalemyndighetens håndtering av Lillehammer-saken, er at det aldri engang ble gjort noe forsøk på å finne Mike og få ham utlevert fra Israel»

Hvorfor havnet da bildet av ham i NTB's arkiver, der Aftenposten fant det og var først med å trykke det i 1993?

Den eneste forklaringen på dette igjen er at *NTB må ha vært orientert fortrolig av Kripos om etterlysningen.* Enten har Kripos også overlatt NTB et bilde *for beredskapsbruk,* f. eks. hvis man siden ville gå ut med en offentlig etterlysning, eller så har NTB selv skaffet seg bildet på europeiske kanaler og lagt det i arkivet *for det tilfelle at han skulle bli arrestert.*

Så langt bevisførselen for at man *ut fra det man visste i 1973-74* hadde mer enn nok til å fastslå hovedmannens identitet.

Men fra 1976 kan det ikke lenger herske skygge av tvil! Da kom nemlig David Tinnin/Dag Christensens bok[1712] ut både i London og - i sensurert norsk versjon - i Oslo. Det fremgår foran - kap 25.18.9 - at norske myndigheter reagerte så sterkt på deler av innholdet av den engelske utgaven at flere avsnitt måtte utgå i den

---

[1709] Dan Raviv og Yossi Melman: «Every Spy a Prince». Houghton Mifflin 1990.
[1710] Per Øyvind Heradstveit: «De medskyldige». Aschehoug 1974.
[1711] Bye, s. 77 f
[1712] David Tinnin (med Dag Christensen, Aftenposten som samarbeidspartner): «Hit Team». Futura London 1976. Norsk utgave Cappelen 1976.

norske. Både daværende justisminister Inger Louise **Valle**, daværende POT-sjef Gunnar **Haarstad** og daværende generaladvokat, aktor i Lillehammer-saken Håkon **Wiker**, engasjerte seg sterkt i dette *og må derfor ha lest boken!*

Da må de også ha lest hva som står der om «Mike» - hovedmannen fra Lillehammer[1713]:

> *«Mike .... beholdt sin stilling som Mossads direktør for hemmelige operasjoner, og klarte endog å bli medlem av den komité som ble satt opp ... for å undersøke hva som gikk galt på Lillehammer.»*

I tillegg til alt man visste tidligere, visste man nå at han var medlem av granskningskomitéen! Det må vel kalles 100% identifikasjon i et utleveringskrav til Israel!

Da skulle man jo tro at man endelig oppgraderte *etterlysningen* til et *utleveringskrav*, uansett hvor strenge krav man måtte ha satt til et slikt tidligere. Men hva gjør man når man har fått denne informasjonen? *Trekker hele etterlysningen tilbake!*

Da etterlysningen ble trukket i 1977 var også alle de dømte løslatt. I praksis ble altså *hele saken lukket*, og i praksis har systemet under Nordli-regjeringen *gitt generelt amnesti for hele drapsgruppen - inklusive lederen og de to identifiserte eksekutørene (den ene godt identifisert)- etter fire år, for et drap som først foreldes etter 25 år!*

Hvorfor? Igjen må vi spørre om det var bare for å være snille med Zamir, Harari, drapspersonene, Mossad og Israel - eller om det lå noe mer bak?

Eller at det lå noe mer *foran?* Slik som stortingsvalget i 1977? Våren 1977 tydet alt på at Ap ville komme til å tape høstens valg. En KrF- eller Høyre-ledet regjering ville komme til makten (slik gikk det ikke, men det var fordi ble det sosialistiske flertallet nærmest som et mirakel først ble sikret helt ved slutten av fintellingen, og ikke-sosialistene nesten hadde startet regjeringsforhandlinger). *Vi tror at det siste man ønsket var at Interpol skulle levere Mike* **Harari** *eller Marie* ***Tamar*** *eller hennes henretter-kollega Jonathan* ***Ingleby*** pent pakket inn med håndjern til en ikke-sosialistisk regjering! I så fall ville nemlig vedkommende - som selvsagt visste alt om planleggingen av aksjonen - begynne å snakke! Kanskje snakke om norsk medvirkning - som en formildende omstendighet? Ikke noe dårlig forsvar mot en eventuell påstand om 20 års fengsel!

Merk at det ikke var nok å vente til like før valget. En Interpol-arrestant bragt til Norge kunne ikke bare sendes ut igjen uten videre. I beste fall - sett fra tildekkernes synspunkt - ville det ta tid. I virkeligheten satt nok Ap-strategene dag for dag og vurderte hvor påfallende det ville virke å lukke saken *så kort tid etter drapet*, avveiet mot hvor farlig det var å ha *kort tid igjen til valget.*

25.18.11 Tildekking VIII - intet avhør av Sylvia!

Vi vet ikke hvor harde anstrengelser som ble gjort for å få de arresterte til å oppgi hovedmannens identitet *mens de satt i avhør i sine egne saker* - eller om det ble gjort i det hele tatt (minst en av dem må ha gjort det, se foran). Det er på det rene at ihvertfall Sylvia **Rafael** kjente Hararis virkelige identitet - det bekreftet hennes ektefelle, h. r. adv. Annæus **Schjødt**, i rettssaken mot Ramm våren 1995[1714].

Som tiltalt har man imidlertid «lov til» å lyve. Men Sylvia Rafaels tilknytning til Norge ble meget langvarig, inntil ekteparet rundt årsskiftet 1993-94 flyttet til Sør-Afrika. Annæus Schjødt bekreftet under rettssaken mot Ramm også at Sylvia selvsagt kjente hovedmannens identitet men *aldri hadde vurdert å gi norske myndigheter noe hjelp* med identifikasjonen av Harari (det ble ifølge ham oppfattet av henne som *«regelrett angiveri»*, og han hadde selv gitt henne tilsvarende råd). Av dette følger at også Schjødt fra ett eller annet tidspunkt kjente identiteten. Regnet også han oppklaring som angiveri?

Det mest interessante er imidlertid at Schjødt under rettssaken også uttalte at *det aldri hdde kommet en eneste henvendelse om avhør e.l. fra norske myndigheter.* Ikke et eneste tellerskritt brukt av Riksadvokaten eller andre for å undersøke dette opplagte sporet - selv da det ble reist spørsmål i Stortinget om Hararis identitet! Enten ga Riksadvokaten blaffen, eller så var det ikke nødvendig: Man hadde mer enn nok til å fastslå Hararis identitet (han hadde jo allerede vært etterlyst). Det var viljen til å få tatt ham, ikke evnen, det skortet på! (Likevel skulle selvsagt Sylvia vært avhørt; enhver sak som fremmes må jo bygges opp så solid som mulig!)

Dette er virkelig en forsømmelse - eller verre. *Gjennom 14 år* - fra Sylvia kom tilbake i 1979 gift med Annæus Schjødt til ekteparet i 1993-94 flyttet til Sør-Afrika - hadde politi og påtalemyndighet *hatt daglig adgang* til et helt avgjørende vitne i det helt avgjørende spørsmål, og man har ikke foretatt seg f. eks. noe av det følgende:

1713 Tinnin, side 189.

1714 Nedtegnet av Ramm i notat til h. r. adv. Tor-Erling Staff kort tid senere.

- *Ikke stilt Harari-identifikasjon som betingelse for at Sylvia Rafael ble benådet i mai 1975, til tross for at dette var en meget stor tjeneste overfor henne, fordi vi visste i Norge at italienske myndigheter arbeidet med en utleveringsanmodning.. Derved sviktet Norge samarbeidet gjennom Interpol for Sylvia Rafaels skyld (se nedenfor).*

- *Ikke stilt denne betingelse da Sylvia senere, gift med Annæus Schjødt, søkte om opphevelse av utvisningen og fikk oppholdstillatelse i 1979. (Dette skjedde bl a etter ny runde med sterkt press fra Jens Chr* ***Hauge***[1715]*. Hauge ringte bl a politimester Victor* ***Kongelstad*** *på Lillehammer for å legge frem en 'enkel sak', men da Kongelstad ikke fant den like enkel, ble Hauge rasende og kalte politmesteren i sjikanøse vendinger for 'Konglestad', mens Kongelstad svarte med å kalle ham 'advokat Haugen' Hauge kastet på røret og oppnådde ikke det han ville hos Kongelstad. Men Ap-regjeringen fulgte Hauges instruks.)*

- *Ikke stilt denne betingelsene ved senere fornyelser av oppholdstillatelsen*[1716]

- *Aldri så mye som innkalt Sylvia til samtale om saken gjennom de minst 14 årene hun har vært «vanlig husmor» på Ullern i Norge, ikke en gang da saken kom opp i Stortinget i 1990!*

25.18.12 Tildekking VIX - Riksadvokaten til Vegard Bye

I 1989 kom det igjen opp kritiske spørsmål om behandlingen av Lillehammer-saken. Nå var det Vegard **Bye** som i sin bok «Forbuden Fred»[1717] bragte frem Mike Hararis navn som hovedmann på Lillehammer, basert på ikke tilstrekkelig dokumenterte informasjoner han hadde fått under opphold i Mellom-Amerika/USA. Før han utga boken, tok han kontakt med Riksadvokaten. Riksadvokaten hadde da bedt om en saksfremstilling fra Overvåkingspolitiet, der Mossads gode venn Iver **Frigaard** fikk ansvaret for en rapport. Denne konkluderte ifølge Klassekampen greit med at Harari «ikke hadde spilt noen rolle på Lillehammer»[1718].

Dette var en meget mer kategorisk form enn den som senere ble presentert av justisministeren for Stortinget (se nedenfor). At den likevel kan være dekkende for Frigaards rapport underbygges imidlertid av at ass. riksadvokat Tor-Aksel **Busch** uttalte til VG i 1993 at «overvåkingspolitiet hadde sjekket ut Harari»[1719].

Men POT *unnlot å spørre Kripos til råds om saken* (Kripos-sjef Kai Erik **Tørdal** bekreftet at han ikke hadde fått noen forespørsel), til tross for at det var der alle de gamle sakspapirene om Lillehammer befant seg, inklusive bildet av Harari og kunnskapen om etterlysningen og tilbaketrekningen av den!

Tidl overvåkingssjef Jostein **Erstad** bekreftet i 1993 at POT ikke sjekket saken med Kripos. Han husket ikke hvorfor, men husket at Frigaard tok seg av saken. Frigaard innrømmet at han muligens behandlet saken, men sa at «den kan neppe ha etterlatt et sterkt inntrykk i hukommelsen min»[1720].

Det var altså Iver Frigaard som høsten 1989 «visket ut» Håkon ***Wikers*** *tidlige arbeid som endte med positiv identifikasjon av Mike Harari og etterlysning av Harari gjennom Interpol fra norsk historie - inntil* ***vi*** *nå retter opp historieskrivningen. I mellomtiden har statsråd på statsråd, Riksadvokat og statsadvokater, avis etter avis, gjentatt det som Frigaard konstruerte opp denne gangen: Det var ikke Harari.*

Det også til tross for at det da siden 1976 hadde foreligget informasjon i David Tinnins/Dag Christensens bok[1721] (se kap 25.18.10) om at hovedmannen Mike hadde vært medlem av granskningskommisjonen i Mossad etter Lillehammer, i egenskap av direktør for Mossads avdeling for hemmelige operasjoner! Dette var en bok som POT hadde vært sterkt engasjert i for å få forandret den norske utgaven, og den må således ha vært lest grundig i POT i 1976 med tilsvarende dokumenter i POTs arkiver. Det var jo nå bare å konstatere at hovedmannen var den person som hadde denne stillingen og satt i denne komitéen, så ville det kommet av seg selv at Mike var lik Mike Harari som var lik Youssi Harrar! *Men alt dette ble undertrykket av Frigaard.*

La oss så gjenta at Frigaard nå ikke er hvem som helst. Han rapporterte rundt sine POT-sjefer, som ikke ante hva han drev med. Han rapporterte isteden vesentlig til Trond Johansen i E-tjenesten, som igjen ligger helt inne i

---

1715 Se bl a Klassekampen 21. juli 1993

1716 H. r. adv. Annæus Schjødt opplyste i VG 21. februar 1981 at de først i 1981 var i ferd med å søke om permanent oppholdstillatelse

1717 Vegard Bye: «Forbuden fred», Cappelen 1990

1718 Klassekampen 13. mai 1993

1719 Uttalelse i mai gjengitt pånytt i VG 24. november 1993

1720 Fortsatt Klassekampen

1721 David Tinnin (med Dag Christensen, Aftenposten som samarbeidspartner): «Hit Team». Futura London 1976. Norsk utgave Cappelen 1976.

sentrum blant Ap-folkene som «snakker sammen». Dessuten nøt han beskyttelse i Justisdepartementet, av toppene i embetsverket og dessuten av statsrådene når disse var fra Ap. Hans neste sjef Svein **Urdal** fikk beskjed om å gå selv dersom han ville sette sin stilling opp mot Frigaards.

Det er ikke noe rart at Frigaard hadde denne makten over departementet og Ap. Der forsto man nok etterhvert som Kripos har gitt beskjed på interne kanaler at de hadde medvirket til Frigaards omskrivning av historien. Det lå i Frigaards makt å avsløre hele den kollektive historieforfalskningen som er bedrevet til denne dag. Da Mossad-saken ble avslørt, og det ble for påfallende å la Frigaard sitte, fikk han derfor en ny stilling *etter eget ønske*, et solid opprykk til internasjonal jobb i Interpol.

Da Frigaard forfalsket historien, opptrådte han på vegne av alle de som hadde noe å skjule i Lillehammer-saken, dvs som deltaker i «den fjerde tjeneste». Siden har det gjort det mulig for ham å holde Riksadvokaten og departementet i sitt jerngrep - om det var nødvendig, hvis de ikke allerede spilte på samme lag. *Vi* finner det vanskelig å tro at Riksadvokaten ikke engang luktet at noe var galt da han videreformidlet Frigaards svar. Det kan ikke være mulig at Riksadvokatembetet ikke satt på hovedtrekkene fra Kriminalpolitisentralens etterforskning. (Se nedenfor). *Var ikke Riksadvokaten i «den fjerde tjenestes» tjeneste før, ble han det ihvertfall nå!*

Dette kan forklare hvorfor vi de siste årene har opplevet at så mange saker som har med etterretning og overvåking å gjøre henlegges av påtalemyndigheten, helt til topps - se en lang rekke saker i kapitel 21! Det kan også forklare hvorfor så mange statsadvokatembeter er kommet under den samme tommelen. I verste fall er det ikke ansatt en eneste statsadvokat siden 1989 som ikke er «klarert» av Trond Johansen & Co!

25.18.13 Tildekking X - statsråd Else Bugge Fougner i Stortinget

Etter at Vegard Byes bok kom ut, ble justisminister Else Bugge **Fougner** (H) stilt spørsmål i Stortinget av Paul **Chaffey** (SV) om Regjeringen ville sørge for å kreve utlevering av hovedmannen på Lillehammer, Mike Harari[1722]. Justisministeren svarte:

> *«Ifølge opplysninger fra Riksadvokaten ble det allerede høsten 1989 foretatt undersøkelser for om mulig å bringe på det rene om Mike Harari var identisk med den ukjente 'Mike' som ble omtalt i Lillehammer-saken. Man fant det imidlertid ikke sannsynliggjort at disse personene var identiske. Riksadvokaten opplyser at Vegard Bye personlig har gitt ham informasjoner om saken, men at verken disse informasjonene eller det som fremkommer i Byes bok etter Riksadvokatens oppfatning har stilt saken i et annet lys. Det er Riksadvokatens oppfatning at det ikke foreligger en slik rimelig sikkerhet for at at Mike Harari er identisk med den ukjente 'Mike' fra Lillehammer-saken at det gir grunnlag for å ta skritt for å få saken gjenopptatt.*
>
> *Jeg viser for ordens skyld til at jeg som justisminister ikke kan overprøve Riksadvokatens avgjørelser på dette punkt.*
>
> *Under henvisning til Riksadvokatens standpunkt kan jeg heller ikke se at det er grunnlag for å fremme noen utleveringsbegjæring overfor israelske myndigheter.»*

På spørsmål om hun ville foreta seg noe hvis det skulle komme nye opplysninger som sannsynliggjorde at «Mike» var Mike Harari, svarte hun:

> *«Jeg legger til grunn at hvis det kommer frem nye opplysninger av betydning for saken, vil ganske sikkert Riksadvokaten vurdere disse. Saken har jo allerede vært vurdert ved at han allerede i 1989 undersøkte disse forholdene, dels ved at han satte seg inn i boken, og dels ved direkte opplysninger som han mottok fra Vegard Bye.»*

Når det reises formelle spørsmål i Stortinget, trer bestemte rutiner i gang. Departementet skal skrive utkast til svar med kommentarer og saksmapper som skal forelegges statsråden. Det er faste rutiner for hvilke etater som skal forespørres. Svaret viser at man nå henvendte seg til Riksadvokaten, som allerede hadde vært gjennom saken, slik den var presentert av Frigaard, og trolig i hovedsak ga samme redegjørelse som sist. Men i kriminalpolitisentralen befant det seg altså materiale som burde tilsi en annen konklusjon, bl a eksistensen av det nevnte bildet, kunnskapen om konkrete vitner, *og kunnskapen om at Harari allerede hadde vært etterlyst*, men Kripos ble aldri trukket inn.

Merk at *på dette tidspunktet var det ingen utenom de berørte i justisvesenet som visste om etterlysningen.* I svaret heter det at Riksadvokaten «allerede i 1989» foretok undersøkelser vedrørende Harari. Denne

---

[1722] Stortingstidende s. 3948 f (1989-90). 6. juni 1990.

formuleringen må forstås slik at den avviser *tidligere* undersøkelser. I 1989 var det Byes bok som utløste undersøkelsene - da hadde Riksadvokaten ikke noe valg. Men samtidig opplyses det altså nå implisitt at det *tidligere* ikke var gjort noe som helst for å sjekke ut 'Mike' mot Mike Harari til tross for at bildet eksisterte i Kriminalpolitisentralen *og til tross for at han allerede hadde vært etterlyst!*

Det er direkte villedende overfor Stortinget å late som om Hararis identitet først ble vurdert i 1989, og klar tilbakeholdelse av opplysninger å ikke informere om at *Kripos i sin tid hadde hatt nok grunnlag for å etterlyse*, når statsråden nå hevdet at *Riksadvokaten ikke hadde noe slikt grunnlag.*

På toppen av det hele kommer opplysningen allerede i 1976 i Tinnins/Christensens bok om at «Mike» var direktør for Mossads hemmelige operasjoner og medlem av Mossads granskningskommisjon for Lillehammer (se foran). I tillegg til at *Frigaard* må ha undertrykket dokumenter om denne boken fra den ble vurdert i POT (av Gunnar Haarstad), må Riksadvokaten selv ha undertrykket tilsvarende dokumenter i sin etat, fordi den ble vurdert der også, og dessuten må de tilsvarende dokumenter i Justisdepartementet ha vært undertrykket, for justisminister Inger Louise Valle hadde vært engasjert i saken om den norske oversettelsen!

Det forelå mao fra Tinnin/Christensen *full identifikasjon* og dermed ingen problemer med å knytte opp Mike fra Lillehammer til den Youssi Harrar som var navnet på Mossad-mannen i granskningskommisjonen, *og som allerede var kjent fra politidokumentene!*

Alt dette ville vi gjerne hatt belyst nærmere gjennom møte med Else Bugge Fougner, men dette ble avvist av henne til tross for anbefaling fra hennes daværende sjef Jan P. **Syse** (se kap. 25.1). *Hun er derved en av bare to personer som har nektet å møte oss - den andre er Tormod* ***Hermansen****.*

Dette finner vi ytterst påfallende. Ut fra hva vi vet idag, er det helt på det rene at Bugge Fougner feilinformerte Stortinget. Hun har siden aldri gjort noe for å oppklare dette. Det er meget vanskelig å tenke seg at hun aldri ble informert om den første etterlysningen. Riktignok ble Kripos ikke bedt om å bidra til svaret, men *Riksadvokaten selv* må ha visst om etterlysningen. F. eks. sa assisterende riksadvokat Tor-Aksel **Busch** til NTB i 1993 at han[1723]

> *«...ikke var kjent med at norske myndigheter stanset den internasjonale etterlysningen før han fikk vite det av NTB»*

Det tyder jo på at han *var kjent med selve etterlysningen!* Det ville jo også vært særdeles underlig om ikke alle politidokumentene i sin tid hadde vært innom riksadvokatembetet.

Vi noterer oss videre at to kilder tyder på at Frigaards versjon var bastant: Harari var «sjekket ut». Men Riksadvokaten bruker en mykere form i sin ekspedisjon til statsråden: Det var ikke nok bevis. *Dette viser at Riksadvokaten faktisk foretok en egen saksbehandling og ga en annen konklusjon. Hva bygget han dette på, hvis han ikke hadde egne informasjoner i sine arkiver? Og hvorfor fortalte han ikke da sannheten?*

Om man i mellomtiden skulle ha funnet ut at det gamle bildet ikke var bra nok (ingen holdbar unnskyldning for å fortie historien) var det nå faktisk kommet frem *flere bilder av Harari.* I 1985 ble det tatt et meget godt bilde av ham i Tel Aviv ifb statsbesøk av Hararis nære venn general Noriega fra Panama[1724]. Etter Noriegas fall dro Harari tilbake til Tel Aviv der han ble intervjuet på TV 6. januar 1990[1725] - og intervjuet ble sogar sendt på norsk TV noe senere! Drapet var jo slett ikke foreldet. Når Riksadvokaten nå forsto at det ble satt søkelys på saken igjen, skulle han jo forsikret seg om at man hadde full oversikt over mulige nye etterforskningsmuligheter oppstått i mellomtiden (ja, hans plikt var jo *løpende* å gjøre dette, uansett offentlig oppmerksomhet). Nå var det bare å skaffe en tape fra NRK og ta en ny runde rundt om til vitnene. Hvis han altså snakket sant om «ikke nok bevis». Men det gjorde han jo ikke. *Man hadde nok bevis*, men ville ikke medgi det!

Dessuten må jo Kripos selv ha reagert *da de fikk kjennskap til statsrådens svar til Chaffey.* Kripos kan jo ikke la statsråden sitte i uvitenhet. Det er ikke usannsynlig at statsråden *i ettertid* ble varslet om manglene ved svaret og/eller fikk et bredere materiale som kan ha omfattet både orientering om Harari-bildet, *etterlysningen* og kritiske rappporter/synspunkter fra enkelte tjenestemenn som f. eks. kan ha gått inn for avhør av Sylvia. Noe av dette materialet kan ha blitt underslått fra statsråden, og det kan også tenkes at hun ikke hadde tid til å lese alt (meget vanlig pga knapp tid). Eller det kan tenkes at hun rett og slett valgte å se bort fra dette når svaret først var gitt.

Denne delen av tildekkingen hviler så mye på fhv statsråd Bugge Fougner at hun bør settes under etterforskning med sikte på Riksrett. Det vil være den eneste måten å klarlegge hennes forhold på.

[1723] Aftenposten 12. mai 1993

[1724] Dan Raviv og Yossi Melman: «Every Spy a Prince». Houghton Mifflin 1990. Selve bildet er gjengitt mellom side 248 og side 249. Boken kom ut i 1990, men bildet fantes nok i Hadashot Library fra det ble tatt i 1985.

[1725] Raviv/Melman, side 353.

Vi noterer oss også at statsråden forutsatte (så nær en instruksjon man kan komme når det ikke foreligger slik formell myndighet) at Riksadvokaten ville vurdere *nye* opplysninger. Dette ble selvsagt oppfattet også av de etater som har som ansvar å bringe slike nye informasjoner frem til Riksadvokaten.

I verste fall er Else Bugge Fougner kommet i den samme skrustikke som Riksadvokaten og mange andre.

25.18.14 Tildekking XI - Frigaard og Setsaas

Det var ca 3 mnd etter Bugge Fougners svar i Stortinget - i september 1990 - at Setsaas var hos Iver **Frigaard** nettopp med *nye* informasjoner om Harari som 'Mike', *men som aldri medførte nye undersøkelser*. Dessuten meldte Setsaas fra om en pågående Mossad-aksjon mot ham. Det er ikke godt å si hvilket av disse to punktene som ble oppfattet som farligst, men samlet medførte dette, som beskrevet, en sterkt øket overvåkings- og trakasseringsvirksomhet satt inn mot hele vår gruppe.

Frigaard var da underlagt justisminister Else Bugge Fougner. Også han burde ha oppfattet at nye informasjoner skulle vært fremlagt for Riksadvokaten. Han informerte ikke en gang sin sjef Svein Urdal om disse informasjonene, når nå justisministeren hadde feilinformert Stortinget. Hvor går grensen for embetsmannsansvaret?

Bugge Fougners, Riksadvokatens og Frigaards opptreden i 1990 er så påfallende at hele systemet fra statsråden og nedover nå må settes under etterforskning. Odelstinget må vurdere riksrettstiltale mot Bugge Fougner.

I alle tilfelle har Riksadvokaten et helt selvstendig og meget tungt ansvar for å ha underslått den første etterlysningen av Harari i det svar som ble videreformidlet fra ham til Stortinget av Bugge Fougner, enten Bugge Fougner selv var delaktig eller ikke.

25.18.15 Tildekking XII - Syse-saken

Sent på vårparten 1990 hadde Leseselskapets forlagssjef Ragnar **Aamodt** innkalt til et møte med Setsaas og Vegard **Bye** om bl a **Harari**-saken. Setsaas og Aamodt hadde lenge internt diskutert om dette skulle inn i en planlagt bok. Vi er senere blitt temmelig overbevist om at dette møtet var avlyttet.

Det var nå en rekke forhold som var på vei opp i dagslyset. Noen av disse var den ulovlige overvåkingen i vår sak, arbeidet med avdekking av tildekkingen vedr norsk medvirkning i Lillehammer-saken, herunder Harari's identitet, og endelig Mossad/asylsøkersaken som enkelte allerede var på sporet etter. Hver for seg var disse sakene meget brennbare og farlige for Ap og «den fjerde tjeneste».

To måneder etter møtet om boken, og en måned etter spørsmålet i Stortinget, i juli 1990, ble det plutselig iverksatt en kraftig diskrediteringsaksjon rettet mot statsminister Jan P. **Syse** (H) personlig (se ka7p 25.1). Vi er nokså overbevist om at den hadde som hensikt å få avskaffet Syse-regjeringen, bl a for å hindre at alle disse sider av Lillehammer-saken skulle komme frem.

25.18.16 Tildekking XIII - Nygaard Haug-utvalget

Det neste som skjedde var at politikammeret på Lillehammer i 1993 nedgraderte Lillehammer-dokumentene etter forespørsel fra BBC i 1993[1726]. Det var altså nå NRK Dagsnytt's reporter Jon **Røssum**[1727] og NTB[1728] gjorde oppsiktsvekkende funn:

Som nevnt foran: Den tilbaketrukne etterlysningen og bildet av Harari hos Kripos og NTB[1729]

Ukeslutt hadde fått opplyst fra KRIPOS at en av de anholdte i saken hadde opplyst at hovedmannen Edouard Laskier formentlig var identisk med Yosef **Harrar**, israelsk borger, bosatt ca 5 km nord for Tel Aviv, ansatt i det israelske forsvarsdepartementet og gift med «Penina». Ifølge Ukeslutt var dette i virkeligheten en avsløring av Mike Harari[1730]

«Dan Ert» - dvs Dan **Ærbel** - hadde bodd i en leilighet i Otto Ruges vei - utleid fra fredag før drapet og tilhørende generalmajor Leif **Lundesgaard**. Lundesgaard sa han hadde gitt et eiendomsmeglerfirma i Oslo i oppdrag å leie ut leiligheten mens han selv tjenestegjorde som sjef for Brigaden i Nord-Norge, og at han skulle ha fått leiekontrakten sendt dit til undertegning. Megleren hevdet i avhør at leiligheten var lyst ledig, men det fantes ikke spor av annonser i pressen. Den foregående leieboeren måtte flytte ut i all hast, flere dager før planlagt. To agenter ble arrestert i denne leiligheten. Leiekontrakten ble utlevert Ærbels advokat, men Håkon Wiker mente det

---

[1726] Aftenposten 27. november 1992
[1727] Ukeslutt 8. mai 1993
[1728] Referert bl a i Aftenposten 12. mai 1993
[1729] NTB referert i Aftenposten 12. mai 1993
[1730] Ukeslutt 8. mai 1993

burde vært tatt kopi. Ifølge Ukeslutt **hadde den to underskrifter**, og må i så fall ha vært undertegnet **i Oslo** av **begge parter før drapet**, i strid med uttaelser fra Lundesgaard, som imidlertid **aldri ble avhørt.**[1731]

En «høytstående israeler» som kalte seg Joseph Gonen tok inn på hotell Filadelfia 19. juli, og fikk naborommet til Michael Dorf, som allerede bodde der. Gonen og en annen israeler dro fra hotellet fredagen før drapet. Gonen var identisk med Zwi Zamir[1732].

Zwi Zamir og en assistent/livvakt hadde overnattet på Olrud Hotel (idag Rica Olrud Hotel) noen km nord for Hamar fra fredag kveld til lørdag kveld. De kjørte en danskregistrert bil med diplomatskilter[1733].

Den andre offiseren (kaptein Jan **Kirkhorn**[1734]) ble oppdaget ved at telefonnummeret til leiligheten hans i Tidemands gt 24A ble funnet i en av agentenes notisbøker. Televerket holdt tilbake telefonnummeret i flere dager. Men en time deretter ringte kapteinen selv til KRIPOS og forklarte at hans kone hadde svart på en avisannonse i Aftenposten 18. eller 19. juli der en ung diplomat søkte bolig. Det ble inngått leiekontrakt med en Lev **Lapidot**, medsignert av Yigal **Eyal** ved den israelske ambassaden, om innflytting 21. juli mellom kl 11 og 12. Michael Dorf hadde i retten sagt at Zwi Zamir etter drapet trolig bodde i leiligheten benyttet av Lapidot. Det betyr at Mossad-sjefen Zwi Zamir bodde i kaptein Kirkhorns leilighet.[1735]

Dan Ærbel opplyste om forhåndsklarering med norske myndigheter[1736]

En student, Karstein **Kristensen**, var natt til lørdag vitne til at den israelske gruppen lastet over sambandsutstyr fra en folkevogn parkert på parkeringsplassen på Sogn studentby. Etter at de hadde kjørt avgårde i en Peugeot, dukket det opp en annen person som skulle ha levert mer utstyr til gruppen, men denne personen ble fort borte etter at Kristensens hadde han invitert ham inn i sin leilighet. Kristensen varslet politiet som ikke hadde registrert noen av bilene etterlyst som stjålne. Først syv måneder senere, da folkevognen fortsatt sto der og Kristensen pånytt hadde kontaktet politiet, ble det reagert og bilen saumfart for fingeravtrykk. Da het det at bilen **var** stjålet noen dager før drapet, og at var en «inkurie» at det ble svart motsatt samme natt[1737].

Kriminalpolitisentralen hadde opplyst til Ukeslutt at hverken POT eller E-tjenesten hadde bidratt med noen opplysninger av betydning[1738] (I 1996 uttalte Håkon Wiker at han ikke på noe tidspunkt hadde hatt kontakt med den militære etterretningen[1739])

Etter Lillehammerdrapet hadde den israelske generalen Sahmuel Eyal bekreftet at det var et samarbeid mellom norske og israelske hemmelige tjenester om bekjempelse av terrorisme, men han ville ikke «gi detaljer om de metoder som Israel og Norge har tatt i bruk»[1740]

Håkon Wiker bekreftet overfor Røssum i Ukeslutt at Zamir hadde vært i Norge under aksjonen[1741]. Siden «alle vet» at E-sjefer ikke beveger seg selv på vennligsinnede E-tjenesters område uten å ta kontakt med sin nasjonale liason/kollega, reiste også dette spørsmålet om norsk forhåndsmedvirkning. (Her benekter **Heradstveit** i «Hemmelige tjenester» kategorisk at det hadde vært noe møte mellom Zamir og Haarstad. Hvorfor skulle han tro på det? Visste han at Zamir var i Oslo - eller holdt POT det tilbake fra ham?)

Hele utskriften fra Røssums radio-innslag er tatt med som vedlegg 15. Av andre kilder fremkom det dessuten at Mossad-sjefen Zwi Zamir en-to måneder *før* aksjonen hadde hatt møter med norske tjenester[1742].

De nye opplysningene medførte øyeblikkelig krav om ny gransking av Lillehammer-saken fra Stortinget og media.

Forsvarsminister Jørgen Kosmo sa i Aftenposten 9. mai at Nygaard Haug-utvalget[1743]

«får se på de nye opplysningene og vurdere om det er innenfor mandatet å granske dem, eller om Forsvarsdepartementet bør foreta ytterligere skritt for å få gransket saken.»

Men allerede i samme artikkel ga Agnes Nygaard Haug sitt svar:

> *«Rent umiddelbart synes hun ikke de nye opplysningene i Lillehammer-saken hører inn under (hennes utvalgs mandat), men skynder seg å legge til at at hun ikke er beredt til å gå inn på en tolkning av mandatet på stående fot. Hun mener utvalget bør se på de nye*

1731 Ukeslutt
1732 Ukeslutt
1733 Ukeslutt
1734 Navnet ble ikke kjent før etter at telefonnumrene ble avslørt, se kap 25.19.8
1735 Ukeslutt 8. mai 1993
1736 Ukeslutt
1737 Ukeslutt
1738 Ukeslutt
1739 Dagbladet 5. januar 1996
1740 Ukeslutt 8. mai 1993
1741 Aftenposten 9. mai 1993
1742 Se f. eks. David Tinnin (i samarbeid med Dag Christensen, Aftenposten): «Hit Team». Futura, London 1976. Paperbackutg s 149
1743 Aftenposten 9. mai 1993

opplysningene og utelukker ikke at det kan vise seg å ligge under mandatet å vurdere dem. Det er Regjeringen som må utvide mandatet om det skulle vise seg nødvendig.»

Til Arbeiderbladet sa Nygaard Haug at hun helst ikke ville ha Lillehammer-saken siden den «ikke synes å ha vært rettet mot norske borgere, og derfor ikke ligger under mandatet»[1744]. Det var jo en interessant vurdering, i lys av at Bouchiki's gravide hustru sto ved siden av ham på bussholdeplassen da han fikk 14 skudd i kroppen. Hadde noen stjålet sykkelen hennes istedet for å drepe ektemannen, ville vel Nygaard Haug sett anderledes på det?

To dager senere meldte imidlertid Aftenposten at[1745]

«...Jørgen Kosmo gir utvalget under ledelse av førstelagmann Agnes Nygaard Haug i oppdrag å granske de nye opplysningene om Lillehammerdrapet i 1973. Utvalget ble nedsatt i midten av april for å undersøke påstander om uregelmessigheter i virksomheten til Forsvarets etterretningstjeneste. Kosmo sier at den nye saken ligger under utvalgets mandat og sender idag et brev til utvalget om det nye oppdraget. Utvalget skal dermed undersøke om det foregikk uregelmessig samarbeide mellom den norske e-tjenesten og den israelske etterretningstjenesten Mossad i forbindelse med drapet på Ahmed Bouchiki.»

Det var jo klar og entydig tale, uten tvil, med avgjørelse vedrørende mandatet og formelt brev. Alle måtte nå anta at saken var avgjort og de nye Lillehammer-opplysningene under granskning.

Neste dag, 12. mai, kom den siste forbløffende opplysningen om den første etterlysningen. Pånytt skriver Aftenposten[1746]:

«Forsvarsminister Jørgen Kosmo har gitt førstelagmann Agnes Nygaard Haug beskjed om at det utvalg hun leder, også skal granske Lillehammer-saken. Granskningen skal klarlegge om den norske militære etterretningstjenesten samarbeidet med Mossad i denne saken.»

SV's Paul **Chaffey** hadde på denne tiden forberedt en lang serie spørsmål han aktet å stille justisminister Grete Faremo[1747], bl a med bakgrunn i daværende justisminister Else Bugge Fougners svar i 1990. Aftenposten la til:

«Svarene vil kunne avdekke om overvåkingspolitiet eller det ordinære politiet holdt tilbake opplysninger, og om justisminister, riksadvokat og Storting ble ført bak lyset i juni 1990.»

Dette er typisk for den øvrighetstro Aftenposten: Har noen tilbakeholdt opplysninger, er det selvsagt ikke justisministeren og riksadvokaten - de er like uskyldige som Stortinget! Aftenposten har mye å lære av Washington Post!

På dette tidspunktet gikk imidlertid justiskomitéens behandling av overvåkingsmeldingen inn i sin mest kritiske fase. Stortinget kom nå i kok etter at det ikke-sosialistiske flertall pluss SV lå an til å vedta parlamentarisk gransking av *vår sak*, og dessuten innføre en helt ny kontrollordning for de hemmelige tjenester som også omfattet E-staben. Møtene og krisene gikk nå døgnet rundt, og det svaret som kom fra Faremo fikk liten oppmerksomhet. Det er likevel meget interessant. Vi kommer tilbake til det nedenfor, i kap 25.18.17.

Etterhvert gikk det over støvleskaftene med tabber fra Nygaard Haug-utvalget, og alle forlangte det nedlagt. Da husket VG å spørre Nygaard Haug om hva hun hadde gjort med Lillehammer-saken. Svaret var, får man si, svært overraskende[1748]:

«utvalget har ikke sett på Lillehammer-saken overhodet...:
Vi skrev brev til Forsvarsministeren og spurte om vi skulle granske saken. Da fikk vi brev tilbake. Der het det at vi skulle vente med Lillehammer-saken til vi fikk nærmere signal.»

Noe slikt signal kom åpenbart ikke. Det Departementet som i forbindelse med stevningen av **Godal** hardnakket hevdet at det ikke blandet seg det aller minste opp i utvalgsarbeidet, viste seg å ha brukt det effektivt som et

---

1744 Aftenposten 9. mai 1993
1745 Aftenposten 11. mai 1993
1746 Aftenposten 12. mai 1993
1747 Aftenposten 12. mai 1993
1748 VG 20. mai 1994

dekkorgan for å hindre Lillehammer-granskning, ved først å la Stortinget og almenheten tro at det ble gransket, og så i all hemmelighet å stanse denne.

Kosmo må ha forstått at dette var en noe tynn unnskyldning, for da han i hemmelig brev til utvalget slapp det fri fra oppgaven, *var det under henvisning til at Riksadvokaten nå skulle granske*. Da var det ikke nødvendig med Nygaard Haug. «Vi var bare opptatt av å unngå dobbeltkjøring, sier Kosmo.» [1-49]. Om Riksadvokatens granskning - se neste tildekking!

Hele året hadde alle utenom Regjeringen /Nygaard Haug trodd at utvalget gransket Lillehammer-saken. På Stortinget var bevisstheten svært stor om at granskning meget vel kunne føre til meget alvorlige avsløringer om norsk medvirkning, og at dette også kunne vise seg å forklare en rekke andre forhold, ikke minst opptrappingen av vår egen sak. Riktignok var mange skeptiske til utvalgets habilitet (for å si det mildt), men det ville ihvertfall vært et utgangspunkt. Nå var Stortinget lurt trill rundt av Regjeringen og Nygaard Haug, og det hele var iscenesatt av statsråd Kosmo. Dette var annen gang Kosmo i løpet av et halvt års tid iverksatte en tildekningsaksjon for å føre Stortinget bak lyset.

25.18.17 Tildekking XIV - Riksadvokaten og Faremo

Samtidig som Kosmo iverksatte Nygaard Haugs tildekkingsaksjon - dvs i **mai** - kom det følgende melding bl a i Klassekampen[1-50]:

> *«RIKSADVOKATEN SER PÅ MOSSAD-DRAPET. Vi vil se nærmere på de nye opplysningene som ble lagt frem i Ukeslutt om drapet på Ahmed Bouchiki på Lillehammer i 1973. Først når vi har vurdert dette materialet vil vi ta standpunkt til om vi skal forfølge saken. Det sier ass. riksadvokat Tor-Aksel Busch til Klassekampen.»*

Denne Riksadvokat-granskningen ble også brukt som postkasse (som vi skal se egentlig en mer illeluktende type kasse) for et brev som omtrent samtidig gikk fra SVs Paul Chaffey til justisminister Grete Faremo. Chaffey hadde selvsagt reagert på Ukeslutt-programmet, fordi det var han som hadde fått som svar fra Bugge Fougner at man ikke hadde nok grunnlag for å identifisere Mike Harari. Nå viste han til de nye informasjonene, og spurte[1-51]:

> *«1. Mener justisministeren det fortsatt er grunnlag for å si at det ikke foreligger en rimelig sikkerhet for å si at Mike Harari er identisk med 'Mike' i Lillehammer.saken?*
> *2. Var justisministeren i juni 1990 kjent med at det var materiale (bl a i form av et fotografi) i politiets arkiver som fastslo identiteten til hovedmannen i Lillehammer-saken?*
> *3. Var Riksadvokaten kjent med at det var materiale i politiets arkiver som fastslo identiteten til hovedmannen i Lillehammer-saken?*
> *4. Vil justisministeren gjøre noe for å bidra til at saken blir gjenopptatt?*
> *5. Vil justisministeren be om utlevering av Mike Harari?»*

Her er justisminister Grete Faremos svar, klokelig nok sendt i juni etter at Stortinget var reist på ferie[1-52]:

> *«En straffesak som den såkalte 'Lillehammer-saken' hører i sin helhet under påtalemyndigheten og domstolene. Riksadvokaten har opplyst at på bakgrunn av reportasjen i Ukeslutt har påtalemyndigheten iverksatt gjennomgang av dokumenter og bilder for å klarlegge om det er grunnlag for å etterforske påstanden om at 'Mike' i Lillehammer-saken er identisk med Mike Harari. Spørsmålene 1, 4 og 5 kan først besvares, når disse undersøkelser er avsluttet.*
> *Justisministerens svar i spørretimen i 1990 var bygget på informasjon fra Riksadvokaten. Han har svart nei både på spørsmål 2 og 3.»*

Vi merker oss nå at det i svaret

- *klart bekreftes at Riksadvokatens mandat* på dette tidspunkt *var ihvertfall å vurdere Ukeslutt-opplysningene i forhold til Hararis identitet.*

[1-49] Arbeiderbladet 10. januar 1995
[1-50] Klassekampen 10. mai 1993
[1-51] Brev fra SVs stortingsgruppe v/ Paul Chaffey til justisminister Grete Faremo av 11. mai 1993
[1-52] Brev fra justisminister Grete Faremo til SVs stortingsgruppe v/ Paul Chaffey av 18. juni 1993

- *hevdes at Riksadvokaten og dermed statsråden var ukjent med disse opplysningene i 1990, selv om de fantes i Kripos*

- *opplyses at Riksadvokaten hadde lovet å gi justisministeren et klart svar på hva man nå mente om «Mike» og «Mike Harari», og om saken burde gjenopptas og utleveringsbegjæring sendes*

I *november* - ca et halvt år senere - kom det meldinger i flere aviser om et TV-program som hadde vært sendt på Israelsk fjernsyn. Det var et intervju med den tidligere Mossad-sjefen Aharon **Yariv**, som hadde vært til sensurbehandling av israelske militære myndigheter i ett og et halvt år. De norske reportasjene var basert på meldinger fra AFP-Jerusalem og Reuter.

Ifølge Aftenposten sa Yariv om Bouchiki-mordet bl a[1753]:

> *«...selv om daværende statsminister Golda Meir personlig hadde godkjent drapet på forhånd, ble hun ' veldig opprørt' da hun fikk høre at Mossad hadde drept feil mann....*
> *...ingen av de som ble arrestert i Oslo holdt våpenet som drepte marokkaneren...*
> *...minst ti slike hevndrap på palestinske ledere ble utført av israelsk etterretning...*
> *- Vi nølte med å sette i gang disse operasjonene, men vi hadde ikke noe valg. Visst kan det oppstå problemer når en stat gir ordre om å drepe noen i en annen stat, men vi måtte gjøre det...»*

Av Vårt Land fremgikk det at TV-programmet også hadde bekreftet at hovedmannen var Mike Harari[1754]:

> *«Fjernsynet sa også at statsminister Golda Meir hadde gitt ansvaret for operasjonen til Mossad-mannen Mike Harari»*

VG skrev samtidig, i november 1993[1755]:

> *«MOSSAD NAVNGIR LILLEHAMMER-ANSVARLIG: .... Mandag navnga israelsk fjernsyn for første gang den som var ansvarlig for den over 20 år gamle feilslåtte Mossad-aksjonen. I et intervju med israelsk fjernsyn mandag bekreftet general Aharon Yariv for første gang offentlig at Mossad sto bak aksjonen på Lillehammer. I programmet - som var forhåndsgodkjent av det israelske forsvar - ble den omstridte agenten Mike Harari navngitt som den ansvarlige for handlingen*
> *General Aharon Yariv var i 1973 anti-terror-rådgiver for Israels statsminister Golda Meir.»*

La oss raskt konstatere at VG er i sin fulle rett når de sier at «Mossad navngir». TV-programmet hadde befunnet seg halvannet år under sensur i det israelske forsvars sensurmyndighet, som selvsagt nettopp er Mossad eller bygger på Mossads tilråding. Når det har passert sensuren, er det i alle fall offisielt nok.

Nå visste hele verden at «Mike» var «Mike Harari». Da måtte vel Riksadvokaten svare tilsvarende når han skulle gi justisministeren råd om svaret på de gjenværende av Chaffeys spørsmål?

Det ble samtidig gjentatt at Riksadvokaten hadde instruert førstestatsadvokat Lasse **Qvigstad** ved Eidsivating statsadvokatembete til å vurdere[1756]

> *«...om det over 20 år gamle terrordramaet skal etterforskes pånytt. Riksadvokaten har bedt ham se på om norsk politi kan ha forsømt seg i etterforskningen - og på rollen til Mike Harari..... En avgjørelse i saken vil trolig skje før årsskiftet.»*

Avgjørelsen fra Qvigstad kom i *februar 1994*[1757]:

> *«Norsk påtalemyndighet vil ikke gjenoppta etterforskningen....*
> *Qvigstad har på oppdrag fra Riksadvokaten gått gjennom etterforskningsdokumentene fra saken, etter at det de siste årene er fremkommet flere nye opplysninger som stiller behandlingen av den uoppklarte drapssaken i et noe underlig lys...*

1753 Aftenposten 24. november 1993
1754 Vårt Land 24. november 1993
1755 VG 24. november 1993
1756 VG 24. november 1993
1757 Aftenposten 6. januar 1994

Statsadvokaten fant imidlertid ingen mangler ved politiets etterforskning, og opplyser til NTB at norsk påtalemyndighet ikke vil gå videre med saken...»

Men ingen hadde bedt om *en slik* gjennomgang - om politiet *den gangen* hadde gjort noe galt. Det alle ønsket, var en vurdering av de *nye opplysningene*, dvs rett og slett om man ikke *nå burde få utlevert Harari etter at Mossad hadde navngitt ham, i tillegg til alle de andre informasjonene som pekte på ham!*

Legg merke til hvordan Qvigstads mandat langsomt endres:

- *Busch i mai 1993: «Vi vil se nærmere på de nye opplysningene som ble lagt frem i Ukeslutt»*
- *VG med Qvigstad som kilde i november: «Riksadvokaten har bedt ham se på om norsk politi kan ha forsømt seg i etterforskningen - og på rollen til Mike Harari.»*
- *NTB med Qvigstad som kilde i februar 1994: «Qvigstad har på oppdrag fra Riksadvokaten gått gjennom etterforskningsdokumentene fra saken, etter at det de siste årene er fremkommet flere nye opplysninger... Statsadvokaten fant imidlertid ingen mangler ved politiets etterforskning...»*

I *mai* 1993 var det viktig å roe ned stemningen og forsikre om at noe ble gjort med de oppsiktsvekkende informasjonene i Ukeslutt om norsk medvirkning og Hararis identitet. Da skulle Qvigstad se nettopp på Ukeslutts opplysninger. I november smuglet man inn et *et helt annet moment*: Hadde norsk politi forsømt seg? Det var det ingen som hadde påstått. De nye opplysningene fra Ukeslutt baserte seg jo nettopp på de nylig frigjorte politidokumentene, Wikers og Kripos' opplysninger! I *februar* var dette nye moment *gjort til hovedsak for Qvigstad*, og Ukeslutt-opplysningene bortgjemt i en sekk med flere nye opplysninger «de siste årene»!

Selve manipuleringen med mandatet var en tildekkingsaksjon!

Gjennom denne manipuleringen hadde *man faktisk også kvittet seg med de punktene selveste justisministeren hadde lovet svar på*: Er «Mike» med rimelig sikkerhet lik «Mike Harari»? Bør han *nå* kreves utlevert? Her er altså det mandat Riksadvokaten selv påla seg overfor sin statsråd sabotert. Har Faremo noen gang reagert på det? Hvis ikke, *er dette en selvstendig tildekking ved Faremo!* (Vi kjenner forøvrig ikke til om hun noensinne er kommet tilbake med svarene på Chaffeys tre ubesvarte spørsmål.)

Gjennom Ukeslutt-programmet ble det klarlagt *at Kripos hadde identifisert Harari i 1973-77.* Det Qvigstad skulle gjort, var å granske hvordan det da kunne ha seg at Riksadvokaten og justisministeren *sa det motsatte i 1989-90, spesielt til Stortinget, hva som var sant og hva som derved burde gjøres.* Men Qvigstad omgjorde mandatet til å undersøke politietterforskningen den gang! Men den vet vi jo idag førte til at man avslørte både Zamir, Harari, Tamar og alle de andre, og sendte ut etterlysning! Vi vet også at man mente man hadde grunnlag for utleveringskrav, men avsto - av politiske grunner!

Hvis Qvigstad virkelig gransket, selv etter sitt eget opp-ned-snudde mandat, *måtte han jo ha oppdaget alt dette* - om han ikke visste det fra før! Dermed *satt han med informasjon om at hans egen etat ved Riksadvokat Georg Fr Rieber-Mohn hadde underslått avgjørende informasjon og forfalsket historien!* Han hadde altså svaret på *det egentlige mandatet* i alle fall!

Dermed vet vi at man *både forfalsket mandatet* og *undertrykte den informasjon som var omsøkt* og dessuten *lovet i statsrådens brev til Chaffey.* Årsaken var at den gjerningsmann man var på jakt etter var Riksadvokaten selv! Det eneste noenlunde sannferdige Qvigstad kunne si var således «at det ikke var mangler ved politiets etterforskning!»

Videre: Riksadvokaten hevdet overfor Faremo - referert i svarbrevet til Chaffey - at hverken han eller statsråd Bugge Fougner i 1990 var kjent med de avslørende dokumentene og bildene i Kripos-arkivene. *Men kan det virkelig være mulig at Riksadvokaten som embete heller ikke kjente til at Harari & Co faktisk ble etterlyst?* Det er svært vanskelig å tro, også at slik kunnskap ikke gjennom arkiver etc. holdes vedlike når personene skifter. Og visste Rieber-Mohn om etterlysningen, visste han også at det måtte finnes dokumentarisk grunnlag. Var det sant eller usant, da han svarte «nei» på spørsmål 2 og 3 fra Chaffey? Og uansett: Hva slags Riksadvokat er det som i tilfelle holder tilbake informasjon om *etterlysningen*, når det stilles spørsmål som dette?

Hverken Rieber-Mohn, Busch eller Qvigstad kan ha vært i god tro på noen av disse punktene.

Det er i så måte *meget oppsiktsvekkende* at Qvigstad med bred penn uttaler til Bergens Tidende[1758]:

[1758] Bergens Tidende (Vidar Ystad) ca februar 1994

> *«...at det ikkje i saksdokumenta finst ein einaste opplysning om nokon Mike Harari og at Harari skulle vere identisk med Edourd Laskier. Dei bilda som Qvigstad har sett av desse to personane tyder slett ikkje på at det kan vere same person, seier han»*

Om ikke *navnet* Mike Harari fantes, vet vi idag at man den gangen hadde identifisert «Youssi» og «Mike» - som agentene kalte sin leder - som Yosef Harrar med full adresse i Israel (se kap 25.18.16). Første del av Qvigstads uttalelse er derfor i beste fall en stygg tilsnikelse.

Men hva er det han sier etterpå? Han har sett bilder av Mike Harari og Edouard Laskier, og konstatert at det ikke er samme person. *Hvor stammer disse bildene fra?* Qvigstad *later som* om bildet av Edouard Laskier er et bilde av hovedmannen fra Lillehammer, *men hvem har tatt det?* Mener han å fortelle at politiet har hatt et bilde av hovedmannen som ble kalt Edourd Laskier *tatt under Lillehammer-aksjonen?* Det er i så fall en sensasjonell opplysning. Dette har ingen hevdet før, og langt mindre har noen såvidt vi vet sett et slikt bilde.

Hvis det ikke er slik, er uttalelsen bare tåpelig. For i så fall er Laskier-bildet et bilde *av den virkelige Laskier*, hvis navn Harari/Harrar bare hadde «lånt», og som ingenting i verden hadde med Lillehammer å gjøre. *At han ikke lignet på Harari var vel ingen overraskelse for noen!*

Og hvilket Harari-bilde er det Qvigstad har sammenlignet med? Kanskje det som har ligget hos Kripos og i NTB hele tiden? I så fall slår han jo øyeblikkelig i hjel den forangående setningen. Men et bilde er kanskje ingen «opplysning»? Hadde man konfrontert vitner med det, slik vi går ut fra man gjorde, ville det ihvertfall ha virket opplysende!

Hvor mye bløff og fanteri er det mulig å få inn i to setninger?

Vi kan ikke skjønne at Stortinget kan la Qvigstad eller noen av de andre impliserte fortsette i sine stillinger et minutt etter at man nå er blitt gjort oppmerksom på dette. Men *vi kan skjønne* at Riksadvokaten fikk hastverk med å «stjele» Stortingets gransking av vår sak i 1993. Hadde han ikke gjort det, ville jo alt dette kommet frem da. Dessuten var han jo i praksis nødt til å ta ordre fra stortildekkerne i «den fjerde tjeneste».

25.18.18 Tildekking XV - Kripos-arkivet

I anledning av at bildet av Mike **Harari** ifølge NTB hadde befunnet seg hos Kripos, uttalte assisterende riksadvokat Tor-Aksel **Busch** overfor NTB at[1759]

> *«...han har gitt Kripos beskjed om å granske arkivet, for å se om det fantes et bilde av Harari.»*

Det var betryggende - så får vi vel også vite hvorfor det havnet der? - og hos NTB? Er det noen som har hørt om noe resultat av denne arkivjakten? Skriv til oss!

25.18.19 Lillehammer «Ping Pong»

For å oppsummere:

Da NRK og NTB bragte de nye opplysningene, kom det etterhvert frem *fire ulike granskningsmuligheter*:

1. *Forsvarsministerens første ønske om at Nygaard Haug tok jobben*
2. *Hans alternativ om «Forsvarsdepartementet bør ta ytterligere skritt for å få gransket saken»*
3. *Ass riksadvokat Tor Aksel Busch som satte Kripos til å granske sitt arkiv for å se etter Harari-bildet som NTB mente hadde ligget der hele tiden*
4. *Riksadvokaten som skulle vurdere «de nye opplysningene» men som siden endret mandatet til «den gamle etterforskningen»*

Sluttresultatet ble at *ingen av disse alternativene medførte noen granskning!* Nr 2 ble droppet da Kosmo ga Nygaard Haug startordre, men Nygaard Haug (nr 1) ble droppet da Riksadvokaten (nr 4) kom på banen. Denne snudde under løpet mandatet helt på hodet slik at man bare gransket det som var i orden, og resultatene av bildejakten (nr 3) har ingen hørt et kvidder om siden!

Dette avslører en helt mesterlig manipulering av Stortinget og pressen. Da Aftenposten bragte NTB-meldingen om den første etterlysningen, skrev avisen som man måtte tro at det ville bli «et omfattende

---

1759 NTB referert i Aftenposten 12. mai 1993

etterspill»[1760]. Det skulle bare mangle, når man siden 1989 konsekvent hadde hevdet at det ikke var mulig å knytte Harari til drapet, og det så viser seg at *det ikke var sant, fordi det hadde vært fullt mulig inntil 1977 da han var etterlyst*, men det hadde vært holdt hemmelig! Men så setter Regjeringen i gang en rekke granskninger for å roe gemyttene, samtidig som man oppdramatiserer den løpende saksbehandling i Stortinget til krisedimensjoner for å avlede oppmerksomheten (legg merke til hvor glatt det gikk året etter *å få opprettet en parlamentarisk granskningskommisjon*, som i mai 1993 ble fremstilt som den groveste og forferdeligste mistillit til regjeringen på manns minne!). Så blir det sommerferie, det velges et nytt Storting, det blir EU-kampanjetid og alt koker vekk i kålen, langsomt, men du verden så sikkert!

25.18.20 Tildekking XVI - hemmeligstempling

Etter at NTB og NRK hadde vært på besøk, ble så alle politidokumentene fra Lillehammer som ble åpnet av politimesteren på Lillehammer i mai 1993 pånytt hemmeligstemplet i januar 1994 - og nå for all fremtid - av Riksadvokaten![1761]. (Slik som saksdokumentene i Kaj **Holst**-saken, som ikke lukter bedre - se kap 25.21) I januar ble de likevel gjenåpnet, men bare etter sterkt press fra de etterlattes advokater (se 25.18.22) og bare for deres øyne.

Hva skal slik hemmeligholdelse tjene til? Kan det finnes noe som helst som kan skade rikets sikkerhet ved å offentliggjøre disse dokumentene mer enn 20 år senere? Kan det engang tenkes noe som kan skade *Mossad* (selv om det ikke er noen god grunn etter norsk lov) etter at Israel og Mossad selv har bekreftet det hele? Kan det finnes noen som helst aktverdig grunn i det hele tatt? På den annen side er det meget lett å forestille seg klart ikke-aktverdige grunner: Mer tildekking for å skjule forbrytelser som deltakere i «den fjerde tjeneste» har vært med på før, under og/eller etter drapet, for å skjule all foregående tildekking, ikke minst omskrivningen av historien ved Frigaard og Riksadvokaten, og politiske konsekvenser av dette. Her kan det ligge bevis som viser at mektige bakmenn i samfunnet og flere av tjenestene medvirket til drapet, at en serie justisministre har løyet, at en rekke embetsmenn i Justisdepartementet har løyet, at Riksadvokaten og flere av hans folk har løyet, at Qvigstad har løyet, at Frigaard har forfalsket osv osv.

I desember 1995 sa departementsråd Rakel **Surlien** i Justisdepartementet til TV2[1762] at departementet ville gå inn for å frigi Lillehammer-dokumentene. Hun presiserte imidlertid at «hvert enkelt dokument måtte vurderes særskilt» og ventet ikke at de frigitte dokumentene ville fortelle noe om norsk medvirkning. Hun visste nok da hva hun snakket om!

Av Aftenposten[1763] fremgikk det imidlertid at dette bare dreiet seg om *Justisdepartementets egne dokumenter*, ikke politiets og POT's etterforskningsdokumenter, og heller ikke UD's. Advokat John Arild **Aasen**, som representerte en av de etterlatte (se nedenfor), sa da:

> *« ...(Justisdepartementets dokumenter) er ikke så interessante. Det er nemlig etterforskningspapirene som viser at staten Israel sto bak drapet, og i hvilken grad nordmenn var involvert. Disse papirene er ikke lovet frigjort.*
>
> *- Vi er av den oppfatning at det foreligger opplysninger som kan gi grunn til å reise sak mot norske myndigheter og enkeltpersoner som hadde befatning med saken, slik at de gir grunn til erstatningssøksmål, og det er i etterforskningsnotatene vi kan påvise at staten Israel står bak drapet. De må frigis i sin helhet, slik at vi kan få tid til å studere dem. Vi fikk kikke på den i april, men i ettertid har jeg fått høre at enkelte dokumenter var tatt bort før vi fikk se dem. Vi trenger god tid for å sjekke hvorvidt dette stemmer.»*

Både Rutgersen og Aasen *bekrefter* at de *har sett* dokumenter om norsk medvirkning. Samtidig forteller de at også de har observert det kjente post- og faxvirus herje hos politiet. Det har vi også (se kap 23.13).

Etterhvert kom det frem noe, bl a de interessante telefonnummer som ledet til en rekke norske identiteter uten at det noen gang synes å ha vært klargjort om disse virkelig var kontaktpersoner og medvirkende til drap og spionasje, eller om de bare var ofre for oppmerksomhet pga kodede telefonnummer eller andre grunner. Viktige spor, øket sannsynliggjøring av norsk medvirkning og bevis på mangelfull etterforskning. Noe kom det også fra Utenriksdepartementet og Justisdepartementet, men det var mest slikt «som passet», bl a en forsvarstale fra POT-sjefen Gunnar Haarstad.

I Stortinget i januar 1996 opplyste justisminister Grete Faremo[1764]:

1760 Aftenposten 12. mai 1993
1761 Klassekampen 25. mars 1995
1762 TV2 14. desember 1995
1763 Aftenposten 15. desember 1995

«For noen måneder siden tok jeg initiativ til et arbeid med å avgradere dokumentene i saken. Dette arbeidet er nå i det alt vesentligste på det nærmeste avsluttet. Det skal her vises meroffentlighet i størst mulig utstrekning. Samtlige dokumenter i straffesaken er nedgradert. De etterlatte og deres advokater har fått innsyn i straffesaksdokumentene. Spørsmål om innsyn hører forøvrig inn under Riksadvokaten, og avgjøres etter reglene i straffeprosessloven og påtaleinstruksen.»

Til slutt ble resultatet at advokatene til de etterlatte, men ingen andre, fikk innsyn i politidokumentene, Justisdepartementet utleverte visse utvalgte dokumenter og UD frigjorde alle unntatt 15 sider av sine ca 1000 sider om Lillehammer fra 1973 til 1980. De 15 sidene omhandlet utleveringsbegjæringen mot Sylvia fra Italia og «forretningsvirksomheten til en av de andre dømte»[1765]

Dette reiser flere spørsmål:

- *Hvorfor kan ikke Riksadvokaten bestemme at alle straffesaksdokumentene skal åpnes for* **alle**, *ikke bare for de etterlatte og deres advokater? Personvernhensyn for ofrene kan ikke påberopes, for her finnes ingen ikke-eksponerte vinkler. Heller ikke personvern for de norske innehaverne av mulige kodede telefonnumre, for de er også offentliggjort. Det gjenstår vel bare vern av mulige norske virkelige medvirkende personer eller etater eller vern mot avklaring av senere tildekking?*

- *På hva slags premisser har de etterlatte fått innsyn? På samme måte som oss - uten rett til å skrive av, ta kopier, bringe ut av advokatkontoret eller på andre måter benytte informasjonene til videre etterforskning?*

- *Hva med alle dokumentene i Justisepartementet? Hvorfor bare «størst mulig utstrekning»? Hvem bestemmer hva som mulig? Kan man i det minste få vite kriteriene for «umulighet»?*

- *Det er allerede kjent at hele utleveringssaken vedr Sylvia Rafael og Italia fortsatt er hemmeligstemplet av UD[1766]. Hvorfor?*

- *«Forretningsvirksomheten til en av de dømte» må gjelde Dan Ærbel. Fra før vet vi at han snakket om sin skipsrederrolle som knytter ham til både uraneksporten til Israel og kanonbåtsaken i Cherbourg. Kan det være mer? Norske dekkfirmaer sammen med norsk E-tjeneste? Forbindelser til Spilhaug og Kjettingfabrikken? Norasonde? Hva slags 23 år gammel forretningsvirksomhet for en draps- og spiondømt kan være verneverdig informasjon for et norsk Utenrikdepartement?*

- *Omfattet Regjeringens nedgraderingsprosess i det hele tatt E-tjenesten? Hvordan får vi i tilfelle vite om hvilke dokumenter E-tjenesten og POT har «nedgradert»? Finnes det her postlister man kan få se gjennom som i Departementene?*

- *Hvilke garantier har man for at ikke det kjente post- og fax-virus allerede har vært på ferde overalt, slik Rutgersen har mistanke om? Det er jo et velkjent fenomen at dokumenter som hverken kan hemmeligholdes eller nedgraderes rett og slett blir - bortgradert!*

25.18.20.1 Ping pong IV: Riksadvokatens lomme-ping pong

Under den fortsatte diskusjonen rundt nyttår 1996 om de hemmelige saksdokumentene gikk fhv statsminister, nå fylkesmann Kåre **Willoch** ut med krav om at justisministeren måtte kunne finne en løsning på problemet med å tillate full offentlighet av straffesaksdokumntene. Riksadvokat Georg Fr **Rieber-Mohn** reagerte da kraftig med henvisning til påtaleinstruksen (se nedenfor), hvoretter Willoch kort minnet om at det tross alt er mulig å forandre en instruks hvis den ikke passer til en aktuell probkemstilling[1767].

1764 Stortingets spørretime 10. januar 1996
1765 Arbeiderbladet 12. januar 1996
1766 Klassekampen 19. januar 1996
1767 Arbeiderbladet 6. januar 1996.

Men det er Rieber-Mohns egen logikk som er mest interessant[1768]:

> *«...(han) karakteriserer Kåre Willochs krav om politisk inngripen overfor påtalemyndigheten i Lillehammersaken som 'utidig' og mener at Willoch bør 'vite bedre'....*
> *- Willoch burde vite at spørsmålet om utlån, gjennomsyn eller utskrift av saksdokumenter i straffesaker følger reglene i påtaleinstruksen. Det er påtalemyndigheten som styrer dette, og vi er i denne sammenheng ikke underlagt justisministeren, presiserer riksadvokaten...»*

Senere nekter han å kommentere et krav fra stortingsrepresentant Ane Sofie **Tømmerås** (A) om en gjennomgang av norsk politis og påtalemyndighetens håndtering av hele Lillehammer-saken, underforstått selvsagt bl a nektelsen av dokumentinnsyn.

> *«- Her forholder påtalemyndigheten seg utelukkende til justisministeren, svarer Rieber-Mohn.*
> *- Men som riksadvokat har du full anledning til å ta et selvstendig initiativ?*
> *- Dette spørsmålet er bragt opp på høyeste poilitisk nivå, så vi forholder oss til statsråden i dette spørsmålet, svarer Riksadvokaten.»*

Fremragende! Justisministeren må ikke bes om å få ut saksdokumentene fra Rieber-Mohn, fordi hun ikke kan gi ham ordre. Og selv kan han heller ikke ta noe initiativ, som f. eks. selv å åpne lokket, fordi krav om en gjennomgang er bragt opp på politisk nivå, og *da forholder Rieber-Mohn seg til statsråden!*

Dermed er det dessverre slik at regelverket rett og slett binder oss alle på hender og føtter slik at vi må forbli uvitende, uansett hvor gjerne vi vil!

Ny «ping pong», denne gangen uten motspiller og i ett og samme intervju! Det må vel kunne kalles «lomme-ping pong»?

25.18.21 Tildekking XVII - NRK og Røssum

NRK-journalisten Jon **Røssum,** som laget det berømte Ukeslutt-programmet (se foran), bekreftet i 1995 at et reportasjeteam senere hadde jobbet i to år med et nytt dokumentarprogram om Lillehammer, og at dette arbeidet[1769]

> *«har ført et skritt nærmere en avklaring på norske personers rolle».*

Men dette programmet - som var klart til å sendes høsten 1994 - ble stanset av NRK, og alt videre arbeid med Lillehammer-saken stanset fordi man mente at det nye programmet ikke inneholdt noe nytt. Disse avgjørelsene skal ha blitt tatt av ledelsen av Redaksjon 21 og redaksjonssjef Olav **Øverland** i dokumentar- og samfunnsredaksjonen som fikk programmet oversendt fra nyhetsavdelingen.

Vi er kjent med at NRK-ledelsen tidvis lar Trond **Johansen** gjennomgå følsomme programmer før de sendes. Skjedde dette nå også?

25.18.22 Tildekking XVIII - de etterlatte

Etter alle de nye kunnskapene om Lillehammer-saken som kom frem på 90-tallet, reiste Ahmed **Bouchiki's** etterlatte (to grupperinger) krav for norske domstoler om at Israel må yte erstatning. Det ene kravet er fra Bouchikis enke, Toril **Larsen**, som sammen med sin datter (født kort tid etter drapet) var representert med advokat Thor-Erik **Johansen**, tidligere statssekretær for Ap i Justisdepartementet.

Tidlig i løpet, da han skulle lage reklame for seg selv, uttalte han[1770]:

> *«Ut fra min erfaringsbakgrunn mener jeg det er mer sannsynlig at overvåkingspolitiet på Lillehammer var kjent med Mossad-aksjonen enn at det ikke var det. Båndene mellom de to tjenestene har vært svært nært, men dette er selvsagt en spekulasjon fra min side.»*

Likevel styrte han sine klienter inn på å akseptere kun en såkalt billighetserstatning, dvs en ren utbetaling uten prosess eller etterforskning som ytes skjønnsmessig av staten overfor skadelidte som er uten eget ansvar for

---

1768 Arbeiderbladet 5. januar 1995
1769 Klassekampen 25. mars 1995
1770 Aftenposten 11. desember 1994

skaden, og uten at det tas noe stilling til om andre er ansvarlige, evt at det dreier seg uheldige omstendigheter, hendelige ulykker etc. Da kunne staten bare betale ut penger for å få de etterlatte til å roe seg ned uten noen rettssak eller annen prosess som kunne kaste lys over norsk medvirkning og tildekning eller hovedmannens identitet.

Da hadde han helt glemt norsk medvirkning! Og nå lukker han saken helt for sine klienter vedrørende jakten på de norske medvirkerne, mens Bouchikis sønn, Jamal Terje **Rutgersen**, og hans advokater John Arild **Aasen** og Tor-Erling **Staff**, setter i gang startskuddet for denne jakten!

Det var også bare på grunn av Rutgersens hardkjør mot Israel at begge gruppene i vinter kom i forhandlingsposisjon med Israel, som endte med at Johansens klienter fikk 1,8 mill kr fra Israel i tillegg til de 250.000 i billighetserstatning Johansen hadde tenkt å nøye seg med.

Rutgersens prosess begynte med at han fikk avslag på sin søknad om fri rettshjelp, fordi hans inntekt lå 22.000 kroner over minstegrensen på 125.000. Justisdepartementet hadde myndighet til å dispensere fra denne regelen under «særlige omstendigheter», men fant altså ikke det eneste internasjonale terrordrap på norsk jord og en sak av meget stor prinsipiell betydning «særlig» nok til å vise slik fleksibitet[1771]. Departementet nektet også å begrunne denne vurderingen, fordi saken var unntatt offentlighet *på grunn av personvernet* (det kan være mange *personer* det i slike saker er viktig å beskytte - noen ganger endog *personer* som sitter høyt på strå!). Rutgersen ønsket primært å få reist saksanlegg mot den israelske stat, men jaktet også på bevis for norsk medvirkning, slik at saksanlegg mot den norske stat også kunne vurderes. I denne forbindelse krevet de innsyn i Lillehammer-dokumentene.

I avslagsbrevet het det forøvrig at «det er ved avgjørelsen lagt vekt på at saken etter sin art er uprioritert». Hva betyr det? Sitter det noen i departementet som etter forgodtbefinnende prioriterer saker for rettsvesenet «etter sin art»? Politiske drap er altså uprioritert - og hva er da prioritert? Brudd på røykeloven? Dette må også bli undersøkt.

Representanter for et flertall i Stortinget reagerte kraftig på dette, og mange krevet at Fri Rettshjelp måtte innfris.

Justisminister Faremo forsøkte lenge å gi inntrykk av stor vilje til å imøtekomme de etterlatte. Men hun snakket dulgt om «andre virkemidler» og nektet fortsatt Fri rettshjelp.

25.18.22.1 Skuespill med uventede scener

Vi syntes det da var spennende å se om Stortinget ville finne seg i denne måten å hjelpe på, uten at det ble gitt noe bidrag til oppklaring. Vi syntes det måtte være en god idé å stå på kravet om Fri Rettshjelp. Det kunne bli en god begynnelse for Stortinget til å få revet vekk en liten flik av tildekkingen.

Vi stilte oss også spørsmålet om hvorfor ikke staten Israel forlengst hadde skåret igjennom, og sluppet sine norske venner fri fra dilemmaet ved selv å innrømme ansvaret offisielt og bevilge en klekkelig erstatning til de etterlatte? Hvorfor hadde de aldri gjort dette i hele denne tiden? Det hadde jo ikke kostet dem noe siden det angivelig var «feil mann». Det finnes eksempler på at Israel tidligere glatt har erstattet sine feil, f. eks. da man i 1967 under syvdagerskrigen senket det amerikanske lytteskipet «*Liberty*» angivelig i den tro at det var egyptisk. Israel utbetalte i 1968 ca US$ 3,3 mill til de etterlatte etter 34 drepte mannskaper og etter etter rettslig pågang ytterligere ca US$ 3,6 mill til de skadede. Etter mange års forhandlinger betalte Israel i 1980 US$ 6 mill til den amerikanske stat for selve skipet[1772].

Forklaringen var enkel. *Det var ikke feil mann.* Selv om Mossad ville at Norge og den vestlige verden skulle tro det, ville de at den arabiske verden skulle forstå budskapet. I deres felles språk der ansikt, religion og ære har betydning forteller erstatningsnektelsen nok: Vi betaler ikke for å drepe terrorister. Det gjør vi som vi vil med. Punktum.

Mens så gikk Israels ambassadør i romjulen i et spesiallekket notat hjem inn for de etterlattes sak. Godt samordnet med dette sa et sentralt medlem av Israels regjering, kommunikasjonsminister Shulamit **Aloni**, 30. desember at *hun innrømmet Israels ansvar og at hun mente det burde gis erstatning*[1773].

Hverken ambassadøren eller ministeren ville gjort dette uten at det hele ikke var hele Regjeringens taktikk. For at det likevel skulle se se slik ut, dvs at de *bare åpnet en sjanse, ikke meddelte en avgjørelse,* fikk statsråden en mild offentlig refs av statsminister Shimon **Peres**[1774]!

[1771] Arbeiderbladet 29. og 30. november 1995
[1772] James Bamford: «The Puzzle Palace». Penguin Books 1983. Side 292.
[1773] Arbeiderbladet 31. desember 1995
[1774] Arbeiderbladet 3. januar 1996

En stor forestilling var i ferd med å bli igangsatt. Det forklarte hva *fru Faremo tenkte på med «andre løsninger».*

Bakgrunnen var panikken i det norske Ap. Boringen i Lillehammer-saken måtte stanses. Kravene om innsyn i hemmelige dokumenter måtte stanses. Man var allerede presset til å slippe ut ufarlige småbunker av dokumenter fra Justisdepartementet og Utenriksdepartementet - men når ville Stortinget kreve hver binders utlevert? Da ville alt sprekke: Zamir, Harari, den tidlige identifikasjon og etterlysningen som var tryllet bort ved historieomskrivning, all norsk medvirkning, britisk medvirkning (MI6), svensk medvirkning (IB) osv.

Derfor må det ha gått ilbud til Israel: *Nå må dere gripe inn!* Vi må få noe som ser ut som en grandios opprydning og etterfølgende forsoning. Israel måtte ta ansvaret, og vise at de syntes synd på de etterlatte! I Norge så man sikkert for seg tåredryppende seremonier med overrekkelse av gigantsjekker, ompamusikk, blomster og plakett etter Bouchiki på Lillehammer. Så kunne man vende seg til det norske folk: Endelig har vi lagt Lillehammer bak oss. Verden kan gå videre.

For første gang måtte Israel ordne opp for Ap i Norge. Selverkjennelse i Israel. Svære reportasjer i israelske media.

En stund så det fint ut: Det kom Mossad-journalister til Lillehammer. Saken fikk tilsynelatende stor oppmerksomhet i israelske media[1775]. En israelsk stjerneadvokat kommer på banen[1776]. Stortingets utenrikskomité drar avgårde for å kreve ansvar og erstatning fra Israel - alt sikkert lenge del av en felles strategi.

Men komitéen fikk seg litt av en kalddusj. Først hevdet Yael **Dayan** (datter av Moshe **Dayan** som var forsvarsminister 1967-1974[1777], dvs også under Lillehammer-saken), *medlem av Knesset*, Israels parlament, for israelske Ap, at hun vet det meste om saken fra sin far, men vil ikke ut med alt foreløpig. Men den ene tingen hun sa, må ha blitt oppfattet verre enn Fantomets knyttneve i Akersgaten[1778]:

> *«Dersom Israel påtar seg skyld, måtte norske myndigheter også ta sin del av skylden, for norske tjenester var opplagt delaktige.»*

Men det var jo nettopp meningen at norske myndigheter skulle hvitvaskes! Hva var det nå som foregikk i Israel?

Sannsynligvis har man i Jerusalem i mellomtiden fått bedre kunnskap om utviklingen i Norge. De etterlattes advokater hadde begynt å bla gjennom politidokumentene. Det begynte å komme ut mer informasjon fra dem og andre kilder, bl a oss, om norsk medvirkning. Det må ha gått opp for regjeringen i Israel at *denne ikke kunne skjules lenge*. Kanskje har Israel aldri helt akseptert at hjelpen til Norge skulle omfatte *å ta ansvar*, selv om man i Norge har trodd et. Det er ihvertfall tydelig at man i Israel akkurat da utenrikskomitéen ankom bestemte seg for å sette foten ettertrykkelig ned: Vennene skulle få hjelp, men bare i form av penger. Israel ville ikke ta ansvaret - alene!

Den andre skyllebøtten for utenrikskomitéen var derfor da Peres gjorde dette klart overfor pressefolk under besøket. En viktig formulering skal man feste seg ved[1779]:

> *«Israel vil ikke ta ansvar for omstendighetene som førte opp til drapet».*

Mao mener Peres at *noen andre* ihvertfall skal dele ansvaret for det som skjedde *før* drapet. Hvorfor det, hvis det var slik at Mosssad fulgte «haren» Benamane og at det var han og teamet som utpekte «feil mann» slik den offisielle versjonen lyder? *I realiteten bekrefter Peres nå at «feil mann»-teorien er gal.* Var det noen andre - som f. eks. norsk E-tjeneste eller MI6 - å dele ansvaret med, må operasjonen i Norge ha vært forhåndsplanlagt og gruppen ikke bare landet i Norge etter en vill harejakt etter Salameh. Og hvis den var forhåndsplanlagt, var offeret utpekt på forhånd - bl a av norsk E-tjeneste!

Etter dette har forresten også den israelske fritttalende kommunikasjonsminister Aloni kommet «på plass». Hun sier nå at Israel aldri vil innrømme eller ta ansvar, hun spør hvorfor i all verden Israel skulle gjøre det, og hva den norske regjering skal med det: «Alle kjenner sammenhengen likevel.»[1780]

En ny måte å si det samme på: Vi ble nærmest invitert!

Hvorfor risikerer den israelske regjeringen idag at dette blir forstått, og at hele «feil mann»-teorien faller?

[1775] Men bare tilsynelatende; trolig noen få store innsideoppslag. Vi sjekket den israelske telegramnyhetstjenesten som daglig gir et sammendrag av de 5-6 viktigste toppsakene i israelske media, og Norge var ikke nevnt en eneste gang mellom jul og ca. 20. januar. Derimot var man svært opptatt av å unngå krav fra borgere av den nye palestinske staten for forhold som stammet fra den israelske okkupasjonstiden.

[1776] Arbeiderbladet 3. januar 1996

[1777] Encyclopedia Britannica 15. utg bind 3

[1778] Dagbladet 8. januar 1996.

[1779] Peres pressetalsmann referert i Fjernsynet 9. januar 1996

[1780] Aftenposten 12. januar 1996.

Selvfølgelig fordi *prioritetene idag er helt annerledes.* Forholdet til araberne og PLO er inne i en fredsprosess. Terroraksjonenes tid er forbi. Skremselseffekten mot kurernettet og de som kom i kontakt med det har forlengst gjort sin nytte. Men rundt om i verden sitter sikkert hundrevis av etterlatte og følger med. Hvis Israel aksepterer ansvar for Bouchiki-drapet, og det senere - som man nå frykter - blir klart at *det var riktig mann,* gis de jo disse en klar presedens for å saksøke Israel - alle sammen! Skal det bli slik, skal alle de vestlige land som var med på terorristjakten få være med! La gå at man kanskje må betale ut litt penger her og der, helst bare til Norge under henvisning til det gode vennskapet, og alltid som en slags «billighetserstatninger» etter eget forgodtbefinnende, *men stigmatisert som terrorstat vil man ikke bli!*

Det forstår vi meget godt.

Vi forstår også at justisminister Grete **Faremo** i Stortingets spørretime i januar 1996[1781] sa at

> *«det er Regjeringens oppfatning at Israel bør erkjenne ansvar og gjøre opp for seg».*

For også i Norge var prioriteringene endret. Det gjaldt ikke lenger å beskytte Mossad og Israel, nå gjelder det *å redde eget skinn.* Boringen i norsk medvirkning og det som er kommet frem har altså utvirket en klar konflikt mellom vennene i Norge og Israel om hvem som skal ta skylden. Og israelerne var ubøyelige: Det kunne forhandles med de etterlatte om erstatninger, men *Israel ville ikke innrømme noe skyld.*

Og så kommer et oppsiktsvekkende trekk: Etter konsekvent å ha nektet fri rettshjelp til alt som smakte av søksmål *mot norske myndigheter* (Rutgersens søknad omfattet formuleringen «eventuelt andre involverte»[1782]), innkalles advokatene så i møte med Departementet 12. januar for å bli tilbudt delvis dekning av deres salærer *i forhandlingene med Israel!* Rutgersens advokater Aasen og Staff sa nei takk fordi betingelsen var at møtet og støtten skulle holdes hemmelig. Dette er senere benektet av Departementet, hvilket har ført til at Staff har truet med søksmål.

20. januar startet forhandlingene i Oslo mellom Israels utsendte advokater og de etterlattes. Den tidligere Ap-statssekretær Thor-Erik Johansen, som representerte enken og datteren, hadde allerede komprommitert seg ved først å ville godta billighetserstatning, deretter å gå til frontalangrep på den andre etterlatteparten, Terje Jamal **Rutgersen** og hans advokat John Arild **Aasen**, for å stå for hardt på overfor Israel, og til sist med å kreve latterlig lave 750.000 kroner i erstatning. Jon Arild Aasen fikk med seg h. r. adv. Tor-Erling **Staff** som medadvokat, og de krevet 7 mill for Rutgersen. Resultatet ble bekjentgjort 26. januar: Johansens klienter fikk 1,8 mill. kr. (*pluss* den norske billighetserstatningen på 250.000), Rutgersen trolig ca 7-800.000. Israel har under løpet karakterisert drapet som «den uheldige hendelsen» og uttrykt sorg over Bouchikis død. Det var alt på ansvarsfronten. Aasen og Staff rådet Rutgersen til å kreve mer både vedr ansvar og beløp, men Rutgersen ville ikke presse israelerne mer[1783].

Han ville komme i gang med neste mål[1784]:

> *«Nå vil jeg og mine advokater, Aasen og Staff, ta fatt på den norske delen av saken, og det kan bli langt mer vanskelig.»*

Vi merker oss at den mest samarbeidsvillige parten, representert ved Thor Erik Johansen, fikk mest erstatning - mer enn de ba om! Vi tror Staff var inne på noe vesentlig da han - etter at Johansen hadde lekket ut Rutgersens erstatningsbeløp - karakteriserte Johansen slik[1785]:

> *«Johansen er en tjener for norske myndigheter i enhver situasjon»*

Staff har gode grunner for å være sint på Johansen, som altså først overtalte sine klienter til bare å ta 250.000 i billighetserstatning, deretter motarbeidet løpet mot Israel før han likevel innkasserte sin belønning og nå motarbeidet søkelys på norsk medvirkning!

For ved siden av disse forhandlingene sto en spent og skyldig regjering som intenst håpet på et forlik slik at «Lillehammer-saken endelig kunne bringes ut av verden».

Det vil den ikke klare. Det er fortsatt mange dokumenter som ikke er utlevert (se kap. 25.18.20), og selve politidokumentene er bare gjennomgått av advokatene, som sikkert har måttet arbeide med disse under helt bestemte forutsetninger.

[1781] Stortinget 10. januar 1996, spørsmål fra Ane Sofie Tømmerås (A)
[1782] Klassekampen 3. februar 1996
[1783] Aftenposten 27. januar 1996
[1784] Dagbladet 27. januar 1996.
[1785] Dagbladet 27. januar 1996.

Intet mindre enn avskaffelse av Regjeringen vil kunne føre til full oppklaring. Men et fornyet saksanlegg fra Rutgersen med Staff på sin side vil kunne medvirke til å grave jorden bort rundt regjeringens røtter. Derfor håper vi virkelig de vil stå på.

Alt tyder på Rutgersen har nok bein i nesa - dessuten at han har forstått atskillig av hva dette dreier seg om. Til Klassekampen sa han[1786]:

> *«Det handler om noe som strekker seg langt utover denne ene saka. Det handler om hvilke politiske krefter som egentlig har styrt her i landet.»*

Vi merker oss også at han

> *«... føler at israelske myndigheter opptrer mer redelig enn de norske....*

... dørene til førstestatsadvokat Qvigstad og justisminister Faremo må vi slå inn hver eneste gang»»

Men de er langt fra åpne ennå. Slå på!

La oss til slutt legge til at vi morer oss litt over en annen del av justisministerens svar i Stortinget. Hun viste til daværende justisminister Else Bugge **Fougners** svar i 1990, der Fougner viste til at eventuell gjenopptakelse av etterforskningen var påtalemyndighetens ansvar, at hun ikke kunne overprøve Riksadvokaten men at Riksadvokaten ganske sikkert ville vurdere ny etterforskning hvis nye opplysninger tilsa det.

I 1993 var det nye opplysninger som tilsa det, og da ble påtalemyndighetens oppgave forvandlet til å undersøke noe helt annet, nemlig politifolkenes opptreden i 1973, som var det minst farlige siden de nær sagt var de eneste som ihvertfall delvis gjorde jobben sin. Det blir spennende å se hva slags krumspring Qvigstad finner på for ikke å etterforske nå heller!

Men det morsomste er jo det med at en justisminister ikke kan instruere en Riksadvokat. I 1993 hadde sogar en *forsvarsminister* (Jørgen **Kosmo**) ihvertfall svært så gode muligheter for å *overtale* en Riksadvokat, da Faremo den ene dagen kom vettskremt hjem til regjeringskvartalet og fortalte om en truende parlamentarisk gransking av justisvesenets (og Justisdepartementes) behandling av Ramm/Setsaas-saken, og Kosmo neste dag stolt kunne produsere en Riksadvokat som nettopp samme morgen tilfeldigvis fra sitt elfensbenstårn hadde bestemt seg for å iverksette ny etterforskning i samme sak!

25.18.22.2 Trusler mot Rutgersen

Forut for erstatningsforhandlingene med Israel ble Rutgersen truet av Mossad, ifølge Aasen til Dagbladet[1787]:

> *«Våre kilder fortalte oss at truslene kom fra høytstående personer som står den israelske etterretningstjenesten nær. Beskjeden var at nå måtte vi være forsiktige, og at dette var alvor..... Truslene ble ikke nærmere spesifisert.»*

Samtidig rapporterte folk knyttet til palestinsk etterretning at Rutgersen var i fare. Saken ble anmeldt til Oslo politikammer v/ kriminalsjef Knut Ragnar Mikkelsen som skulle gå til POT, men det kom ikke noe ut av saken.

Det er ikke første gang Mikkelsen og POT er med på å tildekke anmeldelser mot Mossad!

25.18.22.3 Hva fortalte Yael Dayan?

En liten tur tilbake til Yael Dayan, som konstaterte (se foran) at «norske tjenester var opplagt delaktige». Av Dagbladet fremgikk det også[1788]:

> *«Yael Dayan vil drøfte Lillehammer-affæren med utenrikskomitéen i Stortinget, når den kommer på besøk hit i neste uke.*
> *Hun kjenner historien i detalj, men vil ikke trekke noen slutninger nå.»*

Ble det noe møte mellom Yael Dayan og utenrikskomitéen? Kanskje bare med formannen, Haakon Blankenborg (A), for å holde det på partikanaler? Hva sa hun da? Hva slags norsk medvirkning siktet hun til? Er det noen som vet, og tildekker dette også?

1786 Klassekampen 13. januar 1996
1787 Dagbladet 3. februar 1996
1788 Dagbladet 8. januar 1996

25.18.23 Tildekking XIX - Lund-kommisjonen?

Vi tror stortingsrepresentant Ingvald **Godal** (H) representerte et stort flertall i Stortinget gjennom sine uttalelser til Telemark Arbeiderblad i fjor høst[1789]:

> *«LILLEHAMMERDRAPET MÅ GRANSKES: Stortingsrepresentant Ingvald Godal (H) forventer at Lund-kommisjonen undersøker om norsk etterretning var involvert i Lillehammerdrapet i 1973.*
> *I går oppsummerte Ingvald Godal Stortingets høstsesjon, sett med hans øyne. Som saksordfører i Ramm/Setsaas-saken, kom Godal inn på Lillehammer-drapet i 1973.*
> *- Det ligger noe under teppet i den saken og lukter. La oss få det ut i offentligheten, og bli ferdig med det, var hans oppfordring.*
> *- Hva er det som lukter?*
> *- I forbindelse med Lillehammerdrapet har det stadig vært antydninger om at norske hemmelige tjenester har medvirket. Saken er aldri blitt gjennomgått skikkelig. Nå blir Lillehammer-drapet stående som et slags 'Kennedy-mord'. Sønnen og enka har bedt om erstatning, og Israel har gjort innrømmelser offentlig. La oss få det på bordet. La oss få vite hva som har skjedd.*
> *- Hvem mener du skal granske saken?*
> *- Jeg ser det som naturlig at Lund-kommisjonen gjør det, sier Godal.*
> *Godal stiller seg samtidig kritisk til Nygaard Haug-utvalgets vurdering av saken.*
> *- Nygaard Haug sa hun ikke ville undersøke Lillehammer-drapet fordi hennes mandat begrenset seg til norske borgere. For meg virker dette svært urimelig, ettersom han som ble drept (Ahmed Bouchiki) gikk sammen med en norsk kvinne. Saken berører helt klart nordmenn, mener Godal.»*

Det merkelige var at denne oppfatningen av Lund-kommisjonens oppgaver ikke ble delt av kommisjonsmedlem Berge Furre, som til samme avis uttalte at saken *også ligger utenfor Lund-kommisjonens mandat!* Han gir imidlertid ingen begrunnelse, men sier at de må få beskjed fra Stortinget hvis de skal granske saken. Til Dagsrevyen ved nyttår[1790] sa han imidlertid at Kommisjonen kunne ta opp Lillehammer-saken om den ville, men han ville ikke si hvorvidt de ville.

Av Dagbladet fremgikk det at «flere vitner skal ha blitt avhørt om Bouchiki-saken», men at «kommisjonens medlemmer er av den oppfatning at Bouchiki-saken faller utenfor det mandatet Stortinget ga dem»[1791]. Det er meget oppsiktsvekkende at Kommisjonen kan mene dette med sitt brede mandat, som omfattet alle slags kritikkverdige saker hos de hemmelige tjenester. De må da oppfattet såpass om tjenestens forhold til Mossad i sin alminnelighet at de forstår at det her er en kontaktflate å undersøke? Og de må da etter alle dekkaksjonene, all «ping pong»-virksomhet osv. ha forstått at dette er en meget varm potet som noen mektige personer vil tildekke? I alle fall fikk Lund-kommisjonen vite av oss på det ene møtet vi ble avspist med tidlig i 1994 at det var noe alvorlig galt fatt med Iver **Frigaards** forhold til Lillehammer-saken! Var ikke i allfall Godals beskjed god nok?

Denne saken utvikler seg nå heller tragikomisk. Lunds oppdragsgivere er tilsynelatende uenige om hvorvidt Lund bør ta saken[1792]:

> *«..Aps medlem i det tidligere Grimstad-utvalget som oppnevnte kommisjonen, Tom Thoresen, mener det ikke er en naturlig oppgave for kommisjonen. Tilnærmet samme oppfatning har FrPs Hans J. Røsjorde. De fleste andre partiers representanter har motsatt syn.»*

Det har f. eks. også Kåre Willoch[1793]!

Da så Lund begynte å snakke mer om saken, var det sørgelig patetisk[1794]:

> *«I den utstrekning det er spor som gir rimelig grunn til å mistenke norske hemmelige tjenester for å være involvert i saken, anser vi ikke den for uten videre å falle utenom vårt mandat.»*

[1789] Telemark Arbeiderblad, desember 1994
[1790] Dagsrevyen 1. januar 1996
[1791] Dagbladet 2. januar 1996
[1792] Dagbladet 3. januar 1996
[1793] Dagbladet 2. januar 1996
[1794] Dagbladet 3. januar 1996

Er det i landets Høyesterett man lærer slik formuleringsevne? Les en gang til. Det han sier er egentlig: «Selv om vi skulle ta Trond på fersken, og mange vil mene det er vår jobb å gjøre noe med, er det mest sannsynlig at vi gir blaffen.».

På avisens spørsmål om dette skulle bety, vrir han seg videre:

> *«Jeg gir ikke opplysninger om hva vi gjør og ikke gjør. Vi har sagt at vi regner med å bli ferdige i løpet av februar. I øyeblikket håper jeg ikke at det er noe som gjør at vi skal fortsette utover det. Det er ikke slik at vi hver gang det ramler et lik ut av skapet, forlenger granskingen.»*

Lillehammer-drapet - et tilfeldig lik som plutselig ramler ut av skapet? En ubehagelig bagatell som ikke må få forstyrre et seriøsts utvalgs arbeide? Her må vi tolke igjen: «Vi hadde håpet at Bouchikis lik skulle forbli på plass i havet. Når det nå danser rundt på bordet, så vi helst at noen andre fikk dyttet det vekk igjen, men i verste fall innser jeg at vi kanskje må bruke en ukes tid på det.»

RVs Erling Folkvord har tydeligvis gjort seg lignende tanker[1795]:

> *«Lunds uttalelser behøver ikke bety at kommisjonen har gjort alt som står i dens makt for å bringe klarhet i denne saken».*

Nå tror vi alle har lært nok Lund'sk til å klare å oversette også Folkvord, når han velger å svare Lund i samme språk.

Ærlig talt vet vi ikke nøyaktig hva Lund faktisk har gjort, ikke gjort, eller kommer til å gjøre i løpet av de kommende vinteruker. Det får vi ikke vite før kommisjonen legger frem sin rapport. Men ut fra Lunds uttalelser og rykter på byen (som det går mange av fra Kommisjonen) har vi ikke store forventninger, utover at vi gjerne tror at Trond har klart å få inn noe vemmelig om arvefienden POT, så lenge etterpå. Men hva med Ap, E-staben, IB (se nedenfor) og MI6?

Vi slutter oss til en annen uttalelse av Folkvord i samme reportasje:

> *«Det forventes en fullstendig gjennomgang av alt relevant materiale.»*

Hvis dette derimot bare er et halvhjertet forsøk som en panikkøvelse helt på slutten, *regner vi for vår del det som enda en dekkaksjon*, og en ny bekreftelse på at kommisjonen er under kontroll av Ap-tildekkerne, se omtalen av Lund-kommisjonen i kapitel 23.

Det har ihvertfall ingen hensikt å fyre opp Lund & Co *nå*, hvis de ikke har gjort jobben før. Vi forstår derfor godt at f. eks. Røsjordet har betenkeligheter med å slutte seg til dette kravet. Det er bedre at vi får klart frem hva Lund *ikke* klarte å forstå på egen hånd, enn et halvveis sammensurium fra sluttfasen.

Lund-kommisjonen ligger an til en tragisk avslutning. Han har trodd han var på jakt etter ett og annet lite overtramp og i sin naivitet latt seg overkjøre fullstendig av en mektig og offensiv fjerde hemmelig tjeneste som ikke skyr noen midler. Hvor mye annet er han lurt til ikke å granske?

Vi har tidligere vært inne på flere av kommisjonsmedlemmenes manglende habilitet (kap. 23.12). Med det vi nå vet om Stay Behinds medvirkning på Lillehammer, kommer medlemmet Regine Ramm **Bjerke** i et enda mer problematisk lys, siden hennes far, Fredrik **Ramm**, var sentral Stay Behind-mann selv. Dette har sine tydelige paralleller til oblt Bakkehaug/Stay Behind og fhv utenriksråd Georg Kristiansens roller i Nygaard Haug-utvalget.

Det verste er at Regine Ramm Bjerkes advokatkollega, Else Bugge **Fougner**, som selv regner seg som inhabil, ikke bare må granskes for sitt feilaktige svar vedrørende Mike **Hararis** identitet i Stortinget, men også som - såvidt vi forstår - forslagsstiller overfør Høyre vedr Regine Ramm Bjerke.

25.18.23.1 Stortinget ført bak lyset

Det er også sider ved *saken slik den står idag* som faller utenfor Kommisjonens mandat, og det gjelder forholdet mellom Regjeringen og Stortinget. Stortinget er siden 1989 systematisk ført bak lyset av Frigaard, Rieber-Mohn, Busch, Qvigstad, Bugge Fougner, Faremo, Kosmo og statsministeren selv. Bakgrunnen for dette er Lunds sak, men ikke konsekvensene, som nå er klare til å trekkes fordi andre enn Lund har gjort jobben hans.

[1795] Samme

25.18.23.2 Gransking av Lund?

Skal den hele og fulle sannheten på bordet, må Stortinget skaffe en ny regjering som kan granske medvirkningen fra ettpartistaten Ap med sine bakmenn, hele justisvesenet, POT, Mossad, E-staben, Stay Behind, IB, CIA og MI6. Det spørs om ikke også *Lund-kommisjonen* trenger en ekstra gransking!

25.18.24 Tildekking XX, XXI, XXII etc.: Ramm/Setsaas-saken

Og så til slutt, i all beskjedenhet, har jo bl a *tildekking av Lillehammer-saken* vært et vesentlig moment i *vår sak*. Det var det helt dominerende motiv etter Setsaas' møte med Frigaard for 6 år siden, og er selvsagt den dag i dag like viktig, selv om motparten etterhvert har forstått at vi kommer til å *ødelegge mye mer for dem* gjennom den kontraetterretning under full kriminell overvåking vi har maktet å gjennomføre. Men på denne listen synes vi nok at vi for ordens skyld bør føre alle dekkaksjonene mot oss, ved POT, Oslo Politikammer, Kontrollutvalget, Forsvarssjefen, justisministeren, statsministeren, Riksadvokaten, Dahl-gruppen, Nygaard Haug-utvalget og til slutt Lund-kommisjonen..

La oss igjen spesielt fremheve Riksadvokaten. Han var direkte ansvarlig for statsråd Bugge Fougners gale og mangelfulle informasjoner til Stortinget. Han hadde mao en direkte personlig interesse i å bidra til fortsatt tildekking - hvilket han gjorde på øyeblikket da sjansen ga seg, da han ved hjelp av statsråd Kosmo «stjal» granskningen av vår sak fra justiskomitéen i 1993!

25.18.25 Tildekking i reprise?

Som redegjort for i kap 25.18.6, skulle Riksadvokaten og hans trofaste hjelper førstestatsadvokat Lasse Qvigstad ordne opp i 1993 etter den lange rekken med nye opplysninger som kom da, og som pekte i retning av norsk medvirkning. I elegant «Ping Pong»-spill med Nygaard Haug-utvalget endte det med ingenting: Ingen i politiet hadde den gang forsømt seg. Og Nygaard Haug hadde ikke mandat.

I desember/januar kom det pånytt frem en rekke nye opplysninger om drapet. Og ikke uventet, Riksadvokaten går på banen[1796]:

> *«BEORDRER NY ETTERFORSKNING ETTER DAGBLAD-OPPSLAG: Riksadvokaten har .... bestemt seg for å iverksette ny politietterforskning av drapet på Ahmed Bouchiki...*
> *Førstestatsadvokat Lasse Qvigstad bekrefter at påtalemyndigheten ønsker å få avklart de nye påstandene i Lillehammer-drapet.*
> *- Når navngitte personer står frem med slike påstander, er det grunnlag for ny politietterforskning, opplyser Lasse Qvigstad....»*

Og i samme avis:

> *«JAGLAND KREVER OPPKLARING: ...... Jeg er helt enig i at saken bør gjøres opp. Jeg vil bidra med alt jeg kan for å at så skal skje, sier Jagland.»*

Hvordan kan det ha seg at vi ikke føler at man kan ha full tillit til det noen av disse sier? Kanskje har det noe med Gro Harlem Brundtlands favoritt-uttrykk om at «man kjenner lusa på gangen»?

For i Arbeiderbladet dagen etter het det[1797]:

> *«- Vi har fått oppdraget med å etterforske de nye opplysningene i Mossad-saken og starter umiddelbart, sier Kripos-sjef Arne Huuse.*
> *Statsadvokaten har gitt oppdraget med å etterforske hvorvidt norske statsborgere hjalp Mossad i forbindelse med drapene på Ahmed Bouchiki i 1973.....*
> *Kripos var inne og så på saken allerede for to år siden etter oppslag i avisene, og de har dermed kjennskap til området fra før, sier førstestatsadvokat Lasse Qvigstad. Qvigstad vil være ansvarlig leder for saken, mens det tekniske arbeidet utføres av Kripos. Kripos-sjef Arne Huuse er svært sparsom med opplysninger om arbeidet.»*

Statsråd Faremo begrunnet den nye etterforskningen bl a slik overfor Stortinget[1798]:

[1796] Dagbladet 5. januar 1996
[1797] Arbeiderbladet 6. januar 1996
[1798] Spørretimen 10. januar 1996

«Det er fra enkelte hold fremsatt særdeles alvorlige beskyldninger eller insinuasjoner om at de norske hemmelige tjenester og navngitte nordmenn på en eller annen måte var involvert i (Lillehammer-) aksjonen.»

Det er tydelig hva hun selv mener om «enkelte hold» og hva hun venter å få som resultat!

Med dette lagets gode kjennskap til saken fra de hadde den for to år siden, da de sørget for full tildekning ved å snu mandatet helt på hodet, får hun det vel også. Vi kan vel vente en kort pressemelding om et års tid f. eks. slik:

«Førstestatsadvokat Lasse Qvigstad har henlagt den gjenopptatte etterforskningen av Lillehammer-saken, idet man ikke har funnet noe grunnlag for at Mossad-agentene hjalp norske borgere under aksjonen.»

Men han finner vel på noe snedigere...

Det man spiller på ved *pånytt* å trekke inn sjefstildekkeren Qvigstad i denne saken, er rett og slett folks korte hukommelse. Langt på vei har det lyktes. Såvidt vi kan se, er det *ingen* som har reagert på bruken av Qvigstad denne gangen på grunnlag av hvordan han håndterte den første, selv om mange reagerte da.

Men det har denne gangen likvel vært reaksjoner. Nå har ikke mindre enn fire kjente advokater krevet en annen etterforskningsleder i Lillehammer-saken på grunnlag av *Qvigstads generelle mangel på troverdighet*[1799]:

«QVIGSTAD MÅ BORT: Kjendisadvokater krever ny leder av etterforskningen.

Advokatene Harald Stabell og Sigurd Klomsæt mener at førstestatsadvokat Lasse Qvigstad ikke bør lede den gjenåpnede politietterforskningen av Bouchiki-saken.

Stabell og Klomsæt slutter seg dermed til kravet som er reist fra høyesterettsadvokatene Tor Erling Staff og Arne Haugestad.

Alle mener at Lasse Qvigstad med sine tette og nære kontakter inn mot Politiets Overvåkingstjeneste og Etterretningsstaben bør tre til side og overlate ledelsen av etterforskningen til en statsadvokat med større distanse til saksområdet.

- Det er allerede sådd tvil i vide kretserom troverdigheten til Lasse Qvigstad. Derfor er det viktig at det kommer inn andre som kan se på disse tingene med nye øyne, sier Klomsæt til Arbeiderbladet.

Stabell viser til at Qvigstad har hatt ansvaret for en rekke saker angående 'rikets sikkerhet' og er kjent for sin gode kontakt med Overvåkingspolitiet og Etterretningsstaben, ikke minst etter at Qvigstad var aktor i spionsaken mot byråsjef Arne Treholt i 1985.»

Det første vi har hørt fra Qvigstads nye «etterforskning» er at han reiser til *Canada* for å avhøre forfatteren og Mossad-avhopperen Victor **Ostrovsky**, for å finne ut hva han vet om Lillehammer-saken.

Ostrovsky sa til Hamar Arbeiderblad 13. januar 1996[1800] at «norske medhjelpere før drapet tok med Mossad-agentene til et sted nær Hamar» og at «en navngitt, kjent person i en norsk hemmelig tjeneste en dag eller to før drapet bodde på et hotell nær Hamar, og at han da var sammen med to fremtredende representanter for Mossad.»

Harari og Zamir på Olrud Auto-Rast! Sammen med en norsk E-mann!

I den anledning har Qvigstad sendt sin medarbeider Asbjørn **Hansen** til Lillehammer og Olrud. Det er nok ganske ufarlig, for gjesteboka for denne perioden i 1973 er borte fra hotellet, akkurat som vaktjournalen for Gudbrandsdal (Lillehammer) politikammer fra 1973 er forsvunnet! Hansen skal etterforske disse forsvinningsnumrene også.

Det å dra til Canada for å avhøre Ostrovsky er en ny, fremragende avledningsmanøver. Man vil helt sikkert komme tilbake og fortelle at Ostrovsky er svær i kjeften, men av fakta har han bare annen- og tredjehånds muntlige påstander uten beviskraft. Og mange av påstandene kom jo nettopp fra ham, så da henlegger vi igjen, dere... Og Hansen kommer tilbake og forteller at de aktuelle journalene er, forsåvidt, fortsatt borte!

Men hvorfor besøke gjenfortelleren nå man kan snakke med selve utøverne? Nær sagt alle norske media har forlengst vandret nedover «Mossad-gaten» i Tel Aviv. Det er ikke noe problem idag å finne frem til Zwi Zamir, Mike Harari osv. Og i Sør-Afrika sitter fortsatt Sylvia Rafael **Schjødt**, som er like lett å finne nå som i alle de årene hun satt i Oslo og Qvigstad ikke gjorde noe som helst. Og hva med Moshe Dayans datter, Yael **Dayan**, som sier hun vet alt om norsk medvirkning? Har man bedt utenrikskomitéens formann, Haakon **Blankenborg** fortelle om sitt eventuelle møte med henne? Var det ikke idé for Qvigstad å avhøre henne?

1799 Arbeiderbladet 12. januar 1996

1800 Referert i Arbeiderbladet 17. februar 1996

Dette var bare noen få forslag til alternative utenlandsreiser. Som Qvigstad vet, er det mange å avhøre i Norge også. Han kan bare begynne med sin egen sjef, Riksadvokaten. Og så minner vi om telefonnumrene, som det med en viss kreativitet sikkert kan fås mer ut av.

Og, ærlig talt: Hvorfor ikke bare be Mossad selv om en redegjørelse? Hvis f. eks. Jens Chr **Hauge**, Haakon **Lie**, Trond **Johansen** og Gro Harlem **Brundtland** undertegner på at de alle gjerne vil at Mossad skal fortelle alt de vet om norsk medvirkning, skal man se at de kanskje gjør det! Noe for Thorbjørn **Jagland** å organisere? Husk - *alle kort på bordet!* - som Jagland pleier å si. (En ny jukseaksjon med kontraordre på Trond-kanaler blir før eller senere avslørt.)

25.18.26 Formålet

Dette kan ikke Stortinget finne seg i lenger. Sporene etter Regjeringen og derved statsministeren er tydelige å se tvers gjennom hele denne tildekkingssaken. Så systematiske og mangfoldige tildekningstiltak må statsministeren ikke bare ha kjent til, men aktivt støttet. Og hva med formålet?

Er det mulig at det bare er av hensyn til Mossad og israelske interesser? Da har sannelig forholdet kommet langt. Men sannheten er nok verre enn det. Tildekkingen har åpenbart sammenheng med å *beskytte norske interesser.* Ikke Rikets sikkerhet. Ikke almene interesser, men *Aps interesser:* Interessene til *de som medvirket på Lillehammer* og *de som har tildekket tidligere, ikke minst de som forandret historien og siden 1989 benektet kunnskap om hovedpersonene som fantes under etterforskningen, og benektet eksistensen av et grunnlag for utlevering når det faktisk har funnet sted etterlysning tidligere.*

I kap 25.19 skal vi se nærmere på den opprinnelige medvirkningen.

25.18.27 Israelsk tildekking

Naturligvis hjalp Mossad så godt de kunne med tildekkingen hele veien. F. eks. viser Richard **Deacon** til at Aftenposten i august 1976 meldte at israelske myndigheter hadde tilbudt journalistene David **Tinnin** (Time Magazine) og Dag **Christensen** (Aftenposten) US$ 300.000 for ikke å utgi boken «Hit team»[1801], som bl a legger vekt på at man drepte «feil mann». Israel Radio tok skarp avstand fra dette og hevdet at det var lite nytt i boken.

Deacon sier at det er vanskelig å gå mot Israel Radio fordi[1802]:

> *«...bortsett fra å poengtere historien om at det var feil mann, er det intet i boken som gjør noe alvorlig skade for Israels sak eller deres hemmelige tjeneste. Dette syn har jeg fått bekreftet privat av innsiktsfulle israelere som aksepterte at - for å sitere en av dem som faktisk kjenner to medlemmer av hevner-teamet - 'i hovedsak er innholdet i boken korrekt og ikke skadelig i det hele tatt.»*

I virkeligheten hadde selvsagt Mossad all interesse av å øke bokens troverdighet, nettopp fordi den så sterkt understreket «feil mann»-teorien. Den beste måten å oppnå dette på, var naturligvis å late som om den virkelig var avslørende, og med full dekning i Aftenposten tilby forfatterne en bestikkelse man visste de ikke ville ta imot!

En annen Mossad-forfatter, Ronald **Payne**, siterer i sin bok den israelske militærkommentator Ron **Ben-Yishai**[1803]:

> *«For dem hvis yrke det er å manipulere mennesker, er det ikke vanskelig å nyttiggjøre seg en ung og rasende journalist.»*

Det har vi sett adskillig til blant norske journalister, uavhengig av alder og raseri!

25.18.28 Hvorfor er politi- og påtalemyndighet så ivrig etter å tildekke?

Noe av det mest forbausende med oversikten foran er den sentrale rolle politi- og påtalemyndighetene spiller i tildekkingen, spesielt i de senere årene fra 1989.

Vi tror forklaringen stort sett er grei nok for de første årene. Håkon Wiker har forklart at påtalemyndighetene rett og slett kjøpte Utenriksdepartementets syn: At vi i Norge fikk holde oss til å tiltale og dømme de som var tatt, og ikke bringe opp Mossads øvrige aktiviteter, for det var ikke i Norges interesse å ødelegge Mossad som

---

[1801] David Tinnin (med Dag Christensen, Aftenposten som samarbeidspartner): «Hit Team». Futura London 1976.
[1802] Richard Deacon: «The Israeli Secret Service». Hamish Hamilton, London, 1977. Side 273.
[1803] Ronald Payne: «Mossad - Israel's most secret service». Corgi books 1990, s. 282 i paperback-utgaven.

samarbeidsorganisasjon mot internasjonal terrorisme. (Enkelte forhold, bl a at man tillot Marianne Gladnikoff å bruke lyssignaler, forklares ikke av dette, men slik tildekking kan ha skjedd på lavere plan, av enkeltpersoner.)

Men så går det mange år uten at det skjer noe særlig med Lillehammer-saken. Først i 1989 dukker Vegard Bye opp med navnet Mike Harari. Da blir historien forsøkt omskrevet fullstendig av Iver Frigaard, og han blir mott på halvveien av riksadvokat Georg Fr Rieber-Mohn med *hans* egen omskrevne versjon. Senere deltar både Busch og Qvigstad i tildekkingen. Disse personene hadde ikke noe å skjule i Lillehammer-saken.

Forklaringen liger nok i at *de hadde noe annet å skjule.*

Det er bekreftet at POT direkte benyttet Aps/Tronds hemmelige avdeling, Spilhaug-apparatet, til å utføre oppdrag for seg helt frem til idag. Ifølge Bye/Sjue har Spilhaug også utført oppdrag *utenfor* POT's ansvarsområde, men innenfor de øvrige politis og påtalemyndighets område.

Det er i Norge klare grenser for hva politi og påtalemyndighet kan benytte av virkemidler. Det er derfor alltid fristende for etterforskere å gå utover hva er lovlig. I Norge har man ordnet seg på annen måte:

Vi er idag overbevist om at at politi og påtalemyndighet i saker der de er kommet til kort, og sett at kriminelle virkemidler (dvs telefonavlytting uten rettslig kjennelse, romavlytting, romavlytting via telefon, innbrudd, husundersøkelser, voldsaksjoner etc.) *eventuelt* kunne løse saken, rett og slett har kunnet levere en ønskeliste til f. eks. Iver Frigaard i E-tjenestens «POT-avdeling» eller til departementsråd Leif Eldring, som har viderebefordret listen til Trond, som så har satt på Stay Behind og Spilhaug og sin egen tekniske kapasitet.

Dette har selvsagt vært spesielt viktig i saker der Ap har sett partipolitisk gevinst om man fikk en sak. Endel av påtalemyndighetens saker og etterforskning bærer også preg av denne arbeidsform, ved at det av og til synes som om påtalemyndigheten trenerer en sak i årevis før man plutselig får et gjennombrudd. I virkeligheten har man da rett og slett ventet på Trond!

Det kan også synes som om enkelte private advokater har muligheter for å få *sine* ønskelister levert til Trond!

Dette systemet med å hjelpe POT, politiet og påtalemyndigheter til å løse saker, og enkeltmedarbeiderne til å få PR, laurbær - *og rask karrière!* - er selvsagt nøye uttenkt av Trond fra begynnelsen. Det har kanskje begynt i det stille, og blitt mer og mer utbredt, samtidig som Trond omhyggelig har vist bit etter bit av hvor ulovlig virksomheten er, inntil alle sammen er akkurat like medansvarlige.

Dette har i alle år vært *selve livsforsikringen* for Aps hemmelige Norge, E-staben, Trond, Stay Behind *og Spilhaug-apparatet.* Og da noen begynte å komme for nær visse sannheter om Lillehammer, som kunne utvirke *full opprulling av hele dette systemets medvirkning,* ble polisen innkassert: Bare Riksadvokaten kunne hindre oppklaring. *Og det fikk han beskjed om at han bare måtte gjøre, også for sin egen del, for ellers ville apparatet, ikke minst Spilhaug, og alt dets vesen og alle dets oppdragsgivere, riksadvokaten inklusive, bli avslørt samtidig!*

Og jo mer Riksadvokaten tildekker, jo sannere blir det!

Det har han måttet gjøre stadig hyppigere siden vi begynte å bore i det apparat vi idag vet er Spilhaug-apparatet, helt siden 1990. Vi minner om at *det i realiteten er Spilhaug-apparatet og dets forhold til Trond og Ap* vi i tur og orden har gått med til Frigaard (1990), Lier/Frigaard (1991), Oslo Politikammer (1992), Kontrollutvalget (1992), forsvarssjef Torolf **Rein** (1992), Riksadvokaten (som stjal granskningsoppdraget fra Stortinget i 1993) og Nygaard Haug-utvalget (1993). Til slutt har vi ikke en gang fått presentere vårt stoff i ordnede former for selv Stortingets granskningskommisjon (Lund-kommisjonen) i det hele tatt i dettes funksjonsperiode 1994-96, og derfor må vi skrive bok (kanskje i likhet med mange andre siden kommisjonen «ikke tar enkeltsaker»)

Dette forhold at Riksadvokaten i en rekke henseende har vært nærmest direkte underlagt Trond har forøvrig kommet til uttrykk tidligere gjennom et hittil uforklart fenomen som ble fortalt av CC[1804]:

> *«Forleden dag drakk jeg formiddagskaffe med min gamle venn Israel Krupp, en vernepliktig offiser med stort virke i etterretningstjenesten bak seg. Da Krupp er nevnt i denne min bok[1805] som er blitt politisak, spurte jeg om han er blitt avhørt av politiet. I følge Arbeiderbladet, VG og Dagbladet er alle nevnte blitt konfrontert. Men ikke Krupp; svaret var: 'han Trond har sørget for at jeg er spart for ubehageligheter'. Trond er identisk med seksjonssjef T. Johansen i Etterretningstjenesten, åpenbart en mann med makt også når det gjelder politiets etterforskning i kriminalsaker. Igjen en bekreftelse på at min sak behandles på to plan, med politiet som 'det nederste'.»*

Nå vet alle hvorfor!

[1804] Chr. Christensen: «Politisak». Atheneum 1984. Side 170.

[1805] Chr Christensen: «Det hemmelige Norge». Athenæum 1983

Dette viser selvsagt hvilket nært forhold Krupp som E-mann og Mossad-sjef i Norge hadde til Trond, Ap og LO, men adskillig verre er det at det bekrefter hvilken enorm maktposisjon Trond etter hvert må ha opparbeidet i forhold til POT, politiet og særlig påtalemyndigheten. CCs erfaring var fra 1984, og vi har nå sett hvordan dette har avspeilet seg i Lillehammer-saken, der Riksadvokaten på vegne av Ap-regjeringen har gått til den ene ytterlighet etter den andre for å føre Stortinget og offentligheten fullstendig bak lyset. Det samme gjelder i vår sak, der store deler av justisvesenet fra Riksadvokaten og nedover har stilt opp for å beskytte kriminell virksomhet i regi av Ap, Trond, «Alfa» og Tronds avdeling Spilhaug. Man kan også gå gjennom listen over «Fra andre deler av slagmarken» (kap 21) for å finne mange flere eksempler, blant de mer groteske er «Leve Videre»-saken (kap 21.4) der politi og påtalemyndighet fra Kristiansand til Oslo har dekket over grovt tyveri av privat eiendom, herunder følsomme og konfidensielle klientjournaler i massevis, i direkte regi av Sosialdepartementet!

Ved å utvikle «den fjerde tjeneste» gjennom 50 år, slik at den idag også kontrollerer store deler av justisvesenet, er på vei inn i domstolsapparatet og antakelig har mer makt over Ap enn omvendt, har Ap-systemene skapt en parodi av den norske rettsstaten og demokratiet. Johan Sverdrup ville ha tordnet rundt i Stortingets korridorer for å mane til handling hvis de gamle virkelig hadde mulighet for å vende tilbake. «All makt i denne sal» omskrives nå daglig av vitsetegnerne til «Avmakt i denne sal», og ingen må innbille seg at det ikke har sammenheng med at Ap har skaffet seg denne typen virkemidler og sørget for å holde dem solid beskyttet til enhver tid, herunder at avlytting, overvåking, diskreditering, press og provokatørvirksomhet etter behov kan iverksettes mot hvem som helst, ikke minst stortingsrepresentanter.

Hvorfor i all verden skal Ap skaffe seg nye lover til å kontrollere næringslivet og folk flest når de kan gjøre det på direkten ved hjelp av Trond og Spilhaug og mer til? Da er det mye lurere å legge seg politisk tilsynelatende midt inne i opposisjonen slik at denne splittes for alltid.

Om CCs sak ble styrt på to plan, blir landet nå styrt på tre, med Stortinget som det nederste.

25.18.29 Vi venter enda mer tildekking

I neste kapitel redegjør vi for informasjon som viser at Stay Behind, og derved E-tjenesten, må ha vært informert om Lillehammer-planene på forhånd og assisterte Mossad-laget. *Dette har hittil vært konsekvent benektet.*

Vi har imidlertid grunn til å tro at Lund-kommisjonen har funnet bevis som bekrefter våre informasjoner og derved at Stay Behind visste om og medvirket til aksjonen. Vi har også grunn til å tro at dette er vel kjent av tildekkerne, og at de nå har gitt opp å holde denne skansen.

Det planlegges derfor nå en ny dekkaksjon for Lillehammer-saken etter mønster av dekkaksjonen høsten 1995 over Spilhaug-apparatets egentlige identitet og rolle, der Sjue fikk med seg Ronald Bye for en «kontrollert» avsløring av et spesial-retouchert bilde - for å komme Lund i forkjøpet.

Denne gangen har Sjue fått med seg Jon Røssum, NRK-radios tidligere uredde Lillehammer-ekspert, som nå enten er bløffet eller styrt inn i en lignende operasjon av kringkastingssjef Einar Førde. Historien skal omskrives pånytt, ved hjelp av våre NRK-lisenspenger denne gangen, akkurat passe til at man får med det som ikke kan benektes, men benekter resten. Sikkert ved hjelp av «avsløringspreget» journalistikk og «scoop»-pregede intervjuobjekter. *Nå kommer man til å si: Ja, vi visste, og hjalp litt til, men vi visste ikke om at det skulle bli noen henrettelse!*

Det skal bli interessant å se hvem Sjue får tak i til å spille «avhopper» e. l. denne gangen. Ikke Siljeholt en gang til, vel? Kanskje Trond selv? Eller Ollestad, som har bløffet hele Norge tidligere?

En ny skanse. Gi bort noe i tide, så beskytter du resten bedre senere, når andre kommer med stoffet!

Men denne gangen går vi ut fra at alle har vett til å spørre: *Hvorfor benektet dere det så iherdig før, da? Hvorfor skal vi tro et ord av dette nå?*

25.19 Norsk medvirkning til Lillehammer-drapet

Hva er det Ap, tjenestene og endog deler av justisvesenet er så redde for at det er blitt så påkrevet å tildekke hele Lillehammer-saken? Er det bare hensynet til Israel, som har klart seg bra ved offisielt å holde kjeft og uoffisielt sende ut akkurat tilstrekkelig med desinformasjon til at saken holder seg på noenlunde riktig kjøl? Eller er det *noen i Norge* som trenger beskyttelse?

La oss først slå fast at Israel ikke ble sittende tilbake alene med sin sorg og sitt raseri etter massakren i München i 1972. Hele affæren med sin bestialske råskap overfor uskyldige lamslo verden og medførte øyeblikkelig et intensivert internasjonalt samarbeide både for å fange og straffe de skyldige, og for å hindre gjentakelser.

I Tel Aviv utnevnte Golda **Meir** general Aharon **Yariv** til sin egen rådgiver for tiltak mot terrorisme. Golda Meir og forsvarsminister Moshe **Dayan** ledet et regjeringsutvalg som besluttet å myrde enhver Svart September-terrorist som direkte eller indiekte hadde vært med på planlegging, medvirkning eller utførelse av terror-mordene i München. Det var aldri snakk om å fange noen for rettergang i Israel. Mossad fikk oppgaven, og Mossad-sjefen Zwi **Zamir** utnevnte Mike **Harari** til å lede drapsteamet. Hvert drap skulle godkjennes av statsministeren og hennes hemmelige utvalg[1806].

Det amerikanske utenriksdepartementet utnevnte en egen anti-terror-gruppe med medvirkning av både CIA og FBI, og i nært samarbeid med NATO-organene og hvert enkelt medlemslands etterretning[1807]. Per Øyvind **Heradstveit** slår fast at

«Alt taler for at Mossad ikke var alene om aksjonen i Norge.»

og antyder at ihvertfall CIA og MI6, samt en annen ikke navngitt stats etterretning (vi antar Nederland) var inne i bildet.

Idag *vet vi* - fra sikre kilder - at både MI6 og CIA deltok på Lillehammer. Vi har fått opplyst at CIA kjente til henrettelsesplanene, men var mot at henrettelsen skulle gjennomføres. MI6's rolle kommer vi tilbake til.

Det ville da vært for dumt om norsk etterretning, med mye dypere og mer vennskapelige bånd til Mossad enn noen av disse, skulle vært holdt utenfor!

Det var vi da selvsagt heller ikke. Den israelske generalen Sahmuel Eyal opplyste til Ukeslutt i 1993[1808] at «det var et samarbeid mellom de hemmelige tjenestene i Norge og Israel», men at han imidlertid ikke kunne

«gi detaljer om de metoder som Israel og Norge har tatt i bruk i fellesskap for å bekjempe terroriske».

Vi tror at mye av arbeidet som ledet opp til aksjonen som vanlig har funnet sted på et felles nett der terrorister ble identifisert, lokalisert og vurdert, og at det er slik Bouchiki ble bragt inn i bildet.

***

De som i sin tid analyserte Lillehammer-saken i sine bøker aksepterte alle hovedteorien om «feil mann». Ingen fant jo noe galt med Bouchiki - hva kunne det ellers være? Men de ble sittende igjen med mange gåter: Den oppsiktsvekkende ulikheten mellom de to, alle tegnene til at agentene hadde planlagt Norges-turen tidlig, Mossadfolk i Norge i forveien etc. Hverken Benamane eller Bouchiki selv passet på noen måte inn i rollene de var tildelt.

Senere er det kommet frem en rekke nye informasjoner. Det som brøt isen var Jon Røssums NRK-program i 1993, og det som virkelig tiltrakk vår interesse var den frenetiske skrekk for Lillehammer og voldsomme tildekkingsiver som preget regjeringen, tjenestene og justisvesenet.

Vi kan i denne boken legge frem avgjørende nye informasjoner som gjør at Lillehammer-saken får en helt annen profil og et helt annet omfang enn den har hatt hittil. Ikke bare involverer den norske myndigheter både før, under og etter, og i årevis etter, men også britiske og amerikanske og svenske tjenester (kap 25.19.2).

Ytterligere en viktig brikke har vi gravd frem fra glemselen: Et intervju med Israel Krupp i en lokalavis (kap 25.19.3).

Ved grundig gjennomgåelse av all gammel litteratur fremkommer det også her og der korrekte brikker som bare finnes i en eneste kilde, og som andre har oversett. Det finnes også motstridende informasjon som lett avklares når man først har hovedmønsteret på plass, og når man forstår at noen informasjoner er mer for å tildekke enn å oppklare.

Det er først *i denne boken* alle disse nye brikker og de nye norske kunnskaper om E-tjenesten, MI6, IB og Mossad generelt kan settes sammen med de gamle brikker.

Da viser det seg at de faller pent på plass, alle sammen, og bildet blir klart og tydelig. Men det er annerledes enn vi i 22 år er blitt forledet til å tro.

1806 Dan Raviv og Yossi Melman: «Every Spy a Prince». Houghton Mifflin 1990. Side 186.
1807 Per Øyvind Heradstveit: «De medskyldige». Aschehoug 1974. Side 67 f.
1808 Ukeslutt, NRK, 9. mai 1993 kl 1230

25.19.1 Salameh

Vi har i kap 5.7.1 lagt frem endel momenter som sterkt svekker sannsynligheten for at det var mulig å forveksle Ali Hassan Salameh med Achmed Bouchiki (29). Bouchiki var en liten og tynn person (1,70 høy og 65 kg[1809]), mens Salameh raget meget høyt med sine ca 1,90[1810] og hadde et tydelig arr på venstre kinn[1811]. Bouchiki var født i Algerie av algirsk far og marokkansk mor, mens Salameh var palestiner. Bouchiki hadde i 1973 bodd Norge i syv år, riktignok med endel utenlandsopphold. Han bodde sammen med sin hustru Torill i sin egen leilighet, hadde fast jobb som kelner og ekstrajobb som badevakt, mens den Salameh som Mossad var på jakt etter var en fremmed, aldri uten livvakter[1812]. Dessuten: Bouchiki snakket norsk!

Salameh var sønn av sjeik Hassan Salameh, kanskje jødenes bitreste fiende under frigjøringskrigen i 1948, da sjeiken også ble drept[1813]. Hans kone var av Hussein-familie og en nær slektning av Stormuftien av Jerusalem som i 30- og 40-årene hadde terrorisert jødiske immigranter i Palestina. Han må ha vært velkjent av Israel og kjent gjennom israelske media i mange år, og vært vant til å være overvåket og potensielt attentatoffer siden han var liten gutt[1814]. Mossad hadde sogar i en periode en agent inne i hans hjem som babysitter for Salamehs barn[1815].

Salameh ble som ung mann (1967) nestkommanderende i Fatahs kontraspionasje, men brøt med Fatah under Jordan-krisen i 1970[1816]. Han var med på en flykapring ved Svart September (Sabena) i 1970. Han hadde et treningsopphold i Moskva i 1972, men det finnes ingen bevis på senere relasjoner med Sovjet[1817]. Han ledet en Svart September «tiger cub»-gruppe som kastet en mindre bombe mot noen oljetanker i Trieste 5. august[1818].

5. september 1972 fant München-massakren sted. 15. september 1972 ble Salameh utnevnt til «hjernen bak aksjonen» av Daily Telegraphs Jerusalem-korrespondent, basert på israelske kilder[1819]:

> *«Ali Salameh var 'hjernen bak mordene ved München-olympiaden.» (Han) «ledet den europeiske fløy av den palestinske geriljaorganisasjonen Svart September... Israelske kilder sier at denne gruppen sikter mot å utføre spektakulære og dristige aksjoner i Europa, Mist-Østen, Afrika og Nord-Amerika. Dens ledergruppe antas å bestå av 'et selvmordsteam' bestående av noen få dusin terrorister som er rede til å ofre sine liv.»*

Det fant senere sted Svart September-aksjoner i desember 1972 (Israels ambassade i Bangkok, gisseldrama) og mars 1973 (raid mot den saudi-arabiske ambassaden i Khartoum, der bl a den amerikanske ambassadøren, den amerikanske chargé d'affairs og en belgisk diplomat ble drept)[1820].

Det er imidlertid svært usannsynlig at Salameh hadde noe med disse å gjøre, ut fra hva som samtidig skjedde:

Etter det lille bombeattentatet 5. august 1972, en måned før München, ble Salameh tilbudt «protection money» av en rekke oljeselskaper. Fremfor å ta imot disse, rapporterte han tilbudene til sine tidligere Fatah-kolleger[1821].

På grunn av denne ærlighet tok Arafat ham tilbake inn i Fatah, og innsatte ham som leder av den såkalte «Styrke 17», PLO-avdelingen som var Yassir Arafats personlige livvakt[1822].

Den nye prestisjejobben, sammen med optimismen om en fredsløsning etter Yom Kippur-krigen i oktober 1973, skal ha ført til dramatiske forandringer av Salameh. Etter ordre fra Fatah påbegynte han et etterretningssamarbeide med CIAs stasjonssjef i Beirut[1823]. Allerede i november 1973 hadde han et møte med CIAs visedirektør Vernon Walters, der han lovet ikke å angripe amerikanere[1824]. I 1974 var han sammen med

---

[1809] David Tinnin (med Dag Christensen, Aftenposten som samarbeidspartner): «Hit Team». Futura London 1976. Side 155 i paperback-utgaven.
[1810] Elaine Davenport, Paul Eddy og Peter Gillman: «Urankuppet». Norsk utg Aschehoug 1979. Side 154.
[1811] Davenport m fl, side 154.
[1812] «..who never moved without bodyguards». Ronald Payne: «Mossad - Israel's most secret service». Corgi books 1990, s. 115.
[1813] Dan Raviv og Yossi Melman: «Every Spy a Prince». Houghton Mifflin 1990. Side 189.
[1814] Tinnin, s 37ff
[1815] Ronald Payne: «Mossad - Israel's most secret service». Corgi books 1990, s. 107.
[1816] Patrick Seale: «Abu Nidal - a Gun for Hire». Arrow Books 1993. Side 47.
[1817] Richard Deacon: «The Israeli Secret Service». Hamish Hamilton, London, 1977. Side 262.
[1818] Seale, side 47.
[1819] Daily Telegraph 15. september 1972, referert i Deacon, side 341.
[1820] Seale, side 48.
[1821] Seale, side 47.
[1822] Seale. side 167. Se også Dan Raviv og Yossi Melman: «Every Spy a Prince». Houghton Mifflin 1990. Side 189.
[1823] Seale, side 167.
[1824] Raviv/Melman, side 192 og Barry Rubin: «Revolution Until Victory? - The Politcs and History of the PLO». Harvard University Press 1968. Side 39.

Arafat under hans berømte FN-besøk og tale i hovedforsamlingen[1825]. Allerede fra 1974 trappet PLO ned internasjonale aksjoner, men fortsatte med angrep mot Israel og i de okkuperte territoriene[1826]. Salameh *ble PLOs liason til CIA* og bisto med å beskytte amerikanske dipolomater Beirut[1827], og ledet bl a evakueringen av amerikanske sivile fra Beirut i 1976[1828]. I 1976 besøkte han også CIA i Washington som ledd i den løpende tilnærmingsprosess mellom USA og PLO[1829], som hadde fått fart også pga Jimmy Carters erklæring om at han gikk for en egen palestinsk stat. Der fikk amerikanerne for første gang en grundig informasjon om PLOs ledelse og virkemåte, bl a at PLO var finansiert av Saudi-Arabia, Gulf-statene og rike palestinere og ikke av Moskva, at PLO kunne garantere at en palestinsk stat ikke ville bli noen form for kommunistisk eller annet diktatur, at PLO imøteså et nært vennskap med USA og ikke aktet å ødelegge Israel[1830].

Israel var sterke motstandere av det nye vennskapsforholdet mellom USA og PLO. Ifølge vestlige etterretningskilder skal Israel ha bestemt seg for å henrette ham *etter at de fikk vite om hans besøk hos CIA som PLOs CIA-liason, ikke på grunn av hans PLO-aktiviteter!*[1831]

Ifølge kildene var Mossad likevel på jakt etter ham ihvertfall så tidlig som i juni 1973, da de hadde sporet ham opp i en leilighet i Paris. Salameh oppdaget imidlertid at han ble overvåket og snek seg unna[1832]. Etter dette følger Lillehammer-saken. Det opplyses bl a at en kilde i Paris hadde informert Mossad om at Salameh var på vei til Danmark eller Norge. Dette skal, sammen med andre rapporter om Svart September-bevegelser, ha ført til troen på at noe brygget opp i Skandinavia[1833].

Dan Raviv og Yossi Melman skriver[1834]:

> *«Etter måneders leting, dro Mike Hararis revolvermenn til Norge med stor entusiasme fordi agenter på en tidligere rekognoseringstur var sikre på at de endelig hadde funnet Salameh»*

Men hva som er sant og hva som er del av dekkaksjoner etter Lillehammer er ikke godt å si.

Det er imidlertid tydelig at Mossad jaktet videre på Salameh. Det fant sted et mislykket attentat i Beirut sommeren 1975 og et nesten vellykket i oktober 1976, da Salameh ble kritisk skadet og først rapportert drept[1835].

Salameh døde til slutt da Mossad endelig fant ham og sprengte en bilbombe ved siden av bilen hans i Libanon 22. januar 1979, seks og et halvt år etter München![1836]. CIA var meget misfornøyd med drapet, for Salameh hadde vært svært nytting for amerikanerne[1837].

25.19.1.1 Salameh var i Bergen!

Hvor latterlig Ap-regjeringens, Mossads og Trond/Stay Behinds 23-årige skuespill/teaterforestilling har vært i forbindelse med dekkaksjonen «feil mann», tildekninger ved Riksadvokaten/Justisdepartementet m fl og ikke minst Israels utbetaling til de etterlatte for å ha henrettet «feil mann» skulle følgende faktum meget enkelt illustrere:

Ali Hassan Salameh befant seg under Lillehammer-aksjonen i Bergen under full beskyttelse av CIA som mente han var deres viktigste mann inn i PLO/Svart September[1838]!

Når denne, pluss den neste og endel andre opplysninger og analyser som følger nå blir fremlagt bør teppet gå ned for Norges lengste teaterforestilling.

1825 Payne, side 123.
1826 Rubin, s 155.
1827 Raviv/Melman, side 39.
1828 Seale, side 167.
1829 Rubin, side 215.
1830 Seale, side 168.
1831 Seale, side 168.
1832 Deacon, side 264.
1833 Deacon, side 264.
1834 Raviv/Melman, side 189.
1835 Deacon, side 275.
1836 Raviv/Melman, side 192.
1837 Raviv/Melman, side 192
1838 Helt sikker, verifisert opplysning fra egen kilde som ikke oppgis her.

25.19.2 Evakueringsøvelser

25.19.2.1 London 1972 - MI6

I slutten av 1972 ble ledelsen i Stay Behind i E-staben i Norge (sjef oblt Sven **Ollestad**) innkalt til et møte i MI6 i London[1839].

Der var det bestemt at Stay Behind skulle gjennomføre en evakueringsøvelse sent på våren/tidlig på sommeren 1973. Øvelsen skulle som vanlig være todelt:

1. *En **hovedøvelse** for evakuering av VIPs, og*
2. *- som vanlig, en omfattende **cover/dekkøvelse** for å gi maksimal sikkerhet for hoved/VIP-øvelsen ved å trekke bort fiendens/okkupantens oppmerksomhet fra denne ved i et annet geografisk område å øke egen militær aktivitet for å tiltrekke seg maksimal oppmerksomhet, slik som flyaktivitet, evakuering av **nedskutte flyvere** e. l.*

Nøkkelpersonell i E-staben for denne øvelsen besto på dette tidspunkt av

1. *E-sjef, ob Reidar **Torp** (fra 1970)*
2. *Seksjonssjef, Ob Sven Aage **Hauge** (fra 1970)*
3. *Liason til MI6/Mossad/IB etc, oblt Trond Ivar **Johansen** (fra ca 1965)*
4. *Sjef Stay Behind, oblt Sven **Ollestad** (fra 1958)*
5. *Sjef for Stay Behind-avdelingen Blue Mix, kapt Gunnar Bjålie (fra ca 1966) (NB: Det var avd Blue Mix som på dette tidspunkt var ansvarlig for evakuering av Kongehus, Regjering, div stortingsrepresentanter pluss div nøkkelpersonell i samfunnet forøvrig, herunder sentralforvaltningen, samt selvsagt allierte, herunder nedskutte flyvere over et okkupert Norge! I tillegg eksisterte det en avtale med Sverige om evakuering av det svenske Kongehus til Norge og videre til UK/USA om Sverige ble okkupert.)*

Dette var ikke første gang det ble gjennomført Stay behind-øvelser med tilknytning til Israel **Krupp**. Vi hadde 5. januar 1996 latt en hederlig journalist i VG bringe våre informasjoner om evakueringsøvelsene i 1973. Da måtte E-tjenestens talerør Alf R Jacobsen nøye seg med å skrive nedsettende om oss i en kommentar ved siden av (se kap 25.11.9.1). Noen dager senere, 13. januar, hadde Jacobsen funnet en annen måte å «drepe» informasjonene på[1840]. Han hadde nå på rekordtid brukt sine fremragende kilder til å finne frem til *en annen øvelse* i 1969 eller 1970 som han mente

> *«kan ha utløst ryktene om hemmelig norsk militær bistand til Mossads Lillehammer-aksjon»*

I denne øvelsen fant det bl a sted et flyslipp fra Storbritannia i fjellene over Hundorp, der Israel Krupp hadde sin gård. Og daværende Stay Behind-sjef Sven Ollestad, som selvsagt selv var interessert i å få oppmerksomheten vekk fra 1973, bekreftet villig

> *«at det ble arrangert et flyslipp i dette området, men personlig husker jeg ikke årstallet.»*

Jacobsen hadde også funnet ut at denne øvelsen fant sted i de siste tjenesteårene til e-sjef Johan Berg som også var tilstede. Han gikk av i 1970. På dette grunnlag mener Jacobsen «at man trolig nå kan fastslå» at «øvelsen» fant sted 3-4 år før Lillehammer-drapet.

[1839] Opplysningene om evakueringsøvelsene stammer delvis fra en mosaikk av brikker fra åpne kilder samt ulike til dels personlige kilder. Dessverre er disse for tiden ikke villig til å la seg identifisere, men vi garanterer at kildene er solide og opplysningene korrekte.

[1840] VG 13. januar 1996.

Det kan man sikkert. Men Jacobsen later som om dette er *den samme øvelse som evakueringsøvelsene i juli 1973*, og flytter derfor disse bakover i tid. Slik var det ikke. Stay Behind hadde rett som det var øvelser. Øvelsen som Jacobsen opplyser om, og som omfattet britiske flyslipp fra MI6, var én. VIP-evakueringsøvelsen i 1973 med dekkøvelse var en annen.

Det eneste interessante med Jacobsens oppdagelse er at vi pånytt ser at Krupp er innblandet. Denne gang er det hans eiendom i Hundorp som er tilknytningspunktet. I 1973 ble han bragt inn i øvelsesledelsen. Det viser hvor sentral han må ha vært i Stay Behind/Blue Mix og i forhold til Trond Johansen og hvor hyppig han må ha hatt kontakt med MI6.

25.19.2.2 Norge - ettervinteren 1973 - Stay Behind

Tidlig i 1973 startet Stay Behind detaljplanleggingen av øvelsen - dels i samarbeid med MI6. Avstanden var kort mellom nettopp Stay Behind og MI6 ved at de begge var nærmeste naboer i Thomas Heftyes gate i Oslo (Stay Behinds fasade var som «Forskningsinstituttet», naboen til den britiske ambassade). Det var nå bestemt at cover/dekkøvelsen som skulle trekke bort oppmerksomheter fra den viktige VIP/hovedøvelsen skulle bestå av omfattende britisk flyaktivitet over områdene fra Femunden og sydover, med nedskutte flyvere som konsekvens. Disse skulle nå evakueres fra et område ca ved «ELGÅ» og sydover («ESCAPE») ved hjelp av elver/veier/vann og diverse hjelpemidler, lokal assistanse etc. Fluktruten gikk videre østover mot svenskegrensen.

Omfattende flyaktivitet og nedskutte flyvere vil alltid i et okkupert område tiltrekke seg stor oppmerksomhet fra okkupanten og derved i en periode avlede/redusere oppmerksomheten i andre områder.

Planene for dekkøvelsen ble utarbeidet av Stay Behind-lederen oblt Ollestad personlig og hans stab, i samarbeid med naboen MI6.

Vi skal i denne korte redegjørelsen ikke gå inn på alle for dette kapitlets sammenheng uvedkommende operative/administrative detaljer vedrørende disse øvelsene.

Hovedøvelsen - evakuering av VIPs - var nå bestemt til å omfatte evakuering av et ukjent antall VIPs **fra Lillehammer** og sydover langs to akser (akse ØST via Hamar og akse VEST via Gjøvik). Ansvaret for utarbeidelsen av detaljplanene for denne evakueringsøvelsen var tillagt sjefen for Blue Mix personlig, nemlig kapt Gunnar Bjålie. (NB! Det er viktig å bemerke at Stay Behind er strengt celleinndelt og av sikkerhetshensyn har tette skott mellom avdelinger og selv ledelsen og avdelingene.)

Det som nå helt sensasjonelt skjer er at kapt Bjålie/sjef Blue Mix innkaller en vernepliktig offiser som ikke organisatorisk inngår i Stay Behinds ledelse for sammen med ham å utarbeide alle detaljene i nettopp denne hovedøvelsen for evakuering av VIPs fra Lillehammer. I en avdeling så hemmelig som Stay Behind - først kjent for den militære og politiske ledelse av Norge unntatt Ap[1841] fem år senere, i 1978 - og med så spesielle funksjoner er det helt ekstraordinært å innkalle selv en offiser som tidligere hadde hatt organisatorisk plassering i Stay Behinds **ytre apparat** (en ROCK-gruppe, ansvarlig for sabotasje/gerilja) til sentralt i staben å utarbeide en øvingsplan for en VIP-øvelse som han egentlig intet skulle ha å gjøre med!

Riktignok var den vernepliktige majoren en ressursperson som ved en rekke anledninger hadde bistått med vareleveranser, talentspeiding etc, men å sette denne offiseren inn i sentralledelsen i Blue Mix for sammen med sjefen Knut Bjålie å utarbeide en øvingsplan som selv andre i ledelsen i Stay Behind ikke fikk noe kunnskap om, er en helt utrolig disposisjon.

Majorens navn var Israel **Krupp** - antatt sjef for Mossad Norge inntil sin død i 1992.

Dermed er altså Mossad på plass *både på norsk og britisk side med Krupp og Ingleby (se nedenfor)*. Dette tyder på at også MI6 på et tidlig tidspunkt informerte Mossad om den planlagte evakueringsøvelsen og at Ingelbys deltakelse på Lillehammer var et joint venture mellom MI6 og Mossad.

MI6 har forøvrig tradisjon for å utføre henrettelser i fredstid, spesielt av IRA-folk. De siste kjente henrettelsene fant sted våren 1988 i Gibraltar der 2-3 IRA-folk ble skutt ned og drept på gaten av en SAS-styrke uten at de hverken bar våpen eller, da de ble skutt, utgjorde på noen måte noen umiddelbar fare. De var imidlertid mistenkt for å planlegge en terroraksjon med bilbombe og fjernutløserutstyr.[1842]

Det er ellers kjent at det eksisterte et tett samarbeide mellom PLO/Algerie og IRA vedr tema som terroroperasjoner, finansiering, anskaffelse av våpen etc. Senere overtok Libya og oberst **Gadaffi** det algirske «ansvaret»!

MI6 ønsket tydeligvis å slå to fluer i ett smekk ved personlig å ha sin mann, Ingelby, med i Mossad-teamet.

[1841] Og muligens forsvarsminister Otto Grieg Tidemand (som selv var flyver)1965-71

[1842] Anthony Kemp: «The SAS - Savage Wars of Peace». Penguin/Signet 1994. Side 156 f.

På forsommeren iverksatte MI6 én ukes beredskap, dvs at Stay Behind fra da av måtte være beredt til å iverksette og gjennomføre begge øvelsene med én ukes varsel.

25.19.2.3 En ukes beredskap

Utover våren og forsommeren var de to planene ferdig utarbeidet og strengt adskilt fra hverandre, og MI6/London iverksatte én ukes beredskap. Det er nå interessant i korthet å merke seg at

1. *Mossad Norge er kjent med øvelsen og deltar i utarbeidelsen av øvelsen fra tidlig på året 1973*
2. *Hva hindret Israel Krupp fra dette tidspunkt å informere Tel Aviv om at en slik øvelse var under utarbeiding - og som øvingsleder sammen med kapt Gunnar Bjålie å planlegge evakuering av det personell de måtte ønske?*
3. *En av drapsmennene på Lillehammer i juli 1973 - eksekutøren Jonathan Ingelby - hadde britisk tjenestepass (utstedt av britisk UD) og dessuten israelsk statsborgerskap, var en av de to personer som antakelig flyktet med Kiel-fergen ved at POT «lå lavt» og lot dem dra. Ingelby var utdannet skarpskytter og skulle angivelig også ha vært agent for MI6 ifbm IRA! (Vi minner forøvrig om forsøket/planleggingen fra MI6 for noen få år siden om via Stay Behind/Norge å sende en norsk vernepliktig offiser med bl a bakgrunn fra Libanon ned til IRA som provokatør ifbm påtenkt innbrudd og tyveri av norske militære våpen for «salg» til IRA.)*

25.19.2.4 Gjennomføringen

Ca én mnd før drapet på Lillehammer (21. juli), dvs i slutten av juni, fant det sted et møte mellom en Mossad-delegasjon på seks personer og Krupp på hans gård på Hundorp, med påfølgende møte på Birkebeineren på Lillehammer (dette er en egen historie som dokumenteres i kap 25.19.3 som følger nedenfor.)

På dette tidspunkt var øvelsen ennå ikke gjennomført, dog ferdig planlagt av Krupp/Bjålie og man var inne i én ukes beredskapsfase.

14. juli dro Mossadagenten Kemal **Benamane** fra Zürich til Oslo, samtidig som dette utløste en rekke disposisjoner/forflytninger fra Mossad i retning Oslo, dels direkte fra Tel Aviv og dels fra Stockholm *der tre av gruppens medlemmer allerede hadde oppholdt seg siden 9. juli.* Ca. 16. juli var Mike Hararis drapsteam på plass i Oslo for viderereise til Lillehammer. 21. juli ble Bouchiki henrettet på Lillehammer - dvs 7 dager etter Benamanes avreise fra Zürich.

Syv dager - det samme som beredskapstiden!

For ordens skyld: Vi vet at major Krupps Blue Mix-øvelse ble gjennomført i juli. Vi vet også at det sto et «safehus» med nøkler for 15 personer klar i Stockholm, leiet for 6 mnd av Mossad-folkene som oppholdt seg der på forhånd og samtidig hadde møter med svenske IB, nær samarbeidspartner til den norske E-staben/Stay Behind (se kap 25.19.7.1). Alt tyder på at de fleste agentene fra Lillehammer ble evakuert enten direkte som del av VIP-hovedevakueringsøvelsen eller i forlengelsen av denne med alle fasiliteter tilstede. Resultatet er det samme!

IB/E-staben i Sverige har ferdige samarbeidsplaner med Blue Mix om evakuering av bl a sitt Kongehus til Norge og videre, og utvilsomt tilsvarende planer for evakuering motsatt vei, dvs klar bane for Mossads Lillehammer-team f. eks. på vei til leiligheten i Stockholm!

25.19.2.5 E-stabens personell i 1973 og senere

a) E-sjefen, ob Reidar Torp ble generalmajor i 1975 og ble plassert i NATO. Deretter var han sjef for Forsvarets Høgskole (1979-1983), der han ønsket Arne **Treholt** velkommen, og fra 1983 bestyrer på Norges hjemmefrontsmuséum - et annet av Jens Chr. Hauges hjertebarn.

b) Seksjonssjef Sven Aage Hauge ble E-sjef i 1975-77. Han omorganiserte staben til fire seksjoner og utnevnte oblt Trond **Johansen** til seksjonssjef seksjon D (den viktigste) og ga ham slik status at Ap kunne nyte godt av ham inntil han fylte 70 år (minst). Hauge ble i 1977 generalmajor og sjef for operasjonsstaben i FO. I 1978 ble han generalløytnant og stabssjef/FO. I 1982 - på grunn av at general Sverre **Hamre** overraskende gikk av ett år før tiden - ble Hauge general og forsvarssjef og anbefalte Treholt inn på Forsvarets Høgskole og at

regjeringen Willoch måtte sikkerhetsklarere Treholt. Fra 1984 var han sjef for Forsvarets Bygningstjeneste og nøkkelperson ifbm «den fjerde tjeneste» og Karstad-utvalget (se kap. 24.14).

c) **Oblt Trond Johansen** ble øyeblikkelig opptatt i Aps utenrikspolitiske utvalg i 1973, etter ønske fra Knut Frydenlund, som ble utenriksminister i Brattelis regjering i oktober 1973. Han ble seksjonssjef seksjon D i 1977 i nyopprettet sivil stilling med pensjonsalder 70 år. Trond var også på tale som statssekretær ved Statsministerens kontor og i FO i Brattelis regjering. Han har senere vært den helt sentrale rådgiver for nøkkelpersonellet i Ap. Trond var redningsmann for Ap ved å manøvrere Arne Treholt inn på Forsvarets Høgskole ved at regjeringen Willoch ble stilt overfor et *fait accompli* ved hjelp av forsvarssjef Hauge og forvarsminister Sjaastad. Trond Johansen opprettholdt i 40 år et godt og nært forhold til Israel Krupp som ble en av årsakene til at Trond ble Trond. Trond kontrollerte Stay Behind fra slutten av 60-tallet ril han gikk av i 1994.

Da deler av eksistensen av IB i mai 1973 ble avslørt i Sverige, to mnd før Lillehammer-aksjonen som da var lagt inn i planleggingen på israelsk, britisk, norsk og svensk side, fikk Trond panikk. Han raste ned til Ronald Bye på Yongstorget og forbød ham å ha noe med IB å gjøre, Vi forstår idag godt hvorfor!

I 1974 fulgte Trond og Stay Behind nøye med da IB-avsløreren Jan **Guillou** kom til Norge. Man ble selvsagt redd for at han var på sporet av Stay Behind etc. som koblet til IB, der Guillou hadde kilder, lett kunne ha blåst Lillehammer-saken i luften. Besøket var imidlertid av privat karakter og aksjonen ble avblåst.

d) **Oblt Sven Ollestad** ble «landskjent» da han i 1978 førte E-sjefen, ob Fredrik Vilhelm **Bull-Hansen** og forsvarsminister Rolf **Hansen** bak lyset i Meyer-saken da Ollestad til sin sjef nektet for at skipsreder Hans Otto **Meyer** hadde (hatt) tilknytning til E-staben/Stay Behind og Bull-Hansen kunne benekte ethvert kjennskap til Meyer videre oppover. Hele det politiske Norge ble ført bak lyset - inntil Ollestad en tid senere pga Politiets aksjoner måtte medgi Meyers tilknytning. Stay Behind ble da offentlig kjent for første gang. Ollestads panikk skyldtes antakelig at det da var kun fem år siden Lillehammer og at Krupp hadde rekruttert Meyer slik at kun noen få ord og et klart hode ville kunne koble Stay Behind til Lillehammer. Det var veldig korttenkt av Ollestad - dog et desperat og lite gjennomtenkt forsøk på å hemmeligholde Stay Behind og holde maksimal avstand til Meyer/Krupp (Lillehammer).

På slutten av 60-tallet hadde daværende E-sjef, ob Johan Berg, påpekt at Stay Behind under oblt Ollestads ledelse etter hans mening lå for flate i forhold til MI6. Lillehammer-saken skulle med all ønskelig tydelighet vise hva dette 3-4 år senere resulterte i.

I januar 1981 utløste nettopp denne manglende nasjonale jurisdiksjonen over det norske Stay Behind-apparatet et «opprør» i Stay Behind ledet/koordinert av maj Finn Sverre **Kirkestuen,** NK i Stay Behind[1843] ved at det ble sendt et lengre notat direkte til forsvarsministeren. Opprørerne visste neppe at etter 1973 hadde MI6 og deltakerne på norsk side i E-staben rett og slett en finger i øyet på hverandre - eller at denne økende avhengigheten således bl a skyldtes Lillehammer-saken. Major Kirkestuen fikk ingen hjelp av forsvarsminister Thorvald **Stoltenberg**[1844] - årsaken til dette skulle være opplagt ut fra Stoltenbergs forhold til Trond.

Også den daværende E-sjefen, kommandør Jan E. **Ingebrigtsen**, visste nok hvilket sprengstoff dette notatet i realiteten innebar - ihvertfall ble han fortalt det av Trond. Kirkestuen ble frosset ut[1845]. Det er forøvrig interessant å merke seg at den første E-sjef som fikk general/admiralsgraden nettopp var Ingebrigtsen. Han satt i denne stillingen i syv år - den lengste tiden siden Evang. Trond var tydeligvis godt fornøyd.

Stabssjefen i FO - generalløytnant Sven Aage Hauge - seksjonssjef og Tronds sjef i E-staben under Lillehammer-saken - brukte en hel ettermiddag på å få Kirkestuen til *ikke å slutte* i Forsvaret - det var nok tryggere at han forble i familien enn å «sende ham ut på bygda»! Det viste seg senere å være en korrekt tankegang av systemet. Kirkestuen sluttet og offentliggjorde senere sine informasjoner[1846].

Hele denne Stay Behind/MI6-saken bør granskes til bunns.

Ollestad fikk til tross for alt dette (og dette må gåes nøye etter i sømmene) sitte til 1982, til han var 65 år. Vi antar at E-sjef, ob. Fredrik Vilhelm Bull-Hansen, i 1978 forlangte Ollestad frabeordret på dagen, men at noen, kanskje selveste forsvarsminister Rolf Hansen allikevel lot Ollestad sitte i sin Stay Behind-stol. Hvem kunne i så fall få forsvarsministeren, som selv var blitt ført bak lyset og hadde dummet seg ut, til å gi denne ordre, andre enn Jens Chr. **Hauge**, Stay Behinds far?

Ollestad var forøvrig også en nær samarbeidspartner til «kjettingmannen» Helge O. Spilhaug som startet i Milorgs sentralledelse hos Jens Chr. Hauge og siden har vært sentral i «den fjerde tjeneste». Ollestad ansatte sogar

---

1843 Ronald Bye og Finn Sjue: «Norges Hemmelige Hær». Tiden 1995. Side 259.
1844 Bye/Sjue, side 158.
1845 Bye/Sjue, side 156.
1846 Bye/Sjue, side 159.

i Stay Behind folk som hadde jobbet i Spilhaug-apparatet i en årrekke - og som fortsatte å jobbe for Spilhaug etterpå!

Ollestad var i alle år en meget nær venn og samarbeidspartner med Krupp - helt fra 50-tallet da Ollestad var sjef for ROCK i Stay Behind og Krupp var ROCK-sjef for en gruppe i Gudbrandsdalen.

Det er verdt å merke seg at også Israel Krupp og Trond Johansen unnlot å varsle E-sjef Bull-Hansen om Ollestads gale opplysninger uten konsekvenser for noen av dem. Vi tror *ikke* det skyldes daværende E-sjef Bull-Hansens manglende handlekraft, men som vanlig hadde sikkert «noen snakket sammen».

d) Kapt Gunnar Bjålie, opprinnelig kompani Linge-korporal, ble utnevnt til kaptein i 1956 og var sjef for Blue Mix til ca 1981-82, dvs nesten 10 år etter Lillehammer og 5 år etter at han lot Ollestad føre E-sjef Bull-Hansen bak lyset i Meyer-saken uten å si fra. Han fikk sitte til han fylte 67 år! Bjålie hadde også et meget godt forhold til Spilhaug, og samarbeidet med ham på en rekke områder, bl a virket Bjålie som talentspeider for Stay Behind ved rekruttering fra Spilhaug. Bjålie hadde i 35 år et nært forhold til Krupp.

25.19.3 Besøk til Israel Krupp

I juni 1973, ca en måned før Lillehammer-drapet, fikk Hundorp-bonden Israel **Krupp** en kveld varsel om at han dagen etter ville få besøk av et følge fra Israel. Dette har han selv fortalt, men først nesten 15 år etter drapet (1987), og da i et intervju med lokalavisen. Intervjuet er så interessant at vi gjengir det i sin helhet[1847]:

> *«MOSSADAGENTENE VAR HOS MEG:- Jeg har aldri vært i tvil om at de israelerne som besøkte meg sommeren 1973 hadde noe med drapet på Ahmed Bouchiki å gjøre. Jeg har aldri fått noe svar på hvorfor de kom, hvor de kom fra og hvor de dro. Hvordan fant de meg? Hva ville de meg, spør major Israel Krupp, nesten 15 år senere.*
>
> *To hilsener i gjesteboken, fra sommeren 1973, en skrevet på engelsk og en skrevet på hebraisk, er vitner om besøket.*
>
> *- Vi minner deg om at vi er de første israelere som besøker deg, står det i gjesteboka. Israel Krupp er selv jøde.*
>
> *- Det kom plutselig en telefon, angivelig fra Åndalsnes, der en kvinne spurte etter 'farmer Krupp' på engelsk. Hun fortalte at hun og følget gjerne ville besøke meg og at de kom fra Israel. Jeg kunne ikke direkte avvise dem, sier Krupp.*
>
> *Likevel fikk etterretningsveteranen Krupp kalde føtter. Han bestemte seg for å reise til Oslo. Men på vei ned til bygda, traff han en ukjent bil, en stor stasjonsvogn med gardiner i vinduene. Da han så de to i forsetet, skjønte han at det var hans anmeldte gjester.*
>
> *- Jeg kunne jo ikke være feig. Jeg snudde, sier Krupp til G og LT.*
>
> *På tunet ventet israelerne. De ga ingen forklaring på hvorfor de hadde kommet. De sa ikke noe om hva de ville.*
>
> *- Men jeg skjønte hele tiden at det var noe de ville, at de hadde noe på hjertet. Og det var trivelige folk. Jeg tilbød dem å overnatte, men det kunne de ikke. De skulle treffe noen på Birkebeineren i Lillehammer senere på dagen. De dro, og jeg har aldri hørt fra dem igjen....*
>
> *Da Ahmed Bouchiki ble skutt ned av israelske etterretningsagenter den 21. juli, så Krupp en klar sammenheng mellom besøket hjemme hos ham, og drapet.*
>
> *- Jeg ringte Forsvarsstaben og meldte fra, sier han*
>
> *- Hvorfor ringte du ikke politiet?*
>
> *- Jeg er ikke ansatt i politiet, svarer Krupp.*
>
> *Det er imidlertid klart at de som besøkte Krupp, ikke var de samme som senere ble arrestert og dømt for drapet på Bouchiki. Krupp gjenkjente ingen av de fire arresterte da bildene kom i avisen.*
>
> *Jeg regner med at Mossad hadde en større styrke i området før og etter drapet. Jeg vil ikke tro det er usannsynlig at 15-20 mennesker var involvert, sier Krupp....*
>
> *Har du som jøde, militær etterretningsoffiser med majors rang, hatt direkte kontakt med Mossad?*
>
> *- Jeg har ikke jobbet for Mossad, hvis det er det du mener.*
>
> *Israel Krupp har imidlertid jobbet for Israel. Etter krigen drev han en militær treningsleir for jødiske flyktninger. Her ble det drevet ren våpentrening, uten at myndighetene grep inn. Rapporten som Israel Krupp sendte til Israel i 1963, viser tydelig at norske myndigheter kjente til leiren og den virksomheten Krupp drev.*

[1847] Lillehammer Tilskuer/Gudbrandsdølen 15. desember 1987

Under krigen hadde Krupp et nært samarbeid med Martin Tranmæl. I rapporten av 1963 antyder Krupp at det var det nære samarbeidet med Tranmæl som muliggjorde Haganha-leiren på Sør-Fron.

- Jeg kan tenke meg at de hentet navnet mitt opp fra den tiden. Jeg hadde ikke noen direkte kontakt med staten Israel etter det. Men bare det å finne meg, å finne frem hit, tyder på at de har gjort leksa si, sier Krupp som bor øverst i baksida i Sør-Fron. Det skal lokalkunnskaper til for å finne ham uten videre.

Israel Krupp er yrkemilitær, en av etterkrigstidas 'grå eminenser' Hans navn har vært nevnt i en rekke omstridte bøker fra og om de første fredsårene. Jahn Oto Johansen, Karl Emil Hagelund og ikke minst hans kollega, tidligere redaktør Christensen, har brukt Israel Krupp som kilde. Haakon Lie, som nå arbeider med boken om Martin Tranmæl, bruker også Israel Krupp som kilde.»

Det fremgår av avisens førstesideoppslag at det var *seks* besøkende.

I mellomtiden er Israel Krupp død.

Israel Krupp var ikke hvem som helst. Han hadde kommet i kontakt med nordmenn og spesielt Ap-ledere som Martin **Tranmæl** i Stockholm under krigen og ble del av de norske troppene der. Han etablerte seg i Norge, på gården i Hundorp i Gudbrandsdalen, like etter krigen og startet i 1948 utdanningssenteret for jødiske ungdommer, håndplukket fra mange land, rundt JUF-hytta i Skui (Bærum)[1848].

Dette hadde selvsagt ikke gått uten aktiv medvirkning fra Jens Chr **Hauge** som forsvarsminister. Det fremgår endog av «Vi som styrer Norge» at Tranmæl, som da var Arbeiderbladets redaktør[1849]

«..I samarbeid med høyere offiserer i Forsvaret fikk tak i norsk militærutstyr. Våpnene kom fra Jegerkorpset, Infanteriregiment 2 (IR-2). Alt dette lånte han ut til representantene for Haganah: Telt, ulltepper, sengeutstyr, proviant, og også håndvåpen og ammunisjon. .... Alt skjedde i dypeste hemmelighet. Verken Stortng eller Regjering var informert....»

Nå var Martin Tranmæl innflytelsesrik, men en redaktør i Arbeiderbladet kunne neppe selv i den tiden rekvirere våpen og ammunisjon fra Forsvaret uten via høyere makter. Den høyere makt var selvsagt forsvarsminister Jens Chr Hauge.

Av det foran siterte intervjuet med Krupp fremgår det nå interessant nok at det må ha vært en slik leir til på Krupps hjemmebane i Sør-Fron! - når var det? Hva med rapporten til Israel? E-tjenestemannen Krupp må vel ha levert kopi av den til sine norske arbeidsgivere? Hvor er den nå?

Ronald **Bye**[1850] antyder at Skui-gruppen sogar var selve kjernen i det som senere ble Mossad og fortsetter:

«Dersom dette viser seg å være riktig, dreier det seg ganske enkelt om en sensasjon. Det ville bety at personer i den aller innerste sirkelen av Ap-ledere i Norge har en viktig historisk 'aksje' i Mossad. Dette ville kaste nytt lys over det uvanlig tette forholdet mellom Israels og Norges sosialdemokratiske ledelse i så mange tiår. Fra norsk side har Haakon Lie og Jens Chr Hauge uten tvil vært nøkkelpersoner i dette samspillet»

Og i så fall er Israel Krupp, Haakon Lie og Jens Chr Hauge nærmest å regne blant grunnleggerene av Mossad. Da er det ikke så rart at Krupp selv i 1973 ga uttrykk for at han hadde bemerkelsesverdig nær kontakt med bl a Israels daværende statsminister, Golda Meir: «Golda og jeg snakker ofte sammen. Ofte ringer hun hver dag.»[1851].

Da kan man jo også spørre seg hvorfor det var så forbausende at noen israelere ville komme på besøk. Og at Krupp lurer på hvordan de (Zamir og Harari) fant ham. Vi får hjelpe til med analysen: Mossad v/ sjefen Zamir er direkte underlagt Statsministerens Kontor i Israel. Statsministeren het Golda Meir, Krupps ofte daglige telefonkontakt. Mike Harari var en av Golda Meirs nærmeste personlige venner og politiske fortrolige, som ofte spiste middag hjemme hos henne i denne perioden[1852]. Verre var det vel ikke.

[1848] Se f. eks. Karl Emil Hagelund: «Israel - elsket og hatet». Gyldendal 1983.

[1849] Viggo Johansen, Pål T Jørgensen og Finn Sjue: «Vi som styrer Norge». Aventura 1992. Side 222.

[1850] Ronald Bye og Finn Sjue: «Norges Hemmelige Hær». Tiden 1995. Side 124.

[1851] Ronald Bye og Finn Sjue: «Norges Hemmelige Hær». Tiden 1995. Side 126. Forfatternes kilde er E-mannen Frank Siljeholt, som var tilstede på et møte som stay behind-sjefen Sven Ollestad og han hadde med Krupp, samt en annen, anonym kilde.

[1852] Vegard Bye: «Forbuden fred», Cappelen 1990, s. 78.

Sikkert er det ihvertfall at han bygget opp og *var sjef for Mossad Norge*, samtidig som han en periode ihvertfall var sjef for en Stay Behind Rock-gruppe i Gudbrandsdalen[1853], talentspeider for Stay Behind og antakelig sjef for en Lindus[1854]-gruppe i Stay Behind. Det kan synes som om Krupp la hovedkontoret til Mossad/Norge på Gjøvik. Dette var det innledningsvis en rekke fornuftige årsaker til (se kap 5.4)!

Som sjef for Mossad Norge har han samarbeidet tett med *Tsafririm/Tel Aviv* der bl a Dan Ærbel[1855] var sjef på 80-tallet . Mossad Norge har som hovedoppgave å ivareta Israels interesser fra dag til dag og primært å unngå et nytt Holocaust på norsk jord i tilfelle av ny okkupasjon. Evakuering av norske jøder i en ny krigssituasjon har derfor vært en av hovedoppgavene, sammen med etablering av «frames» («rammer»), dvs jødiske selvforsvarsgrupper og etterretningsgrupper. Organisasjonen i Norge er satt opp i samarbeid mellom Tsafririm/Tel Aviv (bl a Dan Ærbel) og Krupp. Norske ungdommer med tjeneste i bl a UNIFIL i Sør-Libanon og kanskje med tilleggsutdannelse i en kibbutz eller en *Hets Va-keshet*-leir[1856] i tillegg er naturlige medlemmer i Krupps *Misgarot*-celler[1857]. (Vi har ikke så store problemer med dette, bortsett fra at vi finner dem i vår sak, og der har de ikke noe å gjøre.).

Krupps uttalelse om at han ikke hadde jobbet for Mossad er i beste fall basert på rene formaliteter, som at hans faste *arbeidsgiver i Norge* ikke har vært Mossad, og som at Mossad *som sådan* ikke var opprettet ennå da han drev Haganha-leirene som ihvertfall må ha vært finansiert bl a med israelske midler (men også med Ap-midler)..

Sikkert er det også at han som Stay Behind-leder også var en del av E-staben. Det var også Krupp som skaffet E-staben de nåværende lokaler i Platous gt.[1858]

Således hadde Krupp helt fra begynnelsen et meget nært forhold til Trond Johansen, godt illustrert av at han i 1984 fortalte CC at «Trond har sørget for at jeg er spart for alle ubehageligheter»[1859]. CC hadde da spurt om Krupp var avhørt fordi han var nevnt i CC's bok «Det hemmelige Norge»[1860], siden alle andre som var nevnt var avhørt - men det var ikke Krupp! CC konstaterte da at Trond var «en mann med makt også når det gjelder politiets etterforskning i kriminalsaker».

Utrolig nok hadde Krupp som talentspeider for Stay Behind også rekruttert skipsreder Hans Otto **Meyer**[1861] , som inngikk i en Blue Mix-gruppe (evakuering) i Stay Behind og som hadde som oppdrag å evakuere bl a Kongefamilien[1862] (antakelig fra en øy i Oslo der en ubåtkai var bygget). Det var kort vei fra Mossad til det norske Kongehuset! Skipsreder Meyer ble antakelig uttatt pga sin private omgang med bl a Kongens svigersønn.

Det er flere sentrale momenter ved Israel Krupps intervju som bryter med den offisielt godtatte fremstillingen om at Mossad fulgte etter den marokkansk-algirske kureren Kemal **Benamane** for å ta Ali Hassan **Salameh**, lederen for massakren av israelske idrettsmenn under München-OL 1972: Krupp *var aldri i tvil om at besøket hos ham en måneds tid tidligere hadde noe med Bouchiki-drapet å gjøre.* Men etter «den offisielle versjonen» hadde Mossad ingen anelse om at det kom til å finne sted en Mossad-aksjon i Norge, enn si på Lillehammer, på dette tidspunkt. De fulgte jo bare etter Benamane, fra hans bosted i Sveits! Hvis Krupp har rett, var Lillehammer blinket ut på Mossads aksjonskart og timeplan allerede en måned i forveien! Men de visste hvor Ahmed **Bouchiki** ville være!

Videre: Hvis de som var på besøk hos Krupp på Hundorp, et godt stykke kjøring *nord* for Lillehammer, var der i forbindelse med den planlagte aksjonen ca en måned senere, *måtte de selvsagt hatt kjennskap til planen.* Den kunnskapen kan man gå ut fra var i et meget begrenset antall hoder. Delegasjonen besto ifølge intervjuet av seks personer, minst to menn og minst en kvinne. Vi vet at de mest fremtredende personene som var på Lillehammer under aksjonen en måned senere var Mossad-sjefen Zwi **Zamir** og aksjonslederen Mike **Harari**. Sammen med Harari var angivelig også hans elskerinne Marie **Tamar**[1863]. Det er ikke noen dårlig hypotese å anta at disse også

1853 Ansvarlig for sabotasje etc mot fienden

1854 Ansvarlig for evakuering av regjeringsmedlemmer m fl

1855 Krupp unngår behendig - i likhet med Trond og Frigaard - overfor Gudbrandsdølen/Lillehammer Tilskuer å nevne at hans ihvertfall senere samarbeidspartner Dan Ærbel ble arrestert på Lillehammer, og at han ihvertfall senere må ha kjent ham igjen om han ikke kjente ham fra bildene i avisen etter arrestasjonen!

1856 Hets va Keshet = Pil og bue; organisasjon for sommerutdanning i etterretning og zionisme av primært jødiske ungdommer fra andre land

1857 Misgarot = rammer (eng. *frames*); jødiske forsvarsgrupper i andre land

1858 Samtale med CC i 1993

1859 Chr. Christensen: «Politisak». Atheneum 1984. Side 171.

1860 Chr Christensen: «Det hemmelige Norge». Athenæum 1983.

1861 Det var etter politiaksjon mot Meyer ifbm en hjemmebrenningssak at Stay Behind første gang ble avslørt for offentligheten i 1978, jfr bl a Ronald Bye og Finn Sjue: «Norges Hemmelige Hær». Tiden 1995. Side. 13. Om rekrutteringen, se s 129.

1862 Se bl a Bye/Sjue s. 23.

1863 Marie Tamar er antatt å være Hararis elskerinne og den andre eksekutøren, men etter det vi har fått opplyst ble den fysiske henrettelsen utført av to menn.

var deler av rekognoseringsteamet på seks som besøkte Israel Krupp i juni, kanskje også Sylvia **Rafael**, som sa i retten at hun ble varslet av sin leder to måneder før aksjonen om at hun skulle til Norge (se nedenfor).

Det vil i sin tur forklare hvorfor den aldrende Israel Krupp 15 år senere sier til en lokal journalist i en hyggelig kaffeslaberas at han «ikke kunne avvise dem» (hvorfor skulle han det, hvis de bare var hva de sa?). Det forklarer også hvorfor han var «urolig», «fikk kalde føtter» og siden tok seg sammen - «jeg kunne jo ikke være feig».

Hvis det bare var noen gode shalom-kamerater som skulle overlevere videotape fra familiens siste *bar mitzvah*[1864] som ville komme på besøk, ville han vel ikke føle seg «urolig» eller «feig». Men en melding om at Mossad-sjefen skulle komme sammen med lederen og den ene henrettersken fra Golda Meir's håndplukkede drapsteam, og implikasjonene av det for en lokal Mossad-sjef på et på det tidspunkt relativt søvnig og fredelig frontavsnitt, kunne vel vekke opp en god del sommerfugler i mageregionen - selv hos Krupp. Hva hadde foregått *før* dette besøket?

Av andre kilder[1865] fremgår det at Zwi Zamir var i Norge for å ha møter med norske tjenester «et par måneder» før operasjonen. Mest sannsynlig dreier det seg om samme besøk som besøket hos Krupp på Hundorp med litt unøyaktige tidsangivelser, men det kan selvsagt ha vært flere besøk eller ett mer langvarig Norges-opphold. Det er i alle fall opplagt at Zamir må ha kontaktet sine norske kolleger mens han var i Norge. Det er å anse som en dødelig fornærmelse mellom vennligsinnede tjenester ikke å orientere vertskapet når man reiser i deres land.

Nå forteller Krupp selvsagt ikke den fulle sannheten i lokalavisen. Selvsagt skulle han ikke ha svart på noen spørsmål i det hele tatt. Men journalisten har vel vært en hyggelig fyr med sedvanlig evne til å løsne folks tungebånd, og med lokal kunnskap om Krupps sikkert hemmelighetsfulle og sagnomsuste profil ledsaget av adskillige rykter om hans forhold til Mossad. På sine gamle dager har han vel tenkt at han fikk «gi litt» til den hyggelige journalisten, men så har han nok knappet igjen såsnart spørsmålene ble for presise. Det er også mulig at Krupp kom i en tvangssituasjon: Journalisten kan ha tatt seg en kikk i gjesteboken selv og satt datoen i sammenheng med Lillehammer-drapet. *Uten som del av en forklarende historie kunne det blitt helt andre oppslag av dette, som også ville nådd* rikspressen*!*

Slik kunne denne ubehagelige informasjon blitt liggende uoppdaget i gamle kompletter av Lillehammer Tilskuer/Gudbrandsdølen. Men, som vi har redegjort for i kap. 24.4 og 25.26.6, oppsto det i 1995 frykt for at Lund-kommisjonen eller vi eller andre skulle grave i hele Krupp-materien og oppdage at denne Stay Behind-mannen hadde vært innblandet i Lillehammer-saken på forhånd. Da ville det fort blitt trukket linjer videre til hans sjefer i Stay Behind og E-tjenesten, og kanskje til det hemmelige Spilhaug-apparatet. Derfor valgte man å spille ut Krupp selv samtidig som man demonstrerte at dette var noe han «drev med helt på egen hånd».

Dette skjedde i boken «Norges hemmelige hær»[1866] og TV-serien «Bak din rygg». Hans «oppsiktsvekkende bidrag» var at Krupp i samtale med ham selv og hans kollega Gunnar Bjålie (sjef Blue Mix i Stay Behind) i 1979, slik Siljeholt uttrykte det i Dagbladet senere[1867]:

> *«ga tilkjenne at han hadde vært med på noe 'forarbeid' i forbindelse med aksjonen 21. juli 1973»*

Overfor Aftenposten knyttet han senere denne uttalelsen fra Krupp til at[1868]

> *«noen av dem ifølge Krupp var hjemme hos ham før drapet, og jeg forsto ham slik at han hadde bistått dem».*

Med andre ord bare en nyanse sterkere enn Krupp selv allerede hadde fortalt til lokalavisen!

Ellers visste Siljeholt ingenting!

En annen Krupp-versjon skal ha kommet til Dagbladet fra en ikke navngitt etterretningsoffiser (ikke Siljeholt)[1869]:

[1864] Jødisk konfirmasjon
[1865] Se f. eks. David Tinnin (i samarbeid med Dag Christensen, Aftenposten): «Hit Team». Futura, London 1976. Paperbackutg s 149
[1866] Ronald Bye og Finn Sjue: «Norges Hemmelige Hær». Tiden 1995.
[1867] Gjengitt fra Dagbladet 4. januar 1995
[1868] Aftenposten 5. januar 1996
[1869] Dagbladet 5. januar 1996

«En av attentatmennene ble holdt skjult på Israel Krupps gård på Hundorp i Gudbrandsdalen i ett eller to døgn. Deretter ble han transportert hjem via Sverige, forklarer E-offiseren

Denne e-offiseren var en kort periode tilknyttet Stay Behind, og han hadde da Israel Krupp som sin overordnede sjef.

-Vi kjente hverandre godt men denne historien har jeg ikke fått høre av Krupp selv, men fra etterretningskolleger, fremholder han

Ifølge e-offiseren flyktet den ene attentatmannen fra Lillehammer på sykkel. Han skal ha syklet deler av strekningen opp til Israel Krupps gård.

Der ble han boende til transporten ut av landet ble ordnet».

Kan dette være et tilsvarende forsøk på å bagatellisere Krupps medvirkning ved evakueringen, hvis dette bare ble delvis avslørt? Eller hadde virkelig en av agentene forvillet seg vekk fra hovedgruppen og nødvendiggjort en egen evakuering? Eller var det slik at agentene ble gjemt bort på forskjellige steder i noen dager som ledd i den totale evakueringsplanen? *En eller annen bakgrunn har denne opplysningen - enten den er ekte eller plantet!*

Dette er jo nok en fin sak for Qvigstads nye jakt på «sannheten». Ikke minst bør vi få vite hvorfor denne i Dagbladet anonyme E-offiseren ikke har fortalt om norsk medvirkning tidligere. Det finner vel Qvigstad også ut?

25.19.3.1 Mer om Frank Siljeholt

Fra 1973 var Frank **Siljeholt** sjef for materiell- og transportseksjonen i Stay Behind[1870]. Han er en av de viktigste kildene i Bye/Sjues «Norges Hemmelige Hær», og lot seg altså intervjue høsten 1995[1871] bl a om Krupps uttalelser om at han hadde vært med på noe «forarbeid» i forbindelse med aksjonen 21. juli 1973 og senere til Aftenposten om at noen av dem (Mossad-agentene) var hjemme hos ham (Krupp) før drapet.

Det var før vi lot VG trykke vår informasjon om evakueringsøvelsene[1872]. Som sentralt ansatt fra 1973 i Stay Behinds stab og sjåfør visste han selvsagt om disse, og han må i det minste i ettertid ha gjort seg tanker om sammentreffet (slike øvelser holdes ikke hvert år). Hvorfor fortalte han ikke om dette i boken til Bye/Sjue - eller til TV-2? Fordi han var med på den selv - som utlånt fra Spilhaug-apparatet?

Spilhaug-apparatet var og er en del av Tronds Ap-apparat som samarbeider med Stay Behind, ref bl a den tidligere svenske general og forsvarssjef Stig Synnergren (se kap 24.3.2.4). Siljeholt var nestkommanderende i Spilhaug-apparatet samtidig som han fra 1973 var fast ansatt hos Sven **Ollestad** sentralt i Stay Behind. I det øyeblikk noen oppdaget Kjettingmannen eller evakueringsøvelsen (og vi tror Lund var på sporet av Kjettingmannen) ville han ha mye å skjule - i likhet med alle andre innblandede.

Siljeholt lar seg fremstå nærmest som en avhopper fra Stay behind/E-staben overfor dem som intervjuer ham, og E-tjenestens talerør Alf R **Jacobsen** kan derfor plassere ham inn i sin oppdiktede verden om en majoritet av bitre og hevnlyste E-folk som i 50 år har konspirert mot de helt uskyldige Vilhem **Evang** og Trond Johansen bare fordi de var flinke og Ap-folk[1873]. Vi tror nå helst at Siljeholt spiller den rolle han er blitt tildelt av sine oppdragsgivere i E-tjenesten:

En rolle som går ut på å late som om han vil avsløre, men i virkeligheten å forhåndslagre en så begrenset historie som mulig (ut fra hva som likevel er eller kan bli kjent) - og isolere eventuelle avsløringer til Krupp, som er død likevel og derfor mulig å ofre for «den gode saks skyld»! Samtidig skal han «representere» avslører-interessene, men med et så svakt grunnlag for dette at det blir lett for andre rollespillere å plukke ham fra hverandre. Slike som daværende Stay Behind-sjef Sven Ollestad, som hjelper talerøret Alf R Jacobsen med å konvertere Krupps forbindelse med Mossad og med Stay Behind i juli 1973 til at det ble holdt en Stay Behind-øvelse på Krupps gård i 1969 (se kap 25.19.2).

Men så sier Siljeholt plutselig noe annet i Aftenposten[1874]:

> *«En ting var Krupp krystallklar på i sin samtale med oss. Det var at de hadde tatt rett mann på Lillehammer.»*

1870 Pussig nok «nedgradert» til «sjåfør og altmuligmann» i Bye/Sjue. Husker ikke Siljeholt sin egen stilling?
1871 Bl a i Gerhard Hellskogs serie «Bak din rygg», TV 2, desember 1995.
1872 VG 4. januar 1996
1873 VG 13. januar 1996
1874 Aftenposten 5. januar 1996

Den opplysningen hadde han holdt tilbake - faktisk opplyst det motsatte - både i Bye/Sjue-boken, i TV-2-programmene «Bak din rygg» og intervjuet med Dagbladet - helt til Aftenposten 5. januar 1996.

Dette er ganske bemerkelsesverdig. I Bye/Sjue-boken inngår en omfattende beskrivelse av Siljeholts forhold til Krupp. Her beskrives bl a en lang «biltur» - dvs et klandestint møte mellom Ollestad, Siljeholt og Krupp «rundt og rundt i byens gater» etter at Siljeholt var blitt ansatt i Stay Behind. Her skal Krupp ha redegjort for høyt og lavt: Hans forhold til Golda Meir, israelske forhold, «Operasjon Guds Vrede» - hevnaksjonen som førte til Lillehammer osv., og så fortsettes det, fortsatt som en beskrivelse av Krupps redegjørelse for Siljeholt[1875]:

> *«21. juli 1973 var turen kommet til den mannen som Mossad trodde var Al Fatahs og Yassir Arafats sikkerhetssjef, Abu Hassan Salameh. Men skuddene på Lillehammer drepte istedet Ahmed Bouchiki.*
> *Hva Israel Krupp visste om Lillehammer-likvidasjonen er fortsatt et spørsmål uten sikkert svar. Sikkert er det derimot at skulle overhodet noen person i Norge ha visst om operasjonen på forhånd, måtte bonden på Hundorp være en av de ytterst få.»*

Da Bye/Sjue intervjuet Siljeholt høsten 1995 om Krupp, hadde altså Krupp fortsatt operert med «feil mann» på denne bilturen. Og hva Krupp ellers visste var «et spørsmål uten sikkert svar». Men i januar var Krupp - fortsatt ifølge Siljeholt - blitt «krystallklar» om at det var *riktig mann* som ble tatt på Lillehammer. Siljeholts virkelige hukommelse har neppe endret seg på et så vesentlig punkt. Men *hva han sier han husker* endrer seg dramatisk.

Hvorfor? Har noen innsett at «feil mann»-teorien vil rakne, og bestemt seg - i seneste laget - for å legge inn dette punktet i modelleringen av Krupp, slik at inntrykket av ham som «enslig ulv» med hemmelige kunnskaper selv for E-tjenesten skal forsterkes?

Dette tillegget *bekrefter i alle fall at Siljeholt ikke fortalte hele sannheten, og egentlig snakket usant til TV-2 og Bye/Sjue*. Endog på et helt sentralt punkt! Hadde Siljeholt vært en *genuin* «avhopper» fra E-tjenesten/Stay Behind ville jo nettopp denne opplysningen vært en bombe i boken eller TV-serien. Isteden kommer den bortgjemt i Aftenposten lenge etterpå, når *det* er blitt hensiktsmessig.

25.19.4 Forberedelser til Lillehammer-drapet

Tiden forut for Lillehammer-aksjonen var en meget aktiv periode for Golda Meirs håndplukkede hevngruppe under Mike Harari. Det hadde vært drapsaksjoner i flere europeiske byer (se kap. 5.7.2). Det var jo alment kjent, og det ville være forunderlig om ikke ihvertfall dissse operasjonene hadde vært tema mellom Krupp og hans besøkende Mossad-topper, selv om man skulle akseptere at et «need to know»-prinsipp medførte at han ikke ble forhåndsinformert om detaljene i Lillehammer-planene. Man må også huske på at det var bekreftet at norske og israelske tjenester hadde et samarbeid om terrorisme-bekjempelse, med hemmelige metoder (se kap 25.18.16). Dessuten måtte jo drapsteamet hatt noen til å rekognosere på Lillehammer både før og etter dette besøket. Hvem var bedre plassert til å organisere dette enn nettopp Mossad-sjefen i Norge, bosatt på Hundorp og Golda Meirs nære venn? Det at man hadde Israel Krupp på plass må sogar ha vært ett av kriteriene som medførte at valget falt på Bouchiki/Lillehammer til å begynne med!

Men etter drapet visste han uten tvil at det var en sammenheng. Hvordan visste han det?

Mest sannsynlig er det usant at han ikke fikk vite hva de besøkende ville, og at det først gikk et lys opp for ham etter drapet. Selv i god-humøret med lokalpressen (og særlig hvis det var en fremtvunget situasjon) har han hatt det klart for seg at han ikke måtte innrømme noen kunnskap eller medvirkning *før* drapet. Men han måtte late som om han *etterpå* som god borger hadde fortalt det han visste så snart som mulig. Dette var nødvendige tilpasninger av virkeligheten når han først hadde gitt seg inn på den eller blitt presset inn i den, f eks pga gjesteboken eller vedvarende lokale rykter om Mossad-besøket.

Nå må man huske at en operasjon som denne om mulig alltid benytter seg av lokale allierte, for forhåndsspaning, rekognosering, informasjonsinnhenting etc., for nødvendige transport- og sambandsoppdrag og ikke minst for å skaffe trygge midlertidige oppholdssteder og fluktruter *etter* aksjonen - en evakueringsplan. *Det var jo bl a nettopp dette man hadde Mossad Norge og tsafririm for!* Skal vi tro at Golda Meir, som daglig snakket med sin gode venn Krupp i telefonen, hadde instruert Zamir & Co å reise de ekstra milene fra Lillehammer til Hundorp for bare i full fart å si hallo og dra igjen? At det var dette som førte til at Krupp var redd for å vise seg «feig»? Poenget med møtet var selvsagt å koble sammen Golda's betrodde team og hennes like betrodde mann i

[1875] Ronald Bye og Finn Sjue: «Norges Hemmelige Hær». Tiden 1995. Side 127.

Norge, for å gi ham nødvendige informasjoner og instruksjoner om den kommende aksjonen uten bruk av telefoner med avlyttingsrisiko.

Naturligvis *kan det hende* at man ut fra «need to know» på dette tidspunkt nøyet seg med et møte for å sikre at alle kjente hverandre, og for at Zamir kunne fortelle at Krupp senere ville bli kontaktet/instruert om ditt og datt og at det var av den ytterste betydning at dette ble fulgt opp etc. I så fall var møtet å betrakte som en slags ouvertyre til de ulike senere meldinger/ordre som ville komme fra E-staben.

Men det ble i alle fall gjennomført en *evakueringsøvelse* i regi av Stay Behind - og Krupp selv! - i Lillehammer-området rundt drapsdagen. En slik øvelse er ikke noe man bare finner på en morgen man ser det er godt vær. Den skal planlegges omhyggelig på forhånd, og trenger også støtte fra andre forsvarsgrener, som f. eks. Luftforsvaret. Dessuten trengs bakkemannskap, sambandsfolk, transportmidler, folk til å monitore motparten etc., og det må skaffes dekkboliger og etableres fluktruter etc. Denne evakueringsøvelsen med tilhørende dekkøvelse var bestemt et halvt år i forveien av MI6 (se foran).

Var nå møtene i juni første gang Lillehammer dukket opp i Mossads planer? Selvsagt ikke. Vi kjenner tre møter i juni: Med «tjenestene», dvs helt sikkert med Trond Johansen, med Krupp og med ukjent person på «Birkebeineren» i Lillehammer. Møtene med Trond og Krupp hadde til hensikt å informere og instruere om konkrete planer. Møtet på «Birkebeineren» kan f. eks. ha vært med en annen agent som ble igjen i Lillehammer for å spane på Bouchiki, eller med en lokalkjent person med samme formål. I så fall måtte jo dette være en av Krupp's egne folk (alternativt noen fra POT eller E-staben eller flere av disse)! Eller - om det var en mer tilfeldig kontakt - måtte jo Krupp som norsk Mossad-sjef vært forespurt om han hadde tillit til personen.

Bare avtalen på «Birkebeineren» i seg selv viser jo at drapsplassen var utpekt på dette tidspunkt. Da var ikke Salameh i Lillehammer, men *Bouchiki* var det.

La oss nå peke på det forbausende faktum at det allerede i Sylvia Rafaels forklaring i retten *ligger informasjon som utelukker «feil mann»-teorien og bekrefter norsk medvirkning.* Hun behøver naturligvis ikke snakke sant, men sammenholdt med Krupps innrømmelser stemmer det bra[1876]:

> *«Sylvia Rafael opplyste i retten at hun var kontaktet av 'Mike' ... alt i mai om oppdraget i Norge.»*

Heradstveit legger til for egen regning:

> *« Med andre ord: To måneder før likvidasjonen på Lillehammer fant sted, arbeidet israelsk etterretning med aksjonen.... Det er all mulig grunn til å tro at en gruppe israelere har vært her i landet i god tid i forveien for å rekognosere etc. Mye tyder på at de må ha hatt hjelp av lokale krefter.»*

(Heradstveit underbygger i «De medskyldige» grundig hvorfor han tror på lokale krefter. Bl a har agentene hatt «en frapperende lokalkunnskap om Oslo og norske forhold». De kjører bil i Oslo med kunnskap om tidsforbruk og uten å kjøre feil, i motsetning til de fleste tilreisende som gir opp når de for sjette gang kommer inn i den samme enveisgaten! De kjenner til hvordan telefon, telegraf, stillingsannonsering etc fungerer. Alt går smertefritt - som om de alle hadde vært født i byen!)

Så får vi huske på at alle hemmelige tjenester praktiserer «need to know»-prinsippet. Hvorfor ble Sylvia Rafael, som var fast medlem av laget og sto til full disposisjon, kontaktet to måneder tidligere? Selvsagt fordi hun skulle være med på forarbeidet, ikke usannsynlig nettopp rekognoseringsturen til Norge med besøk hos norske hemmelige sjefer, hos Krupp og på Birkebeineren! I alle fall bekrefter Sylvias uttalelse at Bouchiki var *utpekt minst to måneder før han ble drept!*

Hvem hadde varslet Mossad om Bouchiki? Og hvorfor?

Bouchiki hadde opprinnelig forsøkt å få oppholds- og arbeidstillatelse på grunnlag av sitt virkelige *algirske* pass, som han hadde oppholdt seg i Norge en tid på, men fikk dette avslått av formelle grunner (kan ikke søke fra norsk oppholdssted). Bouchiki dro da til Frankrike der han fikk utstedt et nytt, marokkansk pass av en marokkansk diplomatisk delegasjon (han hadde marokkansk mor), og søkte nå etter korrekte norske regler. Han hadde noen år et ganske omflakkende liv med flere utenlandsopphold før han slo seg til ro på Lillehammer.

Tjenester i alle land jaktet i denne perioden hektisk på gamle og potensielle nye terrorister. Bare det at han klarte å skaffe seg et pass fra et annet land og dermed omgått norske innvandringsbestemmelser kan ha bragt ham

[1876] Per Øyvind Heradstveit: «De medskyldige». Aschehoug 1974. Side 154.

på en slags observasjonsliste. Israel har på sin side selvsagt sendt ut stadige etterlysninger etter personer med mer eller mindre presise kjennetegn, og hver gang har tjenestenes datamaskiner spyttet ut en bunke arabiske navn og ansikter som svarte til utvalgskriteriene. Og plutselig kan det ha oppstått en match i noen maskiner i Tel Aviv, innstilt på en annen type utvalgskriterier.

Algerie var i denne perioden palestinernes absolutt viktigste finansieringskilde og støttespiller i forhold til flykapringer og andre terroraskjoner. Ved siden av å hevne München-massakren, er det klart at Mossad også hadde et ønske om å få sendt et signal til algirske myndigheter, tjenester og agenter om at denne virksomheten kunne bli dyr i fremtiden. Best ville det være å finne en middels betydningsfull operativ person som kunne likvideres med best mulige signalvirkninger. Dvs.: Betydningsfull nok til at det ville være helt klart at personen ble henrettet som aksjonist, men helst ikke mer, fordi man skulle spre angst og aksjonsvegring blant flest mulig av operatørene.

Et drap på en person som befant seg i Norge ville gi en fordel av mange grunner. Skremmeeffekten ville bli maksimal: Vi finner dere alle steder, selv på småsteder like under Nordpolen. Dessuten: Norge ble regnet som svært vennligsinnet område. Her ville man få støtte og dekke fra lokale kolleger og fra den sterke lokale Mossad-organisasjonen. En viss grad av underforstått medvirkning etc hadde Mossad fått i flere europeiske land allerede[1877]:

> *«Under operasjonene i Roma og Paris hadde Zamir og Mike hatt i det minste underforstått samarbeid med de spesielle avdelingene under de franske og italienske etterretningstjenestene»*

Men disse vennene hadde man allerede trukket mye på, og ville nok måtte gjøre det igjen. Norge var et land der de store terroristene sjelden oppholdt seg, og det var derfor naturlig å trekke på den norske kontoen for en operasjon der man hadde en viss fleksibilitet med valg av offer.

Det er således heller ikke umulig at Mossad har bedt sine venner i Norge direkte om å få en oversikt over personer med algirsk tilknytning i Norge, og blant disse funnet den som best passet i rollen eller kunne konstrueres inn i rollen.

La oss summere opp hva som finnes av indikasjoner på at Bouchiki virkelig hadde eller hadde hatt en viss tilknytning til arabiske terroristmiljøer - eller var velegnet som råstoff til å kunne bli bygget opp til dette:

- *Han ble begravet i Marokko med fulle militære æresbevisninger*[1878]
- *En marokkansk fagforeningsavis skrøt av ham som «en lysende forkjemper for den arabiske sak i utlandet, og det førte til at imperialistiske terrorister likviderte ham»*[1879].
- *Vi har hørt det hevdet at det finnes et bilde med Salameh og Bouchiki ved samme kafébord, angivelig i Beirut eller Kairo*[1880]
- *Enkelte palestinske aktivister har også hevdet at han var informasjonsmann for dem og utga publikasjoner for dem i Norge*[1881].
- *Han hadde vært aktiv i den algirske partisanbevegelsen under Algerie-krigen*[1882]
- *Han var trenet bl a i karate*[1883]
- *Han hadde flere utenlandsopphold mens han var i Norge*[1884]

1877 Tinnin, s. 148
1878 Tinnin, s. 173
1879 Tinnin, s. 173
1880 Dessverre ikke verifiserbart - så vidt vi vet
1881 Tinnin, s. 173
1882 Tinnin, s. 155
1883 Tinnin, s. 156
1884 Tinnin, s. 157 ff

Dette er hva vi *idag* kan skrape sammen av indisier på at Bouchiki hadde en fortid eller nåtid som palestina-aktivist e. l. (*Heradstveit* hadde ikke mulighet for det i «Hemmelige tjenester», så tidlig som den kom ut. Men han er rask til avskrive alle slike forbindelser selv om han vet at grunnlaget er tynt. Hvorfor det? Vet han om 'feil mann'-teorien allerede?)

Men det er i en situasjon etter at *Mossad fikk flere agenter arrestert på Lillehammer*. Hadde det ikke skjedd, er det ikke usannsynlig at vi ville fått vite mye mer om Bouchiki i en slik rolle - ekte eller oppkonstruert, slik at den arabiske verden fikk de akkurat det drapsoffer som Mossad ville den skulle se. Men arrestasjonene må ha utløst en nødplan basert på dekkhistorien «feil mann»: For å mildne inntrykket i Norge måtte man late som om man *mente godt*, nemlig å ta av dage den verste terroristen man kunne tenke seg. Og da var det ikke lenger i Mossads interesse å bringe frem evt ytterligere data om Bouchiki som mulig relevant offer, fordi det ville svekke Salameh-versjonen.

Når så Bouchiki var utvalgt - uansett hvordan - var det naturlig å be de norske tjenestene om å følge med ham en tid for å skaffe bakgrunnsmateriale til planleggingen av aksjonen. Det kan ha vært en slik lokal agent den israelske delegasjonen hadde møte med på «Birkebeineren» ca en måned før drapet. (NB! Selv E-staben kunne *legalt* drive etterretning mot Bouchiki på norsk jord siden han var utenlandsk statsborger!)

25.19.5 Infrastruktur-medvirkning uken før drapet

Vi minner kort om de *øvrige* momenter som er kommet frem som tyder på norsk medvirkning senest uken før drapet for å bygge opp infrastruktur omkring agentene:

- *Dan* ***Ærbel*** *bodde i Otto Ruges vei i leiligheten til generalmajor Leif* ***Lundesgaard****, som hevdet at han hadde gitt et eiendomsmeglerfirma i Oslo i oppdrag å leie ut leiligheten mens han selv tjenestegjorde som sjef for Brigaden i Nord-Norge, og at han skulle ha fått leiekontrakten sendt dit til undertegning. Megleren hevdet i avhør at leiligheten var lyst ledig, men det fantes ikke spor av annonser i pressen. Den foregående leieboeren måtte flytte ut i all hast, flere dager før planlagt. Ifølge Ukeslutt* ***hadde leiekontrakten som politiet fikk tak i to underskrifter****, og må i så fall ha vært undertegnet* ***i Oslo av begge parter før drapet****, i strid med uttaelser fra Lundesgaard, som imidlertid* ***aldri ble avhørt.***[1885]

- *Mossad-sjefen Zwi Zamir bodde i kaptein Jan Kirkhorns*[1886] *leilighet i Tidemands gt.24A i Oslo*[1887]*. Denne ble oppdaget ved at telefonnummeret til leiligheten ble funnet i en av agentenes notisbøker. Televerket holdt tilbake telefonnummeret i flere dager. Men en time etter at man fikk svar ringte kapteinen selv til Kripos og forklarte at hans kone hadde svart på en avisannonse i Aftenposten 18. eller 19. juli der en ung diplomat søkte bolig.*

Det er i utgangspunktet vanskelig å tro at det var tilfeldig at de to privatleilighetene som ble oppdaget benyttet av agentene viste seg å tilhøre norske offiserer. Når ihvertfall den ene forklaringen er full av huller mener vi det er mer enn nok som utgangspunkt for å etterforske de to offiserene.

- *Historien om folkevognen som den daværende student Karstein Kristensen observerte natt til lørdag (drapsdagen) på parkeringsplassen på Sogn studentby da den israelske gruppen lastet over sambandsutstyr til en annen bil impliserer en eller to andre personer, trolig norske. Den ene dukket opp etter at agentene var reist fordi han skulle ha levert mer utstyr til gruppen, og ble borte etter et kort opphold i Kristensens leilighet. Den andre er eieren av folkevognen, som syv måneder etter hevdet at bilen var stjålet noen måneder før drapet og tyveriet anmeldt, til tross for at politiet opplyste at man ikke hadde bilen meldt som stjålet da Kristensen ringte samme natt. Dette ble siden kalt en «inkurie» fra politiets side. De to personene kan være den samme - eller ikke. Kristensen kunne ihvertfall den gangen ha gitt signalement på den ene, mens bileieren selvsagt er kjent av politiet*[1888].

[1885] Ukeslutt
[1886] Navnet kom ikke frem før ifbm avsløringen av telefonnumrene i januar 1996, se kap 25.19.8
[1887] Ukeslutt
[1888] Ukeslutt

25.19.5.1 Svensk medvirkning?

Gustav **Pistauer**, Dan **Ærbel** og Jean Luc **Sevenier** fra attentat-gruppen var i Stockholm fra 9. juli før de kom til Oslo 16. juli[1889]. Der hadde de møter med den hemmelige svenske etterretningsorganisasjonen «IB» [1890], som bl a rådet over et komplett medlemsregister fra den svenske Palestina-komiéen, oppnådd ved å infiltrere organisasjonen[1891], på samme måte som det i Norge, ikke minst av «Kjettingmannen» (se kap. 24.5), har vært infiltrasjon i Palestinakomiéen, AKP (M-L) m. v. Vi tror en ny granskning også bør se etter om det kan ha vært noen kontakt mellom Harari-teamet og «IB»-lignende virksomheter i Norge - herunder Helge O. **Spilhaug** som hadde hatt et meget godt forhold til kapt Gunnar **Bjålie** og oblt Sven **Ollestad** i Stay Behind, og dessuten hadde Spilhaug-folk på kurs under ledelse av Mossad! (Det kunne ikke skje uten etter medvirkning av Trond Johansen, som var felles liason til Mossad for Stay Behind og Spilhaug-apparatet som i virkeligheten begge var avdelinger i E-staben underlagt Trond og engasjert på full tid med innenlandsk etterretningsvirksomhet rettet mot norske borgere.)

I 1973 var sosialdemokraten Sten **Andersson** partisekretær og sjef for det svenske «SAPO» («Sosialdemokraternas Polis», se kap 25.27.2.1) - den svenske «fjerde tjeneste» som også omfattet IB, som han dermed også var sjef for! «Sossarna»/SAPO/IB og Ap/Trond Johansen/Stay Behind hadde meget nære kontakter alle veier, og svenskene hadde også gode forbindelser med Mossad, om enn ikke så gode som i Norge.

Andersson var imidlertid svært Israel-vennlig. Han sendte bl a sin sønn på kibbutz-opphold i Israel[1892].

Når vi nå vet at Bouchiki var «rett mann», kan man spørre hva Mossad-folkene gjorde 7 dager i Sverige før de dro til Norge og hvorfor de hadde møter med IB.

Da gruppen ankom Stockholm tok den inn på Grand, men Pistauer sendte straks Ærbel ut etter aviser[1893]:

> *«(Ærbel) - Jeg skulle studere annonsene over ledige leiligheter og leie to. Dette gjorde jeg. En sto i mitt eget navn, den andre i Pistauers. Vi betalte for seks måneder.*
> *- Hvorfor leide dere hus for seks måneder? De skulle jo bare være i Skandinavia et par-tre dager?*
> *(Ærbel) - Dette fikk jeg heller ingen forklaring på...... jeg betalte for hele perioen. Leilighetene var meget dyre.»*

En annen kilde gir denne beskrivelsen av oppdraget[1894]:

> *«(Ærbel) skulle leie en stor, fredelig leilighet der folk kunne komme og gå uten å vekke unødig oppmerksomhet. Han skulle få 15 nøkler laget for hoveddøren. Selv om Ærbel ikke forsto betydningen av dette tallet, var leiligheten ment som et 'safe-house' for drapsteamet, og hver av lagets 15 medlemmer skulle ha en nøkkel hver. Ærbel fant hva han mente var en passende leilighet i en Stockholms-forstad.»*

Her har vi tre ulike opplysninger fra tre ulike åpne kilder som såvidt vi vet ingen har sammenstilt før: Laget hadde møter med IB; bodde på hotell men leiet likevel leiligheter for 6 måneder; det skulle lages 15 nøkler. Legg da til det som er helt nytt nå, nemlig Stay Behinds forhåndsplanlagte evakueringsøvelser, samt det velkjente forhold fra krigens dager at fluktveien fra Norge går til Sverige, og at de innblandede norske, svenske og israelske tjenestene står hverandre meget nært, så er det kort vei til konklusjonen.

Vi minner om at det norske og svenske Stay behind har hatt faste planer om samarbeide mellom de to Blue Mix-enhetene om gjensidig evakuering, ihvertfall siden tidlig i 50-årene (se kap 24.3.3.1).

Evakueringsplanen endte selvsagt i Stockholm. Hensikten med møtene med IB - en del av SAPO - var bl a å klarlegge *de siste detaljene for flukten til Sverige*, kanskje også IB-bistand til agentene på veien *til* Lillehammer (Med bil fra Sverige? Var det den veien våpnene kom inn - hvis de ikke kom fra ambassaden?) *Da må også noen fra Norge har vært i Stockholm i disse dagene, og da er også den svenske stat skyldig i medvirkning til drap i*

[1889] Mange kilder, bl a Per Øyvind Heradstveit: «De medskyldige». Aschehoug 1974, s 91 f., referert fra rettssaken.
[1890] Halvor Elvik og Mentz Tor Amundsen: «Da Mossad kom til Norge». Gyldendal 1974. Side 20 ff
[1891] Samme
[1892] Geir Salvesen: «Thorvalds verden». Chr Schibsteds forlag 1994. Side 336.
[1893] Heradstveit, s. 91, referert fra rettssaken.
[1894] David Tinnin (med Dag Christensen, Aftenposten som samarbeidspartner): «Hit Team». Futura London 1976. Side 83 i paperback-utgaven.

Norge! (Var endog noen fra Sverige tilstede i Norge under øvelsene? Var det planlagt ny aksjon i Stockholm etterpå?).

La oss dessuten legge til at det *ble funnet et stort antall svenske telefonnummer og adresser i agentenes dekkbolig i Otto Ruges vei*[1895], der Gehmer og Rafael ble arrestert. Kan dette ha vært kontakter som skulle hjelpe til med den planlagte flukten gjennom Sverige?

25.19.6 Aksjonsdagen

Vi skal ikke gjenta alle de kjente historiske begivenhetene som ledet opp til drapet 21. juli, men holde oss til momenter av interesse for denne drøftingen og hvor vi tror virkeligheten avviker fra det man hittil har antatt.

Et sentralt punkt er agenten Kemal Benamanes rolle. De tiltalte forklarte at Benamane var en Svart September-kurer som de skulle følge fra Genève for å lokalisere Salameh. Noen få Mossad-sjefer visste at Benamane var snudd og i realiteten arbeidet for Mossad. Benamane selv fastholdt alltid at han ikke var innblandet i noe som helst, og at han bare var på vanlig heisa-tur til Norge for å sjekke jenter og ha det gøy. Det som er helt sikkert, er at han etterlot seg særdeles brede spor fra han kom til Norge, reiste til Lillehammer og dro hjem igjen - forøvrig om formiddagen den lørdagen Bouchiki ble henrettet. Da hadde han i mellomtiden oppsøkt Bouchikis arbeidsplass som badevakt og vært mye sammen med Bouchiki i flere dager. Tilbake i Geneve der han jobbet som fabrikkarbeider (evt også for algirsk etterretning) leste han i avisen dagen etter om mordet på sin «gode venn», og meldte straks fra om dette til det algirske konsulatet (som han også omtalte med etterretningsuttrykket som «sentralen») med melding om at han *kunne vente å bli avhørt om saken* av sveitsisk politi. Det fant også sted, sammen med norsk politi (Leif A. Lier). En fantastisk observant algirsk fabrikkarbeider nettopp hjemvendt fra heisatur i Norge der han etter anbefaling fra et reisebyrå hadde endt på Lillehammer!

Når vi nå har konstatert at dette hele tiden var en Bouchiki-sak og at det aldri var behov for å følge etter noen fra Gèneve til Lillehammer, kan vi vel konstatere at Benamane var akkurat det han sa og intet mer? Det er forenlig med mange brikker, men ikke med alle. Ett problem er at han reiste fra Lillehammer tidligere samme dag som mordet fant sted (i seg selv påfallende, men ikke avgjørende). Hvis han ikke var noe annet enn en tilfeldig turist, ville Mossad ikke hatt noe bruk for ham før aksjonen. Hvorfor hadde man da så mange kunnskaper om ham som kunne brukes som ledd i dekkhistorien om «feil mann»? Vi mener han var del av Mossad-teamet hele tiden, med en meget spesiell funksjon. Faktisk tror vi Benamane *er en meget viktig person, og langt viktigere enn Bouchiki.*

Det er svært påfallende hvor brede spor Benamane etterlot seg i Oslo og fra Oslo til Lillehammer. Sporene er alt for sterke for en hemmelig agent, men også for sterke for en mann som har en nygift hustru ventende på seg hjemme. Det er også påfallende hvor enormt han anstrengte seg for at hele Lillehammer skulle se ham sammen med Bouchiki[1896]. Det klarte seg jo med to minutter å konstatere at Bouchiki ikke var Salameh. Vi vet jo hvorfor han ikke brukte tiden på å lete etter Salameh (dessuten er det ikke usannsynlig at hans oppdragsgivere i Mossad visste at Salameh var i Bergen og beskyttet av CIA!), men hvorfor på å skravle så mye med mannen som «allerede var død»?

Legg merke til hvor skreddersydd Benamane var for Bouchiki! Bouchiki var født i Algerie, men hadde marokkansk mor og benyttet nå marokkansk pass[1897]. Benamane var født i Marokko, men var nå algirsk statsborger[1898]. Benamane var 27 år gammel, Bouchiki 29. Begge var nygifte skjørtejegere. Begge snakket fransk og arabisk. Begge var lavtlønnede fremmedarbeidere i hvert sitt av de også ganske like landene Norge og Sveits. (Dette er alt for likt til å være tilfeldig. Benamanes hovedoppgave må nettopp ha vært å knytte meget nær kontakt til Bouchiki. Det er nok et bevis på at aksjonen var rettet mot Bouchiki hele tiden.)

Det er to grunner for at Benamane brukte mesteparten av sin tid på Lillehammer på å snakke med Bouchiki: For det første ville Mossad ha mest mulig supplerende informasjon om mannen slik at man senere kunne bygge opp det best mulige bilde av ham som PLO-agent. For det annet skulle *Benamanes* egen profil bygges opp. Like viktig som å plante brede spor fra Oslo til Lillehammer, var det at *ingen måtte være i tvil om tette kontakten mellom de to og at det var samme mann som var kommet fra Oslo.*

Bouchikis svigerfar forklarte at Bouchiki etter møtet med Benamane[1899]

> *«var svært opprømt, som om han hadde oppdaget eller blitt fortalt noe hemmelig.»*

1895 Arbeiderbladet 5. januar 1996

1896 Se om ønskelig Tinnins detaljerte fremstilling av alle de personene Benamane kontaktet i Oslo (andre arabere, nattklubbvenner, byens lette garde, reisebyråer etc) og alle de restauant- og kafémøtene han hadde med Bouchiki på Lillehammer.

1897 Tinnin, s. 157

1898 Tinnin, s. 169

1899 Tinnin, s. 164

Han hadde møtt en mann fra den store verden av arabiske agenter; en marokkansk landsmann og åndsfrende og på alle måter likesinnet som kunne fortelle nytt fra en verden der han selv kanskje hadde vært med i liten skala selv en gang.

Hovedpoenget er *selve koblingen av de to*. Selv en nyinnrullert politiskoleelev måtte være i stand til å følge Benamane fra Oslo til restaurantbordene på Lillehammer sammen med Bouchiki. Hensikten var jo nettopp å signalisere til all verden at selv den minste terrorist som ble kontaktet av en kurer fra en av de arabiske terroristbevegelsene kunne bli skutt og drept dagen etter, og særlig at Mossad hadde penetrert det algirske nettet og var i hælene på algirske kurerer og deres kontakter! Dermed kunne man lamme kurérvirksomheten og redusere omfanget av fremtidige aksjoner.

Benamanes jobb var enkel: Han skulle spille seg selv, feste mest mulig, treffe flest mulig, og komme seg til Lillehammer i tide til å vinne Bouchikis tillit og vennskap før skuddene ville falle, og utnytte dette til å bli sett mest mulig sammen med ham.

Vi må hele tiden huske på at alt frem til arrestasjonene må vurderes i lys av *at Mossad ventet å gjennomføre en vellykket aksjon uten å bli tatt.* Det som skjedde, var først og fremst ledd i en plan *som vi aldri fikk se omsatt til handling etter 21. juli.* Det er ut fra dette man må vurdere et annet viktig forhold, som hittil har vært gitt alt for liten oppmerksomhet:

Torsdag 19. juli - to dager før drapet - gikk det flykapringsalarm på Fornebo[1900]. Det var kommet tips fra Mossad via den israelske ambassadøren i Norge om at et Air France-fly skulle kapres. Dette fremgår av et fortrolig POT-notat av 18. juli 1973[1901], der det heter at ambassadøren fortalte at «Svart September hadde fattet prinsippvedtak om en aksjon mot israelsk eiendom i Skandinavia». Ambassadøren ba norske myndigheter være spesielt «oppmerksom på potensielle terrorister som hadde kommet til Norge i løpet av seks-syv dager før 18. juli 1973.»

Det ble slått full alarm. Det viste seg at det var booket billetter til tre personer med arabiske navn på flighten, men disse dukket ikke opp, og intet skjedde.

En foreløpig advarsel skal ifølge andre kilder ha kommet allerede «flere måneder i forveien»[1902]

Meldingen fra Israel medførte selvsagt omfattende samarbeid mellom ikke minst norske og israelske tjenester. (*Heradstveit* nevner ikke denne saken i «Hemmelige tjenester»).

Samme tema omtales i et nylig nedgradert UD-dokument. Her fremgår[1903]:

> *«Den israelske ambassaden varslet UD en uke før Lillehammer-drapet om at medlemmer av terroristgruppen Svart September forberedte aksjoner i Skandinavia...*
>
> *Da nyheten om de politiske overtonene i Bouchiki-drapet ble kjent for Korvald-regjeringen, trodde statsrådene at det var terroristgruppen Svart September som sto bak....*
>
> *På ettermiddagen (mandagen etter drapet) ringte imidlertid overvåkingssjef Gunnar Haarstad til UD ...... det var nå framkommet at det var snakk om en aksjon fra israelsk side mot Svart September.»*

Vi regner med at den første uspesifiserte advarselen og den senere konkretiserte kapringstrusselen var produsert av Mossad som avledningsmanøvrer fra og deretter bidrag til forklaring på en perfekt gjennomført operasjon på Lillehammer, dvs dersom ingen var blitt arrestert - som de hadde all grunn til å regne med. De oppnådde da flere hensikter.

En hensikt var å skape et troverdig dekke for det intensiverte samarbeidet mellom norske tjenester og Mossad som faktisk fant sted. Etter den første, generelle advarselen ba således den israelske ambassaden norske myndigheter om ekstra beskyttelse, hvilket skal ha medført et nært samarbeide mellom POT, E-staben og Mossad om å unngå terroraksjoer. Tilsvarende skulle historiene dekke over mulig tilstedeværelse av israelere i Norge og på Lillehammer dersom noen tross alt skulle komme til å registrere disse, ved at et arabisk lik ble funnet på Lillehammer to dager etter en kansellert flykapring.

En annen hensikt var å rette ordinære, uinformerte politimyndigheters alarmberedskap mot en gruppe arabere, slik at israelere på vei ut av landet vekket mindre interesse. En tredje var selvsagt å servere den uskyldige

---

1900 Tinnin, s. 144
1901 Aftenposten 7. februar 1996
1902 Dagbladet 27. januar 1996.
1903 Arbeiderbladet, 12. januar 1996.

Korvald-regjeringen en solid avledningshistorie på forhånd. En fjerde var å legitimere ankomsten til Norge for et par av agentene, idet det også er opplyst at et Mossad-team på vei til Norge ble anmeldt to dager før, angivelig for å samarbeide om å fange terroristene[1904].

Legg merke til at POT-notatet er skrevet *tre dager før Bouchiki ble drept*, og at Mossad nå hevdet at det var fattet «prinsippvedtak» om en aksjon i Skandinavia. Det tyder på at aksjonering i Skandinavia tidligere var mot Svart Septembers prinsipper, og det foreligger en annen kilde på at det var sant - og forble sant, hele tiden. Det fant aldri sted noen arabisk terror-aksjon i Skandinavia. Faktisk viser det seg at det forelå enighet mellom alle palestinske organisasjoner, inklusive Svart September, om at man skulle ligge unna Skandinavia, fordi disse landene var såpass positive til palestinernes sak (trodde de) at aksjoner der ville skade dem selv[1905]. Mossad må selvsagt ha kjent til denne enigheten, og dermed også norske myndigheter. Derfor ble det nå meldt om et «prinsippvedtak».

Hvor sannsynlig er det at den arabiske verden endret sine prinsipper akkurat noen dager før Mossad gjennomførte sin lenge planlagte Lillehammer-aksjon? Tilfeldigheten er idag for påfallende. Men det var jo ikke meningen at det skulle bli slik. Etterpå skulle det ikke ha vært noen Mossad-aksjon, men en feilslått arabisk aksjon. Det hadde passet meget bedre.

Legg også merke til at det advares mot mulige terrorister som hadde kommet til Norge i løpet av seks-syv dager før 18. juli. *Benamane ankom Oslo 14. juli - midt i denne perioden.* Dette viser på nytt hvor maktpåliggende det var for Mossad at Benamane skulle bli knyttet til den påståtte flykapringen og til Bouchiki. I tillegg til de brede spor forbi Mjøsa fikk norsk politi en spesiell oppfordring. Intet ble overlatt til tilfeldighetene. Og det var jo helt ufarlig for Benamane, for han skulle ut av landet før det var skjedd noe som helst å etterforske i alle fall.

Nå var selvsagt hensikten med denne advarselen også *at den skulle produseres etter drapet* som eksempel på verdien av samarbeidet med Mossad og altså for å knytte opp Benamane skikkelig. *Men slik gikk det ikke.* Advarselen ble hemmeligstemplet i 22 år. Man hva avslører den nå, når politiinspektør Per Gammelgård i POT samtidig sier at POT «ikke har dokumenter om Benamanes rolle i saken ut over det som fremgår av straffesaksdokumentene», dvs de arrestertes dekkhistorie innsmuglet i fengselet flere dager etter at Benamane var reist fra landet?

Den avslører at POT må ha vært innforstått med at hele advarselen var en bløff, og hva bløffen hadde til hensikt! Hvis POT bare visste det man hevder, *ville man selvsagt iverksatt massiv kontroll av utlendinger som ankom mellom 11. og 18. juli.* Benamane kom 14. juli, og reiste 21. juli - etter at kapreraksjonen var «avblåst», men det var vel like maktpåliggende å ta terroristene? Den kansellerte flykapringen kunne jo være en avledningsaksjon (for et godtroende POT!) og en virkelig terroraksjon kunne jo komme hvor som helst, når som helst. Og med så brede spor som Benamane etterlot seg, fra passkontrollen på Fornebo via Oslo i flere dager, Lillehammer og pånytt i utgående passkontroll, er det opplagt at han ville blitt funnet hvis POT hadde villet. Det ville vært gjort søk i hotellers gjesteprotokoller, foretatt avhør etc. Og da ville det eksistert dokumenter om ham. Hva finnes forøvrig i POTs arkiver om hva man *i det hele tatt gjorde* på bakgrunn av advarselsen? Hvis man ikke var «innside-informert» burde det finnes en svær file på jakten etter de potensielle flykaprerne/terroristene. Kan den fremvises? Hvis ikke, er det mange som har noe å forklare!

Alt dette viser også at kaprerhistorien i virkeligheten var en viktig del av *selve aksjonsgrunnlaget.* Kapringen ville jo ikke finne sted, men Bouchiki ville etter planen bli liggende igjen død etter noen dagers intense samtaler med en annen araber. Den andre araberen hadde nettopp ankommet fra Oslo. Uken etter kunne man så offentliggjøre desinformasjon om at drapet hadde sammenheng med intern strid i kaprergruppen. Kanskje Bouchiki skulle vært lokal medhjelper, men fått kalde føtter slik at alt gikk i vasken og de andre i gruppen drepte ham. Da ville alle trekke et lettelses sukk over at en mulig lokalt bosatt kaprer var død, etterforskningen av drapet kunne henlegges stille og alle ville være fornøyd. Unntatt algirerne som ville studere på hva Bouchiki drev med, hvem han jobbet for etc., og kjenne igjen Mossads spesielle drapsritual som selvsagt ville bli undertrykt i Norge. I *den verdenen* ville skremmeeffekten være like god om man trodde på kaprermeldingen eller ikke[1906].

[1904] Per Øyvind Heradstveit: «Hemmelige tjenester». Aschehoug 1973, der dette nevnes som en pressehistorie som han tar avstand fra.

[1905] Dagbladet 27. januar 1996

[1906] Det finnes to andre teorier vedrørende dette kapringsforsøket. Den ene er presentert i Halvor Elvik og Mentz Tor Amundsen: «Da Mossad kom til Norge». (Gyldendal 1974. S. 62 ff.) Denne tar utgangspunkt i at det dagen etter faktisk *ble* kapret et japansk (JAL) fly etter avgang fra Amsterdam. Det uvanlige var at kaprerne ikke stilte noen krav, men tvang flyet ned i Dubai der de kan ha ventet på en melding. Siden - antatt fordi meldingen ikke kom - fløy de videre til Libya der gislene ble satt fri og flyet sprengt. Teorien var at Air France-saken hadde sammenheng med denne. Air France-flyet skulle i så fall ikke kapres, men gruppen skulle komme seg inn i et El Al-fly som transitpassasjerer og kapre dette. De japanske gislene skulle i så fall holdes som en ekstra

Og i *vår verden*, i Skandinavia, ville det se ut som om noen arabere hadde planlagt en terroraksjon i Norge, men mislyktes og endt opp med en krangel der en ble drept. Det ville ødelegge for palestinernes sak i den norske og svenske opinionen - og særlig alvorlig fordi det tilsynelatende beviste *et nytt prinsipp* om å aksjonere i Skandinavia!

Det er da meget interessant å merke seg hvordan Oskar Mendelsohn i boken «Jødenes historie i Norge gjennom 300 år» beskriver bakgrunnen for aksjonen - i 1986![1907]:

> *«En marokkaner bosatt på Lillehammer ble skutt ned på åpen gate av en gruppe israelere som var kommet til landet for å uskadeliggjøre en person som ble antatt å være et fremtredende medlem av 'Svart September', i den hensikt å forhindre en planlagt terrordåd rettet mot Israel i et av de skandinaviske land.»*

Mendelsohn omtaler Lillehammer-saken over flere sider, men konsekvent uten å nevne Salameh eller at det ble drept «feil mann». Den planlagte «terrordåd» er selvsagt den av Mossad varslede - men oppdiktede - flykapringen.

Hva er årsaken til dette? Mendelsohns historie av 1986 er praktisk talt identisk til den som ble presentert av noen av de arresterte før dekkhistorien med Salameh som tiltenkt offer, Bouchiki som «feil mann» og Benamane som «hare» ble smuglet inn til dem. Det er denne historien som skulle ha vært markedsført etterpå hvis aksjonen hadde gått som planlagt. Bouchiki ville blitt forstørret opp til «fremtredende medlem» (passer ikke på Salameh som av Mossad var utpekt som toppmannen) som hadde ligget i beredskap i Norge i mange år og nå tatt ut til bruk i en flykapringsaksjon.

Hvorfor er det denne versjonen Mendelsohn, som selvsagt ikke skriver i noe vakuum i forhold til det jødiske miljø i Norge, vil ha inn i historien i 1986?

Den gamle dekkhistorien har man jo ikke bruk for lenger. Den har forlengst gjort sin nytte, og er verdiløs. Antakelig har man også forstått at den i det lange løp ikke vil holde for grundige historieskrivere som en gang vil gjennomgå også det idag hemmelige materialet med den objektivitet som flere tiårs avstand i tid vil etablere. Mendelsohn skriver *historie* og vil nettopp påvirke kommende *historieskrivere*. Men det er uaktuelt å tillate *den fulle sannheten* å komme frem, herunder med Mossad Norges aktive medvirkning. Nettopp å unngå diskreditering av og tvil om rollen til det jødiske miljø *i Norge* må være svært motiverende for Mendelsohn. En versjon som i det lange løp er *lettere å få akseptert* må således stille forhåndslagres, som faglig kvalifisert og troverdig historikertolkning den dagen «feil mann»-teorien faller. Utvalgte deler av faktum - de arrestertes tidlige forklaringer, «ny» tolkning av den mystiske Benamane, innrømmelse av at man måtte finne på en dekkhistorie av hensyn til samtiden, kapringstruselen etc. - ville lett kunne settes sammen til dette formål.

I Mossads nedlåste arkiver ligger sikkert massevis av ekstra «bevismateriale» som ble produsert og skulle vært brukt i 1973, som kan bli like anvendelig i 1990, 2000 eller når det måtte bli nødvendig.

Vi kommer tilbake til et fullstendig sammendrag om *hvorfor* vi mener Bouchiki var «rett mann».

---

sikkerhet for El Al-aksjonistene. Når JAL-kaprerne ikke fikk beskjed om at den andre kapringen hadde funnet sted, skal de ha avblåst aksjonen. Ifølge Tinnin s. 144 skal faktisk Salameh ha vært i Oslo denne fredagen, i så fall for å håndtere ombordstigningen herfra.

Hvilken teori som er riktig betyr lite for våre hovedkonklusjoner. Vi tror imidlertid forbindelsen mellom den avbrutte aksjon i Oslo og den gjennomførte aksjon i Amsterdam er for tynn. Det finnes så vidt vi vet ingen eksempler før eller siden på at en «ekstrakapring» er gjennomført for å støtte en «hovedkapring». JAL-kapringen virker mer tilfeldig, selv om det må innrømmes at den er særegen. Vi tror ikke et øyeblikk på at Salameh var i Oslo for å organisere flykapring. Det er nok desinformasjon utsendt fra Mossad senere for å styrke og rettferdiggjøre «feil mann»-teorien. Den er også avskrevet i en meget ferskere analysebok (Ronald Payne: «Mossad - Israel's most secret service». Corgi books 1990, s. 119 i paperback-utgaven.). Se kap 25.19.1.

Likevel *kan* selvsagt vår teori og denne begge være riktige. Det forutsetter at Mossad tidlig hadde nyss om JAL-kapringen og la den inn i sine egne planer, og de siste dagene var i stand til å tilpasse drapstidspunktet. Kanskje var Mossad også i stand til å forhindre andre forutsetninger for JAL-kaprerne slik at denne fikk det aktuelle forløp. En viss usikkerhet omkring det faktiske drapstidspunkt kan også ha medvirket til forstyrrelser i logistikken som kan ha bidratt til at noen av agentene merkelig nok ble tatt.

Den andre teorien er lansert i Richard Deacon: «The Israeli Secret Service». Hamish Hamilton, London, 1977. Side 266.). Her antas at JAL-kapringen av Mossad ble trodd å ha vært ment for aksjoner rettet direkte mot Israel, og at det gjaldt å bli ferdig med Lillehammer-aksjonen. Tel Aviv skal da ha gitt beskjed om å slutte å diskutere offerets identitet og bli ferdig med skytingen. Vi synes denne teorien er svært søkt.

1907 Oskar Mendelsohn: «Jødenes historie i Norge gjennom 300 år» bind 2, Universitetsforlaget 1986. Side 394.

25.19.7 Evakuering

Ifølge Israel Krupp skal han etter drapet ha kontaktet «Forsvarsstaben» for å varsle om besøket en måned tidligere og det etterfølgende møtet på «Birkebeineren». Men han sa ikke ***hvem*** han ringte i «Forsvarsstaben». Av replikken «Jeg er ikke ansatt i politiet» kan vi imidlertid utlede at han gikk *tjenestevei* - dvs til Stay Behind-sjefen Sven Ollestad eller til Trond Johansen selv. Men fortalte han da også om hva han ikke hadde vært «for feig» til?

Like fullt var det jo politiet ***han burde ha kontaktet.*** Det hadde funnet sted en henrettelse, og det ble straks iverksatt etterforskning ***av politiet.*** Uansett om man er ansatt i den lokale melkebutikken eller av E-staben er det politiet som skal ha opplysninger om en pågående drapsetterforskning. Han skulle selvsagt gjort det såsnart han forsto at han hadde informasjon av betydning.

Men uansett ***når*** denne informasjonen fra Krupp ble gitt, kom den aldri videre fra E-staben til politiet. Det er velkjent at denne kanalen var tett, se f. eks. Tinnin[1908]:

> *«Norsk kontraetterretning ... nektet å samarbeide med det norske politiet under etterforskningen og unnlot å informere statsadvokat Håkon Wiker om etterretningsaspektene rundt saken.»*

Tinnin bruker ofte uttrykket «Norwegian counterintelligence», men presiserer aldri hva han mener med det. Normalt ville vi i norsk sammenheng tenkt på POT. Men det dypeste og sterkeste samarbeidet med Mossad gikk via E-tjenesten og Trond Johansen. Det var E-staben som var lekekamerater i Mossads vektklasse, ikke lille POT.

Det ble forøvrig opplyst i radio i 1996[1909] at denne omtalen - som ble oppfattet som en omtale av POT - ble tatt ut av den norske utgaven etter at det ble holdt et møte *på forhånd* med regjeringsrepresentanter for å be om dette. Dette er meget uvanlig fremgangsmåte. Den norske medforfatteren, Aftenpostens Dag **Christensen**, var imidlertid enig. Lillehammer-sakens aktor, Håkon Wiker, understreket i sine uttalelser samtidig at han var trygg på POT, men holdt det åpent hva E-tjenesten hadde vært med på. Han sa også at han ikke på noe tidspunkt hadde hatt kontakt med den militære etterretningen[1910].

Dette kan tyde på at Tinnin i virkeligheten siktet til E-tjenesten, ikke POT.

Det er imidlertid ikke avgjørende hva Tinnin egentlig mener. Vi slutter oss til at det er all grunn til å tro at E-tjenesten var på mange ville veier, men vi ser heller ingen grunn til å frikjenne POT. (Men *Heradstveit* frikjente begge i «Hemmelige tjenester» etter én uke!)

Vi konstaterer imidlertid igjen at hverken Krupp eller hans overordnede (Ollestad/Trond) varslet etterforskerne om at det hadde vært seks identifiserte Mossad-folk i Lillehammer-traktene en måned før, åpenbart i planleggingshensikt. De varslet heller ikke om møtet på «Birkebeineren». Det er opplagt at dette hadde vært svært viktige informasjoner for etterforskerne. Hvem var de, hvor kom de fra, brukte de leiebil, hvor lenge var de i Norge? Hvordan kunne Krupp vite at det hadde sammenheng med drapet? Hvorfor var han redd for å være feig?

Hvor mye visste Trond *før drapet? - og hva gjorde han?* Fikk han også besøk av en av de ukjente (mest sannsynlig Zamir og Harari) som besøkte Krupp? Fikk han besøk av Zamir som ledd i de samtalene med norske tjenester som andre kilder tidfester til 1-2 måneder før drapet? Sannsynligvis fant begge besøkene sted under samme Norges-turen - det ville vært helt unaturlig av Zamir å besøke Krupp uten å treffe Trond!

Kanskje etterforskerene ikke hadde funnet det så troverdig om Krupp hadde fortalt om et haste-besøk fra noen Mossad-topper som ikke klarte å få frem hensikten med besøket? Kanskje de hadde funnet det underlig med et slikt besøk dersom Krupp og hans folk ikke skulle spille noen rolle? Kanskje de ville ha spurt hva slags rolle Mossad Norge, Stay Behind og E-staben hadde fått seg tildelt fra Mossad i aksjonen? Kanskje å bistå med evakueringen?

25.19.7.1 Evakueringsøvelser

Nå viser det seg altså at det *på selve drapsdagen* tilfeldigvis ble iverksatt ikke bare en, men *to Stay Behind evakueringsøvelser,* den ene skreddersydd for Mossad-teamet. Etter vanlig Stay Behind-praksis var begge beordret av MI6 i London (se foran).

1908 Tinnin, s. 149.
1909 NRK 11. januar 1996
1910 Dagbladet 5. januar 1996

Vi noterer oss i denne sammenheng at det i «Vi som styrer Norge» heter at Krupp så sent som i 70-årene var i kontakt med ledende offiserer i E-tjenesten for å få i stand et samarbeid mellom Mossad og Stay Behind-nettet[1911]:

> *«Han gjorde det klart at han opptrådte på vegne av Mossad. At han ba om samarbeid med Stay Behind kom som en overraskelse. Tross alt finnes det grenser, også i E-tjenesten. I løpet av samtalen som Krupp hadde med kontakten for de norske 'spesielle tjenester', fikk han derfor beskjed om at de spesielle tjenestene innenfor E-tjenesten skal være norske i fredstid.*
> *Krupp ble avvist»*

I virkeligheten var denne henvendelsen mildt sagt helt unødvendig. Krupp hadde allerede sine posisjoner i E-tjenesten og ikke minst i Stay Behind. Også en annen Mossad-mann, Olge J. **Adamson**, var også meget godt plassert som Vilhelm **Evangs** kanskje mest fortrolige medarbeider i mange år[1912]. Han ledet den avdelingen som arbeidet spesielt med politiske og økonomiske spørsmål i Øst-Europa og Sovjetunionen. Kontakten med Mossad Norge skulle være mer enn bra nok.

Det var jo også kontakten med Mossad som helhet. Trond Johansen var fra 60-årene liason til Mossad. Trond var også hovedkontaktmann med IB i Sverige[1913], som i sin tur næret de aller varmeste forhold til Mossad[1914].

Krupp hadde dessuten et nært forhold til Stay Behind-sjefen fra 1958, oblt Sven Ollestad, allerede fra den tid Ollestad var Rock-sjef og Krupp inngikk i Rock. Videre hadde Krupp fra før et nært forhold til kapt Gunnar Bjålie, sjef for Blue Mix. Krupp hadde også rekruttert Hans Otto Meyer til en Blue Mix-gruppe med bl a ansvar for evakuering av Kongehuset.

Og alt dette var *før* denne henvendelsen skulle ha kommet «i 70-årene», med Lillehammer-drapet i 1973 som var et joint venture mellom E-tjenesten/Stay Behind, Mossad, Mossad Norge, MI6 og kanskje svenske IB??

Dette er ren desinformasjon fra psykologen og kibbutz-deltakeren Finn Sjue for å skape inntrykk av at «det finnes grenser». For det gjør det ikke.

Et annet forsøk på å sette grenser på kartet som ikke eksisterer i terrenget er i samme bok der man uten å sette navn på den redegjør for en påstått henvendelse i 70-årene som må være fra Kjettingmannen, Helge O. **Spilhaug**: «En privat, hemmelig organisasjon som drev etterretning og overvåking», og «antydet at de også fikk en viss støtte fra CIA», tydeligvis en som *ikke* var underlagt Stay Behind i 1948. (Hvis det ikke var Kjettingmannen, ligger det jo en ny sensasjon et sted og venter!). Boken fortsetter[1915]:

> *«Medlemmene av gruppen kom til vedkommende i E-tjenesten med 'skygge'-rapporter. På eget initiativ hadde de skygget sovjetiske diplomater og kunne avsløre hvilke kontakter de hadde med nordmenn.*
> *Det gikk tydelig frem av samtalen at gruppen også drev overvåking av venstresiden i Norge. Han fikk også vite at gruppen hadde et eget apparat og en egen sentral.*
> *Enhver form for samarbeid med dem ble bestemt avvist.»*

Da «Vi som styrer Norge» ble skrevet, visste ingen (utenom Sjue?) om Kjettingmannen, men han ble avslørt av Ronald Bye og Finn Sjue senere[1916]. Da må det ha vært medforfatteren Sjue som bragte inn denne historien til «Vi som styrer Norge». Men da kom det frem at Kjettingmannen i høyeste grad har hatt samarbeid med både E-tjeneste og POT. Igjen et forsøk på å sette grenser som ikke finnes.

«Vi som styrer Norge» er en merkelig bok. Den omfattet nok av avsløringer som viste seg særdeles ubehagelige for tjenestene og Trond. Men innimellom finnes det altså desinformasjon som trekker den andre veien, tydeligvis bragt inn av Finn Sjue, forfatteren som meldte seg på etterpå. *Vi* er ikke så forbauset, men kanskje de andre forfatterne er det?

[1911] Viggo Johansen, Pål T Jørgensen og Finn Sjue: «Vi som styrer Norge». Aventura 1992. Side 225.
[1912] Det står faktisk også å lese i «Vi som styrer Norge», side 233 f.
[1913] «Vi som styrer Norge», side 190-91
[1914] Halvor Elvik og Mentz Tor Amundsen: «Da Mossad kom til Norge». Gyldendal 1974. Side 20-21
[1915] «Vi som styrer Norge», side 213.
[1916] Ronald Bye og Finn Sjue: «Norges Hemmelige Hær». Tiden 1995.

25.19.7.2 Safe house

Etter drapet ble det satt opp veisperringer på begge sider av Mjøsa mellom Lillehammer og hhvis Hamar og Gjøvik. Abraham Gehmer slapp gjennom den østlige sperringen, men en av vaktene fattet mistanke da han kjørte og noterte ned bilnummeret, som så ble kunngjort over politinettet og medførte at Marianne **Gladnikoff** og Dan **Ærbel** ble arrestert på Fornebo[1917] og deretter Abraham **Gehmer** og Sylvia **Rafael** i oblt Lundesgaards leilighet i Otto Ruges vei der Ærbel fortalte at de bodde. Det kom ingen rapporter fra Gjøvik-siden.

Vi merker oss nå at operasjonslederen Mike **Harari** og hans antatte venninne Marie **Tamar** med 100% sikkerhet ble observert *tre timer etter drapet* kjørende ut fra en gårdsvei på Moelv (30 km sør for Lillehammer). Vi merker oss også at Mossad-sjefen Zwi **Zamir** selv med assistent/livvakt bodde på Olrud Hotel (idag Rica Olrud Hotel)[1918] noen km nord for Hamar og ca 30 km sør for gårdsveien (rommet var bestilt av Tamar), og at de sjekket inn der fredag mellom kl 2300 og 2400 og ut lørdag ca kl 2000 - *ca tre timer før drapet*[1919]. Da han sjekket ut opplyste han at han skulle til Trondheim[1920] for å legitimere at han *svingte nordover*. Men han kjørte neppe lenger enn til nevnte gårdsvei, ca 30 km nordover fra Olrud - hvis han da ikke faktisk dro først til selve drapsstedet før han deretter dro til «safe»-huset på Moelv.

Intet tyder på at Rolf **Baehr**, Jonathan **Ingleby** og Gerard **Lafont**, som kjørte en hvit Mazda, tok seg direkte til Oslo via landeveien.

Vi er derfor overbevist om at Zamir, Harari, Tamar, Ingelby, Baehr og Lafont og andre ikke-identifiserte like før eller straks etter drapet tok tilhold i et «safehus».

Ved aksjoner som dette er det vanlig at man har et slikt «safehus» eller tilsvarende til bruk de første timene etterpå. Dette må være et sted man kan nå i løpet av kort tid, *før* politiet har rukket å gjøre mer enn knapt oppdage drapet og rapportere det. Denne *operasjonssentralen* skal være utstyrt med alt nødvendig utstyr for å lytte på politiets radiofrekvenser slik at man hele tiden kan danne seg et bilde av politiets aksjon: Veisperringer, kontrollposter, spaningspatruljer osv. Ut fra det bildet man da ser og kan fremskrive legges nå en ny plan for den videre evakuering ut av landet eller til et nytt trygt senter. Både Stay Behind, Mossad Norge, E-staben og MI6 hadde selvsagt mer enn nok kunnskap og utstyr til å skaffe, etablere og betjene et slikt «safehus». Resten tok den pågående VIP-evakueringsøvelsen seg av! - med glimrende øvingsmuligheter å forholde seg til. En reell evakuering gjennom «fiendeland» som var kontrollert *av norsk politi*.

Det virker på oss temmelig opplagt at dette trygge evakueringssentret lå langs sideveien Harari siden ble sett kjørende ut fra tre timer etter drapet. Da skuddene falt, hadde Zamir allerede sjekket ut fra Olrud og var på plass enten på drapsstedet eller på senteret, som ble nytt operasjonssenter. De måtte ha samband til sine forbindelser i Oslo, Haag og Tel Aviv, og Israel Krupp ville vel snakke med sin gode venn Golda Meir?

Hvem var tilstede her sammen med Mossad-folkene? E-sjefen, ob Reidar **Torp**? Trond (liason til Mossad og MI6)? Israel **Krupp**, leder for VIP-øvelsen? Kapt Gunnar **Bjålie**, sjef for Blue Mix, også i ledelsen for VIP-evakueringsøvelsen? Seksjonssjef i E-tjenesten, ob Sven Aage **Hauge** (gift Sønsteby og senere forsvarssjef)? Noen fra forsvarsledelsen? Noen av Israels mektige venner i Norge? Noen fra MI6, som hadde det overordnede ansvaret for hele øvelsen og spesialansvaret for dekkøvelsen, sammen med oblt Sven **Ollestad**, sjefen for Stay Behind?

25.19.7.3 Evakuering

De seks nevnte personene (og sannsynligvis andre hittil ikke kjente) kom seg alle unna. Zamir og Harari ble sett i Oslo neste dag. De ble nok kjørt trygt under gode norske venners beskyttelse, og senere, etter arrestasjonene av de andre[1921]

> *«...unnslapp de trolig fra Oslo via en ukjent rute, sannsynligvis ved hjelp av allierte i de norske hemmelige tjenestene, før politiet klarte å finne dem.»*

Hvem hjalp dem? Og hva med de andre?

Som før nevnt vil man ofte i en evakueringsøvelse trekke på andre forsvarsgrener, særlig Luftforsvaret.

[1917] Elaine Davenport, Paul Eddy og Peter Gillman: «Urankuppet». Norsk utg Aschehoug 1979. Side 157.

[1918] Per Øyvind Heradstveit: «De medskyldige». Aschehoug 1974, s 155

[1919] En annen kilde sier inn lørdag kl 1000 og ut lørdag kl 2200, men Heradstveit var - oppsiktsvekkende nok - den eneste pressemann som fikk følge rettssaken.

[1920] Heradstveit, s. 156.

[1921] Richard Deacon: «The Israeli Secret Service». Hamish Hamilton, London, 1977. Side 270.

Samarbeid mellom E-staben/Stay Behind og Mossad vedr evakuering og beslektede fagfelt har vært meget intimt, f. eks. i form av mulige gjennomførte eller planlagte ilandsettingsoperasjoner av Mossad-agenter fra ubåter på Vestlandet[1922]. (Ifølge «Vi som styrer Norge»[1923] forsøkte Trond Johansen en gang å bringe inn Mossad i en ubåtøvelse i Stay Behind-regi, og det tviler vi ikke på. Men vi tviler på om det er riktig som det også heter i boken - at han fikk avslag fordi Stay Behind ikke skal eksponeres i fredstid. Dette er nok et stykke desinformasjon bragt inn av medforfatteren Finn Sjue for å «ufarliggjøre» forholdet til Mossad.)

Kan det virkelig tenkes - som en helt hypotetisk mulighet - at de gjenværende fire sentrale terroristene har kjørt fra Moelv til et nærliggende møtepunkt for et norsk militærhelikopter beordret av Trond Johansen, for å sette dem fri et sted like ved svenskegrensen (eller i en vestlandsfjord for evakuering pr ubåt)? Helikopter er en ikke unaturlig evakueringsmetode på siste del av en evakueringsrute for 'nedskutte flyvere', som en øvelse gjerne vil dreie seg om.

Vi tror nok likevel at Mossad av sikkerhetsmessige hensyn neppe tok sjansen på å benytte slike norske transportmuligheter om de forelå, siden dette ville involvere for mange utenforstående (ubåtmannskaper og helikoptermannskaper). Engelske helikoptere i regi av MI6 er derimot noe ganske annet og det bør undersøkes om britiske kjøretøyer/helikoptre var i øvingsområdet. Det var de etter all sannsynlighet til bruk for britisk øvingsledelse, markapparatet inklusive observatører, evalueringspersonell etc.

Husk forøvrig at POT (se foran) har innrømmet at de hadde kunnet stanse de to agentene som dro fra Norge med Kiel-ferjen, hvis de hadde villet - men at POT hadde fått «signal» om å ligge lavt. Bevis på medvirkning!

25.19.8 Telefonnummer

I nyttårshelgen kom det frem at det var blitt funnet notisbøker inneholdende Oslo-telefonnummer på fire av de arresterte samt ved beslag i en av dekkleilighetene. Ifølge Dagsrevyen skulle disse numre tilhøre prominente norske personer mens andre skulle tilhøre «åpne serier» som bl a brukes av de hemmelige tjenester[1924].

Advokaten til Bouchikis sønn Jamal Terje **Rutgersen**, John Arild **Aasen**, sa til Aftenposten at han[1925]

> *«sitter på opplysninger om navngitte personer som skal ha vært oppført på drapsmennenes telefonlister. Men han vil ikke opplyse hvem eller hva slags mennsker disse personene er. Han vil heller ikke bekrefte at hans opplysninger indikerer at norske myndigheter var innblandet i aksjonen på Lillehammer.*
> *- Det spørs hvordan man skal definere begrepet myndigheter, er Aasens svar.»*

Men det er ikke noe dårlig svar! Det dreier seg altså om personer i grenselandet mellom myndigheter eller ikke. Da er det ikke så mange man kan velge mellom. Det må enten være Jens Chr **Hauge** eller andre av hans «gamlegutter», eller personer i ytterkanten av Stay Behind, som f. eks. Israel **Krupp**. Dette gjør telefonnummer-sporet svært pikant.

Det er kanskje derfor intet tyder på at dette meget kraftige spor til norsk medvirkning har vært undergitt tilstrekkelig etterforskning. Daværende lagdommer Astri Sverdrup **Rynning**, som var meddommer i saken, gjorde det klart at[1926]

> *«...det ikke kom frem i retten at Mossad-agentene hadde på seg telefonnumre til flere nordmenn da de ble pågrepet.»*

Grunnen til at de ikke ble lagt frem er jo nå kjent: Jens Chr Hauge og Knut Frydenlund hadde lagt press på Dorenfeldt og Wiker for at nettopp slike forhold som «kunne kaste lys over Mossads øvrge virksomhet» ikke måtte frem (se kap 25.18.6). Så kjekt at man i samme slengen hindret opplysninger som kunne kaste lys over norsk deltakelse!

Men nå, i 1996, ble det lansert en ny teori om hvorfor telefonnumrene ikke førte til noe[1927]:

[1922] Viggo Johansen, Pål T Jørgensen og Finn Sjue: «Vi som styrer Norge», Aventura 1992, s. 231 f, der det heter at Trond Johansen ved minst en anledning forsøkte å sikre Mossad-offiserer adgang til en norsk ubåtøvelse for at de skulle lære - bl a å sette i land agenter fra ubåter *i dette aktuelle operasjonsområdet*

[1923] Samme sted

[1924] Dagsrevyen og VG 31. desember 1995; detaljert i Arbeiderbladet og Dagbladet 5. januar 1996

[1925] Aftenposten 31. desember 1995

[1926] Arbeiderbladet 2. januar 1996

[1927] VG 2. januar 1996

«Politiet sjekket telefonnumrene, men de fleste nordmenn de kom over var ute av stand til å gi noen fornuftig forklaring på hvorfor Mossad-agentene satt med nettopp deres telefonnummer.

Hvis numrene var kodet, er det sannsynlig at politiet aldri fant frem til de riktige nordmennene. En slik koding kan være at agenten ved et - eller gjerne flere - av tallene i et telefonnummer legger til eller trekker fra et eller flere sifre. På hvert sekstall blir det f. eks. trukket fra tre, på hvert nitall blir det f. eks. trukket fra en osv.

Iflge Dagbladets kilder betyr dette at det for uinnvidde ikke lar seg gjøre å knekke koden, hvis en ikke har andre ledetråder.»

Dette er jo stikk i strid med opplysningene fra Dagsrevyen og Aasen. Men hvis man leser VG-versjonen nøye, finnes det en forklaring som gjør at alle opplysningene stemmer!

VG's kilder sier at «de fleste» nordmenn ikke kunne gi noen forklaring. Arbeiderbladet, med sine egne anonyme kilder, sier[1928]

«Ikke alle nordmenn som politiet da kom over, var i stand til å gi fornuftige forklaringer på at Mossad-agentene satt med telefonnumrene deres..»

Hvorfor «de fleste»? - eller «ikke alle»? Dette forbeholdet i *begge* avisene er neppe tilfeldig. Hvis man ikke knekket koden, var jo telefonnumrene helt tilfeldige og meningsløse, og da skulle man tro at *alle* hadde vært uforstående. Hvis *noen* hadde en naturlig forbindelse med agentene, var det jo sensasjonelt! Var det kanskje slik at «de fleste» var de som hadde *kodeversjonen* av numrene, men at *man likevel klarte å knekke koden* og fant frem til noen andre? Legg merke til at det ikke er benektet selv av VG's anonyme kilde: «Det er sannsynlig...» .... «hvis en ikke har andre ledetråder.»

Men selvsagt hadde man andre ledetråder! De viktigste ledetrådene var de relativt få *mulige personene i Norge som det var noe vits i for Mossad-agentene å ringe til!*

Hvis agentene f. eks. brukte den type sifferkode VG beskriver (og det er klare grenser for hvor mange ulike og hvor kompliserte koder man kan benytte når de skal huskes og dekoding skal utføres i hodet av en agent på oppdrag som kanskje bare har minutter på seg til å varsle om en nødsituasjon. Man hadde ikke lommecomputere den gangen!), kunne man bare prøve seg frem ved å beregne sifferdifferansene i forhold til agentenes kodede nummer og de kjente telefonnumrene til Jens Chr Hauge, Haakon Lie, Israel Krupp, Sven Ollestad, Trond Johansen, Gunnar Bjålie, Helge O. Spilhaug og hans øvrige «kjettingmenn» etc. Resultatet ville hver gang bli en mulig kode. Ved å bruke denne på alle de andre kodede numrene ville man fort finne ut om det førte til andre interessante personer. I det øyeblikk man hadde riktig kode, ville man neppe være i tvil når man fikk se alle abonnentene!

Dette bare som et eksempel på hvordan en førstegymnasiast uten datamaskin kunne løst problemet beskrevet i VG på en formiddag. Men man må huske at man i 1973 slett ikke var uten datakraft, selv om det ikke var mye av den man kunne putte i lommen.

Men det foreligger faktisk bevis for at kodene ble knekket! I Paris noen måneder tidligere hadde det funnet sted et Mossad-drap der *ingen ble tatt.* Men det har lenge vært kjent at da **Rafael** og **Gehmer** ble tatt på Lillehammer *ble det funnet kodede Paris-telefonnummer i notisbøkene deres* - og disse kodene ble løst! Det var slik man bl a fant frem til dekkleilighetene som ble benyttet i Paris[1929].

For å fjerne all tvil: Også av Heradstveits annen bok fremgår det at notisbøkene med *de kodede franske numrene* ble funnet «etter arrestasjonen»[1930] av Rafael og Gehmer. Siden de ikke hadde vært arrestert før, var dette de samme notisbøkene de brukte til Oslo-numrene. Men Heradstveit, som ikke har noe ønske om å bidra til å bygge opp under *norsk medvirkning*, nevner ikke i det hele tatt at *det også ble funnet norske telefonnumre!*

Derimot kan han fortelle hvor enkel koden brukt i Paris i virkeligheten var[1931]:

«De var skrevet i lett kode. Sylvia trakk en enhet fra hvert av tallene i nummeret og dermed hadde hun det virkelige abonnementnummer i Paris. Gehmr reduserte bare siste tall i nummeret med tre siffer.»

Det er ingen grunn til å tro at de brukte noe særlig mer komplisert kode i Norge - *på vennligsinnet territorium!* De kodemetoder som ble brukt i Norge er nok *mindre komplisert* enn den VGs kilder opererer med, neppe særlig forskjellig fra den som ble brukt i Paris.

[1928] Arbeiderbladet 2. januar 1996

[1929] Halvor Elvik og Mentz Tor Amundsen: «Da Mossad kom til Norge». Gyldendal 1974. Side 171.

[1930] Per Øyvind Heradstveit: «De medskyldige». Aschehoug 1974, s. 105.

[1931] Samme

Skal man da tro at kodede *franske* telefonnumre, med flere siffer, mange flere abonnenter og sikkert mye større usikkerhet om hvilke kandidater man kunne bruke for å prøve seg frem, ble løst, men at *Oslo-numrene* som ble funnet i de samme notisbøkene, notert ned av de samme agentene med noen måneders mellomrom uten at de hadde noen spesiell grunn til fundamentalt å endre kode (-metode) *ikke lot seg knekke?* Du må'kke komme her, når du har vært i Paris!

Noen dager senere offentliggjorde imidlertid Arbeiderbladet hele listen av telefonnumre og «ettersjekket» dem. Det fremgår ikke om dette uttrykket betyr at politiet allerede hadde gjort det eller ikke. Men avisen kan konstatere[1932]

> *«Våre opplysninger tyder på at Mossad-agentene har hatt kontakt med en rekke nordmenn i forbindelse med aksjonen. I agentenes notater har vi blant annet funnet navnene til 12 nordmenn, der Mossad-agentene hadde telefonnumre direkte til 10 av disse.»*

Det var også navn på tre svensker, tre israelske diplomater i Oslo og minst fem personer av ukjent nasjonalitet. Tilsammen var det 38 numre.

Avisen kommenterer ikke spørsmålet om numrene hadde vært kodet og dekodet eller om det dreier seg om originalnumre. Det ser helst ut som om det ikke er foretatt noen dekoding. Bare ifbm ett nummer reiser man spørsmålet om det er «kryptert». Dagbladet er inne på muligheten for at de numre som ikke fantes i 1973 kan ha vært i kode, og opplyser også at flere av nordmennene ble avhørt i 1973[1933] (det er imidlertid klart at ikke alle ble det, se nedenfor).

Arbeiderbladet bringer deretter en full oversikt.

Den viser at Michael **Dorf** hadde ti numre. *Åtte av disse er åpenbart ekte.* Fire gikk til den israelske ambassaden. To gikk til den avdøde utleieren (Maj **Brinch**) av en leilighet bebodd av en israelsk diplomat (men det fremgår ikke om dette gikk til den utleide leiligheten eller en annen) og hennes søster (disponent Sigrid **Brinch**). Ett gikk til Filadelfia hotell i Oslo der flere av agentene bodde før drapet og ett til kaptein Jan **Kirkhorn** som leide ut sin egen leilighet i Tidemands gate 24 A der Zwi **Zamir** bodde (se kap 25.18.16). I forbindelse med dette nummeret er også nevnt firmaet «Koordinator AS» i Hagaveien 26B og navnet Kjell Andersen. Er disse sporene grundig etterforsket?

Det niende nummeret var privatnummeret til Kjell **Mathisen** i Møllesvingen 16, tilføyet (kodenavnet?) «Aryel». Mathisen var da i Norges Rederforbund. Mathisen mener det må være en forveksling og kan ikke forklare. Siden de åtte andre numrene åpenbart er ukodet, virker det ikke sannsynlig at dette er kodet. I alle fall et viktig spor. Mathisen skal ha vært avhørt i 1973 og siden fått forklart av Rolf Harry **Jahrmann** i Kripos at det måtte være en forveksling med en annen Kjell Mathisen som var medlem av en norsk-israelsk vennskapsforening[1934].

Dorfs tiende nummer hørte i 1973 til en ubenyttet nummerserie.

Nå må vi ta med i betraktning hva vi kommer frem til i neste underkapitel: Vi er temmelig sikre på *at det var meningen av Dorf skulle bli arrestert*. Det passer med at 8 av 10 av hans telefonnumre *åpenbart* er ukodet (de andre kan meget vel være kodet, se nedenfor). De skulle ikke skjules (og behøvde ikke skjules)! Hensikten kan ha vært å få politiet til å tro at også de *tidligere arresterte agentenes telefonnumre var ukodet*, slik at man ikke skulle gå i gang med dekoding. I så fall er de to siste numrene bare føyet til for ikke å gjøre fellen for opplagt og for å plassere falske spor. Dermed kan Mathisen ha rett i at han ikke hadde noe med dette å gjøre. Det er dessuten vanskelig å forstå hva agentene skulle med nummeret til søsteren av en husvert til en diplomat hvis det var bare det hun var. Svaret kan være at man hev inn et rent blindspor.

Sylvia Rafael var imidlertid kjent for å kode sine numre, men med enkle koder. Hun hadde hele 17 numre i sin notisbok. Hele 9 av disse hadde 7 sifre og ett hadde 8 eller 9 og var alle tilsynelatende til utlandet. *Men det kan ha vært kodede versjoner av norske nummer utenfor Oslo med retningsnummer!* - det er det ingen aviser som har tenkt på. To av de sekssifrede er ledsaget med notater som tyder på at de går til Zürich, men det kan være del av koden. Av de resterende 5 oppgis 2 å ikke ha vært i bruk (ubenyttede serier). Tre numre gikk til personer i Oslo:

193170 var ikke oppført i 1973-katalogen, men ble senere tildelt telegrafbetjent Olaf **Bruce** i Grensevn 66. Det fremgår ikke hvor mye senere.

[1932] Arbeiderbladet 5. januar 1996
[1933] Dagbladets 2. utgave 5. januar 1996
[1934] Jahrmanns opplysning fra Dagbladet 5. januar 1996.

542190 var merket med «Aug» i notisboken. Det stemmer med abonnenten, kjemikeren dir. Aug. Konow **Fleischer** i Ståvikroken 1 i Oslo. Dette tyder på ihvertfall dette nummeret var ukodet.

536749 var registrert på den daværende driftssjef John **Gundersen** i Royal Caribbean Cruise[1935]. Da han ble intervjuet av Aftenposten sa han at han aldri hadde visst om at agentene hadde hans nummer før han leste det i Arbeiderbladet og ikke hadde noen forklaring på hvorfor. Men han sa også at *han var mest forundret over at han aldri var blitt avhørt i saken*, til tross for at[1936]

> *«Førstestatsadvokat Lasse Qvigstad sa nylig til Aftenposten at telefonsporene også til nordmenn som ble funnet på flere av Mossad-agentene, ble sjekket grundig i 1973.»*

Dan **Ærbel** hadde bare ett nummer i sin notisbok. ifølge Arbeiderbladet. Det samme nummer ble funnet i Otto Ruges vei 77c, leiligheten der Gehmer og Rafael ble pågrepet. Leiligheten tilhørte generalmajor Leif **Lundesgaard.** Nummeret - 704334 - var påført navnet «Harry Myrvoll», men i 1973 var hele 70-serien ubenyttet.

I leiligheten ble det ialt funnet 6 numre i tillegg til «Myrvoll». Ett syvsifret til «Ann Christin» antas å være til Sverige. Dette er ledsaget av teksten «Gylle. 930-1000 - Gøtakjelleren, Gøteborg. Runge, Lettingebäkken 10, Spänge.» Tre sekssifrede nummer antas ut fra svenskklingende sidetekster å være til Sverige. To nummer var i bruk i Oslo:

133062 til lastebileier Alfred **Andersen** i Paal Bergs vei 72. Han ble i januar 1996 kontaktet av Dagbladet og uttrykte «stor forundring» over at hans nummer var på listen - altså hadde ikke han vært avhørt. Han utelukket ikke at Mossad kunne vært på jakt etter hans avdøde far, Erling Andersen, motstandsmann og tysk krigsfange under krigen[1937]. Det siste virker ikke sannsynlig!

242665 til puncheleder Margrethe **Andersen** i Granåsen 70B.

Tilsammen er det tre med etternavn Andersen av 11 klare norske identiteter knyttet til numrene i Arbeiderbladet.

Bildet er forvirrende. Det er fullt mulig at alle Sylvia Rafaels nummer var kodet. Påskriften «Aug.» på det ene taler mot det - kan det være tilfeldig? Eller kan det være en blanding av kodede og ukodede nummer? Vi har ikke sett notisbøkene. Det kan jo tenkes at de er gruppert eller innført på ulike måter (f eks noen kodet i ro og fred og andre innført i hastverk) slik at Sylvia selv visse hvilke som var kodet eller ikke. En eller annen bakgrunn må jo opplysningene om koding ha - og ihvertfall noen av de franske var helt sikkert kodet!

Her er mye etterforskning som kunne vært gjort:

Hvorfor hadde Dorf nummeret til Mathisen, evt som er forveksling med en annen som var medlem av en vennskapsforening? Ble sistnevntes rolle undersøkt?

Er det noen av numrene til Bruce, Fleischer, Gundersen og de to Andersen - eller de mange ubrukte - som bare avviker med få sifre fra kjente, mulige Mossad-kontakter?

Fantes det en eller flere Harry Myrvoll i 1973? Hadde vedkommede et nummer som bare avvek litt?

Hva med telefonnummer til mulige Mossad-kontakter utenfor Oslo, f. eks. i Lillehammer-området (Israel Krupp etc)? Kunne en kode for de 7-sifrede nummer avledes av disse?

Vi vet at noen av disse 7-sifrede numrene var kodede Paris-numre (se foran) - som ble knekket. Ble samme kode brukt på alle de 7-sifrede og resultatet sjekket mot norske retningsnumre, evt tilpasset slik at resultatet begynte med null?

Før listen - som ser ut til å være en rent ubearbeidet liste - kom i Arbeiderbladet, var det mye rykter og halvkvedet informasjon i media om telefonnumrene.

Det ble snakket om «prominente personer». Er det bare et par underordnede diplomater, en kaptein og en ansatt i Rederiforbundet? Eller har dette ryktet fra NRK opphav i en *dekodet liste* som ikke er offentliggjort?

Aasen snakket om problemer med å definere «norske myndigheter» blant abonnentene. Refererer han her bare til kapteinen som var kjent fra før, eller har han sett en *dekodet liste?*

To aviser siterte kilder som indikerte at det var noen av identitetene som *hadde* sammenheng med aksjonen. Referer dette seg til søstrene Brinch og kapteinen, eller var det flere fra en annen liste?

Vi kan ikke komme lenger. Men her er et vell av spennende spor å grave i. I og for seg spiller det ikke så stor rolle om disse *ikke er etterforsket før*, slik Gundersens uttalelser tyder på, eller om det er gjort *men hittil dekket over*.

Vi minner om Håkon Wikers ikke troverdige bortforklaring av telefonnumrene[1938]:

[1935] Detaljer om Gundersen og intervjuet med ham fra Aftenposten 8. januar 1990.
[1936] Samme
[1937] Tilleggsopplysningene om Alfred Andersen fra Dagbladet 5. januar 1996
[1938] Bl a i Dagbladet 5. januar 1996

«Jeg husker to typer telefonnumre. Det var utenlandske numre til blant annet Haag og Paris, og det var numre til den israelske ambassaden. De øvrige norske telefonnumrene knyttet vi til agentenes arbeid med å skaffe seg leiligheter i Oslo og Bærum.»

Dette kan ikke være sant! Av pressen i januar 1996 (se foran) fremgår at den ene Oslo-mannen man finner på direkten (Gundersen) aldri har vært kontaktet av politiet. Da kan politiet heller ikke ha knyttet ham opp til husjakten - med mindre Gundersen lyver, og da har heller ikke politiet gjort jobben sin! En annen direkte identifiserbar, Mathisen, kan ikke gi noen forklaring og snakker om forveksling, altså var heller ikke han aktuell husutleier (det bekreftet han senere selv[1939]).

Hvorfor hevder nå Wiker at de norske numrene utenom ambassaden kunne bortforklares så enkelt? *Var han ført bak lyset?*

Ille er det i alle fall, og muligheter for å gjøre nye funn finnes tydeligvis den dag i dag. Vi minner om at de fleste dømte ikke bare ble dømt for medvirkning til uaktsomt drap, men også for spionasje i Norge (spionparagrafen § 91A). Hadde spionene norske kontakter, kunne det også finnes medvirkere til spionasje blant disse (i tillegg til medvirkning til drap)!

Hvem var det forresten som hadde ansvaret for bearbeidingen av disse telefonnumrene hos Kripos, som sammen med Lillehammer-politiet sjekket dem ut[1940]? Den gangen eldste etterforsker i Kripos-teamet som etterforsket Lillehammer-saken, mannen som fikk hyggelige, håndtegnede hilsningskort fra Sylvia **Rafael**, var daværende politibetjent Leif A. **Lier**. Han kjenner vi fra før, eller rettere - fra senere!

Han sier nå[1941]:

«Vi kom aldri over noe materiale som pekte mot at norske myndigheter på noe vis var innblandet i Bouchiki-drapet.»

Han burde spørre sine losjekamerater (se kap. 25.26.3-4)!

25.19.8.1 Bjørn Dworsky dukker opp

Vi blir stadig minnet om at dette spillet er som løken: Det dukker stadig opp nye lag. Intet er som det ser ut som. Ikke før trodde vi at Arbeiderbladet[1942] hadde lagt frem hele listen over telefonnumrene funnet på agentene, så viser det seg *at det hadde de slett ikke*. Av Aftenposten fire dager senere fremgår det nemlig[1943]:

«Bjørn Dworsky som mange hevder er den mystiske 'Dov' på telefonlisten til en av Mossad-folkene på Lillehammer, avviser at han er Mossad-agent.... - Men jeg tilstår at jeg er Dov, det hebraiske ord for 'bjørn' er «dov», sier han»

Vi skal ikke påstå at han virkelig sier at han var 'Dov' på agentenes liste. Formuleringen er vel ment å tolkes spøkefullt, han er Bjørn og derfor én 'dov'; ikke nødvendigvis denne. Hva som er sant er en annen sak - det kommer vi tilbake til. Men det er noe annet som ikke stemmer:

De «mange» må være på svært interne kanaler. Telefonlisten er nemlig bare offentliggjort i Arbeiderbladet og en del derfra samme dag kopiert i Dagbladets 2. utgave. Det var jo rart at regjeringsorganet skulle blåse dette viktige og for svakt etterforskede sporet til norsk medvirkning. Men nå blir bildet klarere. Det var det kjente «føre var»-prinsippet igjen. Man har nok regnet med at listen ville måtte komme ut, og har kjørt den der man hadde kontroll med den.

I frisert form. Uten f. eks. Bjørn Dworsky, for hverken 'Dov' eller Dworsky finnes i Arbeiderbladet, som hevder å avsløre hele listen.

Det viser seg altså ikke å være sant. Et telefonnummer som *kan* lede til Ap's, LO's og Arbeiderbladets gode venn og samarbeidspartner Bjørn Dworsky er altså utelatt. Er flere gode venner av Youngstorget blitt beskyttet på denne måten? Av «kilden» som ga avisen oversikten - eller av avisen selv? *Intet er som det ser ut som!*

[1939] Arbeiderbladet 13. januar 1996
[1940] Arbeiderbladet 2. januar 1996
[1941] Aftenposten 3. januar 1996
[1942] Arbeiderbladet 5. januar 1996
[1943] Aftenposten 9. januar 1996

Vi viser til tidligere omtale av Dworsky i kap 3.4. Han er opprinnelig norsk jøde, født i Trondheim i 1916. Han deltok i den norske motstandskampen og flyktet til Sverige i 1942. Deretter bodde han i Israel inntil han i 1972 kom tilbake til Norge som representant for *Histadrut*, den israelske fellesorganisasjoner for arbeidsgivere og arbeidstakere. I 1978 dro han tilbake til Israel.

Det fremgår faktisk av intervjuet at han var i nærheten av Lillehammer-saken på *fem punkter*, sitert fra Aftenposten:

- *«Han kjente ... Stay Behind-mannen Israel Krupp som hevdes å ha hjulpet Mossad-folkene»*

- *«Han sier han tilfeldigvis var på biltur i Gudbrandsdalen i nærheten av Lillehammer da drapet skjedde - og at han hørte om det på radioen»*

- *«Han var videre kontaktmann mellom norske politikere, blant dem Knut Frydenlund og Ronald Bye, og en israelsk delegasjon som kom til Norge i forbindelse med arrestasjonen av likvideringsgruppen fra Lillehammer. Hvem denne israelske gruppen representerte, husker han ikke»*

- *«..(han) traff Sylvia Rafael i et selskap i en ambassade etter at hun var løslatt» (men benekter å ha truffet andre av agentene)*

Og altså:

- *«Bjørn Dworsky som mange hevder er den mystiske 'Dov' på telefonlisten til en av Mossad-folkene på Lillehammer, avviser at han er Mossad-agent.... - Men jeg tilstår at jeg er Dov, det hebraiske ord for 'bjørn' er 'dov', sier han»*

Skal også dette være tilfeldigheter? Eller er det pånytt det vi har hatt så mange eksempler på før - et eksempel på «føre var»-versjoner der bare det som kan vise seg å dukke opp som informasjon fra andre kilder siden blir innrømmet i tide for å gi *troverdighet til avgrensningen mot det som ikke blir sagt?* Akkurat som Krupp, som f. eks. fordi journalisten kikket i gjesteboken eller hadde annen lokalinformasjon om besøket eller på annen måte kunne tenkes å få det, i tide innrømmet det som *noen kunne ha sett*, nemlig det fysiske besøket, men aldri formålet?

Dessuten: En Oslo-turist som passerer Lillehammer en *lørdag kveld i 23-tiden - juli?* En turist på vei *fra Oslo* starter ikke lørdag kveld i 20-tiden. En turist på vei *til Oslo*, legger ikke opp til å komme hjem i 2-tiden søndag morgen. I begge tilfelle tar man med seg mer av helgen *på feriestedet!* Det er selvsagt ikke helt utelukket, men sannsynligheten for at det var kun «ferie» avsvekkes enda mer.

Er på samme måte Dworskys sett av informasjoner her på samme måte en pakke innlært allerede den gangen, for hva som må sies, men ikke mer, fordi akkurat det likevel kan være kjent? F. eks. er det fort gjort å treffe på noen kjente i juli i Gudbrandsdalen, på en bensinstasjon, rasteplass eller veikro - og det er dumt å møte en slik informasjon siden hvis man har hevdet at man ferierte på Hvaler!

Igjen: *Det er alltid nye lag bak løken.*

Vi kan ikke føre opp Dworsky på listen over mulig norsk medvirkning, siden han ikke var norsk. Men en eventuell bruk av Dworsky styrker ihvertfall det syn at aksjonen var forhåndsplanlagt med deltakelse av Mossad i Norge v/ Israel Krupp og hans støttespillere, her Dworsky som viktig mellommann til hele Ap/LO-sektoren og sikkert godt kamuflert operatør for visse operasjonelle detaljer. Så sentral som han var, er det opplagt at han ble trukket inn i ethvert joint venture mellom Ap-Norge og Ap-Israel/Mossad.

Et lite punkt: Hvorfor husker han at han traff Sylvia i «en ambassade»? Var det Israels egen Oslo-ambassade, som naturlig var, ville han vel sagt det? Hadde han lært at det var ugreit for ham å løpe i selskaper til sørafrikanerne, som er det andre alternativet, men de hadde vel bare et generalkonsulat her den gangen også? Det kunne vel ikke være en ambassade i Tel Aviv? Den norske? Eller et MI6-selskap i den britiske for å gjøre opp for ubehageligheter under det som skulle vært et hyggelig joint venture? (Så raskt som det var om å gjøre å få Sylvia ut av landet etter løslatelsen, virker det usannsynlig at det var tid til å planlegge ambassadeselskaper i Oslo!)

Norsk ambassadør i Tel Aviv i 1973 var Petter **Graver**, f. i Tinn i 1920. Han gkkk Flyvåpenets flygeskole i Storbritannia (1945), ble cand. jur. i 1947 og gikk NATO Defense College i 1958. Han var ansatt ved Arbeidernes Opplysningsforbund (AOF) fra 1946, var politifullmektig på Lillestrøm i 1947 og ansatt i UD fra 1947. Han var

elev og senere hovedlærer ved Forsvarets Høgskole (1959). Han var i 1939 både formann i Bærum Arbeiderungdomslag, styremedlem i Bærum Arbeiderparti og nestformann i Bærum Arbeidersamfunn. Ambassadør i Tel Aviv 1971-75.

Ambassadør Graver ville sikkert ikke sett det som noe etikettebrudd å invitere f. eks. en fremtrendende høyesterettsadvokat m/ venninne eller ny frue til et hyggelig venneselskap i sin ambassade, selv om venninnen/fruen nettopp var dømt for spionasje og medvirkning til drap i Norge. Hvis det da var denne ambassaden....

25.19.9 Dekkhistorie

Søndag - dagen etter drapet - ble Zwi **Zamir** og Mike **Harari** observert i fred og ro på Theatercaféen. De hadde tydeligvis god tid med å dra fra Norge, men kom seg unna så snart andre agenter begynte å bli arrestert søndag ettermiddag/kveld Før det regnet de nok med at det ikke kunne skje noe med *dem*. De få i Norge som kjente dem av utseende ville nok holde munn om det.

Det kom nok overraskende at det ble gjort arrestasjoner. Nå gjaldt det å komponere en troverdig dekkhistorie sammen med de norske vennene, og finne en strategi for å få de arresterte agentene ut av fengsel snarest mulig.

Det er i forbindelse med de andre telefonnumrene[1944] opplyst at Mike Harari ringte et bestemt nummer i London fra sitt hotellrom 309, sannsynligvis Continental i Oslo. Nummeret er så langt ikke identifisert. Skal vi tippe at dette kan ha vært til MI6 for å avgi rapport etter aksjonen - og kanskje for å få råd vedr. dekkhistorien som nå måtte komponeres?

Det er mulig dekkhistorien mer eller mindre var komponert på forhånd. Det er god rutine å ha beredskap for uventede utfall, særlig at noen blir tatt. En dekkhistorie må ta brodden av det som hadde skjedd så mye som mulig. Å få agenter arrestert er en ulykke for en offensiv tjenestene. Hver dag de blir sittende inne, sprer pessimismen seg i rekkene, og medarbeiderne blir redde og engstelige for hva som skjer med dem om de blir tatt. Full lojalitet og 100% pågangsmot forutsetter at aktørene vet at organisasjonen kan og vil få dem ut av alle vanskelige situasjoner.

I Norge var det ikke aktuelt å gjennomføre noe frigjøringsraid. Man måtte satse på å bruke venner og eget nett til først å få dommene så lave som mulig, og dernest oppnå raskest mulig benådning (evt utveksling, men det var heller ikke aktuelt for Norge). Først måtte man få tak i de best mulige advokatene. Noen av de arresterte ble skaffet advokat gjennom familiene. Andre ble skaffet gjennom vennene, spesielt den dyktige h. r. adv. Annæus **Schjødt**, som ble rekruttert av selveste Jens Chr. **Hauge**[1945]. Schjødt var i lagretten forsvarer for Zwi **Steinberg** og Michael **Dorf**, men holdt hovedinnlegget for *alle de tiltalte*. (Det var under behandlingen av benådningssaken han representerte Sylvia Rafael).

«Feil mann»-versjonen ble valgt som dekkhistorie. Den dukket ikke opp før mange dager etter drapet. Agenten Benamane som i virkeligheten var en Mossad-agent og helt på lag med de andre var utsett til å spille en rolle i dekkaksjonen også. Han skulle angivelig være «hare» som skulle bringe Mossad til Salameh, og ikke til Bouchiki.

Det er forøvrig mulig at det var forberedt flere dekkhistorier. Flere av agentene skal i tidlige avhør ha vist til flykapringsadvarselen fra Mossad, og påstått at de var i Norge for å hindre kapringen. Da må de ha vært orientert om denne mulige dekkhistorien. Sylvia Rafael har imidlertid fortalt (etter rettssaken, for da kjente hun ikke Salamehs navn) at hun etter at hun var blitt arrestert hadde skyllet bilder av Salameh ned i toalettet (det hadde hun selvsagt ikke gjort - hvis hun hadde et bilde var det nok av Bouchiki! - men ved å fortelle dette kom navnet på reserveofferet på banen). Valget av dekkhistorie og eventuelle modifikasjoner fra det avtalte må ha blitt smuglet inn til de tiltalte etterhvert.

Vi tror at dekkhistorien ble valgt (kanskje blant flere på forhånd grovskisserte) og detaljutformet etter drapet, men før den siste arrestasjonen tirsdag kveld, tre dager etter drapet i Tuengen Allé 14c (den israelske ambassadeattaché Yigal **Eyals** privatbolig - Eyal organiserte forøvrig sambandet mellom Harari-gruppen og operasjonssenteret i Haag, og ble etter Lillehammer erklært uønsket i Norge[1946]), slik at de sist arresterte var i stand til å formidle den til dem som ble arrestert først og nå satt med post- og besøksforbud. Det virker svært sannsynlig at *det var meningen* at Zwi **Steinberg** og Michael **Dorf** *skulle bli arrestert* nettopp av denne grunn. Disse to var neppe så redde for å gå i fengsel: Dorf ble frikjent, mens Steinberg slapp løs med 7 måneders dom som svarte til sonet varetekt. De fikk derfor oppdrag som spesial-liasoner fra støtteapparatet til de arresterte.

[1944] Arbeiderbladet 5. januar 1996

[1945] Se f. eks. Karl Emil Hagelund: «Israel - elsket og hatet». Gyldendal 1983.

[1946] Aftenposten 7. februar 1996, med kilde i en hemmelig POT-analyse av 1974

Det er flere forhold som underbygger en slik teori. Dan Ærbel hadde telefonnummeret til Tuengen Allé skrevet *ukodet* bakerst i passet sitt[1947] - et sted det var *opplagt at det ville bli funnet*! At det tok tre døgn før arrestasjonen fant sted var bemerkelsesverdig ***både*** fordi det var farlig for de to å forbli der (og ingen grunn til å bli der) *og* fordi det var usedvanlig sendrektig av POT! Ærbel hadde endog opplyst at Steinberg bodde der. Dette er av all litteraturen forklart med at Dan Ærbel var en urutinert nykommer til Mossad, men vi har tidligere i denne boken påvist at *det var han ikke*, han hadde tvert imot erfaring fra bl a kanonbåtsaken, urankuppet og etterretningsoppdrag i Libya/Middelhavet m. m. (se kap. 5.7.2) og ble senere (på 80-tallet) Mossad-sjef i Paris med flere nye drap. Det kan være riktig at Ærbel mistet enkelte av sine forsvarsverker pga antatt klaustrofobi, men det forklarer ikke «tabben» med å skrive nummeret til en av dekkleilighetene inn i passet sitt - *ukodet*.

Ifølge en annen kilde[1948] var dette nummeret ***også innskrevet i de falske passene som ble benyttet av Abraham Gehmer*** (tidligere Mossads mann på Israels ambassade i Paris under kanonbåtsaken, se kap 5.6) ***og Sylvia Rafael***, og de var ***heller ikke amatører***[1949]*!. Det var altså plassert brede spor til Tuengen Allé* slik at det skulle være lett for POT å forklare hvordan man fant dem. Så kunne man i ro og mak sammen bestemme ***når*** det skulle finne sted. Husk at POT bevisst lot flere av Lillehammer-agentene slippe unna på Kiel-fergen. Hvorfor da slik flid med å få tatt de to småfiskene?

Det vanlige ville vært å memorere telefonnummer ved å notere dem i kodet versjon i en egen notisbok. Slike kodede telefonnummer fra både Oslo og Paris - der det 28. juni 1973 var begått et annet Mossad-drap - ble funnet i notisbøkene til både Sylvia Rafael og Abraham Gehmer etter at de ble arrestert i Norge[1950]. Et ukodet telefonnummer i passet var således *helt ekstraordinært* og ingen tilfeldighet.

Mossad kunne like gjerne sendt POT en invitasjon:

> *«De israelske etterretningsagenter Steinberg og Dorf har den glede å invitere Dem til en arrestasjon i Tuengen Allé 14c i anledning vårt drap på Lillehammer. Tidspunkt etter nærmere avtale. S. U. 14 15 89*[1951]*.»*

La oss også notere at vi vet at invitasjonen sto i passene til tre av de fire arresterte. Det er ikke usannsynlig at den var å finne på en eller annen måte hos alle som var i felten. Den ville jo bare komme frem hvis noen av dem ble arrestert. Og det kan jo bare være én hensikt med å invitere til nye arrestasjoner som et trekk etter at noen først er blitt tatt - nemlig at de nye skulle fortelle de gamle noe de ikke visste på forhånd; noe viktig som de trengte under avhør og rettssak. Selvsagt en dekkhistorie!

Også det forhold at Dorf hadde 10 telefonnummer på seg, hvorav 8 var åpenbart ekte, men helt ufarlige, bestyrker teorien (se forrige underkapitel).

Endelig viser vi til at Victor Ostrovsky ifølge Arbeiderbladet[1952] har opplyst:

> *«..Mossad-agentene som ble pågrepet av norsk politi i den israelske ambassadeleiligheten i Oslo etter drapet ble ofret for å unngå at identiteten til 'Oscar' skulle bli kjent.»*

«Oscar» var ifølge Ostrovsky Trond Johansen. Dette stemmer jo, for hensikten med å «ofre» de to agentene var etter vår mening å få inn dekkhistorien, som skulle kamuflere drapet som et resultat av jakten etter «haren» (Benamane) og at stedet var ukjent på forhånd. Hvis det kom frem at Bouchiki var det virkelige offer, ville det måtte følge at man hadde hatt norsk hjelp.

Hvis arrestasjonene i Tuengen Allé, som vi mener, var et rent skuespill, var regien utmerket. Etter arrestasjonen dukket den israelske ambassadøren opp hos daværende underdirektør Kjell **Eliassen** i

---

[1947] Halvor Elvik og Mentz Tor Amundsen: «Da Mossad kom til Norge». Gyldendal 1974, s. 163.

[1948] Richard Deacon: «The Israeli Secret Service». Hamish Hamilton, London, 1977, s. 270 og Payne, s. 120.

[1949] Se kap 5.7.2. Sylvia beskrives forøvrig slik av Deacon, side 272: «Sylvia is especially worthy of mention as an example of the new emancipated female secret agent, the modern and much more efficient counterpart of Mata Hari. Indeed, to mention Sylvia in the same breath as Mata Hari is almost to insult her: She is in every respect her superior, professional throughout, attractive, yet the equal of any male agent, and a delightful personality. Sylvia is the 'pin-up girl' of the Mossad and people of many nationalities who have met her testify to her real life personification of the kind of female spy all film producers dream about...... She was ... not so dedicated and ruthless as the Hit Teams chief female killer...., but a better all-rounder, a shrewd digger of information and in the long run a more efficient spy.... When she got back to Israel her sudden notoriety had preceded her and she was given a reception marked by flag waving, flowers and dancing when she visited the kibbutz Ramat-Hakovsh which voted her an honorary member while she was in prison.»

[1950] Halvor Elvik og Mentz Tor Amundsen: «Da Mossad kom til Norge». Gyldendal 1974, s. 171

[1951] Nummeret til Tuengen Allé. Per Øyvind Heradstveit: «De medskyldige». Aschehoug 1974, s. 94.

[1952] Arbeiderbladet 8. oktober 1994

Utenriksdepartementets rettsavdeling[1953]. Han leverte ingen formell protest, men henviste til Vienna-konvensjonen om utenlandsk diplomatisk eiendom og krevde de to løslatt straks. Eliassen hadde samme morgen studert konvensjonen, og sa at en eventuell overtredelse av konvensjonen var rent teknisk og at Israel hadde forspilt sine rettigheter. Andre diplomatiske konvensjoner forbyr ambassader og residenser å gi vern til etterlyste personer unntatt asylsøkere.

Det fremgår av *Heradstveits* desinformasjon i «Hemmelige tjenester» at man i POT må ha vært svært nervøse for forholdene omkring denne arrestasjonen. Det konstrueres opp en rekke unnskyldninger for at man ikke visste at denne var en diplomatbolig og at man slo til så sent. Det er selvsagt staffasje. Naturligvis vet POT hvor utenlandske diplomater bor! Men *det kunne ikke gjøres på «ordinær diplomatisk måte»*. Da måtte jo bare Israel avvist og nektet utlevering - av hensyn til trygghetsfølelsen for *alle* Mossad-agenter som ikke kunne informeres om at det hele var et skuespill. Dessuten trengte POT å «vise at de dugde». Alt var avtalt, inklusive stormingen.

Like før rettssaken begynte 7. januar 1974 dukket det opp en advokat Erwin **Shimron**, offisielt som representant for familiene til *nettopp Steinberg og Dorf*[1954] - som allerede hadde Annæus Schjødt som forsvarer. Shimrons oppdrag beskrives som

> *«noe langt ut over å ta vare på interessene til disse to... Under rettssaken holdt han seg tett sammen med det titalls israelske journalister som dekket forhandlingene. Forholdet mellom ham og dem var langt mer enn det vanlige forholdet mellom journalist og nyhetskilde. Det er mer på sin plass å betrakte Shimron som de israelske myndigheters representant i Norge i forbindelse med Lillehammer-saken. Som sådan hadde han kraftige maktmidler til disposisjon i forhold til journalistene. Det hersker sensur i Israel og det gis strenge straffer for den som setter seg ut over myndighetenes påbud.*
> *Men aller viktigst har nok kontakten med de tiltalte vært.»*

Kan det tenkes at møtene mellom Shimron og hans to «klienter» Steinberg og Dorf var en slags spesielle møter mellom representanter for de indre og ytre «advokatene», og en kanal for en form for orientering til de andre tiltalte om hva de skulle si i deres vitnemål, på en måte som norske advokater ikke hadde etisk grunnlag for å være? (En israelsk diplomat hadde i august uten hell forsøkt å få tillatelse for at israelske myndighetsrepresententer skulle kunne besøke de arresterte[1955].) Mellom fanger i samme fengsel og på samme tiltalebenk finnes det nok mer enn nok av muligheter for kommunikasjon, fra små lapper til kompliserte bankekoder!

Mulighetene var nok noe mer begrensede for å briefe de to kvinnelige fangene, som satt på Bredtvedt. Det må ha vært derfor man iverksatte kommunikasjon med lyssignaler, antakelig i morse eller tilsvarende lyssignaler basert på det hebraiske skriftspråket, til Marianne Gladnikoff fra en blokkleilighet i nærheten (se kap 25.18.6). Men det er ikke rapportert om lyssignaler til Sylvia Rafael. Og da hun ble avhørt i retten, hadde *hun* aldri hørt om Salameh[1956]:

> *«Wiker: - Har De hørt om München-tragedien?*
>
> *(Rafael): - Jeg var i Sør-Afrika på det tidspunktet.*
> *- Sier navnet Salame Dem noe?*
> *- Nei, det sier meg ingenting! Jeg har kanskje hørt det én eller annen gang, jeg vet ikke.»*

Sylvia Rafael var åpenbart den eneste av de fire opprinnelig arresterte man *ikke hadde klart å få smuglet dekkhistorien inn til*, og måtte ekstemporere etter beste evne[1957]:

> *«Aksjonen i Norge var en ren 'fact-gathering mission' - en rekognoseringstur. Vi ville infiltrere oss i arabernes organisasjon i Norge eller bare levere opplysningene videre til norsk politi.»*

Det var også derfor hun kom i skade for å fortelle at hun visste at hun skulle til Norge to måneder før drapet - *hun visste ikke at det kunne ødelegge dekkhistorien!*[1958]:

[1953] David Tinnin (med Dag Christensen, Aftenposten som samarbeidspartner): «Hit Team». Futura London 1976. Side 145 ff i paperback-utgaven.
[1954] Elvik/Amundsen s. 170
[1955] Tinnin, s. 146 f
[1956] Per Øyvind Heradstveit: «De medskyldige». Aschehoug 1974. Side 103.
[1957] Heradstveit, side 102
[1958] Heradstveit, side 154.

«Sylvia Rafael opplyste i retten at hun var kontaktet av 'Mike' ... alt i mai om oppdraget i Norge.»

Men fra de andre fem fikk man mer eller mindre full regi på konstruksjonen og presentasjonen av den konstruerte dekkhistorie om «feil mann» istedenfor Salameh - så troverdig at hele retten, hele pressen, alle forfatterne og hele den vestlige verden trodde fullt og fast på den!

Vi noterer oss også at den hemmelige POT-analysen som ble offentliggjort nylig, skrevet våren 1974, ikke nevner Kemal Benamane i det hele tatt. Årsaken er at POT ikke hadde dokumenter om Benamanes rolle i saken utover det som fremgikk av straffesaksdokumentene[1959], dvs den dekkhistorien som var komponert og smuglet inn til de arresterte. Det viser at det ikke finnes spor av verifikasjon av denne dekkhistorien utenom nettopp de arrestertes forklaringer.

25.19.10 Utenlandske tjenester

Vi har notert oss at[1960]:

> *«Agentene i Norges overvåkingspoliti kikket daglig gjennom Lillehammer-papirene i politiets hovedkvarter i Oslo. De holdt seg orientert om de siste avsløringer av Mossads virksomhet og sendte de mest interessante videre til etterretningsorganene hos Norges allierte i NATO.»*

Dvs bl a også den britiske E-tjenesten MI6, som selv hadde iverksatt både VIP-evakueringsøvelsen som evakuerte Mossad-agentene, og den andre som skapte dekke for denne. Med alle de agentene Mossad har i ulike NATO-lands E-tjenester, hadde således alle de tjenestene som medvirket til drapet førstehånds kunnskap til etterforskningen og alle muligheter for å tilpasse dekkhistorien. Det gjelder selvsagt i høyeste grad også vår egen E-tjeneste!

25.19.11 Avbrutte planer?

Vi har lyst til å peke på at de to boligene som var leid av offiserer (maksimal sikkerhet!) var leid for langt lengre tid enn de ble benyttet. Dette kan selvsagt være en del av kamuflasjen, men det kan også tyde på at ihvertfall Zamir og noen flere hadde planlagt å oppholde seg lenger i Oslo etter et formodet vellykket drap.

En enda sterkere indikasjon på det er den hvite Mazdaen som ble brukt under drapet var leid for perioden 17-26. juli. Disponent Leif **Hattestad** i Avis bilutleie mente da at det var «ganske uvanlig at folk leier bil for så lang tid»[1961]. Dermed *skilte man seg ut* ved å «gå mot strømmen».

Det at Zamir og Harari tok det med ro i Oslo utover søndagen - før de fikk vite om arrestasjonene - kan også tyde på de hadde tenkt å bli lenger.

Hva skulle det være? Rett og slett ferie i nydelige juli/august-Oslo? Oppfølging og tilretteleggelse av den planlagte desinformasjonskampanje som skulle knytte Bouchiki til flykapringstruselen etc.? Eller var det planlagt flere aksjoner? Det store apparatet som var satt i gang med MI6, Stay Behind med evakueringsøvelser etc kan henlede tankene på dette. Klarhet også på dette punkt er enda et argument for å sprenge saken vid åpen med en gang.

25.19.12 Lillehammer - oppsummert

25.19.12.1 «Riktig mann»

Det var «riktig mann» som ble drept på Lillehammer fordi:

- *Mossad-agentene under Lillehammer-oppholdet spanet på Bouchiki i flere dager*

[1959] Aftenposten 7. februar 1996

[1960] Elaine Davenport, Paul Eddy og Peter Gillman: «Urankuppet». Norsk utg Aschehoug 1979. Side 16.

[1961] VG 25. juli 1973

- *Harari-teamet måtte ha meget god kjennskap til Salamehs utseende og atferdsmønster etter at de hadde jaktet på ham verden rundt siden München og i praksis kjente ham fra han var liten gutt!*

- *De måtte ha oppdaget at Bouchiki var 1,70 mot Salamehs 1,90*

- *Bouchiki var fra Algerie. Salameh var palestiner og sønn av sjeik Salameh, kanskje jødenes bitreste fiende under frigjøringskrigen i 1948. Hans kone var fra den mektige Husseini-familien fra Jerusalem og en nær slektning av Stormuftien av Jerusalem som i 30- og 40-årene hadde terrorisert jødiske immigranter i Palestina. Han må ha vært velkjent av Israel og kjent gjennom israelske media i mange år, og vært vant til å være overvåket og potensielt attentatoffer siden han var liten gutt*[1962].

- *De må ha visst at Salameh var i Bergen under beskyttelse av CIA!*

- *De måtte ha oppdaget at Bouchiki hadde gravid kone, bodde i norsk leilighet, jobbet fast som kelner og deltid som badevakt og yndet å sitte på kafe sammen med sine norske venner; dvs at han i høyeste grad var del av lokalbefolkningen*

- *De måtte ha sett at Bouchiki ikke var noen internasjonal terrorist på gjennomreise med plenty av livvakter i kulissene - som Salameh alltid hadde!*[1963]

- *De måtte ha oppdaget at Bouchiki snakket norsk! Mossad-gruppen omfattet svensk- og dansktalende.*

- *Den snudde agenten Kemal Benamane som etter sigende skulle lede dem til Salameh, hadde ført lange samtaler med Bouchiki om hans tilværelse på Lillehammer og var ihvertfall ikke i tvil*

- *Mossad-folkenes forklaring på at Benamane til tross for dette skulle ha forsikret Mike Harari om at det var Salameh - at han løy for ikke å avsløre at han hadde gjort en dårlig jobb - er til det ytterste uten troverdighet; i så fall ville han vært død etter få dager - men ingen har drept ham siden.*

- *Faktisk var Benamane nærmest skreddersydd for å ta kontakt med og vinne Bouchikis tillit: Begge var dels algirske, dels marokkanske, de snakket samme språk, og var omtrent jevngamle (27 og 29). Begge var fremmedarbeidere i hvert sitt land (Norge og Sveits), og begge var nygifte kvinnejegere.*

- *Siden møtet hos Krupp på Hundorp hadde med Lillehammer-aksjonen å gjøre, kunne Lillehammer-aksjonen ikke ha med Salameh å gjøre - det var en måned før drapet ingen grunn til å tro at Salameh skulle være på Lillehammer 21. juli. Hvis det hadde vært tilfelle ville han vel blitt arrestert av norske myndigheter?*

- *Tre medlemmer av drapsteamet - Pistauer, Sevenièr og Ærbel - var på plass i Stockholm* ***før*** *«haren» Benamane forlot Sveits, der de hadde møter med svenske IB/Stay Behind og leide dekkleilighet for 15 personer! Hvis det var riktig at Mossad «fulgte etter haren», hvordan kunne de i god tid på forhånd vite at det var behov for å gjøre forberedelser i Stockholm for evakuering fra en henrettelse som like gjerne kunne ha funnet sted i Milano?*

[1962] Tinnin, s 37ff

[1963] Ronald Payne: «Mossad - Israel's most secret service». Corgi books 1990, s. 115 i paperback-utgaven. Se også Dagbladet 27. januar 1996.

- *At Skandinavia var det minst sannsynlige sted av alle for «harens» mål, fremgår av at det aldri før hadde funnet sted noen arabiske terror-aksjon i Skandinavia. Faktisk viser det seg at det forelå enighet mellom alle palestinske organisasjoner, inklusive Svart September, om at man skulle ligge unna Skandinavia, fordi disse landene var såpass positive til palestinernes sak (trodde de) at aksjoner der ville skade dem selv. Mossad må selvsagt ha kjent til denne enigheten*[1964].

- *Stay Behind-sjåføren Frank Siljeholts uttalelse om at Krupp hadde fortalt ham at Krupp hadde vært «med på noe forarbeid»*[1965] *underbygger at aksjonen var planlagt og ikke en spontan konsekvens av at man fulgte en «hare» etter Salameh (se Krupps egne uttalelser om møtet en måned før drapet)*

- *Det samme gjør selvsagt den senere uttalelsen Siljeholt ga til Aftenposten om at Krupp var «krystallklar» direkte på at «det var tatt riktig mann på Lillehammer»!*[1966]

- *Det samme gjør uttalelsen fra en anonym E-mann til Dagbladet*[1967] *om at han visste at «Mossads aksjon i Norge ikke kom overraskende på flere innen E-tjenesten»*

- *På samme måte utelukkes Salameh-versjonen (dvs at Bouchiki var gal mann) ved at Sylvia Rafael ble varslet om at hun skulle til Norge to måneder før drapet (iflg hennes forklaring i retten)*

- *Hvorfor skulle Mossad-delegasjonen i juni ha et forhåndsavtalt møte på «Birkebeineren» i Lillehammer hvis Lillehammer da bare var et gjennomkjøringssted for et innholdsløst møte med Israel Krupp?*

- *Siden evakueringsaksjonen var planlagt 6 mnd i forveien, var det også utelukket at drapsplassen først skulle utpekes som følge av at Benamane angivelig skulle følge etter Salameh*

- *Bouchikis algirske bakgrunn var avgjørende for en skremmeaksjon mot Algerie som spilte en meget sterk støtterolle for terroristene.*

- *Det finnes endel indisier på at Bouchiki faktisk var eller hadde vært støttespiller for PLO i en eller annen sammenheng: Militær æresbegravelse i Marokko, uttalelser i Marokko om hans heltemodige innsats, ryktene om støttearbeid for PLO i Norge, ryktene om et bilde av ham og Salameh, etc.*

- *At Israel nektet å gi erstatning til de etterlatte etter sin antatte «feil» - i 22 år til de i romjulen 1995 ble nødt - er i seg selv et tydelig tegn. Etter israelsk moral ville det rett og slett vært galt, og sendt gale signaler til de arabiske terroristene man ville skremme. De skulle nemlig forstå at det var riktig mann!*

- *Den påståtte feilidentifikasjon fikk ingen konsekvenser for noen av Mossad-agentene. Zwi Zamir og Mike Harari fortsatte i sine stillinger. Zamir ble i 1995 medlem av kommisjonen som gransker drapet på Yitzhak* ***Rabin***[1968]*. Harari satt i granskningskommisjonen etter hans egen Lillehammer-aksjon! Dan Ærbel fikk nye og viktige posisjoner i Mossad. Sylvia Rafael ble mottatt med enorme æresbevisninger og kjempefest da hun kom til Israel etter soningen i Norge (se kap 5.7).*

- *Det forhold at det tok lang tid før «feil mann»-teorien dukket opp, og at de to sist arresterte agentene fikk sitte og frivillig ble sittende i Tuengen Allé som forlengst var kjent av POT tyder*

[1964] Dagbladet 27. januar 1996
[1965] Dagbladet 4. januar 1996
[1966] Aftenposten 5. januar 1996
[1967] Dagbladet 4. januar 1996
[1968] Aftenposten 30. desember 1985

bestemt på at vi her hadde å gjøre med et skuespill der de to skulle være med på å planlegge dekkhistorien og så la seg arrestere for å formidle den til de andre fire. De to ble også løslatt umiddelbart etter rettssaken (den ene ble frikjent) - sikkert som forventet.

- *Norsk politi sluttet etter noen uker å tro på feil mann-teorien. VG skrev over hele 1. side: «Agentene feilet ikke: Ahmed Bouchiki dødsdømt i Tel Aviv»*[1969]

- *I januar 1996 nektet Israels statsminister Yitzak Rabin på vegne av den israelske stat å ta ansvaret for «omstendighetene som førte opp til drapet», i ordelag som tydet på at han mente andre land burde dele ansvaret. Samtidig gjorde Knesset-medlemmet Yael* ***Dayan*** *det klart at Norge hadde medvirket (se kap 25.19.12.2). Av samme grunner som før tyder alt som identifiserer Norge og Lillehammer som aksjonssted mer enn noen dager før drapet på at det var «riktig mann»*

Som man ser, faller alle brikker på plass når man betrakter saken fra denne synsvinkel, i motsetning til all annen litteratur om Lillehammer-saken, der forfatterne alltid ender opp med løse biter som ikke passer inn. Det spørsmål som da selvsagt reiser seg, er *hvorfor Bouchiki ble valgt ut* til å begynne med. Forklaringen på dette må nødvendigvis bygge mye på vurdering og analyse siden dette er vurderinger som ble gjort i de aller innerste rom og siden den etterfølgende begivenhetsrekken som skulle ha funnet sted ikke gir noe bidrag fordi den ble kansellert pga arrestasjonene og erstattet med tiltak for å fremme dekkhistorien. Men vi tror *en minimumshypotese om hva som var den opprinnelige planen* kan oppsummeres slik:

- *De fleste av München-terroristene var tatt. Salameh beveget seg sjelden utenfor sine innerste forsvarsverker i Libanon fordi han der hadde ansvaret for sikkerheten til Yassir Arafat og vestlige ambassader*[1970]*. Mens man ventet på en anledning til å ta Salameh, kunne man vurdere andre oppdrag for Harari-gruppen for å skremme fremtidige terrorister.*

- *Algerie hadde på denne tiden rollen som finansieringskilde og fristed for alle arabiske terrorister. Fra Algerie gikk det hyppige kurerruter rundt til terrorister og aksjonister over hele Europa. Et angrep mot dette kurernettet var av stor interesse for å ødelegge forbindelseslinjene.*

- *Mossad hadde nettopp klart å fange og snu den algirske kureren Kemal* ***Benamane*** *- en meget verdifull erobring som måtte utnyttes snarest mulig.*

- *Skandinavia var blitt spart for arabiske terroraksjoner fordi alle de palestinske grupperinger mente opinionen i de skandinaviske landene var så positive til palestinernes sak at aksjoner bare ville skade dem selv*[1971]*. Dette visste Mossad, og av akkurat samme grunn ville det være en fordel for Israel* ***at det ble avslørt arabisk terrorisme*** *i Skandinavia - om de så måtte få «litt hjelp».*

- *Det ble således bestemt at det skulle iverksettes en aksjon i Skandinavia med bruk av Benamane. Han skulle vises skikkelig frem for hele verden ved en aksjon som kombinerte hensynene til å skremme andre kurerer og agentnettet og sende et klart signal til Algerie, samtidig som det i Skandinavia skulle se ut som om en arabisk terroraksjonen hadde vært planlagt (man kunne selvsagt ikke la den løpe helt ut mot israelske mål i Skandinavia!)*

- *Aksjonen skulle bestå i at Benamane, angivelig på ordinær kurervirksomhet, skulle oppsøke en eller flere personer som enten var eller kunne omskapes til arabiske terrorister og at dette skulle føre til likvidasjon av de oppsøkte. Derved ville man oppnå at alle som regelmessig ble oppsøkt av kurerer ble skremt, og at det på alle kanter ville oppstå mistanker om at Mossad hadde infiltrert kurernettet. Dette ville ihvertfall i en periode skape kaos i terroristorganisasjonenes kommunikasjonssystemer*

1969 VG 15. august 1973

1970 Dagbladet 27. januar 1996. Men vi kommer senere tilbake til en mulig god grunn til at han tok en tur til Bergen likevel!

- *Det at man til og med ble fulgt og «tatt» til et fjernt land «rett under Nordpolen» ville skape ekstra frykt - ingen steder er trygge!*

- *Det ville være en fordel med ofre som selv var algirske for å ramme Algerie spesielt.*

- *De samarbeidende tjenester i de skandinaviske landene ble nå antakelig bedt om å sette opp lister over først og fremst algirske personer som oppholdt seg i Skandinavia og som helst allerede hadde forbindelser til arabiske aksjonister eller ihvertfall en bakgrunn som ikke utelukket dette.*

- *Blant de utvalgte kandidater - sikkert ikke overveldende mange når barn, middelaldrende, eldre, syke, utrenede osv. først skulle utelukkes - har man festet seg ved Bouchiki fordi:*

  - *Han var født i Algerie selv om han hadde marokkansk pass*
  - *Nettopp det at han benyttet pass på to nasjonaliteter bragte ham innenfor en mulig klandestin verden*
  - *Han hadde felterfaring fra den algirske frigjøringskrigen og dermed de riktige fysiske forutsetningene for å kunne være terrorist/aksjonist*
  - *Han bodde på Lillehammer som var et velegnet sted for en aksjon i Norge: Her hadde man den norske Mossad-sjefen med solide lokalkunnskaper som støttespiller, og herfra var det korte fluktveier til Sverige. For noen av agentene kunne det faktisk være å vende tilbake til gamle trakter: Haganha-leiren i Sør-Fron! (Generelt finner vi det opplagt at* ***Krupp*** *som sådan var en av de aller viktigste lokaliseringsfaktorene helt alene!)*
  - *Han hadde en lang rekke personlige egenskaper (alder, begge nasjonaliteter, yrkes- og ekteskapsstatus, livsstil, språk etc.) felles med Benamane, slik at Benamane lett kunne komme i kontakt med ham. Det var et poeng av to grunner: Få ut mest mulig kunnskap om mannen med sikte på etterfølgende presentasjon som potensiell terrorist, og utvirke at Benamane lokalt ble sett så mye sammen med offeret som mulig.*

- *Så skulle den utvalgte kobles til et planlagt terror-drama. Det skulle et par måneder i forveien sendes en advarsel om en uspesifisert aksjon i Skandinavia. Det legitimerte virksomhet både i Oslo og Stockholm sammen med lokale samarbeidspartnere. En uke før - forøvrig igjen samme varslingsfrist som evakueringsøvelsen! - skulle det spesifiseres. Noen dager før aksjonen angivelig var planlagt, skulle Benamane ankomme aksjonsstedet, skape så mye oppmerksomhet omkring seg selv som mulig., og legge et bredt spor til det utpekte offer, som han skulle etablere kontakt med og sees så mye som mulig sammen med som mulig.* ***Benamane skulle være den første drapsmistenkte!*** *Men like før drapet skulle han skynde seg ut av landet, sørge for å få utreisestempel i passet og bli sett snarest mulig hjemme i Sveits. Hans alibi ville derved først la seg etablere etter flere dager ved inspeksjon av passet og intervju av vitner i Genève! I mellomtiden ville han ha lagt et solid røykteppe for Mossad-teamet i forhold til ikke-informert norsk politi!*

- *Mossad ville uten arrestasjonene ikke være i noens tanker. Benamane og Bouchiki ville blitt knyttet til den planlagte flykapringen, og det ville blitt presentert etterretningsmateriale fra Mossad gjennom den norske E-tjenesten om hva som i virkeligheten hadde skjedd. Her kan man bare bruke fantasien: Bouchiki hadde vært en «sovende agent» i beredskap, som nå var blitt utkommandert for å delta i en flykapring. Men han hadde nektet - kanskje bare dager før! Benamane måtte sendes til Lillehammer for å snakke ham til rette. Det gikk ikke. Bouchiki var nettopp blitt familiefar og ville ut av det hele. Derfor ble kan kaldblodig skutt ned av sine egne. Det siste Benamane hadde gjort før han skuffet forlot Norge, var å varsle en av Svart Septembers profesjonelle drapsmenn, som ordnet opp samme kveld.*

1971 Dagbladet 27. januar 1996

- *Dermed fikk man skapt en arabisk terroraksjon, endog med drap, uten at det gikk ut over «uskyldige» eller egen side. Norsk opinion ville blitt rasende på palestinerne.*

- *Drapet skulle likevel skje med «Mossad»-signatur (to fulle magasiner rett i hjertet), for å sikre at den arabiske verden, som fort ville oppdage at flykapringen ikke var planlagt av noen av dem (her var det altså prinsipper ute og gikk). Benamane skulle fortsette å leve, hvilket ville vise at han var snudd til Mossad-agent. Ingen ville kunne stole på det algirske kurernettet lenger; det var infiltrert. Mossads eksekutører kunne nå frem til hvem som helst, hvor som helst.*

- *Det er høyst sannsynlig at det var planlagt flere aksjoner. Vi tipper at den neste skulle ha funnet sted et sted i Sverige, for der sto nå nye dekkleiligheter klar for hele teamet, og i Sverige var opinionen glidd enda lengre i PLO-favør enn i Norge. Kanskje var det akkurat samme opplegg, kanskje med et mer vaskeekte offer, kanskje noe helt annet. Med det store apparat som var satt i sving både fra Mossads egen side, men også fra MI6 etc med hele den doble evakueringsøvelsen, er det sannsynlig at vi ikke fikk se mer enn første akt da det hele måtte avblåses pga uventede arrestasjoner.*

En sinnrik plan, men logisk og godt gjennomarbeidet. Helt frem til arrestasjonene ble den også godt gjennomført. Men så gikk det galt, *og det var ikke Mossad som feilet.* Det var nordmennene som ikke klarte å holde orden på sine egne!

Slik ble det nok sett på fra Israels side. Og det er årsaken til at tonen forandret seg ved regjeringsskiftet i oktober 1973. En statsminister fra KrF som slo i bordet og gjorde det klart at et Mossad-drap i Norge var en alvorlig belastning for forholdet mellom de land og en utenriksminister som innkalte Israels ambassadør på teppet og truet ham med utvisning, gikk av. En statsminister som som straks begynte å vandre i israelske cocktail-parties og en utenriksminister som håpet tynt på et forsatt godt forhold og lot seg presse til gjentatt innblanding i rettsvesenets arbeide og dermed til urimelig milde dommer og kort soning, gikk på.

Dessverre fikk Israel i 1973 en stor bunke tilgodelapper av den norske Ap-regjeringen. Israel fikk i årevis høre at de hadde gjort kjempetabber i Norge og at landets beste agenter hadde dummet seg ut. Alt på grunn av slendrian med den norske gjennomføringen!

Ikke rart at Mossad senere har hatt så lett spill i Norge, fra bruk av norske pass og politiuniformer i avhør av asylsøkere til overvåking av arabiske stasjoner på Drammensveien!

25.19.12.1.1 Advarsel til og mot CIA?

Det henger da ett stort spørsmål igjen. Var det en ren tilfeldighet at Salameh var i Bergen sammen med og under beskyttelse av CIA da Lillehammer-drapet fant sted? Vi liker ikke slike tilfeldigheter.

Vi regner det som selvsagt at Trond var informert om dette. Det må i denne forbindelse ha forekommet heftige diskusjoner, basketak mellom CIA, Trond og Mossad. Her gjenstår adskillig mer gransking.

Det følgende er en mulig tolkning.

La oss huske fra kap. 25.19.1 at det var i august 1972 vi med sikkerhet sist finner Salameh som aktiv terrorist, i et mindre angrep mot sikkert bl a amerikanske oljeselskaper. Etter dette ble han tilbudt «protection money», som han avslo, og for dette ble han tatt inn i varmen hos de mer moderate rundt Arafat, som i denne fasen planla tilnærming til USA og CIA. I september 1972 skjedde München-massakren. I november 1973 fant det første kjente møtet mellom Salameh og CIA sted. Litteraturen gir oss ingen veiledning om nøyaktig når mellom disse to tidspunkter Salameh «snudde».

Det er klart at Mossad utpekte Salameh som hjernen bak München umiddelbart etterpå. Men er det sannsynlig at Arafat ville brukt Salameh som liason til CIA - eller at CIA hadde godtatt ham - hvis dette var riktig? Det virker mer sannsynlig at Arafat har overbevist CIA om at Salameh hadde avsluttet sin terroristkarrière med det beskjedne oljeangrepet, også fordi det neppe gikk lang tid før de meget handlekraftige oljeselskapene kom med sitt initiativ. Det var derfor sterk uenighet mellom CIA og Mossad om vurderingen av Salameh. Siden det er velkjent at Mossad også har sine folk og medspillere innenfor CIA, kan vi trygt gjette at det var meget kontroversielt også innenfor CIA å inngå i dette samarbeidet.

Man kan lett tenke seg at de som ønsket å prøve denne linjen måtte ha meget klandestin kontakt med Salameh, med meget få CIA-folk innblandet for å unngå å bli overkjørt i startfasen. Det var i så fall naturlig å planlegge dette lengst mulig fra Salamehs kjente oppholdssteder. Bergen var et perfekt sted!

La oss anta at Mossad via de Mossad-vennlige kanaler i CIA likevel fikk snusen i møtet.

Dette kan stemme med opplysningene om at en kilde i Paris hadde informert Mossad om at Salameh var på vei til Danmark eller Norge, hvilket etter flere forfatteres tolkning skal ha ført til Mossads tro på at noe brygget opp i Skandinavia[1972].

På dette tidspunkt må Mossad ha vært skrekkslagen over tanken på at USA og CIA - slik de så det - var i ferd med å bli lurt i et renkespill av farlige terrorister. Denne utviklingen måtte stanses, men å angripe Salameh direkte mens han var i møte med CIA var dog for farlig.

Om dette ga støtet til planleggingen av det hele, må Bergensmøtet ha vært planlagt 6 måneder tidligere. Det er mer sannsynlig at evakueringsøvelsene fra begynnelsen var planlagt på ordinær måte, men at kunnskapen om disse har gitt støtet til planleggingen av en Lillehammer-aksjon senere, enten ut fra de hensyn vi tidligere har skissert, eller på grunn av Bergensmøtet. Her er kanskje det første mer sannsynlig: Planen var under utvikling allerede, men kunnskapen om det planlagte Bergensmøtet ble styrende for valg av tidspunkt - noe Mossads folk innenfor CIA sikkert kunne påvirke.

Det kan tenkes en rekke hensikter fra Mossads side for å koordinere Bouchiki-aksjonen med Bergensmøtet. Ut fra slik det hele var forhåndsplanlagt, ville det etterpå se ut som om araberne hadde brutt sine prinsipper om å holde Skandinavia fritt for terrorisme - en klar opptrapping og forverring som ville forpurre alle planer om forsoning i Washington, og samtidig gi et klart signal til de som forsto om at Mossad var forbannet. Det ville kunne skremme amerikanerne unna Salameh og Salameh unna amerikanerne. Og da aksjonen gikk galt, og en dekkhistorie måtte konstrueres for å beskytte de norske medvirkerne, var det enda større grunn til å velge Salameh/feil mann-versjonen, for da fikk man i alle fall over til Salameh budskapet om at han fortsatt sto på dødslisten, CIA eller ikke CIA, eller kanskje særlig på grunn av tilnærmingen til CIA!

Her er det mange muligheter. Det kan tenkes alle slags varianter av små tilfeldigheter og improvisasjoner til nye begivenheter ved ulike aktører. Å finne ut hva som i detalj skjedde må være et eldorado for etterforskende journalister og historikere nå som vi har åpnet Pandoras boks!

25.19.12.2 Medvirkning - generelt

Vi har hele tiden vært overbevist om at det måtte være meget stygge skjeletter i skapet hos norske myndigheter og tjenester, så frenetisk man har reagert på enhver henvisning til Lillehammer-saken, og så langt man har gått for å sabotere enhver granskning som kunne ledet frem til en full oppklaring av Lillehammer-saken. Vi ble sikrere og sikrere etterhvert som vi registrerte og analyserte alle tildekkingsaksjonene.

Selve Harari-saken med spørsmål i spørretimen og den åpenbare ulyst til både å fastslå identiteten til og å få tak i Harari pekte ihvertfall i retning av medvirkning *i ettertid*, minst i form av at mindre enn mulig ble gjort for å få tak i hovedmennene. Men mange enkeltpunkter tydet på at det også var medvirkning *før og under* drapet, om ikke annet så det utrolige i at Mossad med sitt helt spesielle forhold til Norge ville og kunne komme seg inn i Norge, utføre drapet og - for de flestes vedkommende - komme seg ut igjen etterpå, uten minst å ha informert på forhånd og oppnådd at endel nordmenn høyt på strå så den andre veien.

I Ukeslutt-programmet i mai 1993 kom det frem[1973]:

> *«Etter det Ukeslutt får opplyst fekk Kriminalpolitiet knapt ei einaste opplysning frå overvakingstenesta i politiet. Tenestemenn frå overvakingstenesta fekk kopiar av rapportane etterkvart som dei mistenkte vart avhørt, men hadde sjølv lite å bidra med. Heller ikke Forsvarets etterretningsteneste hjalp til med opplysningar som kunne føre til ei oppklaring av saka. Kriminalpolitiet måtte på eiga hand finne frem til identiteten til fire av dei arresterte....»*

Dette er et av de punktene som Per Øyvind Heradstveit (kap 25.18.2) mest kategorisk avviser i sin desinformasjonsbok «Hemmelige tjenester», skrevet mindre enn 8 dager etter drapet. Når det var så om å gjøre å få dette dementert så tidlig, må det ha vært meget påfallende helt fra begynnelsen. Idag vet vi i tillegg om at POT

[1972] Deacon, side 264, se også Raviv/Melman, side 189.

[1973] Ukeslutt 9. mai 1993 kl 1230

lot to agenter slippe unna med Kiel-ferjen (kap 25.19.6)og at det eneste synbare bidraget fra POT var til arrestasjonen i Tuengen Allé av de to som høyst sannsynlig *skulle arresteres* som ledd i planen om å få dekkhistorien bragt inn til de fire som allerede var tatt (kap 25.19.9).

Hvorfor skulle norske tjenester være så motvillige, hvis de ikke hadde sine gode grunner?

I 1995 fikk vi de første tips om at det hadde funnet sted en evakueringsøvelse i Lillehammer-traktene i regi av Stay Behind, på samme tid som Lillehammer-drapet. Dette, sammenholdt med uttalelsene fra Israel Krupp om besøket av 6 Mossad-agenter hos ham en måned før drapet, bar i retning av de første håndfaste bevis på medvirkning ***før og under drapet.*** Selv om man «bare» hjelper forbryteren med å flykte, er det likevel medvirkning ***før*** handlingen hvis denne hjelpen var ledd i planen og gjorde det lettere å beslutte forbrytelsen.

I de aller første dagene av 1996 hadde vi gjennom grundig arbeide med saken kommet frem til de fleste av detaljene, slik de er beskrevet foran (kap 25.19.7).

Det er da interessant at forfatteren og Mossad-avhopperen Victor **Ostrovsky** i sin bok «Kampen om Mossad» alerede i 1994 - tre kvart år **før** vi visste om evakueringsøvelsen - hadde opplyst at[1974]:

«En norsk E-mann bisto Mossad-agentene før, under og etter aksjonen.»

Ostrovsky utdypet dette samtidig i et intervju med Klassekampen[1975]:

> *«Den norske E-mannen oppholdt seg på et hotell i Hamar under drapet. I tillegg ble to av drapsmennene kjørt bort fra Lillehammer til Hamar av en sjåfør fra E-tjenesten. Denne sjåføren var rekvirert av den norske E-mannen. .... Den norske E-mannens kodenavn i Mossads arkiver var 'Oscar'»*

Til Arbeiderbladet sa han[1976]:

> *«Nordmannen skal til å begynne med ikke ha kjent til at det var snakk om et attentat. --Han visste selvfølgelig ikke at det var snakk om et drap... Men nordmannen skal - ifølge Ostrovsky - likevel ha fortsatt å bistå Mossad, selv etter at han var kjent med at kelneren Ahmed Bouchiki var skutt ned og drept. Nordmannen var selv den som informerte Mossad om at drapsmannen hadde tatt feil mann.*
>
> *- 'Oscar' var på hotellet sammen med Mike Harari og Mossad-sjef Swi Zamir på Hamar samme dagen som attentatet fant sted. Han skaffet sjåføren som kjørte de to drapsmennene fra Lillehammer og til Hamar via omveier for å unngå hovedveien E6. Han hadde på forhånd skaffet dokumenter til de to, slik at hvis de ble stanset så hadde begge agentene norske identitetskort, forteller Ostrovsky. Den norske sjåføren kjørte også til Lillehammer, og skal ha ventet mens drapet ble utført.»*

Ostrovsky sa også til Hamar Arbeiderblad 13. januar 1996[1977] at «norske medhjelpere før drapet tok med Mossad-agentene til et sted nær Hamar» og at «en navngitt, kjent person i en norsk hemmelig tjeneste en dag eller to før drapet bodde på et hotell nær Hamar, og at han da var sammen med to fremtredende representanter for Mossad.»

Harari og Zamir på Olrud Auto-Rast[1978]! Sammen med en norsk E-mann, dvs «Oscar»!

«Oscar» var det kodenavnet Mossad ifølge Ostrovsky brukte på Trond **Johansen**. Men hvem var sjåføren?

Ostrovsky visste neppe om den norske evakueringsøvelsen, men han visste at minst to sentrale agenter var blitt fraktet av en norsk sjåfør «fra Lillehammer til Hamar»! Hvorfor bare til Hamar? Fordi det i virkeligheten var til et «safehus» *like ved Hamar*, der som vi vet de fleste av agentene ble samlet for den videre evakueringen! Alt stemmer!

Vi minner om at VIP-evakueringsøvelsen dekket to akser: Øst og vest for Mjøsa. Politiet hadde veisperringer på begge. Vi regner med at de to, som kan ha vært f. eks. **Ingelby** og den andre eksekutøren, ble kjørt i f. eks. lukket militær lastebil av Stay Behind-apparatet (inkl Spilhaug-apparatet) som del av eller under dekke av øvelsen. Ingen politimann vil stoppe en norsk militær lastebil med norsk offiser bak rattet!

Vi minner også om at Frank **Siljeholt** fra 1973 var sjef for materiell- og transportseksjonen i Stay Behind-apparatet. Han var da allerede nestkommanderende i Spilhaug-apparatet samtidig og fortsatte med det etter at han

---

1974 Victor Ostrovsky: «Kampen om Mossad» Aventura 1994.

1975 Gjengitt pånytt i Klassekampen 6. januar 1996

1976 Arbeiderbladet 8. oktober 1994

1977 Referert i Arbeiderbladet 17. februar 1996

1978 Kilde for dette er også Per Øyvind Heradstveit: «De medskyldige». Aschehoug 1974, s 155

var blitt fast ansatt hos Sven Ollestad sentralt i Stay Behind. Siden Spilhaug-apparatet var Stay Behinds «alter ego» var det bare en formalitet, og det har liten betydning *når* i 1973 han ble formelt ansatt i Stay Behind. Mulighetene for at Siljeholt kan kjenne til hvem somvar med på evakueringsøvelsen som sjåfør, og kanskje også på selve Lillehammer-aksjonen, er tilstede. (Ingen hvem som helst ville bli betrodd et slikt oppdrag!)

Det er imidlertid mer enn nok av spor til Krupp:

Ifølge en anonym E-offiser som uttalte seg til Dagbladet skal Israel Krupp også ha skjult en av Mossad-agentene som han fant syklende rundt på landsbygda i 2-3 dager «til transporten ut av landet var ordnet» [1979]. Hvis dette er sant, og ikke bare et forsøk på å bagatellisere det store evakueringsopplegget, har vi å gjøre med nok en *selvstendig evakueringsoperasjon «ordnet» av noen som Krupp ventet på. Av hvem?*

For vår del minner vi om at det i 1973 allerede hadde eksistert i minst 20 år tre forskjellige utarbeidede, øvede og samordnede evakueringsplaner for nettopp dette geografiske området:

- *i Stay Behind/Blue Mix om evakuering av norske VIPs til Sverige i samarbeid med den svenske E-staben, IB (ved Birger Elmér) og Stay Behind (med Trond som liason)*

- *i den svenske E-staben/IB/Stay Behind om evakuering av svenske VIPs motsatt vei i tilsvarende samarbeide (Trond liason)*

- *i Mossad Norge under Israel Krupp planer om evakuering av norske jøder til Sverige/UK (med Trond Johansen som E-stabens liason til både svensk etterretning, MI6 og Mossad) og sikkert motsatt vei, dvs evakuering av jøder fra Sverige til Norge*

Med de eksisterende omfattende jobbsammenblandinger, liasoner og personlig og profesjonell kontakt og avhengighet har selvsagt alle disse planene vært gjensidig kjent og tilpasset hverandre.

Vi minner også om at det i Lillehammer-traktene i juli tilsynelatende foregikk *fire* evakueringer eller evakueringsøvelser:

- *Stay Behinds VIP-evakueringsøvelse sydover fra Lillehammer på to akser via Hamar/Gjøvik*

- *Stay Behinds dekkøvelse for evakuering sydover fra Femunden og østover mot Sverige*

- *Mossad-gruppens egen evakuering fra Lillehammer og sydover/østover*

- *Evakuering av minst en agent til fra Krupps gård på Hundorp og østover til Sverige*

- og at det i alle tre planverkenes personoppsetting og i alle fire øvelsene befant seg omtrent de samme folkene eller folk som kjenner hverandre meget nært og vennskapelig!

Hvor mange øvelser fant sted i Kristiansand-traktene i september? Fra Haugesund i april? Sjansene er for hvert spørsmål best for svaret *null*. Så skulle disse fire være helt tilfeldige og uavhengige av hverandre? Til *det* er ikke en gang Hundorp langt nok ute på landet!

Det er for sent å avhøre Krupp, og det er for sent å avhøre Gunnar Bjålie, som var leder for Blue Mix og VIP-evakueringen. Disse kan begge nå brukes til å gis ansvaret. Men de som lever, bør jo nå selv sørge for å legge alle kortene på bordet for å sikre sitt ettermæle, fordi de til enhver tid gjenlevende venner og kolleger neppe vil nøle med å legge skylden på dem som etterhvert blir borte. Hva sier dere til det, Reidar Torp, Trond Johansen, Sven Aage Hauge, Sven Ollestad, Helge O. Spilhaug og Frank Siljeholt? Og Jens Chr Hauge? Synd vi ikke er katolikker i Norge, da hadde vi vært mye mer vant til å angre våre synder.

Men det er vel for mye å vente. Alt tyder nemlig på at denne grupperingen forlengst har bestemt seg for å nekte og skjule alt «to the bitter end». Som ledd i dette har den iverksatt en enorm desinformasjonsaksjon der Jacobsens «Mistenksomhetens pris» og manipulering av TV-2-programmene «Bak din rygg» og Bye/Sjues «Norges Hemmelige Hær» er viktige elementer. Dette har skjedd ved å stille opp med eget personell som opptrer som «ekte kilder» til - med enkelte velkjente unntak - intetanende journalister, dog slik at kildene bare skal presentere høyst utvalgte informasjoner slik at deres versjoner blir «autoriserte» og stenger for øvrig informasjon, samtidig som det som gis høyden impliserer avdøde personer. Og selvsagt kan endel skyld legges på POT, som

[1979] Dagbladet 4. januar 1996

idag har ledere som glatt kan sende skylden videre til avdøde forgjengere (Bryhn og Haarstad) eller til de levende (Erstad og Urdal), som ikke «hører til klanen» og derfor kan ta skylden for ha å ha latt Spilhaug-apparatet drive i nyere tid. Vi har jo allerede opplevet at nåværende POT-sjef Hans Olav Østgaard overlot ansvaret for den uregjerlige Frigaards meritter vedr. vår sak til sine forgjengere.

For å gi kildene ekstra troverdighet, blir de i neste runde angrepet av sine egne oppdragsgivere! Dette er enomt dyktig gjort, og krever en grundig analyse for å avsløre. Lund-kommisjonen har langt fra erfaring og kompetanse til å gi seg i kast med denne typen spill og tåkelegging fra Trond & Co. Dessuten er det farlig!

I begynnelsen av januar 1996 reiste medlemmer av Stortingets utenrikskomité til Israel for å utvirke en unnskyldning og erstatning fra Israel til de etterlatte (se 25.18.22). De håpet at dette kunne komme fordi Mossad jo hadde tatt «feil mann» - og en enkelt feil kan vel selv Israel innrømme? Men mens de var på vei nedover ble det avgitt en uttalelse som kanskje bort mye av grunnlaget fra hele prosjektet. Det var *medlem av Knesset,* Israels parlament, Yael **Dayan**, datter av Moshe **Dayan** som var forsvarsminister 1967-1974[1980], dvs også under Lillehammer-saken. Hun representerer israelske Ap, og hevder hun vet det meste om saken fra sin far, men vil ikke ut med alt foreløpig. Men den ene tingen hun sa, var av stor betydning[1981]:

> *«Dersom Israel påtar seg skyld, måtte norske myndigheter også ta sin del av skylden, for norske tjenester var opplagt delaktige.»*

Men hun tar vel også feil, eller mangler troverdighet, akkurat som Ostrovsky og oss? I motsetning til E-sjefen og POT-sjefen som hadde ansvaret i juli 1973, og som blånekter (se nedenfor)? Det er snart bare Qvigstad og Rieber-Mohn som har troverdighet i Norge!

Utenrikskomitéens formann Haakon **Blankenborg** (A) som skal løse alle problemene ved å ta imot penger til de etterlatte for «feil mann» må jo bli helt forvirret når systemets egen desinformant major Frank Siljeholt, nestkommanderende for Rock i Stay Behind og tidligere nestkommanderende hos Spilhaug, kan referere en ekspertuttalelse om at *det var riktig mann* som ble skutt! Nå må Mossad, E-staben og Ap snart bli enige om riktig desinformasjonsversjon og koordinere troppene bedre!

Og så viser det seg at det blir funnet telefonnummer til en lang rekke norske abonnenter i agentenes notisbøker, sammen med franske telefonnummer som franskmennene klarer å etterforske og derved ihvertfall finne frem til dekkleilighetene i Paris. Det er på det rene at minst to av innehaverne av de norske telefonnumrene aldri er blitt avhørt (på den annen side er det bare kjent at én av dem ble det; resten er usikkert). Hvorfor ikke det? La oss huske på at agentene som ble dømt, ikke bare ble dømt for medvirkning til uaktsomt drap, men også for *spionasje etter §91A*[1982]*!* Hva gjorde POT med å undersøke nordmenn - f. eks. fra telefonnummerlistene - som kunne være medvirknings-spioner for de spiondømte? Eller E-tjenesten v/ Trond Johansen, Reidar Torp og Sven Aage Hauge? Sendte de dem kanskje til Forsvarets Høgskole, slik som de gjorde senere med én velkjent spion?

Kontaktpersoner har man for alle slags beredskaps- eller støttetjenester, før, under og etter en aksjon, kanskje særlig for hjelp ved uventet utvikling etter aksjonen. Har vedkommende samtykket i å stå til disposisjon, er man medvirkende for fullt. Vi kan altså fortsatt ha en rekke nordmenn omkring oss som kan ha vært medvirknings-spioner den gang (og medvirkende til drap i en eller annen grad) - og en annen gruppe personer som har fått sine navn bragt inn av kodebrukende Mossadagenter og som er helt uskyldige.

25.19.12.3 Medvirkning - E-tjenesten/Stay Behind

Men i Norges nektes og nektes det. Etter de etterlattes og medias spørsmål om det kunne ha vært norsk medvirkning klarte Justisdepartementet plutselig å nedgradere et notat fra hva overvåkingssjef Gunnar **Haarstad** av 1976[1983]. Her hevder Haarstad i sterke ordelag at POT ikke hadde noe som helst med Lillehammer å gjøre. Samtidig rykket generalmajor Reidar **Torp**, selv sjef for E-staben i 1973, ut på vegne av denne[1984]:

> *«Overfor VG blir anklagen blankt avvist av generalmajor Reidar Torp, som i 1973 var sjef for E-staben:*
> *- Jeg har registrert hva overvåkingssjef Gunnar Haarstad skrev. Jeg kan bekrefte at dette var en ikke-sak, også for oss.»*

[1980] Encyclopedia Britannica 15. utg bind 3
[1981] Dagbladet 8. januar 1996.
[1982] Per Øyvind Heradstveit: «De medskyldige». Aschehoug 1974. Side 167-176.
[1983] Aftenposten 3. januar 1996
[1984] VG 4. januar 1996

Den norske E-staben som 14 år tidligere (1959-61) hadde skaffet Israel atombomben - og blir ikke en gang varslet om storbesøk?

Da er det faktisk mer interessant å merke seg at Håkon **Wiker**, aktor i Lillehammersaken, gjorde seg betydelig møye med å få forklart at hans «avdramatisering av myter» ikke gjaldt utenom politiet og POT. Han hadde ingen anelse om hva andre tjenester måtte ha drevet med, sa han (se kap.25.18.6), og spurte[1985].

> *«- Hva viste den militære etterretningstjenesten om Bouchiki-drapet? Det er et av de få interessante, ubesvarte spørsmål som gjenstår 23 år etter drapet på Lillehammer....»*

Han gjorde det også klart at han

> *«...ikke på noe tidspunkt hadde hatt kontakt med den militære etterretningen[1986]»*

Dagbladet hadde i januar kontakt med flere ikke navngitte E-offiserer, hvorav en som sa at[1987]

> *«Det er en kjent sak for oss som har arbeidet lenge innenfor e-tjenesten at det var kontakter mellom personer i den militære etterretning og Mossad. Jeg vet at Mossads aksjon ikke kom overraskende på flere innen e-tjenesten.»*

Dagbladet legger til:

> *Flere av de tidligere e-tjenestemennene hevder også at flere andre norske e-tjenestemenn var involvert i å yte bistand av ulik art til Mossad-agentene i 1973. Hvem de var er foreløpig ukjent.»*

Den morsomste kommentaren kom fra Sven Aage **Hauge**, som da var seksjonssjef og sjef til Trond i E-staben. Han visste ikke mer om Lillehammersaken enn det han[1988]

> *«...har lest i avisene og hørt i nyhetene»*

Leste i avisene! En av sjefene for norsk utenlandsetterretning, utnevnt til general av Ap, som ikke hadde plukket opp *noe* fra sitt store utenlandske apparat enn det man kunne lese i avisene? Den ble for drøy selv for Harald **Stanghelle** i Dagbladet[1989]:

> *«Sven Hauge var en av topplederne i 70-årenes etterretningstjeneste. Likevel hevder han at samtidas mest dramatiske og oppsiktsvekkende etterretningsaksjon på norsk jord, til og med selvtekt fra en fremmed makt, ikke engasjerte ham. Toppsjiktet i Forsvarets etterretningstjeneste vet nemlig bare det de 'har lest i avisene'. Ikke går de inn i saksdokumentene, ikke får de orienteringer, ikke kontakter de 'samarbeidende tjenester', ikke klarlegger de selv hvordan samarbeidspartneren Mossad kan drepe norske borgere[1990] på norsk jord.*
>
> *Hva gjorde toppledelsen i FO/E hvis de ikke interesserte seg for Lillehammer-drapet? Sov de tungt - eller bare lukket de øynene? Sven Hauges uttalelser viser med all tydelighet hvorfor det er umulig å tro på denne type 'generelle forsikringer'»*

Dette er den samme Stanghelle som for noen måneder siden tilsynelatende lot seg nyomvende og utropte E-stabs-hvitvaskeren Alf R Jacobsen - som fortsatt ikke har gitt seg - til landets store hysj-guru, samtidig med sjølkritikk for å ha vært for slem med Trond Johansen tidligere (se kap 25.11). Det er også den samme Stanghelle som har vært i UNIFIL sammen med Iver Frigaard og som ble kjørt inn i Arbeiderbladet på etterretning/overvåking/spionasje da den erfarne Bengt Calmeyer ble fjernet fra den, fordi han kom for nær ubehagelige spor i Treholt-saken. Det er også den samme Stanghelle som vi dessverre uten å huske kanal og dato

---

[1985] Bl a i Dagbladet 5. januar 1996
[1986] Dagbladet 5. januar 1996
[1987] Dagbladet 4. januar 1996
[1988] Henvist til i Dagbladet 8. januar 1996
[1989] Dagbladet 8. januar 1996
[1990] En rask slip-of-the-pen av Stanghelle som vet at Bouchiki ikke var norsk statsborger. Men vi mener vel alle at han ikke er er fredløs i rettsstaten Norge for det.

erindrer for et par år siden uttalte om oss at vi enten fortalte om den største skandalen i etterkrigshistorien eller representerte det styggeste komplott i samme, uten å legge skjul på at han avviste det første alternativet.

Det vi sa den gangen var ikke stort mer enn det Stanghelle selv finner det hensiktsmessig å innrømme idag. Vil han neste gang han opptrer i TV frikjenne oss fra komplott-teorien?

For når det gjelder E-staben, må jo nå alle se sammenhengene. E-tjenesten og Mossad, som har samarbeidet i 50 år siden etterkrigstiden om U-2-operasjonen, tungtvann, kanonbåter, opplæring, erfaringsutveksling, terrorbekjempelse, asylsøkerkontroll, agentverving etc., *samarbeidet også om Lillehammer.* Og Israel Krupp, en krumtapp i dette forholdet fra han organiserte Haganhah-leirene sammen med Jens Chr Hauge; som skaffet E-tjenesten hus: som tok imot Ingeborg Lygren da hun skulle få hvile ut etter løslatelsen og ble bragt til Hundorp og Krupp av Trond Johansen for debriefing (U-2) av E-staben og Mossad; og som tidligere hadde hatt Stay Behind-øvelser, MI6/CIA-folk og Mossad-folk til gards, *var selvsagt dypt inne i dette samarbeidet.*

Følgende medvirkning fra E-tjenesten/Stay Behind er sikker eller sannsynlig *før og under* aksjonen:

- *Medvirkning ved utvelgelse av offeret og annet planleggingsarbeide god tid på forhånd, jfr Sahmuel Eyals bekreftelse av at det var et anti-terror-samarbeide mellom israelske og norske tjenester med hemmelige metoder*[1991]
- *Lokal spaning og tilretteleggelse*
- *Israel Krupp ble vinteren 1973 innkalt til Stay Behind for å planlegge evakueringsøvelse for britiske flygere og å utarbeide Stay Behinds hovedøvelse - evakuering av VIPs fra Lillehammer og sørover langs to akser*
- *Møtet hos Krupp med seks Mossad-agenter en måned før drapet*
- *Planlegging fra ultimo 1972 og gjennomføring i juli 1973 av evakueringsøvelse med tilhørende dekkøvelse, herunder etablering av evakueringssentral i «safehus»*
- *Avlytting av politiets sikringstiltak*
- *Tilrettelegging av oppholdssteder, to dekkboliger eid av norske offiserer etc*
- *Mulig utlån av bil fra nordmann til frakt av sambandsutstyr (Folkevognen på Sogn)*
- *Møte(r) mellom Harari/Zamir og Torp og/eller Trond i E-staben (evt også Hauge)*

Følgende medvirkning fra E-tjenesten/Stay Behind er sikker eller sannsynlig *etter* aksjonen:

- *Etablering av trygt skjulested for Zwi Zamir og Mike Harari i Oslo for «oppsummeringsmøter»*
- *En sjåfør (offiser) fra E-staben (inklusive Spilhaugapparatet) kjørte to av agentene fra Lillehammer til «safehuset» nær Hamar, gjennom politisperringene - og kanskje videre!*
- *Gjennomføringen av Stay Behinds VIP-evakueringsøvelse med utgangspunkt i Lillehammer og «safehuset», med mindre denne øvelsen «bare» var gjennomført som en slags «generalprøve» på den virkelige evakueringen i forlengelsen av denne med personell, materiell, «safehus» etc på plass!*
- *Hvis historien fortalt av anonym kilde til Dagbladet*[1992] *er sann: Stay Behind-mannen Krupp skjulte en av agentene på sin gård i flere dager inntil «transporten ut av landet var ordnet» - av hvem?*

[1991] Ukeslutt 9. mai 1993 kl 1230

[1992] Dagbladet 4. januar 1996

- *Samråding om valg av dekkhistorie ut fra forventede reaskjoner på norsk opinion*

- *Tilretteleggelse av kommunikasjon med de arresterte om dekkhistorie*

- *Telefonavlytting og romavlytting via telefon av sentrale medlemmer av Korvald-regjeringen for å skaffe bedre underlag for videre beslutninger*

- *Trond Johansen/Sven Ollestad/Sven Aage Hauge/Reidar Torp hemmeligholdt informasjonen fra Krupp om møtet på Hundorp med 6 Mossad-agenter og møte på Birkebeineren en måned før drapet (Krupp sa i sitt intervju at han hadde orientert Forsvarsstaben - dvs. E-staben - etter drapet)*

- *Generelt ingen hjelp å få fra E-staben for politiet (se kap 25.19.10.2)*

- *Ga blaffen i etterforskning og identifisering av mulige norske medvirkere (jfr telefonnumre) til agentene som også ble dømt etter spionparagrafen (§91A)*

- *Hemmelighold til denne dag av evakueringsøvelsen i juli 1973 fra Lillehammer til Hamar/Gjøvik der Krupp i det minste fikk glimrende øvelse/trening, nærmest en slags generalprøve før selve hovedøvelsen, evakuering av de sterkest utsatte Mossad-agentene (eksekutørene og ledelsen). (Hvis man da velger å tro at E-staben og MI6 var helt uskyldige og ikke lot Mossad benytte seg av evakueringsøvelsen, slik at ansvaret helt faller på Krupp)*

- *Siljeholdt og Bjålie holdt hemmelig fra 1979 (evt 1977) at Bouchiki var riktig drapsoffer*

25.19.12.4 Medvirkning - POT

Også fra POT er det kommet heftige benektelser. Gunnar **Haarstad**, som var POT-sjef under Lillehammer-aksjonen, uttalte seg posthumt via et hemmeligstemplet notat som plutselig ble frigjort av Justisdepartementet på et hensiktsmessig tidspunkt: POT hadde ikke medvirket, på noen måte![1993]

Drammens politimester, Tore **Johnsen**, mannen som deltok i Jessheim-møbelhandlerens aksjon for å få kastet Jostein **Erstad** som POT-sjef til fordel for Tore Johnsen, var[1994]

> «...rystet og forbannet over påstandene som fremsettes... Jeg kan garantere at en slik medvirkning ikke fant sted.»

Johnsen var ved Oslo politikammer i 1973 og deretter i ti år fra 1974 nestkommanderende i POT.

Han må være forsiktig. Hvis det finnes noe norsk ansvar å dele, er vi sikre på at Trond & Co forlengst har lagt til rette for det blir plassert rett i fanget på POT, hvis det skal gå videre slik som nå, at bit for bit av informasjon må presses ut av systemet slik at tildekkerne får tid til å ta seg av dem. (om Tore Johnsens versjon, se kap. 24.5.10).

Vi skulle nesten ønske vi kunne trodd på Haarstad, men det er dessverre mange momenter som knytter seg til medvirkning fra POT, her først *før og under* aksjonen:

- *Implisitt delaktighet i evakueringsøvelsene ved Stay Behind (Blue Mix) siden 2-3 nøkkelpersoner i POT alltid er informert om Stay Behind-aktiviteter/øvelser*[1995]

- *Sahmuel **Eyals** bekreftelse av at det var et anti-terror-samarbeide mellom israelske og norske tjenester med hemmelige metoder*[1996]

[1993] VG 4. januar 1996
[1994] VG 4. janyar 1996
[1995] Dette følger av ordinære sikkerhetsrutiner mellom Stay Behind-ledelsen og noen få utvalgte av den gamle garde i POT. Fra våre egne kilder.

- *Til tross for at POT angivelig fikk terrorvarsel en uke før drapet og flykapringsvarsel tre dager før, ser det ikke ut til å være iverksatt noen tiltak for å oppspore «terroristene». Det innrømmes f. eks. at man ikke har noen egne dokumenter om Benamane som ankom midt i den kritiske perioden og etterlot seg meget brede spor. Når man ikke gjorde noe, måtte det være fordi man visste at varslene var bløff.*

- *Det ble i 1973 hevdet i pressen, men dementert og aldri bevist, at POT-sjef Gunnar Haarstad hadde møte med Zwi Zamir på den israelske ambassaden etter drapet*[1997]

- *Zamir var neppe i Oslo uten at Haarstad visste det på forhånd. Offisielt kom nok Zamir minimum for å drøfte samarbeidet mot terrortruselen. Med 12 drap gjennomført på løpende bånd kan dette neppe vært unngått som tema.*

- *Det ble meldt i pressen at Steinberg og Dorf - som ble arrestert i Tuengen Allé - skulle være «klarert av norsk politi» og at de oppholdt seg i Norge «i forståelse med myndighetene»*[1998]

Følgende medvirkning fra POT er sannsynlig eller bekreftet *etter* aksjonen:

- *POT's avståelse fra å arrestere to agenter som reiste med Kiel-ferjen, jfr Stay Behind-kurset 1 mnd etter drapet*

- *Generelt ingen hjelp å få for det ordinære politiet fra POT, heller ikke noen hjelp til å knytte kontakt med MI5 og MI6 (se kap 25.19.12.2).*

- *POTs voldsomme utrykning med 8 mann sammen med politiet til Tuengen Allé for å arrestere de to siste og minste agentene som åpenbart bare satt og ventet på POT rimer dårlig med at POT bevisst lot to andre agenter, herunder en av de som faktisk skjøt, unnslippe med Kielerfergen. Dette var medvirkning til et skuespill for å få bragt inn i fengselet to som kunne briefe de andre fire om den nå vedtatte dekkhistorien om Salameh og som kunne regne med at de ville slippe ut igjen med en gang eller bli frikjent. En annen hensikt var selvsagt å gi inntrykk av at POT hadde handlet - ikke samarbeidet med Mossad!*

- *Ga stort sett blaffen i etterforskning og identifisering av mulige norske medhjelpere (jfr telefonnumre) til agentene som også ble dømt etter spionparagrafen (§91A)*

- *Iver Frigaards historieforfalskning ved å snu «sikker identifikasjon og etterlysning» av Harari til «Harari var sjekket ut»*

Det må også reises spørsmål om

- *POT evt var kjent med at kaprertruselen mot et Air France-fly på Fornebo var en Mossad-provokasjon som hørte sammen med en vellykket aksjon (uten arrestasjoner) og et arabisk lik på Lillehammer knyttet med brede spor fra Oslo til Lillehammer til en forsvunnet algirsk agent? (NB: Til og med IB i Sverige brukte kaprertrusler mot rutefly når dette var nødvendig av egne operasjonelle grunner*[1999].

- *POT var gjort kjent med besøket hos Krupp 1 månd før drapet og møtet påBirkebeineren da Krupp etter drapet meldte dette sin «tjenestevei» via E-tjenesten og om POT eventuelt bidro til å holde dette skjult, eller*

[1996] Ukeslutt 9. mai 1993 kl 1230

[1997] Vi har ikke funnet primærkilden, men påstanden er referert i Per Øyvind Heradstveit: «Hemmelige tjenester», Aschehoug 1973, side 90, der han karakteriserer dette som desinformasjon.

[1998] Samme forhold som forrige note

- *Hvorfor ikke POT telefonavlyttet Israel Krupp (det burde det vært kjennelse for mot sjefen for Mossad Norge når Mossad dreper folk i Norge) og evt fikk fanget opp Krupps melding til Trond Johansen om delegasjonen til ham en måned tidligere. POT ville da ha avslørt at Trond & Co evt holdt tilbake denne informasjonen*

- *POT evt var kjent med hvilke VIP's som skulle evakueres fra Lillehammer*

- *POT var kjent med selve henrettelsen*

- *Hvorfor POT ikke etterforsket informasjonen om at Harari og Tamar kom ut fra gårdsveien tre timer etter drapet - i så fall kunne man jo ha funnet det «safehus» som var blitt benyttet og rullet opp all norsk medvirkning med det samme*

- *Hvorfor POT aldri avhørte Israel Krupp i samtid (de måtte jo på forhånd vite om at Krupp deltok i planleggingen av evakueringsøvelsene) , og heller ikke da han mange år senere lot seg intervjue av lokalpressen med informasjon om at aksjonen var planlagt minst en måned i forveien*

- *POT-folk har truffet Mike* ***Harari*** *(som var etterlyst) i Tel Aviv senere og derav burde forstått at han var den etterlyste hovedmannen*

- *Hvorfor Per Øyvind Heradstveit var den eneste journalist som fikk dekke de deler av Lillehammer-saken som gikk for lukkede dører. Hadde POT eller andre noe samarbeid med ham om innholdet i hans to bøker som inneholder direkte desinformasjon?*

- *Iver Frigaards senere forhold til Mossad, herunder Dan Ærbel som senere sjef for Mossadakademiet, Tsafririm og Paris-stasjonen under drap i Paris på 80-tallet*

Vi har forøvrig også merket oss at avdøde overvåkingssjef Gunnar Haarstad, som ellers skriver åpent og fyldig om det meste, i selv selvbiografi «I hemmelig tjeneste» *bare omtaler Lillehammer-saken med ett eneste avsnitt.* Herunder skriver han etter 6-8 helt nøytale linjer[2000]:

> *«Jeg skal ikke gå nærmere inn på Lillehammer-saken her. Denne saken, som ble etterforsket av politiet på Lillehammer og Kriminalpolitisentralen, og hvor også overvåkingstjenesten medvirket på flere måter, ville i tilfelle trenge et eget kapitel.»*

Og hvorfor ikke det, da, om Norgeshistoriens eneste mord ved utenlandske terrorister? Kanskje ligger det en dypere mening under «medvirket på flere måter»?

25.19.12.5 ***Tildekking - justisvesenet***

Følgende embetsforsømmelser i eller manipulering med justisvesenet har funnet sted i de etterfølgende årene:

- *Påvirkning av etterforskningen og avhørene under rettssaken for at det skulle komme frem så lite som mulig om Mossads totale virksomhet og om de andre agentene, særlig lederne*

- *Full undertrykkelse av Mossad-sjefen Zwi Zamirs tilstedeværelse og derved de facto ledelse av operasjonen, og av at ordren var kommet direkte fra Golda Meir*

- *Mangelfull etterforskning av navngitte personer på telefonlister i notisbøker tatt fra arresterte agenter, heller ikke av at noen nummer ofte ble benyttet av de hemmelige tjenestene, og antakelig lite iherdige forsøk på dekoding av evt kodede numre*

[1999] Thomas Kanger og Jonas Gummesson: «Kommunistjägarna». Ordfronts forlag, Stockholm 1990. Side 85.
[2000] Gunnar Haarstad: «Hemmelig tjeneste». Aschehoug 1988. Side 191.

- *Hemmeligholdelse og deretter full stopp i etterlysningen av Mike Harari m fl*

- *Ikke-avhør av Sylvia Rafael alle de årene hun var tilgjengelig i Norge eller da hun søkte om benådning, opphevelse av utvisning og oppholdstillatelse*

- *Bortmanipulering av problemet med at Mike Harari-foto var i NTB's arkiv og ble hevdet å være i Kripos' arkiver ved å iverksette «gransking» som ikke er kjent sluttført*

- *Omskrivning av historien ved Knut Frigaard og Riksadvokaten. Wikers identifisering av Harari og etterlysning av ham m fl ble av Frigaard til det motsatte (han var sjekket ut) og hos Riksadvokaten til en tredje versjon: Ikke nok bevis.*

- *Ingen forsøk på å identifisere Harari når nye bilder/TV-intervju av ham senere ble tilgjengelige*

- *Hemmeligstempling av Lillehammer-dokumenter, muligens underslag/destruksjon av dokumenter*[2001]

- *Riksadvokatens granskningsoppdrag vedr nye opplysninger i Ukeslutt som ble sabotert ved at mandatet ble snudd på hodet slik at man undersøkte om politifolkene den gangen hadde gjort jobben sin - og det hadde de - men ikke hvorfor de nye opplysningene hadde vært underslått, for det var bl a Riksadvokaten selv som hadde gjort, slik at intet ble gransket. Dette skjedde i «Ping Pong» med Nygaard Haug som ble «fritatt» for Lillehammersaken i all hemmelighet under henvisning til Riksadvokaten.*

- *«Tyveriet» i 1993 av den parlamentariske granskning av vår sak v/ Riksadvokaten, da et flertall i justiskomitéen ville granske justisvesenet*

- *Undertrykkelse av våre Lillehammer-informasjoner av Riksadvokaten/førstestatsadvokat Edward Dahl og alle andre tildekkinger i forbindelse med vår sak, bl a ved Frigaard, Lier, Nygaard Haug og Kontrollutvalget*

- *Ingen etterforskning av Krupp/E-staben da Krupp i 1987 fortalte om sitt besøk fra Mossad og møtet på Birkebeineren ca 1 mnd før drapet (se kap 25.9.3.)*

25.19.12.6 Tildekking - Heradstveit

Vi skal så vende tilbake til Per Øyvind Heradstveit og hans enukes hvitvaskingsbok for POT, og se på noen av punktene fra kap. 25.18.2 i lys av hva vi har vært gjennom i mellomtiden:

- *«Norsk politi må ha gjort et godt arbeide»:* Det kan ha vært riktig de aller første dagene, men hvordan vet Heradstveit det? Det er en rekke forhold av stor interesse som politiet må ha funnet allerede da boka ble utgitt som Heradstveit *ikke* nevner med et ord, bl a Zamirs tilstedeværelse, endel av hotelloppholdene, bilen på gårdsveien, mulighetene for et «safehus» etc. På den annen side kan vi ikke kritisere Heradstveit for ikke å ha forutsett Jens Chr. Hauges innblanding som medførte at selv ikke politiet (og langt mindre POT) etterforsket endel opplagte spor. *Vil en uavhengig, kritisk oppsøkende journalist våge å være så kategorisk?*

- *«Det er på det rene at gruppen .. fulgte Ben Amane»*: Feilskriften av navnet bryr vi oss ikke om, men hvordan kan Heradstveit være sikker på det? Salameh som egentlig mål bringes ikke inn i boken, og heller ikke «feil mann»-teorien. Hvorfor skulle Mossad trenge en «hare» for å finne frem til en kelner som var fast bosatt på Lillehammer? Uten den villedende «feil mann»-teorien

[2001] Jamal Terje Rutgersen til Dagsrevyen 31. desember 1995.

ville ingen kjøpt teorien om at Benamane var en «hare». Vi antar at POT visste om at denne dekkhistorien var under vurdering eller forberedelse da de hjalp Heradstveit med boken, slik at indisiene omkring den måtte være riktige, men de kunne ikke så raskt la Heradstveit gå ut med den.

- *«Ingen holdepunkter ... om at marokkaneren var innblandet i 'Svart September'»*: Svært dristig av Heradstveit uten «feil mann»-teorien. Hvorfor skulle Mossad da ha skutt mannen? Forøvrig samme resonnement som forrige punkt.

- *«Da gruppen hadde fulgt Ben Amane til Lillehammer og der sett at han tok kontakt med Bouchiki, må de ha tatt bestemmelsen om at marokkaneren på Lillehammer var den de var på jakt etter, og som derfor skulle likvideres».* Oj, så tett opptil «feil mann» uten å si det! Enda et tegn på en forfatter som visste om «feil mann» på et for tidlig stadium til å si det rett ut!

- *«Lillehammer-saken var enestående, og den kom uventet på både politiet og de politiske myndigheter her i landet.»* Det tror vi så gjerne - om det ordinære politiet og om Korvald-regjeringen.

- *«Dette (foregående punkt) er viktig å få slått fast på bakgrunn av påstander om intimt samarbeide mellom israelsk etterretningstjeneste og tilsvarende norske tjenester. Et slikt intimt samarbeide eksisterer etter alt å dømme ikke. Det synes opplagt at kontakten til det norske overvåkingspolitiet bare har vært minimal og rutinepreget»* Dette vet vi jo nå er galt. Se f. eks. om det omfattende samarbeidet mellom Israel og allierte tjenester som ble etablert etter München (innledningen til 25.19), den nitide rapporteringen fra POT til de andre tjenestene og alt vi idag vet om det generelle nære samarbeidet mellom Mossad, POT og E-tjenesten i alle år (kap 5). Vi vet også at Zwi Zamir var i Norge 1-2 måneder før drapet, og fremfor alt vet vi om evakueringsøvelsene som skulle dels dekke over, dels gjennomføre sikker evakuering av de viktigste agentene, som måtte vært vedtatt av E-tjenesten/Stay Behind-ledelsen, beordret og ledet av MI6 i London og selvsagt orientert om til POT - alt i god tid. Dessuten vet vi at POT hadde fått beskjed om å la et par andre av de viktige agentene slippe avgårde med Kiel-ferjen. Hvitvaskingen her er så grov i lys av hva vi vet idag, men også i lys av hva Heradstveit *burde ha funnet ut i 1973* hvis han hadde gjort jobben selv, at vi ikke nøler med å kalle dette desinformasjon.

- *«Påstander om at to av de arresterte skulle oppholde seg i Norge i forståelse med Overvåkingspolitiet savner et hvert grunnlag...».* Vi kjenner ikke mer til akkurat denne detaljen, men tipper de to er Steinberg og Dorf (se kap 25.19.8) som så villige ventet på å bli arrestert. Vi er bare igjen meget imponert over den klokkertro Heradstveit har på det han mottar fra POT. Å få slike glatte påstander uavhengig bekreftet til det nivå at man som journalist kan avskrive «ethvert grunnlag» er et kjempearbeid i seg selv! Er ikke det utført, men påstanden bare kolportert, snakker vi om *desinformasjon*.

- *«Påstander om at det under etterforskningen skulle ha vært vansker i samarbeidet mellom det ordinære kriminalpolitiet og Overvåkingssentralen er ikke riktig.»* Også dette vet vi idag er notorisk galt, jfr Kiel-ferjen (25.18.1) og en rekke av de internasjonale forfatternes stikk motsatte vurderinger basert på samtaler nettopp med politiet. På toppen av det hele kommer Frigaards totale omskrivning av politiets konklusjoner 17 år senere. Det kunne Heradstveit selvsagt ikke vite, men begrunnelsen finnes nok i samtid! Igjen er imidlertid det imponerende at Heradstveit har *slik grenseløs tillit* til det POT overbringer ham!

- Les om igjen det lange avsnittet under 25.18.2 om arrestasjonene i Tuengen Allé. Her er det opplagt at forfatteren (i POT?) har enormt dårlig samvittighet, både for tilsynelatende å ha oversett at dette var en diplomatbolig, for å ha funnet frem dit så sent, for ikke å ha sjekket de israelske diplomatenes boliger mot kjente adresser og for en stund å ha avskrevet viktige opplysninger som ledet direkte til denne leiligheten. Ingen uavhengig journalist ville ha skrevet om dette tema på

denne måten. Forklaringen er nok nettopp den vi har vært inne på: Det var meningen at disse skulle arresteres som liasoner til de fire som allerede var tatt, så snart dekkhistorien var klarlagt i alle detaljer. Men dette kommer selvsagt ikke Heradstveit på - ingen har fortalt ham det!

- *«Pressen kunne også melde at den israelske overvåkingssjefen hadde kommet til Norge ... og hatt møte Haarstad. Noe slikt møte har aldri funnet sted.»* Denne kategoriske formuleringen har mer preg av et offisielt dementi fra Haarstad enn en journlalistisk fri konklusjon. Hvordan kan Heradstveit vite dette selv? Idag vet vi jo at Zamir var i Oslo både før og under aksjonen, og han hadde møte med sine norske kolleger ihvertfall ifb med anti-terror-samarbeidet. Det er høyst sannsynlig at det motsatte av hva Heradstveit skrev var sant.

Det er også påfallende hvor meget som *ikke* står i boken. Det kan naturligvis unnskyldes med at det var så dårlig tid, men når manglene medfører et systematisk skjevt bilde bør man heller la være. Det står ikke noe om følgende forhold som måtte være like klare for kildene som det som er kommet med:

- *Det pussige i at drapet fant sted i det nærmeste nærområdet til Israel Krupp, fremste Mossad-mann i Norge*
- *Heradstveit tilbyr ingen forklaring på motivet for drapet*
- *Det sies selvsagt intet om evakueringsøvelsene, de var hemmelige da og er blitt det til nå*
- *Det bemerkes ikke hvor påfallende det er at de viktigste agentene unnslapp sporløst selv om det raskt ble satt opp veisperringer (kap 25.19.7.3)*
- *Heradstveit fikk ikke vite om «signalene» til POT om å ligge lavt og la Kiel-ferjen gå (kap 25.18.1)*
- *Flykapringstruselen (kap 25.19.5) er ikke nevnt*

Når man tar imot selektert informasjon og presenterer den som objektiv, driver man desinformasjon uansett hvordan det har skjedd og uansett motivene.

Dessverre har denne boken sterke fellestrekk med Alf R Jacobsens hvitvaskebok av 1995[2002] (se kap 25.11). Jacobsen hvitvasket E-tjenesten og Trond, og svertet POT og endel andre. Heradstveit bare hvitvasker POT. Det er et forsonende trekk. Det er også en formildende omstendighet at det ligger 23 år imellom. Den gangen trodde virkelig de fleste av oss på hva våre hemmelige tjenester sa - ***når de sa noe.*** Kunsten var å få dem i tale. Den journalistiske bragd lå i å vise at man selv var til å stole på, så fikk man innsyn.

Heradstveit visste rett og slett ikke bedre.

25.19.12.7 Tildekking de senere årene

Oppmerksomheten de siste årene har vært rettet mot at Norge *ikke har forlangt Harari utlevert.* Nå bør man innse at Zwi Zamir var den reelle leder, og at *det var og er enda større grunn til å kreve ham utlevert* (Golda Meir, som selv ga ordren, er jo død, og det får vi regne som lovlig forfall).

Selv Aftenposten har nå begynt å rette søkelyset mot Zamir[2003]:

> *«PÅSTANDENE ALDRI TILBAKEVIST: ZAMIR STO BAK? Påstander om at den israelske etterretningstjenestens sjef, Zwi Zamir, selv ledet drapsoperasjonen i Norge, er aldri blitt tilbakevist.»*

Og Kåre **Willoch** har nå krevet at norske myndigheter ***nå*** må kreve å få avhørt ***både*** Mike Harari og Zwi Zamir[2004]!

2002 Alf R Jacobsen: «Mistenksomhetens pris». Aschehoug 1995.
2003 Aftenposten 30. desember 1995
2004 Dagbladet 2. januar 1996

Men hovedårsaken til all tildekkingen er selvsagt hele listen over norsk og alliert medvirkning.

Hvis Norge var villige til å gi Israel atombomben og hemmelig, enveis «NATO-medlemsskap» - hvorfor skulle vi ikke gi Israel en liten kelner på Lillehammer?

Da er det ikke så rart at vi i hele den etterfølgende perioden har opplevet en systematisk tildekking av hele Lillehammer-saken og spørsmålet om norsk medvirkning - fra Hauges telefon til Kongelstad, via årelange aksjoner mot oss med utgangspunkt i Lillehammer-saken, til fornyet hemmeligstempling og Nygaard Haug's ping pong-granskning, og til Faremos desperate forsøk på å holde de etterlattes saker på kanaler som ikke vil medføre materielle undersøkelser.

Fylkesmann Kåre Willoch er nå blant de mange som offentlig har krevet full oppklaring og offentliggjøring av alle saksdokumenter[2005]. Men «full oppklaring» krever nok mer enn å åpne arkiver, som man har hatt mer enn 20 år på å redigere. Det må iverksettes ny granskning med omfattende avhør av alle impliserte. Siden den sittende regjering er så dypt implisert i tildekkingen og derved skyldig i straffbare forhold selv, må dette gjøres av en ny regjering!

Jahn Otto Johansen skrev i 1979[2006]:

> *«Israels ambassadør i Norge ... hevdet at han bare kunne ta en telefon til DNAs partikontor eller stortingsgruppe ... for å få det som han ville.»*

Etter den norske medvirkningen på Lillehammer hadde nok Israel taket på Ap i Norge, og har det tydeligvis fortsatt. Skal vi ha det slik fortsatt?

I de aller siste dagene før vi avslutter dette arbeidet tar Lillehammer-saken en ny vending. Kravene fra de etterlatte ser ut til å ha påvirket Israel, slik at den israelske regjering nå innrømmer at det var Mossad og lover å betale de etterlatte erstatning. Etter vår mening er dette paniske reaksjoner for å redde Israels og Mossads norske hjelpere fra å få deres medvirker-rolle blottstilt og for å få en tilsynelatende «lykkelig avslutning» som igjen kan ta Lillehammer-saken av dagsorden.

Det gjøres samtidig forsøk på å få Lund-kommisjonen til å ta opp gransking av Lillehammer-saken og de norske tjenestenes mulige medvirkning[2007]. Det eneste oppsiktsvekkende ved dette er antakelsen om at Lund ikke forlengst er i gang med dette, men det kan dessverre godt være riktig. Vi håper Stortinget ikke lar seg lure til å akseptere dette. Det vil føre til at saken havner i en kommisjon de mistenkte selv dessverre har skaffet seg full kontroll over, og til en ny utsettelse av oppgjørets time for den sittende regjering, som er skyld i systematisk tildekking og må konfronteres med ansvaret for dette nå. Det er ikke Lund-kommisjonens jobb.

Drap og spionasje etterforskes dessuten av et justisvesen med alle virkemidler og ikke av en granskningskommisjon uten annen jurisdiksjon enn å håndheve et vitneansvar. Det er nå bare to og et halvt år til foreldelsesfristen for drapet går ut og man må ikke kaste bort mer tid på et justisvesen som ikke vil. Her må det bli opprydning og fornyet full etterforskning under en helt annen ledelse av påtalemyndigheten etc. Vi snakker om mulig norsk medvirkning til drap, mulig britisk (MI6) medvirkning til drap (pluss mulig egen drapsmann - Ingelby) og flere regjeringers systematiske dekkaksjoner senere, særlig den nå sittende. Vi kjenner ikke detaljene i alle slags foreldelsesfrister, men finner det opplagt at den beste veien til full oppklaring av alt er så lenge man har solid rettslig grunnlag for å forfølge drapspersonene og deres ledere.

25.19.12.8 Operasjon Hanibal

Det er ikke uvanlig at Mossad får hjelp fra europeiske hemmelige tjenester utenat de respektive myndigheter (offisielt) kjenner til det. Et annet eksempel er den såkalte Operasjon Hanibal, en våpenhandel mellom Israel og Iran under Iran-Irak-krigen med tre vestlige E-tjenester som mellommenn, referert av Ostrovski[2008]. Våpnene ble lastet i containere som først ble fraktet med båt til ulike italienske havner. Den italienske E-tjenesten SISMI sørget for at containerne kom i land og ble merket om, slik at det nå ut som italienske landbruksprodukter som skulle til Tyskland.

Den italienske E-tjenesten *benyttet tre andre grupper* til transportarbedide og annet praktisk arbeide. Den ene var *det italienske Stay Behind*, **Gladio** (se kap 25.25.1); den andre var Gladios faste samarbeidspartner i felles terroristoppdrag, en spesiell frimurerlosje kalt «Propaganda Due», da forbudt, og en tredje, privat gruppe. I

[2005] Ukeslutt 9. desember 1995

[2006] Norsk Utenrikspolitisk Årbok 1979, referert i Erling Borgen: «Diktatoren». Scanbok 1988. Side 206.

[2007] Advokat John Arild Aasen til Dagsrevyen 30. desember 1995.

[2008] Victor Ostrovsky: «Kampen om Mossad» Aventura 1994.

Hamburg overtok israelske sjåfører. Disse var såkalte *oved mekomy*, virkelige israelske studenter i Tyskland som fikk jobbe for den israelske ambassaden etter en sikkerhetssjekk. I Tyskland samarbeidet man med den tyske E-tjenesten BND (Bundesnachrichtendienst) gjennom flere BND-agenter hvorav en også var Mossad-agent.

Denne BND-agenten drev forøvrig lyssjy operasjoner selv, i samarbeid med den gamle Lillehammer-sjefen Mike Harari og hans medsammensvorne general Manuel Noriega i Panama.

Fra Hamburg skulle lastebilene kjøre til en flyplass ved Kiel der lasten skulle inspisieres av en iransk agent. Derfra skulle bilene kjøre videre til Danmark for omlasting til danske skip under oppsyn av dansk E-tjeneste og dets Mossad-liason Paul Hensen **Mozeb**. Skipene skulle så gå til Iran.

Programmet gikk som planlagt til Hamburg, men støtte da på problemer. Danskene ba om en utsettelse, og man vurderte istedet utskipning over tysk havn. Dette medførte at statsminister Uwe **Barschel** i Schleswig-Holstein ble informert, men nektet å samarbeide. Til tross for at Mossad gjennomførte en oppkonstruert bakvaskeleskampanje som førte til at Barschel tapte valget, ble ikke problemene løst, og Mossad ble til slutt «nødt til» å myrde Barschel for å unngå eksponering av israelske agenter. Det er en annen historie. Poenget i denne sammenheng er at tre vestlige etterretningstjenester, den ene så nær som i Danmark, var med på å planlegge en viktig Mossad-operasjon over deres egne territorier, og ihvertfall tilsynelatende uten egne myndigheters godkjennelse, og at Gladio/Stay Behind og P2/Frimurerlosjen var involvert i Italia.

Hva kan ikke da ha skjedd før og etter Lillehammer?

25.19.13 Hva vil nå skje politisk?

Vi har selvsagt begrensede forutsetninger for å vurdere dette, men vi har likevel stilt oss enkelte spørsmål:

Hva vil nå skje i Frankrike? Deltok også det franske Stay Behind/E-tjenesten i alle Mossads henrettelser? (Frankrike og Norge v/ Jens Chr Hauge var Israels to samarbeidspartnere ved utviklingen av Israels atombombe.)

Hva med Italia, der Gladio (Stay Behind) allerede er avslørt i forbindelse med en rekke kriminelle handlinger?

Hva med Sverige, der vi nå har avslørt meget sannsynlig medvirkning fra myndighetene? Har det skjedd tilsvarende ikke oppklarte drap der?

Hva med Storbritannia og vårt forhold til MI6?

Hva med Stay Behinds videre stilling i Norge?

Hva norsk politisk etterkrigshistorie?

Hva med norsk rettsvesen - hvilken situasjon befinner vi oss egentlig i i Kongeriket?

Vi har merket oss at Erling Folkvord mener at[2009]

> *«Hvis Lund-kommisjonen ikke tar jobben med å samle inn alle opplysningene fra dem som vet, må en egen gransking klarlegge graden av og formen av norsk medvirkning til dette drapet.»*

Men vi har også merket oss hva som vil bli forsvarsmelodien.

25.19.14 Jacobsens tildekkings-VG

Den kan vi for tiden lese i VGs ledere etter at talerøret Alf R Jacobsen er kommet tilbake dit og begynt å skrive ledere om Lillehammer-saken.

25.19.14.1 «Historieløs kritikk»

Etter at andre aviser hadde dokumentert at press fra Israel førte til at utenriksminister Knut Frydenlund i 1972 lovet benådning av agentene etter tredjedels soning *mens rettssaken pågikk*, at Frydenlund etter samme press presset riksadvokat L. J. **Dorenfeldt** til å presse førstestatsadvokat Håkon **Wiker** fra å ta opp bl a Harari-gruppens tidligere mord i rettssalen, slik at ingen ble dømt for medvirkning til forsettlig drap, og at man til slutt benådet alle sammen og lot dem reise fritt til Israel til tross for utleveringsanmodninger fra Italia og tilsvarende henvendelser fra Frankrike (se kap 25.18.6), skriver (vi kjenner ingen andre i VG som kan ha gjort det) Jacobsen på lederplass i VG[2010]:

[2009] Dagbladet 7. januar 1996
[2010] VG 13. januar 1996

«Det er også verd å notere seg at Norge motsto presset godt.»

I mangel på begrunnelser for hvorfor det var fornuftig å reagere mildt på selvjustis og drap på sakesløs person (det var Bouchiki enten han var rett eller gal mann) i rettsstaten Norge, presterer Jacobsen å nevne den norske motstandsbevegelsens (han skriver riktignok London-regjeringen, men derfra ble kun gitt ordre om et meget antall likvidasjoner - mindre enn 10 - det store flertall ble gitt av MILORG-sjefen Jens Chr Hauge, se kap 25.21) likvidasjonsordre under krigen, da det også kunne hende at man tok feil mann, og at

> *«de norske myndighetene har sørget for en påfallende taushet om dette fremfor å sørge for oppklaring.»*

Det er jo morsomt å konstatere at han bruker forsvars- og justisminister Jens Chr Hauges manglende gransking av Jens Chr Hauges likvidasjoner under krigen (som vi antar - i motsetning til Lillehammermordet - var *nødvendige* fordi de befant seg i et land okkupert av en diktatorisk okkupasjonsmakt) til å forsvare en likvidasjon utført av og assistert av krefter som Jens Chr Hauge ikke står svært fjernt fra (se senere kapitler)!

Og så Jacobsens konklusjon:

> *«...det som skjer idag, er neste generasjons historieløse kritikk av forhold man ikke har satt seg grundig nok inn i»*

For det var lite kritikk i samtid av milde dommer og tidlige benådninger, må vite.

For det første er dette ikke helt sant. For det andre er det ikke det som er poenget. Andre politikere og opinionen i samtid ble nemlig *ført bak lyset da og gjennom 22 år* nettopp pga presset for å tildekke norsk medvirkning, drapsgruppens tidligere handlinger, den nære oppkobling til statsminister Golda **Meir**, den kyniske tilretteleggingen av overlagt drap *på riktig mann*, en uskyldig kelner med i høyden meget liten forbindelse til den arabiske terror-verden, og godt mulig bare satt opp for siden å kunne bygges opp som en «farlig flykapren» ved hjelp av desinformasjon osv.

Hele tildekkingsapparatet trådte i virkeligheten i funksjon dagen etter drapet for å konstruere en historie som *nettopp tok sikte på å skape «forståelse for» milde dommer etc.* Apparatet bløffet Korvald-regjeringens, mens den etterfølgende Ap-regjeringens indre kabinett - som visste adskillig mer - svettet av frykt fordi israelerne oppfattet arrestasjonene som svik mot avtalte forutsetninger og truet med «et dårlig forhold» mellom de to land, dvs avsløring av den norske medvirkning!

Og som om ikke det er nok: Jacobsen har enda til ikke oppfattet at det det reageres mot, er 22 års systematisk løgn og tildekking som har medført at en rekke norske borgere som er kommet i nærheten av sannheten er blitt utsatt for alle slags offensive og kriminelle aksjoner fra systemet for å få dem til å holde munn!

Hadde «samtiden» visst om alt dette, hadde den nok sagt sitt, den også! Det er fortsatt mange av oss som var del av den!

Hva har skjedd med VG?

Svar: Alf R Jacobsen er tilbake. Der har han systematisk spilt samme rolle som før: Talerør og hvitvasker for E-tjenesten, arbeidende på høytrykk under vinterens stadig nye avskløringer vedr Stay Behind, Kjettingmannen og Lillehammer-saken.

25.19.14.2 Jacobsens og Ollestads evakueringer

La oss vende tilbake til en sak som har vært nevnt tidligere:

Rundt nyttår undret vi oss over hvorfor VG ikke klarte å henge med i racet rundt Lillehammer (se kap 25.18 og 19). Dagbladet boltret seg i telefonnummer funnet på agentene og uttalelser om norsk medvirkning, men VG var taus. Da det ble besluttet at det skulle sendes en stortingsdelegasjon til Israel for å be Israel om å bekjenne sin brøde og betale de etterlatte, fant vi ut at vi ikke kunne sitte stille og se norske stortingsrepresentanter komme i den forlegenhet at de der nede ble fortalt om en norsk medvirkning de ikke visste om på forhånd. Vi visste om en samtidig evakueringsøvelse i regi av Stay Behind samtidig med drapet med Mossad Norge-sjefen Israel Krupp helt ureglementert i ledelsen og alle omstendighetene omkring den (se kap 25.19.2), og syntes ikke vi kunne sitte på den kunnskapen alene. Vi ønsket samtidig å gi VG, som i 1993 hadde gjort en hederlig jobb med vår sak, drahjelp for å komme med i løpet, og lot Erik **Sønstelie**, en absolutt hederlig og meget kunnskapsrik VG-journalist, uheldigvis (for VG, ikke for mor og barn) med farspermisjon, få se de viktigste sider om dette fra manuskriptet til denne boken.

Han skrev også en meget skikkelig reportasje[2011], og klarte endog i løpet av kvelden å få den verifisert fra en annen kilde slik kravet i VG er. Man skulle tro at dette var en nyhetsbombe i de tider. Telefonnumrene funnet på agentene gikk over alle førstesider og i alle nyhetssendinger. Disse sporene var og er viktige når de analyseres nærmere, men ingen i media er hittil kommet lenger enn til at noen numre gikk til nordmenn som tilsynelatende ikke hadde noe med saken å gjøre, og som kunne være i kode (se kap 25.19.8).

Hva gjør nå VG? Sønstelies sak kjøres over to sider. men langt bak, og *uten førstesideoppslag*. Innenfor samme oppslag trykker man en like lang artikkel av Alf R Jacobsen der det bl a het[2012]:

> *«Når man fremsetter uhyrlige påstander, må man selv finne seg i skarpt søkelys. Det er velkjent at herrene Ramm og Setsaas i årevis har slynget ut voldsomme utsagn om navngitte personer. Tross intens politietterforskning har påstandene aldri latt seg bevise.».*

Denne kommentaren kan ikke ha hatt annen hensikt enn å avsvekke verdien og troverdigheten av hovedoppslaget - som etter ekstra bekreftelse nå var VG's egen nyhet! **Mao. diskreditere avisens egne kilder og ta avstand fra avisens egne nyheter!**

Virkemiddelet var å diskreditere oss - «herrene Ramm og Setsaas» som i «årevis har slynget ut voldsomme utsagn om navngitte personer», og påstander som «aldri latt seg bevise», uten å nevne et ord om at vi allerede da forlengst hadde lagt frem meget gode grunner for at ingen av granskerne etc noensinne hadde *ønsket* å bevise. Dette er samme Jacobsen som 100% hvitvasket Nygaard Haugs hvitvask av E-tjenesten!

Vi har ennå ikke truffet på noen journalist som kan huske at en forutsetningsvis seriøs avis bevisst har skutt seg selv i foten på denne måten tidligere. Man har en nyhet som kunne vært kjørt til topps, velger å spille den ned, og kjører en redaksjonell kommentar som nærmest avliver nyheten på samme side.

Og hva med kildevernet? Kan nå alle kilder som vil gi VG godt stoff risikere på samme side bli hengt ut som «herrene slik og slik» som ellers er kjent for «å fremsette uhyrlige påstander» og derfor «må selv finne seg i skarpt søkelys»?

Men Jacobsen har nok forstått at det måtte mer til en diskreditering for å legge evakueringsøvelsene døde:

Noen dager senere, 13. januar, hadde som vi husker Jacobsen funnet en annen måte å «drepe» informasjonene på[2013]. Han hadde nå på rekordtid funnet frem til *en annen øvelse* i 1969 eller 1970 som han mente

> *«kan ha utløst ryktene om hemmelig norsk militær bistand til Mossads Lillehammer-aksjon».*

I denne øvelsen fant det bl a sted et flyslipp fra Storbritannia i fjellene over Hundorp, der Israel Krupp hadde sin gård. Og daværende Stay Behind-sjef Sven Ollestad, som selvsagt selv var interessert i å få oppmerksomheten vekk fra 1973, bekreftet villig

> *«at det ble arrangert et flyslipp i dette området, men personlig husker jeg ikke årstallet.»*

Jacobsen hadde også funnet ut at denne øvelsen fant sted i de siste tjenesteårene til e-sjef Johan Berg som også var tilstede. Han gikk av i 1970. På dette grunnlag mente Jacobsen «at man trolig nå kan fastslå» at «øvelsen» fant sted 3-4 år før Lillehammer-drapet.

Det kan man sikkert. Men Jacobsen lot som om dette er *den samme øvelse som evakueringsøvelsene i juli 1973*, og flytter derfor disse bakover i tid. Slik var det ikke. Stay Behind hadde rett som det var øvelser. Øvelsen som Jacobsen opplyser om, og som omfattet britiske flyslipp fra MI6, var én. VIP-evakueringsøvelsen i 1973 med dekkøvelse var en annen.

Jacobsens nye artikkel var således en evakueringsøvelse i seg selv: Evakuering fra sannheten omkring evakueringsøvelsen i 1973, kokt sammen av Ollestad og Jacobsen.

Det er bemerkelsesverdig at Jacobsen nå benytter Ollestad som sannhetsvitne. I sin bok «Mistenksomhetens pris» omtalte Jacobsen selv Ollestads rolle under avsløringen av Hans Otto Meyers våpenlager og derved av Stay Behind i 1978[2014]:

[2011] VG 5. januar 1996

[2012] VG 5. januar 1996

[2013] VG 13. januar 1996.

[2014] Alf R Jacobsen: «Mistenksomhetens pris». Aschehoug 1995. Side 232.

«Det var nå Ollestad gjorde sin store tabbe. Han nektet blankt for at Hans Otto Meyer hadde noe som helst med Stay Behind å gjøre, en påstand Bull-Hansen bragte videre til bekymrede politikere i regjering og storting.»

Har Jacobsen allerede glemt at han seks måneder tidligere skrev at Ollestad en gang før har benektet sannheten for å skjule systemets hemmeligheter? Hvordan kan han skryte av sin fabelaktige evne til kildekritikk når han er så glemsk? Realiteten er at Jacobsen er en upålitelig journalist og et talerør for Trond og Aps hemmelige systemer. Dette tror vi vil bekymre politikerne minst like mye som sist.

Vi kan nå fortelle at Ollestad denne gangen har begått sin annen store tabbe ved å «evakuere evakueringen», og trukket Jacobsen med seg:

Vi er kjent med at Ollestad for en tid siden var innkalt til Lund-kommisjonen for å svare på spørsmål om evakueringsøvelsene i 1973. Da nektet han for at det hadde vært noen slike. Senere har imidlertid Kommisjonen klart å skaffe dokumenter som beviser at den ble holdt, akkurat slik vi har opplyst (med andre kilder). Da ble Ollestad pånytt innkalt, ***men nå ble han så syk at han ikke kunne møte hos Lund!***

Derimot hadde han ikke noe problem med å stille opp for Alf R Jacobsen, da Jacobsen trengte en annen øvelse for på klassisk vis å trekke oppmerksomheten bort fra den viktige sommeren 1973. Han var heller ikke for syk til å dra til London, sikkert for å konferere med MI6 om den videre tildekning av evakueringsøvelsene i 1973, eller på ferie til Spania. Det må være en sterkt psyko-somatisk sykdom, som bare slår ut når ubehageligheter venter!

25.19.14.2.1 Oppsummering: Historieløs og kildekritikkløs Jacobsen

Etter at vi bragte frem meldingen om evakueringsøvelsene for VG, og VG fikk dem bekreftet fra en annen kilde, fant altså Jacobsen det nødvendig på samme side å ta avstand fra avisens egen nyhet ved å diskreditere vår troverdighet[2015]:

> *«Når man fremsetter uhyrlige påstander, må man selv finne seg i skarpt søkelys. Det er velkjent at herrene Ramm og Setsaas i årevis har slynget ut voldsomme utsagn om navngitte personer. Tross intens politietterforskning har påstandene aldri latt seg bevise.».*

Forrige gang han var på besøk hos oss var han sterkere. Det var som man husker i Dagbladet i juli 1994[2016] da han bl a hevdet at han visste som kjensgjerning at «bevismaterialet som Ramm og Setsaas påberopte seg, viste seg å være en mikstur av fantasier og tilfeldigheter» (kap 20.4.16). Vi kunne da påvise at ingen hadde påstått at noen av våre informasjoner var gale og utfordret Jacobsen til å dokumentere noe annet, men da ble han taus. Hvorfor spurte han ikke Stay Behind eller Trond eller Alf Roar Berg? Eller frimurerbrødrene Lier og Siljeholdt? (Om betydningen av frimurer-fellesskapet, se innledningen til kap 25.26 og kap 25.26.3-4).

Det er da interessant å notere seg at Jacobsen gjør et nytt forsøk på å skyte ned evakueringsøvelsen. Som kilde bruker han nå Sven **Ollestad**, sjef 1958-1982 for Stay Behind, herunder da organisasjonen i 1978 første gang ble avslørt, ved politiaksjonen mot Hans Otto **Meyer**, da Meyers store våpendepot ble funnet. Da Ollestad fikk vite det, *benektet han at Meyer hadde noe med å Stay Behind å gjøre*, både overfor den daværende E-sjefen, ob. Fredrik Vilhelm **Bull-Hansen**, Forsvarssjefen, forsvarsministeren, Stortinget og hele Norge, slik at alle ble ført bak lyset noen uker. Det var fordi Ollestad fikk panikk og valgte å lyve (antakelig allerede da pga en fryktet Lillehammer-avsløring).

Vi hadde jo nå ventet at Jacobsen, som den nøyaktige, kildekritiske og etterrettelige journalist han skal være, hadde skrevet en liten kommentar til sin egen reportasje, f. eks. slik[2017]:

> *«Når man en gang har løyet for sine sjefer og hele Norge i en vanskelig situasjon, må man selv finne seg i skarpt søkelys. Det er velkjent at herr Ollestad løy om Meyer og Stay Behind. Det var ikke en gang nødvendig med politietterforskning for å vise at det var løgn.»*

Men det gjorde han ikke! Skyldes det historieløshet, som han beskylder alle andre for, mangel på kildekritikk, som han også beskylder alle andre for, eller noe annet?

[2015] VG 5. januar 1996
[2016] Dagbladet 14. juli 1994
[2017] VG v/ Jacobsen har aldri skrevet dette. Kanskje redaktøren gjør det en vakker dag?

Vi vet altså nå at Ollestad har løyet en gang til, for Lund-kommisjonen, og nettopp om det tema Jacobsen bruker ham som kilde på, men det vet kanskje ikke Jacobsen foreløpig. Han vet bare at Ollestad har forklart seg om ryktene om en slik øvelse og at de da ble lagt grundig død av Lund-kommisjonen, men ikke om hva som skjedde senere.

25.19.14.3 Jacobsen melder ut VG

Like etter forsøket på å nøytralisere oss **meldte Jacobsen VG helt ut av Lillehammer-saken**[2018] ved på lederplass å fastslå at det meste eller alt av «det som svirrer av rykter» (av Jacobsen svært gjerne kalt «avsindige rykter») er uten grunnlag i virkeligheten, der alt er i skjønneste orden. Litt av et utgangspunkt for Norges største tabloidavis og dens kritiske, etterforskende journalister!

Lederen er selvsagt anonym, men språkbruken oser så intenst av Jacobsen at det ikke kan herske tvil. Ingen andre klarer på samme måte å plassere *noen* i en verden av klokskap, verdighet og innsikt og *andre* som avsindige, historieløse og tvilsomme. Særlig ikke etter så tydelig forhåndsdefinert mønster.

Nesten daglig konstaterer nå Jacobsen at alt er i skjønneste orden i Norge, og særlig med Lillehammer-saken.

Typisk er en ny lederartikkel der Jacobsen legger æren for «den lykkeligst mulige løsning» hos advokat Johansen for den ene parten av etterlatte med hans «stillferdige og tålmodige diplomati» som gjorde det mulig for Israel «å rydde denne kjedelige norsk-israelske saken av veien, og osgå lette sin egen samvittighet, uten å måtte kompromittere seg selv eller sine hemmelige tjenester»[2019].

Det er den samme Jacobsen som er bekymret for andres historieløshet som nå har glemt at Johansen var villig til å avslutte hele saken med en norsk billighetserstatning som viste seg å være på 250.000 kroner, at Johansen deretter forlangte 750.000 av israelerne og bare fikk de 1,8 mill fordi den andre parten, Terje Jamal Rutgersen og hans advokater Aasen og Staff kjørte et hardere løp mot Israel. Dette løpet kalles nå av Jacobsen «støyende og truende opptreden», «en trussel mot den skjøre forståelse som var i ferd med å bygge seg opp» etc. Til sist i den samme lederen heter det:

> *«Ennå gjenstår det politietterforskning om de nyeste spekulasjonene om mulige norske hjelpere ved aksjonen i 1973. At norske hemmelige tjenester har medvirket, er det ikke lagt frem fnugg av indisier på. Om Mossad hadde hjelp av private norske agenter, vil det neppe være mulig å oppklare dette idag, men politiet gjør altså et forsøk.»*

At Jacobsen må ha utviklet et helt spesiell form for rose-rød stær når han ikke klarer å se engang «et fnugg av indisier», får så være. Langt mer interessant er det talerøret sier etterpå: Hvis det var hjelp, kan det ikke oppklares! *Hvordan vet Jacobsen det? Hvem har fortalt ham det?* Hvis alt er i orden, er jo dette en hypotetisk situasjon. Hvordan vet han at alle beviser om uheldige forhold i E-tjenesten etterhvert forsvinner, slik at han kan være så sikker i en for ham helt hypotetisk situasjon? Eller vet han - eller de han rør-taler for? - at den *slett ikke er hypotetisk*, men at *alle forholdsregler er tatt allerede?* «Tro ikke dere finner noe! Alle dokumenter er brent og alle munner lukket!» Er det det han sier?

Hva mener leseren om Jacobsens manglende fnugg etter å ha lest denne boken (80% av fakta har vært tilgjengelig også for ham!). Si det til Jacobsens sjef, Bernt **Olufsen**!

25.19.14.4 Jacobsen melder ut Jacobsen

Det faller helt inn i samme mønster at Alf R Jacobsen i VG innleder en kampanje mot bl a mot TV-serien «Bak din rygg» der han nå mener det stort sett kom frem «avsindige påstander»[2020], og henger ut en av programmets kilder for å stå bak «ville og udokumenterte påstander» - den samme Jacobsen som hadde opptrådt som konsulent for TV-serien og fått sitt navn med på rulleteksten! (Hvilket minner oss om at Jacobsen absolutt skulle være med på skrive Ronald Byes «De visste alt»[2021], men siden glemte alt det kritiske om tjenestene han hadde vært med på der (se kap 20.4.16), akkurat som Finn Sjue selv som etteranmeldte seg på «Vi som styrer Norge»[2022] og siden

---

[2018] VG 7. januar 1996
[2019] VG 28. januar 1996
[2020] VG 25. januar 1996
[2021] Ronald Bye med Finn Sjue og Alf R Jacobsen som medforfattere: «De visste alt», Tiden forlag 1994
[2022] Viggo Johansen, Pål T Jørgensen og Finn Sjue: «Vi som styrer Norge». Aventura 1992

hyllet Jacobsen da han torpederte nettopp denne boken (se kap 25.11.) Det er fint å være med og få se og påvirke, men så kan man torpedere etterpå!)

Da Georg Helskog, Aslaug Holm, Ronald Bye og Finn Sjue på vegne av bok og TV-serie i et innlegg i VG[2023] forsvarte seg og sine kilder mot VG-Jacobsens angrep, glemte de å få med seg TV-Jacobsen som sikkert også ville vært med på å forsvare TV-serien. Eller kanskje de visste at Jacobsen allerede hadde meldt ut Jacobsen fra TV-serien? Det ble ihvertfall tydelig da VG-Jacobsen illustrerte artikkelen med portretter fra redaksjonen for TV-serien, der TV-Jacobsen ble utmeldt fra TV-serien av VG-Jacobsen!

Historieløs eller ikke, Jacobsen lager ihvertfall en morsom historie om seg selv, og en del av denne blir nå samtidig VG-historie.

25.19.14.5 Jacobsen skremmer bort VGs kilder

VG burde nå ta Jacobsen-problemet alvorlig. Hva slags signaler er det Jacobsen sender ut ved å gå løs på VGs egne kilder? *Vi er durkdrevne nok* til å se forskjell på Sønsteli og Jacobsen, og bare svarteliste VG så lenge Jacobsen får styre over overvåkings- og etterretningssakene.

Men hva med alle andre som tror at VG er VG? Alle som sitter på en eller annen form for informasjoner som ikke passer Ap-staten? De leser dette tydelige signalet: Kom ihvertfall ikke til oss i VG! Vi tror ikke på deg likevel, men kan godt komme til å henge deg ut likevel, som en forskrudd herre eller avsindig ryktemaker!

For drøye tre år siden hadde VG en fremragende avsløring om den kjente torpedo Espen Lie som var blitt koblet sammen med britisk MI5 av den norske Stay Behind-lederen i den hensikt å bryte seg inn i det norske forsvars våpenlagre, stjele våpen, smugle disse til Nord-Irland og infiltrere IRA - i strid med et ukjent antall paragrafer i straffeloven. Det kostet tre måneders solid fotarbeide og skjult fotografering av hemmelige møter. Alt som først benektet viste seg å være sant. *Tror VGs ansvarlige redaktør Bernt Olufsen at denne reportasjen ville blitt laget idag med Alf R Jacobsen som ansvarlig?* Svar ja, og lytt til lattersalvene fra Platous gate!

Og hva med VGs eier, Schibsted-gruppen? Blir det løssalg av Jacobsen? Ånå, dere vet det kan bli dårlig, men er selvsagt *ansvarlige* eiere som respekterer redaktørplakaten *uten billige hensyn til løssalg og slikt*? Det var da godt. Noen ganger kunne vi faktisk ha misforstått.

Akkurat som redaktørene i Aftenposten, som står like fritt til å benekte og hvitvaske. Hadde bare alle aviseiere vært like selvoppofrende i sin etiske linje!

Som landets største avis er VG en viktig norsk samfunnsinstitusjon. I enhver borgerkrig vil partene forsøke å besette landets radio- og TV-stasjoner og andre viktige informasjons- og kommunikasjonskanaler. I Norge føres en borgerkrig som bare den ene parten vet om, inntil nå. Det er en farlig fordel, men hemmelighetskravet begrenser virkemiddelbruk etc. Derfor er den stille krig som utkjempes i VG (og andre redaksjoner) fortsatt ikke tapt, selv om det nå går farlig fort i den retningen.

Slaget om VG (og mange andre viktige media) vil i ettertid bli et av de mest spennende temaer å skrive historien om. I øyeblikket har talerøret Jacobsen makten, men det kan kanskje skifte?

25.19.14.6 Dagbladet

Dagbladet har nylig fått ny sjefredaktør fra «dødare»-gjengen. Harald **Stanghelle** var en av de som i høst bukket underdanig til Jacobsen og gratulerte ham med hans fine hvitvask, hvitere enn Blenda! (Kap 25.11, innledningsvis). Likevel ser det ut til at det i Dagbladet fortsatt innimellom er plass for kritiske kommentarer og reportasjer i forhold til A-makten og E-makten. Hvilken vei går krigen i denne redaksjonen? Kan vi håpe på den gamle teorien om maktbalanse i Akersgaten? Det blir like spennende!

25.19.15 2 ½ år igjen

Erling **Folkvord** sa nylig til Arbeiderbladet[2024]:

> *«Spørsmålet vi står igjen med, er om regjeringen i det hele tatt vil bidra til at de som begikk Mossads overlagte drap på Lillehammer blir stilt for norsk rett før saken foreldes 21. juli 1998.»*

[2023] VG 24. januar 1996

[2024] Arbeiderbladet 13. januar 1996

Nei, det er det ikke. Det er forlengst besvart med nei. Spørsmålet er om *Stortinget* vil sørge for å fjerne Regjeringen, slik at vi kan få en ny regjering som vil fjerne Riksadvokaten og få inn en ny, som vil *sørge for* at de som begikk Mossads overlagte drap på Lillehammer *og de som medvirket dertil*, før under og i snart 23 år deretter kan bli stilt for norsk rett i tide, og om *Stortinget* vil sørge for at de som har ansvar under Riksretten blir stilt for den!

23 år er forøvrig ingen rekord for tildekking av norsk-israelske forhold. Det tok 27 år fra Norge fikset tungtvannet til Israel før det hele ble avslørt i 1987[2025]. Og Jens Chr Hauges «inspeksjonsrapport» fra 1961 ble hemmeligholdt helt i 25 år, og en del av den er fortsatt hemmelig - etter 35 år! (Se kap 5.4).

Vi minner igjen om at Norge valgte å utlevere Souhaila Andrawes til Tyskland, der hun nå er er satt under tiltale for flykapring og aktiv medvirkning til drap og risikerer livsvarig fengsel, til tross for at hun allerede var dømt for samme sak og hadde sonet 18 mnd i Somalia (bare litt kortere enn Sylvia Rafael sonet i Norge), og til tross for at hennes sak er 19 år gammel, bare fire år nyere enn Lillehammer-saken.

Hun blir utlevert til Tyskland fra Norge, men *fortsatt nekter norske myndigheter å kreve de skyldige hovedpersonene fra Lillehammer-drapet* utlevert fra Israel til Norge, til tross for de ikke har sonet en eneste dag noe sted, at deres identitet er hevet over enhver tvil, en av dem endog oppsøkt av norske journalister, og til tross for at dette dreier seg om sjefer og eksekutører, mens Andrawes var mer lik Sylvia Rafael - profesjonell, men underordnet. Forskjellsbehandlingen stinker lange veier!

Egentlig er jo hele diskusjonen om hovedmennenes identitet latterlig. Hvis det virkelig hadde vært noe problem, og hvis norske myndigheter hadde villet, hadde de enkelt og greit krevet de skyldige utlevert fra Israel, og forutsatt at israelsk politi selv gjennomførte den siste identifikasjonen. Hvis altså Israel skal oppfattes som en del av det internasjonale rettssamfunn. Og det vil de vel - ?

25.19.16 «Tuppen og Lillehammer»

I øyeblikket kan det se ut som om de nære vennene i det norske og israelske Ap, E-tjenester, fagbevegelser etc ikke er så nære venner lenger. Ikke bare har Israel nektet å hjelpe vennene i Oslo med å ta hele ansvaret, men israelske topp-politikere har sagt rett ut *at Norge har ansvar selv.* De har opptrådt slik at den ene av de etterlatte, Rutgersen, mot sine advokaters råd har avblåst feiden med Israel for å konsentrere seg om å ta de norske medvirkerne!

I Norge har justisministeren svart med undring over at Israel ikke tar sitt ansvar og avgitt løfte om å få dette frem.

Men så ser det ut til at krangelen spiller over på andre områder: Israel har iverksatt en svær kampanje for at Norge skal levere tilbake alt som ble stjålet av nazistene fra jødene under 2. verdenskrig. Er det tilfeldig at denne kampanjen starter *nå*, 50 år etter krigens slutt? Særlig er dette påfallende fordi kampanjen er *grunnløs*. Hans Fredrik **Dahl** skriver[2026]:

> *«Rettsoppgjøret var helt klart her. Det ble regnet som i høyeste grad straffbart å ha tilegnet seg jødiske verdier under okkupasjonen...*
>
> *'Jøderanet' ... er fri fantasi. Jeg kan bare referere til hva (Oskar) Mendelsohn[2027] skriver om Tilbakeføringskontoret for inndratte formuer.... samt om den senere erstatning gjennom Krigsskadetrygden...*
>
> *Ved det endelige oppgjøret i 1948 sto de beslaglagte jødiske formuer bokført til 8,8 mill kr. Anmeldte krav kunne da utbetales med 68% dividende, mens det resterende i mange tilfelle ble erstattet av forsikringsselskap e l. Formuer det ikke ble fremmet krav overfor, tilfalt i flere tilfeller Det Mosaiske Trossamfunn...*
>
> *Det eiendommelige er .. at Den jødiske verdenskongress ... nå reiser anklager mot den norske stat som ikke hører hjemme i virkelighetens verden. Dette er så meget mer påfallende som Den jødiske verdenskongressen selv fulgte godt med i det norske oppgjøret den gang, og ved flere anledninger ga ros til myndighetene...»*

I Norge blir det for første gang oppstuss om den repeterende nyheten om bruk av tortur mot palestinere i Israel (se kap 5.16). Og VG kan melde at den ene av Israels to tabloider er tatt i å avlytte den andre[2028]. Hva blir neste trekk i denne - skal vi kalle det «Tuppen og Lillehammer»-dialogen?

2025 Ole Walberg: «Tungtvannet som fordampet». Scanbok forlag 1991. Side 77.
2026 Dagbladet 8. februar 1996
2027 Oskar Mendelsohn: «Jødenes historie i Norge gjennom 300 år» bind 2, Universitetsforlaget 1986.
2028 VG 15. februar 1996

25.20 Grogate - verre enn Watergate

La oss minne om hva Watergate handlet om: *Det materielle* var at det regjeringsbærende parti foretok innbrudd hos opposisjonspartiet og installerte mikrofoner slik at man fikk vite hva som ble planlagt særlig i valgkampen. *Den forverrede omstendighet* var at det langt fra var klare skott mellom den republikanske aksjonen og de statlige hemmelige tjenester. *Det som toppet saken* var all manøvrereingen for å *tildekke.* Mens de fleste aksepterte at president Richard **Nixon** ikke kjente til innbruddet og avlyttingen, var det ingen som trodde at han var ukjent med *tildekkingen.*

Grogate handler *ihvertfall* om det samme: Politisk overvåking og avlytting. Bruk av de statlige hemmelige tjenester til partipolitiske formål. Aktiv tildekking med opplagt medvirkning på regjeringsnivå.

Det er flere likhetstrekk. Da de første avsløringene kom, forlangte Nixon *alle kort på bordet!* Han hadde intet å skjule - her skulle det granskes! Archibald **Cox** ble oppnevnt som spesialetterforsker under instruks av riksadvokaten, Elliot L. **Richardson** og hans nestkommanderende, William D. **Ruckelshaus**. Sett inn **Brundtland/Kosmo/Faremo** for Nixon, **Dahl** for Cox, **Rieber-Mohn** for Richardson og Busch/**Qvigstad** for Ruckelshaus, så ser man hva vi mener!

Da tildekkingen ble åpenbar, måtte Nixon etter press fra Kongressen sparke Cox, Richardson og Ruckelshaus i et forsøk på å redde seg selv. Det minner oss om hvordan regjeringen Brundtland måtte bøye av fra presset fra Stortinget om å få stanset **Nygaard Haug**-pinlighetene, og ga Nygaard Haug ordre om bråstopp. Kanskje litt mer «the Norwegian way», men samme realitet.

Vi er kommet mye kortere i prosessen i Norge, men alle har for lengst forstått at mistankene sitter dypt hos Stortingets flertall.

Det er det grunnlag for. Vi mener vi kan vise at *Grogate* er *mye verre* enn *Watergate.* Det hemmelige nettverket er ikke etablert ad hoc foran ett enkelt valg, men bygget opp som et permanent system basert på 50 års historie om å trygge Arbeiderpartiets makt. Det har vokst seg inn i mye større deler av statsforvaltningen, justisvesenet og de hemmelige tjenester enn i USA. Det brukes virkemidler av langt grovere kaliber enn den «stakkarslige» avlyttingen av Watergate-bygningen. Vi har ikke sagt at man helt til topps har kjennskap til alle virkemidlene, men ihvertfall kjennskap nok til å bruke systemet når det passer og innkassere fordelene av resultatene i den grad det måtte operere på egen hånd. Og *konsekvensene for Rikets sikkerhet* er helt anderledes enn i USA - det har regjeringstalsmenn redegjort for selv.

Riktignok ble disse *konsekvensene* benyttet av disse talsmennene til å legge press på Stortinget og andre *om å holde fingrene fra fatet.* Her har vi et nytt likhetstegn med Watergate: Nixon gjorde også i sakens første fase forsøk *på å kriminalisere avslørerne* Bob **Woodward** og Carl **Bernstein.** Vi kjenner oss igjen selv også. Vi har papir på at dette er brukt mot oss.

Vi kan også bevise at det er benyttet provokatører mot Stortinget. Disse har hatt til hensikt å villede og diskreditere stortingsrepresentanter, gi falske opplysninger og drive etterretning, og har drevet dels med bruk av falsk navn, dels under dekke av journalistisk virksomhet. Vi vet at etterforskning vil vise at disse direkte eller indirekte er betalt med offentlige midler, og at de har arbeidet direkte eller indirekte under Regjeringens ledelse. Dette er en side av saken som gjør *Grogate meget mer alvorlig* enn Watergate.

Et fellestrekk med Watergate er at Grogate gjelder dagsaktuelle forhold. Vi fristes til å gjøre som daværende journalist, nå redaksjonssjef Halvor **Elvik** i Dagbladet gjorde i sin bok «Politi - Presse - Overvåking»[2029]; sitere fra en «Ny Tid»-kommentar fra 1977[2030]:

> *«Det er all grunn til å tru at det i 1990-åra vil dukke opp fakta om kva dei hemmelege tenester i Noreg sette i gang i 70-åra som ingen idag (1977) kan tenkje seg skjer akkurat no. Det avskrekkande ved Watergate var at saka vart rulla opp før ho vart gamal. Før det var mogleg å skrive Watergate på liste over 'fortidas synder'.»*

Velkommen til 90-årene! Det er vel først og fremst Ronald **Bye** som har rett til å formulere en slik hilsen til Ny Tid og Elvik av 1977. Vi har ikke tenkt å vente på en ny Ronald Bye anno 2015!

Men vi ser ikke bort fra at det kan komme en eller flere nye Ronald Bye anno 1995. Det var det som skjedde i USA etter at presset hadde begynt å bygge seg opp gjennom media og Washington Post. Et av de viktigste nøkkelvitnene for senatskomitéen under Sam **Ervin** som til slutt rullet opp saken var John **Dean**, da avsatt juridisk rådgiver for Nixon. Slik beskriver Tor **Strand** Deans vitnemål i 1973[2031]:

[2029] Halvor Elvik: «Politi, presse, overvåking». Hvitbok om listesaken. Pax 1977. Side 147.

[2030] Ny Tid 4. august 1977

[2031] Tor Strand: «Watergate». Aschehoug 1974.Side 56-57.

«...Dean var selv klar over sin situasjon da han sa: 'Det kommer til å bli mitt ord mot én manns ord, det kommer til å bli mitt ord mot to manns, det kommer til å bli mitt ord mot tre manns, og sannsynligvis, i noen tilfeller kommer det til å bli mitt ord mot fire manns.' Men likevel måtte sannheten fortelles. 'Jeg er bedt om å fortelle sannheten, og jeg har fortalt den nøyaktig slik jeg kjenner den.

Det som viste seg å være styrken ved Deans vitneforklaring, var at her sto for første gang under forhørene et vitne fram og hevdet det som mange hele tiden hadde hatt en mistanke om måtte være riktig, nemlig at presidenten måtte ha hatt kjennskap til, om ikke selve Watergateoperasjonen, så i alle fall til dekkoperasjonen, som ble planlagt og utført delvis fra Det hvite Hus. .....

Svakheten ved forklaringen var at det ikke kunne bevises at den var sann. Dean kunne ikke legge frem dokumenter eller lydbåndopptak..... Man fikk tro ham eller ikke. Forhøret av Dean og utviklingen de følgende uker ble en troverdighetsprøve, i første omgang for John Dean, senere for Richard Nixon....»

Her legger vi merke til nok et likhetspunkt: Mens de første operasjonene i Watergate-saken ble iverksatt av *ytre ledd*, ble *dekkaksjonene* organisert fra Det Hvite Hus. Det er akkurat det vi har sett også. Jo mer aksjonen gikk over til å bli *dekkaksjon*, jo mer så vi at Justisministeren og Statsministerens kontor måtte være innblandet. «Et politisk system i krise» ble det ofte sagt i Watergate-sammenheng. Det kan vi trekke frem i Norge også.

Ifølge Tor Strand fortalte John Dean også:

«at han hadde utarbeidet et langt notat for presidenten med oversikt over personer som man fra Det Hvite Hus oppfattet som politiske motstandere. Hensikten var å legge grunnlaget for en hetskampanje når valget var over og Richard Nixon behørig gjenvalgt....

Dette var alle som Richard Nixon oppfattet som sine uvenner, folk som hadde gjort det vanskelig for ham i hans politiske karrière og som nå skulle få svi for det.»

Er det noen som er i tvil om likhetene på dette punkt? Den eneste ulikheten måtte være at Nixon var elskverdig nok til å vente til *etter* et valg, mens diskrediteringen av andre politikere i Grogate-systemet pågår *hele tiden* mot de som er aktuelle til enhver tid.

Hvem kommer til å snakke først i *Grogate*? Hva vet f. eks. statssekretær Øystein **Singsaas** ved Statsministerens kontor?

Dean sa forøvrig i sin forklaring at «det vokste en kreftsvulst på presidentembetet, og at om den ikke ble fjernet, ville presidenten selv komme til å dø av den.»[2032]. Det uttrykket er også benyttet i Norge - av Ingvald Godal[2033]:

«Alt tyder på at det er vokst frem en kreftsvulst rundt de hemmelige tjenester. Svulsten inkluderer flere høyt plasserte personer i det norske samfunn. Denne svulsten må opereres vekk.»

Det er også avslørt mye rart i USA's fortid, opp gjennom årene, ikke minst den fullstendig villstyrige kommunistjakten under J. Edgar **Hoover** i etterkrigstiden, og senere hvordan han bygget opp enorme personarkiver for å holde orden på både kreti og pleti. Men ikke noe av dette førte til noen presidents avgang. Det var først da en sittende president ble tatt med buksene nede.

Det er en viktig forskjell mellom Watergate-avslørerne i *Washington Post* og denne boken som Grogate-avsløring: Washington Post tok *ikke* hensyn til Rikets sikkerhet, men ga klar beskjed om at man prioriterte den frie presses informasjonsplikt da de rusket opp i Det hvite hus.

Vi har tatt hensyn til Rikets sikkerhet. Vi har omhyggelig vurdert hver vår taushetsplikt i forhold til det vi har fått kjennskap til i våre respektive tjenesteforhold i staten, og holdt alt dette utenfor. Under etterforskningen av aksjonene mot oss har vi kommet nær de hemmelige tjenesters muligens legitime virksomhet, men har omhyggelig stanset der vi frykter at et grensesnitt mot forhold som *ikke* bør avsløres nærmer seg. Det hindrer ikke at vi har bragt enkelte opplysninger som fortsatt er hemmeligstemplet, men da er det så opplagt at stemplingen ikke tjener noen hensikt for Rikets sikkerhet at vi ikke er bekymret for det, og disse få opplysningene er heller ikke frembragt på noen som helst ulovlig måte, men på vanlig journalistisk vis som heldigvis er lovlig i Norge.

[2032] Tor Strand: «Watergate». Aschehoug 1974. Side 60.
[2033] VG 8. juni 1993.

Den forskjellen skal myndighetene være glad for. Det finnes nok velmenende folk som føler oss som glefsende terriere i forhold til ting de selv - ut fra uvitenhet om tingenes egentlige tilstand - helst så fikk forbli tilsløret. Da bør de tenke på hva slags rovdyr *de kunne vært utsatt for.* Og det *egentlige ansvaret* ville fortsatt måttet blitt lagt på *misbrukerne* av det hemmelige.

25.21 Jens Chr Hauge og Kaj Holst m fl

25.21.1 Holst og Fritzner

Kaj **Holst** var de siste årene av krigen antakelig den mest sentrale motstandsmann ved siden av Jens Chr **Hauge**. De to reorganiserte hele Hjemmefronten sammen fra en felles dekkleilighet og ble meget gode venner. Det virker opplagt at Holst ville ha kunnet spille en svært sentral rolle i etterkrigs-Norge hvis han hadde fått leve. Det fikk han ikke. Ca. 50 dager etter krigens slutt, ved St. Hans-tider 1945, ble han funnet skutt i Sverige. Saken ble henlagt som selvmord. Det er imidlertid senere fremlagt solide bevis som entydig peker i retning av en henrettelse. Disse er, i likhet med sakens øvrige fakta, presentert i Espen **Haavardsholms** bok «Taushetens pris», og vi gjentar dem ikke her[2034].

Menneskeliv ble blåst ut kjapt og hyppig under krigen - utført av alle sider. Krigens krav gjorde seg gjeldende. Vi har full forståelse for at også den norske Hjemmefronten selvsagt måtte benytte seg av likvidasjon som metode. Vi er imidlertid også enige med Espen Haavardsholm når han[2035] mener tiden etter 50 år burde være moden for en gjennomgåelse også av disse forhold, slik det f. eks. ble gjort i Danmark allerede i 1945, da opptegnelser over den danske motstandsbevegelses likvideringer ble gjennomgått. De aller fleste ble funnet rettmessige, men i noen få tilfeller ble ofrene gitt posthum oppreisning.

I Norge ble det også gjort opptegnelser over henrettelser som ble besluttet av Hjemmefrontens leder, Jens Chr. **Hauge**. Krigens krav nødvendiggjorde at han opptrådte både som aktor og dommer, uten forsvarer, og i noen tilfelle som eksekutør selv. Det har ikke vi noe å bemerke til, tvert imot må Hauge krediteres sin besluttsomhet, men også for i utgangspunktet å legge grunnlaget for en viss rettssikkerhet nettopp ved nøyaktig å sørge for visse formaliteter og nedtegnelser - selvsagt med vanlig forbehold om at dette virkelig omfattet alle saker.

Lister over henrettede finnes den dag i dag, men selv 50 år etter er de stemplet med de aller rødeste hemmelighetsstempler, og hensikten er visstnok at det for alltid skal forbli slik. Vi har fått opplyst fra en helt sikker kilde som selv har studert materialet at arkivene omfatter 75-80 henrettelser besluttet av Hauge/Milorg.

Forskeren Inger Cecilie **Stridskleiv**[2036] har arbeidet med saken, og kommet frem til et tall på 150 sannsynlige henrettelser[2037] utført av hjemmefronten, hvorav *11 etter krigens slutt og én så sent som i desember 1945.* Endel av disse kan imidlertid ha vært utført lenger nede i organisasjonen eller av enkeltpersoner. Hun kan imidlertid fortelle om et likvideringsoffer *som ble hardt skadet, men overlevde* - Ingolf Andresen, en grenselos som ble antatt å samarbeide med politiet. Siden han overlevet, ble han stilt for rettet *etter krigen - og frikjent!* «En kan si at dette er den eneste norske likvidering som er rettslig prøvet», skriver forskeren.

Professor i moderne historie, Ole Kristian **Grimnes**, sa til VG[2038]:

> *«Når dette temaet nå kommer opp, er tiden kanskje inne til at en mann som Jens Chr Hauge sier noe mer enn han hittil har gjort om hvordan likvidasjonssakene ble behandlet i sin tid.»*

En annen kilde[2039] oppgir at Hauge i 1947 skrev til daværende riksadvokat Andreas **Aulie** om prinsippene som ble fulgt før det ble gitt ordre om eksekusjon: Det måtte foreligge bevis for agentvirksomhet eller angiveri; det måtte være fare for gjentakelse; det måtte foreligge betydelig og overhengende fare for organisasjonen, og eksekusjon måtte være eneste mulige forsvarsmiddel. Det ble oppgitt at tilfangetakelse gjentagne ganger hadde vist seg å være livsfarlig og ineffektivt. I en annen henvendelse av 1948 skal Hauge ha gjort det klart at alt bevismateriale om de likviderte ble tilintetgjort umiddelbart etter domsfellelsen.

2034 Alle opplysninger om Kaj Holst-saken er - når ikke annet er spesifisert - hentet fra Espen Haavardsholm: «Taushetens pris». Oktober 1995.

2035 Her i Dagbladet 11. juni 1995.

2036 Aftenposten 14. februar 1996

2037 Direktøren ved Norges Hjemmefrontmuseum, Arnfinn Moland, har imidlertid tatt sterkt avstand fra endel av Stridskleivs metoder og definisjoner, og peker bl a på at tallet omfatter endel personer som ble drept i ordinære skuddvekslinger bl a i forbindelse med grenselostrafikk. Aftenposten 1. mars 1996.

2038 VG 17. februar 1996

2039 Alf Ole Ask og Bjørn Westlie: «Maktens ansikt - et portrett av Jens Chr Hauge». Tiden 1991. Side 36 f.

Hauge skal videre ha opplyst at han hadde forsøkt å verve en høyesterettsdommer til å dømme i slike saker, men vedkommende mente det ikke ville passe seg, fordi han ville kunne komme til å få dem igjen i Høyesterett etter krigen. Hauge, med erfaring en kort periode som dommerfullmektig, måtte ta jobben selv. Den anklagende instans ble også den dømmende.

Rettsoppgjøret for landssvikere ble grundig gjennomført i årene etter krigen, og som nevnt i Danmark også for hjemmefrontens virksomhet. Forholdene i Norge kan ha berettiget at man ventet en tid med å gjøre noe lignende i Norge. Men 50 er svært lang tid. Vi var både før og etter krigen på alle andre måter nøye med de legale rammer omkring virksomheten under krigen - mer enn de fleste andre land. Vi tenker da særlig på Elverumsfullmakten gitt av Stortinget under C. J. **Hambros** presidentskap, en fullmakt som ga den norske London-regjeringen en helt annen legitimitet enn andre eksilregjeringer hadde. London-regjeringens bruk av fullmakten ble også nøye gjennomgått etter krigen. Det gjaldt også alt lovverk etc. Så langt som mulig ble hele okkupasjonstiden passet inn i rettsstatens legalisme - unntatt Hjemmefrontens virksomhet. Selv idag vil mange mene det er helligbrøde å kreve noe slikt, men det ville fullført et ellers imponerende arbeide.

Vi tviler ikke på at resultatet som i Danmark ville vise at det aller meste, også av likvidasjonene, var i sin skjønneste orden. Men vi vil gjerne *vite* det, slik at man får lagt til ro f. eks. den tvil om sakligheten ved henrettelsesbeslutninger slik den som kom frem i den såkalte **Fritzner**-saken. I forbindelse med en sak for Stortinget i 1948 om eventuell forbigåelse av kaptein Ola Fritzner i en ansettelsessak avgjort av forsvarsminister Jens Chr Hauge, avga Ruth **Hanoa** en erklæring som eventuelt skulle kunne kaste lys over motivet[2040]:

> *«Politifullmektig Gunnar Waaler som av og til har vært hjemme hos min mann og meg omtalte under et besøk innunder jul 1945 et maskemøte mellom ham, kaptein Fritzner og forsvarsministeren J. Chr. Hauge under krigen. Jeg forsto av Waaler at Fritzner og Hauge var blitt uenige og da Fritzner Fritzner var gått skulle Hauge ha uttalt:*
>
> *'Dette var en ynkelig forestilling. Han er ferdig og jeg skal sørge for at han (Fritzner) aldri mer kommer opp.'*
>
> *Waaler fortalte videre at Hauge hadde avgitt ordre til at Fritzner skulle likvideres, men dette hadde Waaler avverget, idet han (Waaler) skulle gå god for Fritzner.»*

Det er blitt stående store spørsmålstegn ved Jens Chr Hauges navn i forbindelse med Kaj Holst-saken. Haavardsholm skriver i boken f. eks. om Hauge og Holst:

> *«To venner. To nære medarbeidere.*
>
> *Er det ikke påfallende at den ene - som kommer ut av krigen som keiser av motstandsbevegelsen og som nøkkelskikkelse i det statsbærende norske partiet - sommeren 1945 og seinere ikke gjør mer for å komme til bunns i hva som skjedde med hans venn?»*

Dagbladets Hans Fredrik **Dahl** tolket dette dithen at Haavardsholm antydet at Holst skulle være drept av hensyn til Hauges «ære»[2041]. Det benektet Haavardsholm, og han ga da denne forklaring[2042]:

> *«Det er riktig at det har opprørt meg på det menneskelige planet at Hauge åpenbart har vært med på å dekke over det som skjedde med hans nære venn. For øvrig er fakta sterke nok, uten den typen hypoteser som ... Dahl ... har forsøkt å tillegge meg.»*

Det hindrer ikke at de fleste vil måtte være enige i akkurat det som Haavardsholm skrev: *Påfallende*, hverken mer eller mindre. Det gjelder imidlertid etter vår mening ikke *selve Hauges taushet*, for Hauge er absolutt taus *om alt*, og det er en skål for seg selv.

Vi er også enige om at fakta er sterke nok, men langt fra så klare at man kan danne seg eller avvise noen som helst slags hypoteser (disse punkter unntatt de med egne fotnoter er i sammentrengt form hentet fra boken):

- *Til tross for overveldende bevis mot selvmordsteorien ble det svenske politiets selvmords-henleggelse stående*

[2040] Aksel Berentsen: «Ola Fritzner - en norsk kapteins kamp før og etter frigjøringen.» Ane Gimnes forlag 1949.

[2041] Dagbladet 9. juni 1995.

[2042] Dagbladet 11. juni 1995.

- *Saken ble 49 år etterpå - i september ifjor - i Sverige hemmeligstemplet «til evig tid»; hvilket aldri skal ha skjedd før i Skandinavnia (med ett unntak som vi kommer tilbake til)*

- *Professor Ingvar* ***Bergström****, som har undersøkt Holst-saken siden 1946, hevdet i 1994 at «beslutet att likvidera Kaj Holst måste ha fattast högt upp i den norske motstandsrörelsen. Svensk militär, polis m fl måste ha varit innförstådda. Bergström var knyttet til svensk E-tjeneste under krigen og kjent som en av de svenskene som ydet norske motstansfolk mest hjelp.*

- *Pensjonert generalmajor Ole Otto* ***Paus*** *uttalte*[2043]*: «Kaj Holst ble helt opplagt drept. Det kan jeg avlegge salighetsed på.» Søster til Paus' kone var nygift med Kaj Holst like før henrettelsen, og norsk etterretningsmann fra London.*

- *Paus fant på et E-tjenesteoppdrag i Sverige i 1954 en person som delvis ga ham morderens identitet, men som ikke våget å opplyse om den fullt ut*

- *Etter dette oppdraget fikk Paus beskjed fra sin sjef, general Ole* ***Berg****, om at det var «livsfarlig» å foreta undersøkelser i Holst-saken*

- *Det er ved et par anledninger lansert teorier om at saken kan ha sammenheng med et svensk-amerikansk «etterretningskup» på Lillehammer i frigjøringsdagene, uten at dette er knyttet sterkere til Holst enn at han* ***kunne*** *ha kjent til dette*[2044]*. Det er ikke mulig å vite om dette er en avledningshistorie eller en god teori.*

- *Både norske myndigheter og en rekke private, bl a pårørede av Holst, har gjort tallrike, men forgjeves henvendelser til svenske myndigheter om å få utlevert de hemmelige dokumentene*[2045]

- *Det finnes viktige dokumenter om Holst-saken i Trond* ***Johansens*** *arkiver. Også han nekter å utlevere disse. Det er sagt at de mest gjelder «etterretningskuppet», men det vet man ikke noe om*[2046]

Opplysningene kan peke i alle slags retninger. Var morderne norske eller svenske, nazister eller kommunister? Var det noe helt personlig? Det som er opplagt, er at svenskene dekker over, men noe dekkes også i Norge. Norske krav om åpenhet i Sverige tyder på at saken er mest ubehagelig i Sverige, men her kan det være et spill mellom de to regjeringene for å villede almenheten - for alt vi vet.

Det eneste som er sikkert, er at «noen» har interesse av at denne saken tildekkes etter 50 år. Vi kan ikke forestille oss én eneste legitim grunn til det, uansett hvem som måtte være skyldig eller hvilket minne eller nasjonalhelligdom som kan bli blamert. Men vi har gode forestillinger om *hven som makt til fremtvinge slik tildekking, både i Norge og Sverige.*

Noen ser en sammenheng mellom Holst-saken og rekken av henrettelser avsagt og utført av Milorg-sjef Hauge under krigen, pga fellesnevneren at det *er lagt evig hemmelighetsstempel på begge.*

Noen ser en videre sammenheng til påstandene om svakt begrunnede henrettelsesbeslutninger fra Hauges side under krigen, jfr Fritzner-saken (se foran), og Holst-saken, mens andre ser Fritzner-saken mer i sammenheng med at Jens Chr Hauge synes å ha hatt et nokså motsetningsfylt forhold til offiserer som sådan (som forsvarsminister avsatte han flere generaler). (Vi vil også for ordens skyld nevne at CC var meget skeptisk til Fritzner.)

25.21.2 Birger Sjöberg alias Nils Berdal

Det er også de som ser en sammenheng mellom de ulike «lokk» og Jens Chr Hauge's generelle vilje og evne til å få tingene som han vil ha dem - også på helt beslektede områder. Haavardsholm nevner i denne forbindelse to

[2043] Dagbladet 28. september 1994
[2044] Se bl a Klassekampen 28. september 184
[2045] Se bl a en NTB-melding ca 27. september 1994
[2046] Se bl a en NTB-melding ca 27. september 1994

historier: Hauges rolle vedrørende tungtvannet til Israel (i denne boken omtalt i kap. 5.4) og hans voldsomme innsats for å hemmeligholde et lite familieskjelett som de fleste andre ville tatt med godt humør. Her følger en sammentrengt versjon av den siste, basert på Haavardsholms fremstilling[2047]:

> *En av Martin Linges nærmeste medarbeider var en svenske ved navn Birger Sjöberg. Han gjorde en fremragende innsats og nøt stor popularitet. Han var spådd en stor fremtid da han dessverre falt på post i 1944. Han etterlot seg en ung enke. Liv Grannes, som senere ble Jens Chr Hauges annen hustru.*
>
> *Etter krigen kom det frem at «Birger Sjöberg» var et psevdonym, og at mannen i virkeligheten var helt norsk, Nils Berdal fra Åfjord, men før krigen ettersøkt for bedragerier. Ved hjelp av press og trusler klarte Hauge å hindre at dette ble offentliggjort. Tyve år senere sto Berdals bror frem i VG med den samme historien, i intervju med Dag Christensen. Det var nå for sent å sette lokk på, men nå ble broren på det groveste æresskjelt, rykter ble satt ut om ham og om forholdet til hans tidligere arbeidsgiver NSB, og VG bøyde unna: Broren ble stemplet som upålitelig, løgner og plattenslager.*
>
> *Etter ytterligere tyve år klarte Helgeland Historielag å få historien endelig bekreftet. Hauge forsøkte pånytt å true laget til taushet - førti år etter krigen. Til slutt fikk Nils Berdal alias Birger Sjöberg sitt velfortjente monument med begge navn på stedet der han ble skutt som patroit, Linge-offiser og SOE-agent.*

Hvis denne historien er sann - og vi har ikke sett den dementert - har Hauge bare seg selv å takke når det spekuleres i hva slags motiver han kan ha når han gang på gang dukker opp når det skal settes lokk på faktiske opplysninger. Vi merker oss også at den stakkars bror Berdal på midten av 60-tallet tydeligvis ble utsatt for akkurat den samme «strategi for diskreditering og kriminalisering» som vi har vært utsatt for, og som inngår for hyppig bruk i kokeboken til «den fjerde tjeneste».

Vi vil ellers for vår del mane til adskillig varsomhet. Som nevnt er det ingen som *vet* at Hauge vet noe mer om Holst-saken, og ingen som *vet* at han ikke har gjort noe (han har nok av hemmelige kanaler å undersøke langs).

25.21.3 Harald Normann

En annen sak som til slutt ble oppklart, men aldri gjort opp, er den såkalte «Rittmester Normann-saken»[2048]. Historien er til slutt skrevet av rittmesterens sønn og behøver derfor ikke være helt objektiv.

Rittmester Harald Normann var sjef for Hærens flyskole på Kjeller da krigen kom i 1940. Han var blant de få som tidlig innså risikoen for et tysk angrep, og sørget 8. april for å bringe en del av flyparken i kamuflert sikkerhet på et nærliggende vann. Uavhengig av dette kom han i en situasjon der han måtte arrestere enkelte lensmenn pga irregulær opptreden ifbm Kongens fluktrute, men saken ble oppklart og lensmennene satt fri samme dag. Noen dager senere tok rittmesteren i mangel av klare ordre fra Oslo det standpunkt at hele flyparken måtte bringes i sikkerhet i Sverige, og fikk delvis gjennomført dette før han plutselig ble arrestert. Arrestordren var utstedt av general Otto Ruge pga *den siste* forflyttingen av flyene fordi den var gjort uten etter ordre. Først *50 år senere* kom den sannsynlige forklaringen på dette: En besøkende offiser fra Oslo, oberst Thomas Hartvig **Gulliksen**, hadde bragt inn mistanke om at rittmesteren visste om invasjonen, og derfor kunne være femtekolonnist. Men i mangel av bevis kom dette ikke med i saksdokumentene.

Etter noen måneder i fangenskap sammen med NS-medlemmer, der rittmesteren ble tvangsparadert til spott og spe for hele lokalbefolkningen, ble saken droppet, og etter krigen fikk rittmesteren fullt medhold i alle sine tjenstlige disposisjoner. Men i den påfølgende tiden var han paria for de norske motstandsfolkene, og både han og hans familie stemplet som nazister pga arrestasjonen. I fortvilelse over dømmesyken fra de gode nordmenn sendte han i et uoverveiet øyeblikk inn søknad om medlemsskap i NS, men trakk søknaden tilbake etter noen få dager. I mellomtiden var den blitt avslått av NS fordi han ble regnet som farlig for dem. Normann dro til Sverige men kom senere tilbake på tokt til Norge, ble arrestert av tyskerne og satt det meste av krigen i tysk krigsfangenskap.

Han var altså blant de få som tok ansvar og handlet riktig i aprildagene, og skulle også vært krigshelt etter påfølgende handlinger og mange års krigsfangenskap i Tyskland. Men etter krigen ble han møtt med prosess etter landssvikloven.

Selv om han ble frikjent av den militære undersøkelseskommisjonen som vurderte hans tjenestlige disposisjoner, ble landssviktiltalen opprettholdt i mange år, og familien fikk oppleve å bli nektet arbeid,

---

[2047] Espen Haavardsholm: «Taushetens Pris». Forlaget Oktober 1995. Side 44.

[2048] Opplysningene hentet fra Jens Erik Normann: «Rittmesterens testamente». Gyldendal 1987.

konfiskasjon av bankkonti, rettsløshet og mobbing inntil saken til slutt ble henlagt. Likevel gjensto ett nåløye: Forsvarsminister Jens Chr. Hauge skulle personlig avgjøre om hver enkelt offiser med den minste kritikk mot seg skulle beholde jobben eller «utrenskes». Rittmesteren fikk foretrede for Hauge, som i et foreløpig svarbrev klart erkjente at han hadde satt seg inn i saken. *Likevel ble rittmesteren «utrensket»*, slik at vanæren besto inntil avskjeden i 1975 ble omgjort til «avskjed i nåde».

Poenget i denne sammenheng er at den iskalde Jens Chr Hauge selv i 1949 ikke var i stand til å se bort ett lite feilskjær under en desperasjon som Hauges egen side var skyld i, mot en bakgrunn av 99% heltemodig krigsinnsats. Hauges generelle motvilje mot yrkesoffiserer hadde sikkert sammenheng med dette, men i tillegg viser det en maskinmessig tenkning og en systematisk gjennomføring av en strategi med «høyere hensikt» som ikke inneholdt det minste rom for alminnelig menneskelig omtanke og omsorg. Systemet knuste en hel familie, og sa aldri en gang unnskyld. Dette illustrerer en anti-individualisme og bulldozer-mentalitet i den antatt gode saks hensikt som kvalitativt moralsk ikke skiller seg mye fra de totalitære regimer man sier seg å bekjempe, selv om konsekvensene selvsagt var mye mindre.

25.21.4 Om å ta ansvar

Vi vil gjerne si helt klart hva vi mener om disse sakene:

Alle nevnte saker har for sin egen del behov for full opprydning, men vi har *ingen* oppfatning om hva slags utfall man kan vente seg. Det er imidlertid spesielt opprørende at det fortsatt holdes lokk på Holst-saken. Det minner *oss* om Lillehammer-saken, der det også - 20 år etterpå - er lagt fullstendig lokk på sakspapirene, visstnok for ubegrenset tid. *På dette punkt* er likheten mellom disse saker som Hauge er sterkt knyttet til svært påfallende (det gjelder også rittmesterens historie, han fikk ikke oppreisning før en journalist etter mer enn 40 år bestemte seg for ikke å respektere hemmeligstemplingen som var gjort *av personvernhensyn!)*. Ansvaret for lokket på Lillehammer-saken går direkte til statsministeren og er etter vår mening et skikkelig **Grogate** i seg selv, enda større dersom det finnes lignende hemmeligholdte dokumenter i Holst-saken i etater under Regjeringens instruksjonsmyndighet! Dertil kommer spørsmålet om norske myndigheter likevel skulle ha en finger med i det svenske hemmelighetskremmeriet.

Likevel er dette det viktigste: Jens Chr Hauge er blitt en institusjon i det norske samfunnet. Alle vet han har hatt og fortsatt har makt. Alle vet at han sto sentralt i oppbyggingen av de norske hemmelige tjenestene etter krigen, og i oppbygging av drift av Aps egen overvåkings- og etterretningstjeneste. Det er på grunnlag av deler av disse tjenestene «den fjerde tjeneste» er bygget opp. I saker knyttet til disse ser man Hauge i kulissene i mange saker. Hvilken rolle spiller han i «den fjerde tjeneste» - evt i fortid? Når en person blir så lik en maktinstitusjon i samfunnet, må han tåle samme kritiske spørsmål som andre slike institusjoner.

Det er heller ikke til å unngå at vi i sporene til både Aps tjeneste og «den fjerde» ser deler av *krigens krav videreført til det sivile samfunn* i den betydning at det er en utstrakt tankegang rundt «hensikten helliger midlet» og meget omfattende bruk av psykologisk krigføring, diskreditering, provokatørvirksomhet og voldsaksjoner som alle meget vel kan ha vært innlært og oppøvet i krigstid. Vi ser også spor etter svært mange av Hauges krigskolleger og deres etterkommere som aktører i «den fjerde».

Uansett hva man måtte mene og tro om Holst-, Fritzner-, Berdal- og Normann-sakene og mange andre saker går det så mange krysslinjer mellom disse og de problemer som opptar oss i samtid at det er nødvendig å kartlegge dem. Jens Chr Hauge og hans krigskolleger har vunnet seg en plass i historien som ingen kan frata dem. Som nevnt utallige ganger tror vi de fleste er villige til å tilgi mindre overtramp som i sin tid ble gjort for å holde kommunistene under kontroll, og endog takke for at noen tok det personlige moralske ansvar å møte denne djevelske utfordring med å balansere på grensen av lovlig virkemiddelbruk. Men nøkkelordet er nettopp *ansvar*. Det er intet å takke for hvis man løper fra ansvaret gjennom tildekking, hemmeligholdelse, løgn og fortsatte ulovligheter gjennom årtier. Vi må *vite, vurdere og ta stilling*. Ingen kan gjøre krav på å være nasjonalhelligdommer hevet over rettsstatens prinsipper.

25.22 Dommer i glassbutikk

Vi har i kapittel 17 gjennomgått Nygaard Haug-utvalget som dekkaksjon, og alle de forunderlige tabber dette utvalget klarte å gjøre før det ble tvangsnedlagt av Stortinget. Selve oppnevnelsen av et utvalg som fra begynnelsen av skulle være en dekkaksjon, er et gedigent **Grogate** i seg selv. Men en bestemt episode er i virkeligheten så alvorlig at den i seg selv burde medføre statsministerens avgang.

I mai 1994 ble det kjent[2049] førstelagmann Agnes **Nygaard Haug** i sin egenskap som formann for et regjeringsoppnevnt utvalg hadde stevnet stortingsrepresentant Ingvald **Godal** for retten. Hun ville at retten skulle pålegge ham å oppgi identiteten til personer som hadde viktig informasjon, men som ikke var villige til å møte hos Nygaard Haug. Derimot ville de gjerne møte i Lund-kommisjonen. Godal regnet dette som et tillitsforhold til norske borgere som stolte på sin stortingsrepresentant, og nektet helt korrekt å oppgi navnene.

Vi har tidligere - i forbindelse med at fhv overvåkingssjef i Nord-Norge Helge **Claussen** nektet å bryte sin taushetsplikt overfor Lund-Kommisjonen - vært inne på dette spørsmålet, som ingen skal si er enkelt når det gjelder *vanlige borgere*. På den ene side er det opplagt at samfunnet i sin etterforskning av forbrytelser ikke kan la seg stanse av fortrolighetsavtaler som er inngått mellom private parter. De kan jo være kjeltringer begge to! Det er derfor i prinsippet helt riktig at domstoler og eventuelt granskningsutvalg skal kunne pålegge folk å fortelle hele sannheten. Hvis taushetsplikten i forhold til f. eks. arbeidsgiver er opphevet, er det jo ikke problem i forhold til denne, men hvis man har hatt med privatpersoner å gjøre, og disse har stolt på konfidensialiteten, kan man komme i samvittighetskonflikt, som Claussen gjorde. Her kan det som er god moral for individet komme i konflikt med som er god moral for samfunnet. Opptrer begge med vett og forstand kan man komme langt, men det er ofte ingen annen løsning enn å la konflikten spille seg ut, hvordan den nå måtte ende.

En stortingsrepresentant er i prinsippet ikke i noen annen posisjon. Også en stortingsrepresentant kan være en kjeltring, eller ha for samfunnet uakseptable grunner til å holde informasjon for seg selv. Men samtidig er Stortinget landets *øverste statsmakt* og skal som institusjon aldri kunne tvinges hverken av Regjeringen eller domstolene. Enkeltrepresentantene kommer ikke under denne regel hvis de opptrer som privatpersoner - da er de som oss andre - men det kan ikke skilles mellom enkeltrepresentanter i embets medfør og institusjonen som sådan, da var det jo bare å tvinge tilstrekkelig mange enkeltrepresentanter. Deror har Grunnloven gitt *Stortinget egen jurisdiksjon over sine egne medlemmer når de opptrer i embets medfør*.

Det betyr selvsagt ikke at representantene kan gjøre hva de vil. Det betyr bare at *aktørene* endrer seg. Den sivile påtalemyndighet byttes ut med Odelstinget, og domstolen med Riksretten, som er sammensatt fra Stortinget og Høyesterett. Det er Odelstinget - ikke organer under Regjeringens kontroll - som skal avgjøre om sak skal reises.

Samtidig er Stortinget i vårt kompliserte samfunn *den siste kilde for rettsvern* for borgerne. Enten man har omfattende statskriminalitet, som vi dessverre har i Norge nå, eller det bare er enkeltsaker som blir behandlet av skjødesløse, uinteresserte eller forutinntatte saksbehandlere og dommere, er det en sikker tradisjon i alle vestlige samfunn at man skal kunne *gå til sin stortingsrepresentant*, sammenlign ikke minst med USA og Storbritannia. Det må man selvsagt kunne gjøre i trygghet mot at «fiendene» i statsforvaltningen får vite om det.

Stortingets egen jurisdiksjon over egne medlemmer er derfor av helt avgjørende betydning for tre sentrale prinsipper i rettsstaten:

- *Uavhengighet mellom statsmaktene*
- *Stortinget som første statsmakt*
- *Individets rettssikkerhet*

Det er disse livsviktige prinsipper for et demokrati tidligere førstelagmann, da utvalgsleder og nå høyesterettsdommer Agnes Nygaard Haug satte i gang å tråkke på med dommerstøvlene sine. Hennes resonnement var enkelt som en 1. avdelings seminarists: Han har sagt han vet om straffbare forhold, og kan som alle andre pålegges vitneplikt. *Bare ikke med hennes medvirkning.*

Hun kunne like gjerne trampet tvers gjennom en glassbutikk, slik reaksjonene ble.

Kjell Magne **Bondevik** (KrF) uttrykte dette klart[2050]:

> *«-Stevningen av en stortingsrepresentant gjør at saken har fått et forhold til Stortinget. Hvis ikke stevningen trekkes tilbake, havner Stortinget i en høyst spesiell situasjon. Da må vi sette oss ned og drøfte tingene, sier Kjell Magne Bondevik som aldri har opplevd noe lignende i løpet av sine tyve år på Stortinget.»*

[2049] VG 18. mai 1994
[2050] VG 19. mai 1994

Poenget var at Agnes Nygaard Haug nå opptrådte på vegne av den andre statsmakt (den utøvende, dvs Regjeringen) for å få den tredje statsmakt (Domstolene) til å gripe inn mot den første (Stortinget). Dette gjorde hun uten noen vurdering omkring de grunnlovsbestemmelser og den sedvanerett som er etablert for å sikre uavhengigheten mellom statsmaktene. Dette er (i beste fall) en oppsiktsvekkende vurderingssvikt av en førstelagmann som dertil senere ble høyesterettsdommer.

Med en ekstremt formalistisk holdning kan man muligens hevde at dette ikke var noen sak for Riksretten, fordi det ikke var begått noen straffbar handling. Det er imidlertid opplagt at et eventuelt forsøk på å idømme straff etter en eventuell fortsatt nektelse i retten ville være grunnlovsstridig. Saken måtte i alle tilfelle på dette tidspunkt oversendes Odelstinget. Den som har en smule vett og forstand og vet at det også finnes noe som heter *konstitusjonell sedvanerett* må kikke på hvilke konsekvenser grunnlovsvernet har hatt i juridisk historie og vil da oppdage at det har vært vist enorm tilbakeholdenhet med å tolke Stortingets selvjurisdiksjon innskrenkende. Denne saken illustrerer at selv antatt fremragende jurister må ha enkelte ting inn med små skjeer, og det ville derfor ikke være dumt om Stortinget sørget for en betenkning angående akkurat dette grensesnittet.

Den som beskrev situasjonen best i media, var redaktør Finn **Holmer-Hoven** i *Fædrelandsvennen*. Han skrev bl a[2051]:

> *«Hva er det førstelagmann Agnes Nygaard Haug får seg til å gjøre? I en situasjon som allerede har eskalert til en politisk brannbombe, med to konkurrerende granskningsutvalg på de samme beitemarkene, trekker hun inn Stortingets saksordfører, Ingvald Godal, for retten fordi han nekter å oppgi en kilde han allerede har gitt til Stortingets eget granskningsutvalg.*
>
> *Handlingen er politisk, selv om Nygaard Haug flagger sin politiske jomfrudyd aldri så mye. For enten er den et beregnet politisk innspill i kampen mellom regjeringen og Stortinget, eller så er det uttrykk for en politisk naivitet som er så utrolig at man må undres over hvor førstelagmannen har befunnet seg de siste 30 årene.*
>
> *Agnes Nygaard Haug er en jurist som er oppnevnt av Regjeringen for å granske dem selv og deres partifeller. Hun mener åpenbart at hennes dommertittel skjermer henne mot å bli oppfattet som politisk aktør i et maktspill mellom Stortinget og regjeringen i denne saken. Det er dessverre den last jurister bærer med seg inn i politikkens verden. Allerede da Stortinget aksjonerte og nedsatte sitt eget granskningsutvalg for de hemmelige tjenester, burde det ha ringt alarmklokker i lagmannens ører. Fra det øyeblikket måtte Nygaard Haug-utvalget ha forstått at de deltok i et maktspill mellom Storting og Regjering......*
>
> *'Jeg er ikke politiker. Jeg kan ikke få meg til å vurdere hva som er politisk klokt og uklokt,' sier juristen Agnes Nygaard Haug. 30 år etter at Jens Arup Seip ønsket juristene velkommen til virkeligheten. Men kunne hun ikke i det minste bruke det folkevettet vi alle har?»*

Stevningen ble til slutt trukket. Tilbaketoget kom imidlertid etter at Regjeringen hadde gitt full støtte til Nygaard Haugs vurdering. Selv om Nygaard Haug har hevdet at hennes utvalg var helt autonomt innenfor sitt mandat, har hun likevel i forbindelse med Lillehammer-saken innrømmet at hun tok instruks fra Regjeringen (se kap 17.7). Dette etablerer en faktisk underordningssituasjon og dermed et klart ansvar for Regjeringen. Det kan ikke skilles mellom statsminister og utvalgsformann.

Legg så til våre anførsler under kap. 25.14.4 om den senere utnevning av Nygaard Haug til høyesterettsdommer. Ut fra alle andre sider ved utvalget, ikke minst at mange i Stortinget mener det var en ren dekkaksjon, ut fra at det er påvist at Nygaard Haug løy og justisministeren visste dette, og at Stortinget ennå ikke har behandlet saken, var dette et saftig slag i ansiktet på Stortinget.

Men det slutter ikke der.

Vi må huske på at Stortinget har definert sin egen jurisdiksjon slik at Riksretten også skal omfatte endel medlemmer av Høyesterett. Dette må sees i sammenheng med at Riksretten også skal dømme statsråder og høyesterettsdommere. Men siden høyesterettsdommere utnevnes av Regjeringen, åpner systemet for at Regjeringen kan «ta revansj» ved å utnevne «sine» høyesterettsdommere. Det er riktignok en lang prosess, og Stortinget har god tid til å gripe inn før Regjeringen kan utnevne mange nok nye medlemmer til at det får betydning, *men da må Stortinget også gjøre dette.*

2051 Fædrelandsvennen 21. mai 1994. Redaktør Holmer-Hoven har forøvrig hatt en lang rekke meget innsiktsfulle reportasjer og analyser om denne problematikken. Han vet åpenbart hva han snakker om.

Hvis Stortinget lar Regjeringen utnevne mange høyesterettsdommere med et annet syn på maktfordelingen i samfunnet, vil *denne i praksis kunne bli forskjøvet* uten etter vedtak i Stortinget. Det var ikke det Johan **Sverdrup** kjempet for!

Stortinget har kun ett virkemiddel for å stanse en Regjering som utnevner høyesterettsdommere som har et for Stortinget uakseptabelt syn på konstitusjonelle forhold.

25.23 Kontrollutvalget for overvåkings- og sikkerhetstjenesten

Vi har tidligere pekt på at Kontrollutvalget aldri *selv* har avdekket noen uregelmessigheter/ulovligheter. De få gangene utvalget har kritisert tjenesten har det vært på forsiktigste måte etter at *andre* har avslørt. Det er i seg selv påfallende at et kontrollutvalg som burde ha de beste mulighetene, alltid *er for sent på ballen.* Vi har også (se kap 14.4) beskrevet hvordan Utvalget lot seg bruke sammen med Oslo Politikammer i et koordinert opplegg for å hindre etterforskning i vår sak. Disse forholdene var utslagsgivende for at det våren 1993 ble fremmet forslag fra et flertall i justiskomitéen om en egen parlamentarisk gransking. (Det var den som da ble «stjålet» av forsvarsminister Kosmo og overlatt et tildekkingsutvalg under Riksadvokaten.)

Vi er overbevist om at det ihvertfall under Gro-periodene etter 1980 har vært en rekke klagesaker til Kontrollutvalget som har hatt sitt utgangspunkt i kriminell overvåking inklusive ulovlig telefon- og romavlytting, iverksatt av Ap/Tronds underavdeling, Spilhaugapparatet og sensasjonelt nok i samarbeid med Televerket. Det er kjent bl a fra Sverige og andre land at legale overvåkingstjenester ofte «får skylden for» ulovligheter som i virkeligheten er utført av ulovlige hemmelige tjenester. En overvåkningstjeneste er godt kjent og en lett skyteskive, mens ingen vet om eksistensen av den organisasjon som virkelig er skyldig!

Vi kan grundig gjøre rede for operasjonelt samarbeid i vår sak mellom nettopp en spesiell Ap-gruppe i Televerket som driver med avlytting og E-staben v/ Spilhaug. Siden Lundutvalget har nektet å legge forholdene til rette for at vi skal kunne gi en korrekt redegjørelse for dem, får vi legge frem våre opplysninger for det neste granskningsutvalget som vi håper skal bli det siste.

Det må således de siste 15 årene ha vært meget viktig for Ap å forhindre at Gros/Tronds underavdeling Spilhaug skulle bli avslørt av nettopp Kontrollutvalget. Dette har krevet partimessig kontroll med Kontrollutvalget for å få «early warning».

To av Kontrollutvalgets medlemmer er kjente representanter for Ap:

Anne-Lise ***Steinbach***[2052], er født i 1935 i Bø i Vesterålen, datter av maskinist Peder Johan Jenssen og Marianne Brennaas. Hun ble gift 1958 med maler Edmund Joacim Steinbach, f. 1929. Hun tok realskoleeksamen i 1951 og rikstelefoneksamen i 1953. Hun arbeidet som ekspeditrise 1951-52, rikstelefon reserve (Asker) 1953-54, rikstelefonassistent Stokmarknes 1955-57, rikstelefonassistent og ekspeditør Bø i Vesterålen 1957-69 og telefullmektig samme sted fra 1970. Daglig leder ved Televerkets katalogkontor Bø i Vesterålen 1981-82. Nå (fra 1982) avdelingsleder for Leknes teleområdes katalogavdeling, Bø i Vesterålen.

Hun var medlem av Bø kommunestyre fra 1971, varamann formannsskapet, sosialstyret og generalplanrådet. Medlem Vegplanutvalget 1974-77. Delegert til FN 1975. Medl hovedstyret Statens fiskarbank fra 1976, vararepresentant Statens edruskapsdirektorat fra 1977. Medlem av Hovedstyret for Norges postsparebank fra 1981. Vararepresentant til styret i Arbeidstilsynet fra 1981. Medlem av Kontrollutvalget for overvåkings- og sikkerhetstjenesten fra 1982[2053] (gjenoppnevnt 1986, 1990 og 1994). Medlem av NRLs distriktsprogramråd for Nordland fra 1982.

Hun var leddformann i Kvinnelig telegraf- og telefonfunksjonærers landsforening 1955-63, ble styremedlem Norsk samband for småbarnsoppfostring fra 1975, styremedlem Avholdsfolkets landsnemnd fra 1976, medl sentralstyret Arbeidernes edruskapsforbund fra 1976 og medlem representantskapet A/S Folket fra 1977.

Hun var sekretær i Bø Arbeiderparti fra 1971 og ble medlem av Aps samferdselsutvalg fra 1974. Stortingsrepresentant for Nordland 1973-81. I Stortinget var hun medlem av justiskomitéen 1973-78 og deretter medlem av samferdselskomitéen. Hun var nestformann i Stortingets avholdsgruppe 1977-81 og medlem av Stortingets administrasjonsstyre 1980-81.

Vi har blant disse mange vita festet oss ved følgende:

- *Steinbach er mangeårig trofast medlem av Ap, anvendbar i alle slags verv*

[2052] Personopplysninger fra Olaf Chr. Torp: «Stortinget i navn og tall», ulike utgaver og Trond Nordby (red): «Storting og regjering 1945-1985. Biografier.» Kunnskapsforlaget 1985.

[2053] Administrasjonsdepartementet: Oversikt over statlege utval, styrer og råd m v

- *Hun er født i Bø i Vesterålen og bosatt der det meste av sitt liv (Bø i Vesterålen er ett av landets sterkeste konsentrasjonsområder for E-staben og Trond Johansen. Stedet er lokaliseringssted bl a for Loran C-systemet)*

- *Hun har vært yrkesaktiv i Televerket der det meste av sin yrkeskarrière utenom stortingstiden (Loran C-systemet er et samarbeidsprosjekt nettopp mellom E-staben og Televerket!)*

- *Hun var plassert storparten av tiden i Stortinget (1973-78) i justiskomitéen, som behandler Overvåkingstjenesten og Kontrollutvalget*

- *Hun har vært vararepresentant i styret til Arbeidstilsynet i en periode etter 1981 (Arbeidstilsynet skaffet Kjettingmannen fete oppdrag fra 1977, da Gudmund Harlem ble styreformann og Kjettingkonsulenten A/S ble opprettet samme året)*

- *Hun har vært medlem av Kontrollutvalget for overvåkings- og sikkerhetstjenesten fra 1982 (gjenoppnevnt 1986, 1990 og 1994) og er det således fortsatt inntil det nå blir nedlagt*

- *Hun var en kort periode medlem av Stortingets administrasjonsstyre*

Hun er mao født og oppvekst i et miljø dominert av etterretning, hatt det meste av sin yrkeskarriere i Televerket på et sted der Televerket er nødt til å ha et ekstra tett forhold til Etterretningstjenesten, vært varamedlem i styret i Arbeidstilsynet som har gitt store oppdrag til E-tjenestens viktigste dekkbedrift, sittet i den stortingskomitéen som behandler overvåkingssaker, en kort periode vært medlem av det organ som har øverste ansvar for Stortingets sikkerhet, og etter at hun sluttet på Stortinget vært kontinuerlig plassert i Kontrollutvalget for Overvåkings- og Sikkerhetstjenesten, til nå i mer enn 13 år.

Det er vanskelig å se at Steinbach hører til de politikere som har den tydeligste uavhengigheten i forhold til det hemmelige og ulovlige Ap-Norge!

Kjell Magne ***Fredheim***[2054] er født i 1928 i Os i Østerdalen. sønn av bygningsarbeider og småbruker Melkor Røste og Klara Svarthaug, gift 1957 med Grethe Sofie Bekkos, f 1932. Handelsskole 1945-46. Journalistakademiet 1956-57.

Fredheim arbeidet 1946-54 som ekspeditør og avdelingsbestyrer ved samvirkelag, som assistent ved kontor og bank og to år i NTBs billedavdeling. Han ble journalist i Ap-avisen Arbeidets Rett (Røros) i 1954 og lokalredaktør for avisen Glåmdalen (A) på Flisa i 1955, og har vært politisk medarbeider ved Glåmdalens hovedredaksjon på Kongssvinger fra 1968.

Han var medlem av Åsnes kommunestyre og formannsskap 1964-67, varaordfører 1965-67, medlem Hedmark fylkesting 1964-67, formann Støtteutvalget for dagsavisene siden 1974, varamann styret i Postsparebanken fra 1973, varamann NORADs styre 1973-74, medlem fra 1975, delegert til Den Nordatlantiske Forsamling 1969-73. Medlem av den sentrale beredskapsnemnd for Regjeringens pressetjeneste i krig fra 1978, Medlem av Kontrollutvalget for Overvåkings- og Sikkerhetstjenesten fra 1989 (gjenvalgt 1993), medlem styret for Distriktenes Utbyggingsfond 1989-92, formann Landsrådet for Heimevernet fra 1990 (gjenvalgt 1994)

Han var formann i Åsnes Aps kommunestyregruppe 1964-67, styremedlem Hedmark Ap 1968-69 (formann fra 1971). Han var 1. vararepresentant for Ap i Hedmark og møtte derfor meget hyppig på Stortinget 1965-69 og ble fast representant fra 1969 til 89. Han var medlem av utenriks- og konstitusjonskomitéen i sin 1. periode 1969-73 og dermed også medlem av den utvidede utenriks- og konstitusjonskomité som behandler følsomme utenriks- og sikkerhetspolitiske og konstitusjonelle forhold i rådslag mellom Regjeringen og Stortinget. I de to neste periodene 1973-81 var han medlem av kirke- og undervisningskomitéen, mens han i sin siste periode 1981-85 vendte tilbake til utenrikskomitéen.

De viktige punktene blant Fredheims vita er disse:

- *Det aller viktigste er ett som ikke finnes i formelle CVer: Fredheim har i all sin tid vært 100% lojal mot parti, øvrighet og fedreland og blant de inngrodde, trofaste Ap-folk som aldri har sett*

[2054] Personopplysninger fra Olaf Chr. Torp: «Stortinget i navn og tall», ulike utgaver, Trond Nordby (red): «Storting og regjering 1945-1985. Biografier.» Kunnskapsforlaget 1985 og Administrasjonsdepartementet: Oversikt over statlege utval, styrer og råd m v

*noen vesentlig forskjell mellom de tre. Han har bestandig vært en viktig spiller i forsvars- og sikkerhetspolitikken og ved enhver korsvei en solid forsvarer av Forsvaret, NATO og de hemmelige tjenestene. Han er en person som venstresiden vil kalle en av de kaldeste av de kalde krigere, men som **vi,** dersom Ap og tjenestene ikke selv hadde rotet seg bort i Norge, ville ha omtalt med den aller største respekt (og gjerne også gjør, med akkurat dette ene forbehold).*

- *Dette illustreres ved at han gikk rett inn i utenrikskomitéen og derved «den utvidede» i sin første periode som fast stortingsrepresentant. Dette er helt uvanlig og skjedde ihvertfall under den kalde krigen bare med nettopp så markerte og solide representanter. Andre måtte observeres minst en periode først. Til sammen satt han 8 år i disse komitéene, som behandler **realitetene** rundt de dypeste norske hemmelighetene sammen med toppene i bl a forsvars- og justiskomitéene, mens disse behandler **formalitetene** og **strukturene** rundt alt det hemmelige.*

- *Det illustreres også ved at Fredheim har vært medlem av den sentrale beredskapsnemnd for Regjeringens pressetjeneste i krig fra 1978, også et sted ingen slipper inn uten med den aller sterkeste lojalitet til norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk, og et sted man blir eksponert for all annen norsk beredskapsplanlegging. Fredheim kan ha vært knyttet opp til Stay Behind-apparatet på denne måten, evt som talentspeider.*

- *Da han sluttet på Stortnget, ble han satt inn i to meget viktige posisjoner. Den ene var som leder for Landsrådet for Heimevernet fra 1990, der han ble gjenvalgt i 1994 og sitter fortsatt. Der sitter han forøvrig sammen med tidligere justisminister (1986-89) Helen **Bosterud**, som i egenskap av nestleder i Stortingets forsvarskomité 1989-93 (og tidligere leder av justiskomitéen 1981-86) kjempet drabelig i første runde våren 1993 mot granskinger av de hemmelige tjenester og da allerede - fra 1992 - var ansatt som direktør i Direktoratet for sivilt beredskap som også er en del av Ap-nettverket «den fjerde tjeneste». En annen del av dette nettverk er Aps private hær, Spilhaug-apparatet, som nettopp har sin formelle basis i Heimevernet (HV-02) og naturligvis trenger beskyttelse også fra sitt Landsråd. Nestlederen i Landsrådet er direktør Jan Fredrik **Wold-Hansen** fra Industrivernet, en annen dekkorganisasjon for E-tjenesten som også er innblandet i vår sak. Sammen med rådets sekretær Trond Kåre **Tollerud** fra HV-staben utgjør Fredheim og Wold-Hansen arbeidsutvalget.*

- *Den andre posisjonen var som medlem av Kontrollutvalget for Overvåkings- og Sikkerhetstjenesten fra 1989 (gjenvalgt 1993).*

Man kan heller ikke si at Fredheim hører til de politikere som har den tydeligste uavhengigheten i forhold til det hemmelige Norge! Og heller ikke til Aps/Tronds underavdeling Spilhaug.

Både Steinbach og Fredheim er *bra folk* og de riktige å sette inn i utvalg som steller med hemmelige tjenester dersom man fra før hadde full tillit til disse og la hovedvekten på å finne folk som aldri ville kompromittere de hemmeligheter de fikk vite. Men de er også *så bra* sett fra Aps og tjenestenes side at de i utgangspunktet vil ha svært liten interesse , vilje og evne til å grave etter og identifisere kritikkverdige forhold. De vil være lykkelige over at problemer «ordner seg» uten at vitale interesser blir skadelidende og ta orienteringer om dette til etterretning som god fisk og/eller det beste ut fra et «større» hensiktsmessighetsperspektiv. Derfor er de dessverre blitt lydige tildekkere for «den fjerde tjeneste» i flere posisjoner, og sammen nettopp i Kontrollutvalget.

*Brit Seim **Jahre*** (medl fra 1992) ble utnevnt til førstebyskriver i Oslo som ledd i det såkalte «kvinnesleppet» i justisvesenet (se kap 25.15.5) da bl. a. den hvitvaskende Agnes Nygaard **Haug** ble utnevnt til fung høyesterettsdommer etter at vi hadde varslet justisministeren om at hun løy offentlig.

Vi minner om at Brit Seim Jahre var det eneste utvalgsmedlem som møtte Setsaas sammen med Stenberg-Nilsen ***før*** vi innleverte skriftlig klage (se kap 10). Det forutgående møtet var kun en kort orientering om bl a Lillehammer-saken, Mossad og Frigaard og om selve innleveringen av klagen.

Etter at klagen var sendt inn ble de tre andre innkalt til en halvtimes møte hver, men formant alvorlig om bare å snakke om «egne opplevelser». Vi trodde disse møtene var av en slags innledende karakter for at de andre også skulle få «hilse på», men hørte siden ikke noe fra utvalget før det tok sin avgjørelse. Setsaas, som hadde bredden

og tyngden av bevismaterialet, *var da aldri innkalt*, og ble effektivt *avskåret fra levere tyngden av vårt felles materiale.*

Stenberg-Nilsen kan naturligvis ha bløffet resten av utvalget (i den grad det var nødvendig) med at Setsaas allerede hadde forklart seg, men Brit Seim Jahre *visste at det ikke var sant* og må derfor ha vært helt innforstått med avskjæringen av Setsaas' bevismateriale og dermed dekkaksjonen *i vår sak.*

Det samme gjelder utvalgets formann, *Hans M.* ***Stenberg-Nilsen***, som opptrådte så forunderlig i justiskomitéen våren 1993 (se kap 14) at det sterkt bidro til den umiddelbart etterfølgende politiske beslutning om å nedlegge hele Kontrollutvalget. Stenberg-Nilsen[2055] er født 1930 i Oslo, sønn av materialforvalter Martin Nilsen og kafeeier Hanna Signe Stenberg. Gift 1960 med sekretær Berit Christensen. Cand jur 1954, h. r. adv. 1962. Han var sekretær i Justisdepartementet 1955-56 og har senere hatt en ordinær juristkarrière. Han er bl a leder for Revisorrådet. Interessante momenter ved Stenberg-Nilsen er:

- *Han er mobiliseringsplassert som stedfortredende generaladvokat med oberst I grad fra 1979 og må i den forbindelse ha løpende kontakt med og orienteringer om beredskapsforhold, herunder utvilsomt Stay Behind*

- *Hans besynderlige ledelse av Utvalgets befatning med vår sak, bl a ved å avskjære Setsaas adgang til å legge frem bevismateriale (se foran)*

- *Hans tilsvarende opptreden i Stortinget (se foran)*

- *Hans navn bringes inn både som advokat og utvalgsleder fra svært mange av oss avslørte provokatører at det er vanskelig å tenke seg at han ikke må ha vært innforstått med deler av dette*

To av kontrollutvalgets medlemmer sammen med departementsråd Åge Danielsen, Forsvarsdepartementet (mannen øverst t. v.). De to er Brit Seim Jahre (2. rekke t. v.) og Kjell Magne Fredheim (2. rekke t. h.). Stedet er Stortingets diplomatlosje. Hvorfor ser de så bekymret ut? Bla om!

2055 Personopplysninger fra Hvem er Hvem 1994

Vi vet mao at tre medlemmer av Kontrollutvalget på grunn av mobiliseringsplassering, utvalgsarbeid, yrke og livsløp må ha hatt direkte forbindelser til Stay Behind og/eller E-staben og Trond som leder Stay Behind, og at ett av disse leder Landsrådet for HV der Spilhaug-apparatet har vært gjemt bort i all tid. Når så et fjerde medlem ved å være innforstått med behandlingen av oss og av andre grunner later til å være på Ap-nettet i justisvesenet, er det da rart at Kontrollutvalget gjennom en årrekke har unnlatt å slå ned på Tronds bruk av det åpenbart ulovlige Spilhaug-apparatet, eller i det minste den begrensede bruk man nå innrømmer at POT har gjort av det?

Så sentralt som dette apparatet må ha vært i totaliteten av ulovligheter innenfor det hemmelige miljø, er det heller ikke så rart at Kontrollutvalget for egen maskin aldri har funnet noe klanderverdig.

25.23.1 Utvalg for kontroll av hele Arbeiderpartiet

Selve stortingsdebatten om overvåkingspolitiets virksomhet markerte avslutningen på «den hete våren» 1993 i Stortinget (se kap 14). Forut hadde man hatt en komitébehandling preget av uvanlige motsetninger og mistenksomhet etter avsløringen av dekkaksjoner i vår sak og lite troverdige uttalelser fra justisministeren og hennes følge. Vi serverte det som ble oppfattet som sterke påstander om «den fjerde», E-tjenesten og Mossad.

Ytterligere to medlemmer av Kontrollutvalget med ansiktet i bekymrede folder: Anne-Lise Steinbach (A), 2. rekke t. v. og til høyre for henne formannen, Hans Stenberg-Nilsen. Det er ikke rart at de er bekymret: Hele Kontrollutvalget ble avsatt denne kvelden. Men her er også (øverste rekke) to fra POT som er like bekymrede: Overvåkingssjef Hans Olav Østgaard og politiinspektør Odd Berner Malme. Hvorfor det? Og hvorfor er statssekretær Ingeborg Moen Borgerud (3. rekke t. v.), politisk rådgiver Erik Nadheim, ekspedisjonssjef Ingelin Killengren (til høyre for Stenberg-Nilsen) og nå avdøde departementsrpd Leif Eldring (ved siden av Killengren), alle Justisdepatementet, også bekymrede? Selv statssekretær Svein Roald Hansen ved Statsministerens Kontor (3. rekke t. v.) er bekymret. Men hva gjør statssekretær Ellen Strengehagen fra helsedelen av Sosialdepartementet (ved siden av Hansen) her under en overvåkingsdebatt - og hvorfor er hun bekymret? Les videre!

Stortingets reaksjon på unnvikelser, kamp mot alt slags innsyn etc. var krav om et nytt og bedre kontrollutvalg som skulle omfatte alle tre tjenestene, dvs også E-tjenesten og Tronds agenter og utnevnes av Stortinget.

Denne dagen var diplomatlosjen preget av usedvanlig bekymrede ansikter (se bildene).

Det er ikke så rart at Kontrollutvalgets medlemmer, formannen, Hans **Stenberg-Nilsen,** Kjell Magne **Fredheim,** Brit Seim Jahre og Anne-Lise Steinbach var bekymret. De ble jo oppsagt denne kvelden. Det er vel heller ikke å undres over at overvåkingssjef Hans Olav **Østgaard** og politiinspektør Odd Berner **Malme** fra POT var bekymret. De hadde hatt det svært så hyggelig med sitt gamle og samarbeidsvillige Kontrollutvalg, og fryktet hva Stortinget kunne komme til å sette på dem. Det gjorde nok også statssekretær Ingeborg Moen **Borgerud,** departementsråd Leiv **Eldring** og ekspedisjonssjef Ingelin **Killengren** fra Justisdepartementet, og sikkert også Svein Roald **Hansen** fra Statsministerens Kontor.

Det er heller ikke så rart at departementsråd i Forsvarsdepartementet, Åge **Danielsen,** var bekymret. Hans E-stab skulle jo for første gang bli utsatt for ytre kontroll!

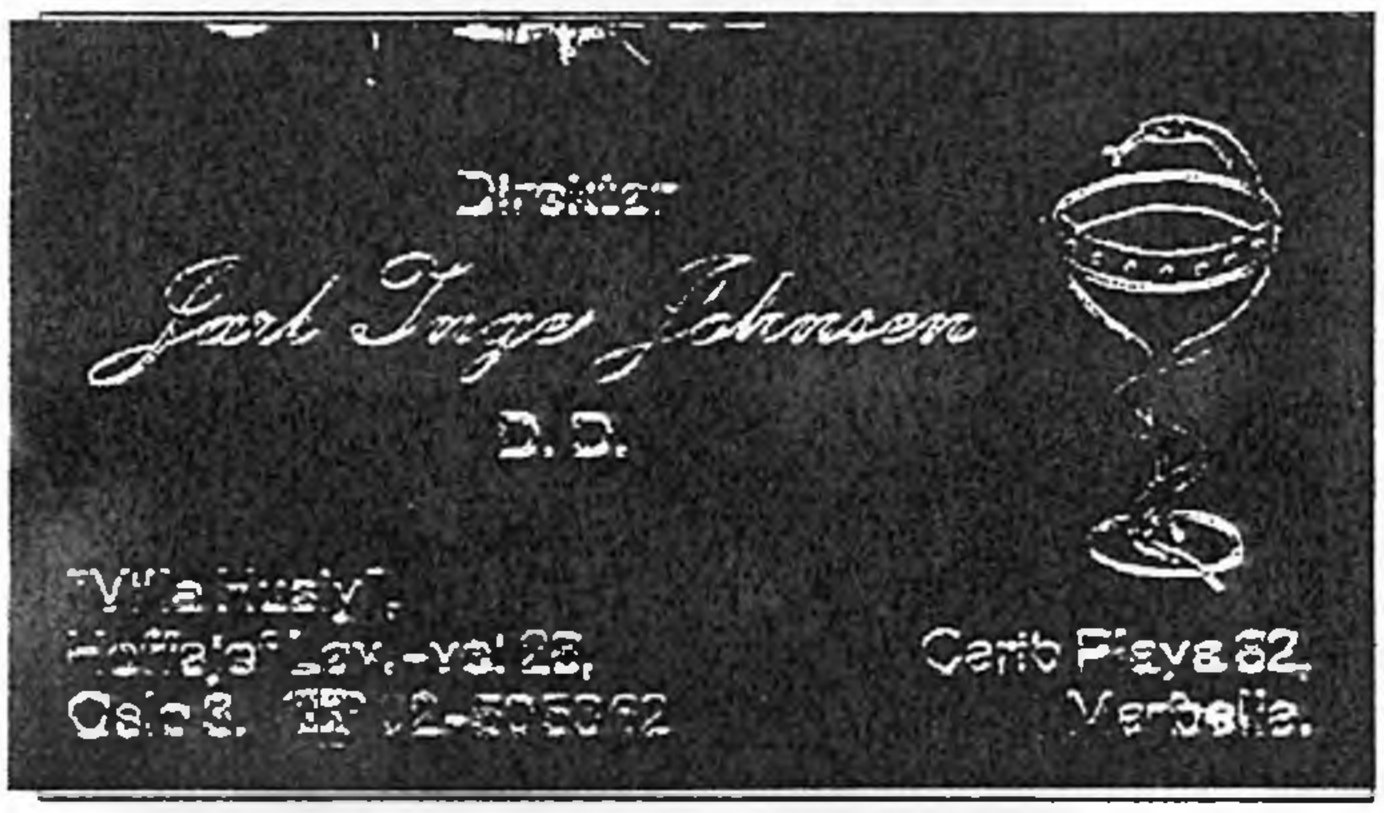
Men hva gjorde statssekretær Ellen **Strengehagen** fra helsedelen av *Sosialdepartementet* her denne kvelden? Hennes sjef var helseminister Werner **Christie,** som er sønn av generalmajor Johan Koren **Christie,** sjef for Luftforsvarets Forsyningskommando 1963-74, styremedlem og nøkkelperson i Norges første vernede bedrift, Norasonde, som er avslørt av oss i denne boken som E-stabens dekkbedrift. Han var også nevø av generalmajor Werner **Christie.** som bl a var kommandør for Luftstridskreftene i Sør-Norge 1972-77[2056].

Det gir kanskje en ledetråd for hvorfor Strengehagen var så bekymret?

Det Stortinget ikke var klar over, var at man ikke bare var i ferd med å trumfe gjennom kontroll med E-staben for første gang, men i realiteten et *Kontrollutvalg for hele Ap-regjeringen*, og denne gang kontroll der det smerter mest, de hemmelige bakdører til og fra det hemmelige Norge! Skikkelig kontroll av Tronds verden ville nemlig føre til at man oppdaget hemmelige budsjetter, E-folk i en rekke departementer, hel- og halvoffentlige dekkbedrifter, «vernede bedrifter» som Norasonde, private dekkbedrifter med hyggelige oppdrag fra det offentlige, som Kjettingfabrikken (Tronds avd Spilhaug), statsbetalte og Ap-styrte infiltratører og provokatører med oppdrag å villede, passivisere og desinformere Stortinget osv osv. En rekke personer i en rekke departementer ville komme under lupen - og deres politiske sjefer.

Slik som i Helsedepartementet, der det sitter en statsråd hvis far var sentral i ledelse, drift, finansiering og oppdrag til minst én dekkbedrift for E-staben.

Det var nok ikke eneste grunnen til Strengehagens bekymring. Vi kan gi et eksempel på en agent/provokatør som har vært finansiert over helsebudsjettet i mer enn 25 år! Hans navn er Jarl Inge Johnsen - fra «Villa Husly».

Vi skal komme tilbake til ham og andre smakebiter fra Aps sosial- og helseverden.

Hvis det hadde vært mulig å stable en ikke-sosialistisk regjering på beina etter 93-valget, ville det vært lettere å følge sporene inn i alle departementer. Nå er nok mye kostet og ryddet bort, men selv idag vet vi hvordan man skal gå frem.

Publikumsgalleriet var heller sparsomt besøkt til tross for temperaturen i debatten. Overvåkingssaker var fortsatt ikke blitt noen stor publikumssuksess. Vi fanget ikke opp mer enn fem-seks ansikter. De måtte være spesielt interesserte!

En svært interessert og like interessant person som valgte å holde seg beskjedent på publikumsgalleriet var informasjonssjef Frøy **Kannert** fra Justisdepartementet (bildet neste side).

Frøy Kannert hadde meget gode grunner for å være tilstede - og være bekymret. Hun er født i 1949 i Oslo og var cand. mag. i 1975 med fagene sosiologi, kriminologi og journalistikk. Hun har vært programsekretær i NRK/Østlandssendingen og NRK/Telemark 1976-82, programsekretær i NRKs utenriksavdeling 1982-84 (på slutten av denne perioden var hun i Gdansk der hun intervjuet Lech Walesa for NRK etter at Dag Halvorsen hadde trukket seg som korrespondent pga arbeidsforholdene og forsøkte å forhindre at Kannert reiste[2057]) og journalist i Aftenposten 1987 og Dagbladet fra 1988. Fra pressen ble hun i 1992 - samme dag

[2056] Hvem er Hvem 1994
[2057] Aftenposten 14. januar 1984

Mossad/asylsøkersaken sprakk[2058] - rekruttert inn i Justisdepartementet, først som personlig rådgiver og senere som informasjonssjef.

Derfra ble hun rekruttert videre (meget uvanlig!) til avdelingssjef hos sysselmannen på Svalbard, Leif Eldrings gamle kongerike, der alle blir eksponert grundig for de hemmelige tjenester. Sysselmannsapparatet er underlagt Polaravdelingen i Departementet, der overvåkingssjef Hans Olav Østgaard hadde vært sjef.

Kannert har nylig fått den mektige og ansvarsfulle jobben som *informasjonssjef i Arbeiderpartiet* - i det innerste kammeret! Det er tydelig at Ap har forstått hva som blir den viktigste informasjonskampen fremover!

Frøy Kannert har en særdeles interessant utdanningsbakgrunn, og befant seg på Universitetet i den tiden Spilhaug/Stay Behind/Ripel & Co rekrutterte agenter i universitetsmiljøet[2059]. Hennes fagbakgrunn passer meget godt for endel av de arbeidsområder som Ap brukte Spilhaug-apparatet på. Dessuten infiltrerte Spilhaug NRK og hadde også agenter i Øst-Europa.

Er det tilfeldig at hun trekkes inn i Justisdepartementet som informasjonssjef mens det koker bl a i kjølvannet av Mossad/asylsøkersaken, deretter følger overvåkingsdebatten i Stortinget (bl a om vår sak og «den fjerde tjeneste») diskret fra publikumsgalleriet, så får et opphold i Eldring/Østgaard-land på Svalbard i samarbeide med E-tjenesten og endelig blir informasjonssjef i Ap når det skal gjøres forberedelser for å møte ubehagelige avsløringer fra Lund. Vi bare spør! Hun så ihvertfall meget bekymret ut.

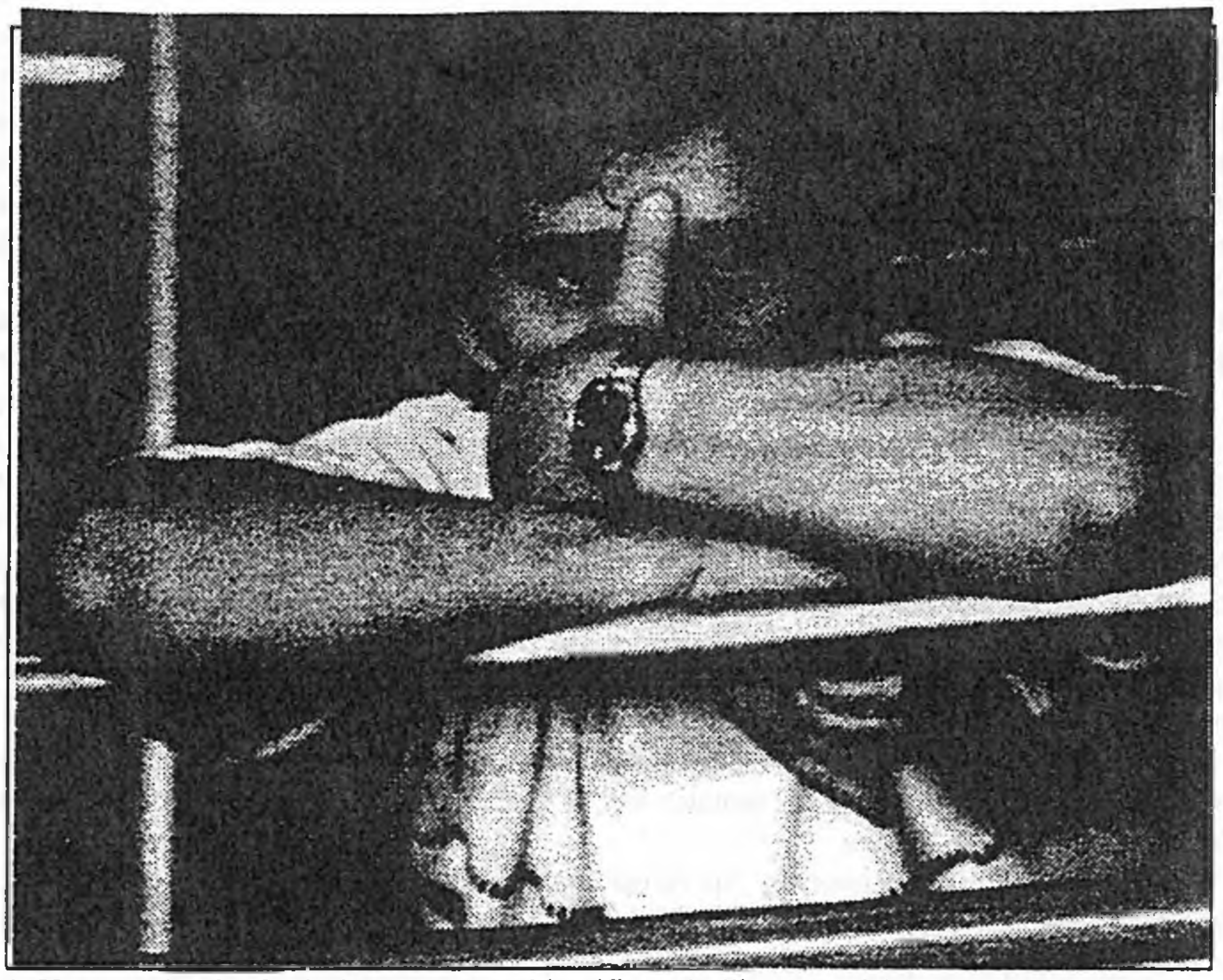

Som erfaren journalist og vel innkjørt informasjonssjef forviller man seg ikke opp på publikumsgalleriet fordi man ikke vet bedre. Faktisk har departementets medarbeider vanligvis *plikt* til å være der for å assistere statsråden. Hennes kollega fra justisledelsen, politisk rådgiver Erik **Nadheim**, satt langt mer komfortabelt - og pliktoppfyllende! - på første benk i Diplomatlosjen (se bildet et par sider foran)!

På publikumsgalleriet fant vi også en like bekymret førstestatsadvokat Tor-Geir **Myhrer** (bildet) fra Riksadvokatens kontor. Også dit går, som vi vet, tråder fra Trond og «den fjerde» som man ikke ønsker rullet opp. Hvorfor en så beskjeden representant for Riksadvokaten? Det var jo god plass i Diplomatlosjen, der han hadde all verdens adgang, og mange interessante folk å snakke med i stortingsrestauranten. Siden Riksadvokatens kontor nettopp hadde påtatt seg oppgaven om å etterforske vår sak på vegne av Stortinget, er det naturlig at han utviste interesse, men enda mer naturlig om han f. eks. hadde benyttet anledningen til å ta en prat med stortingsrepresentantene, slik at man senere

[2058] Aftenposten 8. februar 1992
[2059] Bye/Sjue, side 199

slapp den kjedelige misforståelsen at man ikke etterforsket hverken justisvesenet, etterretningsstaben eller noen annen offentlig etat!

Og mest bekymret, men kun for fotografen, er stor-provokatøren og fengselsfuglen Egil Hølmo, lokalpolitikeren fra Nitedal Ap (bildet) som da hadde operert med falske navn og desinformasjon overfor en rekke stortingsrepresentanter (sogar også tidligere statsminister Per Borten!), også han på publikumsgalleriet - ved siden av førstestatsadvokat Myhrer fra Riksadvokaten!. Han var der for å skolere seg samt identifisere hvilke opposisjonsrepresentanter som engasjerte seg og som han skulle «gå på» for å desinformere og skremme fra gransking, etter oppdrag fra Trond - og lønnet over statsbudsjettet!

Det var kort avstand fra Riksadvokaten, som nettopp hadde stjålet vår sak, til provokatøren denne ettermiddagen. De burde ha forlatt galleriet enda tettere - den ene i håndjern! Det skjedde ikke da, og heller ikke ved en rekke senere anledninger da sjansen bød seg. I det minste forstår vi vel nå alle hvorfor.

25.23.1.1 Ap-nett i sosialsektoren

Vi skal nå se på noen saker som viser hvor god grunn Ap har for å bekymre seg også innenfor helse- og sosialsektoren, og vise at noe av det som skjer der også har tilknytningspunkter til de hemelige tjenester.

25.23.1.1.1 Jarl Inge Johnsen - Villa Husly

Vi ble tidlig oppsøkt av provokatøren Jarl Inge **Johnsen** (se visittkortet foran), som hadde en fortvilet overvåkingshistorie som han måtte ha hjelp med å få gransket:

Johnsen har også vært i kontakt med et medlem av Lund-kommisjonen og med stortingsrepresentanter for å bløffe dem. Videre har han prøvd seg på offiserer som jobber for å få ryddet opp i alle ulovligheter i «den fjerde tjeneste».

Forholdene omkring denne provokatøren som dels er lønnet over helse- og sosialbudsjettet, og dels via Tronds hemmelige budsjett, er i korthet som følger:

Allerede sent på 60-tallet ble han sendt inn i SUF, senere også i AKP (m-l) som infiltratør, antakelig rekruttert av Spilhaug-apparatet, men han hadde også politiavdelingssjef Erik Næss som kontaktperson i POT. Der traff han sikkert vår gode venn Finn **Sjue**!

Senere har Johnsen jobbet jevnt og trutt som agent/infiltratør for de hemmelige tjenester - senest i Spania på 80- og 90-tallet. Mad base i Marbella har Johnsen arbeidet tett sammen med bl a narko-attachéen ved den norske ambassaden i Madrid i forbindelse med rapportering fra nark-, sprit og økokrim-miljøene på Solkysten. Derfra har det jo vært avslørt en rekke store saker!

Når nå Johnsen brukes som provokatør i den psykologiske krigføringen rettet mot Stortinget, må vi si fra. Her må det granskes!

25.23.1.1.2 Tor Nordahl - Villa Ly

Som ledd i opptakten til korrupsjonssakene i Oslo Kommune skrev Erling **Folkvord** m fl i 1984 boken «Sosialsentralen»[2060]. Blant mange saker som tas opp der er en som gjelder en person som kalles «Geir Nilsen». Han hadde begynt som bydelspolitiker for Ap i bydelsutalget for Tøyen, Gamlebyen, Kampen, Vålerenga og Grønland. Der begikk han underslag i kassa med kr 40.000, ble oppdaget, fikk etter sterk innsats fra Ap i utvalget en ny sjanse til å betale tilbake. Aps begrunnelser var bydelsutvalgets anseelse, Aps anseelse og menneskelige hensyn. Han brukte imidlertid sjansen til å øke underslaget til 53.000 kroner Da fikk han betinget dom.

Han jobbet på husvilleherberget Kroghen i Oslo, der han raskt ble tatt for å underslå klientenes midler. Kontorsjef Sven **Aarrestad** ved Sosialomsorgskontoret ville gå til oppsigelse, men i Formannsskapet fikk Ap overtalt resten til å være snille og bare overføre mannen til ny jobb i kommunen uten kontakt med penger. Han ble da verneassistent på Sosialsentralen. Der gjorde han seg til bestevenn med distriktssosialsjef Thorleif **Aarestrup**, nok en Ap-mann, og fikk etterhvert likevel sjekkfullmakt til tross for at Aarestrup hadde fått klar beskjed om det motsatte. Kommunerevisjonen reagerte, men sosialrådmannen, som nærmest hadde delegert slike saker til sin kontorsjef Håkon **Lanes**, en mektig Ap-pamp som var formann i Sosiale Etaters Partilag av DNA, gjorde ingen ting. «Nilsen» fortsatte med å stjele fra klientene, og ble på nytt tatt. På en eller annen måte fikk han gjort opp for seg, og Aarestrup meddelte dette til sosialsjefen. «Alle Menn» var da på sporet, og saken kunne ikke lenger holdes unna politiet. Men «Nilsen» fikk si opp selv før han ble oppsagt, og skaffet seg raskt ny jobb med pengeansvar på «Villa Ly» - en privat psykiatrisk ettervernsstasjon med full statlig finansiering - ved hjelp av glimrende kommunale attester.

Saken ble omtalt i Dagbladet i 1982, og Oslo Ap v/ sekretær Svein **Larsen** klaget til Pressens Faglige Utvalg og hevdet - også direkte i pressen - at omtalen var «å skade Ap». Moral: Underslag ved Ap-folk skal ikke omtales. Utvalget avviste selvsagt klagen.

Saken er et eksempel på hvordan Ap verner om sine på lokalplanet i politikken - til og med når de begår underslag. «Nilsen» ble beskyttet av lag på lag av det kommunale Ap-hierarki inntil det ikke gikk lenger, og deretter sluppet løs på den private sektor.

«Nilsens» virkelige navn er Tor **Nordahl**.

Erling Folkvord oppdaget at Nordahl hadde beskyttelse og nærmest immunitet fra Ap, men fant aldri ut den virkelige årsaken.

Tor Nordahl har nemlig vært Mossad-agent i hele sitt voksne liv, og deltok også under Lillehammer-saken med bistand til agentene som foretok henrettelsen[2061].

I kjølvannet av Sosialsentralen kom møkkagraverne over opplysninger om at Nordahl var våpen- og sprengstoffekspert, men antok at dette kun var en myte omkring den vidløftige Nordahl. *Men han **er** våpen- og sprengstoffekspert*, sikkert med utdannelse også fra Israel. Han hadde Stay Behind-mannen, sivilingeniør Hans Otto **Meyer** som kontaktperson/føringsoffiser i forhold til sine Mossad-oppdrag. Meyer var selv dypt involvert med Mossad både ifbm sine båter (arabiske havner!) og sine fly (transport!). Meyer var også selv dypt involvert i Lillehammer-saken, han var rekruttert av Israel **Krupp**!

Mossad-agenten Meyer hadde videre en periode en rolle i beredskapen for evakuering av Kongehuset!

En annen av Tor Nordahls kontaktpersoner i Mossad var den norske jøden Einar Kristofer **Judén**. Han hadde bak seg en meget betydelig krigsinnsats som kurér fra Sverige og senere også som soldat fra England. Hans kontakter her hjemme var i Milorg der han også traff Gunnar «Kjakan» **Sønsteby** og Jens Chr **Hauge**.

Etter krigen fikk Judén jobb i Stay Behind - senest som sjef for materiell- og transportseksjonen. Judén var forøvrig nær venn av den norske jøden Harry **Rødner** som var meget sentral i det jødiske samfunn i Norge. Sønn av Rødner , advokat Jan Benjamin **Rødner**, tidligere sentral i JUF (Jødisk ungdomsforening), senere sentral i MIFF (Med Israel For Fred), oppgis av provokatøren Roy Skoglund som kontaktmann og oppdragsgiver.

Einar Judén hadde også et meget nært forhold til Israel Krupp. Judén var ansatt i Stay Behind inntil Lillehammer-aksjonen i juli 1973 var gjennomført. Da sluttet han og ble etterfulgt av Frank Siljeholt - nestkommanderende i Spilhaug-apparatet.

Stay Behind-ledelsen måtte kvitte seg med Judén da det gikk galt på Lillehammer.

[2060] Erling Folkvord, Harald Stabell og Frode Gjertsen: «Sosialsentralen - en historie om mktmisbruk.» Athenæum 1988.
[2061] Sikker, privat kilde.

Judéns hustru hadde meget god forbindelse med den israelske ambassaden i Oslo, der hun i perioder sogar var ansatt i en deltidsstilling - en glimrende liasonkanal mellom Stay Behind og israelerne, som bl a viser en del av den komplette integrasjonen som har eksistert mellom Mossad og Stay Behind.

Det er altså en operatør fra dette miljøet som siden dukker opp i helse- og sosialsektoren i Oslo med jobb, lønn og så langt det bar beskyttelse mot etterforskning av hans kriminalitet garantert av Ap! Dette er en kraftig forstørrelse av Sosialsentral-skandalen som vi går ut fra at Stortinget vil ta tak i.

Det blir spennende å se hva Lund-kommisjonen klarer å finne ut av vedrørende medvirkningen ved Lillehammer-aksjonen fra Stay Behind, Trond, Hauge, Judén, Meyer og Tor Nordahl (samt noen flere her hjemme som vi vet om, men ikke vil identifisere).

Vi minner om Stay Behind-øvelsen - evakuering av nedskutte flyvere fra Femunden og østover til Sverige, og transporten ved Stay Behind fra Lillehammer til safehuset på Moelv. Hvordan kom de to henretterne videre?

Vi antar det skjedde med fly fra Hamar-området. Meyer burde kunne fortelle noe om en slik mulig transport. Dro det et amfibie/sjøfly (Cessna 185/206) fra Hamar flyplass eller Mjøsa til grensetraktene denne natten eller neste morgen? Det svenske IB sto jo beredt på sin side av grensen for å gjøre sin innsats videre.

Hvor lett det var på den tiden å foreta slik grensepassering med småfly, vistes jo med all tydelighet ved alle de flytransportene som Forsvaret og Luftfartsverket på den tiden trodde var narkotikasmuglere, men som aldri ble avslørt! Til og med mobile radarstasjoner ble ble benyttet for å «fange» smuglerne på 70-tallet - uten resultat. En grensepassering med to lands Stay Behind/E-staber i ryggen lot seg nok meget lett gjennomføre!

25.24 Statsminister Per Borten

Vi har flere ganger vært gjennom hvordan tidligere statsminister Per **Borten** er blitt behandlet, fra han som statsminister nedsatte Mellbye-utvalget, til den gangen han som odelstingspresident først luftet sine konkrete mistanker om politisk overvåking og ble latterliggjort for det, til tross for at daværende statsminister Odvar **Nordli** og daværende stortingsrepresentant og forhenværende statsminister Trygve **Bratteli** begge hadde tatt imot Ronald **Byes** avlytterrapporter og visste at han hadde rett; til han senere ble trukket inn i såvel Dahl-gruppe som Nygaard **Haug**-utvalg uten at disse hadde noen som helst hensikt om å ta ham alvorlig. Som man husker, var Borten rasende på Nygaard Haug: Alt av betydning var frisert bort fra referatene.

I hele denne tiden har Borten talt for døve ører. Selv sa han i 1993 at han konsekvent har vært møtt med[2062] «enten taushet eller hån når han har tatt opp det som i dag synes å fremstå som en politisk skandale».

25.24.1 Borten hadde gode ører

Vi vet ikke hva Borten måtte ha plukket opp før sin statsministertid. Det er godt mulig at det kan være en hel del. La oss gjenta hva Borten i 1994 fortalte til Arbeiderblad/Romerikes Blad[2063]:

> *«- Jeg fikk tidlig en fornemmelse av at det var mye som ikke tålte dagens lys. Som et konkret eksempel på det jeg dryppvis fikk vite, husker jeg en jernbanemann fra Nord-Norge som kontaktet meg. Det var en ærlig og redelig DNA-mann som var kommet i overvåkingens arkiv fordi bestefaren hans hadde vært kommunist. Han ville ut av arkivet, men overvåkingspolitiet ga ham bare det råd at da fikk han gå til Haakon Lie for å få dette ryddet opp!»*

Denne historien er karakteristisk. Borten hadde fremfor alt en profil av *folkelighet*. Det gikk an for «folk flest» å snakke til ham ved hesja, på samvirkelaget - eller på toget.

Mannen på toget var altså ett av mange «drypp». En opptatt statsminister har selvsagt ikke muligheter for å notere ned og forsøke å få dokumentert hvert eneste «drypp». Men de blir like selvsagt sittende i bakhodet, og når det er blitt mange, trer det frem en helhet som er meget større enn enkeltbitene.

Vi noterte oss også fra intervjuet i Akershus Arbeiderblad/Romerikes Blad at Borten hadde forstått noe om *hvorfor* alt dette har skjedd: Krigens skikker var tatt med inn i etterkrigs-Norge. Dette er en meget viktig del av forklaringen, som viser at Borten ikke bare har lyttet, men også tenkt og analysert grundig.

2062 Dagbladet 2. desember 1993 s. 12

2063 Akershus Arbeiderblad/Romerikes Blad 15. mai 1994

Borten har altså vært i samme situasjon som *vi* på en måte var lenge: Han *visste* og kunne ut fra alminnelig hederlighet ikke holde det for seg selv, men han *kunne ikke bevise*. (*Vi* har hele tiden hatt mer enn nok av *bevismidler*, men enkelte av enkeltbevisene kunne også tenkes å ha naturlige forklaringer, slik at man måtte se mangfoldigheten og helheten for å *vite*. Men i en mediadebatt nytter det aldri å fremlegge *så mange «tilfeldigheter»* at man får overbevist folk om at de *ikke er tilfeldigheter*.)

Borten forsto mye mer. I Bjørn Unnebergs bok om Borten, i stor grad basert på intervjuer med Borten, forteller han[2064]:

> *«Et lite sjokk fikk jeg da jeg hadde vært på besøk hos Kekkonen. Nærmest ved en tilfeldighet fortalte en kollega at etterretningstjenesten hadde fulgt meg i Finland. Det slo ned i meg: Hvem rapporterer denne tjenesten til? Til Stortinget? Hvor i det demokratiske system styres dette?»*

Idag er det lettere å svare på det spørsmålet: Til Youngstorget, og særlig Aps bakmenn!

Borten sier også:

> *«I de senere årene har jeg vært på talløse debattmøter. Taktikken fra den annen side er dels å benekte at nordmenn overvåkes på grunnlag av sine meninger, dels å innrømme det, men føye til at det er* ***nødvendig****. Atter denne overordnede instans - hvem sier det er nødvendig? Det varmet meg at Inger Louise Valle gikk ut i Arbeiderbladet med en åpen erkjennelse av at registreringer på et slikt grunnlag finner sted. Jeg har jo mottatt temmelig sikre prov på at Nei til EF-tog ble fotografert på bestilling fra overvåkingspolitiet.*
>
> *Problemet er vel bare at det er nektbart.. Kjenner du det ordet? Jeg fant det hos Bob Woodward i boken 'CIA's hemmelige kriger'. Der står det at et viktig trekk ved vurderingen av et prosjekt - som selvsagt ikke forelegges Kongressen og slett ikke alltid Presidenten - er om prosjektet, hvis det blir avslørt, er nektbart. Har du hørt maken til ord?»*

Det er nettopp det som er poenget med å bruke Spilhaug, Mossad, Industrivernet, Norasonde, Tronds spesialløsninger ved hjelp av sønner og døtre til («forhenværende») E-folk, symbiosemiljøet med AKP(m-l) osv. Etterretning/overvåking/offensive aksjoner via stedfortreder! Blir det avslørt, er det noen private grupper, noen overivrige underordnede e. l., slik at det er *benektbart* hvem som egentlig står bak.

25.24.2 Willoch har forstått

Vi har med glede merket oss at Bortens tidligere regjeringskollega, senere statsminister og nå fylkesmann Kåre **Willoch**, har vært blant de første til å gi Borten oppreisning[2065]:

> *«(Willoch) ble kjent med overvåkingsanklagene allerede på midten av 1960-tallet, da han i 1965 gikk inn i Per Bortens regjering som handels- og skipsfartsminister.*
>
> *I regjeringskollegiet luftet Borten fra tid til annen sine mistanker om at han ble overvåket...*
>
> *- I ettertid ser det nok ut til at Bortens skepsis ikke var ubegrunnet; den synes faktisk både sunn og riktig, sier Willoch til Dagbladet.»*

Det er velkjent at Willoch og Borten hadde en nokså ulik arbeidsstil på endel andre områder i den tiden de var i regjering sammen. Det er derfor ingen «alte Kameraden» som nå finner hverandre. Men vi tror at Willoch - i likhet med oss og mange andre - har modnet sitt syn på endel av livets realiteter og dessuten forstått at nettopp Bortens form kan ha vært årsaken til at han fanget opp hovedproblemet i det norske samfunn 20-30 år før oss andre.

25.24.3 Borten og Andreas Andersen

Vi forstår derfor godt at Borten lyttet med interesse til sin ekspedisjonssjef Andreas **Andersen.**

2064 Bjørn Unneberg: «Per Borten: Bonde og statsmann». Cappelen 1988. Side 198 ff.
2065 Dagbladet 2. desember 1993

Andreas Andersen[2066] (f. 1903 i Kristiansand) hadde vært motdagist før krigen. Han kom i 1944 inn i Aps Landsutvalg som da ble organisert i Stockholm for å forberede gjenreisningen etter krigen, samt studieutvalget under dette[2067]. I begge disse utvalg satt han forøvrig sammen med Omar **Gjesteby**[2068], far til Kari **Gjesteby** som har hatt en lang rekke posisjoner i Aps regjeringer, bl a som handelsminister og justisminister. Etter krigen var han bl a formann i Vestfold Ap. I 1946 ble han studierektor for Arbeidernes Opplysningsforbund, i 1950 rektor ved Forsvarets sivile skoler og senere sekretær for et hemmelig utvalg (koordineringskomitéen) som skulle utrede den videre oppbygging av overvåkings- og etteretningsarbeidet for forsvarsminister Jens Chr. **Hauge**[2069], som han var statssekretær hos 1951-52. Han ble så direktør for beredskapsavdelingen ved Statsministerens kontor (1953) og var i disse egenskaper nær sagt sjef for tjenestene helt fra 50-årene. Fra 1956 hadde han tittel som ekspedisjonssjef for samme avdeling. Etterhvert ble Aps bruk av det hemmelige Norge i meste laget for ham, og han lettet seg straks for sin nye sjef, og meldte seg ut av Ap i protest i 1967[2070].

Om dette fortalte Borten mye senere - i 1991 - til Alf R Jacobsen i boken «Iskyss»[2071]:

> *«Andreas Andersen ... hadde lang erfaring som sekretær for Regjeringens sikkerhetsutvalg. Andersen var uhyre betenkt over utviklingen og var kommet i strid med seg selv på 60-tallet. Han var humanist og fryktet bl a Haakon Lies kontakt med Overvåkingen, noe som jo var en kreftbyll - og som medvirket til at Andersen forlot partiet få år senere.»*

I 1993 fortalte Borten til Dagbladet mer om hva Andersen hadde sagt[2072]:

> *«Andersen kjente til den nære forbindelsen mellom 'haukene i partiet', Jens Chr Hauge, Haakon Lie, Konrad Nordahl og etterretningstjenesten, som ifølge Andersen samarbeidet meget tett.»*
>
> *«Blant annet kunne Andersen fortelle meg at partiet fikk penger av etterretningstjenesten til å ansette sekretærer. Andersen kjente til dette i detalj og informerte meg om saken, forteller Borten. Borten kjenner også til at Andersen selv ble etterforsket av de hemmelige tjenester.*

Borten forlangte nå at Jens Christian Hauge og Haakon Lie måtte stå frem og fortelle det de visste - og det visste Borten var mye. Han la til at en mann som Thorvald Stoltenberg også måtte bære på hemmeligheter, så langt han kunne forstå hans nære forhold til seksjonssjef Trond Johansen.

Det var også ved denne anledningen Borten fortalte om sitt besøk av to amerikanske etterretningsfolk, som Borten mente skulle «installere det mest avanserte avlyttingsutstyr på mitt kontor» (se kap. 21.35).

25.24.4 Opprydning ...?

Umiddelbart etter valget 1965 var Vilhelm **Evangs** sekretær, Ingeborg **Lygren** blitt arrestert mistenkt for spionasje, men hun måtte løslatees i løpet av høsten og ble erklært uskyldig. Den bitre striden mellom Evang og Bryhn ble rullet opp. Alt dette medførte umiddelbart at Borten-regjeringen som nå nettopp var tiltrådt tok opp hele «hysj-Norge» til grundig diskusjon. Forsvarsminister Otto Grieg-Tidemand ville rydde opp, og det ville statsminister Per Borten også - men han visste nok mer enn sin forsvarsminister, uten å kunne bruke det, av hensyn til lojalitet mot Andreas Andersen.

Egil Endresen (H) stilte i januar 1966 spørsmål i Stortinget til statsministeren om Regjeringen ville nedsette et utvalg til å vurdere etterretnings-, sikkerhets- og overvåkingstjenestene «for derigjennom å bidra til å styrke tilliten til disse viktige sider ved vår sikkerhetspolitikk». Dette var et «bestilt» spørsmål. Regjeringen hadde jobbet gjennom hele romjulen (og Borten hadde jobbet intenst sammen med sine rådgivere, herunder Erik Knutstad) og hadde noe å meddele. Når spørsmålet kom fra en Høyre-representant, markerte dette at Høyrelederne John Lyng og Kåre Willoch stilte seg helt bak statsministeren.

I svaret i januar 1966 sa statsminister Borten bl a[2073]:

2066 Personopplysninger fra Hvem er Hvem 1973.
2067 Vidar Haugen: «Det norske Arbeiderparti 1940-45». Tiden 1983. Side 72 og 88 f.
2068 Haugen, side 72 og 88
2069 Ronald Bye med Finn Sjue og Alf R Jacobsen som medforfattere: «De visste alt», Tiden forlag 1994. Side 37.
2070 Haakon Lie: «...slik jeg ser det», Tiden 1975, Side 356.
2071 Alf R. Jacobsen: «Iskyss». Aschehoug 1991. Side 183.
2072 Dagbladet 2. desember 1993 s. 12.
2073 Stortingstidende 14. januar 1966.

«Det som opptar oss alle sterkt er spørsmålet om de metoder som våre sikkerhets- og politimyndigheter anvender, er helt ut betryggende i relasjon til individets retsssikkerhet.
Overvåkingstjenestens oppgave er å forebygge og motvirke forbrytelser mot Rikets sikkerhet. Men politiet har intet med å etterforske folks overbevisninger. Det er i denne forbindelse nærliggende å sitere det gamle ordtaket om at 'tanken er tollfri'. Kanskje kan vi idag legge til at 'overbevisninger skal være overvåkingsfrie'. Det gjelder såvel ideologiske, politiske som religiøse overbevisniner.»

Etter dette annonserte han at Regjeringen ville nedsette et utvalg til å gjennomgå de tre tjenestene. Det ble det såkalte Mellbye-utvalget (etter høyesterettsdommer Jens Chr **Mellbye**). Den gamle E&S-staben var like før blitt delt i to pga alvorlige indre motsetninger: Etterretningsstaben og Sikkerhetsstaben. På grunn av Lygren-spetakkelet ble oberst Evang og politiinspektør Bryhn frabeordret sine stillinger (se kap 8.8)

Mellbye-utvalget[2074] la opp endel nye føringer for samarbeidet mellom tjenestene, men fant ikke at det hadde skjedd noe galt utover det som allerede var kjent. Dvs at utvalget ikke oppdaget f. eks. det som Ronald **Bye** senere har bekreftet: At det i hele denne tiden foregikk kontinuerlig ulovlig politisk overvåking ihvertfall rettet internt i egne rekker og i fagbevegelsen, i tillegg til venstresiden, og i nært samarbeid med Overvåkingspolitiet.

Mot slutten av sin statsministertid (1970-71) ble Borten den andre topp-politiker i det vi idag kan se er blitt en lang rekke som er blitt gjenstand for systematiske diskrediteringskampanjer (se kap. 21.45.2). Vi er for vår del idag ikke i tvil om at dette bl a har sammenheng med hva Borten visste og mente om ulovlig overvåking.

25.24.5 Hole Jacobsen-saken

Men Borten var ikke fornøyd, ut fra sin brede folkelige kontakt og kunnskapene fra Andreas Andersen. I februar 1977 gikk Borten, som nå var odelstingspresident, ut med sine mistanker om de hemmelige tjenester i et radioprogram, ut fra det han var blitt fortalt av Andreas **Andersen** (se kap 8.8). Det medførte at Magnus Hole **Jacobsen** tok kontakt med ham og redegjorde for overvåking av de ansatte i NSB og den strenge ansettelseskontrollen i Norsk Hydro ved hjelp av Overvåkingspolitiet. I april 1977 valgte han å gå ut på hjemmebane, dvs på Senterpartiets landsmøte på Lillehammer. I etterfølgende intervjuer med radio og TV fortalte han om Hole Jacobsens informasjoner uten å nevne navn. Det tok imidlertid ikke pressen mange ukene å finne kilden.

Magnus Hole Jacobsen arbeidet i Norges Statsbaner i perioden 1947-55. Han avslørte at det i 1950[2075]

«innenfor Statsbanene (ble) etablert et internt overvåkingsnett som hadde til oppgave å oppspore kommunister og kommunistsympatisører. Opplysningene gikk videre til overvåkingstjenesten...»

Senere (1955) ble Hole Jacobsen personalsjef i Hydro på Herøya. I 1960 ble han ass. personalsjef ved hovedkontoret i Oslo og i 1962 personalsjef samme sted, inntil han ble pensjonert pga sykdom i 1973. Herfra fortalte han:

«Ved Hydros fabrikker på Herøya var det allerede før Jacobsen tiltrådte en meget streng personkontroll. Ingen ansettelse kunne skje uten etter sjekking med overvåkingstjenesten, og ingen ansettelse av kommunister. Dette var en helt generell ordning. Ikke bare funksjonærer og overordnet personale ble sjekket, men også arbeidere. Man fikk fra overvåkingstjenesten opplysninger om eventuelt medlemsskap i kommunistpartiet m v og om vedkommende var straffet eller bøtelagt.
Også ved Norsk Hydros hovedkontor i Oslo var ordningen at ingen ansettelse måtte finne sted uten etter sjekking med overvåkingstjenesten. Det var personalsjefen som her skulle pleie kontakten med overvåkingstjenesten.. Jacobsen, i likhet med alle andre personalsjefer, hadde i henhold til toppledelsens ordre ansvaret for at dette ble utført.... De opplysninger Hydro fikk var om medlemsskap, kontakt eller sympati med kommunistpartiet, om internasjonale kontakterog fullstendige opplysninger fra straffe- og bøteregisteret. Jacobsen kan om nødvendig oppgi navnet på minst 6 kontakter som han har hatt innenfor overvåkingstjenesten.»

2074 Fremlagt 12. mai 1967.
2075 Magnus Hole Jacobsen: «Politisk overvåking». Gyldendal 1979. Side 17.

«Sjekkingen gjaldt alle typer av stillinger, fra nederst til øverst. Vi hadde full adgang til sjekking av hvilken som helst person. De eneste opplysninger Overvåkingen trengte var vanlige personaldata for å fastslå identiteten. Fra overvåkingen ble det ikke spurt om hva slags stilling eller hva slags arbeidsområde det dreide seg om.

Ved slik sjekking kunne vi få følgende opplysninger: Medlemsskap i NKP, visse kontakter innen 'partiet' eller konkrete tegn på sympati, slektning som var medlem, deltatt i visse demonstrasjoner, fredsmøter eller fredsfestivaler i inn- eller utland, engasjert i visse solidaritetskomitéer o. l., evt flekket rulleblad fra krigstiden........

.... det er uhyggelig lite som skal til før man havner i registeret.

I tillegg til 'politiske' opplysninger fikk vi alle opplysninger fra strafferegister og bøteregister og alminnelig vandelsopplysninger fra lokalt politi eller lensmann»

Alt ble da tilbakevist fra alle kanter[2076], spesielt av statsminister Odvar **Nordli** og hans regjering, mens Trygve **Bratteli** holdt kjeft, til tross for at begge hadde tatt imot Ronald **Byes** og etterfølgernes avlytterrapporter og visste at Borten hadde rett. To Ap-statsministre lot én borgerlig statsminister steke og latterliggjøres!

Dessverre var det også mange av oss andre ikke-impliserte som bare ikke ville eller kunne tro. Vi har for vår del forlengst bekjent at vi den gangen var i denne gruppen og oppfatter Willochs uttalelser likedan. Vi er glad for at vi fortsatt har Borten blant oss slik at han nå får sin velfortjente oppreisning.

Men la oss se nærmere på Hole Jacobsen-saken ut fra hva vi vet idag.

Hole Jacobsen beskriver i stor og troverdig detalj to ulike forhold i NSB og Norsk Hydro. I NSB mener han det eksisterte et internt overvåkingsnett for å avsløre kommunister og sympatisører *blant alle ansatte*. Opplysningene ble *overlatt POT.* I Hydro var det et samarbeide med POT der *POT ga alle slags opplysninger om hvem som helst* til Hydro, angivelig som ledd i selskapets kontroll med nyansettelser for å hindre industrispionasje. Det er klart at disse to opplysningene satt sammen er skremmende. *Noen steder* foregikk det en løs og tilfeldig innsamling av data basert på et rent angivernett av enkeltpersoner, men det *andre steder* fantes private som var i stand til å få ut disse informasjoner i sin helhet, kun ved å oppgi at vedkommende var søker (men uten å måtte dokumentere det).

Kontrollutvalget gransket begge saker og kom til at det dreide seg om mer begrensede, legitime behov begge steder. Som viktig premiss i begge tilfelle la man en konkret vurdering av bedriftenes egne behov, basert på redegjørelser fra bedriftenes ledelse.

Fra Norsk Hydro var redegjørelsen undertegnet av personaldirektør Reidar **Tank-Nielsen**, som selv sier han har «ansvar for og kjennskap til Norsk Hydros personalpolitikk fra 1953[2077]» år . (Han var personalsjef ved hovedkontoret fra 1953, personaldirektør 1962-77[2078], og Hydros talsmann i Hole Jacobsen-saken i 1978 da det gikk en debatt mellom ham og Hole Jacobsen i pressen.)

Det vi fester oss ved, var at den aktivitet som Hole Jacobsen beskriver, som sikkert gikk lenger enn de to bedriftenes behov, passer aldeles utmerket til de behov som den hemmelige Ap/LO-tjenesten hadde og som ble videreført av E-tjenesten i regi av Stay Behind og det «alter ego», Spilhaug-apparatet, i alle år. Det dreide seg først og fremst om *innsamling* av informasjon til bruk i Ap/LO-tjenestens arbeid for å sikre kontroll over alle deler av fagbevegelsen - og etterhvert samfunnet i sin alminnelighet.

Vi vet at Ap/LO-tjenesten har hatt sine folk i POT i alle år, med varierende samarbeid med hele POT og POTs ledelse, jfr Frigaard som kun var en slags «leieboer» fra E-tjenesten. Vi vet også at det bare var i den aller første tiden at POT utvilsomt samarbeidet 100% med Ap/LO-tjenesten med fri flyt av data begge veier. Etterhvert ble POT mer interessert i å motta informasjon enn å gi informasjon, og Ap/LO satset etterhvert sterkere på E-tjenesten, og særlig etter ryddeaksjonene begge steder i slutten av 60-årene. Motsetningene mellom Evang og Bryhn har sikkert ihvertfall i perioder begrenset Ap/LO-systemets og E-tjenestens innsyn i POTs arkiver.

Hva var da mer naturlig enn å opprette et «back-up»-system; en «informasjonspumpe» for personopplysninger fra POT via tredjeperson til E-tjenesten, Evang, senere Trond og hele tiden Stay Behind/Spilhaug? Denne tredjeperson måtte ha høy troverdighet og tyngde for å få gjennomslag overfor POT for en rutine der alt ble overført uten spørsmål, og av en slik størrelse og tverrfaglighet at *nær sagt hvem som helst i Norge* kunne tenkes å være jobb-søker. Hva var bedre enn Norsk Hydro, der endog stortingsrepresentanter og ministre har gått ut og inn av jobber i alle år?

2076 Den offisielle versjonen var at bare personer som uavhengig av partimedlemsskap utgjorde en sikkerhetsrisiko ble registrert. At det ble endel kommunister, var uunngåelig, men meninger og partimedlemsskap i seg selv ble ikke registrert. Hole Jabobsens opplysninger viste det motsatte.

2077 Hole Jacobsen, side 28.

2078 Hvem er Hvem 1984

Reidar Tank-Nielsen var Hole Jacobsens overordnede i alle år, og det høyeste nivå i Hydro som hadde direkte kontakt med POT. Det ville vært verdens enkleste sak for Tank-Nielsen å la ledelsen over ham, inklusive styret, sitte med et inntrykk av at kontakten med POT var basert på legitime forsvarsbehov mot industrispionasje, men overtale POT til å gå mye lengre, samt instruere sine underordnede muntlig om å få overført all informasjon om «jobb-kandidater». Og siden POT aldri krevet verifikasjon av noen jobbsøknad, kunne man skaffe seg informasjon *om hvem som helst.*

Tank-Nielsen må i så fall ha spilt på lag med E-tjenesten. Gjorde han det? Å ja da. *Han hadde vært Milorg-mann og XU-agent (Milorgs etterretningstjeneste)*[2079] *og senere med i Stay Behind, mest sannsynlig i Lindus-nettet - se Bye/Sjue om Stay Behinds «etterutdanningskurs»*[2080]:

> *«Kursdeltakerene ble alltid hentet inn fra høyst ulike distrikter. Slik ble sjansen for at de skulle kjenne hverandre fra før redusert til et minimum. Hit kom de, en personalsjef i Norsk Hydro, trafikksjefen i Trondheim, en forretningsmann fra Kirkenes, en direktør fra Falconbridge i Kristiansand og en entrepenør og HV-entusiast fra Oslo.»*

Men som det meste av Stay Behind, er dets personell også blitt brukt - og brukes - på ulike måter til Ap/LO/Spilhaug-systemenes behov i fredstid.

Den mest prominente talentspeider for Stay Behind var Tor **Aspengren** (se kap 24.3.2.8.6). Systemet for rekruttering til Stay Behind var slik at Aspengren m fl bragte opp navn til Stay Behind-sjefen Sven **Ollestad** og Stay Behinds «etterretningssjef», dvs sjef for Blue Mix, Gunnar **Bjålie**, som valgte ut kandidater som endelig ble «sikkerhetsklarert» av Ørnulf **Tofte** og Erik **Næss**, Ap-kontaktene i POT[2081].

Tor **Halvorsen** (f 1930 i Skien) var utdannet rørlegger, medlem av Skien bystyre 1963-71og formann Herøya arbeiderforening 1965-68. Han var fra tidlig ansatt på Hydro på Herøya og spilte der en spesiell rolle. **CC** hadde senere, mens Borten/Hole Jacobsen-debatten pågikk, merket seg at hele Ap benektet informasjoner om politisk registrering av kommunister etc., og skrev i en kommentar i Morgenbladet at dette selvsagt hadde foregått og at det var utført av LO/Ap-folk. Han fikk øyeblikkelig svar fra Tor Halvorsen, da sekretær i LO, som benektet alt og hevdet at CC skrev mot bedre vitende. I denne forbindelse søkte CC råd hos generaldirektør Johan B. Holte i Hydro, som sa[2082]:

> *«..jeg synes Tor Halvorsen var noe dristig, han var jo vår hovedmann når det gjaldt registreringen på Herøya.»*

Holtes uttalelse viser at Tor Halvorsen var sjefsovervåker lokalt på Herøya for Ap/LO-tjenesten, og at det må ha skjedd med Hydro-ledelsens stilltiende godkjennelse. Det er ikke så rart! Vi vet ikke hvilket forhold Halvorsen har hatt direkte til Tank-Nielsens kontroll ved nyansettelser og/eller den sannsynlige «informasjonspumpe» til E-tjenesten/Stay Behind, men det er opplagt at Tank-Nielsen som personaldirektør har hatt full oversikt over Halvorsen og likt det han så. Da er det ikke så underlig at dette ble bragt videre til Stay Behind-kameraten Tor Aspengren som talentspeider, og at Halvorsen så fikk lynkarrière i LO, AOF og Regjeringen! Han ble nok også raskt klarert av Ollestad og Bjålie, Tofte og Næss, til tjeneste også i Stay Behind!

Det vi altså ser, er at Hole Jacobsen etter all sannsynlighet uforvarende er kommet på sporet av et mye større opplegg der Stay Behind og E-tjenesten spilte hovedrollen, med Ap/LO-kontaktene i POT i biroller og POT som sådan nesten et slags offer for et utspekulert opplegg for å pumpe etterretning innlevert til POT, som har en betinget rett til å skaffe seg slik informasjon, over til de dyphemmelige og 100% Ap-kontrollerte systemene under E-tjenesten. Det finnes nesten ingen annen forklaring på at Hole-Jacobsen, som ingen ellers har et fnugg å utsette på, kommer med sine meget detaljerte opplysninger som blir slått fullstendig i hjel av de offisielle forklaringene. Den implisitte forklaring i samtid var pånytt at Hole Jacobsen var en slags «gal skrulling» (noe hans bok ikke bærer det minste preg av) - i mangel av andre måter å diskreditere ham på. Vi begynner etterhvert å se for mange eksempler på at folk som ellers har vært førsteklasses hederspersoner utpekes til skrullinger til at det er særlig troverdig: **Knutstad** (kap 21.1), **Merckoll** (kap 21.2), **«Leve Videre»** (kap kap 21.4), Else og Roar **Henriksen** (kap 21.4.1), **Østlund** (kap. 21.6), **Wiborg** (kap. 21.13), **Ekeland** (kap 25.11.5.3), **Hoem** (kap 25.11.5.2), Borten selv, her Hole Jacobsen - og i all beskjedenhet, *vi selv.* For ikke å snakke om alle de som har fått beskjed om at de

---

[2079] Ifølge Hvem er Hvem 1984: «etterretn. tj. i Norge 1940-45»
[2080] Ronald Bye og Finn Sjue: «Norges Hemmelige Hær». Tiden 1995. Side 117.
[2081] Bye/Sjue, side 116 ff.
[2082] Chr Christensen: «Av hensyn til rikets sikkerhet», Cappelen 1990. Side 95 f.

er «overarbeidet» og må «ta ferie» når de har hørt sine egne eller andre påfallende samtaler avspilt over telefonen, dvs vært utsatt for romavlytting via telefon som så absolutt må benektes!

Hole Jacobsen-saken er således antakelig en større sak enn hitil antatt. Det måtte en svær tildekkingsaksjon til for at det ikke skulle komme frem mer allerede den gangen. Borten ble satt i klemma, Stortinget og hele Norge ble ført bak lyset. De som tvilte, satt igjen med mistanker mot POT, mens det altså i virkeligheten var E-staben og Stay Behind som sto bak det hele!

25.24.6 Borten - avlytting

Vi minner videre om at Per Borten i 1991 sa i NRK-TV[2083] at han ikke var i tvil om «at telefonen ble forsøkt tappet» mens han var statsminister, mens riksadvokat L. J. **Dorenfeldt** i 1994 sa at saken ble etterforsket i 5 år uten at noe kunne bevises eller motbevises[2084]. (Det har også *vi* hørt før.)

25.24.7 Konklusjon

Senterpartiets tidligere leder, Johan J. **Jacobsen** sa til Adresseavisen i april1993[2085]:

> *«-Indisiene for at tidligere statsminister Per Borten hadde rett i sine antydninger om overvåkning, blir styrket når det viser seg å ha vært så nært forhold mellom overvåkningen og arbeiderbevegelsen, sier Jacobsen, som deler Høyres oppfatning av alvoret i denne saken. Han ser derfor behov for granskning....»*

Det er en stor tragedie for Norge at det ikke ble lyttet mer **til** Per **Borten**. Dessverre var nok hans iblant litt uklare tale i en viss grad medvirkende. Det er ingen god nok unnskyldning. Borten hadde konkrete opplysninger som kunne blitt verifisert ved offensiv granskning. Alle vi som på denne tiden valgte å «ikke tro» er medskyldige i at uvesenet har fått fortsette alt for lenge.

Vi viser også til Knutstad-saken (se kap. 21.1), som vi mener vi nå vet nok om til å konstatere at den fra litt før 1970 fremvoksende «fjerde tjeneste» benyttet en forståelig rettslig kjennelse til å fortsette overvåking av Per Bortens *nære medarbeider*, byråsjef Erik Knutstad, *lenge etter at den viste at Knutstad var uskyldig*, og da som kanskje den første virkelig systematiske politiske overvåking mot en ikke-sosialistisk politiker. Behandlingen av Borten og Knutstad må sees i sammenheng. De reelle begrunnelser for kjøret mot Knutstad har helt sikkert også omfattet et ønske om å ramme Borten, Senterparti-folk og EEC-motstandere som unasjonale og upålitelige, samt ødelegge det eneste regjeringsalternativ til Ap.

Bortens troverdighet måtte svekkes. Var det bedre måte å gjøre det på enn å fatte administrastiv beslutning om at Bortens nærmeste medarbeider var en gal mann?

Det er nokså opplagt at den vellykkede diskrediteringen av Knutstad ble benyttet også mot Borten, rundt om i krokene.

«Noen» har ønsket at diskrediteringen av Borten skulle fortsette helt opp i vår tid: Først ble Edward Dahls etterforskere sendt hjem til ham til gards, og senere ble han trukket inn til møter med Nygaard Haugs tildekkingsutvalg i Oslo. Begge utvalg var forhåndsbestemt til ikke å finne noe, og derved ville Borten pånytt bli sittende tilbake med sine «påstander» som skjegg i postkassen. Siden både Dahl og Nygaard Haug visste hva de drev med, tviler vi på at de har gjort dette mot en tidligere statsminister uten etter samråd med den sittende. Et minstemål av protokoll har vel vært tilbake? I alle fall har Gro også her indirekte ansvar ved at det ene utvalget kom som ledd i Regjeringens eget spill, det andre var direkte underlagt Regjeringen og tok instrukser fra den til tross for at det motsatte ble hevdet. En tredje Ap-statsminister lar nå - med vitende og vilje - en forhenværende ikke-sosialistisk statsminister steke.

25.25 Stay Behind i Norge - «Gladio» i andre land

Ifølge «Norges hemmelige hær»[2086] kunne Evang stolt svare «det har vi allerede gjort» da CIA og MI6 oppfordret Norge til å danne Stay Behind, som det første land blant alle europeiske NATO-land (og andre). Det

---

[2083] Gjengitt bl a i Arbeiderbladet 5. juli 1994
[2084] Samme.
[2085] Adresseavisen 22. april 1993
[2086] Ronald Bye og Finn Sjue: «Norges Hemmelige Hær». Tiden 1995.

later til at det er noenlunde riktig at det i NATOs første tid ble etablert slike organisajoner over hele Europa. I samme bok har man intervjuet CIA-mannen Mark **Wyatt**[2087]:

> *«Wyatt tjenestegjorde for CIA i utlandet fra 1947 til 1979, og svært mange av disse årene oppholdt han seg i .. Italia. Her var hans viktigste oppgave å bygge opp det italienske Stay Behind-systemet - Gladio. Men han har også inngående kjennskap til Stay Behind-operasjonene i andre europeiske land, og til den filosofi som CIA la i sitt engasjement på dette området.»*

I forbindelse med avsløringen av Gladio skrev Ronald **Payne** og Ian **Mather** i «The European»[2088]:

> *«Operasjon 'Gladio' ... begynte som et lite nettverk av sivilister trenet som radiooperatører...*
>
> *Utenfor Italia synes Gladio å ha forblitt det det alltid skulle ha vært: Et etterretnings- og kommunikasjonsnettverk som skulle utgjøre stammen for motstandsbevegelser i tilfelle av en vellykket sovjetisk invasjon av Europa...*
>
> *Nettverket var etablert av NATO som en siste forsvarslinje og var en strengt bevoktet hemmelighet inntil forrige måned...*
>
> *Det begynte i et beskjedent kontor i ... Paris, nær det daværende NATO-hovedkvarteret. NATO selv var da nettopp blitt en realitet. Antall personer opprinnelig rekruttert var lite.*
>
> *I Frankrike var det bare fire, og vår etterretnings-kilde tror at det neppe var mer enn 30-40 etablert i nettet i hele Europa til enhver tid.*
>
> *En hemmelig koordineringskomité ble etablert...*
>
> *Gladio-lag ble etablert i Belgia, UK, Frankrike, Nederland, Norge, Danmark, Spania, Vest-Tyskland og Italia...*
>
> *Det er senere antatt at lagre med spesialutstyr, herunder våpen, ble etablert...*
>
> *Uttrykket 'privat hær i Europa' er komplisert fordi mange enkeltland iverksatte sine egne beredskapstiltak, isolert fra NATO-planen... Nasjonale grupper ble etabert av lokale hemmelige tjenester og spesielle styrker, og det er mulig at noen av de våpenlagre som nå dukker opp etter de italienske avsløringene ble utplassert av nasjonale tjenester...»*

Artikkelen beskriver ellers dette antatte NATO-nettverket helt samsvarende med hvordan vi kjenner til at Stay Behind er organisert. Uttrykket «stay behind» benyttes også en gang til å beskrive agentenes rolle ved okkupasjonens utbrudd. Man noterer seg imidlertid at denne kilden beskriver en meget mer beskjeden organisasjon for hele Europa enn selv det vi vet om norske Stay Behind. Forklaringen er mest sannsynlig at forfatternes NATO-kilde bevisst spiller omfanget ned, men det kan også ligge noe i ulikheten mellom det fellesorganiserte og det nasjonalt organiserte. Vi vet jo fra før at Norge hadde sitt system på plass før NATO (CIA/MI6) kom inn i bildet. Videre noterer vi oss at forfatterne i 1990 åpenbart ikke kjente til at Stay Behind allerede var avslørt i Norge, og heller ikke til Stay Behind-eksistensen i ikke-medlemslandet Sverige. Det siste kan skyldes at svenskene rett og slett kopierte Norge og aldri var noen del av NATO-nettet. *Formelt* kunne det ihvertfall ikke være det.

Vi har tidligere (kap 24.3.3) redegjort for ALFA, Stay Behind, SAPO, IB og krigs-IB i Sverige. Likhetspunktene er slående med Norge og de parallelle størrelsene i Norge. I begge land ble det etablert Stay Behind på omtrent samme måte. I begge land etablerte Ap/SAP sine egne overvåkingsorganisasjoner (SAPO i Sverige; Ap/LO-tjenesten i Norge) mot arbeidsplassene sammen med de respektive LO. I begge land skjedde dette i samarbeid med E-tjenestens ordinære virksomhet (i Norge i en periode også med POT, som i Sverige later til å ha klart å holde seg mer utenfor). I begge land ble tyngden av virksomheten videreført i organisasjoner under E-tjenesten, i Sverige IB og i Norge ALFA/Spilhaug-apparatet som har hovedbase i HV og fra begynnelsen av gradvis har tatt i bruk Stay Behind-apparatet. Da IB ble oppdaget i Sverige, gikk man over på en «norsk» løsning og trakk virksomheten over i Krigs-IB med offisielle oppgaver til forveksling lik Stay Behind og er siden trolig samordnet med Stay Behind slik at Krigs-IB/Spilhaug er gjemt bak det hemmeligste av det hemmelige og benytter seg av Stay Behind.

Slik ble i begge land Stay Behind - før eller senere - et instrument for det dominerende maktapparat, i Norge og Sverige de sosialdemokratiske partiene. I begge land - men mest i Norge - opptrer også Mossad i og

---

[2087] Bye/Sjue, side 214.

[2088] The European 16. november 1990

innimellom alle disse organisasjonene, helt på hjemmebane. Og samarbeidet over kjølen har vært nært og omfattende.

Det heter videre i Bye/Sjue[2089]:

> *«En av de mest betente problemstillingene bak temaet om Stay Behind er spørsmålet om politisk styring og demokratisk kontroll. det kan være kort vei fra en hemmelig organisasjons legitime forsvarsoppgave til misbruk og rolleforveksling. Det er i særlig grad Gladio-systemet i Italia som har avdekket dette.*
>
> *Reporteren konfronterer Mark Wyatt med problemstillingen: - Var det fare for at en organisasjon, som i utgangspunktet var ment å skulle tjene en god sak, kunne utvikle seg til et monster?*
>
> *Mark Wyatt: - ja, jeg tror faren absolutt var til stede, og det skremte meg....»*

Dette er introduksjonen til en bred omtale av det italienske Stay Behind og det monsteret det ble i Italia[2090]:

25.25.1 Italia: Gladio, Gladio II og Propaganda Due

Bye/Sjue konstaterer innledningsvis:

> *«Historien om Stay Behind i Italia er ikke uten interesse for den som ønsker å analysere dypt hemmelige strukturer. Denne italienske tragedien kan ikke feies under teppet med enkle og banale formuleringer om at Italia ikke er Norge. Selv om det som skjedde der er uvanlig ekstremt og brutalt, kan det nettopp i sin outrerte form kaste et ettertenksomhetens lys over hemmelige strukturer i andre land. Også i Norge....»*

Det italienske Stay Behind, Gladio, ble ifølge daværende statsminister Giulio **Andreotti** etablert i 1951. Han hadde ifølge Bye/Sjue et meget intimt forhold til organisasjonen, som beskrives som[2091]

> *«..en blanding av CIA-prosjekter og en smørje av politiske og militære grupperinger, etterretnings- og sikkerhetstjenestene, Carabinieri-politiet, Vatikan-geistlige, frimurer- og broderskapslosjer...»*

Gladio ble bygget opp av CIA fra en hemmelig leir på Sardinia og ble basert på 40 spesialiserte hovedgrupper: 10 på sabotasje, 6 på hvert av områdene etterretning, propaganda og evakuering og 12 på gerilja. Dette passer godt til den norske organisasjonen, også basert på mange små grupper: ROCK for sabotasje, ARGUS for observasjon/varsling, LINDUS for etterretning og BLUE MIX for evakuering. Bye /Sjue finner ikke igjen faget «propaganda» i det norske opplegget, men det er galt. LINDUS-gruppene og ikke minst Spilhaug-apparatet selv har drevet propaganda i alle år, ikke minst ved systematisk trening, drilling og utsendelse av provokatører av alle slag. Dette vet jo Sjue godt!

Gladio ble avslørt i Italia så sent som i 1990. Det viste seg da at både statsminister Giulio Andreotti og presidenten Francesco **Cossiga** var involvert med Gladio, og *hadde vært det lenge før de nådde sine topp-posisjoner.* Det var altså ikke lederne som flørtet med Gladio, *det var Gladio som hadde besatt landets øverste posisjoner.* Dette ble ekstra skremmende ut fra hva Gladio hadde utviklet seg til:

> *«..en viktig, skjult aktør på den innenrikspolitiske arena. Fiendebildet ble mindre og mindre Sovjet, og mer 'alt og alle' som kunne oppfattes som en indre trussel mot høyresiden og den etablerte makteliten i Italia. Dette var en ekstrem høyreside med klare nyfascistiske trekk.... Ingrediensene har vært mange: Destabilisering, provokasjoner, likvidering, infiltrasjon, bombeattentat og kuppforsøk. Den hele og fulle sannheten er neppe kommet for en dag ennå...»*

Gladios aktiviteter beskrives med sterke ord som vi ikke er vant til å bruke om hverandre i Norge. Likevel kan stikkordene gjenfinnes. Vi har nøye dokumentert *provokatøraktivitetene* rettet mot Stortinget og mange andre. *Infiltrasjon* er innrømmet benyttet overfor SUF/AKP, men er også benyttet overfor andre partier. *Likvidasjon* fant ihvertfall sted på Lillehammer. Aksjonen mot statsminister Syse var skremmende nær et *kuppforsøk* - og fikk samme virkning som et vellykket forsøk. *Destabilisering* har vi vært spart for i sin egentlige form, men Aps

---

2089 Bye/Sjue, side 215.
2090 De fleste informasjoner her om Italia er er Bye/Sjue.
2091 Ronald Bye og Finn Sjue: «Norges Hemmelige Hær». Tiden 1995. Side 217.

tendens til å *prioritere partiets sikkerhet foran rikets sikkerhet* har hatt lignende konsekvenser. *Bombeattentater* har vi også vært spart for, men vi ser ikke bort fra at endel patroner i posten og bruk av kinaputter og brev som ser ut som brevbomber kan ha vært brukt i lignende diskrediterende eller «offerskapende» hensikt.

Bak Gladio fantes et enda hemmeligere «Gladio II», som har skremmende likhetstrekk med «Alfa/Spilhaug» og «Krigs-IB» som operative, offensive enheter gjemt grundig bort *bak* det superhemmelige Stay Behind[2092]:

> *«Gladio II-strukturens tyngste, farligste og mest innflytelsesrike medspiller var frimurerlosjen Propaganda Due, som oftest omtalt som P2. Medlemstallet var på nær 1000 personer...»*

Da Gladio-systemet ble opprullet i 1990, viste det seg at Gladio II og P2 hadde vært innblandet i eller stått bak en utrolig lang og brutal rekke av terroraksjoner, ofte provokative aksjoner som ble arrangert som om kommunister sto bak. De hadde også planlagt og nesten lyktes i å utføre statskupp flere ganger:

> *«...en 'studie' som ble gjennomført i Roma i 1965 ...(med) tema 'revolusjonær krigføring' dreide seg ikke om beredskap for å møte en kommunistisk revolusjon, men teknikken for hvordan en selv kan gjennomføre den....*
>
> *Et annet eksempel var USAs mer 'normale' seminaraktivitet som var beregnet på det 'europeiske teater'. I begynnelsen av 60-årene var et tema for disse seminarene 'The Techniques and Prospects of a Coup d'État in Europe'. På slike seminarer om hvordan man gjennomfører et statskupp deltok også italienere som senere ble sentrale aktører i Gladio II.»*

Et annet likhetstrekk med Norge - jfr Spilhaug-apparatets basis i HV - var at

> *«Mange av de 'private' gruppene som ble lenket opp til Gladio II besto av ekssoldater, fallskjermjegere og medlemmer av den paramilitære organisasjonen 'Decima MAS'»*

Gladio II-strukturens «tyngste, farligste og mest innflytelsesrike medspiller» var frimurerlosjen Propaganda Due (P2), med nær 1000 personer - «alle høyreorienterte i ulike grader, de fleste ekstreme og nyfascistiske». Medlemmene «bekledde topp- og nøkkelposisjoner»; det var bl a flere regjeringsmedlemmer, mange parlamentsmedlemmer, 160 militære ledere inklusive Hærsjefen, sjefer fra den italienske E-tjeneste og Carabinieri-politiet, «finansfolk, industriledere, diplomater, mediefolk». Den sentrale personen var Licio Gelli, en malteserridder som bl a hadde tilhørt Mussolinis «svartskjorter», men han ble reddet unna av amerikanerne etter krigen og senere puttet tilbake i italiensk etterretning og P2.

Blant de mange av Gladio/Gladio IIs attentater og aksjoner beskrevet av Bye/Sjue er kidnappingen av og mordet på statsminister Aldo **Moro** i 1978. Moro hadde da innledet en dialog med kommunistpartiets leder Enrico Berlinguer og forhandlet med ham om en felles regjeringskoalisjon da han ble kidnappet. Da han ble funnet myrdet, meldte kidnapperne at de representerte de Røde brigader. Men det pekes på indisier for at brigadene var infiltrert ved hjelp av Gladio II (igjen en parallell til Spilhaug og AKP m m) og at det i virkeligheten var Gladio II som utførte både kidnappingen og mordet. To fluer i ett smekk: Avskaffelse av en mann som var inne på en «farlig» vei, og mer diskreditering av det ytre venstre. Men etterforskningen smuldret opp:

> *«Det har tydeligvis vært umulig å trenge gjennom det nettverk som Gladio II-strukturen representerte. Like vanskelig har det vært å avdekke P2-broderskapet som var plassert i alle nøkkelposisjoner i politiet, militæret, etterretnings- og sikkerhetstjenestene, og rettsvesnet.»*

Bye/Sjue trekker som konklusjon[2093]:

> *«Gladio-eksemplet har vist hvor farlig det er å blande og tillate samrøre mellom legitime hemmelige tjenester og private grupper, losjer, organisasjoner, private personer o. l.»*

En annen kilde antyder forbindelser mellom Gladio og Sverige[2094]:

2092 Bye/Sjue, side 223
2093 Bye/Sjue, side 230
2094 Leder i Le Monde ca 15. november 1990

*«*Gladiatorer' ble håndplukket; utvalgte menn ble trenet for kommando-operasjoner, i stand til å organisere motstand mot en okkupant. Det går også rykter om at de var stasjonert i det nøytrale Sverige, hvor de hadde hemmelige våpenlagre...»*

The Guardian meldte i desember 1990[2095]:

«...Storbrtitannia var aktivt innblandet i 'Gladio'-prosjektet, bl a ved å drive opplæring av medlemmer av slike grupper.... kilde er Werner Carobbio, som er medlem av en sveitsisk regjeringskommisjon som gransker 'Gladio'-affæren»

Etter at vi oppdaget den nære forbindelse mellom en frimurerlosje (P2) og Gladio II i Italia, har vi sett litt på forbindelsene mellom E-tjenesten/Stay Behind m m i Norge og de norske frimurerne, og videre til Italia. Vi har gjort meget interessante funn som vi kommer tilbake til nedenfor.

25.25.2 Belgia

Etter Gladio-avsløringen ble det meldt fra Belgia at[2096]:

«Andre Moyen (76), en tidligere ansatt i den belgiske militære hemmelige tjeneste, bekreftet at Gladio ble offisielt etablert i 1952. Han sa at han først hørte om nettverket da han ble bedt om å slutte seg til det av den belgiske innenriksminister. Han ble bedt om å kontakte den franske innenriksminister Jules Moch, som sa at tanken var å etablere noe i Belgia 'som fantes andre steder'.

Lederen for den franske hemmelige tjeneste SDECE ga ham et telefonnummer som ville bli endret hver måned, for å kontakte organisasjonen. Han ble bedt om å kontakte Mario Scelba, den italienske innenriksminister...»

Det er også rapportert at [2097]

«...den belgiske regjeringen har startet sin egen granskning av dette nettverket (tilsvarende Gladio); dets bånd til NATO .... og mulige forbindelser med lokale nyfascistiske terrorister. En tidligere granskning hadde vurdert bevis som knyttet ytterligående høyreorienterte personer i det belgiske sikkerhetspoliti til en serie med blodige ran av supermarkeder...»

25.25.3 Vest-Tyskland

Payne/Mather skrev i sin reportasje etter Gladio-avsløringen[2098]:

«Tyskland bekreftet denne uken at planer for hemmelige anti-kommunistiske aksjoner i tilfelle krig også var operative i Vest-Tyskland. Men talsmannen Hans Klein sa at begrepet 'gerilja-hær' var unøyaktig, og snakket bare om 'foranstaltninger'.

Han sa: ' Vi vurderer nå om det er nødvendig med forandringer i dette systemet pga de endrede øst-vest-forholdene'»

25.25.4 Frankrike

Fortsatt Payne/Mather:

«I Frankrike sa forsvarsminister Jean-Pierre Chevenement at et hemmelig nettverk som skulle møte en invasjon av Warshawa-pakten hadde eksistert i Frankrike siden 50-tallet, men det hadde bare spilt en 'sovende' rolle.»

25.25.5 Luxembourg

Fortsatt Payne/Mather:

2095 NTB/AFP-melding referert i Morgenbladet 6. desember 1990

2096 Ronald Payne og Ian Mather i «The European» 16. november 1990.

2097 John Palmer, The Guardian, i gjesteartikkel i The European 16. november 1990

2098 Ronald Payne og Ian Mather i «The European» 16. november 1990.

«I Luxembourg bekreftet en regjeringstalsmann at nettverket fortsatt eksisterer. 'Det er nå opp til myndighetene i NATO-landene å avgjøre om et slikt nettverk fortsatt er nødvendig'.»

25.25.6 Stay Behind idag - bare et skalkeskjul?

Forfatterne Bye/Sjue vender etter sin Gladio-gjennomgang tilbake til CIA-mannen Mark Wyatt og spør ham om Stay Behind ble opprettholdt for lenge:

«-Jeg kan ikke svare for situasjonen i andre land enn der hvor jeg tjenestegjode lengst: Italia. Der varte det for lenge og det skapte problemer. Da de skandaløse avsløringene kom på bordet i 1990, skapte det et inntrykk av at Stay Behind-nettverket var omdannet og utnyttet i hendene på det ekstreme høyre. Vi var for sene med å komme frem til beslutningen om å stoppe Stay Behind.....
(Stay Behind i Italia) ... var det komplette kameratskap hvor alle hadde sverget total sikkerhet og taushet...
- Mener du at Stay Behind også kunne være farlig for demokratiet?
- Jeg tror det.
- Var det fare for at en organisasjon, som i utgangspunktet var ment å skulle tjene en god sak, skulle kunne utvikle seg til et monster?...
- Ja, jeg tror faren absolutt var til stede, og det skremte meg»

Disse uttalelsene tyder på at amerikanerne på ett eller annet tidspunkt har fått kalde føtter, og trukket seg ut av Stay Behind ihvertfall i noen land, kanskje vist mer tilbakeholdenhet i andre. Det kan i så fall stemme med at den tidligere sentrale CIA-medarbeideren Victor **Marchetti**, siden da kritisk forfatter, sa til Bye/Sjue at

«...deler av CIA hadde avskrevet stay behind-strategien som ubrukbar allerede i 1955»

Ifølge Guardian's John **Palmer** har NATO-kilders reaksjon på Stay Behind-avsløringer vært forvirrende[2099]:

«Til å begynne med ble eksistensen av Gladio benektet, men så innrømmet. Linjen er nå at dets sabotasje- og gerilja-funksjoner ble avviklet gjennom de siste drøye ti år, men at lommer av våpen kan ha blitt igjen i mange NATO-land der de muligens og muligens ikke har falt i gale hender.»

Det som er på det rene, er at Stay Behind i minst tre land - Norge, Sverige og Italia - er blitt konvertert fra sine egentlige formål til hemmelige maktapparater for de som i hvert enkelt land allerede var mektigst: I Norge og Sverige sosialdemokratene, i Italia høyresiden. I alle tre land er det etablert ekstra hemmelige grupper *bak* Stay Behind som har kunnet *bruke* Stay Behind fra denne posisjonen for å styrke makthavernes makt.

Hvis det er riktig at NATO/USA mistet interesse for denne beredskapstypen underveis, ser det faktisk ut som om den eneste grunnen til å beholde Stay Behind er å etablere et ekstra lag av cover for den kriminelle virksomhet i maktpartienes interesse. Men vi vet intet om hva som har skjedd i resten av NATO-landene, og muligens i andre nøytrale land. Det som er sikkert, er at alt som heter Gladio eller Stay Behind over hele Europa må granskes!

25.26 ALFA- og Trond-nettets operasjoner

Vi har nå via mange innfallsvinkler beskrevet den hemmelige Ap/Mossad-verden som ligger bakenfor endog de aller hemmeligste deler av de offisielle hemmelige tjenester, og som opererer dels som del av, dels i samarbeid med og dels helt på egen hånd i forhold til de offisielle tjenester, men som alle på en eller annen måte er finansiert med i hovedsak offentlige midler i videste forstand. Det gjelder

- *Det mystiske «Alfa», med Kjettingfabrikken/Kjettingkonsulenten/Spilhaug (formelt en HV-avdeling i særstilling) som den dominerende kjerne, men omfattende flere lignende grupperinger og ledet fra et høyereliggende nivå, og på mange måter et slags «alter ego» til store deler av Stay Behind, inklusive det meste av ledelsen*

2099 John Palmer, The Guardian, i gjesteartikkel i The European 16. november 1990

- *Trond Johansens eget nettverk «ute i det blå», som omfatter minst en stor dekkbedrift (Norasonde), mindre firma og enkeltmannsfirmaer (vi kjenner flere) og enkeltagenter, i tillegg til eget apparat (jfr Karstad-utvalget) og Alfa-apparatet med Kjettingfabrikken som dekkbedrift*

- *Mossads apparat i Norge, som også eksisterer i de fleste andre land som jødiske forsvarsgrupper («frames») bygget opp, styrt og vedlikeholdt av Mossads* ***tsafririm****-avdeling i Tel Aviv, en tid bestyrt av «Norges-vennen» Dan Ærbel*

Disse er de viktigste *operasjonelle* elementene i «den fjerde tjeneste», med Mossad-biten selvsagt underlagt egen kommando men som en nær medspiller og «kontraktør» når det er hensiktsmessig. I tillegg kommer de nettverk vi har avslørt i justisvesenet og deler av embetsverket, særlig i Justisdepartementet, Forsvarsdepartementet og Utenriksdepartementet. Det er også sannsynlig at systemet utøver innflytelse i deler av finans-Norge, industri-Norge og olje-Norge. Innenfor de sistnevnte sektorer er det ikke spor til de respektive departementer unntatt eventuelt i den grad velkjente Ap-politikere har sittet i departementsrådsposisjoner.

Alt dette har *i praksis* en felles ledelse som svarer til det svenske begrepet «SAPO» - i Norge best beskrevet som «noen av oss har snakket sammen» - eller «den fjerde tjeneste». Det er selvsagt ingen organisasjon med formelt navn, lovgrunnlag, vedtekter, valg, tillitsmenn eller andre formaliteter, derimot rett og slett koordinert bruk av makt på kommandolinjer som er klare nok i en verden av underforståtthet. Det blir mer organisering i de enkelte ledd nedover. Mellom den helt uformelle og den helt organiserte ytterkant av kommandolinjer (ingen og full formalisering) har vi sett mange ulike typer:

- *Bruk av halvoffisielle kommandolinjer som i seg selv er et avvik fra formalitetene, men som av en ytre krets som er halvveis innviet har et halvveis legitimt grunnlag, men som på innsiden fylles med et langt videre innhold, som f. eks. linjen fra Aps utenriksministre og Aps utenrikspolitiske utvalg til Trond Johansen, fra Trond Johansen til Iver Frigaard i hans tid i POT, og fra Leif A Lier (m fl?) i Oslo politikammer til førstestatsadvokat Lasse Qvigstad og videre oppover*

- *Bruk av rene «bypass» rundt ikke-innviede når man ellers stort sett kan benytte ordinære kommandolinjer, som fra Iver Frigaard direkte til kontakter i Justisdepartementet (rundt ikke-innviede POT-sjefer) og i JD rundt ikke-innviede embetsmenn (ref Hermann Berger), og mellom Kjettingmannen og hans uoffisielle sjefer, rundt etterretningssjefer og/eller forsvarssjefer som ikke er innviet og aldri får vite at de egentlig har en slik enhet i sin egen underliggende organsasjon*

- *Bruk av helt formelle, men hemmelige og ikke kontrollerbare, kommandolinjer til å sende beskjeder fra andre enn de mottakerne tror de kommer fra, slik som beskrevet i Ronald Byes «Spillet» der en kjettingmann-lignende tilvekst til Stay Behind gikk inn under ledelsen og benyttet dennes hemmelige koder og postkasser til å gi lavere personell kommandoer som de av sikkerhetsmessige grunner aldri kunne dobbeltsjekke med sine virkelige ledere*

- *I kap 25.26.2-3 skal vi vise enda en type kommando- og kommunikasjonslinje, nemlig bruk av andre organisasjoner som også opererer med taushetsplikt eller sterkt klandestint, som f. eks. Heimevernet og - i dette tilfellet - Frimurerlosjen. Tynne kommandolinjer på tvers i den egentlige organisasjonen, f. eks. bare basert på utnevnelser og forventet lojalitet, kan forsterkes ved å legges inn i helt andre kommandostrukturer. Det samme gjelder andre typer ønsket kommunikasjon mellom ulike deler av systemet, f eks. liasonvirksomhet mellom helt ulike organisasjonsledd som ikke må oppdages å ha noe med hverandre å gjøre. Det er sannsynlig at også andre grupperinger som representerer vedlikehold av gamle lojalitetsstrukturer, som f. eks. Linge-klubben, Milorg-foreningen etc spiller en rolle her*

Det er naturligvis hele veien lagt inn mest mulig «benektbarhet», dvs at man på høyere nivåer formulerer seg i rundere vendinger og halvdulgte antydninger som ved en eventuell avsløring kan tolkes på mange måter men alltid oppfattes i det daglige. Man skal imidlertid være oppmerksom på at et system som dette gjør at alle holder hverandre som gisler. Lavere personells kunnskaper om høyere og bevisstheten om at de høyere alltid må beskytte, benekte og tildekke, gjør at systemet har rike muligheter for fremvekst av småkonger og degenererte

spillere som kan forfølge egne mål og overdrive virkemiddelbruken etter eget forgodtbefinnende. Etter så mange år må man regne med at denne korrumperingen er blitt omfattende og at det finnes mye nepotisme, dvs at makten brukes til private formål, hvilket vi har sett en lang rekke eksempler på (se kap 21).

I dette kapitlet skal vi se nærmere på noen av dette systemets *operasjoner opp til nyere tid:*

25.26.1 Spilhaug - Aps private del av E-staben

I Ronald Byes og Finn Sjues bok «Norges hemmelige hær» fremkommer følgende oppsiktsvekkende melding[2100]:

> *«Da PLO-leder Yassir Arafat, Israels statsminister Yitzhak Rabin og utenriksminister Shimon Peres kom til Oslo for å ta imot Nobels fredspris, var Spilhaug aktiv for å sikre at Nobelfesten skulle gå trygt av stabelen,»*

Spilhaug er fhv adm dir ved Helge O. Spilhaug ved Kjettingfabrikken A/S i Oslo og Kjettingkonsulentene A/S. Ifølge boken var han sjef for en betydelig *privat* beredskapsgruppe med nær kontakt med E-tjenesten/«Stay behind» og Overvåkingspolitiet. Forfatterne mener at «nettverket fortsatt skal være aktivt». Alt tyder jo på det, siden det ihvertfall var aktivt ved fredsprisutdelingen 1994!

Spilhaug selv avviser «det meste av det som står i boken», herunder at han har samarbeidet med E-staben.

Vi har allerede konstatert at hele årsaken til at Spilhaug-apparatet ble spilt ut gjennom kontrollerte lekkasjer nå, fremfor gjennom f. eks. Lund-kommisjonen siden, var å få frem det ene poenget: *Spilhaug har ikke noe med E-staben å gjøre. Er det noe galt rundt Spilhaug, skal det skyldes på POT!*

Men det det *motsatte som er sant.* Ironisk nok kom endog Finn Sjue selv til å skrive det i «De visste alt», den første boken han skrev sammen med Ronald Bye, på et tidspunkt *da han ikke visste at en slik dekkaksjon ble nødvendig*[2101]:

> *«.... 'Birger' var dekknavnet hans som de få innvidde i tjenestene brukte når han skulle kobles på oppdrag.*
>
> *Nå gikk bedriften som han også eide, ganske bra. Mannen kunne sikkert nøyd seg med den. Men han var sosialt engasjert. Blant annet plukket han opp noen unge arbeidsløse outsidere, hjalp dem og lot dem få jobb i fabrikken. De fikk hjelp av ham, og som takk fikk også 'Birger' hjelp av dem.*
>
> *For 'Birger' var også politisk interessert - på sin måte.*
>
> *Fra de tidlige etterkrigsårene hadde 'Birger' hatt kontakt med E-tjenestens E-14-avdeling, senteret som styrer den dypt hemmelige beredskapshæren i Norge - det såkalte stay behind-nettet. Etter hvert fikk han også kontakt med Overvåkingspolitiet, og særlig med Erik Næss....»*

Det stemmer dårlig med forsøkene *i den andre boken* («Norges hemmelige hær») på å kjøre «Birger»/Spilhaug inn under POT!

Spilhaug har selv påstått[2102]

- *at han har hatt en omfattende kontakt med Overvåkingstjenesten fra slutten av 40-tallet til rundt 1990*
- *at han i de senere årene har utført oppdrag for POT ifbm narkotikasaker og oppsporing av savnede personer i utlandet*
- *at han i 1949 deltok med POT i sikringen av våpentransporter og overvåke ambassadepersonell*
- *at han har rekruttert «to personer til stay behind»-apparatet*

La oss ta det siste først: Nesten ingen kjente til «Stay behind» inntil slutten av 70-årene da Hans Otto Meyers private våpenlager ble oppdaget. Da hadde apparatet vært en integrert del av E-staben siden ca. 1950, og er det

2100 Ronald Bye og Finn Sjue: «Norges Hemmelige Hær». Tiden 1995.
2101 Ronald Bye med Finn Sjue og Alf R Jacobsen som medforfattere: «De visste alt», Tiden forlag 1994. Side 60.
2102 Arbeiderbladet 23. november 1995

den dag idag (under navnet «Avdeling for okkupasjonsberedskap»). «Stay behind» står ikke i telefonkatalogen. Å verve agenter til «Stay behind» er det samme som å utføre et oppdrag for E-staben. Da må man også ha nøye kjennskap til E-stabens behov, kvalifikasjonskrav og ikke minst krav til sikkerhet i verveprosessen. Dermed er det jo klart at Spilhaug ikke bare har samarbeidet med E-staben; han har utført oppdrag for E-staben.

Når han nekter for det, er det fordi han har behov for å dekke over noe.

Det er dessuten interessant å notere at han innrømmer å ha samarbeidet med POT om saker bl a innenfor anti-terror-arbeidet - frem til ca 1990. I 1991 gikk Iver Frigaard av fra sin stilling som offisielt var leder for personkontroll, anti-terrorarbeidet og sikring ved statsbesøk m. v., nettopp den del av POT som de oppdrag Spilhaug nå innrømmer måtte ha hørt under. Men Frigaard var, som leseren vil huske, bare «leieboer» i POT - han var i virkeligheten Trond Johansens og E-tjenestens - og Aps - mann. Og han var offisiell liason til Mossad og uoffisiell kontaktmann for Mossad Norge ihvertfall ifbm Mossad Norges etterretningsaksjon overfor asylsøkere.

Avdelingen for personkontroll etc som Frigaard ledet er etterkommeren av den tidligere «Politisk avdeling» som da ble ledet av den kombinerte Ap-mann og POT-mann Erik Næss som sto for POT's bistand til Ap/LO's eget etterretningsapparat, dvs politisk overvåking.

Fra POT er det nå bekreftet at det har vært kontakt mellom POT og flere av de personer som navngis i boken. Dette forklares med at[2103]:

> *«Det er en del av vår jobb å motta informasjon som kan ha interesse for det arbeid vi er satt til å utføre»*

Men er det POT's jobb å engasjere en hemmelig, privat armé til å utføre oppdrag for seg av typen vakthold, spaning, overvåking, pengetransporter m v - så sent som i 1994? Det ser ut som om POT ikke har lyst til å bekrefte selv det Spilhaug innrømmer.

Selvsagt spiller den nåværende POT-ledelse på lag med Trond. All skyld som nå skal legges på POT vil måtte bæres av tidligere POT-sjefer, enten de som er døde eller de som likevel er fiender: Erstad og Urdal. Da redaksjonen i TV-serien skrev brev til POT vedr Spilhaug-apparatet, ble det «oversendt» Spilhaug for besvarelse, omtrent som en statsråd som foretar en intern ekspedisjon til en etat. Det var en «bevisst tabbe».

Problemet som tildekkerne nå sto overfor var å kamuflere at en lys levende militær avdeling i snart 50 år har stått til disposisjon for Trond, Hauge og Ap alene. For enhver pris måtte båndene til Forsvaret og E-staben kamufleres.

Det var ikke mulig å hevde at det dreide seg om en *etat under POT.* POT har intet hemmelig budsjett, Hver eneste stillingshjemmel er forankret i statsbudsjettet. Det har aldri eksistert noen hjemler for Spilhaugs system. POT har heller ingen massebevegelse slik som HV å gjemme dem bort i, slik E-staben gjorde.

Man valgte å gi inntrykk av at dette var en *privat organisasjon* som hadde *utført oppdrag* for POT.

Problemet med denne løsningen er at den er umulig. Det er ikke tale om at POT-sjef etter POT-sjef i 50 år har vært kunde hos en privat, militær organisasjon. Den er like ulovlig som et A/S Skapsprengerne. Straffelovens §104a gjør det straffbart å drive eller være medlem av privat organisasjon av militær karakter.

Hvorfor har ingen grepet inn mot Spilhaugs avdeling gjennom alle disse år? Hvorfor sitter alle nå lenet godt tilbake i stolen uten å ta noe skritt mot Spilhaug selv etter han er avslørt?

Fordi apparatet teknisk sett er *del av Forsvaret.* Det er likevel ulovlig som bare rakkern; det er en gang (1973 etter IB-skandalen) blitt dokumentert av en intern utredning til E-sjefen om nettopp det spørsmålet[2104]. Men ikke etter straffeloven, for det er «ikke privat». Da behøver ikke POT gjøre noe. Trond & Co kan neppe ventes å etterforske seg selv. Ap-regjeringene har selvsagt ikke gjort noe med saken, det er jo deres apparat. Og ingen andre har visst om det.

Det betyr at det idag «bare» er Stortinget som er «fornærmede» pga Spilhaug-apparatets eksistens (men mange andre på grunn av dets operasjoner!). Det er bare Stortinget som kan igangsette etterforskning. Det må skje ved at Stortinget setter inn en ny regjering. Stortinget har hverken politi eller påtalemyndighet selv.

Vi nevner noen andre spørsmål som vi tror det er særdeles vanskelig å besvare og samtidig blankpusse forestillingen om at Spilhaug var et POT-fenomen:

- *Hvordan kan det ha seg at hovedkilden Frank Siljeholt har vært ansatt 20 år i Stay Behind parallelt med 30 års tjeneste hos Spilhaug, hvis Spilhaug aldri hadde hatt noe med E-tjenesten å gjøre?*

2103 Arbeiderbladet 23. november 1995
2104 Privat kilde

- *Hvorfor blir ingen fra Spilhaug ansatt i POT (unntatt antakelig Frigaard, men han undertrykkes av Sjue & Co)? Siljeholt (nestkommanderene hos Spilhaug) ble sogar avvist i POT og ansatt i Stay Behind, det hemmeligste av det hemmelige, årevis før offentligheten, Stortinget eller noen statsminister vet om Stay Behind?*

- *Hvorfor ble man livredde i E-staben da IB-avsløreren Jan Guillot i 1974 kom til Norge, hvis det norske IB (Spilhaug) var POTs problem?*

- *Hvorfor har hovedrådgiver Sturla Osen (tidl Dahl-gruppen, nå Lund-kommisjonen) fått seg tildelt psykologen Finn Sjue fra E-staben/Spilhaug som rådgiver (etter at Sjue deltok i spillet for å få Osen på plass hos Lund)?*

Ved at Kjettingfabrikken er Stay behinds/E-stabens dekkbedrift og underavdeling, er den også en *del av den fjerde tjeneste*. For bak Trond & Co står Youngstorgets indre snirkler og til syvende og sist Gro. Det vil si at *Arbeiderpartiet driver sin egen militære avdeling* som POT og norsk politi aldri kunne røre ved på grunn av de høye beskyttere, men tvert imot fra tid til annen pålegges å samarbeide med - men det tør de ikke si!

25.26.2 Spilhaug og oss

Vi har i denne boken skrittvis gjennomgått våre egne opplevelser opp gjennom årene og de konklusjoner vi til enhver tid hadde muligheter for å trekke. Det begynte som kjent med at Setsaas flere ganger på 80-tallet konstaterte at det foregikk en etterretningsaksjon rettet mot ham, herunder telefonavlytting, romavlytting via telefon, innlåsning/innbrudd og ransaking av hjemmet, og etterhvert også romavlytting/overvåking fra naboleilighet. Han var overbevist om at POT intet hadde med dette å gjøre.

Han bestemte seg for å komme til bunns i dette. Hvem kan i Norge drive regulær kriminell virksomhet rettet mot landets borgere - og det tydeligvis med adskillige ressurser og «untouchability»?

I 1989/90 konkluderte han med at det fant sted en kombinert aksjon ved Mossad og en ukjent norsk tjenestene i operasjon mot Setsaas' leilighet på Ellingsrud. Aksjonen innebar nå også romavlytting og optisk overføring av bilder fra Setsaas' leilighet, og svært meget tydet på at den ikke identifiserte norske tjeneste var E-staben.

Da det viste seg at Iver Frigaard i POT, da Setsaas anmeldte saken, kun var opptatt av å tildekke og ikke å etterforske, og dessuten reagerte så besynderlig på opplysningene om Mike Harari, som han hemmeligholdt for sin (tilsynelatende) sjef, Svein Urdal og for justisminister Else Bugge Fougner, konstaterte vi at Frigaard av en eller annen grunn hadde en slik posisjon at han både kunne og ønsket å tildekke denne kriminelle virksomheten. Mossad/asylsøkersaken avklarte Frigaards forhold til Mossad og ga også et tydeligere bilde av at Frigaard ikke organisasjonsmessig inngikk i POT på ordinær måte, men rapporterte forbi sin sjef og opptrådte uavhengig i forhold til ledelsen i POT. Vi stilte oss spørsmålet: Hvem var Frigaards reelle sjef? Kunne det være Trond?

Sommeren 1990 kjøpte Ramm eiendommen på Slemdal og - sammen med Ragnar Aamodt og Knut Larsen - Norsk Oljerevy A/S. Både Oljerevyen og forlaget Leseselskapet A/S etablerte kontorer i huset, der også Setsaas etablerte seg kontormessig for å arbeide både med kontraetterretning og med sin bok som skulle komme ut på Leseselskapet. Ramm hadde tidligere vært nærmeste nabo av Ronald Bye i kontorfellesskap på C. J. Hambros plass og var ellers kjent for å ha drevet omfattende politisk etterforskning i Ap-miljøenes olje- og industripolitikk, ikke minst Jens Chr Hauges rolle i Tandberg-saken. Aamodt var tidligere redaktør for forlaget Athenæum A/S, som hadde utgitt flere av CC's bøker. CC skulle utgi nye bøker, og ble en hyppig gjest på Slemdal. Larsen arbeidet da som konsulent med endel tvilsomme kontraktsforhold i Nordsjøen og drev aktiv etterforskning, der han fra sin vinkel hadde kommet i nærheten av forhold som pekte mot eksistensen av ukjente nettverk i Norge i forlengelsen av Milorg og med tilknytning til norske tjenester. Oljerevyen fikk annonsesalgskontor i Drammensveien 10 i etasjen over kontorene til h. r. adv. Jens Chr Hauge, som - slik vi skal se senere - i alle år har vært lederen for «den fjerde tjeneste», herunder særlig Spilhaug-apparatet, og muligens er det fortsatt.

I virkeligheten var det meste av dette tilfeldig. Ramm, Aamodt og Larsen skulle utgi et tidsskrift, Ramm og Aamodt skulle drive et forlag, CC skulle skrive bøker om andre ting enn etterretning, og Ronald Bye hadde intet med noe av dette å gjøre. Setsaas' bok ville nok ha streifet innpå etterretning pga den mystiske Harari og den mystiske Frigaards reaksjoner, og i den forbindelse ble det en viss kontakt med Vegard Bye, men ellers skulle Setsaas skrevet om «Korrupsjon i norsk u-hjelp».

Likevel må det - ut fra hva vi vet idag - ha sett ut som en utrolig sammenkomst av krefter som hver for seg hadde boret i Ap-statens hemmeligheter fra ulike vinklinger. Vi synes idag ikke det er rart at Jens Chr Hauge og Trond Johansen må ha trodd at magasin og forlag var en form for dekkbedrifter for krefter som planla en koordinert og offensiv kontraetterretningsaksjon mot «den fjerde», endog med den frekkhet å etablere avdelingskontor i Jens Chr Hauges eget tak! Med den kunnskap vi senere har fått om «den fjerdes» vanlige bruk av naboleilighet til overvåking, er det ikke rart at de freste i troen på at deres egne metoder ville bli brukt mot dem! (Men i virkeligheten ble det bare solgt annonser fra det kontoret, som ble valgt pga samarbeidet med Norsk Petroleumsforening *to etasjer* lavere!)

Dette ble tatt som en krigserklæring, og krig fikk vi.

Gjennom 1991, særlig på høstparten, ble vi utsatt for en bølge av aksjoner, ikke minst telefonavlyttng, romavlytting, trusler og voldelige aksjoner. Det var tyngst rundt Setsaas' nye leilighet på Lindebergåsen og på Slemdal, men også på Drammensveien. Det ble også iverksatt aksjoner mot og rundt leilighetene til de fleste andre medarbeidere. Men nå begynte flere av sporene å gå til E-staben, spesielt fordi Tronds nære medarbeider Terje **Buljo** dukket opp, og fordi virkemiddelbruken og aksjonsomfanget var hinsides hva vi regnet som mulig fra POT. Vi registrerte personell som umulig kunne være ansatt i noen offentlig etat, og konstaterte sannsynlige bånd mellom disse og E-staben. Vi forsto at mye av personellet var deler av Tronds «ute i det blå»-apparat.

Setsaas ble som offiser i Forsvaret så bekymret for dette at han tilskrev Forsvarssjefen om at det var tvilsomme ting på ferde, og ba forgjeves om et møte for å redegjøre.

Vi skal ikke her gjenta mer om alle dekkaksjonene og «granskningene», men konstaterer at vi etterhvert så konturene av ikke bare Tronds indre og ytre apparat, men også et stort organisasjonsapparat som måtte ha en selvstendig operasjonsledelse. Bl a opplevde vi i perioder rene stormløp av provokatører, som vi har redegjort for i boken. Det var ikke tale om at et utall av personer, hvorav svært mange må ha vært rekruttert på ren ad hoc-basis, herunder åpenbart kriminelle personer, kunne løpe ut og inn av Platous gate for å få sine instruksjoner.

Da vi oppdaget at enkelte av disse også hadde andre ulovlige oppdrag for systemet, bl a overvåking av ambassader m v på Drammensveien, styrket dette antakelsen om at det ble benyttet en slags stor-kontraktør utenom noen av tjenestenes hovedkvarterer.

I 1992 avdekket vi Norasonde A/S som E-stabens dekkbedrift. Det var klart at bedriftens opprinnelse hadde etterretningsformål, og E-stabens tilstedeværelse i oppgangen i Lindebergåsen klarlagt da det viste seg at tre tidligere Norasonde-ansatte hadde flyttet inn i dekkleiligheter. Dette begynte å ligne på det svenske IB, og det var påfallende at Norasonde startet sine forberedelser til å flytte fra Lørenvn til Kjeller da det begynte å koke under IB, og gjennomførte flyttingen på et blunk da IB-avsløringen var et faktum. (Da vi senere meldte fra om Norasonde til Stortinget utløste dette nye panikkartede reaksjoner fra tildekkerne, så det var klart at vi pirket borti noe ømtålelig.) En annen implisert ble knyttet opp til Industrivernet, også en dekkbedrift for E-tjenesten.

I 1993 oppdaget vi også den virkelige sammenhengen mellom Frigaard og E-tjenesten. Vi fikk vite at Frigaard drev sin egen butikk uten innflytelse av eller informasjon til to POT-sjefer på rad, akkurat som alle fra før var blitt fortalt var tilfellet i Mossad/Asylsøkersaken. Vi fikk også vite at denne omgåelse av POT-sjefen skjedde med Justisdepartementets fulle samtykke. Vi fant ut at det da Frigaard kom til POT hadde vært en lang diskusjon om forholdet mellom de to tjenester akkurat på Frigaards ansvarsområde: Personellkontroll, anti-terror, sikring ved statsbesøk etc., og at det tidligere hadde vært gjort åpne forsøk på å omorganisere denne tjenesten. Forklaringen på at tidligere POT-sjef Svein Urdal spurte oss «Hvorfor kom dere ikke til oss i POT da?» da vi fortalte om våre kontakter med Frigaard, ble etterhvert klar: Frigaard var bare en leieboer i POT. I virkeligheten jobbet han for Trond og «den fjerde». Siden har vi forøvrig oppdaget at Trond allerede i 1972 hadde gjort forsøk på å få «sin mann» inn i POT, uten å lyktes.

Det var også i 1993 vi alvorlig begynte å bli bekymret for norsk presse. Vi ble utsatt for utvilsomt ett av norsk mediahistories groveste kildesvik da NRK-TV gikk med på et samarbeide med oss for å avdekke statskriminalitet: Etter at flere Dagsrevy-medarbeiere hadde sittet sammen med oss i mange og lange heldagssesjoner for å få vår informasjon på klart uttalte ordinære kildevernsbetingelser, skjøv noen den hederlige Lars-Jacob Krogh (som var den som gjorde at vi hadde tillit til prosjektet, og som siden bl a av denne grunn sluttet i NRK) ut av bildet og overlot det hele til Erling Borgen, som nesten ikke hadde vært med på møtene (men nok til at det var klart at han var del av teamet som var bundet av kildevernet). Han brukte da det han måtte ha fått av utvalgte brokker av våre informasjoner og hypoteser til å kjøre to Dagsrevyer på rad med latterliggjørelse av oss uten vi i det hele tatt selv var orientert, mens han lot personer vi hadde mistanke til stå frem og benekte alt!

Vi ble også sveket av Finn Sjue i Klassekampen, som på samme måte hadde fått en del av våre informasjoner, og til slutt - da det begynte å brenne litt for mye rundt en spesiell overvåkingsleilighet - mobiliserte en av sine håndgangne menn til å stå frem i Klassekampen som såkalt sambodeltaker i en helt uskyldig leilighet med noen

kvinnelige venner fra palestina-miljøet, som ikke gjorde annet enn å drikke rødvin og spille gitar sammen med en koselig schäfer. Det skjedde etter samme mønster: Først ved å spille sin hovedrolle som «tjenestedødare» og avslører, og mer enn interessert i å samarbeide for å avsløre, og deretter uten det minste forvarsel å gå i angrep. Hadde Sjue hatt ekte vilje til å hjelpe oss med oppklaring, men virkelig trodd at dette var ett enkelt uheldig feilspor - som han skrev - ville han selvsagt håndtert dette på en helt annen måte i samarbeid med oss. Før det hadde vi notert en rekke andre uregelmessigheter ved Sjue. Etter denne episoden var vi sikre: Han var noe annet enn det han så ut som. Da ble det også lett å forklare alle hans senere manøvrer. Vi har vært gjennom alt før.

Det ble etterhvert mange slike episoder med pressefolk som først i all verdens samarbeidsånd raket til seg av informasjon, for etterpå å kjøre diskrediteringløp mot oss eller bli helt borte med all informasjonen. Dette var ikke tilfeldig, heller ikke at påfallende mange av disse hadde AKP-bakgrunn og/eller Libanon-bakgrunn og/eller kibbutz-opphold bak seg. Noen viste seg også å ha en far i E-tjenesten, i Ap/LO-tjenesten eller sogar selv ha jobbet i E-tjenesten!

Vi viser ellers til hva vi tidligere har redegjort for om Alf R Jacobsen, Finn Sjue og andre, og om hvordan vi festet oss ved at AKP-delene av denne gjengen hadde et forunderlig nært forhold til POT v/ Iver Frigaard, som selv hadde vært SUF-infiltratør!

Det luktet langt av organisasjon. Vi noterte oss en rekke uttalelser fra ulike hold om at SUF og AKP var tungt infiltrert, tilsynelatende av POT. Men vi visste nå at POT betydde Frigaard (før ham Erik Næss) og Frigaard betydde E-tjenesten og Trond, ikke det «vanlige POT». En nærmere analyse av en annen AKP'er som fremsto som «tjenestedødare», Alf R Jacobsen, viste at han bare var på jakt etter POT, men systematisk forsvarte E-staben og Trond.

Vi lanserte nå uttrykket «den fjerde tjeneste» som en betegnelse på et nettverk mellom Ap-kontrollerte deler av de vanlige tjenestene, og noe mer som ble kontrollert innenfra kontrollert område - Tronds system «ute i det blå».

Vi var likevel overbevist at at dette «ute i det blå» ikke var et løst nettverk av enkeltbedrifter og løsmedarbeidere. Trond måtte ha en større organisasjon til disposisjon der ute, en «kommandosentral» som neppe kunne huses i Platous gate.

Vi ante lenge at det var så maktpåliggende for systemet å beskytte de tidlige (og senere) operasjonene mot oss at det måtte skapes en slags dekke for disse. Da Dahl-gruppen avsluttet med sine snirklete formuleringer om at det var ting som tydet på avlytting etc etc, men at man ikke hadde konstatert *ulovlig* avlytting, og Dahl blånektet å svare på hvorvidt han var blitt informert om påberopt «lovlig overvåking» og hvorfor helt utvilsomt etablert avlytting (f. eks. i Drammensveien) ikke ga grunnlag for annen konklusjon, ble vi sikre: Et grunnlag for «lovlig overvåking» var blitt konstruert for å dekke over hele dette ulovlige apparat som vi så konturene av - selvsagt ved siden av å dekke over direkteaksjonen v/ E-tjenesten, Mossad etc.

I 1995 fant vi også ut hvordan det (bl a?) var gjort: Vår egen privatdetektiv Trygve Lauritzen var i 1991/92 blitt kjøpt og snudd, og han innleverte en oppdiktet rapport om våpenlagre og andre farlige sider ved Setsaas. Hva tjente den til, når den aldri avfødte noen avhør av Setsaas eller andre for hans eventuelle brudd på våpenloven? Selvsagt som grunnlag for en dommeravgjørelse - av en dommer som var på nettet eller tilstrekkelig lettlurt.

Således dukker det etter dette opp nye spor som går til POT, Oslo Politikammer etc., som skal være akkurat nok synlige til at det om nødvendig kan hevdes at det er disse som driver - de eneste som i det hele tatt har lov til å overvåke/spane på nordmenn, forutsatt at det foreligger gode grunner.

Men det har ikke hindret det ukjente E-styrte apparatet å fortsette, nå under et slags POT-dekke.

Vi jaktet på det, og fant Norasonde, som var en reell nok nærkontakt med E-tjenesten. Men Norasonde hadde med årene skiftet karakter. Kommunene på Romerike var bragt inn, og E-tjenesten hadde forlengst fått nye behov. Antakelig var ikke bedriften som sådan i aktivt bruk lenger (unntatt kanskje for visse konkrete arbeidsoppdrag som f. eks. sammensetning av avlytningsklare telefoner). Etterhvert fant vi ut såpass mye om Norasondes virksomhet idag at den måtte avskrives som kommandosentral for et stort, offensivt apparat.

Av ulike grunner peilet vi oss fortsatt inn mot samme geografiske område - rundt Sinsen/Løren. Kontraetterretningen var svært vanskelig så lenge vi selv var under overvåking. Men til slutt fant vi frem til Spilhaug lenge før Bye/Sjue kom med navnet i sin bok.

Etter det vi kjenner til, ble Spilhaug-apparatets eksistens også bragt inn til Lund-kommisjonen i 1994-95, antakelig i utgangspunktet fra en historisk innfallsvinkel. Dermed var det risiko for at Kjettingfabrikken og Spilhaug også ville bli omtalt i kommisjonens innstilling.

To aksjoner ble da iverksatt: Lund-kommisjonen ble foret med informasjoner som knyttet Kjettingmannen opp til POT som en slags privat paramilitær overlevning som utførte visse oppdrag for POT. POT kunne belastes med hva som helst til og med Svein Urdals periode, for hverken han eller forgjengeren Jostein Erstad trengte å

beskyttes (de tilhørte ikke familien) og forgjengerne var døde. Pr. dato tror etter det vi forstår Lund-kommisjonen på dette narrespillet.

Den andre operasjonen var å få presentert Kjettingfabrikken og Spilhaug på kontrollert måte før den kom via Lund eller fra oss. Til det valgte man ut enkelte av sine egne som skulle spille kilder for boken om «Norges hemmelige hær» og TV-serien om stort sett det samme, med stråmannen Sjue på innsiden i begge prosjekter.

Det som skulle skjules, var at Kjetting-systemet var en ren militær avdeling, knyttet opp til det innerste hemmelige rommet i E-tjenesten sammen med Stay Behind og en aktiv del av «Den fjerde tjeneste», i alle år i realiteten ledet av Jens Chr. Hauge på vegne av bakmennene i Ap. For å skjule dette, spilte man selv ut alt det som man regnet med ville måtte komme frem i alle fall. Det var en kostbar handling, med et desperat preg, men alle vet at den vil ha lyktes, med mindre det vi presenterer i denne boken kan forhindre det.

Det er i seg selv utrolig. I januar 1996, flere måneder etter boken og TV-serien, er det ikke iverksatt noen etterforskning mot det angivelig «private» militær- og vigilanteapparatet, til tross for alle ulovlighetene som er presentert i boken og ellers innrømmet. Heller ikke er hovedkilden, Frank Siljeholt, blitt tiltalt for alle hans helt unødvendige brudd på taushetsplikten - hemmeligheter bragt frem kun for å øke troverdigheten av helheten.

At politietterforskning ikke er igangsatt av denne norske skandalen som er mye verre enn svenske «IB» er ikke så rart. *Trond, Ap, og E-stabens kriminelle underavdeling Spilhaug etterforskers selvsagt ikke av oppdragsgiveren - Ap-regjeringen!*

Vi har etablert en rekke klare forbindelser mellom Spilhaug og de identiteter og virksomheter vi har møtt i marken, også forbindelser til Stay Behind.

Det er Spilhaug-apparatet, Mossad og noen trondske spesialløsninger som i all hovedsak har vært satt på oss, utenom det som fra før var direkte knyttet opp til kjente apparater.

Med Spilhaugs bakgrunn fra sentralledelsen i Jens Chr Hauges Milorg, mintes vi lysende klart et brev vi hadde fått fra et annet overvåkingsoffer: «Det dere ikke vet, er at dere er utsatt for Jens Chr Hauges egen private etterretningstjeneste.»

25.26.3 Overvåking av offiserer og politikere

Vi viser til at vi i kapitel 24.3.2.8 har gjennomgått Kjettingmannens oppgaver. Vi skal her konkretisere noen punkter om hvordan enkelte av dem så langt vi kjenner til en blitt oppfylt i nyere tid:

25.26.3.1 «Suspekte offiserer»

Vi viser til kapitel 25.27.1.21 nedenfor om Jens Chr Hauge, Spilhaug og «suspekte» offiserer, der det bl a fastslås at det primært er Krigsskole-utdannede offiserer som har kunnet tenkes å avsløre den norske IB-skandalen, Ap-apparatet inklusive Spilhaug-apparatet. Derfor har overvåking av slike vært blant Spilhaug-apparatets oppgaver. Dette har nok ikke minst sammenheng med Lillehammer-saken og medvirkningen fra Stay Behind og E-staben.

- *Etter at de to offiserene Ekeland og Hoem gikk til Norvik, har de begge vært utsatt for massiv overvåking. Mønsteret er på mange punktet likt det vi selv har opplevet, jfr Alf R. Jacbosens bok (der han gjengir dette for å vise hvordan de «overdriver» - men sannheten overgår gjerne det meste!)*

- *CC hevdet med stor tyngde overfor oss fra sommeren 1993 at han var telefonavlyttet og at han registrerte andre tegn på overvåking*

- *Byråsjef Erik Knutstad (se kap 24.1) var sannsynligvis gjenstand for en kort periode med (lovlig?) overvåking, men har i alle år senere hatt apparatet på seg. Han er krigsskoleutdannet offiser*

- *Vi har avslørt at også fhv statssekretær og medlem av Karstad-utvalget, Oddmund Hammerstad (H), ble holdt grundig under oppsikt av kjettingmennene og sannsynligvis både telefon- og romavlyttet via telefon samt videoovervåket*

- *Halvparten av nærværende forfatterteam, som nok regnes som svært så «suspekt», er krigsskoleutdannet*

- *Foreliggende data om møbelhandler Arvid Enger peker i retning av at han må ha vært rekruttert av Tor Aspengren inn i Stay Behind/Lindus, med ideell mulighet til å samle inn etterretning om offiserer på Gardermoen i sin tid som kantinebestyrer der*

- *Spilhaugs HV-ungdommer var nok gode agenter mot sine offiserer når de senere ble utkalt til førstegangstjeneste - der de skrev rapporter på sine offiserer som via Spilhaug havnet inn til Lindus i Stay Behind og selvsagt Trond*

25.26.3.2 Politisk overvåking

Store deler av politisk overvåking og etterretning her i landet har nok skjedd gjennom et apparat som «ikke eksisterer» (Spilhaug) før det ble avslørt i 1995, under dypdekke av et annet apparat som heller «ikke eksisterte» frem til 1978 og deretter bare «eksisterte i sovende tilstand» frem til 1995 (Stay Behind). Slikt dypdekke er ideelt for statsledere som vil drive statskriminalitet, og kjent over hele verden. Dette er et *benektbart* system. Uten direkte å lyve (men man gjør det når man må, også) eller som bare halve løgner kan man si at «nei, POT driver ikke med det», «E-staben driver ikke med det», slik at tilslutt *ingen* gjør det, men det skjer, likevel!

Vi kan jo ikke vite om det ikke *fortsatt* eksisterer enda dypere skjulte apparater. Det har i denne sammenheng liten betydning, for det er i tilfelle bare flere sider av samme sak. Det vi derimot er overbevist om, er at Trond & Co allerede er i ferd med å omgruppere og reorganisere slik hans svenske venner gjorde da IB ble avslørt. Snart oppsto «krigs-IB» med enda dypere dekke. Dette er også små-avslørt, og graves vel snart ned et annet sted. Når Trond & Co er ferdig med å grave, kan man invitere hele Stortinget til Kjettingmannen, for da vil det ikke være annet å se der enn - kjettinger!

Kjettingmannen har vært dypt integrert med Stay Behind hele tiden; Stay Behinds «alter ego» der man ikke «sover», men driver med kriminell aktivitet mot norske borgere. En rekke kjente overvåkingssaker kan ved nærmere ettersyn føres tilbake til Spilhaug og derfor til Stay Behind. Den såkalte Hole Jacobsen-saken går rett til Stay Behind (se kap. 25.24.5).

De ansvarlige for overvåkingen i disse systemene på lavt plan har primært vært sjef for Lindus i Stay Behind fra 70-tallet, dvs Andrew **Torp** (nevø av statsminister Oscar Torp) og alle hans etterfølgere. Den mest kjente politiske infiltratøren og agenten fra Spilhaug og Lindus/Stay Behind har vært Jan Erik **Ripel**. Disse organiserte infiltrasjonen i AKP(m-l) etc., delvis via sine/Aps folk i POT, og skapte etterhvert det symbiose-miljøet som er beskrevet i kap. 24.5, og som fra denne generasjon produserte en stor gruppe marxist-leninister med et forhold til E-tjenesten og Spilhaug som varierte fra full lojalitet til taktisk allierte. De som idag ikke har sklidd ut av bildet har for det meste samlet seg i første del av spekteret, nyttig som det må være for den som ikke lenger tror på revolusjonen men konsentrerer seg om å skvise mest mulig ut av «det råtne kapitalistiske samfunnet». Dette er en stor del av forklaringen på fenomener som Sjue og Jacobsen, forholdene i NRK og den besynderlige lojalitet mot makthaverne i samfunnet som stadig større deler av pressen for tiden sklir inn i - se hva som har skjedd med VG!

25.26.4 Et nett innenfor frimurerne?

Etter i årevis å ha lest om Gladio, senest i «Norges hemmelige hær» (se kap 25.25), kom vi til å tenke på at vi hadde hørt om endel forbindelser fra det hemmelige Norge til frimureriet også i Norge. Det ene var fra et annet overvåkingsoffer som mente å se enkelte påfallende forbindelser. Det hadde vi da bare lagt til side som en fantasifull kobling til en annen mytedannende del av samfunnet. En annen var opplysningen bragt i «Vi som styrer Norge» om at den kjente avlyttingsveteran Asbjørn **Mathiesen** (som har drevet et dekkfirma for E-tjenesten i 40 år[2105]) (se nedenfor) er frimurer av øverste grad og representerer dessuten frimurerordenen i Mexico i Norge[2106]. Etterhvert fant vi stadig flere av våre «gamle kjenninger» fra E-tjenesten, Stay Behind, Spilhaug, politiet/POT, Aps embetsverk etc. blant de ca 0,4% av Norges befolkning som er frimurere.

2105 Viggo Johansen, Pål T Jørgensen og Finn Sjue: «Vi som styrer Norge». Aventura 1992. Side 126 ff..

2106 Viggo Johansen, Pål T Jørgensen og Finn Sjue: «Vi som styrer Norge». Aventura 1992. Side 137. Se også Matrikkel over Den norske frimurerorden 1994/95, side 417.

Egentlig er det ikke så rart. Frimurerordenen har det til felles med hemmelige tjenester at den er, nettopp, hemmelig. Den tilbyr et hermetisk lukket innsidemiljø for samtaler, kontakter, beskjeder, engere møter etc som alle de andre uinnvidde murerne ut fra sin opplæring vil holde kjeft om: Alle er brødre, som skal beskyttes. Særlig for «den fjerde», som er en uformell organisasjon med ekstremt hemmeligholdelsesbehov, men et like sterkt behov for kommando- og kommunikasjonslinjer når dette ikke «stilles til disposisjon» av det ordinære system, kan kontakter og ledelsesmønste innenfor frimurerne eller lignende organisasjoner representere nettopp de organisasjonslinjer man ellers måtte mangle.

I så måte er jo navnene og deres plasseringer, som vi skal gjennomgå nedenfor, suggestive. Spilhaug-apparatet må f. eks. ikke sees å ha noe å gjøre med Oslo politikammer, men en liasonforbindelse bak frimurernes lukkede dører virker perfekt. Det samme gjelder kommandolinjer direkte fra statsministerens kontor (der har vi også funnet to frimurere) til Oslo politikammer eller til E-staben eller liason-linjer mellom politiet og E-staben.

Vi merker oss også at Finn **Sjue**, som var med å plassere Mathiesen som frimurer i «Vi som styrer Norge» og Krokaas i «Norges hemmelige hær», ikke har klart å finne som frimurer sin gode venn Leif A. Lier, sin hovedkilde og samarbeidspartner fra bok og TV-serie, Frank **Siljeholt** fra Spilhaug og Stay Behind, eller noen av de andre forannevnte i den sistnevnte nye avsløringsbok om bl a forholdene mellom Stay Behind og frimureriet i Italia!

25.26.4.1 Bibliofilklubben

Som en liten kuriositet nevner vi at det finnes en liten klubb som heter *bibliofilklubben*. Den kan etter sine vedtekter ikke ha mer enn 33 medlemmer, nye må anbefales av to gamle og to gamle har alltid vetorett mot nye[2107].

Blant medlemmene finnes h. r. adv. Jens Chr **Hauge**, advokat Cato **Schiøtz** (etterfølger av Annæus Schjødt) og - inntil han gikk bort - utenriksminister Johan Jørgen **Holst**. Et annet medlem av klubben fattet en gang sterk interesse for oss uten å nevne noe om klubbkameratene.

Dette gjenspeiler samme poeng som for frimurerne: Slike lukkede, beskyttede miljøer kan være fine å ha for «noen som trenger å snakke sammen». Det betyr slett ikke at *alle* medlemmene i slike miljøer «snakker sammen».

25.26.5 Fra Ruseløkka til Stortinget

Ved å ha sett nærmere på forbindelseslinjene mellom endel viktige personer som står hverandre nært både innenfor og utenfor frimurernes[2108] lukkede dører har vi gjort observasjoner som kan peke i så skremmende retning at det er svært påkrevet å få dette gransket umiddelbart.

Før vi går videre vil vi imidlertid understreke pånytt at de sammenhenger dette peker mot i tilfelle befinner seg på innsiden av frimurerne fordi dette er et miljø som kan utnyttes av den som har behov for klandestin fremferd. Den norske frimurerlosjen omfatter tusenvis av andre personer som ikke har det minste med dette å gjøre og som utvilsomt vil bli like forskrekket som vi, hvis det som avtegner seg som konturer virkelig blir materialisert.

[2107] Kapital 17/94

[2108] Frimurere begynner i grad I og avanserer gjennom ansiennitet og opptaksprøver gjennom gradene til de når høyeste grad (XI). Grad X er delt i to nivåer. X og X*, mens IV og V er slått sammen. Det er i hele Norge bare 62 med grad XI inklusive Stormesteren som har egen grad (OSM), hvorav 45 i Oslo. 241 frimurere har den nest høyeste graden X*. Alle frimurere er medlemmer av en «basislosje» eller St. Johannesloge, også etterhvert som de rykker oppover. Det finnes slike 39 losjer i Norge, hvorav syv i Oslo. De tre største losjene befinner seg i Oslo med ca 1000 medlemmer i hver (Leoparden, Søilerne og Roserne). Ialt er det ca 16500 frimurere i Norge, dvs ca 0,4% av Norges befolkning. Foran grad VII går det et viktig skille med egen opptaksprøve for å komme inn i Landslogen (også kalt Veteranlogen) med tilhørende Provincialloger i Bergen og Trondheim for alle fra grad VII og over. Under Landslogen finnes 12 såkalte St. Andreasloger som ser ut til å være åpne for frimurere med høyere grad enn III. Frimurerne ledes av en Stormester, 9 verdslige Ordensofficianter, to geistlige Ordensofficianter og Provincialmestre i Bergen og Trondheim. Avgåtte Ordensofficianter m v føres som honorære medlemmer på egen liste. Landslogen ledes av en Ordførende Mester med Deputert Mester, 14 Storofficianter, 8 Overofficianter og 8 Almindelige Officianter, på alle nivåer tillagt vikarer etc med tilsvarende «verdighet». Provinciallogene har et tilsvarende hierarki. Under Stormesteren ligger tre direktorier: Velgjørenhetsdirektoriet, Finansdirektoriet og Logedirektoriet, et Kanselli (generalsekretariat), arkiv, bibliotek, museum, matrikkel, tidsskrift m m. Frimurerne benytter flittig ordener, hvorav den høyeste synes å være Riddere og Kommandører med det Røde Kors. Det finnes en rekke broderforeninger, frimurergrupper og spesielle grupperinger innenfor systemet, som er sterkt hierarkisk med en overflod av tillitsverv. (Matrikkel over den norske frimurerorden 1994-95).

Alle informasjoner om interne forhold hos frimurerne nedenfor er hentet fra to av frimurernes matrikler, den ene av 1981-82 og den andre av 1994-95. Det er derfor åpenbart mange hull i beskrivelsen av de tillitsverv etc den enkelte har hatt

25.26.5.1 «Den fjerde tjeneste» innenfor Frimurerlosjen - personggalleriet

25.26.5.1.1 Direktør Hans Ringvold - Frimurer av grad XI i Landslosjen

Hans **Ringvold**[2109] er født i Halden 21. juli 1916. Han kjente Jens Chr **Hauge** allerede før krigen. Han gjorde en meget betydelig krigsinnsats, og beskrives som «en av etterretningspionerene fra krigens dager»[2110]. Allerede i 1940 organiserte han rømningsruter til Sverige. Under krigen satt han i Milorgs sentralledelse under Jens Chr. Hauge[2111], sammen med bl a Helge O. **Spilhaug** - Kjettingmannen. I 1942 organiserte han Alf Martens **Meyers** flukt til Sverige. Siden måtte han flykte selv, og møtte både Martens Meyer og Vilhelm **Evang** i London. I Sverre Kjeldstadlis bok «Hjemmestyrkene»[2112] beskrives han som «Milorg-pioner» og «militær etterretningsekspert»[2113].

Høsten 1947 ble som kjent Jens Chr Hauge og Vilhelm Evang kjent med at det fortsatt eksisterte private beredskapsgrupper utenfor deres kontroll, først og fremst det såkalte *«Lien/Platou-utvalget»*, som var en koordinering av næringslivets innsats under ledelse av dir. Jens **Lien**. Samtidig var Hauge/Evang uavhengig av dette inne på etableringen av et «Stay Behind»-organisasjon. Fremfor å forby den private aktiviteten, ble resultatet (se kap 24.12) at man besluttet å inkorporere den i Stay Behind. I første omgang ble den tilbud et slags samarbeidsprosjekt. Mannen som ble utvalgt til å tre inn i Platou/Lien-utvalget som liason for Hauge og E-staben og deretter lirke organisasjonen på plass i Stay Behind var nettopp Hans **Ringvold**. I neste omgang ble også Alf Martens **Meyer** satt inn.

Bye/Sjue skriver[2114]:

> *«Evang satte inn i 5-mannsgruppen (Lien/Platou-utvalget) en person som ingen av de fem hadde problemer med. Tvert om. De oppfattet Ringvold som en av sine egne; en borgerlig innstilt næringslivsmann som stilte opp på frivillig basis, som hadde solide illegale erfaringer og fryktet kommunistene og krigen like mye som dem. Men Evang kunne være trygg - Ringvold var likevel hans mann....*
>
> *Det var ikke bare i forhold til det spesielle borgerlige miljøet i Femmannsgruppen han (Evang) trengte en go between-person. Han trengte også Ringvold overfor sine foresatte - først og fremst Jens Chr Hauge....»*

Ringvold var altså Evangs mann - men først og fremst Jens Chr Hauges! På denne måten ble Ringvold i praksis en av grunnleggerne av hele Stay Behind!

I 1948 ble Alf Martens Meyer sjef for E-tjenestens 6. kontor som fikk ansvaret for oppbyggingen av Stay Behind[2115]. *Han var også leder for Lindus-delen (etterretning) fra begynnelsen, sammen med Hans Ringvold*[2116]. Ringvold var nr 3 - etter Evang og Martens Meyer - som ble tatt ut til å møte MI6 og CIA i London i november 1950, der disse oppfordret Norge til å etablere Stay Behind, og de norske stolt kunne si at de allerede hadde gjort det[2117]. Fra 1952 ble Ringvold *leder for Lindus*[2118].

Idag er han også blant de 62 aller høyst rangerende frimurere, og en av 13 som har denne rang i losje nr. 1, Leoparden, den eldste Oslo-losjen, og derfor sikkert et slags «vertskap» for Landslosjen i Frimurerbygningen i Oslo. Ringvold figurerer i Frimurerlosjens matrikkel av 1981-82 på aller første side for «Den Norske Frimurerordens Høyeste Embedsmenn», som en av de ni aller øverste, nemlig «Verdslige Ordensofficianter», med tittelen O. St. Mk., Ordfører for «Logedirektoriet» og liason til Storlosjen i Idaho, USA. Han hadde også da grad

---

2109 En del av personopplysningene fra Ronald Bye og Finn Sjue: «Norges Hemmelige Hær». Tiden 1995. Side 38. Dessuten fra Chr Christensen: «Av hensyn til rikets sikkerhet», Cappelen 1990. Side 62 f

2110 Samme

2111 Chr Christensen: «Det hemmelige Norge». Athenæum 1983. Side 82.

2112 Sverre Kjeldstadli: «Hjemmestyrkene», Aschehoug 1959. Side 485.

2113 Det står riktignok «mil. etterretn., eksport», men det må da være en trykkfeil?

2114 Chr Christensen: «Av hensyn til rikets sikkerhet», Cappelen 1990. Side 62 f

2115 Chr Christensen: «Vår Hemmelige Beredskap - Historien Om M. M.» (kommandørkaptein Alf Martens Meyer) Cappelen 1988. Side 31.

2116 Samme, side 26

2117 Samme, side 37

2118 Samme, side 41.

XI. I matrikkelen av 1994-95 er han tydeligvis - nær 80 år gammel - blitt en slags «eldre statsmann» og figurerer fortsatt på en av de første sidene under «Ordensofficianter» som «tidligere O.S.B.». Han er også den 8. eldste ridder eller kommandør «med det Røde Kors», rangert «efter antagelsesdatum» i matrikkelen.

Vi kjenner ikke alle frimurernes irrganger, men det ville etter dette forbause oss meget om ikke Ringvold gjennom mange år har hatt meget sterk innflytelse f. eks. på driften av bygningen i Nedre Vollgate.

25.26.5.1.2 Ingeniør Asbjørn Mathiesen - Frimurer av grad X i Landslosjen*

Operasjon «Delfinus» var en norsk verdensomspennende etterretningsaksjon basert på bruk av den norske handelsflåten. Vervede skipsoffiserer skulle følge med ved opphold i sovjetiske og andre havner og med russisk/øst-europeisk skipstrafikk i det hele. Det var Alf Martens **Meyer** som organiserte også dette under Vilhelm Evangs ledelse. Etter en del erfaring med systemet mente han at det burde bygges ut. Han ønsket å avlytte telefonene i den sovjetiske handelsdelegasjonen i Inkognitogaten i Oslo, for å bli tidlig forhåndsorientert om enhver norsk, kanskje nordisk, fart på Sovjet og selvsagt om bevegelser av sovjetiske handelsfartøyer.

Da han tok dette opp med Evang, svarte denne etter en tenkepause[2119]:

> *«Jeg har mannen som kan iverksette dette, en dyktig sivilingeniør med gode kontakter i Televerket»*

Denne mannen var Asbjørn **Mathiesen**, f. 20. januar 1921. Han hadde under krigen stått for den tekniske siden av avlytting av tyske tjenestesteder etc. Han var Jens Chr **Hauges** mann. Kaj **Martens** ble sjef for avlyttingsoperasjonen fra Ruseløkka-bunkeren - operasjon «Muldvarp».

Evang bestemte at man skulle benytte en bunker i Løkkeveien 15 - den etterhvert så kjente «Ruseløkka-bunkersen», under skolen. Vi har tidligere (kap 29.31) redegjort for de forhold tyder på at det etterhvert her ble drevet *meget mer omfattende avlytting* enn det som trengtes for «Delfinus»-oppfølgingen, og gjentar bare:

- *Etter et besøk i bunkersen var Martens Meyer «noe overrasket over hvor mange medarbeidere Kaj Martens hadde i sin underjordiske hule. Han tenkte raskt at det nok var behov for teknikere, russisk-kyndige oversettere og kontorassistenter, men allikevel syntes han operasjonsenheten var vel stor til bare å løse et begrenset oppdrag for Delfinus»*[2120].

- *Det var neppe tilfeldig at major Kaj Martens var blitt satt direkte på av Vilhelm Evang som sjef for «Muldvarp». Han var gift med Evangs personlige sekretær Ellen Martens, en av de mest innflytelsesrike under Evang. Dette peker i retning av at Evang betraktet Muldvarp-operasjonen som noe helt spesielt og sensitivt. Martens rapporterte direkte til Evang som i denne perioden bestyrte den samlede Etterretnings- og Sikkerhetstjeneste som etat, dog i to ulike avdelinger. Det at Kaj Martens rapporterte om* ***Muldvarp*** *direkte til Evang indikerer også den således på et vis var en kombinert E- og S-operasjon.*

- *Martens Meyer nevnte sin observasjon for Hans Ringvold, som sa «at han kunne tenke seg at Evang utnyttet stasjonen også til andre etterretningsformål av såvel offensiv som defensiv art når Muldvarp først var etablert»*[2121]*.* ***Defensiv*** *etterretning er å lete etter og avsløre spioner i Norge, dvs en del av S-stabens ansvar. Det Ringvold derfor i virkeligheten sa, var at Evang også kunne la latt* ***Muldvarp*** *gjøre jobber for S-staben, dvs lytte på norske borgere.*

- *I «Av hensyn til Rikets sikkerhet» skrev CC om sine egne undersøkelser at han ut av samtalene hadde fått*[2122]*: «..at det var omfattende virksomhet i Ruseløkka-bunkeren, mange mennesker i tjeneste, også håndplukkede vernepliktige soldater. Samt at materialet fra bunkeren ble sendt til Evangs sikkerhetsavdeling for bearbeidelse. Hvis dette siste er riktig, betyr det entydig at avlyttingen ikke bare var begrenset til å dekke den offensive etterretningstjenestes interesse. «Den defensive etterretning» betyr igjen avlytting av norske borgere.*

2119 Samme, side 57
2120 Samme, side 60
2121 Samme, side 60
2122 Chr Christensen: «Av hensyn til rikets sikkerhet», Cappelen 1990. Side 186.

- *En profesjonell kilde sa til Aftenposten i 1988[2123] at det 'ikke er usannsynlig' at etterretningstjenesten ble brukt til å avlytte enkelte norske borgere. Virksomheten må ha startet tidlig i 50-årene og ha fortsatt til langt ut i 70-årene...*

- *Vi har selv snakket med kilder som har førstehånds kjennskap til Ruseløkka-virksomheten og som ikke legger skjul på at det foregikk «mye rart» der. Også andre har rapportert om slike anonyme kilder*

Ingen har ennå stått frem med noen forklaring på disse forholdene, slik at det ikke er endelig bekreftet hva den ekstra kapasiteten ble benyttet til. Men avlytting var det!

Det er hevet over enhver tvil at kommunister ble overvåket i 50-årene. I endel år var kommunistene representert på Stortinget. Hans Ringvold var sjef for Lindus, som sto for dette. Senere vet vi at avlyttingen har rammet mye bredere (se kap 21), og at den rammet både regjeringsmedlemmer og stortingsrepresentanter.

Vi *vet* at Mathiesen var teknisk leder for «Muldvarp», en avlyttingsvirksomhet som langt oversteg «Delfinus»-behovet. Vi *vet* at det ble rapportert på en måte som tydet på avlytting av norske objekter i Norge. Vi *vet* at Ruseløkka var hovedsentralen for avlytting. Vi *vet* at nordmenn, herunder norske politikere ble avlyttet. Vi *vet* at avlyttingen omfattet Stortinget.

Det ville være svært forbausende om Vilhelm Evang den gangen ikke slo de ulike behovene for avlytting sammen. Alt tyder på at det gjennom etableringen av Lindus innenfor Stay behind - med Hans Ringvold som sjef - ble definert et stort behov for avlytting av kommunister m v i Norge, og at dette ble slått sammen med det mindre behov Alf Martens Meyer kom med for «Delfinus». Kaj Martens var Mathiesens direkte sjef. Men hans største og viktigste oppdragsgiver må ha vært nettopp Hans Ringvold, sjef for Lindus/Stay Behind.

Virksomheten i Ruseløkka-bunkersen ble offisielt stanset i 1977. Ifølge «Klassekampen» fortsatte den imidlertid til 1982-83[2124]. Avisen melder også at Trond Johansen på begynnelsen av 70-tallet

> *«moderniserte sentralen i bakken under Ruseløkka slik at den etterhvert ble en datastyrt sentral som gjorde det mulig å avlytte et stort antall samtaler samtidig og sortere de som var av spesiell interesse»*

Et slikt omfattende screening-system var neppe nødvendig hvis man bare avlyttet den sovetiske handelsdelegasjonen!

Avisen skriver også:

> *«Sentralen var knutepunkt for den spesielle telefonsentralen som like etter krigen ble bygget opp for Stortinget, regjeringen og sentraladministrasjonen.*
>
> *I denne sentralen fantes også den spesielle telefonserie, det tresifrede systemet som mellom 30 og 40 svært viktige personer benyttet seg av. Offisielt var disse avlyttingssikre, men i virkeligheten ble de systematisk avlyttet - med høyeste prioritet....*
>
> *I forbindelse med Klassekampens oppslag i 1988 ble det for første gang offentlig bekreftet at sentralen ble brukt til 'problematiske former for avlytting'. Det gjorde en av de sentrale skikkelsene i det hemmelige Norge, Hans Ringvold.»*

Mathiesen, som idag er 75 år gammel, hadde denne omfattende jobben i 40 år, lenge gjennom eget ingeniørfirma. Mest sannsynlig var han opprinnelig ansatt i E-tjenesten, men ble siden satt opp med eget firma for å levere tjenester til sin tidligere arbeidsgiver - og til andre!

Asbjørn Mathisen er blant 241 i hele Norge med grad X* («Høyt Opplyste og Betroede Brødre av Kapitelprefektgraden»), og en av 11 i sin basislosje «Søilerne» i Oslo. Med denne grad er han også medlem av Landslosjen/Veteranlosjen.

I matrikkelen for 1981-82 er Mathisen oppført med grad IX og medlem av Landslosjen. Han var allerede på hederslisten foran i matrikkelen som «tillagt Alm. Officiants verdighet», en gruppe på 19 under Storofficianter, Overofficianter og Alminnelige Officianter. Han var også embetsmann i Søilerne («St. Johanneslogen St. Olaus til de tre Søiler») med tittel «IB»[2125].

[2123] Aftenposten 26. september 1988
[2124] Klassekampen 14. november 1992
[2125] Det er nok en tilfeldighet!

I 1994-95 er Mathiesen *ett av seks medlemmer av «Stamhusets bygningskomité»* under «Finansdirektoret». Han er også liason til Storlosjen i Mexico og bærer av Landslosjens honnørtegn.

25.26.5.1.3 Politiavdelingssjef Sverre Krokaas - Frimurer av grad XI i Landslosjen

Politiavdelingssjef Sverre **Krokaas** (f. 13. januar 1919) var såvidt vi vet den første sjef for politisk avdeling i POT (forgjenger til Erik **Næss**) og ledet POTs politiske overvåking inklusive infiltrasjon i flere tiår. Han samarbeidet med Hans **Ringvold** og Sven **Ollestad** i Stay Behind og med Spilhaug-apparatet. Han var lenge POTs første kontaktmann til Spilhaug.

Ifølge Bye/Sjue[2126]:

> *«Kontakten (med POT) ble etablert på et HV-kurs på Nesodden i 1950. Kontaktmannen var Sverre Krokaas, som ble den første leder av det som den gang het Politisk avdeling.»*

Krokaas er oppført som frimurer av grad XI og medlem av landslosjen i begge matriklene 1981-82 og 1994-95. Han har bare ti plassers kortere ansiennitet enn Ringvold som Ridder/Kommandør av «Det Røde Kors». I 1981-82 var han «Overofficiant», medlem av «Logedirektoriet», storsekretær i Ordenens Kanselli (tilsvarende generalsekretær for hele Frimurerlosjen) og redaktør for matrikkelen.

I 1994-95 ser det ut til at også Krokaas har sluttet seg til losjens «eldre statsmenn» med oppføring kun i æresgalleriet over «Det Røde Kors». Han hører også til «Søilerne» og er en av 11 med grad XI i denne losjen.

Det er nok en Krokaas blant de norske frimurerne, bygningsingeniør Øystein **Krokaas** av grad IX, Landslosjen. Begge har «Søilerne» som basislosje og begge er oppført med adresse Stabekk. Det er neppe et rent sammentreff. Etter fødselsdato kan Øystein Krokaas være Sverre Krokaas' sønn, nevø e. l. Vi noterer oss at *Øystein Krokaas sitter sammen med Asbjørn Mathiesen i «Stamhusets Bygningskomité»*, som åpenbart er direkte ansvarlig for driften av bygningen i Nedre Slottsgate, fra kjeller til loft. Han sitter også i selve Finansdirektoriet hvorunder bygningskomitéen sorterer.

25.26.5.1.4 General Sven Aage Hauge - Frimurer av grad X i Landslosjen

Vi minner om (se kap 8.10) at Sven Aage **Hauge**, f. 29. desember 1923 (gift med Kari **Sønstebye**), var blant de som i 1969-75 fikk viktige opprykk som ledd i Aps anstrengelser for å gjenvinne kontrollen over E-tjenesten etter Borten-regjeringens omgrupperinger. Han var i 1969 det man i forsvarskretser kaller «forbigått oberstløytnant» hvilket normalt innebærer at alt avansement er stoppet. Men etter å vært sendt på Forsvarets Høyskole ble Hauge utnevnt til oberst og beordret til E-staben som seksjonssjef, der han fikk Trond **Johansen** som (formelt) nestkommanderende.

Under Lillehammer-saken 1973 (kap 25.19) var Hauge således seksjonssjef i E-staben og således en av de ansvarlige for planlegging og gjennomføring av evakueringsøvelsen i juli 1973 og all annen sannsynlig medvirkning fra E-stabens side, herunder også for Israel Krupps virksomhet som sentralt medlem av Stay Behind. Senere hevdet han med alle sine posisjoner at han aldri hadde visst mer om Lillehammer-saken enn han hadde lest i avisene! - til tross for at E-tjenesten burde kastet seg over alle sporene til mulige medvirkende personer bosatt i Norge, siden de Lillehammer-dømte også var dømt for spionasje i Norge. (Kjetil Stormark i Arbeiderbladet ser ut til å ha bedre kontakter med Mossad idag enn Hauge oppnådde under sine mer enn 20 års arbeide for E-staben.)

I 1975 ble Hauge beordret som sjef for E-staben. I perioden 1975-77 med oberst Hauge som sjef (under regjeringen Nordli), ble E-staben delt opp i fire seksjoner. Dette var delvis for å øke avansementsmulighetene i E-staben, men også for å gi Trond Johansen sitt eget kongerike - og det helt for ham alene! Oblt Trond Johansen ble fra 1977 utnevnt til sjef for seksjon D. Kort tid etter fikk han stillingen omgjort til sivil stilling og fikk tittelen seksjonssjef. Han kunne derved fortsette til han ble 70 istedenfor som offiser av sin årgang å måtte gå av ved 60 års alder.

I 1977 ble Hauge ble sjef for Operasjonsstaben i FO. Han ble stabssjef i Forsvarets Overkommando (dvs overordnet E-staben) i 1978 og forsvarssjef 1982-84. Herunder var han en av de medansvarlige for Aps og Tronds manipuleringer for å lure regjeringen Willoch til opptaket av Treholt på Forsvarets Høyskole, se kap 25.10.

Fra 1970 til 1982 hadde Hauge vært direkte overordnet Trond (unntatt ett år), som i våre og andres øyne (ref Ronald **Bye**) «klarerte» Hauge rett til topps med sin kombinerte E-makt og A-makt.

[2126] Ronald Bye og Finn Sjue: «Norges Hemmelige Hær». Tiden 1995. Side 192 f.

I 1984 ble Hauge sjef for Forsvarets bygningstjeneste (FBT) der han sørget for sitt bidrag til gjennomføringen av Karstad-utvalgets innstilling om å begrave og kamuflere deler av Tronds apparat «ute i det blå», samt til å finansiere Tronds dekkbedrifter (se kap. 24.14).

Sven Aage Hauge var i 1981-82 frimurer av grad VIII og derfor medlem av Landslosjen. Hans basislosje var da Trondhjems Provincialloge Midnatssol i Bodø. I matrikkelen av 1994-95 har han flyttet til Murskjelosjen i Oslo, nådd grad X og dermed fortsatt medlem av Landslosjen. Han er også blitt embetsmann (T) i St. Andreaslosjen Oscar.

25.26.5.1.5 Oberst Erling Strøm, Frimurer av grad X, Landslosjen*

Da Gro kom til makten i 1990 var presset mot Ap stort i forhold til avsløringer omkring Ap og de hemmelige tjenester (se kap 25.1). Da ble pensjonert oberst Erling **Strøm**, f. 5. september 1929, en av Tronds menn, fra Kongsvinger ansatt ved Statsministerens kontor av sin losjebror (se nedenfor) departementsråd Dag **Berggrav**, angivelig i en beredsskapsstilling i tilfelle krig (mellom Ap og Stortinget?).

Gro måtte da plutselig, i den turbulente «overvåkings/etterretningstid» (Lillehammersaken, Sysesaken, vår sak, CCs bøker, «Edderkoppen», Ronald Bye, Mossad/asylsøkersaken på vei etc.) hente inn en *pensjonert* oberst *helt fra Kongsvinger* for å fylle denne stillingen. Hvorfor det? Han var var riktignok mangeårig Trond-mann og losjebror av Dag Berggrav som ved Statsministerens kontor i mer enn 20 år koordinerte Etterretnings-, Overvåkings- og Sikkerhetstjenestene og deltok i Regjeringens sikkerhetsutvalg etc. Men kunne det være andre årsaker? Det kunne det, men det skal vi komme tilbake til!

Strøms jobb dreide seg nok om en tilsvarende posisjon som Paul **Engstad** jr hadde i perioden 1976-80 da han etterfulgte Oluf **Fuglerud** som «forsterkning» på den hemmelige sektoren (se kap 24.7.1). Det var også en periode full av store problemer og avsløringer innen etterretning/overvåking. Engstad hadde bl a ansvaret for Regjeringens pressetjeneste i krig. Hvis Strøm hadde det samme, samarbeidet han nært med Trond. Kjell Magne **Fredheim** ledet det tilhørende utvalget og er ellers av leseren mest kjent for sin dobbeltrolle som en del av Aps «kringvern» rundt Spilhaug-apparatet ved medlemsskap i Kontrollutvalget for Overvåkings- og Sikkhetstjenestene og formannsskap i Landsrådet for Heimevernet (se kap. 25.26.8).

Erling Strøm var i 1981-82 frimurer av grad VI fra losjen Borg i Kongssvinger, der han var embetsmann (CM/vik). I 1994-95 hadde han nådd grad X* (Kapitelprefektgraden) og Overofficiants verdighet i Landslosjen, blitt etterfølger etter Hans Ringvold som liason til Storlosjen i Idaho, USA og sjef (Ordførende Mester - O. M.) for sin basislosje på Kongsvinger.

25.26.5.1.6 Departementsråd Dag Berggrav, Frimurer av grad X, Landslosjen

Dag **Berggrav**, født 17. mai 1925, ble arrestert for motstandsvirksomhet av det norske nazistiske statspolitiet i desember 1944 (19 år gammel) og satt i landsfengselet på Akershus til frigjøringen[2127]. Han ble cand. jur. i 1950, hadde studieopphold i Storbritannia 1950-51 og Forsvarets Høgskole 1959. Han ble sekretær i Justisdepartementet 1951, dommerfullmektig 1952, kst. sorenskriver Kongsberg 1953, hjelpedommer 1954, sekretær og konsulent i Justisdepartementet 1954, konsulent ved Statsministerens kontor 1962 og deretter byråsjef (1965) ekspedisjonssjef (1974) og ansatt i nyopprettet stilling som departementsråd (1987-92) samme sted. (Før dette hadde kontoret tre ekspedisjonssjefer og ingen departementsråd). I likhet med riksrevisor Kjell Henry **Gjelstad** (se kap 24.14) ble det ordnet med ny stillingshjemmel for Berggrav i 1992, slik at han kunne fortsette som «konstitusjonell rådgiver» til han fylte 70 i 1995. Gjeldstad var akkurat like gammel. 1995 var også siste året for de begravelses- og kremasjonstiltak som ble forberedt av Karstad-utvalget for deler av Ap/Tronds apparat «ute i det blå», og det er sannsynlig at tempoplanen for dette ble tvunget frem ikke minst av at dette var maksimalt så lenge disse to kunne sitte i sine «pensjonistjobber», dvs forlengelse av de gamle jobbene.

Vi merker oss forøvrig parallellen til Trond **Johansen**: Også for ham ble det opprettet en egen, sivil stilling som gjorde det mulig for ham å fortsette til han fylte 70!

Ved opprykket i 1974 etterfulgte Berggrav Andreas **Andersen** som ekspedisjonssjef med ansvar for beredskapssaker. Dette ansvaret tok han med seg som departementsråd. Han har koordinert alt vedr EOS-tjenestene på Statsministerens kontor i nesten 20 år og arbeidet ved kontoret i 33 år!

Dag Berggrav hadde grad X og var medlem av Landslosjen i 1981-82. Hans basislosje er nr. 1, Leopard (Oslo). Han var da liason til storlosjen av Rhode Island, USA. Ikke noe av dette har endret seg i 1994-95.

[2127] Aftenposten 16. mai 1995.

25.26.5.1.7 Kontreadmiral Jan Ingebrigtsen - Frimurer av grad VI i Oscar-losjen, Oslo

Jan E. **Ingebrigtsen**, f. 6. januar 1927, var E-sjef fra 1979 til 1985, dvs i 7 år, den lengste tiden siden Evang. Det illustrerer at Trond, som i denne perioden var den «virkelige» E-sjef, var godt fornøyd med ham. Det er forøvrig også interessant å merke seg at den første E-sjef som fikk general/admiralsgraden nettopp var Ingebrigtsen.

I januar 1981 (se kap 25.19.2.5) utløste følelsen av manglende nasjonal jurisdiksjonen over det norske Stay Behind-apparatet et «opprør» i Stay Behind ledet/koordinert av maj Finn Sverre **Kirkestuen**, NK i Stay Behind[2128] ved at det ble sendt et lengre notat direkte til forsvarsministeren. Ikke alle opprørerne visste at etter 1973 hadde MI6 og deltakerne på norsk side i E-staben rett og slett en finger i øyet på hverandre - eller at denne økende avhengigheten således bl a skyldtes Lillehammer-saken. Major Kirkestuen fikk ingen hjelp av forsvarsminister Thorvald **Stoltenberg**[2129] - årsaken til dette skulle være opplagt ut fra Stoltenbergs forhold til Trond. Daværende E-sjef, kommandør Jan E. Ingebrigtsen, visste nok hvilket sprengstoff dette notatet i realiteten innebar - ihvertfall ble han fortalt det av Trond. Kirkestuen ble frosset ut[2130].

Ingebrigtsen var også E-sjef da Treholt ble tatt opp ved Forsvarets Høyskole (se kap. 25.19). Han var som norsk og alliert E-sjef på Nordflanken den høyeste faglige ansvarlige for at norske og allierte hemmeligheter ikke med åpne øyne ble overlevert Sovjetunionen. E-sjef Ingebrigtsen hadde som jobb bl a å gjennomgå pensum ved Forsvarets Høyskole i forhold til risikoen for at russerne gjennom Titov ville få fortløpende detaljinformasjon fra Treholt mens han gikk på høyskolen og jogget! Men denne E-sjefen på NATOs nordflanke unnlot å varsle sin statsminister om den høye risiko for tap av informasjon om norsk/alliert førsteslagsstrategi vedrørende bruk av (i første omgang) taktiske atomvåpen kunne falle i hendene på Titov & Co via Treholt. Heller ikke ba denne E-sjefen om umiddelbar frabeordring etter at Regjeringen etter råd fra Sjaastad/Hauge hadde latt Treholt sikkerhetsklarere for FHS. Dette er i seg selv så utrolig at alle sider vedrørende Ingebrigtsen og Treholt-opptaket må granskes i tillegg til en rekke andre personers forhold i denne saken. Ingen E-sjef tar ansvar for at hans hovedmotstander får vite hvilken dag han (fienden) senest bør ta i bruk a-våpen for å være først ute!

Det er også vel kjent at Ingebrigtsen var med på å diskreditere oblt Arne **Ekeland** og oberst Erling **Hoem** da det ble kjent at de hadde vært hos Erling Norvik i 1982 (se kap. 24.11.1.1).

I 1992 var Ingebrigtsen med på å torpedere boken «Vi som styrer Norge» på TV (se kap. 19).

Ingebrigtsen er mao en av Tronds håndgangne menn med fullt ansvar for den kriminelle bruken av Stay Behind og Aps Spilhaug-apparat - den norske IB-skandalen. Ingebrigtsen var sjef for sin losjebror Siljeholts virksomhet.

I 1981-82 var han nybegynner i frimurerne med grad II og medlem av Midnatssol-losjen i Bodø. Kanskje vervet av Sven Aage Hauge som da hadde grad VIII i samme losje? I 1994-95 har han skiftet til Haakon-losjen i Oslo, og i tillegg den høyere St. Andreas-losjen «Oscar».

25.26.5.1.8 Politiavdelingssjef Leif A. Lier - Frimurer av grad VI i Oscar-losjen, Oslo

Det er vel overflødig her å minne mer om Leif A. **Liers** (f. 1. juli 1939) rolle i tildekkingen av vår sak, hans nære forhold til Iver Frigaard i POT og hans fortid som den fremste etterforsker i Lillehammer-saken. For et sammendrag viser vi til kap. 18.6.

Frimurere skal jo først og fremst stille opp for hverandre. Vi noterer oss at Leif A. Lier utvilsomt stilte opp for både Hauges og Siljeholts fortid i E-tjenesten/Stay Behind/Spilhaug, da vi anmeldte kriminalitet vi idag er overbevist om nettopp ble utført av E-tjenesten/Stay Behind/Spilhaug, ved å iverksette en av de første dekkaksjonene mot våre opplysninger, som også hadde sterk tilknytning til Lillehammer-saken som alle tre hadde sentrale roller i.

Lier var ikke oppført som frimurer i matrikkelen for 1981-82. I 1994-95 er han med i Kolbein-losjen i Oslo og i St. Andreas-losjen «Oscar», som er losjen for de lovende Oslo-frimurere midt i hierarkiet.

2128 Ronald Bye og Finn Sjue: «Norges Hemmelige Hær». Tiden 1995. Side 259.
2129 Bye/Sjue, side 158.
2130 Bye/Sjue, side 156.

25.26.5.1.9 Førstesekretær Frank Siljeholt - frimurer av grad IX i Landslosjen

Også den nylig av-hemmeligstemplede HV-major og fra sommeren 1973 sjef for materiell- og transportseksjonen i Stay Behind Frank **Siljeholt** (f. 22. januar 1934) er høyt rangerende frimurer. Vi minner om at Siljeholt var nestkommanderende i Spilhaug-apparatet og høyst sannsynlig aktivt deltakende i Stay Behinds evakueringsøvelse på Lillehammer sommeren 1973 sammen med Israel Krupp (trolig i egenskap av nestkommanderende hos Spilhaug før han ble formelt ansatt i Stay Behind). Senere ble han nestkommanderende for Rock (sabotasje/gerilja) i Stay Behind, der Krupp hadde vært med i en årrekke. Og nå, i 1995-96, benyttet som E-tjenestens offisielle lekkasjerør (sammen med Finn **Sjue**) for å få offentliggjort et kontrollert bilde av Spilhaug-apparatet før det ble avslørt av andre (se kap 25.19.3.1).

Losjemedlem Siljeholt har således i årtier arbeidet i en organisasjon som har befattet seg med utstrakt og systematisert kriminalitet. Den er sammenlignbar med, men verre enn «IB» i Sverige, og underlagt Ap/Trond i Norge. *E-sjefen Reidar Torp (sønn av statsminister Oscar Torp) var allerede i 1973 klar over at dette er en virksomhet som utvilsomt er i strid med norsk lov, men fra da av økte Torp og Trond utbyggingen av den vesentlig!*

Siljeholt var frimurer av grad VIII og medlem av Søilerne og Landslosjen i 1981-82, og hadde avansert til grad IX i 1994-95.

25.26.5.1.10 Frimurer med høy grad i Landslosjen

Vi har også til vår forundring funnet et meget spesielt losjemedlem med høy grad i Landslosjen sammen med alle forannevnte. Mannen er opprinnelig av utenlandsk opprinnelse og har vært en nøkkelperson innenfor Mossad Norges sambandsvirksomhet. Operatører fra Mossad (utlendinger) som vi har avslørt i vår sak har tidligere mottatt adskillig bistand fra denne mannen.

Han har bodd og arbeidet i Norge i mange år, og er sambandsspesialist. Vi forundres dog over at han fremdeles opererer som utenlandsregistrert radioamatør!

Vi har i lang tid vært betenkt over hvor bekymringsløst Mossad Norge beveger seg i det norske samfunn og hvor nært de er sammen med en rekke nøkkelfolk fra E-stab i Stay Behind og Spilhaugapparatet, sogar i Frimurerlosjen.

25.26.5.1.11 Frimurer i Akershuslosjen

Ett av medlemmene i denne losjen driver muligens ett av Mossads dekkfirmaer i Norge. Han spilte dessuten en rolle i forbindelse med assistanse til en av de avslørte operatørene i en kombinert Trond/Spilhaug- og Mossad-aksjon mot oss.

25.26.5.1.12 Frimurer i Oscar-losjen i Oslo

Sønn til ett av medlemmene av Oscar-losjen trafikkerte en av de overvåkingsleilighetene vi har avslørt, der Spilhaug/Trond og Mossad var operatører. Leif A. Lier beskyttet personlig denne kriminelle aksjonen og er forøvrig i samme losje som forannevnte losjebror! Sønnen ble i realiteten anmeldt for kriminell virksomhet gjennom vår anmeldelse som Lier selv utvirket, men da i den hensikt å få den henlagt!

25.26.5.2 Overvåking på Stortinget

Vi skal nå nærme oss poenget fra en annen synsvinkel, nemlig dokumentere en rekke eksempler på at *det har foregått overvåking av stortingsrepresentanter i alle år* (legalt eller illegalt; riktig eller galt):

- *I de første periodene etter krigen var Norges Kommunistiske Parti representert på Stortinget. NKP-medlemmer var - i praksis! - overvåkingsobjekter pr. definisjon. Det sier seg selv at disse ble overvåket og avlyttet - også på Stortinget.*

- *Fra før kjenner vi til at POT-sjef Asbjørn **Bryhn** iverksatte overvåking av daværende sekretær i Stortingets utenrikskomité, Erik **Nord**, og at han på forhånd hadde drøftet saken med, Per*

Dette innebærer at Presidentskapet også må ha en saksbehandler for slike saker; det kan gjerne kalles liason til POT. Det er nødvendigvis Stortingets sikkerhetssjef, eller tilsvarende før egen stilling for dette ble opprettet. Det er tenkelig at vedkommende har fått delegert vid myndighet.

Det er helt umulig å tenke seg at f. eks. de som ble påtruffet av Otto Lyng på hans kontor var der uten at noen innenfor Stortinget etter fullmakt fra Presidentskapet hadde gitt dem adgang.

Steen-historien impliserer mer. Med den detaljrikdom Engen serverer[2136], snakker vi faktisk om nærmest *løpende observasjon* fra dag til dag, time til time, ihvertfall i den aktuelle periode. Det kan neppe utføres uten ved hjelp av personell som arbeider i Stortinget, f. eks. en gruppesekretær i Aps stortingsgruppe! Men igjen, siden opplysningene kommer via de hemmelige tjenester, med en form for medvirkning av Stortingets offisielt ansvarlige, og da kommer man ikke forbi Stortingets sikkerhetssjef!

25.26.5.3 Sikkerhetssjefene

Stortinget har fra 1986 til d. d. hatt to sikkerhetssjefer. Deres oppgave er i alle henseende å beskytte Stortingets fysiske integritet, dvs mot alle slags inntrengere. Det mest synlige er opptrappingen av adgangskontrollen bl a som følge av økende frykt for terrorisme m v., men det er like klart at deres oppgave må være å beskytte mot ulovlig avlytting og overvåking uansett hvorfra. Stortinget har som første statsmakt en helt spesiell stilling etter Grunnloven og har gjennom årene utviklet omfattende sedvaner for å sikre sin *politiske* integritet også i forhold til andre statsmakter, særlig den utøvende - Regjeringen. Det ville da vært naturlig at man også - uansett mistanker - hadde en beredskap for å sikre sin *fysiske* integritet på samme frontlinje.

Dette burde videre fremstå som en ubetinget *nødvendighet* etter at man de siste årene har fått *adskillig grunn til mistanke.* Bare den kjente og etablerte overvåkingshistorie skulle tilsi dette. Dessuten vet man jo at en lang rekke representanter har engasjert seg med krav om oppklaring rundt E-tjenesten, Stay Behind, Mossad, Ap-nettet, POT, Kontrollutvalget, justisvesenet etc på en måte som har gjort dem til opplagte potensielle overvåkingsofre. Det har jo ingen hensikt å ta opp en diskusjon om *muligheten* for kriminalitet i disse miljøene uten også å ta høyde for *muligheten* for at denne blir rettet mot Stortinget selv. De sterke konfrontasjoner i Stortinget f. eks. våren 1993 og kunnskapene om Lillehammer-saken underbygger dette. Vi kjenner også til at en rekke stortingsrepresentanter ut fra egne erfaringer ikke føler seg komfortable ved bruk av telefoner, personsøkere etc. innenfor Stortingets systemer.

Men hvor stor bevissthet man har hatt omkring disse spørsmål er vi kommet adskillig i tvil om etter å ha sett nærmere på de to sikkerhetssjefene som har vært ansatt på 90-tallet:

25.26.5.3.1 Fhv sikkerhetssjef Rolf Kristoffer Kristiansen, frimurer av grad VIII i Landslosjen

Rolf Kristoffer Kristiansen (f. 12. mars 1949) ble ansatt som sikkerhetssjef på Stortinget i 1986.

Vi minner om hvordan presset mot Regjeringen, Ap og de hemmelige tjenester bygget seg opp i 1989-90 med en rekke vanskelige saker og prosesser (se kap 25.1.1). Det var i denne forbindelse Gro, Trond og Berggrav ansatte oberst Erling Strøm (se foran) ved statsministerens kontor.

Hvorfor en pensjonert oberst - selv om han var Tronds mann? Hvorfor en høyt rangerende frimurer? Hvorfor helt fra Kongsvinger? Det var sikkert nok av gode kandidater ellers.

Kan det tenkes at de viktigste kvalifikasjoner var at han var og er toppfrimurer i Landslosjen vegg i vegg med Stortinget, og *dessuten sjef for Frimurernes Borg-losje på Kongsvinger?*

Det har seg nemlig slik at sikkerhetssjef Rolf Kristoffer Kristiansen ihvertfall siden 1981 (grad I - nybegynner) og til idag (grad VIII - medlem av Landslosjen) *også er hjemmehørende i Borg-losjen på Kongsvinger*, der Strøm er hans sjef og meget mer erfarne losjebror.

Hadde man på Statsministerens kontor behov for ekstra god kommunikasjon ned til Stortinget? Det kan se slik ut når man ansetter losjesjefen til Stortingets sikkerhetssjef på Statsministerens kontor!

[2136] F. eks.: «Dagen etter Knut Frydenlunds død i februar 1987 låser Reiulf Steen seg inne på sitt kontor i Stortinget. Der drikker han seg full før han reiser hjem med Nesoddbåten. ....Steen var nylig ute og kjøpte dress til en av sine sønner ... dressbuksene var for lange så de måtte legges opp». «Steen hadde ganske nylig fått overført 200.000 kroner i royalties til sin bankkonto i DnC»... Detaljer om «når og hvor Steen var full sist» ...

Monsen og Haakon Lie. Det siste fortalte han til daværende justisminister Jens ***Haugland****. (om hele denne saken, se kap 8.6[2131])*

- *I oktober 1977, ved konstitueringen av det nyvalgte Stortinget, ble stortingsrepresentant Tor* ***Oftedal*** *(A) degradert fra formann i utenrikskomitéen til nestformann i kontrollkomitéen (en mye mindre betydningsfull komtrollkomité enn idag) pga den pågående spionjakten som senere konsentrerte seg om Treholt. Oftedal hadde hatt svært mye omgang med en av Gunvor Galtung* ***Haaviks*** *føringsoffiserer, Gennadij* ***Titov*** *(også, som det viste seg senere, Treholts føringsoffiser). Overvåkingspolitiet ville ha ham på en liste over personer som skulle overvåkes etter rettslig kjennelse, men Trond* ***Johansen*** *og Knut* ***Frydenlund*** *intervenerte: Oftedal var utenkelig. Man hadde allerede full oversikt over hans forbindelser med Titov[2132]. Det kunne bare bety én ting: Oftedal var allerede under overvåking - av Tronds apparat!*

- *Tidligere stortingsrepresentant Otto* ***Lyng*** *(H) har fortalt at da han kom innom sitt kontor i Stortinget klokken to en natt i 1962, fant han safen åpen og to mann som viste seg å være fra E- og S-tjenesten romsterende rundt alle hans papirer. Lyng var da nestformann i Stortingets militærkomité (senere forsvarskomitéen)(om hele denne saken, se kap 21.14).*

- *Stortingsrepresentant Berit* ***Ås*** *(SV) sto frem i media og fortalte at hun var blitt advart av en Televerks-ansatt om at hun ble avlyttet/overvåket på Stortinget. Hun hadde dessuten registreringer i forbindelse med sin private bolig.og sin telefon/telefonlinje. Hennes historie virket meget solid. Dagbladet fikk dette bekreftet fra to andre uavhengige kilder som opplyste at hennes kontor ble kalt «kommunistkontoret» fordi det lå i samme fløy og etasje som NKPs grupperom og kontorer etter krigen. Dagbladets kilder sa at dette rommet hadde vært avlyttet i alle år siden. I 1993 var dette rommet tildelt en av SVs gruppesekretærer[2133].*

- *Mange episoder rundt Reiulf* ***Steen*** *viser at han var under overvåking på Stortinget. I en telefonsamtale i desember 1988 fortalte Arvid* ***Engen*** *Steen at «han ble fulgt godt med». Engen kunne da oppgi en rekke detaljer vedrørende Steens liv på Stortinget. I en annen samtale mellom Engen og Per* ***Karlsen*** *samme år opplyser Karlsen at Steen har vært «under oppsikt» i mange år av POT, mistenkt for å være «påvirkningsagent» - og Engen visste det fra før![2134] Per Karlsen var Ap/LO-systemets kontaktmann til POT og visste hva han snakket om*

- *Allerede i 1990 - før overvåkingsdebatten tok til for alvor, og lenge før Stay Behind ble trykket sterkt inn, opplyste VG i forbindelse med et intervju med CIA-sjefen William* ***Colby*** *(som hadde vært med på oppbyggingen av Stay Behind i Norge) at Stay Behind-agenter «avlyttet blant andre politikere på Stortinget»[2135].*

Som nevnt tar ikke vi stilling til om disse avlyttigs- og overvåkningsaksjonene har vært med rettslig kjennelse eller ikke, legitime eller ikke. Det er heller ikke poenget. Det viktigste i denne sammenheng er at det må ha eksistert rutiner for samarbeid i det minste mellom sikkerhetssjefene på Stortinget og de hemmelige tjenestene for slike tilfeller.

Vi må huske på at overvåking/avlytting av *stortingsrepresentanter* for forhold innenfor deres gjerning, dvs alt knyttet til politikken, ikke er noe hverdagsfenomen. Etter Grunnlovens Riksretts-bestemmelser er stortingsrepresentanter da *underlagt Stortingets egen jurisdiksjon*, ved at Odelstinget er påtalemyndighet. Statsrettslig må det følge av dette at egnede organer i Stortinget - dvs Presidentskapet - på en eller annen måte må være innforstått med operasjonene. Hvis ikke foreligger det selvsagt et grovt overtramp fra den utøvende statsmakt mot den *overordnede* lovgivende statsmakt.

[2131] Og Arbeiderbladet 28. januar 1994.
[2132] Bengt Calmeyer: «Forsinket oppgjør. Arbeiderbevegelsen og den politiske overvåking ». Aschehoug 1993. Side 87.
[2133] Dagbladet 2. desember 1993
[2134] Viggo Johansen og Pål T Jørgensen: «Edderkoppen - historien om en møbelhandler». Aventura 1989. Side 55 og 63 f.
[2135] VG 4. november 1990

25.26.5.3.2 Sikkerhetssjef Gerrit Løberg, frimurer av grad VIII i Landslosjen

Gerrit Løberg (f. 2. november 1948) etterfulgte Kristiansen som Stortingets sikkerhetssjef, og er det fortsatt. Hans far var tidligere stortingsrepresentant (A) Sverre **Løberg**, under krigen aktiv motstandsmann som ble sendt i tysk krigsfangenskap. I 1969 ble det reist injuriesak mot Sverre Løberg i forbindelse med at han hadde karakterisert forfatteren av forordet i Ralph **Hewins** bok om Vidkun **Quisling**[2137] som historieforfalsker. Løbergs advokat, som vant saken, var Annæus **Schjødt**. Schjødt har betegnet denne saken som «høydepunktet i hans juridiske karrière.»[2138].

Vi vet at Sverre Løberg hadde et meget nært forhold til Stay Behind. Vi vet også at Gerrit Løberg selv har et nært forhold til Stay Behind-sjef Sven Ollestad, herunder omgås Ollestad privat. Da bekymrer vi oss på Stortingets vegne!

Endelig har vi også fått fastslått at Gerrit Løberg allerede under sin militærtjeneste i Nord-Norge (plikttjeneste som sersjant) startet å utføre oppdrag for E-staben (Trond) inne i Finland. Dette var oppdrag ifbm de såkalte Finalnds-operasjonene og en blanding av operativ etterretning for såvel Stay Behind som Tronds spesielle behov.

Når Løberg så avløser en sikkerhetssjef i Stortinget som allerede er frimurer og selv er frimuerer, og sitter vegg i vegg med alle de andre i Frimurerlosjen som er under gransking, og på toppen har sitt eget forhold til E-staben, bør Stortinget vurdere sin sikkerhet i andre perspektiver enn man på Stortinget er vant til å gjøre!

Daværende politibetjent Gerrit Løberg var medlem av Søilerne og hadde grad VII og medlemsskap i Landslosjen i 1981-82. I 1994-95 står han oppført med grad IX og fortsatt medlemsskap i de samme losjer.

25.26.5.4 Hvor ble avlyttingssentralen flyttet?

Det heter i «Vi som styrer Norge»[2139]:

> *«...erfarent etterretningspersonell har noe å fortelle....:*
> *Etterretningsstaben avviklet aldri sin sentrale avlyttingsenhet - den ble bare omorganisert. Enheten som lå i bunkeren under Ruseløkka skole i Oslo, ble i slutten av 70-årene omorganisert og erstattet av en ny og mer avansert enhet. Vi har sterke indikatorer på at den finnes i et nytt anlegg, sier de.*
> *Og de får støtte fra erfarne operatører og ingeniører i Televerket og i Forsvarets tele- og datatjeneste.....*
> *Som en kilde sier det: - Avlyttingsenheten er fortsatt operativ, men sted og metoder har skiftet.»*

Forfatterne er mest inne på at det nye avlyttingsanlegget er plassert i det såkalte Krigshovedkvarter B, dvs Regjeringens og den militære ledelses sterkt beskyttede hovedkvarter i krigstid inntil begynnelsen av 80-årene, ifølge forfatterne beliggende en halvtimes kjøretur fra Oslo, inne i fjell. Etter det har man fått Krigshovedkvarter A, et ifølge forfatterne nytt og meget bedre anlegg inne i Oslo. Kildene kan imidlertid ikke slå fast at dette virkelig er den nye lokaliseringen for E-tjenestens avlytting. Vi forstår at det kan være naturlig å anta dette, fordi tidspunktet kan stemme med den endelige avviklingen av Ruseløkka.

Vi utelukker heller ikke at det kan pågå avlytting fra Krigshovedkvarter B idag, men vi synes det må være et svært lite praktisk sted for Trond, og usannsynlig at han ville nøye seg med det. Vi er imidlertid kommet på sporet av noe som meget vel kan peke i retning av en helt annen, og meget mer sentral, lokalisering:

25.26.5.5 Ringvold og Mathiesen i 1996

Det fremgår av oversikten foran at Hans Ringvold er av høyeste grad (XI) og en av topplederne blant frimurerne i Oslo.

Asbjørn Mathiesen, Ringvolds avlyttingsleverandør fra Ruseløkka, er *idag også en sentral frimurer på ledelses-nivå i Oslo.* Han har graden X* («Høyt Opplyste og Betroede Brødre av Kapitelprefektgraden»), den nest høyeste, og er også en av topplederne blant frimurerne i Oslo.

2137 Ralph Hewin: «Profet uten ære». Norsk utgave 1966 med forord av Hans S. Jacobsen, redaktør av «Ragnarok».
2138 Aftenposten 8. november 1991
2139 Viggo Johansen, Pål T Jørgensen og Finn Sjue: «Vi som styrer Norge». Aventura 1992. Side 240 f

Asbjørn Mathiesen er medlem av i «Stamhusets Bygningskomité», som åpenbart er direkte ansvarlig for driften av bygningen i Nedre Slottsgate. Denne komitéen har seks medlemmer. Blant disse er også *Øystein Krokaas,* trolig sønn eller nevø av Sverre Krokaas, en annen frimurer av toppgraden XI og den første POT-liasonen til Spilhaug og Stay Behind. Øystein Krokaas sitter også i selve Finansdirektoriet hvorunder bygningskomitéen sorterer.

Disse er således *ansvarlig både formelt og praktisk for tekniske funksjoner i Frimurerlosjens store bygg i Nedre Vollgate i Oslo, et lite steinkast fra såvel Stortingets hovedbygning som tilbygget med inngang fra Akersgata.*

Radarparet fra avlyttingen av bl a Stortinget fra Ruseløkka, Ringvold/Mathiesen, har således med forsterkninger rykket helt frem til den nærmest mulige forskansning mot Stortinget! (Dette har Finn **Sjue**, som «avslørte» Asbjørn Mathiesen, aldri «avslørt». Men han får det nok travelt hvis det lekker ut det minste om at vi har gjort det, og vi er under undervåking hele tiden.)

Dette betyr at de tidligere avlyttere fra Ruseløkka - begge fortsatt E-folk og Stay Behind-folk - idag råder over noen tusen kvadratmeter med tekniske anlegg vegg i vegg med Stortingets egne underjordiske anlegg; at de ligger på samme strømnett og vegg i vegg med telefonnettet som Stortingets og at de er nær nok til å oppfange signaler også fra forholdsvis enkelt avlyttingsutstyr (bugs), til å avlytte vibrasjoner i vindusrutene etc., bl a i Stortingsrestauranten og Stortingspresidentens kontor (og selvsagt stortingssalen, for de få gangene det er hemmelige stortingsmøter). Det betyr også at det er mulig for dem å kommunisere løpende og uten å vekke oppmerksomhet med eventuelle agenter som måtte være plassert blant Stortingets egne ansatte. Han kan også holde oversikt over alle som passerer inn og ut via hovedinngangen på Løvebakken og vareleveranseinngangen mot Athenæum.

Vi vet selvsagt ikke om de gjør alt dette, men hvis «den fjerdes» deler av E-tjenesten/Lindus/Stay Behind er interessert i å overvåke Stortinget (det vet vi) og hvis en E-mann alltid forblir en E-mann (det vet vi) er det vanskelig å tenke seg noen bedre menn og noe bedre sted!

Disse forhold må så vurderes i sammenheng med at Stortinget også har hatt en og har nok en sikkerhetssjef som begge er frimurere på høyt nivå og med den bakgrunn som ellers fremgår foran.

Vi skal ikke beskylde noen for noe som helst. Men i lys av det persongalleri fra E-tjenesten og tilliggende miljøer vi finner innenfor Frimurerlosjen, den meget påfallende posisjonering av Ringvold, Mathiesen og Øystein Krokaas med direkte fysisk kontroll over Stortingets nærmeste og strengt hemmelige nabogård, med Hauge, Ingebrigtsen og Siljeholt som støttespillere, den like påfallende bakgrunn for Stortingets sikkerhetssjefer, og det man ellers vet idag om uoppklart avlytting og gjentatt tildekking, *tror vi flertallet i Stortinget idag vil være meget interessert i disse opplysningene!*

25.26.5.6 Krokaas og Gladio

Vi kan ikke la være å nevne nok et spesielt forhold vedrørende de hemmelige tjenester og frimurerne.

Vi husker at Stay Behind i Italia gikk under betegnelsen Gladio (se kap 25.25.1), og at Gladio hadde en enda hemmeligere underavdeling Gladio II som utførte kriminelle aksjoner på vegne av makthaverne. Dette svarer helt til Stay Behind og Spilhaug-apparatet og som delvis statsfinansiert dekkbedrift for E-staben. Vi minner videre om at den viktigste samarbeidspartneren for Gladio II i den kriminelle virksomheten var frimurerlosjen «Propaganda Due», en losje på ca 1000 medlemmer (som synes å være en omtrentlig øvre grense for de norske losjene). Alt dette ble avslørt i 1990.

Verdens frimurerlosjer har et spesielt system med utvalgte «liasoner» (det benyttes andre betegnelser), en ledende frimurer fra hver storlosje (i Norge og de fleste land er det bare en storlosje; i USA synes det å være én pr. delstat).

Etter avsløringene av en av de italienske losjene i 1990 ville man ordinært ha antatt at det ble foretatt en opprydning i Italia, at de andre losjene var blitt orientert om dette, og at verden så fortsatte som før. Men det gjør den ikke. I matrikkelen for 1994-95 *er det ikke oppført noe om Italia-losjen i det hele tatt.* Hele Italia er strøket fra liasonlisten. Hvorfor? Den norske liasonen til den italienske storlosjen er bemerkelsesverdig nok i matrikkelen for 1981-82 *Sverre Krokaas, POT-mannen på Ap-nett og Stay Behind/Spilhaug-liason.*

Kan det være at frimurerne i Norge sitter med kunnskap som gjør det nødvendig med et fullt brudd med Italia, f. eks. at kriminaliteten er spredd til langt flere losjer og slett ikke oppryddet?

Eller kan det være at det fortsatt er viktig for det hemmelige Norge å beholde denne kontaktkanalen, men at det nå må holdes hemmelig fordi italienerne er diskreditert, men (foreløpig) ikke kollegene i Norge?

25.26.6 Spilhaug skal evakuere Kongehuset!

Fra flere sikre kilder[2140] har vi fått den meget oppsiktsvekkende opplysning av deler av Spilhaug-apparatet, som av Sjue og Siljeholt forsøkes fremstilt som en «privat gruppe», nærmest en utdøende overlevning fra krigens dager (se kap 24.4), i henhold til forsvarssjefens, E-sjefens og Stay Behind-sjefens planlegging som en del av Blue Mix i Stay Behind *skal stå for evakuering av Kongehuset*!

Vi er på H. M. Kongens vegne helt forskrekket over å oppdage at Aps Spilhaug-apparat - det norske IB! - som i flere tiår har drevet ren kriminell virksomhet på vegne av et politisk parti har vært og er ansvarlig for å bringe Kongehuset i sikkerhet ved okkupasjon. Dette er et apparat som har hatt til oppgave med alle midler å sørge for Ap-statens fortsatte makt, og som i samarbeid med sitt «alter ego» Stay Behind har bedrevet infiltrasjon i og politisk overvåking av alle politiske motstandere og det helt til denne dag. Dette er nok Jens Chr Hauges verk - se kap 25.27!

Evakueringen av Kongehuset skulle si litt om Sjue, Jacobsen, Siljeholt, Trond og Gro samt TV-2's (Gerhard Helskogs) gigantiske desinformasjonskampanje (se kap 24.4) i sine forsøk på å fremstille major Helge O. Spilhaugs virksomhet som noe privat og som Ap nå prøver å få Lund-kommisjonen til å gi POT skylden for.

Bare tanken på Spilhaug-apparatet som en «utdøende privat gruppe» med ansvaret for å evakuere Kongehuset er en ren og skjær umulighet. Vi gleder oss til Rolf Wesenlunds parodi, stående på slottstrappen i caps og overall, med kjøreliste i hånden og blyant i øret: «Er detta Drammensveien 1? Vi sku' evvakuere ei konge, og det må skje på flekken! Si fra hvis dere må ha kvittering!»

Privat gruppe bare kan det ikke være. Men det er ikke mye bedre at det er en militær avdeling med til dels kriminelle arbeidsoppgaver!.

Dette skulle være grunn god nok til at det norske IB-apparatet ikke kan begraves på denne måten - som en «privat gruppe». Vi forutsetter i det minste at general Hovland i Lund-kommisjonen vet hvem som er hans oppdragsgiver - Stortinget -, at Spilhaug-saken blir den IB-skandalen den skal være, og at Stay Behinds totale politiske og kriminelle virksomhet legges frem for Stortinget - det er Lund-kommisjonens oppdrag! Hvis ikke har vi adskillig å berette om Soilhaug-apparatet - IB/Norge.

Skal dette oppdraget løses slik at man kommer til bunns, trengs det ny regjering og ny gransking av hele det norske IB-komplekset, og en gransking av selve Lund-kommisjonens virksomhet og omgivelser. Stortinget må få satt en endelig stopper for at Aps «fjerde tjeneste» retter sin virksomhet mot Stortinget!

25.26.7 Spilhaug og Sjue

Vi har tidligere utnevnt Finn **Sjue** til «kjettingmann», dvs at han har bakgrunn fra det symbiosemiljø som oppsto mellom personell fra tjenestene, i første rekke Spilhaug-apparatet samt Iver **Frigaard**, og personell fra SUF/AKP/Klassekampen, der det ikke alltid behøver å ha vært mulig å si hvem som begynte som hva. Alle hadde nytte av å bytte informasjoner og utføre felles operasjoner mot «felles fiender», men mest nytte av alt sammen hadde Trond og «den fjerde» som suget inn all slags informasjon og disponerte over en fremragende agentgruppe som kunne brukes til alle slags klandestine, offensive operasjoner.

Her er hvordan vi ser Sjues bakgrunn og funksjoner i forhold til «den fjerde tjeneste» idag:

1. *Vi regner med at han ble rekruttert inn i dette miljøet i sin studietid, trolig av Spilhaug-apparatets rekrutteringseksperter. Han studerte psykologi og skrev hovedoppgave om «Psykologi og makt» - et typisk emne for hemmelige tjenester. Vi vet lite om hans egentlige politiske preferanser - om noen. Mest sannsynlig er han mest opptatt av selve maktspillet og sin egen rolle som førstedivisjonsspiller. Det vil ikke være forbausende om han har den svenske IB-sjefen og psykologen Birger Elmér som et forbilde.*
2. *Han har hatt og har en rekke ulike typer arbeidsoppgaver:*
   - a) Rapportering vedr. offiserer (både «avhoppede» og offiserer som oppsøkes i etterretningsøyemed)
   - b) Rapportering fra palestinermiljøene (gjennom egen innsats i Palestina-fronten, som journalist og som infiltratør med føringsoppgaver)
   - c) Overvåking av og operasjoner mot nynazister og rasister (Norsk Front, Myrdal etc.)

[2140] Navngis ikke her

d) Rapportering fra Blitz-miljøet

e) Etterretning i hele det brede politiske miljø, inklusive Stortinget, som han har lett og fri adgang til som journalist og «hysj-ekspert»

f) Infiltrasjon i palestinermiljøet, men også blant rasistiske/nynazistiske grupperinger, ved styring av agenter fra Spilhaug-apparatet og andre

g) E-stabens fast utsendte medforfatter i bokprosjekter av stor interesse for systemet, gjennom å tilby sin posisjon som ekspert med fremragende kilder etc når slike prosjekter varsles eller oppdages gjennom overvåking, med formål spesielt å gi «early warning» om innholdet, men også å påvirke og tilpasse med «kontrollert informasjon»

3. *Psykologen Finn Sjue har minst i 20 år vært en av Tronds/Aps mest verdifulle medarbeidere. Det er nok tusenvis av rapportsider som har passert hans hender på vei til Frigaard, Spilhaug-apparatet og Trond, direkte eller indirekte.*
4. *Det vil ikke være forbausende om Sjue i tillegg til å tilhøre Spilhaug-apparatet også i en årrekke har inngått i Stay Behinds avdeling Lindus, der Tronds politiske overvåking hatt sin viktigste operasjonssentral. Et lite eksempel blant sikkert mange hundre tilsvarende operasjoner er et intervju i Klassekampen[2141] med Kåre* ***Willoch*** *etter utgivelsen av Bye/Sjues bok om hva han visste bl a som formann i den siste forsvarskommisjonen. Det ble ikke mange linjene på trykk, men hva kunne ellers rapporteres av en journalist som er dreven til å spørre «off the record» og samtidig en psykolog som er dreven til å tolke blikk og kroppsspråk?*
5. *Hvor dreven Sjue har vært, og hvor naive vi er i forhold til denne slags spill i Norge, illustreres godt ved at «AKP-eren» Sjue den ene dagen kan bringe et stort og hyggelig intervju i Klassekampen med E-sjef Alf Roar* ***Berg*** *og neste dag delta i en like hyggelig middag som Yassir* ***Arafat*** *holder etter fredsprisutdelingen* ***for sine egne folk****. Tredje dag kan han bringe en stor presentasjon i Klassekampen av en agent (en UNIFIL-soldat fra Spilhaug-apparatet) som skal inn i Palestinafronten for sikre ham en god mottakelse der, og samtidig - for å bygge opp både agenten og seg selv - «avsløre» en fryktelig fyr i Sverige som hadde vært leiesoldat for Israel, men det fortelles ikke at sistnevnte er agent for «Alfa»-apparatet i Sverige, en forlengelse av Spilhaug - i et system han selv er del av! Og som skrekk og advarsel til palestinermiljøet i Norge skriver Sjue titt og ofte om den svenske IB-agenten Gunnar* ***Ekberg*** *som nettopp infiltrerte palestinamiljøet, venstregrupperinger og solidaritetsorganisasjoner i Sverige! Best å holde seg til folk autorisert av Sjue og Klassekampen!*
6. *Sjue har gjort en stor innsats for systemet i vår sak, inntil han forsto at vi hadde avslørt ham:*

a) Innhenting av etterretning fra oss ved å opptre som journalist

b) Desinformasjon og diskreditering gjennom Klassekampen

c) Beskyttelse av Trond, Stay Behind og Spilhaug bl a gjennom hvitvasking av en av oss avslørt overvåkingsleilighet

d) Oppkonstruerte ved «analyse» en alternativ virkelig omkring Dahl-gruppens pause for å bygge opp Dahls troverdighet

e) På tilsvarende måte oppbygging av Dahl-etterforskerne Osen og Tvete-Berger for å få dem plassert hos Lund

f) Fungerer nå trolig som liason mellom Osen i Lund-kommisjonen og Spilhaug/Trond

g) Fungerer trolig også som liason til POT v/ Gro Tansem og Mona Samuelsen

---

[2141] Klassekampen 23. november 1995

25.26.8 Spilhaug-panikk; budskap til Faremo

Vi vet nå at **Spilhaug**-apparatet har drevet på siden krigen med ulovlige oppdrag for Ap og Aps tjenester. Vi vet også at dette apparatet har vært satt inn mot oss, og at et betydelig antall personer har vært involvert.

Vi vet også at vi en rekke ganger er kommet meget nær til å avsløre hele dette apparatet, før vi endelig gjorde det i 1995, og at det hver gang har utløst panikk i hele systemet og endt med nye dekkaksjoner (se kap 18). Et av disse panikk-høydepunktene inntraff i november 1993.

Vi hadde da nettopp oppdaget at Riksadvokatens etterforskere (**Dahl**-gruppen) stikk i strid med Stortingets retningslinjer hadde «nedprioritert» justisvesenet (i virkeligheten gitt helt blaffen), og at provokatører mot Stortinget ikke ble avhørt (dette var i våre øyne en langt større skandale enn vår sak). Dette hadde vi informert Stortinget om, dessuten om eksistensen av dekkbedriften Norasonde. Kontrollkomitéen i Stortinget skrev da brev til Riksadvokaten med krav om klarlegging av Dahls mandat. Petter **Thomassen** (kontrollkomitéens formann) var på sporet!

Dette har vi i kapitel 18.8 beskrevet som *fjerde panikkbølge*. Det utslag vi der kommenterte, var at det oppsto full forvirring om Dahl-gruppens videre arbeid. På den ene siden kunne Dahl ikke fortsette. Da risikerte man at han på grunn av presset fra Thomassen måtte etterforske det Stortinget ville, men som «den fjerde» ikke ville. På den annen side kunne han heller ikke avslutte. Stortinget var da i ferd med å definere Kontrollkomitéens nye arbeidsreglement. Det var på vei inn en regel om at komitéen ikke skulle ta opp saker som var under etterforskning. Hvis Dahl avsluttet sin etterforskning, ville saken bli tatt opp i komitéen og man ville virkelig få Thomassen på nakken. Løsningen ble Dahls pause, ved at hele E-tjeneste-sektoren ble overlatt **Nygaard Haug**, og at Dahl skulle fortsette etter at Nygaard Haug var ferdig.

Den 18. november sendte Dahl ut sin pressemelding om at han hadde tatt pause. Det ble bl a begrunnet med «avhør av felles vitner», som bare kunne være fra E-staben m/ underliggende redskaper. dvs Aps IB-apparat - «den fjerde tjeneste», siden Nygaard Haug bare arbeidet med E-siden. Kommentarene fra stortingsrepresentanter og andre var at «de må ha funnet noe», dvs. at E-staben måtte være involvert (se kap 16.10. Dette oppsummerte også vi i en kommentar *19. november 1993*[2142]:

> *«Arrestasjoner på gang:*
> *1. (Pausen og begrunnelsen i pressemeldingen) beviser at de (Dahl-gruppen) har avdekket noe meget alvorlig, ellers ville saken blitt henlagt.*
> *2. Den beviser at det de har avdekket, har noe med Nygaard Haug-utvalgets arbeid å gjøre, altså med ulovligheter i Forsvarets etterretningstjeneste.*
> *3. Når pressemeldingen antyder at det bare står mindre arbeid tilbake for Dahl-gruppen, vet vi at arrestasjoner er på gang. Vi vet at vi har levert materiale til Dahl-gruppen som må føre til arrestasjoner, og vi vet at gruppen må ha avhørt folk som er nødt til å lyve.»*

Vår forventning om foranstående arrestasjoner var helt reellt begrunnet - i de rent saklige forhold. Sammen med kommentarene fra Stortinget og pressen må de ha bidratt til enda mer panikk, men nå nedover i systemene. Vi hadde en rekke andre steder hevdet at de aktuelle deler av E-tjenesten var bl a grupperinger rundt Stay Behind, og at det fantes flere dekkbedrifter enn Norasonde.

Dagen etter - *20. november* - presenterte vi sogar fotografier av overvåkerne i VG[2143] (se kap 17.1)!

I dette lys kommer vi nå tilbake til justisminister Grete **Faremos** oppsiktsvekkende uttalelser til VG *bare åtte dager senere,* nemlig *27. november 1993.* Vi har vært innom disse ut fra det generelt interessante ved dem tidligere (se kap 17.2), og nå skal vi se nærmere på dem i lys av *tidspunktet*. Her er fra VG [2144]:

> *«Statsråd Grete Faremo bekrefter overfor VG at det har foregått en meget tvilsom sammenblanding av de hemmelige tjenesters roller.*
> *Etter å ha fått besøk på justisministerens kontor av folk som har jobbet i de hemmelige tjenester i en årrekke, kan hun slå fast at det har vært uklare kommandolinjer mellom Politiets overvåkingstjeneste og Forsvarets e-tjeneste....*
> *- Jeg har selv hatt besøk på kontoret av folk som hadde jobbet i årevis for de hemmelige tjenester, men som ikke visste hvilken gren de jobbet i. En mann kom til meg*

[2142] VG 19. november 1996
[2143] VG 20. november 1993
[2144] VG 27. november 1993

for å vitne om ting han hadde gjort. Han trodde han hadde jobbet for Politiets overvåkingstjeneste. Jeg undersøkte saken nærmere. Det viste seg at han ihvertfall ikke hadde vært ansatt der. Ut fra hva han fortalte om hva han hadde gjort, hadde han antakelig vært knyttet til Forsvarets etterretningstjeneste.»

Neste dag gjorde hun et forsøk på å flytte episoden langt bakover i tid. Versjonen var da blitt at hun hadde hatt kontakt med en person «som fortalte om sin kontakt med de hemmelige tjenestene»[2145]. Det het at «kontakten oppsto tidlig i 50-årene». Hun hevdet ikke direkte at hun er feilsitert. Etter det vi kjenner til om VG's arbeidsmetoder i sin alminnelighet er det klart at VG i sitt opprinnelige oppslag siterte henne korrekt.

VGs opprinnelige versjon ble også som vi husker støttet av *Dagbladet*[2146]:

«FREMDELES ULOVLIG KONTAKT; En tvilsom sammenblanding av de hemmelige tjenesters roller og områder foregår fremdeles. Den er ikke avviklet - blant annet fordi det er uhyre vanskelig rent praktisk å ha vanntette skott mellom POT og FO/E. Dette får Dagbladet opplyst av sikre kilder.

- POT og FO/E har en bred, felles kontaktflate, sier Dagbladets kilder. - Dette må også Justisdepartementets politiske ledelse kjenne til, hevder kildene.....

Men den tvilsomme rolleblandingen fortsetter fremdeles, etter det Dagbladet får opplyst.»

Hva kan vi nå slutte oss til fra dette?

1. *Formuleringene «folk som har jobbet i de hemmelige tjenester i en årrekke» (VG) og «POT og FO/E har en bred, felles kontaktflate» (Dagbladet) viser at vi snakker om et **stort og permanent apparat**, som dessuten «fortsetter fremdeles».*
2. *Faremos opplysning om at den aktuelle person til syvende og sist «antakelig» hadde «vært knyttet til Forsvarets etterretningstjeneste», viser at dette apparatets egentlige tilknytning er under E-staben - men at det neppe inngår i noen underavdeling publisert i noe offentlig kjent organisasjonstablå over E-staben*
3. *Dette kunne Faremo ha bragt på det rene ved å konsultere medlemmene av **sitt eget utvalg**, Koordinerings- og rådgivningsutvalget for Etterretnings-, Overvåkings- og Sikkerhetstjenesten, som på dette tidspunkt hadde ekspedisjonssjef Ingelin **Killengren** (Justisdepartementet) som formann og E-sjef Alf Roar **Berg**, S-sjef Hans **Dramstad** og POT-sjef Hans Olav **Østgaard** som medlemmer (samt ekspedisjonssjefer fra Utenriks- og Forsvarsdepartementene). Men da ville hun også ha fått vite flere detaljer om vedkommende person, dvs **konkret** hvor han jobbet, med mindre Berg holdt dette tilbake eller løy for henne. Det er ikke sannsynlig. Hvis det da ikke var helt unødvendig å konsultere noen, fordi Faremo allerede visste om vedkommende eller vedkommende ga full informasjon om sin umiddelbare arbeidsgiver!*
4. *Formuleringen «dette må også Justisdepartementets politiske ledelse kjenne til» (Dagbladet) indikerer også at apparatet er en del av den offentlige administrasjon.*
5. *I 1993 hadde ingen hørt om Spilhaug-apparatet. Idag kan vi se at punktene foran passer som hånd i hanske på dette apparatet under Tronds kommando, en del av Stay Behind, en del av Aps samlede hemmelige system og Aps egen hemmelige og kriminelle hær, vigilante og politi - «den fjerde tjeneste»; den norske IB-skandalen*
6. *Det var nettopp dette apparatet som da - en uke tidligere - var skremt opp, etter at Dahl-pausen offentlig var tolket slik at man var på sporet etter dem, etter at vi hadde varslet om arrestasjoner og bragt bilder av Spilhaugs agenter, og etter at ryktene gikk om at vi allerede hadde avslørt en «søsterbedrift» i Tronds system av dekkbedrifter.*
7. *Forsøket på å dementere og plassere Faremos historie tilbake til 50-årene, samt det forhold at hun sendte saken til **historikerutvalget**, viser at uttalelsene var en **tabbe**. Kamuflasjemåten tyder på at sannheten nettopp var den motsatte: **Dette var en helt fersk begivenhet.** Faremos opprinnelige uttalelser tyder også på det. Det gjør også det forhold at hun utrolig nok **snakkket** om dette: Hun må ha vært **meget oppskjortet** over saken*

[2145] VG 28. november 1993.
[2146] Dagbladet 29. november 1993

akkurat da, og ennå ikke fått drøftet med noen hvordan hun skulle forholde seg. (Men det fikk hun da umiddelbart beskjed om: Grav den ned i historien!)

8. *Ekspedisjonen til historikerutvalget viser også at en* ***dekkaksjon*** *var nødvendig. Riktig adresse for denne saken ville vært Koordinerings- og rådgivningsutvalget for Etterretnings-, Overvåkings- og Sikkerhetstjenesten (se foran) som vel nettopp er der bl a for å holde klare linjer? Eller kanskje ikke?*
9. *Vi vet allerede at E-staben flittig brukte POT som cover for Spilhaug-apparatet. POT har en betinget adgang til å overvåke norske borgere, det har ikke E-tjenesten. Overfor Spilhaug-personell på flere plan er det derfor hensiktsmessig å late som om oppdragene var for POT. Dette er forklaringen på «sammenblandingen» og «felles kontaktfiate».*
10. *På dette tidspunktet var det kjent at Faremo tidligere samme år hadde sagt i Stortingets justiskomité at vi* ***ikke var under noen form for lovlig overvåking.***
11. *Spilhaugs lavere personell, som har overvåket oss, må allerede da ha blitt bekymret. De visste selv at de hørte til Stay Behind, men trodde dette var et oppdrag fra POT basert på rettslig kjennelse. Da de så leste i avisene at offentlige overvåkere er på jakt etter og kanskje snart skal arresteres, samt så bilder av seg selv eller kolleger, fikk de selvsagt panikk.* ***Kan det ha vært slikt personell som nå raste opp til Faremo for å forlange beskyttelse?*** *Det stemmer med at «de trodde de jobbet for POT», men egentlig var tilknyttet E-staben. Vi tror ikke Faremo var noe særlig i tvil om sammenhengene, og at konsultasjon med Koordineringsutvalget var overflødig.*
    Et annet alternativ er at det kan ha vært ***på ledelsesplan i Spilhaug-apparatet*** *(Spilhaug selv? Siljeholt?) man tok kontakt med Faremo, og truet: Går vi nedenom, gjør du det også. Disse visste selvsagt hele tiden at de jobbet ulovlig for Trond, og dermed visste også Faremo det senest på dette tidspunkt. Det er imidlertid sannsynlig (se foran) at hun visste det hele tiden. Likevel hadde hun fortsatt snakket «sant» i Stortinget: Det var ingen* ***lovlig*** *POT-overvåking (at det som en konverteringsaksjon pågikk en bl. a.* ***politimessig overvåking*** *som en del av operasjonene var en annen sak). Og i andedammen Norge var det «selvsagt» og dermed underforstått at hun ikke kjente til noen* ***ulovlig*** *overvåking.*
    Eventuelt kan det ved hjelp av Lier og Qvigstad ha vært presset frem en rettslig kjennelse for «lovlig» overvåking, nå for å holde vår opprulling av «den fjerde tjeneste» under oppsikt; en kjennelse som ble brukt vis-a-vis Kontrollutvalget i 1992, men som deretter av fru Faremo/justisvesenet rett og slett ***skulle forsvinne/makuleres*** *slik at Justisministeren kunne stå frem og si «Ingen lovlig overvåking har foregått.»*
12. *Hvis det var Spilhaug-ledelsen som kom på besøk til Faremo, var hennes VG-uttalelser forvridd ved at hun lot som om de besøkende var fotfolk. Hennes panikk og betyrtelse skyldtes i så fall ikke oppdagelsen av «sammenblanding» etc., men frykt for hva som kunne komme til å skje. Dette kan gi et* ***motiv*** *for å snakke til VG: Få på trykk at hun hadde mottatt urovekkende informasjon som hun ville gjøre noe med, og dermed indikere at hun selv ihvertfall hadde vært ukjent med dette apparatet som nå sto i fare for å bli avslørt. «Tabben» var i så fall ikke løsmunnethet, men en naiv impulstanke om hvordan hun kunne beskytte seg selv, uten å bidra ytterligere til avsløring. Hun ble i så fall raskt fortalt at noen solo-redningsaksjoner ikke var aktuelle!*
13. *Enten det var høyt eller lavt i Spilhaug, finner vi det svært sannsynlig at det var derfra henvendelsen var kommet nettopp i disse dagene. Det betyr i alle fall at Regjeringen ble varslet om at det pågikk operasjoner mot oss i regi av Trond, Spilhaug og Stay Behind, og at hele situasjonen må ha blitt diskutert i statsministerens indre kabinett. Resultatet ble i første omgang en dekkaksjon over Faremos villfarne uttalelser: Saken ble sendt Trond* ***Bergh*** *i historikerutvalget, Bergh arbeider i AOF, der hans sjef Børre* ***Pettersen*** *har ansatt Kjersti* ***Børsum*** *- Tronds datter - som sekretær!*

Det har nok i denne perioden vært nødvendig med mange forsikringer nedover i rekkene om at Regjeringen ville sørge for systemets sikkerhet. Alvoret med risikoen for eksponering av Spilhaug slik systemet virkelig var og er motiverte da til ytterligere dekkaksjoner. Nygaard Haug måtte brukes til å undertrykke våre opplysninger *fullstendig*. Det ble gjort gjennom helt å se bort fra Dahl-gruppens dokumenter, der våre informasjoner lå innbakt,

gjennom en løgn om at vi hadde henvist henne til et annet sted[2147] - til tross for at Dahl nettopp tok pause fordi Nygaard Haug skulle overta saken *fra ham!* Og Dahl spilte villig med, ved *heller ikke å oversende dokumentene.* Hvordan trodde han Nygaard Haug da kunne vite hvilke vitner som var felles og avhøres også for hans formål?

Hadde Nygaard Haugs skandale-redne utredning blitt siste ordet, var det risiko for at denne ville bli plukket i stykker av Stortinget (*hvem som helst* kunne gjort det). Da var det kanskje ikke så rart at det Ap som i juni 1993 kjempet bittert mot stortingsoppnevnte granskere plutselig fant slike i sin skjønneste orden da det pånytt (nov/des 1993) kom på tale med en stortingsoppnevnt kommisjon, som primo 1994 ble Lund-kommisjonen. Det ga en ny utsettelse, tid for å rydde og vaske, og en ny komité man fikk manipulere så godt man kunne. Og det ble dessverre ganske godt!

Parallellt med dette ble nok planene lagt for en kontrollert eksponering av Spilhaug. Så nært man var kommet, med Spilhaug-folk romsterende helt oppe i regjeringskorridorene, ble risikoen for avsløring større enn noensinne. Dette apparatet måtte derfor «normaliseres» og «ufarliggjøres» i god tid på forhånd. Agentene Sjue og Siljeholt ble satt på saken, og Ronald Bye gjort til forfatter og medforfatter for nye bøker, for nå å maksimalisere det troverdige avsløringscover. Der gjorde nok Sjue sitt livs tabbe!

Saken er meget alvorlig. Ikke bare at Regjeringen beskytter den kriminelle aktiviteten som drives i partipolitisk øyemed, men også at statsministeren og flere av statsrådene har personlige, private interesser involvert. Vi minner om

- *Statsministerens far, Gudmund Harlem, som i flere tiår var med på å finansiere Spilhaugs virksomhet og på å etablere en annen dekkbedrift, Norasonde, hvorfra også overvåkere mot oss var rekruttert. Gudmund Harlem var involvert som helseminister, forsvarsminister og som Arbeidstilsynets formann!*

- *Statsministeren selv, som ble bragt til makten av samme apparat og som hele tiden har hatt apparatet til disposisjon for politisk vanskelige saker*

- *Justisministerens far, Osmund* ***Faremo****, som kunne bestille etterretningsoperasjoner i Polen fra E-tjenesten på vegne av et Ap-medlem, Tor* ***Thomassen****, som senere ble brukt som provokatør mot selveste Stortinget - og mot oss*

- *Helseministerens far, generalmajor Johan Koren* ***Christie****, som var styremedlem og nøkkelperson i E-stabens dekkbedrift Norasonde hvorfra vi hadde avslørt overvåkere.*

Mye av det Spilhaug-apparatet har drevet med har nok i tidenes løp vært feiltolket som overvåking etc. ved POT. Hvor mange har gjennom årene klaget til Kontrollutvalget for Overvåkings- og Sikkerhetstjenesten og ikke kommet noen vei fordi Kontrollutvalget har latt som om Spilhaug er utenfor dets ansvarsområde? Alle saker for POT gjennom årene må nå opp til ny, kritisk gjennomgang!

25.26.9 Det ytre kringvern rundt Spilhaug

Ettersom Ap-systemet av hensyn til sin egen overlevelse er blitt mer og mer avhengig av Kjettingmannen/Spilhaug, er hans eksistens selvsagt også blitt tilsvarende farlig. Den siste dekkaksjonen for å hindre full avsløring er ikke den første. I mange år har det eksistert et «ytre kringvern» som skulle fange opp mulige problemer i kjølvannet av Spilhaugs operasjoner og nøytralisere dem i tide.

Folk som har vært utsatt for Spilhaug-apparatets virksomhet vil vanligvis ikke gjette at dette hadde noe med den militære siden å gjøre. De vil - slik historien har vist - ofte gå til politiet som enten ikke «kommer noen vei» og deretter til Kontrollutvalget for Overvåkings- og Sikkerhetstjenesten (evt direkte dit) i den tro at det er «hysjen» eller «overvåkingen» som er den skyldige. Kontrollutvalget vil da (ofte med rette) konstatere at POT ikke har vært inne i bildet, og fatter avgjørelse om «ikke kritikk mot POT etc.». Men Kontrollutvalget *skulle, hvis det mener det likevel kan være noe galt fatt, sende sakene videre.* Det har, såvidt vi vet, aldri forekommet.

Kontrollutvalget har, som vi vet, for tiden en meget hensiktsmessig sammensetning for å få alle slike saker vurdert som så bagatellmessige at det ikke er noen vits i å plage noen med å sende dem videre (se kap. 25.23). Her

---

[2147] Som man husker til stortingsrepresentant Ingvald Godal, og ikke førstestatsadvokat Edward Dahl, som vi selvsagt og dokumentertbart sa og som skulle vært åpenbart for enhver, siden vi hadde holdt på i seks måneder med å overlevere vårt materiale til Riksadvokatens mann Edward Dahl.

finner vi personer som Kjell Magne Fredheim, Anne-Lise Steinbach og (tidligere) Rakel Surlien, som vi alle har vært innom tidligere.

Skulle noen imidlertid få snurten i at den kriminalitet som oppdages har noe med HV å gjøre, eller skulle det dukke opp kritiske tjenesterapporter fra «uinnvidde» deler av HV, vil sakene bli fremsendt til Landsrådet for HV og behandlet av dettes arbeidsutvalg, bestående av lederen, nestlederen og sekretæren.

Som leder for Landsrådet for HV siden 1990, gjenvalgt i 1994 til 1998, finner vi den samme Kjell Magne Fredheim (foreslått av LO)[2148]! Før ham (1986-90) var det fhv forsvarsminister Rolf Hansen[2149], og før det igjen (1982-86) fhv partisekretær Ronald Bye[2150]!

Nestlederen siden 1990, også gjenoppnevnt i 1994, er direktøren for E-tjenestens dekkbedift Industrivernet (se kap. 24.8), dir. Jan Fr Wold-Hansen (foreslått av NHO)[2151]!

Sekretæren har siden 1981 vært Trond Kåre Tollerud fra Forsvarets Overkommando, Heimevernsstaben[2152].

Med begge mulige kanaler for fremføring av avslørende forhold om Spilhaug «plugget» av trofaste Ap- og E-nettsfolk, er det kanskje ikke så rart at dette norske IB-apparatet ikke er blitt avslørt før i 1996 (og at eksistensen av selve Stay Behind ikke kjent utenfor Ap-kanaler inntil 1978). (Men det oppsto panikk i Stay Behind etter den svenske IB-avsløringen i 1973 og da den svenske IB-avsløreren Jan Guillot kom til Norge i 1974 Dette medførte flytting av Stay Behind-hovedkvarteret[2153] og antakelig flytting av et dekkfirma - Norasonde.)

Det er interessant å merke seg at det ser ut til å være betraktet som en fordel å ha et visst personfellesskap mellom vaktbikkjene i Landsrådet for Heimevernet og Kontrollutvalget, som nå med Fredheim begge steder. Det er jo greit for å kjenne igjen en sak som har vært det andre stedet før, så den kan spilles død enda raskere!

Da Rolf Hansen var formann i Landsrådet for Heimevernet, ble han tilbudt jobben som formann i Kontrollutvalget, men takket nei[2154]:

> *«Hansen: Jeg har fått flere henvendelser enn det, men jeg må si at jeg går ikke inn og tar viktige oppdrag for denne regjeringen som jeg ikke har tro på at jeg har i ryggen når det begynner å røyne på.*
>
> *Engen: Men det er jo ikke så mange igjen som det norske folket har tro på, Hansen, ikke sant? Man må jo tenke slik også, du må....*
>
> *Hansen: Men jeg har sjøl fått en trøkk som jeg aldri ville ha trodd, gjennom den Vinmonopol-konflikten, og jeg ser hvordan andre som settes på vanskelige oppgaver blir dolka den dagen de legger fram sin innstilling...»*[2155]

Spilhaug-systemet m. m. er blitt så sterkt og har hatt så sterke høye beskyttere at det har kunnet fortsette i alle disse år, til tross for at det i 1973 ble formelt fastslått i en utredning internt i E-staben at bruken av Spilhaug-apparatet var ulovlig og utredningen forelagt E-sjef Reidar **Torp**, som la den bort.

Det Torp nå gjorde var stikk i strid med utredningen. Fra nå av ansatte man folk fra Spilhaug-apparatet i Stay Behind til å fortsette med kriminaliteten, men nå som fast ansatte i E-staben. Spilhaug har levert nøkkelpersoner til Lindus (politisk overvåking), Blue Mix (evakuering), Argus (sambandsetterretning) og Rock (gerilja/sabotasje) og til Stay Behinds seksjon for materiell og transport.

Selv om det tilsvarende systemet i Norge ble etablert mye tidligere - allerede like etter krigen - ble IB først avslørt i Sverige. Årsaken var nok at man ikke rådet over noen med Trond ressurser i Sverige. Det var ingen som «husket» på å skaffe seg skikkelig «kringvern» som også omfattet SÄPO og Rikspolitichefen. I Norge har Trond klart å holde POT i sjakk og etterhvert delkolonisere og helkolonisere POT ved at folk er plassert inn på Ap-kanaler (Næss, Krokaas og - viktigst - Frigaard) og ved at POT i likhet med store deler av politiet og påtalemyndigheten er blitt kompromittert etter hvert som de har falt for fristelsen til å akseptere Tronds «hjelp» for selv å fremstå som store etterforskere.

De norske «rikspolitisjefene» Eldring, Killengren. Faremo og Fossheim har alle sørget for å beskytte Tronds kriminelle systemer og tildekke alle saker som er kommet på deres kanaler. Eldring var en meget flittig gjest i

2148 Administrasjonsdepartementet: Oversikt over statlege utval, styre og råd m v 1994
2149 Statskalenderen 1988
2150 Statskalenderen 1985
2151 Oversikt over statlege utval, styre og råd
2152 Oversikt over statlege utval, styre og råd
2153 Ronald Bye og Finn Sjue: «Norges Hemmelige Hær». Tiden 1995. Side 97.
2154 Fra Engen-båndene, se Viggo Johansen og Pål T Jørgensen: «Edderkoppen - historien om en møbelhandler». Aventura 1989. Side 12.
2155 Rolf Hansen legger ikke skjul på at han har skiftet syn på statsministeren som han noen år tidligere bragte til toppen: «Jeg ville vel svart annerledes for et par år siden. Jeg vet ikke. Gro har kolossalt mange fine og sterke egenskaper. Men, det er noe som ikke går også, for å si det sånn. Hun tar jo aldri feil....». Han sier også at han «har ingenting til overs for» Thorbjørn Jagland.

Platous gate! Faremo har gang på gang ført Stortinget bak lyset i forbindelse med Tronds avd. Spilhaug etc., herunder i vår sak, der hun må ha forvrengt sannheten grundig da hun benektet kjennskap til «lovlige» aksjoner mot oss (implisitt selvsagt også «ulovlige»).

Vi er de eneste som har tatt Spilhaug-apparatet på fersk gjerning. Lund-kommisjonen er ikke interessert i å høre om det. Vår sak later der til å være delegert til Ingse Stabel og Sturla Osen som begge åpenbart tildekker, mens Lund i beste fall intet forstår! Det blir nå spennende å se om Lund har til hensikt å konvertere Tronds og Mossads aksjoner mot oss til noe lovlig i regi av POT. Da skal det bli månelyst!

Det er derfor skremmende å se at Mossad allerede fra 50-tallet har hatt den kontrollen med Stay Behind som de til enhver tid har ønsket ved å ha hatt en rekke ansatte i selve staben!

25.27 HVEM ER 001?

Vi skal helt til slutt ta opp det spørsmålet vi vet alle nå må sitte igjen med: Hvem er sjef for «den fjerde tjeneste»? Hvem er «001»?

La oss for ordens skyld gi svaret med en gang: Vi vet ikke sikkert. Men det er ikke så mange muligheter.

De aller fleste identiteter vi kommer over er åpenbart under en form for kommando. I marken har vi truffet på Norasonde-apparatet, Spilhaug-apparatet, Industrivernet, deler av Stay Behind, POT's leieboere, dvs særlig Iver Frigaard og et apparat han muligens disponerer selv, men som muligens bare er deler av de førstnevnte, andre deler av Trond Johansens ytre og indre apparat og muligens deler av FO/S. Alle disse elementene har et forhold til Mossad Norge som vi også hyppig møter i marken. I forhold til alle disse miljøene spiller deler av E-staben en viktig rolle, og det aller meste kretser omkring Trond Johansen selv - innenfor den hemmelige verden. Han er åpenbart i 00-serien, blant de få som tilsynelatende nesten bare gir, nesten aldri tar ordre.

Men selv om Trond er viktig og har holdt på i mange år, er han i partisammenheng ikke mer enn en verdifull rådgiver og informasjonskilde, ingen betydningsfull *politisk* aktør. Mye av Tronds makt sprang ut av hans nære forbindelser med Knut Frydenlund og hans etterfølgere, idag temmelig sikkert fra statsministeren selv. Idag sitter han også helt sikkert på en betydelig personlig makt fordi han vet alt om hva alle andre i systemet har vært med på. Men han har ikke tilstrekkelig sentral posisjon til å ha kunnet bygge opp en så stor organisasjon på tvers av *alle deler av staten* og mer til. Det virker f. eks. usannsynlig at han har direkte kommando over nettverket innenfor justisvesenet (selv om dette står i et sterkt avhengighetsforhold til ham). Det ser ut til mer enn i de hemmelige tjenester å følge formelle kommandolinjer, fra toppen og et stykke nedover.

Er da 001 å finne innen Aps nåværende maktelite, idag Thorvald Stoltenberg, Bjørn Tore Godal, Gro Harlem Brundtland, Thorbjørn Jagland, Tormod Hermansen etc? Stoltenberg kunne i så fall ikke fjernet seg så mye fra Norge, Godal er for fersk, og Hermansen for åpenbart et instrument. Brundtland selv og Jagland er muligheter, men alt tyder på at disse begge er *bragt til toppen av sterkere bakkrefter*, jfr historien om hvordan Gro ble statsminister i kap. 8.13. Og Jagland bærer på alle måter samme preg av oppaling. Det er mer sannsynlig at «den fjerde» har eksistert og vil eksistere intakt og med samme reelle ledelse uavhengig av Aps ledelsesfigurer, men at det idag hersker et nært og tett samarbeide der begge er avhengige av hverandre. Husk at bakmennene nærmest kom i eksil under Steen og Nordli og måtte slite hardt for å få inn mer hensiktsmessige Ap-ledere. Her var Gro mer et valg av den mest hensiktsmessige blant begrensede muligheter, mens Thorbjørn Jagland er alet opp og kjørt frem tjenestevei.

Ingen av disse to er heller Systemenes Skaper, for det er ihvertfall Jens Chr Hauge: Sjef for MILORG, mannen som i egenskap av forsvarsminister etter krigen bygget opp Forsvaret, reorganiserte og bygget opp E- og S-staben med håndplukkede Ap-folk, inkorporerte de private Stay Behind-gruppene i E-staben og bygget opp HV, mannen som siden i egenskap av justisminister fortsatte utbyggingen av POT; mannen som iverksatte det tidligere nære samarbeidet mellom Ap-tjenesten og de to statlige tjenestene; mannen som ble en så sentral bakspiller i Ap at han som advokat lenge delte telefonnummer med partiet; en av hovedmennene bak etableringen av det norske Aps tvillingforhold til det israelske; nærmest en av grunnleggerne av Mossad ved sin støtte til Haganha-leirene i Norge drevet av Israel Krupp; mannen som skaffet Israel tungtvann og inspiserte bort anvendelsen av tungtvannet til atomvåpenproduksjon og derved holdt hele NATO-Norge som gissel overfor våre allierte; mannen som bygget opp Kjeller og FFI; mannen som på en rekke måter blandet seg inn til fordel for Mossad vedrørende Lillehammer-drapet; mannen som ble Aps sentrale industripolitiske aktør gjennom en uendelighet av styreverv og forhandlingsoppgaver for staten; mannen som kjørte Tandberg-konsernet i senk, trolig for å beskytte en leveranselinje til Stay Behind (se kap 23.11); mannen som var Statoils første styreformann og skaperen av Arve Johnsen, mannen med et omfattende internasjonalt kontaktnett - og dessuten den meget

erfarne og vel etablerte *advokaten* som meget vel kan spille en samordnende funksjon mellom nettverkene i de hemmelige tjenester og justisvesenet - og flere til. La oss vurdere denne hypotesen videre:

25.27.1 Jens Chr Hauge

Jens Chr Hauge er den eneste som opptrer som sentral maktutøver *både* i den hemmelige verden *og* i den åpne verden, spesielt innenfor jus, industri, oljevirksomhet og forskning; den eneste fellesnevner mellom det synlige nett av oppnevnte Ap-topper i statsinstitusjonene og det hemmelige nett i tjenestene som også tidsmessig representerer en kontinuitet utover ethvert regjeringsmedlem.

Han har utvilsomt vært 001, om ikke annet da han etablerte Ap/LO-tjenesten og bygget opp E-tjenesten i sin tid som forsvarsminister. Har han vært det senere - og er han det fortsatt?

Før vi går videre med det spørsmålet, skal vi gjøre en rask oppsummering av Hauge så langt.

Jens Chr **Hauge**[2156] ble født i 1915 i Oslo (Aker), sønn av fullmektig Johan Marius **Hauge** (1872-1940) og Karen Johanne **Aas** (1876-1957). Han er idag 80 år gammel, men opptrer ofte offentlig og virker ikke det minste svekket av alderen.

Hans første ekteskap ble inngått i 1938 med Anna Sophie **Dedekam**, f. 1913, datter av skipsreder Petter **Dedekam**, f. 1874, Arendal, og Aagot **Sørensen**, f. 1883. Dette ble oppløst, og fra 1979 også fjernet fra historien, dvs fra og med «Hvem er Hvem»-utgaven av 1979, mens det før det var med i alle utgaver fra 1948 og ihvertfall til 1973. Selv «Hvem er Hvem»-redaksjonen lar seg overtale til å fravike praksis når det gjelder Jens Chr. Hauge!

Hauges annet ekteskap ble inngått i 1958 med Liv Elisabeth **Sjöberg**, enke etter den angivelig svenske Birger **Sjöberg** som var en av Martin Linges nærmeste medarbeidere og falt på post i 1944. Men Sjöberg var egentlig norske Nils **Berdal** fra Åfjord som benyttet psevdonym pga bedragerimistanker før krigen. Dette tok Hauge ikke lett på (se kap 25.21.2 om hvordan Hauge forsøkte å dekke over ved hjelp av press). Mens fru Liv i «Hvem er Hvem» sto oppført som Liv Elisabeth **Sjöberg**, f. Grannes fra de ble gift til 1984-utgaven, er alle spor etter den stakkars krigshelten «Birger Sjöberg» utryddet i 94-utgaven. Her heter hans enke bare «Liv Elisabeth **Grannes**». På dette punkt må «Hvem er hvem»-redaksjonen ha kjempet en heroisk kamp for historien i mange år før også den måtte bite i gresset!

Liv Elisabeth Grannes var født 1918, datter av skolebestyrer Jørgen **Grannes** og Emilie **Vedde**.

Neppe noen annen levende enkeltperson har engasjert seg så vidt og bredt i det norske samfunn og dekket så mange sektorer:

Krigsinnsats: Aktiv i Milorgs ledelse fra 1941, sjef for Milorg fra 1943 eller 1944 til frigjøringen, og i den egenskap også sjef for Milorgs etterretningstjeneste, XU[2157]. Medlem av Hjemmefrontens Ledelse 1944-45. I 1944 var han leder for hjemmefrontledelsens utvalg for forberedelse av Landssviklovgivningen. Som Milorg-leder sto han selv for internjustisen. Han avsa selv ca 80 dødsdommer og iverksatte dem også iblant selv. (Hjemmefronten totalt kan ha utført ca 150 henrettelser, se kap 25.21.1.)

Juss: Hauge tok artium i 1933, var formann i Juristforeningen 1936, cand. jur. i 1937, dommerfullmektig i 1938-39 og eksamensmanduktør ved Universitetet i Oslo 1939-40. Prispolitifullmektig 1940-41. Utøver av Milorg-justis under krigen (se foran). Blant dem som forberedte landssviklovgivningen (se foran). Erstatningsdirektør 1945. Engasjert i bevisinnsamling i Tyskland for Quisling-saken 1945. Som forsvarsminister 1945-52 var han ansvarlig for den militære del av rettsoppgjøret der han utrensket en lang rekke offiserer etter grundige og meget strenge granskninger av deres krigsinnsats, men unngikk enhver gransking av sin egen Milorg-justis. Han etablerte egen advokatpraksis - i begynnelsen med kontorfellesskap med Arbeiderpartiet - i 1952. Han ble h. r. adv. i 1954. Fra 22. januar til 1. november 1955 var han justisminister. Han var juridisk rådgiver ved NATO-hovedkvarterer i SHAPE 1957-58. Han var medlem av og formann i Den norske sakførerforenings permanente lovutvalg for statsforfatning m v. 1960-73. Han var norsk voldgiftsdommer for «The International Chamber of Commerce» i 1973 og ved «The International Center for Settlement of Investment Disputes» fra 1975. Han har også vært norsk dommer i OECD-organet European Nuclear Energy Tribunal.

Politikk/statsstyre: Sekretær for statsminister Einar Gerhardsen i samlingsregjeringen 25. juni til 5. november 1945. Utredning av ny ordning med statssekretærer 1945. Formann i Rasjonaliseringskomitéen for departementenes virksomhet (1945). Statsråd (forsvarsminister) i Gerhardsens regjering 1945-51 og Oscar Torps

---

[2156] Når ikke annet er nevnt: Personopplysningene fra en rekke årganger av «Hvem er hvem» og/eller fra Trond Nordby (red): «Storting og regjering 1945-1985. Biografier.» Kunnskapsforlaget 1985. Side 276-277.

[2157] Alf Ole Ask og Bjørn Westlie: «Maktens ansikt - et portrett av Jens Chr Hauge». Tiden 1991. Side 95.

regjering 1951-52. Sekretær ved Arbeiderpartiets kontor samtidig som han drev advokatpraksis 1952-54. Utredning for statsministeren om innføring av embetsverk for Statsministeren og om departementsråder 1955. Medlem av Arbeiderbevegelsens komité for gjennomføring av det industrielle demokrati av 1961 («Aspengren-komitéen»). Etter det «bare» Aps største og mektigste «bakmann»!

Gjennom utredningene vedr statssekretærer, nytt embetsverk rundt statsministeren (dvs innføring av Statsministerens kontor) og departementsråder, samt rasjonaliseringskomitéen, hadde Hauge i praksis hånd om hele nyopprustningen av regjeringens og departementenes politiske og administrative ledelse, herunder etableringen av et betydelig antall nye stillinger som kunne fylles med Ap-folk.

Atompolitikk: Norsk representant i styret for atomenergi i OECD 1956-74, norsk representant i Nordisk samarbeidsutvalg for atomenergi (1957-70), nestformann i Atomenergirådet (1957-72), formann i Atomlovkomitéen 1957-64. Norsk dommer European Nuclear Tribunal, OECD.

I «Hvem er Hvem» 1959, 1964 og 1968 er også oppført «styremedlem i Noratom A/S» (uten tidsangivelse). Dette er forsvunnet i 1973-utgaven og alle senere utgaver, samt i det store verket «Storting og regjering 1945-1985. Biografier»[2158]. Hauges senere verv i 1961 som inspektør fra Norge for å passe på at Israel ikke laget bombe av tungtvannet står ikke noen steder! Ble det kanskje litt for mange dobbeltroller å vise frem for verden? F. eks. ifbm de norske tungtvannsleveransene til Israel - nettopp fra Noratom A/S 1959-61! - og det faktum at Hauge forsikret at Israel *ikke* laget bomber - *når det var nettopp det de gjorde!*

Militært etc.: Milorg etc (se foran), forsvarsminister 1945-52 (se foran), nestformann i styret for Marinens Hovedverft (Horten) 1952-67, nestformann i styret for Raufoss Ammunisjonsfabrkker 1952-82, nestformann i styret i Kongsberg Våpenfabrik (1952-83), juridisk rådgiver SHAPE 1957-58, formann i styret for Hjemmefrontmuséet 1962-70, formann i Utvalget for Forsvarets ledelse 1967 («Hauge I»), formann i Utvalget for Forsvarets regionale ledelse 1967 («Hauge II»). Dessuten atompolitikk, se foran.

Industrielt: Nestformann i styrene i de tre forsvarsbedriftene (se foran), medlem av statsselskapskomitéen av 1953 («Fjeld-kommisjonen»), medlem av statsselskapskommisjonen av 1957 («Eckhoff-kommisjonen»), medlem av Utbytteutvalget av 1959, formann i styret for Radionette-konsernet 1971-72, medlem av styret i Tandberg-konsernet 1972-78, formann i Utvalg til utredning av de ansattes medbestemmelsesrett i statsselskaper av 1973, medlem av bedriftsforsamlingen i Elektrisk Bureau A/S fra 1977, ro roller som internasjonal kommersiell voldgiftsdommer (se foran), Industridepartementets rådgiver og forhandler ved omstrukturering av norsk elektronikkindustri 1977, regjeringens hovedforhandler forut for inngåelsen av «Volvo-avtalen» 1978.

Oljesektoren: Advokat for det ukvalifiserte oljeselskapet Rinde Oil Co. i 1965 da dette forsøkte å bli tildelt konsesjoner i tilleggsrunden til 1. konsesjonsrunde[2159], styreformann i Statoil 1972-74.

Samferdsel: Formann i skandinavisk komité av 1961 om SAS' organisasjon og driftsformer, formann i styet for Det Norske Luftfartsselskap A/S og norsk styreformann for SAS 1962-83.

Forskning: Medlem av NTNF¨s forskningsutvalg av 1964. Dessuten atomforskning, se foran.

Kultur/media: Formann for Teaterkomitéen av 1960, formann for styret i Nationaltheatret 1972-81, medlem av styret for Narvesen A/S 1974, nestformann i styret for «Stiftelsen Fritt Ord» fra 1974, styreformann Hjemmefrontsmuséen 1962-70.

NB.: Dette er bare overflaten; Hauges *formelle* verv. I tillegg har han i alle år arbeidet iherdig bak kulissene i en lang rekke sammenhenger og på en lang rekke fronter, ikke minst innenfor ***Det hemmelige Norge,*** selvsagt med utgangspunkt i krigstiden og statsrådstiden (se foran), med rike muligheter for å tilpasse statsadministrasjonen til det nye hemmelige Norge gjennom delaktighet i rekken av utredninger om denne (se foran), viktige kontaktpunkter i en lang rekke av vervene nevnt foran, ikke minst forsvarsbedriftene og atomkommisjonene m v., og mange andre forhold, se nedenfor.

25.27.1.1 Systemenes skaper og drivkraft

Følgende momenter viser at ingen annen enn Hauge kan ha vært drivkraften bak den opprinnelige oppbyggingen og koordineringen av de hemmelige tjenester og Ap/LO-tjenesten og det nære forholdet mellom disse og Mossad, og at han må ha vært meget nær og hatt betydelig innflytelse på disses aktiviteter gjennom mange år:

2158 Trond Nordby (red): «Storting og regjering 1945-1985. Biografier.» Kunnskapsforlaget 1985.

2159 Tore Jørgen Hanisch og Gunnar Nerheim: «Norsk Oljehistorie Bind I». Norsk Petroleumsforening/Leseselskapet 1992, side 155. Rinde var en norsk-amerikaner som forsøkte å sette opp et samarbeide mellom Norges Kooperative Landsforening (NKL) med 5%, Svenske OK med 40% og A/S Thor Dahl i Sandefjord med 55%. Selskapet ble ikke ansett som seriøst bl a da det ikke fant det nødvendig å foreta seismiske undersøker før innlevering av søknad. Etter 4 resultatløse år trakk Dahl seg og søknaden falt bort fra behandling.

- *Hauge var sjef for Milorg og del av Hjemmefrontens ledelse. Han avsa ca 80 dødsdommer under krigen og beordret henrettelsene utført. Noen utførte han selv (kap 8.2)*

- *Hauge var forsvarsminister etter krigen. Det ble aldri utført noen etterprøving/gransking av disse dødsdommene*

- *«Sentrale folk fra motstandsbevegelsen går igjen i Hauges nettverk etter krigen» - dokumentert i Alf Ole Ask og Bjørn Westlie: «Maktens ansikt - et portrett av Jens Chr Hauge». Tiden 1991. Dette nettverket finnes ikke minst innenfor Linge-klubben, Milorg-foreningen og lignende klubber/foreninger*

- *Det var Hauge som i etterkrigsårene som forsvarsminister bygget opp E-tjenesten og som justisminister fortsatte oppbyggingen av POT; det var han som i disse egenskaper og som senere partisekretær etablerte samarbeidsmønstrene mellom disse og Ap/LO's egen etterretnings- og overvåkingstjenestene, og som tok seg av samordningen/nedleggelsen av de private gruppene inn i Stay Behind, der også nøkkelpersoner fra Milorg/kompani Linge kom med (se kap 8.7).*

- *Alf R Jacobsen skriver om Stay Behind at*[2160] *«organisasjonen var blitt til på slutten av 40-tallet som Milorg og Kompani Linges etterfølger, Hjemmefronten og Jens Chr. Hauges hjertebarn.» Han bekrefter med sine gode kilder mao at Hjemmefronten fortsatte som Stay Behind. Det er jo da nærliggende at Jens Chr Hauge fortsatte som Milorg-sjef fra sin forsvarsministerposisjon med apparatet intakt under Kjettingmannens ledelse!*

- *Alf Ole Ask og Bjørn Westlie konstaterer at «det var Jens Chr. Hauge som tok og beholdt initiativet i oppbyggingen av de hemmelige tjenestene i Norge, og som la grunnlaget for både Forsvarets og politiets rolle»*

- *Hauge må ha vært toppansvarlig for at Aps hemmelige overvåkingsapparat, Tronds avdeling Spilhaug, det «norske IB», stikk i strid med norsk lov er blitt ytterligere utbygget etter Lillehammer-saken og avsløringen av IB i Sverige (begge i 1973) og styrket til å virke for Aps makt i det norske samfunn (se eget underkapitel om Hauge og Spilhaug nedenfor)*

- *Det er vanskelig å tenke seg at den sterke Mossad-innflytelsen i Stay Behind, kursvirksomhet for Stay Behind i regi av Mossad etc kunne etableres og opprettholdens uten Jens Chr Hauge som felles «fast punkt»*

- *De «private» gruppene rundt Stay Behind, spesielt Kjettingmannen (i realiteten en militær avdeling, men med et element som formelt privat dekkbedrift), andre dekkbedrifter som Norasonde etc. har alle trengt ekstraordinær finansiering - det er rike muligheter i virksomheter styrt av Hauge og Hauges og Tronds venner. Noen av disse er identifisert (se kap 25.25)*

- *Hauge kjente selvsagt godt til Milorg-gruppene, fordi flere av dem, og først og fremst «kjettingmannens» (Helge O. Spilhaugs) gruppe var ledet av Hauges nære venner og medarbeidere fra Milorg og XU. Disse må ha fått virke i flere år før behovet for samordning/nedleggelse oppsto, og da på grunn av andre, næringslivsbaserte grupper som Hauge ikke hadde kontroll over. Idag vet vi at flere av Milorg-gruppene fikk fortsette med en fot innenfor og en fot utenfor Stay behind, og gjerne med en tredje fot i HV, slik som den viktigste - Spilhaugs. Dette må også ha vært med Hauges godkjennelse. Han ville aldri ha godkjent det uten solid kontroll. Dette - sammen med finansieringsmetoder og mulige slike - er nærmest fullgodt bevis for at Hauge ihvertfall i alle år har vært Spilhaug-systemets og derfor «Alfas» leder, og da er vi nær hjertet av «den fjerde»!*

2160 Alf R Jacobsen: «Mistenksomhetens pris». Aschehoug 1995. Side 232.

- *Rolf Hansen uttalte i desember 1978 til Dagbladet*[2161] *at «Milorg var fortsatt aktiv (i den første etterkrigstiden) men fra 1950 gjorde Forsvaret sitt beste for å få kontroll» (Hauge hevdet at dette var «historisk uriktig og krenkende»)*

- *Det var personer svært nær Hauge (Andreas og Hans Cappelen samt Gudmund Harlem) som opprettet E-tjenestens dekkbedrift «Norasonde» (se kap.24.6)*

- *Hauge opprettet Industrivernet (se kap 24.8)*

- *Hauge deltok i alle utredningsutvalg etc vedr atomvåpen - og var alltid positiv*[2162]

- *Som Milorg-leder og forsvarsminister var han hovedansvarlig for oppgjøret etter krigen med de offiserer som hadde gjort mangelfull eller på annen måte kritikkverdig innsats i aprildagene og senere.*

- *Det må ha vært Hauge som beskyttet Sven Ollestad da han løy om Stay Behind etter Hans Otto Meyer-saken i 1978, og hindret at han mistet jobbe, antakelig pga Lillehammer-saken (se kap 8.13)*

- *Hauge og betydningen av å tildekke Lillehammer-saken har siden 1973 hatt stor innvirkning på valget av offiserer til nøkkelstillinger i E-staben og forsvarsledelsen*

- *Som Milorg-leder og forsvarsminister var han hovedansvarlig for at henrettelsen av Kaj Holst (Hauges egen nestkommanderende i Milorg) etter krigens slutt ikke ble etterforsket, men saken hemmeligstemplet for all fremtid (kap 25.21)*

- *Hauge har sammen med Haakon Lie bygget opp et hemmelig forhold til Israel og Mossad - i tillegg til det offisielle. Dette forholdet, som har vart til denne dag, har vært en viktig del av Aps maktfundament i Norge. Lillehammer-saken har vært en vktig del av de to arbeiderpartienes «felles skjebne» og samhold - «koste hva det koste vil».*

- *Som aktivt engasjert og støttende forsvarsminister tillot Hauge Israel Krupp å organisere våpenopplæring for Haganha-programmet i Norge, på Skui i Bærum og nok et sted i Sør-Fron nær Krupps hjemsted Hundorp (se kap 25.19.3). På den måten er han blitt betraktet nærmest som en av grunnleggerne av Mossad.*

- *Som sentral bakmann i Ap og styremedlem i Noratom A/S var det først og fremst Hauge som skaffet Israel tungtvann og siden «inspiserte» bort anvendelsen av tungtvannet til atomvåpenproduksjon (se kap 5.4)*

- *Fremfor å dra til Dimona-anlegget der tungtvannet var tatt i bruk til atomvåpenproduksjon (det ønsket ikke Hauge å vite) var Hauge eneste norske observatør under Eichman-saken*[2163]

- *Hauge har alltid vært en sentral gjest på arrangementene til «Vennskapsforeningen Norge-Israel m fl*[2164]

- *Hauge var formann for arbeidsutvalget i hjelpekomitéen for Israel etter seksdagerskrigen i 1967*[2165]

[2161] Alf Ole Ask og Bjørn Westlie: «Maktens ansikt - et portrett av Jens Chr Hauge». Tiden 1991. Side 97.
[2162] Alf Ole Ask og Bjørn Westlie: «Maktens ansikt - et portrett av Jens Chr Hauge». Tiden 1991
[2163] Oskar Mendelsohn: «Jødenes historie i Norge gjennom 300 år» bind 2, Universitetsforlaget 1986. Side 352. Se også kap 5.4.
[2164] Mendelsohn, side 386

- *Hauge var hovedtaler på «La Israel Leves» massemøte i 1975 i protest mot FN-resolusjonen som definerte zionisme som en form for rasisme*[2166]

- *Hauge var svært aktiv i kulissene i Lillehammer-saken, med press i mange retninger for å oppnå mange formål til fordel for Mossad-gruppen. Det er også klare forbindelseslinjer mellom dem som medvirket på norsk side og Hauge (se eget underkapitel nedenfor)*

- *Hauges kjente «offisersfobi» gjenspeiles i Spilhaug-apparatets tilsvarende oppgaver og løpende aktiviteter - også nå! (se eget underkapitel nedenfor)*

Så lenge Hauge var statsråd, var han formell sjef for *enten* E-tjenesten (som forsvarsminister) *eller* POT (som justisminister). Kommandolinjene for Ap/LO-tjenesten gikk først opp til LO's nestformann til enhver tid og/eller til sentrale personer i Arbeiderbladet, der også de viktigste fotsoldatene holdt til. Siden alle disse var samordnet som i en konsern, og siden vi ser klare rekrutterings/opprykksmønstre dem imellom, fantes det en felles ledelse som mest naturlig også var Hauge så lenge han satt i Regjeringen. *Mellom* statsrådjobbene hadde Hauge *kontorfellesskap med Ap*, sogar samme telefonnummer! Da lå nok ledelsen også der.

25.27.1.2 Hauge og Kjettingmannen

Nettverket rundt Kjettingfabrikken og Kjettingmannen skiller seg kraftig ut fra alle de andre private gruppene som med tildels hård hånd ble innlemmet i Stay Behind eller nedlagt av Hauge i 1948. Dette nettverket har fortsatt levet sitt eget delvis private liv med tilsynelatende en fot i Stay Behind (men i realiteten underlagt Tronds som en del av hans apparat ute i det blå), en i HV og en utenfor, samt utført visse oppdrag tilsynelatende for POT, men etter ordre fra Trond. Siden dette apparatet så sent som ved kong Olavs død i januar 1991 og nobelpristildelingen til Rabin, Perez og Arafat i desember 1994 ble benyttet til sikringsoppdrag, har det vært operativt til opp i våre dager. Av samme grunn må det også hele tiden ha eksistert på et slags kvasilegalt grunnlag. Private arméer og/eller bevæpnede vigilante.bevegelser er ikke lovlig i Norge! Følgelig må han ha hatt en tilknytning til staten, og det må ha vært til Forsvaret, innenfor en strengt hemmelig ramme - nemlig som en del av Tronds mest hemmelige apparat for ham selv og Ap.

Som Systemenes Skaper må Jens Chr Hauge ha stått for denne organiseringen og valgt en hensiktsmessig tilknytning til Forsvaret, f. eks. direkte under E-sjefen eller endog under Forsvarssjefen. Når Spilhaug har gått med på det, har det sammenheng med at Spilhaug på alle måter var og sikkert fortsatt er Hauges mann, opprinnelig som medlem av Milorg-ledelsen under Hauge. I praksis har Trond vært Spilhaugs nærmeste foresatte etter hvert som Trond har «utnevnt» E-sjefer og Forsvarssjefer.

Allerede i 1973 anmodet daværende E-sjef ob Reidar Torp pga IB-avsløringen i Sverige en av sine medarbeidere om en vurdering av de såkalte «private gruppene» - herunder Spilhaugapparatet (Kjettingfabrikken). Offiseren konkluderte med at virksomheten var i strid med norsk lov og måtte stoppes!

Det er derfor tragisk når det 23 år senere konstateres at denne Spilhaug-virksomheten ikke ble stoppet, men sogar utvidet og formalisert av Trond/Ap som partiets eget militære organ for etterretning, overvåking, provokasjoner og psykologisk og fysisk terror mot dem som måtte komme i veien for Ap-kreftene - med bred politisk overvåking som spesialitet!

Sven Aage Hauge tilrettela alt i 1977 da Trond ble seksjonssjef (seksjon D) og fikk mange år i stolen, samtidig som Spilhaug overførte den kriminelle delen av virksomheten fra Kjettingfabrikken A/S til Kjettingkonsulenten A/S som ble gitt cover og delfinansiering av Arbeidstilsynet v/ styreformann Gudmund Harlem.

Men det har i den forløpne tid vært så mange ulike regjeringer og så mange ulike Forsvarssjefer og E-sjefer at en så ureglementert avdeling som Spilhaugs umulig ville ha overlevet hvis den ikke hadde hatt høyere beskyttelse og/eller dypere dekning. Men de ikke-sosialistiske statsministre har ikke hatt den minste anelse om Stay Behinds sanne natur, eller om Alfa/Spilhaug-apparatet, dvs Stay Behinds (Tronds) ytre apparat/støtteapparatet. Pengene kan her følges via Karstad-utvalget/Riksrevisjonen/de hemmelige budsjettene etc direkte til dette apparatet. Det har ikke Lund sett seg umaken med å gjøre!

[2165] Mendelsohn, side 387
[2166] Mendelsohn, side 392

Det er nok også flere Forsvarssjefer og E-sjefer som er blitt holdt uvitende, men som ville ha ryddet opp med en gang om de hadde visst om dette apparatets eksistens. Derfor har man utvilsomt fulgt den kjente Frigaard-metoden med å legge en omvei rundt overordnede ledd som ikke var «på nett». Ihvertfall i visse perioder må derfor Kjettingmannen ha rapportert rundt alle formelle sjefer, og selvsagt alltid helt utenom de fleste regjeringer og regjeringsmedlemmer unntatt muligens noen meget få. (Når *hele* Stay Behind var ukjent endog for flere forsvarsministre og Forsvarssjefer inntil ca 1978 da Hans Otto Meyer ble avslørt, er det klart at kjettingmannen var begravd enda mye dypere nede.)

I slike perioder må den reelle rapporteringsvei ha gått helt utenom alle formelle veier. Det er neppe tenkelig at Spilhaug har akseptert å motta ordre som ikke kom enten direkte fra Hauge eller som kunne appelleres til Hauge. I et daglige kan kommandogangen meget vel ha gått via f. eks. Trond Johansen.

På den annen side: Som *skaperen* av Kjetting-opplegget har Hauge selvsagt i alle år visst om dette apparatets eksistens og virksomhet og hatt nær kontakt med Spilhaug i alle fall. Det er lite trolig at Hauge ville sittet stille med denne kunnskapen og tillatt apparatet å skli helt ut av det Ap-nettverket som til enhver tid eksisterte. Den eneste mulige forklaringen er i realiteten at Hauge har fortsatt å være Kjettingmannens reelle sjef og høye beskytter hele tiden, og at han ved hjelp av alle sine lojale medspillere har lagt til rette for et fortsatt eksistens og et fortsatt virke for apparatet under legitimiteten av det opprinnelige organisasjonsforhold, men etterhvert under dekke av kommandomessige kretsløp rundt alle sjefer som ikke spilte helt på lag med Hauge og Ap. Skal Hauge ha gjort det, har forutsetningen selvsagt vært at alt Kjettingmannen gjorde var nettopp på Jens Chr Hages egne premisser. Det betyr at Jens Chr Hauge mest sannsynlig har vært den relle leder av Kjettingmannen til den dag i dag, men med stadig mer av den daglige operasjonelle ledelse ivaretatt av andre.

Hauge må da også ha sørget for varige og trygge finansieringsordninger for Spilhaug. Mye av dette har sikkert skjedd på samme måte som resten av opplegget for finansiering av Stay Behind (alliert finansiering, samkjøring med HV, E-tjenestens åpne og hemmelige budsjetter). I tillegg tyder meget på at Kjettingmannen hadde store leveranser til Forsvaret, endog kanskje til overpris, før og evt i tillegg til Kjettingkonsulentens konsulentoppdrag for Arbeidstilsynet (se foran).

Fra Sverige kjenner vi til at IB-lederen, forsvarssjef (ÖB) Stig Synnergren[2167],

> *«ville inte släppa greppet, han begärde att få fortsätta att vara chef för den hemliga underrättelsetjänsten när han skulle avgå 1978.»*

Synnergren fikk det ikke, men kan det tenkes at general Sven Aage Hauge (Jens Chr Hauges lojale redskap) forsøkte seg på det - og fikk det til! - med Spilhaug-apparatet da han ble frabeordret stillingen som forsvarssjef i 1984? Hauge var Tronds forgjenger som seksjonssjef i E-tjenesten (under Lillehammer-drapet) som ledd i en lynkarrière til forsvarssjefjobben og Ap-tro på alle måter. Han forsøkte med nær sagt alle midler, ikke minst ved at hans kone (født Sønsteby) tryglet og ba, å få fortsette, men Willoch-regjeringen ville ha inn Fredrik Vilhelm Bull-Hansen isteden.

Bull-Hansen var definitivt *ikke* på Ap-nett, og kunne selvsagt ikke informeres om Aps hemmelige Spilhaug-vigilante og Ap-innflytelsen i Stay Behind. Sven Aage Hauge ble beordret til sjefsstillingen i Forsvarets Bygningstjeneste (FBT), som ville være et yppelig tilknytningspunkt for Spilhaug o. l. pga mulighetene for finansiering ved hjelp av overfakturering eller fakturering *helt uten grunnlag* (f eks konsulenttjenester) og det kommende Karstad-utvalget som skulle begrave eller kremere deler av det ytre apparatet.

Vi har tidligere sett at «den fjerde tjeneste» løser problemet med ikke-kaniner i sjefsposisjoner ved rett og slett å etablere kommandolinjer rundt dem. En annen måte kan selvsagt være å *flytte* de ordinære kommandolinjene til andre tilknytningspunkter som har (eller får) gode kaniner som sjefer!

Kan det tenkes at den reelle kommandolinjen aldri har forlatt Jens Chr Hauge personlig, og at han den dag i dag selv har den egentlige operative ledelse av det norske «IB»-apparatet, bestående av deler av Stay Behind, HV og Spilhaug-apparatet, men formelt beskyttet ved en forankring et sted i Forsvaret - idag kanskje via Forsvarets Bygningstjeneste? - samt politisk beskyttet ved de tjenester det yter Ap? Og at dette apparatet settes inn for å understøtte resten av «den fjerde tjeneste» når dette passer, men på egne premisser og med egne virkemidler? Det dreier seg om et hemmelig apparat, sprunget ut av krigens krav, fortsatt med sine ledelsesfunksjoner, sitt personell og sine våpenarsenaler intakt.

Vi gjør oppmerksom på at det svenske såkalte «krigs-IB», dvs motstykket til «Stay Behind», alltid ble holdt på 100% sosialdemokratisk kontrollerte hender i Sverige[2168]. Det har man ikke helt klart i Norge, men

---

[2167] Kanger/Gummesson. Side 183.

[2168] Kanger/Gummesson. Samme sted.

kombinasjonen av at Ap-nettverket omfatter de fleste ledelsesfunksjoner for Stay Behind og det at Ap helt sikkert har sidekontroll over en stor del av personellet gjør på mange måter samme nytten - og ekstra legitimitet. Dette er blant de skremmende muligheter Stortinget må sørge for **å få avkreftet eller bekreftet**

25.27.1.2.1 «Suspekte offiserer»

Et interessant lite sidespor som underbygger hovedteorien er at det ofte i etterkrigstiden er kommet til uttrykk at Hauge har hatt et personlig antagonistisk forhold til, og åpenbart en slags frykt for Krigsskole-utdannede offiserer, f. eks. ifbm opprettelsen av Heimevernet og utredningene Hauge I og Hauge II, og i konkrete saker mens Hauge var forsvarsminister (Fritzner-saken og ritmester Normann-saken, den siste inklusive vanskeligheter Normanns sønn fikk med sin karriére, se kap 25.21). Også general Otto **Ruge**[2169], general Olaf **Helset**[2170], og flere andre, inkl en admiral[2171], har fått merke Hauges syn på offiserer! (Og selvsagt også noen majorer, som Setsaas og CC - etterhvert som Trond har overtatt denne fobien fra Hauge, for ikke å forglemme oblt Arne **Ekeland** og oberst Erling **Hoem**!)

Det er heller ikke umulig at Hauge har vært inne i bildet i Knutstad-saken (kap 21.1), der Per Bortens nære venn og samarbeidspartner, byråsjef Erik **Knutstad**, trolig ble satt under lovlig overvåking som gikk over til langvarig ulovlig overvåking da man ikke fant noe galt med ham. Hauge og Knutstad satt bl a sammen i Nordisk samarbeidsutvalg for atomenergi.

Det er primært Krigsskole-utdannede offiserer som har kunnet avsløre den norske IB-skandalen, Ap-apparatet inklusive Spilhaug-apparatet.

Nå viser det seg at blant oppgavene som har vært - og er - tillagt Spilhaug-apparatet er «å overvåke suspekte offiserer»[2172]. En rekke slike «suspekte» offiserer som dels har forsøkt, og nå forsøker, å avdekke den norske IB-skandalen er i skrivende øyeblikk under full overvåking av et gigantisk apparat!

Dette minner mistenkelig om Hauges «offisersfobi». Hvem har instruert Spilhaug om dette? Vi har ikke hørt om at han også hadde i oppgave å overvåke mistenkelige ingeniører, elektrikere eller advokater? Var dette kanskje overlatt til Margarinfabrikken eller bakerlauget?

25.27.1.3 Hauge og Lillehammer-saken

Det finnes spor etter Hauge nær sagt over alt i Lillehammer-saken, som vi nå vet må ha vært planlagt flere måneder i forveien. Det er ikke usannsynlig at også Hauge traff Mossad-sjefen Zwi Zamir på hans reise til Norge 1-2 mnd før drapet og/eller i forbindelse med Mossad-delegasjonen på seks personer til Israel Krupp på Hundorp, evt også ifbm det mystiske møtet på restaurant Birkebeineren etterpå. Det er ingen tvil om at Hauge var og er Israels og Mossads «beste venn» i Norge.

Hauge bedrev omfattende lobby-virksomhet i alle faser av Lillehammersaken. Han gikk på påtalemyndigheten (Dorenfeldt) for få holdt alt som ikke direkte berørte det fysiske drapet, dvs all Mossads øvrige virksomhet både i Norge og andre land, utenom avhørene i retten. På oppdrag fra Israel skaffet han den etter hans mening beste advokaten, Annæus Schjødt, som holdt hovedinnlegget for alle de tiltalte i lagretten. Han drev lobbyvirksomhet overfor Regjeringen for rask benådning av de dømte. Han øvet press mot bl a politimester Victor Kongelstad for å få opphevet utvisningen av Sylvia Rafael etter at hun hadde giftet seg med Annæus Schjødt (mislykket i 1976-77 men vellykket i 1978)[2173].

Det er bare de siste inngrepene som er synbare. De viser bare en god gammel venn av Israel som brukte sin innflytelse til å forhindre så mye skade som mulig på organisasjonen, og som hjalp sin gamle venn Annæus Schjødt med å få hjem sin nye kone, den dømte agenten Sylvia Rafael.

La oss først slå fast at det med «gammel god venn» er riktig:

2169 Ruge hadde vært forsvarssjef før krigen og satt i tysk fangenskap under krigen. 15. juli 1945 ble han beordret tilbake til stillingen, men han gikk av allerede 13. desember, 63 år gammel, pga samarbeidsproblemer med Hauge. «Det kunne ikke være to sjefer», sa Hauge etterpå. Se Alf Ole Ask og Bjørn Westlie: «Maktens ansikt - et portrett av Jens Chr Hauge». Tiden 1991. Side 75.

2170 Helseth var etter krigen sjef for Hæren, men gikk av etter uløselige samarbeidsproblemer med Hauge, som han mente drev detaljstyringen av Forsvaret for langt. Hauge hevdet at dette var uttrykk for «et sammenstøt med demokratiet» og antydet udemokratiske holdninger blant offiserene. Det ble etter dette reist to mistillitsforslag i Stortinget (fra NRP og alle ikke-sosialister) som tilsammen fikk 73 stemmer mot 76 som ble gitt for et de facto kabinettspørsmål fra Gerhardsen. Se Ask/Westlie side 76 ff.

2171 Admiral Edvard Danielsen, som mente at Sjøforsvaret tapte i kampen om midlene. Se Ask/Westlie side 79.

2172 Ronald Bye og Finn Sjue: «Norges Hemmelige Hær». Tiden 1995. Side 190 f.

2173 Mendelsohn, side 396

- *Hauge beskrives som noe nær Mossads grunnlegger fordi han åpnet for de jødiske Haganha-leirene i Norge etter krigen. De som ble utdannet var i stor utstrekning med på å etablere Mossad (se kap. 25.19.3).*

- *Hauge sørget for tungtvannsleveransene til Israel i 1959/61 og gjorde derved Israel og som konsekvens Sør-Afrika til atommakter. Dette skjedde bak våre alliertes rygg og innebar i praksis en slags innmeldelse av Israel i NATO «bakveien» ved at Israel nå kunne spille på the «Samson option» (gjensidig ødeleggelse) som selvsagt i neste runde ville medføre angrep på leverandøren Norge og dermed hele NATO (se kap 5.4)*

- *Hauge må ha vært sentral i forbindelse med at både Norge og Mossad samarbeidet med USA om U-2-programmet (se kap 3.4)*

Vi kjenner fra før nøkkelpersonene på norsk side under Lillehammer-saken og de parallelle evakueringsøvelsene. Jens Chr Hauge er på mange måter en fellesnevner mellom disse:

- *Israel Krupp, sjef for Mossad Norge, var en måned før drapet involvert med planlegging av VIP-evakueringsøvelsen; han hadde hatt besøk av en seksmannsdelegasjon fra Mossad i anledning den kommende aksjonen; han visste om et møte på Birkebeineren; han hadde hyppig telefonkontakt med Golda Meir, han visste (ifølge Siljeholt) at det var rett mann som ble tatt på Lillehammer, og han var en nær venn av Hauge. Det var Hauge som hadde tillatt og lagt forholdene til rette for minst to Haganah-treningsleire i Norge i Krupps regi etter krigen og sogar lånt ut våpen fra Forsvaret (se kap 25.19.3)!*

- *Trond Johansen var E-tjenestens liason til både Mossad, MI6, CIA og IB/Sverige. Han var overordnet Stay Behind-sjefen Sven Ollestad, Blue Mix-sjefen Gunnar Bjålie og Israel Krupp. Det er mulig at Ollestad ble holdt utenfor endel detaljer, men Trond må ha kjent til det meste i sin sentrale liason-rolle. Trond Johansen er utvilsomt en av Hauges menn.*

- *Hauge hadde alltid en sterk personlig interesse for Stay Behind og må ha hatt løpende kontakt spesielt med Blue Mix under ledelse av Linge-kapteinen og Milorg-mannen Gunnar Bjålie som samarbeidet nært med Israel Krupp og Mossad Norge og som la opp evakueringsøvelsen i juli 1973 fra Lillehammer og sørover*

Det mest påfallende ved VIP-evakueringsøvelsen fra Lillehammer og sydover var at Israel Krupp, som ikke hadde noen verv i Stay Behinds ledelse, ble trukket inn i den operative planleggingen sammen med Blue Mix-lederen Bjålie (se kap 25.19.2) og at han da drapet fant sted i mange måneder hadde vært med på forberede VIP-evakueringsøvelsen. Hvem sørget for å bringe inn Krupp? **Hvem sto for den nødvendige koordinering mellom aktørene i Norge, herunder E-tjenestens arvefiende POT?** POT har tidligere innrømmet (se kap 25.19.7) at de lot Mossad-agenter fritt unnslippe med Kiel-ferjen og må ha medvirket på en lang rekke måter forøvrig (se kap. 25.19.12.4).

Idag vet vi også at minst to andre land i tillegg til Norge og Israel var innblandet. En av de Mossad-agentene som utførte drapet var Jonathan Ingleby, israelsk statsborger, men også utstyrt med britisk tjenestepass på sin korrekte britiske identitet[2174]. Han må mao også ha vært MI6-agent og et «joint venture» mellom MI6 og Mossad. De britiske tjenestene, som var med i den koordinerte jakten på München-terroristene, og stilte opp med egen drapsmann, ville etter drapet ikke samarbeide med norsk politi om oppklaringen!

Det er stor likhet mellom Krupps og Ingelbys roller.

MI5 og MI6 var ifølge en for tjenestene vennligsinnet kilde som Heradstveit sannsynligvis med i planleggingen av selve Lillehammer-aksjonen[2175]. Det var *samtidig* som MI6 beordret såvel planlegging,

[2174] Om Ingleby, se Heradstveit s. 67-68 og 132-134

[2175] Per Øyvind Heradstveit: «De medskyldige». Aschehoug 1974. Side 68.

beredskap som gjennomføring av evakueringsøvelsene med Krupp som kombinert norsk/israelsk agent og Ingleby som kombinert britisk/israelsk agent.

Evakueringsøvelsene skulle iverksettes med nøyaktig 7 dagers forutgående beredskap. Drapet fant sted 21. juli. Bevegelsene av Mossad-agentene som ikke allerede var i Stockholm startet 14. juli - 7 dager før! - da Benamane dro fra Sveits[2176]. 8. juli hadde Dan Ærbel fått marsjordre til Stockholm sammen med Pistauer og Sevenier for å ligge i venteposisjon fra 10. juli nærmest mulig Norge[2177]. Alle lå nå i venteposisjon til énukes beredskapen ble utløst, hvoretter Benamane ble sendt avgårde etterfulgt av de andre agentene i to grupper fra Tel Aviv, direkte til Oslo 18. juli[2178]. (Salameh, som man ifølge dekkhistorien angivelig jaktet på, dro til Frankrike tidlig i juli[2179]. Da var Bouchiki-henrettelsen forlengst planlagt!)

Vi vet også at teamets «fortropp» hadde møter med svenske IB, del av den svenske «fjerde tjeneste» som der kalles «SAPO», før drapet og der leiet en dekkleilighet med 15 nøkler for 6 måneder. Vi vet at det på svensk side finnes evakueringsplaner for norsk VIP-personell som skal evakueres til Sverige og omvendt. Dette passer meget godt med vår konklusjon om at viktige deler av Harari-teamet ble evakuert av den pågående norske VIP-øvelsen eller i denne kjølvann. Alt tyder på en operasjon som var planlagt av «tjenester innen tjenester» i fire land og Mossad i Israel. Trond Johansen var liason alle veier og kunne forsåvidt ha vært det norske koordinerende ledd for all praktisk oppfølging. Men for å få selve konseptet - hovedplanen - akseptert i fem land var det utvilsomt nødvendig med en enda høyere klarering. Regjeringene måtte for all del holdes utenfor, ihvertfall slik at all etterfølgende benektelse ville være troverdig. Denne øverste klarering må ha skjedd mellom personer som sto regjeringskretser nær fordi de måtte ha tyngde i et eventuelt etterspill og representere skikkelig troverdighet for de tre øvrige partnere. **Hvem kunne det være i Norge?**

Det er bare én person i Norge som kan være svaret på begge spørsmålene - om intern norsk koordinering og koordinering med de andre medvirkende land - på et overordnet plan.

25.27.1.4 Hauge og kampen om Ap i 70-årene

Vi viser her bare kort til kap 8, særlig 8.12 og 8.13, om striden i og opprydningen i Ap i slutten av 70-årene og fullført med Gro Harlem **Brundtlands** maktovertakelse i 1981. Vi minner om at vi konkluderte med at avskaffelsen av Nordli og Steen - på denne måten, for å foregripe landsmøtet - og innsettelsen av Gro måtte ha bakgrunn i en samordnet planlagt aksjon av noen som hverken var Ap-ledelsen (den skulle kastes) eller LO-ledelsen (den ville ikke ha Gro), men noen «høyere makter».

Disse «høyere makter» klarte som et helt avgjørende punkt å overtale hedersmannen Rolf **Hansen** til å opptre provokatorisk. Han lot som om han ville bli statsminister og samlet praktisk talt hele partiet bak seg og for en umiddelbar maktoverføring uten å vente på landsmøtet. Først da Nordli var vel kastet og beslutningssystemet for ny statsminister var innkalt for å gjøre valget, kastet Rolf Hansen hele denne opparbeidede støtten i Gro Harlem Brundtlands vektskål, og de andre kunne intet gjøre.

Ingen andre enn Jens Chr **Hauge** kunne fått Rolf Hansen til å føre det meste av partiet og fagbevegelsen bak lyset på denne provokatoriske måten.

Jfr. f. eks. hva som skjedde i 1978, da Stay Behind-sjefen Sven **Ollestad** hadde løyet for E-sjefen, Forsvarssjefen og forsvarsminister Rolf Hansen om Meyer-saken og Stay Behind, slik at Hansen i sin tur ble lurt til å feilinformere Regjeringen, Stortinget og offentligheten[2180]:

> *«Resultatet ble i alle fall at Rolf Hansen nærmest havnet i den offentlige gapestokken.»*

Og hva gjorde så den uredde og besluttsomme Hansen fra sin gapestokk? Han *lot løgneren Ollestad fortsette i sin jobb i ytterligere fire år - til pensjonsalder!* (Og det til tross for at E-sjefen, ob Fredrik Vilhelm **Bull-Hansen**, som vi antar, må ha forlangt ham ut av staben etter at Ollestad hadde løyet for ham også!). Årsaken kan kun være at «noen» visste at Ollestad visste for mye, sannsynligvis om Lillehammer-saken og norsk medvirkning; og at «noen» som vanlig først og fremst er Jens Chr Hauge!

2176 David Tinnin (med Dag Christensen, Aftenposten som samarbeidspartner): «Hit Team». Futura London 1976. Side 84 i paperback-utgaven.
2177 Tinnin, s. 82 f
2178 Tinnin, s. 88.
2179 Tinnin, s. 81.
2180 Viggo Johansen, Pål T Jørgensen og Finn Sjue: «Vi som styrer Norge». Aventura 1992. Side 205.

25.27.2 Planla for Ap under neste krig

Ett forhold trer klart frem. En av Hauges store tanker med Stay Behind, med å holde Kjettingmannen under egen/Aps kontroll og samordne hans organisasjon grundig med særlig Lindus-delen av Stay Behind, har vært å legge forberedelser for hvordan *Ap skulle overvintre på en helt annen måte* under «neste» krig og eventuelle okkupasjon. Sett med 50-årenes briller kunne jo denne komme når som helst!

Vi ser jo allerede fra Aps historie 1940-45 hvordan man allerede tidlig i alle av Aps motstandsmiljøer la planer for etterkrigsarbeidet og partigjenreisningen: I London, Stockholm, illegalt i Oslo, endog på Grini. Folk som hørte til ikke-sosialistiske partier tok opp igjen interessen for partipolitikk først lenge etter freden, og mange romantiserte i den første tiden med tverrpolitiske fellesskapsløsninger, samling rundt Paal Berg etc. *Partiidentifikasjonen* er en ganske annen i Ap!

Erfaringene denne gangen var at forberedelser lønte seg. Neste gang skulle det gjøres enda bedre! Stay Behind, Kjettingmannen etc skulle sørge for at Ap besto både i eksil og illegalt hjemme som en kontinuitet av den norske statsmakten, slik at denne kunne føres videre igjen ut av krig og okkupasjon i den andre enden. *Det er Kjettingmannen som en del av Blue Mix som er forutsatt å skulle evakuere Kongehuset!*[2181] Derved forble Kongehuset «på Aps hender» tvers gjennom og etter en ny okkupasjon. Formelt uangripelig med Blue Mix som en del av Forsvaret, men reellt et regulært planlagt statskupp fordi alle forhold omkring Stay Behind og spesielt at det ble fylt opp av Ap-folk (den mangeårige LO-sjefen Tor Aspengren som talentspeider, se kap 24.3.2.8.6) og at Spilhaug med sin direkte lojalitet til Hauge skulle benyttes ble holdt hemmelig for alle andre. Ap kontrollerte alene beredskapsoppleggene fordi ingen andre visste noe særlig om dem, og ville derfor dominere prosessen på alle fronter.

Men så kom det ikke noen krig eller okkupasjon, og gradvis falt man for fristelsen til å benytte systemene på andre måter i fredstid, med samme hensikt: Å sikre Ap-makt, helst i all evighet!

25.27.3 Konklusjon

Som sagt er Jens Chr Hauge Systemenes Skaper, og derfor selvsagt «001» fra begynnelsen av. Det ville være rart om dette opphørte straks etter at han sluttet som statsråd i 1955. Det er mer sannsynlig at han nettopp sluttet som statsråd for å prioritere «001-funksjonen».

Omtalen foran av Lillehammer-saken og kuppet i Ap tyder på at Hauge har holdt posisjonen gjennom hele 70- og 80-årene.

Vi er temmelig overbevist om at Jens Chr Hauge fortsatt er meget oppegående og meget aktiv, selv om han teller mange år. Det kan heller ikke være noe tvil om at hans ord fortsatt er lov for hele den gamle generasjonen, som fortsatt har sin egen sterke del av nettverket.

Uansett hvem som måtte oppfattes som «001» idag, tror vi Hauge fortsatt holdes i høyaktelse som eldste far i huset, og slett ikke er moden for hornet på veggen. Ønsker han noe, blir det gjort. Er noe stort i emning, blir han spurt. Det mest sannsynlige er at han fortsatt er *de facto* leder, men at det finnes en annen *daglig leder* for totalapparatet, nærmere Youngstorgets daglige virksomhet.

I Sverige har man døpt sin «fjerde tjeneste» for «SAPO» - det Sosialdemokratiske Arbeiderpartiets Politi; et ordspill på SÄPO (Säkerhetspolisen). Det menes å dekke de deler av SÄPO og E-tjenesten som er innblandet, samt IB-apparatet, som i Norge tilsvarer Norasonde, Kjettingmannen etc.

Svensk litteratur har greit utpekt den sosialdemokratiske partisekretær og senere utenriksminister Sten **Andersson** til «SAPO-sjef» i perioden 1963-1982[2182]. I Sverige han man på fullt alvor sagt «Hva skal vi med SÄPO, når vi har SAPO?».

Skulle vi finne en norsk parallell for et litt kjekkere navn på vår «fjerde tjeneste», måtte jo det bli APO for Arbeiderpartiets politi, eller kanske enda bedre: GROPO, etter organisasjonens styreformann, dronning og høye beskytter.

Det norske Ap har jo i alle år tatt etter sitt svenske søsterparti i ett og alt, i skole- og utdanningspolitikken, velferdsstatspolitikken, kredittpolitikken, valutapolitikken osv. Kanskje har man tatt etter også når det gjelder lederskapsprinsipper i den hemmelige verden. I så fall er det Thorbjørn **Jagland** som er daglig leder i Norge!

[2181] Sikker informasjon til oss fra anonym kilde

[2182] Thomas Kanger og Jonas Gummesson: «Kommunistjägarna». Ordfront 1990. Side 36.

Jagland har mer til felles med Andersson: Sistnevnte blånektet så sent som i 1988 at partiet hadde hatt noe å gjøre med politisk overvåking av kommunister. Kjente toner!

26. FARVEL BARNDOM

Norge er på mange måter et ungt land. Vi har som nasjon gang på gang «startet på nytt» - på bar bakke - med å utvikle samfunnsmessige tradisjoner og politiske paradigmer[2183] etter avslutningen på unionene og okkupasjonen, siste gang i 1945. Fokus har vært på nasjonal suverenitet og forsvar mot ytre trusler. Nasjonalt samhold, felles innsats for oppbygging, troverdighet overfor omverdenen har vært særdeles viktige stikkord.

Det har tilsynelatende vært få virkelige trusler *innenfra*. De norske nazistene ble aldri noen virkelig trusel før tyskerne kom. Vi har avslørt få spioner, og selv de mest frastøtende politiske ekstremistgrupper har begrenset sine ytringsformer utenfor loven til bare få og hjelpeløse handlinger.

Selv om Arbeiderpartiet i en kort periode i mellomkrigstiden var kommunistisk orientert, og AKP/RV en tid ganske revolusjonært, har nesten all politisk virksomhet skjedd på demokratiets grunn og med full respekt for demokratiske spilleregler - igjen tilsynelatende.

Kort sagt har vi hatt en følelse av *et ganske samlet folk* der man nok kan krangle om noen lover og noen skatter, men der alle går i samme 17. mai-tog, hilser Kongen og skåler sammen for at Norge er verdens beste land å leve i.

De politiske partiene har betraktet hverandre som partnere i en demokratisk konkurranse med like sjanser og felles grunnverdier og langt på vei sammenfallende mål. Vi snakker pent om hverandre overfor utlendinger. Vi viser all den foreskrevne respekt for et verv når noen først er valgt til det, uansett parti.

Kort sagt har vi levet i en sorgløs andedam der endene nok kan kvekke høyt til hverandre, men flokker seg sammen når det gjelder, uten tanke på at det kan finnes andre dyr i bassenget. Bare i andre land finnes korrupsjon, terrorisme, politistatmetoder, undergravning, sammensvergelser.

Denne sorgløse, barnlige tilværelse har satt sitt preg på våre politiske institusjonelle forhold.

Stortingets virke kretser rundt Regjeringen. 95% av sakene som behandles i Stortinget har opprinnelse i Regjeringen. Regjeringen regnes som Stortingets viktigste saksbehandler. Stortinget har selv minimal utredningskapasitet, selv om partisekretariatene har vokst endel de siste årene. Skal det forandres noe på Regjeringens forslag, skal endringsforslagene som oftest kommenteres av Regjeringen, og regjeringspartiet sørger for at det de er med på «er i samråd med Regjeringen».

Stortinget adresserer seg nesten aldri til andre enn Regjeringen. Endel pressgrupper får riktignok foretrede for komitéene, men skal man uteske handlinger eller meninger i en statlig etat, skal denne komme i statsrådens følge og under Regjeringens instruks.

Kort sagt: Vi har hatt en enestående tillit til hverandres *hederlighet* og *godvilje*. Fremfor alt har *høyresiden* hatt en helt uvanlig tillit til *Arbeiderpartiets* nasjonale og demokratiske holdning. Både *venstresiden* og endog *mellompartiene* har tidvis anmeldt skepsis, men ingen har hatt anelse om den virkelighet som nå avdekkes.

Vi burde sett sporene. Vi som hører til høyresiden er skyldige fordi vi i mange år tillot en *marginalisering* av motstanderne av norsk sikkerhetspolitikk. Vår unnskyldning er at grenseoppgangen mellom høyst påkrevet forsvar mot ytre makters innflytelse og borgerrettighetene til det vi oppfattet som beslektede ideologiske retninger hjemme var vanskelig under den kalde krigen, med våre unge politiske tradisjoner og et Ap med store interne problemer. Vi lot venstresiden ligge under Ap's jurisdiksjon, og den var beinhard. Vi glemte at undertrykkelse alltid starter med marginale grupper som ikke er med i konsensus-samfunnet.

Vi leste vår «It can't happen here»[2184] og trodde vi forsto budskapet: Jo, fascismen kan gro frem i alle slags samfunn. Men vi hadde ikke fulgt med i timen. Det virkelige budskapet var at diktaturet lettest vokser frem fra de gruppene *som har størst legitimitet*, for de blir fort tiltrodd stor makt og korrumperes av den. De som allerede er marginalisert, har små sjanser. Og hvis de store, sterke og i utgangspunktet legitime gruppene i samfunnet går løs på ytterkantene, er man allerede på skråplanet. Vi har derfor i denne boken forsøkt å yte litt rettferdighet til *begge ytterfløyene* i norsk politikk, ikke så mye fordi *de* fortjener det, men fordi *vi alle - hele den norske rettsstaten* - fortjener det.

Eller, som den britiske journalisten William Henry **Chamberlin** sa det i boken «A false Utopia»[2185] allerede i 1937 (oversatt her):

2183 Paradigme = Syn som er tverrsektorielt bredt akseptert, nærmest konsensus, i av avgrenset tidsperiode

2184 Sinclair Lewis: «It can't happen here». Norsk utgave: «Det kan aldri hende her!» Gyldendal 1936.

2185 William Henry Chamberlin: «A False Utopia». Duckworth, London 1937.

«Hvis demokratiet skal overleve, må det være hederlig nok til å leve opp til sine forutsetninger og akseptere den risiko som ligger innebakt i den demokratiske teori: At folket er suverent og har rett til å velge mellom alle alternative filosofier og de praktiske tiltak som måtte bli foreslått, uten noen kontroll fra selvoppnevnte offisielle voktere. Noe av det absolutt essensielle ved demokratiets kvalitet mistes hvis selv den minste og mest upopulære minoritetsgruppe nektes muligheter for å si sin mening, selv om den meningen omfatter avskaffelse av demokratiet. Det er en grotesk selvmotsigelse å nekte ytringsfrihet i frihetens antatte interesse. Dessuten: Erfaring viser at det er svært vanskelig å vite hvor det stanser hvis en undertrykkelsesprosess allerede er i gang.»

Det er særlig den siste delen av denne teorien «den fjerde tjeneste» ettertrykkelig har bevist i Norge.

Et annet særdeles viktig poeng er at den typen «folkets voktere» som Chamberlin beskriver, *selv ofte mener at de gjør det riktige*, og fortsetter med det etterhvert som deres virksomhet med små, nesten usynlige skritt går langt inn i det ulovlige og til slutt diktaturet. Denne selv-rettferdiggjørelsen er beskrevet f. eks. av Isabel Paterson i «The God of the Machine» (oversatt her)[2186]:

«...mange av verdens største lidelser er skapt av velmenende mennesker som så bort fra prinsippene om individuell frihet, bortsett fra for dem selv, og som ble besatt av fanatisk målbevissthet om å forbedre folkets liv ut fra en eller annen teori de selv trodde på. Det er på dette punkt at humanisten setter opp giljotinen!

Selv om det starter med gode hensikter, er vanligvis et slikt program et resultat av ego-sentrering hjulpet frem av selvsuggesjon: 'Jeg har rett. De som er uenige tar feil. Kan de ikke bli tvunget inn på linje, må de knuses.

Egoisme er en naturlig menneskelig egenskap som er konstruktiv når den holdes på plass. Men det er svært pretensiøst av enhver dødelig person å anta at han er utstyrt med slike fantastiske evner at han kan styre alle sine medmenneskers liv bedre enn de som enkeltmennesker kan styre sine egne affærer...

Den skade som i historien er gjort av vanlige kriminelle, mordere, gangstere og tyver er ubetydelig sammenlignet med de grusomme lidelser som er påført mennesker av profesjonelle 'do-gooders,' som setter seg selv opp som guder på jord og som uten sideblikk vil dytte sine meninger på alle andre, i hellig forvissning om at 'hensikten helliger midlet'.

Men det er en alvorlig feil å anta at slike 'do-gooders' ikke er oppriktige. Faren ligger nettopp i at deres tro er like glødende og sterk som troen til en gammel Aztekisk prest.»

Vi skal ikke drive kritikken av dette historiske for langt, men mange på venstresiden fortjener idag vår unnskyldning. Vi selv og de fleste andre på ikke-sosialistisk side har først alt for sent forstått at den linjen Haakon Lie og Jens Chr Hauge drev gjennom skapte store personlige tragedier for mange, pga personfølging og virkemidler som ikke skal forekomme i et demokrati.

Spørsmålet er: Hva gjør vi nå?

Første punkt på dagsorden er å rydde opp.

Akkurat som *vi* som enkeltpersoner har «gått tjenestevei», og prøvd alle tilgjengelige virkemidler det demokratiske samfunn har å by på, kan man - selvsagt uten sammenligning forøvrig - si at *Stortinget* har gjort noe lignende. Stortinget har prøvd seg med sterke oppfordringer til Regjeringen, med å la Regjeringen utrede og senere granske, med å la justisvesenet granske og nå med en egen, parlamentarisk oppnevnt kommisjon. Intet har ført frem, og den stort sett velmenende parlamentariske kommisjon ser ut til ved Regjeringens hjelp å ha rotet seg så langt bort i skogen at den neppe kommer ut igjen. *Problemet er vokst så stort at man ikke kan løse det mens det sitter en Ap-regjering. Det gjenstår bare ett virkemiddel: Ny regjering, som nærmest bare får som mandat fra Stortinget å oppklare, rydde opp og gjennomføre de rettferdige konsekvensene.*

Blant de nødvendige konsekvenser kan det vise seg man vil finne *å ta riksretten i bruk*. Det er lenge siden sist. Mange anser Riksretten som et nedstøvet virkemiddel som har overlevet seg selv. Dette argumentet er brukt hver gang Riksrett har vært på tale, og ihvertfall hevet listen. Men Riksrett er fortsatt den eneste domstol som kan dømme for forbrytelser begått under utøvelse av endel av Rikets fremste verv. Det er risiko for å finne adskillige slike. Det vil ikke bli forstått av det norske folk at denne gruppen skal gå straff-frie, selv om de mister jobben.

2186 Isabel Paterson: «The God of the Machine», G. P. Putnam's Sons, New York 1943.

Vi skal ikke gi så mange flere råd til Stortinget, som vi forventer selv kan løse sine problemer, men tror vi taler på vegne av mange når vi gir uttrykk for håp om at alle opposisjonspartiene nå bare legger bort sine egne saker for å bli med på den største ryddesjauen i norsk historie. Det blir masse tid for den partipolitiske konkurransen, mye friere forhold og langt større muligheter for andre enn Ap til å nå frem med sitt etterpå.

Neste punkt blir å sikre seg at *dette ikke får skje om igjen.* Uansett hvor grundig opprydningen er, vil det etterpå finnes politikere og andre med ny og høy legitimitet. De som nå skal rydde, må ikke innbille seg at de selv er anderledes. De må også bygge inn *grenser for utnyttelsen av den makt de selv kan få.* Selv deler av det nåværende system kan returnere i ny skikkelse, med nye personer og nye lojaliteter.

Her skal man ikke hoppe på for raske konklusjoner.

Vi vil fortsatt trenge Det norske Arbeiderparti. Det må gjerne skifte navn og bytte ut ledere. Men *sosialdemokratiet* som politisk retning blir ikke borte bare fordi bæreren av denne har gjort seg bort. Vel er ingen av forfatterne av denne bok sosialdemokrater, men det er ikke *på denne måten* vi ønsker at våre politiske preferanser skal vinne frem. Det er *makten* som korrumperer, ikke *ideologien.* (Noen ideologier har riktignok innebygget en temmelig lav kritisk sans for egen makt, men det gjelder ikke sosialdemokratiet *som sådan*).

Vi håper derfor inderlig at den opprydningsprosess som må komme i det sosialdemokratiske hus fører til at vi får tilbake et sterkt og livskraftig sosialdemokratisk parti. Det er opplagt at det finnes nok av personer i Arbeiderpartiet som er *helt uskyldige* i det som har skjedd. Noen har endog beviselig ofret adskillig for å rydde opp allerede. Det er sikkert mange fler enn de vi vet om, men vi vil fremheve ekteparet Ronald **Bye** og Tove Heggen **Larsen** som på grunn av egen integritet i mange år har valgt en slags indre eksil i partiet og fått betale for det, slett ikke bare i form av «boblebad». Noe av det mest ubehagelige vi har sett er forsøkene på å diskreditere Ronald Bye for å ha skrevet sine bøker *i vinnings* hensikt. Tvert imot: Har han tjent noe (men dessverre er det sikkert ikke mye), er det vel unt. Slik *vi* ser det, er det ikke galt å tjene penger når det skjer på et solid etisk grunnlag.

Vi er for vår del takknemlige for at Ronald og Tove har sett bort fra partipolitiske forskjeller og gitt oss både råd og veiledning underveis. Vi skal ikke gi Arbeiderpartiet så mange råd om fremtiden, men vil ikke bli forbauset om vi får se dem igjen i fremskutte posisjoner i fremtidens sosialdemokratiske bevegelse, hvilken form den nå måtte anta.

Og: Vi vil fortsatt trenge hemmelige tjenester. Selvsagt må alle skyldige ut og nye folk med bred tillit inn. Men det løser intet problem på lang sikt - motstandskraften mot å bli korrumpert av makt er en begrenset ressurs hos enhver av oss. Det må *organisasjonsmessige endringer til,* og det gjelder også justisvesenet, særlig påtalemyndigheten.

Da tenker vi ikke på oppdeling/sammenslutning, nye kontorer og avdelinger etc. - det er kosmetikk. Det som trengs er å innføre det amerikanerne kaller «checks and balances», dvs indre og ytre systemer som motvirker maktkonsentrasjon og/eller sørger for at de oppdages i tide. Vi vil ikke her forsøke å gi noen detaljoppskrift, bare antyde noen eksempler:

- *Ny lovgivning mot **statskriminalitet** der kriminelle handlinger som utøves med bruk av statsmakt straffes strengere og gir sterke etterforskningsmuligheter til kontrollorganer i og oppnevnt av Stortinget*

- *Generell lovrevisjon som gir bestemte rettigheter og beskyttende rutiner til personer som uten å vite det utsettes for overvåking etc, og som innfører straffebestemmelser for misbruk av tjenestenes virkemidler*

- *Åremålsansettelse for alle viktige toppstillinger og et godt stykke nedover, kanskje helt til bunns i de hemmelige tjenester (mot garantert jobb helt andre steder siden)*

- *Sterkere organisasjonsmessige skillelinjer mellom administrative og visse utøvende operasjonsenheter, f. eks. avlyttingsenheter, slik at avlytting ikke kan iverksettes uten etter formell, skriftlig rekvisisjon som skal dokumentere rettslig kjennelse og arkiveres et tredje sted for øyeblikkelig granskning når som helst av et kontrollorgan oppnevnt av Stortinget, og strenge*

straffer for overtredelse av dette (tilsvarende for alle andre typer operasjoner rettet mot norske borgere)

- *revurdering av Forsvarets organisasjon slik at enheter som i sin natur må gis et ekstra vern mot innsyn ikke samtidig kan disponere maktmidler (kfr kombinasjonen E-staben/Stay Behind)*

- *Regler for avslutning av overvåkningssaker m v innen gitte tidsfrister slik at den overvåkede enten blir tiltalt eller får beskjed om overvåkning som har foregått når saken alternativt må frafalles ved fristens utløp; fristforlengelse kun ved Kongelig Resolusjon som igjen bare kan hemmeligholdes fra Stortinget en fastsatt tid*

- *Gjennomgang av prosessuelle regler for rettslige kjennelser i avlyttingssaker, f. eks. med bestemmelser om*

    - *mer enn én dommer*
    - *forsvarer i hvert enkelt tilfelle*
    - *at kjennelse bare kan gis for avgrensede, forholdsvis korte tidsrom*
    - *forlengelse må prosederes for nye dommere*
    - *kontroll også med domsavsigelser enten ved Stortingets organ eller et organ under Høyesterett*

- *Strengere strafferammer og - fremfor alt - lengre foreldelsesfrister for ulovlig avlytting, overvåking etc., dog differensiert slik at det er de systematiske aksjoner der avlytting tjener et bredere, konspirativt forhold som rammes sterkest*

- *Gjennomgang av lovgivningen for å få vurdert om den bør tilpasses amerikansk lovgivning for deltakelse i konspirasjon og organisert kriminalitet*

- *Opprettelse av egne internetterforskningsavdelinger hvor dette ikke finnes, slik at de rapporterer kun til øverste etatsjef, og slik at de ikke kan rekrutteres fra egen etat*

- *Det stortingsoppnevnte kontrollorganet - som også skal ha medlemmer på åremål - må gis egen jurisdiksjon og etterforskningskompetanse og klare instrukser for hvordan klager fra enkeltpersoner skal behandles*

- *Stortinget må selv nedsette et organ av særlig solide represenanter (også på åremål) som er overordnet det forannevnte organ og på eget initiativ kan innkalle hvem som helst og møte frem hvor som helst innenfor de hemmelige tjenester*

- *Det må også vurderes hvordan nye kontrollordninger kan innføres for påtalemyndigheten, sannsynligvis best i regi av Høyesterett*

Norge har aldri tidligere stått overfor denne typen kriminalitet. Vårt lovverk er ikke en gang tilpasset helt ordinær - «privat» - organisert kriminalitet. Andre land, særlig USA, er vel vant med mafia-tilstander og har et tilsvarende lovverk der «conspiracy» er et sentralt element. Med denne menes at deltakelse i enhver form for organisert kriminalitet i prinsippet medfører likt straffeansvar for alle deltakere. Hvis en gruppe forbrytere planlegger innbrudd, og en av dem under utøvelsen begår mord, er alle skyldige i mord. Dette er først og fremst et meget effektivt virkemiddel for opprulling av store saker, fordi det kombineres med en etterfølgende selektiv påtalepraksis slik at «småfiskene» likevel slipper billigere. Systemet bør neppe kopieres til Norge, men vi bør skaffe oss lovgivning som innfører tilsvarende begreper når realitene oppstår, slik at enkeltdeltakere i konspirasjon ikke slipper unna fordi deres beslutninger ikles tilsynelatende legitime formaliteter, eller når det

foreligger opplagte klandestine kommandolinjer uten at man direkte kan påvise at disse har vært benyttet i hvert enkelt kriminelt tilfelle.

Endelig må Stortinget sørge for å styrke sin egen kontroll *med den totale forvaltning*, inklusive justisvesenet. Her er det gjort enkelte skritt gjennom den nye instruksen til og oppgraderingen av Stortingets kontrollkomité, men det er langt igjen.

Det pågikk i fjor et begrenset arbeid i Presidentskapets regi for reform av Stortingets arbeidsform, i første rekke budsjettprosessen og spørreinstituttet. I denne forbindelse hadde stortingspresident Edvard **Grimstad** (KRF) en kronikk i Aftenposten i juli 1995[2187]. Han tok der opp en rekke reformtanker som virket svært fornuftige. Forslagene om bedre muligheter for Stortinget til å innhente utredninger etc som alternativer til Regjeringens, og etablering av et eget lovråd for Stortinget grenser inn på vårt tema og virker interessante. Andre ligger klart utenfor. Hans sentrale poeng gjelder «åpne høringer», som tidligere er blitt nedstemt på et delvis tverrpolitisk grunnlag[2188]. Også Carl I **Hagen** (FRP)[2189] og Erik **Solheim** (SV) tok med bakgrunn i overvåkningssakene opp igjen dette tema. Resultatet ble en begrenset ordning med åpne høringer i spesielle tilfelle. Vi har ennå ikke sett hvordan det vil virke i praksis.

Etter vår mening er spørsmålet om høringer særdeles viktig. Det er imidlertid ikke bare et spørsmål om åpenhet eller ikke. Vi mener det er svært mange muligheter for hvordan Stortinget kan styrke sin stilling vis-a-vis Regjeringen.

La oss først minne om situasjonen idag: Stortinget arbeider i *plenum* (inklusive møter i Odelstinget og Lagtinget), gjennom *komitéene* og gjennom *partigruppene*. De siste har hver sin egen jurisdiksjon og faller utenfor denne sammenheng. I plenum kan man om ønskelig ha hemmelige møter, men det har man i praksis ikke lenger fordi de ikke kan holdes hemmelige. I plenum kan statsrådene spørres ut og tvinges til å forholde seg til ulike forslag. Det finnes romslige muligheter for dette, men det er klart at regler for taletid, replikker, foranledning etc kan endres slik at spørringen får mer karakter av utspørring. Men dette er neppe det sentrale.

Komiteenes møter er lukkede. Etter vår konstitusjon er komitéene rene arbeidsredskaper for Stortinget. De meddeler seg gjennom sin skriftlige innstilling, og deretter har det som ellers måtte vært sagt under møtene ingen formell eller reell eksistens. Det føres f. eks. ikke detaljerte referater.

Komitéene kan sende skriftlige spørsmål til statsrådene, eller innkalle dem til høring. Skriftlig kommunikasjon tar svært lang tid og gir statsråden anledning til å finformulere sitt svar, svare tåkete eller helt unnlate å svare uten at dette vekker særlig oppmerksomhet. Det er sjelden tid til å kreve gjentatte presiseringer. Muntlige svar i komitéen er enda farligere. Statsråden kan her uttale seg tvetydig eller utydelig og senere hevde at komitéen fikk bestemt informasjon. Derved kan komitéene «bondefanges». Med mindre svarene uttrykkelig nedtegnes i innstillingen blir statsråden stående uten senere ansvar for hva som er sagt eller ikke sagt, men med muligheter til å hevde hva som helst.

Ønsker en komité å gå inn på andre embetsmenn eller etater, skal disse alltid komme i statsrådens følge. Dette gir statsråden på forhånd enestående muligheter til å koordinere spillet og «konfirmere» sine underordnede, som naturlig nok må uttale seg særlig forsiktig med statsråden tilstede.

Spørsmål etc i plenum egner seg bare i sluttfasen av en saksbehandling og ikke i alle saker. Fremfor alt er dette svært uegnet for granskning, informasjonsinnhenting etc. Da henvises man til komitéene, med disses svært mangelfulle muligheter for dokumentasjon og offentlighet og svært kronglete rutiner for informasjonsinnhenting.

Her må man kunne vurdere:

- *Mulighet for å arrangere formelle høringer (åpne eller lukkede) med opptak av nøyaktig referat som senere kan benyttes av samme komité for å kontrollere statsrådens opplysninger og meddelelser i ettertid (burde være uproblematisk)*

- *Mulighet for å innkalle sjefer for underliggende etater, i gitte situasjoner også embetsmenn, til slike høringer for å redegjøre under eget ansvar (dette er vanskelig pga vårt parlamentariske styresett der statsråden er ansvarlig for sine underordnede ledd, men bør likevel kunne benyttes for bestemte rene kontrollhensyn og derfor muligens bare av kontrollkomitéen)*

2187 Aftenposten 7. juli 1995

2188 Våren 1989 med 72 mot 53 stemmer. Flertallet i A, H og KRF var mot, hele Sp, SV og Frp for.

2189 Dagbladet 29. november 1993

- *Mulighet for senere nedgradering av denne typen høringer når de opprinnelig er lukkede (gjerne umiddelbart slik at formuleringer som bør unntas offentlighet i en første utgave sladdes ut og etter en tidsfrist tas inn igjen; statsråden og andre er ikke der for å sludre og må kunne påvise reelle begrunnelser for offentlighetsunntak)*

- *Mulighet for å holde denne typen høringer for åpne dører når forholdene tillater det (komitéene må ha anledning til å holde dørene lukket i en ren orienterings- og undersøkelsesfase og når man tar opp forhold som av sin natur bør forbli gradert, men også kunne ansvarliggjøre statsråden for fremtiden og offentligheten i senere oppklaringsfaser)*

- *Ikke noe av dette hindrer at komitéene kan fortsette med sin nåværende arbeidsform når de ønsker det, særlig under møter komitéen har selv uten andre tilstede (i slike vil det være anstaltmakeri å føre referat) eller når komitéen ønsker å sondere ut kompromisser og hestehandling med statsråden. De aller fleste saker er rutinesaker og krever ikke annet enn dagens ordning.*

- *Man kan videre vurdere arbeidsformer som ligger på et nivå mellom plenum og komité, f. eks. ved oppnevnelse av større ad hoc-komitéer knyttet til konkrete saker av særlig betydning, spørreperioder med statsministeren der bare de parlamentariske lederne deltar osv.*

Mulighetene er mange, men det er tre hovedpoeng: Stortinget må finne en bedre vei til kontroll (ikke instruksjon) av underliggende etater m. v. enn bare gjennom statsråden; statsrådene og andre må kunne utspørres slik at de senere kan forholdes sine uttalelser, og utstrekningen av offentlighet må kunne bestemmes på Stortingets egne premisser fra sak til sak.

Muligens bør endel av de nye muligheter forbeholdes eller legges til *Kontrollkomiteen.* Denne bør i alle fall få adskillig sterkere virkemidler enn den har idag. Minst bør den kunne arbeide ut fra tilsvarende særlovgivning som Stortinget nå har gitt Lund-kommisjonen (vitneplikt og sannhetsplikt under straffeansvar), helst noe sterkere, som adgang til umiddelbart å kunne utløse en prosess for varetektsfengsling hvis avhørte antas å lyve eller på annen måte nekter å samarbeide.

Den rettspleie som etter vår konstitusjon ivaretas av Riksretten må sikres i former som er tilpasset dagens forhold. Det er av vesentlig betydning at Stortinget beholder den fulle jurisdiksjon over både påtaleelementet og det dømmende elementet som idag, og at det gås en grenseoppgang for hvor langt jurisdiksjonen strekker seg, jfr Nygaard Haug-stevningen av Godal. Denne typen saker må være under Stortingets egen jurisdiksjon.

Det er meget verdifullt at Stortinget gjennom styrkingen av Kontrollkomitéen så langt og den debatten som pågår har innsett man må ha solide kontrollmuligheter med *forvaltningen.* Men hittil har den nyvundne realisme ikke omfattet *justisvesenet.* F. eks. har Kontrollkomitéen fått som regel at man ikke kan gå inn i saker som er under etterforskning eller behandling i rettsvesenet. Dessverre har vi avdekket at påtalemyndigheten er langt fra uavhengig og at endog deler av det ordinære politiet er trukket inn i systemets innflytelsessfære. En slik regel blir derfor fort brukt direkte til å hindre Kontrollkomitéen fra å komme i virksomhet ved å sette i gang og forlenge etterforskning som bare viser seg å være dekkaksjoner. Dette betyr at Kontrollkomitéens kontroll også bør omfatte justisvesenet og at Stortinget ikke må begrense sin egen mulighet til å ta opp hvilke som helst saker når som helst. Stortingets innebygde treghetsmekanismer er likevel sterke nok til å hindre utglidning.

Det vil bli nødvendig å endre mange prinsipper og vaner. Det kan bli slutt på noe av jovialiteten og de uhøytidelige omgangsformer mellom Stortinget og Regjeringen, og det kan bli nødvendig å ta mange flere konflikter og ubehageligheter. Det er slik det er å vokse opp. Vi er i ferd med å si «Farvel, barndom» som nasjon. Det er bittert å miste barnets sorgløshet. Men nødvendig for å overleve.

ETTERORD

Denne boken har en lang forhistorie, som vi har redegjort for. En av våre faste kontakter sa en gang: «Dere må jo ha svevet i livsfare under arbeidet med saken og nå med boken».

Vi våger å bekrefte at det er riktig, her i etterordet når alt annet er lest, ellers er vi varsomme for ikke å virke paranoiske. Og livsfaren gjelder ikke bare arbeidsmessig overbelastning og psykisk stress (det er helt på det rene at dette har vært livstruende), men fordi det dessverre ikke er noen tvil om at vi har vært i hendene på et apparat som bl a av Ronald Bye har vært beskrevet som kynisk nok til å vurdere drap hvis det er nødvendig, og heller ikke noen tvil om at vi har opplevet episoder med solide voldselementer, noen som vanskelig lar seg forklare på annet vis. Etter det vi har lagt frem i denne boken, regner vi det som bevist at ihvertfall deler av systemet har vært delaktig i overlagt drap minst en gang - nemlig henrettelsen på Lillehammer.

Truet og rettsløse

Det har heller ikke manglet på trusler, herunder om «det perfekte mord» ved hjelp av stråling eller giftige nålestikk. Vi merker oss etter vinterens Lillehammer-debatt at slike trusler i sin tid medførte storoppbud av politivakter rundt en aktor i en drapssak, og det er helt i orden, men at de blir gjort til ikke-tema når det gjelder andre - som dessuten har møtt volden i virkeligheten - er ikke like hyggelig.

Det verste har imidlertid vært at vi under runden med Riksadvokatens Dahl-gruppe fikk klar beskjed om vi var rettsløse. Vi ga Riksadvokaten en oversikt over voldspregede hendelser, noen da helt ferske, men ble henvist til Dahl, som igjen henviste til Oslo politikammer, som henviste tilbake til Riksadvokaten for det dagsaktuelle. Intet skjedde. Siden har vi tatt denne beskjeden til etterretning, og gjort situasjonen klar for Regjeringen og Stortinget, og sagt at ansvaret for vår fysiske sikkerhet hviler på statsministeren og justisministeren - uten reaksjon.

Overvåket, avlyttet m v

Selve den fysiske skrivevirksomheten av denne boken har funnet sted i perioden mai 1995 til mars 1996. Det har vært en meget opplevelsesrik periode.

Skrivingen har foregått i tre forskjellige leiligheter, av sikkerhetshensyn. Etter at vi av ulike grunner ble litt usikre på omgivelsene i den første leiligheten fant vi en leilighet i Ankerveien tvers over gaten for Forsvarssjefens bolig, i håp om det var sikkerhet å finne i slike omgivelser. Det viste seg å være et forlorent håp. På samme måte som da Setsaas flyttet fra Ellingsrud til Lindeberg, flyttet nissen med på lasset. Ikke mange ukene etter at vi hadde flyttet inn, og merket oss de beste overvåkingsleilighetene omkring oss, kunne vi konstatere at det ganske riktig raskt flyttet inn nye naboer i disse. Deretter hørte vi den sedvanlige boringen i vegger, gulv eller tak etterfulgt av små bankelyder som når man setter inn traktmikrofoner i borehullene og indikasjoner på andre bygningsmessige endringer som trengs i en god overvåkingsleilighet, bl a for å skjule mikrofoner, ledninger etc. Etterhvert registrerte vi unormalt mange bilbevegelser knyttet til disse leilighetene nattestid, personer som tilsynelatende ikke kjente hverandre som oppholdt seg i hverandres leiligheter (åja, vi kan skille overvåking fra amorøse eventyr!), innbæring av ymse kartonger som trolig inneholdt elektronisk utstyr etc.

Etterhvert ble det heftige og systematiske forstyrrelser i radio og TV, langt utover det man kan vente seg fra vaskemaskiner o. l. Det skal mye til før vanlig elektrisk utstyr klarer å nedkjempe NRK's radiosendinger 100%, særlig på faste tidspunkter. Det skal også mye til for at slike utstyr kan frembringe helt klare elektroniske mønstre på TV-skjermen selv etter at antennen er frakoblet apparatet, dvs signaler som er så sterke at de nedkjemper bakgrunnsstøyen («snøen»). Vi er rimelig sikre på at vi var utsatt for såkalt «low radiation scanning», dvs en måte å gjennomlyse gulv, tak og vegger slik at det fremkommer bilder av den overvåkede leiligheten - en velkjent teknologi og vanlig å bruke for den som har den. Det er også høyst sannsynlig at det var bragt inn utstyr for å registrere utstråling fra PC-skjerm slik at denne kan avleses. Her finnes det også teknologi kjent som

«TEMPEST» for «Transcient Electromagnetic Pulse Emanation Standard»[2190] Det kan også ha vært andre og enda mindre sympatiske former for stråling o. l., men det skal vi få bragt på det rene senere. Enkelte helsemessige forbedringer inntraff ganske hurtig etter at leiligheten i Ankerveien var fraflyttet!

Mot slutten av skriveperioden opptrådte også mange av de samme «symptomene» rundt den siste leiligheten.

Vi har sikret et usedvanlig solid materiale fra romavlyttingen og den øvrige tekniske overvåkingen/etterretningen samt av alt innblandet personell i felten. Hadde Lund-kommisjonen vært det den burde vært ville vi selvsagt ha bestilt kommisjonen som da kunne stormet avlyttingsleilighetene og sikret bevis som ville fått Stortinget og landet til å ryste. Slike muligheter finnes ikke hos kommisjonen og vår informasjon ville således vært helt bortkastet!

Vi måtte således regne med muligheten for at motparten ikke bare raskt fant ut at vi var aktive med et bokprosjekt (som vi ellers holdt svært hemmelig), men også at de kjente til mye av innholdet. Ganske riktig: Etterhvert oppdaget vi at kunnskapen om at vi skrev bok var forbausende høy. Vi oppdaget også at endel av temaene vi arbeidet med dukket opp på andre hold, men da selvsagt i andre versjoner og med et annet formål - av hvitvaskende karakter.

Noe av dette kan ha hatt en sammenheng, men selvsagt ikke alt. Etter at Lund-kommisjonen, historikergruppen etc kom i arbeid er det mange som har arbeidet med Aps makt, etterretning og overvåking som tema. Mens vi har holdt på, er det kommet mange artikler, TV-programmer og bøker. Blant de viktigste var Høyres bok om de åpne deler av Aps maktimperium, Gerhard Helskogs fjernsynsprogrammer og kinofilm, Alf R Jacobsens hvitvaskingsprodukt på vegne av Trond Johansen, og Ronald Byes to bøker. I dagspressen har de vanlige tilsynelatende «dødarene» og enkelte andre fra tid til annen kommet med bidrag.

Den tekniske overvåkingen av oss fra naboleilighet (trolig registrering av utstråling fra dataanlegg/printer for å få rede på innholdet i denne boken) tjener i denne sluttfasen to spesielle hensyn. For det første gjelder det å stanse bokutgivelsen. Jo farligere de finner ut at denne boken er, jo sterkere må vi anta at man forsøker å diskreditere oss overfor Lund-kommisjonen, slik at innstillingen derfra vil gjøre det så vanskelig som mulig for oss å få noen til å være med på å utgi boken. For det andre må man løpende tilpasse nivået av innrømmelser, dekkaksjoner etc i forhold til de versjoner man rent materielt sett forer Lund-kommisjonen med, slik at det skal se ut som om den «riktige» og «dokumenterte» versjonen kommer derfra.

Ronald Bye, Jacobsen og Sjue

Av alle disse er det bare Ronald Bye som virkelig har bidratt med noe nytt. Nesten alt annet er i beste fall mer detaljert tegnede bilder av kjent stoff, endel av det dog med verdi som puslebiter i den store helhet. Noe er dessverre desinformasjon og forhåndslagret, kontrollerte og ufarliggjorte lekkasjer. Ronald Bye har ikke vært spart for det. Men Ronald Bye er den eneste «innsider» som har fortalt offentlig om hva han fikk rede på i sin tid som Ap-overvåker. Han er en av de modigste og dyktigste som har engasjert seg i denne materien, på linje med CC som tidligere var den eneste av dette kaliber, som brøytet ny mark.

Den som har lest denne boken grundig vil ikke ha unngått å oppdage at vi ikke er like trygge på enkelte av de andre man hittil har oppfattet som «dødare» og «avslørere». De inntar så skiftende roller og dukker opp i så spesielle situasjoner at vi er kommet i tvil om det virkelig er uhildet, kritisk journalistikk vi ser.

Det gjelder f. eks. Alf R Jacobsen, som er talerør for E-tjenesten og lenge har vært det i striden med POT. I hans siste bok føres dette videre, nå med en enda klarere ensidighet i forhold til all kritikk uansett hvorfra. Det gjelder også Finn Sjue, som er langt dyktigere og ofte bringer verdifull informasjon og synspunkter, men som iblant helt tydelig, iblant kun etter nærmere analyse, også oftere blir å anse som et talerør, med et nært forhold til den spesielle del av POT som tidligere ble ledet av Iver Frigaard.

Det har forbauset oss at Ronald Bye har hatt to forfatterskap felles med Sjue og ett med Jacobsen. Jacobsens siste bok står i sin konsekvens så sterkt for tildekning og hvitvasking at det er vanskelig å se at det er samme person som var med på «De visste alt -». Men dette er en mann som selv innrømmer at han lar seg indoktrinere og påvirke på kort tid. Sjues nesegruse beundring for Jacobsen, hans selvkritikk osv. gjør det like vanskelig å se at dette er samme person som var medforfatter til «Vi som styrer Norge» og to av Ronald Byes bøker, ikke minst den siste, som i konsekvens reflekterer så mye på Trond Johansen og E-tjenesten at det ikke er til å tro at Sjue mens denne boken må ha vært helt i sin sluttfase tar selvkritikk for sin tidligere kritikk av Trond Johansen og E-tjenesten.

[2190] Mark Lloyd: «The Guinness Book of Espionage». Da Capo Press, New York, 1994. Side 201.

For vår del er vi ikke i tvil om at de to har en annen agenda enn den verden får se!

Det virker forøvrig ikke som om «dødarne» Sjue og Jacobsen har hatt særlig store personlige sikkerhetsproblemer - om noen. De har ihvertfall aldri skrevet om det med en linje. De som virkelig kommer de lovløse delene av tjenestene for nær pådrar seg imidlertid automatisk disses vrede og pågang med hele registeret av avlytting, psykologisk krigføring, diskreditering og strategi for kriminalisering, og endog voldspregede episoder. Både Sjue og Jacobsen har nok også vært spart for den strømmen av provokatører som i slike situasjoner sendes ut for å drive etterretning og desinformasjon. Både dette og mye annet de *ikke skriver om* bekymrer oss meget!

Men hva med Ronald Bye? Vi kjenner ikke alle de bakenforliggende intrikate koblinger. Vår bok er skrevet fra *ofrenes* perspektiv; Byes fra *innsiden*. Kanskje har hans samarbeidspartnere mye å by på med styrte lekkasjer fra innsiden; kanskje det drives like mye bytte av informasjon mellom etterretningsforfattere som mellom etterretningstjenester?

Eller kanskje Bye har stilt seg de samme spørsmål som sin partifelle (formoder vi) Are Kalvø i Arbeiderbladet (se kap. 24.5.1.3) *om hvorvidt alle forfatterskapene er ledd i noe større, noe som fører oss bak lyset*? Kanskje han husker i sitt stille sinn at Finn Sjue var sjefsutrederen for Erling Folkvord og Espen Mathisen da de forfattet «Sannheta om boblebadet»[2191]? Kanskje Ronald Bye av den grunn har funnet det interessant å ha fått en anledning til å observere sine «kolleger» på nært hold, for å lære mer til senere bruk? Kanskje menneskekjenneren og analytikeren Ronald Bye har gjort sine stille studier på dypet av psykologen Finn Sjue? Hva vet vi? - annet enn at man skal stå tidlig opp for å utmanøvrere Ronald Bye.

Lund prioriterer Dahl foran oppklaring

Men det ser altså ut til at *Lund-kommisjonen* er utmanøvrert. Vi, som trodde vi var blant Kommisjonens fødselshjelpere og ikke hadde annet ønske enn å få lettet oss til en uavhengig granskningskommisjon, møtte fra første stund en kald skulder fra kommisjonen som sådan. Den hadde i sin første uke sjansen til å avsløre alt sammen, men ville ikke. Lund trodde på Dahl, Riksadvokatens redskap. Gjør han det fortsatt etter å ha lest om Riksadvokatens rolle i tildekkingen etter Lillehammer-drapet? Til tross for utallige signaler i pressen og direkte til utvalget fra dets oppdragsgivere i Stortinget har det nektet å ta oss alvorlig - unntatt ett av medlemmene, general Torkel **Hovland**.

Dessverre forstår vi så sørgelig godt hvorfor. Allerede Kommisjonens sammensetning var gal. De som utnevnte den var dessverre ikke i tilstrekkelig grad seg bevisst hvor vidt og bredt statskriminaliteten strekker seg, og hvor ulik den juridiske verden er fra den hemmelige.

Den stortingsoppnevnte Lund-kommisjonen har mottatt alle Dahl-papirene, og der selv kunnet se disse anmeldelser og hvordan de ble behandlet. Til tross for dette har Lund-kommisjonen tilsynelatene tatt Edward Dahls redegjørelse i Kommisjonen for god fisk. Vi vet at Dahls vurdering av saken er basert på oppkonstruert bevismateriale («Lauritzen-rapporten» vedr Setsaas og sikkert noe like fantasifullt, men for oss ukjent om Ramm) som må ha vært lagt til grunn for kjennelser om «lovlig overvåking» og at hele vår sak er bortforklart på denne måten. Det er imponerende! Slik bortforklares altså ulovligheter som fant sted allerede i 1990-91 *før* «bevisene» ble oppkonstruert i 1992, slik bortforklares E-tjenestens dekkfirmaer Norasonde, Industrivernet og Spilhaug-apparatet, Mossad etc., slik bortforklares romavlytting og romavlytting via telefon som *alltid* er forbudt, slik bortforklares kriminalitet mot presteekteparet Holst, mot en rekke familiemedlemmer og kolleger, *og slik bortforklares ren og brutal vold eller planlagt vold* som fort kunne endt opp slik som på Lillehammer, som Lund-kommisjonen ihvertfall de siste månedene har interessert seg for.

Vi ba om anledning til å oppfylle Lund-kommisjonens eget oppdrag til oss om å gjennomgå Dahl-dokumentene og gi kommisjonen en kommentar, men det er blitt nektet, akkurat som det første kommisjonen gjorde var å avslå innsamling av bevismateriale fra den grundig overvåkede leilighet på Lindeberg og dennes omgivelser før den måtte fraflyttes. En slik gjennomgang ville satt Lund-kommisjonen i stand til å rulle opp hele Dahl-tildekkingen og dermed hele «den fjerde tjeneste», men Lund valgte å respektere tildekkerens formalprosedyre for behandling av materialet, såvidt vi vet uten å ta dette opp med Stortinget som vi anbefalte, og i mangel av løsning på dette problemet er *vi deretter ikke en gang blitt innkalt til Kommisjonen*. Vi har således aldri møtt der unntatt i begynnelsen for å begrunne forespørselen om bevisinnhenting.

[2191] Erling Folkvord og Espen Mathisen: «Sannheta om boblebadet». Cappelen 1991.

En ting er at det eksisterer et nettverk som beskytter seg selv og nekter å oppklare kriminalitet som ulovlig overvåking, etterretning etc., noe annet blir det når det dertil beskytter voldskriminalitet, og i verste fall selv står for den! Lund-kommisjonens forhold til dette må granskes. Er den lurt - eller er det verre?

Verdien av en slik kommisjons arbeid er godt beskrevet av den britiske forfatteren Chapman **Pincher**, i et kapitel som heter «Skal det nedsettes en granskningskommisjon?»[2192]:

> *«Etter min mening, som deles av de erfarne sikkerhetsoffiserer jeg har konsultert, vil enhver granskningskommisjon som ikke består av personer med personlig kunnskap til sikkerhets- og etterretningsoperasjoner være av liten verdi til å vurdere sikkerhetstjenestenes effektivitet og lojalitet. Dette utelukker den slags jurist-undersøkelser som ble utført ifbm Profumo-skandalen ved Lord Denning. En dommer, som er vant til rettslig bevisbedømmelse og har erfaring fra vanlige juridiske saker, er ikke egnet til å uttale seg om kontraspionasje eller etterretningsoperasjoner som drives etter metoder som er aldeles ulike de som benyttes av politiet.»*

I tillegg forsto man ikke hvor nøye man må være med å sjekke ut medlemmers bakgrunn og habilitet. Et flertall av Kommisjonens medlemmer må idag anses som klart inhabile, to av dem antakelig med helt klare personlige interesser på spill.

Den aktuelle stortingskomitéen som forberedte kommisjonen gjorde en fremragende jobb generelt, og kan ikke klandres for det som har skjedd. Den hadde ingen forutsetninger for en gang å tenke seg hvilke metoder motparten ville komme til å benytte.

Dessuten er Kommisjonen fanget i et renkespill drevet av grankningsobjektenes medspillere i departementene, de hemmelige tjenester, justisvesenet og noen til, for å rette dens interesse dit den ikke kan gjøre noen særlig skade, slik som gamle ting som forlengst er foreldet og bort fra konkrete spor etter dagens statskriminalitet. Samtidig har Kommisjonen vært døv og blind for advarsler mot påtalemyndighet og justisvesen, slik at den har lagt seg helt åpen for manipulasjon ved den delen av «den fjerde tjeneste» som har makten der. Kunne den ikke vite? Å jo. Den kjente meget godt vårt syn på justisvesenet, og fikk meget klar beskjed om å lytte til oss. Dristige kilder i Departementene, endog Justisdepartementet, har endog bekreftet dette via stortingsrepresentanter til Kommisjonen. En halv dag med oss om Riksadvokaten og Dahl hadde avklart saken, og en time til med damene fra Leve Videre gjort alle hederlige folk rasende. Men det ville ikke Lund & Co!

Kommisjonen tar ikke enkeltsaker! Det viser at Lund-kommisjonen er blitt villedet til den fremgangsmåte som bevisst ble brukt av Nygaard Haug-utvalget: *Ovenfra og ned, fra fortid til fremtid.* Man skal være passe naiv hvis man tror man finner noe ved å intervjue tjenestenes folk og kikke i deres offisielle arkiver. Vi har forsøkt å fortelle dem at de må begynne med *sporene i marken idag,* avhøre de små operatørene, finne sammenhenger og nøste bakover til oppdragsgiverne.

Når man driver slik som Lund, finner man *bare det noen vil man skal finne.* Hva blir det? Svaret gir selv seg. Det er tre hovedmistenkte, E-tjenesten, POT og Mossad. De innblandede delene av E-staben vet alt om POT, men POT har intet innsyn i E-staben.

POT som syndebukk

Vi har hørt at det Lund-kommisjonen kommer med av kritikk for det meste vil ramme POT. Meningen er at Lund skal bekrefte historien slik den ble forsøkt skrevet av Trond Johansens talerør Alf R. Jacobsen. F. eks. vil det ikke forbause oss om Milorg-mannen Helge O. Spilhaugs (kjettingmannens) høyst lovstridige virksomhet også vil bli forsøkt legalisert ved å belaste/underlegge denne Ap-virksomheten direkte under POT, mens det er i E-tjenesten han hører hjemme. For POT har jo lov til å gjøre endel ikke E-staben har lov til, «selv om POT vel her har vært litt for ivrige»! Og tross alt det ikke så farlig for POT, som fort kan riste av seg treffene ved å si at «dette var i tidligere sjefers tid». Skam over Bryhn og Haarstad, som begge er døde, og litt skam over Erstad og Urdal, som ikke våger å forsvare seg.

Men vi må ikke få noen ensidig belastning av POT og frikjennelse av E-tjenesten. Vi skal ikke frikjenne alle gamle POT-sjefer, men POT i forhold til E-staben er som en melkebod å regne sammenlignet med landets samlede meierier.

[2192] Chapman Pincher: «Their Trade is Treachery». Sidgwick & Jackson. London 1982. Side 277 i paperback-utgaven.

Formalprosedyre for å beskytte Trond og Ap

Vi har videre hørt forlydender om at juristene rundt Gro og Trond har klart å skille ansvaret for Stay Behinds ytre apparat fra E-staben og Stay Behind, og fått gehør hos Lund for dette!

Dvs at ansvaret for all kriminaliteten fra Spilhaug/Kjettingmannen & Co, Norasonde, Industrivernet, enmannsbedrifter i Tronds apparat etc ikke legges på Trond og hans del av E-staben, og følgelig heller ikke kan føres videre oppover til de topper der det hører hjemme!

Hvis det er tilfelle, er det den største dekkaksjon som noensinne er gjennomført her i landet.

Stortinget må stille følgende spørsmål:

Hvem har finansiert det ytre apparat? F. eks. Spilhaug? (Vi vet at svaret er Forsvarsdepartementet og i sin tid Jens Chr Hauge gjennom kjøp av varer og tjenester fra Kjettingfabrikken; Arbeidstilsynet og Gudmund Harlem m/ etterfølgere gjennom konsulentoppdrag; HV-budsjettet v/ Forsvarssjefen; Stay Behind-budsjettet v/ Trond; E-stabens hemmelige budsjett v/ Trond og dessuten trolig tidligere DU og andre statsetater på lignende måter)

- *Hvem har etablert Stay Behinds ytre apparat/«støtteapparat»/Spilhaug-apparatet? (Vi vet at svaret fra begynnelsen er Jens Chr Hauge (se kap 25.27) og at vedlikeholdssjefen er Trond!)*

- *Hvem har definert arbeidsoppgavene? (Svaret er igjen Trond/Stay Behind med sine faste kunder på Youngstorget!)*

- *Hvem har mottatt resultatene fra spaningsoppdrag, overvåking, etterretning etc? (Samme svar)*

- *Hvor mange fra det ytre apparat/«støtteapparatet» har plutselig fått statspensjon av Trond? (Svaret ligger gjemt i rapporten fra Karstad-utvalget - **hele** rapporten! - sammenholdt med lister fra Statens Pensjonskasse!)*

Her bør ikke Spilhaug & Co, og heller ikke Trond, Jens Chr Hauge, E-sjefer, Forsvarssjefer, Gro og regjeringsmedlemmer slippe unna sitt ansvar. Spilhaug har på alle disses vegne drevet med omfattende kriminalitet mot hele det politiske Norge (og mot oss og mange andre), sammen med folk fra Industrivernet, Norasonde, og flere kommunale og statlige bedrifter og etater og andre som har bidratt med deltidsjobber etc for det ytre apparatet. Heller ikke bør de direkte ansatte E-folk som har medvirket slippe unna.

Hvis hele rekken av ledere for dette apparatet helt til topps tror de skal bløffe Stortinget ved at de får Lund til å fremskaffe formaljuridiske betraktninger for å etablere den «benektbarhet» som bl. a. Per Borten har pekt på, tror vi både de og Lund undervurderer Stortinget!

Den Trond & Co har bygget opp, gitt penger og oppdrag, har han også gitt et kall, og påført seg selv ansvar!

Ping pong-ballen fra Lillehammer spilles videre?

På toppen av det hele hører vi at Lund planlegger en ny dekkaksjon over Lillehammer-saken - etter at vi ikke lenger klarer å holde styr på hvor langt opp i 20-30-tallet av dekkaksjoner vi er kommet!

Det begynte som vi tidligere har påvist med at Kommisjonen helst ville holde hele Lillehammer-saken utenfor sitt mandat, til tross for at stortingsdebatten om nedsettelse av Kommisjonen omfattet denne saken, at flere uttalelser fra stortingshold, herunder Ingvald Godal i klarspråk i en Telemark-avis, har gitt beskjed til Lund om at Lillehammer er viktig og at SV har engasjert seg sterkt i den flere ganger. (I samme avvis sa endog kommisjonsmedlem Berge Furre at Lillehammersaken var utenfor kommisjonens mandat!) Vi minner også om alle de beskjedene Lund har fått om å ta opp hele vår sak, som er nært knyttet til Lillehammersaken!

Etter at Rutgersen-saken og av-hemmeligstemplingen av desinformanten Frank Siljeholt har kastet nytt lys over dette, har Lund oppdaget at han likevel måtte gjøre noe, etter å ha ventet i det lengste. Vi minnes Nygaard Haug-utvalget som heller ikke ville ha Lillehammer, og i all hemmelighet fikk slippe av forsvarsminister Jørgen Kosmo!

Vi har gitt beskjed om at vi har stått klar til å hjelpe Kommisjonen, men har ikke fått anledning. Derfor har vi gått rett på general Torkel Hovland med informasjon, dog meget begrenset. Vi har bl a nesten ikke rukket å ta opp noe om Mossad Norge i 1996 med ham.

I løpet av den korte tiden Lund har jobbet med Lillehammer har vi hørt at Stay Behind-sjef Sven Ollestad har løyet om evakueringsøvelsene i juli 1973, og at Lund-kommisjonen vet det. Hvorfor skulle han gjøre det hvis han ikke har ansvar? Hvis ikke det var for å skjule norsk medvirkning?

Med Ollestad og evakueringsøvelsene er Lillehammer-saken bragt helt på dørstokken til Stay Behind og Trond. Da skulle Lund ha slått inn døren. Men hva er det vi hører han vil gjøre?

Det sies at han vil overlate hele Lillehammer til Lasse Qvigstad og hans «etterforskning» - mannen som flere ganger før har tildekket for å skjule påtalemyndighetens tidligere tildekking - til tross for at han vet at tildekking etter tildekking fra regjeringsutnevnte organer eller påtalemyndigheten var selve årsaken til at Stortinget ville ha en parlamentarisk gransking - og oppnevnte Lunds kommisjon!

Når han vet at nettopp Lillehammer-saken var den man hadde minst tillit til at enhver gransker eller etterforsker underlagt statsministeren og Ap-regjeringen ville bidra til oppklare, er det sensasjonelt at han evt sender den tilbake nettopp til stortildekkerne. Hva foregår i Lunds hode? Hvis dette er riktig, nødvendiggjør det også gransking av Lund!

(Vi er selvsagt klar over at Lund ikke på formelt grunnlag overlater saken til Qvigstad - han har jo allerede startet sin «etterforskning», mens Lund-kommisjonens innstilling går til Stortinget. Men når Lund ikke starter med Lillehammersaken før helt på slutten av granskeperioden, og etter å avdekket noe lar videre gransking ligge, betyr det i praksis at restetterforskningen fra dørstokken og inn døren til Trond og Ap elegant overlates til Qvigstad og dermed Aps egen gransking av seg selv. Det er det vi finner skandaløst.)

Infiltrasjon og økonomisk krigføring mot oss

Vi har redegjort for en rekke aksjoner der Trond har brukt sitt «benektbare» apparat mot oss - Industrivernet, Norasonde, folk i Oslo kommune, folk i Oslo Sporveier, folk i NSB osv., men aller viktigst Spilhaug-apparatet som vi har vært helt rettsløse overfor i en årrekke.

Høsten 1991 etter at vi to år på rad hadde avslørt aksjonene og flere av identitetene (men ikke tilknytningen til Spilhaug) i kriminelle aksjoner mot oss, ble det sannsynligvis fattet en beslutning på topplan i «den fjerde tjeneste»: Setsaas og Ramm skulle knuses, og deres økonomiske base for å slåss, holde ut og drive kontra-etterretning mot Ap og «den fjerde» måtte ødelegges. Alle metoder skulle tas i bruk, inkludert pågang på familiemedlemmer med aksjoner, provokatører og «oppvartere».

Det verste agenttilfellet i vårt personlige nærområde var en pillenarkoman som til slutt sogar ble ansatt i Forsvarets Bygningstjeneste der man hadde full kontroll med agenten/pillemisbrukeren. Nervepresset ble tydeligvis for stort for pillemisbrukeren i den dobbeltrollen han spilte, og han ble til slutt funnet i en tilstand av overdose der han ble sendt på sykehus for å måtte pumpes. Hverken doktor Gro, Trond eller sjef/FBT tok den jobben - den måtte vi ta! Vi gremmes over hensynsløsheten i dette systemet!

Noen av våre familiemedlemmer, medarbeidere og andre i våre omgivelser har vært utsatt for en fullstendig skruppelløs pågang fra Tronds agenter med metoder som langt fra tåler dagens lys etter Norges lover.

I september 1991 var vi midt inne i den første intense perioden med hyppige opplevelser og avsløringer. Vi hadde kontaktet Oslo Politikammer om den kriminelle virksomheten, og systemet fikk som nevnt åpenbart panikk, og fattet dramatiske beslutninger.

TERJE BULJO
KTRSJEF

POSTBOKS 3696
GAMLEBYEN
0135 OSLO 1

TLF KTR: 02/57 10 80
PRIV: 02/~~26 49 53~~
02- 320878

En av Tronds egne kontorsjefer, Terje Buljo, iverksatte operasjoner mot Setsaas og Holst, en av kvinnene i våre omgivelser m v.. Han var «alle steder», og etterlot seg endog visttkort!

Flere agenter ble infiltrert inn i Norsk Oljerevy som ansatte eller fast engasjerte. For Spilhaug, som da to år på rad var avslørt (apparatet - ikke dets identitet som Spilhaug-apparatet) sto også svært meget på spill. Infiltrasjonseksperten Spilhaug, kjent bl a fra infiltrasjon i de politiske partier, infiltrerte sogar sin egen familie inn i Norsk Oljerevy! Det viser hvilken trussel vi allerede i 1991 utgjorde for Gro/Trond og Ap, og med hvilken prioritet man forsøkte å stanse oss.

I samme periode som Buljo startet sin virksomhet klarte Christian Wester Spilhaug å bli infiltrert inn på fast engasjement i Norsk Oljerevy[2193], men sluttet kort tid etter at Buljo var blitt avslørt! Navnet Spilhaug sa oss ikke noe da - men det gikk opp noen lys for oss da vi i god tid før Bye/Sjues bok kom ut ble klar over identiteten til Spilhaug & Co!

Salgskonsulenter til NORSK OLJEREVY

Norsk Oljerevys salgsselskap BMC har knyttet til seg 3 nye konsulenter for abonnementssalg. Det er Kirsten Schack, Liv Sannerud og Christian Wester Spilhaug.

Det siste året har Norsk Oljerevy hatt en sterk vekst i betalt abonnement, og denne trend skal nå forsterkes.

Vi regner med at bedrifter og enkeltpersoner tar godt imot våre nye medarbeidere.

Kirsten Schack. Christian Wester Spilhaug.

54 Norsk Oljerevy Nr. 9 – Norwegian Oil Review No. 9 – 1991

Slik annonserte Norsk Oljerevy i september 1991 sine nye medarbeidere - uvitende om implikasjonene av den enes etternavn! (De to andre som er nevnt, har intet med dette å gjøre.)

Dette var høsten 1991 - med Buljo og Spilhaug i spissen for en flom av overvåkere, avlyttere, infiltratører, psykologiske terrorister, voldsmenn og provokatører mot hele vår gruppe. Det var det vi ønsket å få ryddet opp i med Forsvaret og dets underordnede ledd - og da i minnelighet på den måte som tjente Forsvaret og samfunnet best. Derfor Setsaas' brev til Forsvarssjefen (vedlegg 4), som ble møtt med ett års øredøvende taushet og skyllebøtter i pressen fra Forsvarssjefens pressetalsmann samt ryktespredning om bordeller og ulovlige våpen fra samme hold. Siden har vi hatt hele systemet på oss, år etter år.

Dette systemet - og særlig Tronds Spilhaug-apparat har på ulike måter påført Norsk Oljerevy enorme ekstra utgifter og tap i løpet av de årene som er gått. En rekke Spilhaug-tiltak mot firmaet - som til slutt måtte selge ut hele virksomheten for å gjøre opp for seg - er kjent og vil bli meddelt den granskningskommisjon som før eller siden må komme. Blant konsekvensene var at Hans Henrik Ramm måtte arbeide mesteparten av tiden som sjefredaktør og adm dir for selskapet uten honorar og dessuten måtte stifte betydelig gjeld, foruten å miste muligheten for å bygge opp det som ellers ville vært en meget lovende fremtid for firmaet på de daværende aksjonærers hender. I tillegg til at magasinet ble solgt i 1995 måtte han selge huset sitt i 1996.

Setsaas' økonomiske basis - hans familie - er også av Trond & Co påført adskillig skade, med store økonomiske tap. Setsaas har tapt alt han eide og har også måttet stifte betydelig gjeld.

Det er således særlig to familier som idag sitter med store skader som følge av Tronds virksomhet - noe som Lund-kommisjonen tydeligvis tror kan avskrives som benektbart ved å frita Trond fra ansvaret for E-stabens og Stay Behinds ytre apparat eller «støtteapparat», herunder Spilhaug-apparatet. Vi går ut fra at Stortinget griper inn.

2193 Norsk Oljerevy nr 9/91.

Vår klage til Kontrollutvalget sommeren 1992, som i realiteten gjaldt Tronds ytre apparat (Spilhaug, Mossad etc.), ble jo behandlet av dobbeltbeskytteren Kjell Magne **Fredheim** som satt i arbeidsutvalget i HV-landsrådet og samtidig i Kontrollutvalget sammen med Rakel **Surlien**, som på sin side var oppnevnt som sjef for Industrivernets utvalg av dets direktør Jan Fredrik **Wold-Hansen**. Sistnevnte satt også i arbeidsutvalget i HV-rådet og har dessuten deltatt i Tronds aksjoner mot oss.

Lund ignorerer provokatører!

En sammenligning bare av *innholdsfortegnelsene* i denne bok og den kommende innstilling fra Lund-kommisjonen vil vise om vår frykt er berettiget. Og den aller beste målestokken på granskningen til høyesterettsdommer Lund: Hvor mange provokatører fra Gro og de hemmelige tjenestene har han avslørt? Vi kjenner til flere navngitte provokatører som ikke er blitt avslørt av andre enn oss. *Mange av disse har operert direkte mot Stortinget, Lunds egen arbeidsgiver!*

Hvorfor har ikke Lund-kommisjonen, som etter oppdrag fra Stortinget skulle granske ulovligheter fra de hemmelige tjenester, *ikke avslørt den mest alvorlige kriminaliteten* fra E-tjenesten, POT, Mossad og resten av Ap-systemet, bruk av provokatører mot Stortinget?

Dette er folk som har fortalt de mest utrolige historier nettopp om ulovligheter fra disse tjenestene, i den hensikt å bli trodd, for på det grunnlag å drive innhenting og planting av informasjon og lure stortingsrepresentanter til å gå ut med historier som siden kunne skytes ned og diskreditere dem. De har også hatt til hensikt å skremme og forvirre og plante informasjon som kunne påvirke beslutningene. Kommisjonen vet godt om disse folkene. Tror den kanskje de snakker sant? I så fall skulle vel *det* vært gransket? Men det ville også avslørt at de var provokatører. Hadde Lund gjort jobben sin, skulle alle disse vært avslørt og anmeldt:

- *Jarl Inge Johnsen*
- *Roy Skoglund*
- *Tor Thomassen*
- *Alfred Nordeide*
- *Lars Reiermark, som selv ifølge tidligere kolleger (bl a fra Libanon) forteller at han tok imot h. r. adv Annæus Schjødt da denne under dekke av å være journalist fikk adgang til den norske UNIFIL-bataljonen og deretter ble bortvist (se kap 1.3)*

Dessuten, av en litt annen type og mer raffinerte:

- *Frank Siljeholt*
- *Finn Sjue*
- *Alf R Jacobsen*

Det hadde vært en smal sak for Kommisjonen å avsløre disse, og det helt uten hensyn til hva den måtte mene om oss. *Hvorfor er heller ikke det gjort? Det ville også ført til opprulling av mye, mye mer!*

Så utrolig som det kan høres, trengs det nå en gransking av granskerne som skulle granske granskerne, nemlig Lund-kommisjonen selv. Når det nå som vi har forstått viser seg at Kommisjonen ikke har gjort noe med provokatørene mot Stortinget, er dette den aller sterkeste grunnen.

VEDLEGG

1. *RAPPORT FRA SIKKERHETSKONSULENTENE AS OM UNDERSØKELSER I TELEFONANLEGGET I NORSK OLJEREVY, DRAMMENSVN 10*
2. *KLAGE TIL KONTROLLUTVALGET AV 27. MAI 1992*
3. *TRE BREV FRA PETTER HOLST TIL WILLY HAUGLI, UNDERSLÅTT AV LEIF A LIER*
4. *BREV FRA SETSAAS AV 29. APRIL 1992 TIL FORSVARSSJEFEN, SVARBREV AV 28. APRIL 1993 FRA OBERST HANS DRAMSTAD, SETSAAS' SVAR M/ NOTAT OG TO ANDRE RELATERTE BREV*
5. *PRESSEMELDING FRA RIKSADVOKATEN AV 3. JUNI 1993*
6. *BREV FRA RIKSADVOKATEN TIL FØRSTESTATSADVOKAT EDWARD DAHL AV 3. JUNI 1993*
7. *PRESSEMELDING FRA FØRSTESTATSADVOKAT EDWARD DAHL AV 23. JUNI 1993*
8. *PRESSEMELDING FRA FØRSTESTATSADVOKAT EDWARD DAHL AV 18. NOVEMBER 1993*
9. *NYGAARD HAUG-UTVALGETS OMTALE AV RAMM/SETSAAS-SAKEN I INNSTILLINGEN*
10. *OFFISIELLE REFERATER FRA MØTER HOS NYGAARD HAUG-UTVALGET*
11. *TRE BREV FRA ALFRED NORDEIDE TIL POLITIMESTER TORE JOHNSEN OG LUND-KOMMISJONEN*
12. *ENDELIG AVSKJEDIGELSESBREV TIL ERIK KNUTSTAD MED VEDLEGG*
13. *BREV FRA OSS TIL LUND-KOMMISJONEN, BARE JOURNALFØRT MED FØRSTE SIDE*
14. *BREV FRA FHV STORTINGSREPRESENTANT OSMUND FAREMO TIL ETTERRETNINGSSJEF ALF ROAR BERG*
15. *UTSKRIFT AV REPORTASJE I DAGSNYTT V/ JON RØSSUM OM LILLEHAMMER-SAKEN*

<u>VEDLEGG 1</u>

RAPPORT FRA
SIKKERHETSKONSULENTENE AS
OM UNDERSØKELSER
I TELEFONANLEGGET,
I NORSK OLJEREVY
DRAMMENSVN 10

Sikring – Styring
SIKKERHETS-KONSULENTENE A/S
Kontroll – Opplæring
Prinsegaten 19, 3250 Larvik. Telefon 034 – 85 235. Postadresse: Postboks 57, 3251 Larvik. Bankgiro: 2460.06.02647

EKSEMPLAR NR. 1 AV 2

NORSK OLJEREVY

KONTROLL TELEFON

DRAMMENSVEIEN 10

14. OG 15. NOVEMBER 1991

TSCM RAPPORT

STRENGT FORTROLIG

INNHOLDSFORTEGNELSE

Denne rapport er sammensatt av følgende deler:

FORORD:

Denne TSCM rapport, (Technical Surveillance Counter Measurers activity report) er et sammendrag av det arbeid som ble utført i Drammensveien 10 den 14. og 15. november 1991 og det arbeid som ble utført i Anne Mevolds leilighet i Jacob Aallsgt. 46 den 14. november 1991.

Da rapporten inneholder opplysninger som kan være av interesse for uvedkommende, må vi be om at den oppbevares og håndteres på en, for alle parter, betryggende måte.

Rapporten er produsert i 2 - to - eksemplarer hvorav 1 - ett - eksemplar beror hos Norsk Oljerevy og 1 - ett - eksemplar beror hos Sikkerhets-Konsulentene A/S.

Larvik 18.11.1991
Sikkerhets-Konsulentene A/S

Trygve Lauritzen
Adm. direktør

1. Innledning

Denne rapporten omhandler resultatene fra det arbeid som ble utført av Sikkerhets-Konsulentene A/S (SK A/S) i Drammensveien 10 og Jacob Aalls gt. 46 den 14. og 15. november 1991.

Arbeidet besto i å undersøke telefonsystemet fysisk og teknisk for å registrere, kontrollere og undersøke om det finnes tegn på eller indikasjon på bruk av avlyttingsutstyr på telefonene.

Arbeidet er et resultat av at det har funnet sted innbrudd i Drammensveien 10 og Jacob Aalls gt. 46 og at det til stadighet har forekommet uforklarlige hendelser med telefonsystemet. Dette i form av at telefonene blir helt døde, det ringer en gang uten at det er noen der, det blir ekko på linjen og det blir svak ringing og lyd i telefonen.

Arbeidet ble utført av Ingeniør Trygve Lauritzen. Under arbeidet ble det benyttet Scanlock 2000, Telscan CP industries, diverse måleinstrumenter og flere typer verktøy.

Det ble under arbeidet påvist store avvik fra normale tilstander på telefonnr. 55 10 02, 55 10 03 og 55 10 04.

På telefonen til Anne Mevold var alt normalt uten antydning til noen form for avlytting.

Med disse merknader vil vi konkludere med at det er et eller annet på linjene til Norsk Oljerevy i Drammensveien 10 som trekker tildels stor strøm, samtidig som spenningen til tider er altfor lav.
Videre er det tilkoplet bærefrekvens utstyr til linjene.

Det kan ikke utelukkes at linjene er blitt eller blir avlyttet.

Slik vi har forstått det er det mange som har nøkler til lokalene samtidig som døren mellom firma Solgården og Norsk Oljerevys lokaler står åpen. Det er med andre ord en ikke forsvarlig avlåsning av Norsk Oljerevys lokaler og til det tekniske rommet hvor telepkinter (svakstrømstavla) er plassert. Det samme gjelder for de datalinjer som står i svakstrømskap 2 i det tekniske rommet (Datarom).

2. <u>Fysisk søk, Drammensveien 10</u>

Ved det fysisk søk i telefonene og de tilkoplinger som direkte står i forbindelse med telefonen er alt normalt.

I datarom (telerom) er det i teleplinter direkte dobbeltkoplinger på telefonnr. 55 10 02 og 55 10 04. Dobbelkoplingene fører til bærefrekvensutstyr. Selve koplingen av dette er svært uprofesjonelt utført.

I søppelbøtten lå det avklippede ledninger hvor akkurat nr. 55 10 02, 55 10 03 og 55 10 04 påført med lapper. Utstyret som er tilkoplet linjene er merket "Teletra Ab-BF-Abonnement enkel TAF/N-STYFOR nr. 25-32-8010 og den andre enheten FTE-310303.

Videre gikk det tråder videre inn i kabelsystemet. Det var utført forskjellige skjøter på kabelen og i en av kablene var skjøtene tapet igjen.
Det er tatt bilder av dette og det er tatt vare på de lappene som ble funnet i søppelkassen.

3. <u>Teknisk undersøkelse telefonsystem, Drammensveien 10</u>

Ved målinger foretatt den 14.11.91 på 55 10 02 var det et strømtrekk på linjen på 132 mA og spenningen på linjen var 40.1V ved Hook on. Ved Hook off var spenningen 4.2V.

Dette er godt utenfor det som normalt skal være på linjene. Det er signifikante forskjeller her i forskjell til det normale. Typiske normale verdier er 48V på linjen.

Neste dag ble målingene foretatt på nytt. Måleresultatene viste ved Hook on 45,1V og et strømtrekk på 9,6 mA. Ved Hook off var det en spenning på 7,6V og et strømtrekk på 84,8 mA.

Ved bruk av en fri variabel tonegenerator for å trigge eventuelle Infinity bugs eller Harmonica bugs endret spenningen seg fra 45,3V til 48,3V. Strømtrekket varierte fra ca. 10 mA til 0 mA.
Dette tyder på at det som ligger på linjen og trekker er frekvensavhengig.

Det ble plugget direkte over fra telelinje 55 10 02 til telelinje 55 10 04 med samme telefonplugg. Her var det også signifikente forskjeller mellom de to telefonene.

Ved måling av spenningen Hook on var den kun på 13,4V. Ved Hook off var den 5,5V. Det ble ikke registrert strømtrekk på linjen. Dette kan forklare at telefonen i visse tilfeller kan være død.

Ved bruk av den fri variable tonegeneratoren steg spenningen på linjen til 15,8V.
Det er overhøring på linjen i form av at NRK P2 kan høres.
Det er jord som fanger opp NRK P2. Dette er ikke uvanlig.

Som konklusjon kan vi si at dette som skjer med telefonene klart kan indikere at det er avlyttingsutstyr på linjene, men vi har ikke fått undersøkt linjene videre fra Datarommet og lengre ut i telenettet. Det som er helt klart er at det er svært unormale karakteristika på de målinger som er utført på linjene. Det er ikke noe galt med telefonene.

4. <u>Teknisk undersøkelse av telefon, Anne Mevold</u>

Torsdag kveld den 14.11.91 ble Anne Mevolds telefon undersøkt da det var mistanke om at denne er avlyttet. Det ble foretatt målinger av telefonlinjen og telefonen, men alle målinger og fysisk søk tilsier at det ikke er noe unormalt hverken med linjen eller telefonen.

5. <u>Undersøkelse trådløst utstyr, Drammensveien 10</u>

For å forsikre oss om at telefonsamtalene ikke ble overført trådløst, ble nødvendige målinger foretatt.

Det ble målt for å avsløre eventuelle radiosendere (RF transmitter) på 220V, subicarrier, batteri og 12/24/48V DC/AC samt parasitter på telefonsystemet.

Det var ingen indikasjoner på at slikt utstyr var i bruk når vi foretok målingene.

6. <u>Undersøkelse trådløst utstyr, Jacob Aalls gt. 46</u>

Torsdag kveld den 14.11.91 ble det undersøkt om det fantes trådløse sendere i Anne Mevolds leilighet. Det ble foretatt de samme undersøkelser som under punkt 5 og det ble ikke funnet noen indikasjon på at slik utstyr fantes.

7. <u>Resultater</u>

Resultatene fra de enkelte undersøkelser i perioden er positive sett under ett (Indikasjon på at noe fundamentalt er galt med telefon nr. i Drammensveien 10). Det er klare karateristikker på at det er utstyr koplet på linjen som trekker relativt stor strøm. Spenningen er for lav på linjene og det er et unormalt strømforbruk på linjene.

Koplingene på teleplinten avviker også fra det som er normalt. Det er en direkte dobbeltkopling som er ført inn på bærefrekvensutstyr.

Vi vil betrakte telefonene i Drammensveien 10 som utrygge å benytte til fortrolige samtaler og samtaler som går på interne forhold i Norsk Oljerevy.

8. Merknader/videre arbeide

Vi vil påpeke at Norsk Oljerevy ikke har tilfredsstillende avlåsing av sine kontorlokaler. Dette i henhold til norske forsikringsregler. Som tidligere nevnt er det fri tilgang til Norsk Oljerevys kontorer fra firma Solgården. Denne døren må avlåses.

Videre vil vi foreslå å få avlåst telerommet (Datarommet). Det forutsettes at kontorene til Norsk Oljerevy avlåses med nye sylindere som ikke har vært i bruk tidligere i lokalene. Disse må være F.G.-godkjent. Dette gjelder også låskassene.

Ut fra det som er meldt skjedd i løpet av helgen, vil vi foreslå å anmelde mulig telefonavlytting og innbrudd i Norsk Oljerevys kontorer. Dette for å få myndighetene til å forestå det videre arbeide når det gjelder å sjekke ut resten av telelinjene og for å få stoppet videre aggresjon mot Norsk Oljerevy.

Larvik, 18.11.91
Sikkerhets-Konsulentene A/S

Trygve Lauritzen
Adm. direktør

VEDLEGG 2

KLAGE TIL KONTROLLUTVALGET
AV 27. MAI 1992

Petter Holst
Hans Henrik Ramm
Johan M. Setsaas
Ragnar Aamodt

Oslo, 27. mai 1992

Kontrollutvalget for Overvåknings- og Sikkerhetstjenesten
v/ høyesterettsadvokat Hans Stenberg-Nilsen
Oslo.

KLAGE

Vi henviser til møte mandag 27. april 1992 med utvalgets formann og medlem byrettsdommer Britt Solem-Jahre og tillater oss å fremme klagesak på følgende grunnlag:

1. Ultimo 1989 inngikk Johan Setsaas forlagskontrakt med Leseselskapet A/S om utgivelse av en bok som bl a skulle omhandle Setsaas' erfaringer fra sin tid som representant for Redd Barna i Guatemala. Ramm og Aamodt er representanter for forlaget.

2. Primo 1990 henvendte forlaget seg til Redd Barna med angivelse av endel forhold med forespørsel om å få Redd Barnas kommentarer. I svaret v/ advokat Schjødt ble det hele avvist ledsaget av uspesifiserte trusler mot forlaget.

3. Fra tidlig på 80-tallet hadde Setsaas registrert tekniske indikasjoner på at romavlytting muligens foregikk i hans hjem via telefon og selvsagt mulig telefonavlytting. Våren 1990 registrerte Setsaas tekniske og observasjonsmessige indikasjoner på romavlytting fra naboleilighet tilhørende en ung soldat hjemvendt fra FN-tjeneste i Libanon. Også en ung engelsktalende kvinne med israelsk tilhørighet flyttet inn i leiligheten.

4. Fredag 21. september 1990 - på slutten av dagen - hadde Setsaas møte med politiinspektør Iver Frigaard i Overvåkningspolitiet for å orientere om sine observasjoner og anmode om etterforskning. Han meddelte Frigaard at det hastet fordi naboen var i ferd med å rigge ned. Han ga uttrykk for at han ikke mistenkte norske tjenester, men at observasjonene pekte i retning av Mossad. Han fortalte også at den eneste tvist han noen gang hadde hatt var med Redd Barna, representert med adv. Schjødt. Frigaard bekreftet at han ville sette i gang undersøkelser straks. Han ønsket imidlertid at Setsaas skulle komme tilbake mandag morgen kl 1000 for å gjenta de tekniske sidene for en teknisk ekspert.

5. Det skjedde imidlertid ikke noe i løpet av helgen, hvilket Setsaas fant underlig. Mandag morgen 24.9.90 møtte Setsaas frem i vaktrommet for Overvåkningstjenesten, opplyste at han hadde møte med Frigaard og skrev seg etter oppfordring inn i protokollen kl 1000. Samtidig oppdaget han at advokat Schjødts visittkort lå på andre enden av bordet. Han så også at Schjødt ikke var innskrevet i protokollen. Han spurte vakten om "min

venn Schjødt allerede er kommet" og fikk til svar at Schjødt allerede hadde vært inne hos Frigaard 20-25 minutter. Da vakten ringte Frigaard fikk han beskjed om at Setsaas måtte vente et øyeblikk, som ble til 10 minutter.

Setsaas fant nå situasjonen urovekkende, og fikk følelsen av at han var på vei inn i "løvens hule". Kl 1010 presenterte politimann Roald Gald seg, meddelte at Frigaard var opptatt og at han skulle ta samtalen som varte frem til 1150. Det ble benyttet samme besøksrom som under det første møtet med Frigaard. Setsaas konstaterte at Gald noterte meget sparsomt. Ca halvveis i samtalen spurte Setsaas om hvorfor Schjødt var hos Frigaard. Gald hevdet imidlertid at det ikke kunne være tilfellet.

Etter møtet ble Setsaas fulgt ut av Gald. Setsaas signerte seg ut av protokollen og konstaterte at det hadde vært "vaktskifte". Gald sa til Setsaas at han ikke kunne se noe visittkort fra Schjødt. Setsaas løftet imidlertid raskt et stort skriveunderlag for hele bordet og avdekket dermed Schjødts visittkort. Da kom den opprinnelige vakten løpende og sa at han "samler på visittkort av kjente personer" og at Schjødt likevel ikke var i bygget. Gald uttalte da at "dette må det finnes en eller annen naturlig forklaring på". Setsaas krevde svar på hva som ble gjort av etterforskning og hvorfor Schjødt hadde vært i bygget, og spurte når han kunne få svar. Gald sa han kunne ringe dagen etter kl 1300 for å få disse svarene.

Kl 1255 ringte Setsaas Schjødts kontor med "hastemelding", men fikk opplyst at han var ute og sannsynligvis kunne treffes om ca 15 minutter.

6. Tirsdag 25. september ca kl 1300 ringte Setsaas til Gald som var opptatt til ca 1430. På spørsmål om avklaring av de to punktene svarte han kun "Vi avventer". Etter fire døgn var det altså fortsatt ikke mulig å få svar på om utlendinger var involvert i ulovlig overvåkning.

7. Onsdag 26. september tok Setsaas kontakt med sin advokat h. r. avd. Johan Hjort og ba ham ringe Frigaard for å få de to spørsmålene besvart. Hjort ble satt over til Gald og får igjen svaret "Vi avventer". Hjort spurte hva man avventer, og Gald gjentok kun "Vi avventer". Hverken Setsaas eller Hjort har senere fått svar på noen av spørsmålene.

I forbindelse med at flere av oss senere var i kontakt med Oslo Politikammer om saken fikk vi i desember 1991 opplyst av politiinspektør Leif A. Lier at Schjødt ikke var innskrevet i protokollene og derfor ikke kunne vært tilstede angjeldende dag, idet alle må skrive seg inn. Vi anmodet om at man gjorde fornyede undersøkelser ut fra forannevnte forhold, og i januar 1992 kunne Lier opplyse at det var korrekt at Schjødt hadde vært tilstede mens Setsaas hadde møte med Gald, og at vaktene angivelig hadde glemt å føre ham både inn og ut.

8. Noen dager etter møtet med Gald flyttet Setsaas til ny leilighet. Våren 1991 fikk Setsaas en ny nabo: En enslig mor, trailersjåfør av yrke. Setsaas registrerte nye tekniske indikasjoner på romavlytting samt en rekke andre observasjoner som styrket en slik antakelse. 8. oktober 1991 var Aamodt, Ramm og Setsaas i møte med Lier der man bl. a. ba om at han tok kontakt med Overvåkningssjef Urdal for å få undersøkt mulig ny ulovlig overvåkning. Dagen etter meddelte Lier at han hadde vært i kontakt med Frigaard (ikke Urdal) som hadde bedt ham overbringe beskjed om at Setsaas ikke var overvåket eller avlyttet av Overvåkningspolitiet men at man ikke kunne garantere at andre ikke gjorde det. Kort tid etter flyttet Setsaas' nabo. Setsaas og en innleid teknisk spesialist konstaterte at den kvinnelige leieboeren hadde fått malt samtlige tak samt taklister og fuger kort før utflytting. Kort tid før hadde Setsaas observert tre tilsynelatende håndverkere forlate leiligheten. (Setsaas fikk adgang til leiligheten ved utlån av nøkler fra eieren.) Det ble også gjort observasjoner i leiligheten som kan relateres til endel av de tekniske indikasjoner man opprinnelig hadde registrert.

9. Som ledd i Setsaas' arbeid med å fremskaffe bevis for at Redd Barna hadde benyttet falskt og konstruert bevismateriale i retten, engasjerte han den spansktalende tidligere santalmisjonæren, prest Petter Holst. Etter at Holst hadde uttalt seg offentlig om Redd Barnas bevisfusk i ukebladet NÅ 18. juli 1991, registrerte Holst at han ble utsatt for overvåkning mens han var ute til fots eller i bil. Senere registrerte han ved flere anledninger at ukjente hadde låst seg inn i såvel hans leilighet som i kjellerboden samt i bilen samt i hans hustrus garderobeskap på hennes arbeidsplass. I tillegg ble det registrert en rekke unormale ting i forbindelse med telefon, og tekniske indikasjoner var tilstede for at det foregikk romavlytting via telefon og dermed selvsagt også telefonavlytting. Holst har levert anmeldelse på ovennevnte forhold til Oslo Politikammer.

10. Parallelt med dette opplevde salgssjef Anne Mevold i Norsk Oljerevy (Leseselskapet har kontorfellesskap og felles eiere med Norsk Oljerevy) innbrudd/innlåsning hjemme hos seg selv men konstaterte at intet var stjålet. Alle låser ble skiftet. Litt senere hadde hun en ukes tid følelsen av på gaten å bli "beglodd/studert" på vei fra kontoret. Senere gjorde hun pr. telefon avtale med en venninne om å møtes på restaurant Grotten. Der satt allerede en kavaler som straks tok kontakt med henne og ikke syntes å interessere seg for noe annet. Vedkommende klarte å "invitere seg" hjem til Anne Mevold og ga henne sitt visittkort. Under påskudd av at han måtte hjem til sin hund fikk han låne hennes bil. Senere oppdager Mevold at hun savner sine kontornøkler (Drammensvn 10), som hun pleide å oppbevare i bilen. Nøklene ble lenge etter gjenfunnet i hennes leilighet. Etter at de ble borte, ble det flere ganger konstatert at det hadde vært folk inne på kontorene i Drammensveien om natten. Det ble også konstatert at 2 av 3 telefonlinjer ga de samme indikasjoner på romavlytting som hjemme hos Setsaas og Holst og nå også hos Mevold privat.

11. Setsaas fikk kjennskap til dette og inngikk avtale om å komme hjem til Anne Mevold for å få detaljene. Etter ca 1.5 time forlot han leiligheten og konstaterte på nærmeste gatehjørne en bil (Range Rover) som kan ha tilknytning til saken. Neste morgen mottok Anne Mevold telefon fra det bilfirmaet der hennes bil hadde vært innsatt for salg. Bilen var solgt, men ikke levert til ny kjøper. Bilfirmaets innehaver lurte på om Anne Mevold hadde noen uvenner her i verden, idet firmaet om natten hadde hatt innbrudd. Intet kunne sees stjålet eller ødelagt, med ett unntak: Anne Mevolds bil var påført diverse skader og tusenvis av kroner kom således i fratrekk i forbindelse med salget.

På grunnlag av visittkortet samt andre undersøkelser ble det fastslått at Anne Mevolds "kavaler", Terje Buljo, er ansatt i Forsvarets Overkommando/Etterretningsstaben og har sitt daglige virke nærmest "vegg i vegg" med Politihuset der hans avdeling har visse liaison-forbindelser med Overvåkningspolitiet.

12. Tidligere nevnte tekniske ekspert gjennomførte også undersøkelser i Drammensveien 10, der det ble konstatert en rekke uregelmessigheter med telefonopplegget. Rapport om dette og tilknyttede forhold er innrapportert til Politiet og Televerket. Sistnevnte arbeider fortsatt med en rapport om saken.

13. Under tekniske undersøkelser hjemme hos Setsaas ble den tekniske ekspertens privatbil - som hadde vært parkert et par timer på en stor, offentlig parkeringsplass - påført store skader i front. Ingen andre biler var angrepet.

14. En pensjonert politimann som også var engasjert i forbindelse med etterforskningen fikk sin bil ved to anledninger påført skader påfølgende natt etter møter med Ramm/Setsaas. Også da var det eneste bil som var skadet.

15. Det er parallelt foretatt en rekke observasjoner over unormale forhold i forbindelse med Ramms bolig (der også Norsk Oljerevy og Leseselskapet har kontor) som kan ha forbindelse med det øvrige sakskompleks.

16. I november 1991 stoppet brått alle tekniske indikasjoner på romavlytting via telefon såvel hos Holst som hos Setsaas.

17. Kort tid etter den kvinnelige naboens utflytting ble Setsaas' leilighet fotografert utenfra. Sent neste kveld ble Setsaas utsatt for et overfallsforsøk av 10-15 utlendinger, tilsynelatende fra Midt-Østen eller Nord-Afrika.

Fotografering ble også observert i Risalleen.

===================

Deler av denne saken ble fremlagt for Oslo Politikammer ved politimester Willy Haugli og politiinspektør Leif A Lier i

oktober 1991. Politikammeret gjennomførte en samvittighetsfull etterforskning av endel punkter. Enkelte punkter ble tilfredsstillende avklaret og er ikke tatt med i fremstillingen foran. Andre punkter ble positivt bekreftet under etterforskningen, bl. a. adv. Schjødts tilstedeværelse. Øvrige punkter forble ubesvart. Med de begrensninger som av naturlige grunner foreligger for politikammerets etterforskningsmuligheter i en sak av denne karakter må vi derfor fortsatt regne saken som uoppklart.

Spesielt ut fra de forbindelser som ble avdekket mellom Frigaard og fremmed etterretningstjeneste i de såkalte Mossad-sakene, hvorav enkelte graverende forhold er avdekket bare nylig, finner vi det riktig å orientere utvalget som utvilsomt sitter inne med et større helhetsbilde og derfor har bedre forutsetninger enn noen andre til å finne frem til hva som faktisk har skjedd.

Vi ber derfor utvalget om:

1. Å sørge for full etterforskning av alle ovennevnte saks sider.

2. Å få fastslått hvorvidt det har funnet sted brudd på eller forsømmelser av tidl politiinspektør Frigaards tjenesteplikter.

3. Å få konstatert hvorvidt tidl politiinspektør Frigaard har brutt sin taushetsplikt.

4. Å klarlegge adv. Schjødts rolle i saken.

Undertegnede besitter idag omfattende data på en rekke områder som vil være til hjelp for utvalgets arbeide, men det ville ført for langt å ta med for mange detaljer i nærværende henvendelse. Vi forutsetter at utvalget ber om detaljer, underbygging e. l. der hvor dette ønskes.

Petter Holst — Hans Henrik Ramm

Johan M Setsaas — Ragnar Aamodt

VEDLEGG 3

TRE BREV FRA PETTER HOLST
TIL WILLY HAUGLI,
UNDERSLÅTT AV LEIF A LIER

a) Brev av 17. november 1991
b) Brev av 13. desember 1991
c) Brev av 7. august 1992

Politimester Willy Haugli.

Jeg ønsker å anmelde/informere om følgende:

I egenskap av å være spansktalende og med erfaring fra Latin-Amerika ble jeg,i begynnelsen av inneværende år,bedt om av Johan M.Setsaas om å vurdere dokumenter og vitneutsagn i saken som i årevis har pågått mellom ham og organisasjonen Redd Barna.

Sammen med et par tidligere kolleger i Santalmisjonen avga jeg en skriftlig uttalelse i april/mai.(Vedlegg I)
Senere har jeg studert flere dokumenter i saken.
Sålangt jeg kan begripe har Redd Barna i saken mot Johan M.Setsaas presentert unøyaktige og direkte feilaktige oversettelser for domstolene,feilaktige vitneutsagn og konstruert bevismateriale.

Ukebladet NÅ hadde(18.juli)intervju med meg.(Vedlegg II)
8 august kontaktet jeg journalistene Bø og Rossavik i Vårt Land fordi jeg ønsket at de skulle skrive om saken mellom Setsaas og Redd Barna. 9.august leverte jeg dem en liten skriftlig redegjørelse.(Vedlegg III).

Intervjuet i NÅ kom på trykk mens jeg var på ferie.Fra jeg kom hjem fra ferie har jeg vært en overvåket person. Hvorvidt jeg har vært overvåket også før jeg reiste på ferie vet jeg ikke.

Etter ferien fikk vi oppringning fra"Televerket"med beskjed om at alle abbonentene i området ville bli uten summetone en formiddag p.g.a.noe arbeid i koblingsboksen.
Vi har opplevd at summetonen blir borte når folk har kommet på besøk,at summetonen tidvis har vært svakere enn normalt,at samtaler blir brutt,at telefonen ringer en gang,samt feiloppringninger.Det som gjør feiloppringningene interessante er at de skjer periodevis,samt at de skjer ca.til samme tid hver dag.
Etter forslag fra Johan M.Setsaas fjernet jeg telefonapparatet fra leiligheten 4.september.
Noen dager senere hadde det vært innbrudd i leiligheten.Ingen ødelagte dører eller vinduer men dørlåsene var plutselig vanskeligere å få opp.Dagen etter hadde min hustru samme problem med sitt garderobeskap på Lindeberg alders og sykehjem.
Vi har en hund som ikke tåler kjøttben.Han tygger dem ikke ordentlig og får diarre med påfølgende blødning fra endetarmen.Vi er derfor meget påpasselige både hjemme og ute m.h.t.ben.

Da vi kom hjem var ikke bare låsene trege.Hunden hadde diarre med blødning fra tarmen,gjenstander oppe på kjøkkenskapet var flyttet på og skuffer var blitt åpnet(Nøkkelen sto i"gal"skuff). I kjellerboden vår var også ting flyttet på.

De påfølgende netter observerte vi følgende:

(Vi bor i øverste etasje i en treetasjes blokk.Over oss er det bare et avstengt krypeloft hvor ingen ferdes.I hvertfall ikke midt på natten.)Underlig da å høre lyder og små gjenstander falle ned på betongen.(2-3 netter etter hverandre).

Uansett når på døgnet jeg kjører bil så har jeg konstant følge av biler som ligger både foran og bak meg på veien . Og du verden hvor mange som lufter hund når jeg ringer Setsaas og tar en tur til fots.

Jeg kan vanskelig tro at andre enn overvåkingspolitiet/politiet har så mange biler og personer til disposisjon.

I går kom ~~h~~ jeg hjem fra en 6 ukers tur til Ecuador.

Min hustru kunne da fortelle om et nytt"besøk"i leiligheten(8. november). Hunden hadde diarre og kastet opp(bl.a.peanøtter som hun ikke hadde gitt ham).Hun fant et hylster til pursennidpiller på kjøkkengulvet.Pyntegjenstandene som står på radioen sto plutselig ved siden av radioen mens pyntegjenstander som står ved siden av raioen plutselig sto oppå radioen.Da min hustru ikke er noen ivrig støvtørker kunne hun observere at noen hadde vært på platespilleren i skapet under radioen.

Vår datters rum hadde de også vært inne på.(Vår datter er i ~~MxSA~~ USA).En stor skuff under sengen var flyttet på,osv.

Noen dager senere observerte hun et nytt besøk i garderòbeskapet på Lindeberg Alders og Sykehjem.Denne gang var det skoene som sto der som var blitt viet interesse.

Selv om vi ikke har registrert noe stjålet og selv om vi ikke er ~~har~~ blitt utsatt for fysiske overgrep så synes både min hustru og jeg at tingenes tilstand er utrivelig.

Såvidt vi vet er vi hverken kriminelle eller en fare for rikets sikkerhet.Hva vi imidlertid vet er at vi ønsker den overvåkningen vi utsettes for bragt til opphør.

Oslo 17/11-91

J.P.Holst

J.P.Holst

Jan Petter Holst(overvåket)
Lindebergåsen 1 A(overvåket) Tlf.30 42 20(avlyttet)

Politimester Willy Haugli.

Ved hjemkomst fra Ecuador 16/11-91 skrev jeg,etter oppfordring fra Johan M.Setsaas,en anmeldelse/informasjon.Brevet var stilet til Dem. Brevet ble levert Setsaas 17/11 for videre befordring.

I brevet redegjorde jeg kort for hvordan jeg var kommet borti saken mellom Setsaas og Redd Barna og vedla kopier av hva jeg i sakens anledning hadde nedfelt skriftlig.(Vedlegg I-III)

Dernest informerte jeg om at vi og vårt hjem hadde blitt utsatt for sterk overvåkning etter at jeg hadde uttalt meg i ukebladet NÅ(18/xx 7).Jeg informerte om innbrudd i vår leilighet, i kjellerbod,i garderobeskapet til min hustru(Lindeberg Alders og sykehjem),om innbrudd i leiligheten under mitt opphold i Ecuador,om at jeg ble fulgt av ymse biler både tidlig og sent,osv.

Jeg skrev videre at hverken min hustru eller jeg anser oss selv som særlig kriminelle,samt at vi syntes at situasjonen var utrivelig. Videre skrev jeg at jeg vanskelig kunne tro at andre enn overvåkningspolitiet/politiet hadde slike ressurser til disposisjon. Jeg skrev at vi ønsket at overvåkningen skulle opphøre og at vi ønsket en forklaring.

Etter dato og underskrift skrev jeg følgende:

Jan Petter Holst(Overvåket)
Lindebergåsen 1 A(Overvåket)
1071 Oslo 10 Tlf.(02)30 42 20(Avlyttet).

Etter at Setsaas hadde levert anmeldelsen fikk jeg telefon fra Leif A.Lier.Han ønsket meg velkommen hjem fra Sør-Amerika,nevnte at han hadde mottatt et skriv og sa at han skulle sende en mann opp om noen dager.Dette skjedde ikke.

Vi var bortreist fra 22/11 til 23/11.Da vi kom hjem hadde det på nytt vært mennesker i leiligheten.På flere steder fant vi også fingermerker.Da Setsaas fikk høre om disse ville han at jeg skulle ringe Lier.Dette gjorde jeg den påfølgende dag(2/12).Lier satt da i sin bil,på vei ut av Oslo.Han sa han skulle sende opp en mann og se på det når han kom tilbake noen dager senere.Dette skjedde ikke. Etter at anmeldelsen ble levert ble også overvåkningen av undertegnede sterkt redusert. I hvertfall holder man nå større avstand.Men trakasseriene har ikke opphørt.Så sent som 2/12 tok folk seg inn i bilen min ved minst to anledninger og senest idag hadde noen fiklet med låsen på postkassen.

Oslo 13.desember 1991 J.P.Holst
Jan Petter Holst

Politisjef Willy Haugli.

Da vi kom hjem 1.august,etter å ha vært bortreist i to uker,oppdaget vi at det for n'te gang hadde vært folk i leiligheten.

Som vanlig var ytterdøren behørig låst.Som ved de aller fleste tidligere anledninger har vi heller ikke denne gangen kunnet registrere at noe er blitt stjålet.

Som så mange ganger tidligere har imidlertid ting blitt flyttet på slik at vi skulle skjønne at de hadde vært her enda en gang.

Hvorvidt formålet med denne virksomheten er å få oss til å fremstå som idioter/oversynte vis a vis politiet,eller formålet er å skremme min hustru og meg vet vi ikke.

Muligvis er formålet et både og?

Oslo 7/8-92

J. P. Holst

Jan Petter Holst

Lindebergåsen 1 A
1071 Oslo

MAJOR JOHAN M. SETSAAS
LINDEBERGÅSEN 60 C
1068 OSLO

Oslo 29 apr 92

Forsvarssjefen
Admiral Rein
Her

FORSVARETS OVERKOMMANDO/ ETTERRETNINGSSTABEN - OVERVÅKNING

Lang tids undersøkelser/etterforskning har dessverre avdekket at bl.a. FO/E har stått sentralt i en overvåkningsoperasjon der undertegnede blant flere har vært fokusert.
Operasjonen har også involvert mål og midler som synes å være i konflikt med norsk straffelov.
I det jeg forutsetter at Forsvarets organer innledningsvis kan ha vært forledet til iverksettelse av ovennevnte, er jeg beredt til, om Forsvarssjefen det måtte ønske, å søke en intern avklaring/opprydding på den del av ovennevnte der Forsvarets organer har vært involvert.
Jeg anmoder Forsvarssjefen om en umiddelbar meddelelse om en slik løsning kan tjene Forsvarets interesser.

Herværende korrespondanse overbringes Forsvarssjefen med kurér.

Johan M. Setsaas

1 Vedlegg i sakens anledning.

~~Kopi : Sjef FO/E~~

FORSVARETS OVERKOMMANDO
Oslo mil/Huseby
0016 OSLO

Vår referanse
PS-187/93/FO/SII/2/AB/AB/92258242
Tidligere referanse
Deres brev av 29 apr 1992

Dato 28 APR. 1993

Major Johan M. Setsaas
Lindebergåsen 60 c
1068 Oslo

INFORMASJON OM ETTERRETNINGSTJENESTEN

1. Forsvarets overkommando/Sikkerhetsstaben er av Forsvarssjefen blitt forelagt Deres brev for nærmere undersøkelser og uttalelse.

2. Med bakgrunn i de opplysninger De har gitt har det dessværre ikke latt seg gjøre å komme til nærmere kunnskap om forhold som er antydet.

3. Dersom De skulle ha eventuelle tilleggsopplysninger vil FO/S foreslå at De tar kontakt slik at den forebyggende sikkerhetstjeneste kan få ha en samtale med Dem.

4. Kontaktmann i denne saken er oberst Larsen, tlf 22498125.

5. FO/S beklager at De ikke tidligere har fått svar på Deres henvendelse.

Etter fullmakt

Hans Dramstad
Oberst I
Sjef for
Sikkerhetsstaben

Jan Erik Larsen
Oberst II
Sjef Kontroll-
avdelingen

Maj Johan M Setsaas
Lindebergåsen 60c
1064 Oslo

Oslo, 28. mai 1993

Ref: Brev til Forsvarssjefen 29. april 92
Brev fra Sikkerhetsstaben 28. april 93

Forsvarssjefen
Admiral Rein
Her

BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER I FORSVARETS OVERKOMMANDO

1. Jeg viser til ovennevnte brev og takker for svar mottatt 5. mai d. å. fra Ob I Dramstad, sjef for Sikkerhetsstaben, som idag er tilskrevet i sakens anledning.

2. I samband med korrespondansen er jeg meddelt av en medarbeider i Norsk Rikskringkasting (NRK)/Fjernsynet at Deres pressetalsmann ob I Bøthun opplyste til NRK at undertegnede skal ha drevet to bordeller i Guatemala (1976-78).

3. Jeg kan forsikre Forsvarssjefen om at denne påstanden er fullstendig ukorrekt, og beklager at Forsvarets overkommando er ført bak lyset.

4. Det er imidlertid avdekket at sterke krefter/tjenester i lang tid har arbeidet provokatorisk for å skape et grunnlag for bl. a. å kunne antyde slik virksomhet ikke bare i Guatemala, men også her i Oslo, og da som ledd i en større diskrediteringskampanje.

5. Mange i den gruppe som undertegnede i lengre tid har arbeidet sammen med for å avdekke kriminell overvåkning har dessverre opplevd tilsvarende diskrediteringsforsøk.

6. Det er beklagelig at slike krefter/tjenester får operere fritt i Norge, og at vi har organer som ser seg tjent med sådan virksomhet.

7. Mitt brev til FSJ av 29 apr ifjor hadde kun til hensikt å ivareta Forsvarets interesser, og jeg beklager således den vending saken har tatt.

8. Ob I Bøthun opplyste også til NRK at jeg var fratatt min sikkerhetsklarering. Det er selvsagt Forsvarssjefens suverene rett å inndra denne når han mener grunnlaget

for dette er tilstede.

9. Jeg er dog forbauset over at sensitive opplysninger om Forsvarets personell (pkt 2 og 8) behandles på denne måte av pressetalsmannen i FO samt av FO/P.

10. Jeg burde i det minste vært foreholdt de påståtte anklagene til uttalelse/beriktigelse samt personlig først vært meddelt tapet av min sikkerhetsklarering før Forsvarets overkommando går til det skritt å kunngjøre dette til NRK.

Johan M Setsaas
Major

Maj Johan M Setsaas
Lindebergåsen 60c
1064 Oslo

Oslo, 28. mai 1993

Ref: Brev til Forsvarssjefen 29. april 92
Brev fra Sikkerhetsstaben 28. april 93

Sjefen for Sikkerhetsstaben/Forsvarets overkommando
Oberst I Dramstad
Her

INFORMASJON OM ETTERRETNINGSTJENESTEN

1. Jeg takker for Sikkerhetsstabens svar mottatt 5 mai d. å.

2. Da Forsvarssjefens svar først kom vel ett år etter min henvendelse har jeg i mellomtiden tolket FSJ dithen at han ikke vurderte mine opplysninger som interessante. Det er selvsagt hans suverene rett.

3. Opplysningene er i mellomtiden overlevert medlemmer av Stortingets forsvarskomite i lys av den offentlige debatt om en mindre del av FO/E's virksomhet som oppsto av andre årsaker ca 6 mnd etter mitt brev til FSJ.

4. Daværende sjef FO/S komm I Rio fikk personlig overlevert mitt brev til FSJ av kureren ob II Berntsen.

5. Da FO/S iht. sitt brev av 28 apr d. å. i tillegg allerede har arbeidet med saken i vel et år er det dessuten tvilsomt om mine opplysninger kan gi FO/S noen "ytterligere kunnskap om de antydede forhold".

6. Da vi dessuten allerede har overlatt svært meget av våre opplysninger om sakskomplekset til medlemmer av Stortingets forsvarskomite, vil formelle møter med FO/S i sakens anledning idag være ukorrekt. Jeg beklager således den vending saken har tatt, da jeg primært ved min henvendelse til FSJ hadde til hensikt å ivareta Forsvarets interesser.

7. Jeg bekrefter forøvrig at jeg for ca 4 uker siden ble meddelt av Norsk Rikskringkasting at jeg nå er fratatt min sikkerhetsklarering.

Johan M Setsaas
Major

NOTAT

TIL OB I DRAMSTAD

FRA MAJ SETSAAS

DATO 28 MAI 93

REF MITT BREV TIL FO/S AV D. D.

DIVERSE

1. Jeg beklager dypt den utvikling som herværende sak har fått. Mitt initiativ overfor Forsvarssjefen hadde primært til hensikt å ivareta Forsvarets interesser.

2. Om formell kontakt i sakens anledning nå kan synes vanskelig og ukorrekt (ikke minst vis-a-vis stortings-representantene) er jeg selvsagt beredt til, om Dramstad det måtte ønske, å møte Dem uformelt og da i ditto omgivelser.

3. Jeg går ut fra at De tar et initiativ om det måtte være ønskelig.

FORSVARETS OVERKOMMANDO
Oslo mil/Huseby
0016 OSLO

Vår referanse AB
PS-364/93/FO/SII/2/AB/AB/92258242
Tidligere referanse
Deres brev av 28 mai 1993

Dato 9 SEPT. 1993

Johan Setsaas
Lindebergåsen 60c
1064 Oslo

PERSONOPPLYSNINGER

1. Vedrørende Deres sikkerhetsklarering skal opplyses at denne på regulær måte har falt bort da det i et visst antall år ikke har vært tjenestelig behov for å opprettholde denne. Bortfall av klarering er en normal prosess som ikke innebærer noen konkret sikkerhetsvurdering, men kun at gyldighetstiden er utløpt. At sikkerhetsklarering ikke lenger er gyldig vil ikke automatisk bli meddelt den tidligere klarerte.

2. Fratagelse av sikkerhetsklarering derimot skyldes i et hvert tilfelle en konkret sikkerhetsvurdering. Dette har altså ikke vært tilfelle når det gjelder Dem.

3. FO avviser at det er blitt gitt personlige opplysninger om Dem til media. Påstanden fra Dem i Deres brev, pkt 2 og 8, om at slike opplysninger skal ha vært gitt til Norsk rikskringkasting er grunnløse.

Etter ordre

O Svang

Odd Svang-Rasmussen
Generalløytnant
Stabssjef

Hans Dramstad

Hans Dramstad
Oberst I
Sjef for Sikkerhetsstaben

VEDLEGG 5

PRESSEMELDING FRA
RIKSADVOKATEN AV 3. JUNI 1993

PRESSEMELDING

FRA

RIKSADVOKATEN

PÅSTANDER OM ULOVLIG AVLYTTING MM FRA JOHAN M. SETSAAS OG HANS HENRIK RAMM

Justisminister Grete Faremo orienterte 2. juni d.å. riksadvokaten om innholdet i et brev Johan M. Setsaas og Hans Henrik Ramm har sendt Stortingets justiskomité. Brevet (ca 10 sider langt) er datert 31. mai, og inneholder til dels sterke anklager mot bl.a. Oslo politikammer og dets etterforskning av anmeldelser om ulovlig avlytting mm som Setsaas/Ramm tidligere hadde inngitt. Etterforskningen kritiseres bl.a. for å ha vært "nærmest ikke-eksisterende". I brevet anfører Setsaas/Ramm også at de selv har bedrevet omfattende "etterforskning" som har gitt flere "spor", bl.a. inn i de hemmelige tjenester.

Brevet er av en slik karakter at riksadvokaten i dag har besluttet å opprette en uavhengig etterforskningsgruppe med representanter fra Kriminalpolitisentralen (KRIPOS) og under ledelse av førstestatsadvokat Edward Dahl i Agder (som settestatsadvokat) til å gjennomgå den etterforskning som er foretatt av Oslo politikammer. I lys av den kritikk som er fremsatt fra Setsaas/Ramm og de undersøkelser som disse to skal ha gjennomført, vil etterforskningsgruppen vurdere om det er grunnlag for å gjenoppta etterforskningen og i tilfelle selv foreta de nødvendige etterforskningsskritt.

Oslo, 3. juni 1993

Georg Fredrik Rieber-Mohn

VEDLEGG 6

BREV FRA RIKSADVOKATEN
TIL FØRSTESTATSADVOKAT
EDWARD DAHL AV 3. JUNI 1993

GJENPART

RIKSADVOKATEN

Førstestatsadvokat Edward Dahl
Agder statsadvokatembeter
Tinghuset
4605 Kristiansand

DERES REF.	VÅR REF	DATO
	R. 1760/93 TAB/GEJ	3. juni 1993

JOHAN M. SETSAAS OG HANS HENRIK RAMM - BREV AV 31. MAI 1993 TIL STORTINGETS JUSTISKOMITE

Justisministeren har orientert riksadvokaten om ovennevnte brev og det er hitsendt ved statssekretærens følgebrev av 3. juni 1993.

Opplysningene i brevet er oppsiktsvekkende. Den etterforsking som kritiseres i skarpe ordelag kan ikke ses påklaget til overordnet påtalemyndighet. Statsadvokatene i Eidsivating v/førstestatsadvokat Qvigstad har i dag bekreftet at saken ikke er klagebehandlet av statsadvokatene. (Saksdokumentene ble riktignok i sin tid av politiet sendt statsadvokaten, men returnert derfra uten realitetsavgjørelse.)

Riksadvokaten er kjent med at det i Stortinget arbeides med et forslag om oppnevnelse av et utvalg/kommisjon som skal granske de påstander/anførsler som er fremført av Setsaas/Ramm.

For riksadvokaten er det likevel åpenbart - på grunnlag av det brev en i dag har mottatt i kopi - at overordnet påtalemyndighet må vurdere den etterforsking og de undersøkelser som allerede er foretatt.

Det er fremsatt alvorlig kritikk mot Oslo politikammers behandling av saken. Dokumentene har vært forelagt Eidsivating statsadvokatembeter, riktignok - som nevnt - uten realitetsavgjørelse derfra.
Riksadvokaten beslutter derfor at førstestatsadvokat Edward Dahl, Agder statsadvokatembeter, skal oppnevnes som settestatsadvokat til å forestå den videre behandling av denne sak. Sjefen for Kriminalpolitisentralen pålegges, jfr. rundskriv fra riksadvokaten av 14. november 1973 (del II nr. 6/1973), å yte

Postadresse: Postboks 8002 Dep 0030 OSLO 1
Kontoradresse: Karl Johans gt. 12 0154 OSLO 1
Telefon: (02) 33 02 70
Telefax: (02) 33 31 12

nødvendig bistand (både av taktisk og eventuelt teknisk karakter) til statsadvokat Dahl i hans arbeid. Den nærmere organiseringen av arbeidet forutsettes drøftet av statsadvokaten og sjef Kripos etter at de foreliggende saksdokumenter er gjennomgått. (Statsadvokat Dahl kan beslutte at gruppen suppleres med embets-/tjenestemenn fra andre politikamre i hans distrikt.)

Statsadvokatens mandat vil være å gjennomgå det foreliggende etterforskingsmateriale (saken forutsettes rekvirert fra Oslo politikammer) og å avhøre Johan M. Setsaas og Hans Henrik Ramm. De må i denne sammenheng oppfordres til å legge frem det materialet de besitter, og deretter må det tas stilling til videre etterforsking, både omfang og ramme.

Det forutsettes også at settestatsadvokaten foretar den endelige påtalemessige vurdering og avgjørelse.

Vedlagt følger statssekretærens brev av 3. juni 1993 med bilag.

Georg Fr. Rieber-Mohn

Tor-Aksel Busch
ass.riksadvokat

Vedlegg

Gjenpart: 1. Justisdepartementet v/statssekretæren
2. Stortingets justiskomité
3. Eidsivating statsadvokatembeter
v/førstestatsadvokat Lasse Qvigstad
4. Sjefen for Kriminalpolitisentralen
√5. Hans Henrik Ramm
(med anmodning om å underrette Johan M. Setsaas)

P.S. Før postlegging av dette brev mottok vi en telefax fra Fremskrittspartiets Stortingsgruppe. Den vedlegges til orientering uten merknader herfra.

D.S.

VEDLEGG 7

PRESSEMELDING FRA
FØRSTESTATSADVOKAT
EDWARD DAHL AV 23. JUNI 1993

NTB

PRESSEMELDING

Jeg viser til pressemelding fra riksadvokaten den 3.6.93 hvor det ble opplyst at undertegnede var oppnevnt som settestatsadvokat for å behandle klage fra H. H. Ramm og J. Setsaas. Klagen var fremsatt i et brev av 31.5.93 til Stortingets justiskomité og gjaldt etterforskningen av anmeldelser for ulovlig overvåking og avlytting mm. Ramm og Setsaas opplyste at de hadde flere spor inn i de hemmelige tjenester.

Riksadvokaten opprettet en uavhengig etterforskningsgruppe under min ledelse og med representanter fra Kriminalpolitisentralen (Kripos). Etterforskningsgruppens oppgaver er:

1) å vurdere om det er grunnlag for å gjenoppta etterforskningen og
2) eventuelt selv å gjennomføre etterforskningen.

Etterforskningsgruppen har nå gjennomgått saken og har i over en uke avhørt Ramm og Setsaas. Jeg har etter dette besluttet å omgjøre Oslo politikammers beslutning om å henlegge saken. Etterforskningen vil derfor bli gjenopptatt. Grunnlaget for denne beslutningen er saksdokumentene og de opplysning[illegible]er kommet frem i avhørene av Ramm og Setsaas. Videre har jeg lagt vekt p[illegible]ere etater og navngitte enkeltpersoner offentlig har vært satt i forbindelse [illegible] påstandene om ulovlig virksomhet. Endelig har jeg lagt vekt på at saken [illegible] spilt en rol[illegible] i det politiske miljø. Alt dette gjør at det er nødvendig å igangsette etter[illegible]ning.

Etterforskningen vil i tråd med riksadvokatens mandat bli gjennomført av undertegnede sammen med politiførstebetjentene Sturla Osen og Bjørn Tvete-Berger fra Kripos. Annen bistand vil i nødvendig utstrekning bli benyttet.

Etterforskningen vil bli tidkrevende og det er i dag [illegible] mulig å angi n[illegible] [illegible]en kan være sluttført.

Oslo, 23. juni 1993

Edward Dahl
settestatsadvokat

VEDLEGG 8

PRESSEMELDING FRA FØRSTESTATSADVOKAT EDWARD DAHL AV 18. NOVEMBER 1993

NTB

Pressemelding

Ramm/Setsaas-saken

Hans Henrik Ramm og Johan M. Setsaas klaget i brev av 31.5.93 til Stortingets justiskomite over at deres anmeldelse til Oslo politikammer om ulovlig avlytting var henlagt. En kopi av brevet ble via Justisministeren oversendt Riksadvokaten, som besluttet at den fortsatte behandlingen av saken skulle foretas av Kriminalpolitisentralen med undertegnede som settestatsadvokat. Oslo politikammers henleggelsesbeslutning ble omgjort og etterforsking igangsatt. Gjenstand for etterforskingen har vært påstandene fra Ramm og Setsaas om at det benyttes ulovlig overvåking/avlytting overfor dem og andre personer og at de selv har avdekket flere "spor" bl.a. inn i de hemmelige tjenester.

Etterforskingsgruppen har gjennomført en omfattende etterforsking med en lang rekke avhør for å bringe klarhet i om Ramm og Setsaas har vært avlyttet og om det eksisterer en "fjerde tjeneste" slik Ramm og Setsaas påstår. Jeg antar at den gjenstående del av etterforskingen er av mindre omfang.

I samråd med Riksadvokaten har jeg besluttet at det vesentlige av denne gjenstående etterforsking stanses, og at saken stilles i bero inntil Nygaard Haug-utvalget har avsluttet sin gransking og fremlagt sin rapport. Etterforskingen vil deretter bli gjenopptatt og sluttført.

Oslo, den 18. november 1993

Edward Dahl
førstestatsadvokat

VEDLEGG 9

NYGAARD HAUG-UTVALGETS
OMTALE AV RAMM/SETSAAS-SAKEN
I INNSTILLINGEN

18. mai 1989 nedsatte Forsvarsdepartementet en gruppe for vurdering av Etterretningstjenestens prosedyrer. organisasjon. rapporteringssystem samt "Kontrollutvalgets" mandat og sammensetning. (Med Kontrollutvalget siktes det her til det utvalg som er nærmere omhandlet nedenfor i avsnitt 6.4 og 9.2)

Utvalget bestod av Arne Karstad. formann. og medlemmene Oddmund H. Hammerstad. Erik Himle og Sverre Hamre. Åge Ekenes var sekretær.

Innstillingen fra gruppen ble levert 18. september 1990 og gjelder for det alt vesentlige etterretningsfaglige sporsmål. Den har derfor ikke hatt betydning innenfor Utvalgets mandat.

Innstillingen er gradert.

"Dahl-gruppen"

Det vakte betydelig oppsikt da tidligere statssekretær. nå redaktor. Hans Henrik Ramm og major Johan M. Setsaas. fremsatte påstander om at de hadde vært gjenstand for omfattende overvåkning gjennom lengre tid. og at de mente å kunne bevise dette. Riksadvokaten besluttet å sette i gang etterforskning for å avdekke eventuelle straffbare forhold. Forstestatsadvokat Edward Dahl ledet etterforskningen. Dahl og de etterforskere som bistod ham. ble kalt "Dahl-gruppen". I folge Ramm og Setsaas var det også ledetråder i retning av ulovligheter i Forsvarets etterretningstjeneste. Høsten 1993 ble denne etterforskning stilt i bero. og 10. juni 1994 ble den innstilt. Det hadde da funnet sted avhor av et stort antall personer.

Det har ikke vært noe formalisert samarbeid mellom Dahl-gruppen og Etterretningstjenesteutvalget. Det har imidlertid vært enkelte telefonsamtaler mellom Etterretningstjenesteutvalgets leder og forstestatsadvokat Dahl. og dessuten en begrenset kontakt mellom lederen og riksadvokaten.

"Skauge-kommisjonen"

Under behandlingen av St.meld. nr. 39 (1992-93) om overvåkingstjenesten. besluttet Stortinget 18. juni 1993 å styrke den parlamentariske kontroll med de "hemmelige tjenester". ved selv å opprette et kontrollutvalg ikke bare for overvåkings- og sikkerhetstjenesten. men også for etterretningstjenesten. For å klargjore de sporsmål som etableringen av et slikt felles kontrollutvalg ville reise. ble det

at forfatternes kilder i stor utstrekning er slike egentlige forstehåndskilder, og at mange av dem selv har vært med på - eller har hatt direkte kjennskap til - virksomhet som det i boken reises kritikk mot. Forfatterne har for øvrig selv overfor Utvalget bekreftet at en stor del av deres informasjon skriver seg fra førstehåndskilder, og at det dreier seg om et stort antall personer.

Forfatterne har imidlertid påberopt seg sin rett til kildebeskyttelse, og Utvalget har derfor - som foran beskrevet - lagt vekt på å finne frem til førstehåndskilder på annen måte. Utvalget er også gjennom sitt arbeid blitt oppmerksom på andre mulige førstehåndskilder, blant annet gjennom uttalelser fra stortingsrepresentanter og fra Hans Henrik Ramm og Johan M. Setsaas, se nærmere nedenfor i dette avsnitt.

Noen få førstehåndskilder er direkte navngitt i boken, og Utvalget har søkt kontakt med disse. To andre tilsynelatende sentrale førstehåndskilder er omhandlet i indirekte form. Det gjelder de to offiserer som i 1982 ga opplysninger til daværende statssekretær ved Statsministerens kontor, Erling Norvik, om at det hadde funnet sted og fortsatt fant sted ulovlig avlytting og andre kritikkverdige forhold i Etterretningstjenestens regi (bokens s. 120 flg.).

Utvalget har hatt formaliserte samtaler med begge de to offiserer. Etter deres eget ønske fant samtalene sted med bare Utvalgets leder og ene sekretær til stede, og begge var under samtalene bistått av advokat.

Det viste seg at ingen av de to offiserer hadde noen førstehåndskjennskap til avlytting eller overvåking rettet mot nordmenn fra Etterretningstjenestens side, og ingen av dem kunne gi Utvalget noen andre opplysninger eller detaljer om påstått telefonavlytting med utgangspunkt i bunkerne i Ruseløkkveien. (Se nærmere i avsnitt 7.1.4.)

Etter samtaler med politikere i sentrale posisjoner i 1982 kan Utvalget konstatere at det ble satt i gang undersøkelser i saken den gang. Man synes å ha konkludert med at "dette antagelig ikke hadde noe for seg". Etter de undersøkelser Utvalget har foretatt, ser det ikke ut til at disse alvorlige påstander ble gjort kjent verken for forsvarssjef, etterretningssjefen eller for andre i Forsvarets ledelse. Dette synes også å vise at man dengang ikke tilla påstandene noen vekt.

Når det gjelder andre mulige førstehåndskilder enn de som forfatterne av boken "Vi som styrer Norge" har referert til, vil Utvalget nevne at flere stortingsrepresentanter har uttalt offentlig og ved flere anledninger at de har mottatt opplysninger om ulovligheter begått av Forsvarets etterretningstjeneste fra en eller flere personer med tilknytning til tjenesten. Så vidt Utvalget forstår, dreier

deg seg om ulovligheter som skal være begått helt opp i de senere år. Under den samtale som Utvalget gjennomførte med stortingsrepresentant Ingvald Godal. nevnte han at en eller flere personer hadde gitt ham slike opplysninger under løfte om taushet fra Godals side. Utvalget fant det vanskelig å se at Godal - under de omstendigheter som forelå - hadde rettslig adgang til å "beskytte sine kilder". I betraktning av påstandenes alvorlige karakter fant Utvalget å måtte fremsette begjæring om bevisopptak for Oslo byrett. Denne begjæring ble senere trukket tilbake. se ovenfor under avsnitt 5.3.

Det er beklagelig at forholdene har utviklet seg slik at Utvalget vil måtte avslutte sitt arbeid uten de opplysninger som Godals kilde. eller kilder. eventuelt kunne gi. Utvalget har hatt samtaler med enkelte andre stortingsrepresentanter som har opplyst at de våren 1993 deltok sammen med Godal i et møte. hvor i alle fall en av disse personer. hvis navn de ikke husker. fortalte om avlytting og andre ulovligheter i Etterretningstjenestens regi. De andre representantene synes ikke å ha festet lit til de påstander som ble fremsatt ved anledningen.

Også Hans Henrik Ramm og Johan M. Setsaas har i samtale med Utvalget gitt uttrykk for at de mener å kunne bevise at det har foregått. og i dag fortsatt foregår. ulovligheter i Etterretningstjenestens regi. Ramm og Setsaas har ikke overfor Utvalget vist til egentlige førstehåndskilder. De har derimot opplyst at de gjennom lang tid har samlet bevis for at avlytting, overvåking og andre ulovligheter foregår. også fra Etterretningstjenestens side. Ramm og Setsaas har opplyst at de har overlevert et omfattende bevismateriale til flere stortingsrepresentanter. først og fremst til Ingvald Godal. og de henviste derfor Utvalget til å få dette materialet fra Godal. Under samtale med Utvalget har Ingvald Godal opplyst at han ikke sitter inne med noe egentlig bevismateriale vedrørende Ramm og Setsaas' påstander.

Heller ikke de andre stortingsrepresentanter Utvalget har hatt samtaler med om dette. hadde fått overlevert bevismateriale fra Ramm og Setsaas. Som Godal har de gitt uttrykk for at det eneste de har mottatt. er en rekke brev og notater utarbeidet av Ramm og Setsaas selv.

5.9 Konklusjon

Med unntak for de forbehold som er tatt i det foranstående. særlig i avsnitt 5.8. føler Utvalget seg rimelig trygg på at det har fått et godt nok grunnlag for å kunne trekke sine konklusjoner.

avsnitt 7.1.3 ovenfor, har fortsatt fra andre steder senere, og kanskje pågår ennå. Det andre er de anklager som er fremkommet fra tidligere statssekretær, nå redaktor. Hans Henrik Ramm og major Johan M. Setsaas, om at disse og personer i deres nærhet skal ha vært, og fremdeles er, gjenstand for massiv overvåking, se ovenfor i avsnitt 4.3.1 om "Dahl-gruppen" og den politietterforskning disse anklager ledet til. Det tredje og siste som skal nevnes her, er opplysninger fra stortingsrepresentant Ingvald Godal om at han har fått opplysninger om ulovlige aktiviteter med tilknytning til Forsvarets etterretningstjeneste, som - slik Utvalget har forstått det - i hvert fall skal ha pågått svært nær opp til vår tid.

Når det først gjelder antydningene om at det skal ha fortsatt ulovlig avlyttingsvirksomhet i Etterretningstjenestens regi helt opp mot vår tid, kan det vises til det som fremgår ovenfor i avsnitt 7.1. Det kan her spesielt vises til Utvalgets konklusjon i avsnitt 7.1.6 om at det ikke er funnet indikasjoner på at det har pågått ulovlig telefonavlytting fra bunkere i Ruseløkkaområdet rettet mot norske borgere, i den tidsperiode som omfattes av Utvalgets mandat. Det kan tilføyes at Utvalget gjennom sine undersøkelser overhodet ikke har funnet indikasjoner på at det har foregått ulovlig telefonavlytting i Etterretningstjenestens regi på 60- og 70-tallet, heller ikke fra andre steder enn bunkerne i Ruselokkaområdet.

Dette gjor det i seg selv mindre sannsynlig at det har foregått ulovlig telefonavlytting i den senere tid, f.eks. på 1980- eller 90-tallet. Utvalget har imidlertid hatt som et viktig mål ved sine undersokelser å skaffe til veie best mulig grunnlag for å vurdere nettopp dette spørsmål. Utvalget har derfor lagt spesiell vekt på dette i forbindelse med de undersokelser som er foretatt, herunder både i formaliserte og mer uformelle samtaler som er gjennomført. I tillegg har Utvalget gjennomført befaringer ved det som finnes av slike anlegg som boken "Vi som styrer Norge" på s. 239 flg. angir som de aktuelle åsteder for fortsatt telefon- og annen sambandsavlytting.

Det er gjennom Utvalgets undersokelser ikke fremkommet indikasjoner på at det - heller ikke fra andre steder enn bunkerne i Ruseløkkaområdet - har pågått ulovlig telefonavlytting eller annen avlytting i Etterretningstjenestens regi rettet mot norske borgere, verken før eller i den senere tid.

Når det - for det andre - gjelder den såkalte Ramm/Setsaas-saken, kan det vises til det som er redegjort for foran i avsnitt 5.8, om at Utvalget ikke har fått tilgang til det bevismateriale Ramm og Setsaas hevder å ha samlet. Til tross for dette har Utvalget prøvd å sette seg inn i det som er antydet som mulige forbindelser

mellom en overvåkning av Ramm og Setsaas og Forsvarets etterretningstjeneste. Utvalget har herunder gjennomført formaliserte samtaler med en ansatt i Etterretningstjenesten som Ramm og Setsaas bl.a. i samtale med Utvalget har navngitt. Utvalget har også ellers gjennomført undersøkelser om muligheten for at denne person eller Etterretningstjenesten for øvrig, kan ha hatt tilknytning til en overvåkning av Ramm og Setsaas.

Utvalget har ikke funnet noen holdepunkter for at det skal ha vært drevet overvåking av Hans Henrik Ramm, Johan M. Setsaas, eller personer med tilknytning til dem, i regi av Etterretningstjenesten.

Når det - for det tredje og siste - gjelder de opplysninger stortingsrepresentant Ingvald Godal skal ha mottatt, kan også vises til avsnitt 5.8 ovenfor, hvor det fremgår at Utvalget ikke har fått tilgang til kildene for disse opplysningene. Samme sted vil det imidlertid fremgå at Utvalget mener å ha et visst grunnlag for å anta noe om hvilket hold det kan være i disse påstander. Når dette sammenholdes med det øvrige grunnlag Utvalget har for å vurdere hvorvidt det kan ha foregått ulovligheter med tilknytning til Forsvarets etterretningstjeneste helt opp til vår tid, finner Utvalget det lite sannsynlig at de opplysninger om slik ulovlig virksomhet som stortingsrepresentant Godal har formidlet, kan være riktige. Av naturlige grunner blir det imidlertid her nødvendig for Utvalget å ta en reservasjon, siden Utvalget ikke har hatt direkte kontakt med den eller de aktuelle kilder, og heller ikke er blitt fortalt mer detaljert om de opplysninger som kommer fra disse. Som det også har fremgått tidligere, er det beklagelig at det blir nødvendig for Utvalget med en slik reservasjon.

VEDLEGG 10

OFFISIELLE REFERATER FRA
MØTER HOS NYGAARD HAUG-UTVALGET

Etterretningstjenesteutvalget
v/Sam E Harris
Postboks 8012 Dep
0030 OSLO 1

Oslo, 1 juni 1994

Major Johan M Setsaas
Sjefsredaktør Hans Henrik Ramm

MERKNAD TIL SAMTALEREFERAT

Det vises til Deres brev av 25 april 1994 hvor det fremgår endringer/tillegg til referat fra samtalene i Utvalget 1 desember 1993 og 21 januar 1994.

Da endringene/tilleggene er så vidt omfattende, foreslår Utvalget at Deres brev av 25 april 1994 i sin helhet vedlegges referatene fra de nevnte samtaler uten å innarbeides i selve teksten.

Mottas ikke kommentar om dette, går Utvalget ut fra at referatene med dette tillegg som sådan er i orden.

Vennlig hilsen

K Nilsen
Sekretær

Johan M Setsaas
Hans Henrik Ramm

Etterretningstjenesteutvalget
v/ Sam E Harris
Postboks 8012 Dep
0030 Oslo

REFERAT - KORREKSJONER

Takk for Deres brev av 1. ds. vedr endringer i referatet.

Vi samtykker ikke i den foreslåtte fremgangsmåte. Vi utformet våre korreksjoner så detaljert og med nøyaktige henvisninger slik at det skulle være enkelt å rette opp alt sammen ved tekstbehandling.

Vi forutsetter at dette blir gjort.

Oslo, 6. juni 1994

På vegne av begge

(Hans Henrik Ramm)

Oslo, 29 jun 94

– Major Johan M Setsaas
Sjefsredaktør Hans Henrik Ramm

OPPRETTET REFERAT FRA SAMTALE MED UTVALGET

/. Vedlagt oversendes to eksemplar av referat fra samtalen med Etterretningstjenesteutvalget, hvor merknader til det tidligere oversendte utkast skal være innarbeidet.

Forutsatt at De finner dette tilfredsstillende, ber jeg om at det ene eksemplaret returneres meg i underskrevet stand.

/. For ordens skyld vedlegges også kopi av Deres brev av 25. april 1994.

Med hilsen

Sam E. Harris

Sam E Harris

Sam E Harris
c/o Regjeringsadvokaten
Postboks 8012, Dep
0030 OSLO

Vedlegg
Som anført

MAJOR JOHAN M SETSAAS
SJEFREDAKTØR HANS HENRIK RAMM

Oslo, 3. juli 1994

Nygaard Haug-utvalget
v/ sekr Sam E Harris
c/o Regjeringsadvokaten
Boks 8012 Dep
0030 Oslo

OPPRETTET REFERAT

Vi viser til Deres brev av 29. juni d. å. vedr opprettet referat fra våre to samtaler med utvalget og vedlegger referatene i signert stand.

Vi ber om at De umiddelbart påfører våre signerte forklaringer utvalgets navn og stempel og Deres signatur slik at det fremkommer at disse er de gjeldende referater avgitt til utvalget, og sender oss kopi av dette.

Med vennlig hilsen

(Johan M Setsaas) (Hans Henrik Ramm)

Statens felleshlankett

Oversending

Sendt av	

Til
JOHAN M. SETSAAS
HANS HENRIK RAMM

Vår dato	Vår ref.
6/7-94	
Deres/Dykkar dato	Deres/Dykkar ref.
Saksbehl	Telefon

- [ ] Til orientering
- [ ] Til kommentar
- [ ] Til behandling
- [ ] Til utlån
- [x] Retur av dokument
- [x] Etter avtale

Sak	Vedlegg i alt

Her følger kopi av endelig referat,
med påtegnet bekreftelse fra meg.

Vennlig hilsen

Sam E. Harris

P.S. Kopi av referatet er oversendt
Stortingets ombudsmannskommisjon.

150 000 Sem Grafisk

X-0005 B/N (Godkj. 12-90) På lager i Trykksakekspedisjonen

Kopi f. Setsaas

Opprettet referat fra samtale med Nygaard Haug-utv. mottatt av selv. Sam E. Harris

Referat fra samtale med sjefredaktør Hans Henrik Ramm, født 140450, Risalleen 53, 0387 OSLO og major Johan M Setsaas, født 120446, Lindebergåsen 60, 1064 OSLO. Samtalen startet onsdag 1 des 93 kl 1300.

Det er Setsaas som fører ordet i den første del av samtalen, dog slik at Ramm hele tiden har anledning til å komme med tilføyelser og bemerkninger, og også gis anledning til å komme med eventuelle avsluttende bemerkninger.

Setsaas forteller at han 29 apr 92 gjorde skriftlig henvendelse til forsvarssjefen, adm Rein, om at Setsaas hadde avdekket at bl a Forsvarets overkommando/Etterretningsstaben hadde stått sentralt i en overvåkingsoperasjon mot Setsaas og andre. I brevet til forsvarssjefen ble det pekt på at denne overvåkingsoperasjonen hadde vist seg å involvere mål og midler som syntes å være i konflikt med norsk straffelov. Setsaas stilte seg i brevet til disposisjon for en intern avklaring (dvs et møte) med forsvarssjefen for å komme nærmere inn på de meget uheldige forhold han hadde avdekket. Tanken var da at dette skulle kunne løses innenfor Forsvaret og uten at allmennheten eller andre nødvendigvis behøvde å involveres. Som vedlegg til dette brevet fulgte kopi av et visittkort tilhørende kontorsjef Terje Buljo, som Setsaas har opplyst er seksjonssjef Trond Johansens kontorsjef. Brevet ble sendt med kurer for å unngå ordinær postgang. Kureren var en ob II Berntsen som senere opplyste til Setsaas at brevet ikke ble levert personlig til forsvarssjefen, men at det ble mottatt på hans vegne av daværende sjef for Sikkerhetsstaben, kom I Rio.

Setsaas ønsker å presisere at han - og da som militær - fant det riktig å ikke orientere noen om det brevet han sendte forsvarssjefen.

Setsaas, som allerede på dette tidspunkt samarbeidet med Ramm, mottok ikke noe svar fra forsvarssjefen, og Setsaas og Ramm bestemte seg for å gå videre med saken på annen måte. Setsaas hadde i annen forbindelse behov for å frembringe for Kontrollutvalget for overvåking og sikkerhetstjeneste informasjon som han satt inne med først og fremst vedrørende Mossad-komplekset, herunder opplysninger om identiteten til sjefen for Lillehammer-aksjonen i 1973 meddelt politiinspektør Iver Frigaard høsten 1990 etter at daværende justisminister Bugge Fougner hadde feilinformert Stortinget om samme sak (disse opplysninger ble forøvrig bekreftet av israelske myndigheter i 1993). Setsaas møtte i denne forbindelse til et møte på høyesterettsadvokat Stenberg-Nilsens kontor. På dette møtet var også det nyoppnevnte medlem av Kontrollutvalget, Britt Seim Jahre, tilstede. På slutten av dette møtet nevnte Setsaas også andre forhold som han mente å ha avdekket og som på annen måte vedrørte de hemmelige tjenestene. Det ble ikke bare overvåkingstjenesten, men også de andre hemmelige tjenestene og forsåvidt også andre private og offentlige institusjoner, og som fornærmede inntil 20 personer i den såkalte Ramm/Setsaas-gruppen. Setsaas ble oppfordret av Stenberg-Nilsen til å sende en formell klage om disse siste forhold han hadde omtalt. Slik klage ble sendt, signert Holst, Ramm, Setsaas og Aamodt på vegne av de fornærmede.

Referert i endelig versjon, s. 1/
6/7-94 Sam E. Harris

Under den etterfølgende saksbehandling i Kontrollutvalget ble Holst, Ramm og Aamodt innkalt til møte i utvalget, men ikke Setsaas. De tre som møtte fikk forståelsen av at dette kun var et innledende møte og at man - herunder Setsaas - senere skulle få anledning til å legge frem det omfattende bevismateriale det allerede var opplyst om eksistensen av i den skriftlige klagen.

Setsaas presiserer at han regnet med at utvalget ville sørge for at klagen på E-tjenesten ble brakt videre til rette vedkommende gjennom Justisministeren, selv om Kontrollutvalget ikke hadde noen kompetanse når det gjaldt E-tjenesten.

Behandlingen i Kontrollutvalget ble avsluttet høsten 92 med en uttalelse om at utvalget ikke fant noe grunnlag for å reise kritikk mot POT. Dette skjedde overraskende uten at Setsaas i det hele tatt fikk møte i utvalget, uten flere møter med de andre og uten at det foran nevnte materiale ble tillatt lagt frem. Ramms muntlige klage på FO/S ble aldri besvart og det ble heller ikke redegjort for hva som var gjort mht klagene på FO/E. Straks etter at klagen var innlevert, ble klagerne innkalt til Oslo Politikammer v/politiinspektør Leif A Lier idet politikammeret på eget initiativ nå ønsket skriftlige anmeldelser, for - som det ble opplyst - virkelig å iverksette grundig etterforskning. Etter at anmeldelsen var innlevert hørte man intet fra Oslo Politikammer (anmelderne ble ikke avhørt og fikk ikke legge frem materiale og det ble ikke utført åstedsgranskninger el). Fra politikammeret kom det først en melding i media om at saken var henlagt etter bevisets stilling. Den formelle henleggelsesbeslutningen ble først meddelt anmelderne i nov 1992 og var da tilbakedatert til en dato før den første kunngjøringen gjennom radio 6 uker tidligere om henleggelse etter bevisets stilling. I tillegg var nå henleggelsen endret til "mangelfulle opplysninger om gjerningsmann". Dette henleggelsesgrunnlaget syntes særdeles påfallende bl a i lys av at Lier hadde unnlatt å sikre fingeravtrykk hjemme hos Holst. Henleggelsesbeslutningen kom i form av en datautskrift. I denne datautskriften var en del koder benyttet. Ramm og Setsaas har grunn til å tro at disse kodene viser at saken på en eller annen måte hadde passert E-staben. Ramm og Setsaas vil gjerne få frem at de sitter igjen med inntrykket av at det aldri skjedde noen seriøs etterforskning ved Oslo politikammer, og heller ikke av Kontrollutvalget. Ut fra senere opplysninger gitt av Kontrollutvalgets formann til Stortinget om at utvalget av prinsipp ikke iverksatte noen selvstendig etterforskning av saker som allerede var under politietterforskning, syntes det for anmelderne som om det var foretatt en overordnet koordinering av disse begivenheter. Resultatet av denne koordinering var at Kontrollutvalget fikk en unnskyldning for selv å avstå fra å etterforske saken idet man kunne bygge på en henleggelse fra politiet som da Kontrollutvalget avsluttet var kjent som "henlagt grunnet bevisets stilling", men som senere ble endret til "mangelfulle opplysninger om gjerningsmann" og tilbakedatert.

Ramm og Setsaas - som nå følte at de hadde stanget hodet mot veggen i flere relasjoner - sier at de følte seg i en nødrettssituasjon.

Referert i endelig versjon, s.

6/7-94 Sam W. Harris

Det var naturlig for dem å ta kontakt med saksordføreren i Forsvarskomiteen i Stortinget ifm den sak som Stortinget nå hadde fått til behandling, dok 8:8 (1992/93), Ingvald Godal. Når det nå - etter ett års venting - ble kjent for Forsvarsledelsen at saken var kommet til Stortinget, kom endelig svar på vegne av forsvarssjefen. Svaret var datert 28 apr 93 og er undertegnet av nåværende sjef for Sikkerhetsstaben ob I Dramstad. I brevet ble Setsaas orientert om at Sikkerhetsstaben ikke hadde maktet å finne frem til nærmere kunnskap om de forhold som Setsaas hadde tatt opp året før. Setsaas ble imidlertid anmodet om å ta kontakt med Sikkerhetsstaben dersom han satt inne med opplysninger.

På dette tidspunkt var altså Stortinget for lengst brakt inn i saken, og Setsaas fant det nå korrekt å forholde seg til saksordføreren i Forsvarskomiteen i sakens anledning. Han orienterte ob Dramstad om dette 28 mai 93. Setsaas fant det imidlertid riktig samtidig i et personlig notat til ob Dramstad å stille seg til disposisjon til et uformelt møte for kanskje på den måten å komme videre i saken.

Etter at Stortingets justiskomite var orientert særlig om saksbehandlingen i Politiet og Kontrollutvalget, ble det tatt opp forslag i komiteen om å iverksette parlamentarisk granskning av Ramm/Setsaas-saken. Dette ble imidlertid frafalt da Riksadvokaten i 12. time meddelte at hans etat ville nedsette et særskilt etterforskningsorgan under ledelse av førsteadvokat Edward Dahl. Setsaas og Ramm samarbeidet da med Dahl-gruppen gjennom et halvt år og nedla et meget omfattende arbeid i å utforme forklaringer, redegjørelser og analyser samt systematisere bevismateriale som bilder, video etc. Dette materialet forutsatte nå Ramm og Setsaas var tilgjengelig for Nygaard Haug-utvalget fra Dahl-gruppen slik at det ikke var nødvendig å dublere dette arbeidet, særlig fordi det å unngå dobbeltarbeid var hovedargumentet for at Dahl-gruppen plutselig tok pause for å avvente resultatene fra Nygaard Haug-utvalget.

På den bakgrunn som her er skissert finner både Ramm og Setsaas det vanskelig nå å avgi ytterligere forklaringer eller fremkomme med opplysninger til nærværende utvalg. De peker på at utvalget er et regjeringsoppnevnt utvalg, og at den samme regjering har avslått å reagere på flere seriøse henvendelser. Store deler av det Ramm og Setsaas sitter inne med av opplysninger og som har med utvalgets mandat å gjøre, hadde de meddelt til Stortinget, da først og fremst til Ingvald Godal, og/eller til statsadvokat Dahl. Noe kunnskap kan muligens også befinne seg hos andre medlemmer av Stortinget, men Ramm og Setsaas mener at utvalget bør begynne med å skaffe seg Dahl-gruppens materiale, eventuelt senere kontakte Godal. Det presiseres at også andre personer kan sitte inne med opplysninger av den karakter som utvalget er interessert i. På spørsmål sier Ramm og Setsaas at de vil kunne komme tilbake til utvalget med en liste med navn på personer som utvalget kan ha nytte av å snakke med.

På spørsmål om vedlegget til brevet til forsvarssjefen, og hvilken betydning det har, sier Ramm og Setsaas at navnet på kontorsjef Buljo er et symbol på en meget stor del av det sakskompleks som de er opptatt av å avdekke, og som rette vedkommende vet å forstå.

Oslo 3 juni 94

Kopi t. Setsaas
Oppsettet referat fra samtale med Nygaard Haug-utvalget møtteda av Sehr Sam E. Harris

<u>Referat fra samtale nr 2 med major Johan M Setsaas, født 120446, Lindebergåsen 60, 1064 OSLO. Samtalen startet 21 jan 94 kl 1200.</u>

Når Setsaas er kommet tilbake til utvalget har dette primært sammenheng med at han under den forrige samtalen ga uttrykk for at Ramm og han selv kunne skaffe utvalget en liste med navn på personer som utvalget kan ha nytte av å snakke med. Forholdet er nå at en del av de personer som man da tenkte på, nå har gitt uttrykk for at de bare vil uttale seg til den parlamentariske kommisjon som skal oppnevnes. Disse personene har også gitt uttrykk for at de ikke ønsker at deres navn blir nevnt for nærværende utvalg.

Setsaas nevner imidlertid at det har vært levert en liste med navn til statsadvokat Dahl i forbindelse med hans etterforskning. På spørsmål sier Setsaas at han ikke har noe imot å levere denne listen til utvalget. Han må imidlertid da først få gå gjennom navnene på nytt, slik at han er sikker på at det ikke nevnes navn på personer som har bedt om ikke å få sitt navn oppgitt. En slik redigert liste vil Setsaas kunne levere til sekretær Sam Harris antakelig kommende mandag.

Setsaas har også med seg referatet fra den samtale som utvalget hadde med ham og Hans Henrik Ramm 1 des 93. Setsaas sier at de gjerne vil få presisere litt mer enkelte av de forhold som er tatt med i referatet. Hans Henrik Ramm er for tiden på utenlandsreise, og Setsaas ber om å få noe lenger tid før referatet returneres.

I forbindelse med denne presiseringen nevner Setsaas også at de ønsker å få frem at det i det vesentlige er det man kan kalle "den 4. hemmelige tjeneste" dvs operasjoner med spor til alle de tre hemmelige tjenestene mv, som har opptatt Ramm og Setsaas. De vil derfor i forbindelse med presiseringen søke å få frem at det i mindre grad er snakk om E-tjenesten i egentlig forstand. På spørsmål sier Setsaas imidlertid at det ikke er tvil om at mange av de spor Ramm og Setsaas forfølger, dessverre fører inn til en bestemt del av E-staben.

Setsaas ble stillet noen spørsmål i tilknytning til det materiale som Ramm og han selv har forevist i Stortinget, særlig stortingsrepresentant Godal. Setsaas presiserer at Godal kun er forevist bevismateriale men at Dahl har mottatt adskillig slikt materiale uten at det synes som om nødvendig jurisdiksjon er iverksatt. Utvalget gjorde imidlertid oppmerksom på at stortingsrepresentant Godal i samtale med utvalget har sagt at han finner det mest naturlig om utvalget får informasjon mv vedrørende E-tjenesten direkte fra Ramm og Setsaas. Dette kan løses på enkleste måte ved at Utvalget henvender seg til førstestatsadvokat Dahl og får tilgang til dennes materiale. Setsaas sier at han selvsagt må konferere med Hans Henrik Ramm om hvilket materiale de etter dette finner naturlig å sende til Utvalget. Utvalget presiserer på sin side at det bare er materiale vedrørende E-tjenesten som Utvalget etter sitt mandat er interessert i.

Oslo 3 juni 94

Referatet er kjent.

Johan M. Setsaas

Referat i endelig versjon
6/7-94 S... E. H...

VEDLEGG 11

TRE BREV FRA ALFRED NORDEIDE TIL POLITIMESTER TORE JOHNSEN OG LUND-KOMMISJONEN

a) Brev av 3. november 1994 fra tannlege Alfred Nordeide til politimester Tore Johnsen som coverbrev til de to følgende
b) Brev av 2. august 1994 fra Nordeide til Stortingets granskningskommisjon
c) Brev av 2. november 1994 fra Nordeide til Johnsen

Et fjerde brev til oss er ordrett gjengitt foran.

Alfred Nordeide
Kikkutveien 8
0491 Oslo 4

3.november 1994

Politimester Tore Johnsen
Drammen Politikammer.

ØNSKE OM HJELP FRA POLITIET I DRAMMEN.

Jeg fortsetter på mitt brev av onsdag 2. november ,og vil i dag bruke tid på å begrunne denne henvendelsen.
Dette er en meget langvarig og innfløkt sak,som jeg mener du har spesielle forutsetninger for å takle.
Din lange tjenestetid fra overvåkningspolitiet tilsier at du lett kan vurdere situasjoner og personer som jeg trekker frem.
Oslo Politikammer er inhabilt,og jeg må henstille til deg om at du tar deg tid til å se på denne saken,selv om jeg bor i Oslo.

Vennlig hilsen

Alfred Nodeide

Mottatt [illegible] 9/11/94 [illegible] Nordeide. [illegible] 9/11 94

Alfred Nordeide
Kikkurveien 8
0491 Oslo 4

2.august 1994

Stortingets granskingskommisjon
Lund-kommisjonen
Nedre Vollgate 8
0158 Oslo

VISER TIL TIDLIGERE BREV TIL KOMMISJONEN.

Ramm-Setsaas SAKEN.
Stein Ridar ,lærer ved Linderud skole ,var fra 1989 og i noen år Mossad -agent ,og hadde kontakt med tidligere nevnte ,brev fra 31. juli,fransklærer fra Paris .Dette er hva han selv hevdet,han hadde ellers nær og hyppig kontakt med Trond Johansen.Gjennom flere år drev Stein Ridar en omfattende overvåking av meg ,og med alle de tekniske hjelpemidler som Mossad har til rådighet for eksempel til romavlytting.En annen av lærerne på Linderud. Geir Lyder Hansen. hadde kontakt med den velkjente Mossad -agent Mike Harari ,leder av drapskommandogrupper,og som også har vært i Norge.
Ramm-Setsaas saken startet som resultat av en samtale mellom meg og Stein Ridar på lærerværelset på Linderud.Det hele var en direkte misforståelse,en ren tåpelighet som alt det andre denne "Mossad-agenten "greide å stelle i stand i løpet av noen vanvittige år.Men han hadde et enormt "agent-nett ", som han likte å skryte av,og han spurte stadig om jeg hadde lagt merke til noe.
Stein Ridar hadde også nært samarbeide med velkjente Leif A.Lier ,og da Setsaas oppdaga den overvåking han ble utsatt for , overtok spaningsavsnittet ved Oslo Politikammer ,for her var det snakk om mulig allierr til en av de store terroristene.
I løpet av 1993 og 1994 hadde jeg svært mange møter med Enerstad ved Overvåkingspolitiet ,og politiavdelingssjef Lars Hannevold og politi Angen ved analysen .I den grad det var snakk om Ramm-Setsaas saken ,ble det fra politiets side nærmest helt åpent sagt at dette var noe de "kjente til bunns",eller "hvordan såg den spaneren ut?".
30.10. 93 gikk jeg på Karl Johan ved 13. tiden og såg Hans Henrik Ramm.Jeg hilste på han,og foreslo å ta en kopp kaffe.Han hadde ikke tid,og jeg gikk inn på Tanum bokhandel.Her ble jeg raskt oppmerksom på en høy mann ,som overvåka meg på direkte sjenerende måte. Videre registrerte jeg en narkoman fra Kjelsås kort tid etterpå ute på Karl Johan.
På dette tidspunkt hadde jeg hjelp av de to nevnte etterforskerne ved avdeling for organisert kriminalitet,Lars Hannevold og Angen,og jeg nevnte denne episoden som jeg regna som sikker registrering av overvåkning,og at jeg frykta en opptrapping i stil med det jeg selv har opplevd. Hele samtalen mellom meg og de to etterforskerne bar preg av at spaneren kom fra politikammeret, uten at noen formulerte dette i et direkte ja/nei spørsmål.Jeg fikk spørsmål om utseende,høyde, alder,klesdrakt,sted ,tidspunkt,dag ,dato. underforstått i alle fall for meg,for å gå direkte på den rette spaneren.
Jeg foreslo i denne stemning og denne fremgangsrike fase,at Lars Hannevold tok et møte med politimester Willy Haugli,for å få aksept til arrestasjon av Mossad -agent Stein Ridar,som hadde fått i gang den absurde overvåkingen av Ramm og Setsaas.Møtet fant sted mellom politimesteren og politiavdeligssjefen,med blant annet som konklusjon å innstille etterforskningen i Ramm-Setsaas saken.Slik er altså bakgrunnen for at denne "etterforskningen "ble innstilt.
Etterforskningen av min sak ble også forsøkt stoppet ,men politiavdelingssjef Hannevold valgte

å fortsette etterforskningen .Forøvrig kom det frem at Oslo Politikammer "hadde en mann der", det vil si at en av de ansatte spionerte og rapporterte .
Hvorvidt dette er bevis eller ikke. i rettslig forstand kan ikke jeg bedømme.Men dette er vitale. relevante fakta som jeg kan avgi ed på.Og som jeg foreslår kan brukes til rettslige avhør av diverse personer .

Jeg vil gjerne ha en samtale med noen eller med samtlige av kommisjonens medlemmer.Med den formidable dekkaksjon som er igang ,og som enhver kommentar til Nygaard-Haug utvalgets arbeid nærmest er sjokkert over. og den forunderlige etterforskning som har funnet sted fra Riksadvokaten i Ramm -Setsaas saken.er det opplagt at det må finnes mye rart i regjeringens og etterretnigstjenestens "møkkakjeller".Det er ingen vits i noen mer etterfoskning med den tyngde det er i dekkaksjonene . og det er ikke av interesse for meg å snakke med politiets etterforskere.Derimot selvstendige personer som har vært i kamp mot maktapparatet tidligere.vil jeg gjerne møte.slik at de ved selvsyn kan finne ut om jeg har noe å fare med .

Vennlig hilsen

Alfred Nordeide

Alfred Nordeide
Kikkutveien 8
0491 Oslo.

2.november 1994

Politimester Tore Johnsen
Drammen Politikammer.

ØNSKE OM HJELP FRA POLITIET I DRAMMEN.

Jeg tillater meg herved å be politimesteren i Drammen om hjelp i en meget innviklet,meget komplisert,og i en sak som vel inneholder det mest skandaløse maktmisbruk som har funnet sted i det demokratiske Norge noensinne. Det viktigste motivet er at jeg kjenner politimesteren fra min tid som tannlege i Kirkegata i Oslo.da jeg i noen år fra 1972 til 1975 hadde deg som pasient. Politikammeret i Oslo er klart inhabilt .og jeg håper du kan se på de problemer jeg har fått å stri med.Jeg håper du kan avsette tid til en muntlig gjennomgang,for jeg har vært utsatt for mye rart fra utro tjenere i maktapparatet helt tilbake fra 1978.

ÅRENE FRA 1978 TIL 1989.

Via en banal konflikt på min arbeidsplass i Oslo Kommune fikk jeg en mektig fiende som het og fremdeles heter Peter Lødrup.pofessor i privatrett.i Oslo .Han satte overvåkningspolitiet i gang med å overvåke meg,og der blant andre Edel Tofte ,gift med oberstløytnant Kåre Tofte sto for etterretningsarbeidet.Det var særdeles aggressive metoder som ble tatt i bruk.hvor "belasta" familier ble tatt i bruk i etteretning ,provokasjoner.innbruddsforsøk.og som var helt umulig for meg å gjennomskue på det tidspunkt.Jeg fikk også direkte advarsler ved flere anledninger og fra forskjellige personer om at jeg var uønsket på arbeidsplassen.det beste var å slutte frivillig,hvis ikke ville det bli full krig og alle midler ville bli tatt i bruk.Den nå så velkjente mafia-boss .spritsmugler og vel også e-agent Rolf "RP"Pettersen var tidlig inne i bildet.og var med å "levere " småforbrytere" når det var behov for dette.Den mest kjente og som var helt framme i lyset av forbryterne i denne perioden.var "Anka".En mindre størrelse var en småtyv ved navn Haugen.bosatt på Kjelsås.
Trond Johansen var tidlig inne i bildet.og fordi jeg hadde vært på Lillehammer samme kveld som Bouchiki ble likvidert.ble Mossad og Mike Harari trukket med.Disse spilte en mindre rolle. de første årene.men overtok totalt i 1989.
Jeg hadde status som blanding av spion.narkoman.terrorist og der alle midler var tillatt.og en del av aksjonene var klart ulovlige.og er derfor vanskelige å komme til bunns i.Den fella som ble satt for meg i 1987 av banden til Zoelko Sertic.og hvor disse fikk mange års fengsel.var i sin helhet ledet .organisert og planlagt av politi.overvåkning,men hvor alle spor på dette forsøkes holdt hemmelig.
Også den forunderlige rømningen til Jonas Wold i mai 1988.følte jeg var i utgangspunktet en aksjon som var planlagt å rette mot meg.men hvor noe gikk galt før selve aksjonen kunne tre i kraft.og hvor det helt opplagt var etterretningsfolk med for å få i stand en slik "flukt".

Problemet mitt nå er at de som var aktive i å "avsløre" meg som spioon."avsløre " meg som narkotikasmugler."avsløre " meg som hallik. "avsløre" meg som terrorist. de skal nå drive etterforskning for å se om jeg har lidd noen overlast.opplevd noen urettferdig behandling, vært utsatt for kriminelle metoder.Dette er i sannhet å sette bukken til å passe havresekken.
Trond Johansen.Iver Frigaard.Leif A Lier.Peter Lødrup etc har utrolig mange svin på skogen.
Selv jeg som ikke har nevneverdig peiling på dette feltet.er hellig overbevist om at her er det

nødvendig med en kraftig opprenskning.

ÅRENE 1989 TIL 1992.

I 1989 skjedde en kraftig opptrapping på alle måter i den vanvittige forfølgelsen jeg var blitt utsatt for.Det som skjedde var at jeg beskrev min livssituasjon og min viktigste fiende på en spesiell måte på arbeidsplassen.Jeg beskrev han som en gorilla fra Drammensvassdraget,som hadde kledd seg ut som et menneske,han drev med etterretning men var egentlig en mye større spion enn Treholt,spionnavnet var Oscar og på alle områder bare labba han inn og tok seg til rette som en sann og virkelig gorilla,og det eneste han kunne var å drive med monkey-business. Dette var på mange måter en innertier når det gjaldt Trond Johansen,som på dette tidspunkt drev overvåkning også i form av romavlytting.I denne perioden i 1989 var det flere drapsforsøk ,i allefall 3 ,og med mange forskjellige aktører og medhjelpere.
Høsten 1989 slo jeg til på nytt med noen eksepler på clear audience,som er en utgave av synskhet i det som blir sagt,tilsvarende at synske direkte ser hva som vil skje.En tredje utgave er clear sentience,dvs at man kjenner fysisk smerte etc. som et forvarsel om fare etc.Det er nokså vanlig at folk har opplevd i drømme ting som senere har skjedd ,kanskje på andre deler av jordkloden men som kan sikkert verifiseres fordi dette gjelder feks. siektninger.Idrømme vil det meste være knytta til å se hendelsene.
På høsten 1989 snakka jeg om the shipping tycoon Ostrovsky from Canada ,i tillegg nevnte jeg dessverre Ben Johnson ,på det tidspunkt dopingdømt,dette førte til sabotasje mot politimannen og kulestøteren Georg Andersen i 1991 ,i et slags håp om å få meg dømt,og videre snakka jeg om at Viktors varer vinner. Victor Ostrovsky er senere blitt meget berømt,og har gitt ut to bøker om Mossad.Denne ordbruk ,navnebruk ble utlagt som et bevis på at jeg var med i et spionnett, og at aktiviteten var retta mot Israel.Dette diskuterte jeg på arbeid med tannlege Ulla Nilsson og klinikkhjelperske Anne Mørch Larsen.Det var snakk om at jeg måtte tilstå,hvem var med i nettet av spioner,det hele var helt useriøst eller delvis provokatorisk.Jeg sa som en konklusjon at dette måtte tas opp med min advokat Hans Stenberg -Nilsen,hvis dette var beskyldninger det var alvor bak.Også nå kom det på arbeidsplassen fram direkte drapstrusler,og nå ville Mossad bruke alle midler.Jeg sa at jeg var helt uforstående,og jeg hadde selvsagt på det tidspunkt null peiling på at det jeg sa virka ytterst mistenkelig på Trond Johansen og Mossad.Men mitt syn var at til og med Gestapo tok det med ro overfor spioner for å få med hele nettet,og jeg visste for egen del at jeg ikke hadde noe spionnett.
Det aller dårligste var å bare skyte først og spørre etterpå,og denne argumentasjonen vant frem for en tid .

Dette var starten på å en utrolig omfattende overvåkning,som var helt ulovlig og som ble leda fra den israelske ambassade.Leif A Lier var inne i bildet,og på høsten forsøkte de å fingere en arrestasjon.På våren ble det satt ut rykter om en av de ansatte ,hun var begynt på gata,søstra var narkoman,etc .Hensikten var å få meg ned på spaning i horegatene,for det var den eneste strategi jeg kunne finne i denne kampen,alt virka umulig og håpløst.Der dukka det først opp noen riktige skjønnheter,uten at jeg var interessert.Så kom en og tok bilnøklene ,og det ble skader på bilen.I dette overfallet der jeg var helt og holdent uskyldig, ble det senere antyda at jeg hadde forsvart meg med kniv.Politimannen som skulle se på saken ,mente øyensynlig at det var for lite bevismateriale eller uoverensstemmelse mellom forklaringene,for jeg snakka aldri med han. Men lærer Stein Ridar ved Linderud skole som stod for dette arrestasjonsforsøket ,stod nå foran en periode med utrolig tett overvåking.Dette var på arbeidsplass,i fritid,i boligområde,i alle nærbutikker, eventuelle stamkafeer,overalt ble en kritikkløs bruk av beskyldninger om spionasje og terrorist-tilknytning tatt i bruk for å verve agenter og skaffe til veie opplysninger. Til og med inne i butikkene. På kino, på malerlutstillinger dukka det opp agenter,og i ett tilfelle var faren professor i odontologi,og siktemålet var å svekke meg i en planlagt ,påtenkt oppsigelsessak fra Oslo Kommune.Romavlytting ble benytta uten hemninger og i stor skala.Overvåkning pr. bil var omfattende og det var regulære vaktlister.Meditasjonsmiljøet Acem var sterkt innblanda, også hadde de opptaksutstyr til både videoopptak ,og vanlig opptaksutstyr. Veidekke var med på notene i diverse sammenhenger,muligens også overvåkning.Formann i den norske turist-forening og i Esso er også med på moroa,sannsynligvis også med på å levere billig bensin. Men likevel kreves store mengder kommunikasjonsutstyr,som skal finansieres.

Jeg tror at en stor del av pengene fra sigøynerkuppet i 1989 mot Norges Bank. har blitt slusa inn i finansieringa av dette overvåkningsprosjektet.dette bygger jeg delvis på den rolle "RP" hadde i dette prosjektet.
Videre kjenner jeg navn som Gunnar Evertsen.leder i flydroppligaen og dømt til 15 år for amfetaminsmugling.fra pratet til diverse lærere på Linderud i åra 1990 1991.Han sa i retten at mektige personer stod bak .og jeg er sikker på at dette er klare realiteter og at disse mektige personer er de samme som har forfulgt meg i alle disse årene.
Lein fra stuermiljøet. tatt for heroinsmugling fra Thailand.er også navn som helt sikkert ble nevnt av lærerne Stein Ridar.Geir Lyder Hansen.Peter Plenne.

Tom Sigolsen .nylig frikjent etter den mest rene likvidasjon som tenkes kan.var påtenkt til å gjøre en jobb mot meg tilbake i 1989.
19.oktober 1993 var jeg på Oslo Politikammer i møte med politiavdelingssjef Lars Hannevold og Gundersen fra Kripos.Jeg ba da om å få tatt "Bønna " inn til forhør.om en helt konkret episode.Fredag 22. oktober ble "Bønna " regulært likvidert.jeg er hellig overbevist om at dette skjedde i ren panikk for hva "Bønna"kunne avsløre i eventuelle avhør.

Korrupsjonsmiljøet i Oslo Kommune er ganske grundig avslørt på grasrotnivå.og har vært aktivt i sitt engasjement mot meg.

Jeg setter sluttstrek her i denne omgang.

Vennlig hilsen

Alfred Nordeide

VEDLEGG 12

ENDELIG AVSKJEDIGELSESBREV
TIL ERIK KNUTSTAD MED VEDLEGG

a) Brev av 15. juni 1995 fra Utenriksdepartementet til byråsjef Erik Knutstad
b) Vedlegg til samme: «Sjekkliste ved fratredelse»

DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT

Vår dato
15. juni 1995

Vår referanse
8493/95 IA

Vår saksbehandler
Rådgiver H.Elster

Deres dato

Deres referanse

Unntatt offentlighet

Erik Knutstad,

Utenriksdepartementet.

FRATREDEN.

Utenriksdepartementet viser til sitt brev av 8. november 1991 med meddelelse om at De ble gitt avskjed fra Deres embete som byråsjef i Utenriksdepartementet ved kgl. res. av samme dato. Etter at De har fått prøvet gyldigheten av avskjeden ved domstolene, som har gitt staten medhold, og Høyesteretts kjæremålsutvalg har avvist anken, er Eidsivating lagmannsretts dom nå rettskraftig. Avskjeden er dermed kjent gyldig og Deres fratreden fastsettes til 1. juli 1995.

De vil inntil videre få utbetalt to-tredjedels lønn i medhold av Grunnlovens § 22.

Departementet ber Dem innlevere nøkler, identitetskort m.v. i henhold til vedlagte sjekkliste.

For Utenriksministeren

Jon Bech

Kåre Aas

Postadresse:
Postboks 8114 Dep.
N-0032 Oslo
Norge

Kontoradresse:
7. juni plassen/
Victoria Terrasse
0251 Oslo

Telefon:
22 34 36 00

Teleks:
71004 NOREG N

Telefaks:
22 34 95 80
22 34 95 81

Telegram:
NOREG, Oslo

DET KGL. UTENRIKSDEPARTEMENT

SJEKKLISTE VED FRATREDELSE

X	**Kontornøkkel**	Tilbakeleveres Intendanturtjenesten, rom 3074.
	Safenøkkel og nøkkel til oppbevaringsboks for safenøkkel	Leveres Sambandssenteret, rom 478.
X	**Identitetskort og "Bestemmelser vedr. sikkerheten"**	Leveres Kontoret for sikkerhet, samband og beredskap, (SSB-ktr.), rom 651.
	Fleksikort	Leveres Personregisteret, rom 388.
	Fratredelsesskjema (Ft-blankett PX-0111)	Leveres Personregisteret i utfylt form.
X	**Skrivebord/ garderobeskap**	Ryddes. Nøkkel etterlates i låsen.
X	**Lånte bøker**	Leveres Biblioteket.
	Tjenestetelefon	Melding gis til Intendanturtjenesten om opphør samt bestilling av tellerskrittavlesing.
X	**Fremtidig adresse**	Meldes til Personregisteret.

VEDLEGG 13

BREV FRA OSS
TIL LUND-KOMMISJONEN,
BARE JOURNALFØRT MED FØRSTE SIDE

MAJOR JOHAN M SETSAAS
SJEFSREDAKTØR HANS HENRIK RAMM

Oslo, 3. juli 1993/

Stortingets granskningskommisjon for de hemmelige tjenester
Nedre Vollgt 8
0158 Oslo.

RAMM/SETSAAS-SAKEN - VIDERE ARBEIDE

1. Vi viser til tidligere kontakt og til uttalelser nylig avgitt til media ved stortingspresident Grimstad, stortingsrepresentant Godal m fl og bekrefter pånytt at vi stiller oss til disposisjon for kommisjonen.

2. Vi er i møte med førstestatsadvokat Edward Dahl 10. juni d. å. blitt meddelt at hans etterforskningsmateriale, herunder omfattende bidrag fra oss, er stilt til disposisjon for Deres kommisjon. Slik denne granskningen utviklet seg føler vi et sterkt behov for å kontrollere hvorvidt vårt omfattende materiale virkelig er kommet frem til Kommisjonen i sin helhet.

Vi ber derfor om at Deres kommisjon tar en form for initiativ slik at vi kan få utført en slik kontroll på betryggende måte.

3. Vi gjør oppmerksom på at Dahl brøt viktige avtaler med oss, og at dette må ha fått negativ betydning for Dahl-gruppens konklusjoner. Avtalene gikk ut på at vi etter at "innsamlingsperioden" var over skulle få innsyn i de forskjellige sektorene som angikk oss for om nødvendig å gi supplerende eller korrigerende opplysninger, slik at sluttfasen av etterforskningen skulle skje på et best mulig grunnlag. Det skulle holdes et eget møte *før* Dahl trakk sine sluttkonklusjoner. Vi ble derfor meget forbauset da vi fikk høre at Dahl hadde vært i Deres kommisjon og åpenbart redegjort for konklusjoner *uten* at noen slik kontakt med oss hadde funnet sted.

Da vi endelig ble innkalt til møtet 10. juni, trodde vi det skulle ha en karakter som nevnt. Vi ble imidlertid pånytt meget overrasket over at Dahl - uvisst av hvilke grunner - åpent brøt sine tidligere løfter, som sogar var bekreftet pr telefon og telefax. Han ville nå bare gi en orientering om avgjørelsene *som allerede var tatt* og meddelt Riksadvokaten noen dager tidligere, og som ble meddelt offentligheten ved at han hadde iverksatt irreversibel utsendelse av pressemelding mens vi satt i møte med ham!

En alvorlig side av dette er at vi vet at det i statsadvokatens materiale finnes bl a usannferdige vitneforklaringer som statsadvokaten er blitt gjort oppmerksom på. Han har således ikke utført sine plikter. Det kunne han ha gjort ved bl a å samarbeide med oss iht inngåtte avtaler.

For å illustrere statsadvokatens arbeidsform og arbeidsmåte kan vi opplyse at statsadvokaten 10. juni ikke en gang hadde vurdert *omfanget av vår innsynsrett* på et tidspunkt da han allerede hadde trukket sine konklusjoner og sendt ut pressemelding. For ordens skyld: Vi minnet om avtalen og ba om skriftlig redegjørelse for omfanget av vår innsynsrett flere måneder før møtet.

4. Vi har videre fått opplyst at stortingspresident Grimstad er blitt meddelt *at etterforskere i Dahl-gruppen har uttrykt at de er oppbragt over at de ble stoppet i sin etterforskning da de var "på sporet" av ulovlige handlinger* ifb med vår sak. Vi tillater oss å tro at dette forhold også kan ha hatt betydning for Grimstads uttalelse til NTB referert i pressen 14. juni der han henviser til at "Lund-kommisjonen vil granske denne saken med friske øyne" og "uten å legge for stor vekt på de konklusjonene som er trukket av Riksadvokaten", idet han finner det "forbausende" at Dahl "har besluttet å henlegge etterforskningen av påstandene om ulovlig avlytting og overvåking".

5. I tillegg til Dahls pressemelding vedlegger vi våre tre etterfølgende pressemeldinger der det fremgår at vi er overbevist om at Stortinget er ført fullstendig bak lyset av såvel Riksadvokaten som Regjeringen. *Derfor ankes saken selvsagt ikke inn for Riksadvokaten, som selv på en rekke måter har diskreditert seg som ankeinstans.*

6. Som følge av Riksadvokatens granskning og disposisjoner har vi funnet det korrekt å sende to klager direkte til Stortingets kontroll- og konstitusjonskomite (vedlegges).

7. For fullstendighetens skyld vedlegger vi også våre *opprettede* forklaringer til Nygaard Haug-utvalget, der det bl a fremgår at vi viser til våre redegjørelser for Dahl-gruppen og anbefaler Nygaard Haug å skaffe seg disse, hvilket fru Haug sa hun ville gjøre. Iflg. Dahl hadde han imidlertid pr 10. juni ikke mottatt noen slik henvendelse. Dahl, som selv hadde stoppet etterforskningen av vår sak for å "unngå dobbeltarbeide" i påvente av Nygaard Haug-utvalgets arbeide, hadde heller ikke selv tatt noe initiativ overfor Nygaard Haug. *Istedenfor dobbeltarbeide med vår sak ble det derfor intet arbeid - og det av to regjeringskontrollerte organer!* (En fremgangsmåte som forøvrig også ble fulgt mellom Nygaard Haug-utvalget og Riksadvokaten i Lillehammer-saken.)

8. Som følge av Dahl-gruppens opptreden og vår stigende skepsis unnlot vi å legge frem for Dahl-gruppen endel "videregående" materiale da vi forsto at dette i beste fall ville være bortkastet. I tillegg har vårt kontinuerlige arbeide med saken frembragt adskillig nytt materiale.

9. Vi anbefaler derfor at vi snarest får gjennomført i rekkefølge:

a) Kontrollen med at Deres kommisjon virkelig har fått alt materiale vi har avlevert til Dahl-gruppen
b) Innsyn i Dahls øvrige materiale slik at vi bl a kan få pekt på

usannferdige vitneforklaringer bl a av vitner vi har forlangt avhørt
c) På grunnlag av dette få satt opp en liste over vitner som Dahl til tross for oppfordring fra oss *ikke* har avhørt og andre nye vitner
d) Fremleggelse av gammelt og nytt materiale ukjent for Dahl-gruppen

Med vennlig hilsen

(Johan M Setsaas) (Hans Henrik Ramm)

VEDLEGG 14

BREV FRA FHV STORTINGSREPRESENTANT OSMUND FAREMO TIL ETTERRETNINGSSJEF ALF ROAR BERG

Osmund Faremo
BYGLANDSFJORD
Tlf.
043-34148

4680
Byglandsfjord 25/1. 1991.

Generalmajor Alf Roar Berg,
Etterretningsstaben,
Forsvarets Overkommando,
Oslo Mil / Huseby,

0016 OSLO . 1 .

Kjære gode venn !

Takk for sist - og om alt for seint : ein hjarteleg gratulasjo med det viktige og höge verv du har fått !

Og for å gå rett på sak, så har eg i dag hatt besök av ein god venn som er dataekspert og som gjennom lenger tid har hatt viktige kontakter og samarbeid med fleire av verdens leiande selskap på dette området (som IBM m/fl.). Han har også utdanninga frå Amerika. -

Gjennom all godviljen for Polen i den vanskelege tida etter den " fredelege revolusjonen ", har han engasjert seg med å få etablert eit data-kontor i Warsjava og gjennom sine kontakter har dette lykkast. Men i dette arbeidet har han fått mistanke om at han er hamna i hendene på KGB og med direkte kontakt til Moskva slik at det kan dreie seg om både industrispionasje og om NATO-spionasje m.m.
Opplevingar i det siste har gjort han så pass på vakt at han har deponert viktige ting hos overvåkingspolitiet i Kristiansa og altså kome til meg for å informere meg og dröfte korleis ha bör ordne seg vidare. Han trur ikkje at hans polske kontakter har nokon mistanke til at han har gjennomskua spelet. -
Men det er opplagt farleg for livet hans om det skulle skje. -

Utan å bruke namn her, vågar eg å skrive dette brevet i förste omgang - og så får vi ta ein samtale saman så snart det er praktisk mogeleg. Men det ville vere nokså avgjerande viktig om du i förste omgang kunne finne ut kven hovedpersonen han ha kontakt med i Warsjava, er.

Namnet hans er : TADEUSZ DROSDA og adressa er : ul. Przy Lask
8 m. 21, Warszawie.

Kona's namn er : Zdzislawa.
Og ei datter er : Elzbieta Olszak Drozda.

Tadeusz Drozda skal vere russer, men bur altså i Polen no og skal ha " toppstilling " i Innenriksdepartementet.
Han skal ha vore militærattasje i Sofia i 1970 åra og også militærattasje i Berlin og Köbenhavn seinare.
Er han KGB-sjef i Polen no - ?

Dette var litt dramatisk !

Beste helsing

Osmund Faremo

VEDLEGG 15

UTSKRIFT AV REPORTASJE
I DAGSNYTT V/ JON RØSSUM
OM LILLEHAMMER-SAKEN

GROGATE UTSKRIFT 19.03.96 KLOKKEN 09:03

Utdrag fra Ukeslutt lørdag 9. mai klokka 12.30:

Headlines:

Nye opplysninger om Lillehammerdrapet for tjue Ar siden gir grunn til å stille spørsmål om norske hemmelige tjenester kan ha kjent til at Mossad planla en operasjon i Norge. Forsvarsminister Jørgen Kosmo mener opplysningene må granskes.

(introduksjon)

For snart tjue år siden ble den marokkanske fremmedarbeideren Ahmed Bouchiki skutt ned og drept på Lillehammer av agenter fra den israelske etterretningstjenesten Mossad. Politidokumentene fra etterforskningen av Lillehammersaken er nå nedgradert. Dokumentene viser blant annet at to av de israelske agentene ble arrestert i en leilighet som tilhørte en høyere offiser i det norske forsvaret. En annen norsk offiser leide ut sin leilighet i Oslo til en israeler med kontakter til drapsgruppen samme dag som drapet på Lillehammer ble begått. Sorenskriver Håkon Wiker som var aktor i Lillehammersaken, bekrefter at Mossad-sjefen, general Zwi Zamir, var i Norge under aksjonen. Dette gir grunn til å stille spørsmål om norske hemmelige tjenester kan ha kjent til at Mossad planla en operasjon i Norge:

Det var klokka 23.40, lørdag 21. juli 1973, at Ahmed Bouchiki ble skutt ned og drept i Rugdeveien på Lillehammer. Dagen etter rekonstruerte førstepolitibetjent Magnhild Aanestad drapet:

(MAGN Magnhild Aanestad)
"Det som skjedde i går kveld var at en marokkansk borger ble drept på Lillehammer....»

(STUDIO)

Dåværande politibetjent Steinar Ravlo avhørte den danske statsborgaren Dan Ærbel som saman med tre andre vart arresterte dagen etter mordet på Lillehammer. I det andre avhøret vedgjekk Dan Ærbel at det var Mossad, den israelske etterretningstenesta, som sto bak drapet. Steinar Ravlo seier at Ærbel var overtydd om at han og dei andre arresterte agentane kom til å bli sette fri berre han fortalte kven som stod bak aksjonen på Lillehammer:

(Steinar Ravlo)
«Mitt inntrykk fra det avhøret og den situasjonen som var svært spesiell, var nok at han trudde at når han la korta på bordet. så ville dette bli liksom ordna opp i. Den overbevisningen tror jeg han hadde og da jeg forklarte han at det ikke var slik det fungerte i Norge, så er jeg ikke sikker på at han forstod det, i allefall ikke til å begynne med.» - Kva meiner du med ordna opp i?

«Han mente vel at det var kontakter mellom Mossad og norske organer som da ville sørge for at av dette ville det ikke bli noen sak av."

Dan Ærbel var ingen amatør. Før drapet i Lillehammer hadde han fingrane sine borti smuglinga av 200 tonn urandioksyd frå Belgia til Israel. Han fortsatte å arbeide for Mossad etter han hadde sona straffa si i Noreg. På midten av 80-talet hadde han ansvaret for den hemmelege evakueringa av tusenvis av jødar frå Etiopia.

I 1973 var Håkon Wiker statsadvokat. Også han gjorde seg sine tankar om Dan Ærbel:

(Håkon Wiker)

«Under forutsetning av at han var en israelsk agent, virket det nokså uprofesjonelt at han så tidlig og (uten) noen form for press kom med de opplysninger han gjorde. Han begrunnet det jo. Han sa jo at han med at aksjonen her var klarert med norske myndigheter på forhånd. Det virket på meg, naivt kanskje.»

- Kvifor det?

«Jo, ut fra norsk rettstradisjon da, og ut fra norsk tradisjon, slik jeg kjenner den da, så virket det nokså lite sannsynlig at norske myndigheter ville ha klarert en slik aksjon som dette.»

- Var det klart uttrykt frå dei politiske styresmaktene si side at denne saka skulle handsamast som ei rein kriminalsak?

«Ja, faktisk ble det det. 0g jeg hadde aldri som statsadvokat noen følelse av politisk påtrvkk. Jeg kan også si at jeg overvar en uttalelse fra tidligere statsminister Bratteli som klart og presist ga uttrykk for at det var i samsvar med norsk rettstradisjon at politiske myndigheter ikke blandet seg bort i strafferettslig etterforskning eller avgjørelser.»

(STUDIO)
Dokumenta i denne drapssaka er nå nedgradert. Og dei viser at den israelske agenten Dan Ærbel hadde grunnar til å tru at Noreg kunne sjå gjennom fingrane med den israelske aksjonen.
Karstein Kristensen var i 1973 student. Ved eit tilfelle vart han vitne til korleis folk som truleg tilhørte den israelske drapsgruppa natt til 21. juli lasta over sambandsutstyr frå ei parkert folkevogn på parkeringsplassen ved Sogn studentby. Dei israelske agentene brukte walkie talkie for å halde kontakt med kvarandre under drapet på Lillehammer:

(MAGN 1: Karstein Kristensen 4.00-6.10)
«Ja, jeg kom hjem på morgenkvisten og oppdaget at det var en del aktivitet på parkeringsplassen. Det var en lys bil, en Peugeot så vidt jeg husker, med en del personer i som drev å lastet over baggasje fra eller til en annen bil - det husker jeg ikke nå i farten. Og de var nokså raske i vendinga og kjørte snart avgarde.
Det dukka også opp en annen person like etterpå som skulle tydeligvis ha truffet de her og han henvendte seg til meg og snakket om at han hadde noe kommunikasjonsutstyr, radioutstyr. Eg oppfatta at det var walkie-talkie-utstyr, slik noko som han skulle ha levert dei.»
(Karstein Kristensen)
«Jeg ville gjerne få vite litt mer om denne karen som jeg oppfattet som en som hadde tyvegods som han da skulle overlevere til andre, få avsetning på. Så jeg bad ham med inn, sa at vi kunne ringe, ... jeg husker ikke nå hva jeg foreslo. Men han ble i hvertfall ikke værende lenge der. Han rett og slett stakk av. Og det bekrefter min mistanke om at han var involvert i noe som ikke var helt lovlig.»

(STUDIO)
Da Karstein Kristensen same natt ringte politiet, fekk han til svar at ingen av dei to bilane (var) etterlyste som stolne. Da folkevogna sju månader seinare fortsatt stod på parkeringsplassen ved Sogn studentbv, tok han på nytt kontakt med politiet.
(Karstein Kristensen)
«Det var tydelig at de var interessert i den bilen der utover at det kunne være snakk om en stjålet bil. Jeg forsto det slik at - ja han sa det forsåvidt også - at det muligens kunne ha forbindelse med det her "Lillehammerdrapet"."

(STUDIO)
Politiet saumfor folkevogna for fingeravtrykk. Men rettssaka var over, og politiet slo seg til ro med forklaringa til eigaren om at folkevogna var stolen frå ein låst garasje nokre dagar før mordet på Lillehammer. "Inkurie" står det i politirapporten som forklaring på at student Karstein Kristensen fekk negativt svar da han natt til 21. juli 1973 ringte politiet for å undersøke om folkevogna var stolen.

Berre eit fåtall innvidde har til nå visst at norsk politi fann fram til to dekkleiligheter som var i bruk under den israelske aksjonen. Begge leilighetene var eigd av offiserar i det norske forsvaret.

To av dei israelske agentane vart arresterte i ein leilighet i Bærum eigd av en oberstløytnant i det norske forsvaret. Denne leiligheten vart leigd av Dan Ærbel hos ein eigedomsmeklar i Oslo fredag 20. juli, dagen før drapet på Lillehammer.

I avhøyr gav dei impliserte motstridande opplysningar om korleis leigekontrakten var inngått. Den ansvarlege meklaren hevda at leiligheta var lyst ledig, men det er ikkje mogeleg å finne spor etter ei slik annonse i avisene frå denne tida. Den førre leigebuaren måtte flytte ut i all hast, fleire dagar før planlagt.

Det er påfallende at den norske advokaten til Dan Ærbel kravde å få den beslaglagte leigekontrakten utlevert. Den vart utlevert av politibetjent Steinar Ravlo fleire månader før saka tok til i retten.

(Steinar Ravlo)

«Et dokument som blir beslaglagt og som skal leveres ut, tar man vanligvis kopi av, men det kan også være at det kan ha ligget sammen med en rekke andre ting i en beslagskonvolutt, og at det dermed ikke er kopi. Umiddelbart og idag så vil jeg si at et slikt dokument burde det være kopi av.»

- Kan du tjue år etter hugse om det stod ei eller to underskrifter på denne leigekontrakten?

«Nei, det er aldeles umulig med den hukommelsen jeg er utstyrt med.»

(STUDIO)

Men dersom Steinar Ravlo har rett, er det ein kopi av den beslaglagte leigekontrakten som i dag ligg blant dokumenta i saka. Og den har to underskrifter. I så fall skreiv begge partar under kontrakten i Oslo dagen før drapet på Lillehammer. Men oberstløytnanten som eigde leiligheten i Otto Ruges vei, vart aldri avhørt av politiet.

Derimot måtte ein annan norsk offiser forklare seg for politiet. Det skjedde etter at telefonnummeret hans vart funnen i ei notisboka til ein av dei israelske agentane. Først etter fleire dagar fortalte Televerket kven abonnenten var. Knapt ei time seinare kimte telefonen hos ein av etterforskarane på Kriminalpolitisentralen:

(Ringesignal)

«30. juli klokka 10 ringte kaptein............., ansatt ved forsvarskommando Sør-Norge. ...... oppgav som årsak til henvendelsen at han hadde lest om israelske diplomater osv. i avisen i forbindelse med drapet på Lillehammer, og opplyste at hans kone hadde svart på en annonse i Aftenposten onsdag 18. eller torsdag 19. juli hvor en ung diplomat søkte etter leilighet under bill. mrk.

.... kjenner ikke de nærmere enkeltheter om akkurat dette, men det ble i ihvertfall til at vedkommende som oppgav sitt navn til Lapidot, Dov, ca 22 år, flyttet inn i Tidemannsgate ... lørdag 21. juli 1973 mellom klokka 11 og 12. I leiekontrakten er det blant anført at det kun er Lapidot som skal bo i leiligheten. Som en slags garanti for leieforholdet er det underskrift også fra Eyal, Yigal, den israelske ambassaden.»

(STUDIO)

Det norske kriminalpolitiet slo seg til ro med forklaringa. Men sjølv om israeleren Dov Lapidot ikkje tilhørte den israelske drapskommadoen, hadde han hatt nær kontakt med ein av dei arresterte. Og den israelske diplomaten Yigal Eyal vart erklært som uønska i Noreg etter at ban hadde forsøkt å hindre norske politi å arrestere to av dei israelske agentene. Daverande statsadvokat H&kan Viker seier at påtalemakta den gangen ikkje mistenkte nordmenn for å ha vore innblanda i den israelske aksjonen:

(Håkon Wiker)
«Det er mulig at dette hadde sammenheng med at disse aspektene ved saken ikke var interessante for norske strafferettsmyndigheter. Vi var så opptatt av å forsøke å behandle denne saken som en drapssak, og bare det. Slike spørsmål var i allefall ikke fremme i min bevissthet, og jeg kan ikke huske at det var diskutert heller".

Derimot vart politiet klar over at ein høgtståande israelar var i Noreg under aksjonen. 19. juli kom ein israelsk attasje med diplomatpass til hotell Filadelfia i Oslo. Han fekk naborommet til Michael Dorf, ein av dei seks agentane frå Mossad som vart arrestert. I politirapporten er det få opplysningar om denne israelske diplomaten som skreiv seg inn som Joseph Gonen. Joseph Gonen og ein annan israelar under falsk namn forsvant frå hotellromma sine fredag 20. juli trass i at dei hadde betalt for to netter.

Fredag kveld kom det derimot to israelarar i ein danskregistrert bil med diplomatskilt til Olrud Autorast nord for Hamar. Den eine skriv seg inn som Hr. Tahl frå Tel Aviv.

Laurdag kveld, knapt to timar før drapet på Lillehammer, reiste dei to vidare i all hast.

Tidlegare statsadvokat Håkon Wiker vart kjent med at den ein av dei to israelarane som overnatta på Olrud dagen før drapet, var general Zwi Zamir, leiaren for Mossad:

(Håkon Viker)
«Jeg fikk jo høre dette, men pr. i dag er jeg ikke i stand til å si med sikkerhet om dette var opplysninger jeg fikk greie på under etterforskingen, eller om dette var opplysninger jeg fikk etterpå.»

Zwi Zamir hadde gode grunnar til å vere til stades under aksjonen på Lillehammer. Knapt eit år før hadde han stått makteslaus i kontrolltårnet på ein flyplass utanfor München og sett korleis israelske idrettsmenn vart drepne av palestinske terroristar. Nå var sjefen for Mossad overtydd om at hemnens time var komen. Mossad trudde at dei hadde spora opp Ali Hassan Salame, leiaren for den palestinske terrororganisasjonen Svart September. Det var Svart September som hadde tatt på seg skulda for massakren på israelske idrettsmenn under dei olympiske sommarleikane i 1972.

Etter Lillehammerdrapet stadfesta den israelske generalen Sahmuel Eyal at det var eit samarbeid mellom dei hemmelege tenestene i Noreg og Israel:

(STUDIO)
«Jeg kan imidlertid ikke gi detaljer om de metoder som Israel og Norge har tatt i bruk i fellesskap for å bekjempe terrorisme.»

(STUDIO)
Det sa den israelske generalen til Dagbladet for tjue år sidan. Det kan derfor være grunn til å tru at etterretningstenesta i Forsvaret var kjent med at Zwi Zamir, alias Hr. Tahl frå Tel Aviv, alias attache Joseph Gonen var i Noreg. I eit forhør sa ein av dei arresterte isralerane at han trudde at Joseph Gonen hadde flytta inn i samme leilighet som Dov Lapidot. I så fall budde Zwi Zamir, sjefen for Mossad, i ein leilighet på Frogner eigd av ein kaptein i det norske forsvaret. Slik er forhøret av den israelske agenten Michael Dorf gjengitt i politiets rapport:

(STUDIO)
«Han ble så igjen spurt om det bare var Lapidot og han som var fra Israel og budde på Filadelfia. Han svarte igjen ja. Han ble så forelagt fotostat av hotellskjema til israelsk attache Joseph Gonen som fikk rom 213 (Dorf hadde 212) og som tok inn på hotellet samme dag som ham. Han unnskyldte seg med at han hadde glemt han, og han hadde tenkt på en kvinne. Han hadde sett Gonen i ambassaden hver dag, men han hadde nå flyttet, han mente til samme leilighet som Lapidot, en adresse han ikke kjenner.»

(STUDIO)
Etter det Ukeslutt får opplyst fekk Kriminalpolitiet knapt ei einaste opplysning frå overvakingstenesta i politiet. Tenestemenn frå overvakingstenesta i politiet fekk kopiar av rapportene etterkvart som dei mistenkte vart avhørt, men hadde sjølv lite å bidra med. Heller ikkje Forsvarets etterretningsteneste hjalp til med opplysningar som kunne føre til ei oppklaring av saka. Kriminalpolitiet måtte på eiga hand finne fram til identiteten til fire av dei arresterte som kom til Noreg under falsk namn og med falske pass. Likevel klarte norsk politi å avsløre leiaren for israelske agentane. Edouard Laskier med oppnamnet Mike, var ein av dei ni israelske agentane som vart etterlyst av norsk politi etter drapet:

(STUDIO)
«Av en av de anholdte i saken, har vi fått opplyst at vedkommende som i Norge benyttet seg av navnet Edouard Laskier, formentlig er identisk med Harrar, Yosef. Israelsk borger, bopel ca. 5 kilometer nord for Tel Aviv. Ansatt i det Israelske Forsvarsdepartementet. Gift med «Penina».

(STUDIO)
Kriminalpolitiet hadde i røynda avslørt Mike Harari - leiaren for den spesielle drapskommandoen i Mossad. I nesten tjue år har det ligge eit bilete av Edouard Laskier, alias Mike Harari, i ein avlåst safe på Kriminalpolitisentralen i Oslo. Justisminister Else Bugge Fougner må derfor ha vore slett orientert da ho i Stortingets spørretime 6. juni 1990 avviste at norske styresmakter kjente til at aksjonen på Lillehammer var leia av Mike Harari:

(STUDIO)
«Det er Riksadvokatens oppfatning at det ikke foreligger en slik rimelig sikkerhet for at Mike Harari er Identisk med den ukjente «Mike» frå Lillehammersaken at det gir grunnlag for å ta skritt for å få saken gjenopptatt.»

NAVNEREGISTER

Personer som omtales svært ofte, særlig i forbindelse med institusjoner, utvalg eller komitéer knyttet til deres navn, er her tatt med bare med de viktigste referanser og når det gjelder mer personen eller institusjonen.

(Det gjøres oppmerksom på at det i denne korrekturutgaven kan forekomme at det navn det slås opp på kan være forskjøvet noen linjer over på siden foran eller etter det sidetall som her er oppgitt. Vi mottar svært gjerne korrektur fra leserne - også fra andre deler av boken - hvis det passer slik.)

A

B

C

D

E

F

G

H

GROGATE UTSKRIFT 21.03.96 KLOKKEN 05:00

I

J

K

L

O

P

Q

R

S

Å/Aa